

МУКАДДЕС КИТАП

Мукаддес Китап Тержиме Институты

2017

МУКАДДЕС КИТАП

Суратлар:

Horace Knowles © The British & Foreign Bible Society 1954, 1967, 1972

Гошмача суратлар ве дүзедишлер:

Louise Bass © The British & Foreign Bible Society 1994

ISBN 978-5-93943-219-1

© Мукаддес Китап Тержиге Институты, 2017

Гириш

Элиңиздәки Мукаддес Китап хер бир адам үчин иң ваҗып китапдыр! Бу китап аркалы адамзат өз Ярадыжысы Худайы танап, Онуң биз үчин ниетлән аҗайып максадыны өвренер ве иман эдип, бакы яшайша эе болар. Бейик патыша болан Давут пыгамбер Худайың Сөзи барада өз мезмурларының биринде: «Сениң сөзүң – чыра аякларыма, ол – ягтылык мениң ёдама» дийип айдяр. Худайың Сөзи, догрудан-да, хер бир ынсаның дурмушы үчин чырадыр, йөрейән ёлуны ягтылдян нурдур! Гой, Худай бу китабы окаян хер бир ынса-на пәхим-пайхас берип, Өз Сөзүниң уммасыз байлыгыны оңа багыш этсин!

Китапларың атлары

Мукаддес Китабың дүзүмине гирийән китапларың атлары дүрли-дүрлүдир:

- Китап я-да онуң эсасы бөлеги белли бир адам тарапындан язылып, шол адамың ады билен атландырыляр, мысал үчин, «Сүлейманың пәхимлери».
- Китап хайсыдыр бир адам барада язылып, шол адамың адына лайыклыкда атландырыляр, мысал үчин, «Рут».
- Китап ысрайыл халкының тарыхының хайсыдыр бир дөврүни беян эдип, шол дөвүрдәки вакалара, ягдайлара лайыклыкда атландырыляр, мысал үчин, «Ысрайыл сердарлары». Булар барада хас гиңишлейин маглуматы алмак үчин, хер китабың башында берилйән гириш бөлүмине гөз айлан.

Мукаддес Китабың дүзүмине гирийән китаплар шу топарлара бөлүнйәр:

- Көне Әхт
 - Төврат (Гелип чыкыш – Канун таглыматы)
 - Ир дөвүрдәки пыгамберлер; бу китаплар топары кәвагт «Тарыхы китаплар» дийлип хем атландырыляр (Ешува – Патышалар (Икинжи китап))
 - Язгылар, шейле топара Зебур ве Сүлейманың пәхимлери ялы китаплар гирийәр. (Йыл язгылары – Нагмалар нагмасы)
 - Бейлеки пыгамберлер (Ишя – Малакы)
- Тәзе Әхт
 - Хош хабарлар. Муңа дөрт китап дегишли болуп, олар дүрли адамлар тарапындан языландыр. Олар өзлериниң шаят болан вакаларыны беян эдйәрлер.
 - «Ресулларың ишлери» атлы китап Лука тарапындан языландыр. Ол бу китапта Иса Месиҳиң гөге гөтериленден соң болан вакалары беян эдйәр.
 - Хатлар. Булар Павлус, Петрус ве Ёханна ялы авторларың месиҳи йыгнаклара язан хатларыдыр.
 - «Ёханна гелен аянлык» әдебиятың айратын гөрнүши болуп, онда Худайдан гелен гөрнүшлер ве аянлыклар беян эдилйәр.

Ёкарда агзалан китаплар топлумларының хер бири өзүне махсус болан жанрда языландыр. Шонуң үчин-де оқыжы китабы оканда, онуң жанр аиратынлыгыны хасаба алмалыдыр.

«Көне Әхт» ве «Тәзе Әхт» китапларына гошмача сөзбашылар берилйәр. «Көне Әхтин» дүзүмине пыгамберлерин китапларының хем гирийәндигине гарамаздан, оңа түркмен оқыжыларына гинден таныш болан «Төврат» ве «Зебур» диен гошмача сөзбашылар берилди. «Тәзе Әхт» китабына «Инжил» диен гошмача сөзбашы берилсе-де, онуң дүзүмине «Инжилден» башга китаплар ве иманлылар йыгнакларына язылан хатлар гирийәр.

Худайың атлары

Көне Әхт китабы түркмен дилине асыл нусгадан, ягны еврей дилинден тержиме эдилди. Бу китабың еврей дилиндеки асыл нусгасында Худайың бирнөче ады душ гелйәр. Онуң «Элохим» ады хас көп уланылып, ол түркмен дилине «Худай» дийип тержиме эдилди. Онуң бейлеки ады Яхве болуп, ол хем «Худай» диймеги аңладяр. Бу ат түркмен дилине «Реб» дийип тержиме эдилди. «Реб» сөзи Худайың әхт баглашан, Өзүни халкына аян эден я-да ынсан кешбинде пейда болан ягдайларына дегишли вакаларда уланылды. Худайың «Эл-Шаддай» ады түркмен дилине «Гудратыгүйчли» дийип, «Эл-Элән» болса «Бейик Худай» дийип тержиме эдилди. Худайың китапта сейрек душ гелйән «Адонай» ады «Таңры» дийип тержиме эдилди. Херекет эдйән, бейик ишлери амала ашырян Худайы суратландырмак үчин еврей дилинде утгашдырылып уланылан «*Яхве Элохим*» ады түркмен дилине «Худайымыз Реб» дийип тержиме эдилди.

Тәзе Әхт китабының асыл нусгасы грек дилинде язылып, онда Худай бабатда «куриос» диен сөз уланыляр. Китабың язга гечирилен дөврүнде бу сөз «ага» я-да «хожайын, эе» диймеги аңладярды. Көне Әхтин грек дилиндеки тержимесинде Худайың «Яхве» ве «Адонай» атлары хем «куриос» дийип тержиме эдилендир. Шонуң үчин-де, Тәзе Әхт китабында адамлар Иса Месихе «куриос» дийип йүзлененлеринде, Оны Худай хөкмүнде кабул эдендиклери эшгәр боляр. Шейле ягдайларда «куриос» сөзи түркмен дилине «Реб» дийип тержиме эдилди. Мундан башга-да, Иса Месих өлүмден диреленден соң Оңа *Куриос Иса Месих* дийип йүзленилип, бу ат түркмен дилине «Реббимиз Иса Месих» дийип тержиме эдилди.

Мукаддес Язгылар ве тарыхы вакалар

Мукаддес Язгыларда беян эдилйән вакалара долы ве догры дүшүнмек үчин, олар шол дөврүнде болуп гечен тарыхы вакалар билен умумы багланшыкда гарамалыдыр. Ашакда Мукаддес Язгыларда беян эдилен тарыхы дөврүлериң ве империяларың ады берилйәр:

1. *Ббрайым пыгамбериң дөврүне ченли болуп гечен вакалар.* Худай дүйәнни ярадыр. Ол Адам атаны ве Хов энәни ярадып, олары Эрем багында ерлешдирийәр. Эмма олар Худайың эмрини бозансоңлар, Эремден махрум

эдилйэрлер. Оларың несли көпелип, ер йүзүне яйраяр, гүнэ ичинде яшап, өз дурмушларына гүмра болуп, Яраданы ундяар. Худайың муна жуда гахары гелип, тутуш адамзады ёк этмеги ниет эдинйэр. Ол Өз ниетини бержай этмек үчин, ер йүзүне элхенч сил иберйэр-де, Нух пыгамбер билен онуң машгаласындан башга тутуш адамзады ёк эдйэр. Хава, Худай шол силде диңе Нух пыгамбери ве онуң машгаласыны халас эдйэр, себэби олар дири Худая иман эдип, Оңа сежде эдйэрдилер. Беян эдилйән вакаларың шу тапгыры Нухуң несиллериниң Бабыл минарасыны гуршы ве тутуш адамзадың несил дарагтының дөрөйши билен тамамланяр.

2. *Ыбрайым пыгамбер барадакы вакалар.* Хич перзенди болмадык Ыбрайым пыгамбере Худай бир огул бержекдигини, ондан бейик бир миллет яратжакдыгыны вада берйэр. Мундан башга-да, Худай пыгамбере онуң неслине «бал билен сүйт акян» Кенган топрагыны-да мирас бержекдигини вада эдйэр. Ыбрайым пыгамбер вада берлен юрда гөчүп, ол ерде чадырда бир чарвадар кимин яшаяр. Худай Ыбрайымың агтыгы Якуба «Ысрайыл» дийип ат берйэр. Ысрайылың он ики оглы болуп, олар тутуш халкың несилбашылары боляр. Ысрайылың Юсуп атлы сөйгүли оглы доганлары тарапындан Мүсүр гулчулыгына сатылса-да, Худай оны ялңыз гоймаяр. Юсуп пыгамбер Худайың көмеги билен тутуш Мүсүр юрдунда икинжи дережели адам боляр. Ол ачлык дөврүнде тутуш юрды ве өз атасының машгаласыны халас эдйэр. Онуң несли Мүсүрде жуда көпелйэр, эмма Юсуп пыгамбер арадан чыкандан соң, олар Мүсүр юрдунда гул болярлар.

3. *Мүсүрден чыкыш ве вада эдилен топрагы эелемек барадакы вакалар:*

а. Муса Ысрайылың неслини мүсүр гулчулыгындан азат эдйэр. Ысрайылың огулларындан дөрән тирелер чөлде Худая эерип, Ондан Мукаддес Кануны кабул эдйэрлер. Худай оlara леви тиресини руханычылыга беллемеги ве Өзи үчин мукаддес чадыры ясамагы буюряр. Бу чадыр Худая сежде этмек үчин ниетлененди.

б. Ешува ысрайыллары Ыбрайым пыгамбере вада берлен топрага – Кенгана гетирйэр. Олар бу топрагы шол ерде яшап йөрөн тирелерден басып алярлар. Бу тирелериң аглаба бөлеги Нух пыгамбериң Хам ве Яфес атлы огулларының несиллериди. Ыбрайым пыгамбер болса Нух пыгамбериң новбахар оглы Самың неслиди. Ысрайылың душманлары болан аммонлар ве моваплар болса Лутуң несиллериди. Басылып алнан юрт он ики бөлеге бөлүнип, ысрайыл тирелериниң арасында биче боюнча пайланылар. Юсубың ики оглундан ики тире эмеле гелийэр, себэби Ысрайыл пыгамбер дүйнөдөн өтмөнкө олары өз огуллары хөкмүнде кабул эдип, ак пата берипди. Шонуң үчин-де, он ики бөлеге бөлүнен топрак Ысрайылың он бир оглуның несиллериниң арасында мүлк хөкмүнде пайланылар. Ысрайылың Леви оглуның несиллери болса руханычылыга беллененсоңлар, топракдан хич мүлк алмаярлар, себэби Ысрайыл Худайы Реббич Өзи оларың мүлкүди.

4. *Он ики тирэниң бир патышалыгы эмеле гетириши барадакы вакалар:*
- а. Шавул патыша Ысрайылың илкинжи патышасы боляр. Соңра Давут пыгамбер Ысрайыла патыша боляр ве он ики тирэни бирлешдирип, бир миллети эмеле гетирйэр-де, өз чэклерини гинелдйэр.
 - б. Сүлейман пыгамбер Реббе сежде этмек үчин дүниэде деңи-тайы болмадык ыбадатхананы гурыр.
5. *Патышалыгың бөлүнмеги барадакы вакалар.* Сүлейман пыгамбер арадан чыкандан соң, онуң ики оглуның арасында уруш башланяр. Юрдуң демиргазыгындакы он тире Сүлейманың огулларының бирини голдап, Ысрайыл патышалыгыны эмеле гетирйэр. Яхуда ве бенямин тирелери болса Сүлейманың бейлеки оглуны голдап, юрдуң гүнортасында Яхуда патышалыгыны эмеле гетирйэр. Яхуда ве Ысрайыл патышалыклары пыгамберлерің язгыларында көп ятланыляр. Демиргазык патышалыгы бабыллылар тарапындан басылып алыняр, илаты болса Бабыла сүргүн эдилйэр.
6. *Сүргүнлик дөври* ыбадатхана вейран эдилйэр, гүнорта патышалыгы болан Яхуданың абрайлы ве гөрнүкли адамлары, машгалалары бабыллылар тарапындан есир алыняр.
7. *Дикелдиш дөври* – Парс империясы дөрөндөн соң яхудылара өз ватанына, Ысрайыла доланмак ругсат эдилйэр. Олар өз юрдуна доланып, шэхери ве ыбадатхананы дикелдйэрлер.
8. *Көне ве Тэзе Әхтиң аралыгындакы дөвүр* – Македония империясы. Ортаер деңзи македониялылар тарапындан басылып алыняр. Македонлар грек дилини яйрадып, билим улгамыны өсдүрип яйбанландырырлар.
9. *Иса Месиҳиң дурмушы ве хызматы.* Шол дөвүрде яхудылар Рим империясына гарашлы болуп, онуң беллән патышаларының голастында яшайрдылар. Шейле патышаларың бири-де Хирод болуп, ол Рим императорына долы гарашлы болупдыр.
10. *Илкинжи месиҳилер йыгнагы.* Иса Месиҳ гөге гөтериленден соң, Оңа иман эденлерің саны барха артяр. Гүйчли ызарланмалара, сөгүлмелере ве эжирлере гарамздан, оларың саны барха көпелйэр. Месиҳи йыгнаклар Орта Гүндогардан Рим империясының Азия велятына (хэзирки Түркие), хатда Европа юртларына ченли яйрайр.

Мукаддес Язгыларың жанрлары

Мукаддес Язгыларың тержимесинде үч дүрли жанр: кысса (беян этме), гошгы (я ак гошгы) ве гошгы жанрында язылан проза уланылды. Гошгы жанрында язылан проза долы капыя эе болмаса-да, гошгы ялы окаляр. Шонуң үчин-де, шейле жанрда язылан пыгамберлик китаплары тержиме эдиленде, олар гошгы гөрнүшде режеленди. Еврей шыгрыетинде «параллелизм» усулы гинден уланыляр. Шейле усулда язылан гошгуларың биринжи сетириңде беян эдилйән пикир икинжи сетириңде гайталанып, манысы хас гиңишлейин дүшүндирилйэр.

Голязмалар

Көне Өхт китабы түркмен дилине еврей дилинде язылан Масоретик текстлеринден тержиме эдилди. Бу Масоретик текст Библия Хебрайиканың соңкы неширинде чап эдилди. Зерурлыгың дөрән ягдайларында шу нешириң теклип эден алтернатив дүшүндирмелеринден хем угур алнып, олара дегишли чыкгытлар берилди. Тэзе Өхт китабы грек дилиндеки голязмадан (Бирлешен Мукаддес китап жемгыети, 4-нжи нешири) тержиме эдилди. Бу гөрнүшдэки аятларың Текстус Ресептус билен тапавутлы болан ягдайларында олара хем дегишли чыкгытлар берилди.

Чыкгытлар

Тержимеде чыкгытларың бирнөче гөрнүшлери уланылды. Оларың иң йөнекейи окыжа дүшнүксиз я-да нәбелли болан сөзе дүшүндириш берйәр. Шейле сөзлер китабың ахырында берилйән Сөзлүкте хем ерлешдириленир. Чыкгытларың ене бир гөрнүши тержиме эдилен асыл нусгадакы аятларың башга гөрнүшиниң бардыгыны хем гөркезйәр. Шейле аятларың арасындакы тапавут жикме-жик гөркезилмесе-де, хайсы асыл нусгадан алнандыгы мәлим эдилйәр.

Өлчег бирликлери

Мукаддес Язгыларың тержимесинде өлчег бирликлерини аңлатмак үчин *мысгал, гадак, батман* ялы гадымы көне түркмен өлчег бириктери уланылды. Оларың хазирки дөвүрдэки такмынан өлчегини гөркезмек үчин дегишли чыкгытлар берилди. Шейле-де, чыкгытларда көне еврей ве грек өлчеглери уланылды. Сиз бу өлчег бириктерини китабың ахырында берилйән таблицада гөрүп билерсиңиз.

Салгыланма аятлары

Тэзе Өхтиң китапларында Көне Өхтден мысал гетириленде, онуң хайсы китапдан алнандыгыны гөркезмек үчин салгыланма аятлары берилйәр. Бу окыжа аядың я-да бабың асыл мазмуныны тапмагы еңиллешдирмек максады билен эдилди.

Мукаддес Язгыларың стили

Мукаддес Язгыларың стили өзболушлыдыр. Себәби онуң асыл нусгасының язылан дөвүрдэки дурмуш ягдайларының, дәп-дессурларының кәбирлери түркмен дурмушы ве медениети үчин нәтанышдыр. Шоңа гөрә-де, тержимечилер асыл нусганың манысының түркмен окыжысына дүшнүкли болмагы үчин бу ише өрән сересаплы чемелешдилер. Олар асыл нусганың манысының үйтгедилмегине я-да тесвирленмегине ёл бермезлик үчин, оны сөзме-сөз тержиме этмекден я-да диңе манысыны тержиме этмекден гача дурдулар. Өңде гойлан меселәниң кын боландыгына гарамаздан, тержиме

адаты окыжа дүшнүкли болуп, манысының арасса, анык ве тебигы болмагы үчин сада дилде эдилди. Тержиме стилинің дүрли болмагы тержимелериң хем дүрли боляндыгыны аңладяр. Шонун үчин-де, хайсыдыр бир тержимәни башга тержиме билен деңешдирип, онуң нәдогры эдилендигини айтмак ерликсиздир. Тержимелериң бирмеңзеш болуп, адалгаларың я-да жүмлелериң башгача, окыжа хас дүшнүкли тәрде берилмеги ахмалдыр. Мундан башга-да, тержимелериң хеммеси белли бир дережеде дүшүндирмелере эедир. Тержимәнің довамында душ гелен икиманылы сөзлемлериң аглаба бөлегиниң дүшүндирилмелери окыжының пайына галдырылды. Йөне манысы өрән чылшырымлы ве айдың болмадык аятларың кәбирлери садашдырылып, окыжа дүшнүкли болар ялы тержиме эдилди. Шейле аятларың тержимесинде көп алымлар тарапындан бу бабатда кабул эдилен дүшүндиришлерден угур алынды.

Мукаддес Кутан Тержиме институты

КӨНЕ ӘХТ

ТӨВРАТ ◊ ГАМБЕРЛЕР ◊ ЗЕБУР

Гелип чыкыш

Гириш

Гелип чыкыш Төврадың илкинжи китабыдыр. Онуң гадымы голязмасы еврейче языландыр. Китабың еврейче ады «гелип чыкыш» я-да «башда» диймеги аңладып, ол китабың илкинжи сөзүдир. Бу китапта дүнйәниң ярадылышы, тутуш адамзадың, шол санда ысрайыл халкының гелип чыкышы беян эдилйәр.

Гелип чыкышың биринжи бөлүминде (1 – 11-нжи баплар) Ыбрайым пыгамберинң дөврүне ченли болуп гечен вакалар ве шол дөврүде яшан адамлар хакында гүррүң берилйәр.

Худайың ярадан затларының әхлиси ажайыпды. Эмма илкинжи ынсанлар: Адам ата ве Хов эне Ребби диңлемән, гүнәниң дүнйә аралашмагына себәп болдулар. Адамларынң эдйән гүнәси гитдигисайы артып, Худайың сабыр кәсеси пүрөпүр болансоң, Ол тутуш адамзады сил аркалы ёк этмеги йүрегине дүвди. Реб тутуш адамзатдан диңе Нух пыгамбери ве онуң машгаласыны аман галдырмак иследи, себәби олар Реббе ыбадат эдип, догручылдылар. Худай олара өзлерини, хайванларың ве гушларың хер гөрнүшинден бир жүбүтини халас этмек үчин, улы гәми ясамагы буюрды. Гәми тайяр боландан соң, хениз гөрлүп-эшидилмедик сил

гелип, ер йүзүндәки әхли адамлары, жанлы-жандарлары ёк этди.

Силден соң Нух пыгамбериң несли ене-де ер йүзүне яйрады. Йөне оларың көпүси Реббе ыбадат этмеклерини бес этдилер.

Китабың галан бөлегинде (12 – 50-нжи баплар) Ыбрайым пыгамбер ве онуң машгаласы барадакы тарыхы вакалар беян эдилйәр. Ыбрайым пыгамбер Реббе иман эдип, өрән догручыл адамды. Ол Худайың гөркезен юрдуна – Кенган юрдуна өз машгаласы билен гөчди. Худай ондан бир бейик халк яратжакдыгыны, бу халка шол юрды мирас бержекдигини, онуң несли аркалы тутуш адамзады ялкажакдыгыны вада эдип, онуң билен әхт баглашды. Ыбрайым хем өзүниң хич перзендинин ёкдугына гарамаздан, Худайың берен бу вадасына ынанды.

Йыллар гечйәрди, эмма Ыбрайым пыгамбер билен Сараның хениз-де чагалары ёкды. Шонда Сара өз гырнагы Хажары Ыбрайыма аяллыга берйәр. Шейдип, хезрети Ысмайыл дүнйә инйәр. Ыбрайым бу вада берлен огулдыр өйдүп, өрән бегенйәр. Эмма Худай вада берлен огулуң Ыбрайымың өз аялындан, ягны Сарадан догулжакдыгыны ене-де бир гезек айдыр. Вагт гечип,

вада эдилен огул, ягны хезрети Ысхак дүнийэ инйэр. Эмма Худай сөйгүли оглуңы гурбанлык бер дийип, Ыбрайымың иманыны сынап гөрмөкчи боляр. Ыбрайым Худайың сөзүндөн чыкман, Ысхагы Оңа гурбанлык бермек үчин ханжары ёкары галдыран пурсадында, Ол онуң иманының нәдережеде гүйчлүдигини гөрүп, гурбанлык үчин бир гоч берйэр. Ыбрайымың шейле иманы Худайың назарында догрулык сайылар. Худай Ыбрайыма берен вадасыны бержай эдип, онуң оглы Ысмайыл пыгамберден арап халкыны, оглы Ысхак пыгамберден болса еврей халкыны ярадар.

Булардан башга-да, китапта Ыбрайым пыгамберің оглы Ысхак ве агтыгы Якуп пыгамберлерің дурмушлары жикме-жик беян эдилйэр.

Ёкарда агзалып гечилен «эхт» дүшүнжеси илкинжи гезек *Гелип чыкыш* китабында душ гелйэр. Ата-бабалар берлен эхте миннетдар болансоңлар, Худая хөвөс билен ыбадат эдйэрдилер, Оңа якма гурбанлыкларыны берйэрдилер. Ол Өзүни олар аян эден Худайдыр. «Якма гурбанлыгы» ве шулар ялы бирнөчө гурбанлык адалгалары,

хайванлар бабатдакы «харам» ве «халал» диен дүшүнжелер хем илки *Гелип чыкышда* душ гелйэр.

Худай хезрети Ысмайылада, хезрети Ысхага-да бирнөчө тирелерің несилбашылары болжакдыкларыны вада эдйэр. Ол Ыбрайым пыгамберің агтыгы Якуба «Ысрайыл» (Ысрайыл пыгамбер) дийип ат берйэр. Ысрайылың көрпө оглы Юсуп пыгамбер доганлары тарапындан Мүсүрө гул эдиллип сатылар. Эмма Худайың берен акылдарлыгы ве башаржаңлыгы аркалы Юсуп Мүсүрің хәкими боляр. Кенган юрдуна дүшөн ачлык зерарлы Якубың доганлары Мүсүрө гелип, ол ерде орнашярлар. Юсуп өз ата-бабаларының юрдунда узакда яшамалы боляндыгына гарамаздан, Худайың Өз халкына берен вадасыны бир гүн бержай этжекдигини билйэрди.

«Мениң санаглым долуп баряр, йөне Худай хөкман сизиң дадыңыза етишер. Худай сизи Мүсүрден чыкарып, Ыбрайыма, Ысхага ве Якуба вада эден топрагына элтер».

50:24

Мазмуны

Дүнийөнің ве адамзадың ярадылышы	1:1–2:25
Гүнөнің ве зорлугың башы	3:1-24
Адам атадан Нух пыгамбере ченли болан дөвүр.....	4:1–5:32
Нух пыгамбер ве сил.....	6:1–10:32
Бабыл минарасы	11:1-9
Самың несиллери	11:10-32
Ата-бабалар: Ыбрайым, Ысхак, Якуп	12:1–35:29
Ысавың несиллери	36:1-43
Юсуп ве онуң доганлары.....	37:1–45:28
Ысрайыллар Мүсүрде	46:1–50:26

1-нжи бап

Худай дүниэни ве адамзады ярадыр

¹Башда Худай гөги ве ери яратды. ²Дүниэ шекилсиз бошлукды, сувларың йүзи түм-гараңкылык билен өртүленди. Сувуң йүзүнде Худайың Рухы перваз урарды.

³Худай: «Ягтылык болсун!» дийди. Ягтылык пейда болды. ⁴Худай ягтылыгың говудыгыны гөрүп, оны түмлүкден бөлүп айырды. ⁵Худай ягтылыгы гүндиз, түмлүги болса гиже дийип атландырды. Шейдип, гиже гечип, даң атды. Бу илкинжи гүнди.

⁶Худай: «Сувларың аралыгында гүммез болсун ве ол сувы сувдан бөлүп айырсын!» дийди. ⁷Шейдип, Худай гүммез яратды. Ол гүммезиң астындакы сувы ёкарсындакы сувдан бөлүп айырды. ⁸Худай гүммези асман дийип атландырды. Шейдип, гиже гечип, даң атды. Бу икинжи гүнди.

⁹Худай: «Асманың астындакы сувлар бир ере жемленсин ве гуры ер эмеле гелсин!» дийди. Бу шейле-де болды. ¹⁰Худай гуры ери ер, бир ере жемленен сувлары болса деңиз дийип атландырды. Худай мунуң говудыгыны гөрди. ¹¹Соңра Худай: «Ерде хер дүрли өсүмликлер эмеле гелсин. Тохум берйән хер дүрли өсүмликлер ве тохумы мивесиниң ичинде болан хер дүрли мивели агачлар өссүн. Соңра оларың тохумларындан дүрли өсүмликлер ве агачлар гөгерсин» дийди. Бу шейле-де болды. ¹²Шейдип, ер тохум берйән хер дүрли өсүмликлери ве тохумы мивесиниң ичинде болан хер дүрли мивели агачлары өндүрди. Худай мунуң говудыгыны гөрди.

¹³Шейдип, гиже гечип, даң атды. Бу үчүнжи гүнди.

¹⁴Худай: «Гүндизи гижеден айырмак үчин асманда шамчыраглар болсун. Гой, олар байрамчылыклары, гүнлери ве йыллары гөркезсин. ¹⁵Шамчыраглар асманың гүммезинде болуп, ер йүзүне ягты сачсынлар!» дийди. Бу шейле-де болды. ¹⁶Шейдип, Худай ики саны бейик шамчырагы – гүндизи доландырмак үчин улы шамчырагы, гижэни доландырмак үчин кичи шамчырагы хем-де йылдызлары дөрөтди. ¹⁷⁻¹⁸Ериң йүзүне ягтылык бермек, гүндиз билен гижэни доландырмак ве ягтылыгы гараңкылыктан тапавутландырмак үчин, Худай олары асманда ерлешдирди. Ол мунуң говудыгыны гөрди. ¹⁹Шейдип, гиже гечип, даң атды. Бу дөрдүнжи гүнди.

²⁰Худай: «Гой, сув жанлы-жандарлардан долуп-дашсын ве гушлар хем асманың гүммезинде учсунлар» дийди. ²¹Шейдип, Худай эпет деңиз аждарларыны, сувда йүзйән дүрли сув жандарларыны ве дүрли гушгумрулары яратды. Ол мунуң говудыгыны гөрди. ²²Худай: «Деңиз жандарлары өрнән, көпелиң, деңизлери долдурың, ер йүзүндэки гушлар көпелиң» дийип, олара пата берди. ²³Шейдип, гиже гечип, даң атды. Бу бөшинжи гүнди.

²⁴Худай: «Ер өз гөрнүшлерине гөрэ жандарлары: маллары, сүйренижилери хем-де хайванлары өндүрсин» дийди. Бу шейле-де болды. ²⁵Худай ер йүзүнде дүрли хайванлары, маллары хем-де сүйренижилери дөрөтди. Ол мунуң говудыгыны гөрди.

²⁶Онсоң Худай: «Инди Өз кешбимизде, Өзүмизе меңзеш ынсаны ярадалың. Гой, олар балыкларың,

гушларың, малларың, бүтин ер йүзүндәки хайванларың^а ве әхли сүйренижилериң үстүнден хөкүм сүрсүнлер!» дийди.

²⁷Шейдип, Худай Өз кешбинде
ынсаны яратды,
хава, Худай оны Өз кешбинде
яратды,
олары эркек ве аял эдип яратды.

²⁸Худай эркеге ве аяла: «Өрнәп, көпелип, ер йүзүни долдуруң ве оңа эчилик эдиң; балыкларың, гушларың ве ер йүзүнде херекет эдйән бүтин жандарларың үстүнден хөкүм сүрүң» дийип пата берди. ²⁹Худай олара: «Инди Мен сизе ер йүзүнде тохум берйән өсүмликлери ве тохумы мивесиниң ичинде болан мивели агачлары берйәрин, олар сизе иймит болар. ³⁰Ердәки хайванларың, гөкдәки гушларың хеммесине ве бурнунда дирилик непеси болан ер йүзүнде херекет эдйән бүтин жандарлара әхли гөк отлары иймит үчин берйәрин» дийди. Бу шейле-де болды. ³¹Худай Өз ярадан затларының жуда говудыгыны гөрди. Шейдип, гиже гечип, даң атды. Бу алтынжы гүнди.

2-нжи бап

¹Шейдип, тутуш әлем-жаханың ве ондакы әхли затларың ярадылышы тамамланды. ²Худай единжи гүнде әхли ишини тамамлап, шол гүн дынч алды. ³Худай единжи гүни айратын гүн хөкмүнде ялкады, себәби Ол шол гүн әхли ярадыш ишлерини тамамлап, дынч алды.

Адам ата билен Хов эне Эрем багында

⁴Худайымыз Реб гөги ве ери ярадан-да болуп гечен вакалар шулардыр:

Худайымыз Реб ери ве гөги ярадан-да, ⁵⁻⁶ер йүзүнде хениз гырымсы агач ёкды, гөк от хем битмәнди, чүнки Худайымыз Реб ере ягыш ягдырманды ве ери бежермек үчин энтек хич кими яратманды, эмма ериң астындан чыкан сув тутуш топрагы суварарды. ⁷Худайымыз Реб топракдан адам^б ярадып, онуң бурнуна дирилик непесини үфледи. Шейдип, адам жанлы барлык болды.

⁸Худайымыз Реб гүндогарда ерлешен Эремде^в баг отурдып, адамы шол ерде ерлешдирди. ⁹Худайымыз Реб ол ерде сүйжи, дүрли-дүрли овадан мивели агачлары гөгертди. Багың ортарасында ики саны дарагт: яшайыш дарагты хем-де ягшыны-яманы сайгарыш дарагты барды.

¹⁰Эрем багыны суварян деря Эремиң ичинден акып гечип, багың гутаран еринде дөрт деря бөлүнйәр. ¹¹⁻¹²Биринжи деряның ады Пишондыр; ол деря алтына бай болан бүтин Хавыла юрдуның ичинден акып гечйәр. Ол ерде сап алтын, бдолах хем-де хакык диен гымматбаха дашлар бар. ¹³Икинжи деряның ады Гихондыр. Ол тутуш Куш юрдуның ичинден акып гечйәр. ¹⁴Үчүнжи деряның ады Тигрдир. Ол Ашурың гүндогарындан акып

^а **1:26 Бүтин ер йүзүндәки хайванларың** – бу жүмле кәбир голязмаларда *бүтин ер йүзи* дийип душ гелйәр.

^б **2:7 Адам** – еврейче *топрак* ве *адам* сөзлериң айдылышы меңзешдир.

^в **2:8 Эрем** – бу сөз *хезиллик* диймеги аңладяр.

эшидип, горкуп гизлендим, чүнки мен ялаңачдым» дийди. ¹¹Бейик Худай ондан: «Ялаңачдыгыңы саңа ким айтды? Ийме дийип гадаган эден агажымың мивесинден ийдиңми?» дийип сорады. ¹²Адам: «Мивэни Сениң маңа берен аялың алып берди. Мен хем ийдим» дийди. ¹³Худайымыз Реб аялдан: «Бу нэме этдигиң болды?!» дийип сорады. Аял: «Йылан маңа алдап ийдирди» дийди.

¹⁴Худайымыз Реб йылана:
«Шейле эдениң үчин,
эхли малларың ве
хайванларың
иң нэлэт сиңени сен боларсың.
Гарныңың үстүнде сүйренип
гезерсиң сен,
өмүрбойы топракдан
иймитленерсиң сен.

¹⁵Сениң билен аялың,
сениң тохумың билен аялың
тохумының арасына,
душманчылык саларын Мен.
Ол сениң келлэни оврадар,
сен болса онуң дабанындан
чакарсың» дийди.

¹⁶Бейик Худай аяла шейле дийди:
«Гөврелилик дөврүндэки
хасратыңы хас
артдырарын,
агыр бургы билен дограрсың
чагаларыңы сен,
сен эриңе мейилли боларсың ^a,
эмма ол хөкүм сүрер сениң
үстүнден».

¹⁷Адама болса Бейик Худай шейле дийди:
«Сен аялыңың гепине гитдиң,

„Ийме“ дийип, гадаган эден агажымың мивесинден ийдиң.

Сениң эден ишиң
себэпли, Мен топрагы
нэлэтлендирин.

Сен топракдан өмүрбойы
мушакгатлык билен
иймитленерсиң.

¹⁸Топрак саңа акбаш-яндак
өндүрүп берер.

Сен мейдан отларыны
иерсиң.

¹⁹Сен ерден алнансың ве ере
доланянчан,
наны маңлай деричи дөкүп
иерсиң.

Чүнки топраксың сен
ве ене-де топрага
өврүлөрсин».

²⁰Адам аялына Хов ^b дийип ат дакды,
себэби Хов эхли яшайнларын энеси
болды. ²¹Худайымыз Реб адам билен
онуң аялына дериден эшиклер эдип,
олары гейиндирди.

²²Худайымыз Реб: «Ине, адам
ягшыны-яманы сайгарып, Бизиң
Биримиз кимин болды. Олар инди
яшайыш дарагына эл узадып,
онуң мивесинденем ийип, эбеди
яшаймасынлар» дийди. ²³Шоңа гөрэ
өз алнан топрагыны ишлэп бежерери
ялы, Худайымыз Реб адамы Эрем
багындан чыкарды. ²⁴Ол адамы багдан
ковды; соңра Ол яшайыш дарагына
барян ёлы горамак үчин, багың
гүндогарында керуплар ^c хемде
айланып дуран ялынлы гылыжы
гойды.

^a **3:16** *Сен эриңе мейилли боларсың* – я-да Эриңиң үстүнден хөкүм сүресин гелер.

^b **3:20** *Хов* – бу сөз *яшайыш* диймеги аңладяр.

^c **3:24** *Керуп* – перишделериң бир гөрнүши. Сөзлүге серет.

4-нжи бап

**Кабыл билен Хабыл.
Илкинжи ганхорлык**

¹Адам аялы Хова янашды. Хов хамыла болуп, Кабылы догурды. Хов: «Реббиң көмеги билен мен бир огул дүйнә индердим^а» дийди. ²Соңра ол Кабылың доганы Хабылы догурды. Хабыл гоюн чопаны, Кабыл болса дайхан болуп етишди. ³Бирнәче вагтдан соң Кабыл топрагың мивесинден Реббе садака гетирди. ⁴Хабыл хем өз сүрүсиниң илкинжи догланларының семизлеринден Реббе садака гетирди. Реб Хабылы ве онуң садакасыны кабул этди. ⁵Эмма Реб Кабылы ве онуң садакасыны кабул этмеди. Кабылың муңа гаты гахары гелип, йүзүни саллады. ⁶Реб Кабыла шейле дийди: «Нәме үчин гахарланян? Нәме йүзүни саллаярсың? ⁷Эгер сен догры иш этсең, кабул эдилмезмиң нәме? Эгер сен нәдогры иш этсең, гүнә босагада пейләп ятандыр; гүнәниң сениң үстүнден хөкүм сүреси гелер. Йөне сен гүнәниң үстүнден агалык этмелисиң!»

⁸Кабыл өз доганы Хабыла: «Йөр, четрәге чыкалы»^б дийди. Мейданда Кабыл Хабыла топулып, оны өлдүрди. ⁹Реб Кабылдан: «Доганың Хабыл ниреде?» дийип сорады. Ол: «Хабарым ёк, мен нәме доганымың сакчысымы?» дийди. ¹⁰Реб Кабыла шейле дийди: «Сен нәмелер этдиң?! Доганының ганы топракдан Маңа перят эдйәр.

¹¹Инди сен нәлетлендиң ве доганының сениң элиң билен дөкүлен ганыны өзүне сиңдирен топракдан махрум болдуң. ¹²Сен нәче жан чексең-де, ер саңа хасыл бермез, сен ер йүзүндә гачгак хем сергездан боларсың». ¹³Кабыл Реббе: «Жезам чекерден агыр. ¹⁴Ине, бу гүн Сен мени мес топраклы ерден ковдуң. Мен Сениң хузурыңдан гизленип, ер йүзүндә гачгак ве сергездан боларын. Маңа душан, мени өлдүрер» дийди. ¹⁵Эмма Реб оңа: «Ёк! Кабылы өлдүрөн адамдан еди гезек өч алнар» дийди. Реб Кабыла душаның оны өлдүрмези ялы, оңа беллик гойды. ¹⁶Соңра Кабыл Реббиң хузурындан гидип, Эремиң гүндогарындакы Нот^г юрдунда месген тутды.

¹⁷Кабыл аялына янашды. Онун аялы хамыла болуп, Ханогы догурды. Кабыл гала бина эдип, оңа оглы Ханогың адыны дакды. ¹⁸Ханокдан Ират, Иратдан Мехуайыл, Мехуайылдан Метушаел, Метушаелден Лемек догулды. ¹⁹Лемек ики аял алды: оларың бириниң ады Ада, бейлекисиниңки болса Силлады. ²⁰Ада Ябалы догурды. Ябал чадырда яшаян малдарларың атасыды. ²¹Онуң доганының ады Юбалды. Юбал лира ве түйдүк чалянларың атасыды. ²²Силла Тубал-Кабылы догурды. Тубал-Кабыл бүрүнчден ве демирден дүрли гураллары ясаярды. Онуң Нагама атлы аял доганы барды.

²³Лемек аялларына шейле дийди:
«Эй, Ада ве Силла,
маңа гулак асың!

^а **4:1 Кабыл... дүйнә индердим** – еврейче *Кабыл* ве *дүйнә индердим* диен сөзлериң айдылышы мензешдир.

^б **4:8 Йөр, четрәге чыкалы** – бу сөзлер кәбир голязмаларда ёк.

^г **4:16 Нот** – бу сөз *сергездан* диймеги аңладяр.

Аялларым, сөзүмү динлэң!
Мени яралан адамы
өлдүрерин,
мени уран жуван йигиди
өлдүрерин.

²⁴ Кабыл үчин еди гезек өч
алынса,
Лемек үчин етмиш еди гезек
өч алнар».

²⁵ Адам ене аялына янашды. Хов бир огул догурды. Ол: «Кабылын элинден өлен Хабылын дерегине Реб маңа башга бир огул берди» дийип, онуң адына Шис^а дакды. ²⁶ Шисден хем бир огул догулды; ол онуң адына Энош дакды. Шол вагтдан башлап адамлар Реббе ыбадат эдип башладылар.

5-нжи бап

Адам атаның несиллери

¹ Адамың несиллери барадакы тарыхы язгылар шейледир. Худай ынсаны яраданда, оны Өз кешбинде яратды. ² Худай олары эркек ве аял эдип яратды; онсоң олара пата берип, олары «ынсан» дийип атландырды. ³ Адам йүз отуз яшындака, ондан өз кешбинде, өзүне меңзеш бир огул дүнийә инди. Ол оглуның адына Шис дакды. ⁴ Шис догланнан соң, Адам секиз йүз йыл яшады ве ондан энчеме огул-гыз дүнийә инди. ⁵ Шейдип, Адам жеми докуз йүз отуз йыл яшап дүнийәден өтди.

⁶ Шис йүз бәш яшындака, ондан Энош догулды. ⁷ Энош догланнан соң, Шис секиз йүз еди йыл яшады ве ондан энчеме огул-гыз дүнийә инди. ⁸ Шейдип, Шис жеми докуз

йүз он ики йыл яшап дүнийәден өтди. ⁹ Энош тогсан яшындака, ондан Кейнан догулды. ¹⁰ Кейнан догланнан соң, Энош секиз йүз он бәш йыл яшады ве ондан энчеме огул-гыз дүнийә инди. ¹¹ Шейдип, Энош жеми докуз йүз бәш йыл яшап дүнийәден өтди. ¹² Кейнан етмиш яшындака, ондан Махалалел догулды. ¹³ Махалалел догланнан соң, Кейнан секиз йүз кырк йыл яшады ве ондан энчеме огул-гыз дүнийә инди. ¹⁴ Шейдип, Кейнан жеми докуз йүз он йыл яшап дүнийәден өтди. ¹⁵ Махалалел алтмыш бәш яшындака, ондан Ерет догулды. ¹⁶ Ерет догланнан соң, Махалалел секиз йүз отуз йыл яшады ве ондан энчеме огул-гыз дүнийә инди. ¹⁷ Шейдип, Махалалел жеми секиз йүз тогсан бәш йыл яшап дүнийәден өтди. ¹⁸ Ерет йүз алтмыш ики яшындака, ондан Ханок догулды. ¹⁹ Ханок догланнан соң, Ерет секиз йүз йыл яшады ве ондан энчеме огул-гыз дүнийә инди. ²⁰ Шейдип, Ерет жеми докуз йүз алтмыш ики йыл яшап дүнийәден өтди. ²¹ Ханок алтмыш бәш яшындака, ондан Метушела догулды. ²² Метушела догланнан соң, Ханок ене үч йүз йыл яшады ве Худайың хузурунда гезди. Ондан энчеме огул-гыз дүнийә инди. ²³ Шейдип, Ханогың яшан гүнлери үч йүз алтмыш бәш йыл болды. ²⁴ Ханок Худайың хузурунда гезди; соңра ол бирденкә гайып болды, себәби Худай оны Өз янына алыпды. ²⁵ Метушела йүз сегсен еди яшындака, ондан Лемек догулды.

²⁶ Лемек догланнан соң, Метушела еди йүз сегсен ики йыл яшады ве ондан энчеме огул-гыз дүнийә инди. ²⁷ Шейдип, Метушела жеми докуз

^а 4:25 Еврейче *Шис* ве *берди* сөзлериниң айдылышы меңзешдир.

йүз алтмыш докуз йыл яшап дүнийәден өтди. ²⁸Лемек йүз сегсен ики яшындака, ондан бир огул дүнийә инди. ²⁹Лемек: «Реббиз топрагы нәләтләндиги себәпли, биз агыр зәхмет чекмели болярыс. Бу чага бизиң элимизе агыр зәхмет чекмекден теселли берер» дийип, онуң адына Нух ^a дакды. ³⁰Нух догланган соң, Лемек бәш йүз тогсан бәш йыл яшады ве ондан энчеме огул-гыз дүнийә инди. ³¹Шейдип, Лемек жеми еди йүз етмиш еди йыл яшап дүнийәден өтди. ³²Нух бәш йүз яшындака, ондан Сам, Хам ве Яфес дүнийә инди.

6-нжы бап

Адамзадың бетпәллиги

¹Бүтин дүнийәде адамлар көпелип башлап, олардан энчеме гызлар дүнийә инди. ²Ылахы барлыклар ^b бу ынсан гызларының оваданлыгыны гөрүп, олардан өз халанларыны аяллыга алдылар. ³Шол себәпли Реб: «Мен адамзады эбедилик яшатмарын, чүнки олар тендир; онуң өмри йүз йигрими йыл болар» дийди. ⁴Шол заманда хатда ондан гижрәкки дөвүрлердеде, дүнийәде нефиллер ^c барды. Олар ылахы барлыклар билен ынсан гызларының несиллериди. Нефиллер гадым эйямдан бәри белли, ат-абрайлы гахрыманларды.

⁵Реб бүтин дүнийәдеки адамзадың бетпәллигиниң жуда чөкдердигини, оларың калбындакы ой-пикирлериниң ве ниетлериниң хемише писликден

долудыгыны гөрди. ⁶Ол адамзады яраданлыгына өкүнди ве йүрекден гынанды. ⁷Реб «Өз ярадан ынсанларымы хайванлар, сүйренижилер ве гушлар билен бирликде ер йүзүнден сүпүрип ташларын. Чүнки Мен олары яраданлыгыма өкүнейрин» дийди. ⁸Йөне Нух Реббиз назарында мерхемет тапды.

Нух

⁹Нухуң машгаласының кыссасы шейледир. Нух өз дөвүрдешлериниң арасында догручыл хем таква адамды. Ол Худайың хузурында гезди. ¹⁰Нухуң Сам, Хам, Яфес атлы үч оглы барды.

¹¹Худайың назарында ер йүзи азгынчылыкдан ве зулумдан долуды. ¹²Худай ер йүзүндәки әхли жанлы-жандарларың азгынчылыга йүз урандыгыны гөрди. ¹³Худай Нуха шейле дийди: «Мен бүтин жанлы-жандарларың соңуна чыкжак, чүнки олар зерарлы ер йүзи зулумдан долды. Мен олары ер билен биле ёк этжек. ¹⁴Өзүңе серви агажындан бир гәми яса; онда отаглар ясап, гәмә ичинден хем дашындан шепбик чал. ¹⁵Гәмини шейле ясамалы: онуң узынлыгы үч йүз, гиңлиги элли ве бейкилиги отуз тирсек болсун. ¹⁶Оңа үчек-де ^c яса, үчегиң бойы бир тирсек болсун; гәминиң гапысыны гапдалдан ач. Гәмини ашакы, ортакы ве үстки гатлардан ыбарат эдип яса. ¹⁷Ине, Мен болса ер йүзүне сил гөндерип, гөклерин астындакы бурнунда дирилик непеси

^a 5:29 Еврейче *Нух* ве *теселли* сөзлериниң айдылышы меңзешдир.

^b 6:2 *Ылахы барлыклар* – сөзме-сөз тержимеси: *Худай огуллары*.

^c 6:4 *Нефиллер* – хайбатлы ве гүйчли адамлар. Сөзлүге серет.

^d 6:16 *Үчек* – я-да *пенжуре*.

болан жанлы-жандарларың эхлисини ёк этжекдирин; ер йүзүндөки затларың барысы өлөр. ¹⁸Эмма Мен сениң билен ахт баглашарын. Сен огулларың, аялың хем гелинлериң билен гэмә мүнөрсин. ¹⁹Дири галмаклары үчин, бир эркек, бир уркачы эдип, жандарларың-да хер гөрнүшинден бир жүбүтини гэмә алып мүн. ²⁰Дири галмак үчин гушларың, малларың ве сүйренижилериң херси өз тайы билен жүбүт-жүбүт болуп, сениң билен гэмә мүнөрлер. ²¹Шейле хем сен өзүңе хем эхли хайванлара иймит болар ялы өз яның билен дүрли-дүмөн азык-овкат алып мүн». ²²Нух Худайың буйран затларының хеммесини ерине етирди.

7-нжи бап

Нух гэмә мүнйөр

¹Реб Нуха шейле дийди: «Эхли машгалаң билен гэмә мүн, чүнки Мен сениң дөвүрдешлериңиң ичинден диңе сениң догручыл адамдыгыңы гөрдүм. ²⁻³Хайванларың тохумларыны ер йүзүнде дири сакламак үчин, оларың халал гөрнүшлериңиң эркегинден ве уркачысыңдан еди жүбүт, харам гөрнүшлериңиң эркегинден ве уркачысыңдан бир жүбүт, шейле хем гушларың эркегинден ве уркачысыңдан еди жүбүт ал. ⁴Чүнки Мен еди гүнден кырк гижегүндизлөп ере ягыш ягдырып, Өз ярадан жанлы-жандарларымың эхлисини ер йүзүнден сүпүрип ташлажакдырын». ⁵Нух Реббин буйран затларының хеммесини бержай этди. ⁶Ере сил геленде, Нух алты йүз яшындады. ⁷Нух, онуң огуллары, аялы ве гелинлери силден гутулмак

үчин гэмә мүндүлөр. ⁸⁻⁹Худайың Нуха буйрушы ялы, халал ве харам хайванлар, гушлардыр сүйренижилер эркек ве уркачы жыңсында жүбүт-жүбүт болуп, Нух билен гэмә мүндүлөр. ¹⁰Еди гүнден соң ер йүзүни сил алды.

¹¹Нухуң өмрүниң алты йүзүңжи йылының икинжи айының он единжи гүни – хут шол гүн дүйпсүз чуңлугың эхли чешмелери бөвсүлди, асман сув бентлери кимин ачылды. ¹²Кырк гижегүндизлөп, ер йүзүңе дынман ягыш ягды. ¹³Шол гүн Нух, онуң огуллары Сам, Хам, Яфес, Нухуң аялы хемде гелинлери гэмә мүндүлөр. ¹⁴⁻¹⁵Эхли хайванлар, маллар, сүйренижилер ве гушлар – эхли ганат-перлилер херси өз тайына гөрө, бурнунда дирилик непеси болан жанлы-жандарларың хеммеси жүбүт-жүбүт болуп, Нух билен гэмә мүндүлөр. ¹⁶Эхли эркек хем уркачы жанлы-жандарлар Худайың Нуха буйрушы ялы гэмә мүндүлөр. Онсоң Реб гәминиң гапысыны япды. ¹⁷Ер йүзүңде сил кырк гүн довам этди. Сув гитдигисайы жошды ве гәми ерден ёкары гөтерилди. ¹⁸Ерде сув жошуп, жу́да көпелди; гәми сувда йүзүп йөрди. ¹⁹Сув ерде шейле бир жошды велин, хатда ер йүзүңдөки бар белент даглар-да сувуң ашагында галды. ²⁰Сув дагларың депесинден он бәш тирсек ёкары галды; дагларың үсти сув билен өртүлди. ²¹Ер йүзүңде херекет эдйөн жанлы-жандарларың эхлиси, гушлар-да, маллардыр хайванлар-да, сүйренижилердир ынсанлар-да ёк болдулар. ²²Гуры ердөки бурнунда дирилик непеси болан жанлы-жандарларың хеммеси өлди. ²³Реб ер йүзүңдөки эхли жанлы-жандарлары сүпүрип ташлады; ынсанлар, маллар, хайванлар, сүйренижилер ве гуш-

лар ер йүзүндөн сүпүрилип ташланды. Дине Нух ве онун янындакылар дири галдылар. ²⁴Тутуш ер йүзүни йүз элли гүнлөп сил алды.

8-нжи бап

Нух гэмиден чыкяр

¹Нух хем-де онуң билен гэмиде болан хайванлардыр малларың әхлисини Худай ятдан чыкарманды. Худай ерде шемал өвүсдирди; сув чекилмәге башлады.

²Дүйпсүз чуңлугың чешмелери бекленди,

Гөклеринң пенжирелери япылды,
Гөкдәки ягыш динди.

³Сув ер йүзүндөн кем-кемден чекилди; йүз элли гүнден соң сув песелди.

⁴Гәми единжи айың он едиси гүни Арарат дагларында сакланды. ⁵Онунжы ая ченли сув песелмегини довам этди; онунжы айың бири гүни дагларың башы гөрүнди.

⁶⁻⁷Кырк гүнден соң Нух өз ясан гәмининиң пенжиресини ачды-да, бир гарганы чыкарып, учурып гойберди; гарга тә ер гураянча учуп гезиберди. ⁸Соңра сувуң ерден долы чекилендигини я-да чекилмәндигини билмек үчин Нух бир кепдерини учурып гойберди. ⁹Кепдери гонара ер тапман, онуң янына гәмә доланып гелди, чүнки ериң йүзи энтөк хем сув билен өртүленди. Нух элини узадып кепдерини тутды-да, оны өз янына гәмә алды. ¹⁰Нух еди гүн гарашандан соң, ене-де кепдерини учурып гойберди. ¹¹Кепдери агшам онуң янына доланып гелди. Бу гезек онуң агзында зейтун агажының тәзе ёлнан япрагы барды. Нух сувуң ерден чекилендигине гөз етирди. ¹²Ол ене еди гүн гарашандан соң, кепдерини үчүнжи

гезек иберди. Кепдери бу сапар ызына доланмады.

¹³Нухуң өмрүниң алты йүз биринжи йылының илкинжи айының бирине сув ерден чекилипди. Нух гәминиң үчегини сөкүп, даш-төверегине серетди; ериң йүзи сарыгыпды. ¹⁴Икинжи айың йигрими едисине ер бүтинлей гурады. ¹⁵⁻¹⁷Реб Нуха: «Аялың, огулларың ве гелинлериң билен гэмиден чык. Яныңда бар болан жанлы-жандарларың әхлисини – әхли хайванлары: гушлары, маллары, сүйренижилери өзүң билен гэмиден алып чык. Гой, олар ериң йүзүне яйрап, өрнәп көпелсинлер» дийди. ¹⁸Нух аялы, огуллары ве гелинлери билен гэмиден чыкды. ¹⁹Әхли хайванлар, әхли сүйренижилер, әхли гушлар – ер йүзүндө херекет эдйән бүтин жандарлар өз гөрнүшлери билен гэмиден чыкдылар. ²⁰Нух Реббе гурбанлык сыпасыны гурды; ол халал хайванлардыр гушларың бирнөчесини алды-да, олары гурбанлык сыпасының үстүндө гоюп, Реббе якма гурбанлык берди. ²¹Реб якымлы ысы алып, Өз янындан шейле дийди: «Мундан бейләк ер хич хачан ынсан зерарлы нәлетленмез, чүнки онуң калбындакы пәли-ниети яшлығындан бәри писдир. Мен инди хич хачан бүтин жанлы-жандарлары шу эдишим ялы хеләклемерин. ²²Индиден бейләк ерде экишдир орумың, аңзакдыр жөвзаның, томусдыр гышың хем-де гижегүндизиң өмүрбойы ызы үзүлмез».

9-нжы бап

Худай Нух билен ахт эдйәр

¹Худай Нуха хем-де онуң огулларына шейле пата берди: «Өрнәң, көпелиң,

ер йүзүни долдурың. ²Әхли хайванлар, гушлар, сүйренижилер ве балыклар сизден жуда горкуда яшарлар; оларың хеммеси сизиң ыгтыярыңыза берилияр. ³Жанлы-жандарларың әхлиси сизе иймит болар; эдил гөк өсүмликлери бершим ялы, оларың хеммесини Мен сизе берйәрин. ⁴Йөне оларың этини ганы билен иймәң. Жан гандадыр. ⁵Сизиң ганыңызы дөкене өлүм жезасыны берерин. Адам өлдүрөн ислендик хайвана я-да ынсана Мен жеза берерин. ⁶Кимде-ким бир ынсаның ганыны дөксе, онуң ганы хем ынсан тарапындан дөкүлсин. Чүнки Худай ынсаны Өз кешбинде ярадандыр. ⁷Сиз өрнәп, көпелиң ве ер йүзүне яйраң».

⁸Худай Нуха ве онуң огулларына йүзленип, шейле дийди: ⁹⁻¹⁰«Мен инди сиз ве сизден соңкы гелжек неслиңиз билен, шейле хем сизиң билен гәмиден чыкан әхли жандарлар: гушлар, маллар ве ер йүзүндәки хайванларың бары билен әхт баглашярын. ¹¹Мен сизиң билен әхт баглашярын. Инди хич хачан бүтин жанлы-жандарлар сил билен хеләкленмез ве тутуш ер йүзүни вейран этжек сил гелмез. ¹²Мениң сиз хем-де сизиң билен болан әхли жандарлар билен несилден-несле әдйән эбедилик әхтимиң нышаны шудур: ¹³булутларың арасында ерлешдирен элемгошарым Мениң дүйнә билен эден әхтимиң нышаны болар. ¹⁴⁻¹⁵Ериң йүзүни булут өртүп, булутларың арасында элемгошар гөрнөнде, Мен сизиң ве әхли жанлы-жандарлар билен эден әхtimi ятларың. Мундан бейләк Мен хич хачан бүтин жанлы-жандарлары сил билен хеләклемерин. ¹⁶Булутлар-

да элемгошар пейда болан махалы оны гөрүп, Мен ер йүзүниң әхли жанлы-жандарлары билен эден бакы әхtimi ятларың». ¹⁷Худай Нуха: «Ер йүзүндәки әхли жанлы-жандарлар билен Мениң баглашан әхtimiң нышаны, ине, шудур» дийди.

Нух ве онуң огуллары

¹⁸Сам, Хам, Яфес Нухуң гәмиден чыкан огулларыды. (Хам Кенганың ата-сыды.) ¹⁹Нухуң үч оглы шуларды. Тутуш ер йүзүниң ынсанлары шулардан яйрады. ²⁰Нухуң өзи дайханды. Ол илки билен үзүм агачларыны отуртды. ²¹Ол шерап ичип, ондан серхош болуп, өз чадырының ортaрасында ялаңач ятырды. ²²Кенганың какасы Хам өз какасының ялаңачдыгыны гөрүп, муны бейлеки ики доганына хабар берди. ²³Сам билен Яфес гейим алып, оны омузларына атдылар ве еңселейин йөррәп барып, какаларыны гейиндирдилер. Олар йүзлерини башга тарапа өврүп, какаларының ялаңачлыгыны гөрмедилер. ²⁴Нух серхошлыгындан ачылансоң, көрпе оглуның өзүне нәме эдендигине гөз етирип шейле дийди:

²⁵«Кенгана нәлет сиңсин,
ол доганларының элинде,
гулларың гулы болсун.

²⁶Самың Худайы Реббе алкыш болсун!

Кенган Сама гул болсун.

²⁷Худай Яфеси өрнөтсин ^a,
Яфесиң несиллери Самларың
чадырларында яшасын,
Кенган Яфесе гул болсун».

²⁸Нух силден соң ене үч йүз элли йыл яшады. ²⁹Ол жеми докуз йүз элли яшап дүйнәден өтди.

^a 9:27 Еврейче *Яфес* ве *өрнөтсин* сөзлериниң айдылышы меңзешдир.

10-нчы бап

Нухдан дөрән миллетлер

¹Нухуң огуллары Самың, Хамың хем-де Яфесин несиллери шулардыр. Силден соң олардан шу чагалар догулды.

²Яфесин несиллери: Гомер, Магок, Мадай, Яван, Тубал, Мешек ве Тирас. ³Гомериң несиллери: Ашкеназ, Рипат ве Тогарма. ⁴Яваның несиллери: Элиша, Таршыш, Китим ве Доданым. ⁵Булардан деңиз якасында яшаян миллетлер яйрады. Ине, Яфесин несиллери шуларды. Оларың херси өз миллетлерине гөрә, өз юртларында месген тутуп, хер тирәниң өзүне махсус болан дили барды.

⁶Хамың несиллери: Куш, Мүсүр, Пут ве Кенган. ⁷Кушуң несиллери: Себа, Хавыла, Сабта, Рагама ве Сабтека. Рагаманың несиллери: Шеба ве Дедан. ⁸Кушдан ене Нимрот догулды; ол ер йүзүнде илкинжи эдермен уршужыды. ⁹Нимрот Реббиң хузурында батыр авчы болуп етишди. Шол себәпден хем ил арасында: «Реббиң хузурындакы Нимрот ялы батыр авчы» дийилйәр. ¹⁰Башда Нимродың шалыгы Шингар юрдундакы Бабыл, Эрек, Акат хем Калне галаларының дөрдүсини өз ичине алярды. ¹¹⁻¹²Нимрот ол юртдан Ашура чыкып, Ниневәни, Рехоботири, Каланы хем-де Ниневе билен бейик гала болан Каланың аралыгындакы Ресени бина этди. ¹³⁻¹⁴Мүсүр лутларың, анамларың, лехабларың, наптухларың, патрусларың, каслухларың

ве капторларың атасыды; каслухлардан хем пилиштлилер гелип чыкды. ¹⁵⁻¹⁸Кенгандан онуң новбахар оглы Сидон, сонра Хет догулды. Кенган ябусларың, аморларың, гиргашларың, хивилериң, аркларың, синлериң, арватларың, семарларың ве хаматларың хем атасыды. Сонра Кенган тирелери думлы-душа яйрадылар. ¹⁹Оларың арачәги Сидондан Герара хем-де Газа ченли, Газадан Содома, Гомора, Адма, Себойыма ве Лаша ченли барып етди. ²⁰Ине, Хамың несиллери шуларды. Оларың херси өз миллетлерине гөрә, өз топракларында месген тутуп, хер тирәниң өзүне махсус болан дили барды.

²¹Яфесин агасы Самдан-да энчеме огул дүниә инди. Ол еврейлериң^а атасыды. ²²Эйлам, Ашур, Арпакшат, Лут ве Арам Самың несиллеридир. ²³Ус, Хул, Гетер ве Маш Арамың несиллеридир. ²⁴Арпакшатдан Шела, Шеладан Эбер догулды. ²⁵Эберден ики огул дүниә инди, оларың бириниң ады Пелекди, онуң дөврүнде дүниәдәки халк бөлүнипди^б; онуң доганының ады Ёктанды. ²⁶Ёктандан Алмодат, Шелеп, Хасармавет, Ера, ²⁷Хадорам, Узал, Дикла, ²⁸Обал, Абымайыл, Шеба, ²⁹Опыр, Хавыла ве Ёбап догулды. Буларың хеммеси Ёктаның несиллеридир. ³⁰Олар Меша билен Сепар аралыгындакы гүндогар дагларда месген тутдулар. ³¹Ине, Самың несиллери шуларды. Оларың херси өз миллетлерине гөрә өз топракларында месген тутуп, хер тирәниң өзүне махсус болан дили барды.

³²Нухуң огулларыңдан миллетлери боюнча эмеле гелен тирелер

^а 10:21 *Еврейлериң* – я-да *Эбериң әхли несиллериңиң*.

^б 10:25 *Еврейче Пелекди ве бөлүнипди* сөзлериңиң айдылышы меңзешдир.

шулардыр. Силден соң олардан энче ме миллетлер дөрөп, олар ту-туш ер йүзүне яйрадылар.

11-нжи бап

Бабыл минарасы

¹Тутуш ер йүзүнде бир дил, бир-меңзеш сөзлөр барды. ²Адамлар гүн-догардан гөчүп барыркалар, Шингар юрдунда бир дүзлүгүн үстүндөн гелип, шол ерде месген тутдулар. ³Олар бири-бирлерине: «Гелиң, керпич ясап, оны говы биширелиң» дийишдилер. Олар гурлушык үчин дашың ерине керпич, палчыгың ерине болса шепбик уландылар. ⁴Соңра олар: «Ер йүзүне дага-ман, өзүмизден бир ат галдырабымыз ялы, гелиң, бир гала ве депеси гөге етип дуран минара гуралың» дийишдилер. ⁵Реб ынсанларың гурия галасыны хем-де минарасыны гөрмек үчин ашак инди. ⁶Реб: «Гөрсене, олар бир халк, оларың диллери-де бир. Бу оларың ниетиниң башлангыжыдыр; олар инди өз гөвүнлерине гелен затларыны этмекден сакланмазлар. ⁷Гелиң, ашак инелиң-де, бири-бириниң гепине дүшүнмез ялы, оларың дилини гарышдыралың» дийди. ⁸Шейдип, Реб ынсанлары бүтин ер йүзүне даргатды; олар гала гурмаларыны бес этдилер. ⁹Шоңа гөрә-де, шол гала Бабыл дийип ат дакылды, чүнки Реб шол ерде эхли ынсанларың дилини гаржашдырып ^a, олары бүтин ер йүзүне даргадыпды.

Самың несиллери

¹⁰Самың несиллери шулардыр. Силден ики йыл соңра, Сам йүз яшындака, ондан Арпакшат догулды.

¹¹Арпакшат догладан соң, Сам ене бәш йүз йыл яшады ве ондан энче ме огул-гыз дүниә инди. ¹²Арпакшат отуз бәш яшындака, ондан Шела догулды. ¹³Арпакшат Шела догладан соң ене дөрт йүз үч йыл яшады ве ондан энче ме огул-гыз дүниә инди. ¹⁴Шела отуз яшындака, ондан Эбер догулды. ¹⁵Шела Эбер догладан соң ене дөрт йүз үч йыл яшады ве ондан энче ме огул-гыз дүниә инди. ¹⁶Эбер отуз дөрт яшындака, ондан Пелек догулды. ¹⁷Пелек догладан соң Эбер ене дөрт йүз отуз йыл яшады ве ондан энче ме огул-гыз дүниә инди. ¹⁸Пелек отуз яшындака, ондан Регув догулды. ¹⁹Регув догладан соң Пелек ене ики йүз догуз йыл яшады ве ондан энче ме огул-гыз дүниә инди. ²⁰Регув отуз ики яшындака, ондан Серук догулды. ²¹Серук догладан соң Регув ене ики йүз еди йыл яшады ве ондан энче ме огул-гыз дүниә инди. ²²Серук отуз яшындака, ондан Нахор догулды. ²³Нахор догладан соң Серук ене ики йүз йыл яшады ве ондан энче ме огул-гыз дүниә инди. ²⁴Нахор йигри-ми догуз яшындака, ондан Тера догулды. ²⁵Тера догладан соң Нахор ене йүз он догуз йыл яшады ве ондан энче ме огул-гыз дүниә инди. ²⁶Тера етмиш яшындака, ондан Ыбрам, Нахор хем-де Харан догулды.

Тераның несиллери

²⁷Тераның несиллери шулардыр. Терадан Ыбрам, Нахор ве Харан догулды. Харандан Лут догулды. ²⁸Харан өз догдук меканында, бабыллыларың Ур галасында какасы Тера дирикә арадан чыкды. ²⁹Ыбрам билен Нахор

^a 11:9 Еврейче *Бабыл* ве *гаржашдырып* сөзлериниң айдылышы меңзешдир.

өйлендилер; Ыбрамың аялының ады Серай, Нахорыңкы болса Милкады. Милка Хараның гызыды. Харан Исканың хем какасыды. ³⁰Серай өнелгесизди; онуң чагасы ёкды. ³¹Тера оглы Ыбрамы, агтыгы Хараның оглы Луты, гелни болан Ыбрамың аялы Серайы өз янына алып, Кенган топрагына гитмек үчин бабыллыларың Ур галасындан чыкып гайтды. Олар Харана гелип, шол ерде месген тутдулар. ³²Тера ики йүз бәш яшында Харанда арадан чыкды.

12-нжи бап

Реб Ыбрамы сайлаяр

¹Реб Ыбрама шейле дийди: «Өз юрдуңы, ковулдашларыңы ве атаңың хожалыгыны ташла-да, Мениң саңа гөркезжек үлкәме гит.

²Сенден бейик миллет ярадып,
Мен сени ялкарын,
адыңы арша гөтерерин,
башгалар сен аркалы
ялканарлар
бири-бирлерине пата
берерлер.

³Сени ялканы ялкарын,
сени нәлетләни-де
нәлетләрин;

Ер йүзүндәки әхли миллетлер
сен аркалы пата аларлар».

⁴Ыбрам Реббин айдышы ялы ёла дүшди. Лут хем онуң билен биле гитди. Харандан чыкып гайданда, Ыбрам етмиш бәш яшындады. ⁵Ол аялы Серайы, доганының оглы Луты хем-де Харандакы әхли мал-мүлкүни ве гулларыны алып, Кенган юрдуна тарап ёла дүшди. Олар Кенгана гелдилер. ⁶Ыбрам Кенганың ичи билен Шекемиң голайындакы

Моредәки дуб агажына ченли гитди. Ол дөвүрлерде кенганлар шол ерде яшардылар.

⁷Реб Ыбрама гөрнүп: «Мен шу юрды сениң неслице бержек» дийди. Ыбрам ол ерде өзүне гөрнен Реббе гурбанлык сыпасыны ясады. ⁸Сонра ол ерден Бейтелиң гүндогарындакы дагы тарап гитди. Ол гүнбатардакы Бейтел ве гүндогардакы Ай галаларының арасында өз чадырыны дикди. Ыбрам ол ерде Реббе гурбанлык сыпасыны ясап, Реббе ыбадат этди. ⁹Сонра ол бир ерден башга ере гөчүп-гонуп, гүнорта тарап ёлуны довам этдирди.

Ыбрам билен Серай Мүсүрде

¹⁰Кенганда газаплы ачлык башланды. Шоңа гөрә, ачлык гутарянча, Ыбрам вагтлайын Мүсүре гитди. ¹¹Олар Мүсүре голайланларында, Ыбрам аялы Серая: «Мен сениң жуда овадан аялдыгыны билйәрин. ¹²Мүсүрлилер сени гөрүп: „Бу онуң аялы“ диерлер; онсоң олар мени өлдүрерлер, сени болса дири галдырарлар. ¹³Оларың сен үчин маңа ягшылык әдерлери ве сениң үстүң билен мениң жанымың халас болары ялы, сен олар: „Мен онуң аял доганы“ дий» дийди.

¹⁴Ыбрам Мүсүре геленде, мүсүрлилер Серайың жуда овадандыгыны гөрдүлер. ¹⁵Серайы гөрөн фараоның көшк эмелдарлары фараона Серайың гөзеллигини тарыпладылар. Хатын көшге әкидилди. ¹⁶Серайың хатырасына фараон Ыбрама ягшылык этди. Ол Ыбрама доварлар, өкүзлер, эшеклер, гул-гырнаклар ве дүелер берди. ¹⁷Реб Ыбрамың аялы Серай себәпли фараон ве онуң көшгүндәки адамлар әлхенч кеселлер билен әжир

чекдирди. ¹⁸Шонда фараон Ыбрамы янына чагырып: «Мени нэ гүнлере салдың?! Серайың өз аялыңдыгыны нэме үчин маңа айтмадың? ¹⁹Нэме үчин сен „Ол мениң аял доганым“ дийдин? Мен Серайы өзүме аялыга алдым-а! Ине, сениң аялың, оны алда, гүмүңи чек!» дийди. ²⁰Фараон Ыбрам барада өз адамларына буйрук берди. Олар Ыбрамы аялыдыр бар эмлэги билен Мүсүрден өз ёлуна угратдылар.

13-нжи бап

¹Ыбрам аялыны хем әхли эмлэгини алып, Мүсүрден чыкып, Негеп чөлүне гитди. Лут хем онуң янындады.

Ыбрам билен Лут бири-биринден айрылышарлар

²Ыбрам жуда байды. Онуң сүри-сүри овнуклы-ирили маллары, алтын-күмүшлери барды. ³⁻⁴Ыбрам Негеп чөлүндөн гайтды ве бир ерден башга ере гөчүп-гонуп, Бейтеле етди. Ол Бейтел билен Айың аралыгындакы өңки чадыр дикен ерине барды ве өңки ясан гурбанлык сыпасының янында Реббе ыбадат этди.

⁵Ыбрам билен биле гелен Лутуң хем овнуклы-ирили маллары ве чадырлары барды. ⁶Маллары жуда көп болансон, олара өри дарлык этди. Шол себәпли хем олар биле яшап билжек дэлдилер. ⁷Шейдип, Ыбрамың чопанлары билен Лутуң чопанларының арасында дава-женжел турды. Шол дөвүрлерде кенганлар билен перизлер хем Кенган топрагында яшайдылар. ⁸Шонда Ыбрам Лута: «Өз арамызда да, чопанларымызың арасында-да дава-женжел болмасын. Биз гарындашдырыс. ⁹Ине, тутуш юрт сениң өңүңде

яйылып ятыр. Биз айрылышалы. Сен сага гитсең, мен сола гидерин, сен сола гитсең, мен сага гидерин» дийди.

¹⁰Лут даш-төверегине гөз айлап, Иордан дересиниң Согара ченли эдил Реббин багы, Мүсүр топрагы ялы, бу ериң бол сувдан ганандыгыны гөрди. Бу Реббин Содомы ве Гомораны вейран этмезинден өңди. ¹¹Лут өзүне Иордан дересини сайлап алып, гүндогара тарап ёла рована болды. Шейдип, олар айрылышдылар. ¹²Ыбрам Кенганда, Лут болса Иордан дересиндәки галаларда дүшледилер. Лут чадырыны Содомың четинде дикди. ¹³Содомың халкы пис ишлери билен Реббе гаршы улы гүнэ этдилер.

Ыбрам Хеброна гөчйәр

¹⁴Лут айрылып гиденден сон, Реб Ыбрама шейле дийди: «Хэзирки отуран еринден демиргазыга ве гүнорта, гүндогара ве гүнбатара гөзүңи айла. ¹⁵Гөрийән тутуш юрдуңы Мен саңа хем-де сениң неслице эбедилик бержекдирин. ¹⁶Сениң неслице эдил ериң чөгелери кимин сан-сажаксыз эдерин. Эгер ериң чөгелери саналып билинйән болса, онда сениң неслице саналып билнер. ¹⁷Бар, өзүңе берилжек топрага бойдан-баша айланып чык. Мен оны саңа бержек».

¹⁸Шейдип, Ыбрам гөчүп, Хеброның голайындакы Мамрәниң дуб токайжыгына гелди ве шол ерде дүшлөп, Реббе гурбанлык сыпасыны ясады.

14-нжи бап

Ыбрам Луты халас эдйәр

¹Омрапел Шингарың, Арёк Эласарың, Кедорлагомер Эйламың, Тидал болса Гойимиң патышасыды. ²Булар

Содом шасы Бераның, Гомора шасы Биршаның, Адма шасы Шинабың, Себойым шасы Шемебеериң ве Согар дийип атландырылян Бала шасының гаршысына урша башладылар. ³Олар Сиддим дересинде, ягны Өли деңизде өз гүйчлерини бирлешдирдилер. ⁴Бу шалар он ики йыллап, Кедорлагомере гуллуқ этдилер, он үчүнжи йыл болса оңа гаршы баш гөтердилер. ⁵⁻⁶Он дөрдүнжи йылда Кедорлагомере ве онуң билен бирлешен шалар, Аштероткарнайымда рапалары, Хамда зузылары, Шавекирятайымда эймимлери ве чөл этегиндәки Эйпарана ченли узалып гидйән Сегир дагларында хорылары дерби-дагын этдилер. ⁷Олар Сегир дагларындан ызларына өврүлип, Эймишпат (ягны Кадеш) галасына гелдилер ве амалеклериң тутуш топрагыны басып алып, Хасесон Тамарда яшаян аморлары-да еңлише сезевар этдилер. ⁸⁻⁹Онсоң Содом, Гомора, Адма, Себойым ве Бала, ягны Согар шалары сөвеш мейданына чыкдылар ве бәш ша болуп, Сиддим дересинде дөрт шаның: Эйлам шасы Кедорлагомериң, Гойим шасы Тидалың, Шингар шасы Омрапелиң, Эласар шасы Арёгың гаршысына сөвеше гирдилер.

¹⁰Сиддим дереси ичи шепбикли чукурлардан долуды. Содом билен Гомора шалары гачып баряркалар, оларың адамларындан кәбирлери шол чукурлара йыкылдылар, бейлекилери болса даглара гачдылар. ¹¹Дөрт ша болса Содомы ве Гомораны талап, олжа алан әхли мал-мүлкүдир азыкларыны алып гитдилер. ¹²Олар Ыбрамың доганының оглы Луты-да әхли мал-мүлки билен биле әкитдилер. Ол хем Содомда яшарды.

¹³Гачып гутуланлардан бири гелип, болан ваканы Ыбрам еврее хабар берди. Шол вагтлар Ыбрам Эшкол билен Анериң доганы амор Мамрәниң дуб токайжыгының гапдалында яшарды. Олар Ыбрамың аркадашларыды.

¹⁴Өз доганының оглы Лутуң есир дүшөндигини эшидип, хожалыгын-да доглуп, сөвеше түргенлешдирилен үч йүз он секиз саны эсгериң өңүне дүшүп, Ыбрам Дана ченли шол дөрт шаның ызындан ковды. ¹⁵Ыбрам эсгерлерини топарлара бөлүп, гижешаларың үстүне чозуп, олары дербидагын этди. Соңра Ыбрам олары ене Дамаскдан демиргазыкда ерлешен Хобаха ченли ковды. ¹⁶Ыбрам олжа алан әхли мал-мүлкүни, доганының оглы Луты, онуң әхли эмләгини, аяллары хем халкы ызына гайтарып гетирди.

Мәликсадык Ыбрама пата берйәр

¹⁷Ыбрам Кедорлагомери ве онуң янындакы шалары дерби-дагын эдип геленден соң, Содом шасы оны гаршыламак үчин Шаве дересине, ягны ша жүлгесине гитди. ¹⁸Бейик Худайың руханысы болан Салим шасы Мәликсадык Ыбрама чөрөк билен шерап гетирди. ¹⁹Ол Ыбрама пата берип:

«Ери-гөги ярадан Бейик Худай Ыбрамы ялкасын!

²⁰Душманларыны онуң элине берен

Бейик Худая алкыш болсун!» дийди.

Ыбрам әхли задың ондан бирини Мәликсадыга берди. ²¹Онсоң Содом шасы Ыбрама: «Мениң адамларымы ызына бер, әхли мал-мүлки болса өзүң ал» дийди. ²²⁻²³Ыбрам Содом шасына шейле дийди: «„Ыбрамы мен гурпландырдым“ диймезиң ялы, саңа дегишли

затларың хич бирини, хатда бир гушажыгы я-да сапажыгы хем алмажакдыгыма Ери-гөги ярадан Бейик Худайың – Реббиң адындан ант ичйэрин. ²⁴Йөне йигитлериң иен иймитлери муңа дегишли дәлдир. Шейле хем мениң билен гиден Анер, Эшкол ве Мамре хем өз пайларыны алсынлар».

15-нжи бап

Реб Ыбрам билен ахт эдйэр

¹Шу вакалардан соң Ыбрама гөрнүш аркалы Реббиң сөзи аян болды. Реб оңа шу сөзлери айтды: «Ыбрам, горкма! Мен сениң галканыңдырын, сениң сылагың жуда улы болар».

²Ыбрам: «Эй, Хөкмүрован Реб, Сен маңа нәме бержек? Мениң хениз-де перзендим ёк. Хожалыгым дамасклы Элигезере мирас галар. ³Сен маңа перзент бермәнсоң, хожалыгымдакы гулум маңа мирасдар болар» дийди.

⁴Ыбрама Реббиң шу сөзи аян болды: «Ол сениң мирасдарың болмаз, өз билиңден өнжек сениң мирасдарың болар». ⁵Соңра Реб Ыбрамы дашары чыкарып: «Асман серет. Сен шол гөрүнйән йылдызлары санап билсең санай. Сениң шонча-да неслиң болар» дийди. ⁶Ыбрам Реббе иман этди ве Реб оны догры хасаплады.

⁷Реб Ыбрама: «Шу юрда эе болмагың үчин, сени бабыллыларың Ур галасындан чыкаран Реб Мендирин» дийди. ⁸Ыбрам: «Эй, Хөкмүрован Реб! Өзүмиң шу топрагың эеси болжакдыгымы мен нәдип билерин?» дийди. ⁹Реб оңа: «Маңа үчяшар гөле, үчяшар гечи, үчяшар гоч, гумры хем-де яш кепдери гетир» дийди. ¹⁰Ыбрам гетирип, оларың херсини ики бөлеге бөлди ве хер бөлеги

бейлеки бөлегиниң гаршысында гойды. Йөне ол гушлары бөлмеди. ¹¹Ыбрам ләшлериң үстүнде айланышян чайкеллери ковды.

¹²Гүн яшып барярка, Ыбрамы агыр укы басмарлады; онуң үстүне элхенч горкы ховпы абанды.

¹³Реб Ыбрама шейле дийди: «Сен шуны билип гойгун: сениң неслиң ят топракда гелмишек хем гул болуп яшар ве шол ериң халкы олары дөрт йүз йыллап эзер. ¹⁴Эмма Мен сениң неслиңи гул эден миллетиң жезасыны берерин. Шондан соң олар уммасыз мал-мүлки билен ол ерден чыкарлар.

¹⁵Сен болса узак яшарсың, асудалыкда өлүп, ата-бабаларыңа говшарсың. ¹⁶Неслиңиң дөрдүнжи аркасы бу ере доланып гелер, чүнки аморларың гүнәси хениз жеза алмак дережесине етенок».

¹⁷Гүн яшып, гараңкы дүшенде, түссели ожак хем-де ялынлы чыра гөрнүп, булар хайван бөлеклериңиң арасындан гечипмиш.

¹⁸⁻²¹«Мүсүр дерясындан тә бейик Евфрат дерясына ченли узалып гидйән шу юрды: кейнлериң, кенизлериң, кадмонларың, хетлериң, перизлериң, рапаларың, аморларың, кенганларың, гиргашларың ве ябусларың яшаян юрдуны Мен сениң неслиңе берйәндинин» дийип, хут шол гүн Реб Ыбрам билен ахт эдишиди.

16-нжи бап

Хажар ве Ысмайыл

¹Ыбрамың аялы Серай оңа чага догрупп бермеди. Серайың Хажар атлы мүсүрли бир гырнагы барды. ²Бир гүн Серай Ыбрама: «Серед-ә, Реб мени чага догурмакдан саклады. Сен

мениң гырнагым билен ят. Белки, ол маңа чага догруп берер» дийди. Ыбрам Сарайың сөзүне гулак асды. ³Шейдип, Сарай мүсүрли гырнагы Хажары өз адамсы Ыбрама аяллыга берди. (Бу вака болуп геченде, Ыбрам Кенганда он йыл яшапды.)

⁴Ыбрам Хажар билен ятды ве Хажар гөврели болды. Хажар өзүниң гөврелидигини биленден соң, өз бикесине йигренч билен серетди. ⁵Сарай Ыбрама: «Мениң мертебэмиң песелмегине сен себэп болдуң! Өз гырнагымы сениң гойнуңа берен мендириң. Ол өзүниң гөврелидигини билени бэри маңа йигренч билен середйэр. Икимизден хайсымызың мамладыгымызы, гой, Реб чөзсүн» дийди.

⁶Ыбрам Сарая: «Гырнагың өз элинде. Сен оңа ислэн задыңы эт» дийди. Шунлукда, Сарай Хажара жуда ёвуз дарашып уграды. Хажар ондан гачып гитди.

⁷⁻⁸Реббиң перишдеси Хажары чөл ичиндэки, Шур ёлундакы сув гөзбашындан тапды. Ол ондан: «Эй, Сарайың гырнагы Хажар, ниреден гелип, нирэ барярың?» дийип сорады. Хажар: «Бикэм Сарайдан гачып барярың» дийип жогап берди. ⁹Реббиң перишдеси Хажара: «Бикэң янына долан-да, оңа табын бол» дийди. ¹⁰Реббиң перишдеси сөзүни довам эдип, Хажара: «Сениң неслиңи шейле бир көпелдерин велин, хатда олары санап-да болмаз.

¹¹Сен хэзир гөврели; сениң бир огулң болар.

Сен онуң адына Ысмайыл дакарсың, чүнки Реб сениң ахы-налаңы эшитди ^a.

¹²Ол гулан ялы бир адам болар. Ол хер кесе, хер кес хем оңа гаршы болар.

Ол өз доганларының хич бири билен оңушмаз».

¹³«Мен, хақыкатдан-да, өзүме үнс берйэн Худайы гөрдүм» дийип, Хажар өзи билен геплешен Ребби «Гөрийэн Худай» дийип атландырды. ¹⁴Шоңа гөрә-де Кадеш билен Бередиң арасындакы ол гуйы «Беер-лахайрой» ^b дийип атландырыландыр.

¹⁵Хажар Ыбрама бир огул догруп берди. Ыбрам оглуның адына Ысмайыл дакды. ¹⁶Хажар Ысмайылы догранда, Ыбрам сегсен алты яшындады.

17-нжи бап

Ыбрайым сүннетленйэр

¹Ыбрам тогсан докуз яшындака, Реб оңа гөрнүп, шейле дийди: «Мен Гудратыгүйчли Худайдырын. Сен Мениң назарымда гез ве таква бол.

²Мен сениң билен эхт эдерин ве саңа жуда көп несил берерин». ³⁻⁴Шол вагт Ыбрам Онуң оңүнде йүзин дүшди. Худай оңа шейле дийди: «Сениң билен эдйэн эхтим, ине, шудур: сен көп миллетлерин атасы боларсың; ⁵индиден бейләк сениң адың Ыбрам дэл-де, Ыбрайым болар, чүнки Мен сени көп миллетлерин атасы ⁶ эдйэрин. ⁶Мен сени жуда өрнедерин.

^a 16:11 Еврейче *Ысмайыл* ве *Реб эшидйэр* сөзлериниң айдылышы меңзешдир.

^b 16:14 *Беер-лахайрой* – бу сөзлер маңа үнс берйэн *Дириниң гуюсы* диймеги аңладяр.

^c 17:5 Еврейче *Ыбрайым* ве *көп миллетлерин атасы* диен сөзлерин айдылышы меңзешдир.

Сенден миллетлер хем шалар дөрөр.
 7Мен сениң билен ве сениң неслиң билен несилден-несле довам этжек эбедилик ахт баглашарын. Мен сениң хем-де сениң неслиңиң Худайы боларын. 8Хэзирки гелмишек болуп яшап йөрөн ериң болан Кенган юрдуны ту-тушлығына Мен саңа хем-де неслиңе эбедилик мүлк эдип берерин. Мен оларың Худайы боларын».

9Худай сөзүни довам эдип, Ыбра-йыма шейле дийди: «Сен ве сениң неслиң несилден-несле Мениң ахти-ми бержай этмелисиңиз. 10Сиз Ме-ниң сен ве сениң гелжекки неслиң билен эдйән ахтимиң шертлерини бержай этмелисиңиз. Араңыздакы эркеклериниңиз ахлисини сүннетле-мелисиңиз. 11Ужыдыңызың пүрчүги-ни кесдирип, сүннетлениң. Сүннет сиз билен Мениң арамдакы ахтиң нышаны болар. 12Мундан бейләк өз неслиңизден, шейле хем өзүңизден болман, кесекилерден сатын алан гулларыңыздан доглан эркек чага-ларың хеммеси секиз гүнлүккә сүн-нетленмелидир. 13Сениң өз хожалы-гыңда доглан гулларың-да, сатын алан гулларың-да сүннетленмели-дир. Шейле этмек билен, сизиң тени-ңиз Мениң сиз билен эден ахтимиң бакыдыгыны гөркезер. 14Ужыды-ның пүрчүгини кесдирип, сүннет-ленмедик эркек ахти бозан адам хөкмүндө өз халкының арасындан чыкарылсын».

15Худай Ыбрайыма: «Инди аялыңың адыны Серай дийип тутма. Мундан бейләк онуң ады Сара^а болар. 16Мен Сараны ялкарын; ондан саңа бир огул

хем берерин. Мен Сараны ялкарын; ол энчеме миллетлериң энеси болар. Онуң неслинден шалар дөрөр» дийди. 17Ыбрайым Онуң өнүндө йүзин дүш-ди; сонра ол гүлүп, ичинден: «Йүз яшындакы адамданам, хей, чага дог-лармы?! Тогсан яшындакы Сара-да бир чага догрупп билерми?!» дийди. 18Сонра Ыбрайым ене Худая: «Ыс-майылы мирасдарым хөкмүндө ка-бул этседиң!» дийди. 19Худай шейле дийди: «Ёк! Хут өз аялың Сара са-ңа бир огул догрупп берер. Сен онуң адына Ысхак^б дакарсың. Мен онуң өзи ве тутуш несли билен эбедилик ахт баглашарын. 20Мен сениң Ысма-йыл хакда айданыңы-да эшитдим. Мен Ысмайылы ялкап, өрнедип, оны жуда көпелдерин. Ондан он ики са-ны тиребашы дөрөр. Мен Ысмайыл-дан улы миллет дөрөдерин. 21Эмма Мен Өз ахtimi гелжек йылың хут шу пурсадында Сарадан догулжак Ысхак билен баглашарын». 22Худай Ыбрайым билен эден гүррүңини та-мамлап ёкары гөтерилди.

23Ыбрайым Худайың өзүне буйру-шы ялы, хожалыгындакы эркеклерин хеммесини, оглы Ысмайылы, өз хо-жалыгында доглан гуллары ве сатын алан гулларыны хут шол гүнүң өзүндө сүннетледи. 24Ыбрайым тогсан догуз яшында сүннетленди. 25-26Онуң оглы Ысмайыл он үч яшында сүннетленди. Ыбрайым билен онуң оглы Ысмайыл бир гүнде сүннетленди. 27Ыбрайымың хожалыгындакы эркеклерин ахлиси, онуң хожалыгында доглан гуллары-да, кесекилерден сатын алан гуллары-да онуң билен биле сүннетлендилер.

^а 17:15 *Сара* – бу сөз *мелике* диймеги аңладяр.

^б 17:19 *Ысхак* – бу сөз *ол гүлйәр* диймеги аңладяр.

18-нжи бап

Үч мыхман

¹Бир гүн Гүнүн жокрама ыссы вагт-тында Ыбрайым Мамрәнің дуб то-кайжыгының янындакы чадыры-ның агзында отырка, оңа Реб гөрүн-ди. ²Ыбрайым төверегине середип, аңырракда үч кишиниң дурандыгы-ны гөрди. Ыбрайым олары гөрөн ба-дына, гаршыламак үчин чадырының агзындан олар тарап ылгады. Ол ики бүкүлип, олар тагзым этди. ³Ыбра-йым шейле дийди: «Эй, женабым, эгер мен сизиң гөвнүңизден туран бол-сам, онда өз гулуңызың душундан совлуп гечмән. ⁴Мен сизе аягыңызы ювар ялы сув гетирдейин. Шу ага-жың ашагында дем-дынжыңызы ала-йың. ⁵Сизе гүйч-кувват берер ялы бир бөлек нан гетирейин, чүнки ёлуңыз бендәңизин үстүнден дүш-ди ахырын! Соңра ёлуңызы довам эт-дирерсиңиз». Олар: «Айдышың ялы эдәй» дийдилер. ⁶Ыбрайым ховлук-мач чадыра, Сараның янына гелди-де, оңа: «Деррев үч керсен оңат ундан хамыр югур-да, нан яп» дийди. ⁷Соң-ра Ыбрайым малларына тарап ылга-ды-да, сүрүден яш хем семиз бир гө-ләни сайлап, оны хызматкәр йигиде берди. Онсоң хызматкәр дессине на-хар тайярламага гиришди. ⁸Ыбрайым гатык, сүйт хем биширилен гөләниң этини гетирип, адамларын өңүнде гойды. Мыхманлар нахарландылар. Ыбрайымың өзи болса оларың янында агажың ашагында дурды.

⁹Адамлар Ыбрайымдан: «Аялың Сара ниреде?» дийип сорадылар. Ы-брайым: «Сара ол тайда, чадырда» дийип жогап берди. ¹⁰Оларың бири:

«Индики йыл шу вагтлар мен сениң яныңа ене доланып гелерин ве оңа ченли аялың Сарадан бир огул болар» дийди. Сара онуң аркасындакы чады-рың агзында буларың гүррүңини диң-ләп дурды. ¹¹Ыбрайым билен Сараның икисиниң-де яшлары бирчене барып-ды; олар өрән гаррапдылар. Сарада айбашы гелмеси кесилипди. ¹²Шоңа гөрә Сара ичинден гүлүп: «Мен-де, адамым-да гарры; шу яшдан соң мен бейле шатлыга эе болуп билеринми?!» дийди. ¹³Шонда Реб Ыбрайымдан: «Нәме үчин Сара „Шу яшдан соң мен, хей, чага догрупп билеринми?!“ дийип гүлди?» дийип сорады. ¹⁴«Реббиң ба-шармажак зады бармы?! Белленен вагтда, индики йыл шу вагтлар янына доланып геленимде, Сараның бир ог-лы болар» дийди. ¹⁵«Мен гүлмедим» дийип, Сара горкусына боюн алмады. Реб: «Ёк, сен гүлдүң» дийди.

Ыбрайым Содом үчин ялбарар

¹⁶Адамлар туруп, Содома тарап ёла дүшдүлөр. Ыбрайым хем олары уг-ратмак үчин олар билен биле гитди. ¹⁷Реб шейле дийди: «Этжек болян ишими Ыбрайымдан гизлэйинми?! ¹⁸Ыбрайымдан бейик хем гүйчли бир миллет дөрәр. Ер йүзүниң әхли миллетлери Ыбрайымдан пата алар-лар. ¹⁹Догручыллык хем адалатлылык билен Реббиң ёлундан йөремеклиги огулларына ве несиллерине табшыр-сын дийип, Мен Ыбрайымы сайла-дым. Эгер олар Мениң айданлары-мы бержай этселер, онда Мен Ыбра-йыма берен вадаларымың хеммесини ерине етирерин». ²⁰Соңра Реб Ыбра-йыма: «Халкың Содом билен Гомора-ның гаршысына эдйән ахы-наласы-ны эшитдим; оларың гүнәлери жуда

агырдыр. ²¹Мен ашак дүшүп гөрөйин. Оларың этмиши, хакыкатдан-да, Маңа етиши ялы эрбетмикэ? Мен анык-лайын» дийди.

²²Шейдип, адамлар ол ерден гайдып, Содома тарап ёла дүшдүлөр. Ыбра-йым болса Реббич хузурында дурды.

²³Ол Реббе голайлашып, Оңа шейле дийди: «Сен бейтсең, гүнэлиниң одуна бигүнэ-де янмазмы?!» ²⁴Айдалы, галада элли саны бигүнэ бар. Шол элли саны бигүнэ адамың хакы үчин оңа хайпың гелмезми? Сен шонда-да галаны вейран эдермиң? ²⁵Гүнэли билен бигүнэниң арасына парх гойман, бигүнэни гүнэлилер билен биле өлдүрмэвери! Бейле иш этмеклик Сенден дашда болсун! Бүтин Ер йүзүниң Казысы – Сен адалатлы херекет этмели ахырын!» ²⁶Реб: «Эгер-де Со-дом галасындан элли саны бигүнэ адам тапсам, онда Мен оларың хаты-расына тутуш галаны дири галдыра-рын» дийди.

²⁷Ыбрайым оңа шейле йүзленди: «Сениң өңүндө тоздур күл кимин болсам-да, мен Сен Таңрым билен геплешмэге йүрек эдйән. ²⁸Эгер галадакы бигүнэлериң саны кырк бәш болайса, шонда нәдерсиң? Бәш адамың кемтерлик эдйәндиги үчин Сен тутуш галаны вейран эдермиң?» Ол Ыбрайыма: «Эгер-де Мен ол ерден кырк бәш саны бигүнэни тапсам, онда оны вейран этмерин» дийип жогап берди. ²⁹Ыбрайым Ондан ене-де: «Айдалы, галадан диңе кырк санысы тапыляр, онда нәме?» Ол: «Эгер Мен ол ерден кырк саны бигүнэ тапсам, онда оны вейран этмерин» дийди. ³⁰Онсоң Ыбрайым Таңра йүзленип: «Эй, Таңрым, геплесем маңа гахарың гелмесин. Айдалы, галадан отуз санысы тапыляр, онда нәме?» дийди. Реб:

«Эгер ол ерден отуз саны бигүнэ тапсам, онда Мен оны вейран этмерин» дийди. ³¹Ыбрайым ене-де йүзленип: «Мен Сен Таңрым билен геплешмэге йүрек эдйән. Айдалы, галада йигри-ми саны бигүнэ бар» дийди. Таңры: «Йигрими саны бигүнэниң хатырасы үчин Мен галаны вейран этмерин» дийди. ³²Ыбрайым: «Эй, Таңрым, маңа гахарың гелмесин! Мен иң соңкы гезек Саңа йүз тутярын. Айдалы, галада бары-ёгы он саны бигүнэ бар» дийди. Таңры: «Он бигүнэниң хатырасы үчин Мен оны вейран этмерин» дийип жогап берди.

³³Реб Ыбрайым билен гүррүчини тамамландан соң, онуң янындан гитди. Ыбрайым болса өйүне доланып гелди.

19-нчы бап

Содом ве Гомора вейран эдилйәр

¹Агшамара хәлки ики перишде Содом галасына гелди. Лут галаның дервезесинде отырды. Ол перишделериң гелйәнини гөрүп, еринден туруп, оларың өңлеринден чыкып, олар ики бүкүлип тагзым этди. ²Лут: «Эй, женаплар, аягыңызы ювуң-да, бу гиже өйүме мыхман болуң. Эртир ир билен туруп, ёлуңызы довам этдирерсиңиз!» дийди. Олар: «Ёк, биз гижәни мейданчада гечирерис» дийдилер. ³Лут йүрегинден сыздырып ялбарансоң, олар онуң өйүне совулдылар. Ол перишделери хеззетләп, олар петир биширип берди. Олар нахарландылар. ⁴Олар ятмаздан өң, Содомың яшу-гарры әкли эркек адамлары Лутуң өйүниң дашыны габадылар. ⁵Олар Лута: «Шу гиже өйүне гелен адамлар ниреде? Олары би-зиң янымыза чыкар, биз олар билен

ятжак» дийип гыгырышдылар. ⁶⁻⁷Лут дашары чыкып, гапыны дашындан япды ве йыгнанан адамлара: «Эй, доганлар, габахатлыкдан эл чекин. ⁸Мениң ики саны бой гызым бар. Мен шолары сизиң элиңизе берейин. Сиз олар а ислэн задыңызы эдэйн, йөне бу адамлара дегмэң. Олар мениң өйүми пеналап гелдилер» дийди. ⁹Эмма олар Лута: «Айрыл гапыдан» дийдилер. Олар сонра: «Гелмишек халыңа бизе акыл өвретжек боляңмы? Инди биз сени олардан хем бетер эдерис» дийшип, гапыны дөвмек үчин Лута топулдылар. ¹⁰Эмма ичердэки адамлар гапыны ачып, Луты ичери салдылар-да, гапыны япдылар. ¹¹Олар гапының агзында дуранларың улудан-кичэ эхлисиниң гапыны тапып билмезлери ялы гөзлерини көр этдилер.

¹²Адамлар Лута шейле дийдилер: «Сениң бу ерде ене кимиң бар? Огулгызыңмыдыр, гиевиңмидир, гараз, галадакы өзүне дегишли адамларың эхлисини ал-да, бу ерден чык. ¹³Биз Содомы вейран этжекдирис. Реб бу ериң халкына гаршы эдилйән улы ахы-налалары эшидип, бизи Содомы вейран этмэге иберди». ¹⁴Лут өзүне гиев болжакларың янына барып олар: «Басым бу ерден чыкың, Реб галаны вейран этжекдир» дийди. Эмма олар Лут дегишйэндир өйтдүлөр. ¹⁵Даң атандан соң перишделер: «Гала вейран эдиленде хелэк болмазыңыз ялы, аялың билен янындакы ики гызыңы хем ал-да, бу ерден чык!» дийип, Луты гыссап башладылар. ¹⁶Эмма Лут икиржиңленди. Шол вагт адамлар Лутуң, онуң аялының хем ики гызының элинден тутуп, Реббиң

мерхементи билен олары аман-саг галадан алып чыкдылар. ¹⁷Галадан чыканларындан соң адамларың бири: «Инди гач-да, башыңы гутар. Ызыңа гарама! Дүзлүкде аяк чекме, гөни дага гач, ёгсам гала билен биле хелэк боларсың» дийди.

¹⁸Йөне Лут оңа шейле дийди: «Ёк, ёк женабым! ¹⁹Гулуңыз сениң назарыңда эййэм мерхемент тапды. Сен мени өлүмден халас эдип, маңа ягшылык этдин. Эмма мен даглара гачып билмерин; мен бетбагтчылыга ёлугып, өлерин дийип горкярын. ²⁰Шу голайда кичижик бир гала бар. Ол кичи ахырын. Өзүми шол ере атмага маңа ыгтыяр этсең, мен өлүмден халас боларын». ²¹Ол Лута: «Боляр, сениң хайышыңы ерине етирерин. Мен шол диййән галаңы вейран этмерин. ²²Сен басым гач, чүнки сен ол ере барып етйәнчән, мен хич зат эдип билмерин» дийди. Шоңа гөрэ-де ол гала Согар^а дийлип атландырылды.

²³Гүн доганда, Лут Согара гелип етди. ²⁴⁻²⁵Шол вагт Реб Содом билен Гомора галаларының үстүне гөкден отлы күкүрт ягдырып, бу ики галаны даш-төвереги, эхли илатыдыр өсүмликлери билен биле вейран этди. ²⁶Лутуң аялы ызына гарады ве шол бада дуз сүтүнине өврүлди.

²⁷Ыбрайым даң билен туруп, өзүниң Реббиң хузурында дуран ерине гитди. ²⁸Ыбрайым Содома, Гомора ве тутуш дүзлүге тарап ашак середип, ол юртакы асмана гөтерилйән түссэниң эдил ожақдан чыкян ялыдыгыны гөрди.

²⁹Шейдип, Худай дүзлүкдэки ики галаны вейран эденде, Ыбрайымы ятдан чыкармады; Лутуң месген тутан

^а 19:22 Еврейче *Согар* ве *кичи* сөзлериниң айдылышы меңзешдир.

галаларыны вейран эденде, Худай Луты ол бетбагтчылыктан халас этди.

20-нжи бап

Мовапларың ве аммонларың гелип чыкышы

³⁰Лут Согарда галмактан горкуп, ики гызыны-да алып, бу ерден чыкты. Ол дагда месген тутуп, гызлары билен биле бир говакта яшаберди.

³¹Бир гүн гызларың улусы уясына: «Какамыз гаррап баря; дүйнэ адатына гөрэ бизиң янымыза гирер ялы ер йүзүнде хич бир эркек киши ёк. ³²Гел, какамыза шерап ичирип, онуң билен яталы. Шейдип, биз өз какамыздан перзентли боларыс» дийди.

³³Гызлар шол гиже какаларыны серхош этдилер. Шейдип, гызларың улусы өз какасының янына гирип, онуң билен ятды. Лут гызының хачан ятып, хачан тураныны-да билмеди.

³⁴Эртеси гүн ене гызларың улусы өз доганына: «Мен өтен агшам какам билен ятдым. Гел, бу гиже-де оны серхош эдели; сен хем онуң билен ят. Шейдип, биз өз какамызың үсти билен перзентли боларыс» дийди. ³⁵Гызлар бу гиже хем какаларыны серхош этдилер. Бу гезек гызларың кичиси өз какасының янына гирип, онуң билен ятды. Лут онуң-да хачан ятып, хачан тураныны билмеди.

³⁶Шейдип, Лутуң ики гызы-да өз какасындан гөврели болды. ³⁷Гызларың улусы бир огул догурды ве онуң адына Мовап ^a дакды. Ол хэзирки мовапларың несилбашысыдыр. ³⁸Гызларың кичиси-де бир огул догурды ве онуң адына Бенамы ^b дакды. Ол хэзирки аммонларың несилбашысыдыр.

Ыбрайым ве Абымелек

¹Ыбрайым ол ерден Негеп чөлүне гөчүп, Кадеш билен Шуруң аралыгында дүшледи. Соңра ол Герарда гелмишек болуп яшады. ²Ыбрайым өз аялы Сара «Ол мениң аял доганым» дийди. Герарың шасы Абымелек адам иберип, Сараны гетиртди.

³Худай Абымелегин дүйшүне гирип, она: «Эрли аялы яныңа алдырдандыгың себэпли сен өлерсиң» дийди. ⁴Эмма Абымелек Сара хениз якынлашманды. Абымелек: «Эй, Таңры! Сен бигүнэ халкы-да ёк этжекми?!

⁵Ыбрайымың өзи: „Бу мениң аял доганым“ дийип айтмадымы нэме?! Аялың өзи-де: „Ол мениң эркек доганым“ дийди ахырын. Мен бу иши пэк йүрек ве ынсап билен этдим» дийди.

⁶Худай Абымелеге дүйшүнде шейле дийди: «Сениң муны пэк йүректен эдендигиңи Мен билйэрин. Сени Өзүме гаршы гүнэ этмекликден саклан Мендирин. Шонуң үчин сениң она эл урмагыңа ыгтыяр бермедим. ⁷Инди болса сен аялы өз адамсына гайтарып бер, чүнки онуң адамсы пыгамбердир. Ол сениң үчин дилег эдер. Шейдип, сен дири галарсың. Аялы ызына гайтармасаң, сен ве сениң эхли адамларың хөкман өлерсиңиз».

⁸Абымелек даң билен турды ве эхли эмелдарларыны чагырып, олар дүйшүни гүррүң берди. Олар гаты горкудулар. ⁹Абымелек Ыбрайымы чагырып, она: «Бу нэме этдигиң болды?! Сениң мени ве мениң патышалыгымы

^a 19:37 Еврейче *Мовап* ве *атамдан* сөзлериниң айдылышы меңзешдир.

^b 19:38 Еврейче *Бенамы* ве *халкымың оглы* сөзлериниң айдылышы меңзешдир.

бейле улы гүнэ билен языкы эдерин ялы, мениң саңа гаршы эден гүнэм нәме?! Сен маңа асла эдилмели дәл иши этдиң» дийди. ¹⁰Абымелек енде Ыбрайымдан: «Сен нәме максат билен бейле этдиң?» дийип сорады.

¹¹Ыбрайым оңа шейле жогап берди: «Бу ерде Худайдан горкян ёкдур өйтдүм ве аялым себәпли өзүми өлдүрерлер дийип пикир этдим. ¹²Онсоңам ол мениң, хакыкатдан-да, аял доганым. Икимиз атабир энебашга догандырыс, ол соң мениң аялым болды. ¹³Худай мени атамың өйүнден Өз сайлан юрдуна гитмәге чагыранда, мен Сара: „Сен маңа вепалы бол. Мен барада соран хер кишә бу мениң эркек доганым дий“ дийдим».

¹⁴Абымелек Ыбрайыма овнуклы-ирили маллар, гуллардыр гырнаклар берди; аялы Сараны хем оңа гайтарып берди. ¹⁵Абымелек Ыбрайыма: «Ине, тутуш юрдум сениң өңүнде яйылып ятыр. Сен ислән еринде яша» дийди. ¹⁶Абымелек Сара-да: «Догаһыңа мүң теңге күмүш бердим. Бу яһындакылар сениң бигүнәдигиңи гөркезер. Сен долы акланансың» дийди. ¹⁷⁻¹⁸Ыбрайымың аялы Сара себәпли Реб Абымелегиң көшгүндәки аялларың әхлисиниң ятгысыны баглапды. Ыбрайым Худая дилег этди. Худай Абымелегиң өзүни-де, аялыдыр гырнакларыны-да чага догарлары ялы сагалтды.

21-нжи бап

Ысхак догулар

¹Реб эдил айдышы ялы, Сара берен вадасыны бержай этди. ²Сара гөврели болуп, Ыбрайымың гарран чагында оңа бир огул догрупп берди. ³Ыбрайым

өзүниң Сарадан болан оғлуның адына Ысхак дакды. ⁴Худайың буйрушы ялы, Ыбрайым Ысхагы секиз гүнлүккә сүннетледи. ⁵Оғлы Ысхак доғланда, Ыбрайым йүз яшындады. ⁶Сара: «Худай маңа бегенч хем гүлки гетирди. Оғлумың боландыгыны эшиден хер киши мениң билен биле гүлшер. ⁷Ыбрайыма Сара чага эмдирер диен болса, муңа ынанан тапылармыды?! Эмма, ине, ол гоҗалансон, мен оңа огул догрупп бердим» дийди. ⁸Чага улалды, оны сүйтден айырдылар. Шол гүн, яғны Ысхагың сүйтден айрылан гүни Ыбрайым улы той тутды.

Хажар билен Ысмайыл ковуларлар

⁹Аслы мүсүрли Хажарың Ыбрайымдан болан оғлуның өз оғлы Ысхагың үстүнден гүлйәнини Сара гөрди. ¹⁰Ол Ыбрайыма: «Бу гырнагы оғлы билен биле чыкарып ков. Гырнагың оғлы оғлум Ысхак билен мирасымызы пайлашмаз» дийди. ¹¹Эмма оғлы барадакы бу меселе Ыбрайыма жууда агыр дегди. ¹²Худай Ыбрайыма шейле дийди: «Сен оғлуң ве гырнагың үчин гамланма. Сара нәме эт дийсе, шоны-да эт, чүнки сениң адың Ысхагың несли аркалы довам эдер. ¹³Гырнагыңдан болан оғлуңдан хем бир миллет ярадарын, чүнки ол-да сениң перзендиндир». ¹⁴Ыбрайым даң билен турды-да, бираз нан хем бир мешик сув алып, олары Хажарың эгиние атды. Ол оғланы Хажарың гөзөгчилигине берип, оны гойберди. Хажар гидип, Беершебаның чөлүнде эсли вагт энтеди.

¹⁵Мешикдәки сув түкенди. Хажар оғланы бир гырымсы агажың ашагында ташлап гитди. ¹⁶«Оғлумың

өленини бир гөрмөйин» дийип, гидип, оглундан окъетим узаклыкда отурып, ичигип-ичигип аглады. ¹⁷⁻¹⁸Худай огланың сесини эшитди. Худайың перишдеси гөкден Хажары чагырып: «Хажар, нәме болды? Горкма, Худай огланың сесини эшитди. Бар, огланы еринден галдыр-да, элинден тут. Мен ондан бир бейик миллет ярадарын» дийди. ¹⁹Худай Хажарың гөзүни ачды ве ол бир сувлы гуйыны гөрди. Ол барып, гуюдан мешигини долдурды-да, ондан оглуна ичирди.

²⁰Худай ол оглан билен биледи. Ол улалып, чөлде яшап, өкде кеманчы болуп етишди. ²¹Оглан Паран чөлүндө яшайрды. Эжеси оны мүсүрли бир гыза өерди.

Ыбрайым билен Абымелек ахт эдишйәрлер

²²Шол дөвүрде Абымелек патыша өз харбы серкердеси Пикол билен биле Ыбрайымың янына барып, она: «Әхли ишде Худай сениң билен биледир. ²³Сен маңа мениң тохум-тижиме бивепалык этмежекдигине, мениң саңа вепалы болшум ялы, сениң-де маңа ве өз гелмишек болуп яшаян юрдуңа вепалы болжакдыгыңа сен Худайдан ант ич» дийди. ²⁴Ыбрайым: «Ант ичйәрин» дийди.

²⁵Соңра Абымелегиниң гулларының өзүнден сувлы гуйыны зор билен аландыклары үчин Ыбрайым оңа нәразылык билдирди. ²⁶Абымелек оңа: «Муны мен шу вагт эшидйәрин. Оны кимиң эдендигинден хабарым ёк. Сен муны маңа хабар бермедин» дийди. ²⁷Ыбрайым Абымелеге овнуклы-ирили мал берди. Олар өзара әхт

баглашдылар. ²⁸Ыбрайым еди саны гузыны сүрүден чыкарып, айры гойды. ²⁹Патыша Ыбрайымдан: «Нәме үчин бейдйәрсин?» дийип сорады. ³⁰Ол: «Сен шу еди гузыны менден ал. Шейле этмек билен сен шол гуйыны мениң газдырандыгыма шаятлык эдерсин» дийди. ³¹Олар бу гуйыны Беершеба ^a дийип атландырдылар, чүнки бу ерде олар өзара ант ичишипдилер. ³²Олар Беершебада әхт багланларыннан соң, Абымелек өз харбы серкердеси Пикол билен ол ерден өз юрдуна, пилиштлилерин топрагына доланды. ³³Ыбрайым Беершебада бир саны йылгын экип, ол ерде Бакы Худай Реббе ыбадат этди. ³⁴Ыбрайым пилиштлилерин юрдунда узак вагтлап гелмишек болуп яшады.

22-нжи бап

Худай Ыбрайымы сынаяр

¹Шол вакалардан соң Худай Ыбрайымы сынады. Худай оңа: «Ыбрайым!» дийип сесленди. Ыбрайым Оңа: «Лепбей» дийип жогап берди. ²Худай: «Оглуңы, ялңыз оглуңы, сөйгүли оглуң Ысхагы ал-да, Морья юрдуна бар ве Мениң саңа гөркезжек дагымың үстүндө Ысхагы Худая якма гурбанлыгы хөкмүндө хөдүр эт» дийди. ³Ыбрайым даң билен туруп, эшегини гаңңалады. Өз хызматкәрлеринден икисини хем-де Ысхагы янына алды; якма гурбанлыгы үчин одун дөвүшдирди ве Худайың өзүне айдан ерине гитди. ⁴Үчүленжи гүн Ыбрайым ол ери узакдан гөрди. ⁵Ыбрайым хызматкәрлерине: «Сиз шу ерде, эшегиниң янында галың. Оглум

^a 21:31 *Беершеба* – бу сөз ант гуюсы я-да единиң гуюсы диймеги аңладяр.

икимиз бейлерөге гидип, сежде эдип, онсоң ызымыза доланып гелерис» дийди. ⁶⁻⁷Ол якма гурбанлыгы үчин ниетленен одунлары оглы Ысхагың омзуна гойды, от билен пычагы болса Ыбрайымың өзи гөтерди. Шейдип, икиси тиркешип гитдилер. Олар гидип баряркалар, Ысхак бирден: «Кака!» дийип, Ыбрайыма йүзленди. Ыбрайым: «Нәме, оглум?» дийди. Ысхак: «От-да, одун-да бар, йөне якма гурбанлыгы үчин жанлы ниреде?» дийди. ⁸Ыбрайым: «Якма гурбанлык жанлысы билен Худайың өзи үпжүн эдер, оглум» дийип жогап берди. Олар ёлларыны довам этдирдилер.

⁹Олар Худайың Ыбрайыма гөркезен ерине гелип етдилер. Ыбрайым ол ерде гурбанлык сыпасыны ясады. Одунлары онуң үстүне үйшүрди ве оглы Ысхагы даңып, оны одунларың үстүнде ятырды. ¹⁰Соңра оглуны гурбан этмек үчин пычагыны элине алды. ¹¹Онсоң Реббиң перишдеси оңа гөкден: «Ыбрайым! Ыбрайым!» дийип гыгырды. Ыбрайым Оңа: «Лепбей» дийип жогап берди. ¹²Перишде: «Оглана эл гатма, оңа хич зат этме. Инди Мен сениң Худайдан горкяндыгыңы билйәрин. Сен өз ялңыз оглуңы Менден гайгырмадың» дийди. ¹³Шол вагт Ыбрайым башыны галдырып, аңыракда гырымсы агачларың гүр шахаларына шахы чолашан бир гочуң дурандыгыны гөрди. Ыбрайым барып гочы тутды ве оны оглуның дерегине Реббе якма гурбанлык эдип берди. ¹⁴Ыбрайым бу ере «Яхве йире а» дийип ат гойды. (Хэзирки айдылян «Реббиң дагында үпжүн эдилйәр» диен сөз хем шондан галандыр.)

¹⁵Реббиң перишдеси гөкден Ыбрайымы икинжи гезек чагырып, ¹⁶оңа: «Реб шейле диййәр: „Мен Өз адымдан ант ичйәрин. Сениң бу иши эдендигиң үчин, ягны өз ялңыз оглуңы Менден гайгырмандыгың үчин, ¹⁷Мен хакыкатданам сени ялкап, сениң неслиңи асман йылдызларыдыр деңиз якасының чәгелери дей көпелдерин. Сениң неслиң өз душманларыңдан үстүн чыкар. ¹⁸Мениң сөзүме гулак асандыгың үчин, ер йүзүниң әхли миллетлери сениң несиллериң аркалы пата аларлар“» дийди.

¹⁹Ыбрайым хызматкәрлериниң янына гайдып гелди. Олар ол ерден Беершеба гайтдылар. Ыбрайым Беершебада яшады.

²⁰Шол вакалардан соң Ыбрайыма шейле хабар гелди: «Доганың Нахорың аялы Милка оңа энчеме огул догруп берди. ²¹Онуң новбахар оглуның ады Ус, ондан кичиси Бүз, соңра Кемувал, (бу Арамың какасыдыр), ²²Кесет, Хазо, Пилдаш, Йидлап хем Бетувел. ²³Бетувелден Ребека догулды». Милка шу секиз оглы Ыбрайымың доганы Нахора догруп берди. ²⁴Онуң Ревума атлы гырнак аялы-да Тебаны, Гахамы, Тахашы хем-де Магаканы догурды.

23-нжи бап

Сараның өлүми

¹Сара йүз йигрими еди яшады; шу онуң өмүр сүрен йылларыды. ²Сара Кенган юрдундакы Кирятарбада, ягны Хебронда дүнйөдөн өгди. Ыбрайым Сара үчин матам тутуп, яс багламага гелди. ³Ол Сараның жесединиң

^a 22:14 *Яхве йире* – бу сөзлөм *Реб үпжүн эдйәр* диймеги аңладяр.

янындан турды ве хетлериң янына барып, олара: ⁴«Мен сизиң араңызда яшаян бир гелмишекдириң. Маңа өз араңыздан аялымы жайлар ялы ер берин» дийди. ⁵⁻⁶Хетлер Ыбрайыма: «Бизи диңле агам, биз саңа Худайың хорматлаян адамы хөкмүндө гараярыс. Сен аялыңы бизиң иң говы гонамчылыгымызда жайла. Бизиң хич биримиз өз гонамчылыгымызы сенден гайгырмарыс ве мерхумыңы жайламакдан сакламарыс» дийдилер. ⁷Ыбрайым еринден туруп, ол юрдун халкы болан хетлере тагзым этди. ⁸⁻⁹Ол олара йүзленип, шейле дийди: «Эгер-де мениң мерхумымы өз араңызда жайламагыма разы болсаңыз, онда Сохарың оглы Эпроның мүлкүниң четиндәки Макпела говагыны маңа мүлк хөкмүндө долы бахасындан сатмагыны хайыш эдип берин» дийди. ¹⁰Шол вагт хетлериң арасында Эпрон хем отырды. Эпрон хетлере, гала дервезесиндәкилериң хеммесине эшитдирип, гаты сес билен: ¹¹«Ёк, женабым, маңа гулак ас. Мен шол мүлк ери өз ковумдашларымың өңүндө говагы билен биле саңа мугт берйәрин. Аркайың мерхумыңы жайлабер» дийди.

¹²⁻¹³Ыбрайым хетлериң өңүндө тагзым этди ве ол халайык эшидер ялы эдип, Эпрона: «Онда диңле, мен шол мүлк ериң хақыны саңа төләрин, сен оны ал-да, маңа ол ерде мерхумымы жайламага ыгтыяр эт» дийди. ¹⁴⁻¹⁵Эпрон Ыбрайыма: «Женабым, маңа гулак ас. Мүлк ериң бахасы дөрт йүз күмүш теңгедир. Икимизиң арамызда бу бир улы зат дәл-ле. Гит-де, мерхумыңы жайлабер» дийди. ¹⁶Ыбрайым Эпрон билен ылаалашды ве Эпроның хетлере эшитдирип айдан мукдарында,

сөвдагәрлериң арасындакы өлчеге гөрә өлчөп, оңа күмүш берди.

¹⁷⁻¹⁸Шунлукда, Эпроның Мамрәниң гүндогарында ерлешйән Макпеладакы мүлки говагыдыр әхли баглары билен биле Ыбрайымың эчилигине гечди. Хетлер-де, гала дервезесинде отуран яшулулар-да муны ыкрат этдилер. ¹⁹Шондан соң Ыбрайым өз аялы Сараны Мамрәниң, ягны Хеброның гүндогарында ерлешен Макпеладакы мүлкүндәки говакда, Кенган юрдунда жайлады. ²⁰Шейлеликде, хетлериң шол мүлки ондакы говак билен биле Ыбрайыма гонамчылык үчин берилди.

24-нжи бап

Ысхак ве Ребека

¹Ыбрайым жуда гаррапды. Реб оны әхли затда ялкапды. ²⁻³Ыбрайым өйүниң иң улусына, өзүниң әхли ишлериңи доландырян хызматкәрине шейле дийди: «Элиңи уйлугымың астында гой-да, оглума хәзирки яшаян еримдәки халкдан, Кенган гызларындан гелинлик тапмажакдыгыңа Гөгүң ве Ериң Худайы Ребден ант ич. ⁴Мениң догдук меканыма, гарындашларымың арасына гит-де, оглум Ысхага гелинлиги шол ерден тапып гетир». ⁵Хызматкәр Ыбрайымдан: «Эгер-де гыз мениң билен биле бу ере гелмек ислемесе, онда сениң оглуңы чыкып гайдан догдук меканыңа алып гидейинми?» дийип сорады. ⁶Ыбрайым оңа шейле дийди: «Оглумы ол ере әкидәйме. ⁷Мени атамың өйүндөн алып гайдып: „Бу ери сениң неслиңе бержек“ дийип, вада эден Гөгүң Худайы Реб Өз перишдесини сениң өңүндөн иберер. Шейдип, сен

ол ерден оглум үчин бир гыз тапарсың. ⁸Эгер ол гыз сениң билен гайтмак ислемесе, онда сен ичен антыңдан азат боларсың. Йөне хергиз оглумы ол ере экидэймегин». ⁹Хызматкэр элини Ыбрайымың уйлугының астында гоюп ант ичди.

¹⁰Хызматкэр Ыбрайымың дүелеринден онусыны хем-де онуң гымматбаха совгатларындан алып, Месопотамиядакы Нахорың яшаян галасына тарап ёла дүшди. ¹¹Ол гала барып етди ве онуң дашындакы гуйының башында дүелерини чөкерди; агшам чагларыды, галаның гыз-гелинлериниң сув алмага чыкян вагтларыды. ¹²Соңра ол шейле дилег этди: «Эй, мениң женабым Ыбрайымың Худайы Реб! Женабым Ыбрайыма мерхемет эт-де, мениң ишим оң эт. ¹³Ине, мен гуйының башында дурун. Галаның гызлары гуюдан сув чекмәге гелйәрлер. ¹⁴Мен бир гыза: „Күйзәңи эгнинден дүшүр-де, маңа биразажык сув берсене, ичейин-ле“ диерин. Эгер ол гыз маңа: „Ал, ич, мен сениң дүелериниң-де сува якыйын“ дийсе, ол Сениң гулуң Ысхак үчин сайлан гызың болар. Шонда мен Сениң женабыма мерхемет эдендигини билерин».

¹⁵Ыбрайымың хызматкэри хениз дилег эдип отырка, Ребека эгни күйзели галадан чыкып гелйәрди. Ол Ыбрайымың иниси Нахор ве онуң аялы Милканың оглы Бетувелиң гызыды. ¹⁶Ол хениз эркек эли дегмедик гөрмегей, бой гызды. Ребека ашак гуя инип, күйзесини сувдан долдурды-да, ызына доланды. ¹⁷Хызматкэр ылгап, онуң өңүнден чыкып: «Күйзәңдәки сувдан биразажык ичейин-ле» дийди. ¹⁸Ол: «Ичин, мениң женабым» дийди-де, дессине

күйзесини эгнинден дүшүрип, она сув берди. ¹⁹Ребека Ыбрайымың хызматкэриниң сув берениннен соң: «Мен сизниң дүелериниң-де ганянча сува якарын» дийди. ²⁰Ол дессине күйзесиндәки сувы нова гуйды-да, сув чекмек үчин гуя тарап ылгады. Ол онуң дүелериниң эхлиси үчин гуюдан сув чекди. ²¹Ыбрайымың хызматкэри өз ёлуны Реббин ачандыгыны я-да ачмандыгыны билжек болуп, сесини чыкарман гызы сынлап дурды. ²²Дүелер сувдан гананларындан соң, Ыбрайымың хызматкэри агырлыгы бир мысгалдан говрак болан тылла бурун халкасыны ве хер тайы он мысгал болан гоша тылла билезиги гыза берди. ²³Соңра ол гыздан: «Сен кимиң гызы? Атаң өйүңде маңа ве мениң ёлдашларыма гижәни гечирерялы ер тапылмазмыка?» дийип сорады. ²⁴Гыз оңа: «Мен Нахорың ве Милканың оглы Бетувелиң гызыдырын. ²⁵Бизде саман-да, от-да көп, ятарялы ер хем бар» дийип жогап берди. ²⁶Ыбрайымың хызматкэри баш эгип, Реббе сежде этди. ²⁷Ол: «Женабым Ыбрайымың Худайы Реббе алкыш болсун, чүнки Ол Өз садык сөйгүсини мениң женабымдан гайгырмады. Ол мени женабымың гарындашының өйүне гөни алып гелди» дийди. ²⁸Гыз өйлерине бакан ылгады ве барып, өйүндәкилере болан ваканы гүррүң берди. ²⁹⁻³⁰Ребеканың Лабан диен эркек доганы барды. Лабан өз гыз доганы Ребеканың бурун халкасыны, билегиндәки билезиклерини гөрүп, Ребекадан ол адамың нәмелер диенини эшидип, гуя тарап ылгады. Ол гуйының башына геленде, яңкы адам хениз хем дүелериниң янында дурды. ³¹Лабан: «Нәме үчин бу ерде

дурсун? Йөр, өе гидели, эй, Реббин ялканы, йөр өе гидели. Мен сениң үчин жай, дүелериң үчин хем ер та-йынлады» дийди. ³²Шейдип, Ыбра-йымың хызматкэри ичери гирди. Ла-бан дүелериң йүкүни дүшүрип, ола-рың өңүне самандыр от дөкди. Ол Ыбрайымың хызматкэринине ве онуң ёлдашларына аякларыны юварлары ялы сув гетирип берди. ³³Онуң өңүне нахар гоюлды, йөне ол адам: «Хаба-рымы алянчаңыз, нахарланжак дәл» дийди. Лабан оңа: «Бейле болса, ха-барыңы берэй» дийди.

³⁴Ыбрайымың хызматкэри шейле дийди: «Мен Ыбрайымың хызматкэ-ридин. ³⁵Реб мениң женабыма көп берекет берди. Ол мениң женабымы баядып, оңа овнуклы-ирили мал-лар, алтын-күмүш, гул-гырнаклар хем-де дүелердир эшеклер берди. ³⁶Женабымың аялы Сара гарран-дан соң, ол Ыбрайыма огул догрупп берди. Ыбрайым эхли эмләгини ог-луна берди. ³⁷⁻³⁸Женабым: „Оглума яшаян ерим болан Кенгандан гыз ал-ма. Мениң өз догдук меканыма, гарын-дашларымың янына гит-де, оңа шол ерден гелинлик тапып гетир“ дийип, маңа ант ичирди. ³⁹Мен женабыма: „Тапан гызым мениң билен гайтма-са нәдейин?“ дийдим. ⁴⁰Женабым: „Назарында гезйән Реббим Өз перишдесини сениң өңүндөн иберип, ишиңи оң эдер. Шейдип, сен мениң догдук меканымдан, гарындашла-рымың арасындан оглума гелинлик тапарсың. ⁴¹Мениң гарындашлары-мың арасына бараныңда, шонда сен маңа ичен антыңдан азат боларсың; хатда олар саңа гыз бермеселер-де, сен маңа ичен антыңдан азат бо-ларсың“ дийди. ⁴²Ине, шейдип, мен

гуйының башына гелип, шейле дилег этдим: „Эй, женабым Ыбрайымың Худайы Реб! Сен мениң ишими оң эт. ⁴³⁻⁴⁴Ине, мен гуйының башында ду-рун. Гуюдан сув чекмәге гелен гыз-лардан бирине: ‘Күйзәндәки сувдан биразажык ичәйин’ диенимде, ол маңа: ‘Ал, ич, мен сениң дүелериңи-де сува якайын’ дийсе, гой, ол мениң женабымың оглы үчин сайлан гы-зың болсун“ дийдим. ⁴⁵Мен хениз ичимден эдйән дилегими соңламан-кам, Ребека эгни күйзели галадан сув алмага чыкып гелйәрди. Ол гуя ба-рып, ондан сув чекди. Мен оңа: „Ма-ңа сув берсенә“ дийдим. ⁴⁶Ол дессине күйзесини эгнинден дүшүрди-де: „Ал, ич. Мен сизин дүелериңизи-де сува якайын“ дийди. Шейдип, мен сув ич-дим, ол дүелери-де сува якды. ⁴⁷Мен ондан: „Сен кимиң гызы?“ дийип со-радым. Ол: „Мен Нахорың ве Мил-каның оглы Бетувелиң гызыдырын“ дийип жогап берди. Мен оңа бурун халкасы билен билезик бердим. ⁴⁸Соң-ра мен баш эгип, Реббе сежде эт-дим. Ысхак үчин женабымың гарын-дашының гызыны алмага гөни ёл гөркезен женабым Ыбрайымың Ху-дайы Ребби алкышлады. ⁴⁹Инди сиз мениң женабыма мерхемет эдиң-де, садыклығыңызы гөркезиң ве болжа-гыны я-да болмажагыны маңа айдың. Онсоң мен нәме этмелидиги барада белли карара гелерин». ⁵⁰Лабан билен Бетувел оңа шейле жогап бердилер: «Бу Реббин ишидир. Муны биз чөз-йән дәлдирис. ⁵¹Ребека шу ерде, оны ал-да гидибер. Гой, ол Реббин айды-шы ялы, сениң женабыңың огулуна аял болсун». ⁵²Ыбрайымың хызмат-кэри бу сөзлери эшиденде, дыза чө-күп, Реббе сежде этди. ⁵³Ол Ребека

алтындыр күмүш, шай-сеплер ве геймлер чыкарып берди, онуң эжеси билен эркек доганына-да гымматбаха совгатлар этди. ⁵⁴Соңра Ыбрайымың хызматкэри өз янындакы адамлар билен ийип-ичди ве олар гижэни шол ерде гечирдилер. Ирден туранларындан соң ол: «Инди мени ёла салың, мен өз женабымың янына доланайын» дийди. ⁵⁵Эмма гызың эжеси билен доганы: «Гой, Ребека хич болмаса он гүн янымызда болсун, онсоң гидиберсин» дийдилер. ⁵⁶Ыбрайымың хызматкэри булара: «Реб мениң ишими оң этди. Сиз мени эглемэң; маңа ругсат бериң, мен өз женабымың янына доланайын» дийди. ⁵⁷Олар: «Гызы чагырып, онуң өзүндөн сорап гөрелин» дийдилер. ⁵⁸Олар Ребеканы чагырып, ондан: «Сен шу адам билен гитжекми?» дийип сорадылар. Ребека: «Хава, гитжек» дийип жогап берди. ⁵⁹Шунлукда, олар уясы Ребеканы, онуң энекесини, Ыбрайымың хызматкэри билен онуң адамларыны угратдылар. ⁶⁰Олар Ребека пата берип, шейле дийдилер:

«Эй, уямыз!

Гой, сенден мүнчлөп-мүнчлөп перзентлер дүңйө инсин;

Неслиң өз душманларының галаларыны басып алсын!»

⁶¹Ребека билен онуң гырнаклары дүелере мүнүп, Ыбрайымың хызматкэриниң ызына дүшдүлөр. Ыбрайымың хызматкэри Ребеканы алып, ёла рована болды. ⁶²Бу вагт Ысхак Беерлахайройдан гайдып гелип, Негеп чөллүгинде дүшлөпди. ⁶³Ол бир гүн агшам дашарда гезмелемэге чыкды. Ысхак башыны галдырып, бирнэче дүңйэниң гейлэндигини гөрдү. ⁶⁴⁻⁶⁵Ребека Ысхагы гөрүп, дүеден дүшди ве

Ыбрайымың хызматкэринден: «Би зиң өңүмизден гелйэн адам ким?» дийип сорады. Хызматкэр: «Ол мениң женабым» дийип жогап берди. Ребека бүренжегини алып, йүзүни бүредү. ⁶⁶Хызматкэр башдан гечиренлериниң барыны Ысхага гүррүң берди. ⁶⁷Ысхак Ребеканы эжеси Сараның яшан чадырына алып барды. Ысхак Ребека өйлөндү ве оны сөйдү. Шейдип, Ысхак эжесиниң өлүми үчин чекйэн хасратындан көшөшди.

25-нжи бап

Ыбрайымың өлүми

¹Ыбрайым ене-де Кетура атлы бир аяла өйлөндү. ²Кетура Ыбрайыма Зимраны, Ёкшаны, Меданы, Мидяны, Йишбакы ве Шуваны догруп берди. ³Ёкшандан Шеба ве Дедан догулды. Дедандан ашурлар, латушлар ве лагумлар дөредү. ⁴Мидяның огуллари: Эйпа, Эпер, Ханок, Абыда ве Элдага. Буларың хеммеси Кетураның несиллериди.

⁵Ыбрайым өзүниң эхли эмлэгини Ысхага берди. ⁶Гырнак аялларындан болан огулларына болса Ыбрайым өзи дирикэ совгатлар берип, олары Ысхакдан айрып, гүндогар топрагына иберди.

⁷⁻⁸Ыбрайым йүз етмиш бэш йыл өмүр сүрүп, гаррап, өз дурмушындан разы болуп, дүңйөдөн өтди ве атабабаларына говушды. ⁹⁻¹⁰Огуллари Ысхак билен Ысмайыл Ыбрайымы Макпела говагында, хет Сохарың оғлы Эпрониң мүлкүндө, Мамрэниң гүндогарында ерлешйэн Ыбрайымың хетлерден сатын алан еринде жайладылар. Шунлукда, Ыбрайым билен онуң аялы Сара икиси-де шол ерде

жайланды. ¹¹Ыбрайым өленден соң Худай онуң оглы Ысхагы ялкады. Ысхак Беер-лахайройың голайында дүшледи.

Ысмайылың несиллери

¹²Ыбрайымың аялы Сараның Хажар атлы мүсүрли гырнагы барды. Ыбрайымың бу гырнак аялындан болан оглы Ысмайылың несиллери шулардыр. ¹³⁻¹⁵Улудан кичэ Ысмайылың огулларының атлары шунуң ялыдыр: новбахар оглы Небаёт, соңра Кедар, Адбеел, Мибсам, Мишма, Дума, Маса, Хадат, Тейма, Етур, Напыш ве Кедема. ¹⁶Шулар Ысмайылың несиллериниң обаларына ве дүшелгелерине гөрэ атларыдыр. Олар он ики тиребашыдырлар. ¹⁷Ысмайыл йүз отуз еди йыл өмүр сүрүп, дүнийәден өтди ве ата-бабаларына говушды. ¹⁸Ысмайылың несиллери Ашур тарапта, Мүсүриң голайында, Хавыладан Шура ченли болан аралыкта яшадылар. Олар Ыбрайымың бейлеки несиллеринден айра яшадылар.

Ысав ве Якуп

¹⁹Ыбрайымың оглы Ысхагың несиллери шулардыр. ²⁰Ысхак Ребека өйлененде, ол кырк яшындады. Ребека Паданарамдакы месопотамиялы Бетувелиң гызы, месопотамиялы Лабаның аял доганыды. ²¹Ребекадан перзент өнмейәрди. Ысхак аялы үчин Реббе дилег этди. Реб Ысхагың дилегини эшитди ве Ребека гөврели болды.

²²Гөвредәки экиз чага бири-бири билен итеклешйәрди. Ребека: «Нәме

үчин бу эжир мениң башыма дүшди?» дийип, Ребден сорады.

²³Реб оңа шейле жогап берди:

«Гөврәнде ики миллет бар, сенден ики бәсдеш халк дөрәр.

Бири бейлекисинден рүстем чыкар,

улусы кичисине гул болар».

²⁴Вагты долуп, Ребека экиз огул догурды. ²⁵Оларың илкинжи догланының йүзи гызыл ве тени эдил поссун гейнен ялы түйлекди. Оңа Ысав^а дийип ат гойдулар. ²⁶Соңра онуң өкжесинден япышып, экиз таый дүнийә инди. Шонуң үчинем онуң адына Якуп^б дакдылар. Чагалар догланда, Ысхак алтмыш яшындады.

²⁷Огланлар улалып, Ысав өкде авчы ве мейдан адамы, Якуп болса юваш хем өйдечи адам болуп етишди. ²⁸Ысхак Ысавы сөййәрди, чүнки Ысхак онуң гетирйән ав этлерини халаярды. Ребека болса Якубы сөййәрди.

²⁹Гүнлериң бир гүни Якуп мержимек чорбасыны биширип йөркә, Ысав гаты ядав хем ач халда мейдандан гелди. ³⁰Ол Якуба: «Гызыл, шол гызыл чорбандан маңа-да берсене. Мен ач өлдүм» дийди. (Шол себәпден хем оңа Эдом^в дийип ат дакдылар.)

³¹Якуп оңа: «Илки өз новбахар огуллык хакыңы маңа сат» дийди. ³²Ысав: «Мен ачлыгымдан өлүп барярын, новбахар огуллык хакы мениң нәмәме деркар» дийди. ³³Якуп оңа: «Онда ант ич» дийди. Ысав ант ичип, өз новбахар огуллык хакыны Якуба сатды. ³⁴Якуп Ысаванан хем гызыл

^а 25:25 Еврейче *Ысав* ве *түйлек* сөзлериниң айдылышы меңзешдир.

^б 25:26 Еврейче *Якуп* ве *өкжесинден япышыр* сөзлериң айдылышы меңзешдир. Бу жүмле *ол алдаяр* диймеги хем аңладяр. Серет: Гчк 27:36.

^в 25:30 Еврейче *Эдом* ве *гызыл* сөзлериниң айдылышы меңзешдир.

мержимек чорбасыны берди. Ысав ийип-ичип боландан соң, туруп гитди. Ине, шейдип, Ысав өзүниң новбахар огуллык хақына бипервай гарады.

26-нжы бап

Ысхак Герарда месген тутяр

¹Юрда Ыбрайымың дөврүндәки ялы башга бир ачлык дүшди. Ысхак Герара, пилиштлилеринң шасы Абымелегиң янына гитди. ²⁻³Реб Ысхага гөрүнүп, она шейле дийди: «Сен Мүсүре гитмән, Мениң саңа гөркезжек юрдумда гелмишек болуп яшабер. Мен сениң билен боларын ве сени ялкарын. Шу юрды тутушлыгына Мен саңа хем сениң неслиңе бержекдилин ве атаң Ыбрайыма эден вадамы ерине етиржекдилин. ⁴⁻⁵Ер йүзүниң әхли миллетлери сениң несиллериңден пата аларлар. Ыбрайымың Маңа гулак асандыгы, Мениң өзүне берен буйрукларымы, табшырыкларымы, дүзгүнлерими ве канунларымы ерине етирендиги үчин, Мен сениң несиллериңи асман йылдызлары дей көпелдерин. Бу юрды тутушлыгына Мен сениң несиллериңе берерин».

⁶Шейдип, Ысхак Герарда дүшледи. ⁷Ол ериң адамлары Ысхакдан онуң аялы хақында соранда, ол «бу мениң аялым» диймәге горкуп, олара «бу мениң аял доганым» дийди. Ысхак Ребека себәпли бу ериниң халкы өзүни өлдүрер өйдйәрди, чүнки Ребека жуда оваданды. ⁸Онуң бу ерде яшап йөренине эсли вагт болупды. Бир гүн пилиштлилеринң патышасы Абымелек, Ысхагың аялы Ребека билен ойнашып дурандыгыны

пенжиреден гәрди. ⁹Абымелек Ысхагы өз янына чагырып, она: «Бу сениң аялың ахырын! Сен нәме үчин она „аял доганым“ дийдиң?» дийип сорады. Ысхак Абымелеге: «Ол мениң аялым дийсем, мен өлдүрилерин өйтдүм» дийип жогап берди. ¹⁰Абымелек она: «Нәме үчин сен бейтдиң? Бизиң адамларымыздан бири сениң аялыңа янашаян болса, онда сен бизи гүнә гоярдың» дийди. ¹¹Соңра Абымелек: «Шу адама я-да онуң аялына дегениң башы өлүмлидир» дийип, тутуш халка дуйдурыш берди. ¹²Ысхак ол юртда экин экип, шол йылда хем йүз эссе артык бугдай хасылыны алды, чүнки Реб оны ялкапды. ¹³Ысхак гитдигисайы баяп, дөвлетли адам болды. ¹⁴Онуң сүри-сүри овнуклы-ирили маллары ве көп санлы хызматкәрлери барды. Шол себәпли хем пилиштлилер Ысхага гөрүбилмезчилик этдилер. ¹⁵Какасы Ыбрайымың өз дөврүнде гулларына газдыран әхли гуюларыны пилиштлилер топракдан долдуруп, гөмүп ташладылар. ¹⁶Онсоң Абымелек Ысхага: «Бу ерден гит, чүнки сен бизден зор чыкдың» дийди. ¹⁷Ысхак ол ерден гидип, Герар жүлгесине барып, шол ерде чадырыны дикип орнашды. ¹⁸Ысхак какасы Ыбрайымың дөврүнде газылып, ол өленден соң пилиштлилер тарапындан гөмлен гуюлары тәзеден газып, олары какасының дакан атлары билен атландырды. ¹⁹⁻²⁰Эмма Ысхагың гуллары жүлгедә гуйы газып, ол ерде бир гөзбашыны тапанларында, Герарың чопанлары «сув бизиңки» дийип, Ысхагың чопанлары билен давалашдылар. Шейдип, Ысхак гуйыны Эсек^а дийип

^а 26:19-20 Эсек – бу сөз бәсдешлик диймеги аңладяр.

атландырды, чүнки олар Ысхак билен бәсдешлик этдилер. ²¹Соңра олар башга бир гуйы газдылар. Ол-да давалы болды. Ол гуйыны Ысхак «Ситна»^a дийип атландырды. ²²Ысхак ол ерден гөчди ве ене-де бир гуйы газды, йөне оңа дава эден болмады, шол себәпден хем ол: «Ахырсоңы Реб бизе гиң мейдан берди, инди биз бу юртда өрнәрис» дийип, соңкы гуйының адына Рехобот^b дакды. ²³Ысхак ол ерден Беершеба гитди. ²⁴Шол гиже Реб Ысхага гөрнүп: «Мен сениң атаң Ыбрайымың Худайыдырын. Горкма, Мен сениң билен биледирин. Мен Өз глум Ыбрайымың хатырасына саңа пата берерин хем сениң неслиңи көпелдерин» дийди. ²⁵Ысхак ол ерде гурбанлык сыпасыны ясап, Реббе ыбадат этди. Шол ерде чадырыны дикди. Онуң гуллары болса гуйы газдылар. ²⁶Онсоң Ысхагың янына Герардан Абымелек, Абымелегиң маслахатчысы Ахузат хем онуң харбы серкердеси Пикол гелди. ²⁷Ысхак олар: «Сиз мени йигренип, өз юрдуңыздан ко-вуп гойберип, ене мениң яныма гелйәрмисиңиз?» дийди. ²⁸⁻²⁹Олар Ысхага шейле жогап бердилер: «Реббиң сениң билен биледигине бизиң гөзүмиз етди. Шоңа гөрә бизиң саңа ягшылыкдан башга хич зат этмән, эл гатман, сени паряхатлык билен гойберишимиз ялы, сениң-де бизе яманлык этмезлигиң үчин өзара ант ичишип, шертнама баглашалы дийдик. Инди Реб сени ялкасын». ³⁰Ысхак мыхманлары хеззетледи. Олар

ийип-ичдилер. ³¹Олар ир билен туруп, өзара ант ичишдилер. Ысхак олары угратды. Мыхманлар Ысхагың янындан разы болуп гайтдылар. ³²Шол гүн Ысхагың хызматкәрлери онуң янына гелип, өз газан гуюлары хакында оңа гүррүң бердилер. Олар Ысхага: «Биз сув тапдык» дийдилер. ³³Ысхак гуя «Шеба»^c дийип ат дакды. Шоңа гөрә-де бу галаның адына шу гүнки гүне ченли Беершеба^d дийлип гелинйәр.

Ысавың кесеки аяллары

³⁴Ысав кырк яшына етенде, хет Беериниң гызы Ехудыт ве хет Эйлоның гызы Босмата өйленди. ³⁵Бу гелинлер Ысхак билен Ребеканы жанындан доюрдылар.

27-нжи бап

Ысхак Якуба пата берйәр

¹Ысхак гаррап, гөзден галыпды. Ол өз улы оглы Ысавы янына чагырып, оңа: «Оглум!» дийди. Ысав: «Нәме, кака?» дийди. ²Ысхак: «Мен инди гаррадым, хачан өлжегим белли дәл. ³Инди сен ав энжамларыңы – сагдакдыр яйыңы ал-да, мейдана гидип, маңа ав авлап гетир. ⁴Ондан мениң халаян тагамлы нахарымы биширип бер; иейин-де, өлмезимден өң саңа пата берейин» дийди.

⁵⁻⁶Ысхагың оглы Ысава айдан сөзлерини Ребека диңләп дурды. Ысав мейдана ава гиденде, Ребека оглы Якуба шейле дийди: «Какаң доганың Ысава: ⁷„Ав авлап гел-де, ондан мениң халаян

^a 26:21 *Ситна* – бу сөз душманчылык диймеги аңладяр.

^b 26:22 *Рехобот* – бу сөз гиңлик диймеги аңладяр.

^c 26:33 *Шеба* – бу сөз ант диймеги аңладяр.

^d 26:33 *Беершеба* – бу сөз ант гуюсы диймеги аңладяр.

тагамлы нахарымы биширип бер; мен ондан иейин-де, өлмезимден өң Реббин хузурында саңа пата берейин“ диенини эшитдим. ⁸⁻⁹Инди маңа гулак ас-да, мениң табшырыгымы ерине етиргин, оглум. Гит-де, сүрүден ики саны семиз овлак гетир, мен олардан какаңың халаян тагамлы нахарыны биширейин. ¹⁰Сен оны какаңа иймәге элтип берерсин, ол болса өлмезинден өң саңа пата берер». ¹¹Якуп эжесине шейле жогап берди: «Доганым Ысав түйлек адам, мениң дерим болса түйсүз. ¹²Эгер какам мени элләп гөрәйсе, онда ол мениң өзүни алдаяндыгымы билер. Мен пата алмагың дерегине нәлете галарын». ¹³Эжеси Якуба: «Шол нәлет, гой, маңа гелсин, оглум. Сен маңа гулак ас-да, гидип овлаклары гетир» дийди. ¹⁴Шейдип, Якуп гидип, эжесине ики саны овлак гетирип берди. Эжеси Ысхагың халаян тагамлы нахарыны биширди. ¹⁵Соңра Ребека улы оглы Ысавың өйдәки гымматбаха эшиклерини алып, олары кичи оглы Якуба гейдирди. ¹⁶Онуң эллерини ве бойнуның түйсүз ерлерини овлак дериси билен өртди. ¹⁷Соңра Ребека биширен тагамлы нахарыны өз биширен наны билен биле оглы Якубың элине тутурды.

¹⁸Якуп какасының янына гелип: «Кака!» дийди. Ысхак: «Хава! Сен ким, оглуммы?» дийди. ¹⁹Якуп какасына: «Мен новбахар оглуң Ысавдырын. Мен сениң айдышың ялы эдендирин. Инди дик отур-да, гетирен ав этимден ийип, маңа пата берәй» дийди. ²⁰Ысхак оглундан: «Авы нәдип бейле чалт тапып билдиң?» дийип сорады. Якуп: «Худайың Реб маңа тапмага көмек этди» дийип жогап берди. ²¹Ысхак Якуба: «Голайрагыма сүйш, оглум.

Сени элләп гөрөйин, сениң, хакыкатдан-да, оглум Ысавдыгыңы я-да дәлдигиңи бир билейин» дийди. ²²Якуп какасы Ысхагың алкымына барды. Ол оглуны элләп гөрди-де: «Сес Якубың сеси, йөне эллер Ысавың эллери» дийди. ²³Якубың эллери эдил Ысавыңкы ялы түйлек болансоң, Ысхак оны таңаман, оңа пата берди. ²⁴Соңра Ысхак ондан: «Сен, хакыкатдан-да, мениң оглум Ысавмы?» дийип сорады. Якуп: «Хава, мен шол» дийип жогап берди. ²⁵Ысхак оңа: «Оглум, ав этиңи гетир, иейин-де, саңа пата берейин» дийди. Якуп нахары онуң өңүнде гойды; Ысхак ийди, Якуп шерап гетирди, Ысхак ичди. ²⁶Ысхак Якуба: «Гел, оглум, мени огша» дийди. ²⁷Якуп какасының алкымына барып, оны огшады. Ысхак онуң гейимлериниң ысыны алды ве оңа пата берди:

«Ине, оглумың бу ысы
Реббин берекет берен
мейданың ысы ялыдыр.

²⁸Худай саңа

Гөгүң чыгындан,
мес топраклы ерден,
бол галла хем шерап берсин.

²⁹Халклар саңа хызмат этсинлер,
ил-улуслар саңа боюн
эгсинлер.

Баштутан бол сен өз
доганларыңа,
доганларың саңа боюн
эгсинлер.

Сени нәлетлән, нәлетленсин,
сени ялкан, ялкансын!»

Ысав Ысхакдан пата соран ялбаряр

³⁰Ысхак Якуба пата берип, ол какасының янындан чыкан дессине, доганы Ысав авдан гайдып гелди. ³¹Ол

хем какасына тагамлы нахар биши-рип гетирди-де: «Кака, дик отур-да, гетирен ав этимден ийип, маңа пата бер» дийди. ³²Ысхак оңа: «Сен ким?» дийди. Ол: «Мен сениң новбахар оглуң Ысав» дийип жогап берди. ³³Ысхак ту-туш гөвреси билен саңылдап: «Онда сениң өң яныңдан маңа ав этинден нахар биширип гетирен кимди? Мен нахарың барыны ийип, оңа пата бердим-э. Ол инди паталы болар!» дийди. ³⁴Ысав какасының сөзлерини эшидип, дадыперят этди. Ол какасына: «Эй, кака, маңа-да пата бер, маңа-да!» дийип зарынлады. ³⁵Ысхак оңа: «Саңа берилмели патаны доганың алды, ол мени алдан экен» дийди. ³⁶Ысав какасына: «Оңа Якуп^а ады йөне ере дакылмандыр. Ол мени икинжи гезек алдады. Ол башда новбахар огуллык хақымы алды, ине, бу гүн болса ол маңа берилмели патаны алды» дийди. Онсоң Ысав: «Сен маңа хич пата сакламадыңмы?» дийип, какасына өзеленди. ³⁷Ысхак оңа: «Мен оны саңа баштутан этдим, әхли доганларыңы оңа хызматкэр эдип бердим. Оңа нандыр шерап бердим. Инди мен саңа нәме берейин, оглум!» дийди. ³⁸Эмма Ысав какасына: «Кака, сенде бары-ёгы еке пата бармыды нәме, маңа-да пата бер-дө!» дийип, ичигип-ичигип аглады. ³⁹Какасы Ысхак оңа шейле жогап берди:

«Серет, сениң месген тутжак
еринде гөкден чыг дүшмез,
ол мес топраклы ерден узак
болар.

⁴⁰ Гылыжыңа даянып яшарсың,
доганыңа хызмат эдерсиң.
Вагт гелер, гаршылык
гөркезерсиң.

Онуң зулумыңдан дынарсың».
⁴¹Какасыңдан алан патасы үчин Ысав Якубы йигренйәрди. Ол өз яныңдан: «Какамың өлүм пурсады голайлап гелйәр. Какамың яс гүнлери геченден соң, мен Якубы өлдүрерин» дийип ойланярды. ⁴²Улы оглы Ысавың сөзлери Ребека барып етди. Онсоң Ребека кичи оглы Якубы чагыртды-да, оңа шейле дийди: «Доганың Ысав сенден ар алмак үчин сени өлдүрмегин күйүне дүшүп йөр. ⁴³Инди маңа гулак ас, оглум! Эгленмеде, Харана, мениң эркек доганым Лабаның янына гач! ⁴⁴⁻⁴⁵Доганың гахары ятышянча, эден ишиң онуң ядыңдан чыкышянча, бирселлем шол ерде яша. Соң мен адам иберип, сени ол ерден өзүм алдырамын. Бир гүнүң ичинде икиңизден хем махрум бола-сым геленок».

⁴⁶Соңра Ребека Ысхагың янына гелип, оңа: «Мен Ысавың хет аялларыңдан халыс ирдим. Эгер Якуп шу хет гызларыңдан бирине өйленәйсе, онда мен нәдип яшарын?!» дийди.

28-нжи бап

¹Ысхак Якубы өз янына чагырып, оңа пата хем табшырык берип, шейле дийди: «Сен хет гызларыңа өйленме! ²Сен Паданарама, бабаң Бетувелиң өйүне гит-де, шол ерде дайың Лабаның гызларыңдан бирине өйлен. ³Гой, Гудратыгүйчли Худай сени ялкап, өрнедип, көпелтсин. Гой, Ол сенден энчеме халклар дөрөтсин. ⁴Худайың Ыбрайыма берен юрдуны өзүмизин хәзирки гелмишек болуп яшап йөрөн юрдумызы эелемегиң үчин, гой, Ол

^а 27:36 Еврейче Якуп ве алдавчы сөзлериниң айдылышы меңзешдир. Серет: Гчк 25:26.

саңа ве сениң несиллериңе Ыбрайыма берен патасыны берсин!»⁵ Шондан соң Ысхак Якубы иберди. Якуп Бетувел месопотамиялының оглы, Якубың ве Ысавың эжеси Ребеканың доганы Лабаның янына Паданарама гитди.

Ысав башга аяла өйленйэр

⁶⁻⁷ Ысхагың Якуба пата берип, Паданарамдан бирине өйленери ялы, оны ол ере иберендигини ве «кенган гызларына өйленме!» дийип, Якуба табырык берендигини ве онуң какасыдыр эжесиниң сөзүне гулак асып, Паданарама гидендигини Ысав эшитди. ⁸⁻⁹ Ысав Кенган гызларыны какасының халамаяндыгыны билип, Ысмайылың янына гитди ве бейлеки аялларының үстүне Ыбрайымың оглы Ысмайылың гызы, Небаётың аял доганы Махалата өйленди.

Якуп Бейтелде дүйш гөрйэр

¹⁰ Якуп Беершебадан чыкып, Харана тарап гитди. ¹¹ Гүн яшанда, ол бир ерде дүшледи. Ол бир дашы яссанып, шол ерде ятды. ¹² Якуп дүйшүнде ерден асман узалып гидйән басганчаклары гөрди. Худайың перишделери шол басганчаклардан ёкары чыкып, ашак дүшүп йөрмүшлер. ¹³ Басганчакларың чүр башында дуран Реб шейле диййэр: «Атаң Ыбрайымың ве Ысхагың Худайы Реб Мендирин. Шу ятан топрагыңы Мен саңа ве сениң неслиңе берерин. ¹⁴ Сениң неслиң ер йүзүниң чөгелери кимин сан-сажаксыз болар. Олар гүндогара, гүнбатара, демиргазыга хем-де гүнорта яйрарлар. Ер йүзүниң эхли халклары сен аркалы

хем-де неслиң аркалы пата аларлар. ¹⁵ Мен хемише сениң билен биледирин. Сен ниреде болсаң-да, Мен сени горарын ве сени ене-де шу юрда гайтарып гетирерин. Мен сени терк этмерин ве саңа берен вадамы ерине етирерин». ¹⁶ Якуп оянып: «Хакыкатдан-да, Реб шу ерде. Мен муны билмэндин!» дийди. ¹⁷ Ол горкуп: «Бу нэхили горкунч ер! Бу Худайың өйи, гөгүң дервезеси» дийди. ¹⁸ Якуп даң билен турды ве келлесиниң ашагына гоюп ятан улы дашыны алып, оны ядыгэрлик хөкмүнде дикди ве онуң үстүне зейтун ягыны гуйды. ¹⁹ Якуп бу ере «Бейтел»^а дийип ат дакды. Бу гала озал Луз дийип атландырыларды. ²⁰⁻²¹ Ол соңра ант ичип, шейле дийди: «Эгер Худай мениң ене-де саг-аман атамың өйүне доланып гелерим ялы, мениң билен биле болуп, мени ёлда горап, маңа иймэге нан, геймэге эшик берсе, онда Реб мениң Худайым болар. ²² Ядыгэрлик дикен бу дикме дашымы Худайың өйи дийип хасапларың. Эй, Худай, Сениң маңа берен хер бир задын ондан бирини мен Саңа берерин».

29-нжы бап

Якуп Лабаның янына баряп

¹ Соңра Якуп ёлуны довам этдирип, гүндогар халкың юрдунга гелди. ² Ол башыны галдыранда, онуң гөзи ачык мейдандакы бир гуя дүшди. Гуйының башында үч сүри гоюн ятырды. Бу гоюн сүрүлери шол гуюдан сува якыларды. Гуйының агзында уллакан бир даш барды. ³ Чопанлар сүрүлериң барыны гуйының башына йыгнанла-

^а **28:19 Бейтел** – бу сөз Худайың өйи диймеги аңладяр.

рындан соң, дашы айрып, доварларыны сува якардылар-да, ене-де дашы гуйының агзына гоярдылар.

⁴Якуп ол ердәки адамлардан: «До-ганлар, сиз ниреден?» дийип сорады. Олар: «Биз харанлы» дийдилер.

⁵Якуп олардан: «Сиз Нахорың агтыгы Лабаны танаярмысыңыз?» дийип сорады. Олар: «Танаярыс» дийдилер.

⁶Якуп ене-де олардан: «Ол саг-саламатмыдыр?» дийип сорады.

Олар: «Хава, ол саг-гургундыр. Хан-ха, онуң гызы Рахел доварыны сүрүп гелйэр» дийдилер.

⁷Соңра Якуп: «Энтег гүнортан чагы ахырын; энтег доварлары йыгнардан ир; олары сува якың-да, экидип бакың» дийди.

⁸Олар: «Чопанлар сүрүлери йыгнаянча, биз доварлары сува якып билмерис; гуйының агзындакы даш айрыландан соң, доварлары сува якып билерис» дийдилер.

⁹Якуп олар билен геплешип дурка, Рахел какасының доварларыны гуя гетирди. Рахел чопанды.

¹⁰Якуп Рахели өз дайысы Лабаның сүрүси билен гөрөнде, ол гуйының янына барды-да, онуң агзындакы дашы айрып, дайысы Лабаның доварларыны гуюдан сува якды.

¹¹Соңра ол Рахели огшап, ичигип-ичигип аглады.

¹²Якуп өзүниң Рахелиң какасы билен гарындашдыгыны, өзүниң Ребеканың оглудыгыны Рахеле айтды.

Рахел ылгап гидип, какасына хабар берди.

¹³Лабан өз егени Якубың гелендигини эшидип, ылгап онуң өңүндөн чыкды. Ол Якубы гужаклап огшады; оны өйүне алып гайтды.

Якуп Лабана болуп гечен вакаларың хеммесини гүррүң берди.

¹⁴Лабан оңа: «Сен мениң өз сүегим, өз тенимсиң» дийди.

Якуп Рахеле ве Лея өйленйэр

Якуп Лабаның өйүнде бир ай яшандан соң, ¹⁵Лабан оңа: «Гарындашым дийип, сен маңа шейдип, мугт хызмат этжек йөржекми? Саңа нөче зэхмет хак төлемели? Айт!» дийди.

¹⁶Лабаның ики гызы барды. Улусының ады Лея, кичисиниң ады болса Рахелди.

¹⁷Леяның гөзлери мылайымды, Рахел болса сыратлыды ве оваданды.

¹⁸Якуп Рахели сөйди. Ол Лабана: «Кичи гызың Рахел үчин мен еди йыл хызматыңы эдейин» дийди.

¹⁹Лабан: «Оны башга бирине беренден, саңа береним говудыр. Мениң янымда болубер» дийди.

²⁰Якуп Рахел үчин еди йыллап Лабаның хызматыны этди. Рахели жуда сөйяндигине гөрө, еди йыл онуң үчин еди гүн ялы болуп гечип гитди.

²¹Бир гүн Якуп Лабана: «Мөхлетим долды, гелинлигими маңа бер, мен онуң янына гирейин» дийди.

²²Шейдип, Лабан төверек-дашыны чагырып, той тутды.

²³Эмма шол гиче Лабан Рахелиң дерегине улы гызы Леяны Якубың янына алып барды; Якуп Лея янашды.

²⁴(Лабан хызматкэри Зилпаны гызы Лея гырнак эдип берипди.)

²⁵Даң атды, ине, гөрсе бу Лея экен. Якуп Лабана: «Бу нэме этдигиң болды? Мен саңа Рахел үчин хызмат этмәнмидим нэме? Сен нэме үчин мени алдадың?» дийди.

²⁶Лабан оңа: «Улусы отырка, кичиси дурмуша чыкарылмас. Бу бизиң илимизиң дэбидир.

²⁷Бир хепделик той дабарасы гечсин, саңа Рахели-де берерин, йөне онуң үчин ене еди йыл хызматымы этмели боларсың» дийди.

²⁸Якуп Лабан билен ылалашды. Бир хепделик той дабарасы геченден соң, Лабан кичи гызы Рахели-де Якуба берди.

²⁹(Лабан хызматкэри Билханы Рахеле гырнак эдип берипди.) ³⁰Якуп Рахеле хем янашды. Ол Рахели Леядан артык сөййэрдди. Ол Лабана ене-де еди йыл хызмат этди.

Якубың чагалары

³¹Реб Леяның сөйүлмейэндигини гөрүп, онуң ятгысыны ачды. Рахелден болса чага догмаярды. ³²Лея гөврели болуп, бир огул догурды. Ол оглуна Рубен дийип ат гойды, чүнки ол: «Реб мениң бетбагтлыгымы гөрди^а, инди мени адамым халар» дийди. ³³Ол ене-де гөврели болды ве бир огул догурды. Ол: «Реб мениң сөйүлмейэндигими эшидип, маңа бу оглы хем берди» дийди. Лея оглуның адына Шимгон^б дакды. ³⁴Лея үчүнжи гезек гөврели болуп, ене-де бир огул догурды. Ол: «Адамымың йүреги инди маңа багланса герек, чүнки мен оңа үч огул догуруп бердим» дийди. Шол себэпден хем ол үчүнжи оглуның адына Леви^в дакды. ³⁵Лея ене-де гөврели болуп, бир огул догурды. Ол: «Инди мен Реббе алкыш айдарын» дийип, оглуның адына Яхуда^г дакды. Соңра ол чага догмакдан галды.

30-нжы бап

¹Рахел Якуба чага догуруп бермэндигини гөрөндө, ол өз аял доганына гөриплик этди. Ол Якуба: «Маңа-да чага

бер, ёгсам, мен өлерин» дийди. ²Якубың муңа гахары гелип: «Худай сени чагадан махрум эдйэр. Мен Худаймы нэме?!» дийди. ³Рахел оңа: «Гырнагым Билха билен ят. Гой, ол маңа сенден огул догуруп берсин. Шейдип, Билханың үсти билен мен хем чагалы болайын» дийди. ⁴Ол өз гырнагы Билханы Якуба аяллыга берди; Якуп онуң билен ятды. ⁵Билха гөврели болуп, Якуба бир огул догуруп берди. ⁶Онсон Рахел: «Худай мени аклады, Ол, хақыкатданам, мениң дилегими эшидип, маңа бир огул берди» дийип, огланың адына Дан^д дакды. ⁷Рахелиң гырнагы Билха ене-де гөврели болуп, Якуба икинжи огул догуруп берди. ⁸Рахел: «Доганым билен жуда чынлакай гөрөшдим ве ендим» дийип, оглуның адына Нафталы^е дакды.

⁹Лея өзүниң догурмакдан галандыгына гөз етирип, өз гырнагы Зилпаны Якуба аяллыга берди. ¹⁰Леяның гырнагы Зилпа Якуба бир огул догуруп берди. ¹¹Лея: «Мениңки шовуна болды» дийип, оглуның адына Гат^ж дакды. ¹²Леяның гырнагы Зилпа Якуба икинжи огул догуруп берди. ¹³Лея: «Мен багтлыдырын! Гызлар маңа багтлы диерлер» дийип, икинжи оглуның адына Ашер^з дакды.

¹⁴Бугдай орагы дөврүндө бир гүн Рубен экин мейданына гитди ве ол

^а 29:32 Рубен... бетбагтлыгымы гөрди – еврейче Рубен ве бетбагтлыгымы гөрди диен сөзлериң айдылышы меңзешдир.

^б 29:33 Еврейче Шимгон ве эшидйэр сөзлериң айдылышы меңзешдир.

^в 29:34 Еврейче Леви ве багланса сөзлериң айдылышы меңзешдир.

^г 29:35 Еврейче Яхуда ве алкыш сөзлериң айдылышы меңзешдир.

^д 30:6 Еврейче Дан ве аклавчы сөзлериң айдылышы меңзешдир.

^е 30:8 Еврейче Нафталы ве мен гөрөшдим диен сөзлеминиң айдылышы меңзешдир.

^ж 30:11 Гат – бу сөз шовлулык диймеги аңладяр.

^з 30:13 Ашер – бу сөз багтлы диймеги аңладяр.

ерден селмелек көклерини ^a тапды. Рубен оны эжеси Лея гетирип берди. Рахел Леяның янына гелип, оңа: «Оглуңың гетирен селмелек көклеринден маңа-да бер» дийди. ¹⁵Лея оңа: «Эрими элимден аланыңы аз гөрүп, инди оглуңың гетирен селмелек көклерини-де алсам дий-йэрмиң?» дийди. Рахел оңа: «Боляр, селмелек көклериниң дерегине Якуп шу гиже сениң билен ятайсын» дийди. ¹⁶Агшамара Якуп мейдандан гайдып гелиркэ, Лея оңуң өңүндөн чыкып: «Сен бу гиже мениң яныма гир. Оглуңың гетирен селмелек көклери билен сениң шу гижелик кирейиңи төледим» дийди. Якуп шол гиже Лея янашды. ¹⁷Худай Леяның дилегини эшитди. Лея гөврели болуп, Якуба бэшинжи огул догрупп берди. ¹⁸Лея: «Бу – өз гырнагымы адамыма береним үчин, Худайың маңа берен муздудыр» дийип, огланың адына Ысакар ^b дакды. ¹⁹Лея ене гөврели болуп, Якуба алтынжи огул догрупп берди. ²⁰Лея: «Худай маңа ажайып совгат этди. Инди адамым маңа хормат гояр, чүнки мен оңа алты огул догрупп бердим» дийип, алтынжи оглуңың адына Зебулун ^c дакды. ²¹Ол соңра бир гыз догурды ве оңуң адына Дина дакды. ²²Худай Рахели ятдан чыкарманды. Ол Рахелиң дилегини эшидип, оңуң ятгысыны ачды. ²³Рахел гөврели болуп, бир огул догурды. Ол: «Худай мениң айыбымы айырды. ²⁴Гой, Реб маңа ене-де огул берсин!» дийип, оңуң адына Юсуп ^e дакды.

Якуп Лабан билен сөвдалашыр

²⁵Юсуп догландан соң, Якуп Лаба-на шейле дийди: «Мени гойбер, мен өз меканыма, өз юрдума гидейин. ²⁶Мениң саңа нэхили хызмат эдендигими сениң өзүң билйәнсиң. Мен аялларымдыр чагаларым үчин зэхмет чекдим. Шонуң үчин сен олары ма-ңа бер. Инди мен гидейин». ²⁷Лабан оңа: «Мен саңа бир зат айдайын. Мен Реббиң өзүми сен себэпли берекетли эдендигини пал үсти билен билдим. ²⁸Саңа нэче төлемелидигини айт, мен төлэрин» дийди. ²⁹Шонда Якуп оңа шейле дийди: «Мениң са-ңа нэхили хызмат эдендигими, до-варларыңың мениң дөврүмде нэ-хили көпелендигини сен өзүң бил-йәнсиң. ³⁰Мениң гелмезимден өң, сениң доварларың саны азды, олар мен геленимден соң көпелди. Мениң аяк басан еримде ^d, Реб саңа берекет берди. Инди мен өз хожалыгым үчин хачан ишлэйин?» ³¹Лабан оңа: «Мен саңа нэме берейин?» дийди. Якуп: «Маңа хич зат герек дәл. Эгер сен мениң шу маслахатымы алсаң, онда мен сениң доварларыңы ене-де бакып, олара гөз-гулак боларын. ³²Шу гүн сен эхли сүрүлере айланып, тегмилтли я-да менекли гоюнлары, гечилери, гара гузулары сүрүден айыр. Олар мениң хызмат хакым болар. ³³Соң сен шол беренлериңи гөрмэге гелениңде, мениң догручылдыгымы гөрерсиң. Эгер мениң сүримде тегмилтсиз я-да

^a 30:14 *Селмелек көклери* – сөйги хыжувыны артдырян өсүмликлер.

^b 30:18 Еврейче *Ысакар* ве *музд* сөзлериңиң айдылышы меңзешдир.

^c 30:20 Еврейче *Зебулун* ве *хормат* сөзлериңиң айдылышы меңзешдир.

^e 30:24 Еврейче *Юсуп* ве *ене-де берсин* диен сөзлериң айдылышы меңзешдир.

^d 30:30 *Мениң аяк басан еримде* – я-да *Мен себэпли*.

менексиз гечилер ве гара дэл гоюнлар тапылайса, шонда сен олары огурлык хасаплап билерсиң». ³⁴Лабан: «Боляр, гой, сениң дийшиң ялы болсун» дийди. ³⁵Эмма шол гүнүн өзүнде Лабан ала-мула ве менекли эркечлерин, тегмилтли ве менекли, шейле хем ак гатышыгы болан гечилериң эхлисини ве гара гоюнларың барыны сүрүден чыкарып, өз огулларының гөзөгчилигине берди. ³⁶Соңра Лабан үч гүнлүк ёла барабарлыкда Якупдан араны ачды. Якуп Лабаның бейлеки галан сүрүсини бакмагыны довам этдирди.

³⁷Якуп дерек, бадам хем-де чынар агачларының өл чыбыкларыны алып, оларың габыгыны ёл-ёл айранда ак золаклар пейда болды. ³⁸⁻³⁹Ол золаклы чыбыклары доварларың өңүнде сув ичйөн новаларына салып гойды. Доварлар новалардан сув ичмәге геленлеринде, чыбыкларың өңүнде гоча гелип, богаз болдулар ве ала-мула, тегмилтли хем-де менекли овлак-гузулары гузладылар. ⁴⁰Якуп гузуларыны айры саклап, олары Лабаның ала-мула ве гара доварларының гаршысында бакярды. Шейдип, Якуп өзүне сүри эдинди ве оны Лабаның сүрүсине гошмады. ⁴¹Сагдын доварлар гоча геленлеринде, чыбыкларың өңүнде гоча гелерлери ялы, Якуп чыбыклары хемише оларың өңүнде новаларда гоярды. ⁴²Хор доварлар гоча геленде болса Якуп оларың өңүнде чыбык гоймаярды. Шунлукда, сагдын доварлар Якубыңкы, хор доварлар Лабаныңкы болярды. ⁴³Шейдип, Якуп жуда баяды. Инди онуң сүри-сүри доварлары, гул-гырнаклары, дүелери хем эшеклери барды.

31-нжи бап

Якуп Лабаның янындан гидйәр

¹⁻²Якуп Лабаның огулларының: «Якуп бизиң какамызың эхли эмлөгине эе болды. Ол өзүниң бүтин байлыгыны какамызың хасабына газанды» диен гүррүңини эшитди. Якуп Лабаның хем өзүне болан гарайшының өңкүси ялы дэлдигини гөрди. ³Онсоң Реб Якуба: «Ата-бабаңың меканына, өз гарындашларыңың арасына долан, Мен сениң билен биле боларын» дийди. ⁴⁻⁵Шоңа гөрә Якуп Рахел билен Леяны мейдана, доварларың янына чагырып, олара шейле дийди: «Гөрйәрин велин, какаңызың маңа гарайшы өңкүси ялы дэл. Йөне какамың Худайы мениң билендир. ⁶Какаңыза мениң жанымы аяман хызмат эдендигими сиз билйәнсиңиз. ⁷Какаңыз болса мени алдап, зэхмет хакымы он гезек үйтгетди, йөне Худай оңа маңа зелел етирмәге ёл бермеди. ⁸Лабан маңа: „Тегмилтли доварлар сениң хакың болсун“ диенде, доварлар учдантутма тегмилтли гузулары гузладылар. Ол: „Ала-мула доварлар сениң хакың болсун“ диенде болса, доварлар учдантутма ала-мула овлак-гузулары гузладылар. ⁹Шейдип, Худай какаңызың доварларыны ондан алып, маңа берди.

¹⁰Доварларың хөвре гелйән мөвсүминде мен бир дүйш гөрдүм. Дүйшүмде чакышян текелердир гечилер диңе ала-мула, тегмилтли ве халлымыш. ¹¹Шонда дүйшүмде Худайың перишдеси маңа: „Якуп!“ дийип йүзленди. Мен Оңа: „Лепбей!“ дийип жогап бердим. ¹²Перишде: „Серет, чакышян текелердир гечилер диңе

ала-мула, тегмилтли ве халлыдыр. Лабаның саңа эдйән затларының әхлисини Мен гөрдүм. ¹³Мен Бейтел Худайыдырын. Сен ол ерде бир дикме дашың үстүне зейтун ягыны гуюпдын ве ант ичипдин. Инди сен бу юртдан гит-де, өз догдук меканыңа долан^а» дийди.

¹⁴Рахел билен Лея Якуба шейле жогап бердилер: «Атамызың өйүнде бизе не пай, не-де мирас бар. ¹⁵Ол бизи кесеки хасапламаярмы нәме?! Чүнки ол бизи сатды, биз үчин төленен күмүшлери-де сатып ийди. ¹⁶Худайың какамызың элинден алан әхли байлыгы бизе хем бизиң чагаларымыза дегишлидир. Инди сен Худайың диенини ерине етир».

¹⁷⁻¹⁸Шейдип, Якуп чагаларыдыр аялларыны дүелере мүндүрип, әхли малларыны – Паданарамда топлан әхли мал-мүлкүни алып, өз какасы Ысхагың янына – Кенган юрдуна тарап ёла дүшди. ¹⁹Лабан өз доварларыны гыркмага гиден вагты, Рахел какасының өй бутларыны огурлады. ²⁰Якуп болса өзүниң бу ерден гачяндыгыны Лабан месопотамиялыдан гизлемек билен, оны алдава салды. ²¹Шейдип, Якуп әхли эмләгини алып, ол ерден гачды. Ол Евфрат дерясындан гечип, Гилгат даглыгына тарап йөнелди.

Лабан Якубы ызарлаяр

²²Үчүнжи гүн Якубың гачандыгы хакдакы хабар Лабана гелип етди. ²³Лабан гарындашларыны янына алып, еди гүмлөп Якубың ызындан ковуп, Гилгат даглыгында онуң ызындан етди. ²⁴Шол гиже Худай Лабан месопотамиялының дүйшүнде оңа: «Гулак ас! Якуба ягышдан-ямандан

зат дийме» дийди. ²⁵Лабан Якубың ызындан етенде, Якуп даглыкда өз чадырыны дикипди. Лабан хем өз гарындашлары билен Гилгат даглыгында өз чадырларыны дикди.

²⁶Лабан Якуба шейле дийди: «Бу нәме этдигиң болды? Нәме үчин мени алдадың ве гызларымы сөвешде эле салнан есирлер ялы эдип алып гайтдың? ²⁷Нәме себәпден сен гайтжакдыгыңы менден яшырдың? Мен сени шады-хоррамлык хем айдым билен, депрек ве лира^а билен уградардым. ²⁸Сен хатда маңа агтыкларымдыр гызларымы огшамага-да мүмкинчилик бермедин. Сен амаклык этдин. ²⁹Саңа яманлык этмәге мениң гүйжүм етйәр. Эмма сениң атаңың Худайы өтен агшам маңа: „Гулак ас! Якуба ягышдан-ямандан зат дийме“ дийип табшырды. ³⁰Бар, сениң гайданың хич диели. Мен сениң атаң өйүндәкилериң дидарына гаты зар боландыгыңы билйәрин. Йөне мениң худайларымы огурлап гайтмаң нәме?» ³¹Якуп Лабана шейле жогап берди: «Гызларыңы элимден аларсың өйдүп горкдум. ³²Йөне сениң худайларыңы огурлап гайдан дири галмаз. Гарындашларымызың гөзүниң алнында әхли гошлары барлап чык-да, өзүңе дегишли нәме тапсаң, ал-да гидибер». Худайлары Рахелиң огуландыгындан Якуп бихабарды.

³³Лабан Якубың, Леяның ве ики гырнагың чадырыны барлады, йөне бутлары тапмады. Ол Леяның чадырындан чыкып, Рахелиңкә гирди. ³⁴Рахел бутлары алыпды ве олары дүйәниң ховудының ашагында гизләп, өзи-де онуң үстүнде отурыпды. Лабан чадырың әхли ерини барлап чык-

^а 31:27 *Ли́ра* – киришли саз гуралы. Сөзлүге серет.

ды, йөне олары тапмады. ³⁵Рахел какасына: «Кака, сениң яныңда еримден турмаянлыгым үчин мени багышла, чүнки хэзир мен гөрүм гөрийэрин» дийди. Лабан хернөчө агтарсада, бутлардан дерек тапып билмеди. ³⁶Якуп гахарланып, Лабана шейле дийди: «Бейле ызарларың ялы, мениң нәме этмишим, нәме гүнәм бар? ³⁷Сен мениң әхли затларымы дөрүп чыкдың, эмма өй гошларыңдан, хей, тапан задың болдумы? Эгер бир зат тапан болсаң, ханы, онда оны өзүңиң ве мениң гарындашларымың өңүнде гой, хайсымызың мамладыгымызы, гой, оларың өзи чөзсүн. ³⁸Ине, йигрими йыллап мен сениңкиде боланымда, сениң гоюнларыңдыр гечилерингузы я овлак дүшүрөн дәлдир. Мен сениң сүрүлериңден екеже гочда иен дәлдириң. ³⁹Йыртыжы хайванларың парчалан малларыны мен сениң яныңа гетирип хем дурмадым; мен хемише йитенлери өз бойнума алдым. Гүндиз огурланандыгы-да, гиже огурланандыгы-да белли болмадыклары сен менден талап этдиң. ⁴⁰Гүндиз жөвзадан, гиже аңзакдан эжир чекердим. Гижелери чирим этмән гечирердим. ⁴¹Өйүңде яшан йигрими йылым, ине, шейле гечди. Ики гызың үчин он дөрт йыл, доварларың үчин алты йыл хызматыңы этдим. Эмма сен мениң зәхмет хакымы он гезек үйтгетдиң. ⁴²Эгер атам Ыбрайымың Худайы ве какам Ысхагың Хедер Эдйәни мениң билен биле болмадык болса, онда сен хэзир хем мени бош ко-вуп гойберердиң. Худай мениң чекен

эзъетлерими хем зәхметими гөрүп, өтен агшам саңа дуйдурыш берди».

Якуп билен Лабан ылалашярлар

⁴³Онсоң Лабан Якуба: «Аялларың мениң гызларым, чагаларың мениң чагаларым, доварларың мениң доварларым. Ине, шу гөрийән затларың әхлиси мениңкидир. Йөне мен өз гызларымы хем оларың чагаларыны ызына алып билмен ахырын. ⁴⁴Гел, икимиз өзара әхт эдишели. Бу әхт икимизе шаят болсун» дийди. ⁴⁵Якуп бир улы дашы алды-да, оны дикди. ⁴⁶Соңра ол өз гарындашларына: «Даш топлаң» дийди. Олар йыгнан дашларыңдан бир үйшмек ясап, онуң гапдалында нахарландылар. ⁴⁷Ол үйшмеги Лабан Ягарсахадута^а, Якуп болса Галет^б дийип атландырды. ⁴⁸Лабаның: «Шу даш депеси бизе шаят болсун» диендигине гөрә, ол ере Галет диен ат галды. ⁴⁹Бу улы даша Миспа^в дийип ат дакылды, чүнки Лабан: «Бири-биримизден узак дүшен махалымыз, Реб бизи гөзден салмасын» дийди. ⁵⁰⁻⁵¹Лабан Якуба ене-де шейле дийди: «Эгер гызларыма азар берәйсәң я-да оларың үстүне аял алайсаң, онда билип гойгун, аралыкда адам болмаса-да, бизе Худайың Өзи шаятдыр. Ине, шу даш үйшмеги билен шу дикме даш бизиң әхтимизе шаятлык этсин. ⁵²Бири-биримизиң та-рапымыза яман ниет билен гечмели дәлдигимизе, гой, ине, шу үйшмек билен шу дикме даш шаятлык этсин. ⁵³Ыбрайымың Худайы ве Нахорың худайы (оларың аталарының худайлары) бизиң давамызы чөзсүнлер!» дийди.

^а 31:47 *Ягар-сахадута* – арамейче бу сөзлер *шаятлык үйшмеги* диймеги аңладяр.

^б 31:47 *Галет* – еврейче бу сөз *шаятлык үйшмеги* диймеги аңладяр.

^в 31:49 Еврейче *Миспа* ве *диң* сөзлериңиң айдылышы меңзешдир.

Соңра Якуп өз какасы Ысхагың Хедер Эдйэнинден ант ичди. ⁵⁴Якуп дагың үстүндө гурбанлык берип, гарындашларыны нахара чагырды. Олар нахарландылар ве гиже дагда ятдылар. ⁵⁵Лабан даң билен туруп, агтыкларыдыр гызларыны огшап, олара пата берип, өз меканына гайтды.

32-нжи бап

Якуп Ысав билен душушыга тайынланяр

¹Якуп өз ёлы билен гидип барярка, Худайың перишделери оны гаршылады. ²Якуп олары гөрүп: «Бу Худайың дүшелгеси» дийди. Шейдип, Якуп ол ери Маханайым^а дийип атландырды.

³⁻⁴Якуп Эдом юрдуның Сегир дийилйән ерине, доганы Ысавың янына хабарчы ёллап: «Мениң женабым Ысава шейле дийиң» дийип, өз хабарчыларына шу сөзлери айтмаклыгы буюрды: «Сениң гулуң Якуп шейле диййэр: „Мен Лабаныңкыда шу вагта ченли гелмишек болуп яшадым. ⁵Мен энчеме өкүзли, эшекли, доварлы хем гул-гырнаклы болдум. Сениң гөвнүңи тапарым ялы, мен саңа хабар ёллаярын“». ⁶Хабарчылар Якубың янына гайдып гелдилер. Олар: «Биз сениң доганың Ысавың янына бардык. Ол сени гаршыламага гелйэр. Онун янында дөрт йүз адам бар» дийдилер. ⁷⁻⁸Муны эшидип, Якуп жуда горкды. Ол өз янындан: «Эгер Ысав бир топарың үстүне чозуп, оны басып алаянда-да, бейлеки топар гутулар» дийип, өз адамларыны, овнуклы-ирили малларыны хем дүелерини ики топара бөлди.

⁹Соңра Якуп шейле дилег этди: «Эй, маңа: „Өз юрдуңа, өз доган-гарындашларыңың арасына долан, Мен саңа ягшылык эдерин“ диен Реббим, атам Ыбрайым билен какам Ысхагың Худайы! ¹⁰Мен Сениң садык сөйгине ве вепалылыгыңа мынасып дэлдин. Иордан дерясындан геченимде, элимдэки хасамдан башга задым ёкды. Инди болса мен ики топарың эеси болдум. ¹¹Ялбарярын, мени өз доганым Ысавың элинден халас эт! Мен онун гелип, бизиң хеммэмизи, чагалары хем оларың эжелерини өлдүреринден горкярын. ¹²Сен маңа: „Мен саңа ягшылык эдерин, сениң неслиңи деңиз якасындакы сансажаксыз чөгелер дей көпелдерин“ дийипдин».

¹³⁻¹⁵Якуп ол гижэни шол ерде гечирди. Өзүндө бар болан маллардан ики йүз гечи билен йигрими эркежи, ики йүз гоюн билен йигрими гочы, отуз саны көшекли саглык дүйэни, кырк сыгыр билен он өкүзи ве йигрими саны уркачы эшек билен он саны эркек эшеги өз доганы Ысава совгат этмек үчин сайлап алды. ¹⁶Якуп олары айры-айры сүрүлөр эдип, өз гулларының өңүне салды ве олара: «Менден өңде йөрэң ве хер сүриниң арасында чэк саклаң» дийип табырды. ¹⁷⁻¹⁸Якуп оларың илкинжисине шейле табышырык берди: «Доганым Ысав өңүңден чыкып: „Сен кимиң адамы? Угруң нирэ? Өңүңдэки сүри кимиңки?“ дийип сораса: „Булар гулуң Якубыңкы. Якуп булары өз женабы Ысава совгат иберди. Ызымыздан онун өзи-де гелйэр“ дийиң». ¹⁹Якуп икинжи, үчүнжи гулуна,

^а 32:2 *Маханайым* – бу сөз ики дүшелге диймеги аңладяр.

сүрүлериң ызына дүшүп гиден эхли гулларына-да шол бир табшырыгы берип: «Ысава душаныңызда, хут шол бир сөзлери айдарсыңыз. ²⁰Шейле хем сиз: „Гулуң Якуп-да ыздан гелйэр“ диерсиңиз» дийди. Чүнки Якуп өз янындан: «Шу өңден уградян совгатларым билен мен Ысаваың йүрегини юмшадарын. Соңра мен онуң билен йүзбе-йүз гөршерин. Ол, белки, мени кабул эдер» дийип ойланды. ²¹Шейдип, Якуп совгатлары өзүндөн өң иберип, шол гижэни дүшелгеде гечирди.

Якуп гөреш тутяр

²²Шол гиже Якуп туруп, ики аялыны, ики гырнагыны хем-де он бир чагасыны алып, Ябок дерясының гүзеринден гечди. ²³Олары деряның аңырсына гечиренден соң, Якуп янындакы мал-мүлклериниң эхлисини хем деряның аңырсына иберди. ²⁴Якубың еке өзи галды. Тә даң шапагы догянча, бир киши билен гөреш тутды. ²⁵Якубың баш бермейэндигини гөрөнсоң, ол киши Якубың уйлугының ойжугына уруп, онуң уйлугыны яздырды. ²⁶Ол Якуба: «Даң шапагы догуп гелйэр, мени гойбер!» дийди. Якуп оңа: «Тә маңа пата берйәнчән, мен сени гойбермерин» дийди. ²⁷Ол адам Якупдан: «Адың нәме?» дийип сорады. Ол: «Якуп» дийип жогап берди. ²⁸Ол адам Якуба: «Инди сениң адың Якуп дәл-де, Ысрайыл болар, чүнки сен Худай хем адамлар билен гөреш тутушып ^a, олардан

үстүн чыкдың» дийди. ²⁹Якуп ондан: «Сениң адың нәме?» дийип сорады. Ол: «Мениң адымы нәме үчин сораарсың?» дийип, шол ерде Якуба пата берди. ³⁰Якуп ол ери «Пениел» ^b дийип атландырды. Якуп: «Чүнки мен Худайы йүзбе-йүз гөрүбем, дири галдым» дийди. ³¹Якуп Пениелден ^c чыкып барярка, Гүн догды. Ол уйлугына деглендиги себәпли агсаарды. ³²(Ысрайыллар хенизе ченли уйлукдакы сиңри иймейэрлер, чүнки Худай Якубың уйлугындакы сиңре дегипди.)

33-нжи бап

Якуп Ысав билен душушяр

¹Якуп төверегине середип, Ысаваың дөрт йүз адам билен биле гелйэндигини гөрди. Шейдип, ол чагаларыны Леяның, Рахелиң ве ики гырнагының арасында бөлди. ²Гырнакларыны өз чагалары билен биле өңде, Леяны өз чагалары билен биле оларың ызындан, Рахел билен Юсубы болса хеммесиниң ызындан гойды. ³Якубың өзи болса тутуш машгаласының өңүне дүшүп, доганына голайлашянча, оңа еди гезек ики бүкүлип тагзым этди. ⁴Эмма Ысав Якуба тарап ылгады; ол Якубың бойнундан гужаклап, оны огшады. Олар аглашдылар. ⁵Соңра Ысав төверегине середип, аяллары хем чагалары гөрди. Ол: «Янындакылар ким?» дийип сорады. Якуп Ысава: «Булар Худайың өз гулуңа мерхемет билен

^a 32:28 *Ысрайыл... гөреш тутушып* – еврейче *Ысрайыл ве Худай билен гөреш тутушяр* диен сөзлеминиң айдылышы меңзешдир.

^b 32:30 Еврейче *Пениел* ве *Худайың йүзи* диен сөзлериң айдылышы меңзешдир.

^c 32:31 *Пениел* – еврейче *Пенувел*. Бу Пениелиң бейлеки адыдыр.

берен чагаларыдыр» дийип жогап берди. ⁶⁻⁷Онсоң гырнаклар өз чагалары билен, соңра Лея өз чагалары билен гелип, оңа тагзым этдилер. Иң соңундан болса Рахел билен Юсуп гелип, оңа тагзым этдилер. ⁸Ысав Якупдан: «Мен мал сүрүсү билен гелйән адамлара душдум. Олары нәме үчин ибердиң?» дийип сорады. Якуп оңа: «Олары мен сен женабымың гөвнүни тапмак үчин ибердим» дийип жогап берди. ⁹Ысав оңа: «Доган, мениң өзүмиңки өзүме етерлик, сениң өз задың өзүңки болсун» дийди. ¹⁰Шонда Якуп оңа: «Ёк, бейтме. Эгер мен сениң гөвнүңден туран болсам, онда сен мениң совгатларымы кабул эт. Мен сениң йүзүни гөрүп, хут Худайың йүзүни гөрөн ялы болдум. Сен мени ачык йүз билен гаршы алдың. ¹¹Иберен совгатларымы кабул эт. Худай мени ялкады. Менде хемме зат бар» дийди. Шейдип, Якуп Ысавы совгатларыны кабул этмәге ырды; Ысав олары кабул этди.

¹²Соңра Ысав Якуба: «Инди бу ерден угралың, мен сизиң гапдалыңыздан йөрәрин» дийди. ¹³Якуп оңа шейле жогап берди: «Чагаларың нәзикдигини, сагылян овнуклы-ирили малларың маңа алададыгыны, мениң женабым билйәндир. Эгер доварлары гаты гыссасак, оларың бары харам өлөр. ¹⁴Шоңа гөрә-де, женабым, сен өз гулуңың өңүндөн гидибер. Мен малларың хем чагаларың аягына йөрәп, гыссанман барыберерин. Женабым, сениң билен Сегирде душшарыс».

¹⁵Ысав оңа: «Мен хем өз адамларымдан бирнәчесини сениң янында

галдырайың» дийди. Эмма Якуп оңа: «Бейтмек нәмә герек? Женабым маңа эййәм етерлик мерхемет этди» дийип жогап берди. ¹⁶Ысав өңден гайдып, шол гүн Сегире тарап ёла дүшди. ¹⁷Эмма Якуп Сукода тарап гитди. Ол ерде өзүне өй гурды, малларына болса агыллар ясады. Шол себәпден-де ол бу ери «Сукот»^a дийип атландырды.

¹⁸Якуп Паданарамдан Кенгандакы Шекем галасына саг-аман гелди. Ол галаның этегинде дүшледи. ¹⁹Якуп чадырыны дикен ериндәки бир бөлек ери, Шекемиң атасы Хаморың огулларындан йүз күмүш теңнә сатын алды. ²⁰Соңра Якуп бу ерде гурбанлык сыпасыны ясап, оны Эл-Элохе-Ысрайыл^b дийип атландырды.

34-нжи бап

Дина билен Шекем

¹Леяның Якуба догрупп берен гызы Дина ерли халкың гызларыны гөрмәге гитди. ²Бу юрдуң беги, хивилерден болан Хаморың оглы Шекем Динаны гөрүп, оны тутды, зорлап, намысына дегди. ³Шекем гыза йүрекден ашык болды. Ол гызы сөйди ве онуң гөвнүни тапжак болярды. ⁴Шекем какасы Хамора: «Шу гызы маңа алып бер» дийди.

⁵Хаморың оглуның Динаны биабрай эдендигини Якуп эшитди. Онуң огуллары болса мейданда малларың үстүндеди. Якуп огуллары гелйәнчә сесини чыкармады.

⁶⁻⁷Якубың огулларының мейдандан гайдып гелйән вагты, Шекемиң какасы Хамор Якуп билен геплешмек үчин онуң янына гитди. Огланлар бу хабары

^a 33:17 *Сукот* – бу сөз агыллар диймеги аңладяр.

^b 33:20 *Эл-Элохе-Ысрайыл* – бу сөз *Ысрайыл Худайы Худай* диймеги аңладяр.

эшидип, газап донуны гейдилер. Чүнки Шекем Якубың гызы билен ятып, ысрайыл халкыны иле рысва эдипди. ⁸Хамор Якуба шейле дийди: «Мениң оглум Шекем сизиң гызыңыз-за өлемен ашык. Гызыңызы мениң оглума аяллыга берэйиң. ⁹Гарындашлык ачалың, гыз алшып-бершелиң. ¹⁰Сиз шу юртда биз билен биле месген тутуп, ислэн ериниңде яшап, сөвда-сатык эдиң ве өзүңизе мүлк эдиниң». ¹¹Соңра Шекем сөзө гошулып, Динаның какасына ве доганларына шейле дийди: «Маңа мерхемент эдиң, онсоң мен сизе ислэн задыңызы берерин. ¹²Галыңмы, гымматбаха серпайлармы, гараз, дилиңизиң геплэн задыны мен сизе берерин, маңа диңе шол гызы аяллыга берсеңиз боляр». ¹³Эмма Якубың огуллары өз уялары Динаны биабрай эден Шекеме ве онуң какасына мекирлик билен жогап бердилер. ¹⁴Олар шейле дийдилер: «Уямызы сүннетсизе бермерис. Бу бизиң үчин намыс болар. ¹⁵Диңе шу шерт билен ыалашарыс: сизиң әхли эркеклериниңиз бизиң ялы сүннетленсин. ¹⁶Шейтсеңиз, онда биз сизиң билен гыз алшып-беришмәге-де, сиз билен биле бир ерде мекан тутмагада, бир халк болмага-да тайярдырыс. ¹⁷Эгер-де сиз бизиң сөзүмизе гулак асып, сүннетленмесеңиз, онда гызымызы алып гидерис».

¹⁸Бу шерт Хамор билен онуң оглы Шекеме ярады. ¹⁹Шекем бу иши эгле меди, чүнки ол Якубың гызыны сөййәрди. Шекем машгалада иң хорматланяныды. ²⁰Хамор билен Шекем икиси гала дервезесиндәки душушык гечирилйән ере гелип, халка шейле йүзлендилер: ²¹«Ол адамлар бизиң достларымыздыр. Гой, олар шу юртда месген тутуп, сөв-

да-сатык этсинлер. Юрдумыз гин ахырын, ол бизе-де, олара-да етер. Олар билен гыз алшып-бершелиң. ²²Бу адамлар диңе шу шерт билен – бизиң әхли эркеклеримизиң өзлери ялы сүннетленмек шерти билен бизиң арамызда яшап, бизиң билен бир халк болмага разылашарлар. ²³Олар билен разылашалың, гой, олар бизиң билен биле отурсынлар. Онсоң оларың әхли маллары ве мал-мүлкleri бизиңки болар!» ²⁴Хамор билен онуң оглы Шекемиң сөзүни кабул эдип, галаның әхли эркекleri сүннетлендилер.

²⁵Үч гүн гечипди. Эркеклер хениз сүннетин ызасыны чекйәрдилер. Якубың ики оглы, Динаның агалары Шимгон билен Леви гала дуйдансыз хўжум эдип, ол ердәки эркекleriң әхлисини учдантутма гылычдан гечирдилер. ²⁶Хамор билен онуң оглы Шекеми-де өлдүрип, Динаны Шекемиң өйүнден алып гайтдылар. ²⁷Якубың бейлеки огуллары өлдүриленleriң янына гелдилер ве өз уяларының биабрай эдилендиги үчин галаны таладылар. ²⁸⁻²⁹Олар овнуклы-ирили маллары, эшекleri, галаның ичиндәки хем мейдандакы әхли затлары ве оларың әхли байлыкларыны олжа алдылар; аялларыны ве оглан-ушакларыны есир алдылар ве өйлериндәки бар затлары таладылар. ³⁰Якуп Шимгон билен Левә: «Сиз бу юрдун илаты болан кенганлардыр перизleri маңа душман эдип, башымы бела сокдуңыз. Биз азлык эдйәндирис. Олар бизе гаршы баш гөтерип, мени бүтин хожалыгым билен билеликде гыргына берерлер» дийди. ³¹Огуллары Якуба: «Уямыза лолы хөкмүнде гаралмагына ёл берип болмаз ахырын» дийдилер.

35-нжи бап

**Худай Бейтелде Якуба
пата берйэр**

¹Худай Якуба: «Бейтеле гит-де, шол ерде месген тут. Доганың Ысавдан гачып барыркаң, өзүне гөрнен Худая гурбанлык сыпасыны яса» дийди. ²Шейдип, Якуп машгаласына ве янындакылары йүзленип: «Кесеки худайларыңызы ташлаң, тәмизлениң ве гейимлериңизи чалшырың. ³Гелиң, Бейтеле гиделиң. Ол ерде хасратлы гүнүмде маңа көмек эден ве гиден еримде мениң билен болан Худая гурбанлык сыпасыны ясайың» дийди. ⁴Шондан соң олар өз кесеки худайларыны ве гулакхалкаларыны Якуба бердилер. Якуп олары Шекемиң голайындакы дуб агажының ашагында гизледи.

⁵Соңра олар ёла дүшдүлөр. Якубың огулларыны хич ким ызарламаз ялы, төверекдәки галаларың әхлисиниң илатыны Худайың горкусы гаплады. ⁶Якуп өз адамлары билен Кенгандакы Луза, ягны хәзирки Бейтеле гелди. ⁷Якуп ол ерде гурбанлык сыпасыны ясап, ол ери «Бейтелиң Худайы» дийип атландырды, себәби Якуп доганындан гачып барырка, Худай Өзүни шол ерде оңа аян эдипди. ⁸Ребеканың энекеси Дебора арадан чыкды ве ол Бейтелиң голайындакы дуб агажының дүйбүнде жайланды. Шейдип, бу агач Алон-бакут^а дийлип атландырылды.

⁹Якуп Паданарамдан гайдып геленден соң, Худай Өзүни Якуба ене-де аян эдип, оңа пата берди. ¹⁰Худай Якуба: «Сениң адың хәзир Якуп, йөне мундан бейләк сениң адың Якуп дәл-де, Ысрайыл болар» дийди. Шейдип, Ол онуң адына Ысрайыл дакды. ¹¹Соңра Худай ене: «Мен Гудратыгүйчли Худайдырын. Өрңәң, көпелиң. Сенден миллет ве биртопар миллетлер дөрәр, сениң несиллериңден шалар чыкар. ¹²Ыбрайыма, Ысхага берен юрдумы саңа ве сениң неслине берерин» дийди. ¹³Соңра Худай Якуп билен сөзлешен еринден ёкары гөтерилип гитди. ¹⁴Якуп Худайың өзи билен геплешен еринде улы даш дикди ве онуң үстүне ичги садакасыны хем-де зейтун ягыны гуйды. ¹⁵Якуп Худайың өзи билен геплешен ерини Бейтел^б дийип атландырды.

Рахелиң өлүми

¹⁶Олар Бейтелден уградылар. Эфрат велятына етмәге санлыжа мензил галанда, ёлда Рахелиң чагасының болмалы пурсады гелип, оны агыр бургы тутуп уграды. ¹⁷Агыр бургы тутярка, гөбегене оңа: «Горкма, ине, сениң муның-да огул!» дийди. ¹⁸Жаны чыкып барян Рахел оглуна Беноны^в дийип ат дакды. Йөне какасы онуң адына Бенямин^г гойды. ¹⁹Шейдип, Рахел дүнйәден өтди. Ол Эфрата, ягны Бейтуллахама гидилиён ёлуң гырасында жайланылды. ²⁰Якуп Рахелиң губурының үстүнде бир улы даш дикди. (Шол даш Рахелиң губурының үстүнде шу гүне ченли хем

^а 35:8 *Алон-бакут* – бу сөз агылы дуб агажы диймеги аңладяр.

^б 35:15 *Бейтел* – бу сөз Худайың өйи диймеги аңладяр.

^в 35:18 *Беноны* – бу сөз хасратымда доглан огул диймеги аңладяр.

^г 35:18 *Бенямин* – бу сөз оглум – саг элим диймеги аңладяр.

дур.)²¹ Ысрайыл ене ёлуны довам этдирди. Ол Эдер диңиниң аңырсында өз чадырыны дикди.²²⁻²³ Ысрайыл Эдерде яшайарка, онуң оглы Рубен өз какасының гырнак аялы Билха билен ятды. Ысрайыл муны эшитди.

Ысрайылың он ики оглы барды. Онуң Леядан болан огуллары: Рубен (новбахар оглы), Шимгон, Леви, Яхуда, Ысакар, Зебулун;²⁴ онуң Рахелден болан огуллары: Юсуп, Бенямин;²⁵ онуң Рахелиң гырнагы Билхадан болан огуллары: Дан, Нафталы;²⁶ онуң Леяның гырнагы Зилпадан болан огуллары: Гат ве Ашер. Бу Якубың Паданарамда доглан огулларыды.

Ысхагың өлүми

²⁷ Якуп Ыбрайым билен Ысхагың гелмишек болуп яшан ери болан Мамрә, ягны Кирятарба (Хеброн) какасы Ысхагың янына гелди.²⁸ Ысхак йүз сегсен йыл өмүр сүрди.²⁹ Ол гаррап дүйөден өтүп, ата-бабаларына говушды. Огуллары Ысав билен Якуп оны жайлады.

36-нжы бап

Ысавың несиллери

¹ Ысавың, ягны Эдомың несиллери шулардыр.²⁻³ Ысав Кенган гызларына өйленди. Ол хет Эйлоның гызы Ада, хиви Сибгоның оглы Ананың гызы Охольбама хем-де Ысмайылың гызы, Небаётың аял доганы Босмата өйленди.⁴ Ада Ысава Элипазы, Босмат Регувалы,⁵ Охольбама болса Егушы, Ягламы ве Кораны догрупп берди. Ине, шулар Ысавың Кенган юрдундака доглан огулларыдыр.

⁶ Ысав аялларыны, огул-гызларыны, хожалыгындакыларың әхлисини,

малларыны хем-де Кенганда газанан әхли эмләгини алып, доганы Якубың янындан айрылып, башга ере гитди.⁷ Оларың малы жуда көпди. Шейле болансон, олар бир ерде яшап билжек дәлдилер, оларың доварларына өри дарлык эдйәрди.⁸ Ысав, ягны Эдом Сегир даглыгында яшады.⁹ Сегир даглыгындакы эдомларың атасы болан Ысавың несиллери шулардыр.¹⁰ Оларың атлары шейледир: Ысавың аялы Ададан болан оглы Элипаз, Ысавың аялы Босматдан болан оглы Регувал.¹¹ Элипазың огуллары: Тейман, Омар, Сепо, Гатам ве Кеназ.¹² Тимна Ысавың оглы Элипазың гырнак аялыды. Ол Элипаза Амалеги догрупп берди. Булар Ысавың аялы Ададан болан несиллеридир.¹³ Регувалың огуллары: Нахат, Зера, Шамма ве Миза. Булар Ысавың аялы Босматдан болан несиллеридир.¹⁴ Ысавың аялы Охольбама Сибгоның агтыгы, Ананың гызыды. Охольбама Ысава шу огуллары: Егушы, Ягламы ве Кораны догрупп берди.

¹⁵⁻¹⁶ Ысавың несиллеринден дөрән уругбашылар шулардыр: Ысавың новбахар оглы Элипазың огуллары: Тейман, Омар, Сепо, Кеназ, Кора, Гатам ве Амалек. Шулар Элипазың Эдом юрдундакы огулларыдыр; олар Ысавың Ададан болан огулларыдыр.¹⁷ Ысавың оглы Регувалың огуллары шулардыр: уругбашылар Нахат, Зера, Шамма, Миза. Булар Регувалың Эдом юрдундакы огулларыдыр. Олар Ысавың аялы Босматдан болан огулларыдыр.¹⁸ Ысавың аялы Охольбамадан болан огуллары: Егуш, Яглам, Кора. Булар Ысавың Ананың гызы Охольбамадан болан огулларыдыр.¹⁹ Буларың хеммеси Ысавың, ягны Эдомың огулларыдыр. Олар уругбашылардыр.

²⁰⁻²¹Хоры тиресинден Сегириң огуллары шулардыр: Лотан, Шобал, Сибгон, Ана, Дишон, Эсер ве Дишан. Олар юрдуң яшайжыларыдыр ве хорыларың уругбашыларыдыр. Булар Сегириң Эдом юрдундакы огулларыдыр. ²²Лотаның огуллары шулардыр: Хоры, Хомам. Тимна Лотаның аял доганыды. ²³Шобалың огуллары: Алван, Манахат, Эйбал, Шепо, Онам. ²⁴Сибгоның огуллары: Ая, Ана (ол какасының эшеклерини бакып йөркә, чөлде гызгын сувлы чешмелери тапды). ²⁵Ананың чагалары: Дишон ве гызы Охолобама. ²⁶Дишоның огуллары: Хемдан, Эшбан, Йытран, Керан. ²⁷Эсериң огуллары: Билхан, Загаван, Акан. ²⁸Дишаның огуллары: Ус, Аран. ²⁹⁻³⁰Сегир юрдундакы уругларына гөрә хоры уругбашылары шулардыр: Лотан, Шобал, Сибгон, Ана, Дишон, Эсер, Дишан.

Эдом патышалары

³¹Ысрайыллара хич бир патыша шалык этмезден өң Эдом юрдунда хөкүм сүрен патышалар шу ашакдакылардыр. ³²Бегорың оглы Бала Эдомда патышалык этди. Онуң пайтагт галасының ады Динхабады. ³³Бала дүнийәден өтүп, онуң ерине Босра галасындан болан Зераның оглы Ёбап патыша болды. ³⁴Ёбап дүнийәден өтүп, онуң ерине тейманлы Хушам патыша болды. ³⁵Хушам дүнийәден өтүп, онуң ерине Мовап топрагында мидяялары еңен, Бедатың оглы Хадат патыша болды. Онуң пайтагт галасының ады Авытды. ³⁶Хадат дүнийәден өтүп, онуң ерине масрекалы Самла патыша болды. ³⁷Самла дүнийәден өтүп, онуң

ерине Евфрат дерясының боюндакы Рехоботдан болан Шавул патыша болды. ³⁸Шавул дүнийәден өтүп, онуң ерине Акборың оглы Багалханан патыша болды. ³⁹Акборың оглы Багалханан дүнийәден өтенден соң онуң ерине Хадар патыша болды. Ол Пагу галасынданды. Хадарың аялының ады Мехейтабелди. Ол Матредиң гызы, Мейзахабың агтыгыды.

⁴⁰⁻⁴³Уруглары, юртда месген тутяң ерлери хем атлары боюнча Ысавдан дөрән эдом уругбашылары шулардыр: Тимна, Алва, Етет, Охолобама, Эла, Пинон, Кеназ, Тейман, Мибсар, Магдыел, Ирам. Бу уругларың хеммеси Ысавдан дөрөдилер.

37-нжи бап

Юсуп ве онуң доганлары

¹Якуп өз какасының гелмишек болуп месген тутан юрды болан Кенганда яшаярды. ²Якубың машгаласының кыссасы шейледир.

Он еди яшлы Юсуп, өвей эжелери Билхадан ве Зилпадан болан доганлары билен биле сүри бакярды. Юсуп доганларының эден ишлерини какасына шугулларды. ³Ысрайыл Юсубы бейлеки огулларындан хас говы гөрерди, чүнки ол Якубың гарран вагты доглупды. Якуп оңа үйтгешик дон^а тикипди. ⁴Юсубың доганлары өз какаларының Юсубы өзлеринден хас илери тутяңдыгыны гөрдүлер. Шоңа гөрә-де, олар Юсубы йигренердилер ве онуң билен сөзлери алышмазды.

⁵Бир гүн Юсуп дүйш гөрдди. Ол дүйшүни доганларына гүррүң беренде, олар Юсубы өңкүлеринденем бетер

^а 37:3 *Үйтгешик дон* – я-да дурли реңкли дон я-да узын еңли дон.

йигрендилер. ⁶Юсуп олар шейле дийди: «Диңлән, мен шейле дүйш гөрдүм. ⁷Биз экин мейданында дессе богармышык. Бирденкэ мениң дессәм еринден галып, дикелип дурярымышын; сизиң десселериңиз болса онуң дашына айланып, оңа баш эгйәрмишлер». ⁸Доганлары Юсуба: «Бәх, сен бизиң үстүмизден хөкүмдарлык эдәермикән, бизи доландыраармыкаң?» дийдилер. Шейдип, олар Юсубы дүйши хем-де өзлери барада айдан сөзлери үчин хасда бетер йигрендилер.

⁹Юсуп ене бир дүйш гөрдү ве ол оны-да доганларына гүррүң берди. Ол: «Мен ене бир дүйш гөрдүм. Онда Гүн, Ай хем-де он бир саны йылдыз маңа баш эгйәрмишлер» дийди. ¹⁰Юсуп муны какасына-да, доганларына-да гүррүң берди. Какасы оңа кәйәп: «Бу нәхили дүйш болдугы? Бәх, мен, эжен, доганларың – хеммәмиз саңа ики бүкүлип тагзым этмели болаярмак?» дийди. ¹¹Шейдип, доганлары Юсуба гөриплик эдйәрдилер, йөне бу сөзләр онуң какасыны оя батырды.

¹²⁻¹³Бир гүн Юсубың доганлары какаларының доварларыны бакмага Шекеме гиден вагтларында, Ысрайыл Юсуба: «Доганларың Шекемде доварлары бакып йөрләр. Сен оларың янына гидип гел» дийди. Юсуп: «Боляр, гидәерин» дийди. ¹⁴Якуп Юсуба: «Гит-де, доганларыңдан хабар ал. Жанлары сагмыка, доварлар түкелмикә, билип гел» дийип, оны Хеброн дересиниң ичи билен угратды.

Юсуп Шекеме гелди. ¹⁵Мейданда ондан-оңа айланып йөркә, оңа бир адам душуп: «Нәме идеярсин?» дийип сорады. ¹⁶Юсуп: «Доганларымы идеярин. Айтсана, олар малларыны ниреде бакяркалар?» дийди.

¹⁷Ол адам: «Олар бу ерден гитдилер, мен оларың: „Дотана гиделиң“ диенлерини эшитдим» дийди. Юсуп доганларының ызындан гидип, олары Дотандан тапды.

¹⁸Доганлары Юсубы узакдан гөрүп, хениз якынлашманка, оны өлдүрмегиң кастына чыкдылар. ¹⁹Олар бири-бирлерине: «Ханха, дүйш гөрүжи гелйәр. ²⁰Гелиң, оны өлдүрип, шу гуррук гуюларың бирине ташлалың-да, оны бир йыртыжы хайван ийипдир диелиң. Онсоң гөрели-бакалы, онуң дүйшлери чын болуп чыкаярмыка!» дийишдилер.

²¹Муны Рубен эшидип: «Ёк, оны өлдүрмәлиң» дийип, Юсубы халас этмәге чалышды. ²²Юсубы буларың элинден халас этмек ве оны саг-аман ызына, какасының янына ибермек үчин, Рубен олар: «Оны шу чөлдәки гуя ташлаң, йөне оңа эл гатып, ганына галаймаң!» дийди. ²³⁻²⁴Юсуп доганларының янына геленде, олар онуң эгниндәки үйтгешик донуны сыпырдылар-да, Юсубы гуррук гуя ташладылар.

²⁵Олар нахарланмага отуранларында, Гилгатдан ысмайылларың кервениниң гелйәндигини гөрдүләр. Дүелере хошбой ыслы отлар, мелхем хем-де ладан йүклененди. Олар бу йүклери Мүсүре алып барярдылар. ²⁶Яхуда доганларына: «Доганымызы өлдүрип, ганхорлыгымызы гизләнимиз билен газаняң задымыз нәме?! ²⁷Гелиң, оны ысмайыллара саталың, гой, ол бизиң элимизден жебир чекмесин, ол бизиң доганымыздыр, өз сүегимиздир» дийди. Доганлары Яхуда гулак асдылар. ²⁸Мидян тәжирлери ол ерден гечип баряркалар, доганлары Юсубы гуюдан чыкарып, оны йигрими күмүш теңгә

ысмайыллара^а сатдылар. Олар болса Юсубы Мүсүре алып гитдилер. ²⁹Рубен гуя гайдып гелди ве ол ерден Юсубы тапмансоң, якасыны йыртып зарынлады.

³⁰Ол доганларының янына барып: «Оглан ёк, инди мен нәдейин!» дийди. ³¹Онсоң олар бир эркежи союп, Юсубың донуны онуң ганына буладылар. ³²Олар Юсубың үйтгешик донуны какаларының янына элтип: «Биз бу доны тапдык, серет, бу сениң оглуның дон-а дәлдир-дә?» дийдилер. ³³Якуп доны танап: «Бу оглумың доны! Оны бир йыртыжы хайван ийипдир; Юсуп шек-шүбхесиз парчаланыпдыр» дийип аглады. ³⁴Якуп якасыны йыртып зарынлап, энчеме гүлөп оглуның ясыны тутды. ³⁵Якубың әхли огуллариыдыр гызлары гелип, оңа гөвүнлик бержек болдулар, эмма оңа гөвүнлик берип билмедилер. Якуп: «Шу хасратым билен өлүлөр дүнйәсиндәки оглумың янына гитжек» дийди. Шейдип, какасы Юсубың ясыны тутмагыны довам этдирди. ³⁶Шол арада мидянар Юсубы Мүсүрде фараоның жанпеналарының баштутаны Потыпара сатдылар.

38-нжи бап

Тамар билен Яхуда

¹Шол вагтлар Яхуда өз доганларындан айрылып, адулламлы Хира диен бириниң янына гидип, шол ерде орнашды. ²Яхуда ол ерде Шуга диен бир кенганың гызы билен таншып, өйленип, оңа янашды. ³Аял гөврели болуп, бир огул догурды. Яхуда онуң адына Эр дакды. ⁴Онуң

аялы икинжи гезек гөврели болуп, ене-де бир огул догурды. Ол огланың адына Онан дакды. ⁵Ол сонра ене-де бир огул догурды ве онуң адына Шела дакды. Аялы соңкы оглуны догранда, Яхуда Кезипеди.

⁶Яхуда новбахар оглы Эри Тамар диен гыза өерди. ⁷Эмма Яхуданың новбахар оглы Эри Реббиң назарында пислик эдендиги үчин, Реб оны өлдүрди. ⁸Яхуда Онана: «Доганының несли йитип гитмез ялы, сен өз гелнежеңе янашмага борчлусың» дийди. ⁹Эмма Онан өзүнден өнжек чагаларың өз несли болмажакдыгыны билйәрди. Шол себәпден-де ол хер вагт гелнежесине янашанда, чага галмазлыгы үчин тохумыны ере дөкерди. ¹⁰Онан Реббиң назарында пислик эдендиги үчин, Реб оны өлдүрди. ¹¹Яхуда гелни Тамара: «Сен атаң өйүне гит-де, оглум Шела йигит чыкянча, ол ерде дуллугыңа яшабер» дийди. Чүнки Яхуда Шела-да бейлеки ики доганы ялы өлер өйдүп горкярды. Шейдип, Тамар атасы өйүне гитди.

¹²Эсли вагтдан соң Яхуданың аялы – Шуганың гызы арадан чыкды. Аялының матамы совлансоң, Яхуда досты адулламлы Хира билен өз гыркымчыларының янына Тимна гитди. ¹³Тамара: «Гайынатаң доварларыны гыркдырмага Тимна гидйәр» дийип хабар бердилер. ¹⁴Ол дулдук гейимини чалшырып, йүзүни бүрәп, дашына өртги оранып, Тимна гидилиён ёлуң угрундакы Эйнайымың дөвезесиниң агзында отурды. Чүнки Тамар Шеланың йигит чыкандыгыны билйәрди, эмма ол хениз Шела берилмәнди. ¹⁵Яхуда оны

^а 37:28 *Ысмайыллара* – бу мидянарлың бейлеки ады.

гөрди ве йүзи өртүлги болансон, ол лолудыр өйтди. ¹⁶Яхуда бу аялың өз гелнидигинден бихабар болансон, оң тарап өврүлип: «Мениң билен ятжакмы?!» дийди. Ол Яхудадан: «Эгер сениң билен ятайсам, сен маңа нәме берерсиң?» дийип сорады. ¹⁷Яхуда ол аяла: «Өз сүримден бир овлак иберерин» дийип жогап берди. Ол Яхуда: «Овлагы иберйәнчән, гирев гоюп билермиң?» дийди. ¹⁸Яхуда ондан: «Саңа гирев хөкмүндө нәме берейин?» дийип сорады. Ол аял: «Бойнундан асылгы мөхүриңи гайшы билен хем-де элиндәки хасаңы бер» дийди. Шейдип, Яхуда булары оң берип, онуң билен ятды. Шундукда, ол аял ондан гөврели болды. ¹⁹Аял өйүнө гидип, бүренжегини айрып, ене-де дулдук гейимини гейди. ²⁰Яхуда гиревине гоян затларыны ол аялдан алмак үчин, адулламлы достундан оңа бир овлак иберди, йөне оны тапмады. ²¹«Эйнайымда, ёлуң угрунда азгын аял отырды, шол ниредекә?» дийип, ол ерли адамлардан сорады. Эмма оңа: «Бу ерде хич хачан азгын аял болманды» дийип жогап бердилер. ²²Ол Яхуданың янына доланып гелди ве оңа: «Мен оны тапмадым, ерли адамлар хем: „Бу ерде хич хачан азгын аял болманды“ диййәрлер» дийди. ²³Яхуда: «Бизиң үстүмизден гүлмезлери ялы, гой, ол затлар шонуңкы болсун. Мен овлагы ибердим, йөне сен ол аялы тапып билмедиң» дийди.

²⁴Үч ая голай вагт геченден соң, оңа: «Гелниң Тамар лолучылыга йүз уруп, гөврели болупдыр» дийип хабар бердилер. Яхуда: «Оны дашары

чыкарың-да, якың» дийди. ²⁵Тамары дашары чыкаранларында, ол гайын-атасына шу хабары ёллап: «Мен, ине, шу мөхүриң, гайшың хем-де хасаның эсинден гөврели болдум. Серет-де, булары танап, оларың кимиңкидигини бил!» дийип, гиревине алан затларыны гайынатасына иберди. ²⁶Яхуда өз затларыны танап, шейле дийди: «Ол менден хас мамла, себәби мен оны оглум Шела дакмадым». Шондан соң, Яхуда хич хачан Тамар билен ятмады. ²⁷Айы-гүни долуп, догурмалы пурсады геленде, Тамарың гөвресинде экиз чаганың бардыгы мәлим болды. ²⁸Ол догранда, илки бир чаганың эли чыкды. Гөбегене «Шу өң догулды» дийип, чаганың гошарына гырмызы сапак даңды. ²⁹Йөне чага элини ене ызына чекип алды ве онуң иниси илки догулды. Гөбегене: «Сен нәдип зор билен чыкдың?» дийди. Шол себәпден хем онуң адына Перес^a дакылды. ³⁰Соңра эли гырмызы сапаклы чага догулды. Онун адына Зера гоюлды.

39-нжы бап

Юсуп Потыпара хызмат эдйәр

¹Ысмайыллар Юсубы Мүсүре гетирип, фараоның жанпеналарының баштутаны Потыпара сатдылар. ²Реб Юсуп билен биледи. Юсубың ишлери оңуна болды; ол мүсүрли женабының өйүндө яшаярды. ³Мүсүрли женап Юсубың әхли ишлерине Реббиң көмек эдйәндигине ве онуң Юсуба әхли ишинде үстүнлик берйәндигине гөз етирди. ⁴Шейдип, Юсуп женабының гөвнүни тапып, оңа хызмат

^a 38:29 *Перес* – бу сөз зор билен чыкмак диймеги аңладяр.

этди. Ол Юсубы бүтин хожалыгының үстүнден баштутан эдип белләп, өз эчилигиндәки әхли затлары оңуң ыгтыярына берди. ⁵Шондан соң Реб Юсубың хатырасы үчин бу мүсүрлиниң бүтин хожалыгына ве оңуң өйүндәки хем мейдандакы әхли мал-мүлкүне берекет берди. ⁶Потыпар әхли мал-мүлкүни Юсубың ыгтыярлыгына берди. Ол инди өз дамагындан башга зада баш галдырмайарды.

Юсуп ве Потыпарың аялы

Юсуп бой-сыратлы, жуда гөрмегей йигитди. ⁷Арадан бирнәче вагт геченден соң, оңа Потыпарың аялының гөвни гидип: «Мениң билен ят» дийди. ⁸Эмма Юсуп мундан боюн гачырып, шейле дийди: «Женабым өйүң хич бир зады үчин баш галдырмайар. Ол өз эчилигиндәки бар затлары мениң баштутанлыгыма берди. ⁹Шу хожалыкта мениң ыгтыярым онункыдан ёкарыдыр. Ол хожалыгың сенден башга әхли задыны маңа ынанды, чүнки сен оңуң аялысың. Онсоң нәдип мен бейле габахат иш эдип, Худайың өңүнде гүнә газанып билерин?!» ¹⁰Потыпарың аялы Юсубы өзи билен ятмага хер гүн ыржак болса-да, ол оңа гулак асмады.

¹¹Бир гүн Юсуп өз иши билен өе гирди. Өйде хызматкәрлерин хич бири ёкды. ¹²Потыпарың аялы оңуң эшигинден тутды-да: «Мениң билен ят» дийди. Эмма Юсуп эшигини оңуң элинде галдырып, гачып дашары чыкды. ¹³⁻¹⁴Юсубың эшигини элинде галдырып гачандыгыны гөрөн аял хызматкәрлерини чагырып, олара: «Гөрсенцлэң, мениң әрим бу еврейи бизи биабрай этмек үчин гетирипдир.

Ол мениң билен ятжак болуп, отагыма гелди, мен сесимиң етдигинден гыгырдым. ¹⁵Шонда ол эшигини янымда ташлап, дашары гачып гитди» дийди. ¹⁶Соңра ол Юсубың женабы гелейәнчә, оңуң эшигини өз янында саклады. ¹⁷⁻¹⁸Ол Юсубың женабына-да өз хызматкәрлерине айдан сөзлерини гайталады: «Сениң гетирен еврей гулуң мени биабрай этмек үчин отагыма гелди. Гыкылык турзанымы гөрүп, ол эшигини янымда ташлап гачып гитди».

¹⁹Аялының: «Гулуң мени, ине, шейтди» диен сөзлерини эшиденсоң, женабың ганы депесине урды. ²⁰Ол Юсубы тутуп, патышаның туссагларының сакланын зынданына салды. Шейдип, Юсуп зынданда отурды. ²¹Йөне Реб Юсуп билен болуп, оңа мерхемент этди. Юсуп зынданың башлыгының гөвнүнден турды. ²²Зынданың башлыгы ол ердәки туссагларың әхлисини Юсубың элине берди. Юсуп зынданың әхли иши үчин жогапкәрчилик чекди. ²³Зынданың башлыгы Юсубың гарамындакы затларың хич бири билен гызыкланмайарды, чүнки Реб Юсуп билен болуп, хер бир ишинде оңа үстүнлик берйәрди.

40-нжы бап

Юсуп туссагларың дүйшүни ёрар

¹Бирнәче вагтдан соң, Мүсүр патышасының баш сакысы билен баш нан биширижиси патышаның гөвнүне дегдилер. ²Бу икисине фараоның гахары гелди. ³Ол булары жанпеналарың баштутанының өйүндәки зынданда, Юсубың сакланын зынданына салды. ⁴Жанпеналарың баштутаны Юсубы оларың баштутаны эдип гойды; Юсуп

олара хызмат этди. Олар бирнече вагт зынданда болдулар.

⁵Бир гиже Мүсүр патышасынын туссаглыкда сакланып сакысы билен нан биширижиси дүйш гөрдүлөр. Дүйшлериң херсиниң өзүне махсус ёргуды барды. ⁶Даң билен Юсуп бу икисиниң янына гелди; олар бирхили үнжүлидилер. ⁷Ол бу туссаглардан: «Бу гүн нәме себәпден үнжүли гөрүнйәрсиниз?» дийип сорады. ⁸Олар Юсуба: «Биз дүйш гөрдүк, йөне оны ёруп билжек адам ёк» дийип жогап бердилер. Юсуп олар: «Ёргут Худайдан дәлмидир нәме?! Ханы, дүйшүнизи маңа гүррүң берин» дийди. ⁹Баш сакы дүйшүни Юсуба гүррүң берди: «Дүйшүмде үзүм агажыны гөрдүм. ¹⁰Үзүм агажының үч шахасы бармыш. Ол өсүп, гүллейәрмишинде, онда үзүм салкымлары пейда болярмыш. ¹¹Фараоның кәсеси хем мениң элимдемиш. Мен үзүми фараоның кәсесине сыкып, кәсәни оңа узадярмышым». ¹²Юсуп оңа шейле дийди: «Дүйшүң ёргуды, ине, шейле: үч шаха үч гүндүр. ¹³Үч гүнден фараон сени зындандан чыкарып, саңа ене өңки везипәни берер. Сен фараона ене-де эдил өңки сакылык эден вагтындакы ялы онуң кәсесини элине берерсиң. ¹⁴Йөне гүнүң говулашанда, мени хем ятла; маңа ягшылык эдәй. Фараоның мени-де зындандан чыкарып ялы, мен хакда оңа гүррүң бер. ¹⁵Чүнки мен еврейлерин юрдундан огуранып гетирилдим, хатда шу ерде-де, Мүсүрде зындана ташланар ялы, мен хич хили гүнә этмедим».

¹⁶Баш нан биширижи Юсубуң дүйш ёрмага өкдедигини гөрүп: «Мен хем дүйш гөрдүм. Дәпәмде үч себет чөрөк бармыш. ¹⁷Себетлериң иң үсткүсинде

фараон үчин ундан биширилен дүрли ныгматлар бармыш, олары гушлар иййәрмиш» дийип, Юсуба дүйшүни гүррүң берди. ¹⁸Юсуп оңа: «Дүйшүң ёргуды, ине, шейле: үч себет үч гүндүр. ¹⁹Ене үч гүнден фараон сени зындандан чыкарып, дардан асар; гушлар сениң этиңи иерлер».

²⁰Үч гүнден соң фараон өз доглан гүни мынасыбетли эмелдарлары үчин мейлис гурады ве баш сакы билен баш нан биширижини-де зындандан чыкардып, өз эмелдарларының өнүнде дурузды. ²¹Эдил Юсубуң ёршы ялы, фараон баш сакыны ене өңки везипесине белледи; ол фараона сакылык этди. ²²Баш нан биширижини-де Юсубуң айдышы ялы, патыша дардан асдырды. ²³Баш сакы болса Юсуп хакда пикир хем этмедди, ол оны ядындан чыкарды.

41-нжи бап

Юсуп фараоның дүйшүни ёрар

¹Ики йылдан соң фараон бир дүйш гөрдди. Ол Нил дерясының кенарында дурмушын. ²Бирденкә еди саны бакылан, семиз сыгыр дерядан чыкып, гамышлыгың ичинде отламага башлаярмыш. ³Олардан соң болса дерядан еди саны сүңклери чыкышып дуран хор сыгыр чыкып, кенарда өңкүлериң янында дурярмыш. ⁴Сүңклери чыкышып дуран шол хор сыгырлар бейлеки еди семиз сыгры иййәрмиш. Шол вагт хем фараон укудан оянды. ⁵Ол ене ука гитди ве бу гезек башга бир дүйш гөрдди. Бир балдакдан еди саны док ве оңат дәне сүммүли өсүп чыкярмыш. ⁶Олардан соң болса гүндогар елине гуран еди саны пуч дәне сүммүли өсүп чыкярмыш.

⁷Соңра шол еди саны гуран пуч сүм-мүл бейлеки док хем дыкыз еди сүм-мүли иййәрмиш. Шол вагт хем фараон ене-де укудан оянды ве мунуң дүйшүдигине дүшүнди. ⁸Ир билен фараоның рухы үнжүлиди. Ол Мүсүриң әхли жадыгөйлериدير акылдарларыны чагырып, олара өз дүйшүни гүррүң берди, эмма оларың хижиси дүйшлери ёруп билмедилер.

⁹Баш сақы фараона йүзленип, оңа шейле дийди: «Шу гүн мен хата иш эдендигими боюн алярын. ¹⁰Бир гүн фараоның баш нан биширижи билен маңа гахары гелип, бизи жанпеналарың баштутанының өйүндәки зындана салды. ¹¹Бир гиже бизиң икимиз-де дүйш гөрдүк. Дүйшлериң херсиниң өзүне лайык ёргуды болмалыды. ¹²Бизиң янымызда жанпеналарың баштутанының хызматкәри болан бир еврей йигит хем барды. Биз өз дүйшүмизи шоңа гүррүң бердик ве ол бизиң гөрен дүйшлеримизи оларың мазмунына гөрә ёруп берди. ¹³Юсубың ёргуды догры болуп чыкды. Мен өңки везипәме доланып гелдим, баш нан биширижи болса дардан асылды». ¹⁴Фараон Юсубы чагыртды. Оны дессине зындандан чыкардылар. Юсуп өзүне серенжам берди, гейимлерини чалшырды ве фараоның хузурына гелди. ¹⁵Фараон Юсуба: «Мен бир дүйш гөрдүм, йөне оны ёруп билйән ёк. Мен сен дүйш ёруп билйәрмишиң дийип эшитдим» дийди. ¹⁶Юсуп фараона: «Оны ёрян мен дәлдин; дине Худай фараона бәхбитли дүшүндириш берер» дийди. ¹⁷Фараон Юсуба дүйшүни гүррүң берди: «Мен дүйшүмде Нил дeryсының кенарында дурмушым. ¹⁸Бирденкә дeryдан еди саны бакылан, семиз сыгыр чыкып, гамышлыгың ичинде

отлап башлаярмыш. ¹⁹Оларың ызындан болса дeryдан ене-де еди саны сүңклери чыкышып дуран хор сыгыр чыкярмыш. Мен шейле хор сыгырлары бүтин Мүсүрде хич хачан гөрмәндим. ²⁰Соңра шол хор сүңклери чыкышып дуран сыгырлар өңки еди семиз сыгыр иййәрмишлер. ²¹Эмма оларың семиз сыгырлары иендигини хич ким билип билжек дәлди, чүнки оларың энтегем өңкүлери ялы сүңклери чыкышып дурмушын. Шол вагт хем мен ояндым. ²²Соңра ене башга бир дүйш гөрдүм. Бир балдакда еди саны док ве дыкыз сүммүл гөгерйәрмиш. ²³Олардан соң болса еди саны гүндогар елине гуран пуч сүммүл өсүп чыкярмыш. ²⁴Шол пуч сүммүллер хем өңки еди док сүммүли иййәрмишлер. Мен муны жадыгөйлере гүррүң бердим, эмма муны мана дүшүндирип билен тапылмады».

²⁵Юсуп фараона шейле дийди: «Женабың ики дүйшүниң хем маньсы бирдир. Худай фараона Өз этжек задыны аян эдипдир. ²⁶Еди семиз сыгыр билен еди док сүммүл бу еди йылдыр. Бу икиси бир дүйшдүр. ²⁷Соңкы чыкан еди хор сыгыр билен гүндогар елине гуран еди пуч сүммүл, еди йыллап довам этжек ачлыгы аңладяр. ²⁸Мениң айдышым ялы, Худай фараона Өз этжек задыны гөркезипдир. ²⁹Бүтин Мүсүр топрагында еди йыл болелинлик болар. ³⁰Соңра еди йыл ачлык гелер. Мүсүриң өңки болчулыгы унудылар, чүнки ачлык Мүсүри эжизледер. ³¹Соңкы гелен ачлык болчулыгы унутдырар, чүнки ол жуда агыр гелер. ³²Фараоның шол бир дүйши ики гезек гөрмеги ишиң Худай тарапындан кесгитленендигини ве Худайың оны тизара амала

ашыржакдыгыны аңладяр. ³³Шоңа гөрә-де, фараоның дүшби, пәхим-пайхаслы адамы тапып, оны Мүсүре баштутан эдип беллемеги зерурдыр. ³⁴Фараон бүтин Мүсүрде хәкимлер беллемелидир ве олар еди йыллык болчулыкда Мүсүр юрдуның хасылының бәшден бирини алмалыдырлар. ³⁵Гой, олар өңлериндәки гелжек болчулык йылларында галла топлап, оны галаларда фараоның ыгытырлыгында сакласынар. ³⁶Бу галла Мүсүр ачлыкдан хеләк болмаз ялы, оңа еди йыл азык болар».

Юсуп Мүсүре хөкүмдарлыга белленйәр

³⁷Фараона ве онун әхли эмелдарларына бу теклип ярады. ³⁸Фараон өз эмелдарларына: «Биз Юсупдан башга Худайың Рухы болан адамы тапып билмерис» дийди. ³⁹Соңра ол Юсуба: «Худай шу затларың әхлисини саңа аян этди, сениң ялы дүшби, пәхим-пайхаслы адам ёкдур. ⁴⁰Сен мениң юрдумда хөкүмдарлык эдерсин; халк саңа боюн эгер. Мен дине ша тагтында сенден бейик боларын». ⁴¹Соңра фараон Юсуба: «Ине, мен сени тутуш Мүсүр топрагына хөкүмдар эдип беллейәрин» дийди. ⁴²Фараон бармагындакы патышалык мөхүрини чыкарып, оны Юсубың бармагына дакды; оңа гымматбаха лыбаслар гейдирди ве бойнуна алтын зынжыр дакды. ⁴³Соңра фараон Юсубы өзүниң везириниң ат арабасына мүндүртди; Юсубың өңүнден: «Тагтым эдиң!» дийип жар чекдирдилер. Шейдип, патыша Юсубы тутуш Мүсүр юрдуна

хөкүмдар эдип белледи. ⁴⁴Фараон Юсуба: «Фараон мен болсам-да, Мүсүриң хич бир еринде сенден ругсатсыз чөп башы гымылдамаз» дийди. ⁴⁵Фараон Юсуба Соннат-Пагня дийип, мүсүрче ат дакды; оны Хелиёполыс галасының руханысы Потыперин гызы Асенада өерди. Шейдип, Юсуп тутуш Мүсүр юрдуны доландырып башлады. ⁴⁶(Мүсүр патышасы фараона хызмат эдип башланда, Юсуп отуз яшындады.) Юсуп фараоның янындан гайдып, бүтин Мүсүре айланды. ⁴⁷Еди йыллык болчулыкда топрак бол галла берди. ⁴⁸Юсуп Мүсүр топрагындан еди йылың довамында өнен әхли галланы йыгнап, галаларда ерлешдирди. Ол хер галаның төверегинден йыгналан галланы шол галаның өзүнде саклады. ⁴⁹Шейдип, Юсуп деңиз чәгелери дей көп галла хасылыны топлады, хатда ол соңабака олары өлчемесини-де гойды. ⁵⁰Ачлык йыллары башламазындан өң, Хелиёполыс галасының руханысы Потыперин гызы Асенада Юсуба ики огул догруп берди. ⁵¹Юсуп: «Худай маңа әхли мушакгатлыкларымы хем-де атамың өйүни унутмага ярдәм этди» дийип, новбахар оглуның адына Манаша ^a дакды. ⁵²Ол икинжи оглы боланда: «Жебир чекен топрагымда Худай мени өрңетди» дийип, онун адына Эфрайым ^b дакды.

⁵³Мүсүриң еди йыллык болчулык дөври тамамланды. ⁵⁴Юсубың айдышы ялы, еди йыллык ачлык башланды. Әхли юрларда ачлык болды. Эмма бүтин Мүсүрде иймит барды. ⁵⁵Ахыры ачлык Мүсүр топрагына

^a **41:51** Еврейче *Манаша* ве *унутмага* сөзлериниң айдылышы меңзешдир.

^b **41:52** Еврейче *Эфрайым* ве *өрңетди* сөзлериниң айдылышы меңзешдир.

хем аралашып уграды. Халк налыш билен фараондан азык сорап башлады. Фараон әхли мүсүрлилере: «Юсубың янына барың-да, шонуң диени билен болуң» дийди. ⁵⁶Ачлык Мүсүриң әхли ерине яйрап, гитдигисайы гүйжейәрди. Юсуп аммарлары ачып, Мүсүр халкына галла сатып башлады. ⁵⁷Юсупдан галла сатын алмак үчин, Мүсүре дүнийәниң әхли күнжеклеринден адамлар гелдилер, чүнки бүтин дүнийәде ачлык барха гүйжейәрди.

42-нжи бап

Юсубың доганлары Мүсүре гелйәрлер

¹Якуп Мүсүрде галла бардыгыны билип, өз огулларына: «Нәме бири-бириңизиң йүзүңизе середип отырсыңыз? ²Мен Мүсүрде галла бар дийип эшитдим. Ач өлесиниң гелмейән болса гидиң-де, галла сатын алып гелиң» дийди. ³Шунлукда, Юсубың доганларындан онусы Мүсүре галла сатын алмага гитди. ⁴Юсубың сүйтдеш иниси Бенямини болса Якуп «бир бетбагтчылыга учраймасын» дийип, доганлары билен ибермеді. ⁵Мүсүре галла сатын алмага геленлериң арасында Ысрайылың огуллары-да барды, чүнки Кенганда-да ачлыкды.

⁶Юсуп Мүсүрде хәким болансоң, ол бүтин юрдуң халкларына галла сатырды. Юсубың доганлары гелип, оңа ики бүкүлип тагзым этдилер. ⁷Юсуп доганларыны гөрөндө тананы, йөне танамадыксыран болды. Ол: «Ниреден гелдиңиз?» дийип, олар билен хайбатлы геплешди. Олар: «Биз Кенгандан азык сатын алмага гелдик» дийдилер. ⁸Юсуп

доганларыны танаса-да, олар оны танамадылар. ⁹Юсуп олар билен багланышыклы гөрөн дүйшлерини ятлады ве олар: «Сиз юрдуң горагсыз ерини аңтамага гелен ичалыларсыңыз» дийди. ¹⁰Олар Юсуба: «Ёк, женабым, биз гулларыңыз азык сатын алмага гелдик. ¹¹Бизиң әхлимиз бир адамың чагаларыдырыс. Биз гулларыңыз ак йүрекли адамлардырыс, ичалы дәлдирис» дийдилер. ¹²Юсуп олар ене: «Ёк, сиз юрдуң горагсыз ерини аңтамага гелипсиниң» дийди. ¹³Олар Юсуба: «Биз гулларыңыз жеми он ики догандырыс ве Кенганда яшаян бир адамың огулларыдырыс. Көрпәмиз какамызың янында галды, бир доганымыз йитди» дийип жогап бердилер. ¹⁴Юсуп олар шейле дийди: «Ёк, айдышым ялы, сиз ичалысыңыз. ¹⁵Сиз, ине, шейле сыналарсыңыз. Мен фараоның адындан ант ичйәрин. Сизиң көрпе иниңиз шу ере гелмесе, сиз бу ерден гитмерсиниң. ¹⁶Сизиң бириңиз гидиң-де, доганыңыз гетириң, бейлекилериңиз болса зынданда гөзегчилик астында сакланарсыңыз. Шонда сизиң догры я-да ялан сөзлейәндиңиз белли болар. Эгер ялан сөзлейән болсаңыз, фараоның адындан ант ичйәрин, онда сизиң ичалы болдугыңыздыр». ¹⁷Шейдип, Юсуп олары үч гүнләп зынданда туссаглыкда саклады.

¹⁸Үчүленжи гүн Юсуп олар шейле дийди: «Эгер мениң диеними этсениз, онда дири галарсыңыз, чүнки мен Худайдан горкярын. ¹⁹Эгер сиз, хакыкатдан-да, ак йүрекли адамлар болсаңыз, онда сизиң бириңиз шу ерде, зынданда галың, бейлекилериңиз болса ач отуран хожалыкларыңызга галла әкидиң. ²⁰Онсоң көрпе

доганыңызы мениң яныма гетириң. Эгер шейле этсеңиз, бу сизиң ялан сөзлемейэндигиңизи субут эдер ве сиз өлүмден гутуларсыңыз». Доганлар онуң билен разылашдылар. ²¹Олар бири-бирлерине шейле дийишдилер: «Биз өз доганымызың гаршысына эден гүнәмиз үчин жеза чекйәрис. Ол бизе нәхиллер ялбарыпды, эмма биз онуң чекйән хасратына писинт этмәндик. Шол себәпли-де инди биз хасрат чекйәрис». ²²Рубен олара шейле дийди: «Мен сизе „оглана сүтем этмән“ дийдим, эмма сиз маңа гулак асмадыңыз. Ине, инди бизден онуң өлүми үчин ар алыңар». ²³Олар айдылян затлара Юсубуң дүшүнйэндигини билмейәрдилер, чүнки ол олар билен дилмажың үсти билен геплешйәрди. ²⁴Юсуп доганларының янындан айрылып аглады. Ол соң доланып гелип, олар билен геплешди. Ол соңра Шимгоны тутдурды ве Шимгон доганларының гөзүниң алнында даңылды.

Юсубуң доганлары Кенгана доланярлар

²⁵Юсуп оларың хоржунларының галладан долдурылмагыны, оларың гетирен күмүш пулларының енеде ызына, оларың чувалларына салынмагыны ве олара ёл үчин азык берилмегини буюрды. Бу шейле хем эдилди. ²⁶Доганлар галланы эшеклерине йүкләп, ёла рована болдулар. ²⁷Гижәни гечирмек үчин дүшлөн ерлеринде оларың бири эшегине ийм бермек үчин чувалың агзыны ачанда, онуң агзында өз күмүш пулуның ятандыгыны гөрди. ²⁸Ол доганларына: «Пулум ызына гайтарылыпдыр, ол, ине, чувалың ичинде ятыр» дийип сселенди. Оларың муңа йүреклери

ярылды. Олар горкудан яна титрешип, бири-бирлерине: «Худайың бизе бу нәме этдиги-кә?!» дийишдилер.

²⁹Олар Кенгана, өз какалары Якубуң янына гелип, болан ишлерин әхлисини оңа гүррүң бердилер. ³⁰«Ол ериниң хәкими биз билен хырсыз геплешди, ол бизи ичалы хасап этди. ³¹Биз оңа: „Биз ак йүрекли адамлардырыс, ичалы дәлдирис. ³²Биз бир атадан болан он ики догандырыс; бир доганымыз йитди, көрпәмиз болса Кенганда какамызың янында галды“ дийдик. ³³Шонда ол бизе шейле дийди: „Сизиң ак йүрекли адамлардыгыңызга гөз етирмек үчин мен, ине, шейле этжек. Сизиң бириңиз мениң янымда галарсыңыз, бейлекилериңиз болса ач отуран хожалыкларыңызга галла алып гидерсиңиз. ³⁴Көрпе иниңизи мениң яныма гетириң. Шонда мен сизиң ичалы дәл-де, ак йүрекли адамлардыгыңызга ынанарын. Шондан соң сизиң доганыңызы ызына берерин ве сиз бу юртда сөвда-сатык эдип билерсиңиз“» дийип, какаларына хеммесини болшы ялы гүррүң бердилер.

³⁵Чувалларыны бошаданларында, олар ве оларың какасы Якуп пуллы дүвүнчеклериниң чуваллардадыгыны гөрүп горкдулар. ³⁶Якуп олара шейле дийди: «Бу затлар мениң башыма гелди: сиз мени чагаларымдан махрум этдиңиз. Юсубу-да, Шимгоны-да ёкладыңыз, индем Бенимини әкитжек болярсыңыз». ³⁷Рубен какасына: «Эгер оны гайтарып гетирмесем, онда мениң ики оглумы-да өлдүрәй. Бенимини мениң ыгтыярыма бер, мен оны сениң яныңа гайтарып гетирерин» дийди. ³⁸Якуп: «Оглумы сизиң билен ибержек дәл, чүнки

онун агасы өлүп, еке өзи галды. Эгер ёлда Бенямин бир бетбагтчылыга учрайса, сиз мени гаррылык чагым-да өлүлөр дүйэсине хасрат билен иберерсиниз» дийди.

43-нжи бап

Юсубуң доганлары Мүсүре икинжи гезек гелйэрлер

¹Кенганда ачлык эрбетди. ²Мүсүрдөн гетирилен галла гутаранда, Якуп огулларына: «Ене гидиң-де, бираз азык сатын алып гелиң» дийди. ³Яхуда она шейле дийди: «Ол адам бизе берк дуйдурыш берип: „Доганыңыз билен гелмесениз, сиз мени гөрмерсиниз“ дийди. ⁴⁻⁵Бенямини би-зиң билен иберсең, биз гидерис хем саңа азык сатын алып гелерис, оны ибермесең, гитмерис. Чүнки ол адам: „Доганыңыз билен гелмесениз, сиз мени гөрмерсиниз“ дийди». ⁶Ысрайыл: «Оңа ене бир доганыңызың бардыгыны айдып, маңа бейле яманлык этмели дәл экениңиз-дә!» дийди. ⁷Олар: «Ол бизден „Какаңыз дирими? Башга-да доганыңыз бармы?“ дийип, биз ве бизиң машгаламыз хакында сораг барыны ягдырды. Биз хем онун сорагларына жогап бермели болдук. Онун: „Доганыңызы гетириң“ дийжегини биз ниреден билели ахырын?» дийдилер. ⁸Яхуда какасы Ысрайыла шейле дийди: «Сен-де, биз-де, чагаларымыз-да ачлыктан өлмән яшарымыз ялы, огланы мениң билен ибер, биз гидели. ⁹Мен Бенямине өз жаным билен жогап бержекдигиме кепил гечйэрин. Оны менден талап эт. Эгер мен огланы саңа ызына гетирип, өнүңде гоймасам, онда, гой, мен өмүрбакы сениң өнүңде гүнөкөр болайын. ¹⁰Эгер биз хаял-ягаллыга

салмадык болсак, биз ол ере эййэм ики гезек гидип-гелердик».

¹¹Какалары Ысрайыл олара шейле дийди: «Боляр, гидиң, йөне яныңыз билен хәким үчин совгат хөкмүңде, шу юрдуң иң оңат нэз-ныгматларыңдан: бираз мелхем, бираз бал, ладан, атыр, писсе хем бадам әкидиң. ¹²Ики эссе көп пул алың, чувалыңызың агзында ызына гайтарылан өңки пулларыңыз болса ызына әкидиң. Белки, бир ялңышлык боландыр. ¹³Доганыңызы хем алың-да, ене ол адамың янына доланың. ¹⁴Гудратыгүйчли Худайың Өзи сизе ол адамың өнүңде рехим этсин; белки, ол бейлеки доганыңызы-да, Бенямини-де гойберәеди-дә. Чага-сыз галмалы болсам, гой, галайын».

¹⁵Шейдип, олар совгатлары, ики эссе пул хем Бенямини алып, Мүсүре гидип, ене Юсубуң хузуруна бардылар. ¹⁶Юсуп оларың арасында Бенямини гөрүп, хожалыгының баш хызматкәри-не: «Бу адамлары өе әкит; бир мал сой-да, нахар тайярла. Олар мениң билен биле гүнортанлык эдинерлер» дийди. ¹⁷Ол хызматкәр табшырылышы ялы, доганлары Юсубуң өйүне алып барды. ¹⁸Доганлар горкдулар, чүнки олар Юсубуң өйүне гетирилдилер. Олар: «Муны гечен гезекки чувалларымыз-да ызына гайтарылан пул себәпли, да-рап, бизи тутуп гул эдип, элимизден эшеклеримизи алмак үчин эдйәндир» дийдилер.

¹⁹Шейдип, олар Юсубуң хызматкәриниң янына барып, өйүн ишигинде дуран ерлеринден онун билен геплешдилер. ²⁰Олар шейле дийдилер: «Женабым, бизе гулак ас. Биз бу ере азык сатын алмак үчин өң хем гелипдик. ²¹Эмма шейле бир ягдай болды. Гидишин, дүшлән еримизде

чувалларымызың агзыны ачдык, гөрсек, гетирен пулларымыз шол дуршуна чувалларың агзында гойлупдыр. Олары биз ене-де гайтарып гетирдик. ²²Бу гезекки сатын алжак азыгымыз үчин болса биз гошмача пул гетирдик. Пуллары чувалымыза кимиң саландыгындан бизиң хабарымыз ёк». ²³Хызматкэр олар: «Аркайын болуң, горкмаң. Пуллары чувалларыңыза сизиң ве атаңызың Худайы сизиң үчин саландыр. Пулларыңызы мен алдым» дийди. Соңра хызматкэр Шимгоны оларың янына гетирди. ²⁴Хызматкэр олары Юсубың өйүне салып, олар аякларыны ювар ялы сув гетирди ве оларың эшеклерине ийм беришдирди. ²⁵Доганлар болса гүнортана, Юсубың гелер вагтына ченли өз гетирен совгатларыны тайярладылар, чүнки олар Юсуп билен биле нахарланмалыдыклары айдылыпды.

²⁶Юсуп өе геленде, доганлары Юсуба өз совгатларыны берип, оңа тагзым этдилер. ²⁷Юсуп оларың хал-ахвалларыны соращдырды. Соңра ол: «Гарры атаңыз саг-гургунмы? Ол аятда дирими?» дийди. ²⁸Олар: «Гулуң какамыз саг-гургун гезип йөр» дийип, оңа дыза чөкүп тагзым этдилер. ²⁹Соңра Юсуп олар гөз айлады ве өз сүйтдеш доганы Беньямини гөрүп: «Көрпэмиз диениңиз шумы? Худай саңа мерхемет этсин, оглум!» дийди. ³⁰Соңра Юсуп ховлукмачлык билен ол ерден чыкды, чүнки доганының дидарыны гөрүп, онуң дамагы долды. Ол өз ички отагына гечип аглады. ³¹Йүз-гөзүни ювуп, өзүни дүрөндөн соң болса: «Нахар гетирең» дийип буюрды.

³²Нахары Юсуба өзбашына, доганлары өзбашына ве онуң билен

нахарланян мүсүрлилере өзбашына бердилер, чүнки мүсүрлилер еврейлер билен биле нахарланмаклыгы йигренч хасапаярдылар. ³³Доганлар яш тертиби боюнча улудан-кичө, Юсубың гаршысында отурдылды. Олар муңа гең галып, бири-бирлерине середишдилер. ³⁴Олар нахар Юсубың сачагындан берилди. Беньяминиң пайы бейлекилериңкиден бөш эссе артыкды. Шейдип, олар Юсуп билен биле ийип-ичип кейп чекдилер.

44-нжи бап

Юсубың кәсеси

¹Юсуп баш хызматкәрине шейле буйрук берди: «Бу доганларың чувалларыны оларың гөтерип билжек азыкларындан долдурарсын; гетирен пулларыны-да оларың чувалларының агзында гоарсын. ²Көрпелериниң чувалына болса онуң галла төлемек үчин гетирен пулы билен мениң күмүш кәсәми саларсын». Баш хызматкэр Юсубың буйругыны ерине етирди. ³Булар даңдан эшеклери билен ол ерден уградылды. ⁴Олар хениз галадан узаклашманкалар, Юсуп баш хызматкәрине: «Бар, ызларындан етде, олар: „Ягшылыга яманлык билен жогап бермәңиз нәме? ⁵Бу мениң женабымың ичйән, середип, гелжеги билйән кәсеси ахырын. Сиз пис иш этдиңиз“ дий» дийип буюрды. ⁶Баш хызматкэр доганларың ызындан етип, олар Юсубың сөзлерини гайталады.

⁷Олар шейле дийдилер: «Нәме себәпден бизиң женабымыз бейле диййәркә? Бейле иш этмәндигимизе биз ант ичйәрис. ⁸Биз өз чувалларымыздан чыкан пуллары-да Кенгандан ызына гетирдик. Онсоң биз сениң

женабыңың өйүндөн алтын-күмүшү нәме үчин огурлалы?!⁹ Эгер кәсе гулларыңың биринден чыкайса, гой, шол адам өлдүрүлсин. Галанларымыз болса женаба гул боларыс». ¹⁰ Баш хызматкәр: «Гой, сизиң дийшиңиз ялы болсун, йөне кәсе кимден чыкса, диңе шол маңа гул болар, бейлекилериңиз болса бошадыларсыңыз» дийди. ¹¹ Олар дессине чувалларыны ере дүшүрүп, оларың агзыны ачдылар. ¹² Баш хызматкәр яш тертиби боюнча улудан-кичә хеммесиниң чувалыны барлады. Кәсе Бениаминиң чувалындан чыкды. ¹³ Муңа олар дады-перят этдилер. Соңра оларың херси гошларыны эшеклерине йүкләп, ызларына гала доландылар.

¹⁴ Юсуп хениз өйдеди. Яхуда хем онуң доганлары Юсубың янына гелип, онуң өңүнде ере йүзин дүшүп тагзым этдилер. ¹⁵ Юсуп олар: «Бу нәме этдигиңиз болды?! Мениң ялы адамың гелжеги билип, кимиң гүнәкәрдигини билжекдиги хакында пикир этмедигиңизми?» дийди. ¹⁶ Яхуда оңа шейле жогап берди: «Нәме дийип, нәме айтжагымызы, өзүмизи нәдип аклажагымызы билйән дәлдирис, женабым! Гулларыңың гүнәкәрдигини Худай аян этди. Инди бизиң барымыз өзүндөн кәсе чыкан-да, бейлекилеримиз-де сизиң гулуңыздырыс». ¹⁷ Эмма Юсуп олар шейле дийди: «Ёк, бейле иш этмекден Худайың Өзи сакласын. Кәсе кимден чыкан болса диңе шол маңа гул болар, галанларыңыз болса саг-саламат какаңызың янына доланарсыңыз».

Яхуда Бениамин үчин ялбаря

¹⁸ Шу сөзлерден соң Яхуда Юсубың голайына барып: «Женабым, өз

гулуңа ики агыз сөз айтмага ругсат эт. Маңа гахарланмаң; сиз фараон кимсиңиз. ¹⁹ Женабым гулларыңыздан: „Какаңыз я-да доганыңыз бармы?“ дийип сорадыңыз. ²⁰ Биз сана гарры какамызың бардыгыны, онуң гаррандан соң болан бир көрпеге огулуңың бардыгыны, ол огланың болса сүйтдеш доганының өлүп, энесиниң чагаларындан диңе еке өзүниң галандыгыны, оны какасының жуда сөййәндигини айдыпдык. ²¹ Сиз болса өз гулларыңыз: „Оны гетириң, мен бир гөрөйин“ дийдиңиз. ²² Биз: „Оглан какасындан айрылып билмез, эгер ол айрылайса, онуң какасы жан берер“ дийдик. ²³ Йөне сиз: „Көрпеге доганыңыз билен гелмесеңиз, сиз мени асла гөрмерсиңиз“ дийдиңиз. ²⁴ Гулуң какамыза сениң диенлериңи гүррүң бердик. ²⁵ Онсоң какам bize: „Енде гидиң-де, бираз азык сатын алып гелиң“ дийди. ²⁶ Биз оңа: „Көрпәмизи бизиң билен иберсең, биз гидерис, ёгса гитмерис, чүнки биз көрпәмиз билен биле бармасак, хәкими гөрүп билмерис“ дийдик. ²⁷ Шонда гулуң какамыз bize: „Аялымың маңа ики огул догруп берендигинден сизиң хабарыңыз бардыр. ²⁸ Биринден айра дүшдүм. ‘Ол парчаланыпдыр’ дийдим. Шондан соң мен оны асла гөрмедим. ²⁹ Инди муны-да алып гитсеңиз, олам ёлда бир бетбагтчылыга учрайса, сиз мени гаррылык чагымда өлүләр дүйәсине хасрат билен иберерсиңиз“ дийди. ³⁰ Шу сөзлерден соң огланы гоюп, гулуң какамызың янына биз нәдип баралы?! Онуң жаны оглуңда ахырын. ³¹ Оглуңың янымызда ёкдугыны гөрсе, ол жан берер. Шейдип, биз гарры атамызы өлүләр дүйәсине хасрат билен иберерис. ³² Үстесине-де,

мен гулун: „Эгер мен огланы саңа гайтарып гетирмесем, онда, гой, мен өмүрбакы сениң өңүндө гүнэкэр болайын“ дийип, оглана өз жаным билен жогап бержекдигиме кепил гечдим. ³³Шоңа гөрә, оглана дерек женаба мен гул болайын, ол болса, гой, доганлары билен биле ызына долансын. ³⁴Чүнки мен огланы бу ерде ташлап барып, какамың йүзүне нэхили середейин. Мен какамың чекжек хасратыны гөрмекден горкярын».

45-нжи бап

Юсуп өз доганларына сырыны ачяр

¹Юсуп хызматкэрлериниң өңүндө мундан артык сакланып билмән: «Хеммелери шу ерден чыкар» дийип гыгырды. Юсуп өз доганларына сырыны ачанда, онуң янында доганларындан башга адам ёкды. ²Юсуп сес эдип аглады. Онуң сеси мүсүрлилере ве фараоның көшгүндөкилере эшидилди. ³Юсуп доганларына: «Мен Юсуп, какам дирими?» дийди. Эмма онуң доганлары муны эшиденде, оларың Юсупдан горкуларындан яңа диллери тутулды. ⁴Юсуп олара: «Голайрагыма гелсеңизлән» дийди. Олар Юсубың голайына гелдилер. Ол сөзүни довам эдип, шейле дийди: «Мен сизиң Мүсүре сатан доганыңыз Юсупдырын. ⁵Сиз мени бу ере сатандыгыңыз үчин гам чекип, пушман этмән, чүнки Худай адамларың жаныны горап сакламак үчин мени сизиң өңүңизден Мүсүре иберди. ⁶Чүнки ер йүзүндө ики йылдан бэри ачлык довам эдйэр. Ене-де бэш йыллап экин-тикин-де, хасыл-да болмаз. ⁷Ер йүзүндө сизиң несиллериңизи аман

галдырмак ве сизи бейик гутулыш билен халас этмек үчин Худай мени сизиң өңүңизден иберди. ⁸Шоңа гөрә-де, мени бу ере сиз дәл-де, Худай иберди. Худай мени фараона ата хөкмүндө гоюп, онуң бүтин көшгүниң эеси этди. Мен тутуш Мүсүриң хөкүмдарыдырын. ⁹Хаял этмән гидиң-де, какамың янына барып, она шейле дийиң: „Оглуң Юсуп шейле диййэр: ‘Худай мени тутуш Мүсүриң хөкүмдары этди, сен эгленмән мениң яныма гел. ¹⁰Сен Гошен веляатында месген тутарсың; сен ве сениң чагаларыңдыр агтыкларың, овнуклы-ирили малларың, махласы, өзүндө бар болан әхли затларың билен мениң голайымда боларсың. ¹¹Бу ачлык ене бэш йыла чекжек. Сизиң хич бириңиз мэтәчлик чекмез ялы, мен ол ерде сени ве сениң хожалыгыңы хем әхли малларыңы зерур затлар билен үпжүн эдерин”¹². ¹²Мениң хакыкатдан-да Юсупдыгымы сизиң хеммәңиз ве иним Бенямин-де өз гөзүңиз билен гөрүп дурсуңыз. ¹³Сиз какама мениң Мүсүрдәки шан-шөхратым, бу ерде гөрөн затларыңызың әхлиси хакында гүррүң бериң ве оны тизрәк шу ере алып гелиң». ¹⁴Соңра ол өз иниси Бенямини гужаклап аглады. Бенямин хем оны гужаклап аглады. ¹⁵Юсуп аглап, әхли доганларыны гужаклап огшады. Дине шондан соң доганлары онуң билен геплешмәге башладылар. ¹⁶Юсубың доганларының гелендиги хакындакы хабар фараоның көшгүне барып етди. Муңа патыша-да, онуң эмелдарлары-да бегендилер. ¹⁷Фараон Юсуба шейле дийди: «Доганларыңа шейле дий: „Эшеклериңизи йүкләң-де, Кенгана доланың. ¹⁸Какаңызы

хем, машгалаларыңызы хем алып, мениң яныма гелиң. Мен Мүсүриң иң сайлантгы ерини сизе берерин. Сиз мес топраклы юрдуң хасылындан ийип доярсыңыз¹⁹. Олара ене-де шейле дий: „Чагаларыңыз хем аялларыңыз үчин Мүсүрдөн арабалар алып, олары какаңыз билен биле шу ере гетириң. ²⁰Ызыңызда галжак гош-голамларыңызың аладасыны этмән, чүнки бүтин Мүсүриң сайлантгы нэз-ныгматлары сиңки болар“».

²¹Ысрайылың огуллары айдылышы ялы-да этдилер. Фараоның табшырыгы боюнча Юсуп олар арабалар хем ёл азыгыны берди. ²²Юсуп буларың Беняминден башгасының херсине бир лай, Бенямине болса үч йүз күмүш теңге билен бэш лай гейим-гечим берди. ²³Какасына он эркек эшеги Мүсүриң иң сайлама нэз-ныгматларындан, он уркачы эшеги болса какасына Мүсүре гайдышын ёл азыгы болар ялы галладан, чөректен ве азыкдан йүклөп иберди. ²⁴Онсоң Юсуп доганларыны уградып, олар: «Ёлда давалашаймаң» дийди.

²⁵Шейдип, олар Мүсүрдөн гайдып, Кенгана какалары Якубың янына доланып гелдилер. ²⁶Олар какаларына: «Юсуп дири, ол тутуш Мүсүриң хөкүмдары» дийип хабар бердилер. Якуп доңуп галды, чүнки ол эшидйән затларына ынанып билмеди. ²⁷Эмма олар Юсубың айданларының эхлисини Якуба гүррүң беренлеринден соң ве өзүни эжитмек үчин Юсубың иберен арабаларыны гөренден соң, Якубың йүреги ерине гелди. ²⁸Ысрайыл: «Юсубым дири, бес! Ёлмәнкәм гидип, онуң дидарыны бир гөрейин!» дийди.

46-нжы бап

Якуп ве онуң машгаласы Мүсүре гөчйәр

¹Ысрайыл эхли затларыны алып, ёла рована болды. Ол Беершеба гелип, какасы Ысхагың Худайына гурбанлыклар берди. ²Шол гиче Худай Ысрайыла гөрнүп, оңа: «Якуп! Якуп!» дийди. Ысрайыл Оңа: «Лепбей!» дийип жогап берди. ³Худай оңа шейле дийди: «Мен Худайдырын, сениң атаңың Худайдырын. Сен Мүсүре гитмекден горкма. Мен ол ерде сенден бир бейик миллет ярадарын. ⁴Мен сениң билен биле Мүсүре гидерин ве сени соң ене-де өз топрагыңа гетирерин. Сен дүйәден өтениңде, Юсуп сениң янында болар». ⁵Онсоң Якуп Беершебадан гайтды. Ысрайылың огуллары какалары Якубы, өз чагаларыдыр аялларыны, фараоның иберен арабаларына мүндүрдилер. ⁶⁻⁷Якуп эхли несиллерини: огул-гызларыны, агтыкларыдыр малларыны ве Кенганда топлан эхли малмүлклерини алып, Мүсүре гелди. ⁸Ысрайылларың Якуп ве онуң билен Мүсүре гелен несиллери шулардыр. Якубың новбахар оглы Рубен. ⁹Рубениң огуллары: Ханок, Паллу, Хесрон, Кармы. ¹⁰Шимгоның огуллары: Емувел, Ямын, Охат, Якин, Сохар хем-де кенган аялындан болан оглы Шавул. ¹¹Левиниң огуллары: Гершон, Кохат, Мерары. ¹²Яхуданың огуллары: Эр, Онан, Шела, Перес, Зера. Булардан Эр билен Онан Кенганда өлүндилер. Пересиң огуллары: Хесрон, Хамул. ¹³Ысакарың огуллары: Тола, Пува, Ёп, Шимрон. ¹⁴Зебулуның огуллары: Сарат, Эйлон, Яхлеел. ¹⁵Бу огуллары

хем-де гызы Динаны Лея Якуба Паданарамда догрупп берипди. Якубың әхли огул-гызларының жеми отуз үч саныды. ¹⁶Гатың огуллары: Сипён, Хагы, Шуны, Эсбон, Эри, Ароды, Арели. ¹⁷Ашерің огуллары: Йимна, Йишва, Йишви, Берига хем-де гызы Сера. Берагың огуллары: Хебер, Малкыел. ¹⁸(Булар Зилпаның огулларыдыр. Лабан Зилпаны өз гызы Лея гырнак эдип берипди. Якубың Зилпа гырнагындан болан неслиниң саны жеми он алтыдыр.) ¹⁹Якубың Рахелден болан огуллары: Юсуп, Бенямин. ²⁰Мүсүрде Хелиёполыс галасының руханысы Потыперің гызы Асенат Юсуба Манашаны ве Эфрайымы догрупп берди. ²¹Беняминиң огуллары: Бала, Бекер, Ашбел, Гера, Нагаман, Эхи, Рош, Мупым, Хупым ве Арт. ²²(Булар Якубың Рахелден болан неслидир. Олар жеми он дөртдүр.) ²³Даның оглы: Хушым. ²⁴Нафталының огуллары: Яхсеел, Гуну, Езер, Шиллем. ²⁵(Булар Билханың огулларыдыр. Лабан Билханы өз гызы Рахеле гырнак эдип берипди. Билха Якуба жеми еди огул догрупп берди.) ²⁶Гелинлеринден дашары Якуба дегишли болан ве онуң билен биле Мүсүре гелен несиллери жеми алтмыш алты башды. ²⁷Юсубың Мүсүрде доглан ики оглы билен бирликде Якубың Мүсүрдәки тутуш хожалыгы етмиш адамдан ыбаратды.

Якуп машгаласы билен Мүсүрде месген тутяр

²⁸Якуп Гошене барян ёлы Юсуба гөркезер ялы, ол Яхуданы өңден Юсубың янына иберди.

Ысрайылың машгаласы Гошен велятына геленде, ²⁹Юсуп арабасына мүнүп, какасы Ысрайылы

гаршыламак үчин Гошене гитди; Юсуп какасыны гөрүп, оны гужаклап, онуң гужагында узак вагтлап аглады. ³⁰Ысрайыл Юсуба: «Дида-рыңы гөрдүм, инди өлсем-де арманым ёк. Сен дири экениң» дийди. ³¹Юсуп доганларына хем какасының тутуш хожалыгына йүзленип, шейле дийди: «Мен гидип, фараона хабар берейин. Оңа: „Кенгандакы доганларым хем-де какам тутуш хожалыгы билен мениң яныма гелдилер. ³²Олар чопандырлар, чүнки олар малдарчылык билен мешгулланярлар. Олар өзлери билен овнуклы-ирили малларыны ве әхли гош-голамларыны-да гетирипдирлер“ дейин. ³³Фараон сизи чагырып, сизден: „Сизиң кәриңиз нәме?“ дийип сорар. ³⁴Шонда сиз оңа: „Биз гулларың ата-бабаларымыз ялы яшлыгымыздан бәри малдарчылык билен мешгулланып гелйәндирис“ дийип жогап берерсиңиз. Шейле дийсеңиз, ол сизе Гошен велятында месген тутмага ругсат берер, чүнки мүсүрлилер чопанлары жуда йигренйәндирилер».

47-нжи бап

¹⁻²Шейдип, Юсуп доганларындан бәшисини алып, Гошен велятындан гайтды ве фараоның янына гелип, оңа: «Какам хем доганларым өзлериниң машгаласы, овнуклы-ирили маллары ве әхли гош-голамлары билен Кенгандан гелдилер. Олар хәзир Гошенде» дийди. Онсоң Юсуп доганларыны фараон билен таныш этди. ³Фараон олардан: «Кәриңиз нәме?» дийип сорады. Олар фараона: «Биз гулларың ата-бабаларымыз ялы чопандырыс» дийип жогап бердилер. ⁴Олар фараона: «Ёвуз ачлык зерарлы Кенганда

доварларымыз үчин өри галмансон, биз Мүсүрде гелмишек болуп яшамага гелдик. Шоңа гөрә-де, сиз өз гулларыңызга Гошен велятында месген тутмага ыгтыяр эдиң» дийдилер.

⁵Фараон Юсуба шейле дийди: «Какандыр доганларың сениң яныңа гелипдирлер. ⁶Мүсүриң чар тарапы сениң үчин ачыкдыр. Олары юрдуң иң оңат еринде ерлешдир. Гой, олар Гошен велятында месген тутсунлар. Эгер оларың арасында укыплылары бар болса, олар мениң малларыма серетдир». ⁷Соңра Юсуп какасыны фараоның хузурына гетирип, онуң билен таныш этди. Якуп фараона пата берди. ⁸Фараон Якупдан: «Нәче яшыңда?» дийип сорады. ⁹Якуп: «Мен гөчүп-гонуп йүз отуз йыл яшадым. Дурмушым гысга хем агыр болды. Мениң өмрүм гөчүп-гонуп яшан ата-бабаларымыңкы ялы узак болмады» дийди. ¹⁰Якуп фараона ене-де пата берип, онуң янындан гайтды. ¹¹Юсуп какасыдыр доганларыны Мүсүрде ерлешдирди. Юсуп фараоның өзүне буйрушы ялы эдип, олар Мүсүриң иң говы ери болан Рагмесес этрабындан мүлк берди. ¹²Ол какасыны, доганларыны ве какасының әхли хожалыгыны – иң көрпесине ченли азык билен үпжүн этди.

Ачлык ёвузлашяр

¹³Ачлык жуда ёвузлашып, хич ерде иймит ёкды. Ачлык Мүсүрдир Кенганың халкларыны халыс ысгын-дан гачырды. ¹⁴Юсуп галла сатып, Мүсүриң хем Кенганың әхли пулларыны сырып-сүпүрип алды. Ол пуллары фараоның көшгүне гетирди. ¹⁵Шунлукда,

Мүсүриң-де, Кенганың-да пулуның соңуна чыкылансон, әхли мүсүрлилер Юсубың янына гелип, она: «Бизе азык бер. Инди биз гөзүңизиң алнында өләймели боларысмы?! Пулумыздан галан зат ёк» дийдилер. ¹⁶Юсуп олара: «Эгер пулуңыз болмаса, онда азыгы мала чалшялың» дийди. ¹⁷Шейдип, олар өз малларыны Юсуба гетирип бердилер. Юсуп хем оларың атларыны, овнуклы-ирили малларыны ве эшеклерини азыга чалышды. Шол йыл Юсуп халкың малларыны алып, олары азык билен үпжүн этди. ¹⁸Бир йыл гечди. Индики йыл мүсүрлилер ене-де Юсубың янына гелип, она шейле дийдилер: «Биз женабымыздан хич зады яшырмарыс; бар пулларымызы гутардык, малларымызы болса биз сизе бердик. Сизе берер ялы тенимизден ве мүлклеримизден башга галан зат ёкдур. ¹⁹Инди биз гөзүңизиң алнында өләймелими, мүлклеримиз чөле дөнәймелими? Бизи мүлклеримиз билен биле ал-да, бизе азык бер. Мүлклеримиз билен биле фараона гул болалы. Бизиң өлмезимиз ялы, мүлклеримизиң-де чөле дөнмези ялы, сиз бизе тохум бериң».

²⁰Шейдип, Юсуп Мүсүриң әхли мүлклерини фараон үчин сатып алды. Әхли мүсүрлилер ёвуз ачлыга дөз гелип билмән, өз мүлклерини сатдылар. Шейлеликде, тутуш Мүсүр топрагы фараоның элине гечди. ²¹Юсуп Мүсүриң тутуш халкыны гула өвүрди ^a. ²²Ол дине руханыларың мүлк ерине дегмеди, чүнки руханылара фараон тарапындан белленен мөчберде хак төленилйәрди ве олар шол төленен

^a 47:21 *Юсуп... гула өвүрди* – бу жүмле кәбир голязмаларда *Юсуп халкы гала гөчүрди* дийип душ гелйәр.

хак билен гүзеран гөрийәрдилер. Шол себәпден хем олар өз мүлклерини сатмадылар.

²³Юсуп Мүсүр халкына шейле дийди: «Фараон үчин сизи ерлериңиз билен биле сатын алдым. Ине, тохум, алың-да, экиң. ²⁴Сиз алан хасылыңызың бәшден бир бөлегини фараона берерсиңиз, дөртден бир бөлегини болса өзүңизе тохум үчин, хожалыкларыңыза ве чагаларыңыза азык үчин аларсыңыз». ²⁵Олар: «Сиз бизи халас этдиңиз; женабымыз разы болса, биз фараона гул боларыс» дийдилер. ²⁶Шейдип, Юсуп руханылардан башга хеммелериң хасылының бәшден бир бөлегиниң фараона берилмелидиги хакында хөкүм чыкарды. Бу хөкүм шу гүнки гүне ченли хем өз гүйжүндедир.

Якубың иң соңкы хайышы

²⁷Ысрайыллар Мүсүриң Гошен велятында месген тутуп, шол велятда өзлерине мүлк эдиндилер. Олар өрнөп, жуда көпелдилер.

²⁸Якуп Мүсүрде он еди йыл яшады. Ол йүз кырк еди йыл яшады. ²⁹Өлүм пурсады голайланда, Ысрайыл Юсубы янына чагырып, оңа шейле дийди: «Эгер мени сөййөниң чын болса, онда элиңи уйлугымың астында гой-да, маңа вепалы болжакдыгыңа хем сөзүми тутжакдыгыңа ант ич. Мени Мүсүрде жайламагын. ³⁰Ата-бабаларымың янында ятарым ялы, мени Мүсүрден әкидип, шоларың янында жайла». Юсуп оңа: «Айдышың ялы эдерин» дийди. ³¹Ысрайыл Юсуба: «Ант ич!» дийди. Юсуп

ант ичди. Онсон Ысрайыл дүшегиниң башында тагзым этди.

48-нжи бап

Якуп Эфрайым билен Манаша пата берйәр

¹Шу вакалардан соң Юсуба «Кақан хассадыр» диен хабар гелди. Юсуп ики оглуны Манаша билен Эфрайымы янына алып ёла дүшди. ²Якуба: «Оглуң Юсуп сени гөрмәге гелди» дийип хабар бердилер. Ысрайыл әхли гүйжүни жемләп, дүшегинде дикелип отурды.

³⁻⁴Якуп Юсуба шейле дийди: «Гудратыгүйчли Худай Кенган топрагында, Лузда^а маңа гөрнүп: „Мен сени өрнедип, көпелдип, сенден энчеме халклар дөредерин. Кенган топрагыны саңа ве сениң несиллериңе эбеди мүлк эдип берерин“ дийип пата берипди. ⁵Мен Мүсүре гелмезимден өң, бу ерде доглан ики оглуң Эфрайым билен Манаша эдил Рубен билен Шимгон ялы мениң огулларымдыр. ⁶Олардан соңкы догулжак огулларың сениңки болсун. Олар Эфрайым билен Манашадан мирас аларлар. ⁷Паданарамдан гайдып гелийәркәм, Кенганда Эфрата^б етмәге сәхел аралык галанда, ёлда Рахел дүйнәден өтди. Бу мени эрбет гама батырды. Мен оны Эфрата (хәзирки Бейтуллахама) гидилиён ёлуң гырасында жайладым».

⁸Ысрайыл Юсубың огулларыны гөрүп, ондан: «Булар ким?» дийип сорады. ⁹Юсуп какасына: «Булар мениң огулларым» дийип жогап берди. Якуп Юсуба: «Олары мениң яныма гетир, мен олар пата берейин»

^а 48:3-4 Луз – бу Бейтелиң өңки ады.

^б 48:7 Эфрат – бу Бейтуллахамың өңки ады.

дийди. ¹⁰Гаррылыкдан яңа Ысрайылың гөзлери күтелишипди ве ол говы гөрүп билмейәрди. Онсоң Юсуп огулларыны какасының алкымына гетирди. Якуп олары гужаклап огшады.

¹¹Ысрайыл Юсуба: «Мен сениң дидарыңы гөрмөкден умыдымы үзүпдим, йөне Реб маңа сениң чагаларыңы-да гөркезди» дийди. ¹²Юсуп огулларыны какасының өңүнден алып, оңа ики бүкүлип тагзым этди. ¹³Соңра Юсуп Эфрайымы сагына алып, Ысрайылың чеп тарапына, Манашаны болса чепине алып, Ысрайылың саг тарапына голай гетирди. ¹⁴Йөне Ысрайыл эллерини чалшырып, кичи агтыгы Эфрайымың башына саг элини, улы агтыгы Манашаның башына болса чеп элини гойды. ¹⁵Ысрайыл Юсуба пата берип, шейле дийди:

«Ата-бабаларым Ыбрайымың
хем Ысхагың назарында
гезен Худайы,
өмүрбойы тә шу гүне ченли
маңа гарашык эдип гелен
Худай,

¹⁶мени эхли яманлыкдан горан
перишде

бу огланлары-да ялкасын!

Гой, мениң адым,

ата-бабаларым Ыбрайымың
хем Ысхагың ады

шу огланларың үсти билен
довам этсин!

Гой, олардан көп несиллер
дөресин!»

¹⁷⁻¹⁸Какасының саг элини Эфрайымың башына гоймагы, Юсуба ярамады. Юсуп: «Кака, бейле дәл. Новбахар оглум, ине, будур, Манашадыр. Саг элиңи онуң башына гой» дийип,

какасының элини Эфрайымың башындан айрып, оны Манашаның башына гойжак болды. ¹⁹Йөне какасы бейле этмеди. Ол Юсуба: «Билиән, оглум, билиән. Манаша хем бейик болар ве онуң несиллеринден хем бейик халк дөрәр. Эмма онуң иниси Эфрайым, агасындан хас бейик болар ве онуң несиллеринден жуда көп миллетлер дөрәр» дийди. ²⁰Шол гүн Ысрайыл олар пата берип, шейле дийди:

«Ысрайыл халкы кимдир
бирине пата беренде:

„Худай сизи эдил Эфрайымы
хем Манашаны ялкайшы
ялы ялкасын“ –

дийип, сизиң адыңыз билен
пата берер».

Шейдип, Ысрайыл Эфрайымың адыны Манашаның адындан өне гечирди.

²¹Соңра Ысрайыл Юсуба: «Мениң санаглым долуп баряр. Эмма Худай сизиң билен биле болар ве сизи енде өз ата-бабаларыңызың меканына элтер. ²²Инди мен Шекеми ^a доганларыңа дәл-де, саңа берйәрин; мен ол мүлк ери гылыжымдыр яйым билен аморлардан басып алдым» дийди.

49-нжы бап

Якуп огулларына пата берйәр

¹Якуп өз огулларыны чагырып, олар: «Яныма йыгнанышың, мен гелжек гүнлерде сизе нәмелериң гарашяндыгыны айдып берейин» дийди.

²«Эй, Якубың огуллары,
топланың-да, диңләң,
гулак асың какаңыз
Ысрайыла!

^a 48:22 *Шекем* – я-да даг герши.

- ³Эй, Рубен, мениң новбахар оглум,
гүйжүм-кувватым, жахыллык
чагымың илкинжи мивеси,
хемме огулларымдан
иң мертебелиси ве иң
гүйчлүси сенсин.
- ⁴Сув кимин дурнуксызсың сен,
индиден бейләк мертебәң
беленде галмаз сениң,
чүнки сен өз атаң дүшегине
гечип,
оны харама чыкардың.
- ⁵Шимгон ве Леви догандыр
булар,
гылычларыны залымлык
этмек үчин уланяндыр олар,
- ⁶гатнашмайын мен оларың
геңешине асла,
гошулмайын мен оларың
топарына,
чүнки гахарларына адамлары
гырдылар олар,
кейпихонлыкда өкүзлери
майып-мүжрүп этдилер олар.
- ⁷Нәлет болсун оларың гахар-
газапларына, чүнки бу
залымлыкдыр,
нәлет болсун, оларың
сүтемкәрлигине, чүнки бу
забунлыкдыр,
мен Шимгоның ве Левиниң
несиллерини Якубың
арасына дагадарын,
мен олары Ысрайылың
арасына пытрадарын.
- ⁸Эй, Яхуда,
элиң душманларыңың
якасында болар,
доганларың сени өверлер,
атаңың огуллары саңа боюн
эгерлер.
- ⁹Эй, оглум Яхуда,
сен ав авлап, авуны ийип,
доланып гелен шир баласы
киминсиң,
сен шир дек, эне шир дек
чөкйән-де ятяң.
Шири еринден гозгамага
милт эдйән ёкдур.
- ¹⁰Шалык хасасы Яхуданың
элинден дүшмез,
онуң несиллери шалык сүрер
элмыдам,
Ол Шило гелер,
миллетлер оңа боюн боларлар.
- ¹¹Эшегини үзүм агажына,
күрресини үзүм агажының иң
говусына даңяндыр ол,
шераба ювяндыр эгинбашыны,
үзүм ширесине ювяндыр
донуны ол.
- ¹²Гөзлери шерапдан гоюдыр онун,
дишлери сүйтден акдыр.
- ¹³Деңиз кенарында месген тутар
Зебулун,
гәмилер үчин дуралга болар
онун кенары,
Сидона етер ериниң чәклери.
- ¹⁴Хоржунларының арасында
язылып ятан,
кувватлы эшек кысмыдыр
Ысакар.
- ¹⁵Ысакар дынч алынян ериң
аматлыдыгыны,
ериң гөвне ярамлыдыгыны
гөрди,
шейдип, ол йүк чекмек үчин
гершини эгип,
межбуры зәхмет чекмели
болды.
- ¹⁶Ысрайыл тирелериниң бири
хөкмүнде,

- Дан өз халкына хөкүмдарлык эдер.
- 17 Дан атың үстүндөки атлының ыза серпилери ялы, атың топугундан чакян ёл угрундакы йылан дей, ёданың боюндакы мар дей болар.
- 18 Халас этмегине гарашандырын мен, я Реб!
- 19 Галтаманлар Гатың үстүне хужүм эдерлер, эмма Гат оларың ызларындан етип, оларың үстлерине хужүм эдер.
- 20 Топрагындан бол хасыл алар Ашер, мынасып нэз-ныгматлар билен үпжүн эдер шалары.
- 21 Нафталы гөрмегей чагалы эркин сугуна чалым эдйэр.
- 22 Юсуп бир мивели агачдыр, булак башындакы мивели даратгыр, шахалары дивардан ашяр.
- 23 Яйчылар газап билен хужүм этдилер Юсуба, оны атып, ызындан ковдулар онуң.
- 24 Эмма Якубың Гудратлы Худайы, Ысрайылың Чопаны, Гаясы тарапындан онуң яйы берк, голлары гужурлы эдилди.
- 25 Атаңың Худайыдыр саңа медет бержек, ёкардакы асманың берекетлери билен, ер астындакы чуңдукларың берекетлери билен,
- эне гөвси хем эне ятгысының берекеди билен
Гудратыгүйчли Худай
ялкажакдыр сени.
- 26 Атаңың берен паталары бакы дагларың берекетлеринден, эбеди байырларың байлыгындан артыкдыр, шу паталар Юсубың башына инсин, доганларының арасындан сайлананың үстүнде болсун.
- 27 Бенямин хырсыз мөжекдир, ол ирден авуны тутуп ийип, агшам галан авуны пайлашдыряндыр».
- 28 Ине, шулар Ысрайылың он ики тиресидир. Атасы олара пата берип, шулары айтды. Якуп огулларының херсине оларың өзлерине лайык пата берди.

Якубың өлүми

29-30 Соңра Якуп огулларына шейле табшырык берди: «Инди мениң өлүп, ата-бабаларыма говушмалы пурсадым голайлап гелйэр. Мени Кенган юрдунда ерлешйән, Мамрэниң гүндогарындакы Макпела мүлкүндөки говакда жайлаң. Ыбрайым бу говагы ве мүлки гонамчылык этмек үчин Эпрон хетден сатын алыпды. 31 Ыбрайым ве онуң аялы Сара, Ысхак ве онуң аялы Ребека хем шол говакда жайландылар. Мен Леяны хем шол ерде жайладым. 32 Ол мүлк ери ве ондакы говак хетлерден сатын алнандыр».

33 Якуп огулларына табшырык берип боландан соң, аягыны дүшегине йгынап, дүнийәден өтди ве ата-бабаларына говушды.

50-нжи бап

¹Юсуп өзүни какасының үстүне оклап, аглап, оны огшады.

²Ол өз хызматындакы лукманлара какасының жеседини мумьяламагы буюрды. Лукманлар Ысрайылын жеседини мумьяладылар. ³Бу иш кырк гүне чекди, чүнки мумьяламак шонча вагты талап эдйәрди. Мүсүрлилер етмиш гүнлөп Ысрайылың ясыны тутдулар.

⁴⁻⁵Яс гүнлери геченден соң, Юсуп фараоның көшгүндәкилере шейле дийди: «Эгер мен сизиң гөвнүңизден туран болсам, онда фараона шейле дийиң: „Какам өлмезинден өң: 'Мениң санаглым долуп баряр. Мени Кенганда өзүм үчин газан габрым-да жайлаң' дийип ант ичирди. Инди, гой, ол маңа гидип, какамы жайламага ругсат берсин; онсоң мен ызыма доланарын“». ⁶Фараон: «Гит-де, какаңы ант ичишиң ялы жайла» дийди.

⁷Шейдип, Юсуп какасының жеседини алып ёла дүшди. Фараоның эхли эмелдарлары, көшгүн ве тутуш Мүсүриң белент мертебели адамлары, ⁸Юсубың тутуш хожалыгы, онуң доганларыдыр какасының хожалыгындакыларың хеммеси-де онуң янындадылар. Гошен велятында диңе чагалар, овнуклы-ирили маллар галды. ⁹Сөвеш арабалары ве оларың үстүндәки эсгерлер-де Юсуп билен гитди. Бу эгирт улы мэхелледи. ¹⁰Иордан дерясының гүндогарындакы Атат харманы диен ере етенлеринде, олар сес эдип аглашдылар. Юсуп какасы үчин еди гүнлөп яс тутды. ¹¹Атат харманы диен ердәки

ясы гөрүп, Кенганың ерли илаты: «Мүсүрлилериң яс тутушы, гөр, нәхили агыр!» дийишдилер. Шона гөрөде, Иордан дерясының гүндогар тарапындакы бу ере Абелмисрайым^a диен ат берилди. ¹²Шейдип, Ысрайылың огуллары какаларының берен табшырыгыны айдышы ялы бержай этдилер. ¹³Олар Ысрайылы Кенган топрагына гетирип, Мамрәниң гүндогарындакы Макпела мүлкүндәки говакда жайладылар. Ыбрайым бу говагы гонамчылык этмек үчин ери билен биле Эпрон хетден сатын алыпды. ¹⁴Какасыны жайландан соң, Юсуп доганлары хем-де олар билен какасыны жайламага геленлериң хеммеси билен билеликде Мүсүре гайдып гелди.

Юсуп доганларына гөвүнлик берйәр

¹⁵Какалары өленден соң, Юсубың доганлары «Эден яманлыгымыз үчин Юсуп кине саклап, бизден ар алса нәме?» дийип гүман этдилер. ¹⁶⁻¹⁷Шунлукда, олар Юсуба: «Какамыз бизе өлмезиниң өң янында Юсуба шейле дийиң: „Доганларының женаят ишини ве эден гүнәлерини багышла, чүнки олар саңа яманлык этдилер“ дийип табшырды. Инди өз атаңың Худайының гуллары болан бизиң гүнәмизи өт!» диен хабар ёлладылар. Бу хабары эшидип, Юсуп аглады. ¹⁸Доганларының өзлери-де гелип, Юсубың өңүнде йүзин дүшүп: «Биз сениң гулларыңдырыс» дийдилер. ¹⁹Юсуп олар: «Горкмаң, мен Худаймы нәме?!» ²⁰Сиз маңа яманлык этмек иследиңиз, эмма гөршүңиз ялы, биртопар адамлары дири галдырмак үчин Худай ол яманлыгы ягшылыга өвүрди. ²¹Сиз

^a 50:11 *Абелмисрайым* – бу сөз мүсүрлилериң ясы диймеги аңладяр.

горкмаң. Мен сизиң-де, сизиң чагаларыңызың-да аладасыны эдерин» дийип, Юсуп оlara мэхирли сөзлер билен гөвүнлик берди.

Юсубың өлүми

²²Шейдип, Юсуп какасының жожалыгы билен биле Мүсүрде орнашды. Ол йүз он йыл яшады. ²³Юсуп Эфрайымың үсти билен човлуклар гөрди. Манашаның оглы Макырың чагалары Юсубың чагалары хасап-ланды. ²⁴Юсуп доганларына: «Мениң

санаглым долуп баряр, йөне Худай хөкман сизиң дадыңыза етишер. Худай сизи Мүсүрден чыкарып, Ыбрайыма, Ысхага ве Якуба вада эден топрагына элтер» дийди. ²⁵Соңра Юсуп Ысрайылың огулларына ант ичирип, шейле дийди: «Худай сизе назар саланда, сиз мениң сүңклерими-де өз яныңыз билен алып гидиң». ²⁶Шейдип, Юсуп йүз он яшында дүнийэден өтди. Онуң жеседи Мүсүрде мумыяланып, табыда салнып гоюлды.

Мүсүрден чыкыш

Гириш

Мүсүрден чыкыш китабында Ысрайылың тарыхындакы иң важып вака беян эдилйэр. Бу китапда ысрайыл халкының гул болуп яшан юрды Мүсүрден чыкып гайдышы гүррүң берилйэр. Китап үч бөлүмден ыбарат:

1) Муса пыгамберин чагырылмагы ве еврейлерин гулчулыктан азат эдилмеги (1 – 13-нжи баплар). Худай Муса пыгамбере янып дуран чалыда гөрнүп, оны чагырар. Худай Өзүни оңа *Яхве*, ягны *Мендири*н ады билен аян эдйэр (Мср 3:14-15). Бу ат Көне Өхт китабында Худайың иң мөхүм ады болуп, ол көпленч «Реб» дийип тержиме эдилди. Муса пыгамбер Худайың буйругына гөрэ фараондан ысрайыл халкыны азат этмеги талап эдйэр. Эмма фараон ондан боюн товландан соң, Реб Мүсүрин башына он саны бетбагтчылык гетирмеги Муса табшырар. Ахырсоңы, фараон ысрайыллара Мүсүрден гитмэге ругсат берйэр.

2) Ысрайылларың Синай дагына йөриши (14 – 18-нжи баплар).

Фараон ысрайыллары азат этмек пикиринден дэнип, өз гошунына олары ызына гайтармагы буюрар. Эмма Реб ысрайыллары горап, Мүсүр гошуныны вейран эдйэр. Ысрайыл халкы болса чөлүң ичи билен ёлуны довам этдирйэр. Реб олары азык хем сув билен үпжүн эдйэр.

3) Синай дагында Худайың Өз халкы ысрайыл билен эден эхти. Худай ысрайыллара яшайыш үчин ахлак, дини канунлары ве раят хукукларыны берйэр. Шейле хем Худай Ысрайыла ыбадт өйүниң гурлушыгы ве энжамлашдырылышы, руханылар ве оларың Ребби Худая ыбадат этмек барадакы канунлары берйэр (19 – 40-нжы баплар).

Китабың баш гахрыманы Муса пыгамбердир. Ол Худайың халкыны Мүсүрден алып чыкмак үчин Реб тарапындан сайланылар. Китабың йигриминжи бабында беян эдилйэн Он табшырык онун иң мешхур бөлүмидир (20:1-17).

Мазмуны

Мүсүр гулчулыгы.....	1:1-22
Муса пыгамберин доглушы ве яшлык дөври.....	2:1-4:31
Муса ве Харун Мүсүр фараонының өңүнде	5:1-11:10
Песах ве Мүсүрден чыкыш	12:1-15:21

Гызыл деңизден Синай дагына тарап йөриш.....	15:22–18:27
Канун ве Әхт.....	19:1–24:18
Мукаддес чадыр ве сежде этмек үчин дүзгүнлер.....	25:1–40:38

1-нжи бап

Мүсүрлилер ысрайыллары ээйәрлер

¹Ине, Якубың Мүсүрө өз тутуш хожалыклары билен гелен огулларының атлары: ²Рубен, Шимгон, Леви, Якуда, ³Ысакар, Зебулун, Бенямин, ⁴Дан, Нафталы, Гат, Ашер. ⁵Якубың әхли несиллериниң саны жеми етмишиди. Юсуп эййәм Мүсүрдеди. ⁶Вагтың гечмеги билен Юсуп ве онуң әхли эркек доганлары, онуң дөвүрдешлери дүйәден өтди. ⁷Эмма ысрайыл огулларының несиллериниң тохум-тижи яйрап көпелдилер ве оларың саны жу-да артды, шоңа гөрә хем тутуш Мүсүр олардан долуды.

⁸Инди болса Мүсүр тагтына Юсуп хакында хич зат билмейән башга бир тәзе патыша чыкды. ⁹Ол патыша өз халкына йүзленип: «Середин, бизе гөрә ысрайылларың саны көп ве гүйчли. Бу бизиң үчин ховплы. ¹⁰Олар мундан артык көпелмез ялы, гелиң, мекирлик билен оларың соңуна чыкалың. Ёгсам, уруш турайса, олар душманымызың тарапына гошулып, бизе гаршы сөвешмеклери ве бизиң юрдумыздан чыкып гитмеклери мүмкин» дийди. ¹¹Шейлеликде, мүсүрлилер ысрайыллары межбуры ишледип, олары эзмек үчин, оларың үстүнден хожайынлар белледилер. Ысрайыллар фараон үчин Питом ве Рагмесес диен галла сакланыя галалары гурдулар. ¹²Эмма мүсүрлилер ысрайыллара нәче

зулум этселер-де, олар өңкүсинден-де хас көпелдилер ве оларың саны жу-да артды. Мүсүрлилериң ысрайыллардан сусты басылды. ¹³⁻¹⁴Шейдип, олар ысрайыллары залымлык билен эзип, олары лай ве керпич ялы агыр ишлерде, хер хили мейдан ишлеринде ишледип, оларың дурмушыны ажы яшайша өвүрдилер. Әхли агыр ишлерде олар рехимсизлик билен сүтем этдилер.

¹⁵Соңра бириниң адына Шипра, бейлекисиниң адына Пуга дийилиән ики саны еврей гөбегенелерине Мүсүр патышасы шейле дийди: ¹⁶«Сиз еврей аялларына гөбегене болуп хызмат эдйән вагтыңыз, середин, эгер огул догурсалар, ол бәбеги өлдүриң, эгер гыз догурсалар, гой, онда ол яшаберсин». ¹⁷Эмма бу гөбегенелер Худайдан горкян аяллар экен, олар Мүсүр патышасының буйрушы ялы этмән, гайтам, эркек доглан чагалары-да дири галдырыпдырлар. ¹⁸Шонуң үчин хем, Мүсүр патышасы шол гөбегенелери янына чагырып, олардан: «Нәме үчин сиз бейле этдиңиз, эркек доглан чагалары хем дири галдырдыңыз?» дийип сорады. ¹⁹Гөбегенелер фараона: «Себәби еврей аяллары Мүсүр аяллары ялы дәл, олар догумлы, оларың янына гөбегене гелип етйәнчә, оларың өзлери дограйярлар» дийдилер. ²⁰Худай хем бу гөбегенелере гарашык этди, шейдип, ысрайыл халкы хас көпелди ве гүйчленди. ²¹Гөбегенелериң Худайдан горкяндыгы себәпли, Худай олар-да улы машгала берди. ²²Соңра фараон әхли мүсүрлилере:

«Еврейлерден доглан хер бир огул бәбеги алып, Нил дерясына ташлаң, эмма гыз бәбек болса, гой, ол яшаберсин» дийип буйрук берди.

2-нжи бап

Муса догулар

¹Шол вагтлар левилерден бир адам өз тиресинден бир гыза өйленди. ²Онуң аялы гөврели болуп, бир огул догурды, ол чагасының якымлыжадыгыны гөрүп, оны өйүндө үч ай гизлөп саклады. ³Ол аял чагасыны мундан артык гизлин саклап билмежекдигине гөз етирип, онуң үчин гамышдан өрүлөн себет алды-да, онуң дашыны сув гечмез ялы шепбик билен өрди. Ол чаганы шол себедиң ичинде ятырып, оны деряның гырасындакы сувда өсүп отуран гамышларың арасында ерлешдирди. ⁴Жигисине нәме боларка дийип, чаганың гыз доганы хем узакдан середип дурды.

⁵Шол вагт фараоның гызы деря сува дүшмәге гелди. Онуң кенизлери болса деряның кенарында айланып йөрдүлөр. Бирденкә фараоның гызы гамышларың арасындакы себеди гөрүп, оны гетирмәге кенизлериң бирини иберйәр. ⁶Фараоның гызы себеди ачып гөрсе, ине, онуң ичинде бир чага аглап ятыр. Онуң чага йүреги гыйлып: «Бу еврей чагаларының биридир» диййәр. ⁷Соңра чаганың гыз доганы фараоның гызының янына гелип: «Мен гидип, чаганы эмдирер ялы еврей аялларыңдан бирини чагырайынмы?» диййәр. ⁸Фараоның гызы: «Чагырай» диййәр. Шейдип, ол гыз гидип, чаганың өз эжесини

алып гелйәр. ⁹Фараоның гызы ол аяла: «Шу чаганы эжит-де, муңа энекелик эт. Мен сениң хақыңы төләрин» диййәр. Шейлеликде, бу аял чаганы экидип, она энекелик эдйәр. ¹⁰Чага өсүп кемала геленде, ол оны фараоның гызының янына гетирйәр ве фараоның гызы оны өзүне огуллыга аляр. Ол: «Мен муны сувдан чыкардым» дийип, онуң адына Муса^а дакяр.

Муса Мидяна гачып гутулар

¹¹Муса йигит чыкандан соң, бир гүн өз халкы болан еврейлериң арасына айланмага чыкды ве оларың агыр иш зерарлы чекйән жебрини гөрди. Ол бир мүсүрлиниң өз халкыңдан болан бир еврейи енжип дураныны гөрди. ¹²Муса эйлесине-бейлесине гөз гездирди, хич киме гөзи дүшмәнсоң, ол янкы мүсүрлини өлдүрди ве онуң жеседини чәгә гөмүп гизледи. ¹³Эртеси гүни ол айланмага чыкканда, ики саны еврейиң өз араларында уршуп дуранларыны гөрди ве оларың гүнәлисиниң янына барып: «Нәме үчин сен өз еврейиңи урярсың?» дийип сорады. ¹⁴Ол адам: «Ким сени бизиң үстүмизден хөкүмдар я казы эдип гойды? Дүйнки мүсүрлини өлдүришиң ялы, мени хем өлдүрмекчимиң?» дийди. Мундан соң Муса горкды ве ол: «Мениң эден ишим эййәм аян болупдыр» дийип пикир этди. ¹⁵Фараон бу хакда эшидип, Мусаны өлдүртмегиң күйүне дүшди. Эмма Муса гачып, Мидян юрдунда орнашды.

Бир гүн Муса бир гуйының башында отырды. ¹⁶Мидян руханасының еди гызы барды. Шол вагт олар гуя гелип, өз какаларының сүрүсини сува якмак үчин новалары сувдан долдурдылар.

^а **2:10** Еврейче Муса ве чыкардым сөзлериңиң айдылышы меңзешдир.

¹⁷Шонда бейлеки чопанлар гелип, ол гызлары ковдулар, эмма Муса бу гызлара арка дуруп, оларың сүрүсини сува якмага көмөклөшди. ¹⁸Гызлар өйлери не какалары Регувалың^а янына геленлеринде, оларың какасы: «Нәдип сиз бу гүн өңкиңизден ир гелип билдиңиз?» дийип сорады. ¹⁹Гызлар: «Шу гүн бизи бир мүсүрли адам чопанлардан горады, ол хатда бизиң сүримизи сува якмага хем көмөк этди» дийдилер. ²⁰Ол гызларына: «Ханы, ол адам ниреде? Нәме үчин сиз оны ташлап гайтдыңыз? Оны чагырың, бизиң билен дуз-чөрөк ийсин» дийди. ²¹Шейлеликте, Муса бу адамыңкыда яшамага разылашды ве ол өз гызы Сыпораны Муса дурмуша чыкарды. ²²Сыпора Муса бир огул догруп берди. Муса: «Мен бир ят юртда гелмишек болдум» дийип, онуң адына Гершом^б дакды.

²³Көп вагтың гечмеги билен Мүсүр патышасы дүңйәден өтди. Ысрайыллар болса хениз хем гулчулыкда эзилйәндиклеринден налап, көмөк сорап перят этдилер. Оларың зулум астында эдйән ахы-наласы Худая барып етди. ²⁴Худай оларың налышыны эшитди ве Ол Ыбрайым, Ысхак ве Якуп билен эден әхтини ядына салды. ²⁵Худай ысрайыллара назар салып, оларың хал-ахвалларының нәхилидигине дүшүнди.

3-нжи бап

Реб Муса гөрүнйәр

¹Шол вагтлар Муса гайынатысы Мидян руханасы Йитроның

сүрүсини бакярды. Бир гүн ол сүрүсини чөлүң ичи билен сүрүп, Худай дагы Хоребе⁶ гелди. ²Оңа чалының ортарасында алавлы от болуп, Реббиң бир перишдеси гөрүнди. Муса чалының яняндыгына гарамаздан, онуң хич отда янып гутармаяндыгыны гөрдди. ³Муса: «Бу гең зады якыңрак барып гөрөйин-ле, нәме үчин чалы отда янмаярка?» дийди. ⁴Реб Мусаның якыңлашып гелйәндигини гөрөндө, чалының ичинден оңа: «Муса! Муса!» дийип сесленди. Муса: «Лепбей» дийип жогап берди. ⁵Соңра Худай: «Мундан якың гелме, аягыңдакы чарыгыңы чыкар, чүнки сениң бу дуран ериң мукаддес топракдыр!» ⁶Мен сениң ата-бабаларыңың: Ыбрайымың, Ысхагың ве Якубың Худайыдырын» дийди. Муса Худая серетмекден горкуп, йүзүни япды.

⁷Соңра Реб ене-де: «Мен халкымың Мүсүрде чекйән жебир-сүтемини, хакыкатдан-да, гөрдүм, оларың мүсүр хожайыңларыңдан яңа налаяндыкларыны эшитдим. Мен оларың чекйән жебир-жепаларыны билйәрин. ⁸Шонуң үчин хем Мен олары мүсүрлиериң элинден азат этмек үчин ашак индим. Мен олары сүйт ве бал акян мес топраккы юрда – кенганларың, хетлериң, аморларың, перизлериң, хивилериң ве ябусларың юрдуна алып баржак. ⁹Ине, инди Маңа ысрайылларың ахы-наласы гелип етди, Мен мүсүрлиериң олары залымлык билен эйәндиклерини гөрдүм. ¹⁰Хәзир болса Мен сени Өз халкым болан ысрайыллары Мүсүрдөн

^а **2:18 Регувал** – Регувалың бейлеки ады *Йитро*. Серет: Мср 3:1.

^б **2:22** Еврейче *Гершом* ве *гелмишек* сөзлериңиң айдылышы меңзешдир.

^в **3:1 Хореп** – бу Синай дагының бейлеки ады.

алып гайтмак үчин фараоның янына иберейин» дийди. ¹¹Муса болса Худая: «Фараоның янына гидип, ысрайыллары Мүсүрден чыкарып гетирерялы, мен ким болупдырын?» дийди. ¹²Худай оңа: «Сениң билен болжак Мендириң. Сен халкы Мүсүрден чыкарып гетирениңде, Маңа шу дагда сежде эдерсиңиз. Бу болса сени Мениң ёлландыгымың нышаны болар» дийди.

¹³Соңра Муса Худая: «Эгер мен ысрайылларың янына барып: „Мени сизиң яныңыза ата-бабаларыңызың Худайы иберди“ дийсем, олар хем: „Онуң ады нәме?“ дийип сорасалар, мен олар нәме жогап берейин?» дийди. ¹⁴Худай Муса: «Мен Мендириң. Ысрайылларың янына барып: „Сизиң яныңыза ‘Мендириң’ иберди“ дийип айт» дийди. ¹⁵Худай Муса енеде шулары айтды: «Ысрайылларың янына сени ата-бабаларыңызың Худайы болан Реббич^а, ягны Ыбрайымың, Ысхагың ве Якубың Худайының иберендигини айт. Бу Мениң эбедилик адымдыр, шу ат билен Мен несилме-несил ятланарын. ¹⁶Сен барда, ысрайыл яшулуларыны бир ере йыгна ве олар ата-бабаларыңызың Худайы Реббич, ягны Ыбрайымың, Ысхагың ве Якубың Худайының саңа гөрнендигини ве оларын Мүсүрдәки хал-ахвалларыңдан Мениң хабарымың бардыгыны айт. ¹⁷Мен олары Мүсүр зулумыңдан азат эдип, сүйт ве бал акян мес топраклы юрда, ягны кенганларың, хетлериң, аморларың, перизлериң, хивилериң ве ябусларың юрдуна элтмеги вада берендигими

олара гүррүң бер. ¹⁸Олар сениң сөзүңе гулак асарлар, соңра ысрайыл яшулулары билен Мүсүриң патышасының янына барарсыңыз хем-де оңа: „Еврейлериң Худайы Реб бизиң билен душды. Инди болса Худайымыз Реббе гурбанлык бермек үчин, бизи үч гүңлүк чөле гойбермегиңи сенден товакга эдйәрис“ дийиң. ¹⁹Мүсүриң патышасы гудратлы гол билен межбур эдилйәнчә, сизи гойбермежекдигини Мен билйәрин. ²⁰Шонун үчин хем, Мен Мүсүре гөз гөркезериң ве онуң ичинде этжек әхли ген гудратларым билен оларың теммисини берерин. Шондан соң патыша сизи гойберер. ²¹Ысрайыллар Мүсүрден чыканларында, Мен мүсүрлилере ысрайыллары сылар ялы эдерин. Ысрайыллар ол ерден эллери бош чыкмазлар. ²²Хер бир ысрайыл аялы мүсүрли гоңшусыңдан ве өз өйүңде яшаян мүсүрли аялдан алтын-күмүш шай-сеплер ве гейим-гежимлер сорап аларлар. Сиз олары огул-гызларыңыза дакарсыңыз ве олары гейиндирерсиңиз. Сиз мүсүрлилериң байлыкларыны талап гайдарсыңыз».

4-нжи бап

Реб Муса гудратлы гүйч берйәр

¹Соңра Муса Реббе: «Эгер олар маңа ынанмасалар я-да сөзүме гулак асман „Реб саңа гөрнен дәлдир“ дийселер, мен нәме эдейин?» дийди. ²Реб Мусадан: «Элиндәки нәме?» дийип сорады. Ол хем: «Хаса» дийди. ³Реб: «Оны ере ташла» дийди. Муса оны ере ташлады, ол хаса йылана

^а **3:15 Реб** – еврейче *Яхве*. Бу сөз *Мендириң* диен сөзүң айдылышына меңзешдир. Сөзүңге серет.

өврүлди. Шонда Муса ондан гачып башлады. ⁴Эмма Реб Муса: «Элиңи узат-да, онун гуйругундан тут» дийди. Муса элини узадып, оны тутан бадына, йылан онун элинде өңкүси ялы хаса өврүлди. ⁵Реб оңа: «Ине, муңа ынанарлар, оларың ата-бабаларының Худайы Реббин, ягны Ыбрайымың, Ысхагың ве Якубың Худайының саңа гөрнөндигине ынанарлар» дийди.

⁶Реб Муса ене-де: «Элиңи донуңуң ичине сок» дийди. Ол хем элини донуңуң ичине сокды. Ол элини дашына чыкаранда, онун эли ак гар ялы пис ачды. ⁷Соңра Худай оңа: «Элиңи ызына донуңуң ичине сал» дийди. Муса элини ене-де донуңуң ичине салып, тээден чыкаранда, бедениндэки бейлеки агзалар ялы болуп, онун эли өңки каддына гелди. ⁸Худай: «Эгер олар саңа ынанмасалар я-да биринжи гөркезен аламатыңа икиржиңленселер, белки, олар сениң гөркезен шу икинжи аламатыңа ынанарлар. ⁹Эгер олар бу гөркезен ики аламатыңа-да ынанмасалар я-да саңа гулак асмасалар, онда Нил дерясындан бираз сув гетирип, оны гуры ере дөк. Шол гетирен сувуң гуры ере гана өврүлөр» дийди.

¹⁰Эмма Муса Реббе: «Эй, Таңрым, Өз гулуң болан маңа геплемезинден өңөм, соңам хич хачан мен дилевар адам болмадык. Мен гепе чепер дэл, дилим тутук ялы» дийди. ¹¹Реб оңа: «Адамың агзыны ким яратды? Оны лал я-да кер эдйән ким? Ким оңа гөрөч берйэр я-да ким оны көр эдйэр? Бу Мен Реб дэлми нэме? ¹²Хэзир болса ёла дүш, Мен саңа сөзлемэге көмөк эдерин ве саңа нэме айтмалыдыгыңы өврөдерин» дийди. ¹³Муса болса ене-де: «Эй, Таңрым, ялбарярын,

шол ере маңа дерек башга бирини иберэйсене» дийди. ¹⁴Шундан соң Реббин Муса гахары гелди ве оңа: «Левилер неслинден болан доганың Харун шол ерде дэлми нэме? Мен онун диле чепердигини билйэрин. Ол эййэм сени гаршы алмак үчин ёлда ве ол сени гөрөнине йүрекден бегенер. ¹⁵Сен оңа геплөп, сөзлери онун агзына салып берерсиң. Мен сизиң икиңизе хем геплемэге көмөк эдерин ве сизе нэме этмелидигиңизи өврөдерин. ¹⁶Саңа дерек адамлар билен Харун геплешер. Ол сениң сөзлейжиң болар, сен болса онун үчин Худай ялы боларсың. ¹⁷АлаMATлары гөркезер ялы, сен бу хасаны хем өз яның билен ал» дийди.

Муса Мүсүрө доланяя

¹⁸Муса гайынатасы Йитроның янына гелип, оңа: «Маңа ызыма, Мүсүрө өз доган-гарындашларымың янына гитмэге ыгтыяр бер. Олар диримикэ, гидип гөрөйин» дийди. Йитро Муса: «Саг-аман гидип гел» дийди. ¹⁹Мидянда Реб Муса: «Мүсүрө, ызыңа гайдыбер, чүнки сениң жаныңа каст этжек адамларың хеммеси өлди» дийди. ²⁰Шейлеликде, Муса аялыны ве огулларыны эшеге мүндүрүп, ызына, Мүсүр юрдуна гайтды. Ол өз яны билен кераматлы хасаны хем алды.

²¹Реб Муса шейле дийди: «Мүсүрө, ызыңа бараныңда, Мениң саңа берен гүйжүм билен фараоның өңүндө эхли гудратлары гөркезерсиң. Эмма Мен фараоны доңйүрек адам эдерин, шол себэпли хем ол ысрайыл халкына гитмэге ругсат этмез. ²²Сиз болса фараона шейле дийиң: „Реб саңа шейле айдырын: Ысрайыл Мениң

новбахар оглум. ²³Маңа гулдук эдер ялы Мениң оглумы гойбер дийдим, эмма сен онуң гитмегине гаршы болдун. Серет, инди Мен хем сениң илкинжи болан оглуңы өлдүрерин“».

²⁴Ёлда олар бир кервенсарайда дүшләнлеринде, Реб Муса душуп, оны өлдүрмөгө сынанышяр. ²⁵Эмма Сыпора чакмакдашдан эдилен пычагы алып, оглуңуң ужыдының пүрчүгини кесйәр-де, оны Мусаның аягына дегирйәр ве оңа: «Хакыкатдан-да, сен ган үсти билен баглашан әримсиң» диййәр. ²⁶Шундан соң Реб онуң янындан айрыляр. Сыпора «Сен ган үсти билен баглашан әримсиң» дийип, сүннет себәпли айтды.

²⁷Реб Харуна: «Чөле гит-де, Мусаның өнүнден чык» дийди. Шейлеликте, Харун гидип, оны Худай дагында гаршы алып, оны гужаклады. ²⁸Соңра Муса Харуна Реббиң оңа айт дийип иберен затларының хеммесини айтды. Реббиң оңа ерине етирмели дийип буйран әхли гудратлы алапатлары хакында хем гүррүң берди. ²⁹Муса билен Харун Мүсүре барып, ысрайыл яшулуларының хеммесини бир ере йыгнадылар. ³⁰Харун Реббиң Муса айданларының әхлисини олар гүррүң берди. Халкың өнүнде ол алапатлары хем гөркезди. ³¹Адамлар оңа ынандылар. Ысрайыл халкына Реббиң назар сандыгыны ве оларың чекйән жебирлерини гөрөндигини эшиденлеринде, олар башларыны эгип сежде этдилер.

5-нжи бап

Муса билен Харун фараоның хузурында

¹Шундан соң Муса билен Харун фараоның янына гидип, оңа шейле

дийдилер: «Ысрайыл Худайы Реб шейле диййәр: „Мениң халкымы гойбер, гой, олар чөлде Мениң шаныма байрам этсинлер“». ²Эмма фараон: «Киммиш Ол Реб, Онуң сөзүне гулак асып, мен ысрайыллары гойберер ялы? Мен Ребби билмейәрин, ысрайылларың гитмегине ёл бержек дәл» дийди. ³Соңра олар: «Еврейлериң Худайы бизе душды. Инди болса бизе үч гүнлүк чөле гидип, Худайымыз Реббе гурбанлык бермәге ругсат эт, ёгсам, Реб бизи гыргына берер я-да гылыч билен бизиң башымыз алар» дийдилер. ⁴Эмма Мүсүриң патышасы олар: «Эй, Муса ве Харун, нәме үчин сиз бу халкың элини ишден совадярсыңыз? Өз ишиниз билен болун. ⁵Гөрйәңизми, хәзир бу ерде оларың саны бизиң өз халкымызыңкыдан-да көп, сиз болса олары ишинден дындаржак болярсыңыз» дийди.

⁶Шол гүнүң өзүнде фараон гул хожайынларына ве ысрайылларың өзлериниң баш гөзегчилерине шейле буйрук берди: ⁷«Мундан буяна бу халка керпич гуяр ялы саман бермән. Гой, олар гидип, саманы өзлери тапсынлар. ⁸Эмма оларың гуйян керпичлериниң саны өңкүси билен дең болсун, екежесини хем кемелтмән. Олар ялта, шонун үчин олар: „Бизи гойбер, Худайымыз гурбанлык берели“ дийшип гыгырышярлар. ⁹Бу адамларың үнси диңе ишде болар ялы, хас агыр ишлер билен оларың эгинден басың. Шонда олар ялан геплере гулак габартмазлар».

¹⁰Шейлеликте, ысрайылларың гул эелери ве оларың баш гөзегчилери чыкып, олар: «Фараон шейле диййәр:

„Мен сизе саман бержек дэл. ¹¹Ниреден тапсаңыз, шондан тапың, саманы өзүңиз эдиниң, эмма гүнделик эд-йән ишиниз болса сәхелче-де азалжак дэлдир“» дийдилер. ¹²Шейдип, халк өзлерине саман эдинмек үчин орлан мейдан гөзлөп, Мүсүриң әхли ерине дагадылар. ¹³Гул эелери олардан хер гүнки этмели ишлерини эдил саман билен үпжүн эдилйән дөврүндәки ялы ерине етирмеклерини берк талап эдйәрдилер. ¹⁴Фараоның гул эелери тарапындан белленен ысрайылларың баш гөзөгчилери урулярдылар ве олардан: «Нәме үчин сиз бу гүн гуй-малы керпич пайыңызы өңкиңиз ялы долы ерине етирмейәрсиниз?» дийип хасабат соралярдылар.

¹⁵Ахыры ысрайылларың баш гөзөгчилери фараоның янына гидип, оңа: «Нәме үчин биз гулларыңа бейле дараяң? ¹⁶Бизе саман берилмейәр, му-на гарамаздан, „Керпич гуюң!“ дийип буйрук берйәрлер. Ине, гулларыңы енчйәрлер, эмма гүнә сениң өз адам-ларыңда ахыры» дийип арз эдйәрлер. ¹⁷Эмма фараон: «Сиз барып ятан бир ишякмаз. Шонуң үчин хем сиз: „Би-зи гойбер, гидип, Реббе гурбанлык берели“ диййәрсиниз. ¹⁸Хәзир болса гидиң-де ишлән. Сизе саман берилмез, йөне шонда-да керпичи өңки мукдар-да өндүрәрсиниз» дийди. ¹⁹Ысрайыл-ларың баш гөзөгчилерине хер гүнки өндүрилмели керпичиң санының екежесиниң хем кемелдилмели дәлди-гини айданларыңда, олар өзлериниң бетбагтлыга учрандыкларына гөз етирдилер. ²⁰Олар фараоның янындан чыканларыңда, өзлерине гарашып дуран Муса билен Харуна душдулар. ²¹Олар Муса билен Харуна: «Фараон ве онуң эмелдарлары тарапындан сиз

бизиң башымыза бела гетирдиңиз, би-зи өлдүрер ялы, оларың элине гылыч бердиңиз. Мунуң үчин Реб сизе гөз гөркезип, жезаңызы берер» дийдилер.

Реб азатлыгы сөз берйәр

²²Сонра Муса ене-де Реббе йүзленип: «Эй, Реббим, нәме үчин бу адамла-ра бетбагтлык гетирдиң? Аслында нәме үчин мени гойбердиң? ²³Сениң адыңдан фараон билен геплешмәге гелелим бәри, ол бу адамлары гөрги барыны гөркезди. Сен болса Өз хал-кыңы азат этмек үчин екеже-де зат этмедиң» дийди.

6-нжы бап

¹Эмма Реб Муса: «Мениң фараона нәме этжегими инди гөрәрсин. Мен оны гудратлы голум билен халкы-мы гойбермәге межбур эдерин, ол шу гудратлы голуң зарбындан яңа, олары хатда өз юрдундан ковуп чы-кара» дийди.

²Худай Муса шейле дийди: «Мен Ребдирин. ³Мен Ыбрайыма, Ысха-га ве Якуба Гудратыгүйчли Худай болуп гөрүндим, эмма Өзүми олара Реб адым билен танатмадым. ⁴Мен олара гелмишек болуп яшан юрды болан Кенган топрагыны бермеги әхт этдим. ⁵Шейле хем, Мен ысра-йылларың Мүсүрде гулчулыкдан яңа эзилйәндиклери себәпли эдйән ахы-наласыны эшитдим ве Өз эден әхtimi ятладым. ⁶Шонуң үчин хем ысрайыл-лары айт: „Мен Ребдирин. Мен сизи Мүсүр зулумындан чыкарып, гулчу-лыкдан азат эдерин. Гудратлы гүйч билен ве агыр жезаларым билен Мен сизи олардан азат эдерин. ⁷Мен сизи Өз халкым эдип кабул эдерин ве Мен сизиң Худайыңыз боларын. Онсоң

сизи Мүсүр гулчулуыгындан бошадан Худайыңыз Реббиз Мендигими билерсиңиз. ⁸Мен сизи Ыбрайыма, Ысхага ве Якуба сөз берен ериме элтерин ве Мен сизе ол ери эелемәге бержекдирин. Мен Ребдирин“». ⁹Муса бу сөзлери ысрайыллара айдып берди, эмма олар гөвнүчөгүндиклери ве рехимсиз эзилйэндиклери себәпли Мусаны диңлемедилер.

¹⁰⁻¹¹Соңра Реб Муса: «Гит-де, Мүсүриң патышасы фараона айт, гой, ол ысрайыллара Мүсүр юрдундан чыкып гайтмага ругсат берсин» дийди. ¹²Эмма Муса Реббе: «Гөрийәнми, энтөк ысрайыллар мени диңлөнөк, онсоң фараон маңа нәдип гулак ассын, мен бир дилсиз-агызсыз адам ялы ахырын» дийди. ¹³Реб Муса ве Харун билен ысрайыллар ве Мүсүриң патышасы фараон хакында геплешип, олар ысрайыллары Мүсүрден алып чыкмагы буюрды.

Муса билен Харуның несил даратгы

¹⁴Булар ысрайылларың аталарының уругбашылары: Ысрайылың илкинжи оглы Рубениң огуллары: Ханок, Паллу, Хесрон ве Кармы. Булар Рубениң уругларыды. ¹⁵Шимгоның огуллары: Емувел, Ямын, Охат, Якин, Сохар ве кенган аялындан болан оглы Шавул. Булар Шимгоның уругларыды. ¹⁶Левиниң несил даратгына гөрә, онуң огулларының атлары шулардыр: Гершон, Кохат ве Мерары. Леви бир йүз отуз еди яшап дүниәден өтди. ¹⁷Гершоның огуллары: Либни ве Шимги уруглары билен. ¹⁸Кохадың огуллары: Имран, Йисхар, Хеbron ве Узыел. Кохат бир йүз отуз үч яшап өлди. ¹⁹Мерарының огуллары: Махлы

ве Мушы. Ине, бу ашакдакылар болса левилериң несиллери боюнча уруглары. ²⁰Имран өз какасының гыз жигиси Ёкебеди өзүне аял эдип алды, ол хем оңа Харун билен Мусаны догрупп берди. Имран бир йүз отуз еди яшап арадан чыкды. ²¹Йисхарың огуллары: Кора, Непек, Зикри. ²²Узыел огуллары: Мишайыл, Элсапан ве Ситри. ²³Харун Эминадабың гызы, Нахшоның гыз доганы Элишеба өйлөнди ве оларың Надап, Абыху, Элгазар ве Ытамар диен огуллары болды. ²⁴Кораның огуллары: Асыр, Элкана ве Абыясап. Булар Кораның уруглары болупдыр. ²⁵Харуның оглы Элгазар Путыелиң гызларының бирини өзүне аял эдип алды ве ондан Пинехас диен оглы болды. Ине, шулар левилериң уруглары боюнча оларың аталарының уругбашылары болупдыр.

²⁶Реббиз: «Ысрайыллары топар-топар эдип, Мүсүрден алып чык» дийип буйрук берен адамлары ине, шу Харун билен Мусады. ²⁷Ысрайыллары, Мүсүрден алып гайтмак үчин, Мүсүр патышасы фараон билен геплешенлер хем шулар – Муса билен Харунды.

Харун Мусаның сөзлейжиси боляр

²⁸Шол гүн Реб Мүсүрде Муса йүзленди. ²⁹Реб Муса: «Мен Ребдирин. Мениң саңа айдыяларымың хеммесини Мүсүриң патышасы фараона стир» дийди. ³⁰Эмма Муса Реббе: «Мен сөзе гарып адам, онсоң фараон мени нәдип диңлесин» дийди.

7-нжи бап

¹Соңра Реб Муса шейле дийди: «Фараоның өңүнде Мен сени Худай ялы эдйәрин ве доганың Харун болса сениң пыгамбериң ялы болар. ²Мениң

саңа буюрян табшырыкларымың эх-
лисини сен айтмалысың, доганың
Харун болса фараондан ысрайылла-
ры өз юрдундан гойбермегини со-
рар. ³Эмма Мен фараоны доңйүрек
адам эдерин. Хатда Мен Мүсүрде
аламатларымың ве гудратларымың
саныны көпелтсем-де, ⁴фараон сизи
динлемез. Шундан соң Мен Мүсүре
гөз гөркезип, олара агыр жезалар
берип, Өз халкым болан ысрайылла-
ры топар-топар эдип, Мүсүрдөн алып
чыкарын. ⁵Мен голумың гүйжүни
гөркезип, Мүсүрдөн ысрайыллары
алып чыканымда, мүсүрлилер Реббин
Мендигиме гөз етирерлер». ⁶Муса
билен Харун Реббин хут өзлерине
буйрушы ялы этдилер. ⁷Фараон билен
геплешен вагтлары Муса сегсен, Ха-
рун болса сегсен үч яшындады.

Хаса йылана өврүлйэр

⁸Реб Муса билен Харуна йүзленип:
⁹«Эгер фараон сизе „Гудрат гөркезиң“
дийсе, Муса, сен Харуна: „Хасаңы ал-
да, фараоның өнүнде оны ере ташла“
дий, шонда хаса йылана өврүлер» дий-
ди. ¹⁰Шейлеликте, Муса билен Харун
фараоның янына бардылар ве Реббин
буйрушы ялы этдилер. Харун фарао-
ның ве онуң эмелдарларының өнүнде
хасасыны ере ташлады, ол йылана
өврүлди. ¹¹Фараон хем өз акылдар-
ларыны, жадыгөйлери яны йыгнады.
Олар хем өзлериниң гизлин усуллары
билен шейле этдилер. ¹²Оларың херси
өз хасаларыны ере ташладылар велин,
олар хем йылана өврүлдилер. Эмма
Харуның хасасы оларың хасалары-
ны ювутды. ¹³Фараоның йүрегиниң
доңы энтек хем чөзүленокды. Реббин
айдышы ялы, ол хениз хем булара гу-
лак габартмаярды.

Биринжи бетбагтчылык: сув гана өврүлйэр

¹⁴Соңра Реб Муса шейле дийди:
«Фараон доңйүрек адам, ол халкы
гойбермекден йүз өврүйэр. ¹⁵Фарао-
ның ирден деря сува дүшмөге чыкян
вагты, сен онуң янына бар. Оңа душ-
мак үчин, Нил дерясының янында
гараш, элиңе йылана өврүлен хаса-
ны хем ал. ¹⁶Соңра оңа шейле дий:
„Еврейлерин Худайы Реб, ине, шу-
лары айтмак үчин мени сениң янына
иберди. Ол саңа: ‘Мениң халкымы
гойбер, гой, олар чөлде Маңа ыбадат
этсинлер’ дийди. Ине, сен болса, энтек
хем муна боюн болмадың. ¹⁷Реб шейле
диййэр: ‘Шу этжек ишими гөрүп, сен
Мениң Ребдигими билерсиң: Гөр-
йәнми, мен шу элимдәки хаса билен
Нил дерясының сувуна уран бадыма,
сув гана өврүлер. ¹⁸Нилдәки балык-
лар өлер ве деря порсар. Мүсүрлилер
Нилиң сувундан ичип билмезлер“».
¹⁹Реб Муса: «Харуна айт: „Хасасыны
алсын-да, Мүсүриң эхли сувларына:
оларың деряларына, япларына, хо-
вузларына ве эхли сув ховданлары-
на хасасы билен уруп чыксын. Мү-
сүриң эхли сувлары, хатда челекдәки
ве даш күйзелердәки сувлар хем га-
на өврүлер“» дийди.

²⁰Муса билен Харун Реббин буйру-
шы ялы этдилер. Харун фараоның ве
онуң эмелдарларының өнүнде хаса-
сыны узадып, Нил дерясының суву-
на урды, Нил дерясының тутуш су-
вы гана өврүлди. ²¹Нилдәки балык-
лар өлүп, деря порсады. Шейлеликте,
мүсүрлилер Нил дерясындан сув ичип
билмедилер, Мүсүриң эхли сувы гана
боялды. ²²Эмма Мүсүр жадыгөйлери
хем өзлериниң гизлин усуллары билен

шейле этдилер. Шейдип, фараоның йүреги доңлугына галды. Реббиң айдышы ялы, фараон олары динлемеди.

²³Фараон ызына өврүлди-де, өз жайына гирип гитди, ол муны хатда пиңине-де алмады. ²⁴Нилиң сувундан ичип билмейэндиклери үчин, эхли мүсүрлилер агыз сув гөзлөп, Нил дерясының боюны газдылар.

²⁵Реббиң Нил дерясыны шейле эденинден соң еди гүн гечипди.

8-нжи бап

Икинжи бетбагтчылык: гурбагалар

¹Соңра Реб Муса шейле дийди: «Фараоның янына бар-да, оңа шейле дий: „Реб саңа шейле дий-йэр: ‘Мениң халкымы гойбер, олар гидип, Маңа ыбадат этсинлер. ²Сен олары гойбермекден йүз өвүрсен, онда Мен гурбагалар чоздуруп, тутуш юрдуңа бетбагтлык гетирерин. ³Нил дерясы гурбага сүрүсүндөн долуп, олар сениң өйүңе, көшгүңе ве ятян дүшегине ченли гелерлер. Гурбагалар сениң эмелдарларыңың ве халкыңың өйлерине доллар, олар хатда тамдырларыңызың ичине ве хамыр югруляң жамыңыза ченли гирерлер. ⁴Гурбагалар сениң үстүңе, сениң халкыңың ве эхли эмелдарларыңың үстүңе чыкарлар”». ⁵Реб Муса: «Харуна айт: „Гой, ол элиндэки хасасыны узадып, дерялара, яплара ве сув ховданларына уруп, гурбагалар чыкарсын. Мүсүриң ерини гурбагалар гаплап алар“» дийди. ⁶Шейлеликте, Харун хасасы билен Мүсүрдэки сувлара уруп чыкды ве гурбагалар пейда болды. Тутуш Мүсүриң ери гурбагалар билен өртүлдү. ⁷Эмма жадыгөйлер

хем өзлериниң гизлин усуллары билен шейле этдилер, олар хем Мүсүрде гурбагалар чыкардылар.

⁸Соңра фараон Муса билен Харуны чагырып, олара: «Менден ве халкымдан гурбагаларың айрылып гитмегини сорап, Реббе дилег эдиң. Мен болса халкыңызы Реббе гурбанлык бермэге гойберерин» дийди. ⁹Муса фараона: «Сениң үчин, эмелдарларың ве халкың үчин хачан дилег этмелидигини маңа өзүң айдай, шонда гурбагалар сизден ве сизиң өйлериңизден ёк болуп гидерлер, олар дине Нил дерясында галар» дийди. ¹⁰Фараон хем оңа: «Эртир дилег эдэй» дийди. Муса оңа: «Гой, сениң айдышың ялы болсун! Чүнки сен бизиң Худайымыз Реб ялы башга хич кимиң ёкдугыны билерсиң. ¹¹Гурбагалар сенден, сизиң өйлериңизден, эмелдарларыңдан ве халкыңдан айрылып, дине Нил дерясында галар» дийди. ¹²Шейлеликте, Муса билен Харун фараоның янындан гайтдылар. Муса фараоның үстүңе чоздуран гурбагаларыны ёк этмегини сорап, Реббе дилег этди. ¹³Реб хем Мусаның дилегини ерине етирди. Өйлердэки, ховлулардакы ве мейданлардакы гурбагалар өлдүлөр. ¹⁴Мүсүрлилер өлен гурбагалары улы үйшмеклер эдип йыгнадылар, ерден порсы ыс хаплап урды. ¹⁵Фараон бу затлары гөрүп, гөвни арам тапды. Соң ене-де өзүниң доңйүреклигини этди. Реббиң айдышы ялы, ол Муса билен Харуна гулак асмады.

Үчүнжи бетбагтчылык: чиркейлер

¹⁶Соңра Реб Муса: «Харуна айт: „Гой, ол хасасыны алсын-да, ериң

тозуна уруп чыксын, шонда тутуш Мүсүриң ичинде чиркейлер пейда болар“» дийди. ¹⁷Олар шейле хем этдилер. Харун элине хасасыны алып, ериң тозуна уруп чыкды веллин, адамларың ве хайванларың үстүне чиркейлер чозды. Тутуш Мүсүриң әхли тозы чиркее өврүлди. ¹⁸Жадыгөйлер хем өз гизлин усуллары билен чиркей дөрөтмәге сынанышдылар, эмма олар муны башармадылар. Шейлеликте, чиркейлер адамларың ве хайванларың үстүндө гезишип йөрдүлөр. ¹⁹Жадыгөйлер фараона: «Бу Худайың иши» дийдилер. Эмма фараоның йүреги доңды ве ол Реббин айдышы ялы, олар гулак асмады.

Дөрдүнҗи бетбагтчылык: сиңеклер

²⁰Соңра Реб Муса: «Ирден турда, фараоның сува дүшмәге чыкян вагты оңа гараш ве оңа шейле дий: „Реб шейле диййәр: ‘Мениң халкымы гойбер. Олар гидип, Маңа ыбадат этсинлер. ²¹Эгер сен Мениң халкымы ене-де гойбермесен, онда Мен сениң үстүңе, сениң эмелдарларыңың ве халкыңың үстүңе ве сениң өйүңе сиңек сүрүсини иберерин. Мүсүрлилерин өйлери сиңек сүрүсинден доллар, шейле хем, оларың яшаян ерлери сиңек билен гуршалар. ²²Эмма шол гүн Мен Өз халкымың яшаян ери болан Гошен топрагыны айры гойжак. Ол ерде хич хили сиңек сүрүси болмаз, шонда сен Мениң бу юрдун Реббидигими билерсиң. ²³Мен Өз халкымы сениң халкыңдан тапавутландырарын. Бу гудратлы аламант эртир болар“». ²⁴Реб шейле хем этди. Фараоның өйи ве онуң эмелдарларының өйлери гүйчли сиңек сүрүси билен

долды. Сиңеклерден яна тутуш Мүсүр юрды вейран болды.

²⁵Соңра фараон Муса билен Харуны янына чагырдып, олар: «Барың, гидин-де, шу юртда Худайыңыза гурбанлык берин» дийди. ²⁶Эмма Муса: «Бейле этсек догры болмаз. Худайымыз Реббе берйән гурбанлыгымызы мүсүрлилер нежислик хасапларлар. Эгер биз мүсүрлилере нежислик эдип, мал гурбанлыгымызы оларың гөзүниң алнында берсек, онда олар бизи дашлап өлдүрмезлерми? ²⁷Худайымыз Реббе бержек гурбанлыгымызы биз Онуң Өзүниң буйрушы ялы, үч гүнлүк чөле гидип бермели» дийди. ²⁸Фараон оңа: «Мен сизе чөле гидип, Худайыңыз Реббе гурбанлык бермәге ругсат эдйәрин, йөне сиз гаты узага гитмели дәлсиңиз. Мениң үчин Реббе дилег эдәй» дийди. ²⁹Соңра Муса: «Ине, мен хәзир гидип, фараондан, онуң эмелдарларындан ве халкындан сиңек сүрүсиниң айрылып гитмегини сорап, Реббе дилег этжек. Йөне фараон ене-де ялан сөзлөп, халкы Реббе гурбанлык бермәге гойбермекден сакламаверсин» дийди.

³⁰Шейлеликте, Муса фараоның янындан гайдып, Реббе дилег этди. ³¹Реб хем Мусаның дилегини ерине етирди. Сиңек сүрүси фараондан, онуң эмелдарларындан ве халкындан айрылып ёк болуп гитди, екеже сиңек хем галмады. ³²Эмма фараон бу гезек хем доңйүреклигине галды ве ысрайыллара гитмәге ругсат этмеди.

9-нҗы бап

Бәшинҗи бетбагтчылык: малларың гырылмагы

¹Соңра Реб Муса: «Фараоның янына бар-да, оңа шейле дийип айт:

„Еврейлерин Худайы Реб шейле дий-йэр: ‘Мениң халкымы гойбер, олар гидип, Маңа ыбадат этсинлер’. ²Эгер сен олары ене-де саклап, гойбермекден боюн товласаң, ³онда Реб мейдандакы мал-гараларыңызы: атларыңызы, эшеклеринизи, дүелеринизи ве доварлардыр сүрүлериңизи гыргына берер. ⁴Эмма Реб ысрайыл маллары билен Мүсүр малларының арасында тапавут гойжакдыр, ысрайыллара дегишли малларың екежеси хем өлмез.“ дийди. ⁵Шейле хем Реб бу иши Мүсүрде эртир этжекдигини айдып, онуң вагтыны мәлим этди. ⁶Эртеси гүн Реб бу иши этди: мүсүрлилерин эхли маллары гырылды, эмма ысрайыл малларының екежеси хем өлмедди. ⁷Фараон ягдайы билмәге адам ёллады, гөрсе, ысрайыл малларының бири хем өлмәндир. Эмма фараонун йүреги энтөк хем доңды, ол халкы ене-де гойбермедди.

***Алтынжы бетбагтчылык:
чыбанлар ве яралар***

⁸Соңра Реб Муса билен Харуна: «Күреден гошавужыңызы долдурып күл алың. Гой, Муса оны фараонун өңүнде гөге сечсин. ⁹Ол күл тутуш Мүсүрде тозана өврүлөр. Тозан болса адамларын ве хайванларын беденине сиңип, оларда ачык ириңли чыбанлар эмеле гетирер» дийди. ¹⁰Шейлеликте, Муса билен Харун күреден күл алып, фараонун өңүнде дурдулар. Муса күли хова сечди вели, адамларда ве хайванларда ачык ириңли чыбанлар эмеле гелди. ¹¹Мүсүр жадыгөйлери бу чыбанлардан яна Мусанын янына барып билмедилер. Чүнки чыбанлар жадыгөйлериң хем, эхли мүсүрлилерин хем үстүнден инипди.

¹²Эмма Реб фараоны доңйүрек этди. Ол Реббин Муса айдышы ялы, олар гулак асмады.

***Единжы бетбагтчылык:
долы ве от***

¹³Соңра Реб Муса шейле дийди: «Ирден тур-да, фараонун хузуруна бар ве она шуны айт: „Еврейлерин Худайы Реб шейле диййэр: ‘Мениң халкымы гойбер, олар гидип, Маңа ыбадат этсинлер. ¹⁴Ёгсам, бу гезек Мен сенин өз үстүнден, эмелдарларыңын ве халкыңын үстүнден эхли белабетерлерими индерерин. Шонда сен бүтин ер йүзүнде Мениң ялы хич кимиң ёкдугыны билерсиң. ¹⁵Шу вагта ченли Мен голумың гүйжи билен сени ве сениң халкыңы гыргына берип, көкүңиз билен ерден согруп ташлап хем билйәрдим. ¹⁶Эмма Мен сизе Ёз гүйжүми гөркезип, адымы тутуш дүнйө жар этмек максады билен сизи дири саклап йөрүн. ¹⁷Сен энтөк хем Мениң халкыма гаршы текепбирлик эдип, оларын гитмегине ругсат этмерсиң. ¹⁸Ине, эртир шу вагтлар Мен Мүсүрин тарыхында асла гөрлүп-эшидилмедик гүйчли долы ягдыржакдырын. ¹⁹Шонун үчин хем хэзириң өзүнде адам ёллап, мейдандакы бар болан мал-гараларыңызы ве эхли задыңызы йыгнап, ховпсуз ере гетириң. Себәби өйүне гетирилмән, мейданда галан хер бир адамың ве малың үстүнден гүйчли долы ягып, олар өлөр“». ²⁰Фараонун эмелдарларының арасында Реббин сөзүндө горкянлары мейдандакы гулларыны ве малларыны деррев ичери йыгнадылар. ²¹Эмма Реббин сөзүни пиңине алмаянлар өзлериңин гулларыны ве малларыны мейданда галдырдылар.

²²Соңра Реб Муса: «Элиңи асмана узат, шонда тутуш Мүсүриң үстүне до-
лы ягар. Мүсүриң мейданларында га-
лан адамларың, малларың ве гөгерип
отуран эхли өсүмликлеңиң үстүндө
долы инер» дейди. ²³Шундан соң, Му-
са хасасыны асмана узатды ве Реб
гөк гүрледип долы ягдырды, йылды-
рым чакып, ере от дүшди. Шейдип,
Реб Мүсүрде гүйчли долы ягдырды.
²⁴Долы ягярка, долы билен бир вагт-
да йылдырым чакып, ызы үзүлмөн
ере от дүшүп дурды. Мүсүрлилер
миллет болалы бэри, онуң тутуш
еринде хич хачан шейле гүйчли до-
лы ягманды. ²⁵Долы тутуш Мүсү-
риң мейданларындакы эхли затлары:
адамлары ве маллары вейран этди, ол
хер бир экин мейданыны сандан чы-
карды. Шейле хем, мейдандакы хемме
агачларыны сындырды. ²⁶Дине ысра-
йылларың яшаян ери болан Гошен
топрагында долы ягады.

²⁷Соңра фараон адам ёллап, Му-
са билен Харуны чагыртды ве ола-
ра: «Бу гезек мен гүнэми боюн алян.
Реббички догры, мениң ве халкымың
эдйэни нэдогры. ²⁸Реббе дилег эт! Гөк
гүррүлдемесини ве долы ягмасыны
бес этсин! Мен сизи гойбержек, йөне
сиз ол ерде узак галмалы дэлсиңиз»
дейди. ²⁹Муса оңа: «Мен галадан
чыкып, эллериңи Реббе узатдыгым,
гөк гүррүлдиси кесилер ве долының
ягмасы галар. Шонда сен бу дүн-
йэниң Реббичкидигини билерсиң.
³⁰Эмма сениң ве эмелдарларыңың
энтөк хем Худайымыз Ребден горк-
маяндыкларыны мен билйэрин» дей-
ди. ³¹(Зыгыр ве арпа вейран болды.
Арпа гулак чыкарып отырды, зыгыр
болса пынтыклапды. ³²Эмма буг-
дая ве язлык бугдая зелер етмэнди,

себэби олар гижрэк гөгөрийэрди.)
³³Шейлеликде, Муса фараоның янын-
дан гидип, галадан чыкды ве асма-
на эллериңи узадып, Реббе дилег эт-
ди. Шобада гөк гүррүлдиси ве долы
ягмасы галды. Ере ягыш гуймасы
кесилди. ³⁴Йөне фараон ягышың, до-
лының ве гөк гүррүлдисиниң кеси-
лениңи гөрөнде, ене-де гүнэ этди.
Фараон ве онуң эмелдарлары ене-де
доңйүреклигини этдилер. ³⁵Шейдип,
фараон өңкүси ялы доңйүреклигине
галды. Эдил Реббичиң Мусаның үсти
билен айдышы ялы, ол ысрайылла-
ры гойбермеди.

10-нчы бап

Секизинжи бетбагтчылык: чекиртге сүрүси

¹Шундан соң Реб Муса: «Фарао-
ның янына гит. Оларың арасында
гудратлы алапатларымы гөрөкмөк
үчин, Мен фараоны ве онуң эмел-
дарларыны доңйүрөк этдим. ²Сен өз
несиллериңе ве неберелериңе Мениң
мүсүрлилеңиң аңкасыны ашырып,
оларың арасында нэхили гудрат-
лы алапатлар гөрөкзөндигими гүр-
рүң берерсиң. Шонда сиз Мениң
Ребдигими билерсиңиз» дейди.

³Шейлеликде, Муса билен Харун
фараоның янына барып, оңа шуны
айтдылар: «Еврейлеңиң Худайы Реб
шейле диййэр: „Мениң өңүмде ха-
чана ченли песпэлликден боюн тов-
лажак? Мениң халкымы гойбер, гой,
олар гидип, Маңа ыбадат этсинлер.
⁴Эгер сен Мениң халкымы гойбер-
мөкден йүз өвүрсөң, онда Мен эр-
тир сениң юрдуңа чекиртге иберерин.
⁵Чекиртгелер ериң йүзүни өртөрлөр,
олардан яңа ериң йүзи гөрүнмөз. Долы

ягандан соңкы галан затларыңызы ве мейдандакы өсүп отуран эхли агачларыңызы чекиртгелер иерлер. ⁶Сениң өйлериң, эхли эмелдарларыңың ве тутуш мүсүрлилериң өйлери чекиртгеден долар. Дүниэ инели бэри, шу гүне ченли шейле зады сизиң ата-бабаларыңыз хем гөрөн дэлдир“». Соңра Муса ызына өврүлип, фараоның янындан чыкып гайтды.

⁷Фараоның эмелдарлары гелип, оңа: «Бу адам хачана ченли бизе дузак болжакка? Халкы гойбер, гой, гидип, Худайы Реббе ыбадат этсин. Мүсүриң вейран боляндыгына сен нэме энтэк хем дүшүнөнокмы?» дийдилер. ⁸Шейдип, Муса билен Харуны ызына, фараоның янына чагырдылар. Фараон олара: «Гидиң-де, Худайыңыз Реббе ыбадат эдиң! Йөне сизден кимлер гидер?» дийип сорады. ⁹Муса оңа: «Биз гарры-яшларымыз билен, огул-гызларымыз билен, мал-гарадыр доварларымыз билен биле гидерис, себэби биз Реббиң шанына байрам этмели» дийди. ¹⁰Фараон олара: «Сиз аялларыңыз ве оглан-ушакларыңыз билен гитмэге менден ругсат алып билен гүнүңиз, гой, Реб сизлик болсун! Гөрийэңизми, сизиң пэлиңиз дүзүв дэл экен. ¹¹Ёк! Реббе ыбадат этмэге диңе эркеклериңиз гидер, сизиң өз ислегиңиз хем шуды ахырын» дийди. Соңра Муса билен Харун фараоның хузурындан ковулдылар.

¹²Шундан соң, Реб Муса: «Элиндэки хасаңы Мүсүр топрагына уруп, чекиртгелер чыкар. Олар Мүсүр юрдуна чозарлар ве долы ягандан соңкы галан эхли затлары, эхли баг-бакжалары иерлер» дийди.

¹³Шейлеликде, Муса элиндэки хасаңыны Мүсүр топрагына уруп чыкды. Реб шол гүн узаклы гүн ве узаклы гиже гүндогар елини турузды. Эртеси ирден бу гүндогар ели чекиртгелер гетирди. ¹⁴Чекиртгелер тутуш Мүсүр топрагына инип, тутуш юрды бойдан-баша эеледилер. Шейле сансажаксыз чекиртге сүрүси өң хич хачан болан дэлдир, инди хем болмаз. ¹⁵Чекиртгелер тутуш юрдун йүзүни өргендиги себэпли, ериң үсти гаралыпды. Олар юртдакы долы ягандан соңкы галан эхли баг-бакжалары ве эхли агачларың мивелерини ийдилер. Тутуш Мүсүр топрагында не агач, неде баг-бакжа галды, екеже-де яшыл зат галмады. ¹⁶Фараон деррев Муса билен Харуны чагырдып, олара: «Бу болан эхли затдан соң, мен ене-де сизиң ве Худайыңыз Реббиң гаршысына гүнэ этдим. ¹⁷Шонуң үчин хем инди мениң гүнэми өтүң ве бу нежис бетбагтчылыгың менден айрылмагыны сорап, ене-де бирже гезек Худайыңыз Реббе дилег эдэйиң» дийди. ¹⁸Шейдип, Муса фараоның янындан гайдып, Реббе дилег этди. ¹⁹Реб хем шемалы гүнбатардан өрэн гүйчли өвүсйэн эле өврүп, чекиртгелери сырып-сүпүрип, Гызыл деңзе^а гетирип ташлады. Тутуш Мүсүр юрдунда екеже-де чекиртге галмады. ²⁰Эмма Реб фараоны ене-де донйүрек этди, ол ысрайыллары гойбермеди.

**Докузынжы бетбагтчылык:
гараңкылык**

²¹Шундан соң Реб Муса: «Элиндэки хасаңы асманга узат, шонда Мүсүр юрдуна гараңкы дүшүп, оны түмлүк

^а 10:19 *Гызыл деңиз* – еврейче *Гамыш деңзи*.

гаплап алар» дийди. ²²Шейдип, Муса элиндэки хасасыны асманга узатды ве тутуш Мүсүр юрды үч гүнлөп гараңка гапланды. ²³Олар хатда бир-бирлерини хем гөрүп билмедилер. Үч гүнлөп оларың хич бири хич ере гозганып хем билмеди, эмма әхли ысрайылларың яшаян еринде ягтылык болды. ²⁴Соң фараон Мусаны янына чагырдып, оңа: «Барың, гидип, Реббе ыбадат эдиң. Чагаларыңыз хем сизиң билен гидиберсин, йөне диңе сыгырларыңыз билен доварларыңыз бәрде галсын» дийди. ²⁵Эмма Муса: «Сен Худайымыз Реббе мал-гараларымыз билен садакаларымыздыр якма гурбанлыкларымызы бермәге-де ругсат этмелисиң. ²⁶Биз мал-гараларымызы хөкман өзүмиз билен алып гитмели, бәрде екеже-де тойнаклы галмаз. Биз олары Худайымыз Реббе ыбадат этмек үчин әкитмели. Ол ере барып етйәнчәк, биз Реббе нәме билен ыбадат этмелидигини билемзөк» дийди. ²⁷Эмма Реб фараоны доңйүрек этди, ол ысрайыллара гитмәге ругсат этмеди. ²⁸Соңра фараон Муса жогап берип: «Гүмүңи чек шу ерден. Өзүңден хабардар бол! Гайдып мениң гөзүме гөрүнме. Чүнки мениң гөзүме гөрнөн гүнүн, шол пурсатда өлерсиң» дийди. ²⁹Муса хем оңа: «Айдышың ялы болар! Мен инди хич хачан сениң гөзүңе гөрүнмерин» дийди.

11-нжи бап

Иң соңкы бетбагтчылык жәр эдилйәр

¹Реб Муса ене-де: «Фараоның ве Мүсүриң үстүңден ене бир бетбагтчылык индерерин. Шондан соң фараон сизе ол ерден гитмәге ругсат эдер. Ол

сизи гойберенде, өз юрдундан бүс-бүтин ковуп чыкараар. ²Инди болса халка эшитдирип айт, гой, хер бир эркек ве хер бир аял өз мүсүрли гоңшусыңдан алтын-күмүшден ясалан шай-сеплер дилесин» дийди. ³Реб мүсүрлиlere ысрайыллары сылар ялы эдипди. Мундан башга-да, Мүсүр топрагында, фараоның әмелдарларының ве халкының өңүнде Муса бейик адам болупды.

⁴Муса фараона шейле дийди: «Реб шейле диййәр: „Мен яры гиже төвөреги Мүсүриң ичине айланып чыкарын. ⁵Шонда әхли мүсүрлиleriң новбахар огуллары өлер. Тагтда отуран фараоның новбахар оглундан башлап, тә дегирмен үвәп отуран хызматкәр аялың новбахар оглуна ченли өлер. Әхли малларың хем илкинжи догланлары өлер. ⁶Тутуш Мүсүр юрдунда улы сес билен перят эдилер. Шейле агы сеси өң хич хачан болан дәлдир, инди хем болмаз. ⁷Эмма ысрайылларың екеже адамына-да, малына-да зелел етмез, хатда олар ит хем үйрмез. Шонда сиз Мен Реббиң мүсүрлилер билен ысрайылларың арасында тапавут гойяңдыгымы билерсиңиз“». ⁸Муса сөзүни довам эдип, фараона: «Сениң әхли әмелдарларың хузурыма гелип, маңа баш эгерлер ве маңа: „Сениң өзүң хем, ызыңа дүшйән әхли халк хем гидеверсин“ диерлер. Шундан соң мен гидерин» дийди. Шейдип, Муса гахар-газаба мүнүп, фараоның яныңдан чыкып гайтды.

⁹Соңра Реб Муса: «Фараон сени диңлемез. Мүсүрде Мениң гудратларым көпелер» дийди. ¹⁰Муса билен Харун фараоның өңүнде бу гудратларың хеммесини ерине етирдилер.

Реб фараоны ене донйүрек этди, ол юрдундан ысрайыллары гойбермеди.

12-нжи бап

Песах байрамы

¹Реб Мүсүрде Муса билен Харуна шейле дийди: ²«Бу ай сизиң үчин айларың башлангыжы болар. Сизиң үчин бу ай йылың илкинжи айы^а болар. ³Ысрайыл халкына айт, гой, шу айың онунжы гүни хер бир машгалабашы өз хожалыгы үчин соймага бир жанлы сайлап алсын. ⁴Эгер бир жожалык бир жанлыны иерден кичи болса, онда олар өзлериниң иң якын гоңшусы билен билеликте, херсиниң машгала агзаларына гөрө бир жанлыны өз араларында пайлашсынлар. ⁵Жанлыңыз хич хили шикессиз болмалыдыр. Муңа сиз биряшар токлы я-да биряшар чебиш сайлап билерсиңиз. ⁶Сиз оны шу айың он дөрди гүнүне ченли саклаң ве шол гүн гиже бүтин ысрайыл жемагатының херси өз сайлап гоян жанлысыны союп өлдүрер. ⁷Соңра олар жанлының ганындан алып, онуң эти ийилжек өйлерин гапыларының икиян сөөсине хем-де үстки сөөсине чалсынлар. ⁸Олар шол гиже жанлының этини отда кебап эдип, петир ве ажы гөк отлар билен ийсинлер. ⁹Онуң этини биширмән, чиглигине я-да сувда гайнадып иймән. Оны диңе тутушлыгына келлебашаягы ве ичгошлары билен бирликте отда кебап эдип ийиң. ¹⁰Даңда-на ченли ондан хич зат галдырман ийиң. Эгер эргире ченли ийилмән артып галса, шол галан-гачанлары отда

якың. ¹¹Сиз оны шу ягдайда иймелисиңиз: ёл гейимиңиз эгниңизе, чарыгыңыз аягыңызга гейлен болсун, хасаңыз элиңизде болсун. Шейле хем, сиз оны чалтлык билен иймелисиңиз. Бу Реббиң Песахыдыр. ¹²Шол гиже Мен Мүсүриң ичине айланып, мүсүрлиериң әхли новбахар огулларыны, адамларындан тә малларына ченли илкинжи доглан эркеклерини өлдүрерин. Мен Мүсүриң әхли худайларының үстүндөн хөкүм чыкараарын. Мен Ребдирин. ¹³Болян өйлериңизиң гапысына чалнан ган сизиң үчин нышан болар. Мен ол ганы гөренимде, сизиң үстүңизден совлуп гечерин. Мен Мүсүри жезаландыранымда, хич хили бетбагтлык сизи вейран этмез.

¹⁴Бу гүн сиз үчин ятлама гүни болар. Сиз муны Мениң шаныма байрам эдип белләрсиңиз. Соң сиз бу байрамы несилме-несил эбедилик дүзгүн эдип сакларсыңыз. ¹⁵Еди гүнлөп сиз петир иймелисиңиз. Шу еди гүнүң илкинжи гүнүнде, сиз өйлериңизден хамырмаялары чыкарып ташлаң. Кимде-ким биринжи гүнден тә единжи гүне ченли аралыкта хамырмая гошулан затдан ийсе, онда ол ысрайылларың арасындан ковлуп чыкарылсын. ¹⁶Биринжи гүнде ве единжи гүнде сиз мукаддес йыгнанышык этмелисиңиз. Шол гүнлер екеже иш хем эдилмели дәлдир, диңе өз ийжек затларынызы тайярлаң. ¹⁷Шейле хем, сиз Петир байрамыны-да беллемелисиңиз, себәби Мен сизи Мүсүрдөн топар-топар эдип, хут шол гүн алып чыкдым. Шонуң

^а 12:2 Еврейлериң сененамасы боюнча йылың илкинжи айы такмынан апрель айына габат гелйәр. Серет: Мср 13:4.

үчин хем сиз бу гүни несилме-несил эбедилик дүзгүн эдип сакламалысыңыз. ¹⁸Илкинжи айың он дөрди гүни агшамындан тө шол айың йигри ми бири гүни агшамына ченли сиз петир иймелисиңиз. ¹⁹Шу еди гү- нүң довамында өйлериңизде екеже- де хамырмая болмасын. Кимде-ким хамырмаялы зат ийсе, ол гелмишек я-да ерли болсун, ысрайыл халкының арасындан ковлуп чыкарылсын. ²⁰Сиз хамырмаялы хич зат иймели дөлси- низ. Яшап отуран эхли ерлериңизде диңе петир иймелисиңиз».

²¹Соңра Муса эхли ысрайыл яшулу- ларыны чагырып, олара шейле дийди: «Хериңиз машгалаңызга гөрө өзүңизе жанлы сайлаң ве оны Песах байра- мы үчин союң. ²²Бир богдак кәкилик отуны алып, оны жамдакы жанлы- ның ганына батырып, гапының үст- ки сөөсине ве икиян сөөсине чалың. Даңдана ченли хич ким өз өйүнің гапысындан дашары чыкмалы дөл- дир. ²³Реб мүсүрлилери биряндан өлдүрүп чыкар. Гапының үстки ве икиян сөөсиндәки ганы гөрөнде, Реб ол гапыдан совлуп гечер ве жаныңы- зы алмак үчин өйлериңизе гирмәге Өлүм перишдеси ругсат этмез. ²⁴Си- зиң өзүңиз ве огулларыңыз бу бай- рамы эбедилик парз хөкмүндө белле- мелисиңиз. ²⁵Реббиң сизе вада берен юрдуна бараныңызда, сиз бу бай- рамчылыгы беллемелисиңиз. ²⁶Ча- галарыңыз сизден: „Бу байрам нә- мәни аңладар?“ дийип соранларын- да, ²⁷сиз олар: „Бу Реббе берилйән Песах гурбанлыгыдыр. Мүсүрде Реб мүсүрлилери өлдүрөндө, ысрайыл- ларың өйлериңиң үстүндө совлуп гечди, бизиң жанымызы аман гал- дырды“ дийип жогап бериң». Муңа

ысрайыллар башларыны эгип, сежде этдилер.

²⁸Соңра ысрайыллар барып, эдил Реббиң Муса билен Харуна буйру- шы ялы этдилер.

Соңкы бетбагтчылык: илкинжә эркек догланларың өлүми

²⁹Яры гиже Реб Мүсүриң эхли нов- бахар огулларыны өлдүрүп чыкды. Тагтда отуран фараоның новбахар оглундан башлап, зынданда отуран бендиниң новбахар оглуна ченли өл- дүрди, шейле-де, малларың хем эх- ли илкинжи гузланларыны өлдүр- ди. ³⁰Гиже фараоның өзи, онуң эхли эмелдарлары, гараз, тутуш мүсүрлилер ерлеринден турдулар. Мүсүрде улы да- ды-перят болды, чүнки оларың ара- сында өлүси болмадык екеже-де өй- ёкды. ³¹Фараон шол гижәниң өзүндө Муса билен Харуны чагырдып, ола- ра: «Барың, гидиң, мениң халкымың арасындан чыкың. Өзүңизем халкы- ңыз билен биле гидиң-де, өз айды- шыңыз ялы, Реббе ыбадат эдиң. ³²Өз сорайшыңыз ялы, малларыңыздыр доварларыңызы хем яныңыз билен алып гидиң. Маңа ак пата бериң!» дийди. ³³Мүсүрлилер өз юрдундан ысрайыллары чалт чыкармак үчин гыссаардылар. Себәби олар: «Бизиң хеммәмиз өлерис» дийишйәрдилер. ³⁴Шейлеликде, ысрайыллар петирлик хамырларыны кендириге долап, оны хамыр жамлара салып, эгинлеринде гөтерип гайтдылар. ³⁵Ысрайыллар эдил Мусаның өзлерине айдышы ялы этдилер. Олар мүсүрлилерден алтын- күмүшден ясалан шай-сеппер, шейле хем, гейим-гешимлер сорадылар. ³⁶Реб хем мүсүрлилере ысрайыллары сы- лар ялы эдипди. Олар ысрайылларың

соран затларыны бердилер. Шейдип, ысрайыллар мүсүрлилерин байлыгыны талап гайтдылар.

Ысрайыллар Мүсүрдөн чыкып гайдырлар

³⁷Шейлелик билен, ысрайыллар Рагмесесден Сукода тарап ёла дүшдүлөр. Олар аяллардан ве чагалардан башга алты йүз мүң төвереги пыяда эркек адамды. ³⁸Мүсүрлилерден хем бир топар мәреке, шейле хем, гаты көп мал-гара: сыгырлар ве доварлар ысрайыллара гошулып гайтды. ³⁹Ысрайыллар Мүсүрдөн алып гайдан хамырларындан петир көкелер биширдилер. Хамыр петирликди, себэби олар Мүсүрдөн гыссанмач ковлуп чыкарылыпдылар. Олар хатда өзлерине ёл үчин азык-овкат хем тайярлап етишмэндилер. ⁴⁰Ысрайыллар Мүсүрде дөрт йүз отуз йыл яшадылар. ⁴¹Дөрт йүз отузынжы йылың соңкы гүни, хут шол гүни, Реббиң халкы топар-топар болуп, Мүсүрдөн чыкды. ⁴²Бу гиже Реббиң ысрайыллара назар салып, олары Мүсүрдөн алып чыкан гижесидир. Шонуң үчин хем хут шу гиже эхли ысрайылларың ве оларың несиллериниң дик отурып, муны Реббе багыш эдйән гижесидир.

Песах байрамының дүзгүнлери

⁴³Соңра Реб Муса билен Харуна шейле дийди: «Песахың дүзгүнлери шудур: Еке гелмишек-де гурбанлыктан иймели дөлдир. ⁴⁴Эмма пула сатын алан гулуңыз сүннет эдиленден соң ондан ийип билер. ⁴⁵Екеже гелмишек я-да гүнлүкчи ондан иймели дөлдир. ⁴⁶Оны бир жайда отурып ийиң. Ондан бирже бөлек эти хем өйден даша чыкармалы дөлсиңиз.

Шейле хем, жанлының екеже сүнкиде дөвүлмесин. ⁴⁷Эхли ысрайыл халкы бу байрамы беллемелидир. ⁴⁸Эгер бир гелмишек гелип, сизиң араңызда орнашып, Реббиң Песахыны беллемек ислесе, онда, гой, онуң хожалыгын-дакы эхли эркеклер сүннет эдилсин. Шундан соң ол сизе гошулып, муны белләп билер ве ол сизиң өз ерли халкыңызга дегишли адам хасап эдилер. Эмма сүннет эдилмедик хич бир адам ондан иймек болмаз. ⁴⁹Ерли адам үчин хем, араңызда яшаян хер бир гелмишек үчин хем еке-тэк бир канун болмалыдыр». ⁵⁰Ысрайылларың хеммеси эхли зады эдил Реббиң Муса билен Харуна буйрушы ялы этдилер. ⁵¹Хут шол гүн Реб ысрайыллары топар-топар эдип, Мүсүрдөн чыкарды.

13-нжи бап

¹⁻²Соңра Реб Муса: «Илкинжи доглан эхли эркек гөбеклилери Маңа багыш эдиң. Ысрайылларың гөвресинден илкинжи дүңйә инен хер бир огул, шейле хем, оларың малларының хем илкинжи эркек гузланы Мениңкидир» дийди.

Петир байрамы

³Муса халка шейле дийди: «Бу гүни ятда саклаң, чүнки сиз бу гүнгүл болуп яшан юрдуңыз Мүсүрдөн чыкдыңыз. Ол ерден Реб сизи Озүниң бейик гүйжи билен алып чыкды. Хамырмаялы чөрек ийилмели дөлдир. ⁴Бу гүн сиз Мүсүрдөн Абып айында чыкярсыңыз. ⁵Реб сизиң ата-бабаларыңызга сөз берен сүйт ве бал акян мес топраклы юрт болан кенганларың, хетлериң, аморларың, хивилериң ве ябусларың юрдуна гетирен вагты хем сиз шу айда бу

байрамы белләрсиниз. ⁶Сиз еди гүн-лөп петир иймелисиңиз ве единжи гүни сиз Реббиз шанына той эдерсиңиз. ⁷Шол еди гүнүң довамында дине петир ийиң. Сизиң яшаян әхли ерлериңизде екеже-де хамырмаялы биширилен чөрөк болмасын. ⁸Едиленжи гүн болса оглуңа: „Мен булары Мүсүрдөн чыкканында Реббиз маңа эденлериниң хатырасы үчин шейле эдйәрин“ дийип гүррүң бер. ⁹Гой, бу байрам элиңизе багланан ялы я-да маңлайыңыза даңлан ялы бир ятлама аламаты болсун. Бу болса Реббиз канунының элмыдама дилиңизде болмагыны ятлар, чүнки Реб сизи гудратлы голы билен Мүсүрдөн алып чыкды. ¹⁰Шонуң үчин хем сиз хер йыл шол бир белли вагт-да бу кануны ерине етирмелисиңиз».

Илкинжи доглан эркеклер хакында

¹¹«Реб сизе ве ата-бабаларыңыза сөз берши ялы, сизи кенганларың ерине гетирип, оны сизе беренде, ¹²сиз илкинжи доглан хер бир эркек гөбеклини Реббиз хузурына гетирмелисиңиз. Малларыңызың әхли илкинжи эркек догланлары Реббизкидир. ¹³Хер бир эшегиңизиң күррелән күрресини гүзыңыз билен чалшып, ызына сатын алың. Эгер ызына сатын алмасаңыз, онда онуң бойнуны омруң. Чагаларыңызың арасында хер бир новбахар оглуңызы ызына сатын алың. ¹⁴Хер хачан оглуң сенден мунуң нәмәни аңладяндыгыны соранда, она шейле дий: „Реб Өз гудратлы голы билен бизи гул болуп яшан юрдумыз Мүсүрдөн алып чыкды. ¹⁵Фараон доңйүреклик эдип, бизи гойбермекден йүз өврени үчин, Реб Мүсүриң әхли илкинжи доглан ынсан огулларыңдан башлап, тә малларың илкинжи догран эркек

жынслыларына ченли өлдүрип чыкды. Шонуң үчин хем илкинжи доглан әхли эркек жынслылары Реббе гурбан эдйәрин, йөне новбахар оглумы ызына сатын алып билиәрин“.

¹⁶Реб бизи Өз гудратлы гүйжи билен Мүсүрдөн алып чыкандыгы үчин, бу байрам элиңизе багланан ялы я-да маңлайыңыза даңлан ялы бир белги болсун».

Реб ысрайыллара ёл гөркезийәр

¹⁷Фараон халкы гойберенде, Худай олары пилиштлилериң үстүнден гечйән якын ёл билен алып гитмеди. Чүнки Худай бу халк ёлда урша дучар болайса, пушман эдип, ызына Мүсүре доланар өйтди. ¹⁸Шейдип, Худай ысрайыллары Гызыл деңзе гидйән чөллүкден алып гитди. Ысрайыллар Мүсүрдөн урша тайяр болуп, яраглы чыкыпдылар. ¹⁹Муса Юсубың сүңклерини өзи билен алды, себәби Юсуп ысрайыллара: «Худай сизе назар салар, шонда сиз бу ерден мениң сүңклерими хем өз яныңыз билен алып гидиң» дийип, олар ант ичирипди. ²⁰Ысрайыллар Сукотдан чыкып, чөлүң четиндәки Этамда дүшледилер. ²¹Реб оларың өңүнден ёл гөркезип, гүндизине булут сүтүни болуп, гижесине болса от сүтүни болуп, оларың ёлларыны ягтылдыарды. Шонда олар гүндиз хем, гиже хем ёл йөрәп билиәрдилер. ²²Гүндизине булут сүтүни, гижесине болса от сүтүни халкың өңүнден асла узаклашмаярды.

14-нжи бап

Ысрайылларың Гызыл деңизден гечиши

¹⁻²Ине, шонда Реб Муса: «Ысрайыллара айт, гой, олар ызына өврүлип,

деңзиңгырасындакы Багалсепона голай ерде, Мигдол билен деңзиң арасындакы Пихахыротда дүшлесинлер.

³Фараон: „Ысрайыллар чөлде азышып йөрөндирлер“ дийип пикир эдер.

⁴Мен фараоны доңйүрек эдерин, ол ысрайылларың ызындан ковалап гайдар. Фараоның ве онуң гошунуны еңип газанжак еңшим Мана шөхрат гетирер. Шонда мүсүрлилер Мениң Ребдигими билерлер» дийди. Ысрайыллар өзлерине айдылышы ялы этдилер.

⁵Мүсүр патышасына ысрайылларың гачандыклары барада айданларында, ол ве онуң эмелдарлары ысрайыллар хакдакы пикирлерини үйтгетдилер. Олар: «Ысрайыллары өзүмизе гул болмакдан бошадып, бу бизиң нәме этдигимиз болды?» дийишдилер. ⁶Шейлеликде, фараон сөвеш арабасына атланып, гошунуны хем өз яны билен алып уграды. ⁷Ол алты йүз саны иң сайлама сөвеш арабаларыны ве Мүсүриң әхли бейлеки сөвеш арабаларыны алды. Оларың херсиниң өз онбашысы барды. ⁸Реб Мүсүр шасы фараоны доңйүрек этди. Ол Реббиң горагы астында гайдан ысрайылларың ызындан ковалап гайтды. ⁹Фараоның әхли сөвеш арабалары, оларың үстүндәки эсгерлери билен бирликде тутуш паяда гошун болуп, мүсүрлилер оларың ызындан ковдулар. Олар деңзиң кенарында, Багалсепоның голайындакы Пихахыротда дүшлөн ысрайылларың ызындан ковуп, олар голай гелдилер.

¹⁰Фараон олар якын геленде, ине, бирденкә өз ызларындан мүсүрлилериң ковуп гелйәндиклерине ысрайылларың гөзи дүшди. Олар гаты

горкдулар ве Реббе перят этдилер.

¹¹Ысрайыллар Муса: «Мүсүрде нәме габыр ёкмуды? Сен бизиң чөлде өлмегимиз үчин алып гайтдыңмы? Бизи Мүсүрдөн чыкарып, бу нәме этдигиң болды? ¹²Биз саңа Мүсүрде: „Бизи өз гүнүмизе гой, биз мүсүрлилере хызмат эдиберели“ дийип айтманмыдык? Биз чөлде өленимизден, мүсүрлилериң гулы болуп йөрөн болсак, мұң пай говы боларды» дийдилер. ¹³Муса ысрайыллара: «Горкмаң! Берк дуруң ве Реббиң бу гүн сизиң үчин амала ашыржак гутулышыны гөрүң. Чүнки сиз бу гүнки гөрйән мүсүрлилериңизи гайдып хич хачан гөрмерсиңиз. ¹⁴Сизиң үчин Реб сөвешер. Сиз дине бу ерде болсаңыз боляр» дийди.

¹⁵Реб Муса: «Нәме үчин сен Мана перят эдйәрсин? Ысрайыллара айт, гой, олар өңе тарап гитсинлер. ¹⁶Сен элиндәки хасаңы узат-да, деңзиң сувуна ур. Деңзиң сувы икә бөлүнер ве ысрайыллар шол гуры ер билен йөрәп, деңизден гечерлер. ¹⁷Мен мүсүрлилери доңйүрек эдерин, шейдип, олар сизиң ызыңыздан ковуп гайдарлар. Фараоның, онуң бүтин гошунуның, сөвеш арабаларының ве сөвеш арабалы эсгерлериниң үсти билен Мен шөхрат газанарын. ¹⁸Мен фараоның, онуң сөвеш арабаларының ве сөвеш арабалы эсгерлериниң үстүндөн шөхрат газананымда, мүсүрлилер Мениң Ребдигими билерлер» дийди.

¹⁹Шундан соң, Ысрайыл гошунуның өңүндөн йөрөйән Худайың перишдеси оларың ызына гечди. Оларың өңүндөн сүйшүп барян булут сүтүни хем оларың арка тарапына гечип, ²⁰Мүсүр гошуну билен Ысрайыл гошунуның арасына гелип

дурды. Булут гиже ысрайыллар тарапыны ягты, мүсүрлилер тарапыны болса гараңкы этди. Шейдип, бүтин гиже булар бири-бириниң голаына барып билмедилер.

²¹Соңра Муса элиндэки хасасыны деңзе етирди. Реб болса шол бүтин гиже гүйчли гүндогар ели билен деңзиң сувуны ковды. Деңиз гуры ере өврүлип, сув икэ бөлүнди. ²²Ысрайыллар хем деңзиң ортасындакы шол гуры ер билен гечдилер, сув саг тарапдан ве чеп тарапдан оlara дивар болуп дурды. ²³Мүсүрлилер олары ызарлап гелйәрдилер, фараоның әхли атлары, онуң сөвеш арабалары ве сөвеш арабалы эсгерлери оларың ызындан ковуп, деңзиң ортасына гирдилер. ²⁴Даң атмаздан өң Реб от ве булут сүтүниниң ичинден ашак, Мүсүр гошунына тарап серетди ве олары алжыраңны ягдая салды. ²⁵Реп оларың сөвеш арабаларының тигирлерини батга батырды, шонуң үчин хем, оlara арабаларыны сүрмек гаты кын дүшди. Шонда мүсүрлилер: «Йөрүң, ысрайыллардан гачалын, чүнки Мүсүриң гаршысына олар үчин Реб сөвешйәр» дийдилер.

²⁶Соңра Реб Муса: «Элиңи деңзе тарап узат, гой, сув мүсүрлилерин, оларың сөвеш арабаларының ве сөвеш арабалы эсгерлериниң үстүндөн басып, ызына өврүлсин» дийди. ²⁷Шейдип, Муса элини деңзе тарап узатды велин, даңдан деңзиң сувы өңки акымына өврүлди. Мүсүрлилер ондан гачып чыкмага дыржашдылар, эмма Реб мүсүрлилери деңзиң ортасына элтип ташлады. ²⁸Сув ызына долуп, ысрайылларың ызындан деңзе гирен сөвеш арабаларың, сөвеш арабалы эсгерлериң, фараоның тутуш гошунының үстүни басып өртди. Оларың

екежеси хем дири галмады. ²⁹Эмма ысрайыллар деңизден гуры ер билен гечдилер, сув оlara саг ве чеп тарапдан дивар болуп дурды.

³⁰Шейлеликте, Реб шол гүн ысрайыллары мүсүрлилерин элинден халас этди. Ысрайыллар деңзиң кенарында өлүп ятан мүсүрлилери гөрдүлөр. ³¹Репбиң мүсүрлилере гаршы гөркезен бейик гудратыны гөрүп, ысрайыллар Репден горкдулар. Олар Репбе ве онуң гулы Муса иман этдилер.

15-нжи бап

Мусаның айдымы

¹Соңра Муса билен ысрайыллар Репбе багышлап, шу нагманы айтдылар:

«Мен Репбе нагма айдарын.

Ол шөхратлы еңиш газанды.

Аты чапыксувары билен деңзе гапгарды.

²Реп мениң гүйжүм хем айдымым.

Ол мениң Халасгәрим болды.

Ол мениң Худайым, Оны алкышларын.

Ол атамың Худайы, Оны бейгелдерин.

³Реп эсгердир.

Онуң ады Репдир.

⁴Фараоның сөвеш арабаларыны әхли гошуны билен деңзе зыңды.

Сайлама уршужылары-да

Гызыл деңизде гарк болды.

⁵Олары толкунлар гаплап, даш кимин чуң дүйбе чөкдүлөр.

- ⁶ Я Реб, Сениң саг голун
гүйч-гудратда шөхратлыдыр.
Я Реб, Сениң саг голун
душманы мынжырадыр.
- ⁷ Өзүңе гаршы чыканлары
бейик еңшиң билен чөкерйәң.
Алавлы газабыңы индерип,
олары саман дек якяң.
- ⁸ Хайбатлы демиңден,
сув дик ёкары галды.
Толкунлар дивар ялы болуп,
чуң деңзиң дүйби даш дек
гатады.
- ⁹ Душман дийди:
„Коваларын, ызларыңдан
етерин.
Олжасыны бөлүп,
тешнелигими гандырарын.
Гылыжымы ялаңачлап, олары
ёк эдерин“.
- ¹⁰ Үфлән өтгүр демиңден,
деңиз олары гаплады.
Олар гуршун кимин
әпет сува чөкдүлөр.
- ¹¹ Эй, Реббим, худайларың
арасында хей-де Сең ялысы
бармыдыр?
Ким мукаддесликде Сениң
ялы бейик!
Гең гудратларыңдан горкуп,
халк Сени шөхратлар.
- ¹² Саг голуңы узаданыңда,
олары ер ювутды.
- ¹³ Садык сөйгиң билен
азат эден халкыңа баш
болдуң.
- Бейик гүйжүн билен олар
Мукаддес меканыңа ёл
гөркездиң.
- ¹⁴ Миллетлер эшиденде
сандырашярлар.
Пилиштлилерин йүреги
ярылара гелйәр.
- ¹⁵ Эдомың беглерини горкы басяр.
Мовабың сердарларыны
ысытма тутяр.
Кенганың илаты довла
дүшйәр.
- ¹⁶ Сениң голуң гудратыңдан,
оларың үстүне ховп ве горкы
инйәр.
Өз азат эден халкың гечип
болянча,
олар даш кимин доңярлар.
- ¹⁷ Сен халкыңы гетирип,
Өз дагыңда отурдарсың.
Я Реб, бу ери Өз өйүң үчин
сайларсың.
Я Реб, мукаддес өйи Өзүң
бина эдерсиң.
- ¹⁸ Реб хемишелик ве бакы хөкүм
сүрер».
- ¹⁹ Фараоның атлары, сөвеш арабала-
ры ве сөвеш арабалы эсерлери билен
деңзе гиренде, Реб деңзиң сувуны
ызына гайтарып, оларың үстүңден
индерди. Эмма ысрайыллар деңзиң
ортасыңдан гуры ер билен гечдилер.
- ²⁰ Соңра Харуның аял доганы Меръем
пыгамбер элине депрегини алды.
Хемме аяллар хем депреклерини ча-
лып, танс эдип, онуң ызына дүшдүлөр.
- ²¹ Меръем олар шу айдымы айтды:
«Реббе нагма айдың.
Ол шөхратлы еңиш газанды.

Аты чапыксувары билен деңзе гапгарды».

Ажы сув

²²Шундан соң Муса ысрайыллара баш болуп, олары Гызыл деңизден алып, Шур чөлүнө гайтды. Чөлде олар үч гүн йөрөдилер, эмма сув тапмадылар. ²³Мара геленлеринде, олар Мараның сувундан ичип билмедилер. Себэби ол ажыды. Шол себэпли оны Мара^а дийип атландырдылар. ²⁴Адамлар Муса: «Биз инди нэме ичели?» дийшип хүнүрдешдилер. ²⁵Муса Реббе перят этди. Реб оңа агач бөлегини гөркезди. Ол оны сува ташлады велин, сув сүйжи сува өврүлди. Шол ерде Реб олар үчин парзлар ве хөкүмлер берип, олары сынады. ²⁶Реб шейле дийди: «Эгер-де сиз Худайыңыз Реббин сөзүнө дыкгат билен гулак гоюп, Онуң назарында догры хасап эдйөн ишлерини этсеңиз, Онуң буйрукларына боюн болуп, буйран эхли парзларыны ерине етирсеңиз, онда Мен мүсүрлилерин башындан индерен апатларымың хич бирини сизиң башыңызга салмарын. Чүнки Мен сизе шыпа берйән Ребдирин».

²⁷Соңра олар Эйлиме гелдилер. Ол ерде он ики саны сувлы чешме ве етмиш саны палма агажы барды. Олар сувуң башында дүшледилер.

16-нжы бап

Манна ве беденелер

¹Эхли ысрайыл халкы Эйлимден чыкып гайтды. Мүсүрден чыканларындан соң, олар икинжи айың он бәши гүни Эйлим билен Синайың аралыгында ерлешйән Син чөлүнө

гелдилер. ²Чөлде эхли ысрайыл халкы Муса ве Харуна игенмәге башлады.

³Олар шейле дийдилер: «Биз Реббин элинден Мүсүрде өлен болсак говы боларды. Биз ол ерде этли газанлар атарып, дойянчак нахар иердик. Сиз болса бу тутуш жемагаты ачылыкдан өлдүрмөк үчин чөле гетирипсиңиз».

⁴Реб Муса: «Ине, Мен сизе гөкден чөрөк ягдыржак. Адамлар хер гүн гүнделик пайыны йыгнамага чыкарлар. Мен олары шейле сынап, Мениң кануным боюнча йөрөжегини я йөрөмежегини билерин. ⁵Алтынжы гүн олар гүнделик йыгнап пайы билен деңешдиренде ики эссе көп йыгнап, ики гүнлүгини тайярлап гойсунлар» дийди. ⁶Шейлеликде, Муса билен Харун эхли ысрайыллара йүзленип: «Агшам сиз өзүңизи Мүсүрден алып чыканың Ребдигини билерсиңиз. ⁷Ирден болса сиз Реббин шөхратыны гөрөрсиниз, себэби Реб сизиң Өзүне гаршы эдйөн зейренчлериңизи эшитди. Бизден налар ялы, биз ким болупдырыс?» дийдилер. ⁸Муса енде: «Реб сизе агшамына иймәге эт, эртирине болса дойянчаңыз чөрөк берер. Себэби Реб сизиң Оңа гаршы эдйөн шикаятларыңыз эшитди. Биз ким? Сизиң игенчлериңиз бизе дәлде, Реббе гаршыдыр» дийди.

⁹Муса Харуна: «Бүтин ысрайыл халкына айт: „Инди олар Реббин хузурына гелсинлер, чүнки Реб оларың наласыны эшитди“» дийди. ¹⁰Харун тутуш ысрайыл халкына йүзленип геллән бадына, олар чөлде булудың ичинде пейда болан Реббин шөхратыны гөрдүлөр. ¹¹Реб Муса шейле дийди: ¹²«Мен ысрайылларың налышыны

^а 15:23 *Мара* – бу сөз *ажы* диймеги аңладар.

эшитдим. Олара айт: агшамына эт иерсиңиз, эртирине болса чөрокдөн доярсыңыз. Шонда сиз Худайыңыз Реббин Мендигими билерсиңиз».

¹³Агшам беденелер учуп гелип, дүшөлгәни бүредилер. Ир эртир болса, дүшөлгәниң төверегине чыг дүшди. ¹⁴Чыг совланда, чөлүң йүзүндө гырава меңзеш майда инче патрак ялы зат галды. ¹⁵Ысрайыллар муны гөрөндө, бири-бирлеринден: «Бу нәме?» дийшип сорадылар. Чүнки олар мунуң нәмедигини билмейәрдилер. Муса олара: «Бу сизе Реббин иймәге берен чөреги. ¹⁶Реббин буйругы шудур: хер бириңиз ондан өз ийип билжегинизи йыгнаң. Дүшөлгәңиздәки адам санына гөрә, хер жан башына бир омер^а йыгып аларсыңыз» дийди. ¹⁷Ысрайыллар шейле хем этдилер. Оларың кәбири көпрәк, кәбири азрак йыгнады. ¹⁸Эмма бир омер өлчеге билен өлчәнлеринде, көп йыгнаныңкыдан артмады, аз йыгнаныңкы-да кем чыкмады. Хер ким өз ийип билжегини йыгнан экен. ¹⁹Муса олара: «Екеже адам хем ондан эртире хич зат галдырмалы дәлдир» дийди. ²⁰Эмма олар Муса гулак асмадылар. Йыгнанларыннан биразрагы эртире галды. Ол болса гуртлап порсапдыр. Мусаның олара гаты гахары гелди. ²¹Хер гүн эртирине хер ким бу берилйән чөрокдөн өз ийип билжегини йыгнады. Гүн гызып, ыссы дүшенде, ол эреди.

²²Алтынжы гүни олар адам башына ики эседен, ягны ики омер мөчберинде йыгнадылар. Халкың әхли ёлбашчылары гелип, муны Муса

айданларында, ²³Муса шейле дийди: «Реббин буйругы шудур: эртир дынч алыш гүни, бу Реббе багыш әдилен мукаддес Сабат гүнүдир. Биширжек затларыңызы биширип, гайнатжак затларыңызы гайнадың. Артан затларыңызың хеммесини эртир данда на алып гоюң». ²⁴Шейлеликте, олар Мусаның буйругы боюнча эртире ченли ондан алып гойдулар. Ол не порсады, не-де гуртлады. ²⁵Муса: «Муны шу гүн ийиң, чүнки бу гүн Реб үчин Сабат гүнүдир. Бу гүн сиз олары мейдандан тапмарсыңыз. ²⁶Алты гүнлөп сиз ондан йыгнарсыңыз, эмма единжи гүн болан Сабат гүни мейданда ондан хич зат тапмарсыңыз» дийди.

²⁷Единжи гүн бирнөче адам ондан йыгнамага чыкды, эмма хич зат тапмадылар. ²⁸Реб Муса: «Сиз хачана ченли Мениң табшырыкларымы ве канунларымы ерине етирмекден боюн товлажаксыңыз? ²⁹Середин! Мен сизе Сабат гүнүни бердим. Шонуң үчин хем алтынжы гүн Мен сизе чөреги ики гүнлүк әдип берйәрин. Единжи гүн хер ким өз еринде галсын, хич ким дашары чыкмасын» дийди. ³⁰Шейдип, адамлар единжи гүн дынч алдылар.

³¹Ысрайыллар ол чөрегин адына манна^б дийип ат гойдулар. Ол кинзаның тохумына меңзеш ак ве кичи болуп, тагамы бал гошулып биширилен челпек ялыды. ³²Муса: «Реббин буйругы шейле: „Гелжекки несиллер үчин бир омер мөчберде манна саклан, шонда олар Мүсүрдөн алып

^а 16:16 *Омер* – бу еврейлерин агырлык өлчегидир. Бир омер такм. 2 кг дендир.

^б 16:31 Еврейче *манна* ве *бу нәме?* диен сөзлерин айдылышы меңзешдир. Серет: Мср 16:15.

чыканымдан соңра, чөлде сизи нэхили чөрөк билен баканымы гөрөрлөр⁶» дийди. ³³Муса Харуна: «Бир голча алып, онун ичине бир омер маннаны сал. Гелжекки несиллер үчин саклар ялы, оны Реббич хузурында гой» дийди. ³⁴Реббич Муса буйрушы ялы, Харун оны сакламак үчин, Эхт сандыгының өңүнде гойды. ³⁵Ысрайылларың орнашан юрды болан Кенган топрагына барып етйәнчелер, олар кырк йыллап манна ийдилер. ³⁶(Бир омер батманың ондан бири боляр.)

17-нчи бап

Гаядан чыкан сув

¹Эхли ысрайыл халкы Син чөлүндөн гөчүп гайтды. Реббич буйругу боюнча олар ондан-оңа гөчүп-гонуп, ахыры Репидимде дүшледилер, эмма ол ерде адамлар үчин ичмөге сув ёкды. ²Олар Муса билен давалашып, ондан ичер ялы сув талап этдилер. Муса олар: «Нәме үчин сиз мениң билен давалашарсыңыз? Нәме үчин сиз Ребби сынаарсыңыз?» дийди. ³Эмма халк гаты сувсапды. Олар Муса игенип, оңа шейле дийдилер: «Нәме үчин сен бизи Мүсүрдөн алып гайтдың? Бизи, чагаларымызы ве мал-гараларымызы сувсузлыкдан өлдүрмөк үчин гетирдинми?» ⁴Шейлеликте, Муса Реббе дады-перят эдип: «Мен бу халкы нәме эдейин? Олар мени дашлап өлдүрмөге гайяр ахырын» дийди. ⁵Реб Муса: «Ысрайыллардан бирнөчө яшулуны яныңа алып, халкың өңүндөн йөре. Нил

дерясына уран хасаңы хем элине алып гит. ⁶Мен Хорепдәки^а гаяда сениң өңүнде дурарын. Гаяны ур, ондан сув чыкар. Шейдип, адамлар сув ичип билерлер» дийди. Муса ысрайыл яшулуларының арасында шейле этди. ⁷Ысрайыллар: «Реб бизиң арамыздамы я-да ёк?» дийип давалашып, Ребби сынадылар. Шол себәпли Муса ол ери Маса^б ве Мериба^в дийип атландырды.

Ысрайыл халкы амалеклери еңйәр

⁸Соңра амалеклер гелип, Репидимде ысрайыллар билен сөвешди. ⁹Муса Ешува: «Бизиң үчин адамлар сайла ве гит-де амалеклер билен уруш. Эртир мен элиме Худайың хасасыны алып, депәниң үстүнде дурарын» дийди. ¹⁰Ешува Мусаның айдышы ялы, амалеклер билен сөвешди. Муса, Харун ве Хур болса депәниң үстүне чыкдылар. ¹¹Муса элини гөтерип дуранда, ысрайыллар еңйәрди, элини ашак гойберенде болса, амалеклер еңйәрди. ¹²Мусаның эллериниң ысгыны гачды. Шонда олар оны отурдар ялы даш гетирип гоюп, Мусаны онун үстүнде отуртдылар. Харун билен Хур онун эллерини ёкары галдырып, херси бир яндан тутуп дурды. Олар тә Гүн яшянча, онун эллерини гөтерип дурдулар. ¹³Ешува амалеклери ве оларың гошуныны гылычдан гечирип, гыран-жыран этди.

¹⁴Реб Муса: «Бу еңши ятдан чыкармазлары ялы китаба яз ве Ешува хем эшитдирип айт, Мен амалеклериң тохум-тижини ер йүзүндөн сүпүрип

^а 17:6 *Хореп* – бу Синай дагының бейлеки ады.

^б 17:7 *Маса* – бу сөз *сынаг* диймеги аңладяр.

^в 17:7 *Мериба* – бу сөз *дава* диймеги аңладяр.

ташлажакдырын» дийди. ¹⁵Муса гурбанлык сыпасыны ясады ве оңа: «Реб мениң тугумдыр!» дийип ат берди. ¹⁶Ол: «Элим Реббиң тугунда! Реб амалеклериң гаршысына несиллер бойы сөвешер» дийди.

18-нжи бап

Йитро Мусаның янына гелйэр

¹Худайың Муса үчин ве ысрайыллар үчин эден эхли ишлери барадакы ве Реббиң олары Мүсүрден нэхили чыкарандыгы барадакы хабар Мусаның гайынатасы, Мидян руханысы Йитро барып етди. ²Ине, Муса аялы Сыпораны ве ики оглуны ызына Мидяна гойберенсоң, олары Мусаның гайынатасы Йитро сакляярды. ³Онуң бир оглуның ады Гершом ^a (Ол оны: «Мен бир ят юртда гелмишек болдум» дийип дакыпды), ⁴бейлеки оглуның ады Элигезерди ^b (Онуң адыны болса: «Атамың Худайы маңа ярдам берди, Ол мени фараоның гылыжындан гутарды» дийип, шейле дакыпды). ⁵Мусаның гайынатасы Йитро онуң аялы ве ики оглы билен Мусаның янына чөле, онуң дүшлән дагына, Худайың дагына гелди. ⁶Кимдир бири Муса: «Гайынатаң Йитро аялыңы ве ики оглуңы алып, сениң яныңа гелйэр» дийип хабар берди. ⁷Муса гайынатасыны гаршы алмага чыкды ве дызына чөкүп тагзым этди ве оны огшады. Олар бири-бири билен саглык-аманлык сорашанларындан соң, чадырың ичине гирдилер. ⁸Муса Реббиң ысрайыллар үчин фараона ве мүсүрлилере эден эхли ишлери

барада, оларың ёлда дучар болан кынчылыклары, Реббиң олары азат эдиши барада гайынатасына экэн-екэн гүррүң берди. ⁹Йитро Реббиң ысрайыллара эден эхли ягшы ишлери үчин ве олары мүсүрлилериң элинден азат эденлиги үчин гаты бегенди.

¹⁰Йитро: «Сизи мүсүрлилериң ве фараоның элинден азат эден Реббе алкыш болсун! ¹¹Инди мен Реббиң бейлеки эхли худайлардан бейикдигини билйэрин, себэби Ол ысрайыллары текепбирлик билен эййэн мүсүрлилериң элинден халас этди» дийди. ¹²Мусаның гайынатасы Йитро Худая якма гурбанлыгыны ве бейлеки садакалары берди. Харун эхли ысрайыл яшулулары билен бирликде Мусаның гайынатасы билен Худайың хузурында нахар иймэге гелди.

Йитро маслахат берйэр

(Канун таглыматы 1:9-18)

¹³Эртеси гүн Муса адамлара казылык этмэге чыкды. Адамлар эртирден агшама ченли Мусаның төверегинде дурдулар. ¹⁴Мусаның гайынатасы онуң адамлар билен эдйэн эхли ишлерини гөрөнде: «Адамлара эдйэн бу ишинң нэме болдугы? Нэме үчин шунча адамы еке өзүң кабул эдйэрсин, бүгин халк эртирден агшама ченли сениң төверегинде дур» дийди. ¹⁵Муса гайынатасына: «Мунуң себэби адамлар Худайың ислегини билмек үчин, мениң яныма гелйэрлер. ¹⁶Оларың давасы болса, маңа гелйэрлер. Мен хем ики давагэриң арасындакы даваны чөзүп берйэрин ве Худайың парзларыны, Онуң канунларыны

^a 18:3 Еврейче *Гершом* ве *гелмишек* сөзлениң айдылышы меңзешдир.

^b 18:4 *Элигезер* – еврейче бу ат *Худайым мениң Медеткэрим* диймеги аңладар.

олара аян эдйэрин» дийди. ¹⁷Мусаның гайынатасы оңа шейле дийди: «Сениң эдйэн бу ишин говы дэл. ¹⁸Сен өзүңи хем, адамлары хем көсөп, гынап йөрсүң. Бу иш сениң үчин гаты агыр. Сениң еке өзүң муны ерине етирип билмерсиң. ¹⁹Инди мениң сөзүмө гулак гой. Мен саңа маслахат бержек. Худай саңа яр болсун! Сен Худайың өнүндө халкың векили болуп, оларың ягдайларыны Худая етир. ²⁰Сен олара Худайың парзларыны ве таглыматларыны өврет. Олара хайсы ёлдан йөремелидигини ве нәме иш этмелидигини гөркез. ²¹Мундан башга-да, әхли адамларың ичинден башаржаңларыны, ягны Худайдан горкян, догручыл ве параны йигренйән адамлары сайла. Олары мүн адамың, йүз адамың, элли адамың ве он адамың үстүндө баштутан гой. ²²Гой, хемише олар адамлара казылык этсинлер. Улы давалары саңа айтсынлар, эмма кичи давалары өзлери чөзсүнлер. Шонда сениң үчин ансадрак болуп, агыр йүкүң еңләр. ²³Худайың буйрушы ялы, шейле этсең, онда сен бу ишин хөтдесинден гелерсиң. Бу адамларың әхлиси хем өйлөрине канагатланып гайдарлар».

²⁴Шейлеликде, Муса гайынатасының сөзүне гулак гойды. Онун айдан әхли затларыны ерине етирди. ²⁵Муса әхли ысрайылларың ичинден башаржаң адамлары сайлап, олары халка мүнбашы, йүзбашы, эллибашы ве онбашы эдип белледи. ²⁶Олар халка хемме вагт казылык этдилер. Олар чөзмеси кын давалары Муса гетирдилер, эмма кичи давалары өзлери чөздүлөр. ²⁷Соңра Муса гайынатасыны угратды. Йитро ызына, өз юрдуна гайтды.

19-нжы бап

Ысрайыллар Синая гелйәрлер

¹⁻²Ысрайыллар Мүсүрдөн чыканларындан соң, эдил үчүнжи айың биринжи гүни Синай чөлүне гелдилер. Олар Репидимден гөчүп, Синай чөлүндө дүшлөп, дагың этегинде ерлешдилер. ³Муса Худай билен душумак үчин дага чыкды. Дагың депесинден Реб оны чагырып, шейле дийди: «Ысрайыллара, ягны Якубың неслине шуны айт: ⁴„Мүсүрлилер нәме эдендигими сиз гөрдүңиз, бүргүдиң өз чагасыны ганатында гөтерип гелши ялы, Мен хем сизи яныма шейдип алып гелдим. ⁵Шонуң үчин хем инди сиз Мениң сөзүмө боюн болуп, Мениң әхтими сакласаңыз, әхли халкларың арасында сиз Мениң Өз сайлан халкым боларсыңыз, чүнки тутуш земин Мениңкидир. ⁶Сиз Мениң үчин руханылар болуп хызмат эдйән, Маңа багыш эдилен мукаддес миллет боларсыңыз“. Ине, сениң ысрайыллара айтмалы сөзлериң шудур».

⁷Шейлеликде, Муса гелип, ысрайылларың яшулуларыны чагырды ве Ребниң буйран сөзлериңиң хеммесини олара аян этди. ⁸Әхли адамлар бирликде: «Биз Ребниң айданларының барысыны ерине етирерис» дийип жогап бердилер. Муса хем халкың жогабыны Реббе етирди. ⁹Реб Муса: «Ине, сениң билен геплешенимде, адамлар эшидер ялы ве олар саңа хемишелик ынанар ялы, Мен сениң яныңа гойы булутда гелерин» дийди.

Муса халкың сөзлериңи Реббе айданда, ¹⁰Реб Муса шейле дийди: «Адамларың янына бар, шу гүн ве эртир инлериңи тәмизлемеги буюр, гой, олар гейимлериңи-де ювсунлар.

¹¹Биригүн тайяр болсунлар. Себэби биригүн Мен эхли адамларын гөзүниң алнында ашак Синай дагына инжек. ¹²Сен адамлар үчин дагың төверегине арачэк белле ве олара айт, олар дага чыкмасынлар я-да онун арачэгине аяк басмасынлар. Кимде-ким дагы эллесе, ол өлөр. ¹³Оңа эл дегрилмезден дашланып өлөр я-да ок яй билен атылар. Исле хайван болсун, исле ынсан болсун, ол дири галмаз. Шахдан эдилен сурнайың овазы батлы чалнандан соң, олар дага чыкып билерлер». ¹⁴Шейдип, Муса дагдан ашак, адамларын янына дүшди ве олара инлерини тэмизлемеге буюрды. Олар гейимлерини хем ювдулар. ¹⁵Муса халка: «Биригүн тайяр болун, аялыңызга янашмаң» дийди.

¹⁶Биригүн ирден гөк гүрлөп, йылдырым чакды. Галың булут дагың үстүне гелди ве шейле бир батлы сесли сурнай чалынды. Дүшелгедэки эхли адамлар горкуп титрешдилер. ¹⁷Муса адамлары Худай билен душурмак үчин, дүшелгеден чыкарып гетирди. Олар дагың этегинде дурдулар. ¹⁸Реб ашак от ичинде дүшени үчин, Синай дагыны түссе гаплады. Түссе ожақдан чыкян ялыды ве тутуш даг гүйчли сарсярды. ¹⁹Сурнайың овазы гитдигисайы гүйчленйәрди. Муса гепледи, Худай оңа гөк гүррүлдили сес билен жогап берди. ²⁰Реб Синай дагының депесине иненде, Ол Мусаны дагың депесине чагырды. Муса ёкары чыкды. ²¹Реб Муса: «Ашак дүш-де, адамлара дуйдур. Олар Мени гөрмек үчин серхеде бозмасынлар, ёгсам, оларын көпүси хелэк болар. ²²Хатда Мениң якыныма гелжек руханылар хем инлерини тэмизлесинлер, ёгсам Мен оларын-да жезасыны берерин»

дийди. ²³Муса Реббе: «Адамлар Синай дагына чыкып билмезлер, чүнки бизе дагың дашына арачэк беллөп, оны мукаддеслемеге Сениң Өзүң табшырдын ахыры» дийди. ²⁴Реб оңа: «Ашак дүш-де, Харуны өзүң билен алып гел, йөне руханылар ве адамлар Мениң яныма чыкжак болуп, серхеде бозмасынлар, ёгсам, Мен ол адамлары хелэк эдерин» дийди. ²⁵Шейлеликде, Муса ашак дүшүп, адамлара эхли зады гүррүң берди.

20-нжи бап

Он табшырык

(Канун таглыматы 5:1-21)

¹Онсоң Худай эхли шу сөзлери дийди: ²«Сениң гул болуп яшан юрдун Мүсүрден алып чыкан Худайың Реб Мендирин. ³Сениң Менден башга худайларын болмасын.

⁴Өзүң үчин ёкарда гөкде, ашакда ерде я-да ерасты сувларда яшаян затларын хич бирине меңзеш шекилде бут ясама. ⁵Сен олара тагзым этме я-да олара гуллуқ этме, чүнки Мен Худайың Реб габанжаң Худайдырын. Мени йигренйән аталарын этмишиниң жезасыны оларын чагаларынын үчүнжи ве дөрдүнжи аркасына чекдирерин. ⁶Эмма ким Мени сөйүп, буйрукларымы ерине етирсе, онун муңлерче неслине садык сөйгими гөркезерин.

⁷Худайың Реббин адыны бош ере агзама, чүнки Реб Өз адыны бош ере агзан адамы жезасыз гоймаз.

⁸Мукаддес Сабат гүнүниң канунларыны ерине етир. ⁹Алты гүнде эхли ишлериңи эдерсиң. ¹⁰Эмма единжи гүн Худайың Реббе багышланан дынч гүндүдир. Бу гүн сениң өзүң,

огул-гызың, гул-гырнагың, мал-гараң, галаңызда яшаян гелмишек хижиси бир иш хем этмесин. ¹¹Чүнки Реб ери, гөги, деңзи ве олардакы эхли жанлы-жандарлары алты гүнде яратды, единжи гүн болса дынч алды. Шонун үчин хем Реб Сабат гүнүни айратын гүн хөкмүндө ялкады.

¹²Ата-энеңе хормат гой, шонда Худайың Реббиң өзүңе берен еринде өмрүң узак болар.

¹³Адам өлдүрмө.

¹⁴Зына этме.

¹⁵Огурлык этме.

¹⁶Бириниң гаршысына ялан шаятлык этме.

¹⁷Башга адамың ойүне, аялына, гулгырнагына я-да өкүзине, эшегине оңа дегишли затларың хич бирине гөз дикме». ¹⁸Эхли ысрайыллар гөк гүррүлдисини, йылдырым чакышыны ве сурнайың сесини эшидип, дагың болса, түсселейэндигини гөрүп, горкудан яна титрешдилер ве узакда дурдулар. ¹⁹Олар Муса: «Бизе сен гепле, биз эшидерис, йөне, гой, Худай бизе геплемесин, ёгсам, биз өлерис» дийдилер. ²⁰Муса адамлара: «Горкмаң, чүнки Худай сизи сынамак үчин ве Ондан горкуп, гүнэ этмезлигиңиз үчин гелди» дийди. ²¹Муса Худайың болян түм гараңкылыгына якынлашанда, адамлар узакда дурдулар.

Гурбанлык сыпасы

²²Реб Муса дийди: «Шуны ысрайыллара стир: „Мениң сизиң билен Гөкден геплешеними өзүңиз гөрдүңиз. ²³Өзүңиз үчин Менден башга алтынкүмүшден худайлар ясамаң. ²⁴Мениң үчин топракдан гурбанлык сыпасыны ясаң ве онуң үстүндө гоюңларыңызы,

өкүзлериңизи башбитин якма гурбанлыгы ве саламатлык гурбанлыгы эдип хөдүрлөң. Адым тутулып ятланылан хер бир ере гелип, Мен сизе ак патта берерин. ²⁵Эгер сиз Маңа гурбанлык сыпасыны дашдан яасаңыз, оны ёнулан дашлардан ясамаң, чүнки гурал улансаңыз, сиз оны харама чыкарарсыңыз. ²⁶Мениң гурбанлык сыпама басганчаклар билен чыкмаң, себэби ялаңач ериңизиң гөрүнмеги мүмкин“».

21-нжи бап

Еврей гуллары хакында

(Канун таглыматы 15:12-18)

¹«Шу хөкүмлери ысрайыллара етир: ²Сиз еврей гулуны сатын алсаңыз, ол сизе алты йыллап хызмат эдер, единжи йыл болса ол хич хили бергисиз азат адам болар. ³Эгер ол саллах болуп гелсе, саллахлыгына хем гидер. Эгер өйленен гул гелсе, онуң аялы-да өзи билен гидер. ⁴Эгер хожайыны гулуна аял алып берсе ве ондан огул-гыз догулса, онуң аялы, чагалары хожайына дегишли болуп галар-да, гулуң еке өзи гидер. ⁵⁻⁶Эмма гул: „Мен хожайынымы, аялымы ве чагаларымы сөййэрин. Мен азатлыга чыкжак дөл“ дийип жар этсе, хожайын оны Худайың хузурына гетирсин. Оны гапының янына я-да босага гетирип, темен билен гулагыны дешсин. Соң ол гул хожайынына өмүрбой хызмат эдер».

⁷«Бир адам өз гызыны гырнак эдип сатса, ол гырнак азатлыга гулуң чыкышы ялы чыкып билмез. ⁸Эгер гырнак өзүни сайлан хожайынының гөвнүндөн турмаса, гырнагың машгаласы оны ызына сатын

алып билер. Хожайының оны кесеки адама сатмага хақы ёкдур, себэби ол гырнагына адалатсыз гарапдыр. ⁹Эгер хожайын ол гырнагы оглуна гелинлик сайласа, ол оны өз гызы ялы гөрмелидир. ¹⁰Эгер хожайын өзүне башга аял эдинсе, ол биринжи аялыны хемишеки иймитинден, гейим-гежиминден я-да эр-аяллык хукугундан махрум этмели дәл-дир. ¹¹Эгер хожайын оңа шу үч зады этмесе, ол аял хич зат төлемезден, азатлыга чыкып билер».

Зорлук хакда

¹²«Ким адам уруп өлдүрсе, ол өлүмө хөкүм эдилсин. ¹³Эмма ол оны билкастлайын өлдүрмән, эйсем, бу Худай тарапын болса, онда ол адам Мениң беллежек ериме гачып гутулып билер. ¹⁴Эмма бир адам башга бирине хиле гурап, оны билкастлайын өлдүрсе, ол хатда Мениң гурбанлык сыпама гачан хем болса оны өлдүриң.

¹⁵Ким атасына-энесине эл галдырса, ол өлүмө хөкүм эдилсин.

¹⁶Ким адам огурлап сатса я-да огурланан адам онуң өйүнден тапылса, ол өлүмө хөкүм эдилсин.

¹⁷Атасына я-да энесине гарган адам өлүмө хөкүм эдилсин.

¹⁸⁻¹⁹Ики адам давалашып, бири бейлекисини даш билен я-да юмрук билен урса, ол хем өлмән галып, дүшекде ятса, соңра ол ене-де аяк үстүне галып, пишегиң көмеги билен ичери-дашары гирип-чыкып билсе, оны уран адам жезасыз галсын. Йөне ол онуң йитирен вагты үчин төлесин ве говы гутулянча оңа серетсин.

²⁰Ким гулуны я-да гырнагыны таяк билен урса, урлан хем онуң элинден өлсе, уран жезаландырылмалыдыр.

²¹Эмма ол гул я-да гырнак бирки гүн өлмән яшаса, хожайына жеза бермели дәл. Чүнки ол гул онуң хусусы эм-лөгидир.

²²Адамлар урушян махалы, гөврели аяла зепер етип, чагасы дүшсе, йөне башга хич хили зыян этмесе, оңа азар етирен адам ол аялың эриниң талап эден затларыны казыларың тассык-лан мөчберинде жериме төлемели. ²³Эгер оңа башга бир өмүр ховплы зыян етен болса, онда жан ерине жан алмак билен; ²⁴гөз орнуна гөз, диш орнуна диш, аяк орнуна аяк алмак билен; ²⁵янык ерине янык, яра ерине яра, гөк ерине гөк салмак билен жеза берилсин.

²⁶Хожайын гулуны я-да гырнагыны уруп, гөзүни көр этсе, гөзүниң өзезине оны азат этсин. ²⁷Эгер-де ким гулуны я-да гырнагыны уруп, дишини дөвсе, дөвлөн дишиң өзезине оны азат этсин».

Мал-гаралар хакда

²⁸«Эгер бир өкүз бир эркек адамы я-да аялы сүсүп өлдүрсе, онда ол өкүз дашланып өлдүрилсин. Онуң эти хем ийилмесин. Өкүзиң эеси болса гүнэкэр сайылмасын. ²⁹Эгер өкүзиң сүсекдиги өңден мәлим болуп, оны эесине дуйдурсалар, эмма ол адам шонда-да өкүзине гөз-гулак болмаса ве ол өкүз эркек адамы я-да аялы сүсүп өлдүрсе, онда өкүз дашланып өлдүрилсин. Онуң эеси болса өлүмө хөкүм эдилсин. ³⁰Эгер өкүзиң эесинден хун талап эдилсе, ол өзүнден талап эдилен хуны долы төлөп, өз жаныны гутарып билер. ³¹Эгер гара мал огланы я-да гызы сүсүп өлдүрсе, оңа гаршы хем шуңа меңзеш канун улан-ылсын. ³²Эгер өкүз гулы я-да гырнагы

сүсүп өлдүрсө, өкүз эеси гулуң хожа-йынына алтмыш бәш мысгал^a күмүш жериме төлесин. Мал болса дашла-нып өлдүрилсин.

³³Бир адам чукурын үстүни ача-я-да чукур газып үстүни өртмөсө ве оңа өкүз я-да эшек гачса, ³⁴чу-куры газан адам етирилен зыяны төлесин. Өлөн малың маслыгы бол-са онун өзүне галсын. ³⁵Бир адамың өкүзи башга бириниң өкүзини сүсүп өлдүрсө, онда олар дири өкүзи сатып, онун бахасыны дең бөлүшмели. Өлөн малы хем дең икә пайламалы. ³⁶Эгер өкүзиң сүсекдиги озалдан белли бо-луп, оны эесине дуйдурсалар, эеси шонда-да оңа гөз-гулак болмаса, ол өкүзиң өвезине өкүз бермелидир. Өлөн малың маслыгы болса онун өзүне галмалыдыр».

22-нжи бап

Өвезине бермек хакда

¹«Бир адам өкүз я-да гоюн огурлап, оны сойса я-да сатса, ол бир өкүзе дерек бәш өкүз, бир гойна дерек дөрт гоюн бермели. Эгер онун хич зады ёк болса, огурлан затлары үчин ол өзүни гулчулыга сатмалы. ²Эгер огурланан мал огрының эмлэгиниң ичинден ди-ри тапылса, ол исле өкүз болсун, исле эшек я-да гоюн болсун, огры онун үчин ики эссе төлемелидир.

³⁻⁴Эгер огры гижө өй ярян пурса-ды тутулса ве урлуп өлдүрилсе, оны өлдүрөн адам ганхор хасапланмаяр. Эмма бу гүндиз болуп гечсе, онда оны өлдүрөн адам ганхор хасапланяр.

⁵Эгер бир адамың малы өз мейда-нында я-да үзүм багында отлап йөркө

азашып, башга бириниң мейданын-дакы затларыны ийсе, ол оңа етен зелелиң өвезини өз мейданының ве үзүм багының иң говы хасылы билен долдурмалы.

⁶Яндага дүшен от туташып, дессе-ленип гойлан я-да өсүп отуран бугдай я-да экин мейданы янса, онда янгыны дөрөден адам етирилен зыяны долы төлемелидир. ⁷Эгер бир адам пулы я-да харыды гоңшусына сакламага берсе, ол хем онун өйүнден огурлан-са, онда огры тутулан ягдайында, гой, ол огры ики эссе төлесин. ⁸Эгер ог-ры тапылмаса, өй эеси өз гоңшусы-ның затларына эл урандыгыны я-да урмандыгыны мәлим этмек үчин, Ху-дайың хузурына гетирилсин.

⁹Хер бир эмлэк барадакы жеделде, ол өкүз, эшек, гоюн болсун я-да ге-йим-гежим болсун, хер бир йитен мал-гара я-да зат үчин бири: „Бу ме-ниңки“ дийип дава этсе, шейле яг-дайда ики тарап хем Худайың өңүне гелсин. Худай кими гүнэкәр хасапла-са, ол өз гоңшусына ики эссе жериме төлемели.

¹⁰Эгер бири гоңшусына өз эшегини, өкүзини я-да гойнуны, я-да ислендик малыны сакламага аманат берсе, хич ким гөрмөнкө ол мал өлсө, яраланса я-да алнып гидилсе, ¹¹гоңшусының эмлэгине эл урмандыгы хакда ики-синиң арасында Реббиң адындан ант ичилсин. Аманат берен мал эеси му-ны кабул этсин ве оңа жериме төлемек герек дөл. ¹²Эмма мал аманады сакла-мага алан адамдан огурланан болса, ол адам мал эесине етирилен зыяның өвезини төлемелидир. ¹³Эгер оны вагшы хайван парчалан болса, гой,

^a 21:32 *Алтмыш бәш мысгал* – еврейче *отуз шекел*. Бу такм. 330 гр деңдир.

онуң маслыгы субутнама хөкмүндө гетирилсин. Парчаланан мал үчин жериме төлемели дэл.

¹⁴Эгер бир адам гоңшусының малыны вагтлайын сорап аландан сонра янында эеси ёк вагты ол мал яраланса я-да өлсе, малы сорап алан адам онуң бахасыны долы төлемелидир. ¹⁵Эмма эеси шол вагт малың янында болса, сорап алан киши оңа хич зат төлемели дэлдир. Эгер-де мал кирейине берлен болса, етирилен зыяның өвезине диңе кирейиң музды төленмелидир».

Дурли канунлар

¹⁶«Эгер-де бир адам өзүне адаглы болмадык бой гызың башыны айлап, оңа янашса, галың төлөп, оңа өйленсин. ¹⁷Эмма атасы гызыны оңа бермәге чүрт-кесик гаршы болса, онда ол адам бой гыз үчин берилйән галыңның нырхыны төлемелидир.

¹⁸Жадыгөйлик билен мешгулланыя хер бир аялы өлдүриң.

¹⁹Кимде-ким хайванлар билен янашса, ол өлүмө хөкүм эдилсин.

²⁰Кимде-ким еке-тәк Ребден башга худая гурбанлык берсе, бүтинлей ёк эдилсин.

²¹Гелмишеклериң хукугыны кемситмән, олара сүтем этмән. Чүнки өзүниң хем Мүсүрде гелмишек болуп яшапдыңыз. ²²Хич бир дул хатына я-да етима эзъет бермән. ²³Эгер эзъет берсеңиз, олар хем маңа налыш этселер, Мен хөкман оларың перядыны эшидерин. ²⁴Мен газап атына атланып, сизи гылычдан гечирерин. Сизиң аялларыңыз дул галар, чагаларыңыз болса етим галар.

²⁵Эгер мениң халкымдан бир гарып бичэрә пул карз берсеңиз, сүйтхорлар кимин гөтеримине бермән. ²⁶Эгер

гоңшының донуны гиревине алсаң, Гүн батманка оны ызына бер. ²⁷Чүнки бу онуң еке-тәк япынжасыдыр. Онсуз ол нәме япынып ятсын? Эгер ол Маңа налыш этсе, эшидерин, чүнки Мен рехимлидирин.

²⁸Худая сөгме. Өз халкының ёлбашчысыны нәлетлеме.

²⁹Хасылыңызың үзүм шербединден ве зейтун ягыннан бермели садакаларыңызы гижикдирмән берин. Новбахар огулларыңызы Маңа багыш эдиң. ³⁰Малларыңызың-да, доварларыңызың-да илкинжи эркек гузланларыны еди гүн энесиниң янында саклап, секизленжи гүн Мениң хузурыма гетириң.

³¹Сиз Мениң мукаддес халкымсыңыз. Шонун үчин хем йыртыжыларың мейданда парчалан малларының этини иймән. Оны итлериң өңүне оклаң».

23-нжи бап

Адалат ве выждан

¹«Ялан геп яйратма. Ялана шаятлык эдип, ярамаз адама гол берме. ²Эрбет иш эдйән көпчүлигиң ызына дүшме. Бир давада шаятлык эдениңде, көпчүлигиң тарапында дуруп, адалатдан йүз дөндерме. ³Давада гарыбыңда тарапыны чалма.

⁴Өз душманының азашан өкүзине я-да эшегине душсаң, оны эesine гетирип бер.

⁵Эгер сени йигренйән бириниң эшегиниң йүк астында ятаныны гөрсең, оны ташлап гитме. Оңа бу йүкден азат болмага көмек эт.

⁶Давада гарыба адалатсызлык этме. ⁷Ялан ишден дашда дур. Бигүнә ве догручыл адамы өлдүрме, чүнки Мен гүнәлини акламаярын. ⁸Пара алмаң,

чүнки пара акылдарларың гөзүни көр эдер, догрының ишини терс эдер.

⁹Гелмишеге зулум этмәң. Гелмишегиң йүрегини билйәнсиниз, чүнки сизиң өзүңиз хем Мүсүрде гелмишек болуп яшапдыңыз».

Единжи йыл ве единжи гүн

¹⁰«Алты йыл топрагыңыза экин экип, онуң хасылыны йыгың. ¹¹Эмма единжи йыл топрага дынч берин, оны шүдүгәр эдип гоюң. Шонда ондан халкыңызың арасындакы гарып-лар ийсин, ондан галанларыны болса йыртыжы хайванлар ийсин. Үзүм ве зейтун багларыңызы хем шейле эдиң.

¹²Алты гүнлөп өз ишлериңизи эдиң, эмма единжи гүн дынч алың. Шонда өкүзиңизе ве эшегиңизе-де еңиллик болар. Өйүңиздәки гулуңыз хем, гелмишек хем рахатланар. ¹³Мениң сизе айданларымың әхлисини ерине етириң. Башга худайлары чагырмаң, гой, оларың атлары-да агзалмасын».

Үч байрам

(Канун таглыматы 16:1-17)

¹⁴«Йылда үч сапар Мениң шаныма байрам эдиң. ¹⁵Петир байрамыны белләң. Мениң буйрушым ялы, Абып айының белленен гүнлеринде еди гүнлөп петир ийиң, чүнки сиз Мүсүрден шол айда чыкдыңыз. Мениң өңүмде хич ким эли бош гөрүңмесин. ¹⁶Мейданда чекен зәхметиңизиң ил-кинжи хасылыңдан Галла байрамыны белләң. Мейдандакы мивелериңизи йыгып болуп, йылың ахырында болса хасыл той берин. ¹⁷Йылда үч гезек эркеклериңизиң хеммеси Мен – Таңры Реббиң хузурына гелсинлер. ¹⁸Маңа гурбанлык үчин өлдүрйән малыңызың ганыны хамырмаялы чөрөк билен

бермәң. Мениң байрамымың шанына гурбан әден малыңызың ягы эр-тире галмасын. ¹⁹Ериңизде өнен ил-кинжи сайлама мивелери Худайыңыз Реббиң өйүне гетириң.

Овлагы энесиниң сүйдүнде бишир-мәң».

Кенган барадакы вадалар ве дуйдурышлар

²⁰«Сизи ёлда горар ялы ве тайярлан ериме гетирер ялы, Мен сизиң өңүңизден перишде иберйәрин. ²¹Онуң айданларына дыкгат билен гулак гоюң. Оңа гаршы баш галдырмаң. Ол сизиң бейле этмишиңизи багышламаз, чүнки ол Мениң адым билен гелер.

²²Эгер сиз оңа боюн болуп, Мениң әхли айданларымы бержай этсеңиз, онда Мен сизиң душманларыңыза душман, ягыларыңыза ягы боларын.

²³Мениң перишдәм сизиң өңүңизден гидип, сизи аморларың, хетлериң, перизлериң, кенганларың, хивилериң ве ябусларың юрдуна гетирер ве Мен олары гырып ёк эдерин. ²⁴Сиз оларың худайларына тагзым этмәң ве олар гуллуқ этмәң. Оларың дини адатларына уймаң, гайтам, оларың бутларыны дөвүп, дикме дашларыны күл-пеекун эдиң. ²⁵Сиз өз Худайыңыз Реббе гуллуқ эдиң, шейтсеңиз, Мен сизиң наныңыза, сувуңыза берекет берерин. Сизиң араңыздан кеселчилиги айра-рын. ²⁶Юрдуңызда чагасы дүшен я-да өнелгесиз галан болмаз. Өмрүңизде узак эдерин. ²⁷Мен Өз хайбатымы сизиң өңүңизден уградарын. Сизиң гаршыңыза чыкан хер бир халкы алжыраңдылыга салып, әхли душманларыңызы еңсе берип гачар ялы эдерин. ²⁸Мен хивилере, кенганлара

ве хетлере ховп салып, олары сизиң өңүңизден ковуп чыкарарын. ²⁹Ер бош галмаз ялы ве йыртыжы хайванлар гаршыңыза көпелмез ялы, Мен душманларыңызы сизиң өңүңизден бир йылың довамында ковжак дәл. ³⁰Сиз көпелип, ери эелейәнчәңиз, Мен олары сизиң өңүңизден юваш-ювашдан ковуп чыкарарын. ³¹Гызыл деңизден пилиштлилериң деңзине ченли ве чөлден Евфрат дерясына ченли арачәкклериңизи беллежек. Чүнки оларың яшайжыларыны сизиң элиңизе бержек. Сиз олары ковуп чыкарың. ³²Сиз олар билен хем, оларың худайлары билен хем әхт баг-лашмаң. ³³Олар сизиң юрдуңызда яшамасынлар, ёгсам, олар сизи Ма-на гаршы гоюп, гүнә этмәге межбур эдерлер. Оларың худайларына гул-лук этсеңиз, сиз гүррүңсиз дузага дүшерсиңиз».

24-нжи бап

Реб ысрайыллар билен әхт баглашяр

¹Соңра Реб Муса: «Сен, Харун, Надап, Абыху ве Ысрайылың етмиш саны яшулусы Мениң яныма гелип, Маңа узакдан сежде эдиң. ²Муса, сениң еке өзүң Мениң голайыма гел, бейлекилер якынлашмасынлар, халк хатда дага-да аяк басмасын» дийди.

³Муса гелип, Реббиң әхли сөзлерини ве әхли хөкүмлерини халка мәлим этди. Тутуш халк бирагыздан оңа: «Биз Реббиң айдан әхли сөзлерини ерине етирерис» дийип жогап берди. ⁴Муса Реббиң әхли сөзлерини язды. Ол даң билен туруп, дагың этегинде гурбанлык сыпасыны ясады. Ол Ысрайылың он ики тиресине лайык-

лыкда он ики саны улы даш дикди. ⁵Соңра Муса Реббе якма гурбанлыклары ве өкүзлер союп, саламатлык гурбанлыклары бермәге ысрайылларың яш йигитлерини угратды. ⁶Муса гурбанлык ганының ярысыны алып, легенлере гуйды, ярысыны болса гурбанлык сыпасына серпди. ⁷Соңра Муса Әхт китабыны элине алып, оны халка эшитдирип окап берди. Олар: «Реббиң айданларының әхлисини ерине етирерис ве оңа боюн боларыс» дийдилер. ⁸Муса ганы алып, халкың үстүне сепеледи ве олар: «Ине, әхли шу сөзлериң эсасында, бу Реббиң сизиң билен эден әхт ганыдыр» дийди. ⁹Соңра Муса, Харун, Надап, Абыху ве ысрайылың етмиш саны яшулусы дага чыкды. ¹⁰Олар Ысрайылың Худайыны гөрдүлер. Онуң аякларының астындакы мейданча эдил якут дашындан эдилен ялыды ве асман ялы дуп-дуруды. ¹¹Худай ысрайылларың баштутанларына эл дегирмеди. Олар хем Худайы гөрдүлер ве ийип-ичдилер.

Муса Синай дагында

¹²Реб Муса: «Мениң яныма дага чыкып, ол ерде гараш. Халка өвретмек үчин, Мен саңа йүзүне канун ве табшырыкларым язылан ики саны ясы даш бөлегини бержек» дийди. ¹³Шейлеликде, Муса көмекчиси Ешува билен орнундан турды. Муса Худайың дагына чыкмага башлады. ¹⁴Ол яшулулара шейле дийди: «Ызымыза гайдып гелйәнчәк, bize шу ерде гарашың. Харун билен Хур сизиң билен галяр. Кимиң нәме иши болса, шолара йүз тутуп билерсиңиз».

¹⁵Соңра Муса дага чыкды. Булут дагы гаплады. ¹⁶Реббиң шөхраты Синай

дагына орнашды. Булут дагы алты гүллөп өртди. Единжи гүн Реб Мусаны булудың ичинден чагырды. ¹⁷Инди Реббин шөхратының гөрнүши ысрайыллардың гөзүне дагың депесинде ловлап янян от ялы болуп гөрүнди. ¹⁸Муса булудың ичине гирип, дага чыкды. Муса дагда кырк гижегүндиз болды.

25-нжи бап

Мукаддес өй үчин садакалар

¹Реб Муса шейле дийди: ²«Ысрайыллара айт, Маңа садака берсинлер. Мениң үчин хер бир адамың өз гөвнүнден чыкарып берен садакасыны кабул эдиң. ³Олардан кабул эдип алмалы садакаларыңыз шулардыр: алтын, күмүш, бүрүнч; ⁴гөк, бадам, гырмызы йүплүк, непис зыгыр мата, гечи йүни; ⁵гочуң эйленен дериси, сайлама дери, акация агажы; ⁶чыра үчин зейтун ягы, месх ягы үчин ве якымлы ыслы түтөтги үчин хошбой ыслы затлар; ⁷эфода^а ве гурсакча дакмак үчин хақык ве башга гыматбаха гашлар. ⁸Мен оларың арасында яшар ялы, Маңа мукаддес өй гурсунлар. ⁹Мукаддес чадыр ве онуң эхли эсбаплары Мениң сизе гөркезме бершим ялы гурулсын.

Әхт сандыгы

¹⁰Акация агажындан сандык ясасынлар. Онуң узынлыгы ики ярым тирсек, ини ве бейиклиги бир ярым тирсек болсун. ¹¹Онуң ичинде, дашыны-да сап алтына гаплап, онуң даш-төверегине алтындан

жәхек салсынлар. ¹²Сандык үчин дөрт саны алтын халка ясап, олары онуң дөрт аягына: икисини бир тарапына, бейлеки икисини бейлеки тарапына дакың.

¹³Акация агажындан сырыклар ясап, олары алтына гаплаң. ¹⁴Сандыгы өзүңиз билен гөтерип әкидер ялы, сырыклары онуң гапдалларындакы халкалардан гечириң. ¹⁵Сырыклар сандыгың халкаларында галсын ве ондан айрылмасын. ¹⁶Мениң саңа бержек язгылы Әхтнамамы хем сандыкда гоарсың.

¹⁷Соңра сап алтындан гапак ясасынлар. Онуң узынлыгы ики ярым тирсек, ини болса бир ярым тирсек болсун. ¹⁸Гапагың хер ики ян четинде дөвме алтындан ики саны керуп^б ясат. ¹⁹Керупларың бирини гапагың бир четинде, бейлекисини бейлеки четинде ерлешдирсинлер. Олары гапагың хер ян четинде гоюп, гапак билен бир битеви эдип беркитдир. ²⁰Керуплар ганатларыны гапагың депесинде яйып, онуң үстүне сая салып дурсун. Оларың йүзлери бири-бирине бакып, гөни гапага тарап середип дурсунлар. ²¹Саңа бержек язгылы Әхтнамамы сандыгың ичинде гоюп, гапагы хем онуң үстүндө гой. ²²Әхт сандыгының үстүндөки, гапагың ёкарсындакы ики саны керубың аралыгында Мен сениң билен душшарын ве ысрайыллар үчин әхли буйрукларымы саңа берерин.

Хантакта

²³Акация агажындан хантакта ясат. Онуң узынлыгы ики тирсек, ини бир

^а 25:7 *Эфот* – баш руханының еңсиз үстки гейими. Сөзлүге серет.

^б 25:18 *Керуп* – перишделериң бир гөрнүши. Сөзлүге серет.

тирсек ве бейиклиги бир ярым тирсек болсун. ²⁴Оны сап алтына гапла ве даш-төверегине алтындан жәхек салсынлар. ²⁵Хантагтаның гыраларына дөрт бармак гиндикде гуршав этдир ве гуршавың даш-төверегине алтындан жәхек салдыр. ²⁶Хантагта үчин алтындан дөрт саны халка ясат. Халкалары онуң дөрт күнжүндәки дөрт аягына беркитсинлер. ²⁷Хантагтаны гөтерип әкидер ялы халкалардан гечен сырыклары гуршава якын ерлешдирсинлер. ²⁸Сырыклары акация агажындан ясап, олары алтына гапла. Хантагта шу сырыклар билен гөтерилмелидир. ²⁹Якымлы ыслы түтетги үчин табаклар ве жамлар, садака хөкмүнде шерап бермек үчин күйзелер ве шакәселер ясат. Олар сап алтындан болсун. ³⁰Хемише хантагтаның үстүнде Мана хөдүр чөрегини гой.

Чырадан

³¹Сап алтындан чырадан ясат. Чыраданың эсасы ве шахасы дөвме сап алтындан болсун. Чыраданың гүлкәсеси, гүл-гунчасы ве гүляпрагы өзи билен бир битеве болсун. ³²Чыраданың хер гапдалындан үч шаха чыкып, онуң жеми алты шахасы болсун. ³³Шахаларда бадам гүлүниң шекилинде гүлкәсе болсун. Гүл-гунчасы билен гүляпрагыны хем ясаң. Бейлеки шахаларда хем хут шунуң ялы болсун, умуман, алты шаханың хеммесини бир меңзеш эдип ясаң. ³⁴Чыраданың ортасындакы шахада бадам гүлүне меңзеш дөрт саны гүлкәсе болуп, оларың хем гүл-гунчасы ве гүляпрагы болсун. ³⁵Хер

жүбүтиң астында бир гунча болуп, хеммеси билеликте жеми алты шаха чыксын. ³⁶Чыраданың гунчаларыны ве шахаларыны бир битеве эдип ясат. Онуң тутуш өзи дөвме сап алтындан ясалсын. ³⁷Чырадан үчин еди чыра дак. Чыралар чыраданың өңүне ягты сачар ялы, олары онуң депесине дак. ³⁸Онуң мүченеги ве новасы сап алтындан болсун. ³⁹Чырадан ве оңа дегишли әхли энжамлар бир ярым батман ^a сап алтындан ясалсын. ⁴⁰Ине, сен буларың хеммесини дагда саңа гөркезилжек нусганың эсасында ясарсын.

26-нжы бап

Мукаддес чадыр

¹Булардан башга-да, сен он пердеден ыбарат мукаддес чадыр ясат. Перделер зыгыр матадан, гөк, бадам, гырмызы йүплүкден эдилен болсун. Уссат кешдечилер оларың йүзүне оваданлап керубың шекилини нагышлап чексинлер. ²Хер пердәниң узынлыгы йигрими секиз тирсек, ини дөрт тирсек болуп, әхли перделериң өлчеги бир меңзеш болсун. ³Бәш перде бир айры, бейлеки бәш перде хем бир айры эдилеп чатылсын. ⁴Биринжи бәш пердәниң иң соңкусының ужуна гөк халка яса, икинжи бәш пердәниң хем иң соңкусына шейле эдилсин. ⁵Биринжи топлумың иң соңкусының ужуна элли саны халка яса ве икинжи топлумың соңкусына-да элли халка ясасынлар. Халкалар бири-бириниң гаршысында ерлешсин. ⁶Алтындан элли саны илдиргич ясат ве перделери илдиргич

^a 25:39 *Бир ярым батман* – еврейче бир киккар. Бу такм. 34 кг деңдир.

билен бири-бирине беркитдир. Шонда чадыр тутуш бир битеви болар.

⁷Шейле хем, гечиниң йүнүнден эдилен он бир пердеден ыбарат мукаддес чадырың дашкы өртүгини ясасынлар. ⁸Дашкы өртүгиң пердесиниң узунлыгы отуз тирсек, ини дөрт тирсек болсун. Он бир пердәниң-де өлчеги дең болсун. ⁹Перделериң бәшисини бири-бирине чатсынлар, галан алтысыны хем шейле этсинлер. Алтынжы пердәни чадырың өң тарапында ики гатлаң. ¹⁰Биринжи топлумың ортасындан иң соңкусының ужуна элли саны халка ясаң, икинжи топлумыңка хем шейле эдиң.

¹¹Соңра бүрүнчден элли саны илдиригич ясат. Илдиригичлери халкадан гечирип, чадыры бирлешдир, шонда чадыр тутуш бир битеви болар. ¹²Перделериң галан бөлеги, ягны галан ярысы чадырың арка тарапындан асылып дурсун. ¹³Чадырың перделериниң хер ики гапдалы бир тирсек узун болсун. Соңра нәме артыкмач галса, олары хер ики тарапындан чадыры өртмөк үчин асың. ¹⁴Чадыр үчин гочуң эйленен дерисинден япынжа ясаң, онуң дашкы өртүги үчин сайлама дериден ене бир япынжа ясаң.

¹⁵Мукаддес чадыр үчин акация агажындан диклигине чарчувалар ясат. ¹⁶Хер чарчуваның узунлыгы он тирсек, ини бир ярым тирсек болсун. ¹⁷Чарчувалары бири-бирине сеплешдирип дурар ялы, хер чарчувада ики саны газык болсун. Чадырың әли чарчувалары үчин шейле эдилсин. ¹⁸Мукаддес чадыр үчин чарчувалары ине шейле ясаң: гүнорта тарапы үчин йигрими саны чарчува

ясап, ¹⁹шол йигрими чарчуваның ашагындан кырк саны күмүшден дабан ясасынлар. Хер чарчуваның ашагындан онуң газыгы үчин ики саны дабан болсун. ²⁰Чадырың икинжи, демиргазык тарапы үчин хем йигрими чарчува ясаң. ²¹Оларың хем хер чарчува икиден, жеми кырк саны күмүшден дабаны болсун. Хер чарчуваның ашагындан ики дабан бежерт. ²²Чадырың еңсеси болан гүнбатар тарапы үчин алты чарчува ясаң. ²³Чадырың арка тарапындакы бурчлар үчин ики чарчува ясаң. ²⁴Олар ашакдан хем, ёкардан хем бир халка бирлешен болмалы. Оларың икиси-де шейле эдилсин ве олар ики бурчы эмеле гетирсин. ²⁵Шейдип, секиз саны чарчува болуп, хер чарчуваның ашагындан ики дабан ясалып, жеми он алты саны күмүшден дабаны болсун.

²⁶Акация агажындан сырыклар ясат. Чадырың бир тарапындакы чарчувалар үчин бәш сырык, ²⁷бейлеки тарапындакы чарчувалар үчин хем бәшисини ве арка тарапы болан гүнбатырындакы чарчувалар үчин бәшисини ясасынлар. ²⁸Чарчуваларың ортасындан гечйөн сырык чадырың бир ужундан бейлеки ужуна ченли гечмелидир. ²⁹Чарчувалары алтына гаплат. Таяклары саклар ялы алтындан халкалар ясат. Сырыклары хем алтына гаплат. ³⁰Мукаддес чадыры дагда саңа гөркезилен нуганың эсасында гур.

³¹Гөк, бадам, гырмызы йүплүкден ве непис зыгыр матадан туты ясат. Онуң йүзүне оваданлап керубың шекилини нагышлап чексинлер. ³²Тутыны асмак үчин, акация агажындан дөрт саны сүтүн ясат. Олары алтын билен гаплаң. Бу сүтүнлер

үчин алтындан илдиргичлер ясаң ве күмүшден дөрт саны дабан хем ясаң.
³³Тутыны илдиргичден асып, онуң ич тарапына Эхт сандыгыны гетир. Бу туты сизиң үчин мукаддес отаг билен иң мукаддес отагы бири-биринден айырсын. ³⁴Иң мукаддес отагдакы Эхт сандыгының гапагыны гетирип гой. ³⁵Хантагтаны тутының даш тарапында, чадырың демиргазык тарапында гой. Чыраданы болса хантагтаның гаршысында, чадырың гүнорта тарапында гой. ³⁶Чадырың гирелгеси үчин гөк, бадам, гырмызы йүплүкден ве непис зыгыр матадан япынжа ясат. Ол кешде билен нагышлансын. ³⁷Бу япынжа үчин акация агажындан бәш саны сүтүн дикип, олары алтына гаплат. Оларың илдиргичлери хем алтындан болсун ве олар үчин бүрүнчден бәш саны дабан ясат.

27-нжи бап

Гурбанлык сыпасы

¹Акация агажындан гурбанлык сыпасыны яса. Онуң узынлыгы бәш тирсек, ини хем бәш тирсек болсун. Гурбанлык сыпасы дөртбурч шекилинде болуп, бейиклиги хем үч тирсек болсун. ²Гурбанлык сыпасының дөрт бурчы-да ёкары чыкып дурсун. Шу бурчлар гурбанлык сыпасы билен бир битеви болсун. Оны бүрүнч билен гапла. ³Гурбанлык сыпасы үчин күл гаплары, күл атарлар, легенлер, чаршаклар ве маңчаллар яса. Оларың хеммеси бүрүнчден болсун. ⁴Гурбанлык сыпасы үчин бүрүнчден торлы гөзенок яса. Онуң дөрт бурчуның херсине бүрүнчден халка яса. ⁵Халкалары гурбанлык сыпасының ашагы гуршавында

ерлешдир, шонда гөзенок гурбанлык сыпасының ярысындан ашагда болар. ⁶Акация агажындан сырыклар яса ве олары бүрүнч билен гапла. ⁷Гурбанлык сыпасыны ики тарапындан гөтерип әкидер ялы, сырыклары халкалардан гечир. ⁸Гурбанлык сыпасының дашыны тагтадан ясап, гутусының ичини бош гой. Ол сана эдил дагда гөркезилиши ялы ясалсын.

⁹Мукаддес чадырың хаядыны гур. Хаядың гүнорта тарапында йүз тирсек узынлыкда непис зыгыр матадан перделер ас. ¹⁰Перделер үчин йигрими саны сүтүн ве олары саклажак йигрими саны дабаны бүрүнчден яса; сүтүнлериң илдиргичлери ве жәхеклери күмүшден болсун. ¹¹Демиргазык тарапы үчин хем шейле эт. Онуң боюна йүз тирсек узынлыкда перделер тут. Перделер үчин йигрими саны сүтүн ве йигрими саны дабаны бүрүнчден яса, эмма онуң илдиргичлери ве жәхеклери күмүшден болсун. ¹²Хаядың гүнбатар тарапына элли тирсек узынлыкда перделер тутулсын ве ол перделер үчин он саны сүтүн ве он саны дабан яса. ¹³Хаядың өң тарапы болан гүндогар тарапының гинлиги элли тирсек болсун. ¹⁴Онуң бир тарапына узынлыгы он бәш тирсек болан перделер тут. Оларың хем үч сүтүни ве үч дабаны болсун. ¹⁵Бейлеки тарапына хем он бәш тирсек узынлыкда перделер тут, онуң-да үч сүтүни ве үч дабаны болсун. ¹⁶Хаядың гирелгесине гөк, бадам, гырмызы йүплүкден ве непис зыгыр матадан узынлыгы йигрими тирсек болан перделер тут ве олары нагышлар билен кешделе. Онуң дөрт сүтүни ве дөрт дабаны болсун. ¹⁷Хаядың төверегиндәки әхли

сүтүнлер күмүш билен жәхекленсин. Онуң илдиргичлери күмүшден, дабанлары бүрүнчден болсун. ¹⁸Хаядың узынлыгы йүз тирсек, ини элли тирсек, бейиклиги бәш тирсек болсун. Онуң непис зыгыр матадан перделери ве бүрүнчден дабанлары болсун. ¹⁹Мукаддес чадырда уланылян әхли эсбаплар, онуң әхли газыклары ве онуң хаядының әхли газыклары бүрүнчден болсун.

²⁰Ысрайыллара айт, чыра хемише янып дурар ялы, гой, олар саңа чыра үчин сап зейтун ягыны гетирсинлер. ²¹Чыра Реббе йүз тутулян чадырда, Әхт сандыгының өңүндәки тутының даш йүзүнде янып дурсун. Харун ве онуң огуллары чыраны Реббич хузурында эртирден агшама ченли яксынлар. Бу ысрайыллар үчин несилме-несил довам этжек эбедилик дүзгүн болсун.

28-нжи бап

Руханы гейимлери

¹Ысрайылларың арасындан агаң Харуны ве онуң огулларыны өз яныңа ал. Харун ве онуң огуллары Надап, Абыху, Элгазар ве Ытамар Маңа руханы болуп хызмат этсинлер. ²Агаң Харуның хорматыны ве овандыгыны безәр ялы, оңа руханы гейимлерини тик. ³Мениң укып берен өкде уссаларымың хеммесине айт: Мениң руханым болмага Харуның багыш эдилмеги үчин, онуң руханы гейимлерини тиксинлер. ⁴Оларың тикжек гейимлери шулардан ыбарат: гурсакча, эфот, дон, нагышлы узун көйнек, селле ве гушак. Агаң Харуның ве онуң огулларының Маңа руханы болуп хызмат этмеклери үчин,

бу руханы гейимлери тикениңизде, ⁵алтын, гөк, бадам, гырмызы йүплүк ве непис зыгыр мата улансынлар.

⁶Укыплы өкде уссалар эфоды алтын сапакдан, гөк, бадам, гырмызы йүплүкден ве непис зыгыр матадан тиксинлер. ⁷Хер ики ужуны бирибирине баглаян ики саны эгинбагы болуп, ол хем беркидилсин. ⁸Эфодың йүзүндәки нагышлы кемер хем эдил эфодың тикилиши ялы тикилсин, ол алтындан, гөк, бадам, гырмызы йүплүкден ве непис зыгыр матадан тикилсин. ⁹Ики саны хакык дашыны ал ве оларың йүзүне Ысрайылың он ики оглуның адыны оюп яз. ¹⁰Оларың доглуш тертиби боюнча алтысының адыны бир даша, бейлеки алтысының адыны башга бир даша оюп яз. ¹¹Накгашларың оюп мөхүр басышы ялы, Ысрайылың огулларының атларыны шу ики даша оюп яз. Олары алтын өйжүклере отурт. ¹²Ысрайылың огуллары үчин ятлама болар ялы, бу ики дашы эфодың эгинбагына дак. Реббич хузурында ятланар ялы, Харун оларың атларыны ики эгнинде гөтерип гезсин. ¹³Гашлар үчин алтындан ики саны өйжүк яса. ¹⁴Сап алтындан йүплүк ялы тов берлен ики саны зынжыр яса ве шол өрме зынжырлары гаш өйжүклере беркит.

¹⁵Инче нагышлар билен хөкүм гурсакчасыны тик. Оны эфот ялы эдип, алтын сапакдан, гөк, бадам, гырмызы йүплүкден ве непис зыгыр матадан тик. ¹⁶Гурсакча ики гат болуп, узынлыгы бир гарыш, ини хем бир гарыш, дөртбурч болсун. ¹⁷Гурсакчаның йүзүне дөрт хатар гаш дак. Биринжи хатарда гойы гызыл, сары, зүмеррет гашлары; ¹⁸икинжи хатарда пөвризге, гөк ажу, алмаз; ¹⁹үчүнжи

хатарда мәмиши, ак ве гонур якут, гойы гырмызы якут; ²⁰дөрдүнжи хатарда алтын-сары, хакык ве яшыл гашлар болсун. Олар алтын гаш өйжүклере отурдылсын. ²¹Ысрайылың огулларының атларына гөрә, гашлар он ики саны болуп, он ики тирәниң херсиниң ады эдил мөхүр басылан ялы, хер гашың йүзүне оюлып язылсын. ²²Гурсакча үчин сап алтындан йүплүк ялы тов берлен зынжырлар яса. ²³Гурсакча үчин алтындан ики саны халка яса ве олары онуң ёкаркы ики ужуна дак. ²⁴Өрме ики алтын зынжыры гурсакчаның ужундакы ики халкадан гечир. ²⁵Зынжырларың бейлеки ики ужуны ики гаш өйжүгине, эфодың өң тарапындакы эгинбагла ра беркит. ²⁶Алтындан ене ики саны халка ясап, олары гурсакчаның ашакы ики ички ужуна, эфодың ички гатына дак. ²⁷Алтындан башга ене ики саны халка ясап, олары эфодың өң тарапындакы эгинбагының ашакы бөлегине беркит. Олар эфодың нагышлы кемериниң ёкарсында ерлешсин. ²⁸Гурсакча эфотдан салланып гачмаз ялы, онуң халкалары гөк йүп билен эфодың халкаларына даңылсын. Шонда гурсакча эфодың нагышлы кемериниң йүзүндө дурар. ²⁹Шейлеликде, Харун мукаддес отага гиренде, йүзүндө Ысрайылың огулларының атлары язылан бу хөкүм гурсакчасыны йүрегиниң үстүндө дакып барсын. Шонда Мен Реб халкымы хемише ятлап дурарын. ³⁰Хөкүм гурсакчада Урымы ве Туммымы ^a гой. Харун Мениң хузурыма геленде, олары йүрегиниң үстүндө дакып гелсин.

Мениң хузурымда Харун хемише хөкүмими ысрайыллара етирип гезер.

³¹Эфодың ашагындан гейилиён доны гөк матадан тик. ³²Онуң ортасындан келле гирип-чыкар ялы ачык ер болсун. Бу ачык ери йыртылмаз ялы, оңа гыя айла. ³³Гөк, бадам, гырмызы йүплүкден нарың шекиллерини ясап, олары донуң этегине дак. Нар шекиллериниң арасында алтындан эдилен жаңжагазлар болсун. ³⁴Шейдип, нар шекиллери ве алтын жаңжагазлар бири-бири билен башаша дүзүлсин. ³⁵Харун хызмат эдйән вагты бу доны гейсин. Ол Мениң хузурыма мукаддес отага гиренде-чыкканда жаңжагазларың сеси эшидиллип дурсун. Шонда ол өлмөз. ³⁶Сап алтындан безег шайыны яса. Мөхүр дек, онуң йүзүне „Реббе багыш эдилен“ диен сөзлери оюп яз. ³⁷Бу безеги гөк сапак билен селләниң өң тарапына беркит. ³⁸Харун муны маңлайына даксын. Бу Мениң үчин нышан болар: ысрайыллар Маңа багышлап гетирен садакалары бабатда гүнә эденлеринде, бу гүнә Харуның үстүндө болар. Шонуң үчин-де, Харун бу безеги хемише маңлайына даксын, шонда олар Мениң хузурымда ялканарлар.

³⁹Непис зыгыр матадан нагышлы узын көйнек ве селле тик. Нагышлар билен кешделенен бил гушагыны хем тик.

⁴⁰Харуның огулларының хорматыны ве оваданлыгыны безәр ялы олар көйнеклер, бил гушаклар ве баш даңылар тик. ⁴¹Булары агаң Харуна ве онуң огулларына гейдир.

^a 28:30 *Урым ве Туммым* – Худайың ислегини билмек үчин руханылар тарапындан уланылан ики саны даш. Сөзлүге серет.

Олар Маңа руханы болуп хызмат этмеклери үчин, оларың башларына яг гуюп белле ве Маңа багыш эт. ⁴²Ялаңач ерлерини япар ялы, олара непис зыгыр матадан билинден бу-дуна етип дуран ич гейимлерини тик. ⁴³Харун ве онуң огуллары Реббе йүз тутулян чадыра хызмат этмек үчин гиренлеринде я-да мукаддес ердәки гурбанлык сыпасының янына баранларында бу гейимлери гейсинлер. Шейтселер, гүнәни өз үстлерине алмазлар ве өлмезлер. Бу Харун үчин ве онуң соңкы несиллери үчин эбедилик дүзгүн болсун.

29-нҗы бап

Харун ве онуң огуллары руханылыга багыш эдилйәр (Левилер 8:1-36)

¹Харун ве онуң огуллары Мениң руханыларым болуп хызмат этмеклери үчин, олары Маңа шейле багыш эт: бир саны яш өкүзче ве хич бир шикессиз ики саны гоч ал. ²Петир, яга югрулан күлче ве йүзүне яг чалнан юка петир бишир. Оларың хеммесини бугдай унундан бишир. ³Олары бир себеде салып гетир, шейле хем, өкүзи ве ики гочы хем гетир. ⁴Харуны ве онуң огулларыны Маңа йүз тутулян чадырың гирелгесине гетир ве олары сув билен ювундыр. ⁵Соңра руханы гейимлери болан узын көйнеги, доны, эфоды ве гурсакчаны гетирип, Харуна гейдир. Эфодың нагышлы кемерини дак. ⁶Онуң башына селләни гейдир. Селлесине мукаддес язгыны беркит. ⁷Месх ягы алып, онуң башына гуй. Шейдип оны сайла. ⁸Соңра онуң огулларыны гетир ве олар хем узын көйнеклери гейдир. ⁹Олара бил

гушакларыны даң ве башдаңыларыны даң. Харуны ве онуң огулларыны руханы эдип белле. Руханычылык олар үчин эбедилик дүзгүн болсун. ¹⁰Маңа йүз тутулян чадырың өңүне өкүзи гетир. Харун ве онуң огуллары эллерини өкүзиң келлесине гойсунлар. ¹¹Маңа йүз тутулян чадырың гирелгесинде, Мениң хузурымда өкүзи сой. ¹²Өкүзиң ганындан алып, бармагың билен гурбанлык сыпасының ёкары чыкып дуран бурчларына чал. Галан ганың хеммесини гурбанлык сыпасының дүйбүне дөк. ¹³Ичягының хеммесини ал, багрың йүзүндәки яглы пердәни, ики бөврегини дашының ягы билен ал. Олары гурбанлык сыпасында як. ¹⁴Эмма өкүзиң ләшини, онуң дерисини, ичгошуну дүшелгәниң дашында як. Бу гүнә гурбанлыгыдыр.

¹⁵Соңра гочларың бирини ал. Харун ве онуң огуллары гочуң келлесине эллерини гойсунлар. ¹⁶Гочы союп, ганыны ал ве оны гурбанлык сыпасының чар тарапына серп. ¹⁷Соң гочы бөлеклере бөл. Онуң ичгошларыны ве аякларыны ювуп, келлесини бир айры, аякларыны бир айры эдип гой. ¹⁸Гурбанлык сыпасының үстүнде тутуш гочы як. Бу Мениң үчин якма гурбанлыгыдыр. От үсти билен берилйән бу гурбанлыгың якымлы ысы Маңа яраяр.

¹⁹Бейлеки гочы ал. Харун ве онуң огуллары эллерини гочуң келлесине гойсунлар. ²⁰Гочы союп, ганыны ал. Оны Харуның ве онуң огулларының саг гулакларының юмшак ерине чал. Шейле хем, оларың саг эллериниң ве саг аякларының башам бармакларына чал. Галан ганы болса гурбанлык сыпасының чар тарапына серп. ²¹Соңра

гурбанлык сыпасының үстүндөки гандан алып, месх ягыны хем алып, олары Харуның хем онуң огулларының үстүне ве гейимлерине сепеле. Шейдип, Харун ве онуң гейимлери, шейле хем онуң огуллары ве оларың гейимлери Маңа багыш эдилер.

²²Шейле хем, гочуң ягыны, гуй-рук ягыны, ичягыны, багрың йүзүндөки яглы пердәни, ики бөврегини дашының ягы билен ве саг будуны ал. (Чүнки бу гоч руханычылыга беллемек үчиндир.) ²³Мениң хузурымдакы чөреклер салнан себетден бир петир, яга югрулан бир күлче ве бир саны хем йүзүне яг чалнан юка петир ал. ²⁴Оларың хеммесини Харуның ве онуң огулларының аясына ерлешдир. Мениң хузурымда олары гөтерме садакасы хөкмүндө ёкары галдыр. ²⁵Соңра булары оларың элинден алып, якма гурбанлыгының үстүндө гоюп як. Хузурымда от үсти билен берилйән бу гурбанлыгың якымлы ысы Маңа яраяр.

²⁶Харуны руханычылыга беллемек үчин, сойлан гочуң дөшүни ал ве оны Мениң хузурымда гөтерме садакасы эдип ёкары галдыр. Ол дөш сениң пайың болар. ²⁷Руханычылыга беллемек үчин сойлан гочуң дөшүни гөтерме садакасы ве будуны үвреме садакасы хөкмүндө Маңа багыш эт. Булар Харуна ве онуң огулларына берилмелидир. ²⁸Бу ысрайыл халкындан Харуна ве онуң огулларына эбедилик пай хөкмүндө берилсин. Чүнки бу садака ысрайылларың Реб үчин берйән саламатлык садакасындан алып, руханылара берилйән садака болсун.

²⁹Харуның мукадес лыбасы өзүндөн соң огулларына галсын. Олар

шол гейимлерде башларына яг чалнып, руханычылыга белленсинлер.

³⁰Харуның ерине руханы болан огылы ол гейимлери Маңа йүз тугуляң чадыра гелип, мукадес отагда хызмат эдйән вагты гейсин.

³¹Руханычылыга беллемек үчин сойлан гочы алып, онуң этини мукадес ерде гайнадың. ³²Маңа йүз тугуляң чадырың гирелгесинде Харун ве онуң огуллары гочуң этини ве себетдәки чөреги ийсинлер. ³³Руханычылыга белленип, өзлерини багыш этмеклери үчин, бу гүнәден саплама гурбанлыгының нахарындан өзлери ийсинлер. Эмма булардан башга хич ким мундан иймели дөлдир, себәби бу нахар мукадесдир. ³⁴Эгер руханычылыга беллемек үчин сойлан малың этинден я-да чөрекден ийилмән эртир даңдана галса, оны отда якың. Ол ийилмели дөлдир, себәби ол мукадесдир.

³⁵Харуны ве онуң огулларыны эдил Мениң буйрушым ялы, еди гүнден соң Маңа руханычылыга белле.

³⁶Шейле хем, гүнәден сапланмак үчин, хер гүн бир өкүзи гүнә гурбанлыгы эдип бер. Гурбанлык сыпасыны пәклемек үчин, гүнә гурбанлыгыны бер ве онуң үстүне яг гуоуп мукадес эт. ³⁷Гурбанлык сыпасы үчин еди гүңлөп пәклемә гечирип, оны мукадес эт. Шонда гурбанлык сыпасы иң мукадес болар. Оны элән киши хем мукадес болар.

Гүңделик гурбанлыклар

(Левилер 6:8-13; Чөлдө 28:1-8)

³⁸Ине, гурбанлык сыпасында якып бермели гүңделик гурбанлыкларыңыз: ики саны биряшар токлы. ³⁹Оларың бирини эртирине, бейлекисини

агшамына сой. ⁴⁰Биринжи токлы билен бир окара ^a сайлама бугдай унуна бир күйзе ^b зейтун ягыны гарып бер. Бир күйзе шерап гуяуп, ичги садакасы үчин уланың. ⁴¹Агшамына хем эртирине эдишиң ялы эт. Бейлеки токлыны союп, онуң билен хамыр ве шерап бер. От үсти билен берилйән бу гурбанлыгың якымлы ысы Маңа яраяр. ⁴²Хузурымдакы Маңа йүз тутулян чадырың гирелгесинде бу адаты якма гурбанлыгыны несилмеленсил ерине етир. Сизиң билен геплешмек үчин, ол ерде Мен сизиң билен душущарын. ⁴³Ол ерде Мен ысрайыллар билен душущарын. Ол ер Мениң шөхратым билен мукаддес болар. ⁴⁴Маңа йүз тутулян чадыры ве гурбанлык сыпасыны мукаддес эдерин. Шейле хем, Маңа руханы болуп хызмат этмеклери үчин, Харуны ве онуң огулларыны Өзүме багыш эдерин. ⁴⁵Мен ысрайылларың арасында яшарын ве оларың Худайы боларың. ⁴⁶Араларында яшамак үчин олары Мүсүрден алып чыкан оларың Худайы Реббиз Мендигими билсинлер. Оларың Худайы Реб Мендирин.

30-нжы бап

Якымлы ыслы түтетги үчин сыпа

¹Якымлы ыслы түтетги үчин акация агажындан сыпа яса. ²Онуң узынлыгында, иниде бир тирсек болуп, ол дөртбурч болсун. Онуң бейиклиги ики тирсек болуп, чыкып дуран бурчлары билен биле тутуш бир битевидилсин. ³Онуң депесини, эхли гарапларыны ве бурчларыны сап алтына

гапла. Онуң даш-төверегине алтындан жәхек чек. ⁴Онуң үчин алтындан ики саны халка яса ве олары жәхегин ашагындан бири-бирине гаршы эдип, ики тарапына дак. Сыпаны гөтерип гидер ялы, ол халкалардан сырыклар гечир. ⁵Сырыклары акация агажындан яса ве олары алтына гапла. ⁶Сыпаны Өхт сандыгының янындан асылгы тутының өңүнде ерлешдир. Оны Өхт сандыгының гапагының догрусында гой, чүнки Мен ол ерде сениң билен душущарын. ⁷Хер гүн ирден Харун чыраны арассалап ягламага геленде, бу сыпаның үстүнде якымлы ыслы түтетги яксын. ⁸Ол агшам чыраны якмага геленде-де шейле этсин. Сиз бу якымлы ыслы түтетгини Мениң хузурымда хемише несилмеленсил этмелисиңиз. ⁹Бу сыпада башга хич хили түтетги якылмасын, якма гурбанлыгы я-да галла садакасы берилмесин ве онуң үстүне ичги садакасы гуяулмасын. ¹⁰Йылда бир гезек Харун онуң бурчларында гүнәден сапланма гурбанлыгыны берсин. Гүнәден сапланмак үчин өлдүрилен малың ганыны дөкүп, йылда бир гезек несиллербойы гүнә гурбанлыгыны бер. Сыпа Реббе багыш эдилендир».

Мукаддес чадыр үчин салгыт

¹¹Реб Муса шейле дийди: ¹²«Ысрайылларың хасабыны алмак үчин, илат санавыны гечир. Хасаба алнанларың хеммеси өз жаны үчин Маңа төлег төлесин. Шонда төлег төлөп хасаба алнан адамларың башына хич хили бела инмез. ¹³Ине, хасаба алнанларың

^a 29:40 *Бир окара* – еврейче *эфаның ондан бири*. Бу такм. 2 кг дендир.

^b 29:40 *Бир күйзе* – еврейче *хиниң дөртден бири*. Бу такм. 1 литре дендир.

төлемели зады: мукаддес өйүң ресми өлчеге боюнча ярым шекел күмүш. Бир шекел ики мысгала ^a дендир. Маңа садака хөкмүндө ярым шекел күмүш берсинлер. ¹⁴Хасаба алнанларың яшы йигрими ве ондан ёкары болан адамларың хер бири шу мукдарда Маңа садака берсин. ¹⁵Баям, гарыбам шол ярым шекели төлесин. Төлөг шундан аз-да болмасын, көп-де. Сиз шу садаканы Маңа берениңизде, гүнәнизден сапланарсыңыз. ¹⁶Ысрайылларың гүнәлеринден сапланмагы үчин, олардан пул йыгна ве оны Маңа йүз тутулян чадырың хызматы үчин сарп эт. Жаны үчин төлейән төлеги Мениң хузурымда ысрайыл-лара ятлама болар».

Бүрүнч леген

¹⁷Реб Муса ене-де шейле дийди: ¹⁸«Ювунмак үчин бүрүнчден леген яса. Онуң сүтүни хем бүрүнчден болсун. Оны Маңа йүз тутулян чадыр билен гурбанлык сыпасының ортасында гой ве ичине сув гуй. ¹⁹Шол сув билен Харун ве онуң огуллары эллерини ве аякларыны ювсунлар. ²⁰Олар Маңа йүз тутулян чадыра гиренлеринде я-да гурбанлык сыпасында от үсти билен Маңа гурбанлык бермәге геленлеринде, шол сув билен ювунсынлар. Шонда олар өлмезлер. ²¹Олар шол сув билен эллерини, аякларыны ювсунлар, шонда олар өлмезлер. Бу Харун үчин ве онуң несиллери үчин аркама-арка гайталанян эбедилик дүзгүн болсун».

Месх ягы

²²Реб Муса шейле дийди: ²³«Ине, шу иң говы хошбой ыслы затлары ал: ярим пут ^b мукдарда сувук мүр, чәрбек пут ^c мукдарда якымлы ыслы далчын ве ене-де чәрбек пут мукдарда хошбой ыслы гамыш, ²⁴ярим пут мукдарда хинди далчыныны ал. Буларың хеммеси мукаддес өйүң ресми өлчеге билен өлченсин ве дөрт күйзе ^d зейтун ягыны ал. ²⁵Уссатлык билен гарып, булардан месх ягыны яса. Бу мукаддес месх ягыдыр. ²⁶⁻²⁸Маңа йүз тутулян чадыра, Әхт сандыгына, хантагта ве онуң әхли энжамларына, чырадана ве онуң әхли энжамларына, түтөтги сыпасына, якма гурбанлык сыпасына ве онуң әхли энжамларына, легене ве онуң сүтүнини шу ягы сепеле. ²⁹Олары мукаддес эт, шонда олар иң мукаддес затлар болар. Олара галташан хем мукаддес болар. ³⁰Харуны ве онуң огулларыны руханыларым болуп хызмат этмеклери үчин, башларына яг гуюп, Маңа багыш эт. ³¹Ысрайыллара айт: Бу сизиң үстүңиз билен несилме-несил гечйән Мениң мукаддес месх ягымдыр. ³²Бу месх ягыны адаты бедениңизе гуймак үчин уланмалы дөлдир, башга хер хили затлар билен гарышдырмалы дөлдир. Бу мукаддесдир ве сизиң үчин хем мукаддес болмалыдыр. ³³Руханыдан башга кимде-ким шонуң ялы атыр ясаса ве бириниң үстүне гуйса, өз халкының арасындан ковлуп чыкарылар».

^a 30:13 *Ики мысгал* – еврейче *йигрими гера*. Бу такм. 10 гр дендир.

^b 30:23 *Ярым пут* – еврейче *бәш йүз шекел*. Бу такм. 6 кг дендир.

^c 30:23 *Чәрбек пут* – еврейче *ики йүз элли шекел*. Бу такм. 3 кг дендир.

^d 30:24 *Дөрт күйзе* – еврейче *бир хин*. Бу такм. 4 литре дендир.

Түтөтгү

³⁴Реб Муса шейле дийди: «Хошбой ыслы затлары: бальзамы, ониканы, галбанумы ве якымлы ыслы түтөтгини ал. (Буларың хеммеси дең мөчберде болсун.) ³⁵Атыр ясайжы гарып, олардан хошбой ыслы түтөтги яса. Оңа дуз хем гош, ол сап ве мукаддес болсун. ³⁶Оңуң бир бөлегини күлкеләп, сизиң билен душунян ерим болан Әхт сандыгының өңүндәки Маңа йүз тутуляң чадырда гой. Бу сизиң үчин иң мукаддес болар. ³⁷Шу усул билен өзүңиз үчин түтөтги тайярламаң. Муны Мен-Реббе багыш эдилен хасаплаң. ³⁸Ким муны атыр хөкмүндө уланса, өз халкының арасындан ковлуп чыкарылар».

31-нжи бап

Мукаддес чадыр үчин уссалар

¹Реб Муса шейле дийди: ²«Ине, Мен яхуда тиресинден Хуруң агтыгы, Урының оглы Бесалели сайладым. ³Мен оны Өз Рухум билен долдурдым. Хер дүрли сенет ишинде Мен оңа укып, акыл-пайхас ве башаржаңлык бердим. ⁴Ол өкде накгаш болуп, алтына-күмше ве бүрүнже дүрли нагышлар салсын. ⁵Дашлары оюп гашлары гоймакда, агач ёнмакда, хер хили уссачылык ишинде оңа уссатлык бердим. ⁶Шейле хем, Бесалел билен ишләр ялы, Мен дан тиресинден Ахысамагың оглы Охольябы хем сайладым. Мен әхли өкде уссаларда укып бердим. Шейлеликде, олар Мениң саңа буйран шу әхли затларымы ясасыңлар: ⁷Маңа йүз тутуляң чадыр, Әхт сандыгы ве оңуң үстүниң гапагы, чадырың әхли эсбаплары,

⁸хантагта ве оңуң энжамлары, сап алтындан эдилен чырадан ве оңуң әхли энжамлары, түтөтги сыпасы, ⁹якма гурбанлык сыпасы ве оңуң әхли энжамлары, леген ве оңуң сүтүни, ¹⁰шейле хем, нагышлар билен кешделенен гейимлер, руханы болуп гуллуқ эденлеринде геймек үчин, Харуна ве оңуң огулларына ниетленен мукаддес лыбаслары, ¹¹месх ягы ве мукаддес өй үчин якымлы ыслы түтөтги. Олар булары эдил Мениң саңа буйрушым ялы этсинлер».

Сабат гүни

¹²Реб Муса ене-де шулары дийди: ¹³«Сениң өзүң ысрайыллара айт, гой, олар Мениң Сабат гүнүмиң канунларыны ерине етирсинлер, чүнки бу Мен билен сизиң араңыздакы әхтиң гелжекки несиллериңиз бойы довам этжек нышаныдыр. Мунуң билен сизи мукаддес халкым эден Реббиң Мендигими билерсиңиз. ¹⁴Сабат гүнүниң канунларыны ерине етириң, себәби бу гүн сизиң үчин айратындыр. Кимде-ким оны харласа, өлүме хөкүм эдилер. Шол гүн иш эден адам өз халкының арасындан ковлуп чыкарылар. ¹⁵Алты гүнүң довамында ишлериңизи эдип болуң, эмма единжи гүн дынч алың. Чүнки ол Реббе багыш эдилендир. Сабат гүни иш эден адам өлүме хөкүм эдилер. ¹⁶Шонуң үчин хем ысрайыллар Сабат гүнүниң канунларыны ерине етирмелидирлер, несилмесил оны эбеди әхт хөкмүндө ерине етирмелидирлер. ¹⁷Бу ысрайыл халкы билен Мениң арамдакы хемишлик белгидир, чүнки Мен алты гүнде Гөги ве Ери яратдым. Единжи гүн болса хемме ишден дынып, дынч алдым».

¹⁸Худай Синай дагында Муса билен геплешип болансоң, оңа йүзүне буйруклар язылан ики саны ясы даш бөлегини берди. Оны Худайың хут Өзи языпды.

32-нжи бап

Алтын гөле

(Канун таглыматы 9:6-29)

¹Халк Мусаның дагдан ызына доланман, ол ерде көп эглененини гөрүп, Харуның дашына үйшдүлөр ве оңа: «Өңбашчылык эдер ялы, ханы, бизе бир худай яса, чүнки бизи Мүсүрден чыкарып гетирен Муса диен адама нәме боланыны биз билемзок» дийдилер. ²Харун олара: «Аялларыңызың, огулларыңызың ве гызларыңызың гулакларындакы алтын халкалары айрып, маңа гетирип берин» дийди. ³Шейлеликте, оларың хеммеси гулакларындан алтын халкаларыны айрып, Харуна гетирип бердилер. ⁴Харун галып этди, оларың алтынларыны эредип, ондан гөлөниң хейкелини ясады. Адамлар муңа: «Эй, Ысрайыл, ине, сизи Мүсүрден чыкаран худайыңыз шудур» дийишдилер. ⁵Харун муны гөрөнде, онуң өңүнде гурбанлык сыпасыны ясады ве жар эдип: «Эртир Реббидиң шанына байрамчылык эдерис» дийди. ⁶Эртеси гүн халк ирден туруп, якма гурбанлыгыны ве саламатлык садакасыны берди. Адамлар ийип-ичмәге отурдылар, соңра туруп ойнашмага башладылар.

⁷Реб Муса шейле дийди: «Хэзириң өзүнде ашак дүш! Сениң Мүсүрден чыкаран халкың азгынчылыга йүз урды. ⁸Олар Мениң айдан ёлумдан гаты чалт чыкдылар. Олар өзлерине гөледен бут ясап, оңа сежде этдилер. Оңа

садака берип: „Эй, Ысрайыл, ине, сизи Мүсүрден чыкаран худайыңыз шудур“ дийишдилер». ⁹Реб Муса ене-де: «Мен бу халкың нәхили бойнуёгындыгыны гөрдүм. ¹⁰Инди Мени еке гой, чүнки Мен газап атына атланып, олары ёк эдип ташлайын ве сенден бир бейик миллет дөредейин» дийди.

¹¹Эмма Муса Худайы Реббе ялбарып, шейле дийди: «Я Реб, нәме үчин бейик гүйжүң билен ве гудратлы голуң билен Мүсүр юрдундан гетирен бу халкыңа гахар эдйән? ¹²Нәме үчин мүсүрлилер: „Худай олары дагда өлдүрмөк үчин ве ер йүзүнден сүпүрип ташламак үчин эрбет ниет билен алып гайдыпдыр“ диймели? Гахар одуңы өчүр, гайтмышым эт. Өз халкыңың үстүнден бу бела-бетери индерме. ¹³Өз гулларың Ыбрайымы, Ысхагы ве Ысрайылы ядыңа сал. Сениң Өзүң олара: „Мен сизиң несиллериңизи асман йылдызлары дей көпелдерин ве несиллериңизе сөз берен бу әхли ери сизе бержек. Олар оны мүдимилик мирас аларлар“ дийипдиң». ¹⁴Шундан соң, Реб халкының үстүнден бела-бетер индермек пикиринден эл чекди.

¹⁵Соңра Муса элине әхт язылан ики саны ясы даш бөлегини алып, дагдан ашак гайтды. Бу ясы даш бөлеклериңиң херсиниң ики тарапына-да: өң тарапына хем, арка тарапына хем языланды. ¹⁶Бу ясы дашлар Худайың ишиди. Ясы дашларың йүзүндәки оюлып язылан язгылар Худайың язгыларыды. ¹⁷Ешува халкың гыгырышян гыкылыгыны эшидип, Муса: «Дүшелгеден уршуң сеси гелйэр» дийди. ¹⁸Эмма Муса: «Бу сес еңижлериң сесем дәл, еңленлериңки хем дәл. Бу эшидйәнимиз айшы-эшретиң

сесидир!» дийди. ¹⁹Ол дүшөлгэ якын гелен бадына, гөлөни ве танс эдип йөрөн адамлары гөрди. Муса гахар-газаба мүнүп, элиндэки ясы даш бөлөклерини зыңып гойберди, олар дагың этегинде чым-пытрак болды. ²⁰Муса оларың ясан гөлесини алып, отда эретди, соң оны күлкеләп, сува гарды-да, ондан ысрайыллара ичирди.

²¹Муса Харуна: «Бу халка бейле улы гүнә газандыра ялы, булар саңа нәме этдилер?» дийди. ²²Харун оңа: «Женабым, маңа гахарың гелмесин, бу халкың пәлиниң бозукдыгыны өзүң билйәрсиң-ә. ²³Олар маңа: „Өңбашчылык эдер ялы, бизе худай яса, чүнки бизи Мүсүрден чыкарып гетирен Муса диен адама нәме боланыны билемзок“ дийдилер. ²⁴Шейдип, мен олардан кимде алтын бар болса, маңа гетирип бермегини сорадым. Олары алып, отда эретдим, ондан хем шу гөлә эмеле гелди!» дийди.

²⁵Муса Харуның бу халкы башына гойберендигини гөрди, олар душманларының өңүндә гүлкүдилер. ²⁶Соңра Муса дүшөлгәниң гирелгесинде дуруп: «Кимде-ким Реббиң тарапында болса мениң яныма гелсин!» дийди. Әхли левилер онуң дашына үйшди. ²⁷Муса олара: «Ысрайыл Худайы Реб шейле диййәр: „Сизиң хеммәниз гылычларыңызы дакының! Сизиң хер бириңиз дүшөлгелериң бир четинден бейлеки четине ченли гапыма-гапы айланып, өз гарындашыңызы, достуңызы ве гоңшыңызы өлдүриң“» дийди. ²⁸Левилер Мусаның буйрушы ялы этдилер. Шол гүн үч мүңе голай адам хеләк болды. ²⁹Муса левилере: «Шу гүн сиз Реббиң гуллуғына беллендиңиз. Хер бириңиз өз оглуңызы ве

гарындашыңызы өлдүрип, бу гүн сиңиң өзүңиз ялкандыңызы» дийди.

³⁰Эртеси гүн Муса халка: «Сиз агыр гүнә газандыңыз. Эмма мен хәзир Реббин янына чыкайын, белки, сизи гүнәниңден сапладып билерин» дийди. ³¹Шейдип, Муса Реббиң янына гайдып гелди ве Оңа: «Вах, бу халк өзүне алтындан гөлә ясап, агыр гүнә этди. ³²Йөне инди Сен буларың гүнәлерини гечевери, ёгса-да мениң адымы Өз адамларыңың ады язылан китабыңдан өчүр» дийди. ³³Реб Муса: «Кимде-ким Маңа гаршы гүнә этсе, онуң адыны китабымдан өчүрип ташларын. ³⁴Инди бар, гит-де, халкы саңа айдан ериме әкит. Мениң перишдәм сениң өңүнден гитжекдир. Эмма жеза гүни геленде, Мен оларың эден гүнәлерине гөрә жезасыны берерин» дийди.

³⁵Шейлеликте, Реб халкың үстүнден бетбагтчылык индерди, себәби олар Харуна гөлә ясатдырыпдылар.

33-нжи бап

Реб Синай дагындан гитмеги буюря

¹Реб Муса: «Барың, бу ери ташлап гидиң. Сен ве Мүсүрден гетирен халкың Ыбрайымың, Ысхагың ве Якубың несиллерине Мениң вада берен ериме гидиң. ²Мен сиңиң өңүниңден перишде иберерин ве кенганлары, аморлары, хетлери, перизлери, хивилери ве ябуслары ковуп чыкарарын. ³Сүйт ве бал акян бай топраклы юрда гидиң. Эмма Мен сизин билен гитжек дәл, ёгсам сизиң бойнуёгын халкдыгыңың үчин, Мен сизи ёлда ёк эдип ташларын» дийди.

⁴Халк бу якымсыз сөзлери эшидип яс тутды, хич ким шай-сеп дакынмады.

⁵Чүнки Реб Муса: «Ысрайыллара айт, олар бойнуёгын халк, Мен екеже пур-сат хем олар билен биле гитсем, олары ёк эдип ташларын. Шонуң үчин хем инди олар шай-сеплерини дакынмасынлар. Мен оларга нәме этмелисини чөзейин» дийди. ⁶Шол себәпли ысрайыллар шай-сеп дакынмаларыны гойдулар. Олар Хореп ^a дагындан чыкып гайтдылар.

Реббе йүз тутулян чадыр

⁷Муса дүшелгәнин дашында, ондан узагракда чадыр дикди, оны Реббе йүз тутулян чадыр дийип атландырды. Кимде-ким Ребден маслахат сорамак ислесе, шол чадыра барып бил-йәрди. ⁸Муса хер гезек чадыра тарап йөрән вагты, әхли халк еринден туруп, дик дурарды. Муса тә чадырың ичине гирийәнчә, оларың херси өз чадырларының гирелгесинде, онуң ызындан середип дурардылар. ⁹Муса чадыра гиренде, булут сүтүни ашак дүшүп, чадырың гирелгесинде дурарды ве Реб Муса билен геплешерди. ¹⁰Булут сүтүниниң чадырың гирелгесинде дураныны гөрөнде, тутуш халк чадырларының гирелгесинде дуруп сежде эдердилер. ¹¹Реб Муса билен эдил ики достуң бири-бири билен геплешиши ялы, йүзбе-йүз геплешерди. Соңра Муса дүшелгә гайдып гелерди, эмма онуң яш көмөкчиси Нунуң оглы Ешува чадырда галарды.

Реб халкы билен биле болмага сөз берйәр

¹²Муса Реббе шейле дийди: «Ине, Сен маңа бу халкы әкит дийдин, йөне мениң билен кими ибержекдигиңи аян

этмедин. Сен маңа: „Мен сениң адыңы говы танаярын, сен Мениң назарымда мерхемет тапдың“ дийдин. ¹³Эгер мен догрудан-да, Сениң гөвнүнден туран болсам, маңа Өз ёлларыңы гөркез. Шонда мен Сени говы танап, назарыңда ене-де мерхемет тапарын. Ятдан чыкарма, бу миллет Сениң Өз халкыңдыр». ¹⁴Реб Муса: «Мен сениң билен гидерин ве саңа парахатчылык берерин» дийди. ¹⁵Муса хем Оңа: «Эгер Сен бизиң билен гитмесең, онда бизи бу ерден гитмели этме. ¹⁶Эгер бизиң билен гитмесең, онда мениң ве халкыңың Сениң өңүнде мерхемет газанандыгы нәдип билинсин? Шонуң үчин хем мениң ве халкыңың ер йүзүндәки әхли халклардан айратындыгымызы гөркез» дийди.

¹⁷Реб Муса: «Мен сениң эдил соран задыңы эдерин, себәби сен Мениң назарымда мерхемет тапдың ве Мен сениң адыңы говы танаярын» дийди. ¹⁸Муса: «Ялбарян, маңа шөхратыңы гөркезэй» дийди. ¹⁹Реб оңа: «Мен сизиң өңүңизден бүтин шан-шөхратым билен гечерин ве сизиң өңүңизде Реб адымы жар эдерин. Мен ислән адамыма мерхемет, ислән адамыма хем рехим-шепагат эдерин. ²⁰Йөне сен Мениң йүзүми гөрмели дәлсиң, чүнки Мени гөрөн киши дири галмаз» дийди. ²¹Реб сөзүни довам эдип: «Ине, Мениң гапдалымдакы шу гаяның үстүнде дур. ²²Мениң шөхратым гечйәнчә, Мен сени гаяның жайрыгында гойжак ве Мен гечйәнчәм, сени элим билен бүрәп дурарын. ²³Соңра Мен элими айрарын велин, сен Мениң аркамы гөрүп билерсиң. Эмма Мениң йүзүм гөрүлмели дәлди» дийди.

^a 33:6 Хореп – бу Синай дагының бейлеки ады.

34-нжи бап

Реб тээден ысрайыллар билен ахт баглашяр

¹Реб Муса: «Өңкә меңзеш эдип, ики саны ясы даш яса. Мен оларың йүзүне шол сениң биринжи дөвен ясы дашларың йүзүндәки сөзлери язжак. ²Сәхер билен тайяр бол. Синай дагына чыкып, дагың депесинде Мениң хузурымда дур. ³Сениң билен хич ким дага чыкмасын. Тутуш дагың үстүнде бир адам хем гөрүнмесин. Доварларыңызы, сыгырларыңызы хем дагың этегинде бакмаң» дийди. ⁴Шейдип, Муса өңкә меңзеш эдип, ене-де ики саны ясы даш бөлегини ясады. Реб-биң буйрушы ялы, ол сәхер билен туруп, Синай дагына чыкды. Ол элине ики ясы даш бөлегини хем алды. ⁵Реб булут ичинде ашак инип, Мусаның янында дурды-да: «Мен – Реб!» дийип, Өз адыны ыглан этди. ⁶Реб Мусаның өңүнден гечип, шуны жар этди: «Мен Ребдирин, Ребдирин! Рехимли ве мерхеметли Худайдырын. Мен гиң гөвүнли, өрән вепалы, садык сөйгә байдырын. ⁷Мүңлерче несиллере садык сөйгими гөркезерин. Этмиши, языгы ве гүнәни багышляярын. Йөне гүнәлини жезасыз хем гоймаярын. Аталарының этмишиниң жезасыны чагаларына, оларың чагаларының чагаларына, оларың үчүнжи ве дөрдүнжи аркасына чекдирерин».

⁸Муса деррев йүзүни ере берип сежде этди. ⁹Ол: «Эй, Таңры, эгер мен Сениң өңүнде мерхемет тапан болсам, гой, онда Таңрым бизиң билен гитсин. Бу халк бойнуёгын болса-да, бизиң этмишимизи, гүнәмизи багышла ве бизи Өз мирасдарың эдип

ал» дийди. ¹⁰Реб Муса шейле дийди: «Инди Мен сизиң билен ахт баглашжак. Сениң тутуш халкыңың өңүнде Мен гудратлар гөркезжек. Шейле гудратлар тутуш ер йүзүнде я-да хич бир миллетде гөрлүп-эшидилен дәлдир. Араларында яшаян бу тутуш халкың Мен-Реббиң эдйән ишини гөрер, чүнки Мен сизиң үчин горкунч затлар эдерин.

¹¹Мениң бу гүнки буюрян буйрукларымы ерине етир. Серет, Мен сизиң өңүңизден аморлары, кенганлары, хетлери, перизлери, хивилери ве ябуслары ковуп чыкарарын. ¹²Барян ериңизиң яшайжылары билен ахт баглашмакдан эгә болуң, ёгсам ол ахт сизи дузага дүшүрер. ¹³Сиз оларың гурбанлык сыпаларыны юмруп ташлаң, дикме дашларыны дөвүп, Ашера бутларыны чапың. ¹⁴Башга худая сежде этмәң, себәби Габанжаң атлы Реб габанжаң Худайдыр. ¹⁵Баран ериңизиң яшайжылары билен ахт баглашмаң, себәби олар өз худайларына сежде эдерлер. Олар өз худайларына садака берен вагты, оларың арасындан бири сизи чагырса, сиз хем садакада берлен нахардан иерсиңиз. ¹⁶Сиз огулларыңыза оларың гызларындан аял алып берерсиңиз. Өз худайларына сежде эдип йөрөн бу гызлар сизиң огулларыңыза хем шейле этдирерлер.

¹⁷Гуйма бутлар ясамаң.

¹⁸Петир байрамыны белләң. Мениң сизе буйрушым ялы, Абып айының белленен гүнлеринде еди гүнләп петир ийиң, себәби сиз Мүсүрдән Абып айында чыкдыңыз.

¹⁹Әхли илкинжи доглан эркеклер Мениңкидир. Сизиң сыгырларыңызың ве доварларыңызың хем илкинжи эркек гузланлары Мениңкидир.

²⁰Эшегин илкинжи күррелән эркек күрресини гойнуң илкинжи токлусы билен чалшып, ызына сатын алың. Эгер чалышмасаңыз, онда онуң бойнуны омуң. Эхли новбахар огулларыңыз хем чалшып, ызына сатын алың.

Мениң өңүмде хич ким эли бош гөрүмесин.

²¹Алты гүңләп сиз ишләрсиниз, эмма единжи гүң дынч алың. Хатда сүрүм дөври болса-да, хасыл дөври болса-да, дынч алың. ²²Бугдайың илкинжи хасылындан Галла байрамыны белләң. Йылың ахырында хасыл той бериң. ²³Йылда үч гезек эхли эркеклериниз Ысрайыл Худайы болан Бейик Худайың хузурына гелсин. ²⁴Чүнки Мен сиңиң өңүңизден башга миллетлери ковуп айрып, серхетлериңизи гиңелдерин. Йылда үч гезек Худайыңыз Реббиге хузурына гелсеңиз, хич ким сиңиң ериңизе гөз дикип билмез.

²⁵Маңа гурбанлык үчин сойян малыңызың ганыны хамырмайлы чөрөк билен бермән. Мениң байрамымың шанына гурбан эден малыңызың ягы эртире галмасын.

²⁶Ериңизде өнен илкинжи сайлама мивелери Худайыңыз Реббиге өйүне гетириң.

Овлагы энесиниң сүйдүнде биширмән».

²⁷Реб Муса ене-де: «Шу сөзлери яз, чүнки Мен сениң билен ве Ысрайыл билен шу сөзлериң эсасында эхт багашдым» дийди. ²⁸Муса ол ерде Реб билен кырк гижегүндизләп болды. Ол не чөрөк ийди, не-де сув ичди. Ол Эхт сөзлери болан бу он табшырыгы ясы дашларың йүзүне язды.

Мусаның йүзи нур сачяр

²⁹Муса элине Эхт язылан ики саны ясы даш бөлегини алып, Синай дагындан ашак дүшди. Ол дагдан ашак инип гелйәркә, Худай билен геплешендиги үчин, онуң йүзи нур сачярды. Мундан онуң өзи хем бихабарды. ³⁰Харун ве эхли ысрайыллар Мусаның йүзүниң нур сачяндыгыны гөрөнлеринде, олар онуң якынына гелмәге горкдулар. ³¹Эмма Муса олары өз янына чагырды. Харун ве халкың эхли ёлбашчылары онуң янына гелдилер. Муса олар билен геплешди. ³²Мундан соң эхли ысрайыллар онуң төверегине үйшдүлер. Муса Синай дагында Реббиге өзүне берен эхли табшырыкларыны олар табшырды. ³³Муса олар билен геплешип боландан соңра япынжа билен өз йүзүни өртди. ³⁴Эмма Муса Реб билен геплешмек үчин, Онун хузурына чатма гирен вагты, тә дашары чыкянча, япынжасыны айрарды. Ол дашары чыкып, Реббиге нәме буйрандыгыны ысрайыллар айдан вагты, ³⁵олар Мусаның йүзүни гөрүп билйәрдилер. Онуң йүзи нур сачярды. Соңра Муса Реб билен геплешмәге гирйән вагтына ченли, ене-де япынжа билен йүзүни өрттерди.

35-нжи бап

Сабат гүни хакда канунлар

¹Муса эхли ысрайыл халкыны йыгнап, олар Реббиге ерине етиргеги буйран затларыны айтды: ²«Алты гүңүң довамында эхли ишиңизи эдиң, эмма Сабат гүңүни Реббеге багыш эдип, дынч алың. Шол гүң иш эден адам өлүме хөкүм

эдилер. ³Сабат гүни яшаян ериңи-зиң хич бир еринде от якман».

Мукаддес чадыр үчин садака

⁴Муса тутуш ысрайыл халкына шейле дийди: «Ине, сизе Реббиң буйругы: ⁵Өз араңыздан Реббе садака йыгнаң. Хер ким гөвнүнден чыкаран шу затлары Реббе садака берсин: алтын, күмүш ве бүрүнч; ⁶гөк, бадам, гырмызы йүплүк, непис зыгыр мата, гечи йүни; ⁷гочуң эйленен дериси, сайлама дери, акация агажы; ⁸чыра үчин зейтун ягы, месх ягы үчин ве якымлы ыслы түтетги үчин хошбой ыслы затлар; ⁹эфода ве гурсакча дакмак үчин хакак ве башга гымматбаха гашлар.

¹⁰Араңыздакы хемме укыплы сетчилер гелип, Реббиң буйран эхли шу затларыны ясасынлар: мукаддес чадыр, ¹¹онуң дашкы өртүги ве япынжасы, илдиргичлери, чарчувалары, сырыклары, сүтүнлери ве олары саклаян дабанлары; ¹²сандык ве онуң сырыклары, гапагы, тутусы; ¹³хантапта ве онуң сырыклары, эхли энжамлары ве Реббе хөдүр чөреги; ¹⁴ышык үчин чырадан, онуң энжамлары ве чыралары, чыра үчин яг; ¹⁵түтетги сыпасы, онуң сырыклары, месх ягы ве хошбой ыслы затлар, мукаддес чадырың гирелгеси үчин япынжа; ¹⁶якма гурбанлык сыпасы ве онуң бүрүнчден гөзенеги, сырыклары, эхли энжамлары, легени ве онуң сүтүни; ¹⁷хаядың перделери, онуң сүтүнлери, дабанлары, хаядың дөвезеси үчин япынжа; ¹⁸Мукаддес чадырың ве хаядың газыклары, оларың зынжырлары; ¹⁹Мукаддес отагда хызмат этмек үчин, овадан тикилен мукаддес лыбаслары; руханы Харуның ве онуң

огулларының руханы болуп хызмат этмеклери үчин оларың йөрите геймлери».

²⁰Соңра эхли ысрайыл халкы Мусаның хузурындан дагашдылар. ²¹Хер ким йүрегинден беслөп, гөвнүнден чыкараныны Реббе йүз тутулян чадыр үчин, онуң хызматы үчин ве мукаддес лыбаслар үчин Реббе садака гетирдилер. ²²Шейлеликте, эркеклер хем, аяллар хем бирликте гелдилер. Оларың хеммеси өз гөвнүнден чыкаран билезиклери, гулакхалкаларыны ве мөхүр басылан йүзүклер, гулякалар гетирдилер. Оларың хеммеси алтындан ясalandы. Хеммелер алтындан ясалан затларыны Реббе садака бермек үчин гетирдилер. ²³Хер ким өзүнде бар болан гөк, бадам, гырмызы йүплүгини, непис зыгыр матасыны, гечи йүңүни, гочуң эйленен дерисини ве сайлама дери гетирди. ²⁴Хер ким күмүшден я-да бүрүнчден эдилен задыны Реббе садака гетирди. Шейле хем, хер ким хер бир иште уланып болжак акация агажыны гетирди. ²⁵Эхли укыплы чепер элли аяллар гөк, бадам, гырмызы йүплүкден ве непис зыгыр матадан өз эллери билен өрен затларыны гетирдилер. ²⁶Йүреклерине салнан эхли башаржаң аяллар гечиниң йүңүнден хем йүплүк өрдүлөр. ²⁷Ёлбашчылар эфодың ве гурсакчаның гашларыны өйжүклерине отуртмак үчин хакак ве башга-да гымматбаха гашлар гетирдилер. ²⁸Олар якымлы ыслы түтетги үчин, чыра ве месх ягы үчин хошбой ыслы өсүмликлери ве зейтун ягыны гетирдилер. ²⁹Эхли ысрайыл эркеклери ве аяллары Реббиң Муса буйран иши үчин гөвнүнден чыкаран

затларыны гетирдилер. Олар муны Реббе мейлетин садака хөкмүндө гетирдилер.

³⁰Соңра Муса ысрайыллара шейле дийди: «Ине, Реб яхуда тиресинден Хурун агтыгы, Урының оглы Бесалели сайлады. ³¹Ол оны Өз Рухы билен долдуруп, оңа дүрли сенетчилик ишлеринде укып, акыл-пайхас ве башаржаңлык берди. ³²Ол өкдө накгаш болуп, алтына, күмше ве бүрүнже дүрли нагышлар салды. ³³Дашлары оймакда, агач ёнмакда, хер хили уссачылык ишинде оңа укып берди. ³⁴Шейле хем Реб Бесалеле ве дан тиресинден Ахысамагың оглы Охольяба башга адамлара өвретмек ылхамыны хем берди. ³⁵Реб олар дүрли сенетчилик ишлеринде укып берди: уссачылык я-да накгашчылык, я-да гөк, бадам, гырмызы йүплүк билен ве непис зыгыр сапак билен кешде чекмеклик, я-да докмачылык берилди. Оларың хеммеси өкдө уссалар ве накгашлардыр».

36-нжы бап

¹Мукаддес өйүң гурлушының хер бир ишини нэхили ерине етирмелисини билер ялы, Реб Бесалеле, Охольяба ве башга-да хер бир өкдө уссалара укып хем акыл-пайхас берди. Олар эхли иши Реббинц буйругы боюнча ерине етирмелидилер ²Соңра Муса Бесалели, Охольябы ве башга-да Реббинц укып берен эхли өкдө уссаларыны йыгнады. Реб бу иши ерине етиргеги оларың йүреклерине салды. ³Олар мукаддес өйи гурмак үчин, ысрайылларың гетирен эхли мейлетин садакаларыны Мусадан алдылар. Ысрайыллар энтек хем хер гүнирден Муса мейлетин садакаларыны

гетирйәрдилер. ⁴Шейлеликде, мукаддес өйүң хер дүрли ишини ерине етирийән хемме өкдө сенетчилер гелдилер. Хер кимиң этмели иши белленилди. ⁵Олар Муса: «Реббинц бизе буйран ишини этмекде, халк затлары герегинден артык гетирйәр» дийдилер. ⁶Шонун үчин хем Муса дүшелгәнің ичине шейле буйрук билен: «Мундан бейлөк бир эркек я-да аял мукаддес өй үчин садака эдип, хич хили зат гетирмесин» дийип жар чекдирди. Шейдип, халк садака гетирмесини кесди. ⁷Чүнки оларың гетирен затлары эййәм эхли иши ерине етирмек үчин герегинден хем артыкды.

Ысрайыллар мукаддес чадыры ясаарлар

⁸Өкдө уссалар он пердеден ыбарат мукаддес чадыр ясадылар. Олар перделери непис зыгыр матадан, гөк, бадам, гырмызы йүплүкден эдип, оларың йүзүнө керубың шекилини оваданлап чекдилер. ⁹Хер пердөнің узынлыгы йигрими секиз тирсек, ини дөрт тирсек болуп, эхли перделерин өлчеги бир меңзешди.

¹⁰Олар бәш пердәни бир айры, бейлеки бәш пердәни хем бир айры эдип чатдылар. ¹¹Биринжи бәш пердөнің иң соңкусының ужуна гөк халка ясадылар, икинжи бәш пердөнің иң соңкусына-да шейле этдилер. ¹²Биринжи топлумың перделериниң иң соңкусының ужуна элли саны халка ясадылар. Икинжи топлумың соңкусына-да элли халка ясадылар. Халкалар бири-бириниң гаршысында ерлешенди. ¹³Алтындан элли саны илдиргич ясап, перделери илдиргич билен бири-бирине беркитдилер.

Шейдип, чадыр тутуш бир битеви болды.

¹⁴Шейле хем, гечиниң йүңүнден эдилен он бир пердеден ыбарат мукаддес чадырын дашкы өртүгини ясадылар. ¹⁵Хер пердәниң узынлыгы отуз тирсек, ини дөрт тирсек болуп, он бир пердәниң-де өлчегини бир меңзеш этдилер. ¹⁶Перделерин бәшисини бир айры чатып, галан алтысыны хем бир айры чатдылар. ¹⁷Биринжи топлумың ортасындан иң соңкусының ужуна элли саны халка ясадылар, икинжи топлумыңка хем шейле этдилер. ¹⁸Соңра бүрүнчден элли саны илдиргич ясап, олары халкадан гечирип, чадыры бирлешдирдилер. Шонда чадыр тутуш бир битеви болды. ¹⁹Чадыр үчин гочуң эйленен дерисинден япынжа ясалды ве онуң үстүни өртмәге сайлама дериден ене бир япынжа ясадылар.

²⁰Мукаддес чадыр үчин акация агажындан диклигине чарчувалар ясадылар. ²¹Хер чарчуваның узынлыгы он тирсек, ини бир ярим тирсек болды. ²²Чарчувалары бири-бири билен сеплешдирип дурар ялы, хер чарчувада ики саны газык дикдилер. Чадырын эхли чарчувалары үчин шейле эдилди. ²³Мукаддес чадырын чарчуваларыны шейле ясадылар: онуң гүнорта тарапы үчин йигрими саны чарчува ясалды. ²⁴Йигрими чарчуваның ашагындан кырк саны күмүшден дабан ясадылар. Хер чарчуваның ашагындан онуң газыгы үчин ики саны дабан ясалды. ²⁵Чадырын икинжи тарапы болан демиргазык тарапы үчин хем йигрими чарчува ясалды. ²⁶Олара хем хер чарчува икиден, жеми кырк саны күмүшден дабан ясадылар. Хер чарчуваның ашагындан ики дабан

ясадылар. ²⁷Чадырын арка тарапы болан гүнбатар тарапы үчин, алты чарчува ясалды. ²⁸Чадырын арка тарапындакы бурчлар үчин ики чарчува ясалды. ²⁹Олар ашакдан ве ёкардан шол бир халка бирлешдирленди. Оларың икиси-де шейле эдилеп, олар ики бурчы эмеле гетирдилер. ³⁰Шейдип, секиз саны чарчува болуп, хер чарчуваның ашагындан ики дабан ясылып, жеми он алты саны күмүшден дабан ясадылар.

³¹Мукаддес чадырын бир тарапындакы чарчувалар үчин акация агажындан бәш саны сырык ясадылар. ³²Чадырын бейлеки тарапындакы чарчувалар үчин бәшисини ве арка тарапы болан гүнбатырындакы чарчувалар үчин бәшисини ясадылар. ³³Чарчуваларың ортасындан гечйән таягыны чадырын бир ужундан бейлеки ужуна ченли гечирдилер. ³⁴Чарчувалары алтына гаплап, сырыклары саклар ялы, алтындан халкалар ясадылар. Сырыклар хем алтына гапланды.

³⁵Гөк, бадам, гырмызы йүплүкден ве непис зыгыр матадан туты ясадылар. Онуң йүзүне овадан эдип, керубың шекилини нагышлап чекдилер. ³⁶Пердәни асмак үчин, акация агажындан дөрт саны сүтүн ясалды. Олары алтын билен гаплап, олар алтындан илдиргичлер ве күмүшден дөрт саны дабан ясадылар. ³⁷Шейле хем, олар чадырын гирелгеси үчин гөк, бадам, гырмызы йүплүкден ве непис зыгыр матадан перде ясадылар. Оны кешде билен нагышладылар. ³⁸Бу перде үчин акация агажындан бәш саны сүтүн дикип, онуң ёкаркы өртүклерини ве сүтүнлерини алтына гапладылар. Оларың илдиргичлерини хем алтындан эдип, олар бүрүнчден бәш саны дабан ясадылар.

37-нжи бап

Әхт сандыгы

¹Бесалел акация агажындан сандык ясады. Онуң узынлыгы ики ярым тирсек, ини ве бейиклиги бир ярым тирсек болды. ²Онуң ичини-де, дашыны-да сап алтына гаплады ве онуң даш-төверегине алтындан жәхек салды. ³Сандык үчин дөрт саны алтын халка ясады ве олары дөрт аягына: икисини бир тарапындакы аякларына, бейлеки икисини бейлеки тарапындакы аякларына дакды.

⁴Ол акация агажындан сырыклар ясап, олары алтына гаплады. ⁵Сандыгы гөтерип әкидер ялы, сырыклары онуң гапдалларындакы халкалардан гечирди. ⁶Соңра ол сап алтындан гапак ясады. Онуң узынлыгыны ики ярым тирсек, инини болса бир ярым тирсек этди. ⁷Гапагың хер ики ян четинде дөвме алтындан ики саны керуп ясады. ⁸Керупларың бири-ни гапагың бир четинде, бейлекисини бейлеки четинде ерлешдирди. Олары гапагың хер ян четинде гоюп, олары гапак билен бир битеви эдип беркитди. ⁹Керуплар ганатларыны гапагың депесинде яйып, онуң үстүне сая салып дурдулар. Оларың йүзлери бири-бириниң гаршысында болуп, гөни гапага тарап середйәрдилер.

Хантагта

¹⁰Шейле хем ол акация агажындан хантагта ясады. Онуң узынлыгы ики тирсек, ини бир тирсек ве бейиклиги бир ярым тирсек болды. ¹¹Оны сап алтына гаплап, даш-төверегине алтындан жәхек салды. ¹²Хантагтаның гырларына дөрт бармак гиңликде

гуршав этди ве гуршавың даш-төверегине алтындан жәхек салды. ¹³Хантагта үчин алтындан дөрт саны халка ясады. Халкалары онуң дөрт күнжүндәки дөрт аягына беркитди. ¹⁴Хантагтаны гөтерип әкидер ялы, халкалардан гечен сырыклары гуршава якын ерлешдирди. ¹⁵Бесалел акация агажындан сырыклар ясап, олары алтына гаплады. ¹⁶Хантагтада гояр ялы сап алтындан гап-гачлары: якымлы ыслы түтетги үчин табаклар ве жамлар, ичги садакасы үчин шакәселер ве күйзелер ясады.

Чырадан

¹⁷Бесалел сап алтындан чырадан ясады. Чыраданың эсасыны ве шахасыны хүнәрментчилик усулында дөвме сап алтындан ясап, онуң гүлкәсесини, гүл-гунчасыны ве гүляпрагыны өзи билен бир битеви этди. ¹⁸Чыраданың хер гапдалындан үч шаха чыкып, жеми онуң алты шахасы болды. ¹⁹Хер шаханың ужунда бадамың гүли шекилинде гүлкәсе ясап, онуң гүл-гунчасы билен гүляпрагыны хем ясады. Бейлеки шахаларда хем хут шейдип, алты шаханың алтысыны-да бирмеңзеш эдип ясады. ²⁰Чыраданың ортасындакы шахада бадам гүлүне меңзеш дөрт саны гүлкәсе болуп, олар хем гүл-гунчасы билен ве гүляпрагы билен ясалды. ²¹Хер жүбүтиң астында бир гунча чыкып, хеммеси билеликде жеми алты шаханы эмеле гетирйәрди. ²²Чыраданың гунчаларыны ве шахаларыны бир битеви эдип ясап, онуң тутуш өзүни дөвме сап алтындан ясады. ²³Чырадана еди чыра дакды. Онуң мүченегини ве новасыны сап алтындан ясады. ²⁴Чыраданы ве оңа

дегишли эхли энжамлары бир ярым батман ^a болан сап алтындан ясады.

Якымлы ыслы түтөтги үчин сыпа

²⁵Якымлы ыслы түтөтги үчин акация агажындан сыпа ясады. Онуң узунлыгы бир тирсек, ини хем бир тирсек болуп, ол дөртбурч болды. Онуң бейиклиги ики тирсек болуп, чыкып дуран бурчларыны өзи билен биле битеви эдип ясады. ²⁶Онуң депесини, эхли тарапларыны ве бурчларыны сап алтына гаплады. Онуң даш-төверегине алтындан жәхек чекди. ²⁷Онуң үчин алтындан ики саны халка ясады ве олары жәхегин ашагындан бири-бирине гаршы эдип, ики тарапына дакды. Сыпаны гөтерип гидер ялы, ол халкалардан сырыклар гечирди. ²⁸Сырыклары акация агажындан ясап, олары алтына гаплады.

²⁹Ол атыр ясайжының гарылмагы билен мукаддес месх ягыны ве якымлы ыслы түтөтги хем тайярлады.

38-нжи бап

Якма гурбанлык сыпасы

¹Бесалел акация агажындан якма гурбанлык сыпасыны ясады. Онуң узунлыгы-да, ини-де бәш тирсек болуп, ол дөртбурчды ве онуң бейиклиги хем үч тирсек болды. ²Гурбанлык сыпасының дөрт бурчы-да ёкары чыкып дуранды. Бесалел олары гурбанлык сыпасы билен бир битеви эдип, оны тутушлыгына бүрүнже гаплады. ³Ол гурбанлык сыпасының эхли энжамларыны: күл гаплары, күл атарлары, легенлери,

чаршаклары ве маңчаллары ясады. Оларың хеммесини бүрүнчден ясады.

⁴Гурбанлык сыпасы үчин бүрүнчден торлы гөзенек ясады. Оны гурбанлык сыпасының ашақы гуршавында ерлешдирди. ⁵Торлы гөзенегиң дөрт бурчуның херсине сырыклары саклар ялы халка ясады. ⁶Ол сырыклары акация агажындан ясап, олары бүрүнже гаплады. ⁷Гурбанлык сыпасыны ики тарапындан гөтерип экидер ялы, сырыклары халкалардан гечирди. Онуң дашыны тагталардан ясап, гутусының ичини бош гойды.

⁸Раббе йүз тутуляч чадырың гирелгесинде хызмат эдйән аялларың йүз гөрүлйән айнасындан Бесалел бүрүнчден леген ясады ве онуң дуряч аягыны хем бүрүнчден этди.

Мукаддес чадырың хаяды

⁹Бесалел мукаддес чадырың хаядыны гурды. Хаядың гүнорта тарапында йүз тирсек узунлыкда непис зыгыр матадан перделер асды.

¹⁰Перделер үчин йигрими саны сүтүн ве олары сакляч йигрими дабаны бүрүнчден ясады, сүтүнлериниң илдиригичлерини ве жәхеклерини күмүшден этди. ¹¹Демиргазык тарапы үчин хем шейле этди. Онуң боюна йүз тирсек узунлыкда перделер тутды. Перделер үчин бүрүнчден йигрими саны сүтүн ве йигрими саны дабан ясады, эмма онуң илдиригичлерини ве жәхеклерини күмүшден ясады. ¹²Хаядың гүнбатар тарапы үчин элли тирсек узунлыкда перделер тутды ве перделер үчин он саны сүтүн ве он саны дабан ясады. Сүтүнлериң илдиригичлери

^a 37:24 *Бир ярым батман* – еврейче бир киккар. Бу такм. 34 кг деңдир.

ве жәхеклери күмүшден эдиленди. ¹³Хаядың өң тарапы болан гүндогар тарапының гинлиги элли тирсек болды. ¹⁴Онуң бир тарапына узынлыгы он бәш тирсек болан перделер тутды. Оларың хем үч сүтүни ве үч дабаны барды. ¹⁵Бейлеки тарапына хем он бәш тирсек узынлыкда перделер тутды, онуң-да үч сүтүни ве үч дабаны барды. ¹⁶Хаядың даш-төверегиндәки әхли перделер непис зыгыр матадан эдиленди. ¹⁷Сүтүнлер үчин дабанлар бүрүнчден эдиленди, эмма онуң илдиргичлери ве жәхеклери күмүшденди, онуң ёкарсының өртүклери хем күмүшденди. Хаядың әхли сүтүнлери күмүш билен жәхеклененди. ¹⁸Хаядың гирелгеси үчин гөк, бадам, гырмызы йүплүкден ве непис зыгыр матадан кешде билен нагышланан япынжа тикдилер. Онуң узынлыгы йигрими тирсек, бейкилиги бәш тирсек болуп, ини хем эдил хаядың тутулары ялыды. ¹⁹Япынжаның бүрүнчден дөрт саны сүтүни билен дөрт саны дабаны барды. Онуң илдиргичлери, ёкарсының өртүклери ве халкалары күмүшденди. ²⁰Мукаддес чадырың ве онуң хаядының әхли газыклары бүрүнчденди.

Мукаддес чадыр

²¹Ине, мукаддес чадырың, ягны мукаддес әхт чадырының гурлушының

беяны: Бу Мусаның буйругы эса-сында ишленип, руханы Харуның оглы Ытамарың гөркезмеси боюнча левилериң ерине етирен ишиди. ²²Реббиң Муса буйран әхли затларыны яхуда тиресинден Хуруң оглы, Урының агтыгы Бесалел ясады. ²³Онуң янында дан тиресинден Ахысамагың оглы Охологияп хем барды. Ол зергәр ве уссады, гөк, бадам, гырмызы йүплүкден эдилен мата ве непис зыгыр мата кешде чекйәнчиди.

²⁴Мукаддес өйүң әхли гурлушык ишине уланмак үчин, садака эдип гетирилен алтының жеми кырк до-куз батман ве ярым пут^а болды. Ол мукаддес өйүң ресми өлчеги билен өлчелди. ²⁵Илат санавында хасаба алнан халкдан йыгналан күмшүң мөчбери йүз етмиш батман ве ярым чувал^б болды. Ол хем мукаддес өйүң ресми өлчеги билен өлчелди. ²⁶Бу хасаба алнан, яшы йигрими ве ондан ёкары болан хер адам башына мукаддес өйүң ресми өлчеги билен бир мысгалдан^в дүшйәрди. Ол ерде жеми алты йүз үч мүн бәш йүз элли эркек адам барды. ²⁷Мукаддес өйүң сүтүни үчин ве тутының сүтүни үчин йүз етмиш батман^г күмүш уланылды. Йүз сүтүн үчин йүз етмиш батман күмүш, бир сүтүн үчин бир битин ондан еди батман^д күмүш уланылды. ²⁸Бесалел сүтүнлериң илдиргичлери үчин, онуң ёкаркы өртүклери ве

^а 38:24 **Кырк докуз батман ве ярым пут** – еврейче *йигрими докуз киккар ве еди йүз отуз шекел*. Бу такм. 1 тонна дендир.

^б 38:25 **Йүз етмиш батман ве ярым чувал** – еврейче *йүз киккар ве бир мүн еди йүз етмиш бәш шекел*. Бу такм. 3420 кг дендир.

^в 38:26 **Бир мысгал** – еврейче *бир бека, ягны ярым шекел*. Бир бека такм. 6 гр дендир.

^г 38:27 **Йүз етмиш батман** – еврейче *йүз киккар*. Бу такм. 3400 кг дендир.

^д 38:27 **Бир битин ондан еди батман** – еврейче *бир киккар*. Бу такм. 34 кг дендир.

жәхеклери үчин ярым чувал ^а күмүш уланды. ²⁹Садака үчин гетирилен бүрүнжин мөчбери жеми йүз йигри-ми батман ^б болды. ³⁰Мундан ол Реббе йүз тутулян чадырың гирелгеси үчин дабанлар ясады, бүрүнч гурбанлык сыпасыны ве онуң үчин бүрүнчден гөзенок, гурбанлык сыпасының әхли энжамларыны, ³¹шейле хем, хаядың әхли сүтүнлерини, онуң дервезесиниң сүтүнлерини, мукаддес чадырың ве хаядың әхли газыкларыны ясады.

39-нжы бап

Руханы гейимлери

¹Мукаддес отагда хызмат этмек үчин гөк, бадам, гырмызы йүплүкден овадан нагышланан гейимлер тикдилер. Реббин Муса буйрушы ялы, олар Харун үчин мукаддес лы-баслары тикдилер.

²Бесалел эфоды алтын сапакдан, гөк, бадам, гырмызы йүплүкден ве непис зыгырдан докалан матадан тикди. ³Алтын бөлөклерини оврадып, сапак ялы инче кесип, оны гөк, бадам, гырмызы йүплүгин ве непис зыгыр сапагың арасына усатлык билен гошдулар. ⁴Хер ики ужуны бири-бирине багляян ики саны эгинбаг тикип, оны хем беркитдилер. ⁵Реббин Муса буйрушы ялы, онуң йүзүндәки нагышлы кемери хем эдил эфодың тикилиши ялы алтындан, гөк, бадам, гырмызы йүплүкден ве непис зыгыр матадан тикдилер.

⁶Хакык дашлар тайярланып, оңа накгашларың оюп мөхүр басышы

ялы, Ысрайылың огулларының атларыны оюп язып, олары хем алтын гаш өйжүклере отуртдылар. ⁷Реббин Муса буйрушы ялы, Ысрайылың огулларына ятлама дашлары болмагы үчин булары эфодың эгинбагына дакды.

⁸Инче нагышлар билен гурсакча тикди. Оны эфодың тикилиши ялы эдип, алтындан, гөк, бадам, гырмызы йүплүкден ве непис зыгыр матадан тикди. ⁹Гурсакчаны ики гат эдип, инини боюны бир гарыш эдип, оны дөртбурч шекилинде этди. ¹⁰Гурсакчаның йүзүне дөрт хатар гаш: биринжи хатара гойы гызыл, сары, зүмеррет гашлары; ¹¹икинжи хатара пөвризе, гөк якут, алмаз; ¹²үчүнжи хатара мәмиши, ак ве гонур якут, гойы гырмызы якут; ¹³дөрдүнжи хатара алтын-сары, хакык ве яшыл гашлары дакды. Олар алтын гаш өйжүклере отурдыланды. ¹⁴Ысрайылың огулларының атларына лайыклыкда гашлар он ики саны болуп, он ики тирәниң херсиниң ады эдил мөхүр басылан ялы эдилип, хер гашың йүзүне оюлып языланды.

Гурсакча

¹⁵Гурсакча үчин сап алтындан өрме зынжырлар ясалды. ¹⁶Гурсакча дакмак үчин, алтындан ики саны гаш өйжүги ве ики саны алтын халка ясап, олары гурсакчаның ёкаркы ики ужуна илдирди. ¹⁷Өрме ики алтын зынжыры гурсакчаның ужундакы ики халкадан гечирди. ¹⁸Зынжырларың бейлеки ики ужуны алтын гаш өйжүклере, эфодың өң тарапындакы эгинбагына беркитди. ¹⁹Алтындан ене ики

^а 38:28 *Ярым чувал* – еврейче *бир мүң еди йүз етмиш бәш шекел*. Бу такм. 20 кг деңдир.

^б 38:29 *Йүз йигрими батман* – еврейче *етмиш киккар билен ики мүң дөрт йүз шекел*. Бу такм. 2,4 тонна деңдир.

саны халка ясап, олары гурсакчаның ич йүзүндәки ики ужуна, эфодың ич гатына дакды. ²⁰Алтындан енеде ики саны халка ясап, олары эфодың өң тарапындакы эгинбагының ашақы бөлегине беркитди. Олар эфодың нагышлы кемериниң ёкарсында ерлешенди. ²¹Реббиң Муса буйрушы ялы, гурсакчаның эфотдан салланып гачмазлыгы үчин, онуң халкалары гөк йүп билен эфодың халкаларына даңланды. Шонда гурсакча эфодың нагышлы кемериниң йүзүнде дурды.

Бейлеки руханы гейимлери

²²Бесалел эфодың ашагындан гейилиён доны гөк матадан тикди. ²³Онуң ортасындан келле гирипчыкар ялы ачык ер гойды. Бу ачык ер йыртылмаз ялы, оңа гыя айлады. ²⁴Гөк, бадам, гырмызы йүплүкден нар шекиллерини ясап, олары донуң ашақы этегине дакды. ²⁵Сап алтындан жаңжагазлар ясап, олары нарларың арасындан донуң тутуш этегине дакды. ²⁶Реббиң Муса буйрушы ялы, бир нар билен алтын жаңжагаз башаша эдилеп, олар хызмат эденде геймек үчин тикилен донуң тутуш этегине дакылды.

²⁷Олар Харун ве онуң огуллары үчин непис зыгыр матадан узын көйнеклер хем тикдилер ²⁸Шейле хем, непис зыгыр матадан селле, башаңы ве йүплүкден ички гейимлер тикдилер. ²⁹Билгушагы гөк, бадам, гырмызы йүплүкден ве непис зыгыр матадан эдилеп, нагышлар билен кешделенди. Бу Реббиң Муса буйрушы ялы эдилди.

³⁰Сап алтындан безег шайыны ясады. Оюп мөхүр басылан дек, онуң йүзүне «Реббе багыш эдилен» диен

сөзлери оюп язды. ³¹Реббиң Муса буйрушы ялы, муны гөк сапак билен селләниң өң тарапына чатды.

Муса эдилен ишлери гөзден гечирйәр

³²Шейлелик билен, Реббе йүз тутулян мукаддес чадырың әхли иши тамамланды. Ысрайыллар әхли затлары эдил Реббиң Муса буйрушы ялы ясадылар. ³³Соңра олар мукаддес чадыры Мусаның янына гетирдилер, шейле хем: чадыр ве онуң әхли эсбаплары, онуң илдиргичлери, чарчувалары, сырыклары сүтүнлери ве олары сакляян дабанлары; ³⁴гочуң эйленен дерисинден ве сайлама дериден япынжа, туты; ³⁵Өхт сандыгы ве онуң сырыклары, гапагы, ³⁶хантагта, онуң әхли энжамлары, Реббе хөдүр чөреги; ³⁷ышык үчин сап алтындан чырадан, онуң әхли энжамлары ве чыралары, чыра үчин яг; ³⁸алтындан эдилен сыпаны, месх ягы ве хошбой ыслы затлар, мукаддес чадырың гирелгеси үчин япынжа; ³⁹бүрүнч гурбанлык сыпасы, онуң бүрүнчден гөзенеги, онуң сырыклары ве әхли энжамлары, легени ве онуң сүтүни; ⁴⁰хаядың перделери, сүтүнлери ве дабанлары, онуң дөвезеси үчин япынжа, онуң халкалары ве газыклары. Реббе йүз тутулян мукаддес чадырың хызматы үчин әхли эсбаплар. ⁴¹Мукаддес отагда хызмат этмек үчин, овадан тикилен мукаддес лыбаслары. Руханы Харуның ве онуң огулларының руханы болуп хызмат этмеклери үчин йөрите гейимлери гетирилди. ⁴²Ысрайыллар әхли иши эдил Реббиң Муса буйрушы ялы ерине етирдилер. ⁴³Муса әхли ишиң эдил Реббиң буйрушы ялы ерине етирилендигини гөрөнде, ысрайыллара алкыш айтды.

40-нжы бап

*Мукаддес чадыр Реббе багыш
эдилйэр*

1Реб Муса шейле дийди: 2«Биринжи айың биринжи гүни Реббе йүз тутулян мукаддес чадыры гур. 3Эхт сандыгыны гетирип, онуң ичинде гой ве онуң өңүнден туты тут. 4Хантагтаны гетирип, онуң энжамларыны отурт. Чыраданы гетирип, онуң чыраларыны як. 5Түтетги үчин алтындан эдилен сыпаны Эхт сандыгының өңүнде гой. Мукаддес чадырың гирелгесине япынжа тут. 6Реббе йүз тутулян мукаддес чадырың гирелгесиниң өңүнде якма гурбанлык сыпасыны гур. 7Чадыр билен гурбанлык сыпасының арасында леген гоюп, она сув гуй. 8Тутуш даш-төвереге хаят гур ве хаядың дөвезесине япынжа тут. 9Соңра месх ягыны алып, чадыра ве онуң эхли затларына яг гуй. Оны ве онуң эхли эсбапларыны мукаддес эт, шонда ол мукаддес болар. 10Якма гурбанлыгының сыпасының үстүне ве онуң эхли энжамларының үстүне хем яг сепеле. Шейдип, гурбанлык сыпасыны мукаддес эт, шонда ол иң мукаддес болар. 11Легене ве онуң сүтүниниң үстүне яг сепеләп мукаддес эт. 12Соңра Харуны ве онуң огулларыны Реббе йүз тутулян чадырың гирелгесине гетирип, олары сув билен юв. 13Харуна руханы гейимлерини гейдир ве онуң башына яг гуюп, Маңа багыш эт, шонда ол Маңа руханы болуп хызмат эдип билер. 14Онуң огулларыны хем гетирип, олар узун көйнеклери гейдир. 15Атасыны багыш эдишиң ялы, огулларыны хем башына яг гуюп багыш эт, шонда олар Маңа

руханы болуп хызмат эдип билерлер: бу руханычылык олар үчин несилменесил эбедилик болар».

16Муса эхли зады эдил Реббиң өзүне буйрушы ялы этди. 17Икинжи йылың биринжи айының биринжи гүни мукаддес чадыр гурулды. 18Муса мукаддес чадыры шейле гурды: онуң дабанларыны, чарчуваларыны отуртды, сырыкларыны дакды ве сүтүнлерини дикди. 19Муса Реббиң өзүне буйрушы ялы эдип, мукаддес чадырың дашкы өртүгини ве япынжасыны тутды. 20Ол Эхт язгысыны алып, сандыгың ичинде гойды ве сандыгың сырыкларыны дакып, онуң үстүниң гапагыны япды. 21Муса Реббиң буйрушы ялы, Эхт сандыгыны мукаддес чадыра гетирип гойды. Онуң өңүнден туты асып, оны айратын гойды. 22Ол хантагтаны тутының дашында, Реббе йүз тутулян мукаддес чадырың демиргазыгында гойды. 23Муса Реббиң буйрушы ялы эдип, ол хөдүр чөрегини хантагтаның үстүнде гоюп, Реббиң хузурына гетирди. 24Чыраданы Реббе йүз тутулян мукаддес чадырың гүнорта тарапына гетирип, хантагтаның гаршысында гойды. 25Реббиң өзүне буйрушы ялы, Муса Реббиң хузурында чыралары якды. 26Алтындан эдилен сыпаны гетирип, Реббе йүз тутулян чадырда, тутының өңүнде гойды. 27Муса Реббиң буйрушы ялы, онуң үстүнде якымлы ыслы түтетти якды. 28Ол мукаддес чадырың гирелгеси үчин япынжа хем тутды. 29Ол Реббе йүз тутулян мукаддес чадырың гирелгесинде якма гурбанлык сыпасыны гойды. Реббиң буйрушы ялы, онуң үстүнде якма гурбанлыгыны ве галла садакасыны берди. 30Реббе йүз тутулян чадыр билен гурбанлык

сыпасының арасында легени гойды ве ювунмак үчин онуң ичине сув гуйды. ³¹Муса, Харун ве онуң огуллары шол сув билен эллерини ве аякларыны ювдулар. ³²Олар Реббе йүз тутулян чадыра гиренлеринде ве гурбанлык сыпасының янына геленлеринде, Реббин Муса буйрушы ялы ювундылар. ³³Мукаддес чадырың ве гурбанлык сыпасының даш-төверегине хаят гурды ве хаядың дервезесине япынжа тутды. Шейдип, Муса әхли иши тамамлады.

Реббин шөхраты чадыры долдуяр

³⁴Соңра Реббе йүз тутулян мукаддес чадыры булут өртди. Реббин

шөхраты мукаддес чадыры долдурды. ³⁵Муса Реббе йүз тутулян чадыра гирип билмеди, себәби оны булут өртүп, мукаддес чадыры Реббин шөхраты долдурыпды. ³⁶Хер гезек булут мукаддес чадырдан айрылып сүйшенде, ысрайыллар хем өз ёлларыны довам этдирердилер. ³⁷Эмма булут ол ерден айрылмаса, тә булут сүйшйәнчә, олар хем гөчмән отураддылар. ³⁸Тутуш ысрайыл халкы хер гезек йөриш эденде, Реб олар үчин гүндизине булут, гижесине от сүтүни болуп, мукаддес чадырың депесинде дурярды.

Левилер

Гириш

Левилер китабында Худайың Муса пыгамбере берен канунлары ве табшырыклары беян эдилйэр. Китап леви тиресинден болан адамларың хатырасына *Левилер* дийип атландырыляр. Левилер мукадес чадырда Реббич айратын хызматкэрлеридилер. Руханылар хем өз аслы боюнча леви тиресиндендирлер. Китапда эсан-да руханыларың ве бейлеки левилериң борчлары беян эдилйэр. Олар гурбанлыклар, Худая садакалар ве Гүнэден сапланма гүни ялы дини байрамлары гечирйэрлер (16:1-34, 23:26-32). Ислендик гүнэ: агыр гүнэ, еңил гүнэ – тапавуды ёк, мукадес өйи мурдар эдип билйэрди. Шонуң үчин-де, гүнэден сапланмак үчин берилйэн гурбанлыклар дүрли-дүрлүди. Оларың бары бу китапда жикме-жик беян эдилйэр. Бу гурбанлыклар адамлары Худай билен ярашдырмага ярдам эдйэрди. Шейле хем Левилер китабы халал ве харам мал, эгиншик үчин уланымалы маталар, гарышлар барада эдилмели алада хакындакы канунлардан ыбаратдыр.

Китапда хер кырк докуз йылдан бир йылы байрам этмек барада гүррүң эдилйэр. Шол йыл ер башкы эесине гайтарылып берилмелиди (25:8-17). Хер единжи йыл топрага дынч бермек үчин, ер экишсиз галдырылмалыды (25:1-6). Ер хакындакы канунлар гаты важыпды, чүнки ер аслында Худайыңкы болуп, хожалыкларың ве тутуш жемгыетиң ыкдысады эсасыды.

Китабың көп бөлеги канунлардан ыбаратдыр. Бейлеки бөлүмлерде халк ве руханылар Худайың гөркезмелерине гулак асанда яд рет эденде, олар нэме боляндыгы беян эдилйэр. Худай Өзүне гаршы баш гөтеренлери дессине жезаландырып, Өзүне гулак асанлара болса шу ваданы берди:

«Мен сизиң араңызда болуп, сизиң Худайыңыз боларын, сизем Мениң халкым боларсыңыз. Мүсүрлиериң гулы болуп галмасынлар дийип, сизи Мүсүрден алып чыкан Худайыңыз Реб Мендирин. Сизи оларың элинден азат эдип, башыңызы дик тутдуруп йөреден Мендирин».

26:12-13

Мазмуны

Садакалар ве гурбанлыклар барадакы канунлар	1:1–7:38
Харуның ве онуң огулларының руханылыга беллениши	8:1–10:20
Халаллык ве харамлык барадакы канунлар	11:1–15:33
Гүнәден сапланма гүни.....	16:1-34
Дурмушда ве Худая сежде этмекде мукаддес болмак	
барадакы канунлар.....	17:1–27:34
Дүрли меселелер барадакы канунлар	17:1–20:27
Руханылар үчин дүзгүнлер	21:1–22:33
Дини байрамлар үчин гөркезмелер.....	23:1–25:55
Ялканышлар ве жезалар	26:1-46
Реббе вадалар ве гурбанлыклар барадакы канунлар.....	27:1-34

1-нжи бап**Якма гурбанлыгы**

¹Реб Өзүне йүз тутулян чадырдан Мусаны чагырып, оңа шейле дийди: ²«Ысрайыл халкына айт: „Реббе мал гурбанлык бермек ислейәнлер, гой, гара маллардан я-да доварлардан берсинлер. ³Сиз гара малы якма гурбанлык берсеңиз, малыңыз шикессиз өкүзче болсун. Реббиң бу гурбанлыгы сизиң адыңыздан кабул эдери ялы, сиз бу якма гурбанлыгыны Реббе йүз тутулян чадырың агзына гетириң. ⁴Якма гурбанлык берйән малың эеси, онуң келлесине элини гойсун ве Худай ол малы сизи гүнәлериңизден сапаян гурбанлык хөкмүнде кабул эдер. ⁵Соңра өкүзчәниң эеси Реббиң хузурында онуң дамагыны чалсын. Харуның огуллары – руханылар болса, онуң ганыны Реббе хөдүр эдип, оны Реббе йүз тутулян чадырың агзындакы гурбанлык сыпасының чар тарапына серпсинлер. ⁶Соңра гурбанлык малының эеси оны союп бөлөклесин. ⁷Руханы

Харуның огуллары гурбанлык сыпасының үстүнде одун өрүп, от яксынлар. ⁸Соңра Харуның огуллары – руханылар бөлөкленен эти, малың келлесидир ичягы билен билеликте гурбанлык сыпасының үстүнде янып дуран отда гойсунлар. ⁹Малың гарын ичегелери ве аяклары сува ювулсын. Руханы болса буларың хеммесини гурбанлык сыпасында яксын. Реббе тутушлыгына от үсти билен берилйән бу якма гурбанлыгының ысы Оңа якымлыдыр.

¹⁰Доварлардан алнан жанлы якма гурбанлык берилйән болса, онда бу гурбанлык жанлысы хич бир шикессиз гоч я-да эркеч болсун. ¹¹Малың эеси гурбанлык жанлысының дамагыны гурбанлык сыпасының демиргазык тарапында, Реббиң хузурында чалсын. Харуның огуллары – руханылар болса гурбанлык жанлысының ганыны гурбанлык сыпасының чар тарапына серпсинлер. ¹²Соңра малың эеси гурбанлык жанлысыны бөлөклесин. Руханы болса ол бөлөклери жанлының келлесидир ичягы билен билеликте гурбанлык

сыпасында янып дуран отда гойсун. ¹³Гурбанлык жанлысының гарын ичегелери ве аяклары сува ювулсын. Онсоң руханы буларың хеммесини гурбанлык сыпасында яксын. Реббе тутушлыгына от үсти билен берилиән бу якма гурбанлыгының ысы Оңа якымлыдыр. ¹⁴Эгер Реббе якма гурбанлык хөкмүнде гуш хөдүрленилиән болса, онда сизиң гурбанлык гушуңыз гумры я-да кепдери болсун. ¹⁵Руханы гурбанлык гушуның бойнуны ёлуп, онуң келлесини гурбанлык сыпасында яксын. Онуң ганыны гурбанлык сыпасының гапдалына акдырсын. ¹⁶Руханы гушуң петекесини ичиндәки затлары билен биле алып, гурбанлык сыпасының гүндогар тарапына, күл атыляң ере ташласын. ¹⁷Соңра руханы гушуң ганатларындан тутуп, оны икә бөлсүн, йөне бөлеклери бири-биринден долы бөлүп айырма-сын. Онсоң ол гушы гурбанлык сыпасында яксын. Реббе тутушлыгына от үсти билен берилиән бу якма гурбанлыгының ысы Оңа якымлыдыр.

2-нжи бап

Галла садакасы

¹Кимде-ким Реббе галла садакасыны бермекчи болса, ол садака сайлама бугдай унундан берилсин. Садака берийән адам унуң үстүне зейтун ягыны гуюп, якымлы ыслы түтетгини онуң үстүнде гойсун. ²Онсоң галла садакасы Харуның огулларына – руханылара гетирилип берилсин. Руханы зейтун ягына гарылан сайлама бугдай унундан бир гошавужыны, якымлы ыслы түтетгиниң барыны алып, олары гурбанлык сыпасында яксын. Реббиң ёлуна от үсти билен

берлен бу садака пайының ысы Оңа якымлыдыр. ³Галла садакасының галаны Харун билен онуң огулларыныңкы болсун. Реббе от үсти билен берилиән бу садака өрән мукаддес садакадыр.

⁴Эгер сиз тамдырда япылан петири садака бермекчи болсаңыз, онда ол сайлама бугдай унундан биширилен, зейтун ягына югрулан, хамырмаясыз күлчелер я-да ожакада биширилен, йүзүне зейтун ягы чалнан челпеклер болсун. ⁵Эгер табада биширилен галла садакасыны бермекчи болсаңыз, онда ол сайлама бугдай унундан, зейтун ягына югрулып биширилен петир болсун. ⁶Садака берийән петири дограп, үстүне зейтун ягыны гуйсун – бу галла садакасыдыр. ⁷Эгер сизиң берийән галла садакаңыз сачда биширилен петир чөрек болса, онда ол сайлама бугдай унундан эдилен хем-де зейтун ягына югрулан болсун. ⁸Реббе шейле биширилен галла садакасыны хөдүр эдиң. Чөрек рухана гетирилип берленден соң, ол оны гурбанлык сыпасының янына алып барсын. ⁹Руханы Реббиң ёлуна берилиән бу садака пайыны галла садакасындан бөлүп айрып, оны гурбанлык сыпасында яксын. Реббе от үсти билен берилиән бу садаканың ысы Оңа якымлыдыр. ¹⁰Галла садакасының галан белеги Харун билен онуң огулларыныңкы болсун. Реббе от үсти билен берилиән бу садака пайы өрән мукаддесдир.

¹¹Реббе садака бержек чөрегиңиз хич вагт хамырмаялы болмасын. Чүнки Реббе от үсти билен берилиән бу садака хамырмаялы болмалы дэлдир я-да бал гошулмалы дэлдир. ¹²Сиз бу затлары Реббе экиниңизиң

илкинжи хасыл садакасы хөкмүндө берип билерсиңиз. Эмма олар гурбанлык сыпасында якымлы ыс чыкармак үчин якылмасын. ¹³Сиз берйән галла садакаларыңызга дуз сеппиң. Чүнки дуз Худайыңыз билен баглашан эхтиңизиң нышаныдыр. Берйән садакаларыңызың хеммесине дуз сеппиң.

¹⁴Эгер сиз экиниңизиң илкинжи хасылыны Реббе галла садакасы хөкмүндө хөдүр этмекчи болсаңыз, ол дөвлөн тэзе бугдай сүммүлинден алнан ве отда говрулан болсун. ¹⁵Оңа зейтун ягыны гошуп, якымлы ыслы түтетгини-де онуң үстүне гоюң. Бу галла садакасыдыр. ¹⁶Онсоң руханы дөвлөн бугдайың белли бир мукдарыны ве якымлы ыслы түтетгили зейтун ягыны алып, олары гурбанлык сыпасында яксын. Бу Реббиз элуна от үсти билен берлен садака пайыдыр.

3-нжи бап

Саламатлык гурбанлыгы

¹Берйән садакаңыз саламатлык гурбанлыгы болуп, сиз улы мал өлдүрмекчи болсаңыз, онуң өкүз я сыгырдыгының пархы ёк, ол шикессиз мал болмалыдыр. ²Малың эси гурбанлык малының келлесине элини гоюп, Реббе йүз тутулян чадырың агзында онуң дамагыны чалсын. Харуның огуллары – руханылар гурбанлыгың ганыны гурбанлык сыпасының чар тарапына серпсинлер. ³⁻⁴Сиз саламатлык гурбанлыгыңдан бар ичяглары хем-де гарын ичегелериң дашындакы бар ягы, билдэки ики бөвреги дашының ягы билен, багрың йүзүндэки яг пердесини бөвреклер билен биле алып, олары Реббе от үсти билен берилйән гурбанлык пайы

хөкмүндө хөдүр эдиң. ⁵Онсоң Харуның огуллары булары гурбанлык сыпасының үстүнде янып дуран отдакы якма гурбанлыгы билен биле яксынлар. Реббе от үсти билен берилйән бу гурбанлыгың ысы Оңа якымлыдыр.

⁶Эгер саламатлык гурбанлыгы хөкмүндө Реббе довар сүриңизден гурбанлык хөдүр этмекчи болсаңыз, онда ол гочмы, гоюнмы, текеми, гечими – пархы ёк, ол шикессиз довар болмалыдыр. ⁷Эгер сиз гоюн гурбанлык бермекчи болсаңыз, онда оны Реббиз хузурына гетирмелисиңиз. ⁸Малың эси гурбанлык жанлысының келлесине элини гоюп, онуң дамагыны Реббе йүз тутулян чадырың өңүндө чалсын. Харуның огуллары онуң ганыны гурбанлык сыпасының чар тарапына серпсинлер. ⁹⁻¹⁰Малың эси саламатлык гурбанлыгы үчин хөдүр эдилен жанлының эхли ягларыны: гойнуң түрресиниң дүйбүнден кесилип алнан гуйрук ягыныңдыр ичягларының барыны ве гарын ичегелериң дашындакы ягларың барыны, билдэки ики бөвреги дашының ягы билен, багрың йүзүндэки яг пердесини бөвреклер билен биле алып, олары Реббе от үсти билен берилйән гурбанлык пайы хөкмүндө хөдүр этсин. ¹¹Онсоң руханы булары алып, Реббе от үсти билен берилйән иймит садакасы хөкмүндө гурбанлык сыпасында яксын.

¹²Эгер гечи гурбанлык бермекчи болсаңыз, сиз оны Реббиз хузурына гетирмелисиңиз. ¹³Малың эси онуң келлесине элини гоюп, Реббе йүз тутулян чадырың өңүндө онуң дамагыны чалсын. Харуның огуллары гурбанлык жанлысының ганыны

гурбанлык сыпасының чар тарапына серпсинлер. ¹⁴⁻¹⁵Малың эеси гурбанлык жанлысының бар ичягларыны хем-де гарын ичегелериниң дашындакы эхли ягыны, билдэки ики бөвреги дашының ягы билен ве багрың йүзүндэки яг пердесини бөвреклер билен биле алып, олары Реббе от үсти билен берилйән гурбанлык пайы хөкмүнде хөдүр этсин. ¹⁶Онсоң руханы булары алып, Реббе от үсти билен берилйән иймит садакасы хөкмүнде гурбанлык сыпасында яксын. Онуң ысы Реббе якымлыдыр. Гурбанлыгың эхли ягы Реббе хөдүр эдилсин. ¹⁷Сиз ниреде яшасаңыз-да, этиң ягыны ве ганыны иймәң. Бу сизиң бүтин несиллериңиз үчин эбедилик дүзгүн болсун“».

4-нжи бап

Төтәнликден эдилен гүнәлер үчин берилмели гурбанлыклар

¹Реб Муса шейле дийди: ²⁻³«Ысрайыл халкына айт: „Кимде-ким Мен Реббиң сизе берен буйрукларымы төтәнден бозуп, гүнә этсе, шейледе башына яг гуйлуп сайланан баш руханының өзи гүнә иш эдип, халкы языклы этсе, онда ол шикессиз бир өкүзчәни өлдүрип, оны Реббе гүнә гурбанлыгы хөкмүнде хөдүр этсин. ⁴Өкүзчәни Реббе йүз тутуляч адырың агзына, Реббиң хузурына гетирсин ве элини өкүзчәниң келлесине гоюп, Реббиң хузурында онуң дамагыны чалсын. ⁵Онсоң башына яг гуйлуп сайланан баш руханы өкүзчәниң ганындан биразрагыны алып, оны Реббе йүз тутуляч адыра гетирсин. ⁶Баш руханы гана бармагыны батырып, Реббиң хузурына – иң мукаддес отагың тутусы-

ның өңүне ганы еди гезек сепелесин. ⁷Соңра баш руханы Реббе йүз тутуляч адырдакы – Реббиң хузурындакы якымлы ыслы түтетги якыляч гурбанлык сыпасының шахларына бир аз ган чалсын. Өкүзчәниң галан ганыны болса Реббе йүз тутуляч адырың агзындакы якма гурбанлык сыпасының дүйбүне дөксүн. ⁸⁻⁹Баш руханы гүнә гурбанлыгы хөкмүнде берлен бу өкүзчәниң бар ичягларыны, гарын ичегелериниң дашындакы ягларыны, билдэки ики бөвреги дашының ягы билен ве багрың йүзүндэки яг пердесини бөвреклер билен биле алсын. ¹⁰Баш руханы бу малың ягыны-да эдил саламатлык гурбанлыгы үчин өлдүрилен өкүзиң ягларының алнышы ялы алып, олары якма гурбанлык сыпасында яксын. ¹¹⁻¹²Эмма баш руханы өкүзчәниң дерисини, бар этини, келлебашаягыны, гарын-ичегелерини гарын-гажагы билен, гараз, өкүзчәниң диңе ягындан башга бар задыны дүшелгәниң дашындакы бир халал ере, күл үйшмегиниң үстүне чыкардып якдырсын.

¹³⁻¹⁴Эгер бүтин ысрайыл халкы өз Худайы Реббиң берен буйрукларыны төтәнликден бозуп, гүнә этсе, бу гүнә иш хем жемагатдан яшырылып, оларың эден гүнәлериниң үсти ачылган бадына, жемагат гүнә гурбанлыгы хөкмүнде бир өкүзчәни Реббе йүз тутуляч адырың өңүне гетирсин. ¹⁵Халкың яшулулары Реббиң хузурында эллерини өкүзчәниң келлесине гоюп, шол ерде онуң дамагы чалынсын. ¹⁶Башына яг гуйлуп сайланан баш руханы өкүзчәниң ганындан биразрагыны алып, оны Реббе йүз тутуляч адыра гетирсин ¹⁷Онсоң баш руханы бармагыны гана ба-

тырып, оны еди гезек Реббич хузурына – иң мукаддес отагың өңүне сепелесин. ¹⁸Соңра баш руханы Реббе йүз тутулян чадырда Реббич хузурындагы гурбанлык сыпасының шахларына бираз ган чалсын. Галан ганы болса Реббе йүз тутулян чадырың агзындагы якма гурбанлык сыпасының дүйбүне дөксүн. ¹⁹Баш руханы өкүзчөниң әхли ягыны алып, оны гурбанлык сыпасында яксын. ²⁰Баш руханы гүнә гурбанлыгы үчин берлен өкүзче билен нәме эден болса, бу өкүзче билен хем шейле этсин. Ол гүнә гурбанлыгы үчин берлен бу өкүзче билен халкы гүнәсинден сапласын ве Худай халкың гүнәсини гечер. ²¹Соңра баш руханы өкүзчөни дүшелгәниң дашына чыкардып, оны-да биринжи өкүзчөни якдырышы ялы эдип якдырсын. Бу халкың гүнә гурбанлыгыдыр.

²²⁻²³Эгер баштутанлардан бири өз Худайы Реббич берен буйрукларыны төтәнликден бозуп, гүнә этсе, ол гүнәси барада оңа дуйдурылан бадына, гурбанлык хөкмүнде шикессиз бир эркежи гетирсин. ²⁴Ол эркежиң келлесине элини гоюп, якма гурбанлык малының өлдүрилйән еринде, Реббич хузурында онуң дамагыны чалсын. Бу гүнә гурбанлыгыдыр. ²⁵Руханы болса гүнә гурбанлыгы үчин дамагы чалнан жанлының ганына бармагыны батырып, оны якма гурбанлык сыпасының шахларына чалсын. Галан ганы болса якма гурбанлык сыпасының дүйбүне дөксүн. ²⁶Эркежиң бар ягыны руханы эдил саламатлык гурбанлыгыныңкы ялы эдип, гурбанлык сыпасында яксын. Шейдип, руханы гүнә гурбанлыгы үчин берлен эркеч билен гүнәлини

гүнәсинден сапласын ве Худай онуң гүнәсини гечер.

²⁷⁻²⁸Эгер йөнекей халкдан бири Реббич берен буйрукларыны төтәнликден бозуп, гүнә этсе, ол гүнәси барада оңа дуйдурылан бадына, бир шикессиз гечини гурбанлык берсин. ²⁹Ол элини гүнә гурбанлыгы үчин берилйән жанлының келлесине гоюп, якма гурбанлык малының өлдүрилйән еринде, Реббич хузурында онуң дамагыны чалсын. ³⁰Руханы онуң ганына бармагыны батырып, ол оны якма гурбанлык сыпасының шахларына чалсын. Галан ганы болса ол сыпаның дүйбүне дөксүн. ³¹Эдил саламатлык гурбанлыгының бар ягыны алшы ялы, руханы бу гечиниң хем әхли ягыны алсын. Соңра Реббе якымлы ыс чыкармак үчин оны гурбанлык сыпасында яксын. Шейдип, руханы гүнә гурбанлыгы үчин берлен гечи билен гүнәлини гүнәсинден сапласын ве Худай онуң гүнәсини гечер. ³²Эгер гүнәли киши гүнә гурбанлыгы үчин гузы бермекчи болса, онда ол шикессиз гузы болсун. ³³Малың эси элини гузының келлесине гоюп, якма гурбанлык малының өлдүрилйән еринде, гүнә гурбанлыгы хөкмүнде онуң дамагыны чалсын. ³⁴Руханы гүнә гурбанлыгы үчин дамагы чалнан жанлының ганына бармагыны батырып, оны якма гурбанлык сыпасының шахларына чалсын. Галан ганы болса ол гурбанлык сыпасының дүйбүне дөксүн. ³⁵Саламатлык гурбанлыгы үчин өлдүрилен гойнуң бар ягының алнышы ялы, бу гүнә гурбанлыгы үчин хөдүрленен гузының хем әхли ягы алынсын. Руханы оны алып, Реббе от үсти билен берлен бейлеки гурбанлыктар билен биле гурбанлык

сыпасында яксын. Шейдип, руханы гүнэ гурбанлыгы үчин берлен гузы билен гүнэлини гүнэсинден сапласын ве Худай онуң гүнэсини гечер.

5-нжи бап

Гүнэли адамың бермели гурбанлыгы

¹Кимдир бири болан иши гөрүп я-да билибем, болан ише шаятлык этмеги сораланда, ондан боюн гачырса, ол өз жезасыны чекмелидир.

²Кимдир бири харам сайылян зада: харам вагшы хайваның маслыгына я-да харам мал-гараның маслыгына, я-да харам сүйренижилериң ве мөр-мөжеклериң маслыгына төтөнликде галташса, онда ол муны аңан бадына, харам ве языклы сайыляндир.

³Кимдир бири харамлыгына, харам эдйән ислендик зада төтөнликден галташса, онда ол муны аңан бадына, языклы сайылсын.

⁴Кимдир бири яманлык я-да ягшылык этмек үчин, соңуны сайман төтәнден ант ичсе, онда ол муны аңан бадына, нэхили ант ичилендигине гарамаздан, языклы сайылсын.

⁵Эгер кимде-ким шулардан бирини эдип, гүнэ газанандыгына гөз етирсе, ол эден гүнэсини боюн алсын.

⁶Ол эден гүнэси үчин төлег хөкмүндө сүрүден бир уркачы жанлыны: гойны я-да гечини Реббе гүнэ гурбанлыгы үчин гетирсин. Руханы гүнэ гурбанлыгы үчин берлен гоюн я-да гечи билен гүнэлини гүнэсинден сапласын.

⁷Эгер гүнэлиниң гойна гурбы чатмаян болса, эден гүнэси үчин төлег хөкмүндө Реббе ики саны гумры я-да ики кепдери гетирсин. Оларың бири гүнэ гурбанлыгы, бейлекиси болса якма гурбанлыгы үчиндир. ⁸Ол булары рухана гетирип

берсин. Руханы өнүрти гүнэ гурбанлыгы үчин ниетленен гушы Худая хөдүр эдип, онуң боюн онургасыны яздырсын, йөне онуң келлесини ёлуп айырмасын. ⁹Онсоң руханы гүнэ гурбанлыгы үчин берлен гушуң ганындан гурбанлык сыпасының гапдалына бираз сепеләп, галан ганы гурбанлык сыпасының дүйбүне акдырсын. Бу гүнэ гурбанлыгыдыр. ¹⁰Бейлекисини руханы хөкүм боюнча, якма гурбанлыгы үчин Худая хөдүр этсин. Шейдип, руханы гүнэ гурбанлыгы үчин берлен гумры я-да кепдери билен гүнэлини гүнэсинден сапласын ве Худай онуң гүнэсини гечер.

¹¹Эгер гүнэлиниң ики гумра я-да ики кепдерэ гурбы чатмаян болса, онда ол эден гүнэси үчин садака хөкмүндө ондан бир батмана барабар сайлама бугдай унуны гетирсин. Онуң үстүне зейтун ягы гуюлмасын я-да якымлы ыслы түтетги гоюлмасын, чүнки бу гүнэ гурбанлыгыдыр. ¹²Ол оны рухана гетирип берсин. Руханы ундан Реббиң ёлуна хөдүрленен пай хөкмүндө бир гошавуч алып, оны Реббе от үсти билен берилйән садака пайы билен биле гурбанлык сыпасында яксын. Бу гүнэ гурбанлыгыдыр. ¹³Ёкарда агзалан гүнэлерден бирини эден гүнэлини руханы гүнэ гурбанлыгы үчин берлен ун билен гүнэсинден сапласын ве Худай онуң гүнэсини гечер. Галан ун галла садакасы ялы руханыныңкы болар⁴».

Язык гурбанлыгы

¹⁴Реб Муса шейле дийди: ¹⁵«Эгер кимдир бири төтөнликде Реббе берилмели садакалары бермән гүнэ газанса, онда ол Реббе язык гурбанлыгы хөкмүндө сүрүден шикессиз бир

гоч гетирсин. Язык гурбанлыгының бахасы мукаддес өйүң өлчегине гөрү күмүш билен кесгитленсин. ¹⁶Ол Худая берилмели садакаларының барыны, үстүне гошмача бәшден бирини гошуп, рухана берсин. Руханы язык гурбанлыгына берлен гоч билен гүнәлини гүнәсинден сапласын ве Худай онуң гүнәсини гечер.

¹⁷Эгер кимде-ким Реббич берен буйрукларының бирини төтәнликде бозуп, гүнә газанса, ол языклыдыр ве өз жезасыны чекмелидир. ¹⁸Реббе язык гурбанлыгы хөкмүнде сүрүден бир шикессиз гоч я-да шонуң ерини тутжак зат гетирсин. Руханы шу гоч аркалы гүнәлини төтәнликде эден гүнәсинден сапласын ве Худай онуң гүнәсини гечер. ¹⁹Бу сениң Реббе гаршы эден гүнәң үчин төлег хөкмүнде берилйән язык гурбанлыгыдыр».

6-нжы бап

¹Реб Муса шейле дийди: ²«Эгер кимдир бири аманат я-да гирев гоян кишә бивепалык этсе, я-да огурлык этсе, я-да оны алдап, Реббич табырыкларыны бозса, ³⁻⁴я йитен зады тапып алыбам, бу хакда яландан ант ичип, ынсаның эдәйжек затларының бирини эдип гүнә газанып, соңам өз эден гүнәсине дүшүнип, зорлук я-да хиле билен алан я-да өзүне аманат берлен, я-да бири тарапындан йитирилен ве өзүниң тапан задыны, ⁵я-да яландан ант ичен ислендик задыны бүтинлигине ве онуң бәшден бир гымматыны-да үстүне гошуп, өз языгыны билен бадына, оны эсине гайтарып берсин. ⁶Соңра ол өзүниң Реббе язык гурбанлыгы хөкмүнде рухана сүрүден бир шикессиз гоч я-да онуң ерини тутжак

башга бир зат гетирип берсин. ⁷Онсоң руханы Реббич хузурында гүнәлини гүнәсинден сапласын ве шонда онуң нәхили гүнә эдендигине гарамаздан, Худай онуң гүнәсини гечер».

Якма гурбанлыгы

(Мүсүрдөн чыкыш 29:38-43;
Чөлдө 28:1-8)

⁸Реб Муса шейле дийди: ⁹«Харуна ве онуң огулларына табыр. Якма гурбанлыгының берлиш кадасы шейледир: Якма гурбанлыгы узаклы гиче гурбанлык сыпасының үстүнде гоюлмалыдыр. Гурбанлык сыпасындакы от болса өчүрилмели дәлдир. ¹⁰Эртеси ирден руханы эгнине непис зыгыр матадан тикилен ички гейимини ве онуң үстүнден зыгыр матадан тикилен лыбасларыны гейсин. Соңра ол гурбанлык сыпасының үстүндәки отда янан якма гурбанлык малының күлүни айрып, оны гурбанлык сыпасының гапдалында гойсун. ¹¹Онсоң руханы зыгыр матадан тикилен лыбасларыны чыкарып, башга эшиклерини гейсин ве күли дүшелгәнің дашына чыкарып, халал ере дөксүн. ¹²Гурбанлык сыпасының үстүндәки от мыдама янып дурсун, ол хич хачан сөнмесин. Эртирлерине руханы одуң үстүне одун атсын. Якма гурбанлык малының бөлөкленен этлерини онуң үстүне өрсүн. Саламатлык гурбанлыкларының ягыны-да отда яксын. ¹³Гурбанлык сыпасының үстүнде хемишелик от янып дурсун, ол хич хачан өчмесин.

Галла садакасы

¹⁴Галла садакасының берлиш кадасы шейледир: Оны Харуның огуллары Реббич хузурында, гурбанлык

сыпасының өңүнде берсинлер. ¹⁵Руханы галла садакасының зейтун ягына гарылан сайлама унундан ве онуң үс-түндәки якымлы ыслы түтетгиден гошавужыны долдурып алып, олары Реббич ёлуна от үсти билен берилён садака пайы хөкмүнде гурбанлык сыпасында яксын. Онуң ысы Реббе якымлыдыр. ¹⁶Онуң галаныны Харун ве онуң огуллары ийсин. Ондан петир биширилип, олар мукаддес ерде, Реббе йүз тугуляч чадырың ховлусында ийилсин. ¹⁷Ол хамырмаясыз болсун. Мен муны Реббе от үсти билен берлен садакаларымдан оларың пайы хөкмүнде бердим. Эдил гүнә гурбанлыгы ве ызык гурбанлыгы ялы бу галла садакасы хем өрән мукаддес садакадыр. ¹⁸Харуның неслинден болан хер бир эркек гөбекли бу галла садакасындан ийип билер. Бу Реббе от үсти билен берлен садакалардан онуң несиллери үчин эбедилик пайдыр. Бу галла садакасына Харуның огулларындан башга галташан хер кес бетбагтчылыга учрар».

¹⁹Реб Муса шейле дийди: ²⁰«Харуның ве онуң огулларының белленен гүни Реббе бермели садакасы, ине, шундан ыбаратдыр: сайлама бугдай унуның ондан бир батманыны гүнделик садака хөкмүнде берсинлер. Онуң ярысы эртирине, бейлеки ярысы агшамына берилсин. ²¹Ол ун зейтун ягына югрулып, сачда яга биширилен петир бөлеклери Реббе якымлы ыс чыкармак үчин галла садакасы хөкмүнде хөдүр эдилсин. ²²Галла садакасыны Харуның неслинден болан, башына я гуйлуп сайланан баш руханы тайярламалыдыр. Бу садака Реббе эбедилик пай хөкмүнде тутушлыгына якылсын. ²³Руханының берйән хер

бир галла садакасы тутушлыгына якылмалыдыр, ол ийилмели дөлдир».

Гүнә гурбанлыгы

²⁴Реб Муса шейле дийди: ²⁵«Харуна ве онуң огулларына айт: „Гүнә гурбанлыгың берлиш кадасы шейледир: гүнә гурбанлыгы үчин берилён малың дамагы Реббич хузурында, якма гурбанлык малының өлдүрилийән еринде чалынсын. Бу өрән мукаддес гурбанлыкдыр. ²⁶Оны гүнә гурбанлыгы үчин хөдүр эден руханы ийсин. Ол мукаддес ерде, Реббе йүз тугуляч чадырың ховлусында ийилсин. ²⁷Харуның огулларындан башга гурбанлык малының этине галташан хер кес бетбагтчылыга учрар. Эгер онуң ганы эгин-эшиге сычраса, ол мукаддес ерде ювулсын. ²⁸Гурбанлык малының эти гайнадылан тоюн гап дөвүлсин. Эгер ол бүрүнч гапда гайнадылан болса, ол гап сүртгүч билен сүртүлип, сув билен чайкалсын. ²⁹Руханылар уругындан болан хер бир эркек гөбекли ондан ийип билер. Бу гурбанлык өрән мукаддес гурбанлыкдыр. ³⁰Эмма мукаддес отагда гүнәден сапламак үчин, Реббе йүз тугуляч чадырың ичине ганы гетирилен гүнә гурбанлыгы үчин берлен малың эти ийилмели дөлдир. Ол ода якылмалыдыр.

7-нжи бап

Язык гурбанлыгы барадакы дүзгүнлер

¹Язык гурбанлыгы өрән мукаддес гурбанлыкдыр. Онуң берлиш кадасы шейледир: ²язык гурбанлык малының дамагы якма гурбанлык малының өлдүрилийән еринде чалнып, онуң ганы гурбанлык сыпасының чар тарапына

серпилсин. ³⁻⁴Онуң ахли ягы: гуйрук ягы, гарын ичегелеринин дашындакы ягы, билдәки ики бөвреги дашының ягы билен ве багрың йүзүндәки яг пердеси бөвреклер билен биле алнып, Реббе хөдүр эдилсин. ⁵Руханы олары Реббе от үсти билен берилйән гурбанлык хөкмүндө гурбанлык сыпасында яксын. Бу язык гурбанлыгыдыр. ⁶Руханы машгаласындан болан хер бир эркек гөбекли ол мал этинден ийсин. Ол мукаддес ерде ийилсин, чүнки бу гурбанлык өрән мукаддес гурбанлыкдыр. ⁷Язык гурбанлыгының берлиш кадасы-да эдил гүнә гурбанлыгының берлиш кадасы ялыдыр. Язык гурбанлыгының эти языкыны гүнәсинден саплайн руханыныңкы болсун. ⁸Ислендик кишиниң якма гурбанлыгыны хөдүрлейән руханы гурбанлыга берлен малың дерисини өзүне алсын. ⁹Тамдырда, питиде я-да сачда тайярланан ислендик галла садакасы оны Худая хөдүрлейән руханыныңкы болсун. ¹⁰Эмма зейтун ягына гарылан я-да гуры, биширилмедик галла садакасы Харун несиллериниң арасында дең пайлашылсын.

Саламатлык гурбанлыгы барадакы дүзгүнлер

¹¹Реббе хөдүр эдилйән саламатлык гурбанлыгының берлиш кадасы шейледир: ¹²⁻¹³Эгер кимдир бири саламатлык гурбанлыгыны Худая шүкүр хөкмүндө хөдүрлейән болса, онда ол гурбанлык берилжөк мал билен бирликде зейтун ягына югрулан күлчелер, йүзүне зейтун ягы чалнан челпеклер ве зейтун ягына югрулып, сайлама бугдай унундан биширилен петир ве чөрөк хөдүр этсин. ¹⁴Буларың херсинден бир чөреги Реббе үв-

реме садакасы хөкмүндө берсин. Олар саламатлык гурбанлыгының ганыны гурбанлык сыпасының чар тарапына серпийән руханыныңкы болсун. ¹⁵Реббе алкыш хөкмүндө берлен саламатлык гурбанлыгының эти болса хөдүр эдилен гүни ийилсин. Гурбанлык этиниң екеже бөлеги-де эртире галдырылмасын. ¹⁶Эгер хөдүр эдйән садакаңыз айдылан я-да мейлетин садака болса, онда ол хөдүр эдилен гүни ийилсин. Ондан артып галаны эртеси гүн ийилсин. ¹⁷Ондан артып галаны болса, үчүленжи гүн ода якылсын. ¹⁸Эгер саламатлык гурбанлыгының этинден үчүленжи гүн ийилсе, онда ол кабул болмаз ве оны хөдүр эден үчин хасаба алынмаз. Ол нежисдир, ондан иен жезаны чекмели. ¹⁹Эгер гурбанлык малының эти ислендик харам зада галташса, ол ийилмесин, ода якылсын, халал эти харам сайылмадык киши ийип билер. ²⁰Эгер кимде-ким харам болубам, Реббе хөдүр эдилен саламатлык гурбанлыгының этинден ийсе, ол өз халкының арасындан ковлуп чыкарылсын. ²¹Эгер кимде-ким ислендик харам зада: ынсан харамлыкларына, харам мала я-да ислендик харам жандара галташыбам, Реббе хөдүр эдилен саламатлык гурбанлыгының этинден ийсе, ол өз халкының арасындан ковлуп чыкарылсын «». ²²Реб Муса шейле дийди: ²³«Ысрайыл халкына айт: „Өкүзиң, гойнуң я-да гечиниң хич бир ягыны иймесинлер. ²⁴Өлен малың я-да йырттыжыларың парчалан малының ягы хер хили максатлар үчин уланылып билнер, эмма ол хич хачан ийилмели дәлдир. ²⁵Кимде-ким Реббе от үсти билен берилйән гурбанлык малының ягындан ийсе, ол ысрайыл халкының арасындан ковлуп чыкарылсын.

²⁶Ниреде яшаяндыкларына гарамаздан, гушункымы я-да хайванынкымы – пархы ёк, олар хич хили ган иймесинлер.

²⁷Эгер кимде-ким ган ийсе, нәмәниң ганыдыгының пархы ёк, ол өз халкының арасындан ковлуп чыкарылсын“».

²⁸Реб Муса шейле дийди: ²⁹«Ысрайыл халкына айт: „Ким Реббе саламатлык гурбанлыгыны хөдүр этмекчи болса, ол Реббе айратын садаканы өз саламатлык гурбанлыгының малындан берсин.

³⁰Садака берйән адамың өзи гурбанлык берлен малың ягыны онуң дөши билен бирликде гетирип, олары Реббе от үсти билен берилйән гөтерме садакасы хөкмүнде ёкары галдырсын.

³¹Руханы ягы гурбанлык сыпасында яксын, эмма гурбанлык малының дөши Харуның огулларының болмалыдыр.

³²Шейле хем саламатлык гурбанлыгыңызың саг будуны-да садака хөкмүнде рухана бериң.

³³Гурбанлык малының пай хөкмүнде берилйән бу саг будуны, саламатлык гурбанлыгының ганыны ве ягыны хөдүрлән руханы алсын.

³⁴Чүнки Мен ысрайыл халкындан оларың саламатлык гурбанлыкларындан Реббе гөтерме садакасы хөкмүнде хөдүрленен дөши ве саг буды алдым.

Олары Мен ысрайыл халкындан руханы Харуна ве онуң огулларына эбедилик пай хөкмүнде бердим.

³⁵Харуның ве онуң огулларының Реббе руханы хөкмүнде гуллук этмәге башлан гүнлеринден бәри Реббе от үсти билен берилйән садакалардан олар дегигшли пай шудур“».

³⁶Мунуң ысрайыл халкындан эбедилик парз хөкмүнде руханылара берилмелидигини, Харуны ве

онуң огулларыны везипә беллән гүни Реб маңа буюрды. ³⁷Якма гурбанлыгының, галла садакасының, гүнә гурбанлыгының, язык гурбанлыгының, беллеме садакасының ве саламатлык гурбанлыгының берлиш кадасы шулардан ыбаратдыр. ³⁸Синай чөлүнде Реб Өзүне гурбанлыкдыр садакалар бермеклиги ысрайыл халкына буйран гүни Ол Муса бу табышырыгы берди.

8-нжи бап

Муса Харуны ве онуң огулларыны руханылыга беллейәр

(Мүсүрдән чыкыш 29:1-37)

¹Реб Муса шейле дийди: ²⁻³«Харуны ве онуң огулларыны, оларың руханылык лыбасларыны, месх ягыны, гүнә гурбанлыгы үчин берилйән өкүзчәни, ики саны гочы ве петирли себеди ал-да, бүтин халкы Реббе йүз тугуляң чадырың агзына үйшүр».

⁴Муса Реббиң буйрушы ялы-да этди. Бүтин халк Реббе йүз тугуляң чадырың агзына йыгнанды.

⁵Муса халка йүзленип: «Мен Реббиң өзүме берен шу ашакдакы табышырыкларыны ерине етирмелидирин» дийди.

⁶Шундан соң, Муса Харуны ве онуң огулларыны өңе чыкарып, олардан ювунмакларыны талап этди.

⁷Соңра Муса Харуның эгнине узын көйнек ве дон гейдирип, онуң билини гушак билен гушады. Муса онуң донунуң үстүнден эфот гейдирип, оны безелен гушак билен Харуның аркасына беркитди.

⁸Онуң дөшүне гурсакча дакып, онуң ичине Урымы ве Туммымы^а салды. ⁹Муса Харуның келлесине

^а 8:8 *Урым ве Туммым* – Худайың ислегини билмек үчин руханылар тарапындан уланылан ики саны даш. Сөзлүге серет.

селле орады. Селләнің өң тарапында болса, алтын безеги – мукаддес тажи гойды. Муса бар зады Реббин табшырышы ялы этди. ¹⁰Сонра Муса месх ягы алып, оны мукаддес чадыра ве онуң ичиндәки әхли энжамларың үстүне сепеләп, олары мукаддес этди. ¹¹Ягдан еди сапар гурбанлык сыпасының үстүне сепеләп, ол гурбанлык сыпасыны, онуң әхли энжамларыны, легени ве онуң сүтүнини мукаддес этди. ¹²Багыш этмек үчин, Муса Харуның башына месх ягыны гуйды. ¹³Онсоң Муса Харуның огулларыны гетирди. Оларың эгинлерине көйнеклерини гейдирип, биллерине гушак гушап, келлелерине селле орады. Муса бар зады Реббин өзүне табшырышы ялы этди. ¹⁴Сонра ол гүнә гурбанлыгының өкүзчесини идип гетирди. Харун ве онуң огуллары, эллерини өкүзчәнің келлесине гойдулар. ¹⁵Муса өкүзчәнің дамагыны чалды. Ол өкүзчәнің ганындан алып, оны гурбанлык сыпасының шахларына бармагы билен чалып, гурбанлык сыпасыны халаллады. Галан ганы болса, ол гурбанлык сыпасының дүйбүне дөкди. Шейдип, Муса гурбанлык сыпасыны халалламак үчин оны мукаддес этди. ¹⁶Онсоң Муса гарын ичегелерин дашындакы бар яглары ве багрың йүзүндәки яг пердесини, ики бөвреги дашының ягы билен алып, олары гурбанлык сыпасында якды. ¹⁷Эмма өкүзчәнің өзүни, дерисини, этини ве ичгошуну Реббин өзүне табшырышы ялы, Муса дүшелгәнің дашына чыкардып якдырды.

¹⁸Сонра ол якма гурбанлыгы үчин берилйән гочы гетирди. Харун ве онуң огуллары эллерини гочуң келлесине гойдулар. ¹⁹Гочуң дамагы чалынды.

Муса онуң ганындан алып, гурбанлык сыпасының чар тарапына серпди. ²⁰Ол гочы бөлекледди, келлесини ве ичягыны, онуң галан бөлеклери билен биле ода якды. ²¹Гочуң гарын ичегелери ве аяклары ювландан соң, Муса гочы бүтинлигине гурбанлык сыпасында якды. Бу Реббе яраян якымлы ыс чыкармак үчин берилйән якма гурбанлыгыды, ягны Реббин Муса табшырышы ялы, Реббе от үсти билен берлен гурбанлыкды.

²²Сонра ол хөдүр эдилен икинжи гочы, беллеме гочуну гетирди. Харун ве онуң огуллары эллерини гочуң келлесине гойдулар. ²³Муса гочуң дамагыны чалып, онуң ганындан алды. Харуның саг гулагының юмшак этли ерине, саг элинің ве саг аягының башам бармагына ган чалды. ²⁴Онсоң Харуның огулларыны өңе чыкардылар. Муса оларыңам саг гулакларының юмшак этли ерине, саг эллериниң ве саг аякларының башам бармакларына ган чалды. Галан ганы болса ол гурбанлык сыпасының чар тарапына серпди. ²⁵Сонра Муса гочуң ягларыны – гуйрук ягыны, гарын ичегелерин дашындакы бар яглары, багрың йүзүндәки яг пердесини, ики бөвреги дашының ягы билен ве саг буды алды. ²⁶Муса Реббин хузурындакы петирли себетден бир петири, зейтун ягына югрулан хамырмаясыз күлчәни, бир челпеги алып, олары ягың ве гочуң саг будуның үстүнде гойды. ²⁷Бу затларың хеммесини Муса Харун билен онуң огулларының элинің аясында гоюп, Реббе гөтерме садакасы хөкмүнде ёкары галдырды. ²⁸Сонра Муса бу затлары оларың эллеринден алып, олары гурбанлык сыпасында, якма гурбанлыгы билен

билеликте якды. Бу Реббе от үсти билен берлен якымлы ыслы беллеме садакасыды. ²⁹Онсоң Муса доши алып, оны Реббе гөтерме садакасы хөкмүндө ёкары галдырды. Бу беллеме гочундан Мусаның пайыды. Муса бар зады Реббиң табшырышы ялы этди. ³⁰Муса месх ягындан ве гурбанлык сыпасының үстүндөки гандан алып, Харуның үстүне ве эшиклерине, онуң огулларының үстүне ве эшиклерине сепеледи. Шейдип, Харуны ве онуң эшиклерини, онуң огулларыны ве оларың эшиклерини багыш этди. ³¹Онсоң Муса Харуна ве онуң огулларына шейле дийди: «Эти Реббе йүз тутуляң чадырың агзында бишириңде, оны шол ерде беллеме садакалары үчин ниетленен себетдөки чөрек билен ийиң. Худай маңа: „Муны Харун ве онуң огуллары ийсин“ дийди. ³²Этден ве чөректен артаныны болса якың. ³³Беллеме дабарасы тамамланянча, сиз еди гүнлөп, Реббе йүз тутуляң чадырың агзындан дашлашмаң. Чүнки белленме дабарасы еди гүн довам этмелидир. ³⁴Бу гүнки ерине етирилен хер бир иш Реббиң табшырыгы боюнча, сизиң гүнәлериңизден сапланмагыңыз үчин эдилди. ³⁵Сиз еди гиче-гүндизиң довамында Реббе йүз тутуляң чадырың агзында болуп, Реббиң буйругыны бержай эдиң, ёгсам өлерсиңиз. Маңа Реббиң буйругы шейледир». ³⁶Харун ве онуң огуллары Реббиң Муса аркалы берен әхли табшырыкларыны бержай этдилер.

9-нжы бап

Харун гурбанлык берйәр

¹Секизленжи гүн Муса Харуны, онуң огулларыны ве Ысрайыл

яшулуларыны чагырды. ²Ол Харуна шейле дийди: «Өзүңе гүнә гурбанлыгы үчин бир шикессиз гөләни, якма гурбанлыгы үчин хем бир шикессиз гочы алып, олары Реббе хөдүр эт. ³⁻⁴Ысрайыл халкына-да айт, гой, олар хем гүнә гурбанлыгы үчин бир эркежи, якма гурбанлыгы үчин хем шикессиз биряшар гөләни ве гүзыны Реббиң хузурында гурбанлык эдип берерлери ялы, саламатлык гурбанлыгы үчин бир өкүзчәни, бир гочы ве зейтун ягына гарылан галла садакасыны гетирсинлер, чүнки бу гүн Реб сизе гөрнер». ⁵Олар Мусаның буйран затларыны Реббе йүз тутуляң чадырың өңүне гетирдилер ве бүтин халк голая гелип, Реббиң хузурында дурды. ⁶Муса олар: «Реббиң шөратының сизе гөрнери ялы, Реббиң сизе берен табшырыгы шудур» дийди. ⁷Онсоң Муса Харуна шейле дийди: «Гурбанлык сыпасына голай барда, өз гүнә гурбанлыгыңы ве якма гурбанлыгыңы бер, өзүңи ве халкыңы гүнәлеринден сапла. Реббиң буйрушы ялы, халкы берен гурбанлыгы билен гүнәлеринден сапла».

⁸Харун гурбанлык сыпасының янына барып, өзи үчин берилйән гүнә гурбанлыгының гөлесиниң дамагыны чалды. ⁹Харуның огуллары гурбанлыгың ганыны рухана гетирип бердилер. Харун бармагыны гана батырып, гурбанлык сыпасының шахларына чалды ве галан ганы болса гурбанлык сыпасының дүйбүне дөкди. ¹⁰Эмма Харун гүнә гурбанлыгы үчин берлен малың ягыны, ики бөвреги дашының ягы билен ве багрың йүзүндөки яг пердесини гурбанлык сыпасында якып, Реббиң Муса табшырышы ялы этди. ¹¹Малың галаныны

ол дери билен биле дүшөлгәнің дашында якды. ¹²Соңра ол якма гурбанлык малының дамагыны чалды. Харуның огуллары гурбанлыгың ганыны онуң янына гетирдилер, Харун ганы гурбанлык сыпасының чар тарапына серпди. ¹³Харуның огуллары якма гурбанлык малыны бөлөклере бөлүп, оны келлеси билен биле Харуна гетирип бердилер. Харун олары тутушлыгына гурбанлык сыпасында якды. ¹⁴Харун гарын-ичегелери ве аяклары ювуп, олары якма гурбанлыгы билен билеликте гурбанлык сыпасында якды.

¹⁵Соңра Харун халкың гурбанлыгыны хөдүрледи. Ол халкың гүнәлери үчин гурбан эдилжек эркежи гетирип, онуң дамагыны чалды-да, өңки гурбанлык ялы, муны хем гүнә гурбанлыгы хөкмүнде хөдүрледи. ¹⁶Харун якма гурбанлыгыны-да хөдүрлөп, оны дүзгүн боюнча хөдүр этди. ¹⁷Онсоң ол галла садакасыны хөдүрлөп, ондан гошавужыны долдурып алды-да, оны гурбанлык сыпасында якды. Бу галла садакасы эртирлерине берилйән якма гурбанлыкларындан дашарыды. ¹⁸Харун халк үчин саламатлык гурбанлыгы хөкмүнде берилйән өкүзиң ве гочуң дамагыны чалды. Харуның огуллары ганы онуң янына гетирдилер. Харун ганы гурбанлык сыпасының чар тарапына серпди. ¹⁹Шейле хем, Харуның огуллары өкүзиң ве гочуң ягларыны: гуйрук ягларыны, гарын-ичегелериң дашындакы яглары, ики бөвреги дашының ягы билен, багрың йүзүндәки яг пердесини Харуна гетирип бердилер. ²⁰Харун бу яглары дөшлериң үстүнде гоюп, олары гурбанлык сыпаның үстүнде якды. ²¹Соңра Мусаның табшырышы ялы эдип,

Харун дөшлери ве саг буды Реббе гөтерме садакасы хөкмүнде ёкары галдырды.

²²Харун гүнә гурбанлыгыны, якма гурбанлыгыны, саламатлык гурбанлыгыны беренден соң, эллерини халка тарап узадып, олар ак пата берди ве ашак дүшди. ²³Муса билен Харун Реббе йүз тутулян чадыра гирдилер, соңра дашары чыкып, халка ак пата бердилер. Шол вагт Реббиң шөхраты бүтин халка гөрүнди. ²⁴Реббиң хузурындан от гелди, от гурбанлык сыпасының үстүндәки гүнә гурбанлыгыны ве ягы якып, олары күле өвүрди. Бу ахвалаты гөрөн бүтин халк гыгырышып йүзин йыкылды.

10-нжы бап

Надабың ве Абыхувың эден гүнәси

¹Бир гүн Харуның огуллары Надап билен Абыху күл атарларыны алып, оңа көз салдылар ве онуң үстүне якымлы ыслы түтетгини гоюп, оны Реббиң хузурына элтдилер. Эмма бу от мукадес дәлди, чүнки Реб оны олар хөдүрлән дийип табшырык бермәнди. ²Реббиң хузурындан дуйдансыз от гелип, Харуның огулларыны якып күл этди ве олар Реббиң хузурында шол бада жан бердилер. ³Онсоң Муса Харуна: «Ине, бу Реббиң: „Хызматымы эдйән руханылар Мениң мукадеслигиме хормат гоймалыдырлар. Бүтин халк Мени шөхратламалыдыр“ диени шудур» дийди. Харун сесини чыкармады. ⁴Муса Харуның дайысы Узьелиң огуллары Мишайыл билен Элсапаны чагырып, олар: «Өңе чыкың-да, гарындашларыңызы мукадес отагың өнүнден айрып, дүшөлгәнің дашына чыкарың»

дийди. ⁵Олар өңе чыкып, Мусаның айдышы ялы, олары көйнеклеринден тутуп, дүшелгәнің дашына чыкардылар. ⁶Соңра Муса Харуна ве онуң огуллары Элгазар билен Ытамара шейле дийди: «Сачларыңыз даралмадык болмасын, яс баглап, якаңызы йыртмаң. Эгер сиз шуларың бирини этсеңиз, өлерсиңиз ве Реббиң газабы бүтин халкың башындан инер. Эмма сизиң гарындашларыңыз ве бүтин ысрайыл халкы Реббиң от үсти билен ёк эденлери үчин яс тутуп билерлер. ⁷Сиз велин Реббе йүз тутуляң чадырың агзындан айрылып, дашары чыкмаң, ёгсам өлерсиңиз, чүнки депәңизе Реббиң месх ягы сүртүлендир». Олар Мусаның буйрушы ялы этдилер.

⁸Реб Харуна шейле дийди: ⁹«Өзүнем, огулларыңам Реббе йүз тутуляң чадыра чакыр я-да шерап ичип гирмәң, ёгсам өлерсиңиз. Бу сизиң несиллериңиз үчин хем эбедилик дүзгүн болсун. ¹⁰Сиз мукаддес зат билен йөнекей зады, халал билен харамы бири-биринден тапавутландырмалысыңыз. ¹¹Мениң Муса аркалы сизе берен парзларымы ысрайыл халкына өвретмелисиңиз».

¹²Муса Харуна ве онуң галан огуллары Элгазар билен Ытамара шейле дийди: «Реббе от үсти билен берлен садакалардан артан галла садакасыны алың. Ондан петир биширип, оны гурбанлык сыпасының янында ийиң, чүнки ол өрән мукаддес садакадыр. ¹³Сиз оны мукаддес ерде иймелисиңиз. Бу Реббе от үсти билен берилйән гурбанлыклар сениң ве огулларыңың пайыдыр. Чүнки Реб маңа шейле буюрды. ¹⁴Эмма Реббе гөтерме садака хөкмүнде берлен дөш билен үвреме садака хөкмүнде буды сен өз

огулларың ве гызларың билен биле ислендик халал ерде ийип билерсиң. Чүнки булар ысрайыл халкының саламатлык гурбанлыкларындан сана ве сениң чагаларыңа берлен пайдыр. ¹⁵Үвреме садакасы хөкмүнде буды ве Реббе ёкары галдырылан гөтерме садакасы хөкмүнде дөши олар Реббе от үсти билен берилйән яг гурбанлыгы билен бирликде гетирсинлер. Булар Реббиң табшырышы ялы, сана ве сениң огулларыңа эбедилик берлен пай болсун». ¹⁶Онсон Муса гүнә гурбанлыгының эркежини сорады, гөрсө, ол эййәм якылан экен. Муңа Мусаның гаты гахары гелип, ол Харуның аман галан огуллары Элгазар билен Ытамара шейле дийди: ¹⁷«Нәме үчин сиз гүнә гурбанлыгыны мукаддес өйүң янында иймединиңиз? Ол өрән мукаддес гурбанлыкдыр, оны сизе Реб Өз хузурында халкы гүнәлеринден сапламгыңыз үчин берди ахырын. ¹⁸Гурбанлык малының ганы мукаддес отага гетирилмәндир. Мениң табшырыгыма гөрә, сиз бу гурбанлыгы хөкман мукаддес өйүң янында иймелидиниңиз. ¹⁹Харун Муса йүзленип шейле дийди: «Ине, мениң огулларым бу гүн Реббиң хузурында гүнә хем-де якма гурбанлыкларыны берди. Мениң башымдан болса бетбагтчылык инди, муңа гарамздан, бу гүн мен гүнә гурбанлыгындан иен болсам, бу Реббе ярармыды?» ²⁰Муны эшиден Муса онуң билен разылашды.

11-нжи бап

Халал ве харам эсандарлар
(Канун таглыматы 14:3-21)

¹Реб Муса хем-де Харуна шейле дийди: ²⁻³«Ысрайыл халкына айт:

„Гуры ерде яшаян жандарларың арасындан сизиң ийип билжеклериңиз шулардыр: гошатойнаклы, гәвүшейән ислендик хайваны. ⁴⁻⁶Эмма гәвүш гайтарян хайванлардан я-да гошатойнаклы хайванлардан дүйәни, атылманы ве товшаны иймели дәлсиңиз, чүнки олар гәвүш гайтарярлар, эмма олар гошатойнаклы дәлдирилер, булар сизиң үчин харамдыр. ⁷Гошатойнаклыдыгына гарамаздан, доңуз хем тойнагы ярыклы болса-да, гәвүш гайтармаяр, бу сизиң үчин харамдыр. ⁸Сиз оларың этини иймәң ве ләшини-де эллемәң. ⁹Сувда яшаян әхли жандарлардан шулары ийип билерсиңиз: акар сувда я-да деңиздедигине гарамаздан, йүзгүчли хем теңцели жандарларың ислендигини ийип билерсиңиз. ¹⁰Сувда яшаян ислендик йүзгүчсиз ве теңнесиз сүйренижилер ве деңиздәки бейлеки кичи жандарларың әхлиси сизиң үчин нежисдир. ¹¹Бу жандарлар ысрайыл халкы үчин нежислигине галсын. Оларың этини иймәң, оларың маслыгына галташмаң. ¹²Сувда яшаян йүзгүчсиз ве теңнесиз жандарларың бары сизиң үчин нежисдир. ¹³Гушлардан шу ашакдакылар сизиң үчин нежисдир: бүргүт, гарагуш ве дярә бүргүди; ¹⁴⁻¹⁶чайчаңналак, лачының әхли гөрнүшлери, гарганың әхли гөрнүшлери, дүегуш, хуви, чарлак, гыргының әхли гөрнүшлери; ¹⁷⁻¹⁹байгуш, жүптүн, улы байгуш, ак байгуш, готан ве даззаркел, леглек, хокгарың әхли гөрнүшлери, хүйпүйпик ве ярганат. ²⁰Дөрт аяклы, ганатлы мөр-мөжеклериң хеммеси сизиң үчин нежисдир. ²¹Йөне дөрт аяклы ганатлы мөр-мөжеклерден ерде бөкер ялы аягы богуңлыларыны ийип билерсиңиз. ²²Олардан чекиртге гөрнүшлилери,

чөл чекиртге гөрнүшлилери, жызылан гөрнүшлилери, яшыл чекиртге гөрнүшлилери ийип билерсиңиз. ²³Эмма галан дөрт аяклы, ганатлы мөр-мөжеклериң бары сизиң үчин нежисдир.

²⁴Кимде-ким оларың маслыгына галташса, ол агшама ченли харам сайылсын. ²⁵Кимде-ким буларың маслыгының ислендик бөлегини гөтерсе, ол эшиклерини ювсун ве агшама ченли харам сайылсын. ²⁶Тойнаклы болуп, эмма тойнагы ярык болмадык я-да гәвүш гайтармаян хер бир хайван сизиң үчин харамдыр. ²⁷Дөрт аяклы жандарларың арасында пенжесини ере уруп йөрейәнлериниң бары сизиң үчин харамдыр. Кимде-ким бу хайванларың маслыгына галташса, ол агшама ченли харам сайылсын. ²⁸Оларың маслыгыны гөтерен адам эшиклерини ювсун, ол агшама ченли харам сайылсын. Чүнки бу хайванлар сизиң үчин харамдыр.

²⁹⁻³⁰Гурыер сүйренижилерден шулар: ялман, сычан, гөрнүшине гөрә улы сувулган, хажжык, земзен, сувулган, чәге сувулганы ве хамелеон сизиң үчин харамдыр. ³¹Сүйренижи жандарлардан шулар сизе харамдыр. Кимде-ким оларың маслыгына галташса, ол агшама ченли харам сайылсын. ³²Буларың бириниң маслыгы бир задың үстүне гачса, шол зат харам болар. Ол ислендик уланылян зат: агач гап болсун, эгинбаш болсун, дери болсун, халта болсун – пархы ёк, олар сува сокулып чыкарылмалыдыр ве ол агшама ченли харам сайылмалыдыр. Шондан соң ол халал болар. ³³Әгер бу жандарларың бириниң маслыгы ислендик тоюң габың ичине дүшсе, онуң ичиндәки

әхли зат харапланар ве ол габы дөвүн. ³⁴Ислендик иймит шулар ялы гапда ювулса, ол иймит харапланар. Шулар ялы гапдан ичилийән ислендик ичгилер-де харапланар. ³⁵Оларың маслыгының бир бөлегиниң үстүне гачан ислендик зат харапланар. Тамдырдыгына я-да ожақдыгына гарамаздан, ол йыкылмалыдыр. Олар харапдыр ве сизиң үчин хем харап болмалыдыр. ³⁶Муңа гарамаздан, чешме я-да гуйы халаллыгына галар, эмма бу жандарларың маслыгына галташан ислендик адам ве ислендик зат харапланар. ³⁷Эгер оларың маслыгының бир бөлеги, экилмек үчин айры гойлан ислендик тохумың үстүне гачса, ол халаллыгына галандыр. ³⁸Эмма оларың маслыгының бир бөлеги эзилен тохумың ичине гачса, онда тохум сизиң үчин харапдыр. ³⁹Эгер халал жандарларың бири өлүп, онуң маслыгына галташан хер кес, агшама ченли харам сайылсын. ⁴⁰Онуң этинден иен адам, эшиклерини ювсун ве ол агшама ченли харам сайылсын; онуң маслыгыны гөтерен адам эшиклерини ювсун ве ол агшама ченли харам сайылсын.

⁴¹Гурыер сүйренижилериң бары сизиң үчин нежисдир. Олар ийилмели дәлдир. ⁴²Сиз гарнында сүйшйән сүйренижилери, дөрт аяклы я-да көп аяклы сүйренижилери иймели дәлесиңиз. Чүнки олар сизиң үчин нежисдирлер. ⁴³Сүйренип йөрөйән жандарлардан хайсыдыр бирини ийип, сиз өзүңизи харам этмән. ⁴⁴Худайыңыз Реб Мендирин. Шонуң үчин хем сиз тәмизленип, мукаддес болуң, чүнки Мен мукаддесдирин. Гурыер сүйренижилерини ийип, өзүңизи харам этмән. ⁴⁵Мен – Реб сизи

Мүсүр топрагындан сизиң Худайыңыз болмак үчин алып гелдим. Сиз мукаддес болмалысыңыз, чүнки Мен мукаддесдирин“». ⁴⁶⁻⁴⁷Бу канун харам билен халалы, ийилиән жандар билен ийилмейән жандары бири-биринден тапавутландырмак үчин ниетленендир. Шейле хем ерде яшаян хайванлар, гушлар, сувда яшаян жандарлар, гурыер сүйренижилери хакындакы канундыр.

12-нжи бап

Догрумдан соңкы тәмизлениш

¹Реб Муса шейле дийди: ²«Ысрайыл халкына айт: „Эгер гөврели аял огул догурса, эдил айбашы гөрийән дөврүндәки ялы, ол аял еди гүнләп харамдыр. ³Доглан чага секизленжи гүн сүннет эдилсин. ⁴Аялың гандан тәмизлениш дөври отуз үч гүн довам эдер. Ол өзүниң тәмизлениш дөври гутарянча, хич бир мукаддес зада галташмасын я-да мукаддес өе гирмесин. ⁵Эгер аял гыз догурса, ол эдил айбашы гөрийән дөврүндәки ялы, ики хепделәп харамдыр. Онуң гандан тәмизлениш дөври алтмыш алты гүн довам эдер. ⁶Огул үчинми я-да гыз үчин – пархы ёк, аял өзүниң тәмизлениш дөври тамамланандан соң, ол якма гурбанлыгы үчин биряшар токлыны ве гүнә гурбанлыгы үчин бир кепдерини я-да гумрыны Реббе йүз тутулян чадырың агзындакы рухана гетирип берсин. ⁷Руханы бу якма гурбанлык жанлысыны Реббиң хузурында хөдүр эдип, ол аялы харамлыгындан тәмизлесин. Шондан соң ол аял ган акма харамлыгындан тәмизленер. Огул я-да гыз дограндыгына гарамаздан, чага догран аял үчин канун

шейледир. ⁸Эгер догран аялың токла гурбы чатмаса, онда ол ики гумрыны я-да ики кепдерини – бирини якма гурбанлыгы үчин, бейлекисини гүнө гурбанлыгы үчин гетирсин. Руханы-да ол аялы хөдүр эден якма гурбанлыгы билен харамлыгындан тэмизлесин. Шондан соң ол аял тэмиз болар“».

13-нжи бап

Дери кеселлери хақда

¹Реб Муса ве Харуна шейле дийди:
²«Эгер кимдир бириниң дерисинде пакгарма, готур я-да менек пейда болуп, ол дери кеселине өврүлсе, ол адам руханы Харуның я-да онуң огулла-рының бириниң янына гетирилсин.
³Руханы онуң эндамындакы дери кеселини барласын. Эгер дериниң кеселли ериниң гыллары агарып, ол дериден ашак гечен болса, онда бу дери кеселидир. Руханы дери кеселлини гөзден гечиренден соң, оны харам дийип ыглан этсин. ⁴Эмма кеселлиниң эндамындакы менек ак болуп, ол дериниң астына гечмән, дериниң кеселли ериниң гыллары агармадык болса, онда руханы дери кеселлини еди гүнлөп айры сакласын.
⁵Единжи гүн руханы дери кеселлини гөзден гечирсин. Эгер дери кесели эндама яйраман, өңкүлигине галан болса, онда руханы дери кеселлини ене-де еди гүнлөп айры сакласын.
⁶Единжи гүнде руханы оны ене гөзден гечирсин. Эгер дери кесели солуп, эндама яйрамадык болса, руханы дери кеселлини тэмиз дийип ыглан этсин. Бу диңе готурдыр, ол адам геймлерини ювсун ве диңе шондан соң ол тэмиз болар. ⁷Йөне

дери кеселли адам тэмизленмек үчин өзүни рухана гөркезенден соң, готур онуң эндамына яйрап уграса, ол ене-де руханының янына гелсин. ⁸Руханы оны ене-де гөзден гечирсин. Эгер готур онуң эндамына яйран болса, руханы дери кеселлини харам дийип ыглан этсин. Бу дери кеселидир.

⁹Эгер кимдир бири дери кеселине ёлукса, ол руханының янына гетирилсин. ¹⁰⁻¹¹Руханы оны гөзден гечирсин. Эгер онуң дерисинде ак пакгарма болуп, онуң үстүндөки гыллар агарып, ачык яра дөрән болса, бу өтүшен ёканчлы дери кеселидир. Руханы дери кеселлини харам дийип ыглан этсин. Рухана кеселлини айры сакламак герек дәлдир, чүнки ол харамдыр. ¹²⁻¹³Эмма дери кесели эндама яйрап, ол кеселлиниң башындан аягына ченли бүтин эндамыны тутан болса, руханы оны гөзден гечирсин. Эгер дери кесели онуң тутуш эндамына яйран болса, руханы кеселлини тэмиз дийип ыглан этсин. Диңе бүтин эндамының агаранлыгы үчин кеселли тэмиздир. ¹⁴Эмма кеселлиниң эндамындакы яраның ичиндәки эт гызаран болса, ол шол гүнүң өзүнде харам дийип ыглан эдилсин. ¹⁵Руханы оны ене-де гөзден гечирсин. Эгер руханы деридәки, яраның ичинде гып-гызыл эт гөрсө, ол дери кеселлини харам дийип ыглан этсин. Яраның ичинде гызаран эт харапдыр, чүнки ол дери кеселидир. ¹⁶Эмма яраның ичинде гөгерен гып-гызыл эт агарса, ол дери кеселли адам руханының янына гелсин. ¹⁷Руханы оны гөзден гечирсин. Эгер яраның ичинде гөгерен гып-гызыл эт агаран болса, руханы дери кеселлини тэмиз дийип ыглан этсин. Ол тэмиздир.

18-19 Эгер бириниң эндамына чыбан чыкып, говулашандан соң чыбаның еринде ак пакгарма я-да гызылымтыл ак менек пейда болса, ол рухана гөркезилмелидир. 20 Руханы оны гөзден гечирсин, эгер шол гызылымтыл ак менек дериден ашак гечип, ондакы гыллар агаран болса, руханы ол адамы харам дийип ыглан этсин. Ол чыбан чыкан ерден дөрән дери кеселидир. 21 Эмма руханы дери кеселлини гөзден гечиренде, гызылымтыл ак менегин үстүндәки гыллар агармадык болса ве ол дериден ашак гечмедик болса, онда руханы дери кеселлини еди гүнлөп айры сакласын. 22 Эгер гызылымтыл ак менек онуң бүтин эндамына яйран болса, руханы оны харам дийип ыглан этсин. Бу ёканчлы дери кеселидир. 23 Эмма бу менек бир ерде болуп, эндама яйрамадык болса, онда бу чыбандан галан ыздыр. Руханы ол адамы тәмиз дийип ыглан этсин.

24-25 Эгер кимдир бириниң эндамында янык болуп, ол янык ярасы гызылымтыл ак я-да чув-ак менеге өврүлсе, руханы оны гөзден гечирсин. Эгер менекдәки гыллар агарып, менек дериден ашак гечен болса, бу яныкдан дөрән ёканчлы дери кеселидир. Руханы ол адамы харам дийип ыглан этсин. 26 Эмма руханы оны гөзден гечиренде, менекдәки гыллар агарман, менек дериден ашак гечмән, гайтам онуң реңки өчүшөн болса, руханы ол адамы еди гүнлөп айры сакласын. 27 Единжи гүн руханы оны гөзден гечирсин. Эгер менек эндама яйраян болса, руханы ол адамы харам дийип ыглан этсин. Бу дери кеселидир. 28 Эмма бу менек бир ерде болуп, ол эндама яйраман, гайтам, онуң реңки өчүшөн болса, бу ёканчлы дери кесели дөлдир. Руханы ол адамы

тәмиз дийип ыглан этсин, чүнки бу янык ярасындан галан ыздыр.

29-30 Эркек адамың я-да аялың келлесинде я-да энегинде дери кесели пейда болса, руханы оны гөзден гечирсин. Эгер дери кесели дериден ашак гечип, ондакы гыллар инчежик, сары болса, руханы оны харам дийип ыглан этсин. Ол гижилевүкдир; ол келледе ве энекте дөрән ёканчлы дери кеселидир. 31 Руханы гижилевүк кеселлини гөзден гечирсин. Эгер гижилевүк дериден ашак гечмедик болса ве онда гара гыллар ёк болса, онда руханы гижилевүкли адамы еди гүн айры сакласын. 32-33 Единжи гүн руханы гижилевүкли адамы гөзден гечирсин. Эгер гижилевүк онуң эндамына яйрамадык болса ве онда сары гыллар болман, гижилевүк дериден ашак гечмедик болса, ол кеселли адам сачыны сырсын, эмма гижилевүгиң үстүни сырмасын. Руханы яңкы гижилевүкли адамы ене-де еди гүн айры сакласын. 34 Единжи гүн руханы гижилевүк кеселлини гөзден гечирсин. Эгер гижилевүк эндама яйрамадык болса ве дериден ашак гечмедик болса, руханы оны тәмиз дийип ыглан этсин. Ол эшиклерини ювсун, шондан соң ол тәмиз болар. 35-36 Эгер гижилевүк кеселли тәмиз дийлип ыглан эдиленден соң, гижилевүк онуң эндамына яйраса, руханы оны гөзден гечирсин. Эгер гижилевүк эндама яйран болса, онда руханы сары гыллары тапжак болуп отурмасын, ол харамдыр. 37 Эмма руханының пикириче гижилевүк өңки дуршуна галып, оңа гара гыллар чыкан болса, онда гижилевүк говулашандыр. Ол адам тәмиздир ве руханы оны тәмиз дийип ыглан этсин.

³⁸⁻³⁹Эркек адамың я-да аялың дерисинде ак менеклер пейда болса, руханы оны гөзден гечирсин. Эгер деридеки менеклер агымтыл болса, бу дериде өрен өргүндир, ол тәмиздир.

⁴⁰Эгер бир адамың сачы дүшөн болса, ол такыр келледир, эмма тәмиздир.

⁴¹Эгер онуң маңлай сачы ве дepe сачы дүшөн болса, ол такыр келледир, эмма тәмиздир. ⁴²Эмма такыр келледе я-да маңлайда гызылымтыл ак менек пейда болса, бу онуң такыр келлесинде я-да маңлайында дөрән дери кеселидир.

⁴³⁻⁴⁴Руханы оны гөзден гечирсин. Эгер онуң такыр келлесиндеки я-да маңлайындакы ёкушян дери кесели ялы гызылымтыл ак менек болса, ол адам дери кеселлидир ве ол харамдыр. Руханы дери кеселлидиги үчин, ол адамы харам дийип ыглан этсин.

⁴⁵Ёканчлы дери кесели болан адам сал-сал эгинбаш гейип, сачыны дарамасын ве эли билен агзыны тутуп: „Мен – харам, мен – харам“ дийип гыгырсын. ⁴⁶Ёканчлы дери кесели айрылып гидйәнчэ, ол харамдыр. Ол еке яшамалыдыр ве дүшелгэнин дашында болмалыдыр».

Зең хакда

⁴⁷⁻⁴⁹«Эгин-эшиге дегишли кадалар шейледир. Йүңден я-да непис зыгыр матадан тикилен эшикде, зыгыр сүйүмиң я-да йүңүң эршинде я-да аргачында болсун, дериде я-да дериден эдилен ислендик затда болсун – пархы ёк, онуң яшылрак я-да гызылрак өвүсйән ери бар болса, ол зеңдир ве ол рухана гөркезилмелидир. ⁵⁰Руханы зеңли зады гөзден гечиренинден соң, оны еди гүнлөп айры сакласын. ⁵¹Единжи гүнде руханы зеңли зады ене-де гөзден гечирсин. Эгер зең эшикде, эриште

я-да аргачда, дериде я-да ислендик бир дериден эдилен затда болса, яйраян ёканчлы зеңдир ве ол харапланандыр. ⁵²Эришден тикилен болсун я-да аргачдан, йүңден я-да непис зыгыр матадан, я-да дериден – пархы ёк, руханы ол зең яйран эшиги ода яксын.

⁵³⁻⁵⁴Руханы оны гөзден гечиренинде, зең эшиге, эрше я-да аргача, я-да дериден эдилен ислендик зада яйрамадык болса, руханы шол зеңли задың ювулмагыны буюрсын. Соңра оны ене-де еди гүнлөп айры сакласын. ⁵⁵Зең ёкушан зат ювландан соң, руханы оны гөзден гечирсин. Эгер зеңиң реңки үйтгемедик болса, хатда зең яйрамадык болса-да, ол харапланандыр. Зең эшигиң ичиндеми я-да дашында – пархы ёк, оны ода якын.

⁵⁶Эгер руханы оны гөзден гечирйёркэ, бу затлар ювландан соң зеңиң реңкиниң өчүшенидигини гөрсе, ол зеңи эшикден, эришден я-да аргачдан, я-да дериден йыртып айырсын. ⁵⁷Эгер бу зең эшикде, эриште я-да аргачда, я-да дериден эдилен бир затда пейда болуп, ол яйрап башласа, зеңли зады ода якын. ⁵⁸Эмма эшик, эриш, аргач я-да дериден эдилен ислендик зат ювландан соң зең айрылан болса, онда ол икиленч ювулсын, шондан соң ол тәмиз болар.

⁵⁹Тәмиз я-да харапланан дийип ыглан этмек үчин, йүң я-да непис зыгыр матадан тикилен эшикде, эриште, аргачда я-да дериден эдилен ислендик затда пейда болан зең барадакы кадалар шулардан ыбаратдыр».

14-нжи бап

Тәмизлениш хакында

¹Реб Муса шейле дийди: ²«Ёканчлы дери кеселли адамың тәмизленйән

дөврүндәки кадасы шейледир: ёканчлы дери кеселлини руханының янына гетирсинлер. ³⁻⁴Руханы дүшелгәнің дашына чыкып, дери кеселлини гөзден гечирсин. Эгер дери кеселли адам кеселден гутулан болса, руханы тәмизленмели адам үчин ики саны дири халал гушы, кедр агажының бөлегини, гойы гызыл реңкли сапагы ве кәкилик оты гетирмеклерини буюрсын. ⁵Руханы гушларың бириниң ичи чешме сувлы тоюн габының үстүнде союлмагыны буюрсын. ⁶Онуң өзи болса дири гушы, кедр агажының бөлегини, гойы гызыл реңкли сапагы ве кәкилик отуны алып, олары чешме сувуның үстүнде өлдүрилен гушуң ганына батырсын. ⁷Онсоң руханы дери кеселинден тәмизленмели адамың үстүне гандан еди гезек сепеләп, оны тәмиз дийип ыглан этсин. Соңра ол гушы ачык мейдана учурып гойберсин. ⁸Тәмизленмели адам геймлерини ювуп, эндамындакы әхли түйлерини сырып ювунсын. Шонда ол тәмиз болар. Соңра ол дүшелгә гирсин, йөне еди гүн гечйәнчә, өз чадырына гирмесин. ⁹Единжи гүн ол сачыны, сакгалыны, гашыны, эндамындакы әхли түйлерини сырсын. Соңра ол геймлерини ювуп, сува дүшүнсин. Шонда ол тәмиз болар.

¹⁰Секизленжи гүн ол адам ики саны бир яшар шикессиз гочы, бир саны шикессиз бир яшар гузыны, зейтун ягына гарылан ондан үч батмана барабар сайлама бугдай унуны ве бир шакәсе зейтун ягыны галла садакасы хөкмүнде рухана гетирип берсин. ¹¹Тәмизлейән руханы тәмизлейән адамы шу затлар билен билеликте Реббич хузурына, Реббе йүз тугуля

чадырың агзына гетирсин. ¹²Руханы гузуларың бирини алып, язык гурбанлыгы хөкмүнде бир шакәсе зейтун ягы билен биле, олары Реббе гөтерме садакасы хөкмүнде ёкары галдырсын. ¹³Ол гузыны мукаддес ерде – гүнә хем-де якма гурбанлык малының союлян еринде сойсун. Чүнки язык гурбанлыгы-да, эдил гүнә гурбанлыгы ялы, руханыныңкы болсун. Бу өрән мукаддес гурбанлыкдыр. ¹⁴Руханы язык гурбанлыгының ганындан бираз алып, оны тәмизлейән адамың саг гулагының юмшак ерине, саг элиниң башам бармагына ве саг аягының башам бармагына чалсын. ¹⁵Руханы шол бир шакәсе зейтун ягындан алып, оны өз чеп элиниң аясына гуйсун. ¹⁶Онсоң чеп элиндәки яга саг элиниң бармагыны батырып, оны еди гезек Реббич хузурында сепелесин. ¹⁷Элинде галан ягдан руханы тәмизлейән адамың саг гулагының юмшак ерине, саг элиниң башам бармагына ве саг аягының башам бармагына, язык гурбанлыгының малының ганы сүртүлен ере чалсын. ¹⁸Элиндәки ягың галаныны руханы тәмизлейән адамың келлесине чалсын. Шейдип, руханы ол адамы Реббич хузурында харамлыгындан тәмизлесин. ¹⁹Харам адамы харамлыгындан тәмизлемек үчин, руханы гүнә гурбанлыгыны хөдүр этсин. Соңра ол якма гурбанлыгының малының дамагыны чалсын. ²⁰Руханы гурбанлык сыпасының үстүнде якма гурбанлыгыны ве галла садакасыны берсин. Шейдип, руханы оны харамлыгындан тәмизлесин. Шондан соң ол адам тәмиз болар.

²¹Эгер ол адам гарып болуп, бу затлара гурбы чатмаса, ол харамлыгын-

дан тәмизленмек үчин, Реббе гөтерме садака хөкмүндө бир яшар гочы, галла садакасы үчин зейтун ягына гарылан бир батманың ондан бир бөлегине барабар болан сайлама бугдай унуны ве бир шакәсе зейтун ягыны ол рухана гетирип берсин. ²²Шейле хем ол ики гумрының я-да ики кепдериниң бирини гүнә гурбанлыгы, бейлекисини якма гурбанлыгы үчин хөдүр этсин. ²³Секизленжи гүн гурбанлык берйән адам бу гурбанлыклары өзүниң тәмизленмеги үчин Реббе йүз тутулян чадырың агзына, Реббиң хузурына гетирип, олары рухана берсин. ²⁴Руханы язык гурбанлыгының гочуны ве бир шакәсе зейтун ягыны алып, олары Реббе гөтерме садакасы хөкмүндө ёкары галдырсын. ²⁵Руханы язык гурбанлыгының гочуны союп, онуң ганындан биразрагыны алып, оны тәмизленйән адамың саг гулагының юмшак ерине, саг элиниң ве саг аягының башам бармакларына чалсын. ²⁶Руханы зейтун ягындан биразрагыны, өзүниң чеп элиниң аясына гуйсун. ²⁷Онсоң руханы саг элиниң бармагыны чеп элиндәки яга батырып, оны еди гезек Реббиң хузурында сепелесин. ²⁸Руханы элиндәки ягдан тәмизленйән адамың саг гулагының юмшак ерине, саг элиниң ве саг аягының башам бармакларына, язык гурбанлыгының гочуның ганы сүртүлен ере чалсын. ²⁹Элиндәки ягың галаныны руханы Реббиң хузурында тәмизленйән адамы харамлыгындан тәмизлемек үчин, онуң келлесине чалсын. ³⁰⁻³¹Соңра руханы ол адамың гурбуның чатып гетирен гумруларының я-да кепдерилериниң бирини гүнә гурбанлыгы, бейлекисини болса якма

гурбанлыгы хөкмүндө галла садакасы билен бирликде хөдүр этсин. Шейдип, руханы тәмизленйән адамы Реббиң хузурында харамлыгындан тәмизлесин. ³²Дери кеселли болуп, тәмизленмеги үчин садака бермәге гурбы чатмаян кишилер үчин када шулардан ыбаратдыр».

Жайлардакы зең хақда

³³Реб Муса билен Харуна шейле дийди: ³⁴⁻³⁵«Сиз Мениң мүлк эдип берйән Кенган юрдума бараныңыздан соң, Мен сизиң өйлериниңиң биринде зең дөретсем, шол өйүң эси руханының янына гелип: „Өйүмде зең пейда болды“ дийсин. ³⁶Руханы өйи гөзден гечирмәге гитмезден өң, өйүң ичиндәки бар затларың даша чыкарылмагыны буюрсын, ёгсам өйүң ичиндәки әхли зат харапланар. Соңра руханы өйи гөзден гечирмәге гитсин. ³⁷⁻³⁸Ол зең ери гөзден гечирсин. Эгер зең өйүң диварында болуп, яшылымтыл я-да гызылымтыл менеклер гөрнүшинде диварда чуң орнан болса, руханы өйден даша чыкып, өйи еди гүнләп гуллап гойсун. ³⁹⁻⁴⁰Единжи гүн руханы гелип, өйи ене гөзден гечирсин. Эгер зең өйүң диварларына яйрап гиден болса, руханы зең яйран дашлары айырдып, олары галаның дашындакы харап затларың зыңылян ерине ташлатсын. ⁴¹Руханы өйүң ичиниң сувагыны гырдырып алып, оны галаның дашындакы харап затларың зыңылян ерине ташлатсын. ⁴²Айрылан дашларың ерине башга дашлар өрүлип, өй тәзеден сувалсын. ⁴³⁻⁴⁴Дашлары сөкүлип алнып, сувагы гырлып айрылып, тәзеден суваландан соңам ол өйде зең пейда болса, руханы багырып, ол өйи ене-де гөзден гечирсин.

Эгер зең өе яйран болса, ол өй харап сайылсын. ⁴⁵Ол өй йыкылмалыдыр, онуң дашлары, агачлары ве өйүң эхли суваглары, галаның дашына, харап затларың зыңылян ерине чыкарылып ташлансын. ⁴⁶Кимде-ким „өй япык“ дийлип ыглан эдилен дөвүрде оңа кирсе, ол агшама ченли харам сайылсын. ⁴⁷Кимде-ким ол өйде ятса я-да нахарланса, ол гейимлерини ювсун.

⁴⁸Өй суваландан соңра руханы гелип, өйи гөзден гечирсин. Эгер өе зең яйрамадык болса, руханы өйи тэмиз дийип ыглан этсин, чүнки бу зеңиң долы айрылдыгыдыр. ⁴⁹Өйи халалламак үчин руханы ики саны гушы, кедр агажының бөлегини, го-йы гызыл реңкли сапагы ве кэкилик отуны алсын. ⁵⁰Гушларың бирини ичи чешме сувлы тоюн габың үстүндө өлдүрсин. ⁵¹Онсоң кедр агажының бөлегини, кэкилиги, го-йы гызыл реңкли йүпи дири гуш билен билеликте алып, олары чешме сувлы тоюн габының үстүндө өлдүрилен гушуң ганына батырсын-да, ганы еди гезек өйүң ичине сепелесин. ⁵²Шейдип, руханы өйи гушуң ганы, чешме сувы, дири гушы, кедр агажының бөлегини, кэкилик отуны ве го-йы гызыл реңкли сапак билен халалласын. ⁵³Руханы дири гушы галаның дашына чыкарып, оны ачык мейдана учуруп го-йберсин. Шейдип, ол өйи халалласын, шондан соң өй тэмиз болар.

⁵⁴⁻⁵⁶Хер хили дери кеселлери: гижилевүк, гейимде ве өйде пейда болан зең, дери пакгармасы, готур, менек ялы хер дүрли дери кеселлериң харапдыгыны я-да тэмиздигини кесгитлейән кадалар шулардан ыбаратдыр».

15-нжи бап

Адамы мурдар эдйән затлар

¹Реб Муса билен Харуна шейле дийди: ²«Ысрайыл халкына шейле дий: „Бир эркегиң жынс агзаларыңдан сувуклык акян болса, онда ол адам харамдыр. ³Сувуклык акмасы бар адамың харамлыгы шундан ыбаратдыр: онуң эркеклик агзасыңдан сувуклыгың акмагы довам эдйәнем болса, этмейәнем болса, ол харамдыр. ⁴Онуң ятян ёрган-дүшеги, үстүндө отурян ислендик зады харапдыр. ⁵Онуң ёрган-дүшегине галташан хер кес гейимлерини ювсун, сува дүшүңсин. Ол агшама ченли харамдыр. ⁶Сувуклык акмасы болан адамың отуран еринде отуран хер кес гейимлерини ювсун, сува дүшүңсин. Ол агшама ченли харамдыр. ⁷Сувуклык акмасы бар адамың беденине галташан хер кес гейимлерини ювсун, сува дүшүңсин. Ол агшама ченли харамдыр. ⁸Эгер сувуклык акмасы бар адам тэмиз адамларың үстүне түйкүрсе, олар гейимлерини ювсунлар, сува дүшүңсинлер. Олар агшама ченли харамдырлар. ⁹Сувуклык акмасы бар адамың мүнен ислендик эери-де харапдыр. ¹⁰Сувуклык акмасы бар адамың отуран ислендик задына галташан адам агшама ченли харамдыр. Харам адамың отуран ислендик задыны гөтерен гейимлерини ювсун, сува дүшүңсин. Ол агшама ченли харамдыр. ¹¹Сувуклык акмасы бар адам элини ювман бирине галташса, ол адам гейимлерини ювсун, сува дүшүңсин. Ол агшама ченли харамдыр. ¹²Сувуклык акмасы бар адамың эллән ислендик тоюн габы дөвүлсин, агачдан эдилен гап болса, ол ювулсын.

¹³Сувуклык акмасы бар адам кеселден гутулансоң, тәмизленмек үчин еди гүни санап гечирсин. Ол гейимлерини ювуп, акар сува дүшсүн. Шондан соң ол тәмиз болар.

¹⁴Секизленжи гүн ол ики саны гумрыны я-да ики кепдерини Реббиң хузурына, Реббе йүз тутуляң чадырың агзына гетирип, олары рухана берсин. ¹⁵Руханы гушларың бирини гүнә гурбанлыгы, бейлекисини болса, якма гурбанлыгы үчин хөдүр этсин. Шейдип, Реббиң хузурында руханы ол адамы сувуклык акмасы зерарлы болан харамлыктан тәмизлесин.

¹⁶Эгер хайсыдыр бир эркегиң тохумы акса, ол адам тутуш беденини ювсун. Ол агшама ченли харамдыр.

¹⁷Матадан я-да дериден эдилен зада тохум деген болса, ол сув билен ювулсын. Ол зат агшама ченли харапдыр. ¹⁸Эркек аялына янашып, ондан тохум акса, эркегем, аялам сува дүшүңсинлер. Олар агшама ченли харамдырлар.

¹⁹Айбашы гөрийән аял еди гүне ченли харамдыр. Ким оңа галташса, ол агшама ченли харамдыр. ²⁰Айбашы гөрийән дөврүнде аялың дүшенип ятан хер зады харап болар. Аялың отуран хер зады хем харапдыр. ²¹Онуң дүшегине галташан адам гейимлерини ювсун, сува дүшүңсин. Ол агшама ченли харамдыр. ²²Ол аялың отуран задына галташан адам гейимлерини ювсун, сува дүшүңсин. Ол агшама ченли харамдыр. ²³Ол аялың ёрган-дүшегими я-да үстүнде отуран зады – пархы ёк, оңа галташан адам агшама ченли харамдыр. ²⁴Эгер эркек адам ол аяла янашса, аялың харамлыгы эркеге-де гечер ве ол еди гүне ченли харамдыр ве онуң ятан ёрган-дүшеги-де харапдыр.

²⁵Эгер аялың ган акмасы айбашы гөрийән дөврүнден дашары бирнәче гүн-ләп довам этсе, ган акмасы кесилйәнчә, ол аял эдил айбашы гөрийән дөврүндәки ялы харамдыр. ²⁶Онуң ган акмасы дөврүнде ятан ёрган-дүшеги, эдил айбашы гөрийән дөврүндәки ёрган-дүшеги ялы харам хасаплансын. Аялың отуран ислендик зады онуң айбашы гөрийән дөврүндәки ялы харамдыр. ²⁷Бу затлара галташан хер кес-де харам болар. Ол эшиклерини ювуп, сува дүшүңсин. Ол агшама ченли харамдыр. ²⁸Аялың ган акмасы кесиленден соң, арадан еди гүн гечсин. Дине шондан соң, ол тәмиз болар. ²⁹Секизленжи гүн ол ики саны гумрыны я-да ики кепдерини алып, Реббиң хузурына, Реббе йүз тутуляң чадырың агзына гетирип, олары рухана берсин. ³⁰Руханы оларың бирини гүнә гурбанлыгы, бейлекисини-де, якма гурбанлыгы хөкмүнде хөдүрләп, ган акмасы зерарлы харам аялы Реббиң хузурында харамлыгындан тәмизлесин.

³¹Шейдип, харамлыклары зерарлы, мукаддес чадырдан дашда болмакларыны ысрайыл халкына дуйдурың. Маңа йүз тутуляң өйи харап-лап, оларың өзлери хем мурдарлыкта өлмесинлер. ³²⁻³³Эркеклик жыңсындан сувуклык я-да тохум акып харам болан киши айбашы гөрийән аял, сувуклык акмасы болан эркек я-да аял ве харам аяла янашан эркек хакындакы кадалар шулардан ыбаратдыр“».

16-нжы бап

Гүнәден сапланма гүни

¹⁻²Харуның мукаддес дәл от билен Реббиң хузурына якынлашандыклары себәпли өлен ики оглуның өлүминден соң, Реб Муса шейле дийди: «Доганың

Харуна айт, ол тутының аңырсына – иң мукаддес отага ислэн вагты гирмесин, ёгсам ол өлер. Чўнки Мен Эхт сандыгының гапагының үстүнде булут болуп гөрүнйәнди-рин. ³Харун илки билен гүнә гурбанлыгы үчин бир өкүзчәни ве якма гурбанлыгы үчин бир гочы гурбанлык бермезден өң иң мукаддес отага гирмели дәлдир. ⁴Харун иң мукаддес отага гирмезинден өң сува дүшүнп, непис зыгыр матадан тикилен мукаддес доны гейсин. Донун ашагыннан зыгыр матадан тикилен ички гейimleri гейсин ве билине зыгыр матадан эдилен гушагы гушанып, келлесине зыгыр матадан селле орансын. ⁵Ысрайыл халкы болса гүнә гурбанлыгы үчин ики эркежи ве якма гурбанлыгы үчин бир гочы рухана гетирип берсин. ⁶Харун өзи үчин гүнә гурбанлыгы хөкмүнде бир өкүзчәни хөдүрлөп, өзүни ве машгаласыны гүнәлеринден сапласын. ⁷Соң ол ики эркежи алып, Реббич хузурына, Реббе йүз тутуляч чадырың агзына гетирсин. ⁸Онсоң Харун ики эркеч үчин биче атсын: бир эркеч Реббе гурбанлык хөкмүнде хөдүрленсин, бейлекиси болса гүнә алып гидйән эркеч болар. ⁹Харун Реббе хөдүр эдилмели эркежи гетирип, гүнә гурбанлыгы хөкмүнде хөдүрлесин. ¹⁰Гүнә алып гидйән эркеч болса халкы гүнәсинден сапламак үчин, дирилигине Реббич хузурына гетирилип, соңра чөле ковулсын. ¹¹Харун өзи үчин гүнә гурбанлыгы хөкмүнде бир өкүзчәни хөдүрлөп, өзүни ве машгаласыны гүнәлеринден сапласын. Ол өзи үчин гүнә гурбанлыгы хөкмүнде бу өкүзчәнин дамагыны чалсын. ¹²Харун Реббич хузурында-

кы гурбанлык сыпасында янян одуң көзлеринден долдурылан күл атары ве оврадылан якымлы ыслы түтетгиден ики гысым алып, иң мукаддес отага гирсин. ¹³Якымлы ыслы түтетгиниң түссеси Эхт сандыгының гапагының үстүни бүрәр ялы, Харун якымлы ыслы түтетгини Реббич хузурында ода атсын, ёгсам ол өлер. ¹⁴Соңра ол өкүзчәниң ганындан алып, оны бармагы билен Эхт сандыгының гапагының үстүне ве Эхт сандыгының өңүне еди гезек сепелесин. ¹⁵Соңра Харун халк үчин гүнә гурбанлыгына ниетленен эркежиң дамагыны чалып, онуң ганыны иң мукаддес отага гетирсин. Онуң ганыны-да, өкүзчәниң ганыны эдиши ялы, Эхт сандыгының гапагының үстүне ве өңүне сепелесин. ¹⁶Ысрайыл халкының харамлыклары ве оларың бар этмишлери, гүнәлери зерарлы Харун иң мукаддес отагы халалласын. Ол Реббе йүз тутуляч өйи-де халалласын, чўнки Реббе йүз тутуляч бу өй мурдарлыкдан долы дүшелгәниң ортарасындадыр. ¹⁷Харун гүнәден сапламак үчин, иң мукаддес отага гирип, өзүни, машгаласыны ве бүтин ысрайыл халкыны гүнәлеринден саплап, дашарык чыкянча, Реббе йүз тутуляч отагда хич ким болмасын. ¹⁸Соңра ол чыкып, Реббич хузурындакы гурбанлык сыпасыны халалласын. Өкүзчәниң ве эркежиң ганындан алып, гурбанлык сыпасының шахларына чалсын. ¹⁹Ол бармаклары билен еди сапар гурбанлык сыпасының үстүне ган сепелөп, оны ысрайыл халкының харамлыкларындан тәмизлөп, мукаддес этсин.

²⁰Харун иң мукаддес отагы, Реббе йүз тутуляч өйи ве гурбанлык сыпасыны халалландан соң, дири эркежи

Реббич хузурына гетирсин. ²¹Он-соң Харун эллерини дири эркежиң башына гоюп, ысрайыл халкының бар писликлерини, этмишлерини ве гүнэлерини боюн алсын. Руханы шейле этмек билен халкың гүнәсини эркеже гечирип, оны йөрите чөле бошадып ибермек үчин белленен адам билен чөле иберсин. ²²Эркеч оларың әхли языкларыны гөтерип, адам аягы секмедик бир ере әкидер. Яңкы белленен адам эркежи бошадып чөле иберсин.

²³Шондан соң Харун Реббе йүз тутулян өе гирсин-де, иң мукаддес отага гиренинде геен непис зыгыр матадан тикилен лыбасларыны чыкарып, олары иң мукаддес отагда гойсун. ²⁴Харун мукаддес ерде сува дүшүнип, өзүниң гүнделик геййән гейимлерини гейсин. Соңра чыкып, өзи үчин ве халк үчин якма гурбанлыкларыны хөдүрлөп, өзүни хем-де халкы гүнәлеринден сапласын. ²⁵Ол гүнә гурбанлыгының ягыны гурбанлык сыпасында яксын. ²⁶Гүнә алып гидйән эркежи чөле гойберен адам гейимлерини ювуп, сува дүшүненинден соң, ол дүшелгә гирип билер. ²⁷Гүнә гурбанлыгы хөкмүнде хөдүрленен ве гүнәден сапламак үчин ганлары иң мукаддес отага гетирилен өкүзче билен эркежиң ләшлери дүшелгәниң дашына чыкарылсын. Оларың дериси, эти ве гарын-гажагы якылсын. ²⁸Олары якан адам гейимлерини ювуп, сува дүшүненинден соң, ол дүшелгә гирип билер.

²⁹Бу сизиң үчин эбедилик дүзгүн болсун: единжи айың ^a онунжы гүни

сиз гиже-гүндиз агыз бекләп, ишлемәң. Шол гүн ерли халк-да, араңызда яшаян гелмишеклер-де ишлемесин. ³⁰Чүнки шол гүн сиз гүнәлериңизден тәмизленерсиңиз. Реб сизи әхли гүнәлериңизден тәмизләп. ³¹Ол гүн Сабат гүни болуп, сизиң үчин долы дынчлык гүнүдир. Шол гүн сиз гиже-гүндиз агыз бекләң. Бу сизиң үчин эбедилик дүзгүн болсун. ³²Атасының ерине руханылыга белленип, багыш эдилен руханы непис зыгыр матадан тикилен мукаддес лыбасларыны гейип, сизи гүнәлериңизден сапласын. ³³Ол иң мукаддес отагы, Реббе йүз тутулян өйи, гурбанлык сыпасыны халаллап, руханылары ве бүтин ысрайыл халкыны гүнәлеринден сапласын. ³⁴Ысрайыл халкыны әхли гүнәлеринден йылда бир гезек сапламак сизиң үчин эбедилик дүзгүн болсун». Муса Реббич табшырышы ялы этди.

17-нжи бап

Ганың мукаддеслиги

¹Реб Муса шейле дийди: ²«Харуна, онуң огулларына ве бүтин ысрайыл халкына айт, Мениң олар табшырыгым шейледир: ³⁻⁴„Әгер ысрайыллардан бири өкүзчәни, гузыны я-да гечини Реббе гурбанлык хөкмүнде хөдүрлемек үчин, йүз тутулян чадырының агзына гетирмән, онуң өзи гурбанлык малының дамагыны дүшелгәниң ичинде я-да дашында чалса, ол кануны бозандыр. Чүнки ол гурбанлык малының ганыны харам ере дөкди ве шонуң үчин-де ол халк-

^a 16:29 Еврейлерин сененамасы боюнча единжи ай такмынан сентябрь айына габат гелйәр.

дан четлешдирилсин. ⁵Бу табшырык ысрайыл халкының ачык мейданда гурбанлыклар бермегини тогтадар. Бу ысрайыл халкының өз гурбанлыкларыны Реббе йүз тутуляч чадырың агзындакы рухана гетирип бермеги үчиндир. Руханы ол гурбанлыклары Реббе саламатлык гурбанлыклары хөкмүнде хөдүр эдер. ⁶Руханы ганы Реббе йүз тутуляч чадырың агзындакы Реббич гурбанлык сыпасына серпсин ве агы Реббе якымлы ыс чыкармак үчин яксын. ⁷Ысрайыл халкы мундан бейләк Реббе икилик эдип, гурбанлыкларыны бут эркечлерине хөдүр этмесинлер. Бу олара несилден-несле эбедилик дүзгүн болсун⁴. ⁸⁻⁹Мундан башга-да олар шуны табшыр: „Ысрайыл халкындан я-да оларың арасында яшаян гелмишеклерден бири якма гурбанлык я-да ислендик башга гурбанлык берип, оны Реббе хөдүр этмек үчин, Реббе йүз тутуляч чадырың агзына гетирмесе, ол адам өз халкындан четлешдирилсин. ¹⁰Эгер ысрайыл халкындан я-да оларың арасында яшаян гелмишеклерден бири ган ийсе, Мен ондан йүз өврерин ве оны өз халкындан четлешдирерин. ¹¹Чүнки хер бир жандарың жаны онуң ганындадыр. Шоңа гөрә-де, Мен ганы сизе гурбанлык сыпасында жанларыңызы гүнәлериңизден сапламагыңыз үчин бердим, чүнки сизи гүнәлериңизден саплайан гандыр. ¹²Шонуң үчин Мен ысрайыл халкына шейле дийдим: 'Сизиң хич бириңиз я-да араңызда яшаян гелмишеклерден хич бири ган иймесин'. ¹³Ысрайыл халкындан я-да араңызда яшаян гелмишеклерден бири ийилән хайваны я-да гушы авла-са, ол онуң ганыны акдырып, үстүни

топрак билен гөмсүн. ¹⁴Чүнки хер бир жандарың жаны ганындадыр. Шонуң үчин Мен ысрайыл халкына шейле дийдим: 'Хич бир жандарың ганыны агзыңыза алман, чүнки хер бир жандарың жаны онуң ганындадыр'. Оны иен Мениң халкымдан четлешдирилсин. ¹⁵Харам өлен я-да йыртыжыларың парчалан хайванының этини иен киши өзүниң ерли халкдан я-да гелмишекдигине гарамаздан, гейимлерини ювсун, сува дүшүнсин. Ол агшама ченли харамдыр ве соңра тәмиз болар. ¹⁶Эгер ол гейимлерини ювмаса я-да сува дүшмесе, онда ол өз жезасыны чекмели“».

18-нжи бап

Гадаган эдилйән жынс гатнашыклары

¹Реб Муса шейле дийди: ²«Ысрайыл халкына шейле дий: „Худайыңыз Реб Мендирин. ³Сиз яшан ериңиз болан Мүсүр юрдуның ве сизи инди алып барян юрдум болан Кенганың адатларына эермән. ⁴Сиз Мениң хөкүмлериме, парзларыма эерип, олары бержай эдиң. Худайыңыз Реб Мендирин. ⁵Мениң парзларымы, хөкүмлерими бержай эдиң. Олары бержай эден аман галар. Мен Ребдирин.

⁶Хич бириңиз өз мэхрем гарындашыңыз билен жынс гатнашыгыны этмән. Мен Ребдирин. ⁷Өз эжең билен жынс гатнашыгыны эдип, какаңы намыса гойма. Ол сениң эжеңдир, сен онуң билен жынс гатнашыгыны этмели дәлсиң. ⁸Какаңың бейлеки аяллары билен-де жынс гатнашыгыны эдип, какаңы намыса гойма. ⁹Исле бир өйде, исле башга ерде доглан болсун – пархы ёк, өз аял доганың билен

я-да какаңың я-да эжеңиң гызы билен жынс гатнашыгыны этме. ¹⁰Өз оглуңдан болан гыз агтыгың я-да өз гызыңдан болан гыз агтыгың билен жынс гатнашыгыны этме, чүнки сен олары биабрай этмек билен, өзүңи-де биабрай эдйэрсин. ¹¹Өвей энеңден болан өвей аял доганың билен жынс гатнашыгыны этме, чүнки ол сениң какаңдан өнен аял доганыңдыр. ¹²Өз эжекең билен жынс гатнашыгыны этме, ол сениң какаңың аял доганыдыр. ¹³Дайзаң билен жынс гатнашыгыны этме, чүнки ол сениң эжеңиң аял доганыдыр. ¹⁴Өз гелнежеңе голайлашып, онуң билен жынс гатнашыгыны этме, ол сениң гелнежеңдир. ¹⁵Өз гелниң билен жынс гатнашыгыны этме, ол сениң оглуңың аялыдыр. ¹⁶Өз доганың аялы билен жынс гатнашыгыны этме, сен өз доганыңың намыса гоарсың. ¹⁷Бир аялың хем өзи, хем гызы билен жынс гатнашыгыны этме; бир аялың хем өзи хем гыз агтыгы билен жынс гатнашыгыны этме. Олар сениң мэхрем гарындашларыңдыр, бу азгынлыкдыр. ¹⁸Аялың дирикэ, онуң уясыны оңа гүни эдип алма ве онуң билен жынс гатнашыгыны этме. ¹⁹Айбашы гөрйән аял билен жынс гатнашыгыны этме. ²⁰Ёлдашың аялы билен жынс гатнашыгыны эдип, өзүңи харам этме. ²¹Өз перзентлериңден хич бирини Молек буту үчин гурбанлык этме. Чүнки шейле этмек билен сен өз Худайың адына ыснат гетирерсиң. Мен Ребдирин. ²²Аял билен жынс гатнашыгыны эдишиң ялы, эркек билен жынс гатнашыгыны этме, бу нежисликдир. ²³Хич бир эркек я-да аял хайван билен жынс гатнашыгыны эдип, өзүни харам этмесин, бу азгынлыкдыр.

²⁴Шу нежисликлериң хич бири билен гүнэ этмән, чүнки сизиң өңүңизден ковян миллетлерим шу пис ишлери зерарлы харам болдулар. ²⁵Шейдип, юрт харама чыкды. Мен юрды этмишлери үчин жезаландырдым. Юрт өз илатыңдан йүз дөндерди. ²⁶Эмма сиз Мениң парзларымы, хөкүмлерими бержай эдип, бу нежис ишлери этмән. Ерли халкда, араңызда яшаян гелмишеклерде шейле пис ишлери этмесинлер. ²⁷Чүнки сизден өң бу юртда яшан илат бу нежисликлериң барыны этди ве юрт харама чыкды. ²⁸Эгер сизем юрды харама чыкарсаңыз, озалкы миллетден йүз дөндериши ялы, юрт сизден-де йүз дөндерер. ²⁹Кимде-ким бу нежисликлерден бирини этсе, ол өз халкыңдан четлешдирилсин. ³⁰Сизден өңкүлериң эден нежисликлерини гайталамазлыгыңыз үчин, өзүңизи шу затлар зерарлы харам этмезлигиңиз үчин, Мениң буйругымы бержай эдиң. Худайыңыз Реб Мендирин“».

19-нжы бап

Мукаддеслик ве адалатлылык

¹Реб Муса шейле дийди:
²«Бүтин ысрайыл халкына шейле дий: „Мукаддес болуң, чүнки Мен, сизиң Худайыңыз Реб, мукаддесдирин. ³Хер бириниз өз эне-атаңызы сылаң, Сабат гүнүмиң канунларыны ерине етириң. Худайыңыз Реб Мендирин. ⁴Гуйма бутлары ве башга хили бутлары ясап, олар сежде этмән. Худайыңыз Реб Мендирин. ⁵Реббе саламатлык гурбанлыгыны хөдүр эдениңизде, гурбанлыгыңызың кабул болары ялы, оны када лайыктыкда берин. ⁶Гурбанлык малының

эти хөдүр эдилен гүни я-да эртеси ийилсин. Үчүнжи гүне галан эт ода якылсын. ⁷Эгер эт үчүнжи гүн ийилсе, ол харамдыр ве сизиң гурбанлыгыңыз кабул болмаз. ⁸Ол гурбанлыктан иен өз жезасыны чекер, чүнки ол Реббе багыш эдилен зады харландыр. Шол себэпли бу адам өз халкының арасындан ковлуп чыкарылсын.

⁹Ериңизиң хасылыны йыгнаныңыз-да, атызларыңызың гыра четиндэкилерини ормаң, хасылыңызың хошасыны чөплемэң. ¹⁰Үзүм багларыңызың мивелериниң барыны йыгмаң, ере гачан үзүмлери йыгнаман, олары гарып-гасара, гелмишеклере гоюң. Худайыңыз Реб Мендирин.

¹¹Огрулык, хилегэрлик этмэң, бир-бириңизи алдамаң. ¹²Галп зат бабат-да Мениң адымдан ант ичип, Худайыңызың адына ыснат гетирмэң. Мен Ребдирин. ¹³Елдашының хақыны ийме, оны талама. Гүңлүкчиниң зэхмет хақыны бир гүнем саклама. ¹⁴Кере сөгме, көрүң өңүндө бүдрэр ялы зат гойма. Худайындан горк. Мен Ребдирин. ¹⁵Хөкүм чыкаранында адалатсызлык этме. Гарыбың тарапыны тутуп я-да байдан хедер эдип, адалатсызлык этме, илдешиңе хемише адалатлы хөкүм чыкар. ¹⁶Өз халкының арасында ялан геп гездирме, адалатсыз хөкүм зерарлы илдешиңе ховп абанян болса, шаят онуң аркасында дурсун ^а. Мен Ребдирин. ¹⁷Йүрегиңде илдешиңи йигренме, гүнасини онуң йүзүне айт, ёгсам сенем гүнакэр боларсың. ¹⁸Өз халкыңдан өч алма, оларың хич бири бабатда ичиңде китүв саклама. Гай-

там, якыныңы өзүңи сөйшүң ялы сөй. Мен Ребдирин.

¹⁹Сиз Мениң парзларымы бержай эдиң. Мал-гараларыңы башга гөр-нүшдэки маллар билен чакнышдырма. Экин мейданында ики хили тохумы биле экме ве ики хили матадан тикилен эшик гейме.

²⁰Эгер бир адам башга бирине адагланан, ызына сатын алынмадык я-да азат эдилмедик гырнак билен ятса, онда оларың икисине-де жеза берилсин, йөне өлдүрилмесин. Чүнки бу гыр-нак азат эдилен дәлдир. ²¹Ол адам өзи үчин Реббе йүз тугуляң чадырың агзына Реббе язык гурбанлыгы хөкүмүндө бир гоч гетирсин. ²²Онсоң руханы Реббиң хузурында бу язык гурбанлыгының гочы билен, оны эден гүнасинден сапласын ве Худай гүна-линиң эден гүнасини гечер.

²³Сиз Кенган юрдуна гелип, ий-мит үчин хер хили мивели агачлары отурданыңызда, илкинжи үч йылың мивелеринден иймеклик гадаган эдилсин, олары иймэң. ²⁴Дөрдүнжи йыл болса хемме мивелер алкыш хөкүмүндө Реббе багыш эдилсин. ²⁵Бэ-шинжи йыл велин, сиз мивели агачларың мивесинден ийип билерсиңиз, олар сизе бол миве берер. Худайыңыз Реб Мендирин.

²⁶Хич бир эти ганы билен иймэң. Сиз пал атмаң, жадыгөйлик этмэң. ²⁷Сачыңызың гыраларыны гыркып, сакгалыңызы тимарламаң. ²⁸Мерхум үчин бедениңизе тыг чекмэң, өзүңи-зи тагмаламаң. Мен Ребдирин. ²⁹Гызларыңызы лолучылыга сатып, олары биабрай этмэң. Эгер сиз шейле

^а 19:16 *Адалатсыз хөкүм зерарлы... дурсун* – я-да илдешиң жанына каст этсе, би-нарх гарама.

этсениз, юрт зынахорлыга берлип, ол азгынлыкдан долар. ³⁰Сабат гүнүмиң канунларыны ерине етирип, мукаддес өйүмө хормат гоюң. Мен Ребдириң. ³¹Жадыгөйлере ве палчыларга йүз тутмаң. Олардан маслахат сорап, өзүңизи харам этмәң. Худайыңыз Реб Мендириң. ³²Улы яшулының өңүнде дик дуруң, гаррыны сылаң, Худайыңыздан горкуң. Мен Ребдириң.

³³Юрдуңызда өз араңызда яшаян гелмишеклере сүтем этмәң. ³⁴Араңызда яшаян гелмишеклер сизиң үчин илдешиңиз ялы болсун. Олары өзүңизи сөйшүңиз ялы сөйүң, чүнки сизем Мүсүр илинде гелмишек болупдыңыз. Худайыңыз Реб Мендириң.

³⁵Сиз узынлык өлчәниңизде, чекиме я-да санагда хич кими алдамаң. ³⁶Сиз хак терезилери, хак өлчөг дашларыны, хак өлчеглери улань. Сизи Мүсүр юрдундан чыкаран Худайыңыз Реб Мендириң. ³⁷Сиз Мениң әхли парзларымы, әхли хөкүмлерими саклап, олары бержай эдиң. Мен Ребдириң“».

20-нжи бап

Реббиң канунларына боюн эгмедиклер үчин әжезалар

¹Реб Муса шейле дийди: ²«Ысрайыл халкына айт: „Ысрайыл халкындан я-да оларың арасында яшаян гелмишеклерден кимдир бири өз перзентлеринден бирини, Молек бута багыш этсе, ол адам өлдүрилсин. Юрдуң халкы оны дашлап өлдүрсин. ³Мен хем ол адамдан йүз өврерин ве оны өз халкым хөкмүнде гөрмерин. Чүнки ол халк Мениң мукаддес өйүми харамга чыкарып, Мениң мукаддес адыма ыснат гетирип, өз перзентини

Молеге багыш этди. ⁴⁻⁵Әгер юрдуң халкы перзентини Молеге берйән адамы гөрмезлиге салып өлдүрмесе, Мениң Өзүм ол адамдан ве онуң машгаласындан йүз өврерин. Оны Молегиң ызына эерип, зынахорлыга йүз уранларың бары билен биле Өз халкымдан четлешдирерин. ⁶Әгер кимде-ким бивепалык эдип, жадыгөйлериң ве палчыларың ызына эерсе, Мен ондан йүз өврерин ве оны Өз халкымдан четлешдирерин. ⁷Шонуң үчин сиз иниңизи тәмизләп, мукаддес болуң, чүнки Худайыңыз Реб Мендириң. ⁸Мениң парзларымы саклап, олары бержай эдиң. Сизи мукаддес эдйән Реб Мендириң. ⁹Какасыны я-да әжесини нәлетлән адам өлдүрилсин. Өз какасыны ве әжесини нәлетләндиги үчин, онуң ганы өз бойнунадыр.

¹⁰Әгер бир адам башга бир адамың аялы билен жыңс гатнашыгыны этсе, ол азгын эркек-де, аял-да өлдүрилсин. ¹¹Ким какасының аялы билен жыңс гатнашыгыны этсе, ол өз какасыны намыса гойяңдыр. Оларың икиси-де өлдүрилсин. Оларың ганлары өз боюнларынадыр. ¹²Бир эркек өз гелни билен жыңс гатнашыгыны этсе, оларың икиси-де өлдүрилсин, чүнки булар азгынлык этдилер. Оларың ганлары өз боюнларынадыр. ¹³Бир эркек аял билен жыңс гатнашыгыны эдиши ялы, эркек билен жыңс гатнашыгыны этсе, оларың икиси-де нежис иш эдендиклери үчин өлдүрилсин. Оларың ганлары өз боюнларынадыр. ¹⁴Әгер бир эркек бир аяла хем-де онуң әжесине-де өйләнсе, бу азгынлыкдыр. Араңызда азгынлык болмаз ялы, ол адам аялы ве онуң әжеси билен биле ода якылсын. ¹⁵Әгер бир

эркек бир хайван билен жынс гатнашыгыны этсе, ол адам-да, хайван-да өлдүрилсин. ¹⁶Эгер бир аял бир хайван билен жынс гатнашыгыны этсе, ол аял-да, хайван-да өлдүрилсин. Олар өлдүрилсин, оларың ганлары өз боюнларынадыр. ¹⁷Эгер бир адам өз гыз доганына, какасының я эжесиниң гызына өйленсе, олар көпчүлигиң өңүнде масгараланып, өз халкының арасындан чыкарылсын. Ол адам өз гыз доганы билен жынс гатнашыгыны эденлиги үчин жезаландырылмалыдыр. ¹⁸Эгер бир адам айбашы гөйрэн аял билен жынс гатнашыгыны этсе, оларың икиси-де өз халкындан четлешдирилсин, чүнки олар тэмизлик барадакы кадалары боздулар. ¹⁹Өз дайзаң я-да эжекен билен жынс гатнашыгыны этме, чүнки бейле этмек билен сен өзүңи намыса гойянсың. Оларың икисине-де жеза берилмелидир. ²⁰Гелнежеси билен жынс гатнашыгыны эден адам агасыны намыса гойяңдыр. Булар өз жезаларыны чекип, дүңйөден перзентсиз өтерлер. ²¹Кимде-ким өз гелнежесине өйленсе, бу харамлыкдыр. Ол өз доганыны намыса гойяңдыр, олар перзентсиз өтерлер.

²²Месген тутмагыңыз үчин алып барян юрдумың сизден йүз дөндөрмези ялы, сиз Мениң парзларымы ве хөкүмлерими саклап, олары бержай эдиң. ²³Өңүңизден ковуп чыкарян миллетиң адатларына эермән, чүнки шейле ишлер эдендиклери үчин Мен олары йигрендим. ²⁴Эмма Мен сизе шейле дийдим: 'Оларың юрдуны сиз мирас аларсыңыз, Мен сүйт ве бал акян, мес топраклы юрды сизе мүлк эдип берерин'. Сизи бейлеки миллетлерден сайлап алан

Худайыңыз Реб Мендирин. ²⁵Шонуң үчин хем сиз халал хайваны харам хайвандан, халал гушы хем харам гушдан сайгарың. Сизиң үчин харам дийип айрыбашгалан хайванларым, гушларым я-да гурыер сүйренижилери билен өзүңизи харам этмән. ²⁶Мениң үчин мукаддес болуң, чүнки Мен – Реб мукаддесдирин ве Мен сизи бейлеки халклардан Озүмиңки болмагыңыз үчин сайлап алдым. ²⁷Жадыгөй, палчы болан эркегуа аял дашланып өлдүрилсин. Оларың ганы өз боюнларынадыр“».

21-нжи бап

Руханылар мукаддес болмалыдыр

¹Реб Муса шейле дийди: «Руханылар, ягны Харун огуллары билен геплешип, оара шейле дий: „Оларың хич бири өз гарындашларындан болан мерхума галташып, өзлерини харам этмесин. ²⁻³Диңе махрем гарындашы, ягны эжеси, какасы, оглы, гызы, доганы, шонуң ялы-да, дурмуша чыкмадык уясы өлен ягдайында ол мерхума галташып, өзүни харам эдип билер. ⁴Эмма руханы аялының гарындашларындан болан мерхум үчин өзүни харам эдип, өз адына ыснат гетирмесин. ⁵Яс тутянлыгының аламаты хөкмүнде, руханылар сачларыны ве сакгалларыны гыркып тимарламасынлар, беденлерине тыг чекмесинлер. ⁶Руханылар өзлерини Худая багыш этсинлер ве Худайың адына ыснат гетирмесинлер. Чүнки Реббе от үсти билен берилйән иймит садакасыны хөдүрлейән шолардыр. Руханылар мукаддес болмалыдырлар. ⁷Олар лола, азгын аяла, эринден айрылан аяла өйленмесинлер. Чүнки

руханылар Худая багыш эдилендир. ⁸Сиз руханылары мукаддес сайың, чүнки Худайыңыза иймит садакасыны олар хөдүрлейэрлер. Халк хем олары мукаддес сайсын, себэби сизи мукаддес эдйэн Мен – Реб мукаддесдирин. ⁹Эгер руханының гызы лолучылыга баш уруп, өзүни биабрай этсе, ол атасының адына хем ыснат гетирийэр. Бейле гыз ода якылсын. ¹⁰Башына месх ягы гуйлуп, руханылык лыбасларыны геймек үчин белленен баш руханы яс тутяңдыгыны гөркезмек үчин, сачыны яйып, лыбасларыны йыртмасын. ¹¹Ол хич бир өлэ якынлашып, хатда өз какасы я эжеси үчин хем өзүни харам этмесин. ¹²Баш руханы мукаддес өйден даша чыкып, өз Худайының мукаддес өйүни харламасын, чүнки ол Худайының месх ягы гуйлуп мукаддес эдилди. Мен Ребдирин. ¹³Ол бой гыза өйленсин. ¹⁴⁻¹⁵Баш руханы дула, эринден айрылана, азана я-да лолы аяла өйленмесин. Ол халкының арасында өз перзендиниң адына ыснат гетирмез ялы, диңе өз тиресинден болан гыза өйленсин. Чүнки Мен-Реб оны мукаддес эдйэндинин“». ¹⁶Реб Муса шейле дийди: ¹⁷«Харун билен геплешип, оңа шейле дий: „Сениң тохум-тижиңиң гелжекки несиллериңден-де ногсанлы адам Реббе багыш эдилен иймит садакасыны хөдүр этмесин. ¹⁸⁻²⁰Шикесли болан көр я-да агсак, йүзи эрбет шикесли я-да догабитди майып адам, аягы я-да эли дөвүк, күйки я-да игли, гөзи шикесли я-да гижилевүк кеселли, демревли болан я-да эркеклиги болмадык адам гурбанлык сыпасына якынлашмасын. ²¹Харуның неслинден болан ногсанлы

руханы Реббе от үсти билен берилйән садакалары хөдүрлемесин; ногсанлыдыгы зерарлы ол Худая иймит садакасыны хөдүрлежек болуп, гурбанлык сыпасына асла якынлашмасын. ²²Ногсанлы руханы Худая хөдүр эдилен иймитден, мукаддес ве иң мукаддес иймитден ийип билер. ²³Эмма ол тутының янына я-да гурбанлык сыпасына голайлашмасын. Чүнки ол ногсанлыдыр. Ол бу мукаддес затлара якынлашып, олары харламасын. Руханылары мукаддес эдйэн сизиң Худайыңыз Реб Мендирин“». ²⁴Ине, Мусаның Харуна, онуң огулларына ве бүтин ысрайыл халкына айдан затлары шулардан ыбаратдыр.

22-нжи бап

Садакаларың мукаддеслиги

¹Реб Муса шейле дийди: ²«Харуна ве онуң огулларына айт: „Харун ве онуң огуллары ысрайыл халкының Маңа багыш эден мукаддес садакаларына сересаплы чемелешсинлер. Олар Мениң мукаддес адыма ыснат гетирмесинлер. Мен Ребдирин“». ³Олара шейле дий: „Эгер сизиң гелжекки несиллериңизден, тохум-тижиңизден бири, ысрайыл халкының Маңа багыш эден мукаддес садакаларына харамлыкда якынлашса, ол Мениң хузурымдан ёк эдилсин. Худайыңыз Реб Мендирин. ⁴⁻⁶Харун неслинден болан ёканчлы дери кесели я-да сувуклык акмасы болан эркек тэмизленйәнчө, мукаддес садакалардан иймели дөлдир. Жесеседе дегип, харам болан ислендик зада галташан я-да тохум акан эркеге я-да ынсаны харам эдйән гурьер сүйренижилериниң бирине я-да харамлыгы нәмедигиниң пархы

болмадык ынсаны харам эдйән шу агзалан затлардан бирине галташан руханы агшама ченли харамдыр. Ол сува дүшүнмезден, мукаддес садакалардан иймесин. ⁷Гүн яшан чагы руханы тәмиз болар, диңе шондан соң ол мукаддес садакалардан ийип билер, чүнки бу садака руханылар машгаласына дегишлидир. ⁸Руханы харам өлен я-да йыртыжыларың парчалан хайванының этинден ийип, өзүни харам этмесин. Худайыңыз Реб Мендирин. ⁹Руханылар Мениң буйрукларымы бержай этсинлер, ёгсам олар мукаддес чадыры харландыклары үчин, өз жезаларыны чекип өлерлер. Олары мукаддес эдйән Худайыңыз Реб Мендирин.

¹⁰Руханы машгаласындан болмадык адам мукаддес садакалардан иймели дэлдир. Руханыңкыда вагтлайын яшаян гелмишек я-да гүнлүкчи мукаддес садакалардан иймесин. ¹¹Эмма руханының сатын алан гулы ве онуң өйүнде догланлар онуң сачагындан ийип билер. ¹²Эгер руханының гызы руханы машгаласындан болмадык бирине дурмуша чыкса, ол хөдүр эдилен мукаддес садакалардан иймели дэлдир. ¹³Эмма руханының гызы айрылышып я дул галып, чагасы болман, яшлыгындакы ялы атасы өйүне доланып гелсе, ол какасының сачагындан ийип билер, йөне башга бир гелмишек ондан иймесин. ¹⁴Эгер бир адам төтәнликден мукаддес садакадан ийсе, онда ол онуң бахасының бөшден бирини үстүне гошуп, мукаддес садаканы рухана берсин. ¹⁵⁻¹⁶Руханылар ысрайыл халкының Реббе хөдүр эден мукаддес садакаларыны халкың иймегине ёл берип, өзлерине дегишли мукаддес садакалары харламасынлар.

Бу халкы ызыклы эдип, башларына же за гетирдйэндир. Чүнки ол садакалары мукаддес эдйән Худайыңыз Реб Мендирин“».

¹⁷Реб Муса шейле дийди: ¹⁸⁻¹⁹«Харуна, онуң огулларына ве бүтин ысрайыл халкына айт: „Ысрайыллармы я-да Ысрайылда яшаян гелмишек – пархы ёк, ким Реббе якма гурбанлык хөкмүнде хөдүрленйән, өз айдылан я-да мейлетин садакасыны хөдүр этсе, сизиң гурбанлыгыңызың кабул болары ялы, гара малмы, гоюнгечи – пархы ёк, ол шикессиз эркек мал болсун. ²⁰Шикесли малы гурбанлык бермөң, чүнки ол кабул болмаз. ²¹Эгер кимде-ким айдылан я-да мейлетин садака хөкмүнде гара маллардан я-да доварлардан Реббе саламатлык гурбанлыгыны бермекчи болса, онуң кабул болары ялы, ол гурат, шикессиз мал болсун. ²²Көр, шикесетен я-да майып, баш кеселли, готур я-да демревли малы Реббе хөдүр этмәң, шейле маллары Реббе от үсти билен берилйән садака хөкмүнде гурбанлык сыпасының үстүне гоймаң. ²³Гөвресинде артыклыгы я кемиси болан өкүзчәни я гузыны мейлетин садака хөкмүнде хөдүрлөп билерсиңиз, йөне ол айдылан садаканың ерине кабул болмаз. ²⁴Эркеклик тохумлыгы енжилен, сындырылан, ёлнан я-да кесилен малы Реббе хөдүр этмәң, юрдуңызда бейле иш эдилмесин. ²⁵Шейле хайванлары Реббе иймит садакасы хөкмүнде хөдүр этмек үчин, гелмишегиң элинден алмаң, чүнки олар майып-мүжрүп, шикесли боландыклары үчин, Реббе иймит садакасы хөкмүнде кабул болмаз“».

²⁶Реб Муса шейле дийди: ²⁷«Гөле, гузы я-да овлак догладан соң, ол

еди гүнлэп энесиниң янында бол- сун. Секизинжи гүнден башлап, ол Реббе от үсти билен берилйән гурбанлык хөкмүндө кабул эдилер. ²⁸Йөне сыгрың ве онуң гөлесиниң, гойнуң ве онуң гузусының, ягны малың ве онуң чагасының дамагыны бир гүнде чалман. ²⁹Эгер Реббе шүкүр садакасыны хөдүр этсеңиз, оны кабул болар ялы эдип берин. ³⁰Садака шол гүнүң өзүндө ийилсин, ондан эртире хич зат галдырылмасын. Мен Ребдинин.

³¹Сиз Мениң буйрукларымы саклап, олары бержай эдиң. Мен Ребдинин. ³²Мениң ысрайыл халкының арасында мукаддес хасапланарым ялы, сиз Мениң адыма ыснат гетирмән. Сизи мукаддес эдйән Худайыңыз Реб Мендинин. ³³Сизиң Худайыңыз болмак үчин, сизи Мүсүр юрдундан чыкарып гетирен Мендинин. Мен Ребдинин».

23-нжи бап

¹Реб Муса шейле дийди: ²«Ысрайыл халкына айт: „Реббин дини байрамлары, ягны сиз тарапындан мукаддес йыгнанышыклар хөкмүндө ыглан эдилмели Мениң байрамларым, ине, шулардыр.

Сабат гүни, Песах байрамы, Петир байрамы
(Чөлде 28:16-25)

³Алты гүнлэп ишлән, единжи гүн Сабатдыр, ол долы дынчлык ве мукаддес йыгнанышык гүнүдир. Шол гүн сиз хич хили иш этмән. Ниреде яшаяндыгыңызга гарамаздан, шол Сабат гүни Реббе дегишлидир. ⁴Ине, Реббин шу

байрамларыны сиз кесгитленен вагтларында беллемелисиңиз. ⁵Биринжи айың он дөрдүне Гүн яшандан соң, Реббе Песах гурбанлыгы хөдүр эдилсин. ⁶Шу айың он бәши Реббин Петир байрамыдыр. Сиз еди гүнлэп петир иймелисиңиз. ⁷Шу гүнлериң илкинжи гүни сиз халкы мукаддес йыгнанышыга чагырың. Шол гүн сиз ишлемән. ⁸Еди гүнлэп Реббе от үсти билен берилйән садака пайларыңыз хөдүрлэп, единжи гүни сиз халкы мукаддес йыгнанышыга чагырың. Шол гүн сиз ишлемән“».

Илкинжи мивелерден берилмели садака

⁹Реб Муса шейле дийди: ¹⁰«Ысрайыл халкына айт: „Сизе бержек юрдума барып, онуң хасылыны йыгнан махалыңыз, илкинжи хасыл десселерини рухана гетирип берин. ¹¹Ол сизиң үчин кабул болсун дийип, дессәни Реббе садака хөкмүндө ёкары галдырсын. Руханы оны Сабат гүнүниң эртеси хөдүр этсин. ¹²Дессәни садака хөкмүндө ёкары галдыран гүнүңиз, сиз Реббе якма гурбанлык хөкмүндө шикессиз токлыны хөдүрлән. ¹³Онуң билен бирликде зейтун ягына гарылан ондан ики батман мөчбериндәки сайлама бугдай унуны галла садакасы хөкмүндө берин. Реббе от үсти билен берилйән бу галла садаканың ысы Оңа якымлыдыр. Хөдүр эдилен ичги хөкмүндө бир күйзе^а шерап берин. ¹⁴Худайыңызга бу садаканы хөдүр эдйән гүнүңизе ченли чөрек, говрулан бугдай я-да тәзе бугдай дәнесини иймән. Бу сизиң ниреде яшаяндыгыңызга гарамаздан,

^а 23:13 *Бир күйзе* – еврейче *хиниң дөртден бири*. Бу такм. 1 литре деңдир.

бүтин несиллериңиз үчин эбедилик дүзгүн болсун.

Галла байрамы

¹⁵Сабат гүнүниң эртеси сиз Реббе гөтерме садакасы хөкмүндө хөдүр эден дессэңизи гетирен гүнүңизден санап, долы еди хөпдэни гечирин. ¹⁶Единжи Сабадың эртеси, эллинжи гүн Реббе тэзе галла садакасыны хөдүрлән. ¹⁷Сиз яшаян ерлериңизден ики чөреги Реббе гөтерме садакасы хөкмүндө хөдүр эдиң. Оларың хер бири ондан ики батмана барабар сайлама бугдай унуна югрулып, илкинжи миве хөкмүндө хамырмаялы биширилен болсун. ¹⁸Чөрек билен бирликде шикессиз токлулардан едисини, бир өкүзчэни ве ики гочы хөдүр эдиң. Булар Реббе якма гурбанлык болсун. Олар Реббе от үсти билен берилйән галла садакасы ве хөдүр эдилен ичги билен бирликде Реббе хөдүр эдилсин. Онуң ысы Реббе якымлыдыр. ¹⁹Шейле хем сиз гүнэ гурбанлыгы үчин бир эркежи ве саламатлык гурбанлыгы үчин ики саны гочы хөдүрлән. ²⁰Руханы булары ики гузы ве илкинжи хасыл чөреги билен бирликде Реббе гөтерме садакасы хөкмүндө ёкары галдырсын. Булар Реббе багыш эдилеп, руханыныңкы болмалыдыр. ²¹Шол гүн сиз халкы мукаддес йыгнанышыга чагырың. Шол гүн сиз ишлемән. Бу ниреде яшаяндыгыңыза гарамаздан, сизиң бүтин несиллериңиз үчин эбедилик дүзгүн болсун. ²²Ериңизиң хасылыны йыгнаныңызда, атызларыңызыңгыра четлериндэкилери орман, хасылыңызың хошасыны чөплемән. Олары гарып-гасара ве гелмишеге гоюң. Худайыңыз Реб Мендириң“».

Сурнай байрамы

²³Реб Муса шейле дийди: ²⁴«Ысрайыл халкына айт: „Единжи айың биринжи гүни сизиң үчин долы дынчлык гүнүдир. Шол гүн сурнайлар чалнып ятланян мукаддес йыгнанышык гүнүдир. ²⁵Шол гүн сиз ишлемән. Сиз Реббе от үсти билен берилйән гурбанлыгы хөдүрлән“».

Гүнәден сапланма гүни

²⁶Реб Муса шейле дийди: ²⁷«Единжи айың онунжы гүни гүнәден сапланма гүнүдир. Шол гүн сизиң үчин мукаддес йыгнанышык гүни болсун. Сиз гиже-гүндиз агыз бекләп, Реббе от үсти билен берилйән гурбанлыгы хөдүрлән. ²⁸Шол гүн сиз хич ишлемән, чүнки бу сизиң Худайыңыз Реббиң хузурында гүнәлериңизден сапланмагыңыз үчин, гүнәден сапланма гүнүдир. ²⁹Кимде-ким шол гүн гиже-гүндиз агыз беклемесе, ол өз халкының арасындан ковлуп чыкарылсын. ³⁰Шол гүн хайсыдыр бир иш эден адамы, Мен өлдүрерин. ³¹Сиз шол гүн ишлемән, бу сизиң бүтин несиллериңиз үчин ниреде яшаяндыкларына гарамаздан, эбедилик дүзгүн болсун. ³²Ол гүн сизиң үчин Сабат, долы дынчлык гүнүдир. Сиз агыз беклән. Айың докузы гүнүниң агшамындан эртеси агшамаченли Сабат гүнүниң канунларыны ерине етириң».

Чатма байрамы

³³Реб Муса шейле дийди: ³⁴«Ысрайыл халкына айт: „Шу единжи айың он бэшинден башлап, еди гүнүң довамында Реббиң хорматына Чатма байрамы гечирилсин. ³⁵Онуң

биринжи гүни сиз халкы мукаддес йыгнанышыга чагырың. Шол гүн сиз ишлемәң. ³⁶Еди гүнләп, Реббе от үсти билен берилйән гурбанлык пайларыны хөдүрлән. Секизинжи гүн халкы мукаддес йыгнанышыга чагырың. Реббе от үсти билен берилйән гурбанлык пайларыны хөдүрлән. Шол гүн сиз халкы мукаддес йыгнанышыга чагырың ве ишлемәң.

³⁷Мукаддес йыгнанышыкларда Реббич беллемеге буйран байрамлары шулардыр: Реббе от үсти билен берилйән садака пайлары: якма гурбанлыклары, галла садакалары, башга гурбанлыклары ве хөдүр эдилен ичгилериң хеммесини өз белленмели гүнлеринде бериң. ³⁸Бу байрамлар Реббич Сабат гүнлеринден, айтатын садакаларыңыздан, Худая айдан садакаларыңыздан ве Реббе хөдүр эден әхли мейлетин садакаларыңыздан дашарыдыр. ³⁹Единжи айың он бәшинжи гүни, сиз ерлериңизин хасылыны йыгнаныңызда, еди гүнләп Реббич хорматына байрам эдин. Биринжи ве секизинжи гүнлери долы дынч алың, ишлемәң. ⁴⁰Биринжи гүн оңат мивели агачларың мивесини, палма шахаларыны, гүр япраклы агачларың ве сув боюнда өсйән сөвүтлериң шахаларыны алып, Худайыңыз Реббич хузурында еди гүнләп шады-хоррамлыкда болун. ⁴¹Хер йыл единжи айда еди гүнләп Реббич шанына байрам беллән. Бу сизиң бүтин несиллериңиз үчин эбедилик дүзгүндир. ⁴²Еди гүнләп чатмаларда яшаң, Ысрайылың әхли ерли халкы чатмаларда яшасын. ⁴³Әгер шейле этсеңиз, Мениң ысрайыл халкыны Мүсүрден алып чыканымдан соң, олар чатмаларда яшадандыгымы сизиң

несиллериңиз билерлер. Худайыңыз Реб Мендириңиз». ⁴⁴Шейдип, Муса ысрайыл халкына Реббич белленмели байрамларыны ыглан этди.

24-нжи бап

Мукаддес ердәки чыралар

¹Реб Муса шейле дийди: ²«Ысрайыл халкына буюр: хер гүн ышык болар ялы, саңа чыра үчин енжилен зейтуның сап арасса ягыны гетирсинлер. ³Харун чыраны Реббе йүз тутулян чадырда, Әхт сандыгының өңүндәки тутының дашында, Реббич хузурында хер гүн агшамдан эртире ченли янып дурар ялы эдип гойсун. Бу сизиң бүтин несиллериңиз үчин эбедилик дүзгүн болсун. ⁴Ол чыралары сап алтындан болан чыраданың үстүндә Реббич хузурында хер гүн агшамдан эртире ченли янып дурар ялы эдип гойсун».

Реббе хөдүр эдилен чөрөк

⁵Реб Муса шейле дийди: «Сайлама бугдай унундан он ики саны чөрөк биширт, оларың хер бириниң аграмы ондан ики батмана барабар болсун. ⁶Олары Реббич хузурында сап алтындан болан хантагтаның үстүндә алты-алтыдан ики хатар эдип гой. ⁷Хер хатар чөрегиң янында Реббич әлуна хөдүр эдилен пай хөкмүндә сап арасса, якымлы ысы түтәтгиден гой. Бу Реббе от үсти билен берилйән садака болуп, ол чөрегиң орнуны тутар. ⁸Харун булары адат боюнча хер Сабат гүни Реббич хузурында гойсун. Бу ысрайыл халкының эбедилик боржудыр. ⁹Бу чөрөклер Харун ве онуң огуларыныңкыдыр. Олар мукаддес ерде ийилсин. Чүнки Реббе от үсти билен

берилйән садака пайларының ичинде руханылар үчин өрән мукаддеси шу-дур. Бу сизиң үчин эбеди парздыр».

Худая дил етирмек ве онуң жезасы

¹⁰Ысрайылларың арасында эжеси ысрайыллы, какасы болса мүсүрли болан бир адам барды. Дүшелгеде бир ысрайыллы аялың оглы билен башга бир ысрайыллы урушмага башладылар. ¹¹Ысрайыллы аялың оглы күпүр геплөп, Реббиң адына дил етирди. Онсоң оны Мусаның янына алып гелдилер. Онуң эжесиниң ады Шеломытды, ол дан тиресинден болан Дибриниң гызыды. ¹²Реб өзлерине нәме этмелидигини аян эдйәнчә, олар яңкы адамы габап гойдулар.

¹³Реб Муса шейле дийди: ¹⁴«Худая дил етирени дүшелгәниң дашына чыкар, оны эшиденлериң бары эллерини онуң келлесине гойсунлар ве бүтин халк оны дашласын. ¹⁵Онсоң ысрайыл халкына айт: „Ким өз Худайына дил етирсе, онуң гүнәси өз бойнунадыр. ¹⁶Кимде-ким Реббиң адына дил етирсе, ол өлүме хөкүм эдилсин, оны бүтин халк дашласын. Гелмишекми я-да ерли халк – пархы ёк, Реббиң адына дил етирен өлдүрилмелидир. ¹⁷Адам өлдүрениң өзи-де өлүме хөкүм эдилсин. ¹⁸Мал өлдүрен онуң өзезини мал билен төлесин. ¹⁹Ким-де ким бириниң беденине шикес етирсе, онуң өзүне-де эдил шонуң ялы шикес етирилсин. ²⁰Дөвүк орнуна дөвүк, гөз орнуна гөз, диш орнуна диш, киме нәхили шикес етирен болса, онуң өзүне-де шонуң ялы шикес етирилсин. ²¹Мал өлдүрен онуң өзезини мал билен төлесин, адам өлдүрен өлүме хөкүм эдилсин. ²²Гелмишек үчин хем,

ерли адам үчин хем канун бирдир, чүнки Худайыңыз Реб Мендирин“».

²³Муса бу табшырыклары ысрайыл халкына беренинден соң, олар Реббе дил етирен адамы дүшелгәниң дашына чыкарып дашладылар. Шейле этмек билен ысрайыл халкы Реббин Муса берен табшырыгыны ерине етирди.

25-нжи бап

Мукаддес йыл

(Канун таглыматы 15:1-11)

¹Реб Синай дагында Муса шейле дийди: ²«Ысрайыл халкына айт: „Мениң сизе берйән юрдума бараныңызда, сиз Реббиң хорматына хер единжи йыл ере экин экмән дынч бериң. ³Алты йыл ериңе экин эк, алты йыл үзүмчилигиңи пуда ве алты йыл хасылыңы йыгна. ⁴Эмма единжи йыл ер бүтинлей экишсиз галдырылсын. Ол Реббе багыш эдилен йыл болсун. Сен экин мейданыңа экин экме, үзүмчилигиңи пудама. ⁵Хасыл йыгналандан соң, сен өзи гөгерени орма, пудалмадык үзүмиң мивесини йыгнама, единжи йыл ер бүтинлей экишсиз галдырылсын. ⁶Ериң экишсиз галдырылан йылы битен хасыл сизиң үчин, гул-гырнакларыңыздыр гүнлүкчилер үчин ве сизиңкиде вагтлайын яшаян гелмишеклер үчин иймит болсун. ⁷Шейле хем ериң хасылы сизиң малгараларыңыз ве юрдуңыздакы ябаны хайванлар үчин иймит болсун.

Байрам йылы

⁸Еди йылы еди гезек санап гечир. Шонда ол кырк докуз йыл боляндыр. ⁹Онсоң единжи айың онунжы гүни сурнай батлы чалынсын. Гүнәден

сапланма гүни сурнай бүтин юрдуңызда чалынсын. ¹⁰Эллингжи йылы мукаддес йыл эдип, сиз юрдуң яшай-жыларының барына азатлык ыглан эдин. Бу сизиң үчин байрам йылы болсун. Хер ким өз мүлкүне, өз машгаласына доланып гелсин. ¹¹Бу эллингжи йыл сизиң үчин байрам йылы болсун. Ере экин экмән, өзи гөгерени орман, пудалмадык үзүмиң хасылыны йыгнамаң. ¹²Чүнки бу байрам йылы сизиң үчин мукаддес йылдыр. Бу йыл сиз диңе экин мейданының өз өндүрөн өнүмлерини ийиң.

¹³Бу байрам йылында хер ким өз мүлкүне доланып гелсин. ¹⁴Ёлдашыңызга ер сатаныңызга я-да сатын аланыңызга бири-бириңизи алдамаң. ¹⁵Ёлдашыңыздан ер сатын аланыңызга, онуң бахасы индики байрам йылына ченли, ериң өндүрүп билжек хасылына гөрә кесилсин. ¹⁶Эгер байрама ченли вагт көп болса, онда ериң бахасыны артдырың. Эгер байрама ченли аз вагт галан болса, онуң бахасыны ашак дүшүриң, чүнки сиз ериң өндүржек белли бир мукдардакы хасылыны сатын алярысыңыз. ¹⁷Сиз бирек-биреги алдамаң, Худайыңыздан горкуң, чүнки Худайыңыз Реб Мендирин.

¹⁸Юрдуңызга ховпсуз яшарыңыз ялы, Мениң парзларымы бержай эдин, хөкүмлериме боюн болуң. ¹⁹Ер сизе өз мивесини эчилер, сиз ондан доюп ийип, ховпсуз яшарсыңыз. ²⁰Эмма кимдир бириниң: ‘Эгер экин экмесек, хасыл йыгнамасак, онда биз единжи йылда нөме иерис?’ дийип сорамагы мүмкндир. ²¹Мен алтыңжы йылда ере шейле бир берекет индерерин велин, ол ики йыла етерлик хасыл берер. ²²Секизинжи йыл экин

экеңизде-де, сиз өңки хасылдан иерсиңиз. Тә докузыңжы йыла ченли, тәзе хасыл етишйәнчә, сиз көне хасылдан иерсиңиз.

Сатылан эмлэк хакда

²³Ер хемишелик сатылмасын, чүнки ол Мениңкидир. Сиз Мениң янымда гелмишек ве кәрендечи ялысыңыз. ²⁴Элейән әхли ериңизде сиз оны гайтадан сатын алмага мүмкинчилик дөредин. ²⁵Эгер өз гарындашларыңыздан бири гарып дүшүп, мүлкүниң бир бөлегини сатса, онда онуң хоссары гелип, онуң сатан ерини ызына сатын алсын. ²⁶⁻²⁷Эгер онуң ери пул төлөп ызына сатын алып билжек хоссары болман, эмма соң онуң өзи баяп, ери ызына сатын алар ялы етерлик пул топласа, онда ол ериң сатыланындан бәри гечен вагты хасаплап айрып, галан пулы сатан адамына гайтарып берсин ве мүлк хем әсине гайтарылып берилсин. ²⁸Эмма әсиниң ери ызына сатын алмага етерлик пулы болмаса, онда сатылан ер байрам йылына ченли оны сатын алан адамың элинде галар. Йөне байрам йылында ер онуң ыгтыярындан чыкып, мүлк өңки әсине гайтарылып берилсин.

²⁹Эгер бири галадакы өйүни сатса, ол сатылан вагтындан соңкы бир йылын довамында өйи ызына сатын алып билер. Әсиниң өйи бир йыла ченли ызына сатын алмага хақы бар. ³⁰Эгер галадакы өй бир йыла ченли ызына сатын алынмаса, өй оны сатын алан адамың элинде хемишелик галар. Өй байрам йылында-да сатын аланың ыгтыярындан чыкмаз. ³¹Эмма диварсыз обалардакы өйлер ачык мейдан билен дең сайылсын. Олар ызына сатын алнып билнер ве байрам йылы өз

хакыкы эсине гайтарылып берилсин. ³²Левилериң галалары барада айтсак, левилер өзлерине дегишли галалардакы өйлерини ислэн вагтлары ызына сатын алып билерлер. ³³Левилериң бири өзлерине дегишли болан галаларың бириндэки өйи сатып, оны ызына сатын алмаса, өй байрам йылы онуң өзүне гайтарылып берилсин. Чүнки левилериң галаларындакы өйлери оларың ысрайыл халкының арасындакы мүлклеридир. ³⁴Эмма оларың галаларының төверегиндэки ачык мейданлар сатылмалы дэлдир, чүнки бу оларың эбедилик мүлкүдир.

Гарыплар хакда

³⁵Эгер гарындашларыңыздан бири гарып дүшүп, ол сениң көмегиңе мэтэч болса, сен оңа араңызда яшаян гелмишеклере голдав бершиң ялы голдав бермели. ³⁶Ондан гөтерим алып, пейда гөржек болма. Худайыңыздан горк. Гой, олар сизиң араңызда яшасын. ³⁷Көмеге мэтэже карз алан пулундан артык төлетме я-да пейда гөрмек үчин иймити оңа ёкары бахадан сатма. ³⁸Кенган юрдуны сизе бермек үчин, сизиң Худайыңыз болмак үчин, сизи Мүсүрден алып чыкан Худайыңыз Реб Мендириң.

³⁹Эгер илдешиң бири халыс гарып дүшүп, өзүни саңа сатса, сен оны гул ялы ишлетме. ⁴⁰Гайтам, ол сениңкиде вагтлайын яшаян гелмишек я-да гүңлүкчи болсун. Ол байрам йылына ченли сениңкиде ишлесин. ⁴¹Байрам йылында болса ол өз чагалары билен сениң ыгтыярыңдан чыкып, өз машгаласына, ата-бабаларының мүлкүне доланып гелсин. ⁴²Чүнки ол Мениң Мүсүрден алып чыкан гулумдыр. Ол гулуң сатылышы ялы

сатылмалы дэлдир. ⁴³Сиз оңа гөдек дарашман, Худайыңыздан горкуң. ⁴⁴Эгер сизе гул-гырнак герек болса, олары төверегиндэки миллетлерден сатын алың. ⁴⁵Өз араңызда яшаян гелмишеклериң арасыңдан, оларың сизиң юрдуңызда доглан чагаларының арасыңдан гул-гырнак сатын алып билерсиңиз. Олар сизиң эчилигиндэ боларлар. ⁴⁶Олары сиз өзүңизден соңкы чагаларыңызга мирас хөкмүндэ галдырып билерсиңиз. Сиз олары гул хөкмүндэ уланып билерсиңиз, йөне өз ысрайыл доганларыңызга хич ким гөдеклик билен дарашмасын.

⁴⁷⁻⁴⁸Эгер сизиң араңызда яшаян гелмишеклериң бири баяп, өз ысрайыл доганларыңыздан бири гарып дүшүп, өзүни яңкы гелмишеге я-да гелмишегиң ковмыңдан бирине сатса, ол сатыланыңдан соң, онуң ызына сатын алынмага хакы бардыр. Өз ысрайыл доганларыңдан бири оны ызына сатын алып билер. ⁴⁹Агасы я-да доганогланы, я-да өз ковмыңдан болан мэхрем гарындашларының бири оны ызына сатын алып билер. Эгер сатыланың өзи баяса, онда онуң өзи өзүни ызына сатын алып билер. ⁵⁰Ол өзүни сатын алан адам билен, сатылан йылыңдан бэри гечен йылары хасапласын. Баха байрам йылына ченли галан вагта гөрэ гүңлүкчиниң зэхмет хакының хасабына гөрэ хасапланып чыкарылсын. ⁵¹Эгер байрам йылына ченли вагт узак болса, онда ол өзүниң сатын алан бахасына гөрэ төлесин. ⁵²Эгер-де байрам йылына ченли галан вагт аз болса, онда ол өзүни сатын алан адам билен хасаплашып, төлеги өз сатылан вагтыңдан бэри гечен вагта гөрэ төлесин. ⁵³Олар йылына

хакына тутулян ишчи хөкмүндө бай гелмишегиң ыгтыярында болар. Йөне хожайын сизиң гөзүңизиң алнында олара гөдек дарашмасын. ⁵⁴Эгер олар шейле ягдайда ызына сатын алынмалар, олар ве оларың чагалары байрам йылында азатлыга чыкарылмалыдырлар. ⁵⁵Чүнки ысрайыл халкы Мениң гулларым, Мениң Мүсүрдөн алып чыкан гулларымдыр. Худайыңыз Реб Мендириң.

26-нжы бап

Реббиң табшырыкларыны бержай этмегиң сылагы

¹Өзүңизе бутлар ясамаң, хейкеллер ве улы дашлар дикмәң. Сежде этмек үчин юрдуңызда ойма даш дикмәң. Худайыңыз Реб Мендириң. ²Сабат гүнүмиң канунларыны ерине етирип, Мениң мукаддес өйүме хормат гоюн. Реб Мендириң.

³⁻⁴Эгер сиз Мениң парзларыма эерип, табшырыкларымы саклап, олары ак йүрекден бержай этсеңиз, Мен сизиң ерлериңизе герек вагтында ягыш ягдыраарын. Ер хасыл берер, мейдан агачлары-да миве гетирер. ⁵Экинлериңиз шейле бир көп хасыл гетирер велин, дөвегиңиз үзүм йыгымына ченли довам эдер. Үзүм йыгымы галла экишине ченли довам эдер, чөрегиңизи доюп иерсиңиз, юрдуңызда ховпсузлыкда яшарсыңыз. ⁶Мен юрда паряхатчылык берерин. Сиз аркайын ятып турарсыңыз. Сизи горкузан болмаз. Мен юртдакы вагшы хайванларың ёгуна янаарын. Юрдуңызда уруш болмаз. ⁷Сиз душманларыңыздан үстүн чыкарсыңыз. Урушда душманларыңызы гырарсыңыз. ⁸Бәшиңиз йүзден, йүзиңиз

мүнден үстүн чыкарсыңыз. Урушда душманларыңызы гырарсыңыз. ⁹Мен сизи ялкап, сизе көп чага берип, саныңызы көпелдерин. Мен сизиң билен эден әхtimi сакларын. ¹⁰Сиз узак вагтлап сакланан өңки көне галланы иерсиңиз. Тәзе хасыла ер ачмак үчин, сиз көне хасылы чыкарып ташламалы боларсыңыз. ¹¹Мен сизиң араңызда месген тутарын. Мен хич хачан сизден йүз өвүмерин. ¹²Мен сизиң араңызда болуп, сизиң Худайыңыз боларын, сизем Мениң халкым боларсыңыз. ¹³Мүсүрлилериң гулы болуп галмасынлар дийип, сизи Мүсүрдөн алып чыкан Худайыңыз Реб Мендириң. Сизи оларың элинден азат эдип, башыңызы дик тутдуруп йөреден Мендириң.

Реббе гулак асмазлыгың әжесасы

¹⁴⁻¹⁶Эгер сиз Маңа боюн эгмән, әхли табшырыкларымы бержай этмән, парзларымдан, хөкүмлеримден йүз өврүп, әхtimi бозсаңыз, Мен сизиң үстүңизден ховп индерерин. Бежерип болмаян, гөзүңи көр эдип, лүтүңи чыкарян ысытманы Мен сизиң башыңыздан индерерин. Экен экинлериңиз өзүңизе несип этмез, олары душманларыңыз иер. ¹⁷Мен сизден йүз өврерин, душманларыңыз сизден үстүн чыкарлар, ягыларыңыз үстүңизден хөкүм сүрерлер. Сиз ызыңызда ковгы болмаса-да, довла дүшүп гачарсыңыз. ¹⁸Шейле бетбагтчылыклардан соңам сиз Маңа гулак асмасаңыз, онда Мен сизе өңкүден еди эссе артык жеза берерин. ¹⁹Мен сизиң буйсаян гүйжүңизи сындыраарын. Гөкден ягыш ягмаз ве ерлериңиз гатап, даша дөнер. ²⁰Сиз гүйжүңизи бидерек сарп эдерсиңиз, ериңиз хасыл, агачларыңыз миве бермез.

²¹Эгер сиз Маңа гаршы гитмегиңизи довам эдип, Маңа гулак асмансыңыз, бойнуёгынлыгыңыз үчин Мен сизе ене-де еди эссе артык жеза берерин. ²²Үстүңизе вагшы хайванлары иберерин. Олар сизи чагаларыңыздан жыда дүшүрерлер, малларыңыз гырарлар, саныңыз азалдып, ёлларыңыз чолардарлар. ²³⁻²⁴Шу жезалардан соңам Маңа тарап өврүлмән, гаршыма гитмегиңизи довам этсеңиз, онда Мен хем сизиң гаршыңызга гидип, гүнәлериңиз үчин сизе ене өңкүден-де еди эссе артык жеза берерин. ²⁵Мен сизиң юрдуңызда уруш турзарын. Әхтими бозанлыгыңыз үчин, Мен сизе хөкман жеза берерин. Эгер сиз галаларыңызда гачып гизленсеңиз, Мен сизиң араңызга гыргын кеселини иберерин. Шейдип, Мен сизи душманыңыз элине берерин ве олар сизиң үстүңизден хөкүм сүрерлер. ²⁶Мен сизи чөректен кесенимде, он аял диңе бир тамдырда чөрек япар. Олар чөрегиңизи сизе өлчөп берерлер. Сиз ондан иерсиңиз, йөне доймарсыңыз. ²⁷⁻²⁸Эмма шонда-да Маңа гулак асман, гаршыма гитмеги довам этсеңиз, Мен гахар билен сизе гаршы гидип, гүнәлериңиз үчин сизе ене өңкүден-де еди эссе артык жеза берерин. ²⁹Сиз ачлыгыңыздан яңа огулларыңыз, гызларыңыз этини иерсиңиз. ³⁰Сизиң сеждегәхлериңизи йыкып, якымлы ыслы түтөтги якян сыпаларыңыз вейран эдерин. Сизиң маслыкларыңыз йыкылан бутларыңыз маслыкларының үстүне үйшүрерин. Мен сизи рет эдерин. ³¹Мен сизиң галаларыңыз хараба өврүп, сизиң сеждегәхлериңизи ер билен егсан эдерин, якымлы ыслы

садакаларыңыз кабул этмерин. ³²Сизиң юрдуңыз шейле бир вейран эдерин велин, онда орнашмага гелйән душманларыңыз муңа хайран галарлар. ³³Мен сизи гелмишек миллетлериң арасына пытрадып, гаршыңызга уруш турзарын. Сизиң юрдуңыз чоларып, галаларыңыз хараба өврүлөр. ³⁴Сиз душманларыңыз юрдундаканыңыз, хараба болуп ятан бош ер онат дынч алар. Ер нәче көп харабалыкда ятса, ол шонча-да онуң хөзирини гөрер. ³⁵Ол ерде яшарканыңыз Сабат гүнлериңиз бош ятмадык ер, шу вагт сиз есирликдекәңиз, бош ятсын. ³⁶Душманларыңыз юртларында дири галанларыңыз йүреклерине Мен шейле бир горкы саларын велин, хатда япрагың шемала шыгырдаян сеси-де сизи гачмага межбур эдер. Сиз гылычдан гачян ялы гачарсыңыз. Сиз ызыңызда ковгы болмаса-да, бар ялы болуп гачарсыңыз. ³⁷Сизи ковалаян болмаса-да, гылычдан гачян дек, бири-бириңизе бүдрешип йыкыларсыңыз, сизде душманларыңызга гаршы дурмага межал галмаз. ³⁸Сиз гелмишек миллетлериң арасында хеләк болуп, душманларыңыз юрды сизи ювудар. ³⁹Дири галанларыңыз болса өз этмишлериңиз ве аталарыңыз этмишлери зерарлы душманларыңыз юрдунда чүйрәсиңиз.

⁴⁰⁻⁴²Сизиң несиллериңиз өз этмишлериңи ве аталарыңыз этмишлериңи, оларың Маңа бивепалык эдип, Мениң гаршыма гидендиклериңи ве Мениң хем оларга гаршы гидип, олары душманларының юрдуна гетирендигими боюн аларлар. Сизиң несиллериңиз бойнуёгынлык этмеклериңи бес эдип, өз гүнәлери үчин өтүнч

соранларындан соң, Мен Якуп билен эден эхтими, Ысхак билен эден эхтими, Ыбрайым билен эден эхтими ве юрды сизе берерин дийип эден вадамы ятларын. ⁴³Чүнки ер халк тарапындан терк эдилеп, ол хараба болуп ятыр. Халк Мениң хөкүмлерими рет эдип, парзларымдан йүз өврөндиги үчин, өз душманының юрдунда өз этмишиниң жезасыны чексин. ⁴⁴Эмма бу затлара гарамаздан Мен олар хениз душманларының юрдундакалар, олары рет эдип, олардан йүз дөндөрип, бүтинлей хеләк этмерин ве олар билен эден эхтими бозмарын, чүнки оларың Худайы Реб Мендирин. ⁴⁵Гайтам, олар үчин, оларың Худайы болмак үчин, оларың бейлеки миллетлерин гөзүниң алнында Мүсүрден алып чыкан ата-бабалары билен эден эхтими ятларын. Мен Ребдирин“». ⁴⁶Реббиң Синай дагында Мусаның үсти билен ысрайыл халкына берен парзлары, хөкүмлери ве канунлары шулардан ыбаратдыр.

27-нжи бап

Реббе айдылан садакалар хакында

¹Реб Муса шейле дийди: ²«Ысрайыл халкына айт: „Эгер кимдир бири Реббе берлен ваданы бержай этмек үчин Реббе багыш эдилен болса, ол адам шу мөчбердәки бахалар

билен азат эдилеп билнер. ³Йигрими яшдан алтмыш яша ченли болан эркек адамың бахасы мукаддес өйүң кесгитлән өлчегине гөрә бир йүз мысгал^а күмүш болсун. ⁴Эгер аял машгала болса, етмиш мысгал^б күмүш болсун. ⁵Бәш яшдан йигрими яша ченли болан огланларың бахасы кырк бәш мысгал^в күмүш, гызларыңкы йигрими ики мысгал^г күмүш болсун. ⁶Бир айлыкдан бәш яша ченли болан огланың бахасы он бир мысгал^д күмүш, гызың бахасы еди мысгал^е күмүш болсун. ⁷Яшы алтмыш я-да ондан ёкары болан эркек кишиниң бахасы отуз бәш мысгал^ж күмүш, аялыңкы йигрими ики мысгал күмүш болсун. ⁸Эгер кимдир бири Реббе адам бермеги вада эдип, соңам онуң бошадылмагы үчин төленмели баханы төлөп билмесе, онда оны руханының янына гетирсинлер. Руханы онуң ягдайына гөрә баха кессин.

⁹Эгер Реббе вада берлен мал садака хөкүмүнде кабул эдилсе, онда хөдүр эдилен хер бир садака малы мукаддесдир. ¹⁰Малың эеси малы башга оңат мал билен чалышмалы дәлдир. Эгер бир мал башга мал билен чалшылаян ягдайында, оларың икиси-де Реббе дегишлидир. ¹¹Эгер вада берлен мал Реббе хөдүр эдилмейән харам маллардан болса, ол мал руханының янына гетирилсин. ¹²Оңатдыгына

^а 27:3 *Бир йүз мысгал* – еврейче *элли шекел*. Бу такм. 600 гр дендир.

^б 27:4 *Етмиш мысгал* – еврейче *отуз шекел*. Бу такм. 340 гр дендир.

^в 27:5 *Кырк бәш мысгал* – еврейче *йигрими шекел*. Бу такм. 230 гр дендир.

^г 27:5 *Йигрими ики мысгал* – еврейче *он шекел*. Бу такм. 115 гр дендир.

^д 27:6 *Он бир мысгал* – еврейче *бәш шекел*. Бу такм. 57 гр дендир.

^е 27:6 *Еди мысгал* – еврейче *үч шекел*. Бу такм. 34 гр дендир.

^ж 27:7 *Отуз бәш мысгал* – еврейче *он бәш шекел*. Бу такм. 170 гр дендир.

я-да эрбетдигине гарамаздан, руханы мала баха кессин. Руханының кесен бахасы гутарныклы баха болсун. ¹³Эгер малың эеси оны ызына сатын алмакчы болса, ол руханының кесен бахасының үстүне ене бәшден бирини гошсун.

¹⁴Эгер кимдир бири өйүни Реббе багыш этсе, оңатмы я-да эрбет – пархы ёк, руханы оңа баха кессин. Руханы оны нәче бахаласа, шол баха гутарныклы баха болсун. ¹⁵Эгер-де өйүни багыш эден адам оны ызына сатын алмакчы болса, ол кесилен баханың үстүне ене бәшден бирини гошсун. Шондан соң өй өз эесине гайтарылып берлер. ¹⁶Эгер кимдир бири өз мүлкүндөн бир бөлек ери Реббе багыш этсе, ериң бахасы оңа экилжек тохумың мукдарына гөрә кесилсин: бир эшек йүки арпа тохумының гымматы бир йүз мысгал күмүш болсун. ¹⁷Эгер кимдир бири ери байрам йылы гечен бадына Реббе багыш этсе, ериң бахасы руханының кесен нырхында галсын. ¹⁸Эгер эеси ери байрам йылындан хас соңрак Реббе багыш этсе, онда руханы индики байрам йылына ченли галан вагты хасаплап, баханы оңкүден кемелтсин. ¹⁹Эгер ери Реббе багыш эден адам оны ызына сатын алмакчы болса, онда ол руханының кесен бахасының үстүне бәшден бирини гошсун. Шондан соң ер өз эесине гайтарылып берлер. ²⁰Эмма ери илки ызына сатын алман, оны башга бирине сатса, ер эесиниң оны ызына сатын алмага хакы ёкдур. ²¹Эмма байрам йылы геленде, ер багыш эдилен мүлк

хөкмүнде Реббиңки болар. Ол ер руханының эчилигине гечер.

²²⁻²³Эгер бири өз мүлкүндөн дашары сатын алан ерини Реббе багыш этсе, руханы ериң бахасыны байрам йылына ченли галан вагта гөрә хасаплап чыкарсын. Реббе мукаддес садака хөкмүнде ериң бахасы шол гүнүң өзүндө төленсин. ²⁴Байрам йылында болса ер мүлк эесине, ягны сатын алнан адамына гечер. ²⁵Әхли бахалар, мукаддес өйүң ресми өлчегине гөрә кесилсин, ягны ики мысгал^а болсун.

²⁶Мал-гараның илкинжи доглары Реббиңкидир. Оны хич ким Реббе багыш эдип билмез. Өкүз болсун, овлак-гузы болсун – пархы ёк, олар Реббиңкидир. ²⁷Эгер ол мал харам болса, онда малың эеси руханының кесен бахасының үстүне бәшден бирини гошуп, оны ызына сатын алсын. Эгер мал ызына сатын алынмаса, кесилен баха гөрә сатылсын.

²⁸Реббе багыш эдилен ислендик зат: адам болсун, хайван болсун я-да мүлк берлен ер болсун – пархы ёк, ол сатылып я-да ызына сатын алынып билинмез. Багыш эдилен хер бир зат эбедилик Реббе дегишлидир. ²⁹Бүтинлей ёк эдилмели ынсанлар хем ызына сатын алынып билинмез. Олар хөкман өлүме хөкүм эдилсин.

³⁰Ерден өнйөн өнүмлериң ондан бири: дәнеми я-да миве – пархы ёк, оларың бары Реббиңкидир. Олар Реббе багыш эдилендир. ³¹Эгер кимдир бири өз ондан бирини ызына сатын алмак ислесе, ондан бириниң нырхының үстүне бәшден бирини гошсун.

^а 27:25 *Ики мысгал* – еврейче *йигрими гера*. Бу такм. 10 гр дендир.

³²Ири малларың ве доварларың ондан бирини, ягны чопаның санаян хер онунжы малы Реббе багыш эдилсин. ³³Хич ким шикесли малы садака бермесин. Шейле хем мал чалшылмасын. Эгер ол чалшылайса,

оларың икисем Реббе дегишли болар. Сиз олары ызына сатын алмалы дэлсиңиз“».

³⁴Реббиң Синай дагында ысрайыл халкы үчин Муса берен буйруклары шулардан ыбаратдыр.

Чөлде

Гириш

Чөлде китабында ысрайыл халкының мүсүр гулчулыгындан соңкы тарыхы беян эдилйэр. Ысрайыл халкы Синай дагындан вада берлен Кенган юрдуна етйэнчэ, кырк йыллап чөлде гезмели боляр. Шонуң үчин-де, бу китап *Чөлде* дийип атландырылып, шол кырк йылың довамында болуп гечен вакалары беян эдйэр.

Китап үч бөлүмден ыбаратдыр. Биринжи бөлүмде (1:1–9:23) Худай Муса пыгамбере ысрайыл халкыны санамагы буюряр. Соңра Ол Муса ысрайыл халкына дүшелге групп, левилери хызмата беллемек үчин гөркезмелер берйэр. Бу бөлүм хеммелериң Песах байрамчылыгыны беллэп, Реббе гурбанлыклар хөдүрлемеги билен тамамланяр.

Икинжи бөлүмде (10:1–21:35) ысрайылларың Иордан дерясының гүндогарында яшаян миллете тарап, ягны Моваба баряркалар, ёлда болуп гечен вакалар беян эдилйэр. Чөлүң ичинден гечилен бу ёл гаты агырды. Халк йыгы-йыгыдан арзшикаят эдип, Мусаның ве Худайың гаршысына баш гөтерйэр. Ысрайыллар Кенганда яшаян миллетлер барада эшидип, юрда гирмекден боюн товляярлар. Шонуң үчин-де, Реб олары жезландырып, кырк йыллап чөлде яшадяр. Бу бөлүм

халкың Мовапдакы Писга дагының голайында дүшлемеги билен тамамланяр.

Үчүнжи бөлүм (22:1–36:13) ысрайылларың юрдун дине Иордан дерясының гүндогар тарапыны – гүнортада Мовап арачэгинден демиргазыкда Желиле көлүне ченли аралыгы басып алмагы билен башланяр. Мовап патышасы ысрайыл халкына нөлет окатмак үчин, кесеки Билгам пыгамбери хакына тутяр. Эмма ол пыгамбер халка нөлет окаман, Реббиң буйругына гөрэ оны ялкаяр.

Ысрайыллар Иордан дерясындан гечип, Кенган юрдуны басып алмага тайярлык гөрийэрлер. Йөне халкың бир бөлеги Иордан дерясының гүндогарында галмагы макул билйэр. Шейдип, Ысрайыллар икинжи гезек хасаба алыняр. Реб Ешуваны Ысрайыла баштутан беллейэр ве оңа тирелериң арасында юрды пайламага көмек эдер ялы, башга баштутанлары-да сайляяр. Китап Реббиң ысрайыллара гошмача канунлары бермеги билен тамамланяр.

Чөлде китабы гозгалаңчы, рухдан дүшен ве Реббиң өз аладасыны этжегине ынанмакдан боюн гачыран халк хакындадыр. Китапда Реббиң урушда халкы горап, өвүз

чөлде олары азык, сув билен үп-жүн эдиши гөркезилйэр. Реб Өзүниң ысрайыллары ёк этмек исле-мейэндигини энчеме гезек айдяр. Реб, эдил Харуның дилег эдиши ялы, олары ялкамак ислейэр:

«Гой, Реб сизи ялкап, Өз пена-сында сакласын! Реб гүлер йүзи билен баксын, сизе мерхемент этсин! Реб сизе назарыны салып, саламатлык берсин!»

6:24-26.

Мазмуны

Синай дагында: ёла дүшмәге тайярлык 1:1–9:23
 Чөлде: башбозарлар, өлүм ве еңиш 10:1–21:35
 Мовап дүзлүгинде: юрда гирмәге тайярлык..... 22:1–36:13

1-нжи бап

Муса ысрайыллары хасаба аляр

¹Реб Синай чөлүндө ысрайыл халкының Мүсүрдөн чыканының икинжи йылының икинжи айының биринжи гүни Өзүне йүз тутулян чадырың ичинде Муса шейле дийди: ²«Уругларына ве ковумлларына гөрә бүтин ысрайыл халкының хер бир эркегини екеме-еке хасаба ал. ³Яшы йигрими ве ондан ёкары болан ысрайыл гошунында сөвеше укыплы хемме адамы Харун икиңиз топар-топар эдип, язып хасаба алмалысыңыз. ⁴Яныңызда хер тиреден бир адам, ягны өз уругының баштутаны болсун. ⁵Сизе көмек этмели адамлар шулардыр:

Рубен тиресинден Шедеюрың оглы Элисур;

⁶шимгон тиресинден

Сурышадайың оглы Шелумыел;

⁷яхуда тиресинден Эминадабың оглы Нахшон;

⁸ысакар тиресинден Сугарың оглы Нетанел;

⁹зебулун тиресинден Хелоның оглы Элияп.

¹⁰Юсубың огулларындан:

эфрайым тиресинден

Эмихудың оглы Элишама;
манаша тиресинден

Педасурың оглы Гамлыел.

¹¹Бенямин тиресинден

Гидгонының оглы Абыдан;

¹²дан тиресинден Эмишадайың оглы Ахыгезер;

¹³ашер тиресинден Окраның оглы Пагыел;

¹⁴гат тиресинден Дегувалың оглы Элясап;

¹⁵нафталы тиресинден Эйнаның оглы Ахура».

¹⁶Булар өз ковумлары ве тирелери үчин ысрайыл халкының ичинден белленен баштутанларды.

¹⁷Муса билен Харун бу атлары белленен адамлары янларына алып, ¹⁸⁻¹⁹икинжи айың биринжи гүни халкы йыгнадылар. Реббин Муса буйрушы ялы эдип, яшы йигрими ве ондан ёкары болан адамлар өз уругларына ве ковумлларына гөрә атларыны екеме-еке мәлим этдилер. Шейдип, Муса Синай чөлүндө оларың саныны язып алды. ²⁰Ысрайылың новбахар оглы Рубениң несиллеринден сөвешмәге укыплы, яшы йигрими

ве ондан ёкары болан эркек адамлар уругларына ве ковумларына гөрә екеме-еке хасаба алынды. ²¹Рубен тиресинден хасаба алнанлар кырк алты мүн бәш йүз адам болды.

²²Шимгоның несиллеринден сөвешмәге укыплы, йигрими ве ондан ёкары яшлы, санавда болан эркек адамлар уругларына ве ковумларына гөрә екеме-еке хасаба алынды.

²³Шимгон тиресинден хасаба алнанлар элли докуз мүн үч йүз адам болды.

²⁴Гатың несиллеринден сөвешмәге укыплы, яшы йигрими ве ондан ёкары болан эркек адамлар уругларына ве ковумларына гөрә екеме-еке хасаба алынды. ²⁵Гат тиресинден хасаба алнанлар кырк бәш мүн алты йүз элли адам болды.

²⁶Яхуданың несиллеринден сөвешмәге укыплы, яшы йигрими ве ондан ёкары болан эркек адамлар уругларына ве ковумларына гөрә екеме-еке хасаба алынды. ²⁷Яхуда тиресинден хасаба алнанлар етмиш дөрт мүн алты йүз адам болды.

²⁸Ысакарың несиллеринден сөвешмәге укыплы, яшы йигрими ве ондан ёкары болан эркек адамлар уругларына ве ковумларына гөрә екеме-еке хасаба алынды. ²⁹Ысакар тиресинден хасаба алнанлар элли дөрт мүн дөрт йүз адам болды.

³⁰Зебулунның несиллеринден сөвешмәге укыплы, яшы йигрими ве ондан ёкары болан эркек адамлар уругларына ве ковумларына гөрә екеме-еке хасаба алынды. ³¹Зебулун тиресинден хасаба алнанлар элли еди мүн дөрт йүз адам болды.

³²Юсубың, ягны Эфрайымың несиллеринден сөвешмәге укыплы, яшы йигрими ве ондан ёкары болан эркек

адамлар уругларына ве ковумларына гөрә екеме-еке хасаба алынды. ³³Эфрайым тиресинден хасаба алнанлар кырк мүн бәш йүз адам болды.

³⁴Манашаның несиллеринден сөвешмәге укыплы, яшы йигрими ве ондан ёкары болан эркек адамлар уругларына ве ковумларына гөрә екеме-еке хасаба алынды. ³⁵Манаша тиресинден хасаба алнанлар отуз ики мүн ики йүз адам болды.

³⁶Беняминың несиллеринден сөвешмәге укыплы, яшы йигрими ве ондан ёкары болан эркек адамлар уругларына ве ковумларына гөрә, екеме-еке хасаба алынды. ³⁷Бенямин тиресинден хасаба алнанлар отуз бәш мүн дөрт йүз адам болды.

³⁸Даның несиллеринден, сөвешмәге укыплы, яшы йигрими ве ондан ёкары болан эркек адамлар уругларына ве ковумларына гөрә екеме-еке хасаба алынды. ³⁹Дан тиресинден хасаба алнанлар алтмыш ики мүн еди йүз адам болды.

⁴⁰Ашеринң несиллеринден сөвешмәге укыплы, яшы йигрими ве ондан ёкары болан эркек адамлар уругларына ве ковумларына гөрә екеме-еке хасаба алынды. ⁴¹Ашер тиресинден хасаба алнанлар кырк бир мүн бәш йүз адам болды.

⁴²Нафталиның несиллеринден сөвешмәге укыплы, яшы йигрими ве ондан ёкары болан эркек адамлар уругларына ве ковумларына гөрә екеме-еке хасаба алынды. ⁴³Нафталы тиресинден хасаба алнанлар элли үч мүн дөрт йүз адам болды. ⁴⁴Хер бири өз тиресине векилчилик эдйән Ысрайылың он ики баштутанының көмеги билен Мусаның ве Харуның тарапындан хасаба алнанлар шуларды.

⁴⁵Ысрайыл гошунунда сөвеше укып-лы, яшы йигрими ве ондан ёкары боланларың әхлиси өз ковулларына гөрә хасаба алынды. ⁴⁶Оларың жеми алты йүз үч мүң бәш йүз элли адам болды.

⁴⁷Эмма левилер өз тирелерине гөрә хасаба алынмадылар. ⁴⁸Реб Муса шейле дийипди: ⁴⁹«Диңе леви тиресиниң адамларыны хасаба алма, олары ысрайыл халкы билен биле санама. ⁵⁰Оңа дерек олары мукаддес әхт чадырына, онуң әхли эсбапларына ве оңа дегишли затларың хеммесине жогапкәр эдип гой. Мукаддес чадыры ве онуң әхли эсбапларыны олар гөтерсинлер ве оңа гөзегчилик этсинлер, өз чадырларыны онуң төверегинде диксинлер. ⁵¹Мукаддес чадыр гөчүрилмели боланда, оны левилер йыгнасынлар. Мукаддес өй дикилмели боланда, оны левилер диксинлер. Левилерден башга, ким оңа голайлашса, онуң жезасы өлүмдир. ⁵²Ысрайылларың херси бөлүнөн тире топарына гөрә, өз дүшелгесинде өз тугы астында дүшлесинлер. ⁵³Эмма левилер ысрайыл халкының башына Худайың газобы инмез ялы, чадырларыны мукаддес әхт чадырының төверегинде диксинлер. Мукаддес әхт чадырыны горамак кешигини-де левилер чексинлер». ⁵⁴Ысрайыллар эдил Ребниң Муса табшырышы ялы этдилер.

2-нжи бап

Тирелериң ерлешши ве йөриши тертиби

¹Реб Муса билен Харуна шейле дийди: ²«Ысрайыл тирелери дүшлөнде, херси өз дүшелгесинде өз уругларының тугы астында чадырларыны диксинлер. Олар чадырларыны Реббе

йүз тутулян чадырдан узагракда диксинлер. ³Яхуда гошунлары мукаддес чадырың гүндогарында өз тугы астында дүшелгесини гурсун. Яхударларың баштутаны Эминадабың оглы Нахшондыр. ⁴Онуң гошунунда хасаба алнанлар етмиш дөрт мүң алты йүз адамдыр. ⁵Онуң янында ысакар тиресиниң дүшелгеси болсун. Ысакарларың баштутаны Сугарың оглы Нетанелдир. ⁶Онуң гошунунда хасаба алнанлар элли дөрт мүң дөрт йүз адамдыр. ⁷Онуң гапдалында зебулун тиреси чадырыны диксин. Зебулунларың баштутаны Хелоның оглы Элияпдыр. ⁸Онуң гошунунда хасаба алнанлар элли еди мүң дөрт йүз адамдыр. ⁹Яхуда дүшелгесиндәки хасаба алнан гошуның жеми бир йүз сегсен алты мүң дөрт йүз адам. Йөрише илкинжи болуп шолар чыксынлар.

¹⁰Гүнорта гапдалында, өз тугы астында рубен гошунларының дүшелгеси болсун. Рубенлериң баштутаны Шедеюрың оглы Элисурдыр. ¹¹Онуң гошунунда хасаба алнанлар кырк алты мүң бәш йүз адамдыр. ¹²Онуң янында шимгон тиресиниң дүшелгеси болсун. Шимгонларың баштутаны Сурышадайың оглы Шелумыелдир. ¹³Онуң гошунунда хасаба алнанлар элли докуз мүң үч йүз адамдыр. ¹⁴Онуң гапдалында гат тиреси чадырыны диксин. Гатларың баштутаны Регувалың оглы Элясапдыр. ¹⁵Онуң гошунунда хасаба алнанлар кырк бәш мүң алты йүз элли адамдыр. ¹⁶Рубен дүшелгесиндәки хасаба алнан гошуның жеми бир йүз элли бир мүң дөрт йүз элли адам. Олар йөрише икинжи болуп чыксынлар.

¹⁷Левилериң дүшелгеси Реббе йүз тутулян чадыр билен билеликде

бейлеки дүшөлгелерин ортасында йөремелидир. Эдил дүшлейишлери ялы, хер бир адам өз орнунда, өз тугы астында йөрише чыксын.

¹⁸Гүнбатар гапдалында өз тугы астында эфрайым гошунларының дүшөлгеси болсун. Эфраимлардың баштутаны Эмихудың оглы Элишамадыр. ¹⁹Онуң гошунында хасаба алнанлар кырк мүң бәш йүз адамдыр. ²⁰Онуң янында манаша тиресиниң дүшөлгеси болсун. Манашаларың баштутаны Педасуруң оглы Гамалыелдир. ²¹Онуң гошунында хасаба алнанлар отуз ики мүң ики йүз адамдыр. ²²Онуң гапдалында бениамин тиресиниң дүшөлгеси болсун. Бениаминлерин баштутаны Гидгонының оглы Абыдандыр. ²³Онуң гошунында хасаба алнанлар отуз бәш мүң дөрт йүз адамдыр. ²⁴Эфраим дүшөлгесиндәки гошунуң жеми бир йүз секиз мүң бир йүз адам. Олар йөрише үчүнжи болуп чыксынлар.

²⁵Демиргазык гапдалында, өз тугы астында дан гошунларының дүшөлгеси болсун. Данларың баштутаны Эмишадайың оглы Ахызезердир. ²⁶Онуң гошунында хасаба алнанлар алтмыш ики мүң еди йүз адамдыр. ²⁷Онуң янында ашер тиресиниң дүшөлгеси болсун. Ашерлерин баштутаны Окраның оглы Пагыелдир. ²⁸Онуң гошунында хасаба алнанлар кырк бир мүң бәш йүз адамдыр. ²⁹Онуң гапдалында нафталы тиресиниң дүшөлгеси болсун. Нафталыларың баштутаны Эйнаның оглы Ахурадыр. ³⁰Онуң гошунында хасаба алнанлар элли үч мүң дөрт йүз адамдыр. ³¹Дан дүшөлгесиндәки гошунуң жеми бир йүз элли еди мүң алты йүз адам. Олар иң соңкы болуп,

херси өз тугы астында йөрише чыксынлар».

³²Ысрайылларың уругларына гөрә хасаба алнанларының жеми шейледди. Дүшөлгелердәки хасаба алнан гошунуң жеми алты йүз үч мүң бәш йүз элли адам болды. ³³Реббин Муса буйрушы ялы, левилер бейлеки ысрайылларың арасында хасаба алынмады.

³⁴Ысрайыллар эдил Реббин Муса буйрушы ялы этдилер. Оларың хер бири өз тугы астында ерлешип, өз уругына ве коумына гөрә, айдылан тертипде йөрише чыкдылар.

3-нжи бап

Харуның огуллари

¹Реббин Синай дагында Муса билен геплешен вагты Харуның ве Мусаның несиллери шуларды: ²Харуның дөрт оглы барды, оларың атлары шулардыр: Надап, Абыху, Элгазар ве Ытамар. Надап онуң новбахар оглуды. ³Харуның огулларындан руханычылыга белленип, багыш эдиленлери шулардыр. ⁴Эмма Надап билен Абыху Синай чөлүндө мукадес болмадык оды Реббин хузурында хөдүр эдендиклери үчин өлдүлөр. Олардан зүрят галмады. Элгазар билен Ытамар болса аталары Харуның яшан дөврүндө руханы болуп хызмат этдилер.

Левилерин борчлары

⁵Онсоң Реб Муса шейле дийди: ⁶«Леви тиресини гетир-де, руханы Харуның хызматында гой, олар оңа көмек этсинлер. ⁷Олар мукадес чадырың хызматыны эдип, Харун ве тутуш халк үчин Реббе йүз тутулян чадырың горамак кешигини чексинлер. ⁸Олар ысрайылларың

хатырасына мукаддес чадырың хызматыны эдип, Реббе йүз тутулян чадырың әхли эсбапларына гөзегчилик этсинлер. ⁹Левилери Харуның ве онуң несиллериниң ыгытырына бер. Олар ысрайылларың арасындан Харуның ыгытырына долы берлендир. ¹⁰Харуны ве онуң огулларыны хасаба ал. Руханычылык везипесини дине шолар ерине етирмелидирлер, олардан башга ким мукаддес чадыра голайлашса, онуң жезасы өлүмдир». ¹¹Онсоң Реб Муса шейле дийди: ¹²«Мен левилери ысрайылларың новбахар огулларына дерек кабул эдип алдым. Левилер Мениңкидир, ¹³чүнки новбахар огулларың бары Маңа дегишлидир. Мүсүрде новбахар огуллары өлдүрөн гүнүм, Ысрайылда хайвану-ынсаның илкинжи догланларының барыны Өзүме багыш этдим. Олар Мениңкидир. Мен Ребдирин».

Муса левилери хасаба аляя

¹⁴Соңра Синай чөлүндө Реб Муса: ¹⁵«Левилериң бир айлык ве ондан ёкары яшда болан эркек гөбеклилериниң хеммесини уругларына ве ковумларына гөрә язып хасаба ал» дийди. ¹⁶Онсоң Муса Реббин сөзүне гөрә олары өзүне буйрулышы ялы хасаба алды. ¹⁷Леви огулларының атлары шулардыр: Гершон, Кохат, Мерары. ¹⁸Уругларына гөрә Гершонның огулларының атлары шулардыр: Либни ве Шимги. ¹⁹Уругларына гөрә Кохатың огуллары: Иман, Йисхар, Хеброн ве Узыел. ²⁰Уругларына гөрә Мерарының огуллары: Махлы ве Мушы. Ковумларына гөрә леви уруглары шулардыр.

²¹Гершондан либни ве шимги уруглары гелип чыкандыр, буларың икиси хем Гершонның уругларыдыр.

²²Оларың бир айлык ве ондан ёкары яшда болан эркек гөбеклилериниң саны еди мүн бәш йүз адам болды.

²³Гершон уруглары мукаддес чадырың еңсесинде, гүнбатар гапдалында чадыр дикмелидилер. ²⁴Гершон уругларының баштутаны Лаелиң оглы Элясапды. ²⁵Гершон огуллары Реббе йүз тутулян чадыра дегишли гораг хызматларындан шулара: мукаддес чадырың ички ве дашкы өртүклерине, чадырың гирелгеси үчин япынжа, ²⁶хаядың перделерине, мукаддес чадырың ве гурбанлык сыпасының дашындакы хаядың дервезесиниң япынжасына, онуң зынжырларына ве булара дегишли әхли хызматлара жогапкәрдирлер.

²⁷Кохатдан имрам, йисхар, хеброн, узыел уруглары гелип чыкандыр, буларың бары Кохатың уругларыдырлар. ²⁸Буларың яшы бир айлык ве ондан ёкары болан эркек гөбеклилериниң саны секиз мүн алты йүз болды. Булар мукаддес затлары горамаклыга жогапкәрдирлер. ²⁹Кохат уруглары мукаддес чадырың гүнорта гапдалында дүшлемелидилер. ³⁰Кохат уругларының баштутаны Узыелиң оглы Элисапанды. ³¹Олар гораг хызматларындан шулара: сандыга, хантагта, чырадана, гурбанлык сыпасына, мукаддес өйүң энжамларына, япынжа ве булара дегишли әхли хызматлара жогапкәрдирлер. ³²Руханы Харуның оглы Элгазар леви баштутанларының башлыгыды ве мукаддес затлара жогапкәрчилик чекйән левилериң үстүндөн гараярды.

³³Мерарыдан махлы ве мушы уруглары гелип чыкандыр. Буларың икиси хем Мерарының уругыдыр. ³⁴Оларың бир айлык ве ондан ёкары яшда

болан эркек гөбеклилериниң саны алты мүн ики йүз болды. ³⁵Мерары уругларының баштутаны Абыхайыл оглы Сурыелди. Олар мукаддес чадырың демиргазык тарапында дүшлемелидилер. ³⁶Мерары огуллари мукаддес чадыра дегишли гораг хызматларындан шулара: онуң чарчуваларына, таякларына, сүтүнлерине ве олары саклаян дабанлара, эхли эсбапларына ве булара дегишли эхли хызматлара жогапкәрдирилер. ³⁷Шейле хем хаядың дашындакы сүтүнлериң дабанлары, газыклары ве зынжырлары билен биле оларатабышырылды.

³⁸Муса билен Харуның ве онуң огулларының дүшелгеси гүндогар тарапта, Реббе йүз тутулян өйүң өңүнде, ягны мукаддес чадырың гирелгесиниң өңүнде болсун. Олар ысрайылларың хатырасына мукаддес өйи горамак кешигини чекерлер. Олардан башга ким муңа голайлашса, онуң жезасы өлүмдир. ³⁹Реббин буйругына гөрә, Муса билен Харуның уругларына гөрә хасаба алан, бир айлык ве ондан ёкары яшда болан левилериң эркек гөбеклилериниң саны йигрими ики мүн болды.

Ысрайылың новбахар огуллари ызына сатын алынар

⁴⁰Соңра Реб Муса шейле дийди: «Ысрайылың бир айлык ве ондан ёкары яшда болан эхли новбахар огулларыны екеме-еке сана ве язга гечир. ⁴¹Оларың дерегине левилери Мен–Реб үчин кабул эт, оларың малларыны болса ысрайылларың илкинжи дог-

лан малларының өвезине кабул эт». ⁴²Шейдип, Муса Реббин өзүне буйрушы ялы, ысрайылларың новбахар огулларының эхлисини хасаба алды. ⁴³Атлары билен хасаба алнан бир айлык ве ондан ёкары яшда болан эркек гөбеклилерин жеми саны йигрими ики мүн ики йүз етмиш үч болды.

⁴⁴Онсоң Реб Муса шейле дийди: ⁴⁵«Ысрайылларың новбахар огулларының дерегине левилери, малларының дерегине болса левилериң малларыны кабул эт. Левилер Мениңкидир, Мен Ребдирин. ⁴⁶Ысрайылың новбахар огуллари левилере гаранда ики йүз етмиш үч адам артыкмач болды. Олары сатын алмак үчин, ⁴⁷адам башына мукаддес өйүң ресми өлчеги боюнча бәш шекел күмүш ал. Бир шекел ики мысгала^а деңдир. ⁴⁸Левилериң санындан артыкмачлары сатын алмага төленен пулы Харуна ве онуң огулларына бер». ⁴⁹Шейдип, Муса левилериң санындан артык боланларың өвезине төлег пулларыны алды. ⁵⁰Ысрайылың новбахар огулларындан мукаддес өйүң ресми өлчеги билен ол бир пут^б күмүш алды. ⁵¹Онсоң Реббин буйруп айдышы ялы, Муса төлег пулларыны Харуна ве онуң огулларына берди.

4-нжи бап

Левии уругларының борчлары

¹Реб Муса билен Харуна шейле дийди: ²«Бейлеки левилерден аиратынлыкда, уругларына ве ковуларларына гөрә кохатларың ³Реббе йүз тутулян чадырда ишлемәге яравлы,

^а **3:47 Ики мысгал** – еврейче *йигрими гера*. Бу такм. 10 гр деңдир.

^б **3:50 Бир пут** – еврейче *бир мүн үч йүз алтмыш бәш шекел*. Бу такм. 15,5 кг деңдир.

отуз яшдан элли яша ченли боланларының хеммесини хасаба ал.

⁴Кохатларың Реббе йүз тугулян чадырда ерине етирмели хызматы иң мукаддес затлар билен багланышыктыдыр. ⁵Дүшелге гөчмели боланда, Харун ве онуң огуллары чадыра гирип, иң мукаддес отагы бөлүп дуран тутыны айырсынлар ве онуң билен Эхт сандыгыны басырсынлар. ⁶Онуң үстүни сайлама дериден эдилен япынжа билен япып, үстүне гөк кетени чексинлер ве сандыгың сырыкларыны ерине гойсунлар. ⁷Хөдүр чөрөклери гоюлян хантагтаның үстүне гөк кетени язып, онуң үстүнде табаклары ве жамлары, ичги садакасы үчин күйзелери ве шакәселери гойсунлар. Хемишелик чөрөк хем онуң үстүнде болсун. ⁸Соңра оларың үстүнден гырмызы мата япып, оны хем сайлама дериден эдилен япынжа билен басырсынлар ве онуң сырыкларыны ерине отуртсынлар. ⁹Чыраданы, онуң чыраларыны, мүченеклерини, новаларыны ве зейтун ягы салынян әхли гапларыны гөк кетени билен басырсынлар. ¹⁰Онсоң әхли энжамлары билен билеликде оны сайлама дериден эдилен япынжа билен басырып, земмериң үстүнде гойсунлар. ¹¹Алтындан эдилен сыпаның үстүне гөк кетени япып, оны сайлама дериден эдилен япынжа билен басырсынлар ве онуң сырыкларыны ерине отуртсынлар. ¹²Мукаддес өйде ыбадат эдиленде уланылян әхли энжамлары алып, олары гөк кетенә дола сынлар ве сайлама дериден эдилен япынжа билен басырсынлар. Онсоң олары земмериң үстүнде гойсунлар. ¹³Гурбанлык сыпасының үстүнден күли айрып, үстүне гырмызы матаны

япысынлар. ¹⁴Онуң үстүне гурбанлык сыпасының әхли энжамларыны, ягны ыбадат эдиленде уланылян маңналлары, чаршаклары, күл атарлары, легенлери гоюп, үстүне сайлама дериден эдилен япынжаны япысынлар ве сырыкларыны ерине отуртсынлар. ¹⁵Дүшелге гөчмели боланда, Харун ве онуң огуллары мукаддес өйи ве онуң әхли эсбапларыны басырып болансоңлар, кохатлар булары гөтермәге гелерлер. Йөне олар мукаддес затлара галташмасынлар, ёгсам өлерлер. Ине, кохатларың чадырдакы гөтержек затлары шулардыр. ¹⁶Руханы Харуның оглы Элгазара чыра ягына, якымлы ыслы түтетгә, адаты галла садакасына ве месх ягына гөзегчилик этмек табшырылсын. Шейле хем оңа тутуш мукаддес чадыр ве онуң ичиндәки әхли энжамлары, мукаддес отаг ве онуң энжамлары табшырылсын».

¹⁷Онсоң Реб Муса билен Харуна шейле дийди: ¹⁸«Левилериң арасында кохат уругының ёк болуп гитмегине ёл бермәң. ¹⁹Олар иң мукаддес затлара галташанларында өлмән аман галларлары ялы, сиз шейле эдин: Харун ве онуң огуллары ичери гирип, кохатларың херсиниң ерине етирмели хызматыны я-да гөтермели йүкүни гөркезсин. ²⁰Эмма кохатлар мукаддес затлара сәхел салымлык хем серетмели дәлдирлер, ёгсам олар өлерлер».

²¹Соңра Реб Муса шейле дийди: ²²⁻²³«Уругларына ве ковумларына гөрә гершонларың Реббе йүз тугулян чадырда ишлемәге яравлы, отуз яшдан элли яша ченли боланларының хеммесини язып хасаба ал. ²⁴Гершон уругларының этмели ишлери ве дашамалы йүклери шулардан ыбарат:

²⁵ олар мукаддес чадырың тугуларыны, Реббе йүз тугулян чадыры ве онуң япынжасыны, онуң сайлама дериден эдилен дашкы япынжасыны ве гирелгесиндәки пердәни, ²⁶ хаядың перделерини, мукаддес чадырың ве гурбанлык сыпасының дашындакы хаядың дервезесиниң япынжасыны ве онуң зынжырларыны, олара дегишли әхли эсбаплары гөтерсинлер. Бу затлар билен багланышыклы ишлерин хеммесини этсинлер. ²⁷ Йүк дашамагы ве башга ишлери – әхли хызматлары гершонлар Харуның ве онуң огулларының буйругы эсасында битирсинлер. Гөтерийән затларыны горамаклыга олары борчлы эдин. ²⁸ Руханы Харуның оглы Ытамарың гөзөгчилиги астында гершонларың Реббе йүз тугулян чадыр билен багланышыклы этмели ишлери ве гораг везипелери, ине, шулардыр.

²⁹⁻³⁰ Инди болса уругларына ве ковумларына гөрә мерарылары Реббе йүз тугулян чадырда ишлемәге яравлы отуз яшдан элли яша ченли боланларының хеммесини язга гечир. ³¹ Реббе йүз тугулян чадырда хызмат этмек билен оларың гөтермели ве горамагы затлары шулардыр: мукаддес чадырың чарчувалары, таяклары, сүтүнлери ве олары саклаян дабанлары, ³² хаядың сүтүнлери ве дабанлары, газыклары, зынжырлары, олара дегишли әхли энжамлар. Оларың гөтермели затларыны атма-ат санап табшырың. ³³ Руханы Харуның оглы Ытамарың гөзөгчилиги астында мерарыларың Реббе йүз тугулян чадыр билен багланышыклы этмели ишлери, ине, шулардыр». ³⁴ Онсоң Муса билен Харун ве халкың ёлбашчылары уругларына ве ковумларына гөрә кохатлары язга

гечирдилер. ³⁵ Реббе йүз тугулян чадырда ишлемәге яравлы отуз яшдан элли яша ченли боланларының ³⁶ уругларына гөрә хасаба алнаны ики мүн еди йүз элли адам болды. ³⁷ Бу Реббе йүз тугулян чадырда хызмат эден әхли кохатларың уругларының баш саныдыр. Реббинң Мусаның үсти билен буйрушы ялы, олары Муса билен Харун хасаба алды. ³⁸ Уругларына ве ковумларына гөрә хасаба алнан гершонларың саны шудур: ³⁹ Реббе йүз тугулян чадырда ишлемәге яравлы отуз яшдан элли яша ченли боланлары ⁴⁰ уругларына ве ковумларына гөрә ики мүн алты йүз отуз адам болды. ⁴¹ Бу Реббе йүз тугулян чадырда хызмат эден әхли гершонларың уругларының баш саныдыр. Реббинң буйрушы ялы, олары Муса билен Харун хасаба алды. ⁴² Уругларына ве ковумларына гөрә, мерарыларың саны шудур: ⁴³ Реббе йүз тугулян чадырда ишлемәге яравлы отуз яшдан элли яша ченли боланлары ⁴⁴ уругларына гөрә жеми үч мүн ики йүз адам болды. ⁴⁵ Бу Реббе йүз тугулян чадырда хызмат эден әхли мерарыларың уругларының баш саныдыр. Реббинң Мусаның үсти билен буйрушы ялы, олары Муса билен Харун хасаба алды. ⁴⁶ Муса билен Харуның ве ысрайыл ёлбашчыларының уругларына ве ковумларына гөрә хасаба алан, ⁴⁷ Реббе йүз тугулян чадырда ишлемәге ве йүк гөтермәге яравлы, отуз яшдан элли яша ченли болан ⁴⁸ левилери секиз мүн бәш йүз сегсен адам болды. ⁴⁹ Реббинң Мусаның үсти билен берен буйругына гөрә, хер бир адамың ерине етирмели иши ве гөтермели йүки белли эдилди. Реббинң буйрушы ялы, олар Муса тарапындан хасаба алындылар.

5-нжи бап

Дүшелгэни тэмиз сакламак

¹Реб Муса шейле дийди: ²«Ысрайыллара буйрук бер: ёканчлы дери ве акма кеселлини я-да өлө галташып харам боланы, ³эркек кишими я аял пархы ёк, Ысрайыл дүшелгесини харама чыкармаз ялы, дүшелгеден хөкман чыкарың, чүнки оларың арасында Мен яшаярын». ⁴Ысрайыллар шейле хем этдилер, олары дүшелгеден чыкардылар. Реббин Муса диенлериниң әхлисини ысрайыллар бержай этдилер.

Гүнәниң өвезини долмак

⁵Реб Муса шейле дийди: ⁶«Ысрайыллара айт: эгер эркек я-да аял бир адамың гаршысына гүнә этсе ве Реббе дөнүклик эдип, гүнә газанса, ⁷ол эден гүнәсини боюн алсын ве гүнәси үчин өвезлик төлегини төлесин. Ене онуң үстүне өвезлик төлегиң бәшден бир бөлегини гошуп, жебир чекен кишә берсин. ⁸Эгер жебир чекен өлсе ве хун алмага хоссары болмаса, онда эдилен гүнә үчин төленен хун Реббе багыш эдилеп, рухана берилсин. Бу гүнәкәриң гүнәсини сапламак үчин үстесине гоч хем берилсин. ⁹Ысрайылларың әхли мукаддес садакаларының арасындан гетирилен хер бир садака руханыңкыдыр. ¹⁰Хеммәниң берйән мукаддес садакалары руханыңкыдыр, ким нәме берсе руханыңкыдыр».

Бивепә аял хакында

¹¹Реб Муса шейле дийди: ¹²«Ысрайыллара айт: эгер бириниң аялы терс ёла дүшүп, бивепалык этсе, ¹³башга бир адам билен ятып, муны әри

билмесе, шейдибем, аял гүнәли болса-да, айыбы эшгәр болмаса, гаршысына шаят тапылмаса ве ол бу иш үстүнде тутулмаса, ¹⁴әри болса вас-вас кеселине учрап, гүнәли аялына мүңкүр болса я-да аялы гүнәли болмаса-да она мүңкүрлик этсе, ¹⁵онда әри аялыны руханының янына алып гелсин. Аялы үчин берилмели садаканы, ягны бир батманың ондан бири арпа унуны гетирсин. Мунуң мүңкүрлик галла садакасыдыгы, ягны этмиши эшгәр эдйән садакадыгы үчин, унуң үстүне зейтун ягы гуюлмасын, онуң үстүне якымлы ысы түтетги-де гоюлмасын. ¹⁶Онсоң руханы ол аялы гетирип, Реббин хузурында дурузсын. ¹⁷Руханы мукаддес сувдан тоюн габа гуюп алсын ве мукаддес чадырың ичинден топрак алып, сува гуйсун. ¹⁸Руханы ол аялы Реббин хузурында дурзуп, онуң сачыны яйсын ве онуң гошавужына мүңкүрлик садакасыны, ягны этмиши ятладып дурян айыплама садакасыны гуйсун. Руханы өз элинде нәлет гетиржек ажылык сувуну сакласын. ¹⁹Руханы аяла касам ичирип шейле дийсин: „Эгер сен башга бир адам билен ятмадык болсаң, өз әриңиң ыгтыярындакаң гүнә этмедик болсаң, онда нәлет гетирйән бу ажылык сувы саңа зепер етирмесин“. ²⁰⁻²¹Руханы аяла нәлет антыны ичирип шейле дийсин: „Эмма сен өз әриңиң ыгтыярындакаң терс ёла дүшүп, гүнәли болсаң ве башга адам билен ятан болсаң, Реб сени Өз халкының арасында йигренже ве гаргыша сезевар этсин. Гой, Реб сениң уят ериңи гурагсын, гарның чишип гитсин. ²²Бу нәлет гетирйән сув сениң ичиңе орнап, гарныңы чиширсин, уят ериңи гурагсын!“

Аял хем „Омын. Омын“ дийсин. ²³Онсоң руханы бу нәлет сөзлерини язып, оны ажылык сувунда ювсун. ²⁴Нәлет гетирйән ажылык сувуны аяла ичирмели. Нәлет гетирйән ажылык сувы аялың ичине орнап, гүйчли агыры дөрөдер. ²⁵Руханы мүңкүрлик садакасыны аялың элинден алып, оны Реббиң хузурында ёкары галдырсын ве гурбанлык сыпасына алып гелсин. ²⁶Онсоң руханы Реббиң ёлуна берилйән пай хөкмүнде галла садакасындан бир гошавужыны алып, оны гурбанлык сыпасында яксын. Соңра аяла сувы ичирсин. ²⁷Аяла сувы ичиренден соң, эгер аял гүнәли болуп, әрине бивепалык эден болса, нәлет гетирйән сув онуң ичине орнап, гүйчли агыры дөрөдер. Ол аялың уят ери гурар, гарны чишер. ²⁸Эмма аял гүнәли болман тәмиз болса, оңа хич хили зепер этмез ве енеде чага догруп билер. ²⁹Аял өз әрниң ыгтыярындака терс ёла дүшүп, өзүниң гүнәлидигине мүңкүр болан ягдайында канун шудур. ³⁰Я-да әри вас-вас кеселине учрап, аялына мүңкүрлик эдип башласа, онда ол аялыны Реббиң хузурына гетирсин ве руханы ол аял бабатда бу кануны улансын. ³¹Әри языклы болмаз, эмма аялы велин эден гүнәси үчин жезасыны чексин».

6-нжы бап

Назырлык дүзгүни

¹Реб Муса шейле дийди: ²«Ысрайыллара айт: эгер эркек я аял назыр болмага касам ичип, өзүни Реббе багыш этсе, ³онда ол шерапдан ве чакырдан датмасын. Шерап сиркесинде, башга сирке-де уланмасын, үзүм

шербедини-де ичмесин, тер үзүмде, кишмиш-де иймесин. ⁴Назырлык дөврүниң бүтин довамында үзүмден өндүрилен хич бир зады, хатда үзүмиң габыгыны я дәнесиниде агзына алмасын. ⁵Назыр болмага касам ичен дөврүниң бүтин довамында онуң келлесине хич бир пәки дегмесин, өзүни Реббе багыш эден гүнлери гутарянча, назыр болан адам мукаддесдир, ол сачыны өсдүрсин. ⁶⁻⁷Онуң сачы Реббе багыш эдилендигиниң нышаныдыр. Өзүни Реббе багыш эден гүнлеринде ол жеседе голайлашмасын. Хатда онуң атасы я энеси, доганы я уясы өләендеде, ол өзүни харам этмесин. ⁸Назырлык дөврүниң бүтин довамында бу адам Реббе багыш эдилен адамдыр.

⁹Эгер гапдалындакыларың бири дуйдансызлыкда өлүп, назырың мукаддес сачыны харам этсе, онда ол тәмизленилйән гүн болан единжи гүни сачыны сырсын. ¹⁰Секизинжи гүн ол ики гумрыны я-да ики кепдери чагасыны гетирип, Реббе йүз тутуляч чадырың гирелгесинде рухана берсин. ¹¹Руханы оларың бирини гүнә гурбанлыгы, бейлекисини болса якма гурбанлыгы хөкмүнде хөдүр эдип, назыры гүнәсинден сапласын, чүнки ол жеседе голайлашандыгы зерарлы языклы болупды. Назыр шол гүнүң өзүңде сачыны тәзеден багыш этсин. ¹²Ол назырлыга тәзеден башламак үчин, өзүни Реббе багыш этсин ве язык гурбанлыгы хөкмүнде биряшар эркек токлы гетирсин. Чүнки мукаддес эдилен сачың харам боландыгы үчин, өңки гүнлер хасап эдилмейәр.

¹³Назырлык мөхлети гутаранда, назырлар үчин шу дүзгүни бержай этсинлер: оны Реббе йүз тутуляч

чадырың гирелгесине гетирсинлер. ¹⁴Ол Реббе өз пешгешини хөдүр этсин, биряшар шикессиз эркек токлыны якма гурбанлыгы хөкмүндө, биряшар шикессиз уркачы токлыны гүнэ гурбанлыгы хөкмүндө, шикессиз бир гочы болса саламатлык гурбанлыгы хөкмүндө хөдүр этсин. ¹⁵Бир себет петири, сайлама бугдай унундан зейтун ягына югрулан күлчелери, йүзүне зейтун ягы чалнан челпеклери, олар билен биле галла ве ичги садакасыны берсин. ¹⁶Руханы булары Реббич хузурында хөдүр этсин, оларың гүнэ хем-де якма гурбанлыгыны-да хөдүр этсин. ¹⁷Бир себет петири билен гочы саламатлык гурбанлыгы хөкмүндө хөдүр этсин. Шейле хем руханы галла хем ичги садакасыны-да хөдүр этсин. ¹⁸Соңра назыр Реббе йүз тутулян чадырың гирелгесинде, Реббе багыш эдилен сачыны сырып, саламатлык гурбанлыгының ашагын-да янып дуран ода ташласын. ¹⁹Назыр Реббе багыш эдилен сачыны сырып болансоң, руханы гочуң гайнан бир будуны, себетден бир петири ве йүзүне зейтун ягы чалнан бир челпеги алып, олары назырың элине берсин. ²⁰Онсоң руханы гөтерме садакасы хөкмүндө олары Реббич хузурында ёкары галдырсын. Гөтерме садака хөкмүндө дөш хем, үвреме садака хөкмүндө бут хем руханы үчин мукаддес пайдыр. Шондан соңра назыр болан адам шерап ичип билер. ²¹Ине, касам ичип, назыр боландыгы ве онуң Реббе багыш эдилендиги үчин берилйән назырлык гурбанлыклары хакындакы дүзгүн шулардан ыбаратдыр. Эгер ол назырлык касамының талап эдйән затларындан башга-да садака бермеги вада берен

болса, онда берен вадасыны долы бержай этсин».

Руханы патасы

²²Реб Муса шейле дийди: ²³«Харуна ве онуң огулларына айт, ысрайыллара пата берсинлер. Сиз олара шейле дийин:

²⁴ „Гой, Реб сизи ялкап, Өз пенасында сакласын!

²⁵ Реб гүлер йүзи билен баксын, сизе мерхемет этсин!

²⁶ Реб сизе назарыны салып, саламатлык берсин!

²⁷Шейдип, Харун ве онуң огуллары ысрайыллара Мениң адым билен пата берсинлер, Мен хем олары ялгарын“».

7-нжи бап

Баштутанлар садакаларыны гетирйёрлер

¹Муса мукаддес чадыры дикип болуп, ичиниң эхли эсбаплары билен бирликде онуң үстүне яг сепеләп мукаддес этди. Гурбанлык сыпасыны-да онуң эхли энжамлары билен бирликде онуң үстүне яг сепеләп мукаддес этди. ²⁻³Шондан соң илат санына ёлбашчылык эден ысрайыл баштутанлары, ягны уругбашылары ве тиребашылары өз садакаларыны Реббич хузурына гетирдилер. Олар алты саны үсти өртүлги араба билен он ики өкүзи – хер ики баштутан үчин бир араба ве хер баштутан үчин бир өкүзи мукаддес чадырың өңүне гетирдилер. ⁴Онсоң Реб Муса шейле дийди: ⁵«Оларың садакаларыны кабул эдип ал, Реббе йүз тутулян чадырда эдилйән ишлер үчин герек болар. Олары левилере хер бириниң битирйән ишлерине гөрә бер». ⁶Муса арабалары

ве өкүзлери гетирип, левилере берди. ⁷Ол эдйән ишлерине гөрә ики араба билен дөрт өкүзи гершонлара берди. ⁸Дөрт араба билен секиз өкүзи болса эдйән ишлерине гөрә мерарылара берди. Олар руханы Харуның оглы Ытамарың ёлбашчылыгы астында ишлейёрдилер. ⁹Эмма ол кохатлара хич зат бермеди, чўнки оларың везипеси мукаддес затлары эгинлеринде дашамакды.

¹⁰Гурбанлык сыпасының үстўне яг сепеләп, мукаддес эдиленден соң, баштутанлар хем онуң багыш эдилиш дабарасына садакалар хөдўрледилер. Олар өз садакаларыны гурбанлык сыпасының өнўне гетирдилер. ¹¹Реб Муца: «Гурбанлык сыпасының багыш эдилишине хер гўн бир баштутан өз садакаларыны хөдўр этсин» дийди.

¹²Биринжи гўн яхуда тиресинден Эминадабың оглы Нахшон садакаларыны хөдўр этди. ¹³Онуң садакалары шулардан ыбаратды: Мукаддес өйўн ресми өлчеги билен аграмы үч йўз элли мысгал^а болан күмүш табак, аграмы йўз элли мысгал^б болан күмүш леген. Оларың икисем галла садакасы үчин зейтун ягы билен гарылан сайлама бугдай унундан долуды. ¹⁴Ичи түтетгиден долы, аграмы йигрими мысгал^в болан алтын жам. ¹⁵Якма гурбанлыгы үчин бир өкүзче, бир гоч, биряшар эркек токлы. ¹⁶Гўнә гурбанлыгы үчин бир теке. ¹⁷Саламатлык гурбанлыгы үчин хем ики өкүз, бәш гоч, бәш теке ве бәш саны биряшар эркек токлы. Ине, шулар Эминадабың оглы Нахшоның садакаларыды.

¹⁸Икинжи гўн ысакарларың баштутаны Сугарың оглы Нетанел садакаларыны хөдўр этди. ¹⁹Онуң садакалары шулардан ыбаратды: мукаддес өйўн ресми өлчеги билен аграмы үч йўз элли мысгал болан күмүш табак, аграмы йўз элли мысгал болан күмүш леген. Оларың икисем галла садакасы үчин зейтун ягы билен гарылан сайлама бугдай унундан долуды. ²⁰Ичи түтетгиден долы, аграмы йигрими мысгал болан алтын жам. ²¹Якма гурбанлыгы үчин бир өкүзче, бир гоч, биряшар эркек токлы. ²²Гўнә гурбанлыгы үчин бир теке. ²³Саламатлык гурбанлыгы үчин хем ики өкүз, бәш гоч, бәш теке ве бәш саны биряшар эркек токлы. Ине, шулар Сугарың оглы Нетанелиң садакаларыды.

²⁴Үчўнжи гўн зебулунларың баштутаны Хелоның оглы Элияп садакаларыны хөдўр этди. ²⁵Онуң садакалары шулардан ыбаратды: мукаддес өйўн ресми өлчеги билен аграмы үч йўз элли мысгал болан күмүш табак, аграмы йўз элли мысгал болан күмүш леген. Оларың икисем галла садакасы үчин зейтун ягы билен гарылан сайлама бугдай унундан долуды. ²⁶Ичи түтетгиден долы, аграмы йигрими мысгал болан алтын жам. ²⁷Якма гурбанлыгы үчин бир өкүзче, бир гоч, биряшар эркек токлы. ²⁸Гўнә гурбанлыгы үчин бир теке. ²⁹Саламатлык гурбанлыгы үчин хем ики өкүз, бәш гоч, бәш теке ве бәш саны биряшар эркек токлы. Ине, шулар Хелоның оглы Элиябың садакаларыды.

^а 7:13 *Үч йўз элли мысгал* – еврейче *йўз отуз шекел*. Бу такм. 1,5 кг дендир.

^б 7:13 *Йўз элли мысгал* – еврейче *етмиш шекел*. Бу такм. 800 гр дендир.

^в 7:14 *Йигрими мысгал* – еврейче *он шекел*. Бу такм. 110 гр дендир.

³⁰Дөрдүнжи гүн рубенлерин баштутаны Шедеюрың оглы Элисур садакаларыны хөдүр этди. ³¹Онун садакалары шулардан ыбаратды: мукадес өйүң ресми өлчеге билен аграмы үч йүз элли мысгал болан күмүш табак, аграмы йүз элли мысгал болан күмүш леген. Оларың икисем галла садакасы үчин зейтун ягы билен гарылан сайлама бугдай унундан долуды. ³²Ичи түтөтгиден долы, аграмы йигрими мысгал болан алтын жам. ³³Якма гурбанлыгы үчин бир өкүзчө, бир гоч, биряшар эркек токлы. ³⁴Гүнэ гурбанлыгы үчин бир теке. ³⁵Саламатлык гурбанлыгы үчин хем ики өкүз, бэш гоч, бэш теке ве бэш саны биряшар эркек токлы. Ине, шулар Шедеюрың оглы Элисурың садакаларыды.

³⁶Бэшинжи гүн шимгонларын баштутаны Сурышадайың оглы Шелумыел садакаларыны хөдүр этди. ³⁷Онун садакалары шулардан ыбаратды: мукадес өйүң ресми өлчеге билен аграмы үч йүз элли мысгал болан күмүш табак, аграмы йүз элли мысгал болан күмүш леген. Оларың икисем галла садакасы үчин зейтун ягы билен гарылан сайлама бугдай унундан долуды. ³⁸Ичи түтөтгиден долы, аграмы йигрими мысгал болан алтын жам. ³⁹Якма гурбанлыгы үчин бир өкүзчө, бир гоч, биряшар эркек токлы. ⁴⁰Гүнэ гурбанлыгы үчин бир теке. ⁴¹Саламатлык гурбанлыгы үчин хем ики өкүз, бэш гоч, бэш теке ве бэш биряшар эркек токлы. Ине, шулар Сурышадайың оглы Шелумыелиң садакаларыды.

⁴²Алтынжы гүн гатларың баштутаны Дегувалың оглы Элясап садакаларыны хөдүр этди. ⁴³Онун садакалары шулардан ыбаратды: мукадес

өйүң ресми өлчеге билен аграмы үч йүз элли мысгал болан күмүш табак, аграмы йүз элли мысгал болан күмүш леген. Оларың икисем галла садакасы үчин зейтун ягы билен гарылан сайлама бугдай унундан долуды. ⁴⁴Ичи түтөтгиден долы, аграмы йигрими мысгал болан алтын жам. ⁴⁵Якма гурбанлыгы үчин бир өкүзчө, бир гоч, биряшар эркек токлы. ⁴⁶Гүнэ гурбанлыгы үчин бир теке. ⁴⁷Саламатлык гурбанлыгы үчин хем ики өкүз, бэш гоч, бэш теке ве бэш биряшар эркек токлы. Ине, шулар Дегувалың оглы Элясабың садакаларыды.

⁴⁸Единжи гүн эфрайымларың баштутаны Эмихудың оглы Элишама садакаларыны хөдүр этди. ⁴⁹Онун садакалары шулардан ыбаратды: мукадес өйүң ресми өлчеге билен аграмы үч йүз элли мысгал болан күмүш табак, аграмы йүз элли мысгал болан күмүш леген. Оларың икисем галла садакасы үчин зейтун ягы билен гарылан сайлама бугдай унундан долуды. ⁵⁰Ичи түтөтгиден долы, аграмы йигрими мысгал болан алтын жам. ⁵¹Якма гурбанлыгы үчин бир өкүзчө, бир гоч, биряшар эркек токлы. ⁵²Гүнэ гурбанлыгы үчин бир теке. ⁵³Саламатлык гурбанлыгы үчин хем ики өкүз, бэш гоч, бэш теке ве бэш биряшар эркек токлы. Ине, шулар Эмихудың оглы Элишаманың садакаларыды.

⁵⁴Секизинжи гүн манашаларың баштутаны Педасурың оглы Гамлыел садакаларыны хөдүр этди. ⁵⁵Онун садакалары шулардан ыбаратды: мукадес өйүң ресми өлчеге билен аграмы үч йүз элли мысгал болан күмүш табак, аграмы йүз элли мысгал болан күмүш леген. Оларың

икисем галла садакасы үчин зейтун ягы билен гарылан сайлама бугдай унундан долуды. ⁵⁶Ичи түтетгиден долы, аграмы йигрими мысгал болан алтын жам. ⁵⁷Якма гурбанлыгы үчин бир өкүзче, бир гоч, биряшар эркек токлы. ⁵⁸Гүнә гурбанлыгы үчин бир теке. ⁵⁹Саламатлык гурбанлыгы үчин хем ики өкүз, бәш гоч, бәш теке ве бәш биряшар эркек токлы. Ине, шулар Педахсурың оглы Гамлыелиң садакаларыды.

⁶⁰Докузынжы гүн беняминлерин баштутаны Гидгонының оглы Абыдан садакаларыны хөдүр этди. ⁶¹Онуң садакалары шулардан ыбаратды: мукаддес өйүң ресми өлчеги билен аграмы үч йүз элли мысгал болан күмүш табак, аграмы йүз элли мысгал болан күмүш леген. Оларың икисем галла садакасы үчин зейтун ягы билен гарылан сайлама бугдай унундан долуды. ⁶²Ичи түтетгиден долы, аграмы йигрими мысгал болан алтын жам. ⁶³Якма гурбанлыгы үчин бир өкүзче, бир гоч, биряшар эркек токлы. ⁶⁴Гүнә гурбанлыгы үчин бир теке. ⁶⁵Саламатлык гурбанлыгы үчин хем ики өкүз, бәш гоч, бәш теке ве бәш биряшар эркек токлы. Ине, шулар Гидгонының оглы Абыданың садакаларыды.

⁶⁶Онунжы гүн данларың баштутаны Эмишадайың оглы Ахыгезер садакаларыны хөдүр этди. ⁶⁷Онуң садакалары шулардан ыбаратды: мукаддес өйүң ресми өлчеги билен аграмы үч йүз элли мысгал болан күмүш табак, аграмы йүз элли мысгал болан күмүш леген. Оларың икисем галла садакасы үчин зейтун ягы билен гарылан сайлама бугдай унундан долуды. ⁶⁸Ичи түтетгиден долы, аграмы йигрими мысгал болан алтын жам.

⁶⁹Якма гурбанлыгы үчин бир өкүзче, бир гоч, биряшар эркек токлы. ⁷⁰Гүнә гурбанлыгы үчин бир теке. ⁷¹Саламатлык гурбанлыгы үчин хем ики өкүз, бәш гоч, бәш теке ве бәш саны биряшар эркек токлы. Ине, шулар Эмишадайың оглы Ахыгезериң садакаларыды.

⁷²Он биринжи гүн ашерлерин баштутаны Окраның оглы Пагыел садакаларыны хөдүр этди. ⁷³Онуң садакалары шулардан ыбаратды: мукаддес өйүң ресми өлчеги билен аграмы үч йүз элли мысгал болан күмүш табак, аграмы йүз элли мысгал болан күмүш леген. Оларың икисем галла садакасы үчин зейтун ягы билен гарылан сайлама бугдай унундан долуды. ⁷⁴Ичи түтетгиден долы, аграмы йигрими мысгал болан алтын жам. ⁷⁵Якма гурбанлыгы үчин бир өкүзче, бир гоч, биряшар эркек токлы. ⁷⁶Гүнә гурбанлыгы үчин бир теке. ⁷⁷Саламатлык гурбанлыгы үчин хем ики өкүз, бәш гоч, бәш теке ве бәш биряшар эркек токлы. Ине, шулар Окраның оглы Пагыелиң садакаларыды.

⁷⁸Он икинжи гүн нафталыларың баштутаны Эйнаның оглы Ахура садакаларыны хөдүр этди. ⁷⁹Онуң садакалары шулардан ыбаратды: Мукаддес өйүң ресми өлчеги билен аграмы үч йүз элли мысгал болан күмүш табак, аграмы йүз элли мысгал болан күмүш леген. Оларың икисем галла садакасы үчин зейтун ягы билен гарылан сайлама бугдай унундан долуды. ⁸⁰Ичи түтетгиден долы, аграмы йигрими мысгал болан алтын жам. ⁸¹Якма гурбанлыгы үчин бир өкүзче, бир гоч, биряшар эркек токлы. ⁸²Гүнә гурбанлыгы үчин бир теке. ⁸³Саламатлык гурбанлыгы үчин хем

и́ки өкүз, бәш гоч, бәш теке ве бәш би́ряшар эркек токлы. Ине, шулар Э́й-наны́н оглы Ахура́ның садакаларыды.

⁸⁴Гурбанлык сыпасының үстүне яг сепеләп, мукаддес эдиленден соң, ысрайыл баштуанларының онуң багыш эдилиш дабарасына хөдүр эден садакалары, ине, шулардан ыбаратды: он ики күмүш табак, он ики күмүш леген ве он ики алтын жам. ⁸⁵Хер күмүш табагың аграмы үч йүз элли мысгалды ве хер күмүш легениң аграмы йүз элли мысгалды. Эхли күмүш гапларың аграмы мукаддес өйүң ресми өлчеги билен алты муң мысгалды ^а. ⁸⁶Ичи түтетгиден долы, хер бириниң аграмы йигрими мысгал болан он ики саны алтын кепжәниң жеми аграмы мукаддес өйүң ресми өлчеги билен ики йүз кырк мысгалды ^б. ⁸⁷Якма гурбанлыгы үчин янының галла садакасы билен багыш эдилен малларың саны он ики өкүз, он ики гоч, он ики би́ряшар эркек токлы ве гүнә гурбанлыгы үчин он ики теке болды. ⁸⁸Саламатлык гурбанлыгы үчин багыш эдилен малларың жеми саны: йигрими дөрт өкүз, алтмыш гоч, алтмыш теке ве алтмыш би́ряшар эркек токлы болды. Булар гурбанлык сыпасына яг сепеләп, мукаддес эдиленден соң, онуң багыш эдилиш дабарасына хөдүр эдилен садакалардыр.

⁸⁹Муса Реб билен геплешмек үчин, Реббе йүз тутуляң чадыра гиренде, ики керубың ^с арасындан гелйән сеси эшидйәрди. Бу ики керуп Эхт сандыгының гапагының үстүндеди. Шейдип, Реб Муса билен геплешерди.

8-нжи бап

Харун чыралары ерлешдирйәр

¹Реб Муса шейле дийди: ²«Харуна айт: ол чыралары чырадана отурданда, оларың ягтысы чыраданың өңүне дүшер ялы эдип отуртсын». ³Харун шейле хем этди. Реббиң Муса буйрушы ялы, ол чыралары чыраданың өңүне ягты сачар ялы эдип ерлешдирди. ⁴Чыраданың гурлушы шейледи: аягындан тә чыра отурдыляң гүллерине ченли дөвме сап алтындан ясalandы. Харун чыраданы Реббиң Муса гөркезен нусгасы боюнча ясады.

Левилер Реббе багыш эдилйәр

⁵Реб Муса шейле дийди: ⁶«Ысрайылларың арасындан левилери бөлүп айыр-да, олары тәмизле. ⁷Олары тәмиземек үчин шейле эт: оларың үстүне тәмизлик сувуны сепеле, онсоң олар бедениндәки эхли түйлери сырсынлар, эшиклерини ювсунлар, шейдип, өзлерини тәмизлесинлер. ⁸Соңра олар бир өкүзче билен галла садакасы үчин зейтун ягына гарылан сайлама бугдай унуны алсынлар. Сен хем гүнә гурбанлыгы үчин бир өкүзче ал. ⁹Онсоң левилери Реббе йүз тутуляң чадырың өңүне гетирип, бүтин ысрайыл жемагатыны йыгна. ¹⁰Левилери Реббиң хузурына гетирен махалың ысрайыллар эллерини левилериң келлесине гойсунлар. ¹¹Харун левилери ысрайылларың берйән гөтерме садакасы хөкмүнде Реббе

^а 7:85 *Алты муң мысгал* – еврейче *и́ки муң дөрт йүз шекел*. Бу такм. 28 кг дендир.

^б 7:86 *И́ки йүз кырк мысгал* – еврейче *йүз йигрими шекел*. Бу такм. 1,3 кг дендир.

^с 7:89 *Керуп* – перишделериң бир гөрнүши. Сөзлүге серет.

багыш этсин. Шонда олар Реббич хызматыны эдип билерлер. ¹²Онсоң левилер эллерини өкүзчелерин келлесине гойсунлар. Оларың бирини гүнә гурбанлыгы үчин, бейлекисини-де левилери гүнәсинден сапламак үчин, якма гурбанлыгы хөкмүндө Реббе багыш этсинлер. ¹³Соңра левилери Харуның огулларының өңүндө дурзуп, олары Реббе багыш эт.

¹⁴Шейдип, сен левилери ысрайылларың арасындан сайлап аларсың, инди олар Реббички боларлар. ¹⁵Сен левилери тэмизләп, олары Реббе багыш эдениңден соң, олар Реббе йүз тутуляң чадырда хызмат этмек үчин ичери гирип билерлер. ¹⁶Чүнки ысрайылларың арасында олар инди бүтинлей Реббе дегишлидирлер. Реб левилери эхли ысрайыл аялларының илкинжи догран огулларының өзезине Өзүне алды. ¹⁷Чүнки ысрайылларың арасында хайван болсун, ынсан болсун пархы ёк, илкинжи догранлар Реббичкидир. Мүсүр юрдунда новбахар огуллары гыран гүни, Реб олары Өзүне багыш этди. ¹⁸Ол левилери болса ысрайылың новбахар огулларының өзезине тутушлыгына Өзүне алды.

¹⁹Онуң үстесине-де, Ол ысрайыллардан левилери Харуна ве онуң огулларына пешгеш хөкмүндө берди. Чүнки левилер ысрайыллара дерек Реббе йүз тутуляң өйде ишлейэндиклери үчин, ысрайыллары гүнәлеринден сапларлар. Левилер ысрайыллары мукаддес затлара хас голай гелмекден горарлар, ёгсам ысрайыллар хеләк боларлар».

²⁰Муса билен Харун ве бүтин ысрайыл халкы левилер үчин айдылан

затлары этдилер. Ысрайыллар Реббич левилер хакда Муса буйранларының барыны бержай этдилер. ²¹Левилер өзлерини тэмизләп, эшиклерини ювдулар. Онсоң Харун олары гөтерме садакасы хөкмүндө Реббич хузурында хөдүр этди ве тэмизлемек үчин, олары гүнәлеринден саплады. ²²Шондан соңра левилер Харуның ве онуң огулларының ыгтыярлыгында Реббе йүз тутуляң чадыра хызмат этмәге гирдилер. Олар левилер хакда эдил Реббич Муса буйрушы ялы хем этдилер. ²³Реб Муса шейле дийди: ²⁴«Левилере дегишли дүзгүн шейледир: яшы йигрими бәш ве ондан ёкары боланлар Реббе йүз тутуляң чадырың хызматыны этмелидирлер. ²⁵Элли яшдан соң олар хызматдан бошадылмалыдырлар ве мундан бейләк гуллуқ этмели дәлдирлер. ²⁶Олар Реббе йүз тутуляң чадыры горамак кешигини чекйән өз леви доганларына көмек эдип билерлер. Ине, сен шейдип, левилерин ерине етирйән борчларыны шунуң ялы кадалашдыргын».

9-нжы бап

Песах байрамы

¹Ысрайылларың Мүсүрдән чыкканларындан соңкы икинжи йылың биринжи айында ^а Реб Синай чөлүндө Муса билен геплешип, шейле дийди: ²«Ысрайыллар кесгитленен вагта Песах байрамыны беллесинлер. ³Шу айың он дөрдүне, белленен вагта, агшамара оны эхли дүзгүнлере ве када-кануна лайыклыкда

^а **9:1** Еврейлерин сененамасы боюнча йылың биринжи айы такмынан апрель айына габат гелйәр. Серет: Мср 13:4.

гечирсинлер». ⁴Шейлеликте, Муса ысрайыллара Песах байрамыны беллемелидиклерини айтды. ⁵Шоңа гөрә, ысрайыллар Синай чөлүндө биринчи айың он дөрдүнө, агшамара Песах байрамыны белледилер. Ысрайыллар Реббич Муса табшыран затларының әхлисини бержай этдилер. ⁶Эмма өлө галташанлыгы зерарлы харам боланлар-да барды. Олар шол гүн Песах байрамының гечирилишине гатнашып билмедилер. Шонуң үчин олар Муса билен Харуның янына гелип: ⁷«Өлө галташып харам болсак-да, биз нәме үчин бейлеки ысрайыллар билен биле Реббе белленен вагтда гурбанлык бермели дөлмишик?» дийдилер. ⁸Муса олар: «Гарашың, сиз хакда Реббич нәме табшырык берйәннини билейин» дийди.

⁹Реб Муса шейле дийди: ¹⁰«Ысрайыллара айт, сизиң бириңизиң я-да несиллериңизден бириниң өлө галташып, харам боландыгына я-да узак сапарда боландыгына гарамаздан, Реббич Песах байрамыны белләп билерсиңиз. ¹¹Олар икинжи айың он дөрдүнө, агшам Песах гурбаныны союп, оны петир ве ажы отлар билен ийсинлер. ¹²Эртире ченли гурбанлыкдан хич зат галмасын ве онуң екеже сүңки-де дөвүлмесин. Песах байрамы өзүниң әхли када-канунларына лайыктыкта белленсин. ¹³Эмма кимде-ким тәмиздигине ве узак ёла гитмәндигине гарамаздан, Песах байрамыны беллемесе, онда ол Реббе берилмели садаканы белленен вагтында бермәнлиги үчин, халкың арасындан ковлуп чыгарылсын. Бейле адам эден гүнәси үчин жезасыны чекмелидир. ¹⁴Эгер араңызда яшаян гелмишеклерден бири Реббич Песах

байрамыны беллесе, онда ол оны әхли када-канунлара лайыктыкта гечирсин. Аслы ысрайыллы болан үчин хем, гелмишек үчин хем бир дүзгүн болсун».

Мукаддес чадыры бүрән булут

¹⁵Мукаддес чадырың, ягны әхт чадырының гурлан гүни, оны булут гаплап алды. Агшамдан тә эртире ченли булут ода меңзәп, мукаддес чадырың депесинде дурды. ¹⁶Бу хемише шейле болды, гүндизлерине мукаддес чадыры бүрейән булут гижелерине ода меңзейәрди. ¹⁷Булут чадырың үстүндө гөтериленсоң, ысрайыллар ёла дүшердилер. Булут нирә гелип дурса, ысрайыллар хем шол ерде дүшелге гуарардылар. ¹⁸Ысрайыллар Реббич буйругы билен ёла дүшүп, Реббич буйругы билен хем дүшләрдилер. Булут мукаддес чадырың депесинде нәче вагтлап сакланса, олар хем өз дүшелгелеринде шонча вагт сакланардылар. ¹⁹Хатда булудың мукаддес чадырың депесинде сакланмагы узага чексе-де, ысрайыллар Реббич буйругыны бержай эдип гөчмездилер. ²⁰Кэвагтлар булут мукаддес чадырың депесинде дине санлыжа гүн гөрнерди, олар хем Реббич буйругына гөрә дүшелгелеринде болуп, соңра Реббич буйругы билен хем ёла дүшердилер. ²¹Кэвагтлар болса булут дине агшамдан эртире ченли сакланарды, булут ирден гөтериленсоң, олар ёла дүшердилер. Гүндиз болсун, гиже болсун – пархы ёк, булут ёкары гөтериленде ысрайыллар хем ёла дүшердилер. ²²Булут мукаддес чадырың депесинде ики гүн сакланса-да, бир ай сакланса-да, хатда ондан хем узак вагтлап сакланмагыны

довам этсе-де, ысрайыллар дүшлөн ерлеринден гөчмездилер. Эмма булут гөтерилен бадына, олар ене ёла дүшердилер. ²³Ысрайыллар Реббинц буйругы билен дүшлөп, Реббинц буйругы билен хем ёла дүшердилер. Олар Реббинц Муса аркалы берйён буйрукларыны бержай этдилер.

10-нжы бап

Күмүш сурнайлар

¹Реб Муса шейле дийди: ²«Өзүңе дөвме сап күмүшден ики саны сурнай яса. Олары жамагаты чагырмак ве дүшелгелери гөчүрмек үчин уланарсын. ³Ики сурнай дең чалнанда, бүтин жамагат сениң яныңа, Реббе йүз тутулян чадырың гирелгесине йыгнансын. ⁴Эгер сурнайларың бири чалынса, онда ысрайыл ёлбашчылары, ягны тире баштутанлары сениң яныңа йыгнансынлар. ⁵Сурнай гысга-гысга чалынса, гүндогар тарапдакы дүшелгелер ёла чыксын. ⁶Сурнай икинжи гезек гысга чалынса, онда гүнорта тарапдакы дүшелгелер ёла дүшсүн. Дүшелгәниң гөчмелидигини аңладян сурнай гысга чалынсын. ⁷Эмма жамагаты йыгнамак герек боланда, сурнай узак чалынсын, гысга чалынмасын. ⁸Сурнайлары руханы Харуның огуллары чалсынлар. Бу сизиң ве гелжекки несиллериңиз үчин эбедилик дүзгүн болсун. ⁹Юрдуңызда сизиң үстүңизе чозан душмана гаршы сөвеше чыканыңызда, сурнайлар билен сөвеш сазыны чалың. Шонда Худайыңыз Реб сизи ятлар ве душманларыңыздан халас эдер. ¹⁰Шат гүнүңизде, беллемели байрамларыңызда ве хер айың башында, якма ве саламатлык гурбанлыгыңызың

башында сурнайлары чалың. Олар сизиң Худайыңыз Реббинц хузурында ятланмагыңыз үчин хызмат эдер. Худайыңыз Реб Мендириң».

Ысрайыллар Синай дагындан гидйәрлер

¹¹Ысрайылларың Мүсүрден чыканларындан соңкы икинжи йылың икинжи айында, айың йигримиси гүни мукаддес эхт чадырының депесинден булут гөтерилди. ¹²Ысрайыллар гөчмөгө тайярланып, Синай чөлүндөн чыкып уградылар. Булут Паран чөлүне гелип дурды. ¹³Олар илкинжи гезек Реббинц Муса аркалы берен буйругы билен ёла дүшдүлөр. ¹⁴Яхудаларың дүшелгеси топар-топар болуп, өз тугы астында илкинжи болуп ёла дүшди. Бу тутуш топара Эминадабың оглы Нахшон баштутанлык эдйәрди. ¹⁵Ысакар тиресиниң топарына Сугарың оглы Нетанел баштутанлык эдйәрди. ¹⁶Зебулун тиресиниң топарына Хелоның оглы Эляип баштутанлык эдйәрди.

¹⁷Онсоң мукаддес чадыр сөкүлди ве оны гөтерйён гершонлар билен мерарылар ёла дүшдүлөр. ¹⁸Соңра рубенлериң дүшелгеси топар-топар болуп, өз тугы астында ёла дүшди. Бу тутуш топара Шедеюрың оглы Элисур баштутанлык эдйәрди. ¹⁹Шимгон тиресиниң топарына Сурышадайың оглы Шелумыел баштутанлык эдйәрди. ²⁰Гат тиресиниң топарына болса Дегувалың оглы Элясап баштутанлык эдйәрди.

²¹Соңра мукаддес затлары гөтерйён кохатлар ёла дүшдүлөр. Булар барып етйәнчә, гершонлар ве мерарылар мукаддес чадыры дикердилер. ²²Соңра эфрайымларың дүшелгеси

топар-топар болуп, өз тугу астында ёла дүшдүлөр. Бу тутуш топара Эмихудын оғлы Элишама баштутанлык эдйәрди. ²³Манаша тиресиниң топарына Педасурын оғлы Гамлыел баштутанлык эдйәрди. ²⁴Бенямин тиресиниң топарына болса Гидгонының оғлы Абыдан баштутанлык эдйәрди.

²⁵Иң соңунда дүшелгелериң ызкы горагы хөкмүнде данларын дүшелгеси топар-топар болуп, өз тугу астында ёла дүшди. Бу тутуш топара Эмишадайын оғлы Ахыгезер баштутанлык эдйәрди. ²⁶Ашер тиресиниң топарына Окранын оғлы Пагыел баштутанлык эдйәрди. ²⁷Нафталы тиресиниң топарына болса Эйнанын оғлы Ахура баштутанлык эдйәрди. ²⁸Ысрайыллар гөченлеринде топар-топар болуп, шу тертипде гидердилер.

²⁹Муса гайынатасы мидянлы Регувалын оғлы Хобаба: «Биз Реббинң „сизе бержек“ диен ерине тарап ёла дүшйәрис. Йөр, бизиң билен гит, биз саңа ягшылык эдерис. Чүнки Реб Ысрайыла ягшылык этжекдигини вада берди» дийди. ³⁰Эмма Хобапа оңа: «Ёк, мен гитжек дәл. Мен өз юрдума, гарындашларымың янына гитжек» дийди. ³¹Муса оңа: «Бизи ташлап гитме! Чүнки чөлде дүшлежек ерлеримизи сен говы билйәрсин, бизе ёлбелетчилик эт. ³²Эгер бизиң билен гитсең, Реббинң бизе этжек ягшылыкларыны сениң билен пайлашарыс» дийди.

³³Онсоң ысрайыллар Реббинң дагындан гайдып, үч гүн йөредилер. Оларың дүшлежек ерини тапмак үчин, Реббинң Әхт сандыгы хем ёлуң бүтин довамында оларың өңүнден барярды.

³⁴Дүшелгеден чыкып угранлары бәри Реббинң булуды гүндиз оларың үстүндеди.

³⁵Хер сапар Әхт сандыгы ёла дүшенде, Муса шейле диерди:

«Галкын, эй, Реб! Гой,
душманларың даргасын,
сени йигренйәнлер Сениң
өңүнден гачсын».

³⁶Әхт сандыгы саклананда болса ол шейле диерди:

«Эй, Реб, мүңлерче ысрайыл
ковумларына сары өврүл!»

11-нжи бап

Халкың шикаятлары

¹Халк гөрийән гөргүлери хакда Реббе эшитдирип, шикаят эдип башлады. Реб муны эшиденде гаты гахарланды. Онсоң Реббинң оды оларың гаршысына туташып, янғын дүшелгәниң бир четини ёк этди. ²Халк Муса перят этди, Муса-да Реббе ялбарып дилег этди. От сөнди. ³Шонуң үчин хем ол ере Табгера^а дийип ат гойдулар. Чүнки Реббинң иберен оды оларың гаршысына туташыпды.

⁴Ысрайылларың арасындакы гелмишеклерден йыгннанларың ачгөзлүги артды. Хатда ысрайыллар хем сожашып, шейле энрейәрдилер: «Вах, инди эт иймәге-де зар болдук. ⁵Мүсүрде мугтжа иийән балыкларымыз, хыярларымыз, гавунларымыз, соганларымыз, дүйп соганларымыз, сарымсакларымыз ят болды-ла. ⁶Маннадан башга гөрийән задымыз болмансоң, ысгын-мыдарымыз галмады».

⁷Манна кинзаның тохумына меңзеш болуп, реңки-де сакызыңкы ялы

^а 11:3 Еврейче *Табгера* ве янян ер диен сөзлериң айдылышы меңзешдир.

сарымтыл акды. ⁸Халк чыкып, оны йыгнарды ве дегирменде үвәрди я-да сокуда дөверди. Соңра газанда гайнадып, ондан петир көкелер биширердилер. Онуң тагамы зейтун ягына югрулып биширилен челпегин тагамы ялыды. ⁹Дүшелгәниң үстүне гиже дүшйән чыг билен биле манна-да ягарды.

¹⁰Муса халкың, хер машгаланың өз чадырының агзында аглаяндыкларыны эшитди. Реббиң муңа жуда гахарының гелендиги үчин, Мусаның жаны январды. ¹¹Онсоң Муса Реббе шейле дийди: «Нәме үчин Сен Өз гулуңы бейле гынаарсың? Бүтин халкың йүкүни мениң бойнума атар ялы, нәме себәпден мен Сениң назарыңда мерхемент газанмадым? ¹²Бу гиден халкы гарнымда гөтерип, мен догруппмыдым нәме? Сен мана: „Олары сүйтден айрылмадык чаганы энекесиниң гөтериши дей, гужагыңда гөтер“ диер ялы, оларың ата-бабаларына ант ичип сөз берен юрдуңа ченли мениң гөтерип бармагымы ислейәрмин? ¹³Бүтин халка етер ялы эти мен ниреден тапайын? Чүнки олар мениң яныма гелип: „Бизе иймәге эт бер“ дийип, эңрешип дурлар. ¹⁴Бүтин халкың гараматыны мениң бир өзүм чекип билмен, чүнки бу мениң үчин жуда агыр. ¹⁵Маңа бейле дарашандан, эгер Сениң назарыңда мерхемент газанан болсам, говусы, Сен мениң жанымы ал, мен хем бу азаплардан дынайын».

Етмиш яшулы

¹⁶Реб Муса шейле дийди: «Халкың арасында оларың баштутанлары ве серкерделери хөкмүнде таналаң етмиш яшулыны Мениң яныма йыгна. Олары Маңа йүз тутуляң чадыра

гетир, гой, олар сениң яныңда дурсунлар. ¹⁷Мен ашак инип, ол ерде сениң билен геплешерин. Саңа берен Рухумдан алып, олар-да берерин. Ана онсон, халкың гараматыны еке өзүң чекмерсиң, халкың гараматыны олар сениң билен ден чекишерлер. ¹⁸Халкада айт, эртир үчин инлерини тәмизләп, мукаддес этсинлер, чүнки эртир олар эт иерлер. „Вах, инди эт иймәге-де зар болдук. Мүсүрде яшайшымыз, мундан хас оңатды“ дийип налаяныңызы Реб эшитди. Шонуң үчин Реб сизе иер ялы эт бержек. ¹⁹Бир гүн я ики гүн дәл, бәш гүн я он гүн дәл, я-да йигрими гүн дәл, ²⁰эйсем, тутуш бир айлап, тә аша дүшйәнчәңиз, тә ирийәнчәңиз эт иерсиңиз. Чүнки сиз араңызда болан Ребби рет этдиңиз ве Онуң хузурында: „Нәме үчин биз Мүсүрден чыкдык?“ дийип агладыңыз». ²¹Эмма Муса Реббе шейле дийди: «Бу халк алты йүз мүң адамдан ыбарат. Сен болса олары бир айлап эт билен бакарын диййәрсиң. ²²Әхли доварлары ве мал-гаралары өлдүренинде, олары дойруп болармы? Деңиздәки әхли балыклары тутаныңда, булар доярмы?» ²³Реб Муса: «Реббиң гүйжүниң чәги бармы нәме? Мениң сизе айдан сөзлерим бержай болярмы я әк, ине, гөерсиң!» дийди.

²⁴Муса чыкып, Реббиң сөзлерини халка етирди. Халкың арасындан етмиш яшулыны йыгнап, олары чадырың төверегинде дурузды. ²⁵Онсоң Реб булудың ичинде ашак инип, Муса билен геплешди. Онуң үстүндәки рухдан алып, етмиш яшулының үстүне гойды. Рух яшулуларың үстүне инен бадына, олар жошуп пыгамберлик эдип башладылар, йөне олар соңра гайдып бейле этмедилер.

²⁶Элдат ве Мейдат атлы ики адам дүшелгеде галыпды. Олар сайланан етмиш яшулының арасындадылар, эмма чадыра гитмән галыпдылар, ине, онсоң олар дүшелгеде жошуп пыгамберлик эдип башладылар. ²⁷Бир яш йигит ылгап гелип, Муса: «Элдат билен Мейдат дүшелгеде пыгамберлик эдйэр» дийди. ²⁸Муңа Мусаның көмөкчиси, онуң сайлан адамларының бири болан Нунуң оглы Ешува: «Агам, Муса, олара гадаган эт!» дийди. ²⁹Эмма Муса оңа: «Сен мениң үчин габанжаңлык эдйэрмин? Кэшгэ Реббинң бүтин халкы пыгамбер болсады ве Реб Өз Рухуны оларың барына берседи!» дийип жогап берди. ³⁰Соңра Муса билен ысрайыл яшулулары дүшелгэ доландылар.

Беденелер

³¹Реб бир ел өвүсдирди. Дүшелгэниң чар тарапы елиң гетирен беденелери билен гуршалды. Беденелер бир гүңлүк ёл аралыгында ерден ики тирсек бейикликде учушып йөрдүлөр ^а. ³²Халк шол гүни гиже-гүндизлэп ве эртеси гүни беденелери тутуп йыгнады. Иң аз йыгнан киши он эшек йүки бедене йыгнады. Соңра олары дүшелгэниң төверегине сердилер. ³³Эмма халк энтек этиң хеммесини ийип етишмәнкэ, Реб газапланып, дүшелгэ элхенч гыргынчылык иберди. ³⁴Шейлеликде, ол ер Кибротхатава ^б дийип атландырылды, себэби олар шол ерде ачгөзлүк эденлери жайладылар.

³⁵Онсоң ысрайыл халкы Кибротхатавадан Хасерота гөчди.

12-нжи бап

Меръемиң ве Харуның гөриплиги

¹Меръем билен Харун Мусаның эфиопиялы аяла өйленендиги үчин язгардылар. (Хакыкатданам Мусаның икинжи аялы Эфиопияданды.) ²Олар: «Реб диңе бир Муса билен геплешмән, бизиң биленем геплешди ахырын» дийдилер. Реб оларың бу диенлерини эшитди. ³Муса жуда кичигөвүнли адамды, бейле адам ер йүзүнде башга ёкды. ⁴Бирденкэ Реб Муса, Харуна ве Меръеме: «Үчинизем Маңа йүз тутуляң чадыра гелиң» дийди. Онсоң оларың үчүси-де ол ере гитдилер. ⁵Реб булут сүтүни гөрнүшинде ашак инди ве чадырың гирелгесинде дуруп, Харун билен Меръеми чагырды. Олар өңе чыкдылар. ⁶Реб олара шейле дийди: «Мениң сөзлериме гулак салың:

„Эгер араныңда пыгамберлер бар болса,

Мен-Реб гөрнүшлерде Өзүми аян эдип,

Олар билен дүйшде геплешйэрин.

⁷Йөне гулум Муса билен бейле дөлдир,

Ол тутуш халкымың садык ёлбашчысыдыр.

⁸Мен онуң билен сырлы дөл-де, ачык, йүзбе-йүз геплешйэрин.

^а 11:31 *Дүшелгэниң чар тарапы... йөрдүлөр* – я-да: *Ел деңизден беденелери гетирип, дүшелгэниң чар тарапыны, бир гүңлүк ёл аралыгыны ики тирсек бойы галыңлыкда бедене билен бүрөп ташлады.*

^б 11:34 *Кибротхатава* – бу сөз ачгөзлөр үчин газылан габырлар диймеги аңладяр.

Хатда ол Мен Реббин
кешбини-де гөрйэр.

Сиз нәме үчин гулум Мусаның йүзүне гелмәге горкмадыңыз?⁵»⁶ Олар гаршы Реббин гахары гелди ве Реб ол ерден гитди.⁷ Булут чадырын депесинден сырыланда, Меръем дери кеселине учрап, ак гар ялы пис ачды. Харун Меръеме тарап середип, онуң дери кеселине учрандыгыны гөрди.⁸ Онсоң Харун Муса: «Женабым, акмаклык эдип газанан гүнәмиз үчин бизи жезаландырма.⁹ Меръеминң бедени ярысы чүйрән халда энеден өли доглан чаганыңка меңземесин» дийди.¹⁰ Онсоң Муса Реббе перят эдип: «Эй, Худайым, оңа шыпа бер» дийип ялбарды.¹¹ Эмма Реб Муса: «Эгер атасы онуң йүзүне түйкүрөн болсады, ол еди гүнлөп утанчлы халда болмазмыды? Гой, ол еди гүнлөп дүшелгәниң дашында болсун. Ол соңра ене дүшелгә гирип билер» дийип жогап берди.¹² Шейдип, Меръем еди гүнлөп дүшелгәниң дашында сакланылды. Ол дүшелгә гиризиләнчә, халк ол ерден гөчмеди.

13-нжи бап

Муса Кенгана ичалылар иберйэр
(Канун таглыматы 1:19-33)

¹Шондан соң халк Хасеротдан гөчүп гайдып, Паран чөлүндө дүшелге гурды.² Реб Муса шейле дийди:³ «Мениң ысрайыллара берйән Кенган юрдумы сынламак үчин, тирелериң херсинден бир сердары ичалы эдип, ол ере ибер». ⁴Муса Реббин буйругы билен Паран чөлүндө адамлары угратды. Оларың хеммеси ысрайыл

сердарларыды.⁵ Оларың атлары шулардыр: рубен тиресинден Закурын оглы Шаммува;⁶ шимгон тиресинден Хорының оглы Шапат;⁷ яхуда тиресинден Епуннәниң оглы Калеп;⁸ ысакар тиресинден Юсубың оглы Йыгал;⁹ эфраим тиресинден Нунуң оглы Хошея;¹⁰ бенямин тиресинден Рапувың оглы Палты;¹¹ зебулун тиресинден Содының оглы Гадыел;¹² юсуп тиресинден, ягны манаша тиресинден Сусының оглы Гады;¹³ дан тиресинден Гемаллының оглы Эмиел;¹⁴ ашер тиресинден Микайылың оглы Сетур;¹⁵ нафталы тиресинден Вопсының оглы Нахбы;¹⁶ гат тиресинден Макының оглы Гевувал.¹⁷ Юрды гөздө гечирмек үчин, Мусаның иберен адамлары шулардыр. Муса Нунуң оглы Хошея Ешува^а адыны берди.

¹⁸Муса олары Кенган юрдуны гөздө гечирмек үчин уграданда, шейле дийди: «Мундан гөни Негебегидип, даглыга чыкың.¹⁹ Юрдуң нәхилидигини сынлаң. Ол ерде яшаян халк гүйчлүми я эжиз, көплүкми я азлык? ²⁰Оларың яшаян ери говумы я-да эрбет? Олар галаларда яшайармы я-да ачык мейданда? ²¹Мес топраклымы я аррык, агачлымы, агачсыз? Батыргай херекет эдиң ве ол юрдуң мивелеринден гетириң».

Ол вагтлар үзүмлериң етишиң мөвсүмиди.²² Шейдип, олар ёла дүшдүлөр ве Син чөлүндө тә Лебохамадың голайындакы Рехоп галасына ченли болан ерлери гөздө гечирдилер.²³ Олар Негебеге чыкдылар ве Хебронга гелдилер. Ол ерде Ахыман, Шешай ве Талмай уруглары хем яшапды. Олар

^а 13:17 Ешува – бу сөз халасгәр диймеги аңладяр. Сөзлүкдө «Халасгәр» сөзүне серет.

Анагың несиллериди. (Хеброн Мүсүрдәки Зоган галасындан еди йыл өң гурлупды.)²⁴Олар Эшкол дересине баранларында ол ерден бир салкым үзүми шахасы билен биле кесип алдылар ве оны ики адам болуп таякдан асып гөтердилер. Олар аз-овлак нар билен инжир хем алдылар. ²⁵Ысрайылларын кесен үзүм салкымларындан соң, ол ере Эшкол ^a дереси диен ат галды.

Ичалыларың гетирен хабары

²⁶Олар юрды кырк гүнлөп сынлан-соңлар, ызларына гайтдылар. ²⁷Олар Паран чөлүндәки Кадеше, Муса билен Харунын ве бүтин ысрайыл жемагатынын янына гайдып гелдилер. Олар тутуш жемагата гөрүп-эшиден-лерини хабар берип, ол ерден гетирен мивелерини гөркездилер. ²⁸Олар Муса шейле дийдилер: «Биз сениң иберен юрдуна бардык. Ол ерде, хакыкатданам, сүйт ве бал акяр, ине, булар хем шол ериң мивелеринден. ²⁹Эмма ол ерде яшаян халк бичак гүйчли экен. Оларың галалары берк диварлы ве өрән улы. Хатда ол ерде биз Анагың несиллерини-де гөрдүк. ³⁰Негеп үлкесинде амалеклер, даглык ерлерде хетлер, ябуслар, аморлар, деңиз якасында ве Иордан дерясының боюнда болса кенганлар яшаян экенлер».

³¹Эмма Калеп Мусаның өңүнде дуран халкың сесини кесип: «Деррев гиделиң-де, ол юрды басып алалың, чүнки олары еңмәге бизиң хөкман гүйжүмиз етер» дийди. ³²Онуң билен гиден адамлар болса: «Биз ол халкың

гаршысына чыкып билмерис, чүнки олар бизден хас гүйчли» дийдилер. ³³Шейлеликте, олар гөрүп гелен юрды хакында ысрайыллара якымсыз затлар айдып, шейле дийдилер: «Бизиң сынламак үчин ичинден гечен юрдумыз өз илатыны өзи ийип йөрөн юрт экен. Ол ерде яшаян адамларын хеммеси гаты ири адамлар экен. ³⁴Биз ол ерде нефиллери ^b (анаклар нефиллериң несиллеридир) гөрдүк. Оларың янында өзүмизи эдил чекиртге ялы дуйдук. Олара-да биз чекиртге ялыжак болуп гөрүндик».

14-нжи бап

Халк перят эдйәр

¹Онсоң бүтин халк гаты сес билен перят эдип, шол гижәни аглап гечирди. ²Бүтин ысрайыл халкы Муса билен Харундан зейренишип, шейле дийди: «Биз Мүсүр юрдунда я-да бу чөллүкде өлен болсак, мундан говы боларды! ³Нәме себәпден Реб бизи гылычдан гечиртмек үчин, аялларымыз билен чагаларымызы есир этмек үчин бу юрда алып барярка? Мүсүре долансак, гайтам, бизиң үчин говы болмазмы?»

⁴Шондан соң олар бири-бирилерине: «Гелиң, өзүмизе баштутан сайлалыңда, Мүсүре доланалың» дийишдилер.

⁵Муса билен Харун бүтин ысрайыл халкының өңүнде йүзин йыкылдылар. ⁶Юрды сынламага гиденлерин арасында болан Нунуң оглы Ешува билен Епуннәниң оглы Калеп гынанчдан яңа якаларыны йыртып, ⁷бүтин ысрайыл халкына шейле

^a 13:25 *Эшкол* – бу сөз үзүм салкымы диймеги аңладяр.

^b 13:34 *Нефиллери* – хайбатлы ве гүйчли адамлар. Сөзлүге серет.

дийдилер: «Сынламак үчин ичинден гечен юрдумыз жуда говы юрт экен. ⁸Эгер Реб бизден разы болса, бизи ол юрда алып барып, сүйт ве бал акян юрды bize берер. ⁹Йөне сиз Реббин гаршысына питне турузмаң ве ол юрдуң илатындан горкмаң. Чүнки олар бизиң хөрегимиздир, оларың горагчысы олардан йүз дөндерди, йөне Реб бизиң билендир, олардан горкмаң». ¹⁰Эмма бүтин жемагат олары дашламалы дийип хайбат атды.

Шонда Реббе йүз тугулян чадырда эхли ысрайыллара Реббин шөхраты гөрүнди.

Муса халк үчин дилег эдйэр

¹¹Реб Муса шейле дийди: «Бу халк хачана ченли Мени эсгермэн гезжеккэ? Араларында гөркезен эхли алааматларымы гөрүбем, булар хачана ченли Маңа ынанмакдан боюн товлажаккалар? ¹²Мен булары гыргына берерин ве мирасдан махрум эдерин. Сенден булара гөрэ хас бейик ве хас гүйчли бир миллет дөредерин». ¹³⁻¹⁴Муса Реббе шейле дийди: «Онда бу затлары мүсүрлилер эшидерлер, онсоң олар муны бизиң баян юрдумызың яшайжыларына айдарлар, чүнки бу ысрайыл халкыны Өз гудратың билен мүсүрлилериң арасындан Сен алып чыкдың. Бу юрдуң яшайжылары болса, я Реб, Сениң бу ысрайыл халкының арасындадыгыңы, я Реб, олар билен йүзбе-йүз гөрүшйэндигиңи, Сениң булудыңың оларың депесиндедигини ве олага гүндизине булут сүтүни, гижесине от сүтүни болуп, ёл гөркезйэндигиңи эййэм эшитдилер. ¹⁵Индем Сен, бу

халкың барыны бирден гыргына берсең, онда Сениң шөхратыңы эшиден миллетлер: ¹⁶„Реб олары ант ичип сөз берен юрдуна гетирип билмэндиги үчин, олары чөлде гыргына берди“ дийип айдарлар. ¹⁷Шонун үчин хем, гой, инди Өз сөз берип, шу айдышың ялы, Сен Реббин гүйжи бейик болсун! ¹⁸Сен: „Мен-Реб – гиң гөвүнли, садык сөйгэ бай. Этмиши ве языгы багышляарын. Йөне гүнэлини жезасыз хем гоймаярын. Аталарының этмишиниң жезасыны чагаларына, оларың үчүнжи ве дөрдүнжи аркасына чекдирйэрин“ дийипдиң. ¹⁹Мүсүрден чыкалымыз бэри, буларың гүнэлериңи багышлап гелшиң ялы, халкың бу этмишиниде Өз бейик садык сөйгиңиң хатырасына багышла».

²⁰Реб шейле жогап берди: «Мен сениң айдышың ялы булары багышляарын. ²¹Йөне Мен барлыгымдан ве бүтин дүнйэни долдуран шөхратымдан касам эдйэрин: ²²Мениң шөхратымы, Мүсүрде ве чөлде гөркезен алааматларымы гөрен, шонда-да Мени он гезек сынап, Мениң сөзүме боюн болмадыкларың хич бири ²³аталарына вада берен юрдума гирмез. Мени эсгермедиклериң екежеси-де бу юрды гөрмез. ²⁴Эмма гулум Калебин рухы оларыңкы ялы дәл, ол бүтин йүреги билен Мениң ызыма эерди. Шонун үчин Мен оны өзүниң сынлан юрдуна алып барарын. Онуң несиллери оны эелэрлер. ²⁵Инди болса амалеклер билен кенганларың жүлгелерде яшаяндыклары үчин, эртириң өзүңде өврүлип, Гызыл деңзиң ^a ёлы билен чөле тарап ёла дүшүң».

^a 14:25 *Гызыл деңиз* – еврейче *Гамыш деңзи*.

Реб шикаятчы халкы жезаландырыяр

²⁶Реб Муса билен Харуна шейле дийди: ²⁷«Бу азгын халк хачана ченли Мениң гаршыма шикаят этжеккэ? Мен ысрайылларың Мениң гаршыма шикаят эдип хунүрдешйэндиклерини эшитдим. ²⁸Олара айт, Өз барлыгымдан ант ичип айдярын, Мен сизиң на- лап айдан затларыңызың барыны өз башыңыза гетирерин. ²⁹Шу чөлде лә- шиңизи серерин. Илат санавында ха- саба алнып, яшы йигрими ве ондан ёкары болуп, Менден наланларың ³⁰хич бири Мениң сизе орнашамага сөз берен юрдума гирмез. Оңа диңе Епуннэниң оглы Калеп билен Нунуң оглы Ешува гирип билер. ³¹Эмма сизиң есир дүшер өйден перзентлериңизи велин Мен ол ере алып барарын. Си- зиң йүз өврен юрдуңызың нэхили- дигини олар билерлер. ³²Эмма си- зиң ләшлериңиз бу чөллүкде серлер. ³³Сизиң чагаларыңыз хем кырк йыл- лап чөлде гөчүп-гонуп гезерлер ве сизиң бивепадыгыңыз үчин жебир чекерлер. Бу сизиң хеммэңиз өлүп гутарянчаныз довам эдер. ³⁴Сизе ол юрды гөзден гечирмэге кырк гүн герек болан болса, кырк гүнүң хер гү- ни үчин бир йыл, жеми кырк йыллап этмишлериңиз үчин жеза чекерсиңиз. Сизден йүз өвренимде, Мениң нә- хили боляндыгымы сиз шондан билерсиңиз. ³⁵Мен-Реб шейле диймек билен, бу айданларымы Мениң гар- шыма бирлешен бу азгын халкың башындан индерерин. Шу чөллүкде буларың барыны гырып, ёк эдерин».

³⁶⁻³⁷Мусаның юрды гөзден гечирмэге иберен адамлары ол юрт хакда гетирен ярамаз хабарлары билен хал- кы Реббе гаршы өжүкдирендиклери

үчин, Онуң хузурында гыргына берлип өлдүлөр. ³⁸Олардан дине Ну- нуң оглы Ешува билен Епуннэниң оглы Калеп дири галды.

³⁹Муса бу сөзлери бүтин ысрайыл- лара етиренде, халк улы гайга батды. ⁴⁰Халк дандан ир билен туруп, даглы- га чыкмага башлап: «Ине, биз Реббиң сөз берен ерине барярыс, чүнки биз гүнэ газандык» дийдилер. ⁴¹Эмма Муса олара шейле дийди: «Нэме үчин сиз Реббиң буйругына гаршы гитмегиңизи довам эдйэрсиниз? Оны- ңыз баша бармаз! ⁴²Сөвеше чыкмаң, чүнки Реб сизиң араңызда дәл. Душ- манларыңыза өзүңизи пайхынлат- маң! ⁴³Өңүңизде амалеклер билен кенганлар бардыр ве сиз гылычдан гечирилерсиңиз. Чүнки сиз Реббиң ызына эрмекден боюн товладыңыз, Реб сизиң билен болмаз». ⁴⁴Эмма олар мен-менлик эдип, даглыга дырма- шып чыкдылар. Йөне оларың янында Реббиң Өхт сандыгы-да, Муса-да ёкды, олар дүшелгедедилер. ⁴⁵Он- соң шол даглыкда яшаян амалеклер билен кенганлар ашак индилер ве Хорма галасына ченли оларың ызын- дан ковуп, олары күл-пеекун этдилер.

15-нжи бап**Садакалар хакда**

¹Реб Муса шейле дийди: ²«Ысра- йыллара айт, месген тутмагыңыз үчин Мениң сизе берйән юрдума гирениңизде, ³гара малы я гоюн- гечини Реббе от үсти билен хөдүр эдип, ондан айдылан я-да мейлетин садака хөкмүнде берениңизде ве беллемели байрамларыңызда эдилиши ялы, якма гурбанлык я-да башга гурбанлык берениңизде, оларың якымлы ысы

Реббе хош якяр. ⁴Шу хили садаканы берен адам онуң яны билен бир күйзе ^а зейтун ягына югрулан, бир батманың ондан бири мөчбериндэки сайлама бугдай унундан галла садакасыны хем берсин. ⁵Мундан башгада, сиз якма гурбанлык я-да башга гурбанлык билен билеликте хер бир токлының яны билен ичги садакасы хөкмүндө бир күйзе шерабы хөдүрлән. ⁶Гочуң яны билен бир ярым күйзе ^б зейтун ягына югрулан, бир батманың ондан ики мөчбериндэки сайлама бугдай унундан галла садакасыны бериң. ⁷Реббе якымлы ыслы ичги садакасы хөкмүндө бир ярым күйзе шерабы хөдүр эдиң. ⁸Реббе якма гурбанлык я башга гурбанлык, айдылан садака я-да саламатлык гурбанлыгы хөкмүндө өкүз хөдүр этсеңиз, ⁹онда өкүз билен бирликде ики күйзе ^с зейтун ягына югрулан, бир батманың ондан үч мөчбериндэки сайлама бугдай унундан галла садакасыны хөдүр эдиң. ¹⁰Ичги садакасы хөкмүндө ики күйзе шерабы хөдүр эдиң. От үсти билен берилйән бу садаканың якымлы ысы Реббе хош якяр.

¹¹Хер бир өкүзи, гочы, эркек токлыны я-да овлагы садака берениңизде шейле эдиң. ¹²Садака берилйән малларың санына гөрә онуң яны билен берилйән садаканың хем мукдары артдырылсын. ¹³Аслы ысрайыл болан хер бир адам от үсти билен Реббе якымлы ыслы садака беренинде, шу айдыланлары бержай этсин. ¹⁴Араңызда мыдамалык я-да вагтлайын яшаян гелмишеклерден бири от үсти

билен Реббе якымлы ыслы садака бермекчи болса, ол хем шу кадалары бержай этсин. ¹⁵Эй, жемагат, сизиң үчинем, араңызда яшаян гелмишеклер үчинем дүзгүн бирдир. Бу сизиң гелжекки несиллериңизе-де эбедилик дүзгүн болсун. Реббиң өнүндө сиз хем, гелмишек хем дендир. ¹⁶Сизе-де, араңызда яшаян гелмишеклере-де када-канунлар бирмеңзешдир». ¹⁷Реб Муса шейле дийди: ¹⁸«Ысрайыллара айт, Мениң сизи алып барян юрдума гирениңизден соң, ¹⁹шол топрагың чөрегинден иениңизде, сиз ондан Реббе садака берерсиңиз. ²⁰Илкинжи югран хамырыңыздан бир чөреги эдил хармандан садака бершиңиз ялы эдип хөдүр эдиң. ²¹Илкинжи хамырдан Реббе берйән бу садакаңыз несиллер бойы довам этсин.

²²⁻²³Эгер сиз төтәнликде ялңышып, Реббиң Муса айдан бу буйрукларыны – Реббиң Муса аркалы сизе буйран эхли табшырыкларыны Реббиң буйран гүнүндөн башлап, тә соңкы несиллериңизе ченли бержай этмесеңиз ²⁴ве бу сәвлиги халк төтәнликде гойберен болса, онда бүтин халк бир өкүзчәни Реббе якымлы ыслы якма гурбанлыгы хөкмүндө хөдүр этсин. Онуң яны билен дүзгүне гөрә галла ве ичги садакасыны берсинлер хем-де бир текәни гүнә гурбанлыгы хөкмүндө хөдүр этсинлер. ²⁵Руханы бүтин ысрайыл халкыны гүнәсинден сапласын, шонда оларың гүнәси гечилер. Чүнки халк төтәнликден гүнә этди ве олар өз садакаларыны Реббе от үсти билен берилйән садака хөкмүндө хөдүр

^а 15:4 *Бир күйзе* – еврейче *хиниң дөртден бири*. Бу такм. 1 литре дендир.

^б 15:6 *Бир ярым күйзе* – еврейче *хиниң үчден бири*. Бу такм. 1,5 литре дендир.

^с 15:9 *Ики күйзе* – еврейче *бир хиниң ярысы*. Бу такм. 2 литре дендир.

этдилер. Өз ялңышлыклары үчин Реббе гүнә гурбанлыгыны бердилер. ²⁶Бүтин ысрайыл халкының хем, оларың арасындакы гелмишеклериң хем гүнәси гечилер, чүнки халк төтәнликден гүнә газанды.

²⁷Эгер бир киши төтәнликден гүнә этсе, гой, ол гүнә гурбанлыгы үчин биряшар уркачы чебши хөдүр этсин. ²⁸Руханы Реббиң хузурында ялңышып гүнә эдени гүнәсинден сапласын, онуң гүнәси гечилер. ²⁹Төтәнликде гүнә эдип, араңызда яшаян аслы ысрайыл болан үчин хем, гелмишек үчин хем бир канун болсун. ³⁰Эмма аслы ысрайыл болан бири я-да гелмишеклерден бири текепбирлик билен гүнә иш эдип, Реббе дил етирсе, халкың арасындан ковлуп чыкарылсын. ³¹Реббиң сөзүни эсгермән, Онуң табшырыгыны бозандыгы үчин, бейле адам бүтинлей ковлуп чыкарылсын, өз жезасыны чексин».

Сабат гүни ишлән адам өлдүрилйәр

³²⁻³³Ысрайыллар чөлдекәлер, Сабат гүни олар одун йгыгып йөрөн адамы гөрдүлер ве олар оны тутуп, Муса билен Харуның ве бүтин жемагатың хузурына гетирдилер. ³⁴Оңа нәме эдилмелидиги энтек белли болмансоң, олар оны туссаг астына алдылар. ³⁵Онсоң Реб Муса: «Ол адам өлүме хөкүм эдилсин. Оны Ысрайыл дүшелгесиниң дашына чыкарып, бүтин жемагат дашлап өлдүрсин» дийди. ³⁶Дүшелгәниң дашына чыкарып, эдил Реббиң Муса буйрушы ялы, бүтин халк оны дашлап өлдүрди.

Гейимлердәки готазлар

³⁷Реб Муса шейле дийди: ³⁸«Ысрайыллара айт, олар несилден-несле

гейимлериңиң этегиниң хер бурчуна готазжык тиксинлер ве хер бир готазжыга гөк йүплүк гошсунлар. ³⁹Хер гезек готазжыклара гөзүңиз дүшенде, сиз Реббиң әхли табшырыкларыны яда саларсыңыз ве олары бержай эдерсиңиз, йүрегиниңиз ве гөзлериңизниң ислегине ковалашмарсыңыз. ⁴⁰Шейдип, Мениң әхли табшырыкларымы ятда саклап, олары бержай эдерсиңиз ве өз Реббиңиз үчин мукаддес боларсыңыз. ⁴¹Худайыңыз Реб Мендирин, Мен сизи Мүсүрден сизиң Худайыңыз болмак үчин алып чыкдым. Худайыңыз Реб Мендирин!»

16-нжы бап

Кораның, Датаның ве Абырамың гозгалаңы

¹Ине, леви тиресиниң кохат уругындан болан Йисхарың оглы Кора, рубен тиресинден Элиябың огуллары Датан билен Абырам ве Пелетиң оглы Он дагы ²Муса гаршы баш гөтердилер. Олар жемагатдан сайланып, халк баштутанлары болан атлы-абрайлы ысрайылларың ики йүз әллисини янларына алдылар. ³Олар Муса билен Харуның гаршысына йыгнанып: «Сиз жуда өте гечдиңиз! Бүтин халк, хер бир киши мукаддесдир, Реб хем оларың арасындадыр. Шонда-да сиз өзүңизи нәме үчин Реббиң жемагатындан ёкары тутярсыңыз?» дийдилер. ⁴Муса муны эшидип, йүзин йыкылды. ⁵Соңра ол Кора ве онуң топарына шейле жогап берди: «Өзүниң кимдигини, кимиң мукаддесдигини ве Реббиң янына киме голайлашмага ругсат эдилендигини Ол сәхер билен аян эдер. Реб Өз сайланына янына

голай бармага ругсат эдер. ⁶Эй, Кора хем-де онуң ёлдашлары, түтетги гапларыңызы алың. ⁷Эртир оларың ичине от салып, Реббиң хузурында якымлы ыслы түтетги якын. Онсоң Реб кими сайласа, шол хем мукаддес болар. Сиз – левилер, жуда өте гечдиниз!» ⁸Соңра Муса Кора йүзленип, шейле дийди: «Эй, левилер, маңа гулак салың!» ⁹Ысрайыл Худайы сизи ысрайыл халкының арасындан сайлап алды. Сиз Реббиң мукаддес чадырының хызматыны эдериңиз ялы ве халкың өңүнде дуруп олар хызмат эдериңиз ялы, Ол сизе Өзүне якынлашмага мүмкинчилик берди. Сизе инди шу-да азмы? ¹⁰Ол сизе ве сизиң бүтин леви доганларыңыза Өзүне голай бармага ругсат берен болса-да, сиз мунуң үстесине руханылык везипесини хем талап эдйэрмисиңиз?! ¹¹Сен эхли ёлдашларың билен биле Харуна гаршы болдун, хакыкатда болса бу сизиң Реббе гаршы болдугыңыздыр».

¹²Муса Элиябың огуллары Датан билен Абырамы чагырмага адам угратды. Йөне олар шейле жогап бердилер: «Биз баржак дёл!» ¹³Бизи чөлде өлдүрмек үчин, сүйт ве бал акян Мүсүр топрагындан чыкарып, шу ере гетирениңи аз гөрийрмиң? Ене-де үстүмизден хөкүм хем сүржек болярмың? ¹⁴Бизи сүйт ве бал акян юрда гетирмедигиң-э белли, я болмаса бизе мейданлары, үзүмчиликлери мүлк эдип бермедигиң. Бу адамларың нәме гөзүни чыкаржакмы? Биз баржак дёл».

¹⁵Мусаның муңа гаты гахары гелип, Реббе: «Оларың садакаларыны кабул этме, мен оларың хич бириниң гөвнүне дегмәндим, хатда олардан

екеже эшек-де алмандым» дийди. ¹⁶Муса Кора йүзленип шейле дийди: «Эхли ёлдашларың эртир Реббиң хузурына гелсин, Харун икиңизем шол ере гелиң. ¹⁷Хер бириңиз өз түтетги гапларыңыза якымлы ыслы түтетги салың, ики йүз элли кишиниң хер бири өз түтетги габыны гөтерип, Реббиң хузурына гелсин. Харун икиңизем түтетги гапларыңызы гетириң». ¹⁸Шейдип, хер ким өз түтетги габында от якып, үстүнде якымлы ыслы түтетги гоюп, Муса ве Харун билен биле Реббе йүз тутуляң чадырың гирелгесинде дурдулар. ¹⁹Соңра Кора Муса билен Харуның гаршысына чыкмак үчин, бүтин жемагаты Реббе йүз тутуляң чадырың гирелгесине йыгнады, шонда бүтин жемагата Реббиң шөхраты гөрүнди.

²⁰Реб Муса билен Харуна шейле дийди: ²¹«Сиз бу жемагатдан бир гыра чекилиң, Мен булары бир демде ёк эдейин!» ²²Эмма Муса билен Харун йүзин йыкылып: «Эй, Худай, эхли адамзадың гөзбашы болан Худай, бир адам гүнә этди дийип, бүтин жемагата газапланярмың?» дийдилер.

²³Реб Муса: ²⁴«Жемагата етир, гой, Кораның, Датаның ве Абырамың чадырларындан дашрак чекилсинлер» дийди. ²⁵Муса еринден туруп, Датаның ве Абырамың янына гитди, Ысрайыл яшулулары-да онуң ызына дүшдүлер. ²⁶Онсоң Муса халка йүзленип: «Ол азгынларың чадырларының голайына бармаң ве оларың хич бир задыны-да эллемәң, ёгсам оларың гүнәлери зерарлы сизем ёк боларсыңыз» дийди. ²⁷Жемагат Кораның, Датаның ве Абырамың чадырларындан узага чекилди. Датан билен Абырам болса даш чыкып,

аяллары, чагалары билен өз чадырларының гирелгесиниң өңүндө дурдулар. ²⁸Муса шейле дийди: «Бу ишлериң эхлисини этмегим үчин мени Реббич иберенини, мениң өз-башдак херекет этмейэндигими сиз шу затлардан билерсиңиз. ²⁹Эгер бу адамлар хем бейлекилер ялы өз ажалына өлселер, онда мени Реббич ибермедигидир. ³⁰Эмма Реб энтек гөрлүп-эшидилмедик бир зат эдэйсе, ягны ер дарка жарылып, бу адамлары ве олара дегишли затларың хеммесини ювутса, олар хем дирилигине өлүлөр дүйәсине дүшселер, шонда бу адамларың Реббич эсгермезлик эдендиклерине гөз етирерсиңиз».

³¹Муса бу затлары айдып гутаран бадына, оларың астындакы ер дарка жарылды. ³²Ер агзыны ачып, олары ве машгалаларыны – Кора дегишли болан адамларың ве эмләгич барыны ювутды. ³³Шейдип, олар эхли гошголамлары билен биле дирилигине өлүлөр дүйәсине дүшдүлөр. Оларың ызындан ер япылды ве олар жемагатың арасындан гайып болдулар. ³⁴Оларың төверегинде дуран эхли ысрайыллар болса, оларың дадыперядыны эшиденлеринде: «Ер бизиде ювудар!» дийшип гачдылар. ³⁵Онсоң Ребден бир от чыкып, якымлы ыслы түтетги хөдүр эден ики йүз элли кишини якып ёк этди.

³⁶Реб Муса шейле дийди: ³⁷«Руханы Харуның оглы Элгазара айт, маңчалларың мукаддесдиги үчин олары одун ичинден чыкарсын ве оларың ичиндәки көзлери четде гиң эдип пытрадып ташласын. ³⁸Жана каст эдип, гүнә эден бу адамларың маңчалларындан болса юкажык гапаклар ясаң. Маңчаллар Реббич хузурна элтиленсон,

мукаддес болдулар. Гой, олар ысрайыллар үчин нышан болсунлар». ³⁹Онсоң руханы Элгазар яндырылан адамлар тарапындан Реббич хузурна элтилен бүрүнч маңчаллары алып, олардан гурбанлык сыпасыны япар ялы гапаклар ясатды. ⁴⁰Бу ысрайыллара Харуның неслинден болмадык кишиниң Реббич хузурнда якымлы ыслы түтетгини хөдүр этмели дәлдигини, ёгсам Кораның ве онуң ёлдашларының гүнүне дүшжекдигини ятладып дурмак үчинди. Элгазар буларың барыны эдил Реббич Муса аркалы өзүне айдышы ялы этди.

⁴¹Йөне эртеси гүн Ысрайыл огулларының бүтин жемагаты Муса билен Харуна гаршы чыкып: «Реббич халкыны сиз өлдүрдиңиз» дийдилер. ⁴²Жемагат олара гаршы топлананда, Муса билен Харун Реббе йүз тутуляң чадыра тарап өврүлдилер. Ине, гөрселер, оны булут бүрәп, Реббич шөхрагы гөрүнди. ⁴³Онсоң Муса билен Харун Реббе йүз тутуляң чадырың өңүне гелдилер. ⁴⁴Реб Муса шейле дийди: ⁴⁵«Бу жемагатың арасындан гыра чыкың, Мен булары бир демде ёк эдейин». Олар йүзин йыкылдылар. ⁴⁶Муса Харуна шейле дийди: «Өз түтетги якыляң габыңы ал, оңа гурбанлык сыпасындан көз алып сал, онуң үстүне-де якымлы ыслы түтетгини гоюп, халкы гүнәлеринден сапламак үчин, чаллык билен оларың арасына бар. Чүнки Реббич гахар-газабы туташды, гыргынчылык башланды». ⁴⁷Харун Мусаның буйрушы ялы, түтетги габыны алып, жемагатың арасына ылгап барды. Ол гыргынчылыгың башланыны гөрөнде, көзлериң үстүне

якымлы ыслы түтетгини гоюп, халкы гүнәсинден саплады. ⁴⁸Харун өлүлөр билен дирилериң арасында дурансоң, гыргынчылык тогтады. ⁴⁹Кораның гозгалаңында өленлерден башга, гыргынчылыктан өленлериң саны он дөрт мүң еди йүз адам болды. ⁵⁰Гыргынчылык тогтадылансоң, Харун Мусаның янына, Реббе йүз тутулян чадырың гирелгесине гайдып гелди.

17-нжи бап

Харуның хасасы

¹Реб Муса шейле дийди: ²«Ысрайыллара өз тире баштутанларының хеммесинден, ягны хер тиреден бир хаса – жеми он ики хаса йыгнап, олары саңа гетирип бермеклерини табшыр. Оларың херсиниң атларыны өз хасаларына язып гой. ³Харуның адыны левилериң хасасына яз. Чүнки хер тире баштутаны үчин бир хаса болмалыдыр. ⁴Хасалары гетирип, сизиң билен душусян ерим болан Маңа йүз тутулян чадырдакы Эхт сандыгының өңүнде гой. ⁵Мениң сайлан адамымың хасасы гөгерер, шейдип, Мен ысрайылларың сизден нэразылыкларының соңуна чыкарын». ⁶Муса Реббиң сөзлерини ысрайыллара етирди. Оларың тире баштутанларының хеммеси хасаларыны, хер тире үчин бир хасаны – жеми он ики хасаны Муса бердилер. Харуның хасасы-да шоларың арасындады. ⁷Онсоң Муса хасаны гетирип, Реббиң хузурында эхт чадырында гойды.

⁸Эртеси гүн Муса эхт чадырына гирди, гөрсе, ине, леви тиресиниң берен, Харуның ады язылан хасасы, хақыкатданам, гөгерен экен. Онда пынтыклар, гүллер ве етишен

бадамлар барды. ⁹Онсоң Муса хасалары Реббиң хузурындан алып, эхли ысрайылларың өңүне чыкарды. Олар бу ахвалата сын этдилер ве хер ким өз хасасыны алды. ¹⁰Реб Муса шейле дийди: «Харуның хасасыны ызына гетирип, Эхт сандыгының өңүнде гой. Ол питнечилер үчин дуйдурыш аламаты хөкмүнде сакланар. Шейдип, сен оларың Менден нэразы болмакларының соңуна чыкарың, ёгсам олар өлерлер». ¹¹Муса хемме зады эдил Реббиң буйрушы ялы этди.

¹²Ысрайыллар Муса: «Онда бизиң ишимиз гайдыпдыр! Бизиң барымыз хелөк боларыс! ¹³Ким Реббиң мукадес чадырына голайлашса, ол өлер. Шейдип, инди бизиң хеммемиз гырлаймалымы?» дийдилер.

18-нжи бап

Руханылар билен левилериң борчлары

¹Реб Харуна шейле дийди: «Сен, сениң огулларың ве уругыңыз билен билеликте мукадес затлар билен багланышыклы эдилен хата ишлере жогапкэр боларсыңыз. Руханычылыга дегишли болан ишлерде хата гойберилсе, оңа диңе сен өз огулларың билен биле жогапкэр боларсың. ²Огулларың билен эхт чадырының өңүнде хызмат эдйэркөң, атаңыз Левиниң тиресинден болан эхли доган-гарындашларыңыз сизе гошулып, сизе хызмат эдерлери ялы, олары-да яныңа гетир. ³Гой, олар туш өйи горап, сениң үчин горамак ишини ерине етирсинлер. Йөне олар мукадес өйүң энжамларына я-да гурбанлык сыпасына асла голайлашмасынлар, ёгсам оларам, сизем

хеләк боларсыңыз. ⁴Йүз тутулян чадырың ишини ерине етирмәге онуң әхли хызматыны этмәге сен жогапкәр боларсың. Башга бир кесеки сизе якынлашмасын. ⁵Мундан бейләк ысрайылларың депесинден газабым инмез ялы, мукаддес ериң ве гурбанлык сыпасының ишлерини сизиң өзүңиз эдиң. ⁶Сизе пешгеш хөкмүнде, ысрайылларың арасындан леви доганларыңызы Мениң Өзүм сайлап алдым. Йүз тутулян чадырың хызматыны эдерлери ялы, олар Маңа багыш эдилендир. ⁷Эмма сен огулларың билен гурбанлык сыпасына, иң мукаддес отага дегишли ишлериң әхлисини ыхлас билен бержай этмелисиң. Руханылыгы сизе Мен пешгеш бердим. Сизден башга оңа ким голайлашса, онуң жезасы өлүмдир».

Руханыларың пайы

⁸Реб Харуна шейле дийди: «Маңа берлен садакалара гөз-гулак болмагы сана табшырдым. Ысрайылларың әхли мукаддес совгатларыны руханычылык пайыңыз хөкмүнде сана ве сениң огулларына эбедилик бердим. ⁹Иң мукаддес садака хөкмүнде отда якылмаян затлардан шулар сизиңки болар: оларың иң мукаддес зат хөкмүнде Маңа хөдүр эдйән хер бир садакасы, галла садакасымы, гүнә гурбанлыгымы я язык гурбанлыгымы, пархы ёк, булар сана ве сениң огулларына дегишлидир. ¹⁰Олары сиз иң мукаддес зат хөкмүнде иймелисиңиз, хемме эркеклер олардан ийип билерлер. Булар сизиң үчин мукаддесдир. ¹¹Ине, булар хем сизиңкидир: хөдүр эдилен совгатлары ве ысрайылларың гөтерме садакасы

хөкмүнде берлен садакалары Мен сана ве сениң огул-гызларыңа эбедилик пай эдип бердим. Сениң машгалаңдакы хер бир тәмиз адам олардан ийип билер. ¹²Оларың Реббе хөдүр эдйән иң оңат зейтун ягыны, иң оңат шерабыны ве бугдайыны, иң оңат өнүмлерини сизе бердим. ¹³Оларың топрагындан өнен илкинжи хасылындан Реббе гетириленлериниң хеммеси сизиңки болар. Сениң машгалаңдакы хер бир тәмиз адам ондан ийип билер. ¹⁴Ысрайылда Реббе айры гойлан хемме зат сениңки болар. ¹⁵Ынсан болсун, хайван болсун, пархы ёк, Реббе хөдүр эдилйән хер жандарың илкинжи эркек доглан чагасы сениңки болар. Эмма ынсаның ве харам малларың илкинжи эркек доглан чагасыны ызына сатын алмалысың. ¹⁶Чагалар бир айлык боланда, ызына сатын алмак бахасы мукаддес өйүң ресми өлчеги боюнча бәш шекел күмүш болсун. Бир шекел ики мысгала^a дендир. ¹⁷Йөне сыгрың, гойнуң, гечиниң илки гузланлары үчин төлег алма, олар мукаддесдирлер. Оларың ганыны гурбанлык сыпасына тарап серпип, ягыны-да Реббе от үсти билен берилйән якымлы ыслы гурбанлык хөкмүнде отда як. ¹⁸Гөтерме садакасының дөши ве саг буды ялы, сыгрың, гойнуң, гечиниң илки гузланларының эти хем сениңкидир. ¹⁹Ысрайылларың Реббе хөдүр эдйән әхли мукаддес садакаларыны сана ве сениң огул-гызларыңа эбедилик пай хөкмүнде бердим. Бу сениң ве несиллериң билен Мениң эден мүдимилик әхтимдир». ²⁰Соңра Реб Харуна шейле дийди: «Оларың топрагында сениң мүлкүң болмаз, оларың арасындан сана пай берилмез.

^a 18:16 *Ики мысгал* – еврейче *йигрими гера*. Бу такм. 10 гр дендир.

Ысрайыллардың арасындағы сениң пайың ве мүлкүң Мендириң.

Левилериң пайы

²¹Левилере Реббе йүз тутуляң чадырда эдйән хызматларының өвезине пай хөкмүнде ысрайыллардың Маңа берйән хемме ондан бирини бердим. ²²Мундан бейләк ысрайыллар Реббе йүз тутуляң чадыра голайлашмасынлар, ёгсам олар гүнәлери үчин жеза чекип өлерлер. ²³Реббе йүз тутуляң чадырың хызматыны левилер этсинлер, олар өз хата ишлерине жогапкәр боларлар. Бу сизе несиллер бойы эбедилик парз болсун. Йөне ысрайыллардың арасында левилериң мүлки болмаз. ²⁴Себәби Мен левилере пай эдип, ысрайыллардың Маңа садака хөкмүнде берйән ондан бирини бердим». Шонуң үчин хем, Мен левилере ысрайыл халкының арасындан мирас бермерин дийдим. ²⁵Онсоң Реб Муса шейле дийди: ²⁶«Левилере айт, олар пай хөкмүнде берен ондан бирини ысрайыллардан кабул эдип аланларында-да, ондан Маңа садака эдип, ондан бирлериң ондан бирини берсинлер. ²⁷Бу олар үчин тәзе хармандан берлен галла я-да тәзе шерап садакасы билен дең хасап эдилер. ²⁸Шейдип, олар хем ысрайыллардан аляң ондан биринден Реббе садака берсинлер ве Реббиң садакасыны руханы Харуна берсинлер. ²⁹Левилере берилйән совгатлардан Реббиң садака пайыны берсинлер. Хеммесиниң иң говусыны Реббиң мукаддес пайы хөкмүнде берсинлер. ³⁰Левилере ене шуны айт: дайханың садака берениннен соң галаныны өзүне алшы ялы, левилер хем садаканың иң говусыны хөдүр эденлеринден соң

галаныны өзлерине алсынлар. ³¹Олар ве оларың машгалалары оны ислендик ерде ийип билерлер. Чүнки ол Реббе йүз тутуляң чадырда левилериң эдйән хызматының хақыдыр. ³²Онуң иң говусыны садака берениннен соң, ондан ийсеңиз, языклы болмарсыңыз. Эмма ысрайыллардың берйән мукаддес совгатларының иң говы бөлеги садака берилмәнкә ийип, харама чыкармаң, ёгсам өлерсиңиз».

19-нжы бап

Тәмизлейиш сувы

¹Реб Муса билен Харуна шейле дийди: ²«Реббиң буйран канунындакы парз шудур: ысрайыллар сизе гурат, шикессиз, бойнуна боюнтырык салынмадык бир гызыл сыгыр гетирсинлер. ³Оны сиз руханы Элгазара берерсиңиз. Сыгры Ысрайыл дүшелгесиниң дашына алып чыкып, Элгазарың өңүнде сойсунлар. ⁴Руханы Элгазар онуң ганына бармагыны батырып, Реббе йүз тутуляң чадырың өңүне тарап еди гезек сепелесин. ⁵Соңра сыгыр дериси, эти, ганы ве ичгошы билен билеликте Элгазарың гөзүниң алнында якылсын. ⁶Руханы бир бөлек кедр агажыны, кәкилик отуны, гызыл реңкли сапак алсын-да, олары сыгры якып дуран ода атсын. ⁷Онсоң руханы гейимлерини ювсун ве сува дүшсүн, шондан соң ол Ысрайыл дүшелгесине гирип билер. Эмма ол агшама ченли харамдыр. ⁸Сыгры ода якан адам хем гейимлерини ювсун ве сува дүшсүн. Ол хем агшама ченли харамдыр. ⁹Онсоң сыгрың күлүни тәмиз адамларың бири йыгнап алып, дүшелгәниң дашында халал ерде гойсун. Бу күл ысрайыл

халкы үчиндир, ол тәмизлик сувы үчин саклансын. Бу гүнә гурбанлыгының бир гөрнүшидир. ¹⁰Сыгрың күлүни йыгнан адам гейимлерини ювсун, ол агшама ченли харамдыр. Бу ысрайыллар үчин ве оларың арасында яшаян гелмишеклер үчин эбедилик дүзгүндир.

¹¹Жесесе деген киши еди гүнләп харамдыр. ¹²Үчүнжи ве единжи гүнлерде ол өзүни тәмизлик сувы билен тәмизлесин, шонда ол тәмизленер. Эмма ол өзүни үчүнжи ве единжи гүнлерде тәмизлемесе, тәмиз болмаз. ¹³Жесесе галташандан соң, өзүни тәмизлемедик адам Реббич мукаддес чадырыны харам эдер. Бейле адам Ысрайылдан ков-луп чыкарылсын. Онун үстүне тәмизлик сувы сепилмәндир, шонуң үчин ол харамлыгына галыпдыр, онун харамлыгы энтегем онун бойнундадыр.

¹⁴Эгер чадырда бири өлсе, шу ка-да уланылсын: чадырың ичиндәки ве шол вагт чадыра гирен хер бир адам еди гүн харам хасаплансын. ¹⁵Чадырың ичиндәки агзы ачык болан хемме гаплары харам болар. ¹⁶Эгер кимде-ким мейданда гылычдан өлен я өз ажалына өлен адамың жеседине, я-да адам сүңкүне я мазарына галташса, ол еди гүн харам сайылар. ¹⁷Харам сайылан адам үчин якылан гүнә гурбанлыгының күлүнден бир габа салып, онун үстүне чешме сувуны гуюн. ¹⁸Онсоң тәмиз адамлардан бири кәкилик отуны сува батырып, чадырың, онун ичиндәки эсбапларың үстүне сепелесин. Шейле-де ол ердәки адам-ларың ве мейданда гылычдан өлен я өз ажалына өлен адамың жеседине, я-да адам сүңкүне я мазарына галташан кишиниң үстүне сепелесин. ¹⁹Тәмиз

адам харам кишилериң үстүне сувы үчүнжи ве единжи гүнлер сепелесин. Единжи гүн олар тәмизленерлер. Соңра олар гейимлерини ювсунлар ве сува дүшсүнлер, агшама ченли олар тәмизленерлер. ²⁰Эмма харам болубам өзүни тәмизлемейәнлер жемагатың арасындан ковлуп чыкарылсын. Чүн-ки олар Реббич мукаддес өйүни харам эдендирлер. Оларың үстүне тәмизлик сувуның сепилмәндиги үчин, олар харамдырлар. ²¹Бу олар үчин эбедилик дүзгүн болсун. Тәмизлик сувуны сепийән адам гейимлерини ювсун. Тәмизлик сувуны эллән адам агшама ченли харамдыр. ²²Харам адамың хер бир эллән зады-да харам болар. Харам адамы эллән киши-де агшама ченли харамдыр».

20-нжи бап

Гаядан чыкан сув

¹Бүтин ысрайыл жемагаты биринжи айда Син чөлүне гелди. Халк Кадешде дүшледи. Ол ерде Меръем арадан чыкды ве жайланды. ²Оларың дүшлән еринде сув ёкды, онсоң жемагат Муса билен Харуның гаршысына топ-ланды. ³Олар Муса билен давалашып, шейле дийдилер: «Реббич хузурын-да доган-гарындашларымыз өленде, биз хем гырлан болсак говы боларды! ⁴Нәме үчин сиз Реббич халкыны бу чөл-беевана алып гелдиңиз? Би-зи ве мал-гараларымызы бу ере гыр-мак үчин гетирдиңизми? ⁵Нәме үчин сиз бизи бу ёвуз ере Мүсүрдән алып гайтдыңыз? Бу ерде не экин, не ин-жир, не үзүм, не-де нар битер, мун-да хатда ичмәге сувам ёк ахырын!» ⁶Онсоң Муса билен Харун жемага-тың өңүнден гитдилер ве Реббе йүз

тутулян чадырың гирелгесине барып, ере йүзин йыкылдылар. Реббин шөхраты булара гөрүнди. ⁷Реб Муса шейле дийди: ⁸«Хасаны ал ве доганың Харун билен халкы йыгна. Онсоң оларың гөзүниң алнында гая: „Сув бер!“ дийип буйрук бер. Шейдип, халка гаядан сув чыкарып берерсиң ве оларың малларыны сува якарсың». ⁹Муса Реббин буйрушы ялы барып, хасаны алды. ¹⁰Онсоң Муса Харун билен биле халкы гаяның өңүне йыгнап, олар: «Гулак гоюн, эй, питнечилер! Биз инди сизиң үчин шу гаядан сув чыкармалымы?» дийди. ¹¹Соңра Муса элини ёкары галдырып, хасасы билен гаяны ики гезек урды велин, гаядан шаглап, сув акып башлады. Бүтин халк ве оларың маллары сувдан гандылар. ¹²Эмма Реб Муса билен Харуна: «Маңа долы ынанман, ысрайылларың гөзүниң алнында Мениң мукаддеслигими ыкпар этмәндиңиз үчин, сиз бу жемагаты олар берен юрдума гетирип билмерсиңиз» дийди. ¹³Ысрайыл халкы бу ерде Реб билен дава эдени үчин, бу сувун чыкан ерине Мериба^а дийип ат берилди. Ол ерде Реб Өз мукаддеслигини гөркезди.

Эдомдан гечмәге ругсат берилмейәр

¹⁴Муса Кадешден Эдомың патышасына шу хабар билен илчилер ёллады: «Доганларыңыз ысрайыл халкы шейле диййәр: „Бизиң башымыздан инен әхли кынчылыклардан хабарыңыз бардыр. ¹⁵Аталарымыз Мүсүре гитдилер ве ол ерде узак вагтлап яшадылар. Мүсүрлилер бизи ве аталарымызы

эздилер. ¹⁶Биз Реббе дады-перят этдик. Ол бизиң сесимизи эшитди ве Өз перишдесини иберип, бизи Мүсүрден чыкарды. Ине, инди биз Кадешде – сизиң серхединизе голай шөхерчеде дурус. ¹⁷Бизе юрдуңызың ичинден гечип гитмәге ругсат бер. Биз экинлериң я үзүмчиликлериң ичинден йөремерис я-да гуюларыңыздан сув ичмерис. Тә сизиң юрдуңыздан чыкянчак, сага-сола совулман, дине шаёлдан йөрәрис“». ¹⁸Эмма эдомлылар шейле жогап бердилер: «Юрдумызың ичинден гечмерсиңиз, эгер гечжек болуп сынанышайсаңыз гылыч алып, гаршыңызга чыкарыс». ¹⁹Ысрайыллар: «Биз шаёлдан чыкман йөрәрис, эгер биз ве бизиң малларымыз сизиң сувуңыздан ичәйсек, биз онуң үчин төлег төләрис. Бизе дине пыяда гечип гитмәге ругсат берсеңиз боляр» дийдилер. ²⁰Йөне олар: «Ёк, гечмерсиңиз!» дийип жогап бердилер. Онсоң эдомлылар агыр ярагланан улы гошун билен оларың гаршысына чыкдылар. ²¹Эдомлылар гечмәге ёл бермәнсоңлар, ысрайыллар ол ерден совлуп гечдилер.

Харуның өлүми

²²Бүтин ысрайыл халкы Кадешден гөчүп, Хор дагына гелип дүшди. ²³Онсоң Реб Муса билен Харуна Хор дагында, Эдом топрагының серхединде шейле дийди: ²⁴«Харуның өлүп, өз ата-бабаларына говушмалы вагты етди. Ол ысрайылларга вада берен юрдума гирмез, себәби сиз Мериба чешмесиниң янында Мениң буйругыма боюн эгмәндиңиз. ²⁵Харуны ве онуң оглы Элгазары яныңа ал-да, олары Хор дагына чыкар. ²⁶Харуның

^а **20:13 Мериба** – бу сөз *дава* диймеги аңладяр.

эгнинден руханылык лыбасларыны чыкарып, олары оглы Элгазара гейдир. Харун болса шол ерде өлүп, өз ата-бабаларына говшар». ²⁷Муса Реббин буйрушы ялы этди. Эхли халкың гөзүниң алнында олар Хор дагына чыкдылар. ²⁸Муса Харуның эгнинден руханылык лыбасларыны чыкарып, онуң оглы Элгазара гейдирди. Харун болса шол ерде, дагың депесинде жан берди. Муса билен Элгазар дагдан дүшдүлөр. ²⁹Харуның өлендигини гөрөн бүтин ысрайыл халкы отуз гүнлөп онуң үчин яс тутды.

21-нжи бап

Ысрайыллар аратлылары ёк эдйэр

¹Негеп чөлүндөки Арат галасынын кенган ханы ысрайылларың Атарым ёлундан гелйэндигини эшиденде, ол ысрайыллар билен уршуп, оларың бирнөчесини есир алды. ²Шонда ысрайыллар Реббе вада берип: «Эгер хакыкатдан хем бу халкы бизиң элимизе берсең, оларың галаларыны Саңа айры гойландыгы үчин бүтинлей ёк эдерис» дийдилер. ³Реб ысрайыл халкының сесини эшитди ве кенганлары оларың элине берди. Ысрайыллар олары гырып, оларың галаларыны-да бүтинлей ёк этдилер. Шондан соң ол ере Хорма^а диен ат галды.

Бүрүнч йылан

⁴Онсоң ысрайыллар Хор дагындан гөчүп, Эдом юрдуның дашындан айланып өтмек үчин, Гызыл деңзиң ёлы билен гитдилер. Эмма ёлда халк сабырсызлык этди. ⁵Олар Худайың ве Мусаның гаршысына:

«Бизи Мүсүрден чөлде гырылмагымыз үчин алып гайтдыңызмы? Бу ерде не чөрек, не-де сув бар. Бу тагамсыз иймитден-де халыс ирдик» дийдилер. ⁶Реб муңа жогап эдип, халкың арасына зөхерли йыланлар иберди. Оларың зөхеринден ысрайыллардан көп адам өлди. ⁷Халк Мусаның янына гелип: «Реббе ве саңа дил етирип, биз гүнө иш этдик. Йыланлары арамыздан айрар ялы, Ребден дилег эт» дийдилер. Муса халк үчин дилег этди. ⁸Реб Муса: «Бир зөхерли йыланың шекилини яса ве оны узын сырыгың ужуна беркит. Йылан чакан адам она середен бадына сагалар» дийди. ⁹Онсоң Муса сап бүрүнчден йылан ясап, оны сырыгың ужуна беркитди. Хер бир йылан чакан адам она середен бадына сагалып, дири галарды.

Моваба тарап йөриш

¹⁰Ысрайыллар гөчдүлөр ве гелип, Оботда дүшледилер. ¹¹Соңра Оботдан гөчүп, Мовабың гүндогарындакы чөллүкде, Ией Абарымда дүшледилер. ¹²Ол ерден хем Зерет дересине гөчүп бардылар. ¹³Ол ерден хем гөчүп, Арнон жүлгесиниң аңырсында, аморларың серхединден бэри ййылып ятан чөллүкде дүшледилер. Арнон жүлгеси Мовап билен Аморың арасындан гечйән Мовабың серхеде болуп хызмат эдйәрди. ¹⁴⁻¹⁵Шейдип, «Реббин сөвешлери китабында» Супа үлкесиндөки Вахеп галасы хакында, Арнон дерелериниң япгытлары хакында, Мовабың серхединиң бойы билен Ар галасына ченли ййылян бу дерелериң япгытлары хакында хем ятланылар.

^а 21:3 Еврейче *Хорма* ве *бүтинлей ёк этдилер* диен сөзлериң айдылышы меңешидир.

¹⁶Ысрайыллар ол ерден Беере ^a, Реббин Муса: «Халкы бир ере йыгна, олара сув бержек» диен гуюсына тарап ёла дүшдүлөр. ¹⁷Шонда олар шу айдымы айтдылар:

«Сувларың жошсун, эй, гуйы!
Мунуң шанына айдым
айдалың!

¹⁸Патышалык хасасы билен,
солтанлык найзасы билен,
баштуанларың ачды бу
гуйыны,
халк шазадалары газды бу
гуйыны».

Олар чөллүкден Матана ченли,
¹⁹Матанадан Нахалыеле ченли,
Нахалыелден Бамота, ²⁰Бамотдан
болса чөлүң үстүне абанып дуран
Писга дагының депеси билен Мовап
топрагында ерлешйөн жүлгэ ченли
гитдилер.

Ысрайыллар Сихон ханының ерлерини эелейэрлер

(Канун таглыматы 2:26 – 3:11)

²¹Соңра ысрайыллар аморларың ханы Сихона илчилер ёллап, шейле дийдилер: ²²«Бизе юрдуңызың ичинден гечип гитмэге ругсат бер. Биз экинлериң я үзүмчиликлериң ичине совулмарыс я-да гуюларыңыздан сув ичмерис. Биз тэ сизиң юрдуңыздан чыкянчак, диңе шаёлдан йөрэрис». ²³Эмма Сихон өз юрдуңың ичинден гечип гитмэге ысрайыллара ругсат бермеди. Ол бүтин гошунуны йыгнап, ысрайылларың гаршысына чөле чыкды ве Яхаса гелип, олар билен совеше гирди. ²⁴Ысрайыллар Сихоны гылычдан гечирип, онуң Арнондан

Ябога ченли, тэ Аммоның серхедине ченли болан ерлериниң барыны эеледилер. Аммоның серхеде болса гүйчли горалярды. ²⁵Ысрайыллар аморларың галаларының хеммесини басып алдылар. Олар аморларың эхли галаларында, хатда Хешбонда ве онуң эхли обаларында орнашдылар. ²⁶Хешбон галасы аморларың ханы Сихоның пайтагт галасыды. Сихон Мовабың өңки ханы билен уршуп, онуң Арнона ченли болан эхли ерлерини басып алыпды. ²⁷Бу хакда багшылар шейле диййэрлер:

«Хешбона гелиң, гой, ол
гурулсын,
гой, Сихон галасы дикелдилсин.

²⁸Чүнки Хешбондан от,
Сихоның галасындан ялын
чыкды.

Мовабың Ар галасыны ялын
гуршады,
Арнон депелерини-де,
ювутды ол.

²⁹Вай, саңа, эй, Мовап!
Сиз хелэк болдуңыз, эй,
Кемош ^b халкы!

Огулларыңыз босгунлара
өврүлди,
гызларыңыз амор ханы
Сихоның есири болдулар.

³⁰Шейдип, биз олары ер билен
егсан этдик.
Хешбондан Дибона барянчак
гырылдылар.
Мейдеба узялян Нопа ченли
олары ёк этдик».

³¹Шунлукда, ысрайыллар аморларың юрдунда орнашдылар. ³²Муса Язер галасыны гөзден гечирмек үчин,

^a **21:16 Беер** – бу сөз *гуйы* диймеги аңладяр.

^b **21:29 Кемош** – мовапларың худайы.

ичалылар угратды. Соңра ысрайыллар онуң төверегиндәки обалары басып алдылар ве ол ердәки аморлары ковуп чыкардылар.

Ысрайыллар Ог ханың юрдуны эелейәрлер

³³Соңра ысрайыллар Башан юрдуна тарап ёлуны довам этдирдилер. Башан ханы Ог ысрайыллар билен сөвешмек үчин, Эдрей галасында әхли уршужылары билен оларың гаршысына чыкды. ³⁴Реб Муса: «Мен Огы, онуң әхли халкыны ве юрдуны сениң элиңе бердим. Ондан горкма. Хешбонда ханлык сүрен амор ханы Сихоны ёк эдишиң ялы, Огы хем ёк эт» дийди. ³⁵Ысрайыллар Огы, онуң огулларыны ве бүтин гошуныны екеже адам гойман гырып, онуң юрдуны эеледилер.

22-нжи бап

Мовап патышасы Билгамы чагырдяр

¹Ысрайыллар ёла дүшүп, Иордан дерясының боюнда, Ерихоның гаршысында ерлешйән Мовап дүзлүгинде дүшледилер. ²Ысрайылларың аморларың башына салан әхли ишлеринден Сипор оглы Баллагың хабары барды. ³Моваплылар ысрайыл халкының көпдүгини гөрөнлеринде, жуда горкдулар. Шейдип, моваплылар ысрайыллар себәпли довла дүшдүлер. ⁴Онсоң моваплылар Мидян яшулуларына шейле хабар ёлладылар: «Өкүзиң мейдандакы отлары ялмап-ювудышы ялы, бу гелиён мәхелле хем төверек-дашымыздакы затларың хеммесини ялмап-ювудар».

Ол вагтлар Сипор оглы Баллак Мовабың патышасыды. ⁵Баллак Бегор оглы Билгамы чагырмак үчин чапарлар

ёллады. Билгам Евфрат дерясының боюнда, Петорда өз тохум-тижиниң арасында яшаярды. Баллак Билгама: «Мүсүрден бир халк чыкып гелип, бүтин ер йүзүне яйрады. Ине, инди олар мениң алкымыма дыкылып гелдилер. ⁶Шонуң үчинем гелип, олары мениң хайрыма нәлетле. Чүнки олар менден гүйчли, белки шондан соң мен олары еңип, юртдан ковуп чыкарып билерин. Чүнки сениң ялканыңың ялканяндыгыны, нәлетлениңиң болса нәлетленйәндигини мен билйәрин» дийип хабар иберди.

⁷Онсоң Мовабың ве Мидяның яшулулары эллерине нәлет үчин төлег хакыны алып, Билгамың янына гитдилер ве Баллагың хабарыны она етирдилер. ⁸Билгам олар: «Гижәни шу ерде гечириң, Реб маңа нәме дийсе, мен оны сизе етирерин» дийди. Шейдип, моваплы эмелдарлар Билгамың янында галдылар. ⁹Худай Билгама гөрнүп: «Сениң янындакы адамлар ким?» дийип сорады. ¹⁰Билгам Худая шейле жогап берди: «Мовап патышасы Сипор оглы Баллак маңа шейле хабар иберди: ¹¹„Мүсүрден бир халк чыкып, бүтин ер йүзүне яйрады. Сен гел-де, мениң хайрыма олары нәлетле, белки шондан соң мен оларың гаршысына сөвешип билерин ве ковуп чыкарамын“». ¹²Эмма Худай Билгама: «Сен булар билен гитме! Бу халкы нәлетлеме, чүнки ол халк ялканандыр!» дийди. ¹³Билгам эртеси туруп, Баллагың эмелдарларына: «Өз юрдуңыза доланың, себәби Реб маңа сизиң билен гитмәге ругсат бермедидийди. ¹⁴Онсоң моваплы эмелдарлар Баллагың янына доланып гелип, оңа: «Билгам бизиң билен гайтмага разы болмады» дийдилер.

¹⁵Баллак болса инди өңкүлөрдөн-де хас көп ве хас абрайлы эмелдарларыны иберди. ¹⁶Олар гелип, Билгама шейле дийдилер: «Сипор оглы Баллак шейле диййэр: „Хайыш эдйэрин, мениң яныма гелмекден йүз өвүрмесене. ¹⁷Чүнки мен сениң сылаг-серпайыңы етирип, гөвнүңиң ислэн задыны битирерин. Сен диңе гел-де, мениң үчин шол халкы нэлетле“». ¹⁸Билгам Баллагың адамларына шейле жогап берди: «Баллак хатда өз өйүндэки алтынкүмшүң барыны берсе-де, мен Худайым Реббиң эмрини бозуп, хич хили улы я-да кичи иш эдип билмерин. ¹⁹Говусы сиз хем бу гиже шу ерде галың. Мен Реббиң маңа ене нэме дийжегини билейин». ²⁰Шол гиже Худай Билгама гөрнүп, оңа: «Эгер бу адамлар сени чагырмак үчин гелен болсалар, сен олар билен гит, йөне диңе Мениң ай-данларымы эдерсиң» дийди. ²¹Онсоң Билгам эртеси ирден туруп, эшегини гаңналады-да, моваплы эмелдарлар билен ёла дүшди.

Билгам, онуң эшеги ве перишде

²²Билгам эмелдарлар билен гидендинде, Худайың гахары гелди. Онсоң Реббиң перишдеси Билгама пэсгел бермек үчин, онуң ёлунда дурды. Билгам эшегини мүнүп барялды ве онуң ики хызматкэри-де анындады. ²³Эшек эли сырылан гылычлы, ёлуң үстүндө дуран Реббиң перишдесини гөрөн бадына ёлдан совлуп, атызың ичине тутдурды. Билгам болса эшеги ёла чыкаржак болуп сайгыламага башлады. ²⁴Онсоң Реббиң перишдеси үзүмчилигиң ичинден гечйөн ики гапдалы дивар болан даражык ёданың угрунда пейда болды. ²⁵Эшек Реббиң перишдесини гөрүп, дивара тарап

гысылды. Билгамын аягы-да дивар билен аралыкда гысылып галды ве ол ене-де эшеги сайгылап башлады. ²⁶Реббиң перишдеси ене өңе гидип, инди ёданың не сага, не-де чепе өврүлип болян дар еринде пейда болды. ²⁷Эшек бу гезек Реббиң перишдесини гөрүп, Билгамың астында ашак чөкүп ятыберди. Муңа Билгамың гаты гахары гелип, хасасы билен ол жанавары урмага башлады. ²⁸Онсоң Реб эшеге дил битирди ве эшек Билгама: «Мени үч гезек бейле енжер ялы, мен сана нэме этдим?» дийди. ²⁹Билгам эшеге: «Себэби сен мени дәлиретдиң! Эгер элимде гылыч болсады, сени хэзириң өзүндө өлдүрердим!» дийип жогап берди. ³⁰Шонда эшек Билгама: «Мен сениң бүтин өмрүңе мүнүп йөрөн эшегиң дәлми нэме? Хей, мундан озал шейле гылык гөркезипмидим?» дийди. Билгам: «Ёк» дийип жогап берди.

³¹Мундан соң Реб Билгамың гөзүни ачды. Ол эли сырылан гылычлы Реббиң перишдесиниң ёлда дурандыгыны гөрди. Билгам тагзым эдип, өзүни йүзинлигине ере гойберди. ³²Реббиң перишдеси оңа шейле дийди: «Нэме үчин сен эшегиңи үч гезек урдуң? Мен душман хөкмүндө саңа пэсгел бермек үчин чыкдым, себэби сен Мениң назарымда габахат ёлдан барярсың. ³³Эшек Мени гөрди ве үч сапар Мениң өңүмден совулды. Эгер ол совулмадык болса, хақыкатдан хем Мен сени өлдүрердим, оны болса дири галдырардым». ³⁴Онсоң Билгам Реббиң перишдесине: «Мен гүнэ этдим, Сениң гаршымда ёлда дураныңы билмэндин. Инди Сен эгер мениң гитмеги ми оңламаян болсаң, мен өйүме гайдайын» дийди. ³⁵Реббиң перишдеси Билгама: «Бу адамлар билен гит, йөне диңе

Мениң айт диен затларымы айдарсың» дийди. Онсоң Билгам Баллагың эмелдарлары билен гитди.

³⁶Баллак Билгамың гелендигини эшиденде, оны гаршыламак үчин, Арнон жүлгесиниң голайында, серхедиңиң четки нокадында ерлешйән Мовабың Ар галасына гитди. ³⁷Баллак Билгама: «Сени чагыртмак үчин адам ибермедимми?! Нәме үчин сен мениң яныма гелмедиң? Мегерем, өзүңе мынасып хеззет-хормат эдип билмез өйденсиң?» дийди. ³⁸Билгам Баллага: «Ине, мен сениң яныңа гелдим! Менде нәме бир зат айтмага гүйч бармыдыр? Мен дине Худайың агзыма салан сөзлерини сөзләрин» дийди. ³⁹Онсоң Билгам Баллак билен ёла чыкып, Кирятхусота гелдилер. ⁴⁰Баллак өкүзлери ве гоюнлары гурбанлык берип, олары Билгама ве онуң янындакы эмелдарларына иберди.

⁴¹Эртеси гүн Баллак Билгамы алып, оны Бамотбагала гетирди. Ол ерден Билгам ысрайыл халкының бир бөлегини гөрүп билйәрди.

23-нжи бап

Билгама гелен илкинжәи аянлык

¹Онсоң Билгам Баллага: «Маңа шу ерде еди саны гурбанлык сыпасыны гур-да, еди өкүз билен еди саны гочы тайярлап гой» дийди. ²Баллак Билгамың айдышы ялы этди. Онсоң Баллак билен Билгам хер гурбанлык сыпасында бир өкүзи ве бир гочы гурбанлык бердилер. ³Соңра Билгам Баллага: «Сен бу ерде өз якма гурбанлыгыңың янында дур, мен гидейин. Әхтимал, Реб маңа гөрнер ве Ол маңа нәме дийсе, мен оны саңа етирерин» дийип, ол депә чыкды.

⁴Худай Билгам билен душшды ве Билгам Оңа: «Мен еди саны гурбанлык сыпасыны тайярладым ве оларың хер бириниң үстүнде бир өкүз билен бир гочы гурбанлык бердим» дийди. ⁵Реб Билгамың агзына айтмалы сөзлерини салып: «Баллагың янына бар ве оңа шулары айт» дийди. ⁶Билгам Баллагың янына гайтды. Баллак Мовабың әхли эмелдарлары билен өз якма гурбанлыкларының янында дурды. ⁷Онсоң Билгам Худайдан гелен аянлыгы хабар берип, шейле дийди:

«Мовап патышасы Баллак мени гүндогардакы даглардан, Сирия юрдундан гетирип, шейле дийди:

„Гел, мениң үчин Якубы нәлетле,

гел-де, Ысрайыла гарга!“

⁸Худайың нәлетлемедигини мен нәдип нәлетләйин?

Реббиң гаргамадыгына мен нәхили гаргайын?

⁹Гаяларың депесинден мен Ысрайылы гөрйәрин.

Байырлардан мен оңа бакып дурун.

Ине, айры яшаян бир халкдыр ол, миллетлер арасында айры хасапаян.

¹⁰Якубың несиллерини ким санап билер?

Ысрайылың дөртден бирини ким хасаплап билер?

Маңа-да догручыл адамларың өлүши дек өлмәге, өмрүмиң ысрайылыңкы дей гутармагына ругсат эт!»

¹¹Онсоң Баллак Билгама: «Сен мени нәдәйдиң? Душманларыма нәлет окасын дийип, сени йөрите шу ере гетиртдим. Сен болса олар хич зат

этмән, гайтам, олары яккаарсың!» дийди. ¹²Билгам оңа: «Мен диңе сересаплылык билен Реббиз агзы-ма салан сөзлерини айтмаярынмы нәме?» дийип жогап берди.

Билгама гелен икинҗи аялык

¹³Онсоң Баллак оңа: «Хайыш эд-йәрин, мениң ызыма дүш, баш-га ере гидели, сен ол ерден ола-рың хеммесини дәл, бир бөлегини гөрерсиң. Мениң үчин олары шол ерден нәлетле» дийди. ¹⁴Шейдип, Баллак Билгама Зопым яйласына, Пис-га дагының депесине алып барды. Ол ерде еди саны гурбанлык сыпасы-ны гуруп, оларың херсиниң үстүнде бир өкүз билен бир гочы гурбанлык берди. ¹⁵Билгам Баллага: «Мен ол ерде Реб билен душуняңчам, сен шу ерде өз якма гурбанлыкларың янында дур» дийди. ¹⁶Реб Билгама гөрүнди ве онун агзына сөз салып: «Баллагың янына барып, шу затлары айт» дий-ди. ¹⁷Билгам геленде, Баллак Мова-бың эмелдарлары билен өз якма гур-банлыкларының янында дурды. Бал-лак ондан: «Реб нәме дийди?» дийип сорады. ¹⁸Билгам инди болжак зат-лардан хабар берип, шейле дийди:

«Эй, Сипор оглы Баллак,
оян-да, маңа гулак гой.

¹⁹Худай ынсан дәл ахырын,
ялан сөзләр ялы.

Ол адам оглы дәл, пикирини
үйтгедер ялы.

Хей, Онуң берен вадасының,
айдан сөзүниң битмедиги
бармы?

²⁰Ине, Ол маңа Ысрайылы якка
дийип эвр этди.

Худайың Өзи якканда, мен
оны үйтгедип билмейэрин.

²¹Мен Якуба хич хили
бетбагтлык ёкдугыны,
Ысрайылда бела-бетерин
болмажагыны гөрйэрин.
Ысрайыл Худайы Реб олар
билендир.

Олар Оны өз патышасы
хөкмүнде алкышляларлар.

²²Олары Мүсүрден чыкарян
Худайдыр,
ябаны өкүзиң гүйжи дей гүйч
билен чыкарян.

²³Якуба хич бир дога-жады тәсир
этмез,

Ысрайылың гаршысына тәлей
гараның пейдасы ёкдур.

Инди болса Ысрайыл ве Якуп
хакда:

„Гөр, Худайың эден
затларыны!“ диерлер.

²⁴Серет, халк шир дек оянып,
арслан дей еринден туряр!

Ол инди авуны ийип дойяңча,
өлдүренлериниң ганындан
ганяңча көшешмез».

²⁵Онсоң Баллак Билгама: «Сен
олары нәлетлеме-де,
ялкама-да» дийди.

²⁶Эмма Билгам Баллага: «„Реб маңа
нәме дийсе, мен хем шоны айдарын“
дийип, саңа айтмадыммы нәме?» ди-
йип жогап берди.

²⁷Онсоң Баллак Билгама: «Йөр, мен
сени башга бир ере экидейин, белки
сениң олары шол ерде нәлетлемегин
Худайың гөвнүне ярар» дийди. ²⁸Он-
соң Баллак Билгама алып, чөле ба-
кып дуран Пегор дагының депесине
гетирди. ²⁹Билгам Баллага: «Бу ерде
еди саны гурбанлык сыпасыны гур-
да, мениң үчин еди өкүз билен еди
гоч тайярлап гой» дийди. ³⁰Онсоң
Баллак эдил Билгамаың айдышы ялы

эдип, хер бир гурбанлык сыпасының үстүндө бир өкүз билен бир гочы гурбанлык берди.

24-нжи бап

Билгама гелен үчүнжи аянлык

¹Билгам Реббинц ысрайыл халкыны ялкамакдан хошал боляндыгыны билди. Шонуң үчин хем ол өңкүси ялы палчылык эдип йөрмеди-де, гөни чөле тарап тутдурды. ²Билгам середип, ысрайыл халкының дүшелгеде тире-тире болуп отурандыгыны гөрди. Шол пурсат онуң үстүне Худайың Рухы инди. ³Онсоң ол гелжекден сөз ачып, шейле дийди:

«Бегор оглы Билгам сөзлейэр,
гөзи билен айдың гөрийән
диййэр,

⁴Худайың сөзлерини эшидйән,
Гудратыгүйчлүден гөрнүш
гөрийән,
ере йүзин дүшүп, гөзүм билен
айдың гөрийән.

⁵Эй, Якуп, чадырларың не ажап,
эй, Ысрайыл дүшелгелеринц
не гөзел!

⁶Гиң жүлгелер кимин узаляр.
Деря кенарындакы баглар дей
узалып,
Реббинц экен хошбой ыслы
агачлары дей,
эдил сув боюнда битен
кедрлер дей гөрүнийэр.

⁷Ысрайыл мешигинден сувлар
чогар.

Тохумлары бол сув билен
суварылар.

Онуң патышасы Агакдан-да
бейик болар.

Патышалыгы болса хас-да
бейгелер.

⁸Худай олары Мүсүрден
ябаны өкүзиң гүйжи дей гүйч
билен чыкарыр.

Олар душман миллетлерини
ийип,

сүңклерини чейнәрлер,
пейкам билен яраларлар.

⁹Ысрайыл эдил арслан дей,
эне шир дей ятар.

Ким оны турузмага милт эдер?

Чүнки Ысрайылы ялкан
ялканар,
нәлетлән нәлетленер».

¹⁰Онсоң Баллагың калбында Билгама гаршы газап оды туташды. Ол эллерини шарпылдадып, бири-бирине уруп, Билгама шейле дийди: «Мен сени душманларыма нәлет окатмак үчин чагырыпдым, сен болсаң, эййәм үч гезек оларак пата бердин. ¹¹Инди бу ерден гүм бол-да, өйүңе гит! Мен сени оңат сылаглажакдым, эмма Ребсаңа хич бир сылагы рова гөрмеди. ¹²Онда Билгам Баллага: «Мен сениң ёллан адамларыңа: ¹³„Баллак хатда өз өйүндөки алтын-күмшүң барыны берсе-де, мен Худайым Реббинц эмирини бозуп, өз эркиме оңат иш хем, эрбет иш хем эдип билмерин. Реб нәме дийсе, менем шоны гайталарын“ дийип айтманмыдым? ¹⁴Ине, инди мен өз илиме гайтманкам, бу ысрайыл халкының гелжек гүнлерде сениң халкыңа нәмелер этжекдиги билен сени хабардар эдейин» дийди.

Билгама гелен дөрдүнжи аянлык

¹⁵Онсоң Билгам гелжекден сөз ачып,
шейле дийди:

«Бегор оглы Билгам сөзлейэр,
гөзи билен айдың гөрийән
диййэр.

¹⁶Худайың сөзлерини эшидйән,

Бейик Худайдан билим алян,
Гудратыгүйчлүден гөрнүш
гөрийән,
ере йүзин дүшүп, гөзүм билен
айдын гөрийән.

¹⁷ Мен оны гөрийән, йөне хэзир дэл,
оңа бакян, йөне якын дэл.

Якубың неслинден йылдыз дөрэр.
Ысрайылдан бир шалык
хасасы гөтерилип,

Мовабың маңлайыны ярар,
Шислериң башыны
мынжырадар.

¹⁸ Эдом эленилер,
Сегир өз душманларының
мүлкүне өврүлөр.

Ысрайыл болса хас кувватланар.

¹⁹ Якуп неслинден болан бири
хөкүм сүрер,
галада дири галанларын
барыны гырар».

²⁰ Соңра ол амалеклере середип, сө-
зүни шейле довам этди:

«Амалек миллетлериң
найбашысыды,
эмма онуң ызы мүдимилик
йитер».

²¹ Онсоң ол кейнлере бакып, шейле
дийди:

«Сизиң месгениңиз ховпсуз ерде,
ол гаяның депесиндэки
хөвүртге дей амандыр.

²² Эмма, эй, Кейн, ашурулар сизи
есир аланда,
сиз янып ёк боларсыңыз».

²³ Билгам ене-де сөзүни довам эдип,
шейле дийди:

«Худай булары амал эденде,
яшажак адамларын дат
гүнүне!

²⁴ Эмма Китимден гэмилер гелип,
Ашур билен Эбери
гулчулыкта эзерлер,

оларың ызы хем мүдимилик
йитер».

²⁵ Шондан соң Билгам өйүне та-
рап ёла дүшди. Баллак хем өз ёлы
билен гитди.

25-нжи бап

Ысрайыллар кесеки худайлара сыгыняр

¹ Ысрайыллар Шитимде яшаяркалар,
моваплы аяллар билен зына этмэге
башладылар. ² Ол аяллар ысрайылла-
ры өз худайларына хөдүр эден гур-
банлыкларына чагырярдылар. Ыс-
райыллар оларың гурбанлыкларын-
дан ийип, оларың худайларына сежде
эйдәрдилер. ³ Шейдип, ысрайыллар
Багалпегор бутуна өзлерини багыш
этдилер. Ысрайылларың гаршысы-
на Реббинң гахары гелди. ⁴ Онсоң Реб
Муса: «Реббинң гахар-газабы Ысра-
йылдан совлар ялы, халкың эхли
ёлбашчыларыны гетирип, олары өл-
дүрип, Гүнүң астында сер» дийди.
⁵ Муса ысрайыл сердарларына: «Си-
зиң хер бириниз өз адамларыңызың
арасында Багалпегор бутуна сежде
эйдәнлере гошулан хер кеси өлдү-
риң!» дийип буйрук берди.

⁶ Муса ве бүтин ысрайыл халкы
Реббе йүз тугулян чадырың ишигинде
аглашып дуркалар, бир ысрайыллы
эркек киши оларың гөзүниң алнын-
да бир мидянлы аялы өз машгала-
сына гетирди. ⁷ Муны гөрөн Элгаза-
рың оглы, руханы Харуның агтыгы
Пинехас халкың арасындан чыкып,
элине найза алды. ⁸ Ол ысрайыллы-
ның ызындан чадыра гирип, найзаны
бирбада оларың икисиниң хем – ысра-
йыллының хем, мидянлы аялың хем
гарнындан сокды. Шол бада ысрайыл

халкының арасына иберилен гыргынчылык тогтадылды. ⁹Эмма гыргынчылыкдан эййэм йигрими дөрт мүң ысрайыллы өлүпди.

¹⁰Реб Муса шейле дийди: ¹¹«Ысрайыл халкындан Мениң гахарымы Элгазарың оглы, руханы Харуның агтыгы Пинехас гайтарды, оларың арасында ол Маңа өзүниң хакыкы вепадардыгыны гөркезди. Шонун үчин мен олары габанып, бүтинлей ёк этмедим. ¹²Шона гөрә хем оңа шуну айт: „Мен онун билен парахатчылык ахтими баглашарын. ¹³Пинехас өз Худайына вепадарлыгыны гөркезип, ысрайыллары гүнәсинден сапландыгы үчин, оңа ве онун неслине руханылыгы мүдимилик багыш эдйәрин“».

¹⁴Мидян аялы билен бирликде өлдүрилен ысрайыллының ады Салувың оглы Зимриди. Ол шимгон тире баштутанларының бириди. ¹⁵Онун билен биле өлдүрилен аялың ады болса Сурун гызы Козбыды. Сур мидян тиресиниң баштутанларының бириди.

¹⁶Реб Муса шейле дийди: ¹⁷«Мидянлары инди Ысрайылың душманы сайың, олары гырың! ¹⁸Ине, оларың Пегорда эден ишлери: олар гыз доганлары, мидянлы тиребашының гызы Козбының үсти билен ысрайыллара дузак гурдулар. Сизе хиле салып, душман ялы дарашдылар. Пегора гыргынчылыгың гелмегиниң себәпкәри боланы үчин Козбы өлдүрилди».

26-нжы бап

Муса ысрайыллары икинжи гезек хасаба аляр

¹Реб ысрайыллары гыргынчылык билен ёк этмегини бес эденден соң, Муса билен Харуның оглы Элгазара:

²«Яшы йигрими ве ондан ёкары болан сөвеше укыплы, бүтин ысрайыл халкының хер бир эркегиниң саныны ковумларына гөрә екеме-еке хасаба ал» дийди.

³Ысрайыл халкы бу вагт Иордан дерясының боюнда, Ерихонның гаршысында ерлешйән Мовап дүзлүгинде дүшелге гурупды. Муса билен Элгазар ысрайыллара Реббин Муса буйрушы ялы: ⁴«Яшы йигрими ве ондан ёкары болан адамларың хасабыны алың» дийдилер.

Мүсүрден чыкып гелен ысрайылларың санавы шулардыр:

⁵Ысрайылың новбахар оглы Рубениң несиллеринден: Ханогың неслинден ханоклар уругы, Паллувың неслинден паллулар уругы, ⁶Хесроның неслинден хесронлар уругы, Кармының неслинден кармылар уругы. ⁷Буларың бары рубенлериң уругларыдыр, олар кырк үч мүң еди йүз отуз адам болды. ⁸Паллувың огулларындан Элияп. ⁹Элиябың неслинден: Немувал, Датан ве Абырам. Булар шол халкың ичинден сайланан, Реббе боюн эгмән, Муса билен Харуның гаршысына гозгалаң турзан Кораның топарына гошулан Датан биле Абырамдыр. ¹⁰Ер ярылып, олары Кора биле бирликде ювудыпды. Ол ердәки ики йүз элли адам ода яныпды. Олар шейдип, башгалара-да гөз болупдылар. ¹¹Кораның огуллары болса өлмән галыпдылар.

¹²Уругларына гөрә Шимгон огуллары шулардыр: Немувалың неслинден немуваллар уругы, Ямының неслинден ямынлар уругы, Якиниң неслинден якинлер уругы, ¹³Зераның неслинден зералар уругы, Шавулың неслинден шавулар уругы. ¹⁴Шимгон

уруглары шулардан ыбаратдыр, олар йигрими ики мүң ики йүз адамдыр.

¹⁵Уругларына гөрә Гат огуллары шулардыр: Сепоның неслинден сепонлар уругы, Хагының неслинден хагылар уругы, Шунының неслинден шунылар уругы, ¹⁶Ознының неслинден ознылар уругы, Эриниң неслинден эрилер уругы, ¹⁷Ародың неслинден аротлар уругы, Арелиниң неслинден арелилер уругы. ¹⁸Гат уруглары шулардыр, олар кырк мүң бәш йүз адамдыр.

¹⁹Яхуданың огуллары: Эр ве Онан. Оларың икиси хем Кенган топрагында өлдүлөр. ²⁰Уругларына гөрә Яхуданың огуллары шулардыр: Шеланың неслинден шелалар уругы, Пересин неслинден переслер уругы, Зераның неслинден зералар уругы. ²¹Перес огулларындан боланлар шулардыр: Хесроның неслинден хесронлар уругы, Хамулың неслинден хамулар уругы. ²²Яхуданың уруглары шулардан ыбаратдыр, оларың адам саны етмиш алты мүң бәш йүз кишидир.

²³Уругларына гөрә Ысакарың огуллары шулардыр: Толаның неслинден толалар уругы, Пуваның неслинден пунылар уругы, ²⁴Яшубың неслинден яшуплар уругы, Шимроның неслинден шимронлар уругы. ²⁵Ысакар уруглары шулардыр, оларың адам саны алтмыш дөрт мүң үч йүз кишидир.

²⁶Уругларына гөрә Зебулун огуллары шулардыр: Сарадың неслинден саратлар уругы, Эйлоның неслинден эйлонлар уругы, Яхлеелиң неслинден яхлееллер уругы. ²⁷Зебулун уруглары шулардыр, оларың адам саны алтмыш мүң бәш йүз кишидир.

²⁸Уругларына гөрә Юсубың огуллары: Манаша билен Эфрайым. ²⁹Манашаның огуллары: Макырың

неслинден макырлар уругы. Макыр Гилгадың атасыды, Гилгадың неслинден гилгатлар уругы. ³⁰Гилгадың огулларындан боланлар: Игезериң неслинден игезерлер уругы, Хелегиң неслинден хелеклер уругы, ³¹Асрыелиң неслинден асрыеллер уругы, Шекемиң неслинден шекемлер уругы, ³²Шемиданың неслинден шемидалар уругы, Хепериң неслинден хеперлер уругы. ³³Хепериң оглы Селопхадың оглы ёкды, йөне онуң Махла, Нога, Хогла, Милка ве Тирса атлы гызлары барды. ³⁴Манаша уруглары шулардан ыбаратдыр, оларың адам саны элли ики мүң еди йүз кишидир.

³⁵Уругларына гөрә Эфрайымың неслинден дөрөнлөр шулардыр: Шутеланың неслинден шутелалар уругы, Бекериң неслинден бекерлер уругы, Таханың неслинден таханлар уругы. ³⁶Булар Шутеланың неслинден дөрөнлөрдир: Эраның неслинден эранлар уругы. ³⁷Эфрайым уруглары шулардыр, оларың адам саны отуз ики мүң бәш йүз кишидир. Уругларына гөрә Юсубың несиллери шуларды.

³⁸Уругларына гөрә Беняминың огуллары шулардыр: Баланың неслинден балалар уругы, Ашбелиң неслинден ашбеллер уругы, Ахырамың неслинден ахырамлар уругы, ³⁹Шефуфамың неслинден шуфамлар уругы, Хупамың неслинден хупамлар уругы. ⁴⁰Баланың Арт ве Нагаман атлы огуллары барды: Артың неслинден артлар уругы, Нагаманың неслинден нагаманлар уругы. ⁴¹Уругларына гөрә Беняминың несиллери шуларды, оларың адам саны кырк бәш мүң алты йүз кишидир.

⁴²Уругларына гөрә Даның огуларындан боланлар шуларды: Шухамың

неслинден шухамлар уругу. Булар Дан уругларыды. ⁴³Шухам уругларының хеммесиниң жеми алтмыш дөрт мүң дөрт йүз адамды.

⁴⁴Уругларына гөрә Ашер огулларындан дөрәнлер шуларды: Йимнаның неслинден йимналар уругу, Йишвиниң неслинден йишвилер уругу, Бериганың неслинден беригалар уругу. ⁴⁵Бериганың огулларындан: Хебериң неслинден хеберлер уругу, Малкыелиң неслинден малкыеллер уругу. ⁴⁶Ашериң гызының ады Серады. ⁴⁷Булар ашер уругларыды, оларың адам саны элли үч мүң дөрт йүз кишидир.

⁴⁸Уругларына гөрә Нафталының огулларындан дөрәнлер: Яхсеелиң неслинден яхсеел уругу, Гунының неслинден гунылар уругу, ⁴⁹Езерин неслинден езерлер уругу, Шиллемиң неслинден шиллемлер уругу. ⁵⁰Булар нафталы уругларыды, оларың адам саны кырк бәш мүң дөрт йүз кишидир.

⁵¹Саналып, хасаба алнан ысрайылларың жеми алты йүз бир мүң еди йүз отуз адам болды.

⁵²Реб Муса шейле дийди: ⁵³«Адамларының санына гөрә, ерлери тирелериң арасында мүлк эдип пайлаң. ⁵⁴Улы тирелере улы, кичи тирелере кичи мүлк ер бериң. Хер бир тирә хасаба алнан санына гөрә мүлк берилмелидир. ⁵⁵Юрды биче боюнча тирелер арасында пайлашсынлар. Хер ким өз тиресиниң пайына гөрә зелемелидир. ⁵⁶Ер биче атылып пайлансын, улы пайы улы тирә, кичи пайы кичи тирә бериң».

⁵⁷Уругларына гөрә левилериң саны: Гершонның неслинден гершонлар уругу, Кохадың неслинден кохатлар уругу, Мерарының неслинден

мерарылар уругу. ⁵⁸Булар хем Леви уругларыдыр: либнилер уругу, хебронлар уругу, махлылар уругу, мушылар уругу, коралар уругу. Кохат Имраның атасыды. ⁵⁹Имраның аялының ады Ёкебетди. Ол Левиниң гызыды ве Мүсүрде доглупды. Ёкебет билен Имрандан Харун, Муса ве оларың уясы Меръем догулды. ⁶⁰Харуның Надап, Абыху, Элгазар ве Ытамар диен огуллары болды. ⁶¹Эмма Надап билен Абыху Реббиң хузуринда мукадес болмадык оды хөдүр эдендиклери үчин өлдүлөр. ⁶²Бир айлык ве ондан ёкары яшындакы хасаба алнан эркек гөбекли левилер йигрими үч мүң адам болды. Левилер ысрайыллардан айры хасаба алындылар. Чүнки олара Ысрайылда хич бир пай берилмеди.

⁶³Иордан дерясының боюнда, Ерихонның гаршысындакы Мовап дүзлүгинде Муса билен Элгазар Ысрайылың илат санавыны гечиренлеринде, әхли тирелериң хасабыны алдылар. ⁶⁴Муса билен руханы Харуның Синай чөлүнде гечирен илат санавында хасаба аланларының екежесиде бу гезекдакилериң арасында ёкды. ⁶⁵Чүнки Реб олар хақда шейле дийипди: «Оларың хеммеси чөлде өлүп гидерлер. Епуннәниң оглы Калеп билен Нунуң оглы Ешувадан башга оларың екежеси хем дири галмаз».

27-нжи бап

Селопхадың гызлары

¹Онсоң Селопхадың гызлары өңе чыкдылар. Селопхат Хепериң оглы, Гилгадың агтыгы, Макырың човлугу, Юсубың оглы Манашаның ювлугыды. Ол Манашаның уругынданды. Онуң

гызларының атлары Махла, Нога, Хогла, Милка ве Тирсады. ²Олар гелип, Мусаның, руханы Элгазырың, баштутанларың ве бүтин халкың өңүнде, Реббе йүз тутулян чадырың гирелгесинде дуруп: ³«Бизиң атамыз чөлде жан берди. Ол Реббиң гаршысына баш гөтерен Кораның топарына гошулмады, ол өз гүнәси үчин өлди ве ондан огул галмады. ⁴Оглы болманлыгы үчин, какамызың ады өз уругының арасындан йитип гидәймелими? Какамызың доган-гарындашларының арасындан бизе-де мүлк бериң» дийдилер.

⁵Муса буларың давасыны Реббин дыкгатына етирди. ⁶Реб Муса шейле жогап берди: ⁷«Селопхадың гызларының дийәни догры, сен хөкман олар какаларының доган-гарындашларының арасындан мүлк бер хем-де какаларының ер пайыны олара гечир. ⁸Ысрайыллара-да айт, эгер бир адам өлсе ве онуң ызында оглы галмаса, онда онуң мүлки гызына гечирилмелидир. ⁹Эгер онуң гызы хем болмаса, онда онуң мүлки доганларына берилсин. ¹⁰Эгер онуң доганлары-да болмаса, онда мүлки атасының доганларына берилсин. ¹¹Эгер атасының доганлары-да болмаса, онда мүлки өз уругындан оңа иң якын болан гарындашына берилсин. Мен Реббиң Муса буйрушым ялы, ысрайыллара шейле дүзгүн парз болсун».

Ешува Мусаның ерине ёлбашчы беллейәр

¹²Реб Муса шейле дийди: «Абарым дагларының аралыгында ерлешйән шу

дагың депесине чык-да, Мениң ысрайыллара берйән юрдума сын эт. ¹³Оны сынланындан соң, сен хем доганың Харун ялы, өз ата-бабаларыңа говшарсың. ¹⁴Чүнки сиз икиңиз Син чөлүнде халк Мениң гаршыма баш гөтеренде, Мениң эмрине гаршы чыкдыңыз. Чешмәниң боюнда, оларың гөзүниң алнында Мениң мукаддесдигими ыкпар этмединиз». (Бу Син чөлүндәки Кадешиң голайында ерлешйән Мериба чешмесидир.) ¹⁵Муса Реббе: ¹⁶«Реб, әхли адамзадың гөзбашы болан Худай, гой, халкың үстүнден бир адамы ёлбашчы беллесин. ¹⁷Ол белленен адам сөвешде баштутан болуп, халкың өңүне дүшсүн, гой, Реббин жемагаты чопансыз сүри ялы болмасын» дийди. ¹⁸Онда Реб Муса шейле дийди: «Мениң Рухумдан долан Нунуң оглы Ешуваны сайла-да, эллериңи онуң үстүнде гой. ¹⁹Оны руханы Элгазырың ве бүтин халкың өңүнде дурзуп, оларың гөзүниң алнында оны халка ёлбашчы белле. ²⁰Бүтин ысрайыл халкы табын болар ялы, оңа өз ыгтыярлыкларындан бер. ²¹Эмма ол хер бир меселеде руханы Элгазара маслахат салсын. Элгазар болса оңа Урымың ^a көмеги билен Реббиң ислегини билип берер. Ешува ве бүтин ысрайыл халкы хемме ягдайда шуңа гарап иш тутсун». ²²Муса Реббиң өзүне буйрушы ялы этди. Ол Ешуваны гетирип, руханы Элгазырың ве бүтин халкың өңүнде дурузды. ²³Онсоң эллериңи Ешуваның депесинде гоюп, Реббиң өзүне айдышы ялы, оны халкың ёлбашчысы белледди.

^a **27:21 Урым** – Худайың ислегини билмек үчин, руханылар тарапындан уланылан даш. Сөзлүге серет.

28-нжи бап

Хер гүн берилмели гурбанлыклар

(Мусурден чыкыш 29:38-43;
Левилер 6:8-13)

¹Реб Муса шейле дийди: ²«Ысра-йыллара шейле буйрук бер, Маңа бер-йән садакаларыны өз белленен ваг-тында хөдүр этсинлер. Булар Мениң нахарымдыр, Маңа от үсти билен берилйән якымлы ыслы гурбанлыклардыр. ³Олара айт, Маңа от үсти билен бержек гүнделик якма гурбанлыклары шикессиз ики саны биряшар эркек токлы болсун. ⁴Токлуларың бирини ир билен, бейлекисини агшамара берсинлер. ⁵Токлулар билен биле галла садакасы үчин бир күйзе^а сап зейтун ягы билен гарылан, бир батманың ондан бирине барабар сайлама бугдай унуны садака берсинлер. ⁶Бу Синай дагында буйрулан гүнделик якма гурбанлыгы болуп, Реббе от үсти билен берилйән якымлы ыслы гурбанлыкдыр. ⁷Хер токлы билен биле ичги садакасы хөкмүндө Реббе бир күйзе шерабы хөдүр эдип, оны мукаддес ерде гуйсунлар. ⁸Бейлеки токлыны агшамара, галла ве ичги садакасы билен бирликде, эдил ирденки ялы хөдүр эдин. Бу от үсти билен Реббе берилйән якымлы ыслы гурбанлыкдыр. ⁹Сабат гүни шикессиз биряшар эркек токлудан икисини, зейтун ягы гарылан бир батманың ондан ики мөчбериндәки сайлама бугдай унуны ве ичги садакасыны хөдүр этсинлер. ¹⁰Гүнделик берилйән якма гурбанлыгының ве ичги садакасының дашындан, хер Сабат гүни берилйән якма гурбанлыгы шудур.

Хер ай берилмели садакалар

¹¹Хер айың башында ики өкүзчәни, бир гочы, шикессиз еди саны биряшар эркек токлыны якма гурбанлыгы хөкмүндө Реббе багыш этсинлер. ¹²Хер өкүз үчин галла садакасы хөкмүндө зейтун ягы гарылан бир батманың ондан үч мөчбериндәки сайлама бугдай унуны ве гоч үчин галла садакасы хөкмүндө, зейтун ягы гарылан бир батманың ондан ики мөчбериндәки сайлама бугдай унуны хөдүр этсинлер. ¹³Хер токлы үчин галла садакасы хөкмүндө зейтун ягы гарылан бир батманың ондан бир мөчбериндәки сайлама бугдай унуны Реббе от үсти билен берилйән якымлы ыслы гурбанлык хөкмүндө хөдүр этсинлер. ¹⁴Хер өкүз үчин ичги садакасы хөкмүндө ики күйзе шерабы, гоч үчин бир ярым күйзе шерабы, хер токлы үчин болса, бир күйзе шерабы хөдүр этсинлер. Йыл бойы хер тәзе Айда берилмели якма гурбанлыгы шудур. ¹⁵Гүнделик берилйән якма гурбанлыгы билен ичги садакасындан башга-да, Реббе гүнә гурбанлыгы үчин бир теке хөдүр эдилсин.

Песах гурбанлыгы

(Левилер 23:3-32)

¹⁶Биринжи айың он дөрдүне Реббе Песах гурбанлыгы хөдүр эдилсин. ¹⁷Шу айың он бәши гүни байрамдыр. Сиз еди гүнләп петир иймелисиңиз. ¹⁸Шу гүнлериң илкинжи гүни сиз халкы мукаддес йыгнанышыга чагырың. Шол гүн сиз ишлемәң. ¹⁹Реббе от үсти билен берилйән якма гурбанлыгы

^а 28:5 **Бир күйзе** – еврейче *хиниң дөртден бири*. Бу такм. 1 литре дендир.

хөкмүндө ики өкүзчэни, бир гочы ве шикессиз биряшар эркек токлудан еди санысыны хөдүр эдиң. ²⁰Оларың галла садакасы зейтун ягы гарылан сайлама бугдай унундан болсун. Хер өкүз үчин бир батманың ондан үч мөчбериндэки уны, гоч үчин болса бир батманың ондан ики мөчбериндэки уны хөдүр этсинлер. ²¹Еди токлының хер бири үчин, бир батманың ондан бир мөчбериндэки уны хөдүр этсинлер. ²²Олар гүнэлеринден сапланмак үчин, гүнэ гурбанлыгы хөкмүндө бир текэни гурбанлык этсинлер. ²³Булары гүнделик берилйән гурбанлыклары дегишли болуп, ирден берилйән якма гурбанлыкларың дашындан хөдүр этсинлер. ²⁴Шейдип, олар хер гүн – еди гүнлөп, от үсти билен Реббе якымлы ыслы иймит садакасыны хөдүр этсинлер. Бу гүнделик берилйән якма гурбанлыгыдыр, ол ичги садакасының дашындан берилсин. ²⁵Единжи гүн болса мукаддес йыгнанышык гечирсинлер ве шол гүн ишлемесинлер.

Галла байрамындакы садакалар

²⁶Илкинжи Хасыл байрамы гүни, ягны Галла байрамында тэзе бугдайдан Реббе галла садакасыны хөдүр эдениңизде, мукаддес йыгнанышык гечириң ве шол гүн ишлемэң. ²⁷Ики өкүзчэни, бир гочы, еди саны биряшар эркек токлыны Реббе якымлы ыслы якма гурбанлыгы хөкмүндө хөдүр эдиң. ²⁸Галла садакаңыз зейтун ягы гарылан сайлама бугдай унундан болуп, хер өкүз үчин бир батманың ондан үч, гоч үчин бир батманың ондан ики, ²⁹еди токлының хер бири үчин бир батманың ондан

бир мөчбериндэки ундан берилсин. ³⁰Гүнэлериңизден сапланмак үчин, бир текэни гурбанлык берин. ³¹Олары гүнделик берилйән якма гурбанлыгының ве галла садакасының дашындан, янының ичги садакасы билен бирликде хөдүр эдиң. Олар шикессиз болмалыдырлар.

29-нжы бап

Сурнай байрамындакы садакалар

¹Единжи айың биринжи гүнүндө сиз мукаддес йыгнанышык гечириң ве шол гүн ишлемэң. Бу гүн сизиң үчин сурнай чалынян гүндүр. ²Бир өкүзчэни, бир гочы ве шикессиз еди саны биряшар эркек токлыны Реббе якымлы ыслы якма гурбанлыгы хөкмүндө хөдүр эдиң. ³Оларың яны билен берилйән галла садакасы зейтун ягы гарылан сайлама бугдай унундан болуп, өкүз үчин бир батманың ондан үч, гоч үчин бир батманың ондан ики, ⁴хер токлы үчин хем бир батманың ондан бир мөчбериндэки ундан берилсин. ⁵Гүнэлериңизден сапланмак үчин бир текэни гүнэ гурбанлыгы хөкмүндө хөдүр эдиң. ⁶Бу тэзе Айдакы гүнделик берилйән якма гурбанлыгының ве оларың дүзгүне гөрө берйән галла ве ичги садакасының дашындандыр. Булар Реббе от үсти билен берилйән якымлы ыслы садакалардыр.

Гүнәден сапланма гүнүндэки садакалар

⁷Шу единжи айың онунжы гүни сиз мукаддес йыгнанышык гечирип, өз ислегиңизи терк эдип, агыз бекләң, шол гүн ишлемэң. ⁸Бир өкүзчэни, бир гочы, еди саны биряшар эркек

токлыны Реббе якымлы ыслы якма гурбанлыгы хөкмүндө хөдүр эдин. Олар шикессиз болмалыдырлар. ⁹Оларың яны билен хөдүр эдилйән галла садакасы зейтун ягы гарылан сайлама бугдай унундан болуп, өкүз үчин бир батманың ондан үч, гоч үчин бир батманың ондан ики, ¹⁰еди токлының хер бири үчин хем бир батманың ондан бир мөчбериндәки ундан берилсин. ¹¹Гүнәден саплай гүнә гурбанлыгының, гүнделик берилйән якма гурбанлыгының, онуң галла ве ичги садакасының дашындан бир текәни гүнә гурбанлыгы хөкмүндө хөдүр эдин.

Чатма байрамындакы садакалар

¹²Единжи айың он бәшине сиз мукаддес йыгнанышык гечирин, шол гүн ишлемәң. Реббиң шанына еди гүнләп байрам эдин. ¹³Он үч саны өкүзчәни, ики саны гочы, он дөрт саны биряшар эркек токлыны от үсти билен якымлы ыслы якма гурбанлыгы хөкмүндө Реббе хөдүр эдин. Олар шикессиз болмалыдырлар. ¹⁴Оларың яны билен берилйән галла садакасы, зейтун ягы гарылан сайлама бугдай унундан болуп, он үч өкүзчәниң хер бири үчин бир батманың ондан үч, ики гочун хер бири үчин бир батманың ондан ики, ¹⁵он дөрт токлының хер бири үчин бир батманың ондан бир мөчбериндәки ундан берилсин. ¹⁶Гүнделик берилйән якма гурбанлыгының, галла ве ичги садакасының дашындан бир текәни гүнә гурбанлыгы үчин хөдүр эдин.

¹⁷Икинжи гүн шикессиз он ики саны өкүзчәни, шикессиз он дөрт саны биряшар эркек токлыны хөдүр эдин. ¹⁸Өкүзлериң, гочларың ве токлуларың

санына гөрә, оларың яны билен берилйән галла ве ичги садакаларыны хөдүр эдин. ¹⁹Гүнделик берилйән якма гурбанлыгының, галла ве ичги садакасының дашындан бир текәни гүнә гурбанлыгы үчин хөдүр эдин.

²⁰Үчүнжи гүн шикессиз он бир саны өкүзи, ики саны гочы, шикессиз он дөрт саны биряшар эркек токлыны хөдүр эдин. ²¹Өкүзлериң, гочларың ве токлуларың санына гөрә, оларың яны билен берилйән галла ве ичги садакаларыны хөдүр эдин. ²²Гүнделик берилйән якма гурбанлыгының, галла ве ичги садакасының дашындан бир текәни гүнә гурбанлыгы үчин хөдүр эдин.

²³Дөрдүнжи гүн шикессиз он өкүзи, ики гочы, шикессиз он дөрт саны биряшар эркек токлыны гурбанлык хөкмүндө хөдүр эдин. ²⁴Өкүзлериң, гочларың ве токлуларың санына гөрә, оларың яны билен берилйән галла ве ичги садакаларыны хөдүр эдин. ²⁵Гүнделик берилйән якма гурбанлыгының, галла ве ичги садакасының дашындан бир текәни гүнә гурбанлыгы үчин хөдүр эдин.

²⁶Бәшинжи гүн шикессиз докуз өкүзи, ики гочы, шикессиз он дөрт саны биряшар эркек токлыны гурбанлык хөкмүндө хөдүр эдин. ²⁷Өкүзлериң, гочларың ве токлуларың санына гөрә, оларың яны билен берилйән галла ве ичги садакаларыны хөдүр эдин. ²⁸Гүнделик берилйән якма гурбанлыгының, галла ве ичги садакаларының дашындан бир текәни гүнә гурбанлыгы үчин хөдүр эдин.

²⁹Алтынжи гүн шикессиз секиз саны өкүзи, ики саны гочы, шикессиз он дөрт саны биряшар эркек токлыны гурбанлык хөкмүндө хөдүр эдин.

³⁰Өкүзлериң, гочларың ве токлуларың санына гөрә, оларың яны билен берилйән галла ве ичги садакаларыны хөдүр эдин. ³¹Гүнделик берилйән якма гурбанлыгының, галла ве ичги садакаларының дашындан бир текәни гүнә гурбанлыгы үчин хөдүр эдин.

³²Единжи гүн шикессиз еди өкүзи, ики гочы, шикессиз он дөрт саны биряшар эркек токлыны гурбанлык хөкмүндө хөдүр эдин. ³³Өкүзлериң, гочларың ве токлуларың санына гөрә, оларың яны билен берилйән галла ве ичги садакаларыны хөдүр эдин.

³⁴Гүнделик берилйән якма гурбанлыгының, галла ве ичги садакаларының дашындан бир текәни гүнә гурбанлыгы үчин хөдүр эдин.

³⁵Секизинжи гүн сиз мукаддес йыгнанышык гечириң, шол гүн ишлемән.

³⁶Бир өкүзи, бир гочы, шикессиз еди саны биряшар эркек токлыны от үсти билен якымлы ыслы якма гурбанлыгы хөкмүндө Реббе хөдүр эдин.

³⁷Өкүзлериң, гочларың ве токлуларың санына гөрә, оларың яны билен берилйән галла ве ичги садакаларыны хөдүр эдин. ³⁸Гүнделик берилйән якма гурбанлыгының, галла ве ичги садакаларының дашындан бир текәни гүнә гурбанлыгы үчин хөдүр эдин.

³⁹Булары сиз айдылан садакаңыз, мейлетин садакаңыз, якма гурбанлыгыңыз, галла ве ичги садакаларыңыз, саламатлык гурбанлыгыңыз дашындан беллемели байрамларыңызда Реббе хөдүр эдин».

30-нчы бап

Касам хакда

¹Шейлеликте, Муса Реббиң буйран затларының барыны ысрайыл халкы-

нын дыкгатына етирди. ²Соңра Муса ысрайыл тире баштутанларына шейле дийди: «Ине, Реб сизе шу затлары буюрды: ³„Эгер бир адам Реббе вада этсе я-да хер хили затдан өзүни сакламага касам ичсе, онда ол берен сөзүни бозман, агзы билен айдан вадасыны бержай этсин.

⁴Эгер аял машгала яш вагты, энтек атасы өйүндөкә, Реббе вада этсе я-да касам ичсе, ⁵атасы-да гызының эден вадасыны я-да касамыны эшидибем оңа хич зат диймесе, онда ол аялың эден вадасы я-да касамы өз гүйжүндө галар. ⁶Эмма атасы булары эшидип, өз нэразылыгыны билдирсе, гызының эден вадасы, ичен касамы өз гүйжүни йитирйәр. Атасының оңламандыгы себәпли, Реб бу гызы багышлар.

⁷Эгер гыз вада эдип я-да бир зат бабатда ойланман касам ичип, соңам дурмуша чыкса, ⁸әри хем бу затлардан хабарлы болубам хич зат диймесе, онда гызың эден вадасы, ичен касамы өз гүйжүндө галар. ⁹Эмма әри бу затлары эшидип оңламаса, онда аялының эден вадасыны я-да ойланман ичен касамыны рет эдер ве Реб бержай этмедик касамы үчин бу аялы багышлар. ¹⁰Эмма дул аялың я-да әри билен айрылышан аялың эден вадасы, өзүни сакламага ичен касамы бержай эдилмелидир. ¹¹Эгер дурмуша чыкан аял вада эден я-да хер хили затдан өзүни сакламага касам ичен болса, ¹²әри-де муны эшидип, хич зат диймән, гаршы болмадык болса, онда аялың эден вадасы я касамы өз гүйжүндө галар. ¹³Эмма әри булары эшидип, өз нэразылыгыны билдирен болса, онда ол аялының берен әхли вадаларыны, ичен касамыны рет эдйәр. Әриниң оңламандыгы себәпли,

вадасыны бержай эдип билмедик бу аялы Реб багышлар. ¹⁴Аялының эден ислендик вадасыны я-да ичен касамыны эри тассыклап я-да рет эдип билер. ¹⁵Эмма эри аялының эден вадасыны я-да ичен касамыны эши-дип, шол гүнүң өзүңде оңа гаршы чыкмадык болса, онда аялының эден вадасыдыр касамыны эри оңлан ха-сап эдилер. Чүнки эри олара гаршы аялына хич зат диймэнди. ¹⁶Йөне эри олары эшиден бадына хич зат дий-мэн, оны бираз вагтдан соң рет этсе, онда аялының гүнэлери эриниң бой-нуадыр[«]».

¹⁷Эр-аялың ве энтек атасы өйүңде яшаян гыз билен атасының арасын-дакы гатнашыклар хакында Реббин Муса буйран дүзгүнлери шулардан ыбаратдыр.

31-нжи бап

Мидянларың гаршысына уруш

¹Реб Муса: ²«Ысрайыллара гаршы эден иши үчин мидянларың жезасы-ны бер. Соңра аманадыңы табшы-рып, өз ата-бабаларыңа говшарсың» дийди. ³Онсоң Муса гелип, халка: «Мидянларың гаршысына урушмак үчин өз араңыздан эсгерлер сайлаң, гой, олар Реббе эден иши үчин ми-дянларың жезасыны берсинлер. ⁴Хер ысрайыл тиресинден мүн адамы ур-ша ёллаң» дийди. ⁵Шейлеликде, ыс-райыл тирелериниң херсинден мүн адам, жеми он ики мүн яраглы эсгер йыгнанды. ⁶Муса олары руханы Эл-газаның оглы Пинехас билен биле ур-ша угратды. Пинехас янына мукад-дес өйүң энжамлары билен сөвеш са-зыны чалар ялы сурнайлар хем алды. ⁷Ысрайыллар Реббин Муса буйрушы

ялы, мидянлар билен уршуп, оларың эхли эркек гөбеклисини гырдылар. ⁸Өлдүриленлериң арасында Эви, Ре-кем, Сур, Хур ве Реба атлы бәш са-ны Мидян ханы-да барды. Бегор ог-лы Билгамы-да ысрайыллар гылыч-дан гечирдилер. ⁹Онсоң ысрайыллар мидян аялларыдыр чагаларыны есир алып, мидянларың эхли мал-гарала-рыны, сүрүлерини ве эхли затлары-ны олжа алдылар. ¹⁰Мидянларың яшан эхли галаларыдыр обаларыны якдылар. ¹¹Таланып алнан затлары ве эхли олжаны, адамлардыр мал-лары болса алып гайтдылар. ¹²Он-соң олар есирлери, олжаларыны ве таланып алнан затлары Иордан де-рясының боюнда, Ерихоның гаршы-сында ерлешйән Мовап дүзлүгиндә-ки дүшелгеде болан Муса билен ру-ханы Элгазара ве ысрайыл халкына гетирдилер.

¹³Муса, руханы Элгазар ве бүтин халкың баштутанлары олары гаршы алмага дүшелгәниң дашына чыкды-лар. ¹⁴Урушдан гайдып гелен гошун серкерделерине – мүнбашылара, йүз-башылара Мусаның гахары гелди. ¹⁵Муса олар: «Аяларың хеммесини дири галдырдыңызмы?» дийип йүз-ленди. ¹⁶«Бу аяллар Билгамың мас-лахаты билен Пегорда ысрайыллара Реббе гаршы дөнүклик этдирдилер. Шонуң үчинем, Реббин халкының арасына гыргынчылык аралашды. ¹⁷Инди болса эркек гөбекли эхли ча-галары ве эркек киши билен янашан аялларың хеммесини өлдүриң. ¹⁸Эм-ма эркек киши билен янашмадык яш гызларың эхлисини өзүңиз үчин ди-ри галдырың. ¹⁹Араңызда ким адам өлдүрөн я-да өлө галташан болса еди гүн дүшелгәниң дашында галсын.

Үчүнжи ве единжи гүнлер өзүңизи хем-де есирлериңизи тэмизлэң. ²⁰Бар эшиклери, дериден, гечи йүнүнден эдилен хер бир зады ве агачдан ясалан гап-гачларың әхлисини тэмизлэң».

²¹Руханы Элгазар урша гидип гелен эсгерлере шейле дийди: «Реббин Муса буйран канунының парзлары шулардан ыбарат: ²²алтын, күмүш, бүрүнч, демир, галайы ве гуршун ялы ²³ода чыдамлы затларың әхлисини одуң ичинден гечирип халаллаң. Ондан башга-да, олар тэмизлик сувы билен хем халаллансын. Галан ода чыдамсыз затлар болса сувдан гечирилсин. ²⁴Единжи гүн эшиклериңизи юмалысыңыз ве тэмиз болмалысыңыз. Ондан сонра дүшелгә гирип билерсиңиз».

Олжа пайланылар

²⁵Реб Муса шейле дийди: ²⁶«Сен, руханы Элгазар ве халкың уругбашылары гетирилен әли олжаны, аяллары ве мал-гаралары хасаплаң. ²⁷Олжаны ики бөлеге бөлүп, бир бөлегини урша гатнашан эсгерлере, галаныны болса жемагата пайлаң. ²⁸Урша гатнашан эсгерлериң пайындан – ынсан, сыгыр, эшек, гоюн-гечиден Реббе пач хөкмүндө бәш йүзден бирини айры гоюн. ²⁹Эсгерлериң пайындан алып, оны Реббе садака хөкмүндө руханы Элгазара берин. ³⁰Ысрайылларың пайындан: ынсан, сыгыр, гоюн, гечи, әли мал-гараларың элиден бирини алып, Реббин мукаддес чадырыны гораян левилере берин». ³¹Муса билен руханы Элгазар Реббин Муса буйрушы ялы этдилер.

³²Алнан олжаның эсгерлерден артаны: алты йүз етмиш бәш мүн гоюндыр гечи, ³³етмиш ики мүн ири

мал, ³⁴алтмыш бир мүн эшек ³⁵ве эркек билен янашмадык отуз ики мүн бой гыз. ³⁶Урша гатнашан эсгерлериң пайына үч йүз отуз еди мүн бәш йүз гоюндыр гечи дүшди. ³⁷Олардан алты йүз етмиш бәш гоюндыр гечи Реббе пач хөкмүндө берилди. ³⁸Ири малың жеми отуз алты мүн болуп, олардан пач хөкмүндө Реббе етмиш икиси берилди. ³⁹Эшеклериң жеми саны отуз мүн бәш йүз болуп, олардан пач хөкмүндө Реббе алтмыш бириси берилди. ⁴⁰Гызларың жеми саны он алты мүн болуп, олардан отуз икиси Реббе пач хөкмүндө берилди. ⁴¹Муса Реббин өзүне буйрушы ялы, Реббе берлен пачларың хеммесини садака хөкмүндө руханы Элгазара берди.

⁴²⁻⁴⁶Жемагатың пайы хөкмүндө Мусаның эсгерлерден айран бөлеги үч йүз отуз еди мүн бәш йүз гоюндыр гечиден, отуз алты мүн ири малдан, отуз мүн бәш йүз эшекден ве он алты мүн гыздан ыбарат болды. ⁴⁷Реббин өзүне буйрушы ялы, Муса ысрайылларың пайындан хер элли адамдан ве мал-гаралардан бирини алып, Реббин мукаддес чадырыны гораян левилере берди.

⁴⁸⁻⁴⁹Соңра гошун серкерделери – мүнбашылар, йүзбашылар Мусаның янына гелип, оңа шейле дийдилер: «Биз гулларың ёлбашчылык эдйён гошунымыздакы эсгерлери санап чыкдык. Оларың екежеси хем кем дәл. ⁵⁰Биз өз тапан алтын шай-сеплеримизи: улы ве кичи билезиклери, мөхүрли йүзүклери, гулакхалкалары ве асыклары өз гүнәлеримизден сапланмак үчин, Реббин хузурына садака гетирдик». ⁵¹Муса билен руханы Элгазар олардан әли безег шай-сеплери гөрнүшиндәки алтыны кабул эдип

алдылар. ⁵²Мүңбашылардан ве йүз-башылардан Реббе садака хөкмүндө хөдүр эдилен алтының аграмы он ики пут ^a болды. ⁵³Урша гатнашан эсгерлер болса алан олжаларыны өзлерине галдырдылар. ⁵⁴Шейдип, Муса билен руханы Элгазар мүңбашылардан, йүзбашылардан алтыны кабул эдип алдылар. Оны Реббин ёлуна берилйэн пай хөкмүндө ысрайылар үчин Реббе йүз тутуляч чадыра гетирдилер.

32-нжи бап

Иорданың гүндогарындакы тирелер (Канун таглыматы 3:12-22)

¹Рубенлер билен гатларың мал-гарасы гаты көпди. Язер ве Гилгат топракларында мал бакмага оңат ерлерин бардыгыны гөрөнлеринде, ²гатлар билен рубенлер гелип, Муса билен руханы Элгазара ве халкың баштутанларына шейле дийдилер: ³«Атарот, Дибон, Язер, Нимра, Хешбон, Элгала, Себам, Небо ве Бегон ялы ⁴Реббин ысрайыл халкы үчин басып алан ерлери мал бакмага аматлы ерлердир. Сизин гулларыңың болса мал-гарасы бар». ⁵Олар шейле довам этдилер: «Эгер биз сизин өңүңизде мерхемет газанан болсак, гой, бу топрак биз гулларыңызга мүлк эдилеп берилсин. Бизи Иордан дерясындан аңры гечирмән».

⁶Муса оlara шейле жогап берди: «Доганларыңыз урша гидйэркэ, сиз бу тайда галмакчымы? ⁷Нэме себөпден Реббин өзлерине берен юрдуна гитмезликлери үчин, ысрайылларың йүрегине довул салжак болярысыңыз?

⁸Юрды гөзден гечирсинлер дийип, Кадешбарнеядан уградан аталарыңыз хем шейле эдипдилер. ⁹Эшкол дересине ченли гидип, юрды сынланларындан сон, олар гелип, Реббин өзлерине берен юрдуна гирмезликлери үчин, ысрайылларың йүреклерине горкы салыпдылар. ¹⁰Ол гүн Реббин гахары гелди ве Ол ант ичип, шейле дийди: ¹¹„Мүсүрдөн чыкан яшы йигрими ве ондан ёкары болан адамларың хич бири Ыбрайыма, Ысхага ве Якуба вада берен юрдумы гөрмез. Чүнки олар Маңа бүтин калплары билен ынанмадылар. ¹²Мениң вада берен юрдума дине Епуннэнин оғлы Калеп билен Нунуң оғлы Ешува барып билер, чүнки олар Маңа бүтин калбы билен ынандылар“. ¹³Онсон Ысрайылың гаршысына Реббин гахары гелди ве Ол Өз назарында пислик эден несил өлүп гутарянча, олары кырк йыллап чөлде энтетди. ¹⁴Ине, инди болса сиз – гүнэкарлериң несли, өз аталарыңызың орнуна гечип, Ысрайылың гаршысына Реббин гахар-газап одуны хас-да туташдырдыңыз! ¹⁵Эгер сиз Реббин ызына эермекден боюн товласаңыз, Ол бүтин халкы ене-де чөлүн ичинде еке ташлар. Сиз хем халкың өлүмине себөп боларсыңыз».

¹⁶Онсон рубенлер билен гатлар Мусаның янына гелип, оңа шейле дийдилер: «Биз бу ерде довар сүрүлеримиз үчин агыллар ве чагаларымыз үчин галалар гуржак. ¹⁷Эмма биз сөвеше таяр болуп, гайдувсыз эсгерлер хөкмүндө ысрайылларың өңүндөн гидерис ве олары бармалы ерлерине ченли элтерис. Шу вагт

^a 31:52 Он ики пут – еврейче он алты муң еди йүз элли шекел. Бу такм. 200 кг деңдир.

болса, бизиң чагаларымыз бу үлкә-ниң илатындан горанып, беркидилен галаларда яшарлар. ¹⁸Ысрайылларың хер бири өз мүлкүне эе болянча, биз өйүмизе гайтмарыс. ¹⁹Биз олар билен бирликде Иорданың аңры гапдалындан мүлк ер алмарыс, чүнки бизиң пайымыза Иорданың бәри гапдалы, гүндогар тарапы дүшди».

²⁰Шонда Муса олар шейле дийди: «Эгер сиз шу айданларыңызы эдип, гайдувсыз эсгерлер хөкмүнде Реббич хузурында сөвеше гитсеңиз, ²¹Реб душманларыны гачмага межбур эдйәнчә, гайдувсыз эсгерлер хөкмүнде хеммәңиз Реббич хузурында Иорданың аңры тарапына гечсеңиз ²²ве юрт Реббе табын болса, ондан соң сиз ызыңыза доланып билерсиңиз. Бу сизиң Реббич ве Ысрайылың өңүндәки борчларыңызы ерине етирдигиңиз болар ве бу үлке Реббич хузурында сизиң мүлкүңиз болар. ²³Эгер бейле этмесеңиз, Реббе гаршы гүнә иш этдигиңиз болар ве хөкман газанан гүнәңизиң жезасыны чекерсиңиз. ²⁴Чагаларыңың үчин галалар, сүрүлериңиз үчин агыллар гурун, йөне берен вадаңызы бержай эдиң».

²⁵Онсоң гатлар билен рубенлер Муса шейле дийдилер: «Агамыз нәме буюрса, биз гулларың бержай эдерис. ²⁶Чага-чугаларымыз, аялларымыз, доварларымыз ве әхли мал-гараларымыз бу ерде, Гилгат галасында галар. ²⁷Гулларың болан биз болса, гайдувсыз эсгерлер хөкмүнде хеммәмиз агамызың айдышы ялы, дерядан гечип, Реббич хузурында сөвеше чыкарыс».

²⁸Онсоң Муса олар хақда руханы Элгазара, Нунуң оглы Ешува ве ысрайыл тирелериниң уругбашыла-

рына шейле буйрук берди: ²⁹«Эгер гатлар билен рубенлер гайдувсыз эсгерлер хөкмүнде хеммеси Реббич хузурында сизиң билен Иордандан гечселер ве ол юрт сизе табын болса, онда сиз олар Гилгат үлкесини мүлк эдип берин. ³⁰Эмма олар гайдувсыз эсгерлер хөкмүнде сизиң билен дерядан гечмеселер, онда сизиң араңызда Кенган топрагындан мүлк аларлар». ³¹Гатлар билен рубенлер шейле жогап бердилер: «Реб сениң гулларыңа нәме буюрса, биз шоны да бержай эдерис. ³²Биз гайдувсыз эсгерлер хөкмүнде Реббич хузурында дерядан гечип, Кенган юрдуна гирерис, йөне бизе мирас дүшен мүлкүмиз, гой, Иорданың шу гүндогар гапдалы болсун».

³³Муса гатлар билен рубенлере ве Юсубың несли болан манаша тиресиниң ярысына амор ханы Сихоның юрдуны ве Башаның ханы Огуң юрдуны, оларың төверегиндәки галаларыдыр обалары билен бирликде берди. ³⁴Онсоң гатлар Дибон, Атарот, Арогер, ³⁵Атротшопан, Язер, Ёгбоха, ³⁶Бейтнимра ве Бейтхаран ялы берк галалары дикелтдилер ве доварлар үчин агыллар гурдулар. ³⁷Рубенлер болса Хешбон, Элгала, Кирятайым, ³⁸Небо, Багалмегон (олар кәбир галаның атларыны чалышдылар) ве Сибма галасыны тәзеден гурдулар. Олар тәзеден гуран галаларына башга атлар дакдылар. ³⁹Манашаның оглы Макырың несиллери гидип, Гилгады басып алдылар ве ол ерден аморлары ковдулар. ⁴⁰Муса Гилгады Манашаның оглы Макырың несиллерине берди. Олар ол ерде месген тутдулар. ⁴¹Манашаның оглы Яйыр гидип, оларың обаларыны басып алды ве оларың

адына Хавотяйыр ^а гойды. ⁴²Ноба гидип, Кенаты ве онуң төверегиндэки обалары басып алып, ол ере Ноба дийип, өз адыны дакды.

33-нжи бап

Мүсүрден Моваба ченли йөриш

¹Муса билен Харуның ёлбашчылыгы астында тиреме-тире йөрөйән ысрайылларын Мүсүрден чыканларын-дан соңкы дүшлән дүшелгелери шулардыр. ²Муса Реббиң эври билен дүшлән дүшелгелерини хер гезек язып белледи. Оларын дүшлән дүшелгелери шулардыр: ³ысрайыллар биринжи айың он бәшине Песах байрамының эртеси гүни мүсүрлилерин гөзүниң алнында аркайынлык билен Рагмесес галасындан чыкып гайтдылар. ⁴Ол вагт мүсүрлилер Реббиң гыран новбахар огулларыны жайлардылар. Реб хатда оларын хурайларыны-да жезаландырыпды.

⁵Ысрайыллар Рагмесесден чыкып, Сукотда дүшледилер. ⁶Соңра Сукотдан чыкып, чөлүн гырасындакы Этамда дүшледилер. ⁷Этамдан чыкып, олар ызларына, Багалсепоның гүндогарындакы Пихахырота тарап өврүлип, Мигдолын голайында дүшледилер. ⁸Пихахыротдан чыкып, деңзиң ичи билен чөле тарап гитдилер. Этам чөлүндө үч гүнлөп йөрөп, Марада дүшледилер. ⁹Ысрайыллар Марадан чыкып, Эйлиме гелдилер. Ол ерде он ики саны сувлы чешме ве етмиш саны палма агажы барды. Олар сувуң башында дүшледилер. ¹⁰Эйлимден чыкып гелип, Гызыл деңзиң кенарында дүшледилер. ¹¹Гы-

зыл деңзиң кенарындан гайдып, Син чөлүндө, ¹²Син чөлүндөн гайдып, Допкада, ¹³Допкадан чыкып гелип, Алушда, ¹⁴Алушдан чыкып гелип, Репидимде дүшледилер. Ол ерде халк үчин ичмөге сув ёкды. ¹⁵Соң Репидимден чыкып, Синай чөлүндө, ¹⁶Синай чөлүндөн чыкып гелип, Кибротхатавада, ¹⁷Кибротхатавадан чыкып гелип, Хасеротда, ¹⁸Хасеротдан чыкып гелип, Ритмада, ¹⁹Ритмадан чыкып гелип, Риммонпересде, ²⁰Риммонпересден чыкып гелип, Либнада, ²¹Либнадан чыкып гелип, Рисада, ²²Рисадан чыкып гелип, Кехелатада, ²³Кехелатадан чыкып гелип, Шепер дагында, ²⁴Шепер дагындан чыкып гелип, Харадада, ²⁵Харададан чыкып гелип, Макхелотда, ²⁶Макхелотдан чыкып гелип, Тахатда, ²⁷Тахатдан чыкып гелип, Терада, ²⁸Терадан чыкып гелип, Миткада, ²⁹Миткадан чыкып гелип, Хашмонада, ³⁰Хашмонадан чыкып гелип, Мосеротда, ³¹Мосеротдан чыкып гелип, Бенеягаканда. ³²Бенеягакандан чыкып гелип, Хорхагыдгатда, ³³Хорхагыдгатдан чыкып гелип, Ётбатада, ³⁴Ётбатадан чыкып гелип, Абронда, ³⁵Аброндан чыкып гелип, Эсёнгеберде, ³⁶Эсёнгеберден чыкып гелип, Син чөлүндө (ягны Кадешде), ³⁷Кадешден чыкып гелип, Эдомың серхединдэки Хор дагында дүшледилер.

³⁸Руханы Харун Реббиң буйругы билен Хор дагына чыкды. Ол шол ерде ысрайылларын Мүсүрден чыканларын-дан соңкы кыркынжы йылының бәшинжи айының биринжи гүни амананы табшырды. ³⁹Хор дагында өлен Харун бир йүз йигрими үч ашындады.

^а 32:41 *Хавотяйыр* – бу сөз *Йиырың обалары* диймеги аңладар.

⁴⁰Негепде яшаян кенган Арат ханы ысрайылларың гейяндиги хагда эшитди.

⁴¹Ысрайыллар Хор дагындан гайдып, Салмонада дүшледилер. ⁴²Салмонадан чыкып, Пунонда дүшледилер. ⁴³Пунондан чыкып, Оботда дүшледилер. ⁴⁴Оботдан чыкып, Мовап юрдундакы Ией Абарымда дүшледилер. ⁴⁵Ией Абарымдан чыкып, Дибонгатда дүшледилер. ⁴⁶Дибонгатдан чыкып, Алмондыблатаймада дүшледилер. ⁴⁷Алмондыблатаймадан чыкып, Небоньң голайындакы Абарым дагларында дүшледилер. ⁴⁸Абарым дагларындан гайдып, Иордан дерясының боюнда, Ерихоньң гаршысында ерлешйән Мовап дүзлүгинде дүшледилер. ⁴⁹Олар Иордан дерясының боюнда, Бейтешимотдан тә Абелшитиме ченли Мовап дүзлүгинде дүшелге гуруп отурдылар.

Кенганың басылып алынмалы ерлери

⁵⁰Иорданың боюнда, Ерихоньң гаршысындакы Мовап дүзлүгинде Реб Муса билен геплешип, оң шейле дийди: ⁵¹«Ысрайыллара айт, Иордан дерясындан гечип, Кенгана баранларында, ⁵²юрдуң илатының хеммесини ковуп чыкарсынлар. Оларың әхли даш ве гуйма бутларыны дөвсүнлер, сеждегәхлерини ёк этсинлер. ⁵³Юрды басып алып, ол ерде месген тутсунлар, чүнки Мен оны олара мүлк эдип бердим. ⁵⁴Юрды биже боюнча тирелер арасында пайлашсынлар. Улы тирә улы мүлк, кичи тирә-де кичи мүлк берилсин. Кимиң бижеси чыкса, мүлк хем шонуңкы болар. Мүлк тирелере гөрә пайлансын. ⁵⁵Эмма

ысрайыллар ерли илаты ковуп чыкармасалар, онда ол ерде галанлар ысрайылларың гөзлерине дүртүлен иңе, бөвүрлерине санжылан тикенялы боларлар. Яшажак юртларында олар ысрайыллары эзерлер. ⁵⁶Мен хем олара чекдиржек азапларымы ысрайылларың башындан индерерин».

34-нжи бап

Юрдуң серхетлери

¹Реб Муса шейле дийди: ²«Ысрайыллара шейле буйрук бер: „Сиз Кенган юрдуна гирениңизде, сизе мүлк хөкмүнде берилйән бу топрагың серхетлери чөклендирилendir. ³Сизиң гүнорта серхединиз Син чөлүнден Эдом серхединиң боюна узалып гидер. Ол гүндогарда Өли деңзиң гүнорта кенарындан башланяндыр. ⁴Соңра серхет Ичян гечидиниң гүнортасындан өврүлип, Син чөлүне гечер. Ондан Кадешбарнеяның гүнортасына ченли, Хасарадара тарап узалып, Асмона тарап гечер. ⁵Серхет Асмондан өврүлип, Мүсүр дерясына тарап узалып гидер ве онуң чети Ортаер деңзине барып етер.

⁶Ортаер деңзи ве онуң кенары сизиң гүнбатар серхединиз болуп хызмат эдер. Бу сизиң гүнбатар арачәгиңиз болар.

⁷Сизиң демиргазык арачәгиңиз шейле болар: Ортаер деңзинден Хор дагына ченли аралықда өз серхединизи белләрсиниз. ⁸Хор дагындан Лебохамада ченли өз серхединизи белләрсиниз ве серхет ондан соң Седат галасының ичинден гечер. ⁹Арачөк Седатдан гүндогара Зипрона тарап узалып, онуң бир ужы Хасарейнана етер. Бу сизиң демиргазык серхединиз болар.

¹⁰Гүндогоар серхединиз демиргазык-да Хасарейнандан башланып, гүндорта Шепама тарап узалып гидер. ¹¹Серхет Шепамдан Айының гүндогоар гапдалындакы Рибла тарап өврүлип, Киннерет деңзинин гүндогоар япгыдына ченли барып етер. ¹²Соңра серхет Иорданың бойы билен ашаклыгына гидип, онуң чети Өли деңзе барып етер. Даш-төверегинде шейле серхетлери болан бу юрт си-зиң юрдуңыз болар“». ¹³Муса ысрайыллара буйрук берип, шейле дийди: «Реббиң сизе биже атып, докуз тирэниң ве гүнбатардакы манаша тиресиниң арасында пайламагы эвр эден мүлки, ине, шу топракдыр. ¹⁴Рубен, гат тирелери ве гүндогоардакы манаша тиреси уругларына гөрө өзлериниң мүлкүни эййэм алдылар. ¹⁵Бу ики тире ве манаша тиресиниң ярысы өзлерине мүлки Иорданың аңырсындан, Ерихонның гүндогоарындан алдылар».

Тире ёлбашчылары

¹⁶Реб Муса шейле дийди: ¹⁷«Ери сизе мүлк эдип пайлап бержек адамлар, ине шулардыр: руханы Элгазар ве Нунуң оглы Ешува. ¹⁸Мүлки пайламак үчин хер тиреден бир адамы ёлбашчы хем сайлаң. ¹⁹Ёлбашчы сайланмалы адамлар шулардыр: яхуда тиресинден Епуннэниң оглы Калеп. ²⁰Шимгон тиресинден Эмихудың оглы Шамувел. ²¹Бенямин тиресинден Кислоның оглы Элидат. ²²Дан тиресинден Ёглының оглы Букы сердар. ²³Юсубың несиллери: манаша тиресинден Эфодың оглы Ханниел сердар. ²⁴Эфрайым тиресинден Шиптаның оглы Кемувал сердар. ²⁵Зебулун тиресинден Парнагың оглы Элисапан

сердар. ²⁶Ысакар тиресинден Азаның оглы Палтыел сердар. ²⁷Ашер тиресинден Шеломының оглы Ахыхут сердар. ²⁸Нафталы тиресинден Эмихудың оглы Педархел сердар». ²⁹Реббиң Кенган юрдунда ысрайыллара мүлк пайлап бермеги эвр эден адамлары шулардан ыбаратды.

35-нжи бап

Левилере берилмели галалар

¹Иордан дерясының боюнда, Ерихонның гаршысында ерлешйэн Мо-вап дүзлүгинде Реб Муса шейле дийди: ²«Ысрайыллара шейле буйрук бер, гой, олар өзлерине мирас дүшен мүлклеринден левилере яшар ялы галалар берсинлер. Шол галаларың төверегиндэки өри мейданларыны-да левилере берсинлер. ³Бу галалар левилериң яшамагы үчиндир. Галаларың төверегиндэки өри мейданлары болса левилериң сүрүлери ве эхли мал-гаралары үчиндир. ⁴⁻⁵Галаның диварындан чар тарапа мүң тирсек аралык гоюп, онуң гүндогоар ве гүндорта тарапларыны ики мүң тирсек, гүнбатар ве демиргазык тарапларыны-да ики мүң тирсек эдип, левилере берилжек галаларың өри мейданларыны дөртбурч шекилинде өлчөң».

Гачыбаталга галалары

(Канун таглыматы 19:1-13; Ешува 20:1-9)

⁶«Левилере берйэн галаларыңызың алтысы гачыбаталга галалары болсун. Булардан башга ене кырк ики галаны левилере бериң. ⁷Левилере өри мейданлары билен бирликде жеми кырк секиз гала бериң. ⁸Олара бержек галаларыңыз тире пайы гөрнүшинде

болсун. Галалары көп болан улы ысрайыл тиресинден көп гала, галалары аз болан кичирэк тиреден болса аз гала алнып, хер тире өз мүлк пайына гөрә левилере берсин». ⁹Сонра Реб Муса шейле дийди: ¹⁰«Ысрайыл-лара айт, Иордан дерясындан гечип, Кенган топрагына гирениңизде, ¹¹өзүңиз үчин гачыбаталга галаларыны сайлаң. Төтәнликде адам өлдүрөн ганхор, гой, шол ере гачсын. ¹²Бу галалар ганхора жамагатың өңүнде хөкүм чыкарыляңча, өлдүрелениң хоссарындан гачыбаталга болуп хызмат этсин.

¹³Өзүңиз үчин жеми алты саны гачыбаталга галасыны белләң: ¹⁴оларың үчүси Иордан дерясының гүндогар тарапында, үчүси хем Кенган топрагында болсун. ¹⁵Бу алты гала ысрайыллара ве араңызда яшаян гелмишеклере, гөчүп геленлере гачыбаталга болуп хызмат этсин. Төтәнликде адам өлдүрүп, ганхор болан адам ол ере гачып билер.

Ганхорлык ве ар алмак хакда

¹⁶Эгер-де бири демирден яслан зат билен башга бирини уруп өлдүрсе, ол адам ганхордыр. Ганхорың жезасы өлүм болсун. ¹⁷Эгер бири адама дегенде өлдүрүп билжек даш билен адам уруп өлдүрсе, ол ганхордыр. Ганхорың жезасы өлүм болсун. ¹⁸Я-да бири адама дегенде өлдүрүп билжек агач белеги билен адам уруп өлдүрсе, ол ганхордыр. Ганхорың жезасы өлүм болсун. ¹⁹Дөкүлен ган үчин өлдүрелениң хоссары ганхоры өлдүрер. Ол өз гандарыны душан еринде өлдүрсин. ²⁰Шунуң ялы-да, эгер бири башга бир адамы йигренйэндиги үчин итеклап я-да башга бири букуда ятып, оң тарап бир зат зыңып өлдүрсе, ²¹я-да душ-

манчылыкдан оны эли билен уруп өлдүрсе, онда оны өлдүрөн адам өлүме хөкүм эдилсин. Ол адам ганхордыр, өлдүрелениң хоссары ганхоры душан еринде өлдүрсин.

²²Эмма бири душманчылык этмезден, бир адамы төтәнликде итип гойберсе я-да букуда ятып пейлемезден, оң тарап бир зат зыңып гойберсе, ²³я-да адама дегенде өлдүрүп билжек дашы серетмән зыңып, төтәнликде бир адамың ганына галса, өлдүрөн билен өлениң арасында душманчылык болмандыгына ве өлдүрелениң оңа шикес етирмек ислемэндигине гарамаздан, ²⁴ганхор билен өлдүрелениң хоссарының арасындакы даваны шу када-канунлар боюнча жамагат чөзсүн. ²⁵Жамагат өлдүрелениң хоссарының элинден ганхоры халас этсин ве оны башдакы гачып баран гачыбаталга галасына угратсын. Депенине мукаддес яг гуйлуп белленен баш руханы өлйәнчә, ганхор шол ерде болмалыдыр. ²⁶Эмма ганхор илки гачып баран гачыбаталга галасының чэгинден даша чыкса ²⁷ве өлдүрелениң хоссары оны тапып өлдүрсе, өлдүрелениң хоссары ганхор сайылмалы дэлдир. ²⁸Чүнки ганхор баш руханы өлйәнчә, гачыбаталга галасының дашына чыкмалы дэлдир. Ол дине баш руханы өленден соң, өз өйүне гайдып билер.

²⁹Булар сиз ниреде яшасаңыз-да, несиллер бойы сизе парз ве хөкүм болсун.

³⁰Эгер бир адам башга бир адамы өлдүрсе, шаятларың гөркезмеси эсасында ол өлүме хөкүм эдилсин, эмма дине бир шаядың гөркезмеси эсасында ол өлүме хөкүм эдилмели дэлдир. ³¹Өлүм жезасына хөкүм эдилен ган-

хорың жанының өвезине хун алын-масын, ганхор өлдүрilmелидир. ³²Гачыбаталга галасына гачып баран бириниң баш руханы өлмезден өң өз топрагына гайдып бармагы үчин ондан төлег алман. ³³Ган топрагы харама чыкаряндыр, өз яшаян топрагыңызы харамламан. Дөкүлен ганы топракдан диңе ганхорың ганы билен ювуп болар. ³⁴Мениң мекан тутан топрагымы, ягны өз яшаян ериңизи харамламан. Чүнки ысрайыл халкының арасында яшаян Реб Мендириң».

36-нжы бап

Дурмуша чыкан гызларың мүлки

¹Мақырың оглы, Манашаның агтыгы, Юсубың човлугы болан Гилгадың несиллериниң уругбашылары өңе чыкып, Мусаның, ёлбашчыларың ве ысрайыл тирелериниң уругбашыларының өңүнде шейле дийдилер: ²«Реб юрды биче атып, мүлк хөкмүнде ысрайыллара пайлап бер дийип, агамыз Муса эвр этди. Доганымыз Селопхадың мүлкүни онуң гызларына бермеги хем Реб агамыза буюрды. ³Эгер Селопхадың гызлары Ысрайылың башга тиресинден боланлар дурмуша чыксалар, онда оларың мүлки бизиң мүлкүмизден айрылып, баран эрлериниң тиресине гошулар. Шейдип, бичеде бизиң мүлк пайымыз кемелер. ⁴Ысрайылларың байрам йылы геленде болса, гызларың мүлки эрлериниң тиресиниң мүлкүне го-

шулар. Шейлеликде, оларың мүлки бизиң тирэмизиң мүлкүнден алнар».

⁵Онсоң Муса Реббиз эври боюнча ысрайыллара шейле буюрды: «Юсубың тиресиниң несиллериниң диййэни догрудыр. ⁶Селопхадың гызлары хакда Реб шейле дийди: „Олар ислэн адамсына дурмуша чыкып билерлер, йөне оларың баржак кишилери өз тирелеринден болсун. ⁷Ысрайылларың мүлки бир тиреден башга бир тирэ гечмели дәлдир. Эхли ысрайыллар өз тирелериниң мүлкүне элик этсинлер. ⁸Ислендик ысрайыл тиресинден мүлк алан гыз, өз тиресинден болан кишэ дурмуша чыксын. Шонда хер бир ысрайыллы өз аталарының мүлкүне мүдимилик элик эдип билер. ⁹Хич бир мүлк бир тиреден башга бир тирэ гечмели дәлдир. Ысрайыл тирелериниң хер бири өз мүлкүне элик этсин“».

¹⁰Селопхадың гызлары Реббиз Муса буйрушы ялы хем этдилер. ¹¹Онуң гызлары Махла, Тирса, Хогла, Милка ве Нога өз какасының доганларының огулларына дурмуша чыкдылар. ¹²Олар Юсубың оглы Манашаның несиллериниң уругларындан болан кишилер дурмуша чыкдылар. Шейдип, оларың мүлки өз аталарының тиресинде галды.

¹³Иордан дерясының боюнда, Ерихоның гаршысында ерлешйән Мовап дүзлүгинде Реббиз Муса аркалы ысрайыллара берен парзлардыр хөкүмлери шулардан ыбаратды.

Канун таглыматы

Гириш

Ысрайыл халкы Иордан дерясында гечип, Кенганы басып алмагың өңүсырасындады. Эмма Худай Муса пыгамбери ысрайыллары Кенган юрдуна гетирмекден саклады. *Чөлде* китабында Худай Мусаның Иордан дерясының гүндогарында өлжекдигини айдыпды. Муса ысрайыл халкының өңүнде хошлашык сөзүни сөзлөп, халка Худайың канунларыны ятлатды.

Шейле хем Муса ысрайыллары гечен кырк йылы ятлатды. Худай ысрайыллары Мүсүрден халас эдип, чөлде оларың аладасыны этди, эмма ысрайыллар Худая

хемише вепалы болмадылар, Оны диңлемедилер.

Муса ысрайыллары Реббе ыбадат эдип, Онуң табшырыкларыны бержай этселер, душманларындан үстүн чыкып, гүйчли халк болжакдыгыны айтды. Эмма эхти бозуп, бутлара сежде этселер, Реббин халка нежис нәлет сиңдиржекдиги барада дуйдурды. Бу нәлетин нетижесинде душманлар олардан үстүн чыкарлар, олар өз юртларындан ве жанларындан махрум боларлар. Шейле-де, бу китап гелжекки патышаның өзүни нәхили алып бармалыдыгыны өвредйәр.

Мазмуны

Халк чөллүкде.....	1:1–3:29
Муса пыгамбер халкы Өхт билен танышдыряр.....	4:1–11:32
Өхтиң талаплары.....	12:1–26:19
Өхтиң дәп-дессурлары.....	27:1–30:20
Муса пыгамберин соңкы сөзи.....	31:1–34:12

1-нжи бап

Халк Хорепден чыкяр

¹Ине, бу сөзлер Мусаның Иордан дерясының гүндогарында – чөллүкде яшаян тутуш ысрайыл халкына айдан

сөзлери. Олар Супуң гаршысындакы Араба дүзлүгинде, Паран галасы билен Топел, Лабан, Хасерот ве Дизахап галаларының аралыгында яшаярдылар. ²Хореп^а дагындан Кадешбарнея ченли аралык Сегир даглыгының үсти билен гиденинде,

^а 1:2 *Хореп* – бу Синай дагының бейлеки ады.

он бир гүнлүк ёлды. ³Кыркынжы йылың он биринжи айының биринжи гүни, Муса Реббич буйрушы ялы эдип, ысрайыллара Онун буйрукларыны етирди. ⁴Бу Мусаның Хешбонда хөкүм сүрен аморларың ханы Сихоны, шейле хем, Аштаротда ве Эдрейде хөкүм сүрен Башан юрдуң ханы Огы еңенден соң болды. ⁵Муса Иорданың гүндогарында – Мовап юрдундака ысрайыллара шу кануны беян этмәге башлады: ⁶«Худайымыз Реб Хореп дагында шейле дийди: „Сиз бу дагда узак вагт болдуңыз. ⁷Инди йөришиңизи довам эдиң, аморларың яшаян даглыгына, шейле хем, гоңшы үлкелере: Араба дүзлүгине, дагыга, гүнбатар байырлыклара, Негеп чөлүне, деңиз якасындакы Кенган юрдуна, Ливана ве бейик Евфрат дерясына ченли гидиң. ⁸Ине, Мен бу юрды сизиң өңүңизде гойдум. Мениң ата-бабаларыңыз Ыбрайыма, Ысхага, Якуба ве оларың несиллерине бермеги вада эден юрдума гидиң-де, оны мүлк эдиниң“».

Муса халка баштутанлар беллейәр

(Мүсүрден чыкыш 18:13-27)

⁹«Шол вагт мен сизе шейле дийдим: „Сизи еке өзүм башарып билжек дәл. ¹⁰Худайыңыз Реб сизи көпелтди. Шонун үчин-де бу гүн сизиң саныңыз асмандакы йылдызлар дей кән. ¹¹Сизе сөз берши ялы, ата-бабаларыңызың Худайы Реб, гой, сизиң саныңызы мундан-да мүң эссе артдырсын ве сизи ялкасын! ¹²Йөне мениң еке өзүм эбли даваларыңызың агыр йүкүни герденимден нәдип айраркам? ¹³Хер тирәңизден акыллы-пайхаслы, дүшби ве тежрибели адамлары сайлаң“.

¹⁴Сиз маңа: „Сениң нетижә гелен пикириң говы пикир“ дийип жогап бердиңиз. ¹⁵Шейлеликте, мен сизиң хер тирәңизден сайланан бу акыллы-пайхаслы ве тежрибели адамлары сизиң үстүңизден баштутан эдип, мүнбашылар, йүзбашылар, элибашылар, онбашылар гойдум ве бейлеки баштутанлары белледим. ¹⁶Шол вагт мен сизе казылары хем белледим ве олара: „Халкың арасындакы давалара үнс берип гулак гоюң, исле ол ерли болсун, исле гелмишек болсун, ики адамың арасындакы даваны адалатлы чөзүң. ¹⁷Сиз казылык эдениңизде, тарапгөйлик этмели дәлсиңиз: улы даваны-да, кичи даваны-да дең диңләң. Хич кимден горкмаң, чүнки чөзгүт Худайдандыр. Сизе чөзмеси кын дүшен даваны маңа гетириң, оны өзүм диңләрин“ дийдим. ¹⁸Шейдип, шол вагт мен сизе этмели эбли ишлериңизи табшырдым».

Кадешбарнея ичалылар иберилйәр *(Чөлде 13:1-33)*

¹⁹«Сонра Худайымыз Реббич эдил bize буйрушы ялы, биз Хореп дагындан чыкып, аморларың яшаян даглыгының үсти билен тә Кадешбарнея барып етйәнчәк, сизиң гөрөн эгирт улы ве ёвуз чөлүңизиң ичи билен гитдик. ²⁰Ол ерде мен сизе шейле дийдим: „Худайымыз Реббич bize бержек аморларың яшаян даглыгына-да гелип етдик. ²¹Ине, Худайыңыз Реб бу юрды сизе берди. Гидиң-де, ата-бабаларыңызың Худайы Реббич сизе сөз берши ялы, оны мүлк эдиниң. Горкмаң, довла дүшмәң“. ²²Эмма сизиң хеммәңиз шонда мениң яныма гелип: „Гелиң, юрды гөзден гечирмек

үчин өз арамыздан адамлары ёллалын. Олар бизиң гитжек ёлумыз хакда, баржак галаларымыз барада хабар гетирерлер“ дийдиңиз. ²³Бу пикир мениң гөвнүме макул болды. Мен хер тиреден бир адам алып, жеми он ики адам сайладым. ²⁴Олар ёла дүшүп, даглыга тарап гитдилер. Эш-кол дересине етенлеринде, олар оны говы гөзден гечирдилер. ²⁵Ызларына доланып геленлеринде, олар бизе шол юрдуң миве өнүмлеринден йыгып гетирдилер. Олар: „Худайымыз Реббич бизе берйән юрды говы юрт экен“ диен хабары гетирдилер. ²⁶Эмма сиз ол ере гитмек иследемиңиз. Худайыңыз Реббич буйругына гаршы баш гөтердиңиз. ²⁷Сиз чадырларыңызда хүнүрдешип шейле дийдиңиз: „Реб бизи йигренйәр, Ол бизи аморларың элине берип ёк этмек үчин Мүсүрден чыкарып гетирипдир. ²⁸Биз ол ере нәдип гидели? Ол ере гойберен доганларымызың: ‘Ол ердәки адамлар бизден гүйчли ве узын бойлы. Оларың галалары гөге етип дуран бейик ве берк диварлы галалардыр! Биз ол ерде хатда анаклары-да гөрдүк’ диен хабары бизиң йүрегимизи ховсала салды“. ²⁹Мен сизе шейле дийдим: „Олардан горкмаң, довла дүшмән. ³⁰Мүсүрде ве чөлде эдил гөзүңиңиз алнында сизиң үчин сөвешши ялы, ене-де өңүңизден йөрәп, сизиң үчин сөвешжек Худайыңыз Ребдир. ³¹Чөлде ёл бойы йөриш эдип, шу ере гелип етйәнчәңиз, эдил энәниң өз чакасыны элинде гөтерип гелши ялы, Худайыңыз Реббич сизи нәхили го-рап гетирендигини өзүңиз гөрдүңиз. ³²⁻³³Эмма сиз шонда-да гижесине

от, гүндизине булут гөрнүшинде дүшлежек ериңизи, йөрөжек ёлуңызы гөркезип, өңүңизден гидйән Худайыңыз Реббе ынам этмедиңиз“».

Реб ысрайыллары жезаландырыр

³⁴«Сизиң сөзлериңизи эшидип, Реббич гаты гахары гелди ве ант ичип: ³⁵⁻³⁶„Мениң сиз үчин ата-бабаларыңызга сөз берен говы юрдумы Епунне оглы Калепден башга бу пис неслиң хич бири гөрмез. Муны дине Калеп гөрер. Мен-Реббе йүрекден вепалыдыгы үчин Мен оңа ве онуң несиллерине аяк басан юрдуны бержек“ дийди. ³⁷Сиз себәпли Реббич хатда маңа-да гахары гелип, Ол маңа шейле дийди: „Сен хем ол юрда аягыңы секмерсиң. ³⁸Ол юрда сениң көмекчиң Нунуң оглы Ешува барар. Сен оны голда, чүнки ерлери ысрайыллара мүлк эдип пайлап бержек еке-тәк адам шолдур“. ³⁹Онсоң Реб тутуш халка: „Урушда есир дүшер өйден перзентлериңиз, ягны бу гүнки гүн ягшыны-яманы сайгармаян чагаларыңыз ол ере барарлар. Мен бу юрды олара бержек, олар муны мүлк эдинерлер. ⁴⁰Эмма сиз болса Гызыл деңзиң^a ёлы билен ызыңыза, чөле тарап йөриш эдиң“ дийди. ⁴¹Сиз маңа: „Биз Реббе гаршы гүнә этдик! Худайымыз Реббич бизе буйрушы ялы, биз гидип сөвешмәге тайяр“ дийип жогап бердиңиз. Шейлеликде, әхлиңиз сөвеш ярагларыңызы дакынып, даглыга чыкмак еңил болар өйдүп пикир этдиңиз. ⁴²Реб маңа: „Олара айт: гитмесинлер, урушмасынлар, чүнки Мен оларың арасында болмарын. Шонуң үчин хем олар душманларындан

^a 1:40 *Гызыл деңиз* – еврейче *Гамыш деңзи*.

ендерлер“ дийди. ⁴³Мен муны сизе етирдим, эмма сиз гулак асмадыңыз. Сиз Реббиң буйругына гаршы баш гөтерип, мен-менлик билен даглыга гитдиниз. ⁴⁴Ол даглыкда яшаян аморлар гаршыңыза чыкып, Сегирден Хорма ченли сизи арылар дей ковалап енчилер. ⁴⁵Сиз ызыңыза долаңнып гелип, Реббе дады-перят этдиңиз. Реб сизиң сесиңизе не гулак салды, не-де үнс берди.

⁴⁶Соңра сиз узак вагтлап Кадешбарнеяда галдыңыз».

2-нжи бап

¹«Реббиң маңа айдышы ялы, биз Гызыл деңзиң ёлы билен чөле тарап гайтдык ве энчеме гүнләп Сегир даглыгының төверегинде айланып гездик».

Ысрайыллар Эдомың ве Мовабың ичинден гечйәрлер

²«Соңра Реб маңа шейле дийди: ³„Сиз бу даглыгың дашында гаты көп айландыңыз. Инди сен демиргазык тарапа өврүл ⁴ве адамлардан шулары талап эт: ‘Сиз хәзир Сегирде яшаян гарындашларыңыз Ысавың несиллериниң үстүнден гечмели. Олар сизден горкарлар, шонуң үчин сиз өрән сересап болуң. ⁵Олар билен урша гиришмән, чүнки Мен сизе оларың еринден екеже гарыш-да ер бержек дәл. Чүнки Сегир даглыгыны Мен Ысава мүлк бердим. ⁶Сиз ийжек иймитиңизи хем, ичжек сувуңызы хем олардан сатын алып ийип-ичиң“⁷. ⁷Худайыңыз Реб, хакыкатдан-да, сизиң хер бир тутан ишиңизе берекет берди. Сизиң бу уммасыз чөлүң ичи билен баряңдыгыңызы Ол билиярди. Шол гечен кырк йылың ичинде, Худайы-

ңыз Реб сизиң билен биле болды. Сиз хич зада зар болмадыңыз.

⁸Шейдип, биз Сегирде яшаян гарындашларымыз Ысавың несиллериниң үстүнден гечдик. Эйлат ве Эсәнгеберден Араба дүзлүгине гидйән ёл билен гидип, Мовап чөлүне тарап уградык. ⁹Реб маңа: „Моваплара душман гөзи билен гарама я-да олар билен урша гирме, чүнки Ар галасыны Лутуң несиллерине мүлк берендигим себәпли, Мен сизе оларың еринден мүлк эдип, хич зат бержек дәл“ дийди. ¹⁰(Ол ерде анаклар ялы узын бойлы, гүйчли ве көп санлы эймимлер яшаярды. ¹¹Олар хем анаклар ялы рапалар сайыларды. Эмма моваплар олары эймимлер дийип атландырдылар. ¹²Шейле хем Сегирде хорылар яшаярдылар, эмма Ысавың несиллери олары ковуп чыкардылар. Ысрайылларың Реббиң мүлк берен еринде эдишлери ялы, Ысавың несиллери-де олары ёк эдип, ерлеринде өзлери орнашдылар.)

¹³Реб: „Инди болса Зерет дересинден гечелиң“ дийди. Шейдип, Реббиң буйругына гөрә, биз Зерет дересинден гечдик. ¹⁴Кадешбарнеядан ёла дүшүп, Зерет дересинден гечйәнчәк, догры отуз секиз йыл гечди. Реббиң айдышы ялы, шол дөврүң ичинде бу неслиң уршужылары өлүп гутарды. ¹⁵Хавва, тә Ысрайыл дүшелгесиндәки уршужыларың әхлиси өлүп гутарянча, хут Реббиң Өзи олара гаршы болды.

¹⁶Халкың арасындакы әхли уршужылар өлүп гутаран бадына, ¹⁷Реб маңа шейле дийди: ¹⁸„Бу гүн сиз Ар галасында Мовабың арачәгини кесип гечерсиңиз. ¹⁹Аммонларың серхедине голайлашаныңызда, олара душманчылык гөзи билен гарамаң, олар билен

урша гирмән, себәби Мен аммонларның ерини сизе мүлк бержек дәлдин, чүнки Мен ол ери Лутуң несиллерине бердим²⁰.²⁰ (Аслында бу ер рапаларың ери хасапланярды. Олар бу ерде өңден бәри яшаярдылар. Аммонлар оларам замумлар дийип ат бердилер. ²¹Замумлар анаклар ялы узын бойлудылар, гүйчлүдилер ве сан тайдан көп адамлыдылар. Муңа гарамаздан, Реб олары аммонларың өңүндөн ёк этди. Аммонлар олары ковуп чыкарып, оларың еринде өзлери орнашдылар. ²²Реб Сегирде яшаян Ысавың несиллери билен хем шейле этди. Оларың өңүндөн хорылары ёк этди. Ысавың несиллери хорылары ковуп чыкарып, оларың еринде өзлери орнашдылар. Хатда олар шу гүне ченли хем шол ерде яшаярлар. ²³Каптордан чыкып гайдан капторлылар Газа галасына ченли гидйән обаларда яшаян авалары ёк эдип, оларың еринде өзлери орнашдылар.) ²⁴„Тур, ёла дүш! Арнон жүлгесинден геч! Ине, Мен Хешбондакы аморларың ханы Сихоны ве онун ерини сениң элине бердим. Юрды элемәге башла, Сихон билен урша гир. ²⁵Шу гүндөн башлап, Мен ер йүзүндәки әхли халкың үстүндөн горкы ве ховп саларын. Сениң адыңы эшиденлеринде, олар горкудан яна титрешер дурарлар“».

Ысрайыллар Сихон билен Ог ханы дерби-дагын эдйәрлер
(Чөлде 21:1-30)

²⁶«Шейдип, мен Кедемот чөлүндөн Хешбонның ханы Сихона, ине, шу паратчылык сөзлерини айдып, илчилери ёлладым: ²⁷„Маңа өз юрдуңың үстүндөн гечмәге ругсат эт. Дине ёлдан йөрәйин, сага хем, чепе хем совулмайын. ²⁸Иймәге иймитимизи, ичмәге

сувумызы сизден сатын алалы. Пыядалап дине ёлундан гечсем боляр. ²⁹Сегирде яшаян Ысавың несиллери ялы ве Арда яшаян моваплар ялы, сен хем маңа Иордандан гечип, Худайымыз Реббизе бизе берйән юрдуна етмек үчин өз юрдуңың үстүндөн гечмәге ругсат эт²⁹. ³⁰Эмма Хешбонның ханы Сихон бизе юрдуңың үстүндөн гечмәге ругсат этмедди. Чүнки Худайыңыз Реб шу гүнки гөршүңиз ялы, оны сизиң элиңизе бермек үчин, онуң калбыны гагадып, доңйүрек этди. ³¹Реб маңа: „Ине, Мен Сихоны ве онуң юрдуны саңа бермәге гиришдим. Инди сен хем онуң ерини элемәге башла“ дийди. ³²Шейлеликде, Сихон әхли уршужылары билен Яхасда бизиң гаршымыза сөвешмәге чыкды. ³³Худайымыз Реб оны бизиң элимизе берди. Биз Сихоның өзүни, онуң тохум-тижини ве әхли уршужыларыны гырдык. ³⁴Шол бир вагтың өзүндө онуң әхли галаларыны басып алдык. Әхли галаларындакы эркекleri, аяллары ве чагалары бүтинлей ёк этдик. Ол ерде екеже-де адам галдырмадык. ³⁵Дине мал-гаралары, шейле хем басып алан галаларымызың байлыкларыны олжа эдип алдык. ³⁶Арнон жүлгесиниң гырасындакы Арогер галасындан башлап (жүлгәниң өзүндәки гала хем дегишлидир), тә Гилгада барянча, бизиң үчин екеже-де берк гала ёкды. Худайымыз Реб оларың хеммесини бизиң элимизе берди. ³⁷Муңа гарамаздан, Худайымыз Реббизе бизе табшырышы ялы, Ябок дерясының боюнда ве даглыкдакы галаларда яшаян аммонларың ерине чозуп гирмедик».

3-нжи бап

¹«Соңра биз Башан юрдуна тарап ёлумызы довам этдирдик. Башан ханы

Ог сөвешмек үчин, Эдрейде әхли уршужылары билен бизиң гаршымыза чыкды. ²Реб маңа: „Мен Огы, онуң әхли халкыны ве юрдуны сениң элиңе бердим. Ондан горкма. Хешбонда ханлык сүрен амор ханы Сихоны ёк эдишиң ялы, Огы хем ёк эт“ дийди. ³Шейлеликде, Худайымыз Реб Башан ханы Огы хем-де онуң әхли уршужыларыны бизиң элимизе берди. Биз оларың екежесини хем дири галдырман, хеммесини гырдык. ⁴Шол бир вагтың өзүнде биз онуң әхли галаларыны басып алдык. Ол ерде басып алынмадык екеже-де гала галмады. Биз оларың жеми алтмыш галасыны, Огуң Башандакы ханлыгы болан тутуш Аргоп топрагыны басып алдык. ⁵Буларың хеммеси берк диварлы, гулп билен япылян ики гат дервезели берк галаларды. Булардан башга обалар-да көпди. ⁶Эдил Хешбонның ханы Сихоны ёк эдишимиз ялы, биз олары хем бүтинлей ёк этдик. Әхли галалардакы эркеклери, аяллары ве чагалары бүтинлей ёк этдик. ⁷Эмма әхли мал-гаралары ве галалардакы байлыклары өзүмизе олжа эдип алдык. ⁸Шейдип, биз Иорданың аңырсында аморларың ики ханының юрдуны басып алдык. Арнон жүлгесинден Хермон дагына ченли ⁹(Сидонлылар Хермон дагына Сирён диййәрлер, аморлар болса оңа Сенир диййәрлер), ¹⁰белент текизликдәки әхли галалары, тутуш Гилгады, Салка ве Эдрее ченли Башандакы Огуң ханлыгында болан әхли галалары басып алдык. ¹¹(Рапалардан еке-тәк дири галан Башан ханы Огды. Огуң табыды гара дашдан болуп, тирсек

өлчеги билен онуң узынлыгы докуз тирсек, ини хем дөрт тирсекди. Оны аммонларың Раба галасында шу гүнкигүн хем гөрүп боляр)».

Иорданың гүндогарында ер пайланылар
(Чөлде 32:1-42)

¹²«Мен шол вагткы басып алан еримизи пайладым. Мен рубен ве гат тирелерине Арнон жүлгесиниң четиндәки Арогерин демиргазыгыны, шейле хем Гилгат даглыгының ярысыны онуң галалары билен биле бердим. ¹³Гүндогардакы манаша тиресине болса Гилгадың галан ярысыны ве Огуң ханлыгы болан тутуш Башаны, ягны тутуш Аргоп топрагыны бердим. (Тутуш Башан рапаларың үлкеси дийип атландырыларды.) ¹⁴Манаша тиресинден Яйыр диен адам гешурлыларың ве магакатлыларың арачәгине ченли болан тутуш Аргопы алды ве ол ерлери Башандан соң өз адына гөрә, Хавотяйыр^а дийип ат берди. (Ол шу гүне ченли хем шейле атландырылар.) ¹⁵Макыра Гилгады бердим. ¹⁶Эмма рубен ве гат тирелерине Гилгат билен Арнон жүлгесиниң аралыгындакы ерлери бердим. Жүлгәниң ортасы оларың гүнорта арачәги болуп, оларың демиргазык арачәги болса аммонларың арачәги болан Ябок дерясыдыр. ¹⁷Гүнбатар арачәк Иордан дерясы болуп, Киннеретден Араба деңзине, ягны Өли деңзе ченли болан Араба дүзлүги ве Писга дагының этеклери оңа дегишлидир. ¹⁸Шол вагт мен сизе шейле буйрук бердим: „Ине, Худайыңыз Реб бу юрды мүлк эдинмек үчин

^а 3:14 *Хавотяйыр* – бу сөз *Яйырың обалары* диймеги аңладяр.

сизе берди. Әхли сөвешжилериниз яраглансынлар-да, ысрайыл доганларыңыздың өңүнден йоресинлер. ¹⁹Дине аялларыңыз, чагаларыңыз ве мал-гараларыңыз мениң сизе берен галаларымда галсынлар. Мен сизиң көп мал-гараларыңыздың бардыгыны бил-йәрин. ²⁰Реб доганларыңыз-да сизиңки ялы парохатчылык беренден соң ве олар хем Худайыңыз Реббин Иорданың аңырсындан өзлерине берйән мүлк ерини эләнлеринден соң, хер бириңиз мениң сизе берен мүлкүме доланып гелип билерсиңиз“. ²¹Шол вагт мен Ешува хем табшырык берип: „Худайыңыз Реббин бу ики хана нәме эденини өз гөзүңиз билен гөрдүңиз. Реб сизиң үстүнден гечжек әхли ханлыкларыңызы шейле эдер. ²²Олардан горкман, чүнки сиз үчин сөвешжек Худайыңыз Реббин хут Өзүдир“ дийдим».

Муса Кенгана бармага ругсат эдилмейәр

²³«Шол вагт мен Реббе ялбарып шейле дийдим: ²⁴„Я Хөкмүрован Реб, Сен Өз бейиклигиңи ве гудратыңи гулуңа яңы гөркезип башладың. Ерте ве гөкде хайсы худай Сениңки ялы ишлери ве гудратлары амала ашырып билер! ²⁵Маңа Иорданың аңырсына гечип, говы юрды, ягны даглыгы ве Ливаны гөрмәге ругсат эт“. ²⁶Эмма Реббин сиз себәпли маңа гахары гелип, Ол маңа гулак асмады. Реб маңа: „Бесдир инди! Гайдып Маңа бу хакда айтма! ²⁷Писга дагының депесине чык-да, гүнбатара, демиргазыга, гүнорта ве гүндогара серет. Говужа серетгин, чүнки сен Иордандан аңры гечмерсиң. ²⁸Эмма Ешува табшыр, оны рухландыр ве

гүйчлендир, себәби халка баш болуп, Иордандан гечжек ве сениң гөржек шол юрдуңи олара мүлк эдип пайлап бержек Ешувадыр“ дийди. ²⁹Шейдип, биз Бейтпегор галасының гаршысындакы жүлгеде сакландык».

4-нжи бап

Муса ысрайыллара боюн эгмеги буюряр

¹«Эй, ысрайыл халкы, инди мениң сизе өвредйән парзларыма ве дүзгүнлериме гулак гоюң. Шонда сиз ата-бабаларыңыздың Худайы Реббин өзүңизе берйән юрдуна гидип, оны мүлк эдинерсиңиз. ²Сиз мениң буйрукларымың үстүне хич зат гошмалыда дәл, ондан хич зат айырмалыда дәлсиңиз. Йөне Худайыңыз Реббин мениң үстүм билен берйән буйрукларыны ерине етириң. ³Реббин Багалпегорда нәме эденини, ягны Худайыңыз Реббин Багалпегор бутуның ызына эеренлериң әхлисини араңыздан нәхили ёк эденини өз гөзүңиз билен гөрдүңиз. ⁴Худайыңыз Реббе вепалы боланларыңыздың хеммеси бу гүн дири. ⁵Ине, эдил Худайым Реббин маңа табшырышы ялы, сизиң мүлк эдинмәге барян юрдуңызда бержай этмегиңиз үчин мен сизе бу парзлары ве хөкүмлери өвретдим. ⁶Олары ыхлас билен бержай эдиң, чүнки бу бейлеки халклара акыл-пайхаслыдыгыңызы ве жуда дүшүнжелидигиңизи гөркезер. Бу парзлары эшиденлер: „Догрудан хем, бу миллет акыллы ве дүшүнжели экен!“ диерлер. ⁷Хачан чыгырсаң, Худайымыз Реб янымызда. Шейле Худайлы бейик миллет ниреде бар? ⁸Хәзир мениң сизе өвредйән бу тутуш Кануным ялы адалатлы

парзларыдыр хөкүмлери болан башга бейик миллет бармыка? ⁹Йөне хабардар болуң, өзүңизи гораң. Шейдип, өмүрбойы гөзүңиз билен гөрөн затларыңызы ядыңыздан чыкарман, унутман. Олары чагаларыңыза, чагаларыңызың чагаларына-да айдып бериң. ¹⁰Сиз Хорепде Худайыңыз Реббинң хузурында дураныңызда, Реб маңа шейле дийди: „Халкыңы Мениң хузурыма үйшүр. Мен олара Өз сөзлерими эшитдиржек, шонда олар бүтин өмүрүне Менден горкмагы өвренерлер ве чагаларына хем өвредерлер“. ¹¹Сиз якын гелип, дагың этегинде дурдуңыз. Дагың алавлан янян оды ал-асмана галды ве дагы го-йы түссе билен гара булут гаплады. ¹²Реб одуң ичинден сизе сесленди. Сиз Онуң сөзлерини эшитдиниз, эмма Онуң Өзүни гөрмединиз, диңе сесини эшитдиниз. ¹³Реб сизе Өхтини мәлим эдип, оны бержай этмегиңизи табшырды. Бу – он табшырыкды ве Ол оны ики саны ясы дашың йүзүне язды.

¹⁴Шол вагт сизиң Иордан дерясында гечип мүлк эдинжек юрдуңызда бержай этмегиңиз үчин сизе шу парзлары ве хөкүмлери өвретмеги Реб маңа табшырды. ¹⁵Реб Хорепде от ичинден сизе сеслененде, сиз Онуң Өзүни гөрмединиз. Хабардар болуң ве өзүңизи гораң. ¹⁶⁻¹⁸Өзүңиз үчин бут ясап, азгынчылыга баш урман. Эркек я аял шекилинде, ердәки хайван, ховада учан ганатлы гуш, ерде сүйрениән сүйренижи шекилинде, ерден ашакдакы сувларда яшаян балык шекилинде өзүңизе хич хили бут ясамаң. ¹⁹Гөзлериңизи асман дикип, Гүни, Айы, йылдызлары – әхли асман жисимлерини гөрениңизде, алдава дүшмән ве олар сыгынып гулук

этмән. Чүнки Худайыңыз Реб сыгынмак үчин олары асманың астындакы башга халклара берди. ²⁰Эмма Реб сизи демир ожагы болан Мүсүрден чыкарып гетирип, гөрүп дуршуңыз ялы, сизи Өзүниң сайлан айратын халкы этди.

²¹Реббинң сиз себәпли маңа гахары гелди. Ол мениң Иордандан гечмежекдигиме ант ичди. Худайыңыз Реббинң сизе мүлк берйән говы юрдунан мен гирмели дәл. ²²Чүнки мен Иордандан аңры гечмән, шу ерде өлерин, эмма сиз ол говы юрды мүлк эдинмек үчин Иордандан гечерсиңиз. ²³Гаты сересап болуң. Худайыңыз Реббинң сизиң билен эден әхтини ятдан чыкармаң. Шейле хем, Худайыңыз Реббинң гадаган эден затларының хич бириниң шекилинден бут ясанмаң. ²⁴Чүнки Худайыңыз Реб якып-яндырыжы бир отдур, Ол габанжан Худайдыр. ²⁵Сизиң чагаларыңыз ве чагаларыңызың чагалары доглуп, бу юртда узак яшасаңыз, хер хили задың шекилинде бут ясап азмаң. Бу Худайыңыз Реббинң назарында пис ишдир, бу Онуң гахарыны гетирйәндир. ²⁶Шейле эдәйсениң, бу гүн ер ве гөк сизе гаршы шаятдыр. Иордандан гечип эелән юрдуңызда басым тутушлайын хеләк боларсыңыз, сиз ол ерде узак яшаман, гайтам, бүтинлей ёк эдилерсиңиз. ²⁷Реб сизи башга халкларың арасына даргадып гойберер. Реббинң ёл гөркезжек миллетлериниң арасында галжакларыңызың саны гаты аз болар. ²⁸Ол ерде сиз адамлар тарапындан ясалан худайлара, агачдан ве дашдан ясалан, не гөрйән, не эшидйән, не иййән, не-де ыс алян башга худайлара гулук эдерсиңиз. ²⁹Оларың ичинден сиз Худайыңыз Ребби агтарарсыңыз. Тутуш

йүрегиниз ве жаныңыз-тениңиз билен гөзлесеңиз, сиз Оны тапарсыңыз. ³⁰Ахыркы гүнлерде, бу затларың әхлиси башыңыздан иненде, бетбагтчылыга учраныңызда, сиз Худайыңыз Реббе доланып, Оңа гулак асарсыңыз. ³¹Чүнки Худайыңыз Реб рехимли Худайдыр. Ол сизи ташлап гитмез я-да ёк этмез. Ол ата-бабаларыңызга вада эден әхтини унутмаз.

³²Догулмазыңыздан өңки гечен асырлардан бәри, Худай тарапын ер йүзүнде адамзадың ярадыланындан тә шу гүне ченли гечен замандан сораң. Гөгүн бу ужундан ол ужуна ченли сорап чыкың, хей, шунуң ялы бейик вака өң болдумыка? Я шунуң ялы вака хакында эшидипмиңиз? ³³Сизиң ялы одуң ичинден сесленен Худайың сесини эшидип, дири галан халк башга-да бармыка? ³⁴Худайыңыз Реббиз Мүсүрде гөзүниңиз алнында сизиң үчин эден ишлери ялы иш эдип, башга хайсы худай өзи үчин бир халкы бела-бетерлер, аламатлар, мугжыза, уруш, гүйч-гудрат, әпет элхенчликлер билен башга халкың арасындан алып чыкды? ³⁵Булар сизе Реббиз Худайдыгыны, Ондан башга хич бир Худайың ёкдугыны билмегиңиз үчин гөркезилди. ³⁶Ол сизи тербиелемек үчин, асмандан сизе Өз сесини эшитдирди. Ерте Ол сизе бейик от гөркезди. Сиз одуң ичинден Онуң сесини эшитдиңиз. ³⁷Ол ата-бабаларыңызга сөйёндиги себәпли, оларың өзлеринден соңкы несиллерини сайлады. Ол сизи хут Өзүниң бейик гүйжи билен Мүсүрден алып чыкды. ³⁸Өзүңизден улы ве гүйчли халклары өңүңизден ковуп чыкарды ве гөршүңиз ялы, оларың

ерини сизе мүлк бермек үчин сизи шу ере гетирди. ³⁹Инди билип гоюң ве ядыңызда саклаң, чүнки ёкарда – гөкде, ашакда – ерте Реб Бейик Худайдыр. Ондан башга хич Худай ёкдур. ⁴⁰Сизиң ве сизден соңкы несиллериңизиниң говы гүнлер гөрмеклери үчин, бу гүн мениң үстүм билен Онуң сизе берйён парзларыны ве табшырыкларыны бержай эдиң. Шонда Худайыңыз Реббиз сизе эбедилик берйён еринде узак вагтлап яшарсыңыз».

Гачыбаталга галалары

⁴¹Соңра Муса Иорданың гүндогарындан үч галаны белледи. ⁴²Араларында өң хич хили душманчылыгы болмадык бир адамы төтәнден өлдүрен ганхор бу галаларың бирине гачып барып, башыны гутарып билер. ⁴³Муса шу галалары: рубен тиресинден текиз чөлде Бесери, гат тиресинден Гилгатда Рамоды ве манаша тиресинден Башанда Голаны белледи.

Муса Кануны вагыз этмәге башлаяр

⁴⁴Мусаның ысрайылларың өңүнде гоян Кануны шудур. ⁴⁵Ине, Мүсүрден чыканларындан соң Мусаның ысрайыллара айдан дүзгүнлери, парзлары ве хөкүмлери. ⁴⁶Ол булары Иорданың гүндогарында, Бейтпегорың гаршысындакы жүлгеде, ягны Хешбонда хөкүм сүрен аморларың ханы Сихоның юрдунда айтды. Муса билен ысрайыллар Мүсүрден чыканларындан соң аморлары дерби-дагың этдилер. ⁴⁷Олар Сихоның юрдуны ве Башан ханы Огуң юрдуны, ягны Иорданың гүндогарындакы бу ики амор ханының

юрдуны өзлерине мүлк эдип алдылар. ⁴⁸Бу ер Арнон жүлгесинин четиндэки Арогерден Сирён дагына (бу Хермон дагы) ченли узалып гидйэр. ⁴⁹Шейле хем, муна тутуш Араба дүзлүгинин гүндогарындакы Араба деңзине ченли болан ер ве Писга дагының этеклери хем дегишлидир.

5-нжи бап

¹Муса әхли ысрайыллары бир ере жемләп, олара шейле дийди: «Эй, ысрайыл халкы, бу гүнки мениң сизе етирйән парзларыма ве хөкүмлериме гулак гоюң. Олары өвренип, ыхлас билен бержай этмелисиңиз. ²Худайымыз Реб Хорепде бизиң билен әхт баглашды. ³Реб бу әхти ата-бабаларымыз билен баглашмады, Ол әхти бизиң билен, бу гүнки гүн, бу ерде дири галанларымызың хеммеси билен баглашды. ⁴Реб дагда от ичинден сизиң билен йүзбе-йүз дуруп геплешди. ⁵(Шол вагт Реббиң сөзлерини сизе етирмек үчин, Реб билен сизиң араңызда мен дурдум, чүнки сиз отдан горкуп, дага чыкмадыңыз)».

Он табшырык

(Мүсүрден чыкыш 20)

«Реб шу он табшырыгы берди:

⁶„Сениң гул болуп яшан юрдуң Мүсүрден алып чыкан Худайың Реб Мендириң. ⁷Сениң Менден башга худайларың болмасын.

⁸Өзүң үчин ёкарда – гөкде, ашакда – ерде я-да ер асты сувларда яшаян затларың хич бирине меңзеш шекилде бут ясама. ⁹Сен олар тагзым этме я-да олар гуллуқ этме, чүнки Мен Худайың Реб – габанжаң Худайдырын. Мени йигренйән аталарың этмишиниң жезасыны оларың

чагаларының үчүнжи ве дөрдүнжи аркасына чекдирерин. ¹⁰Эмма ким Мени сөйүп, буйрукларымы ерине етирсе, онуң мүңлерче неслине садык сөйгими гөркезерин.

¹¹Худайың Реббиң адыны бош ере агзама, чүнки Реб Өз адыны бош ере агзан адамы жезасыз гоймаз.

¹²Худайың Реббиң буйрушы ялы, мукаддес Сабат гүнүниң канунларыны ерине етир. ¹³Алты гүнде әхли ишлериңи эдерсиң. ¹⁴Эмма единжи гүн Худайың Реббе багышланан дынч гүнүдир. Бу гүн сениң өзүңем хич иш этме, огул-гызың, гул-гырнагың, өкүзиң я-да эшегиң, тутуш мал-гараң, галаңызда яшаян гелмишек – хижиси бир иш хем этмесин. Шонда сизиң гул-гырнагыңыз хем өзүңиз ялы дынч алып билер. ¹⁵Мүсүр юрдунда өзүңиң хем гул боландыгыңи ядына сал. Худайың Реб Өзүниң гүйч-гудраты билен сени ол ерден чыкарып гетирди. Шонуң үчин хем Худайың Реб саңа Сабат гүнүниң канунларыны ерине етирмегиңи буюрды.

¹⁶Худайың Реббиң буйрушы ялы, ата-энеңе хормат гой, шонда Худайың Реббиң саңа бержек еринде өмрүң узак болуп, говы гүнлер гөресин.

¹⁷Адам өлдүрме.

¹⁸Зына этме.

¹⁹Огурлык этме.

²⁰Бириниң гаршысына галп шаятлык этме.

²¹Башга кишиниң аялына гөз дикме. Башга бириниң өйүне, ерине, гул-гырнагына я өкүзине, эшегине, оңа дегишли затларың хич бирине гөз дикме“.

²²Реб бу сөзлери дагда от ичинден, булудың ве түм гараңкылыгың ичинден гаты сес билен тутуш жемагата

айтды. Башга хич зат гошмады. Ол бу сөзлери ики саны ясы дашың йү-зүне язып, маңа берди».

Халк горкяр

²³«Даг ловлап янярка, Реббин гаранкылыгың ичинден гелйән сесини эшидениңизде, әхли тиребашыларыңыздыр яшулуларыңыз яныма гелип, ²⁴маңа шейле дийдиңиз: „Ине, Худайымыз Реб бизе Өз шөхратыны ве бейиклигини гөркезди. Биз Онуң от ичинден чыкян сесини эшитдик. Бу гүн биз Худай ынсан билен геплешсе-де, ынсаның дири галып билжек экендигини гөрдүк. ²⁵Нәме үчин биз бу гүн өлмели? Чүнки бу бейик от бизи яндырар. Эмма Худайымыз Реббин сесини мундан артык эшитсек биз өлерис. ²⁶Чүнки от ичинден геплейән дири Худайың сесини эшидип, адамзат арасында биз ялы өлмән галан бармы? ²⁷Сениң өзүң голай бар-да, Худайымыз Реббин айтжак затларының хеммесини динле. Соңра Худайымыз Реббин айданларының хеммесини бизе етир. Биз саңа гулак асарыс ве бержай эдерис“. ²⁸Мениң билен геплешен вагтыңыз, Реб сизин маңа айдан сөзлериңизи эшидип, маңа шейле дийди: „Мен бу халкың саңа айданларыны эшитдим. Оларың хеммеси догры. ²⁹Кәшгә олар дине шу пикирде болуп, Менден горкуп, әхли буйрукларымы хемише сакласадылар, онда олар ве оларың чагалары хемише эшретде яшардылар! ³⁰Бар, гит-де олар: ‘Чадырларыңыз за доланың!’ дий. ³¹Эмма сен бу ерде Мениң янымда гал. Әхли табшырыгы, парзларымдыр хөкүмлери олар өвредериң ялы, Мен олары саңа айдарын. Гой, олар булары мүлк эдип

бержек юрдумда бержай этсинлер“». ³²Муса халка: «Шонуң үчин хем инди сиз Худайыңыз Реббин буйрушы ялы ерине етирмекде гаты сересап болмалысыңыз. Олардан сага-да, чепе-де гышарман. ³³Дине Худайыңыз Реббин гөркезен ёлундан йөрәң. Шонда сиз дири галып, говы гүнлер гөрерсиңиз ве мүлк эдинжек юрдуңызда узак вагтлап яшарсыңыз» дийди.

6-нжы бап

Иң важып табшырык

¹«Худайыңыз Реббин сизе өврет дийип маңа табшыран әхли табшырыклары, парзларыдыр хөкүмлери – ине, шулардыр. Сиз булары Йордандан гечип, мүлк эдинжек юрдуңызда ерине етирмелисиңиз. ²Чагаларыңыз, чагаларыңызың чагалары билен биле Худайыңыз Ребден горкуп, Онуң сизе мениң үстүм билен берйән әхли буйрукларыдыр парзларыны өмүрбөйи бержай эдиң. Шонда өмүриң узак болар. ³Шонуң үчин хем, эй, ысрайыл халкы, гулак гой. Олары ыхлас билен ерине етирин, шонда говы гүнлер гөрерсиңиз ве ата-бабаларыңызың Худайы Реббин сизе сөз берши ялы, сүйт ве бал акян юрдунда хас көпелип яйрарсыңыз.

⁴Эй, ысрайыл халкы, гулак гой. Худайымыз Реб еке-тәк Ребдир. ⁵Худайыңыз Ребби тутуш йүрегиңиз, әхли гүйжүңиз билен жан-тенден сөйүң. ⁶Мениң бу гүнки буюрян шу сөзлерими йүрегиңизде саклаң. ⁷Булары чагаларыңа хем өврет, өйдеде, ёлда-да, ятаныңда-тураныңда-да шулар хакда сөз сөзлегин. ⁸Олары беллик хөкүмүнде элиңе дак, маңлайыңа нышан эдип белле. ⁹Олары

жайының гапыларының сөөлерине ве дервезелерине язып гой».

Боюн эгмезлиге гаршы дуйдурыш

¹⁰«Худайыңыз Реб сизи ата-бабаларыңыз Ыбрайыма, Ысхага, Якуба вада эден юрдуна элтжек. Ол юрт өз гурмадык улы ве овадан галаларыңыздан, ¹¹өз газанмадык харытларыңыздан долы өйлерден, өз газмадык гуюларыңыздан, өз отуртмадык үзүм ве зейтун багларыңыздан ыбаратдыр. Сиз олардан ийип дояныңызда, ¹²гаты сересап болуң! Гул болуп яшан юрдуңыз Мүсүрден чыкарып гетирениң Ребдигини ятдан чыкармаң. ¹³Худайыңыз Ребден горкуң, диңе Оңа гуллуку эдиң ве Онуң адындан ант ичин. ¹⁴Башга худайларың, даш-төверегиниздэки халкларың худайларының хич бириниң ызына дүшмэң. ¹⁵Чүнки араныздакы Худайыңыз Реб габанжаң Худайдыр. Худайыңыз Реббинң газабы сизе гаршы туташса, Ол сизи ер йүзүнден ёк эдип ташлар. ¹⁶Масада эдишиниз ялы, Худайыңыз Ребби сынамаң^а. ¹⁷Худайыңыз Реббинң өзүнизе буйран табшырыкларыны, дүзгүнлеридир парзларыны ыхлас билен ерине етирин. ¹⁸Реббинң назарында догры ве говы ишлер эдиң, шонда говы гүнлер гөрерсиңиз. Реббинң ата-бабаларыңыз вада эден юрдуна барып, оны өзүнизе мүлк эдинерсиңиз. ¹⁹Реббинң сөз берши ялы, өңүнизден эхли душманларыңыз Онуң Өзи ковуп чыкарар. ²⁰Вагт гелип, чагаларыңыз сизден: „Худайымыз Реббинң сизе буйран бу дүзгүнлериниң, парзларының ве хөкүмлериниң нэме манысы бар?“

дийип сорасалар, ²¹сиз олар шейле жогап бериң: „Биз Мүсүрде фараоның гулларыдык, эмма Реб Өз гудратлы голы билен бизи Мүсүрден чыкарып гетирди. ²²Реб Мүсүре, фараона ве онуң тутуш хожалыгына гаршы гөзүмиң алнын да бейик ве горкуңч аламатлардыр мугжызалар гөркезди. ²³Ол ата-бабаларымыз вада эден юрдуны бизе бермек үчин Мүсүрден чыкарып гетирди. ²⁴Соңра Худайымыз Реб бизиң Ондан горкуп, бу парзларың хеммесини ерине етирмегимизи буюрды. Шонда бу гүнки ялы, жанымыз саг болуп, гөржегимиз говулык болар. ²⁵Худайымыз Реббинң бизе буйрушы ялы, Онуң хузурында бу буйрукларың эхлисини ыхлас билен ерине етирсек, биз догры сайыларыс“».

7-нжи бап

Реббинң йөрите сайлан халкы

¹«Худайыңыз Реб сизи мүлк эдинжек ериңизе гетиренде, Ол сизден хас гүйчли ве көп санлы халклары өңүнизден ковуп чыкарар. Олар хетлер, гиргашлар, аморлар, кенганлар, перизлер, хивилер хем-де ябуслар жеми еди миллетдир. ²Худайыңыз Реб олары сизиң элиңизе беренде, сиз олары даргадап, бүтинлей ёк эдип ташламалысыңыз. Олар билен эхт баглашмаң ве олара рехимдарлык этмэң. ³Олар билен гарындашлык ачмаң. Олар билен гыз алшып-беришмэң. ⁴Чүнки олар чагаларыңыз башга худайлара гуллуку этдирдип, Реббинң ызына эрмеден йүз өвүрдерлер. Шонда Реббинң

^а **6:16 Масада... сынамаң** – еврейче *Маса* сынаг диймеги аңладяр. Серет: Мср 17:1-7.

гахары сизе гаршы туташып, Ол сиздерев ёк эдип ташлар. ⁵Эмма сиз олар билен шейле эдиң: оларың гурбанлык сыпаларыны юмруп ташлаң, дикме дашларыны дөвүп, Ашера бутларыны йыкың ве бейлеки бутларыны хем ода якың. ⁶Чүнки сиз Худайыңыз Реб үчин мукаддес халксыңыз. Худайыңыз Реб Өзүниң гымматлы халкы болмагыңыз үчин ер йүзүндәки әхли халкларың арасындан сизи сайлады.

⁷Реббиң сизи йүрекден сөймегиниң ве сайламагының себәби, бу сизин бейлеки халклардан сан тайдан көп болмагыңыз дәлдир, сиз әхли халкларың арасында сан тайдан иң азысыңыз. ⁸Мунуң себәби Реб сизи сөйди ве ата-бабаларыңызга эден вадасында дурды. Реб сизи Мүсүрден гудратлы голы билен чыкарып, онуң патышасы фараоның элинден – гулчулыкдан азат этди. ⁹Шонуң үчин хем Худайыңыз Реббиң хақыкы Худайдыгыны билип гоюң. Ол ынамдар Худайдыр. Ол Өзүни сөөнлериң ве буйрукларыны ерине етиренлериң мүңлерче неслине садык сөйгүсини ве әхтини саклаяр. ¹⁰Эмма Ол Өзүни йигренейнлериң йигренчлериңи өз башларындан индерип, олары шобада ёк эдйәр. ¹¹Шонуң үчин хем мениң бу гүнки сизе әхли табшырыкларымы, парзларымдыр дүзгүнлерими ыхлас билен ерине етириң».

Боюн эгмекден гелйән ялканма

¹²«Шу хөкүмлере гулак гоюп, олары ыхлас билен ерине етирсеңиз, Худайыңыз Реб ата-бабаларыңызга вада эден әхтине садык галар. ¹³Реб сизи сөөр, ялкар ве көпелдер. Ол ата-бабаларыңызга вада эден юрдунда сизиң өрчәп өсмегинизе, ериңизден

алынян өнүме, дәнәңизе, шерабыңызга ве ягыңызга, шейле хем, малгараларыңызың көпелмегине, сүрүлериңизиниң санының артмагына берекет берер. ¹⁴Халкларың ичинде иң ялкананы сиз боларсыңыз. Сизини аранызда несилсиз эркек яда өнелгесиз аял, гысыр мал болмаз. ¹⁵Реб сизи хер хили кеселлерден горап. Мүсүрде гөрөн әхли айылганч кеселлериңиз сизе ёкушмаз. Олары сизи йигренейнлере ёкушдырар. ¹⁶Худайыңыз Реббиң элиңизе бержек әхли халкларыны ёк эдип ташлаң, оларарехим этмән, оларың худайларына сыгынман, себәби бу сизиниң үчин дузак болар.

¹⁷Сиз өз-өзүңизе: „Бу халкларың саны бизиникиден көп, биз булары нәдип ковуп чыкараркак?“ дийип, ¹⁸олардан горкман. Дине Худайыңыз Реббиң фараоны ве тутуш Мүсүр халкыны нәме эдендигини хөкман ядыңызга салың. ¹⁹Өз гөзүңиз билен гөрөн бейик сынаглары, алакатлары, мугжызалары, гүйч-гудраты билен Худайыңыз Реб сизи Мүсүрден чыкарып гетирди. Худайыңыз Реб сизини горкян халкларыңызың хеммесини-де шейле эдер. ²⁰Мундан башга-да, Худайыңыз Реб дири галанлар ве гачгаклар ёк болянча, олары ховсала салар. ²¹Олардан горкман, чүнки сизини араныздакы Худайыңыз Реб бейик ве хайбатлы Худайдыр. ²²Худайыңыз Реб бу халклары сизини өңүңизден юваш-ювашдан ковуп чыкарар. Сиз оларың соңуна чалт чыкып билмерсиңиз, ёгсам сизини гаршыңызга йыргыжы хайванлар көпелер. ²³Эмма Худайыңыз Реб олары сизини элиңизе берер, оларың хеммеси ёк болянча, олары улы ховсала салар. ²⁴Реб оларың ханларыны-

да сизин элиңизе берер, сиз оларын адыны асманьң астындан өчүрүп ташлаң. Олары ёк эдйәнчәңиз, хич ким сизиң өңүңизде дуруп билмез. ²⁵Оларың худайларының бутларыны якын. Өзүңизе алмак үчин олардакы алтына, күмше гөз гыздырман, себәби бу сизе дузак болар. Чүнки бу Худайыңыз Реб үчин нежис затдыр. ²⁶Мунуң ялы нежис зады өйүңизе гетирмәң, ёгсам сизиң өзүңиз хем шонуң ялы бүтинлей ёк эдилерсиңиз. Оны ийгрениң ве рет эдиң, чүнки ол бүтинлей ёк эдилмели затдыр».

8-нжи бап

Ребби унутмазлык барадакы дуйдурышлар

¹«Бу гүнки мениң берйән бу буйрукларымың әхлисини ыхлас билен ерине етирмелисиңиз. Шонда сиз яшарсыңыз, көпелерсиңиз ве Реббиң ата-бабаларыңызга вада эден юрдуна гидип, оны мүлк эдинерсиңиз. ²Худайыңыз Реббиң кырк йыллап шу чөлден сизи алып гелен узак ёлуны унутмаң. Ол сизиң йүрегиңизде нәме бардыгыны, Онуң буйрукларыны ерине етирийәндигиңизи я-да ерине етирмейәндигиңизи билмек үчин, сизи Өзүне боюн эгдирип сынага салды. ³Ол сизи Өзүне боюн эгдирип ач гойды ве сизиң хем, ата-бабаларыңызың хем гөрмедик иймити болан манна^а билен сизи нахарлады. Ол муны ынсаның дине чөрөк билен яшаман, әйсем, Реббиң агзындан чыкян хер бир сөзи билен хем яшап билжекдигине дүшүнсин дийип этди. ⁴Бу кырк йылың ичинде сизиң

геен гейимлериңиз йыртылып тозмады, аякларыңыз-да габармады. ⁵Сиз шуны йүрегиңизде саклаң, эдил ата өз оглуны тербиелейши ялы, Худайыңыз Реб хем сизи тербиелейәндир. ⁶Шонуң үчин хем Худайыңыз Реббиң ёлундан йөрәң ве Ондан горкуң, Онуң буйрукларыны ерине етириң. ⁷Чүнки Худайыңыз Реб сизи говы юрда алып баряр. Ол ерде чешмелер, булаклар, шейле хем, жүлгелерден ве даглардан акян ерасты сувлары бардыр. ⁸Ол ерде бугдай, арпа, үзүм, инжир, нар, зейтун агачлары ве бал бардыр. ⁹Ол ерде гарныңыз док болар, хич за-да зар болмарсыңыз. Ол юрдуң дашлары демирден болуп, дагларындан мис газып чыкарарсыңыз. ¹⁰Сиз ийип-ичип дояныңыздан соң, өзүңизе говы юрт берени үчин Худайыңыз Реббе алкыш айдарсыңыз.

¹¹Шонуң үчин хем сиз эгә болуң, Онуң бу гүнки мениң үстүм билен берйән табшырыкларыны, хөкүмлеридир парзларыны ерине етирмекден йүз өврүп, өз Худайыңыз Ребби унутмаң. ¹²Гарныңыз доянда, яшамак үчин кашаң жайлар гураныңызда, ¹³мал-гараларыңыздыр доварларыңыз, алтын-күмшүңиз көпелип, әхли затларыңызга берекет иненде, ¹⁴гул болуп яшан юрдуңыз Мүсүрден чыкарып гетирен Худайыңыз Ребби унутуп, текепбирлик этмәң. ¹⁵Бейик ве элхенч чөллүгиң ичи билен, зәхерли йыланлы ве ичанлы гурак, тозап ятан ерлерден сизи Ол алып гечди. Керт гаядан сизиң үчин Ол сув чыкарды. ¹⁶Сизи Өзүне боюн эгдирмек үчин сынага салып, иң соңунда сизе ягшылык этмек үчин,

^а 8:3 Еврейче *манна* ве *бу нәме?* диен сөзлериң айдылышы меңешдир. Серет: Мср 16:15.

чөлде ата-бабаларыңызың гөрмедик иймити болан манна билен сизи дине Ол нахарлады. ¹⁷Сиз өз-өзүңизе: „Мен өз гүйжүм билен я-да өз голумың гудраты билен бу байлыгы топладым“ диймән. ¹⁸Гайтам, Худайыңыз Ребби ядыңызда саклаң, чүнки байлык топламага гүйжи Ол берйэндир. Шонда Ол шу гүнки гөршүңиз ялы, ата-бабаларыңыза вада эден эхтини тассыклар. ¹⁹Эгер сиз Худайыңыз Ребби ядыңыздан чыкарып, башга худаиларың ызына дүшүп, олара сыгынып гулук этсеңиз, онда бу гүн мен сизе ачык дуйдуярың: сиз хөкман хеләк боларсыңыз. ²⁰Реб сизин өңүңизден халклары ёк эдиши ялы, сизи хем хеләк эдер. Чүнки сиз Худайыңыз Реббе гулак асмадыңыз.

9-нжы бап

Халкың Реббе боюн эгмезлиги

¹Эй, ысрайыл халкы, гулак сал: инди сиз Йордан дерясындан гечип, өзүңизден бейик ве гүйчли халкларың ерлерини мүлк эдип аларсыңыз. Оларың галалары гөге етип дуран бейик ве берк диварлы галалардыр. ²Билшиңиз ялы, бу гүйчли ве узын бойлы халк Анагың несиллеридир. Сиз олар хакда: „Анакларың гаршысына ким чыкып билер?“ дийленини эшиденсиниз. ³Бу гүн муны билип гоюң: якып ёк эдйән от кимин Худайыңыз Реббинц Өзи сизин өңүңизден гечер. Реббинц Өзи олары гырып, сизе боюн эгдирер. Шонда Реббинц сөз берши ялы, сиз олары ковуп чыкарып, деррев ёк эдерсиңиз. ⁴Худайыңыз Реб олары сизин өңүңизден ковуп чыкаранда, сиз өз-өзүңизе: „Реб догручыллыгым себәпли, мени бу юрда

мүлк эдинмек үчин гетирди“ диймән. Бу халкларың эрбетлиги себәпли, Реб олары сизин өңүңизден ковуп чыкарыр. ⁵Оларың юрдуну эелемегиниз, сизин догручылдыгыңыз я-да пәк йүреклидигиңиз үчин дәлдир. Бу халкларың эрбетлиги себәпли, Худайыңыз Реб олары сизин өңүңизден ковуп чыкарыр. Шейле хем, Реб муны ата-бабаларыңыз Ыбрайыма, Ысхага, Якуба вадасыны ерине етирмек үчин эдйәр. ⁶Билип гоюң: Худайыңыз Реб бу говы юрды сизе догручыллыгыңыз үчин берйән дәлдир, чүнки сиз бойнүёгын халксыңыз.

⁷Худайыңыз Реббинц чөлде нәхили гахарыны гетирендигиңизи ядыңызга салың ве оны унутмаң. Мүсүр юрдундан чыкан гүнүңизден, тә бу ере гелен гүнүңизе ченли сиз Реббе гаршы баш гөтердиңиз. ⁸Сиз хатда Хорепде Реббинц гахарыны гетирдиңиз. Реббинц сизе шейле бир гахары гелди, хатда Ол сизи ёк эдип ташламага-да тайярды. ⁹Мен ики ясы даш бөлегини алмага, ягны Реббинц сиз билен эден эхт дашларыны алмага дага чыканымда, мен кырк гижегүндизләп дагда болдум. Ол ерде мен не чөрөк ийдим, не-де сув ичдим. ¹⁰Реб маңа Өз эли билен язылан ики саны ясы даш бөлегини берди. Дагда үйшен гүнүңиз Реббинц одуң ичинден айдан әхли сөзлери шол дашларың йүзүне языланды. ¹¹Кырк гижегүндиз дийленде, Реб маңа ики ясы дашы – эхт дашларыны берди. ¹²Соңра Реб маңа: „Бар, бу ерден чалт ашак дүш, чүнки сениң Мүсүрден чыкарып гетирен бу халкың азгынчылыга баш урды. Олар Мениң буйран ёлумдан гаты чалт чыкдылар. Олар өзлерине бут ясадылар“ дийди.

¹³Реб ене-де маңа: „Мен бу халкың бойнуёгындыгыны гөрдүм. ¹⁴Инди Мени олары ёк этмекден саклама, чүнки Мен олары ёк эдип, оларың адыны асманың астындан өчүрүп ташлайында, сенден оларга гөрө хас гүйчли ве хас көп санлы халк дөрөдейин“ дийди. ¹⁵Шейлеликте, мен дагдан дүшүп, ызыма гайтдым. Даг алавлaп январды. Ики саны ясы әхт даш бөлөклери хем элимдеди. ¹⁶Соңра мен сизиң өзүңизе гөлөниң шекилинде бут ясап, догрудан хем Худайыңыз Реббе гаршы гүнә эдендигиңизи гөрдүм. Сиз Реббин буйран ёлундан гаты чалт чыкдыңыз. ¹⁷Шонда мен элимде саклап дуран ики ясы даш бөлөгини зыңып гойбердим, олар сизиң гөзүңизиң алнында чымпытрак болды. ¹⁸Соңра мен өңки ялы йүзин дүшүп, кырк гиже-гүндизлөп Реббин хузурында болдум. Не чөрөк ийдим, не-де сув ичдим. Реббин назарында пис ишлери эдип, Онуң гахарыны гетирмек билен эден әхли гүнәлериңиз үчин мен шейле этдим. ¹⁹Чүнки Реб газап атына атланып, сизи ёк эдер өйдүп горкдум. Эмма Реб ол гезегем мени диңледи. ²⁰Реббин Харуна хем гаты гахары гелипди. Ол оны-да ёк этмәге тайярды. Эмма мен шол вагтың өзүнде Харун үчин хем товакга этдим. ²¹Соңра мен ясан гүнәли бутуңыз болан гөләни алып, оны отда эретдим. Оны енжип, күл ялы оврагдым-да, дагдан акян чешмә сепип гойбердим.

²²Табгерада-да, Масада-да, Кибротхатавада-да Реббин гахарыны гетирдиңиз. ²³Реб сизе: „Барың, Мениң сизе берйән юрдумы элән“ дийип, Кадешбарнеядан сизи иберенде, сиз Худайыңыз Реббин буйругына гаршы баш гөтердиңиз, Оңа

не ынаңдыңыз, не-де гулак асдыңыз.

²⁴Мениң сизи танан гүнүмден бәри, сиз Реббе гаршы чыкып гелиёрсиңиз.

²⁵Реб сизи ёк этмеги йүрегине дүвенде, мен кырк гиже-гүндизлөп Онуң өңүнде йүзин дүшүп ятдым.

²⁶Мен Реббе йүзленип, шейле дилег этдим: „Әй, Хөкмүрован Реб, Өз сайлан айратын халкыңы ёк этме. Сен олары Өз бейиклигиң билен гулчулыкдан азат эдип, гудратлы голуң билен Мүсүрден чыкарып гетирдиң.

²⁷Өз гулларың Ыбрайымы, Ысхагы ве Якубы ядыңа сал. Бу халкың бойнуёгындыгына, эрбетлигине ве гүнәсине үнс берме. ²⁸Ёгсам, Сениң бизи алып чыкан юрдундакы адамлар бизе: ‘Реб олары сөз берен ерине гетирип билмеди. Реб олары йигренйәндиги себәпли, чөлде өлдүрмек үчин Мүсүрден чыкарып гетирипдир’ диерлер. ²⁹Эмма бу Сениң бейик гудратың ве гүйжүң билен Мүсүрден чыкарып гетирен Өз сайлан айратын халкың ахырын“.

10-нжы бап

Реб он табшырыгы гайтадан ясы дашлара язар

¹Шол вагт Реб маңа: „Ене-де өңкә меңзеш эдип, ики ясы даш бөлөгини ве олары гояр ялы бир сандык яса. Соңра Мениң яныма – дага чык. ²Мен бу дашларың йүзүне сениң өңки күлпеекун эден дашларыңың йүзүндәки сөзлери язжак. Сен олары сандыга салып гой“ дийди. ³Шейдип, мен акация агажындан сандык ясадым ве өңкә меңзеш, ики саны ясы даш бөлөгини ясап, дага чыкдым. Ол ики ясы даш бөлөги хем элимдеди. ⁴Соңра Реб дагда үйшен гүнүңиз от ичинден

сизе айдан он табшырыгыны эдил өңкә меңзеш сөзләр билен бу ики дашың йүзүне язып, маңа берди. ⁵Мен дагдан ашак дүшдүм ве дашлары сандыга салдым. Реббиң маңа буйрушы ялы, дашлар хәзир хем ол ерде дур.

⁶Шондан соң ысрайыллар Беерот-бенеягакандан гайдып, Мосера гелдилер. Ол ерде Харун өлди ве оны шол ерде жайладылар. Онуң ерине онуң оглы Элгазар руханы болды. ⁷Ол ерден олар Гудгода гелдилер. Гудгодадан болса акып дуран чешмели Ётбата диен ере йөриш этдилер.

⁸Шол махал Реб: „Әхт сандыгымы гөтерсинлер, хузурымда гурбанлыклар хөдүрләп хызмат этсинлер, Мениң адымдан пата берсинлер“ дийип, леви тиресини сайлады. Олар шу гүне ченли хем шейле эдйәрлер. ⁹Шонуң үчин хем Леви тиресине өз ысрайыл доганларының арасындан пай хем, мүлк хем берилмеди. Худайыңыз Реббиң сөз берши ялы, оларың пайы Реббиң Өзүдир.

¹⁰Эдил биринжи гезекдәки ялы, мен дагда кырк гижә-гүндизләп галдым. Бу гезек хем Реб мени диңледи. Реб сизи ёк этмек пикиринден эл чекди. ¹¹Реб маңа: „Тур, бу халка баш бол, йөришиңизи довам эдиң. Олар Мениң ата-бабаларына вада эден юрдума барып, оны мүлк эдинсинлер“ дийди.

Реббиң эдйән талабы

¹²Инди, эй, Ысрайыл, Худайыңыз Реб сизден нәме талап эдйәр? Худайыңыз Реб сизден Өзүнден горкмагыңызы, диңе Онуң ёлундан йөрәп, Оны сөймегиңизи, тутуш йүрегиңиз билен жан-тенден Худайыңыз Реббе гуллуқ этмегиңизи ислейәр. ¹³Шейле хем, говы гүнләр гөрмегиңиз үчин, Реббиң бу

гүнки мениң үстүм билен берйән табшырыкларыдыр парзларыны ерине етириң. ¹⁴Шейле-де гөк, гөклериң гөги, ер йүзи ве онун үстүндәки әхли затлар Худайыңыз Реббиңки болса-да, ¹⁵Реб диңе сизиң ата-бабаларыңызы йүрекден сөйди ве бу гүнки гөршүңиз ялы, әхли халкларың арасындан оларың соңкы несиллери болан сизи сайлады. ¹⁶Сиз өзүңизи сүннет этмек билен бирликде тутуш йүрегиңизиде Реббе багыш эдиң ве мундан буяна бойнүёгынлыгыңызы гоюң. ¹⁷Чүнки сизиң Худайыңыз Реб худайларың Худайы, таңрыларың Таңрысыдыр. Ол бейик Худайдыр, гудратлы ве хайбатлыдыр. Ол тарапгөйлик этмейәр ве пара алмаяр. ¹⁸Ол етимиң ве дулуң хакыны алып берйәр. Гелмишеклери говы гөрүп, олары иймит ве гейимгежим билен үпжүн эдйәр. ¹⁹Сиз хем гелмишеклери говы гөрмелисиңиз, чүнки сизиң өзүңиз хем Мүсүрде гелмишек болупдыңыз. ²⁰Худайыңыз Ребден горкуң, диңе Оңа гуллуқ эдиң, Оңа бил баглаң, Онуң ады билен ант ичиң. ²¹Ол сизиң шөхратыңыздыр. Өз гөзүңиз билен гөрән әпет ве элхенч алакатларыны сизиң үчин гөркезен Худайыңыз Олдур. ²²Сизиң ата-бабаларыңыз Мүсүре гиденде етмиш адамды. Ине, хәзир болса Худайыңыз Реб сизиң саныңызы асмандакы йылдызлар дей көпелтди.

11-нжи бап

Сөз берлен юртакы ялканышлар

¹Шонуң үчин хем Худайыңыз Ребби сөйүң, Онуң буйрукларыны, парзларыдыр хөкүмлерини ве табшырыкларыны хемише ерине етириң. ²Бу гүн шуны ятда саклаң, мен шуны

Худайыңыз Реббин тербиесини гөрмедик-билмедик чагаларыңызга айдярын: сизиң чагаларыңыз Реббин бейиклигини, Онуң гудрат-гүйжүни, ³Мүсүрүң патышасы фараона хем онуң тутуш юрдунан гөркезен алакатларыдыр гудратларыны, ⁴Мүсүр гошуны атлары ве сөвеш арабалары билен сизиң ызыңыздан ковуп гайданында, шу гүн гөршүңиз ялы, Гызыл деңизде олары Реббин нэхили гарк эденини, ⁵бу ере етип гелйәнчәңиз, чөлде сизе Реббин нәмелер эденини, ⁶рубен тиресинден Элиябың агтыклары Датан билен Абырама Реббин нәме эденини, ягны әхли ысрайылларың арасында ол икисини, тутуш хожалыгы, чадырлары ве олар дегешли әхли жанлы-жандары билен биле ериң агзыны ачып, нэхили ювуданыны гөрмедилер. ⁷Эмма сиз Реббин гөркезен бу бейик гудратларының әхлисини өз гөзүңиз билен гөрдүңиз.

⁸Бу гүн мен сизе Реббин әхли буйрукларыны етирийәрин, сиз олары бержай эдиң. Шонда сиз гүйчленерсиңиз ве Иордан дерясындан гечип, элемәге барян юрдуңызы мүлк эдинерсиңиз. ⁹Реббин ата-бабаларыңызга ве оларың несиллерине бермеги вада эден сүйт ве бал акян юрдунда узак өмүр сүрерсиңиз. ¹⁰Чүнки сизиң гидип, мүлк эдинжек юрдуңыз Мүсүр юрды ялы дэлдир. Сиз Мүсүрде ере тохум экип, гөк-бакжа идег эден ялы, оны зор аякдан суварардыңыз. ¹¹Эмма сизиң гидип мүлк эдинжек юрдуңызда даглар ве жүлгелер бардыр. Топрагы асмандан яган ягыш суваряр. ¹²Ол ериң аладасыны эдйән Худайыңыз Ребдир. Йылың башындан тә ахырына ченли Худайыңыз Реббин гөзи хемише ол ередир.

¹³Онуң бу гүнки мениң үстүм билен берйән хер бир буйругына гулак гоюп, Худайыңыз Ребби сөйүп, тутуш йүрегиңиз билен жан-тенден Оңа гулак этсеңиз, ¹⁴Ол сизиң топрагыңызга гүйз хем яз ягышларыны өз вагтында ягдырар. Сиз дәнәңизи, шерабыңызы ве ягыңызы йыгнарсыңыз. ¹⁵Шейле хем, Ол мал-гараларыңыз үчин экин мейданларыңызда от гөгердер. Сизиң гарныңыз док болар. ¹⁶Йөне сересап болуң, алданып ёлдан чыкаймаң, башга худайларга сыгынып, олар гулак эдәймәң. ¹⁷Ёгсам сизе Реббин гахары гелип, Ол асманы япып ташлар. Шонда хич хили ягыш ягмаз ве ериңиз хасыл бермез. Реббин сизе берйән говы юрдунда сиз тиз хеләк боларсыңыз.

¹⁸Реббин бу сөзлерини йүрегиңиз хем калбыңызга сиңдириң. Олары беллик хөкмүнде элиңизе дакың, маңлайыңызга нышан эдип белләң. ¹⁹Булары чагаларыңызга хем өвредей, өйде-де, ёлда-да, ятаныңызга-тураныңызга-да диңе шулар хакда сөзләң. ²⁰Олары жайыңызың гапыларының сөелерине ве дервезелерине язып гоюң. ²¹Шонда Реббин ата-бабаларыңызга бермеги вада эден юрдунда сизиң чагаларыңыз ве өзүңиз узак өмүр сүрерсиңиз. Асман ериң үстүндә нәче дурса, шол юртта шонча-да яшарсыңыз.

²²Худайыңыз Ребби сөйүп, Онуң ёлундан йөрәп, Оңа бил баглап, мениң сизе берйән бу буйрукларымың әхлисини ыхлас билен ерине етирсеңиз, ²³Реб бу халкларың хеммесини сизиң өңүңизден ковуп чыкарар. Сиз өзүңизден гүйчли ве көп санлы халклары ковуп чыкарарсыңыз. ²⁴Аяк басан хер бир ериңиз сизиңки болар. Сизиң ериңиз чөллүкден Ливана ченли, бейик Евфрат дерясындан Гүнбатар деңзине

ченли узалар. ²⁵Гаршыңызда хич ким дуруп билмез. Өзүниң сөз берши ялы, Худайыңыз Реб сизиң аяк басжак әхли ериңизе горкы ве ховсала салар.

Алкышлар ве нәлетлер

²⁶Серет, бу гүн мен сизиң өңүңизде алкыш ве нәлет гоарын: ²⁷Худайыңыз Реббиң бу гүнки мениң үстүм билен берйән буйрукларына боюн эгсеңиз, алкыш аларсыңыз. ²⁸Эмма өзүңизе нәтаныш болан башга худайларың ызына эерип, Худайыңыз Реббиң бу гүнки мениң үстүм билен берйән буйрукларындан йүз өврүп, олара боюн эгмесеңиз, онда сиз нәлетленерсиңиз. ²⁹Худайыңыз Реб сизи мүлк эдинжек ериңизе гетиренде, Геризим дагында алкыш айдарсыңыз, Эйбал дагында болса нәлет окарсыңыз. ³⁰Сизиң билшиңиз ялы, бу ики даг Иорданың ве гүнбатар ёлун аңырсындадыр. Олар Араба дүзлүгинде яшаян кенганларың ериндәки Гилгал галасының гаршысында, Морениң дуб агачларының янындадыр. ³¹Сиз Иордандан гечип, Худайыңыз Реббиң сизе берйән ерини элемәге гидениңизде ве оны эеләп, ол ерде яшаныңызда, ³²мениң үстүм билен бу гүнки сизиң өңүңизде Реббиң гоян әхли парзларыны ве хөкүмлерини ыхлас билен ерине етирмелисиңиз.

12-нжи бап

Диңе бир ерде сежде этмек хақында

¹Ата-бабаларыңызың Худайы Реббиң сизе элемәге берен юрдунда бүгин өмрүңиздиң довамында ыхлас билен бержай этмели парзларыңыз ве хөкүмлериниң шулардыр: ²сизиң ковуп чыкаржак миллетлериңиздиң

өз худайларына хызмат эдйән бейик дагларының депесиндәки, байырлыклардакы ве гүр япраклы хер бир агажың астындакы әхли ерлерини йыкып юмруң. ³Оларың гурбанлык сыпаларыны юмруп ташлаң, дикме дашларыны дөвүп, Ашера бутларыны ода якың. Оларың худайларының бутларыны парчалап, оларың адыны ол ерден ёк эдиң. ⁴Сиз Худайыңыз Реббе бу миллетлериң ёлы билен сежде этмели дәлсиңиз. ⁵Эмма Худайыңыз Реб әхли тирелериң арасында Өзүне ыбадат эдилмеги үчин ер сайлар ве сиз шол ери гөзлөп тапарсыңыз. Сиз ол ере барың, ⁶ве өзүңиздиң якма гурбанлыкларыңыз, мал садакаларыңыз, хасылыңыз ондан бирини, үвреме садакаларыңыз, айдан садакаларыңыз, мейлетин садакаларыңыз ве мал-гараларыңыздыр доварларыңыз илкинжи эркек гузланларыны элтиң. ⁷Ол ерде сиз Худайыңыз Реббиң хузурында өз хожалыгыңыз билен билеликде ийип-ичип, Худайыңыз Реббиң сизиң әхли ишлериңизе берекет берени үчин шатланың. ⁸Бу гүн бизиң бу ердәки херекет эдишимиз ялы, херекет этмели дәлсиңиз. Бизиң хеммәмиз өз ислегимизе гөрә херекет эдйәрис. ⁹Чүнки сиз энтек Худайыңыз Реббиң саламатлык ве мүлк бержек ерине барып етмединиз. ¹⁰Иордандан гечип, Худайыңыз Реббиң сизе мүлк бержек еринде яшаныңызда, даш-төверегиниңдәки әхли душманларыңыздан Реб сизе парахатчылык алып берер ве сиз ховпсуз яшарсыңыз. ¹¹Шонда сиз Худайыңыз Реббиң Өзүне ыбадат этмек үчин сайлажак ерине мениң буйран әхли затларымы: якма гурбанлыкларыңыз, мал садакаларыңыз, хасылыңыз ондан бирини,

үвреме садакаларыңыз, Реббе гөвнүңизден чыкарып айдан садакаларыңыз гетириң. ¹²Сиз огул-гызларыңыз, гул-гырнакларыңыз билен Худайыңыз Реббиң хузурында шатланып байрам эдин. Бу байрамчылыга араңызда яшаян левилери хем чагырың, себәби оларың ер пайы я мүлки ёкдур. ¹³Сересап болуң, якма гурбанлыкларыңыз ислән ериңизде берип йөрмәң. ¹⁴Сиз оны тирелериңизин ичинде диңе Реббиң сайлажак еринде берин. Сиз ол ерде якма гурбанлыкларыңыз берип, мениң буюрян әхли затларымы ерине етирерсиңиз.

¹⁵Муңа гарамаздан, Худайыңыз Реббиң берен берекедине гөрә, яшаян ериңизде ислән вагтыңыз мал өлдүрүп, этини ийип билерсиңиз. Ол кейик болсун я-да сугун, пархы ёк, ондан харам адам хем, тәмиз адам хем ийип билер. ¹⁶Эмма сиз ол малы ганы билен иймели дэлсиңиз. Онуң ганыны сув дөкөн ялы эдип, ере дөкүң.

¹⁷Галаларыңызда хич бириңиз дәнәңизин, шерабыңызын ве ягыңызын ондан бирини, мал-гараларыңыздыр доварларыңызын илкинжи эркек гузланларыны, гөвнүңизден чыкарып айдан садакаларыңыз, мейлетин ве үвреме садакаларыңыз иймели дэлсиңиз. ¹⁸Булары Худайыңыз Реббиң хузурында, ягны Онуң сайлажак еринде огул-гызларыңыз, гул-гырнакларыңыз билен ве галаларыңызда яшаян левилер билен биле ийин. Өз эден әхли ишлериңиз үчин Худайыңыз Реббиң хузурында шатланың. ¹⁹Ол ерде левилери әсгермезлик этмекден өмүрбойы әгә болуң.

²⁰Худайыңыз Реб Өзүниң сөз берши ялы, сизиң ерлериңизи гиңелденде, сениң эт иесиң гелип: „Мен эт ийжек“

дийсең, сен ислән вагтың эт ийип билерсиң. ²¹Худайыңыз Реббиң Өзүне ыбадат этмек үчин сайлажак ери сизден даш болса, мениң буйрушым ялы, Реббиң сизе берен мал-гараларыдыр доварларындан союң. Сиз олары галаларыңызда ислән вагтыңыз ийип билерсиңиз. ²²Шейле хем, ол кейик болсун я-да сугун, пархы ёк, ондан харам адам хем, тәмиз адам хем ийип билер. ²³Эмма гаты сересап болуң, эти ганы билен иймели дэлсиңиз, чүнки ган жандыр. Сиз ганы эт билен иймели дэлсиңиз. ²⁴Эти ганы билен иймәң, онуң ганыны сув дөкөн ялы эдип, ере дөкүң. ²⁵Эти ганы билен иймәң, шонда сизден соңкы чагаларыңыз хем, сизиң өзүңиз хем говы гүнлер гөрерсиңиз, себәби сиз Реббиң назарында догры ишлери эдйәрсиңиз.

²⁶Сиз багыш эден затларыңыз ве айдан садакаларыңыз Реббиң сайлажак ерине гетириң. ²⁷Якма гурбанлыкларыңызын ганыны хем, этини хем Худайыңыз Реббиң гурбанлык сыпасына гетириң. Башга берйән гурбанлыкларыңызын ганыны хем Худайыңыз Реббиң гурбанлык сыпасына дөкүң, йөне оларың этини ийип билерсиңиз.

²⁸Мениң сизе бу гүнки буюрян бу сөзлеримин әхлисине гулак гоюп, бержай эдин, шонда сизден соңкы чагаларыңыз хем, сизиң өзүңиз хем говы гүнлер гөрерсиңиз. Себәби сиз Худайыңыз Реббиң назарында говы ве догры ишлер эдйәрсиңиз.

Бутлара сыгынмакка гаршы дуйдуруш

²⁹Худайыңыз Реб сизиң элежек ериңиздәки халкалары сизиң өңүңизден ёк

эденде ве олары ковуп чыкарып, ерине өзүңиз орнашаныңызда ³⁰эгэ болун. Олар сизиң өңүңизден ёк эдиленден соң хем, оларың болшы ялы дузага дүшэймэн. „Бу халклар худайларына нэдип сежде эдйэрлер? Биз хем шейле эдерис“ дийип, оларың худайларына дегишли сораглар бермэн. ³¹Сиз Худайыңыз Реббе мунуң ялы сежде этмэн, себэби олар өз худайларына Реббиң йигренйән нежис ишлериңиң эхлисини эдйэрлер. Олар хатда худайларына өз огулларыдыр гызларыны ода якярлар. ³²Мениң буйранларымың эхлисини ыхлас билен ерине етирмелисиңиз. Оларың үстүне хич зат гошмаң хем, олардан хич зат айырмаң хем.

13-нжи бап

¹Эгер араңыздан пыгамберлер я-да дүйш ёружылар пейда болуп, аламат я-да мугжыза гөркезселер, ²ол аламат я-да мугжыза ерине дүшсе ве олар сизе: „Гелиң, кесеки худайларың ызына эерелиң, оlara сыгынып гуллуk эделиң“ дийселер, ³сиз ол пыгамберлерин я-да дүйш ёружыларың гепине гулак асман. Чүнки Худайыңыз Реб, хакыкатдан хем, Өзүни тутуш йүрегиңиз билен жан-тенден сөййэндигиңизи я-да сөймейэндигиңизи билмек үчин сизи сынап гөйёр. ⁴Худайыңыз Реббиң ызына эерин, диңе Ондан горкуң, Онуң буйрукларыны ерине етирин, Оңа гулак асың, гуллуk эдин, Оңа бил баглаң. ⁵Сизи Мүсүрден чыкарып гетирен, гулчулыкдан азат эден Худайыңыз Реббе дөнүклик эдип сөзлөндиги үчин ве Худайыңыз Реббиң буйран ёлундан чыкандыгы үчин, шол пыгамбери я-да дүйш ёружыны

өлүме хөкүм эдин. Шейдип, сиз өз араңыздан пислиги айрып ташлаң.

⁶⁻⁷Эгер кимде-ким, хатда өз эркек доганыңыз, эжеңизин оглы я-да өз огул-гызыңыз, сөйгүли аялыңыз, ин якын достуңыз: „Гелиң, гидип, башга худайлара гуллуk эделиң“ дийип, не өзүңизин, не-де ата-бабаларыңызың танаян худайларына, ерин бу ужундан ол ужуна ченли болан, даш-тө-верегиниздөки сизе якын я-да узакда ерлешйән халкларың худайларына гизлинликде сизи алдап ырмакчы болсалар, ⁸сиз бейле адамлар билен разылашмаң, оlara гулак асмаң. Оlara гечиримлилик этмэн я-да рехимиңиз инип, олары горамаң. ⁹Гайтам, олары хөкман өлдүрин. Олары илки өз элиңиз билен дашлаң, соңра бүтин халк жезаландырсын. ¹⁰Гул болуп яшан юрдуңыз Мүсүрден чыкарып гетирен Худайыңыз Ребден йүз өвүртмэге сынананшандыклары үчин, олары дашлап өлдүрин. ¹¹Соңра эхли ысрайылар муны эшидип горкарлар ве гайдып мунуң ялы пислик этмезлер.

¹²Худайыңыз Реббиң сизе яшамага бержек галаларының биринде араңыздан эрбет адамлар чыкып, ¹³галаның яшайжыларыны танаян худайларына гуллуk этмэге чагырып, олары ёлдан чыкармакда баш боландыкларыны эшитсеңиз, ¹⁴ызарлап дернөн ве говы сораг-идег эдин. Эгер гүнөкөрленме догры тапылып, бу нежис иш араңызда эдилен болса, ¹⁵галаның яшайжыларыны гылычдан гечирин. Ондакы эхли затлары бүтинлей ёк эдин, хатда малгараларыны-да гырың. ¹⁶Ондан алнан эхли олжаны мейданчада бир ере йыгнаң. Соңра галаны ве ондан алнан эхли олжаны Худайыңыз Реббе

башбитин якма гурбанлыгы хөкмүндө ода якың. Ол ер хемишелик харабачылыга өврүлсин, хич хачан тээден гурулмасын. ¹⁷⁻¹⁸Реббе айры гойландыгы үчин якылмалы затларың хич бири элинде болмасын. Шонда Реб гахар-газабындан көшөшип, сизе рехимдарлык эдер. Эгер сиз Худайыңыз Реббиң сөзүне гулак асып, Онуң назарында догры ишлери этсеңиз ве Онуң бу гүнки мениң үстүм билен берйән әхли буйрукларыны ыхлас билен ерине етирсеңиз, онда Ол ата-бабаларыңызга сөз берши ялы, Өзүниң рехимдарлыгы билен сизи көпелтжекдир.

14-нжи бап

¹Сиз Худайыңыз Реббиң перзентлерисиңиз. Сиз өли үчин бедениңизе яра салмаң ве маңлай сачыңызы гыркмаң. ²Чүнки сиз Худайыңыз Реб үчин мукаддес халксыңыз. Реб Өзүниң гымматлы халкы болмагыңыз үчин, сизи ер йүзүндәки әхли халкларың ичинден сайлады.

Халал ве харам хайванлар хакында

(Левилер 11:1-21)

³Сиз харам хасаплянян хайванларың хижисини иймели дэлсиңиз. ⁴Сиз, ине, шу хайванларың этини ийип билерсиңиз: өкүз, гоюн, гечи, ⁵кейик, сугун, жерен, ябаны гечи, даг текеси, сайгак ве даг гочы. ⁶Тойнагы ярыклы ве гәвүш гайтарян хер бир хайваның этини ийип билерсиңиз. ⁷Эмма дүйәни, товшаны, атялманы иймели дэлсиңиз, чүнки олар гәвүш гайтарсалар хем, тойнагы ярыклы дәлдирлер, олар сизиң үчин харамдыр. ⁸Шейле хем доңуз, онуң тойнагы ярыклы

болса-да, гәвүш гайтармаяр, бу харамдыр. Сиз оларың этини иймәң ве ләшини-де эллемәң.

⁹Сувда яшаян әхли жандарларың: йүзгүчлилерини ве теңцелилерини ийип билерсиңиз. ¹⁰Йүзгүчсиз ве теңнесиз жандарлары иймән. Олар сизиң үчин харамдыр. ¹¹Халал хасаплянян әхли гушлары ийип билерсиңиз. ¹²Эмма, ине, шу гушларың: бүргүдиң, гарагушуң, деря бүргүдиниң, ¹³⁻¹⁵чайчаңналагың, лачының әхли гөрнүшлериниң, гарганың әхли гөрнүшлериниң, дүегушуң, хүвиниң, чарлагың, гыргының әхли гөрнүшлериниң этини иймели дэлсиңиз; ¹⁶⁻¹⁸байгушуң, жүптүниң, улы байгушуң, ак байгушуң, готаның ве даззаркелиң, леглегиң, хокгарың әхли гөрнүшлериниң, хүйпүйпигиң ве ярганатың этини иймели дэлсиңиз. ¹⁹Әхли ганатлы мөр-мөжеклер сизиң үчин харамдыр. Олары иймели дэлсиңиз. ²⁰Халал хасаплянян хер бир ганатлы жандары ийип билерсиңиз. ²¹Харам өлен хайванларың хич бириниң этини иймән. Олары галаларыңызда яшаян гелмишеклере иймәге бериң, кесеки юртлулара сатың. Чүнки сиз Худайыңыз Реб үчин мукаддес халксыңыз.

Овлагы энесиниң сүйдүндө биширмән.

Хасылың ондан бири хакда

²²Хер йыл мейданларыңызда етишен хасылың ондан бир бөлөгини айра гоюп, ²³дәнәңизиң, шерабыңызың ве ягыңызың ондан бирини, шейле хем мал-гараларыңыздыр доварларыңызың илкинжи эркек гузланларыны Худайыңыз Реббиң хузурында, ягны Онуң Өзүне ыбадат эдилмеги үчин сайлажак еринде иерсиңиз. Шонда сиз Худайыңыз Ребден хемише горкмагы

өвренерсиңиз. ²⁴Эмма Худайыңыз Реббиң Өзүне ыбадат этмек үчин сайлажак ери сизден узак болуп, Худайыңыз Реббиң сизе берекет берен затларының ондан бир пайыны узак ёлдан гетирмели болсаңыз, ²⁵ онда бу затлары сатып, пула өврүң. Пулы алың-да, Худайыңыз Реббиң сайлажак ерине гидиң. ²⁶ Пулуңызы ислән задыңызга сарп эдин: өкүз, гоюн, ше-рап я-да чакыр – гөвнүңизиң ислән задыны алын. Оны Худайыңыз Реббиң хузурында ийип, тутуш хожалыгыңыз билен биле шатланып, байрам эдин. ²⁷ Галаларыңызда яшаян левилери эсгермезлик этмәң, себәби оларың сизиңки ялы ер пайы я-да мүлки ёкдур. ²⁸ Хер үчүнжи йылың ахырында еринизден өнйән өнүмлерден шол йыл үчин тутуш ондан бирини берин ве олары галаларыңызда йыгнап гоюн. ²⁹ Сизиңки ялы ер пайы ве мүлки ёк левилер, шейле хем галаларыңызда яшаян гелмишеклер, етимлер ве дуллар гелип, ондан ийип дойсунлар. Шонда Худайыңыз Реб сизиң этжек әхли ишлериңизе берекет берер.

15-нжи бап

Единжи йыл

(Левилер 25:1-7)

¹ Хер единжи йылың ахырында өзүңизден алнан карзлары гечиң. ² Карзларыңызды өтмегиң ёлы шейледир: хер бир ысрайыл өз ысрайыл доганының карзыны гечсин. Ондан карзыны бермеги талап этмесин, чүнки карз гечмеклиги Реббиң Өзи ыглан этди. ³ Кесеки юртлудан карзыңы сорап билерсиң, эмма өз ысрайыллыңың карзыны геч. ⁴⁻⁵ Диңе Худайыңыз Реббе гулак асып,

Онуң бу гүнки мениң үстүм билен берйән әхли буйрукларыны ыхлас билен ерине етирсеңиз, Худайыңыз Реб мүлк эдип бержек еринде сизе берекет берер. Сизиң араңызда мәтәч болмасын. ⁶ Худайыңыз Реб сөз берши ялы, сизе берекет беренде, көп халкларга карз берерсиңиз, эмма өзүңиз карз алмарсыңыз. Көп халкларың үстүнден сиз хөкүмдарлык сүрерсиңиз, эмма олар сизиң үстүңизден хөкүмдарлык сүрмезлер.

⁷ Худайыңыз Реббиң сизе бержек ериндәки галаларда ысрайыл доганыңызды бири мәтәчлик чексе, доңйүрек болмаң, зада мәтәч доганыңыз үчин элиңизде барыны аймаң. ⁸ Онуң үчин элиңизи ачың, оңа нәме герек болса етерликче карз берин. ⁹ Сересап болун, калбыңызда эрбет пикир болмасын. Сиз: „Единжи йыл – карз гечиш йылы голай“ дийип, ачгөзлүк эдип, мәтәч ысрайыл доганыңызга хич зат бермән гоймаң. Ёгсам, доганыңыз сизиң гаршыңызга Реббе дады-перят эдер ве сиз языклы боларсыңыз. ¹⁰ Сиз карз берениңизде, элиңиз хем, гөвнүңиз хем ачык болсун, чүнки Худайыңыз Реб шонуң хасабына сизиң әхли ишлериңизе ве хер бир башлан ишиңизе берекет берер. ¹¹ Ер йүзүндә хемише етер-етмезлер болар. Шонуң үчин хем, мен сизе: „Ерлериңизде яшаян гарыплара ве мәтәч ысрайыл доганларыңызга элиңиз гинден ачык болсун“ диййәрин.

Еврей гуллары хакда

(Мүсүрдән чыкыш 21:1-11)

¹² Эгер өз еврей, ягны ысрайыл доганларыңыздан гул я-да гырнак сизе сатылса, олар сизе алты йыллап хызмат эдер. Единжи йыл сиз оны

азатлыга гойбермелисиңиз. ¹³Гулуңызы азатлыга гойберениңизде, сиз оны эли бош гойбермели дэлсиңиз. ¹⁴Сүрүлериңизден, харманыңыздан ве шерабыңыздан оңа жомартлык билен бериң, шейле хем Худайыңыз Реббин берекет эчилип, сизе берен затларындан оңа совгатлар берин. ¹⁵Мүсүрде өзүниңиз хем гул боландыгыңызы ве Худайыңыз Реббин сизи ол ерден азат эдендигини ядыңыз салың. Шол себэпли бу гүн мен сизе бу буйругы берйэндин. ¹⁶Эмма гул: „Мен азатлыга чыкжак дэл, себэби мен сени ве хожалыгыңы сөййэрин ве гүн-гүзераным хем говы“ дийсе, ¹⁷бир темен алып, онуң гулагыны гапа дирэп дешиң. Соңра ол сизин хемишелик гулуңыз болар. Гырныгыңызы хем шейле эдиң. ¹⁸Гулларыңызы азатлыга гойберениңизде гынанман, себэби олар алты йылың ичинде гүнлүкчилик үчин алнан бахадан ики эссе артык хызмат этдилер. Шонда Худайыңыз Реб сизин эхли ишлериңизе берекет берер.

Илкинжи доглан эркек маллар

¹⁹Мал-гаралардыр доварларыңызың илкинжи гузлан эркегини Худайыңыз Реб үчин айрып гоюң. Сыгрыңызың илкинжи гөлелэн өкүзчесине иш этдирмэң, доварыңызың илкинжи гузлан гочуны гыркман. ²⁰Сиз хожалыгыңыз билен биле олары хер йыл Худайыңыз Реббин хузурунда, Онун сайлажак еринде иерсиңиз. ²¹Бу малларың бири шикесли болса, ягны агсак я-да көр болуп, шикеси улы болса, оны Худайыңыз Реббе гурбан этмэң. ²²Кейиги я-да сугуны ийишлери ялы, оны яшаян ериңиздэки харам адам хем, тэмиз адам хем ийиберсин.

²³Йөне сиз малы ганы билен иймели дэлсиңиз. Ганы сув дөкөн ялы эдип, ере дөкүн.

16-нжы бап

Песах байрамы

(Мүсүрден чыкыш 12:1-20;

Левилер 23:4-8)

¹Абып айында Худайыңыз Реббин хорматына Песах байрамыны берин. Чүнки Худайыңыз Реб сизи Мүсүрден Абып айында гиже чыкарып гетирди. ²Реб Өзүне ыбадат эдилмеги үчин сайлажак еринде доварларыңыздан ве мал-гараларыңыздан Худайыңыз Реббе Песах гурбанлыгыны берин. ³Гурбанлык этини хамырмаялы чөрек билен иймели дэлдир. Оны еди гүнлөп петир билен, ягны эзъет чөреги билен ийиң. Чүнки сиз Мүсүрден ховлукмач чыкып гайтдыңыз. Шонуң үчин хем Мүсүрден чыкып гайдан гүнүңизи өмүрбойы ятларсыңыз. ⁴Еди гүнүң довамында яшаян ериңизде хич хили хамырмая гөрүнмесин. Биринжи гүни икиндинара өлдүрөн гурбанлыгыңызың этинден эртире галмасын. ⁵Песах гурбанлыгыны бермэге Худайыңыз Реббин сизе бержек галаларының хеммесинде ругсат берилмейэр. ⁶Оны Худайыңыз Реббин Өзүне ыбадат эдилмеги үчин сайлажак еринде берин. Песах гурбаныны дине шол ерде, Мүсүрден чыкан гүнүңиздэки вагтда, агшамара Гүн яшар вагтлары берин. ⁷Сиз оны Худайыңыз Реббин сайлажак еринде биширип ийиң. Эртеси гүни ызыңыз – чадырларыңызга гайдыбериң. ⁸Алты гүнлөп петир ийиң, единжи гүн болса Худайыңыз Реб үчин мукаддес йыгнанышык эдиң, башга хич иш этмэң.

Галла байрамы

⁹Бугдай оруп башлан илкинжи гүнүңизден башлап, еди хепдәни санаң. ¹⁰Соңра Худайыңыз Реб үчин Галла байрамыны белләң. Худайыңыз Реббиз өзүңизе берен берекедине гөрә мейлетин садакаңыз гетирин. ¹¹Сизиң өзүңиз, огул-гызларыңыз, гул-гырнакларыңыз, галаларыңызда яшаян левилер, шейле хем араңыздакы гелмишеклер, етимлер ве дуллар Худайыңыз Реббиз хузурында, ягны Худайыңыз Реббиз Өзүне ыбадат эдилмеги үчин сайлажак еринде шатлансынлар. ¹²Өзүңиз хем Мүсүрде гул боландыгыңыз ятлап, шу парзлары ыхлас билен ерине етирин.

Чатма байрамы

¹³Дәне ве үзүм хасылыңыз ийгнаныңыздан соң, еди гүнлөп Чатма байрамыны белләң. ¹⁴Бу байрамчылыкта сизиң өзүңиз, огул-гызларыңыз, гул-гырнакларыңыз, шейле хем галаларыңызда яшаян левилер, гелмишеклер, етимлер ве дуллар – хеммәңиз биле шатланың. ¹⁵Реббиз сайлажак еринде еди гүнлөп Худайыңыз Реб үчин шу байрамы белләң. Чүнки Худайыңыз Реб сизиң хасылыңызга ве башлан хер бир ишиңизе берекет берер. Шонуң үчин сиз бу байрамда долы шатланып билерсиңиз. ¹⁶Әхли эркеклериниз йылда үч гезек: Петир байрамында, Галла байрамында ве Чатма байрамында Худайыңыз Реббиз хузурына – Онуң Өз сайлажак ерине гелсинлер. Оларың хижиси Реббиз хузурына эли бош бармасын. ¹⁷Хер бириңиз Худайыңыз Реббиз берен берекедине гөрә совгатлар элтиң.

Адалатлылык хакында

¹⁸Худайыңыз Реббиз өзүңизе бержек галаларында тирелеринизин арасындан казылар ве баштутанлар белләң. Олар халкың хал-ягдайыны адалатлы чөзсүнлер. ¹⁹Адалатсызлык, тарапгөйлик этмәң, пара алмаң. Пара даналыгың гөзүни көр эдер ве догрының ишини терс эдер. ²⁰Адалатың, диңе адалатың гөзлегинде болуң, шонда сиз яшап, Худайыңыз Реббиз бержек юрдуны мүлк эдинерсиңиз.

Бутлара сыгынмагың жезасы

²¹Худайыңыз Реббе гуран гурбанлык сыпаңызың янында Ашера буты хөкмүндә агач дикмәң. ²²Шейле хем өзүңизе дикме дашлары гурман, чүнки бу затлар Худайыңыз Реббиз ийгрениң затларыдыр.

17-нжи бап

¹Худайыңыз Реббе етмезли, шикесли өкүзи я-да гойны гурбан этмәң. Чүнки бу Худайыңыз Реббе нежисликдир. ²⁻³Худайыңыз Реббиз бержек галаларында араңыздан Онуң назарында пис иш эдйән эркек я-да аял тапылып, ол башга худайлара гуллуқ эдип, Реббиз гадаган эден затлары болан Гүне, Ая я-да хер хили асман жисимлерине сежде эдип, Реббиз әтини бозмагы мүмкин. ⁴Бу хакда сизе хабар берилсе, сиз оны дернәп, говы сораг-идег эдиң. Эгер гүнәкәрленме догры тапылып, шейле нежис иш Ысрайылда эдилен болса, ⁵онда сиз гүнә эден эркеги я-да аялы дервезениң дашына гетирип, эркекдигине я-да аялдыгына гарамаздан, оны дашлап өлдүриң. ⁶Өлүме хөкүм эдилен адамы ики я-да үч шаядың гүвәси

билен өлдүрүн. Дине бир шаядын гүвәси билен өлдүрмән. ⁷Өлүмө хөкүм эдилени илки шаятлар өз эллери билен дашласынлар, соңра әхли халк дашлап өлдүрсин. Шейдип, сиз өз араңыздан пислиги айрып ташлан.

Казылар хақында

⁸Галаларыңызда гандар билен ар алыжының арасындакы ган дөкүшикли давалар, хак-хукугың үстүнде я-да урушда сизиң үчин чөзмеси кын давалар йүзе чыкса, Худайыңыз Реббин сайлажак ерине барың. ⁹Ол ерде сиз леви руханылары ве шол дөвүрде хызмат эдйән казылар билен маслахатлашың. Олар сизе хер даваның чөзгүдини мәлим эдерлер. ¹⁰Реббин сайлажак ериндәки айдылан чөзгүт боюнча иш тутун. Оларың сизе берен гөркезмелериниң хеммесини ыхлас билен ерине етириң. ¹¹Олар сизе нәме табшырса, бержай эдин, чыкарылан хөкүм боюнча иш тутун. Өзүңизе айдылан чөзгүтден сага-да, чепе-де совулман. ¹²Кимде-ким Худайыңыз Реббин Өзүне хызмат этмек үчин беллән руханысына я-да казысына текепбирлик эдип боюн эгмесе, ол адам өлүмө хөкүм эдилсин. Шейдип, сиз Ысрайылдан пислиги айрып ташлаң. ¹³Бүтин халк муны эшидип горкар ве мундан буяна хыянатчылык этмез.

Патыша сайламак хақында

¹⁴Сиз Худайыңыз Реббин өзүңизе бержек юрдуны мүлк эдинип, ол ерде орнашаныңызда: „Биз хем даш-төверегимиздәки бейлеки халклар ялы өзүмизе патыша сайлалың“ диерсиңиз. ¹⁵Сиз өзүңизе диңе Худайыңыз Реббин сайлан адамыны пагыша эдип беллән. Сайлан патышаңыз өз

ысрайыл доганларыңызын бири болсун. Ысрайыл доганыңыздан болмадык кесеки юртлыны өзүңизе патыша сайламаң. ¹⁶Патыша өзи үчин көп ат эдинмесин я-да өзүне көп ат эдинмек үчин, ызына Мүсүре адамларыны ибермесин. Чүнки Реб сизе: „Инди сиз хич хачан ызыңиза доланмарсыңыз“ дийипди. ¹⁷Йүрегиниң Ребден дөнмезлиги үчин, патыша өзүне көп аял, шейле хем, көп мөчберде алтынкүмүш эдинмесин. ¹⁸Ол шалык тагтында отуранда, леви руханыларында сакланян Худайың Канунының тәзе гөчүрмесини алсын. ¹⁹Гой, ол бу Кануның гөчүрмесини янында сакласын ве оны өмрүниң әхли гүнлеринде окасын. Шонда ол өз Худайы Ребден горкуп, бу Кануның әхли сөзлерини ве парзларыны ыхлас билен ерине етирер. ²⁰Ол өзүни бейлеки ысрайыл доганларындан ёкары саймасын ве бу буйрукдан сага-да, чепе-де совулмасын. Шонда онуң ве несиллериниң шалыгы Ысрайылда узак йыллар хөкүм сүрер.

18-нжи бап

Леви руханыларының пайы

¹Леви руханылары, тутуш леви тиреси ысрайыллар билен бирликде ер пай я-да мүлк алмазлар. Олар Реббин пайы дийлип берилйән гурбанлыклардан ийип билерлер. ²Халкың бейлеки тирелериниңки ялы, ысрайыл доганларының арасында оларың мүлки ёкдур. Сөз берши ялы, Реббин Өзи оларың мүлкүдир. ³Халк өкүзини я-да гойнуны Реббе гурбан этмек үчин гетиренде, олардан руханылара шулар дегишлидир: малың бир өң аягы, ики әңи ве гарны.

⁴Илкинжи дәне хасылыңыз, илкинжи тэзе шерабы ве зейтун ягыны, шейле хем, гойнуңыз илкинжи гыркымыны рухана бермелисиңиз. ⁵Чүнки Худайыңыз Реб Өз адындан халка хызмат этмек үчин, әхли тирелериңиз ичинден Левини ве онун огулларыны хемишлик руханы эдип сайлады. ⁶Эгер леви тиресинден бири Ысрайылда өз яшаян галасыны ташлап, Реббиз сайлажак ерине барса (ол ислән вагты барып билйәр), ⁷ол ерде Реббиз хузурында дуруп хызмат эдйән әхли леви доганлары ялы, Худайы Реббиз адындан хызмат этсин. ⁸Өй гошларыны сатып алан гирдежисине гарамаздан, онун иймәге дең пайы бардыр.

Нежис адатлара гаршы дуйдурыш

⁹Худайыңыз Реббиз өзүңизе бержек юрдуна бараныңызда, ол халкларың нежис адатларыны бержай этмеги өврәнмән. ¹⁰Сиз араныңда хич ким оглуны я-да гызыны ода якып, гурбанлык бермесин. Палчылык этмән, мүчәжим я-да билгич болман, жадгөйлик этмән. ¹¹Шейле хем, хич бириңиз гөзбагчылык эдип, арвахжынлар я-да рухлар билен маслахатлашман, я-да чөзгүдиң жогабыны өлүлөрдөн гөзлемән. ¹²Чүнки бу ишлери эдйәнлер Реб үчин нежисдир. Ине, шу нежис ишлери үчин Худайыңыз Реб олары сизин өңүңизден ковуп чыкарыр. ¹³Худайыңыз Реббиз өңүңде кәмил болуң. ¹⁴Сизин ковуп чыкаржак бу халкларыңыз мүчәжимлере ве палчылара гулак асарлар. Худайыңыз Реб болса, сизе бейле этмәге ругсат бермейәр.

Муса ялы пыгамбер

¹⁵Худайыңыз Реб сизин үчин өз халкыңыз арасындан мениң ялы пыгамбер чыкарар. Сиз шол пыгамбере гулак асын. ¹⁶Хореп ^a дагында үйшен гүнүңиз, сиз Худайыңыз Ребден хайыш эдип: „Худайымыз Реббиз сесини мундан артык эшитмәли ве бу бейик оды инди гөрмәли, ёгсам биз өлерис“ дийипдиңиз. ¹⁷Реб маңа: „Оларың айдяңлары догры. ¹⁸Мен олар үчин өз халкының арасындан сениң ялы пыгамбер чыкарарын. Мениң буйран затларымың әхлисини халка айдар ялы, Мен сөзлерими пыгамберин агзына салып берерин. ¹⁹Кимде-ким Мениң адымдан сөзлейән пыгамберин сөзлерине гулак асмаса, ол адам билен Мениң Өзүм хасаплашарын. ²⁰Эмма башга худайларың адындан сөзлейән пыгамбер я-да Мениң буюрмадык задымы, хыянатчылык эдип, Мениң адымдан сөзлейән пыгамбер өлүмө хөкүм эдилер“ дийди. ²¹Сиз өз-өзүңизе: „Биз Реббиз айтмадык сөзүни нәдип билели?“ диерсиңиз. ²²Эгер бир пыгамбер Реббиз адындан сөзлән болса, ол иш хем баша бармаса я-да хакыката өврүлмесе, ол сөз Ребден дәлдир. Оны пыгамберин өзи тослап тапандыр, сиз ол пыгамберден горкман.

19-нжы бап

Гачыбаталга галалары хакда (Чөлде 35:6-34; Ешуба 20:1-9)

¹Худайыңыз Реб сизе бержек юрдуның халкларыны ёк эденде, сиз олары ковуп чыкарып, оларың

^a 18:16 Хореп – бу Синай дагының бейлеки ады.

галаларында ве өйлеринде орнашаныңызда, ²⁻³Худайыңыз Реббич мүлк эдип бержек юрдуны үч бөлеге бөлүп, хер бөлекден бир галаны сайлаң. Адам өлдүрөн ганхор оларың бирине гачып барып гутулып билер ялы, бу галалара бармак үчин ёллар чекиң. ⁴Ганхор ол ере, ине, шейле ягдайда гачып барып, дири галып билер: төтөнликде башга бирини өлдүрөн болса ве ол икисиниң арасында өң хич хили душманчылык ёк болса, ол ере гачып гутулып билер. ⁵Айда-лы, бир адам бейлеки бир адам билен токая одун чапмага гидйёр. Оларың бири агач чапып дурка, палта сапындан сыпып, яындака дегйёр ве ол хем шондан өлйёр. Шейле ягдайда ол ганхор бу галаларың бирине гачып гутулып билер. ⁶Эгер ёл гаты узак болса, өлдүрелениң хоссары өч алмак үчин ганхорың ызындан газап билен ковалап етип өлдүрер. Эмма оларың арасында өң душманчылыгың ёкдугы үчин, ол өлдүрилмели дёлдир. ⁷Шонуң үчин хем мен сизе: „Өзүңизе үч галаны сайлаң“ дийип буйрук бердим.

⁸⁻¹⁰Худайыңыз Ребби сөйүп, хемише Онуң ёлундан йөрөп, мениң бу гүнки сизе берйөн буйрукларымың әхлисини ыхлас билен бержай этсеңиз, Худайыңыз Реб ата-бабаларыңыза сөз берши ялы, ериңизи гиңелдер. Ол ата-бабаларыңыза вада эден әхли ерини сизе берер. Шонда Худайыңыз Реббич сизе мүлк бержек еринде бигүнә адамың ганы дөкүлмез ялы, бигүнә ганың астында галмазыңыз ялы, бу үч галаның үстүне ене-де үч гала гошуң. ¹¹Эмма бир адамың башга бири билен душманчылыгы болуп, букуда ятып, онуң үстүне чозуп, оны өлдүрсе, сонра-да ол бу галаларың бирине

гачып барса, ¹²ганхорың галасындакы яшулулар адам иберип, гүнәкәри ол ерден гетиртмели. Оны өлдүрмек үчин өлдүрелениң хоссарының элине берин. ¹³Она рехим этмән, бигүнә ганы Ысрайылдан ювуп айрың, шонда сиз говы гүнлер гөрерсиңиз.

¹⁴Худайыңыз Реббич сизе мүлк эдип бержек юрдунда гоңшыңыз билен өңки несиллериңизин дүзен арачөк дашыны сүйшүрмән.

Шаятлык этмек хакында

¹⁵Женаят я-да гүнә эден адамың гүнәсини бойнуна гоймак үчин, она бир адамың шаятлыгы етерлик дёлдир. Ол ики я-да үч шаядың гүвәси билен тассыклансын. ¹⁶Эгер бир яланчы шаят бирине ярамаз ниет билен гүнә йүклесе, ¹⁷онда давагәрлериң икиси хем Реббич хузурына, шол дөвүрде хызмат эдйөн руханыларың ве казыларың хузурына барсын. ¹⁸Казылар говы эдип дерцев гечирсинлер. Эгер шаят адам ялан гүвәлик берип, башга бириниң гаршысына ялан сөзлейён болса, ¹⁹онда сиз шол гүнәкәрленйөне нәхили жезаны ниетлән болсаңыз, шол жезаны ялан гүвәлик эдене берин. Шейдип, сиз өз араңыздан пислиги айрып ташлаң. ²⁰Бейлекилер муны эшидип горкарлар. Сизиң араңызда гайдып, хич хачан шунуң ялы женаят эдилмез. ²¹Ялан сөзлейён адама рехим этмән. Жан орнуна жан, гөз орнуна гөз, диш орнуна диш, аяк орнуна аяк алмак билен она жеза берин.

20-нжи бап

Урушмак хакында

¹Душманыңызга гаршы урша чыканыңызда ве оларың атларының,

сөвеш арабаларының ве гошуну-ның өзүңизинкиден агдыкдыгы-ның гөрениңизде, сиз олардан горкмаң. Чүнки сизи Мүсүрден чыкарып гетирен Худайыңыз Реб сизин билендир. ²Урша гиришмезинизден өң, руханы гелип, эсгерлерин өңүнде сөз сөзлесин. ³Руханы оlara шейле дийсин: „Эй, ысрайыл халкы, гулак гой! Бу гүн сиз душманларыңызга гаршы сөвеше гирийәрсиниз. Олардан горкуп, йүрегиниз сарсмасын, алжырап, довла дүшмән. ⁴Чүнки душманларыңызга гаршысына сөвешип, сизин еңиш газанмагыңыз үчин, Худайыңыз Реб урша сизин биле биле гидер“. ⁵Соңра баштутанлар эсгерлере йүзленип, шейле дийсинлер: „Ким тәзе жай гуруп, хениз онда яшамалык болса, ол адам ызына – өйүне гайтсын, ёгсам ол урушда вепат болайса, онуң өйүнде башга бири яшар. ⁶Араңызда үзүм багыны отурдып, энтек онуң мивесинден датмадык адам бар болса, гой, ол өйүне гайтсын, ёгсам ол урушда вепат болайса, үзүмиң илкинжи мивесини башга бири ийип хезил эдер. ⁷Араңызда бой гыза адагланым, энтек оңа өйленмедик бар болса, гой, ол хем өйүне гайтсын, ёгсам ол урушда вепат болайса, ол гыза башга бириниң өйленмеги мүмкин“. ⁸Баштутанлар сөзлерини довам этдирип: „Араңызда горкяныңыз я-да товшан йүреклиңиз бар болса, гой, ол хем өйүне гайтсын, ёгсам ол ёлдашларыны-да өзи ялы товшан йүрек эдер“ дийсинлер. ⁹Баштутанлар гошунуң өңүнде сөз сөзлөп боланларыннан сон, оlara серкерделер беллесинлер.

¹⁰Душманыңызга гаршы сөвешмек үчин, гала якын гелениңизде, оlara

парахатчылыгы теклип эдин. ¹¹Эгер олар парахатчылыгы кабул эдип, сизе боюн болсалар, онда ол ердәки әхли халк сизе межбуры хызмат этсин. ¹²Эгер олар парахатчылыкдан йүз өврүп, сизе гаршы уруш ыглан этселер, сиз ол галаның дашыны габаң. ¹³Худайыңыз Реб оны сизин элиңизе беренде, сиз оларың әхли эркеклерини гылычдан гечирин. ¹⁴Аялларыны, чагаларыны, малгараларыны, галада бар болан әхли зады өзүңизе олжа эдип алың. Худайыңыз Реббин душманыңыздан алып берен олжасыны хөзирини гөрүң. ¹⁵Бу ердәки халклара дегишли болмадык, сизден хас узакда ерлешйән галаларың хем хеммесини шейле эдин.

¹⁶Йөне Худайыңыз Реббин сизе мүлк эдип бержек бу халкларың галаларында болса екеже-де жанлы-жандар дири галмалы дөлдир. ¹⁷Худайыңыз Реббин сизе буйрушы ялы хетлери, аморлары, кенганлары, перизлери, хивилери ве ябуслары бүтинлей ёк эдип ташламалысыңыз. ¹⁸Шонда олар өз худайларына гулук этмекдәки нежис ишлериниң хич бирини сизе өвредип билмезлер ве сиз Худайыңыз Реббе гаршы гүнә этмерсиниз.

¹⁹Сиз узак вагтлап галаның дашыны габаң, оны басып алмак үчин уршаныңызда, ол ерин агачларыны чапып ёк этмөң. Чүнки мейдандакы агачлар душман хасапанып, габава салынян дөлдир. Сиз оларың мивесинден иерсиниз. ²⁰Сиз дине миве гетирмейән агачлары ёк эдип билерсиниз. Олары чапып, өзүңизе гаршы урушан халкың галасы йыкылянча, шол галаның гаршысына хүжүм этмекде уланың.

21-нжи бап

***Нәбелли ганхор тарапындан
өлдүриленлер хақында***

¹Худайыңыз Реббин сизе мүлк эдип берйән юрдунда ким тарапындан өлдүрилендиги нәбелли бир жесет мейданда тапылса, ²яшулуларыңыз ве казыларыңыз гидип, жеседиң голайындакы галалара ченли болан аралыгы өлчесинлер. ³Жеседиң голайындакы галаның яшулулары өң хич иште уланылмадык, бойнуна боюнтырык салынмадык бир яшар гөләни алысынлар. ⁴Яшулулар бу гөләни хениз сүрүлмедик ве экилмедик ере – акар сувуң боюна гетирип, онуң бойнуны омурсынлар. ⁵Соңра руханылар, ягны Левиниң огуллары гелсинлер, чүнки Худайыңыз Реб Өзүне хызмат эдер ялы ве Өз адындан халка пата берер ялы, олары руханы эдип сайлады. Әхли урушлары ве давалары олар чөзйәрлер. ⁶Жеседиң иң голайындакы галаның әхли яшулулары акар сувуң боюнда бойны омурулан яш гөләниң үстүнде эллерини ювсунлар. ⁷Соңра олар шейле сөзлери жар чексинлер: „Бу гана бизиң элимиз булашмады, кимиң эденини-де гөзүмиз билен гөрмедик. ⁸Я Реб, Өз азат әден халкыңы – ысрайыллары багышла. Нәхак дөкүлен ганың гүнәсини Өз халкың Ысрайылың арасында галдырма“. Шонда олар шол ганың гүнәсинден бошарлар. ⁹Шейдип, нәхак дөкүлен ганың гүнәсини өз араңыздан айрып, Реббиң назарында догры ишлери эдерсиңиз.

Есир дүшен аяла өйленмек хакда

¹⁰Душманларыңызга гаршы урша чыканыңызда, Худайыңыз Реб олары

сизиң элиңизе берсе, сиз хем олары есир алсаңыз ¹¹ве есирлериң арасындан бир овадан аяла гөвнүңиз гидип, оңа өйленмекчи болсаңыз, ¹²оны өйүңизе алып гелиң. Ол аял сачыны сырсын ве дырнакларыны алсын. ¹³Эгиндәки есирлик гейимлерини чыкарып, сениң өйүңде тутуш бир ай отуруп, эне-атасының ясыны тутсун. Шондан соң сен онуң янына гирип, онуң адамсы боларсың, ол хем сениң аялың болар. ¹⁴Эмма соңрак оны халамасаң, сен ол аялы бошатмалысың. Сен онуң намысына дегендигиң үчин, оны гырнак хөкмүнде сатмалы дәлсиң.

Новбахар оглуң пайы

¹⁵Бир адамың ики аялы болуп, бирини халап, бейлекисини халамаян болса, оларың икиси-де оңа огул догруп берсе ве халамаян аялының оглы онуң новбахар оглы болса, ¹⁶бир гүн эмләгини огулларына пайланда, ол халамаян аялындан болан новбахар оглуның пайыны халаян аялының оглуна бермесин. ¹⁷Ол халамаян аялының оглуны новбахар огулдыгыны боюн алып, оңа әхли задындан ики эссе пай бермелидир, чүнки ол огул онуң жуванлык чагының илкинжи мивесидир. Илкинжи огуллык хакы онуңкы болмалыдыр.

Боюн эгмезек огул

¹⁸Эгер бириниң хөтжет, боюн эгмезек, ата-энесине гулак асмаян, оларың тербиесини алмаян оглы бар болса, ¹⁹ата-энеси оны тутуп, шол ердәки галаның дервезесиниң голайына, яшулуларың янына гетирсин. ²⁰Олар галаның яшулуларына: „Бизиң бу оглумыз дикдүшди ве гыңыр. Ол бизе боюн эгенок. Ол ачгөз

хем ичеген“ дийсинлер. ²¹Соңра галаның әхли эркектери оны дашлап өлдүрсинлер. Шейдип, сиз өз араңыздан пислиги айрып ташлаң. Әхли ысрайыллар муны эшидип горкарлар.

Женаятчының жеседи

²²Эгер бири женаят эдип, өлүм жезасына хөкүм эдилсе ве сиз оны агачдан асып өлдүрсеңиз, ²³онун жеседини агачдан узак гиже асып гоймаң. Сиз оны хөкман шол гүн жайламалысыңыз, чүнки агачдан асылан адам Худай тарапындан нәлетленендир. Худайыңыз Реббин сизе мүлк эдип берйән ерини харам чыкармаң.

22-нжи бап

Яшайыш үчин гүнделик парзлар

¹Бириниң азашып гелен өкүзини я-да гойнуны гөрүбем гөрмедиксирән болмаң. Ол маллары эсине гетирип берин. ²Эгер эеси сизден узакда яшаян болса я-да оны танамаян болсаңыз, маллары өйүңизе гетириң. Эеси идәп гелйәнчә саклап, эеси геленде олары берерсиниз. ³Кимдир бириниң йитирен эшегини, гейим-гежимини – йитирен ислендик задыны тапаныңызда хем шейле эдин. Өз көмегиңизи гайгырмаң. ⁴Бириниң эшегиниң я-да өкүзиниң ёлда йыкылып ятаныны гөрүбем гөрмезлиге салмаң. Оны аяга галдырмага көмек эдин.

⁵Аял эркек гейимини, эркек хем аял гейимини геймели дәлдир. Чүнки муңуң ялы ишлер этмек Худайыңыз Реббин назарында нежисликдир.

⁶Эгер агачда я-да ерде гушун хөвүртгесиниң үстүнден гелсеңиз

ве эне гуш чагалары билен, я-да юмургаларының үстүнде отуран болса, эне гушы чагалары билен биле алмаң. ⁷Эне гуш, гой, гитсин, онуң дине чагаларыны алың, шонда сиз го-вы гүнлер гөрүп, өмрүңиз узак болар.

⁸Тәзе жай гурсаңыз, жайың үчеги үчин гермев тутуң, ёгсам бири йыкылар-да, өйүңизде нәхак ган дөкүлер. ⁹Үзүм багыңызда ики хили экин эмәң, ёгсам экен экиниңиз хем, үзүмчилигин хасылы хем Мукаддес өе берлер. ¹⁰Өкүз билен эшеги биле гошуп ер сүрмәң. ¹¹Йүң ве зыгыр гошулып докалан гейимлери геймәң. ¹²Эгниңизе геййән донуңызың бурчларына готаз тикиң.

Жыңсы гатнашыклар хакында

¹³Бир адам бир гыза өйленип, она янашандан соң, оны халаман, ¹⁴гызы гүнәкәрләп: „Мен бу гыза өйлендим, йөне онуң янына гиренимде, бу гыз чыкмады“ дийип, она төхмет атса, ¹⁵гызың ата-энеси онуң пәклиги хакындакы субутнаманы экидип, дервезәниң агзында галаның яшулуларына гөркезсин. ¹⁶Гызың атасы яшулулара: „Мен гызымы бу адама дурмуша чыкардым, эмма ол мениң гызымы халаман, ¹⁷“Бу гыз чыкмады“ дийип, нәхак гүнәкәрледи. Эмма гызымың пәклигини гөркезйән субутнама, ине, шу ерде“ дийсин. Соңра олар бу субутнама матаны галаның яшулуларының өңүнде ызып гөркезсинлер. ¹⁸Галаның яшулулары ол адамы гамчы билен жезаландырсынлар. ¹⁹Яшулулар оңа ики йүз элли мысгал^а күмүш жериме салып, бу пулы гызың атасына берсинлер,

^а 22:19 Ики йүз элли мысгал – еврейче йүз шекел. Бу такм. 1,2 кг деңдир.

себэби ол адам Ысрайылың пэк гызына төхмет атды. Ол гыз төхмет атан адамың аялы болуп галсын. Ол адама өмүрбойы ондан айрылышмага ругсат берилмейэр.

²⁰Эгер ол адамың айданлары догры болуп, ол гызың гызлыгы ёк болса, ²¹оны атасы өйүниң гирелгесине гетирсинлер-де, галаның эркеклери дашлап өлдүрсинлер, себэби ол атасы өйүнде лолучылык эдип, Ысрайылда масгарачылыклы иш эдипдир. Шейдип, сиз өз араңыздан пислиги айрып ташлаң. ²²Эгер бир адамы башга бириниң аялы билен ятырка тутсаңыз, оларың икисини хем өлдүрин. Шейдип, сиз Ысрайылдан пислиги айрып ташлаң. ²³Эгер бир бой гыз бирине адагланан болса, башга бир адам галада бу гыза душуп, оңа янашса, ²⁴оларың икисини хем галаның дервезесиниң янына гетирип, дашлап өлдүрин. Бу гыз галада болубам, көмек сорап гыгырмандыгы үчин, ол адам болса өз ысрайыл доганының гелинлигини зорландыгы үчин өлдүрин. Шейдип, сиз өз араңыздан пислиги айрып ташлаң. ²⁵Эмма ол адам адагланан бой гыза чола ерде душуп зорлан болса, онда диңе зорлан эркеги өлдүрин. ²⁶Гыза болса хич зат этмән. Ол өлүм жезасына лайык женаят этмэндир. Себэби бу ягдай эдил бириниң үстүне топуп, оны өлдүрөн ялыдыр. ²⁷Чүнки ол адам бу гызы чола ерде тапды. Адагланан гыз көмек сорап чагырып гыгыран хем болса, ол ерде оны халас этмәге хич ким болмандыр. ²⁸Эгер бир адам адагланмадык бой гыза душса, оны тутуп, онуң билен ятса ве олар

бу ишиң үстүнде тутулсалар, ²⁹гыза янашан адам гызың атасына йүз он мысгал^а күмүш берсин. Ол гыз онуң аялы болар. Ол адам гызы зорландыгы себэпли, өмүрбойы ондан айрылышмага ыгытыр берилмейэр.

³⁰Оглы өз атасыны намыса гоюп, онуң аялларындан аял алмасын.

23-нжи бап

Реббиң жемагатына гирип билмейән адамлар

¹Эркеклик тохумлыгы енжилен я-да кесилен адам Реббиң жемагатына гирмейэр.

²Биканун доглан Реббиң жемагатына гирмейэр. Хатда оларың соңкы несиллериниңем хич бири Реббиң жемагатына гирмейэр.

³Аммонлар хем, моваплар хем Реббиң жемагатына гирмейэр. Хатда оларың соңкы несиллериниң хич бири Реббиң жемагатына гирмейэр.

⁴Себэби сиз Мүсүрден чыкып гайданыңызда, олар ёлда сизи дуз-чөрек ве сув билен гаршы алмадылар. Олар сизи нәлетлемек үчин, Месопотамияда Петор галасындан болан Бегорың оглы Билгамы хақына тутдулар. ⁵Эмма Худайыңыз Реб Билгамы диңлемекден йүз өврүпди. Ол сизи сөөнсоң, шол нәлети алкыша өврүпди. ⁶Өмрүңизиң бүтин довамында хич вагт оларың саламатлыгы ве абаданлыгы угрунда чалышмаң.

⁷Эдомларың хижисини йигренмән, чүнки олар сизиң гарындашларыңыздыр. Мүсүрлилериң хем хижисини йигренмән, чүнки сиз оларың юрдунда гелмишек болуп

^а 22:29 *Йүз он мысгал* – еврейче элли шекел. Бу такм. 600 гр дендир.

яшадыңыз. ⁸Оларың агтыклары Реббин жемагатына гирип билер.

Харбы дүшелгәниң тәмизлиги

⁹Душманларыңызга гаршы сөвешмек үчин дүшләниңизде өзүнизи хер хили харамлыкдан гораң. ¹⁰Эгер араңыздан бириниң гиже тохумы акып, харам болса, дүшелгәниңден дашары чыксын. Ол дүшелгәнизе гирмели дәлдир. ¹¹Агшам дүшенде, ол ювунсын, Гүн батандан соң, ол дүшелгәнизе гирип билер. ¹²Аяк ёлы үчин дүшелгәнизиң дашында белли бир хажатхана ериңиз болмалыдыр. ¹³Аяк ёлуна чыканыңызда, яныңыз билен кепже алып гидин. Тәрет эдип боланыңыздан соң, чукур газып, тәретинизи гөмүң. ¹⁴Чүнки Худайыңыз Реб сизи халас этмек үчин ве душманларыңызы сизиң элиңизе бермек үчин дүшелгәнизиң ичине айланар. Шонуң үчин дүшелгәниңиз пәк болмалыдыр, Реб араңызда нежис зат гөрүп, сизден йүз өвүрмесин.

Гачян гуллар хакда

¹⁵Хожайыңларыңдан гачып, яныңызга гелен гуллары ызына элтип бермән. ¹⁶Олар сизиң араңызда, өз сайлан ислендик галасында, гөвүнлериниң ислән еринде сизиң билен биле яшаберсинлер. Олары хорламаң.

Лолучылык хакда

¹⁷Ысрайыл гызларының хич бири сежде эдилейән ерде лолы болуп ишлемесин. Ысрайыл огулларының хем хич бири мунуң ялы иш этмесин. ¹⁸Оларың лолучылыктан газанан хакыны айдылан садакаларың төлеги хөкмүнде Худайыңыз Реббин өйүне

гетирмән. Чүнки буларың икиси хем Худайыңыз Реб үчин нежисликдир.

Карз бермек хакда

¹⁹Ысрайыл доганыңызга пул, азык, бейлеки затлары пейда гөрмек ниети билен карз бермән. ²⁰Пейда гөрмек үчин кесеки юртла карз берсеңиз болар, эмма өз ысрайыл доганыңызга карзы пейда гөрмек үчин бермән. Шонда Худайыңыз Реб сизиң мүлк эдинжек юрдуңызда этжек әхли ишлериңизе берекет берер.

Айдылан садака хакда

²¹Худайыңыз Реббе садака айдан болсаңыз, оны гижикдирмән берин, чүнки Худайыңыз Реб айдан садакаңызы сизден хөкман талап эдер. Эгер сиз оны ерине етирмесеңиз, гүнә газанарсыңыз. ²²Садака айтмадык болсаңыз, онда гүнә газанмарсыңыз. ²³Йөне Худайыңыз Реббе өз агзыңыз билен айдан садакаңызы айдышыңыз ялы, дилиңизиң геплән задыны ыхлас билен ерине етириң.

Бириниң үзүм ве бугдайыны иймек хакда

²⁴Эгер сиз бириниң үзүм багына гирсеңиз, онуң үзүминден тә дойяңаңыз ийсеңиз ийиң, йөне ондан габа салып яныңыз билен алып гайтмаң. ²⁵Эгер сиз бириниң экин мейданына гирсеңиз, бугдайың дәнесини элиңиз билен йыгсаңыз, йыгың, эмма онуң бугдайына орак салмаң.

24-нжи бап

¹Эгер бир адам бир гыза өйләнсе, йөне ондан кемчилик тапандыгы үчин оны халамаса, онда, гой, ол аялының элине талак хатыны язып берсин ве

оны өйүндөн чыкарып гойберсин. ²Ол аял онуң өйүндөн гидип, башга бирине дурмуша чыкып билер. ³Эмма ол аялың икинжи адамсы хем халаман, онуң элине талак хатыны берип, өйүндөн ковса (я-да онуң икинжи баран адамсы өлсе), ⁴ковуп гойберен биринжи эри онуң харамдыгы үчин, оны икиленч өзүне аял эдип алмага каклы дэлдир, чүнки бейле этмек Реббе нежисликдир. Худайыңыз Реббин сизе мүлк эдип берйән ерини харам чыкарман.

⁵Эгер бир адам тэзе өйленен болса, ол урша гитмесин я-да оңа хич хили жогапкэрчиликли иш табшырылмасын. Ол бир йыл өйүнде галып, өз алан аялы билен шады-хоррамлыкда яшасын.

Гиревлер, адам огурлыгы, ёканч дери кесели хакда

⁶Хич кимиң дегирменини я-да дегирмен дашыны гиревине алман, чүнки бу онуң дурмушыны гиревине алдыгыңыз болар.

⁷Эгер бири башга бир ысрайыллыны огурлап гул этсе я-да оны сатса, ол огурлан адам өлдүрилсин. Шейдип, сиз өз араңыздан пислиги айрып ташлаң.

⁸Дери кеселинден гаты эгэ болуң. Мениң леви руханыларына буйрушым ялы, оларың сизе өвредйән хер бир задыны үнс билен ерине етирин. ⁹Мүсүрдөн чыкып гайданыңызда, ёлда Худайыңыз Реббин Меръеми нөдендигини ядыңызга салың.

Карз бермек ве гирев алмак хакда

¹⁰Бирине бир зат карз берсеңиз, өйүне гирип, ондан гирев алман. ¹¹Карз алан адамың өзи сизе гирев

гетирйәнчө, дашарда отурын. ¹²Эгер ол адам гарып болса, онуң гиревине берйән донунда ятмаң. ¹³Онуң гиревини Гүн батманка ызына элтип бериң, шонда ол өз донунда ятар ве сизе алкыш айдар. Шейле хем бу Худайыңыз Реббин хузурунда саңа догрулык сайылар. ¹⁴Исле ол өз ысрайыл доганыңыз болсун, исле юрдундакы галаларда яшаян гелмишек, гараз, гарып ве мэтөч гүнлүкчиниң ишлән хақыны тутуп галмаң. ¹⁵Хер гүн сиз оларың хақыны Гүн яшманка төлемелисиниз. Себэби олар гарып ве оларың гүн-гүзераны шоңа баглыдыр. Ёгсам олар сизиң гаршыңыз Реббе налыш билен йүз тутарлар ве сиз гүнә газанарсыңыз.

Адалатлылык хакында

¹⁶Аталар огуллары үчин өлүме хөкүм эдилмесин. Огуллар хем аталары үчин өлүме хөкүм эдилмесин. Хер ким дине өз эден женаятына гөрө өлүме хөкүм эдилсин. ¹⁷Гелмишеге я-да етима хөкүм эдиленде, эгрилик этмәң. Дулуң гейимини гиревине алман. ¹⁸Өзүңизиң хем Мүсүрде гул боландыгыңыз ве Худайыңыз Реббин сизи ол ерден азат эдендигини ядыңыздан чыкарман. Шонуң үчин мен сизе шейле этмеги буюярын.

Хасыл йыгнамак хакында

¹⁹Сиз мейданда хасылыңыз йыгнаныңызда, ол ерде ядыңыздан чыкарып галдыран дессәңизи гетирмек үчин, ызыңызга гайтмаң. Ол гелмишеге, егим-есире ве дула галсын. Шонда Худайыңыз Реб сизиң өхли ишлериңизе берекет берер. ²⁰Сиз зейтун агажыңыз мивесини каканыңызда, онуң галан-гачаныны чөплемәң. Олар

гелмишеге, етим-есире, дула галсын. ²¹Үзүм багларыңызың үзүмини йыганыңызда, галан-гачаныны йыгман. Олары гелмишек үчин, етим-есир үчин ве дул аял үчин галдырың. ²²Өзүңизин хем Мүсүрде гул боландыгыңызы ядыңызда саклаң. Шонун үчин мен сизе шейле этмеги буюярың.

25-нжи бап

Жезалар хақында

¹Ики адам давалашса, гой, олар казыларың янына барсынлар. Казылар оларың арасындакы даваны чөзүп, догрыны догры, гүнәкәри гүнәкәр дийип жар этсинлер. ²Эгер гүнәкәр урулмага лайык болса, казы өз гөзүниң алнында оны ятырып, эден гүнәсине гөрә санап гамчылатсын. ³Иң ёкары чәги кырк гамчыдыр, шондан артык болмасын. Эгер кырк гамчыдан көп урсаңыз, онда ысрайыл доганыңыз гөзүңизин алнында мертебесини йитирер.

⁴Харман дөвйән өкүзин агзыны багламаң.

Өлен доганы үчин бержай эдилмели борч

⁵Ага-ини биле яшаян болса, оларың бири өлсе ве онуң хем оглы ёк болса, ол мерхумың аялы башга бир кесекә әре гитмесин. Ол өлениң доганы онуң янына гирип, оңа өйленмелидир ве оңа доганының әрлик боржуны ерине етирмелидир. ⁶Ол аялың догран илкинжи оглуның адына өлен доганының адыны даксын. Шонда ол мерхумың ады Ысрайылдан өчүп гитмез. ⁷Эгер ол адам доганының дул галан аялына өйленмек ислемесе, дул аял гала дервезесиниң агзына

яшулуларың янына гелип: „Мениң әримиң доганы өз агасының адыны Ысрайылда галдырмакдан йүз өвүрйәр. Ол доганының дерегине мениң үчин әрлик боржуны бержай этмейәр“ дийсин. ⁸Соңра галаның яшулулары мерхумың доганыны чагырып, онуң билен геплешсинлер. Эгер ол шонда-да өз диенини тутуп: „Мен оңа өйленмек ислемейәрин“ дийсе, ⁹онда доганының аялы яшулуларың гөзүниң алнында онуң янына барып, онуң аягындакы чепегини чыкарып, онуң йүзүне түйкүрсин ве оңа: „Өз доганының өйүни дикелтмейән адама, ине, шейле эдйәрлер“ дийип, муны жар этсин. ¹⁰Бүтин Ысрайылың ичинде онуң несли „чепеги чыкарылан өй“ хөкмүнде белли болсун.

Адалатлылык хақда

¹¹Ики адам уршуп дурка, бириниң аялы гелип, әрини халас этжек болуп, уруп дуран адамың уят еринден тутса, ¹²ол аялың элини чапың. Оңа рехимдарлык этмәң. ¹³Торбаңызда ики дүрли: бири агыр, бири еңил терези дашы болмасын. ¹⁴Өйүңизде бири улы, бири кичи болан ики дүрли өлчег габы болмасын. ¹⁵Сизин диңе долы ве догры терези дашыңыз, шейле хем, хақыкы өлчегиниң болсун. Шонда Худайыңыз Реббин сизе бержек еринде өмрүңиз узак болар. ¹⁶Чүнки адалатсызлык эдйәнлерин хеммеси Худайыңыз Реббин назарында нежисдир.

Амалеклери өлдүрмек хақдакы буйрук

¹⁷Мүсүрден чыкып гайданыңызда, амалеклерин сизе нәме эдендигини ядыңызга салың. ¹⁸Ысгын-мыдарсыз галан вагтыңыз, олар Худайдан горк-

ман, ёлда үстүңизе чозуп, сизин ыз-да галанларыңыз хеммесини гырдылар. ¹⁹Шонун үчин хем, Худайыңыз Реббин сизе мүлк эдип берен еринде яшаныңызда – Худайыңыз Реб сизе әхли душманларыңыз элинден парахатчылык алып беренде, амалеклери хич ким ятламаз ялы, оларың адыны асманың астындан ёк эдип ташламагы ятдан чыкармаң.

26-нжы бап

Илкинжи хасылдан берилён садакалар

¹Худайыңыз Реббин мүлк эдип берён юрдуна гелип, ол ерде орнашаныңызда, ²Онуң сизе берён бу ериниң әхли мивелериниң илкинжи хасылындан себеде салып, Өзүне ыбадат эдилмеги үчин Худайыңыз Реббин сайлажак ерине барың. ³Сиз шол дөвүрде хызмат эдён руханының янына барып, оңа: „Бу гүн мен Реббин ата-бабаларымыза вада эден юрдуна гелендигими Худайыңыз Реббин хузурында жар эдён“ дийиң. ⁴Руханы сизин элиңизден себеди алып, Худайыңыз Реббин гурбанлык сыпасының өңүнде гойсун. ⁵Сен Худайыңыз Реббин хузурында шейле дий: „Сергездан сириялы мениң ата-бабамды. Ол бирнече адам билен Мүсүре гитди ве ол ерде гелмишек болуп яшады. Ондан көп санлы бейик, гүйчли халк эмеле гелди. ⁶Мүсүрлилер бизи эдилер, гынадылар, агыр ишлер билен эгнимизден басдылар. ⁷Биз ата-бабаларымызың Худайы Реббе дадыперят этдик. Реб бизин сесимизе гулак асды ве бизин чекён жебирлеримизи, агыр зэхметимизи ве эзилёндигимизи гөрди. ⁸Реб Өз гудраты ве гүйжи билен, әлет элхенчиклериниң гүйжи билен,

аламатлары ве мугжызалары билен бизи Мүсүрден чыкарып гетирди. ⁹Ине, бизи бу ере гетирип, бизе сүйт ве бал акян юрды берди. ¹⁰Шейдип, мен Реббин өзүме берен ериниң илкинжи мивесини гетирдим“. Сиз оны Худайыңыз Реббин хузурында гоюп, Онуң хузурында баш эгип сежде эдиң. ¹¹Соңра Худайыңыз Реббин өзүңизе ве өйүңизе эчилен болелинлиги үчин левилер ве араңызда яшаян гелмишеклер билен биле шатланып байрам эдиң.

¹²Үчүнжи йылда (хасылың ондан бири берилён йылы) әхли хасылыңыз ондан бирини левилере, гелмишеклере, етимлере ве дуллара берениңизде, олар галаларыңызда ондан ийип дойсунлар. ¹³Соңра сиз Худайыңыз Реббин хузурында шейле дийиң: „Мен өйүмден Сениң мукаддес пайыңы айырдым. Сениң мана берен буйрукларының эсасында мен оны левилере, арамызда яшаян гелмишеклере, етимлере ве дуллара бердим. Мен Сениң буйрукларыңдан хич яна чыкмадым, оларың хич бирини ятдан чыкармадым. ¹⁴Мен яс тутян вагтым мукаддес пайыңдан иймедим. Мурдар вагтым мен ондан хич зат пайламадым. Мен ондан хич зады өлө хөдүр этмедим. Эдил маңа буйрушың ялы эдип, Худайым Реб, Саңа боюн эгдим. ¹⁵Мукаддес меканың асмандан бизе середип, Өз халкың Ысрайылы ялка ве ата-бабаларымыза сөз бершиң ялы, бизе багыш эден сүйт ве бал акян юрдуна берекет индер“.

Реббин сайлан халкы

¹⁶Худайыңыз Реббин бу гүн-ки сизе берён шу парзларыны ве хөкүмлерини бержай эдиң. Олары тутуш йүрегиңиз билен жан-тенден

ерине етириң. ¹⁷Бу гүн сиз Реббин өз Худайыңыз болмагыны газанып, Онуң ёлундан йөрежекдигиңизи, Онуң парзларыдыр табшырыкларыны ве хөкүмлерини ерине етирип, Оңа гулак асжакдыгыңызы мәлим этдиңиз. ¹⁸Бу гүн Реб сөз берши ялы, Ол сизи Өзүниң гымматлы халкы хөкүмүндө сайландыгыны ве Онуң буйрукларыны ерине етирмелидигиңизи мәлим этди. ¹⁹Чүнки Ол шөхратда, мешхурлыкда ве сылаг-хорматда Өзүниң ярадан әхли миллетлеринден сизи ёкарда гойды. Ол Өз сөз берши ялы, сиз Худайыңыз Реббин мукадес халкы боларсыңыз».

27-нжи бап

Эйбал дагында гурлан гурбанлык сыпасы

¹Соңра Муса Ысрайылың яшуулары билен халка шейле табшырыклар берди: «Бу гүнки мениң сизе табшырян әхли буйрукларымы бержай эдиң. ²Иордан дерясындан гечип, Худайыңыз Реббин сизе берйән юрдунан гирен гүнүңиз, улы дашлары дикип, олара хек чалың. ³Ата-бабаларыңызың Худайы Реббин сөз берши ялы, Иордандан гечип, Худайыңыз Реббин берйән сүйт ве бал акян юрдуна гирениңизде, бу Кануның әхли сөзлерини дашларың йүзүне язың. ⁴Шейлеликде, сиз Иордандан гечениңизде, мениң бу гүнки буйрушым ялы, шол дашлары Эйбал дагында дикип, олара хек чалың. ⁵Шол ерде Худайыңыз Реббе дашдан гурбанлык сыпасыны гуруң, дашлары тайярланыңызда демир гураллар уланмаң. ⁶Худайыңыз Реббин гурбанлык сыпасы демир дегмедик дашлардан ясалсын. Соңра

онуң үстүндө Худайыңыз Реббе якма гурбанлыгыны бериң. ⁷Худайыңыз Реббин хузурында шатланып, саламатлык гурбанлыгыны бериң, оны шол ерде ийиң. ⁸Бу Кануның әхли сөзлерини дашларың йүзүне дүшнүкли эдип язың».

⁹Соңра Муса ве леви руханылары: «Эй, ысрайыл халкы, үмсүм бол ве гулак гой! Хут шу гүн сиз Худайыңыз Реббин халкы болдуңыз. ¹⁰Шонуң үчин хем сиз Худайыңыз Реббе гулак асып, Онуң бу гүнки мениң үстүм билен сизе берйән табшырыкларыны ве парзларыны ерине етириң» дийип, әхли ысрайыллара йүзлендилер.

Он ики нәлет

¹¹Шол гүн Муса ысрайыл халкына шейле табшырыклар берди: ¹²«Иордан дерясындан гечениңизде, шимгон, леви, яхуда, ысакар, юсуп ве бенямин тирелери алкыш сөзлери айтмак үчин Геризим дагының өңүндө дурсунлар. ¹³Рубен, гат, ашер, зебулун, дан ве нафталы тирелери болса нәлет сөзлери окамак үчин Эйбал дагының өңүндө дурсунлар. ¹⁴Шундан соң левилер гаты сес билен әхли ысрайыллара шуны жар этсинлер:

¹⁵„Кимде-ким Реббе нежис болан сенет ишлерини эдип, бут я-да шекил ясап, оны гизлин ерде сежде этмек үчин гойса, гой, оңа нәлет болсун!“ Әхли халк „Омын!“ дийсин.

¹⁶„Ата-энесини кемсиден адама нәлет болсун!“ Әхли халк „Омын!“ дийсин.

¹⁷„Гоңшусының арачәк дашыны сүйшүрене нәлет болсун!“ Әхли халк „Омын!“ дийсин.

¹⁸„Кори ёлдан азашдырана нәлет болсун!“ Әхли халк „Омын!“ дийсин.

¹⁹„Гелмишеге, етиме ве дул хатына адалатсызлык эден адама нелет болсун!“ Эхли халк „Омын!“ дийсин.

²⁰„Өз атасыны намыса гоюп, ону аялы билен ятана нелет болсун!“ Эхли халк „Омын!“ дийсин.

²¹„Ислендик хайван билен янашана нелет болсун!“ Эхли халк „Омын!“ дийсин.

²²„Бир атадан я-да бир энеден болан гыз доганы билен ятана нелет болсун!“ Эхли халк „Омын!“ дийсин.

²³„Өз гайыненеси билен ятана нелет болсун!“ Эхли халк „Омын!“ дийсин.

²⁴„Гизлинликде адам өлдүрөне нелет болсун!“ Эхли халк „Омын!“ дийсин.

²⁵„Нэхак ган дөкмөк үчин пара алана нелет болсун!“ Эхли халк „Омын!“ дийсин.

²⁶„Бу канунларың сөзлерини оңламаяна, олары ерине етирмейэне нелет болсун!“ Эхли халк „Омын!“ дийсин.

28-нжи бап

Боюн эгмекликден гелиән берекетлер

¹Эгер сиз дине Худайыңыз Реббе гулак асып, Онуң бу гүнки мениң үстүм билен берйән эхли буйрукларыны ыхлас билен ерине етирсеңиз, Худайыңыз Реб сизи ер йүзүндәки эхли миллетлерден бейгелдер. ²Эгер сиз Худайыңыз Реббе гулак асаңыз, үстүңизе берекет ягып, сизи берекет гуршап алар.

³Галаларыңызга хем, атызларыңызга хем берекет ягар.

⁴Худайыңыз Реб хер бир этжек ишинизе берекет берер, көп огул-гызлы боларсыңыз, мал-гараларыңыз

саны артып, топрагыңызың хасылы бол болар.

⁵Себедиңиз долы болар, сачагыңыз берекетли болар.

⁶Нирә гитсеңиз хем, нәме этсеңизем берекетли боларсыңыз.

⁷Реб сизе гаршы баш гөтерен душманларыңыз сизиң өңүңизде дербидагын эдер. Олар сизиң үстүңизе бир тарапдан чозуп, ызларына чар тарапа гачарлар. ⁸Реб сизиң аммарларыңызга, башлан хер бир ишинизе берекет инмеги үчин буйрук берер. Худайыңыз Реб өзүңизе берйән юрдунда сизи ялкар. ⁹Эгер сиз Худайыңыз Реббиң буйрукларыны ерине етирип, Онуң ёлундан йөрөсеңиз, Ол сөз берши ялы, сизи Өзүниң мукаддес халкы эдер.

¹⁰Ер йүзүндәки эхли халклар сизиң Реб тарапындан сайланандыгыңыз гөрөрлер ве олар сизден горкарлар. ¹¹Ата-бабаларыңызга вада эден юрдунда яшаныңызда, Реб сизиң өрнөп өсмегиңизи, мал-гараларыңыз артамагыны ве топрагыңызың хасылыны боллук билен эчилер. ¹²Реб Өзүниң бай хазынасы болан асманы ачып, ериңизе вагтында ягыш ягдырар ве башына баран хер бир ишинизде берекет берер. Сиз көп халкларга карз берерсеңиз, эмма өзүңиз хич кимден карз алмарсыңыз. ¹³Худайыңыз Реббиң бу гүнки мениң үстүм билен сизе берйән буйрукларына боюн эгип, олары ыхлас билен ерине етирсеңиз, Реб сизи аякда дөл-де, башда гояр. ¹⁴Башга худайларга гуллук этмек үчин, оларың ызына дүшмесеңиз, мениң бу гүнки берйән буйрукларымың хижисинден йүз өвүрмесеңиз, олардан сага-сола совулмасаңыз, сиз дине белентде боларсыңыз, песе болмарсыңыз.

Боюн эгмезликден гелйән нәлетлер

¹⁵Эмма сиз Худайыңыз Реббе боюн болман, Онуң бу гүнки мениң үстүм билен берйән әхли табшырыкларыны ве парзларыны ыхлас билен ерине етирмесеңиз, онда, гой, шу нәлетлериң әхлиси сизиң башыңыздан инсин ве сизи гуршап алсын.

¹⁶Галаларыңызга, атызларыңызга нәлет болсун.

¹⁷Себединиңизе, сачагыңызга нәлет болсун.

¹⁸Өрнәп өсмегиңизе, топрагыңызга хасылына, сыгырларыңызга ве доварларыңызга артмагына нәлет болсун.

¹⁹Нирә гитсеңиз хем, нәме этсеңизем сизе нәлет болсун.

²⁰Этжек болян әхли ишлериңизин үстүндән Реб бетбагтчылык, ховсала ве шовсузлык индерер. Менден йүз өврүп, пис ишлер эдендигиңиз үчин, сиз гырлып, тиз хеләк боларсыңыз. ²¹Мүлк эдинмек үчин баран ериңизден ёк эдйәнчә, Реб сизи гыргына берер. ²²Реб сизе бедени игледйән кеселден, гыздырмадан, чишмеден, ысытмадан, гуракчылыкдан, якып яндырян эпгекден ве хенден яңа әжир чекдирер. Тә долы хеләк болянчаңыз, шейле күлпетлер сизден айрылмаз. ²³Депәңиздәки асман мисе, аягыңызга астындакы ер болса демре дөнер. ²⁴Реб ериңизе ягдырян ягшыны тозана өврер. Сиз долы гырылянчаңыз, үстүңизе асмандан диңе гум ягар.

²⁵Реб сизи душманларыңызга өңүнде еңлише сезевар эдер. Сиз оларың гаршысына бир тарапдан хүжүм этсеңиз, ызыңызга гачаныңызда чар тарапа гачарсыңыз. Башыңыздан

инен бела-бетерлер ер йүзүндәки әхли шалыклары ховсала салар. ²⁶Сиңиң жесетлериңиз асмандакы гушлара ве ердәки хайванлара иймит болар. Олары ковмага адам тапылмаз. ²⁷Реб сизе Мүсүрде гөркезен башлы яралар билен: өргүн, иринли яралар ве гижилевүк билен әжир чекдирер. Сиз олардан сапланып билмерсиңиз. ²⁸Реб сизи дәлиредер, гөзүңизи көр эдер, акылыңыздан азашдырар. ²⁹Гараңкылыкта көрлериң серменекләп йөрөйишлери ялы, гүндиз хем ёлуңызы сермеләп йөрәрсиниз, эмма сиз ёлуңызы тапып билмерсиңиз. Сизи дынгысыз эзерлер ве таларлар, сизиң дадыңызга хич ким етмез. ³⁰Бир гыза адагланарсыңыз, эмма онуң билен башга бири ятар. Жай гурарсыңыз, эмма онда өзүңиз яшамарсыңыз. Үзүм агачларыны отурдарсыңыз, эмма онуң мивесинден иймерсиңиз. ³¹Өкүзиңизи гөзүңизин алнында соярлар, эмма онуң этинден иймерсиңиз. Эдил гапдалыңызда эшегиңизи огурларлар, эмма ызына гетирмезлер. Гоюнларыңызга душманларыңызга берерлер. Сизе көмек эден болмаз. ³²Огулларыңыз ве гызларыңыз гөзүңизин алнында башга халклара берлер. Гүнузын олары агтармакдан яңа, гөзүңизин нуры өчер, эмма элиңизден гелен зат болмаз. ³³Танамаян бир халкыңыз ериңизин хасылыны ийип, чекен агыр зәхметиңизин хөзирини гөрер. Сиз дынгысыз эзиллип гыналарсыңыз. ³⁴Сиңиң гөзүңиз билен гөржек гөргүлериңизден яңа, акылыңыз чашар. ³⁵Реб дызыңызга, аягыңызга, өкжәңизден тә сүйр депәңизе ченли агырылы чыбанлар чыкарар. ³⁶Реб сизи ве сизиң үстүңизден гойлан патышаны өзүңизин, хатда ата-бабаларыңызга

хем танамаян-билмейэн халкының үстүндөн элтер. Ол ерде сиз агачдан ве дашдан ясалан башга худаила-ра гулдук эдерсиңиз. ³⁷Реббиң сизи элтен эхли халкларының арасында олар үчин горкы боларсыңыз, диле дүшүп, гүлки боларсыңыз.

³⁸Мейдана көп тохум сеперсиңиз, эмма аз хасыл аларсыңыз, чүнки оны чекиртге ийип ёк эдер. ³⁹Үзүм агачларыны экип, олара середерсиңиз. Эмма онуң не хасылыны йыгнарсыңыз, не-де шерабындан ичерсиңиз, чүнки оны гурчук иер. ⁴⁰Сизиң тутуш юрдуңызда зейтун агачлары гөгерер, эмма сиз өзүңизе зейтун ягыны гуймарсыңыз, чүнки онуң мивеси ере дөкүлөр. ⁴¹Огулларыңыз ве гызларыңыз болар, эмма сиз олары йитирерсиңиз, чүнки олар есир эдилеп экидилер. ⁴²Эхли агачларыңызың ве экин мейданларыңызың хасылыны чекиртгелер ийип гидер. ⁴³Араңызда яшаян гелмишеклер сизден хас ёкары гөтерилер, сиз болса кемкемден песе дүшерсиңиз. ⁴⁴Олар сизе карз берерлер, эмма сиз олара карз берип билмерсиңиз. Олар башда боларлар, сиз болса аякда галарсыңыз.

⁴⁵Шу нәлетлериң эхлиси сизе сиңип, тә ёк болянчаңыз, сизи гуршап алар. Себәби сиз Худайыңыз Реббе боюн эгмән, бу гүн Онуң сизе мениң үстүм билен берйән табшырыкларыны ве парзларыны ерине етирмединиз. ⁴⁶Бу күлпетлер сизиң ве несиллериңизиң арасында башга халклар үчин хемишелик аламант ве мугжыза болсун. ⁴⁷Себәби сиз эхли задың берекетли болмагы үчин Худайыңыз Реббе шадыанлык ве жошгунлы йүрек билен гулдук этмединиз. ⁴⁸Шонуң үчин хем сиз ач-сувсуз, ялаңач ве

хемме зада зар болуп, Реб тарапындан сизиң гаршыңызга иберилен душманыңызга гулдук эдерсиңиз. Реб сизи тә ёк эдип ташлаянча, бойнуыздан демир боюнтырык асып, сизи эзер. ⁴⁹Реб узак ерден, ериң анружундан сизе оларың дилине дүшүнмейэн бир халкыңыз гетирер. Бу халк сизи бүргүт кимин ювудар. ⁵⁰Шол йүзи хырсыз халк яшы-гаррыны сыламаз, рехим-шепагат этмез. ⁵¹Сиз ёк болуп гидйәнчәңиз, олар мал-галаларыңызга, ериңизиң хасылыны иерлер. Сиз хеләк болянчаңыз, сизиң не дәнәңиз, не шерабыңыз, не ягыңыз, не-де сыгырларыңыздыр доварларыңыз галар. ⁵²Олар Худайыңыз Реббиң сизе берен ерине гелип, сизиң бил баглан эхли бейик ве берк диварлы галаларыңызга габава сарларлар. ⁵³Душманыңыз сизиң дашыңызга габап, чыкгыңсыз ягдая саланда, сиз ачыкдан яңа өз багрыңыздан өнен перзентлериңизи – Худайыңыз Реб тарапындан берлен огул-гызларыңызың этини иерсиңиз. ⁵⁴Араңыздакы иң мылайым ве эли ачык адам баржа иймитини өз доганындан, сөйгүли аялындан, дири галан чагаларындан гысганар. ⁵⁵Ол чагаларының этинден оларың хижисине бермез, себәби душман эхли галаларыңызга габап, сизи чыкгыңсыз ягдая саланда, олара иймәге хич зат галмаз. ⁵⁶Араңыздакы сахы ве нәзик аял, өз сахылыгындан ве нәзиклигинден яңа аягыны ере басмаян зенан нахарыны өз мәхрибан адамсындан, огул-гызындан гысганар. ⁵⁷Душманыңыз галаларыңызга габап, сизи чыкгыңсыз ягдая саланда, шол аял догранындан соң, хатда сатанының арасындан чыкан чагасының ёлдашыны гысганып, өз догран чагаларыны хем ачыкдан яңа огрынча иер.

⁵⁸Бейик ве хайбатлы Худайыңыз Ребден горкуп, бу китапда язылан бу Канунуң әхли сөзлерини ыхлас билен ерине етирмесеңиз, ⁵⁹онда Реб сизи ве сизиң несиллериңизи әлхенч белалара, агыр ве ызы үзүлмейән жебирлере, эми ёк кеселлере дучар эдер. ⁶⁰Ол сизиң Мүсүрде вагтыңыз сизи горкузан әхли кеселлериңизи сизиң башыңыздан индерер. Ол кеселлер сизе орнашып галар. ⁶¹Хатда шу Канун китабында азылмадык бейлеки әхли ёканч кеселлери ве дертлери, тә сизиң барыңыз гырылянчаңыз, Реб сизиң башыңыздан индерер. ⁶²Сиз асман йылдызлары ялы көпдүңиз, эмма сиз аз болуп галарсыңыз, себәби сиз Худайыңыз Реббе боюн эгмединиз. ⁶³Реб сизе ягшылык эдип, сизиң саныңызы көпелденде, нәче леззет алан болса, сизи гырып ёк эденде хем шонча леззет алар. Мүлк эдинмек үчин баран ериңизден сиз согрулып ташланарсыңыз. ⁶⁴Реб сизи ериң бир ужундан бейлеки ужуна ченли әхли халкларың арасына даргадып гойберер. Ол ерде сиз өзүңизиң-де, ата-бабаларыңызыңда танамадык ве билмедик агачдан ве дашдан ясалан башга худайлара гул-лук эдерсиңиз. ⁶⁵Ол халкларың арасында сиз жаныңызга арам тапмарсыңыз ве аягыңызың дынжыны алмага ер тапылмаз. Ол ерде Реб сизе бүкгүлдейән йүрек, күтелен гөзлер ве сынан гөвүн берер. ⁶⁶Жаныңыз сув үстүнде болар. Сиз гиже-гүндиз горкуда болуп, сизде яшайша хич хили умыт болмаз. ⁶⁷Йүрегиңизи гаплажак горкы ве гөзүңизиң гөржек затлары себәпли, эртирлерине сиз: „Вах, тизрәк агшам дүшседи!“ диерсиңиз, агшамына болса: „Вах, тизрәк даң атсады!“ диерсиңиз. ⁶⁸Сизиң инди

гайдып гөрмежекдигиңизе сөз берен ёлумдан, Реб сизи гәмилер билен енде ызыңызга Мүсүре алып гидер. Ол ерде сиз өзүңизи гул ве гырнак эдип душманларыңызга сатува хөдүрләрсиңиз, эмма сизи сатын алан болмаз.

29-нжы бап

Реб Мовапда ысрайыллар билен ахт эдйәр

¹Ине, Хорепде эдилен ахтден дашары, Реббиң Муса Мовапда ысрайыллар билен баглашмагы буйран ахтиниң шертлери шулардыр. ²Муса әхли ысрайыллары йыгнап, оларашейле дийди: «Сиз Реббиң гөзүңизиң алнында Мүсүре, фараона, онуң әхли эмелдарларына ве тутуш юрдуна нәме эдендигиниң хеммесини гөрдүңиз. ³Сиз бу гудратлы сынаглары, аламатлары ве бейик мугжызалары өз гөзүңиз билен гөрдүңиз. ⁴Эмма шу гүне ченли Реб сизе дүшүнмегиңиз үчин акыл, гөрмегиңиз үчин гөз, эшитмегиңиз үчин гулак бермеди. ⁵Реб: „Мен сизи кырк йыллап чөлде айладым. Эгниңизе геен эшигиңиз йыртылмады, аягыңызга геен чарыгыңыз көнелмедиди. ⁶Сиз чөрөк иймединиз, шерап, чакыр ичмединиз. Мен муну Худайыңыз Реббиң Мендигими билиң дийип этдим“ дийди. ⁷Бу ере гелениңизде, Хешбонның ханы Сихон ве Башан юрдуның ханы Ог бизиң гаршымыза сөвеше чыкдылар, эмма биз олары дерби-дагын этдик. ⁸Биз оларың ерини алып, рубенлере, гатлара ве манаша тиресиниң ярысына мүлк эдип бердик. ⁹Шонуң үчин хем, эдйән хер бир ишиңизде үстүңлик газанар ялы, бу ахтиң шертлерини ыхлас билен ерине етириң.

¹⁰⁻¹¹Бу гүн тире баштутанларыңыз, яшулуларыңыз, ёлбашчыларыңыз, Ысрайылың әхли эркеклери, сизин чагаларыңыз, аялларыңыз, араңыз-да яшаян гелмишеклер, одуныңыз-а чапьянлар, сувуңызы дашаянлар – әхлиңиз бу ере үйшүп, Худайыңыз Реббиз хузурында дурсуңыз. ¹²Бу гүн Худайыңыз Реббиз сизин билен баглашян әхтине ант ичип гиришерсиңиз. ¹³Чүнки Ол сизе ве ата-бабаларыңыз Ыбрайыма, Ысхага ве Якуба сөз берши ялы, бу гүн Ол сизи Өз халкы эдип алар ве Худайыңыз болар. ¹⁴⁻¹⁵Худайымыз Реб бу гүн бизин янымызда – Өз хузурында дуранлар билен дәл-де, эйсем болмадыклар биленем вада эдип әхт баглашяр.

¹⁶Мүсүрде нәхили яшандыгымызы, дүрли халкларын арасындан өтүп-гечип, бу ере нә гүңлүк билен гелендигимизи билйәнсиңиз. ¹⁷Сиз оларын арасында агачдан, дашдан, алтындан ве күмүшден ясалан нежис бутлары гөрдүңиз. ¹⁸Әгә болуң, бу гүн сизин араңызда Худайымыз Ребден йүреги совашып, шол халкларын худайларына гуллуқ эдйән эркек я аял, машгала я-да тире болмасын. Араңызда шейле адамларын болмагы, ажы ве зәхерли өсүмлигин көки ялыдыр. ¹⁹Бу эдилен ваданы эшиден хер бириңиз өз-өзүңизи өвмәң ве йүрегиңизде: „Биз текепбирлик ёлумыздан гитсек хем аман галарыс“ дийип пикир этмәң. (Шейле пикир ягшының-да, ямаңың-да башына бела гетирер.) ²⁰Реб шейле текепбир адамлары багышламаз. Чүнки Реббиз гахары ве газап оды олара гаршы туташар. Бу китапта язылан әхли нәлетлер оларын башындан инер ве Реб оларын

адыны асманын астындан өчүрип ташлар. ²¹Бу Канун китабында язылан әхтин әхли нәлетлери боюнча, олар бетбагтчылыга дучар болар ялы, Реб олары Ысрайылың әхли тирелеринин арасындан айратын гояр.

²²Сизден соңкы несиллер, сизин чагаларыңыз, шейле хем узак юртдан гелжек кесекилер бу юртда болян вейранчылыклары, сизин үстүңизден Реббиз лагнат индеришини гөрүп: ²³„Күкүрт! Дуз! Тутуш юрт январ! Хич зат экилмез, хич зат гөгермез, гайдып хич хили өсүмлик өсмез. Реб газап атына атланып, Содом, Гомора, Адма ве Себойым галаларыны ёк эдиши ялы йыкып-юмурды!“ дьерлер. ²⁴Әхли миллетлер: „Реб бу юрды нәме үчин бейле этдикә? Бу гахаргазабың себәби нәмекә?“ дийшип гең галарлар. ²⁵Олар шейле нетижә гелерлер: „Мунуң себәби шудур: ысрайыллар өзлерини Мүсүрден чыкарып гетирен ата-бабаларының Худайы Реб билен баглашян әхтини рет этдилер. ²⁶Олар Ребден йүз өврүп, башга худайлара гуллуқ этдилер. Өзлеринин танамаян ве Реббиз олар сежде этмәге ыгтыяр бермедик худайларына сежде этдилер. ²⁷Шонуң үчин хем Реббиз бу юрда гахары гелип, бу китапта язылан әхли нәлетлери бу юрдун үстүңден ягдырды. ²⁸Реб олары гүйчли гахар билен, газап атына атланып, өз юртларындан ковуп чыкарып, шу гүнки гөршүңиз ялы, башга юрда әкидип ташлады“.

²⁹Гизлин сырлар Худайымыз Реббе дегишлидир. Эмма бу Кануның әхли сөзлерини ерине етирмек үчин аян эдилен затлар эбедилик bize ве бизин чагаларымыза дегишлидир.

30-нжы бап

Тазеден дикелтме ве ялканыш

¹ Мен сизиң өңүңизде алкышлар ве нәлетлер гойдум. Олар сизиң башыңызга дүшенде, сиз Худайыңыз Реббиң сизи даргадып гойберен миллетлериниң арасындаканыз, бу ялканышлары ве нәлетлери ядыңызга салсаңыз ² ве Худайыңыз Реббе доланып, мениң бу гүнки сизе табшырышым ялы, өзүңиз хем, чагаларыңыз хем тутуш йүрегиңиз билен жантенден Оңа гулак ассаңыз, ³ диңе шонда Худайыңыз Реб сизе өңки абаданчылыгыңызга гайтарып берер ве рехим-шепагат эдер. Худайыңыз Реб сизи даргадып гойберен башга халкларының ичинден ене-де ызыңызга йыгнар. ⁴ Хатда сиз дүнйәниң ол четине сүргүн эдилен хем болсаңыз, Худайыңыз Реб сизи ол ерден йыгнап, ызыңызга гетирер. ⁵ Худайыңыз Реб сизи ата-бабаларыңызга мүлк ерине элтер. Сиз ол ери эеләрсиниз. Ол ата-бабаларыңызга гаранда, сизе хас көп берекет берип, саныңызга хас-да артдырар. ⁶ Худайыңыз Реб Өзүне боюн эгдирмек үчин сизиң йүрегиңизи ве несиллериңизиң йүрегини үйтгедер, шонда сиз Худайыңыз Ребби тутуш йүрегиңиз билен жантенден сөйүп яшарсыңыз. ⁷ Худайыңыз Реб бу әхли лагнатлары душманларыңызга ве сизе зулум эден гаршыдашларыңызга үстүне ягдырар. ⁸ Шондан соң сиз ене-де Реббе гулак асарсыңыз, Онуң бу гүнки мениң үстүм билен берйән әхли буйрукларыны ерине етирерсиниз. ⁹⁻¹⁰ Эгер сиз Худайыңыз Реббе гулак асып, шу Канун китабын да язылан Онуң табшырыкларыдыр

парзларыны бержай этсеңиз, Худайыңыз Реббе тутуш йүрегиңиз ве жаныңыз-тениңиз билен долансаңыз, Худайыңыз Реб хер бир этжек ишинизе берекет берер, огул-гызыңыз көп болар, мал-гараларыңызга саны артып, ериңизга хасылы бол болар. Чүнки Реб ата-бабаларыңызга ягшылык эденинде леззет алшы ялы, сизе ягшылык эденинде хем леззет алар.

Яшайшы сайламага чагырыш

¹¹ Хакыкатдан-да, Онуң бу гүнки мениң үстүм билен берйән буйругы сизиң үчин кын дәл я-да эл етмез ялы гаты узакда дәл. ¹² „Биз оны эшидип, ерине етирер ялы, ким бизиң үчин гөгә чыкып, оны бизе гетирип берер?“ диймезлигиңиз үчин, ол гөкде дәлдир. ¹³ Я-да сизин: „Биз оны эшидип, ерине етирер ялы, ким бизиң үчин деңзиң аңры тарапына гечип, оны бизе гетирип берер?“ диймезлигиңиз үчин, ол деңзиң аңырысында дәлдир. ¹⁴ Ёк, бу сөзлер сизе жуда якындыр. Ерине етирмегиңиз үчин бу сизиң агзыңызда ве йүрегиңиздедир. ¹⁵ Ине, бу гүн мен сизиң өңүңизде яшайыш ве ягшылык, өлүм ве яманлык гойярын. ¹⁶ Мениң бу гүн табшырышым ялы, Худайыңыз Ребби сөйүп, Онуң ёлундан йөресеңиз, Онуң табшырыкларыны, парзларыдыр хөкүмлерини бержай этсеңиз, онда сиз яшарсыңыз ве көпелерсиниз. Мүлк эдинмек үчин баран ериңизде Худайыңыз Реб сизи ялкар. ¹⁷ Эмма йүрегиңиз Ондан дөнүп, гулак асман ёлдан чыкып, башга худайлара сыгынып гулук этсеңиз, ¹⁸ онда тутушлайын хеләк болжакдыгыңызга бу гүн сизе жар эдйәрин. Иордан дерясындан гечип, мүлк

эдинжек ериңизде узак яшамарсыңыз. ¹⁹Бу гүн сизин өңүңизде яшайыш ве өлүм, алкыш ве нәлет гояндыгыма сизе гаршы шаят болмага асманы ве ери чагырарын. Яшайшы сайлаң, шонда сизиң өзүңиз хем яшарсыңыз, несиллериңиз-де яшар. ²⁰Худайыңыз Ребби сөйүң, Оңа гулак асың ве Оңа бил баглаң, чүнки яшайшыңызың ве өмрүңизиң узаклыгы Ондадыр. Бу Реббиң ата-бабаларыңыз Ыбра-йыма, Ысхага, Якуба бермеги вада эден юрдунда яшамагыңыз үчиндир».

31-нжи бап

Ешува Мусаның орунбасары сайланяр

¹Муса әхли ысрайыл халкының өңүнде сөзүни соңлап, шейле дийди: ²«Мен хәзир бир йүз йигрими яшымда. Мундан бейләк мен баштутан болуп билжек дәл. Реб маңа: „Сен Иордандан аңры гечмерсиң“ дийди. ³Худайыңыз Реббиң Өзи сизиң өңүңизден гечер. Ол әхли халклары сизиң өңүңизден ёк эдер ве сиз оларың ерини мүлк эдинерсиңиз. Реббиң сөз берши ялы, Ешува сизе баш болуп, дерядан гечер. ⁴Реб аморларың ханы Сихон билен Огы өлдүрип, оларың юрдуны вейран эдиши ялы, бу халклары хем шейле эдер. ⁵Реб олары сизе табшырар, сиз хем олары мениң буйрушым ялы эдерсиңиз. ⁶Дөзүмли ве мерт болуң! Олардан горкмаң, довла дүшмәң, себәби сизиң билен гитжек хут Худайыңыз Реббиң Өзүдир. Ол сизи хич вагт еке ташламаз, терк этмез». ⁷Соңра Муса Ешуваны чагырып, әхли ысрайылларың гөзүниң алнында шейле дийди: «Дөзүмли ве мерт бол, чүнки Реббиң ата-бабаларыңыза вада

эден юрдуна бу халк билен гитжек еке-тәк сенсиң. Бу юрды олара мүлк эдип пайлап бержек хем дине сенсиң! ⁸Реббиң Өзи сениң өңүңден гидер. Ол сениң билен болар. Ол сени хич вагт еке ташламаз, терк этмез. Горкма ве довла дүшме!»

Канун китабыны унутмазлык хакда

⁹Соңра Муса шу Кануны язып, оны Реббиң Өхт сандыгыны гөтерйән леви руханыларына ве Ысрайылың әхли яшулуларына берди. ¹⁰Муса олара шейле буйрук берди: «Хер единжи йылың – карзларың гечилиән йылының ахырында, Чатма байрамында, ¹¹әхли ысрайыллар Худайыңыз Реббиң хузурына, Онуң Өз сайлажак ерине геленлеринде, сиз шу Кануны әхли ысрайыллара эшитдирип оқаң. ¹²Әхли халкы: эркеклери, аяллары, чагалары, шейле хем галаларыңызда яшаян гелмишеклери йыгнаң. Олар бу барада эшиденлеринде, Худайыңыз Ребден горкуп, бу Кануның әхли сөзлерини ыхлас билен ерине стирмеги өвренсиңлер. ¹³Оларың бу Кануны билмейән чагалары хем Иордан дерясының аңырсындакы мүлк ерлеринде яшанларында муны эшидип, Худайыңыз Ребден горкмагы өвренсиңлер».

¹⁴Реб Муса: «Сениң өлмели вагтын голайлашды. Ешуваны чагыр-да, икиңиз хем Маңа йүз тугулян чадыра барың, Мен оңа буйрукларымы мәлим этжек» дийди. Шейлеликде, Муса билен Ешува икиси Реббе йүз тугулян чадыра бардылар. ¹⁵Реб чадырда булут сүтүни гөрнүшинде пейда болды. Булут сүтүни чадырың гирелгесинде дурды. ¹⁶Реб Муса шейле дийди:

«Тизара сен өлүп, ата-бабаларыңа гов-
шарсың. Шондан соң бу халк барян
ериндәки кесеки халкларың худаила-
рына сежде этмек билен зына эдерлер.
Олар Мениң билен эден әхтини бозуп,
Мени терк эдерлер. ¹⁷Шол гүн Мениң
гахар-газабым оларың үстүнден инер.
Мен олары терк эдип, олардан йүз
өверин. Олар шобада хеләк боларлар,
оларың үстүнден көп бела-бетерлер
инер. Шол гүн олар: „Арамызда Ху-
дайымызың ёкдугы себәпли, бу бела-
бетерлер бизиң үстүмизден индими-
кә?“ диерлер. ¹⁸Оларың башга ху-
дайлар тарап өврүлип, эден әхли
эрбетликлери үчин, шол гүн Мен
олардан хөкман йүз өверин.

¹⁹Шонуң үчин хем инди бу ай-
дымы язып алың ве ысрайыллар
өвредин, олар окасынлар. Шонда бу
айдым Маңа ысрайылларың гаршы-
сына шаят болар. ²⁰Чүнки Мен олары
ата-бабаларына вада эден юрдума –
сүйт ве бал акян юрда гетиренимде,
олар ийип-ичип, гарынлары док бо-
луп месиргәп, башга худаилар сы-
гынып, олар гуллуқ эдерлер. Мени
йигренип, Мениң әхtimi бозарлар.
²¹Башларына энчеме агыр күлпетлер
иненде, оларың несиллери бу айды-
мы диллеринден дүшүрмезлер, шонда
бу айдым олар шаятлык эдер. Чүн-
ки Мен вада берен юрдума олары
гетирмезден өң хем, хатда хәзир хем
оларың нәхили пикирдедиклерини
өңүнден билйәрин». ²²Эдил шол гүн
Муса бу айдымы язып, ысрайылла-
ра өвретди. ²³Соңра Реб Нунуң оглы
Ешуваның этмели ишлерини таб-
шырды ве оңа: «Дөзүмли ве мерт бол,
чүнки ысрайыллары Мениң сөз берен
юрдума гетиржек сенсиң. Мен сениң
билен боларын!» дийди.

²⁴Муса бу Кануны онуң ин соңкы
сөзүне ченли китаба язып гутарды
²⁵ве Реббиз Әхт сандыгыны гөтерйән
левилере шейле буйрук берди: ²⁶«Бу
Канун китабыны алып, Худайыңыз
Реббиз Әхт сандыгының янында
гоюң. Гой, ол шол ерде сизе гаршы
шаят болуп галсын. ²⁷Чүнки мен си-
зиң нәхили башбозар ве бойнуёгын
халкдыгыңызы говы билйәрин. Мен
энтек дирикәм, сиз Реббе гаршы питне
турузсарсыңыз, өленимден соң, сиз,
гөр, нәче гезек питне турзарсыңыз!
²⁸Гирелериңизиң әхли яшулуларыны
ве баштутанларыңызы мениң яныма
йыгнаң. Мен бу сөзлери олар эшит-
дирип айтжак. Гой, асман билен ер
олар гаршы шаят болсун. ²⁹Чүнки
өленимден соңра, мениң сизе буй-
ран ёлумдан чыкып, бүс-бүтин аз-
гынчылыга баш уржакдыгыңызы мен
билйәрин. Ахыркы гүнлерде башы-
ңыздан бела-бетер инер, себәби сиз
Реббиз назарында пис иш эдип, өз
этмишлериңиз себәпли Онуң гаха-
рыны гетирерсиңиз».

³⁰Соңра Муса бу айдымың сөзлерини
тутуш Ысрайыл жемагатына эшитди-
рип, ин соңкы сөзүне ченли окады.

32-нжи бап

Мусаның айдымы

¹«Әй, асман, гулак гой, Мен
сөзләйин.

Әй, земин, айдянларымы
эшит.

²Таглыматым ягыш дей ягсын,
сөзлерим чыг дей дүшсүн.

Ягсын от үстүне чиснейән
ягмыр дей,
майсаларың үстүне инйән
чабга дей!

- ³ Чүнки Реббиң адыны жар эдерин.
Бейикдиги үчин Худайымызы өвүң!
- ⁴ Ол Гаядыр, ишлери кэмилдир, бүтин ёллары хакдыр.
Вадасында дурян Худайдыр.
Догры хем адылдыр.
- ⁵ Бу азгын хем терс несил Оңа хыянат этди.
Языгыңыз себәпли инди сиз
Онуң чагалары дәлсиңиз.
- ⁶ Эй, акмак хем надан халк,
шумы Реббе жогабыңыз?
Сизи ярадып, беркарар эден,
Ол – Атамыз дәлми?
- ⁷ Өтен гүнлери яда салың,
гечен несиллере назар айлаң.
Атаңыздан сораң, айдып берсин,
яшулуларыңыз гүррүн берсин.
- ⁸ Мүлк пайланда өзге халклара,
олары айры-айры бөлүп чыканда,
чөк чекди олар Бейик Худай,
ылахы барлыкларың ^a санына гөрә.
- ⁹ Өз халкыдыр Реббиң пайы,
өз пайы үчин Якубы мирас алды Ол.
- ¹⁰ Ол Якубы гурак бир юртдан тапды,
гүвләп ятан чөлден тапды.
Онуң гайгы-аладасыны этди,
гөзүниң гөрәжи дей горап саклады.
- ¹¹ Чагаларының үстүне ганат герйән бүргүт дей,
хөвүртгесинден олара учмагы өвретди.
- Ганатыны герип, олары тутды,
ганаты билен олары дашады.
- ¹² Оңа ёл гөркезен еке-тәк Реб болды,
онуң билен болмады кесеки худай.
- ¹³ Реб оны ер йүзүниң белентлигинде гездирди,
мейдан өнүми билен нахарлады.
Гаядан акан бал билен,
чакмак дашдан чыкан зейтун ягы билен бакды.
- ¹⁴ Сыгыр ягыдыр гойнуң сүйди билен,
семиз гоч-гузулар билен,
Башан юрдуң өкүзлеридир эркежи билен,
иң сайлама бугдай билен бакды.
Үзүмден эдилен гырмызы шерапдан ичирди.
- ¹⁵ Йөне Ешурун ^b семреди,
депмәге башлады.
Гарныны яг алып агырлашды.
Өзүни ярадан Худайындан йүз өвүрди,
рет этди Халасгәр Гаясыны.
- ¹⁶ Кесеки худайлар билен Оны габандырдылар,
нежис затлар билен гахарыны гетирдилер.
- ¹⁷ Олар Худая дәл-де, жынлара,
танамаян худайларына,
ата-бабаларының горкмадык худайларына,
яңы пейда болан худайлара гурбан кесдилер.
- ¹⁸ Сен өзүни ярадан Гаяны унутдың,

^a 32:8 *Ылахы барлыкларың* – кәбир голязмаларда *ысрайылларың*.

^b 32:15 *Ешурун* – бу Ысрайылың бейлеки ады.

- дүниэ индерен Худайы ятдан
чыкардың.
- 19 Муны гөрөн Реббин олара
гахары гелди,
оларың огул-гызларыны рет
этди.
- 20 Ол дийди: „Гизлэйн олардан
йүзүми,
соңуны гөрөйин оларың.
Чүнки бидерек несилдир олар,
бивепа перзентлердир.
- 21 Олар худай болмадыклар билен
Мени габандырдылар,
бош бутлар билен гахарымы
гетирдилер.
Мен хем миллет болмадыклар
билен олары габандыраың,
акмак бир халк билен оларың
гахарыны гетирерин.
- 22 Чүнки от болуп туташар
Мениң газабым,
өлүлөр дүниэсиниң дүйбүне
ченли янар.
Ери ныгматлары билен биле
юудар ол от,
дагларың бинядыны якып күл
эдер.
- 23 Башларына белалар индерерин,
окларымы олара гаршы
атарын.
- 24 Говруп барян гытлык,
якян хассалык,
гыргын ёк эдер олары.
Иберйән йыргыжы
хайванларым олара агыз
салар,
ерде сүйрениән йыланлар
зэхерин пүркер.
- 25 Йигит я-да гыз болсун,
эмйән көрпе я чал гожа,
пархы ёк,
дашарда гылыч хелёк эдер,
ичерде олары горкы өлдүрер.
- 26 Ынсанлар арасындан олары
дагатмакды,
олар хакдакы ятламаны өчүрүп
ташламакды пикирим.
- 27 Эмма душманың
өжүкмегинден чекиндим,
чүнки душман ялңыш
дүшүнмесин,
‘Булары эден Реб дәл экен,
бизиң элимиз рүстем экен’
диймесин.
- 28 Ысрайыл бир акылсыз халкдыр,
оларда хич хили дүшүнже
ёкдур.
- 29 Дана болсадылар, муңа
дүшүнөрдилер,
соңуның нэме болжагыны
өңүндөн аңардылар.
- 30 Ысрайылы Гаясы сатмадык
болса,
Реб олары эле бермедик болса,
нэдип бир душман олаң
мүңүсини ковар,
ики киши он мүңүсини
гачыар?
- 31 Чүнки бизиң Гаямыз ялы дәл
олаң гаясы,
душманымызың өзи хем
билйэр муны.
- 32 Душманың үзүм чыбыгы
Содом чыбыгындан,
Гомора багларындандыр.
Үзүмлери зэхер-закгун,
салкымлары ажыдыр.
- 33 Шераплары йылан зэхеридир,
кепжебашың өлдүрийән
авусыдыр.
- 34 Мениң янымда сакланмаярмы
булар,
хазыналарымда мөхүрленен
дэлми нэме?
- 35 Өч Мениңкидир,
жезаландыржак Мендирин,

- чүнки аякларының тайян
вагты гелер.
Душманларың хеләк болжак
гүни якындыр,
жеза гүни гаты голайдыр“.
- ³⁶ Шейдип, Өз халкыны Реб
аклар,
Ол гулда хем, эркинде хем
ысгын-мыдар ёкдугыны
гөрөнде,
Өз бенделерине рехим-
шепагат эдер.
- ³⁷ Соңра Ол диер: „Ханы,
буларың худайлары
ниреде?
Ханы оларың бил баглан
гаясы?
- ³⁸ Гурбанлыкларың ягыны иен,
гуйлан шераплаыны ичен
шол худайларыңыз ниреде?
Гой, туруп, сизе көмек этсин
олар,
болсунлар-да сизиң
пенакәриңиз!
- ³⁹ Инди гөрүң, еке-тәк Худай
Мендириң.
Менден башга худай ёкдур!
Өлдүрйән-де Мендириң,
дирелдйән-де.
Яралаян-да Мендириң,
сагалдян-да,
гутулжак ёкдур Мениң
элимден.
- ⁴⁰ Элими гөгә галдырып,
ант ичйәрин: Мен эбеди дири!
- ⁴¹ Мен ловурдаян гылыжымы
чархлап,
хөкүм этмек үчин элиме алсам,
душманларымдан ар аларын,
Мени йигренйәнлең
жезасыны берерин.
- ⁴² Өленлериң хем есирлериң
ганындан,

- узын сачлы душманларың
ганындан
окаларымы серхош эдерин,
гылыжымы этден дойраың“.
- ⁴³ Онуң халкы билен шатланың,
эй, халклар!
Чүнки Ол гулларының
ганының өжүни алар.
Душманларыңдан арыны алар,
Өз халкының юрдуны пәкләр,
олары гүнәсинден саплар».
- ⁴⁴ Муса Ешува билен гелип, бу айды-
мың әхли сөзлерини халка эшитди-
рип окап берди. ⁴⁵ Муса бу сөзлери
тутуш Ысрайыла окап беренден
соң, ⁴⁶ олара шейле дийди: «Бу гүн-
ки мениң сизе айдан сөзлеримиң әх-
лисини йүрегиңизде саклаң. Чагала-
рыңызга буйруң, гой, олар бу Кануның
әхли сөзлерини ыхлас билен ерине
етирсинлер. ⁴⁷ Булар сизиң үчин бош
сөзләр дәл-де, эйсем сизиң дурму-
шыңыздыр. Иордандан гечип, мүлк
эдинжек юрдуңызда шу айдылан-
лар билен сиз узак өмүр сүрерсиңиз».

Муса Кенган юрдуны гөрйәр

- ⁴⁸ Реб шол гүн Муса шейле дийди:
⁴⁹ «Мовап юрдундакы Ерихонның гар-
шысындакы Абарым дагларының би-
ри болан Небо дагына чык. Ысрайыл-
лара мүлк эдиллип берилжек Кенган
юрдуны гөр. ⁵⁰ Агаң Харуның Хор
дагында өлүп, өз халкына говшу-
шы ялы, сен хем шол чыкан дагың-
да өлүп, ата-бабаларыңа говшарсың.
⁵¹ Чүнки икиңиз хем Син чөлүнде,
Кадеш галасының голайындакы
Мериба чешмесинде, ысрайылла-
рың өңүнде Маңа дөнүклик этдиңиз.
Ысрайылларың арасында сиз Мениң
мукаддеслигими ыкrap этмедиңиз.
⁵² Шонуң үчин хем, ол ери сен диңе

узакдан гөрерсиң, йөне Мениң ысрайыллара бержек ериме гирмерсиң».

33-нжи бап

Муса Ысрайыл тирелерине пата берйәр

¹Худайың адамы Мусаның өлмезинден өң, ысрайыллара берен патасы, ине, шудур. ²Ол шейле дийди:

«Реб Синай дагындан гелди,
халкына Сегирден догды,
Паран дагындан нур сачды.
Янында он мүңлерче периште барды,
саг элинде ловляян от барды.

³Я Реб, Сен догрудан-да халкыңы ^a сөййәрсиң!
Әхли перишделер голун астында.

Олар аягыңа йыкылып,
Сенден гөркезме алярлар.

⁴Ысрайыл жемагатына мирас хөкмүнде
Муса бизе Канун берди.

⁵Ысрайыл тирелери бирлешенде,
халк баштутанлары йыгнанда,
Реб Ешуруна патыша болды.

⁶Рубен халкы аз адамлы болса-да,
гой, яшасын, өлмесин!»

⁷Муса Яхуда хакда шейле дийди:
«Я Реб, Яхуданың перядыны эшит,
оны өз халкына гетир,

онун эллерине кувват бер ^b,
душманына гаршы оңа ярдамчы бол!»

⁸Леви хакда шейле дийди:
«Я Реб, Туммымыңы Левә,
Урымыңы ^c садык гулуңа бер.
Оны Масада ^e сынадың,
Мериба ^d чешмесинде сөвешдиң.

⁹Ол: „Ата-энем бар дийип,
олара серетмедим“ дийди.
Доганыны танамады,
чагаларыны унутды.
Чүнки левилер Сениң сөзүңи тутды,
Сениң әhtiңи саклады.

¹⁰Сениң хөкүмлериңи Якуба,
Кануныңы Ысрайыла өвредер.
Сениң хузурыңда хошбой бухур,
гурбанлык сыпаңда башбитин якма
гурбанлыгыны якар.

¹¹Я Реб, олара кувват бер,
эллериниң ишини кабул эт.
Ким олара хужүм эдип йигренсе,
билини омур, гайдып аяга галмасын!»

¹²Бенямин хакда шейле дийди:
«Ол Реббинң инң говы гөрийәни,
ховпсуз яшар,
Бейик Худай бүтин гүн онун үстүне ганат герер,
ол Реббинң дагында месген тутар».

^a 33:3 Халкыңы – кәбир голязмаларда халкларыңы.

^b 33:7 Онун эллерине кувват бер – я-да Өз эллери билен сөвешди.

^c 33:8 Туммым... Урым – Худайың ислегини билмек үчин руханылар тарапындан уланыляян ики саны даш. Сөзлүге серет.

^e 33:8 Маса – бу сөз сынаг диймеги аңладяр. Серет: Мср 17:1-7.

^d 33:8 Мериба – бу сөз дава диймеги аңладяр. Серет: Мср 17:1-7.

- ¹³Юсуп хакда шейле дийди:
«Реб онуң ерине берекет
берсин.
Гөкден ягян пешгешлер билен,
Ер астындакы чун сувлар
билен,
¹⁴Гүнде етишен сайлама хасылы
билен,
хер пасылың иң ажап мивеси
билен,
¹⁵гадымы дагларың иң говы
иймиши билен,
мүдими депелерин
болчулыгы билен,
¹⁶ериң иң гыммат пешгеши ве
долулыгы билен,
янян чалыда Гөрнениң
мерхементи берекет берсин.
Бу берекетлер өз доганларының
арасындан
саяланып-сечилен Юсубың
башына ягсын.
¹⁷Ол илкинжи доглан өкүз ялы
хайбатлыдыр,
ябаны өкүзиңки киминдир
онуң шахлары.
Бир шахы Эфрайымың он
мүнүсидир,
бейлекиси Манашаның
мүнүсидир.
Ол халклары шахлары билен
сүсер,
ериң ол ужуна ченли олары
ковар».
- ¹⁸Зебулун хакда шейле дийди:
«Эй, Зебулун, ёла дүшениңде
шадьян бол,
сен болса, Ысакар, чадырыңда
шатлан!
¹⁹Халклары дага чагырарлар,
ол ерде догры гурбанлыклар
кесерлер.
- Денизлериң байлыгыны,
гумда гөмлен хазынаы
иерлер».
- ²⁰Гат хакда шейле дийди:
«Гатың мүлкүни гиңелдене
алкыш болсун!
Гат шир кимин яшаяр,
голы ве башы гопарып ташлаяр.
²¹Ол өзи үчин иң мес ери сайлады.
Чүнки халк баштутанларының
йыгнагында
сердарың пайы оңа берлендир.
Ысрайыл үчин Реббин
адалатыны,
Онуң хөкүмини ол ерине
етирди».
- ²²Дан хакда шейле дийди:
«Дан Башандан чыкан,
шириң чагасыдыр».
- ²³Нафталы хакда шейле дийди:
«Эй, сен, Реббин мерхементи билен,
Онуң берекеди билен долан
Нафталы,
гүнбатыры ве гүнортаны мүлк
эдинерсин».
- ²⁴Ашер хакда шейле дийди:
«Огулларың иң берекетлиси
Ашер болсун!
Доганларың иң эй гөрүлйэни
ол болсун!
Аягыны зейтун ягына
батырсын!
²⁵Килтлери демирден ве
бүрүнчден болсун!
Дызының кувваты асла
гачмасын!»
- ²⁶«Эй, Ешурун, саңа көмек этмек
үчин асмандан учяң,

булутлар арасындан гудрат
гөркезйән,
сениң Худайыңа тай гелжек
ёкдур.

²⁷ Пенакәриң гадымдан бар болан
эбеди Худайдыр!

Сени хемише голларында
гөтерер,
гаршыңдан душманларыңы
ковар,

олары саңа ёк этмеги буйрар.

²⁸ Шейдип, Ысрайыл ховспуз яшар,
дәне ве шерабың бол еринде,
Якубың меканы абадан болар.

Ол ере асмандан чыг дүшер.

²⁹ Сен нәхили багтлы, эй Ысрайыл!
Сениң ялы бармы башга?

Сен Реббиң халас эден халкысың!

Реб сени горяяң галкандыр,
шанлы гылычдыр!

Душманларың саңа
яранжаңлык эдерлер,
сен оларың аркасындан
басарсың».

34-нжи бап

Мусаның өлүми

¹Шундан соң, Муса Мовап дүзлүгинден Небо дагына, Ерихоньң гаршысындакы Писга депесине чыкды. Реб оңа шу әхли ери: Гилгатдан тә Дана ченли ерлери, ²тутуш Нафталыны, Эфрайым ве Манаша топрагыны, тутуш Яхудадан Гүнбатар деңзине ченли болан ерлери, ³Негеп чөлүни ве Ерихо

жүлгесинден Согара ченли ерлерин әхлисини гөркезди. Ерихо Палма галасы дийлип хем атландырыларды.

⁴Соңра Реб Муса шейле дийди: «Ине, сениң несиллериңе бермеги Ыбрайыма, Ысхага ве Якуба сөз берен ерим шудур. Мен сана оны өз гөзлериң билен гөрмәге ругсат берйәрин, эмма сен ол тарапа гечмерсиң». ⁵Шейдип, Реббиң Өз буйрушы ялы, Реббиң гулы Муса шол ерде – Мовапда өлди. ⁶Реб оны Мовапда, Бейтпегорың гаршысындакы жүлгеде жайлады. Эмма шу гүне ченли онуң жайланан ерини хич ким билмейәр. ⁷Муса йүз йигри ми яшында өлди. Онуң гөзлери күтелмәнди, гүйч-куваты азалманды. ⁸Ысрайыллар Мовап дүзлүгинде отуз гүнләп Мусаның ясыны тутдулар.

Мусаның яс гүнлери совулды. ⁹Нунуң оглы Ешува пайхаслылык рухундан долупды, чүнки Муса онуң үс түне эллерини гоюпды. Реббиң Муса буйрушы ялы, ысрайыллар оңа гулак асдылар.

¹⁰Шондан соң, Ысрайылдан Муса ялы Реб билен йүзбе-йүз гөршен башга бир пыгамбер чыкмады. ¹¹Реб оны Мүсүрде фараона, онуң әхли гулларына ве тутуш юрдуна бир топар аламатлар ве мугжызалар гөркезмек үчин иберипди. ¹²Чүнки тутуш Ысрайылың гөзүниң алнында Муса ялы бу әхли гудратлары, бейик ве горкунч ишлери ерине етирен башга хич ким ёкды.

Ешува

Гириш

Ешува китабында ысрайыл-ларың Кенган юрдуны (хэзирки Ысрайыл) эелейши баян эдил-йэр. Худай бирвагтлар Ыбрайы-ма бу юрды онуң несLINE мүлк эдип бержекдигини вада эдип-ди. Шу ваданың бержай болмалы вагты етип геленде, ысрайыллар Мүсүрден чыкып гайдярлар. Эм-ма олар Кенгана етмезлеринден өң өз бойнуёгынлыклары зерарлы 40 йыллап Арап ярым адасындакы чөлде сергездан гезмели болярлар. Шол дөвүрде олара Муса пыгамбер, соңра болса Ешува пыгамбер ёлбашчылык этди.

Кенган мес топраклы, гиң яйла-лы, бейик даглы юртды. Ысрайыл-лар бу юрда етмек үчин, Иордан дерясындан гечмелидилер. Деря-дан гечилмели вагты онуң сувы жошуп, әли кенарлары билен до-луп-дашярды. Эмма Өхт сандыгы-ны гөтерйән руханылар деряның гырасына гелип, аякларыны су-ва дегрен бадына, деряның акы-мы тогтаяр. Шейдип, тутуш халк деряның гуран ханасындан онуң

бейлеки кенарына гечйэр. Деряның жошгунлы сувларының тогтама-гы Худайың олар билендигини су-бут эдйәрди.

Кенган юрдунда яшаян халклар-рың гитдигисайы артян гүнәлери Ребби гаты гахарландырярды. Шонуң үчин-де, Ол ысрайылла-ра бу юртда яшаян халклары ёк эдип, оларың мал-мүлклерини, эмләклерини бүтинлей вейран этмеги буюряр. Ысрайыллар Ху-дайың буйругына табын болуп, олжа алнан затларың барыны Оңа багыш эдйәрлер. Шунлукда, ыс-райыллар Худайың көмеги билен Кенган юрдуны эелейәрлер.

Ысрайыллар Кенганы эеләнле-ринден соң, ол ерде экин экип, мал-гараларыны бакып башляярлар. Шол дөвүрде ысрайыл халкына Нун оглы Ешува ёлбашчылык эдйәрди. Нун оглуна бу ады Му-са пыгамбер дакыпды. Китап онуң хатырасына «Ешува» ди-йип атландырыляр. Ешува ады-ның манысы «Реб еиш берйәр» диймеги аңладяр.

Мазмуны

Кенганың басылып алнышы.....	1:1–12:24
Ер пайланышыгы.....	13:1–21:45
Иордан дерясының гүндогарындакы ерлер	13:1–33
Иордан дерясының гүнбатырындакы ерлер	14:1–19:51

Гачыбаталга галалары	20:1-9
Левилере берлен галалар	21:1-45
Гүндогар тирелериниң доланмагы.....	22:1-34
Ешуваның хошлашык сөзи	23:1-16
Шекемде тээден эхт баглашылмагы	24:1-33

1-нжи бап

Реббиң Ешува буйругы

¹Реб Өзүниң гулы Муса өленден соң, онуң көмекчиси Нун оглы Ешува шейле дийди: ²«Мениң гулум Муса өлди. Инди Мениң ысрайыллара берйән ериме бармак үчин, сениң өзүң хем тутуш халк Иордан дерясындан гечмәге тайярланың. ³Эдил Муса сөз бершим ялы, хер бир аяк бас-жак ериңизи Мен сизе бержекдирин. ⁴Гүнортадакы чөлден башлап, демиргазыкдакы Ливан дагларына ченли, хетлериң тутуш үлкеси, гүндогардакы бейик Евфрат дерясындан гүнбатардакы Ортаер деңзине ченли ерлер сизиңки болар. ⁵Өмрүниң бүтин довамында хич ким сениң гаршында дуруп билмез. Муса билен болшум ялы, Мен сениң билен хем биле боларын. Сенден хич вагт бир эдим-де дашлашмарын, хич вагт сени еке ташламарын. ⁶Дөзүмли хем мерт бол! Мениң оларың ата-бабаларына ант ичип, сөз берен ерими эелемекде сен шу халка ёлбашчы болмалысың. ⁷Диңе дөзүмли хем мерт бол! Гулум Мусаның өзүңе табшыран тутуш кануныны дыкгат билен ерине етир. Нирә гитсең-де үстүнлик газанар ялы, олардан хич яна совулма. ⁸Гой, бу Канун китабы сениң дилиңден дүшмесин. Шондакы языланларың хеммесини дыкгат билен ерине етирер

ялы, оны гиже-гүндиз аңыңда сакла, шонда сениң әхли ишлеринде үстүнлик ве абаданлык хемраң болар. ⁹Мен саңа шейле буйрук берйәндин: дөзүмли хем мерт бол! Горкма ве дов-ла дүшме, чүнки сен нирә гитсең-де, ниреде болсаң-да, Худайың Реб сениң билендир!»

Ешува халка буйруklar берйәр

¹⁰Соңра Ешува халкың ёлбашчыларына шейле буйрук берди: ¹¹«Дүшелгәниң ичинден гечиң ве илата: „Ёл үчин азык харажадыңызы тайярлаң, себәби сиз ене үч гүнден Иордан дерясындан гечип, Худайыңыз Реббиң өзүңизе бержек ерини эелемәге гидерсиңиз“ дийип табшырык беринң.

¹²Ешува рубен, гат тирелерине ве манаша тиресиниң ярысына йүзленип шейле дийди: ¹³«Реббиң гулы Мусаның айданларыны ядыңза салың. Ол сизе: „Худайыңыз Реб сизиң рахатлыгыңыз үчин бу топрагы сизе берйәр“ дийипди. ¹⁴Сизиң аялларыңыз, чагаларыңыз ве мал-гараларыңыз, гой, Иордан дерясының гүндогар тарапында – Мусаның сизе берен еринде галсын. Эмма араңыздакы әхли уршужылар ярагланып, доганларыңызың өңүнден дерядан гечсинлер. ¹⁵Тә Реб доганларыңыза-да сизиңки ялы па-рахатчылык берйәнчә ве тә олар хем Худайыңыз Реббиң өзлерине берйән ерини эелейәнчәлер, сиз олар көмек

эдиң. Шондан сон сиз Реббиң гулы Мусаның Иордан дерясының гүндогарындакы өзүңизе берен ерине доланып гелип, оңа эелик эдерсиңиз».

¹⁶Олар Ешува шейле жогап бердилер: «Бизе буйран табшырыкларының әхлисини ерине етирерис ве нирә иберсең-де гидерис. ¹⁷Биз эдил Муса боюн эгшимиз ялы, саңа хем боюн эгерис. Йөне Худайың Реб элмыдама Муса билен болшы ялы, сениң билен хем биле болсун. ¹⁸Кимде-ким сениң сөзүңе гаршы чыкып, сениң табшыран хер бир буйругыңа боюн болмаса, онуң жезасы өлүмдир. Дине дөзүмли хем мерт бол!»

2-нжи бап

Рахап ысрайыл ичалыларына көмек эдйәр

¹Шейлеликте, Нунун оглы Ешува Шитимден ики яш йигиди гизлинликте ичалылык этмәге иберип: «Барың, ол юрды ве Ерихо галасыны гөзден гечирип гелиң» дийди. Олар гидип, лолучылык билен гүнүни гөрйән Рахап атлы аялың өйүнде дүшледилер ве гижәни гечирмек үчин ол ерде галдылар.

²Ерихоның ханына: «Юрдумызы гизлинликте гөзден гечирмек үчин, гиже бу ере бирнөче нәбелли ысрайыллар гелипдир» дийип хабар берилди. ³Шонда Ерихо ханы Рахаба шейле буйрук иберди: «Өйүңе гелен адамлары бизиң элимизе бер! Себәби олар бизиң тутуш юрдумызы гөзден гечирмек үчин гелипдирлер».

⁴Эмма бу аял ол ики адамы өз өйүңде гизләп, ханың иберен

адамларына: «Догрудан-да, мениңкә адамлар гелдилер, йөне оларың ниредендиклеринден мениң хабарым ёк. ⁵Олар гаранкы дүшүп, гала дервезесиниң япылян вагты чыкып гитдилер, оларың нирә гидендиклерини мен билемок. Хаял этмән ызларыңдан ковсаңыз, олары эле салмагыңыз мүмкин» дийди. ⁶Эмма Рахап ол адамлары үчегин ёкарсына чыкарып, ол ердәки зыгыр үйшмегиниң арасында гизләпди. ⁷Ковгучылар галадан чыкан бадына дервезелер япылды. Олар ысрайыл ичалыларыны гөзләп, тә Иордан дерясының гүзерине ченли гитдилер.

⁸Бу адамлар ятманкалар, Рахап тамың үчегине чыкып, оларың янына гелди ⁹ве олара шейле дийди: «Реббиң бу юрды сизе берендигини мен билйәрин. Бизи горкы гуршап алды ве бу ериң әхли илаты сиз себәпли довла дүшди. ¹⁰Мүсүрден чыканыңызда, Реббиң сизиң өңүңизде Гызыл деңзиң^а сувуны гурадангыны биз эшитдик. Иордан дерясының гүндогарындакы аморларың Сихон хемде Ог диен ики ханыны сизиң бүтинлей ёк эдендигиңизден хем хабарымыз бар. ¹¹Булары эшиденимизде, йүрегимиз бүгүлдеди, сизден горкымыз себәпли бизде ысгын-мыдар галмады. Сизиң Худайыңыз Реб гөкде хем, ерде хем Худайдыр. ¹²Шоңа гөрә-де, мениң сизе рехимдарлык эдишим ялы, сизиң хем маңа ве атамың машгаласына рехим этжекдигиңизе өз Худайыңыз Ребден ант ичиң. Сизе долы ынанар ялы маңа бир нышан бериң. ¹³Мениң ата-энеми, эркек ве аял доганларымы, олара дегишли

^а 2:10 *Гызыл деңиз* – еврейче *Гамыш деңзи*.

боланларың хеммесини дири галдыр-жакдыгыңыза, бизи өлүмден халас этжекдигиңизе сөз берин».

¹⁴Олар Рахаба: «Эгер бизиң ишимизиң сырыны ачмасаң, онда, гой, жанымыз сизе пида болсун! Реб бу юрды bize берен вагтында, биз хем сизе, хакыкатдан-да, рехимдарлык эдерис» дийдилер.

¹⁵Ол аялың өйи галаның диварында ерлешйәрди. Рахап пенжиреден танап саллап, ол адамлары ашак дүшүрдү. ¹⁶Онсоң Рахап олара: «Ковгучылара душмазыңыз ялы даглыга тарап гидиң ве олар ызына доланып гелйәнчөлөр, үч гүнлөп ол ерде гизлениң, соңра өз ёлуңыз билен гидиберин» дийди.

¹⁷⁻¹⁸Ол адамлар Рахаба шейле дийдилер: «Эгер биз бу юрды басып аланымызда, бизи ашак дүшүрөн пенжирәңе шу гызыл йүпи даңмасаң ве какаңы, эжени, доганларыңы, атаңың әхли машгаласыны өз өйүңе йыгнамасаң, биз хем сениң ичирен антыңдан азатдырыс. ¹⁹Эгер-де кимде-ким сениң өйүңден дашары чыкса, ол өлүмини өзүңден гөрсүн, бу бизиң гүнәмиз болмаз, эмма сениң билен өйүңде болан адама эл гөтерилсе, онда биз онуң өлүмини өз үстүмизе алярыс. ²⁰Ятдан чыкарма, эгер сен бизиң ишимизиң сырыны ачайсаң, биз хем сениң ичирен антыңдан азатдырыс».

²¹Рахап: «Сизиң айдышыңыз ялы болар» дийип, олары уградып гойберди ве олар гиденсоң, гызыл йүпи пенжирә даңды.

²²Олар гидишине даглыга бардылар. Ковгучылар олары гөзлөп, ёлуң әхли ерлерини агтардылар, эмма тапмадылар. Ковгучылар ызына доланяңчалар, олар үч гүнлөп даглыкда болдулар.

²³Шейлеликде, ол ики адам даглыкдан гечип, ызына гайтды. Олар Иордан дерясындан гечип, Нунуң оглы Ешуваның янына гелдилер ве болан ишлерин хеммесини оңа гүррүң бердилер. ²⁴Олар Ешува: «Догруданда, Реб тутуш юрды бизиң элимизе берипдир. Ол ерде яшаян әхли халк биз себәпли довла дүшйәр» дийдилер.

3-нжи бап

Ысрайыллар Иордан дерясындан гечйәрлер

¹Ешува ве әхли ысрайыллар ир билен туруп, Шитимден чыкып уградылар. Иордан дерясындан гечмезден өңүрти, олар гижәни гечирмек үчин онуң кенарында дүшледилер. ²Үч гүнден соң ёлбашчылар дүшелгәниң ичинден гечип, ³халка шейле буйрук бердилер: «Хөкмүрован Реббиң Әхт сандыгыны гөтерйән леви руханыларыны гөрөн бадыңыза, өз дүшелгәнизиң дашына чыкып, оларың ызына дүшүн. ⁴Чүнки сиз өң бу ёлдан йөрәп гөрмәндиңиз, олар сизе нирә гитмелидигини гөркезерлер. Оларың ызы билен йөрәң, эмма гаты голай бармаң, олар билен араңыз ики мүң тирсек болсун».

⁵Ешува халка йүзленип: «Иницизи тәмизлән, себәби эртир Реб сизиң араңызда гудрат гөркезип башлар» дийди. ⁶Соңра Ешува руханылара Әхт сандыгыны эгинлерине гөтерип, халкың өңүнден йөремеги буюрды. Олар айдылышы ялы этдилер. ⁷Реб Ешува: «Шу гүн Мен сени әхли ысрайылларың гөзүниң алнында бейгелтжек, гой, олар Мениң Муса билен биле болшум ялы, сениң билен хем биле боляндыгымы билсинлер.

⁸Әхт сандыгыны гөтерйән руханылар Иордан дерясына чала гирип, аяклары сува деген бадына, сен олар дурмаклығы буюр» дийди.

⁹Ешува ысрайыллара йүзленип: «Бәри гелиң-де, өз Худайыңыз Реббин сөзлерине гулак салың» дийип, олары чагырды. ¹⁰Ол сөзүни довам эдип, шейле дийди: «Худайыңыз сизин өңүңизден шу халклары: кенганлары, хетлери, хивилери, перизлери, гиргашлары, аморлары ве ябуслары ковуп чыкаржакдыр. Онуң шу этжек ишлеринден сиз дири Худайың өз араңыздадыгыны билерсиңиз. ¹¹Ине, бүтин ер йүзүниң Таңрысының Әхт сандыгы сизин өңүңизден Иордан дерясындан гечер. ¹²Шунлукда, сиз Ысрайылың он ики тиресинин херсинден бир адамы сайлан. ¹³Бүтин ер йүзүниң Таңрысы Реббин Әхт сандыгыны гөтерйән руханыларың аяклары Иордан дерясының сувуна деген бадына, ёкардан акян сувлар кесилип, эдил дивар ялы болуп дурар».

¹⁴Шейлеликте, адамлар чадырларыны йыгнап, Иордан дерясындан гечмек үчин уградылар, Әхт сандыгыны гөтерйән руханылар оларың өңлерине дүшдүлер. ¹⁵Шол вагты бугдай орагы дөври болансоң Иордан дерясының сувы жошуп, эхли кенарлары билен долуп-дашярды. Муңа гарамаздан, Әхт сандыгыны гөтерйән руханылар деряның гырасына гелип, аякларыны сува дегрен бадына, ¹⁶деряның акымы тогтады. Онсоң сувлар олардан узакдакы Саретаның голайында ерлешйән Адама галасының деңинде йыгнанып, бир үйшмек болуп дурды. Шейле хем, Араба деңзине, ягны Өли деңзе гелип

гуйян сувларың акмасы бүтинлей кесилди. Адамлар дерядан Ерихо тарап гечдилер. ¹⁷Реббин Әхт сандыгыны гөтерйән руханылар болса тә ысрайылларың хеммеси гуры ерден гечип гутарянчалар, деряның ханасының ортасында дурдулар. Шейдип, тутуш ысрайыл халкы гуры ерден гечди.

4-нжи бап

Ядыгәрлик дашлары гоюляр

¹Тутуш халк Иордан дерясындан гечип боландан соң, Реб Ешува: ²«Халкың арасындан он ики саны адам, ягны хер тиреден бир адам сайла. ³Олар Иордан дерясының ортасындан, эдил руханыларың аягының дуран еринден он ики саны дашы гетирмеги буюр. Олар шол дашлары сизин гиже дүшлежек дүшелгәңизе гетирип гойсунлар» дийди.

⁴Соңра Ешува хер тиреден сайланан он ики адамы чагырды. ⁵Ешува олар шейле дийди: «Өз Худайыңыз Реббин Әхт сандыгының өңүңден йөрәп, Иордан дерясының ортасына тарап гидиң. Ысрайыл халкының тире санына гөрә, хер бириңиз эгницизе бир дашы гөтерип гетириң. ⁶Бу дашлар сизин үчин ядыгәрлик болсун. Гелжекде чагаларыңыз сизден бу дашларың нәмәни аңладяндыгыны соранларында, булар сизе субутнама болар. ⁷Ысрайыллар үчин Реббин Әхт сандыгының өңүңде Иордан дерясының сувуның кесилендигини, Әхт сандыгы гөтерилип гетириленде, сувларың ыза чекилендигини олар гүрүң бериң. Шейлеликте, бу дашлар ысрайыллар үчин асырлар бойы субутнама болар».

⁸Ысрайыллар Ешуваның табышырышы ялы этдилер. Олар Реббиң Ешува буйрушы ялы, Ысрайылың хер тиреси үчин бир дашы – он ики саны дашы Иордан дерясының ортасындан дүшелгә гетирип, олары шол ерде гойдулар. ⁹Ешува хем башга он ики саны дашы Иордан дерясының ортасында, Реббиң Әхт сандыгыны гөтерйән руханыларың дуран еринде гойды. (Ол дашлар бизиң гүнлеримизде хем шол ерде дур.)

¹⁰Ысрайыллара бержай этмели дийип, Реббиң Ешува берен хемме буйруклары ерине етйәнчә, Реббиң Әхт сандыгыны гөтерйән руханылар Иордан дерясының ортасында дурдулар. Бу Мусаның Ешува дийши ялы болды. Ысрайыллар дерядан чалтлык билен гечдилер. ¹¹Оларың хеммеси гечип боландан соңра Реббиң Әхт сандыгыны гөтерйән руханылар гечдилер ве олар халка баш болуп, адамларың өнүнден йөредилер. ¹²Рубенлер, гатлар ве гүндогардакы манаша тиреси Мусаның айдышы ялы, ярагланып ысрайылларың өнүнден гечдилер. ¹³Гүйчли уршужыларың кырк мүңе голайы Реббиң хузурында сөвеше тайяр болуп, Ерихо дүзлүгине гелдилер.

¹⁴Шол гүн Реб әхли ысрайылларың гөзүниң алнында Ешуваны бейгелтди. Олар Мусадан горкушлары ялы, өмрүниң бүтин довамында Ешувадан хем горкдулар.

¹⁵⁻¹⁶Реб Ешува: «Әхт сандыгыны гөтерйән руханылара: „Иордандан чыкың“ дийип буйрук бер» дийди. ¹⁷Ешува хем буйругы ерине етирди. ¹⁸Реббиң Әхт сандыгыны гөтерйән руханылар сувдан чыкып, аяклары гуры ере деген бадына, Иорданың су-

вы ене-де өз ханасына өврүлип, өнкүси ялы долуп-дашып акып башлады.

¹⁹Ысрайыллар Иордандан биринжи айың онунжы гүни чыкдылар ве Ерихо галасының гүндогар тарапындакы Гилгалда дүшледилер. ²⁰Ешува оларың Иордандан алан он ики саны дашыны Гилгалда гойдурды. ²¹Ол ысрайыллара шейле дийди: «Гелжекде сизиң несиллериңиз өз аталарындан бу дашларың нәмәни аңладяндыгыны соранларында, ²²сиз олара ысрайыл халкының Иордан дерясының ичинден гуры ер билен гечендигини дүшүндириң. ²³Чүнки Гызыл деңизден геченимизде, Худайыңыз Реббиң бизиң үчин онун сувуны гурадышы ялы, сиз гечйәнчәңиз Иорданың сувуны-да гурадандыгыны олара айдың. ²⁴Ол муны ер йүзүндәки әхли халклар Реббиң бейик гудратыны билсин дийип этди. Шейле-де Ол муны Худайыңыз Ребден хемише горкмагыңыз үчин этди».

5-нжи бап

¹Иордан дерясының гүнбатырындакы әхли амор ханлары ве дензин якасында яшаян әхли кенган ханлары ысрайыллар Иордан дерясындан гечйәнчә, Реббиң оны гурадандыгыны эшиденлеринде, оларың йүреги бүкгүлдеди. Ысрайыллар себәпли оларда хич хили гүйч-гурбат галмады.

Ысрайыллар Гилгалда сүннетленйәрлер

²Шол вагт Реб Ешува: «Чакмак дашындан пычаклар яса ве өң ысрайылларың ата-бабаларының сүннетлениши ялы, булары хем сүннетле» дийди. ³Шейлеликде, Ешува өзүне айдылышы ялы этди ве сүннет эдилйән

ер Гибегат Харалот^а дийлип атландырылды. ⁴Ешуваның ысрайыллары нәме үчин сүннетлэндигиниң себәби шудур: Мүсүрден чыкып гайдан, сөвеш яшына етен әхли эркеклер йөриш эденлеринде ёлда, чөлде өлдүлөр. ⁵Мүсүрден чыкан шол эркеклерин хеммеси сүннетлененди, эмма сонра чөлде доглан огланлар сүннетленмедикдилер. ⁶Ысрайыл халкы кырк йыллап чөлде сергездан гезди. Мүсүрден чыкан уршужыларын хеммеси өлди, чүнки олар Реббич сөзүне гулак асмандылар. Ата-бабаларына ант ичип, сөз берен сүйт ве бал акян юрды Реб олара гөркезмежекдигине касам этди. ⁷Шол адамларын огуллары өсүп кемала гелди, эмма олар сүннетленмәндилер, ине, шол себәпли Ешува олары сүннетледи. ⁸Халкын әхли эркекleri сүннетлененден соң тә гутулянчалар дүшелгеде галдылар. ⁹Сонра Реб Ешува: «Бу гүн Мен сизден Мүсүр гулчулык рысвасыны айрып ташладым» дийди. (Шол ер хәзирки гүне ченли хем Гилгал^б дийлип атландырыляр).

¹⁰Айың он дөрди гүни агшам ысрайыллар Ерихо дүзлүгиндәки Гилгалда дүшләнлеринде Песах байрамыны белледилер. ¹¹Эртеси гүн олар Кенганың хасылындан биринжи гезек петир ве говурга ийдилер. ¹²Олар бу юрдуң өнүмлеринден биринжи гезек иен гүнүниң эртеси маннаның^в ягмасы галды. Ысрайыллар шондан соң манна яганыны гөрмедилер. Олар шол йыл Кенган юрдунда битйән иймитлерден ийдилер.

Ешува ве гылычлы адам

¹³Ешува Ерихо галасына голай барып, башыны галдырып середенде, онуң әли сырма гылычлы дуран бир адама гөзи дүшди. Ешува онуң янына барып: «Сен хем бизиңкилерин биминиң я-да душманмысың?» дийип сорады. ¹⁴Ол адам: «Хижиси хем дәл. Мен Реббич гөкдәки гошунуның серкердеси, яңыжа гелдим» дийип жогап берди. Ешува ере йүзин дүшүп сежде этди ве оңа: «Агам, садык гулуна нәме хызмат?» дийип сорады. ¹⁵Реббич гошунуның серкердеси оңа: «Чарыгыңы чыкар, чүнки сениң дуран бу ериң мукаддес топракдыр!» дийди. Ешува айдылышы ялы этди.

¹⁶Шол вагты Ерихоның дервезелери ысрайыллардан горкяндыклары үчин гулплы горалып сакланярды. Хич ким ол ере гирип-де, чыкып-да билмейәрди.

6-нжы бап

Ерихо галасы йыкыляр

¹Онсоң Реб Ешува шейле табшырды: «Ине, Мен Ерихо галасыны ве онуң эдермен уршужылары билен бирликде онуң ханыны сениң элиңе берйәрин. ²Әхли уршужыларын билен алты гүнүң довамында, гүнде бир гезек галаның дашындан айлан. ³Гой, еди руханының херси гочуң шахындан эдилен бир сурнайы алып, Әхт сандыгының өңүнден йөресин. Единжи гүн сиз галаның дашындан еди гезек айлануң,

^а **5:3 Гибегат Харалот** – бу сөз нурчүк кесилйән байырлык диймеги аңладяр.

^б **5:9 Еврейче Гилгал** ве айрып ташладым диен сөзлериң айдылышы мензешдир.

^в **5:12 Манна** – чөлде Худай тарапындан ысрайыллара берлен үйтгешик иймит. Мер 16:15-е ве сөзлүге серет.

шол вагт руханылар хем сурнайларыны чалсынлар. ⁴Батлы чалнан сурнайларың сеслерини эшиден бадыңыз, эхлиңиз гаты сесиңиз билен гыгырың, шонда галаның диварлары йыкылар. Шол вагт эхли адамлар галаның ичине күрсәп гирсинлер».

⁵Ешува руханылары чагырып, олар: «Реббиң Әхт сандыгыны гөтериң, еди саны руханы болса гочуң шахындан эдилен еди сурнайы гөтерип, Реббиң Әхт сандыгының өнүнден йөресин» дийди. ⁶Соңра ол өз адамларына галаның дашындан айланып башламагы ве өндәки яраглы гошуна Реббиң Әхт сандыгының өнүнден йөремеклиги буюрды.

⁷Эдил Ешуваның буйрушы ялы, еди руханы Реббиң хузурында сурнайларыны чалып, өне йөрөдилер. Реббиң Әхт сандыгыны гөтерйәнлер хем оларың ызына дүшдүлөр. ⁸Яраглы гошун сурнайларыны чалып барян руханыларың өнүнден гитди ве ызкы гораг гошуны Реббиң Әхт сандыгының ызына дүшди. Тутуш шол вагт сурнай сеслериниң ызы үзүленокды. ⁹Эмма Ешува өз адамларына: «Өзүм буйрук берйәнчәм, сесиңизи чыкармаң, агзыңыздан бир сөз хем чыкмасын, диңе айдан вагтым гыгырың, диңе шол вагт гыгырың» дийди. ¹⁰Шейлеликте, Ешува Реббиң Әхт сандыгыны гөтердип, эхли адамлар билен биле галаның дашындан бир гезек айланды. Соңра адамлар ызларына дүшелгә доланып гелдилер ве олар гижәни шол ерде гечирдилер.

¹¹Эртеси гүн Ешува ир билен турды ве руханылар Реббиң Әхт сандыгыны гөтерип уградылар. ¹²Гочуң шахындан эдилен еди сурнайы гөтерип барян еди руханы сурнайларыны

дынман чалып, Реббиң Әхт сандыгының өнүнден йөрөдилер. Яраглы гошун оларың өнүнден барярды. Ызкы гораг гошуны Реббиң Әхт сандыгының ызындан гелйәрди. ¹³Олар галаның дашындан икинжи гүн хем бир гезек айландылар ве ызларына дүшелгә доланып гелдилер. Олар шейдип, алты гүн айландылар.

¹⁴Единжи гүн олар ирден туруп, өңки йөрән ёллары билен галаның дашындан еди гезек айландылар. Дине шол гүн олар галаның дашындан еди гезек айландылар. ¹⁵Единжи айлауда руханылар сурнайларыны чаланларында, Ешува өз адамларына гыгырмагы буйруп, шейле дийди: «Гыгырың! Чүнки Реб бу галаны сизе берди! ¹⁶Бу гала ве ондакы эхли затлар Реббе айры гойландыгы үчин бүтинлей ёк эдилмели. Лолучылык билен гүнүни гөрийән Рахапдан ве онуң өйүндәкилерден башга екеже адам хем дири галмалы дәлдир, себәби Рахап бизиң иберен ичалыларымызы гизләп саклады. ¹⁷Бүтинлей ёк эдилмели затлардан дашда дуруң. Гөз гыздырып, ол затлардан екежесини алсаңыз-да, сиз Ысрайыл дүшелгесине вейранчылык ве бетбагтчылык гетирерсиңиз. ¹⁸Алтын-күмүшден, мисден ве демирден ясалан эхли гапгачлар Реббе багыш эдилендир. Олар Реббиң газнасына гоюлмалыдыр». ¹⁹Шейдип, адамлар гыгырдылар, руханылар сурнайларыны чалдылар. Гошун сурнайларың сесини эшиден бадына шейле бир улы шовхун турузды велин, галаның диварлары йыкылды. Шол вагт гошун гала тарап окдурылды ве оны басып алды. ²⁰Шундукда, олар галадакы хемме эркекдир аяллары, яшу-гаррылары, шейле хем

мал-гаралары, гоюнлары, эшеклери гылычдан гечирип бүтинлей ёк этдилер. ²¹Соңра Ешува Ерихо галасына ве онуң даш-төверегине ичалылык этмәге гиден ики яш йигиде: «Рахабың өйүне барың ве оңа, онуң өйүндәкилерине сөз бершиңиз ялы, олары дашарык алып чыкың» дийди. ²²Ол ики яш йигит Рахабың өйүне гидип, оны, онуң ата-энесини, доганларыны хем-де оңа дегишли болан адамларың хеммесини дашарык алып чыкды. Олар бу машгаланы тутушлыгына гетирип, Ысрайыл дүшелгесиниң янында ерлешдирдилер. ²³Галаны ве онуң ичиндәки әхли затлары отладылар, дине алтын-күмүшден, мисден ве демирден ясалан гап-гачлар Реббин өйүниң газнасына гоюлды. ²⁴Ерихо галасына ичалы болуп баранлары гизләп сакландыгы үчин, Рахабы ве онуң доган-гарындашларыны Ешува дири галдырды. (Онуң несиллери шу гүнки гүн хем ысрайылларың арасында яшаярлар.) ²⁵Шол вагт Ешува касам эдип, шейле дийди:

«Ким бу Ерихо галасыны
тәзеден гурса,
гой, оңа Реббин хузурында
нәлет сиңсин!

Онуң дүйбүни тутан новбахар
оглуны йитирер,
дервезесини дикен көрпө
оглундан дынар!»

²⁶Шейлеликте, Реб Ешува билен биле болды. Ешуваның шөхраты тутуш юрда яйрады.

7-нжи бап

Аканың гүнәси ве жәзасы

¹Йөне ёк әдилмели затлардан алмалы дәл диен буйруга ысрайылларың

хеммеси боюн әгмедилер. Яхуда тиресинден болан Зераның човлугы, Забдының агтыгы, Кармының оглы Акан Реббе айры гойлан затлардан аландыгы үчин, Реббин гачары ысрайылларың башындан инди.

²Ешува Ериходан бирнәче адамы Ай галасына ичалылык этмек үчин иберди. Ай галасы Бейтелиң гүндогар тарапында, Бейтавениң янында ерлешйәрди. Иберилен адамлар Ай галасына гитдилер ве ол ерлери говы гөзден гечирдилер. ³Доланып геленлеринден соң, олар Ешува: «Әхли адамларың ол ере гитмеги хөкман дәл, гой, ики-үч мүң адам гитсин-де, Ай галасыны басып алсын. Онуң илаты аз, ол ере тутуш гошуну сүрмегиң гереги ёк» дийдилер. ⁴Ысрайыллардан үч мүңе голай адам Ай галасына тарап гитди, эмма Ай галасының яшайжылары олары гачмага межбур этдилер. ⁵Айың халкы оларың отуз алтысыны өлдүрди ве бейлекилерини болса дервезениң агзындан тә даш гопарылян ере ченли ковалап, дагың этегинде гырдылар. Шонуң үчин тутуш халкың сусты басылды ве довла дүшүп, йүреги ярылара гелди.

⁶Ешува ве Ысрайылың яшулулары якаларыны йыртып, өзлерини йүзинлигине ере оклап, башларындан гум совруп, Реббин Әхт сандыгының өңүнде тә агшама ченли яс тутуп ятдылар. ⁷Ешува шейле дийди: «Эй, Хөкмүрован Реб, Сен нәме үчин бу халкы Иордандан бәрик гетирдиң? Я-да бизи аморларың элинде гырдырмак үчин гетирдиңми? Биз Иордандан гечмән, өңки еримизде галып яшаберен болсак болмаярмыды нәме?! ⁸Эй, Таңрым, ысрайыллар душманларындан еңсе берип гачанларындан

сон, инди мен нәме айдайын? ⁹Эгер кенганлар ве бейлеки халклар бу хакда эшитселер, олар бизиң дашымызы габап аларлар хем-де бизиң адымызы ер йүзүнден сүпүрип ташларлар. Шонда Сен Өз бейик адың үчин нәме эдип билерсиң?»

¹⁰Реб Ешува шейле дийди: «Тур еринден, нәме үчин йүзүңи саллаярысың? ¹¹Ысрайыл гүнә иш этди. Олар ёк эдилмели затлардан алып, Мениң оларга буйран әхтими боздулар. Олар шол затлардан огурладылар ве ялан сөзләп, олары өз өй гошларының арасында гизләп гойдулар. ¹²Шонуң үчин хем ысрайыллар душманың өңүнде дуруп билмедилер. Олар урушда еңсе берип гачдылар. Чүнки оларың өзлери хем ёк эдиллип, өлүме сезевар эдилмелидирлер. Эгер сиз өз араңыздакы шол огурланан затлары айрып ёк этмесениз, Мен мундан бейләк сизиң билен биле болжак дәл.

¹³Еринден тур-да, адамлар инлери ни тәмизлемеги буюр. Гой, олар эр-тире ченли инлери ни тәмизләп пәкленсинлер. Себәби Ысрайыл Худайы Реб шейле дийәр: „Әй, Ысрайыл, ёк эдилмели затлар сениң өз ичинде. Шоңа гөрә-де сен тә өз ичинден олары айрып ташлаянчаң, өз душманларыңың өңүнде дуруп билмерсиң.

¹⁴Шонуң үчин хем эртир ирден өз әхли тирелериңиз айры-айрылыкда тире-тире болуп өңе чыксын. Мениң гөркезен тирәм уруг-уруг болуп өңе чыксын. Мениң гөркезен уругым болса машгала-машгала болуп өңе чыксын. Мениң гөркезен машгалам болса, гой, хер бири еке-екеден өңе чыксын.

¹⁵Ёк эдилмели затлардан огурлан адам гөркезиллип, тутуш машгаласы, әхли әмләги өзи билен бирликде ода якылсын, себәби ол Реббиз әхтини бозды ве Ысрайылың арасында масгарачылыклы иш этди“».

¹⁶Ешува эртеси сәхер билен турды ве әхли ысрайылларга тире-тире болуп өңе чыкмакларыны буюрды ве яхуда тиреси гөркезилди. ¹⁷Соңра яхуда тиресиниң уругларына өңе чыкмакларыны буюрды ве Зераның уругы гөркезилди. Соңра Зераның уругы машгала-машгала болуп өңе чыкды ве Забдының машгаласы гөркезилди. ¹⁸Онсоң Ешува Забдының машгаласына еке-екеден өңе чыкмагы буюрды ве Кармының оглы, Забдының агтыгы, Зераның човлугы Акан гөркезилди; ол яхуда тиресинденди.

¹⁹Соңра Ешува Акана: «Оглум, Ысрайыл Худайы Реббиз шөхратландыр ве Оңа шүкүр эт. Инди болса, нәме эден болсаң маңа айт, менден хич зат гизлеме» дийди. ²⁰Акан Ешува: «Хакыкатданам, мен Ысрайыл Худайы Реббиз өңүнде гүнә иш этдим. ²¹Мен олжа алнан затларың арасындан оладан Шингар донуны, бәш гадак ^a күмүш хем-де аграмы бир ярым гадак ^b болан алтын токгасыны гөренимде, гөзүм гидип, олары огурадым. Ашагына күмүш гоюп, мен олары чадырымың ичинде ере гөмдүм» дийип жогап берди.

²²Ешува бирнәче адамы чадыры барламага иберди. Олар гени чадыра күрсәп гирдилер. Яңкы айдылан әхли затлар ашагына күмүш гойлуп, ере гөмлен экен. ²³Олар бу

^a 7:21 *Бәш гадак* – еврейче *ици йүз шекел*. Бу такм. 2 кг дендир.

^b 7:21 *Бир ярым гадак* – еврейче *элли шекел*. Бу такм. 600 гр дендир.

затларың хеммесини чадырдан чыкарып, Ешуваның ве әхли ысрайылларың дуран ерине гетирип, Реббин хузурында гойдулар. ²⁴Ешува ве әхли ысрайыллар Зераның човлугы Аканы ве онуң огурлан күмшүни, донуну, алтын бөлегини, онуң огул-гызларыны ве әхли эмләгини: өкүзлерини, эшеклерини, гоюнларыны, чадырыны онуң өзи билен биле Акор жүлгесине алып гелдилер. ²⁵Ешува Акана: «Биң башымыза нәхили бела гетирен болсаң, инди Реб шол бела-бетери сениң өз башыңдан индерер» дийди. Соңра әхли ысрайыллар оны машгаласы билен биле дашлап өлдүрдилер ве олары ода якдылар. ²⁶Аканың үстүнде улы даш үйшмеги эмеле гелди. Ол биң гүнлеримизе ченли сакланып галыпдыр. Дине шондан соңра Реббин гахар-газабы көшешди. Шонуң үчин ол ер шу гүнлер хем Акор^а жүлгеси дийлип атландырылар.

8-нжи бап

Ысрайыллар Ай галасыны вейран эдйәрлер

¹Соңра Реб Ешува шейле дийди: «Хич затдан горкма ве довла дүшме. Өз уршужыларыңың әхлисини алда, гөни Ай галасына йөриш эт. Гөрийәңми, Мен Ай галасыны, онуң ханыны, адамларыны ве ерини сениң элиңе бержекдирин. ²Сен Ерихо галасы билен онуң ханыны нәме эден болсаң, Ай галасы билен онуң ханыны хем шонуң ялы эт. Йөне ондан олжа алан затларыңызы ве малгараларыңызы өз араңызда пайлашың. Дуйдансыз чозмага тайяр болуп, бир

бөлегиңиз галаның еңсесинде букуда отурың».

³Ешува ве әхли гошун Ай галасына гитмек үчин ерлеринден турдулар, Ешува оларың арасыңдан отуз мүң саны эдермен уршужыны сайлап алып, олары гиже угратды. ⁴Ешува оларашейле буйрук берди: «Сиз галаның арка тарапында, онуң еңсесинде букуда отураарсыңыз. Галадан гаты узага гитмәң ве хеммәңиз тайяр болуп дуруң. ⁵Мен янымдакы ёлдашларым билен гала голай барарыс. Шол вагт Айың яшайжылары эдил өңки гезекки ялы биңиз гаршымыза чыкып уграрлар велин, биз олардан гачып башларыс. ⁶Олар биңиз ызымыздан ковалап гайдарлар. Биз оларың үнсүни галадан соварыс, себәби олар биңи эдил өңки гезекки ялы, өзлеринден гачяңдырлар өйдерлер. Биз олардан гачяң махалымыз, ⁷сиз букудан чыкып, галаны эләң. Чүнки Худайыңыз Реб бу галаны сизиз элиңизе бержекдир. ⁸Галаны эләниңизде, Реббин буйрушы ялы, оны отлаң. Хут мениң табшырышым ялы эдиң!»

⁹Шейлеликде, Ешува олары угратды. Олар букуда отурмак үчин гитдилер. Олар Ай галасының гүнбатар тарапында, Бейтел билен Айың аралыгында ерлешдилер, эмма Ешува галан адамлар билен гижәни дүшелгеде гечирди.

¹⁰Ешува эртеси ирден туруп, адамларың хеммесини йыгнады. Ол Ысрайыл яшулулары билен гошунуң өңүне дүшүп, Ай галасына тарап уграды. ¹¹Онуң билен биле уршужыларың әхлиси гитди, олар галаның эсасы гирелгесине голайлашдылар. Олар

^а 7:26 Еврейче *Акор* ве *бела* сөзлериниң айдылышы меңзешдир.

Айың демиргазык тарапындан гелип дүшледилер. Инди олар билен Ай галасының арасында диңе жүлге барды. ¹²Соңра Ешува бәш мүңе голай адамы галаның гүнбатырында, Бейтел билен Айың аралыгында букуда отуртды. ¹³Гошунуң аграмлы бөлеги галаның демиргазыгында, галан бөлеги гүнбатырында ерлешди. Ешува болса шол гижәни жүлгеде гечирди.

¹⁴Бу затлары гөрөнде Ай галасының ханы ве онуң әхли адамлары чалт херекет этдилер. Галаның ханы эркек адамлары билен биле ирден туруп, шол вагтың өзүнде Араба дүзлүгиниң өңүне, ысрайыллар билен сөвешмәге өңки ере чыкды. Эмма өзи үчин галаның еңсесинде дузак гурландыгындан Айың ханының хабары ёкды. ¹⁵Ешува ве әхли ысрайыллар, хамала, олардан еңилйән ялы болуп, чөле тарап гачдылар. ¹⁶Оларың ызындан ковмак үчин галадакы әхли эркек адамлар чагырылды. Оларың хеммеси биригип, Ешуваның ве онуң гошунунының ызындан ковалап, галадан дашлашдылар. ¹⁷Айда ве Бейтелде ысрайылларың ызындан коваламадык екеже-де эркек адам галмады. Шейдип, олар өз галасыны горагсыз, алаң-ачык галдырдылар.

¹⁸Шонда Реб Ешува: «Элиндәки найзаны Ай галасына тарап узат, себәби Мен оны сениң элиңе бержек» дийди. Шейлеликде, Ешува элиндәки найзасыны гала тарап узатды. ¹⁹Ол элини узадан бадына, букуда отуранлар чаласынлык билен отуран ерлеринден чыкып, гала тарап окдурылдылар. Олар галаны эләп, деррев оны ода бердилер.

²⁰Ай галасының адамлары ызларына середенде, галаның түссесиниң ал-асмана галандыгыны гөрдүлер.

Оларың аңры хем, бәри хем гачара ери ёкды. Себәби чөле гачып барян ысрайыллар хем ковгучылара гаршы өврүлипдилер. ²¹Ешува ве әхли ысрайыллар букуда отуранларың галаны эеләндиклерини ве галаның түссесиниң асман галандыгыны гөрүп, ызларына доландылар ве Айың адамларыны гырмага башладылар. ²²Галаны эелән гошун душманың өңүнден чыкып, олары ысрайылларың орталыгында галар ялы эдип, әхли тарапдан габадылар-да, бир адамы хем дири галдырман я-да гачырман, барыны гырдылар. ²³Диңе Ай галасының ханыны дири тутуп, оны Ешуваның янына гетирдилер.

²⁴Ысрайыллар Ай галасының әхли илатыны оларың өзлерини ковалап элтен еринде гырдылар. Оларың иң сонкусы өлдүриленден соң, әхли ысрайыллар Ай галасына тарап өврүлдилер ве ол ердәкилери гылыч билен вейран этдилер. ²⁵Тутуш Ай галасында шол гүн өлдүрилен илатың, аял-эркек әхлисиниң жеми он ики мүң саны болды. ²⁶Ешува болса тә Айың әхли илатыны бүтинлей ёк эдип гутарянчалар, узадан найзалы элини ашак гойбермеди. ²⁷Реббиң Ешува буйрушы ялы, ысрайыллар ол галаның диңе мал-гарасыны ве талап алан затларыны өзлерине олжа эдип алдылар.

²⁸Шейлеликде, Ешува Ай галасыны ода якды ве оны тә шу гүнлере ченли өмүрлик харабачылыга өвүрди. ²⁹Ай галасының ханыны болса тә агшам дүшйәнчә агачдан асып гойды. Гүн яшан бадына, Ешува онуң жеседини агачдан дүшүрип, галаның дервезесиниң гирелгесиниң өңүне ташламагы буюрды. Онуң үстүне түммек эдип, даш үйшүрдилер. Шол

даш үйшемеги бизиң гүнлеримизе ченли сакланып галыпдыр.

Ешува Мусаның кануныны окаяр

³⁰Шол вагт Ешува Эйбал дагында Ысрайыл Худайы Реббе гурбанлык сыпасыны гурды. ³¹Реббиң гулы Мусаның ысрайыллара буйрушы ве онуң Канун китабында язылышы ялы, гурбанлык сыпасы демир дегмедик дашлардан гурулды. Онуң үстүнде Реббе якма хем-де саламатлык гурбанлыкларыны бердилер. ³²Ешува ысрайылларың гатнашмагында шол дашларың йүзүне Мусаның канунының нусгасыны язды. ³³Әхли ысрайыллар, онуң яшулулары, ёлбашчылары, казылары ве оларың арасындакы гелмишеклер Реббиң Әхт сандыгыны гөтерйән леви руханыларының гаршысында, оларың хем аңры гапдалындан, хем бәри гапдалындан ики топар болуп дурдулар. Реббиң гулы Мусаның: «Худайың ак патасыны алмалы пурсадыңыз геленде, шейле дуруң» дийип буйрушы ялы эдип, оларың ярысы Геризим дагының өңүнде, бейлеки ярысы болса Эйбал дагының өңүнде дурдулар.

³⁴Соңра Канун китабында язылышы ялы, Ешува әхли алкыш ве нәлет сөзлерини екеме-еке гаты сес билен окады. ³⁵Тутуш Ысрайыл жемагатының, аялларың, чагаларың ве оларың арасындакы гелмишеклерин өңүнде Ешува Мусаның әхли буйрукларыны еке сөз хем галдырман окады.

9-нжы бап

Гибгонлылар ысрайыллары алдаярлар

¹Ысрайылларың еңши хакындакы хабар Иорданың гүнбатырындакы әх-

ли ханлара: хет, амор, кенган, периз, хиви, ябус ханларына барып етди. Олар даглыкларда, гүнбатырдакы байырлыкларда, шейле хем Ортаер деңзиниң тутуш кенар якасындан тә Ливана ченли аралыкда яшаян ханлардылар. ²Оларың хеммеси бирлешип, Ешуваның ве ысрайылларың гаршысына сөвеше чыкдылар.

³Эмма голайда яшаян Гибгоның илаты Ешуваның Ерихо ве Ай галаларыны нәме эдендигини эшиденлеринде, ⁴олар онуң янына алдав ёлы билен бармагы йүреклерине дүвдүлер. Оларың бир топары ёл шайыны тутуп, көне хоржунларыны ве йырткы-йырткы, яма-яма шерап мешиклерини эшеклерине йүкләп ёла дүшдүлер. ⁵Оларың аякларындакы чарыклары көне-сана ямалыды, эгин-эшиклери сал-салды ве әхли ёл чөрөклери гаты-гуты хем хенлиди. ⁶Олар Гилгалдакы Ешуваның дүшелгесине гелип, оңа ве ысрайыллара: «Биз сизиң билен ылалашык баглашмак үчин узак юрдан гелдик» дийдилер.

⁷Ысрайыллар хивилере: «Белки, сиз bize голай яшаянсыңыз. Эгер шейле болса, биз сизиң билен нәхили ылалашык баглашалы?» дийдилер. ⁸Олар Ешува: «Биз сизиң садык гуларыңыз» дийдилер. Ешува олардан: «Сиз ким ве ниреден гелдиңиз?» дийип сорады.

⁹Олар шейле гүррүң бердилер: «Бизиң юрдумыз өрән узакда ерлешйәр, биз сизиң Худайыңыз Реббиң шөхратыны эшидип гелдик. Биз Онуң Мүсүрде битирен әхли ишлеринден хабарлы. ¹⁰Иорданың гүндогарындакы ики амор ханыны – Хешбоның Сихон ханы билен Аштаротда яшан Башаның Ог ханыны Онуң нәме эдендигини биз

бийлээрис. ¹¹Шонун үчин яшулуларымыз ве юрдумызың әхли адамлары бизи сизиң яныңызга иберип: „Ёл харажады үчин герек затларыңызга алын-да, ысрайыл халкыны гаршыламага гидин. Олара душаныңызга, халкымызың оларың гулларыдыгыны айдып, олардан бизиң билен ылалашык баглашмагыны хайыш эдиң“ дийдилер. ¹²Бизиң чөреклеримизе середин, сизиң яныңызга гайдан гүнүмиз өйде булары дүвенимизде, яңыжа тамдырдан чыканды. Хәзир болса, сизиң гөршүңиз ялы, булар гаты ве хеңли. ¹³Ине, булар бизиң шерап мешиклеримиз. Биз олары долдуранымызда, олар тәзежедилер, хәзир болса оларың хеммеси жайрык-жайрык болдулар. Бизиң эгин-эшигимизе ве чарыгымызга середин. Узак ёл олары сандан чыкарды).

¹⁴Шейдип, ысрайыллар оларың чөреклеринден дадып гөрдүлер, йөне бу хакда Ребден маслахат сорамадылар. ¹⁵Ешува олар билен ылалашык баглашды ве олары дири галдыржакдыгына сөз берди, жемагат баштутанлары хем оны тассыклап касам этдилер.

¹⁶Олар билен ылалашык баглашып, үч гүн геченден соңра ысрайыллар оларың гоңшы болуп яшаяндыкларыны эшитдилер. ¹⁷Ысрайыллар йөриш эдип, үч гүн дийленде оларың Гибгон, Кемира, Беерот, Кирятегарым галаларына гелип етдилер. ¹⁸Ысрайыллар олара хүжүм этмедилер, себәби жемагат баштутанлары олара Ысрайыл Худайы Реббиң адындан касам ичипдилер. Соңра жемагат өз баштутанларына гаршы нәгилелик билен хүңүрдешди. ¹⁹Эмма баштутанлар тутуш халка йүзленип: «Биз олара Ысрайыл Худайы Реббиң адындан касам этдик. Шонун үчин хем биз олар

дегмерис. ²⁰Биз олар билен шейле эдерис: өз эден касамымызга Реббиң газабы башымыздан инмез ялы, олары дири галдырарыс. ²¹Гой, олар яшаберсинлер» дийдилер. Шейлеликте, жемагат баштутанларының эден теклиби боюнча олар әхли халк үчин одун чапянчы ве сув дашаянчы болдулар.

²²Ешува гибгонлылары янына чагырып, олар: «Нәме үчин сиз бизи алдадыңыз? Сиз: „Биз узакда яшаярыс“ дийдиңиз, хакыкатда болса бизиң голай гоңшымыз экениңиз. ²³Шу пурсатдан башлап, сиз нәлетлендиңиз, сиз инди bize хемишелик гул боларсыңыз. Сиз Худайымың өйи үчин одун чапянчы ве сув дашаянчы боларсыңыз» дийди.

²⁴Олар Ешува: «Худайыңыз Реббиң әхли юртлары сизиң элинизе бермеги ве олары яшайжыларыны гырмагы. Өз гулы Муса буйрандыгыны bize айтдылар. Сиз себәпли биз өз жанымызың ховп астындадыгыны билдик ве шонун үчин хем шейле этдик. ²⁵Ине, инди биз сениң элинде. Бизе нәме этмеги догры ве адалатлы хасап этсең, шоны-да эдәй» дийдилер.

²⁶Шонда Ешува олары ысрайылларың элинден халас этмеги йүрегине дүвди, олары өлдүрмедилер. ²⁷Шейлеликте, Ешува хут шол гүнүң өзүңде жемагат үчин ве Реббиң Өзүниң сайлан ериндәки гурбанлык сыпасы үчин олары одун чапянчы ве сув дашаянчы эдип белледи. Олар бу гүнки гүн хем шейле ишлери эдйәрлер.

10-нжы бап

Ешува Гүне сакланмагы буюрар

¹Иерусалимиң ханы Адониседек Ешуваның Ай галасыны басып алып,

оны бүтинлей ёк эдендигини, онун ханыны хем эдил Ерихоны ве онун ханыны ёк эдиши ялы, гылычдан гечирендигини эшитди. Гибгоның яшайжыларының болса Ысрайыл билен ярашык баглашып, оларың арасында яшаяндыкларыны эшиденде, ²ол гаты горкды. Себэби Гибгон хем эдил бейлеки ханларың галалары ялы бир улы галады. Ол Ай галасындан хем улуды ве онун эхли адамлары эдермен уршужыларды. ³Иерусалимиң ханы Адоныседек шонуң үчин Хеброның ханы Хохама, Ярмудың ханы Пирама, Лакышың ханы Япяя, Эглоның ханы Дебире шейле хабар гөндерди: ⁴«Мениң яныма гелип, Гибгона хүжүм этмәге ярдам эдиң, себэби гибгонлылар Ешува хем-де ысрайыллар билен ярашык баглашыпдырлар».

⁵Соңра аморларың бәш саны ханы: Иерусалимиң ханы, Хеброның ханы, Ярмудың ханы, Лакышың ханы ве Эглоның ханы өзлериниң эхли гошун топарлары билен билеликте бир ере йыгнанышдылар. Олар Гибгоның дашыны габап, оларың үстүне чоздулар.

⁶Гибгонлылар Гилгалдакы дүшелгесинде болан Ешува: «Өз гулларыңдан эл чекме, тизрәк гел-де, бизи халас эт. Бизе көмек эт, себэби даглыкда яшаян эхли амор ханлары бизиң гаршымыза гүйч бирикдирипдирлер» дийип хабар ибердилер.

⁷Шейлеликте, Ешува өзүниң эхли гошуну, эдермен уршужылары билен биле Гилгалдан чыкып уграды. ⁸Реб она: «Горкма, ол ханларың эхлисини Мен сениң элиңе бердим. Оларың хич бири сениң өңүнде дуруп билмез» дийди.

⁹Гилгалдан чыканларындан соң, Ешува бүтин гиже ёл йөрәп, оларың

үстүне дуйдансыз гелди. ¹⁰Реб хем ысрайыллары гөрөн бадына оларың йүреклерине ховсала дүшер ялы этди. Ысрайыллар олары Гибгонда дерби-дагын этдилер. Бейтхорон гечелгесине гидйән ёл билен Азека ве Македа ченли гачанларының ызындан ковалап, олары гырдылар. ¹¹Олар Бейтхорон дагының эңцидиниң угры билен ысрайыллардан гачанларында, Реб Азека барянча оларың үстүне гөкден улы дашлар ягдырды, олар гырылдылар. Улы дашың ашагында галып өленлер ысрайылларың өлдүрөнлеринден көп болды.

¹²Реббиң аморлары ысрайылларың элине берен гүни, Ешува Реб билен геплешди ве ысрайылларың гөзлериниң алнында шейле дийди: «Эй, Гүн, дур, Гибгоның үстүнде! Эй, Ай, дур, Аялон дерәниң үстүнде!» ¹³Халк душманындан ар алып болянча, Гүн сакланды ве Ай дурды. Бу Яшур китабында язылгы дөлми эйсем? Хава, Гүн асманың ортасында сакланды ве узынлы гүн диен ялы яшмага ховлукмады. ¹⁴Реббиң адамзадың сесини эшиден шол гүни ялы гүн өңде-сонда хич хачан болманды, чүнки Реб ысрайыллар үчин сөвешди.

¹⁵Соңра Ешува эхли ысрайыллар билен биле Гилгалдакы дүшелгә гайдып гелди.

Ешува бәш амор ханыны гылычдан гечирйәр

¹⁶Бәш хан гачып, Македа говагында гизленипдилер. ¹⁷Оларың гизленен ери тапылып, Ешува хабар берилди. ¹⁸Ешува шейле дийди: «Улы дашлары говагың гирелгесине сөйәп гоюң ве ханлара гөзегчилик эдер ялы гавулар гоюң. ¹⁹Эмма сизиң өзүңиз

ол ерде галмалы дэлсиңиз. Душманларыңызың ызындан ковуп, аркадан гелип, олары ёк эдиң. Галаларына гирмәге олары ёл бермәң, чүнки Худайыңыз Реб олары сизиң элиңизе берди».

²⁰Ешува ве ысрайыллар оларың иң соңкусына ченли диен ялы ёк этдилер. Оларың дири галанларының бирнәчеси гачып, берк галалара гирип етишдилер. ²¹Соңра тутуш гошун саг-аман Македадакы дүшелгә, Ешуваның янына гайдып гелди. Бир адамың хем ысрайыллара гаршы геплемәге гурбы чатмады.

²²Ешува адамларына: «Говагың агзыны ачың ве шол бәш ханы мениң яныма гетириң» дийип буйрук берди. ²³Олар шейле хем этдилер. Шол бәш ханы: Иерусалим, Хеброн, Ярмут, Лакыш ве Эглон ханларыны говакдан чыкарып, ²⁴Ешуваның янына гетирдилер. Ешува әхли ысрайыллары чагырып, өзи билен биле сөвешен гошун ёлбашчыларына: «Өңе чыкың ве аякларыңызы бу ханларың бойнуна гоюң!» дийди. Олар айдылышы ялы этдилер.

²⁵Ешува ене-де ол ёлбашчылара: «Горкмаң ве довла дүшмәң! Дөзүмли ве мерт болуң! Чүнки Реб сизиң билен сөвешйән хер бир душманы шейле этжекдир» дийди. ²⁶Ол бу ханлары өлдүрип, оларың жесетлериниң херсини бир агачдан асып гойды. Олар агачдан агшама ченли асылгы дурдулар.

²⁷Гүн батанда, Ешуваның буйругы боюнча олары алып, өңки гизленен говагына ташладылар ве уллукан дашлар билен говагың агзыны япдылар. Олар хәзире ченли хем шол ерде сакланып галыпдырлар.

Ешува кенганлары басып алмагы довам эдйәр

²⁸Шол гүнүң өзүңде Ешува Македаны басып алды. Онуң илатыны ве ханыны гылычдан гечирди. Ол ерде екеже-де дири адам гойман, хеммесини бүтинлей ёк этди. Ешува Македаның ханыны хем эдил Ерихоның ханыны нәме эден болса шонуң ялы этди.

²⁹Соңра Ешува әхли ысрайыллар билен Македадан Либна гелип, онуң үстүне чозуш этди. ³⁰Реб бу галаны хем онуң ханы билен биле ысрайылларың элине берди, олар онуң әхли илатыны гыргына бердилер, ол ерде екеже-де жанлы зат галдырмадылар. Ерихоның ханыны нәме эден болсалар, онуң ханыны хем шейле этдилер.

³¹Ешува әхли ысрайыллар билен Либнадан Лакыша гелди, онуң даштөверегини габап, онуң үстүне чозды. ³²Сөвешиң икинжи гүнүңде Реб Лакышы ысрайылларың элине берди. Эдил Либнадакы эдишлери ялы, ысрайыллар онуң ичиндәки адамларың әхлисини гылычдан гечирдилер. ³³Шол вагт Лакыша көмек этмек үчин, Гезериң ханы Хорам гелди. Ешува оны хем әхли адамлары билен бирликде екежесиниде дири галдырман гырды.

³⁴Ешува әхли ысрайыллар билен Лакышдан Эглона барды. Онуң даштөверегини габап, онуң үстүне чозды. ³⁵Ешува шол гүнүң өзүңде оны басып алды, онуң әхли илатыны эдил Лакышдакы эдиши ялы, шол гүн гылычдан гечирип, бүтинлей ёк этди.

³⁶Ешува әхли ысрайыллар билен Эглондан Хебронга барып, онуң үстүне чоздулар. ³⁷Олар галаны басып алып, оны ве онуң ханыны, обаларыны хем

ондакы эхли адамлары гылычдан гечирдилер. Эдил Эглондакы ялы эдип, олар галаның ичинде екеже-де дири адам галдырман, бүтинлей ёк этдилер.

³⁸Сонра Ешува эхли Ысрайыл билен Дебیره тарап ызына өврүлип, оңа чо-зуш этди. ³⁹Галасы билен биле онуң ханыны ве эхли обаларыны басып алды, екеже-де дири адам гойман, оларың хеммесини гылычдан гечирип, бүтинлей ёк этди. Олар Хеброна, Либна хем оларың ханларына нәме эден болсалар, Дебیره ве онуң ханына хем шейле этдилер.

⁴⁰Шейдип, Ешува эхли ери: даглык ерлери, Негеп чөлүни, гүнбатар байырлыклары, даг этеклерини ве оларың эхли ханларыны басып алды. Ысрайыл Худайы Реббич буйрушы ялы, ол екеже-де дири адам галдырман, эхли жанлы-жандары гырып, бүтинлей ёк этди. ⁴¹Ешува Кадешбарнеяның гүнортасындан Газа ченли, Гошениң тутуш ерини, Гибгоның демиргазыгына ченли болан ерлери басып алды. ⁴²Шол бир вагтың өзүндө Ешува ол ерлерин эхли ханларыны ве олара дегишли ерлери басып алды, себәби Ысрайыл Худайы Реббич хут Өзи Ысрайыл үчин сөвешди.

⁴³Шундан соң Ешува эхли ысрайыллар билен биле Гилгалдакы дүшелгә доланып гелди.

11-нжи бап

Ешуваның демиргазыкдакы сөвешии

¹Хасор ханы Ябын ысрайылларың бу еңишлери хакында эшиденде, Мадоның ханы Ёбаба, Шимрон ханына

ве Акшап ханына, ²шейле хем, демиргазык даглыкларда яшаян ханлара, Киннередин гүнортасындакы Араба дүзлүгинде, гүнбатар байырлыкда ве гүнбатар Напотдорда яшаян ханлара, ³гүндогар ве гүнбатар кенган ханларына, даглыкларда яшаян аморлара, хетлере, перизлере, ябуслара ве Хермон дагының этегиндәки Миспа үлкесинде яшаян хивилере көмөк этмеклерини сорап хабар иберди. ⁴Бу ханлар эхли гошунлары билен гелдилер, оларың атларының ве сөвеш арабаларының саны жуда көпди. Оларың саны эдил деңиз кенарындакы чәге ялы көпди, эгирт улы гошунды. ⁵Ол ханларың хеммеси ысрайыллара гаршы сөвешмек үчин бирлешип, Мером чешмесиниң янында дүшелге гурдулар.

⁶Реб Ешува: «Сен олардан горкма, себәби эртир шу вагтлар Мен оларың эхлисини өлдүрүп, ысрайылларың элине бержекдирин. Сиз оларың атларының тойнакларыны дөвүң ве арабаларыны отлаң» дийди. ⁷Шейлеликде, Ешува эхли уршужылар билен биле Мером чешмесине дуйдансыз гелип, оларың үстүне чозды. ⁸Реб олары ысрайылларың элине берди. Ысрайыллар олары гылычдан гечирдилер ве Бейик Сидона, Мисрепот Майыма, гүндогарда Миспе жүлгесине ченли оларың ызындан ковуп, оларың иң соңкусына ченли гырып өлдүрдилер. ⁹Ешува Реббич өзүне буйрушы ялы эдип, оларың атларының тойнакларыны дөвди, ат-арабаларыны болса отлады. ¹⁰Шол вагтың өзүндө Ешува ызына доланып гелип, Хасоры басып алды ве онуң ханыны гылычдан гечирди. (Хасор шол вагткы ханлыкларың иң бейигиди.) ¹¹Шейле хем,

ысрайыллар онуң ичиндәки әхли яшайжыларыны гылычдан гечирип, бүтинлей ёк этдилер, ол ерде екеже-де дири жанлы-жандар галдырмадылар. Хасор галасыны болса ода бердилер. ¹²Реббиди гулы Мусаның буйрушы ялы, Ешува бу галаларың хеммесини басып алып, онуң ханларының әхлисини гылычдан гечирип, бүтинлей ёк этди. ¹³Ысрайыллар Ешуваның отлан Хасор галасындан башга, депелерде гурлан галаларың хижисини отламадылар. ¹⁴Галадакы олжа алнан әхли затлары ве мал-гаралары өзлерине алдылар. Илатыны болса иң соңкусына ченли гылычдан гечирип гырдылар, екежесини хем дири галдырмадылар. ¹⁵Әдил Реббиди Өз гулы Муса буйрушы ялы, Муса-да Ешува әдил шонуң ялы буйрупды. Ешува буйругы ерине етирди. Ол Реббиди Муса берен буйрукларының екежесини-де галдырман, әхлисини бержай этди. ¹⁶Шейдип, Ешува шу әхли ерлери: даглыклары, тутуш Негеп чөлүни, Гошениң әхли ерини, гүнбатар байырлыклары, Араба дүзлүгини ве Ысрайыл даглыкларыны байырлары билен, ¹⁷Сегир билен янашык Халак дагындан тә Хермон дагының гүнортасында Ливан жүлгесиндәки Багалгат галасына ченли ерлери басып алды ве ол ерлеридиң әхли ханларыны боюн эгдирип, олары гылычдан гечирип өлдүрди. ¹⁸Ешува ол ханларың хеммеси билен узак вагтлап уршупды. ¹⁹Гибгонда яшаян хивилерден башга, екеже гала-да ысрайыллар билен ярашык баглашмады. Бейлекилеридиң хеммесини сөвешип алдылар. ²⁰Чүнки ысрайыллара гаршы совешмеклери үчин оларың йүреклерини гатадан хут Реббиди Өзүди. Әдил Реббиди Муса

буйрушы ялы, ысрайыллар олар хич хили рехим-шепагат этмән, бүтинлей ёк этдилер. ²¹Шол вагт Ешува гидип, даглыкларда яшаян анаклары гырды. Ешува Хебронда, Дебирде, Анапта, тутуш Яхуда ве Ысрайыл даглыкларында яшаян анаклары галалары билен бирликде бүтинлей ёк этди. ²²Ысрайылларың еринде анаклардан екежеси хем галмады. Диңе Газада, Гатда ве Ашдотда оларың ектүки галды. ²³Шейдип, Ешува Реббиди Муса басып алмалы диен ерлеринидиң хеммесини алды ве ол ерлери бөлүп, ысрайылларың тирелери боюнча олар мүлк эдип пайлап берди. Шундукда, ер урушдан дынып рахатланды.

12-нжи бап

Мусаның басып алан ханлары

¹Ине, ысрайылларың еңип алан ерлеринидиң ханлары шулардыр. Ысрайыллар Иордан дерясының аңырысындакы гүндогар тарапа узалып гидийән Арнон жүлгесинден Хермон дагына ченли болан ерлери ве тутуш Араба дүзлүгинидиң гүндогар тарапыны басып алдылар. ²Ханларың бири Хешбонда яшан амор ханы Сихонды. Онуң ханлыгы Гилгадаң ярысы ве Арнон жүлгесинидиң якасындакы Арогерден башлап, шол жүлгәниң ортасындакы галадан тә аммонларың арачәги болан Ябок дерясына ченли аралыгы өз ичине алярды. ³Шейле хем, ол Киннерет көлүнден Араба деңзине, ягны Өли деңзе ченли болан ерлере, Араба дүзлүгинидиң гүндогарында Бейтешимода ченли барян ерлере ве гүнбатарда Писга дагының этегиндәки ерлере эелик эдйәрди. ⁴Бейлеки хан Башан ханы Огды. Ол

Аштаротда ве Эдрейде яшап, рапаларың иң соңқуларының бириди. ⁵Онуң ханлығына Хермон дагы, Салка, бүтин Башандан Гешурың ве Магакадың арачәклерине ченли, Гилгадың ярысы, хешбон ханы Сихоның мейданының арачәгине ченли ерлер гирйәр. ⁶Реббиң гулы Муса ве ысрайыллар оларың хеммесини басып алдылар. Муса оларың әхли ерлерини рубенлерин, гатларың ве гүндогардакы манаша тиресиниң эчилигине берди.

Ешуваның басып алан ханлары

⁷Ешува ве ысрайыллар Иордан дерясының гүнбатырындакы әхли ханлары, Ливан жүлгесиндәки Багалгатдан Сегир билен янашык Халак дагына ченли ерлери басып алдылар. Ешува ол ерлери бөлүп, ысрайылларың тирелери боюнча мүлк эдип пайлап берди. ⁸Даглыкда, байырлыкда, Араба дүзлүгинде, даг этеклеринде, чөллүкде ве Негеп чөлүнде яшаян хетлерин, аморларың, кенганларың, перизлерин, хивилерин ве ябусларың ерлерини ысрайыллара мүлк эдип берди. ⁹Ине, Ешува ве ысрайыллар шу галаларың ханларыны: Ерихоның, Бейтелиң голайындакы Айың, ¹⁰Иерусалимиң, Хебронның, ¹¹Ярмудың, Лакышың, ¹²Эглоның, Гезерин, ¹³Дебириң, Гедерин, ¹⁴Хорманың, Арадың, ¹⁵Либнаның, Адулламың, ¹⁶Македаның, Бейтелиң, ¹⁷Тапуваның, Хеперин, ¹⁸Апегин, Лашароның, ¹⁹Мадоның, Хасорың, ²⁰Шимронмероның, Акшабың, ²¹Тагнагың, Мегидоның, ²²Кедешин, Кармелдәки Ёкнегамың, ²³Напотдорың янындакы Доруң, Желиледәки Гойымың ве ²⁴Тирсаның – жеми отуз бир ханы басып алдылар.

13-нжи бап

Ысрайылларың индики басып алмалы ерлери

¹Ешува гаррап, гожалык яшына етенде, Реб оңа шейле дийди: «Инди сен өрән гаррадың, эмма басылып алынмалы ерлер энтек гаты кән. ²Шол басылып алынмалы ерлер шулардыр: пилиштлилерин, гешурларың әхли ерлери, ³гүнортада яшаян авалар, Мүсүриң гүндогарындакы Шихор дерясындан демиргазык Экронның арачәгине ченли ерлер. Бу ерлер кенганларың ерлери хасапланяр. Шейле хем, оңа пилиштлилерин бәшгаласы: Газа, Ашдот, Ашкелон, Гат ве Экрон дегишлидир. ⁴Шейле-де кенганларың тутуш ери, сидонлылар дегишли Мегары билен аморларың арачәги Апеге ченли болан ерлер. ⁵Гебаллыларың ерлери, бүтин гүндогар Ливан, Хермон дагына голай ерлешен Багалгатдан тә Лебохамат гирелгесине ченли болан ерлер. ⁶⁻⁷Ливандан Мисрепот Майыма ченли әхли даглыклар ве оларың әхли илаты, хатда сидонлыларың әхлиси хем дегишлидир. Олары ысрайылларың өңүнден Мениң Өзүм ковуп чыкарын. Йөне сен бу ерлерин хеммесини Мениң буйрушым ялы, биже атып, ысрайылларың докуз тиресине ве гүнбатардакы манаша тиресине мүлк эдип пайлап бер».

Иорданың гүндогарындакы ерлер

⁸Реббиң гулы Мусаның рубенлере, гатлара ве манаша тиресиниң ярысына Иордан дерясының гүндогарындан берен мүлк ерлери шулардыр: ⁹Арнон жүлгесиниң гырасындакы Арогерден

башлап, шол жүлгәнің ортасындакы гала хем-де тутуш Мейдеба текизлигинден Дибона ченли болан ерлер. ¹⁰Шейле хем, Хешбонда хөкүмдарлык эден амор ханы Сихоның әхли галаларындан тә аммонларын арачәгине ченли болан ерлер. ¹¹Гилгат, Гешур, Магакат топрагы, тутуш Хермон дагы ве бүтин Башандан тә Салка ченли болан ерлер; ¹²Аштаротда ве Эдрейде хөкүмдарлык эден Башан ханы Огуң әхли ханлыгы дегишлидир (Ог хан рапаларың иң соңкуларының бириди). Муса булары дерби-дагын эдип, ерлеринден ковуп чыкарыпды. ¹³Эмма ысрайыллар Гешурың ве Магакадың илатыны юртларындан ковуп чыкармадылар. Олар шу гүне ченли хем ысрайылларын арасында яшайлар. ¹⁴Муса диңе леви тиресине мүлк бермеди. Реббич Муса айдышы ялы, левилериң мирасы Ысрайыл Худайы Реб үчин от үсти билен берилән гурбанлыклардыр.

Рубен тиресиниң мүлк ери

¹⁵Муса рубен тиресине онуң уругларына гөрә мүлк ер берипди. ¹⁶Оларың ериниң тутян мейданы Арнон жүлгесиниң гырасындакы Арогерден, жүлгәнің ортасындакы галадан ве бүтин Мейдеба текизлигинден ыбаратдыр. ¹⁷Шейле хем, Хешбон галасы ве текизликдәки әхли галалар: Дибон, Бамотбагал ве Бейтбагалмегон, ¹⁸Яхса, Кедемот ве Мейпагат, ¹⁹Кирятайым, Сибма ве жүлгәнің депесиндәки Серетшахар, ²⁰Бейтнегор, Писга дагының этеги ве Бейтешимот хем шол арачәге дегишлидир. ²¹Рубен тиресиниң мүлкүне Хешбонда хөкүмдарлык эден амор ханы Сихоның текизликдәки әхли галалары

ве ханлыгы дегишлидир. Муса Сихоны ве юрдунда яшап, онуң тарапдары болан Мидян ханларыны: Эвини, Рекеми, Суры, Хуры ве Ребаны басып алды. ²²Ысрайыллар өз өлдүрен адамларының арасында Бегор оглы Билгамы хем гылыч билен өлдүрдилер, ол палчылык билен мешгулланярды. ²³Рубенлериң арачәги Иордан дерясының кенары болупдыр. Бу рубенлериң уругларына гөрә галалары ве обалары билен бирликде алан мүлк ерлери болупдыр.

Гат тиресиниң мүлк ери

²⁴Ине, Мусаның гат тиресине онуң уругларына гөрә берен мүлк ерлери: ²⁵Язер галасы, Гилгадың әхли галалары ве аммонларын юрдуның ярысы, Рабаның гүндогарындакы Арогер ченли; ²⁶Хешбондан Раматмиспә ве Бетоньыма ченли, Маханайымдан Дебириң арачәгине ченли; ²⁷Бейтхарам дереси, Бейтнимра ве Сукот, Сапон, хешбон ханы Сихоның ханлыгының галан бөлеги. Онуң гүнбатар арачәги Иордандан Киннерет деңзине ченли болупдыр. ²⁸Ине, гатларың уругларына гөрә галалары ве обалары билен бирликде алан мүлк ерлери шулардыр.

Гүндогардакы манаша тиресиниң мүлк ери

²⁹Муса гүндогардакы манаша тиресине онуң айры-айры уругларына гөрә ер пайлап берипди. ³⁰Оларың тутян ерлери Маханайым, тутуш Башан, Башан ханы Огуң әхли ханлыгы, Яйырың әхли галалары – жеми алтмыш гала; ³¹Гилгадың ярысы, Аштарот ве Эдрей (Башан ханы Огуң ханлык эден галалары). Булар Манашаның оглы Макырың

несиллери үчин оларын уруглары боюнча берлен пай болды. ³²Ине, шулар Мусаның Иордан дерясының аңырсындакы Мовап дүзлүгинде, Ерихонның гүндогарында пайлан мүлк ерлеридир. ³³Эмма Муса леви тиресине мүлк бермеди. Сөз берши ялы, Ысрайыл Худайы Реббиң Өзи оларын мүлкүдир.

14-нжи бап

Ысрайыллар ерлери пайлашырлар

¹Ысрайылларын Кенганда алан мүлк ерлери шулардыр. Ол ерлери Элгазар руханы, Нунуң оглы Ешува ве ысрайыл тирелериниң уругбашылары олара мүлк хөкмүндө пайлап бердилер. ²Реббиң Мусаның үсти билен олара буйрушы ялы, олар мүлк ерлери докуз тирәниң ве бир саны ярим тирәниң арасында биче атышмак билен пайлашдылар. ³Себәби Муса ики тирә ве манаша тиресиниң ярысына мүлк ери Иорданың гүндогарындан берипди, эмма леви тиресине оларын арасындан мүлк бермәнди. ⁴Юсубың неслинден манаша ве эфрайым тирелери гелип чыкды. Муса левилере ерден пай бермәнди, олара яшамак үчин диңе галалары, малдарчылык ве башга эмләклери үчин өри мейданларыны берипди. ⁵Шейлеликте, ысрайыллар ерлери Реббиң Муса буйрушы ялы эдип пайлашдылар.

Калеп Хеброны мүлк аляр

⁶Яхуда тиресинден бирнөче адам Ешуваның янына Гилгала гелди. Оларын арасындан Кенизиң агтыгы Епуннәниң оглы Калеп оңа шейле дийди: «Реббиң Кадешбарнеяда ики-миз хакда Худайың адамы Муса айдан

сөзлерини билиәнсиң. ⁷Реббиң гулы Муса ери гизлинликде гөзден гечирмек үчин Кадешбарнеядан мени иберенде, мен кырк яшымдадым. Шонда мен оңа йүрегимдәки жогабы гетирипдим. ⁸Эмма мениң билен биле гиден доганларым халкың йүрегине ховсала салдылар, мен болсам диңе Худайым Реббиң ызына эрдим. ⁹Шол гүн Муса касам эдип: „Аягыңың басжак ерлери сениң ве чагаларыңың хемишелик мүлки болар, себәби сен тутуш калбың билен Худайым Реббиң ызына эрдиң“ дийипди. ¹⁰Шейлеликте, Өз сөз берши ялы, Реб мени дири галдырды, Реббиң Муса сөз берен дөврүндө бәри эй-йәм кырк бәш йыл гечипдир. Шол дөвүр ичинде ысрайыллар чөлде сергездан гезипдилер. Ине, инди мен сегсен бәш яшадым. ¹¹Бу гүнки гүн хем мен Мусаның өзүми иберен гүнүндәки ялы гужурлы. Сөвешмәге хениз хем гужур-гайратым етжек. ¹²Шоңа гөрә-де, Реббиң шол гүнки айдан бу даглыкларыны маңа бер. Ол ерде анакларың яшаяндыгыны, галаларының улудыгыны ве оларың берк сакляяндыгыны шол гүн өзүң хем эшидипдиң. Реббиң айдышы ялы, мен олары ковуп чыкарамын, Реб мениң билен биле болар». ¹³Ешува Епуннәниң оглы Калепе ак пата берди, оңа мүлк ер хөкмүндө Хеброны багыш этди. ¹⁴Кенизиң агтыгы Епуннәниң оглы Калепиң Ысрайыл Худайы Реббе йүрекден сыгынандыгы үчин, Хеbron онуң хемишелик мүлки болуп галды. ¹⁵Хеброның өңки ады Кирятгарба экен. Арба анакларың арасында иң бейик адам экен. Шунлукда, ер урушдан дынып ратланды.

15-нжи бап

Яхуда тиресиниң мүлк ери

¹Биче атышыкда яхуда тиресиниң уругларының пайына шу ашакдакы ерлер дүшди: гүнортада оларың мейданы Эдомың арачәги билен, гүнорта Син чөллүгине ченли барып етйәр. ²Оларың гүнорта арачәги узалып гидйән гүнортадакы айлаглардан, Өли деңзиң гутарян еринден башланяр. ³Соңра ол гүнорта Ичян гечидине тарап довам эдип, Син чөлүнден гечйәр. Кадешбарнеяның гүнортасындан Хесрона ве Аддара чыкып, ол ерден Карка тарап өврүлйәр. ⁴Соңра Асмондан гечип, Мүсүр дерясына ченли узалып гидйәр ве Ортаер деңзинде серхет гутаряр. Бу оларың гүнорта арачәги болар. ⁵Яхуда тиресиниң гүндогар арачәги Өли деңиз болупдыр. Бу гүндогар арачәк демиргазыга тарап Иордан дерясының Өли деңзе гуйян ерине ченли узалып гидйәр. Демиргазыкдакы арачәк Иорданың деңзе гуйян еринден, деңиз айлагындан башланяр. ⁶Бу ерден арачәк Бейтхогла ченли барып, демиргазыкда Бейтарабадан гечйәр ве Рубен оглы Боханың ады дакылан даша ченли гидйәр. ⁷Соңра арачәк Акор жүлгесинден Дебире ченли ёкары галып, демиргазыкда акымың гүнортасында ерлешйән Адуммым байырлыкларының гаршысындакы Гилгала тарап өврүлйәр. Арачәк бу ерден Эйншемеш чешмесине ченли довам эдип, Эйнрогеле етйәр. ⁸Бу ерден арачәк ябусларың галасы Иерусалимде ерлешйән дүзлүгиң гүнортасындакы Бенхинном дересинден ёкары галяр. Соңра ол

Бенхинном дересиниң гүнбатырының гаршысындакы дагларың депесине ченли галып, демиргазыкдакы Рапа жүлгесиниң ахырына ченли баряр. ⁹Дагларың гершинден арачәк Нептова чешмесиниң гөзбашына тарап айланяр. Ол ерден хем Эпрон даглыгындакы галалара тарап гелйәр. Соңра ол Багала (бу Кирятегарым) тарап ашак дүшйәр. ¹⁰Соңра серхет гүнбатар Багаладан Сегир дагына тарап айланяр, демиргазыкда Кесалон галаның Егарым дагларына ченли гидип, Бейтшемеше тарап өврүлйәр ве Тимнаның үсти билен айланып гечйәр. ¹¹Ол ерден Экроның демиргазык тарапына гидйәр ве Шикарона тарап айланып, Багала дагының үсти билен Ябнееле гелйәр. Иң соңунда арачәк Ортаер деңзинде гутаряр. ¹²Ортаер деңзи ве онуң кенарлары гүнбатар арачәги эмеле гетирийәр. Яхуда тиресиниң уругларының әхли тараплайын арачәги, ине, шудур.

Калеп Хеброны ве Дебири басып аляр

¹³Реббиң буйрушы ялы, Ешува яхуда тиресиниң мүлк ериндәки Кирятарбаны, ягны Хеброны Епуннәниң оглы Калебе берди. Бу ер Анагың атасының хатырасына Кирятарба дийип атландырылыпды. ¹⁴Калеп ол ерден анакларың үч уругыны: Шешайы, Ахыманы ве Талмайы чыкарып ковды. Булар Анагың несиллеридир. ¹⁵Бу ерден ол Дебириң илаты билен урушмага гитди. Дебире өң Кирятсепер дийилйәрди. ¹⁶Калеп: «Еңиш газанып, Кирятсепери басып алана, гызым Аксаны гелин эдип бержек» дийди. ¹⁷Бу галаны Калебиң доганы, Кеназың оглы Отниел

басып алды. Калеп өз гызы Аксаны оңа берди. ¹⁸Той гүни Акса өз какасының янына гидип, ондан ер дилемек үчин Отниелден разылык алды. Акса барып, эшегинден дүшенде, Калеп ондан: «Гызым, нәме дилегиң бар?» дийип сорады. ¹⁹Акса какасына: «Маңа пешгеш берсене. Сен маңа Негеп чөлүнің гурак ерлерини бердиң, маңа сув булакларыны-да берэй!» дийди. Шунлукда, Калеп ёкаркы ве ашакы чешмелери хем оңа багыш этди. ²⁰Ине, яхуда тиреси өз уругларына гөрө шу ерлери мүлк эдип алды: ²¹Эдомың арачегиниң голайындакы гүнор-та Негеп чөлүнде олара шу галалар дегишлидир: Кабсеел, Эдер, Ягур, ²²Кина, Димона, Адада, ²³Кедеш, Хасор, Йытнан, ²⁴Зип, Телем, Бегалот, ²⁵Хасорхадат, Кирётхесрон (бу Хасор), ²⁶Эмом, Шема, Молада, ²⁷Хасаргада, Хешмон, Бейтпелет, ²⁸Хасаршугал, Беершеба, Бизётя, ²⁹Багала, Ией, Эсем, ³⁰Элтолат, Кесил, Хорма, ³¹Зиклаг, Мадманна ве Сансанна, ³²Левавот, Шилхим, Айын ве Риммон – оларың обалары билен биле жеми йигрими докуз гала. ³³Гүнбатар байырлыкларда: Эштавол, Сорга, Ашна, ³⁴Занова, Эйганным, Тапува, Эйнам, ³⁵Ярмут, Адуллам, Соко, Азека, ³⁶Шагарайым, Адытайым, Гедера, Гедеротайым – обалары билен биле жеми он дөрт гала.

³⁷Сенан, Хадаша, Мигдалгат, ³⁸Дилеган, Миспе, Ёктеел, ³⁹Лакыш, Боскат, Эглон, ⁴⁰Каббон, Лахмас, Китлиш, ⁴¹Гедерот, Бейтдагон, Нагама, Македа. Булар обалары билен биле он алты галадыр.

⁴²Либна, Этер, Ашан, ⁴³Ефтах, Ашна, Несив, ⁴⁴Кегила, Акзып, Мареша – обалары билен биле докуз галадыр.

⁴⁵Экрон галасы ве онуң овнуклы-ирили обалары, ⁴⁶Ашдодың голайындакы әхли галалар ве обалар, Экрондан Ортаер деңзине ченли, ⁴⁷Ашдот галасы ве онуң овнуклы-ирили обалары, Газа галасы ве онуң овнуклы-ирили обалары билен Мүсүр дерясына ве Ортаер деңзиниң кенарларына ченли.

⁴⁸Даглыкларда: Шамыр, Ятыр, Соко, ⁴⁹Данна, Кирятсанна (бу Дебир), ⁵⁰Анап, Эштемо, Аным, ⁵¹Гошен, Холон, Гило – обалары билен биле жеми он бир гала; ⁵²Арав, Дума, Эшган, ⁵³Янум, Бейтапува, Апеге, ⁵⁴Хумта, Кирятарба (бу Хеброн) ве Сигор – обалары билен биле докуз гала; ⁵⁵Магон, Кармел, Зип, Юта, ⁵⁶Йизрегел, Ёкдегам, Занова, ⁵⁷Кейн, Гибга, Тимна – обалары билен биле он гала; ⁵⁸Халхул, Бейтсур, Гедор, ⁵⁹Магарат, Бейтанот, Элтекон – обалары билен биле жеми алты гала; ⁶⁰Кирятбагал (бу Кирятегарым) ве Раба – обалары билен биле ики гала.

⁶¹Чөллүкде: Бейтараба, Мидин, Секака, ⁶²Нибшан, Дузгаласы, Эйнгеди – обалары билен биле жеми алты гала. ⁶³Яхудалар Иерусалимде яшаян ябуслары ковуп чыкарып билмедилер. Ябуслар бу гүнки гүн хем ол ерде яхудалар билен биле яшаярлар.

16-нжы бап

Эфрайым билен гүнбатардакы манаша тирелериниң мүлк ери

¹Осубың несиллериниң пайына биче боюнча Ерихоның голайындакы Иордандан Ерихо чешмесиниң гүндогарына ченли болан ерлер ве Ериходан башланып, Бейтел даглыгына узалып гидйән чөллүк дүшди. ²Арачөк Бейтелден Луза чыккып, Атаротда яшаян аркларың ерине ченли баряр.

³Соңра ол гүнбатара тарап ашак дүшүп, яплетлериң арачәгине, ашакы Бейтхороньң ве Гезериң арачәгине ченли гелип, деңизде тамамлянр. ⁴Шейлеликде, манаша тиресиниң ярысы ве эфрайым тиреси мүлк ерлерини алдылар.

Эфраим тиресиниң мүлк ери

⁵Эфраимларын уругларына гөрә алан ерлериниң арачәги шулар болупдыр: оларың мүлк ерлериниң гүндогар арачәги Атаротаддар болуп, ол ёкаркы Бейтхорона ченли баряр. ⁶Ол ерден арачәк Ортаер деңзи билен довам эдип, Микметадың демиргазыгына гелиёр ве Танатшылоның гүндогар тарапына өврүлип, Янованың гүндогарындан гечйёр. ⁷Яновадан Атаротаддара ве Нагара ченли ашак дүшүп, Ерихо биригип, Иордана барып етйёр. ⁸Арачәк Тапувадан чыкып, гүнбатара Кана жүлгесине тарап узалып гидйёрде, Ортаер деңзине етип гутаряр. Ине, эфраим ярым тиресине оларың уругларына гөрә берлен ерлер шулардан ыбарат. ⁹Эфраим несиллерине булар билен бирликде манашалара дегишли болан галалардыр обалар хем бөлүнп берилди. ¹⁰Эфраимлар Гезерде яшаян кенганлары ковуп чыкармадылар. Кенганлар шу гүнлер хем эфраимларың ишини этмәге межбур эдилп, оларың арасында яшап йөрлер.

17-нжи бап

Гүнбатардакы манаша тиресиниң мүлк ери

¹Шейле хем, гүнбатардакы манаша тиреси үчин биче атылды. Манаша Юсубың новбахар оглуды. Манашаның илкинжи оглы, Гилгадың какасы Макыр өкде уршужы боландыгы

үчин, биче боюнча онуң уругына Гилгат ве Башан берлипти. ²Манаша тиресиниң бейлеки уругларының: Абыгезериң, Хелегиң, Асрыелиң, Шекемиң, Хепериң ве Шемиданың хем биче боюнча Иордан дерясының гүнбатар тарапында пайлары барды. ³Манашаның ювлугы, Макырың човлугы, Гилгадың агтыгы, Хепериң оглы Селопхадың огул перзенди ёкды. Онуң диңе бәш гызы болуп, оларың атлары шулардыр: Махла, Нога, Хогла, Милка ве Тирса. ⁴Олар Элгазар руханының, Нунуң оглы Ешуваның ве ёлбашчыларың янына гелип, олара: «Реб Муса агаларымызың уруглары билен бирликде биче хем мүлк ер бермеги буйрупды» дийдилер. Ешува Реббич буйругына гөрә, олар хем бәш агасының уругларының арасында мүлк берди. ⁵⁻⁶Шейлеликде, гүнбатардакы манаша тиресине он пай ер берилди. Себәби Манашаның гыз говлуклары хем огул говлуклары билен бирликде мүлк алдылар. Манаша тиресиниң бейлеки уругларына Иордан дерясының гүндогар тарапында мүлк берилди.

⁷Манаша тиресиниң Иордан дерясының гүнбатарында тутян мейданы Ашерден башлап, Микметада ченли, ягны Шекемиң гүндогар тарапына ченли узалып, ол ерден арачәк гүнорта тарап Эйнтапуваның яшайжыларына ченли етйёр. ⁸Тапува галасының даш-төвереги Манаша дегишлиди, эмма Тапува галасы эфраимлылара дегишли болан Манашаның арачәгинде ерлешйёрди. ⁹Соңра арачәк Кана акымының гүнорта тарапы билен ашак дүшйёр. Акымың гүнортасындакы галалар Манашада ерлешселер-де, Эфрайма дегишли

болупдыр. Манашаның арачэги акымың демиргазык тарапында болуп, ол Ортаер деңзинде гутаряр. ¹⁰Гүнорта тарап Эфрайыма, демиргазык болса Манаша дегишли болуп, оларың гүнбатар арачэги Ортаер деңзи болупдыр. Оларың демиргазык-гүнбатар тарапы – Ашер, демиргазык-гүндогар тарапы болса Ысакар болупдыр. ¹¹Ысакардан ве Ашерден манашалара обалары билен Бейтшеяны, Иблегамы, шейледе Дорун (бу деңиз кенарында), Эндорун, Тагнагың, Мегидоның илатыны ве обаларыны бердилер. ¹²Манашалар ол галаларың яшайжыларыны ковуп чыкарып билмедилер ве кенганлар өз ерлеринде галып, яшамакларыны довам этдирдилер. ¹³Ысрайыллар гүйчлененден соңра, кенганлары өзлери үчин межбуры иш эдйәнлере өвүрдилер. Эмма олары бүтинлей ковуп чыкармадылар.

Эфрайым ве манаша тирелери ер сораярлар

¹⁴Юсубың несиллери Ешува: «Нәме үчин сен bize бир биже пай ве бир мүлк ер берйәрсин? Бизиң болса адам санымыз көп, бизи Реб ялкады» дийдилер. ¹⁵Ешува олар: «Эгер сиңиң адам саныңыз көп болса ве Эфрайым даглыклары сизе дарлык эдйән болса, онда токайлар гидиңде, шол ерде перизлериң ве рапаларың еринден өзүңизе ер ачын» дийди. ¹⁶Юсубың несиллери оңа: «Бу даглык мейданлар бизиң үчин етерлик дәл. Дүзлүкде яшаян әхли кенганларың, шейле хем, Бейтшеянда, онуң обаларында ве Йизрегел жүлгесинде яшаянларың демир сөвеш арабалары бар» дийдилер. ¹⁷Соңра Ешува Юсубың несиллери болан манашала-

ра ве эфрайымлара йүзленип, шейле дийди: «Сиз көп санлы ве сизде улы гүйч бар, шонуң үчин хем сизе дине бир биже пай берип гоймалы дәлдир. ¹⁸Даглык мейданлар сиңиңки болар. Ол ер токайлык болса-да, сиз оны арассаласаңыз, онуң дашкы серхетлерине ченли сиңиңки болар. Кенганларың демир сөвеш арабалары бар болса-да, гүйчли болсалар-да, сиз олары ковуп чыкармагы башарарсыңыз».

18-нжи бап

Галан ерлериң пайланылышы

¹Тутуш ысрайыл жемагаты Шилода йыгнанышды ве ол ерде Реббе йүз тутулян чадыр гурулды. Чүнки әхли ерлер ысрайыллара табын болупды. ²Энтеңк ысрайыллардан өз мүлк ерини алмадык ене-де еди тире галыпды. ³Шонуң үчин хем Ешува олар шейле дийди: «Сиз хачана ченли ата-бабаларыңызың Худайы Реббиң өзүңизе берен ерлерини алмага бипервай гарап гезжексиңиз?» ⁴Хер тиреден үч адамы сайлаң, мен олары ерлере айланмага ибержек, олар хер тирә етйән мүлк ери язга гечирсинлерде, мениң яныма алып гелсинлер. ⁵Ерлери мүлк пайыны алмадык еди тирәниң арасында бөлсүнлер. Яхудалар өз өңки еринде гүнортада галар, Юсубың несиллери болса демиргазыкдакы еринде галар. ⁶Мүлк ериң еди белегини хем язга гечириңде, маңа гетирип берин. Мен шу ерде Худайымыз Реббиң хузурында сиңиң үчин биже атарын. ⁷Сиңиң араңызда левилериң пайы ёкдур, себәби оларың пайы Реббе руханы хөкмүнде гуллуқ этмекдир. Гатлар, рубенлер

ве манаша тиресиниң ярысы эййэм өз мүлк ерлерини Иордан дерясының гүндогарындан алдылар. Бу ерлери олара Реббин гулы Муса берипди». ⁸Шейдип, адамлар ёла дүшдүлөр. Ешува ерлери өвренмәге гидйән ол адамлара шейле буйрук берди: «Әхли ерлери айланып чыкың ве оны язга гечириң-де, ызыңыза мениң яныма гелиң. Мен бу ерде Шилода Реббин хузурында сизиң үчин биже атжакдырын». ⁹Шейлеликде, адамлар ерле-риң ичинден гечип, олары галама-гала еди бөлеге бөлүп, гөзден гечириш китабына яздылар. Соңра олар Шилодакы дүшелгә – Ешуваның янына гайдып гелдилер. ¹⁰Ол ерде Ешува Реббин хузурында биже атып, ерлери ысрайылларың тирелерине өзлери-ниң бөлүшлери ялы пайлады.

Бенямин тиресиниң мүлк ери

¹¹Илкинжи болуп, бенямин тиресиниң уругларының бижеси чыкды. Оларың бижесине дүшөн пай яхударлар билен Юсуп несиллериниң аралыгындакы ерлер болды. ¹²Оларың ара-чәгиниң демиргазык тарапы Иордан дерясындан башланяр, соң арачәк демиргазыкда Ерихо гершине чыкып, даглыкларың үсти билен гүнбатар тарапа өврүлип, Бейтавен чөллүгинде гутаряр. ¹³Бу ерден арачәк илерлигине Лузун (бу өңки Бейтел) гүнорта гершине ченли гелйәр. Соңра ашакы Бейтхоронның гүнортасындакы даглыктан Атаротаддара дүшйәр. ¹⁴Соңра ол ерден айланып, дагларың гүнбатар тарапына өврүлйәр, яхударлара дегигшли болан Кирятбагала (өңки Кирятегарым) гелйәр. Бу оларың гүнбатар тарапының арачәгидир. ¹⁵Гүнорта ара-чәк Кирятегарымың четинден башлап,

Нептова чешмесине ченли гелип етйәр. ¹⁶Соңра арачәк Бенхинном дересиниң янындакы дагларың этегине ченли ашак дүшүп, Рапа дересине гелйәр. Ол демиргазыга Хинном дересине тарап ашак довам эдип, ябусларың галасының гүнорта энңиди билен Эйрогеле барып етйәр. ¹⁷Инди болса арачәк демиргазыкдан айланып, Эйншемеше гелйәр. Соңра Адуммым гечидиниң гаршысындакы Гелилода ченли узалып, Рубен оглы Боханың дашына тарап ашак дүшйәр. ¹⁸Соңра Бейтарабаның демиргазык энңиди билен гечип, Араба дүзлүгине тарап ашак дүшйәр. ¹⁹Арачәк Бейтхогланың демиргазыгы билен гидип, Өли деңзиң демиргазык айлагында ве гүнортада Иорданың четинде гутаряр. Бу оларың гүнорта арачәги болупдыр. ²⁰Оларың гүндогар арачәги Иордан болупдыр. Бу бенямин тиресиниң уруглары боюнча әхли тараплайын арачәкленен мүлк ерлери болупдыр. ²¹Ине, булар болса бенямин тиресиниң уруглары боюнча алан галалары: Ерихо, Бейтхогла, Эмеккесис, ²²Бейтараба, Самарайым, Бейтел, ²³Авым, Пара, Опра, ²⁴Кепар-аммоны, Опны, Геба – обалары билен биле жеми он ики гала. ²⁵Гибгон, Рама, Беерот, ²⁶Миспа, Кепира, Моса, ²⁷Рекем, Йирпеел, Тарала, ²⁸Села, Хаелеп, Ябус галасы (бу – Иерусалим), Гибга ве Кирятегарым – обалары билен биле он дөрт гала. Бу бенямин тиресиниң өз уругларына гөрә алан мүлк еридир.

19-нжы бап

Шимгон тиресиниң мүлк ери

¹Икинжи гезек шимгон тиресиниң уругларының бижеси чыкды. Оларың

мүлки яхуда тиресиниң мүлк еринин ичинден дүшди. ²Шимгон тиресинин мүлк ерлери шулар болупдыр: Беершеба, Шеба, Молада, ³Хасаршугал, Бала, Эсем, ⁴Элтолат, Бетул, Хорма, ⁵Зиклаг, Бейтмаркабот, Хасарсуса, ⁶Бейтлебаот, Шарухен – обалары билен биле он үч гала. ⁷Айын, Риммон, Этер, Ашан – обалары билен биле дөрт гала. ⁸Багалатбегериң ве Негеп чөлүндәки Раманың даштөверегиндәки обалар хем шоңа гирийәрди. Буларың бары Шимгон тиресиниң өз уругларына гөрә алан мүлк ерлеридир. ⁹Шимгон тиресине мүлк ер яхудаларың пайындан бөлүнп берилди. Яхудаларың ер пайларының өзлеринден артыкдыгы себәпли, шимгон тиреси мүлк ерини оларың пайындан алды.

Зебулун тиресиниң мүлк ери

¹⁰Үчүнжи гезек зебулун тиресиниң уругларының бижеси чыкды. Оларың мүлк ериниң арачәги Сарыда ченли узалар. ¹¹Арачәк гүнорта Маргала ченли гидип, Даббешедә барып етйәр ве Ёкнегамың гүндогар акымына гелйәр. ¹²Соң Сарыддан ызына гайдып, Гүнүң догян тарапына Кислоттабора гелйәр. Ол ерден Даберада гелип, Япыя тарап ёкары чыкяр. ¹³Ол ерден гүндогара Гатхепере ве Этказына тарап гечйәр, соңра Риммона тарап довам эдип, Нега тарап өврүййәр. ¹⁴Демиргазык арачәк Ханнатона тарап айланып, Йыптахел жүлгесинде гутаряр. ¹⁵Катат, Нахалал, Шимрон, Йыдала, Бейтуллахам – обалары билен биле он ики гала. ¹⁶Ине, булар Зебулун тиресиниң уруглары боюнча алан мүлк ери, оларың галалары ве обаларыдыр.

Ысакар тиресиниң мүлк ери

¹⁷Дөрдүнжи гезек ысакар тиресиниң уругларының бижеси чыкды. ¹⁸Оларың ерине шулар дегишлидир: Йизрегел, Кесуллот, Шунем, ¹⁹Хапарайым, Шиён, Анахарат, ²⁰Рабыт, Кишён, Эбес, ²¹Ремет, Эйнганным, Эйнхадда, Бейтпаззес. ²²Арачәк Табора, Шахасума, Бейтшемеше янашып, Иорданда гутаряр – обалары билен биле алты гала. ²³Ине, булар Ысакар тиресиниң уруглары боюнча алан мүлк ерлери, галалары ве обаларыдыр.

Ашер тиресиниң мүлк ери

²⁴Бәшинжи гезек ашер тиресиниң уругларының бижеси чыкды. ²⁵Оларың арачәги Хелкат, Халы, Бетен, Акшاپ, ²⁶Аламмелек, Аамат, Мишал; гүнбатар Кармел дагына ченли ве Шихорлыбнат галасына ченли барып етйәр. ²⁷Соңра арачәк ызына гүндогара Бейтдагона тарап айланып, Зебулуна, Йыптахел жүлгесине, демиргазыкда Бейтемеге ве Негиеле баряр. Соңра ол демиргазыкда Кабула, ²⁸Эбронна, Рехоба, Хаммона, Кана ве Бейик Сидона ченли довам эдйәр. ²⁹⁻³⁰Шундан соң серхет Рама өврүлип, берк Сур галасына гелйәр ве ене-де ызына Хоса тарап айланып, Ортаер деңзинде гутаряр. Оларың ерлерине Махалап, Акзып, Умма, Апек, Рехоп үлкелери хем дегишлидир. Олар обалары билен биле жеми йигрими ики галадыр. ³¹Ашер тиресиниң уруглары боюнча алан мүлк ерлери, галалары ве обалары, ине, шулардан ыбаратдыр.

Нафталы тиресиниң мүлк ери

³²Алтынжи гезек нафталы тиресиниң уругларының бижеси чыкды.

³³Оларын арачәги Хелепден, Сагананымдакы дуб токайларындан, Адамынекепден ве Ябнеелден Лаккума ченли гелип, ол Иорданда гутаряр. ³⁴Серхет гүнбатара Азноттабора өврүлип, соң Хукога баряр, гүнорта тарапдан Зебулуна, гүнбатар тарапдан болса Ашере ве гүндогар тарапдан Иорданың якасында болан Яхуда янашяр. ³⁵Олара дегишли болан берк галалар шулардыр: Сиддим, Сер, Хаммат, Ракат, Киннерет, ³⁶Адама, Рама, Хасор, ³⁷Кедеш, Эдрей, Эйнхасор, ³⁸Йырон, Мигдалел, Хорем, Бейтанат ве Бейтшемеш – обалары билен биле он докуз гала. ³⁹Бу болса нафталы тиресиниң уругларына гөрә дүшен мүлк ерлери, галалары ве обаларыдыр.

Дан тиресиниң мүлк ери

⁴⁰Единжи гезек дан тиресиниң уругларының бижеси чыкды. ⁴¹Оларың пайына дүшен мүлк ерлер шулардан ыбарат: Сорга, Эштавол, Иршемеш, ⁴²Шагалбын, Аялон, Йытла, ⁴³Эйлон, Тимна, Экрон, ⁴⁴Элтеке, Гибетон, Багалат, ⁴⁵Ехут, Бенейберак, Гатриммон, ⁴⁶Мейяркон ве Яфоның гаршысындакы ерлер билен Ракон. ⁴⁷Эммадан тиресине өз ерлерини элемек агыр дүшди, олар Лешеме гаршы сөвеше чыкып, оны басып алдылар. Олары гылычлап өлдүрип, ерлерини өзлерине мүлк эдип алдылар ве ол ерде ерлешдилер. Олар Лешеме Дан дийип, аталары Даның адыны гойдулар. ⁴⁸Ине, бу болса дан тиресиниң уруглары боюнча алан мүлк ерлери, оларың галалары ве обаларыдыр.

Ер пайламак иши тамамланяр

⁴⁹Мүлк ерлери арачәкләп бөлүп гутаранларындан соң, ысрайыллар өз

араларындан Нунуң оглы Ешува мүлк пай бердилер. ⁵⁰Олар оңа Реббич буйругы боюнча Эфрайым даглыгындакы Тимнатсерах галасыны бердилер. Бу галаны онуң өзи сорапды. Ешува бу галаны тәзеден гуруп, ол ерде орнашды. ⁵¹Ине, шулар Элгазар руханының, Нунуң оглы Ешуваның ве Ысрайыл тирелериниң уругбашыларының Реббе йүз тутулян чадырың гирелгесинде, Шилода Реббич хузурында Ысрайыл тирелерине биче боюнча пайлап берен мүлк ерлеридир. Шейлелик билен, олар ерлери пайламак ишини тамамладылар.

20-нжи бап

Гачыбаталга галалары

(Канун таглыматы 19:1-13; Чөлде 35:6-34)

¹Реб Ешува шейле дийди: ²«Ысрайыллара айт: Мен сизе Мусаның үсти билен гачыбаталга галалары барада айдыпдым. Шоларың хайсы галалар болмалыдыгыны сиз өз араңызда кесгитлән. ³Төтәнликден я-да ялңышлык билен адам өлдүрен ганхор ол ере гачып, өзүни горап билер. Гой, ол галалар ганхорлар үчин өлдүрилиниң хоссарындан гачыбаталга болсун. ⁴Кимде-ким шол галаларың бирине гачып барса, ол адам галаның гирелгесинде, дервезөниң агзында дуруп, шол галаның яшулуларына эшитдирип, өз ягдайыны хабар берсин. Олар ол адамы өз яшайжыларының бири хөкмүнде кабул эдип, оңа өз араларында галада яшамага орун берерлер. ⁵Эгер-де онуң ызындан өлдүрилиниң хоссары ар алмак үчин гелсе, онда галадакы яшулулар ганхоры онуң элине бермели дәлдирлер,

себәби ганхор онуң якыныны бил-кастлайын өлдүрмәндир. Өлдүрөн адамы билен онуң өң хич хили душманчылыгы болмандыр. ⁶Жемагат үйшүп, ганхор барада хөкүм чыкарянча ве тә шол вагткы баш руханы өлйәнчә, гой, ол шол галада яшаберсин. Сонра ол гачып гайдан галасына, өз өйүне доланып билер». ⁷Шейлелик билен, олар Нафталы даглыгында Желиледе Кедеш галасыны, Эфрайым даглыгында Шекеми ве Яхуда даглыгында Кирятарбаны (Хеброны) белледилер. ⁸Шейле хем Иордан дерясының аңырысындан Ерихонның гүндогарында олар рубен тиресинден дүзлүкдәки чөлде ерлешйән Бесери, гат тиресинден Гилгатдакы Рамоды, манаша тиресинден Башандакы Голаны белледилер. ⁹Бу галалар әхли ысрайыллар ве оларың арасында яшаян гелмишеклер үчин гачыбаталга хөкмүнде белленилди. Адамы төтәнликде өлдүрөн ганхор шол галалара гачып барып, ондан ар алмакчы болян хоссарлардан башыны гутарып билер. Жемагат маслахатлашып, адалатлы хөкүм чыкарянча, ол ганхор шол галада ховпсузлыкда яшап билер.

21-нжи бап

Левилере берлен галалар

¹Леви тиресиниң ёлбашчылары Элгазар руханының, Нунуң оглы Ешуваның ве әхли Ысрайыл тирелериниң уругбашыларының янына гелдилер. ²Левилер Кенган юрдуның Шило галасына гелип, олар: «Реб бизе яшамак үчин галалар ве ири шахлы малларымыз үчин өри мейданлар бермеги Муса аркалы буйрупды» дийдилер. ³Шейлеликде,

Реббин буйругы боюнча ысрайыллар левилере өз мүлк ерлеринден шу ашакдакы галалары ве өри мейданларыны бердилер. ⁴Илкинжи кохат уругының бижеси чыкды. Левилерден болан Харун руханының несиллерине биже боюнча яхуда, шимгон ве бенямин тирелеринден сайланып, он үч гала берилди. ⁵Бейлеки галан кохат уругына биже боюнча эфрайым, дан тирелеринден ве гүнбатардакы манаша тиресинден он гала берилди. ⁶Гершон уругы хем биже атышыкда ысакар, ашер, нафталы тирелеринден ве Башандакы манаша тиресинден өзлерине он үч гала алдылар. ⁷Мерары уругы өзлерине рубен, гат ве зебулун тирелеринден он ики гала алдылар. ⁸Шейлеликде, ысрайыллар Реббин Мусаның үсти билен буйрушы ялы, бу галалары өри мейданлары билен бирликде левилере биже боюнча пайлап бердилер. ⁹⁻¹⁰Ысрайыллар левилерден болан кохат уругындан Харунның несиллерине яхуда ве шимгон тирелериниң хайсы галаларыны бермелидигини кесгитледилер, себәби оларың бижеси биринжи чыкыпды. ¹¹Ысрайыллар олара Кирятарбаны (Арба Анагың какасыды) берипдирлер. Бу Яхуда даглыгындакы Хеброн галасы болупдыр, онуң даш-төверегини өри мейдан тутяр. ¹²Эмма галаның якынындакы ачык мейданларыны ве онуң обаларыны болса Епунне оглы Калеп мүлк ер хөкмүнде алыпды. ¹³Харун руханының несиллерине ганхорлар үчин гачыбаталга болан Хеброн галасыны ве Либнаны, ¹⁴Ятыры, Эштемованы, ¹⁵Холоны, Дебири, ¹⁶Айыны, Ютаны, Бейтшемеш, оларың хер бириниң өри мейданлары билен биле бу ики

тиреден жеми докуз гала бердилер. ¹⁷Олар бенямин тиресинден хем шу галалары алдылар: Гибгоны, Гебаны, ¹⁸Анатоды ве Алмоны, оларың херсиниң өри мейданлары билен биле жеми дөрт гала. ¹⁹Шу саналан он үч гала өри мейданлары билен биле Харун руханының несиллерине берилди. ²⁰Левилериң кохат неслиниң галан бөлеги биче боюнча эфрайым тиресинден галалар алдылар. ²¹Олар ганхорлар үчин гачыбаталга болан, Эфрайым даглыгындакы Шекем галасыны, шейле хем Гезери, ²²Кибсайымы, Бейтхороны өри мейданлары билен биле олара бердилер. Булар жеми дөрт галадыр. ²³Олардан тиресинден Элтеке, Гибетон, ²⁴Аялон ве Гатриммон галаларыны өри мейданлары билен биле алдылар. Булар жеми дөрт галадыр. ²⁵Олара гүнбатардакы манаша тиресинден шу галалары: Тагнагы, Гатриммоны – жеми ики галаны өри мейданлары билен биле бердилер. ²⁶Шу ёкарда саналан он гала, өри мейданлары билен бирликде кохат несиллериниң галан бөлегине берилди. ²⁷Левилериң гершон уругына гүндогардакы манаша тиресинден ганхорлар үчин гачыбаталга болан Башандакы Голан галасы ве Беештераг – жеми ики гала, оларың өри мейданлары билен биле берилди. ²⁸Ысакар тиресинден болса олара Кишён, Даберат, ²⁹Ярмут, Эйнганным галаларыны – жеми дөрт галаны оларың өри мейданлары билен биле алдылар. ³⁰Ашер тиресинден олара Мишал, Абдон, ³¹Хелкат ве Рехоп галалары – жеми дөрт гала херсиниң өри мейданлары билен биле берилди. ³²Олара нафталы тиресинден ганхорлар үчин гачыбаталга болан,

Желиледэки Кедеш галасы, шейле хем Хаммотдор, Картан галалары – жеми үч гала өри мейданлары билен биле берилди. ³³Шу саналан он үч гала, оларың өри мейданлары билен бирликде гершон уругына берилди.

³⁴Левилериң галан мерары уругына болса зебулун тиресинден галалар берилди. Олара Ёкнегам, Корта, ³⁵Риммон, Нахалал галалары – жеми дөрт гала херсиниң өри мейданлары билен биле берилди. ³⁶Рубен тиресинден олара Бесер, Якса, ³⁷Кедемот, Мейпагат галалары – жеми дөрт гала херсиниң өри мейданлары билен биле берилди. ³⁸Гат тиресинден олара ганхорлар гачыбаталга эдилеп белленен Гилгатдакы Рамот галасы ве Маханайым, ³⁹Хешбон, Язер галалары өри мейданлары билен биле берилди. Булар жеми дөрт галадыр. ⁴⁰Шейлеликде, левилериң галан мерары уругының пайына биче боюнча жеми он ики гала дүшди. ⁴¹Ысрайыллардан левилере мүлк хөкмүнде берлен галаларың жеми өри мейданлары билен бирликде кырк секиз болды. ⁴²Шол галаларың хер бириниң даш-төверегини өри мейдан гуршап алярды. Өри мейдансыз екеже-де гала ёкды.

⁴³Ине, Реб ысрайылларың ата-бабаларына ант ичип сөз берен ериниң эхлисини олара берди. Олар бу ерлери эеләп, ол ерде яшадылар. ⁴⁴Реб оларың ата-бабаларына сөз берши ялы, олар ахли тарапдан парахатчылык берди. Оларың душманларының екежеси хем оларың өңүнде дуруп билмеди. Реб оларың душманларыны өз эллерине берди. ⁴⁵Реббиң Ысрайыл несиллерине берен ажайып вадаларыңдан екеже сөзи хем ерине

етмән галмады. Оларың әхлиси хакыкат йүзүнде бержай болды.

22-нжи бап

Гүндогар тирелер өз мүлклерине доланялар

¹Соңра Ешува рубен, гат тирелерини ве гүндогардакы манаша тиресини янына чагырып, ²олара шейле дийди: «Сиз Реббиң гулы Мусаның буйрукларыны ерине етирдиңиз ве мениң әхли табшырыкларыма боюн болдуңыз. ³Бүтин шол вагтың довамында сиз доганларыңызы шу гүне ченли еке ташламадыңыз ве өз Худайыңыз Реббиң буйрукларыны дыкгат билен ерине етирдиңиз. ⁴Ине, Худайыңыз Реб сизиң доганларыңыза сөз берши ялы, олара парахатчылык берди. Шонуң үчин хем, инди сиз өз өйлеринизе, ягны Реббиң гулы Мусаның Иордан дерясының бейлеки тарапында сизе берен ерлерине эелик этмәге доланып барың. ⁵Эмма Реббиң гулы Мусаның сизе берен буйрукларыны ве кануныны долы бержай эдиң. Худайыңыз Ребби сөйүң, әхли ерде Онуң ёлундан йөрәң, табшырыкларыны ерине етириң, Оңа бил баглаң ве бүтин йүрегиниз билен жантенден Оңа гуллук эдиң». ⁶Соңра ак пата берип, Ешува олары угратды ве олар өз өйлерине гайтдылар. ⁷Ине, манаша тиресиниң ярысына Мусаның Башанда берен ери, эмма Ешува бейлеки ярысына Иордан дерясының демиргазык тарапында, өз доганларының арасындан берди. Шейлеликде, олар ак пата берип, өйлерине угратды. ⁸Ешува олар: «Улы байлык билен, сүри-сүри мал билен, алтын-күмүш билен, мис-демир билен, көп эгин-

эшик билен ызыңыза доланың. Душманларыңызы енип, олардан алан олжаларыңызы өз доганларыңыз билен пайлашың» дийди. ⁹Шейлеликде, рубен, гат тирелери ве гүндогардакы манаша тиреси Кенганың Шило галасындакы бейлеки ысрайыллары ташлап, Гилгада тарап, Реббиң Мусаның үсти билен олар берен мүлк ерлерине эелик этмәге ызларына гайтдылар.

Иорданың янындакы гурбанлык сыпасы

¹⁰Рубен, гат тирелери ве гүндогардакы манаша тиреси Кенганда Иорданың голайына гелип, деряның якасында әпет бир гурбанлык сыпасыны бина этдилер. ¹¹Ине, рубенлерин, гатларың ве гүндогардакы манаша тиресиниң Кенганың арачегинде, Иорданың боюнда, ысрайылларың тарапында гурбанлык сыпасыны гурандыклары барадакы хабар ысрайыл халкына гелип етди. ¹²Бу тәзелиги эшиденлеринде, тутуш ысрайыл жемагаты Шилода бир ере йыгнанып, олар гаршы сөвешмәге аяга галды. ¹³Соңра ысрайыллар Гилгада тарап – рубенлерин, гатларың ве гүндогардакы манаша тиресиниң үстүне Элгазар руханының оглы Пинехасы ибердилер. ¹⁴Онуң билен биле он саны ёлбашчы хем гитди. Олар ысрайылың хер тиресинден сайланып, херси ысрайыл уругларының баштутаныдылар. ¹⁵Олар Гилгада – рубенлерин, гатларың ве гүндогардакы манаша тиресиниң янына гелип, олар шейле дийдилер: ¹⁶«Реббиң тутуш жемагаты шейле дийяр: „Бу нәхли дөнүклик? Сиз Ысрайыл Худайы Реббиң гаршысына чыкдыңызмы?»

Сиз Реббе гулдук этмекден йүз өвүр-диңизми? Сиз өз гурбанлык сыпаңызы гуруп, Реббе гаршы баш гөтерйәңизми? ¹⁷Бизиң үчин Пегорың кануны бозаны азмы нәме? Чүнки ол Реббиң жемагатына гыргын кеселини гетирди. Биз энтеклер хем ондан тәмизленип билемзок. ¹⁸Сиз болса бу гүн Ребден боюн товладыңыз! Эгер сиз бу гүн Реббе баш гөтерсениз, эртир Ол тутуш ысрайыл жемагатына гөз гөркөзер. ¹⁹Эгер сизиң мүлк ерлериңиз пәк болмаса, онда Реббиң топрагына – мукаддес чадырың дуран ерине гечиң-де, мүлк ериңизи бизиң арамыздан алың. Эмма бизиң Худайымыз Реббиң гурбанлык сыпасындан башга өз гурбанлык сыпаңызы гуруп, Реббе ве бизе гаршы баш гөтермәң. ²⁰Ядыңыздамы, Зераның човлугы Акан Реббе айры гойлан затлардан огурлап, дөнүклик эдипди. Мунуң үчин болса жеза тутуш ысрайыл жемагатының үстүндөн инди. Бу гүнә үчин онуң дине еке өзи өлмәнди«». ²¹Рубен, гат тирелери ве гүндогардакы манаша тиреси Ысрайыл тирелериниң уругбашыларына шейле жогап бердилер: ²²«Реб худайларың Худайыдыр! Реб худайларың Худайыдыр! Ол билйәндир, гой, ысрайыл халкы хем билсин: эгер биз Реббе боюн эгмезлик я-да дөнүклик эден болсак, сизиң бу гүн бизе рехимиңиз инмесин! ²³Эгер биз гурбанлык сыпамызы Реббиге рет этмек үчин гуран болсак, онуң үстүндө якма гурбанлыгыны я галла садакасыны, я-да саламатлык гурбанлыгыны бермек үчин гуран болсак, онда Реббиң Өзи бизе берк жеза берсин. ²⁴Хакыкатда болса, биз муну этиячлык үчин этдик, себәби вагт

гелер, шонда сизиң несиллериңизниң бизиң несиллеримизден: „Ысрайыл Худайы Реб билен сизиң нәме ишиңиз бар?“ дийип сорарлар. ²⁵Реб Иордан дерясыны бизиң билен сизиң араңыз-да арачәк эдип гойды. Сизиң Ребде хич хили пайыңыз ёк диймезликлери үчин, шейле хем, сизиң несиллериңиз бизиңкилере Реббе сежде этмәге ёл гояр ялы, ²⁶биз өз гурбанлык сыпамызы гурмагы йүрегимизе дүвдүк. Бу якма гурбанлыгы үчин хем дәл, мал садакасы үчин хем дәл. ²⁷Эмма бу сиз билен бизиң ве соңкы несиллеримизиң арасында субутнама болмагы үчиндир. Мунда биз өз якма гурбанлыкларымыз, мал садакаларымыз ве саламатлык гурбанлыкларымыз бермек билен Реббиң өңүндәки борчларымыз Онуң хузурында ерине етирерис. Вагт геленде, сизиң несиллериңиз бизиң несиллеримизе: „Сизиң Ребде пайыңыз ёк“ дийип, хич хачан айдып билмезлер. ²⁸Шейле хем, биз белли бир нетижә гелдик, хачан хем болса бир вагт олар бизе ве бизиң несиллеримизе шейле дийәйселер, биз олар: „Ата-бабаларымызың Реббе гуран бу гурбанлык сыпасының нусгасына середин, бу якма гурбанлыгы я-да мал садакасы үчин дәл-де, сиз билен бизиң арамызда субутнама болмагы үчиндир“ диерис. ²⁹Мукаддес чадырың өңүндө дуран Худайымыз Реббиң гурбанлык сыпасындан башга үйтгешик гурбанлык сыпасыны гурмак ве онда якма гурбанлыгыны, галла садакасыны я-да мал садакасыны берип, Реббиге эсгермезлик эдип, Оны рет этмеклик бизден даш болсун!»

³⁰Пинехас руханы ве онуң билен гелен жемагат баштутанлары, Ысрайыл тирелериниң уругбашылары

рубенлериң, гатларың ве гүндогардакы манаша тиресиниң айданларыны эшиденлеринде, бу сөзлерден хошал болдулар. ³¹Элгазар руханының оглы Пинехас рубенлере, гатлара ве гүндогардакы манаша тиресине: «Хэзир биз Реббиң өз арамыздадыгыны билйэрис, себэби сиз Реббе гаршы дөнүклик этмэнсиңиз, гайтам, сиз бүтин ысрайыл халкыны Реббиң жезаландырмагыңдан халас этдиниз» дийди.

³²Шундан соң Пинехас ве ёлбашчылар рубенлери ве гатлары Гилганда галдырып, өз юрдуна доланып гелдилер ве ысрайыллара оларың айданларыны гүррүң бердилер. ³³Шейлеликте, ысрайыллар оларың эден ишинден хошал болдулар ве Худая алкыш айтдылар. Шундан соң олар рубенлериң ве гатларың яшаян ерлерине чозуп, олар билен уруш этмек ве олары тоздурмак хакында келам агыз сөз айтмадылар. ³⁴Рубенлер ве гатлар гурбанлык сыпасына «Субутнама» дийип ат бердилер. Олар: «Чүнки бу бизиң арамызда Реббиң Худайдыгының субутнамасыдыр» дийдилер.

23-нжи бап

Ешуваның хошлашык сөзи

¹Реббиң ысрайыллара даштөвөрегиндэки эхли душманларыңдан парахатчылык берениңден бэри көп вагт гечипди ве Ешуваның хем яшы бирчене барып, гожалык яшына етипди. ²Ешува эхли ысрайыллары, оларың яшулуларыны, баштутанларыны, казыларыны ве ёлбашчыларыны янына чагырып, олар шейле дийди: «Инди мениң көпүм гечип, азым галды. ³Худайыңыз

Реббиң сизиң бэхбидиңиз үчин бу миллетлериң барыны нэхили гүне сандыгына өзүңиз гөзли шаятсыңыз. Сизиң үчин сөвешен Худайыңыз Реббиң хут Өзүдир. ⁴Ядыңыздадыр, мен бу миллетлериң ве басып алан бейлеки миллетлеримиң эхли ерлерини, Иордан дерясыңдан Ортаердеңзиниң гүнбатырына ченли болан аралыгы сизиң тирелериңизе биже боюнча мүлк эдип пайлап бердим. ⁵Худайыңыз Реббиң Өзи олары ыза серпикдирип, сизиң өңүңизден ковуп чыкарар. Худайыңыз Реббиң сизе сөз берши ялы, сиз оларың ерлерини эелэрсиниз. ⁶Шонуң үчин хем Мусаның Канун китабындакы языланларың барына боюн эгип, оны долы ерине етирмекде өрэн мерт дурун. Ондан хич яна совулмаң. ⁷Араңызда галып, яшап йөрен бу гелмишек миллетлер билен гарышмаң, оларың худайларының атларыны агзамаң, оларың адыңдан ант ичмэн, олар гулук эдип, сежде этмэн. ⁸Диңе шу гүнки болшуңыз ялы, Худайыңыз Реббе бил баглан. ⁹Реб сизиң өңүңизден бейик ве гүйчли миллетлери ковуп чыкарды, шу вагта ченли оларың екежеси хем сизиң өңүңизде дуруп билмеди. ¹⁰Сизиң бириңиз оларың мүңүсини гачырдыңыз, себэби Худайыңыз Реб эдил сөз берши ялы, сизиң тарапыңызда сөвешди. ¹¹Шонуң үчин хем сиз Худайыңыз Ребби жантенден сөйүң. ¹²Эмма сиз Ребден йүз өврүп, араңызда дири галан бейлеки миллетлере гошулсаңыз, олар билен гыз алшып-бершип, гарындашлык ачсаңыз, ¹³онда шуны билип гоюң, чүнки сизиң Худайыңыз Реб шондан соң ол миллетлери сизиң өңүңизден ковуп чыкармаз. Терсине, олар сизе дузак ве

тор боларлар, тә Худайыңыз Реббин берен бу говы еринден айрылып ёк болянчаңыз, аркаңызы гамчылап, гөзүңизе тикен болуп дүртүлөрлер. ¹⁴Ине, гөршүңиз ялы, мениң саналгым долды. Худайыңыз Реббин сизе берен әхли ажайып вадаларының екежеси хем ерине етмән галмандыгыны сизин хут өзүңиз месе-мәлим билйәңиз. Онуң хер бир сөзи амала ашды, екежеси хем хакыката өврүлмән галмады. ¹⁵Йөне Худайыңыз Реббин хер бир ажайып вадасының хакыката өврүлиши дек, Өзүңиз берен онат еринден сизи ёк эдйәнчә, башыңыздан бела-бетерлери-де индерер. ¹⁶Эгерде сиз өзүңизе бержай этмек үчин берлен Худайыңыз Реббин әхтини бозсаңыз ве башга худайлара гулук эдип, олар сежде этсеңиз, онда Реббин гахар-газабы сизин гаршыңыз туташар. Сиз Реббин берен бу онат еринде шобада хеләк боларсыңыз».

24-нжи бап

Ешува ысрайыллар билен әхт баглашяр

¹Шейлеликде, Ешува әхли ысрайыл тирелерини Шекеме йыгнады. Оларың арасындан Ысрайылың яшулуларыны, баштутанларыны, казыларыны ве ёлбашчыларыны чагырды. Оларың өзлери гелип, Худайың хузурында дурдулар. ²Соңра Ешува әхли халка йүзленип, шейле дийди: «Ысрайыл Худайы Реб шейле диййәр: „Сизин ата-бабаларыңыз мундан көп йыл өң Евфрат дерясының боюнда яшап, башга худайлара гулук эдилер. Оларың бири хем Ыбрайым билен Нахорың какасы Терады. ³Эмма Мен атаңыз Ыбрайымы Евфрат

дерясының боюндан әкидип, тутуш Кенганың ерини бердим ве онуң неберелерини көпелтдим. Мен она Ысхак диен бир огул бердим. ⁴Ысхага хем Якуп билен Ысава бердим. Мен Ысава Сегир даглыгыны мүлк бердим, йөне Якуп несиллери билен Мүсүрегитди. ⁵Соңра Мен Муса билен Харуны Мүсүре ибердим ве оларың арасында эден әхли бела-бетерлерим билен мүсүрлилере гөз гөркездим. Шондан соң сизи ол ерден алып чыктым. ⁶Мен сизин ата-бабаларыңызы Мүсүрден алып чыканымда, сиз деңзегелдиңиз. Мүсүрлилер ат-арабалары ве сөвеш арабалы эсгерлери билен сизин ата-бабаларыңызың ызындан Гызыл деңзе ченли коваладылар. ⁷Шонда ысрайыллар перят эдип, Мен-Ребден көмек сорап ялбаранларында, Мен олар билен мүсүрлилериң аралыгыны түм-гаранкылыга гапладым. Мен мүсүрлилериң үстүни деңзин сувы билен өртүп, гарк этдим. Сиз Мениң мүсүрлилере нәме эденими өз гөзлериңиз билен гөрдүңиз. Соңра сиз узак вагтлап чөлде яшадыңыз. ⁸Шейдип, Мен сизи Иорданың гүндогарында яшаян аморларың ерине гетирдим. Олар сизин гаршыңыз урушдылар, эмма Мен олары сизин элиңизе бердим. Мен олары сизин өңүңизде гырып ташладым ве сиз оларың ерлерини өзүңизе мүлк алдыңыз. ⁹Мовабың ханы Сипор оглы Баллак Ысрайыла гаршы урушмага тайярлананда, ол Бегор оглы Билгама сизи нәлетлемек үчин хабар иберди. ¹⁰Эмма Мен Билгама гулак асадым, шейлеликде, ол ене-де сизе ак пата берди ве Мен сизи Баллагың элинден халас этдим. ¹¹Соңра сиз Иордан дерясындан гечип, Ерихо

гелдиниз. Ерихонун яшайжылары хем эдил хетлер, аморлар, перизлер, кенганлар, гиргашлар, хивилер ве ябуслар ялы сизиң гаршыңыза чыкдылар, эмма Мен олары хем сизиң элинize бердим. ¹²Мен ики амор ханыны ховсала салып, олары сизиң өңүниңден ковуп чыкардым. Сиз олары өз гылычларыңыз билен я-да окяйларыңыз билен еңмединиз. ¹³Мен сизе өз зэхметиңизи синдирмедик ерлериңизи ве өз гурмадык галаларыңызы бердим, хэзир сиз ол ерлерде яшап йөрсүниңиз. Сиз өз отуртмадык үзүм ве зейтун багларыңызың мивелеринден ийип йөрсүниңиз“.

¹⁴Шонуң үчин хем инди сиз Ребден горкуң, Оңа ак йүрекден ыхлас билен гуллуқ эдиң. Сиз ата-бабаларыңызың Евфрат дерясының аңырысында ве Мүсүрде сежде эден хурайларыны ташлаң. Диңе Реббе гуллуқ эдиң. ¹⁵Реббе гуллуқ этмеги макул гөрмесеңиз, онда шу гүн киме гуллуқ этжекдигиңизи сайлаң: сиз Евфрат дерясының аңырысындагы ата-бабаларыңызың гуллуқ эден хурайларына гуллуқ этжекмисиңиз я-да хэзирки яшаян ериңиздэки аморларың хурайларына? Эмма хожалыгым билен мен болса Реббе гуллуқ этжекдириңиз». ¹⁶Соңра адамлар Ешува шейле жогап бердилер: «Биз хич вагт Реббе дөнүклик этмерис! Башга хурайлар гуллуқ этмек бизден даш болсун! ¹⁷Худайымыз Реббинң Өзи бизи ве ата-бабаларымызы Мүсүр гулчулыгындан алып чыкды ве гөзүмизиң алнында көп гудратлы ишлери этди. Бизиң йөрөп гечен бүтин ёлларымызда, эхли миллетлериң арасында Реб бизиң жанымызы аман саклады. ¹⁸Биз бу ере чозуш эденимизде,

Реб бу ерде яшаян эхли аморлары бизиң өңүмизден ковуп чыкарды. Шонуң үчин биз хем Реббе гуллуқ этжекдириңиз, себэби Ол бизиң екетэк Худайымыздыр».

¹⁹Ешува халка: «Сиз Реббе гуллуқ эдип билмерсиңиз, чүнки Ол мукаддес Худайдыр, Ол габанжан Худайдыр. Сизиң языкларыңызы я-да гүнэлериңизи багышламаз. ²⁰Эгер сиз Ребби терк эдип, кесеки хурайлар гуллуқ этсеңиз, онда Ол сизе өң көп ягшылыклар эден хем болса, сизден йүз өвүрер, нэлетлэп, сизи ёк эдип ташлар» дийди. ²¹Адамлар Ешува: «Ёк! Биз Реббе гуллуқ эдерис!» дийдилер. ²²Соңра Ешува енде олар: «Реббе гуллуқ этмеги сайлап аландыгыңыза сизиң өзүңиз хакыкы шаятсыңыз» дийди. Олар хем: «Хава, биз шаятдырыс!» дийип жогап бердилер.

²³Ешува халка йүзленип: «Инди өз араныздакы кесеки хурайлары айрып ташлаң ве тутуш йүрегиңиз билен Ысрайылың Худайы Реббе тарап өврүлиң» дийди. ²⁴Халк оңа: «Хава, биз Худайымыз Реббе гуллуқ эдерис ве Онуң сөзүне боюн эгерис!» дийди. ²⁵Шейлеликте, Ешува шол гүн адамлар билен эхт баглашды ве Шекемде олар үчин парзлар ве дүзгүнлер чыкарды. ²⁶Ешува шейле хем бу сөзлери Худайың Канун китабына язды. Соңра ол эпет бир дашы алып, Реббин мукаддес ериндэки дуб агажының дүйбүнде гойды. ²⁷Ол эхли халка йүзленип: «Гөрйэңизми, шу даш бизиң үчин субутнама болар. Бу даш Реббинң бизе айдан эхли сөзлериңи эшитди. Эгер сиз Реббе дөнүклик эдэйсеңиз, бу даш сизе гаршы субутнама болар!» дийди.

Ешуваның ве Элغازың өлүми

²⁸Соңра Ешува халкың херсини өз мүлк ерине иберди. ²⁹Шундан соң Реббин гулы Нун оглы Ешува йүз он яшап өлди. ³⁰Оны Гагаш дагының демиргазык тарапындакы Эфрайым даглыгында, өзүниң мүлк ери болан Тимнатсерахда жайладылар. ³¹Ешуваның яшан дөврүндө ысрайыл халкы Реббе гулдук этди. Ешувадан соң яшап, Реббин Ысрайыла эден эхли эгирт

ишлерини гөзи билен гөрен гаррыларың дөврүндө-де ысрайыл халкы Реббе гулдук этди. ³²Ысрайыллар Юсубың жеседини Мүсүрдөн чыкарып, Шекеме гетирипдилер. Олар оны Шекемиң какасы Хаморың огулларындан Якубың йүз күмүш теңнө сатын алан еринде жайладылар. Ол ер Юсубың несиллериниң мүлк ери болуп галды. ³³Харуның оглы Элغازар хем өлди, оны Эфрайым даглыгында, өз оглы Пинехасың Гибга галасында жайладылар.

Ысрайыл сердарлары

Гириш

Ысрайыл сердарлары китабы ысрайыл халкының баштутансыз яшан дөврүни беян эдйэр. Шол дөврүде дагынык яшап йөрөн ысрайыл тирелерини бүтеви бир миллете өврүп билжек сердарлар герекди, себэби гоңшы халклар оларың үстүне чозуп, халкы дынгысыз эйәрдилер. Шонуң үчин-де, Реб ысрайыл тирелерини бирлешдиржек сердарлары сайлаярды. Бу сердарлар халка баштутанлык эдип, ысрайылларың душманларына гаршы сөвешйәрдилер. Булардан башга-да олар тирелерин ер ве бейлеки эмлэклер бабатдакы давалы меселелерини чөзйәрдилер.

Шейле сердарларың бири-де Шимшонды. Ол гүйчли шахсы хәсиетлери билен көплери ызына эердйәрди, йөне өз этжек ишлеринде кэвагт ысрайыл халкына геңешмейәрди. Эмма ысрайылларың өзлери хем этжек ишлеринде көпленч Худая геңешмейәрдилер.

Олар Онуң буйрукларыны бозуп, битабын болярдылар, башга халкларың бутларына сежде эдйәрдилер, өзлерини мүсүргулчулыгындан бошадан Худайы унудярдылар. Оларың шейле бойнуёгынлыклары зерарлы Худай олары Өз пенакәрлигинден махрум эдйәрди. Шонда гоңшы халклар оларың үстүне чозуп, малмүклерини олжа, огул-гызларыны есир алярдылар. Ысрайылларың шейле битабынлыклары зерарлы олар өзлерине вада берлен юрды ве айратын хукугы, ягны Худайың халкы болмак хукугыны йитирмек ховпы дөрейәрди. Худайың ысрайыллара юрды ве Өз халкы болмак хукугыны берип, олар билен эхт багланышы барада *Канун таглыматы* китабында беян эдилйэр. Шол эхте лайыклыкда, ысрайыл халкы Худая табындыклары үчин ялканыша мынасып, битабынлыклары үчин гаргыша дучар болмадылар.

Мазмуны

Ешуваның өлүмине ченли болан вакалар	1:1–2:10
Ысрайыл сердарлары	2:11–16:31
Дүрли вакалар	17:1–21:25

1-нжи бап

Ысрайыллар кенганлар билен сөвешээрлер

¹Ешува өленден соң, ысрайыллар: «Кенганларын гаршысына илки хайсымыз сөвеше чыкмалы?» дийип, Ребден сорадылар.

²Реб: «Яхуда тиреси чыкар: ине, Мен бу юрды оларын элине бержекдириң» дийди.

³Яхудалар шимгон тиресине: «Биң пайымыза дүшөн ер үчин кенганларын гаршысына биле сөвешмәге гелиң. Биз хем сизиң пайыңыза дүшөн ер үчин сөвешмәге барарың» дийдилер. Шимгонлар олар биле гитдилер. ⁴Яхудалар сөвеше гирдилер, Реб кенганлары ве перизлери оларын элине берди. Олар Безек диен ерде душманың он мүңүсини өлдүрдилер. ⁵Безекде олар Адоньбезеге саташдылар, онун биле сөвешип, оны еңдилер, кенганлары ве перизлери дерби-дагың этдилер. ⁶Адоньбезек гачды, йөне онун ызындан ковуп тутуп, онун эллериң хем аякларының башам бармакларыны чапдылар. ⁷Шонда Адоньбезек: «Эллериң хем аякларының башам бармаклары чапылан етмиш саны баштутан мениң сачагымдан гачан чөрөк оунтыкларыны чөплөп ийипди. Шолара эденлерими инди Худай мениң өзүме гөркезйэр» дийди. Олар Адоньбезеги Иерусалиме гетирдилер; ол шол ерде өлди.

⁸Соңра яхудалар Иерусалими басып алып, онун илатыны гылычдан гечирдилер ве галаны отладылар. ⁹Ондан

соң олар даглыкда, Негепде ве гүнбатар байырлыкда яшаян кенганларын гаршысына сөвеше гирдилер. ¹⁰Көне ады Кирятарба болан Хебронда яшаян кенганларын үстүне чозуп, Шешай, Ахыман ве Талмай баштутанларыны боюн эгдирдилер.

¹¹Бу ерден ол Дебириң илаты биле урушмага гитди. Дебیره өң Кирятсепер дийилйәрди. ¹²Калеп: «Еңиш газанып, Кирятсепери басып алана, гызым Аксаны гелиң эдип бержек» дийди. ¹³Бу галаны Калебин доганы, Кеназың оглы Отниел басып алды. Калеп өз гызы Аксаны оңа берди.

¹⁴Той гүни Акса өз какасының янына гидип, ондан ер дилемек үчин Отниелден разылык алды. Акса барып, эшегинден дүшенде, Калеп ондан: «Гызым, нәме дилегиң бар?» дийип сорады. ¹⁵Акса какасына: «Маңа пешгеш берсене. Сен маңа Негеп чөлүниң гурак ерлерини бердиң, маңа сув булакларыны-да берйй!» дийди. Шунлукда, Калеп ёкаркы ве ашакы чешмелери хем оңа багыш этди.

¹⁶Кейнлерден болан Мусаның гайынатасының несиллери яхудалар биле билеликте Палма галасындан чыкып, Арадын голайында Негепдәки Яхуда чөлүне яшамага гитдилер. Ол ерде олар амалеклериң арасында орнашдылар. ¹⁷Соңра яхудалар шимгонлар биле билеликте, Сепат галасында яшаян кенганларын үстүне чозуп, олары еңдилер. Олар галаны Реббе багыш эдип, бүтинлей ёк этдилер ве онун адына Хорма^а дакдылар. ¹⁸Яхудалар Газа, Ашкелон ве Экрон галаларыны-да, оларын даш-төверегиндәки мейданлары биле биле басып

^а 1:17 Еврейче *Хорма* ве *бүтинлей ёк этдилер* диен сөзлериң айдылышы меңзешдир.

алдылар. ¹⁹Реб яхудалар билен биледи. Олар даглыкда яшаянлары еңип, олары ковуп чыкардылар, эмма дүзлүкде яшаянлары еңип билмедилер, себэби оларың демир сөвеш арабалары барды.

²⁰Мусаның вада эдиши ялы, Хеброн Калебе берилди. Ол болса анакларың үч уругыны ол ерден ковуп чыкарды.

²¹Беняминлер Иерусалимде яшаян ябуслары ковуп чыкармадылар, олар хэли-хэзире ченли хем беняминлер билен биле бу ерде яшап йөрлер.

²²Юсубың несиллери Бейтелиң гаршысына сөвеше чыкдылар. Реб олар биленди. ²³Олар Бейтеле (галаның өңки ады Лузды) гөзден гечирмек үчин өз жансызларыны ибердилер.

²⁴Жансызлар галадан гелйән бир адамы гөрдүлер, оны тутуп, она: «Эгер бизе галаның гирелгесини гөркезсең, биз саңа рехимдарлык эдерис» дийдилер. ²⁵Ол адам булара галаның гирелгесини гөркезди. Юсубың несиллери галаны гылычдан гечирдилер, йөне бу адама хем онуң ковом-гарындашларына дегмедилер.

²⁶Ол адам хетлериң юрдуна барып, ол ерде гала гурды ве өң яшан галасының хатырасына онуң адына Луз дакды. Ол гала хэзире ченли шол ат билен атландырылар.

²⁷Манашалар Бейтшеян, Тагнак, Дор, Иблегам, Мегидо галаларының ве олара дегишли обаларың илатыны ковуп чыкармадылар, шейдип, кенганлар шол ерде яшадылар. ²⁸Ысрайыллар гүйчлененден соңра, олар кенганлары бүтинлей ковуп чыкармадылар-да, межбуры иш эдйәнлере өвүрдилер.

²⁹Эфраимлар хем Гезерде яшаян кенганлары ковмадылар, кенганлар олар билен бир ерде яшадылар.

³⁰Шейлеликде, зебулунлар Китрон ве Нахалал галаларының илатыны ковмадылар, кенганлар олар билен яшабердилер, йөне кенганлар олары межбуры иш эдйәнлере өвүрдилер.

³¹Ашерлер Акко, Сидон, Ахлап, Акзып, Хелба, Афык ве Рехоп галаларының илатыны ковмадылар. ³²Шейдип, ашерлер шол ериң илаты болан кенганларың арасында яшабердилер, чүнки олары ковмадылар.

³³Нафталылар Бейтшемешин, Бейтанадың илатыны – кенганлары кован, оларың арасында яшадылар. Эмма олар Бейтшемеш билен Бейтанадың илатыны межбуры иш эдйәнлере өвүрдилер.

³⁴Аморлар данлары даглыга тарап гысдылар, олары дүзлүге гойбермедилер. ³⁵Аморлар Херес дагында, Аялонда, Шагалбымда яшамагы йүреклерине дүвдүлер; Юсубың несиллери гүйчлененде, олар аморлары межбуры иш эдйәнлере өвүрдилер. ³⁶Аморларың серхеди Ичян гечидинден Села гаясына ченли, хатда ондан хем аңры узалып гидйәрди.

2-нжи бап

Ысрайыллар Реббе бивепалык эдйәрлер

¹Реббин перишдеси Гилгалдан Бохиме гелип, шейле дийди: «Мен сизи Мүсүрден чыкарып, ата-бабаларыңызга сөз берен юрдума гетирдим. Мен шол махал Өзүмиң сиз билен эден эхтими асла бозмажакдыгымы ве ²бу юрдуң илаты билен сизиң эхт эдишмели дэлдигиңизи, оларың гурбанлык сыпаларыны йыккыюумурмалыдыгыңызы айдыпдым. Йөне сиз сөзүме гулак асмадыңыз. Бу

нәме этдигиңиз болды?³Шонун үчин хем инди Мен сизе шуны айдярын: Мен олары сизиң өңүңизден ковмарын. Олар сизе душман боларлар, оларың худайлары сизе дузак боларлар». ⁴Реббиң перишдеси бу сөзлери айданда, әхли ысрайыллар мөңчүрип аглашдылар. ⁵Шонун үчин олар бу ериң адына Бохим^а гойдулар ве шол ерде Реббе гурбанлык бердилер.

⁶Ешува адамлары өйли-өйүне уграндан соң, ысрайыллар өзлерине юртдан мүлк берлен ерлерине эелик этмек үчин гитдилер. ⁷Ешуваның яшан дөврүнде ысрайыл халкы Реббе гулук этди. Ешувадан соң яшап, Реббиң Ысрайыла эден әгирт ишлерини гөзи билен гөрөн гаррыларың дөврүндеде ысрайыл халкы Реббе гулук этди. ⁸Реббиң гулы Нун оглы Ешува йүз он яшап өлди. ⁹Оны Гагаш дагының демиргазык тарапындакы Эфрайым даглыгында, Тимнахересдәки өз мүлкүнде жайладылар. ¹⁰Шейлелик билен, тутуш бир несил дүңйәден өтди ве бу өңки неслиң дерегине Ребби билмейән ве Онуң Ысрайыл үчин эден ишлеринден хабарсыз башга бир несил кемала гелди.

¹¹Соңра ысрайыллар Реббиң йигренйән ишлерини эдип, Багал бутларына гулук этдилер. ¹²Олар ата-бабаларыны Мүсүрден чыкаран өз Худайы Ребби терк эдип, даштөверегиндәки әхли гоңшы миллетлерин худайларына сыгындылар, олар баш эгип сежде этдилер. Шейдип, олар Реббиң гахарыны гетирдилер. ¹³Олар Ребби терк эдип, Багал хем-де Ашторет бутларына гулук этдилер. ¹⁴Реббиң ысрайыллара гахары гелди.

Реб олары талаңчыларың элине берди, олары таладылар. Реб олары чар тарапдан душманларың элине берди. Олар душман өңүнде узак дуруп билмедилер. ¹⁵Реббиң ант ичип сөз берши ялы, олар нирә сөвешмәге чыксалар, Реб ысрайыллара гаршы болды. Ысрайыллар гаты көп әжир чекдилер.

¹⁶Ысрайыллары талаңчыларың элинден халас этмек үчин Реб сердарлар сайлап чыкарды. ¹⁷Эмма олар сердарлара-да гулак асмадылар. Терсине, башга худайlara сежде эдип, Реббе бивепалык этдилер; Реббиң буйрукларыны ерине етирен ата-бабаларының ызына эермән, гайтам оларың ёлундан жуда тиз чыкдылар. ¹⁸Реб олар үчин ёлбашчы сердары чыкаранда, Реб сердар билен биле боларды, сердарың әхли яшан өмрүнде, Реб ысрайыллары душманларының элинден халас эдерди. Чүнки олар сүтемиң ве зулумың голы астында боланларында, Реб олара рехим эдерди. ¹⁹Эмма сердар өлен бадына, олар ене өңки ёлларына доланярдылар, ата-бабаларындан бетер бозулярдылар; башга худайlara гулук эдип, олар сежде эдердилер. Шейдип, олар текепбирлик билен өзлериниң бет ишлеринден эл үзмедилер. ²⁰Шоңа гөрә Реббиң ысрайыллара гахары гелип, шейле дийди: «Бу халк оларың ата-бабалары билен Мениң эден әхтими бозды, сөзүме гулак асмады, ²¹шу себәпден Ешува өлмезден өң, ковулман галан халкларың хич бирини-де, инди Мен оларың өңүңден ковмарын. ²²Шейдип, олары шу халклар билен сынап гөржек, ата-бабалары ялы олар хем Реббиң ёлундан йөрәрлермикә

^а **2:5 Бохим** – бу сөз аглашянлар диймеги аңладяр.

я-да ёк?»²³Реб бу халклары бирбада ковуп чыкармады. Олара Ешуваның ыгытыярына берилмедик үлкелерде галмагына ругсат берди.

3-нжи бап

Кенганда галан халклар

¹Кенгандакы урушларың хич хайсысына гатнашып гөрмедик ысрайыллары сынамак үчин, Реб бирнөче миллетлери ковуп чыкарман өз юрдунда галдырды. ²Реб муны Ысрайылың хер бир несLINE сөвешмеги өвретмек үчин, эсасан хем өң хич хачан уршуп гөрмедик, урша хич хили тежрибеси ёк соңкы несил үчин этди. ³Ине, Реббиң шол галдыран миллетлери: пилиштлилериң бәш ханлыгы, әхли кенганлар, сидонлар, Багалхермон дагындан Лебохамада ченли аралыкдакы Ливан дагында яшаян хивилер. ⁴Реббиң Мусаның үсти билен ата-бабаларына берлен буйрукларына ысрайылларың гулак асяндыкларыны я-да гулак асмаяндыкларыны сынамак үчин Реб шу халклары галдырыпды. ⁵Ысрайыллар кенганларың, хетлериң, аморларың, перизлериң, хивилериң ве ябусларың арасында месген тутдулар. ⁶Олар билен гыз алшып-беришдилер, оларың худайларына гуллуk этдилер.

Отниел сердар

⁷Ысрайыллар Реббиң йигренйән ишлерини этдилер, өзлериниң Худайы Ребби унудып, Багал хем-де Ашера бутларына гуллуk этдилер. ⁸Шол себәпден Реббиң Ысрайыла гахары гелип, олары Сирия патышасы Кушан-ришатайымың элине табырды. Ысрайыллар секиз йыллап Ку-

шан-ришатайымың гол астында болдулар. ⁹Олар Реббе перят эденлеринде, Реб олар Отниел диен бир халасгәр берди. Ол Калебиң иниси Кеназың оглуды. ¹⁰Реббиң Рухы Отниеле инди; ол ысрайыллара сердар болуп, урша чыкды, Реб Сирия патышасы Кушан-ришатайымы онуң элине берди. Отниел Кушан-ришатайымы боюн эгдирди. ¹¹Юрт кырк йыллап парахат яшады. Соңра Кеназың оглы Отниел арадан чыкды.

Эхут сердар

¹²Ысрайыллар ене Реббиң йигренйән ишлерини этдилер. Реб хем Мовап патышасы Эглоны ысрайылларың гаршысына гүйчлендирди, себәби ысрайыллар Реббиң йигренйән ишлерини этдилер. ¹³Эглон аммонлылар ве амалеклер билен бирлешдилер ве ысрайыллара зарба уруп, Палма галасыны эеледи. ¹⁴Шейлеликде, ысрайыллар он секиз йыллап Мовап патышасы Эглоның гол астында галдылар.

¹⁵Ысрайыллар ене-де Реббе перят эденлеринде, Реб олар үчин бир халасгәр берди. Ол бенямин тиресинден Гераның оглы Эхутды, ол чепбекейди. Ысрайыллар Мовап патышасы Эглон үчин салгыт әкитмеги Эхуда табырдылар. ¹⁶Эхут өзүне узынлыгы бир тирсек болан ики йүзли ханжар ясанды. Оны донуның ашагында саг будуна дакып, ¹⁷салгыды Мовап патышасы Эглона әкитди. Эглон гаты семиз адамды. ¹⁸Эхут салгыды берди ве муны гөтерип гелен адамлары угратды. ¹⁹Йөне онуң өзи Гилгалың гапдалындакы ёнулан улы дашың дуран еринден ызына өврүлип гелди-де: «Эй, патыша, саңа айтжак бир гизлин сөзүм бар» дийди.

Эглон: «Үмсүм болуң!» дийип, янындакыларың хеммесини дашарык чыкарды.

²⁰Эхут шонда өз сергин отагын-да еке галан патышаның янына голайлашып:

«Саңа Худайдан бир хабар гетирдим» диенде, патыша тагтындан турды. ²¹Эхут чеп эли билен саг будундакы ханжарыны алды-да, патышаның гарнына сокды. ²²Ханжар сапы билен биле гирип гитди. Ханжар патышаның яглы гарнында галды. Эхут ханжарыны ызына чыкармады, ханжарының ужы онуң аркасындан чыкды, онуң ичгошы дашына чыкды. ²³Онсоң Эхут ишигиң даш йүзүне чыкып, сергин отагың гапыларыны дашындан гулплады. ²⁴Ол дашарык чыкан бадына, патышаның нөкерлери гелдилер. Олар сергин отагың гапыларының гулплыдыгыны гөрүп, патыша аяк ёлуна гидендир өйтдүлөр. ²⁵Жуда көп гарашдылар, гапылар вагты билен ачылмансон, ахыры ачар алып, гапылары ачдылар. Гөрселер, оларын хожайыны өлүп ятырды.

²⁶Олар нәмәнің-нәмедигине дүшүн-йәнчөлөр, Эхут гачды ве ёнулан улы дашың гапдалындан гечип, Сейире тарап зым-зыят болды. ²⁷Ол бу ере гелип, Эфрайым даглыгында шахдан эдилен сурнай чалды. Ысрайыллар онуң билен бирликде даглыктан индилер. Эхут оларың өңүндеди. ²⁸Эхут олар: «Мениң ызыма дүшүн, Реб душманыңыз моваплылары си зиң элиңизе табшырды» дийди. Олар хем онуң ызы билен ашак индилер ве моваплылардан Иордан дерясының гүзерлерини элөп, ол ерден хич ки ми гечирмедилер. ²⁹Шонда олар он муң саны даяв хем батыр моваплыны

өлдүрдилер, оларың екежеси-де аман галмады. ³⁰Шейлеликте, моваплылар шол гүн Ысрайылың голастына дүшдүлөр. Соңра юрт сегсен йыл парахат яшады.

Шамгар сердар

³¹Эхутдан соң Анат оглы Шамгар пейда болды. Ол хем падыман таягы билен пилиштликерден алты йүз адамы өлдүрип, Ысрайылы оларың элинден халас этди.

4-нжи бап

Дебора билен Барак

¹Эхут өленден соң, ысрайыллар ене-де Реббиз йигренйән ишлерини этдилер. ²Реб ысрайыллары Хасор галасында хөкүм сүрен ве кенган халкындан болан Ябын атлы ханың элине берди. Харошет-хагойым галасында яшаян Сисера онуң харбы серкердесиди. ³Ысрайыллар Реббе перят эдип, Ондан көмек сорадылар, Она ялбардылар, себәби Ябының докуз йүз саны демир сөвеш арабасы барды ве ол йигрими йыл бәри ысрайыллары рехимсизлик билен эзип гелиёрди.

⁴Шол дөвүрде ысрайыллара Лапыдодың аялы Дебора пыгамбер сердарлык эдйәрди. ⁵Ол Эфрайым даглыгында, Рама билен Бейтелин аралыгындакы палма агажының ашагында отурярды. Дебораның буйругыны эшитмек үчин ысрайыллар онуң янына гелердилер. ⁶Дебора Абыногамың оглы Барагың ызындан адам иберип, Кедеш галасының Нафталы диен ерине чагыртды ве оңа шейле дийди: «Ысрайыл Худайы Реб саңа шейле буйрук берди: „Бар,

нафталылардан ве зебулунлардан он мұң адамы яныңа ал-да, олар билен Табор дагына чык. ⁷Мен болса харбы серкерде Сисераны, онуң сөвеш арабаларыны, агыр гошуныны Кишон дерясына тарап гетирип, сениң элиңе бержек“». ⁸Барак оңа: «Эгер сен мениң билен гитсең, мен гидейин, ёгсам, мен гитжек дәл» дийди. ⁹Дебора оңа: «Боляр, мен сениң билен гидейин; бу уршуң абрайы саңа несип этмез, чүнки Реб Сисераны бир аялың элине берер» дийди. Шейле дийип, Дебора Барак билен биле Кедеш галасына тарап ёла дүшди. ¹⁰Барак зебулунлар билен нафталылары Кедеш галасына үйшүрди, он мұң адам онуң ызына эерди. Дебора олара ёлдаш болды.

¹¹Кейн тиресинден болан Хебер Кедешинң голайында ерлешен Сагананымда, дуб агажының янында чадыр гурупды. Хебер шол вагтлар бейлеки кейнлерден айры яшарды. Кейн тиреси Мусаның гайынатасы Хобабың несиллеринденди.

¹²Абыногамың оглы Барагың Табор дагына чыкандыгыны Сисера хабар беренлеринде, ¹³ол өз янындакы эгерлерини, эхли сөвеш арабаларыны ве докуз йүз демир арабасыны Харошет-хагойымдан чагырып, олары Кишон дерясының якасына үйшүрди. ¹⁴Дебора Барага: «Тур, Реббинң Сисераны сениң элиңе бержек гүни шу гүндүр. Реббинң Өзи сениң өңүңе дүшер» дийди. Шейлеликте, Барак Табор дагындан ашак инди, онуң ызы билен он мұң адам гайтды. ¹⁵Барагың гошуны билен Сисераның гошуны сөвешип башланда, Реб Сисераның эгерлерини ве сөвеш арабаларыны дерби-дагын этди. Сисера арабасындан дүшүп, пыядалап гачды. ¹⁶Барак

Сисераның сөвеш арабасыны ве бүтин гошуныны Харошет-хагойыма ченли ковды, оларың барыны гылычдан гечирди, еке адамы-да дистри гоймады.

¹⁷Сисера пыяда гачып, кейнлерден болан Хеберинң аялы Ягелиң яшаян чадырына барды. Хебер ве онуң өйүндәкилер Хасор ханы Ябын билен ылалашыклы яшарды. ¹⁸Ягел голайлап гелиң Сисераны гөрүп, онуң өңүнден чыкды ве оңа: «Гел, агам, гел мениң яныма, горкма» дийди. Ол гелип, бу аялың чадырына гирди. Аял онуң үстүне килим япып, оны гизледи. ¹⁹Сисера аяла: «Мен гаты сувсадым, маңа бир азажык сув берсене» дийди. Ягел сүйтли мешикден сүйт алып, Сисера ичирди-де, ене онуң үстүни өртди. ²⁰Сонра Сисера Ягеле: «Сен гапының агзында бол, эгер бири гелип: „Бу ерде адам бармы?“ дийип сорайса, сен: „Ёк“ дийип жогап берерсиң» дийди. ²¹Сисера өрән ядавды; ол ука гитди.

Ягел чадырың газыкларындан бирини хем-де токмагы алып, газыгы асырынлык билен Сисераның гулак тозунда гойды-да, үстүнден токмак билен урды. Газык онуң келлесини ере елмешдирди. Ол дессине жан берди. ²²Барак Сисераны ызарлап, чадырың янына гелди. Ягел оны гөрүп, өңүнден чыкды-да: «Гел бәрик, мен саңа йитгиңи тапып берейин» дийди.

Барак Ягелиң янына гиренде, чекгесинден газык гечирilen, жансыз ятан Сисераны гөрди.

²³Шейдип, шол гүн Худай кенган халкындан болан Ябын ханы ысрайыллара табын этди. ²⁴Ысрайыллар гүн-гүнден гүйчленип, Кенган ханлығыны долы сындырдылар.

5-нчи бап

Дебораның айдымы

¹Шол гүн еңиш мынасыбетли
Дебора билен Абыногамың оглы Ба-
рак шейле айдым айтдылар:

²«Ысрайыл ёлбашчылары аяга
галаңда,
халк олара мейлетин боюн
боланда,
Реббе алкыш айдың!

³Эй, патышалар, эшидиң!
Эй, серкерделер, диңлэң!
Мен Реббе нагма айтжак,
Ысрайыл Худайы Реббе
бир овадан саз чалжак.

⁴Я Реб, Сен Сегирден чыканда,
Эдомдан ызамлы аяк
гошаңда,
ер сарсып титреди,
асмандан чагба ягды,
булутлардан сил акды.

⁵Синай дагында Реббин
өңүнде,
Ысрайыл Худайы Реббин
өңүнде
даглар сарсып лерзана гелди.

⁶Ягелиң заманында
Анат оглы Шамгар хөкүм
сүренде,
кервенлериң ызы кесилипди,
ёлагчылар сова ёлдан
ёрөпдилер.

⁷Дебора хениз гелмезинден өң,
эне хөкмүнде орта
чыкармазындан өң,
Ысрайыл обаларында хич
ким галманды.

⁸Олар тэзе худайлары сайлан
вагты
уруш гала дервезесине гелип
етипди.

Ысрайылың кырк мүң
эгериниң әхлиси
не галканын тапды, не-де
найзасын.

⁹Эй, Ысрайыл серкерделери,
ёүрегим сиз билен,
гахрыманларча сөвешжеклер
билен.
Реббе шөхрат болсун!

¹⁰Муны айдың, адамлар,
ак эшек мүнүп гелиёнлер,
халы-паласларда отуранлар,
ёлдан гечип барянлар!

¹¹Гүзере эшидилйэр сазың овазы,
эшидйэс биз сурнайлаң сесин.
Ысрайыл сердарларының
бейик ишлерини,
Реббин еңшини васп эдйэрлер.
Реббин халкы гала
дервезесине ёриш эдйэр.

¹²Оян, эй, Дебора, оян!
Айт, сен өз айдымыңы айт!
Эй, Абыногам оглы Барак,
галкын!
Өз душманларыңы есир ал!

¹³Дири галанлар өз
серкердесиниң янына
гелди,
Реббин халкы улы гүйч билен
маңа гелди.

¹⁴Амалек юрдундакы эфрайым
хем бенямин тирелеринден
уруш тәлимин билйәнлер
гелдилер.
Макырдан ёлбашчылар
гелдилер.

- Зебулундан ша хасасыны
гөтөрйәнлер гелдилер.
- ¹⁵ Ысакар серкерделери Дебора
билен биледи.
Хава, ысакар халкы Барага
вепалыды,
онуң ызындан пыядалап
дүзлүгө дүшдүлөр.
Эмма рубен уругында ичини
хүмледйәнлер көпди.
- ¹⁶ Нәме үчин сиз агылларың
янында
чопан түйдүгиниң овазына
майыл болуп отурдыңыз?
Рубениң уругында ичини
хүмледйәнлер көпди.
- ¹⁷ Гилгат Иорданың аңырысында
галды.
Даның адамлары өз гәмилери
билен галды.
Ашерин халкы деңиз якасында
өз гәми дуралгаларында галды.
- ¹⁸ Нафталы хем зебулун халклары
жанларыны ховп астында
гоюп,
сөвеш мейданында
чакнышдылар.
- ¹⁹ Тагнакда ве Мегидо
сувларының якасында
Кенган ханлары гелип
сөвешдилер;
эмма олар не күмүш, не олжа
газандылар.
- ²⁰ Асмандан йылдызлар ловурдап,
өз ёлунда Сисера билен
сөвешди.
- ²¹ Кишоның акымы – бу гадымы
деря
олары гарк этди.
Эй, жаным! Гүйжүңи жемләп,
өңе гит!
- ²² Ат тойнагының ер сарсыдырян
сеси эшидилди.
- ²³ Реббин перишдеси диййәр:
„Батыр эсгерлере
гошулмандыгы үчин
Мероз галасына гарган,
онуң халкына лагнат
ягдырың!“.
- ²⁴ Кейнлерден болан Хеберин
аялы Ягел
чадырда яшаян аяллар
арасында ялкансын!
- ²⁵ Сисера сув диледи, Ягел оңа
сүйт берди.
Ханлара мынасып кәседе оңа
гаймак гетирди.
- ²⁶ Ол чадырдан чыкды,
сол элине газык, саг элине
токмак алды.
Токмак билен Сисераны уруп,
онуң келлесини мынжыратды.
Ол газыгы элине алды-да,
Сисераның гулак тозунда
гоюп,
үстүнден токмак билен какды.
- ²⁷ Сисера Ягелиң аягының
астында,
ятан еринде жан берди.
- ²⁸ Сисераның эжеси пенжиреден
середип,
гөзүни ёла дикип дуршуна
перят эдйәр:
„Оглумың сөвеш арабалары
нәме үчин эглендикә?
Нәме үчин атларының аяк
сеси эшидиленок?“.
- ²⁹ Акыллы бойдашлары оңа
гөвүнлик бердилер.
Мегерем, онуң өзи-де өзүне
шейле диерди:
- ³⁰ „Белки, олжа пайлашандырлар,

херси өзүне бирки гызы
тутяндыр.
Сисера өз олжа алан затларындан
дүрли реңкли гейимлер
сайлаяндыр,
непис нагышлы гейимлерден
мениң үчин сайлаяндыр“.

³¹ Гой, сениң душманларың
хеммеси
шейдип ёк болсун, я Реббим!
Сени сөйёнлер бар гүйжи
билен шөхле сачян
Гүн ялы гүйчли болсун!»

Шондан соң юрт кырк йыллап паракхат яшады.

6-нжы бап

Мидянлар ысрайыллары эйәрлер

¹ Ысрайыллар ене-де Реббинң йигренйән ишлерини этмәге башладылар. Реб олары еди йыллап мидянларың элине берди. ² Ысрайыллар мидянларың голастында галдылар. Мидянларың берйән көп жебир-сүтеми себәпли ысрайыллар дагларың говакларында ве башга-да сүмелгелерде өзлерине гизленмәге букулар гурдулар. ³ Ысрайыллар ере тохум сепип, экише башланларында, мидянлар, амалеклер ве гүндогар халклар оларың үстүне чозардылар. ⁴ Олар Ысрайылың еринде чадырлар гурардылар ве тә Газа галасына ченли әхли экинлери ёк эдердилер. Ысрайыллара не гоюн, не өкүз, не эшек хич зат гоймаздылар. ⁵ Олар маллары хем чадырлары билен биле эдил чекиртге чозан ялы болуп гелердилер; оларың өзлериниң хем, дүелериниң хем сан-сажагы ёкды. Олар юрды вес-вейран эдердилер. ⁶ Мидянларың

сүтеми себәпли ысрайыллар гаты гарып дүшдүлер ве Ребден көмек сорап, ялбармага башладылар.

⁷ Ысрайылларың мидянлардан дадыперят эдип, Өзүне ялбарандыкларына гөрә, Реб олара бир пыгамбер иберди. ⁸ Шол пыгамбер олара: «Ысрайыл Худайы Реб сизе: „Мүсүр гулчулыгындан сизи Мен чыкардым. ⁹ Кувватлы мүсүрлилериң ве сизе сүтем эденлериң хеммесиниң элинден Мен халас этдим. Мен олары сизиң өнүнизден ковуп, шу ерлери сизе бердим. ¹⁰ Сизе Худайыңыз Реб Мендигими, аморларың топрагында яшасаңыз-да, оларың худайларына сежде этмели дәлдигиңизи айдыпдым. Йөне сиз Мени диңлемедиңиз“ дийип айтды» дийди.

Гидегон сердарлык эдип башлаяр

¹¹ Ине, Реббинң иберен перишдеси Опра галасына гелип, дуб агажының ашагында отурды. Бу агач абыгезер уругындан Ёваш диен адамыңкыды. Онуң оглы Гидегон мидянлар билмез ялы, шол ердәки үзүм сыкылян чукурда бугдай дөвүп дурды. ¹² Реббинң перишдеси оңа гөрнүп: «Әй, эдермен уршужы, Реб сениң билендир!» дийди. ¹³ Гидегон оңа: «Әй, женабым, эгер Реб бизиң билен болса, онда нәдип бизиң башымыза шунча бетбагтык гелияр? Ата-бабаларымыз: „Реб бизи Мүсүрден алып чыкды“ дийип, bize гүррүң берйәрдилер. Ханы, Реббинң шол гудратлары? Инди Реб бизи терк эдип, мидянларың элине берди» дийди. ¹⁴ Реб Гидегона бакып: «Бар, шу гүйжүң билен гит-де, ысрайыллары мидянларың элинден халас эт. Сени Мен иберйәрин!» дийди. ¹⁵ Гидегон: «Я Реб! Мен нәдип Ысрайылы халас

эди билерин? Мениң уругым мана-ша тиресиниң иң эжизидир. Мен өзүм хем машгаламызың иң кичиси ахырын» дийди. ¹⁶Реб оңа: «Мен сениң билен боларын. Сен әхли мидялары эмгенмән гылычдан гечирерсиң» дийди. ¹⁷Шонда Гидегон Реббе: «Эгер менден разы болсаң, онда Сен Өзүңиң Ребдигиңи, мениң билен Реббиң геплешйэндигини субут эдйән бир аламант гөркөз. ¹⁸Саңа садака гетирип, өңүндө гойянчам, бу ерден гитме» дийди. Ол: «Сен гелиәнчән, гараша-рын» дийди.

¹⁹Гидегон гидип, бир овлак сойды ве бир батман ундан петир биширди. Эти себеде салды, чорбасыны күйзә гуйды ве булары гетирип, дуб агажының ашагында Онун өңүндө гойды. ²⁰Худайың перишдеси Гидегона: «Эти ве петири шу дашың үстүндө гой-да, үстүндө чорбаны гуй» дийди. Гидегон шейле хем этди. ²¹Перишдәниң элинде хасасы барды. Ол хасаның ужуны эт билен петире дегренде, дашдан от чыкды. От дашың үстүндәки эт билен петири якып күл этди. Хут шол вагт Реббиң перишдеси гөздөн гайып болды. ²²Гидегон Реббиң перишдесиниң өзи билен геплешендигине дүшүнөндө: «Эй, Хөкмүрован Реб! Маңа көмөк эт! Мен перишдән билен йүзбө-йүз болдум» дийип гыгырды. ²³Реб оңа: «Ховсала дүшме, рахатлан! Горкма, сен өлмерсиң!» дийди. ²⁴Гидегон ол ерде Реббе гурбанлык сыпасыны гурды ве оны «Реб рахатдыр» дийип атландырды. (Бу гурбанлык сыпасы абыгезер уругының Опра галасында, дубуң астында хенизе ченли дур.)

²⁵Шол гижәниң өзүндө Реб Гидегона: «Сен какаңың сүрүсүндө ики саны өкүз гетир, оларың бири едияшар өкүз болсун. Какаңың Багала гуран гурбанлык сыпасыны йык, онун янындакы Ашера бутуны чап. ²⁶Соңра белентде Худайыңыз Реббе гурбанлык сыпасыны гур. Икинжи өкүзи сой-да, оны шол ерде Ашера бутундан алнан одун билен якып, якма гурбанлык эди бер» дийди ²⁷Гидегон өзүниң адамларындан онусыны янына алып гелди-де, Реббиң буйругыны ерине етирди. Атасының өйүндәкилериниң хем-де галаның илатының гөреринден горкуп, Гидегон бу иши гижә этди.

²⁸Галаның адамлары ирден туранларында Багалың гурбанлык сыпасының йыкыландыгыны, онун янындакы Ашера бутуның чапыландыгыны, тәзе гурлан гурбанлык сыпасында икинжи өкүзиң якыландыгыны гөрдүлөр. ²⁹«Бу кимиң эден ишикә?» дийшип, бири-бирлеринден сордылар, ахыры сорап-идәп, муны Ёвашың оглы Гидегоның эдендигини билдилер. ³⁰Адамлар Ёваша: «Оглуңы дашары чыкар, ол өлмели, себәби Багалың гурбанлык сыпасыны йыкыпдыр, онун янындакы Ашера бутуны чапыпдыр» дийдилер ³¹Ёваш өзүниң төверегине үйшөн мәхеллә: «Багалы горамак сизе галыпмы? Сиз оны голдаяңызмы? Онун тарапыны тутан дандана ченли өлөр. Эгер Багал худай болян болса, өзүни йыккандан арыны өзи алсын, Багалың өзи хасаплашсын» дийди. ³²Шол гүндөн башлап, Гидегоны Ерубалга^а дийип атландырдылар, себәби ол Багалың гурбанлык сыпасыны йыкды.

^а 6:32 *Ерубалга* – бу сөз Багалың өзи гөрөшсин диймеги аңладар.

³³Шу вакадан соң мидяңлар, амалеклер, гүндогарың бейлеки халклары бирлешдилер ве Иордан дерясындан гечип, Йизрегел жүлгесинде дүшелге гурдулар.

³⁴Гидегона Реббин Рухы инди. Шондан соң Гидегон сурнай чалып, абыгезер уругыны өз ызына дүшмәге чагырды. ³⁵Ол Манашаның әхли тирелерине адам иберип, ол ериң халкыны өз янына топлады. Ол ашерлере, зебулунлара, нафталыллара хем чапарлар ёллады. Олар хем сөвеше чыкдылар.

³⁶Гидегон Худая шейле дийди: «Ысрайыллары мениң үстүм билен халас этжекдигиңе берен сөзүң чын болса, онда ³⁷мен харманда гоюн йүңүни дүшәйин. Эгер даңданың чыгы диге йүңүң үстүне дүшүп, онуң төверегиндәки ерлер гурулыгына галса, онда Сениң Ысрайылы мениң үстүм билен халас этжекдигиңе гөз етирерин». ³⁸Шейле хем болды. Эртеси ирден Гидегон йүңи сыкып, ондан бир жам сув алды. ³⁹Гидегон Худая: «Мени язгарма. Сенден ене бир зат дилемәге маңа ругсат эт: гоюн йүңи билен ене бир гезек сынаг эдип гөрөйин. Гой, инди йүң гурулыгына галсын-да, онуң төверегиндәки ерлер чыг болсун» дийди. ⁴⁰Худай шол гиже шейле хем этди: йүң гуры галып, онуң төверегиндәки ерлере чыг дүшди.

7-нжи бап

Гидегон мидяңлар билен сөвешйәр

¹Ерубагал (ягны Гидегон) хем-де онуң янындакы адамлар даңдан Харот чешмесиниң башында дүшледилер. Мидяңларың дүшелгеси олардан

демиргазыкда, Море депесиниң янындакы жүлгедеди.

²Реб Гидегона: «Сениң янындакы гошун Мениң мидяңлары сизиң элиңизе береримден жуда көп. Ёгсам, ысрайыллар: „Өз гүйжүмиз билен халас болдук“ дийшип, Мениң өңүмде өвнерлер. ³Сен халка эшитдирип: „Ким горкак ве йыгра болса, Гилгат дагларындан ызына долансын“ дийип жар эт» дийди. Гидегон олары сынагдан гечирди. Йигрими ики мүң адам ызына гайтды. Он мүң адам шол ерде галды. ⁴Реб Гидегона: «Энтегем адам көп, олары сувуң якасына гетир. Мен Өзүм саңа олары сайлап берейин. Мениң саңа: „Гой, сениң билен гитсин“ диен адамларым сениң билен гитсинлер, „Сениң билен гитмесин“ диенлерим гитмели дәлдирлер, шолар гитмесинлер» дийди. ⁵Ол адамлары сувуң боюна гетирди. Реб Гидегона: «Сувы итиң ичиши ялы дили билен иченлери бир айры дуруз, дызына чөкүп, эглип иченлери бир айры дуруз» дийди. ⁶Сувы гошавужына алып, дили билен иченлер үч йүз адам болды; бейлеки адамларың хеммеси дызына чөкүп ичди. ⁷Реб Гидегона: «Сувы дили билен ичен үч йүз адам билен сизи халас эдерин; мидяңлары сизиң элиңизе берерин; галан әхли адамлар өз өйлерине гайтсынлар» дийди. ⁸Шейдип, Гидегон бейлеки ысрайылларың иер-ичер ялы затларыны хем-де сурнайларыны алып, оларың хеммесини өз чадырларына гойберди. Үч йүз адамы болса алып галды. Мидяңларың дүшелгеси жүлгедде, оларың ашак тарапындады.

⁹Шол гиже Реб оңа: «Тур, душманың дүшелгесине гаршы сөвешмәге дүш, чүнки Мен олары сениң элиңе

берйэрин. ¹⁰Эгер сен душманың дүшөлгесине сөвөшө гитмэге горксаң, өз хызматкэриң Фура билен биле гидэй. ¹¹Сен оларың нэме гүррүң эдйәнлерини диңлэрсин, шондан соң дүшөлгэ гаршы сөвөшмэге сениң эллерин кувватланар» дийди. Гидегон өз хызматкэри Фура билен дүшөлгедэки яраглы гошунуң гөни үстүне гитдилер. ¹²Мидянлардыр амалеклер ве гүндогар халкларың хеммеси жүлгэниң боюна эдил чекиртге үйшен ялыды. Дүелери шейле бир көпди, олар эдил деңиз якасындакы чэге дей сансыз-сажаксызды. ¹³Гидегон ол ере геленде, бир адам достуна гөрөн дүйшүни айдып берип отырды. Ол: «Дүйшүмде бир тегелек арпа чөреги мидянларың дүшөлгесиниң үстүндө тогаланып, чадыра гелип уряр-да, оны йыкяр, чадыр ыранып даргяр» диййэр. ¹⁴Бейлеки досты оңа: «Бу ысрайыллы Ёвашың оглы Гидегоның гылыжыдыр. Мидянлары ве онуң дүшөлгелериндэки тутуш гошунуны Худай онуң элине берди» дийип жогап берйэр.

¹⁵Гидегон бу дүйши диңлэп, онуң ёргудыны эшиденден соң, Реббе сежде этди. Ол ысрайылларың дүшөлгесине доланып гелди-де: «Турун, чүнки Реб мидянларың гошунуны сизиң элиңизе берди» дийди. ¹⁶Соңра Гидегон үч йүз адамы үч бөлүмө бөлди-де, хеммесиниң элине шахдан эдилен сурнай, бош күйзе ве күйзэниң ичине-де чыра салып берди. ¹⁷Соң олар йүзленип: «Маңа середин, мениң эденими гайталан. Оларың дүшөлгесине голайланымыз-да, мениң эден херекетими сиз хем эдерсиңиз. ¹⁸Мен билен янымдакылар сурнай чаларыс, сиз хем дүшөлгэниң

дашына айланып сурнай чалың хем-де „Реб үчин ве Гидегон үчин!“ дийип гыгырың» дийип табшырды.

¹⁹Гидегон билен йүз адам ярыгжэниң өң яны, сакчыларың яңы чалшылан вагты, дүшөлгэниң бир ужундан гелдилер-де, сурнайларыны чалып, эллериндэки күйзелерини дөвдүлөр. ²⁰Үч бөлүмдэкилерин хеммеси-де сурнайларыны чалып, күйзелерини дөвдүлөр. Чеп элинде чыраны саклап, саг элинде сурнай чалдылар хем-де: «Реб үчин, Гидегон үчин сөвөшө чыкалың!» дийип гыгырышдылар. ²¹Хер бири дүшөлгэниң төверегинде өз орунларында дурдулар: тутуш дүшөлгедэкилерин хеммеси ылгашдылар, гыгырышдылар ве гачып башладылар. ²²Үч йүз адамың сурнай чалан вагтындан башлап, Реббин эври билен дүшөлгедэки мидянлар бири-бирини гылычлап өлдүрдилер. Мидянларың гошуну Серера тарап Бейтшитта ченли, Табадың голайындакы Абелмехоланың серхедине гачды. ²³Нафталыларың, ашерлерин тиресинден хем-де манашаларың эхли ковумларындан болан ысрайыллар чагырылдылар. Олар мидянларың ызындан коваладылар.

Гидегон ве эфрайымлар

²⁴Соңра Гидегон тутуш Эфрайым даглыгында яшаянлара өз хабарчыларыны ёллап: «Гелиң, мидянларың гаршысына сөвөшин. Мидянлара үстүндө гечмэге ёл бермез ялы, Иордан дерясыны ве Бейтбара ченли болан сув чешмелерини элэң» дийди. Хемме эфрайымлар чагырылды, олар Бейтбара ченли чешмелери ве Иордан дерясыны эледилер. ²⁵Мидянларың ики баштутаныны: Ореби ве Зееби

эле салдылар. Ореби Ореп гаясында, Зееби болса үзүм сыкылян ерде өлдүрдилер (соңра ол ер Зееп дийлип атландырылыпдыр). Эфрайымлар мидянларың ызындан ковдулар. Ореп билен Зеебиң келлесини кесип, Иорданың гүндогарында болян Гидегона элтип бердилер.

8-нжи бап

¹Соңра эфрайымлар Гидегона: «Сен нәме үчин бейле этдиң, нәме үчин мидянлар билен сөвешмәге гиденинде бизи чагырмадың?» дийдилер. Олар Гидегоны гаты язгардылар. ²Гидегон олар: «Сизиң битирен ишиңизиң янында мениңки дагы нәме? Эфрайым Абыгезериң йыгнан үзүмиден көп йыгып, өзүни багтлы хасапламанмыды нәме? ³Худай Мидян баштутанлары Ореп билен Зееби сизиң элиңизе берди. Мен сизиңкиче иш битирип билдимми?» дийди. Бу сөзлери эшидип, эфрайымларың гахары көшешди.

Гидегон мидянлары еңйәр

⁴Гидегон ядав болса-да, душманың ызындан коваламагы довам эдип, өз үч йүз адамы билен Иордан дерясындан гечди. ⁵Ол Сукодың илатына: «Мениң ызымдан гелиән адамларыма чөрөк бериң, олар гаты ядав. Мен мидян баштутанлары Зебах билен Салмуннаны ызарлап барярын» дийди. ⁶Эмма Сукодың ёлбашчылары: «Сениң гошуныңа нәме үчин чөрөк берели? Зебахы ве Салмуннаны сиз эле салдыңызмы нәме?!» дийдилер. ⁷Гидегон: «Боляр, Реб Зебахы ве Салмуннаны мениң элиме беренден соң, шу болшуныз үчин сизи чөл агажының тикенлери

билен хем-де бөвүрслен чыбыклары билен тениңизи парчаларын» дийди. ⁸Гидегон бу ерден чыкып, Пениеле ^a гитди ве онуң илатына-да өңки айданларыны гайталады, олар хем Сукодың илатының берен жогабы ялы жогап бердилер. ⁹Ол Пениелиң илатына-да: «Еңиш билен ызыма долаһнып геленимде, шу диңиңизи йыкарын» дийди.

¹⁰Зебах билен Салмунна Каркордады. Гүндогарың илатындан йыгнанан, тутуш гошундан дири галан он бәш мүңе голай эсгер хем оларың янындады. Оларың йүз йигрими мүң сөвешижилери болса өлдүрилипди. ¹¹Гидегон Ноба билен Ёгбоханың гүндогарындакы кервен ёлы билен барып, оларың гарашмадык вагтында дуйдансыз олар зарба урды. ¹²Мидянларың Зебах билен Салмунна атлы ики баштутаны гачды, эмма Гидегон олары ковалап тутды. Бүтин гошун алжыраңчылыга дүшди.

¹³Ёвашың оглы Гидегон Херес гечидиниң үсти билен урушдан гайдып гелди. ¹⁴Ол Сукодың илатындан бир яш етгинжеги тутды-да, оны сораг этди. Ол Сукодың баштутанларының ве яшулуларының етмиш еди санысының адыны язып берди. ¹⁵Гидегон Сукодың илатының янына гелип: «Сиз: „Сениң ядав адамларыңа чөрөк берер ялы, Зебахы ве Салмуннаны эле салдыңызмы нәме?“» дийип, мениң үстүмден гүлүпдиңиз. Ине, Зебах билен Салмунна» дийди. ¹⁶Олар Сукодың яшулуларыны ве галаның илатыны чөл агажының тикенлери хем-де бөвүрслен чыбыклары билен жезаландырдылар. ¹⁷Пенувал диңини

^a 8:8 *Пениел* – еврейче *Пенувел*. Бу Пениелиң бейлеки адыдыр.

йыкып, галаның илатыны гыргына бердилер.

¹⁸Гидегон Зебах билен Салмуннадан: «Сизиң Таборда өлдүрөнлериңиз нәхили адамларды?» дийип сорады. Олар: «Сениң ялыдылар, шазада сыпатлыдылар» дийип жогап бердилер. ¹⁹Гидегон: «Олар мениң сүйтдеш доганларымды. Ребден ант ичйәрин, эгер сиз олары өлдүрмедик болсаңыз, мен хем сизи өлдүрмездим» дийди. ²⁰Ол өзүниң новбахар оглы Етере: «Тур, олары өлдүр!» дийди. Етгинжек гылыжыны чыкармады, себәби энтек яш боланы үчин горкярды. ²¹Зебах билен Салмунна Гидегона: «Тур-да, өзүң бизи өлдүр, себәби эркек адамың ишини дине эркек битирип билер» дийдилер. Гидегон туруп, Зебах билен Салмуннаны өлдүрди-де, оларың дүесиниң бойнундакы ярым ай шекилли шайсеплерини алды.

²²Ысрайыллар Гидегона: «Сениң өзүң, оглуң, агтыгың bize патыша болсун, чүнки сен бизи мидяналарың элинден халас этдин» дийдилер. ²³Гидегон олар: «Менем, мениң оглумам сизе патыша болмаз. Реб сизе патыша болар» дийди. ²⁴Гидегон олар: «Олжа эдип алан алтын гулак халкаларыңыздан маңа хериңиз бирини бериң» дийди. (Душманда гулакхалка көпди, чүнки олар ысмайылларды.) ²⁵Олар: «Хөвес билен берерис!» дийип, ере гейим дүшәп, онуң үстүне адам башына бир гулак халка ташладылар. ²⁶Алтын-күмүш дүвмелерден, мидян патышаларының гойы гырмызы реңкли гейимлеринден хем-де оларың дүелериниң бойнуна дакылян алтын халкаларындан башга, онуң йыгнан

дине гулак халкаларының аграмы такмынан бир батман^a болды. ²⁷Гидегон олардан эфот ясады ве оны өз галасы болан Опрада гойды. Сонра әхли ысрайыллар ол ере гатнап, эфода сежде этдилер. Бу Гидегона хем-де онуң өйүндәкилерин әхлисине гурлан дузакды. ²⁸Шейлеликде, мидянлар ысрайыллар боюн эгдилер хем-де шондан соң олар баш галдырмадылар. Шейдип, Гидегоның дөврүнде ысрайыллар кырк йыллап парахат яшадылар.

Гидегоның өлүми

²⁹Евашың оглы Ерубгагал өз өйүне гидип, шол ерде яшап башлады. ³⁰Гидегон көп аяллы болансоң, онуң етмиш оглы барды. ³¹Шекемде яшаян гырнагы хем оңа бир огул догруп берди. Онуң ады Абымелекди. ³²Гидегон гожалык яшына етип өлди, оны абыгезер уругының Опра галасында, өз атасы Евашың губры гойлан гүммезде жайладылар.

³³Гидегон өленсоң, ысрайыллар Багал бутларына сежде эдип, зына этдилер; Багалберити өзлериниң худайы сайып башладылар. ³⁴Ысрайыллар даш-төверегиндәки әхли душманларың элинден халас эден өзлериниң Худайы Ребби ятламадылар. ³⁵Шейле хем, Ысрайыла ве өзлерине эден әхли хайырлы ишлери үчин Ерубгагалың (ягны Гидегоның) өйүне вепалы болмадылар.

9-нжы бап

Абымелек

¹Ерубгагалың оглы Абымелек Шекеме барып, дайыларына ве өз әжесиниң

^a **8:26 Бир батман** – еврейче *бир муң еди йүз шекел*. Бу такм. 20 кг деңдир.

эхли ковумларына йүзленип: ²«Шекемиң эхли илатына шуны етириң: Сизе Ерубагалың етмиш оглуның ёлбашчылык эдени говумы я бир адамың? Мениң өз сүегиңизден ве тениңиздендигими унутман» дийди. ³Онуң дайылары муны Шекемиң илатына етирип, олары ынандырдылар, оларың гөвүнлери Абымелеге тарап өврүлди. «Ол бизиң доганымыз ахырын» дийдилер. ⁴Олар Абымелеге Багалберит бутханасындан етмиш күмүш теңе алып бердилер. Белли бир ишиң башыны тутман, ишсиз, гөвне геленини эдип, гөвүн хошлап гезип йөрөн адамлара Абымелек шол күмүшлери берип, олары хақына тутды-да, өз ызына дүшүрдү. ⁵Абымелек Опра галасына өз атасының өйүне гелди ве Ерубагалың етмиш оглуны, ягны өз доганларыны бир дашың үстүндө өлдүрдү. Диңе Ерубагалың иң кичи оглы Ётам гачып гизленип, дири галды. ⁶Шекемиң эхли илаты ве Бейтмиллоның илатының хеммеси барып, Шекемиң голайындакы дуб агажының янында Абымелеги патыша дийип ыглан этдилер.

⁷Бу хакда Ётама гүррүң беренлеринде, ол Геризим дагына гидип, онуң депесине чыкды-да, белент сес билен гыгырып, шейле дийди: «Эй, Шекемиң илаты! Мени динлән, эгер шейтсеңиз, Худай хем сизиң дилегиңизи динләр.

⁸Гүнлерде бир гүн агачлар өзлерине патыша сайламакчы болдулар. Олар зейтун агажына йүзленип: „Бизе патыша бол“ дийипдирлер.

⁹Зейтун олар: „Мен худайлара ве адамлара берйән хеззетли ягымы ташлап, башга агачларың үстүндө хөкүм сүрмәге гидеринми?“ дийип жогап берипдир.

¹⁰Соңра агачлар инжир агажына: „Гел-де, сен бизе патыша бол“ дийип йүз тутупдырлар.

¹¹Инжир олар: „Мен өзүмиң ширин-шекер иймишими ташлап, агачларың үстүндө хөкүм сүрмәге гидеринми?“ дийип жогап берипдир.

¹²Соң олар үзүм агажына: „Гел-де, бизиң үстүмизден патышалык эт“ дийипдирлер. ¹³Үзүм агажы олар: „Мен нәме худайларың ве адамларың гөвүнү гөтөрийән ширин-шербетими ташлап, агачларың үстүндө хөкүм сүрмәге гидеринми?“ дийип жогап берипдир.

¹⁴Иң соңунда эхли агачлар тикенли агажа: „Бизе сен патыша болай“ дийипдирлер.

¹⁵Тикенли агач бейлеки агачлара бакып: „Эгер сиз мениң, хақыкатдан хем, өзүңизе патыша болмагымы ислейән болсаңыз, онда мениң саямда букулың. Эгер шейтмесеңиз, онда тикенли агачдан от чыкып, Ливаның кедр агачларыны якып-яндырар“ дийипдир.

¹⁶Ине, инди бир середип гөрүң, чыныңыз билен ак йүрекден Абымелеги патыша сайладыңызмы? Ерубагалы хем онуң өйүни нәтдиңиз, онуң хайырлы ишлерине мынасып иш этдиңизми? ¹⁷Мениң какам сиз үчин сөвешди, өз жаныны гайгырмады. Ол сизи мидяларың элинден халас этди. ¹⁸Инди сиз мениң какамың өйүндәкилериниң гаршысына гидип, онуң етмиш оглуны бир дашың үстүндө өлдүрдиңиз, онуң гырнагындан болан оглы Абымелеги болса Шекемиң илатының үстүндө патыша эдип гойдуңыз, себәби ол сизиң доганыңыз. ¹⁹Эгер чыныңыз билен ак йүрекден Ерубагал билен онуң машгаласына догры иш эден

болсаңыз, онда Абымелеге шатланың, ол хем сизе шатлансын. ²⁰Эмма бейле этмедик болсаңыз, онда, гой, Абымелекден от чыкып, Шекемиң ве Бейтмиллоның илатыны яксын. Шекемиң ве Бейтмиллоның илатындан от яйрап, Абымелеги көйдүрсин». ²¹Соңра Ётам Беере гачып гитди ве ол ерде доганы Абымелекден гизленип яшады.

²²Абымелек Ысрайыла үч йыл ёлбашчылык этди. ²³Худайың эмри билен Шекемиң илаты Абымелегин гаршысына гидип башлады. ²⁴Бу Ерубагалың этмиш оглуның нәхак ганыны дөкен Абымелекден ве оңа муны этмәге голтгы берен Шекем илатындан ар алмак үчин шейле болды. ²⁵Шекемлилер дагың ёкарсында талаңчылары гойдулар. Олар өзлериниң деңинден гечйёнлериң әхлисини таладылар. Бу барада Абымелеге хабар етирилди.

²⁶Абымелеге гаршы чыкан Ебедин оглы Гагал өз доганлары билен Шекеме гелди. Шекемиң илаты олар бил баглады. ²⁷Олар мейдана чыкып, өз үзүмлерини йыгдылар. Үзүм енжилйән сокуда енжип, сыкып сувуны алдылар. Байрам этдилер, өз худайларына сежде этдилер. Ийип-ичип, Абымелеги нәлетледилер. ²⁸Гагал шонда: «Биз Абымелеге гулдук эдер ялы, Абымелек ким? Биз нәхили адам экеник? Онуң атасы Ерубагал дәлми? Онуң ёлбашчысы Зебул дәлми? Говусы, шекемлилериң атасы Хаморың ковумларына гулдук эдиң, Абымелеге гулдук этмек нәмә герек? ²⁹Эгер-де халк Абымелеги мениң элиме берсе, мен оны ковардым ве Абымелеге: „Өз эсгерлериңиң саныны көпелт-де, сөвеше чык“ диердим» дийди.

³⁰Гагалың айдан сөзлерини эшиденде, галаның ёлбашчысы Зебулың гахары кекирдегине гелди. ³¹Ол хилегәрлик билен Арумадакы Абымелеге гизлин хабар иберди: «Ине, Гагал ве онуң доганлары Шекеме гелип, халкы сениң гаршыңа аяга галдырярлар. ³²Сиз шейле эдиң: өзүң ве янындакылар гиже туруңда, мейданда букуда эсгерлери отурдың. ³³Ирден, Гүн догуберенде, туруңда, гала хүжүм эдиң, Гагал ве онуң янындакы адамлар өңүңизден чыкканда, сен олары аяман, элинде барыны эт».

³⁴Гиже Абымелек ве онуң янындакы адамлар Шекемиң голайында дөрт топар эдип, эсгерлерини гойдулар. ³⁵Гагал гелип, галаның дервезесиниң янында дурды. Абымелек хем-де букуда отуран адамлар букудан чыкып йөредилер. ³⁶Гагал гелйән адамлары гөрүп, Зебула: «Ана, дагың ёкарсындан адамлар ашак инип гелйәрлер» дийди. Зебул оңа: «Дагың көлегеси саңа адам болуп гөрүнйәндир» дийди. ³⁷Гагал ене-де: «Ине, адамлар бейикден ашак инип гелйәрлер. Бир бөлүмиң эсгерлери палчының дуб агажындан бәрик гелйәрлер» дийди. ³⁸Зебул оңа: «Ханы инди сениң „Биз Абымелеге гулдук эдер ялы, ол киммишин?“ диен дилиң ниреде? Булар сениң шол эсгермедик адамларың дәлми нәмә? Бар, инди чык-да, олар билен сөвеш-дә!» дийди. ³⁹Гагал Шекем илатының өңүне дүшүп гитди-де, Абымелек билен сөвешди. ⁴⁰Абымелек онуң ызындан ковалады; Гагал ондан гачды. Гала дервезесине ченли аралык-да болан сөвешде көп адам гырылды. ⁴¹Абымелек Арумада галды.

Зебул Гагалы ве онуң доганларыны Шекемден чыкарып ковды.

⁴²Эртеси халк экин мейданына чыкды. Бу барада Абымелеге хабар бердилер. ⁴³Ол өз адамларыны алып, олары үч бөлүмө бөлди-де, мейданда букуда отуртды. Халккың галадан чыканыны гөрөнде, дуйдансыз оларың үстүни басып, олары гырдырды. ⁴⁴Абымелек ве онуң янындакы гошун бөлүми галаның дервезесиниң агзына тарап сүйшөнде, онуң бейлеки ики бөлүми мейдандакыларың үстүне чозуп, олары гырдылар. ⁴⁵Абымелек узынлы гүн сөвөшди ве галаның илатыны гырып, галаны вейран этди ве ол ере дуз сепдирди.

⁴⁶Шекемиң голайындакы Эйлберит ыбадатхананың баштутанлары муны эшидип, ыбадатхананың ин берк гораг ерине гирдилер. ⁴⁷Абымелек бу хакда эшиденде, ⁴⁸янындакы адамлар билен Салмон дагына гитдилер. Абымелек өз яны билен палта экидип, агач шахаларыны чапды-да, эгнине алды ве янындакылары: «Мен нәме эден болсам, сиз хем деррев шоны эдин» дийди. ⁴⁹Эсгерлериң хер бири агач чыбыкларыны чапып, Абымелегиң ызы билен гитдилер ве чыбыклары ыбадатхананың төверегине үйшүрүп, оны отладылар. Эйлберит ыбадатханасындакы мүңе голай эркеклер ве аяллар өлдүлөр.

⁵⁰Соңра Абымелек гидип, Тебез диен галаны габады ве оны эeledи. ⁵¹Галаның ортaрасында берк диң барды. Аял-эркек, умуман, галаның илатының хеммеси шол ере гачдылар. Олар диңиң ичине гирип, гапыларыны бекледилер ве онуң депесине чыкдылар. ⁵²Абымелек диңиң янына гелип, онуң дашыны габады, оны

отламак үчин гапыларының янына барды. ⁵³Шонда бир аял дегирмен дашыны Абымелегиң келлесинден зыңып, онуң келлечанагыны дөвди. ⁵⁴Абымелек шол махал өз янындакы яраг гөтерйән етгинжегини чагырды-да, оңа: «Гылыжыңы ялаңачла-да, мени өлдүр, мен барада „Оны аял өлдүрди“ дийлен гүррүң яйрамасын» дийди. Етгинжек дессине оңа гылыжыны салды, ол жан берди. ⁵⁵Абымелегиң өленини гөрөн ысрайылларың херси өз өйли-өйүне доланды.

⁵⁶Шейдип, Абымелегиң өз етмиш саны доганыны өлдүрүп, атасының өйүне эден хыянатчылыгыны Худай онуң өзүне гөркезди. ⁵⁷Шекемиң илатының эден әхли женаятчылыгыны Худай оларың өз башларына салды. Олары Ерубагалың оглы Ётамың гаргышы тутды.

10-нжы бап

Тола сердар

¹Абымелекден соң Ысрайылы халас этмек үчин ысакар тиресинден Додоның агтыгы, Пуваның оглы Тола аяга галды. Ол Эфрайым даглыгында ерлешйән Шамыр диен ерде эфрайымларың арасында яшады. ²Ол йигрими үч йыл Ысрайыла сердар болды. Соңра ол дүнийәден өтди, оны Шамырда жайладылар.

Яйыр сердар

³Ондан соң, Ысрайыла йигрими ики йыллап Гилгатлы Яйыр сердар болды. ⁴Онуң отуз оглы барды; оларың херси бир эшек мүнүп, Гилгадың отуз галасына өз хөкүмлерини йөрөдйәрдилер. Хенизе ченли

шол галалар Хавотяйыр^а дийлип атландырыллар. ⁵Яйыр арадан чыкканда, оны Камон галасында жайладылар.

Ысрайыллар ене Реббе ялбарялар

⁶Ысрайыллар ене Реббин йигренйән ишлерини эдип башладылар. Ысрайыллар Багал билен Ашторет бутларына хем-де Сирияның, Сидоның, Мовабың, Аммонның, пилиштлилерин худайларына гулдук эдип башладылар. Олар Ребби терк эдип, Оңа гулдук этмедилер. ⁷Шонуң үчин Реббин Ысрайыла гахары гелди. Ол ысрайыллары пилиштлилерин ве аммонлыларың элине берди. ⁸Шол йыл олар ысрайыллары даргадып, олара гаты азар бердилер. Иорданың гүндогарындакы Гилгатда, ягны аморларың еринде яшаян әхли ысрайыллара олар он секиз йыллап сүтем этдилер. ⁹Иң соңунда яхуда, бенямин ве эфрайым тирелери билен урушмак үчин аммонлылар Иордандан гечдилер. Ысрайыллар улы гайгы-алада галдылар. ¹⁰Олар Реббе йүзленип: «Биз Сениң өңүнде гүнә этдик, өз Худайымыз Сени терк эдип, Багал бутларына гулдук этдик» дийип энрешдилер.

¹¹Реб ысрайыллара шейле дийди: «Сизи мүсүрлилерин хем, аморларың хем, аммонлыларың хем, пилиштлилерин хем элинден азат эден Мен дәлми? ¹²Сидонлар, амалеклер ве моваплылар сизе сүтем эден вагты Мени чагыраныңызда, Мен сизи оларың элинден халас этдим. ¹³Сиз Мени унутдыңыз ве башга худайлара гулдук этдиңиз, шонуң үчин Мен сизе инди рехим этжек дәл. ¹⁴Барың, өз сайлан худайларыңызга йүз тутуң,

гысажа дүшениңизде, сизи, гой, шолар халас эдиберсинлер». ¹⁵Ысрайыллар Реббе йүзленип: «Биз Сениң өңүнде гүнәли, bize ислән жезаңы берип билерсиң, йөне бу гүн бизи халас эт!» дийдилер. ¹⁶Шейдип, олар кесеки худайлардан йүз өврүп, ене Реббе гулдук эдип башладылар. Реб олар ене-де дөзмедди.

¹⁷Аммонлылар үйшүп, Гилгатда дүшелге гурдулар. Ысрайыллар йыгнанып, Миспада дүшелге гурдулар. ¹⁸Гилгат халкының тиребашылары бири-бирилерине: «Аммонлыларың гаршысына ким илкинжи болуп урша башласа, шол адам Гилгадың тутуш илатына баштутан болар» дийдилер.

11-нжи бап

Ефтах сердар

¹Гилгат уругындан Ефтах диен бир эдермен урушужы барды. Ефтахың әжеси лолыды; какасының ады Гилгатды. ²Гилгадың өз никалы аялындан бирнөче оглы барды. Олар улалып, йигит чыканларында, олар Ефтахга: «Сен башга аялдан болан огулсың, шоңа гөрә сен бизиң атамызың өйүнден хич зат мирас алмарсың» дийип, оны ковдулар. ³Ефтах өз доганларындан гачып, Топ дийлен ерде орнашды ве дашына үйшен бозгаклара баш болуп уграды.

⁴Бирнөче вагтдан соң аммонлылар ысрайылларың үстүне чоздулар. ⁵Шонда Гилгадың яшулулары Ефтахы алып гайтмак үчин Топ үлкесине гитдилер. ⁶Олар Ефтахга: «Сен гел-де, bize серкерде бол, аммонлылар билен уршалы» дийдилер.

^а **10:4 Хавотяйыр** – бу сөз *Яйырың обалары* диймеги аңладяр.

⁷Эмма Ефтах олар: «Мени ийгренип, атамьң өйүндөн кованлар сиз дәлми, эйсем? Бу гүнки гүн башыңыза иш дүшенде, мен сизге керек болдуммы?» дийди. ⁸Шонда Гилгадьң яшулулары Ефтах: «Шейле болан болса-да, биз инди саңа тарап өврүлдик. Йөр, биле аммонлыларың гаршысына сөвешели! Сен бизиң үстүмизден, тутуш Гилгат халкына баштутанлык эт!» дийдилер. ⁹Ефтах олар: «Эгер-де сиз аммонлылар билең сөвешмек үчин мени ызыма алып гитсеңиз, Реб хем олары мениң элиме берсе, шонда мен баштутаныңыз боларың» дийди. ¹⁰Гилгат яшулулары Ефтах: «Бизе Реб шаят болсун, биз сениң сөзүңден чыкмарыс» дийдилер. ¹¹Шейлеликте, Ефтах Гилгат яшулулары билең гитди. Халк оны өзүне баштутан ве серкерде эдип сайлады. Ефтах шонда Миспада Реббич хузурында сөз сөзледи.

¹²Ефтах Аммон патышасына: «Сен мениң юрдумың үстүне чозар ялы, арамызда нәме болан зат бар?» диен сөзлери айтмак үчин, онуң янына өз илчилерини иберди. ¹³Аммон патышасы Ефтахың илчилерине шейле жогап берди: «Ысрайыллар Мүсүрден гайдып гелйэркәлер, Арнондан Ябок ве Иордан деряларына ченли аралыкдакы ерлерими мениң элимден алдылар; шол ерлери маңа урушсыз гайдып бер». ¹⁴Ефтах Аммон патышасының янына тәзеден илчилер иберди. ¹⁵Оңа шу ашакдакылары айтмакларыны буюрды:

«Ефтах муны айдыр: ысрайыллар моваплыларың ве аммонлыларың юрдуны алмады, ¹⁶себәби ысрайыллар Мүсүрден чыканларында, Гызыл

деңзе^а ченли чөлүң үсти билең гитди, Кадеше гелдилер. ¹⁷Соңра олар: „Юрдуңың ичинден гечмәге бизе ругсат эт“ диен хайыш билең Эдом патышасына өз илчилерини ибердилер, эмма Эдом патышасы динлемеди. Ысрайыллар Мовап патышасының янына хем илчилер ёлладылар, эмма ол хем разы болмады. Шоңа гөрө ысрайыллар Кадешде галдылар. ¹⁸Олар чөлүң ичи билең Эдом хемде Мовап юрдундан сова гечдилерде, Мовабың гүндогар арачәгинде, Арноның аңырсында ерлешдилер, эмма Мовабың мейданының ичине гирмедилер, чүнки Арнон Мовабың чәги болуп дурярды. ¹⁹Соңра ысрайыллар Хешбон галасына, аморларың ханы Сихоның янына өз илчилерини иберип: „Юрдуңың ичинден гечип, өз еримизе аралашмага ругсат эт“ дийдилер. ²⁰Эмма Сихон ысрайылларың гечип гитмегине разылык бермеди. Ол өз халкыны йыгнап, Яхсада дүшелге гурды ве ысрайыллар билең сөвеше гирди. ²¹Ысрайыл Худайы Реб Сихоны хем-де онуң халкыны ысрайылларың элине берди. Ысрайыллар олары еңдилер. ²²Олар аморларың Арнондан Ябок дерясына ченли ве чөлден тә Иордана ченли болан әхли ерини басып алдылар. ²³Шейдип, Ысрайыл Худайы Реб Өз халкы Ысрайылың бәхбиди үчин аморлары басып алды. Инди хем сен олары ызына алжак болярсыңмы? ²⁴Сен өз худайың Кемошың өзүне берен ериниң үстүнден әелик эденокмы нәме? Биз хем Худайымыз Реббич бизиң бәхбидимиз үчин басып алан ерине әелик эдйәрис. ²⁵Сен Мовап патышасы Сипорың

^а 11:16 *Гызыл деңиз* – еврейче *Гамыш деңзи*.

оглы Баллакдан говумы нәме? Ол Ысрайыл билен терслешдими я урушдымы? ²⁶Ысрайыллар эййәм үч йүз йыл бәри Хешбонда ве оңа дегишли обаларда, Арогерде ве оңа дегишли обаларда хем-де Арнона якын әхли галаларда яшап гелйәрлер. Сиз нәме үчин шонча вагтлап ол галалары эелемедиңиз? ²⁷Мен сениң өңүнде гүнәкәр дәл, сен болса мениң гаршыма уруш башлап, маңа яманлык эдйәрсин. Инди, гой, хөкүм йөрөдйән Реб ысрайыллар билен аммонлыларың арасында хөкүмдар болсун-да, хөкүм чыкарсын». ²⁸Эмма Ефтахың бу сөзлерине Аммон патышасы гулак асмады.

²⁹Ефтах Реббич Рухы инипди. Ол Гилгадың ве Манашаның үстүнден гечди. Ол Гилгатдакы Миспәниң үстүнден гечип, аммонлыларың үстүне гитди. ³⁰Ефтах Реббич өңүнде ант ичип, шейле дийди: «Эгер Сен аммонлылары мениң элиме берсең, ³¹онда мен аммонлылары еңип, ызыма доланып геленимде дөвезәмден илкинжи чыкан Сениңкидир. Мен шоны Реббе якма гурбанлык эдип бержекдирин». ³²Ефтах дерядан гечип, аммонлылар билен урушмага гитди. Реб олары Ефтахың элине берди. ³³Ысрайыллар Арогерден Минните ченли оларың йигрими галасыны хем-де Абелкерамыма ченли аралыгы гыргына берип, улы еңиш газандылар. Шейдип, аммонлылар ысрайыллара боюн эгдилер.

Ефтах ве онуң гызы

³⁴Ефтах Миспадакы өйүне геленде, онуң өз гызы эли депрекли танс эдип, өңүнден чыкды; онуң еке гызы барды, башга оглы-да, гызы-да ёкды.

³⁵Ол гызыны гөрөнде, якасыны йырттып: «Вах, гызым, сен мениң багтымы гаралтдың! Инди сен хем мени ынжалыкдан гачырдың! Чүнки мен Реббич өңүнде өз агзым билен касам этдим, инди нәдип ондан боюн гачырайын» дийди. ³⁶Гыз какасына: «Кака, сен Реббич өңүнде өз агзың билен нәме касам эден болсаң, ерине етирибер, чүнки Реб сени Аммон душманларыңдан үстүн чыкарды» дийди. ³⁷Ол ене какасына: «Маңа ики ай мөхлет бер. Мен дага гидип, жораларым билен гезим эдейин ве дурмуша чыкмакдан махрум боландыгымың агысыны аглайын» дийди. ³⁸Какасы: «Боляр, гидәй» дийип, оны ики айлап гойберди. Ол өз жоралары билен гитди-де, дага бой гызлыгына өлжегине ики айлап яс тутды. ³⁹Ики ай геченсоң, ол какасының янына доланып гелди. Какасы гызы барада эден касамыны ерине етирди, ол бой гызлыгына өлди. Шондан соң ысрайыл гызларының арасында ⁴⁰гилгатлы Ефтахың гызының ясыны тутмак үчин, хер йылда дөрт гүн дага гитмек дәби пейда болды.

12-нжи бап

Ефтах эфрайымлар билен урушяр

¹Эфрайымлар урушмак үчин бир ере йыгнандылар ве Йордан дерясыңдан гечип, Сафона гелдилер. Олар Ефтах: «Сен нәме үчин аммонлылар билен урушмага гидениңде бизи чагырып, өзүң билен алып гитмедиң? Биз сениң өзүң билен билеликте өйүңи отлары» дийдилер. ²Ефтах оlara шейле дийди: «Мениң ве мениң адамларымың аммонлылар билен бир улы давамыз барды. Мен сизи көмеге чагырдым,

эмма сиз гелип, мени оларың элинден гутармадыңыз. ³Сизиң мени халас этмежегинизе гөзүм етенде, мен жанымы ховп астында гоюп, аммонлыларың үстүне гитдим. Реб олары мениң элиме берди. Инди нәме бу гүн сиз мениң билен урушмага гелдиңизми?»

⁴Ефтах Гилгадың әхли эркеклерини чагырды-да, эфрайымлар билен урушды. Гилгатлылар эфрайымлары гырдылар, себәби эфрайымлар олар: «Эй, эфрайым ве манаша халкларының арасында яшаян гилгатлылар! Сиз Эфрайымдан гачан дөнүклерсиңиз!» дийипдилер. ⁵Гилгатлылар эфрайымларың элинден Иордан дерясының гүзерини алдылар. Дири галан эфрайымлардан бири: «Иордан дерясындан гечмәге ругсат эдәйиң» дийсе, Гилгадың адамлары: «Сен эфрайымлы дәлми?» дийип сорардылар. Эгер ол «Ёк» дийип жогап берсе, ⁶олар оңа: «Ханы, „шибболет“ дийип айт» диердилер. Шонда ол «сибболет» дийәйсе, онда оны Иордан дерясының гүзеринде өлдүрердилер. Чүнки эфрайымлар «ш» сесини айдып билмейәндиклери үчин, оңа дерек «с» сесини айдярдылар. Шейдип, гилгатлыларың элинден кырк ики мүң эфрайымлы өлди.

⁷Ефтах Ысрайылда алты йыллап сердар болды. Ол арадан чыканда, оны өз Гилгат галасында жайладылар.

Ыбсан, Элон ве Абдон

⁸Ефтах арадан чыкандан соң, бейтуллахамлы Ыбсан Ысрайылда сердар болды. ⁹Онуң отуз оглы ве отуз гызы болуп, гызларыны башга тирелере дурмуша чыкарып, огул-

ларыны-да башга тирелерден өерди. Ол еди йыл Ысрайылың сердары болды. ¹⁰Ыбсан арадан чыканда, оны Бейтуллахамда жайладылар.

¹¹Ондан соң зебулунлы Элон Ысрайыла сердар болуп, оны он йыллап доландырды. ¹²Элон арадан чыканда, оны Зебулундакы Аялонда жайладылар.

¹³Ондан соң пиргатонлы Хиллелиң оглы Абдон Ысрайыла сердар болды. ¹⁴Онуң кырк оглы ве отуз агтыгы болуп, оларың херси бир эшек мүнди. Ол Ысрайыла секиз йыллап сердар болды. ¹⁵Хиллелиң оглы Абдон арадан чыканда, оны Эфрайымдакы амалеклериң яшаян даглыгында, Пиргатон диен ерде жайладылар.

13-нжи бап

Шимшон сердарың догулмагы

¹Ысрайыллар ене-де Реббиң йигренйән ишлерини этдилер. Шол себәпли Реб кырк йыллап ысрайыллары пилиштлилериң элине берди.

²Шол дөвүрде Соргада дан тиресинден Манова диен бир адам барды; онуң аялы өнелгесизди. ³Реббиң перишдеси онуң аялының янына гелип: «Сен өнелгесиз болсаң-да, гөврели боларсың ве бир огул дограрсың. ⁴Сен өзүңи аяп сакла, шерап, чакырдан ичме, харам затлардан ийме. ⁵Чүнки сен гөврели боларсың ве огул дограрсың; онуң келлесине пәки дегмели дәлдир, себәби энесиниң гөвресинде галан гүнүнден башлап, ол чага Худая назыр^а болар, ол Ысрайылы пилиштлилериң элинден халас эдер»

^а **13:5 Назыр** – өзүни Худая багышлан адамларың сачына пәки дегирмезлик нышаны. Сөзлүге серет.

дийди. ⁶Аялы адамсының янына гелип, шейле дийди: «Мениң яныма Худайың адамы гелди, онуң даш кешби Худайың перишдесиниңки ялы, хайбатлы, горкунчды. Мен онуң ниреден геленини сорамадым, ол маңа өз адыны хем айтмады. ⁷Ол маңа: „Сен гөврели боларсың, огул дограрсың, шерап, чакырдан ичме, харам затлардан ийме, чүнки гөвреде галан гүнүнден башлап, ол Худая назыр болар“ дийип айтды».

⁸Манова Реббе йүзленип: «Я Реб! Гой, бизе иберилен Худайың адамы янымыза ене-де гелсин хем-де бизден догулжак чага нәме этмелидигимизи өвретсин» дийип ялбарды. ⁹Худай Манованың сесини эшитди ве Манованың аялы мейдандака, Худайың перишдеси онуң янына гелди. Эмма аялың адамсы янында ёкды. ¹⁰Аялы шол вагт ылгап гидип: «Мениң яныма өңки гелип гиден адам гелди» дийип, адамсына хабар берди. ¹¹Манова аялы билен ол адамың янына барды ве ондан: «Мениң аялым билен геплешен сенми?» дийип сорады. Перишде: «Мен!» дийип жогап берди. ¹²Манова оңа: «Сениң айданларың амала ашанда, биз ол чага нәхили гарамалы ве оңа нәме этмели?» дийип сорады. ¹³Реббидиң перишдеси Манова: «Гой, сениң аялың мениң айданларымы этсин. ¹⁴Ол үзүмден өндүрилен затлары иймесин; шерап, чакыр датмасын, харам затлардан асла иймесин. Аялың мениң буйранларымың әхлисини бержай этмелидир» дийди.

¹⁵Манова Реббидиң перишдесине: «Сениң үчин бир овлагы тайярлаячак, сени ёлундан сакламага ругсат эт» дийди. ¹⁶Реббидиң перишдеси Манова: «Сен мени сакласаң-де, мен

сениң нахарыңы иймерин, эмма сен якма гурбанлык тайярламак ислесең, онда оны Реббе хөдүр эт» дийди. (Манова бу адамың Реббидиң перишдесидигини билмейәрди.) ¹⁷Манова Реббидиң перишдесине: «Айданларың хақыкат боланда, биз сени алкышлар ялы, өз адыңы айт» дийди. ¹⁸Реббидиң перишдеси оңа: «Мениң адымы нәме сораарсың? Ол өрән тәсиндир!» дийди.

¹⁹Манова овлак билен галла садаксыны дашың үстүне гетирип, тәсин гудратлар эдйән Реббе берди. ²⁰Гурбанлык сыпасының үстүнден ялын асманга галып угранда, Реббидиң перишдеси ялын билен биле ёкары гөтерилди. Муны гөрән Манова билен онуң аялы ере йүзин йыкылдылар. ²¹Реббидиң перишдеси Манова билен аялына шондан соң гайдып хич гөрүнмеди. Манова онуң Реббидиң перишдесидигини шонда билип галды. ²²Манова өз аялына: «Догрудан хем, биз хөкман өлерис, чүнки биз Худайы гөрдүк» дийди. ²³Аялы оңа: «Эгер Реб бизи өлдүрмек ислән болса, бизиң элимизден якма гурбанлыгымызы ве галла садакамызы кабул этмезди, бизе шол тәсинликлери гөркезмезди, бу затлары бизе мәлим этмезди» дийди.

²⁴Аялы огул догурды ве оңа Шимшон диен ат гойды. Чага өсүп кемала гелди, Реб оңа ак пата берди. ²⁵Сорга билен Эштаволын аралыгындакы Маханаданга боланда Шимшоны Реббидиң Рухы галкындырып башлады.

14-нжи бап

Шимшон өйленйәр

¹Гүнлерде бир гүн Шимшон Тимна гиденде, пилиштли бир гызы гөрди.

²Ол барып, өз эжесине ве какасына: «Мен Тимнада пилиштли гызлардан бирини гөрдүм. Шоны маңа алып бериң» дийди. ³Эмма эжеси билен какасы она: «Нәме үчин сен сүннетсиз пилиштли халкдан гыз алжак болярсың? Нәме өзли-өзүңде, тутуш илимизде сен өйлөнер ялы гыз ёкмы?» дийдилер. Шимшон какасына: «Маңа шоны алып бер, себәби ол мениң гөвнүме ярады» дийди. ⁴Бу ишиң Реб тарапындан боляндыгыны, пилиштлиериң гаршысына чыкмак үчин, Онун аматлы пурсады гөзлейәндигини Шимшоның эжеси билен какасы билмейәрди. Шол вагтлар ысрайылларың үстүнден пилиштлилер хөкүм сүрйәрди. ⁵Шимшон, онуң эжеси ве какасы Тимна тарап уградаылар. Олар Тимнадакы үзүмчиликден гечип баряркалар, Шимшон бир яш ёлбарсың арлаян сесини эшитди. ⁶Шимшона улы гүйч билен Реббиң Рухы инди, ол ёлбарсы эдил бир овлажыгы бөлеклейән ялы эдип, дүйт-мүйт этди; онуң элинде хич зат ёкды. Ол бу эден ишини эжесине-какасына айтмады. ⁷Барып, ол гыз билен геплешди; ол Шимшоның гөвнүне ярады.

⁸Бирнөче гүнден соң Шимшон ол гыза өйлөнмек үчин гиденинде, ол шол ёлбарсың маслыгыны гөрмек үчин совулды. Серетсе, ёлбарсың маслыгында бал арыларың өйжүги хем-де бал бар экен. ⁹Ол балдан гошавужыны долдурып, ёлбойы ялап ийип гитди, эжесиниң ве какасының янына геленде олар-да берди. Олар хем ийдилер, эмма балы ёлбарсың маслыгындан аландыгыны Шимшон олар айтмады.

¹⁰Шимшоның какасы гызыңка гелди, Шимшон шол ерде, адатча, өйлөйән йигитлериң эдиши ялы еди гүңлөп той тутды. ¹¹Той башлананда, онуң янында биле болар ялы, она отуз саны дост сайладылар. ¹²Шимшон олар: «Мен сизе бир матал айтжак; эгер сиз оны маңа тоюң еди гүңүниң довамында догры чөзүп берсеңиз, онда мен сизе отуз саны непис дон хемде отуз лай көйнек берерин. ¹³Эгер-де чөзүп билмесеңиз, онда сиз маңа отуз саны непис дон ве отуз лай көйнек берерсеңиз» дийди. Олар Шимшона: «Маталыңы айт, эшидели» дийдилер.

¹⁴Шимшон олар маталыны айтды: «Иегенден йимит чыкды, гүйчлүден сүйжүлик чыкды». Маталы үч гүңлөп чөзүп билмедилер.

¹⁵Дөрдүнжи гүн^а дийленде, олар Шимшоның аялына: «Адамыңы ыр, ол бизе маталы чөзүп берсин; ёгсам, өзүңи-де, какаңың өйүни-де отларыс, сиз бизи иң соңкы задымыза ченли талап, гедай гоймак үчин чагырыпмыдыңыз?» дийдилер. ¹⁶Шимшоның аялы адамсының янында аглап: «Сен мени йигренйәрсин, мени сөймейәрсин, мениң илимиң йигитлерине матал айтдың, маңа оны чөзүп береңок» дийди. Шимшон оңа: «Өз эжеме, какама чөзүп берипдиринми, саңа чөзүп берер яль» дийди. ¹⁷Онуң аялы тоюң бүтин довамында, еди гүңлөп аглады. Аялы өзеленип дурансоң, ахырсоңунда, единжи гүн диенде Шимшон оңа маталың чөзгүдини айтды. Шимшоның аялы өз илиниң йигитлерине маталың чөзгүдини айдып берди. ¹⁸Единжи гүн дийленде, Гүн батмаздан өң, йигитлер Шимшоның янына гелип:

^а 14:15 *Дөрдүнжи гүн* – бу жүмле кәбир голязмаларда *единжи гүн* дийип душ гелйәр.

«Балдан сүйжи,
 ёлбарсдан гүйчли нәме бар?»
 дийдилер.

Шимшон олар: «Сиз мениң гөләм аркалы ер сүрмедик болсаңыз, маталы чөзүп билмездиңиз» дийди. ¹⁹Реббин Рухы оңа инди, ол Ашкелона гидип, ол ерде отуз адамы өлдүрди. Оларың эшигини сыпырып алды-да, маталы чөзенлере бир лай көйнек гетирип берди. Онсоң ол газаба мүнүп, өз какасының өйүне гайтды. ²⁰Шимшон аялыны болса, ол өйлененде, оңа ин якын дост болуп отурана дурмуша чыкардылар.

15-нжи бап

Шимшон пилиштлилерден ар аляр

¹Бирнөче гүнден соң, бугдай дөвеги вагтында Шимшон бир овлак алып, аялыны гөрмәге гелди. Шимшон ятылян отага өз аялының янына гиржекдигини айданда, аялының какасы оңа ёл бермеди. ²Аялының какасы оңа: «Сен өз аялыңдан йүз өвренсиң өйдүп, мен оны той вагтында саңа ин якын дост болана эре бердим. Ине, онуң кичи гыз жигиси ондан хем овадан дәлми? Аялының дерегине, белки, шуну аларсың?» дийди. ³Шимшон олар: «Инди пилиштлилере яманлык этсем, мениңки хак болар» дийди. ⁴Шимшон үч йүз саны тилкини тутуп, гуйрукларыны жүбүт-жүбүтден бири-бирине даңды. Соңра чыралары алды-да, олары хер ики тилкиниң гуйругының арасына беркитди. ⁵Ол чыралары отлап, пилиштлилериң бишен бугдайларының арасына гойберди-де, оларың орулмадык бугдайларыны ве күделенен бугдайларыны,

үзүмлерины хем зейтун агачларыны отлады.

⁶Пилиштлилер: «Муны ким бейле этдикә? Бу тимналының гиевси Шимшонның ишидир, себәби онуң гайын-атасы Шимшонның аялыны той вагтында Шимшона дост болана алып берди» дийдилер. Шонуң үчин пилиштлилер ол аялы ве онуң какасыны отладылар. ⁷Шимшон олар: «Сиз шейле этсеңиз-де, мен сизден арымы алянчам ынжалмарын» дийди. ⁸Шимшон оларың үстүне газап билен топуды-да, оларың инжиклерины ве уйлуқларыны дөвүшдирди. Шондан соң, ол Эйтам гаясындакы говага гитди.

⁹Пилиштлилер Яхудада дүшелге гурдулар ве тә Лехә ченли яйрадылар. ¹⁰Яхуданың илаты олардан: «Сиз нәме үчин бизиң гаршымыза чыкдыңыз?» дийип соранларында, олар: «Шимшон бизе нәме эден болса, биз хем оңа шейле этмек ниети билен оны тутуп әкитмәге гелдик» дийдилер. ¹¹Үч мүң саны яхудалы чыкып, Эйтам гаясындакы говага тарап гитдилер ве барып Шимшона: «Бизиң үстүмизден пилиштлилериң хөкүм сүрйәндиклерины сен билеңокмы нәме? Сен бизи нәме үчин бейтдиң?» дийдилер. Шимшон: «Олар маңа нәме эден болсалар, мен хем олар шоны этдим» дийди. ¹²Олар: «Биз сени даңып, пилиштлилериң элине бермек үчин гелдик» диенлеринде, Шимшон олар: «Мени өлдүрмежегиңизе ант ичиң» дийди. ¹³Олар: «Ёк, өлдүрмерис, биз сени диңе данарыс-да, пилиштлилериң элине берерис» дийдилер. Оны ики саны тәзе танап билен даңдылар-да, говакдан чыкарып алып гитдилер.

¹⁴Олар Лехэ етенлеринде, пилишт-лилер оны улы гыкылык билен гаршыладылар. Шонда Реббин Рухы гүйч билен Шимшона инип, оңа эгирт улы гүйч берди велин, онуң эллерини даңмак үчин уланылан танаплар эдил отда янан зыгыр ялы болды. Онуң эллериндәки танаплар чөзүлип гитди. ¹⁵Ол яңы өлен эшегиң гурамадык әни-ни тапып, элине алды-да, онуң билен уруп, муң адамы өлдүрди. ¹⁶Шимшон шонда шейле дийди:

«Бир эшек әңи билен
и́ки топар йыгыны ятырдым.
Бир эшек әңи билен
муң адамы өлдүрдим».

¹⁷Шу сөзлери айдып, элиндәки әңи ташлады ве ол ере Раматлехи ^a дийип ат дакды.

¹⁸Ол өзүниң өрән сувсаяндыгыны дуйды ве Реббе йүзленип: «Сен Өз гулуна бейик ениш бердиң; инди болса мен сувсузлыкдан өлүп, сүннетсиз пилиштлилерин элине дүшмелими?» дийди. ¹⁹Худай Лехиде бир чукуржыгы эмеле гетирди, ондан сув чыкды. Ол сувдан ичип ганды, гүйжи ызына гайдып гелди ве ол кувватланды. Шу гүнлере ченли Лехидәки шол ере Эйнхакор ^b дийилйәр.

²⁰Ысрайылда пилиштлилерин ага-лык сүрен дөврүнде, Шимшон йиг-рими йыллап ысрайыллара сердар болды.

16-нжы бап

Шимшон Газада

¹Гүнлерде бир гүн Шимшон Газа геленде бир лолы аяла сагашып,

шонуң билен гитди. ²Газаның ила-ты: «Шимшон бәрик гелипдир» дий-шип, төверекде гаймалашды. Олар: «Жахан ягтылянча гарашарыс, оны өлдүрерис» дийип, узынлы гиже га-ланың дервезесини гаравулладылар. ³Шимшон ярыгижә ченли ятды, ги-жәниң ярында турды-да, барып, га-ла дервезесиниң гапыларының ики сөөсини килтлери билен билеликде гопарып, оны омзуна алып, Хеброның гаршысындакы дагың депесине эл-тип гойды.

Шимшон ве Делила

⁴Шондан соң Шимшон Сорек жүлгесинде яшаян бир аяла ашык болды. Онуң ады Делилады. ⁵Пи-лиштли ханлар ол аялың янына гелип: «Биз оны даңып, өзүмизе боюн эгди-рип билер ялы, сен угруны тап-да, онуң бейик гүйжүниң нәмедедиги-ни өзүне айтдыр. Шейтсең, бизиң херимиз сана бир муң бир йүз күмүш теңе берерис» дийдилер.

⁶Делила Шимшондан: «Сен маңа айтсана, бейле бейик гүйжи ниреден алярсын? Сени нәме билен даңсаң, боюн эгдирип болар?» дийип сора-ды. ⁷Шимшон оңа: «Эгер-де мени энтек гурамадык еди саны яй кир-ши билен даңсалар, мен гүйчден га-чып, бейлеки адамлар ялы боларын» дийди. ⁸Пилиштли ханлар ол аяла энтек гурамадык тәзеже еди саны яй киршини гетирип бердилер. Ол шо-нуң билен Шимшоны даңды. ⁹Шол вагт пилиштлилерден бирнәче адам-лар шол отагда букулып отырдылар. Аял Шимшона: «Шимшон! Сениң

^a 15:17 *Раматлехи* – бу сөз эшек әңи диймеги аңладяр.

^b 15:19 *Эйнхакор* – бу сөз *Оны чагыраның чешмеси* диймеги аңладяр.

үстүңе пилиштлилер гелйэрлер» дийди. Шимшон яй киришлерини эдил от деген йүплүгиң ёлнушы ялы эдип, үзүп ташлады. Онуң гүйжүниң нәмедедиги билимән галды.

¹⁰Делила Шимшона: «Сен мени самсык хасап эдйәрсин, ялан сөзлейәрсин. Инди бери айдай, сени нәме билен даңып болар?» дийди. ¹¹Шимшон оңа: «Эгер-де мени өң уланылмадык тәзе йүп билен даңсалар, мен гүйчден гачарын, бейлеки адамлар ялы боларын» дийди. ¹²Делила тәзе йүп алып, оны данды-да, оңа: «Шимшон! Сениң үстүңе пилиштлилер гелйэрлер» дийди. Шол вагт пилиштлилерден бирнәче адам шол отагда букулып отырдылар. Шимшон оны-да от деген йүплүгиң ёлнушы ялы эдип, үзүп ташлады.

¹³Делила Шимшона ене: «Сен мени самсык хасап эдйәрсин, ялан сөзлейәрсин. Айтсана, сени нәме билен даңып болар?» дийди. Ол: «Мениң сачымың еди өрүмини гаты өрерсин-де, оны докма докалян гурала берк чекдирип даңарсын. Шонда мен гүйчден гачып, бейлеки адамлар ялы боларын» дийди. ¹⁴Делила Шимшоны өз дызының үстүңде уклатды. Ол укларда, онуң сачының еди өрүмини алдыда, олары пугта өрүп, докма докалян гуралда чекдирип беркитди хем-де оңа: «Сениң үстүңе пилиштлилер гелйэрлер, Шимшон!» дийди. Ол укудан оянды-да, докма докалян гуралы ондакы мата билен билеликде гопарып ташлады. Онуң гүйжүниң нәмедедиги ене билимән галды.

¹⁵Делила оңа: «Сениң йүрегиң мениң билен дәл экен. Нәдип сен маңа: „Мен сени сөййәрин“ дийип билйәрсин? Үч гезек сен мени самсык хасап этдиң, гүйжүниң нәмедедигини маңа

айтмадың» дийди. ¹⁶Делила хер гүн сорап, Шимшоның йүрегине дүшди. Ол оны халыс иризип, жанындан бизар этди. ¹⁷Шимшон ахырсоңунда оңа өз йүрегини ачды: «Мен энтек эжемиң гөвресиндекәм Худая назыр боландыгым үчин, мениң келләме хениз пәки деген дәлдир. Эгер мениң сачым сырылса, гүйжүм менден гидер; мениң гүйжүм гачып, бейлеки адамлар ялы боларын» дийди.

¹⁸Шейдип, ол әхли сырыны Делила ачды. Шундан соң, Делила: «Инди гелиберин, ол маңа өз йүрегини ачды» дийип айтмага пилиштли ханлара хабарчы иберди. Пилиштли ханлар эллери күмүш пуллы гелдилер.

¹⁹Делила Шимшоны өз дызының үстүңде уклатды. Онуң сачының еди өрүмини сырдырмак үчин адам чагырды-да, оңа сырмагы буюрды. Шимшон эжизленип башлады, онуң гүйжи гачды. ²⁰Делила: «Сениң үстүңе пилиштлилер гелйэрлер, Шимшон!» диенде, ол оянып, өңки гезекдәки ялы өз-өзүни бошатмакчы болды. Эмма ол Реббин инди өзүңден йүз өвренигини билмейәрди. ²¹Пилиштлилер оны тутуп, гөзлерини ойдулар. Газа гетирип, ики саны бүрүнч зынжыр билен гандалладылар. Оңа зынданда дегирмен үветдилер. ²²Шол аралыкда онуң келлесиниң сырылан ерлерине сач чыкып башлады.

Шимшоның өлүми

²³Пилишт ханлары өзлериниң худайы Дагона жуда көп гурбанлыклар берип, шады-хоррамлык этмек үчин йыгнандылар. Олар: «Душманымыз Шимшоны худайымыз бизиң элимизе берди» дийишдилер. ²⁴Халк Шимшоны гөрөнде: «Көпимизи өлдүрип,

ерлеримизи тоздуран душманымызы худаымыз бизиң элимизе берди» дийшип, өз худаыларыны алкыш-ламага башладылар. ²⁵Мес болан жемагат: «Шимшоны гетириң, гой, ол бизиң гөвнүмизи ачсын» дийип гыгырышды. Шимшоны зындандан гетирип, онуң үстүнден гүлүп башладылар, масгараладылар, соңра оны сүтүнлериң аралыгында дуруздылар. ²⁶Шимшон элинден тутуп, өзүни идип йөрен йигдекчэ: «Мени шу жайы саклаяң сүтүнлериң янына элт, шолара сөөнейин» дийди. Йигдекче шейле хем этди. ²⁷Жайың ичи аял-эркеклерден долуды; пилишт ханлары хем шол ердеди. Жайың үстүндеде үч мүнө голай аял-эркек барды. Оларың бары Шимшона томаша эдйэрдилер.

²⁸Шимшон Ребби чагырды-да: «Эй, Хөкмүрован Реб, мени ядыңа сал. Эй, Худай! Мана ене бир гезежик кувват бер, ики гөзүм үчин, пилиштлилер билен бир гезекде хасаплашайын» дийди. ²⁹Шимшон жайы саклаяң сүтүнлериң бирине саг элини, бейлекисине чеп элини дирэп, олары еринден сүйшүрди. ³⁰Шимшон: «Гой, пилиштлилер билен биле өлейин» дийип, бар гүйжи билен сүтүнлери итенде, жай ханларың, жайдакы эхли адамларың үстүне йыкылды; Шимшононың өзи өлен вагты өлдүрөнлери онуң бүтин өмрүнде өлдүрөнлеринден хас көп болды. ³¹Онуң доганлары, какасының тутуш машгаласы гелип, Шимшононың жеседини экитдилер ве оны гетирип, Сорга билен Эштаво-лың аралыгында, какасы Манованың губры гойлан гүммезде жайладылар. Ол ысрайыллара йигрими йыллап сердар болды.

17-нжи бап

Миканың бутлары

¹Эфрайым даглыгында Мика диен бир адам барды. ²Ол өз эжесине: «Сен бир мүн бир йүз саны күмүш теңнэни огурлатдың, оны алана мениң янымда гаргыш этдиң, сениң шол күмүшлериң менде, олары мен алдым. Эмма мен олары хэзир саңа гайтарып берйән» дийди. Эжеси: «Реб сени ялкасын, оглум!» дийди. ³Ол бир мүн бир йүз саны күмүш теңнэни эжесине гайтарып берди. Эжеси оңа: «Оглум, мен сениң үчин бу күмүшлерден ойма хем-де гуйма бут ясатмакчы болуп, өз элим билен Реббе ниетледим, олары саңа берйэрин» дийди. ⁴Оглы олары эжесине гайтарып беренде, эжеси ики йүз саны күмүш теңнэни алды-да, күмүш уссасына берип, шол күмүшлерден ойма хем-де гуйма бут ясатдырды; олар Миканың өйүнде дурды. ⁵Мика тарапындан салнан бир саны ыбадат эдилйән өй барды. Ол эфот ве бутлар ясады хем-де өз огулларының бирини руханы эдип белледи. ⁶Шол дөвүрде ысрайылларың патышасы ёкды. Хер ким өз ислэнини эдйэрди.

⁷Яхуданың Бейтуллахам галасында бир йигит яшарды. Ол леви тиресинденди. ⁸Ол яшамага аматлы бир ер тапмак үчин Яхуданың Бейтуллахам галасындан чыкып гитди. Ол Эфрайым даглыгында яшаян Миканың өйүне гелди. ⁹Мика ондан: «Ниреден гелйэрсин?» дийип соранда, ол: «Яхуданың Бейтуллахам галасындан гелйэрин, өзүм хем левилердендириң; яшар ялы ер гөзлейэрин» дийди. ¹⁰Мика

оңа: «Мениң өйүмде галыбер. Мениң генешчим хем руханым боларсын. Мен сениң гарныңы дойрайын, йылда бир лай гейим-гежим хем-де он саны күмүш теңге берейин» дийди. ¹¹Леви йигит Миканың өйүндө галмага разылык берди. Мика оңа өз оғлы ялы серетди. ¹²Мика леви йигидини руханычылыга белледди, шейдип, бу яш йигит Миканың өйүндө яшаберди. ¹³Мика: «Инди Реббич маңа ягшылык этжекдигини билйэрин, себэби леви йигиди мениң руханым болды» дийди.

18-нжи бап

Леви йигиди ве дан тиреси

¹Шол дөвүрдө ысрайылларын пагытшасы ёкды. Данлар өзлерине яшар ялы ер гөзлейёрдилер, себэби шол вагта ченли ысрайылларын тирелериниң арасында оларын мүлк пайы хениз пайланманды. ²Данлар өз уругындан, Сорга хем Эштавол галаларындан бәш саны даяв эркек адамы ер гөзлемек хем-де маглумат топламак үчин гизлинликде угратдылар.

Олара: «Барын, ассырынлык билен ер гөзлән» дийдилер. Олар Эфрайым даглыгына, Миканың өйүне гелип етдилер ве гижэни шол ерде гечирдилер. ³Миканың өйүндө боланда, олар леви йигидини онун сесинден танадылар-да, ичерик гирдилер ве ондан: «Сени бу ере ким гетирди? Бу ерде сен нәме ишлейэрсин? Нәме себәпден сен бу ерде?» дийип сорадылар. ⁴Бу йигит олар Миканың өзүне эденлерини айтды. «Мен хакына ише дурдум, мен онун руханысы»

дийди. ⁵Олар рухана: «Сен Худайдан сорап, бизе билип бер, биз өзүмизин ёлумызын шовлы болжагына-болмажагына гөз етирели» дийдилер. ⁶Руханы олар: «Аркайын гидибериң, сизин ёлуңыз Реббич назарында» дийди.

⁷Бу бәш адам ол ерден гайдып, Лайыша гелди. Онун илатынын сидонлылар ялы парахат ве асуда яшаяндыгыны, олары сидонларын доландырандыгыны гөрдүлер. Оларын хемме зады барды. Олар асуда ве аладасыз яшаярдылар. Олар сидонлардан узакда яшаярдылар ве хич ким билен арагатнашык сакламаярдылар. ⁸Сонра олар Сорга хем-де Эштавола өз тиредешлериниң янына гайдып гелдилер; тиредешлери олардан: «Гуртмы, тилки?» дийип сорадылар. ⁹Олар: «Биз бир ер гөрдүк, топрагы жуда говы. Сиз нәме бейле пикире батдыңыз, икиржиңленмән-де, барып, ол ери эелән. ¹⁰Сиз ол ерде хич бир аладасы болмадык халкы гөресиниз. Оларын ери-де өрән гин. Худай олары сизин элиңизе берендир. Ол ерде асыл етмезчилик эдйән зат ёк» дийдилер.

¹¹Данлардан болан алты йүз саны эркек адам ярагларыны дакынып, Соргадан ве Эштаволдан чыкып уградылар. ¹²Олар барып, Яхудадакы Кирятегарымда дүшелге гурдулар. Шоңа гөрә ол ер хенизе ченли Маханадан ^a дийлип атландырылар, бу Кирятегарымын гүнбатырыдыр. ¹³Олар бу ерден эфрайымларын яшаян даглыгына тарап гитдилер ве Миканың өйүниң янына гелдилер.

¹⁴Лайышы гөзден гечирмәге өң гелип гиден бәш адам өз доганларына:

^a 18:12 *Маханадан* – бу сөз *Даның дүшелгеси* диймеги аңладар.

«Шу өйлерин биринде эфот, ойма хем гуйма бут ве башга бутлар бар, сиз шоны билйэрсинизми? Инди нэме этмелидигиңизи өзүңиз билиң» дийдилер. ¹⁵Булар ол ере бардылар. Миканың топар болуп дуран өйлериниң биринде болян леви йигидиниңкэ гирдилер, онуң билен саламлашдылар. ¹⁶Ярагларыны дакынан алты йүз саны дан адамлары дервезэниң агзында дурдулар. ¹⁷Ер гөрмэге өңки гелен бэш адам өе гирип, эфоды, ойма хем гуйма буты ве башга бутлары алдылар. Руханы дервезэниң агзында ярагларыны дакынан алты йүз адамың янында дурды. ¹⁸Миканың өйүне гирип, эфоды, ойма хем гуйма буты ве башга бутлары аланларында, руханы олар: «Нэме эдйэрсиниз?» дийди. ¹⁹Олар рухана: «Сем бол! Йөр бизиң билен гит, бизе яшулулык хем руханылык эдерсиң. Дине бир адама руханылык этмек говумы я-да Ысрайылың тутуш бир тиреси билен уругына?» дийдилер. ²⁰Руханы бегенип, эфоды, ойма хем гуйма буты ве башга бутлары алып, яңкы гелен адамлар билен гитди. ²¹Олар чагалары, маллары, эхли гошлары өнден гойберип, ёла дүшдүлөр.

²²Олар Миканың өйүнден узаклашып башланда, Мика данлар билен сөвешмэге гоңшуларыны чагырды. Олар данларың ызындан коваладылар, ²³оларың ызындан гыгырдылар. Данлар Мика тарап өврүлип: «Саңа нэме герек? Я уршасың гелйэрми?» дийдилер. ²⁴Мика олар: «Сиз мениң ясадан худайларым билен руханымы алып гитдиңиз. Ханы инди маңа нэме галды? Ене-де:

„Нэме герек?“ дийип сораярсыңыз» дийди. ²⁵Данлар оңа: «Сем бол, ёгсам, бизиң гахарымызы гетирерсиң, онсоң өзүңиң-де, тутуш машгалаңында жаныны жэхеннеме иберерис» дийдилер. ²⁶Данлар өз ёллары билен гидибердилер, Мика болса оларың өзүндөн гүйчлүдиклерини гөрүп, ызына доланды ве өйүне гайдып гелди.

²⁷Данлар Миканың ясан сежде эдилйән затларыны хем-де онуң өйүндө яшан руханыны алып, Лайыша тарап гитдилер. Ол ере барып паракхат ве аладасыз яшаян халкы гылычдан гечирип, галаны отладылар. ²⁸Ол ердэкилерге көмек эден тапылмады, себэби олар Сидондан узакдады, хич ким билен арагатнашык сакламаярдылар. Ол гала Бейтрехобың голайында ерлешйэрди, данлар галаны тэзеден гурдулар-да, ол ерде яшап башладылар. ²⁹Олар Якубың оглы Даның хатырасына ол гала Дан диен ат бердилер; галаның өңки ады Лайышды. ³⁰Данлар сежде эдилйән буты отуртдылар. Мусаның агтыгы ^a Гершомың оглы болан Ёнатаның өзи ве онуң огуллары тэ юрт есирлиге алынянча данлара руханылык этдилер. ³¹Худайың өйүниң Шилода болан вагтының бүтин довамында, Мика тарапындан ясалан сежде эдилйән бут шол ерде сакланды.

19-нжы бап

Бенямин тиреси масгара иш эдйэр

¹Шол дөвүрде ысрайылларың патышасы ёкды. Эфрайым даглыгында бир леви яшаярды. Ол Яхуда юрдуның

^a **18:30 Мусаның агтыгы** – бу жүмле кэбир голязмаларда *Манашаның агтыгы* дийип душ гелйэр.

Бейтуллахам галасындан бир гырнак аялы гетирип, онуң билен яшап башлады. ²Ол аял өйкеләп, левиниң янындан өз атасы өйүне, Бейтуллахам галасына гитди; ол атасы өйүнде дөрт айлап болды. ³Соңра адамсы аялы билен ярашып, оны гетирмек үчин ызындан уграды. Онуң янында бир хызматкәри билен ики саны эшеги барды. Аялы адамсыны атасы өйүне салды. Гайынатасы оны гүлер йүз билен гаршылап, өз өйүнде саклады. ⁴Гайынатасы гиевсини өйүнде галмаклыга ырды. Олар бу ерде ийип-ичип, үч гүн ятдылар. ⁵Дөрдүнжи гүн олар ир ояндылар, ол адам туруп гитмекчи болды. Аялың какасы өз гиевсине: «Бир дөвүм чөрөк ийиң, йүрексе эдиниң, соң хеммәниз биле гидерсиңиз» дийди. ⁶Олар отуруп, биле ийип-ичдилер. Аялың какасы өз гиевсине: «Ене бир гүн гал, кейпиңи сазла» дийди. ⁷Ол адам ене туруп гитмекчи болды, эмма гайынатасы оны галмаклыга ырды. Ол ене бир гиже ятды. ⁸Бәшинжи гүн, ирден ол туруп гитмекчи болды. Аялың какасы оңа: «Бир затлар гарбаның, өйледен соң гидерсиңиз» дийди. Олар биле ийип-ичдилер. ⁹Ол адамың өзи, гырнак аялы ве хызматкәри гитмекчи болуп ерлеринден туранда, аялың какасы гиевсине: «Серет, Гүн яшып, агшама голайлап баряр. Бу гиже-де бу ерде ятың, демдынжыңызы алып, өйүңизе эртир ир билен туруп гидерсиңиз» дийди. ¹⁰Эмма ол адам ятмага разы болман, туруп гидиберди. Ол Ябуса, ягны хәзирки Иерусалиме тарап гитди. Онуң янында йүкли эшеклери, гырнак аялы барды.

¹¹Олар Ябуса голайланларында, Гүн яшып барялды. Хызматкәр өз хожайынына: «Йөр, Ябуса баралы-да, гижәни

шол ерде гечирели» дийди. ¹²Хожайыны оңа: «Ёк, биз Ысрайыла дегишли болмадык бир кесекилерин галасына бармарыс, Гибга гидерис. ¹³Гибга я-да Рама етжек болалы, гижәни шоларың биринде гечирерис» дийди. ¹⁴Шейдип, олар ёлларыны довам этдирдилер. Олар беняминлериң Гибга галасына етенлеринде, Гүн батыпды. ¹⁵Олар гиже Гибгада ятмак үчин шол тарапа өврүлдилер. Барып, галаның мейданчасында дүшледилер; хич ким олары өйүне чагырмады.

¹⁶Бир гожа өзүниң экин мейданындан өйүне гайдып гелйәрди. Ол бу ере эфраймларың яшаян даглыгындан гелип, Гибгада яшарды. Бу ериң илаты болса беняминлерди. ¹⁷Гожа гала мейданчасындакы ёлагчылары гөрүп, олардан: «Ниреден гелип, нирә барярысыңыз?» дийип сорады. ¹⁸Ол адам: «Биз Яхуданың Бейтуллахам галасындан гелйәрис, инди хем Эфрайым даглыгына тарап, өйүме барярын. Бизи хич ким өйүне чагырмады. ¹⁹Эшеклеримиз үчин отиймимиз, өзүм, аялым ве хызматкәрим үчин чөрөк хем шерап бар, хич хили етмезчилигимиз ёк» дийди. ²⁰Гожа оңа: «Аркайын бол, етмейән задыңы берейин, йөне мейданчада ятма» дийди. ²¹Гожа олары өз өйүне алып барды, эшеклерине ийм берди, олар аякларыны ювдулар, ийип-ичдилер.

²²Олар яңы бир язылып-яйнанларында, галаның азгын адамлары жайың дашыны габадылар. Гапыны юмруклап, өйүң хожайынына: «Өйүне гелен эркеги дашарык чыкар, биз оны зорлажак» дийип гыгырдылар. ²³Өйүң хожайыны дашарык чыкды-да: «Ёк, доганлар, бейле азгынчылык этмәң, ол мениң мыхманым, сиз

бейле айып иш этмән. ²⁴Ичерде мениң эл дегмедик гызым ве ол адамың гыр-нак аялы бар. Олары дашары чыкарайын, олар а ислән ишинизи эдин, йөне бу адама дегмән» дийди. ²⁵Эмма олар гаррыны динлемедилер. Шонда яңкы гелен адам өз гырнак аялыны зор билен чыкарып, оларың элине берди. Адамлар узак гиже ол аялы зорлап, намысына дегдилер. Дандан олар оны гойбердилер. ²⁶Даң агаранда, аял адамының мыхман болан өйүниң гапысына гелип йыкылды ве жахан долы ягтыланча, шол ерде ятды.

²⁷Гырнак аялың хожайыны ёлуны довам этдирмек үчин ирден гапыны ачып, дашарык чыканда, онуң эллерини гапының босагасының үстүнде гоюп ятандыгыны гөрди. ²⁸Ол аялына: «Тур, гидели» дийди, эмма аялдан жогап болмады, себәби ол эййәм өлүпди. Ол аялыны эшегине йүкләп, өз өйүне алып гитди. ²⁹Өйүне гелип, элине пычак алды-да, гырнак аялының он ики сынасыны кесишдирип, он ики бөлеги Ысрайылың он ики тиресине пайлады. ³⁰Ол чапарлар ёллап, олар муну гөрөнлере шуну айтмагы табышды: «Ысрайылларың Мүсүрден гелен гүнүнден бәри, мунуң ялы зат гөрлүп-эшидилмәнди. Инди ойланып гөрүң, маслахатлашып, бизиң нәме этмелидигимизи айдың».

20-нжи бап

Бейлеки тирелер беняминлерден ар алярлар

¹Соңра демиргазыкда Дандакы, гүнортада Беершебадакы ве гүндогарда Гилгатдакы эхли ысрайыллар бу чагырыша жогап бердилер.

Оларың хеммеси бир адам ялы болуп, Миспада Реббиң хузурында йыгнанышдылар. ²Ысрайылларың эхли тирелеринин ёлбашчылары Худайың адамларының йыгнагына үйшдүлөр. Гылычларыны ялаңачлан дөрт йүз мүн саны эсгер хем шол ердеди. ³(Беняминлер ысрайылларың Миспада үйшендиклерини эшитдилер.) Ысрайыллар: «Нәдип бейле масгарачылык болуп билди?» дийип сорадылар.

⁴Өлдүрилен аялың адамсы леви шейле жогап берди: «Мен өз гырнак аялым билен беняминлериң Гибга галасына барып, гиже шол ерде ятдык. ⁵Гибганың адамлары гиже бизиң ятан жайымызың дашыны габадылар. Мени өлдүржек болдулар, мениң гырнак аялымы масгаралап, тә өлинчә зорладылар, ол өлди. ⁶Мен гырнак аялымы ол ерден гетирип, кесишдирдим-де, Ысрайылың эхли ерине ибердим, чүнки Ысрайылда када-кануна лайык гелмейән, масгарачылыклы иш этдилер. ⁷Ине, сиз ысрайыллар, хеммәниз шу болан ише середин хем-де шу ерде нетиже чыкарың» дийди.

⁸Тутуш халк бир адам ялы болуп турды-да, шейле дийди: «Бизиң хич хайсымыз өз чадырларымыза гитмерис, өз өйүмизе доланмарыс. ⁹Инди биз Гибганы, гөр, нәдерис: биже атып, онуң үстүне кимиң гитмелидигини сайларыс. ¹⁰Ысрайылларың эркек адамларының ондан бириси гошун үчин иер-ичер ялы затлар гетирер, галанларының хеммеси беняминлериң Гибгада масгарачылыклы иш эдендиклери үчин, олары жезаландырмага гидер». ¹¹Ысрайыллар бир адам ялы болуп, агзыбирлик

билен Гибга галасының үстүне гитмек үчин йыгнандылар.

¹²Ысрайылларың әхли тиреси беняминлере векил иберип: «Сизде нәхили бейле нежис иш эдиллипдир. ¹³Сиз Гибгадакы шол азгын адамлары бизиң элимизе табшырың, биз олары өлдүрип, эрбетликлери көки-дамары билен Ысрайылдан гопарып ташларыс» дийдилер. Эмма беняминлер өз доганлары болан ысрайыллары динлемедилер. ¹⁴Беняминлер ысрайылларың гаршысына урушмак үчин, беняминлере дегишли галалардан гелип, Гибга галасына йыгнандылар. ¹⁵Шол гүн беняминлериң галаларындан йыгнанып, найзаларыны ялаңачлан эсгерлериниң саны йигрими алты мүн адам болды. Ондан башга-да, Гибга галасындан йыгнанып эсгерлериң саны еди йүз адамдан ыбарат болды. ¹⁶Шол адамларың ичиндәки еди йүз саны сайлама эсгер чепбекейди, оларың сапан билен атян дашы сачың тарына дегмән гечмезди. ¹⁷Диңе беняминлер дэл, эйсем, ысрайыллар-да гылычларыны ялаңачлапдылар, оларың саны дөрт йүз мүн адамдан ыбаратды, хеммеси-де урушмага укыпдыды.

¹⁸Ысрайыллар Бейтеле бардылар-да: «Хайсымыз урша илки башларыс?» дийип, Худайдан сорадылар.

Реб: «Яхуда өңүрти башлар» дийди.

¹⁹Ысрайыллар эртеси ирден Гибганың янында дүшелге гуруп ерлешдилер. ²⁰Ысрайыллар беняминлериң гаршысына чыкдылар-да, Гибганың голайында сөвешмәге тайярланып, нызама дурдулар. ²¹Беняминлер Гибгадан чыкдылар, шол гүн йигрими ики мүн ысрайылы ере яздылар. ²²⁻²³Ысрайыллар Реббиң

хузурына гелип, тә агшама ченли аглап яс тутдулар ве Ондан: «Биз өз доганымыз болан беняминлер билен ене-де сөвеше гирелими?» дийип сорадылар. Реб: «Оларың гаршысына чыкың» дийди. Ысрайыллар догумланып, шол өңкүси гүн барып дуран ерлеринде ене-де сөвешмәге нызама дурдулар.

²⁴Ысрайыллар икинжи гүн дийленде беняминлериң үстүне бардылар. ²⁵Беняминлер шол гүни Гибгадан ысрайылларың гаршысына чыкдылар ве олар бу гезек он секиз мүн иң гүйчли эдермен ысрайыл урушжыларыны гылычдан гечирдилер.

²⁶Шонда әхли ысрайыллар тутуш халк болуп, Бейтеле бардылар. Олар отуруп, Реббиң хузурында агладылар ве шол гүн агшама ченли агыз бекледилер. Мал союп, Реббе якма хем-де саламатлык гурбанлыгыны бердилер. ²⁷⁻²⁸Худайың Әхт сандыгы шонда шол ердеди ве оңа Харуның оглы Элгазырың оглы Пинехас ёлбашчылык эдйәрди. Ысрайыллар Ребден: «Доганымыз болан беняминлериң гаршысына сөвешмәге гиделими я-да ёк?» дийип сорадылар. Реб: «Гидиң, эртир Мен олары сизиң элиңизе берерин» дийди.

²⁹Ысрайыллар Гибганың төверегинде букуда адам гойдулар. ³⁰Үчүнжи гүн дийленде ысрайыллар беняминлериң үстүне бардылар ве сөвешмек үчин Гибганың янында өңкүлери ялы нызама дурдулар. ³¹Беняминлер ысрайылларың гаршысына хужум эдип, галадан дашлашдылар-да, Бейтеле тарап гидйөн ёлда хем-де Гибга тарап экин мейданының үсти билен гечйән ёлуң үстүнде ысрайыллары ене-де өңкүси ялы өлдүрдилер. Ысрайыллардан отуза голай адам өлдүрилди.

³²Беняминлер: «Биз олары өңки еңшимиз ялы ене енерис» дийдилер. Ысрайыллар болса: «Олардан гачалыда, оларың үнсүни ёллара тарап совуп, олары галадан дашлашдыралың» дийдилер. Шейле хем этдилер. ³³Әхли ысрайыллар ерлеринден турдуларда, Багал-тамарада нызама дурдулар. Ысрайылларың букуда гоян адамлары Гибганың гүнбатар тарапындан букудан чыкдылар. ³⁴Гибганың янына Ысрайылың әхли еринден сайланып аланларың он мүнүси гелди ве газаплы сөвеш башланды, йөне беняминлер энтек өзлерине бетбагтлык гашаяндыгыны билмейәрдилер. ³⁵Реб беняминлери ысрайылларың өңүнде еңлише сезевар этди. Шол гүн ысрайыллар гылычларыны ялаңачлан йигрими бәш мүн бир йүз бенямини өлдүрдилер.

³⁶Беняминлер өзлериниң еңиләндиклерине дүшүндилер. Ысрайыллар өз орунларыны беняминлере бердилер, себәби олар Гибганың голайында букуда отуранлара бил баглапдылар. ³⁷Букудакылар Гибга тарап топулдыларда, галадакыларың әхлисини гылычдан гечирдилер. ³⁸Галадан ёкарык гаян түссе букудакыларың чозмагы үчин дуйдурыш болсун дийип, ысрайыллар өзара айдышдылар. ³⁹Шейлеликте, ысрайыллар сөвеш мейданындан ыза чекиленде, беняминлер ысрайылларың отуза голай адамыны боюн эгдирдилер. Олар: «Ине, ысрайыллар ене-де өңкүси ялы бизиң өңүмизде йыкылып ятырлар» дийдилер велин, эдил шол вагт ⁴⁰галаның депесинде түссе сүтүн гөрнүшинде ёкары галып башлады. Беняминлер ызына середенлеринде, тутуш галаның депесинден түссәниң

гөгә гөтерилйәндигини гөрдүлер. ⁴¹Ысрайыллар ызларына доландылар, беняминлер өзлериниң бетбагтлыга учрандыкларыны гөрүп, ызларына гайтмага горкдулар. ⁴²Олар ёла дүшүп, чөле тарап ысрайыллардан гачып башладылар. Эмма ысрайыллар оларың ызларындан галман етип, олары өлдүрдилер, галадан чыканларыны болса шол ерде гырдылар. ⁴³Ысрайыллар беняминлериң дашыны габадыларда, оларың ызындан ковуп, Гибганың гүндогар тарапына етенде, оларың әхлисини боюн эгдирип гырдылар. ⁴⁴Беняминлериң он секиз мүн саны гүйчли уршужыларыны өлдүрдилер. ⁴⁵Галанлары чөле, Риммон гаясына тарап гачдылар, ёлларда ысрайыллар оларың ене бәш мүнүсини өлдүрдилер ве Гидома ченли ызындан коваладыларда, оларың ене ики мүнүни өлдүрдилер.

⁴⁶Беняминлерден шол гүн жеми йигрими бәш мүн адам өлди, оларың хеммеси-де гүйчли эдермен адамларды. ⁴⁷Талан алты йүз саны бенямин чөле тарап Риммон гаясына гачды ве олар дөрт айлап шол гаяда галдылар. ⁴⁸Ысрайыллар ене-де ызына беняминлериң үстүне гитдилерде, галадакы әхли илаты, маллары, чем гелен затлары гылычдан гечирдилер. Соңра шол ердәки галан әхли галалары отлап ёк этдилер.

21-нжи бап

Ысрайыллар беняминлере гыз берйәрлер

¹Ысрайыллар: «Хич биримиз беняминлере гыз бермерис» дийип, Миспада ант ичдилер. ²Ысрайыллар Бейтеле гелип, Худайың хузурында

агшама ченли гаты сес эдип, зар-зар аглашдылар. ³Олар: «Эй, Ысрайыл Худайы Реб! Ысрайыла нэме болды? Ысрайылдан инди бир тире ёк болуп йитип гитмелими?» дийдилер. ⁴Эртеси гүни илат ирден туруп, ол ерде мал өлдүрдилер, гурбанлык сыпасыны ясап, якма хем-де саламатлык гурбанлыгыны бердилер.

⁵Ысрайыллар: «Реббиз хузурын-да болуп гечен йыгнанышыга ысрайыл тирелеринден ким гелмедик?» дийишдилер. Бу йыгнанышыга гелмедиклериң өлдүрилжекдиги барада ант ичилип касам эдилди. ⁶Ысрайылларың беняминлере, ягны өз доганларына небислери агырып: «Инди ысрайылларың бир тиреси кесилип ташланды. ⁷Биз оlara гыз бермезлиге Реббиз хузурында ант ичдик. Инди оларың дири галанларының аял меселесини нэхили чөзмели боларкак?

⁸Миспадакы Реббиз хузурында болан йыгнанышыга Ысрайыл неслинден гелмедик бармы?» дийишдилер. Йыгнанышыга Гилгатдакы Ябешден адам гелмэндир. ⁹Гөрселер, ол ерде Гилгатдакы Ябешден бир адам хем ёк экен. ¹⁰Эдермен йигитлериң он ики мүнүсини жемагат ол ере иберип, оlara: «Барың, Ябешиз илатыны, аялларыны ве чагаларыны гылычлап өлдүриң. ¹¹Өйлененлериң хем-де дурмуша чыканларының эхлисини бүтинлей ёк эдиң, диңе гызлара дегмөн» дийип буюрдылар. Олар айдылышы ялы-да этдилер. ¹²Ябешиз илатындан дөрт йүз саны бой гызы өзлери билен алып, Кенган юрдундакы Шило галасындакы дүшелгэ гетирдилер.

¹³Халк Риммон гаясындакы беняминлер билен геплешик гечирмек үчин, ол ере адам иберди, олар билен

ылалашык ыглан эдилди. ¹⁴Шонда беняминлер Ысрайыла доланып гелдилер ве ысрайыллар дири галдырылан Ябешиз гызларыны оlara аяллыга бердилер; йөне оларың хеммесине гыз етмеди.

¹⁵Ысрайыл халкы бенямин тиресине гынанды, себэби Реб Ысрайыл тирелериниң бүтөүлигини бозды.

¹⁶Яшулулар: «Беняминлериң аялларының ёк эдилендигине гөрө, бу галанларына аял алып бермеклик меселесини нэтсеккэк?» дийишдилер.

¹⁷Олар: «Ысрайылларың бу тиреси йитип гитмез ялы, беняминлериң дири галанларының өзлериң мўлки болсун, ¹⁸йөне биз оlara гыз берип билмерис, чўнки: „Ким беняминлэ гыз берсе, оңа нэлет болсун“ дийип ант ичипдик» дийдилер. ¹⁹Онсоң олар: «Ине, Бейтелиң демиргазыгында, Шекеме гидйән ёлуң гўндогарында ве Ливаның гўнортасында ерлешйән Шилода хер йыл Реббе багышланан байрамчылык боляр» дийишдилер.

²⁰Олар беняминлере гөркезме берип шейле дийдилер: «Барың-да, үзүмчилигиң ичинде отурың. ²¹Шилонның гызлары үйшүп танс эден вагтларында, үзүмчиликден чыкың-да, Шило гызларындан хериңиз бирини тутуп, оlara өйлениң ве беняминлере дегишли ере экидиң. ²²Гызларың какалары я-да доганлары бизиң янымыза арз эдип гелселер, биз оlara: „Шолар үчин биз сизден өтүнч сораярыс, оларың бейтмегиниң себэби бизиң сөвешип, есир гетирен гызларымыз оларың хеммесине етмеди, сизиң өзүңиз хем оlara гызларыңызы бермединиң“ дийип айдарыс» дийдилер. ²³Беняминлер айдылышы ялы хем этдилер; үйшүп танс

эдип йөрөн гызлардан херси бирини
огурлап, өз мүлклерине гетирдилер
ве галалар гуруп, яшап башлады-
лар. ²⁴Эдил шол вагты ысрайыллар
ол ерден гайдып, херси өйли-өйүне,

өз тиресине ве мүлклерине доланып
барды.

²⁵Шол дөвүрде ысрайылларың па-
тышасы ёкды; хер ким өз гөвнүне
геленини эдерди.

Рут

Гириш

Рут китабындакы вакалар *Ысрайыл сердарлары* китабында беян эдилен гызгалаңлы вакаларың дөврүнде болуп гечйэр. Моваплы Рут диен гыз бир ысрайылла дурмуша чыкяр. Эмма арадан бирнөчө вагт геченден соң, онуң адамсы ёгалып, дул галяр. Онуң гайыненеси Нагомы өз ата юрды Яхуда доланмакчы боланда, Рута ак пата берип, оны атасы өйүне гойберйэр. Эмма Рут: «Сени терк эдип яныңдан гитмеги менден хайыш этме. Сен нирэ гитсең, менем

шол ере гитжек. Сен ниреде болсаң, менем шол ерде болжак. Сениң халкың – мениң халкым, сениң Худайың мениң Худайым болар» диййэр. Рутуң гайыненесине шейле вепадарлыгы, ысрайылың Худайына болан чуңнур сөйгүси үчин Худай оны ялкаяр. Рут өңки адамсының гарындашына дурмуша чыкып, Давут пыгамбериң энеси боляр. Руты шейле ялкамак билен, Худай адамларың аслына дәл-де, онуң йүрегине гараяндыгыны мәлим эдйэр.

Мазмуны

Нагомының Рут билен Бейтуллахама гайдып гелмеги..... 1:1-22
 Рутуң Боваза душмагы..... 2:1–3:18
 Бовазың Рута өйленмеги 4:1-22

1-нжи бап

Элимелек машгаласы билен Моваба гөчүп гидйэр

¹Юрды сердарларың доландырян дөврүнде ачлык хөкүм сүрйэрди. Яхуда юрдуның Бейтуллахам галасындан бир адам аялы ве ики саны оглы билен Мовап топрагына вагтлайынча яшамага гитдилер. ²Ол адамың ады Элимелек, аялының ады Нагомы, огулларының атлары

болса Махлон хем Килёнды. Олар Яхуданың Бейтуллахам галасындан, эфрат тиресиндендилер. Олар Моваба гелип, шол ерде галдылар.

³Нагомының адамсы Элимелек арадан чыкандан соң, ол ики оглы билен дул галды. ⁴Онуң огуллары моваплы гызлара өйлендилер. Гызларың бириниң ады Орпа, бейлекисиниң ады Рутды. Элимелегиң машгаласы Мовапда он йыл төвереги яшандан соң, ⁵огуллары Махлон билен Килён хем өлүп,

Нагомы огулларындан хем адам-сындан махрум болды.

Нагомы билен Рут Бейтуллахама гайдып гелйәрлер

⁶Нагомы өз гелинлери билен Мовап юрдундан гитмәге тайярланярдылар, себәби ол энтек Мовап топрагында-ка, Реббиң Өз халкына назар салып, чөрөк берендигини эшидипди. ⁷Олар өз яшаян ерлеринден чыкып, Яхуда тарап, үч болуп йөрәп уградылар.

⁸Нагомы ики гелнине-де: «Барың, икиңиз хем эжеңизиңкә гайдыберин. Маңа ве мерхум гайынатаңыза хем-де адамыңыза хемише вепалылык гөркезишиңиз ялы, сизе-де, гой, Реб өз вепалылығыны гөркезсин. ⁹Сизин дурмуша чыкып, индики адамыңыз билен рахат яшамагыңыза Реб ярдам этсин» дийип, олары огшады. Эмма оларың икиси-де сес эдип аглашдылар.

¹⁰Гелинлери: «Ёк, биз сениң билен биле сениң халкын арасына гидерис» дийдилер.

¹¹Нагомы: «Гайдың гызларым! Сиз нәме үчин мениң билен гитжәк?! Инди мен сизе өйләнер ялы огул догрупп билмен ахырын. ¹²Гызларым, ызыңыза гайдың, өз ёлуңыз билен гидиң! Мен инди әре барардан гарры. Эгер-де: „Менде энтек умыт бар“ дийип, эдил шу гижәниң өзүнде мениң адамым болуп, ене огуллары дүйнә индерәенимде-де, ¹³олар кема-ла гелйәнчә, сиз гарашармыдыңыз? Олара дурмуша чыкмак үчин сиз башга әре барман сакланармыдыңыз? Ёк, гызларым, мениң ягдайым сизиңкиден хас агыр, чүнки мениң

гаршыма чыкан – Реббиң хут Өзи» дийди.

¹⁴Олар ене-де сес эдип аглашдылар. Орпа гайыненесини огшап хошлашды, эмма Рут Нагома япышды.

¹⁵Нагомы оңа йүзленип: «Ине, сениң элтиң өз халкының ичине, өз худайларына доланды, сенем онуң ызы билен гидәй» дийди.

¹⁶Эмма Рут: «Сени терк эдип яныңдан гитмеги менден хайыш этме. Сен нирә гитсен, менем шол ере гитжәк. Сен ниреде болсан, менем шол ерде болжак. Сениң халкың – мениң халкым, сениң Худайың мениң Худайым болар. ¹⁷Сен ниреде өлсен, мен-де шол ерде өлүп, шол ерде жайланжак. Эгер-де өлүмден башга зат мени сенден айырса, онда, гой, Реб маңа мундан хем бетерини гөркезсин» дийди.

¹⁸Нагомы Рутуң ызына гайтмажәгына хем-де өзи билен галжагына гөз етиренден соң, оңа хич зат диймеди.

¹⁹Шейдип, оларың икиси-де Бейтуллахама ченли йөрәп гайтдылар. Олар Бейтуллахама гелип етенлеринде, бүтин гала херекете гелип, аяллар: «Бу Нагомымы?!» дийип, бир-бирлеринден сорашдылар.

²⁰Нагомы олара гарап: «Сиз маңа Нагомы^а диймән, Мара^б дийиң, себәби Гудратыгүйчли маңа гаты ажы дурмуш берди. ²¹Мен бу ерден гиденимде долы гидипдим, йөне Реб мени ызыма бош гайтарды. Реб хасрат чекдирийән вагтында, сиз нәдип маңа Нагомы дийип билйәрсиниз? Гудратыгүйчли мени бетбагт этди» дийди.

²²Шейлеликде, Нагомы өзүниң моваплы гелни Рут билен Мовап

^а **1:20 Нагомы** – бу сөз *якымлы* диймеги аңладяр.

^б **1:20 Мара** – бу сөз *ажы* диймеги аңладяр.

юрдундан ызына гайдып гелди. Олар Бейтуллахама арпа орагының башына гелдилер.

2-нжи бап

Рут Бовазың экин мейданында ишлейәр

¹Элимелегиң ковмындан, ягны Нагомының әриниң якын гарындашларыңдан бир танымал хем-де бай адам барды. Онуң ады Бовазды.

²Моваплы Рут Нагома: «Мен экин мейданына гидейин, ол ерде маңа өз ызындан хоша чөплемәге ругсат эден адам тапылса, онуң ызындан хоша чөпләрин» дийди. Ол хем: «Гидибер, гызым» дийди. ³Рут гидип, оракчыларың ызындан хоша чөплемәге башлады. Онуң төтәнден гирен ери Элимелегиң ковмындан болан Бовазың экин мейданы экен.

⁴Ине, Боваз Бейтуллахамдан гелди. Ол оракчылары: «Реб сиз билен болсун!» дийип йүзленди. Олар хем: «Сени-де Реб ялкасын!» дийип жогап бердилер.

⁵Боваз оракчыларың ёлбашчысындан: «Бу гелин ким?» дийип сорады.

⁶⁻⁷Оракчыларың ёлбашчысы оңа: «Бу моваплы гелин. Ол Нагомы билен Мовап юрдундан гелен. Ол оракчыларың ызындан хоша чөплемек үчин менден ругсат сорады. Ирденки гелшинден тә шу вагта ченли хоша чөпләп йөр, ишиң аралыгында теләриң астында диңе бир салым дынч алды» дийип жогап берди.

⁸Боваз Рута: «Диңле, гызым, хоша чөплемәге башга ере гитме. Бу ерден айрылма, бизиң гелин-гызларымызың янында бол. ⁹Гәзүң оракчыларың орак орян мейданында болсун, сен оларың

ызындан йөре. Мен өз адамларыма саңа азар бермезлиги табшырандырын. Сувсан вагтың хызматкәрлериң долдуран күйзелериндәки сувдан ичерсиң» дийип табшырды.

¹⁰Рут ики бүкүлип тагзым эдип: «Мениң бир кесекидигиме гарамздан, сен мен барада нәме бейле аладаланярсың? Саңа бейле якымлы гөрүнмегиме нәме себәп болды?» дийди.

¹¹Боваз оңа: «Сениң адамың өленден соң, өз гайыненеңе эден ягшылыкларың барада хемме зат маңа мәлим. Сен эне-атаңы, догдук меканыңы ташлап, хич бир танамаян халкың арасына гелипсиң. ¹²Эден ягшылыкларың Ребден гайтсын! Сениң пена тапынан Реббиң, Ысрайыл Худайы сылагыңы берсин!» дийип жогап берди.

¹³Рут: «Мениң женабым, сенде рехим-шепагат тапайын. Мен сениң гырнагың болмасам-да, мылайым сөзлериң билен өз гырнагың гөвнүни гөтердиң» дийди.

¹⁴Нахар вагты боланда, Боваз оңа: «Бәрик гел-де, бираз нан алып, шераба батырып ий» дийди. Рут оракчыларың янында отурды. Боваз оңа говурга узатды. Ол ийип дойды, галаныны йыгнап гойды. ¹⁵Ол хоша чөплемек үчин еринден галанда, Боваз өзүне дегишли эркек адамлары: «Десселериң арасындан-да чөплесин. Оңа хич зат диймән. ¹⁶Оңа десселериңизден-де баш согруп гоюң; чөплесин, кәемән» дийип табшырды. ¹⁷Ол агшама ченли мейданда хоша чөпледи, чөпләнини дөвди. Ярым батмана голай арпа болды.

¹⁸Онсон оны гөтерип, гала гелди ве йыгнан арпасыны гайыненесине

гөркезди. Рут өзүндөн галан говур-
ганы чыкарып, гайыненесине берди.

¹⁹Гайыненеси оңа: «Бу гүн хо-
шаны ниреден чөпледин? Ниреде
ишледин? Сен барада аладаланан бу
адамы Худай ялкасын» дийди. Рут
гайыненесине кимиң янында хоша
чөплэндигини айтды.

Рут: «Мениң бу гүнки хоша чөплөн
еримиң эесиниң ады – Боваз» дийди.

²⁰Нагомы гелнине: «Вепалылыгыны
өлүлөрдөн, дирилөрдөн гайгырмадык
Реб бу адамы ялкасын! Бу адам бизиң
гарындашымыздыр, иң якын хоссар-
ларымызың бириди» дийди.

²¹Моваплы Рут: «Ол маңа: „Экин
мейданымда орак орулян мөвсүм до-
лы тамамланянча, мениң ишгэрлери-
миң янында болубер“ дийди» ди-
йип, болан затлары гайыненесине
гүррүң берди.

²²Нагомы гелнине: «Хава гызым,
экин мейданына оңуң гелин-гызла-
ры билен биле чыканың говы, баш-
га бириниң экин мейданында саңа
эркеклер азар берерлер» дийди.

²³Рут арпа орагының ве бугдай ора-
гының мөвсүми гутарянча, хоша чөп-
лөн вагтында Бовазың гелин-гызла-
рының янында болуп, гайыненеси
билен биле яшаберди.

3-нжи бап

Рут хармана баряр

¹Гайыненеси Нагомы Рута
йүзленип: «Гызым, саңа говы бо-
лар ялы, тэзе месген гөзлэйсем, оңат
боларды! ²Бовазың гелин-гызлары
билен биле хоша чөпледин, шол Бо-
ваз бизиң якын гарындашымыз дәл-
ми нэме? Ол шу гиже харманда арпа
совуяр. ³Сен ювун-да, эндамыңа яг

чал, иң говы гейимлериңи гейип, хар-
мана бар, йөне ол ийип-ичип болянча,
оңа гөрүнме. ⁴Ол ятмага гиденде, оңуң
ниреде ятяндыгыны аныкла; онсоң
барып, оңуң ёрганыны ач-да, гирип
аягужунда ят. Нэме этмелидигини
оңуң өзи айдар» дийди. ⁵Рут оңа:
«Сениң эхли диенлериңи айдышың
ялы эдерин» дийди. ⁶Шейлеликде,
хармана барып, гайыненесиниң хемме
табшыранларыны ерине етирди.

⁷Боваз ийип-ичип, кейпини көкледди.
Соң харманың гырасына ятмага гитди.
Рут болса асырынлык билен гелип,
оңуң аягужы тарапындан ёрганы
ачып, гирип ятды. ⁸Ярыгиче Боваз
тисгинип оянды, гөрсе, аягужунда
бир аял ятыр. ⁹Боваз оңа: «Сен ким?»
дийди. Ол: «Мен Рут, сениң гырна-
гың. Мениң гараматымы өз үстүне
алсана, чүнки сен бизиң якын хосса-
рымызсың» дийип жогап берди. ¹⁰Бо-
ваз: «Гызым, гой, сени Реб ялкасын,
сениң соңкы гөркезен вепалылыгың
озалкыңдан-да хас говы, чүнки сен
хайсыдыр бир гарып я бай яш йиги-
диң ызына дүшүп гитмедин. ¹¹Гызым,
горкма; мен сениң соран затларыңы
эдерин. Обамызың эхли адамлары
сениң пэк аялдыгыңы билйэр. ¹²Дог-
ры, менем хоссарыңдырын велин,
йөне саңа менден-де хас якын бир
хоссарың бар. ¹³Бу гиже сен шу ерде
ят, эртир ол саңа хоссар чыкса чыкар,
болмаса-да, мен өзүм саңа хоссарлык
эдерин, Реббиң барлыгында муңа
ант ичйэрин! Эртире ченли сен шу
ерде болубер» дийди. ¹⁴Шейлеликде,
Рут оңуң аягужунда эртире ченли
ятып, даңдан алагараңкылыкда тур-
ды. Боваз: «Хармана аял гелендиги
билинемсин» дийди. ¹⁵Онсоң Рута:
«Япынжаңы гетирип, оны ере яз!»

дийди. Рут шейле хем этди. Боваз арпадан галбир билен алты гезек алып, Рутуң япынжасына гуйды-да, онуң омзуна гойды. Соңра Боваз гала та-рап гитди.

¹⁶Рут геленде, гайыненеси оңа: «Гызым, ханы айт, нәмелер болуп гечди?» дийди. Ол хем Боваз билен болан затларың барыны айдып берди. ¹⁷Соңра Рут: «Боваз маңа „Гайыненең янына элиң бош гитме“ дийип, ине, шу алты галбир арпаны берди» дийди. ¹⁸Нагомы: «Гызым, бу ишиң соңуның нәхили болжакдыгы белли болянча, гарашыбер, чүнки ол бу иши шу гүн битирмән ынжалмаз» дийди.

4-нжи бап

Боваз Рута өйленйәр

¹Боваз галаның дервезесиниң агзына гелип отурды. Шол вагт Бовазың: «Ол саңа хас якын хоссардыр» диен адамы гечип барялды. Боваз оны гөрөн бадына адыны тутуп: «Бәрик совул, гел, шу ерде отур» дийип, оны янына чагырды. Ол гелип отурды.

²Соңра Боваз галаның яшулуларындан он адамы чагырды-да, «Гелиң, янымда отурың» дийди. Олар отурдылар.

³Боваз яңкы якын хоссарына: «Мовап юрдундан ызына гелен Нагомы доганымыз Элимелегиң ер пайыны сатжак боляр. ⁴Мен муны бу ерде отуранларың ве халкымың яшулуларының хузурында саңа эшитдирейин дийдим, оны сен сагын ал. Эгер ере әелик эдип билжек болсаң-а эт, әелик эдип билмежек болсаң-да, оны айт, мен бу барада билейин. Себәби онуң иң якын хоссары сенсиң, галыберсе-де, мендириң» дийди. Яңкы якын гарын-

дашы: «Әелик әдерин» дийди. ⁵Боваз: «Эгер-де сен Нагомының ерини сагтын алайсаң, онда моваплы дул аял Рута өйленмели боларсың. Чүнки Рутдан чага дүнийә инсе, шол ер чаганың адына гечер ве өлениң ады дикелдилер» дийди.

⁶Яңкы якын хоссары: «Мен оңа эе чыкып билжек дәл, эгер эе чыкайсам, онда, өз мирасымы дагадарын, оны сен алай. Мен бейле эдип билжек дәл» дийди. ⁷Хайсыдыр бир зада эе чыкыланда я-да ер башга бириниң адына гечирленде, муны макулламак үчин озаллар Ысрайылда шейле дәп барды: тарапларың бири аякгабының бир тайыны чыкарып, бейлекә уздарды. ⁸Шона гөрә яңкы якын хоссары Боваза: «Сениң өзүң сагтын алай» дийип, аякгабыны чыкарды.

⁹Боваз яшулулара, дервезениң агзындакы адамлара: «Элимелегиң, Килёның ве Махлоның әхли эмләгини Нагомыдан мениң сагтын аландыгыма бу гүн сиз шаятсыңыз. ¹⁰Шейле хем мерхумың ады өз мирасының үстүнде беркарар болуп, доганларының арасында, догдук меканында онуң ады йитмез ялы, Махлоның аялы, моваплы Руты мен өзүме аяллыга алярын. Сиз муңа шаятсыңыз» дийди.

¹¹Дервезениң агзына үйшен яшулулар ве бейлеки адамлар Боваза йүзленип: «Биз шаятдырыс. Гой, Реб сениң өйүне гелжек аялы Рахел ве Лея ялы этсин! Ол икисинден ысрайыл халкы эмеле гелендир. Эфрат уругының арасында сениң дөвлетигиң артып, адың Бейтуллахама долсун! ¹²Шу гелниң үсти билен Реббигиң саңа бержек перзентлеринден дөрежек несил Тама-рың Яхуда догрупп берен оглы Пересиң несли ялы болсун!» дийдилер.

Нагомы шатланяр

¹³Боваз Рута өйленди. Ол онуң янына гирди; Рут Реббиң мерхемети билен гөврели болды ве бир огул догурды.

¹⁴Аяллар Нагома: «Реббе алкыш болсун! Ол бу гүн сени хоссарсыз гоймады. Дүнийә инен бу огланың ады Ысрайылда улы хормата эе болсун! ¹⁵Ол сениң дурмушыңы тәзеләр. Гарраныңда, ол саңа аркадаянч боллар. Сениң үчин еди огулдан хем артык болан бу гелниң саңа огул догуруп берди, ол сени сөййәр» дийдилер.

¹⁶Нагомы чаганы алып, гужагына гысды ве оңа энеке болды.

¹⁷Гөңшы аяллар чага ат гоюп: «Нагомы үчин бир огул догулды» дийишдилер. Оны Обет дийип атландырдылар. Обет Давудың какасы Йышайың какасыдыр.

Давут патышаның несил дарагты

¹⁸⁻²²Пересиң несиллери шулардыр: Пересден Хесрон, Хесрондан Рам, Рамдан Эминадап, Эминадапдан Нахшон, Нахшондан Салмон, Салмондан Боваз, Боваздан Обет, Обетден Йышай, Йышайдан болса Давут дүнийә инди.

Шамувел пыгамбер

Биринжи китап

Гириш

Шамувел пыгамбер барада ики китап язылып, олар онуң хатырасына атландырыландыр. Худайың ылхамындан долан бу пыгамбер ысрайыл халкының тарыхында гөрнүкли орунларың бирини эелейэр.

Сердарлар дөври тамамланып барялды. Ысрайыл халкы даш-төверекдэки халкларда болшы ялы, өзлерине патыша сайламак ислэп, муны Шамувел пыгамберден талап эдйэр. Шамувел пыгамбер гележекки патышаларың олара сүтем этжекдигини, эмләклерини, огул-гызларыны зорлук билен алжакдыгыны, өзи үчин ишлемге межбур этжекдигини халка дуйдурыр. Эмма халк ниетинден дәнмән, өзлерине патыша беллемегини Шамувел пыгамберден талап эдйэр.

Шамувел пыгамбер халкың ислегини битирмек үчин Худая дога-дилег эдйэр. Худай хем она Киш оглы Шавулы гөркезийэр. Шейдип, ол ысрайыл халкының илкинжи патышасы боляр. Эмма Шавул Худайың

табшырыкларыны сакламан, Онуң буйрукларына боюн болмансоң, патышалыкдан махрум эдилйэр. Худай онуң дерегине гоюн бакып, гижегүндиз Худая сежде нагмаларыны айдян песпэл, хошгылав ве батыргай Давут пыгамбери сайлаяр. Ол ысрайыл халкына хүжүм эдйән пилиштлилеринң Жалут атлы пэлваныны еңйэр. Давут Худайың ылхамындан ве гүйжүнден долуп, ысрайыл халкына гөрлүпэшидилмедик еңишлер гетирйэр.

Китапта Реббинң Давут пыгамбер билен багланышан эхти барада хем беян эдилйэр. Давут Реббе сежде этмек үчин бир ыбадатхана гурмакчы боляр. Эмма Реб сежде өйүни Давудың оглуның гуржакдыгыны айдяр. Шейле-де Реб Давудың несил шалыгыны бакы беркарап этжекдигини вада берйэр.

Мундан башга-да, Давут пыгамбер өкде сазанда болуп, Худая энчеме мезмурлары багыш эдйэр. Бу мезмурлар бизиң гүңлеримизде айдыляндыр!

Мазмуны

Шамувел пыгамбер Ысрайылың соңкы сердары..... 1:1–7:17
Шамувел Шавулы Ысрайылың илкинжи патышасы эдип
беллейэр.....8:1–12:25

Реб Шавулың патышалыгыны рет эдйэр	13:1–15:35
Шамувел Давуды патышалыга беллейэр	16:1–18:16
Шавул Давуды өлдүрмекчи боляр	18:17–27:12
Шавулың соңкы сөөши	28:1–31:13

1-нжи бап

Шамувел пыгамбер догуляр

¹Эфрайым даглыгындакы Рамата-йымсопым галасында Элкана диен бир адам яшаярды. Эфрайым тиресинден болан бу адам Ерохамың оглы, Элихувың агтыгы, Тохувың човлугы ве Супуң ювлугыды.

²Элкананың Ханна хем-де Пенинна атлы ики аялы барды. Пениннаның чагалары барды, эмма Ханнадан перзент болмаярды. ³Элкана йылың-йылына Хөкмүрован Реббе сежде этмек хем Оңа гурбанлык бермек үчин, Шило галасына гидйәрди. Ол ерде Элийиң Хопны ве Пинехас атлы ики оглы барды. Олар Реббиң руханыларыды.

⁴Элкана хер гезек Шилода гурбанлык беренде, гурбанлык этинден аялы Пенинна хем-де онуң чагаларының херсине бир пайдан берерди. ⁵Эмма ол Ханна ики пай берерди. Чүнки Реб Ханнаны өнөлгесиз эденем болса, Элкана оны сөййәрди. ⁶Реббиң перзент бермейэндиги себәпли, Ханнаның гүнүси оны ынжадарды, кемсидерди. ⁷Бу йылларбойы шейле болды. Хер гезек Реббиң өйүне гиденде, Ханнаның гүнүси онуң дердини гозгаарды.

Бир гүн хем Ханна отурып аглады ве хич зат датмады. ⁸Өри оңа: «Ханна, сен нәме үчин аглаяң, нәме үчин хич

зат иймейән, нәме үчин бейле хасрат чекйән? Сениң үчин мен он огулдан-да артык дөлми нәме?!» дийди. ⁹Олар ийип-ичип боланларындан соң, Ханна еринден туруп, Реббиң хузурына барды. Элий руханы шол вагт Реббиң ыбадатханасының сөесиниң гапдалындакы күрсүде отырды. ¹⁰Ханнаның калбы хасратдан долуды. Ол гөзүнден боюр-боюр яш дөкүп дуршуна, Ребден дилег этди. ¹¹Ол шейле касам этди: «Эй, Хөкмүрован Реб, Өз гырнагының чекйән хасратына назар сал, оны ятла. Өз гырнагыңы гөзден салма-да, гайтам, оңа бир огул бер, мен оны Саңа өмүрлик назыр^а эдейин, онуң келлесине пәки дегмез».

¹²Ханна Реббиң хузурында узак вагт дилег эденсоң, Элий онуң агзына середип отырды. ¹³Ханна ичинден дилег эденсоң, онуң сеси эшидилмән, дине додаклары гымылдаарды. Шоңа гөрә Элий оңа серхошдыр өйтди. ¹⁴Элий оңа: «Хачана ченли бейдип, энтирекләп йөржөк? Бар, серхошлыкдан ачылансоң гел» дийди.

¹⁵Ханна оңа: «Ёк, агам, мен серхош дәл, мен ярым гөвүн бир бичәре. Мениң чакыр-шерандан ичен задым ёк. Мен диңе Реббиң хузурында ичими дөкйән. ¹⁶Гырнагыңа ярамаз аялдыр өйтме. Мен ажы гам-гуссадан ве гайгы-хасратдан яңа дилег эдйәрин» дийип жогап берди. ¹⁷Элий

^а **1:11 Назыр** – өзүни Худая багышлан адамларың сачына пәки дегирмезлик нышаны. Сөзлүге серет.

оңа: «Бар, аркайын өйүңе гайдыбер, гой, Ысрайыл Худайы дилегиңи кабул этсин» дийди. ¹⁸«Өз гырнагыңа мерхемент эт!» дийип, Ханна өз ёлуна гитди. Соңра ол нахарланды. Ол инди гамгын дёлди.

¹⁹Эртеси ирден туруп, олар Реббе сежде этдилер, соңра ызларына гайтдылар ве Рамадакы өз өйлөрине доланып гелдилер. Элкана өз аялы Ханна янашды; Реб оңуң дилегиңи кабул этди. ²⁰Шейлеликде, Ханна гөврели болуп, бир огул догурды. «Мен муну Ребден дилеп алдым» дийип, ол оглуның адына Шамувел ^a дакды.

Ханна Шамувели Реббе багыш эдйэр

²¹Оңуң эри Элкана тутуш машгала-сы билен ене йыллык гурбанлыгыны бермек үчин хем-де берен вадасыны ерине етирмек үчин, Шило гитмекчи боланда, ²²Ханна бу гезек оңуң билен гитмеди. Ол адамсына: «Сүйтден айрыландан соң, мен чаганы Реббиң хузурына алып барарын, ол шол ерде өмүрлик галар» дийди. ²³Элкана оңа: «Боляр, гөзел гөвнүң, чагаң сүйтден айрылганча гарашай. Гой, Реб сениң вадаңы ^b амала ашырсын!» дийди. Шунлукда, Ханна өйде галып, чаганы сүйтден айырянча, оңа серетди.

²⁴Чаганы сүйтден айрандан соң, үчяшар өкүз ^c бир батман ун ве бир тулум шерап билен билеликде Ханна оны Шило галасына Реббиң өйүңе гетирди; чага энтэк яшды. ²⁵Бир өкүзи гурбанлык беренлеринден соң, олар чаганы Элийиң янына алып бардылар.

²⁶Ханна Элийэ йүзленип: «Эй, агам, өмрүң узак болсун! Мен шу ерде хузурыңда дуруп, Ребден дилег эден аял. ²⁷Ине, шу чага үчин дилег эдипдим. Реб мениң дилегиңи кабул этди. ²⁸Шоңа гөрэ мен оны Реббе берйэрин. Гой, ол тэ өмри өтйәнчэ, Реббиң хызматында болсун» дийди.

Соңра ол шол ерде Реббе сежде этди.

2-ңжи бап

Ханна Реббе алкыш айдяр

¹Оңсоң Ханна Реббе дилег этди: «Реб калбымы шатлыга беследи, Реб билеме кувват берди. Сениң халас эдениң үчин, мен шадыян!

Душманларымың үстүнден гүлйән.

²Реб мукаддесдир, Оңа тай болмаз,

Ондан гайры Худай болмаз, бизиң Худайымыз дей Гая болмаз.

³Буйсанчдан долы сөзлерден эл гөтөр.

Улумсылык билен геп урма, чүнки эхли иш Реббе аяндыр. Хеммесине казылык эдйән Шолдур.

⁴Гүйчлүлериң ййы дөвүлди, эжизлере кувват гелди.

⁵Доклар бир дөвүм чөрек үчин гүңлүкчи болдулар, ачлар болса дойдулар.

Өнелгесиз аял еди чага догурды, көп чагалы аял перзентсиз галды.

^a **1:20 Шамувел** – бу сөз Оңуң ады Худай диймеги анладяр.

^b **1:23 Сениң вадаңы** – кэбир голязмаларда *Өз вадасыны*.

^c **1:24 Үчяшар өкүз** – кэбир голязмаларда *үч өкүз*.

- ⁶Өлдүрйәнем Ребдир,
дирелдйәнем Ребдир.
Өлүлөр дүнийәсине индерйәнем,
чыкарянам Ребдир.
- ⁷Гедай гойянам, баядянам Ребдир,
песелдйәнем, бейгелдйәнем
Ребдир.
- ⁸Реб гарыбы аяк астындан
гөтөрйәр,
мәтәжи сердарларың
хатарына гошяр,
зибилханадан чыкарып,
Реб оны хеззет тагтында
отурдыр,
чүнки Ериң сүтүнлери
Реббиңкидир,
дүнийәни шоларың үстүнде
бина эден Олдуң.
- ⁹Вепадарларыны Өз пенасында
саклар Ол.
Эмма бетниетлери зулматда
йитирим эдер.
Чүнки адам өз гүйжи билен
мәкәм дәл.
- ¹⁰Парчаланжакдыр Реббиң
гаршысына чыканлар.
Оларың гаршысына Гөкде Ол
награ даргар.
Земиниң чар күнжүнде Реб
хөкүм эдер.
Ол Өз патышасына
гүйч-кувват берер,
Өз сечип-сайлан патышасына
еңиш гетирер».

¹¹Соңра Элкана өйүне – Рама до-
ланды. Шамувел болса Реббе гул-
лук этмек үчин, Элий руханының
янында галды.

Элийиң ярамаз огуллары

¹²Элийиң огуллары руханы болса-
лар-да, ярамаздылар. Олар Ребби сы-

ламаярдылар, ¹³халкың өңүнде өз ру-
ханылык борчларына бипервай га-
раярдылар. Кимдир бири гурбанлык
беренде, Элийиң огулларының хыз-
маткәри элине үч дишли чаршак алып
гелерди-де, ¹⁴оны газан болса газана,
пити болса питә, таба болса таба, ока-
ра болса окара сокарды-да, чаршага
иленини алып, рухана берерди. Олар
садака бермек үчин Шило гелиән ыс-
райылларың әхлиси бабатында шейле
эйдәрдилер. ¹⁵Үстесине-де, гурбанлык
малың ягы хениз якылманка, руханы-
ның хызматкәри садака берйәниң яны-
на барып, оңа: «Рухана говурмалык эт
бер. Ол сениң бишен этиңи нәме этсин,
оңа чиг эт герек» диерди. ¹⁶Эгер ким-
дир бири: «Этиң ягы янянча сабыр эт,
соң герегиң эт болсун» дийәйсе, он-
да ол оңа: «Ёк, эти хәзир бер, ёгсам
зор билен аларың» диерди. ¹⁷Шунлук-
да, Реббиң хузурында буларың гүнәси
жуда агырды. Себәби олар Реббе ниет-
ленен садаканы хорматламаярдылар,
оны әсгермейәрдилер.

¹⁸Шамувел Реббиң хузурында хыз-
мат эйдәрди. Ол непис зыгыр матадан
тикилен эфот гейип гезйәрди. ¹⁹Әжеси
оңуң өзүне лайык эдип дон тикип,
хер йыл адамсы билен биле гурбан-
лык бермәге геленде, оны Шамувеле
берерди. ²⁰Гайтжак боланларында:
«Реббиң хызматына багыш эден оглу-
ның өвезини доллар ялы, гой, Реб саңа
шу аялдан ене зүрятлар берсин» ди-
йип, Элий Элкана хем-де оңуң аялына
ак пага берерди. Соңра олар өйлерине
доланардылар. ²¹Хава, Ханнаны Реб
ене-де ялкады: Ханнаның үч оглы,
ики гызы болды. Шамувел болса
Реббиң хузурында өсүп улаларды.

²²Элий жуда гаррапды. Өз огул-
ларының ысрайыллар билен нәхили

дарашяндыкларыны, оларын Реббе йүз тутулян чадырың гапысында хызмат эдйән аяллар билен ятяндыкларыны ол эшитди. ²³Ол огулларына шейле дийди: «Бу нәме этдигиңиз болды? Тутуш халк сизиң ярамаз ишлериңиз хакында гүррүн эдйәр. ²⁴Бейт-мәңиз боланок, огулларым! Реббич халкындан мениң эшидйән хабарым говы дәл. ²⁵Эгер адам адамың гаршысына гүнә этсе, Худай олара аралыкчы болар. Эмма адам Реббич гаршысына гүнә этсе, онда оны ким горар?» Эмма Элийиң огуллары өз какасының сөзүне гулак асмадылар, чүнки Реб олары өлдүрмеги йүрегине дүвүпди. ²⁶Яшажык Шамувел болса Реббич ве адамларың сөйгүсини газанып, яш бабатда-да, пәхим-пайхас бабатда-да гүнүни санап өсйәрди.

Элийиң машгаласына гаршы пыгамберлик

²⁷Бир гүн бир пыгамбер Элийә шейле хабар гетирди: «Хава, Реб саңа шейле диййәр: „Ата-бабаң Харун ве онуң машгаласы Мүсүрде фараоның гуллары болан вагтлары, Мен Харуна Өзүмиң гудратымы гөркезипдим. ²⁸Мениң руханым болуп, гурбанлык сыпамың үстүне чыкып, якымлы ысла түтетги якып, Мениң хузурымда эфот геер ялы, Ысрайылың әхли тирелериниң ичинден Мен оны сайладым. Ысрайыллар тарапындан берлен якма гурбанлыкларындан пай алмага диңе сениң атаңың несLINE ругсаг бердим. ²⁹Инди нәме үчин сиз Мениң буйран гурбанлыкларыма ве садакаларыма гөз дикйәрсиңиз? Нәме үчин сен, Элий, халкым Ысрайылың садакаларының иң сайлама ерлери билен өзүңизи семретжек болуп, өз

огулларыңы Менден артык хормат-лаярысың?“ ³⁰Шонуң үчин хем Ысрайыл Худайы Реб шуны айдяр: „Сениң өз неслиң-де, ата-бабаңың несли-де хемишелик Мениң хузурымда гезер дийип, Мен өң сөз берипдим. Эмма инди Мен-Реб муны айдяңдырын: гайтмышым болсун, чүнки Мен Өзүми сыланы сыларын, әсгермезлик эдени болса рысва эдерин. ³¹Шунлукда, сизиң ве сизиң ата-бабаларыңызың ганатыны гыржак гүнлерим узакда дәл – сизден догланларың хич бирине узак өмүр миессер этмез. ³²Ысрайыла эдилжек ягшылыклара гөрипчилик билен середерсиңиз. Сизиң неслиңиз хич вагт узак өмүр сүрмез. ³³Араңызда гурбанлык сыпамдан махрум эдилмедик диңе бир адамы дири галдырарын; ол хем сизи агламакдан гөзлериңизи көр, багырыңызы ган эдер. Тутуш эркек неслиңиз жуванлыкда өлер. ³⁴Сениң ики оглуң Хопны билен Пинехасың башына дүшжек иш – оларың икисиниң-де бир гүнде өлмеги саңа бир аламанат болар. ³⁵Мен Өзүме гөвнүмден туржак ве писиндим отуржак ишлери этжек вепадар бир руханы сайларын. Мен онуң несLINE эбедилешдирерин, ол өмүрбакы Мениң сечип-сайлан патышамың хузурында гезер. ³⁶Хава, сениң аман галанларың: ‘Бир дөвүм чөрек тапарым ялы, маңа Өз руханыларының арасындан иш бер’ дийип, гарашай я-да бир дөвүм чөрек үчин дыза чөкүп, она ялбарларлар“».

3-нжи бап

Реб Шамувеле гөрүнйәр

¹Етгинжек Шамувел Элийиң янын да Реббич хузурында хызмат эдйәрди.

Ол гүнлер Реббиң сөзи сейрек гелерди, Ребден гелйән ылхамлар азды. ²Шейле гүнлериң биринде чөңерен гөзлери билен оңлы сайгармаян Элий өз дүшегинде ятырды. ³Шамувел хем Худайың сандыгының сакланян ери болан Реббиң ыбадатханасында ятырды. Худайың чырасы хениз сөнмэнди. ⁴⁻⁵Бирден Реб: «Шамувел! Шамувел!» дийип, оны чагырды. Шамувел: «Лепбей!» дийип сесленди-де, Элийиң янына ылгады. Ол барып: «Ине, мен гелдим» дийди. Эмма Элий оңа: «Мен сени чагырамок ахырын, бар, ятыбер» дийди. Шамувел гидип ятды.

⁶Реб: «Шамувел!» дийип, оны ене чагырды. Шамувел ене турды-да, Элийиң янына барып, оңа: «Ине, мен гелдим» дийди. Эмма Элий оңа ене: «Мен сени чагырамок ахырын, оглум, бар, ятыбер» дийди. ⁷Шамувел хениз Ребби якындан танамаярды, Реббиң сөзи Шамувеле энтэк аян болманды.

⁸Реб Шамувели үчүнжи гезек чагырды. Ол ене-де турды-да, Элийиң янына барып, оңа: «Ине, мен гелдим» дийди. Шондан соң огланы Реббиң чагыряндыгына Элий дүшүнди. ⁹Шоңа гөрә Элий Шамувеле: «Бар, ятыбер. Эгер Ол сени ене чагырайса, Оңа: „Я Реб, айдыбер, гулуң диңлейэр“ дийип жогап берерсиң» дийди. Шамувел ене-де барып, өз еринде ятды.

¹⁰Реб гелип, ол ерде дурды ве: «Шамувел! Шамувел!» дийип, ене өңкүлери ялы оны чагырды. Шамувел: «Я Реб, айдыбер, гулуң диңлейэр» дийип жогап берди. ¹¹Реб Шамувеле шейле дийди: «Хава, Ысрайылда эшидениң инини титретжек бир иш эдерин. ¹²Элийиң несLINE гаршы айданларымың эхлисини шол гүн бержай

эдерин. ¹³Онуң несLINE эбедилик желаландыржакдыгымы Мен оңа айддыпдым. Чүнки ол огулларының Маңа дил етирендиклерини билип хем, олары бу ишден сакламады. ¹⁴Шоңа гөрә Элийиң машгаласының гүнәси гурбанлык билен-де, садака билен-де хич вагт ювулмаз дийип, Мен онуң несLINE гаршы ант ичдим».

¹⁵Шамувел даң атянча ятды. Соңра туруп, Реббиң өйүниң гапыларыны ачды. Шамувел бу гөрөн гөрнүшини Элийә дуйдурмакдан горкярды.

¹⁶Эмма Элий: «Шамувел, оглум» дийип, оны янына чагырды. Шамувел: «Ине, мен гелдим» дийип жогап берди.

¹⁷Элий Шамувеле: «Ол саңа нәме дийди? Менден яшырма. Онуң айданларының екежесини менден гизлэйсең, гой, Худай саңа-да шоны, хатда ондан-да бетерини гөркезсин» дийди.

¹⁸Шондан соң Шамувел хич зады гизлемән, хеммесини болшы ялы Элийә гүррүң берди. Элий: «Ол Ребдир, гой, Ол Өз халаныны этсин» дийди.

¹⁹Шамувел улалярды. Онуң айданларының эхлиси хақыкат йүзүнде бержай болярды, чүнки Реб онуң биленди. ²⁰Шамувелиң Реббиң ынамдар пыгамберидигини Дандан Беершеба ченли бүтин Ысрайыл билди.

²¹Реб сөзи аркалы Өзүни Шамувеле Шилода аян эденден соң, Ол ене-де шол ерде гөрүнмегини довам этдирди.

4-нжи бап

¹Шамувелиң сөзи тутуш Ысрайыла етди.

Әхт сандыгы элден гидйәр

Шонда ысрайыллар пилиштликере гаршы баш гөтердилер. Ысрайыллар Эбenezерде, пилиштликер болса

Апекде дүшелге гурдулар. ²Пилишт-лилер ысрайылларың гаршысына сөвешмек үчин, хатара дүзүлдилер. Сөвеш яйбаңланып, ысрайыллар пилиштлилерден еңилдилер. Пилиштлилер сөвеш мейданында оларын дөрт мүң чемеси адамыны өлдүрдилер. ³Гөшун дүшелгә гайдып геленде, Ысрайылың яшулулары шейле дийдилер: «Нәме үчин Реб бизи пилиштлилер билен сөвешде еңлише сезевар этдикә? Гелиң, Реббиң Әхт сандыгыны Шилодан шу ере алып гелелиң. Гой, ол бизиң арамызда болуп, бизи душманың элинден халас этсин». ⁴Олар Шило бирнәче адам иберип, керупларың ёкарсында тагт гуран Хөкмүрован Реббиң Әхт сандыгыны гетирдилер. Элийиң огуллари Хопны билен Пинехас хем Худайың Әхт сандыгының янындадылар. ⁵Реббиң Әхт сандыгы дүшелгә гетирленде, әхли ысрайыллар шейле бир гыгырышдылар велин, оларың гыкылыгындан яна хатда ер сарсды. ⁶⁻⁷Пилиштлилер бу гыкылыгы эшидип: «Еврейлерин дүшелгесиндәки бу гыкылык нәмәниң аламатыка?» дийшип геңиргенишдилер. Ысрайылларың дүшелгесине Реббиң сандыгының гетирлендигини биленлеринде болса, олар горкуп, шейле дийдилер: «Оларың дүшелгесине худайлар гелипдир. Дат бизиң гүнүмизе! Бу өң гөрлүп-эшидилен зат дәл ахырын. ⁸Дат бизиң гүнүмизе! Бу кувватлы худайларың элинден ким бизи халас эдип билер? Хер хили бела-бетерлер билен булар чөлде мүсүрлилере гөз гөркезен худайлар ахырын. ⁹Эй, пилиштлилер, еврейлерин өз гапыңызда гул болушлары ялы, сизиң хем оларың гапысында гул бола-

сыңыз гелмейән болса, гайрата галың, мерт болуң! Олар билен мерт дуруп сөвешин!» ¹⁰Шондан соң пилиштлилер хужүме гечдилер. Ысрайыллар еңлип, дыр-пытрак болуп, өйли-өйүне гачдылар. Улы гыргынчылык болды, ысрайылларың отуз мүң паяда эсгерини өлдүрдилер. ¹¹Худайың сандыгы элден гитди, Элийиң огуллари Хопны билен Пинехас хем өлдүрилди. ¹²Беняминлерден бири гачып, сөвеш мейданындан чыкды ве шол гүнүң өзүнде Шило гелди. Ол якасыны йыртып, башындан гум соврупды. ¹³Ол геленде, Элий ёлуң угрундакы күрсүсинде гөзлерини зордан ёла дикип отырды, чүнки Худайың сандыгының алнып гидилмеги онуң йүрегини элендирийәрди. Яңкы адам гала гирип, болан ваканы хабар беренде, тутуш гала эңреди. ¹⁴Элий бу зензеләни эшидип: «Бу галмагал нәмекә?» дийди. Ол адам гыссанмач гелип, Элийи хабардар этди. ¹⁵(Шол вагт Элий тогсан секиз яшындады, онуң чөңцелен гөзлери оңлы сайгармаярды.) ¹⁶Яңкы адам Элийә: «Мен сөвеш мейданындан гелйәрин. Мен ол ерден шу гүн гачып гайтдым» дийди. «Нәме болды, оглум?» дийип, Элий ондан сорады. ¹⁷«Ысрайыл пилиштлилерден гачды, халк гырылды, огулларың Хопны билен Пинехас душман элинден өлди, Худайың сандыгы элден гитди» дийип, хабар гетирен адам жогап берди. ¹⁸Худайың сандыгы агзалан бадына, Элий отуран күрсүсинден чиң арканлыгына дөргөзө тарана агып гайтды. Ол гарры хем агыр гөвре болансон, бойны омрулып жан берди. Ол Ысрайыла кырк йыллап сердарлык этди. ¹⁹Онуң гелни – Пинехасың аялы айы-гүни

етик гөврелиди. Худайың сандыгының элден гидендиги, гайынатасыдыр адамсының-да өлендиги барадакы хабары эшиденде, ол гөвресиндәки чаганы догурды, эмма ол бургы агырысына дөз гелип билмеди. ²⁰Ол демини санап ятырка, янындакы аяллар оңа: «Горкма, оглуң болды» дийдилер. Эмма ол булара не үнс берди, не-де жогап. ²¹Худайың сандыгы элден гиденсоң, гайынатасыдыр адамсы-да өленсоң, «Ысрайылдан шөхрат гитди» дийип, ол оглуның адына Икабот^а дакды. ²²Ол: «Ысрайылдан шөхрат гитди, чүнки Худайың сандыгы элден гитди» дийди.

5-нжи бап

Әхт сандыгы пилиштлилерің элинде

¹Худайың сандыгыны эле саланларындан соң, пилиштлилер оны Эбенезерден Ашдода гетирдилер. ²Соңра пилиштлилер Худайың сандыгыны Дагон бутханасына салып, оны Дагон бутуның янында гойдулар. ³Ашдотлылар эртеси ирден туруп гөрселер, Дагон буты Реббиң сандыгының өңүнде йүзин дүшүп ятан экен. Олар буты галдырып, ене өз еринде отуртдылар. ⁴Олар эртеси ирден туруп гөрселер, Дагон буты ене Реббиң сандыгының өңүнде йүзин дүшүп ятан экен. Бу сапар Дагоның келлеси хем-де ики эли дөвлүп, босагада ятырды, онуң диңе гөвреси абат галыпды. ⁵(Дагон руханыларының хем-де Дагоның Ашдотдакы бутханасына гелиянлиерің хәли-хәзире ченли-де бутхананың

босагасыны басмазлыклары шондан галды.)

⁶Реб ашдотлылары ве Ашдодың чәклеринде яшаян халкы агыр жезаландырды, олары горкузды; эндалларына чыкув чыкарып, олары ховсала салды ве башларындан айылганч күлпет индерди. ⁷Ашдотлылар болан ваканы гөрүп: «Ысрайыл Худайының сандыгыны бу ерде мундан артык сакламалың, чүнки Ол бизе-де, худайымыз Дагона-да жуда ёвузлык билен гөз гөркезйәр» дийдилер. ⁸Шейлеликде, олар чапарлар гөндерип, әхли пилиштли ханлары йыгнадылар ве: «Ысрайыл Худайының сандыгыны нәме этсеккәк?!» дийип, олар сала салдылар. Олар: «Сандык Гат галасына әкидилсин» дийдилер. Шейдип, олар Ысрайыл Худайының сандыгыны Гат галасына гетирдилер. ⁹Эмма олар оны бу ере гетиренлеринден соң, Реб бу гала хем гөз гөркезди, галаны айылганч ховсала гаплап алды. Галаның илатының улудан-кичә әхлисиниң эндамына чыкув чыкарып, Реб олары ёвузлык билен жезаландырды. ¹⁰Шондан соң олар Ысрайыл Худайының сандыгыны Экрона ибердилер. Эмма Худайың сандыгы Экрона гетириленде, бу ериң халкы: «Ысрайыл Худайының сандыгыны өзүмизи-де, халкымызда гыргына бермек үчин гетирдилер-эй!» дийип багырышдылар. ¹¹Шол себәпден, олар чапарлар гөндерип, әхли пилиштли ханлары йыгнадылар ве: «Ысрайыл Худайының сандыгыны бу ерден чыкарып, өз ерине иберелиң, гой, ол бизи хем, халкымызы хем хеләк этмесин» дийдилер.

^а 4:21 *Икабот* – бу сөз *шөхрат гитди* диймеги аңладяр.

Себәби тутуш галаны айылганч хов-сала гаплап алыпды. Реб олары жуда агыр жезаландырды. ¹²Аман галан-лара чыкув чыкды. Галаның илаты-ның ахы-наласы асмана гөтерилди.

6-нжы бап

Әхт сандыгы гайдын гелйәр

¹Реббиң сандыгы еди айлап пилиштлилериң юрдунда болды. ²Шондан соң пилиштлилер руханы-лардыр палчылары чагырып, олар: «Реббиң сандыгыны нәме этсеккәк? Оны өз меканына нәхили гайтарма-лыдыгыны бизе айдың» дийдилер. ³Олар: «Әгер сиз Ысрайыл Худайы-ның сандыгыны ызына гайтармакчы болсаңыз, онда оны бош гойбермән, Худая язык гурбанлыгыны берин. Шонда сиз беладан гутуларсыңыз ве Онуң нәме себәпден өзүңизи ызы-ны үзмән жезаландырандыгына гөз етирерсиниз» дийдилер. ⁴Пилиштли-лер: «Биз Оңа нәдип язык гурбанлыгы-ны бермели?» дийип, олардан сорады-лар. Олар шейле жогап бердилер: «Пи-лиштли ханларың санына гөрә бәш саны чыкувың, бәш саны-да сычаның алтындан шекилини ясаң. Чүнки бу бела сизиң өзүңизе-де, ханларыңыз-а да дең дережеде дегишлидир. ⁵Шо-на гөрә эндамыңызга чыкан чыкув-ларың хем-де юрдуңызга гыргынчы-лык гетирен сычанларың алтындан шекиллери ясап, Ысрайылдың Ху-дайыны шөхратландырың; шейтсениз, белки, Худай сизден, сизиң худайла-рыңыздан ве юрдуңыздан эл чекер. ⁶Нәме үчин сиз мүсүрлилериң ве фа-раоның эдиши ялы доңйүреклик эд-йәрсиниз? Тә ысрайыллара Мүсүрден чыкмага ыгтыяр берйәнчәлер, оларың

нәхили аңкасыны ашырандыгыны ядыңыздан чыкармаң. ⁷Инди тәзе ара-ба хем-де хениз боюнтырык салынма-дык ики саны сагынлык сыгыр тапың-да, олары араба гошун. Сыгырларың гөлелерини болса, оларың янындан айрып, дөледе саклаң. ⁸Реббиң сан-дыгыны шол арабада ерлешдириң; язык гурбанлыгы хөкмүнде Реббе иберйән алтын шекиллериңизи хем гута салып, онуң гапдалында гоюң. Соңра оны ёла салың, гой, ол өз угру-на гитсин. ⁹Йөне оңа гөзегчилик эдиң. Әгер ол өз меканына барян ёл билен – Бейтшемешин ёлы билен гитсе, он-да бу айылганч бетбагтчылыгы би-зиң башымыза Реббиң салдыгыдыр, эмма ол шол ёлдан гитмесе, онда бу иште Онуң элиниң ёклогыдыр, му-нуң төтәнлик болдугыдыр».

¹⁰Адамлар айдылышы ялы этди-лер: ики саны сагынлык сыгыр та-пып, олары араба гошдулар. Оларың гөлелерини болса дөлә габап гой-дулар. ¹¹Реббиң сандыгыны хем-де алтындан ясалан сычандыр чыкув шекиллери салнан гутыны пилишт-лилер араба йүкледилер. ¹²Сыгыр-лар сага-сола совулжак болман, гө-ни Бейтшемеше барян улы ёл билен молашып гитдилер. Тә Бейтшемешин арачәгине ченли пилиштли ханлар оларың ызындан галмадылар. ¹³Шол вагт бейтшемешлилер жүлгеде буг-дай оруп йөрдүлер. Реббиң сандыгы-на гөзлери дүшенде, олар бегендилер. ¹⁴Бейтшемешли Ешуваның экин мейданындакы уллакан дашың янында араба тогтады. Олар араба-ның агачларыны дөвүшдирип, одун этдилер-де, сыгырлары союп, Реббе якма гурбанлык бердилер. ¹⁵Левилер Реббиң сандыгыны хем-де онуң

янындакы алтын шекиллер салнан гутыны арабадан дүшүрүп, шол ул-лакан дашың үстүндө гойдулар. Шол гүн бейтшемешлилер Реббе якма ве бейлеки гурбанлыклары бердилер. ¹⁶Пилиштлилерин бәш ханы бу вака-ны гөзи билен гөрди. Олар шол гүн Экрона доланып гелдилер.

¹⁷Пилиштлилерин Реббе язык гур-банлыгы хөкмүндө иберен алтындан ясалан чыкув шекиллериниң бири Ашдот үчин, бири Газа үчин, бири Ашкелон үчин, бири Гат үчин, ене бири болса Экрон галалары үчин-дир. ¹⁸Алтындан ясалан сычан ше-киллери болса пилиштлилерин бәш ханы тарапындан доландырылян берк галаларың ве оларың төвере-гиндәки обаларының санына гөрә иберилди. Үстүндө Реббин санды-гы гойлан уллакан даш бейтшемеш-ли Ешуваның экин мейданында шу гүне ченли дур.

¹⁹Әхт сандыгының ичине середен-диклери үчин, Реб бейтшемешлилери өлдүрди. Халкың ичинден Ол етмиш адамы ^a өлдүрди. Халк матам тутды, чүнки халкы Реб гырыпды.

²⁰Бейтшемешлилер: «Реббин, ягны бу мукадес Худайың өңүндө дуруп билжек бармы нәме?! Ол бизден эл чекер ялы, биз сандыгы киме ёлла-саккак?» дийишдилер. ²¹Соңра: «Пи-лиштлилер Реббин сандыгыны ызы-на иберипдирлер. Гелиң-де, оны алып гидиң» диен хабар билен олар Киря-тегарыма чапар гөндердилер.

7-нжи бап

¹Шондан соң кирятегарымлылар гелип, Реббин сандыгыны алып

гитдилер. Олар оны депәниң үстүндө яшаян Абынадабың өйүне гетирдилер ве онуң оглы Элгазары Реббин сандыгына гөзөгчилик этмәге багыш этдилер.

Шамувел Ысрайыла сердарлык эдйәр

²Сандык узак вагтлап – йигрими йыла голай Кирятегарымда галды. Шол арада тутуш ысрайыл халкы Реббе налыш этди. ³Ахыры бир гүн Шамувел тутуш Ысрайыл неслине йүзленип, шейле дийди: «Әгер сиз бүтин калбыңыз билен Реббе долан-макчы болсаңыз, онда Ашторет ве бейлеки кесеки худаиларыңыздан гечиң, өзүңизи Реббе бүтинлей ба-гыш эдиң ве дине Оңа гуллук эдиң. Шейтсеңиз, Ол сизи пилиштлилерин элинден халас эдер». ⁴Шондан соң ысрайыллар Багал ве Ашторет бут-ларыны терк эдип, дине Реббе гул-лук этдилер.

⁵Шамувел олара: «Хеммәңиз Мис-пада йыгнанышың, мен ол ерде сиз үчин Реббе дилег этжек» дийди. ⁶Олар Миспада йыгнанышдылар. Олар гуюдан сув чекип, оны Реббин хузу-рында ере дөкүп: «Биз Реббин өңүндө гүнә газандык» дийип, шол гүн агыз бекледилер. Шейдип, Шамувел Мис-пада ысрайыллара сердар болды.

⁷Ысрайылларың Миспада топла-нышандыгыны эшиден пилиштли ханлар олара гаршы баш гөтердилер. Ысрайыллар муны эшидип, ховсала дүшдүлер. ⁸Олар Шамувеле: «Худа-йымыз Реббе биз үчин дилег этмәңи гойма, Ол бизи пилиштлилерин элин-ден халас этсин» дийип йүзлендилер.

^a 6:19 *Етмиш адамы* – кәбир голязмаларда элли муң етмиш адамы.

⁹Шамувел хениз отукмадык бир гузыны Реббе башбүтин якма гурбанлык берди. Соң ол Ысрайыл үчин Реббе перят этди; Реб она сесленди.

¹⁰Шамувелиң Реббе якма гурбанлык берйән вагты, ысрайылларың үстүне чозмак үчин, пилиштлилер оларың алкымына гелдилер. Эмма Реб ол гүн гүңлеч сес эдип, пилиштлилери алжыраңчылыга салды; олар ысрайыллардан еңлип гачдылар.

¹¹Ысрайыллар Миспадан чыкып, пилиштлилери Бейткарың этегине ченли ковалап, олары гырдылар. ¹²Шамувел бир дашы алып, оны Миспа билен Шениң арасында дикелдип гойды ве «Реб бизе шу гүне ченли ярдам этди» дийип, ол шол ери Эбенезер^а дийип атландырды.

¹³Шейлеликте, пилиштлилер боюн эдирилди ве шондан соң гайдып олар ысрайыл топрагына аяк секмедилер. Тә Шамувел дүңйәден өтйәнчә, Реб биң голы пилиштлилериң гаршысына болды. ¹⁴Пилиштлилер ысрайыллардан басып алан галаларыны – Экрондан Гата ченли аралыкдакы галаларың әхлисини ызына гайтарып бердилер. Ысрайыллар өз топрагыны пилиштлилерден азат этдилер. Ысрайыл билен аморларың арасында асуда дурмуш беркарап болды.

¹⁵Шамувел өмри өтйәнчә, Ысрайыла сердар болды. ¹⁶Ол ылың ылына Бейтеле, Гилгала, Миспа айланып, шол ерлерде Ысрайылы доландырарды. ¹⁷Ол соңра өзүниң Рамадакы өйүне гайдып, шол ерден хем Ысрайыла сердарлык этди. Ол Рамада Реббе гурбанлык сыпасыны гурды.

8-нжи бап

Халк патыша ислейәр

¹Шамувел гаррап, яшы бирчене барансоң, өз огулларыны Ысрайыла сердар гойды. ²Онуң улы оглуның ады Ёвел, кичисиниң ады болса Абыяды. Олар Беершебаның сердарыдылар. ³Шамувелиң огуллары өз какасының ёлундан гитмедилер; гайтам, диңе баямагың гамыны ийдилер, пара алдылар, адалатдан йүз дөндүрдилер.

⁴⁻⁵Ысрайылың әхли яшулулары йыгнанышдылар ве Рамада отурян Шамувелиң янына барып: «Инди сениң-ә яшың бирчене барды, огуларың болса сениң ызыңы тутмадылар. Шоңа гөрә, бейлеки миллетлерде болшы дей, үстүмизден хөкүмдарлык эдер ялы, бизе-де бир патыша белле» дийип, она йүз тутдулар.

⁶Ысрайыл яшулуларының: «Бизе хөкүмдарлык эдер ялы патыша белле» диен сөзи Шамувеле ярамады. Шамувел Реббе дилег этди. ⁷Реб Шамувеле шейле сесленди: «Халкың сөзүни соңуна ченли диңле. Чүнки олар сени дәл-де, Мениң өзлериңиң патышасы болмагымы инкәр этдилер. ⁸Өзлериңи Мүсүрдән алып чыкан гүнүмден бәри олар Менден йүз өврүп, кесеки худаилара ыбадат эдип гелйәрлер. Инди олар сен бабатда хем шейле этмегиң күл-күлүне дүшүндирлер. ⁹Сен инди олара гулак ас, йөне өз үстлеринден хөкүм сүржек патышаның йөрөтжек дүзгүнлеринден олары мазалы хабардар эт».

^а 7:12 Эбенезер – бу сөз ярдам дашы диймеги аңладяр.

¹⁰Шамувел Реббин сөзлерини өзүндөн патыша талап эденлерин дыкгатына етирди. ¹¹Ол булара шейле дийди: «Сизиң үстүңизден хөкүм сүржек патыша огулларыңызы гошунда гуллуқ этмәге межбур эдер: оларың кәбирлери сөвеш арабаларының сүрер, кәбирлери болса шаның сөвеш арабаларың өңүндөн ылгар. ¹²Ол өзи үчин мүңбашылар ве эллибашылар белләр. Кимсине өз ерлерини агдардар, хасылыны йыгнадар, кимсине болса, уруш энжамларыны ве өз сөвеш арабаларының шайларыны ясадар. ¹³Гызларыңызы алып, атыр ясадар, ашпез эдер, чөрөк биширдер. ¹⁴Ша сизиң иң сайлама ерлериңизи, үзүмчиликлериңизи, зейтун багларыңызы элиңизден алып, өз хызматкәрлерине берер. ¹⁵Өз гошунбашыларыдыр хызматкәрлерине бермек үчин, галла хем-де үзүм хасылыңызың ондан бир бөлегини элиңизден алар. ¹⁶Ол сизи гулгырнаксыз гояр, иң сайлама малгараларыңызы ^a ве эшеклериңизи алып, олары өз хажатлары үчин уланар. ¹⁷Доварларыңызың-да ондан бирини алар, өзүңиз болса онуң гулуна өврүлерсиңиз. ¹⁸Шонда сиз өз сайлапсечен патышаның элинден дадыперят эдерсиңиз. Эмма ол гүн Реб сизиң дадыңыза етишмез».

¹⁹Барыбир халк Шамувелиң сөзүне гулак асады. Олар: «Ёк! Бизде патыша болсун! ²⁰Шейдип, биз хем бейлеки миллетлере меңзәрис. Бизиң үстүмизден патышамыз хөкмүрөванлык эдер, өңүмизе дүшер, урушларымызда bize баш болар» дийдилер. ²¹Шамувел халкың әхли айданыны

диңледи ве эшиденлерини Реббин дыкгатына етирди. ²²Реб Шамувеле: «Диенлерини эт-де, олара бир патыша белле» дийди. Шамувел ысрайыллара: «Барың, хер ким өз галасына гайтсын» дийди.

9-нжы бап

Шавул Шамувеле душяр

¹Бенямин тиресинден Киш атлы бир бай адам барды. Ол Абыелиң оглы, Серорың агтыгы, Бекорадың човлугы, Апяяның ювлугыды. ²Онуң Шавул атлы яш хем гөрмегей бир оглы барды. Ысрайылда бой-сырат бабатда она тай ёкды; бейлекилер онуң эгнинденди. ³Бир гүн Шавулың какасы Киш өз уркачы эшеклерини йитирди. Ол Шавула: «Хызматкәрлерден бирини яныңа ал-да, эшеклериң гөзлегине чык» дийди. ⁴Олар Эфрайым даглыгының ве Шалыша топрагының ичинден гечдилер, йөне олар эшеклери тапмадылар. Соңра олар Шагалым топрагының ичинден гечдилер, йөне ол ерден хем эшеклер тапылмады. Онсоң олар бенямин топрагының ичинден гечдилер, йөне эшеклерден дерек тапып билмедилер. ⁵Олар Суп топрагына етенлеринде, Шавул янындакы хызматкәрини: «Ызымыза гайдалы, ёгсам, какам эшеклере дерек бизи гайгы эдип башлар» дийди. ⁶Хызматкәр оңа шейле жогап берди: «Ине, шу галада сылаг-хорматлы бир Худайың адамы бар. Онуң айданы хемише догры болуп чыкяр. Йөр, шонуң янына гидели. Белки, ол bize гитмели ёлумызы салгы берер». ⁷Шавул хызматкәрини: «Эгер гитсек,

^a 8:16 Мал-гараларыңызы – кәбир голязмаларда яш йигитлериңизи.

она нәме әкидерис? Торбаларымыздакы чөрөклерем-ә түкенди. Худайың адамына әкидер ялы бизде хич хили совгат ёк ахырын. Ханы, бизде нәме бар?» дийди. ⁸Хызматкәр Шавула ене: «Ине, менде бир кичи күмүш теңне бар. Мен оны Худайың адамына берерин, ол бизе ёл гөркезер» дийди. ⁹(Өңлер Ысрайылда Худайдан сорап гөрмәге гиденлеринде, «Йөр, гөргүриң янына гидели» диер экенлер, чүнки хәзирки пыгамбере өңлер гөргүр дийипдирлер.) ¹⁰Шавул хызматкәре: «Говы пикир, боляр, йөр гидели» дийди. Шейдип, олар Худайың адамының яшаян галасына гитдилер. ¹¹Ёкарлыгына гала чыкып баряркалар, оларың өңүнден сува барян гелингызлар чыкды. Ол икиси булардан: «Гөргүр шу ердеми?» дийип сорадылар. ¹²Олар шейле жогап бердилер: «Хава, ханха, өңүңизден баряр. Эгленмән. Онун гала гелип дуршы, себәби депеликдәки сеждегәхе бу гүн халк гурбанлык берйәр. ¹³Нахар иймек үчин, сеждегәхе чыкманка, эдил гала гирен ериңизде сиз оны тапып билерсиңиз. Чүнки ол барып, тә гурбанлыга пата берйәнчә, адамлар нахар иймезлер. Ол барандан соң, чагырыланлар нахары өңлерине аларлар. Инди хаял этмән ёкары чыксаңыз, сиз оны тапарсыңыз». ¹⁴Олар ёкарлыгына гала тарап гитдилер. Гала гирип баряркалар, сеждегәхе чыкян ёл билен олар тарап Шамувел йөрәп гелйәрди.

¹⁵Шавул гелмезинден бир гүн өң Реб Шамувеле шейле дийипди: ¹⁶«Эртир шу вагтлар Мен сениң яныңа бенямин топрагындан бир адам иберерин. Сен онуң башына яг гуяуп, оны Мениң халкым Ысрайыла

хөкүмдар белләрсин. Ол Мениң халкымы пилиштлилерин элинден халас эдер. Халкымың әжир чекйәндигини Мен гөрдүм, чүнки оларың ахыналасы Маңа етди». ¹⁷Шамувел Шавулы гөрөнде, Реб она: «Ине, Мениң саңа айдан адамым шу. Мениң халкыма баштутанлык этжек шолдур» дийди. ¹⁸Шондан соң дервезениң агзында Шавул Шамувелиң голайрагына гелип: «Айтсаңызлаң, гөргүриң өйи ниредекә?» дийип, ондан сорды. ¹⁹Шамувел Шавула шейле жогап берди: «Гөргүр мендирин. Өңүме дүш, сеждегәхе чыкалы, сиз бу гүн мениң билен биле нахарланарсыңыз. Эртир ирден мен сизиң сорагларыңыза жогап берерин ве сизи өз ёлуңыза уградарын. ²⁰Үч гүн мундан өң йитен эшеклеринизи болса алада этмән, олар эййәм тапылды. Тутуш Ысрайылың байлыгы сениңки ве атаңың несилериниңки дәлми эйсем?!» ²¹Шавул она: «Мен Ысрайылың ин кичи тиреси болан бенямин тиресинден ахырын, мениң машгаламам тирәмизде гөзе гөрүниң машгала дәл-ә. Нәме үчин сен маңа бейле затлары айдяң?» дийип жогап берди. ²²Соңра Шамувел Шавул билен онуң хызматкәрини улы бир отага алып барды ве оны чагырылан отуз төвереги адамың хеммесиниң үстүнден төре гечирди. ²³Соңра Шамувел ашпезе: «Айратын гой дийип буйран пайымы гетир» дийди. ²⁴Ашпез бир буды үстүниң ягы билен биле гетирип, Шавулың өңүнде гойды. Шамувел Шавула: «Ине, шу пай сениң үчин гоюлды. Ал, ийибер, мен муны йөрите сениң үчин гойдурдым, бу мыхманлары болса сениң билен биле нахар иймәге чагырдым» дийди. Шейдип, ол гүн Шавул

Шамувел билен биле нахарланды. ²⁵Олар сеждегэхден гала гайдып геленлеринден соң, Шамувел Шавул билен үчегин үстүндө геплешди.

Шамувел Шавулы хөкүмдарлыга беллейэр

²⁶Даң атанда: «Тур, мен сени уградайын» дийип, Шамувел үчегин үстүндө ятан Шавула гыгырды. Шавул турандан соң, ол икиси биле ёла чыкды. ²⁷Олар галаның четине чыкканларында, Шамувел Шавула: «Хызматкэриңе айт, гой, ол өнүмизден йөрэберсин. Сен шу ерде бираз аяк чек, мен саңа Худайың сөзүни айт-жак» дийди.

10-нжы бап

¹Соңра Шамувел яглы күйэни алып, ягы Шавулың келлесинден гуйды-да, оны огшап, шейле дийди: «Өз сайлан халкына хөкүмдар болмагың үчин, Реб сени белледи. ²Шу гүн мениң янымдан гидениңден соң, бенямин топрагындакы Селсада, Рахелиң мазарының янында саңа ики саны адам душар. Олар: „Эшеклериңиз тапылды. Какан эшеклерден гечип, ‘Оглу-ма нэме болдука?’ дийип, сениң гайгыңы эдип отыр“ дьерлер. ³Соңра ол ерден гидерсиң ве Табордакы дуб агажының янына барарсың. Ол ерде сен бири үч овлак, бейлекиси үч чөрек, ене бири болса бир тулум шерап алып, Бейтеле, Худайың янына барян үч кишэ душарсың. ⁴Олар саңа салам берерлер ве бир жүбүт чөрек хөдүр эдерлер; чөрөклери аларсың. ⁵Ондан гидип, Гибгадакы Худайың байрына барарсың. Ол ерде пилиштгилериң бир бөлек гошуну бардыр. Гала гирен ериңде, сеждегэхден инип

гелйән пыгамберлер топарына душарсың. Олар өңлеринде арфа, депрек, түйдүк ве лира чалдырып, жошуп, пыгамберлик эдип гелйэндирлер. ⁶Шондан соң Реббиң Рухы сениң калбыңы эелэр; сен хем олар билен биле жошуп, пыгамберлик эдерсиң ве Реббиң Рухы сени бүтинлей өзгердер. ⁷Шол аламатлар ерине етенде, сен гөвнүңе геленини эдип билерсиң, чүнки Худай саңа ярдыр. ⁸Инди менден өң ашак, Гилгала ин. Якма ве саламатлык гурбанлыкларыны бермек үчин, ол ере мен хем баржак. Еди гүн гарашаныңдан соң, яныңа барып, нэме этмелидигиңи айдарын». ⁹Шавул Шамувелиң янындан гайтмак үчин ызына өврүленде, Худай онуң калбыны тээзеледи. Бу аламатларың хеммеси шол гүн ерине етди. ¹⁰Гибга галасына геленлеринде, олар топар тутуп гелйән пыгамберлере душдулар. Шонда Худайың Рухы Шавулың калбыны эеледи. Ол пыгамберлер билен биле жошуп, пыгамберлик этмэге башлады. ¹¹Оны өңден таянлар бу ягдайы гөрүп: «Бу Кишиң оглуна нэме болуп йөркэ? Шавул хем пыгамберлериң арасындамы?» дийишдилер. ¹²Ол ердэкилериң бири: «Бу пыгамберлериң аталары ким болупдыр-ка?» дийди. «Шавул хем пыгамберлериң арасындамы?» дийлени шондан галандыр. ¹³Шавул жошуп, пыгамберлик эдип боландан соң, сеждегэхе чыкды. ¹⁴Шавулың дайысы: «Нирэ бардыңыз?» дийип, ондан ве онуң хызматкэринден со-рады. Шавул: «Эшеклери агтардык, йөне олары тапып билмэнимизден соң, Шамувелиң янына гитдик» дийип жогап берди. ¹⁵Шавулың дайысы: «Ол сизе нэме дийди?» дийип, ондан

сорады. ¹⁶Шавул дайысына: «Ол бизе эшеклериң тапыландыгыны анык айтды» дийди. Йөне Шамувелиң патышалык бабатда айданларыны ол дайысына айтмады.

Шавул патыша хөкмүндө ыкпар эдилйәр

¹⁷Соңра Шамувел Миспада ысрайыл халкыны Реббиң хузурына чагырып, ¹⁸шейле дийди: «Ысрайыл Худайы Реб шейле диййәр: „Мен Ысрайылы Мүсүрден чыкардым, оны мүсүрлилериң ве бейлеки шалыкларың пенжесинден халас этдим“. ¹⁹Эмма бу гүнки гүн өзүңизи зулумдан ве жебиржепадан алып чыкан Худайыңызы сиз рет этдиңиз. Сиз: „Ёк, бизе патыша белле“ дийдиңиз. Инди тиреме-тире, уругма-уруг Реббиң хузурында хатара дүзүлиң». ²⁰Соңра Шамувел ысрайыл тирелериниң әхлисини еке-екеден өңе чыкарды. Олардан бже боюнча бенямин тиреси сайланып алынды. ²¹Соңра Шамувел бенямин тиресини машгалама-машгала өңе чыкарды. Олардан Матрының машгаласының бжесеси чыкды. Олардан Кишиң оглы Шавулың бжесеси чыкды, йөне олар оны идәп тапып билмедилер. ²²Олар: «Ол хениз бу ере геленокмы?» дийип, Ребден сорадылар. Реб: «Ол, ине, йүкүң аңырсында гизленди» дийип жогап берди. ²³Адамлар оны ол ерден чыкарып гетирдилер. Ол халкың өңүндө дурды; бейлекилер онуң эгнинденди. ²⁴Шамувел халка: «Реббиң сайлан адамыны гөрийәңизми? Арамызда шуңа тай гелжегимиз ёкдур!» дийди. Дуранларың әхлиси: «Яшасын патыша!» дийип гыгырышдылар. ²⁵Соңра Шамувел халка патышаның дүзгүнлерини ве кадаларыны

дүшүндирди. Олары китаба язып, шол ерде, Реббиң хузурында гойды. Шондан соң Шамувел адамлары өйли-өйүне угратды. ²⁶Шавул-да Гибгадакы өз өйүне гитди; Худай тарапын йүреклерине мертлик салнан эсгерлер оңа ёлдаш болдулар. ²⁷Кәбир ярамаз адамлар болса: «Шолмы инди бизи горажак?» дийшип, оңа писинт этмедилер. Олар оңа совгатсерпай-да этмедилер, йөне Шавул олара үнс бермеди.

11-ңжи бап

Шавул аммонлары еңйәр

¹Аммонларың шасы Нахаш аяга галып, Гилгатдакы Ябеш галасыны габава салды. Ябешиң халкы Нахаша: «Бизиң билен ылалашык баглаш, биз саңа гул болалы» дийдилер. ²Аммонларың шасы Нахаш олара: «Мен сизиң әхлиңизиң саг гөзүңизи оюп, сизи тутуш Ысрайыла вежера этмек шерти билен ылалашык баглашарын» дийип жогап берди. ³Ябешиң яшулулары оңа: «Бизе еди гүн пурьжа бер; Ысрайылың әхли ерине чапарлар гөндерели. Эгер ол ерден бизе көмек эдер ялы адам тапылма са, онда биз сизиң ыгтыярыңызда» дийдилер. ⁴Чапарлар Шавулың яшаян Гибга галасына гелип, ягдайы халка хабар беренлеринде, халк мөңчүрип аглады. ⁵Хут шол махал Шавул өрүден өкүзлерини алып гелийәрди. Ол: «Нәме болды? Адамлар нәмениң ясыны тутярлар?» дийип сорады. Ябешден гелен чапарларың гетирен хабарыны оңа айтдылар. ⁶Шавул ол сөзлери эшиденде, Худайың Рухы онуң калбыны эеледи. Шавулың гаты гахары гелди. ⁷Ол ики саны

өкүзи союп, оларың этини дограды. Соңра: «Кимде-ким Шавул билен Шамувелиң ызына дүшмесе, онуңда өкүзлериниң башына шу өкүзлерин гүни гелжекдир» диен сөзлер билен этлери чапарлар аркалы Ысрайылың әхли ерине иберди. Онсон халкы Реббиң хайбаты гуршап алды, олар бир адам ялы болуп йыгнандылар. ⁸Шавул олары Безеге йыгнады. Ол ере Ысрайылдан үч йүз мүң адам, Яхудадан отуз мүң адам топланды. ⁹Олар Ябешден гелен чапарлара: «Эртир Гүн асманга галыберенде, халас болжакдыкларыны Гилгатдакы Ябешин халкына айдың» дийдилер. Чапарлар гелип, муны оларга хабар беренлеринде, ябешлилер бегендилер. ¹⁰Ябешлилер Нахаша: «Эртир биз сизе боюн эгерис, сиз bize ислән задыңызы эдип билерсиңиз» дийип жогап бердилер. ¹¹Даңың үмүш-тамшында Шавул адамлары үч топара бөлди. Даң агаранда олар амонларың дүшелгесине аралашдылар ве Гүн гүнортан болянча, олары ер билен егсан этдилер. Дири галанлар дыр-пытрак болуп гачдылар. ¹²Соңра адамлар Шамувеле: «„Шавулмы инди bize патыша болжак“ диенлер кимлер? Гетириң, биз олары өлдүржек» дийдилер. ¹³Эмма Шавул халка: «Бу гүн хич ким өлдүрилмез, чүнки бу гүн Ысрайылы Реб халас этди» дийди. ¹⁴Соңра Шамувел оларга: «Йөрүң, Гилгала гиделиң-де, ол ерде Шавулың шалыгыны тээден тассыклалың» дийди. ¹⁵Шондан соң тутуш халк Гилгала гитди. Ол ерде олар Реббиң хузурында Шавулы тээден патыша дийип ыглан этдилер ве Реббиң

хузурында саламатлык гурбанлыгыны бердилер; Шавул ве әхли Ысрайыллар улы той тутдулар.

12-нжи бап

Шамувелиң халка соңкы сөзи

¹Соңра Шамувел тутуш Ысрайыл халкына шейле дийип йүзленди: «Мен сизиң әхли диениңизе гулак асдым. Сизе патыша-да белледим. ²Ине, инди сизе баш болян патышаның хем бар. Мен инди гаррадым, сачсагалым агарды. Огулларым хем сизиң араңызда. Мен яшлыгымдан тә шу гүне ченли сизе баш болдум. ³Ине, мен. Реббиң ве Онуң сечип-сайланының хузурында мен барада шаятлык эдин: хей, мен бириңизиң өкүзиңизи я эшегиңизи алдыммы? Хей, бириңизе ал салдыммы я бириңизи ынжытдыммы? Я бириңизден пара алып, онуң этмишине гөз юмдуммы? Эгер шейле болса, мениң гаршыма шаятлык эдин, мен олары сизе гайтарып берейин». ⁴Олар: «Сен bize ал хем салмадың, бизи эздединем, хич задымыза эл-де урмадың» дийдилер. ⁵Соңра Шамувел оларга: «Менден хич хили ногсанлык тапмандыгыңызга бу гүн Реб-де, Онуң сечип-сайланы хем шаятдыр» дийди. Халк: «Хава, Ол шаят» дийди. ⁶Шамувел сөзүни довам этди: «Мусаны ве Харуны беллән, ата-бабаларыңызы Мүсүрден алып чыкан Ребдир. ⁷Инди болса туруң, мен сизи хем-де ата-бабаларыңызы халас этмек үчин Реббиң эден әхли догры ишлери эсасында Онуң хузурында сизи язгарайын. ⁸Якуп Мүсүре гиденде, мүсүрлилер олары эздилер^а,

^а 12:8 Мүсүрлилер олары эздилер – бу сөзлер кәбир голязмаларда ёк.

шонда сизиң ата-бабаларыңыз Реббе перят этдилер. Онсоң Реб Муса билен Харуны иберип, олары Мүсүрден алып чыкды ве шу ерде орнашдырды. ⁹Йөне сизиң ата-бабаларыңыз өз Худайыны – Ребби унутдылар. Реб олары Хасор галасының шасы Ябының лешгербашысы Сисераның, пилиштлилериң ве Мовап шасының элине берди; олар сизиңкилере гаршы урушдылар. ¹⁰Шонда ата-бабаларыңыз: „Биз гүнә газандык. Ребден йүз өврүп, Багал ве Ашторет бутларына гуллуқ этдик. Инди бизи душманларымызың элинден ал, биз Саңа гуллуқ этжек“ дийип, Реббе перят этдилер. ¹¹Шонда Ерубагалы, Барагы ^a, Ефтахы ве Шамувели иберип, Реб сизи эхли душманларыңыз элинден халас этди. Шейдип, сиз асуда дурмуша етдиниз. ¹²Аммонларың шасы Нахашың үстүңизе сүрнүп гелйэндигини гөрениңизде болса, өз Худайыңыз Реббиң шалыгындан боюн гачырып, менден өзүңизе патыша талап этдиниз. ¹³Сайлап-сечип, диләп алан патышаңыз, ине, дур Хава, оны сизе Реб берди. ¹⁴Эгер сиз Ребден горкуп, Оңа гуллуқ этсеңиз, Оңа гулак асып, Реббиң буйругына гаршы баш гөтермесеңиз, сиз ве сизе хөкүмдарлык эдйән патыша Худайыңыз Реббиң ызына эерсе, тутан ишиниз оңуна болар. ¹⁵Эмма Реббе гулак асман, Онун буйругына гаршы баш гөтерсеңиз велин, ата-бабаларыңыз эдиши ялы, Реб сизе хем жеза берер. ¹⁶Инди болса дуран ериңизден гозганман, Реббиң гөзүңизиң алнында гөркезжек гудратына томаша эдиң. ¹⁷Хэзир томус, шейле дэлми! Мен

Ребби чагыржак. Ол ягыш ягдырар хем-де гөги гүммүрдедер. Шонда өзүңизе патыша сорамак билен Реббиң өңүнде жуда пис иш эдендигиңизе сиз гөз етирерсиңиз». ¹⁸Сонра Шамувел Ребби чагырды; Реб шол гүн ягыш ягдырды ве гөги гүммүрдетди. Адамлар Ребден ве Шамувелден жуда горкдулар. ¹⁹Олар Шамувеле шейле дийдилер: «Өз гулларыңыз аман галмагы үчин, Худайың Реббе дилег эт. Биз шу пис иш, ягны өзүмизе патыша талап этмек билен өз гүнәмизи хас-да агралдыпдырыс». ²⁰Шамувел халка шейле дийди: «Хава, сиз пис ишлере баш гошдуңыз, йөне шонда-да гормаң. Ребден йүз өвүрмәң-де, тутуш калбыңыз билен Оңа гуллуқ эдиң. ²¹Галп худайларың ызына дүшмән. Олар сизе не пейда берер, не-де сизи горар, чүнки олар бихуда затлардыр. ²²Шөхратлы адының хатырасына Реб Өз халкыны терк этмез, чүнки Ол сизи Өз халкы этмекден хошал болды. ²³Үстесине-де, сизиң үчин дилег этмегими бес эдип, Реббиң өңүнде гүнә газанмагымдан Реббиң Өзи сакласын! Мен сизе хөзирли хем догры ёл гөркезжек. ²⁴Дине Ребден горкуң ве Оңа түйс йүрекден, вепадарлык билен гуллуқ эдиң. Гөрүң, Ол сизиң үчин нәхили гудратлы ишлери этди! ²⁵Өз пис херекетлериңизден эл чекмесеңиз велин, патышаңыз билен биле ёк эдилерсиңиз».

13-нжи бап

Шавул Реббиң сөзүне гулак асмаяр

¹Шавул патыша боланда отуз яшларындады. Ол Ысрайыла кырк ики

^a 12:11 *Барак* – кәбир голязмаларда *Бедан*.

йыл патышалык этди. ²Шавул ысрайыллардан үч мүн адамы сайлап алды. Оларың ики мүнүсүни ол Микмашда ве Бейтел даглыгында өз янында саклады; мүнүсүни болса оглы Ённатан билен бенямин топрагындакы Гибга галасында ерлешдирди. Галанларыны болса ызларына, өйли-өйүне угратды.

³Ённатан пилиштлиериң Гебадакы гошунуны дерби-дагын этди. Бу хабар пилиштликере барып етди. Шавул: «Гой, еврейлер эшитсинлер!» дийип, мундан хабардар этмек үчин, юрдуң эхли еринде шахдан эдилен сурнай чалдырды. ⁴Шавулың пилиштли гошуну дерби-дагын эдендигини ысрайыллар эшиденлеринде, пилиштликериң өзлери билен өжүгендиклерини дуюп, олар Гилгала Шавулың янына йыгнандылар.

⁵Үч мүн сөвеш арабалы, алты мүн сөвеш арабалы эсерлери ве сансыз-сажаксыз гошун болуп, Ысрайыл билен урушмак үчин, пилиштликер башларыны жемледилер. Бейтавениң гүндогарындакы Микмаша барып, олар ол ерде өзлерине харбы дүшелге гурдулар. ⁶Ысрайыллар чыкынсыз ягдая дүшендиклерини гөренлеринде (чүнки оларың гошунлары говы гысажа салныпды), оларың кәси говакларда, чукурларда, гаяларда, мазарларда ве гуррук гуюларда гизлендилер. ⁷Бирнәче еврей болса Иордан дерясындан гечип, Гат хем-де Гилгат топрагына аралашды.

Шавул хениз Гилгалдады ве онуң янындакы гошун горкудан яңа сандырашарды. ⁸Шамувелиң беллән мөхлетине гөрә, Шавул еди гүн гарашды, эмма Шамувел Гилгала гелмедди. Шавулың янындакы халк ондан четлешип башлады. ⁹Шонда Шавул

халка: «Якма ве саламатлык гурбанлыгы үчин мал гетириң» дийди. Шейдип, ол якма гурбанлыгыны берди.

¹⁰Шавул якма гурбанлык бермеклиги яңы гутардым эденде, Шамувел гелди. Гаршыламак хем саламлашмак үчин, Шавул онуң өңүнден чыкды. ¹¹Шамувел оңа: «Нәме иш битирдиң?» дийди. Шавул оңа шейле жогап берди: «Төверегимдәки халк менден четлешип башлады, сен хем айдан мөхлетинде гелмедин, пилиштликер болса Микмаша йыгнандылар. ¹²Онсоң мен: „Инди пилиштликер Гилгала, мениң үстүме дөкүлерлер. Мен болса Ребден медет хем дилемедим“ дийип ойландым ве якма гурбанлык бермәге межбур болдум». ¹³Шамувел Шавула шейле дийди: «Акмаклык этдиң, өз Худайың Реббиң эмирини тутмадың. Реб сениң Ысрайылың үстүнден эдйән шалыгыңы өмүрлик эбедилешдиржекди. ¹⁴Йөне, ине, инди сениң шалыгың довам этмез. Реб Өз гөвнүнден турян бирини тапып, оны Өз халкына хөкүмдар белләр. Чүнки сен Реббиң эмирини тутмадың». ¹⁵Соңра Шамувел Гилгалдан бенямин топрагындакы Гибга галасына гитди.

Шавул өз янындакы адамлары санады; жеми алты йүз төвереге адам чыкды. ¹⁶Шавул, онуң оглы Ённатан ве оларың янындакыларың эхлиси бенямин топрагындакы Гебада галды. Пициштликер болса Микмашда дүшелге гурупдылар. ¹⁷⁻¹⁸Пилиштли хужүмчилер үч топара бөлүнип, өз дүшелгелеринден чыкдылар. Оларың биринжи топары Шугалың Опра ёлуна тарап, бейлекиси Бейтхорона, үчүнжи топар болса чөлүң үсти билен Себогым жүлгесинден серхеде тарап өврүлди.

¹⁹Ысрайыл юрдуның хич бир еринде екеже-де демирчи усса ёкды. Себэби пилиштлилер гылычдыр найза ясамага еврейлере ёл бермейёрдилер.

²⁰Шоңа гөрө, әхли ысрайыллар азалдыр кәтменлерини, палтадыр ораklarыны элтп, пилиштликере чархладардылар. ²¹Азал ве кәтмен чархлатмагың нырхы бир ярым мысгал күмше, палтадыр орак чархлатмагың нырхы болса бир мысгал^а күмше барбарды. ²²Шол себәпли уруш вагтында Шавул билен Ёнатаның адамларының элинде не гылыч, не-де найза барды. Бу яраглар дине Шавул билен онуң оглы Ёнатанда барды.

²³Шол арада пилиштли гошуның өндәки бөлүми Микмаш гечелгесине гитди.

14-нжи бап

Ёнатаның эдерменлиги

¹Бир гүн Шавулың оглы Ёнатан өз ярагыны гөтерйән нөкерине: «Йөр, ол тарапдакы пилиштликериң өндәки бөлүминиң үстүне гидели» дийди. Йөне ол муны какасы Шавула айтмады. ²Шавул шол вагт Гибганың голайында ерлешйән Мигрондакы нар агажының ашагында отырды. Онуң янындакы гошуның жеми алты йүз адама голайды. ³Эфот гейнип гезйән Ахья хем шу ердеди. Ол Икабодың доганы болан Ахытубың оглуды. Икабот Пинехасың оглы, Реббиң Шилодакы руханасы Элийң агтыгыды.

Ёнатаның гиденени хәзир хич ким билмейёрди. ⁴Пилиштли гошуның өндәки бөлүмине бармак үчин, Ёнатан

Босес хем Сене атлы ики саны учут гаяның арасында ерлешйән гечелгеден гечмелиди. ⁵Гаяларың демиргазыкдакысы Микмаша, гүнортадакысы болса Геба тарап бакып дурды.

⁶Ёнатан өз ярагларыны гөтерйән нөкерине шейле дийди: «Йөр, шол сүннетсизлериң үстүне гидели. Белки, Реб бизиң ишимизи оңуна эдер. Чүнки көпүң элинден я-да азың элинден халас этмәге Реб үчин хич хили кынчылык ёкдур». ⁷Ярагчы нөкер Ёнатана: «Гөзел гөвнүн, йөр. Мен сениң билен; сениң ислегиң – мениң ислегим» дийди. ⁸Соңра Ёнатан оңа шейле дийди: «Голайрак баралы-да, олара гөрнели.

⁹Эгер олар: „Яныңыз барянчак гарашың“ дийселер, биз шол дуран еримизде дурарыс, олара голайлашмарыс. ¹⁰Йөне олар: „Бәри гелиң“ дийәйселер, онда оларың янына барарыс.

Чүнки бу олары Реббиң бизиң элимизе берендигини гөркезйән бир ала-мат болар». ¹¹Шейдип, оларың икиси-де пилиштликере гөрүндилер. Пилиштликер олары гөрүп: «Середин! Еврейлер гизленен гарымларыңдан чыкып башладылар» дийип сеслендилер. ¹²Соңра Ёнатан билен онуң ярагчы нөкерине пилиштликер: «Бәри гелиң, сизе айтжак задымыз бар» дийип гыгырдылар. Ёнатан өз ярагчы нөкерине: «Ызым билен чыкыбер.

Чүнки Реб олары Ысрайылың элине берди» дийди. ¹³Ёнатан дырмашып, ёкары чыкды. Ярагчы нөкериде онуң ызындады. Пилиштликер Ёнатаның өңүнде дуруп билмән йыкылардылар, ярагчы нөкер болса ыздан олары гырып барарды. ¹⁴Биринжи

^а 13:21 *Бир ярым мысгал... бир мысгал* – еврейче *бир пим... үчден бир шекел*. Бир пим 8 гр, үчден бир шекел 4 гр деңдир.

сөвеш жеңинде Ёнатан билен онун ярагчы нөкери хер йүз әдимден бир-бада йигрими төвереге адамы гырды. ¹⁵Дүшелгедәкилери, мейдандакылары, әхли халкы айылганч горкы гаплап алды. Бөлүмдәкилер, хатда хүжүмчилер горкудан яңа сандырашдылар, ер титреди ве Ребден гелен гүйчли горкы гаплап алды.

Пилиштлилер еңилийәрлер

¹⁶Шавулың бенямин топрагындакы Гибга галасында гоян гөзегчилери пилиштлилерин дүшелгесинде туран башагайлыгы гөрдүлер. ¹⁷Шавул өз янындакылары: «Адамлары санаң-да, кимиң ёкдугыны аныклаң» дийди. Олар гөрселер, Ёнатан билен онун ярагчы нөкери бу ерде ёк экен. ¹⁸Шавул Ахья рухана: «Худайың сандыгыны гетир» дийди. Чүнки Худайың сандыгы шол гүн ысрайылларың янындады.

¹⁹Шавулың руханы билен геплешип дуран вагтына ченли пилиштлилерин дүшелгесинде довам эдйән башагайлык етжек дережесине етипди. Шоңа гөрә Шавул рухана: «Өхт сандыгындан элиңи айыр» дийди. ²⁰Соңра Шавул ве онун адамлары топланышып гитдилер-де, пилиштлилер билен гарпышдылар. Ченденаша алжыраңнылыга дүшен пилиштлилер бири-бирлерине гылыч саярдылар. ²¹Өң пилиштлилерин тарапына гечип, олар билен биле оларың дүшелгесине гелен еврейлер хем Шавул билен Ёнатаның янындакы ысрайыллара гошулдылар. ²²Пилиштлилерин гачаныны эшидип, Эфрайым даглыгында гизленен ысрайыллар хем сөвеш мейданында оларың сөбүгине мүндүлер. ²³Шейдип, ол гүн Реб Ысрайыла еңиш гетирди.

Сөвеш Бейтавене гечди ве Шавулың янындакы гошун хеммеси биле он мүн адама голайды. Сөвеш Эфрайым даглыгына яйрады.

Ёнатан бал иййәр

²⁴Ол гүн ысрайылларда ысгын-мыдар галманды, чүнки Шавул: «Агшма ченли, мен тә душманларымдан арымы алянчам, дуз дадана нәлет болсун» дийип, адамлара ант ичирипди. Шонуң үчин хем гошундан бир адам хем дуз датманды. ²⁵Тутуш гошун арының өйжүклеринден долы бир ериң үстүнден барды. Ериң йүзи балдан долуды. ²⁶Өйжүклеринден бал акып дурандыгыны гөрселер-де, уршужыларың хич бири ондан дадайын диймеди, чүнки олар өз ичен антларындан горкярдылар. ²⁷Какасының халка ант ичирендигинден Ёнатан бихабарды. Ол элиндәки хасасының ужуны бала батырып, агзына етиренде, онун гөзлери ялпылдап гитди. ²⁸Шол вагт адамлардан бири: «„Шу гүн дуз дадана нәлет болсун“ дийип, какаң халка берк ант ичирди. Шол себәпли-де халкда ысгын-мыдар галмады» дийди. ²⁹Ёнатан шейле дийди: «Какамың бейтмеси гошуна сүтем этмек боляр. Середиң, гөзүм йителәндир, себәби мен шу балдан ажажык дадып гөрдүм. ³⁰Эгер-де хәзир халк душманлардан алнан олжадан дойянча ийседи, онда нәхили говы боларды; олар, гөр нәче пилиштлини гырардылар». ³¹Микмашдан Аялона ченли болан аралыкда шол гүн ысрайыллар пилиштлиlere зарба урдулар. Халкда ысгын-мыдар галманды. ³²Ахыры, халайык эле салнан олжаларың үстүне чозды. Олар гоюнларың, өкүзлердир сыгырларың

дамагыны чалып, ганыны акдырман, оларың этини ганы билен биле биши-рип ийдилер. ³³«Ганлы эт ийип, халк Реббин өңүндө гүнә газаняр, оны бир гөрсене» дийип, Шавула хабар бердилер. Ол: «Сиз хайынлык этдиңиз. Инди менин яныма улы бир дашы тогалап гетириң» дийди. ³⁴Соңра: «Халкың арасына барың-да, олар айдың, гой, хер ким өз өкүзини я-да гойнуны гетирсин-де, шу ерде союп ийсин. Ганлы эт ийип, Реббин өңүндө гүнә газанмасынлар» дийип, Шавул сөзүниң үстүни етирди. Шоңа гөрә шол гиже хер ким өз өкүзини гетирип, шол ерде сойды. ³⁵Шавул ол ерде Реббе бир гурбанлык сыпасыны ясады. Бу онуң Реббе ясан илкинжи гурбанлык сыпасыды.

³⁶Соңра Шавул: «Шу гиже пилишт-лилеринң үстүне чозалың-да, даңа ченли оларың малларыны талалың. Оларың бири-де бизиң элимизден аман сыпмасын» дийди. Адамлары оңа: «Гөзел гөвнүң» дийдилер. Эмма руханы: «Гелиң, илки Худая сала салалың» дийди. ³⁷«Пилишт-лилеринң ызындан ковайынмы? Олары Сен Ысрайылың элине берерсиңми?» дийип, Шавул Худая йүзленди. Эмма Худай ол гүн оңа жогап бермеді. ³⁸Соңра Шавул шейле дийди: «Эй, халкың баштутанлары, эхлиңиз шу ере йыгнаның. Бу гүнәниң нәхили газаныландыгыны аныккалың. ³⁹Ысрайылы халас эдйөн Ребден ант ичйәрин, өз оглум Ёнатан гүнәкәр болса-да, ол өлмелидир». Эмма тутуш халкың ичинден хич ким оңа жогап

бермеді. ⁴⁰Соңра ол ысрайылларың эхлисине йүзленип: «Сиз бир тарапта, оглум Ёнатан икимиз хем бейлеки тарапта дуралы» дийди. Адамлар Шавула: «Гөзел гөвнүң» дийдилер. ⁴¹Соңра Шавул: «Эй, Ысрайыл Худайы Реб! Нәме үчин Сен бу гүн өз гулуңа жогап бермейәрсин? Эгер оглум Ёнатан икимизинң бирден бири-миз языклы болсак, онда Урымы бер, эгер-де өз халкың Ысрайыл гүнәкәр болса, онда Туммымы бер, я Ысрайыл Худайы Реб ^a» дийди. Шейлеликде, гурра ташланылды. Гурра Шавул билен онуң оглы Ёнатана дүшди, халк болса бигүнә болуп чыкды. ⁴²Соңра Шавул: «Маңа ве оглум Ёнатан икимизе гурра ташлаң» дийди. Бу гезек гурра Ёнатана дүшди. ⁴³Шавул Ёнатана: «Ханы, айт, нәме этдиң?» дийди. Ёнатан оңа: «Элимдәки хасамың ужуны бала батырдым-да, балдан дадып гөрдүм. Нәме, инди мен өләймелими?» дийди. ⁴⁴Шавул Ёнатана: «Эгер мен сени өлдүрмөсөм, онда Худай мениң өзүми өлдүрер, хатда ондан бетерини гөркөзер» дийди. ⁴⁵Шондан соң халк: «Ёнатаны өлдүржекми? Ысрайылы шу бейик еңше етирени өлдүрмөкчими?! Баша бармаз! Ребден ант ичйәрис, Ёнатана бармагыңам батырмарсың. Чүнки бу гүн ол Худайың ярдам бермеги билен сөвешди» дийип, Шавула гаршылык гөркөздилер. Шейдип, халк Ёнатаның башыны өлүмден гутарды. ⁴⁶Шундан соң Шавул пилишт-лилеринң ызындан коваламакдан эл чекди; пилишт-лилер өз ерлерине доландылар.

^a 14:41 *Эй, Ысрайылың Худайы Реб... я Ысрайылың Худайы Реб* – бу сөзлемлеринң дерегине кәбир голязмаларда *Эй, Ысрайылың Худайы Реб! Маңа догры чөзгүдини бер* диен сөзлөр бар.

Шавулың хөкүмдарлыгы

⁴⁷Ысрайыла ша боландан соң, Шавул төверегиндәки душманларының әхлисине: мовап, аммон, эдом халкларына, Соба шаларына ве пилишт-лилере гаршы урушлар алып барды. Баран еринде-де, ол еңиш газанды ^а. ⁴⁸Мертлерче сөвешип, амалеклери гырды, ысрайылы талаңчыларын ховпундан дындарды.

⁴⁹Енатан, Йишви ве Малкышува Шавулың огулларыды. Онуң ики гызының улусының ады Мерап, кичисиниң ады болса Микалды. ⁵⁰Ахымагасың гызы Ахыногам Шавулың аялыды. Агасы Нериң оглы Абнер онуң гошунбашысыды. ⁵¹Шавулың какасы Киш билен Абнериң какасы Нер Абыелиң огулларыды.

⁵²Шавул өмүрбойы пилиштлилерин гаршысына өвүз урушлар алып барды. Ол ниреде гужурлы я батыр йигит гөрсе, оны өз янына чекерди.

15-нжи бап**Шавул амалеклери дерби-дагын эдйәр**

¹Шамувел Шавула шейле дийди: «Реб Өз халкы ысрайыла патыша беллемек үчин мени сениң яныңа иберди. Инди сен Реббиң сөзүне гулак ас. ²Хөкмүрован Реб шейле диййәр: „Мен амалеклери жезаландыржак, чүнки олар ысрайыллар Мүсүрден гелийәркөлөр, ёлда оlara гаршы болдулар. ³Инди, бар, амалеклери гыр, оларың әхли эмләгини бүтинлей ёк эт. Олары дири галдырма. Аял-эркегиниң, чага-чугасының, мал-гарадыр

доварларының, дүедир эшеклериниң барыны гыр“». ⁴Шундан соң Шавул өз уршужыларыны Телайым галасына топлап, оларың саныны алды; ики йүз мүң пыяда гошуның дашындан Яхудадан-да он мүң эсгер барды. ⁵Сонра Шавул амалеклериң галасына гелип, чешмәниң боюнда букулып ятды. ⁶Шавул кейнлере: «Амалеклер билен биле пайхынланасыңыз гелмейән болса, ол ерден чыкың; ысрайыл халкы Мүсүрден чыкып гайданда, сиз оңа ярдам эдипдиңиз» дийип хабар ёллады. Шунлукда, кейнлер ол ерден чыкдылар.

⁷Шавул Хавыладан Мүсүриң гүндогарындакы Шура ченли болан аралыкда амалеклери дерби-дагын этди. ⁸Олар амалек патышасы Агагы дири эле салдылар, халкы болса гылычдан гечирип, бүтинлей ёк этдилер. ⁹Йөне олар Агагы ве гоюнлардыр өкүзлери, бага бакылан маллары, гузуларың семизлерини махласы, говы затлары дири галдырдылар ве олары бүтинлей ёк этмедилер. Олар диңе дерде ярамажак затлары бүтинлей ёк этдилер.

Реб Шавулы рет эдйәр

¹⁰⁻¹¹Реббиң Шамувеле: «Шавулы патыша эдендигиме өкүнийәрин, чүнки ол Менден йүз өвүрди, буйрукларымы ерине етирмеди» диен сөзи аян болды. Бу Шамувелиң гахарыны гетирди. Ол бүтин гижәни Реббе перят эдип гечирди. ¹²Шамувел даң билен туруп, Шавулың гөзлегине чыкды. «Шавул Кармел галасына гидип, ол ерде өзүне ядыгәрлик отуртды, сонра болса Гилгала гитди» дийип, Шамувеле

^а 14:47 *Еңиш газанды* – кәбир голязмаларда *пислик этди*.

хабар бердилер. ¹³Шамувел Шаву-
лың янына баранда, Шавул оңа: «Реб
саңа яр болсун! Мен Реббиң эмрини
бержай этдим» дийди. ¹⁴Шамувел оңа:
«Онда бу гоюнларың мәлемесидир
өкүзлериң моламасы нәме?» дий-
ди. ¹⁵Шавул оңа: «Адамлар була-
ры амалеклерден гетирдилер. Халк
семиз гоюнлардыр өкүзлери сениң
Худайың Реббе гурбанлык бермек
үчин дири гойдулар, галанларыны
бүтинлей ёк эдип ташладык» дийип
жогап берди. ¹⁶Соңра Шамувел Ша-
вула: «Бесдир! Мен саңа Реббиң өтен
агшамкы маңа диен задыны айдып
бержек» дийди. Шавул оңа: «Айт»
дийди. ¹⁷Шамувел оңа шейле дий-
ди: «Өзүңи әхмиетсиз кичи сай-
саң-да, сен ысрайыл тирелериниң
кетхудасы дәлми эйсем? Реб сени Ыс-
райылың үстүнден шалык сүрмәге
сайлады. ¹⁸Реб сени ёла салып: „Бар,
шол гүнәлилери – амалеклери гы-
рып, бүтинлей ёк эдйәнчәң, ола-
ра гаршы уруш“ дийипди. ¹⁹Нәме
үчин сен Реббиң сөзүне гулак ас-
мадың? Нәме үчин сен олжа ковала-
шып, Реббиң йигренйән ишлерини
этдиң?» ²⁰Шавул оңа шейле жогап
берди: «Мен Реббиң сөзүне гулак ас-
дым. Мен Реббиң айдан ерине гит-
дим; амалеклериң патышасы Агагы
тутуп гетирдим, оларың өзлерини
болса гырып, бүтинлей ёк этдим.
²¹Эмма мениң адамларым олжадан
ёк эдилмели гоюнлардыр өкүзлериң
иң семизлерини өлдүрмегиң дерегине,
олары Гилгалда сениң Худайың
Реббе гурбанлык бермек үчин шу
ере гетирипдирлер». ²²Шамувел
шейле дийди:

«Реббе якма гурбанлыклардыр
садакалар берениң билен,

Онуң Өзүне боюн
эгилишиндәки ялы гөвни
галкынармыка?

Чүнки боюн әгмеклик
гурбанлыктан,
гулак асмаклык гочун
ягындан хас белентдир.

²³Чүнки топалаң палчылыга
барабар гүнәдир.

Текепбирлик шере ве
бутпаразчылыга
барабардыр.

Реббиң сөзүни рет эдендигиң
үчин

Реб хем сениң патыша
болмаклығыңи рет этди».

²⁴Шавул Шамувеле шейле жогап
берди: «Мен гүнә газандым, чүнки
мен Реббиң буйругыны ерине етир-
медим, сениң сөзүңи тутмадым. Се-
бәби мен халкдан горкуп, халкың
диени билен болдум. ²⁵Эмма инди
ялбарярын, гүнәми өт. Реббе сежде
эдерим ялы, мениң билен биле гит».

²⁶Шамувел Шавула шейле дийди:
«Сениң билен гитмерин, чүнки сен
Реббиң сөзүни рет этдиң, Реб хем
сениң Ысрайыла патыша болмаклы-
гыңи рет этди». ²⁷Шамувел гитмек-
чи болуп өврүленде, Шавул онуң до-
нуның сынындан япышды, дон йыр-
тылды. ²⁸Шамувел оңа шейле дийди:
«Реб бу гүн Ысрайыл патышалыгы-
ны сениң элиңден йыртып алып, са-
ңа гөрә хас говурак башга бирине
берди. ²⁹Шейле хем, Ысрайыл Шөхра-
ты ялан сөзлемез я-да пикирини үйт-
гетмез. Чүнки Ол пикирини үйтгедер
ялы ынсан дәлдир». ³⁰Соңра Шавул
Шамувеле: «Мен гүнә газандым. Йөне
халкымың яшулуларының өңүнде ве
Ысрайылың арасында мени рысва
этме. Худайың Реббе сежде этмегим

үчин, гайданында биле гидели» дийди. ³¹Шунлукда, Шамувел ызына Шавул билен биле гайтды; Шавул Реббе сежде этди. ³²Соңра Шамувел шейле дийди: «Амалеклерин патышасы Агагы мениң яныма алып гелиң». Агак онуң янына гөвнүхош халда гелди. Агак өз янындан «өлүм ховпы совулды» дийип ойланды. ³³Шамувел оңа: «Сениң гылыжың аяллары өз чагаларындан махрум этди. Сениң өз эжең хем, гой, шол аяллар ялы перзендинден махрум болсун» дийди ве Агагы Гилгалда Реббиң хузурында керчәп ташлады. ³⁴Соңра Шамувел Рама, Шавул болса өз Гибгадакы өйүне гитди. ³⁵Шондан соң Шамувел өмри өтйәнчә Шавулы гайдып еке гезек гөрмесе-де, онуң дердини чекип гезди. Реб Шавулы Ысрайыла патыша эдендигине өкүнди.

16-нчы бап

Давут патышалыга белленйәр

¹Реб Шамувеле шейле дийди: «Сен хачана ченли Шавулың дердини чекип йөржек? Мен онуң Ысрайылың үстүнден патышалык этмегини рет этдим! Ханы бол, күйзәңи ягдан долдурда, ёла дүш. Мен сени бейтуллахамлы Йышайың янына ибержек, чүнки Мен онуң огулларының арасындан бирини Өзүм үчин патыша сайладым». ²Шамувел: «Мен нәдип гидейин? Эгер Шавул эшидәйсе, ол мени өлдүрер» дийди. Реб оңа шейле дийди: «Яныңа бир гөле ал-да, „Мен Реббе гурбанлык бермәге гелдим“ дий. ³Йышайы гурбанлыга чагыр. Мениң үчин онуң хайсы оглуның башына яг гуймалыдыгыңы соң Өзүм саңа гөркезерин». ⁴Шамувел

Реббиң буйругыны ерине етирди; ол Бейтуллахама гелди. Галаның яшулулары сандырашып, онуң янына гелдилер-де: «Эйгиликми?» дийдилер. ⁵Шамувел: «Эйгилик. Реббе гурбанлык бермек үчин гелдим. Иннизи тәмизләң-де, мениң билен гурбанлыга барың» дийди. Соңра ол Йышай билен онуң огулларыны тәмизләп, мукаддес этди ве олары гурбанлыга чагырды. ⁶Олар геленлеринде, Шамувел Элиябы гөрди ве ол «Реббиң сечип-сайланының Онуң хузурына гелендигине шек ёк» дийип пикир этди. ⁷Эмма Реб Шамувеле: «Онуң даш кешбине я-да узын боюна гарама, чүнки Мен оны рет этдим. Себәби Реббиң гарайшы адамыңкы ялы дәлдир. Адам даш кешбе середйәр, эмма Реб калба середйәр» дийди. ⁸Соңра Йышай Абынадабы чагырып, оны Шамувелиң алнындан гечирди. Шамувел: «Реб муныда сайламады» дийди. ⁹Соңра Йышай Шамувелиң өңүнден Шамманы гечирди. Ол: «Реб муны-да сайламады» дийди. ¹⁰Йышай еди оглуның едисини-де шейдип, Шамувелиң өңүнден гечирди. Шамувел Йышай: «Реб буларың хич бирини-де сайламады» дийди. ¹¹Соңра ол Йышайдан: «Огулларың хеммеси шулармы?» дийип сорады. Йышай: «Ене көрпеси-де бар, ол гоюн бакып йөр» дийип жогап берди. Шамувел Йышай: «Оны гетирт, чүнки ол бу ере өзи гелйәнчә, биз дыз эпмерис» дийди. ¹²Йышай оны гетиртди. Ол гызылмеңизди, гөрмегейди, гөзлери оваданды. Реб: «Бу шол, тур, онуң башына яг гуюп сайла» дийди. ¹³Соңра Шамувел Давудың агаларының өңүнде яглы күйзәни алып, онуң үстүнден яг гуйды.

Шол гүнден бейләк Реббин Рухы Давудың калбыны эеләп башлады. Шамувел болса Рама гитди.

¹⁴Реббин Рухы Шавулдан айрылды. Реб тарапындан иберилен жын-арвах оны горкузярды. ¹⁵Хызматкәрлери Шавула шейле дийдилер: «Гөрйәнзим, Реб тарапындан иберилен жын-арвах сизи горкузяр. ¹⁶Женабымыз хузурьндакы хызматкәрлерине лира чалмага уссат адамың гөзлегине чыкмагы буюрса, Реб тарапындан иберилен жын-арвах сизиң үстүңизе иненде, ол чаларды, сиз болса гутулардыңыз». ¹⁷Шавул хызматкәрлерине: «Уссат сазанда тапың-да, оны яныма алып гелиң» дийди. ¹⁸Оларың бири: «Егса-да, мен бейтуллахамлы Йышайың бир оглуны гөрдүм. Саза уссат, батыр йигит, гайдувсыз уршужы, дилевар хем гөрмегей. Реб хем онуң билен» дийди. ¹⁹Шоңа гөрә, Шавул Йышая: «Гоюн бакып йөрөн оглуң Давуды мениң яныма ибер» диен хабар билен чапар ёллады. ²⁰Йышай оглы Давуды Шавулың янына иберенде, онуң яны билен бир эшеге чөрек, бир тулум шерап хем-де бир овлак йүкләп иберди. ²¹Давут Шавулың янына гелип, оңа хызмата дурды. Шавул Давуды жуда говы гөрди ве оны өзүниң ярагчы нөкери этди. ²²Шавул Йышая: «Давудың мениң хызматымда галмагына ыгтыяр эт, ол мениң гөвнүмден турды» дийип, хабар ёллады. ²³Реб тарапындан иберилен жын-арвах Шавулың үстүне инен вагты, Давут лирасыны алып чаларды, шонда жын-арвах ондан эл чекерди ве Шавул гутулып ынжаларды.

17-нжи бап

Жалут ысрайыллара гыҗқалат берйәр

¹Урушмак үчин гошунларыны жемләп пилиштлилер Яхуданың Соко галасына топландылар ве Соко билен Азеканың аралыгындакы Эпесдаммым галасында дүшелге гурдулар. ²Шавул билен ысрайыллар хем топландылар. Олар Эла жүлгесинде дүшелге гурдулар ве пилиштлилер билен урушмак үчин, сап-сап болуп дурдулар. ³Пилиштлилер бир депеде, ысрайыллар болса бейлеки тарапдакы депеде орнашдылар. Оларың араларында жүлге барды. ⁴Пилиштлиле риң дүшелгесинден Гат галасындан Жалут атлы бир пөлван өңе чыкды. Онуң бойы алты тирсек бир гарышды. ⁵Башында бүрүнч тувулга, эгнинде болса теңнели совут барды. Совудың аграмы үч батман ^а бүрүнже барабарды. ⁶Аяклары бүрүнч дызбентлиди, эгнине бүрүнч найза асылгыды. ⁷Найзасының сапы пүрс агажы ялыды; найзасының тыгының аграмы он еди гадак ^б демре барабарды. Өңүнде-де галканчы нөкери барды. ⁸Жалут аяк чекди-де, ысрайыл гошунына тарап шейле дийип гыгырды: «Нәме үчин нызама дуруп, сөвеше чыкдыңыз? Мен пилишти, сиз болса Шавулың гуллары. Шейле дәлми? Араңыздан бирини сайлап сечиң, гой, ол мениң яныма гелсин. ⁹Эгер ол мениң билен тутлушып, мени өлдүрип билсе, биз сизе гул боларыс. Йөне мен үстүн чыкып, оны өлдүрәйсем, онда сиз бизе

^а 17:5 *Үч батман* – еврейче *бәш мүш шекел*. Бу такм. 57 кг дендир.

^б 17:7 *Он еди гадак* – еврейче *алты йүз шекел*. Бу такм. 7 кг дендир.

гул болуп, гуллугымызда дурарсыңыз». ¹⁰Пилиштли: «Мен бу гүн ысрайыл гошунына гыжалат берйэрин. Мениң билен тутлушар ялы адам берин» дийди. ¹¹Пилиштлиниң бу сөзлерини эшиденде, Шавулы ве эхли ысрайыллары алжыраңчылык хем горкы гаплап алды.

Давут Шавулың дүшөлгесинде

¹²Давут Яхуданың Бейтуллахам галасындан эфратлы Йышай диен адамың оглуды. Йышайың секиз оглы барды. Шавулың дөврүнде Йышай эййэм гаррап, яшы бирчене баран адамды. ¹³Йышайың улы үч оглы Шавул билен биле сөвеше гидипди. Ол үчүсиниң иң улусының ады Элияп, икинжисиниң ады Абынадап, үчүнжисиниң ады болса Шаммады. ¹⁴Давут иң кичилериди; улы үч огул Шавулың янындады. ¹⁵Давут өз какасының гоюнларыны бакмак үчин, Шавулың янындан кэвагт Бейтуллахама гелип-гидерди.

¹⁶Ол пилиштли кырк гүнлөп ирден хем агшам орта чыкып, өзүни гөркезди.

¹⁷Бир гүн Йышай оглы Давуда шейле дийди: «Бир батман говурга билен, ине, шу он саны чөреги алда, деррев дүшөлгедэки доганларыңа эжит. ¹⁸Бу он бөлек пейнири болса оларың мүнбашысына бер. Агаларыңың хал-ахвалындан хабар алда, олардан бир нышан гетир». ¹⁹Шол вагт Шавул, Давудың доганлары ве эхли ысрайыллар Эла жүлгесинде пилиштлилер билен сөвешип йөрдүлөр. ²⁰Давут ирден туруп, гоюнлары сакча табшырды. Йышайың табшырышы ялы, азыклары алып ёла дүшди. Давут дүшөлгө геленде, гошун гыкылык-

лап, сөвеш мейданына тарап барялды. ²¹Ысрайыллар хем-де пилиштлилер сөвешмек үчин сап-сап болуп, йүзбөйүз дурдулар. ²²Давут затларыны сакча табшырды-да, гошуна тарап ылгады. Агаларының янына барып, олар билен саламлашды. ²³Давут агалары билен геплешип дурка, ине, бирден Гатдан пилиштли Жалут пөлван гошуның ичинден чыкды-да, шол өңки сөзлерини гайталады. Онуң айданларыны Давут эшитди. ²⁴Жалуды гөрөнлеринде, эхли ысрайыллар горкуларына гачдылар. ²⁵Ысрайыллар: «Бу өңе чыкып дураны гөрийэңизми? Ол Ысрайыла гыжалат бермек үчин чыкяр. Шоны өлдүрене патыша уммасыз байлык билен бирликде гызыны-да бержек, машгаласыны болса Ысрайылда салгытдан бошатжак» дийишдилер. ²⁶Давут янындакылардан: «Бу пилиштлини өлдүрип, Ысрайылы шу айыпдан дындарана нэме эдилжек дийдиниз? Дири Худайың гошунына гыжалат берер ялы, бу сүннетсиз ким болупдыр?» дийип сорады. ²⁷Адамлар оңа: «Хава, оны өлдүрене шейле эдилжек» дийип, өңки жогабы бердилер. ²⁸Давудың адамлар билен геплешип дураныны гөрүп, газаба мүнөн иң улы агасы Элияп оңа шейле дийди: «Сениң ашакда нэме ишин бар? Чөлдэки ожагаз гоюнларыңы киме ташлап гайтдың? Гедем хем гара йүрег-э сен. Сөвеше томаша этмэге геленсиң сен». ²⁹Давут оңа: «Мениң эден задым нэме? Мен инди геплемелем дәлми?» дийди. ³⁰Ол бейлесине өврүлди-де, ене-де өңки сөзлерини гайталады. Адамлар хем она өңки жогабы бердилер. ³¹Давудың айданларыны эшиденлер муны Шавула етирдилер. Шавул оны гетиртди. ³²Давут Шавула: «Шол зерарлы еке адамам

өзүни хорламасын. Гулуң гидип, ол пилиштли билен уршар» дийди. ³³Шавул Давуда: «Бу пилиштлиниң гаршысына сен чыкып билмерсиң, себәби сен энтек яш. Ол болса яшлыгындан бәри уршуп йөрөн адам» дийди. ³⁴Эмма Давут Шавула шейле дийди: «Мен гулуң өз какамың гоюнларыны бакардым. Ёлбарс я-да айы гелип, сүрүден бир гузыны алайса, ³⁵мен онуң ызындан етердим-де, оны өлдүрүп, гузыны агзындан алардым. Барды-гелди ол маңа топулайса, сакгалындан тутардым-да, оны уруп өлдүрүрдим. ³⁶Гулуң ёлбарс-да, айы-да өлдүрүп гөрди. Бу сүннетсиз пилиштли хем шоларың гүнүне дүшер, чүнки ол дири Худайың гошунына гыжалат берди». ³⁷Давут сөзүни довам эдип: «Мени ёлбарсдыр айының пенжесинден халас эден Реб шу пилиштлиниң элинден хем халас эдер» дийди. Шавул Давуда: «Бар, Реб сана яр болсун!» дийди. ³⁸Соңра Шавул өз ярагларыны Давуда дакды, башына өз бүрүңч тувулгасыны, эгнине болса теңнели совут гейдирди. ³⁹Давут ярагларының үстүндөн Шавулуң гылыжыны билине баглады ве йөрежек болды, чүнки ол булары өң дакынып гөрмәнди. Онсоң Давут Шавула: «Мен булар билен йөрәп билемок, чүнки мен өң булары дакынып гөрмәндим» дийди. Шейдип, Давут булары чыкарып ташлады.

Давут Жалуды өлдүрйәр

⁴⁰Соңра Давут элине таягыны алды ве чешмеден бәш саны йылманак даш сайлап, торбасына салды. Сапаныны элине алып, пилишtlә голайлашды. ⁴¹Пилиштли хем өз өңүндәки галканчысы билен биле Давуда голайлап гелйәрди. ⁴²Давуда гези

дүшенде, пилиштли оңа әсгермезлик билен серетди, чүнки Давут яшды, гызылмеңизди хем гөрмегейди. ⁴³Пилиштли Давуда: «Үстүме таяклы гелерялы, мен нәме итми?» дийди-де, өз худайларының адындан Давуда гаргады. ⁴⁴Пилиштли ене Давуда: «Ханы, бир гелсене, этиңи йыртыжы гушлар билен вагшы хайванлара шам эдейин» дийди. ⁴⁵Соңра Давут пилишtlә: «Сен мениң үстүме гылычлы, найзалы ве гамалы гелйәрсиң, эмма мен сениң үстүне сениң гыжалат берен Ысрайыл гошунының Худайы Хөкмүрован Реббиң адындан гелйәрин. ⁴⁶Шу гүн Реб сени мениң элиме берер ве мен сени уруп, келләңи кесерин. Мен бу гүн пилиштлилерин әхлисиниң ләшини йыртыжы гушлардыр ябаны хайванлара шам эдерин. Шонда тутуш ер йүзи Ысрайылда Худайың бардыгыны билер. ⁴⁷Шу әхли халк Реббиң гылычдыр найзалы халас этмейәндигини билер, чүнки сөвеш Реббиңкидир. Ол сизи бизиң элимизе берер». ⁴⁸Пилиштли Давуда голайлашанда, Давут ол пилиштли билен урушмак үчин, сөвеш мейданына тарап батлы ылгап гитди. ⁴⁹Давут элини торбасына сокуп, ондан бир даш чыкарды-да, оны сапанына салып атып гойберди ве пилиштлиниң маңлайындан урды. Даш пилиштлиниң маңлайыны дешди ве ол йүзинлигине ере язылды. ⁵⁰Гылычсыз, сапан хем-де даш билен Давут пилишtlиден үстүн чыкып, оны уруп өлдүрди. ⁵¹Соңра ол ылгап барып, пилиштлиниң үстүне чыкды ве онуң гылыжыны гынындан согруп алды-да, гылыч билен келлесини кесип ташлады. Өз пөлванларының өлдүрилендигини гөрүп, пилиштлилер гачдылар. ⁵²Ысрайыллар

ве яхудалар гыкылыклап аяга галдылар, олар Гата ве Экроның дервезелерине ченли пилиштликериң ызындан ковдулар. Яраланан пилиштликер Гат^а ве Экрон галаларына барян Шагарайым ёлуның угрунда серлип ятырды. ⁵³Пилиштликериң ызындан ковга гиден ысрайыллар доланып гелдилер ве оларың дүшелгесини таладылар. ⁵⁴Давут пилиштлиниң келлесини алып, Иерусалиме гетирди, онуң ярагларыны болса өз чадырын-да гойды.

Давут Шавулың хузурында

⁵⁵Давудың Жалут пилиштли билен урушмага баряныны гөрөнде, Шавул өз гошунбашысы Абнерден: «Бу йигит кимиң оглы, Абнер?» дийип сорапды. Абнер: «Патышаның өмри узак болсун, билмедим» дийип жогап берипди. ⁵⁶Патыша: «Онуң кимиң оглудыгыны аныкла» дийипди.

⁵⁷Давут пилиштлини өлдүрүп, ызына доланып геленде, Абнер оны Шавулың хузурына алып барды. Жалут пилиштлиниң келлеси хем онуң элиндеди. ⁵⁸Шавул ондан: «Йигит, сен кимиң оглы боларсың?» дийип сорады. Давут: «Сениң бейтуллахамлы хызматкэриң Йышайың оглы мен» дийип жогап берди.

18-нжи бап

¹Шавул билен Давут геплешип болдулар. Шондан соң Давуды Шавулың оглы Ёнатаның сулхы алды. Ёнatan оны жанындан хем эзиз гөрди. ²Шавул шол гүнден бейлэк Давуды өз янына алды ве оңа өйүне гайтмага ругсат бермеди. ³Ёнatan Давуды жа-

нындан эзиз гөрөнсоң, онуң билен эхт эдишди. ⁴Ол өз эгниндэки доунуны, ярагларыны, хатда гылыжы, яйыдыр гушагыны-да Давуда берди. ⁵Давут Шавул өзүни нирэ иберсе гитди, баран еринде-де иши шовуна болды. Нетижеде, Шавул оны өз гошунбашысы эдип гойды. Мундан эхли халк-да, Шавулың хызматкэрлеринде хошал болдулар.

Шавул Давуда гөриплик эдйэр

⁶Давут Жалут пилиштлини өлдүрөндө соң, адамлар өйлерине гайддып гелйэркэлер, эхли Ысрайыл галаларындан гелен аяллар Шавул патышаны гаршыламага чыкдылар. Олар депрекдир бейлеки саз гуралларыны чалып, шадыян айдымлар айдярдылар, танс эдйэрдилер. ⁷Аяллар шатлыкдан яңа:

«Шавул мүнүсини,

Давут он мүнүсини өлдүрди» дийшип, айдым айдярдылар.

⁸Аялларың бу айдян сөзи Шавула якмады, онуң жуда гахары гелди. Ол: «Олар Давуда он мүнүсини, мана болса мүнүсини берйэрлер. Она инди дине патыша болаймак галды» дийди. ⁹Шол гүнден бейлэк Шавул Давуды ызарлап башлады.

¹⁰Эртеси Худай тарапындан иберилең жың-арвах чалтлык билең Шавулың калбына гирди. Ол өз өйүндө арламага башлады. Давут хемишекиси ялы лира чалып отырды. Шавулың элинде найза барды. ¹¹«Давуды дивара чүйлэйин» диен ниет билең Шавул найзаны оңа тарап зыңды. Эмма Давут ики гезек зыңдан найзаның өңүндө совлуп етишди.

^а 17:52 *Гат* – кэбир голязмаларда *жүлге*.

¹²Шавул Давутдан горкярды, себәби Реб онуң биленди, Шавулы болса Реб терк эдипди. ¹³Шоңа гөрә Шавул Давуды өз янындан айрып, мүңбашы эдип гойды. Давут сөвешде өз гошунына баштутанлык эдйәрди. ¹⁴Давудың хемише иши ровачды, чүнки Реб онуң биленди. ¹⁵Онуң әхли ишлериниң ровач боляндыгыны гөрөнде, Шавул ондан горкарды. ¹⁶Өзлерине эденли баштутан болуп йөрөнсоң, тутуш Ысрайыл хем, Яхуда хем Давуды го-вы гөрийәрди.

Давут Микала өйленйәр

¹⁷Шавул Давуда: «Ине, мениң улы гызым Мерап. Мен оны саңа бержек. Диңе мениң батырым болуп, Реб-биң үчин мертлерче сөвешсең боляр» дийди. Чүнки Шавул: «Гой, ол мениң элимден дәл-де, пилиштлилерин элинден өлсүн» дийип пикир эдйәрди. ¹⁸Давут Шавула: «Патышаның гиевси болар ялы, мен ким, мениң машгалам ве Ысрайылдакы ата-бабамың несли ким?» дийди. ¹⁹Эмма Шавулың гызы Мерабың Давуда берилмели пурсады геленде, гыз оңа дәл-де, мехолатлы Адрыеле дурмуша чыкарылды. ²⁰Шондан соң Давуда Шавулың Микал атлы гызы ашык болды. Бу барада Шавула айданларында, ол хошал болды. ²¹Шавул «Мен оны Давуда берерин, шейдибем, оңа дузак гуарарын. Пилиштлилер ондан өч алар» дийип ойланды. Шонун үчин икинжи гезек Шавул Давуда: «Мениң гиевим болмага инди сен икинжи гезек мүмкинчилик алдың» дийди. ²²«Патыша сенден хошал, әхли хызматкәрлери хем сени говы гөрийәр. Патыша гиев болмак пурсадың гелди» диен хабары асырынлык билен Давуда етирмеклиги

Шавул өз хызматкәрлерине буюрды. ²³Шейлеликде, Шавулың хызматкәрлери патышаның сөзлерини Давуда етирдилер. Давут олар: «Мениң ялы ёксул хем арзысыз адам үчин патыша гиев болмаклык еңил ишдир өйдйәңизми?» дийди. ²⁴Давудың сөзлерини хызматкәрлер Шавула етирдилер. ²⁵Соңра Шавул олар: «Онда сиз Давуда: „Йүз саны пилиштлини сүннетләп, пүрчүклерини гетирип, душманларындан арыны алып берсең, патыша сенден хич хили галың исләнок“ дийип айдың» дийди. (Шейдип, Шавул пилиштлилерин эли билен Давутдан дынмагы йүрегине дүвүпди.) ²⁶Шавулың адамлары онуң сөзлерини Давуда етиренлеринде, ол патыша гиев болжакдыгына бегенди. Хениз белленен гүн гелип етмәнкә, ²⁷Давут өз адамлары билен гидип, ики йүз саны пилиштлини өлдүрди. Патыша гиев болмак үчин, ол оларың пүрчүклерини башбүтин гетирип, оңа берди. Шондан соң гызы Микалы Шавул Давуда дурмуша чыкарды. ²⁸Эмма Реббиң Давут билен биледигине ве өз гызы Микалың-да оңа ашык боландыгына Шавул айдың гөз етирди. ²⁹Шоңа гөрә онуң Давутдан горкусы хас артды ве ол Давуда өмүрбакы душман болды. ³⁰Пилиштли гошунбашылар сөвеше чыкярдылар. Хер сөвешде-де Шавулың бейлеки гошунбашыларына гаранда, Давут хас улы еңишлер газанярды. Шунлукда, Давудың абра-йы хас артды.

19-нжы бап

Шавул Давудың кастына чыкяр

¹Шавул өз оглы Ёнатана хем-де өз адамларына Давуды өлдүрмеги

табшырды. Эмма Ённатан Давуды жуда говы гөйрәди. ²Ол Давуда: «Какам сени өлдүрмеги йүрегине дүвди. Эртир дандан хүшгәр бол; бир аматлы ер тап-да гизлен. ³Менем сениң мейданда гизленен ерине барарын ве какамың янында дуруп, онуң билен сен хак-да геплешерин. Эгер бир зат аңайсам, саңа хабар берерин» дийди. ⁴Ённатан какасы Шавулың янында Давуды тарыплап, шейле дийди: «Сен өз гулуң Давуда яманлык этме, чүнки сен ондан хич бир яманлык гөрмедин; гайтам, сен ондан хайыр гөрдүң. ⁵Ол жаныны ховп астына салып, Жалут пилиштли билен сөвешди. Шонда Реб тутуш Ысрайыла бейик еңиш гетирди. Сен бу ишлери гөрүп хошал болдун. Шу затлардан соң нәдип сен Давуда яманлык этжек? Ол бигүнә ахырын. Оны өлдүрмәге эсас ёк». ⁶Шавул Ённатаның сөзүнә ынанды ве оңа: «Онуң жанына каст этмежекдигиме Ребден ант ичйәрин» дийди. ⁷Ённатан Давуды чагырып, бу гүррүңлери оңа етирди. Соңра ол Давуды Шавулың янына алып барды. Шунлукда, Давут ене өңкүси ялы Шавула гуллу-га дурды.

⁸Ене сөвешлер башланды. Давут гидип, пилиштлилер билен сөвешди ве олары улы еңлише сезевар этди; пилиштлилер гачмага межбур болдулар. ⁹Бир гүн Шавул эли найзалы өз өйүндә отырды, Давудам оңа саз чалып берйәрди. Бирден Реб тарапындан иберилен жын-арвах Шавулың үстүнә инди. ¹⁰Шавул элиндәки найзасы билен Давуды дивара чүйлемеге йүрегине дүвди. Эмма Давут найзаның өңүнден совлуп етишди; найза барып, дивара чүмди. Давут шол гижә ене-де гачып башыны гутарды.

¹¹Шавул Давуды эртир дан билен өлдүрмек үчин, онун өйүни гаравуллаң дийип, өз адамларыны иберди. Аялы Микал Давуда: «Эгер-де шу гижә башыңы гутармасаң, эртир сени өлдүрерлер» дийди. ¹²Соңра Микал Давуды пенжиреден чыкарып гачырып гойберди. Ол гачып гизленди. ¹³Микал бир буты алып, дүшекде ятырды; онуң башына түйли гечи дерисини гейдирип, үстүнде япынжа атды. ¹⁴Давуды тутмак үчин, Шавулың иберен адамларына Микал: «Ол сыркавлап ятыр» дийди. ¹⁵Онсоң Шавул: «Давуды өз гөзүңиз билен гөрүп, оны дүшеги билен биле алып гелиң, мен оны өлдүржек» дийип, өз адамларыны иберди. ¹⁶Шавулың адамлары дүшекде башына түйли гечи дериси гейдирилен буты гөрендиклерини оңа хабар бердилер. ¹⁷Шондан соң Шавул Микалы чагырып, оңа: «Нәме үчин мени алдап, мениң душманымы гачырып гойберип, оңа гизленмәге мүмкинчилик бердиң?» дийди. Микал оңа: «„Гойбермесәң өлдүрерин“ дийди» дийип жогап берди.

¹⁸Гачып башыны гутаран Давут Рамада яшаян Шамувелиң янына гелип, Шавулың өзүнә эденлериниң барыны оңа гүррүң берди. Соңра Шамувел билен биле Наёт галасына гидип, шол ерде галды. ¹⁹Давудың Рамадакы Наёт галасындадыгыны Шавула хабар бердилер. ²⁰Шавул Давуды тутуп гетирмек үчин, өз адамларыны иберди. Олар Шамувелиң ёлбашчылыгында жошуп, пыгамберлик эдип йөрен пыгамберлериң топарыны гөрдүлер. Шонда Шавулың адамларының-да үстүнә Худайың Рухы инди. Шунлукда, олар хем жошуп, пыгамберлик

этмәге башладылар. ²¹Шавул муны эшидип, башга адамлары иберди, йөне олар хем жошуп, пыгамберлик эдйәнлере гошулдылар. Шавулың үчүнжи гезекки иберен адамлары-да өңкүлери ялы болдулар. ²²Ахыр-соңы Рама Шавулың өзи гитди. Ол Секудакы уллакан ховданың янына барып: «Шамувел билен Давут ниреде?» дийип, шол ердәкилерден сорады. Оларың бири: «Олар Раманың Наёт галасында» дийип жогап берди. ²³Шавул Раманың Наёт галасына тарап барярка, онуң хем үстүне Худайың Рухы инди. Ол тә Наёта барянча ёлбойы жошуп, пыгамберлик эдип гитди. ²⁴Ол хатда эшиклерини чыкарып, Шамувелиң өчүндө пыгамбер ялы жошды ве тутуш бир гижегүндизләп ялаңач сүйнүп ятды. («Шавул хем пыгамберлериң арасындамы?» дийлени шондан галандыр.)

20-нчи бап

Ёнатан Давуда көмек эдйәр

¹Давут Рамадакы Наёт галасындан гачып гайтды ве Ёнатаның янына гелип, оңа: «Мен нәме этдим? Мениң языгым нәме? Кастыма чыкар ялы, мен сениң какаңа нәме яманлык этдим?» дийди. ²Ёнатан оңа: «Айдяның нәме?! Сен өлмерсиң. Важып болсун, болмасын, пархы ёк, какам менден яшырын хич зат этмейәр. Онсоң муны нәме үчин яшырсын. Ёк, бейле зат болуп билмез» дийди. ³Давут хем ант ичип, шейле дийди: «Мени сулхуң аляндыгыны какаң гаты говы билйәр; какаң „Муны Ёнатана эшитдирмели дәл, эгер эшидәйсе, ол гынанар“ дийип пикир эдйәр. Йөне Ребден хем сенден ант ичйәрин, инди мен ажалың

өң янында дурун». ⁴Ёнатан Давуда: «Сениң үчин ислән задыңы эдерин» дийди. ⁵Давут Ёнатана шейле дийди: «Эртир Тәзе Ай байрамыдыр. Мен патыша билен биле нахар эдинмелидирин. Йөне сен маңа гитмәге ве үчүнжи гүн агшама ченли мейданда гизленмәге ругсат бер. ⁶Эгер какаң мениң ёкдугымы биләйсе, онда оңа: „Давут өз галасы Бейтуллахама гитмек үчин ругсат сорап, маңа көп ялбарды. Чүнки олар тутуш уруг болуп гурбанлык берйән экенлер“ диерсиң. ⁷Эгер ол „Боляр“ дийәйсе-хә, гулуңа не ягшы, эмма гахарланайса, онда онуң ниетини ямана дүвенлигидир. ⁸Өз гулуңа вепалы бол, чүнки биз мукаддес эхт эдишдик. Эгер мен языклы болсам, онда мени өзүң өлдүрәй, какаңың янына элтип нәме этжек?» ⁹Ёнатан оңа: «Айдяның нәме?! Какамың саңа яманлык этжегини билерин-де, хей, онам саңа айтмарымы?!» дийди. ¹⁰Соңра Давут: «Эгер какаң газаба мүнәйсе, ким оны маңа хабар берер?» дийип, Ёнатандан сорады. ¹¹Ёнатан Давуда: «Йөр, мейдана чыкалы» дийди. Шейдип, ол икиси мейдана чыкдылар. ¹²Ёнатан Давуда: «Ысрайыл Худайы Реб шаят болсун! Мен эртир я-да биригүн шу вагтлара ченли какамың ниетини билжек боларын. Эгер сен бабатда онуң ниети дүзүв болса, мен саңа хабар етирерин. ¹³Эмма ол яманлык этмеги йүрегине дүвәйсе, менем оны саңа етирмесем, сени саг-саламат ёла салмасам, онда, гой, Реб маңа-да шоны, хатда ондан-да бетерини гөркезсин. Реб какама яр болшы ялы, саңа-да яр болсун. ¹⁴⁻¹⁵Дирикәм Реб кимин маңа вепалы бол. Өленимден соң болса, хатда Реб сениң эхли душманларыңы ер йүзүнден

ёк этсе-де, мениң неслиме хемише вепалы бол». ¹⁶Шунлукда, «Давудың душманларының жезасыны, гой, Реббин Өзи берсин» дийип, Ёнатан Давудың ковумы билен ахт эдишди. ¹⁷Ёнатан Давуда өзүне болан сөйгүси үчин ене ант ичиртди, себәби ол Давуды жанындан хем эзиз гөрйәрди. ¹⁸Соңра Ёнатан Давуда: «Эртир Тәзе Ай байрамы. Сениң ёкдугың орнуның бошдугынданам белли болар. ¹⁹Биригүн узак йөрәп, гит-де, өңки сапаркы гизленен еринде гизлен ве дашың янында маңа гараш. ²⁰Нышана атан ялы эдип, мен шол даша тарап үч саны пейкам атарын. ²¹Соңра мен: „Бар, оклары тап-да гетир“ дийип, бир етгинжеги иберерин. Эгер мен оңа: „Оklar, ханха, бу тарапыңда, олары топлап гетир“ дийәйсем, онда гелерсин. Ребден ант ичйәрин, бу сениң үчин ховп-хатар ёк дийилдигидир. ²²Эмма мен етгинжеге: „Оklar, ханха, аңыракда“ дийәйсем, онда гачгын, чүнки бу Реб сени ёла саяр дийилдигидир. ²³Бизиң бири-биримиз билен эдишен әхтимизе, гой, Реб әбедилик шаят болсун» дийди.

²⁴Шейдип, Давут мейданда гизленди. Тәзе Ай байрамчылыгы башлананда, патыша гелип, сачак башына гечди. ²⁵Ол адатдакысы ялы дивара голай ерде орнашды. Ёнатан онуң гаршысында отурды^a, Абнер болса Шавулың гапдалында отурды, Давудың орны бош дурды. ²⁶Ол гүн Шавул сесини чыкармады, чүнки ол: «Оңа бир зат боландыр. Ол харамдыр, хава, хакыкатдан-да, ол тәмиз дәлдир» дийип ойланды. ²⁷Эмма Тәзе Ай байрамының эртеси гүни хем Давудың

орны бошды. Шавул оглы Ёнатана: «Йышайың оглы нәме байрамчылык-да дүйнем, бу гүнем гөрүнмедиди?» дийди. ²⁸⁻²⁹Ёнатан Шавула шейле жогап берди: «Давут: „Маңа ругсат берсене. Галада бизиңкилер уруг болуп гурбанлык бержеклер; агам маңа гелсин дийипдир. Эгер мени сылаян болсаң, онда ругсат бер, гидип, агаларымы гөрейин“ дийип, Бейтуллахама гитмек үчин өзеленип ялбарды. Шонуң үчин хем ол патышаның нахарына гелип билмедиди». ³⁰Муны эшиден Шавул Ёнатаны газап билен далады: «Вах, хыянаткәр хем азгын аялың догмасы! Өзүң хем-де ялаңач әжең бихая болмадык болсаңыз, сен Йышайың оглуны дост тутунармыдың? Кәшгә, мен оны билмейән болсам! ³¹Йышайың оглы ер йүзүнде дири гезип йөрсе, өзүне-де, патышалыгыңа-да рахатлык болмаз. Хәзириң өзүнде адам ибер-де, оны мениң яныма гетирт, онуң башы өлүмли». ³²Соңра Ёнатан какасы Шавула: «Ол нәме үчин өлмели? Ол нәме этди?» дийди. ³³Шол вагт Ёнатаны өлдүрмеги йүрегине дүвүп, Шавул найзасыны она тарап зыңды. Ёнатан өз какасының Давудың жанының кастына ымыклы чыкандыгына шонда дүшүнип галды. ³⁴Ёнатан газап билен сачагың башындан турды ве какасының Давуды писинт этмейәндигине гаты гынанып, айың икинжи гүни хич зат иймеди. ³⁵Янына бир огланжык алып, Давут билен душумак үчин ол даң билен мейдана тарап гитди. ³⁶Ёнатан огланжыга: «Бар, ылга, шу оқы тапып гетир» дийди. Огланжык ылгап гитди. Ёнатан онуң ұсташыры йяыны

^a 20:25 *Отурды* – кәбир голязмаларда *дурды*.

атып гойберди. ³⁷Огланжык Ёнатаның атан окуның дүшен ерине етенде: «Ок аңыракда дәлми нәме? ³⁸Бол басымрак, эгленме» дийип, Ёнатан огланжыгың ызындан гыгырды. Ол огланжык оклары чөплешдирип, өз хожайынына гетирип берди. ³⁹Огланжыгың хич затдан хабары ёкды. Муну диңе Ёнатан билен Давут билиёрди. ⁴⁰Ёнатан ярагларыны огланжыга берип: «Ал, шулары гала әкит» дийди. ⁴¹Огланжык гиден бадына Давут гүнорта тарапдан пейда болды. Ол йүзүни ере берип, үч гезек тагзым этди. Соңра Ёнатан икиси огшашып аглашдылар. Давут хас көп аглады. ⁴²Соңра Ёнатан Давуда: «„Өзүмизе хем-де неслимизе Реб әбедилик шаят болсун“ дийип, икимиз хем Ребден әхт эдишдик ахырын. Бар, инди сен аркайын гидибер» дийди. ⁴³Шондан соң Давут өз ёлуна гитди, Ёнатан болса гала доланды.

21-нжи бап

Давут Шавулдан гачяр

¹Давут Ахымелек руханының янына Ноп галасына гелди. Ахымелек горкудан яңа сандыр-сандыр эдип, Давуды гаршыламага чыкды. Ол Давуда: «Нәме үчин еке өзүң гелдиң? Нәме үчин яныңда хич ким ёк?» дийип сорады. ²Давут Ахымелеге: «Патыша маңа бир юмуш табшырды. Ол: „Сенден иберен бу юмшум хакда хич ким хич зат билмели дәлдир“ дийди. Шоңа гөрә, өз йигитлерим билен хем душущар ялы ер беллешдик. ³Хәзир яныңда нәмәң бар? Маңа бәш саны чөрәк я-да яныңда башга нәмәң бар болса бер» дийди. ⁴Руханы оңа: «Менде адаты чөрәк ёк. Менде диңе

Реббе хөдүр эдилен чөрәк бар. Эгер яныңдакы йигитлер голайда аяла янашмадык болсалар, сиз оны ийип билерсиңиз» дийди. ⁵Давут рухана шейле жогап берди: «Хава, мениң, адатча, сапара гайданымда эдишим ялы, биз аял билен ятмадык. Янымдакы йигитлер йөнекей сапара чыканларында-да инлерини пәк саклаярлар. Онсоң, оларың өз инлерини бу гезек нәхили пәк саклажакдыкларыны билибер!» ⁶Шундан соң руханы Реббе хөдүр эдилен чөрәклерден башга чөрәк ёкдугы үчин она мукаддес чөрәклери берди. Бу чөрәклер шол гүн гызгын чөрәклер билен чалшырылыпды.

⁷Шавулың чопанларының башлыгы эдомлы Дөвег хем бу гүн шол ердеди. Ол Реббин хузурында дини дессурлары бержай эдйәрди. ⁸Давут Ахымелеге: «Яныңда найза я гылыч ёкмы? Патышаның табшырыгы жуда гыссаглы болансоң, яныма не гылыжымы алып етишдим, не-де башга ярагымы» дийди. ⁹Ахымелек оңа: «Эла жүлгесинде сениң элинден өлен Жалут пилиштлиниң гылыжы шу ерде, эфодың еңсесинде мата долангы ятыр. Эгер ислесең, шоны алай. Бу ерде шондан башга яраг ёк» дийди. Давут оңа: «Ондан говы яраг болмаз, шоны берәй» дийди.

¹⁰Давут Шавулдан гачып, шол гүн Гатың ханы Акышың янына гитди. ¹¹Акыш ханың адамлары оңа: «Бу Ысрайылың патышасы Давут дәлми? „Шавул мүнүсини өлдүрди, Давут болса он мүнүсини“ дийшип, ол хакда аяллар айдым айдып, тансам эдипдилер-ә» дийдилер. ¹²Бу сөзлер Давуды улы иңкисе гойды ве ол Гат ханы Акышдан жуда

горкды. ¹³Шейлеликде, Давут оларын янында өз болшуну үйтгетди. Оларың янында ол өзүни дәлилиге салды, дервезениң гапыларыны дырначаклап, оларың йүзүни персала этди; сакгалына эрнинин сувуны акдыран болды. ¹⁴Акыш хан адамларына: «Оңа бир серетсеңизлэң, ол дәли ахырын. Нэме үчин оны мениң яныма гетирдиңиз? ¹⁵Нэме өзүмде дәли кемтерлик эйдэн-дир өйдйэңизми? Я онуң дәлилигине томаша этсин дийип гетирдиңизми? Хей, шейле адамам бир мениң ховлыма гирмелими?» дийди.

22-нжи бап

¹Давут ол ерден Адуллам говагына гачды. Давудың агалары хем онуң атасының тутуш машгаласы муны эшидип, онуң янына гелдилер. ²Эзил-йәнлер, берги-боржа батанлар хем нэразыларың эхлиси онуң янына йыгнанышдылар. Шейдип, Давут янына йыгнан дөрт йүзе голай адама баштутан болды. ³Давут ол ерден Мовапдакы Миспэ гитди. Ол Мовап патышасына: «Худайың мени нэме этжеги белли болянча, какам билен эжеми өз яныңызда саклап билмезмисиңиз?» дийди. ⁴Шейдип, Давут какасы билен эжесини Мовап патышасының янына гетирди. Давудың говакда болан дөврүнде олар онуң янында болдулар. ⁵Гат пыгамбер Давуда: «Говагы ташла, Яхуда юрдуна гит» дийди. Шоңа гөрэ Давут ол ерден чыкып, Херет токайына гитди.

Шавул Ноп галасының руханыларыны өлдүрйәп

⁶Давудың ве онуң янындакыларың тапыландыгыны Шавул эшитди. Ол Гибгадакы бир депеде,

йылгының ашагында отырды; элинде найзасы барды, нөкерлериниң эхлиси онуң дашыны алып дурдулар. ⁷Шавул янындакы нөкерлерине шейле дийди: «Эй, беняминлер – тиредешлерим, инди гулак асың. Йышайың оглы сизиң хер бириңизе мейданлар, үзүмчиликлер берермикэ, ол сизи мұңбашылар хем йүзбашылар эдермикэ? ⁸Шонуң үчин мениң гаршыма дилдүвшүк гурадыңызмы? Оглумың Йышайың оглы билен үлпет боландыгыны маңа хабар берениңиз болмады. Бу гүнки гүн, гөршүңиз ялы, оглум өз нөкерими мениң гаршыма дузак гурмага итекленде, бириңизиде маңа небсиңиз агырмады, ол какда маңа дил ярмадыңыз». ⁹Шол вагты Шавулың нөкерлериниң гапдалында дуран эдомлы Дөвөг: «Йышайың огулуның Ноп галасындакы Ахытубың оглы Ахымелегиң янына геленини гөрдүм. ¹⁰Ол Давут үчин Реббе йүз тутуп, онуң сапары барада сорады ве оңа азык хем-де Жалут пилиштлиниң гылыжыны берди» дийди. ¹¹Шавул Ахытубың оглы Ахымелек руханыны, онуң тутуш машгаласыны – Ноп галасындакы эхли руханылары гетирмек үчин адам иберди. Оларың эхлиси патышаның янына гелдилер. ¹²Шавул Ахымелеге: «Инди маңа гулак ас, эй, Ахытубың оглы» дийди. Ол: «Гулак асырын, хөкүмдарым» дийди. ¹³Шавул оңа шейле дийди: «Нэме үчин Йышайың оглы икиңиз мениң гаршыма дилдүвшүк гурадыңыз? Нэме үчин сен оңа чөрөкдир гылыч бердиң ве онуң үчин Худая йүз тутуп, онуң сапары барада сорадың? Гөршүң ялы, шейдип, ол мениң гаршыма дузак гурды». ¹⁴Ахымелек Шавула шейле жогап берди: «Давут сениң

нөкөрлериңиң иң вепалысы ахырын. Ол сениң гиевиң, баш жанпенаң хемде сениң көшгүңде иң хорматлы адамдыр. ¹⁵Худая йүз тутуп, Давут барада бу мениң илкинжи гезек сорайшыммы нәме? Ёк, мениң өзүми-де, мениң атамың машгаласындан кимдир башга бирини-де, гой, патышакым гүнәкәрлемесин. Сениң гулуңың бу ишден дүйбүнден хабары ёкдур». ¹⁶Патыша: «Ахымелек, сениң өзүңиң-де, атаңың машгаласының-да өлжегине шек ёкдур» дийди. ¹⁷Патыша янында дуран жанпенасына: «Бол, Реббиң руханыларыны өлдүр, себәби оларам Давуды голдаярлар. Олар онуң гачып йөренини билибем, маңа хабар бермәндирлер» дийди. Йөне патышаның нөкөрлери Реббиң руханыларына эл гөтермедилер. ¹⁸Соңра патыша руханылары өлдүрмеги Дөвеге буюрды. Эдомдан болан Дөвег руханылары гырды. Шол гүн ол непис зыгыр матадан тикилен эфот гейнен сегсен бәш руханыны өлдүрди. ¹⁹Шавул руханыларың галасы болан Ноп галасыны гылычдан гечирди, ол эркекдир аяллары, чага-чугалары, мал-гаралары, эшеклери, доварлары – хеммесини гылычдан гечирди.

²⁰Йөне Ахытубың агтыкларының бири, Ахымелегиң огулларының бири болан Абытар гачып, башыны гутарды ве Давудың ызындан гитди. ²¹Абытар Шавулың Реббиң руханыларыны гыргына берендигини Давуда хабар берди. ²²Давут Абытара шейле дийди: «Ол ерде эдомлы Дөвеги гөрүп, мен онуң Шавула хабар бержекдигини шол гүн анык билдим. Сениң атаңың тутуш машгаласының өлүми үчин мен гүнәкәр. ²³Мениң янымда гал, өзүңем горкма, чүнки мениң

кастыма чыканың, сениң хем кастыңа чыкдыгыдыр, эмма сен мениң пенамдасың».

23-нжи бап

Давут Кегила галасыны халас эдйәр

¹«Пилиштлилер Кегила хужүм эдип, харманлары талап йөрлер» дийип, Давуда хабар бердилер. ²Давут Ребден: «Гидип, пилиштлилер билен сөвешейинми?» дийип сорады. Реб Давуда: «Бар, пилиштлилер билен сөвеше гир-де, Кегиланы халас эт» дийип жогап берди. ³Йөне адамлары Давуда: «Биз бу ерде – Яхудада горкушып йөркәк, Кегила – пилиштли гошуның үстүне нәхили баралы?» дийдилер. ⁴Давут ене Реббе йүз тутды. Реб оңа: «Хава, Кегила гит, пилиштлилери сениң элиңе бержек» дийди. ⁵Шейлеликде, Давут билен онуң адамлары Кегила гидип, пилиштлилер билен сөвешдилер, оларың малларыны сүрүп әкитдилер, олары агыр хеләкчилиге сезевар эдилер. Ине, шейдип, Давут Кегиланың илатыны халас этди.

⁶Ахымелегиң оглы Абытар гачып, Давудың янына геленде, онуң элинде эфот барды.

⁷Давудың Кегила гелендигини Шавула хабар бердилер. Шавул: «Оны Худай мениң элиме берди, чүнки ол мениң дервезели, килтли галама гирип, өз-өзүни тора салыпдыр» дийди. ⁸Кегила гидип, Давуды габава салмак үчин, Шавул тутуш халкы урша чагырды. ⁹Шавулың ниетиниң ямандыгыны биленде, Давут руханы Абытара: «Эфоды гетир, Худайың ислегини билели» дийди. ¹⁰Давут:

«Эй, Ысрайыл Худайы Реб! Шавулың мен гулуң себәпли Кегиланы ёк этмек үчин гелиэндигини эшитдим. ¹¹Инди шейдип, Өз гулуң эшидиши ялы, Шавул гелерми? Эй, Ысрайыл Худайы Реб, гулуңа айдай!» дийди. Реб: «Ол гелер» дийди. ¹²Соңра Давут: «Кегиланың халкы мени ве адамларымы Шавулың элине берерми?» дийди. Реб: «Берер» дийди. ¹³Давут алты йүзе голай адамы билен биле Кегиладан чыкды. Олар барып билен ерлерине ченли сакланман йөрөдилер. Давудың Кегиладан гачандыгыны эшиденде, Шавул ол ере гитмек ниетинден эл чекди.

Давут чөлдө гизленйәр

¹⁴Давут чөлдәки говакларда, Зип чөлүндәки даглыкда яшады. Шавул оны хер гүн агтарды, йөне Реб Давуды онуң элине бермеди. ¹⁵Шавулың өз кастына чыкандыгыны Давут Хорешдәки Зип чөлүндекә эшитди. ¹⁶Шавулың оглы Ёнатан Давудың ызындан Хореше гелди. Ол Давуды Худайың адындан рухландырды. ¹⁷Ёнатан оңа: «Сен какамың элине дүшерин өйдүп горкма. Сен тутуш Ысрайыла патыша болмалысың, мен сениң везириң болмалыдырын. Муны какамам билйәр» дийди. ¹⁸Соңра ол икиси Реббиң өңүндә эхт эдишдилер. Давут Хорешде галды, Ёнатан болса өйүне гитди.

¹⁹Соңра бирнәче зиплилер Гибга гидип, Шавула: «Давут бизиң арамызда – Хорешин говакларында, Ешимоның гүнортасындакы Хакыла дагында гизленип гезип йөр. ²⁰Эй, патыша, ислән вагтың гел! Оны тутуп, сениң элиңе бермек бизиң билен» дийдилер. ²¹Шавул оларашейле

дийди: «Дердими пайлашаныңыз үчин Реб сизи ялкасын! ²²Гидиң-де, ене бир гезек ниредедигине анык гөз етириң; оны кимиң гөрөндигини ыкжам аныклаң. Айдышларына гөрә ол жуда мекир болмалы. ²³Онуң гизленип биләйжек ерлериниң әхлисини гөздөн гечириң ве аныгына етиң-де, маңа белли хабар гетириң. Шондан соң мен сизиң билен биле гидерин. Эгер ол юрдуң бир еринде бар болса, мен оны тутуш Яхудадан тапарын». ²⁴Шейлелик билен Шавулдан өң олар Зипе гитдилер.

Давут адамлары билен Магон чөлүндө, Ешимоның гүнортасындакы Араба дүзлүгиндеди. ²⁵Шавул билен онуң адамларының өз гөзлегине чыкандыкларыны эшиден Давут Магон чөлүндәки гая гелип, шол ерде орнашды. Муны эшидип, Шавул Магон чөлүне Давудың ызындан гитди. ²⁶Шавул дагың бир тарапындан, Давут болса адамлары билен дагың бейлеки тарапындан барярдды. Шавул билен онуң адамларының Давуды ве онуң адамларыны габава салмакларына аз вагт галыпды, Давут гачмага ховлугярды. ²⁷Шол вагт бир чапар гелип: «Ховлук, юрда пилиштлилер чозды» дийип, Шавула хабар берди. ²⁸Шавул Давудың ызындан ковмагыны бес эдип, пилиштлилер билен сөвешмәге гитди. Шоңа гөрә бу ер «Гачыш гаясы» дийип атландырылды.

24-нжи бап

Давут Шавула рехимдарлык эдйәр

¹Давут ол ерден гидип, Эйнгеди топрагындакы говакларда месген тутды. ²Шавул пилиштлилери ковмакдан гайдып геленде, «Давут Эйнгеди

чөлүндө» дийип, оңа хабар бердилер. ³Шавул тутуш Ысрайылың сайлама адамларындан үч мүңүсини янына алып, Давуды хем онуң адамларыны идөп, Даггечи гаясына тарап ёла дүшди. ⁴Ол ёлуң якасындакы довар агылларына гелди. Шол ерде бир говак барды. Шавул аяк ёлы үчин шол говагың ичине гирди. Шол вагт Давут адамлары билен биле говагың төрүндө отырды. ⁵Адамлары Давуда йүзленип: «Реббиң саңа „Душманыңы элиңе берерин, сен оңа ислән задыңы эдерсиң“ диен гүни, ине, шу гүндүр» дийдилер. Давут ассырынлык билен барып, Шавулың доунуң сыныны кесди. ⁶Муңа Давудуң йүреги гопан ялы болуп гитди. ⁷Ол адамларына шейле дийди: «Женабыма, Реббиң сайлан адамына бейле зат этмекден, оңа гаршы эл гөтермекден Реббиң Өзи сакласын, чүнки ол Реббиң сечип-сайланыдыр». ⁸Шейдип, Давут өз адамларына кәеди ве олара Шавулың гаршысына урушмага ругсат бермеди. Шавул болса говакдан чыкып, өз ёлуна гитди. ⁹Соңра Давут хем говакдан чыкды-да: «Эй, женабым, патышахым!» дийип, Шавулың ызындан гыгырды. Шавул ызына гаранда, Давут йүзүни ере берип, оңа тагзым этди. ¹⁰Соңра ол Шавула: «„Давут саңа яманлык этмек ислейэр“ дийёнлериң сөзүне нәме үчин ынанярсың? ¹¹Шу гүң говагың ичинде Реббиң өзүни мениң элиме берендигини өз гөзлериң билен гөрдүң. Сени өлдүрмеги талап эденлериңде-де, мен саңа рехим этдим. Мен олара: „Өз женабыма эл галдырмарын, чүнки ол Реббиң Өз сечип-сайланыдыр“ дийдим. ¹²Эй, атам, донундан кесилен элимдәки

шу кесиндини гөрийәңми, ине, серет. Донуң сынындан кесип алдым, йөне сени өлдүрмедим. Саңа яманлык этмек я-да хайынлык этмек ниети миң ёкдугы шундан хем белли ахырын. Мени өлдүрмек үчин аңтап йөрөнем болсаң, мен сениң өңүндө гүнә газанмадым. ¹³⁻¹⁴Икимизе, гой, Реб казылык этсин. Мениң арымы сенден, гой, Реб алсын. Көнелериң „Яманлык ямандан чыкар“ дийишлери ялы, мен саңа гаршы эл гөтермерин. ¹⁵Ысрайыл патышасы кимиң гаршысына чыкды? Сен кими ызарлап йөрсүң? Хайсыдыр бир итиң маслыгынымы я бир бүрәними? ¹⁶Гой, бизе Реб казылык этсин ве хөкүм чыкарсын. Гой, муңа Онуң Өзи серетсин, мени гора сын ве мени сениң элиңден халас этсин». ¹⁷Давут сөзүни гутаранда, Шавул: «Давут, оглум, бу асыл сенми диң?» дийип, мөңнүрип аглады. ¹⁸Ол Давуда шейле дийди: «Сен менден адалатлы экениң. Яманлыгыма ягшылык билен жогап бердиң. ¹⁹Шу гүң сен өзүниң маңа гарайшыңың говудыгыны гөркездиң. Реб мени сениң элиңе берсе-де, сен мени өлдүрмән сиң. ²⁰Хей, душманыны эле салан амам бир оны аман гоярмы?! Сениң маңа шу гүңки эдениңи Реб ягшылык билен гайтарар. ²¹Сениң хөкман патыша болмалыдыгыңы, Ысрайыл патышалыгының сениң элиңде беркарар болжакдыгыны мен хәзир билдим. ²²Мен өленимден соң несиллерими ёк этмежекдигиңе, адымы атамың неслинден айырмажакдыгыңа Ребден ант ич». ²³Шавулың дийши ялы, Давут онуң өңүндө ант ичди. Шондан соң Шавул өйүне гитди, Давут болса адамлары билен биле говага тарап гайтды.

25-нжи бап

Давут ве Абыгайыл

¹Шамувел арадан чыкды; бүтин Ысрайыл йыгнанып, онун ясыны тутды. Оны Рамадакы өз мүлкүндө жайладылар. Шондан соң Давут Паран чөлүнө гитди.

²Магонда бир адам барды. Онун мүлки Кармелдеди. Ол адам жуда байды; онун үч мүң гойны, мүң гечиси барды. Ол Кармелде гоюнларыны гыркдырды. ³Онун ады Набал, аялының ады Абыгайылды. Аялы акыллы хем гөрмегейди, йөне онун өзи дейюс хем хырсыз адамды. Ол Калеп неслинденди. ⁴Набалың өз гоюнларыны гыркдырдыгыны Давут чөлде эшитди. ⁵Шонда Давут он йигидини шейле табшырык билен онун янына иберди: «Кармеле гидиң. Набалың янына барың-да, оңа менден салам айдың ⁶ве шейле дийиң: „Өзүңиң, машгалаңың ве эхлиңизиң башыңыз абат болсун! ⁷Мен сениң гыркымдадыгыңы эшитдим. Сениң чопанларың бизиң янымызда болдулар, биз олары ынжытмадык. Кармелде болан дөвүрлеринде оларың хич зады йитмеди. ⁸Өз йигитлеринден сарасаң айдарлар. Инди сенем мениң йигитлерим билен мылакатлы бол, чүнки биз яныңа сэхетли гүни гелдик. Өз гулларыңа хем оглуң Давуда нәмөң бар болса бермегиңи товакга эдйэрин“».

⁹Давудың йигитлери Набалың янына барып, яңкы айдыланларың эхлисини Давудың адындан оңа айтдылар-да, ондан жогаба гарашдылар.

¹⁰Йөне Набал Давудың йигитлерине шейле жогап берди: «Давут диййэ-ниңиз ким ол? Йышайың оглы диййэ-ниңиз ким? Хэзир өз хожайынындан гачып йөрен хызматкэр кэн. ¹¹Черегими, сувумы, гыркымчылар үчин соян малымың этини гетирип, нирелидигини-де билмейэн адамларыма берип гойбериберейинми, хэ?»

¹²Шунлукда, Давудың йигитлери ызларына доландылар ве гелип, буларың хеммесини Давуда айтдылар. ¹³Давут йигитлерине: «Эхлиңиз гылыжыңызы дакының» дийди. Оларың эхлиси гылыжыны дакынды, Давут хем гылыжыны дакынды. Дөрт йүзе голай адам Давудың ызына дүшди, ики йүз адам болса гошларың янында галды.

¹⁴Эмма бир йигит Набалың аялы Абыгайыла шейле дийди: «Бизиң хожайынымыза салам айтмак үчин, Давут чөлден чапарлар ёллапдыр. Эмма хожайынымыз олары кемситди. ¹⁵Олар бизе кэн ягшылык эдипдилер, бизи ынжытмандылар. Оларың янында болан дөвүрүмизде бизиң хич задымыз йитмэнди. ¹⁶Биле гоюнларымызы сакланымызда, олар бизиң дашымызың галасы болупдылар. ¹⁷Инди шуну бил-де, нэме этмелидигиң хақда ойлан, чүнки бизиң хожайынымыза ве онун тутуш машгаласына гаршы эрбет карара гелнендир. Набалың хэсиети жуда ярамаз, онун билен геплешип билйэн адам ёк».

¹⁸Шундан соң Абыгайыл вагт йитирмэн, ики йүз чөрек, ики тулум шерап, бэш гойнуң говурдагыны, бир батман говурганы^а, йүз гошавуч кишмиши, ики йүз гошавуч инжир кишдесини алды-да, олары эшеклере

^а 25:18 *Бир батман говурга* – еврейче *бэш сях говурга*. Бу такм. 20 кг деңдир.

йүкледи. ¹⁹Ол хызматкэрлерине: «Өңүме дүшүң, мен сизиң ызыңыздан йөрежек» дийди. Йөне ол адамыссы Набала хич зат айтмады. ²⁰Абыгайыл дагың япгыт тарапындан эшекли инип гелйэркэ, Давут хем адамлары билен оңа тарап гелйэрди. Шейдип, олар душушдылар. ²¹Шол вагт Давут ичини гепледип гелйэрди: «Хайп, чөлде мен бу адамың эхли эмлагини горапдырын. Онуң еке зады-да йитмэнди. Эмма ол мениң ягшылыгыма яманлык билен жогап берди. ²²Эгер даң атянча онун эркек гөбеклисиниң барыны гырмасам, онда, гой, Худай маңа-да шоны, хатда ондан-да бетерини гөркезсин». ²³Абыгайыл Давуды гөрөнде, эшекден ховлукмач дүшди-де, ере йүзин дүшүп, оңа тагзым этди. ²⁴Ол Давудың аягына йыкылып, шейле дийди: «Гүнэси, гой, мениң бойнума болсун, агам. Өзүң билен геплешмэге гырнагыңа ыгытыр эт, онуң ики агыз сөзүни динле. ²⁵Хайыш эдйэрин, агам, бу нежис Набалың сөзлерини гөвнүне алма. Онуң өзи-де ады ялыдыр. Онуң ады Набал, өзи-де акмак^а. Мен кенизиң агамың, ягны сениң иберен нөкерлериңи гөрмэндин. ²⁶Сени ган дөкмөкден ве ар алмакдан Реббинц Өзи саклапдыр. Инди, эй, агам, Ребден ве сениң адыңдан ант ичйэрин, агам, саңа яманлык этмек ислейэн душманларың, гой, Набал ялы болсун. ²⁷Ине, шу совгатлары гырнагың сениң йигитлериңе бермек үчин агасына гетирди. ²⁸Өз гырнагыңың хыянатчылыгыны багышла. Реббинц агамың неслини абат этгеги шүбхесиздир, себаби агам Реб үчин

гөршейэр. Өмүрбойы сенден яманлык чыкмаз. ²⁹Эгер кимдир бири агамы ызарласа я-да жанына каст этсе, онда жаныңы Худайыңыз Реббинц аман сакласын, душманларыңы болса сапандан даш атан кимин эдип өлдүрсин. ³⁰⁻³¹Сен агам барада айдан эхли ягшылыкларыны ерине етирип, Реб сени Ысрайыла хөкүмдар беллэнде, онда сен нэхак ган дөкмөк я-да өзүңи горамак үчин хасрата себап болмарсың, ынсабың-да саңа ыза бермез. Реб өзүңи ялканда, гырнагыңы ятлагын». ³²Давут Абыгайыла шейле дийди: «Шу гүн мени саңа душуран Ысрайыл Худайы Реббе алкыш болсун!» ³³Пайхасыңа берекелла, өзүңе берекелла. Бу гүн ган дөкмөкден хем өч алмакдан мениң эллерими сен сакладың! ³⁴Догрусыны айтсам, сизе хасрат гетирмөкден мени саклан Ысрайыл Худайы Ребден ант ичйэрин, эгер сен хаял этмэн мениң яныма гелмедик болсадың, онда даң атянча Набалың екеже эркек гөбеклисини гойман гыржагым шүбхесизди». ³⁵Соңра Давут онуң гетирен затларыны алды-да: «Аркайын өйүңе гайдыбер; сөзүң кабул болды, хайышың битди» дийди. ³⁶Абыгайыл Набалың янына гайдып гелди. Ол өйүңде шаларча мейлис гурап отырды. Ол ченденаша серхошды, кейпи дийсең чагды. Шоңа гөрэ, даң атянча Абыгайыл оңа дил ярмады. ³⁷Эртеси ирден, серхошлыкдан ачылансон, болан ишлериң барыны аялы оңа гүррүң берди. Бу затлары эшиден Набалың йүрегинден тутды, ол доңңара даша дөңди. ³⁸Он гүн чемеси вагтдан соң Реб Набалы урды; ол өлди.

^а 25:25 *Набал, өзи-де акмак* – еврейче *Набал* ве *акмак* сөзлериңиң айдылышы мензешдир.

³⁹Набалың өлендигини эшиденде, Давут шейле дийди: «Мени кемсидени үчин, Набалы гүнэкэр саян ве Өз гулуны яман ишден саклан Реббе алкыш болсун! Реб Набалың яман ниетини онуң өз башындан индерди».

Давут Абыгайыла өйленмек үчин оңа савчы иберди. ⁴⁰Давудың адамлары Кармеле Абыгайылың янына гелип, оңа: «Давут бизи саңа савчылыга иберди» дийдилер. ⁴¹Ол еринден турды-да, дыза чөкүп тагзым этди ве шейле дийди: «Кенизиңиз женабымың гулларының аягыны юлмага-да таһын». ⁴²Абыгайыл дессине эшеге мүнди. Ол бәш кенизини янына алып, Давудың савчыларының ызына дүшди. Шейдип, ол Давудың аялы болды.

⁴³Давут йизрегелли Ахыногама-да өйленди. Буларың икиси-де онуң аялы болды. ⁴⁴Шавул болса Давуда берен гызы Микалы галлымлы Лайышың оглы Палта берди.

26-нжы бап

Давут Шавула ене-де рехимдарлык эдйэр

¹Зиплилер ене-де Шавулың янына Гибга гелип: «Давут Ешимон чөлүниң гаршысындакы Хакыла дагында гизленйэр» дийип, оңа хабар бердилер. ²Шавул Ысрайылың үч мүн саны мен диен адамыны янына алып, Зип чөлүне Давуды тутмага гитди. ³Шавул ёлуң голайындакы Ешимоның гаршысында болан Хакыла дагында дүшелге гурды. Эмма Давут чөлде галыпды. Шавулың өз ызындан чөле гелендигини биленде, ⁴Давут жансызлар иберип, Шавулың хакыкатдан хем гелендигини аныклады. ⁵Соңра Давут Шавулың дүшелге

гуран ерине гелди. Ол Шавулың өз гошунбашысы Нериң оглы Абнер билен бир ерде биле ятандыгыны гөрди. Шавул дүшелгәниң ичинде ятырды, гошун болса онуң төверегинде дүшелге гурупды.

⁶Давут хетли Ахымелек билен Ёвабың иниси Серуяның оглы Абышай: «Хайсыңыз мениң билен Шавулың дүшелгесине гитжек?» дийип сорады. Абышай: «Мен гитжек» дийди. ⁷Шейлеликте, Давут билен Абышай икиси гиже гошуна тарап гитди. Шавул дүшелгеде уклап ятырды, башужунда болса ере сүнжүлөн найзасы барды. Абнер билен гошун онуң даштөверегини алып ятырды. ⁸Абышай Давуда: «Худай бу гүн душманыңы элине берди. Инди маңа ыгтыяр эт: найзаны бир саланда, оны ере чүйлөйин – мен оны икинжи гезеге гойжак дөл» дийди. ⁹Эмма Давут Абышай: «Оны өлдүрме, себәби Реббиң сечип-сайлан адамына эл гөтермек гүнә болар» дийди. ¹⁰Давут оңа ене шейле дийди: «Ребден ант ичйэрин, оны я Реб урар, я ол өз ажалына өлөр я-да сөвешде өлөр. ¹¹Реббиң сечип-сайлан адамына эл гөтермекден мени Реббиң Өзи сакласын. Йөне сен онуң башужундакы найзаны, сув күйзәни ал, соң бу ерден өкжәни гөтерели». ¹²Шейлеликте, Давут Шавулың башужундакы найзаны, сув күйзәни алды. Соңра олар гитдилер. Муны гөрөнөм, дуянам болмады, хич ким оянмады хем. Олар уклап ятырдылар. Реб олары агыр ука гидерипди.

¹³Соңра Давут башга тарапа гитди ве узагракдакы байрың депесине чыкып сакланды. Ара эп-эсли барды. ¹⁴Давут гошуна хем-де Нериң оглы Абнере: «Абнер! Жогап бержек

дәлми?» дийип гыгырды. Абнер: «Патыша гыгырян ким бу?» дийип жогап гайтарды. ¹⁵Давут оңа: «Сен бейик адам дәлми нәме? Ысрайылда саңа, хей, тай гелжек бармыка? Онда нәме үчин сен өз женабың патыша гөзегчилик этмедин? Чүнки кимдир бири сениң женабың патышаны өлдүрмәге гелди. ¹⁶Бу эден ишиңиз говы дәл. Ребден ант ичйәрин, сен өлүме мынасып, себәби сен өз женабыңа, Реббиң сечип-сайлан адамына гөзегчилик эдип билмедин. Ине, серет, патышаның башжундакы найзасы билен сув күйзеси ниреде?»

¹⁷Шавул Давудың сесини танады ве: «Давут, оглум, бу сениң сесиң жыла» дийди. Давут: «Хава, бу мениң сесим, эй, женабым ве патышахым» дийди. ¹⁸Соң Давут ене сөзүни довам этди: «Женабым, мен гулуңы нәме себәпден бейдип ковалап йөрсүң? Мениң эден задым нәме? Языгым нәме? ¹⁹Эй, женабым, патышахым, инди өз гулуңың айтжак сөзлерине гулак сал. Эгер сени мениң гаршыма аяга галдыран Реб болса, онда, гой, Ол гурбанлыгы кабул этсин. Ёк, эгер ынсан огуллары болса, онда, гой, олар Реббиң нәлети сиңсин! Чүнки олар: „Бар, башга худайлар сыгын“ дийип, бу гүн мени Реббиң мүлкүнден берлен пайымдан ковуп гойбердилер. ²⁰Шоңа гөрә, гой, мениң ганым Реббиң хузурындан узакдакы топрага дөкүлмесин. Эй, Ысрайылың патышасы, нәме үчин сен мени аңтап йөрсүң? Мен бир бүре ахырын!» ²¹Шавул Давуда шейле дийди: «Мен гүнә этдим. Ызыңа долан, оглум, Давут. Инди мен саңа хич вагт яманлык этмерин, чүнки бу гүн мениң жаным сениң үчин жуда gymmatлы болды. Мен акмак болупдырын, жуда

ялңышыпдырын». ²²Давут оңа шейле жогап берди: «Ине, найзаң, эй патышахым! Гой, оны йигитлеринден бири гелип, алып гитсин. ²³Реб хер кими өз адалатлылыгы хем-де вепалылыгы үчин сылаглаяндыр. Шу гүн Реб сени мениң элиме берди, йөне мен Реббиң сечип-сайлан адамына эл гөтермек иследемим. ²⁴Сениң жаның бу гүн мениң үчин gymmatлы болшы ялы, гой, Реб хем мениң жанымы gymmatлы гөрсүн. Гой, Ол мени эхли белабетерлерден горасын». ²⁵Шавул Давуда шейле дийди: «Оглум, Давут, Худай саңа яр болсун! Көп ишлер эдерсиң ве хемише ишиң ровач болар».

Соңра Давут өз ёлуна гитди, Шавул хем өз өйүне доланды.

27-нжи бап

Давут пилиштлилерин арасында

¹Давут өз янындан шейле дийди: «Гүнлерде бир гүн мен Шавулың элинден хеләк боларын. Говусы, мен пилиштлилерин юрдуна гачайын. Шейтсем, Шавул мени Ысрайылың чәгинден тапмак умыдыны үзер; мен онуң элинден халас боларын». ²Шейдип, Давут янындакы алты йүз адамы билен биле Гатың ханы Магогың оглы Акышың тарапына гечди. ³Олар машгалалары билен биле Гатда Акыш ханың янында орнашдылар. Ики аялы йизрегелли Ахыногам ве Набалың дул галан аялы кармелли Абыгайыл хем Давудың янындады. ⁴Шавул Давудың Гата гачандыгыны эшидип, оны гөзлемегини бес этди.

⁵Давут Акыш хана шейле дийди: «Эгер мен сениң гөвнүңден туран болсам, онда юрдуң обаларының биринден маңа яшар ялы ер бер; гой,

гулун өз янында патыша галасында яшамасын». ⁶Шейдип, Акыш хан оңа Зиклагы берди. Шоңа гөрә, Зиклаг шу гүнки гүне ченли хем Яхуда патышаларына дегишли болуп гелйәр. ⁷Давут пилиштлилерин юрдунда бир йыл дөрт ай яшады. ⁸Ол адамлары билен биле гешурларын, гирзилерин ве амалеклерин үстүне чозуш этди, булар Шура гидйән ёлуң якасында, Мүсүре ченли болан аралыкда гадым эййәмден бәри отуран ерли илатларды. ⁹Давут юрда чозуш эдип, аял-эркек диймән гырарды; доварлардыр өкүзлери, эшеклердир дүелери ве гейим-гежимлери олжа алып, Акыш ханың янына доланып гелерди. ¹⁰Акыш хан: «Бу гүн кимиң үстүне чоздуң?» дийип соранда, ол: «Негеп чөлүндәки яхудаларын топрагына» дийип, я-да «Негеп чөлүндәки ерахмееллерин ерлерине» дийип, я-да «Негеп чөлүндәки кейнлерин ерлерине» дийип жогап берерди. ¹¹«„Давут шейле-шейле ишлер этди“ дийип, бизиң гүррүңимизи эдерлер» дийип, Давут бир адамы-да Гата гетирмезди. Аял-эркек диймән, барыны гырарды. Пилиштлилерин юрдунда болан дөврүндә ол шейле ишлер эдипди. ¹²Акыш хан Давуда ынанып: «Ол өз халкының гөзүндән бүс-бүтин дүшүп, мениң хемишлик гулума өврүләр» дийип пикир эдйәрди.

28-нжи бап

Шавул порхан аяла йүз тутяр

¹Шол гүңлерде пилиштлилер, Ысрайылың гаршысына урушмак үчин, өз гүйчлерини жемләпдилер. Акыш хан Давуда: «Өз адамларыңы-да алып, мениң билен биле бир гошунда сөвешмелидигиңи, элбетде, сен

билйәнсин» дийди. ²Давут оңа: «Өрән оңат, сен хем өз гулуңың башарныгыны гөрерсин» дийди. Акыш хан Давуда: «Гаты говы, сен өмүрбойы мениң жанпенам боларсың» дийди.

³Шамувел өлүпди ве бүтин ысрайыл халкы онуң ясыны тутупды. Оны Рамада – өз галасында жайладылар. Шавул болса порханлардыр жадыгөйлери чыкарып ковупды.

⁴Пилиштлилер топландылар ве гелип, Шунемде дүшелге гурдулар. Шавул хем әхли ысрайыллары жемләп, Гилбовада дүшелге гурды. ⁵Пилиштлилерин гошуныны гөренде, Шавулың горкудан яңа йүреги сарсып гитди. ⁶Шавул Реббе йүз тутды, йөне Реб оңа не дүйшде, не Урымың үсти билен, не-де пыгамберлерин үсти билен жогап берди. ⁷Соңра Шавул өз хызматкәрлерине: «Маңа бир порхан аял тапың. Мен онуң янына гидип, ондан бир зады хайыш этжек» дийди. Хызматкәрлер оңа: «Эндорда бир порхан бар» дийдилер. ⁸Шавул башга гейим гейип, дашкы гөрнүшини үйтгетди ве янында ики адам алып, гижә ол аялың янына гитди. Ол: «Мениң үчин рухлара йүз тут ве адыны тутжак кишими чагыр» дийди. ⁹Аял оңа: «Сен Шавулың порханлардыр жадыгөйлери юртдан чыкарып ковандыгыны билибем, мени өлдүрмек үчин дузак гуржак болярмың?» дийди. ¹⁰Эмма Шавул: «Ребден ант ичйәрин, шу ишден саңа хич хили зыян етмез» дийип, Ребден ант ичди.

¹¹Аял ондан: «Мен сениң яныңа кими гетирмели?» дийип сорды. Ол: «Шамувели» дийип жогап берди. ¹²Аял Шамувели гөренде, чиркин гыгырып, оңа «Мени нәме үчин алдадың? Сен Шавул ахырын!» дийди. ¹³Патыша оңа: «Горкма. Нәме

гөрийән?» дийди. Аял Шавула: «Ерден чыкып гелйән рухы гөрийән» дийип жогап берди. ¹⁴Шавул: «Гөрнүши нәхили?» дийди. Аял: «Эгни донлы бир гарры адам ерден чыкып гелйәр» дийди. Шондан соң Шавул онуң Шамувелдигине гөз етирип, йүзүни ере берип, оңа тагзым этди. ¹⁵Шамувел Шавула: «Нәме үчин мени ёкары чыкарып, алада гойдун?» дийди. Шавул шейле жогап берди: «Мен чыкынсыз ягдая дүшдүм. Пилиштлилер мениң гаршыма урушарлар, Худай болса менден йүз өвүрди. Инди Ол маңа пыгамберлерин үсти билен-де, дүйшде-де жогап бермейәр. Шоңа гөрә нәме этмелидигими өвредерин ялы, мен сени чагырдым». ¹⁶Шамувел оңа шейле дийди: «Нәме үчин, Реб өзүңден йүз өврүп, саңа душман болансоң, менден сораарсың? ¹⁷Реб мениң үстүм билен саңа айдан задыны этди. Ол сениң элинден патышалыгы алып, оны саңа дерек Давуд берди. ¹⁸Себәби сен Реббиң сөзүне гулак асмадың, Онуң Амалегин гаршысына болан газабыны ерине етирмедин. Шонуң үчин хем Реб сени бу гүн шу ягдая салды. ¹⁹Үстесине-де, сениң билен билеликде Ол Ысрайылы пилиштлилерин элине берер; эртир огулларың билен биле мениң яныма гелерсиң. Реб Ысрайыл гошунуны хем пилиштлилерин элине берер».

²⁰Шол бада Шавул өзүни ере гойберди, чүнки Шамувелиң айданларыннан ол өлер ялы горкды. Узаклы гүн бүтин гижеси билен хич зат иймәнсоң, онда гүйч-гурбат галманды. ²¹Яңкы аял Шавулың янына гелди ве онуң өлер ялы горкандыгыны гөрүп, оңа шейле дийди: «Гырнагың саңа гулак асды ве башыны этегине

салып, сениң диениңи этди. ²²Инди сенем гырнагыңа гулак ас. Мен саңа бир дөвүм чөрөк берейин. Шоны ийсең, ёла чыканыңда гурбатланарсың». ²³«Ёк, ийжек дәл» дийип, Шавул муны рет этди. Онуң хызматкәрлери ве яңкы аял оны ырмага чалышдылар. Ол разылашды. Ол еринден турды ве дүшегин үстүнде отурды. ²⁴Бу аялың мал ятагыңда бир семиз гөлеси барды. Ол оны дессине сойды; хамыр югурды ве петир биширди. ²⁵Ол оны Шавулың хем онуң хызматкәрлериниң өңүнде гойды. Олар оны ийдилер ве шол гиже өз ёлларына гитдилер.

29-нҗы бап

Пилиштлилер Давуда ынанмазчылык эдйәрлер

¹Пилиштлилер өз гүйчлерини Апекде жемледилер, ысрайыллар болса Йизрегелдәки чешмәниң боюнда орнашдылар. ²Пилиштли ханлар йүз ве мүң адамлык топарлары билен барярдылар; Давут ве онуң адамлары Акыш хан билен биле ыздан гелйәрдилер.

³Пилиштли баштутанлар: «Еврейлер бу ерде нәме ишлейәр?» дийдилер. Акыш хан олара шейле жогап берди: «Онуң Ысрайылың шасы Шавулың гулы Давутдыгыны сиз билийәрсиниз ахырын. Бир йылдан говурак вагт бәри ол мениң янымда. Гелен гүнүңден тә шу гүне ченли мен онуң ярамаз иш эденини гөрмедим». ⁴Пилиштли баштутанлар онуң үстүне хеңкирип, шейле дийдилер: «Оны ыза, өз белленен ерине уграт. Ол бизиң билен биле сөвеше гитмесин, ёгса ол бизиң гаршымыза уршар. Себәби өз хожаынына говы гөрүнмек үчин, онуң

шу адамларын келлесини кесмекден говы тэр тапжак гүманы бармы нэме?

⁵ „Шавул мүңүсини өлдүрди,

Давут болса он мүңүсини“

дийлип, өзи хакда танс эдилип, айдым айдылан Давут дөлми бу?» ⁶Шондан соң Акыш хан Давуду чагырып, оңа шейле дийди: «Ребден ант ичйэрин, сен бир догручыл адам. Маңа галса сениң билен биле сөвеше гидердим. Яныма гелен гүнүңден тэ шу гүне ченли сенден ярамазлык чыканыны гөрмедим. Шонда-да ханлара яранып билмейэрсин. ⁷Инди паряхатлык билен ызыңа долан, пилиштли ханларын гаңыршына гайтма». ⁸Давут Акыш хана шейле жогап берди: «Мениң эден задым нэме? Яныңа гелен гүнүмден тэ шу гүне ченли сен өз гулундан нэме эрбетлик тапдың? Нэме үчин мен өз женабың, патышаның душманлары билен сөвешмели дөл?» ⁹Акыш хан Давуда шейле жогап берди: «Сениң эдил Худайын перишдеси ялы пәкдигини билйэрин. Йөне пилиштли баштутанлар: „Ол бизиң билен биле сөвеше гитмесин“ дийдилер. ¹⁰Инди сен ве янында гелен патышаның гуллары даң билен туруп, мениң сиз үчин беллән ериме гидиң. Ярамаз хабары болса гөвнүңе алма, чүнки мен сенден разы. Эртир даң ягтылан бадына ёла дүшүң». ¹¹Шейлеликте, Давут адамлары билен биле пилиштлилерин юрдуна тарап уграды. Пилиштлилер болса Йизрегеле гитдилер.

30-нжы бап

Давут амалеклер билен урушяр

¹Давут билен онун адамларынын Зиклага геленлерине үч гүн диенде, амалеклер Негеп чөлүне, ылайта-да

Зиклаг галасынын үстүне чозуш этдилер. Олар Зиклагы басып алдылар ве якып-яндырдылар. ²Амалеклер аяллары, яшу-гарры диймән ол ердәкилерин эхлисини есир алдылар, йөне хич кими өлдүрмән, янлары билен алып, өз ёлларына гитдилер. ³Давут адамлары билен гала геленде, олар онун якып-яндырыландыгыны, аялларыдыр огул-гызларынын болса есир эдилип әкидилендигини билдилер. ⁴Давут ве онун янындакылар тэ ысгындан гачянчалар мөңүрип аглашдылар. ⁵Давудын ики аялы, ягны йизрегелли Ахыногам ве кармелли Набалын дул галан аялы Абыгайыл хем есир эдилип әкидилипди. ⁶Давудын халы тенди, чүнки халк оны дашламак ислейәрди. Себәби огул-гызларынын есир алнанына адамларын жаны янярды. Эмма Давут өз Худайы Ребден гүйч алды. ⁷Ол Ахымегеин оглы руханы Абятара: «Эфоды гетир» дийди. Абятар эфоды Давудын янына гетирди. ⁸Давут: «Мен бу галтаманларын ызындан ковмалымы? Мен оларын ызындан етип билеринми?» дийип, Реббе йүзленди. Реб оңа: «Оларын ызындан ков. Сен хөкман оларын ызындан етип, есирлери халас эдерсиң» дийип жогап берди. ⁹⁻¹⁰Шунлукда, Давут янындакы алты йүз адамы билен билеликте ёла дүшди. Олар Бесор чайына гелдилер. Гурбатдан дүшен ики йүз адам чайдан гечип билмән, шол ерде галдылар. Эмма Давут дөрт йүз адам билен биле галтаманлары коваламагыны довам этдирди.

¹¹Олар сәхралыкдан бир мүсүрлини тапдылар ве Давудын янына гетирдилер; оңа иймәге чөрек, ичмәге сув бердилер. ¹²Олар оңа бир гошавуч инжир кишде билен ики гошавуч

кишмиш-де бердилер. Ол булары иенден соң гурбуна гелди, чүнки ол үч гиже-гүндизлэп хич зат ийип-ичмэнди. ¹³«Кимиң адамы боларсын, нирелисиң?» дийип, Давут ондан сорады. Ол: «Мен бир мүсүрли йигит, бир амалегиң гулы. Үч гүн мундан өң ярамадым, шонун үчинем хожайыным мени ташлап гитди. ¹⁴Биз Негеп чөлүндөки керетлериң, Яхуданың бир бөлөгиниң ве калеплериң үстүне чо-зуш этдик, шейле хем, Зиклагы якып-яндырдык» дийип жогап берди. ¹⁵Давут оңа: «Мени шол галтаманларың янына элтип билермиң?» дийди. Ол: «Эгер мени өлдүрмежекдигиңе я-да хожайынымың элине бермежекдигиңе ант ичсең әкидейин» дийди.

¹⁶Ол Давуды галтаманларың янына гетирди. Шол вагт олар ийип-ичип, танс эдип, чар тарапа яйрапдылар, чүнки олар пилиштлилериң хем яхудаларың юрдундан өрән көп олжа алыпдылар. ¹⁷Давут даң агарандан тә агшама ченли олары гырды. Дүели гачан дөрт йүз йигитден башга екеже адам-да онун элинден гутулып билмеди. ¹⁸Давут амалеклериң алан затларының әхлисини ве ики аялыны ызына гайдып алды. ¹⁹Овнугу-ири затларың әхлисини, огул-гызларыны, олжа алнан затларың барыны Давут ызына гайтарып гетирди; әхли зат ербе-ерди. ²⁰Давут башга-да овнук хем ири мал сүрүлерини эле салды. Олары бейлеки малларың өңүндөн сүрүп: «Ине, бу Давудың олжасы» диййәрдилер.

²¹Давут ысгындан гачып, өзи билен гидип билмән, Бесор чайында галан ики йүз адамың янына гелди. Олар Давуды хем онун адамларыны гаршыламага чыкдылар. Голайлашанларында

Давут олара салам берди. ²²Шонда Давут билен биле геленлериң арасындакы пис хем ярамаз адамлар шейле дийдилер: «Бизден галандыклары үчин, олар олжадан хич зат алмазлар. Олар диңе өз аяллары билен чагаларыны алсынлар-да гидиберсинлер». ²³Эмма Давут олара шейле дийди: «Реббиң берен задыны бейле этмәлиң, гардашларым. Реб бизи горалды ве үстүмизе чозан гаракчылары бизиң элимизе берди. ²⁴Бу сөзүңизи диңлән тапылармыка? Сөвеше гиден билен гошларың янында галаның пайы дең болар; затлар дең пайлашылар». ²⁵Шол гүнден бейлөк Давут муну Ысрайыл үчин канун ве парз эдип гойды. Бу канун шу гүне ченли довам эдип гелйәр.

²⁶Давут Зиклага гелип, «Ине, шу Реббиң душманларыңдан алнан олжадан сизе совгат» дийип, өз достлары болан яхуда яшулуларына иберди. ²⁷Шейле хем ол Бейтелдәки, Негеп чөлүнде Рамотдакы, Ятырдакы, ²⁸Арогердәки, Сипмотдакы, Эштемовадакы, ²⁹Ракалдакы, ерахмееллериң галаларындакы, кейнлериң галаларындакы, ³⁰Хормадакы, Боргашандакы, Атакдакы, ³¹Хеброндакы өз адамлары билен баран ерлериниң әхлисинде яшаянлара олжа алнан затлардан иберди.

31-нжи бап

Шавулың ве онун огулларының өлүми

(1 Йыл язгылары 10:1-12)

¹Пилиштлилер Ысрайылың гаршысына сөвеш этди. Ысрайыллар пилиштлилерден гачып, Гилбова дагында көпүси гырылды.

²Пилиштлилер Шавулың ве онун огуллары Ёнатаның, Абынадабың хем-де Малкышуваның ызындан ковуп етип, онун огулларыны өлдүрдилер. ³Шавула гаршы сөвеш гүйчленди, яйчылар оны тапдылар ве агыр яраладылар. ⁴Шавул ярагчы нөкериине шейле дийди: «Гылыжыңы ал-да, мени өлдүр; сүннетсизлерин элинден өлүп, олара гөз болмайын». Эмма онун ярагчы нөкери жуда горкды ве бейле этмек исле меди. Шоңа гөрө, Шавул өз гылыжыны алды-да, онун үстүне өзүни оклады. ⁵Шавулың өлендигини гөрөн ярагчы нөкери-де өз гылыжының үстүне өзүни оклап, онун билен биле өлди. ⁶Шейдип, Шавулың өзи, үч оглы, ярагчы нөкери хем-де эхли адамлары бир гүнде өлдүлөр. ⁷Ысрайылың еңлип гачандыгыны, Шавулың хем онун огулларының өлендигини гөрүп, жүлгәнің бейлеки тарапында ве Иордан дерясының аңырсында яшаян ысрайыллар өз галаларыны ташлап гачдылар; пилиштлилер

гелип, олары эледидилер. ⁸Эртеси гүн пилиштлилер өлдүриленлери таламак үчин геленлеринде, Гилбова дагындан Шавул билен онун үч оглуның жеседини тапдылар. ⁹Олар Шавулың келлесини кесип, ярагыны алдылар ве бутханаларына хем-де халкына хабар бермек үчин, тутуш пилиштлилерин юрдуна чапарлар гөндөрдилер. ¹⁰Шавулың ярагыны Ашторет худайларының бутханасында гойдулар, жеседини болса Бейтшеян галасының диварындан асып гойдулар. ¹¹Пилиштлилерин Шавула эденлерини Гилгатдакы Ябешиң илаты эшиденде, ¹²онун гайдусыз адамларының эхлиси аяга галды. Олар узак гиже йөредилер. Барып, Шавулың хем онун огулларының жесетлерини Бейтшеян галасының диварындан айырдылар; Ябеше гелип, жесетлери шол ерде якдылар. ¹³Соңра оларын сүңклерини гетирип, Ябешдәки йылгының ашагында гөмдүлөр ве еди гүнлөп агыз бекледилер.

Шамувел пыгамбер

Икинжи китап

Гириш

Шамувел пыгамбер барадакы икинжи китапта Давут пыгамбе-риң патышалык сүрен йыллары беян эдилеп, *Шамувел пыгамбер* биринжи китап довам эдйэр. Давут пыгамбер ысрайыл халкы-ның тарыхында өчмежек ыз галдыран патышадыр. Ол өз шалык сүрен дөврүнде ысрайыл гошуны-на серкерделик эдип, Иерусалим шәхерини эелейэр. Бу шәхер сонра Яхуда велятының ве тутуш Ысрайыл дөвлетиниң пайтагты боляр.

Давут пыгамбе-риң садык йүреги, Худайың буйрукларына ыхлас билен япышмагы Оны хошнут эдйэрди. Шонуң үчин-де, Худай Давуда онуң неслиниң хич вагт шалык тагтын-дан дүшмежекдигини вада берйэр.

Китабың икинжи бөлүминде Давут патышаның дурмуш кынчылыклары беян эдилйэр. Ол инди милли гошуның гайдусыз яш

серкердеси дөл. Ол ысрайыл халкы үчин көп ерлери эелэп, инди тапдан дүшен патыша хөкмүнде суратландырыляр. Давут кэвагт рехимсизлик эдип, өз гөвүн ислеглерине ве бәхбитлерине ковалашып, Худайың назарында пислик сайылян гүнәлери эдйэр. Шейле гүнәлери үчин Худай оны берк жезаландырыр. Эмма Давудың бир үйтгешик хәсиети бар: ол эден гүнәсине дүшүнөн бадына тоба эдип, Худайдан өтүнч сораяр, Онуң билен гатнашыгы дикелтжек болуп жан-тенден ыхлас эдйэр.

Давут пыгамбер өмрүниң ахырында элден гидерен шалыгыны долы дикелдип билмейэр. Эмма муңа гарамаздан, ондан соң онуң тагтына оглы Сүлейман чыкяр. *Патышалар* биринжи китапта Сүлейманың шалык сүрен дөври беян эдилйэр.

Мазмуны

Давудың Яхуданың үстүнден хөкүмдарлык этмеги..... 1:1–4:12
Давудың тутуш Ысрайылың үстүнден хөкүмдарлык этмеги... 5:1–9:13
Давудың Батшеба билен эден гүнәси..... 10:1–12:31
Давудың машгаласындакы бетбагтчылыклар..... 13:1–14:33
Давудың патышалыгындакы бетбагтчылыклар 15:1–20:26
Давудың хөкүмдарлыгы хакындакы бейлеки маглуматлар .. 21:1–24:25

1-нжи бап

Шавулың өлди хабары

¹Шавул өленден соң, амалеклери еңип, доланып гелен Давут ики гүн Зиклагда галды. ²Үчүнжи гүн дийленде Шавулың дүшелгесинден якасыны йыртып, башындан гум совран бир адам Давудың янына гелди. Ол Давудың өңүнде ере йүзин дүшүп тагзым этди. ³Давут ондан: «Ниреден гелйәрсиң?» дийип сорады. Ол: «Мен Ысрайыл дүшелгесинден гачып гайтдым» дийди. ⁴Давут оңа: «Айт, нәме болды?» дийди. Ол: «Гошун еңлип гачды, адамларың көпүси гырылды. Шавул билен онуң оглы Ёнатан хем өлди» дийди. ⁵Давут бу хабары гетирен яш йигитден: «Шавул билен онуң оглы Ёнатаның өленини ниреден билйән?» дийип сорады. ⁶Яш йигит Давуда шейле жогап берди: «Эдил шол вагт мен Гилбога дагындадым. Мен Шавулың найзасына сөенип дураныны, душманың сөвеш арабаларының ве олары сүрйән эсгерлерің болса оңа голайлашып баряндыкларыны гөрдүм. ⁷Шавул еңсесине середенде мени гөрүп, янына чагырды. Мен: „Нәме агам?“ дийдим. ⁸Ол: „Сен ким?“ дийип сорады. „Мен амалек тиресинден“ дийип жогап бердим. ⁹Соңра ол маңа: „Гел-де, мени өлдүр, чүнки энтек ичимде жаным болса-да, ажалым гөрнүп дур“ дийди. ¹⁰Менем бардым-да, оны өлдүрдим. Себәби мен онуң инди дири галмажакдыгына гөз етирипдим. Башындакы тәжи билен элиндәки билезигини женабыма алып гайтдым, ине, олар женабым». ¹¹Муны эшиден Давут якасыны тутуп, гейимлерини йыртды,

онуң янындакылар хем шейтдилер. ¹²Олар гылычдан гечирилен Шавул үчин, онуң оглы Ёнатан үчин, Реббиң гошуны ве ысрайыл халкы үчин аглашдылар. ¹³Давут хабар гетирен яш йигитден: «Сен нирели?» дийип сорады. Ол: «Мен гелмишек бир амалегиң оглы» дийип жогап берди. ¹⁴Давут оңа: «Горкман, Реббиң сечип-сайлан адамыны өлдүрмәге нәдип милт этдиң?» дийди. ¹⁵Соңра Давут яш йигитлерің бирини янына чагырып: «Гел, шуны өлдүр!» дийди. Йигит оны уруп өлдүрди. ¹⁶Давут амалеге: «Дөкен ганың өз башына барсын. Чүнки сен Реббиң сечип-сайлан адамыны өлдүрендигине өз дилиң билен шаятлык этдиң» дийди.

¹⁷Шавул ве онуң оглы Ёнатан үчин, Давут шу агыны айтды. ¹⁸(Давут бу «Пейкам айдымыны» яхуда халкына өвренмеги буюрды. Бу Догручыллык китабында языландыр.) Ол шейле дийди:

¹⁹«Эй, Ысрайыл, шөхратың дем-дүйтсүз ятыр депелеринде!

Герчеклер нәдип ере язылды?!

²⁰Гатлылара айтмаң муны,
Ашкелоның көчелеринде
яймаң.

Ёгсам пилиштлерің гызлары
жошар,
сүннетсизлерің гызлары
хешелле какар.

²¹Эй, Гилбога даглары!
Үстүңизе чыг-да, ыгал-да
дүшмесин!

Сизден хасыл өнмесин!
Чүнки герчегің галканы,
Шавулың гайдып ягланмажак
галканы
сизиң үстүңизде сынды.

- ²² Ёнатаның яйы сова гечмезди
өлдүриленлериң тенинден,
Шавулың гылыжы бош
гечмезди
герчеклериң яйындан.
- ²³ Сөйгүлиди, эзизди
Шавул билен Ёнатан.
Дириликде, өлүмде олар жыда
дүшмеди.
Чаласындылар бүргүтден,
гүйчлүдилер арсландан.
- ²⁴ Эй, Ысрайыл гызлары,
аглаң, Шавул үчин аглаң!
Ал-элван гейдирен үчин,
геймиңизи зер билен
нагышлан үчин аглаң!
- ²⁵ Герчеклер нәдип ере язылды
жең мейданында!
Ёнатан дем-дүйтсүз ятыр
депәнде.
- ²⁶ Сениң үчин халым теңдир, эй,
Ёнатан доган!
Жуда эзиз болупдың маңа.
Зенан сөйгүсинден-де
артыкды сөйгиң маңа.
- ²⁷ Герчеклер нәдип ере язылды?!
Ок-яраглар дөвүлди!»

2-нжи бап

Давут Яхуданың патышасы боляр

¹Шондан соң Давут: «Яхуда галаларының бирине гидейинми?» дийип, Реббе йүз тутды. Реб: «Хава, гит!» дийип жогап берди. Давут: «Хайсына гидейин?» дийип сорады. Реб: «Хеброна» дийди. ²Шунлукда, Давут

өзи билен ики аялыны – йизрегелли Ахыногамы хем-де кармелли Набалаң дул галан аялы Абыгайылы алып, Хеброна гитди. ³Давут адамларыныда өз машгалалары билен биле экитди. Шейдип, олар Хеброн галасының обаларында орнашдылар. ⁴Яхуданың адамлары гелдилер ве Давудың башына яг гуюп, оны яхуда тиресине патыша белледилер.

Олар Шавулы Гилгатдакы ябешлилерин жайландыгыны Давуда хабар беренлеринде, ⁵Давут чапарларың үсти билен ябешлилере шейле хабар ёллады: «Өз женабыңыз Шавулы жайлап, оңа вепалылык гөркезендигиңиз үчин, Реб сизи ялкасын! ⁶Реб сизе мерхемент этсин хем вепалылык гөркезсин! Бу эден ишиңиз үчин менем сизе ягшылык эдерин. ⁷Голларыңыз кувватлы болсун, өзүңизем мерт болун! Женабыңыз Шавул өлди, яхуда халкы мени патышалыга белледи».

Абнер Ышбошеди Ысрайылың патышасы эдйәр

⁸Нериң оглы Абнер Шавулың гошунбашысыды. Ол Шавулың оглы Ышбошеди Маханайыма гетирди. ⁹Абнер оны Гилгадаң, Ашурың, Йизрегелиң, Эфрайымың, Бениаминиң хем-де тутуш Ысрайылың патышасы этди. ¹⁰⁻¹¹Ысрайыла патышалык эдип башланда, Шавулың оглы Ышбошет кырк яшындады. Ол ики йыл патышалык этди.

Эмма яхуда тиреси Давудың ызына эерди. Хебронда яхуда тиресине Давут еди йыл алты ай бәри патышалык эдйәрди.

¹²Нериң оглы Абнер Шавулың оглы Ышбошедиң адамлары билен

биле Маханайымдан Гибгона гитди. ¹³Серуяның оглы Ёвап болса Давудың адамлары билен чыкып, Гибгон ховданының янында олар билен габатлашды. Бу ики топарың херси ховданың бир тарапында ерлешди. ¹⁴Абнер Ёваба: «Гой, яш йигитлер өңе чыксынлар-да, баша-баш гүйч сынанышсынлар» дийди. Ёвап хем: «Гой, чыксынлар» дийди. ¹⁵Олар өңе чыкдылар. Бениамин тиресинден Шавулың оглы Ышбошет тарапдан он ики адам, Давудың адамларындан хем он ики адам өңе сайланды. ¹⁶Олар бири-бириниң келлесинден тутуп, гаршыдашының бөврүнден гылычларыны гечирдилер. Шейдип, оларың әхлисиниң ләши серилди. Шона гөрә-де Гибгондакы ол ере Хелкатхассурым^а диен ат берилди. ¹⁷Шейдип, ол гүн жуда ёвуз сөвеш башланды. Абнер билен ысрайыллар Давудың адамларындан еңилдилер.

¹⁸Серуяның үч оглы Ёвап, Абышай, Асахел дагы шол ердеди. Асахел эдил кейик ялы йылдамды. ¹⁹Ол Абнери ызарлады. Ол хич тарапа совулман, гөни онуң ызындан барялды. ²⁰Абнер ызына середип: «Асахел, бу сенми?» дийди. Ол: «Хава, мен» дийип жогап берди. ²¹Абнер оңа: «Сагыңа я солуңа совлуп, яш эсгерлериң бирини тут-да, онуң затларыны тала» дийди. Йөне Асахел онуң ызындан галмады. ²²Абнер Асахеле ене: «Мени коваламаңы бес эт! Бирден сени ере пылчап ураймайын! Онсоң мен сениң доганың Ёвабың йүзүне нәхили середерин?» дийди. ²³Йөне Асахел ыза гайтмак ислемеди. Шунлукда, Абнер найзасының ужуны онуң ичинден

гечирди. Асахел йыкылды, йыкылан еринде-де жан берди. Онуң өлен еринден геченлериң хеммеси ол ерде аяк чекдилер.

²⁴Соңра Ёвап билен Абышай Абнериң ызындан коваладылар. Гүн яшанда, олар Гияның гаршысындакы, Гибгон чөлүне тарап гидйән ёлуң якасындакы Омах депесине етдилер. ²⁵Бениаминлер Абнериң дашына топландылар-да, бирлешдилер; олар бир депөниң үстүне чыкып дурдулар. ²⁶Абнер Ёваба гыгырып шейле дийди: «Адамларың гылычдан гечирилмегиниң, хей, соңы гелмеэми? Мунуң соңуның пажыгалы болжаныны билеңокмы? Гарындашларыны коваламагы бес этмеги үчин адамларыңа хачан буйрук бержек?» ²⁷Ёвап Абнере: «Дири Худайдан ант ичйән! Эгер өзүң сесленмедик болсаң, мениң адамларым өз гарындашларыны тә даңдана ченли ковалардылар» дийди. ²⁸Ёвап шахдан эдилен сурнай чалды; адамлар сакландылар. Шондан соң олар ысрайыллары коваламагы, олар билен урушмагы бес этдилер.

²⁹Абнер адамлары билен узак гиже Иордан дересинден йөреди. Олар Иордан дерясындан гечдилер; эртеси ирден хем йөрәп, Маханайыма гелдилер. ³⁰Ёвап Абнери коваламагы бес эденден соң, адамларыны топлады. Давудың адамларындан Асахелден башга-да он докузы кемди. ³¹Давудың адамлары Абнере гошулан бениаминлерден үч йүз алтмыш адамы өлдүрди. ³²Олар Асахели әкидип, Бейтуллахамда – онуң өз какасының губры гойлан гүммезиң ичинде жайладылар. Соңра Ёвап

^а **2:16 Хелкатхассурым** – бу сөз гылыч мейданы диймеги аңладяр.

адамлары билен узак гиже ёл йөрөп, даң агаранда Хебронда гелди.

3-нжи бап

¹Шавулың адамлары билен Давудың адамларының арасындакы уруш узага чекди. Давут гитдигисайы гүйчленйәрди, Шавулыңкылар болса барха эжизлейәрдилер.

Давудың Хебронда доглан огуллары

²Ине, шулар Давудың Хебронда доглан огулларыдыр: онуң новбахар оглы йизрегелли Ахыногамдан болан Амнонды. ³Икинжиси кармелли Набалың дул галан аялы Абыгайылдан болан Килапды, үчүнжиси Гешур патышасы Талмайың гызы Магакадан болан Абшаломды. ⁴Дөрдүнжиси Хагьтдан болан Адоныяды, бөшинжиси Абыталдан болан Шепатяды. ⁵Алтынжы оглы Эгладан болан Йитрегамды. Давудың бу огулларының хеммеси Хебронда догулдылар.

Абнер Давуда гошуляра

⁶Шавул билен Давудың ковум-гарындашларының арасындакы уруш довам эдйәрди. Шавулың ковумындан Абнер барха гүйчленйәрди. ⁷Шавулың Риспа атлы бир гырнагы барды. Риспаның атасына Ая диййәрдилер. Бир гүн Ышбошет Абнере: «Нәме үчин какамың гырнагы билен ятдын?» дийди. ⁸Ышбошедин сөзлерине Абнериң жуда гахары гелип, оңа шейле дийди: «Нәме сен мени Яхуданың тарапына гечен бир көпек хасапаянмы? Мен бу гүнки гүне ченли атаң Шавулың неслине, онуң доганларына, достярларына вепалы болуп, сени Давудың элине дүшмекден саклап гездим.

Шу аял себәпли бу гүн сен маңа гара йөңкежек болярмың?»⁹⁻¹⁰Реб Шавулың элинден патышалыгы алжакдыгына, Дандан Беершеба ченли узаян Ысрайылда хем Яхудада Давудың патышалыгыны беркараар этжекдигине ант ичди. Инди ол хакда айдыланы ерине етирмесем, гой, Худай маңа-да шоны, хатда онданам бетерини гөркезсин». ¹¹Ышбошет Абнерден горкансоң, оңа жогап гайтарып билмеди.

¹²Абнер Хебронда отуран Давуда чапар иберип: «Юрт кимиңки? Гел, эхт баглашалы, тутуш Ысрайылың сениң тарапына гечмегине менем голдав берейин» дийди. ¹³Давут: «Боляр, мен сениң билен эхт эдишейин, йөне бир шерт билен: мениң билен гөрме-гөрше геленинде, Шавулың гызы Микалы-да гетирерсиң, эгер гетирмесен, мени гөрмерсиң» дийди. ¹⁴Соңра Давут: «Йүз пилиштлиниң пүрчүгини берип алан аялым Микалы өзүме гайтарып бер» диен хабар билен Шавулың оглы Ышбошеде чапар гөндерди. ¹⁵Ышбошет адам иберип, Микалы онуң адамсы Палтыелден ызына алды. Палтыел Лайышың оглуды. ¹⁶Адамсы ёлбойы аглап-эңрәп, Микалы Бахурыма ченли угратды. Абнер «Өйүңе гайт!» диенсоң, Палтыел ызына доланды.

¹⁷Абнер ысрайыл яшулуларына шейле сөзлер билен йүзленди: «Көп вагтдан бәри сиз Давудың өзүңизе патыша болмагыны ислейәрсиниз. ¹⁸Инди ислегинизи амала ашырың, себәби Реб: „Мен Өз халкым Ысрайылы гулум Давудың үсти билен пилиштлилерден хем онуң әхли душманларындан халас эдерин“ дийип, Давуда айдыпды». ¹⁹Абнер бенямин тиреси билен хем геплешди. Соңра әхли

ысрайылларын хем-де беняминлерин ислегини Давуда етирмек үчин, ол Хебронда гитди.

Абнериң өлүми

²⁰ Абнер йигрими адам билен биле Хебронда Давудын янына барды. Давут олар үчин мейлис гурады. ²¹ Абнер Давуда: «Мен гидейин-де, тутуш Ысрайылы ша хезретлериниң янына йыгнайын. Сениң өз гөвүн ислегинче гөрө шалык сүрмегин үчин, гой, олар сениң билен эхт баглашсынлар» дийди. Давут Абнери гойберди, ол саг-саламат чыкып гитди. ²² Ёвап Давудын адамлары билен талаңчылыктан яңыжа гайдып гелипди. Олар көп олжа алыпдылар. Эмма Абнер Хебронда – Давудын янында дэлди, Давут оны гойберипди, ол саг-саламат чыкып гайдыпды. ²³ Ёвап тутуш гошун билен биле гелди. Нериң оглы Абнериң патышаның янына гелендигини, патышаның оны гойберендигини, онуң саг-саламат чыкып гидендигини Ёваба хабар бердилер. ²⁴ Ёвап патышаның янына барып: «Эден задың нәме?! Өз аягы билен яныңа гелен Абнери нәме үчин гойбердиң? ²⁵ Сен Нериң оглы Абнери танаяң ахырын! Ол сени алдамак үчин, нирә гидип-гелйәниңи, нәме иш эдйәниңи билмек үчин гелендир» дийди. ²⁶ Ёвап Давудын янындан чыкансон, Абнериң ызындан чапарлар иберди ве оны Сира гуюсындан ызына гетиртди. Эмма Давут мундан бихабарды. ²⁷ Абнер Хебронда гайдып геленде, Ёвап онуң билен икичәк геплешжәк болян киши болуп, оны дервезәниң ич тарапына чекди-де, ичине уруп өлдүрди. Шейдип, Абнер Ёвабың доганы Асахелиң ганына галандыгы үчин өлдүрди. ²⁸ Давут бу

хабары эшидип: «Өзүмем, патышалыгыма Нериң оглы Абнериң ганы үчин Реббин өңүнде хич вагт гүнәкәр болмарыс. ²⁹ Гүнә, гой, Ёвабың хем онуң неслиниң бойнуна дүшсүн. Ёвабың неслиниң арасында ириң йыгнаян яралы, пис ачан я-да голтугы пишекли, гылычдан өлйән я-да нана зар адамлар, гой, хемише болсун дурсун» дийди. ³⁰ Шейдип, Ёвап ве онуң доганы Абышай Гибгонда болан урушда өз доганлары Асахели өлдүрөн Абнериң жанына каст этдилер.

³¹ Давут Ёвап билен онуң янындакы әхли халка: «Якаңызы йыртып, жулгейниң-де, Абнериң ясыны тутун» дийди. Давут патыша онуң табыдының ызындан йөрөди. ³² Абнери Хебронда жайладылар. Онун губрының башында патыша сес эдип аглады, тутуш халк-да оңа гошулды. ³³ Патыша Абнер үчин агы айтды:

«Акмакларча өлмели дэлдиң,
Абнер!

³⁴ Голларың баглы дэлди,
аякларың гандаллы дэлди!
Эмма залымларың голуна
дүшен бири кимин хеләк
болдуң!»

Абнер үчин тутуш халк ене-де аглады. ³⁵ Соңра әхли халк Давудын янына гелип, Гүн батмаздан өң бир затлар гарбанмагы теклип этдилер. Эмма Давут: «Эгер Гүн яшянча чөрөк ийсем я-да башга бир зат датсам, Худай маңа-да шоны, хатда ондан-да бетерини гөркөзсин» дийип ант ичди. ³⁶ Тутуш халк Давудын бу болшуну гөрүп, оны макуллады. Патышаның эдйән әхли ишинден хошал болшы ялы, халк бу гезек хем ондан хошал болды. ³⁷ Нериң оглы Абнериң өлүминде Давудын элиниң ёкдугына

тутуш гошун ве эхли ысрайыл халкы шол гүн гөз етирди. ³⁸Патыша адамларына йүзленип: «Бу гүн Ысрайылың бир бегиниң, бир бейик адамының өлендигини билйәңизми?» ³⁹Худайың башыма яг гуйлуп сайлан патышасы болсамам, менде бу гүн гүйч-гурбат ёк. Серуяның огуллары менден хас гүйчли. Яманлык эдениң өзүне-де Реб яманлык гөркезсин» дийди.

4-нжи бап

Ышбошет өлдүрильәр

¹Хебронда Абнериң өлдүрилендигини эшидип, Шавулың оглы Ышбошедиң эсси айылды, тутуш ысрайыл халкына ховсала аралашды.

²Шавулың оглы Ышбошедиң хызматында Багана хем Рекап атлы ики доган барды. Олар гаракчы топарларың серкерделеридилер. Олар бенямин тиресинден бееротлы Риммоның огулларыдылар. (Беерот Бенямин топрагының бир белеги хасап эдилйәрди.

³Бирваглар өз топракларыны ташлап, Гитайыма гачып баран бееротлылар хәзире ченли хем ол ерде гелмишек болуп яшап йөрлер.)

⁴Шавулың оглы Ёнатаның Мепибошет диен ики аягы-да агсак бир оглы барды. Йизрегелден Шавул билен Ёнатаның өлди хабары геленде, ол бәш яшындады. Энекеси жуда ховлукмачлык билен алып гачып барярка, оны элинден гачырыпды. Шейдип, чеганың аягына шикес етипди.

⁵Ышбошет гүнортан дынч алярка, Риммоның огуллары Рекап билен Багана гүнортаның ыссысында онуң өйүне гелдилер. ⁶⁻⁷Бу ики доган бугдай алмага гелен кишилер болуп, Ышбошедиң ичине урдулар. Бу, ине,

шейле болупды: олар өе гиренлеринде, Ышбошет өз ятян отагында уклап ятырды. Олар онуң үстүне топулдылар-да, оны өлдүрип, келлесини кесип алдылар ве ол ерден чыкып гачдылар. Соңра олар Иордан дересиниң ёлы билен узак гиже йөрөдилер.

⁸Ол икиси Ышбошедиң келлесини Хебронда Давудың янына гетирип, оңа: «Ине, шу сениң жаныңа каст этмекчи болан душманың Шавулың оглы Ышбошедиң келлеси! Бу гүн Реб Шавулдан ве онуң неслинден ша хезретлериниң арыны алды» дийдилер. ⁹⁻¹⁰Давут бееротлы Риммоның огуллары Рекап билен Багана йүзленип: «Мени эхли белабетерлерден горан Ребден ант ичйәрин, маңа бири Шавулың өлди хабарыны гетирипди ве ол говы хабар гетирендириң өйдүпди. Йөне мен оны Зиклагда өлдүрдим. Гетирен бушлугы үчин оңа шейле „серпай“ япылыпды. ¹¹Хей, онсоң сиз – залымлар бир бигүнәни өз өйүнде, өз дүшегинде өлдүрерсиңиз-де, сиз ер йүзүнден ёк эдип, онуң хунуны сизден алмарынмы?» дийди. ¹²Соңра Давут нөкерлерине эвр этди; нөкерлер олары өлдүрдилер ве эл-аякларыны кесип, гөврелерини Хеброндакы ховданың үстүнден асдылар. Ышбошедиң келлесини болса экидип, Хебронда Абнериң губры гойлан гүммезде жайладылар.

5-нжи бап

Давут тутуш Ысрайыла патыша боляр

(1 Йыл язгылары 11:1-9)

¹Ысрайылың эхли тирелери Хебронда Давудың янына барып, оңа: «Биз

сениң өз сүегинден ве тениндендирис. ²Өңлерем – Шавул патышамызка-да сен ысрайыл гошунына серкердедин. Реб саңа: „Мениң халкым Ысрайылың чопаны сен боларсың, Ысрайыла сен хөкүмдарлык эдерсиң“ дийипди» дийдилер. ³Шейдип, Ысрайылың әхли яшулулары Хебронда Давудың янына йыгнандылар. Шол ерде Реббиң хузурында Давут патыша олар билен әт эдишиди. Ысрайылың яшулулары Давудың башына яг гуюп, Ысрайыла патыша белледилер. ⁴Давут патыша беллененде, отуз яшындады; ол кырк йыл патышалык этди. ⁵Давут Хебронда Яхуданың үстүнден еди йыл, алты ай, Иерусалимде отурып, тутуш Ысрайыл билен Яхуда отуз үч йыл патышалык этди.

⁶Давут патыша адамларыны алып, Иерусалимде яшаян ябусларың үстүне йөриш этди. Ябуслар Давуда: «Сен бу ере гирип билмерсиң, хатда көрлердир агсакларам сени ызыңа серпикдирип билерлер» диййәрдилер. Олар Давут бу ере гирип билмез дийип пикир эдйәрдилер. ⁷Эмма Давут Сион галасыны басып алды. Ол хәзир «Давут галасы» дийлип атландырылар. ⁸Давут шол гүн: «Кимде-ким ябуслары өлдүрмекчи болса, кәризиң ичинден гечип, Давуды йигренйән көрлердир агсакларың үстүне чозсун» дийди. («Көрлердир агсаклар Худайың өйүне гирип билмезлер» диен геп шондан галды.) ⁹Давут галаны эеледи ве оны «Давут галасы» дийип атландырды. Ол Миллодан ^a башлап, галаның тууш төверегини тәзеден гурды.

¹⁰Давут гитдигисайы гүйчленйәрди, себәби Хөкмүрован Худай Реб онун биленди.

¹¹Сур патышасы Хирам Давудың янына илчилер билен кедр агачларыны, агач уссаларыдыр көшк гуружы уссалары иберди. Олар Давут үчин көшк гурдулар. ¹²Шейлеликде, Давут өзүни Реббиң тутуш Ысрайылың патышасы хөкүмде беркарар эдендигине хем-де Өз халкы Ысрайылың хатырасына өз патышалыгыны бейгелдендигине дүшүнди.

¹³Давут Хеброндан геленден соң, Иерусалимде ене-де гырнаклардыр аяллар алды. Олардан хем Давудың огул-гызлары болды. ¹⁴Онун Иерусалимде доглан чагаларының атлары шулардыр: Шаммува, Шобап, Натан, Сүлейман, ¹⁵Йыбхар, Элишува, Непек, Япыя, ¹⁶Элишама, Эяда, Элипелет.

¹⁷Давудың тутуш Ысрайыла патышалыга белленилендигини эшиденде, әхли пилиштлилер аяга галып, онун гөзлегине чыкдылар. Давут муны эшидип, чөлдәки гала гитди. ¹⁸Пилиштлилер гелип, Рапа жүлгесине яйрадылар. ¹⁹«Мен пилиштлилерин гаршысына чыкайынмы? Сен олары мениң элиме берермиң?» дийип, Давут Реббе йүз тутды. Реб оңа: «Бар, пилиштлилери шүбхесиз сениң элине бержекдирин» дийди. ²⁰Шейлеликде, Давут Багалперасыма гелип, олары шол ерде дерби-дагын этди. Ол: «Сил бентлериниң бөвсүлиши кимин, Ребде душманларыма мениң элим билен зарба урды» дийди. Шол себәпден хем бу ере Багалперасым ^b диен ат

^a **5:9 Милло** – топрак билен долдурылан жайрык я-да бошлук ер болмагы ахмал. Сөзлүге серет.

^b **5:20 Багалперасым** – бу сөз зарба урян жәнап диймеги аңладяр.

дакылды. ²¹Давут билен онуң адамлары пилиштликериң ташлап гиден бутларыны алдылар.

²²Пилиштликер ене гелип, Рапа жүлгесине яйрадылар. ²³Давут Реббе йүз тутанда, Реб шейле дийди: «Оларың өнүнден чыкма. Бальзам агачлары тарапдан гелип, оларың еңсесинден ур. ²⁴Бальзам агачларының башларындан аяк сеслерини эшидениңде, тайяр бол, себәби бу пилиштликериң гошунуны дербидагын этмек үчин, Мен – Реббиң сениң өңүңе дүшдүгимдир». ²⁵Давут Реббиң буйрушы ялы этди. Ол Гебадан Гезере ченли болан аралыкда пилиштликери гырды.

6-нжы бап

Давут Өхт сандыгыны Иерусалиме гетирдйәр (1 Йыл язгылары 13:1-14; 15:1-16.3,43)

¹Давут ене-де Ысрайылың мен диен адамларындан отуз мүңүсини топлады. ²Ол Худайың Өхт сандыгыны гетирмек үчин, адамлары билен биле Багала Яхуда галасына гитди. Сандык керупларың арасында тагт гуран Хөкмүрован Реб дийип атландырылар. ³Олар Худайың сандыгыны тәзе араба йүклөп, байырлыкда ерлешйән Абынадабың өйүнден алып чыкдылар. Тәзе арабаны Абынадабың огуллары Уза билен Ахә сүрүп барярдылар. ⁴Уза Худайың сандыгының гапдалындан ^a, Ахә болса сандыгың өңүнден йөрәп барярды. ⁵Давут ве тутуш

ысрайыл халкы Реббиң хузурында бар гүйчлери билен серви агажындан эдилен дүрли саз гуралларыны: лира, арфа, депрек, кимвалдыр кастанет чалып танс эдйәрдилер.

⁶Наканың харман жайына етенлеринде, оларың өкүзлери бүдреди, Уза элини узадып, Худайың сандыгындан тутды. ⁷Уза гаршы Реббиң гахары гелди. Бипервайлык эдендиги үчин, Худай оны шол ерде өлдүрди. Уза эдил Худайың сандыгының янында жан берди. ⁸Давут Реббиң Узаны өлдүрөндиги үчин гахарланды. (Ол ер шу гүне ченли Перес Уза ^b дийлип атландырылар.) ⁹Давут шол гүн Ребден горкуп: «Реббиң сандыгыны нәдип мениң яныма гетирип боларка?» дийди. ¹⁰Шунлукда, Давут Реббиң сандыгыны Давут галасына әкитмек исле меди. Ол сандыгы Гат галасындан болан Обедедомың өйүнде гоюп гитди. ¹¹Реббиң сандыгы үч айлап Обедедомың өйүнде дурды. Реб Обедедомы ве онуң тутуш хожалыгыны ялкады.

¹²«Реб Обедедомың хожалыгыны хем-де оңа дегишли боланларың әхлисини Худайың сандыгы үчин ялкады» дийип, Давут патыша хабар бердилер. Давут гидип, Худайың сандыгыны улы шатлык билен Обедедомың өйүнден Давут галасына гетирди. ¹³Реббиң сандыгыны гөтерижилер алты әдим йөрөндөн соң, Давут бир өкүз билен семиз гөләни гурбанлык берди. ¹⁴Давут неписзыгыр матадан тикилен эфот гейип, Реббиң хузурында бар гүйжи билен жошуп танс эдйәрди. ¹⁵Шунлукда,

^a **6:4** Уза Худайың сандыгының гапдалындан – бу жүмле кәбир голязмаларда Худайың сандыгыны Абынадабың байырлыкдакы өйүнден алып чыкдылар дийип душ гелийәр.

^b **6:8** Перес Уза – бу сөз Уза гаршы газап диймеги анладяр.

Давут хем-де тутуш ысрайыл халкы шатлык билен гыгырышып, шахдан эдилен сурнай чалып, Реббиң сандыгыны гетирийәрдилер.

¹⁶Реббиң сандыгы Давут галасына гетириленде, Шавулың гызы Микал пенжиреден серетди. Давудың Реббиң хузурында бөкжекләп танс эдишини гөрүп, ол өз янындан Давуда гөвнүетмезчилик билен серетди. ¹⁷Олар Реббиң сандыгыны гетирип, Давудың онун үчин йөрите гуран чадырының ичинде өз еринде гойдулар. Соңра Давут Реббиң хузурында якма хем саламатлык гурбанлыкларыны берди. ¹⁸Ол якма хем саламатлык гурбанлыкларыны берип боландан соң, Хөкмүрован Реббиң адындан халка пата берди. ¹⁹Аял-эркек диймән, ысрайыл халкының херсине бир чөрөк, бир бөлөк эт хем-де кишмиш пайлады. Шондан соң тутуш жемагат өйүне даргады.

²⁰Давут өз машгаласына пата бермек үчин гайдып гелйәркә, Шавулың гызы Микал өңүнден чыкып, оңа шейле дийди: «Бир болгусызың утанчсызлык билен ялаңачланышы ялы, өз эмелдарларының гырнакларының өңүнде ярым-ялаңачланып, гөр, бу гүн ысрайыл патышасы өзүне нәхили хормат газанды!» ²¹Давут Микала шейле дийди: «Бу сениң атаңың хем оңуң неслиниң ерине мени сайлан, мени Өз халкы Ысрайыла хөкүмдар эден Реббиң хузурында болды. Хава, мен Реббиң хузурында танс этжек. ²²Мен өзүми өңкүденем хас кичелдип, мертебәми песелтжек. Эмма сениң диййән гырнакларың мени шөхрата бесләрлер».

²³Шавулың гызы Микал дүнйәден перзентсиз өтди.

7-нжи бап

Реббиң Давуда берен вадасы

(1 Йыл язгылары 17:1-15)

¹Давут патышаның өз көшгүнде орнашан, Реббиң оны даш-төверегиндәки әхли душманларындан горап, оңа рахат дурмуш берен дөврүди. ²Шол гүнлерде патыша Натан пыгамбере: «Серет, мен-ә кедр агажындан гурлан көшкде яшаярын, Худайың сандыгы болса бир чадырда дур» дийди. ³Натан Давуда: «Ислән задыңы эдибер, себәби Реб сениң билендир» дийди.

⁴Эмма хут шол гижә Натана Реббиң сөзи аян болды: ⁵«Бар, гулум Давуда Реб шейле диййәр дий: „Маңа месген тутар ялы өй гуржак сенми? ⁶Мен ысрайыл халкыны Мүсүрден алып чыкан гүнүмден бәри өйде месген тутмадым; чадырымы ондан-оңа гөчүрп яшап йөрдүм. ⁷Тутуш Ысрайыл билен болан ерлеримиз әхлисинде Өз халкым Ысрайыла баштутанлык этмеги буйран сердарларымың, хей, биринден: ‘Нәме үчин Маңа кедр агажындан өй гурмадыңыз?’ дийип сорадыммы?» ⁸Инди сен Мениң гулум Давуда Хөкмүрован Реб ене-де шейле диййәр дий: „Мен сени мейданда гоюн бакып йөрен еринден алып, Өз халкым Ысрайылың хөкүмдары этдим. ⁹Нирә гитсең янында болдум, өңүндәки әхли душманларыңы гырып ташладым. Инди болса ер йүзүндәки бейик адамларың ады кимин сениң адыңы беленде гөтержек. ¹⁰Өз халкым Ысрайыл үчин бир ер тайынлап, олары шол ерде ерлешдиржек. Шейдип, олар өз ерлеринде яшарлар. Мундан бейләк оларың рахатлыгы бозулмаз. ¹¹Халкым Ысрайыла сердарлар беллән

дөврүмден бәри сүтем эдишлери ялы, бетгылык адамлар инди олар сүтем этмезлер. Мен сени әхли душманларыңдан горап саклажак. Мен-Реб сениң үчин бир өй бина этжекдигими жар эдйәрин. ¹²Пейманың долуп, ата-бабаларыңа говшаныңда, ерине өз оглуңы, өз билиңден өнен зүрядыңы тагта чыкарып, онуң патышалыгыны кувватландыраын. ¹³Мениң үчин өйи ол гуар. Мен онуң шалык тагтыны бакы беркарар эдерин. ¹⁴Мен оңа Ата, ол болса Маңа огул болар. Гүнә газанайса велин, оны атаның оглуны таяк билен жезаландырышы ялы, Мен хем оны жезаландыраын. ¹⁵Йөне Шавулы махрум эдишим ялы, оны Өз садык сөйгимден махрум этмерин. ¹⁶Сениң неслиң хем шалыгың Мениң хузурымда бакы беркарар болар. Шалык тагтың бакы довам эдер“». ¹⁷Шейлеликде, Натан тутуш бу аянлыгы, ягны Реббин сөзлерини Давуда гүррүн берди.

Давудың догасы

(1 Йыл язгылары 17:16-27)

¹⁸Соңра Давут гелип, Реббин хузурында отурды-да, шейле дийди: «Я Хөкмүрован Реб, мен ким, мени шейле дережә етирер ялы мениң маш-галам ким? ¹⁹Я Хөкмүрован Реб, бу затлары хем аз гөрийән ялы, Сен Өз гулуң неслиниң гелжеги хақында хем сөз бердиң. Я Хөкмүрован Реб, Сен ынсанлар билен адатча шейле иш салышяңмы?! ²⁰Мен Саңа башга нәме дийип билерин?! Я Хөкмүрован Реб, Сен Өз гулуңы танаярсың ахырын! ²¹Өз сөзүңиң хатгырасына, Өз гөвүн ислегине гөрә бу бейик иши эдип, гулуңа билдирдиң. ²²Әй, Хөкмүрован Реб, Сен бейиксиң! Саңа тай гелжек

өкдур, Сенден башга Худай өк! Муны өз гулакларымыз билен эшитдик. ²³Ер йүзүңде Сениң халкың Ысрайыла тай гелжек халк бармыка?! Өз халкым болсун дийип, Сен оны Мүсүр гулчулыгыңдан халас этдиң, бейик хем айылганч ишлер билен Өз адыңы шөхрата беслемек үчин бейлеки миллетлери ве оларың худайларыны оларың өңүңден ковуп чыкардың. ²⁴Хемишелик Өз халкым болсун дийип, халкың Ысрайылы Өзүң үчин эбеди халк этдиң. Я Реб, Сен оларың Худайы болдуң. ²⁵Инди болса, Сен, я Худайымыз Реб, Өз гулуң хем онуң несли хакда айдан сөзүңи эбеди сакла-да, дийшиң ялы эт! ²⁶Гой, ынсанлар „Хөкмүрован Реб Ысрайылың Худайыдыр“ дийип, Сениң адыңы эбеделик беленде гөтерсинлер. Гулуң Давудың несли Сениң өңүңде кувватлансын. ²⁷„Себәби, әй, Ысрайыл Худайы Хөкмүрован Реб, Сениң неслини бакы беркарар эдерин“ дийип, гулуңа Өзүң аян этдиң. Шоңа гөрә-де, гулуң Саңа йүзленип, шу дилеги окамага милт этди. ²⁸Я Хөкмүрован Реб, Сен Худайсың, Сениң сөзлериң хакдыр. Шу ягшылыклары гулуңа Сен вада этдиң. ²⁹Өз хузурыңда эбеди галсын дийип, гулуңың неслине пата бермек, гой, Саңа хош гөрүңсин! Себәби, я Хөкмүрован Реб, муны Өзүң сөз бердиң. Сениң патан билен, гой, гулуңың несли бакы паталы болсун!»

8-нжи бап

Давут душманларыны еңйәр

(1 Йыл язгылары 18:1-17)

¹Бирнәче вагтдан соң Давут пилиштдилере зарба уруп, олары өзүне

табын этди. Ол Метекамма галасыны пилиштлилерин элинден алды.

²Ол моваплылары-да енди. Олары ерде хатара ятырып, өлчөг йүпи билен өлчөп, бөлөклөр бөлди. Хер үч бөлөгин бирини дири галдырып, ики бөлөгини өлдүрүп чыкды. Шейдип дири галан моваплылар Давуда гул болуп, салгыт төледилер.

³Соңра Давут Евфрат дерясынын төверегиндәки агалыгыны тээден дикелтмек үчин гиден Соба патышасы Рехобың оглы Хададгезери боюн эгдирди. ⁴Давут онуң бир мүң еди йүз саны сөвеш арабалы эсгерлерини хем-де йигрими мүң эсгерли пыяда гошунуны есир алды. Ол атларың йүз араба етер ялысыны гоюп, галанларыны майып этди. ⁵Дамаскда яшаян сириялылар Соба патышасы Хададгезере көмеге геленде, Давут сириялыларың йигрими ики мүңүсини өлдүрди. ⁶Давут Дамаскда яшаян сириялыларың арасында гошун бөлүмлерини ерлешдирди. Сириялылар Давуда табын болуп, оңа салгыт төледилер. Давудың баран еринде Реб оңа ениш берйәрди.

⁷Давут Хададгезериң гулларының гөтерйән алтын галканларыны алып, Иерусалиме гетирди. ⁸Давут патыша Хададгезериң Бета хем-де Беротай галаларындан жуда көп бүрүнч алды.

⁹Хамат шасы Тогы Давудың Хададгезериң әхли гошунуны дерби-дагын эдендигини эшитди. ¹⁰Хададгезер билен уршуп, ондан үстүн чыкмагы мынасыбетли Давут патышаны гутламак хем-де халхвал сорашмак үчин, Тогы өз оглы Ёрамы Давудың янына иберди. Себаби Хададгезер Тогы билен йыгы-йыгыдан урушярды. Ёрам өзи билен

күмүш, алтын хем бүрүнч совгатлар әкитди. ¹¹⁻¹²Давут бу совгатлары-да әхли боюн эгдиренлеринден: эдомлылардан, моваплылардан, аммонлылардан, пилиштлилерден, амалеклерден хем-де Соба патышасы Рехобың оглы Хададгезерден алан алтындыр күмүшлери билен бирликде Реббе багыш этди.

¹³Дуз жүлгесинде он секиз мүң эдомлыны өлдүрөндөн соң, Давудың мешхурлыгы хас-да артды. ¹⁴Ол Эдомың әхли еринде гошун бөлүмлерини ерлешдирди. Әхли эдомлылар Давуда табын болдулар. Давудың гиден еринде Реб оңа ениш берйәрди.

¹⁵Шейдип, Давут тутуш Ысрайыла патышалык эдйәрди. Ол тутуш халкыны адыллык хем хақыкат билен доландырырды. ¹⁶Серуяның оглы Ёвап онуң гошунбашысыды; Ахылудың оглы Ехошпат – баш эмелдарды, ¹⁷Ахытубың оглы Садок билен Абятарың оглы Ахымелек – руханыдылар, Серая – кәтипи, ¹⁸Ехояданың оглы Беная – керетлер билен пелетлериң баштутаныды, Давудың огуллары болса руханыдылар.

9-нжы бап

Давут ве Менибошет

¹Давут: «Ёнатаның хатырасы үчин ягшылык эдерим ялы, Шавулың неслинден галан бармыка?» дийип сорады. ²Шавулың неслинден Сибат атлы бир хызматкәр барды. Оны Давудың янына чагырдылар. Патыша ондан: «Сен Сибамы?» дийип сорады. Сибат: «Хава, мен шол гулуң» дийип жогап берди. ³Патыша ондан: «Шавулың неслинден аман галан бармы? Худайың хатырасына

мен оңа вепалылык гөркезжек» дийип сорады. Сибә: «Ёнатаның ики аягы-да агсак бир оглы бар» дийип жогап берди. ⁴Патыша ондан: «Ол ниреде?» дийип сорады. Сибә: «Ол Лодебарда, Эмиелиң оглы Мақырың өйүнде» дийип жогап берди. ⁵Давут патыша Ёнатаның оглуны Лодебардан, Эмиелиң оглы Мақырың өйүнден гетиртди. ⁶Ёнатаның оглы, Шавулың агтыгы Мепибошет Давудың янына гелди. Ол ере йүзин дүшүп, патыша тагзым этди. Давут: «Мепибошет!» дийди. Ол: «Хава, мен шол гулуң!» дийип жогап берди. ⁷Давут оңа: «Горкма, какаң Ёнатаның хатырасына мен саңа ягшылык этжек. Атаң Шавулың әхли ерлерини саңа гайтарып бержек. Сен хемише мениң сачагымдан нахарланарсың» дийди. ⁸Мепибошет оңа тагзым эдип: «Мен гулуң өли бир ит ахырын, нәме үчин сен маңа ягшылык эдйән?» дийди. ⁹Соңра патыша Шавулың хызматкәри Сибәни чагырып, оңа: «Шавула хем онуң неслине дегишли болан затларың әхлисини женабыңың агтыгына берендирин. ¹⁰Сен огулларың ве хызматкәрлерин билен ери онуң үчин бежерип, хасылыны йыгнарсың, шонда ол женабыңың агтыгының харажады болар, эмма женабыңың агтыгы Мепибошет хемише мениң сачагымдан нахарланар» дийди.

Сибәның он бәш оглы билен йигрими хызматкәри барды. ¹¹Сибә Давут патыша: «Ша хезретлериниң мен гулуна эмр эден затларының әхлиси бержай эдилер» дийди.

Мепибошет эдил Давудың өз огулларының бири ялы онуң сачагыннан нахарланярды. ¹²Мепибошедиң Мика атлы яшажык бир оглы барды.

Сибәның өйүнде яшаянларың әхлиси инди Мепибошедиң хызматкәрлери болдулар. ¹³Мепибошет Иерусалимде яшаярды, себәби ол хемише патышаның сачагыннан нахарланярды. Онуң ики аягы-да агсакды.

10-нжы бап

Давут Аммон хем-де аморлары дерби-дагын эдйәр

(1 Йыл язгылары 19:1-19)

¹Бирнәче вагтдан соң Аммон патышасы Нахаш өлүп, ерине оглы Ханун тагта чыкды. ²Давут: «Нахаш маңа вепалы болды, мен хем онуң оглы Хануна вепалы болайын» дийди. Оны какасы үчин чекйән хасратындан көшешдирмек үчин, Давут онуң янына бирнәче чапарлар ёллады. Давудың чапарлары Аммон юрдуна баранда, ³аммон беглери өз патышасына шейле дийдилер: «Давут саңа көшешдирижилери атаңың хорматы үчин иберендир өйдйәнми? Ол өз чапарларыны галаны басып алмак үчин, оны гөзден гечирмәге иберендир». ⁴Шонда Ханун Давудың чапарларыны тутуп, оларың сакгалларының дең ярысыны сырдырып, гейимлерини сыртларына ченли ортасындан кесдирип, ызларына угратды. ⁵Бу хакда Давуда хабар беренлеринде, ол: «Сакгалыңыз өсийәнчә, Ерихода болубериң, соң гелерсиңиз» диен табшырык билен оларың өңүнден адам иберди, чүнки олар гаты утанярдылар.

⁶Давуды өзлерине душман эдендиклерине дүшүнип, аммонлар Бейтрехон билен Собадан сириялыларың йигрими мүң эсгерини, Топдан он ики мүң адамы хем-де Магака патышасыны мүң адамы билен

биле хақына тутдулар. ⁷Давут муны эшидип, Ёвап билен батыр эсгерли тутуш гошуну оларың гаршысына сүрди. ⁸Аммонлар чыкып, галаның дервезесиниң агзында сөвешмек үчин нызама дурдулар. Эмма Соба билен Рехоп галаларындан гелен сириялылар ве Топуң хем Магаканың адамлары ачык мейданда айратын нызама дурдулар.

⁹Өзүниң хем аркасында, хем өңүндө сөвешин яйбаңланандыгыны гөрөн Ёвап Ысрайылың сайлама эсгерлерини алып, олары сириялыларың гаршысына нызама дурузды. ¹⁰Галан гошуну өз доганы Абышайың элине берди ве олары аммонларың гаршысына нызама дурузды. ¹¹Ёвап: «Барды-гелди сириялылар менден гүйчли чыкайсалар, сен маңа көмеге етишерсиң; барды-гелди аммонлар сенден гүйчли болуп чыкайсалар, онда мен саңа көмеге етишерин. ¹²Мерт бол, халкымыз үчин ве Худайымызың галалары үчин дөзүмли сөвешели. Реб болса Өз ислэнини эдер» дийди. ¹³Шейдип, Ёвап хем онуң гошунлары сириялылара гаршы сөвеше гиришдилер; душманлар Ёвапдан гачдылар. ¹⁴Сириялыларың гачаныны гөрөн аммонлар Абышайдан гачып, гала гирдилер. Шондан соң Ёвап аммонлар билен сөвешмесини бес эдип, ызына гайтды ве Иерусалиме гелди.

¹⁵Өзлериниң ысрайыллардан еңлендиклерини гөрөн сириялылар бир ере топланышдылар. ¹⁶Хададгезер Евфрадың аңырындакы сириялылара хабар ёллап, сөвеше чыкарды. Олар Хададгезериң гошунбашысы Шобагың баштутанлыгында Хейлам галасына гелдилер. ¹⁷Давут муны эшидип, эхли ысрайыллары топлап,

Иордан дерясындан гечди ве Хейлам галасына гелди. Сириялылар Давудың гаршысына нызама дурдулар ве сөвеше гиришдилер. ¹⁸Сириялылар ысрайылларың гошунундан гачдылар. Давут оларың еди мүң сөвеш арабалы эсгерлерини хем-де пыяда гошундан кырк мүң адамы өлдүрди. Ол сириялыларың гошунбашысы Шобагы яралады; Шобак шол ерде жан берди. ¹⁹Хададгезере табын болан ханларың эхлиси өзлериниң ысрайыллардан еңлендиклерине гөз етирдилер; олар билен ылалашык баглашып, олар боюн эгдилер. Сириялылар хем мундан бейлэк аммонлара көмек этмекден горкдулар.

11-нжи бап

Давут билен Батшеба

¹Яз паслында, патышаларың йөрише гидйән дөври Давут өз нөкерлерини, эхли ысрайыл гошунуны Ёвабың ёлбашчылыгы астында сөвеше ёллады. Олар аммонлары күлпеекун этдилер, Раба галасыны габава алдылар. Эмма Давут Иерусалимде галыпды.

²Бир гүн агшамара Давут дүшегинден туруп, көшгүн үчегине чыкдыда, гезим этмәге башлады. Шол вагт сува дүшүнип дуран бир аяла онуң гөзи дүшди. Аял дийсең гөрмегейди. ³Аялың кимдигини билмек ислән Давут онуң янына адам иберди. Иберилен гидип гелип, онуң Элигамың гызы, хет халкындан болан Урияның аялы Батшебадыгыны Давуда хабар берди. ⁴Давут адамларына аялы гетирмеги буюрды. Аял Давудың янына гелди. Давут айбашыдан яңы арассаланан Батшеба билен ятды.

Соңра аял өйүне гайтды. ⁵Аял гөврели болды ве Давуда: «Мен гөврели» дийип хабар ёллады.

⁶«Хет халкындан болан Урияны мениң яныма ибер» дийип, Давут Ёваба хабар этди. Ёвап Урияны Давудың янына иберди. ⁷Урия янына геленде, Давут ондан Ёвабың ве гошуның хал-ягдайы, уршуң гидиши хакда сорашдырды. ⁸Соңра ол Урия: «Өйүңе бар-да, дынжыңы ал» дийди. Урия патышаның көшгүнден чыкканда, онуң ызындан патышаның совгадыны хем эжитдилер. ⁹Эмма Урия өз женабының эхли нөкерлери билен биле ша көшгүниң гапысын-да ятды; өйүңе гитмеди. ¹⁰Онуң өз өйүңе гитмэндигини Давуда хабар беренлеринде, ол Уриядан: «Сен яныжа ёлдан гелдин. Нәме үчин өйүңе гитмең?» дийип сорады. ¹¹Урия Давуда: «Әхт сандыгы билен ысрайыллардыр яхудалар чадырдакалар, женабым Ёвапдыр онуң нөкерлери мейдандакалар, мен ийип-ичмек ве аялым билен ятмак үчин өйүме гидейинми? Сениң өмрүңден хем жаныңдан ант ичйэрин, мен бейле иш эдип билмерин» дийди. ¹²Давут Урия: «Бу гүнем шу ерде бол, эртир мен сени ызыңа уградарын» дийди. Шунлукда, Урия ол гүн хем Иерусалимде галды. ¹³Эртеси гүн Давут оны чагырып, ийдирип-ичирип серхош этди. Агшам Урия ене-де өз өйүңе гитмән, женабының нөкерлери билен биле өңки ятян ерине гитди. ¹⁴Эртеси ирден Давут Ёваба хат язып, Уриядан иберди. ¹⁵Давут хагында шейле язды: «Урияны сөвешиң иң газаплы гидйән еринде гой-да, онуң янындан айрыл. Гой, ол яраланып өлсүн». ¹⁶Ёвап галаны габав астында саклап, говы сын-

лансон, гайдувсыз адамларың бар ерини билйэрди. Ол Урияны шол ерде гойды. ¹⁷Галаның адамлары чыкып, Ёвап билен сөвешмәге башладылар. Давудың нөкерлеринден бирнәчеси өлди. Өлдүриленлериң арасында хет халкындан болан Урия-да барды. ¹⁸Ёвап адам иберип, сөвеш барадакы маглуматларың эхлисини Давуда етирди. ¹⁹Ол чапара шейле дийди: «Сөвеш хакындакы хабарларың эхлисини патыша гүррүң берип боланыңдан соң, ²⁰патыша газаба мүнүп: „Нәме үчин гала бейле голай бардыңыз? Оларың сизи диварың үстүнден ока тутжакдыкларыны билмейэрмидиңиз нәме? ²¹Ерубагалың оглы Абымелеги бир аялың өлдүрендигини билмейэрмидиңиз? Тебезде ол аял диварың үстүнден оңа дегирмен дашыны зыңып өлдүрмәнмиди? Нәме үчин дивара гаты голай бардыңыз?“ дийэйсе, шол вагт: „Сизиң хет халкындан болан гулуңыз Урия хем өлди“ диерсиң».

²²Чапар гидип, Ёвабың табшыранларының эхлисини Давуда гүррүң берди. ²³Ол Давуда шейле гүррүң берди: «Душманың гүйжи бизиңкиден агдык экен. Олар бизиң гаршымыза мейдана чыкдылар, эмма биз дервезэниң агзына ченли оларың ызларындан ковдук. ²⁴Шонда яйчылар диварың үстүнден сениң адамларыңы ока тутдулар; оларың арасында өленлери хем болды. Хет халкындан болан гулуңыз Урия хем шонда өлди». ²⁵Давут чапара: «Ёваба айт, гой, бу иш үчин ол көп алада галмасын; гылыч кә оңа дегер, кә муңа. Галаның үстүңе хужүми гүйчлендирсинлер-де, оны юмурсынлар. Шу сөзлер билен оны рухландыр» дийди.

²⁶Урияның аялы адамсының өлендигини эшидип, онуң ясыны тутды. ²⁷Яс гутарандан соң, Давут адам иберип, ол аялы көшгүне гетиртди. Шейдип, ол Давудың аялы болды. Ондан Давудың бир оглы болды.

Йөне Давудың эден бу иши Реббин назарында нежисликди.

12-нжи бап

Натан пыгамбер Давуда кәейәр

¹Реб Давудың янына Натан пыгамбери иберди. Ол Давудың янына барып, оңа шейле дийди: «Галаларың биринде бириси бай, бейлекиси гарып болан ики саны адам яшапдыр. ²Байың сүри-сүри гойнудыр сыгры болупдыр. ³Гарыбың болса бар байлыгы еке-тәк гузужыгы экен. Ол оны сатып алып, өз янында чагалары билен биле улалдыпдыр. Ол өз эеси билен бир табакдан ийип, бир кәседен сув ичипдир. Гарып оны өз гужагында ятырян экен. Ол оңа эдил өз гызы ялы середипдир. ⁴Гүнлерде бир гүн яңкы бай адамың өйүне мыхман гелипдир. Мыхман үчин өз гоюнларындан я-да сыгырларындан алып соймага онуң гөзи гыйман, хәлки гарыбың гузусыны алып, шондан нахар тайярлапдыр». ⁵Бая жуда гахары гелип, Давут Натана: «Ребден ант ичйәрин, бу адамың башы өлүмлидир. ⁶Шейле эдендиги хем рехимсизлиги үчин, ол гузыны дөрт эссе эдип гайтарар» дийди. ⁷Натан Давуда шейле дийди: «Шол адам – сен! Ысрайыл Худайы Реб шейле дийәр: „Сени Ысрайыла патышалыга сайланам, Шавулың элинден халас эденем Мен. ⁸Мен саңа хожайыныңың хожалыгыны бердим, аялларыны гужагыңа салдым. Саңа ысрайыл билен

яхуда халкыны хем бердим. Булары аз гөрөн болсаң, онда ене-де көп затлары берердим. ⁹Нәме үчин сен Мен Реббин йигренйән ишлерини этмек билен, Мениң сөзүми эсгермедин? Хет халкындан болан Урияны сөвешде гылычдан гечирдип, онуң аялыны өзүне аял эдиндиң. Оны аммонларың гылыжы билен өлдүрдиң. ¹⁰Мундан бейләк гылыч мүдимилик сениң неслиң депесинден дүшмез. Себәби сен Мени эсгермедин ве хет халкындан болан Урияның аялыны өзүне аял эдиндиң“». ¹¹Реб шейле дийәр: «Саңа эрбетлиги өз өйүңден дөредерин. Аялларың өз гөзүңиң алнында элинден алып, якынына берерин. Ол якының гүндициң гүнортаны аялларың билен ятар. ¹²Сен бу иши гизлин этдиң, эмма Мен муны тутуш Ысрайылың гөзүңиң алнында, гүндициң гүнортаны эдерин». ¹³Давут Натана: «Мен Реббин өңүнде гүнә газандым» дийди. Натан Давуда: «Реб сениң гүнәңи гечди; сен өлмерсиң. ¹⁴Йөне бу иши этмек билен, сен Ребби долы эсгермеслик этдиң, шол себәпли сенден догулжак чага өлер» дийди. ¹⁵Шондан соң Натан өйүне гитди.

Давудың оглы өлйәр

Реб Давудың Урияның аялындан доглан оглуны урды; чага агыр кеселледи. ¹⁶Давут чага үчин Худая ялбарды, агыз бекледи, отагына гиррип, бүтин гижелер яныны ере берип ятды. ¹⁷Көшгүң яшулулары гелип, оны ерден галдырмак иследилер. Эмма ол не еринден турды, не-де олар билен биле нахар ийди. ¹⁸Единжи гүн дийленде, чага ёгалды. Давудың адамлары бу хақда оңа хабар бермекден горкдулар. Олар: «Чага

хениз дирикэ, ол бизиң гепимизе гулак асмады. Инди чаганың өлендигини биз оңа нэхили айдарыс? Өзүне бир зат эдер» дийип ойландылар. ¹⁹Йөне Давут адамларының арасында бир хышы-вышының бардыгыны гөрүп, чаганың ёгаландыгына дүшүнди. Ол адамларына: «Чага ёгалдымы?» дийди. Олар: «Хава, ёгалды» дийдилер.

²⁰Давут еринден галды, ювунды, үстүне атыр сепди ве геймлерини чалшырды. Соңра Реббиң өйүне гидип ыбадат этди. Соң өйүне гайдып гелди ве нахарланжакдыгыны айтды. Өңүнде нахар гойдулар, ол нахарланды. ²¹Адамлары оңа: «Чага дирикэ, агыз бекледиң ве агладың. Ол ёгаландан соң болса, туруп нахарландың. Бу нэме этдигиң болды?» дийдилер. ²²Давут: «Чага дирикэ, агыз бекледим, агладым. Себэби мен: „Ким билйэр, белки, Реб маңа рехим эдер, чага гутулар“ дийип ойланыпдым. ²³Эмма ол ёгалансоң, мен нэме үчин агыз беклэйин? Мен оны ызына гетирип билеринми? Мен онуң янына гидерин велин, ол инди мениң яныма гелмез» дийип жогап берди.

Сүлейман догуляр

²⁴Давут аялы Батшеба гөвүнлик берди ве онуң билен ятды. Батшеба бир огул догурды; Давут онуң адына Сүлейман дакды. Реб чаганы сөйди ²⁵ве Реббиң хатырасы үчин, бу чаганың адына Едидя ^a дакылмалыдыгы хақда Натан пыгамбеиң үсти билен хабар иберди.

²⁶Инди Ёвап аммонларың Раба галасының гаршысына урушярды. Ол ша

галасыны басып алды. ²⁷Ёвап Давуда: «Мен Раба галасына хүжүм эдип, сув чешмелерини эеледим. ²⁸Инди сен гошуның галан бөлегини топла ве галаның чар тарапындан чозуп, оны басып ал. Болмаса галаны өзүм басып аларын ве ол мениң адым билен атландырылар» дийип хабар иберди. ²⁹Давут эхли гошуны топлап, Раба галасына хүжүм эдип, оны боюн эгдирди. ³⁰Давут аммонларың патышасының башындан алтын тэжини алды; онуң аграмы ики путды ^b, онуң йүзүне гымматбаха даш отурдыланды. Оны Давудың келлесине гейдирдилер. Давут галаданам көп мукдарда олжа алды. ³¹Галаның халкыны болса Давут галадан гөчүрип бычгы, демир кэтмен хемде палта билен ишленилйэн ишлере я-да керпич ишлерине гойды. Ол аммонларың эхли галаларында шейле эденден соң, эхли гошун билен биле Иерусалиме доланды.

13-нжи бап

Аммон ве Тамар

¹Арадан эсли вагт гечди. Давудың оглы Абшаломың Тамар атлы бир овадан уясы барды. Давудың башга бир оглы Аммон оңа ашык болды. ²Өз энебашга уясы Тамара болан ышк хесеринден яңа гусса чекип, ол кеселледи. Ол бой гыз болансоң, оңа бир зат этмек Амнона кын болуп гөрүңйәрди. ³Йөне Амноның Ёнадап диен бир досты барды. Ёнадап Давудың доганы Шимганың оглуды. Ол жуда мекир адамды. ⁴Ёнадап

^a 12:25 *Едидя* – бу сөз *Реб тарапындан сөйлен* диймеги аңладяр.

^b 12:30 *Ики пунт* – еврейче *бир киккар*. Бу такм. 34 кг дендир.

Амнона: «Эй, шазада, гүн-гүнден халың перишан болуп баряр-ла! Белки, мунуң себэбини маңа айдарсың?!» дийди. Амнон оңа: «Доганым Абшаломаң уясы Тамара ашык болдум» дийди. ⁵Ёнадап оңа: «Кеселлэн бол-да, дүшегине гечип ят. Какаң халыңы сорамага геленде, оңа: „Уям Тамар гелип, мени нахарласын. Ол өз янымда нахар тайярласын. Онуң өз янымда нахар тайярланыны гөрэйин хем-де нахары онуң өз элинден ийэйин“ дийип айт» дийди. ⁶Шундукда, Амнон кеселлэн киши болуп, дүшегине гечип ятды. Патыша халыны сорамага геленде, ол: «Уям Тамар гелип, янымда тагамлы көкелер биширип берседи, мен онуң өз элинден ийседим» дийди.

⁷Давут: «Доганы Амноның өйүне барсын-да, оңа нахар тайярласын» дийип, Тамарың ызындан адам иберди.

⁸Тамар доганының өйүне барды. Амнон дүшекде ятырды. Тамар хамыр югруп, оны яйды, доганының янында тагамлы көкелер биширди. ⁹Көкелери табага салды-да, гетирип, онуң өңүнде гойды, йөне ол иймедиди. Амнон: «Янымдакыларың эхлиси чыксын» дийди. Хеммелер онуң янындан чыкдылар. ¹⁰Шонда Амнон Тамара: «Көкелери ятжак жайыма элт, мен оны өз элинден ийжек» дийди. Тамар биширен тагамлы көкелерини доганы Амноның ятжак жайына алып барды.

¹¹Тамар көкелери онуң янына алып геленде, Амнон оңа япышып: «Уям, гел, биле яталы-ла!» дийди. ¹²Тамар оңа шейле дийди: «Ёк, доган, намысыма дегме! Ысрайылда мунуң ялы зат гөрлен дәлдир. Бейле нежис иш этме! ¹³Бейле масгарачылыктан соң мен нирэ гидерин?! Сенем Ысрайылың би-

намысларының бири болуп галарсың. Говусы, гит-де, патыша билен геплеш. Ол мени сенден гайгырмаз». ¹⁴Йөне Амнон оңа гулак асмагам ислемэн, ондан гүйчли болансоң, оны зорлады. ¹⁵Шондан соң онда Тамара болан гүйчли йигренч дөрөди. Бу йигренч онуң өңки ышк хесеринден-де хас гүйчлүди. Амнон оңа: «Чык!» дийди. ¹⁶Эмма Тамар: «Ёк, доган, ковмак билен маңа эдйэн бу яманлыгың өңки эден яманлыгыңдан хем улудыр» дийди. Эмма Амнон оңа гулак асмады. ¹⁷Ол хызматкэр йигидини чагырып: «Шу аялы өйден чыкар-да, гапыны яп» дийди. ¹⁸Хызматкэр оны өйден чыкарып, гапыны япды. (Тамарың эгнинде еңли узын көйнеги барды. Ир дөвүрлерде шаларың етишен гызлары шейле гейнер экенлер.) ¹⁹Тамар башындан күл совруп, эгниндеки көйнегиниң якасыны йыртды. Элери билен башыны тутуп, ёлбойы мөңүрип аглап гитди.

²⁰Доганы Абшалом оңа: «Саңа доганың Амнон эл урдумы? Хэзирликче сесиңи чыкарма, уям, ол сениң доганың. Мунуң үчин өзүңи хорлама» дийди. Шейдип, Тамар доганы Абшаломаң өйүнде ялңыз яшаберди.

²¹Болан иши эшиденде, Давут патышаның жуда гахары гелди. ²²Уясының намысына дегендиги үчин, Абшалом Амноны йигренейрди. Йөне ол Амнона ягшыдан-ямандан хич зат диенокды.

Абшалом ар аляр

²³Ики йылдан соң Абшалом Эфрайыма голай болан Багалхасорда гоюн гыркдырды. Ол патышаның эхли огулларыны шол ере чагырды. ²⁴Абшалом патышаның янына гелип:

«Гулун хэзир гоюн гыркдырар. Өзүңиз хем-де адамларыңыз мен гулуң билен биле гидэйсеңиз» дийди. ²⁵Эмма патыша оңа: «Ёк, оглум, хеммэмиз гитмэли; биз саңа йүк боларыс» дийди. Абшалом хернэче ялбарса-да, Давут гитмэге разы болмады, йөне оңа ак пата берди. ²⁶Абшалом оңа: «Бол-маса, доганым Амнон гидэйсин» дийди. Патыша оңа: «Нэме үчин ол сениң билен гитмели?» дийип сорады. ²⁷Эмма Абшалом ялбарып, Амноны ве бейлеки эхли огулларыны өзи билен ибермэге патышаны разы этди. ²⁸Абшалом хызматкэрлерине шейле буйрук берди: «Середин, Амнон шерапдан серхош боланда, мен: „Амноны уруң“ диерин. Шонда сиз оны өлдүрерсиниз. Горкмаң. Сизе муну мен буюряндырын. Горкмаң, мерт болуң!» ²⁹Абшаломың адамлары Амноны буйрулышы ялы этдилер. Шаның бейлеки огуллары болса өз гатырларына мүнүп гачдылар.

³⁰Олар энтэк ёлдакалар, Давуда: «Абшалом сениң огулларының еке-сини-де гойман, барыны өлдүрүп-дир» дийип хабар бердилер. ³¹Патыша туруп, якасыны йыртып, ер багыр-тлады. Онуң янындакы адамлары-да якаларыны йыртдылар. ³²Эмма Давудың доганы Шимганың оглы Ёнадап: «Ша хезретлери: „Огулларымың барындан дындарыпдырлар“ дийип пикир этмесин. Өлдүрилен диңе Амнон. Бу Амноның өз уясы Тамарың намысына деген гүнүнден бэри Абшаломың йүрегине дүвен ниетиди. ³³Шоңа гөрө, гой, ша хезретлери огулларының эхлиси өлен ялы болуп, өзүни хорлап отурмасын. Диңе Амнон өлди» дийди.

³⁴Абшалом гачып гидипди. Даг та-рапдакы Хоронайым ёлундан бир то-пар адамың гелйэндигине гөзегчи нөкериң гөзи дүшди. ³⁵Ёнадап па-тыша: «Ханха, серет, гулуңың ай-дышы ялы, огулларың гелйэр» ди-йип, ³⁶сөзүни сонлап-сонламанка, шаның огуллары гелип етдилер. Олар сес эдип аглашдылар. Патыша билен онуң адамлары-да гөзяш дөкүп а-глашдылар.

³⁷Абшалом гачып, Гешур патыша-сы Эмихудың оглы Талмайың янына гитди. Давут болса узак вагтлап о-гулуның ясыны тутды.

³⁸Гешура гачып баран Абшалом ол ерде үч йыл яшады. ³⁹Амноның өлүминден соң, көп вагтың гечмеги билен Давут патыша көшешди, ол инди Абшаломы ызарлажак хем бол-мады ^a.

14-нжи бап

Абшалом Иерусалиме гайдып гелйэр

¹Патышаның Абшалом хакда пи-кир этмесини гоюп билмейэндигине Серуяның оглы Ёвап гөз етирди. ²Ёвап Текова галасына адам иберип, ол ерден бир дана аялы гетиртди. Ёвап аяла: «Яс лыбасына гирерсиң-де, яс тутян киши боларсың; атыр сепинмерсиң, өзүңи эсли вагтдан бэ-ри бир мерхумың ясыны тутян ялы алып барарсың; ³патышаның янына барып, мениң диенлерими оңа ай-дарсың» дийип, айтмалы сөзлерини онуң агзына салып берди.

⁴Тековалы аял патышаның хузуры-на барды-да, ере йүзин дүшүп, оңа

^a 13:39 *Ол инди Абшаломы ызарлажак хем болмады* – я-да ол Абшаломы күйсейрди.

тагзым эдип: «Көмөк эдиң, эй, шахым!» дийди. ⁵Патыша: «Нэме болды?» дийип сорады. Аял шейле дийди: «Вах, мен бир эри өлөн дул аял. ⁶Гырнагыңызың ики саны оглы барды. Бир гүн олар мейданда урушдылар. Ол ерде олары араламага адам болмансоң, бири бейлекисини уруп өлдүрди. ⁷Инди тутуш тире гырнагыңыза гаршы чыкып: „Доганыны өлдүрени бизиң элимизе бер, онуң өзүниде өлдүрүп, ондан доганының ганыны алжак. Шейдип, биз мирасдары-да өлдүржек“ дийэрлер. Шейдип, олар ожагымың галанжа одуны-да сөндүрүп, ер йүзүндө адамымдан нам-нышан галдырмажак болярлар». ⁸Патыша аяла: «Боляр, гидибер, мен сен хакда перман берерин» дийди. ⁹Тековалы аял патыша йүзленип: «Эй, ша хезретлери, гүнэси мениң хем-де атамың неслиниң бойнуна. Гой, ша хем-де онуң тагты гүнэдэн азат болсун» дийди. ¹⁰Патыша: «Эгер бири бир зат дийэйсе, мениң яныма алып гел, хич зат диймез ялы эдерин» дийди. ¹¹Аял: «Гой, ша хезретлери өз Худайы Ребден ант ичсин ве өлдүрилениң хоссары мундан бейлэк адам өлдүрмесин, мениң оглумам дири галсын» дийди. Патыша: «Ребден ант ичйэрин, оглуна бармагыны батыран адам болмаз» дийди. ¹²Аял: «ЫГтыяр этсеңиз, ша хезретлерине гырнагыңызың бир сөзи бар» дийди. Патыша: «Айт!» дийди. ¹³Аял шейле дийди: «Онда нэме үчин Худайың халкына гаршы бейле ишлери күйүңе гетирйэң? Шаның бу айдыялары онуң өзүни язгаряр, себэби сиз кован адамыңызы гайтарып гетирмейэрсиниз. ¹⁴Дөкүлип, топрага сиңип гиден сув ялы, эхлимиз дүйяден өтерис. Йөне Худай жаны ал-

маз. Ол ковланлары Өзүндөн узаклашдырмазлыгың алажыны тапяр. ¹⁵Адамлар мени горкузансоң, ша хезретлерине шулары айтмак үчин гелдим. Мен гырнагың: „Патыша етирейин, белки, ол гырнагының дилегини битирер, ¹⁶мени диңлэр хем-де өз гырнагыны ве онуң оглуны Худайың халкына берен мүлкүндөн махрум этжек болянларың элинден халас эдер, ¹⁷ша хезретлериниң сөзи мени көшешдирер“ дийип пикир этдим. Себэби ол Худайың перишдеси ялы, ягшыны-яманы селжерйэр. Гой, Худайың Реб сениң билен болсун!» ¹⁸Патыша аяла бакып: «Бир зат соражак, йөне менден хич зат яшырма!» дийди. Аял: «Айдыбериң, ша хезретлери!» дийди. ¹⁹Патыша: «Шу ишлерде Ёвабың эли-хэ ёкдурда?!» дийди. Аял: «Ша хезретлериниң өмри узак болсун! Патышаның айдан задындан хич ким сага-сола совлуп билмез. Хут ша хезретлериниң айдышы ялы, гырнагыңы Ёвап иберди ве айтмалы сөзлериниң эхлисини гырнагыңың агзына ол салып иберди. ²⁰Гулуң Ёвап муны ягдайы үйтгетмек үчин этди. Йөне ша хезретлери Худайың перишдеси ялы данадыр; ол ер йүзүндө болуп гечйэн эхли ишлери билйэр» дийип жогап берди.

²¹Шондан соң патыша Ёваба: «Боляр, мен разы; бар, яш йигиди – Абшалома ызына гетир» дийди. ²²Ёвап ере йүзин дүшүп тагзым этди ве патыша алкыш айтды. Соңра ол патыша: «Эй, ша хезретлери, өз ислегини бержай эдендигиңизе гөрэ, сизиң назарыңызда рехим-шепагат тапандыгыны мен гулуңыз билйэр» дийди. ²³Шондан соң Ёвап Гешура гидип, Абшалома Иерусалиме гетирди. ²⁴Патыша: «Гой, ол өз өйүңе гитсин, мениң гөзүме

гөрүнмесин» дийди. Шейдип, Абшалом патышаның гөзүне гөрүнмән, өз өйүне гитди.

Давут Абшаломы багышлаяр

²⁵Гөрмегейликде Абшалом ялы магталян адам тутуш Ысрайылда ёкды. Деспесинден дырнагына ченли онуң екеже-де кеми ёкды. ²⁶Сачыны гыркып, (келлесине аграм саяндыгы үчин, ол хер йылың ахырында сачыны гыркалды) шаның терезиси билен онуң сачының аграмы чекилип гөрленде, ол бәш йүз мысгала^a етерди. ²⁷Абшаломың үч оглы билен Тамар атлы бир гызы барды. Тамар жуда гөрмегей бой гызды.

²⁸Абшалом Иерусалимде ики йыл яшады, йөне шу дөврүң ичинде ол еке гезегем патышаның гөзүне гөрүнмеді. ²⁹Ахырсоңы Абшалом патышаның янына ибермек үчин, Ёвабы өз янына чагырды. Эмма Ёвап гелмеді. Ол икинжи ёла онуң ызындан адам иберди, йөне Ёвап бу гезек хем гелмеді. ³⁰Шондан соң Абшалом хызматкәрлерине: «Ине, Ёвабын экин мейданы мениңки билен янашык; онуң ол ерде арпасы бар. Гидиң-де, шоны отлаң» дийди. Хызматкәрлер гидип, онуң экин мейданыны отладылар. ³¹Ёвап Абшаломың өйүне барып, оңа: «Нәме үчин хызматкәрлерің мениң экин мейданымы отлапдырлар?» дийди. ³²Абшалом оңа шейле жогап берди: «Гелсин дийип, ызындан адам ибердим. „Мени Гешурдан нәме үчин гетирдиң? Ол ерден гайтмадык болсам, мундан говы боларды“ дийип айтдырмак үчин, сени патышаның янына ибержекдим. Мен хә-

зир патышаның янына гидейин. Эгер гүнәкәр хасапласа, онда, гой, ол мени өлдүрәйсин!» ³³Шондан соң Ёвап патышаның янына гидип, Абшаломың сөзлерини оңа етирди. Патыша Абшаломы чагырды. Ол патышаның хузурна гелип, ере йүзин дүшүп, оңа тагзым этди. Патыша Абшаломы огшады.

15-нжи бап

Абшалом гозгалаң турузяр

¹Шондан соң Абшалом бир сөвеш арабасыны, атлары хем-де өз өңүнден йөрәр ялы элли адам тайярлады. ²Абшалом даң билен туруп, галаның дервезесиниң голайында дурарды. Эгер кимдир бири хайсыдыр бир даваны чөзмек үчин, патышаның хузурна бармак ислесе, Абшалом оны янына чагырып: «Хайсы галадан боларсың?» дийип сорарды. Гелен: «Гулүң Ысрайылың пылан тиресинден» диерди. ³Абшалом: «Сен мамла, айдяның хак, йөне шаның янында сени динләре адам ёк» дийип жогап берерди. ⁴Ол: «Юрда дине өзүм сердар болсадым! Мен давалы меселе билен я-да башга бир иш билен яныма геленлерің әхлисиниң ишине адалатлы середердим» диерди. ⁵Шейле хем кимдир бири оңа тагзым этмек үчин голайлашмак ислесе, элини узадып оны багрына басарды-да, огшарды. ⁶Абшалом шаның янына арз-шикаят билен гелен хер бир ысрайыллы билен шейле эдерди. Шейдип, ол ысрайыл халкына өзүни алдырды.

⁷Дөрт йылдан^b соң Абшалом Давут патыша: «Ругсат берсең, Хеброн»

^a 14:26 *Бәш йүз мысгал* – еврейче *ици йүз шекел*. Бу такм. 2 кг дендир.

^b 15:7 *Дөрт* – кәбир голязмаларда *кырк*.

гидип, Реббе эден касамымы ерине етирейин. ⁸Мен гулуң Сирия юрдуның Гешур галасында яшаяркам, „Эгер Реб мени Иерусалиме гайтарып элтсе, мен Оңа Хебронда сежде эдерин“ дийип касам эдипдим» дийди. ⁹Патыша оңа: «Аркайын гидибер» дийди. Шейдип, ол Хеброна гитди. ¹⁰Эмма ол: «Шахдан эдилен сурнай сесини эшиден бадыңыз: „Абшалом Хебронда патыша болды!“ дийип ыглан эдерсиниз» диен хабар билен Ысрайылың эхли тирелериниң арасына гизлин чапарлар ёллады. ¹¹Иерусалимден чагырылан ики йүз адам хем Абшалом билен биле гитди. Олар болан ишлерден бихабар болансоң, ак гөвүн билен Абшаломиң ызына дүшдүлер. ¹²Абшалом гурбанлык беренде, адам иберип, Давудың геңешчиси гилолы Ахытопели чагырып гетиртди. Гүйчли дилдүвшүк болды. Абшаломиң дашына үйшйәнлериң саны барха артырды.

Давут Иерусалимден гачяр

¹³Бир чапар гелип: «Ысрайылларың йүреги Абшалома багланыпдыр» дийип, Давуда хабар берди. ¹⁴Давут Иерусалимде өзи билен биле болан эхли адамларына: «Ханы, болуң, гачалың! Ёгсам, бизе Абшаломдан гутулма ёкдур. Ховлукмасак, ол ызымыздан етип, бизи тутар, башымыза бела гетирер ве галадакылары гылычдан гечирер» дийди. ¹⁵Патышаның адамлары оңа: «Ша хезретлери нәме ислесе, сизиң гулларыңыз шоңа разы» дийдилер. ¹⁶Шейдип, патыша тутуш машгаласыны ызына тиркәп, ёла чыкды. Ол он гырнак аялыны өе серетмек үчин гоюп гитди. ¹⁷Патыша эхли адамларыны алып, ёла дүшди.

Олар галаның четинде сакландылар. ¹⁸Шаның эхли адамлары онуң өңүнден гечдилер. Эхли керетлер, пелетлер хем-де Гат галасындан шаның ызына дүшүп гайдан алты йүз адам онуң өңүнден гечдилер.

¹⁹Патыша гатлы Ытая шейле дийди: «Сен нәме үчин бизден галман гелйәрсиң? Ызыңа гайт-да, тәзе патыша билен болубер. Себәби сен юрдундан ковлан гелмишексиң. ²⁰Сениң гелениң дүйн дөлми, бу гүнем мен сени өзүмиз билен биле сергездан эдейинми? Онсоңам нирә барянымы өзүмем билемок. Сен гайт, илдешлериңи-де өзүң билен эжит. Реб сизе мерхемент этсин хем вепалылык гөркезсин». ²¹Эмма Ытай Давут патыша: «Ребден хем-де ша хезретлеринден ант ичйәрин; ха өлүм болсун, ха өмүр – пархы ёк, ша хезретлери ниреде болса, гулуңыз хем шол ерде болар» дийди. ²²Давут Ытая: «Боляр, бар геч» дийди. Ытай янындакы эхли адамларыдыр бала-чагалары билен билеликде гечди. ²³Давудың адамлары гечип барярка, тутуш юрт нала чекип аглады. Патыша тутуш гошуны билен Кидрон дересинден гечип, чөле тарап ёла дүшди.

²⁴Абятар беленде чыкып дурды, Садок хем эхли левилер билен Худайың Эхт сандыгыны гөтерип алып барярды. Адамларың бары галадан чыкып болянча, олар Худайың сандыгыны ерде гойдулар. ²⁵Патыша Садога шейле дийди: «Худайың сандыгыны ызына гала эжит. Эгер мен Реббиң назарында мерхемент тапан болсам, Ол мени ене-де ызыма гайтарып гетирер; сандыгы хем онуң дурян ерини гөрмек маңа ене миессер

эдер. ²⁶Эмма Реб: „Мен сенден разы дәл“ дийәйсе, онда, ине, мен; исләнини эдәйсин». ²⁷Патыша Садок рухана шейле дийди: «Сен өңден гөрүжисин! Оглуң Ахымагасы хем-де Абятарың оглы Ёнатаны яныңа ал-да, Абятар билен биле саг-саламат гала гайт. ²⁸Сизден бир хабар алянчам, чөлде – деряның сай еринде гарашарын». ²⁹Шейдип, Садок билен Абятар Худайың сандыгыны гөтерип, ызына Иерусалиме әкитдилер ве өзлери хем шол ерде галдылар.

³⁰Давут аглап-әнрәп Зейтун дагына чыкды. Башында өртүги барды, аяклары ялаңачды. Онуң янындакыларың-да әхлисиниң башлары өртүлгиди, гидип барышларына оларам аглаялдылар. ³¹«Ахытопел Абшаломың янында – дилдүвшүге гатнашанларың арасында» дийип, Давуда хабар бердилер. Давут: «Я Реб, Ахытопелиң маслахатларыны пужа чыкармагыңы дилейәрин» дийди.

³²Давут Худая сежде эдилйән белентлигиң үстүне чыканда, онуң билен душумак үчин арк уругыңдан якасыны йыртып, башыңдан гум совран Хушай диен адам гелди. ³³Давут оңа шейле дийди: «Эгер мениң билен биле гитсең, маңа йүк боларсың. ³⁴Сен говусы гала гит-де, Абшаломың янына барып, какасына хызмат эдишиң ялы, оңа-да хызмат этжекдигиңи айт. Шейтсең, Ахытопелиң мен бабатдакы маслахатыны пужа чыкарып билерсиң. ³⁵Руханылар Садок билен Абятар хем шол ерде сениң яныңда боларлар. Ша көшгүңден эшиденлериңи шолара айдарсың. ³⁶Садогың оглы Ахымагас билен Абятарың оглы Ёнатан хем шол ердедир. Шоларың үсти билен алан маглуматларыңы маңа стирерсиң».

³⁷Шейдип, Давудың досты Хушай Иерусалиме гелди. Шол вагт Абшалом гала гирип барялды.

16-нжы бап

Давут билен Сиба

¹Давут белентликден бираз дашлашанда, Мепибошедиң хызматкәри Сиба гоша эшеклере ики йүз чөрөк, йүз гошавуч кишмиш, йүз гошавуч инжир ве бир мешик шерап йүкләп, Давудың өнүңден чыкды. ²Давут патыша оңа: «Бу затлары нәме үчин гетирдиң?» дийди. Сиба: «Эшеклер-ә патышаның машгаласына улаг болар, чөрөклердир ир-иймишлер йигитлере иймит болар, шерабы болса чөлдәки аргын адамлар ичерлер» дийип жогап берди. ³Давут: «Женабыңың агтыгы ниреде?» дийип сорады. Сиба: «Ол Иерусалимде. Ол: „Ысрайыл халкы шу гүн атамың шалыгыны маңа гайтарып бермели“ диййәр» дийди. ⁴Давут патыша: «Мепибошедиң әхли зады инди сениңки» дийди. Сиба: «Саңа тагзым! Өзүңиз мерхемент эдиң, эй, ша хезретлери!» дийди.

Шимги Давуды нәлетлейәр

⁵Давут патыша Бахурыма геленде, Шавулың гарындашларыңдан Гераның оглы Шимги диен адам ол ерден чыкды. Ол гидип баршына Давуда сөгүңйәрди. ⁶Шимги Давутдыр онуң нөкерлерини дашлады. Әхли эсерлери хем патышаның жанпеналары Давудың сагында хем солунда дурдулар. ⁷Шимги: «Гүм бол! Гүм бол! Ганхор, дейюс!» ⁸Ерине ша болан адамың Шавулың гарындашларының тутуш ганыны Реб сенден алды. Ол шалыгы оглуң Абшалома

берди. Гөрьәнми, өз пислигиңиң пидасы болдуң, себәби сен ганхор» дийип гарганярды. ⁹Серуяның оглы Абышай патыша гарап: «Бу итиң маслыгы нәме үчин ша хезретлерине гаргап дур? Ыгтыяр берин, келлесини алайын» дийди. ¹⁰Патыша болса: «Серуяның огуллары, бу сизиң ишиңиз дәл, ол гаргаян болса, диймек, Реб она „Давуда гарга“ диендир. Шейле болса, онуң эденине дәл дийип билжек бармы?» дийди. ¹¹Сонра Давут Абышай хем-де әхли адамларына: «Өз билимден өнен оглум кастыма чыкансоң, бу беняминден нәме говулыга гарашыңыз?! Гой, гаргаса гаргаберсин, оңа дегмән, себәби бу Реббиң эмридир. ¹²Белки, Реб чекйән эзъетими гөрүп, шу гүнки гаргышың ерине маңа бәхбитлисини эдер» дийди. ¹³Шейдип, Давут адамлары билен өз угруна гитди. Байрың этеги билен, Давудың деңинден барян Шимги оңа гаргаярды, оны дашлаярды, кесеклейәрди.

¹⁴Патыша билен онуң янындакы ядап сурнуган гошун Иордан дерясына гелип, ол ерде дынч алдылар.

¹⁵Абшалом билен тутуш ысрайыл халкы Иерусалиме гелдилер; Ахытопел хем оларың янындады.

¹⁶Давудың досты арк уругындан болан Хушай Абшаломың янына барып: «Патышаның өмри узак болсун! Патышаның өмри узак болсун!» дийди. ¹⁷Абшалом оңа: «Достуңа вепалылыгың шумы сениң? Нәме үчин достуң билен гитмедиң?» дийди.

¹⁸Хушай: «Ёк, Реббиң ве шу адамларың, хем-де тутуш Ысрайылың сайлан адамының тарапында болжак, шонуң янында галжак. ¹⁹Үстесиненде, мен киме хызмат этмели? Онуң

оглуна дәлми? Какаңа нәхили хызмат эден болсам, саңа-да шонуң ялы хызмат эдерин» дийди.

²⁰Абшалом Ахытопеле йүзленип: «Ханы, маслахат берин, биз нәме этмели?» дийди. ²¹Ахытопел: «Какаңың өе серетмек үчин гоюп гиден гырнак аяллары билен ят. Шейтсең, өзүңи какаңа душман эдендигиңи тутуш Ысрайыл эшидер ве сениң тарапындакыларың голуна кувват берер» дийди. ²²Шейлеликде, үчегин ёкарсында Абшалом үчин чадыр гурдулар. Абшалом бүтин Ысрайылың гөзүңиң алнында какасының гырнак аялларының янына гирди. ²³Шол дөвүрде Ахытопелиң берйән маслахаты Худайдан соралан маслахат хасап эдилерди. Ахытопелиң әхли маслахаты Давут билен Абшаломың икиси үчинем шейледи.

17-нжи бап

Хушай Абшаломы алдава саяяр

¹Ахытопел Абшаломе шейле дийди: «Ыгтыяр эт, он ики мүн адамы сайлайын-да, шу гиже Давудың ызындан ковалайын. ²Ядап гурбатдан дүшен вагты мен онуң үстүне чозуп, оны ховсала салайын. Янындакы әхли гошун гачар, мен дине патышаның өзүни өлдүрерин. ³Яш гелниң өз адамсының өйүне гелши ялы, әхли халкың саңа тарап өврүлмеги үчин, сениң шол идеяң адамың өлдүрилмеги важыпдыр. Шонда бүтин халк парахатчылыкда болар». ⁴Маслахат Абшаломда-да, Ысрайылың әхли яшулуларына-да ярады.

⁵Абшалом: «Арк уругындан болан Хушайы-да чагыр, онам диңләли, нәме диййәр» дийди. ⁶Хушай геленде,

Абшалом оңа: «Ахытопелиң маслахат-а, ине, шейле. Шонуң диени билен болубермелими я өзүң бир маслахат берйяңми?» дийди. ⁷Хушай: «Ахытопелиң бу гезекки берен маслахаты говы маслахат дәл» дийип, ⁸сөзүни довам этди: «Какаңың хемде онуң адамларының батыр йигитлердигини билйәнсиң. Олар сәхрада чагасыны элинден алдыран айы ялы ёвуз болдулар. Устесине-де, атаң тежрибелли уршужыдыр. Ол гижәни гошуның арасында гечирмез. ⁹Хәзир ол бир говакда я-да башга бир ерде гизленендир. Илкинжи хүжүмде бизиңкилерден өлени болайса, онда оны эшиденлер: „Абшаломың ызына дүшенлер гырлыпдыр“ диерлер. ¹⁰Шонда арслан йүрек гайдусыз батырам горкудан яңа пагыш-пара эрэр, себәби какаңың батыр йигитдигини, онуң янындакыларың-да гайдусыздыгыны тутуш Ысрайыл билйәр. ¹¹Шоңа гөрә мениң маслахатым шейле: Дандан Беершеба ченли әхли ысрайыллар деңиз кенарының чәгелериче көплүкде сениң яныңа топлансын. Сөвешде олара өзүң баштуанлык эт. ¹²Биз оны ниреде болса-да тапып, ере чыг дүшүши ялы болуп, онуң үстүне дөкүлмелидирис. Шонда онуң не өзи аман галар, не-де янындакылар. ¹³Эгер-де ол гала тарап чекиләйсе, онда әхли ысрайыллар йүп гетирерлер ве ол ериң иң соңкы чагына ченли, галаны жүлгә чекерис». ¹⁴Абшалом билен әхли ысрайыллар: «Арк уругындан болан Хушайың маслахаты Ахытопелиң маслахатындан говы» дийдилер. Себәби Реб Абшаломы хеләкчилиге дучар этмек үчин, Ахытопелиң оңат маслахатыны пужа чыкармак карарына гелипди.

Хушай Давуды хабардар эдйәр

¹⁵Хушай руханылар Садок билен Абятара шейле дийди: «Абшалом хем-де ысрайыл яшулуларына Ахытопел шейле маслахат берди, мен хем бейле маслахат бердим. ¹⁶Инди хаял этмән, адам иберин-де, Давуда шу хабары етирин: „Шу гиже чөлде – деряның сай еринде галман, аңры тарапа гечмесе, патышаның өзи-де, янындакы тутуш гошун-да хеләк болар“». ¹⁷Гөзе илмезлик үчин гала гирип билмейәндиклерине гөрә, Ёнатан билен Ахымагас Эйнрогелде гарашярдылар. Бир гырнак гелип, олар хабар берйәрди, олар болса гидип, Давуда айдярдылар. ¹⁸Эмма бир гезек бир етгинжек олары гөрүп, Абшалом хабар берди. Ёнатан билен Ахымагас хаял этмән гидип, Бахурымда бириниң өйүне бардылар. Шол адамың ховлусында бир гуюсы барды; олар шол гуйының ичине гирдилер. ¹⁹Хожаының аялы гуйының агзыны өртги билен өртди-де, үстүне дәне серди; ол ерде хич зат билнер ялы болмады. ²⁰Абшаломың адамлары ол аялың өйүне гелип, ондан Ахымагас билен Ёнатаның ниредедигини сорадылар. Аял олар: «Олар арықдан гечдилер» дийип жогап берди. Гөзлейәнлер ол икисини гөзләп тапмандан соң, Иерусалиме доландылар. ²¹Яңкылар гиденден соң, ол икиси гуюдан чыкып гитдилер-де, Давут патышаны хабардар этдилер. Олар Ахытопелиң Давудың гаршысына эден маслахатыны айдып, Давуда: «Бол, басымрак, сувдан гечип, өтәгит» дийдилер. ²²Шондан соң Давут билен онуң янындакы гошун Иордан дерясындан гечдилер. Даң саз берйәнчә, олар дерядан доли гечип гутардылар.

²³Өз маслахатының ер тутмандығыны гөрен Ахытопел эшегини гаңналады-да, өз галасына, өйүне гитди. Барып, машгаласына весъет эденден соң болса өзүни асды. Оны какасының губры гойлан гүммезде жайладылар. ²⁴Абшалом Ысрайылың әхли адамларыны янына алып, Иордан дерясындан геченде, Давут Маханайыма барыпды. ²⁵Абшалом Эмасаны Ёвабың ерине гошунбашы эдип гойды. Эмаса Ёытра диен бир ысрайылың оглуды. Ёытра Ёвабың әжеси, Серуяның аял доганы, Нахашың гызы Абыгайыла өйленипди. ²⁶Ысрайыллар билен Абшалом Гилгатда дүшледилер. ²⁷Давут Маханайыма баранда, аммонларың Раба галасындан Нахашың оглы Шобы, лодебарлы Эмиелиң оглы Макыр, Рогелимден гилгатлы Барзыллай дагы ²⁸Давут билен онуң янындакы адамларына ёрган-дүшек, гап-чанак, тоюн гаплар, хурушлык үчин бугдай, арпа, ун, говурга, нойба, мәш, ²⁹бал, сүзме, гоюн этини, сыгыр сүйдүнден эдилен пейнир гетирдилер. Себәби олар гошунуң чөлде ач-сувсуз хем ядавдыгыны айдыпдылар.

18-нжи бап

Абшаломың өлүми

¹Давут янындакы адамлары топлап, олары гөзден гечирди, оlara йүзбашылардыр мұңбашылар белледи. ²Ол гошуну үч топара бөлди: бир топара Ёвап, бир топара Серуяның оглы, Ёвабың доганы Абышай, үчүнжи топара болса гатлы Ытай баштуанлык эдйәрди. Патыша өзүниң хем оларың яларында болжакдыгыны оlara айтды. ³Эмма халк оңа: «Ёк, сен гитме, себәби эгер биз гачайсак,

олар bize әхмие бермезлер. Ярымыз гырлянда-да, олар bize үнс берип дурмазлар. Сен бизиң он мұңумизе барабарсын, bize галадан көмек этсең, хас говы болар» дийди. ⁴Патыша олар: «Сиз нәмәни ислесеңиз, шоны эдерин» дийди. Патыша дервезениң янында дурды; тутуш гошун йүз-йүзден, мұң-мұңден дүзүлип, галадан чыкды. ⁵«Мениң хатырама яш йигит Абшаломы горап саклаң» дийип, патыша Ёваба, Абышай хем-де Ытай буйрук берди. Абшалом барада шаның баштуанларына берен бу буйругыны бүтин гошун эшитди.

⁶Гошун Ысрайыл билен урушмак үчин мейдана чыкды. Сөвеш Эфрайым токайында болды. ⁷Ысрайыллар Давудың адамларындан еңилдилер. Шол гүн улы гырғынчылык болуп, йигрими мұң адам гырылды. ⁸Сөвеш юрдуң әхли ерини гуршап алды. Ол гүн токай себәпли өленлер гылычдан өленлерден көп болды.

⁹Абшалом Давудың адамларына дуйдансыз саташды. Ол гатыр мүнүп гелиәрди. Гатыр улы бир дуб агажының ашагындан геченде, Абшаломың келлеси агажың шахаларына илишди. Ол ер билен гөгүң арасында асылып галды, гатыр онуң ашагындан сыпып гитди. ¹⁰Бир адам оны гөрүп: «Абшалом дуб агажындан асылып галыпдыр» дийип, Ёваба хабар берди. ¹¹Ёвап оңа: «Гөрен болсаң, нәме үчин оны шол ериң өзүнде уруп ере язмадың? Мениң өзүм саңа он күмүш теңне билен бир кемер берердим» дийди. ¹²Эмма ол адам Ёваба шейле дийди: «Мүң күмүш берселерем, патышаның оглуна эл галдырмаздым, себәби патыша: „Мениң хатырама яш йигит Абшаломы гораң“ дийип,

саңа, Абышя хем-де Ытая буйрук берендигини өз гулагымыз билен эшитдик. ¹³Икинжи бир тарапдан, эгер мен хайынлык эдип, оны өлдүрөн болсам, (патышадан яшырын галжак зат бармы?), онда сениң өзүңем мени язгарардың». ¹⁴Ёвап: «Мен сениң билен бейдип, вагт йитирип дуруп билмерин» дийди-де, үч саны найза алып, хениз дубда салланып дуран дистри Абшаломың йүрегинден гечирди. ¹⁵Ёвабың ярагыны гөтерйән он нөкери Абшаломы ара алып, уруп өлдүрди. ¹⁶Ёвап адамларыны сөвешден сакламак үчин, шахдан эдилен сурнай чалдырды. Онуң адамлары ысрайыллары коваламакларыны бес эдип гайдып гелдилер. ¹⁷Соңра Абшаломың жеседини алып, токайдакы чуң гарыма ташладылар ве үстүне уллукан эдип, даш үйшүрдилер. Ысрайылларың әхлиси даргашып, өйли-өйүне гачып гитдилер. ¹⁸Абшалом: «Мениң адымы ятладар ялы ызымда галжак оглум ёк» дийип, хениз дикрикә, Патыша жүлгесинде өзи үчин бир сүтүн дикипди ве оңа өз адыны дакыпды. (Оңа хәзир хем Абшаломың ядыгәрлиги дийилияр.)

Давут Абшаломың өлендигини эшидийәр

¹⁹Садогың оглы Ахымагас: «Ылгайын-да, Реббич патышаны душманларының элинден халас эдендигини оңа бушлайын» дийди. ²⁰Ёвап оңа: «Бу гүн бушламак герек дәл. Бушлук хабары бу гүн дәл-де, башга бир гүн экидерсиң, себәби шаның оглы өлди» дийди. ²¹Ёвап эфиопиялы бир адама: «Бар, нәме гөрөн болсаң, патыша хабар бер» дийди. Эфиопиялы оңа тагзым этди-де, ылгады. ²²Садогың ог-

лы Ахымагас ене Ёваба: «Нәме болса, шол болсун, эфиопиялының ызындан менем ылгайын» дийди. Ёвап: «Сен нәме үчин онуң ызындан ылгажак, оглум?! Саңа бушлара зат ёг-а» дийди. ²³Ол ене: «Хер ничигем болса, менем ылгайын» дийди. Ёвап: «Боляр, бар ылга!» дийди. Ахымагас дүзлүк билен ылгап, эфиопиялыдан озуп гечди.

²⁴Давут шәхер дервезесиниң ички хем дашкы гапыларының арасында отырды. Шол вагт гөзегчи дөвезехананың ёкарсына, дивара чыкып серетди ве кимдир бириниң ылгап гелиәндигини гөрди. ²⁵Гөзегчи гыгырып, муны патыша хабар берди. Патыша: «Эгер ол еке болса, бушлук гетирийәндир» дийди. Ол барха голайлашярды. ²⁶Соңра гөзегчи ене бир адамың ылгап гелиәндигини гөрди. Ол: «Серет, ене бир адам ылгап гелияр!» дийип, дөвезебана гыгырды. Патыша: «Ол-да бушлук гетирийәндир» дийди. ²⁷Гөзегчи: «Өңден гелиәниң ылгайшы Садогың оглы Ахымагасың ылгайшына чалым эдйәр» дийди. Патыша: «Ол говы адам, говы хабар билен гелиәндир» дийди. ²⁸Ахымагас патыша: «Саг-саламатлык!» дийип гыгырды. Соңра ол ере йүзин дүшүп, патыша тагзым эдип: «Худайың Реббе алкыш болсун, Ол ша хезретлерине эл галдыраның алмытыны берди» дийди. ²⁹Патыша: «Яш йигит – Абшалом саг-саламатмы?» дийди. Ахымагас: «Ёвап гулуны иберенде, бир галмагал-а барды, йөне онуң нәмедигини билмедим» дийди. ³⁰Патыша: «Бир гыра чекилде, шол ерде дур» дийди. Ол бир гыра чекилип дурды.

³¹Соңра эфиопиялы гелди. Ол: «Ша хезретлери, бушлук! Гаршыңа чыканларың хеммесиниң элинден

Реб сени халас этди» дийди. ³²Патыша оңа: «Йигдекче – Абшалом саг-саматмы?» дийди. Эфиопиялы: «Ша хезретлериниң душманларының оңа зыян етирмек үчин, гаршысына чыканларың әхлисиниң башына шол йигидиң гүни гелсин» дийди. ³³Патыша сандыр-сандыр эдип, дервезениң үстүндәки отага чыкып аглады. Ол гелйәркә: «Вах, оглум, Абшалом! Жан оглум! Эй, жан оглум, Абшалом! Сениң ерине мен өлен болсам болмаярмы, вах, жан оглум, жан оглум!» дийип аглаарды.

19-нҗы бап

Ёвап Давуда кәейәр

¹«Патыша Абшалом үчин аглап, онуң ясыны тутяр» дийип, Ёваба хабар бердилер. ²Ол гүнки еңиш тутуш гошун үчин яса өврүлди. Себәби шол гүн гошун патышаның өз оглы үчин хасрат чекйәндигини эшитди. ³Шол гүн Давудың эсгерлери эдил урушдан гачан ялы болшуп, утаншып ювашлык билен гала гирдилер. ⁴Патыша йүзүни ашак салып: «Вах, оглум, Абшалом! Жан оглум, жан оглум, Абшалом!» дийип, гаты сеси билен мөңнүрип аглаарды. ⁵Ёвап патышаның өйүне гелип, оңа шейле дийди: «Сен бу гүн өзүниң, огул-гызларының, аялларыңдыр гырнакларының жаныны халас эден эсгерлериңиң йүзүни ере салдың. ⁶Себәби өзүңи йигренйәнлери сөйүп, өзүңи сөййәнлери йигрендиң. Сен гошунбашыларыңдыр эсгерлериңиң өзүң үчин хич кимдигини бу гүн ап-айдың этдиң. Эгер-де Абшалом дири галып, бизиң әхлимиз өлен болсак, онда сениң шатланжак экендигиңе

мен анык гөз етирдим. ⁷Инди барда, өз адамларың билен мылакатлы геплеш, Ребден ант ичйәрин, эгер гитмесен, шу гиже яныңда бир адам галмаз. Бу болса сениң үчин яшлыгыңдан тә хәзире ченли гөрөн яманлыкларыңың барыңдан бетер болар». ⁸Патыша турды-да, дервезениң агзына барып отурды. Муны тутуш гошуна хабар бердилер. Әхли гошун патышаның хузурына гелди.

Давут Иерусалиме доланяр

Шол вагт ысрайылларың әхлиси өз өйлерине гачып гитдилер. ⁹Ысрайыл тирелериниң әхлиси: «Давут бизи душманларымызың элинден ве пилиштлилерден халас этди. Ол Абшалом зерарлы юртдан гачды. ¹⁰Башына яг гуюп, өзүмизе патыша гоян Абшаломымыз-а урушда өлди. Инди патышаны ызына гетирмек барада нәме үчин дил ярмаярсыңыз?» дийип, өзара жеделлешйәрдилер.

¹¹Давут патыша Яхуданың яшуларына айтмак үчин, Садок билен Абятар руханыдан шейле хабар иберди: «Патышаны өйүне гайтарып гетирмекде, соңа галасыңыз гелйәрми? Тутуш Ысрайылың айданлары патыша етди. ¹²Сиз мениң гарындашларым, сиз мениң өз сүегимден ве тенимденсиңиз. Шонда-да патышаны өйүне гайтарып гетирмекде, соңа галасыңыз гелйәрми?» ¹³Эмаса болса шу сөзлерими айдың: «Сен мениң өз сүегимден ве тенимден дәлми нәме? Эгер шу пурсатдан башлап, Ёвабың ерине мениң гошунбашым болмасаң, гой, Худай маңа-да шоны, хатда ондан бетерини гөркөзсин». ¹⁴Шейлеликде, Давут бир адам ялы эдип, яхудаларың әхлисиниң көңлүни өзүне баглады.

Олар: «Әхли адамларыңам ал-да, гел» дийип, патыша хабар ёлладылар.

¹⁵Шейдип, патыша ызына, Иордана доланып гелди. Яхудалар оны гаршыламак хем-де Иордан дерясындан гечирмек үчин Гилгала гелдилер.

¹⁶Бахурымдан беняминли Гераның оглы Шимги, Давут патышаны гаршыламак үчин, яхудалар билен ховлугышып эңип гелйәрдилер. ¹⁷Онуң янында беняминден мұң адам барды. Шавулың машгаласының хызматкәри Сиба он бәш оглуны хем-де йигрими хызматкәрини янына алып, патышаның өңүнден Иордан дерясындан гечди. ¹⁸Олар патышаның өйичерисини гечирмек үчин ве онуң хузурында ислән задыны бержай этмек үчин, деряның сай еринден гечдилер.

Патыша Иордан дерясындан гечен бадына, Гераның оглы Шимги онуң өңүнде тагзым эдип, ¹⁹шейле дийди: «Женабым, мени гүнәли хасапламаң ве ша хезретлериниң Иерусалимден чыкан гүни өз гулуңызың эден яманлыгыны ятламаң, оны гөвнүңизе алмаң. ²⁰Себәби мен гулуңыз өзүмиң гүнәкәрдигими билйәрин. Шоңа гөрә-де, мен шу гүн Юсубың несиллеринден илкинжи болуп, сиз ша хезретлерини гаршыламага гелдим».

²¹Серуяның оглы Абышай: «Нәме үчин Шимги өлдүрилмели дәл, ол Реббин сечип-сайланына гаргады ахырын» дийди. ²²Эмма Давут шейле дийди: «Эй, Серуяның огуллары, бу гүнки гүн мениң билен душман болар ялы, бизиң арамызда нәме бар? Мен бу гүн өзүмиң Ысрайылың ша-сыдыгымы билмейәринми нәме? Бу гүн Ысрайылда хич ким өлдүрилмез». ²³Патыша ант ичип, Шимгә: «Сен өлмерсиң» дийди.

²⁴Шавулың агтыгы Мепибошет Давуды гаршыламага гелди. Патышаның гиден гүнүнден тә ол саг-саламат доланып гелйәнчә, ол өз аякларыны-да, геймлерини-де ювманды, сакгалыны хем бежермәнди. ²⁵Ол патышаны гаршыламак үчин Иерусалимден геленде, патыша оңа: «Мепибошет, сен нәме үчин мениң билен гитмедиң?» дийди. ²⁶Ол шейле жогап берди: «Эй, ша хезретлери, мени хызматкәрим алдады. Мен оңа: „Эшеги ганңалайын-да, оңа мүнүп, патыша билен гидейин“ дийдим, себәби мен гулуң агсак. ²⁷Эмма ол сиз ша хезретлериниң янында мен гулуңыза төхмет атды. Эмма ша хезретлери мениң үчин Худайың перишдеси ялыдыр. Инди нәме эдерин дийсениз, ине, мен. ²⁸Какамың әхли гарындашлары ша хезретлериниң өңүнде өлдүрилмәге дегишли болуп дурка, мен гулуңызы өз сачагыңызың башындакыларың арасында отуртдыңыз. Шондан соң патыша шикаят этмәге нәме хакым бар?» ²⁹Патыша оңа: «Өз ягдайларың хакында гүрлемегиң хажаты ёк. Мен саңа ве Сиба ери пайлашмагы буйрук берйәрин» дийди. ³⁰Мепибошет патыша: «Ша хезретлериниң саг-саламат өйүне гелендигине гөрә, гой, хеммесини ол алсын» дийди.

³¹Гилгатлы Барзыллай Рогелим галасындан гелди. Ол Иордан дерясындан патыша билен биле гечип, оны уградып барялды. ³²Ол жуда гаррыды – серсен яшындады. Патыша Маханайымда боланда, Барзыллай оны иймит билен үпжүн эдипди, чүнки ол жуда гурплы адамды. ³³Патыша Барзыллая: «Мениң билен гидибер, Иерусалимде ийип-ичжегиңи өзүм алада эдерин» дийди.

³⁴Эмма Барзыллай патыша шейле дийди: «Патыша билен Иерусалиме гидер ялы, мениң өмрүмиң ене нәче йылы галдыка? ³⁵Хәзир мен сегсен яшымда, гөвнә якымлы-якымсыз затлары сайгарып билемок. Мен гулуң өз ийип-ичйән затларымың тагамыны-да билемок. Эркегу-аял багшыларың сеслерини эшидип билемок. Шейле болса, нәме үчин мен гулуңша хезретлерине йүк болсун?! ³⁶Гулуң болан мен патыша билен диңе бираз ёл йөрәп, оны Иордан дерясындан гечирмек ислейәрин. Патыша нәме үчин мени бейле сылагламалы? ³⁷Мен гулуң ызыма гайдып, өз галамда, какамың, эжемиң губурларының голайында өлейин. Йөне, ине, шу ерде гулуң Кимхам бар. Ша хезретлери билен, гой, ол гидәйсин. Сенем гөвнүңе жай болан зады онуң үчин эт» дийди. ³⁸Патыша оңа: «Кимхам мениң билен гидер, мен хем онуң үчин сениң ислән задыңы эдерин, хава, әхли ислән задыңы мен сениң үчин эдерин» дийди. ³⁹Тутуш гошун Иордан дерясындан гечди, патыша-да гечди. Ол Барзыллайы огшап, оңа пата берди; Барзыллай өз өйүне гайтды. ⁴⁰Патыша Гилгала тарап ёла дүшди, Кимхам хем онуң билен биле гитди. Тутуш яхуда халкы ве ысрайыл халкының ярысы патышаны угратды.

Ысрайылың нәгилелиги ве Шебаның гозгалаңы

⁴¹Бүтин Ысрайылың халкы патышаның янына гелип, оңа: «Нәме үчин гарындашларымыз яхударлар сизи огураддылар ве патышаны машгаласы хем адамлары билен биле Иордан дерясындан гечирдилер?» дийди. ⁴²Тутуш яхударлар ысрайыллара: «Себәби

патыша бизиң якын гарындашымыз. Нәме үчин муңа гахарыңыз гелйәр? Биз, хей, патышаның хасабына бир зат ийдикми я патыша бизе серпай япдымы?» дийдилер. ⁴³Эмма ысрайыллар яхударлара: «Давут патышада пайымыз сизиңкиден көпдүр, он пайымыз бар. Шонда-да нәме үчин бизи эсгермезлик этдиңиз? Патышаны ызына гетирмекде илкинжи сөз бизиңки болмалы дөлми нәме?» дийип жогап бердилер. Эмма яхударларың сөзи ысрайылларыңкыдан газаплы болуп чыкды.

20-нжи бап

¹Шол вагт бенямин тиресинден Бикриның оглы Шеба диен бир дейюс шол ердеди. Ол шахдан эдилен сурнай чалып, шейле дийип гыгырды: «Эй, ысрайыллар, пайымыз ёк Давутда! Пайымыз ёк Йышайың оглунда! Ойли-өйүңизе даргаң!»

²Шейдип, әхли ысрайыллар Давутдан айрылып, Бикри оглы Шебаның ызына дүшдүлер. Йөне яхударлар өзлериниң патышасы Давуда ыгарарлы болуп, Иордан дерясындан Иерусалиме ченли онуң билен биле болдулар.

³Давут Иерусалимдәки өйүне гелди. Ое серетмек үчин гоюп гиден он гырнак аялларының әхлисини бир жая габап, олары гораг астына алды; олары зерур затлар билен үпжүн этди, йөне янларына гирмеди. Гырнак аяллар шейдип, тә өлийәнчәлер дул ялы яшаддылар ве габавдан чыкарылмадылар. ⁴Патыша Эмаса: «Үч гүнүң довамында Яхуданың эркек гөбеклилерини мениң яныма йыгна, өзүнем шу ерде бол» дийди. ⁵Эмаса яхударлары чагырмага гитди. Йөне

гелмели вагтында гелмән гижә галды. ⁶Давут Абышай: «Инди Бикри оглы Шеба бизе Абшаломданам көп зыян берер. Өз женабыңың гулларыны алда, онуң ызындан ков, ёгсам, ол өзүне берк галалар тапар-да, бизден сыпар» дийди. ⁷Ёвабың адамлары, керетлер, пелетлер ве әхли батыр йигитлер Иерусалимден чыкып, Бикри оглы Шебаның ызындан ковмак үчин Абышайың ызына дүшдүлер. ⁸Олар Гибгондакы уллакан дашың янына баранларында, Эмаса олары гаршыламага чыкды. Ёвап харбы гейимдеди, билинде кемере дакылан гынлы гылыжы барды. Ол йөрәп гелйәркә, гылыжы гынындан гачды. ⁹Ёвап Эмаса: «Доганым, саг-гургунмың?» дийип, огшамак үчин саг эли билен Эмасаның сакгалындан тутды. ¹⁰Эмаса Ёвабың элиндәки гылыжына үнс бермеди. Ёвап гылыжыны онуң гарнына сокуп, ичгошуну ере силкди, гылыжы гайтадан сокмага зерурлык галмады; Эмаса өлди. Соңра ики доган Ёвап билен Абышай Бикри оглы Шебаның ызындан ковмага башладылар. ¹¹Ёвабың адамларындан бири Эмасаның жесединиң янында дуруп: «Ким Ёвабың тарапдары болса, ким Давуда вепалы болса, Ёвабың ызына эерсин» дийди. ¹²Эмаса ёлуң угрунда гана булашып ятырды. Яңкы адам жеседиң янына барянларың онуң янында сакланындыкларыны гөрүп, оны ёлдан бир гыра чекди-де, үс-түне гейим япды. ¹³Эмасаның жеседи ёлдан айрыландан соң, гошун Бикри оглы Шебаның ызындан ковмак үчин, Ёвабың ызына дүшди.

¹⁴Гошун Абелбейтмагака галасына ченли тутуш демиргазык тирелериниң ичинден гечди. Демиргазык

тирелериниң халкы жемленип бирлешдилер-де, гала тарап Ёвабың ызына дүшди. ¹⁵Олар барып, Абелбейтмагака галасында оны габава салдылар. Галаның диварына чыкмак үчин япгыт гурдулар ве дивары йыкмак үчин оны опурмага башладылар. ¹⁶Бир акыллы аял галадан: «Гулак ассаңызлаң! Диңлесенизлаң! Ёваба айдың, мен онуң билен геплешмек ислейәрин» дийип гыгырды. ¹⁷Ёвап онуң янына баранда, ол аял: «Сен Ёвапмы?» дийди. Ол: «Хава, мен Ёвап» дийип жогап берди. Аял: «Онда өз гырнагыңа гулак ас» дийди. Ёвап: «Диңлейәрин» дийди. ¹⁸Аял шейле дийди: «Өңлер: „Абелде маслахат алсынлар“ дийип айдардылар, шейдибем, иши тамамлардылар. ¹⁹Биз Ысрайылың парахат хем вепадар адамларыдырыс. Ысрайыл галаларының энеси болуп дуран галаны нәме үчин йыкмак ислейәрсин? Нәме үчин Реббич берен мирасыны ёк этмек ислейәрсин?» ²⁰Ёвап шейле жогап берди: «Ёк-ла! Даш эдеверсин! Худай сакласын! Галаны йыкмак я-да ёк этмек мениң этжек ишим дәл! ²¹Бу бейле дәл! Йөне Эфрайым даглыгындан Бикри оглы Шеба диен бири Давут патышаның гаршысына чыкды. Онуң еке өзүни элиме бер, мен галадан эл чекейин». Аял: «Онуң келлеси дивардан үсташыры саңа тарап зыңлар» дийди. ²²Аял акыллы пикири билен халкың янына гитди. Олар Бикри оглы Шебаның келлесини кесип, оны Ёваба тарап зыңып гойбердилер. Ёвап сурнай чалды; олар галадан чеккидилер. Хеммелер өйли-өйүне гитди. Ёвап болса Иерусалиме патышаның янына гайтды.

²³Ёвап Ысрайылың тутуш гошунына баштутан болды. Ехояданың

оглы Беная болса керетлерин хемде пелетлерин баштутаны болды. ²⁴Адорам ^a гара зэхмет билен мешгул болянларың ёлбашчысыды, Ахылу-дың оглы Ехошапат баш эмелдарыды. ²⁵Шева – кэтип, Садок билен Абятар – руханылар болды. ²⁶Яйырлы Ыра хем Давудың руханысыды.

21-нжи бап

Шавулың несиллери өлдүрилйэр

¹Давудың дөврүнде үч йыла чекен ачлык болды. Давут Реббе йүзленди. Реб оңа: «Шавулың ган дөкмеги онуң өзүниң ве неслиниң бойнунадыр, себэби ол гибгонлылары гыргынчылыга берди» дийди. ²Патыша гибгонлылары чагырып, олар билен геплешди. (Гибгонлылар ысрайыллардан дэлдирлер, олар аморларың галындыларыды. Ысрайыллар олара дегмежекдиклерине ант ичипдилер, йөне Ысрайыл билен Яхуда болан ыхласы себэпли, Шавул олары ёк этжек болярды.) ³Давут гибгонлылара: «Мен сизиң үчин нэме эдейин? Реббиң сайлан халкына пата бермегиңиз үчин, бу гүнөден нэди сапланаркам?» дийди. ⁴Олар: «Бизе Шавулдан ве онуң неслинден алтын я күмүш алмак етерлик дэл. Ысрайылдан кимдир бирини бизиң өлдүрмөге хакымыз ёк» дийдилер. Давут олар: «Сиз нэме ислесениң, шоны-да этжек» дийди. ⁵⁻⁶Олар: «Бизи тутуш Ысрайылдан чыкармак ислөн ве дыр-пытрак эден адамың неслинден болан еди адамы бизиң элимизе бер. Биз олары Реб тарапын-

дан сайланан Шавулың Гибга гала-сында Реббиң хузурында өлдүрүп, Гүнүң астында сержек» дийдилер. Патыша олар: «Боляр, мен олары сизе берейин» дийди. ⁷Йөне Давут патыша өзүниң Ёнатан билен Реббиң өнүнде эхт эдишендиги себэпли онуң оглы Мепибошеде рехим этди. ⁸Давут Аяның гызы Риспаның Шавула догрупп берен ики оглуны: Армоны билен Мепибошеди, шейле хем Шавулың гызы Мерабың ^b мехолалы Барзыллайың оглы Адрыеле догрупп берен бэш оглуны алып, ⁹олары гибгонлыларың элине берди. Гибгонлылар олары дагда Реббиң хузурында өлдүрүп, ериң йүзүне сердилер, оларың едисем билеликте өлди. Бу вака бахарда, арпа орагының илкинжи гүнлеринде болупды.

¹⁰Аяның гызы Риспа шол ердэки гаяның йүзүнде бир көне халтаны дүшенди-де, арпа орагының башындан тэ жесетлерин үстүне ягыш ягып башлаянча, ол ерде отурды; ол жесетлери гүндизине гушлардан, гижесине вагшы хайванлардан горады. ¹¹Аяның гызы, Шавулың гырныгы Риспаның бу эден ишини Давуда хабар бердилер. ¹²Давут барып, Шавул билен онуң оглы Ёнатаның сүңкүни Гилгатдакы ябешлилерден алды. Пилиштлилер олары Гилбогада өлдүрүп, Бейтшеян мейданчасында асыпдылар. Гилгатдакы ябешлилер болса олары Бейтшеян мейданчасындан огуулапдылар. ¹³Давут Шавул билен онуң оглы Ёнатаның сүңклерини ол ерден гегиртди. Өлдүрилип, ериң йүзүне серленлерин хем сүңклерини

^a 20:24 *Адорам* – кэбир гадымы тержимелерде *Адоньрам*. Серет: 1Пат 4:6.

^b 21:8 *Мерабың* – кэбир голязмаларда *Микалың*.

топладылар. ¹⁴Давудың адамлары Шавул билен Ёнатаның сүңклерини Бенямин топрагында – Селада, Шавулың какасы Кишиң губры гойлан гүммезде жайладылар. Олар патышаның әхли табшырыгыны ерине етирдилер. Шондан соң Худай юрт үчин әдилйән дилеглери кабул этди.

¹⁵Пилиштлилер Ысрайылың гаршысына ене урша башладылар. Давут өз эсгерлери билен урша чыкып, пилиштлилер билен урушды ве халыс ысгындан гачды. ¹⁶Пилиштлилерин ири несиллеринден Йишбибеноп диен бир адам болуп, ол аграмы секиз йүз мысгал ^a болан бүрүнч найза, билине тәзе гылыч дакынанды. Ол Давуды өлдүрмеги йүрегине дүвди. ¹⁷Эмма Серуяның оглы Абышай оңа көмеге етишди ве пилиштли билен уршуп, оны өлдүрди. Шондан соң Давудың адамлары: «Инди сен бизиң билен биле сөвеше чыкма, гой, Ысрайылың чырасы сөнмесин» дийип, оңа касам этдилер.

¹⁸Шундан соң ысрайыллар билен пилиштлилер Гопда сөвеше башладылар. Шонда хушалы Сибекай ири адамларың неслинден болан Сап диен бирини өлдүрди. ¹⁹Соңра олар пилиштлилер билен Гопда ене чакнышдылар. Шонда бейтуллахамлы Ягырың оглы Элханан гатлы Жалуды өлдүрди. Жалудың найзасының сапы пүрс ялыды. ²⁰Гат галасында ене уруш болды. Ол ерде ене пилиштлилерин ири неслинден, эллери ве аяклары алты-алтыдан йигрими дөрт бармаккы шиллиң узын бири барды. ²¹Ысрайыла сөгендиги үчин Давудың доганы Шимганың оглы Ёнатан оны өлдүрди.

²²Буларың дөрдүси-де Гат галасының ири несиллериндендилер. Олар Давудың хем-де онуң эсгерлеринин элинден өлдүлер.

22-нжи бап

Давудың еңиш айдымы (Зебур 17)

¹Реббиң Давуды әхли душманларыңдан хем-де Шавулдан халас эден гүни, ол Реббиң шанына шу айдымы айтды:

²«Реб – мениң гаям, галам хем Халасгәрим,

³Худайым – пена эдинйән гаям, галканым, еңшим хем-де беркитмәм.

Халасгәрим мени зулумдан халас эйлейәр!

⁴Мен шан-шөхрата мынасып Ребби чагырарын, хем-де душманларыңдан халас болярын.

⁵Өлүм толкунлары маңа оралды, вейранчылык силлери мени гарбады.

⁶Өлүм дүнйәсиниң танаплары маңа саралды, өлүм дузаклары гаршымдан чыкды.

⁷Гам-гуссамың ичинде Ребби чагырдым, өз Худайыма мен перят этдим. Ол ыбадатханасыңдан мең сесими эшитди; Онуң гулагына перядым етди.

⁸Шонда земин чайканды хем эңдиреди,

^a 21:16 *Секиз йүз мысгал* – еврейче үч йүз шекел. Бу такм. 3,5 кг дендир.

- ерин бинятлары сарсып,
лерзана гелди,
себәби Реб газаба мүнди.
- ⁹ Газабындан яңа түссө чыкды
бурнундан,
ювудыжы от билен көрейән
көзләр чыкды агзындан.
- ¹⁰ Ол гөклери бөвсүп, ашага инди,
зулмат аякларының астында
барды.
- ¹¹ Ол бир керуба мүнди-де, учды,
елиң ганатларында гайды.
- ¹² Ол Өзүнө чадыр эдинди
түмлүги,
теләр этди гойы булутларын
ягмыр түмүни
- ¹³ Хузурының ялкымындан яңа
көрейән көзләр алавлап
туташды.
- ¹⁴ Реб гөклерде гүңлеч гүрледи,
сесленди Бейик Худай.
- ¹⁵ Пейкамлары атып, пытратды
ягыларыны,
Йылдырымлар чакдырып,
вейран этди олары.
- ¹⁶ Шонда Реббин кәйинжинден,
бурнундан чыкан деминден
яңа
деңзиң гечелгелери гөрүнди,
дүйәниң-де бинятлары
ачылды.
- ¹⁷ Ол белентден етди хем мени
алды
Ол мени чуң сувлардан чекип
чыкарды.
- ¹⁸ Халас этди мени йигренйән
гүйчли ягымдан,
чүнки олар гүйчлүди менден.
- ¹⁹ Олар бетбагт гүнүмде гаршыма
чыкды,
- йөне Реб мениң даянжым
болды.
- ²⁰ Мени гиң ере чыкарды хем
халас этди,
чүнки Ол менден гөвнүхош
болды.
- ²¹ Ол догрулыгыма лайык
өвезини гайтарды,
эллеримиң тәмизлигине
лайык Ол сылаглады.
- ²² Чүнки мен Реббин ёлларындан
йөрөдим,
Худайымдан айрылмак ялы
эрбет иши этмедим.
- ²³ Чүнки гөзүмиң алнындады
эхли карарлары,
өзүмден дашлашдырмадым
Онуң парзларыны.
- ²⁴ Мен кәмилдим Онуң өңүнде,
сакладым өзүми гүнә
этмекден.
- ²⁵ Шонуң үчин, догрулыгыма ве
пәклигиме гөрә,
Реб өвезини гайтарды Өз
назарында.
- ²⁶ Садыклык эдйәрсин Сен
садыклары,
кәмиллик эдйәрсин Сен
кәмиллере,
- ²⁷ пәклик эдйәрсин Сен пәк
ынсанлары,
эгрилере болса эгрилигине
гөрә гараярсың Сен.
- ²⁸ Песгөвүнли халкы халас
эдйәрсин,
эмма текепбир гөзлери
песелдйәрсин Сен.
- ²⁹ Я Реб, мениң чырам Сенсиң,
Реб ягтылдар мең түмлүгими.
- ³⁰ Сениң билен талаңчылары
хүжүм эдерин,

- Өз Худайым билен дивардан ашып билерин.
- ³¹ Худай – Онуң ёлы кэмилдир, Реббиң сөзлери сапдыр, Оны пена эдинйәнлериң барына Реб галкандыр.
- ³² Чүнки Ребден башга Худай ёк! Худайымыздан башга гая ёк!
- ³³ Мениң берк галамдыр Худай, кэмил ёла атаряр Ол айыпсыз адамы.
- ³⁴ Ол аякларымы кейигиңки дек эдйэр, белент ерлерде мени ыкжам дурузяр.
- ³⁵ Урша түрген эдйэр Ол эллерими, голларым эгрелдйэр бүрүнчден яйы.
- ³⁶ Ёниш галканыңы маңа берйэрсин, Сениң көмегиң-де мени бейгелдйэр.
- ³⁷ Гадамларымың астындакы ёлы гинелдйән, мениң аякларым таймаяр.
- ³⁸ Душманларымы ковалайын, ызларындан етерин! олары гырып түкедйәнчәм, доланмаярын.
- ³⁹ Ер билен егсан этдим, яраладым, галып билмейэр, аякларымың астына олар йыкыляр.
- ⁴⁰ Уруш үчин Сен билиме кувват берйэрсин, гаршыма чыканлары маңа табын эдйэрсин.
- ⁴¹ Боюн эгдирйэрсин душманларымы, гырырын мен өзүми йигренйәнлери.
- ⁴² Төверегине гарадылар, олары халас эдйән ёк; Ребби чагырсалар-да, Ол жогап беренек.
- ⁴³ Олары тозан дек эдип енчдим, көчелериң палчыгы кимин мынжыратдым.
- ⁴⁴ Өз халкымың гаршылыгындан мени халас эйлейән, Сен мени миллетлере баш эдип гойяң, танамадык халкым табындыр маңа.
- ⁴⁵ Мени эшиден дессине боюн болярлар, ятлар маңа ялым-юлум эдйэрлер.
- ⁴⁶ Кесекилериң йүзи горкудан ак тама дөййэр, олар галаларындан титрешип чыкяр,
- ⁴⁷ Реб диридир! Мениң гутулыш Гаям алкышлы болсун! Гутулышымын Худайы беленде чыкарылсын!
- ⁴⁸ Ол мениң арымы алып берйән Худайдыр, Ол халклары маңа голасты эдйэр.
- ⁴⁹ Ол мени душманларымдан халас эйлейэр. Сен мени ягыларымдан үстүн чыкардырсың, хем-де залымларың элинден мени халас эдйэрсин.
- ⁵⁰ Мунуң үчин миллетлер арасында Сени алкышларын, я Реб! Сениң адыңа нагма айдарын!
- ⁵¹ Өз патышаңа улы ёнишлер гетирйэрсин Сен!

Сечип-сайлан Давудына,
 онуң неслине,
 элмыдама садык сөйгүсини
 гөркезйәр».

23-нжи бап

Давудың соңқы сөзлери

¹Ине, Давудың соңқы сөзлери шулардыр:

Беленде гөтерилен Йышай
 оглы Давут диййәр,
 Якубың Худайының сечип
 сайлан адамы,
 Ысрайылың ширин лабызлы
 багшысы шейле сөзлейәр:

²«Реббиң Рухы мениң үстүм
 билен геплейәр,
 дилимде Онуң сөзлери.

³Ысрайыл Худайы гепледи,
 Ысрайылың Гаясы маңа
 шейле дийди:

„Халка адалатлы хәкимлик эден,
 Худайдан горкуп, халка
 баштутанлык эден,

⁴даң шапагы ялыдыр,
 айдың асманда доган Гүн ялы,
 отларың ягышдан соңқы
 ялкымыдыр“.

⁵Мениң неслим хем Худайың
 өңүнде шейле дәлми нәме?!
 Себәби Ол мениң билен бакы
 әхт баглашды,
 бу әхт тертип-дүзгүнли ве
 бозулмаздыр.

Мениң халас болмагым,
 арзувларым Оңа баглы
 дәлми нәме?!

⁶Әхли ярамазлар зыңлан тикен
 ялыдыр.

Чүнки тикени элләп болмаяр.

⁷Демир я-да найза сапы
 уланыляндыр олара,
 хем дуран еринде ода
 якыляндыр олар».

Давудың батыр йигитлери (1 Йыл язгылары 11:10-41)

⁸Давудың батыр йигитлериниң атлары, ине, шулардыр: тахкемонлы Ёше Башебет. Ол сердарларың баштутаныды. Ол найзасы билен бир вагтың өзүнде секиз йүз адамы өлдүрди. ⁹Ондан соңра үч батыр йигидиң бири ахова уругындан Додоның оглы Элгзардыр. Сөвешмек үчин топланышан пилиштлilere гыжалат берленде, ол Давудың янындады. Ысрайыллар ыза чекилдилер, ¹⁰эмма Элгзар еринден гозганмады; ол сурнугянча, хатда эли гылыжа елмешйәнчә сөвешип, пилиштлилери гырды. Реб шол гүн бейик еңиш берди. Халк онуң ызына диңе олжа йыгнамак үчин дүшди. ¹¹Үчүнжиси харарлы Агениң оглы Шаммадыр. Пилиштлилер Лехиде йыгнанышыпдылар. Ол ерде мәшден долы бир ер барды. Гошун пилиштлилерден гачды. ¹²Йөне Шамма мейданчаның ортaрасында дуруп, шол ери горады ве пилиштлилери гырды. Реб улы еңиш берди.

¹³Орак дөврүнде отуз сердарың үчүси Давудың янына, Адуллам говагына гитди. Пилиштлилериң гошуны Рапа жүлгесинде дүшләпди. ¹⁴Давут шол вагт галадады. Пилиштлилериң гошун бөлүми болса Бейгуллахамдады. ¹⁵Давут арман эдип: «Бейтуллахамың дервезесиниң янындакы гуодан сув гетирип берен болсады, шондан бир ичсемдим» дийди. ¹⁶Шонда үч батыр йигит пилиштлилериң дүшелгесини бөвсүп гечди-де, Бейтуллахамың

дервезесиниң янындакы гуюдан сув алып, оны Давуда гетирип берди. Эмма Давут сувдан ичмеди, ол оны Реб үчин ере дөкди. ¹⁷Ол: «Мени бейтмекден сакла, я Реб! Жанларыны ховп астына салып гиден адамларың ганыны, хей-де, мен ичип билеринми?!» дийип, сувдан ичмек ислементи.

Бу үч батыр йигит шейле эдерменликлер гөркезипди.

¹⁸Серуяның оглы Абышай үч батыр йигидиң баштутаныды, ол Ёвабың доганыды. Ол өз найзасы билен үч йүз адамың гаршысына урушды ве олары өлдүрип, үч батыр йигит ялы мешхур болды. ¹⁹Ол отуз сердарың иң мешхурыды ве баштутанды, йөне үч сердарың дережесине етип билмәнди.

²⁰Ехояданың оглы Беная улы эдерменликлер гөркезен кабсеелли батыр йигитдир. Ол моваплы арслан йүрекли ики эдермен уршужыны өлдүрди, шейле хем ол гарлы гүн чукурың ичинде бир ёлбарсы өлдүрди. ²¹Ол соңра эпет бир мүсүрлини өлдүрди. Мүсүрлиниң элинде найзасы барды. Беная онуң гаршысына таяклы чыкды. Ол мүсүрлиниң элинден найзасыны алып, оны өз найзасы билен өлдүрди. ²²Ехояданың оглы Беная, ине, шейле ишлери эдип, ол хем үч батыр йигит ялы мешхур болды. ²³Ол отуз сердарың арасында иң мешхурыды, йөне үч батыр йигидиң бири дәлди. Давут оны өз жанпеналарының баштутаны эдип гойды. ²⁴Отузларың арасында енеде, ине, шулар барды: Ёвабың доганы Асахел, бейтуллахамлы Додоның оглы Элханан, ²⁵харотлы Шамма ве Элика, ²⁶палтылы Хелес, тековалы Икешиң оглы Ыра, ²⁷анатотлы

Абыгезер, хушалы Мебуннай, ²⁸ахова уругындан Салмон, нетопалы Махрай, ²⁹нетопалы Багананың оглы Хелеп, беняминлерден гибгалы Рибайың оглы Ытай, ³⁰пиргатонлы Беная, Гагаш жүлгелеринден Хидай, ³¹арбалы Абыгалбон, бахурымлы Азмавет, ³²шагалбынлы Эляхба, Яшениң огуллары: Ёнатан, ³³харарлы Шамма, харарлы Шарарың оглы Ахыям, ³⁴магакалы Ахасбайың оглы Элипелет, гилолы Ахытопелиң оглы Элигам, ³⁵кармелли Хесро, аравлы Пагары, ³⁶собалы Натаның оглы Йыгал, гат тиресинден Баны, ³⁷аммон халкындан Селек, Серуяның оглы Ёвабың ярагыны гөтерийән нөкери бееротлы Нахрай, ³⁸йытра уругындан Ыра ве Гареп, ³⁹хет халкындан Урия. Булар жеми отуз еди адамдан ыбаратдыр.

24-нжи бап

*Давут илат санавыны гечирйәр
(1 Йыл язгылары 21:1-26)*

¹Реббиң Ысрайыла ене гаты гахари гелди-де: «Бар, Ысрайыл билен Яхуданың адам саныны бил» дийип, Давуды оларың гаршысына өжүкдирди. ²Патыша Ёваба хем-де гошунбашылары: «Дандан Беершеба ченли ысрайыл тирелериниң әхлисине айланып, олары хасаба алың, маңа илатың саны герек» дийди. ³Эмма Ёвап патыша йүзленип: «Гой, ша хезретлеримин гөзүниң алнында Худайың Реб халкының саныны йүз эссе копелтсин! Йөне ша хезретлерине бейле этмек нәмә герек болдука?!» дийди. ⁴Йөне патышаның сөзи Ёвабыңкыдан хем-де гошунбашылардан үстүн гелди. Шунлукда, Ёвап билен гошунбашылар ысрайыл халкының хасабыны

алмак үчин патышаның янындан уградылар. ⁵Олар Иордан дерясындан гечип, Арогерде жүлгәнің ортасындагы галаның гүнортасында дүшелге гурдулар. Соңра олар Гатда ерлешйән Язер тарапа гитдилер. ⁶Олар Гилгада ве хетлерин юрды болан Кадеше бардылар. Соңра Данягана, ол ерден болса Сидоның төвереклерине бардылар. ⁷Ол ерден Сур галасына ве хивилерин хем-де кенганларың әхли галаларына айландылар. Иң соңунда олар Яхуданың Негеп чөлүндәки Беершеба галасына гитдилер. ⁸Шейдип, олар бүтин юрды айланып, докуз ай йигрими гүн дийленде Иерусалиме доланып гелдилер. ⁹Евап илат язувының нетижеси билен патышаны хабардар этди: Ысрайылың эли гылыч тутуп билжек адамларының саны секиз йүз мүң, Яхуданыңкы болса бәш йүз мүң адам болуп чыкды.

¹⁰Илат язувындан соң Давудың йүрегинде ынжалыксызлык пейда болды. Давут Реббе: «Шу херекетим билен Сениң өңүнде улы гүнә газандым, акмаклык этдим. Өз гулуңы гүнә астында гойма, я Реб! Ялбарярын!» дийип, Реббе йүзленди. ¹¹Эртеси ирден Давут энтек турманка, Давудың гөргүри Гат пыгамбере Реббиң шу сөзи аян болды: ¹²«Давудың янына бар-да: „Реб сениң өңүнде үч шерт гойяр; бирини сайла, Ол шоны хем амала ашыржак“ дийип айт». ¹³Гат муны Давуда айтды ве оңа: «Юрдуңа еди йыл ачлык гелсинми я үч айлап душманларыңа ковдурып, олардан гачып гезжекми, я-да юрдуңа үч гүнләп гыргын кесели гелсинми? Пикир эт-де, белли карара гел; мени иберен Реббе бержек жогабыңы айт» дийди. ¹⁴Давут Гада:

«Мен эрбет ягдая дүшдүм. Говусы, Реббиң элине дүшейин, ынсан элине дүшмәйин. Реббиң рехимдарлыгы бейкидир» дийди.

¹⁵Реб ир сәхерден башлап, тә белленен мөхлет долянча, Ысрайыла гыргын кеселини иберди. Дандан Беершеба ченли аралыкда яшаян илатдан етмиш мүң адам бу кеселиң пидасы болды. ¹⁶Перишде Иерусалимиң халкыны гырмак үчин оңа тарап элини узаданда, Реб йүрегине дүвен бетбагтчылыгыны гойболсун этди. Ол гырян перишдә: «Бесдир! Инди элиңи чек» дийди. Шонда Реббиң перишдеси ябуслардан болан Аравнаның харман ериниң голайындады. ¹⁷Давут адамларың башына күлпет гетирйән перишдәни гөрөнде, Реббе: «Вах, мен гүнә газандым, ине, мен хата иш этдим. Йөне бу бигүнә халк нәме этди ахырын? Гой, Сен диңе маңа хем атамың несLINE жеза бер» дийди. ¹⁸Шол гүн Гат Давудың янына барып: «Бар, ябуслардан болан Аравнаның харман еринде Реббе гурбанлык сыпасыны гур» дийди. ¹⁹Гатың сөзлерине эерип, Давут Реббиң эври билен чыкып гитди. ²⁰Патышаның адамлары билен биле өзүне тарап гелйәндигини Аравна гөрдди; өңлеринден чыкып, ики бүкүлип, патыша тагзым этди. ²¹Соңра ол: «Ша хезретлери нәме себәпден гулуның янына гелдикә?» дийди. Давут: «Реббе гурбанлык сыпасыны гурмак үчин, сениң харман ериңи сатын алмага гелдим. Шейдип, халкың башына дүшен бетбагтчылык совлар» дийди. ²²Аравна Давуда шейле дийди: «Ша хезретлери оны алсын-да, ислән задыны гурбанлык берсин. Ине, якма гурбанлыгы үчин өкүзлер, ине-де

одун үчин дөвек дөвйән гураллардыр өкүзлериң боюнтырыклары. ²³Эй, патыша, шу затларың хеммесини Аравна сизе берйэр. Гой, Худайың Ребсенден разы болсун». ²⁴Эмма патыша оңа: «Ёк, мен оларың бахасыны төлежек. Мугт дүшен зады Худайым Реббе гурбанлык бержек дәл» дийди.

Шунлукда, Давут харман ери билен өкүзлери элли күмүш теңнә сатын алды. ²⁵Давут ол ерде Реббе гурбанлык сыпасыны гуруп, якма хем саламатлык гурбанлыкларыны берди. Реб юрт үчин эдилен дилеглери кабул этди; гыргын беласы Ысрайылдан совулды.

Патышалар

Биринжи китап

Гириш

Шамувел пыгамбер ве *Патышалар* китапларында Ысрайыл шалыгының ир дөвүрден тә онуң ахыркы гүнлерине ченли болуп гечен тарыхы беян эдилейәр.

Бу китапда Давут пыгамберинң өмүрүнүн ахыркы гүнлери барада гүрүң берилейәр. Ол инди гаррап, яшы бирчене баран гожа, саглыгының хем өңкүлиги ёк. Давут пыгамбер ысрайыл халкына баштутанлык этмегин инди өзүне аңсат дәлдигине дүшүнйәр. Шонуң үчин-де, ол оглы Сүлейманы патышалыга беллейәр.

Сүлейман патышалыга белленилеңде, шейле улы халка баштутанлык этмек үчин Худайдан илки билең пәхим-пайхас дилейәр. Сүлейманың бу дилеги Худайың гөвнүне яраяр. Шонуң үчин-де, Ол шейле диййәр: «Өзүңе узак өмүр, байлык дилемән я-да душманларыңың өлүмини дилемән, эйсем ягшы-яманы сайгарар ялы, акыл-пайхас диләниң үчин, Мен саңа дилән задыңы берйәрин. Мен саңа өңкүлериң хич биринде болмадык ве сенден соң хем хич кимде болуп билмежек акыл-пайхас, аңдүшүнже берерин» (3:11-12).

Шунлукда, Сүлейман пыгамбер Худайың берен пәхим-пайхасы

билең ысрайыл халкына 40 йыл баштутанлык эдйәр, Худая сежде этмек үчин илкинжи ыбадатхананы гурияр, пәхим-пайхаслар китабыны язяр. Ол өз дөврүниң иң танымал патышаларының бири боляр. Йөне онуң ченденашалыга йыкгын эдендигини хем белләп гечмелидир. Мысал үчин, онуң дөврүңде халкдан йыгналан салгыдың мукдары хас-да артыр, аялдыр гырнакларының саны жуда көп боляр.

Сүлейман арадан чыкандан соң онуң патышалыгы Демиргазык ве Гүнорта патышалыкларына бөлүнйәр. Демиргазык патышалыгы Ысрайыл, Гүнорта патышалыгы хем Яхуда атлары билең беллидир. *Патышалар* китапларының икисинде хем Ысрайыл ве Яхуда патышалыкларың Худайың буйрукларына нәдережеде табың боландыклары беян эдилейәр. Патышаларың диңе бирнәчеси Реббин буйрукларына табындылар. Бейлеки патышалар болса өз битабынлыклары зерарлы өзлерини ве тутуш халкы Худайың жезасына сезевар этдилер. Шалыкларың аман галан раятлары Ашур ве Бабыла сүргүн эдилеңде, Ысрайыл ве Яхуда патышалыкларының

хөкмүрөванлыгы тамамланяр. Иерусалимиң ве ыбадатхананың диварлары бабыллылар тарапындан вейран эдилйэр. Эмма вагтың гечмеги билен Яхуда патышалыгы гайтадан дикелдилйэр. Бу вака-

лар *Эзра* ве *Нехемя* китапларында беян эдилйэр.

Бу китапда Ыляс пыгамбер бара да хем гүррүң берилйэр. Ол Худайың гүйжи аркалы мугжызалардыр гудратлары гөркезен пыгамбердир.

Мазмуны

Давудың патышалыгы тамамланяр	1:1–2:12
Сүлейман патыша сайланыляр	2:13–46
Сүлейманың шалыгының ирки йыллары.....	3:1–4:34
Ыбадатхана гуруляр.....	5:1–8:66
Сүлейманың шалыгының соңкы йыллары	9:1–11:43
Патышалык бөлүнйэр.....	12:1–22:53
Демиргазык тирелери гозгалаң турузяр.....	12:1–14:20
Ысрайылың ве Яхуданың патышалары.....	14:21–16:34
Ыляс пыгамбер	17:1–19:21
Ысрайыл патышасы Ахап	20:1–22:40
Яхуда патышасы Ехошапат ве Ысрайыл патышасы Ахазя...	22:41–53

1-нжи бап

Давут патышаның өмрүниң соңкы йыллары

¹Давут патыша гаррап, яшы бирчене етипди. Онун үстүни нэче япынжа билен басырсалар-да, ол йылнып биленокды. ²Шонда онун көшк эмелдарлары оңа: «Сизиң алыхезретиңиз, сизиң үчин бир яш бой гыз гөзлесинлер; ол гыз патышаның хузурында дуруп, оңа хызмат этсин, женабым патыша голай ятып, оны гыздырсын» дийдилер. ³Шейдип, олар тутуш Ысрайылда гөрмегей, бой гызың гөзлегине чыкдылар ве шунемли Абышаг атлы бир гызы тапып, оны патышаның хузурына гетирдилер. ⁴Гыз гаты гөрмегейди. Ол патыша серетди, оңа хызмат этди, йөне патыша оңа янашмады.

Адонья өзүни патыша дийип ыглан эдйэр

⁵Давудың Хагытдан болан оглы Адонья текепбирлик билен: «Мен патыша боларын» дийди. Ол өзи үчин сөвеш арабаларыны, сөвеш арабалы эсгерлери хем-де өңүнден йөрэр ялы элли саны эсгер тайынлады. ⁶Какасы Давут хич хачан оңа: «Нэме үчин бейле этдиң?» диймэнди. Адонья Абшаломдан соң доглан гаты гөрмегей огланды. ⁷Адонья Серуяның оглы Ёвап ве Абятар руханы билен дил дүвүшди. Шейдип, ол икиси Адоньяның тарапында болды. ⁸Эмма Садок руханы, Ехояданың оглы Беная, Натан пыгамбер, Шимги, Реги хем-де Давудың батыр йигитлери Адоньяның тарапында дэлдилер.

⁹Адонья Эйрогелиң голайындакы Йылан гаяның янында гоюнлары,

семиз өкүзчелери ве маллары гурбанлык берип, эхли доганларыны, патышаның огулларыны, Яхуданың эхли көшк эмелдарларыны чагырды. ¹⁰Эмма ол Натан пыгамбери-де, Бенаяны-да, Давудың батыр йигитлерини-де, өз доганы Сүлейманы-да чагырмады.

Сүлейман патыша дийлип ыглан эдилйэр

¹¹Соңра Натан пыгамбер Сүлейманың эжеси Батшеба шейле дийди: «Сен Хагытың оглы Адоныяның патыша боландыгыны ве женабымыз Давудың мундан хабарының ёкдугыны эшитмединми? ¹²Инди мен саңа оглуң Сүлейман икиңизиң өз жаныңызы халас этмегиниз үчин бир маслахат берейин. ¹³Сен дессине Давут патышаның янына гит-де, ондан: „Эй, женабым, сен менден соң сениң оглуң Сүлейман патышалык эдер, ол мениң тагтымда отурап дийип, маңа ант ичмединми нәме? Онда нәме үчин хәзир Адоныя патышалык эдйэр?“ дийип сорагын. ¹⁴Онсоң сен шол ерде патыша билен геплешип дуркаң, мен сениң ызыңдан гирип, сениң айданларыңы тассыкларын».

¹⁵Шейдип Батшеба патышаның ички отагына гелди. Патыша гаты гаррапды; шунемли Абышаг оңа середйәрди. ¹⁶Батшеба патышаның өңүнде дыза чөкүп тагзым этди. Патыша ондан: «Нәме арзың бар?» дийип сорады. ¹⁷Батшеба оңа: «Эй, мениң женабым: „Менден соң сениң оглуң Сүлейман патышалык эдер, ол мениң тагтымда отурап“ дийип, маңа Худайың Ребден ант ичипдиң. ¹⁸Эмма хәзир Адоныя патышалык эдйэр, сениң бу затлардан хабарың ёк. ¹⁹Ол биртопар семиз өкүзчелери, маллары хем-де

гоюнлары гурбанлык берип, патышаның эхли огулларыны, Абытар руханыны, гошун серкердеси Ёвабы чагырды, йөне ол гулуң Сүлейманы чагырмады. ²⁰Эй, женабым, хәзир бүтин ысрайыл халкының гөзи сендедир. Сен женабымдан соң, онуң тагтында кимиң отурмалыдыгыны оlara айт. ²¹Ёгсам женабым дүнийәден өтенден соң, мен ве оглум Сүлейман этмишли сайыларыс» дийди.

²²Батшеба патыша билен геплешип дурка, Натан пыгамбер гелди. ²³Патыша: «Натан пыгамбер шу ерде» дийип хабар бердилер. Ол патышаның хузурына гелди ве йүзин дүшүп, оңа тагзым этди. ²⁴Натан оңа шейле дийди: «Эй, женабым, сен: „Менден соң Адоныя патышалык эдер, ол мениң тагтымда отурап“ дийип айтдыңмы нәме? ²⁵Адоныя бу гүн гидип, биртопар семиз өкүзчелери ве маллары, гоюнлары гурбанлык берип, патышаның огулларының барыны, гошун серкерделерини ве Абытар руханыны чагырды. Олар Адоныя билен биле ийип-ичип: „Яшасын Адоныя патыша!“ диййәрлер. ²⁶Йөне Адоныя мен гулуңы, Садок руханыны, Ехояданың оглы Бенаяны ве гулуң Сүлейманы чагырмады. ²⁷Эгер бу иш женабым патышаның табшырыгы боюнча болан болса, онда нәме үчин гулларыңа женабым патышадан соң тагтда кимиң отурмалыдыгыны айтмадың?»

²⁸Давут патыша: «Батшебаны мениң яныма чагырың» дийди. Батшеба патышаның хузурына гелип, онуң өңүнде дурды. ²⁹Патыша Ребден ант ичип, шейле дийди: «Жанымы хер мушакатдан гутаран Реб муңа шаятдыр: ³⁰„Менден соң сениң оглуң Сүлейман патышалык эдер, ол

мениң тагтымда отураp“ дийип, Ысрайыл Худайы Ребден ичен антымы бу гүн хөкман бержай эдерин». ³¹Онсоң Батшеба йүзүни ере берип, оңа тагтым этди ве: «Гой, женабым Давут патышаның өмри узак болсун!» дийди.

³²Давут патыша: «Садок руханыны, Натан пыгамбери, Ехояданың оглы Бенаяны мениң яныма чагырың» дийди. Олар патышаның хузурына гелдилер. ³³Патыша олар: «Мениң көшк эмелдарларымы яныңыз билен алың-да, оглум Сүлейманы мениң гатырыма мүндүрип, Гихона экидин. ³⁴Садок руханы билен Натан пыгамбер шол ерде онуң башына яг гуяуп, оны Ысрайылың үстүнден патышалыга беллесинлер; онсоң сурнай чалың-да: „Яшасын Сүлейман патыша!“ дийип гыгырың. ³⁵Сиз онуң ызы билен гелерсиниз, ол гелсин-де, мениң тагтымда отурсын ве мениң ериме патыша болсун. Чүнки мен оны Ысрайылың ве Яхуданың патышасы эдип белледим» дийди. ³⁶Ехояданың оглы Беная патыша жогап берип, шейле дийди: «Омын! Мениң женабымың Худайы Реб хем шейле дийсин. ³⁷Реб женабым билен болшы ялы, Сүлейман билен хем болуп, онуң шалыгыны женабым Давут патышаның шалыгын-дан-да хас гүллетсин».

³⁸Шейдип, Садок руханы, Натан пыгамбер, Ехояданың оглы Беная, керетлер хем пелетлер гидип, Сүлейманы Давут патышаның гатырына мүндүрдилер-де, оны Гихона тарап эжитдилер. ³⁹Садок руханы Реббе йүз тугулян чадырдан ичи зейтун яглы шахы алып, Сүлейманың башына яг гуйды. Соңра сурнай чалнып, эхли адамлар: «Яшасын Сүлейман патыша!» дийип гыгырышдылар. ⁴⁰Олар

түйдүк чалып, шатланып, гыгырышып, Сүлейманың ызы билен гитдилер. Оларың сеси ери сарсыдырды.

⁴¹Адоныя билен онуң янындакы чагырыланларың бары ийип-ичип боланларындан соң муны эшитдилер. Ёвап сурнай сесини эшидип: «Шәхердәки бу шовхун нәмекә?» дийди. ⁴²Ол гепләп дурка, Абятар руханының оглы Ёнатан гелди. Адоныя: «Гирибер, чүнки сен хорматланян адамсың, хош хабар гетиренсиң» дийди. ⁴³Ёнатан Адоныя шейле дийди: «Ёк, бейле дәл, женабымыз Давут патыша Сүлейманы патыша этди. ⁴⁴Патыша Садок руханыны, Натан пыгамбери, Ехояданың оглы Бенаяны, керетлери, пелетлери онуң билен иберди. Олар оны патышаның гатырына мүндүрдилер. ⁴⁵Садок руханы билен Натан пыгамбер онуң башына яг гуяуп, оны Гихонда патышалыга белледилер. Шол ерден олар шатланышып, гыгырышып шәхере тарап гайтдылар. Бу адамларың шовхунлы сеслеридир. Сизин эшиден шовхуныңыз шолдур. ⁴⁶Сүлейман патышалык тагтында отуря. ⁴⁷Патышаның эмелдарлары женабымыз Давут патышаны мүбәрәкләп: „Гой, Худайың Сүлейманың адыны сениң адындан-да мешхур этсин, онуң шалыгыны сениң шалыгын-дан-да хас гүллетсин“ дийдилер. Патыша хем дүшегиниң үстүнден Худая сежде этди. ⁴⁸Патыша довам эдип, шейле дилег этди: „Шу гүн гөзүмиң ачыклыгында мениң перзентлеримиң бирине тагтымы берен, Ысрайыл Худайы Реббе алкыш болсун“».

⁴⁹Онсоң Адоныяның янындакы чагырыланларың бары горкушып, ерлеринден туруп, херси өз ёлуна гитди. ⁵⁰Адоныя Сүлеймандан горкусына,

дессине Реббе йүз тутулян чадыра гидип, өзүни горамак үчин, шол ердәки гурбанлык сыпасының чыкып дуран шахларындан япышды. ⁵¹Сүлеймана шейле хабар бердилер: «Ине, Адонья Сүлейман патышадан горкяр, ол гурбанлык сыпасының шахларындан япышып: „Гой, Сүлейман патыша шу гүн өз гулуны өлдүрмежекдиги барада маңа ант ичсин“ диййәр». ⁵²Сүлейман шейле жогап гайтарды: «Эгер ол өзүни лайык алып барса, онуң екеже гылам гымылдамаз, эгерде ондан бир пислик тапылайса, онда ол өләр». ⁵³Шейдип, Сүлейман патыша онуң ызындан адам иберип, оны гурбанлык сыпасындан гегиртди. Ол гелип, Сүлейман патыша тагзым этди. Сүлейман хем оңа: «Бар, өйүңе гайт» дийди.

2-нжи бап

Давудың Сүлеймана весъети

¹Давут өлмезиниң өң янында оглы Сүлейманы янына чагырып, оңа шейле весъет этди: ²«Хер кес кимин мен-де дүңйәден өтмели пурсадым голай гелди. Сен тутанъерли бол, мерт бол. ³Өз Худайың Реб нәме буюрса, оны ерине етир; Реббиң ёлларындан йөрәп, Онуң парзларыны, табшырыкларыны, хөкүмлерини хем-де өвүт-үндевлерини Мусаның канунында язылышы ялы бержай эт. Шонда сен нәме этсең-де, нирә гитсең-де, ишиң шовуна болар. ⁴Онсоң Реб: „Эгер сениң огулларың Маңа гулак гоюп, бүтин калплары, жан-тенлери билен Маңа иман эдип яшасалар, ысрайыл тагтындан сениң неслиңиң аркасы кесилмез“ дийип, маңа берен вадасыны бержай эдер. ⁵Шейле хем

Серуяның оглы Ёвабың маңа нәме эденини хем-де онуң Ысрайылың ики гошунбашысыны Нериң оглы Абнери хем-де Етериң оглы Эмасаны өлдүрип, нәме эденини өзүң билйәнсин. Ол уруш вагтындакы ган үчин асудалык вагтында ар алып, олары өлдүрди. Ёвап эшиклерини уруш дөврүндәки ялы гана булады. ⁶Сен пәхим-пайхасыңа гөрә херекет эт. Ёвап гаррылык чагында өлүләр дүңйәсине асудалыкда инмесин. ⁷Гилгатлы Барзыллайың огулларына мәхирли бол. Сен олары зерур затлар билен үпжүн эт, чүнки мен доганың Абшаломдан гачанымда, олар маңа ягшылык этдилер. ⁸Шейле хем Бахуримдан болан беняминли Гераның оглы Шимги бардыр. Маханайыма баряркам, ол маңа эрбет гаргыш этди, йөне ол Иордан дерясына мени гаршыламага геленде, мен оңа: „Мен сени өлдүрмерин“ дийип, Ребден ант ичдим. ⁹Эмма сен Шимгини жезасыз галдырма, чүнки сен пайхаслы адамсың ве оңа нәме этмелидигиңи өзүң билерсиң. Шимги гаррылык чагында өлүләр дүңйәсине асудалыкда инмесин».

Давудың өлүми

¹⁰Онсоң Давут ата-бабаларына говушды. Оны Давут галасында жайладылар. ¹¹Давут Ысрайылда кырк йыллап патышалык этди. Ол еди йыл Хебронда, отуз үч йыл хем Иерусалимде патышалык этди. ¹²Шейдип, Сүлейман какасы Давудың тагтына чыкды; онуң патышалыгы гаты мәкәм болды.

Адоньяның өлүми

¹³Онсоң Хагытың оглы Адонья Сүлейманың әжеси Батшебаның

янына гелди. Батшеба ондан: «Эйгилигеми?» дийип сорады. Адонья хем: «Эйгилиге» дийип жогап берди. ¹⁴Соңра Адонья: «Сениң билен бир гүррүңим бар» дийди. Батшеба: «Айдыбер» дийди. ¹⁵Адонья шейле дийди: «Сен билйәрсин, мен патыша болмалыдым, бүтин ысрайыл халкы мениң патыша болмагыма гарашярыды. Эмма бу башгача болды, мениң иним патыша болды, чүнки бу патышалык Ребденди. ¹⁶Инди мениң сенден бир хайышым бар; оны рет этме». Батшеба хем оңа: «Айдыбер» дийди. ¹⁷Адонья: «Хайыш эдйәрин, Сүлейман патышадан шунемли Абышагы маңа аяллыга бермегини сорай. Ол саңа ёк диймез» дийди. ¹⁸Батшеба: «Бояр, мен сениң үчин патыша билен геплешерин» дийди.

¹⁹Шейлеликте, Батшеба Адоньяның адындан геплешмек үчин Сүлейман патышаның янына гитди. Патыша оны гаршы алмага еринден галып, тагзым эдип, тагтында отурды. Патышаның эжеси үчин хем бир тагт гетирип гойдулар, ол патышаның саг тарапында отурды. ²⁰Соңра Батшеба: «Мениң бир кичижик хайышым бар; оны рет этме» дийди. Патыша хем оңа: «Хайышыңы айдыбер эже, мен оны рет этмен» дийди. ²¹Батшеба: «Гой, шунемли Абышаг сениң доганың Адонья аяллыга берилсин» дийди. ²²Сүлейман патыша эжесине шейле жогап берди: «Сен нәме үчин шунемли Абышагы Адонья үчин сораарсың? Онуң үчин патышалыгы хем сора! Чүнки ол мениң улы доганымдыр; патышалыгы диңе онуң үчин дәл-де, эйсем Абятар руханы билен Серуяның оглы Ёвап үчин хем сора!» ²³Онсоң Сүлейман патыша Ребден ант

ичип, шейле дийди: «Эгер Адонья бу сөзлери үчин өз жаны билен жогап бермесе, Худай маңа-да муны ве мундан хем бетерини гөркезсин. ²⁴Мени дикелдип, какам Давудың тагтында отурдан, вада берши ялы маңа ве мениң несиллериме патышалыгы берен Ребден ант ичйәрин. Адонья хут шу гүнүң өзүнде өлдүрилер!» ²⁵Шейдип, Сүлейман патыша Ехояданың оглы Бенаяны Адоньяның янына иберди. Ол хем оны өлдүрди.

Абятар ковуляр

²⁶Патыша Абятар рухана шейле дийди: «Бар, өз Анатотдакы ерине гит, чүнки сен яшамага мынасып дәлсин. Эмма мен сени шу вагт өлдүржек дәл, чүнки сен какам Давудың өнүнде Хөкмүрован Реббиң сандыгыны гөтердиң, сен какамың әхли мушакгатлыкларыны дең чекишдиң». ²⁷Шейдип, Сүлейман Абятары Реббе руханы хөкмүнде гуллуқ этмеклик хукугындан махрум этди. Шейдип, Реббиң Шилодакы Элий ве онуң несиллери барадакы айдан сөзлери бержай болды.

Ёвабың өлүми

²⁸Бу хабар Ёваба барып говшанда, ол Реббиң чадырына гачып барып, гурбанлык сыпасының шахларындан япышды. Чүнки Ёвап Абшалома дәл-де, Адонья голдав берипди. ²⁹Сүлейман патыша: «Ёвап Реббиң чадырына гачып барды, ол шол ерде гурбанлык сыпасының янында» дийип хабар бердилер. Сүлейман: «Бар, гит-де, оны өлдүр» дийип, Ехояданың оглы Бенаяны иберди. ³⁰Онсоң Беная Реббиң чадырына гелип, Ёваба: «Саңа патышаның адындан бәрик

чыкмагыңы буюярын» дийди. Йөне Ёвап: «Ёк, мен шу ерде өлжек» дийди. Соңра Беная ене-де, ызына гидип: «Ёвап маңа шу жогабы берди» дийип, онуң әхли айданларыны патыша хабар берди. ³¹Патыша шейле жогап берди: «Онуң айдышы ялы эт. Оны өлдүр-де, жайла. Шейдип, менден ве какам Давудуң бейлеки несиллериниң бойнундан Ёвабың дөкөн нәхак ганының гүнәсини айыр. ³²Реб онуң бу дөкөн ганыны өз башындан индерер. Чүнки ол өзүнден-де догручыл хем-де говы ики адамы, ягны Ысрайылың гошунбашысы, Нериң оглы Абнер билен Яхуданың гошунбашысы Етериң оглы Эмаса билен уршуп, олары өлдүрди, какам Давудуң болса мундан хабары ёкды. ³³Абнерин ве Эмасаның ганы эбеди Ёвабың хем-де онуң несиллериниң башындан инер. Эмма Реб Давуда ве онуң тагтда отурян несиллерине эбедилик асудалык берер». ³⁴Онсоң Ехояданың оглы Беная гидип, Ёвабы өлдүрди. Ол өз чөлдәки мүлкүнде жайланды. ³⁵Патыша онуң ерине Ехояданың оглы Бенаяны гошунбашы эдип белледи. Абятарың дерегине болса, Садогы руханылыга белледи.

Шимгиниң өлүми

³⁶Соңра патыша адам ёллап, Шимгини чагырдып, оңа шейле дийди: «Иерусалимден өзүне бир жай сал-да, шол ерде яша, башга хич ере гитме. ³⁷Билип гой, Кидрон дересинден гечип, шол ерден чыкан гүнүң хөкман өлерсиң. Сен өлүми өз башыңа сатың аларсың». ³⁸Шимги патыша: «Сениң айдян затларың мамладыр, женабым. Гулуңыз–мен эдил айдышыңыз ялы хем эдер» дийди. Шейдип,

Шимги эсли вагтлап Иерусалимде яшады.

³⁹⁻⁴⁰Үч йылдан соң Шимгиниң ики саны гулы, Гатың ханы Магаканың оглы Акышың янына гачып бардылар. Шимги: «Сениң гулларың Гатда» диен хабары эшидип, туруп, эшегини гаңчалап, мүнди-де, гулларыны гөзлөп, Гата Акышың янына гитди. Шимги гидип, гулларыны Гатдан ызына гетирди. ⁴¹⁻⁴²Шимгиниң Иерусалимден Гата гидендигини ве ене ызына доланып гелендиги барадакы хабары Сүлеймана етиренлеринде, патыша адам иберип, Шимгини чагыртды ве оңа: «Мен саңа Ребден ант ичирип: „Билип гой, башыңа нәме дүшсе-де, шол ерден башга ере гиден гүнүңиң өзүнде, сен хөкман өлерсиң дийип дуйдурманмыдым нәме?“. Сен хем маңа: „Сениң айдянларың бары догры. Мен саңа гулак асарың“ дийипдиң. ⁴³Онда нәме үчин Реббе ичен антыңы, мениң саңа берен табшырыгымы бержай этмәнсиң?» ⁴⁴Патыша сөзүни довам этдирип: «Какам Давуда эден әхли яманлыкларыңы өзүң билиәнсиң. Шол эден яманлыкларыңы Реб сениң өз башындан индерер. ⁴⁵Эмма Сүлейман патыша ялканар. Давудуң тагты Реббин өңүнде бакы беркәр» дийди. ⁴⁶Онсоң патыша Ехояданың оглы Беная буйрук берди; ол-да гидип, оны өлдүрди.

Шейдип, Сүлейманың патышалыгы беркеди.

3-нжи бап

Сүлейман Худайдан пәхим-пайхас дилейәр

(2 Йыл язгылары 1:3-12)

¹Сүлейман Мүсүр патышасы фараоның гызына өйленип, патыша билен

гарындашлык ачды. Ол өз өйи, Реббин өйи хем-де Иерусалимнн дашындакы диварлар салнып гутарылянча, аялыны Давут галасына гетирди. ²Адамлар сеждегэхлерде гурбанлык берйэрдилер, чүнки хенизе ченли Реббе ыбадат өйи салынманды.

³Сүлейман какасы Давудын весьетлерини бержай эдип, Ребби сөйди. Йөне ол сеждегэхлерде гурбанлык берип, якымлы ыслы түтетги якды. ⁴Бир гүн патыша гурбанлык бермек үчин Гибгона гитди, чүнки эсасы сеждегэх шол ердеди. Сүлейман шол ерде мүңлерче якма гурбанлыкларыны берипди. ⁵Гибгонда гже Сүлейманын дүйшүне Реб гирди. Худай оңа: «Диле, дилэн задыңы берерин» дийди. ⁶Сүлейман шейле дийди: «Гулуң какам Давудын ынамлы, догручыл хем-де акйүрекли боланы үчин, оңа бейик, садык сөйгиңи гөркездиң. Бу гүн она тагтында отурмага огул берип, Өз бейик мерхементиңи гөркездиң. ⁷Инди, эй, Худайым Реб, Сен гулуң—мени какам Давудын ерине патыша этдиң. Мен ёлбашчылык этмөге укыбы болмадык, тежрибесиз, яш огландырын. ⁸Гулуң Сениң сайлан, сан-сажаксыз халкының арасындадыр. ⁹Шонуң үчинем халкыңы доландыраар ялы, ягшыяманы сайгарар ялы, Сен Өз гулуңа пэхим-пайхас бер, чүнки Сениң сан-сажаксыз халкыңы ким доландырып билер?»

¹⁰Сүлейманын бу дилеги Таңра ярады. ¹¹⁻¹²Худай оңа шейле дийди: «Өзүңе узак өмүр, байлык дилемән я-да душманларыңын өлүмини дилемән, эйсем ягшы-яманы сайгарар ялы акыл-пайхас дилэниң үчин, Мен саңа дилэн задыңы берйэрин. Мен саңа

өңкүлериң хич биринде болмадык ве сенден соң хем хич кимде болуп билмежек акыл-пайхас, аң-дүшүнже берерин. ¹³Мен саңа дилемедик затларыңы, ягны өмүрбөйи эгсилмежек байлык билен хормат берерин. Саңа тай гелжек патыша болмаз. ¹⁴Эгер сен мениң парзларымдыр табшырыкларымы бержай эдип, какаң Давут ялы ёлларымдан йөресен, Мен сениң өмрүңи-де узалдарын». ¹⁵Сүлейман оянды, гөрсе, бу дүйш экен. Соңра ол Иерусалиме гелип, Реббин Эхт сандыгының өңүнде дуруп, якма ве саламатлык гурбанлыкларыны берип, эхли эмелдарлары үчин мейлис гурды.

Сүлейманын пайхаслы хөкүми

¹⁶Бир гүн ики саны азгын аял гелип, патышанын хузурында дурды. ¹⁷Ол аялларың бири шейле диййэр: «Эй, женабым, мен шу аял билен бир өйде яшаярын. Шу аял өйдекэ, мениң чагам догуляр. ¹⁸Шондан үч гүн соң мунуң хем чагасы боляр. Бизиң икимиз биле яшаярыс, өйде бизиң икимизден башга хич ким ёк. ¹⁹Онсоң бир гже бу аялың оглы өлйэр, себэби ол чагасының үстүне тогаланыпдыр. ²⁰Ол яры гже туруп, мен уклап ятыркам, мениң гапдалымда ятан оглумы алып, өз гужагында, өз өлен оглуны болса мениң гужагымда гоюпдыр. ²¹Мен эртеси ирден оглумы эмдиржек болсам, ол өли ятыр. Мен оңа дыкгат билен серетдим ве чаганың өзүмиңки дэлдигине магат гөз етирдим». ²²Эмма бейлеки аял: «Ёк, дири чага мениңки, өлен чага сениңки» диййэр. Биринжи аял: «Ёк, өлен чага сениңки, дири чага мениңки» диййэр. Шейдип, олар патышанын хузурында жеделлешдилер.

²³Онсоң патыша шейле диййәр: «Бириңиз: „Дири чага мениңки, өлен чага сениңки“ диййәрсиниз, бейлекиңиз болса: „Ёк, бейле дәл! Өлен чага сениңки, дири чага мениңки“ диййәрсиниз». ²⁴Сонра патыша: «Маңа бир гылыч гетирип бериң» диййәр. Патыша гылыч гетирип берйәрлер. ²⁵Ол: «Дири галан чаганы ики бөлүңде, ярысыны бирине, ярысыны-да бейлекисине бериң» диййәр. ²⁶Эмма чагасы дири галан аял: «Эй, женабым, чаганы оңа бериң; оны асла өлдүрмән!» диййәр. Чүнки ол аялың өз огулуна рехими инди. Йөне бейлеки аял: «Ол мениңки хем болмасын, сениңки хем болмасын, оны икә бөлүң» диййәр. ²⁷Онсоң патыша: «Дири галан чаганы биринжи аяла бериң, оны асла өлдүрмән, ол онуң эжесидир» диййәр. ²⁸Патышаның чыкаран хөкүмини бүтин ысрайыл халкы эшидип, она улы хормат гойды. Пайхаслы хөкүм чыкараар ялы Сүлейман патышада Худайың пәхим-пайхасының бардыгыны халк гөрди.

4-нжи бап

Сүлейманың эмелдарлары

¹Сүлейман патыша бүтин Ысрайылың үстүнден шалык сүрди. ²Онуң янындакы эмелдарлар шуларды: Садогың оглы Азаря руханыды, ³Шишаның огуллары Элихореп билен Ахыя кәтиплерди, Ахылуудың оглы Ехошапат баш эмелдарды. ⁴Ехояданың оглы Беная гошунбашыды, Садок билен Абятар руханыларды. ⁵Натаның оглы Азаря хәкимлерин үстүнден гараярды; Натаның оглы Забут болса хем руханы, хем патышаның яраныды. ⁶Ахышар көшгүң

баштунды; Абданың оглы Адоньрам болса межбуры ишдәкилерин үстүнден гараярды.

⁷Бүтин Ысрайылда Сүлейманың он ики саны хәкими барды. Оларың херси патышаны ве онуң өй-ичерисини, гезекли-гезегине, йылда бир ай азык билен үпжүн этмелиди. ⁸Оларың атлары шуларды: Эфрайым даглык юрдунда Бенхур, ⁹Макалда, Шагалбымда, Бейтшемешде ве Эйлонбейтхананда Бендекер, ¹⁰Арубот үлкесинде Бенхесет (Соко билен бүтин Хепер юртлары хем оңа дегишлиди), ¹¹бүтин Напатдор үлкесинде Бенабынадап (ол Сүлейманың гызы Тапата өйленипди), ¹²Тагнак, Мегидо үлкелеринде, Йизрегелиң этегиндәки Саретаның янындакы бүтин Бейтшеян үлкесинде, Бейтшеяндан Абелмехола, Ёкмыгамың аңырсына ченли болан аралықдакы үлкеде Ахылудың оглы Багана, ¹³Рамотгилгат үлкесинде Бенгебер (Бенгеберде Манашаның оглы Яйырың Гилгатдакы обалары барды. Башандакы Аргоп этрабында берк диварлы, дервезелери бүрүнч гөзенекли алтмыш саны улы гала хем оңа дегишлиди), ¹⁴Маханайым үлкесинде Ыдоның оглы Ахынадап, ¹⁵Нафталы үлкесинде Ахымагас (ол Сүлейманың гызы Босмата өйленипди), ¹⁶Ашер ве Бегалот үлкелеринде Хушайың оглы Багана, ¹⁷Ысакар үлкесинде Паруваның оглы Ехошапат, ¹⁸Бенямин үлкесинде Эланың оглы Шимги, ¹⁹аморлар патышасы Сихон хем-де Башан патышасы Огуң юрды болан Гилгатда Уруның оглы Гебер. Ол бу ериң хәкимиди.

Сүлейманың патышалыгы

²⁰Яхуда халкы билен ысрайыл халкы деңиз якасындакы чәге дей

көпди. Олар ийип-ичип, хошбагттылыкда яшадылар. ²¹Сүлейман Евфрат дерясындан пилиштлилер юрдуна ве Мүсүр серхедине ченли болан бүтин юрда патышалык этди. Олар Сүлейманың өмүрүнің ахырына ченли оңа салгыт төлөп, хызмат этдилер.

²²⁻²³Сүлейманың көшгүнің бир гүн-лүк азыгы, ики йүз йигрими бәш батман ^a ёкары хилли ундан, дөрт йүз элли батман ^b адаты ундан, он саны бага бакылан өкүзден, йигрими саны яйлада бакылан өкүзден, йүз саны гоюндан, ондан дашары-да сугунлардан, жеренлерден, сайгаклардан хем-де семиз гушлардан ыбаратды. ²⁴Чүнки ол Евфрат дерясының гүнбатырындакы эхли веляятларда, Типсадан Газа ченли болан аралыкдакы Евфрат дерясының гүнбатырындакы эхли патышаларың үстүнден хөкүм сүрйәрди. Ол төверегиндәки гоңшы юртларының эхлиси билен асудалыкда яшады. ²⁵Сүлейманың бүтин өмүрүне Дандан Беершеба ченли аралыкдакы тутуш Яхудадакы ве Ысрайылдакы хер бир адам үзүм ве инжир агачларының ашагында асудалыкда яшады. ²⁶Шейле хем Сүлейманың сөвеш арабаларына гошулян атлары үчин кырк мүн саны ат ятагы, он ики мүн атлысы барды. ²⁷Шол хәкимлериң хер бири Сүлейман патышаны ве онуң сачагындан иймитленйәнлериң барыны, өз белленен айларында азык билен үпжүн эдйәрди. Оларың хич бир зады кемлик этмезди. ²⁸Оларың херси өзүне табшырылышына гөрә, йөнекей ве сайлама атлар үчин оларың саклянян ерине арпа ве саман гетирерди.

²⁹Худай Сүлеймана деңиз кенарындакы чәге дей учурсыз акыл-пайхас, дуйгурлык хем-де дүшүнжелилик берди. ³⁰Сүлейман пәхим-пайхасында бүтин гүндогарлылардан, бүтин мүсүрлилерден өңе гечди. ³¹Чүнки онуң пәхим-пайхасы, ислендик адамыңкыдан, эзралы Эйтаныңкыдан, Махолың огуллары Хеймандыр Калколыңкыдан ве Дарданыңкыдан-да йитиди. Төверегиндәки эхли миллетлериң арасында онуң ады мешхурды. ³²Сүлейман үч мүн тымсал айтды; онуң нагмалары болса мүнден агдыкды. ³³Ол Ливандакы кедр агажындан башлап диварың йүзүнде гөгерйән кәкилик отуна ченли болан агачлардан сөз ачарды, хайванлар, гушлар, сүйренижилер ве балыклар барада сөзләрди. ³⁴Сүлейманың пәхим-пайхасы хакында эшиден ер йүзүндәки эхли патышалар Сүлейманы диңлемәге адам ёлладылар.

5-нжи бап

Сүлейман ыбадатхананы гурмага тайярлык гөрйәр
(2 Йыл язгылары 2:1-18)

¹Сур патышасы Хирам Сүлейманың какасының орнуна патышалыга белленендигини эшиден бадына, өз эмелдарларыны Сүлейманың янына иберди; чүнки Хирам Давудын хемишелик яраны болупды. ²Сүлейман хем Хирама адам иберип, шейле дийди: ³«Өзүң билйәрсиң, какам Давут төверегиндәки урушлар зерарлы, душманларындан долы үстүн чыкянча, өз Худайы Реббе ыбадат

^a 4:22-23 *Ики йүз йигрими бәш батман* – еврейче *отуз кор*. Бу такм. 4,5 тонна дендир.

^b 4:22-23 *Дөрт йүз элли батман* – еврейче *алтмыш кор*. Бу такм. 9 тонна дендир.

өйүни гуруп билмеди. ⁴Йөне хэзир Худайым Реб маңа хемме тарапдан парахатчылык берди; менде не ягы, не-де бетбагтчылык бар. ⁵Шейдип, Реббин какам Давуда: „Сениң ериңе тагтыңда отуртжак оглуң Маңа ыбадат үчин өй гуар“ дийип айдышы ялы, мен Худайым Реббе ыбадат үчин өй гурайын диййэрин. ⁶Шона гөрэмениң үчин Ливанда кедр агачларының кесилмегини табшыр. Мениң ишчилерим сениң ишчилерин билен биле ишлэрлер. Ишчилерине нөчө дийсең, шонча-да хак төлөйин; чүнки өзүң билйэрсин, бизиң арамызда сидонлылар ялы агач кесип билйән адам ёк».

⁷Хирам Сүлейманың сөзлерини эшиденде, гаты шатланып: «Бу улы халкың үстүнден патышалык эдер ялы, Давуда шейле акыл-пайхаслы огул берен Реббе бу гүн алкыш болсун» дийди. ⁸Хирам Сүлеймана адам иберип: «Сениң маңа иберен саргыдың эшитдим; мен сениң кедр хемде серви агажы барадакы ислеглериңи битирерин. ⁹Мениң ишчилерим агачлары Ливандан дензе гетирерлер. Мен олары богдурып, деңиз үсти билен акдырдып, айдан ериңе элтдирип, шол ерде чөздүрерин. Сен гелип, олары экидерсин. Сен хем мениң ислегими ерине етирип, көшгүмдөкилери азык билен үпжүн эт». ¹⁰Шейдип, Хирам Сүлейманы кедр хем-де серви агачлары билен үпжүн этди. ¹¹Сүлейман болса Хирама онуң көшгүндөкилер үчин азык хөкмүндө кырк мүң чувал ^а бугдай, еди мүң хум ^б

сап яг берди. Сүлейман Хирама хер йыл шунча азык берерди. ¹²Реб вада берши ялы, Сүлеймана пэхим-пайхас берди. Хирам билен Сүлейманың арасында асудалык болды. Олар өз араларында ылалашык баглашдылар.

¹³Сүлейман патыша ыбадатхананың гурлушыгы үчин бүтин Ысрайылдан отуз мүң ишчини топламагы буюрды. ¹⁴Олардан нобатма-нобат боюнча хер айда он мүң адамы Ливана ёллады. Олар бир ай Ливанда, ики ай хем өйлеринде болардылар. Адонырам бу межбуры ишдөкилериң үстүнден гараярды. ¹⁵Сүлейманың дагда етмиш мүң саны йүк дашаяны, сегсен мүң саны даш ёнужысы барды. ¹⁶Мундан дашары Сүлейманың ишлейән адамларының үстүнден гараян үч мүң үч йүз саны баштутаны барды. ¹⁷Олар патышаның табшырыгы боюнча Реббин өйүниң дүйбүни тутмак үчин, улы гымматбаха дашлар ве ёнулан дашлар гетирдилер. ¹⁸Сүлейманың бинятчылары билен Хирамың бинятчылары ве гебаллылар Реббин өйүни гурмак үчин, дашлары ёнуп, агачлары кесип тайярладылар.

6-нжы бап

Сүлейман ыбадатхананы гуяр (2 Йыл язгылары 3:1-14)

¹Ысрайылларың Мүсүрден чыкып гайтмагының дөрт йүз сегсенинжи йылында, Сүлейманың патышалыгының дөрдүнжи йылында, икинжи ай болан Зив айында Реббин өйи гуруп башланды. ²Сүлейман патышаның

^а 5:11 *Кырк мүң чувал* – еврейче *йигрими мүң кор*. Бу такм. 3000 тонна дендир.

^б 5:11 *Еди мүң хум* – еврейче *йигрими мүң бат*. Бу такм. 440000 литре дендир. Бу жүмле кэбир голязмаларда *йигрими кор* (такм. 4000 литр) дийип душ гелияр.

Реб үчин гуран өйүнің узынлыгы алтмыш тирсек, ини йигрими тирсек, бейиклиги отуз тирсекди. ³Реббин өйүнің дашкы отагының өңүндөки айванының ини өйүң ини ялы йигрими тирсекди, узынлыгы өйүң өң тарапында он тирсекди. ⁴Ол Реббин өйүне гөзенекли пенжирелер этди. ⁵Сүлейман Реббин өйүнің дашкы ве ички отагларың, дашкы диварларына янашдырып, гапдал отагларыны салды. ⁶Пүрслер өйүң диварыны дешмез ялы, өйүң диварының йүзүндө даш чыкгытлар этдилер. Ашакы гатың ини бәш тирсек, ортакы гатың ини алты тирсек, үчүнжи гатың ини еди тирсекди.

⁷Реббин өйи гурланда өңдөн өнүлүп тайярланан дашлардан гурулды. Шол себәпдөн өй гурулярка ондан не чекич, не палта, не-де демир гуралың сеси эшидилди.

⁸Ортакы гатың гапысы Реббин өйүнің гүнорта тарапындады; айлавлы басганчаклар билен ортакы гата, ортакы гатдан үчүнжи гата чыкып болярды. ⁹Шейдип, Сүлейман Реббин өйүнің гурлушыгыны тамамлады. Ол өйүң үчегини кедр пүрслери ве кедр тагталары билен басырды. ¹⁰Тутуш өе янашдырылып салнан отагларың хер гатының бейиклиги бәш тирсекди. Ол отаглар өе кедр пүрслери билен бирикдилди.

¹¹⁻¹²Сүлеймана гуруп йөрөн өйи хакында Реббин шу сөзи аян болды: «Эгер сен Мениң парзларымы бержай эдип, хөкүмлериме боюн болуп, әхли табшырыкларымы саклап, олары бержай этсең, Мен какаң Давуда берен вадамы сениң үстүң билен

ерине етирерин. ¹³Мен ысрайылларың арасында яшап, Өз халкым ысрайылы терк этмерин».

¹⁴Шейдип, Сүлейман Реббин өйүни гуруп гутарды. ¹⁵Ол өйүң ички диварларының йүзүне дүйбүндө үчегине ченли кедр тагталарыны тутды ве өйүң полуны серви агажындан этди. ¹⁶Ол өйүң арка тарапында, дүйбүндө депесине ченли кедр агачларындан бейиклиги йигрими тирсек болан дивар бина этди. Ол муны иң мукаддес отаг болан ички отаг хөкүмүндө гурды. ¹⁷Ички отагың өңүндөки дашкы отагың узынлыгы кырк тирсекди. ¹⁸Өйүң ичи кедр тагтасындан кесилип, кәдә хем-де ачылып отуран гүллере чалым эдйән нагышлар билен хашамлананды. Дивардакы дашлар гөрүнмез ялы, дивар тутушлыгына кедр тагтасы билен өртүлөндү. ¹⁹Ол өйүң төрүндө Реббин Эхт сандыгыны гояр ялы ички отаг тайярлады. ²⁰Ички отагың узынлыгында, ини-де, бойы-да йигрими тирсекди, оң сап алтын чайыланды. Ол шейле хем кедр агажындан ясалан сыпа-да алтын чайды. ²¹Сүлейман Реббин өйүнің ичини сап алтын билен өртди; ички отагың өңүндө алтын зынжырлар герип, оны-да алтына гаплады.

Ыбадатхана безелйәр

²²Соңра ол тутуш өйи кемсиз-көстөсүз болар ялы, оны тутушлыгына алтына гаплады. Хатда ички отагың өңүндө дуран сыпа хем алтын чайды.

²³Ол ички отагда хер бириниң бойы он тирсек болан зейтун агажындан ики саны керуп ^a ясады.

^a 6:23 *Керуп* – перишделериң бир гөрнүши. Сөзлүгө серет.

²⁴Керупларың икисиниң хем ганатының узынлыгы бәш тирсекди. ²⁵Оларың херсиниң ганаты, ганатының бир жундан бейлеки ганатының ужуна ченли он тирсекди. Керупларың икисиниң өлчеги-де, шекили-де бирди. ²⁶Керупларың икисиниң-де бейиклиги он тирсекди. ²⁷Сүлейман керуплары Реббиң өйүниң ички отагында гойды. Оларың ганатлары, бириниң ганаты диварың бир тарапына, бейлекисиниң ганаты диварың эйлеки тарапына етер ялы герлип гойланды. Керупларың бейлеки ганатлары өйүң ортасына тарап герлип дурды. ²⁸Сүлейман керуплара хем алтын чайды.

²⁹Тутуш өйүң диварлары, ички ве дашкы отагларың диварларының йүзи оюлып, керуплар, палма агачлары ве ачылан гүллер билен хашамлананды. ³⁰Ол өйүң ички ве дашкы отагларының полуна хем алтын чайды.

³¹Сүлейман ички отага зейтун агажындан гапылар ясады. Гапыларың гермевлери ве сөөлери бәш бурчлыды. ³²Зейтун агажындан ясалан ики гапының йүзи оюлып, керуплар, палма агачлары ве ачылан гүллер билен хашамлананды. Сүлейман олара алтын чайды, керупларың ве палма агачларының йүзүне хем алтын чайды.

³³Шейле хем Сүлейман өйүң дашкы отагының гапысына зейтун агажындан дөртбурч сөөлер ясады. ³⁴Ол серви агажындан ики тайлы гапы этди, онуң ики тайы хем ики тарапа-да ачыларды. ³⁵Сүлейман гапыларың йүзи оюлып, керуплар, палма агачлары билен хашамланан нагшың үстүне алтын чайды. ³⁶Ол үч хатар ёнулан даш ве бир хатар кедр пүрсүнден ички ховлы гурды.

³⁷Сүлейманың патышалыгының дөрдүнжи йылында, Зив айында Реббиң өйүниң дүйби тутулды.

³⁸Сүлейманың патышалыгының он биринжи йылында, секизинжи ай болан Бул айында Реббиң өйи мейилнама гөрә долулыгына гурлуп гутарылды. Сүлеймана өйи гурмак үчин еди йыл герек болды.

7-нжи бап

Сүлейманың көшги

¹Сүлейман өзүне-де көшк салды. Ол көшги он үч йылда гуруп гутарды.

²Ол «Ливан жеңцелли» атлы көшк салды. Онуң узынлыгы йүз тирсек, ини элли тирсек, бейиклиги отуз тирсек болуп, ол дөрт хатар кедр сүтүнлериниң үстүнде гурулды. Сүтүнлериң үстүнде кедр пүрслери гоюлды. ³Хер хатарда он бәш, жеми кырк бәш саны пүрс сүтүнлериң үстүнде гоюлды. Ол көшгүң үчеги кедр тагталары билен басырылды.

⁴Ливан жеңцели атлы көшгүң бири-бирине бакып дуран үч хатар пенжирелери барды. ⁵Әхли гапылар ве гапы сөөлери дөрт бурчлыды. Олар бири-бирине гапма-гаршы, үч хатарды.

⁶Сүлейман узынлыгы элли тирсек, ини отуз тирсек болан сүтүнлер эйваныны гурды. Онуң өңүнде сүтүнлер билен дикилен, үсти басырылан далан барды.

⁷Соңра ол Тагт залыны, ягны хөкүм чыкарылян ер болан Хөкүм залыны гурды. Онуң диварлары дүйбүнден депесине ченли кедр тагталары билен өртүленди.

⁸Сүлейманың өз яшаян өйи Тагт залының еңсе тарапындакы ховлуда

бирмензеш гурлушда салнанды. Сүлейман өз аялы болан фараоның гызына-да шу зала меңзеш өй гуруп берди.

⁹Буларың барысы дашардан көшгүң ховлусына, бинятдан чыкыда ченли тутушлыгына өлчеге гөрә ёнулып, ярғы билен ики тарапы-да текизленен гымматбаха дашлардан гурланды. ¹⁰Бина ёнулан дашлардан, улы дашлардан, секиз, он тирсеклик дашлардан гурланды. ¹¹Бина дашларының үстүнден өлчеге гөрә ёнулан гымматбаха дашлар ве кедр тагталары гоюлды. ¹²Көшгүң ховлусының төверегиндәки хаятлар эдил Реббин өйүнің ички ховлусы ве өйүң эйваны ялы үч хатар ёнулан даш ве бир хатар кедр тагтасы билен өрүленди.

Хирама берлен табышырк (2 Ыыл язгылары 3:15–5:1)

¹³Сүлейман патыша адам иберип, сурлы Хирамы гетиртди. ¹⁴Хирам Нафталы тиресинден болан бир дул хатының оглуды, какасы хем сурлы бүрүнч уссасыды. Ол бүрүнчден зат ясамакда гаты уссат, өкде ве тежрибели уссады. Ол Сүлейман патышаның чагырышыны кабул этди. Хирам Сүлейманың бүрүнчден ясалмалы затларының әхлисини ясады.

¹⁵Хирам ики саны бүрүнч сүтүн ясады. Хер сүтүнің бейиклиги он секиз тирсек, төвереге он ики тирсекди. ¹⁶Ол шейле хем сүтүнлерин депесинде гоймак үчин бүрүнчден гуйлан ики саны тәч ясады. Хер тәжиң бейиклиги бәш тирсекди. ¹⁷Сүтүнлерин депесиндәки тәчлер тор шекилли өрме зынжырлар билен безеленди.

¹⁸Ол хер сүтүнің депесиндәки тәчлерин үстүни бүрәр ялы, хер өрме зынжырын төверегине бүрүнчден ясалан ики хатар нар айлады. ¹⁹Эйвандакы сүтүнлерин депесиндәки тәчлер лилия гүлүнің шекилинде болуп, оларың бейиклиги дөрт тирсекди. ²⁰Тәчлер ики сүтүнің хем-де өрме зынжырларың ёкарсындакы тегелек гүберчек ерде гоюлды. Хер тәжиң төверегине хатарлап, ики йүз нар айланды. ²¹Ол сүтүнлери ыбадатхананың эйванында дикди. Ол гүнортада сүтүн дикип, онуң адына Якин дакды. Ол демиргазыкда-да сүтүн дикип, онуң адына Боваз дакды. ²²Сүтүнлерин депесинде лилия шекилли нагышлар барды. Шейдип, сүтүнлерин иши тамамланылды.

²³Соңра ол бир гырасындан бейлеки гырасына ченли он тирсек, бейиклигини бәш тирсек эдип, гуйма бүрүнчден тегелек ховуз ясады. Онуң төвереге отуз тирсекди. ²⁴Ховзуң эрнегинин ашагында дашына айланан, херси он тирсек болан ики хатар өкүз шекилли гуйма нагышлар барды. Олар ховуз билен биле гуйлуп ясalandы. ²⁵Ховуз он ики өкүзиң үстүнде дурды; өкүзлерин үчүси демиргазыга, үчүси гүнбатара, үчүси гүнорта, галан үчүси хем гүндогара бакып дурды. Ховуз оларың үстүнде ерлешдирилип, өкүзлерин аркасы ич тарапа бакып дурды. ²⁶Ховзуң галыңлыгы дөрт бармакды, эрнеге кәсәнің эрнеге ялы ачылан лилия гүлүнің шекилиндеди. Ол еди йүз хум^a тутярды.

²⁷Ол он саны бүрүнч араба ясады. Арабаларың херсинин узынлыгы, ини дөрт тирсек, бейиклиги үч тирсекди.

^a 7:26 *Еди йүз хум* – еврейче *ици муң бат*. Бу такм. 44000 литре деңдир.

28-29 Арабаларың шекили шунун жылы: дашы чарчуваланан, дөрт гыраңлы тагталар ясалып, олара ёлбарсларың, өкүзлериң ве керупларың шекиллери хашамланыпдыр. Ёлбарсларың ве өкүзлериң ёкарсындакы ве ашагын-дакы чарчувалара, эгрём-буграм шекилли нагышлар хашамланып салнанды. 30 Хер арабаның дөрт бүрүнч тигри, бүрүнч оклары барды; дөрт бурчунда хем легени сакламак үчин чыкытлар барды; чыкытларың хер гапдалына эгрём-буграм шекилли нагышлар хашамланып салнанды. 31 Хер арабаның ёкарсында чарчуважыга салнан тегелек агыз ясалды. Онун бейиклиги бир тирсекди; онун агзы тегелек болуп, ини бир ярым тирсекди; онун агзында хашамлар барды, гапдаллары тегелек дёл-де дөртбурчлыды. 32 Дөрт тигир гапдал тагталарың ашагын-дады, тигирлериң оклары араба билен биле гуйлуп ясаланды. Тигриң бейиклиги бир ярым тирсекди. 33 Тигирлериң ясалышы ат арабаларың тигирлериниң ясалышы жыды; оларың окларының, гуршавларының, кеелериниң, топларының бары биле гуйлуп ясаланды. 34 Хер арабаның дөрт бурчунда дөрт чыкыт барды. Чыкытлар араба билен биле гуйлуп ясаланды. 35 Арабаның үстүнде ярым тирсек бейикликдэки тагта секиси барды; арабаның үстүндэки тутавачлар хем-де гапдал тагталары араба билен биле гуйлуп ясаланды. 36 Онун чыкытларының хем-де гапдал йүзүниң ачык ерлерине хашамланан керупларың, арсланларың хем-де палма агажының нагышы салнанды. Оларың дашына эгрём-буграм шекиллер хашамла-

нып салнанды. 37 Ине, Хирам он арабаны шейле ясады. Оларың барының гуйлушы хем, өлчеге хем, шекили хем бирди.

38 Шейле хем Хирам он саны бүрүнч леген ясады. Хер леген он бэш хум ^а тутярды; хер леген дөрт тирсекди; он арабаның херсиниң үстүнде бир леген барды. 39 Ол арабаларың бэшини Реббин өйүниң гүнортасында, бейлеки бэшисини-де өйүң демиргазыгында гойды. Ол ховзы өйүң гүнорта-гүндогар бурчунда гойды.

40-44 Хирам шейле хем газанлар, күл атарлар, легенлер ясады. Булардан башга-да, ол ики сүтүни, сүтүнлериң депесиндэки жам шекилли ики тэжи, шол тэчлери безеп дуран ики саны өрме зынжыры, шол зынжырлара ики хатар эдип дакмак үчин дөрт йүз саны нары, он арабаны, арабаларың үстүндэки он легени, бир саны ховзы хем-де ховзуң астындакы он ики өкүзи ясады. Шейдип, Хирам Реббин өйүндө Сүлейман патыша үчин этмели ишлериниң барыны тамамлады.

45 Газанлар, күл атарлар, легенлер ве Хирамың Реббин өйи үчин Сүлейман патыша ясап берен гапларының бары ялпылдавук бүрүнчденди. 46 Патыша бу гаплары Иорданың дүзлүгинде, Сукот билен Саретаның арасындакы тоюн топраклы ерде бүрүнчден гуйдурды. 47 Сүлейман бу бүрүнч гапгачларының аграмыны чекдирмеди, чүнки олар жуда көпди; оларың аграмыны хич ким аныкламады.

48 Шейдип, Сүлейман Реббин өйүндэки эхли энжамлары: алтындан эдилен сыпаны, үстүнде Реббе хөдүр

^а 7:38 Он бэш хум – еврейче кырк бат. Бу такм. 880 литре деңдир.

чөреги гоюлян алтын хантагтасыны, ⁴⁹⁻⁵⁰ички отагың өңүндө бәшиси гүн-ортада, бәшиси демиргазыкда гойлан сап алтын чыраданлары, гүллери, чыралары, этишгирлери, кәселери, мүченеклери, легенлери, якымлы ыслы түтөтги якмак үчин уланылян гаплары, маңчаллары, өйүң ички отагының, ягни иң мукаддес отагың хем-де өйүң мукаддес отагының гапылары үчин алтын петлелери ясады.

⁵¹Шейдип, Сүлейман патышаның Реббин өйи үчин эдилмели әхли ишлери тамамланды. Сүлейман какасы Давут тарапындан өе багыш эдилен әхли затлары: күмши, алтыны, ве әхли энжамлары гетирип, Реббин өйүндәки хазынада гойды.

8-нжи бап

Сүлейман Әхт сандыгыны ыбадатхана гетирдйәр (2 Йыл язгылары 5:2–6:2)

¹Онсоң Сүлейман Реббин Әхт сандыгыны Давут галасы болан Сион галасындан гетиртмек үчин, Ысрайылың яшулуларыны, әхли тиребашыларыны, ысрайылларың уругбашыларыны Иерусалиме, өз хузурына йыгнады. ²Бүтин ысрайыл халкы единжи ай болан Этаным айында, Чатма байрамында Сүлейман патышаның янына йыгнанышды. ³Бүтин Ысрайылың яшулулары гелдилер ве руханылар сандыгы гөтердилер. ⁴Шейдип, олар Реббин Әхт сандыгыны, Реббе йүз тутулян чадыры хем-де чадырың ичиндәки әхли мукаддес энжамлары гетирдилер. Буларың барыны руханылар билен левилер Реббин өйүне

гетирдилер. ⁵Сүлейман патыша ве онуң хузурына йыгнанын бүтин ысрайыл халкы Әхт сандыгының өңүндеди. Олар сан-сажаксыз гоюнлары, өкүзлери гурбанлык бердилер. ⁶Соңра руханылар Реббин Әхт сандыгыны өз ерине, Реббин өйүниң иң мукаддес отагына, керупларың ганатларының астына гетирип гойдулар. ⁷Керуплар ганатларыны сандыгың үстүне герип, сандыгың-да, онуң сырыкларының-да үстүни өртйәрди. ⁸Сырыклар шейле узынды велин, хатда оларың учлары иң мукаддес отагың өңүндәки мукаддес ерденем гөрнүп дурды, йөне дашардан гөрүнмейәрди. Олар шу гүне ченли хем шол ередир. ⁹Сандыгың ичинде Мусаның гоян ики саны канун язылан даш бөлегинден башга хич зат ёкды; Муса бу ики даш бөлегини ысрайыл халкы Мүсүр юрдундан чыкандан соң, Реббин олар билен әхт эден ери болан Хореп^а дагында сандыга салыпды. ¹⁰Руханылар мукаддес отагдан дашары чыканларында, Реббин өйи булутдан долды. ¹¹Руханылар булут зерарлы Реббин хузурында хызмата дуруп билмедилер, чүнки Реббин шөхраны Худайың өйүни долдурупды.

¹²Шонда Сүлейман шейле дийди: «Реб түм гаранкылыкда месген тут-жакдыгыны айтды. ¹³Мен Саңа бакы месген тутарың ялы, учурсыз гөзел өй гурдум».

Сүлейман халка йүзленйәр (2 Йыл язгылары 6:3-11)

¹⁴Онсоң патыша халка тарап өврүлип, бүтин ысрайыл жемагатына ак пага берди. Бүтин ысрайыл жемагаты дик дурды. ¹⁵⁻¹⁶Сүлейман шейле

^а 8:9 Хореп – бу Синай дагының бейлеки ады.

дийди: «Какам Давуда: „Мен ысрайыл халкымы Мүсүрдөн чыкаралым бәри, Маңа ыбадат этмәге өй гурмаклары үчин ысрайыл тирелеринден екеже шәхери-де сайламадым. Мен ысрайыл халкыма шалык этсин дийип, Давуды патышалыга сайладым“ дийип берен вадасыны бержай эден Ысрайыл Худайы Реббе алкыш болсун! ¹⁷Какам Давут Ысрайыл Худайы Реббе ыбадат үчин өй гурмагы йүрегине дүвүпди. ¹⁸⁻¹⁹Эмма Реб какам Давуда: „Маңа ыбадат үчин өй гурмагы йүрегиңе дүвмек билен сен говы этдиң; йөне шейле-де болса өйи сен гурмарсың. Сениң билиңден өнен оглуң Маңа ыбадат үчин өй гуар“ дийди. ²⁰Ине, Худай Өз берен вадасыны бержай этди, чүнки мен какам Давудың ерине гечдим. Реббиң вада берши ялы, мен Ысрайылың тагтында отырын. Ысрайыл Худайы Реббе ыбадат үчин өй гурдум. ²¹Сандыгы мен шол өйде гойдум. Аталарымызы Мүсүр топрагындан чыкаранда, Реббиң олар билен эден әхти шонуң ичиндедир».

Сүлейманың дилеги
(2 Йыл язгылары 6:12-42)

²²Соңра Сүлейман Реббиң гурбанлык сыпасының хем бүтин ысрайыл халкының өңүнде дуруп, эллерини гөге тарап узатды: ²³«Эй, Ысрайыл Худайы Реб, ерде-де, гөкде-де Сениң ялы Худай ёкдур! Бүтин калплары билен ёлундан йөрөйән гулларың үчин Сен әхтиңи, садык сөйгиңи саклайрсың. ²⁴Сен Өз гулуң какам Давуда берен вадаңы бержай этдиң. Шу гүн Сениң әхли айдан сөзлериң амала ашды. ²⁵Шонуң үчин хем, эй, Ысрайыл Худайы Реб, гулуң какам Давуда: „Эгер сениң огулларың сениң

йөрөйшиң ялы, Мениң хакыкат ёлумдан йөреселер, сениң неслинден хич бир адам Ысрайылың тагтындан айрылмаз“ дийип берен вадаңы бержай эт. ²⁶Шонуң үчин хем, эй, Ысрайылың Худайы, гой, Сениң гулуң какам Давуда берен вадаң амала ашсын!

²⁷Эмма Худай ерде месген тутармы? Сени хатда гөк-де, гөклерин гөги-де ичине сыгдырып билмейәр. Онсоң мениң бу салан өйүм дагы нәмежик! ²⁸Йөне шонда-да, я Бейик Худайым, Сен гулуң дилегине хем-де ялбарышына гулак сал-да, онуң бу гүн йүрекден эдйән ялбарышыны ве дилегини кабул эт. ²⁹Гөзлериң гиже-гүндиз: „Маңа шу ерде ыбадат эдилер“ диен өйүңде болсун. Гулуңың шу ере тарап бакып эдйән дилегини эшит. ³⁰Өз ысрайыл халкың ве мен гулуң шу ере тарап бакып дилег эденимизде, гулуңың, халкың Ысрайылың ялбарышларыны эшит. Өз гөкдәки месгениңден эшит-де, бизи багышла.

³¹Бир адам башга бир адама гаршы гүнә эдип, ант ичмәге межбур эдилсе, ол гелип, шу өйде Сениң гурбанлык сыпаңың өңүнде гүнәсиздигине ант ичсе, ³²шонда Сен гөкде эшит-де, оңа жогап бер. Гулларыңа хөкүм эдип, гүнәлә гүнәсине гөрә жеза бер, гүнәсиз акла-да, догрулыгына гөрә сыла.

³³Сениң халкың Ысрайыл Саңа гаршы гүнә эденлиги зерарлы душман өңүнде енлише сезевар боланда, тәзеден Саңа йүз тутуп, Сениң адыңы ыкпар этсе, шу өйде Саңа дилег эдип, ялбарса, ³⁴шонда Сен гөкде эшит-де, халкың Ысрайылың гүнәсини гечип, олары ызларына, аталарына берен юрдуңа гетир.

³⁵Саңа гаршы гүнә эдендиклери зерарлы гөк япылып, ягмыр ягдадык

махалы, олар шу ере тарап бакып, дилег эдип, Сениң адыңы ыкрат этселер, Сениң хасрат чекдиренлерин хем өз гүнәлери үчин тоба гелселер, ³⁶шонда Сен гөкде эшит-де, Өз гулларың болан ысрайыл халкының гүнәсини гечип, олара догры ёлдан йөремеги өврет. Өз халкыңа мирас хөкмүндө берен юрдуңа ягмыр ягдыр.

³⁷Эгер юртда ачлык я гыргын кесели болса, эпгек, ыгалдан чүйремеклик, чекиртге я-да гурчук пейда болса, эгер душманлары өз ислендик галаларында олара сүтем этселер, нәхили бела, нәхили кесел болса-да, ³⁸ислендик адам я-да ысрайыл халкы тарапындан нәхили дилегдир ялбарыш эдилен болса, хер кес өз йүрек дердини билип, шу өе тарап эллерини герсе, ³⁹шонда Сен гөкде Өз месгенинде эшит-де, олары багышла ве олар ярдам эт. Хер кесе эден ишине гөрә жогап бер, чүнки хер ынсаның йүрегини дине Сен билйәнсин. ⁴⁰Шейдип, олар Сениң аталарымыза берен юрдунда өмүрбойы Сенден горкуп яшасынлар.

⁴¹⁻⁴²Халкың Ысрайылдан болмадык, йөне Сениң бейик адың, гудратың хем-де Өз халкың үчин эден бейик ишлерин барада эшидип, узак юртдан гелен кесеки шу өйде дилег этсе, ⁴³Сен Өз гөкдәки месгенинде оны эшит-де, дүйәниң әхли халкларының ысрайыл халкы ялы Сениң адыңы билип, Сенден горкуп, Саңа ыбадат үчин гуран өйүми билерлери ялы, кесекиниң дилегине-де жогап бер.

⁴⁴Эгер халкың Сениң иберен ёлуң билен душманына гаршы сөвеше чыкып, Сениң сайлан шәхериңе, мениң Саңа ыбадат үчин гуран өйүм тарап бакып, Сен-Реббе дилег этсе, ⁴⁵гөкде оларың дилеглерини,

ялбарышларыны эшидип, олара душманларының үстүндө еңиш бер.

⁴⁶Олар Саңа гаршы гүнә этселер, – гүнә этмейән адам ёкдур – Сен газапланып, олары душман элине берсең, душман олары есир эдип, якынузак юрда әкитсе, ⁴⁷олар хем есирлиге әкидилен юртларында ойланып тоба эдип, ялбарып: „Биз нәхаклык эдип, гүнә газандык, пислик этдик“ дийип, ⁴⁸өзлерини есир алан душманларының юрдунда пәк калплары ве жан-тенлери билен Саңа йүзленип, аталарына берен юрдуңа, Өз сайлан шәхерине, Саңа ыбадат үчин гуран өйүм тарап бакып, дилег этселер, ⁴⁹шонда Сен Өз гөкдәки месгенинде оларың дилеглерини, налышларыны эшит-де, оларың дадына етиш. ⁵⁰Саңа гаршы гүнә эден халкыңы хем-де оларың Саңа гаршы эден языкларыны багышла, есир аланларың олара рехимдарлык эдерлери ялы, Сен Өз халкыңа душманларының гөзүниң өңүндө рехимдарлык эт. ⁵¹Чүнки олар Сениң демир печ кимин ловлаян Мүсүрден чықаран халкыңдыр, Сениң мирасыңдыр. ⁵²Өз гулуң хем-де халкың Ысрайыл ислендик вагт Сени чагыранларында, Сен оларың налышларыны эшит. Гой, гөзлериң оларда болсун. ⁵³Эй, Хөкмүрован Реб, Сен аталарымызы Мүсүрден чықараныңда, гулуң Муса аркалы айдышың ялы, Өзүңе мирасдар этмек үчин дүйәниң әхли халкларының арасындан ысрайыл халкыны Өз халкың хөкмүндө сайладың».

Сүлейман дилегини соңлаяр

⁵⁴Сүлейман Худая дилегини, ялбарышыны тамамландан соң, Реб-биң гурбанлык сыпасының өңүндө

эллерини гөге герип, дыза чөкөн еринден турды. ⁵⁵Сүлейман дик дуруп, бүтин ысрайыл халкына батлы сес билен пата берип, шейле дийди: ⁵⁶«Вада берши ялы, ысрайыл халкына паракхатчылык берен Реббе алкыш болсун. Ол Өз гулы Муса аркалы берен ягшы вадаларының барыны бержай этди. ⁵⁷Худайымыз Реб бизиң аталарымыз билен болшы ялы, бизиң биленем болсун, бизи хич хачан ташламасын, терк этмесин. ⁵⁸Онуң ёлларындан йөрәримиз ялы, Онуң аталарымыза берен табшырыкларыны, парзларыны хем-де хөкүмлерини бержай эдеримиз ялы, бизиң йүреклеримизи Өзүне таппа өвүрсин. ⁵⁹⁻⁶⁰Гой, мениң Реббиз өңүнде диле гетирен сөзлерим Бейик Худая гиже-гүндиз якын болсун. Бейик Худай дүнйәниң әхли халкларының Реббиз Худайдыгыны, Ондан башга Худайың ёкдугыны билерлери ялы, Реб Өз гулуны, ысрайыл халкыны гүнделик зерур затлар билен үпжүн этсин. ⁶¹Шонуң үчин хем сиз Онуң парзларына боюн болуп, Онуң табшырыкларыны шу гүнки ялы бержай эдип, Бейик Худайымыза ак йүректен хызмат эдин».

Ыбадатхана Реббе багыш эдилйәр

⁶²Онсоң патыша ве онун янындакы бүтин ысрайыл халкы Реббиз хузурында гурбанлык бердилер. ⁶³Сүлейман Реббе саламатлык гурбанлыгы хөкүмүнде йигрими ики мүн өкүз, бир йүз йигрими мүн гоюн берди. Шейдип, патыша ве бүтин ысрайыл халкы Реббиз өйүниң ачылыш дабарасыны этдилер. ⁶⁴Шол гүнүн өзүнде Сүлейман патыша Реббиз өйүниң өңүндәки ховлының ортасыны мукаддес этди. Патыша шол

ерде якма гурбанлыкларыны, галла садакасыны ве саламатлык гурбанлыкларының ягларыны берди, чүнки Реббиз хузурындакы бүрүнч гурбанлык сыпасы якма гурбанлыгыны, галла садакасыны, саламатлык гурбанлыгының яг бөлөклерини тутардан гаты кичиди.

⁶⁵Шейдип, Сүлейман ве бүтин ысрайыл халкы – улы мәхелле Лебохматдан Мүсүр серхедине ченли болан аралыкда, Худайымыз Реббиз хузурында он дөрт гүнләп байрам этдилер. ⁶⁶Шундан соң Сүлейман халкы өйли-өйүне угратды. Олар патышаны ялкап, Реббиз Өз гулы Давуда, халкы ысрайыла гөркезен әхли ягшылыклары үчин шатланып, гөвнүхошлукда өйли-өйлерине гайтдылар.

9-нчы бап

Реб ене Сүлеймана гөрүнйәр (2 Йыл язгылары 7:12-22)

¹⁻²Сүлейман Реббиз өйүни, өз көшгүни хем-де гурмага мейил эден затларының барыны гуруп гутаранда, Реб Гибгонда гөрнүши ялы, Сүлеймана икиленч гөрүнди. ³Реб Сүлеймана шейле дийди: «Мен сениң эден дилегиңи, ялбарышыңы эшитдим. Сениң гуран бу өйүни мукаддес этдим. Маңа ол ерде эбедилик ыбадат эдилер. Мениң назарым ве йүрегим хемише шол ерде болар. ⁴⁻⁵Эгерде сен какаңың йөрөйши ялы сап йүреклилик, догрулык билен Мениң ёлумдан йөрәп, табшыран әхли затларымы эдип, Мениң хөкүмлеримдир дүзгүнлерими бержай этсең, „Сениң неслинден Ысрайыла хөкүм сүржек адам кемлик этмез“ дийип, какаң Давуда вада бершим ялы, Ысрайылың

үстүндөн патышалыгыңы беркарар эдерин.

⁶⁻⁷Эмма сиз я-да сизин огулларыңыз Мениң ызыма эрмекден йүз дөндөрсөңиз, өңүңизде гоян табшырыкларымы, парзларымы бержай этмән, гидип башга худайлара хызмат эдип, олар сежде этсеңиз, онда Мен ысрайыл халкыны өзлерине берен еримден махрум эдерин. Өзүме ыбадат эдилмеги үчин мукаддес эден бу өйүми рет эдерин. Ысрайыл халкы бейлеки халкларга геп хем гүлки болар. ⁸Шу өй харабалыга өврүлөр^а. Онуң янындан гечйән хер бир киши оңа хайранлар галып, пышырдашып: „Реб нәме үчин бу юрды, бу өйи бейле терк этдикэ?“ диер. ⁹Онсон әхли халклар: „Чүнки ысрайыл халкы ата-бабаларыны Мүсүр юрдундан чыкаран өзлериниң Худайы Ребден йүз дөндөрип, башга худайлара тарап өврүлип, олар сежде этдилер, олар хызмат этдилер. Шонуң үчин хем Реб бу бетбагтчылыгы оларың башындан индерди“ диерлер».

Сүлейманың бейлеки эден ишлери (2 Йыл язгылары 8:1-18)

¹⁰Сүлейман ики өйи, ягны Реббин өйи билен өз көшгүни йигрими йылда гуруп гутарды. ¹¹Сур патышасы Хирамың кедр хем-де серви агачларындан ве алтындан Сүлейман нәче ислесе берендиги үчин, Сүлейман патыша-да оңа Желиле веляятындан йигрими галаны берди. ¹²Хирам

Сурдан Сүлейманың өзүне берен галаларыны гөрмәге гелди, йөне онуң ол галалара гөвни етмеди. ¹³Шонуң үчин хем ол: «Эй, доган, маңа берен галаларың дагы нәхили?» дийди. Шейдип, олары Кабул^б дийип атландырдылар. Олар шу гүне ченли хем шейле атландырылар. ¹⁴Хирам болса Сүлейман патыша ики йүз батман^в алтын иберипди.

¹⁵Сүлейман патыша ишчилери топлап, Реббин өйүни, өз көшгүни, Миллоны^г, Иерусалимиң диварыны, Хасор, Мегидо, Гезер галаларыны тәзеден дикелтди. ¹⁶Бу гала озал Мүсүр патышасы фараон тарапындан басылып алнып, ода берлипди. Фараон галада яшаян кенганлары гырып, оны инжи хөкмүнде өз гызына – Сүлейманың аялына берипди. ¹⁷⁻¹⁹Шундан соң Сүлейман Гезери, ашакы Бейтхороны, Багалаты, Яхуда чөллүгинде болан Тадморы, өзүниң әхли аммар галаларыны, сөвеш арабаларының саклянян галаларыны, сөвеш арабалы гошуның саклянян галаларыны тәзеден гурды. Мундан башга-да, Иерусалимде, Ливанда хем-де өз голастындакы ерлерин әхлисинде гурмага мейил эден затларының барыны гурдурды. ²⁰Ысрайыл халкындан болмадык аморлар, хетлер, перизлер, хивилер хем-де ябуслар энтек хем шол юртда яшаярдылар. ²¹Олар ысрайылларың бүтинлей ёк этмедик халкларының несиллеридир. Сүлейман олары гула өврүди. Бу шу гүне ченли хем

^а 9:8 *Харабалыга өврүлөр* – кәбир голязмаларда бейик болар.

^б 9:13 Еврейче *Кабул* ве хайырсыз сөзлериниң айдылышы меңзешдир.

^в 9:14 *Ики йүз батман* – еврейче *йүз йигрими киккар*. Бу такм. 4 тонна дендр.

^г 9:15-16 *Милло* – топрак билен долдурулан жайрык я-да бошлук ер болмагы ахмал. Сөзлүге серет.

шейледир. ²²Эмма Сүлейман ысрайыл халкыны гул этмеди. Олар Сүлейманың эсерлери, көшк эмелдарлары, харбы серкерделери, яраг гөтери-жилери, сөвеш арабалы гошунының серкерделеридилер.

²³Сүлейманың ишине баштуанлык эдйән ёлбашчылар-да ысрайыл огулларынданды. Олар бәш йүз элли адам болуп, агыр иште ишлейән адамлара баштуанлык этдилер.

²⁴Фараоның гызы Давут галасындан чыкып, Сүлейманың өзи үчин гуран өйүне гелди. Соңра Сүлейман галаның гүндогар тарапыны тәзеден дикелтди.

²⁵Сүлейман Реббе гуран гурбанлык сыпасында йылда үч гезек якма гурбанлыкларыны, саламатлык гурбанлыкларыны хөдүрләрди, Реббин хузурында якымлы ыслы түтетги якарды. Шейдип, ол Реббин өйүни долы гуруп тамамлады.

²⁶Сүлейман патыша Эдом юрдунда, Гызыл деңзиң ^a кенарында, Эйлатың голайында болан Эсёнгеберде гәмилер ясады. ²⁷Хирам өз эмелдарларыны Сүлейманың эмелдарлары билен биле деңзе белет болан гәмичилер билен иберди. ²⁸Олар Опыра гидип, ол ерден еди йүз он батман төвереги алтын алып, оны Сүлейман патыша гетирип бердилер.

10-нжы бап

Шеба меликеси Иерусалиме гелйәр
(2 Йыл язгылары 9:1-12)

¹Шеба меликеси Сүлейманың Реббе гойян хорматының ат-овазасыны

эшидип, оны кын соваллар билен сынамага Иерусалиме гелди. ²Шеба меликеси уммасыз байлык, хошбой ыслы затлар, көп мукдардакы алтын ве гимматбаха дашлар йүкленен дүелер билен Иерусалиме гелди. Ол Сүлейманың янына гелип, йүрегине дүвен әхли соваллары сорады. ³Сүлейман онуң әхли совалларына жогап берди. Патыша онуң екеже совалыны-да жогапсыз галдырмады. ⁴⁻⁵Шеба меликеси Сүлейманың пайхасыны, онуң гуран өйүни, сачагындакы нәз-ныгматлары, эмелдарларының яшаян ерлерини, хызматкәрлериниң хызматыны, оларың эгин-эшиклерини, онуң сақыларыны, Реббин өйүнде берйән якма гурбанлыкларыны гөрөнде, онуң бу затлара акылы хайран болды.

⁶⁻⁷Ол патыша шейле дийди: «Юрдумда ишлериң хакда, парасатың хакда эшиден сөзлерим догры экен, йөне мен гелип, өз гөзлерим билен гөрийәнчәм, айдыланлара ынанмадым. Маңа онуң ярысыны хем айтмандырлар. Сениң пәхим-пайхасың, ровачлыгың мениң эшидишимден хас артык экен. ⁸Сениң халкың нәхили багтлы! Хемише хузурында болуп, пәхим-пайхасыңы эшидйән эмелдарларың нәхили багтлы! ⁹Сенден хошал болуп, сени ысрайыл тагтында отурдан Худайың Реббе алкыш болсун! Реб Ысрайылы эбедилик сөөн соң, адалаты ве хакыкаты бержай этмегиң үчин сени патыша этди». ¹⁰Онсоң Шеба меликеси Сүлейман патыша ики йүз батман ^b алтын, көп мукдарда атырлары ве гимматбаха

^a 9:26 *Гызыл деңиз* – еврейче *Гамыш деңзи*.

^b 10:10 *Ики йүз батман* – еврейче *йүз йигрими киккар*. Бу такм. 4 тонна дендир.

дашлары берди. Сүлейман патыша Шеба меликесиниңки ялы шейле көп мукдардакы хошбой ыслы затлар хич берилмэнди.

¹¹Хирамың Опырдан алтын гетирен гэмиси ол ерден көп мукдарда сандал агажыны ве гымматбаха дашлары хем гетирди. ¹²Патыша сандал агажындан Реббич өйүне, патышаның көшгүне сөөлер, айдымчылар үчин лирадыр арфалар ясады; бейле сандал агажы шу гүне ченли гөрлүп-эшидилмэнди.

¹³Сүлейман патыша Шеба меликесине өз эчилен затларындан дашары онуң гөвнүниң ислэн задыны берди. Шейдип, Шеба меликеси эмелдарлары билен өз юрдуна доланды.

Сүлейманың байлыклары (2 Йыл язгылары 9:13-28)

¹⁴⁻¹⁵Сүлеймана бир йылда гелен алтының аграмы алыш-бериш эдйэн адамлардан, сөвдагэрлериң сөвдасындан, эхли арап шаларындан, юрдуң хэкимлеринден гелен алтындан дашары бир мүң бир йүз отуз батмандан говракды ^a. ¹⁶Сүлейман патыша дөвме алтындан ики йүз саны улы галкан ясады. Хер бир улы галкана, он еди гадак ^b алтын сарп эдилди. ¹⁷Ол дөвме алтындан үч йүз галкан ясады; хер галкана дөрт ярым гадак ^c алтын сарп эдилди. Патыша булары «Ливан жеңцели» атлы көшгүнде гойды. ¹⁸Патыша тагтыны пилиц сүңки билен хашамлап, сап алтына

гаплады. ¹⁹Тагтың алты басганчагы барды, арка тарапдан тагтың депеси тегелекди, күрсиниң ики тарапында хем тирсекликлер, тирсекликлериң гапдалында-да ики ёлбарс дурды. ²⁰Алты басганчагың хер тарапында бир ёлбарс, жеми он ики ёлбарс дурды. Бейле зат энтек асла хич бир юртда ясалманды. ²¹Сүлейманың гапгачларының барысы алтынданды. Онуң «Ливан жеңцели» атлы көшгүниң эхли гап-гачлары-да сап алтынданды. Күмүшден хич зат ёкды, себёби күмүш Сүлейманың дөврүнде хич затча гөрүлмейэрди. ²²Чүнки Сүлейманың Хирамың гэмилери билен бирликде деңизде гэмилери барды. Деңиз гэмилери үч йылда бир гезек гелип, алтын, күмүш, пил дилини, маймынлары ве тавуслары гетирердилер.

²³Шейдип, Сүлейман патыша байлыкда, пэхим-пайхасда ер йүзүндэки эхли патышалардан өңе гечди. ²⁴Худайың Сүлейманың йүрегине салан пайхасыны эшитмек үчин бүтин дүнийэ онуң дидарына зарды. ²⁵Сүлейманың янына гелен хер кес йылың-йылына күмүшдир алтын энжамлардан, эгинэшиклерден, яраглардан, атырлардан, атлардыр гатырлардан ыбарат болан совгатларыны гетирйэрди.

²⁶Сүлейман сөвеш арабалары билен арабалы эсерлери топлады; онуң бир мүң дөрт йүз сөвеш арабасы, он ики мүң сөвеш арабалы эсерлери ^c барды. Сүлейман оларың бирнэчесини

^a 10:14-15 *Бир мүң бир йүз отуз батман* – еврейче *алты йүз алтмыш алты киккар*. Бу такм. 23 тонна деңдир.

^b 10:16 *Он еди гадак* – еврейче *алты йүз шекел*. Бу такм. 7 кг деңдир.

^c 10:17 *Дөрт ярым гадак* – еврейче *үч мина*. Бу такм. 1,8 кг деңдир.

^d 10:26 *Сөвеш арабалы эсерлери* – я-да *атлылар*.

өз янында Иерусалимде, галанларыны болса сөвеш арабаларының сакланын галаларында ерлешдирди. ²⁷Сүлейман Иерусалимде күмши дашлар билен дең этди, кедр агажыны болса гүнбатар байырлыкда гөгерйән ябаны инжир агажы кимин көпелтди. ²⁸Сүлейманың атлары Мүсүрден ве Кеведен гетирилди; патышаның тәжирлери олары Кеведен белли бир баха сатын алдылар. ²⁹Бир сөвеш арабасы он еди гадак ^a төвереги күмше, бир ат болса дөрт гадакдан говрак күмше сатын алынып, олар Мүсүрден гетирилйәрди. Шейдип, бу сөвеш арабалары ве атлар Сүлейманың тәжирлерининң үсти билен бүтин хетлериң ве Сирияның шаларына сатылярды.

11-нжи бап

Сүлейман Ребден йүз өвүрйәр

¹Сүлейман фараоның гызындан башга-да моваплардан, аммонлардан, эдомлардан, сидонлылардан, хетлерден биртопар кесеки аяллара ашык болды. ²Реб ысрайыл огулларына: «Сиз кесеки миллетлерден гыз алшып-беришмән, чүнки олар хөкман сизи өз худайларына сежде этдирерлер» дийип айдан миллетлериндендилер. Эмма Сүлейман муңа гарамаздан шу аяллара өйленди. ³Онуң еди йүз ша аялы, үч йүз гырнак аялы барды. Аяллары онуң йүрегини аздырдылар. ⁴Сүлейманың гаррылык чагында аяллары онуң йүрегини кесеки худайлар тарап өвүрдилер. Сүлейман какасы Давут ялы Худайы Реббе

вепалы болмады. ⁵Сүлейман сидонлыларың худайы Ашторета, аммонларың нежис худайы Милкома ^b сежде этди. ⁶Сүлейман Реббиң назарында йигренжи ишлери эдип, какасы Давудың болшы ялы Реббе вепалы болмады. ⁷Соңра Сүлейман Иерусалиминң гүндогарындакы дагда Мовабың нежис буты Кемош ве аммонларың худайы Молек үчин сеждегәх гурды. ⁸Ол шейле хем өз худайларына якымлы ыслы түтетги якып, олар гурбанлык берер ялы, әхли кесеки аяллары үчин хем сеждегәхлер гурды.

⁹⁻¹⁰Реббиң Сүлеймана гаты гахары гелди. Сүлейман өзүне ики гезек гөрнүп, башга худайларың ызына эрмедийип табшырык берен Ысрайыл Худайы Реббиң табшырыгыны бержай этмән, Ондан йүз дөндерипди. ¹¹Шонуң үчин хем Реб Сүлеймана шейле дийди: «Сениң Мениң билен эден әхтиңи билгешлейин бозуп, Мениң саңа табшыран парзларымы сакламандыгың үчин, Мен патышалыгы хөкман сениң элинден алып, оны көшк эмелдарларының бирине берерин. ¹²Эмма сениң какаң Давудың хатырасы үчин Мен муны сениң гүнлеринде этмерин; патышалыгы сениң оглуның элинден аларын. ¹³Мен бүтин патышалыгы сениң элинден алман, гулум Давудың хем-де Өз сайлан шәхерим Иерусалиминң хатырасы үчин, дине бир тирәни сениң оглуна берерин».

Сүлейманың душманлары

¹⁴Соңра Реб эдомлы Хадады Сүлеймана душман этди. Ол Эдомда патыша неслинденди. ¹⁵⁻¹⁶Чүнки

^a **10:29** *Дөрт гадак* – еврейче *бир йүз элли шекел*. Бу такм. 1,7 кг деңдир.

^b **11:5** *Милком* – бу Молек худайың бейлеки ады. Серет: 1Пат 11:7.

Давут Эдомдака, гошунбашы Ёвап өлдүрүлөнлери жайламага гидип, Эдомдакы эркеклерин эхлисини гырыпды. Ёвап ве бүтин Ысрайыллар Эдомдакы эркеклерин эхлисини гырянчалар, алты айлап шол ерде галыпдылар. ¹⁷Эмма Хадат какасынын эмелдарлары болан бирнече эдомлылар билен гачып, Мүсүре гидипди; Хадат ол вагтлар яш огланды. ¹⁸Олар Мидяндан чыкып, Парана гелдилер, Парандан хем янларына бирнече адам алып, Мүсүре, Мүсүр патышасы фараонын янына бардылар. Патыша Хадада яшамага жай ве меллек ер берип, оны азык билен үпжүн этди. ¹⁹Хадат фараонын махрини газанды; ол өз аялынын гыз доганыны, ягны мелике Тахпенейсиң гыз доганыны Хадада аяллыга берди. ²⁰Ол Хадада огул догруп берип, онун адына Генубат дакдылар. Тахпенейс Генубаты фараонын өйүндө тербиеледи. Генубат онун огулларынын арасында өсүп улалды. ²¹Хадат Мүсүрдөкө, Давудын ата-бабаларына говшандыгы хем-де Ёвап гошунбашынын өлүми барада эшиденде, ол фараона шейле дийди: «Маңа өз юрдума доланмага ругсат бер». ²²Фараон ондан: «Юрдуңа гитмекчи болар ялы, мениң янымда нәме кемең бар?» дийип сорады. Ол: «Кем задым ёк, йөне маңа хөкман гитмәге ругсат бер» дийип жогап берди.

²³Женабы Соба патышасы Хададгезерден гачып гиден Эляданың оглы Резоны хем Худай Сүлеймана душман этди. ²⁴Давут собалылары өлдүрендө, Резон янына адам йыгнап, бир лешгере баш болды. Олар Дамаска барып, шол ерде месген тутдулар, онун адамлары Резоны Дамаскада патыша

этдилер. ²⁵Хададын яманлык эдиши ялы, Сүлейманың бүтин өмүрүне Резон Ысрайыла душман болуп, Ысрайылы йигренди хем-де Сирия хөкмүрөванлык этди.

Реббиз Яробгама берен вадасы

²⁶Сүлейманың эмелдарларының бири болан Середадан эфраимлы Небадын оглы Яробгам патыша гаршы чыкды. Онун эжеси Серуга атлы бир дул хатынды. ²⁷Онун патыша гаршы эл галдырмагының себәби шейледи: Сүлейман Миллоны тәзеден дикелдип, какасы Давут галасының диварларының йыкылан ерлерини абатлады. ²⁸Яробгам башаржаң адамды, бу яш йигидин иш башаржаңлыгыны гөрөн Сүлейман оны манаша ве эфраим тирелерине дегишли болан межбуры ишдәкилерин үстүндө баштутан эдип гойды. ²⁹Бир гүн Яробгам Иерусалимден чыкып барярка, ёлда она шилолы Ахья пыгамбер габат гелди. Ахья тәзе эшиклер гейипди. Чола ерде оларын икисинден башга адам ёкды. ³⁰Ахья эгниндәки тәзе эшигини чыкарды-да, йыртып он ики бөлеге бөлди. ³¹⁻³³Соңра Яробгама шейле дийди: «Он бөлегини өзүн үчин ал, чүнки Ысрайыл Худайы Реб шейле диййәр: „Мен патышалыгы хөкман Сүлейманың элинден алып, он тирәни саңа берерин, йөне гулум Давудын хатырасы үчин хем-де Ысрайылың бүтин тирелеринден сайлап алан шөхерим Иерусалимдин хатырасы үчин диңе бир тире Сүлейманыңкы болар. Чүнки ол Мени терк эдип, сидонлыларың худайы Ашторета, Мовабың худайы Кемоша, аммонларың худайы Милкома сежде этди. Сүлейман какасы Давудын ызыны тутмады. Ол

Мениң назарымда нэхак ишлери эдип, парзларымы, хөкүмлерими бержай этмеди, ёлларымдан йөремеди. ³⁴Муна гарамаздан, Мен бүтин патышалыгы онуң элинден алмарын. Мениң табшырыкларымы, парзларымы бержай эден, Өз сайлан гулум Давудың хатырасы үчин, Мен Сүлейманы өмрүниң ахырына ченли патыша эдерин. ³⁵Эмма патышалыгы Давудың огулуның элинден алып, оны он тире билен саңа берерин. ³⁶Маңа ыбадат эдилмеги үчин, Өз сайлан шәхерим Иерусалимде гулум Давудың неслинден бири хемишелик патышалык эдер ялы бир тирәни Сүлейманың огулуна берерин. ³⁷Мен сени Ысрайыла патыша эдерин ве сен Ысрайыла гөвнүниң ислейшине гөрә патышалык эдерсиң. ³⁸Гулум Давудың эдиши ялы, парзларымы, табшырыкларымы бержай эдип, Маңа гулак гоюп, ёлларымдан йөрәп, Мениң назарымда догры ишлери этсең, Мен хемише сениң билен боларын. Мен сени Ысрайыла патыша эдерин ве эдил Давудың несиллерини патыша эдишим ялы, сенден соң сениң несиллериңи хем патыша эдерин. ³⁹Сүлейманың гүнәлери үчин Мен Давудың несиллерине жеза берерин, йөне бу хемишелик болмаз⁴⁰». ⁴⁰Шонуң үчин хем Сүлейман Яробгамы өлдүрмәге сынанышды, йөне Яробгам Мүсүре, Мүсүр патышасы Шишагың янына гачып барып, Сүлейман дүнйәден өтйәнчә, шол ерде болды.

Сүлейманың өлүми
(2 Йыл язгылары 10:1-19)

⁴¹Сүлейманың әхли галан ве эден ишлери хем-де акыл-пайхасы барада «Сүлейманың ишлери» диен китапта

языландыр. ⁴²Сүлейман Иерусалимде бүтин Ысрайыла кырк йыл патышалык этди. ⁴³Сүлейман ата-бабаларына говушды. Ол какасы Давудың галасында жайланды. Онуң ерине оглы Рехабгам патыша болды.

12-нжи бап

**Демиргазык тирелериниң
гозгалаңы**
(2 Йыл язгылары 10:1-19)

¹Рехабгам Шекеме гитди. Бүтин ысрайыл халкы Рехабгамы патыша этжек болуп, Шекеме гелипди. ²Небадың оглы Яробгам шол вагт Сүлеймандан гачып, Мүсүрде яшайрды. Ол Рехабгам барадакы хабары эшиденден соң, Мүсүрден гайдып гелди. ³Тутуш ысрайыл жемагаты Яробгамы чагырдып алып, онуң билен биле Рехабгамың янына гелип, оңа: ⁴«Какаң бизе агыр зулум этди. Инди сен какаңың бизе эден агыр зулумыны еңлет ве бизе салан салгыдыны азалт, шонда биз саңа гуллуқ эдерис» дийдилер. ⁵Рехабгам ысрайыл халкына: «Гидиң-де, ене-де үч гүнден мениң яныма доланып гелиң» дийди. Шейдип, олар гитдилер.

⁶Онсоң Рехабгам патыша какасы Сүлейманың дири махалында онуң хызматында дуран яшулулар билен геңешип, олардан: «Бу халка нэхили жогап бермеги маңа маслахат берйәрсиниң?» дийип сорады. ⁷Яшулулар оңа: «Эгер сен шу гүн бу халка ягшы хызмат эдип, олардан ягшы сөзүңи гайгырмасаң, олар саңа бакы хызмат эдерлер» дийип жогап бердилер. ⁸Эмма Рехабгам яшулуларың берен маслахатыны әсгермән, өзи билен биле өсүп

улалан, хузурында хызмат эдйән яш йигитлер билен геңешди. ⁹Рехабгам яш йигитлерден: «Сиз: „Сен какаңың бизе эден агыр зулумыны еңлет“ дий-йән бу халка нәхили жогап бермеги маңа маслахат берйәрсиниз?» дийди. ¹⁰Онуң билен биле өсүп улалан яш йигитлер оңа: «Саңа „Какаңың бизе эден агыр зулумыны еңлет“ дий-йән бу халка өз күләм бармагың какаңың билинден ёгындыгыны айт. ¹¹Какам сизе агыр зулум эден болса, мен сизе эдилен зулумы хас-да артдырамын; какам сизи чырпы билен жезаландыран болса, мен сизи гамчы билен жезаландырамын дий» дийдилер.

¹²Шейдип, патышаның: «Мениң яныма ене-де үч гүнден доланып гелиң» дийши ялы, Яробгам билен бүтин халк үчүнжи гүн Рехабгамың янына гелдилер. ¹³Патыша халка рехимсизлик билен жогап берди. Ол яшулуларың өзүне берен маслахатыны рет этди. ¹⁴Рехабгам яш йигитле-риң берен маслахатына эерип, Яробгама ве ысрайыл халкына шейле жогап берди: «Какам сизе агыр зулум эден болса, мен сизе эдилен зулумы хас-да артдырамын. Какам сизи чырпы билен жезаландыран болса, мен сизи гамчы билен жезаландырамын». ¹⁵Шейдип, патыша халкы диңлемеди. Бу вака Реббигиң шилолы Ахья аркалы Небадың оглы Яробгам барада айдан сөзүниң амала ашмагы үчин Реб тарапындан шейле тамамланыпды.

¹⁶Патышаның өзлерини диңлемежегини билен ысрайыл халкы оңа: «Би-зиң Давут билен нәме шәриклигимиз бар? Йышайың оглунда мирасымыз

ёкдур. Эй, ысрайыллар, өйли-өйүңизе гайдың! Эй, Давудың несли, сен өз өйүңе серет!»

Шейдип, ысрайыллар өз өйлерине доландылар. ¹⁷Эмма Рехабгам дине Яхуда шәхерлеринде яшаян ысрайыллара патышалык этди. ¹⁸Рехабгам патыша гулларың баштутаны Адорамы^а Ысрайыла иберенде, ысрайыл халкы оны дашлап өлдүрди. Рехабгам патыша Иерусалиме гачмак үчин, ховлукмачлык билен өз ат арабасына мүнди. ¹⁹Шейдип, Демиргазык ысрайыл тирелери шу гүне ченли Давудың несиллерине гаршы питне турзуп гелиярлер.

²⁰Яробгамың гайдып гелендигини эшиден бүтин ысрайыл халкы онуң янына адам ёллап, оны йыгнанышыга чагырып, тутуш Ысрайыла патыша этдилер. Яхуда тиресинден башга Давудың несиллериниң ызына дүшен болмады.

Шемагя ныгамберлик эдйәр (2 Йыл язгылары 11:1-4)

²¹Рехабгам Иерусалиме гелди. Демиргазык ысрайыл тирелерине гаршы уршуп, патышалыгы Сүлейманың оглы Рехабгама гайтарып бермек үчин, бүтин яхуда хем-де бенямин тирелеринден йүз сегсен мүн сайлама уршужылар топлады. ²²Эмма Худайың адамы Шемагя Худайың шу сөзи аян болды: ²³«Сүлейманың оглы, Яхуданың патышасы Рехабгама, бүтин яхуда хем-де бенямин тирелерине хем-де галан халка ²⁴Реб шейле дий-йәр дий: „Сиз доганларыңыз болан ысрайыл халкының гаршысына урушмаң. Хер кес өз өйүңе гайтсын, чүнки

^а 12:18 *Адорам* – кәбир гадымы тержимелерде *Адонырам*. Серет: 1Пат 4:6 ве 5:14.

бу болан вака Мендендир⁴». Олар Реббин сөзүнө гулак асып, Онуң айдышы ялы өйлөрине гитдилер.

Яробгам Худайдан йүз өвүрйэр

²⁵Онсоң Яробгам Эфрайым даглык юрдунда Шекем галасыны бина эдип, шол ерде месген тутды. Соңра ол Шекемден гидип, Пенувалы бина этди.

²⁶Онсоң Яробгам өз ичинден шейле дийди: «Инди патышалык ене-де Давудың несиллерине гайдып гелер.

²⁷Эгер бу халк Реббин өйүндө гурбанлык бермек үчин Иерусалиме гитмегини довам этдирсе, онда оларың йүреги өз женабы, Яхуда патышасы Рехабгама тарап өврүлөр. Олар мени өлдүрип, Рехабгамың янына өврүлип барарлар». ²⁸Шейдип, патыша пикирини жемлөп, ики саны алтын гөле ясап, халка йүзленип, шейле дийди: «Иерусалиме шу вагта ченли гатнаныңыз бесдир. Эй, ысрайыллар, сизи Мүсүрдөн чыкаран худайларыңыз шулардыр». ²⁹Ол алтын гөлөниң бирини Бейтелде, бейлекисини хем Данда гойды.

³⁰Шейдип, халк гүнэ этди. Халк сежде этмек үчин Бейтелдэки ве^а Дандакы алтын гөлөниң янына узак ере гитдилер. ³¹Яробгам шейле хем сеждегэхлер гуруп, левилерден болмадык адамлардан руханылар белледи.

³²Яробгам секизинжи айың он бәшине Яхудадакы гечирилен байрам ялы байрам эдип, гурбанлык сыпасында гурбанлык берди. Ол өз ясан гөлелерине гурбанлыклар хөдүр этмек үчин, Бейтелде хем шейле этди. Онсоң ол Бейтелде өз гуран сеждегэхлерине руханылар белледи. ³³Яробгам өз сайлан айы

болан секизинжи айың он бәшине Бейтелде дикен гурбанлык сыпасының янына гитди. Ол ысрайыл халкы үчин байрам эдип, якымлы ыслы түтетти якмак үчин гурбанлык сыпаның янына гелди.

13-нжи бап

Яхудалы Худайың адамы

¹Яробгам гурбанлык сыпасының янында якымлы ыслы түтетти якжак болуп дурка, Реббин табшырыгы боюнча Худайың адамы Яхудадан Бейтеле гелди. ²Яңкы Худайың адамы Реббин табшырыгы боюнча гурбанлык сыпасына гыгырып шейле дийди: «Эй, гурбанлык сыпасы, Реб шейле диййэр: „Ине, Давудың неслинден бир огул дүйнэ инер, онуң ады Ёшыя болар. Ёшыя сеждегэхлерде якымлы ыслы түтетти якян руханыларың өзлерини сениң үстүңде гурбанлык эдер. Үстүңде ынсанларың сүңклери якылар“». ³Худайың адамы шол гүн бир алаamat берип, шейле дийди: «Реббин айдан аламаты шудур: „Бу гурбанлык сыпасы чым-пытрак болуп, үстүндэки күл думлы-душа пытрак“». ⁴Онуң Бейтелдэки гурбанлык сыпасына гыгырып айдан сөзүни Яробгам эшитти ве гурбанлык сыпасының янындан элини узадып: «Оны тутуң!» дийди. Яробгамың Худайың адамына гаршы узадан эли шол бада ысмаз болуп, ол элини ызына чекип билмеди. ⁵Худайың адамының Реббин табшырыгы боюнча гөркезен аламатына гөрэ, гурбанлык сыпасы чым-пытрак болуп, үстүндэки күл думлы-душа пытрады. ⁶Патыша оңа: «Худайың

^а 12:30 Бейтелдэки ве – бу сөзлөр кэбир голязмаларда ёк.

Ребден маңа рехим этмегини сорап, элимиң гутулмагы үчин дилег эдэй» дийди. Шейдип, Худайың адамы Яробгамың элиниң гутулмагы үчин Реббе дилег этди. Онсоң патышаның эли гутулып, өңки халына гелди. ⁷Патыша Худайың адамына шейле дийди: «Мениң билен өе гел-де нахарлан. Маңа эден ягшылыгың үчин мен саңа сылаг бержек». ⁸Эмма Худайың адамы патыша: «Маңа патышалыгың ярысыны берсеңем, мен сениң билен гитмерин. Бу ерде чөрөк ийип, сув-да ичмерин. ⁹Чүнки Реб маңа: „Ол ерде чөрөк ийме, сув ичме, гиден ёлундан ызыңа гайтма“ дийип табшырды» дийип жогап берди. ¹⁰Шейдип, ол ызына Бейтеле гелен ёлундан гитмән, башга ёл билен гайтды.

¹¹Бейтелде бир гарры пыгамбер яшарды. Онуң огулларындан бири гелип, Худайың адамының шол гүн Бейтелде эден әхли ишлерини оңа гүррүң берди. Олар онуң патыша диенлериниң барыны какаларына айдып бердилер. ¹²Какалары олардан: «Ол хайсы ёлдан гитди?» дийип сорады. Онуң огуллары Яхудадан гелен Худайың адамының хайсы ёлдан гидендигини какаларына гөркездилер. ¹³⁻¹⁴Онсоң пыгамбер огулларына: «Маңа эшегими гаңчалап берин» дийди. Олар оңа эшегини гаңчалап бердилер. Пыгамбер эшегине мүнүп, Худайың адамының ызындан гидип, оны тапды. Ол дуб агажының ашагында отырды. Пыгамбер ондан: «Сен Яхудадан гелен Худайың адамымы?» дийип сорады. Ол хем: «Хава, мен шол» дийип жогап берди. ¹⁵Ол Худайың адамына: «Йөр, өе гидели, шол ерде нахарланай» дийди. ¹⁶Эмма Худайың адамы: «Мен сениң билен ызыма, өйүңе

гидип билмен; мен бу ерде сениң билен чөрегең ийжек дәл, сувам ичжек дәл. ¹⁷Чүнки Реб маңа: „Ол ерде чөрөк ийме, сув ичме, гиден ёлундан ызыңа гайтма“ дийип табшырды» дийди. ¹⁸Онсоң ол пыгамбер Худайың адамына шейле дийди: «Мен хем сениң ялы бир пыгамбердирин. Реббиң табшырыгы боюнча бир периште маңа: „Ол чөрөк ийип, сув ичер ялы оны ызына өвүр-де, өзүң билен биле өйүңе алып гайт“ дийди». Ол Худайың адамыны алдаярды. ¹⁹Онсоң Худайың адамы онуң билен ызына гайтды ве онуң өйүңе гелип, чөрөк эдинди, сув ичди.

²⁰Олар сачак башында отыркалар, оны ызына алып гайдан пыгамбере Реббиң шу сөзи аян болды. ²¹⁻²²Ол Яхудадан гелен Худайың адамына Реб шейле диййәр дийди: «Реббиң сөзүни диңлемән, Худайың Реббиң өзүңе берен табшырыкларыны сакламадың. Ызыңа гайдып, чөрөк эдинме, сув ичме дийлен ерден ийип-ичендигиң үчин ата-бабаларының мазарында жайланмарсын». ²³Худайың адамы ийип-ичип боландан соң, оңа өзүни ызына алып гайдан пыгамберин эшегини гаңчалап бердилер. ²⁴Худайың адамы гидип барярка, оңа ёлда бир ёлбарс душуп, оны өлдүрди. Онуң жеседи ёлун үстүндө ятырды, эшек-де, ёлбарс-да онуң гапдалында дурды. ²⁵Адамлар гечип баряркалар, ёлда ятан жеседи хемде жеседиң гапдалында дуран ёлбарсы гөрдүлөр. Онсоң олар яңкы гарры пыгамберин яшаян галасына гелип, бу барада адамлар гүррүң бердилер.

²⁶Худайың адамыны ёлдан ызына өврөн бу пыгамбер болан ваканы эшиденінде: «Ол Реббиң сөзүңе гулак асмадык Худайың адамыдыр; Реб айдан сөзүңе гөрә, оны арслана берип,

арслан хем оны парчалап өлдүрөн болмалы» дийди. ²⁷Онсон ол огулларына: «Маңа эшеги гаңчалап берин» дийди. Олар оңа эшеги гаңчалап бердилер. ²⁸Ол пыгамбер гидип, Худайың адамының ёлда ятан жеседини тапды. Эшек ве ёлбарс жеседиң гапдалында дуран экен. Ёлбарс Худайың адамының жеседини иймәндир, эшегиде парчаламандыр. ²⁹Ол пыгамбер Худайың адамының жеседини гөтерип, өз эшегинин үстүне йүкледи-де, оны ызына алып гайтды. Ол яс тутуп, оны жайламак үчин гала гелди. ³⁰Пыгамбер жеседи өз мазарлыгын-да гоюп: «Вах доган, доган!» дийип, огуллары билен Худайың адамының ясыны тутды. ³¹⁻³²Ол Худайың адамыны жайлап боландан соң, огулларына шейле дийди: «Мен өленимде, мени шу пыгамберин жайланан мазарында жайлаң, мениң сүңклерими онуң сүңклериниң янында гоюң. Чүнки онуң Бейтелдәки гурбанлык сыпасы барада ве Самарияның галаларындакы әкли сеждегәхлер барада Реббинң табшырыгы боюнча гыгырып жар эден затларының бары хөкман амала ашар».

³³Бу вакадан соң хем Яробгам өзүниң пис ишлеринден эл чекмеди. Ол ене-де сеждегәхлерде әкли халкларың арасындан руханылар белледи. Руханы болмага ислег билдиренлериң барыны руханылыга белледи. ³⁴Бу гүнә иш Яробгамың несиллериниң ер йүзүнден тутушлыгына ёк болмагына гетирди.

14-нжи бап

Яробгамың оглы өлйәр

¹Шол вагтларда Яробгамың оглы Абыя сыркавлдады. ²Яробгам

өз аялына шейле дийди: «Бар, Яробгамың аялыдыгың билинмез ялы башга гейиме гир-де, Шило гит, чүнки Ахья пыгамбер шол ердедир. Ол мениң бу халка патыша болжагымы айдыпды. ³Элине он чөрек, күлчелер, бир голча-да бал алып, онуң янына гит; ол саңа оглумызга нәме болжагыны айдып берер».

⁴Яробгамың аялы шейле-де этди. Ол Шило гидип, Ахьяның өйүне барды. Ахья көрди, чүнки гожалыкдан яна онуң гөзлери чөңцелипди. ⁵Онсон Реб Ахья: «Яробгамың аялы сыркав оглы хакда сорамага гелер» дийди. Реб Ахья Яробгамың аялына нәме жогап бермелидигини айтды.

Ол геленде, нәтаныш аял болуп гелди. ⁶Эмма ол аял гапыдан гирип гелйәркә, Ахья онуң аяк сесини эшидип: «Эй, Яробгамың аялы, ичери гирибер. Сен нәме үчин нәтаныш аял болан болярсың? Менде сениң үчин гаты эрбет хабар бар. ⁷Гит-де, Яробгама Ысрайыл Худайы Реб шейле диййәр дий: „Мен сени халкың арасындан сайлап, халкым Ысрайылың үстүнден патышалыга белледим. ⁸Патышалыгы Давудың неслинден алып, саңа бердим. Эмма сен Мениң табшырыкларымы бержай эдип, Мениң назарымда догры ишлери эдип, бүгин калбы билен Маңа вепалы болан гулум Давут ялы болмадың. ⁹Гайтам, сен өзүңден өңки патышаларың барындан бетер пислик этдиң. Сен гуйма алтын гөле бутларыны ясап, олар сежде эдип, Мениң гахарымы гетирдиң ве Менден йүз өвүрдиң. ¹⁰Шонуң үчин хем Мен Яробгамың несиллериниң башындан бетбагтчылык индерерин. Исле азат болсун, исле гул, пархы ёк, Яробгамың неслинден

болан Ысрайылдакы хер бир эркеги бүтинлей ёк эдерин. Дерсиң сырылып-сүпүрилип ташланышы ялы, Мен Яробгамың несиллериниң барыны иң соңкусына ченли бүтинлей ёк эдерин.

¹¹Яробгамың несиллериниң галада өленлерини итлер, дүзде өленлерини гушлар иер, чүнки Реб шейле дийди“.

¹²Инди сен тур-да, өйүңе гит. Сен гала аяк басан бадыңа, оглуң өлөр. ¹³Бүтин ысрайыл халкы онуң ясыны тутуп, оны жайлар. Яробгамың машгаласындан дине шу оглан дөбө гөрә жайланар. Чүнки Яробгамың неслинден диңе шу оглан Ысрайыл Худайы Реббиң гөвнүндөн турды. ¹⁴Реб Өзи үчин Ысрайылың үстүндөн бир патыша гояр. Ол Яробгамың неслини хут шу гүн, эдил шу пурсатда ёк эдер.

¹⁵Реб Ысрайыла жеза берер. Ол ысрайыл халкыны сувун башында ыранян гамыш кимин сарсдырар. Реб ысрайыллары оларың ата-бабаларына берен говы юрдундан чыкарып, олары Евфрат дерясының аңры тарапына даргадар, чүнки олар Ашера бутларыны ясап, Реббиң гахарыны гетирдилер. ¹⁶Яробгамың өз эден хем-де Ысрайыла этдирен гүнэлери зерарлы, Реб Ысрайылы терк эдер».

¹⁷Соңра Яробгамың аялы ызына гайтды. Ол Тирса гелип, өйүниң ишигине етен бадына, онуң чагасы ёгалды.

¹⁸Бүтин ысрайыл халкы чаганы жайлап, онуң ясыны тутдулар. Шейдип, Реббиң Өз гулы Ахья пыгамбер аркалы айдан сөзи амала ашды.

Яробгамың өлүми

¹⁹Яробгамың галан ишлери, онуң эден сөвешлери ве нэхили патышалык эдендиги барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр.

²⁰Яробгам йигрими ики йыл патышалык этди. Ол ата-бабаларына говушды. Онуң ерине оглы Надап патыша болды.

Яхуда патышасы Рехабгам

(2 Йыл язгылары 11:5–12:15)

²¹Сүлейманың оглы Рехабгам Яхудада патышалык этди. Рехабгам патыша боланда кырк бир яшындады; ол Реббиң Өзүне ыбадат эдилмеги үчин Ысрайылың бүтин тирелеринден сайлан шэхери Иерусалимде он еди йыл патышалык этди. Эжеси аммонлы болуп, онуң ады Нагамады. ²²Яхуда халкы Реббиң назарында йигренжи ишлери эдип, ата-бабаларының эден гүнэлеринден-де хас бетер гүнэ этдилер. Олар Реббиң габанжаңлыгыны оярдылар. ²³Чүнки олар хем хер бир бейик байырда, гүр япраклы хер бир агажың астында өзлерине сеждегэхлери, дикме дашларыны хем-де Ашера бутларыны гурдулар. ²⁴Шейле хем юртакы сеждегэхлерин азгын эркеклери барды. Олар Реббиң ысрайылларың өңүндөн ковуп чыкаран миллетлериниң нежис ишлерини этдилер.

²⁵Рехабгамың патышалыгының бәшинжи йылында Мүсүр патышасы Шишак Иерусалиме хүжүм этди. ²⁶Ол Реббиң өйүндәки хазыналарың, патышаның көшгүндәки хазыналарың барыны талады. Ол Сүлейманың алтындан ясадан әхли галканларыны хем алып гитди. ²⁷Рехабгам патыша болса оларың дерегине бүрүнчден галканлар ясадып, олары патышаның көшгүниң гапысыны саклаян гаравуллаарың баштутанларының элине берди. ²⁸Патыша хер сапар Реббиң өйүне гиденде, гаравуллаар олары гөтерип

гетирип, соңра ене ызына гаравулхана экидйәрдилер.

²⁹Рехабгамың галан ишлери ве әхли эден ишлери барада Яхуда патышаларының йыл язгыларында языландыр.

³⁰Рехабгам билен Яробгамың арасында хемише уруш болды. ³¹Рехабгам ата-бабаларына говушды. Ол ата-бабаларының янында, Давут галасында жайланды. Онуң әжеси аммонлы болуп, ады Нагамады. Рехабгамың ерине оглы Абыям патыша болды.

15-нжи бап

Яхуда патышасы Абыям

(2 Йыл язгылары 13:1–14:1)

¹Небадың оглы Яробгамың патышалыгының секизинжи йылында Абыям Яхуда патыша болды. ²Абыям Иерусалимде үч йыл патышалык этди; онуң әжесиниң ады Магакады. Ол Абышаломың гызыды. ³Абыям хем какасының эден гүнәлерини гайталады. Ол атасы Давут ялы Реббе вепалы болмады. ⁴Муңа гарамаздан, онуң Худайы Реб Иерусалими кувватландырмач үчин, Абыям өленден соң орнуна патыша болар ялы, оңа бир огул берди. Худай Реб муны Давудың хатырасы үчин этди. ⁵Чүнки Давут дине хетли Урия эден яманлыгындан башга бүтин өмүрүне Худайың назарында догры ишлери этди. Ол Реббинц өзүне берен табшырыкларының барыны өмүрбойы бержай этди. ⁶Рехабгам билен Яробгамың арасында башлан уруш Абыямың өмүрүниң ахырына ченли довам этди. ⁷Абыямың галан ишлери ве әхли эден ишлери Яхуда патышаларының йыл язгыларында языландыр. ⁸Абыям ата-бабаларына говушды. Ол

Давут галасында жайланды. Онсоң онуң ерине оглы Аса патыша болды.

Яхуда патышасы Аса

(2 Йыл язгылары 15:16–16:6)

⁹Ысрайыл патышасы Яробгамың патышалыгының йигриминжи йылында Аса Яхуда патыша болды. ¹⁰Аса Иерусалимде кырк бир йыл патышалык этди; онуң энесиниң ады Магакады. Ол Абышаломың гызыды. ¹¹Аса атасы Давут ялы Реббинц назарында догры ишлери этди. ¹²Аса сеждегәхлериң азгын эркеклерини юртдан чыкарып, өз ата-бабаларының ясан әхли бутларыны ёк этди. ¹³Аса патыша хатда әжеси Магаканы меликеликден махрум этди, чүнки ол Ашера үчин йигренжи бут ясапды. Аса Ашера бутуны кесип, Кидрон дересинде якды. ¹⁴Эмма Ысрайылдакы сеждегәхлер ёк эдилмәнди. Муңа гарамаздан, Асаның йүреги бүтин өмүрүндө Реббе вепалы болды. ¹⁵Ол какасының хем-де өзүниң айдан садакаларыны, ягны күмши, алтыны ве гап-гачлары Реббинц өйүне гетирди.

¹⁶Аса билен ысрайыл патышасы Багша бүтин өмүрлерине уруш этдилер. ¹⁷Ысрайыл патышасы Багша Яхуданың үстүне чозды. Ол Яхуда патышасы Асаның янына гелип-гитмек ислейәнлериң ёлуны япмак үчин Рама галасыны беркитди. ¹⁸Соңра Аса Реббинц өйүниң ве патыша көшгүниң хазыналарында галан әхли күмүшдир алтыны алып, олары өз көшк әмелдарларына берди. Аса олары Табырммоның агтыгы, Хезёның оглы, Дамаскада яшаян Сирия патышасы Бенхадада иберди. ¹⁹Аса өз әмелдарларындан Бенхадада шейле хабар ёллады: «Сениң какаң билен мениң какамың арасында болшы

ялы, икимизиң арамызда-да ылалашык болсун. Мен саңа күмүшдир алтын совгат иберйэрин. Сен гит-де, Ысрайылың патышасы Багша билен эден ылалашыгыңы боз, ол мениң үстүмден совулсын». ²⁰Бенхадат Аса патышаның айданларына гулак асды. Ол гошун серкерделерини иберип, Ыёны, Даны, Абелбейтмагаканы, тутуш Нафталы юрды билен бирликде бүтин Киннереди басып алды. ²¹Багша муны эшиденде, Раманы беркитмекден эл чекип, Тирсада месген тутды. ²²Соңра Аса патыша Рама галасындакы Багшаның беркитме үчин уланып йөрөн дашларыны, агачларыны алып гитмэге яхудалара буйрук берди. Аса патыша бу дашдыр агачлар билен Беняминдэки Геба галасыны ве Миспа галасыны беркитди. ²³Асаның галан эхли ишлери, онуң гайдувсыз эдерменликлери, эхли эден ишлери ве беркиден галалары барада яхуда патышаларының йыл язгыларында языландыр. Гожалан чагында, ол аякдан дерт чекди. ²⁴Аса ата-бабаларына говушды. Ол ата-бабаларының янында, атасы Давут галасында жайланды. Оглы Ехошпат онуң ерине патыша болды.

Ысрайыл патышасы Надап

²⁵Яхуда патышасы Асаның патышалыгының икинжи йылында Яробгамың оглы Надап Ысрайыла патыша болды. Ол Ысрайылда ики йыл патышалык этди. ²⁶Надап Реббич назарында йигренжи ишлери этди. Ол касының ысрайыл халкына этдирен гүнэли ёлларындан йөреди.

²⁷Ысакар неслинден болан Ахыяның оглы Багша Надаба гаршы дилдүвшүк гурды. Багша пилиштликере дегилши болан Гибетонда Надабы өлдүрди,

чүнки Багша билен бүтин ысрайылар Гибетоның дашыны габапдылар. ²⁸Шейдип, Багша яхуда патышасы Асаның шалыгының үчүнжи йылында Надабы өлдүрүп, онуң ерине өзи патыша болды. ²⁹Ол патыша болан дессине Яробгамың несиллериниң барыны гырды, Реббич Өз гулы шилолы Ахыя аркалы айдан сөзүне гөрө, Яробгамың несиллеринден бир адам хем дири галдырылман, оларың бары өлдүрилди. ³⁰Бу Яробгамың Ысрайыл Худайы Реббич гахарыны гетирендиги зерарлы, өз эден ве Ысрайыла этдирен гүнэлери зерарлы болды.

³¹Надабың галан ишлери ве эхли эден ишлери барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр. ³²Аса билен ысрайыл патышасы Багша бүтин өмүрлерини уршуп гечирдилер.

Ысрайыл патышасы Багша

³³Яхуда патышасы Асаның шалыгының үчүнжи йылында Ахыяның оглы Багша Тирсада бүтин Ысрайылың үстүнден патышалык эдип, йигрими дөрт йыл хөкүм сүрди. ³⁴Багша хем Яробгам ялы Ысрайыла гүнэ этдирип, Реббич назарында йигренжи ишлери этди.

16-нжы бап

¹Багша гаршы Хананының оглы Ехува Реббич шу сөзи аян болды: ²«Сен хич кимдиң, эмма Мен сени халкым ысрайыла патыша этдим. Сен Яробгамың ёлундан йөрөп, халкым ысрайыла гүнэ этдирип, оларың гүнэлери билен мениң гахарымы гетирдиң. ³Шонуң үчин хем Мен Багшаны ве онуң бүтин

несиллерини Небадың оглы Яробгамың несиллери ялы ёк эдерин. ⁴Багшаның несиллеринден галада өленлерини итлер, дүзде өленлерини гушлар иер».

⁵Багшаның галан ишлери, онуң эдерменликлери барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр. ⁶Багша ата-бабаларына говушды. Ол Тирсада ата-бабаларының янында жайланды. Оглы Эла онуң ерине патыша болды. ⁷Хананының оглы Еху пыгамбере Багша ве онуң несиллерине гаршы Реббин шу сөзи аян болды. Чүнки Багша Яробгамың несиллери ялы херекет этди ве Яробгамың несиллерини өлдүрди. Шейдип, ол Реббин йигренйән ишлерини эдип, өз пис ишлери билен Онуң гахарыны гетирипди.

Ысрайыл патышасы Эла

⁸Яхуда патышасы Асаның шалыгының йигрими алтынжы йылында Багшаның оглы Эла Тирсада Ысрайыла патыша болуп, ики йыл шалык сүрди. ⁹Эла Тирсада өз көшк эмелдары Арсаның өйүнде серхош болуп отырка, Зимри оңа гаршы дилдүвшүк гурды. Зимри сөвеш арабаларының ярысының серкердесиди. ¹⁰Зимри гелип, Эланы өлдүрди ве өзи онуң орнуна патыша болды. Бу вака Яхуда патышасы Асаның шалыгының йигрими единжи йылында болуп гечди.

¹¹Зимри патыша болуп, Эланың тагтында отуран бадына, Багшаның бүтин несиллеринден, доган-гарындашларындан ве дост-ярларындан болан бар эркеги өлдүрди. ¹²Шейдип, Зимри Багшаның эхли несиллерини ёк этди. Реббин Еху пыгамбеириң үсти билен

Багша гаршы айдан сөзлери бержай болды. ¹³Чүнки Багша ве онуң оглы Эла бутлар ясап, гүнэ этдилер ве олар ысрайыл халкына-да гүнэ этдирип, Ысрайыл Худайы Ребби газапландырдылар. ¹⁴Эланың галан ишлери ве эхли эден ишлери барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр.

Ысрайыл патышасы Зимри

¹⁵Яхуда патышасы Асаның патышалыгының йигрими единжи йылында Зимри Тирсада еди гүн патышалык этди. Ысрайыл гошунлары пилиштликере дегишли болан Гибетон галасының дашыны габадылар. ¹⁶Дүшелгедэки гошунлар Зимриниң Эла патыша гаршы дилдүвшүк эдип, оны өлдүрендиги барадакы хабары эшиденлеринде, ысрайыл халкы гошунбашы Омрыны дүшелгеде Ысрайыла патыша этдилер. ¹⁷Шейдип, Омры бүтин ысрайыл халкы билен Гибетон галасындан чыкып, Тирсаның дашыны габадылар. ¹⁸Зимри галаның басылып алнаныны гөренде, патыша көшгүниң ички галасына гирип, патышаның көшгүне от берип, ода янып өлди. ¹⁹Зимри Яробгамың ёлундан йөрөп, Реббин назарында йигренжи ишлери этди. Ол өз эден гүнэлери ве Ысрайыла этдирен гүнэлери үчин өлди. ²⁰Зимриниң галан ишлери ве гуран дилдүвшүги барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр.

Ысрайыл патышасы Омры

²¹Зимри өленден соң, ысрайыл халкы ики бөлеге бөлүнди. Халкың ярысы Гинатың оглы Тибнини патыша этжек болуп, онуң ызына эерди,

галан ярысы болса Омрының ызына эерди. ²²Омрының ызына эерен халк, Гинатың оглы Тибниниң ызына эерен халкдан гүйчли болуп чыкды. Шейдип, Тибни өлүп, Омры онун орнуна патыша болды. ²³Яхуда патышасы Асаның шалыгының отуз биринжи йылында Омры Ысрайыла патыша болуп, он ики йыл шалык этди. Омры Тирсада алты йыл шалык сүрди.

²⁴Омры Самария байырлыгыны Шемерден үч ярым батман^a күмше сатын алып, байырлыкда шәхер гуруп, байырлыгың эеси Шемериң адына гөрә гуран шәхерине Самария дийип ат дакды.

²⁵Омры Реббиң назарында йигренжи ишлери этди. Онун эден пис ишлери өзүнден өңки патышаларың әхлисиниңкиден чөкдер болды. ²⁶Омры Небадың оглы Яробгам ялы гүнә этди. Ол ысрайыл халкына-да гүнә этдирип, Ысрайыл Худайы Ребби газап-ландырды. ²⁷Омрының эден бейлеки ишлери ве гөркезен гайдувсызлыгы хем эдерменлиги барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр. ²⁸Омры ата-бабаларына говушды. Ол Самарияда ата-бабаларының янында жайланды. Оглы Ахап онун ерине патыша болды.

Ысрайыл патышасы Ахап

²⁹Яхуда патышасы Асаның патышалыгының отуз секизинжи йылында Омрының оглы Ахап Ысрайыла патыша болуп, Самарияда йигрими ики йыл шалык сүрди. ³⁰Ахап Реббиң назарында йигренжи ишлери этди. Онун эден пис ишлери өзүнден

өңки патышаларың әхлисиниңкиден чөкдер болды.

³¹Ахаба Небадың оглы Яробгамың гүнәли ёлларындан йөремеклигиң өзем етерликди, йөне ол онун үстесине сидонлыларың патышасы Этбагалың гызы Изебеле өйленип, Багала сежде этди. ³²Ахап Самарияда Багал үчин гуран бутханасында Багал үчин гурбанлык сыпасыны гурды. ³³Ахап хем аял худайы Ашера бутуны ясады. Ахап Ысрайыл Худайы Реббиң гахарыны гетирмекде Ысрайылың өзүнден өңки патышаларының барындан оздурды. ³⁴Ахабың дөврүнде бейтелли Хиел Ерихоны тәзеден дикелтди. Хиел онун дүйбүни тутанда, новбахар оглы Абырамы гурбанлык этди. Ерихоның дервезелерини отурданда, ол ин кичи оглы Сегубы гурбанлык берди. Шейдип, Реббиң Нун оглы Ешува аркалы айдан сөзи бержай болды.

17-нжи бап

Ыляс ныгамбериң гуракчылык хақындакы хабары

¹Гилгатда яшаян тишбели Ыляс Ахаба шейле дийди: «Мен өзүмиң гуллук эдйән Ысрайыл Худайы Ребден ант ичйәрин. Тә мен буйрук берйәнчәм, юртда ики-үч йыллап не чыг болар, не-де ягын». ²Ыляса Реббиң шу сөзи аян болды: ³«Бу ерден гүндогара гит-де, Иорданың гүндогарындакы Керит чешмесиниң боюнда гизлен. ⁴Сен чешме сувундан ичерсиң. Ол ерде гаргалара сени иймитлендирмеги табшырандырын». ⁵Ыляс Реббиң табшырышы ялы этди. Ол гидип, Иордан

^a 16:24 *Үч ярым батман* – еврейче *ици киккар*. Бу такм. 70 кг деңдир.

дерясынын гүндогарындакы Керит чешмесиниң боюнда месген тутды. ⁶Гаргалар Ыляса эртирине-де, агшамына-да чөрек билен эт гетирип берйәрдилер, ол чешмәниң сувундан ичйәрди. ⁷Вагтын гечмеги билен чешме гурады, чүнки юрда ягыш яганокды.

Ыляс ныгамбер ве сарепатлы дул хатын

⁸Ыляса Реббинң шу сөзи аян болды: ⁹«Тур, Сидоның Сарепат галасына бар-да, шол ерде месген тут, чүнки ол ерде Мен бир дул хатына сени иймитлендирмеги табшырандырын». ¹⁰Шейдип, Ыляс Сарепата гитди. Ол галаның дервезесине гелди, гөрсе, ол ерде бир дул аял чөплеме чөпләп йөрди. Ол аялы чагырып, оңа: «Маңа ичмәге бир кәсе сув гетирәй» дийди. ¹¹Ол аял сув гетирмәге барярка, Ыляс оны ызына чагырып: «Бир дөвүм чөрек хем алып гелсене» дийди. ¹²Ол аял, Ыляса шейле жогап берди: «Худайың Ребден ант ичйәрин, менде чөрек ёк. Менде диңе халтаң дүйбүндәки бир гошавуч ун билен голчада бираз яг бар. Ине, мен хәзир өе гидип, шол баржа ун билен өзүм хем оглум үчин күлче биширмек үчин чөплеме чөпләп йөрүн. Биз оны иерис, онсоң өлерис». ¹³Ыляс оңа шейле дийди: «Сен алада этме. Бар өйүңе гит-де, чөрегиңи бишир. Шол баржа унундан сен өңүрти маңа бир кичижик чөрек биширип гетир. Ондан соң унунң галанындан өзүң ве оглуң үчин чөрек биширерсиң. ¹⁴Чүнки Ысрайыл Худайы Реб шейле диййәр: „Реббинң ягыш ягдыржак гүнүнү ченли халтадакы ун түкенмез, голчадакы яг эгсилмез“». ¹⁵Бу аял гидип, Ылясың айдышы ялы

этди. Ыляс билен яңкы аял ве онун өй-ичериси бир гошавуч уны узак вагтлап ийдилер. ¹⁶Шейдип, Реббинң Ыляс аркалы айдан сөзи бержай болуп, халтадакы ун түкенмеди, голчадакы яг эгсилмеди.

¹⁷Бирнәче вагт геченден соң, яңкы хожайын аялың оглы сыржавлады. Огланың халы ярамазлашып, ол арадан чыкды. ¹⁸Онсоң ол аял Ыляса: «Эй, Худайың адамы, мениң билен нәме ишиң бар? Сен маңа гүнәми ятладып, мениң оглумы өлдүрмәге гелдиңми?» дийди. ¹⁹Ыляс хем оңа: «Оглуңы маңа бер» дийди. Ыляс огланы аялың гужагындан алып, оны өз болян ёкаркы гатдакы отагына гетирип, өз дүшегинде ятырды. ²⁰Соңра ол Реббе ялбарып, дилег этди: «Эй, Худайым Реб, Сен нәме үчин бу дул хатының башына бела гетирдиң? Ол маңа өз өйүнден ер берди, Сен болса онунң оглуны өлдүрйәрсин!» ²¹Онсоң ол үч гезек чаганың үстүнде язылып ятдыда, Реббе ялбарып дилег этди: «Эй, Худайым Реб, Саңа ялбарярын, бу чаганы дирелт». ²²Реб Ылясың дилегини эшитди ве чага дирелди. ²³Ыляс чаганы ёкаркы отагдан гетирип, эжесине берди. Ыляс огланың эжесине: «Серет, сениң оглуң дирелди» дийди. ²⁴Онсоң ол аял Ыляса: «Мен инди сениң Худайың адамыдыгыңы, Реббинң сен аркалы айдан сөзүниң хакыкатдыгыны билйәрин» дийди.

18-нжи бап

Ыляс ныгамбер ве Багалың ныгамберлери

¹Бирнәче вагт геченден соң, гураклыгың үчүнжи йылында, Реб Ыляса шейле диййәр: «Бар, Ахабың янына

гит; Мен юрда ягыш ягдыржак». ²Шейдип, Ыляс Ахабың янына гитди. Самарияда ачлык гаты газаплыды. ³⁻⁴Ахап көшги доландырян Абадяны чагырды. (Абадя бүтин калбы билен Реббе ыбадат эдйәрди. Изебел Реббинц пыгамберлерини өлдүрйәркә, Абадя йүз пыгамбери экидип, элли-эллиден ики говакда гизләп, чөрөк, сув билен үпжүн эдипди.) ⁵Онсоң Ахап Абадя шейле дийди: «Сен гит-де, юрдуң бүтин чешмелерине, бүтин япларына айлан, белки, от тапып, атлары, гатырлары ве мал-гараны хорламарыс». ⁶Шейдип, олар айланмак үчин юрды өз араларында пайлашдылар. Ахабың ве Абадяның херси бир тарапа гитдилер.

⁷Абадя ёлда Ыляс пыгамбере душды. Абадя оны танап, өчүнде баш эгип, оңа шейле дийди: «Женабым Ыляс, бу сенмисиң?» ⁸Ыляс оңа: «Хава, бу мендирин, бар, сен гит-де, өз женабыңа Ыляс шу ерде дийип айт» дийди. ⁹Абадя оңа шейле жогап берди: «Гулуңы Ахабың элине берип өлдүреринц ялы мен нәме гүнә этдим?» ¹⁰Худайың Ребден ант ичйәрин, женап патышаның сени идәп, адам ибермедик юрды галмады. Хер юрдуң баштутаны: „Ыляс бу юртда дәл“ дийип хабар беренде, Ахап оңа ант ичирди. ¹¹Йөне хәзир сен маңа: „Бар-да, женабыңа Ыляс шу ерде дийип айт“ диййәрсин. ¹²Мен сениң яныңдан гиден бадыма, Реббинц Рухы сени экидер, мен-де сениң ниредедигиңи билмерин. Шейдип, мен барып, Ахаба сениң бардыгыңи айтсам, ол-да сени тапмаса, мени өлдүрер. Гулуң яшлыгыңдан бәри бүтин калбы билен Реббе ыбадат эдип гелйәр. ¹³Изебел Реббинц пыгамберлерини өлдүренде,

йүз адамы элли-эллиден ики говакда гизләп, олары чөрөк ве сув билен үпжүн эденим женабыма айтмадылармы нәме? ¹⁴Сен инди: „Бар-да, женабыңа Ыляс шу ерде дийип айт диййәрсин“. Ол мени хөкман өлдүрер». ¹⁵Ыляс: «Гуллук эдйән Худайым Хөкмүрован Ребден ант ичйәрин, мен шу гүн оңа хөкман гөрнерин» дийди. ¹⁶Шейдип, Абадя Ахабың янына гитди, оңа Ыляс барада хабар берди. Ахап Ыляс пыгамберинц янына гитди.

¹⁷Ахап Ылясы гөрүп, оңа: «Ысрайыл халкыны биынжалык эдйән сенмисиң?» дийди. ¹⁸Ыляс оңа шейле жогап берди: «Ысрайыл халкыны биынжалык эдйән мен дәлдин. Сен ве сениң ата-бабаларың Реббинц табшырыкларыны терк эдип, Багалың ызына эердиниз. ¹⁹Шонуң үчин хем сен хәзир бүтин ысрайыллары, Изебелиң голдаян дөрт йүз элли Багал бутуның пыгамберлерини ве дөрт йүз Ашера бутуның пыгамберлерини Кармел дагына, мениң яныма йыгна».

²⁰Шейдип, Ахап бүтин ысрайыл халкына чапарлар ёллап, әхли пыгамберлери Кармел дагына йыгнады. ²¹Ыляс бүтин халка голлай гелип, шейле дийди: «Сиз хачана ченли ики гөвүнли болуп, ыраң атып йөржексиңиз? Эгер Реб Худай болса, онда Онуң ызына эерин, эгерде Багал худай болян болса, онда онуң ызына эерин». Халк оңа хич хили жогап гайтармады. ²²Соңра Ыляс халка шейле дийди: «Реббинц пыгамберлеринден мен, диңе мен галдым, йөне Багалың пыгамберлери дөрт йүз эллидир. ²³Гой, бизе ики өкүз берсинлер. Багалың пыгамберлери бир өкүзи сайлап алып, оны дограп, одуның үстүнде гойсунлар, йөне от

якмасынлар; мен хем бейлеки өкүзи тайярлап, оны одуның үстүндө гоарын, йөне от якмарын. ²⁴Онсоң сиз өз худаыңыза, мен хем Реббе дилег эдерин. Хайсы хурай от билен жогап берсе, шол хакыкы Хурайдыр». Бүтин халк бу пикири макуллады. ²⁵Онсоң Ыляс Багал бутуның пыгамберлерине шейле дийди: «Өзүңизе бир өкүз сайлаң-да, сиз оны өнүрти тайярлаң, чүнки сиз көп. Онсоң худаыңыза дилег эдиң, йөне от якмаң». ²⁶Шейдип, олар өзлерине берлен өкүзи алып тайярлап, эртирден гүнортана ченли Багалдан дилег эдип, гыгырышып: «Эй, Багал, бизе жогап бер!» дийип, өзлериниң гуран гурбанлык сыпасының төверегинде бөкжеклешип, танс этмеклерини довам этдилер, йөне сесүйн болмады, жогап берен-де болмады. ²⁷Ыляс гүнортан олары масгаралап, шейле дийди: «Батлы гыгырың! Чүнки ол хурайдыр, белки, ол пикирленйэндир я-да аяк ёлуна чыкандыр я-да сыяхат этмәге гидендир, белки-де, ол укудадыр, оны оярмак герекдир». ²⁸Онсоң олар батлы сес билен гыгырышып, өз адатларына гөрә, беденлеринден ган акянча, гылычлар, найзалар билен өзлерини яраладылар. ²⁹Вагт өйледен агып, агшам гурбанлыгы хөдүрленмели вагта ченли, олар улы гох-галмагал билен танс эдип, пыгамберлик эден болдулар, йөне сес-үйн болмады, жогап берен-де болмады.

³⁰Онсоң Ыляс бүтин халка: «Мениң яныма гелиң» дийди. Олар онуң янына гелдилер. Ыляс илки билен Реббиң йыкылан гурбанлык сыпасыны дикелтди. ³¹Ыляс Якубың огулларының тирелериниң санына гөрә он ики саны даш алды, чүнки Якуба

Реббиң «Сениң адың Ысрайыл болар» диен сөзи гелипди. ³²Ол шол дашлардан Реббе гурбанлык сыпасыны гурды. Сонра ол гурбанлык сыпасының төверегинде ики керсен тохум сыгжак чукур газды. ³³Ондан соң ол одунлары бир ере үйшүрип, өкүзи союп бөлекледи-де, олары одунларың үстүндө гойды. Сонра ол: «Дөрт челеги сувдан долдурың-да, олары якма гурбанлыгының үстүне ве одунларың үстүне дөкүн» дийди. ³⁴Ыляс пыгамбер: «Муны ене бир гезек гайталаң» дийди. Олар сувы икинжи гезек гайталап гуйдулар. Ол: «Муны үчүнжи гезек гайталаң» дийди. Олар сувы үчүнжи гезек гуйдулар. ³⁵Шейдип, сув гурбанлык сыпасының төверегине акып, чукуры долдурды.

³⁶Агшам гурбанлык хөдүрленмели вагты Ыляс пыгамбер гурбанлык сыпасына голай гелип, шейле дилег этди: «Эй, Ыбрайымың, Ысхагың, Ысрайылың Хурайы Реб, бу гүн Сен Ысрайылда Хурайдыгыңы, мениң гулундыгымы, мениң бу әхли затлары Сениң табшырыгың билен эдйәндигими субут эт. ³⁷Дилегими эшит, я Реб, маңа жогап бер! Бу халк Сен Реббиң Хурайдыгыңы ве олары ызларына, Өзүңе чагырандыгыңы билсин». ³⁸Шейдип, Реб ашак от индерип, якма гурбанлыгыны, одунлары, дашлары ве топрагы яндырды, хатда чукурдакы сувы-да гурадып ташлады. ³⁹Бүтин халк муны гөрүп, йүзин йыкылып: «Реб Хурайдыр! Реб Хурайдыр!» дийди. ⁴⁰Ыляс олар: «Багалың пыгамберлерини тутуң, оларың екежеси-де гачмасын» дийди. Адамлар оларың барыны тутдулар. Ыляс Багалың пыгамберлерини

Кишон чешмесине гетирип, олары шол ерде өлдүрди.

Гуракчылыгың соңы

⁴¹Ыляс Ахаба: «Гит-де, ийип-ич, чүнки гүйчли ягшың сеси гелйэр» дийди. ⁴²Шейдип, Ахап ийип-ичмэге гитди. Ыляс пыгамбер болса Кармел дагының чүр депесине чыкып, ики бүкүлип, келлесини дызларының арасында гойды. ⁴³Ыляс пыгамбер өз хызматкэринэ: «Бар, деңзе тарап серет» дийди. Хызматкэр деңзе тарап серетди-де: «Ол ерде гөрүнйэн зат ёк» дийди. Ол хызматкэринэ шол бир херекети еди гезек гайталамагы буюрды. ⁴⁴Единжи гезекде хызматкэр: «Серет, деңизден элиң аясы кимин бир бөлежик булут ёкары галып баря» дийди. Онсоң Ыляс пыгамбер хызматкэринэ: «Гит-де, Ахаба ат арабасыны тайярлап, өйүне гитмегини табшыр, ёгсам ягыш оны ёлундан саклар» дийди. ⁴⁵Бир салымдан соң асманың йүзүни гара булут бүрөп, ел туруп, гүйчли ягыш ягды. Ахап арабасына мүнүп, Йизрегел галасына гитди. ⁴⁶Ыляса Реббин гүйжи гелди. Ол донуны билине гушап, тэ Йизрегелиң дервезесине ченли узак ёла Ахабың өңүндөн ылгап гитди.

19-нжы бап

Ыляс пыгамбер Синай дагында

¹Ахап Ылясың бар эден затлары, пыгамберлери нэдип гылыч билен өлдүрөндиги барада аялы Изебеле гүррүң берди. ²Онсоң Изебел Ыляса чапар ёллап: «Эртир шу вагтлар мен сениң өзүңи хем шол өлдүрүлөн

пыгамберлериң гүнүне салмасам, гой, онда худайлар маңа-да муны ве мунданам бетерини гөркезсин» дийди. ³Ыляс бу хабары эшидип горкды. Ол өз жаныны гутармак үчин гачып, Яхуданың Беершеба галасына гелди. Ол хызматкэрини шол ерде галдырды. ⁴Ыляс пыгамбериң өзи болса чөлде бир гүнлүк ёл йөрөп, гелип, бир гырымсы сүбсе агажының ашагында отурды-да, өз өлүмини диләп: «Бесдир, я Реб, инди мениң жанымы ал, чүнки мен аталарымдан говы дөлдин» дийди. ⁵Соңра ол гырымсы сүбсе агажының ашагында ятды-да, ука гитди. Ине, бирденкэ бир перишде Ылясы ырап: «Тур-да, ийип-ич» дийди. ⁶Ыляс пыгамбер төверегине гаранжаклады. Ине, гөрсе, онуң башужунда гызгын дашың үстүнде биширилен чөрек билен бир күйзе сув барды. Ол ийип-ичип, енде ятды. ⁷Реббин перишдеси икинжи гезек гелип, оны ырап: «Тур-да, ийип-ич, ёгсам бу сыяхат гаты узак ве кын болар» дийди. ⁸Ыляс пыгамбер туруп ийип-ичди. Онсоң ол нахарың гүйжүне кырк гиже-гүндизләп ёл йөрөп, Худайың дагы Хоробе^а гелди. ⁹Ыляс пыгамбер ол ерде бир говага гирип, гижэни шол ерде гечирди.

Онсоң Ыляса Реббин шу сөзи аян болды: «Ыляс, сен бу ерде нэме ишләп йөрсүң?» ¹⁰Ыляс Оңа шейле жогап берди: «Мен Хөкмүрован Худай Реббе гаты вепалы болдум. Ысрайыллар Сениң эхтиңи унудып, Сениң гурбанлык сыпаларыңи йыкып, Сениң пыгамберлериңи өлдүрдилер. Мениң диңе еке өзүм галдым. Олар шу вагт

^а 19:8 *Хореп* – бу Синай дагының бейлеки ады.

мениң жаныма каст этмек үчин мени ызарлап йөрлер».

¹¹Реб Бляса: «Дашары чык-да, дагда Мениң хузурымда дур, чүнки Мен-Реб шол ерден гечерин» дийди. Реббич өнүнде даглары, дашлары ярян шейле бир гүйчли ел турды, йөне Реб елиң ичинде геплемеди. Елден соң ертитреме болды, йөне Реб ертитремеде хем геплемеди. ¹²Ертитремеден соң от гелди, йөне Реб одуң ичинде-де геплемеди. Отдан соң мылайым, пессай сес гелди. ¹³Бляс муны эшиденде, йүзүни донуна бүрәп, дашары чыкып, говагың агзында дурды. Ине, бир сес гелип, оңа: «Бляс, сен бу ерде нәме ишләп йөрсүң?» дийди. ¹⁴Бляс Оңа шейле дийип жогап берди: «Мен Хөкмүрован Худай Реббе гаты вепалы болдум, чүнки ысрайыллар Сениң әхтиңи унудып, Сениң гурбанлык сыпаларыңы йыкып, пыгамберлериңи өлдүрдилер. Инди мен еке галдым. Олар мениң жаныма каст этмек үчин мени ызарлап йөрлер». ¹⁵Онсоң Реб Бляс пыгамбере шейле дийди: «Бар, чөл ёлы билен ызыңа гит-де, Дамаска совул. Ол ере бар-да, Хазайылың башына яг гуюп, оны Сирияның үстүнден патышалыга сайла. ¹⁶Шейле хем Нимшиниң оглы Ехувың башына яг гуюп, оны Ысрайылың үстүнден патышалыга сайла; Абелмехоладан болан Шапатың оглы Эляшаның башына яг гуюп, оны өз орнуңа пыгамберлиге сайла. ¹⁷Хазайылың гылыжыңдан гутуланы Еху өлдүрер, Ехувың гылыжыңдан гутуланы болса Эляша өлдүрер. ¹⁸Мен Ысрайылда Багал бутуна сежде этмедик, оны өпмедик еди мүң адамы аман галдырамын».

Эляша Бляс пыгамбериң шәгирди боля

¹⁹Шейдип, Бляс ол ерден гидип, Шапатың оглы Эляшаны тапды. Ол ер сүрүп йөрди. Онуң өнүнде он ики жүбүт өкүз барды. Эляша он икинжи жүбүтиң янындады. Онуң янындан геченде, Бляс өз донуны онуң эгнине атды. ²⁰Эляша өкүзлерини ташлап, Блясың ызындан ылгады. Эляша Бляса: «Мен өнүрти энем-атам билен хошлашайын, онсоң сениң ызыңа дүшейин» дийди. Бляс оңа: «Бар, гидибер, йөне сен мениң эден ишимиң нәме аңладяндыгыны билйәнсиң» дийди. ²¹Эляша Бляс пыгамбериң янындан гайдып, бир жүбүт өкүзиң боюнтырыкларыны айрып, оларың дамагыны чалды. Азалаң агачларыны якып, өкүзлериң этлерини биширип, халка пайлады, халк оны ийди. Ондан соң Эляша гидип, Бляс пыгамбериң ызына эерип, онуң шәгирди болды.

20-нжи бап

Бенхадат Самария хужүм эдйәр

¹Сирияның патышасы Бенхадат өзүниң бүтин гошуныны топлады. Онуң янында атлар, сөвеш арабалары билен бирликде отуз ики саны хан барды. Ол Самария гаршы йөриш эдип, онуң дашыны габап, гала хужүм этди. ²Бенхадат гала ысрайыл патышасы Ахаба чапарлардан шейле хабар ёллады. ³Бенхадат Ахаба: «Сениң күмшүң, алтының мениңкидир; сениң иң овадан аяларың ве иң гүйчли огулларың-да мениңкидир» дийди. ⁴Ысрайыл патышасы Ахап Бенхадата шейле жогап

берди: «Эй, мениң женап патышам, сениң айдышың ялы болар; мен ве мениң әхли задым сениңкидир». ⁵ Чапарлар ене-де Ахабың янына дола- нып гелип: «Бенхадат шейле диййәр дийдилер: „Мен саңа адам иберип, күмшүни, алтыныңы, аялларыңы, чагаларыңы маңа гетирип бер дий- дим. ⁶ Муңа гарамаздан, мен эртир шу вагтлар эмелдарларымы сениң яныңа иберерин. Олар сениң көшгү- ци ве сениң адамларың өйлериңи дө- күп, гөзлериңе якан затларыңы алып гайдарлар“» дийди.

⁷ Онсоң ысрайыл патышасы юрдун әхли яшулуларыңы чагырып, олар шейле йүзленди: «Середин! Бу адам пислик агтаряр! Ол чапарлар ёллап, мениң аялларымы, огулларымы, ал- тын-күмшүми талап этди, мен-де боюн гачырмадым». ⁸ Онсоң әхли яшулулар ве халк Ахаба: «Бенхада- да гулак асма ве онуң билен ылалаш- ма» дийдилер. ⁹ Шейлелик билен Ахап Бенхададың чапарларына шейле дий- ди: «Женабым патыша шейле дийиң: „Бу гулуңдан илки соран затларыңы берерин, йөне сениң мениң көшгүми ве әхли адамларың өйлериңи дөкүп, гөзүңе якан затларыңы алып гитмек пикириң билен ылалашмаярын“». Ча- парлар гидип, оңа бу жогабы етирди- лер. ¹⁰ Бенхадат ене-де чапарларыңы Ахабың янына ёллап, шейле дийди: «Мен Самарияны ер билен егсан эт- мек үчин әгирт улы гошун гетире- рин. Эгер Самариядан эсгерлери- миң овучларыңы долдурмага етер- лик тоз тапылса, гой, онда худайлар маңа муны ве мунданам бетерини гөркезин». ¹¹ Ысрайылың патышасы Бенхадада шейле жогап берди: «Сө- веше уграян сөвешден үстүн чыкып,

ызына доланып гелйән эсгер кимин өвүнмели дәлдир». ¹² Бенхадат бу ха- бары эшиденде, ханлар билен ча- дырда шерап ичип отырды. Ол өз эсгерлериңе: «Нызама дуруң» дий- ди. Олар гала хүжүм этмәге ныза- ма дурдулар.

¹³ Шол вагт бир пыгамбер ысрайыл патышасы Ахабың янына барып, Реб саңа шейле диййәр: «Бу әгирт улы го- шуны гөрийәрсинми? Шу гүн Мен оны сениң элиңе берйәрин. Ана, шонда сен Мениң Ребдигими билерсин» дийди. ¹⁴ Ахап ол пыгамберден: «Бу еңиш кимиң үсти билен газанылар?» ди- йип сорады. Ол пыгамбер: «Бу еңиш велят хәкимлериңиң хызматында- кы яш эсгерлериң үсти билен газа- нылар» дийип жогап берди. Онсоң Ахап: «Уршы ким башлар?» дийип сорады. Пыгамбер: «Сен башларсын» дийип жогап берди. ¹⁵ Онсоң Ахап велят хәкимлериңиң хызматында- кы яш эсгерлери топлады, олар ики йүз отуз икидилер. Ондан соң ол Ыс- райылың бүтин гошуныңы топлады, олар еди мүңдүлер.

¹⁶⁻¹⁷ Велят хәкимлериңиң хызма- тындакы яш эсгерлер гүнортан хү- жүме башладылар. Бенхадат болса өзи билен ылалашык баглашан отуз ики патыша билен чадырда шерап ичип, серхош болуп отырды. Бенхададың Самария иберен эсгерлери оңа: «Бир топар эсгерлер Самариядан чыкып гелйәрлер» дийип хабар бердилер. ¹⁸ Бенхадат: «Ярашык үчин геленем болсалар, урушмак үчин геленем бол- салар олары дири тутуң» дийди.

¹⁹ Велят хәкимлериңиң хызматында- кы яш эсгерлер эййәм йөрише чы- кыпдылар. Ысрайыл гошуны-да ола- рың ызы билен гелйәрди. ²⁰ Оларың

херси өз гаршыдашыны өлдүрди. Сириялылар гачдылар, ысрайыл гошуну оларың ызларындан ковды. Сирия патышасы Бенхадат атлы бейлеки сөвеш арабалы гошуну билен гачып гутулды. ²¹Ысрайыл патышасы Ахабың баштутанлыгындакы ысрайыл гошуну йөрише чыкып, сириялыларың атлы гошунуның ве сөвеш арабаларының үстүне чозуп, олары дерби-дагын этди.

²²Соңра пыгамбер ысрайыл патышасының янына гелип, оңа шейле дийди: «Гит-де, гүйч топла, сересаплы мейилнама дүз, чүнки индики бахарда Сирия патышасы Бенхадат тэзеден сениң үстүне хужүм эдер».

Бенхададың икинжси чозушы

²³Сирия патышасының эмелдарлары оңа шейле дийдилер: «Ысрайылларың худайлары байырларың худайлары болансоң, олар бизден гүйчли чыкдылар. Эгер олар билен дүзлүкде урушсак, биз хөкман олардан гүйчли чыкарыс. ²⁴Сен шейле хем патышалары айрып, оларың ерине велят хәкимлерини белле. ²⁵Сөвешде йитирен улы гошунуң ялы, тэзеден, шол бир мукдардакы атлы ве сөвеш арабалы эгирт улы гошун топла. Соңра олар билен дүзлүкде уруш эдерис, биз хөкман олардан үстүн чыкарыс». Патыша оларың сөзүни диңлөп, айдышлары ялы хем этди.

²⁶Бахар паслында Бенхадат Сирия гошунуны топлап, Ысрайылың гаршысына уруш этмек үчин Апеге гитди. ²⁷Ысрайыл гошуну топланып, азык билен үпжүн эдиленден соң, олар сириялыларың гаршысына чыкдылар. Ысрайыллар оларың гаршысында ики хатар кичи гечи сүрүси кимин ныза-

ма дурдулар. Сириялыларың гошуну болса тутуш дүзлүги долдурды. ²⁸Худайың адамы Ысрайылың патышасының янына гелип, Реб шейле диййәр: «Сириялыларың: „Реб байыр худайыдыр, дүз худайы дэлдир“ диендиклери үчин, Мен бу эгирт улы гошуну сениң элиңе берйәрин. Ана, шонда сен Мениң Ребдигими билерсин» дийди. ²⁹Олар еди гүнлөп, бири-бириниң гаршысында дүшледилер. Онсоң единжи гүни уруш башланып, ысрайыллар бир гүнүң ичинде сириялыларың йүз мүн пыяда гошунуны гырдылар. ³⁰Сириялыларың аман галанлары Апек галасына гачып гирдилер. Гала гачып гирен йигрими еди мүн адамың үстүне дивар йыкылды.

Бенхадат хем гала гачып, ол шол ердәки бир ички отагда гизленди. ³¹Бенхададың эмелдарлары оңа: «Ысрайылың патышалары, рехимли патышалар дийип эшитдик. Гелиң, жул гейнип, бойнумыза йүп салып, өзүмизин боюн эгйәндигимизи гөркезмек үчин ысрайыл патышасы Ахабың янына гиделиң, белки-де, ол сени дери галдырар» дийдилер. ³²Шейдип, олар жул гейнип, боюнларына йүп салып, ысрайыл патышасының янына барып: «Сениң гулуң Бенхадат: „Хайыш эдйәрин, мени өлдүрмө“ диййәр» дийдилер. Ахап: «Ол энтәк дирими? Ол маңа доган ялыдыр» дийди. ³³Бенхададың эмелдарлары патышадан ягшы сөзе гарашярдылар. Олар патышаның агзындан чыкан доган сөзүни эшиден батларына, оны агзындан какып алып: «Хава, Бенхадат саңа доган ялыдыр» дийдилер. Онсоң Ахап: «Барың гидиң-де, Бенхадады мениң яныма гетириң» дийди. Шейдип, Бенхадат

Ахап патышаның янына гелди. Ахап Бенхадады өз сөвеш арабасына мүн-дүрди. ³⁴Бенхадат Ахаба: «Мен какамың сениң кақандан алан галаларыны ызына гайтарып берерин. Какамың Самарияда базарлар гуршы ялы, сен хем Дамаскда өзүне базарлар гур» дийди. Ахап: «Эгер сен шу берен вадаңа вепалы болсаң, мен сени бошадарын» дийди. Шейдип, Ахап Бенхадат билен әхт баглашып, оны бошатды.

Пыгамбер Ахабы язгаряр

³⁵Пыгамберлер топарындан болан башга бир пыгамбер Реббиң табышырыгы боюнча өз ёлдашына: «Мени ур» дийди. Ол пыгамбер оны урмақдан боюн гачырды. ³⁶Онсоң ол пыгамбер бейлеки пыгамбере: «Реббиң сөзүне гулак асмандыгын үчин сен мениң янымдан гиден бадына, сени бир ёлбарс өлдүрер» дийди. Яңкы пыгамбер бейлеки пыгамберин янындан гитди. Ёлда оңа бир ёлбарс габат гелип, оны өлдүрди. ³⁷Соңра ол башга бир адамы тапып, оңа: «Мени ур» дийди. Шейдип, ол адам пыгамбери уруп, оны яралады. ³⁸Соңра пыгамбер гөзлерини саргы билен даңып, ёлуң боюнда патыша гарашды. ³⁹Ахап патыша ёлдан гечип барярка, пыгамбер оны чагырып, шейле дийди: «Женабым, мен—гулуң сөвеш мейданының ортарасында сөвешип йөркәм, бир эсгер мениң яныма өз есир алан душманыны гетирип: „Шу адамы өз янында сакла. Эгер ол гачайса, сен оны өз жаның билен я-да ики пуддан говрак^а күмүш билен төләрсиң» дийди. ⁴⁰Мен—гулуң одур-будур ише гүйменип йөркә, яңкы адам йи-

тирим болды». Ысрайыл патышасы оңа: «Саңа эдил өз айдышың ялы жеза берлер» дийди. ⁴¹Пыгамбер хаял этмән гөзлериндәки саргыны айырды. Ысрайыл патышасы болса дессине онуң пыгамберлерин биридигини билди. ⁴²Онсоң пыгамбер Ахап патыша: «Реб шейле диййәр: „Мениң өлүме хөкүм эден адамымы элинден гойберендигиң үчин сениң өзүң онуң дерегине өлерсиң, онуң халкының башына гелжек бела сениң халкының башына гелер»» дийди. ⁴³Ысрайылдың патышасы Ахап йүзүни сортдурып, өз өйүне Самария гахарлы гитди.

21-нжи бап

Ахап Набодың үзүмчилигини элейәр

¹Бираз вагтдан соң башга вакалар болуп гечди. Йизрегел галасында Самария патышасы Ахабың көшгүниң янында йизрегелли Набодың үзүмчилиги барды. ²Бир гүн Ахап Набодда: «Маңа гөк өнүм экмәге ер болар ялы үзүмчилигиңи маңа бер, чүнки сениң үзүмчилигиң мениң көшгүме якындыр. Мен онуң дерегине саңа ондан хас оңат баг берейин. Эгер ислесең, мен саңа онуң бахасыны күмүш билен төлэйин» дийди. ³Эмма Набот Ахаба: «Ата-бабаларымдан галан мирасы саңа бермекден Худай сакласын!» дийди. ⁴Ахап йизрегелли Набодың айдан сөзүне йүзүни сортдуруп, гахарлы халда өйүне гайтды, чүнки Набот: «Аталарымың мирасыны саңа бермерин» дийипди. Ахап өйүне гелип, хич зат ийип-ичмезден дүшегине гечип, йүзүни терс өврүп ятды.

^а 20:39 *Ики пуддан говрак* – еврейче *бир киккар*. Бу такм. 34 кг деңдир.

⁵Аялы Изебел Ахабың янына гелип, ондан: «Сен хич зат иймән-ичмән, нәме бейле ынжалыксыз гөрүнйәрсин?» дийип сорады. ⁶Ахап аялына шейле жогап берди: «Мен йизрегелли Набода: „Үзүмчилигини маңа күмше сат я-да ислесен, онуң дерегине саңа башга бир үзүмчилик берейин“ дийдим. Ол маңа: „Үзүмчилигими саңа сатжак дәл“ дийди». ⁷Аялы Изебел оңа: «Ысрайыла патышалык эдйән сен дәлми нәме? Тур, нахарыңи ийде, гөвнүни хошла; йизрегелли Набодың үзүмчилигини саңа мениң өзүм алып берерин».

⁸Шейдип, Изебел Ахабың адындан хатлар язып, олары Ахабың мөхүри билен мөхүрледи-де хатлары Йизрегел галасында яшаян яшулулар, беглере иберди. ⁹Ол хатларда шейле язылыпды: «Агыз беклемеги ыглан эдиң-де, Набоды халкың өңүнде төрде отурдың. ¹⁰Онуң гаршысында хем ики саны дейюс адамы отурдың ве олар: „Сен Худайы, патышаны нәлетледиң“ дийип, ол барада гүвәлик этсинлер. Онсоң Набоды галадан дашарык чыкарың-да, дашлап өлдүриң». ¹¹Йизрегел галасының адамлары, яшулулары ве беглери Изебелиң өзлерине иберен хатында табшырышы ялы хем этдилер. ¹²Олар агыз беклемеги ыглан эдип, Набоды халкың өңүнде хорматлы ерде отуртдылар. ¹³Ики саны дейюс гелип, онуң гаршысында отурды. Олар халкың өңүнде Набот барада гүвәлик эдип: «Набот Худайы, патышаны нәлетледи» дийдилер. Шейдип, олар Набоды галаның дашына чыкарып, шол ерде дашлап өлдүрдилер. ¹⁴Соңра олар Изебеле: «Набот дашланып өлдүрилди» дийип хабар ибердилер.

¹⁵Набодың дашланып өлдүрилденги барадакы хабары эшиден бадына, Изебел Ахабың янына барып: «Гит-де, йизрегелли Набодың саңа күмше сатмакдан боюн гачыран үзүмчилигини ээле, чүнки Набот өлдүрилди» дийди. ¹⁶Йизрегелли Набодың өлдүрилденги барада эшиден бадына, Ахап онуң үзүмчилигини эелемәге гитди.

¹⁷Онсоң тишбели Ыляс пыгамбере Реббин сөзи аян болды: ¹⁸«Сен Самария патышалык эдйән ысрайыл патышасы Ахабың янына гит. Ол хәзир Набодың үзүмчилигиндедир. Ол оны өз эчилигине алмага гитди. ¹⁹Сен оңа Реб шейле диййәр дий: „Сен илки Набоды өлдүрдиң, инди хем онуң үзүмчилигини эелейәнми? Итлер Набодың ганыны ялан еринде сениң хем ганыңи яларлар“».

²⁰Ахап Ыляса: «Хә, душманым мени ахыры тапдыңмы?» дийди. Ыляс оңа: «Хава, мен сени тапдым, чүнки сен Реббин назарында йигренжи ишлери этмәге йүз урдуң! ²¹Шонуң үчин хем Реб шейле диййәр: „Мен сениң башыңдан бела индерип, сениң ёгуна янарын! Ысрайылда исле гул болсун, исле-де азат, пархы ёк, Ахабың эркек несиллериниң барыны гырарын. ²²Мениң гахарымы гетирип, ысрайыл халкына гүнә этдиренлигиң үчин сениң несиллериниң-де Небадың оглы Яробгамың ве Ахьяның оглы Багшаның несиллери ялы эдерин“. ²³Шейле хем Реб аялың Изебел барада шейле диййәр: „Изебели Йизрегел галасының голайында итлер иер. ²⁴Ахаба дегишли боланларың галада өленлерини итлер, дүзде өленлерини болса гушлар иер“» дийди.

²⁵(Реббин назарында йигренжи ишлери этмекде Ахапдан оздуран адам болманды. Ол бу пис ишлери аялы

Изебелиң итергиси билен этди. ²⁶Ахап Реб тарапындан ысрайылларың өңүндөн ковуп чыкарылан аморлар ялы бутлара сежде эдип, иң нежис ишлери этди.) ²⁷Ахап бу сөзлери эшиденде, якасыны йыртып, жул гейнип, агыз бекләп, жулда ятып, улы гама батды. ²⁸Онсоң тишбели Ыляса Реббин шу сөзи аян болды: ²⁹«Ахабың өзүни Мениң өңүмде нәхили кичелдендигини гөрдүңми? Онун Маңа боюн эгендиги үчин Мен беланы Ахабың башына онун гүнлеринде гетирмән, огулларының гүнлеринде гетирерин».

22-нжи бап

Микая пыгамбер Ахаба дуйдуяра (2 Йыл язгылары 18:2-27)

¹Үч йыллап Сирия билен Ысрайылың арасында хич хили уруш болмады. ²Үчүленжи йыл Яхуда патышасы Ехошапат ысрайыл патышасы Ахабың янына гелди. ³Ысрайыл патышасы Ахап өз адамларына: «Сиз Рамотгилгадың бизе дегишлидигини билйәрсиниңми? Рамотгилгады Сирия патышасының элинден алмак үчин биз энтек хич зат эдемзок» дийди. ⁴Ахап Ехошапатдан: «Сен мениң билен Рамотгилгада хүжүм этмәге гидерсиниңми?» дийип сорады. Ехошапат ысрайыл патышасына: «Менем, халкам, атларам сениң хызматыңдадырыс» дийип жогап берди.

⁵Ехошапат сөзүни довам эдип, Ысрайылың патышасы Ахаба: «Өнүрти Ребден сорап гөрәй» дийди. ⁶Онсоң Ысрайылың патышасы Ахап дөрт йүзе голай пыгамбери топлап, олардан: «Мен Рамотгилгада хүжүм эдейинми я-да этмайинми?» дийип сорады. Олар: «Хүжүм эт, чүнки Реб

оны сениң элиңе берер» дийдилер. ⁷Эмма Ехошапат: «Бу ерде сорар ялы Реббин башга пыгамбери ёкмы?» дийди. ⁸Ысрайылың патышасы Ахап Ехошапада шейле жогап берди: «Ребден сорап гөрмәге ене бир пыгамбер бар, ол Йымла оглы Микая, йөне мен оны йигренйәрин. Ол маңа хич ягшы затлары пыгамберлик этмән, гайтам диңе бетбагтчылык хакында пыгамберлик эдйәр». Ехошапат: «Эй, патыша, бейле затлары дилине алма» дийди. ⁹Онсоң ысрайыл патышасы Ахап көшк эмелдарыны чагырып: «Гит-де, дессине Йымла оглы Микаяны шу ере гетир» дийди. ¹⁰Ысрайыл патышасы билен Яхуда патышасы Ехошапат шалык лыбасыны гейип, Самарияның дервезесиниң агзындакы харманда өз тагтларында отырдылар. Әхли пыгамберлер оларың өңүнде пыгамберлик эдйәрдилер. ¹¹Кенагананың оглы Сидкия өзүне демир шахлар ясап, шуны жар этди: «Реб шейле диййәр: „Сен шу шахлар билен сириялыларың үстүне хүжүм эдип, олардан үстүн чыкарсын“». ¹²Әхли пыгамберлер шол бир зады пыгамберлик эдип: «Рамотгилгада гит, сен еңиш газанарсың. Реб оны патышаның элине берер» дийдилер.

¹³Микаяны гетирмәге гиден чапар оңа: «Әхли пыгамберлер патыша бир-агыздан хош сөзлери айдырлар; сен хем шолар ялы хош сөзлери айт» дийди. ¹⁴Микая: «Ребден ант ичйәрин, Реб маңа нәме дийсе, мен шоны хем айдарын» дийди.

¹⁵Микая патышаның янына гелди. Патыша ондан: «Микая, биз Рамотгилгада хүжүм эделими я-да этмелими?» дийип сорады. Микая: «Хүжүм эт, сен еңиш газанарсың. Реб

оны сениң элиңе берер» дийип жогап берди. ¹⁶Патыша оңа: «Маңа Реббин адындан хакыкатдан башга зат айтмазлыгы саңа нече гезек ант ичирмели?» дийди. ¹⁷Онсоң Микая: «Мен бүтин ысрайыллары даглардакы чопансыз гоюн сүрүси кимин дагынык халда гөрдүм. Реб шейле дийэр: „Буларың баштутаны ёк, оларың херси саг-саламат өйүне гайтсын“ дийди». ¹⁸Ысрайыл патышасы Ахап Ехошапада: «Мен саңа ол хич хачан ягшы зат хакда дөл-де, эйсем, диңе бетбагтчылык хакда пыгамберлик эдйэр дийип айтмадыммы нөмө?» дийди.

¹⁹Онсоң Микая шейле дийди: «Шонуң үчин хем сен Реббин сөзүне гулак гой. Мен Реббин Өз тагтында отураныны, гөгүң эхли гошунларының Онуң сагында ве солунда якин дураныны гөрдүм. ²⁰Реб шейле дийди: „Рамотгилгада гидип хелэк болмагы үчин, Ахабы ким ырып билер?“ Бири бир зат дийди, бейлекиси башга зат. ²¹Онсоң бир рух гелип, Реббин хузурында дуруп, шейле дийди: „Оны мен ыраың“. ²²Реб ондан: „Нэдип?“ дийип сорады. Ол Реббе: „Мен гидеринде, Ахабың эхли пыгамберлерини ялан сөзледерин“ дийип жогап берди. Онсоң Реб оңа: „Сен гит-де, оны ыр, сен муны башарарсың“ дийди. ²³Ине, гөрийэңми, Реб сениң эхли пыгамберлерини ялан сөзлетди. Реб сенин башыңа бела гетирер».

²⁴Онсоң Кенагананың оглы Сидкия Микая голай гелип, яңагына шарпык чалып: «Реб сөзүни маңа аян этмэн, саңа аян эдер өйдйэңми?» дийди. ²⁵Микая: «Сен муны гизленмек үчин ички отага гирен гүнүң билерсиң» дийип жогап берди. ²⁶Ысрайыл патышасы Ахап шейле дийди: «Ми-

каяны ал-да, оны ызына, галаның хэкими Амона ве шазада Ёваша элтип бер. ²⁷Ёваша ве Амона патыша шейле дийэр дий: „Микаяны туссагхана салың-да, мен сөвешден сагсаламат доланып гелиёнчэм, оңа ачлыкдан өлмези ялы етерлик чөрек билен сув берин“». ²⁸Микая: «Эгер сен сөвешден саг-саламат доланып гелсең, онда Реб мен аркалы геплэн дөлдир» дийди. Соңра ол: «Эй, жемагат, муны хеммэниз эшидин» дийди.

Ахабың өлүми

(2 Ыыл язгылары 18:28-34)

²⁹Шейдип, Ысрайылың патышасы Ахап билен Яхуда патышасы Ехошапат Рамотгилгада хүжүм этмэге гитдилер. ³⁰Ысрайыл патышасы Ехошапада: «Мени танамазлар ялы, мен сөвеше эшигими үйтгедип гиржек, йөне сен өз шалык лыбасыңы гей» дийди. Шейдип, Ысрайылың патышасы эшигини үйтгедип, сөвеше гирди. ³¹Сирия патышасы өз сөвеш арабаларының отуз ики серкердесине: «Улы билен-де, кичи билен-де урушман, эйсем ялңыз Ысрайылың патышасы Ахап билен уруш эдиң» дийип табшырды. ³²Сөвеш арабаларының серкерделери Ехошапады гөренлеринде: «Шу хөкман Ысрайылың патышасы болмалыдыр» дийип, оңа хүжүм этмек үчин шол тарапа совулдылар. Ехошапат бар сесине гыгырды. ³³Сөвеш арабаларының серкерделери онуң Ысрайылың патышасы Ахап дөлдигини гөренлеринде, ызларына доландылар. ³⁴Бир адам яйыны чекип, төтөндөн Ысрайылың патышасының совудының арасындан урды. Патыша өз арабачысына: «Ат арабасыны ыза өвүрде, мени сөвешин ичинден чыкар, мен

яраландым» дийди. ³⁵Шол гүн сөвеш гаты гызгалаңдыды. Патыша өз сөвеш арабасында сириялылара тарап бакып дурды. Онуң ярасының ганы арабаның ичи билен ашаклыгына сырыгып акярды; ол агшамара өлди. ³⁶Соңра Гүн яшар чагында, Ысрайылың гошунының серкерделери: «Хер кес өз галасына, хер кес өз юрдуна гитсин» дийип жар чекдирдилер.

³⁷Шейдип, патыша өлди. Ахап патышаны Самария гетирип, шол ерде жайладылар. ³⁸Ахабың сөвеш арабасыны болса Самария ховзуның башында ювдулар. Лолулар хем шол ховузда сува дүшердилер. Реббиң әхли айданлары бержай болды: итлер онуң ганыны ялады. ³⁹Ахабың галан ишлери, әхли эден ишлери, пил дишинден гуран көшги ве әхли гуран галалары барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр. ⁴⁰Шейдип, Ахап ата-бабаларына говушды. Оглы Ахазя онуң ерине патыша болды.

Яхуда патышасы Ехошапат

⁴¹Ысрайыл патышасы Ахабың шалыгының дөрдүнжи йылында Асаның оглы Ехошапат Яхуда патыша болды. ⁴²Ехошапат Яхуда патыша боланда отуз бәш яшындады. Ол йигрими бәш йыл Иерусалимде патышалык этди; онуң әжесиниң ады Азуба. Ол Шилхиниң гызыды. ⁴³Ехошапат Реббиң назарында догры ишлерини эдип, какасы Асаның ёлларындан йөрәп, олардан чыкмады. Эмма Яхудадакы сеждегәхлер энтек хем айрылманды. Халк энтек хем сеждегәхлерде гурбанлык берип, якымлы ыслы тү-

тетги якярды. ⁴⁴Яхуда патышасы Ехошапат ысрайыл патышасы билен ярашык баглашды.

⁴⁵Ехошападың галан ишлери, гөркезен гайдусызлыгы ве эден сөвешлери барада яхуда патышаларының йыл язгыларында языландыр. ⁴⁶Ехошапат какасы Асаның гүнлеринде гойболсун эдилен сеждегәхлериң азгын эркеклериниң галаныны юртдан долы ёк этди.

⁴⁷Эдомда хич патыша ёкды, дине яхуда патышасы тарапындан белленен векил барды. ⁴⁸Опырдан алтын гетирер ялы Ехошападың деңиз гәмилери барды, йөне олар Опыра етип билмедилер, чүнки Эсёнгебере геленлеринде, оларың гәмилери чагшады. ⁴⁹Шонда Ахабың оглы Ахазя Ехошапада: «Гой, мениң адамларым сениң адамларың билен гәмилерде гитсинлер» дийди. Эмма Ехошапат мунуң билен разылашмады.

⁵⁰Ехошапат ата-бабаларына говушды. Ол атасы Давут галасында, аталарының янында жайланды. Онуң орнуна оглы Ехорам патыша болды.

Ысрайыл патышасы Ахазя

⁵¹Яхуда патышасы Ехошападың шалыгының он единжи йылында Ахабың оглы Ахазя Самарияда Ысрайыла патыша болды; ол Ысрайылда ики йыл патышалык этди. ⁵²Ахазя Реббиң назарында йигренжи ишлери эдип, өз әжесиниң, какасының хемде Ысрайыла гүнә этдирен Небадың оглы Яробгамың ёлларындан йөреди. ⁵³Ол Багала сежде этди ве эдил өз какасы ялы, Ысрайыл Худайы Реббиң гахарыны гетирди.

Патышалар

Икинжи китап

Гириш

Патышалар барадакы икинжи китапда Ысрайылың Демиргазык ве Гүнорта патышалыкларының тарыхы беян эдилйэр. Бу китап ики бөлүмден ыбаратдыр. Онуң биринжи бөлүминде б. э. өң IX асырын орталарындан тэ б. э. өң 722-нжи йылда Демиргазык патышалыгының пайтагты Самарияның сынмагына ченли болан тарыхы вакалар беян эдилйэр. Китабың икинжи бөлүминде ысрайыл халкының есирлиге алнып, б. э. өң 586-нжи йылда Гүнорта патышалыгының пайтагты Иерусалимиң Бабыл патышасы Небукаднесар тарапындан вейран эдилмегине ченли болуп

гечен вакалар беян эдилйэр. Китап Гедаляның бабыллыларың гол астындакы яхуда халкына хәкимлик эдиши барадакы ве Яхуда патышасы Ехоякының Бабыл түрмесинден бошадылышы барадакы вакалар билен тамамланяр.

Китапда беян эдилен бетбагтчылыклар Ысрайыл, Яхуда патышаларының ве халкың Худайы рет эдип, бутлара сежде эдендиклери зерарлы болды. Эмма Иерусалимиң вейран эдиллип, яхудаларың Бабыла сүргүн эдилмеги соңра Ысрайыл тарыхында улы өзгеришликлеринң ве рухы галкынышларың болмагына ярдам берди.

Мазмуны

Бөлүнен патышалык	1:1–17:41
Эляша пыгамбер	1:1–8:15
Ысрайыл ве Яхуда патышалары	8:16–17:4
Самарияның сынмагы	17:5–41
Яхуда патышалыгы	18:1–25:30
Хизкиядан Ёшыя ченли болан патышалар	18:1–21:26
Ёшыяның шалык сүрмеги	22:1–23:30
Яхуданың соңкы патышалары	23:31–24:20
Иерусалимиң сынмагы	25:1–30

1-нжи бап

**Реб Ахазя патышаны
жезаландырыр**

¹Ысрайыл патышасы Ахап өленден соң, Мовап юрды Ысрайылың гаршысына гозгалаң турузды.

²Бир гүн Ахазя Самария шәхериндәки көшгүниң ёкаркы гатындакы пенжиреден йыкылып, шикесленди. Онсоң ол: «Гидиң-де, Экрон худаиы Багалзебупдан сораң, мен бу шикесден гутулып билеринми?» дийип чапарлар ёллады. ³Эмма Реббиң перишдеси тишбели Ыляс пыгамбере шейле дийди: «Гит-де, Самарияның патышасының чапарларының өнүнден чыкып, олар: „Сиз Пилиштиң Экрон галасының худаиы Багалзебупдан патышаңыз барада сорамага гидер ялы Ысрайылда Худай ёкмы нәме?“ дий. ⁴Бу эден ишиң үчин Реб шейле диййәр: „Сен ятан дүшегинден галмарсың, хөкман өлерсиң“. Шейдип, Ыляс пыгамбер өзүне берлен табшырыгы бержай этди.

⁵Чапарлар патышаның янына доланып гелдилер. Патыша олардан: «Сиз нәме үчин ызыңызга доланып гелдиңиз?» дийип сорады. ⁶Олар шейле жогап бердилер: «Өнүмизден бир адам чыкып, бизе Реб шейле диййәр дийди: „Сизи иберен патышаныңыз янына барың-да, оңа сен Экрон худаиы Багалзебупдан сорамага адам иберер ялы, Ысрайылда Худай ёкмы нәме? Мунуң үчин сен ятан дүшегинден галмарсың, хөкман өлерсиң“ дийиң». ⁷Патыша чапарлардан: «Өңүңизден чыкып, сизе бу сөзлери диен адамың сыпаты нәхилиди?» дийип сорады. ⁸Олар патыша:

«Ол дүе йүңүнден тикилен донлуды ве билине-де гайыш гушак гушаланды» дийип жогап бердилер. Патыша: «Ол тишбели Ылясдыр» дийди.

⁹Онсоң патыша эллибашыны янының элли адамы билен Ылясың янына ёллады. Эллибашы бир байрың үстүнде отуран Ылясың янына гелип, оңа: «Эй, Худайың адамы, патыша саңа ашак дүшемеги буюрар» дийди. ¹⁰Ыляс эллибаша: «Эгер мен Худайың адамы болсам, гой, Худай гөкден от индерип, сени ве сениң элли адамыңы якып күл этсин» дийди. Онсоң гөкден от инип, эллибашыны ве онуң элли адамыны якып күл этди.

¹¹Патыша янының элли адамы билен икинжи эллибашыны Ылясың янына ёллады. Ол хем Ыляс пыгамберин янына гелип, оңа: «Эй, Худайың адамы, патыша саңа тиз ашак дүшемеги буюрар» дийди. ¹²Ыляс оңа: «Эгер мен Худайың адамы болсам, гой, Худай гөкден от индерип, сени ве сениң элли адамыңы якып күл этсин» дийди. Онсоң гөкден Худайың оды инип, ол эллибашыны ве онун элли адамыны якып күл этди.

¹³Патыша янының элли адамы билен үчүнжи эллибашыны Ылясың янына ёллады. Шейдип, үчүнжи эллибашы Ылясың янына гелип, өнүнде дыза чөкүп, ялбарып: «Эй, Худайың адамы, мениң ве бу элли гулуңың жанына хайпың гелсин. ¹⁴Өңки ики эллибашы элли адамы билен гөкден инен ода янып күл болды, эмма инди сениң мениң жаныма хайпың гелсин» дийди. ¹⁵Онсоң Реббиң перишдеси Ыляса: «Онуң билен ашак дүш, ондан горкма» дийди. Шейдип, Ыляс ашак дүшүп, эллибашы билен патышаның янына гитди. ¹⁶Ыляс патыша:

«Реб шейле диййэр: „Сен Экрон гала-сының худаы Багалзепудан гутулышың барада сорамага адам иберерялы Ысрайылда Худай ёкмы нәме? Мунуң үчин сен ятан дүшегинден галмарсың, хөкман өлерсиң“» дийди.

¹⁷Шейдип, Реббиң Ылясың үсти билен айдан сөзүне гөрә, Ахазя патыша дүнийәден өтди. Ахазя патыша өленден соң, ерине доганы Ёрам патыша болды, себәби онуң оглы ёкды. Ол Яхуда патышасы Ехошападың оглы Ехорамың патышалыгының икинжи йылында Ысрайыла патыша болды. ¹⁸Ахазяның бейлеки эден ишлери ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр.

2-нжи бап

Ыляс пыгамбер гөгә гөтерилйәр

¹Реб Ыляс пыгамбери харасат ичинде гөгә гөтермекчи боланда, ол Эляша билен Гилгалдан гайдып гелйәрди.

²Ыляс пыгамбер Эляша: «Сен шу ерде гал, чүнки Реб маңа Бейтеле гитмеги буюрды» дийди. Эмма Эляша: «Ребден ве сениң адыңдан ант ичйәрин, мен сенден галмарын» дийип жогап берди. Шейдип, оларың икиси биле тиркешип, Бейтеле гитдилер.

³Бейтелдәки пыгамберлер топары Эляшаның янына гелип, ондан: «Сен Реббиң шу гүн женабыңы яныңдан эжитжекдигини билйәрсиңми?» дийип сорады. Эляша: «Хава, мен билйәрин, йөне бу барада геплемек исләмөк» дийип жогап берди.

⁴Ыляс пыгамбер Эляша: «Сен шу ерде гал, чүнки Реб маңа Ерихо гитмеги буюрды» дийди. Эмма Эляша: «Реббиң ве сениң адыңдан ант ичйәрин, мен сенден галмарын»

дийип жогап берди. Шейдип, оларың икиси биле тиркешип, Ерихо гитдилер.

⁵Ериходакы пыгамберлер топары Эляша голай гелип, ондан: «Сен Реббиң шу гүн женабыңы яныңдан эжитжекдигини билйәрсиңми?» дийип сорадылар. Эляша: «Хава, билйәрин, йөне бу барада геплемек исләмөк» дийип жогап берди.

⁶Ыляс Эляша: «Сен шу ерде гал, чүнки Реб маңа Иордан дерясына гитмеги буюрды» дийди. Эмма Эляша: «Ребден ве сениң адыңдан ант ичйәрин, мен сенден галмарын» дийип жогап берди. Шейдип, оларың икиси-де биле тиркешип, ёлларыны довам этдирдилер. ⁷Элли адама барабар болан пыгамберлер топарыда булар билен биле гидип, узагракда оларың гаршысында дурдулар. Ыляс билен Эляша хем Иорданың кенар якасында дурдулар. ⁸Ыляс доуну алып дүйрледи-де, онуң билен сува урды. Сув бөлүнип, ики тарапа чекилди. Олар деряның ичиндәки гуры ерден йөрәп кенара чыкдылар.

⁹Иордан дерясыңдан геченлеринден соң, Ыляс пыгамбер Эляша: «Худайың мени яныңдан алып гитмезинден өң, менден ислән задыңы сора» дийди. Эляша: «Сениң ызыңы йөрөдерим ялы, маңа өз рухундан ики эссе артык рух бер» дийди.

¹⁰Ыляс пыгамбер: «Кын зат диледиң. Эмма муңа гарамаздан, эгер сен мениң өз яныңдан гөтерилип барянымы гөрсең, дине шонда дилегиң кабул болар. Эгер-де мени гөрүп билмесең, онда дилегиң битмез» дийди.

¹¹Олар гүрлешип гидип баряркалар, бирденкә алав атларына тиркелен алав сөвеш арабасы олары бири-биринден

айырар. Бляс харасат билен гөге гөтерилйәр. ¹²Эляша Бляс пыгамбере середип: «Эй, атам, атам! Ысрайылың сөвеш арабалары билен сөвеш арабалы эсгерлери!» дийип, бар сеси билен гыгырар. Шондан соң Эляша Бляс пыгамбери хич хачан гөрмеди. Эляша өз эшиклерини йыртып, икә бөлди. ¹³Онсоң Эляша Блясдан гачып галан доны алып, ызына гидип, Иорданың кенарында дурды. ¹⁴Ол Блясдан гачып галан доны алды-да, сува уруп: «Ханы, Блясың Худайы Реб ниреде?» дийип гыгырды. Эляша доны сува уран бадына, сув бөлүнип, ики тарапа чекилди ве Эляша кенарың бейлеки тарапына гечди.

¹⁵Ериходакы пыгамберлер топары Эляшаны бир мензил ерден гөрүп: «Блясың рухы Эляшада» дийишдилер. Онсоң олар Эляшаның өңүнден чыкып, оңа тагзым этдилер. ¹⁶Олар Эляша: «Ине, гулларың арасында элли саны гүйчли адам бар. Гой, олар гидип, сениң женабың Блясы гөзлесинлер. Белки, Реббин Рухы оны экидип, дагдыр жүлгелерин бирине ташландыр» дийдилер. Эляша олар: «Ёк, олары ибермәң» дийди.

¹⁷Эмма пыгамберлер оңа ялбарып, оны межбур эденсоңлар, Эляша: «Боляр, иберин» дийди. Шейдип, элли адам Блясың гөзлегине чыкдылар. Олар оны үч гүнләп гөзледилер, йөне тапып билмедилер. ¹⁸Олар Эляшаның янына доланып гелдилер. Шол вагтлар Эляша Ериходады. Ол пыгамберлер топарына: «Мен сизе гитмәң диймедимми нәме?» дийди.

Эляша пыгамбериң гудратлары

¹⁹Гала адамлары Эляша: «Женабым, гөршүңиз ялы галаның ерлешйән ери

говы, йөне оңуң сувуның эрбетдиги зерарлы ер хасылсызлыга сезевар болды» дийдилер. ²⁰Эляша: «Маңа ичине дуз салнан тәзе гап гетирип берин» дийди. Олар оңа ичи дузлы габы гетирип бердилер. ²¹Эляша сув чешмесиниң башына барды-да, дузы оңуң ичине оклап: «Реб шейле диййәр: „Мен бу сувы тәмизлейәрин. Мундан бейләк өлүм-де, хасылсызлыкта болмаз“» дийди. ²²Эляшаның айдышы ялы шол сув тә шу гүне ченли хем тәмиздир.

²³Эляша ол ерден Бейтеле гитди. Ол гидип барярка, галадан яш огланлар чыкып, оны масгаралап: «Хей, кел, гүм бол шу ерден! Хей, кел, гүм бол шу ерден!» дийип гыгырышдылар. ²⁴Эляша ызына өврүлип, огланлара середип, олар Реббин адындан гаргады. Бираз вагтдан соң, жеңелликден ики саны айы чыкып, кырк ики огланы парчалады. ²⁵Эляша ол ерден Кармел дагына гидип, дагдан Самария галасына доланып гелди.

3-нжи бап

Ысрайыл Мовап билен урушар

¹Яхуда патышасы Ехошападың патышалыгының он секизинжи йылында Ахабың оглы Ёрам Ысрайыла патыша болды. Ол Самарияда он ики йыл патышалык этди. ²Ёрам Реббин назарында йигренжи ишлери этди. Эмма ол какасы, эжеси ялы дәлди, чүнки ол какасының Багала дикен дашыны айырды. ³Муңа гарамаздан, Ёрам Небадың оглы Яробгам ялы Ысрайыла гүнә этдирип, пис ишлери этмекден эл чекмеди.

⁴Мовап патышасы Мешаның гоюнарлы сан-сажаксызды. Ол Ысрайыл

патышасына йүз мүң гузы билен йүз мүң гочуң йүңүни ибермелиди. ⁵Ахап өленден соң Мовап патышасы Ысрайыл патышасына гаршы гозгалаң турузды. ⁶Онсоң Ёрам дессине Самариядан гидип, бүтин ысрайыл халкыны йыгнады. ⁷Ёрам Яхуда патышасы Ехошапада хабар ёллап, ондан: «Мовап патышасы маңа гаршы уруш турузды. Сен мениң билен Мовабың гаршысына урша гидерсиңми?» дийип сорады. Ехошапат Ысрайыл патышасына: «Менем, эсгерлеримем, атлы гошунумам сениң хызматыңдадырыс» дийип жогап берди. ⁸Онсоң Яхуда патышасы Ехошапат Ёрамдан: «Хайсы тарапдан хужүм эдели?» дийип сорады. Ысрайыл патышасы Ёрам: «Эдом чөлүниң ёлы билен хужүм эдерис» дийип жогап берди.

⁹Шейдип, Ысрайыл, Яхуда ве Эдом патышалары биле ёла дүшдүлөр. Олар еди гүңлүк айлавлы ёлы геченлеринден соң, пыяда гошун ве оларың янындакы маллар үчин хич хили сувлары галмады. ¹⁰Ысрайыл патышасы Ёрам: «Вах, Реб бизи, үч патышаны Мовабың элине бермек үчин бир ере йыгнан экен» дийди. ¹¹Эмма Ехошапат: «Ребден сорап гөрер ялы бу ерде Реббиң пыгамбери ёкмы?» дийди. Онсоң Ысрайыл патышасының эмелдарларының бири: «Шападың оглы Эляша шу ерде. Ол Ылясың элине сув акыдарды» дийип жогап берди. ¹²Ехошапат: «Онда Реббиң сөзи бар» дийди. Шейдип, Ысрайыл, Яхуда хем-де Эдом патышалары биле тиркешип, Эляшаның янына гитдилер.

¹³Эляша Ысрайыл патышасына: «Сен нәме үчин мениң яныма гелейрсиң? Сен какаңың, эжеңиң пыгамберлериниң янына гит» дийди.

Эмма Ысрайыл патышасы Ёрам оңа: «Ёк, Реббиң хут өзи бизи, үч патышаны дине Мовабың элине бермек үчин бир ере йыгнан экен» дийди. ¹⁴Эляша Ысрайыл патышасына шейле дийди: «Хызмат эдйән Хөкмүрован Реббимиң адындан ант ичйәрин, мен Яхуда патышасына сарпа гойянлыгым үчин сениң билен геплешйәрин, ёгсам мен сениң йүзүне-де серетмездим. ¹⁵Инди маңа бир сазанда гетириң».

Сазанда саз чалып отырка, Эляшаның калбына Реббиң гүйжи гелди. ¹⁶Эляша шейле дийди: «Реб шейле диййәр: „Шу гуры жар хендеклерден долар. ¹⁷Сиз хич хили ел, ягыш гөрмесеңиз-де, бу жар сувдан долуп, әхлиңиз мал-гараларыңыз билен биле шол сувдан ичерсиңиз“. ¹⁸Бу затлар Реб үчин гаты аңсатдыр. Ол Мовабыда сизиң элиңизе берер. ¹⁹Сиз моваплыларың әхли галаларыны, сайлама галаларыны басып алып, әхли мивели агачларыны чапарсыңыз, оларың әхли сув чешмелерини бентләп, әхли оңат экеранчылык ерлерини дашлардан долдурып вейран эдерсиңиз. ²⁰Эртеси гүң гала гурбанлыгың берилмели вагты, бирденкә Эдом тарапдан сув акып башлап, ол ер тутушлыгына сувдан долды.

²¹Үч патышаның өзлерине гаршы урушмага чыканыны эшиден моваплылар эли яраг тутан яшларындан башлап, тә иң гаррыларына ченли барыны йыгнап, олары серхетде ызма дуруздылар. ²²Моваплылар эртеси ир билен туранларында, Гүң сувуң йүзүне шөхле сачярды. Олар гаршыларындакы сувуң ган ялы гызылдыгыны гөрдүлөр. ²³Олар: «Бу гандыр. Патышалар өз араларында уршуп, бири-бирлерини өлдүрендирлер. Эй,

моваплылар, гелин, оларың олжасыны талалың!» дийип гыгырышдылар. ²⁴Моваплылар ысрайылларың дүшелгесине геленде, ысрайыллар аяга галып, оларың гаршысына хужүме гечдилер. Ысрайыллар моваплылары ызына ковуп чыкардылар. Олар Моваба чозуп гирип, уршы ол ерде хем довам этдирдилер. ²⁵Ысрайыллар бүтин Мовабың галаларыны ер билен егсан эдип, оларың әхли оңат экеранчылык ерлерини дашдан долдуруп вейран этдилер, әхли сув чешмелерини бентләп, әхли мивели агачларыны чапдылар. Дине Мовабың пайтагты Кирхараседиң керпич диварлары йыкылман галды, йөне сапанлы эсгерлер оны хем габап, галаның үстүне хужүм этдилер. ²⁶Мовап патышасы душманларының өзүнден үстүн чыкып баряныны гөрөнде, янына еди йүз саны гылычлы эсгер алып, Эдом патышасының гошунларының ичинден бөвсүп гечмекчи болды, эмма бу баша бармады. ²⁷Онсоң Мовап патышасы өз орнуна патыша болжак новбахар оглуны галаның диварында якма гурбанлыгы хөкмүнде хөдүрледи. Ысрайыла гаршы гахар-газап мөвжеди. Шонуң үчин хем ысрайыллар Мовапдакы сөвешти бес эдип, өз юртларына доландылар.

4-нжи бап

Эляша пыгамбер гарып дул аяла көмек эдйәр

¹Пыгамберлерден болан бир адамың аялы Эляша: «Гулуң әрим өлди. Сен билйәрсин, гулуң Ребби сылап, ондан горкярды. Алгыдарымыз ики чагамы өзүне гул эдинмек үчин алып гитмәге гелипдир» дийип аглады.

²Эляша ондан: «Саңа нәхили көмек эдип билерин? Маңа айт, өйүңизде нәме бар?» дийип сорады. Ол аял: «Сениң гырнагыңың өйүнде бир голча ягындан башга зады ёк» дийип жогап берди. ³Эляша шейле дийди: «Бар, дашары чык-да, әхли гоңшуларыңдан бош гап диле, нәче көп йыгнап билсең, шонча-да говы. ⁴Онсоң огулларың билен биле ичери гирип, гапыны яп-да, йыгнан гапларыңа яг гуяп башла, доланларыны бир гапдала айыр-да гоыйбер». ⁵Ол аял Эляшаның янындан гайтды. Ол өйүне гелдиде, гапыны ичинден япды. Огуллары гаплары оңа гетирип берйәрдилер, ол долдурярды. ⁶Гаплар доланда, аял оглуна: «Маңа ене бир гап гетирип бер» диййәрди. Оглы оңа: «Башга гап ёк» дийип жогап берди. Шондан соң яг гелмеси кесилди. ⁷Ол аял Худайың адамының янына гелип, оңа бар болан зады гүррүң берди. Эляша: «Бар яглары сат-да, карзыңы үз, галаны хем огулларың билен гүзеран айламагыңыза етер» дийди.

Эляша пыгамбер шунемли гурплы аяла көмек эдйәр

⁸Гүнлерин биринде Эляша Шунемин үстүнден гечип барярды. Ол ерде бир гурплы аял онуң чөреге гелмегини хайыш этди. Шейдип, Эляша хер сапар шол ерден геченде, шол аялың өйүне чөреге барарды. ⁹Ол аял адамына шейле дийди: «Хемише янымыздан гечйән бу адамың Худайың мукаддес адамыдыгына гөз етирдим. ¹⁰Гел, оңа үчекде бир кичижик отаг салып, онуң үчин ёрган-дүшек, сачак, отургыч ве чыра гоялы. Онсоң ол хер сапар бизе геленде, шол ерде болуп билер».

¹¹Бир гүн Эляша оларга гелди ве яңкы кичижик отага чыкып, шол ерде ятды. ¹²Эляша хызматкәри Гейхаза йүзленип: «Шунемли аялы чагыр» дийди. Хызматкәри оны чагырды. Бу аял гелип, хызматкәриң өңүнде дурды. ¹³Эляша хызматкәрине йүзленип: «Аялдан: „Сен бициң үчин шунча зәхмет чекипсиң. Саңа нәхили көмек эдип билерис? Сениң адыңдан патыша я-да серкерде билен геплешейинми?“ дийип сора» дийди. Аял хем: «Мен өз халкымың арасында яшарын» дийип жогап берди. ¹⁴Эляша хызматкәринден: «Мен онуң үчин башга нәме эдип билерин?» дийип сорады. Гейхазы оңа: «Догруда нам, онуң оглы ёк, әри хем гарры» дийип жогап берди. ¹⁵Эляша: «Аялы чагыр» дийди. Хызматкәри оны чагырды, аял гелип, гапының агзында дурды. ¹⁶Эляша аяла йүзленип: «Ене бир йылдан, эдил шу вагт гужагыңда оглуң болар» дийди. Аял: «Ёк, женабым, эй, Худайың адамы, гырнагыңы алдама» дийди. ¹⁷Эмма ол аял гөврели болуп, Эляшаның оңа айдышы ялы, бир йылдан, эдил шол вагтда бир огул догурды. ¹⁸Оглан улалып, гүнлериң биринде оракчыларың арасындакы какасының янына гитди. ¹⁹Ол какасына: «Вай, келләм, келләм!» дийип гыгырансоң, какасы хызматкәрине: «Оны эжесиниң янына экит» дийди. ²⁰Хызматкәр оны гөтерип, эжесиниң янына гетирди. Чага гүнортана ченли эжесиниң дызында отуруп, онсоң өлди. ²¹Эжеси оны гөтерди-де, ёкары чыкарып, Худайың адамының дүшегинде ятырды. Онсоң ол гапыны япды-да, чыкып гитди. ²²Аял адамсыны чагырып: «Гайрат эдип, хызматкәрлериң бирини эшеги

билен биле мениң яныма ибер. Мен тиз Худайың адамының янына гидип гелейин» дийди. ²³Адамсы ондан: «Бу гүн айың башы дәл я-да Сабат гүни дәл. Сен нәме үчин онуң янына шу гүн гитжек?» дийип сорады. Аялы хем: «Хемме зат говы, алада этме» дийип жогап берди. ²⁴Аял эшеги гаңчалап, хызматкәрине: «Йөр, гаты сүр, өзүм айдяңчам эшеги хаяллатма» дийди. ²⁵Шейдип, аял Кармел дагына, Худайың адамының янына гелди. Худайың адамы аялы бир мензилден гөрүп, хызматкәри Гейхаза: «Серет, шунемли аял гелйәр!» ²⁶Сен тиз ылгап, аялың өңүнден чык-да, ондан: „Саг-саламатмысың, адамың саг-саламатмы? Чагаң саг-саламатмы?“ дийип сора» дийди. Аял хем: «Саг-саламатлыкдыр» дийип жогап берди. ²⁷Аял дагдакы Худайың адамының янына барып, онуң аягына япышды. Гейхазы оны айыржак болуп, оңа голай гелди, йөне Худайың адамы оңа: «Аяла дегме, чүнки онуң калбы ажы хасратдан долудыр. Реб муны менден яшырды, маңа бу барада хич зат айтмады» дийди. ²⁸Онсоң аял оңа: «Женабым, мен сенден огул диледимми нәме? Мен саңа мени алдама диймедимми нәме?» дийди. ²⁹Эляша Гейхаза шейле дийди: «Билиңи гушада, элиңе мениң хасамы алып, ёла дүш. Эгер сен ёлда кимдир бирине душайсаң, оңа салам берме, бири саңа салам берсе, онуң саламыны алма. Сен мениң хасамы чаганың йүзүне гой». ³⁰Онсоң чаганың эжеси: «Ребден хем-де сениң адыңдан ант ичйәрин. Мен сенсиз хич ере гымылдамарын» дийди. Шондан соң Эляша еринден туруп, ол аялың ызы билен гитди. ³¹Гейхазы олардан өңинчә

барып, хасаны чаганың йүзүне гойды, йөне чага демсиз-дүйтсүз ятырды. Гейхазы Эляшаның өнүнден чыкмага гитди. Ол оңа: «Чага энтэк хем оя дәл» дийип хабар берди.

³²Эляша өе гиренде, дүшегинде ятан өли чаганы гөрди. ³³Шейдип, ол ичери гирип, гапыны япды-да, Реббиң адына дилег этди. ³⁴Онсоң ол дүшеге, чаганың ятан ерине гелип, агзыны онуң агзына, гөзлерини онуң гөзлерине, эллерини онуң эллерине гоюп, чаганың үстүне язылып ятды. Шондан соң чаганың эндамы йылап башлады. ³⁵Эляша еринден туруп, отагда эйләк-бейләк гезмеледи. Онсоң ол ене-де дүшеге гечип, ятан чаганың үстүне язылып ятды. Чага еди гезек асгырып, гөзлерини ачды. ³⁶Эляша Гейхазыны чагырып: «Шунемли аялы чагыр» дийди. Гейхазы оны чагырды. Аял Эляшаның янына гелди. Эляша оңа: «Оглуны ал» дийди. ³⁷Ол аял гелип, тагым эдип, Эляшаның аягына йыкылды. Онсоң ол оглуны алып, чыкып гайтды.

Зәхерли чорба

³⁸Эляша Гилгала доланып баранда, юртда ачлык хөкүм сүрйәрди. Пыгамберлер топары онуң өңүнде отырды. Эляша хызматкәрине йүзленип: «Улы газаны атар-да, пыгамберлере чорба биширип бер» дийди. ³⁹Пыгамберлеринң бири от йыгмак үчин чөле гитди. Ол ябаны үзүм агажыны тапды. Ол шол агажың мивесинден донуны долдурып йыгды. Ол ябаны мивелеринң нәмедигини билмесе-де, олары дограп, газандакы чорбаның ичине атды. ⁴⁰Чорбадан адамлара гуюп бердилер. Адамлар чорбаны дадып гөрүп: «Эй, Худайың

адамы, газандакы чорбадан ийсек өлерис» дийип гыгырышдылар. Адамлар оны ийип билмедилер. ⁴¹Эляша: «Маңа ун гетирип берин» дийди. Онсоң ол уны газана атып: «Адамлара чорба гуюп бер, гой, олар ийсинлер» дийди. Шондан соң газандакы чорбаның зәхери айрылды.

Эляша пыгамбер йүз адамы доюря

⁴²Багалшалышадан бир адам гелди. Ол Худайың адамы үчин хасылының илкинжи етишен мивесинден оңа азык гетирди. Ол Эляша өз халтасында йигрими саны арпа чөреги билен тәзе бугдай сүммүллерини гетирип берди. Эляша: «Булары халка бер, гой, адамлар ийсинлер» дийди. ⁴³Эмма хызматкәри оңа: «Бужагазы мен йүз адамың өңүнде нәдип гоайын?» дийди. Эмма Эляша ене-де гайталап: «Муны халка бер, гой, адамлар ийсинлер, чүнки Реб шейле диййәр: „Хеммелер ийип доярлар ве нахар артып хем галар“» дийди. ⁴⁴Шейдип, хызматкәр баржа затлары адамларынң өңүнде гойды. Олар нахардан ийип дойдулар ве Реббиң айдышы ялы нахар артып хем галды.

5-нжи бап

Нагаман ёканчлы дери кеселинден сапляняр

¹Сирия патышасының Нагаман атлы бир серкердеси барды. Ол женабының өңүнде иң абрайлы хемде иң улы хормата эе болан адамды, чүнки Реб Нагаманың үсти билен Сирия еңиш берипди. Бу батыр йигит ёканчлы дери кеселинден эжир чекйәрди. ²Сириялылар Ысрайыла

чозушларының биринде бир ысрайыллы гызжагазы есир алыпдылар. Бу гызжагаз Нагаманың аялының хызматына берленди. ³Бир гүн шол гызжагаз бикесине: «Вах, мениң женабым Самария шәхериндәки пыгамберин янына гитседи! Ол Нагаманың дери кеселини бежерерди» дийди. ⁴Онсоң Нагаман патышаның янына гидип, оңа ысрайыллы гызжагазың айдан затларыны гүррүң берди. ⁵Сирия патышасы оңа: «Бар, гит, мен Ысрайыл патышасына сениң билен хат хем ёллайын» дийди.

Нагаман он еди батман ^a күмүш, алты мүң алтын теңче хем-де он лай эгин-эшик алып, Ысрайыл патышасының янына гитди. ⁶Нагаман хаты Ысрайыл патышасына гетирип берди. Хатда шейле дийлип языланды: «Шу хаты окап, мениң хызматкәрим Нагаманы сениң яныңа иберендигими билерсиң. Сен оны дери кеселинден бежер». ⁷Ысрайыл патышасы бу хаты окап: «Жан алып, жан берер ялы мен Худаймы? Нәме үчин бу адам яныма адам ёллап, оны дери кеселинден гутулт диййәр? Ол мениң билен давалашмага бахана гөзлейәр» дийип, якасыны йыртып гыгырды.

⁸Худайың адамы Эляша Ысрайыл патышасының якасыны йыртаныны эшидип, онуң янына бир хабарчы ёллап: «Сен нәме яқаңы йыртан болян? Нагаман мениң яныма гелип, Ысрайылда бир пыгамберин бардыгыны билсин» дийди. ⁹Шейдип, Нагаман атлары ве сөвеш арабалары билен гелип, Эляшаның өйүниң ишигинде дурды. ¹⁰Эляша онуң янына бир хабарчы ёллап: «Гит-де,

Иордан дерясының сувуна еди гезек ювун, шонда сен кеселинден сапланып тәмизленерсин» дийди. ¹¹Эмма Нагаманың муңа гахары гелип, шейле дийди: «Ол мениң үчин хөкман дашары чыкып, янымда дуруп, өз Худайы Реббе дилег эдип, элини ёканчлы дери кеселли ериң үстүне гоюп, оны бежерер өйтдүм. ¹²Дамаскың Абана ве Парпар дерялары Ысрайыл сувларының барындан оңат дөлми нәме? Мен шол деряларда ювнуп, тәмизленип билмейэринми нәме?» Нагаман ызына өврүлди-де, гахарлы гитди. ¹³Эмма Нагаманың хызматкәрлери онуң янына гелип: «Эй, атамыз, эгер пыгамбер саңа бир кын иш буйран болса, сен оны этмезмидиң? Онуң саңа бар айдан зады: „Ювун-да, тәмиз бол“. Бу дагы нәмежик?!» дийдилер. ¹⁴Шейдип, Нагаман гидип, Худайың адамының айдышы ялы еди гезек Иордан дерясына чүмүп чыкды. Шондан соң онуң тени яш огланың тени ялы болуп, ол кеселинден сапланды ве тәмиз болды.

¹⁵Онсоң Нагаман янындакылар билен биле Худайың адамының янына доланып барды. Ол гелип, Эляшаның өңүнде дуруп: «Мен инди тутуш ер йүзүнде Ысрайылың Худайындан башга хич бир худайың ёкдугына гөз стирдим. Хайыш эдйэрин, бу гулуң пешгешини кабул эдэй» дийди. ¹⁶Эляша: «Хузурында хызмат эдйән Реббимден ант ичйэрин, мен хич зат алжак дөл» дийди. Нагаман Эляша пешгеши ал дийип нөче ялбарса-да, ол алмакдан боюн гачырды. ¹⁷Онсоң Нагаман шейле дийди: «Эгер пешгеши кабул этмежек болсаңыз,

^a 5:5 Он еди батман – еврейче он киккар. Бу такм. 340 кг деңдир.

онда, гой, бу гулуңа Ысрайылдан ики гатыр йүки топрак берилсин, чүнки бу гулуң мундан бейләк дине Реббе садакалар ве якма гурбанлыкларыны хөдүрләр. ¹⁸Эмма Реб мени шу иште багышласын: женабым сежде этмек үчин Риммон бутханасына гиренде, мениң элимден япышяр. Шонда мен хем Риммон бутханасында онуң билен сежде этмели болярын. Мен ол ерде сежде эденимде, гой, Реб мен–гулуңы бу иш үчин багышласын». ¹⁹Эляша пыгамбер: «Аркайын гидибер» дийип, Нагаманы угратды.

Нагаман Эляшаның янындан гайдып, бираз ёл гечипди. ²⁰Худайың адамы Эляшаның хызматкәри Гейхазы: «Мениң женабым бу сириялы Нагамана рехим эдип, онуң өзүне гетирен пешгешини кабул этмеди. Ребден ант ичйәрин, мен онуң ызындан ылгап гидип, ондан бир затлар алайын» диен пикире гелди. ²¹Шейдип, Гейхазы Нагаманың ызындан гитди. Нагаман кимдир бириниң ызындан ылгап гелйәнини гөрүп, оны гаршыламак үчин арабадан бөкүп дүшдиде: «Эйгиликмидир?» дийип сорады. ²²Гейхазы шейле жогап берди: «Эйгиликдир. Мениң женабым: „Эфрайым даглык юрдундан пыгамберлер топарындан ики санысы эдил шу вагт мениң яныма гелди. Шолара гайрат эдип бир ярым батман төвереги^а күмүш билен ики лай эшик берәй“ дийип, мени сениң яныңа иберди». ²³Нагаман: «Үч батмандан артык эдип алай» дийип, Гейхаза өз диенини этдирди. Нагаман үч батмандан говрак^б күмши ики халта салып, халтаның

агзыны даңды. Ол олары ики лай эшиги билен өз ики хызматкәриниң элине тутдурды. Нагаманың хызматкәрлери бу халталары гөтерип, Гейхазының өңүнден йөрәп гитдилер. ²⁴Олар гала етенлеринде, Гейхазы халталары Нагаманың хызматкәрлериниң элинден алып, өйде гизледди. Гейхазы хызматкәрлер билен хошлашып, олары ызларына угратды.

²⁵Гейхазы женабының янына барып, онуң өңүнде дурды. Эляша ондан: «Гейхазы, сен ниреде болдуң?» дийип сорады. Гейхазы хем: «Гулуң хич ере-де гитмеди» дийип жогап берди. ²⁶Эмма Эляша гахарланып: «Нагаман сени гаршыламак үчин арабасындан дүшенде, мен рухда сениң билен дәлмидим? Бу күмүш, эгин-эшик, зейтундыр үзүм баглары, гоюнлар, өкүзлер ве гуллардыр гырнаклар алының вагтымы нәме?» ²⁷Шонуң үчин хем Нагаманың дери кесели сенден ве сениң неслиңден хич хачан айрылмасын» дийди. Шейдип, Гейхазы гар ялы дув-ак дери кесели билен Эляшаның янындан чыкып гайтды.

6-нжы бап

Палта сувуң йүзүне чыкяр

¹Пыгамберлер топары Эляша шейле дийдилер: «Гөршүң ялы сениң баштутанлыгыңда яшаян еримиз бизе гаты дарлык эдйәр. ²Иордан дерясына гидип, хер биримиз ол ерден пүрс йыгнап, шо тайда яшарымыз ялы, жай гурмага бизе ругсат эт». Эляша пыгамбер олар гитмәге ругсат берди.

^а 5:22 *Бир ярым батман төвереги* – еврейче *бир киккар*. Бу такм. 34 кг деңдир.

^б 5:23 *Үч батмандан говрак* – еврейче *ици киккар*. Бу такм. 70 кг деңдир.

³Онсоң пыгамберлерин ичинден бири оңа: «Сен хем өз гулларың билен гидэй» дийип ялбарды. Эляша хем: «Боляр» дийип жогап берди. ⁴Шейдип, Эляша пыгамбер олар билен гитди. Олар Иордан дерясына гелип, агач чапмага башладылар. ⁵Олардан бири агач чапып йөркө, палтасы учуп гидип, сува гачды. Ол хем бар сесине гыгырып: «Вах, женабым, ол аманат затды» дийди. ⁶Онсоң Худайың адамы: «Ол нирэ гачды?» дийип сорады. Ол Эляша пыгамбере палтаның гачан ерини гөркезенде, Эляша бир чыбык кесип алып, оны эдил палтаның гачан ерине оклап, демир палтаны сувуң йүзүне чыкартды. ⁷Эляша: «Ал оны» дийди. Ол адам элини узадып, палтаны алды.

Эляша пыгамбер ве Сирия гошуну

⁸Сирия патышасы Ысрайылың гаршысына урушарка өз нөкерлери билен генешип, олара дүшелгесиниң ниреде болжакдыгыны айтды. ⁹Эмма Худайың адамы Ысрайыл патышасына шол ерден гечмән, эгэ болмагыны дуйдурып хабар ёллады, чүнки сириялылар шол ерде букуда отырдылар. ¹⁰Ысрайыл патышасы Худайың адамының дуйдуран еринде яшаян адамлара хабар ёллады ве олар хабардар болдулар. Эляша шол ер барада дине бирки гезек дөл-де, бирнөче гезек дуйдурыш берди.

¹¹Сирия патышасының муңа гаты гахары гелди. Ол өз нөкерлерини чагырып, олардан: «Ханы, маңа айдың, бизиңкилерден ким Ысрайыл патышасы билен арагатнашык сакляяр?» дийип сорады. ¹²Онсоң онуң нөкерлериниң бири шейле дийди: «Хич ким, женап патышам. Ысрайылда Эляша

пыгамбер бар. Ол хатда сениң ятян отагында сөзлейән хер бир сөзүңде Ысрайыл патышасына етирийэр». ¹³Патыша: «Гидиң-де, оны тапың. Мен адам иберип, оны эле саларын» дийди. Патыша: «Эляша Дотанда» дийип хабар берилди. ¹⁴Шейлелик билен патыша ол ере атлар, сөвеш арабалары билен улы гошун иберди. Олар гиже гелип, галаның дашыны габадылар.

¹⁵Худайың адамының хызматкэри ирден туруп, дашары чыкды. Гөрсе, атлар ве сөвеш арабалары билен гелен Сирия гошуну галаның даш-төверегини габапдыр. Хызматкэри оңа: «Вах, женабым, биз инди нэме эдерис?» дийип гыгырды. ¹⁶Эляша: «Горкма, чүнки бизиң янымыздакыларың саны оларыңкыдан көпдүр» дийип жогап берди. ¹⁷Онсоң Эляша дилег эдип: «Эй, Реб, мениң хызматкэримниң гөзлерини ачай, гой, ол гөрсүн» дийди. Реб Эляшаның хызматкэриниң гөзлерини ачды. Хызматкэр дагда Эляшаның төверегиниң атлардыр сөвеш арабалары сыпатындакы отдан долудыгыны гөрди. ¹⁸Сириялылар Эляшаның үстүне хүжүм эденлеринде, ол Реббе дилег эдип: «Бу халкың гөзлерини көр эт» дийди. Реб Эляшаның дилег эдиши ялы оларың гөзлерини көр этди. ¹⁹Эляша олар: «Гөзлейән адамыңызы бу ерден тапып билмерсиңиз, чүнки сиз ялңышлык билен шу ере гелипсиңиз. Мениң ызыма дүшүн, мен сизи гөзлейән адамыңызың янына экидейин» дийди. Шейдип, Эляша сириялылары Самария гетирди.

²⁰Олар Самария гирен бадына, Эляша дилег эдип: «Эй, Реб, буларың гөзлерини ач, гой, олар гөрсүнлер»

дийди. Реб оларың гөзлерини ачды. Олар өзлериниң Самариядадыгыны гөрдүлөр. ²¹Ысрайыл патышасы сириялылары гөрүп, Эляшадан: «Женабым, булары гырып ёк эдейинми? Булары өлдүрейинми?» дийип сорады. ²²Эляша шейле жогап берди: «Ёк, булары гырма! Сен гыржак болян адамларыңы өз гылыжың, өз яйың билен басып алдыңмы нәме? Оларың өңлеринде ийип-ичерлери ялы чөрөк ве сув гой. Шондан соң олар өз хөкүмдарларының янына гитсинлер». ²³Шейдип, патыша олар үчин гаты көп нахар тайярлады. Сириялылар ийип-ичип боланларындан соңра патыша олары өз ёлларына угратды. Сириялылар өз хөкүмдарларының янына гитдилер. Шондан соң олар узак вагтлап Ысрайылың үстүне хүжүм этмедилер.

Самариядакы ёвуз ачлык

²⁴Бираз вагт геченден соң, Сирияның патышасы Бенхадат әхли гошуну топлап, Самарияның гаршысына йөрише чыкып, онуң дашыны габады. ²⁵Габав эдилен Самарияда элхенч ачлык башланды. Самария халкы бир эшегиң келлесини сегсен күмүш теңнә, бир шакәсе^a кепдери дерисини болса бәш күмүш теңнә сатды. ²⁶Ысрайыл патышасы галаның диварының үстүнден гечип барярка, бир аял: «Эй, женап патышам, көмөк эт» дийип гыгырды. ²⁷Патыша хем: «Ёк, гой, Реб саңа көмөк этсин. Мен саңа нәхили көмөк эдейин? Менде не бугдай бар, не-де шерап» дийди. ²⁸Патыша ондан: «Нәме арз-шикаятың бар?» дийип сорады. Аял шейле

жогап берди: «Бу аял маңа: „Сен өз оглуңы бер, биз шу гүн оны иерис, эртир болса мениң оглумы иерис“ дийди. ²⁹Шейдип, биз мениң оглумы биширип ийдик. Эртеси гүн мен оңа: „Оглуңы бер, иели“ дийдим. Эмма ол оглуңы гизләпдир». ³⁰Патыша бу аялың айдан затларыны эшидип, якасыны йыртды. Патыша галаның диварының үстүнден гечип барярка, халк онуң эшиклериниң астындан жул геендигини гөрди. ³¹Патыша ант ичип: «Эгер мен шу гүн Шападың оглы Эляшаның келлесини алмасам, гой, Худай маңа-да муны ве мундан хем бетерини гөркезсин» дийди. ³²Шейдип, патыша өз хузурындан бир чапары Эляшаның янына ёллады.

Эляша өз өйүнде отырды. Яшулулар хем онуң билен биле отырдылар. Чапар гелип етмәнкә, Эляша яшулулара йүзленип, шейле дийди: «Бу ганхорың мениң келләми алмага бир чапары шу ере ёлланындан хабарыңыз бармы? Середип дуруң, шол чапар геленде, гапыны япың-да, оны ичери гиризмәң. Анха, онуң ызындан женабының аяк сесем-ә эшидилйәр». ³³Эляша олар билен гүрлешип отырка, патыша онуң янына гелип: «Мен нәме үчин мундан артык Реббе бил баглайын? Бу бетбагтчылыгы би зиң башымыздан индерен хут Реббин Өзүдир!» дийди.

7-нжи бап

¹Эляша шейле жогап берди: «Реббин сөзүни эшит. Ол шейле диййәр: „Эртир шу вагтлар Самарияның дәрвезесиниң агзында бир керсен сайлама ун

^a **6:25 Бир шакәсе** – еврейче кабың дөртден бири. Бу такм. 0,3 литре дендир.

адаты баха, ягны үч мысгала ^а голай күмше, ики керсен арпа-да адаты баха, ягны үч мысгала голай күмше сатылар“». ²Онсоң патышаның иң якын нөкерлеринин бири Худайың адамына: «Хатда Реб гөкден пенжирелер ачаянда-да, хей, шейле-де бир зат болуп билерми?» дийди. Эмма Эляша: «Сен муны өз гөзүң билен гөрөрсиң, йөне ондан иймерсиң» дийди.

Сириялылар гачярлар

³Самария галасының дервезесинин дашында дөрт саны ёканч дери кеселли адам барды. Олар бири-бирлерине шейле дийишдилер: «Нәме үчин биз өлйәнчэк, шу ерде отурмалы? ⁴Гала гирели дийсек, галада элхенч ачлык хөкүм сүрйәр, биз ол ерде өлерис. Эмма биз бу ерде отурсагам өлерис. Гел, инди сириялыларың дүшелгесине гачып гидели. Эгер олар бизи дири галдырсалар-а, яшарыс, өлдүрселер-де өлерис». ⁵Шейдип, олар сириялыларың дүшелгесине гитмек үчин алагараңкыда туруп, оларың дүшелгесиниң гырасындан бардылар. Ол ерде хич ким ёкды. ⁶Чүнки Таңры Сирия гошунуна сөвеш арабаларыныңдыр атларының сесини ве эгирт улы гошунуң гох-галмагалыны эшитдирипди. Олар бири-бирлерине: «Ысрайыл патышасы бизе гаршы урушмак үчин Хет патышаларыны, Мүсүр патышаларыны хақына тутандыр» дийишдилер. ⁷Шейдип, сириялылар горкуп, чадырларыны, атларыдыр эшеклерини ве дүшелгедәки бар затларыны шол дурушуна ташлап, өз жанларыны халас этмек үчин алагараңкыда ызларына

гачып гидипдилер. ⁸Бу ёканч дери кеселли адамлар дүшелгәниң гырасына гелип, бир чадыра гирип ийип-ичдилер. Онсоң ол ерден күмүш, алтын, эгин-эшик әкидип, олары гизледилер. Соңра олар ене-де ызларына өврүлип гелип, башга бир чадыра гирдилер. Ол ердәки бар болан затлары әкидип, олары да гизледилер.

⁹Онсоң олар бири-бирлерине шейле дийишдилер: «Бизиң бу әдишимиз догры дәл. Бу гүн хош хабар гүнүдир. Эгер биз дымып, эртир даң атара гарашсак, бизиң башымыза бела гелер. Шонуң үчин хем йөрүң, гиделиң-де, патышаның көшгүндәкилериң барына хабар берелиң». ¹⁰Шейдип, олар гелип, шәхериң дервезебанларыны чагырдылар ве гыгырып: «Биз сириялыларың дүшелгесине гитдик. Эмма ол ерде диңе даңылгы дуран атлардыр эшеклерден ве ташлап гидишлери ялы дуран чадырлардан башга не адам бар, не-де сес-үйн» дийип хабар бердилер. ¹¹Ондан соң дервезебанлар гыгырып, патышаның көшгүндәкилере жар этдилер. ¹²Патыша гиже туруп, хызматкәрлерине шейле дийди: «Сириялыларың бизе нәме этжек боляндкларыны мен сизе айдып берейин. Олар бизиң ачлыкдан яңа өлүп барянымызы билип, чөлде гизленмек үчин дүшелгәни ташлап гиден болмалыдырлар. Сириялылар: „Ысрайыллар шәхерден чыканларында, биз олары дири тутарыс-да, шәхере гирерис“ диен пикирдедирлер». ¹³Патышаның хызматкәрлериниң бири: «Гой, бирнәче адам шәхерде галан бәш

^а 7:1 *Үч мысгал* – еврейче *бир шекел*. Бир шекел 11,6 гр дендир.

аты алсын-да, гидип, сириялыларың дүшелгесини барлап гелсин. Чүнки шөхерде галанларың ыкбалы-да эдил өңки өлен ысрайылларыңкы ялы болар» дийди. ¹⁴Шейдип, олар ики адамы сайладылар, патыша олары ики саны ат ве ики саны сөвеш арабасы билен Сирия гошунының ызындан иберди. Патыша олар: «Гидиң-де, бар зады аныклан» дийип буйрук берди. ¹⁵Шейдип, олар сириялыларың ызындан Иордан дерясына ченли гитдилер. Ёл бойы оларың ховлугып, ташлап гиден эгин-эшиклеринден ве бейлеки гош-голамларындан долуды. Онсоң чапарлар ызларына доланып гелип, муны патыша хабар бердилер.

¹⁶Соң халк гидип, сириялыларың дүшелгесини талады. Шейдип, Реб-биң айдышы ялы бир керсен сайлама ун үч мысгала голай күмше, ики окара арпа-да үч мысгала голай күмше чалшылды. ¹⁷Патыша өзүне иң якын болан нөкерини дервезэнің агзында гойды. Халк оны дервезэнің агзында басалады ве ол өлди. Патыша Худайың адамының янына геленде, нөкер Худайың адамының айдышы ялы өлүпди. ¹⁸⁻¹⁹Чүнки Худайың адамының патыша: «Эртир шу вагтлар Самарияның дервезесиниң агзында ики окара арпа үч мысгала голай күмше, бир окара сайлама ун үч мысгала голай күмше чалшылар» диенде, патышаның иң якын нөкери Эляша пыгамбере: «Эгер Реб гөкден пенжирелер ачып, дәне ягдыраянда-да, хей, шейле зат болуп билерми?» дийипди. Эляша пыгамбер хем: «Сен оны өз гөзлериң билен гөрерсиң, йөне сен ондан иймерсиң» дийип жогап берипди. ²⁰Ол

нөкер бабатда хақыкатдан хем шейле болды. Халк оны дервезэнің агзында басалады ве ол өлди.

8-нжи бап

Шунемли аял ерини ызына аялр

¹Эляша оглуны дирелден аяла шейле дийипди: «Тур-да, өй-ичериң билен гидип, яшап билжек еринде месген тут, чүнки Реб бу юрдун башына еди йыллык ачык гетиржек». ²Бу аял Худайың адамының табшырышы ялы хем этди. Ол өз өй-ичериси билен пилиштлилериң юрдуна гидип, шол ерде еди йыл яшады. ³Еди йылдан соң бу аял пилиштлилериң юрдундан гайдып гелди. Ол өйүниң ве ериниң ызына гайтарылып берилмегини сорамак үчин, патышаның хузурына гитди. ⁴Шол вагт патыша Худайың адамының хызматкэри Гейхазы билен геплешип отырды. Патыша Гейхаза йүзленип: «Ханы, онда маңа Эляшаның гөркезен бейик гудратлары хақда айдып бер» дийди. ⁵Гейхазы Эляшаның өлүни дирелдиши барада гүррүң берип отырка, Эляша тарапындан оглы дирелдилен аял патышадан өйүниң ве ериниң ызына гайтарылып берилмегини сорамага гелди. Гейхазы хем: «Эй, женап патышам, ине, бу шол диен аялым билен Эляшаның дирелден огланы» дийди. ⁶Патыша бу аялдан соранда, ол патыша болуп гечен затлар барада жикмежик гүррүң берди. Шейдип, патыша эмелдарларының бирини чагырып, шейле буйрук берди: «Бу аялың бар задыны гайтарып бер, юрды ташлап гиден гүнүнден тэ шу гүне ченли меллегиниң бар гирдежисини хем ызына бер» дийип эмр этди.

Эляша тыгамбер ве Хазайыл

⁷Эляша Дамаска гелди. Шол вагт Сирия патышасы Бенхадат хассады. Патыша: «Худайың адамы шу ере гелипдир» дийип хабар бердилер. ⁸Патыша эмелдары Хазайыла шейле дийди: «Яның билен совгатлар алда, Худайың адамыны гаршыламага гит. Онсоң онуң үсти билен Ребден сора: „Мен шу хассалыкдан сагалармыкам?“». ⁹Шейдип, Хазайыл өзи билен Дамаскың дүрли-дүмен харытларындан кырк дүе йүки совгатлар алып, Худайың адамыны гаршыламага гитди. Ол барып, Эляшаның өңүнде дуруп: «Сирия патышасы гулуң Бенхадат: „Мен бу хассалыкдан сагалармыкам?“ дийип сорамак үчин мени сениң яныңа иберди» дийди. ¹⁰Эляша Хазайыла: «Бар-да патыша: „Сен хөкман сагаларсың“ дий, эмма Реб маңа онуң хөкман өлжекдигини гөркезди» дийди. ¹¹Эляша Хазайыла гөзүни айырмаздан серетди велин, Хазайыл утанып гызарды. Онсоң Худайың адамы аглады. ¹²Хазайыл ондан: «Женабым, сен нәме үчин агляарсың?» дийип сорады. Эляша шейле жогап берди: «Мен сениң ысрайыл халкының башына ёвуз гүнлери гетиржекдигиңи билип агляарын. Сен оларың галаларына от берип, сөвешде оларың иң оңат эсгерлерини гылычдан гечирерсиң, оларың чагаларының келлелерини енжип, гөврели аялларының гарынларыны дилерсиң». ¹³Хазайыл: «Көпекден пархы болмадык бу гулуң бейле улы ишлери эдер ялы ким болупдыр?» дийди. Эляша: «Реб маңа сениң Сирия патыша болжагыңы гөркезди» дийип жогап берди. ¹⁴Онсоң Хазайыл Эляшаның янындан

гайдып, өз женабы Бенхададың янына гелди. Бенхадат ондан: «Эляша сана нәме дийди?» дийип сорады. Хазайыл: «Ол сен хөкман гутуларсың дийди» дийип жогап берди. ¹⁵Эмма эртеси гүн Хазайыл бир өртги алып, оны сува батырды-да, патышаның йүзүне япып, оны богуп өлдүрди. Онсоң онуң ерине Хазайылың өзи патыша болды.

Яхуда патышасы Ехорам
(2 Йыл язгылары 21:1-20)

¹⁶Ысрайыл патышасы Ахабың оглы Ёрамың шалыгының бөшинжи йылында, Яхуда патышасы Ехошападың оглы Ехорам Яхуда патышалык эдип башлады. ¹⁷Ехорам патыша боланда отуз ики яшындады. Ол Иерусалиме секиз йыл патышалык этди. ¹⁸Ахабың несиллериниң эдиши ялы, Ехорамда Ысрайыл патышаларының ёлларындан йөреди, чүнки Ахабың гызы онуң аялыды. Ехорам Реббиң назарында йигренжи ишлери этди. ¹⁹Эмма Реб Давуда онуң несиллеринден бириниң өмүрлик тагтда отуржакдыгыны вада берендиги ве Өз гулы Давут билен эхт эдендиги үчин Яхуданы дерби-дагын этмек ислементи.

²⁰Ехорамың дөврүнде эдомлылар гозгалаң турзуп, Яхуданың гол астындан чыкдылар ве өзлерине бир патыша гойдулар. ²¹Онсоң Ехорам сөвеш арабалы гошуны билен Сагыра гитди. Эдомлылар Ехорам билен онуң серкерделериниң дашыны габадылар, йөне Ехорам гиже эдомлыларың габавыны бөвсүп гечди. Онуң гошуны-да өйли-өйлерине гачып гайтды. ²²Шейдип, Эдом шу гүне ченли хем Яхуда гаршы гозгалаң турзуп, оңа гарашсыз болуп гелияр.

Эдил шол вагтда Либна галасы хем Яхуданың гаршысына уруш турузды.

²³Ехорамың бейлеки ишлери, онуң әхли әден ишлери яхуда патышаларының йыл язгыларында языландыр.

²⁴Ехорам ата-бабаларына говушды. Ол Давут галасында, аталарының янында жайланды. Онсоң онуң орнуна оглы Ахазя патыша болды.

Яхуда патышасы Ахазя

(2 Йыл язгылары 22:1-6)

²⁵Ысрайыл патышасы Ахабың оглы Ёрамың шалыгының он икинжи йылында Яхуда патышасы Ехорамың оглы Ахазя патыша болды. ²⁶Ахазя патыша боланда йигрими ики яшын дады. Ол Иерусалиме бир йыл патышалык этди. Онуң әжеси Аталя Ысрайылың патышасы Омрының агтыгыды. ²⁷Ахазя хем Ахабың машгаласының пис ёлундан йөреди. Ол хем Ахабың машгаласы ялы Реббиң назарында йигренжи ишлери этди, чүнки Ахазя оларың гиевсиди.

²⁸Ахазя Ахабың оглы Ёрам билен Сирияның патышасы Хазайыла гаршы урушмак үчин Рамотгилгада гитди. Сириялылар шол ерде Ёрамы ярададылар. ²⁹Ысрайыл патышасы Ехорам Рамотгилгатда Хазайыла гаршы уршуп йөркә, сириялыларың өзүне салан яраларыны бежертмек үчин Йизрегеле гайдып гелди. Яхуда патышасы Ёрамың оглы Ахазя яраланан Ахабың оглы Ёрамы гөрмек үчин Йизрегеле гитди.

9-нжы бап

Еху Ысрайыла патыша белленйәр

¹Әляша пыгамберлер топарындан бирини чагырып, шейле дийди:

«Билиңи гушап, элиңе шу зейтун яглы голчаны алып, Рамотгилгада гит.

²Ол ере барып, Нимшиниң агтыгы, Ехашападың оглы Ехувы гөзләп тап. Онуң янына бар-да, оны ёлдашларының арасындан алып, ички отага әкит.

³Онсоң яглы голчаны ал-да, оны Ехувың депесинден гуюп, Реб шейле диййәр дий: „Мен сени Ысрайыла патыша эдип беллейәрин“. Онсоң сен ол ерде хич хили эгленме-де, тиз гач».

⁴Шейдип, яңкы яш пыгамбер Рамотгилгада гитди. ⁵Яш пыгамбер Рамотгилгада геленде, бу ерде гошун серкерделери генеш эдип отуран экенлер. Яңкы яш пыгамбер оларың бирине: «Әй, серкерде, мен сана бир хабар гетирдим» дийди. Еху: «Хайсымыз үчин?» дийип сорады. Яш пыгамбер хем: «Сениң үчин, серкерде» дийип жогап берди. ⁶Шейдип, Еху туруп, яш пыгамбер билен биле ичери гирди. Яш пыгамбер хем онуң депесинден яг гуюп, шейле дийди: «Ысрайыл Худайы Реб шейле диййәр: „Мен сени Өз халкым болан Ысрайыла патышалыга беллейәрин.

⁷Сен же набың Ахабың машгаласыны гырарсың. Мениң гулларым болан пыгамберлериң ве хемме гулларымың ганы үчин Изебелден өч аларын. ⁸Чүнки Ахабың машгаласының екежеси-де дири галмаз. Мен Ысрайылда исле гул болсун, исле азат – Ахапдан болан әхли эркекleriң барыны гырарын. ⁹Мен Ахабың машгаласыны Небадың оглы Яробгамың несиллери ве Ахьяның оглы Багшаның несиллери ялы эдерин. ¹⁰Изебели Йизрегел галасының голайында итлер иер, оны хич ким жайламаз“». Онсоң яш пыгамбер шейле дийди-де, десине өйден чыкып гачды.

¹¹Еху даша чыкып, патышаның серкерделеринин янына геленде, олар ондан: «Эйгиликмидир? Бу дәли сениң яныңа нәме үчин гелипдир?» дийип сорадылар. Еху: «Бу адамың кимдигини ве онуң гүррүңлерини өзүңиз билиәңиз-ә!» дийип жогап берди. ¹²Олар: «Ёк, бу ялан. Бизе хакыкаты айт» дийдилер. Онсоң Еху: «Онуң маңа бар диен зады Реб шейле диййәр: „Мен сени Ысрайыла патыша этмек үчин башыңа яг гуюп сайларын“» дийди. ¹³Онсоң оларың бары дессине донларыны чыкарып, басганчакларың үстүне Ехувың аягының астына яздылар. Соңра сурнай чалып: «Яшасын Еху патыша!» дийип жар этдилер.

Ысрайыл патышасы Ёрам өлдүрилийәр

¹⁴Шейлелик билен Нимшиниң агтыгы, Ехошападың оглы Еху Ысрайыл патышасы Ёрама гаршы дилдүвшүк гурады. Шол вагт Ёрам бүтин ысрайыл халкы билен бирликде Рамотгилгады Сирия патышасы Хазайылың хүжүминден гораярды. ¹⁵Эмма Ёрам патыша Рамотгилгатдакы Сирия патышасы Хазайыла гаршы урушда сириялыларың өзүне салан яраларыны бежертмек үчин Йизрегеле гайдып гелипди. Шейдип, Еху бейлеки гошун серкерделерине: «Эгер мениң билен ылалашсаңыз, Йизрегелдәки Ёрама хабар етирилмез ялы, екеже адамы-да Рамот галасындан чыкармаң» дийди. ¹⁶Еху шейле дийди-де, өзүниң сөвеш арабасына мүнүп, Йизрегеле гитди, чүнки Ёрам шол ерде яраланып ятырды. Яхуда патышасы Ахазя хем Ёрамы гөрмек үчин Йизрегеле гелипди.

¹⁷Йизрегелде диңиң үстүнде дуран бир гаравул барды. Ол гаравул Ехувың якынлашып гелиән гошунны гөрүп: «Мен бизе тарап гелиән бир топар эсгери гөрйәрин» дийди. Ёрам патыша хем: «Бир атлыны оларың өңүнден ибер. Ол барып олардан: „Эйгиликмидир?“ дийип сорасын» дийип буйрук берди. ¹⁸Шейдип, бир атлы Ехувың өңүнден чыкып: «Патыша: „Эйгиликмидир?“ дийип сораяр» дийди. Еху оңа: «Эйгилиги нәме этжек? Дүш мениң ызыма!» дийип жогап берди. Гаравул хем: «Чапар оларың янына барды, йөне ызына долананок» дийип хабар берди. ¹⁹Онсоң Ёрам икинжи бир атлыны Ехувың янына ёллады. Ол хем оларың янына барып: «Патыша: „Эйгиликмидир?“ дийип сораяр» дийди. Еху оңа: «Эйгилиги нәме этжек? Дүш мениң ызыма!» дийип жогап берди. ²⁰Гаравул ене-де: «Чапар оларың янына барды, йөне ызына долананок. Гелиәниң ат чапдырышы Нимшиниң агтыгы Ехувың ат чапдырышына меңзейәр, чүнки Еху аты аягалдыгына чапдырандыр» дийип хабар берди.

²¹Ёрам: «Сөвеш арабасыны тайярлаң» дийди. Олар онуң сөвеш арабасыны тайярладылар. Ысрайыл патышасы Ёрам билен Яхуда патышасы Ахазя херси өз сөвеш арабасында ёла дүшдүлер. Олар Ехувың өңүнден чыкмага гитдилер. Олар йизрегелли Набодың меллегинде Ехува саташдылар. ²²Ёрам Ехувы гөрүп: «Еху, эйгиликмидир?» дийип сорады. Еху: «Эжең Избелиң эдйән көп зынагәрлиги, жадыгөйлиги билен эйгилик ниреден болсун?!» дийип жогап берди. ²³Онсоң Ёрам Ахазя: «Бу

хайынлыкдыр, Ахазя!» дийип гыгырып, ат арабасыны ызына өвүрди-де гачды. ²⁴Еху бар гүйжи билен яйыны чекип, Ёрамың ики эгниниң ортасындан урды. Ок онуң йүрегинден гечип, ол өз сөвеш арабасына йыкылды. ²⁵Еху өз серкердеси Бидкара шейле дийди: «Оны галдыр-да, йизрегелли Набодың меллегине ташла. Биз ата атланып, сениң билен биле Ёрамың какасы Ахабың ызындан гелйэркэк, Реббиң оңа гаршы айдан сөзүни ядыңа сал: ²⁶„Дүйн Мен Набодың ве онуң огулларының ганыны Өз гөзүм билен гөрдүм. Мен – Реб алмытыңы эдил шу меллекде бержекдигими айдяндырын“. Шонуң үчин хем оны хэзир Реббиң айдышы ялы меллеге ташла».

Еху Яхуда патышасы Ахазяны ве ша аялы Изебели өлдүрйэр

²⁷Яхуда патышасы Ахазя муны гөрүп, Бейтхагана тарап гачды. Еху онуң ызындан ковуп: «Ахазяны-да атың» дийди. Олар Иблегам галасының голайындакы Гур япгыдында Ахазяны арабасының үстүнде атып яраладылар. Онсоң Ахазя Мегидо гачып барып, шол ерде өлди. ²⁸Ахазяның хызматкэрлери онуң жеседини арабада Иерусалиме гетирип, оны шол ерде Давут галасында өз губурында, аталарының янында жайладылар.

²⁹Ахабың оглы Ёрамың патышалыгының он биринжи йылында Ахазя Яхуда патыша болупды.

³⁰Еху Йизрегеле геленде, муны Изебел эшидип, гөзлерине сүрме чекди, сачларына тимар берип, пенжиреден дашары середип дурды. ³¹Еху дервезеден гиренде, Изебел: «Сен хем өз женабыны өлдүрөн Зимри ялысың!

Эйгилиге гелдиңми?» дийип сорады. ³²Еху башыны галдырып, пенжирэ тарап середип: «Ким мениң тарапым-да? Ким бар?» дийип гыгырды. Онсоң ики-үч саны көшк агтасы ёкардан Ехува серетди. ³³Еху олар: «Изебели ере ташлан» дийип гыгырды. Шейдип, олар Изебели ере ташладылар. Онуң ганы диварың, атларың йүзүне сычрады. Атлар онуң жеседини басгыладылар. ³⁴Онсоң Еху ичери гирип, ийип-ичип: «Бу нәлетленен аялың уруна чыкып, оны жайлаң, чүнки ол патышаның гызыдыр» дийди. ³⁵Олар оны жайламага гиденлеринде, онуң диңе келле сүңкүнден, аякларындан, элиниң пенжелеринден башга хич зат тапмадылар. ³⁶Олар ызларына гелип, гөрөн затларыны Ехува гүррүң бердилер. Еху хем: «Ине, Реббиң гулы тишбели Ыляс аркалы айдан сөзи шудур: „Изебелиң маслыгыны Йизрегелде итлер иер. ³⁷Изебелиң жеседи Йизрегелде экин мейданларына дерс болар. Шонуң үчин хем хич ким оны ‘Бу Изебелдир’ дийип танап билмез“» дийди.

10-нжы бап

Еху Ахабың несиллерини өлдүрйэр

¹⁻²Ахабың Самарияда етмиш оглы ве огул агтыклары барды. Еху Самариядакы Йизрегел баштутанлары болан яшулулара ве Ахабың несиллерине хоссарлык эдйәнлере шейле мазмунлы хат язып иберди: «Женабыңың огулларыдыр огул агтыклары сизиң яныңыздадыр, шейле хем атлар, сөвеш арабалары, гала ве яраглар сизиң хызматыңыздадыр. ³Хатгы алан дессиңизе патышаңың огулларыдыр огул агтыкларындан иң

мынасыбыны сайлап, оны атасының тагтында отурдып, женабыңызын огулларыдыр агтыклары үчин уруш эдиң». ⁴Самарияның баштутанларының ве Ахабың несиллерине хоссарлык эдйәнлерің горкудан яңа йүреклери жарылды. Олар: «Серет, Ысрайыл патышасы Ёрам билен Яхуда патышасы Ахазя Ехува гаршы дуруп билмедилер, онсоң биз нәдип оңа гаршы дуралы» дийишдилер. ⁵Шейдип, көшги доландырыжы, шәхер хәкими, яшулулар ве Ахабың несиллерине хоссарлык эдйәнлер Ехува хабар ёллап: «Биз сениң гулларың, биз сениң диениң билен боларыс. Биз хич кими патышалыга беллемерис. Өзүң нәмәни макул билсең, шоны-да эт» дийдилер. ⁶Онсоң Еху Самария икинжи хатыны ёллап шейле дийди: «Эгер сиз мениң тарапымда болуп, мениң диенлериме боюн болсаңыз, онда сиз патышаның огулларыдыр агтыкларының барының келлесини алып, эртир шу вагт мениң яныма Йизрегеле гелиң». Ахабың етмиш огулудыр агтыклары өзлерини тербиеләп етишдирен шәхер баштутанларының янындадылар. ⁷Олар хаты алып, онда айдылышы ялы патышаның огулларыдыр агтыкларының етмишисини хем тутуп, оларың келлелерини кесдилер. Олар патыша огулларыныңдыр агтыкларының келлелерини себеде салып, Йизрегеле Ехувын янына ибердилер. ⁸Чапар гелип: «Патышаның огулларыныңдыр агтыкларының келлелери гетирилди» дийип хабар берди. Еху: «Олары ики үйшмек эдиң-де, эргире ченли дервезәниң агзында гоюң» дийип табшырык берди. ⁹Эртеси ир билен Еху халкың өңүне чыкып,

шейле дийди: «Сиз языксыз адамлар. Женабым Ёрама гаршы дилдүвшүк гуруп, оны өлдүрен мен. Эмма бу ятанлары өлдүрен ким? ¹⁰Онда шуны билип гоюң. Реббиз Ахабың огулларыдыр огул агтыкларына гаршы айдан сөзлериниң хич бири хем ерде галмаз, чүнки Реб Өз гулы Ыляс аркалы диен сөзлерини бержай этди». ¹¹Шейдип, Еху Ахабың Йизрегелде яшаян гарындашларының барыны, онуң әхли баштутанларыны, якын достларыны, руханыларыны гырып, екеже адамы хем дири галдырмады.

¹²⁻¹³Онсоң Еху Самария тарап ёла дүшди. Ол ёлда чопанларың Бейтекет диен дүшелгесинде Яхуда патышасы Ахазяның гарындашларына саташып, олардан: «Сиз ким боларсыңыз?» дийип сорады. Олар: «Биз Ахазяның гарындашларыдырыс. Биз шазадалар билен, ша аялының огуллары билен гөрме-гөрше барярдык» дийип жогап бердилер. ¹⁴Еху өз адамларына: «Булары дири тутуң» дийди. Олар Ахазяның гарындашларыны дири тутуп, шол ердәки Бейтекет гуйының янында оларың кырк икисини хем өлдүрдилер. Еху олардан екежесини хем дири галдырмады.

¹⁵Еху ол ерден гайдып, өзүни гаршыламага гелйән Рекабың оглы Ёнадаба саташды. Еху оңа салам берип, ондан: «Мениң йүрегимин сениңки билен бир болшы ялы, сениң йүрегиң-де мениңки билен бирми?» дийип сорады. Ёнадап хем: «Бирдир» дийип жогап берди. Еху: «Эгер шейле болса, онда элиңи узат» дийди. Ёнадап Ехува тарап элини узатды. Еху оны араба мүндүрди. ¹⁶Еху оңа: «Мениң билен гит-де, Реббе вепалыдыгымы гөр» дийди. Шейдип,

Ехувың адамлары Ехонадабы онун сөвеш арабасына мүндүрдилер. ¹⁷Еху Самария гелип, Реббин Ыляс аркалы айдан сөзүне гөрө Ахабың галан тохум-тижиниң барыны иң соңкусына ченли гырып ёк этди.

Еху Багала сежде эдйәнлери ёк эдйәр

¹⁸Онсоң Еху бүтин халкы йыгнап, олар а йүзленип шейле дийди: «Сиз Ахап Багала вепалы болды дийип пикир эдйәнсиңиз, эмма мениң – Ехувың Багала Ахапдан хас вепалыдыгымы гөрерсиңиз. ¹⁹Шонуң үчин хем шу вагт Багалың пыгамберлериниң, Багала сежде эдйәнлериң, онуң руханларының барыны мениң яныма чагырың. Оларың екежесини хем галдырмаң, чүнки мен Багала улы гурбанлык хөдүр этжек. Оларың ичинден екежеси гелмән галайса, ол дири галмаз». Эмма бу Ехувың Багала сежде эдйәнлери ёк этмек үчин гуран хилесиди. ²⁰Еху өз адамларына: «Багалың хатырасына оңа сежде этмек үчин йыгнанышык гүнүни ыглан эдиң» дийип буйрук берди. Ехувың адамлары Багала сежде эдилмели гүни ыглан этдилер. ²¹Еху тутуш Ысрайыла хабар ёллады. Багала сежде эдйән эхли кишилер гелди, гелмән галан екеже адам хем ёкды. Гелен адамларың бары Багалың бутханасына гирди. Бутхана тә босагасына ченли адамдан долды. ²²Еху Багала сежде эдиленде гейилиән мукаддес донлары саклаян рухана: «Багала сежде эдйәнлериң барына дон гетирип бер» дийди. Ол сакчы хем оларың барына дон гетирип берди. ²³Онсоң Еху Рекабың оглы Ёнадап билен Багалың бутханасына гирди. Еху Багала сежде

эдйәнлери йүзленип: «Төверегинизе середип гөрүң, араңызда Реббе сежде эдйәнлерден хич ким болмасын, дине Багала сежде эдйәнлер болсун» дийди. ²⁴Ондан соң Еху билен Ёнадап гурбанлыклары ве якма гурбанлыклары хөдүрлемек үчин ичери гирдилер. Еху бутхананың дашында сегсен адамы гоюп, олар: «Сизиң элиңизе берйән бу адамларымдан екежеси гачып гутулайса, олар үчин өз келләңиз билен жогап берерсиңиз» дийди.

²⁵Еху якма гурбанлыгыны берип гутаран бадына, эсгерлери ве оларың серкерделерине йүзленип: «Бутхана гириң-де, оларың барыны гырың, екежесини хем гачыраймаң» дийди. Шейдип, олар Багалың гулларының барыны гылычдан гечирдилер. Эсгерлер ве серкерделер оларың жесетлерини дашары чыкарып ташладылар. Соңра олар Багалың бутханасына ыбадат эдилйән ички отага гирдилер. ²⁶Шол ерде олар Багалың бутханасындакы дикме дашы дашары чыкарып, оны күл-оврам этдилер. ²⁷Олар Багалың дикме дашыны йыкдылар. Багалың бутханасыны йыкып, оны хажатхана өвүрдилер. Ол шу гүне ченли хем шейледир.

²⁸Шейдип, Еху Ысрайылда Багала сежде эдилмегиниң соңуна чыкды. ²⁹Эмма Еху Небадың оглы Яробгамың гүнәли ишлеринден эл чекмеди. Яробгам Бейтелдәки ве Дандакы алтын гөлелери сежде эдип, ысрайыл халкына гүнә этдирди. ³⁰Реб Ехува: «Сен Мениң назарымда догры иш эдип, Ахабың тохум-тижи бабатда Мениң йүрегиниң ислегини ерине етирдиң. Шонуң үчин хем сениң неслиң дөрдүнжи арка ченли Ысрайыла патыша болар» дийди. ³¹Эмма Еху Ысрайыл

Худайы Реббиң канунларыны бүтин калбы билен бержай этмеди. Ол ысрайыл халкына гүнэ этдирен Яробгамың гүнэлеринден эл чекмеди.

Ехувың өлүми

³²⁻³³Шол дөвүрдө Реб Ысрайылын чэклерини кичелтмэге башлады. Сирия патышасы Хазайыл Иордан дeryсының гүндогарындан гатлылара, рубенлилерге ве манашалыларга ченли болан бүтин Гилгат топрагыны, Арнон жүлгесиниң якасындакы Арогерден Гилгада ве Башана ченли болан тууш юрды басып алды. ³⁴Ехувың галан ишлери, эхли эден ишлери ве эдерменликлери барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр. ³⁵Шейдип, Еху ата-бабаларына говушды. Ол Самарияда аталарының янында жайланды. Онсоң онуң орнуна Ехувың оглы Ехогахах патыша болды. ³⁶Еху Самарияда Ысрайыла йигрими секиз йыл патышалык этди.

11-нжи бап

Яхуда ша аялы Аталя

(2 Йыл язгылары 22:10–23:15)

¹Яхуда патышасы Ахазяның эжеси Аталя оглуның өлдүрилендигини эшиден бадына, Ахазя патышаның тохум-тижиңиң барыны өлдүртди. ²Эмма Ехорам патышаның гызы, Ахазя патышаның аял доганы Ехошеба патышаның өлдүрилмели огулларының ичинден Ёвашы огурлап, оны энекеси билен ятылян отагда гойды. Шейдип, Ехошеба Ёвашы Аталядан гизледи ве ол өлмөн галды. ³Ол Ехошеба билен алты йыллап Реббиң өйүнде гизленип гезди. Шол дөвүрдө Аталя юртда шалык эдйәрди.

⁴Единжи йылда Ехояда руханы Кари гошунының йүзбашыларыны ве көшк гаравулларыны өз янына Реббиң өйүне чагырды. Онсоң Ехояда шол ерде олар билен эхт эдишди ве оларга ант ичирип, соң Ахазя патышаның оглы Ёвашы оларга гөркезди. ⁵Ехояда баштутанларга шейле буйрук берди: «Сиз шейле эдин: „Сабат гүни нобатчылыга гелениңизиң үчден бири патышаның көшгүни гаравулласын. ⁶Бейлеки үчден бириңиз Сур дервезесини гаравуллаң. Үчүнжи бөлегиңиз болса дервезеде бейлеки гаравулларың арка тарапында нобатманобат гаравулчылык эдиң. ⁷Сизиң Сабат гүни нобатчылыкдан бошаян ики топарыңыз Реббиң өйүни гаравулламалыдыр. ⁸Эхлиңизиң элиңиз яраглы болсун, сиз патышаның дашыны габарсыңыз. Сизге якынлашан адам өлдүрилсин. Патыша гирсе-чыкса янында болуң“».

⁹Серкерделер Ехояда руханының табшыран затларыны онуң айдышы ялы ерине етирдилер. Оларың херси өз адамларыны Сабат гүни нобатчылык эденлери ве нобатчылык этмедиклери алып, Ехояда руханының янына гелдилер. ¹⁰Ехояда руханы Давут патышаның Реббиң өйүндәки найзаларыны, галканларыны серкерделерге берди. ¹¹Гаравулларың херси эллери яраглы патышаны горамак үчин Реббиң өйүниң гүнортадан демиргазык тарапына ченли гурбанлык сыпасының ве өйүң төверегинде дурдулар. ¹²Онсоң Ехояда Ахазя патышаның оглы Ёвашы дашары чыкарып, башына тәч гейдирип, оңа патышалык эхтиң нусгасыны берди. Ёвашың башына яг гуюп, оны патышалыга белледилер. Гаравуллар Ёвашы патыша дийип ыглан этдилер.

Олар эл чарпышып: «Яшасын патыша!» дийип гыгырышдылар.

¹³Аталя гаравулларың ве адамларың сесини эшидип, халкың янына Реббин өйүне гелди. ¹⁴Гөрсе, ине, патыша адата гөрә сүтүниң янында дурды. Серкерделердир сурнайчылар-да патышаның янындадылар. Юрдуң бүтин халкы шатланып, сурнай чаларды. Аталя якасыны йыртып: «Хайынлык! Хайынлык!» дийип гыгырды. ¹⁵Онсоң Ехояда руханы гошун йүзбашыларына: «Аталяны бу ерден чыкарың. Онуң ызына эрени гылычдан гечириң» дийип буйрук берди. Чүнки руханы: «Гой, ол Реббин өйүнде өлдүрилмесин» дийипди. ¹⁶Шейдип, олар Аталяны тутдулар. Оны Ат дервезесинден патышаның көшгүне гетирип, шол ерде өлдүрдилер.

¹⁷Халк Реббин халкы болар ялы, Ехояда Реббин, патышаның ве халкың арасында эхт этди. Шейле хем патыша билен халкың арасында-да эхт этди. ¹⁸Онсоң юрдуң бүтин халкы Багалың бутханасына барып, оны йыкды. Ондакы гурбанлык сыпаларыны, бутлары дөвүп, бөлек-бөлек эдип ташладылар. Олар Багалың руханысы Маттаны гурбанлык сыпаларының өңүнде өлдүрдилер. Онсоң Ехояда руханы Реббин өйүне гаравуллар гойды. ¹⁹Ол йүзбашылары, карилери, гаравуллары, юрдуң бүтин халкыны өзи билен алып гитди. Олар патышаны Реббин өйүнден гаравулларың дервезесиниң ёлы билен көшге гетирдилер. Ёваш ша тагында отурды. ²⁰Шейдип, юрдуң бүтин илаты шат болды. Аталя патышаның өйүнде гылыч билен өлдүриленинден соң, шәхерде үмсүмлик болды.

²¹Ёваш ^a патышалык эдип башлана, еди яшындады.

12-нжи бап

Яхуда патышасы Ёваш

¹Ысрайыл патышасы Ехувиң шалыгының единжи йылында Ёваш патышалык эдип башлады. Ол кырк йыллап Иерусалимде патышалык этди. Онуң эжеси Беершебадан болуп, ады Сибяды. ²Ёваш өмүрбойы Реббин назарында догры ишлери этди, чүнки Ехояда руханы оңа шейле тәлим берипди. ³Муна гарамаздан, сеждегәхлер йыкылманды. Халк энтек-энтеклерем шол сеждегәхлерде гурбанлык берип, якымлы ыслы түтөтти якярды.

⁴Ёваш руханылара шейле дийди: «Сиз мукадес садака хөкмүнде Реббин өйүне багыш эдилен күмшүң, илат санавында топланан күмшүң, хер кимиң өз башына дүшен кесгитли мөчбердәки берен күмшүниң ве хер адамың Реббин өйүне мейлетинлик билен берен күмшүниң барыны йыгнаң. ⁵Гой, хер бир руханы шу хазынадарларың биринден күмүш алсын-да, оны Реббин өйүниң бежердилмели ери бар болса, шоны бежертмек үчин улансын». ⁶Эмма Ёвашың патышалыгының йигрими үчүнжи йылында-да руханылар Реббин өйүниң бежерилмели ерлерини бежермәндилер. ⁷Шонун үчин хем Ёваш патыша Ехояда руханы билен бирликде бейлеки руханылары хем чагырып, олар: «Сиз нәме үчин Реббин өйүни бежермейәрсиниз? Мундан бейләк сиз күмүш йыгнамаң. Йыгналан күмши Реббин өйүни

^a 11:21 *Ёваш* – еврейче *Еховаиш*. Бу Ёвашың бейлеки адыдыр.

бежермәге берин» дийди. ⁸Шейдип, руханылар халкдан күмүш алмазлыга ве Реббинц өйүни-де өзлери бежермезлиге разылашдылар.

⁹Онсоң Ехояда руханы бир сандыгы алып, онуң гапагындан бир дешик ачды-да, оны гурбанлык сыпасының янында, Реббинц өйүне гирлийән ериң саг тарапында гойды. Гапыны гаравуллаян руханылар Реббинц өйүне гетирилйән бар күмүшлери шол сандыгың ичине салардылар. ¹⁰Сандыкда көп күмүшүң топланандыгыны гөрөнлеринде, патышаның кәтиби билен баш руханы гелип, Реббинц өйүндәки бар күмүшү санап, торбалара салып чекердилер. ¹¹⁻¹²Онсоң олар чекилен күмүшү Реббинц өйүнде ишлейән ишчилере гөзегчилик эдйән баштутанлара берердилер. Олар хем шол күмүшден нечжарлара, Реббинц өйүнде ишлейән уссалара, даш өрүжилере, даш ёнужылара иш хакыны төләрдилер. Шонуң ялы хем олар күмүшү Реббинц өйүни бежертмек үчин агажы, ёнулан дашлары сатын алмага ве бежериш үчин зерур болан башга затлара харчлардылар. ¹³Эмма Реббинц өйүне гетирилен күмүшден Реббинц өйи үчин хич хили күмүш легенлер, мүченеклер, шакәселер, сурнайлар я-да алтындан, күмүшден башга хич хили гап-чанақлар ясалманды. ¹⁴Чүнки ол күмүш Реббинц өйүни бежерйән ишчилере берилйәрди. ¹⁵Ишчилере иш хакыны төлемек үчин эллерине күмүш берлен адамлардан күмүшүң хетди-хасабы соралмаярды, чүнки ол адамлар садыклык билен ишлейәрдилер. ¹⁶Эмма язык садакасы билен гүнә садакасына берлен күмүш Реббинц өйүне гетирилмеди, чүнки ол руханыларыңкыды.

¹⁷Шол дөвүрде Сирия патышасы Хазайыл Гатың үстүне чозуп, оны басып алды. Соңра ол Иерусалиме хүжүм этмеги йүрегине дүвди. ¹⁸Яхуда патышасы Ёваш аталары болан Яхуда патышалары Ехошападың, Ехорамың, Ахазяның Реббе багыш эден бар затларыны, өзүниң Реббе багыш эден бар затларыны, Реббинц өйүниң ве патышаның өйүниң хазыналарындакы алтының барыны алып, Сирия патышасы Хазайыла иберди. Шондан соң Хазайыл Иерусалимден эл чекди.

¹⁹Ёвашың бейлеки ишлери ве әхли эден ишлери яхуда патышаларының йыл язгыларында языландыр. ²⁰Ёвашың эмелдарлары оңа гаршы дилдүвшүк гурдулар ве оны Силла гидйән ёлда, Миллоның өйүнде өлдүрдилер. ²¹Бу иши эден Ёвашың эмелдарлары Шимгатың оглы Ёзабат билен Шомериң оглы Ехозабатды. Ёваш дүнйәден өтди ве Давут галасында, аталарының янында жайланды. Онсоң онуң ерине оглы Амазя патыша болды.

13-нжи бап

Ысрайыл патышасы Ехогахаз

¹Яхуда патышасы Ахазяның оглы Ёвашың патышалыгының йигрими үчүнжи йылында Ехувың оглы Ехогахаз Ысрайыла патыша болуп, Самарияда он еди йыл шалык сүрди. ²Ехогахаз Реббинц назарында йигренжи ишлери этди. Ол Небадың оглы Яробгамың Ысрайыла этдирен гүнәли ёлларындан йөрәп, гүнә этмекден эл чекмеди. ³Реб Ысрайыла гаршы гахары гелди. Ол ысрайыллары гайта-гайта Сирия патышасы Хазайылың ве Хазайылың оглы

Бенхададың элине берди. ⁴Ехогахаз Реббе ялбарды, Реб хем оны эшитди, чүнки Реб Ысрайылың чекйән сүтемини, Сирия патышасының олар берйән эзъетини гөрди. ⁵Шонун үчин хем Реб Ысрайыла бир халасгәр берди. Шондан соң олар Сирияның голастындан чыкдылар. Шейдип, ысрайыл халкы өңкүси ялы өз өйүнде асудалыкда яшады. ⁶Муңа гарамздан ысрайыл халкы Яробгамың несиллериниң Ысрайыла этдирен гүнәлеринден эл чекмән, гайтам гүнә газанмагыны довам этдирди. Ашера буты хем Самарияда галды. ⁷Шейдип, Ехогахазың диңе элли саны сөвеш арабалы эсгеринден, он сөвеш арабасындан ве он мүң пъяда гошунундан башга гошуну галмады, чүнки Сирия патышасы олары харман тозы кимин ёк эдипди. ⁸Ехогахазың бейлеки ишлери, әхли эден ишлери ве эдерменлиги барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр. ⁹Шейдип, Ехогахаз атабабаларына говушды. Ол Самарияда аталарының янында жайланды. Онсоң онун ерине оглы Еховаш патыша болды.

Ысрайыл патышасы Еховаш

¹⁰Яхуда патышасы Ёвашың шалыгының отуз единжи йылында Ехогахазың оглы Еховаш Ысрайыла патыша болуп, Самарияда он алты йыл шалык сүрди. ¹¹Еховаш Реббин назарында йигренжи ишлери этди. Ол Небадың оглы Яробгамың Ысрайыла этдирен гүнәлеринден эл чекмән, гайтам оны довам этдирди. ¹²Еховашың бейлеки ишлери ве әхли эден ишлери, Яхуда патышасы Амазя гаршы эден урушларында гөркезен эдерменлиги

барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр. ¹³Шейдип, Еховаш ата-бабаларына говушды. Ол Самарияда Ысрайыл патышаларының янында жайланды. Онсоң онун ерине оглы Яробгам тагта чыкды.

Эляша пыгамбериң өлүми

¹⁴Эляша агыр кеселләп ятырды. Онун өлмели пурсады голайланда, Ысрайыл патышасы Еховаш Эляшаның халыны сорамага гелди. Ол: «Эй, атам, атам! Ысрайылың сөвеш арабалары билен сөвеш арабалы эсгерлери!» дийип, сесли аглады. ¹⁵Эляша Еховаша: «Яйы хем оклары ал» дийди. Еховаш яй билен оклары алды. ¹⁶Эляша Ысрайыл патышасына: «Яйы чек» дийди. Еховаш онун айдышы ялы яйы чекди. Эляша эллерини патышаның эллериниң үстүнде гойды. ¹⁷Соңра ол Еховаша: «Гүндогар тарапдакы пенжирәни ач» дийди. Еховаш ол пенжирәни ачды. Эляша Еховаша: «Ат» дийди. Еховаш атды. Онсоң Эляша Еховаша йүзленип, шейле дийди: «Бу Реббин еңиш окудыр, Сирияның үстүнден еңиш окудыр! Сен Апекде сириялылара гаршы уршуп, олары иң соңкусына ченли гырып ёк этмелисиң». ¹⁸Эляша довам эдип, Еховаша: «Оклары ал» дийди. Ол хем оклары алды. Эляша Ысрайыл патышасына: «Оклары ере ур» дийди. Еховаш хем оклары ере үч гезек урды-да сакланды. ¹⁹Онсоң Худайың адамының оңа гахары гелип: «Сен бәш я-да алты гезек урмалыдың, шонда сириялылары соңуна ченли гырардың. Инди сен Сирияны диңе үч гезек еңерсиң» дийди.

²⁰Шейдип, Эляша дүнийәден өтди ве оны жайладылар. Моваплыларың

лешгерлери хер бахарда Ысрайыл топрагына чозуп гирердилер. ²¹Бир сапар ысрайыллар өлүсини жайлап дуркалар, лешгерлерин гелиянини гөрүп, яңкы өлини Эляшаның габрына ташладылар-да гачдылар. Ол өли адам Эляшаның сүңклерине галташан бадына дирелип, аяга галды.

Ысрайыл Сирияны еңйәр

²²Сирия патышасы Хазайыл Ехогаказың бүтин өмрүне Ысрайыла сүтем эдип гелипди. ²³Эмма Реб Ыбрайым, Ысхак ве Якуп билен эден әхти үчин ысрайыллара мерхемент эдип, рехим-шепагат гөркезди ве олары голдады. Реб олары хеләк этмек исле меди. Шу вагта ченли хем олары Өз хузурындан ковмады.

²⁴Сирия патышасы Хазайыл дүйәден өтди ве онуң ерине оглы Бенхадат патыша болды. ²⁵Ехогаказың оглы Еховаш Хазайылың оглы Бенхадата гаршы уршуп, онуң какасы Ехогахаза гаршы уршуп алан галаларының барыны Бенхадатың элинден алды. Еховаш Бенхадата үч гезек енлише сезевар эдип, Ысрайылың галаларыны ызына гайтарып алды.

14-нжи бап

Яхуда патышасы Амазя (2 Йыл язгылары 25:1-24)

¹Ехогаказың оглы Ысрайыл патышасы Еховашың шалыгының икинжи йылында Ёвашың оглы Амазя Яхуда патыша болды. ²Ол патыша болан вагты йигрими бәш яшындады. Ол Иерусалимде йигрими

докуз йыл патышалык этди. Онуң әжеси Иерусалимден болуп, ады Ехогадынды. ³Амазя Реббинң назарында догры ишлери этсе-де, атасы Давут ялы дәлди. Ол какасы Ёвашың эден ишлери ялы ишлер этди. ⁴Эмма сеждегәхлер айрылмады. Адамлар энтек-энтеклерем шол ерлерде гурбанлык берип, якымлы ыслы түтетги якярдылар. ⁵Амазя өз патышалыгыны кувватландырып, патыша вагты какасыны өлдүрөн хызматкәрлери өлдүрди. ⁶Йөне Мусаның Төвратда берлен табшырыкларыны бержай эдип, Амазя какасыны өлдүрөн хызматкәрлеринң огулларыны өлдүрмеди, чүнки Реб шол китапта: «Аталар огуллары үчин өлүмө хөкүм эдилмесин. Огуллар хем аталары үчин өлүмө хөкүм эдилмесин. Хер ким дине өз эден женаятына гөрә өлүмө хөкүм эдилсин» дийип табшырык берипди ^a.

⁷Амазя Дуз жүлгесинде он мүң саны эдомлыны гырып, Села галасыны басып алды. Ол Села галасыны Ёктеел дийип атландырды. Ол шу гүне ченли хем шейле атландырылып гелийәр.

⁸Онсоң Амазя Ехогаказың оглы, Ехувың агтыгы Ысрайыл патышасы Еховаша чапарлар ёллап: «Гел, йүзбейүз гөрүшли» дийди. ⁹Ысрайыл патышасы Еховаш Яхуда патышасы Амазяның янына адам иберип, шейле дийди: «Ливандакы яндак Ливандакы кедр агажына савчы ёллап: „Гызыңы оглума аяллыга бер“ дийип сорапдыр. Эмма Ливандакы бир вагшы хайван гечип барярка яндагы депеләпдир. ¹⁰Элбетде, сен эдомлылары гырдың

^a 14:6 Серет: Кан 24:16.

ве муна сениң гөвнүң галкды. Шу еңцине гуван-да, өйүңде отур. Сен нәме үчин урушмага бахана агтарарсың? Сен өзүңиң ве Яхуданың халкының башына бела гетирерсиң».

¹¹Эмма Амазя муна гулак асмады. Шейдип, Ысрайыл патышасы Еховаш өз гошуны билен Яхуда патышасы Амазяның үстүне гитди. Еховаш Яхуданың Бейтшемеш диен еринде Амазя гаршы урушда онуң билен йүзбе-йүз болды. ¹²Яхудалар ысрайыл халкындан еңлип, өз чадырларына тарап гачып гитдилер. ¹³Ысрайыл патышасы Еховаш Ахазяның агтыгы, Ёвашың оглы Яхуда патышасы Амазяны Бейтшемешде тутды. Онсоң Еховаш Иерусалиме гелип, Иерусалимиң диварының Эфрайым дервезесинден Күнч дервезесине ченли болан дөрт йүз тирсек аралыгыны йыкды. ¹⁴Еховаш Реббиң өйүңиң ве патышаның өйүңиң хазыналарындакы алтын-күмшүң, гапгачларың барыны, булардан дашары-да есир алнан адамлары алып, Самария доланып гелди.

¹⁵Еховашың бейлеки ишлери, әли эден ишлери, эдерменлиги ве Яхуда патышасы Амазя билен эден уршы барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр. ¹⁶Еховаш ата-бабаларына говушды. Ол Самарияда Ысрайыл патышаларының янында жайланды. Онсоң онуң ерине оглы Яробгам патыша болды.

¹⁷Ёвашың оглы Яхуда патышасы Амазя Ехогахазың оглы болан Ысрайыл патышасы Еховаш өленден сонра он бәш йыл яшады. ¹⁸Амазяның бейлеки ишлери яхуда патышаларының йыл язгыларында языландыр. ¹⁹Иерусалимде онуң гаршысына дилдүвшүк

гуралды. Онсоң Амазя Лакыша гачып гитди. Эмма онуң ызындан Лакыша адам иберип, олар оны шол ерде өлдүрдилер. ²⁰Онсоң Амазяның жеседини атлара йүклөп гетирдилер-де, оны Иерусалимде Давут галасында, аталарының янында жайладылар. ²¹Бүтин яхуда халкы Амазяның он алты яшындакы оглы Узыяны какасы Амазяның ерине патыша этди. ²²Узыя какасы Амазя ата-бабаларына говшандан соң, Эйлат галасыны тәзеден дикелдип, оны Яхуда гайтарып берди.

Ысрайыл патышасы Яробгам

²³Ёвашың оглы Яхуда патышасы Амазяның шалыгының он бәшинжи йылында Еховашың оглы Ысрайыл патышасы Яробгам Самария патыша болуп, кырк бир йыл шалык сүрди. ²⁴Яробгам Реббиң назарында йигренжи ишлери этди. Ол Небадың оглы Яробгамың Ысрайыла этдирен гүнәлеринден эл чекмедди. ²⁵Яробгам Ысрайыл Худайы Реббиң Өз гулы гатхеперли Эмитайың оглы Юнус пыгамбер аркалы айдышы ялы, Ысрайыл чәгини Лебохаматдан Араба деңзине ченли болан аралыкда тәзеден дикелтди. ²⁶Чүнки Реб Ысрайылың агыр мушакгатыны гөрди. Ысрайылда олара көмек берер ялы гулам, азат адамам галманды. ²⁷Йөне Реб Ысрайылың адыны гөклерин астындан өчүржек дийип айтманды. Реб ысрайыллары Еховашың оглы Яробгам аркалы халас этди.

²⁸Яробгамың бейлеки ишлери, әли эден ишлери, эдерменлиги, нәхили сөвешени ве онуң өң Яхуда дегилши болан Дамаскы ве Хаматы Ысрайыла гайтарып берши барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында

языландыр. ²⁹Яробгам ата-бабаларына говушды. Ол аталарының хем-де Ысрайыл патышаларының янында жайланды. Онсоң онуң ерине оглы Закаря патыша болды.

15-нжи бап

Яхуда патышасы Узыя (2 Йыл язгылары 26:1-23)

¹Ысрайыл патышасы Яробгамың шалыгының йигрими единжи йылында Амазяның оглы Яхуда патышасы Узыя патышалык эдип башлады. ²Узыя патыша боланда он алты яшындады. Ол Иерусалимде элли ики йыл патышалык этди. Онуң эжеси Еколя Иерусалимденди. ³Узыя өз какасы Амазя ялы Реббиң назарында догры ишлери этди. ⁴Муна гарамздан Узыя сеждегэхлери айырмады. Бүтин халк энтек-энтеклерем шол ерлере барып гурбанлык берип, якымлы ыслы түтетги яярды. ⁵Реб она ёканчлы дери кесели билен эзъет берди. Ол тә өлйәнчә ёканчлы дери кеселинден эжир чекип, айратын ерде яшады. Патышаның оглы Ётам юртдакы халка баштутанлык эдип, көшги доландырды.

⁶Узыяның бейлеки ишлери ве эхли эден ишлери яхуда патышаларының йыл язгыларында языландыр. ⁷Узыя ата-бабаларына говушды. Ол Давут галасында, аталарының янында жайланды. Онсоң онуң ерине оглы Ётам патыша болды.

Ысрайыл патышасы Закаря

⁸Яхуда патышасы Узыяның шалыгының отуз секизинжи йылында Яробгамың оглы Закаря Ысрайыла патыша болуп, Самарияда алты ай

шалык сүрди. ⁹Закаря хем аталары ялы Реббиң назарында йигренжи ишлери этди. Ол Небадың оглы Яробгам Ысрайыла этдирен гүнәлеринден эл чек-меди. ¹⁰Ябешиң оглы Шаллум Закаря гаршы дилдүвшүк гурап, оны халкың өнүнде уруп өлдүрди-де, онуң ерине өзи патыша болды.

¹¹Закаряның бейлеки ишлери ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр. ¹²Реббиң Ехува: «Сениң несиллериң дөрдүнжи арка ченли Ысрайыл тагтында оту-рарлар» дийип берен вадасы бержай болды.

Ысрайыл патышасы Шаллум

¹³Яхуда патышасы Узыяның шалыгының отуз докузынжи йылында Ябешиң оглы Шаллум патыша болуп, Самарияда бир ай патышалык этди. ¹⁴Онсоң Гадының оглы Менахым Тирсадан чыкып, Самария гелди. Ол Самарияда Ябешиң оглы Шаллумы өлдүрүп, өзи онуң ерине патыша болды. ¹⁵Шаллумың бейлеки ишлери, гуран дилдүвшүги барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр. ¹⁶Шол дөвүрде Менахым Тирсадан башлап, Типсада ве онуң этрапларында яшаянларың барыны гырды. Өзүне галаның дервезесини ачмандыклары үчин, оларың барыны гырды ве гөврели аялларының гарынларыны ярды.

Ысрайыл патышасы Менахым

¹⁷Яхуда патышасы Узыяның шалыгының отуз докузынжи йылында Гадының оглы Менахым Ысрайыла патыша болды. Ол Самарияда он йыл патышалык этди. ¹⁸Менахым Реббиң назарында йигренжи ишлери

этди. Ол бүтин өмрүне Небадың оглы Яробгамың Ысрайыла этдирен гүнәлеринден эл чекмеди. ¹⁹Ашур патышасы Пул ^а Ысрайыла хүжүм этди. Менахым өз патышалыгыны куватландырмага көмөк эдери ялы, Пула бир мүң еди йүз батман ^б күмүш берди. ²⁰Менахым Ашур патышасына күмүш бермек үчин Ысрайылдакы байларың барына жан башына бир йүз мысгалдан ^в говрак күмүш салгыт салды. Шондан соң Ашур патышасы юртда галман ызына гайтды.

²¹Менахымың бейлеки ишлери ве әхли эден ишлери барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр. ²²Менахым ата-бабаларына говушды. Оглы Пекахя онуң ерине патыша болды.

Ысрайыл патышасы Пекахя

²³Яхуда патышасы Узыяның шалыгының эллинжи йылында Менахымың оглы Пекахя Ысрайыла патыша болуп, Самарияда ики йыл шалык сүрди. ²⁴Пекахя Реббиң назарында йигренжи ишлери этди. Ол Небадың оглы Яробгамың Ысрайыла этдирен гүнәлеринден эл чекмеди. ²⁵Өз серкердеси Ремаляның оглы Пека элли саны гилгатлы билен Пекахя гаршы дилдүвшүк гурады. Пека Самарияда көшгүң ички галасында Аргоп ве Аръе билен бирликде Пекахяның үстүне хүжүм эдип, оны өлдүрүп, ерине өзи патыша болды. ²⁶Пекахяның бейлеки ишлери ве әхли эден ишлери ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр.

Ысрайыл патышасы Пека

²⁷Яхуда патышасы Узыяның шалыгының элли икинжи йылында Ремаляның оглы Пека Ысрайыла патыша болуп, Самарияда йигрими йыл шалык сүрди. ²⁸Пека Реббиң назарында йигренжи ишлери этди. Ол Небадың оглы Яробгамың Ысрайыла этдирен гүнәлеринден эл чекмеди.

²⁹Ысрайыл патышасы Пеканың дөврүнде Ашур патышасы Тиглатпилесергелип, Ыёны, Абелбейтмагаканы, Янованы, Кедеши, Хасоры, Гилгады, Желилэни ве тутуш Нафталы юрдуны басып алып, оларың халкларыны Ашура есир эдип әкитди. ³⁰Онсоң Эланың оглы Хошея Ремаляның оглы Пека гаршы дилдүвшүк гурап, онуң үстүне хүжүм этди ве оны өлдүрди. Соңра Узыяның оглы Ётамың патышалыгының йигриминжи йылында Хошея Пеканың ерине патыша болды. ³¹Пеканың бейлеки ишлери ве әхли эден ишлери ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр.

Яхуда патышасы Ётам

(2 йыл язгылары 27:1-9)

³²Ремаляның оглы Ысрайыл патышасы Пеканың шалыгының икинжи йылында Узыяның оглы Яхуда патышасы Ётам патышалык эдип башлады. ³³Ётам патыша болан вагты йигрими бәш яшындады. Ол Иерусалимде он алты йыл патышалык этди. Онуң әжеси Еруша Садогың гызыды. ³⁴Ётам какасы Узыя ялы Реббиң назарында догры

^а 15:19 Пул – Пулуң бейлеки ады Тиглатпилесер. Серет: 2Пат 15:29.

^б 15:19 Бир мүң еди йүз батман – еврейче мүң киккар. Бу такм. 34 тонна дендир.

^в 15:20 Бир йүз мысгал – еврейче элли шекел. Бу такм. 600 гр дендир.

ишлери этди. ³⁵Муна гарамаздан, ол сеждегэхлери айырмады. Халк энтек-энтеклерем шол ерлере барып, гурбанлык берип, якымлы ыслы түтетги яжарды. Ётам Реббинц өйүниң демиргазык дервезесини гурды. ³⁶Ётамың бейлеки ишлери ве эхли эден ишлери яхуда патышаларының йыл язгыларында языландыр. ³⁷Шол дөвүрде Реб Сирия патышасы Ресини, Ремаляның оглы Пеканы Яхуданың гаршысына гойберип башлады. ³⁸Ётам ата-бабаларына говушды. Ол Давут галасында, аталарының янында жайланды. Оглы Ахаз онун ерине патыша болды.

16-нжы бап

Яхуда патышасы Ахаз (2 Йыл язгылары 28:1-27)

¹Ремаляның оглы Пеканың шалыгының он единжи йылында Ётамың оглы Ахаз Яхуда патыша болды.

²Ахаз патыша болан махалы йигрими яшындады. Ол Иерусалимде он алты йыл патышалык этди. Ахаз атасы Давудың ызына эермән, өз Худайы Реббинц назарында нәдогры ишлери этди. ³Ахаз Ысрайыл патышаларының ёлы билен йөрәп, Реббинц ысрайылларың юрдундан ковуп чыкаран миллетлериниң йигренжи адаты боюнча өз оглуны отдан гечирди.

⁴Ол сеждегэхлерде, байырлыкларда ве гүр япраклы хер бир агажың астында гурбанлык берйәрди, якымлы ыслы түтетги түтейдәрди.

⁵Шол вагт Сирия патышасы Ресин билен Ысрайыл патышасы Ремаляның оглы Пека Иерусалимиң үстүне хүжүм эдип, онун дашыны габадылар. Эмма шонда-да оны еңип билмедилер.

⁶Шол дөвүрде Сирия патышасы Ресин Эйлаты арам халкына гайтарып берди ве яхудалары Эйлатдан ковуп чыкарды. Эдомлылар Эйлата гелдилер ве олар шу гүне ченли хем шол ерде яшайрлар. ⁷Ахаз Ашур патышасы Тиглатпилесериң янына чапарлар ёллап: «Мен сениң гулуң хем-де оглундырын. Гел-де, маңа гаршы хүжүм эдйән Сирия патышасы билен Ысрайыл патышасының элинден мени гутар» дийди. ⁸Ахаз Реббинц өйүндәки ве патышаның өйүндәки хазыналарында бар болан алтындыр күмши алып, совгат хөкмүнде Ашур патышасына иберди. ⁹Ашур патышасы Ахазың сөзүне гулак асды. Ашур патышасы Дамаска гаршы хүжүм эдип, оны басып алды-да, илатының барыны Кире есир эдип әкитди ве Ресини өлдүрди.

¹⁰Ахаз патыша Ашур патышасы Тиглатпилесери гаршыламак үчин Дамаска баранда, Дамаскдакы гурбанлык сыпасыны гөрүп, онун нусгасыны ве тесвирини эдил болшы ялы эдип, Урыя рухана иберди. ¹¹Урыя руханы Ахаз патышаның Дамаскдан иберен нусгасына гөрә гурбанлык сыпасыны ясады. Урыя муны патыша Дамаскдан гелмәнкә ясап гутарды. ¹²⁻¹³Ахаз патыша Дамаскдан геленде, гурбанлык сыпасыны гөрдди. Ол гурбанлык сыпасының янына гелип, онун үстүнде өз якма гурбанлыгыны ве галла садакасыны хөдүр этди, ичги садакасыны гуйды, саламатлык гурбанлыгының ганыны гурбанлык сыпасына тарап серпди. ¹⁴Ахаз патыша Реббинц хузурындакы өйүң өң тарапында, өз гурбанлык сыпасы билен Реббинц өйүниң арасында дуран бүрүнчден ясалан гурбанлык

сыпасыны айрып, оны өз гурбанлык сыпасының демиргазык тарапында гойды. ¹⁵Ахаз патыша Урия рухана шейле табшырык берди: «Эртириң якма гурбанлыгыны, агшамың галла садакасыны, патышаның якма гурбанлыгыны, галла садакасыны юрдуң тутуш илатының якма гурбанлыкларыны, галла садакаларыны, ичги садакаларыны шу улы гурбанлык сыпасының үстүнде бер ве якма гурбанлыгының хем-де гурбанлыкларың ганларыны гурбанлык сыпасына серп. Эмма бүрүнч гурбанлык сыпасыны мениң маслахат сорамагым үчин уланмага гоюң». ¹⁶Урия руханы-да Ахаз патышаның табшыран затларының барыны айдышы ялы ерине етирди.

¹⁷Онсоң Ахаз патыша арабаларың гапдалларыны кесип, оларың үстүндәки легени айырды. Ол ховзы ашагындакы бүрүнч өкүзлериң үстүнден айрып, оны бир даш секиниң үстүнде гойды. ¹⁸Ахаз Сабат гүни үчин уланылян Реббиң өйүндәки гурлан бассырманы ве патыша үчин ниетленен дашкы гирелгәни айырды. Ол муны Ашур патышасының гөвнүнден турмак үчин шейле этди. ¹⁹Ахазың бейлеки ишлери яхуда патышаларының йыл язгыларында языландыр. ²⁰Ахаз ата-бабаларына говушды. Ол Давут галасында, аталарының янында жайланды. Оглы Хизкия онуң ерине патыша болды.

17-нжи бап

Ысрайыл патышасы Хошея

¹Яхуда патышасы Ахазың шалыгының он икинжи йылында Эланың оглы Хошея Ысрайыла патыша

болуп, Самарияда докуз йыл патышалык этди. ²Хошея Реббиң назарында йигренжи ишлери этди, йөне ол өзүнден озалкы Ысрайыл патышалары ялы дөлди. ³Ашур патышасы Шалманесер Хошея гаршы хүжүм этди. Хошея Шалманесере табын болуп, оңа салгыт төледи. ⁴Эмма Ашур патышасы Хошеяның дөнүклик эдйәнини гөрди, чүнки Хошея Мүсүр патышасы Сонуң янына чапарлар ёллапды хем-де ол хер йылкысы ялы Ашур патышасына төлемели салгыдыны төлемәнди. Шонуң үчин хем Ашур патышасы оны тутуп туссагана салды.

Ысрайыллар есир эдилеп әкидилйәр

⁵Соңра Ашур патышасы тутуш юрды эләп, Самария барды ве үч йыллап онуң дашыны габады. ⁶Хошеяның шалыгының докузынжи йылында Ашур патышасы Самарияны басып алып, ысрайыллары Ашура есир эдип әкитди ве олары Халада, Хавбор дерясының якасындакы Гозанда ве Мадай галаларында ерлешдирди.

⁷Бу ысрайыл халкының өзүни Мүсүр патышасы фараоның голастындан азат эдип, Мүсүрден чыкаран Худайы Реббиң гаршысына гүнә эдендиги ве башга худайлара сежде эдендиги үчин шейле болды. ⁸Олар өз юртларындан Реббиң ковуп чыкаран миллетлериң адатларына ве Ысрайыл патышаларының чыкаран адатларына эрдилер. ⁹Ысрайыл халкы гизлинликде Худайы Реббиң гаршысына пис ишлери этди. Олар хемме ерде – иң кичи обадан тә улы гала ченли әхли ерде сеждегәхлери гурды. ¹⁰Олар хер бир бейик байырда хем-де

гүр япраклы хер бир агажың астында дикме дашлары ве Ашера бутларыны дикдилер. ¹¹Олар шол сеждегэхлерде Реббин өз юртларындан ковуп чыкаран миллетлериниң эдиши ялы садакалар бердилер. Олар пис ишлери эдип, Реббин гахарыны гетирдилер. ¹²Олар Реббин: «Сиз бутлара сежде этмән» дийип айдан сөзүне гулак асман, бутлара сежде этдилер. ¹³Эмма Реб шонда-да эхли пыгамберлер ве гөргүрлер аркалы ысрайыл ве яхуда халкларына дуйдурыш берип, шейле дийипди: «Сиз бу пис ёлларыңыздан дөнүн, аталарыңызга табышран, гулларым пыгамберлер аркалы сизе ёллан кануныма гөрә Мениң табышырыкларымы ве парзларымы бержай эдиң». ¹⁴Олар Реббе гулак асмадылар ве өз Худайы болан Реббе иман этмедик аталары ялы бойнуёгынлык этдилер. ¹⁵Олар Реббин парзларыны, аталары билен эден эхтини, Онун берен дуйдурышларыны рет этдилер. Олар дерексиз худайларың ызына эерип, өзлери хем дерексиз адамлар болдулар. Олар Реббин: «Төверегиниздәки миллетлер ялы яшамаң» дийип табышран миллетлериниң ызларына эердилер. ¹⁶Олар Худайы Реббин эхли табышырыкларындан йүз дөндердилерде, өзлери үчин ики саны гуйма гөле бутуны ве Ашера бутуны ясап, асман жисимлерине сежде этдилер ве Багала гуллуқ этдилер. ¹⁷Олар огулларыны ве гызларыны отдан гечирдилер, палчылык ве жадыгөйлик билен мешгулландылар. Олар Реббин назарында йигренжи ишлере баш уруп, Онун гахарыны гетирдилер. ¹⁸Реб Ысрайыла гаршы гахардан яна ловлап, олары рет этди. Яхуда тиресинден башга екеже адам-да галмады.

¹⁹Яхуда халкы хем өз Худайы Реббин табышырыкларыны бержай этмедик, ол-да ысрайылларың адатларына эерди. ²⁰Реб бүтин Ысрайыл несиллеринден йүз дөндерди. Ол олары жезаландырып, талаңчыларың элине берди. Шейдип, Реб оларың барыны өз хузурындан ёк этди.

²¹Реб Ысрайылы Давудың несиллериниң элинден аландан соң, ысрайыллар Небадың оглы Яробгамы патыша этдилер. Яробгам ысрайыллары Реббин ёлундан азашдырып, оларга улы гүнәлер этдирди. ²²⁻²³Ысрайыл халкы Яробгамың эден гүнәлерини гайталады. Реббин өз гуллары пыгамберлер аркалы айдышы ялы, ысрайыл халкыны хузурындан ёк эдйәнчә, олар гүнә этмекден эл чекмедилер. Шейдип, олар өз юртларындан Ашура сүргүн эдилдилер ве олар тәшу гүнә ченли хем шол ередидилер.

Ашуурлылар Ысрайылда месген тутарлар

²⁴Ашурпатышасы Бабылдан, Кутдан, Авадан, Хаматдан ве Сепарвайымдан адамлары гетирип, олары ысрайылларың ерине Самарияның галаларында ерлешдирди. Олар Самарияны эеләп, онун галаларында месген тутдулар. ²⁵Бу дүрли миллетлерин халклары Самарияда илки орнашан вагтларында Реббе ыбадат этмедилер. Шонуң үчин хем Реб оларың арасына ёлбарслар иберди. Ёлбарслар оларың бирнәчесини өлдүрдилер. ²⁶Онсоң Ашур патышасына шейле хабар берилди: «Сениң есир эдип, Самария шәхерлеринде ерлешдирен миллетлеринг Ысрайыл Худайының адатларыны билмейәрлер. Шонуң үчин хем бу юрдуң Худайы оларың

үстүнө ёлбарслар иберди. Ёлбарсларда олары өлдүрйөрлер». ²⁷Онсон Ашур патышасы шейле табышырык берди: «Самариядан сүргүн эдиллип гетирилен руханыларың бири ни бошадып, ызына ибериң. Гой, ол руханы гидип, Самарияда яшасын хем-де шол ерде яшаян миллетлере юрдуң Худайының хөкүмлерини өвретсин». ²⁸Шейдип, Ашур патышасының Самариядан сүргүн эдиллип гетирилен руханыларыңдан бири Самария гелип, Бейтелде яшады ве Самарияда яшаян миллетлере Реббе нәдип ыбадат этмелидигини өвретди.

²⁹Эмма муңа гарамаздан, хер миллет өз худайларыны ясап, оларың херси өз яшаян галаларында самариялыларың дикен сеждегәхлеринде гойды.

³⁰Бабыллылар Сукотбенот бутуны, кутлылар Нергал бутуны, хаматлылар Ашыма бутуны, ³¹авалылар Нибхаз ве Тартаг бутларыны ясадылар. Сепарвайымлылар Адраммелек ве Анаммелек бутлары үчин чагаларыны якма гурбанлык хөкүмүндө хөдүрледилер.

³²Олар сеждегәхлерде өзлери үчин гурбанлык хөдүрләр ялы, өз араларындакы дүрли миллетлерден болан руханылары белледилер, шейле хем олар Реббе ыбадат этдилер. ³³Шейдип, олар хем Реббе, хем араларыңдан сүргүн эдилен миллетлериниң адатларына гөрә өз худайларына сежде этдилер. ³⁴Олар шу гүне ченли хем өзлериңиң озалкы адатларына эерип, Реббе сежде этмейөрлер. Реббиң Ысрайыл дийип атландыран Якубың несиллерине берен табышырыкларыны, кануныны, хөкүмлерини ве парзларыны бержай этмейөрлер.

³⁵Реб Якубың несиллери билен әхт дидип, олар шейле табышырык берипди:

«Сиз кесеки худайлара сежде этмәң, оларың өңүндө дыза чөкүп, олара гуллугам этмәң, гурбанлыгам бермәң. ³⁶Сизи бейик гудрат ве гүйч билен Мүсүр юрдундан чыкаран Реббе сежде эдиң, Онуң өңүндө дыза чөкүп, Оңа гурбанлык берин. ³⁷Реббиң си зиң үчин язан табышырыкларыны, кануныны, хөкүмлерини ве парзларыны сересаплык билен бержай эдиң. Сиз кесеки худайлара сежде этмәң. ³⁸Ме ниң си зиң билен эден әхтими унутмаң ве кесеки худайлара сежде этмәң. ³⁹Сиз диңе Худайыңыз Реббе сежде эдиң. Реб сизи әхли душманларыңызың элинден гутарар». ⁴⁰Эмма олар Реббиң сөзүне гулак асман, өзлериңиң озалкы адатларына эердилер.

⁴¹Шейдип, бу миллетлер хем Реббе, хем оюлып ясалан бутларына сежде этдилер. Ата-бабалары нәме эден болсалар, огуллары-да, несиллери-де тә шу гүне ченли шоларың эденлерини гайталап гелйөрлер.

18-нжи бап

Яхуда патышасы Хизкия (2 Ыыл язгылары 29:1-2; 31:1)

¹Ысрайыл патышасы Эланың оглы Хошеяның патышалыгының үчүнжи йылында Яхуда патышасы Ахазың оглы Хизкия Яхуда патыша болды. ²Хизкия патыша болан вагты йигри ми бәш яшындады. Ол Иерусалимде йигри ми докуз йыл патышалык этди. Онуң әжесиниң ады Абыды. Ол Закаряның гызыды. ³Хизкия атасы Давут ялы Реббиң назарында догры ишлери этди. ⁴Ол сеждегәхлери ёк этди, дикме дашлары йыкды ве Ашера бутларыны кесип айырды. Мусаның ясан бүрүнч йылыны парчалады,

чүнки ысрайыл халкы шол гүнлере ченли бүрүнч йылана якымлы ыслы түтөтгги якып гелипди. Ол бүрүнч йылан Нехуштан дийип атландырылды. ⁵Хизкия Ысрайыл Худайы Реббе бил баглады. Яхудада өңки-соңкы болан әкли патышаларың арасында онуң ялысы ёкды. ⁶Чүнки Хизкия Реббе вепалы болуп, хич хачан Онуң ызына эермекден йүз дөндөрмеди ве Реббиң Муса берен табшырыкларыны бержай этди. ⁷Реб онуң биленди. Хизкия нирә гитсе-де, онуң иши оңуна болды. Ол Ашур патышасына гаршы гозгалаң турузды ве оңа гулдук этмекден боюн гачырды. ⁸Хизкия иң кичи обадан тә улы гала ченли болан ерлерде яшаян пилиштлилерин барыны, шейле хем Газаны ве онуң чәгиндәкилери еңлише сезевар этди.

⁹Хизкияның шалыгының дөрдүнжи йылында, Эланың оглы Ысрайыл патышасы Хошеяның шалыгының единжи йылында Ашур патышасы Шалманесер Самарияның үстүне хужүм эдип, онуң дашыны габады. ¹⁰Үчүнжи йылда Шалманесер Самарияны басып алды. Бу Хизкияның патышалыгының алтынжы ве Ысрайыл патышасы Хошеяның шалыгының докүзынжы йылында болуп гечди. ¹¹Ашур патышасы ысрайыллары Ашура есир эдип эжитди ве олары Халада, Гозандакы Хабор дерясының якасында ве Мадай галаларында ерлешдирди. ¹²Ысрайыллар Худайы Реббиң сөзүне гулак асмандыклары үчин хем-де Онуң әхтинден, Реббиң гулы Муса берен табшырыкларындан йүз өврендиклери үчин шейле ягдая дүшдүлер.

Ашурлылар Яхуда хужүм эдйәрлер
(2 Йыл язгылары 32:1-19;
Ишая 36:1-22)

¹³Хизкия патышаның шалыгының он дөрдүнжи йылында Ашур патышасы Санхерип Яхуданың әкли галаларына гаршы хужүм эдип, олары басып алды. ¹⁴Яхуда патышасы Хизкия Лакыш галасындакы Ашур патышасының янына хабар ёллап: «Хата этдим, мениң юрдумдан гит, талап эден задыңы берейин» дийди. Ашур патышасы Яхуда патышасы Хизкиядан бәш йүз он батман ^a күмүш билен элли батман ^b алтын талап этди. ¹⁵Хизкия Реббиң өйүндәки ве патышаның өйүндәки хазыналардан тапылан күмшүн барыны алып, Ашур патышасына берди. ¹⁶Шол дөвүрде Яхуда патышасы Хизкия Реббиң ыбадатхана сының гапыларының ве сөелериниң үстүне чаян алтыныны-да алып, Ашур патышасына берди. ¹⁷Ашур патышасы серкердебашысыны, көшк эмелдарыны ве везирини улы гошун билен Лакышдан Иерусалиме Хизкия патышаның янына иберди. Олар Иерусалиме гелип, ёкаркы ховданың арыгының янында дурдулар. Бу арык Чырпыжы мейданының ёлунда ерлешйәрди. ¹⁸Олар патышаны чагыранларында, көшги доландырыжы Хилкияның оглы Элякым, Шебна кәтип ве Асафың оглы Ёва – патышаның баш эмелдары оларың янына бардылар.

¹⁹Хизкияның янына барып, бейик Ашур патышасы шейле диййәр дийиң: «Сен нәмә бил багляарсың?

^a 18:14 *Бәш йүз он батман* – еврейче *үч йүз киккар*. Бу такм. 10200 кг дендир.

^b 18:14 *Элли батман* – еврейче *отуз киккар*. Бу такм. 1000 кг дендир.

²⁰Сен харбы укыбың ве гүйч-куватың гүррүңини эдйәрсиң, эмма олар бош сөзлердир. Сен киме бил баглап, мениң гаршыма гозгалаң туруздың? ²¹Серет, ине, сен дөвүк гамыш кысымлы Мүсүре бил баглаярысың. Эмма ким шол дөвүк гамша хаса хөкмүнде сөөнсе, шонун элине батар. Мүсүр патышасы фараон хем өзүне бил баглаянларын хеммеси үчин шейледир. ²²Эгер сен маңа: „Биз Худайымыз Реббе бил баглаярыс“ дийсең, онда Хизкиянын Яхуда ве Иерусалиме йүзленип: „Сиз Иерусалимде шу гурбанлык сыпасының өңүнде сежде эдиң“ дийип, онун йыкан сеждегэхлери, гурбанлык сыпалары Худайыңкы дөлми нәме? ²³Инди гел-де, мениң женабым Ашур патышасы билен бәслеш. Эгерде мен сизе ики мүн саны ат берсем, сиз олар мүнмәге шонча адам тапып билерсиңизми? ²⁴Онсоң сиз нәдип женабымың иң пес дережели серкердесини еңип билжек? Сиз сөвеш арабалары ве сөвеш арабалы эгерлери бар дийип, Мүсүре бил баглаярысыңызмы? ²⁵Мунуң үстесине-де, сиз мени Ребден ругсатсыз бу юрды вейран этмәге гелендир өйдәрсинизми? Реб маңа шу юрдун үстүне чоз-да, оны дерби-дагын эт дийди».

²⁶Онсоң Хилкияның оглы Элякым, Шебна ве Ёва баш везире шейле дийдилер: «Хайыш эдйәрис, биз гулларын билен өз дүшүнйән дилимизде – арамейче гүрлеш. Бизин билен яхударарын дилинде гүрлешме, диварын үстүндәки адамлар динләп дурлар». ²⁷Эмма баш везир олар шейле жогап берди: «Женабым мени бу сөзлери диңе женабыңыза ве сизе айтмак үчин ёлладымы нәме? Диварын үстүнде

отуран адамлар айтмак үчин хем ёлламадымы эйсем? Олар хем сиңиң ялы өз нежасатларыны ийип, өз пешевлерини ичерлер».

²⁸Онсоң баш везир дик дуруп, бар сеси билен гыгырып, яхуда дилинде гепледи. Ол: «Бейик патыша болан Ашур патышасының сөзүни диңләң. ²⁹Патыша шейле диййәр: „Хизкия өзүңизи алдатмаң! Ол сизи мениң элимден халас эдип билмез. ³⁰Хизкия: ‘Реб бизи хөкман халас эдер ве бу шәхер Ашур патышасының элине берилмез’ дийип, сизе Реббе бил баглатмасын. ³¹Хизкия гулак асмаң!‘ Ашур патышасы шейле диййәр: „Мениң билен ярашык эдиңде, мениң яныма гелиң. Шонда хер ким өз үзүмчилигиниң хем-де инжир дарагының мивесинден ийип, өз гуюсындан сув ичер. ³²Соңра мен гелип, сизи өз юрдуңыза меңзеш бир юрда алып барарын. Ол ер бугдай, шерап, чөрек, үзүмлик, зейтун ягы ве бал меканыдыр. Шейдип, сиз өлмән, аман галарсыңыз. Хизкияның: ‘Реб бизи халас эдер’ дийип, алдамакчы болян сөзлерине гулак асмаң. ³³Хайсы миллетлериң худаилары өз юрдуны Ашур патышасының элинден халас эдипдир? ³⁴Хамадың ве Арпадың худаилары ниреде? Сепарвайымың, Хенаның ве Ывахың худаилары ниреде? Самарияның худаилары олары мениң элимден халас этдилерми? ³⁵Реббин Иерусалими мениң элимден халас эдери ялы, бу худаиларын арасында өз юртларыны мениң элимден халас эдени бармы?«»

³⁶Эмма халкдан сес чыкмады, оңа жогап гайтаран болмады, чүнки Хизкия патыша: «Оңа жогап гайтармаң» дийип табшырыпды. ³⁷Шейдип,

көшги доландырыжы Хилкиянын оглы Элякым, Шебна кэтип ве Асафтын оглы Ёва – патышаның баш эмелдары дагы якаларыны йыртып, Хизкиянын янына гелип, оңа баш везириң сөзлерини айдып бердилер.

19-нжы бап

Хизкия Ишая пыгамбере геңешйәр (Ишая 37:1-38)

¹Хизкия патыша Рабшаканың сөзлерини эшиденде, якасыны йыртып, жул гейнип, Реббин өйүне гитди. ²Патыша көшги доландырыжы Элякымы, Шебна мүрзэни ве яшулу руханылары Амозын оглы Ишая пыгамберин янына иберди. Хеммеси жул гейдилер. ³Олар Ишая пыгамбере шейле дийдилер: «Хизкия патыша шейле диййәр: „Шу гүн биз хасрат, жеза ве рысвалык астындадырыс; бизин ягдайымыз дүнйә инжек болуп дуран баласыны догурмага межалы галмадык аялыңкы ялыдыр. ⁴Онуң алыхезрети Ашур патышасынын иберен баш ве зириниң дири Худайы масгараламак үчин айдан әхли сөзлерини, белки, Худайың Реб эшидендир; Худайың Реб шол сөзлери үчин олары жезаландылар. Инди аман галан адамлар үчин дилег эт“». ⁵Хизкиянын хызматкәрлери Ишая пыгамберин янына геленлеринде, ⁶Ишая пыгамбер олара шейле дийди: «Женабыңызга айдың, Реб шейле диййәр: „Ашур патышасынын хызматкәрлериниң Мени кемсидип айдан сөзлерини эшидениң үчин олардан горкма. ⁷Мен онуң ичине бир рух иберерин велин, ол бир хабар эшидип, өз юрдуна доланар. Мен оны өз юрдунда гылыч билен өлдүрдериң“».

Ашур патышасының хайбаты

⁸Баш везир Ашур патышасынын Лакышдан гайдандыгыны эшидип, ызына доланды. Ол патышаның Либна галасына гаршы уршуп йөрендигини гөрди. ⁹Патыша Эфиопия патышасы Тирхаканың өзи билен урушмага чыкандыгыны эшидип, ол Хизкиянын янына чапарлар ёллады. ¹⁰Ашур патышасы Яхуда патышасы Хизкия шейле хабар иберди: «Сениң бил багалаян Худайың: „Иерусалим Ашур патышасынын элине берилмез“ дийип, сени алдамасын. ¹¹Ашур патышасынын әхли юртлары бүтинлей ёк эдип, халкларың башына нә гүнлери гетирендигини эшиденсиң. Инди сиз халас эдилермикәңиз? ¹²Ата-бабаларымың дерби-дагын эден галаларынын: Гозаның, Хараның, Ресепин илатыны, Теласарда болан Эден халкыны өз худайлары ата-бабаларының элинден халас этдими? ¹³Хамат, Арпат ве Сепарвайым галаларынын шалары, Хена ве Ывах галаларынын шалары ниреде?»

Хизкиянын дилеги

¹⁴Хизкия хаты чапарларың элинден алып окады. Онсоң ол Реббин өйүне барып, хаты Реббин өңүнде ачып гойды. ¹⁵Хизкия Реббин хузурунда дилег эдип, шейле дийди: «Әй, керупларың үстүнде тагт гуран Ысрайыл Худайы Реб! Бүтин дүнйәнин патышалыкларынын Худайы Сенсиң, Сен еке-тәксин. Ери-гәги ярадан-да Сенсиң. ¹⁶Я Реб, гулак ас-да, эшит, я Реб, гөзлериңи ач-да гөр. Санхерибиң дири Худайы масгаралап, айдан сөзлерини эшит. ¹⁷Я Реб, хакыкатданам, Ашур патышалары әхли миллетлери ве оларың юртларыны вейран этдилер. ¹⁸Шол

миллетлерин худаиларыны ода атып якдылар, олар худаилар дэлди. Олар адамларың агачдан ве дашдан ясан бутларыды. ¹⁹Инди, эй, Худайымыз Реб, бизи Ашур патышасының элинден халас эт. Я Реб, гой, бүтин дүнийэ-ниң әхли патышалыклары Сениң еке-тәк Худайдыгыңы билсинлер».

Ишая пыгамбер Ашур патышасы барада пыгамберлик эдйәр

²⁰Онсоң Амозың оглы Ишая пыгамбер шейле сөзлер билен Хизкияның янына адам иберди: «Ысрайыл Худайы Реб шейле диййәр: „Ашур патышасы Санхерип барада эден дилегиңи эшитдим. ²¹Мен – Реббиң ол барада айдан сөзлери шудур:

Сион бой гызы
йигренч билен сени кемсидйәр,
Иерусалим гызы ^a
сениң үстүнден гүлйәр“.

²²Сен кими масгаралап, киме дил етирдиң?

Кимиң гаршысына сесеңе бат берип,
киме улумсылык билен габак галдырдың?

Ысрайылың Мукаддесине!

²³Чапарларың аркалы

Таңрыны масгаралап,
шейле дийдиң:
„Биртопар сөвеш арабаларым билен

дагларың үстүне чыкдым,
Ливаның жүммүшине бардым,
онуң иң узын кедр агачларыны,
гөзел серви агачларыны чапдым.
Мен онуң иң чола ерине,

гүр жеңнелине гирдим.

²⁴Кесеки юртларда гуюлар газып, сувуны ичдим.

Мүсүриң әхли деряларыны,
өз дабаным билен гуратдым“.

²⁵„Эшитмедимми нәме сен озалдан шу нетижә геленими? Гадымдан бәри муны йүрегиме дүвдүм,

инди шу гүн оны амала ашырарын,
сен галалары вейран эдерсиң,
харабачылыга өврерсиң.

²⁶Бу галаларың илаты эжизди, алжырап ховсала дүшдүлер. Олар мейдан өсүмликлериниң, мымык гөк майсалыкларың, тамың үстүндәки отларың, өсмәнкә гурап ёк болшы дек болдулар.

²⁷Эмма сениң отурып-турушуңы, гирип-чыкышыңы,
Маңа гаршы дызайшыңы билйәрин.

²⁸Мениң гаршыма дызанлыгың, гопбамлыгың гулагыма гелип етендиги үчин, бурунлыгымы бурнуңа, агыззырыгымы-да агзыңа дакып, сени гелен ёлуң билен ызыңа уградарын Мен“».

²⁹Ишая пыгамбер Хизкия шейле дийди: «Сениң үчин аламант шудур: „Шу йыл ве гелжек йыл сиз өзи битен зады иерсиңиз, үчүнжи йыл болса өзүңиз экип, хасылыны оруп алың ве үзүм багларыны отурдың-да,

^a 19:21 Сион бой гызы... Иерусалим гызы – бу Иерусалим халкы диймекдир. Сөзлүге серет.

шоларың мивелерини ийиң. ³⁰Яхуда несиллериниң гутулып аман галанлары ене-де ашакда көк уруп, ёкарда миве берерлер. ³¹Аман галанлар Иерусалимден, халас боланлар Сион дагындан чыкып гелерлер. Бу Реббин ыхласы билен амала ашар“».

³²Реб Ашур патышасы барада шейле диййэр: «Ол бу шэхере гирмез, ок атмаз, бу шэхериң гаршысына галканлы чыкмаз ве шэхериң диварына яплап, япгыт гурмаз. ³³Ол гелен ёлы билен ызына гайдар, йөне бу шэхере гирмез. Муны Мен – Реб айдяндырын. ³⁴Мен бу шэхери Өзүмиң хем-де гулум Давудың хатырасы үчин горап, оны халас эдерин».

Санхерибиң еңлиши ве өлүми

³⁵Эдил шол гиже Реббин перишдеси гидип, ашурлыларың дүшелгесинде йүз сегсен бэш мүн адамы өлдүрди. Эртеси даңдан туруп гөрселер, ол ери жесетден долы экен! ³⁶Ашур патышасы Санхерип дүшелгэни ташлап, өз юрдуна гайтды. Ол Ниневэ гелип, шол ерде галды. ³⁷Санхерип өз худаиы Нисрокың бутханасында оңа сежде эдип дурка, огуллары Адрам-мелек билен Саресер какаларыныгылыч билен өлдүрдилер-де, Арарат юрдуна гачып гитдилер. Онсоң онуң ерине оглы Эсархадон патыша болды.

20-нжи бап

Хизкия сыркавляя

*(2 Йыл язгылары 32:24-26;
Ишая 38:1-8,21-22)*

¹Шол дөвүрлерде Хизкия сыркавлап, өлүм ясыгында ятырды. Амозың оглы Ишая пыгамбер онуң янына гелип: «Реб шейле диййэр: „Өйүңдэкилере

весьет эт, чүнки сен өлерсин, сен бу кеселден гутулмарсың“» дийди. ²Онсоң Хизкия йүзүни дивара тарап өврүп, Реббе дилег этди: ³«Саңа ялбарырын, эй, Реб, мениң Саңа вепалылык билен ак йүрекден хызмат эденими хем-де Сениң назарыңда догры ишлери эденими ятла». Хизкия зар-зар аглады. ⁴Ишая пыгамбер энтек ортакы ховлудан чыкманка, оңа Реббин шу сөзи аян болды: ⁵«Ызыңа долаһнып бар-да, Мениң халкымың хөкүмдары Хизкия атасы Давудың Худаиы Реббин шейле диййэндигини айт: „Мен сениң дилегиңи эшитдим, сениң гөзяшларыңы гөрдүм. Мен сени хөкман сагалдарын ве үчүнжи гүни сен Реббин өйүне барарсың. ⁶Мен сениң өмрүңи он бэш йыл узалдарын. Мен сени ве бу шэхери Ашур патышасының элинден халас эдерин. Мен Иерусалими Өзүмиң ве гулум Давудың хатырасы үчин горарын“». ⁷Онсоң Ишая пыгамбер Хизкияның хызматкэрлерине: «Енжилен инжир гетириң-де, оны патышаның чыбанының үстүне япың. Шондан соң ол сагалар» дийди.

⁸Хизкия Ишая пыгамберден: «Реббин мени сагалтжакдыгына ве үчүнжи гүни мениң Реббин өйүне баржакдыгыма нэме аламан болар?» дийип сорады. ⁹Ишая Хизкиядан: «Реб берен вадасыны ерине етирер. Ребден саңа аламан шудур: шу вагт басганчакдакы көлеге он басганчак өңе гитсинми я-да он басганчак ыза гайтсынмы?» дийип сорады. ¹⁰Хизкия: «Көлегэниң он басганчак өңе узамагы адаты затдыр. Шонуң үчин-де, гой, көлеге ыза сүйшсүн» дийип жогап берди. ¹¹Ишая пыгамбер Ребби чагырды. Реб хем Ахазың басганчагына дүшен көлегэни он басганчак ыза сүйшүрди.

Бабылдан гелен чапарлар*(Ишая 39:1-8)*

¹²Шол вагт Баладаның оглы Бабыл патышасы Меродакбаладан Хизкия патышаның сыркавландыгыны эшидип, оңа векиллеринден хатлар билен пешгеш ёллады. ¹³Хизкия Бабыл патышасының векиллерини диңләп, олар хазынасындакы күмшүни, алтыныны, хошбой ыслы затларыны, гымматбаха ягларыны, яраг горхана сыны хем-де аммарларындакы затларың барыны гөркезди. Ол көшгүндәки ве бүтин патышалыгындакы затларың барыны векиллере гөркезди.

¹⁴Онсоң Ишая пыгамбер Хизкия патышаның янына гелип, ондан: «Бу адамлар саңа нәме дийдилер? Олар сениң яныңа ниреден гелдилер?» дийип сорады. Хизкия хем: «Олар узак юртдан Бабылдан гелдилер» дийип жогап берди. ¹⁵Ишая пыгамбер: «Олар сениң көшгүнде нәме затлары гөрдүлер?» дийип, Хизкиядан сорады. Хизкия: «Олар мениң көшгүмде болан затларың барыны гөрдүлер. Аммарларымда олар гөркезилмедик хич бир зат галмады» дийип жогап берди.

¹⁶⁻¹⁷Онсоң Ишая пыгамбер Хизкия шейле дийди: «Реббиң сөзүни эшит: „Бир гүн сениң көшгүндәки затларың хеммеси ве аталарының тә шу гүне ченли йгнан затларының бары Бабыла әкидилер, екеже зат хем галдырылмаз. ¹⁸Сениң өз багрыңдан өнен несиллерин Бабыла сүргүн эдилеп, шол ерде патышаның көшгүнде агталар боларлар“». ¹⁹Онсоң Хизкия Ишая пыгамбере: «Реббиң сениң үстүң билен айдан сөзи ягшы сөздүр» дийди. Чүнки Хизкия: «Эгер мениң дөврүмде асудалык ве ховпсузлык

болса, оңа етеси нәме бар?!» дийип пикир этди.

Хизкияның өлүми

²⁰Хизкияның бейлеки ишлери, гөркезен эдерменликлери, онуң ховдан ве яп газып, олардан шәхере сув гетириши барада яхуда патышаларының йыл язгыларында языландыр. ²¹Хизкия ата-бабаларына говушды. Оглы Манаша онуң ерине патыша болды.

21-нжи бап**Яхуда патышасы Манаша***(2 Йыл язгылары 33:1-25)*

¹Манаша патыша боланда он ики яшындады. Ол Иерусалимде элли бәш йыл патышалык этди. Онуң әжесиниң ады Хепсибады. ²Реббиң ысрайыларың арасындан ковуп чыкаран миллетлериниң эден нежис ишлери ялы Манаша хем Реббиң назарында нежис ишлери этди ³Манаша какасы Хизкияның ёк эден сеждегәхлерини дикелтди. Ол Ысрайыл патышасы Ахабың эдиши ялы, Багал үчин гурбанлык сыпаларыны гуруп, Ашера бутларыны дикди. Ол әхли асман жисимлерине сежде эдип, шолара гулук этди. ⁴Ол Реббиң: «Иерусалимде маңа ыбадат эдилер» диен Реббиң өйүнде бутлар үчин гурбанлык сыпаларыны бина этди. ⁵Манаша Реббиң өйүниң ики ховлусында әхли асман жисимлери үчин гурбанлык сыпаларыны бина этди. ⁶Манаша оглуны отдан гечирди, гөзбагчылык ве тәлее гарамаклык билен мешгулланды. Ол палчылык, жадыгөйлик билен иш салышды. Ол Реббиң гахарыны гетирип, Онуң назарында көп йигренжи ишлери этди. ⁷Манаша ясан

ойма Ашера бутуны Реббин өйүндө гойды. Бу өй Реббин Давуда ве онун оглы Сүлеймана: «Маңа шу өйде ве бүтүн Ысрайыл тирелеринден сечип алан шәхерим Иерусалимде ыбадат эдилер. ⁸Эгер олар мениң әхли табшырыкларымы ве гулум Мусаның олар табшыран кануныны бержай этселер, Мен мундан бейләк ысрайыл халкыны аталарына берен юрдумдан дашары чыкартмарын» диен өйүди. ⁹Эмма олар муңа гулак асмадылар. Манаша халкы шейле бир аздырды велин, олар Реббин ысрайыл халкының өнүндө ковуп чыкаран миллетлеринден хем көп пис ишлери этдилер.

¹⁰⁻¹¹Реб Өз гуллары пыгамберлер аркалы шейле дийди: «Яхуда патышасы Манаша нежис ишлери билен өзүндө озалкы аморларың эден ишлеринден хас бетер пис ишлери этди ве өз бутлары билен Яхуда гүнә эттирди. ¹²Шонун үчин-де Ысрайыл Худайы Реб шейле дийяр: „Ине, Мен Иерусалимде ве Яхуданың башына шейле бир бетбагтчылык гетирерин велин, ол барада эшиден хер кишиниң йүреги ярылар. ¹³Мен Самарияның ве Ахабың несиллериниң башына нәхили гүнлери салан болсам, Иерусалимде башына-да шол гүнлери саларын. Бир кишиниң гап-чанагы сүпүрүп, арасалап, дүндерип гойшы ялы, Мен-де Иерусалимде сырып-сүпүрүп ёк эдерин. ¹⁴Мирасымдан – ысрайыллардан аман галанлары ташларын-да, олары душманларының элине берерин. Олар әхли душманларына талаң ве олжа боларлар. ¹⁵Чүнки олар Мениң йигренйән ишлерими эдип, аталарының Мүсүрдө чыкан гүнүндө, тә шу гүнә ченли Мени гапландырып гелдилер“».

¹⁶Манаша яхудалара гүнә эттирип, олар Реббин назарында йигренжи ишлери этдилер. Мунун үстесине-де, Манаша Иерусалимде бойдан-баша би-гүнә гандан долдурды. ¹⁷Манашаның галан ишлери ве әхли эден ишлери, гүнәлери барада яхуда патышаларының йыл язгыларында языландыр. ¹⁸Манаша ата-бабаларына говушды. Ол өз көшгүниң багы болан Уза багында жайланды. Оглы Амон онун ерине патыша болды.

Яхуда патышасы Амон

¹⁹Амон патыша болан вагты йигрими ики яшындады. Ол Иерусалимде ики йыл патышалык этди. Онун эжеси Мешуллетмет ётбалы Харусың гызыды. ²⁰Амон какасы Манаша ялы Реббин назарында йигренжи ишлери этди. ²¹Ол какасының йөрән ёлларындан йөрөп, онун сежде эден бутларына сежде эдип, шолара гулук этди. ²²Амон аталарының Худайы Реббин терк эдип, Онун ызына эермеди. ²³Амонның нөкерлери оңа гаршы дилдүвшүк гурап, оны өз көшгүндө өлдүрдилер. ²⁴Эмма юрдун илаты Амон патыша гаршы дилдүвшүк гуранларың барыны өлдүрүп, онун ерине оглы Ёшыяны патыша этди. ²⁵Амонның бейлеки ишлери яхуда патышаларының йыл язгыларында языландыр. ²⁶Ол Уза багында, өз губурунда жайланды. Онсоң оглы Ёшыя онун ерине патыша болды.

22-нжи бап

Яхуда патышасы Ёшыя (2 Йыл язгылары 34:1-2)

¹Ёшыя патыша болан вагты секиз яшындады. Ол Иерусалимде отуз бир

йыл патышалык этди. Онуң эжеси Едида боскатлы Адаяның гызыды. ²Ёшыя Реббич назарында догры ишлери этди. Ол сага-сола совулман, атасы Давудың ёлларындан йөреди.

Төврат тапылар

³Ёшыяның патышалыгының он секизинжи йылында патыша Асаляның оглы, Мешулламың агтыгы Шапан мүрзэни шейле табшырык билен Реббич өйүне иберди: ⁴«Баш руханы Хилкияның янына бар-да, оңа гапы сакчыларының халкдан йыгнап, Реббич өйүне гетирен күмшүниң барыны сана дий. ⁵⁻⁶Гой, ол күмүш Реббич өйүниң ишине белленен баштутанларың элине берилсин. Баштутанлар хем бу күмши Реббич өйүни бежерйән ишчилере, агач уссаларына ве даш өрүжилере хем-де бейлеки гурлушыкчылара берсин. Гой, олар бу күмши Реббич өйүни бежерер ялы агач ве ёнулан даш сатын алмак үчин улансынлар. ⁷Эмма оларың элине берлен күмшүн хетди-хасабы соралмасын, чүнки олар садкылык билен ишлейэрлер».

⁸Баш руханы Хилкия Шапан мүрзэ: «Мен Реббич өйүнден Төврады тапдым» дийди. Хилкия китабы оңа берди, ол хем бу китабы окады. ⁹Онсоң Шапан мүрзэ патышаның янына гелип: «Сениң гулларың Реббич өйүндэки бар күмши бошадып, Реббич өйүниң ишине белленен баштутанларың элине берипдирлер» дийип, барзады оңа хабар берди. ¹⁰Шапан мүрзэ патыша ене: «Хилкия руханы маңа бир китап берди» дийди. Онсоң ол китабы алып, патыша сесли окап берди.

¹¹Патыша Төврадың сөзлерини эшидип, якасыны йыртды. ¹²Онсоң

патыша Хилкия рухана, Шапаның оглы Ахыкама, Микаяның оглы Акбора, Шапан мүрзэ ве өз хызматкэри Асая шейле табшырык берди: ¹³«Барыңда, тапылан бу китапдакы айдылян сөзлере гөрэ мениң үчин, мениң халкым болан бүтин яхуда халкы үчин Ребден сораң, чүнки Реббич бизе гаршы ловляян газабы гаты гүйчлүдир. Бизиң аталарымыз бу китабың би зиң үчин язылан сөзлерини бержай этмедилер».

¹⁴Шейдип, Хилкия руханы, Ахыкам, Акбор, Шапан ве Асая дагы Хулда атлы пыгамбер аялың янына гитдилер. Хулда эгин-эшик сакчысы Хархасың агтыгы, Тикваның оглы Шаллумың аялыды. Ол аял Иерусалимиң икинжи бөлүминде яшарды. ¹⁵Хулда олара: «Ысрайыл Худайы Реб сизи мениң яныма иберен адама шейле диййэр: ¹⁶Реб шейле диййэр дийиң: „Мен Яхуда патышасының бу китапда окан затларына гөрэ хөкман бу ере ве бу ерде яшайларың башына бир бетбагтчылык индерерин. ¹⁷Оларың Мени терк эдип, башга худайлара якымлы ыслы түтөтги якып, өз пис ишлери билен Мениң гахарымы гетирендиклери үчин Мениң булара болан гахарым хас туташды, ол инди хич хачан сөнмез“. ¹⁸Эмма Ысрайыл Худайы Реб Өзүнден сорамак үчин шу ере ёллан Яхуда патышасына онуң эшиден сөзлери барада шейле диййэр: ¹⁹„Мениң бу юрды вейран эдип, онуң яшайжыларыны нөлетлемек барадакы сөзлерими эшидениңде, сениң йүрегиң юмшады. Өзүңи Реббич хузурында песелтдиң, якаңы йыртып, өңүмде дады-перят этдиң. Шонуң үчин Мен сениң дилегиңи эшитдим. Муны Мен-Реб айдяндырын. ²⁰Инди

Мен сени аталарыңның янына йыгна-рын, сен асудалык билен өз габрыңа гирерсиң. Мениң бу ере гетиржек бетбагтчылыгымы сен гөрмерсиң“»». Олар бу хабары патыша етирдилер.

23-нжи бап

Ёшыя бутпаразчылыгың соңуна чыкяр

(2 Ыыл язгылары 34:3-7,29-33)

¹Онсоң Ёшыя патыша Яхуданың ве Иерусалимиң яшулуларының ба-рыны чагырдып, өз янына топлады.

²Ёшыя патыша бүтин яхуда халкы, бүтин Иерусалим илаты, руханылар, пыгамберлер, улудан-кичэ бүтин халк билен Реббиң өйүне гитди. Патыша Реббиң өйүнден тапылан Эхт кита-бындакы сөзлери олар сесли окап берди. ³Ёшыя сүтүниң гапдалын-да дуруп, Реббиң табшырыклары-ны, перманларыны, парзларыны бү-тин калбы билен, бүтин жаны-тени билен бержай эдип, Реббиң ызына эержекдигине хем-де шу эхт бара-да китапта язылан сөзлери бержай этжекдиклери хакда Реббиң хузу-рында Онуң билен эхт эдишди. Бү-тин халк хем бу эhti оңлады.

⁴Багала, Ашера ве эхли асман жи-симлерине сежде этмек үчин эдилен гап-гачларың барыны Реббиң ыба-датханасындан чыкармак барада Ёшыя патыша баш руханы Хилкия, икинжи дережели руханылара ве гапы сакчыларына табшырык бер-ди. Онсоң шол гап-гачларың бары-ны Иерусалимиң дашында, Кид-рон дересинде якып, оларың кү-лүни Бейтеле эжитдилер. ⁵Яхуда

патышаларының яхуда галалары-ның ве Иерусалимиң төверегиндэки сеждегэхлерде якымлы ыслы түтетги якмак үчин белленен бутпараз ру-ханылары, шейле хем Багала, Гүне, Ая, йылдызлара ве тутуш асман жисимлерине садакалар хөдүрлейән руханылары везипелеринден бо-шатды. ⁶Ол Ашера бутуны Реббиң өйүнден Иерусалимиң дашына, Кид-рон дересине чыкарып, шол ерде якды. Онсоң оны енжип, күл эдип, күлү-ни адамларың габырларының үс-түне сепди. ⁷Ёшыя Реббиң өйүнде болан азгын эркекleriң өйлерини-де йыкды. Ол ерде аяллар Ашера үчин докма ишлерини эдйәрдилер. ⁸Ёшыя яхуда галаларындан эхли руханыла-ры гетирип, Гебадан Беершеба ченли руханыларың якымлы ыслы түтетги якян сеждегэхлерини харама чыкар-ды. Ёшыя шөхер хәкими Ешуваның шөхер дервезесиниң чеп тарапында-кы гирелгесиндэки сеждегэхлери ёк этди. ⁹Сеждегэхлериң руханылары-на Реббиң Иерусалимдэки гурбан-лык сыпасында Реббе гулдук этмәге ругсат эдилмесе-де, олар бейлеки ру-ханыларың үлүшинден петир ийип билйәрдилер. ¹⁰Ёшыя патыша хич ким оглуны я-да гызыны Молек ^a үчин от-дан гечирмесин дийип, Бенхинном дересиндэки Топет диен ерини-де мурдар этди. ¹¹Патыша Реббиң өйү-ниң гирелгесинден Яхуда патышала-ры тарапындан Гүне чокунмага ба-гышланан атларың хейкелини айырды, атлар Натанмелек эмелдарың ховлу-сының янындады, шейле хем ол Гүне сежде этмек үчин уланылян арабала-ры якды. ¹²Ёшыя Яхуда патышалары

^a 23:10 *Молек* – аммонларың худайы. Сөзлүге серет.

тарапындан салнан Ахазын ёкаркы гатдакы жайының үчегинде болан гурбанлык сыпаларыны ве Манашаның Реббинц өйүнің ики ховлусында салан гурбанлык сыпаларыны йыкып, олары күл-пеекун этди. Ол гурбанлык сыпасының дөвүк бөлеклерини Кидрон дересине ташлады. ¹³Ысрайыл патышасы Сүлейманың Иерусалиминц гүндогарындакы Хелэк дагының гүнортасында, сидонлыларың йигренжи худайы Ашторет үчин, Мовабың йигренжи буты Кемош үчин, аммонларың йигренжи буты Милком ^a үчин гуран сеждегэхлерини патыша харамлады. ¹⁴Ёшыя патыша дикме дашлары күл-пеекун эдип, Ашера бутларыны чапып, оларың ерлерини адам сүңклери билен долдурды.

¹⁵Шейле хем ол Ысрайыла гүнэ этдирен Небадың оглы Яробгамың Бейтелде гуран гурбанлык сыпасыны сеждегэх билен бирликде йыкды. Ёшыя сеждегэхци күл-пеекун эдип, оны якды ве Ашера бутуны хем якды. ¹⁶Ёшыя төверегине середенде, шол ердэки даглыкдакы мазарлыгы гөрди. Онсоң ол шол ере адам иберип, Реббинц Худайың адамының үсти билен айдан сөзүне гөрэ сүңклери мазарлардан чыкартды ве олары гурбанлык сыпасының үстүнде якып, гурбанлык сыпасыны харам этди. ¹⁷Онсоң Ёшыя патыша гала адамларындан: «Мениң бу гөрийэн хейкелим нэме?» дийип сорады. Олар она: «Бу Яхудадан гелен хем-де сениң Бейтелдэки гурбанлык сыпасының гаршысына эден ишлериң барада пыгамберлик эден Худайың адамының габырдыр» дийип жогап бердилер. ¹⁸Ёшыя патыша:

«Оны өз гүнүне гоюң, хич ким онуң сүңклерине эл дегирмесин» дийип табышырык берди. Шейдип, адамлар Худайың адамының сүңклери билен Самариядан гелен пыгамберинц сүңклерине эл дегирмедилер. ¹⁹Мундан башга-да Ёшыя Самарияның галаларындакы эхли сеждегэхлери ёк этди. Ол ерлери Ысрайыл патышалары гуруп, Реббинц гахарыны гетирипдилер. Ёшыя Самариядакы сеждегэхлери-де, эдил Бейтелдэки гурбанлык сыпасыны эдиши ялы этди. ²⁰Ёшыя патыша ол ердэки эхли сеждегэхлериң руханыларыны гурбанлык сыпаларының үстүнде өлдүрүп, гурбанлык сыпаларының үстүнде адам сүңклерини якды. Шондан соң Ёшыя Иерусалиме доланып гелди.

Ёшыя Песах байрамыны беллейәр

²¹Патыша бүтин халка табышырык берип: «Бу эхт китабында язылышы ялы Худайыңыз Реббе багышлап, Песах байрамыны белләң» дийди. ²²Ысрайылы доландыран сердарларың дөвүрлеринден бәри Яхуда ве Ысрайыл патышаларының бүтин өмүрүнде бу Песах байрамы ялы байрам хич хачан белленилмэнди. ²³Эмма Ёшыя патышаның шалыгының он сикизинжи йылында бу байрам Иерусалимде Реббе багышлап белленилди.

²⁴Шейле хем Ёшыя Хилкия руханының Реббинц өйүндөн тапан китабында язылан канунда айдылан затлары бержай этмек үчин, Яхудада, Иерусалимде эдилйэн эхли нежис ишлериң, эхли өй бутларының, бейлеки бутларың, палчыларың, жадыгөйлериң барының соңуна

^a 23:13 *Милком* – Молек худайың бейлеки ады.

чыкды. ²⁵Реббе Мусаның канунына лайыктыкта бүтин калбы, бар гүйжи билен жан-тенден гулдук эден Ёшыя ялы патыша ондан өң хем, соң хем болмады.

²⁶Манашаның Реббиң гахарыны гетирип, эден пис ишлери зерарлы Онуң Яхуда гаршы туташан газабы энтек хем соваманды. ²⁷Реб шейле дийди: «Мен Ысрайылы хузурымдан ёк эдишим ялы, Яхуданы-да хузурымдан ёк эдерин. Мен сайлан шәхерим Иерусалими ве „Маңа шу ерде ыбадат эдилер“ диен өйүми-де терк эдерин».

Ёшыяның өлүми

²⁸Ёшыяның патышалыгы барадакы башга вакалар ве әхли эден ишлери яхуда патышаларының йыл язгыларында языландыр. ²⁹Ёшыя патышаның дөврүнде Мүсүриң патышасы фараон Неко Ашур патышасына көмек бермек үчин, Евфрат дерясына тарап ёла дүшди. Ёшыя хем оны гаршыламага гитди. Эмма фараон Неко Ёшыя Мегидода саташып, оны шол ерде өлдүрди. ³⁰Ёшыяның хызматкәрлери онуң жеседини Мегидодан арабалы Иерусалиме гетирип, өз губурында жайладылар. Юрдуң бүтин илаты Ёшыяның оглы Ехогахазы гетирип, башына яг гуюп, какасының ерине патыша гойдулар.

Яхуда патышасы Ехогахаз

³¹Ехогахаз патыша боланда йигрими үч яшындады. Ол Иерусалимде үч ай патышалык этди. Онуң әжеси Хамутал либналы Ермеяның гызыды. ³²Ехогахаз ата-бабалары ялы Реббиң

назарында йигренжи ишлери этди. ³³Фараон Неко Иерусалимде патышалык этмесин дийип, Хамат юрдуның Рибла диен еринде, Ехогахазы есир алды. Ол юрдуң башына бир йүз етмиш батман ^a күмүш, бир ярым батмана ^b голай хем алтын салгыт салды. ³⁴Фараон Неко Ёшыяның оглы Элякымы какасы Ёшыяның ерине патыша этди ве онуң адыны үйтгедип, Ехоякым гойды. Соңра ол Ехогахазы алып, Мүсүре гелди. Ехогахаз шол ерде өлди. ³⁵Ехоякым фараона күмүш билен алтын берди. Ол фараон Неконың табшырыгыны ерине етирмек үчин юрда салгыт салып, яхуда халкының хер биринден байлыгына гарап, алтын ве күмүш алды.

Яхуда патышасы Ехоякым

³⁶Ехоякым патыша боланда йигрими бәш яшындады. Ол Иерусалимде он бир йыл патышалык этди. Онуң әжеси Зебида румалы Педаяның гызыды. ³⁷Ехоякым эдил ата-бабалары ялы Реббиң назарында йигренжи ишлери этди.

24-нжи бап

¹Ехоякымың патышалык эден дөврүнде Бабыл патышасы Небукаднесар онуң үстүне хужүм этди. Ехоякым үч йыллап Бабыл патышасының хызматкәри болса-да, онуң гаршысына гозгалаң турузды. ²Реб Өз гуллари пыгамберлер аркалы айдан сөзүне гөрә, Яхуданың халкының барыны гырдырмак үчин бабыллыларың, сириялыларың, моваплыларың ве аммонлыларың гошунларыны

^a 23:33 *Бир йүз етмиш батман* – еврейче *йүз киккар*. Бу такм. 3,4 тонна дендир.

^b 23:33 *Бир ярым батмана голай* – еврейче *бир киккар*. Бу такм. 34 кг дендир.

оларың үстүне иберди. ³⁻⁴Хакыкатдан-да, Реббиң эври билен яхуда халкының башына күлпет инди. Манашаның бар эден гүнәлери ве пис ишлери хем-де онун дөкөн бигүнә ганы үчин Реб яхуда халкыны хузурындан кормакчы болды. Манашаның Иерусалими бигүнә гандан долдурандыгы зерарлы Реб онун гүнәсини гечмек ислеми. ⁵Ехоякымың патышалыгы барадакы бейлеки вакалар ве онун әхли эден ишлери яхуда патышаларының йыл язгыларында языландыр. ⁶Шейдип, Ехоякым атабабаларына говушды. Оглы Ехоякын онун ерине патыша болды. ⁷Мүсүр патышасы өз юрдундан чыкмады, чүнки Бабыл патышасы Мүсүр серхединден Евфрат дерясына ченли оңа дегишли болан ерлерин барыны басып алыпды.

Яхуда патышасы Ехоякын

(2 Йыл язгылары 36:9-10)

⁸Ехоякын патыша боланда он секиз яшындады. Ол Иерусалимде үч ай патышалык этди. Онун әжеси Нехушта иерусалимли Элнатаның гызыды. ⁹Ехоякын эдил какасы Ехоякым ялы Реббиң назарында йигренжи ишлери этди. ¹⁰Шол дөвүрде Бабыл патышасы Небукаднесарың гошунлары Иерусалимиң үстүне хүжүм эдип, онун дашыны габадылар. ¹¹Лешгерлери шәхериң дашыны габава саклап йөркәлер, Небукаднесар Иерусалиме гелди. ¹²Яхуда патышасы Ехоякын әжеси, хызматкөрлери, серкерделери ве көшк эмелдарлары билен бирликде Бабыл патышасына табын болдулар. Бабыл патышасы Ехоякыны патышалыгының секизинжи йылында есир алды.

¹³Реббиң айдышы ялы, Бабыл патышасы Реббиң өйүндәки ве патышаның өйүндәки хазыналарың барыны алып гитди. Ол Исрайыл патышасы Сүлейманың Реббиң өйүнде ясан әхли алтын гап-гачларыны күл-пеекун этди. ¹⁴Бабыл патышасы Иерусалимиң тутуш илатыны, онун әхли эмелдарларыны, әхли батыр йигитлерини, он мүң саны адамыны, шейле хем хүнәрментлерини ве демирчи уссаларыны есир эдип әкитди. Ол юртда гарып-гасарлардан башга екеже адам хем галдырмады. ¹⁵Небукаднесар патыша Ехоякыны ве патышаның әжесини, онун аялларыны ве эмелдарларыны, юрдун баштуанларыны Иерусалимден Бабыла есир эдип әкитди. ¹⁶Бабыл патышасы еди мүң саны сөвешижилери, мүң саны хүнәрментлердир демирчи уссалары Бабыла гетирди. Оларың бары-да гүйчли ве урша укыплы адамларды. ¹⁷Бабыл патышасы Ехоякының ерине агасы Матаняны патыша эдип, адыны үйтгедип, оны Сидкия дийип атландырды.

Яхуда патышасы Сидкия

(2 Йыл язгылары 36:11-16;

Ермея 52:1-3)

¹⁸Сидкия патыша боланда йигрими бир яшындады. Ол Иерусалимде он бир йыл патышалык этди. Онун әжеси Хамутал либналы Ермеяның гызыды. ¹⁹Сидкия хем Ехоякым ялы Реббиң назарында йигренжи ишлери этди. ²⁰Реббиң Иерусалиме ве Яхуда халкларына гаршы болан гахары туташярды. Ол шонун үчин олары Өз хузурындан коьды. Сидкия Бабыл патышасына гаршы уруш турузды.

25-нжи бап

Иерусалимиң сынмагы
(2 Ыыл язгылары 36:17-21;
Ермея 52:3-30)

¹Сидкияның патышалыгының до-
кузынжы йылының онунжы айының
онуна Бабыл патышасы Небукадне-
сар бүтин гошуны билен Иерусали-
ме хужүм эдип, онуң гаршысында
дүшелге гурды. Олар Иерусалиме
гирмек үчин, онуң даш-төверегинде
япгыт гурдулар. ²Шейдип, Сидкия-
ның патышалыгының он биринжи
йылына ченли Иерусалим габавда
дурды. ³Дөрдүнжи айың ^a докузын-
жы гүнүнде шәхерде ачлык артып,
юрдуң илаты иймәге чөреге тап-
мады. ⁴Галаның диварының бир бө-
леги душман тарапындан йыкылып-
ды. Бабыллылар галаның даш-тө-
верегини гуршап алан болсалар-да,
Сидкия әхли эсгерлери билен гиже
патышаның багының гапдалында-
кы ики диварың арасындакы дер-
везеден чыкып, Иордан дересине
тарап гачып гитдилер. ⁵Эмма ба-
быллыларың гошуны патышаның
ызындан ковуп, Ерихо дүзлүгинде
ызындан етди. Патышаның бар
гошуны онуң янындан гачып, да-
гашып гитдилер. ⁶Онсоң бабыллы-
лар патышаны тутуп, Рибла гетир-
дилер. Шол ерде Бабыл патышасы
оңа хөкүм чыкарды. ⁷Олар Сидкия-
ның огулларыны онуң гөзүниң ал-
нында өлдүрдилер. Онсоң олар шол
ерде Сидкияның гөзлерини ойду-
лар-да, зынжыр билен баглап, Ба-
была алып гитдилер.

Ыбадатхана вейран эдилйәр

⁸Бабыл патышасы Небукаднесарың
патышалыгының он докузынжы йы-
лының бәшинжи айының онунжы гү-
ни шаның жанпеналарының баштута-
ны хем эмелдары Небузарадон Иеру-
салиме гелди. ⁹Небузарадон Реббиң
өйүне, патышаның өйүне ве Иерусали-
миң әхли жайларына от берди; ол улы
жайларың әхлисини якды. ¹⁰Бабыллы-
ларың жанпеналарың баштутаны би-
лен гелен бүтин гошуны Иерусали-
миң даш-төверегиндәки диварларыны
йыкды. ¹¹Жанпеналарың баштутаны
Небузарадон халкың шәхерде аман га-
ланлары, Бабыл патышасының тара-
пына гечен гачгаклары ве бейлеки га-
лан илаты есир эдип әкитди. ¹²Эмма
жанпеналарың баштутаны юрдуң гар-
рып-гасарларының кәбирлерини үзүм-
чилик ве дайханчылык билен мешгул-
лансынлар дийип гоюп гайтды.

¹³Бабыллылар Реббиң өйүндәки бү-
рүнч сүтүнлери, шейле хем ол ердәки
арабалары ве бүрүнч ховзы парчалап,
әхли бүрүнжи Бабыла алып гитдилер.
¹⁴Олар ыбадатхана хызматы үчин
уларың газанлары, күл атарлары,
этишгирлери, якымлы ыслы түтетги
якмак үчин уланың гаплары ве
бейлеки әхли бүрүнч гап-гачлары Ба-
была алып гитдилер. ¹⁵Жанпеналарың
баштутаны булардан башга-да маңчал-
лары ве легенлери алып гитди. Ол ал-
тындан ясалан затлары алтыны үчин,
күмүшден ясалан затлары хем күм-
ши үчин алып гитди. ¹⁶Сүлейманың
Реббиң өйи үчин эден ики сүтүни-
ниң, бир ховзуның, арабаларының
ве әхли гап-гачларың бүрүнжиниң

^a 25:3 Дөрдүнжи айың – бу сөзлер кәбир голязмаларда ёк, йөне Ерм 52:6-да бар.

аграмы чәксизди. ¹⁷Бир сүтүниң бейиклигиниң өзи он секиз тирсекди. Сүтүниң депесинде-де бир саны бүрүнч тәч барды. Бир тәжиң бейиклиги үч тирсекди ве тәжиң даш-төверегине айланан нарлардыр өрме зынжырлар хем тутуш бүрүнчден ясаланды.

Яхуда халкы Бабыла есир эдип әкидиләр

¹⁸Жанпеналарың баштутаны баш руханы Серая билен икинжи руханы Сепаныны хем-де үч саны гапы сакчысыны Бабыла есир эдип әкитди. ¹⁹Ол шәхерде галан эсерлериң баштутаны эдип белленен бир харбы серкердәни, патышаның шәхерден тапылан бәш саны маслахатчысыны, юрдуң илатыны гошуна язян серкерде мүрзәни ве юрдуң илатының шәхерден тапылан алтмыш баштутаныны хеммелер билен алып гитди. ²⁰Жанпеналарың баштутаны Небузарадон олары тутуп, Хамат юрдуның Рибла галасына, Бабыл патышасының янына гетирди. ²¹Бабыл патышасы Хамат юрдуның Рибла галасында оларың барыны өлдүрди. Шейдип, яхуда халкы өз юрдундан есир эдиллип әкидилди.

Яхуда хәкими Гедаля (*Ермея 40:7-9; 41:1-3*)

²²Бабыл патышасы Небукаднесар Яхудада галдыран халкының үстүнден Шапаның агтыгы, Ахыкамың оглы Гедаляны хәкимлиге белледи. ²³Инди бүтин гошунбашылар ве оларың адамлары Бабыл патышасының Гедаляны хәким эдип белләндиги барада эшиденлеринде,

Нетанының оглы Ысмайыл, Каряның оглы Ёханан, нетопалы Танхуметиң оглы Серая ве бир магакатлының оглы Язян дагы өз гошунлары билен Миспа, Гедаляның янына гелдилер. ²⁴Гедаля олара ве оларың гошунына йүзленип, ант ичип: «Бабыллыларың хөкүмдарларындан горкмаң. Юртда месген тутуп, Бабыл патышасына гуллуқ эдиң. Шонда сизе оңат болар» дийди. ²⁵Эмма единжи айда патыша неслинден болан Элишаманың агтыгы, Нетанының оглы Ысмайыл өзүниң он адамы билен Гедаляның янына гелди ве олар оны өлдүрди. Шейле хем олар Миспада, Гедаляның янында болан яхудалары ве бабыллылары-да өлдүрди. ²⁶Онсоң адамларың улудан-кичә бары ве гошунбашылар Мүсүре тарап ёла дүшдүлер, чүнки олар бабыллылардан горкярдылар.

Ехоякын есирликден бошадылар (*Ермея 52:31-34*)

²⁷Яхуда патышасы Ехоякының есирлигиниң отуз единжи йылының он икинжи айының йигрими едисине Эвилмеродак Бабыла патыша болуп, Яхуда патышасы Ехоякыны есирликден бошатды. ²⁸Ол Ехоякын билен мәхирли болуп, тагтыны өзи билен Бабыла сүргүн эдилен башга патышаларың тагтларындан ёкарда гойды. ²⁹Шейдип, Ехоякын өзүниң есирликдәки эшиклерини чалшырды. Ол бүтин өмрүне патышаның сачагындан нахарланды. ³⁰Онуң гүнделик экленжи өмрүниң ахырына ченли хемише патыша тарапындан берилди.

Йыл язгылары

Биринжи китап

Гириш

Йыл язгыларының биринжи ве икинжи китаплары еврей дилинде «Йылларын вакалары» ады билен беллидир. Бу китапларын, шейледе *Эзра* ве *Нехемя* китапларының авторы Эзра мүрзе хасапланылар.

Бу китапларда ысрайыл тирелерининң несил дарагтлары, Давут ве

Сүлейман пыгамберлеринң өмри ве эден ишлери баян эдилйәр. Гележекде халас этжек Месих Патышаның гелерине умыт дөретмек үчин, бу ики бейик пыгамберинң өмүр баянлары нусгалык хөкмүнде гөркезилйәр.

Мазмуны

Несил дарагтлары ве санавлар.....	1:1–9:44
Шавулынң өлүми.....	10:1-14
Давудынң шалык сүрмеги.....	11:1–29:30
Кынчылыклар ве үстүнликлер.....	11:1–22:1
Ыбадатхананы гурмак үчин гөрүлйән тайярлык.....	22:2–29:30

1-нжи бап

Адам атадан Ыбрайыма ченли болан несиллер
(Гелип чыкыш 10:2-5)

¹Адамдан Шис, Шисден Энош, Эношдан Кейнан, ²Кейнандан Махалалел, Махалалелден Ерет, ³Ередден Ханок, Ханокдан Метушела, Метушеладан Лемек, Лемекден Нух догулды. ⁴Нухуң огуллары: Сам, Хам ве Яфес.

⁵Яфесиң несиллери: Гомер, Магок, Мадай, Яван, Тубал, Мешек ве Тирас.

⁶Гомеринң несиллери: Ашкеназ, Рипат ве Тогарма.

⁷Яваның несиллери: Элиша, Таршыш, Китим ве Доданым.

⁸Хамың несиллери: Куш, Мүсүр, Пут ве Кенган.

⁹Кушуң несиллери: Себа, Хавыла, Сабта, Рагама ве Сабтека.

Рагаманың несиллери: Шеба ве Дедан.

¹⁰Кушдан ене Нимрот догулды; ол ер йүзүнде илкинжи эдермен уршужыды.

¹¹⁻¹²Мүсүр лутларың, анамларың, лехабларың, наптухларың, патрусларың, каслухларың ве капторларың

атасыды; каслухлардан хем пилишт-лилер гелип чыкды.

¹³⁻¹⁶Кенгандан онуң илкинжи оглы Сидон хем-де Хет догулды. Кенган ябуслыларың, аморларың, гиргашларың, хивилериң, аркларың, синлериң, арватларың, семарларың ве хаматларың хем атасыды.

¹⁷Самың несиллери: Эйлам, Ашур, Арпакшат, Лут, Арам, Ус, Хул, Гетер, Мешек. ¹⁸Арпакшатдан Шела, Шеладан Эбер догулды. ¹⁹Эберден ики огул дүңйә инди, оларың бириниң ады Пелекди, онуң дөврүнде дүңйә-дәки халклар бөлүнипди ^a; онуң доганының ады Ёктанды. ²⁰Ёктандан Алмодат, Шелеп, Хасармавет, Ера, ²¹Хадорам, Узал, Дикла, ²²Эйбал ^b, Абымайыл, Шеба, ²³Опыр, Хавыла ве Ёбап догулды. Буларың хеммеси Ёктаның несиллеридир.

Самдан Ыбрайыма ченли болан несиллер

²⁴Сам, Арпакшат, Шела; ²⁵Эбер, Пелек, Регув; ²⁶Серук, Нахор, Тера; ²⁷Ыбрам, ягны Ыбрайым.

Ыбрайымың несиллери
(Гелип чыкыш 25:1-4,12-16; 36:10-14)

²⁸Ыбрайымың огуллары: Ысхак, Ысмайыл. ²⁹⁻³¹Оларың несиллери шулардыр: Ысмайылың новбахар оглы Небаёт. Соңра Кедар, Адбеел, Мибсам, Мишма, Дума, Маса, Хадат, Тейма,

Етур, Напыш ве Кедема догулды. Булар Ысмайылың огулларыдыр.

³²Ыбрайымың гырнак аялы Кетураның оңа догрупп берен огуллары: Зимран, Ёкшан, Медан, Мидян, Йишбак ве Шува. Ёкшандан Шеба ве Дедан догулды. ³³Мидяның огуллары: Эйпа, Эпер, Ханок, Абыда ве Элдага. Буларың хеммеси Кетураның несиллериди.

³⁴Ыбрайымдан Ысхак догулды. Ысхагың огуллары: Ысав ве Ысрайыл. ³⁵Ысавың огуллары: Элипаз, Регувал, Егуш, Яглам ве Кора. ³⁶Элипазың огуллары: Тейман, Омар, Сепи ^c, Гатам, Кенназ, Тимна ве Амалек. ³⁷Регувалың огуллары: Нахат, Зера, Шамма ве Миза.

Эдомың ерли илаты
(Гелип чыкыш 36:20-28)

³⁸Сегириң огуллары: Лотан, Шобал, Сибгон, Ана, Дишон, Эсер ве Дишан. ³⁹Лотаның огуллары: Хоры ве Хомам; Тимна Лотаның аял доганыды. ⁴⁰Шобалың огуллары: Алян ^d, Манахат, Эйбал, Шепе ве Онам. Сибгоның огуллары: Ая ве Ана. ⁴¹Ананың оглы: Дишон. Дишоноң огуллары: Хамран ^e, Эшбан, Йытран ве Керан. ⁴²Эсериң огуллары: Билхан, Загаван ве Ягкан ^e. Дишаның огуллары: Ус ве Аран.

Эдомың патышалары
(Гелип чыкыш 36:31-43)

⁴³Ысрайыллара хич бир патыша шалык этмезден өңки Эдом юрдунда

^a **1:19 Пелекди...** бөлүнипди – еврейче *Пелекди* ве бөлүнипди сөзлериниң айдылышы мензешдир.

^b **1:22 Эйбал** – кәбир гадымы тержимелерде *Обал*. Серет: Гчк 10:28.

^c **1:36 Сепи** – кәбир гадымы голязмаларда *Сено*. Серет: Гел 36:11.

^d **1:40 Алян** – кәбир гадымы тержимелерде *Алван*. Серет: Гчк 36:23.

^e **1:41 Хамран** – бу ат Гчк 36:26-да *Хемдан* дийип душ гелийәр.

^e **1:42 Ягкан** – бу ат Гчк 36:27-де *Акан* дийип душ гелийәр.

хөкүм сүрен патышалар шу ашакдакылардыр: Бегорың оглы Бала. Онуң пайтагт галасының ады Динхабады.

⁴⁴Бала дүңйәден өтүп, онуң ерине Босра галасындан болан Зераның оглы Ёбап патыша болды. ⁴⁵Ёбап дүңйәден өтүп, онуң ерине тейманлы Хушам патыша болды. ⁴⁶Хушам дүңйәден өтүп, онуң ерине Мовап юрдунда мидянлары еңен, Бедатың оглы Хадат патыша болды. Онуң пайтагт галасының ады Авытды. ⁴⁷Хадат дүңйәден өтүп, онуң ерине масрекалы Самла патыша болды. ⁴⁸Самла дүңйәден өтүп, онуң ерине Евфрат дерясының боюндакы Рехоботдан болан Шавул патыша болды. ⁴⁹Шавул дүңйәден өтүп, онуң ерине Акборың оглы Багалханан патыша болды. ⁵⁰Багалханан дүңйәден өтүп, онуң ерине Хадат патыша болды. Онуң пайтагт галасының ады Пагуды. Мейзахабың агтыгы, Матредиң гызы Мехейтабел онуң аялыдыр. ⁵¹Хадат дүңйәден өтди.

Эдомың уругбашылары шуларды: Тимна, Алва, Етет, ⁵²Охольбама, Эла, Пинон, ⁵³Кеназ, Тейман, Мибсар, ⁵⁴Магдыел ве Ирам. Буларың хеммеси Эдомың уругбашыларыды.

2-нжи бап

Ысрайылың несиллери

¹⁻²Ысрайылың огуллары шулардыр: Рубен, Шимгон, Леви, Яхуда, Ысакар, Зебулун, Дан, Юсуп, Бениамин, Нафталы, Гат ве Ашер.

³Яхуданың огуллары шулардыр: Эр, Онан ве Шела. Бу үчүси онуң кенган аялы Батшувадан доглан огулларыдыр. Реб Яхуданың новбахар оглы Эри Өз назарында бетпәл боланы үчин өлдүрди. ⁴Яхуданың гелни Тамардан Перес хем Зера догулды. Онуң жеми бәш оглы барды.

⁵Пересиң огуллары: Хесрон, Хамул.

⁶Зераның огуллары: Зимри, Эйттан, Хейман, Калкол, Дара – жеми бәш огул. ⁷Кармының оглы: Акар^а. Ол Реббе багыш эдилен зады алып, гүнә этди ве Ысрайылың башына бела гетирди^б.

⁸Эйтаның оглы Азаря.

Давут патышаның несил даракты

⁹Хесроның огуллары: Ерахмеел, Рам ве Келубай^в.

¹⁰Рамдан Эминадап, Эминадапдан яхудаларың тиребашысы Нахшон догулды.

¹¹⁻¹²Нахшондан Салма^г, Салмадан Боваз, Боваздан Обет, Обетден Йышай догулды.

¹³⁻¹⁶Йышайдан онуң новбахар оглы Элияп, икинжи оглы Абынадап, үчүнжи оглы Шимга, дөрдүнжи оглы Нетанел, бәшинжи оглы Радай, алтынжи оглы Осем, единжи оглы Давут хем-де оларың аял доганлары Серуя билен Абыгайыл догулды. Серуядан Абышай, Ёвап хем-де Асахел атлы үч огул дүңйә инди. ¹⁷Абыгайылдан Эмаса догулды.

^а **2:7 Акар** – бу ат Ешу 7:1-де Акан дийип душ гелйәр.

^б **2:7 Акар... бела гетирди** – еврейче Акар ве бела гетирди сөзлериниң айдылышы меңешдир.

^в **2:9 Келубай** – Калебиң бейлеки ады.

^г **2:11-12 Салма** – кәбир гадымы тержимелерде Салмон. Серет: Рут 4:18-22.

Бсмайыл уругундан болан Етер Эмасының какасыдыр.

Хесроның несиллери

¹⁸Хесроның оглы Калебиң Азуба хем-де Еригот атлы аялларындан бирнөчө чагасы болды. Азубадан болан огуллар, ине, шулардыр: Ешер, Шобап, Ардон.

¹⁹Азуба өленден соң, Калеп Эфраты аяллыга алды; Эфратдан Хур догулды.

²⁰Хурдан Уры, Урудан Бесалел догулды.

²¹Хесрон Гилгадың какасы Мақырың гызының янына гирди. Хесрон оңа өйлененде алтмыш яшындады. Ондан Сегуп догулды. ²²Сегупдан Яйыр догулды. Гилгатда онуң йигрими үч галасы барды. ²³Йөне Гешур билен Арам олардан Хавотяйыры хем-де Кенаты обалары билен биле – жеми алтмыш гала алдылар. Шулар Гилгадың какасы Мақырың несиллеридир.

²⁴Хесрон Калепефратда дүнийәден өтди. Онуң аялы Абыя Ашхуры догды. Ашхур Текова галасының дүйбүни тутды.

Ерахмеелиң несиллери

²⁵Хесроның новбахар оглы Ерахмеелиң огуллары: новбахар оглы Рам, Буна, Орен, Осем ве Ахыя.

²⁶Ерахмеелиң Атара атлы ене-де бир аялы барды. Ол Онамың эжесидир.

²⁷Ерахмеелиң новбахар оглы Рамдан Магас, Ямын ве Экер догулды.

²⁸Онамдан Шаммай хем-де Яда, Шаммайдан Надап хем-де Абышур догулды.

²⁹Абышурың аялының ады Абыхайылды. Ондан Ахбан хем-де Мольт догулды.

³⁰Надапдан Селет ве Апайым догулды. Селетден несил галмады.

³¹Апайымдан Йишги, Йишгиден Шешан, Шешандан Ахлай догулды.

³²Шаммайың иниси Ядадан Етер ве Ёнатан догулды. Етерден несил галмады. ³³Ёнатандан Пелет хем-де Заза догулды. Булар Ерахмеелиң несиллеридир.

³⁴Шешаның оглы ёкды, онуң дине гызлары барды; йөне Шешаның Ярха атлы бир мүсүрли гулы барды.

³⁵Онсоң Шешан гулы Ярха гызыны аяллыга берди. Онуң гызындан Атай догулды.

³⁶Атайдан Натан, Натандан Забат,

³⁷Забатдан Эплал, Эплалдан Обет,

³⁸Обетден Еху, Ехудан Азаря, ³⁹Азарядан Хелес, Хелесден Элгаса, ⁴⁰Элгасадан Сисмай, Сисмайдан Шаллум,

⁴¹Шаллумдан Екамя, Екамядан Элишама догулды.

Калебиң несиллери

⁴²Ерахмеелиң иниси Калебиң огуллары: новбахар оглы Меша; ол Зибиң какасыдыр. Калебиң икинжи оглы Мареша; ол Хеброның какасыдыр.

⁴³Хеброның огуллары: Кора, Тапува, Рекем ве Шема. ⁴⁴Шемадан Ёркагамың какасы Рахам; Рекемден Шаммай догулды. ⁴⁵Шаммайдан Магон догулды. Магон Бейтсурың какасыдыр.

⁴⁶Калебиң гырнак аялы Эйпадан Харан, Моса ве Газез догулды. Харандан огул болуп, оңа Газез доганының адыны дакды.

⁴⁷Яхдайың огуллары: Регем, Ётам, Гешан, Пелет, Эйпа ве Шагап.

⁴⁸Калебиң гырнак аялы Магакадан Шебер хем-де Тирхана догулды.

⁴⁹Соңра ондан Шагап билен Шева догулды. Шагап Мадманнаны эсасландырыпды, Шева Макбена билен Гибганы эсасландырыпды. Калебиң

хем бир гызы барды, онуң ады Аксады.

⁵⁰Ине, шулар Калебиң несиллеридир.

Калебиң аялы Эфратдан новбахар оглы Хур догулды. Хуруң үч оглы болуп, биринжисиниң ады Шобалды, ол Кирятегарымы эсасландырыпды.

⁵¹Онуң икинжи оглы Салма болуп, ол Бейтуллахамы эсасландырыпды, үчүнжи оглуның ады Хареп болуп, ол Бейтгадери эсасландырыпды.

⁵²Кирятегарымы эсасландыран Шобал хароваларың ве манахатларың ярысының атасыды. ⁵³Шейле хем Кирятегарымың уруглары болан йытраларың, путларың, шуматларың, мишраларың-да атасыды. Сорга хем Эштавол шәхерлериниң халкы хем шу уруглардан гелип чыкыпды.

⁵⁴Бейтуллахамы эсасландыран Салма нетопалыларың, Атрот Бейтёвабың хем манахатларың ярысы Сорга халкының атасыды. ⁵⁵Ягбесде яшан кәтиплериң уруглары: тиргатлар, шимгатлар ве сукатлар. Олар Рекабың неслиниң атасы Хамматдан гелип чыкан кейнлерди.

3-нжи бап

Давудың несиллери

(2 Шамувел 3:2-5; 5:4-5,14-16;

1 Патышалар 2:11;

1 Йыл язгылары 14:3-6; 29:27)

¹Ине, шулар Давудың Хеброндака доглан огулларыдыр: йызрегелли Ахыногамдан болан новбахар оглы Амнон; кармелли Абыгайылдан болан икинжи оглы Даныел. ²Үчүнжи оглы Гешур шасы Талмайың гызы Магакадан болан Абшалом, дөрдүнжи оглы Хагытдан болан Адонья; ³Бәшинжи

оглы Абыталдан болан Шепатя; алтынжы оглы аялы Эгладан болан Йитрегам; ⁴Шу алтысы Давудың Хеброндака болан огулларыдыр. Ол бу ерде еди йыл алты ай шалык сүрди.

Давут Иерусалимде отуз үч йыл шалык сүрди. ⁵Булар Давут Иерусалимдеке догланлардыр: Шимга, Шобап, Натан, Сүлейман; олар Эмиелиң гызы Батшебадан болан дөрт огулдылар.

⁶⁻⁸Булардан соң ене докуз огул догулды: Йыбхар, Элишама, Элипелет, Нога, Непек, Япыя, Элишама, Эляда ве Элипелет.

⁹Давудың шу огулларындан башга гырнакларындан болан огуллары-да барды. Онуң Тамар диен гызы хем барды.

Сүлейманың несиллери

¹⁰Сүлеймандан Рехабгам, Рехабгамдан Абыя, Абыядан Аса, Асадан Ехошпат, ¹¹Ехошпатдан Ехорам, Ехорамдан Ахазя, Ахазядан Ёваш, ¹²Ёвашдан Амазя, Амазядан Узыя, Узыядан Ётам, ¹³Ётамдан Ахаз, Ахаздан Хизкия, Хизкиядан Манаша, ¹⁴Манашадан Амон, Амондан Ёшыя догулды.

¹⁵Ёшыяның огуллары: новбахар оглы Ёханан, икинжи оглы Ехоякым, үчүнжи оглы Сидкия, дөрдүнжи оглы Шаллум.

¹⁶Ехоякымың несиллери: Ехоякымдан Еконя^а, Еконядан Сидкия догулды.

¹⁷⁻¹⁸Есир эдип әкидилен Еконяның огуллары: Шеялтыел, Малкырам, Педая, Шенасар, Екамя, Хошама ве Недаба.

¹⁹Педаяның огуллары: Зерубабыл ве Шимги. Зерубабылың огуллары:

^а 3:16 Еконя – бу ат 2Пат 24–25-нжи бапларда *Ехоякын* дийип душ гелйәр.

Мешуллам, Хананя ве Шеломыт оларың аял доганыды.

²⁰Зерубабылың бейлеки бәш оглы: Хашуба, Охел, Берекия, Хасады ве Юшапхесет.

²¹Хананяның огуллары: Пелатя ве Ешагы. Ешагядан Репая, Репаядан Арнан, Арнандан Абады, Абадыдан Шеканя догулды.

²²Шеканядан Шемагы догулды. Шемагының огуллары: Хатуш, Йыгал, Барыя, Негаря ве Шапат. Шунлукда, Шеканяның бир оглы ве бәш агтыгы – жеми алты адам болды.

²³Негаряның огуллары: Элөгейнай, Хизкия ве Азрыкам. Булар жеми үч огулдылар.

²⁴Элөгейнайың огуллары: Ходавя, Эляшып, Пелая, Акуп, Ёханан, Делая ве Ананы. Булар жеми еди огулдылар.

4-нжи бап

Яхуданың несиллери

¹Яхуданың огуллары: Перес, Хесрон, Кармы, Хур ве Шобал.

²Шобалың оглы Реяядан Яхат, Яхатдан Ахумай ве Лахат догулды. Булар Соргалыларың уругларыдыр.

³⁻⁴Эфратың новбахар оглы, Бейтуллахамы эсасландыран Хуруң огуллары шуларды: Эйтам, Пенувал ве Эзер. Эйтамың огуллары шуларды: Йизрегел, Йышма ве Йыдбаш. Оларың аял доганының ады Хаслелпоныды. Пенувал Гедоры эсасландырыпды, Эзер Хушаны эсасландырыпды.

⁵Текованың какасы Ашхурың Хела хем-де Нагара атлы ики аялы барды.

⁶Ашхурың Нагара диен аялындан Ахузам, Хепер, Темени ве Хахаштары

догулды. Булар Нагараның огулларыды. ⁷⁻⁸Хеланың огуллары: Зерет, Сохар, Этнан ве Кос. Кос Анубың ве Хасобебабың какасыды. Харумың оглы Ахархелиң несли-де Косдан гелип чыкандыр.

⁹Ягбес атлы адам барды; ол догарларының арасында иң абрайлысыды. «Агыры билен догурдым» дийип, эжеси онуң адына Ягбес ^a дакды. ¹⁰Ягбес: «Мени ялкасадың, мениң чәклерими гиңелтсең, мениң билен болуп, мени азапдан ве яманлыктан горасадың» дийип, Ысрайлың Худайына дилег этди. Худай онуң ислегини ерине етирди.

¹¹Шуханың доганы Келупдан Мехир, Мехирден Эштон догулды. ¹²Эштондан Бейтрапа, Пасея хем-де Ирнахаш галасыны эсасландыран Техинна догулды. Булар Реканың илатыды.

¹³Кеназың огуллары: Отниел, Серая. Отниелиң оглы: Хатат ве Мегонотай. ¹⁴Мегонотайдан Опра догулды. Серая Хүнәрментлер жүлгесини дөреден Ёвабың какасыды. Көп хүнәрментлериң яшаяндыгы үчин бу ере шейле ат дакылды.

¹⁵Епуннәниң оглы болан Калебин огуллары: Ыру, Эла ве Нагам. Эладан Кеназ догулды.

¹⁶Ехаллелелиң огуллары: Зип, Зипа, Тиря ве Асарел.

¹⁷Эзраның огуллары: Етер, Мерет, Эпер ве Ялон. Мередиң мүсүрли аялындан: Меръем, Шаммай ве Эштемова галасыны эсасландыран Йышба догулды. ¹⁸Мередиң мүсүрли аялы фараоның гызы Битяды. Онуң яхудалы аялындан Гедоры эсасландыран Ерет, Соконы эсасландыран Хебер билен Занованы эсасландыран Екутыел догулды.

^a 4:9 Еврейче *Ягбес* ве *агыры* сөзлериниң айдылышы меңзешдир.

¹⁹Ходыяның аялы болан Нахамың аял доганының огулларындан гармлы Кегила билен магакатлы Эштемова догулды.

²⁰Шимоның огуллары: Амнон, Рина, Бенханан ве Тилон.

Йишгиниң огуллары: Зохет ве Бензохет.

Шелахың несиллери

²¹Яхуданың оглы Шеланың несиллери шулардыр: Леканы эсасландыран Эр, Марешаны эсасландыран Лагда, Бейташбеядакы непис зыгыр мата докаянларың уругы, ²²Ёкымың, Козебаның адамлары, Ёваш хем-де Сафаф. Олар Мовап билен Яшублехеме хәким болдулар. Булар гадымы вакалардыр. ²³Булар Нетагымың хем-де Гедераның илатларыды. Олар патыша күйзегәр болуп хызмат этдилер.

Шимгоның несиллери

²⁴Шимгоның огуллары: Немувал, Ямын, Ярып, Зера, Шавул. ²⁵Шавулдан Шаллум, Шаллумдан Мибсам, Мибсамдан Мишма догулды. ²⁶Мишманың огуллары: Мишмадан Хаммувал, Хаммувалдан Закур, Закурдан Шимги догулды. ²⁷Шимгиниң он алты оглы, алты гызы барды, йөне онуң доганларының перзенди көп дәлди. Шейдип, Шимгиниң несиллери Яхуданыңкы ялы көпелмедди. ²⁸⁻³¹Олар Беершебада, Моладада, Хасаршугалда, Билхада, Эсемде, Толатда, Бетувалда, Хормада, Зиклагда, Бейтмаркаботда, Хасарсусымда, Бейтбиргиде ве Шагарайымда яшадылар. Ине, шулар шимгилериң Давут патыша болмазындан оңки галаларыды. ³²Оларың обалары: Эйтам, Айын, Риммон, Токен, Ашан – жеми

бәш гала. ³³Бу галаларың төверегиндәки Багала ченли болан обалары оларың месген тутан ерлеридир. Олар несил дарагыны яздылар. ³⁴Оларың уругбашылары шуларды: Мешобап, Ямлек, Амазяның оглы Ёша, ³⁵Ёвел, Асыелиң човлугы Сераяның агтыгы Ёшыбьяның оглы Еху, ³⁶Элөгейнай, Ягакоба, Ешохая, Асая, Адыел, Ешимиел, Беная, ³⁷Шемагының говлугы, Шимриниң ювлугы, Едаяның човлугы, Аллоның агтыгы, Шипгиниң оглы Зиза. ³⁸Шу атлары боюнча агзаланлар уругбашылардыр.

Оларың несиллери жуда көпелди. ³⁹Олар өз сүрүлерине өри гөзләп, Гедора ве жүлгәниң гүндогар тарапына ченли барып етдилер. ⁴⁰Олар отлук, говы өри мейданларының үстүнден бардылар; бу ер гаты гиң, асуда хем рахатды. Оң бу ерде хамлар отурыпдылар. ⁴¹Шу атлары языланлар Яхуда патышасы Хизкияның дөврүнде гелип, өз чадырларында болан хамлара ве мегунылара хужүм әдип, оларың бүс-бүтинлей гырып ёк әдип, оларың ерлеринде орнашдылар, себәби ол ерде сүрүлери үчин өри мейдан барды. ⁴²Шимгонларың бир бөлеги – эркек кишилериниң бәш йүзүси Йишгиниң огуллары Пелатяның, Негаряның, Репаяның хем-де Узыелиң баштуанлыгында Сегир дагына гитдилер. ⁴³Олар амалеклериң гачып, дири галанларыны гырдылар; олар шу гүне ченли шол ерде яшап гелиәрлер.

5-нжи бап

Рубениң несиллери

¹Рубен Ысрайылың новбахар оглуды, йөне ол атасының дүшегини хамландыгы үчин новбахар огуллык

хакы ондан алнып, Ысрайылың оглы Юсубың перзентлерине берилди. Шоңа гөрә-де несил дарагтында Рубен илкинжи огул хасап эдилмейәр. ²Яхуда доганларының арасында гүйчлүси болуп, баштутан ондан гелип чыкан болса-да, новбахар огуллык хакы Юсубыңкыды. ³Ысрайылың новбахар оглы Рубениң огуллары шуларды: Ханок, Паллу, Хесрон ве Кармы.

⁴Евелиң несиллери: Шемагя, Шемагядан Гок, Гокдан Шимги, ⁵Шимгиден Мика, Микадан Реяя, Реяядан Багал, ⁶Багалдан Беера догулды. Беераны Ашурың патышасы Тиглатпилесер есир эдип әкитди. Беера рубенлерин тиребашысыды. ⁷⁻⁸Несил дарагтларына гөрә Беераның ковумлары билен болан гарындашлары шулардыр: Егиел баштутан; Закаря ве Евелиң човлугы, Шеманың агтыгы, Азасың оглы Бала. Бу рубенлер Небо билен Багалмегона ченли узалып гидйән Арогер үлкесинде яшаярдылар. ⁹Гүндогара Евфрат дерясының бу тарапындакы чөлүң башланян ерине ченли узалып гидйән ерлер хем Беланың ерлериди, себәби онун Гилгатда малы жуда көпелипди. ¹⁰Шавулың дөврүнде рубенлер хагарлар билен уршуп, олары еңип, Гилгадың тутуш гүндогарына яйрап, хагарларың чадырларында яшадылар.

Гадың несиллери

¹¹Гатлар рубенлерин гапдалында Салка галасына ченли болан Башан үлкесинде месген тутдулар. ¹²Башанда Евел иң важып уругың баштутаныды, Шапам икинжи важып уругың баштутаныды, Ягнай билен Шапат болса бейлеки уругларың

баштутаныды. ¹³Оларың гарындашлары коумы боюнча шулардыр: Микайыл, Мешуллам, Шеба, Ёрай, Ягкан, Зия ве Эбер жеми еди. ¹⁴Олар Абыхайылың несиллеридир. Абыхайыл Бүзүң таңлыгы, Яхдоның геңлиги, Ешишайың говлугы, Микайылың ювлугы, Гилгадың човлугы, Ярованың агтыгы, Хурының оглыды. ¹⁵Гунының агтыгы, Абдыелиң оглы Ахы буларың арасында иң бейик уругбашыды. ¹⁶Гатлар Гилгатдакы ве Башандакы галаларында хем-де Шароның өри мейданларында яшадылар. ¹⁷Яхуданың патышасы Ётам хем-де Ысрайылың патышасы Яробгамың дөврүнде буларың хеммеси өз несил дарагтына гөрә хасаба алындылар.

Гүндогар тирелеринң гошунлары

¹⁸Рубенлерден, гатлардан хем-де гүндогардакы манаша тиресинден гылычлы-галканлы, яй билен ок атян, сөвеш тәлимини алан, гуллуга тайяр кырк дөрт мүн еди йүз алтмыш саны эдермен эсгер барды. ¹⁹Олар хагарлар, етурлар, напышлар хем-де нодаплар билен урушдылар. ²⁰Олар урушда Худая ахы-нала эдип, көмек аландыклары үчин, хагарларың хем-де оларың янындакыларың әхлисини эле салдылар. Худай оларың ахы-наласына жогап берди, чүнки олар Оңа ынандылар. ²¹Олар душманларының элли мүн дүесини, ики йүз элли мүн доварыны, ики мүн эшегини эле салдылар ве йүз мүн адамыны есир алдылар. ²²Көп адам өлди, себәби бу уруш Худайданды. Шейдип, рубенлер, гатлар хем-де гүндогардакы манаша тиреси тә сүргүнлик дөврүне ченли хагарларың хем-де оларың янындакыларың ерлеринде яшадылар.

Гүндогардакы манаша тиреси

²³Гүндогардакы манаша тиресинин адамлары юртда месген тутуп, Башандан Багалхермона, Сенире хем-де Хермон дагына ченли яйрадылар. Олар жуда көпди. ²⁴Ине, шулар оларың ковумбашыларыдыр: Эпер, Йишги, Элиел, Азрыел, Ермея, Ходавя ве Яхдыел. Булар батыр йигитлер, мешхур адамлар ве уруг баштутанларыды. ²⁵Эмма булар ата-бабаларының Худайындан дөнип, Онуң өз өңлеринде дерби-дагын эден юрдуның халкының худайларына сежде этмек билен зына этдилер. ²⁶Шоңа гөрә Ысрайыл Худайы Ашурың патышасы Пулың рухуны оярды. Бу патышаның бейлеки ады Тиглатпилесерди. Ол рубенлери, гатлары, гүндогардакы манаша тиресини есир эдип, олары Хала, Хабора, Хара хем-де Гозан дерясына гетирди. Олар шу гүне ченли хем шол ердедир.

6-нжы бап

Левиниң несиллери

¹Левиниң огуллары: Гершон, Кохат ве Мерары. ²Кохадың огуллары: Имран, Йисхар, Хеброн ве Узыел. ³Имраның огул-гызы: Харун, Муса ве Меръем. Харуның огуллары: Надап, Абыху, Элгазар ве Ытамар.

⁴Элгазардан Пинехас, Пинехасдан Абышува, ⁵Абышувадан Буку, Букыдан Узы, ⁶Узыдан Зерахя, Зерахядан Мераёт, ⁷Мераётдан Амаря, Амарядан Ахытуп, ⁸Ахытупдан Садок, Садокдан Ахымагас, ⁹Ахымагасдан Азаря, Азарядан Ёханан, ¹⁰Ёханандан Азаря догулды. Бу шол Сүлейманың

Иерусалимде гуран өйүнде руханылык эден Азарядыр. ¹¹Азарядан Амаря, Амарядан Ахытуп, ¹²Ахытупдан Садок, Садокдан Шаллум, ¹³Шаллумдан Хилкия, Хилкиядан Азаря ¹⁴Азарядан Серая, Сераядан Ехосадак догулды. ¹⁵Небукаднесарың үсти билен Реб Яхуданың ве Иерусалимиң халкларыны сүргүн эден дөврүнде Ехосадак хем сүргүн эдилди.

Левиниң бейлеки несиллери

¹⁶Левиниң огуллары: Гершон, Кохат ве Мерары. ¹⁷Гершоның огулларының атлары Либни хем-де Шимгидир. ¹⁸Кохадың огуллары: Имран, Йисхар, Хеброн ве Узыел. ¹⁹Мерарының огуллары: Махлы ве Мушы.

Несиллерине гөрә левилериң урулары шулардыр: ²⁰Гершоның несиллери: Гершондан Либни, Либниден Яхат, Яхатдан Зимма, ²¹Зиммадан Ёва, Ёвадан Ыдо, Ыдодан Зера, Зерадан Еятрай догулды.

²²Кохадың несиллери: Кохатдан Эминадап, Эминадапдан Кора, Корадан Асыр, ²³Асырдан Элкана, Элканадан Эбиясап, Эбиясапдан Асыр, ²⁴Асырдан Тахат, Тахатдан Урыел, Урыелден Узыя, Узыядан Шавул догулды.

²⁵Элкананың огуллары: Омасай ве Ахымот. ²⁶Ахымотдан Элкана, Элканадан Сопай, Сопайдан Нахат, ²⁷Нахатдан Элияп, Элияпдан Ерохам, Ерохамдан Элкана догулды.

²⁸Шамувелиң огуллары: новбахар оглы Ёвел^а, икинжи оглы Абыя.

²⁹Мерарының несиллери: Мерарыдан Махлы, Махлыдан Либни, Либниден Шимги, Шимгиден Уза, ³⁰Узадан

^а 6:28 Ёвел – бу сөз кәбир голязмада ёк.

Шимга, Шимгадан Хагья, Хагьядан Асяя догулды.

Їбадатхана сазандалары

³¹Әхт сандыгыны Реббич өйүнде гоюдан соң, Давудың шол ерде нагма айтмага беллен адамлары шулардыр. ³²Булар Сүлейман Иерусалимде Реббич өйүни гурияча, Реббе йүз тугулян мукаддес чадырың өнүнде нагма айтдылар. Олар белленилен дүзгүнлер боюнча хызмата дурдулар.

³³Ол ерде хызмата дуранлар хем-де оларың несиллери шулардыр: кохат уругындан Ёвелиң оглы Хейман багшы. Хейманың ата-бабалары шулардыр: Шамувел Ёвелиң атасы, ³⁴Элкана Шамувелиң атасы, Ерохам Элкананың атасы, Элиел Ёрамың атасы, Това Элиелиң атасы, ³⁵Суп Тованың атасы, Элкана Супуң атасы, Махат Элкананың атасы, Омасай Махатың атасы, ³⁶Элкана Омасайың атасы, Ёвел Элкананың атасы, Азаря Ёвелиң атасы, Сепаня Азаряның атасы, ³⁷Тахат Сепаняның атасы, Асыр Тахадың атасы, Эбиясап Асырың атасы, Кора Эбиясабың атасы, ³⁸Йисхар Кораның атасы, Кохат Йисхарың атасы, Леви Кохадың атасы, Ысрайыл Левиниң атасы.

³⁹Онуң сагында дуран доганы Асаф, гершон уругындан болуп, Берекяның оглуды. Онуң ата-бабалары шулардыр: Шимга Берекяның атасы, ⁴⁰Микайыл Шимганың атасы, Багасея Микайылың атасы, Малкыя Багасеяның атасы, ⁴¹Этни Малкыяның атасы, Зера Этниниң атасы, Адая Зераның атасы, ⁴²Эйтан Адаяның атасы, Зимма Эйтаның атасы, Шимги Зимманың атасы, ⁴³Яхат Шимгиниң атасы, Гершон Яхатың атасы, Леви Гершоның атасы.

⁴⁴Чеп тарапында оларың мерары уругындан болан гарындашлары дурды. Олар шулардыр: Киши Эйтаның атасы, Абды Кишиниң атасы, Маллук Абдының атасы, ⁴⁵Хашаба Маллугың атасы, Амазя Хашабың атасы, Хилкия Амазяның атасы, ⁴⁶Эмасы Хилкияның атасы, Баны Эмасының атасы, Шемер Банының атасы ⁴⁷Махлы Шемериң атасы, Мушы Махлының атасы, Мерары Мушының атасы, Леви Мерарының атасы.

⁴⁸Оларың гарындашлары болан левилер мукаддес чадырың – Худайың өйүниң хызматына беллендилер.

Харуның несиллери

⁴⁹Харун билен онуң несиллери якма гурбанлык сыпасында, якымлы ыс-лы түтетги сыпасында садакалар хөдүрледилер. Иң мукаддес отагың әхли ишлерини этдилер. Худайың гулы Мусаның табшырыкларына лайыктыкта, олар ысрайыл халкыны гүнәсинден сапладылар. ⁵⁰Ине, шулар Харуның несиллеридир: Харундан Элгазар, Элгазардан Пинехас, Пинехасдан Абышува, ⁵¹Абышувадан Буки, Букидан Узы, Узыдан Зерахя, ⁵²Зерахядан Мераёт, Мераётдан Амаря, Амарядан Ахытуп, ⁵³Ахытупдан Садок, Садокдан Ахымагас догулды.

Левилериң месген тутан ерлери

⁵⁴⁻⁵⁵Левилериң өз топракларында месген тутан ерлери шулардыр: кохат уругындан болан Харуның огулларының бижеси чыкып, олар Яхудадакы Хеброны хем-де онуң төверегиндәки өри мейданлары бердилер. ⁵⁶Йөне ол галаның экин мейданларыдыр обалары Епуннәниң оглы Калече

берилди. ⁵⁷Харуның огулларына гачыбаталга галалары болан Хеброн ве Либна өри мейданлары билен биле, Ятыр ве Эштемова өри мейданлары билен биле, ⁵⁸Хилен өри мейданлары билен биле, Дебир өри мейданлары билен биле, ⁵⁹Ашан ве Бейтшемеш өри мейданлары билен билеликте берилди. ⁶⁰Бенямин тиресиниң топрагындан хем өри мейданлары билен билеликте Геба, өри мейданлары билен билеликте Алемет хем-де өри мейданлары билен билеликте Ана-тот берилди. Оларың әхли галалары несиллериниң санына гөрә он үчдүр.

⁶¹Кохатларың галан несиллерине биже үсти билен гүнбатардакы манаша тиресиниң пайындан он гала берилди.

⁶²Гершонлара несиллериниң санына гөрә ысакар, ашер, нафталы хем-де Башандакы манаша тирелеринден он үч гала берилди.

⁶³Мерарылара несиллериниң санына гөрә, рубен, гат хем-де зебулун тирелеринден он ики гала берилди. ⁶⁴Шунлукда, ысрайыллар бу галалары өри мейданлары билен билеликте левилере бердилер.

⁶⁵Шейле хем ысрайыллар левилере биже үсти билен яхуда, шимгон хем-де бенямин тирелериниң атлары агзалан галаларыны бердилер.

⁶⁶Кохадың несиллеринден кәбирлеринде эфрайым тиресинден алнан галалары барды.

⁶⁷Олара гачыбаталга галалары болан Эфрайым дагларындакы Шекеми өри мейданлары билен билеликте, шейле хем Гезери өри мейданлары билен билеликте,

⁶⁸Ёкмыгамы өри мейданлары билен билеликте, Бейтхороны өри мейданлары билен билеликте,

⁶⁹Аялоны өри мейданлары билен билеликте, Гатриммоны өри мейданлары билен билеликте

бердилер. ⁷⁰Гүнбатардакы манаша тиресинден өри мейданлары билен билеликте Анери, Кохадың несиллериниң галан бөлегине өри мейданлары билен билеликте Билгамы бердилер.

⁷¹Гершонлара: гүндогардакы манаша тиресинден: өри мейданлары билен билеликте Башандакы Голаны ве өри мейданлары билен билеликте Аштароты; ⁷²ысакар тиресинден: өри мейданлары билен билеликте Кедеш, өри мейданлары билен билеликте Дабераты, ⁷³өри мейданлары билен билеликте Рамо-ды, өри мейданлары билен билеликте Анеми; ⁷⁴ашер тиресинден: өри мейданлары билен билеликте Машалы, өри мейданлары билен билеликте Абдоны, ⁷⁵өри мейданлары билен билеликте Хукогы, өри мейданлары билен билеликте Рехобы; ⁷⁶нафталы тиресинден: өри мейданлары билен билеликте Желиледәки Кедеш, өри мейданлары билен билеликте Хаммоны, өри мейданлары билен билеликте Кирятайымы бердилер. ⁷⁷Мерары уругының галанларына шу ерлер берилди: зебулун тиресинден өри мейданлары билен билеликте Риммо-но, өри мейданлары билен билеликте Табор, ⁷⁸Ериходан башлап, Иорданың аңырсына ченли, Иорданың гүндогар тарапы, рубен тиресинден: өри мейданлары билен билеликте чөлдәки Бесер, өри мейданлары билен билеликте Яхса, ⁷⁹өри мейданлары билен билеликте Кедемот, өри мейданлары билен билеликте Мейпагат; ⁸⁰⁻⁸¹гат тиресинден: өри мейданлары билен билеликте Гилгатдакы Рамот, өри мейданлары билен билеликте Маханайым, өри мейданлары билен

билеликте Хешбон, өри мейданлары билен билеликте Язер.

7-нжи бап

Ысакарың несиллери

¹Ысакарың огуллары: Тола, Пува, Яшуп ве Шимрон – жеми дөрт. ²Толаның огуллары: Узы, Репая, Ериел, Яхмай, Йыбсам ве Шамувел. Олар тола уругының ковумбашыларыдыр. Давудың дөврүнде оларың йигрими ики мүн алты йүз саны батыр йигитлери барды. ³Узыдан Йызрахя догулды. Йызрахяның огуллары: Микайыл, Абадя, Ёвел ве Йишия. Узының оглы ве агтыклары – жеми бәш; оларың әхлиси-де ковумбашыларды. ⁴Несил дарагына гөрә несиллериниң отуз алты мүн адамлы харбы гүйчлери барды, чүнки олар көп аяллы хем-де көп огуллыдылар. ⁵Ысакарың әхли несиллериниң арасында батыр йигитлер болан гарындашлары несил дарагтларына гөрә жеми сегсен еди мүнди.

Беняминиң несиллери

⁶Беняминиң огуллары: Бала, Бекер ве Едигаел – жеми үч. ⁷Баланың огуллары: Эсбон, Узы, Узыел, Еримот ве Ири – жеми бәш. Булар ковумбашылар, батыр йигитлердир. Оларың несил дарагына гөрә саны йигрими ики мүн отуз дөртди. ⁸Бекериң огуллары: Земира, Ёгаш, Элигезер, Элөгейнай, Омры, Еремот, Абыя, Анатот, Алемет. Шуларың хеммеси Бекериң огулларыдыр. ⁹Несил дарагына гөрә батыр йигитлер болан ковумбашыларың саны йигрими мүн ики йүз адамды. ¹⁰Едигаелиң огуллары: Билхан. Билханың огуллары: Егуш, Бенямин,

Эхут, Кенагана, Зетан, Таршыш ве Ахышахар. ¹¹Едигаелиң шу огулларының хеммеси ковумбашылардыр ве батыр йигитлердир. Оларың урша укыплысы он еди мүн ики йүзди. ¹²Ириң огуллары: Шупым, Хупым; Хушым болса Ахериң оглудыр.

Нафталының несиллери

¹³Нафталының огуллары: Яхсыел, Гуны, Езер ве Шаллум. Шулар Билханың несиллеридир.

Манашаның несиллери

¹⁴Манашаның огуллары: сириялы гырнак аялындан доглан Асрыел; Гилгадың какасы Макыр хем шондан догулды. ¹⁵Макыр Хупым билен Шупымы өйлендирди. Аял доганының ады Магакады. Икинжисиниң ады Селопхадды. Онун дине гызлары болды. ¹⁶Макырың аялы Магака бир огул догурды ве онун адына Переш дакды. Перешин инисиниң ады Шерешди; онун огулларының ады Улам хем-де Рекемди. ¹⁷Уламдан Бедан догулды. Манашаның агтыгы, Макырың оглы Гилгадың огуллары шулардыр. ¹⁸Гилгадың аял доганы Хаммолекетден Ышхот, Абыгезер ве Махла догулды. ¹⁹Шемиданың огуллары: Ахян, Шекем, Ликхи ве Аныгам.

Эфраймың несиллери

²⁰Эфраймың оглы Шутела, Шутеланың оглы Берет, Бередиң оглы Тахат, Тахадың оглы Элгада, Элгаданың оглы Тахат, ²¹Тахадың оглы Забат, Забадың оглы Шутела.

Эзер ве Элгат Эфраймың огулларыды. Ерли гат халкы олары мал сүрүлерини басып алмага гелендиклери үчин өлдүрди. ²²Какалары Эфрайым

әнче гүнләп оларың ясыны тутды; доганлары оңа гөвүнлик бермәгә гелдилер. ²³Эфраим аялының янына гирди. Аялы гөврели болуп, бир огул догурды ве онуң адына Берига дакды, себәби онуң өйүнде бетбагтчылык ^a барды. ²⁴Ёкаркы ве ашақы Бейтхороны хем-де Узеншеераны гуран онуң гызы Шеерады.

²⁵Репа онуң оглуды. Репадан Решеп, Решепден Тела, Теладан Тахан, ²⁶Тахандан Ладан, Ладандан Эмихут, Эмихутдан Элишама, ²⁷Элишамадан Нун, Нундан Ешува догулды.

²⁸Эфраимларың мүлклери ве месген тутан ерлери шулардыр: Бейтел галасы ве онуң обалары, гүндогарда Нагаран, гүнбатарда Гезер ве онуң обалары, Шекем ве онуң обалары, Ая ве онуң обалары. ²⁹Манашаларың чәклеринден: Бейтшеян галалары билен, Тагнак галалары билен, Мегидо галалары билен, Дор галалары билен. Шу галаларда Ысрайылың оглы Юсубың огуллары месген тутдулар.

Ашерияң несиллери

³⁰Ашерияң огуллары: Йимна, Йишва, Йишви ве Берига; Сера буларың аял доганыды.

³¹Бериганың огуллары: Хебер билен Малкыел; Малкыел Бирзайытың какасыды.

³²Хеберден Яплет, Шомер, Хотам хем-де оларың аял доганы Шуга догулды.

³³Яплетияң огуллары: Пасак, Бимхал ве Ашват. Булар Яплетияң огулларыдыр.

³⁴Шемерияң огуллары: Ахы, Рохага, Хуба ве Арам.

³⁵Шемерияң доганы Хелемиң ^b огуллары: Сопа, Йымна, Шелеш ве Амал.

³⁶Сопаның огуллары: Сува, Харнепер, Шугал, Бери, Йымра, ³⁷Бесер, Хот, Шамма, Шилша, Йытран ве Беера. ³⁸Етериң огуллары: Епунне, Писпа ве Ара.

³⁹Уланың огуллары: Ара, Ханниел ве Рися.

⁴⁰Шуларың хеммеси Ашерияң несиллери, ковулларыдыр, сайлама батыр йигитлер хем-де беглериң беги. Оларың несил дарагына гөрә урша укыплы йигими алты мүң адамы барды.

8-нчи бап

Беняминың несиллери

¹Беняминың бәш оглы барды. Новбахар оглы Бала, икинжиси Ашбел, үчүнжиси Ахара, ²дөрдүнжиси Ноха, бәшинжиси Рапада.

³Баланың огуллары: Адар, Гера, Абыхут, ⁴Абышува, Нагаман, Ахова, ⁵Гера, Шефуфан ве Хурам.

⁶⁻⁷Эхудын несиллери Нагаман, Ахыя ве Герады. Олар Геба халкының ковулларыдыр. Олар ковул чыкарылып, Манахата есир эдилеп экидилдилер. Уза билен Ахыхудын какасы Гера булары гөчүрүпди.

⁸Шахарайым өз аяллары Хушым билен Багарана талагыны беренинен соң, Мовап юрдунда онуң бирнөчә оглы болды. ⁹Онуң аялы Ходешден болан огуллары шулардыр: Ёбап, Сиба,

^a **7:23 Берига... бетбагтчылык** – еврейче *Берига* ве *бетбагтчылык* сөзлериниң айдылышы мензешдир.

^b **7:35 Хелем** – бу Хотамың бейлеки ады болмагы мүмкиндр. Серет: 1Йй 7:32.

Меша, Малкам, ¹⁰Егус, Сакия ве Мирма. Олар ковумбашыдылар.

¹¹Шахарайымың Хушымдан Абытуп хем-де Элпагал диен огуллары болды. ¹²Элпагалың огуллары: Эбер, Мишгам, Ононы хем-де галалары билен биле Лоды гуран Шемет, ¹³Берига, Шема – бу икиси Аялоның илатының ковумбашыларыдылар; олар Гатың илатыны ковуп чыкардылар; ¹⁴Бериганың огуллары шулардыр: Ахё, Шашак ве Еремот, ¹⁵Зебадя, Арат, Эдер, ¹⁶Микайыл, Йышпа ве Ёха – булар Бериганың огулларыдыр.

¹⁷Зебадя, Мешуллам, Хизки, Хебер, ¹⁸Йишмерай, Йизлия ве Ёбап – булар Элпагалың огулларыдыр.

¹⁹Якым, Зикри, Забды, ²⁰Элигенай, Силлетай, Элиел, ²¹Адая, Берая ве Шимрат – булар Шимгиниң огулларыдыр.

²²Йишпан, Эбер, Элиел, ²³Абдон, Зикри, Ханан, ²⁴Хананя, Эйлам, Антогыя, ²⁵Йипдея ве Пенувал – булар Шашагың огулларыдыр.

²⁶Шамшерай, Шехаря, Аталя, ²⁷Ягарешя, Элия ве Зикри – булар Ерохамың огулларыдыр.

²⁸Булар несил дарагына гөрө ковумбашылардыр. Олар Иерусалимде яшадылар.

Шавул патышаның несиллери

²⁹Гибгоны эсасландыран адам шол галада яшады; онуң аялының ады Магакады. ³⁰Абдон оларың новбахар огулуды, онсоң Сур, Киш, Багал, Нер, Надап, ³¹Гедор, Ахё, Зекер ве Миклотды. ³²Миклот Шимганың какасыды. Олар

хем өз гарындашларының янында – Иерусалимде яшадылар.

³³Нерден Киш, Кишден Шавул, Шавулдан Ёнатан, Малкышува, Абынадап ве Эшбагал ^a догулды.

³⁴Ёнатандан Мерибагал ^b, Мерибагалдан Мика догулды. ³⁵Миканың огуллары: Питон, Мелек, Тарыя ве Ахаз.

³⁶Ахаздан Ехогада, Ехогададан Алемет, Азмавет, Зимри, Зимриден Моса догулды. ³⁷Мосадан Бинега, Бинегадан Рапа, Рападан Элгаса, Элгасадан Асел догулды.

³⁸Аселиң Азрыкам, Бокеру, Ысмайыл, Шегаря, Абадя ве Ханан атлы алты оглы барды. Шуларың хеммеси Аселиң огулларыдыр. ³⁹Онуң доганы Ешугың огуллары: новбахар оглы Улам, икинжиси Егуш, үчүнжиси Элипелет. ⁴⁰Уламың огуллары батыр йигитлер ве яйчыларды; оларың чагаларыдыр агтыклары көпди. Оларың жеми бир йүз эллиди.

Шуларың хеммеси беняминлердир.

9-нчы бап

Есирликден гайдып геленлер

¹Ысрайылларың хеммеси өз несил дарагына гөрө хасаба алнып, олар Ысрайыл патышаларының китабына язылды.

Яхудалар Реббе бивепалык эдендиклери үчин Бабыла сүргүн эдилди. ²Кэбир ысрайыллар илкинжи болуп, галалардакы өз мүлклерине руханылар, левилер хем-де ыбадатхана хызматкэрлери билен доланып гелдилер.

^a **8:33** *Эшбагал* – бу ат 2Шам 2:8-де *Блибошет* дийип душ гелйэр.

^b **8:34** *Мерибагал* – бу ат 2Шам 4:4-де *Менибошет* дийип душ гелйэр.

³Яхуда, бенямин, эфраим хем-де манаша тирелеринден Иерусалимде тээден орнашанлары шулардыр:

⁴Яхуданың оглы Пересиң неслинден: Банының ювлугы, Имриниң човлугы, Омрының агтыгы, Эмихудын оглы Утай.

⁵Шилон уругындан: новбахар оглы Асая хем-де онуң огуллары.

⁶Зераның неслинден: Егувел хем-де онуң гарындашлары – жеми яхуда тиресинден алты йүз тогсан адам.

⁷Беняминиң неслинден: Хасенуваның човлугы, Ходавяның агтыгы, Мешулламың оглы Саллу; ⁸Ерохамың оглы Йибнея; Микриниң агтыгы, Узының оглы Эла; Йибнианың човлугы, Регувалың агтыгы, Шепатяның оглы Мешуллам. ⁹Беняминлер несил дарагтына гөрә докуз йүз элли алты адамды. Ёкарда ады агзаланларың хеммеси ковумбашыларды.

Иерусалиме доланып гелен руханылар

¹⁰Доланып гелен руханылардан: Едая, Ехоярып, Якин, ¹¹Ахытубың говлугы, Мераётың ювлугы, Садогың човлугы, Мешулламың агтыгы, Хилкияның оглы, Худайың өйүниң ёлбашчысы Азаря; ¹²Малкыяның човлугы, Пашхурың агтыгы, Ерохамың оглы Адая; Иммериң говлугы, Мешиллемитиң ювлугы, Мешулламың човлугы, Яхзераның агтыгы, Адыелиң оглы Магсай. ¹³Руханыларың саны бир муң еди йүз алтмышды. Олар ковумбашыларды ве укыплы адамларды. Олар Худайың өйүнде хызмат этмәге жогапкәрди.

Иерусалимдәки левилер

¹⁴Левилерден: Мерары уругындан Хашабяның човлугы, Азрыкамың агтыгы, Хашубың оглы Шемагя; ¹⁵Бакбакар, Хереш, Галал; Асафың човлугы, Зикриниң агтыгы, Миканың оглы Матаня; ¹⁶Элкананың геңлиги, Асаның говлугы, Берекияның ювлугы, Едутуның човлугы, Галалың агтыгы, Шемагының оглы Абадя. Ол нетопалыларың обаларында яшады.

Иерусалимдәки ыбадатхана дервезебанлары

¹⁷Дервезебанлар шулардыр: Шаллум, Акуп, Талмон, Ахыман ве оларың гарындашлары. Шаллум оларың баштутаныды. ¹⁸Булар өң ша дервезесиниң гүндогар тарапында гойлупдылар. Олар левилериң дүшелге дервезебанларыдылар. ¹⁹Кора уругындан болан Эбиясыбың^а агтыгы, Корениң оглы Шаллум ве онуң ковумдашы коралар хем ата-бабаларының Реббиң месгенине дервезебанчылык эдишлери ялы, Реббиң мукадес чадырына дервезебанчылык этдилер. ²⁰Өң Элгазариң оглы Пинехас оларың ёлбашчысы болупды. Реб онуң билен болды. ²¹Мешелемяның оглы Закаря Реббе йүз тутулян чадырың агзында дервезебанды. ²²Дервезебанлыга беллененлериң хеммеси ики йүз он ики адамдыр. Олар өз обаларында несил дарагтына гөрә хасаба алындылар. Олары Давут билен гөргүр Шамувел жогапкәрли везипә белледи. ²³Шулар ве оларың несиллери Реббиң өйүниң, ягны чадырың дервезебанларыдылар. ²⁴Дервезебанлар дөрт тарапдакы:

^а **9:19 Эбиясан** – бу ат Мср 6:24-де *Абыасан* дийип душ гелйәр.

гүндогардакы, гүнбатардакы, демиргазыкдакы хем-де гүнортадакы дервезелери сакляярдылар. ²⁵Оларың обаларында яшаян доганлары нобатма-нобат хер еди гүнден олары гөрмәге гелмелидилер. ²⁶Чүнки левилерден болан дөрт ёлбашчы дервезебан Худайың өйүниң отагларының хем-де хазыналарының хем ёлбашчысыдылар. ²⁷Олар гижесинедә Худайың өйүниң голайында болардылар. Чүнки ыбадатхана гөзегчилик этмек хем-де хер гүн ирден оны ачмак оларың боржуды.

Бейлеки левилер

²⁸Левилериң кәбирлери хызмат үчин гойлан энжамлара середердилер, себәби олары санап әкидип, санабам гетирмелидилер. ²⁹Оларың кәбирлери бейлеки эсбаплара, мукаддес энжамлара, сайлама уна, шераба, яга, якымлы ыслы түтөтгә хем-де хошбой ыслы затлара гөзегчилик эдйәрдилер. ³⁰Руханы огулларының кәбирлери хошбой ыслы затлары тайярляярдылар. ³¹Сүйжүли көкелери биширмеклик Кора неслинден болан Шаллумуң новбахар оглы леви Матытя табшырылды. ³²Кохат неслинден болан гарындашларының кәбирине Сабат гүни үчин хөдүр чөреги тайярламагы табшырылды.

³³Левилериң уругбашылары болан айдымчылар ыбадатхананың отагларында яшаярдылар. Олар башга хызматлардан азатдылар, себәби олар гижә-гүндиз хызматдадылар. ³⁴Несил дарагтына гөрә левилериң уругбашылары шулардылар. Олар Иерусалимде яшадылар.

Шавул патышаның ата-бабалары ве несиллери

³⁵Гибгоның какасы Егийел Гибгон галасында яшаярды; онуң аялының ады Магакады. ³⁶Онуң новбахар оглы Абдон, сонкулары: Сур, Киш, Багал, Нер, Надап, ³⁷Гедор, Ахё, Закаря ве Миклот. ³⁸Миклотдан Шимеям догулды. Олар хем гарындашларының янында Иерусалимде яшадылар. ³⁹Нерден Киш, Кишден Шавул, Шавулдан Ёнатан, Малкышува, Абынадап ве Эшбагал догулды. ⁴⁰Ёнатандан Мерибагал, Мерибагалдан Мика догулды. ⁴¹Миканың огуллары: Питон, Мелек, Тахрея ве Ахаз. ⁴²Ахаздан Ягра^a, Яградан Алемет, Азмавет ве Зимри. Зимриден Моса догулды. ⁴³Мосадан Бинега, Бинегадан Репая, Репаядан Элгаса, Элгасадан Асел догулды. ⁴⁴Аселиң алты оглы болуп, оларың атлары: Азрыкам, Бокеру, Ысмайыл, Шегаря, Абадя ве Хананды. Шулар Аселиң огулларыды.

10-нжы бап

Шавул патышаның өлүми (1 Шамувел 31:1-13)

¹Пилиштлилер Ысрайылың гаршысына сөвеш этди. Ысрайыллар пилиштлилерден гачып, Гилбова дагында көпүси гырылды. ²Пилиштлилер Шавулың ве онуң огуллары Ёнатаның, Абынадабың хем-де Малкышуваның ызындан ковуп етип, онуң огулларыны өлдүрдилер. ³Шавула гаршы сөвеш гүйчленди, яйчылар оны тапдылар ве агыр яраладылар. ⁴Шавул ярагчы нөкерине шейле дийди: «Гылыжыңы

^a 9:42 Ягра – бу ат 8:36-да Ехогада дийип душ гелйәр.

ал-да, мени өлдүр; сүннетсизлерин элинден өлүп, оlara гөз болмайын» дийди. Эмма онун ярагчы нөкери жуда горкды ве бейле этмек ислемеди. Шона гөрө, Шавул өз гылыжыны алдыда, онуң үстүне өзүни оклады. ⁵Шавулың өлендигини гөрөн ярагчы нөкери де өз гылыжының үстүне өзүни оклап өлди. ⁶Шейдип, Шавул, онун үч оглы – тутуш машгала бир гүнде өлди. ⁷Дередэки эхли ысрайыллар гошуның гачандыгыны, Шавулың ве онуң огулларының өлендигини гөрүп, өз галаларыны ташлап гачдылар. Пилиштлилер гелип, галалары эледилер. ⁸Эртеси гүн пилиштлилер өлдүрилелери таламак үчин геленлеринде, Гилбова дагында Шавул билен онуң огулларының жеседини тапдылар. ⁹Олар Шавулың келлесини кесип, ярагыны алдылар ве бутханаларына хем-де халкына хабар бермек үчин, тутуш пилиштлилерин юрдуна чапарлар гөндердилер. ¹⁰Шавулың ярагыны өз бутханаларында гойдулар, келлесини болса Дагоның бутханасындан асдылар. ¹¹Пилиштлилерин Шавула эденлерини Гилгатдакы Ябешин илаты эшиденде, ¹²онуң гайдувсыз адамларының эхлиси аяга галды. Олар Шавул билен онуң огулларының жеседини алып, Ябеше гетирдилер. Олар буларын сүңклерини Ябешдеки дуб агажының астында жайлап, еди гүнлөп агыз бекледилер.

¹³Шейдип, Шавул Худая бивепалык эдендиги үчин өлди. Ол Реббин буйругыны бержай этмәнлигинден өтри, жадыгөйден маслахат сорапды. ¹⁴Ол Ребден сорапанды. Шонуң үчин хем

Реб оны өлдүрдип, патышалыгыны Йышайың оглы Давуда берди.

11-нжи бап

Давут Ысрайыла хем-де Яхуда патыша боляр

(2 Шамувел 5:1-10)

¹Эхли ысрайыллар Хеброндакы Давудуң дашына йгнанып, оңа шейле дийдилер: «Биз сениң өз сүегинден, өз тениңдендирис. ²Өнлерем – Шавул патышамызка-да сен ысрайыл гошунына серкердедин. Худайың Реб саңа: „Мениң халкым Ысрайылың чопаны сен боларсың, халкым Ысрайыла сен хөкүмдарлык эдерсиң“ дийипди» дийдилер. ³Шейдип, Ысрайылың эхли яшулулары Хеброн Давудуң янына гелдилер. Шол ерде Реббин хузурында Давут олар билен эхт эдишди. Ысрайылың яшулулары Реббин Шамувелиң үсти билен айдан сөзүне лайыклыкда, Давудуң башына яг гуюп, оны Ысрайыла патыша белледилер.

⁴Давут ве тутуш Ысрайыл Иерусалиме, ягны Ябуса – ябуслыларың меканына йөриш этдилер. ⁵Ябусың илаты Давуда: «Сен бу ере гирип билмерсиң» дийдилер. Эмма Давут Сион галасыны басып алды. Ол хэзир «Давут галасы» дийлип атландырылар. ⁶Давут: «Ябуслылара ким өңүрти зарба урса, шол гошун серкердеси болар» дийди. Серуяның оглы Ёвап өңүрти зарба уруп, гошун серкердеси болды. ⁷Давут галада месген тутды. Шонуң үчин хем оны «Давут галасы» дийип атландырдылар. ⁸Ол Миллодан ^a башлап, галаның тутуш төверегини

^a **11:8 Милло** – топрак билен долдурулан жайрык я-да бошлук ер болмагы ахмал. Сөзүгө серет.

тәздән гурды. Ёвап болса галаның галан бөлегини бежерди. ⁹Давут гитдигисайы гүйчленйәрди, чүнки Хөкмүрован Реб онуң биленди.

Давудың батыр йигитлери (2 Шамувел 23:8-39)

¹⁰Реббиз Ысрайыл бабатдакы сөзи боюнча, Давудың батыр йигитлериниң баштутанлары ве тутуш ысрайыл халкы онуң хөкүм сүрмегини берк голдадылар. ¹¹Давудың батыр йигитлери шуларды: Хакмонының оглы Яшобгам. Ол сердарларың баштутаныды. Ол найзасы билен бир вагтың өзүндө үч йүз адамы өлдүрди. ¹²Ондан соңра үч батыр йигидиң бири ахова уругындан Додоның оглы Элгазардыр. ¹³Пилиштлилер Пасдаммымда сөвешмек үчин топланышанларында, ол хем шол ерде Давудың янындады. Ол ерде арпа экилен бир бөлек ер барды. Халк пилиштлилерден гачды, ¹⁴йөне Элгазар билен Давут мейданчаның ортарасында дуруп, шол ери горадылар ве пилиштлилери гырдылар. Реб олары улы ениш билен халас этди.

¹⁵Отуз сердарың үчүси Давудың янына, гаядакы Адуллам говагына гитди. Пилиштлилериң гошуны болса Рапа жүлгесинде дүшлөпди. ¹⁶Давут шол вагт галадады. Пилиштлилериң гошун бөлүми болса Бейтуллахамдады. ¹⁷Давут арман эдип: «Бейтуллахамың дервезесиниң янындакы гуюдан сув гетирип берен болсады, шондан бир ичсемдим» дийди. ¹⁸Шонда үч батыр йигит пилиштлилериң дүшелгесини бөвсүп гечдиде, Бейтуллахамың дервезесиниң янындакы гуюдан сув алып, оны Давуда гетирип бердилер. Эмма Давут

сувдан ичмеди, ол оны Реб үчин ере дөкди. ¹⁹Ол: «Мени бейтмекден сакла, я Худайым! Йүрегине даш баглап гиден адамларың ганыны, хей-де, мен ичип билеринми?» дийип, сувдан ичмек ислемеди. Бу үч батыр йигит шейле эдерменликлер гөркезипди. ²⁰Абышай үч батыр йигидиң баштутаныды, ол Ёвабың доганыды. Ол өз найзасы билен үч йүз адамы өлдүрүп, үч батыр йигит ялы мешхур болды. ²¹Ол үч батыр йигитден ики эссе артык хорматланды. Абышай йигитлериң бири болмадык-да болса, олар баштутан болды.

²²Ехояданың оглы Беная улы эдерменликлер гөркезен кабсеелли батыр йигитдир. Ол моваплы арслан йүрекли ики эдермен уршужыны өлдүрди; шейле хем ол гарлы гүн чукурың ичинде бир ёлбарсы өлдүрди. ²³Ол бойы бәш тирсек болан мүсүрлини өлдүрди. Мүсүрлиниң элинде докма агажы ялы найзасы барды. Беная онуң үстүне таяклы топулып, элиндәки найзасыны алып, өз найзасы билен онуң өзүни өлдүрди. ²⁴Ехояданың оглы Беная, ине, шейле ишлери эдип, ол хем үч батыр йигит ялы мешхур болды. ²⁵Ол отуз сердарың арасында иң мешхурыды, йөне үч батыр йигидиң бири дәлди. Давут оны өз жанпеналарының баштутаны эдип гойды.

²⁶Гошунларың батыр йигитлери шуларды: Ёвабың доганы Асахел, бейтуллахамлы Додоның оглы Элханан, ²⁷харотлы Шаммот, пелонлы Хелес, ²⁸тековалы Икешиң оглы Ыра, анатотлы Абыгезер, ²⁹хушалы Сибекай, Ахованың несли Ылай, ³⁰нетопалы Махарай, нетопалы Багананың оглы Хелет, ³¹беняминлерден гибгалы Рибайың

оглы Ытай, пиргатонлы Беная, ³²Гагаш жүлгелеринден Хурай, арбалы Абыел, ³³бахурымлы Азмавет, шагалбынлы Эляхба, ³⁴гизонлы Хашем, харарлы Шагениң оглы Ёнатан, ³⁵харарлы Сакарың оглы Ахыям, Уруң оглы Элипал, ³⁶мекералы Хепер, пелонлы Ахыя, ³⁷кармелли Хесро, Эзбайың оглы Нагарай, ³⁸Натаның доганы Ёвел, Хагрының оглы Мибхар, ³⁹аммон халкындан Селек, Серуяның оглы Ёвабың ярагчы нөкери бееротлы Нахрай, ⁴⁰йытра уругындан Ыра ве Гареп, ⁴¹хет халкындан Урия, Ахлайың оглы Забат, ⁴²рубенлериң баштутаны, рубенлерден болан Шизаның оглы Адына ве онуң отуз йигиди, ⁴³Магаканың оглы Ханан, митанлы Ёшапат, ⁴⁴аштаротлы Узыя, арогерли Хотамың огуллары Шама ве Егийел, ⁴⁵Шимриниң оглы Едигаел, онуң доганы тисли Ёха, ⁴⁶махавалы Элиел, Элнагамың огуллары Ерибай билен Ёшавя, моваплы Йытма, ⁴⁷Элиел, Обет, месобалы Ягсыел.

12-нжи бап

Давудың бенямин тиресинден болан тарандарлары

¹Булар Давут Зиклагда Кишиң оглы Шавулдан гачып йөркә, онуң янына геленлер ве оңа урушда ярдам эден батыр йигитлердир. ²Беняминлерден, Шавулың ковумындан болан булар пейкам атып, хем саг, хем чеп эллери билен даш, яй билен ок атып билйән адамларды. ³Оларың баштутаны Ахыгезер, ондан соң Ёваш, шейле хем гибгалы Шемаганың ики оглы, Азмаведиң огуллары Езиел билен Пелет, Берака, анатотлы Еху, ⁴отуз сердарың арасында бир батыр

йигит ве оларың баштутаны гибгонлы Йышмагя, Ермея, Яхазыял, Ёханан, гедералы Ёзабат, ⁵Элгузай, Еримот, Бегаля, Шемаря, харуплы Шепатя, ⁶Кораның неслинден Элкана, Йишия, Азарел, Ёгезер, Яшобгам, ⁷гедорлы Ерохамың огуллары Ёгела билен Зебадя.

Давудың гатлардан болан тарандарлары

⁸Гатлардан галкана хем найза түрген болан батыр йигитлер чөлдәки галада болан Давудың тарапына гечдилер. Олар арслан сыпатдадылар, даг жерени кимин йылдамдылар. Ине, олар: ⁹Эзер – баштутан, икинжиси Абадя, үчүнжиси Элияп, ¹⁰дөрдүнжиси Мишманна, бәшинжиси Ермея, ¹¹алтынжысы Атай, единжиси Элиел, ¹²секизинжиси Ёханан, докузынжысы Элзабат, ¹³онунжысы Ермея, он биринжиси Макбанайды. ¹⁴Булар гатлардан болан харбы баштутанлардылар; оларың иң эжизи йүзе, иң гүйчлүси мүңе тайды. ¹⁵Биринжи айда Иордан дерясы жошуп, кенарларындан аганда, ондан геченлер ве жүлгелердәкилерин эхлисини гүндогардыр гүнбатара ковуп чыкаранлар шуларды.

Давудың беняминлерден ве яхудалардан болан тарандарлары

¹⁶Беняминлер билен яхудаларың кәбирлери Давудың янына гала гелдилер. ¹⁷Давут оларың өңүнден чыкып, шейле дийди: «Эгер мениң яныма ягшы ниет, көмек этмек максды билен гелен болсаңыз, онда орнуңыз йүрегимиң төрүнде, йөне зорлук этмедик халымда мени душманларыма сатмак үчин гелен болсаңыз велин, муны ата-бабаларымызың Худайы

гөрүп, сизин жезаңызы берсин». ¹⁸Сонра Худайың Рухы отуз йигидиң баштутаны Омасайың үстүне нинип, ол шейле дийди:

«Биз сениңки, эй Давут!
Биз сең билен, эй Йышайың
оглы!

Башың аман болсун, башың
аман болсун!

Саңа ярдам эдйәнниң хем башы
аман болсун!

Худайың саңа ярдам эдйэндир!».

Онсоң Давут олары кабул эдип, өз гошунбашылары эдип белледи.

Давудың манашалардан болан тарандарлары

¹⁹Давут пилиштлилер билен биле Шавулың гаршысына урушмак үчин геленде, манашалардан кэбири онуң тарапына гечди. Йөне Давут пилиштлилере көмек этмедди, себэби пилишт баштутанлары өзара маслахатлашып: «Давут өз женабы Шавулың тарапына гечип, бизи сатар» дийип, оны ызына угратдылар. ²⁰Давут Зиклага гайданда, манашаларың мүңбашылары болан Адна, Ёзабат, Едигаел, Микайыл, Ёзабат, Элиху ве Силлетай дагы онуң тарапына гечдилер. ²¹Буларың хеммеси батыр йигитлердир гошун баштутанлары болуп, олар Давуда аламанчыларың топарларына гаршы сөвешде көмек этдилер. ²²Хакыкатданам, Давуда гошулян адамларың саны гүнсыйын артып, сан тайдан Худайың гошуну ки-мин болды.

Давудың гошуну Хебронда

²³Реббиң сөзүне гөрә, Шавулың патышалыгыны Давуда бермек үчин онуң янына Хеброна гелен

яраглы гошунлар, ине, шулардыр: ²⁴яхудалардан галкан хем найза гөтерип, ярагланан алты мүң секиз йүз адам; ²⁵шимгонлардан еди мүң бир йүз саны батыр йигит; ²⁶левилерден дөрт мүң алты йүз адам; ²⁷оларың арасында Харуның неслиниң баштутаны Ехояда ве онуң билен биле үч мүң еди йүз адам; ²⁸яш батыр йигит Садок ве онуң неслинден йигрими ики саны харбы баштутан; ²⁹Шавулың ко-вумларындан болан беняминлерден үч мүң адам. Буларың көпүси овал Шавулың несиллерине вепалы болупдылар. ³⁰Эфрайымлардан өз уругларының арасында мешхур болан йигрими мүң секиз йүз батыр йигит; ³¹гүнбатардакы манаша тиресинден гелип, Давуды патыша этмек үчин йөрите белленен он секиз мүң адам, ³²ысакарлардан дөвре гөрә Ысрайылың нәме этмелидигини билйән ики йүз баштутан; оларың баштутанлыгы астында болан әхли гарындашлары. ³³Зебулунлардан тапланан, әхли сөвеш энжамлары билен ярагланан, Давуда көмек этмекде максада окгунлы элли мүң эсгер; ³⁴нафталылардан галкан хем найза билен ярагланан отуз еди мүң эсгерли мүң харбы баштутан; ³⁵данлардан ярагланан йигрими секиз мүң алты йүз эсгер; ³⁶ашерлерден сөвеше тайяр, тапланан кырк мүң эсгер; ³⁷Иорданың аңырсындакы рубенлерден, гатлардан хем-де гүндогардакы манаша тиресинден әхли сөвеш энжамлары билен ярагланан бир йүз йигрими мүң эсгер.

³⁸Бу эсгерлеринң хеммеси Давуды Ысрайыла патыша этмек үчин чын йүрекден сөвеш нызамы билен Хеброна гелдилер. Ысрайылың галанлары-да бир йүрекден Давудың

патыша болмагының тарапындады. ³⁹Олар үч гүн Давудың янында болдулар; ийип-ичдилер, чүнки доганлары олар үчин тайярлык гөрүпдилер. ⁴⁰Ол ериң голайында яшаянлар зебулун, нафталы, ысакар тирелериниң чәклерине ченли эшеклердир дүелере, гатырлардыр өкүзлере йүкләп, көп мукдарда ун, инжир көкелери, кишмиш, шерап, яг, өкүз хем гоюн гетирдилер, чүнки Ысрайылда шатлык-шагалаңды.

13-нжи бап

Әхт сандыгы Кирятегарымдан гетирилйәр
(2 Шамувел 6:1-11)

¹Давут мүнбашылардыр йүзбашылар ве хер бир баштутан билен геңешди. ²Ол тутуш Ысрайыл жемагатына шейле дийди: «Эгер макул билсеңиз, эгер Худайымыз Реб халаса, гелиң, өри мейданлы галалардакы руханылардыр левилер билен билеликде, тутуш Ысрайылдакы әхли доган-гарындашларымызы адам иберип, өз янымыза йыгналың. ³Соң Худайымызың Әхт сандыгыны гетирелиң. Чүнки Шавулың гүнлеринде биз оны идемедик». ⁴Бу жемагатың гөвнүнден турансоң, тутуш халк мунна разы болды.

⁵Шейдип, Давут Худайың сандыгыны Кирятегарымдан гетирмек үчин, Мүсүриң чәгиндәки Шихор дерясы билен Лебохамат аралыгындакы әхли ысрайыллары йыгнады. ⁶Давут тутуш Ысрайыл билен биле керуларың үстүнде тагт гуруп отуран Бейик Худайың сандыгыны, Онуң ады дакылан

сандыгы гетирмек үчин Яхудадакы Багала, ягны Кирятегарыма гитди. ⁷Олар Худайың сандыгыны Абынадабың өйүнден чыкарып, тәзе арабада гойдулар. Арабаны Уза билен Ахә алып барярды. ⁸Давут хем-де әхли ысрайыллар Худайың хузурында лира, арфа, депрек, кимвал хем-де сурнай чалып, жошуп айдым айдырдылар ве танс эдйәрдилер.

⁹Олар Кидоның харманына гелелеринде, өкүзлер бүдредилер; Уза сандыгы тутжак болуп, элини онуң үстүнде гойды. ¹⁰Уза гаршы Реббиң гахары гелди. Реб оны өлдүрди, себәби ол сандыга элини дегрипди. Уза шол ерде – Худайың хузурында жан берди. ¹¹Реббиң Уза зарба урандыгына Давудың гахары гелди. Ол ер шу гүне ченли Перес Уза^a дийлип атландырыляр. ¹²Давут шол гүн Ребден горкуп: «Мен Худайың сандыгыны нәдип яныма гетирип билерин?» дийди. ¹³Шейлеликде, Давут Худайың сандыгыны өз янына Давут галасына гетирмеди. Ол сандыгы гатлы Обедедомың өйүнде гойды. ¹⁴Худайың сандыгы үч ай Обедедомың хожалыгында галды. Реб Обедедомың хожалыгына ве онуң әхли затларына берекет берди.

14-нжи бап

Давут Иерусалимде орнашяр

¹Сур патышасы Хурам Давудың янына чапарлар билен кедр агачларыны, керпич өрүжилери хем агач усаларыны иберди. Олар Давут үчин көшк гурдулар. ²Шейлеликде, Давут өзүни Реббиң Ысрайылың патышасы

^a 13:11 *Перес Уза* – бу сөз *Уза гаршы газап* диймеги аңладяр.

хөкмүндө беркарар эдендигине хем-де Өз халкы Ысрайылың хатырасына онуң патышалыгыны бейгелдендигине гөз етирди.

³Давут Иерусалимде бирнәче аяллар алды ве ондан энчеме огул-гыз дүйнә инди. ⁴Давудың Иерусалимде доглан чагалары, ине, шулардыр: Шаммува, Шобап, Натан; Сүлейман, ⁵Йыбхар, Элишува, Элипелет; ⁶Нога, Непек, Япыя; ⁷Элишама, Бегеляда ^a ве Элипелет.

Пилиштлилериң еңлиши

(2 Шамувел 5:17-25)

⁸Давудың тутуш Ысрайыла патышалыга белленилендигини эшиденде, әхли пилиштлилер аяга галып, онуң гөзлегине чыкдылар. Давут муны эшидип, оларың гаршысына чыкды. ⁹Пилиштлилер гелип, Рапа жүлгесине чозупдылар. ¹⁰«Мен пилиштлилериң гаршысына чыкайынмы? Сен олары мениң элиме берермин?» дийип, Давут Худая йүз тутды. Реб оңа: «Бар, олары сениң элиңе бержекдириң» дийди. ¹¹Шейлеликте, Давут Багалперасыма гидип, олары шол ерде дерби-дагын этди. Давут: «Сил бентлериниң бөвсүлиши кимин, Худай-да душманларыма мениң элим билен зарба урды» дийди. Шол себәпден хем бу ере Багалперасым ^b диен ат дакылды. ¹²Пилиштлилер бутларыны ташлап гитдилер; бутлар Давудың буйругы билен якылды.

¹³Пилиштлилер шол жүлгә ене чоздулар. ¹⁴Давут ене Худая йүз тутанда, Ол шейле дийди: «Оларың өңүнден чыкма. Оларың дашындан айлан-да,

бальзам агачлары тарапдан гелип, оларың еңсесинден ур. ¹⁵Бальзам агачларының башларындан аяк сеслерини эшиденде, хужүме геч, себәби бу пилиштлилериң гошунуны дерби-дагын этмек үчин, Мен – Худайың сениң өңүне дүшдүгидир». ¹⁶Давут Худайың буйрушы ялы этди. Ол Гибгондан Гезере ченли болан аралыкта пилиштлилери гырды. ¹⁷Давудың ат-абрайы бүтин юртлара яйрады ве Реб әхли миллетлери ондан горкар ялы этди.

15-нжи бап

Худайың сандыгыны Иерусалиме гетирмеклиге тайярлык

¹Давут өзи үчин Давут галасында көшклер гурдурды. Ол Худайың сандыгы үчин ер тайярлап, чадыр дикди. ²Соңра Давут Худайың сандыгыны диңе левилериң гөтермелидиги барада буйрук берди. Себәби Реб Өз сандыгыны гөтермек хем-де Өзүне өмүрбақы хызмат этмек үчин левилери сайлапды. ³Ребниң сандыгыны онуң үчин тайярлан ерине гетирмек үчин, Давут әхли ысрайыллары Иерусалиме йыгнады. ⁴Соңра ол Харуның несиллерини хем-де левилери топлады. ⁵Кохадың ковумындан йүз йигрими саны гарындашы билен оларың баштутаны Урыел; ⁶Мерарының ковумындан ики йүз йигрими гарындашы билен оларың баштутаны Асая; ⁷Гершонның ковумындан йүз отуз гарындашы билен оларың баштутаны Ёвел; ⁸Элисапаның ковумындан ики йүз гарындашы билен оларың

^a **14:7 Бегеляда** – бу ат 3:8-де ве 2Шам 5:6-да *Эяда* дийип душ гелияр.

^b **14:11 Багалперасым** – бу сөз *зарба урян әсенап* диймеги аңладяр.

баштутаны Шемагя; ⁹Хебронның ковымундан сегсен гарындашы билен оларың баштутаны Элиел; ¹⁰Узыелин ковымундан йүз он ики гарындашы билен оларың баштутаны Эминадап.

¹¹⁻¹²Давут руханылар Садок билен Абятары, левилерден Урыели, Асаяны, Ёвели, Элиели, Шемагяны хем-де Эминадабы чагырып, оlara шейле дийди: «Сиз левилериң уругбашыларысыңыз. Иниңизи тэмизлән, гарындашларыңыз хем шейле этсинлер. Соңра Ысрайыл Худайы Реббиң сандыгыны онуң үчин тайярлан ериме гетириң. ¹³Өңки гезек сандыгы сизиң гөтермәндигиңиз ве оны болмалысы ялы идемәндигимиз себәпли, Худайымыз Реббиң бизе гахары гелди». ¹⁴Руханылар хем-де левилер Ысрайыл Худайы Реббиң сандыгыны гетирмек үчин инлерини тэмизледилер. ¹⁵Левилер Худайың сандыгыны Реббиң Муса табшырышына лайык эдип, сырыкларың үстүнде гоюп эгинлеринде гөтердилер.

¹⁶Давут левилериң баштутанларына шатлык-шагалаң этмек үчин, өз доганларының арасындан айдымчылары хем-де арфа, лира, кимвал ялы саз гуралларыны чалып билйәнлери тайын этмәге буйрук берди. ¹⁷Шейлеликте, левилер Ёвелин оглы Хейманы, Берекияның оглы Асафы, Мерары ковмындан болан Кушаяның оглы Эйтаны сазандалара ёлбашчы эдип белледилер. ¹⁸Закаря, Ягзыел, Шемирамот, Ехиел, Унны, Элияп, Беная, Магасея, Матытя, Элипелеху ве Микнея оlara көмөкчи эдип белленилди; Обедедом билен

Егиел болса дервезебанларды. ¹⁹Айдымчылар болан Хейман, Асаф хем-де Эйтан дагы бүрүнч кимваллар, ²⁰Закаря, Азыел, Шемирамот, Ехиел, Унны, Элияп, Магасея, Беная дагы аламот ^a әхеңинде арфа чалмалыдылар. ²¹Матытя, Элипелеху, Микнея, Обедедом, Егиел хем-де Азая дагы болса шеминит ^b әхеңинде лирада сазы довам этдирмелидилер. ²²Леви сазандаларының ёлбашчысы Кенаня саза баштутанлык этмелиди, чүнки ол саза уссатды. ²³Берекия билен Элкана сандык үчин белленен дервезебанларды. ²⁴Шебаня, Ёшапат, Нетанел, Омасай, Закаря, Беная, Элигезер хем-де руханылар Худайың сандыгының өнүнде сурнай чалмалыдылар. Обедедом билен Ехия хем сандык үчин белленен дервезебанларды.

Әхт сандыгы Иерусалиме гетирилийәр

²⁵Шейлеликте, Давут, Ысрайыл яшулулары хем-де мүнбашылар Реббиң Әхт сандыгыны шатлык-шагалаң билен Обедедомың өйүнден гетирмәге гитдилер. ²⁶Реббиң Әхт сандыгыны гетирйән левилере Худай ярдам этди ве олар еди өкүз билен еди гочы гурбанлык бердилер. ²⁷Сандыгы гөтерйән левилер, айдымчылар, айдымчыларың сазына ёлбашчылык эдйән Кенаня дагы ялы, Давут хем непис зыгыр матадан тикилен дон гейди. Давудың эгинде непис зыгыр мата эфот хем барды. ²⁸Шейдип, ысрайыллар шагалаң билен, шахдан эдилен сурнайларың, кернайларың, кимвалларың шовхуны, арфадыр лираларың

^a 15:20 *Аламот* – манысы белли дәл. Белки, әхең, белки-де саз гуралы.

^b 15:21 *Шеминит* – манысы белли дәл. Белки, әхең, белки-де саз гуралы.

белент овазы билен Реббиз Эхт сандыгыны гетирдилер.

²⁹Реббиз Эхт сандыгы Давут галагына гетирленде, Шавулың гызы Микал пенжиреден серетди. Ол Давудуң бөкжекләп танс эдишини гөрүп, оңа әсгермезчилик этди.

16-нжы бап

Эхт сандыгы чадырда гоюляр

¹Олар Реббиз сандыгыны гетирип, Давудуң ниетләп гуран чадырының ичинде гойдулар. Соңра Давут Реббиз хузурында якма хем саламатлык гурбанлыкларыны берди. ²Ол якма хем саламатлык гурбанлыкларыны берип боландан соң, Реббиз адындан халка ак пата берди. ³Ол аял-эркек диймән, әхли ысрайыллара бир бөлек чөрөк, бир бөлек эт хем кишмиш пайлады.

⁴Ысрайыл Худайы Реббе дилег этмек, Оңа өвги айдып, Оны шөхратландырмек үчин, ол левилериң кәбирини Реббиз сандыгының өңүнде хызмат этмәге белледи. ⁵Асаф – башлык, Закаря оңуң көмекчиси болды, Егиел, Шемирамот, Ехиел, Матыгтя, Элияп, Беная, Обедедом хем-де Егиел – арфа хем лира, Асаф – кимвал чалмалыдылар. ⁶Руханылар Беная билен Яхазыял болса Реббиз Эхт сандыгының өңүнде хемише сурнай чалмалыдылар.

Давудуң өвги айдымы (Забур 104:1-15; 95:1-13)

⁷Давут шол гүн Реббе өвги айдымларыны айтмагы Асаф билен оңуң гарындашларына табшырды.

⁸Реббе шүкүр эдиң ве Оңа ыбадат эдиң,
халклар арасында Оңуң
ишлерини жар эдиң.

⁹Оңа нагма айдың, Оны шөхратландырың,
әхли гудратлы ишлери барада
сиз гүррүң берин.

¹⁰Реббиз мукаддес ады билен
магтаның;

Оны агтаряларуң йүреги
шатлыкдан долсун.

¹¹Реббе, Оңуң кувватына
сыгының,
дынгысыз Оңуң хузурыны
агтарың.

¹²⁻¹³Эй, Реббиз бендеси
Ысрайылың зүряды,
Оңуң сайланлары – Якубың
несли!

Ятлаң Оңуң гөркезен
гудратларыны,
мугжызаларыны, агзындан
чыкан карарларыны.

¹⁴Ол – Худайымыз Реб,
Ол тутуш ер йүзүне казылык
эйдәр.

¹⁵⁻¹⁶Оңуң әхтини, мүң несле берен
сөзүни,

Ыбрайым билен эден әхтини,
Ысхага берен Өз вадасыны
элмыдама ятда саклаң.

¹⁷⁻¹⁸Дийди: «Мен сизе Кенган
юрдуны,

мирасыңыз дүшен пай
хөкмүнде берерин».

Муны Якуба тассыклады канун
хөкмүнде,
Ысрайыла – мүдими әхт
хөкмүнде.

¹⁹Шонда олар аз санлыдылар,
гаты аз ве шол ерде
гелмишекдилер.

²⁰Гечйәрдилер бир миллетден
башга милете,
бир шалыкдан – башга
шалыга.

- ²¹ Реб олары эзмәге хич ёл бермеди,
шолар себәпли Ол шалара кәеди.
- ²² Дийди: «Сайлап-сеченлериме сиз эл дегирмәң,
пыгамберлериме яманлык этмәң».
- ²³ Реббе нагма айт, эй, тутуш ер йүзи!
Онуң халас эдйәндигини гүнсайын бушлаң!
- ²⁴ Миллетлере ыглан эдиң шан-шөхратыны,
әхли халклара – гудратлы ишлерини.
- ²⁵ Чүнки Реб бейик, Ол белент сена мынасып,
бизиң сеждәмизе дине Ол лайык.
Ол миллетлериң худайларындан хас вехимлидир.
- ²⁶ Халкларың бар худайлары йөне бир бутдур,
эмма гөклери Реб ярадандыр.
- ²⁷ Онуң хузурындадыр хормат, шан-шөхрат,
Онуң меканындадыр шатлык ве кувват.
- ²⁸ Эй, халкларың тирелери, Ребби вәсп эдиң,
Реббиң шөхратыны, гүйжүни өвүң!
- ²⁹ Реббиң адына лайык шөхраты берин,
гурбанлык гетирип, хузурына гириң.
Реббе шанлы мукадеслигинде сиз сежде эдиң;
- ³⁰ Эй, ер йүзүндәкилер, Онуң өңүнде титрәң.
Берк беркара эдилди дүңйә,
ол сарсмаз асла.
- ³¹ Гой, гөклер бегенсин,
ер хем шатлансын.
Миллетлер: «Реб – Патыша!» дийсин.
- ³² Деңиз ве онуң ичиндәкилериң әхлиси, гой, гүввүлдешсин.
Мейдан ве ондакы бар затлар шатлыкдан жошсун.
- ³³ Шонда токай агачлары Реббиң өңүнде нагмалар айдар.
Чүнки Ол дүңйә казылык этмәге гелйәр.
- ³⁴ Реббе шүкүр эдиң, чүнки Ол ягшы,
Онуң сөйгүси бакы.
- ³⁵ Ене-де айдын:
«Эй, гутулышымызың Худайы, бизи халас эт!
Мукаддес адына шүкүрлер эдер ялы,
Сениң шөхратына буйсанар ялы,
миллетлериң арасындан бизи азат эт-де, топлап ал.
- ³⁶ Ысрайыл Худайы Реббе эзелден эбедә ченли алкышлар болсун!»
- Онсоң тутуш халк «Омын» дийип, Ребби шөхратландырды.
- ³⁷⁻³⁸ Реббиң Әхт сандыгының өңүнде хер гүн хызмат этсинлер дийип, Давут Асафы, онуң доганларыны хем-де Обедедомы алтмыш секиз саны доганы билен гойды. Едутуның оглы Обедедомы Хоса билен дәрвезебан эдип гойды. ³⁹Руханы Садогы хем-де онуң руханы гарындашларыны Гибгондакы сеждегәхдәки Реббиң чадырының өңүнде гойды. ⁴⁰ Давут олары якма гурбанлык сыпасында

Реббиз Ысрайыла буйран канунын-да язылышы ялы эдип, эртир-агшам ызыны кесмэн Реббе якма гурбан-лыкларыны бермек үчин белледи. Бу канунда эхли зат хакда языланды. ⁴¹Реббиз бакы сөйгүсү үчин Оңа алкыш айтсынлар дийип, оларың янында Хейманы, Едутуны хем-де атлары агзалан бейлеки сайланан адамлары гойды. ⁴²Хейманың, Едутуның элинде саз чалмак үчин сурнайлардыр кимваллар барды. Худай үчин айдым айдянарлар-да саз гуралларыны берди. Едутуның огулларыны дөвезебан эдип гойды. ⁴³Соңра эхли халк өйли-өйүне даргады. Давут хем өз хожалыгына ак пата бермек үчин өйүне гитди.

17-нчи бап

Реббиз Давуда берен вадасы (2 Шамувел 7:1-17)

¹Давут өз көшгүнде орнашандан соң, Натан пыгамбере: «Серет, мен-э кедр агажындан гурлан көшкде яшарын, Реббиз Эхт сандыгы болса чадырда дур» дийди. ²Натан Давуда: «Ислэн задыңы эдибер, себэби Худай сениң билендир» дийди. ³Эмма хут шол гиче Натана Реббиз шу сөзи аян болды: ⁴«Бар, гулум Давуда Реб шейле диййэр дий: „Маңа месген тутар ялы өйи сен гурмалы дэлсиң. ⁵Мен ысрайыл халкыны Мүсүрдэн алып чыкан гүнүмден бэри өйде месген тутмадым; чадырымы ондан-оңа гөчүрип яшап йөрдүм. ⁶Тутуш Ысрайыл билен болан ерлеримиз эхлисинде Өз халкыма баштуанлык этмеги буйран Ысрайыл сердарларының хич биринден нэме үчин Маңа кедр агажындан

өй гурмандыкларыны сорамадым“». ⁷Инди сен Мениң гулум Давуда Хөкмүрован Реб ене-де шейле диййэр дий: „Мен сени мейданда гоюн баккып йөрөн еринден алып, Өз халкым Ысрайылың хөкүмдары этдим. ⁸Нирэ гитсең яныңда болдум, өңүндөки эхли душманларыңы гырып ташладым. Инди болса ер йүзүндөки бейик адамларың ады кимин сениң адыңы беленде гөтержек. ⁹Өз халкым Ысрайыл үчин бир ер таййынлап, олары шол ерде ерлешдиржек. Шейдип, олар өз ерлеринде яшарлар. Мундан бейлөк оларың рахатлыгы бозулмаз. ¹⁰Халкым Ысрайыла сердарлар беллэн дөврүмден бэри сүтем эдишлери ялы, бетгылык адамлар инди олар сүтем этмезлер. Мен эхли душманларыңы боюн эгдирерин. Мен-Реб сениң үчин бир өй бина этжекдигими жар эдйэрин. ¹¹Пейманың долуп, ата-бабаларыңа говшаныңда, ерине өз огулуңы, өз билиңден өнен зүрядыңы тагта чыкарып, онуң патышалыгыны кувватландырарын. ¹²Мениң үчин өйи ол гурар, Мен онуң шалык тагтыны бакы беркарар эдерин. ¹³Мен оңа Ата боларын, ол болса Маңа огул болар. Сенден өң болан Шавулы махрум эдишим ялы, оны Өз садык сөйгимден махрум этмерин. ¹⁴Мен оны Өз өйүмде хем-де шалыгымда бакы гоярын. Шалык тагты бакы довам эдер“». ¹⁵Шу сөзлерин хем-де аянлыкларың эхлисини Натан Давуда гүррүң берди.

Давудың миннетдарлык дилеги (2 Шамувел 7:17-29)

¹⁶Соңра Давут гелип, Реббиз хузурында отурды-да, шейле дийди: «Я, Худайымыз Реб, мен ким, мени

шейле дережә етирер ялы, мениң машгалам ким? ¹⁷Я Худайымыз Реб, бу затлары хем аз гөрйән ялы, Сен Өз гулуң неслиниң гелжеги хакында хем сөз бердиң. Сен маңа белент мертебели адам ялы гараярсың, я Худайымыз Реб! ¹⁸Өз гулуңа бейле хорматың үчин Давут Саңа нәме дийип билер? Сен Өз гулуңы танаярсың ахырын! ¹⁹Сен гулуңың хатырасына, Өз гөвүн ислегиче гөрә бу бейик иши этдиң; бу бейик ишлериң әхлисини аян этдиң. ²⁰Эй, Реб, Саңа тай гелжек ёкдур, Сенден башга Худай ёк! Муны өз гулакаларымыз билен эшитдик. ²¹Ер йүзүнде Сениң халкың Ысрайыла тай гелжек халк бармыка?! Өз халкым болсун дийип, Сен оны Мүсүр гулчулыгындан халас этдиң, бейик хем айылганч ишлер билен Өз адыңы шөхрата беслемек үчин бейлеки миллетлери оларың өнүнден ковуп чыкардың. ²²Хемишелик Өз халкым болсун дийип, халкың Ысрайылы Өзүң үчин эбеди халк этдиң; Я Реб, Сен оларың Худайы болдун. ²³Инди болса, Сен, я Реб, Өз гулуң хем онуң несли хакда айдан сөзүңи эбеди сакла-да, дийшиң ялы эт! ²⁴Гой, ынсанлар „Хөкмүрован Реб Ысрайылың Худайыдыр“ дийип, гулуңың неслини беркарар этсинлер, адыңы эбедилек беленде гөтерсинлер. Гулуң Давудың несли Сениң өңүнде кувватлансын. ²⁵Сен, эй, Худайым, „Саңа несил бержек“ дийип, гулуңа Өзүң аян эдипдиң. Шоңа гөрә-де, гулуң Саңа йүзленип, шу дилеги окамага милт этди. ²⁶Я Реб, Сен Худайсың. Шу ягшылыклары гулуңа Сен вада этдиң. ²⁷Өз хузурында эбеди галсын дийип, гулуңың неслине пат бермек, гой, Саңа хош гөрүңсин!

Себәби, я Реб, Сениң патан билен гулуңың несли бакы паталы болды ве паталыдыр!»

18-нжи бап

Давут душманларыны еңйәр (2 Шамувел 8:1-18)

¹Бирнөче вагтдан соң Давут пилишт-лилере зарба уруп, олары өзүне табын этди. Ол Гат галасыны хем-де онуң обаларыны пилишт-лилериң элинден алды. ²Ол моваплылары еңди. Моваплылар Давуда табын болуп, оңа салгыт төледилер. ³Соңра Давут Евфрат дерясының төверегиндәки агалыгыны тәзеден дикелтмек үчин гиден Соба патышасы Хададгезери Хаматың якынында боюң эгдирди. ⁴Давут онуң мүң саны сөвеш арабасыны, арабалы гошунының еди мүң эсгерини хем-де йигрими мүң эсгерли пыяда гошуныны есир алды. Ол атларың йүз араба етер ялысыны гоюп, галанларыны майып этди. ⁵Дамаска яшаян сириялылар Соба патышасы Хададгезере көмеге геленде, Давут сириялыларың йигрими ики мүңүсини өлдүрди. ⁶Давут Дамаска яшаян сириялыларың арасында гошун бөлүмлериңи ерлешдирди. Сириялылар Давуда табын болуп, оңа салгыт төледилер. Давудың баран еринде Реб оңа еңиш берйәрди. ⁷Давут Хададгезериң гулларының гөтерйән алтын галканларыны алып, Иерусалиме гетирди. ⁸Хададгезериң галалары Тибхатдан хем-де Кундан Давут жуда көп бүрүнжи эле салды. Соң Сүлейман шол бүрүнчлерден бүрүнч ховуз, сүгүнлери хем энжамлары ясады.

⁹Хамат шасы Тогу Давудың Соба шасы Хададгезериң әхли гошуныны дерби-дагың эдендигини эшитди.

¹⁰Хададгезер билен уршуп, ондан үстүн чыкмагы мынасыбетли Давут патышаны гутламак хем-де хал-ахвал сорашмак үчин, Тогу өз оглы Хадорамы ^a Давудың янына иберди. Себэби Хададгезер Тогу билен йыгы-йыгыдан урушарды. Хадорам өзи билен күмүш, алтын хем бүрүнч совгатлар эжитди. ¹¹Давут бу совгатлары да әхли миллетлерден: эдомлылардан, моваплылардан, аммонлылардан, пилиштлилерден хем амалеклерден эле салан алтын-күмүшлери билен биле Реббе багыш этди.

¹²Серуяның оглы Абышай Дуз жүлгесинде он секиз мүң эдомлыны өлдүрдү. ¹³Ол Эдомда гошун бөлүмлерини ерлешдирди; әхли эдомлылар Давуда табын болдулар. Давудың гиден еринде Реб она еңиш берйәрди.

¹⁴Шейдип, Давут тутуш Ысрайыла патышалык эдйәрди. Ол тутуш халкыны адыллык хем хақыкат билен доландырыды. ¹⁵Серуяның оглы Ёвап онуң гошунбашысыды; Ахылудың оглы Ехошпат – баш эмелдарыды, ¹⁶Ахытубың оглы Садок билен Абятарың оглы Абымелек руханыдылар, Шавша – кәтипди, ¹⁷Ехояданың оглы Бенай керетлер билен пелетлерин баштутаныды, Давудың огуллары болса ша хызматының баштутанларыды.

19-нжы бап

Давут аммонлылары хем-де сириялылары еңйәр
(2 Шамувел 10:1-19)

¹Бираз вагтдан соң Аммон патыша Нахаш өлүп, ерине оглы тагта чыкды.

²Давут: «Нахаш маңа вепалы болды, мен хем онуң оглы Хануна вепалы болайын» дийди. Оны какасы үчин чекйән хасратындан көшешдирмек үчин, Давут онуң янына бирнөчө чапарлар ёллады. Давудың адамлары Аммон юрдуна Хануны көшешдирмек үчин онуң янына геленлеринде, ³аммон беглери Хануна: «Давут сана көшешдирижилери атаңың хорматы үчин иберендир өйдйәңми? Ол өз чапарларыны галаны басып алмак үчин, оны гөзден гечирмәге иберендир» дийдилер. ⁴Ханун Давудың чапарларыны тутуп, оларың сакгалларыны сырды, гейимлерини сыртларына ченли ортасындан кесдирип, ызларына угратды. ⁵Шейдип, олар ол ерден гайтдылар. Бу адамлар хакда Давуда хабар беренлеринде, ол: «Сакгалыңыз өсйәнчә, Ерихода болуберин, соң гелерсиңиз» диен табшырык билен оларың өңүнден чапарлар иберди, чүнки олар гаты кемсидилипди.

⁶Давуды өзлерине душман эдендиклерине дүшүнип, аммонлылар Ханун билен Месопотамиядан, Сириядакы Магакадан хем-де Собадан сөвеш арабаларыны, арабалы гошуну хақына тутмак үчин, олар бир мүң еди йүз батман ^b күмүш иберди. ⁷Олар отуз ики мүң саны сөвеш арабасыны вепатыша Магаканы гошуну билен хақына тутдулар. Олар гелип, Мейдебаның өңүнде харбы дүшелге гурдулар. Аммонлылар хем өз галаларындан йыгнанышып, сөвеше чыкдылар. ⁸Давут муны эшидип, Ёвабы хем батыр эсгерли бүтин гошунуны иберди. ⁹Аммонлар чыкып, галаның

^a 18:10 *Хадорам* – бу ат 2Шам 8:10-да *Ёрам* дийип душ гелйәр.

^b 19:6 *Бир мүң еди йүз батман* – еврейче *мүң киккар*. Бу такм. 34 тонна деңдир.

дервезесиниң агзында сөвешмек үчин нызама дурдулар, гелен патышалар болса ачык мейданда айратын нызама дурдулар.

¹⁰Өзүниң хем аркасында, хем өңүнде сөвешин яйбаңланандыгыны гөрөн Ёвап Ысрайылың сайлама эсгерлерини алып, олары сириялыларың гаршысына нызама дурузды.

¹¹Галан гошуну өз доганы Абышайың элине берди ве олары аммонлыларың гаршысына нызама дурузды. ¹²Ёвап: «Барды-гелди сириялылар менден гүйчли чыкайсалар, сен маңа көмеге етишерсиң; барды-гелди аммонлылар сенден гүйчли болуп чыкайсалар, онда мен саңа көмеге етишерин. ¹³Мерт бол, халкымыз үчин ве Худайымызың галалары үчин дөзүмли сөвешели. Реб болса Өз исләнини этсин» дийди. ¹⁴Шейдип, Ёвап хем онуң гошунлары сириялылара гаршы сөвеше гиришдилер; душманлар Ёвапдан гачдылар. ¹⁵Сириялыларың гачаныны гөрөн аммонлылар хем Ёвабың доганы Абышайдан гачып, гала гирдилер. Шондан соң Ёвап Иерусалиме гелди.

¹⁶Өзлериниң ысрайыллардан еңлендиклерини гөрүп, сириялылар Евфрат дерясының аңырындакы сириялылара чапарлар иберип, олары Шобагың баштутанлыгында чыкартдылар. Шопак Хададгезериң гошунбашысыды. ¹⁷Давут муны эшидип, эхли ысрайыллары топлап, Иордан дерясындан гечди. Ол оларың янына гелип, өз гүйчлерини сириялылара гаршы гөнүкдирди. Давут өз гошунуны сириялыларың гаршысына нызама дурузды ве сириялылар олар билен урша гиришдилер. ¹⁸Сириялылар

ысрайылларың гошунындан гачдылар. Давут оларың еди мұң сөвеш арабалы эсгерлерини, паяда гошундан кырк мұң адамы хем-де оларың гошунбашысы Шобагы өлдүрди. ¹⁹Хададгезере табын болан ханларың эхлиси өзлериниң ысрайыллардан еңлендиклерине гөз етирип, Давут билен ылалашык баглашып, она боюн эгдилер. Сириялылар мундан бейләк аммонлылара көмек этмек иследедилер.

20-нжи бап

Давут Раба галасыны басып аляр

¹Яз паслында, патышаларың йөрише гидйән дөври Ёвап гошуну алып, йөрише чыкып, Аммон юрдуны күл-пеекун этди, соң гелип, Рабаны габады. Эмма Давут Иерусалимде галыпды. Ёвап Рабаның үстүне хужүм эдип, оны дерби-дагын этди. ²Давут Аммон патышасының башындан алтын тәжини алды; онуң аграмы ики путды^а, онуң йүзүне гымматбаха даш отурдыланды. Оны Давудың келлесине гейдирдилер. Давут галадан көп мукдарда олжа-да алды. ³Галаның халкыны болса Давут галадан гөчүрип, олары бычгы, демир кәтмен хем-де палта билен ишленилйән ишлерде гойды. Ол аммонлыларың эхли галаларында шейле эденден соң, эхли гошун билен биле Иерусалиме доланды.

Пилиштлилере гаршы сөвеш (2 Шамувел 21:18-22)

⁴Шондан соң Гезерде пилиштлилер билен уруш башлады. Шонда хушалы

^а 20:2 *Ики пут* – еврейче бир киккар. Бу такм. 34 кг дендир.

Сибекай ири адамларың неслинден болан Сипай диен бирини өлдүрди. Пилиштлилер боюн эгдилер. ⁵Пилиштлилер билен ене уруш болды. Ягырың оглы Элханан гатлы Жалудың доганы Лахмыны өлдүрди. Лахмының найзасының сапы докмачының түтеси ялы ёгынды. ⁶Гат галасында ене уруш болды. Ол ерде ене пилиштлилерин ири неслинден эллериدير аяклары алты-алтыдан йигрими дөрт бармаклы шиллиң узун бири барды. ⁷Ысрайыла сөгендиги себәпли, Давудың доганы Шимганың оглы Ёнатан Рапа неслинден болан бу адамы өлдүрди. ⁸Буларың дөрдүсиде Гатың рапаларындандылар. Олар Давудың хем-де онуң эсгерлеринин элинден өлдүлөр.

21-нжи бап

Давут халкың саныны хасаба аляр

(2 Шамувел 24:1-25)

¹Шейтан Ысрайыла гаршы чыкып, Давуды ысрайыл халкының адам саныны билмек күйүне дүшүрди. ²Давут Ёваба хем-де гошунбашылары: «Гидиң-де, Беершебадан Дана ченли болан ысрайыллары хасаба алың-да, маңа хабар берин. Маңа илатың саны герек» дийди. ³Эмма Ёвап патыша йүзленип: «Реб халкының саныны йүз эссе көпелтсин! Эй, шахым, шоларың эхлиси женабымың гуллары дэлми нәме? Нәме үчин женабым бейле этмек ислейәр? Нәме үчин ол Ысрайылы гүнәли этжек боляр?» дийди. ⁴Йөне патышаның сөзи Ёвабыңкыдан үстүн гелди. Шунлукда, Ёвап гидип, тутуш Ысрайыла айланып, Иерусалиме гайдып гелди. ⁵Ёвап илат

язувының нетижесини Давуда берди. Тутуш Ысрайылда эли гылыч тутуп билжек адамларының саны бир миллион йүз мүнди, Яхуданыңкы болса дөрт йүз етмиш мүн адам болуп чыкды. ⁶Ёвап левилер билен беняминлери хасаба алмады, чүнки патышаның буйругы оңа нежис гөрүнди.

⁷Бу иш Худая пис гөрүнди ве Ол Ысрайылы жезаландырды. ⁸Давут: «Шу херекетим билен Сениң өңүнде улы гүнә газандым, акмаклык этдим. Өз гулуңы гүнә астында гойма, Сен! Ялбарярын!» дийип, Худая йүзленди. ⁹Реб Давудың гөргүри Гада шейле дийди: ¹⁰«Давудың янына бар-да: „Реб сениң өңүнде үч шерт гойяр; бирини сайла, Ол шоны хем амала ашыржак“ дийип айт». ¹¹Гат гелип, Давуда: «Реб шейле диййәр: „Сайла: ¹²я үч йыл ачлык, я душманларыңың өңүнде үч айлап дерби-дагын болмаклык, я үч гүн Реббиң юрда индерен гырғын кеселинден хеләк болмаклык, Реббиң перишдеси тутуш Ысрайыл топрагындакылары вейран эдер“. Инди бирини сайла, мен өзүми Иберене жогап бермели» дийди. ¹³Давут Гада: «Мен эрбет ягдая дүшдүм. Говусы, мен Реббиң элине дүшейин, ынсан элине дүшмәйин. Реббиң рехимдарлыгы бейикдир» дийди.

¹⁴Шейдип, Реб Ысрайыла гырғын кеселини иберди ве мундан илатың етмиш мүн адамы гырылды. ¹⁵Худай Иерусалимиң халкыны вейран этмек үчин бир перишдесини иберди. Перишде халкы вейран этжек боланда, Реб муны гөрүп, бу бетбагтчылыгы гойболсун этди. Ол вейран эдйән перишдә: «Бесдир! Инди элиңи чек!» дийди. Шонда Реббиң перишдеси ябуслы Орнаның харман

ериниң голайындады. ¹⁶Реббин перишдесиниң өз элиндэки яланач гылыжыны Иерусалиме тарап узадып, ер билен гөгүң арасында дурандыгыны Давут гөрди. Жул гейнен Давут хем-де яшулулар ере йүзин йыкылдылар. ¹⁷Давут Худая шейле дийди: «Халкың саныны билмек үчин буйрук берен мен дәлмидим нәме? Гүнә эден мен, хата иш эден мен. Йөне бу бигүнә халк нәме этди ахырын? Эй, Худайым Реб, гой, Сен диңе маңа хем атамың неслине жеза бер, Өз халкыңы вейран этме!»

¹⁸Онсоң Реббин перишдеси Гада ябуслы Орнаның харман еринде Реббе гурбанлык сыпасыны гурмалыдыгыны Давуда айтмагы эвр этди. ¹⁹Давут Гадың Реббин адындан айдан сөзи билен ол ере гитди. ²⁰Орнан ызына өврүлип, перишдәни гөрди. Онуң янындакы дөрт оглы гизленди, Орнан болса бугдай дөвмегини довам этдирди. ²¹Давут Орнаның янына гелди. Орнан оны гөрүп, хармандан чыкды ве оңа ики бүкүлип тагзым этди. ²²Давут Орнана шейле дийди: «Реббе гурбанлык сыпасыны гуарар ялы харман ериңи бер, оны маңа долы бахасына сат; шейтсек, халкың башына дүшен бетбагтчылык совлар». ²³Орнан Давуда шейле дийди: «Алай! Якма гурбанлыгы үчин өкүзлери, одун үчин дөвек дөвйән гураллары, галла садакасы үчин бугдайы – шуларың хеммесини мен саңа берйәрин». ²⁴Эмма Давут патыша Орнана шейле дийди: «Ёк, мен оларың хеммесини долы бахасына сатың алжак. Мен Реб үчин сениң задыңы йөне алжак дәл, мугт дүшен зады якма гурбанлык бержек дәл». ²⁵Шейдип, Давут Орнана харман ери үчин алты йүз

алтын теңге төледи. ²⁶Давут ол ерде Реббе гурбанлык сыпасыны гуруп, якма хем-де саламатлык гурбанлыкларыны хөдүрледи. Ол Ребби чагырды; Реб якма гурбанлык сыпасының үстүнде гөкден от билен Давуда жогап берди. ²⁷Соңра Реб перишдә буйрук берди; перишде гылыжыны гынына салды.

²⁸Давут ябуслы Орнаның харманында өзүне Реббин жогап берендигини гөрөн вагты, шол ерде садакалар берди. ²⁹Чүнки Реббин Муса тарапындан чөлде гуран чадыры хем-де якма гурбанлык сыпасы шол вагт Гибгондакы сеждегәхдеди. ³⁰Эмма Давут Худайдан сорамак үчин онуң өңүне барып билмеди, себәби ол Реббин перишдесиниң гылыжындан горкярды.

22-нжи бап

¹Онсоң Давут: «Шу ерде Бейик Худайың өйи хем-де Ысрайыл үчин якма гурбанлык сыпасы болсун» дийди.

Давут ыбадатхананы гурмага тайярлык гөрйәр

²Давут Ысрайылда яшаян гелмишклері топламагы буйруп, Худайың өйүни гурмак үчин даш ёнян уссалары белледи. ³⁻⁴Давут дервезелерин гапылары үчин чүйлер ве петлелер үчин жуда көп демир, өлчөрдөн агдык бүрүнч, уммасыз көп мукдарда кедр агачларыны тайярлады. Көп мөчбердәки бу кедр агачларыны Давуда сидонлылар билен сурлулар гетирдилер. ⁵Давут шейле дийди: «Оглум Сүлейман яш хем тежрибесиз, Реббе гурулжак өй болса бичак гөзел, бүтин дүңйәде мешхур хем-де шөхратлы болмалыдыр. Шонуң үчинем мен

тайярлык гөрмелидирин». Шейлелик-де, Давут өлмезинден өң, өйүң гурлушыгы үчин тайярлык ишлериниң улы тапгырыны ерине етирди.

Давудың Сүлеймана весъети

⁶Онсоң Давут оглы Сүлейманы янына чагырып, Ысрайыл Худайы Реббе өй гурмагы оңа весъет этди. ⁷Давут Сүлеймана шейле дийди: «Оглум, мениң Худайым Реббе өй гурмак ниетим барды. ⁸Эмма маңа Реббинң шу сөзи аян болды: „Сен көп ган дөкдүң хем-де ёвуз урушлар алып бардың. Маңа өйи сен гурмалы дэлсиң, себәби сен Мениң хузурымда ер йүзүнде көп ган дөкдүн. ⁹Ине, сенден бир огул дүнйә инер; ол асудалыкда яшар. Мен оңа төверегиндәки әхли душманларындан дынчлык берерин. Онуң ады Сүлейман болар, Мен онуң дөврүнде Ысрайыла паряхатчылык ^a хем асудалык берерин. ¹⁰Ол Маңа өй гулар. Ол Маңа огул болар, Мен оңа Ата боларын. Мен Ысрайылың үстүнден онуң шалык тагтыны мүдимлик беркарар эдерин“. ¹¹Инди, оглум, гой, Реб саңа яр болсун. Реб сен барада айдышы ялы, Худайың Реббе өй гурмаклык ишиң шовуна болсун. ¹²Худайың Реб сени Ысрайыла хөкүмдар гоянда, Онуң кануныны бержай эдерин ялы, гой, Реб саңа акыл-пайхас берсин. ¹³Эгер Реббинң Мусаның үсти билен Ысрайыла табшыран парзларыдыр хөкүмлерини бержай этсең,

ишин ровач болар. Дөзүмли хем мерт бол; горкма, рухдан дүшме. ¹⁴Мен Реббинң өйи үчин, улы ыхлас билен бир йүз етмиш мүн батман ^b алтын, бир миллион еди йүз мүн батман ^c күмүш, өлчәрден агдык бүрүнчдир демир, агачдыр дашлар йыгнадым. Сен буларың үстүни етирмелисиң. ¹⁵⁻¹⁶Элинде уммасыз ишчи гүйжи бар: даш ёнужыларың, керпич өрүжилерин, агач уссаларың, сан-сажаксыз усат зергәрлерин, күмүш, бүрүнч хем демир уссаларың бардыр. Инди ише башла, Реб саңа яр болар!»

¹⁷Шейле хем Давут оглы Сүлеймана көмек бермеклери үчин, Ысрайылың әхли ёлбашчыларына шейле буйрук берди: ¹⁸«Худайыңыз Реб сизин билен дәлми? Әхли тарапдан сизе рахатлык берен Шол дәлми? Ол бу юрдун әхли илатыны мениң элиме берди ве юрт Реббе хем-де Онуң халкына боюн эгди. ¹⁹Инди бүтин калбыңыз хем жаныңыз билен Худайыңыз Ребби агтарың! Реббинң Әхт сандыгыны хем-де Худайың мукаддес энжамларыны Реббе гурлан өе гетирериниз ялы, гидиң-де, Бейик Худайың мукаддес өйүни гуруң».

23-нжи бап

Левилериң везипелери

¹Давут өз дурмушундан разы болуп, оглы Сүлейманы Ысрайыла пагыша этди.

^a **22:9** *Сүлейман... паряхатчылык* – еврейче *Сүлейман* ве *паряхатчылык* сөзлериниң айдылышы меңзешдир.

^b **22:14** *Бир йүз етмиш мүн батман* – еврейче *йүз мүн киккар*. Бу такм. 3450 тонна дендир.

^c **22:14** *Бир миллион еди йүз мүн батман* – еврейче *бир миллион киккар*. Бу такм. 34500 тонна дендир.

²Давут Ысрайылың әхли ёлбашчыларыны, руханылары хем-де левилери янына чагырды. ³Левилериң отуз ве ондан ёкары яшлылары хасаба алынды. Олар жеми отуз секиз мўнди. ⁴Давут: «Шоларың йигрими дөрт мўнүси Реббиң өйүнде хызмат этмелидирлер; алты мўнүси баштутанлар хем казылар, ⁵дөрт мўни дервезебанлар, ене дөрт мўни мениң өвги айтмак үчин ясан саз гуралларымда Ребби шөхратландырмалыдырлар» дийди. ⁶Давут олары Левиниң Гершон, Кохат хем-де Мерары атлы үч оглуна гөрә топарлара бөлди.

Гершонлар

⁷Гершонның огуллары: Ладан билен Шимги. ⁸Ладаның несиллери: Ехиел новбахар оглы, Зетам, Ёвел – жеми үч, ⁹Шимгиниң несиллери: Шеломот, Хазыел, Харан – жеми үч. Булар Ладаның ковумбашыларыды. ¹⁰Шимгиниң несиллери: Яхат, Зина, Егуш, Берига – жеми дөрт. ¹¹Яхат башы, Зиза индикисиди, йөне Егуш билен Бериганың огуллары көп дәлди, шоңа гөрә-де, олар бир машгала хасап эдилйәрдилер.

Кохатлар

¹²Кохадың огуллары: Имран, Йисхар, Хеброн, Узыел – жеми дөрт. ¹³Имраның огуллары: Харун билен Муса. Харун иң мукаддес затлары багыш этмәге сайланды. Шейлеликде, ол хем онуң огуллары элмыдама Реббиң өңүнде гурбанлыклар бермелидирлер, Оңа хызмат этмелидирлер хем Онун ады билен пата бермелидилер. ¹⁴Йөне Худайың адамы болан Муса хем онуң огуллары левилериң тиресине гошулдылар. ¹⁵Мусаның огуллары: Гершом,

Элигезер. ¹⁶Гершомың несли Шебувал башы. ¹⁷Элигезериң оглы Рехабя башы. Элигезериң башга оглы ёкдур, йөне Рехабяның несиллери жуда көпди. ¹⁸Йисхарың несли Шеломыт башы. ¹⁹Хебронның несиллери Ерия башы, Амаря индикиси, үчүнжиси Яхазыял, дөрдүнжиси Екамгам. ²⁰Узыелиң огуллары: улы оглы Мика ве икинжиси Йишия.

Мерарылар

²¹Мерарының огуллары: Махлы, Мушы. Махлының огуллары: Элгазар, Киш. ²²Элгазар огулсыз дүйәден өтди, онуң дине гызлары барды. Олар Кишиң огулларына дурмуша чыкдылар. ²³Мушының огуллары: Махлы, Эдер, Еремот – жеми үч. ²⁴Ине, шулар левилериң ковумбашыларыдыр ве уругларына гөрә хасаба алнандыр. Олар йигрими ве ондан ёкары яшлы болуп, Реббиң өйүне хызмат этмелидилер. ²⁵Өң Давут шейле дийипди: «Ысрайыл Худайы Реб Өз халкына дынчлык берди; Ол Иерусалимде мүдимилик яшаяр. ²⁶Шейлеликде, левилер Реббиң чадырыны я-да Оңа хызмат үчин уланылян бейлеки эсбаплары ондан-оңа гөчүрмезлер». ²⁷Давудың соңкы сөзлерине гөрә, левилериң йигрими хем ондан улы яшлыларының саны шуды.

²⁸Левилер Реббиң өйүне хызмат этмек үчин, Харуның неслинден болан адамларың янында болуп, шу ишлери ерине етирмелидилер: ховлулара хем-де отаглара серетмек, мукаддес затлары арассаламак, Худайың өйүниң хызматындакы хер бир ише: ²⁹хөдүр чөрегине, гурбанлыклар үчин берлен сайлама уна, петир көкелере,

биширилен садакалара, зейтун ягына гарылан садака, ыбадатхана өлчегине ве мөчберине серетмек. ³⁰Шейле хем олар хер гүн эртир-агшам Реббе шүкүр эдип, өвгүлөр айтмалыдылар. ³¹Сабат гүнлеринде, Тэзе Ай байрамларында ве бейлеки байрамларда якма гурбанлыклар беренлеринде, Реббе шүкүр эдип, өвгүлөр айтмалыдылар. Олар бу ишлери эвр эдилен дүзгүнлере гөрә хемише Реббин хузурында ерине етирмелидилер. ³²Реббе йүз тутулян чадыр ве мукадес ер левилериң баштутанлыгындады. Олар Реббин өйүнде хызмат эдйән Харуның несиллеринден болан доганларына-да эсеван болмалыдылар.

24-нжи бап

Руханылар ве оларың этмели везипелери

¹Харуның несиллери хызмат үчин бөлүнendir. Харуның огуллары: Надап, Абыху, Элгазар, Ытамар. ²Эмма Надап билен Абыху какаларындан өң өлүпдилер; оларың оглы ёкды. Шоңа гөрә, Элгазар билен Ытамар руханы болдулар. ³Давут Элгазаның несли Садок, Ытамарың несли Ахымелек билен биле руханылары борчларына гөрә хызмат ишлерине бөлүшдирди. ⁴Ытамарың неслине гаранда, Элгазаның неслиндәки ко-вумбашылар хас көпди. Шоңа гөрә ко-вумбашыларың баштутанлыгында Элгазаның несиллери он алты бөлеге, Ытамарың несиллери секиз бөлеге бөлүнendi. ⁵Адалатлы болмак үчин ики топар хем биче боюнча бөлүндилер, себәби мукадес чадыра хем-де Худая хызмат этмели ёлбашчылар Элгазаның неслиниң

арасында-да, Ытамарың неслиниң арасында-да барды. ⁶Левилерден болан Нетанелиң оглы Шемагя мүрзе патышаның, ёлбашчыларың, руханы Садок билен Абатырың оглы Ахымелегин, руханыларың несиллериниң хем-де левилериң ко-вумбашыларының хузурында буларың атларыны язды. Элгазар билен Ытамарың херси үчин бир топар сайланып алынды.

⁷Бижеси чыкан адамлар биче тертиби боюнча шулардыр: Ехоярып, Едая, ⁸Харым, Сегорым, ⁹Малкыя, Миямын, ¹⁰Хакос, Абыя, ¹¹Ешува, Шеканя, ¹²Эляшып, Яким, ¹³Хупа, Ешебеяп, ¹⁴Билга, Иммер, ¹⁵Хезир, Хапысес, ¹⁶Петахя, Эзекиел, ¹⁷Якин, Гамул, ¹⁸Делая, Магазья – жеми йигрими дөрт биче. ¹⁹Оларың Реббин өйүне гирмек үчин ерине етирмели борчлары, ине, шудур. Муны олара Ысрайыл Худайы Реб оларың атасы Харуның үсти билен табшырыпды.

Левилериң галан бөлөги хызмата белленильәр

²⁰Левиниң несиллериниң галан уругбашылары шулардыр: Имраның несли Шубайыл, Шубайылың несли Ехдея. ²¹Рехабядың несли Йишия. ²²Йисхарлардан Шеломот; Шеломодың несиллеринден Яхат. ²³Хебронның несиллеринден яш тертибине гөрә Ерия, Амаря, Яхазыял, Екамгам. ²⁴Узыелиң неслинден Мика; Миканың неслинден Шамыр. ²⁵Миканың доганы Йишия, Йишияның неслинден Закаря. ²⁶Мерарының несиллеринден Махлы, Мушы. Ягазыяның огулларындан Бено. ²⁷Мерарының несиллеринден Ягазыя, Бено, Шохам, Закур, Ибри. ²⁸Махлының несиллеринден

Элгазар; онуң оглы ёкдур. ²⁹Кишден Ерахмеел. ³⁰Мушының несиллеринден Махлы, Эдер, Еримот. Шулар уругларына гөрә Левиниң несиллеридир. ³¹Гарындашлары болан Харуның несиллеринде болшы ялы, булар хем Давут патышаның, Садокдыр Ахымелегиң, руханылардыр левилериң ковумбашыларының өңүнде биже атдылар. Оларың ковумбашылар болан яш гарындашлары хем шейле этдилер.

25-нжи бап

Йбадатхана сазандалары

¹Давут хем-де гошун баштутанлары Асафың, Хейманың хем-де Едутуның огулларыны хызмат иши үчин бөлүп айырдылар. Олар лира, арфа хем кимвал чалып пыгамберлик этмелидилер. Хызмат ишини ерине етиренлер шулардыр: ²Асафың огулларындан: Закур, Юсуп, Нетаня, Асарела. Булар патышаның эмрине гөрә пыгамберлик эден Асафың огулларыды ве онуң гарамагындадылар. ³Едутуның огулларындан: Гедаля, Сери, Ишая, Шимей ^a, Хашабя, Матытя – жеми алты. Олар Реббе лира билен өвги айдып, Оны шөхратландырып пыгамберлик эдйән какалары Едутуның гарамагындадылар. ⁴Хейманың огуллары: Букья, Матаня, Узыел, Шебувал, Еримот, Хананя, Хананы, Элията, Гидалты, Ромамты Гезер, Ёшбекаша, Маллоты, Хотыр, Махазыёт. ⁵Шуларың хеммеси патышаның гөргүри

Хейманың огулларыдыр. Бу огуллар Хемана оны бейик этмек үчин, Худайың берен вадасы билен берлипти. Худай оңа он дөрт огул билен үч гыз берди. ⁶Буларың бары какаларының гарамагында Реббиң ыбадатханасында кимвал, арфа хем лира чалып, айдым айдярддылар. Асаф, Едутун ве Хейман патышаның буйругы астындадылар. ⁷Булар хем-де буларың Реббиң өңүнде айдым айтмаклыга түргенлеширилен гарындашларының бу ише уссатлары ики йүз сегсен секиз адамды. ⁸Оларың улудан-кичә, халыпадан-шәгирде ченли бары борчлары үчин биже атдылар. ⁹Биринжи биже Асафың неслинден Юсуба дүшди; икинжи Гедаля; доганлары ве огуллары билен он ики адам; ¹⁰үчүнжи Закура; огуллары ве доганлары билен он ики адам; ¹¹дөрдүнжи Езер ^b; огуллары ве доганлары билен он ики адам; ¹²бәшинжи Нетаня; огуллары ве доганлары билен он ики адам; ¹³алтынжы Букья; огуллары ве доганлары билен он ики адам; ¹⁴единжи Есарела ^c; огуллары ве доганлары билен он ики адам; ¹⁵секинжи Ешагя; огуллары ве доганлары билен он ики адам; ¹⁶докузынжы Матаня; огуллары ве доганлары билен он ики адам; ¹⁷онунжы Шимгә; огуллары ве доганлары билен он ики адам; ¹⁸он биринжи Азарел ^e; огуллары ве доганлары билен он ики адам; ¹⁹он икинжи Хашабя; огуллары ве доганлары билен он ики адам; ²⁰он үчүнжи Шубайыла; огуллары ве доганлары билен он ики

^a 25:3 Бу сөз кәбир голязмаларда ёк.

^b 25:11 *Езер* – 25:3-де *Сери* дийип душ гелиёр.

^c 25:14 *Есарела* – бу ат 25:2-де *Асарела* дийип душ гелиёр.

^e 25:18 *Азарел* – бу ат 25:4-де *Узыел* дийип душ гелиёр.

адам; ²¹он дөрдүнжи Матытя; огуллары ве доганлары билен он ики адам; ²²он бэшинжи Еримот; огуллары ве доганлары билен он ики адам; ²³он алтынжы Хананя; огуллары ве доганлары билен он ики адам; ²⁴он единжи Ёшбекаша; огуллары ве доганлары билен он ики адам; ²⁵он секизинжи Ханана; огуллары ве доганлары билен он ики адам; ²⁶он докузынжы Маллота; огуллары ве доганлары билен он ики адам; ²⁷йигриминжи Элията; огуллары ве доганлары билен он ики адам; ²⁸йигрими биринжи Хотыра; огуллары ве доганлары билен он ики адам; ²⁹йигрими икинжи Гидалта; огуллары ве доганлары билен он ики адам; ³⁰йигрими үчүнжи Махазыёта; огуллары ве доганлары билен он ики адам; ³¹йигрими дөрдүнжи Ромамты Гезере дүшди; огуллары ве доганлары билен он ики адам.

26-нжы бап

Реббиң өйүниң дервезебанлары

¹Дервезебанларың бөлүмлери шулардыр: коралардан Асафың огулларындан болан Корениң оглы Мешелемя. ²Мешелемяның огуллары: новбахар оглы Закаря, икинжиси Едигаел, үчүнжиси Зебадя, дөрдүнжиси Ятныел, ³бэшинжиси Эйлам, алтынжысы Ехоханан, единжиси Элөгейнай. ⁴Обедедомың огуллары: новбахар оглы Шемагя, икинжиси Ехозабат, үчүнжиси Ёва, дөрдүнжиси Сакар, бэшинжиси Нетанел, ⁵алтынжысы Эмиел, единжиси Ысакар, секизинжиси Пегуллаатай. Обедедомы Худай ялкапды. ⁶Шемагядан хем бирнэче огул дүнийэ инди; башаржаң адамлар боландыклары үчин,

олар өз уругларына баш болдулар. ⁷Шемагяның огуллары: Отны, Репайыл, Обет, Элзабат; оларың доганлары Элиху билен Семакя хем башаржаң адамларды. ⁸Обедедомың огуллары, агтыклары хем-де оларың доганлары хызмат ишине өкде алтымыш ики адамды. ⁹Мешелемяның башаржаң огулларыдыр доганлары он секиз адамды.

¹⁰Мерары ковумындан болан Хосаның огуллары: баштутан Шимри. Ол новбахар огул болмаса-да, какасы оны баштутан эдипди. ¹¹Икинжиси Хилкия, үчүнжиси Тебаля, дөрдүнжиси Закаря. Хосаның огулларының хем доганларының жеми саны он үчдүр.

¹²Ине, ковулбашыларына гөрө дервезебанларың бөлүмлери шулардыр. Олар хем өз доганлары ялы Реббиң өйүндө хызмат этмэге борчлудылар. ¹³Олар өз ковулларына гөрө улы-кичэ деңлик эдип, дервезелери үчин биже атдылар. ¹⁴Гүндогар тарапдакы дервезе Шелемяның бижесине дүшди. Онуң оглы парасатлы геңешчи Закаря үчин хем биже атылды; онун бижесине демиргазык тарапдакы дервезе дүшди. ¹⁵Обедедомың бижесине гүнорта тарапдакы дервезе, онуң огулларына болса аммар жайы дүшди. ¹⁶Шупым билен Хоса икисине гүнбатар тарапдакы, ёкары гаян ёлдакы Шаллекет дервезеси дүшди. Гаравулчылык нобатма-нобат беллененди. ¹⁷Гүндогар тарапдакы дервезеде хер гүн алты леви, демиргазык хем гүнорта тарапдакы дервезелериң херсинде хер гүн дөрт леви дурярды, аммар жайында болса ики-икиден дурярдылар. ¹⁸Гүнбатар тарапдакы ховлуда – ёлда дөрт адам, ховлы үчинем ики адам беллененди.

¹⁹Шулар Кора хем-де Мерары ко-
вумларындан болан дервезебан
бөлүмлериди.

Хазыначылар

²⁰Худайың өйүниң хазыналары хем-
де берлен садакаларың хазыналары
бейлеки левилериң гарамагындады.
²¹Гершоноң оглы Ладаның неслинден
Ехиел уругбашы болды. ²²Ехиели,
онуң огуллары ве доганлары Зетам
билен Ёвел Реббиң өйүниң хазына-
ларына гарардылар.

²³Имрамларың, йисхарларың, хем-
ронларың, узыеллериң несиллерин-
ден, ²⁴Мусаның оглы Гершомың
неслинден Шебувал хазыналарың
башлыгыды. ²⁵Онуң Элгезер та-
рапдан гарындашлары шулардыр:
Элигезериң оглы Рехабя, Рехабяның
оглы Ишая, Ешагының оглы Ёрам,
Ёрамың оглы Зикри, Зикриниң ог-
лы Шеломыт. ²⁶Шеломыт билен онуң
гарындашлары Давут патыша, уруг-
башылар, йүзбашылардыр мүнба-
шылар хем-де бейлеки гошунбашы-
лар тарапындан багыш эдилен ха-
зыналарың баштутанлары болдулар.
²⁷Реббиң өйүни сакламак үчин, олар
урушларда алнан олжалардан ол ере
садакалар берердилер. ²⁸Шейле хем
Шамувел гөргүр, Кишиң оглы Шаву-
лың, Нериң оглы Абнериң, Серуяның
оглы Ёвабың багыш эден затлары,
умуман, багыш эдилен затларың әх-
лиси Шеломыт билен онуң гарын-
дашларының гөзегчилиги астындады.

Бейлеки левилериң везипелери

²⁹Йисхарың несиллеринден Конаня
хем-де онуң огуллары Ысрайылың
жемгыетчилик ишлерине баштутан-
лар, казылар хөкмүндө белленипдилер.

³⁰Хеброның несиллеринден Хашабя
хем-де онуң гарындашлары – башар-
жаң адамларың бир мүн еди йүзүси
Иорданың гүнбатырында яшаян Ысра-
йылларың Реббиң әхли хызматларына
хем-де патышаның гуллугына белле-
нипдилер. ³¹Ерия хеbronларың баш-
тутаныды. Давудың патышалыгының
кыркынжы йылында оларың несил да-
рагтларына середилди. Шонда Гилгат-
дакы Язерде хеbronларың арасындан
эдермен адамлар тапылды. ³²Олары
хем-де оларың гарындашларыны –
жеми ики мүн еди йүз саны уругба-
шылар болан эдермен адамы Давут
патыша Худайың хем-де патышаның
ишлерини этмек үчин рубенлериң,
гатларың хем-де гүндогардакы мана-
ша тиресиниң баштутаны эдип гойды.

27-нжи бап

Харбы бөлүмлер

¹Ысрайылларың, оларың кову-
мбашыларының, мүнбашыларыдыр
йүзбашыларының хем-де бейлеки
эмелдарларының санавы ашакда-
кы ялыдыр. Олар айба-ай гелип,
бөлүмлериң әхли ишлеринде паты-
ша гулдук эдйәрдилер. Хер бөлүмде
йигрими дөрт мүн адам барды.

²Биринжи ай үчин биринжи бөл-
лүме Забдыелиң оглы Яшобгам
ёлбашчылык эдйәрди. Онуң бөлү-
минде йигрими дөрт мүн адам бар-
ды. ³Ол Пересиң неслиндендир; ол
биринжи ай үчин әхли гошунба-
шыларың башлыгыды. ⁴Икинжи ай
үчин белленен бөлүме ахова уру-
гыннан болан Додай ёлбашчылык
эдйәрди. Бөлүмиң баш серкердеси
Миклотды; бөлүмде йигрими дөрт
мүн адам барды. ⁵Үчүнжи ай үчин

белленен бөлүмө үчүнжи бир гошунбашы – руханы Ехояданың оглы Беная ёлбашчылык эдйәрди; бөлүмде йигрими дөрт мүн адам барды. ⁶«Отуз йигидин» эдермен эсгери хем-де баштутаны Бенаядыр. Онуң оглы Эмизабат онуң бөлүминиң баш серкердесиди. ⁷Дөрдүнжи ай үчин белленен бөлүмө Ёвабың доганы Асахел ёлбашчылык эдйәрди. Ондан соң оглы Зебадя болды; онуң бөлүминде-де йигрими дөрт мүн адам барды. ⁸Бәшинжи ай үчин белленен бөлүмиң гошунбашысы Йызраның несли Шамхутды; онуң бөлүминде-де йигрими дөрт мүн адам барды. ⁹Алтынжы ай үчин белленен бөлүмө тековалы Икешинң оглы Ыра ёлбашчылык эдйәрди; онуң бөлүминде-де йигрими дөрт мүн адам барды. ¹⁰Единжи ай үчин белленен бөлүмө эфрайымлардан пелонлы Хелес ёлбашчылык эдйәрди; онуң бөлүминде-де йигрими дөрт мүн адам барды. ¹¹Секизинжи ай үчин белленен бөлүмө Зераның несли хушалы Сибекай ёлбашчылык эдйәрди; онуң бөлүминде-де йигрими дөрт мүн адам барды. ¹²Докузынжы ай үчин белленен бөлүмө беняминлерден анатотлы Абыгезер ёлбашчылык эдйәрди; онуң бөлүминде-де йигрими дөрт мүн адам барды. ¹³Онунжы ай үчин белленен бөлүмө Зераның несли нетопалы Махрай ёлбашчылык эдйәрди; онуң бөлүминде-де йигрими дөрт мүн адам барды. ¹⁴Он биринжи ай үчин белленен бөлүмө Эфрайымың неслинден пиргатонлы Беная ёлбашчылык эдйәрди; онуң бөлүминде-де йигрими дөрт мүн адам барды. ¹⁵Он икинжи ай үчин белленен бөлүмө Отниелиң неслинден нетопалы Хелдай ёлбашчылык эдйәр-

ди; онуң бөлүминде-де йигрими дөрт мүн адам барды.

Тиребашылар

¹⁶Ысрайыл тиребашылары шулардыр: Зикриниң оглы Элигезер – рубенлеринң баштутаны; Магаканың оглы Шепатя – шимгонларынң баштутаны; ¹⁷Кемувалың оглы Хашабя – левилеринң баштутаны; Садок – Харун неслиниң баштутаны; ¹⁸Давудың гарындашларындан Элиху – яхудаларынң баштутаны; Микайылың оглы Омры – ысакарларынң баштутаны; ¹⁹Абадянынң оглы Йышмагя – зебулунларынң баштутаны; Азрыелиң оглы Еримот – нафталыларынң баштутаны; ²⁰Азаянынң оглы Хошея – эфрайымларынң баштутаны; Педаянынң оглы Ёвел гүнбатардакы манаша тиресиниң баштутаны; ²¹Закарянынң оглы Ыдо – Гилгатда отурян манаша тиресиниң баштутаны; Абнеринң оглы Ягсыел – беняминлеринң баштутаны; ²²Ерохамың оглы Азарел – данларынң баштутаны. Шулар Ысрайыл тирелериниң баштутанларыды.

²³Йигрими хем-де ондан кичи яшлылары Давут хасаба алманды, себәби Реб Ысрайылы гөкдәки йылдызларынң саны кимин көпелтмеги вада эдипди. ²⁴Серуянынң оглы Ёвап илат язувыны гечирмәге гиришенем болса, ол бу иши ахырына ченли алып гитмеди. Себәби мунуң үчин Ысрайыла Реббинң гахары гелди. Шейдип, соңкулар Давут патышаның тарых китабына гиризилмеди.

Давудың патышалыгынынң баштутанлары

²⁵Адыелиң оглы Азмавет патышаның хазыначысыды. Юрдуң, шәхерлеринң, обалардыр галаларынң

хазыначысы болса Узыяның оглы Ёнатанды. ²⁶Ер иши үчин экин мейданларында ишлейэнлере Келубың оглы Эзри баштутанлык эдйәрди. ²⁷Рама-лы Шимги үзүм багларына, шепамлы Забды үзүм багларындакы шерап ам-марларына, ²⁸гедерли Багалханан гүн-батар байырлыкдакы зейтун хем-де ябаны инжир агачларына, Ёгаш яг аммарларына гараярды. ²⁹Шаронлы Шитрай Шарондакы ири маллара, Ад-лайың оглы Шапат жүлгелердәки ири маллара, ³⁰ысмайыл уругындан болан Обыл дүелере, меронотлы Ехдея эшеклере, ³¹хагарлы Языз доварлара гараярды. Шуларың хеммеси Давут патышаның мүлклерине гөзегчилик эден адамларды.

³²Давудың дайысы Ёнатан геңеш-чиди; ол пайхаслы адамды хем-де кәтипди. Хакмонының оглы Ехиел патышаның огулларына середйәрди. ³³Ахытопел патышаның геңешчисиди, аркы уругындан болан Хушай патышаның достуды. ³⁴Ахытопелден соң Бенаяның оглы Ехояда ве Абятар геңешчи болды. Патыша гошуны-ның серкердеси болса Ёвапды.

28-нжи бап

Давут ыбадатхананың гурлушыгы барада маслахат берйәр

¹Давут Ысрайылың әхли башту-танларыны: тиребашылары, паты-ша гуллугындакы бөлүмлериң го-шунбашыларыны, мүңбашылардыр йүзбашылары, патышаның хем-де огулларының мүлклерине, малла-рына середйәнлериң баштутанлары-ны, көшк эмелдарларыны, эдермен эсгерлери ве батыр йигитлериң

әхлисини Иерусалиме топлады. ²Да-вут патыша турды-да, олара шейле дийди: «Доганларым, халкым, маңа гулак асың! Мен Худайымызың аяк күрсүси болан Реббиң Әхт сандыгы-ны гоймак үчин өй гурмак ниетим барды; онуң үчин тайярлыгам гөр-дүм. ³Йөне Худай маңа: „Маңа өйи сен гурмарсың, себәби сен уруш ада-мысың, сен ган дөкдүң“ дийди. ⁴Йөне эбедилик патыша болмагым үчин, Ысрайыл Худайы Реб какамың маш-галасының арасындан мени сайла-ды. Ол Яхуданы баштутан сайлады, Яхуданың неслинден какамың маш-галасыны сайлады. Бүтин Ысрайыла патыша этмекде какамың огуллары-ның арасындан мен Онуң гөвнүнден турдум. ⁵Ол маңа көп огул берди; менден соң Реббиң патышалыгы-ны доландырып, Ысрайыла патыша этмек үчин, Ол көп огулларымың ара-сындан Сүлейманы сайлап-сечди. ⁶Ол маңа шейле дийди: „Оглуң Сүлейман Маңа ыбадатхана хем-де ховлулар гурмалы адамдыр. Чүнки Мен оны Өзүме огул сайладым, Менем онуң Атасы боларын. ⁷Ол Мениң буйрук-дыр хөкүмлерими хәзиркиси ялы гы-шарныксыз бержай этмегини довам этдирсе, Мен онуң патышалыгыны эбедилешдирерин“. ⁸Инди, тутуш Ысрайылың, Реббиң жемагатының гөзүниң алнында, Худая эшитди-рип, мен саңа Худайымыз Реббиң әхли буйрукларыны ерине етирмеги буюярын. Шейтсеңиз шу эшретли топрагың эеси боларсыңыз ве оны өзүңизден соң несиллериңизе бакы мирас гоярсыңыз. ⁹Сүлейман, оглум, сен болса атаңың Худайыны тана, Она ак йүрекден хөвес билен гулдук эт. Чүнки Реб хер бир калбы сынаандыр

хем әхли ниет-хыяллары билиәндир. Оны агтарсаң тапарсың, йөне терк эдәйсәң велин, Ол сенден мүдимлик йүз өврер. ¹⁰Ине, серет, мукаддес өй гурмак үчин Реб сени сайлады. Берк дур-да, иши ерине етир».

¹¹Соңра Давут оглы Сүлеймана өйүң эйванының, жайларының, хазыналарының, үсткүдир ички отагларың, Әхт сандыгың гапагының нусгасыны берди. ¹²Шейле хем ол гөз өңүнде тутан әхли ишлериниң: Реббиң өйүниң ховлуларының, онуң төверегинде болмалы жайларың, Худайың өйүниң хазыналарының хем-де берлен садакалардыр хазыналары, ¹³руханьлар хем-де левилер топарларының, Реббиң өйүнде бержай эдилмели хызмат ишлериниң, Реббиң өйүнде уланылжак эсбапларың, ¹⁴хер бир иш үчин герек болжак алтындыр күмүш эсбаплара сарп эдилжек алтының хем-де күмшүң аграмының, ¹⁵алтын чыраданлара ве чыралара сарп эдилжек алтының, алтын чыраданлардыр чыраларың хер бирине сарп эдилжек алтының аграмының, күмүшден эдилжек чырадана ве чыра сарп эдилжек күмшүң аграмының херсиниң уланылышына гөрә, ¹⁶хөдүр чөреги үчин уланылжак хер бир алтын хантагта сарп эдилжек алтының аграмының, күмүш секилер үчин күмшүң аграмының, ¹⁷сап алтындан эдилжек чаршаклара, легенлере, күйзелере, жамлара сарп эдилжек алтының аграмының, күмүш жамлара сарп эдилжек күмшүң аграмының, ¹⁸якымлы ыслы түтетги сыпасы үчин сарп эдилжек сап алтының аграмының, ганатларыны яйып, Реббиң Әхт сандыгыны бүрәп отуран керуплар үчин алтын арабаның тесвирини берди.

¹⁹Соңра Давут патыша: «Шуларың барының нусгалары маңа Реб тарапындан язув үсти билен берилди» дийди. ²⁰Давут ене оглы Сүлеймана шейле дийди: «Гүйчли хем мерт бол, ише башла! Горкма, алжырама, чүнки мениң Худайым Хөкмүрован Реб сениң билендир. Реббиң өйүниң хызмат ишлериниң әхлиси тамамланман, Ол сени ташламаз, терк этмез. ²¹Ине, шулар Худайың өйүниң әхли хызматыны ерине етирмели руханьлардыр левилериң топарларыдыр. Шу ишлериң әхлиси үчин башарныклы дөвталапларың хеммеси сениң яныңда болар. Ёлбашчылардыр әхли халк хем сениң диениң билен болар».

29-нжы бап

Ыбадатхананың гурлушыгы үчин садакалар

¹Давут халка шейле дийди: «Худайың сайланы, оглум Сүлейман хениз яш хем тежрибесиз, эдилмели иш болса улы. Чүнки ыбадатхана ынсан үчин дәл-де, Хөкмүрован Реб үчиндир. ²Мен гүйжүмиң етдигинден Худайымың өйи үчин алтындан ясалмалы затлар үчин – алтын, күмүшден ясалмалы затлар үчин – күмүш, бүрүнчден ясалмалы затлар үчин – бүрүнч, демирден ясалмалы затлар үчин – демир, агачдан ясалмалы затлар үчин – агач, көп мөчберде хахык хем-де отуртма дашлар, безег дашлары, дүрли реңкли дашлар, гымматбаха дашларың әхли гөрнүшини ве көп мөчберде мермер тайярладым. ³Үстесине-де, Худайымың өйүне болан сөйгим себәпли, мукаддес ыбадатхана үчин шу тайярлан затларымдан дашары мениң өз хусусы алтын

хем күмүш хазынам бар. Мен шоны-да Худайымың өйүне бердим. ⁴Ол бәш муң батман ^a Опыр алтынын-дан, ыбадатхананың диварларының йүзүне чаяр ялы он ики муң батман ^b ёкары хилли күмүшден ыбаратдыр. ⁵Хүнәрментлериң этжек хер иши үчин, алтын затлар үчин алтын, күмүш затлар үчин күмүш берйэрин. Ким бу гүн мейлетинлик билен зат хөдүр эдип, өзүни Реббе багыш этжек?»

⁶Соңра уругбашылардыр тире баштутанлары, муңбашылардыр йүзбашылар, ша гуллугындакы баштутанлар мейлетин гурбанлыклар бердилер. ⁷Олар Худайың ыбадатханасының хызматы үчин секиз муң бәш йүз дөрт батман ^c алтын, он еди муң батман ^c күмүш, отуз муң батман ^d бүрүнч хем-де бир йүз етмиш муң батман ^e демир бердилер. ⁸Кимде гымматбаха дашлар бар болса, олары Реббиң ыбадатханасының хазынасы үчин гершон уругындан Ехиеле табшырдылар. ⁹Адамлар гаты шатландылар, чүнки олар Реббе берен затларыны мейлетинлик билен, чын йүрекден берипдилер. Давут патыша хем гаты шатланды.

Давудың дилеги

¹⁰Соң Давут тутуш халкың өңүнде Ребби алкышлап, шейле дийди: «Эй, Атамыз Ысрайыл Худайы Реб, Саңа

эзелден эбедэ ченли алкыш болсун! ¹¹Бейиклик, гүйч-гудрат, шөхрат, еңиш хем белентлик Сениңкидир, гөкдәки хем ердәки затларың хеммеси Сениңкидир; патышалык хем Сениңкидир, я Реб! Сен әхлисинден белентсин. ¹²Байлыклардыр сылаг-хормат Сенден гелйэр, Сен әхлисиниң үстүнден хөкүм сүрйэрсин. Гүйч хем кувват Сениң элиндедир. Әхли зады белент я-да кувватлы этмек Сениң элиндедир. ¹³Инди, эй, Худайымыз биз Саңа миннетдарлык билдирийэрис, Сениң шөхратлы адыңа алкыш окаярыс.

¹⁴Йөне шунуң ялы мейлетин зат хөдүрлэр ялы мен ким, мениң халкым ким? Бизе әхли зат Сенден гелйэр; Саңа Өз берен задындан ызына берйэрис. ¹⁵Биз Сениң өңүнде ата-бабаларымыз ялы гелмишек хем-де мысапырдырыс. Бизиң ердәки дурмушымыз эдил көлеге ялыдыр, умытсыздыр. ¹⁶Эй, Худайымыз Реб, Сениң мукаддес адыңа өй гурмак үчин тайярлан шу болчулыкларымызың хеммесини Сен бердиң; оларың бары Сениң Өзүңкидир. ¹⁷Сениң калбы сынаяндыгыңы ве калбы пәклиги халаяндыгыңы мен билйэрин, эй, Худайым! Шу затларың хеммесини мен өз пәк калбым билен мейлетин бердим. Хэзир мен Сениң шу ере йыгнанан халкының мейлетинлик хем шатлык билен

^a 29:4 *Бәш муң батман* – еврейче *үч муң киккар*. Бу такм. 100 тонна деңдир.

^b 29:4 *Он ики муң батман* – еврейче *еди муң киккар*. Бу такм. 240 тонна деңдир.

^c 29:7 *Секиз муң бәш йүз дөрт батман* – еврейче *бәш муң киккар он муң дарик*. Бу 170 тоннадан говрақдыр.

^d 29:7 *Он еди муң батман* – еврейче *он муң киккар*. Бу такм. 340 тонна деңдир.

^e 29:7 *Отуз муң батман* – еврейче *он секиз муң киккар*. Бу такм. 610 тонна деңдир.

^e 29:7 *Бир йүз етмиш муң батман* – еврейче *йүз муң киккар*. Бу такм. 3400 тонна деңдир.

садака берйэндигини гөрйәрин. ¹⁸Эй, Ыбрайымың, Ысхагың, Ысрайылың, бизиң ата-бабаларымызың Худайы, Өз халкының калбында шейле ниетлери бакы сакла, оларың калбыны Өзүңе тарап өвүр. ¹⁹Сениң табшырыкларыңы, дүзгүнлериңи, парзларыңы – шуларың хеммесини бержай эдер ялы, мениң тайярлык гөрөн ыбадатханами гулары ялы, оглум Сүлеймана садык йүрек бер». ²⁰Соң Давут тутуш халка: «Худайыңыз Реббе алкыш оқаң» дийип йүзленди. Тутуш халк өз ата-бабаларының Худайы Реббе алкыш оқадылар. Олар баш эгип, Реббе сежде, патыша-да тагзым этдилер.

²¹Эртеси гүн олар Реббе мүң өкүз, мүң гоч, мүң гузы, ичги садакаларыны хем-де тутуш Ысрайыл үчин энчеме садакалар бердилер. ²²Олар шол гүн Реббин өңүнде улы шатлык-шагалаң билен ийип-ичдилер.

Сүлейман патышалыга беллениләр

Давудың оглы Сүлейманы икиленч патыша этдилер. Оны Реббе хөкүмдарлыга, Садогы хем руханылыга белледи. ²³Какасы Давудың патышалыгыны мирас алып, Сүлейман

Реббин берен тагтында отурды. Онуң иши ровач алды, тутуш Ысрайыл оңа эерди. ²⁴Әхли нөкерлер, батыр йигитлер, Давудың әхли огуллари Сүлеймана вепалы болмага вада бердилер. ²⁵Реб тутуш Ысрайылың гөзүниң алнында Сүлейманы беленде гөтерди ве хениз Ысрайылда хич бир патышаның әе болмадык шалык белентлигини оңа берди.

Давудың өлүми

²⁶Шейдип, Йышайың оглы Давут тутуш Ысрайыла шалык этди. ²⁷Ол Ысрайылда жеми кырк йыл шалык сүрди. Ол шонуң еди йылыны Хебронда, отуз үч йылыны болса Иерусалимде гечирди. ²⁸Давут яшы бирчене барып, гаррап, мал-дөвлетдир шөхратдан доюп дүңйәден өтди. Онуң ерине оглы Сүлейман патыша болды. ²⁹Давут патышаның эден ишлери башдан-аяк Шамувел гөргүриң, Натан пыгамбериң ве Гат гөргүриң китабында языландыр. ³⁰Бу китапларда онуң нәхили шалык сүрендиги, гүйч-кувватының ненеңси боландыгы, онуң хем-де Ысрайылың башдан гечирен вакалары ве дүңйәниң әхли патышалары хакында языландыр.

Йыл язгылары

Икинжи китап

Гириш

Йыл язгыларының икинжи китабы Сүлейман пыгамберинң шалык сүрен дөврүнден тә онун өлүмине ченли болан дөври өз ичине аляр. Китапда Еробгамың баштутанлыгында демиргазык тирелерин

Сүлейман патышаның оглы Рехобгам патыша гаршы эден гозгалаңы, шейле хем гүндогар патышалыгы Яхуданың тә б. э. өң 586-нжы йылда Иерусалимиң сынмагына ченли болан дөврүң тарыхы беян эдилйәр.

Мазмуны

Сүлейманың шалык сүрмеги	1:1–9:31
Ирки йыллар	1:1-17
Ыбадатхана гуруляр.....	2:1–7:10
Соңқы йыллар	7:11–9:31
Демиргазык тирелериниң гозгалаңы	10:1-19
Яхуданың патышалары.....	11:1–36:12
Иерусалимиң сынмагы	36:13-23

1-нжи бап

Сүлейман Худайдан пәхим-пайхас дилейәр

(1 Патышалар 3:1-15)

¹Давудың оглы Сүлейман өз патышалыгыны беркитди. Худайы Реб онуң билен болуп, оны жуда бейгелтди. ²Сүлейман тутуш Ысрайылы: мүнбашылары, йүзбашылары, казылары, Ысрайылың әхли баштутанларыны ве уругбашылары чагырды. ³Онсоң Сүлейман янындакы бүтин жемагат билен Гибгондакы сеждегәхе

гитдилер. Реббиң гулы Мусаның чөлде гуран Худая йүз тутулян чадыры шол ердеди. ⁴Давут Худайың сандыгыны Кирятегарымдан Иерусалиме онуң үчин тайярлан чадырына гетирипди. ⁵Хуруң агтыгы, Урының оглы Бесалелиң бүрүнчден ясан гурбанлык сыпасы болса Гибгонда Реббиң мукадес чадырының өңүндеди. Шоңа гөрә Сүлейман билен жемагат ол ере Ребден маслахат сорамага гитдилер. ⁶Сүлейман ол ерде Реббиң хзузурында мукадес чадырдакы бүрүнчден болан гурбанлык сыпасына гелип, онда мүн саны якма гурбанлыгыны хөдүрледи.

7Шол гиже Худай Сүлеймана гөрнүп, оңа: «Диле, дилэн задыңы бере-йин» дийди. 8Сүлейман Худая шейле жогап берди: «Сен мениң какам Давуда бейик, садык сөйгиңи гөркезип, мени оңуң ерине патыша этдиң. 9Я Худайымыз Реб, гой, инди какам Давуда берен вадаң амала ашсын, чүнки Сен мени ериң тозы ялы сан-сажаксыз болан бир халкың үстүнден патыша этдиң. 10Инди шу халкы доландырмагым үчин маңа даналык хем билим бер. Ким Сениң бу бейик халкыңы доландырып билер?» 11-12Худай Сүлеймана шейле дийди: «Калбыңда шу ислегиң бардыгы үчин, өзүңе мал-мүлк, байлык, ат-абрай я өз душманларыңың өлүмини я-да өзүң үчин узак өмүр дилемән, эйсем үстүнден патышалыга беллән халкымы доландырмага өзүңе пәхим-пайхас ве дүшүнже диләндигиң үчин, Мен саңа пайхас ве дүшүнже берйәрин. Шейле хем Мен саңа сенден оң хич кимде болмадык ве сенден соң хем хич кимде болмажак байлык, мал-мүлк ве ат-абрай берерин».

Сүлейманың харбы ве тәжирчилик ишлери
(1 Патышалар 10:26-29)

13Шейдип, Сүлейман Гибгондакы сеждегәхден, Реббиң мукаддес чадырындан Иерусалиме гелип, Ысрайыла патышалык этди. 14Сүлейман сөвеш арабалары билен арабалы эсгерлери топлады. Оңуң бир мүн дөрт йүз сөвеш арабасы, он ики мүн сөвеш арабалы эсгери барды.

Сүлейман оларың бирнәчесини өз янында Иерусалимде, галанларыны болса сөвеш арабаларының сакланын галаларында ерлешдирди. 15Патыша Иерусалимде күмүш билен алтыны дашлар билен дең этди, кедр агажыны болса гүнбатар байырлыкда гөгерйән ябаны инжир агажы кимин көпелтди. 16Сүлейманың атлары Мүсүрден ве Кеведен гетирилди; патышаның тәжирлери олары Кеведен белли бир баха сатын алдылар. 17Мүсүрден гетирилйән сөвеш арабасының хер бири он еди гадак^а төвереги күмше, хер бир ат болса дөрт гадакдан^б говрак күмше сатын алынды. Шейдип, бу сөвеш арабалары ве атлар Сүлейманың тәжирлериниң үсти билен бүтин хетлериң ве Сирияның шаларына сатылярды.

2-нжи бап

Сүлейман ыбадатхананы гурмага тайярлык гөрйәр
(1 Патышалар 5:1-18)

1Сүлейман Реббе ыбадат өйүни ве өзүне көшк гурмак карарына гелди. 2Ол дагда етмиш мүн саны хаммалы, сегсен мүн саны даш ёнужыны ве оларың үстүнден гөзегчилик эдер ялы үч мүн алты йүз саны адамы топлады.

3Сүлейман Сур патышасы Хурама^в чапар иберип шейле дийди: «Өзүне яшар ялы көшк гурунсын дийип, какам Давуда иберен кедр агачларындан маңа-да ибермегиңи товакга эдйәрин. 4Ине, мен Худайым Реббе өй гуруп, ол өйи Оңа багыш этмекчи болярын. Ол

^а 1:17 *Он еди гадак* – еврейче алты йүз шекел. Бу такм. 7 кг дендир.

^б 1:17 *Дөрт гадак* – еврейче бир йүз элли шекел. Бу такм. 1,7 кг дендир.

^в 2:3 *Хурам* – бу ат 2Шам ве 1Пат китапларында *Хирам* дийип душ гелйәр.

өйде Реббин хузурында якымлы ыслы түтөтти якылар, гүндеки хөдүр чөреги хөдүрленер, Сабат гүнлеринде, Тэзе Ай байрамларында ве бейлеки байрамларда эртирлик ве агшамлык якма гурбанлыклары хөдүрленер. Булар Ысрайыл үчин эбеди парздыр. ⁵Бизин Худайымызың бейлеки әхли худайлардан бейик болшы ялы, мениң гуржак өйүм хем бейик болар. ⁶Эмма Оңа өй гурмага кимиң гүйжи етер? Оны хатда гөк-де, гөклерин гөги-де ичине сындырып билмейэр! Онсоң Оңа өй гурар ялы мен киммишим? Мен бу өйи Онун хузурында якымлы ыслы түтөтти якмак үчин гурярын. ⁷Яхудада ве Иерусалимде өз янымдакы какам Давудын тайярлан өкде уссалары билен ишлэр ялы маңа алтын, күмүш, бүрүнч, демир ишлерине, гойы бадам, гырмызы ве гөк йүплүк боягларына, шейле хем ойма ишлерине уссат хүнэрмент ибермегиңи товакга эдйэрин. ⁸⁻⁹Маңа ене Ливандан кедр, серви ве сандал агачларыны ибер. Мен сениң ишчилериңиң Ливанда агач кесмэге уссатдыкларыны билйэрин. Маңа бол агач тайярламак үчин мениң ишчилерим сениң ишчилерин билен биле ишлэрлер. Мениң гуржак өйүм жуда улы ве гөзел болар. ¹⁰Ине, мен сениң агач кесйэн ишчилериңе кырк мүн чувал ^a үвелен бугдай, кырк мүн чувал арпа, еди мүн хум ^b шерап ве еди мүн хум зейтун ягыны берерин».

¹¹Онсоң Сур патышасы Хурам Сүлеймана хат үсти билен жогап гайтарды: «Реб Өз халкыны сөөнсоң, сени оларың үстүндөн патыша гойды». ¹²Хурам сөзүни шейле довам этди: «Гөги ве

ери ярадан Ысрайыл Худайы Реббе алкыш болсун! Реб Давут патыша пәхимпайхасдан ве дүшүнжеден долы акыллы огул берди. Шол огул Реббе өй ве өзүне көшк гурар. ¹³Мен саңа Хурамабы атлы өкде ве дүшүнжели бир уссаны ёлларыны. ¹⁴Онун эжеси данлардан болуп, какасы хем сурлуды. Хурамабы алтын, күмүш, бүрүнч, демир, даш, агач ишлерине өкдедир. Ол бадам, гөк, гырмызы йүплүк ве непис зыгыр маталары билен хем ишлэп билйэр. Шейледе ол ойма ишлерине ве өзүне берлен ислендик нусга билен ишлемэге өкдедир. Ол сениң уссаларың ве женабым – какаң Давудын уссалары билен ишлэр. ¹⁵Инди, гой, женабым вада берен бугдайыны, арпасыны, зейтун ягыны ве шерабыны өз гулларына иберсин. ¹⁶Биз саңа Ливандан нэче агач герек болса кесип, олары богуп, Яфо деңзиниң үсти билен акдырып гетирерис; сен-де оны Иерусалиме әкидерсин».

¹⁷Онсоң Сүлейман какасы Давудын хасаба алшы ялы, Ысрайылда яшаян гелмишеклерин барыны хасаба алды. Гелмишеклерин саны бир йүз элли үч мүн алты йүз болды. ¹⁸Сүлейман олардан етмиш мүн адамы йүк дашамага, сегсен мүн адамы дагда даш ёнмага, үч мүн алты йүз адамы-да ишгэрлере гөзөгчилиге белледи.

3-нжи бап

Сүлейман ыбадатхана гуряр (1 Патышалар 6:1-38)

¹Сүлейман Иерусалимде какасы Давуда Реббин гөрнен Морыя дагындакы, Давудын тайярлан ери –

^a **2:10 Кырк мүн чувал** – еврейче *йигрими мүн кор*. Бу такм. 3000 тонна дендир.

^b **2:10 Еди мүн хум** – еврейче *йигрими мүн бат*. Бу такм. 440000 литре дендир.

ябуслы Орнаның харманында Реббин өйүнің гурлушыгына башлады. ²Сүлейман патышалыгының дөрдүнжи йылының икинжи айының икиси гүни өйүң гурлушыгына башлады. ³Сүлейман патышаның Худай үчин гуран өйүнің узынлыгы өңки өлчег боюнча алтмыш тирсек, ини йигрими тирсекди. ⁴Өйүң өңүндәки эйваның бойы өйүң инине гөрә йигрими тирсекди; онуң бейиклиги бир йүз йигрими тирсекди. Сүлейман онуң ич тарапыны сап алтына гаплады. ⁵Ол улы отагы серви агажы билен өртүп, оны сап алтына гаплады ве онуң үстүне палма агажының хем-де зынжырың нагшыны салды. ⁶Сүлейман өйи овадан, gymmatбаха дашлар билен безеди. Алтын Парвайымдан гетирилипти. ⁷Шейдип, ол өе, онуң пүрслерине, гапы босагаларына, диварларына алтын чайды. Ол диварлара оюп, керупларың шекилини чекди. ⁸Сүлейман иң мукадес отагы-да гурды; онуң бойы өйүң инине гөрә йигрими тирсек, ини хем йигрими тирсекди; ол мукадес отагы бир мүң йигрими батман ^a сап алтына гаплады. ⁹Алтын чүйлерің аграмы бир ярым гадак ^b төверегиди. Сүлейман ёкаркы отаглары-да алтына гаплады. ¹⁰Сүлейман иң мукадес отагда ики керубың хейкелини ясап, олары алтына гаплады. ¹¹Керупларың ганатларының узынлыгы йигрими тирсекди. Бир керубың бир ганатының узынлыгы бәш тирсек болуп, ол өйүң диварына дегйәрди, бейлеки ганатының узынлыгы бәш тирсек болуп, ол бейлеки керубың ганатына

дегйәрди. ¹²Икинжи керубың бир ганатының узынлыгы бәш тирсек болуп, ол өйүң бейлеки диварына дегйәрди, бейлеки ганатының узынлыгы бәш тирсек болуп, ол биринжи керубың ганатына дегйәрди. ¹³Бу керупларың ганатларының узынлыгы жеми йигрими тирсекди. Керуплар улы отага тарап середип, аякларының үстүнде дурдулар. ¹⁴Сүлейман тутыны гөк, гойы гырмызы, ал йүпеклерден ве непис зыгыр матадан этди, йүзүне керупларың нагшыны салды.

Ики сүтүн

(1 Патышалар 7:15-22)

¹⁵Ол өйүң өңүнде бейиклиги отуз бәш тирсек болан ики саны сүтүн ясады. Хер сүтүнің ёкарсында бәш тирсек болан тәч барды. ¹⁶Тор шекилли өрме зынжырлар ясалып, хер сүтүнің депеси олар билен безеленди. Сүлейман йүз саны нар ясап, олары зынжырларың үстүнде гойды. ¹⁷Ол сүтүнлери өйүң өңүнде дикди. Ол гүнортада сүтүн дикип, оны Якин дийип атландырды. Бейлекисини демиргазыкда дикип, оны Боваз дийип атландырды.

4-нжи бап

Өйүң гошлары

(1 Патышалар 7:23-51)

¹Сүлейман узынлыгыны ве инини йигрими тирсек, бейиклигини он тирсек эдип, бүрүнчден гурбанлык сыпасыны ясатды. ²Соңра ол бир гырасындан бейлеки гырасына ченли он тирсек, бейиклигини бәш тирсек

^a 3:8 *Бир мүң йигрими батман* – еврейче *алты йүз киккар*. Бу такм. 21 тонна деңдир.

^b 3:9 *Бир ярым гадак* – еврейче *элли шекел*. Бу такм. 600 гр деңдир.

эдип, гуйма бүрүнчден тегелек ховуз ясады. Онуң төереги отуз тирсекди. ³Ховзуң эрнегиниң ашагында дашына айланан, херси он тирсек болан ики хатар өкүз шекилли гуйма нагышлар барды. Олар ховуз билен биле гуйлуп ясаланды. ⁴Ховуз он ики өкүзүң үстүнде дурды; өкүзлериң үчүси демиргазыга, үчүси гүнбатара, үчүси гүнорта, галан үчүси хем гүндогара бакып дурды. Ховуз оларың үстүнде ерлешдирилип, өкүзлериң аркасы ич тарапа бакып дурды. ⁵Ховзуң галыңлыгы дөрт бармак болуп, эрнеги кэсэниң эрнеги ялы ачылан лилия гүлүниң шекилиндеди. Ол бир мүң элли хум^a тутярды. ⁶Шейле хем ол затлары ювар ялы он саны бүрүнч леген ясады. Оларың бәшисини гүнорта тарапта, бейлеки бәшисини демиргазык тарапта гойды. Бу легенлерде якма гурбанлык үчин улаанылан затлар ювулды. Ховуз руханыларың ювунмагы үчинди. ⁷Ол берлен нусга гөрә, сап алтындан он саны чырадан ясап, оларың бәшисини ыбадатхананың гүнорта тарапында, бейлеки бәшисини-де демиргазык тарапында гойды. ⁸Ол он саны хантапта ясап, олары ыбадатханада – бәшисини гүнорта тарапта, бейлеки бәшисини-де демиргазык тарапта гойды. Ол йүз саны алтын леген ясады. ⁹Ол руханыларың ховлусыны, улы ховлыны ве ховлының гапыларыны ясап, олары бүрүнже гаплады. ¹⁰Ховзы өйүң саг тарапында – гүнорта-гүндогар бурчунда ерлешдирди. ¹¹⁻¹⁵Хурамабы шейле хем, газанлар, күл атарлар ве легенлер ясады. Булардан башга-да, ол ики сүтүни, сүтүлериң депесиндәки жам

шекилли ики тәжи, шол тәчлери безәп дуран ики саны өрме зынжыры, шол зынжырлара ики хатар эдип дакмак үчин дөрт йүз саны нары, арабалары, арабаларың үстүндәки легенлери, бир саны ховзы хем-де ховзуң астындакы он ики өкүзи ясады. Шейдип, Хурамабы Худайың өйүнде Сүлейман патыша үчин этмели ишлериң барины тамамлады. ¹⁶Газанлар, күл атарлар, чаршаклар ве Хурамабының Реббин өйи үчин Сүлейман патыша ясап берен энжамлары ялпылдавук бүрүнчденди. ¹⁷Патыша булары Иордан дүзлүгинде, Сукот билен Саретаның арасындакы тоюн топракы ерде гуйдурды. ¹⁸Сүлейман умма-сыз көп гап-гачлары ясатды, шоңа гөрә сарп эдилен бүрүнжиң аграмы анык-ланмады. ¹⁹⁻²²Шейдип, Сүлейман Худайың өйүндәки әхли энжамлары: алтындан эдилен сыпаны, үстүнде Реббе хөдүр чөреги гоюлян хантаптасыны, дүзгүн боюнча иң мукаддес отагың өңүнде якмак үчин сап алтын чыраданлары чыралары билен, сап алтын гүллери, чыралары, этишгирлери, сап алтын мүченеклери, пелте гайчысыны, легенлери, жамлары, маңаллары ясатды. Өйүң гирелгеси – иң мукаддес отагың хем-де өйүң мукаддес отагының гапылары алтынды.

5-нжи бап

*Сүлейман Әхт сандыгыны ыбадатхана гетирдйәр
(1 Патышалар 8:1-9)*

¹Шейдип, Сүлейман патышаның Реббин өйи үчин этмели әхли ишлери тамамланды. Сүлейман какасы Давут

^a 4:5 *Бир мүң элли хум* – еврейче *үч мүң бат*. Бу такм. 66000 литре деңдир.

тарапындан өе багыш эдилен әхли затлары: күмши, алтыны ве әхли энжамлары гетирип, Худайың өйүндәки хазынада гойды. ²Онсоң Сүлейман Реббич Әхт сандыгыны Давут галасы болан Сион галасындан гетиртмек үчин, Ысрайылың яшулуларыны, әхли тиребашыларыны, ысрайылларың уругбашыларыны Иерусалиме йыгнады. ³Бүтин ысрайыл халкы единжи айда болян Чатма байрамында патышаның янына йыгнанышды. ⁴Бүтин Ысрайылың яшулулары гелдилер ве левилер сандыгы гөтердилер. ⁵Шейдип, олар сандыгы, Реббе йүз тутулян чадыры хем-де чадырың ичиндәки әхли мукаддес энжамлары гетирдилер. Буларың барыны руханылар билен левилер гетирдилер. ⁶Сүлейман патыша ве онуң хузурына йыгнанан бүтин ысрайыл халкы Әхт сандыгының өңүндеди. Олар сансажаксыз гоюнлары, өкүзлери гурбанлык бердилер. ⁷Соңра руханылар Реббич Әхт сандыгыны өз ерине, Реббич өйүниң иң мукаддес отагына, керупларың ганатларының астына гетирип гойдулар. ⁸Керуплар ганатларыны сандыгың үстүне герип, сандыгың-да, онуң сырыкларының-да үстүни өртйәрди. ⁹Сырыклар шейле узынды велин, хатда оларың учлары иң мукаддес отагың өңүндәки мукаддес ерденем гөрнүп дурды, йөне дашардан гөрүнмейәрди. Олар шу гүне ченли хем шол ердедир. ¹⁰Сандыгың ичинде Мусаның гоян ики саны канун ызылан даш бөлегинден башга хич зат ёкды. Муса бу ики даш бөлегини ысрайыл халкы Мүсүр юрдундан чыкандан соң, Реббич олар

билен әхт эден ери болан Хореп ^a дагында сандыга салыпды. ¹¹Руханылар мукаддес отагдан дашары чыкдылар. Ол ердәки руханыларың әхлиси топарларына гарамаздан, инлерини тәмизләпдилер. ¹²Әхли леви нагмачылары: Асаф, Хейман, Едутун, оларың огуллары ве гарындашлары неписзыгыр мата лыбасларына бесленип, кимваллары, лиралары ве арфалары билен гурбанлык сыпасының гүндогар тарапында йүз йигрими саны сурнайчы руханы билен дурдулар. ¹³Сурнайчылар билен нагмачылар бир адам ялы болуп, Реббе алкыш айдып, шүкүр этдилер. Сурнайлардыр кимваллар ве бейлеки саз гураллары билен сеслерини гаталдып: «Ол ягшы, Онуң сөйгүси бакы» дийип, Реббе алкыш айданларында, өй – Реббич өйи булутдан долды. ¹⁴Руханылар булут себәпли Реббич хузурында хызмата дуруп билмедилер, чүнки Реббич шөхраты Худайың өйүни долдурупды.

6-нчы бап

Сүлейман халка йүзленйәр (1 Патышалар 8:12-21)

¹Шонда Сүлейман шейле дийди: «Реб түм гаранкылыкда месген тутжакдыгыны айтды. ²Мен Саңа бакы месген тутарың ялы, учурсыз гөзел өй гурдум». ³Онсоң патыша халка тарап өврүлип, бүтин ысрайыл жемагатына ак пата берди. Бүтин ысрайыл жемагаты дик дурды. ⁴⁻⁵Сүлейман шейле дийди: «Какам Давуда: „Мен Өз халкымы Мүсүрден чыкаралым бәри, Маңа ыбадат

^a 5:10 *Хореп* – бу Синай дагының бейлеки ады.

эзмәге өй гурмаклары үчин ысрайыл тирелеринден екеже шәхери-де сайламадым. Мен ысрайыл халкыма шалык эдер ялы хич кими сайламадым. ⁶Йөне инди адым шол ерде болсун дийип, Иерусалими сайладым ве ысрайыл халкыма шалык этсин дийип, Давуды патышалыга сайладым⁶ дийип берен вадасыны бержай эден Ысрайыл Худайы Реббе алкыш болсун! ⁷Какам Давут Ысрайыл Худайы Реббе ыбадат үчин өй гурмагы йүрегине дүвүпди. ⁸⁻⁹Эмма Реб какам Давуда: „Маңа ыбадат үчин өй гурмагы йүрегине дүвмек билен сен говы этдин; йөне шейле-де болса, өйи сен гурмарсың. Сениң билиңден өнен оглуң Маңа ыбадат үчин өй гуар⁶ дийди. ¹⁰Ине, Худай Өз берен вадасыны бержай этди, чүнки мен какам Давудың ерине гечдим. Реббин вада берши ялы, мен Ысрайылың тагтын-да отырын. Ысрайыл Худайы Реббе ыбадат үчин өй гурдум. ¹¹Сандыгы мен шол өйде гойдум. Реббин ысрайыл халкы билен эден әhti шонуң ичиндедир».

Сүлейманың дилеги
(1 Патьшалар 8:22-52)

¹²Соңра Сүлейман Реббин гурбанлык сыпасының хем бүтин ысрайыл халкының өңүнде дуруп, эллерини узатды. ¹³Сүлейман узынлыгы ве ини бәш тирсек, бейиклиги үч тирсек болан бүрүнч секи ясадып, оны ховлуда гойды-да, онуң үстүнде дурды. Соңра ол бүтин ысрайыл халкының өңүнде дыза чөкүп, эллерини гөге тарап узатды: ¹⁴«Эй, Ысрайыл Худайы Реб, ерде-де, гөкде-де Сениң ялы Худай ёкдур! Бүтин калплары билен ёлундан йөрөйән гулларың

үчин Сен әhtiни, садык сөйгиңи саклаярсың. ¹⁵Сен гулуң какам Давуда берен ваданы бержай этдин. Шу гүн Сениң әхли айдан сөзлериң амала ашды. ¹⁶Шонуң үчин хем, эй, Ысрайыл Худайы Реб, гулуң какам Давуда: „Эгер сениң огулларың Маңа гулак асып, сениң йөрөйшиң ялы, Мениң хакыкат ёлумдан йөреселер, сениң неслицден хич бир адам Ысрайылың тагтындан айрылмас⁶“ дийип берен ваданы бержай эт. ¹⁷Шонуң үчин хем, эй, Ысрайыл Худайы Реб, гой, гулуң какам Давуда берен вадан амала ашсын!

¹⁸Эмма Худай ерде ынсанларың арасында месген тутармы? Сени хатда гөк-де, гөклериң гөги-де ичине сыгдырып билмейәр. Онсоң мениң бу салан өйүм дагы нәмежик! ¹⁹Йөне шонда-да, я Бейик Худайым, Сен гулуң дилегине хем-де ялбарышына гулак сал-да, гулуңың эдйән налышыны ве дилегини кабул эт. ²⁰Гөзлериң гиже-гүндиз Өзүңе ыбадат этмеклери үчин сайлан шу өйүңде болсун. Гулуңың шу ере тарап бакып эдйән дилегини эшит. ²¹Өз ысрайыл халкың ве мен гулуң шу ере тарап бакып дилег эденимизде, гулуңың, халкың Ысрайылың налышларыны эшит. Өз гөкдәки месгениңден эшит-де, бизи багышла.

²²Бир адам башга бир адама гаршы гүнә эдип, ант ичмәге межбур эдилсе, ол гелип, шу өйде Сениң гурбанлык сыпаңың өңүнде гүнәсиздигине ант ичсе, ²³шонда Сен гөкде эшит-де, оңа жогап бер. Гулларыңа хөкүм эдип, гүнәлә гүнәсине гөрә жеза бер, гүнәсиз акла-да, догрулыгына гөрә сыла.

²⁴Сениң халкың Ысрайыл Саңа гаршы гүнә эденлиги зерарлы душман өңүнде еңлише сезевар боланда,

тээден Саңа йүз тутуп, Сениң адыңы ыкпар этсе, шу өйде Саңа дилег эдип, ялбарса, ²⁵шонда Сен гөкде эшит-де, халкың Ысрайылың гүнәсини гечип, олары ызларына, өзлери не ве аталарына берен юрдуна гетир.

²⁶Саңа гаршы гүнә эдендиклери зерарлы гөк япылып, ягмыр ягдадык махалы, олар шу ере тарап бакып, дилег эдип, Сениң адыңы ыкпар этселер, Сениң хасрат чекдиренлериң хем гүнәлери үчин тоба этселер, ²⁷шонда Сен гөкде эшит-де, Өз гулларың болан ысрайыл халкының гүнәсини гечип, олар догры ёлдан йөремеги өврет. Өз халкыңа мирас хөкмүнде берен юрдуна ягмыр ягдыр. ²⁸Эгер юртда ачлык я гырғын кесели болса, эпгек, ыгалдан чүйремеклик, чекиртге я-да гурчук пейда болса, эгер душманлары өз ислендик галаларында олара сүтем этселер, нәхили бела, нәхили кесел болса-да, ²⁹ислендик адам я-да ысрайыл халкы тарапындан нәхили дилегдир налыш эдилен болса, хер кес өз йүрек хасратының дердини билип, шу өе тарап эллери ни герсе, ³⁰шонда Сен гөкде Өз месгенинде эшит-де, олары багышла ве олар ярам эт. Хер кесе эден ишине гөрә жогап бер, чүнки хер ынсаның йүрегини диңе Сен билйәнсиң.

³¹Шейдип, олар Сениң аталарымыза берен юрдунда өмүрбойы ёлуңдан йөрәп, Сенден горкуп яшасынлар.

³²Халкың Ысрайылдан болмадык, йөне Сениң бейик адың, гудратың хем-де Өз халкың үчин эден бейик ишлериң барада эшидип, узак юртдан гелен кесеки шу өйде дилег этсе, ³³Сен гөкде, Өз месгенинде оны эшит-де, дүйёниң әхли халкларының ысрайыл халкы ялы Сениң адыңы билип,

Сенден горкуп, Саңа ыбадат үчин гуран өйүми билерлери ялы, кесекиниң дилегине-де жогап бер.

³⁴Эгер халкың Сениң иберен ёлуң билен душманларына гаршы сөвеше чыкып, Сениң сайлан шәхериңе, мениң Саңа ыбадат үчин гуран өйүме тарап бакып, Саңа дилег этсе, ³⁵шонда Сен гөкде оларың дилеглерини, налышларыны эшидип, олар душманларының үстүнден ениш бер.

³⁶Олар Саңа гаршы гүнә этселер – гүнә этмейән адам ёкдур – Сен газапланып, олары душман элине берсең, душман олары есир эдип, якыну-узак юрда әкитсе, ³⁷олар хем есирлиге әкидилен юртларында ойланып тоба эдип, ялбарып: „Биз нәхаклык этдик, гүнә газандык, пислик этдик“ дийип, ³⁸өзлериңи есир алан душманларының юрдунда пәк калплары ве жан-генлери билен Саңа йүзленип, аталарына берен юрдуна, Өз сайлан шәхериңе, Саңа ыбадат үчин гуран өйүме тарап бакып, дилег этселер, ³⁹шонда Сен Өз гөкдәки месгенинде оларың дилеглерини, налышларыны эшит-де, оларың дадына етиш. Саңа гаршы гүнә эден халкыңы багышла. ⁴⁰Инди әй, Худайым, гой, бу ерде эдилен дилеги Сениң гөзлериң гөрсүн ве гулакларың эшитсин.

⁴¹ Я Худайымыз Реб!

Галк-да, гүйжүңиң нышаны
Өхт сандыгы билен
Өз дынчлык меканыңа гир.
Я Худайымыз Реб!

Гой, руханьларың гутулыша
бесленсин,
садыкларың эшретлериңе
гувансын!

⁴² Я Худайымыз Реб!

Сечип-сайланыңдан Сен йүз
өврүме.

Гулуң Давуда гөркезен садык
сөйгиңи асла унутма!»

7-нчи бап

Ибадатхана Реббе багыш эдилйэр

¹Сүлейман дилег эдип болан дессине гөкден от инип, якма гурбанлыгы ве бейлеки гурбанлыклары ялмап-ювутды. Өй Реббиң шөхратындан долды. ²Реббиң шөхратының өйи долдурандыгы себэпли руханылар Реббиң өйүне гирип билмедилер. ³Бүтин ысрайыл халкы гөкден инен оды ве өйдэки Реббиң шөхратыны гөрөндө, йүзүни ере берип сежде этди. Халк: «Реб ягшыдыр! Онуң сөйгүси бакыдыр!» дийип Реббе шүкүр этди.

⁴Онсоң патыша ве онуң янындакы бүтин ысрайыл халкы Реббиң хузурында гурбанлык бердилер. ⁵Сүлейман патыша Реббе гурбанлык хөкмүндө йигрими ики мүң өкүз ве бир йүз йигрими мүң гоюн берди. Шейдип, патыша ве бүтин ысрайыл халкы Худайың өйүниң ачылыш дабарасыны этдилер. ⁶Руханылар өз везипелеринде дурдулар, левилер-де Давудың табышырышы ялы: «Онуң садык сөйгүси бакыдыр!» дийип, Реббе өвги айтдылар. Олар Давут патышаның ясадан саз гураллары билен саз чалдылар. Левилериң өңүндө руханылар сурнай чалдылар. Бүтин ысрайыл халкы дик дурды. ⁷Сүлейман патыша Реббиң өйүниң өңүндэки ховлының ортасыны тэмизлэп мукаддес этди. Патыша шол ерде якма гурбанлыкларыны ве саламатлык гурбанлыкларының ягларыны берди, чүнки Сүлейманың ясадан бүрүнч гурбанлык сыпасы якма гурбанлыгыны, галла садакасыны ве саламатлык

гурбанлыгының яг бөлөклерини тутардан гаты кичиди. ⁸Шейдип, Сүлейман ве бүтин ысрайыл халкы – эгирт улы мэхелле Лебохаматдан Мүсүр серхедине ченли болан аралыкда, еди гүлэп Чатма байрамыны беллэп гечдилер. ⁹Секизинжи гүн мукаддес йыгнанышык болды. Гурбанлык сыпасының багыш эдилиш дабарасыны еди гүн, байрамы-да еди гүн тутдулар. ¹⁰Сүлейман единжи айың йигрими үчүне халкы өйли-өйүне угратды. Олар Реббиң Давуда, Сүлеймана ве халкы Ысрайыла гөркезен эхли ягшылыклары үчин шатланып, гөвнү-хошлукда өйли-өйлерине гайтдылар. ¹¹Шейдип, Сүлейман Реббиң өйүниң, өз көшгүниң гурлушыгыны тамамлап, Реббиң өйүндө ве өз көшгүндө этмеги йүрегине дүвен эхли ишлерини үстүнлик билен амала ашырды.

Реб ене Сүлеймана гөрүнйэр (1 Патышалар 9:2-9)

¹²Реб гижө Сүлеймана гөрнүп, она шейле дийди: «Мен сениң эден дилегиңи эшитдим. Мен шу ери Өзүм үчин гурбанлык берилйән өй хөкмүндө сайладым. ¹³⁻¹⁴Ягыш ягмаз ялы гөги багланымда я-да чекиртгелере юрдун хасылыны ювут дийип буйрук беренимде я-да халкымың арасына гыргын кеселини ёлланымда, Мениң адымы гөтерйән халкым өзүни песелдип, дилег эдип, Мени агтарып, өз пис ёлларындан дөңсө, шонда Мен олары гөкден эшидип, гүнөлерини гечип, юртларыны дикелдерин. ¹⁵Инди шу ерде эдилен дилеглере Мениң гөзлерим гөргүр, гулакларым эшитгир болар. ¹⁶Адым шу өйде эбедилик болар ялы, Мен оны сайладым ве мукаддес этдим, Мениң назарым

ве йүрегим хемише шол ерде болар. ¹⁷⁻¹⁸Эгер-де сен какаңың йөрейши ялы Мениң ёлумдан йөрөп, табшыран әхли затларымы эдип, хөкүмлеримдир дүзгүнлерими бержай этсең, „Сениң неслиңден Ысрайыла хөкүм сүржек адам кемлик этмез“ дийип, какаң Давуда вада бершим ялы, патышалыгыңы беркарар эдерин. ¹⁹⁻²⁰Эмма сиз Мениң ызыма эермекден йүз дөндерсеңиз, өңүңизде гоян табшырыкларымы, парзларымы бержай этмән, гидип башга худайлар хызмат эдип, олар сежде этсеңиз, онда Мен ысрайыл халкыны өзлерине берен еримден махрум эдерин. Өзүме ыбадат эдилмеги үчин мукаддес эден бу өйүми рет эдерин. Ысрайыл халкы бейлеки халкларга геп хем гүлки болар. ²¹Инди бейик болан бу өйүң янындан гечйән хер киши оңа хайранлар галып: „Реб нәме үчин бу юрды, бу өйи бейле терк этдикэ?“ диер. ²²Онсоң әхли халклар: „Чүнки ысрайыл халкы ата-бабаларыны Мүсүр юрдундан чыкаран өзлериниң Худайы Ребден йүз дөндерип, башга худайлар тарап өврүлдилер. Оларың өңүнде сежде эдип, олар хызмат этдилер. Шонуң үчин хем Реб бу бетбагтчылыклары оларың башындан индерди“ диерлер».

8-нжи бап

*Сүлейманың бейлеки эден ишлери
(1 Патышалар 9:10-28)*

¹Сүлейман Реббиң өйи билен өз көшгүни йигрими йылда гуруп гутарды. ²Сүлейман Хурамың өзүне берен шәхерлерини тәзеден гурды. Ысрайыллар шол шәхерлерде орнашдылар.

³Сүлейман Хаматсоба гидип, оны эледиди. ⁴Сүлейман чөлде Тадморы,

Хаматда аммар шәхерлерини гурды. ⁵Шейле хем ол ёкаркы ве ашакы Бейтхороны, беркидилен диварлы, дервезели ве килтли галалары гурды. ⁶Шейле хем Сүлейман Багалаты, өзүниң аммар галаларыны, сөвеш арабаларының ве сөвеш арабалы гошуның сакланян галаларыны, өзүниң Иерусалимде, Ливанда хем-де өз голастындакы ерлерин әхлисинде гурмага мейил эден затларының барыны гурды. ⁷Ысрайыл халкындан болмадык хетлер, аморлар, перизлер, хивилер хем-де ябуслар энтек хем шол юртда яшайрдылар. ⁸Олар ысрайылларың бүтинлей ёк этмедик халкларының несиллеридир. Сүлейман олары гула өврүрди. Бу шу гүне ченли хем шейледиди. ⁹Эмма Сүлейман ысрайыл халкыны гул этмедиди. Олар Сүлейманың эсгерлери, харбы баштутанлары, онуң сөвеш арабалы гошунының серкерделеридилер. ¹⁰Олар Сүлейман патышаның баш серкерделериди. Оларың саны ики йүз элли болуп, олар халка гөзегчилик этдилер.

¹¹Сүлейман Мүсүр патышасы фараоның гызыны Давут галасындан онуң үчин гуран көшгүне гетирди. Сүлейман: «Аялым Ысрайылың патышасы Давудың көшгүнде яшамасын, чүнки Реббиң сандыгының болан ерлери мукаддесдир» дийди.

¹²Сүлейман эйваның өңүнде Реббе гуран гурбанлык сыпасында Оңа якма гурбанлыкларыны хөдүрледи. ¹³Ол якма гурбанлыкларыны Мусаның табшырыгы боюнча гүнделик боржа гөрә, Сабат гүнделинде, Тәзе Ай байрамларында, йылда үч гезек болян Петир, Галла байрамы ве Чатма байрамларында хөдүр этди. ¹⁴Какасы

Давудың дүзгүни боюнча Сүлейман руханы топарларыны өз хызматларына белледи. Левилери гүнделик боржуң талабына лайыктыкта руханылар билен хызмат этмәге ве алкыш айтмага белледи. Дервезебанлары топарларына гөрә хер дервезә белледи. Чүнки Худайың адамы Давут шейле табшырыпды. ¹⁵Олар әхли иште, хазына бабатда-да патышаның руханылара ве левилере берен табшырыкларындан чыкмадылар.

¹⁶Шейдип, Реббиң өйүниң дүйби тутулан гүнүнден тә өйүң тамамланан гүнүне ченли Сүлейманың әхли ишлери долы гурлуп тамамланды.

¹⁷Соңра Сүлейман Эсэнгебере ве Эдомың деңиз якасында болан Эйлата гитди. ¹⁸Хурам оңа өз нөкерлеринден гәмилере ве деңзе белет нөкерлер иберди. Олар Опыра гидип, ол ерден секиз йүз батман ^а алтын алып, Сүлейман патыша гетирип бердилер.

9-нжы бап

Шеба меликеси Иерусалиме гелйәр

(1 Патышалар 10:1-13)

¹Шеба меликеси Сүлейманың атоवासыны эшидип, оны кын соваллар билен сынамага Иерусалиме гелди. Шеба меликеси уммасыз байлык, хошбой ыслы затлар, көп мукдарда алтын ве гымматбаха дашлар йүкленен дүелер билен Иерусалиме гелди. Ол Сүлейманың янына гелип, йүрегине дүвен әхли соваллары хакында онуң билен сөхбетлешди. ²Сүлейман онуң әхли совалларына

жогап берди. Патыша онуң екеже совалыны-да жогапсыз галдырмады. ³⁻⁴Шеба меликеси Сүлейманың пайхасыны, онуң гуран өйүни, сагагындакы нәз-ныгматлары, әмелдарларының яшаян ерлерини, хызматкәрлериниң хызматыны, онуң сакыларыны, оларың эгин-әшиклерини, Реббиң өйүнде берйән якма гурбанлыкларыны гөрөнде, онуң бу затлара акылы хайран болды.

⁵⁻⁶Ол патыша шейле дийди: «Юрдумда ишлериң хакда, парасатың хакда эшиден сөзлерим догры экен, йөне мен гелип, өз гөзлерим билен гөрйәнчәм, айдыланлара ынанмадым. Маңа даналыгының хатда ярысыны хем айтмандырлар. Сениң пәхим-пайхасың, ровачлыгың мениң эшиденимден хас артык экен. ⁷Сениң халкың нәхили багтлы! Хемише хузурында болуп, пәхим-пайхасыңы эшидйән әмелдарларың нәхили багтлы! ⁸Сенден хошал болуп, Худайың Реббиң патышасы болмагың үчин сени Өз тагында отурдан Худайың Реббе алкыш болсун! Худай Ысрайылы сөенсоң, оны эбедилик беркараар этмек үчин, адалаты ве хакыкаты бержай этмегиң үчин сени патыша этди». ⁹Онсоң Шеба меликеси Сүлейман патыша ики йүз батман ^б алтын, көп мукдарда атырлары ве гымматбаха дашлары берди. Сүлейман патыша Шеба меликесиниңки ялы шейле көп мукдарда хошбой ыслы затлар хениз берилмәнди.

¹⁰Хурамың ве Сүлейманың Опырдан алтын гетирен хызматкәрлери мундан башга-да сандал агажыны ве

^а **8:18 Секиз йүз батман** – еврейче дөрт йүз элли киккар. Бу такм. 16 тонна деңдир.

^б **9:9 Ики йүз батман** – еврейче йүз ишгрими киккар. Бу такм. 4 тонна деңдир.

гымматбаха дашлары хем гетирдилер. ¹¹Патыша сандал агажындан Реббин өйүне, патышаның көшгүне басган чаклар, айдымчылар үчин лирадыр арфалар ясады; бейле саз гураллары Яхудада хенизе ченли гөрлүп-эшидилмэнди.

¹²Сүлейман патыша Шеба меликесиниң гөвнүниң ислэн задыны берди. Сүлейман оңа өзүне гетирен затларындан хас көп затлары берди. Шейдип, Шеба меликеси эмелдарлары билен өз юрдуна доланды.

Сүлейманың байлыгы (1 Патышалар 10:14-28)

¹³⁻¹⁴Сүлеймана бир йылда гелиён алтының аграмы бир мүн бир йүз отуз батмандан говракды ^a. Бу алыш-бериш эдйән адамлардан, сөвдагэрлериң сөвдасындан гелиён алтындан дашарыды. Эхли арап шалары, юрдуң хәкимлери хем Сүлеймана алтынкүмүш берйәрдилер. ¹⁵Сүлейман патыша дөвме алтындан ики йүз саны улы галкан ясады. Хер бир улы галкана, он еди гадак ^b алтын сарп эдилди. ¹⁶Ол дөвме алтындан үч йүз галкан ясады; хер галкана секиз ярым гадак ^c алтын сарп эдилди. Патыша булары «Ливан жеңнели» атлы көшгүнде гойды. ¹⁷Патыша тагтыны пилиң сүңки билен хашамлап, сап алтына гаплады. ¹⁸Тагтың алты басганчагы ве алтындан аяк күрсүси оңа беркидиленди. Тагтың ики тарапында хем тирсекликлер, тирсекликлериң гапдалында-да ики ёлбарс дурды.

¹⁹Алты басганчагың хер тарапында бир ёлбарс, жеми он ики ёлбарс дурды. Бейле зат энтек асла хич бир юрта ясалманды. ²⁰Сүлейманың гапгачларының барысы алтынданды. Онуң «Ливан жеңнели» атлы көшгүниң эхли гапгачлары-да сап алтынданды. Күмүш Сүлейманың дөврүнде хич затча гөрүлмейәрди. ²¹Чүнки Сүлейманың Хурамың адамлары билен бирликде Таршыша гатнаян гәмилери барды. Деңиз гәмилери үч йылда бир гезек гелип, алтын, күмүш, пил сүңкүни, маймынлары ве тавуслары гетирердилер.

²²Шейдип, Сүлейман патыша байлыкда, пәхим-пайхасда ер йүзүндәки эхли патышалардан өңе гечди. ²³Худайың Сүлейманың йүрегине салан пайхасыны эшитмек үчин эхли миллетлериң патышалары онуң дидарына зарды. ²⁴Сүлейманың янына гелен хер кес йылың йылына күмүшдир алтын энжамлардан, эгин-эшиклерден, яраглардан, хошбой ыслы затлардан, атлардыр гатырлардан ыбарат болан совгатларыны гетирйәрди.

²⁵Сүлейманың атлар билен сөвеш арабалары үчин дөрт мүн атханасы барды, он ики мүн арабалы эсерлери барды. Сүлейман оларың бирнәчесини өз янында – Иерусалимде, галанларыны болса сөвеш арабаларының саклянян галаларында ерлешдирди. ²⁶Сүлейман Евфрат дерясындан пилиштлериң юрдуна ве Мүсүр серхедине ченли аралыкда болан эхли

^a **9:13** *Бир мүн бир йүз отуз батман* – еврейче *алты йүз алтмыш алты киккар*. Бу такм. 23 тонна деңдир.

^b **9:15** *Он еди гадак* – еврейче *алты йүз шекел*. Бу такм. 7 кг деңдир.

^c **9:16** *Секиз ярым гадак* – еврейче *үч йүз шекел*. Бу такм. 3,3 кг деңдир.

патышаларың үстүнден хөкүм сүрди. ²⁷Сүлейман Иерусалимде күмши дашлар билен дең этди, кедр агажыны болса гүнбатар байырлыкда гөгерйән ябаны инжир агажы кимин көпелтди. ²⁸Сүлейманың атлары Мүсүрден, бейлеки әхли юртлардан гетирилди.

Сүлейманың өлүми

(1 Патышалар 11:41-43)

²⁹Сүлейманың галан әхли ишлери – овалкы ве соңкы эден ишлери Натан пыгамбериң тарых китабында, шилолы Ахыяның пыгамберлигинде ве Ыдо гөргүриң Небадың оглы Яробгам барадакы гөрнүшлеринде языландыр. ³⁰Сүлейман Иерусалимде бүтин Ысрайыла кырк йыл патышалык этди. ³¹Сүлейман ата-бабаларына говушды. Ол какасы Давудың галасында жайланды. Оглы Рехабгам онуң ери-не патыша болды.

10-нжы бап

Рехабгама гаршы гозгалаң

(1 Патышалар 12:1-19)

¹Рехабгам Шекеме гитди. Бүтин ысрайыл халкы Рехабгамы патыша этжек болуп, Шекеме гелипди. ²Небадың оглы Яробгам бу хабары эшиденден соң (ол Мүсүрдеди, чүнки ол шол ере Сүлейман патышадан гачып гидипди), Мүсүрден гайдып гелди. ³Ысрайыллар Яробгамы чагырдып алып, онуң билен биле Рехабгамың янына гелип, оңа шейле дийдилер: ⁴«Какаң бизе агыр зулум этди. Инди сен какаңың бизе эден агыр зуумыны еңлет ве бизе салан салгыдыны азалт, шонда биз саңа гуллуқ эдерис». ⁵Рехабгам ысрайыл халкына: «Ене-де үч гүнден мениң

яныма доланып гелиң» дийди. Шейдип, олар гитдилер.

⁶Онсоң Рехабгам патыша какасы Сүлейманың дири махалында онуң хызматында дуран яшулулар билен геңешип, олардан: «Бу халка нәме жогап бермеги маңа маслахат берйәрсиниз?» дийип сорады. ⁷Яшулулар оңа: «Эгер сен шу гүн бу халка ягшылык эдип, олары разы этсең, олардан ягшы сөзүңи гайгырмасаң, олар саңа бакы хызмат эдерлер» дийип жогап бердилер. ⁸Эмма Рехабгам яшулуларың берен маслахатыны әсгермән, өзи билен биле өсүп улалан, хузурында хызмат эдйән яш йигитлер билен геңешди. ⁹Рехабгам яш йигитлерден: «Сиз: „Сен какаңың бизе эден агыр зуумыны еңлет“ диййән бу халка нәхили жогап бермеги маңа маслахат берйәрсиниз?» дийди. ¹⁰Онуң билен биле өсүп улалан яш йигитлер оңа: «Саңа „Какаңың бизе эден агыр зуумыны еңлет“ диййән бу халка өз күлем бармагың какаңың билинден ёгындыгыны айт. ¹¹Какам сизе агыр зулум эден болса, мен сизе эдилйән зуумы хас-да артдыра-рын; какам сизи чырпы билен жезаландыран болса, мен сизи гамчы билен жезаландыра-рын дий» дийдилер.

¹²Шейдип, патышаның: «Мениң яныма ене-де үч гүнден доланып гелиң» дийип айдышы ялы, Яробгам билен бүтин халк үчүнжи гүн Рехабгамың янына гелдилер. ¹³Патыша халка рехимсизлик билен жогап берди. Ол яшулуларың өзүне берен маслахатыны рет этди. ¹⁴Рехабгам яш йигитлериң берен маслахатына әерип, Яробгама ве ысрайыл халкына шейле жогап берди: «Какам сизе агыр зулум эден болса, мен сизе эдилен зуумы хас-да артдыра-рын. Какам сизи чырпы

билен жезаландыран болса, мен си-зи гамчы билен жезаландырамын». ¹⁵Шейдип, патыша халкы диңлемеди. Бу вака Реббин шилолы Ахья аркалы Небадың оглы Яробгам барада айдан сөзүнің амала ашмагы үчин Худай тарапындан шейле тамамланыпды.

¹⁶Патышаның өзлерини диңлемеже-гини билен ысрайыл халкы оңа: «Би-зин Давут билен нәме шәриклигимиз бар? Йышайың оглунда мирасымыз ёкдур. Эй, ысрайыллар, хер кес өйли-өйүне гайтсын! Эй, Давудың несли, сен өз өйүне серет!» дийди.

Шейдип, ысрайыллар өз өйлерине доландылар. ¹⁷Рехабгам болса Яхуда шәхерлеринде яшаян ысрайыллара патышалык этди. ¹⁸Рехабгам патыша гулларын баштутаны болан Хадорамы ^a Ысрайыла иберенде, ысрайыл халкы оны дашлап өлдүрди. Рехабгам патыша Иерусалиме гачмак үчин, ховлукмачлык билен өз ат арабасына мүнди. ¹⁹Шейдип, демиргазык ысрайыл тирелери шу гүне ченли Давудың несиллерине гаршы питне турзуп гелйәрдилер.

11-нжи бап

Шемагя пыгамберлик эдйәр

(1 Патышалар 12:21-24)

¹Рехабгам Иерусалиме гелди. Демиргазык ысрайыл тирелерине гаршы уршуп, патышалыгы Рехабага гайтарып бермек үчин, яхуда хем-де бенямин тирелеринден йүз сегсен мүн сайлама уршужылар топлады. ²Эмма Худайың адамы Шемагя Реббин шу сөзи аян болды: ³«Сүлейманың

оглы, Яхуданың патышасы Рехабага, яхуда ве бенямин тирелеринден болан ысрайыл халкына ⁴Реб шейле диййәр дий: „Сиз доганларыңызың гаршысына урушмаң. Хер кес өз өйүне гайтсын, чүнки бу болан вака Мендендир“». Олар Реббин сөзүне гулак асып, Яробгамың гаршысына чыкман, өйлерине гайтдылар.

Рехабгам Яхуданы беркидйәр

⁵Рехабгам Иерусалимде месген тутуп, Яхуданы горамак үчин галалар гурды. ⁶Ол Бейтуллахамы, Эйтаны, Текованы, ⁷Бейтсуры, Соконы, Адулламы, ⁸Гаты, Марешаны, Зипи, ⁹Адорайымы, Лакышы, Азеканы, ¹⁰Сорганы, Аялоны ве Хеброны гурды. Рехабгам яхудаларын ве беняминлерин галалары беркитди. ¹¹Рехабгам галалары беркидип, олар серкерделер белледи. Галаларын херсини азык, яг ве шерап билен үпжүн этди. ¹²Ол шейле хем, әхли галаларда улы галканлары ве найзалары гоюп, олары хас беркитди. Яхуда билен бенямин Рехабгамыңкыды.

Руханылар ве левилер Рехабгамы голдаярлар

¹³Руханылар ве левилер Ысрайылың дүрли чәклеринден Рехабгамың янына гелдилер. ¹⁴Левилер өз өри мейданларыны ве мүклерини ташлап, Яхуда, Иерусалиме гелдилер, чүнки Яробгам ве онуң огуллары олары руханылык этмекден айрыпдылар. ¹⁵Яробгам сеждегәхлере, өз ясан бут эркечлерине ве гөлелерине руханыларыны белледи. ¹⁶Ысрайылың әхли

^a **10:18 Хадорам** – бу ат 2Шам ве 1Пат китапларында *Адорам* я *Адонырам* дийип душ гелйәр.

тирелеринден Ысрайыл Худайы Ребби агтармагы йүрегине дүвенлер аталарының Худайына гурбанлык бермек үчин левилериң ызындан Иерусалиме гелдилер. ¹⁷Олар Яхуда патышалыгыны кувватландырдылар. Олар үч йыллап Сүлейманың оглы Рехабага голдав бердилер, чүнки олар үч йыллап Давудың, Сүлейманың ёлундан йөрөпдилер.

Рехабагың маишгасы

¹⁸Рехабага Махалата өйленди. Махалат Давудың оглы Еримот билен Абыхайылың гызыды. Абыхайыл Йышайың оглы Элиябың гызыды. ¹⁹Махалат Рехабага: Егуш, Шемаля ве Захам атлы огуллары догруп берди. ²⁰Махалатдан соң Рехабага Абышаломың гызы Магака өйленди. Магака оңа: Абыя, Атай, Зиза ве Шеломыт атлы огуллары догруп берди. ²¹Рехабага Абышаломың гызы Магаканы бейлеки хемме аялларындан ве гырнакларындан эй гөрийәрди. Рехабагың он секиз аялы ве алтмыш гырнагы барды; ол йигрими секиз огулң ве алтмыш гызың атасыды. ²²Рехабага Магаканың оглы Абыяны гелжекеде патыша этмек ниети билен инилерине баштутан белледи. ²³Рехабага парасатлык билен херекет эдип, огулларыны яхудаларың ве беняминлериң галаларына иберип, олары уммасыз азык билен үпжүн этди, олар көп аяллар алып берди.

12-нжи бап

Мүсүр патышасы Шишак Яхуда хужүм эдйәр (1 Патышалар 14:25-31)

¹Патышалыгы пугталанып, өзи кувватланандан соң, Рехабага тутуш

ысрайыл халкы билен бирликде Реббин кануныны терк этди. ²⁻³Рехабагың патышалыгының бәшинжи йылында Ысрайылың Реббе бивепалык эдендиги зерарлы, Мүсүр патышасы Шишак бир мүң ики йүз сөвеш арабасы ве алтмыш мүң сөвеш арабалы эсгерлери билен Иерусалимиң үстүне чозды. Шишак билен Мүсүрден геленлер: ливиялылар, суккилер ве эфиопиялылар сан-сажаксызды. ⁴Шишак Яхуданың беркидилен галаларыны басып алып, Иерусалиме ченли гелди. ⁵Шемаля пыгамбер Шишак зерарлы Иерусалиме йыгнанан Рехабагың ве Яхуда баштутанларының янына гелип, олар шейле дийди: «Реб шейле диййәр: „Сиз Мени терк этдиңиз, Мен хем сизи терк эдип, Шишагың элине бердим“». ⁶Онсоң Ысрайылың баштутанлары ве патыша өзлери кичелдип: «Реб адылдыр!» дийдилер. ⁷Реб оларың өзлери кичелденини гөренде, Шемаля Реббин шу сөзи аян болды: «Оларың өзлери кичелдендиги үчин Мен олары өк этмерин. Эмма Мен олар бираз гутулыш берерин. Мениң газабым Шишагың эли билен Иерусалимиң үстүне дөкүлмез. ⁸Муңа гарамаздан, олар Шишагың гуллары боларлар. Шонда олар Маңа хызмат этмек билен бейлеки юртларың патышаларына хызмат этмегиң пархыны билерлер».

⁹Шейдип, Мүсүр патышасы Шишак Иерусалиме хужүм этди. Ол Реббин өйүндөки хазыналарың, патышаның көшгүндөки хазыналарың барыны талады. Ол Сүлейманың алтындан ясадан әхли галканларыны хем алып гитди. ¹⁰Рехабага патыша болса оларың дерегине бүрүнчден галканлар

ясадып, олары патышаның көшгүниң гапысыны саклаян гаравулларың баштутанларының элине берди. ¹¹Патыша хер сапар Реббич өйүне гиденде, гаравуллар олары гетирип, сонра ене ызына гаравулхана әкидйәрдилер. ¹²Рехабгамың өзүни кичелдендиги себәпли, Реббич газабы ондан совлуп, оны бүтинлей ёк этмеди. Яхудада ягдайлар говуды. ¹³Шейдип, Рехабгам патыша кувватланып, Иерусалимде шалык сүрди. Рехабгам патыша боланда кырк бир яшындады. Ол Реббич Өзүне ыбадат этмеги үчин Ысрайылың әхли тирелериниң арасындан сайлан шәхери болан Иерусалимде он еди йыл шалык сүрди. Онуң әжеси аммонлы болуп, ады Нагамады. ¹⁴Рехабгам пис ишлери этди. Ол Реббич агтармагы йүрегине дүмеди. ¹⁵Рехабгамың башдан-аяк эден ишлери Шемагя пыгамберич ве Ыдо гөргүриң тарых китапларында несил дарагына гөрә языландыр. Рехабгам билен Яробгамың арасында хемише уруш болды. ¹⁶Рехабгам ата-бабаларына говушды. Ол ата-бабаларының янында Давут галасында жайланды. Рехабгамың ерине оглы Абыя патыша болды.

13-нжи бап

Яхуда патышасы Абыя (1 Патышалар 15:1-8)

¹Яробгамың патышалыгының секизинжи йылында Абыя Яхуда патыша болды. ²Абыя Иерусалимде үч йыл патышалык этди; онуң әжесиниң ады Микаяды; ол гибгалы Урыелиң гызыды.

Абыя билен Яробгамың арасында уруш гидйәрди. ³Абыя дөрт йүз мүң

сайлама, батыр йигитлерден ыбарат болан гошуны билен урша гиришиди. Яробгам хем секиз йүз мүң сайлама, батыр йигитлери билен Абыяның гаршысына сөвеше чыкды. ⁴Онсоң Абыя Эфрайым даглыгында болан Самарайым дагының үстүнде дуруп, шейле дийди: «Әй, Яробгам ве бүтин ысрайыл халкы, маңа гулак асың! ⁵Сиз Ысрайыл Худайы Реббич Ысрайылың үстүнден шалык сүрмеклиги әбедилик Давуда ве онуң огулларына берендигини билмейәрсиниз? Ол муны бозумажак әhtiң үсти билен этди. ⁶Эмма Давудың оглы Сүлейманың нөкери, Небадың оглы Яробгам гидип, өз хөкүмдарына гаршы гозгалаң турузды. ⁷Бош ве ярамаз адамлар Яробгамың янына йыгнанып, Сүлейманың оглы Рехабгамың гаршысына чыкдылар. Рехабгам яш ве тежрибесиз болансоң, олар билен уршуп билмеди. ⁸Инди сиз Давудың огулларының элинде болан Реббич патышалыгына гаршы дуруп билерис дийип пикир эдйәрсиниз. Чүнки сизиң саныңыз жуда көпдүр хем-де Яробгамың худайлар хөкүмүнде сизиң үчин ясан алтын гөлелери яныңыздадыр. ⁹Сиз Реббич руханылары болан Харуның огулларыны ве левилери ковуп, башга юртларың халклары ялы өз руханыларыңыз беллединиз. Бир өкүзче я-да еди гоч билен мукаддес эдилмәге гелен хер кес бут худайлара руханы боляр. ¹⁰Эмма бизиң Худайымыз Ребдир. Биз Оны терк этмедик. Бизде Реббич хызматында дурян руханылар бар. ¹¹Ол руханылар эртирине, агшамына Реббе якма гурбанлыклар берип, якымлы ыслы түтетги яярлар, сап алтын хантагтасында хөдүр чөрегини

гойярлар, хер гиже алтын чыраданда шемлери якярлар. Чүнки биз Худайымыз Реббиз юмушларыны битирйэ-рис, эмма сиз Оны терк этдиниз. ¹²Худай бизиз баштутанымыздыр. Онуң руханыларының эллеринде сизе гаршы уршы ыглан этмэге сурнайлар бардыр. Эй, ысрайыллар, аталарыңызың Худайы Реббиз гаршысына уруш этмэң, чүнки сиз еңиш газанып билмерсиңиз».

¹³Яробгам Яхуда гошунуң еңсе тарапындан букуда ятмак үчин гошун иберипди. Шейдип, онуң гошуны Яхуданың өң тарапында, букуда ятан гошуну болса Яхуданың еңсе тарапындады. ¹⁴Яхудалар өзлериниң хем өңлеринде, хем ызларында сөвеш гидйэндигини гөрдүлөр. Олар Реббе перят этдилер, руханылар сурнайларыны чалдылар. ¹⁵Онсоң яхуда халкы гыгырышды. Яхудалар гыгырышанларында, Худай Абыяның ве Яхуданың өңүнде Яробгамы ве бүтин ысрайыл халкыны еңлише сезевар этди. ¹⁶Ысрайыллар яхудалардан гачдылар. Худай ысрайыллары яхудаларың элине берди. ¹⁷Абыя ве онуң гошуны ысрайыллара агыр зарба урдулар. Ысрайылың бэш йүз мүң сайлама эсгери өлдүрилди. ¹⁸Шейдип, ысрайыллар басылдылар, яхудалар болса аталарының Худайы Реббе бил багландыклары үчин олары еңдилер. ¹⁹Абыя Яробгамың ызындан ковуп, онуң Бейтел, Ешанан ве Эпрон диен шөхерлерини обалары билен биле басып алды. ²⁰Яробгам Абыяның дөврүнде гүйч-кувватыны дикелдип билмеди. Реб Яробгамы жезаландырды, шонда ол өлди. ²¹Эмма Абыя барха гүйчленди. Ол он дөрт аял алып, йигрими ики оглуң, он

алты гызың какасы болды. ²²Абыяның галан ишлери, онуң херекетлери ве сөзлери Ыдо пыгамберин язгыларында языландыр.

14-нжи бап

Яхуда патышасы Аса

¹Абыя ата-бабаларына говушды. Ол Давут галасында жайланды. Онсоң онуң ерине оглы Аса патыша болды. Онуң дөврүнде юрт он йыл асудалыкда яшады. ²Аса өз Худайы Реббиз назарында оңат ве догры ишлери этди. ³Аса кесеки гурбанлык сыпаларыны ве сеждегэхлери айрып, дикме дашларыны йыкды, Ашера бутларыны кесди. ⁴Ол яхуда халкына аталарының Худайы Ребби агтарып, Онуң кануныны ве табшырыкларыны бержай этмеги буюрды. ⁵Шейле хем, Аса Яхуданың эхли галаларындакы сеждегэхлери ве якымлы ыслы түтетги берилйөн сыпаларыны айырды. Онуң шалык сүрен дөврүнде юрт асудалыкда яшады. ⁶Ол Яхуда асудалыкдака галалары гурды. Шол йылларда ол хич ким билен уруш этмеди, себэби Реб оңа парохатчылык берипди. ⁷Аса яхуда халкына: «Гелиң, бу галалары гуруп, оларың дашына диварлар, динлер, дөвезелер ве килтлер эделиң. Юрт энтек хем бизиңкидир, чүнки биз Худайымыз Реббе табын болдук. Биз Оңа табын болдук, Ол bize хер тарапдан асудалык берди». Шейдип, оларың гурлушык ишлери ровачланды. ⁸Асаның яхуда тиресинден улы галканлардыр найзалар билен ярагланан үч йүз мүң адамдан, бенямин тиресинден галкан гөтерип, яй атың ики йүз сегсен мүң адамдан ыбарат гошуну барды. Оларың бары батыр йигитлерди.

Эфиопиялылар хужум эдйэр

⁹Эфиопиялы Зера мүңлерче эсгери ве үч йүз сөвеш арабасы билен Аса гаршы чыкып, Мареша ченли гелди. ¹⁰Аса Зераның өнүнден чыкды. Олар Марешадакы Сепата дересинде сөвеш үчин нызама дүзүлдилер. ¹¹Аса Худайы Ребби чагырып, шейле дийди: «Я Реб, гүйчли адама гаршы чыкмакда эжи-зе дине Сен ярдам берйәнсин. Я Бейик Худайымыз, bize ярдам эт, чүнки биз Саңа бил баглаярыс. Сениң адың билен биз бу уммасыз гошунуң гаршысына чыкдык». ¹²Шейдип, Реб эфиопиялылары Асаның ве яхуда халкының өнүнде еңлише сезевар этди. Олар гачдылар. ¹³Аса билен онуң гошуну эфиопиялылары Герара ченли ковдулар. Эфиопиялыларың бары гырлып, екежеси хем дири галмады. Олар Реббиң ве Онуң гошунуның өнүнде еңлише сезевар болдулар. Яхуда халкы гаты көп олжа алып гайтды. ¹⁴Олар Герарың төверегиндәки әхли галалара зарба урдулар, чүнки ерли халка Реббиң горкусы аралашыпды. Уршужылар әхли галалара талаң салдылар, себәби шол галаларда олжа көпди. ¹⁵Олар чарваларың чадырларына хем хужум эдип, уммасыз гоюндыр гечилер ве дүелер алып, Иерусалиме гайдып гелдилер.

15-нжи бап**Аса патыша бутлары ёк эдйэр**

¹Одетиң оглы Азаряның үстүне Реббиң Рухы инди. ²Азаря Асаның өнүнден чыкып, оңа шейле дийди: «Эй, Аса, әхли яхудалар билен беняминлер, маңа гулак асың! Сиз Реб билен болсаңыз, Ол хем сизиң билендир. Оны агтарсаңыз, тапарсыңыз; Оны

терк этсеңиз, Ол-да сизи терк эдер. ³Узак вагтлап Ысрайыл хак Худайсыз яшапды; тәлим берйән руханы-да, канун-да болманды. ⁴Эмма агыр гүнлеринде олар Ысрайыл Худайы Реббе йүз тутуп, Оны агтардылар; Ол Өзүни олар аян этди. ⁵Шол дөвүрлерде әхли юртларың илатларының арасындакы улы ховсалалык зерарлы гирип-чыкмак ховплуды. ⁶Бир миллет бейлеки миллете гаршы, бир шәхер бейлеки шәхере гаршы гөрешди. Худай олары хер хили бетбагтчылык билен ховсала салыпды. ⁷Йөне сиз берк дуруң! Рухдан дүшмәң! Эден ишлериңизиң хөзирини гөрерсиңиз».

⁸Аса бу сөзлери, ягны Одетиң оглы Азаряның пыгамберлигини эшиденде рухланды. Ол бүтин Яхудадакы, Беняминдәки ве Эфрайым даглыгындан алан әхли галаларындакы йигренжи бутлары ёк этди. Аса Реббиң өйүниң эйванының өнүндәки Реббиң гурбанлык сыпасыны тәзеден дикелтди. ⁹Аса әхли яхудалары ве беняминлери, оларың арасында кесеки хөкмүнде яшап йөрөн эфрайымлары, гүнбатардакы манашалары ве шимгонлары топлады. Бейик Худайың Аса билендигини гөрүп, көп ысрайыллар Асаның тарапына гечипдилер. ¹⁰Олар Асаның патышалыгының он бәшинжи йылының үчүнжи айында Иерусалиме йыгнанышдылар. ¹¹Шол гүн олар гетирен олжаларындан еди йүз өкүзи ве еди мүңгойны Реббе гурбанлык хөкмүнде бердилер. ¹²Олар ата-бабаларының Худайы Ребби бүтин калплары, бүтин жан-тени билен агтармагы әхт этдилер. ¹³Яш болсун, гарры болсун, эркек болсун, аял болсун, пархы ёк, Ысрайыл Худайы Ребби агтармадык

хер кес өлдүрилмелиди. ¹⁴Олар батлы сес билен гыгырышып, шахдан эдилен сурнайлар ве кернайлар чалып, Ребден ант ичдилер. ¹⁵Бүтин яхуда халкы бу касам үчин бегендилер. Олар чын йүрекден ант ичип, Ребби улы ыхлас билен агтардылар. Реб хем оlara Өзүни гөркезди. Реб олар хер тарапдан асудалык берди. ¹⁶Аса патыша хатда эжеси Магаканы меликеликден бошатды, чүнки ол Ашера үчин йигренжи бут ясапды. Аса Ашера бутуны кесип, парчалап, Кидрон дересинде якды. ¹⁷Эмма Ысрайылдакы сеждегэхлер ёк эдилмэнди. Муңа гарамаздан, Асаның йүреги бүтин өмрүнде вепалы болды. ¹⁸Ол какасының ве өзүниң айдан садакаларыны, ягны алтыны, күмши ве энжамлары Худайың өйүне гетирди. ¹⁹Асаның патышалыгының отуз бөшинжи йылына ченли уруш болмады.

16-нчы бап

Ысрайыл патышасы Багша Яхуда жүжүм эдйэр
(1 Патышалар 15:17-22)

¹Асаның патышалыгының отуз алтынчы йылында Ысрайыл патышасы Багша Яхуданың үстүне чозды. Ол Яхуда патышасы Асаның янына гелип-гитмек ислейэнлериң ёлуны япмак үчин Рама галасыны беркитди. ²Соңра Аса Реббинң өйүниң ве патыша көшгүниң хазыналарындан күмүшдир алтын алып, олары Дамаскда яшаян Сирия патышасы Бенхадада иберди. ³Аса өз эмелдарларындан Бенхадада шейле хабар ёллады: «Сениң какаң билен мениң какамың арасында болшы ялы, икимизиң арамызда-да ылалашык

болсун. Мен сана күмүшдир алтын совгат иберйэрин. Сен гидип, Ысрайылың патышасы Багша билен эден ылалашыгыңы боз, ол мениң үстүмден совулсын». ⁴Бенхадат Аса патышаның айданларына гулак асды. Ол гошун серкерделерини иберип, Ыёны, Даны, Абелмайымы, Нафталының эхли аммар галаларыны басып алды. ⁵Багша муны эшиденде, Рама галасыны беркитмекден эл чекип, ишини тогтатды. ⁶Соңра Аса патыша яхуда халкының барыны топлады. Олар Рама галасындакы Багшаның беркитме үчин уланып йөрен дашларыны, агачларыны алып гитдилер. Аса патыша бу дашдыр агачлар билен Геба ве Миспа галаларыны беркитди.

⁷Шол вагт гөргүр Хананы Яхуда патышасы Асаның янына гелип, она шейле дийди: «Худайың Реббе бил багламан, Сирия патышасына бил багланың үчин Сирия патышасының гошуны сениң элинден гачып гутулды. ⁸Эфиопиялылар ве ливиялылар бичак көп сөвеш арабалы ве сансыз-сажаксыз сөвеш арабалы эсерлери болан гошун дэлмиди? Эмма Реббе бил багландыгыңыз үчин, Реб олары сизин элинизе берди. ⁹Өзүне ак йүрекден хызмат эденлере гүйч-кувват бермек үчин Реб бүтин ер йүзүне сын эдйэр. Сен акмаклык этдин. Мундан бейлөк сен мыдама уруш ичинде боларсың». ¹⁰Онсоң Аса Хананы гөргүре гахарланып, оны зынжырлап зындана салды, чүнки Аса муңуң үчин оңа газапланыпды.

Асаның өлүми

(1 Патышалар 15:23-24)

¹¹Асаның башдан-аяга ченли эден эхли ишлери барада Яхуда ве Ысрайыл патышаларының тарых китабында

языландыр. ¹²Эмма Асаның патышалыгының отуз докузынжы йылында ол аякдан дерт чекди Онуң аяк агырысы гитдигиче агырлашса-да, ол Ребден медет дилемән, лукманлардан медет гөзледі. ¹³Аса патышалыгының кырк биринжи йылында ата-бабаларына говушды. ¹⁴Асаны Давут галасында өзи үчин газып гоян мазарында жайладылар. Оны бир уссат тарапындан тайярланан хер хили хошбой ыслы затлардан долдурылан табытда гойдулар. Асаның хатырасына улы от якылды.

17-нжи бап

Яхуда патышасы Ехошапат

¹Асаның оглы Ехошапат онуң ерине патыша болды. Ол Ысрайыла гаршы гүйч топлады. ²Ол Яхуданың эсасы галаларының эхлисинде гошун гойды. Какасы Асаның басып алан галалары болан Эфрайым галаларында гошун ерлешдирди. ³⁻⁴Реб Ехошапат биленди, себәби ол какасының овалкы ёлларындан йөреді. Ехошапат Багалы агтарман, какасының Худайыны агтарды, Онуң табшырыкларына гулак гойды, Ысрайылың ёлуна эермеди. ⁵Шонуң үчин хем Реб онуң патышалыгыны беркитди. Эхли яхуда халкы Ехошапада салгыт төледі. Ол гаты бай хем ат-абрайлыды. ⁶Ехошапат Реббич ёлундан йөремеклиге йүреги билен берленди. Ол Яхудадакы сеждегәхлери ве Ашера бутларыны ёк этди. ⁷Патышалыгының үчүнжи йылында Ехошапат Яхуданың шәхерлеринде халка тәлим берсинлер дийип эмелдарларындан Бенхайылы, Абадяны, Закаряны, Натаниели ве Микаяны иберди. ⁸Левилерден Шемагя, Нетаня, Зебадя, Асахел, Шемирамот,

Ёнатан, Адонья, Тобья, Тобадонья хем-де руханылар Элишама, Ехорам олар билен гитдилер. ⁹Олар Яхудада тәлим бердилер. Янларына Реббич канун китабыны алып, Яхуданың эхли шәхерлерине айланып, халка тәлим бердилер.

¹⁰Яхуданың төверегиндәки эхли юртларың патышалыкларына Реббич горкусы аралашды. Олар Ехошапада гаршы уруш этмедилер. ¹¹Пилиштлилерің кәбирлери Ехошапада совгатлар, салгыт үчин күмүш гетирдилер; араплар хем еди мүң еди йүз гоч ве еди мүң еди йүз эркеч гетирдилер. ¹²Ехошапат гитдигисайы гүйчленйәрди. Ол Яхудада галалар ве аммар шәхерлерини гурды. ¹³Ол Яхуда шәхерлеринде бейик ишлери этди. Онуң Иерусалимде сөвешижилери ве батыр йигитлери барды. ¹⁴Уругларына гөрә оларың саны шуларды: Яхуданың мүңбашылары: серкерде Адна үч йүз мүң батыр йигит билен, ¹⁵ондан соң серкерде Ехохонан ики йүз сегсен мүң эсгер билен, ¹⁶ондан соң Зикриниң оглы Эмасы, Реббич мейлетин хызматкәри ики йүз мүң батыр йигит билен. ¹⁷Беняминлерден: батыр йигит Эляда ики йүз мүң яйдыр галкан билен ярагланан эсгер билен, ¹⁸ондан соң Ехозабат урша тайяр йүз сегсен мүң эсгер билен. ¹⁹Булар патышаның бүтин Яхудадакы галаларында ерлешдирен эсгерлеринден дашары патыша хызмат эдйән эсгерлерди.

18-нжи бап

Микая пыгамберлик эдйәр (1 Патышалар 22:1-28)

¹Ехошапат өрән бай ве ат-абрайлыды. Ол Ахап билен гуда болды.

²Бирнече йылдан соң Ехошапат Самария Ахабың янына гитди. Ахап Ехошапат ве онуң билен геленлер үчин көп гоюн ве өкүз өлдүрдип, оны өзи билен Рамотгилгада гаршы хүжүм этмәге ырды. ³Ахап Ехошапатдан: «Сен мениң билен Рамотгилгада хүжүм этмәге гидерсиңми?» дийип сорады. Ехошапат оңа: «Менем, халкам сениң хызматындадырыс. Урушда сениң билендирис» дийип жогап берди.

⁴Ехошапат сөзүни довам эдип, Ысрайылың патышасы Ахаба: «Өнүрти Ребден сорап гөрәй» дийди. ⁵Онсоң Ысрайылың патышасы Ахап дөрт йүзе голай пыгамбери топлап, олардан: «Бизиң икимизем Рамотгилгада хүжүм эделими я-да мен этмәйинми?» дийип сорады. Олар: «Хүжүм эт, чүнки Худай оны сениң элиңе берер» дийдилер. ⁶Эмма Ехошапат: «Бу ерде сорар ялы Реббиң башга пыгамбери ёкмы?» дийди. ⁷Ысрайылың патышасы Ахап Ехошапада шейле жогап берди: «Ребден сорап гөрмәге ене бир пыгамбер бар, ол Йымла оглы Микая, йөне мен оны йигренйәрин. Ол маңа хич ягшы затлары пыгамберлик этмән, гайтам дине бетбагтчылык хакында пыгамберлик эдйәр». Ехошапат: «Эй, патыша, бейле затлары дилиңе алма» дийди. ⁸Онсоң Ысрайыл патышасы Ахап көшк эмелдарыны чагырып: «Гит-де, дессине Йымла оглы Микаяны шу ере гетир» дийди. ⁹Ысрайыл патышасы билен Яхуда патышасы Ехошапат шалык лыбасыны гейип, Самарияның дервезесиниң агзындакы харманда өз тагтларында отырдылар. Әхли пыгамберлер оларың өңүнде пыгамберлик эдйәрдилер. ¹⁰Кенагананың оглы Сидкия өзүне демир шахлар ясап, шейле дийди:

«Реб шейле диййәр: „Сен шу шахлар билен сириялыларың үстүне хүжүм эдип, олардан үстүн чыкарсын“».

¹¹Әхли пыгамберлер шол бир зады пыгамберлик эдип: «Рамотгилгада гит, сен ениш газанарсың. Реб оны патышаның элине берер» дийдилер.

¹²Микаяны гетирмәге гиден чапар оңа: «Әхли пыгамберлер патыша бир агыздан хош сөзлери айдярлар; сен хем шолар ялы хош сөзлери айт» дийди. ¹³Микая: «Ребден ант ичйәрин, Худайым маңа нәме дийсе, мен шоны хем айдарын» дийди.

¹⁴Микая патышаның янына гелди. Патыша ондан: «Микая, биз Рамотгилгада чозуш эделими я-да этмәли?» дийип сорады. Микая: «Чозуш эт, сен ениш газанарсың. Реб оны сениң элине берер» дийип жогап берди. ¹⁵Патыша оңа: «Маңа Реббиң адындан хакыкатдан башга зат айтмазлыгы саңа нәче гезек ант ичирмели?» дийди. ¹⁶Онсоң Микая: «Мен бүтин ысрайыллары даглардакы чопансыз гоюн сүрүси кимин дагынык халда гөрдүм. Реб шейле диййәр: „Буларың баштутаны ёк, оларың херси саг-саламат өйүне гайтсын“» дийди. ¹⁷Ысрайыл патышасы Ахап Ехошапада: «Мен саңа ол хич хачан ягшы зат хакда дәл-де, эйсем, дине бетбагтчылык хакда пыгамберлик эдйәр дийип айтмадыммы нәме?» дийди.

¹⁸Онсоң Микая шейле дийди: «Шонуң үчин хем сен Реббиң сөзүне гулак гой. Мен Реббиң Өз тагтында отураныны, әхли гөгүң гошунларының Онуң сагында ве солунда дураныны гөрдүм. ¹⁹Реб шейле дийди: „Рамотгилгада гидип хеләк болмагы үчин, Ысрайыл патышасы Ахабы ким ырып билер?“ Бири бир зат дийди, бейлекиси башга зат. ²⁰Онсоң бир

рух гелип, Реббиң хузурында дуруп, шейле дийди: „Оны мен ыраын“. Реб ондан: „Нәдип?“ дийип сорады. ²¹Ол Реббе: „Мен гидерин-де, Ахабың әхли пыгамберлерини ялан сөзледерин“ дийип жогап берди. Онсоң Реб оңа: „Сен гит-де оны ыр, сен муны башарарсың“ дийди. ²²Ине, гөрйәнми, Реб сениң әхли пыгамберлерини ялан сөзлетди. Реб сениң башыңа бела гетирер».

²³Онсоң Кенагананың оглы Сидкия Микая голай гелип, онуң янагына шарпык чалып: «Реб сөзүни маңа аян этмән, саңа аян эдер өйдйәнми?» дийди. ²⁴Микая: «Сен муны гизленмек үчин ички отага гирен гүнүң билерсиң» дийип жогап берди. ²⁵Ысрайыл патышасы Ахап шейле дийди: «Микаяны ал-да, оны ызына, галаның хәкими Амона ве шазада Ёваша элтип бер. ²⁶Ёваша ве Амона патыша шейле диййәр дий: „Микаяны туссагхана салың-да, мен сөвешден саг-саламат доланып гелйәнчәм, оңа ачлыкдан өлмези ялы етерлик чөрөк билен сув бериң“». ²⁷Микая: «Эгер сен сөвешден саг-саламат доланып гелсең, онда Реб мен аркалы геплән дәлди» дийди. Соңра ол: «Эй, жемагат, муны хеммәңиз эшидин» дийди.

Ахабың өлүми

(1 Патышалар 22:29-35)

²⁸Шейдип, Ысрайылың патышасы Ахап билен Яхуда патышасы Ехошапат Рамотгилгада хужүм этмөгө гитдилер. ²⁹Ысрайыл патышасы Ехошапада: «Мени танамазлар ялы, мен сөвеше эшигими үйтгедип гиржек, йөне сен өз шалык лыбасыңы гей» дийди. Шейдип, Ысрайылың патышасы эшигини үйтгедип, сөвеше гирди. ³⁰Сирия патышасы өз сөвеш арабаларының

серкерделерине: «Улы билен-де, кичи билен-де урушман, дине Ысрайылың патышасы Ахап билен уруш эдин» дийип табшырды. ³¹Сөвеш арабаларының серкерделери Ехошапады гөрөнлеринде: «Шу хөкман Ысрайылың патышасы болмалыдыр» дийип, оңа хужүм этмек үчин шол тарапа совулдылар. Ехошапат бар сесине гыгырды. Реб онуң дадына етишип, серкерделери ондан дашлашдырды. ³²Сөвеш арабаларының серкерделери Ехошападың Ысрайылың патышасы Ахап дәлдигини гөрөнлеринде, ызларына доландылар. ³³Бир адам яйыны чекип, төтөндөн Ысрайыл патышасының совудының арасындан урды. Патыша өз арабачысына: «Ат арабасыны ыза өвүр-де, мени сөвешин ичинден чыкар, мен ярландым» дийди. ³⁴Шол гүн сөвеш гаты газаплы болды. Ысрайылың патышасы өз арабасында агшама ченли сириялылара тарап бакып дурды, ол Гүн яшанда өлди.

19-нжы бап

¹Яхуда патышасы Ехошапат саг-аман Иерусалиме, өз көшгүне доланып гелди. ²Хананының оглы Еху гөргүр Ехошападың өңүндөн чыкып, оңа: «Сен нәме үчин ямана ярдам эдип, Ребби йигренйәнлери сөййән? Шонун үчин хем Реббиң газабы сениң башыңдан инендир. ³Муңа гарамаздан, сен говы ишлер хем этдин. Сен Ашера бутларыны юртдан ёк эдип, йүрегини Худайы агтармаклыга гөнүкдирдин» дийди.

Ехошапат казылары беллейәр

⁴Ехошапат Иерусалимде яшады. Ол Беершебадан Эфрайым даглыгына ченли болан халкларың арасына гидип,

олары ата-бабаларының Худайы Реббе тарап өвүрди. ⁵Ол бүтин юрда, Яхуданың әхли галаларының хер бирине казылар белледи. ⁶Ехошапат казылара шейле дийди: «Ишиңизе үнсли болуң! Чүнки сиз ынсанларың адындан дәлде, Реббиң адындан хөкүм чыкарянсыңыз. Реб хөкүм ишинде сизиң билендир. ⁷Реббиң горкусы сизиң үстүңизде болсун. Ишиңизде эгә болуң. Худайымыз Ребде адалатсызлык, йүз гөрмеклик я-да пара алмаклык ёкдур». ⁸Шейле хем Ехошапат Иерусалимде Реббин адындан хөкүм чыкармак үчин ве давалары чөзмек үчин левилерден, руханылардан ве Ысрайыл тирелеринден баштутанлар белледи. Олар шөхөрдө яшадылар. ⁹Ехошапат олара шейле табшырык берди: «Сиз Реббиң горкусы билен, садыклык билен түйс йүректен ишлән. ¹⁰Галаларында яшаян ёлдашларыңыздан сизе гелен хер иште, исле адам өлдүрмек давасы билен, исле канун, табшырык, парзлар я-да хөкүмлер иши билен болсун, Реббе гаршы гүнә этмезлиге олар дуйдурыш берин. Шонда сизиң ве ёлдашларыңыздың үстүңден Онуң газабы инмез. Шейле эдин, шонда сиз языклы болмарсыңыз. ¹¹Реббиң әхли ишлеринде баш руханы Амаря, патышаның әхли ишлери үчин Яхуда тиресиниң баштутаны Ысмайылың оглы Зебадя сизиң үстүңизден гараяндыр, левилер хем өңүңизде гөзегчи боларлар. Иште батыр болуң! Реб ягшылар билен болсун!»

20-нжи бап

Ехошапат моваплылары ве аммонлылары ейяр

¹Мундан соң моваплылар ве аммонлылар мегунылар билен бирликде

Ехошападың гаршысына сөвеше чыкдылар. ²Ехошапада шейле хабар гелди: «Деңзиң аңырсындан, Эдомдан бир улы мөхелле сениң гаршыңа гелйәр. Олар эййәм Хасесон Тмардадыр». Бу ере Эйнгеди-де дийилйәр. ³Ехошапат горкуп, Ребби агтармагы йүрегине дүвди. Ол бүтин Яхудада агыз беклемеклиги ыглан этди. ⁴Яхуда халкы Ребден медет дилемек үчин йыгнанышып, Яхуданың хемме шөхерлеринден Реббе ялбармага гелдилер.

⁵Ехошапат Реббин өйүнде, тәзе ховлының өңүнде Яхуда ве Иерусалим жемагатының өңүнде дуруп, шейле дийди: ⁶«Аталарымызың Худайы, я Реб! Гөкдәки Худай Сен дәлмисиң? Бүтин миллетлериң патышалыкларының үстүңден хөкүм сүрийән Сенсиң. Гүйч, гудрат Сениң элиндедир, хич ким Саңа гаршы дуруп билмез. ⁷Эй, бизиң Худайымыз, Сен бу юрдуң илатыны Өз халкың Ысрайылың өңүңден ковуп чыкарып, юрды достуң Ыбрайымың несиллерине эбедилик бердиң. ⁸Олар юртда месген тутдулар, ол ерде Сениң адына мукаддес өй бина эдип, шейле дийдилер: ⁹„Башымыздан бетбагтчылык инсе, ягны гылыч жезасы, гыргын кесели я-да ачлык гелсе, биз шу мукаддес ерде, Сениң хузурында дурарыс, чүнки Сениң адың шу мукаддес ередир. Башымыза гелен бетбагтчылык зерарлы Саңа перят этсек, Сен бизи эшидерсиң ве халас эдерсиң“. ¹⁰⁻¹¹Ине, инди аммонлылар, моваплылар ве Сегир дагының илаты, бизе мирас берен юрдуңдан бизи ковуп чыкармакчы боларлар. Мүсүрден чыкып гелйәркәлер, ысрайыл халкына Сен бу миллетлериң үстүңе чозуп гирмәге ёл бермедин,

ысрайыллар хем ызына дөнүп, олары ёк этмедилер. ¹²Эй, Худайымыз, Сен оларың үстүнден хөкүм чыкар! Бизе гаршы гелйән бу бейик гошуна гаршы чыкмага бизде гүйч-кувват ёк. Биз нәме этжегимизи билемзок, гө-зүмизи Саңа дикйәрис».

¹³Яхуда эркеклерің бары өз яш чагажыклары, аяллары ве огуллары билен Реббің хузурында дурдулар. ¹⁴Онсон халкың арасындан Асафың неслинден болан левилерден Яхазыялың үстүне Реббің Рухы инди. Яхазыял Закаряның оглы, Бенаяның агтыгы, Егиелиң човлугы ве Матаняның ювлугыды. ¹⁵Яхазыял шейле дийди: «Эй, яхуда халкы, Иерусалимиң илаты, патыша Ехошапат, гулак асын! Реб сизе шейле диййәр: „Сиз бу бейик гошундан горкман, хедер этмән, чүнки уруш сизинки дәлدير, Худайыңкыдыр. ¹⁶Эртир оларың үстүне хүжүм эдиң. Олар Зиз депесине чыкарлар. Сиз олары Ерубел чөлүнің өңүсырасында, дерәнің анры башында тапарсыңыз. ¹⁷Бу сөвешде сизе сөвешмек герек дәлدير. Эй, яхуда ве Иерусалим халкы, нызама дуруң-да, гарашың, Реббің сизе бержек еңшини гөрүң“. Горкмаң, хедер этмән. Эртир сиз оларың гаршысына чыкың. Реб сиз билен болар».

¹⁸Ехошапат йүзүни ере берип сежде этди, тутуш яхуда ве Иерусалим халкы-да Реббің өңүнде йүзин дүшүп, Оңа сежде этдилер. ¹⁹Левилер, кохатлар ве коралар белент овалар билен Ысрайыл Худайы Реббе өвги айтмак үчин дик дурдулар.

²⁰Олар эртеси ирден туруп, Текова чөлүне тарап гитдилер. Олар ёла

рована боланларында, Ехошапат дуруп, шейле дийди: «Эй, яхуда ве Иерусалим илаты, маңа гулак асын! Худайыңыз Реббе ынаның, шонда берк дурарсыңыз. Реббің пыгамберлерине ынаның, шонда ишиңиз шовуна болар». ²¹Ехошапат халк билен маслахатлашандан соң, Реббің шанлы хузурында нагма хем өвги айдарлары ялы айдымчылар белледи. Айдымчылар гошуның өңүнден гидип барышларына: «Реббе шүкүр эдиң, чүнки Онуң сөйгүси бакыдыр» дийдилер. ²²Олар айдым айдып, алкышламага башлан батларына, Реб Яхуданың гаршысына гелен аммонлылара, моваплылара ве Сегир дагының илатына гаршы дузак гурды, олары довла салды. ²³Чүнки аммонлылар ве моваплылар Сегир дагының илатына хүжүм эдип, олары бүтинлей ёк эдипдилер. Сегир дагының илатының соңуна чыкандан соң, аммонлылар ве моваплылар бири-бирлерини гырмага башладылар.

²⁴Яхуда халкы чөлдәки гөзөгчилик диңине геленде, улы гошуна тарап серетдилер, маслыклар ерде пытрап ятырдылар. Гачып гутулан адам ёкды. ²⁵Ехошапат билен онуң адамлары оларың олжасыны алмага геленлеринде, олар уммасыз көп маллар, харытлар, эгин-эшиклер ве гымматбаха затлар тапдылар. Олар гөтерип әкидерден көп олжа алдылар, олар олжа гаты көп боландыгы үчин, оны үч гүнлөп топладылар. ²⁶Дөрдүнжи гүн олар Берака дересине йгнанып, шол ерде Ребби алкышладылар. (Шонун үчин-де бу дере шу гүне ченли хем Берака^а дересидир.)

^а 20:26 *Берака* – бу сөз *алкыш* диймеги аңладяр.

²⁷Онсоң яхуда ве Иерусалим халкы Ехошападың баштутанлыгында шатлык билен Иерусалиме доланып гелдилер, чүнки Реб олара душманларының үстүнден ениш газандырыпды. ²⁸Олар Иерусалимдәки Реббинц өйүне арфадыр лиралар ве сурнайлар чалып гелдилер. ²⁹Реббинц Ысрайылың душманларының гаршысына эден сөвешти барада эшиденлеринде, әхли юртларынц патышалыкларына Реббинц горкусы инди. ³⁰Ехошападың юрды асудалыкда болды, чүнки Худай олара хемме тарапдан асудалык берипди.

³¹Шейдип, Ехошапат Яхуда патышалык этди. Ехошапат патыша боланда отуз бәш яшындады. Ол йигрими бәш йыл Иерусалимде патышалык этди, онуң әжесиниң ады Азубады. Ол Шилхиниң гызыды. ³²Ехошапат Реббинц назарында догры ишлерини эдип, какасы Асаның ёлларындан йөрөп, ондан чыкмады. ³³Эмма Яхудадакы сеждегәхлер энтек хем долы айрылманды. Халк энтек хем йүрегини ата-бабаларының Худайына багламанды. ³⁴Ехошападың башдан аяк эден әхли ишлери барада Хананының оглы Ехувуң ишлеринде – Ысрайыл патышаларының тарых китабында языландыр.

³⁵Өмрүниң ахырында Яхуданың патышасы Ехошапат пис ишлери эден Ысрайыл патышасы Ахазя гошулды. ³⁶Ехошапат Таршыша гидйән гәмилери ясамак үчин Ахазя гошулды. Олар гәмилери Эсёнгерде ясадылар. ³⁷Онсоң Марешадан болан Додавахуның оглы Элигезер Ехошапада гаршы пыгамберлик эдип: «Ахазя гошуландыгың үчин Реб сениң ясан задыңы ёк эдер»

дийди. Гәмилер чагшап, олар Таршыша гидип билмедилер.

21-нжи бап

Яхуда патышасы Ехорам (2 Патышалар 8:16-19)

¹Ехошапат ата-бабаларына говушды. Ол Давут галасында, аталарының янында жайланды. Оглы Ехорам онуң ерине патыша болды. ²Ехорамың инилери шуларды: Азаря, Ехиел, Закаря, Азаряху, Михайыл ве Шепатя. Булар Ехошападың огулларыды. ³Оларың какасы огулларына Яхудадакы галалар билен бирликде күмүшден, алтындан ве гымматбаха затлардан ыбарат болан көп совгатлар берипди. Эмма Ехошапат патышалыгы Ехорама берипди. Ехорам онуң новбахар оглуды. ⁴Ехорам какасының тагтына чыкып, патышалыгыны беркиденсоң, ол әхли инилерини хем-де Ысрайылың кәбир баштутанларыны гылычдан гечирди. ⁵Ехорам патыша боланда отуз ики яшындады. Ол Иерусалиме секиз йыл патышалык этди. ⁶Ахабың несиллериниң эдиши ялы, Ехорам-да Ысрайыл патышаларының ёлларындан йөреди, чүнки Ахабың гызы онуң аялыды. Ехорам Реббинц назарында йигренжи ишлери этди. ⁷Эмма Реб Давуда онуң несиллеринден бириниң өмүрлик тагтда отуржакдыгыны вада берендиги ве Өз гулы Давут билен әхт эдендиги үчин Яхуданы дербидагын этмек ислементи.

Эдомың гозгалаңы (2 Патышалар 8:20-22)

⁸Ехорамың дөврүнде эдомлылар гозгалаң турзуп, Яхуданың гол

астындан чыкдылар ве өзлерине бир патыша гойдулар. ⁹Онсоң Ехорам сөвеш арабаларының серкерделери билен гитди. Эдомлылар Ехорам билен онуң серкерделериниң дашыны габадылар, йөне Ехорам янындакылар билен гиче эдомлыларың ичинден гечип гачдылар. ¹⁰Шейдип, Эдом шу гүне ченли хем Яхуда гаршы гозгалаң турзуп, оңа гарашсыз болуп гелйәр. Эдил шол вагтда Либна галасы хем Яхуданың гаршысына уруш турузды, чүнки Ехорам ата-бабаларының Худайы Ребби рет эдипди.

¹¹Мундан башга-да, Ехорам Яхуда даглыгындакы бутлара сеждегәхлери гурды. Ол Иерусалимиң илатына Худая бивепалык этдирип, Яхуданы аздырды. ¹²⁻¹³Ехорама Блясдан ине, шу хат гелди: «Атаң Давудың Худайы Реб шейле диййәр: „Сен какаң Ехошападың ве Яхуданың патышасы Асаның ёлларына эермән, эйсем Ысрайылың патышаларының ёлларына эерип, Ысрайылың патышасы Ахабың Ысрайыла эдиши ялы, Яхуданың ве Иерусалимиң илатына Худая бивепалык этдирдиң. Сен шейле хем өз машгала агзаларың болан инилериңи өлдүрдиң. Олар сенден говудылар. ¹⁴Ине, Реб сениң халкың, чагаларың, аялларың, әхли мал-мүлкүң башындан агыр күлпет индерер. ¹⁵Сен болса агыр ичеге кеселине ёлугарсың, тә ичегелериң дашына акып чыкянча, кеселиң гүнсыйын ярамазлашар“».

¹⁶Реб пилиштгилериң ве эфиопиялыларың голайындакы арапларың Ехорама гаршы газобыны оярды. ¹⁷Олар Яхуданың үстүне чозуп гирип, патышаның көшгүне дегишли болан әхли мал-мүлкери, патышаның

огулларыдыр аялларыны алып гитдилер. Патышаның көрпе оглы Ехогахаздан башга оглы галмады.

¹⁸Бу вакалардан соң, Реб Ехорамы бежерип болмаян ичеге кеселине ёлукдырды. ¹⁹Ики йыллап онуң кесели гүнсыйын ярамазлашып, икинжи йылың ахырында ичегелери дашына чыкып, ол агыр жебир-сүтемден яна дүйёден өтди. Онуң халкы ата-бабаларына эдишлери ялы, онуң хатырасына от якмадылар. ²⁰Ехорам патыша боланда отуз ики яшындады. Ол секиз йыл Иерусалиме патышалык этди. Онуң өлүмине гынанч билдирен болмады. Олар Ехорамы Давут галасында жайладылар; йөне оны патышаларың мазарында гоймадылар.

22-нжи бап

Яхуда патышасы Ахазя
(2 Патышалар 8:25-29; 9:21-28)

¹Иерусалимиң илаты Ехорамың көрпе оглы Ахазяны какасының ерине патыша этди. Ехорамың бейлеки огулларының әхлисини араплар билен дүшелгә гелен лешгер өлдүррипди. Шейдип, Ехорамың оглы Ахазя Яхуда патыша болды. ²Ахазя патыша боланда кырк ики яшындады. Ол Иерусалиме бир йыл патышалык этди. Онуң әжеси Аталя Ысрайылың патышасы Омрының агтыгыды. ³Ахазя хем Ахабың машгаласының пис ёлундан йөреди. Ахазяның әжеси пис иш этмекде геңешчисиди. ⁴Ахазя хем Ахабың машгаласы ялы, Реббиң назарында йигренжи ишлери этди. Какасы өленден соң, Ахабың несиллери Ахазяның геңешчиси болуп, оны хеләкчилиге учратдылар. ⁵Ахазя оларың маслахатына эерип,

Ысрайылың патышасы Ахабың оглы Ёрам билен Сирияның патышасы Хазайыла гаршы урушмак үчин Рамотгилгада гитди. Сириялылар шол ерде Ёрамы яраладылар. ⁶Ёрам Рамотгилгатда Хазайыла гаршы уршуп йөркә, сириялыларың өзүне салан яраларыны бежертмек үчин Йизрегеле гайдып гелди. Яхуда патышасы Ехорамың оглы Ахазя ^a яраланан Ахабың оглы Ёрамы гөрмек үчин Йизрегеле гитди.

⁷Эмма Ахазяның Ёрамың янына гелип хеләк болмагы Худай тарапынданды. Ахазя бу ере гелип, Ёрам билен биле Нимшиниң оглы Ехувың янына гитди. Реб Ахабың несиллерини ёк этмек үчин Ехувы сайлапды. ⁸Еху Ахабың несиллерине хөкүм эдйәркә, Яхуданың баштутанларына ве Ахазя хызмат эден Ахазяның доганларының огулларына душуп, олары өлдүрди. ⁹Ехувың адамлары Ахазяны агтардылар. Ахазя Самарияда гизленип йөркә тутулып, Ехувың янына гетирилди ве өлдүрилди. Оны жайлап, шейле дийдилер: «Ахазя Реббе бүтин калбы билен табын болан Ехошападың агтыгыдыр». Ахазяның несиллеринден патышалыгы доландырып билжек адам галманды.

Ёваш Аталядан халас эдилйәр (2 Патышалар 11:1-3)

¹⁰Яхуда патышасы Ахазяның эжеси Аталя өз оглуның өлдүрилендиги барада эшиден дессине, Яхудадакы эхли патыша несиллерини ёк этди. ¹¹Эмма патышаның гызы Ехошабгат патышаның өлдүрилмели шазадаларының ичинден Ахазя патышаның

оглы Ёвашы огурлап, оны энекеси билен биле ятылян отагда гойды. Шейдип, Ехорам патышаның гызы, руханы Ехояданың аялы, Ахазя патышаның уясы Ехошабгат Ёвашы Аталядан гизледи ве Ёваш дири галды. ¹²Ёваш алты йыллап Ехошабгат билен Худайың өйүнде гизленип гезди. Шол дөвүрде Аталя юртда шалык сүрди.

23-нжи бап

Аталя гаршы питне (2 Патышалар 11:4-16)

¹Единжи йылда Ехояда гайрата галып, йүзбашылар Ерохамың оглы Азаря, Ехохананың оглы Ысмайыл, Обединиң оглы Азаря, Адаяның оглы Магася ве Зикриниң оглы Элишапат билен эхт эдишди. ²Йүзбашылар Яхуда айланып, Яхуданың эхли шәхерлеринден левилери ве Ысрайылың тиребашыларыны топлап, Иерусалиме гелдилер. ³Онсоң бүтин жемагат Худайың өйүнде патышаның оглы билен эхт эдишди. Ехояда олар шейле дийди: «Ине, бу патышаның огулудыр. Реббиң Давудың огуллары барада берен вада-сына гөрә патышалык эдер. ⁴Сизиң этмели ишиңиз шудур: Сабат гүни хызмата гелйән руханыларың ве левилериң үчден бири дервезебан болсун. ⁵Үчден бириңиз патышаның көшгүнде, үчден бириңиз Бина дервезесинде, тутуш халк хем Реббиң өйүниң ховлусында болсун. ⁶Реббиң өйүне руханылардан ве хызмат эдйән левилерден башга хич ким гирмесин. Руханылар

^a 22:6 Ахазя – кәбир гадымы голязмаларда Азаря.

билен левилер гирип билерлер, чүнки олар мукаддесдирлер. Йөне бүтин халк Реббиң гөркезмелерини бержай этсин. ⁷Левилериң әхлисиниң эли яраглы болуп, олар патышаның дашыны гуршасын. Өе якынлашан адам өлдүрилсин. Патыша гиренде-чыкканда онуң янында болуң.

Ёваш патышалыга белленйәр (2 Патышалар 11:17-20)

⁸Левилер ве бүтин яхуда халкы Ехояда руханының табышран затларыны айдышы ялы ерине етирдилер. Оларың херси өз адамларыны Сабат гүни нобатчылык эденлериде, этмедиклери-де алып гелдилер, Ехояда руханы топарларың хич бири-ни гойбермеди. ⁹Ехояда руханы Давут патышаның Худайың өйүндәки найзаларыны, улы ве кичи галканларыны серкерделере берди. ¹⁰Ехояда бүтин халкы патышаны горамак үчин өйүң даш-төверегинде, гурбанлык сыпасының ве өйүң төверегинде гаравул хөкмүнде гойды, оларың херсиниң эллери яраглыды. ¹¹Онсоң Ехояда патышаның оглы Ёвашы дашары чыкарып, башына тәч гейдирип, оңа патышалык әхтини берди. Ехояда билен онуң огуллары Ёвашың башына яг гуюп, оны патышалыга белледилер. Оны патыша дийип ыглан эдип: «Яшасын патыша!» дийип гыгырышдылар.

¹²Аталя халкың ылгашып, патышаны алкышляяныны эшиденде, халкың янына, Реббиң өйүне гелди. ¹³Гөрсе, ине, патыша гирелгеде өз сүгүниниң янында дурды. Серкерделердир сурнайчылар-да патышаның янындадылар. Юрдуң бүтин халкы шатланып, сурнай чаларды, нагмачылар хем өз

саз гураллары билен алкыш айдярдылар. Аталя якасыны йыртып: «Хайынлык! Хайынлык!» дийип гыгырды. ¹⁴Онсоң Ехояда руханы гошун йүзбашыларына: «Аталяны бу ерден чыкарың. Онуң ызына эерени гылычдан гечириң» дийип буйрук берди. Чүнки руханы: «Гой, ол Реббиң өйүнде өлдүрилмесин» дийипди. ¹⁵Шейдип, олар Аталяны тутдулар. Оны Ат дервезесинден патышаның көшгүне гетирип, шол ерде өлдүрдилер.

¹⁶Халк Реббиң халкы болар ялы, Ехояда өзүниң, бүтин халкың ве патышаның арасында әхт этди. ¹⁷Онсоң бүтин халк Багалың бутханасына барып, оны йыкды. Ондакы гурбанлык сыпаларыны, бутлары дөвүп, бөлек-бөлек эдип ташладылар. Олар Багалың руханысы Маттаны гурбанлык сыпаларының өнүнде өлдүрдилер. ¹⁸Ехояда Реббиң өйүне гөзегчилик этмек ишине руханылары ве левилери белледи. Давут олары Реббиң өйүне гөзегчилик этмәге белләпди. Олар Мусаның канунында язылышы ялы, Давудың табышырыгы боюнча шадыхоррамлык ве айдымсаз билен Реббе якма гурбанлыклар хөдүрлемелидилер. ¹⁹Ехояда Реббиң өйүне хич бир харам адам гирмез ялы, онуң дервезесинде гаравуллар гойды. ²⁰Ехояда руханы йүзбашылары, ханбеглери, халкың хәкимлерини, юрдуң бүтин халкыны өзи билен алып гитди. Олар патышаны Реббиң өйүнден алып, ёкаркы дервезениң үсти билен көшге гетирдилер. Ёвашы ша тагтында отуртдылар. ²¹Шейдип, юрдуң бүтин илаты шат болды. Аталя гылычдан гечириленден соң, шәхерде үмсүмлик болды.

24-нжи бап

Ёваш Реббиң өйүни бежердйәр

(2 Патышалар 12:1-16)

¹Ёваш патышалык эдип башланды еди яшындады. Ол кырк йыллап Иерусалимде патышалык этди. Онуң эжеси Беершебадан болуп, ады Сибады. ²Ёваш Ехояда руханының бүтин өмүрүне Реббиң назарында догры ишлерини этди. ³Ехояда Ёваша ики аял алып берди; Ёваш олардан огуллардыр гызлар гөрди.

⁴Мундан соң Ёваш Реббиң өйүни дикелтмеги йүрегине дүвди. ⁵Ёваш руханылары ве левилери йыгнап, олар шейле дийди: «Яхуданың шәхерлерине гидиң-де, Худайыңызың өйүни хер йыл бежермек үчин бүтин ысрайыл халкындан пул топлан. Бу иши дессине ерине стиринң». Эмма левилер ховлукмадылар. ⁶Шейдип, Ёваш патыша Ехояда баштутаны чагырып, оңа шейле дийди: «Нәме үчин Реббиң гулы Мусаның ысрайыл халкына Эхт чадыры үчин салан салгыдыны Яхудадан ве Иерусалимден гетирмеклиги левилерден талап этмедиң?» ⁷Пис аял Аталының огуллары Худайың өйүне уруп гирип, Реббиң өйүндәки мукаддес затлары Багал бутларына сежде этмекде уланыпдылар.

⁸Патыша сандык ясамагы буюрды. Сандыгы ясап, оны Реббиң өйүниң дәрвезесиниң агзында гойдулар. ⁹Худайың гулы Мусаның чөлде ысрайыл халкына салан салгыдының Реб үчин гетирилмелидиги Яхудада ве Иерусалимде ыглан эдилди. ¹⁰Эхли баштутанлар ве бүтин халк шадыхоррамлык билен салгытларыны гетирип, тә сандык долянча, оң

атдылар. ¹¹Левилер сандыгы патышаның әмелдарларына гетирип беренлеринде, онуң ичинде көп пулуң топланандыгыны гөрйәрдилер. Патышаның кәтиби билен баш руханы гелип, сандыгы бошадып, оны әкидип өз еринде гойярдылар. Олар хер гүн шейле эдип, гаты көп пул топладылар. ¹²Патыша ве Ехояда пулы Реббиң өйүнде ишлейән ишчилере гөзөгчилик эдйән адамлара бердилер. Олар хем шол пулдан нечжарлара, уссалара, шейле хем, демир ве бүрүнч уссаларына Реббиң өйүни бежермек үчин иш хакыны төледилер. ¹³Гөзөгчилер өз ишлерини этдилер. Оларың бежереш ишлери ровач алды. Олар Худайың өйүни өңки халына гетирип, оны беркитдилер. ¹⁴Олар иши тамамланларындан соң, галан пулы патыша ве Ехояда рухана гетирип бердилер. Галан пулдан Реббиң өйи үчин энжамлары, хызмат үчин ве якма гурбанлык бермек үчин энжамлар, жамлар, алтын ве күмүш эсбаплар ясадылар. Олар Ехояданың өмүриң довамында хемише Реббиң өйүнде якма гурбанлыклар хөдүр этдилер.

Ехояданың өлүминден соңкы вакалар

¹⁵Ехояда гаррап, яшы бирчене етип, бир йүз отуз яшында дүнйәден өтди. ¹⁶Ехояданы Ысрайылда Худай ве Онуң өйи үчин эден говы ишлери себәпли Давут галасында патышаларың янында жайладылар. ¹⁷Ехояда өленден соң, Яхуданың баштутанлары гелип, патыша тагзым этдилер. Патыша олар гулак асды. ¹⁸Олар ата-бабаларының Худайы Ребби терк эдип, Ашера ве бейлеки бутлара гулук этдилер. Оларың бу гүнәлери

себәпли Яхуданың ве Иерусалимин үстүнден Худайың газабы инди. ¹⁹Реб олары Өзүне тарап өвүрмек үчин оларың арасына пыгамберлер иберди. Пыгамберлер оларың гаршысына шаятлык этдилер, йөне олар гулак асмадылар.

²⁰Онсоң Ехояда руханының оглы Зекаряның үстүне Худайың Рухы инди. Зекаря халкың өчүндө дик дуруп, шейле дийди: «Реб шейле диййэр: „Нәме үчин Реббиң табшырыкларыны терк эдйәрсиниз? Сизиң ишиниз ровач алмаз. Ребби терк эдендигиңиз үчин, Ол хем сизи терк этди“». ²¹Эмма халк Зекаряның гаршысына дил дүвшүп, оны патышаның табшырыгы билен Реббиң өйүниң ховлусында дашлап өлдүрди. ²²Патыша Ёваш Зекаряның какасы Ехояданың өзүне эден ягшылыкларыны ятламан, онуң оглуны өлдүрди. Зекаря өлмезиниң өң янында: «Реб муны гөрүп, хасабыны сорасын!» дийди.

²³Йылың ахырында Сирия гошуну Ёвашың гаршысына чыкды. Олар Яхуда ве Иерусалиме гелип, халкың баштутанларының барыны ёк этдилер. Олардан алнан әхли олжаны Дамаскакы патыша ибердилер. ²⁴Сириялыларың гошуну аз хем болса, Реб Яхуданың улы гошунуны оларың элине берди, чүнки Яхуданың халкы ата-бабаларының Худайы Ребби терк эдипдилер. Шейдип, олар Ёвашы жезаландырдылар.

²⁵Сириялылар Ёваша агыр яра салып, онуң янындан гиденлеринден соң, Ёвашың өз нөкерлери Ехояда руханының оглуның ганы үчин ар алмага онуң гаршысына дилдүвшүк

гурап, оны дүшегинде өлдүрдилер. Шейдип, Ёваш өлди. Ёвашы Давут галасында жайладылар, йөне оны патышаларың янында жайламадылар. ²⁶Ёвашың гаршысына дилдүвшүк гуранлар: аммонлы Шимгат атлы аялың оглы Забат, моваплы аял Шимритиң оглы Ехозабатды. ²⁷Ёвашың огулары, Ёваша гаршы эдилен көп чыкышлар ве Худайың өйүниң тәзе гурлушыгы патышаларың тарых китабында языландыр. Ёвашың ерине оглы Амазя патыша болды.

25-нжи бап

Яхуда патышасы Амазя (2 Патышалар 14:2-6)

¹Амазя патыша боланда йигрими бәш яшындады. Ол Иерусалимде йигрими докуз йыл патышалык этди. Онуң әжеси иерусалимли болуп, ады Ехогадынды. ²Амазя Реббиң назарында догры ишлери этди, йөне бу чын йүрекден дәлди. ³Амазя патышалыгыны кувватландырып, өз какасыны өлдүрен нөкерлери өлдүрди. ⁴Эмма Мусаның Төвратда берлен табшырыклары бержай эдип, Амазя какасыны өлдүрен нөкерлериң чагаларыны өлдүрмеди, чүнки Реб шол китапта: «Эне-аталар чагаларының гүнәси үчин өлдүрилмесин, чагаларда эне-аталарының гүнәлери үчин өлдүрилмесин, хер ким өз гүнәси үчин өлдүрилсин» дийип табшырык берипди ^а.

Эдомлылара гаршы уруш

⁵Амазя яхуда халкыны йыгнап, әхли яхудалары ве беняминлери

^а 25:4 Серет: Кан 24:16.

уругларына гөрә мүнбашыларың ве йүзбашыларың баштутанлыгы астында гойды. Йигрими ве ондан ёкары яшлылары санап, олардан найза ве галкан гөтерип, сөвөшип билжек үч йүз мүн сайлама эсгер тапды. ⁶Амазя йүз етмиш батман ^a күмше Ысрайылдан йүз мүн батыр йигиди хақына тутды. ⁷Эмма Худайың бир адамы гелип, Амазя шейле дийди: «Эй, патыша! Ысрайыл гошуны сениң билен гитмесин. Реб ысрайыл халкы, ягны эхли эфрайымлар билен дәлдир. ⁸Эгер эфрайымлар сениң билен гитселер, сен эдерменлик билен сөвөшсең-де, Худай сениң душманларыңа еңиш берер, чүнки еңиш берйән-де, еңлише сезевар эдйән-де Худайдыр». ⁹Амазя Худайың адамына: «Ысрайыл гошунына берен йүз етмиш батман күмшүм билен нәме этмели?» дийди. Худайың адамы: «Реб саңа ондан хем артык берип билер» дийип жогап берди. ¹⁰Онсоң Амазя Эфрайымдан гелен гошуны бошадып, оны ызына гойберди. Эмма оларың Яхуда гаршы газабы ловлап, гахар-газап билен өйлерине доландылар.

¹¹Амазя гүйч топлап, өз гошунына баш болуп, Дуз дересине гитди ве ол ерде Сегир халкындан он мүн адамы өлдүрди. ¹²Яхуданың эсгерлери ене он мүн адамы дирилизине тутуп, олары гаяның депесине чыкарып, шол ерден ашак ташладылар. Олар бөлек-бөлек болдулар. ¹³Эмма Амазяның өзи билен урша гитмесин дийип ызына иберен гошунының эсгерлери Самариядан Бейтхорона ченли болан Яхуда шәхерлерине хүжүм эдип, үч мүн адамы өлдүрдилер ве көп олжа алдылар.

¹⁴Амазя эдомлылардан үстүн чыкып геленде, Сегир халкының худайларыны гетирип, олары өз худайлары хөкмүнде гоюп, олар сежде эдип, олар гурбанлыктар якды. ¹⁵Реббин Амазя гахары гелип, онун янына бир пыгамбер иберди. Пыгамбер Амазя: «Нәме үчин сен өз халкыны сениң элинден халас эдип билмедик халкың таңрыларына сежде эдйәрсин?» дийди. ¹⁶Пыгамбер сөзлейәркә, патыша оңа: «Биз сени патыша маслахатчы эдип белледикми? Бес эт! Ёгсам өлдүриләрсин» дийди. Пыгамбер: «Сениң шейле эдип, мениң маслахатыма гулак гоймандыгың үчин, Худайың сени өлдүрмеги карар эдендигини мен билйәрин» дийип, сөзүни бес этди.

Ысрайыла гаршы уруш (2 Патышалар 14:8-20)

¹⁷Онсоң Яхуда патышасы Амазя маслахатлашып, Ехогахазың оглы, Ехувың агтыгы Ысрайыл патышасы Еховаша чапар ёллап: «Гел, йүзбейүз болалы» дийди. ¹⁸Ысрайыл патышасы Еховаш Яхуда патышасы Амазяның янына адам иберип, шейле дийди: «Ливандакы яндак Ливандакы кедр агажына савчы ёллап: „Гызыңы мениң оглума бер“ дийип сорапдыр. Эмма Ливандакы бир вагшы хайван гечип барярка, яндагы депеләпдир. ¹⁹Сен: „Ине, мен эдомлылардан үстүн чыкдым“ дийип өвнүп, муңа буйсанарсың. Сен өйүңде отур. Нәме үчин сен өзүңиң ве патышалыгың башына бела гетирмегине бахана агтарярсың?»

²⁰Эмма Амазя муңа гулак асмады. Бу затлар Яхуданы душманларының

^a 25:6 *Йүз етмиш батман* – еврейче *йүз киккар*. Бу такм. 3,4 тонна дендир.

элине бермек үчин Худай тарапындан эдиллиди, себәби халк Эдом худайларына сежде эдилдилер. ²¹Шейдип, Ысрайыл патышасы Еховаш өз гошуны билен Яхуда патышасы Амазяның үстүне гитди. Еховаш Яхуданың Бейтшемеш диен еринде Амазя гаршы урушда онуң билен йүзбе-йүз саташды. ²²Яхуда халкы ысрайыл халкындан еңлип, херси өз чадырларына гачып гитдилер. ²³Ысрайыл патышасы Еховаш Ахазяның агтыгы, Ёвашың оглы Яхуда патышасы Амазяны Бейтшемешде тутуп, Иерусалиме гетирди. Еховаш Иерусалимиң диварының Эфрайым дервезесинден Күнч дервезесине ченли дөрт йүз тирсек аралыгыны йыкды. ²⁴Еховаш Обедедомың ыгтыярындакы Худайың өйүндәки алтын-күмшүң, энжамларың барыны ве патышаның көшгүндәки хазыналары, булардан дашары-да гирев алан адамларыны алып, Самария доланып гелди.

Амазяның өлүми

²⁵Ёвашың оглы Яхуда патышасы Амазя, Ехогаказың оглы Ысрайыл патышасы Еховаш өленден соң он бәш йыл яшады. ²⁶Амазяның башдан-аяк эден әхли ишлери Яхуда ве Ысрайыл патышаларының тарых китабында языландыр. ²⁷Амазяның Реббиң ызына эермекден йүз өврен пурсадындан башлап, Иерусалимде онуң гаршысына дилдүвшүк гуралды. Онсоң Амазя Лакыша гачып гитди. Эмма онуң ызындан Лакыша адам иберип, олар оны шол ерде өлдүрдилер. ²⁸Онсоң Амазяның жеседини атлара йүкләп гетирдилер-де,

оны Яхуда шәхеринде^a аталарының янында жайладылар.

26-нжы бап

Яхуда патышасы Узыя

(2 Патышалар 14:21-22; 15:1-7)

¹Бүтин яхуда халкы он алты яшлы Узыяны алып, оны какасы Амазяның дерегине патыша этди. ²Патыша Амазя ата-бабаларына говшандан соң, Узыя Эйлаты тәзеден гуруп, оны Яхуда гайтарып берди. ³Узыя патыша боланда он алты яшындады. Ол Иерусалимде элли ики йыл патышалык этди. Онуң әжеси Еколя иерусалимлиди. ⁴Узыя өз какасы Амазя ялы, Реббиң назарында догры ишлери этди. ⁵Өзүне Худайдан горкмаклыгы өвреден Закаряның бүтин өмрүне Узыя Худая табын болды. Реббе табын болан дөвүрлеринде Худай Узыяның ишине ровачлык берди.

⁶Узыя гидип, пилиштлиlere гаршы уршуп, Гатың, Ябнәниң ве Ашдодың диварларыны йыкды. Ол Ашдодың төверегинде ве Пилиштиң бейлеки чәклеринде галалар гурды. ⁷Пилиштлиlere, Гурбагалда яшан арапла ве мегунылара гаршы алып барян урушларында Худай Узыя ярдам этди. ⁸Аммонлылар Узыя салгыт төледилер. Узыя хас гүйчленип, шан-шөхраты Мүсүрин чәклерине ченли яйрады. ⁹Шейле хем, Узыя Иерусалимдәки Күнч, Дере ве Бурч дервезелеринде диңлер гуруп, олары беркитди. ¹⁰Узыя чөлдеде диңлер гуруп, көп гуюлары газдырды. Онуң гүнбатар байырлыкда ве дүзлүкде улы мал сүрүси барды,

^a 25:28 Яхуда шәхери – бу Иерусалимиң бейлеки ады.

дагларда ве мес топраклы ерлерде дайханлары ве үзүм багбанлары барды. Узыя дайханчылык этмеги сөййәрди. ¹¹Узыяның сөвеше укпылы эсгерлери барды. Олар патышаның серкерделеринден болан Хананяның гол астындакы кәтип Егиел ве серкерде Магасеяның тарапындан гечирилен түкеллемәнің санына гөрә топар-топар болуп сөвеше чыкдылар. ¹²Батыр йигитлериң уругбашыларының умумы саны ики мүн алты йүзди. ¹³Оларың гол астында үч йүз еди мүн бәш йүз эсгерден ыбарат гошун барды. Олар улы гүйч билен душмана гаршы сөвеш эдип, патыша ярдам эдердилер. ¹⁴Узыя тутуш гошуну галканлар, найзалар, тувулгалар, совутлар, яйлар ве сапан дашлары билен үпжүн этди. ¹⁵Узыя диңлериң ве дивар бурчларының үстүнден оклар ве улы дашлар атмага укпылы адамлар тарапындан ойланып тапылан десгалары Иерусалимде гойды. Онуң шан-шөхраты узаклара яйрады. Оңа улы ярдам эдилеп, ол жуда гүйчленди.

Узыя гопбамлык эдйәр

¹⁶Узыя кувватлананда, гопбамлык эдип, хеләкчилиге учрады. Ол Худайы Реббе хайынлык этди, ол якымлы ыслы түтәтги сыпасында түтәтги якмак үчин Реббиң ыбадатханасына гирди. ¹⁷Руханы Азаря Реббиң сегсен батыр руханысы билен Узыяның ызындан гирди. ¹⁸Олар Узыя патыша гаршы чыкып, оңа шейле дийдилер: «Эй, Узыя, Реббе якымлы ыслы түтәтги якмак сениң ишиң дәл, ол Харуның неслинден болан, мукаддес эдилен руханыларың ишидир. Сен мукаддес өйдән чык, чүнки сен хыянат этдиң. Бу иш саңа Худайымыз Ребден хормат

гетирмез». ¹⁹Узыя газапланды; ол якымлы ыслы түтәтги якылян сыпаның янында, Реббиң өйүндәки руханыларың өңүндә түтәтги якмак үчин дурды. Ол руханылара газаплананда, онуң маңлайында дери кесели пейда болды. ²⁰Баш руханы Азаря билен бейлеки руханыларың хеммеси Узыя середенлеринде, онуң маңлайындакы дери кеселини гөрдүләр. Олар оны ол ерден тиз чыкардылар. Узыяның өзи хем ол ерден дессине чыкмак билен болды, чүнки Реб оны шейле хеләкләпди. ²¹Узыя патыша тә өлйәнчә, дери кеселинден эжир чекип, айратын ерде яшады, ол Реббиң өйүндән четләшдирилипди. Патышаның оглы Ётам юртдакы халка баштутанлык эдип, көшги доландырды.

²²Узыяның башдан-аяк эден ишлериниң бары барада Амозың оглы Ишая пыгамбер язды. ²³Узыя атабабаларына говушды. Оны аталарының янында патышалара дегишли болан мазарлыкда жайладылар, чүнки ол «дери кеселли» дийдилер. Оглы Ётам онуң ерине патыша болды.

27-нжи бап

Яхуда патышасы Ётам (2 Патышалар 15:32-38)

¹Ётам патыша боланда йигрими бәш яшындады. Ол Иерусалимде он алты йыл патышалык этди. Онуң эжеси Еруша Садогың гызыды. ²Ётам какасы Узыя ялы Реббиң назарында догры ишлери этди; эмма ол Реббиң ыбадатханасына гирмеди. Халк энтәк хем эрбет ишлери эдйәрди. ³Ётам Реббиң өйүниң демиргазык дервезесини гурды. Офел диварының үстүндә хем көп гурлушык ишлерини этди. ⁴Булардан

дашары-да, Ётам Яхуда дагларын-да шәхерлер гурды ве токайлыклар-да галалар ве диңлер салды. ⁵Ётам Аммон патышасына гаршы уршуп, олардан үстүн чыкды. Аммонлылар шол йыл Ётама йүз етмиш батман ^a күмүш, йигрими мүн чувал ^b бугдай ве йигрими мүн чувал арпа бердилер. Аммонлылар оңа икинжи ве үчүнжи йылда ене шонча мукдарда бердилер. ⁶Худайы Реббине вепалы боландыгы үчин Ётам кувватланды. ⁷Ётамың бейлеки ишлери, әхли алып баран урушлары хем-де эден ишлери Ысрайыл ве Яхуда патышаларының тарых китабында языландыр. ⁸Ётам патыша боланда йигрими бәш яшындады. Ол Иерусалимде он алты йыл патышалык этди. ⁹Ётам ата-бабаларына говушды. Ол Давут галасында жайланды. Оглы Ахаз онуң ерине патыша болды.

28-нжи бап

Яхуда патышасы Ахаз (2 Патышалар 16:1-4)

¹Ахаз патыша боланда йигрими яшындады. Ол Иерусалимде он алты йыл патышалык этди. Ахаз атасы Давут ялы болмады, ол өз Худайы Реббиң назарында догры ишлери этмеди. ²Ахаз Ысрайыл патышаларының ёлы билен йөредди. Ол хатда Багал худайы үчин гуйма бутлар ясады. ³Ахаз Бенхинном дересинде якымлы ыслы түтетти якып, Реббиң ысрайылларың өңүнден ковуп чыкаран миллетлериниң йигренжи адаты боюнча өз огулларыны отдан гечирди.

⁴Ол сеждегәхлерде, байырлыкларда ве гүр япраклы хер бир агажың астында гурбанлык берип, якымлы ыслы түтетти түтейдәрди.

Сирия билен Ысрайыл *Яхуда хужүм эдйәр*

⁵Шонун үчин хем Худайы Реб Ахазы Сирия патышасының элине берди. Сирия патышасы Ахаздан үстүн чыкып, онуң көп санлы адамларыны есир алып, олары Дамаска гетирди. Ол Ысрайыл патышасының хем элине берилди. Ысрайыл патышасы Ахаз агыр зарба урды. ⁶Ремаляның оглы Пека Яхудада бир йүз йигрими мүн эдермен эсгери бир гүнде өлдүрди, чүнки олар ата-бабаларының Худайы Ребби терк эдипдилер. ⁷Эфраймың батыр йигиди Зикри патышаның оглы Магасеяны, патыша көшгүниң эмелдары Азрыкамы ве патышадан соң икинжи адам болан Элкананы өлдүрди. ⁸Ысрайыллар өз доганларындан ики йүз мүн эркеги, аяллары, огуллардыр гызлары есир алдылар, ысрайыллар шейле хем олардан көп олжа алып, олжалары Самария гетирдилер. ⁹Эмма Реббиң бир пыгамбери барды, онуң ады Одетди. Одет Самария гелен гошунуң янына гелип, олар шейле дийди: «Ата-бабаларыңызың Худайы Реб Яхуда газаплананы үчин олары сизиң элиңизе берди. Эмма сиз гөге етен газап билен олары өлдүрдиңиз. ¹⁰Инди сиз Яхуданың ве Иерусалимиң халкларыны: аялдыр-эркеклери гул-гырнак хөкмүнде өзүңизе табын этжек болярысыңыз. Эйсем Худайыңыз Реббиң өңүнде сизиң

^a 27:5 *Йүз етмиш батман* – еврейче *йүз киккар*. Бу такм. 3,4 тонна деңдир.

^b 27:5 *Йигрими мүн чувал* – еврейче *он мүн кор*. Бу такм. 1500 тонна деңдир.

өзүниз языксызмы нәме? ¹¹Инди ма-
на гулак асың-да, гарындашлары-
ңыздан алан есирлериңизи ызына
ибериң, чүнки Реббиң гахар-газабы
сизиң үстүңиздедир». ¹²Шейле хем,
эфраймлардан болан кәбир баш-
тутанлар: Ехохананың оглы Азаря,
Мешиллемотың оглы Берекия, Шаллу-
мың оглы Хизкия ве Хадлайың оглы
Эмаса дагы урушдан гелйәнлериң гар-
шысына чыкып, олара: ¹³«Есирлери бу
ере гетирмәң. Бу бизиң гүнәлеримизи
ве языкларымызы артдырып, Реббе
гаршы гүнә этдигимиз болар. Бизиң
языгымыз эййәм жуда чөкдердир.
Реббиң газабы Ысрайыла гаршы
ловляяндыр» дийдилер. ¹⁴Шейдип,
эсгерлер есирлери ве олжалары баш-
тутанларың, бүтин жемагатың янында
гоюп гитдилер. ¹⁵Онсоң ады агзалан-
лар туруп, есирлери алдылар-да, ола-
рың арасындакы яланачларына олжа-
лардан эшиклер алып гейдирдилер.
Олара эшик, чарык гейдирип, иймит ве
сув билен үпжүн этдилер; яраларына
яг гуйдулар; яравсызларыны эшеге
мүндүрип, Ерихо Палма галасында-
кы гарындашларына гетирип, соң ыз-
ларына – Самария доландылар.

Ашур Яхуда көмек этмекден йүз өвүрйәр

¹⁶Шол вагтларда Ахаз патыша кө-
мек сорап, Ашур патышасының яны-
на адам ёллады. ¹⁷Эдомлылар ене-де
чозуп, Яхудадан үстүн чыкыпды, ола-
ры есир эдип әкидипдилер. ¹⁸Пилишт-
лилер Яхуданың гүнбатар байырла-
рындакы ве Негеп чөлүндәки шәхер-
лерине хүжүм эдип, Бейтшемеш,
Аялоны, Гедероты, Соконы янындакы
обалары билен, Тимнаны янындакы
обалары билен, Гомзоны янындакы

обалары билен басып алып, шол
ерлерде месген тутупдылар. ¹⁹Ыс-
райыл патышасы Ахаз зерарлы Реб
Яхуданы кичелдипди, чүнки Ахаз
Яхудада азгынлык эдип, Реббе хыянат
эдипди. ²⁰Шейдип, Ашур патышасы
Тиглатпилесер Ахазың гаршысына
чыкып, оңа ярдам этмегиң дерегине
зулум этди. ²¹Ахаз Реббиң өйүни, па-
тышаның көшгүни ве эмелдарларың
өйлерини талап, олардан Ашур паты-
шасына салгыт төледи; эмма бу Аха-
за көмек этмеди.

Ахазың гүнәлери

²²Ахаз патыша бетбагтчылыклы
пурсатларында Реббе хыянатчылы-
гыны хас-да артдырды. ²³Ахаз өзүни
ендише сезевар эден Дамаск худайла-
рына гурбанлык берип, шейле дийди:
«Сирия патышаларының худайлары-
ның олара ярдам эдишлери ялы, ма-
на-да ярдам этмеклери үчин, мен ола-
ра гурбанлык берерин». Эмма ол ху-
дайлар Ахазың ве тутуш Ысрайылың
башындан бетбагтчылык индерди.
²⁴Ахаз Худайың өйүндәки энжамлары
топлап, олары дөвүп бөлек-бөлек этди.
Ол Реббиң өйүниң гапыларыны гулла-
лады. Ахаз Иерусалимиң хер күнже-
гинде өзи үчин гурбанлык сыпалары-
ны ясады. ²⁵Башга худайлара якымлы
ыслы түтетги якмак үчин Яхуданың
хер шәхеринде сеждегәхлер гуруп, ата-
бабаларының Худайы Реббиң гахары-
ны гетирди. ²⁶Ахазың башдан-аяк эден
әхли ишлери Яхуда ве Ысрайыл паты-
шаларының тарых китабында язылан-
дыр. ²⁷Ахаз ата-бабаларына говушды.
Ол Иерусалим шәхеринде жайланды.
Эмма Ахазы Ысрайыл патышалары-
ның мазарына гетирмедилер. Оглы
Хизкия онуң ерине патыша болды.

29-нжы бап

Яхуда патышасы Хизкия

(2 Патышалар 18:1-3)

¹Хизкия патыша боланда йигри-ми бэш яшындады. Ол Иерусалимде йигрими докуз йыл патышалык этди. Онуң эжеси Абыя Закаряның гызыды. ²Ол атасы Давут ялы Реббиң назарында догры ишлери этди.

Реббиң өйи тэмизленйәр

³Патышалыгының биринжи йылының биринжи айында, Хизкия Реббиң өйүниң гапыларыны ачып, оны бежерди. ⁴Ол руханылардыр левилери чагырып, олары гүндогар тарапдакы мейданча топлады. ⁵Хизкия олар: «Эй, левилер, маңа гулак асың! Иниңизи тэмизлән ве атабабаларыңызың Худайы Реббиң өйүни мукаддес эдин! Бу мукаддес ерден харам затлары чыкарып зыңың. ⁶Чүн-ки бизиң ата-бабаларымыз Худайымыз Реббе хыянат эдип, Онуң назарында пис ишлери этдилер; Ребби терк эдип, Онуң месгенинден йүз дөндерип, еңселерини өвүрдилер. ⁷Олар эйваның гапыларыны хем гуллап, чыралары өчүрдилер. Мукаддес ерде Ысрайылың Худайына якымлы ыслы түтетги якмадылар, якма гурбанлык бермедилер. ⁸Шонуң үчин хем, Яхуданың ве Иерусалимиң үстүнден Реббиң газабы инди. Өз гөзүңиз билен гөршүңиз ялы, олары иле элхенчлик, гең-тәсинлик ве гүлки этди. ⁹Шу себәпли, би-зиң аталарымыз гылычдан өлдүлер, огулларымыздыр гызларымыз ве аялларымыз есирликдедир. ¹⁰Инди Ысрайыл Худайы Реббиң гүйчли

газабы бизден совлар ялы, мен Онуң билен әхт эдишмеги йүрегиме дүв-дүм. ¹¹Огулларым, сиз гелеңсизлик этмән, чүнки Реб сизи Өз хузурында дуруп хызмат этмегиңиз үчин, Өз хызматкәрлери болуп, якымлы ыслы түтетги якмагыңыз үчин сизи сайлады».

¹²Онсоң левилерден, ине, шулар ерлеринден турды: Кохадың несиллеринден: Омасайың оглы Махат ве Азаряның оглы Ёвел; Мерарының несиллеринден: Абдының оглы Киш, Ехаллелелиң оглы Азаря; Гершоның несиллеринден: Зиманың оглы Ёва, Ёваның оглы Эден; ¹³Элисапаның несиллеринден: Шимри ве Егиел; Асафың несиллеринден: Закаря ве Матаня; ¹⁴Хейманың несиллеринден: Ехиел ве Шимги; Едутуның несиллеринден: Шемагя ве Узьел. ¹⁵Олар доганларыны топлап, инлерини тэмизләп, Реббиң сөзүне гөрә патышаның табшырышы ялы, Реббиң өйүни тэмизлемек үчин ол ере гирдилер. ¹⁶Руханылар Реббиң өйүни тэмизлемек үчин ичине гирип, ыбадатханадан тапан әхли мурдар затларыны Реббиң өйүниң ховлусына чыкардылар. Левилер хем олары алып, Кидрон дересине әкитдилер. ¹⁷Биринжи айың биринжи гүнүнде мукаддес этме ишине башладылар, айың секизине Реббиң эйванына етдилер. Секизинжи гүн олар Реббиң өйүни мукаддес этдилер ве биринжи айың он алтысы гүни иши тамамладылар. ¹⁸Онсоң олар патыша Хизкияның янына гирип: «Биз тутуш Реббиң өйүни, якма гурбанлык сыпасыны, әхли энжамлары ве хөдүр чөреклери гоюлян хантагтаны, әхли энжамларыны долы

тәмизледик. ¹⁹Ахаз патышаның хөкүм сүрйән дөврүндө хайынлык эдип, айрып ташлан әхли энжамларыны таһынлап, мукаддес этдик. Олар Реббин гурбанлык сыпасының өңүндедир» дийдилер.

²⁰Онсоң Хизкия ирден туруп, шәһерин баштутанларыны йыгнап, Реббин өйүне гитди. ²¹Олар патышалык, мукаддес өй ве яхуда халкы үчин гүнә гурбанлыгы хөкмүндө еди өкүз, еди гоч, еди гузы ве еди теке гетирдилер. Патыша Харуның несиллерине – руханылара олары гурбанлык сыпасында Реббе бермеги табшырды. ²²Шейдип, олар өкүзлери өлдүрдилер; руханылар ганы алып, гурбанлык сыпасына серпдилер. Олар гочлары ве гузулары өлдүрүп, оларың ганыны хем гурбанлык сыпасына тарап серпдилер. ²³Гүнә гурбанлыгы үчин эркечлер патышаның ве халкың янына гетирилди, олар эркечлериң үстүне эллерини гойдулар. ²⁴Онсоң руханылар эркечлери өлдүрүп, оларың ганыны бүтин ысрайыл халкыны гүнәден сапламак үчин гурбанлык сыпасының үстүне гүнә гурбанлыгы хөкмүндө дөкдүлер. Чүнки патыша бүтин ысрайыл халкы үчин якма гурбанлыгының ве гүнә гурбанлыгының берилмегини табшырыпды.

²⁵Давудың, патышаның гөргүри Гатың ве Натан пыгамбериң табшырыгы боюнча, патыша левилери кимваллар, арфалардыр лиралар билен Реббин өйүндө ерлешдирди. Бу табшырыгы Реб пыгамберлериң үсти билен берипди. ²⁶Левилер Давудың саз гураллары, руханылар хем сурнайлары билен дурдулар. ²⁷Онсоң Хизкия патыша гурбанлык сыпасында якма гурбанлык бермеги табшырды. Якма

гурбанлык бермеге башланларында, сурнайлар ве Ысрайыл патышасы Давудың саз гураллары билен Реббе алкыш айтмага башладылар. ²⁸Бүтин халк ыбадат эдип, айдымчылар айдым айдып, сурнайчылар сурнай чалдылар. Айдым-саз тә якма гурбанлыгы тамамланянча довам этди. ²⁹Якма гурбанлыгы тамамлананда, патыша ве онуң янындакыларың бары йүзлерини ере берип сежде этдилер. ³⁰Хизкия патыша ве онуң баштутанлары левилере Давудың ве Асаф гөргүриң сөзлери билен Реббе алкыш айтмагы табшырдылар. Олар шатлык билен алкыш айдып, дыза чөкүп ыбадат этдилер.

³¹Онсоң Хизкия: «Инди сиз өзүңизи Реббе багыш этдиниз. Голай гелиң-де, Реббин өйүне гурбанлыклар, шүкүр гурбанлыкларыны гетириң» дийди. Халк гурбанлыклар ве шүкүр гурбанлыкларыны гетирдилер; гөвнүндө чыкаран хер кес якма гурбанлыкларыны гетирди. ³²Халкың гетирен якма гурбанлыкларының саны етмиш өкүз, йүз гоч ве ики йүз гузуды. Буларың бары Реббе якма гурбанлыгыны бермек үчинди. ³³Мукаддес эдилен малларың саны алты йүз өкүз ве үч муң гоюндан ыбаратды. ³⁴Эмма руханылар аздыклары үчин якма гурбанлыкларының хеммесиниң дерисини союп билмедилер. Иш гутарып, галан руханылар инлерини тәмизлейәнчәлер, доганлары левилер руханылара ярдам этдилер, левилер инлерини тәмизлемекде руханылара гаранда хас сап йүреклидилер. ³⁵Көп санлы якма гурбанлыкларыңдан дашары-да, саламатлык гурбанлыкларының ягы ве якма гурбанлыклары билен берилйән ичги садакалары

барды. Шейдип, Реббиң өйүңиз хызматы дикелдилди. ³⁶Худайың халк үчин эден ишлерине Хизкия ве бүтин халк шатландылар, чүнки бу иш тиз тамамланыпды.

30-нжы бап

Хизкия Песах байрамыны беллейэр

¹Хизкия Ысрайыл Худайы Реббе Песах байрамыны беллемек үчин Реббиң Иерусалимдэки өйүне гелсинлер дийип, бүтин ысрайыл, яхуда халкларына хабар ёллап, эфрайымлара ве гүнбатардакы манашалара хем хатлар язды. ²Патыша хем онуң баштутанлары ве бүтин халк Песах байрамыны икинжи айда беллемек барада маслахат гечирипдилер. ³Чүнки руханыларың өзлерини етерлик мөчберде инлерини тэмизлемэндиги ве халкың Иерусалиме йыгнанмандыгы себэпли Песахы белленен вагта эдип билмедилер. ⁴Бу ниет патышаның ве халкың гөзүне догры гөрүнди. ⁵Шейдип, халк Иерусалиме гелип, Ысрайыл Худайы Реб үчин Песах байрамыны беллесинлер дийип, Беершебадан Дана ченли тутуш Ысрайылда ыглан этмели диен карара гелдилер, себэби халкың көп бөлеги Песах байрамыны айдылышы ялы ерине етирмэндилер. ⁶Шейдип, чапарлар патышаның ве онуң баштутанларының хатлары билен тутуш Ысрайыла ве Яхуда айланып, патышаның табшырыгы боюнча шейле дийдилер: «Эй, ысрайыллар! Ыбрайымың, Ысхагың ве Ысрайылың Худайы Реббе тарап өврүлиң! Реб Ашур патышасының элинден гутулып, аман га-ланлара тарап өврүлер!» ⁷Аталарыңыз

ве доганларыңыз ялы аталарыңызың Худайы Реббе бивепалык этмәң. Гөршүңиз ялы, Реб олары элхенч зада өврүди. ⁸Аталарыңыз ялы бойнуёгын болмаң. Реббе табын болуң, Онуң эбедилик мукаддес эден өйүне гелип, Худайыңыз Реббе хызмат эдиң. Онсоң Онуң газабы сизден совлар. ⁹Реббе до-лансаңыз, сизиң гарындашларыңыз ве чагаларыңыз өзлерини есир аланларың алнында рехим-шепагат тапып, өз меканларына доланып гелерлер. Чүнки Худайыңыз Реб мерхеметлидир ве рехимдардыр. Реббе долансаңыз, Ол сизден йүз өврүмез».

¹⁰Шейдип, чапарлар эфрайым хем гүнбатардакы манаша тирелериниң яшаян юртларының үсти билен Зебулуна ченли шәхерме-шәхер айландылар, йөне олар чапарларың үстүнден гүлүп, олары масгараландылар. ¹¹Дине ашерлерден, гүнбатардакы манашалардан ве зебулунлардан кәбирлери өзлерини кичелдип, Иерусалиме гелдилер. ¹²Реббиң сөзүне гөрә патышаның ве баштутанларың берен табшырыкларыны ерине етирмекде, олар агзыбирлик берен Худайың эли Яхуданың үстүндеди.

¹³Икинжи айда Петир байрамыны беллемек үчин Иерусалиме көп халк, улы мәреке йыгнанды. ¹⁴Олар ише гиришип, Иерусалимдэки гурбанлык сыпалары ве әхли якымлы ыс-лы түтетги якылян сыпалары айрып, Кидрон дересине ташладылар. ¹⁵Олар икинжи айың он дөрдүне Песах жанлысыны сойдулар. Руханылар ве левилер утанып, инлерини тэмизлэп, якма гурбанлыкларыны Реббиң өйүне гетирдилер. ¹⁶Олар Худайың адамы Мусаның кануны боюнча, өз ада-ты ерлеринде дурдулар. Руханылар

левилерден алан гурбанлык ганларыны серпдилер. ¹⁷Халкың арасында инини тэмизлемедик көп адам барды. Шонун үчинем левилер тэмиз болмадык хер адам үчин Песах жанлысыны союп, гурбанлыгы Реббе багыш этдилер. ¹⁸⁻¹⁹Эфраим, манаша, ысакар ве зебулун тирелеринден болан көп адамлар өзлерини тэмизлемеден, Песах гурбанлыгындан ийдилер. Олар ийип, дүзгүни боздулар. Эмма Хизкия олар үчин дилег этди. Хизкия: «Эй, мерхеметли Реб, мукаддес ериң дүзгүнине гөрә тэмиз болмадан ата-бабаларының Худайы Ребби агтармагы йүрегине дүвен хер кеси багышла» дийди. ²⁰Реб Хизкияның дилегини эшидип, халкы багышлады. ²¹Иерусалимде болан ысрайыл халкы улы шатлык билен еди гүлөп Петир байрамыны белледи. Левилер хем руханылар белент сесли саз гураллары билен хер гүн Реббе өвги айтдылар. ²²Хизкия Реббиң хызматында уссатлык гөркезен левилери рухландырды. Шейдип, олар саламатлык гурбанлыгыны берип, аталарының Худайы Реббе шүкүрлер айдып, еди гүлөп байрамчылык иймитлерини ийдилер.

²³Онсоң бүтин халк ене-де еди гүлөп байрам этмеги карар этди. Шейдип, олар ене еди гүлөп шады-хоррамлыкда байрам этдилер. ²⁴Яхуда патышасы Хизкия халка гурбанлык үчин мүң өкүз, еди мүң гоюн берди, баштутанлар хем халка мүң өкүз, он мүң гоюн бердилер. Көп санлы руханылар инлерини тэмизледилер. ²⁵Бүтиняхуда халкы, руханылар, левилер ве Ысрайылдан гелен тутуш халк, Ысрайылдан гелен кесеки халклар хем-де Яхудада месген

тутан кесеки халклар шатландылар. ²⁶Иерусалимде улы шатлык болды, чүнки Ысрайыл патышасы Давудың оглы Сүлейманың дөврүндөн бәри Иерусалимде бейле байрам болманды. ²⁷Онсоң руханылардыр левилер ерлеринден туруп, халка акпата бердилер. Оларың сеслери эшидилеп, дилеглери гөкдәки Худайың мукаддес месгенине етди.

31-нжи бап

Ысрайыл халкы бутлары ёк эдйёр

¹Песах байрамы тамамланандан соң, ол ердәки бүтин ысрайыл халкы Яхуда галаларына гидип, дикме дашлары күл-оврам эдип, Ашера бутларыны кесдилер. Бүтиняхуда, бенямин, эфраим ве гүнбатардакы манаша тирелериниң яшаян ерлеринде болан сеждегәхлери ве гурбанлык сыпаларының әхлисини ёк этдилер. Онсоң ысрайыл халкының херси өз галаларына, өз мүлклерине доланды.

Халк садакаларыны гетирйәрлер

²Хизкия руханылардыр левилерин херсини топар-топар эдип, хызматына гөрә топарлара бөлди. Руханылар хем левилер якма ве саламатлык гурбанлыкларыны бермек ве Реббиң дүшелгесиниң дервезелеринде алкыш хем өвги айдып хызмат этмеклери үчин белленди. ³Реббиң канунында язылышы ялы, Хизкия якма гурбанлыклар үчин эртирлик ве агшамлык якма гурбанлыкларыны, Сабат гүни үчин, Тәзе Ай ве бейлеки байрамлар үчин якма гурбанлыклары өз малындан берди. ⁴Руханылар, левилер өзлерини Реббиң канунына багыш эдер

ялы, Хизкия Иерусалимнің илатына руханылара ве левилере ондан бир бөлеги бермеклерини буюрды. ⁵Патышаның буйругы яйран бадына, ысрайыл халкы дәнәнің, шерабың, яғың, балың ве экин мейданының әхли өнүмлериниң илкинжи мивелеринден боллук билен бердилер; хемме затдан ондан бирини сахылык билен бердилер. ⁶Яхуда галаларында яшаян ысрайыл, яхуда халклары хем ирили овнуклы малларының ондан бирини, Худайы Реббе багыш эдилен мукаддес затларың ондан бирини гетирип үйшүрдилер. ⁷Үчүнжи айда үйшмеклери ербе-ер гоймага башлап, единжи айда оны соңладылар. ⁸Хизкия билен баштутанлар гелип, үйшмеклери гөрүп, Ребби ве онуң халкы Ысрайылы алкышладылар. ⁹Хизкия руханылардан ве левилерден гетирилен затларың үйшмеклери барада сорады. ¹⁰Садогың неслинден болан баш руханы Азаря шейле жогап берди: «Реббиң өйүне садакаларыны гетирип башланларыңдан бәри бизиң иймитимиз етерлик болды, хатда көп артып хем галды. Реббиң Өз халкына берекет берендиги себәпли, бизде артык галан зат көп».

¹¹Онсоң Хизкия олара Реббиң өйүнде аммарлары тайярламагы табырды. Олар хем аммарлары тайярладылар. ¹²Олар садакаларыны, ондан бирлерини ве багыш эдилен затлары вепалылык билен шол ере гетирдилер. Бу затлар левилерден Конаняның баштутанлыгында эдилди. Конаняның иниси Шимги болса онуң көмекчисиди. ¹³Ехиел, Азая, Нахат, Асахел, Еримот, Ёзббат, Элиел, Исмакя, Махат ве Беная дагылар Хизкия патышаның ве Худайың

өйүниң эсасы баштутаны Азаряның беллендиги үчин Конаня билен онуң иниси Шимгиниң гөзөгчилиги астында ишлейәрдилер. ¹⁴Гүндогар дөвезесиниң сакчысы левилерден Йимнаның оглы Коре Реббе берилйән мейлетин садакаларың үстүнден гараярды. Шейле хем Реббе хөдүрленен садакалары ве багыш эдилен садакалары пайламак ишини ерине етирйәрди. ¹⁵Эден, Миниямин, Ешува, Шемагя, Амаря ве Шеканя дагы руханыларың галасында топарларына гөрә яшдыр гарры гарындашларына пайлары бөлмекде Коре вепалылык билен ярдам этдилер. ¹⁶Реббиң өйүне везипелерине хем бөлүмлерине гөрә гүнделик хызмат үчин гелен, несиллерине гөрә хасаба алнан үч яшлы ве ондан ёкары болан эркеклерин хеммесине пай бердилер. ¹⁷Руханыларың хасаба алнышы уруларына гөрә гечирилди. Левилериң йигрими ве ондан ёкары яшлылары везипелерине ве бөлүмлерине гөрә белленди. ¹⁸Руханылар яш чагалары, аяллары, огуллары ве гызлары, тутуш жемагат билен хасаба алындылар, чүнки олар инлерини тәмизлемекде вепалы болупдылар. ¹⁹Өз шәхерлериниң ачык мейданларында яшаян Харуның неслинден болан руханылара ёкарда ады агзалан адамлар хер эркек рухана ве хер бир хасаба алнан левә пай бермелидилер. ²⁰Хизкия бүтин Яхудада шейле этди. Ол Худайы Реббиң өңүнде оңат, догры ве хак иш этди. ²¹Худайың өйүне хызмат этмекде эден хер ишинде, кануны ве табшырыклары сакламакда, Хизкия өз Худайыны бүтин калбы билен агтарды. Шонуң үчин-де, онуң эденлери ровачланды.

32-нжи бап

Ашур патышасы Санхерип чозуи эдйэр

(2 Патышалар 18:13-37; 19:14-19,35-37; Ишая 36:1-22; 37:8-38)

¹Хизкияның эден вепалы ишлеринден соң, Ашур патышасы Санхерип гелип, Яхуда чозуш эдип, галаларың гаршысында дүшелге гуруп, олары эле алмагы йүрегине дүвди. ²⁻³Хизкия Санхерибиң гелип, Иерусалиме гаршы уруш этмекчи боляндыгыны гөрөнде, шәхериң дашындакы чешмелериң сувуны бентлемек барада өз башту-танлары ве батыр йигитлери билен маслахатлашды. Олар Хизкия ярдам этдилер. ⁴Көп халк топланып: «Нәме үчин Ашур патышалары гелип, бол сув тапмалымышын?» дийип, юрдуң ичинден акып гечйән әхли чешмедир акарлары бентледилер. ⁵Шейдип, Хизкия кувватланып, диварың әхли йыкылан ерлерини бежерип, онуң үстүнде диңлер галдырды. Дашындан ол ене-де башга бир дивар гурды. Булардан башга-да Хизкия Давут галасындакы Миллоны ^a беркидип, көп мукдарда яраглардыр галканлар ясатды. ⁶⁻⁷Хизкия халкың үстүнден уруш серкерделерини белләп, олары өз янына, шәхер дөвезесиниң мейданчасына йыгнап, шейле дийди: «Дөзүмли ве мерт болуң. Ашур патышасындан горкмаң, хедер этмән, чүнки бизиң билен Болян онуң билен боляндан хас гүйчлүдир. ⁸Ашур патышасы ынсан гүйжи билендир, эмма бизиң билен Худайымыз Ребдир. Ол

бизе ярдам эдип, бизиң үчин сөвешер». Яхуда патышасы Хизкияның сөзлери халкы рухландырды.

⁹Мундан соң Ашур патышасы Санхерип тутуш гошуны билен Лақыш-дака, нөкерлерини Иерусалимдәки Яхуда патышасы Хизкияның ве бүтин яхуда халкының янына иберди. ¹⁰Нөкерлер гелип, Ашур патышасы Санхерип шейле диййәр: «Сиз нәме үчин Иерусалимде габав ичинде отырсыңыз? Нәмә бил багларсыңыз? ¹¹Хизкия: „Худайымыз Реб бизи Ашур патышасының элинден халас эдер“ дийип, сизи ачлыкдан ве сувсузлыкдан өлдүржек болуп алдаяр. ¹²Яхуда ве Иерусалиме йүзленип: „Сиз дине бир гурбанлык сыпаның өңүнде сежде эдип, шонуң үстүнде гурбанлык якың“ дийип, Реббе багыш эден сеждегәхлери, гурбанлык сыпаларыны йыкан шу Хизкия дәлми нәме? ¹³Әхли юртларың халкларына мениң ве ата-бабаларымың нәме эденини билмейәрсинизми? Шол юртларың миллетлериниң худайлары өз юртларыны мениң элимден халас эдип билдилерми? ¹⁴Худайыңызың сизи мениң элимден халас эдип билерялы, ата-бабаларымың бүтинлей ёк эден шол миллетлериниң әхли таңрыларының арасында хайсысы өз халкыны мениң элимден халас эдип билди? ¹⁵Инди сиз өзүңизи Хизкия алдатман, оңа өзүңизи шу ёл билен азашдырмага ёл бермән ве оңа ынманмаң. Чүнки хич бир миллетиң я-да патышалыгың таңрысы өз халкыны мениң ве ата-бабаларымың элинден халас эдип билен дәлдир. Сизиң

^a 32:5 Милло – топрак билен долдурылан жайрык я-да бошлук ер болмагы ахмал. Сөзлүге серет.

Худайыңыз-да сизи мениң элимден халас эдип билмез!» дийдилер.

¹⁶Санхерибиң нөкерлери Бейик Худая ве Онуң гулы Хизкия гаршы сөзлерини довам этдирдилер.

¹⁷Санхерип Ысрайыл Худайы Реббе дил етирип язан хатларында Реббе гаршы шейле дийди: «Бейлеки миллетлериң таңрыларының өз халкларыны мениң элимден халас этмейишлери ялы, Хизкияның Худайы хем Өз халкыны мениң элимден халас этмез». ¹⁸Санхерибиң нөкерлери бу сөзлери диварың үстүндәки Иерусалим халкыны горкузып, ховсала дүшүрип, шәхери басып алмак үчин олар яхуда дилинде гаты сес билен гыгырып айтдылар. ¹⁹Олар Иерусалимде месген тутян Худайы хакда-да дүңйә халкларының ынсан эли билен ясалан худайлары хакда сөзлейишлери ялы сөзледилер.

²⁰Онсоң Хизкия патыша билен Амозың оглы Ишая пыгамбер мунуң үчин дилег эдип, Худая перят этдилер. ²¹Реб бир перишде ёллап, Ашур патышасының дүшелгесинде әхли батыр йигитлери, серкерделери ве баштутанлары өлдүрди. Шейдип, Санхерип биабрайлык билен өз юрдуна доланып гелди. Ол өз худайының бутханасына геленде, онуң өзүнден өнен огулларының кәбири Санхериби гылыч билен өлдүрдилер. ²²Шейдип, Реб Хизкияны хем Иерусалим илатыны Ашур патышасы Санхерибиң ве әхли душманларының элинден халас эдип, олары думлы-душдан горады. ²³Иерусалиме көп адамлар гелип, Реббе садакалар, Яхуда патышасы Хизкия гымматбаха совгатлар гетирдилер. Шондан соң, Хизкия әхли миллетлериң назарында бейгелди.

Хизкия сыркавляя

²⁴Шол дөвүрлерде Хизкия сыркавляя, өлүм яссыгында ятырды. Ол Реббе дилег этди. Реб Хизкияның дилегине жогап берип, она бир аламат берди. ²⁵Эмма Хизкия өзүне эдилен ягшылыгы өдемеди, ол гопбамсылык этди. Шонуң үчин хем Хизкияның, Яхуданың ве Иерусалимиң үстүне газап инди. ²⁶Онсоң Хизкия гопбамсылыгы үчин өзүни кичелтди. Иерусалимиң илаты-да шейле этди. Шейдип, Хизкияның дөвүрүнде Реббиң газабы оларың үстүне инмеди.

Хизкияның байлыгы

²⁷Хизкияда уммасыз көп байлык болуп, онуң шан-шөхраты бейгелди. Ол өзүне күмүш, алтын, гымматбаха дашлар, хошбой ыслы затлар, галканлар ве хер хили гымматбаха затлар үчин хазыналар эдинди. ²⁸Бугдай, шерап ве зейтун ягы үчин аммарлар, маллар үчин ятаклар ве сүрүлер үчин агыллар ясатды. ²⁹Хизкия өзи үчин шәхерлер гурдурды. Онуң жуда көп овнук ве ири маллары барды, чүнки Худай Хизкия гаты көп мал-мүлк берипди. ³⁰Гихон сувларының ёкаркы голуны баглап, олары Давут галасының гүнбатар тарапына ашаклыгына сован бу Хизкиядыр. Хизкияның әхли ишлери ровачланды. ³¹Ине, Бабыл хөкүмдарларының юртда болан аламат хакында сорамак үчин Хизкияның янына иберен илчилери геленде, Худай Хизкияны сынап, онуң йүрегинде болан бар зады билмек үчин оны еке галдырды. ³²Хизкияның бейлеки ишлери, эден оңат ишлери барада Амозың оглы Ишая пыгамбериң пыгамберликлеринде,

Яхуда хем Ысрайыл патышаларының тарых китапларында языландыр. ³³Хизкия ата-бабаларына говушды. Ол Давудың несиллериниң мазарларының ёкарсында жайланды. Хизкия арадан чыканда, бүтин Яхуданың ве Иерусалимиң илаты оңа хормат гойды. Оглы Манаша онуң ерине патыша болды.

33-нжи бап

Яхуда патышасы Манаша (2 Патышалар 21:1-9)

¹Манаша патыша боланда он ики яшындады. Ол Иерусалимде элли бәш йыл патышалык этди. ²Реббиң ысрайылларын арасындан ковуп чыкаран миллетлериниң эден нежис ишлери ялы Манаша хем Реббиң назарында нежис ишлери этди. ³Манаша какасы Хизкияның йыкан сеждегәхлерини тәзеден дикелтди. Ол Багал буты үчин гурбанлык сыпаларыны гуруп, Ашера бутларыны дикди. Ол әхли асман жисимлерине сежде эдип, шолара гуллуқ этди. ⁴Ол Реббиң: «Иерусалимде маңа ыбадат эдилер» диен Реббиң өйүнде бутлар үчин гурбанлык сыпаларыны бина этди. ⁵Манаша Реббиң өйүниң ики ховлусында әхли асман жисимлери үчин гурбанлык сыпаларыны бина этди. ⁶Манаша оглуны Бенхинном дересинде отдан гечирди, гөзбагчылык, тәлее гармаклык ве жадыгөйлик билен иш салышды. Ол палчылык, порханлар билен иш салышды. Ол Реббиң гахарыны гетирип, Онуң назарында көп йигренжи ишлери этди. ⁷Манаша ясан ойма Ашера бутуны Худайың өйүнде гойды. Бу өй Худайың Давуда ве онуң оглы Сүлеймана: «Маңа шу өйде ве

бүтин Ысрайыл тирелеринден сечип алан шәхерим Иерусалимде ыбадат эдилер. ⁸Эгер олар Мениң әхли табшырыкларымы, гулум Мусаның үсти билен өзлерине буйран әхли затларымы эдип, канунларымы, парзларымы ве хөкүмлерими бержай этселер, Мен мундан бейләк ысрайыл халкыны аталарына берен юрдумдан дашары чыкартмарын» диен өйүди. ⁹Манаша Яхуданың ве Иерусалимиң илатыны шейле бир аздырды велин, олар Реббиң ысрайыл халкының өнүнден ковуп чыкаран миллетлеринден хем хас көп пис ишлери этдилер.

Манаша тоба эдйәр

¹⁰Реб Манаша ве онуң халкына сөзледи, эмма олар Реббе гулак асмадылар. ¹¹Шонуң үчин хем, Реб Ашур патышасының гошун серкерделерини оларын үстүне гетирди. Серкерделер Манашаны гандаллап, зынжыр билен баглап, Бабыла есир эдип алып гитдилер. ¹²Манаша мушакгат ичинде өз Худайы Реббе ялбарып, ата-бабаларының Худайының өнүнде өзүни гаты кичелтди. ¹³Манаша Худая дилег этди, Худай-да онуң дилегини кабул эдип, налышыны эшидип, оны ене-де Иерусалиме, өз патышалыгына гетирди. Онсоң Манаша Реббиң хакыкы Худайдыгыны билди.

¹⁴Шондан соң, ол Гихоның гүнбатарында, дередәки Балык дервезесиндәки гирелгә ченли болан Давут галасының дашкы диварыны гурды. Манаша дивары Офелиң дашындан айлап, хас бейгелтди. Ол шейле хем Яхуданың әхли галаларында гошун серкерделерини гойды. ¹⁵Манаша кесеки таңрылары ве өз гоян ойма бутуны Реббиң өйүнден айырды, Реббиң

өйүнің дагындакы ве Иерусалимдәки әхли гурбанлык сыпаларыны юмруп, оларың хеммесини шәхериң дашына ташлады. ¹⁶Манаша Реббиң гурбанлык сыпасыны тәзеден дикип, онда саламатлык ве шүкүр гурбанлыкларыны хөдүр этди. Ол яхуда халкына Ысрайыл Худайы Реббе хызмат этмеклиги табшырды. ¹⁷Халк энтегем сеждегәхлерде гурбанлык хөдүр эдйәрди, эмма олар дине өз Худайы Реббе гурбанлык хөдүрлейәрдилер.

¹⁸Манашаның галан ишлери ве онуң эден дилеглери шейле хем Ысрайыл Худайы Реббиң адындан сөзлән гөргүриң сөзлери барада Ысрайыл патышаларының тарых китабында языландыр. ¹⁹Манашаның дилеги ве онуң дилегиниң жогабы, онуң әхли гүнәлери, бивепалыгы барада гөргүрлериң тарых китабында языландыр. Шейле-де бу китапда Манаша өзүни Худайың өңүнде песелтмезден өң гуран сеждегәхлери, Ашера ве бейлекилере дикен бутлары барада языландыр. ²⁰Манаша атабабаларына говушды. Ол өз көшгүнде жайланды. Оглы Амон онуң ерине патыша болды.

Яхуда патышасы Амон (2 Патышалар 21:19-26)

²¹Амон патыша боланда йигрими ики яшындады. Ол Иерусалимде ики йыл патышалык этди. ²²Амон какасы Манаша ялы, Реббиң назарында йигренжи ишлери этди. Амон какасы Манашаның ясан әхли бутларына гурбанлык хөдүрләп, шолара гулук этди. ²³Какасы Манашаның өзүни Реббиң өңүнде песелдиши ялы, Амон өзүни Реббиң өңүнде песелтмән, гайтам көпден-көп гүнә этди. ²⁴Амоның

нөкерлери оңа гаршы дилдүвшүк гурап, оны өз көшгүнде өлдүрдилер. ²⁵Эмма яхуда халкы Амон патыша гаршы дилдүвшүк гуранларың барыны өлдүрип, онуң ерине оглы Ёшыяны патыша этди.

34-нжи бап

Яхуда патышасы Ёшыя (2 Патышалар 22:1-2)

¹Ёшыя патыша боланда секиз яшындады. Ол Иерусалимде отуз бир йыл патышалык этди. ²Ёшыя Реббиң назарында догры ишлери этди. Ол сага-сола совулман, атасы Давудың ёлларындан йөреди.

³Ёшыяның патышалыгының секизинжи йылында, ол энтек яшка өз атасы Давудың Худайыны агтармага башлады. Патышалыгының он икинжи йылында Ёшыя Яхуда билен Иерусалими сеждегәхлерден ве Ашера бутларындан, ойма ве гуйма бутларындан арассаламага башлады. ⁴Ёшыяның өңүнде Багал бутларының гурбанлык сыпаларыны йыкдылар; оларың ёкарсында болан якымлы ыслы түтетги якылян сыпалары юмурдылар; Ашера бутларыны, ойма ве гуйма бутларында бөлек-бөлек эдип, күле өврүп, оны шу бутлара гурбанлык беренлериң габырларына сепелдилер. ⁵Шейле хем, Ёшыя руханыларың сүңклерини өз гурбанлык берилйән сыпаларында якып, Яхуданы ве Иерусалими арассалады. ⁶⁻⁷Ёшыя Манаша, Эфрайым, Шимгон, хатда Нафтала ченли болан шәхерлердәки, оларың төвереклериндәки харабалыклардакы гурбанлык сыпаларыны йыкды. Ашера бутларыны ве бейлеки бутлары

дөвүп күл этди, бүтин Ысрайылдакы якымлы ыслы түтетги якылян сыпалары йыкды. Соңра ол Иерусалиме доланып гелди.

Төврат тапылар

(2 Патышалар 22:1-20)

⁸Патышалыгының он секизинжи йылында юрды ве өйи арасаланларындан соң, Ёшыя патыша Асаляның оглы Шапаны, шәхер хәкими Магасеяны ве Ёвахазың оглы баш эмелдар Ёваны өзлериңиң Худайы Реббиң өйүни бежермәге иберди. ⁹Олар баш руханы Хилкияның янына гелип, Худайың өйүне гетирилен күмүшлери оңа бердилер. Дөрвезебан левилер бу күмүшлери гүнбатардакы манаша ве эфрайым халкларындан, галан әхли ысрайыл халкындан, бүтин яхудадан ве беняминден, Иерусалим илатындан йыгнапды. ¹⁰Олар күмши Реббиң өйүни дикелтмек ишине белленен гөзегчилериң ве Реббиң өйүни бежерйән ишчилере бердилер. ¹¹Олар күмши ёнулан дашлар, агачлар ве Яхуда патышаларының хараба эден жайлары үчин пүрслер сатын алмак үчин агач ве даш уссаларына бердилер. ¹²⁻¹³Бу адамлар иши чын йүрекден ерине етирйәрдилер. Мерарының неслинден болан леви Яхат билен Абадя, Кохадың неслинден болан Закаря ве Мешуллам дагылар буларың үстүнден баштутанлыга белленипдилер. Саз гуралларына өкде болан бейлеки әхли левилер йүк дашаянлара ве дүрли хызматда ишлейнлере баштутанлык этдилер. Мүрзелер, гөзегчилер ве дөрвезебанлар хем левилерденди. ¹⁴Реббиң өйүне гетирилен күмши чыкарып йөркәлер, руханы Хилкия

Мусаның үсти билен берлен Төврады тапды. ¹⁵Баш руханы Хилкия Шапан мүрзә: «Мен Реббиң өйүнде Төврады тапдым» дийди. Хилкия китабы Шапана берди. ¹⁶⁻¹⁷Онсоң Шапан мүрзә патышаның янына гелип, оңа китабы берди ве оңа: «Гулларың өзлериңе табшырылан бар иши эдип йөрлер. Олар Реббиң өйүндәки бар күмши алып, оны өй ишине белленен баштутанларың ве ишчилериң элине берипдирлер» дийип, бар зады патыша хабар берди. ¹⁸Шапан мүрзә патыша: «Хилкия руханы маңа бир китап берди» дийди. Онсоң Шапан китабы алып, патыша сесли оқап берди.

¹⁹Патыша Төврадың сөзлериңиңи эшиденде, якасыны йыртды. ²⁰Онсоң патыша Хилкия рухана, Шапаның оглы Ахыкама, Микаяның оглы Абдона, Шапан мүрзә ве патышаның хызматкәри Асая шейле табшырык берди: ²¹«Барың-да, мениң үчин Ысрайылда хем Яхудада галанлар үчин бу тапылан китапдакы айдылян сөзлер барада Ребден сораң, чүнки Реббиң бизе гаршы ловлаян газабы гаты гүйчлүдир. Бизиң аталарымыз бу китапда язылан әхли сөзлере гөрә Реббиң сөзүни бержай этмедилер».

²²Шейдип, Хилкия руханы ве патышаның онуң билен иберен адамлары Хулда атлы аял пыгамбериң янына гелип, оңа бу барада гүррүң бердилер. Хулда эшик сакчысы Хасраның агтыгы, Токадың оглы Шаллумың аялды, ол Иерусалимиң тәзе бөлүминде яшарды. ²³Хулда олар: «Ысрайыл Худайы Реб сизи мениң яныма иберен адама шейле диййәр: ²⁴„Мен Яхуда патышасының өңүнде оқалан бу китапда язылан әхли лагнатлара гөрә, хөкман бу ериң ве бу ерде яшаянларың

башындан бетбагтчылык индерерин. ²⁵Оларың Мени терк эдип, башга ху-дайлара якымлы ыслы түтетги якып, өз пис ишлери билен Мениң гахарымы гетирендиклери үчин, Мениң булара гаршы гахарым туташар, ол хич хачан сөнмез“. ²⁶Эмма Ысрайыл Худайы Реб Өзүнден сорамак үчин шу ере ёллан Яхуда патышасына онуң эшиден сөзлери барада шейле дийёр: ²⁷„Мениң бу ере ве онуң илатына гаршы айдан сөзлерими эшидениңден сон, сениң йүрегин юмшады. Өзүңи Худайың өңүнде кичелтдиң, якаңи йыртып, хузурымда дады-перят этдиң. Шонуң үчин хем Мен сениң дилегиңи эшитдим. Муны Мен – Реб айдяндырын. ²⁸Мен сени аталарың янына йыгнарын, сен-де асудалык билен өз габрыңа гирерсиң. Мениң бу ере гетиржек бетбагтчылыгымы сен гөрмерсиң“»). Олар бу хабары патыша стирдилер.

Ёшыя ахт эдйёр

(2 Патышалар 23:1-20)

²⁹Онсоң Ёшыя патыша адам иберип, Яхуданың ве Иерусалимиң яшулуларының барыны өз янына йыгнады. ³⁰Ёшыя патыша, тутуш яхуда халкы, Иерусалимиң бар илаты, руханылар, левилер, улудан-кичэ эхли халк билен биле Реббиң өйүне гитдилер. Патыша Реббиң өйүнден тапылан Эхт китабындакы сөзлери олара сесли окап берди. ³¹Ёшыя патыша өз еринде дуруп, Реббиң табшырыкларыны, перманларыны, парзларыны бүтин калбы билен, бүтин жаны-тени билен бержай эдип, Реббиң ызына эержекдигине хем-де шу китапта язылан ахт барада айдылан сөзлери бержай этжекдиги хакда Реббиң хузурында Онуң билен ахт

эдишди. ³²Ёшыя Иерусалимде ве Бениминде боланларың барына бу эхти саклажакдыклары барада касам этдирди. Иерусалимиң илаты Худайың, аталарының Худайының эхтине гөрэ херекет этдилер. ³³Ёшыя Ысрайыл топрагындакы ысрайыллара дегишли болан йигренжи затларың барыны ёк эдип, Ысрайылда боланларың хеммесине өзлериңиң Худайы Реббе ыбадат этмеклиги буюрды. Ёшыяның яшан дөврүнде олар аталарының Худайы Реббиң ёлуна эермекден дөнмедилер.

35-нжи бап

Ёшыя Песах байрамыны беллейёр (2 Патышалар 23:21-23)

¹Ёшыя Иерусалимде Реб үчин Песах байрамыны тутды. Биринжи айың он дөрдүне Песах жанлысыны соймагы карар этди. ²Ол руханылары өз везипелеринде гоюп, Реббиң өйүниң хызматында олары рухландырды. ³Ёшыя Реб үчин багыш эдилеп, бүтин ысрайыл халкына тәлим берен левилере шейле дийди: «Мукаддес сандыгы Ысрайыл патышасы Давудың оглы Сүлейманың гуран өйүнде гоюң. Мундан бейләк оны гершиңизде гөтермеклигиң гереги ёкдур. Инди Худайыңыз Реббе ве Онуң халкы Ысрайыла хызмат эдиң. ⁴Ысрайыл патышасы Давудың ве онуң оглы Сүлейманың язгыларында гөркезилиши ялы, уругларыңыз, бөлүмлериңизе гөрэ тайярланың. ⁵Ковумдашларыңыз болан халкың уругларына ве левилериң уругларына гөрэ мукаддес ерде топар-топар болуп дуруң. ⁶Песах жанлысыны союң; иницизи тәмизләп, Реббиң Мусаның үсти билен берен

сөзүни амал эдер ялы, доганларыңыз үчин тайярлык гөрүң».

⁷Ешыя Песах гурбанлыгы үчин шол ердэки халкың әхлисине отуз мүң овлак-гузы хем-де үч мүң өкүз берди. Буларың әхлиси онуң өз малларын-данды. ⁸Патышаның баштутанлары хем халка, руханылара ве левилере мейлетин садакалар бердилер. Худайың өйүниң баштутанлары болан Хилкия, Закаря ве Ехиел дагы руханылара Песах гурбанлыклары үчин ики мүң алты йүз овлакдыр гузы ве үч йүз өкүз бердилер. ⁹Левилериң баштутаны болан Конаня хем онуң доганлары Шемагя, Нетанел, Хашабя, Егиел ве Ёзабат дагы левилере Песах гурбанлыгы үчин бәш мүң овлакдыр гузы ве бәш йүз өкүз бердилер.

¹⁰Хызмат иши ерине етирилип болансоң, патышаның табшырыгы боюнча руханылар өз ерлеринде ве левилер хем өз бөлүмлеринде дурдулар. ¹¹Олар Песах жанлысыны сойдулар, руханылар-да өзлерине берлен ганы серпдилер; левилер болса жанлыларың дерилерини сойдулар. ¹²Онсоң якма гурбанлыклары халкың уругларына гөрә пайламак үчин бир гапдалда гойдулар, Мусаның китабында язылышы ялы, халк Реббе якма гурбанлыклары хөдүрледилер Олар өкүзлер биленде шейле этдилер. ¹³Олар Песах жанлысыны дүзгүн боюнча отда кебап этдилер. Мукаддес садакалары-да газанларда, питилерде ве табаларда биширип, дессине бүтин халка пайладылар. ¹⁴Мундан соң, левилер өзлери ве руханылар үчин тайярлык гөрдүлөр, чүнки Харуның неслинден болан руханылар агшама ченли якма гурбанлыкларыны ве яглары хөдүрлемек билен мешгул болдулар. Шейдип, левилер

өзлери ве Харуның неслинден болан руханылар үчин тайярлык гөрдүлөр. ¹⁵Асафың несиллеринден болан айдымчылар Давудың, Хейманың ве патышаның гөргүри Едунуның табшырыгына гөрә өз ерлериндедилер. Хер дервезеде дервезебанлар барды. Гарындашлары левилериң олар үчин тайярлык гөрендиклери үчин, олар хызматларындан гитмек gerek дәлди.

¹⁶Ешыя патышаның табшырыгына гөрә Песах байрамыны беллемек ве Реббиң гурбанлык сыпасында якма гурбанлыклары хөдүрлемек үчин, шол гүн Реббиң бар хызматына шейле тайярлык гөрүлди. ¹⁷Ол ерде болан ысрайыл халкы шол вагт Песах байрамыны ве Петир байрамыны еди гүн-лөп белледи. ¹⁸Шамувел пыгамбериң дөврүндөн бәри бейле Песах байрамы гечирилмәнди. Ешыяның, руханыларың, левилериң, бу ерде болан әхли яхуда ве ысрайыл халкларының, ве Иерусалимиң илатының гечирен бу Песах байрамы ялы Песахы Ысрайылың патышаларының хич бириде гечирмәнди. ¹⁹Бу Песах байрамы Ешыя патышаның патышалыгының он секизинжи йылында белленди.

Ешыяның өлүми

(2 Патышалар 23:28-30)

²⁰Ешыя патыша өйүң дикелдиш ишлерини тамамландан соң, Мүсүр патышасы Неко сөвешмек үчин Евфрат дерясының боюндакы Каркемише гитди. Ешыя хем Мүсүр патышасыны гаршыламага гитди. ²¹Эмма Мүсүр патышасы Ешыя чапарлар ёллап: «Эй, Яхуда патышасы, сениң билен мениң нәме ишим бар!? Бу гүн мен сениң гаршыңа урушмага гелемок-да, өзүм билен урушда болан юрдуң

гаршысына урушмага гелйэрин. Худай маңа ховлукмагы буюрды. Худай мениң тарапымдадыр, сен Оңа гаршы чыкмагыңы бес эт, ёгсам Ол сени хелэклэр» дийди. ²²Эмма Ёшыя ондан эл чекмэн, гайтам онуң гаршысына урушмак үчин таналмаз ялы эшиге гирди. Ёшыя Неконың Худай тарапындан айдан сөзлерине гулак асман, онуң билен урушмак үчин Мегидо дүзлүгине чыкды. ²³Яйчылар Ёшыя патыша тарап ок атдылар. Патыша өз нөкерлерине: «Мени бу ерден экидин, мен агыр яраландым» дийди. ²⁴Шейдип, Ёшыя патышаның нөкерлери оны сөвеш арабасындан алып, өзүниң икинжи бир сөвеш арабасына мүндүрүп, Иерусалиме гетирдилер. Ёшыя Иерусалимде дүнияден өтүп, аталарының гонамчылыгында жайланылды. Бүтин яхуда ве Иерусалим халкы Ёшыя үчин яс тутдулар. ²⁵Ермея Ёшыя үчин агы айдымыны дүзди. Эркекдир аял айдымчылар өз агы айдымларында шу гүне ченли хем Ёшыя барада гүррүң эдип, олары Ысрайылда адата өвүрдилер. Олар агы китабында языландыр. ²⁶⁻²⁷Ёшыяның галан ишлери, Реббин канунында языланлара гөрэ эден оңат ишлери, онуң башдан-аяк алып баран ишлери Ысрайыл хем Яхуда патышаларының тарых китабында языландыр.

36-нжы бап

Яхуда патышасы Ехогахаз (2 Патышалар 23:30-35)

¹Юрдуң халкы Ёшыяның оглы Ехогахазы алып, какасының ерине

патыша этди. ²Ехогахаз патыша боланда йигрими үч яшындады. Ол Иерусалимде үч ай патышалык этди. ³⁻⁴Мүсүр патышасы Неко Иерусалимде Ехогахазы тагтдан агдарып, юрда бир йүз етмиш батман күмүш^а, бир ярым батмана голай хем алтын^б салгыт салды. Ол Ехогахазың доганы Элякымы онуң ерине Яхуда ве Иерусалиме патыша эдип, онуң адыны Ехоякым дийип үйтгетди. Онсоң Неко патыша Ехогахазы алып, Мүсүре гелди.

Яхуда патышасы Ехоякым (2 Патышалар 23:36–24:7)

⁵Ехоякым патыша боланда йигрими бэш яшындады. Ол Иерусалиме он бир йыл патышалык этди. Ол Худайы Реббин назарында йигренжи ишлери этди. ⁶Бабыл патышасы Небукаднесар Ехоякымың үстүне чозуп, оны Бабыла экитмек үчин зынжыр билен даңды. ⁷Небукаднесар Реббин өйүндөки гап-гачлары хем Бабыла экидип, олары өзүниң Бабылдакы көшгүнде гойды. ⁸Ехоякымың галан ишлери, онуң эден йигренжи ишлери ве габахатлыклары барада Ысрайыл хем Яхуда патышаларының тарых китабында языландыр. Онуң ерине оглы Ехоякын патыша болды.

Яхуда патышасы Ехоякын (2 Патышалар 24:8-17)

⁹Ехоякын патыша боланда секиз яшындады. Ол Иерусалимде үч ай, он гүн патышалык этди. Ехоякын Реббин назарында йигренжи ишлери этди. ¹⁰Бахарда патыша Небукаднесар адам иберип, Ехоякыны Реббин өйүниң

^а 36:3 *Бир йүз етмиш батман* – еврейче *йүз киккар*. Бу такм. 3400 кг дендир.

^б 36:3 *Бир ярым батмана голай* – еврейче *бир киккар*. Бу такм. 34 кг дендир.

гымматбаха гап-гачлары билен бирликде Бабыла гетирдип, онуң доганы Сидкияны Яхуда ве Иерусалиме патыша этди.

Яхуда патышасы Сидкия

(2 Патышалар 24:18-20; Ермея 52:1-3)

¹¹Сидкия патыша боланда йигрими бир яшындады. Ол Иерусалимде он бир йыл патышалык этди. ¹²Сидкия Реббинц назарында йигренжи ишлери этди. Ол Реббинц адындан геплэн Ермея пыгамберин өнүнде өзүни кичелтмеди.

Иерусалимиң сынмагы

(2 Патышалар 25:1-21; Ермея 52:3-11)

¹³Шейле хем Сидкия өзүне Худайдан ант ичирен Бабыл патышасы Небукаднесара гаршы гозгалан турузды. Сидкия Ысрайыл Худайы Реббе тарап өврүлмежек болуп, бойнуёгынлык этди, йүрегини гататды. ¹⁴Әхли руханы баштутанлары билен халк бирликде миллетлериң әхли йигренжи ишлерине эрдилер, бивепалык чакданаша артды. Олар Реббинц Иерусалимде мукаддес эден өйүни мурдар этдилер. ¹⁵Аталарының Худайы Реб оlara пыгамберлериң үсти билен ызыгидерли дуйдурыш берди, чүнки Онуң Өз халкына ве месгенине рехими инди. ¹⁶Эмма олар Худайың чапарларыны масгаралап, Худайың сөзлерини әсгермезлик этдилер, Онуң пыгамберлерини кемситдилер. Онсоң Реббинц Өз халкына гаршы газабы шейле бир ловлады велин, ондан гутулар ялы болмады.

¹⁷Онсоң Реб Иерусалимиң гаршысына Бабыл патышасыны чоздурды. Бабыллылар мукаддес өйүнде яшларыны

гылычдан гечирдилер; йигитлердир гызлара, гожалардыр сачы агаранлара олар рехим этмедилер. Реб оларың барыны Бабыл патышасының элине берди. ¹⁸Небукаднесар Худайың өйүндәки әхли улулы-кичили гап-гачлары, Реббинц өйүндәки хазыналары, патышаның ве онуң эмелдарларының хазыналарыны Бабыла алып гитди. ¹⁹Бабыллылар Худайың өйүни якып, Иерусалимиң диварыны йыкып, ондакы әхли көшклере от берип, әхли гымматбаха затлары ёк этдилер. ²⁰Бабыл патышасы гылычдан аман галанлары Бабыла есир эдип әкитди. Есир эдилеп әкидиленлер Парс патышалыгы хәкимет башына гечйәнчә, Бабыл патышасына ве онуң огулларына гул болдулар.

²¹Шейдип, Реббинц Ермеяның үсти билен айдан сөзи амала ашды. Юрт вейранчылыкда болан гүнлериниң довамында долы етмиш йыллап дынчылыкда болды.

Куреш патышаның перманы

(Эзра 1:1-4)

²²Парс патышасы Курешиң патышалыгының биринжи йылында Реббинц Ермеяның үсти билен айдан сөзи амала ашар ялы, Реб Куреш патышаның уланян язувында перман чыкарып, оны тутуш патышалыгына чапар үсти билен жар этмеги онуң калбына салды. ²³Парс патышасы Куреш шейле диййәр: «Гөгүң Худайы Реб ер йүзүндәки әхли патышалыклары маңа берди ве Яхуданың Иерусалим шәхеринде Өзүне ыбадатхана гурмагы маңа эвр этди. Араңызда Худайың халкындан боланыңыз бар болса, юрдуңызга доланың. Худайыңыз Реб сизе яр болсун!»

Эзра

Гириш

Бу китапда Бабыл сүргүнлигинден бошан ысрайыллар билен бирликте Эзра мүрзэнің хем Иерусалим шәхерине доланып гелши беян эдилйәр. Шол дөвүрде Реб яхудыларың Иерусалиме, Яхуда доланып, ыбадатхананы дикелтмәге ругсат бермеги Парс патышасы Курешин калбына саяр. Бу ыбадатхананы Сүлейман пыгамбер бина эдипди. Эмма Небукаднесар патышаның дөвүрүнде бабыллылар оны ер билен егсан эдипдилер.

Парс патышасы Куреш хер миллетинг өз худайының бардыгына, шол худайың өз халкының ватанында яшаяндыгына ынанарды. Шонунг үчин-де, ол ысрайылларың Худайы Иерусалимде яшаяр дийип пикир эдйәрди. Эзра б. э. өң 458-нжи йылда, ягни Артаксеркисинг шалыгының единжи йылында Иерусалиме доланяр. Бу вака Нехемя пыгамберинг Иерусалиме доланмагындан өң болуп гечйәр. Нехемя Иерусалиме б. э. өң 444-нжи йылда доланып, онунг вейран эдилен диварларыны дикелтмекде халка ёлбашчылык эдйәр. Шейле-де ол өз китабында Эзраның халка Төврады окап бершини гүррүң берйәр. (Нехемя 8-нжи бап).

Эзра ве *Нехемя* китапларының кәбир парчалары еврей дилинде дөл-де, арамей дилинде языландыр. Арамей дили Бабыл ве Парс шалыкларының халкара дили болуп, ол Иса Месих догулмазындан өң ве соң Ысрайылың эсасы гелешик дили болды. Хатлар эсасан хем арамей дилинде языларды. Еврей дили болса ыбадатханада уланыларды. Мукадес Язгылар хем еврейче языланды. Шонунг үчинде, мүрзелер еврей дилини ве Төврады оңат билйән адамлар болмадылар.

Шейле-де *Йыл язгылары* китапларына серет.

Мазмуны

Ысрайыллар сүргүнликден гайдып гелйәрлер..... 1:1–2:70
Ыбадатхана дикелдилйәр ве Худая багыш эдилйәр 3:1–6:22
Эзра Иерусалиме гелйәр..... 7:1–10:44

1-нжи бап***Куреш патыша яхудалара юрдуна доланмага ругсат берйэр***

¹Парс патышасы Курешин патышалыгының биринжи йылында Ермея аркалы аян эдилен Реббиң сөзүниң^a амала ашмагы үчин, Реб Куреш патышаның шейле перман чыкарып, оны тутуш патышалыгына жар этмеги онуң калбына салды:

²«Парс патышасы Куреш шейле диййэр: „Гөгүң Худайы Реб ер йүзүндәки әхли патышалыклары маңа берди ве Яхуданың Иерусалим шәхеринде Өзүне ыбадатхана гурмагы маңа эвр этди. ³Араңызда Худайың халкындан боланыңыз бар болса, гой, Худайы онуң билен болсун. Олар Яхуданың Иерусалим шәхерине гитсин-де, Ысрайыл Худайы Реббе – Иерусалимдәки Худая ыбадатхана гурсун. ⁴Ким ниреде галан болса, шол ериң илаты олара Иерусалимдәки Худайың өйи үчин бержек мейлетин садакаларындан дашары алтын, күмүш, эмлэк ве малгара билен ярдам этсин“».

⁵Шондан соңра Худай тарапындан калбы оярылан хер кес – яхуда ве бенямин тирелериниң уругбашылары хем-де руханылардыр левилери барып, Реббиң Иерусалимдәки ыбадатханасыны бина этмек үчин, ёл шайларыны тутуп уградылар. ⁶Оларың төверегиндәки ерли илат болса алтын, күмүш гаплар, эмлэк, мал-гаралар, гымматбаха затлар ве ене-де

ыбадатхана үчин мейлетин садакалар хем берип, олара ярдам этди. ⁷Куреш патышаның өзи Небукаднесарың Иерусалимдәки Реббиң ыбадатханасындан әкидип, өз худайларының бутханасында гоян гап-гачларыны чыкарып гетирди. ⁸⁻¹⁰Куреш патыша бу затлары хазыначы Митредата чыкартды ве ол әхли гап-гачлары санап, олары Яхуданың хәкими Шешбасара говшурды. Ол затлар шулардан ыбаратды: отуз алтын окара, мүң күмүш окара, йигрими докуз күмүш жам, отуз алтын шакәсе, дөрт йүз он башга хили күмүш шакәсе ве мүң бейлеки гап-гачлар. ¹¹Алтындыр күмүшден ясалан гап-гачларың әхлисиниң жеми бәш мүң дөрт йүзди. Сүргүн эдиленлер Бабылдан Иерусалиме гайдып геленлеринде, Шешбасар бу гап-гачларың хеммесини өз яны билен гетирди.

2-нжи бап***Сүргүнден гайдып геленлер***

¹Бабыл патышасы Небукаднесар тарапындан есир алнып, Бабыла сүргүн эдилен яхуды несиллери Иерусалиме ве Яхудадакы өз галаларына гайдып гелдилер. ²Олар Зерубабыл, Ешува, Нехемя, Серая, Регелая, Мордекай, Билшан, Миспар, Бигвай, Рехум ве Багана дагының ёлбашчылыгында гелдилер.

Есирликден гайдып гелен Ысрайыл халкының эркек адамларының санавы шулардыр:

³Парош несиллери ики мүң бир йүз етмиш ики адам; ⁴Шепатян несиллери

^a **1:1** Ермея аркалы аян эдилен Реббиң сөзүниң – серет: Ерм 25:11-14; 29:10-11.

үч йүз етмиш ики адам; ⁵Аран несиллери еди йүз етмиш бәш адам; ⁶Пахатовап несиллери, ягны Ешува ве Ёвап несиллери ики мүн секиз йүз он ики адам; ⁷Эйлам несиллери бир мүн ики йүз элли дөрт адам; ⁸Зату несиллери докуз йүз кырк бәш адам; ⁹Закай несиллери еди йүз алтмыш адам; ¹⁰Банының несиллери алты йүз кырк ики адам; ¹¹Бейайың несиллери алты йүз йигрими үч адам; ¹²Аздадың несиллери бир мүн ики йүз йигрими ики адам; ¹³Адоныканың несиллери алты йүз алтмыш алты адам; ¹⁴Бигвайың несиллери ики мүн элли алты адам; ¹⁵Адиниң несиллери дөрт йүз элли дөрт адам; ¹⁶Атериң, ягны Хизкияның несиллери тогсан секиз адам; ¹⁷Безайың несиллери үч йүз йигрими үч адам; ¹⁸Ёраның несиллери бир йүз он ики адам; ¹⁹Хашумың несиллери ики йүз йигрими үч адам; ²⁰Гибарың несиллери тогсан бәш адам; ²¹Бейтуллахамың халкы бир йүз йигрими үч адам; ²²Нетопаның халкы элли алты адам; ²³Анатодың халкы бир йүз йигрими секиз адам; ²⁴Азмаведиң халкы кырк ики адам; ²⁵Кирятегарымың, Кепираның ве Бееродың халкы еди йүз кырк үч адам; ²⁶Раманың ве Гебаның халкы алты йүз йигрими бир адам; ²⁷Микмашың халкы бир йүз йигрими ики; ²⁸Бейтелиң ве Айың халкы ики йүз йигрими үч; ²⁹Небоның халкы элли ики адам; ³⁰Магбышың халкы бир йүз элли алты адам; ³¹Бейлеки Эйламың несиллери бир мүн ики йүз элли дөрт адам; ³²Харымың халкы үч йүз йигрими адам; ³³Лодуң, Хаддың ве Ононың халкы еди йүз йигрими бәш адам; ³⁴Ерихоның халкы үч йүз кырк бәш адам; ³⁵Сенаның халкы үч мүн алты йүз отуз адам.

³⁶Руханылар: Ешуваның неслинден Едаяның несиллери докуз йүз етмиш үч адам; ³⁷Иммериң несиллери бир мүн элли ики адам; ³⁸Пашхурың несиллери бир мүн ики йүз кырк еди адам; ³⁹Харымың несиллери бир мүн он еди адам.

⁴⁰Левилер Ходавяның несиллеринден болан Ешуваның ве Кадмыелиң несиллери етмиш дөрт адам.

⁴¹Айдымчылар: Асафың несиллери бир йүз йигрими секиз адам.

⁴²Дервезебанлар: Шаллумың, Атериң, Талмоның, Акубың, Хатытаның, Шобайың несиллери, әхлиси билеликде бир йүз отуз докуз адам.

⁴³Ыбадатхана хызматкәрлери: Сиханың, Хасупаның, Табаготың, ⁴⁴Кейросың, Сигаханың, Падоның, ⁴⁵Лебанының, Хагабаның, Акубың, ⁴⁶Хагапың, Шалмайың, Хананың, ⁴⁷Гидолың, Гехарың, Реяяның, ⁴⁸Ресиниң, Некоданың, Газамың, ⁴⁹Узаның, Пасеяның, Бесайың, ⁵⁰Аснаның, Мегунымың, Непусымың, ⁵¹Бакбугың, Хакупаның, Хархурың, ⁵²Баслутың, Мехиданың, Харшаның, ⁵³Баркосың, Сисераның, Теманың, ⁵⁴Несияның, Хатыпаның несиллери.

⁵⁵Сүлейманың хызматкәрлериниң несиллеринден Сотайың, Хасоперетиң, Перуданың, ⁵⁶Ягларың, Даркониң, Гидолың, ⁵⁷Шепатяның, Хатылың, Покерет Хасебайымың ве Оминиң несиллери. ⁵⁸Әхли ыбадатхана хызматкәрлериниң ве Сүлейманың хызматкәрлериниң несиллериниң жеми үч йүз тогсан ики адам болды. ⁵⁹Телмеладан, Телхаршадан, Керупдан, Адандан ве Иммерден гайдып гелен, йөне өз тирелериниң, аслының Ысрайыла дегиглидиклерини субут эдип билмедиклери шуларды:

⁶⁰Делаяның, Тобьяның ве Некоданың несиллери алты йүз элли ики адам.

⁶¹Шейле-де руханыларың несиллеринден Хабая, Хакос ве Барзыллай (гилгатлы Барзыллайың гызларындан аял алып, шоларың ады билен атландырылан.) ⁶²Булар өз атларыны несил дарагты боюнча хасаба алнаныларың арасындан гөзледилер, эмма тапып билмедилер. Шонуң үчинем олар руханылыкдан чыкарылдылар. ⁶³Хәким олар Урымы ве Туммымы ^a уланып билйән руханы тапылъянча, иң мукадес нахардан иймезлиги табшырды.

⁶⁴⁻⁶⁵Еди мүн үч йүз отуз еди аялдыр эркек хызматкәрлери хем-де ики йүз эркек хем аял айдымчылары хасап этмәниңде, әхли халкың саны кырк ики мүн үч йүз алтмышды. ⁶⁶⁻⁶⁷Оларың еди йүз отуз алты аты, ики йүз кырк бәш гатыры, дөрт йүз отуз бәш дүеси, алты мүн еди йүз йигрими эшеги барды.

⁶⁸Кәбир уругбашылар Иерусалимдәки Реббиң өйүне геленлеринде, Худайың өйүни өңки еринде дикелтмек үчин, мейлетин садакалар бердилер.

⁶⁹Олар өз ягдайларының етдигинден гурлушык хазынасына йигрими бәш батман ^b алтын, йүз элли батман ^c күмүш ве йүз лай руханы эшигини бердилер. ⁷⁰Руханылар, левилер, халкың кәбири, ыбадатхана айдымчылары, дәрвезебанлары ве хызматкәрлери өз галаларында, ысрайыллар хем өз галаларында орнашдылар.

3-нжи бап

Гурбанлык сыпасы ясаляр

¹Ысрайыллар өз галаларында ерленлеринден соң, единжи айда әхли илат Иерусалиме йыгнанды. ²Худайың адамы Мусаның канунында язылышы ялы, Ёсадагың оглы Ешува бейлеки руханылар билен, Шеялтыелиң оглы Зерубабыл өз гарындашлары билен Ысрайылың Худайына якма гурбанлыкларыны бермек үчин, гурбанлык сыпасыны ясадылар. ³Олар ерли халклардан горкансоңлар, гурбанлык сыпасыны өңки еринде ясадылар. Олар гурбанлык сыпасында эртирине ве агшамына Реббе якма гурбанлыкларыны бердилер. ⁴Олар Төвратда язылышы ялы, Чатма байрамыны белледилер. Дүзгүне лайыктыкда, хер гүн үчин берилмели гүнделик якма гурбанлыкларыны санына гөрә бердилер. ⁵Соңра хемишелик якма гурбанлыкларыны, Тәзе Айда ве Реббиң мукадес байрамларында берилйән садакалары ве хер ки миң Реббе мейлетин садакаларыны бердилер. ⁶Единжи айың биринжи гүнүнден башлап, олар Реббе якма гурбанлыкларыны берип башладылар. Эмма Реббиң ыбадатханасының энтек дүйби тутулманды.

Ыбадатхананың дүйби тутуляр

⁷Шонуң үчинем олар даш ёнужылар, нечжарлара пул, сидонлылар ве сурлулара Ливандан деңиз усти

^a **2:63 Урым ве Туммым** – Худайың ислегини билмек үчин руханылар тарапындан уланылъян ики саны даш. Сөзлүге серет.

^b **2:69 Йигрими бәш батман** – еврейче *алтмыш бир мүн дарик*. Бу такм. 500 кг деңдир.

^c **2:69 Йүз элли батман** – еврейче *бәш мүн мина*. Бу такм. 3 тонна деңдир.

билен Яфо ченли кедр агачларыны гетирмеклери үчин иймит, ичги ве зейтун ягыны бердилер. Олара бу затлары этмәге Парс патышасы Курешден ругсат барды. ⁸Иерусалимдәки Худайың өйүне гайдып геленлеринден соң, икинжи йылың икинжи айында Шеялтыелиң оглы Зерубабыл ве Ёсадагың оглы Ешува өз галан адамлары, руханылар, левилер ве есирликден бошап, Иерусалиме геленлеринң әхлиси билен ише башладылар. Левилеринң йигрими ве ондан ёкары яшлыларыны Реббиң өйүниң ишине гөзегчилик этмәге белледилер. ⁹Ешува өз огуллары, гарындашлары билен, Кадмыел хем өз огуллары билен, Яхуданың ^а огуллары – хеммеси бирликде Худайың өйүнде ишлейәнлеринң үстүнден гөзегчилик эдйәрдилер. Олара Хенададың огуллары, левилер, оларың огуллары хемде гарындашлары көмек эдйәрдилер. ¹⁰Уссалар Реббинң ыбадатханасының дүйбүни тутанларында, Ысрайыл патышасы Давудың гиризен дүзгүнине гөрә, йөрите лыбасларыны гейнен руханылар сурнайлар, Асафың неслинден болан левилер болса кимваллар алып, Реббе алкыш айтмак үчин өңе чыкдылар. ¹¹Олар Ребби алкышлап, Оңа шүкүр эдип:

«Реб ягшы,

Онуң Ысрайыла болан сөйгүси бакы»

дийип, нагма айтдылар. Ребби алкышланларында, бүтин халк улы шовхун этди, себәби Реббиң өйүниң дүйби тутулыпды.

¹²Эмма улы мөхелләниң шатлык шовхунына гарамаздан, көп адамлар:

руханылар, левилер, уругбашылар бу өйүң дүйбүниң тутулышыны гөрелеринде, мөңнүрип агладылар. Себәби олар озалкы өйи өз гөзлери билен гөрүпдилер. ¹³Шонуң үчинем шатлык шовхуныны адамларың агысындан тапавутландырып болмады. Халк шейле бир шовхун-галмагал эдйәрди велин, оларың шовхуны узаклардан эшидилйәрди.

4-нжи бап

Душманлар ыбадатхананың дикелдилмегине гаршы болярлар

¹⁻²Сүргүнден гайдып геленлеринң Реббинң ыбадатханасыны гурандыкларыны эшиден Яхуданың ве Бениминиң душманлары Зерубабылың ве уругбашыларың янына гелип, олара: «Бизем сиз билен биле гураялы, чүнки биз хем сизиң Худайыңыза сежде эдйәрис. Бизи бу ере гетирен Ашур патышасы Эсархадоның дөврүнден бәри, биз Оңа гурбанлык берип гелйәрис» дийдилер. ³Эмма Зерубабылдыр Ешува ве бейлеки Ысрайыл уругбашылары олара: «Худайымыза өйи биз сиз билен биле гурмарыс. Парс патышасы Курешинң bize буйрушы ялы, Ысрайыл Худайы Реббе өйи бизиң өзүмиз гуарарыс» дийип жогап бердилер.

⁴Онсоң бу юрдун илаты яхуда халкы Реббиң өйүни гуруп йөркә, олары горкузып, әллерини ишден соватдылар. ⁵Яхудаларың ниетлерини амала ашыртмазлык үчин, оларың гаршысына маслахатчылар тутдулар. Бу ягдай Парс патышалары Курешинң патышалык эден дөврүнден тә Дарюшың дөврүне ченли довам этди.

^а 3:9 Яхуда – бу Ходавяның бейлеки ады. Серет: Эзр 2:40.

**Иерусалимиң дикелдилмеги
тогдадылар**

⁶Ксерксийң дөврүнде ол патышалык эдип башлан бадына, Яхуданың ве Иерусалимиң илатыны айыплап, оңа хат яздылар.

⁷Артаксерксийң патышалыгы дөврүнде-де Бишлам, Митредат, Табеел ве оларың яранлары Парс патышасы Артаксерксе хат яздылар. Хат арамей дилинде язылып, тержиме эдилди. ⁸Рехум хәким ве Шимшай мүрзе дагы Иерусалими яманлап, патыша Артаксерксе хат яздылар. ⁹⁻¹⁰Шейледе Рехум серкерде, Шимшай мүрзе, оларың яранлары: хәкимлер, векиллер, эмелдарлар, парслар, эреклилер, бабыллылар, Сузадакы эйламлылар, бейик хем шөхратлы Оснапарың гөчүрип, Самарияның галаларында ве Евфрат дерясының гүнбатарындакы веляятда ерлешдирен миллетлери патыша хат яздылар. ¹¹Ине, оларың иберен хатының нугасы:

«Патыша Артаксерксе: Сизиң Евфрат дерясының гүнбатарындакы веляятда яшаян гулларыңыз сизе салам ёлларлар. ¹²Ине, сизиң яныңыздан гайдан яхудыларың бизиң янымыза Иерусалиме гелендигини сизе мәлим эдйәрис. Олар бу питнечи ве пис шәхери тәзеден гуруп йөрлер. Олар бинятлары бежерип, диварлары битирип гелйәрлер.

¹³Эгер бу шәхер тәзеден гуруп, диварлар дикелдилсе, оларың салгыт, пач, төлег төлемеги бес этжекдиклерини, мунуң болса патышалыгың газнасына зыян етиржекдигини биз патыша аян эдйәрис. ¹⁴Көшгүң дуз-чөрегини иййәнлигимиз үчин,

оларың бизиң гөзүмизиң алнында патышаны әсгермезлик этмеклерине ёл бермегиң bize гелишмежекдиги себәпли, биз сизе хат үсти билен хабар ёлларыс. ¹⁵Атабабаларыңызың тарых язгыларыны барладың. Тарых язгыларында сиз бу шәхериң питнечи, патышалара ве веляят хәкимлерине зыянлы шәхердигине гөз етирерсиңиз. Ирки дөврүлерде-де бу шәхерде гозгалаңлар турупдыр. Шол себәпке ол хараба өврүлди. ¹⁶Биз муны патыша аян эдйәрис. Эгер бу шәхер тәзеден гуруп, диварлар дикелдилсе, онда Евфрат дерясының гүнбатарындакы веляятда сизиң раятлыгыңыз болмаз».

¹⁷Патыша Рехум хәкиме, Шимшай мүрзе оларың Самарияда ве Евфрат дерясының гүнбатарындакы веляятда яшаян яранларына шейле жогап иберди:

¹⁸«Сизиң bize ёллан хатыңызың тержимеси мениң хузурымда окалды. ¹⁹Мениң буйрук бермегим билең барлаг гечирилди хем-де бу шәхериң гечмишде патышаларың гаршысына баш галдырандыгы ве онда питне, гозгалаң турандыгы аныкланылды. ²⁰Иерусалимде гүйчли патышалар болуп, олар Евфрат дерясының гүнбатарындакы бүтин веляят хөкүм йөредйән экенлер. Олара салгыт, пач, төлег төленилйән экен. ²¹Шонуң үчин ол адамлара иши бес этмеги буйруң. Менден буйрук болянча, бу шәхер тәзеден гурулмасын. ²²Йөне бу ишде сересап болуң, харсаллык этмәң, патышалыга зыян етиржек ягдай дөрмесин».

²³Артаксеркс патышаның хатының нусгасы Рехум хәкимиң, Шимшай мүрзениң ве оларың яранларының өңүнде окалан бадына, олар ховлук-мачлык билен Иерусалиме яхудыларың янына барып, зорлук ве гүйч билен олары иши тогтатмага межбур этдилер. ²⁴Шейдип, Худайың Иерусалимдәки өйүниң дикелдиш ишлери тогтадылды. Бу ягдай Парс патышасы Дарюшың патышалыгының икинжи йылына ченли довам этди.

5-нжи бап

Ибадатхана гурлушыгы тәзеден башланяр

¹Хагай пыгамбер билен Ыдоның оглы Закаря пыгамбер Яхудадакы ве Иерусалимдәки яхудылара Ысрайыл Худайының адындан пыгамберлик этдилер. ²Онсоң Шеялтыелиң оглы Зерубабыл билен Ёсадагың оглы Ешува дагы Худайың Иерусалимдәки өйүни тәзеден гурмага башладылар. Худайың пыгамберлери-де олар билен болуп, олары рухландырдылар.

³Шол бир вагтда Евфрат дерясының гүнбатырындакы велятың хөкүмдары Татенай, Шетар Бозенай ве яранлары оларың янына гелип, шейле дийдилер: «Бу бинаны гурмага ве битирмәге ким сизе буйрук берди?»

⁴Шейле хем олардан: «Бу бинаны гуряныларың атлары ким?» дийип сорадылар. ⁵Эмма Ысрайыл Худайының назары яхуды яшулуларында болансоң, бу иш хакдакы хабар Дарюша етип, ондан жогап гелйәнчә, олар яхудыларың ишини тогтадып билмедилер.

⁶Евфрат дерясының гүнбатырындакы велятың хөкүмдары Татенайың, Шетар Бозенайың ве онуң яранлары

болан шол велятың векиллери патыша Дарюша хат яздылар. ⁷Хатың мазмуны шейледи:

«Патыша Дарюша догайы салам!

⁸Биз Яхуда этрабына, бейик Худайың өйүне барандыгымызы, сизиң алыхезретлериңизе мәлим эдйәрис. Ол ёнулан дашлардан ве диварларына агач өрүмлер гойлуп, салнып йөр. Бу иш жаныпкешлик билен үстүнликли алнып барылар.

⁹Онсоң биз оларың яшулуларындан: „Бу бинаны гурмага ве битирмәге ким сизе буйрук берди?“ дийип сорадык. ¹⁰Шейле хем биз Сизе хабар бермек ве оларың яшулуларының атларыны язып алмак ниети билен олардан атларыны сорадык. ¹¹Олар bize шейле жогап бердилер:

„Биз Ериң ве Гөгүң Худайының гуллары, көп йыллар мундан өң гурлан өйи тәзеден гуруп йөрүс. Оны Ысрайылың бейик патышасы долы гуруп гутарды. ¹²Эмма аталарымызың Гөгүң Худайының гахарыны гетирендиклери себәпли, Ол олары кесетлерден болан Бабыл патышасы Небукаднесарың элине берди. Небукаднесар болса бу өйи йыкып, халкы Бабыла есир эдип әкитди.

¹³Йөне Бабыл патышасы Куреш өз патышалыгының биринжи йылында Худайың бу өйүни тәзеден гурмалы дийип буйрук берди. ¹⁴Иерусалимдәки Худайың өйүнден – ыбадатханасындан Небукаднесар тарапындан алнан ве Бабыл бутханасына гетирилип гойлан алтын, күмүш гап-гачлары Куреш патыша Бабыл бутханасындан чыкартды.

Ол затлар Шешбасар атлы бир ада-ма говшурылды. Оны Куреш патышаның өзи хәким белләпди. ¹⁵Куреш патыша оңа: ‘Бу гап-гачлары ал-да, Иерусалимдәки ыбадатхана элтип гой хем-де Худайың өйүни өңки еринде гурдур’ дийди. ¹⁶Он-соң Шешбасар гелип, Худайың Иерусалимдәки өйүниң дүйбүни тутды. Ол шондан бәри гурлуп йөр ве хенизем тамамлананок‘.

¹⁷Шонуң үчинем эгер патыша макул билсе, Бабылың шалык архивлеринде барлаг гечирдип, Куреш патышаның Худайың Иерусалимдәки өйүни тәзеден гурмага йөрите буйрук берендигини я-да бермәндигини аныклатсын. Бу иш барада патыша өз ислегини бизе билдирсин».

6-нжы бап

Дарюш Курешиң перманыны тассыкляя

¹Онсоң Дарюш патышаның буйрук бермеги билен Бабылдакы хазыналарың сакланын ша архивлеринде барлаг гечирилди. ²Мадай велятында ерлешйән Экбатана галасындан болса бир кагыз тапылды. Онда шейле язгы барды:

«Перман:

³Куреш патыша өз шалыгының илкинжи йылында Худайың Иерусалимдәки өйүниң тәзеден гурлушыгы барада шейле буйрук берди:

„Бу өйде садакалар ве якма гурбанлыклар берилсин; өйүң бейкликлиге, ини-де алмыш тирсек болсун. ⁴Диварларының үч хатары ёнулан

дашлардан ве бир хатары агачдан өрүлсин. Харч-харажадың хеммеси ша хазынасындан төленсин. ⁵Шейле хем Небукаднесар тарапындан Худайың Иерусалимдәки өйүнден алып, Бабыла гетирилен алтындыр күмүш гаплар ызына элтилип, енде ыбадатханада ерли-еринде гоюлсын. Сиз олары Худайың өйүнде гоймалысыңыз“».

⁶Шейдип, Дарюш патыша шейле хабар ёллады: «Евфрат дерясының аңырсындакы велятың хөкүмдары Татенай, Шетар Бозенай хем-де яранларыңыз болан Евфрат дерясының аңырсындакы велятың векиллери, сиз өе голайлашман. ⁷Худайың өйүниң ишине пәсгел бермән. Гой, яхудыларың хәкими ве баштутанлары Худайың бу өйүни өңки еринде тәзеден гурсунлар.

⁸Мунуң үстесине-де, мен сизе яхудыларың баштутанларына Худайың бу өйүниң гурулмагы үчин, нәме көмек этмелидигиниз барада перман чыкарырын. Бу адамларың харжы долулыгына ве гижикдирилмән ша хазынасындан Евфрат дерясының гүнбатырындакы велятың берйән салгыдындан төленсин. ⁹Гөгүң Худайына якма гурбанлыклар бермек үчин өкүзчелер, гочлар, гузулар ве башга-да нәме зерур болса, бугдай, дуз, шерап, яг герек болса, Иерусалимдәки руханыларың иследигиче хер гүн хөкман берилсин. ¹⁰Шейдип, олар Гөгүң Худайыны хошал эдәйжек гурбанлыклары берип, патышаның ве онуң огулларының жанларының саглыгы үчин дилег этсинлер.

¹¹Шейле хем ким шу пермана боюн эгмесе, онуң өйүнден пүрс

согрулып, өй эсини шоңа чишле-меги буйрук берйэрин. Онуң өйи болса харабалыга өврүлсин. ¹²Гой, Иерусалими өзүне ыбадат эдилмели ер хөкмүндө сайлан Худай, бу перманы үйтгетмэге ве Худайың бу өйүни йыкмага сынанышан хер бир патышаныдыр халкы ер билен егсан этсин.

Мен – Дарюш патыша буйрук берйэрин: бу перман жаныпкешлик билен бержай эдилсин!»

Ыбадатхана Худая багыш эдилгэр

¹³Онсоң Дарюш патышаның иберен хатына лайыктыкта, Евфрат дерясының гүнбатырындакы велятың хэкими Татенай, Шетар Бозенай ве оларың яранлары Дарюш патышаның перманыны долы бержай этдилер. ¹⁴Шейдип, Хагай пыгамбер билен Ыдоның оглы Закаряның пыгамберлик этмеклери аркалы, яхудыларың баштутанлары ыбадатхананы гурдулар; оларың ишлери илерледи. Олар Ысрайыл Худайының эмри билен, Парс патышалары Курешин, Дарюшың ве Артаксерксиң перманы билен бу бинаны гуруп гутардылар. ¹⁵Бу өй Адар айының үчүне ^a, Дарюшың патышалыгының алтынжы йылында гурлуп гутарылды.

¹⁶Онсоң ысрайыл халкы, руханылардыр левилер ве сүргүндөн гайдып гелен башгалар хем Худайың бу өйүниң багышланма дабарасыны улы шатлык билен белледилер. ¹⁷Олар Худайың өйүниң багышланма дабарасында бир йүз өкүзи, ики

йүз гочы, дөрт йүз гузыны ве Ысрайыл тирелериниң санына гөрө, бүтин ысрайыл халкы үчин гүнэ гурбанлыгы хөкмүндө он ики эркежи гурбанлык бердилер. ¹⁸Мусаның Китабында язылышы ялы, Иерусалимде Худая хызмат этмеклери үчин олар руханылары ве левилери дүрли топарлара бөлдүлөр.

Песах байрамы

¹⁹Биринжи айың он дөрдүнжи гүни сүргүндөн гайдып геленлер Песах байрамыны белледилер. ²⁰Руханылардыр левилер инлерини тэмизледилер; оларың хеммеси тэмизди. Шонуң үчин левилер эхли сүргүндөн гайдып геленлер үчин, өз руханы доганлары ве өзлери үчин Песах жанлысыны сойдулар. ²¹Ысрайылың сүргүндөн гайдып гелен халкы, шейле хем Ысрайыл Худайы Реббе ыбадат этмек үчин шол ерли халкларың нежис ишлеринден эл чекип, яхудалара гошуланларың бары оны ийдилер. ²²Онсоң олар еди гүлнөп улы шатлык билен Петир байрамыны белледилер. Чүнки Реб олар шатлык берди ве Ысрайыл Худайының өйүни гурмага яхудалара ярдам берери ялы, Ашур патышасының калбында олар болан рехим оярды.

7-нжи бап

Эзра Иерусалиме гелгэр

¹⁻⁶Бу вакалардан соң Парс патышасы Артаксерксиң дөврүндө Эзра Бабылдан чыкды. Ол Сераяның оғлуды. Серая Азаряның, Азаря Хилкияның,

^a **6:15 Адар айының үчүне** – бу 12-нжи мартдыр.

Хилкия Шаллумдың, Шаллум Садогның, Сагдок Ахытубың, Ахытуп Амаряның, Амаря Азаряның, Азаря Мераёдың, Мераёт Зерахяның, Зерахя Узының, Узыны Букиның, Буки Абышуваң, Абышува Пинехасың, Пинехас Элгазарың, Элгазар баш руханы Харуның оғлуды. Ол Ысрайыл Худайы Реббиң Муса берен канунындан оңат баш чықарян, өкде мүрзеди. Патыша оңа соран затларының хемесини берди, чүнки Худайы Реб оны голдаярды. ⁷Артаксеркс патышаның патышалыгының единжи йылында ысрайыл халкының бир бөлеги, бирнөче руханылардыр левилер, ыбадатхана айдымчыларыдыр дервезебанлары ве хызматкәрлери Иерусалиме гайтдылар. ⁸Эзра Артаксерксин патышалыгының единжи йылының бәшинжи айында Иерусалиме гелди. ⁹Эзра биринжи айың биринжи гүни Бабылдан чыкып гайдыпды. Худайының ялкамагы билен ол бәшинжи айың биринжи гүни Иерусалиме гелди. ¹⁰Эзра Реббиң кануныны өвренип, оны бержай этмеги, Ысрайылда онуң парзларыны, хөкүмлерини өвретмеги йүрегине дүвүпди.

Артаксеркс патышаның Эзра берен хаты

¹¹Артаксеркс патышаның Реббиң табшырыкларындан ве Онуң ысрайыл халкына берен парзларындан оңат баш чықарян руханысы, Эзра мүрзә язан хатының нусгасы шейледир:

¹²«Шаларың шасы Артаксерксден Гөгүң Худайының канунларыны язан Эзра рухана догайы салам!

¹³Мен юрдумдакы ысрайыл халкындан я оларың руханыларындан, я-да левилерден өз мейли билен Иерусалиме гитмек исләйән хер бир адама ругсат берилсин дийип буюярын. ¹⁴Сен патыша ве онуң еди геңешчиси тарапындан Яхудада ве Иерусалимде элиндәки Худайың канунының нәхили ерине етириләйәндигини барламак үчин, ¹⁵патыша ве онуң геңешчилериниң Иерусалимде месген тутян Ысрайыл Худайына мейлетин берен алтындыр күмшүни әкитмек үчин, ¹⁶бүтин Бабыл велятындан тапжак алтындыр күмшүңи ве өз Худайларының Иерусалимдәки өйи үчин руханыларың, халкың берен мейлетин садакаларыны алып гитмек үчин иберилйәрсин. ¹⁷Бу пуллар сересаплылык билен уланылып, она өкүзлер, гочлардыр гузулар, галла ве ичги садакалары сатын алнып, олар Худайыңызың Иерусалимдәки өйүниң гурбанлык сыпасында садака берилсин.

¹⁸Галан алтындыр күмши өз доганларың билен Худайыңызың ислегине гөрә, нәме гөвнүңизе жай болса, шоңа уланып билерсиңиз. ¹⁹Худайың өйүниң хызматы үчин өзүңе берлен гап-гачлары хем Иерусалимде месген тутян Худайыңың хузурына элтип гой. ²⁰Өз Худайыңың өйи үчин ене-де зат герек болса, шаның хазынасындан алып билерсиң.

²¹Мен патыша Артаксеркс, Евфрат дерясының аңырсындакы әхли хазынадарлара буйрук берйәрин! Гөгүң Худайының кануныны язан Эзра рухана нәме герек болса, оны дессине бержай әдин. ²²Йүз етмиш

батмана ^а ченли күмүш, еди йүз элли батмана ^б ченли бугдай, отуз мешик ^в шерап, отуз хум ^г яг хем-де хасапсыз дуз берилсин. ²³Патышанын ве онуң огулларынын башына газап инмез ялы, Гөгүң Худайы тарапындан Худайың өйи барада нәме табшырык берилсе, ол долы бержай эдилсин. ²⁴Шейле хем, сизе аян эдйәрис: руханылардыр левилерин, ыбадатхана айдымчыларыдыр дөвзезбанларың ве хызматкәрлерин, шейле хем Худайың бу өйүниң бейлеки хызматкәрлериниң хич биринден салгыт, пач, төлег алынмасын.

²⁵Сен болса, Эзра, Худайың сана берен пәхим-пайхасына гөрә, Евфрат дерясының гүнбатырындакы веляятда, сениң Худайыңың канунларыны билйән бүтин халка хөкүмини йөрөдип билжек казылары, хәкимлери белле. Кануны билмейәнлерине-де сен өврет. ²⁶Ким сениң Худайыңың кануныдыр патышаның канунына боюн эгмесе, оңа берк темми берилсин. Ол өлүмө хөкүм эдилсин я-да сүргүн эдилсин, онуң эмләги элинден алынсын я-да ол зындана ташлансын!»

Эзра Ребби алкышлаялр

²⁷Реббин Иерусалимдәки өйүне шөхрат гетирмек үчин патышаның калбына бу затлары салан аталарымызың Худайы Реббе алкыш болсун! ²⁸Ол патышаның, онуң геңешчилериниң ве

әхли гүйчли бегзадаларының хузурында маңа мерхеметини эчди. Худайым Реббин голдавындан рухланып, мениң билен Иерусалиме доланмаклары үчин Ысрайыл баштутанларыны йыгнадым.

8-нжи бап

Сүргүнден гайдып гелен уругбашылар

¹Артакеркс патышаның дөврүнде мениң билен биле Бабылдан чыкан уругбашылар ве оларың несил язгысы шудур:

²⁻³Пинехасың неслинден Гершом; Ытамарың неслинден Даныел; Давудың неслинден Хатуш, Шеканының несиллери. Парошың неслинден Закаря ве онуң билен несил дарагты боюнча хасаба алнан йүз элли эркек адам. ⁴Пахатмовабың неслинден Зерахяның оглы Элөгейнай ве онуң билен ики йүз эркек адам. ⁵Яхазыялың неслинден Шеканя ве онуң билен үч йүз эркек адам. ⁶Адиниң неслинден Ёнатаның оглы Эбет ве онуң билен элли эркек адам. ⁷Эйламың неслинден Аталяның оглы Ешага ве онуң билен етмиш эркек адам. ⁸Шепатяның неслинден Микайылың оглы Зебада ве онуң билен сегсен эркек адам. ⁹Евабың неслинден Ехиелиң оглы Абадя ве онуң билен ики йүз он секиз эркек адам. ¹⁰Ёсыпянын неслинден Шеломыт ве онуң билен йүз алтмыш эркек адам. ¹¹Бейабың неслинден Бейабың

^а 7:22 *Йүз етмиш батман* – еврейче *йүз киккар*. Бу такм. 3,4 тонна дендир.

^б 7:22 *Еди йүз элли батман* – еврейче *йүз кор*. Бу такм. 15 тонна дендир.

^в 7:22 *Отуз мешик* – еврейче *йүз бат*. Бу такм. 2200 литре дендир.

^г 7:22 *Отуз хум* – еврейче *йүз бат*. Бу такм. 2200 литре дендир.

оглы Закаря ве онуң билен йигрими секиз эркек адам. ¹²Азгадың неслинден Хакатаның оглы Ёханан ве онуң билен бир йүз он эркек адам. ¹³Адонныкамың соңкы несиллеринден боланларың атлары: Элипелет, Егиел, Шемага ве олар билен алтмыш эркек адам. ¹⁴Бигвайың неслинден Утай, Закур ве олар билен етмиш эркек адам.

Ыбадатхана хызматына тайярлык

¹⁵Мен оларың хеммесини Ахава та- рап акян деряның боюна йыгнадым. Биз ол ерде үч гүн дүшледик. Мен халкы ве руханылары бир лай гөзден гечиренимде, левилерден екежесине- де гөзүм дүшмеді. ¹⁶Онсоң мен баштутанлар Элигезери, Ариели, Шемагяны, Элнатаны, Ярыбы, Элнатаны, Натаны, Закаряны, Мешулламы ве пәхим-пайхаслы адамлар болан Ёярыбы, Элнатаны чагыртдым. ¹⁷Олары Касыпьядакы баштутан Ыдоның янына ибердим. Бизе Худайымызың ыбадатханасында гуллуқ эдер ялы адам ибермеклери үчин, Касыпьядакы Ыдо ве онуң гарындашларына – ыбадатхана хызматкәрлерине нәме диймелидигини олар айтдым. ¹⁸Худайымызың ялкамагы билен олар бизиң янымыза Ысрайылың човлугы, Левиниң агтыгы Махлының неслинден болан Шеребя атлы дана адамы ве онуң огулларыдыр гарындашларыны – жеми он секиз адамы гетирдилер. ¹⁹Шейле хем Хашабяны, онуң

билен Мерарының неслинден болан Ешагяны ве онуң гарындашларыдыр оларың огулларыны – жеми йигрими адамы; ²⁰булардан башга-да Давут билен онуң эмелдарларының левилере хызмат этмәге беллән ыбадатхана хызматкәрлериниң несиллеринден ики йүз йигримисини гетирдилер. Оларың әхлисиниң ады тутулды.

²¹Худайымызың өңүнде өзүмизи песселдип, ёлда бизи, балаларымызы ве әхли эмләгимизи горамагыны Ондан диләп, Ахава дерясының боюнда агыз беклемеги ыглан этдим. ²²Чүнки мен патышадан ёлда бизи душмандан горап ялы эсгерлер ве атлылары дилемәге чекиндим. Биз патыша: «Худайымыз Өзүни агтаряларың хеммесине мерхемет эдйәр. Өзүнден йүз өврелериң гаршысына болса Онуң газабы гүйчлүдир» дийип айдыпдык. ²³Шейдип, биз агыз бекләп, Худайымыздан бизи горамагыны дилег эдип ялбардык. Ол хем бизиң дилегимизи эшитди.

²⁴Соңра мен он ики руханы ёлбашчысыны: Шеребяны, Хашабяны оларың он саны гарындашы билен бирликде сайлап алдым. ²⁵Патышаның, онуң геңешчилериниң, баштутанларының ве бүтин ысрайыл халкының Худайымызың өйи үчин садака берен алтыныны, күмшүни ве гап-гачларыны олар а чекип бердим. ²⁶⁻²⁷Оларың элине бир мүң бир йүз батман ^a күмүш, бир йүз етмиш батмана ^b лайык күмүш окаралар, бир йүз етмиш батман алтын, йигрими гадага ^c лайык йигрими саны алтын

^a 8:26-27 *Бир мүң бир йүз батман* – еврейче *алты йүз элли киккар*. Бу такм. 22 тонна дендир.

^b 8:26-27 *Бир йүз етмиш батман* – еврейче *йүз киккар*. Бу такм. 3,4 тонна дендир.

^c 8:26-27 *Йигрими гадага лайык* – еврейче *бир мүң дарик*. Бу такм. 8,5 кг дендир.

окара, алтын ялы гыммат, ловурдап дуран бүрүнчден эдилен ики саны гап-гажы өлчөп бердим. ²⁸Мен ола-ра шейле дийдим: «Сиз Реббе багыш эдиленсиниз, бу гап-гачлар хем багыш эдилендир. Бу алтындыр күмүш си-зиң ата-бабаларыңызың Худайы Реб-бе берлен мейлетин садакадыр. ²⁹Бу затлары Реббиң өйүниң отагларында баш руханыларың ве левилериң Ие-русалимдэки Ысрайыл уругбашы-ларына говшурянчаңыз, олары берк горап саклаң». ³⁰Шейдип, руханы-лардыр левилер алтындыр күмши ве Худайымызың Иерусалимдэки өйүне экидилмек үчин өлчелип берлен гап-гачлары кабул эдип алдылар.

³¹Онсоң биринжи айың он икинжи гүни биз Ахава дерясының боюндан Иерусалиме бакан ёла рована болдук. Ёлда Худайымыз бизиң билен биле болуп, Ол бизи ёлдакы гаракчылар-дан ве душман элинден халас этди. ³²Биз Иерусалиме гелип, ол ерде үч гүн галдык. ³³Дөрдүленжи гүн Худа-йымызың өйүнде алтындыр күмүш ве гап-гачлар өлчелип, олар Урия-ның оглы руханы Меремотың элине берилди. Меремотың янында Пине-хасың оглы Элгазар барды. Леви ти-ресинден болан Ешуваның оглы Ёза-бат ве Биннуйың оглы Ногадя хем оларың янындады. ³⁴Әхли зат сана-лып, өлчелип, әхлисиниң жеми агра-мы язылып алынды.

³⁵Онсоң есирликден, сүргүнден гайдып геленлер Ысрайыл Худайы-на якма гурбанлыклар бердилер. Бү-тин Ысрайыл үчин он ики өкүз, тог-сан алты гоч, етмиш еди гузы, гүнэ гурбанлыгы үчин хем он ики эркеч бердилер. Буларың хеммеси Реббе як-ма гурбанлык үчинди. ³⁶Патышаның

перманларыны болса онуң хөкүм-дарларына, Евфрат дерясының гүн-батырындакы веляятың хәкимлери-не етирдилер. Олар халка ве Худа-йың өйүне көмек этдилер.

9-нжы бап

Эзра гарышык никалар хакда эшидийәр

¹Бу ишлер тамамланандан соң, баш-тутанлар мениң яныма гелип: «Ыс-райыл халкы ве руханылардыр ле-вилер бу ериң халкларындан, ягны кенганлардан, хетлерден, перизлер-ден, ябуслардан, аммонлардан, мовап-лардан, мүсүрлилерден, аморлардан ве оларың нежис ишлеринден өзле-рини айры тутуп билмедилер» дий-дилер. ²Чүнки ысрайыллар өзлерине ве огулларына олардан гыз алып, му-каддес тохумы ерли халклар билен гарышдырдылар. Бу хыянатда баш-тутанларың өзлери хеммеден өнде болдулар. ³Муны эшиденимде, мен эшиклерими ве донумы йыртып, сач-сакгалымы ёлуп, гайгы-гама батып отурдым. ⁴Сүргүнден гайдып гелен-лериң бу эден хыянаты себәпли, Ыс-райыл Худайының айдан сөзлерин-ден горкуп сандырашяныларың бары мениң дашыма үйшдүлөр. Мен аг-шам гурбанлыгына ченли гайгы-гама батып отурдым. ⁵Агшам гурбанлы-гының берилйөн вагты мен еримден галып, сал-сал эшикли ве япынжалы дыза чөкүп, эллерими Худайым Реб-бе тарап узадып, Она дилег этдим:

⁶«Әй, Худайым, Саңа йүзленмә-ге утанярын! Чүнки гүнәмиз башы-мыздан агды, языгымыз бейгелип гөге етди. ⁷Ата-бабаларымызың

дөврүндөн тә шу гүне ченли би-зиң языгымыз улудыр. Гүнәлери-миз үчин өзүмиз, патышаларымыз, руханыларымыз эдил шу гүнки ялы кесеки ерли патышаларың элине берилдик, гылычдан гечирилдик, есирлиге дүшдүк, талана, масга-рачылыга сезевар эдилдик.

⁸Эмма инди Худайымыз Реб би-зе, аман галан халка аз салымлык рехим этди ве Өз мукаддес мека-нында орун берди. Гөзүмизи нур-ландырып, гулчулыгымызда бизе бираз еңиллик берди. ⁹Биз гуллар-дырыс, эмма Худайымыз бизи гул-чулыкда терк этмән, гайтам Парс патышаларының хузурында бизе Өзүниң мерхеметини эчилди. Ху-дайымызың өйүни гуруп, онуң йы-кылан ерлерини дикелдер ялы, би-зе тәзе дурмуш берди. Ол Яхудада ве Иерусалимде бизе пена берди.

¹⁰Эй, Худайымыз, инди, мундан соң биз нәме диели? Чүнки биз се-ниң табшырыкларыңы терк этдик. ¹¹Сен Өз гулларың болан пыгам-берлериңиң үсти билен: „Элежек болуп барян юрдуңыз ерли халклар-ың харамлыклары, нежисликле-ри билен хапаланан юртдыр. Олар оны бойдан-баша өз харамлыклар-ы билен долдурдылар. ¹²Шонуң үчин ерли халклар билен гыз ал-шып-беришмән. Хич хачан ола-рың саламатлыгыны ве абаданлы-гыны агтармаң. Шонда сиз гүйчле-нип, ол ериң нәз-ныгматларындан ийип, оны несиллериңизе эбедилик мирас галдырарсыңыз“ дийипдин.

¹³Пис ишлеримиз ве улы языгы-мыз зерарлы башымыза инен бу бе-ла-бетерлерден соң, эй, Худайымыз, Сен бизе гүнәлеримизе лайык жеза

бермән, гайтам бизи аман галдыр-дың. ¹⁴Биз ене Сениң табшырыккла-рыңы бозуп, бу нежис ишлери эдйән халклар билен гарындашлык ача-лымы? Сениң гахар-газабың бизиң ежежәмизи хем аман галдырман хе-ләк эдер. ¹⁵Я Реб, эй, Ысрайыл Ху-дайы, Сен адылсың! Бу гүн бизиң, аман галан халккың гүнәси зерар-лы Сениң өңүнде дуруп билжеги-миз ёкдур, эмма шонда-да биз Се-ниң хузурында дурус».

10-нжы бап

Гарышык никаларың соңуна чыкмак маслахаты

¹Эзра Худайың өйүниң өңүнде йүзү-ни ере берип аглап, дилег этди ве гү-нәлерини боюн алды. Ысрайыллардан улы мәхелле: эркеклер, аяллар ве ча-галар онуң дашына үйшдүлөр. Олар хем зар-зар аглашдылар. ²Онсоң Эй-лам огулларындан болан Ехиелиң о-глы Шеканя Эзра йүзленип: «Биз ке-секи халкдан болан аяллара өйленип, Худайымыза бивепалык этдик. Эмма муңа гарамаздан, Ысрайылда энтегем умыт бар. ³Шонуң үчинем инди, же-набымың ве Худайымызың табшы-рыкларына сарпа гойянларың масла-хаты билен бу аялларың әхлисини ве оларың чагаларыны ковжакдыгымыз барада өз Худайымыз билен әхт эди-шелиң. Гой, бу иш канун боюнча ери-не етирилсин. ⁴Ише гириш, бу сениң боржундыр, биз хем сениң биленди-рис. Мерт бол-да, бу иши амала ашыр» дийди. ⁵Онсоң Эзра еринден туруп, руханылара, левилере ве бүтин ысра-йыл халкына, оларың шу айдыланы бержай этжекдиклерине ант ичирди. Шейдип, оларың хеммеси ант ичдилер.

⁶Соңра Эзра Худайың өйүнің өңүндөн гайдып, Эляшыбың оглы Ехохананың өйүнө барды. Ол сүргүндөн гайдып геленлерин бивепалыгы үчүн яс тутуп, гижэни чөрек иймэн, сув ичмэн гечирди. ⁷Сүргүндөн геленлерин эхлисиниң Иерусалиме йыгнанмалыдыгы барада Яхудада ве Иерусалимде жар чекилди. ⁸Эгер кимде-ким үч гүнүн ичинде Иерусалиме гелмесе, баштутанларың ве яшулуларың буйругы боюнча, оларың эхли эмлэги эллеринден алнып, оларың өзлери хем сүргүндөн гелен халкың арасындан чыкарылжакдыр дийлип ыглан эдилди.

⁹Онсоң Яхуданың ве Бениаминиң эхли адамлары үч гүнүн ичинде Иерусалиме йыгнандылар. Бу докузынжы айың йигриминжи гүнүди. Эхли адамлар бу ишиң важыплыгындан ве гүйчли ягышдан яңа галпылдашып, Худайың ыбадатханасының өңүндөки ачык мейданчада отурдылар. ¹⁰Онсоң руханы Эзра еринден галып, олар: «Сиз кесеки халклардан болан аяллара өйленип гүнэ этдиниз. Сиз Ысрайылың языгыны артдырдыңыз. ¹¹Инди болса ата-бабаларыңың Худайы Реббинң өңүндө гүнэлериңизи боюн алып, онуң эрк-ислеглерини ерине етириң. Өзүңизи бу ериң халкларындан ве кесеки халклардан алан аяллараңыздан айры тутуң» дийди. ¹²Муңа бүтин мэхелле гаты сес билен шейле жогап берди: «Догры, биз сениң айданларыңы хөкман ерине етирмелидирис. ¹³Йөне халк көп, бу вагт ягышам ягып дур, бизиң дашарда дура-ра межалымыз галмады. Бу ишем бир я ики гүнүн иши дэл, чүнки бу бабатда бизиң көпимиз гүнэ газандык. ¹⁴Гой, бизиң баштутанларымыз бүтин

мэхеллэниң адындан ише гиришсин. Бу иш зерарлы Худайымызың гахаргазабы бизиң үстүмизден совулянча, галаларымызда башга миллетлерден аял аланларың бары өз галаларының яшулулары ве казылары билен биле белленен вагтда гелсинлер». ¹⁵Муңа диңе Асахелиң оглы Ёнатан билен Тикваның оглы Яхзеза гаршы болдулар. Мешуллам билен леви тиресинден болан Шабетай хем олары голдадылар. ¹⁶Онсоң сүргүндөн гайдып геленлер хем оларың ызына эрдилер. Руханы Эзра уругларына гөрэ уругбашылары сайлады. Оларың хеммесиниң атлары тутулып сайланылды. Оунжы айың бирине олар бу иши барламага гиришдилер. ¹⁷Биринжи айың бирине ченли кесеки халклардан аял алан эркеккере дегишли болан бу барлаг ишини гутардылар.

¹⁸Руханы несиллериниң арасындан кесеки миллетлерден аял аланлардан тапыланлар шулардыр:

Ёсадагың оглы Ешуваның ве онуң доганларының несиллеринден: Магасея, Элигезер, Ярып ве Гедаля. ¹⁹Олар аялларыны айыржакдыкларына ант ичип, языклары үчин сүрүден бир гоч алып, язык гурбанлыгыны бердилер. ²⁰Имериң несиллеринден Хананы ве Зебадя; ²¹Харымың несиллеринден Магасея, Элия, Шемагя, Ехиел ве Узья; ²²Пашхурың несиллеринден: Элөгейнай, Магасея, Ысмайыл, Нетанел, Ёзатат ве Элгаса.

²³Левилерден Ёзатат, Шимги, Келая (бу Келитадыр), Петахя, Яхуда ве Элигезер; ²⁴айдымчылардан: Эляшып; дервезебанлардан: Шаллум, Телем ве Уры.

²⁵Бейлеки ысрайыллардан, Парош несиллеринден Рамя, Йизия, Малкыя,

Миямын, Элгазар, Малкыя ве Беная; ²⁶Эйламың несиллеринден Матаня, Закаря, Ехиел, Абды, Еремот ве Элия; ²⁷Затуның несиллеринден Элөгейнай, Эляшып, Матаня, Еремот, Забат ве Азыза; ²⁸Бейбайың несиллеринден Ехоханан, Хананя, Забай ве Атлай. ²⁹Банының несиллеринден Мешуллам, Маллук, Адая, Яшуп, Шеял ве Еремот; ³⁰Пахатмовабың несиллеринден Адна, Келал, Беная, Магасея, Матаня, Бесалел, Биннуй ве Манаша; ³¹⁻³²Харымың несиллеринден Элигезер, Йишия, Малкыя, Шемагя, Шимгон, Бенямин, Маллук ве Шемяря; ³³Хашумың несиллерин-

ден Матенай, Матата, Забат, Элипелет, Еремай, Манаша ве Шимги; ³⁴⁻³⁷Банының несиллеринден Магадай, Имран, Увел, Беная, Бедея, Келуху, Ванья, Меремот, Эляшып, Матаня, Матенай, Ягасай; ³⁸⁻⁴²Биннуйың несиллеринден Шимги, Шелемя, Натан, Адая, Макнадебай, Шашай, Шарай, Азарел, Шелемя, Шемяря, Шаллум, Амаря ве Юсуп; ⁴³Небоның несиллеринден Егиел, Матытя, Забат, Зебина, Ядай, Ёвел ве Беная.

⁴⁴Буларың хеммеси кесеки миллетлерден аял алыпдылар. Кэбирлериниң олардан чагалары-да барды.

Нехемя

Гириш

Нехемя Парс патышасы Артаксерксийн иң якын эмелдарларының бири болуп, Суза галасында яшарды. Гүнлерин биринде ол Иерусалим шәхериндәки ягдайлары билмек үчин, шол шәхере иберилйәр. Нехемя Иерусалимдин вейран эдилен диварларыны гөрөнде калбы гамланяр. Ол халка баштутанлык

эдил, Иерусалимдин диварларыны дикелдйәр. Шәхерин диварлары дикелдилип, халк галада орнашандан соң, Эзра мүрзе оңа дабаралы ягдайда Худайың Кануныны оқап берйәр. Халк өзүниң гүнәлерини боюн алып, тоба эдйәр. Китап Нехемяның соңкы битирен ишлериниң беяны билен тамамланяр.

Мазмуны

Нехемя Иерусалиме доланып гелйәр	1:1–2:20
Иерусалимдин диварлары дикелдилйәр.....	3:1–7:73
Худайың Кануны оқаляр ве озал баглашылан әхт беркидилйәр.....	8:1–10:39
Нехемяның соңкы ишлери	11:1–13:31

1-нжи бап

Нехемя Иерусалим хакда аладаланяр

¹Хакаляның оғлы Нехемя, ине, шулары гүррүң берди:

– Парс патышасы Артаксерксийн патышалык әтмегиниң йигриминжи йылының Кислев айында мен Суза галасындадым. ²Доганларымың бири болан Хананы бирнәче адам билен Яхудадан гелди. Мен олардан есирликден гутулып, аман галан яхудылар хакда ве Иерусалим хакда сорадым.

³Олар маңа: «Есирликден гутулып,

аман галан яхудылар улы бетбагчылыкда; олар иле масгарадырлар; Иерусалимдин диварлары юмурылып, онуң дервезелери ода янды» дийип гүррүң бердилер.

⁴Мен бу затлары эшиденимде, отурып агладым ве бирнәче гүнләп ястутдум. Агыз бекләп, гөкдәки Худайдан дилег әтдим. ⁵Мен шейле дийдим:

«Әй, Гөгүң Худайы Реб, бейик ве хайбатлы Худай! Сен Өзүңи сөйүп, табшырыкларыңы бержай эдйәнлер билен әхтиңи хем садык сөйгиңи саклаяң. ⁶Гулуң болан мениң ысрайыл халкының Саңа гаршы

эден гүнәсини боюн алып, гижегүндиз Саңа эдйән дилегими эшидеринҗялы, гулагың эшитгир, гөзүң йити болсун. Менем, аталарымам гүнә этдик. ⁷Биз Сениң гулуң Муса берен табшырыкларыңы, парзларыңы, хөкүмлериңи бержай этмән, Сениң гаршыңа жуда эрбет иш этдик.

⁸⁻⁹Гулуң Муса: „Эгер бивепалык этсеңиз, сизи халкларың арасына пытрадарын. Йөне сиз Мана доланып, табшырыкларымы ятда саклап, бержай этсеңиз, сизиң сүргүн эдиленлериңиз ериң аягужунда болсада, Мен олары шол ерден йыгнап, Өз адымың месген тутмагы үчин сайлан ериме гетирерин“ диен сөзлериңи яда сал.

¹⁰Олар Сениң бейик гүйжүң, гудратың билен халас эден Өз гулларың ве халкыңдыр. ¹¹Я Реб, Өз гулуңың дилегине ве Сана хормат гойян гулларыңың дилегини эшит! Өз гулуңың ишини шу гүн Өзүң оңуна эдип, патышаның мана рехими инер ялы эт».

Мен шол вагтлар патышаның сакысыдым.

2-нжи бап

Нехемя Иерусалиме гидйәр

¹Бу вака Артаксерксиң патышалыгының йигриминжи йылының Нисан айында болупды. Шерап гетириленде, мен оны алып патыша узатдым. Шу вагта ченли онуң хузурында мениң гуссалы болан пурсадым ёкды. ²Онсоң патыша маңа: «Сыркав дәл халыңа не бейле йүзүң салык? Бу йүрек гуссасындан башга хич зат дәлдир»

дийди. Мен жуда горкдум. ³Мен патыша шейле жогап бердим: «Патыша узак яшасын! Аталарымың мазарлары ятан шәхери хараба өврүлип, дервезелери ода яныпдыр, онсон нәдип мениң йүзүм салык болмасын?» ⁴Патыша менден: «Ислегиң нәме?» дийип сорады. Мен Гөгүң Худайындан дилег этдим. ⁵Онсоң мен патыша шейле жогап бердим: «Эгер патыша оңласа ве мен сизиң назарыңызда хормат газанан болсам, онда мени Яхуда, атабабаларымың мазарлары ятан шәхериң диварларыны дикелтмәге гойбер». ⁶Патыша (ша аялы-да онуң янында отырды) менден нәче вагтлык гитжекдигими ве хачан доланып гелжекдигими сорады. Мен патыша белли бир мөхлети айданымдан соң, ол мени гойбермәге разы болды. ⁷Соңра мен патыша: «Эгер патыша оңласа, ол Яхуда барянчам мени гечирерлери ялы, менден Евфрат дерясының гүнбатырындакы велятың хәкимлерине хатлар иберилсин. ⁸Шейле хем патыша токайының сакчысы Асафа, ыбадатхана галасының дервезелери үчин, шәхериң диварлары ве мениң яшажак өйүмиң пүрслери үчин агач берер ялы хат берсин» дийдим. Худайымың ялкамагы билен патыша мениң дилегими битирди.

⁹Патыша мениң яным билен гошун серкерделерини, атлылар ёллады. Онсоң мен Евфрат дерясының гүнбатырындакы велятың хәкимлериниң янына барып, олар патышаның хатларыны бердим. ¹⁰Эмма хоронлы Санбаллат ве Аммон велятының векили Тобыя бир адамың ысрайыл халкының бәхбидини арап гелендигини эшиденлеринде, гахаргазаба мүндүлер.

¹¹Мен Иерусалиме гелип, ол ерде үч гүн болдум. ¹²Соңра гиже туруп, яныма бирнече адам алдым. Иерусалим хакында Худайымың калбыма нәме сандыгыны хич киме айтмадым. Янымда мүнүп барян эшегимден башга мал ёкды. ¹³Мен гиже Деревезесинден чыктым. Шагал чешмесиниң яны билен Дөкүн деревезесине ченли гидип, Иерусалимиң йыкылан диварларыны, ода янан деревзелерини гөзден гечирдим. ¹⁴Соңра мен Булак деревезесине ве Патыша ховзуна гитдим. Эмма ол ерде эшегим гечер ялы ер ёкды. ¹⁵Онсоң мен гиже дерәниң ичи билен ёкарык галып, дивары гөзден гечирдим. Соңра мен ызыма доланып, Деревезесинден ызыма доландым. ¹⁶Шәхер баштутанлары мениң нирә гиденими ве нәме эденими билмедилер. Мен энтек яхудылар, руханылар, беглере, шәхер баштутанларына ве иши ерине етирмәге гатнашжак бейлеки адамлар хич зат айтмандым.

¹⁷Соңра мен олар: «Иерусалимиң хараба өврүлип, онуң деревзелериниң ода янандыгы зерарлы бизиң нәхили эжир чекйәндигимизи сизиң өзүңиз гөрүп дурсуңыз. Мундан артык вежера болуп йөрмезлик үчин, гелиң, Иерусалимиң диварыны дикелделиң!» дийдим. ¹⁸Мен олар Худайымың маңа нәхили көмек эдендигини ве патышаның маңа айдан затларыны гүррүң бердим. Онсоң олар: «Гелиң, ише башлалың!» дийшип, бу оңат иш үчин биллерини берк гушадылар. ¹⁹Эмма хоронлы Санбаллат, аммон эмелдары Тобья ве Гешем арап дагы муны эшиденлеринде, бизи эсгермезлик эдип, бизиң үстүмизден гүлүп: «Бу этжәк болян

задыңыз нәме? Патышаның гаршысына питне турузмакчы болярмысыңыз?» дийдилер. ²⁰Онсоң мен олар: «Гөгүң Худайы ишимизи оңуна салар. Онуң гуллары болан биз гурлушык ишине башларыс. Эмма сизиң велин, Иерусалимде не пайыңыз, неде хак-хукукларыңыз бар» дийип жогап бердим.

3-нжи бап

Иерусалимиң диварлары тәзеден гуруляр

¹Онсоң баш руханы Эляшып ве онуң руханы доганлары Гоюн деревзесини тәзеден гуруп, онуң гапыларыны отуртдылар. Онсоң олар дивары Йүзлер динине ве Хананел динине ченли гуруп, оны хем Худая багыш этдилер. ²Эляшың гапдалында Ерихонның халкы гурырды. Оларың гапдалында болса Имриниң оглы Закур гурырды. ³Хасенаның огуллары Балык деревзесини бина этдилер. Олар онуң пүрслерини гоюп, деревзениң гапыларыны ерине отурдып, нурбатларыны ве килтлерини дакдылар. ⁴Оларың гапдалындакы дивар бөлүмини Хакосың агтыгы, Урияның оглы Меремот дикелтди. Оларың гапдалындакы дивар бөлегини Мешезабелиң агтыгы, Берекяның оглы Мешуллам дикелтди. Оларың гапдалындакы дивар бөлегини болса Багананың оглы Садок дикелтди. ⁵Оларың гапдалындакы дивар бөлегини тековалылар дикелтдилер. Йөне оларың беглери баштутанлары тарапындан белленен иши этмекден йүз өвүрдилер.

⁶Пасеяның оглы Ёяда билен Бесодяның оглы Мешуллам Көне деревзени

дикелтди. Олар пүрслери гоюп, дөрвезэниң гапыларыны ерине отурдып, онуң нурбатларыны ве килтлерини дакдылар. ⁷Оларың гапдалындакы дивар бөлегини гибгонлы Мелатя билен меронотлы Ядон Евфрат дерясының гүнбатырындакы веляатың хөкүмдарының голастындакы Гибгоның ве Миспаның яшайжылары билен биле дикелтдилер. ⁸Оларың гапдалындакы дивар бөлегини зергәрлерден Хархаяның оглы Узыел дикелтди. Онуң гапдалында болса атыр ясайжылардан болан Хананя дивары дикелтди. Олар Иерусалими тә Гиң дивара ченли беркитдилер. ⁹Оларың гапдалындакы дивар бөлегини Иерусалимиң этрабының ярысының хәкими Хуруң оглы Репая дикелтди. ¹⁰Оларың гапдалында Харумапың оглы Едая өз өйүниң гаршысындакы дивар бөлегини дикелтди. Онуң гапдалындакы дивар бөлегини Хашабнеяның оглы Хатуш дикелтди. ¹¹Харымың оглы Малкыя билен Пахатмовабың оглы Хашуп диварың башга бир бөлегини ве Тамдырлар диңини дикелтдилер. ¹²Онуң гапдалындакы дивар бөлегини Иерусалим этрабының галан ярысының хәкими Халлохешиң оглы Шаллум ве онуң гызлары дикелтдилер.

¹³Ханун ве зановалылар Деревезесини дикелдип, онуң гапыларыны отурдып, нурбатларыны ве килтлерини дакдылар. Олар Дөкүн дөрвезесине ченли диварың муң тирсек аралыгыны дикелтдилер. ¹⁴Бейтхакерем этрабының хәкими Рекабың оглы Малкыя Дөкүн дөрвезесини дикелтди. Ол дөрвезэни тәзеден бина

эдип, онуң гапыларыны отуртды ве нурбатларыны, килтлерини дакды.

¹⁵Миспа этрабының хәкими Колхозениң оглы Шаллум Булак дөрвезесини дикелтди. Ол дөрвезэни тәзеден бина эдип, онуң үстүни басырды, гапыларыны ерине отурдып, онуң нурбатларыны ве килтлерини дакды. Шейле хем ол патыша багының янындакы Шела ховзуның диварыны тә Давут шәхеринден ашак инйән басганчаклара барянча гурды. ¹⁶Шаллумдан соң Бейтсур этрабының ярысының хәкими Азбугың оглы Нехемя Давут гонамчылыгының гаршысындан тә эмели ховза ве эдермен уршужыларың өйүне ченли болан дивары дикелтди.

¹⁷Онуң гапдалындакы дивар бөлегини левилер дикелтдилер: Банының оглы Рехум онуң гапдалындакы дивары дикелтди; Кегила этрабының ярысының хәкими Хашабя өз этрабы үчин бир дивар бөлегини дикелтди. ¹⁸Онуң гапдалында оларың гарындашлары, Кегила этрабының ярысының хәкими Хенададың оглы Биннуй^a бейлеки дивар бөлегини дикелтди. ¹⁹Биннуйың гапдалында диварың өврүлйән еринден горхана учудының габадында болан диварың бинят дирегини Миспаның хәкими Ешуваның оглы Эзер дикелтди. ²⁰Эзерден соң диварың өврүлйән еринден, баш руханы Эляшыбың өйүниң гапысына ченли дивары Закайың оглы Барук дикелтди. ²¹Барукдан соң Эляшыбың өйүниң гапысындан тә өйүң гутарян ерине ченли аралыкдакы дивары Хакосың агтыгы, Урияның оглы Меремот дикелтди.

^a 3:18 *Биннуй* – кәбир голязмаларда *Бавай*. Серет: Нех 3:24.

²²Меремотдан соң Иерусалимин төвөрек-дашындакы ерлерден гелен руханылар диварың бир бөлөгини дикелтдилер. ²³Оларың гапдалында Бенямин билен Хашуп өз өйлөрүнүн габадындакы дивар бөлөгини дикелтдилер. Оларың гапдалында Ананяның агтыгы, Магасеяның оглы Азаря өз өйүнүн янындакы дивар бөлөгини дикелтти. ²⁴Онуң гапдалында Хенададың оглы Биннуй Азаряның өйүндөн диварың өврүмине – бурча ченли болан дивар бөлөгини дикелтти. ²⁵⁻²⁶Узайың оглы Палал дивар өврүмүнүн гаршысыны ве гаравулхана ховлусының янындакы ёкаркы көшгүң диңини дикелтти. Онуң гапдалында Парошың оглы Педая билен Офелде яшаян ыбадатхана хызматкэрлери гүндогарда Сув дивезесинин габадына ве гаравул диңине ченли аралыкдакы дивар бөлөгини дикелтдилер. ²⁷Онсоң тековалылар бейик гораг диңинин гаршысындакы Офел диварына ченли болан аралыгы дикелтдилер. ²⁸Руханылар Ат дивезесинден башлап, демиргазыга тарап херси өз өйлөрүнүн габадындакы дивары дикелтдилер. ²⁹Оларың гапдалында Иммериң оглы Садок өз өйүнүн габадындакы дивар бөлөгини дикелтти. Онуң гапдалында Гүндогар дивезесини саклаян Шеканяның оглы Шемагя бир дивар бөлөгини дикелтти. ³⁰Онуң гапдалындакы дивар бөлүмини Шелемяның оглы Хананя билен Салапың алтынжы оглы Ханун дикелтдилер. Оларың гапдалында Берекияның оглы Мешуллам өз өйүнүн габадындакы дивар бөлөгини дикелтти. ³¹Онуң гапдалындакы дивар бөлүмини зергэрлерден болан Малкыя Гэзден гечиреш

дивезесинин гаршысында болан ыбадатхана хызматкэрлеринин хем-де тэжирлериң өйүне ченли болан аралыгы ве бурчдакы ёкаркы отага ченли болан аралыгы дикелтти. ³²Бурчда ерлешен ёкаркы отаг билен Гоюн дивезесинин аралыгындакы дивар бөлөгини зергэрлер билен тэжирлер дикелтдилер.

4-нжи бап

Нехемя ише пэсгел берйәнлерден үстүн чыкяр

¹Санбаллат бизиң дивары өрүп йөренимизи эшиденде, гаты гахарланды. Ол газап донуны гейип, яхудыларың үстүндөн гүлмэге башлады. ²Санбаллат өз яранларының ве Самария гошунуның өңүндө шейле дийди: «Бу болгусыз яхудылар нэме эдип йөрлер? Олар хемме зады тэзеден гуррайжаклармыка? Я-да гурбанлык бержекмикэлер? Олар иши бир гүнүң ичинде тамамларыс өйдйэрмикэлер? Олар зир-зибил үйшмегинден алнан ве янан дашлардан дивар галдырайжаклармыка?» ³Онуң янындакы аммонлы Тобыя шейле дийди: «Оларың гурян даш диварының үстүне тилки мүнсе-де йыкылар!» ⁴Эй, Худайымыз, оларың бизи нэхили масгаралаяндыкларыны эшит! Бизе атян мыжабатларыны өз башларындан индерип, олары ят үлкеде, есирликде талаңа бер! ⁵Оларың языкларының үстүни басырма, гүнэлерини назарындан сыпдырма, чүнки олар бизиң – гурлушыкчыларың гөвнүне дегдилер. ⁶Муңа гарамаздан биз дивары тэзеден гурдук; тутуш дивар бирикдирилип, онуң бейиклиги ярысына етирилди, чүнки халк ишлемеги йүрегине дүвди.

⁷Эмма Санбаллатдыр Тобья, арап-лардыр аммонлар ве ашдотлылар Иерусалим диварларының гурлушыгының үстүнликли амала ашырылындыгыны, дивар гәдиклериниң битирилип баряндыгыны эшиденлеринде, гаты гахарландылар. ⁸Онсоң оларың хеммеси гелип, Иерусалиме гаршы урушмак ве онда алжыраңылык дөрөтмек үчин дил дүвүшдилер. ⁹Онсоң биз өз Худайымыза дилег этдик ве олардан горанмак үчин, гиже-гүндиз гаравул гойдук. ¹⁰Эмма яхударлар: «Йүк дашаянлар гүйчден гачяр, йыкык-юмруклар болса гаты көп; шонуң үчинем биз дивары өрүп билмерис» дийишйәрдилер. ¹¹Душманларымыз хем: «Үстлерине баранымызы дуйманкалар, биз олары өлдүрип, иши тогтадарыс» диййәрмишлер. ¹²Оларың янында яшаян яхудылар гелип, bize: «Душманларымыз чар тарапдан bize хужүм этжеклер» дийип, гайта-гайта айтдылар. ¹³Шонуң үчин мен диварың песерлериниң аңырсындакы ачык мейданда халкы уруглары боюнча, гылычлары, найзалары ве яйлары билең дуруздым. ¹⁴Онсоң мен беглере, баштутанлара ве бейлеки дуранлара бирлай гөз айлап, шейле дийдим: «Олардан горкмаң! Бейик ве хайбатлы Ребби ятлаң! Гарындашларыңыз, огулларыңыз, гызларыңыз, аялларыңыз ве өйлериңиз үчин сөвешин!»

¹⁵Душманларымыз оларың ниетлериниң bize аяндыгыны ве Худайың оларың ниетлерини баша бардырманлыгыны эшиденлеринде, бизиң хеммәмиз дивар гурмага, херимиз

өз ишли-ишимизе гайдып бардык. ¹⁶⁻¹⁷Шол гүнден башлап, мениң адамларымың ярысы дивар гурлушыгында ишледи; бейлеки ярысы-да найзалары, галканлары, яйлары ве совутлары билең горагда дурдулар. Баштутанлар хем дивар гуриян яхударлары гөз астында сакладылар. Йүк дашаянлар бир эллери билең ишләп, бейлеки эллеринде яраг тутдулар. ¹⁸Гурлушыкчыларың хеммесиниң ишлейәркәлер-де биллери гылычлыды. Сурнайчы болса мениң янымда дурды. ¹⁹Мен беглере, баштутанлара ве халкың галанына: «Иш көп ве онуң герими гиң, диварың үстүнде биз дагынык ве бири-биримизден узак. ²⁰Шонуң үчин сиз сурнай сесини эшиден бадыңызга бизиң янымыза йыгнанышын. Худайымыз бизиң үчин сөвешер» дийдим. ²¹Шейдип, биз хер гүн дан атандан Гүн батянча ишледик, адамларың ярысы найзалар гөтерди. ²²Шол вагт мен ене-де халка йүзленип: «Гиже бизи горап, гүндизем ишләр ялы, гой, хер ким өз хызматкәри билең Иерусалимде гиже ятымлык галсын» дийдим. ²³Шейдип, не мен, не гарындашларым, не хызматкәрлерим, не-де ызымдакы жанпеналарым – хич биримиз эшигимизи чыкармадык. Ярагларымыз хем саг элимиздеди ^a.

5-нжи бап

Нехемя гарыплара көмек эдйәр

¹Бираз вагт геченсоң, биртопар адам ве оларың аяллары өз яхуды доганларындан яңа ахы-нала этдилер. ²Кәбирлери: «Огулларымыз ве гызларымыз

^a **4:23 Ярагларымыз хем саг элимиздеди** – я-да *Сув алмага гиденде-де, хер кимиң ярагы элиндеди.*

билен биз көплүкдирис; дири галарымыз ялы, bize галла берилсин» дий-йәрдилер. ³Кәбирлери-де: «Биз ачлык зерарлы галла алжак болуп, еримизи, өйүмизи, үзүмчилигимизи гиреве гойдук» дий-йәрдилер. ⁴Оларың: «Биз патышаның экин еримизе, үзүмчилигимизе саян салгыдыны төлемек үчин, пул карз алдык. ⁵Бизиң сүңнүмизем, аслымызам бейлеки яхудаларыңкы билен бирдир. Чагаларымызам шоларың чагасындан кем дәл. Муңа гарамаздан, биз огулларымызы, гызларымызы гулчулыга бермели болярыс. Гызларымызың-а эййәм гырнак боланлары-да бар. Эмма бизиң этжек алажымыз ёк, себәби экин еримизем, үзүмчилигимизем башга адамларың элинде» дий-йәнлери-де барды.

⁶Оларың дады-перятларыны ве арзшикаятларыны эшиденимде, мениң гаты гахарым гелди. ⁷Бу затлар хакда ойланып, беглере хем баштутанлара кәедим. Мен оlara: «Сизиң хер бириңиз өз халкыңыза гөтеримине пул берйәрсиниз» дийдим. Онсоң оларың гаршысына улы жемагаты йыгнап, шейле дийдим: ⁸«Биз ягдайымызың чатдыгындан, башга миллетлере сатылан өз яхуды доганларымызы ызына сатын алдык. Эмма сиз хатда өз гарындашларыңызы-да гулчулыга сатырсыңыз; соң биз олары ызына сатын алмалы болярыс!» Олар дымып, диере сөз тапмадылар. ⁹Онсоң мен: «Сизиң бу эдйән ишиңиз говы дәл. Бизе душман болан миллетлериң гыжалатындан гутулмак үчин, Худайымызың горкусында гезмели дәлмисиңиз?» дийдим. ¹⁰Мунуң үс-тесине-де, мен, мениң доганларым

ве мениң хызматкәрлерим хем оlara пул ве галла карз берйәрис. Гелиң, шу гөтеримине зат бермеги бес эделиң. ¹¹Шу гүнүң өзүнде оларың экин ерлерини, үзүмчилигини, зейтун багларыны, өйлерини, пулдан, бугдайдан, шерапдан ве ягдан алан гөтеримиңизи оlara ызына гайдып бериң. ¹²Шонда олар: «Биз эдил сениң айдышың ялы эдерис. Буларың хеммесини ызына берерис ве олардан хич зат талап этмерис» дийдилер. Онсоң мен руханылары чагырып, әхли ёлбашчыlara берен сөзлерини бержай этжекдиклерине руханыларың өңүнде ант ичирдим. ¹³Мен донумың сыйыны силкип: «Эгер-де ким шу берен сөзүнден дәнсе, Худай оны эдил дон сыйының силкилип бошадылышы ялы өйүнден, ишинден махрум этсин. Олар әхли задындан жыда дүшсүн» дийдим. Бүтин жемагат хем муны макуллап: «Омын!» дийшип, Реббе алкыш айтдылар. Халк берен вадасыны ерине стирди.

Нехемяның сахылыгы

¹⁴Яхуда юрдуна хәкимлиге белленен гүнүмден, ягны Артаксерк патышаның йигриминжи йылындан отуз икинжи йылына ченли – он ики йыллап мен-де, мениң доганларым-да хәкима махсус нахарланмадык. ¹⁵Менден өңки болан хәкимлер велин халкың бойнуна агыр йүк болуп, олар илатдан бир гадак ^a күмүшден дашары азык, шерап алян экенлер. Оларың хатда хызматкәрлери-де халкың үстүнден хөкүм сүрийән экенлер. Эмма мен Худайдан горкяндыгым үчин

^a 5:15 *Бир гадак* – еврейче *кырк шекел*. Бу такм. 500 гр деңдир.

бейле иш этмедим. ¹⁶Мен әхли гүй-жүми диварың гурлушыгына сарп этдим. Өзүмизе ерем талап этмедим. Хызматкәрлеримнің хеммеси-де иш үстүнде болдулар. ¹⁷Сачагымың башында бизе өзге миллетлерден геленлерден башга-да, яхудылардан ве оларың баштутанларында ыбарат йүз элли адам нахарланарды. ¹⁸Хер гүн нахар үчин бир өкүз билен алты саны семиз гоюн сойларды. Шейле хем маңа товуклар биширилип, хер он гүнден дүрли шераплар болдан бол гетирилерди. Эмма мен халкың нәхили агыр гүзеран гөрийәндигини билйәрдим, шонуң үчинем мен хәкиме берилмели азык мөчберини талап этмедим. ¹⁹Эй, Худайым, бу халка эден әхли хызматларым үчин мени ягшылыкда ятла!

6-нжы бап

Нехемяның гаршысына гуралан дилдүвшүклер

¹⁻²Санбаллат, Тобья, Гешем арап ве бейлеки душманларымыз мениң дивары гуруп гутардандыгымы, онда екеже гәдигиң хем галмандыгыны (дервезелер энтек ерине отурдылмадык хем болса) эшиденлеринде, Санбаллат билен Гешем мениң яныма адам иберип: «Гел, Оно дүзлүгиндәки бир обада душшалы» дийдилер. Олар маңа каст этмеги йүреклерине дүвүпдилер. ³Мен хем олар чапар ёллап: «Мен бу вагт гаты важып иш билен мешгул, шонуң үчин барып билжек дәл. Онсоңам мен сиңиң яныңыза барып гелиәнчәм, нәме иш дурсунмы?» дийдим. ⁴Шейле хабар билен олар мениң яныма дөрт гезек чапар ёлладылар. Мен хем олары

хер гезек шол бир жогап билен гайтардым. ⁵Бәшинжи гезек Санбаллат өз хызматкәриниң элине ачык хат берип, оны мениң яныма иберди. ⁶Ол хатда шейле языланды: «Миллетлер арасында шейле гүррүң бар, муны Гешем хем тассыкляяр. Сен ве яхудылар питне турузжак болярмышыңыз. Дивары-да шонуң үчин гуруп йөрмүшиниз. Айдышларына гөрә, сен олар патыша болмалымышың. ⁷„Яхуданың патышасы бар“ дийип, өзүң хакда Иерусалимде вагыз этдирмек үчин пыгамберлер хем белләпсиң. Айдышларына гөрә, бу затларың хеммесини патыша хабар бержекмишлер. Шонуң үчинем, гел, биле маслахат эдели». ⁸Онсоң мен онуң янына адам иберип: «Сениң бу дийән затларың хич бири-де эдиленок. Буларың әхлиси сениң өз тосламан» дийдим. ⁹Чүнки оларың хеммеси би-зи горкузмак ислейәрдилер ве: «Эллери ишден совап, иш тогтар» дийип пикир эдйәрдилер. Шонуң үчинем мен иши довам этмек үчин Худайдан гүйч-кувват диледим.

¹⁰Онсоң мен өйүнден чыкман отуран Мехейтабелиң агтыгы, Делаяның оглы Шемагының өйүне гелдим. Ол маңа: «Гел, икимиз Худайың өйүнде, ички отагда душшалы. Ички отагың гапыларынам япалы, чүнки олар сени өлдүрмәге гелерлер. Олар хөкман шу гиже сени өлдүрмәге гелерлер» дийди. ¹¹Эмма мен: «Мениң ялы адам гачармы? Хей-де мениң ялы адам дири галмак үчин ички отагда гизленерми? Ёк, мен ички отага гиржек дәл!» дийдим. ¹²Шемагыны Худайың ибермәндигине гөз етирдим. Ол хамала бир пыгамбер хөкмүнде маңа шу затлары дийди, себәби Тобья

билен Санбаллат оны хакына тутупдылар. ¹³Ол мени горкузып, мениң шейле херекет эдип, гүнә газанмагыма итерги бермек максады билен хакына тутулыпды. Мен шейле эдәен болсам, олар мени биабрай эдип кемсидип билжекдилер.

¹⁴Эй, Худайым, Тобья билен Санбаллатың бу эден ишлерини унутма, шейле хем, пыгамбер аял Ногадя билен мени горкузмак ислән бейлеки пыгамберлериң эденлерини хем унутма!

Дивар гурлушыгы тамамланяр

¹⁵Элли ики гүнден соң, Элул айының йигрими бәши гүни ^a дивар гурлушыгы тамамланды. ¹⁶Бизиң душманларымызың ве төверегимиздәки миллетлериң әхлиси муны эшиденлеринде, гаты горкуп, муны өзлери не кемлик билдилер. Себәби олар бу ишиң Худайымызың көмеги билен эдилендигине гөз етирдилер. ¹⁷Мундан башга-да, шол гүнлер Яхуданың беглери Тобья көп хат әлладылар. Тобьяның хатлары хем олара гелди. ¹⁸Яхудада көп адам Тобья билен касам эдишипди, чүнки Тобья Араның оглы Шеканяның гиевсиди. Онуң оглы Ехоханан хем Берекияның оглы Мешулламың гызына өйленипди. ¹⁹Шейле хем олар мениң янымда онуң ягшы ишлери хакда гүррүң этдилер. Мениң диййән сөзлерими хем оңа етирдилер. Тобья-да мени горкузжак болуп, маңа хатлар әллады.

7-нжи бап

¹Ине, дивар өрүлип, гапылар ерине отурдылды, дәрвезебанлар,

айдымчылар, левилер белленди. ²Онсоң мен доганым Хананы билен галаның серкердеси Хананяны Иерусалиме хәким эдип белледим. Чүнки ол ынамдар адам болуп, көплере гаранда, Худайдан хас гаты горкярды. ³Мен олара шейле табшырык бердим: «Гүн гызянча, Иерусалимиң дәрвезелери ачылмасын. Гүн яшан чагы, энтек дәрвезебанлар нобатчылыктан гитмәнкәлер, гапылары гулпласындлар. Иерусалимиң илатындан гаравуллар гоюң; оларың кәбири өз горамалы ерлеринде ве бейлекилери болса өз өйлериниң өңүнде болсунлар».

Сүргүнден гайдып геленлериң санавы

(Эзра 2:1-70)

⁴Шәхер гиң хем улуды, эмма онуң ичиндәки илат велин азды, жайлар салынманды. ⁵Онсоң несиллери боюнча хасаба алмак үчин беглери, баштутанлары ве халкы үйшүрмеги Худайым йүрегиме салды. Мен есирликден илкинжи доланып геленлериң несиллери билен гечирилен илат язувыны гөзләп тапдым. Онда шулар языланды: ⁶Бабыл патышасы Небукаднесар тарапындан есир алнып, Бабыла сүргүн эдиленлериң несиллеринден Иерусалимдәки ве Яхудадакы өз галаларына гайдып геленлери, ине, шуларды: ⁷Зерубабыл, Ешува, Нехемя, Азаря, Рагамя, Нахаманы, Мордекай, Билшан, Мисперет, Бигвай, Нехум ве Багана дагы билен гелдилер.

Ысрайыл халкының эркек адамларының саны: ⁸Парошың несиллери: ики мүң бир йүз етмиш ики адам;

^a 6:15 Элул айының йигрими бәши гүни – бу 2-нжи октябрдыр.

⁹Шепатяның несиллери: үч йүз етмиш ики адам; ¹⁰Араның несиллери: алты йүз элли ики адам; ¹¹Ешуваның ве Ёвабың неслинден – Пахатмовабың несиллери: ики мүн секиз йүз он секиз адам; ¹²Эйламың несиллери: бир мүн ики йүз элли дөрт адам; ¹³Затуның несиллери: секиз йүз кырк бәш адам; ¹⁴Закайың несиллери: еди йүз алтмыш адам; ¹⁵Биннуың несиллери: алты йүз кырк секиз адам; ¹⁶Бейбаың несиллери: алты йүз йигрими секиз адам; ¹⁷Азгадың несиллери: ики мүн үч йүз йигрими ики адам; ¹⁸Адоны-камың несиллери: алты йүз алтмыш еди адам; ¹⁹Бигвайың несиллери: ики мүн алтмыш еди адам; ²⁰Адиниң несиллери: алты йүз алтмыш бәш адам; ²¹Атериң, ягны Хизкияның несиллери: тогсан секиз адам; ²²Хашумың несиллери: үч йүз йигрими секиз адам; ²³Безайың несиллери: үч йүз йигрими дөрт адам; ²⁴Харыбың несиллери: бир йүз он ики адам; ²⁵Гибгоның несиллери: тогсан бәш адам; ²⁶Бейтуллахамың ве Нетопаның яшайжылары: бир йүз сегсен секиз адам; ²⁷Анатодың яшайжылары: бир йүз йигрими секиз адам; ²⁸Бейтазмаведиң яшайжылары: кырк ики адам; ²⁹Кирятегарымың, Кепираның ве Бееродың яшайжылары: еди йүз кырк үч адам; ³⁰Раманың ве Гебаның яшайжылары: алты йүз йигрими бир адам; ³¹Микмашың яшайжылары: бир йүз йигрими ики адам; ³²Бейтелиң ве Айың яшайжылары: бир йүз йигрими үч адам; ³³Бейлеки Небоның яшайжылары: элли ики адам; ³⁴Бейлеки Эйламың несиллери: бир мүн ики йүз элли дөрт адам; ³⁵Харымың несиллери: үч йүз йигрими адам; ³⁶Ерихоның несиллери: үч йүз кырк бәш

адам; ³⁷Лодуң, Хадыдың ве Ононың несиллери: еди йүз йигрими бир адам; ³⁸Сенаның несиллери: үч мүн докуз йүз отуз адам.

³⁹Руханылар: Ешуваның ковумындан Едаяның несиллери: жеми докуз йүз етмиш үч адам; ⁴⁰Иммериң несиллери: бир мүн элли ики адам; ⁴¹Пашхурың несиллери: бир мүн ики йүз кырк еди адам; ⁴²Харымың несиллери: бир мүн он еди адам; ⁴³левилер: Ходавяның несиллери, ягны Ешуваның ве Кадмыелиң несиллери: етмиш дөрт адам; ⁴⁴айдымчылар: Асафың несиллери бир йүз кырк секиз адам; ⁴⁵дервезебанлар: Шаллумың, Атериң, Талмоның, Акубың, Хатытаның, Шобайың несиллери: бир йүз отуз секиз адам; ⁴⁶ыбадатхана хызматкәрлери: Сиханың, Хасупаның, Табаготың, ⁴⁷Кейросың, Сиганың, Падоның, ⁴⁸Лебананың, Хагабаның, Шалмайың, ⁴⁹Хананың, Гидолың, Гехарың, ⁵⁰Реяяның, Ресиниң, Некоданың, ⁵¹Газамың, Узаның, Пасеяның, ⁵²Бесайың, Мегунымың, Непусымың, ⁵³Бакбугың, Хакупаның, Хархурың, ⁵⁴Баслутың, Мехиданың, Харшаның, ⁵⁵Баркосың, Сисераның, Теманың, ⁵⁶Несияның, Хатыпаның несиллери; ⁵⁷Сүлейманың хызматкәрлериниң несиллеринден: Сотайың, Соперетиң, Периданың, ⁵⁸Ягларың, Дарконың, Гидолың, ⁵⁹Шепатяның, Хатылың, Покерет Хасебайымың ве Амоның несиллери. ⁶⁰Әхли ыбадатхана хызматкәрлериниң ве Сүлейманың хызматкәрлериниң несиллериниң жеми үч йүз тогсан ики адам болды.

⁶¹Телмеладан, Телхаршадан, Керупдан, Адондан ве Иммерден чыканлар, йөне өз уругларыны, өз аслыны я-да өзлериниң Ысрайыла

дегишлидиклерини субут эдип бил-медиклер шуларды: ⁶²Делаяның, Тобьяның ве Некоданың несиллери: алты йүз кырк ики адам; ⁶³шейле хем руханылардан: Хобаяның несиллери, Хакосың несиллери ве гилгатлы Барзыллайың гызларындан аял алып, оларың ады билен атландырылан Барзыллайың несиллери. ⁶⁴Булар өз язгыларыны несиллери боюнча хасаба алнанларың арасындан гөзледилер, эмма тапып билмедилер. Шонун үчинем олар галп руханылар хөкмүнде руханылыкдан чыкарылдылар. ⁶⁵Хәким олара Урымы ве Туммымы ^a уланып билйән руханы тапылянча, иң мукадес нахардан иймезлиги табшырды. ⁶⁶⁻⁶⁷Еди мүн үч йүз отуз еди аялдыр эркек хызматкәрлери хем-де ики йүз кырк бәш эркек ве аял айдымчылары хасап этмәнинде, әхли халкың саны кырк ики мүн үч йүз алтмышды. ⁶⁸⁻⁶⁹Оларың дөрт йүз отуз бәш дүеси ве алты мүн еди йүз йигрими саны-да эшеги барды. ⁷⁰Кәбир уругбашылар иш үчин пешгешлер бердилер. Хәким хазына йигрими гадак ^b төвереги алтын, элли леген, бәш йүз отуз лай руханы эшигини берди. ⁷¹Кәбир уругбашылар болса гурлушык газнасына секиз ярым батман ^c төвереги алтын, алтмыш бәш батман ^c күмүш бердилер. ⁷²Халкың галан бөлегиниң берен затлары, секиз ярым батман төвереги алтын, элли секиз батман ^d күмүш ве

алтмыш еди лай руханы эшигинден ыбарат болды.

⁷³Руханылар, левилер, халкың кәбири, ыбадатхана дервезебанлары, айдымчылары, хызматкәрлери ве бүтин ысрайыл халкы өз галаларында орнашдылар.

Единжи ай геленде, ысрайылларың хеммеси өз галаларындадылар.

8-нжи бап

Эзра халка кануны окуп берйәр

¹Әхли халк эдил бир адам ялы болуп, Сув дервезесиниң өңүндәки мейданча йыгнанды. Онсоң олар руханы ве мүрзе Эзрадан Реб тарапындан Ысрайыла берлен Мусаның Төврадыны гетирмегини сорадылар. ²Шейдип, единжи айың биринжи гүни ^e Эзра Төврадыны халкың өңүне гетирди. Диңләп, эркеклердир аялларың ве бейлеки дүшүнип билжеклерин хеммеси ол ердеди. ³Онсоң ол Сув дервезесиниң өңүндәки мейданчада эркеклерин ве аялларың ве бейлеки дүшүнип билжеклерин өңүнде ир эртирден гүнортана ченли оны окады. Бүтин халк Төврады үнс берип диңледди. ⁴Мүрзе Эзра йөрите шу максат үчин гурлан агач секиниң үстүнде дурды. Онун саг гапдалында Матыгта, Шема, Аная, Урия, Хилкия ве Магасея, чеп гапдалында болса Педая, Мишайыл, Малкия, Хашум, Хашбадана, Закаря

^a **7:65 Урым ве Туммым** – Худайың ислегини билмек үчин руханылар тарапындан уланылян ики саны даш. Сөзлүге серет.

^b **7:70 Йигрими гадак** – еврейче *бир мүн дарик*. Бу такм. 8,5 кг деңдир.

^c **7:71 Секиз ярым батман** – еврейче *йигрими мүн дарик*. Бу такм. 170 кг деңдир.

^c **7:71 Алтмыш бәш батман** – еврейче *ики мүн ики йүз мина*. Бу такм. 1300 кг деңдир.

^d **7:72 Элли секиз батман** – еврейче *ики мүн мина*. Бу такм. 1200 кг деңдир.

^e **8:2 Единжи айың биринжи гүни** – бу 8-нжи октябрдыр.

ве Мешуллам дагы дурдулар. ⁵Эзра бүтин халкың гөзүңиң алнында китабы ачды. Ол хеммеден ёкарда дурды. Ол китабы ачанда, бүтин халк өр турды. ⁶Онсоң Эзра Бейик Худай Реббе алкыш айтды. Эхли жемагат элини ёкары галдырып: «Омын. Омын» дийип жогап берди. Соңра олар йүзлерини ере берип, Реббе сежде этдилер. ⁷Соңра олар ерлеринден туруп, херси өз еринде дурдулар. Левилер: Ешува, Баны, Шеребя, Ямын, Акуп, Шабетай, Ходыя, Магасея, Келита, Азаря, Ёзабат, Ханан, Пелая дагы халка кануны дүшүндирдилер. ⁸Олар китапдан, Худайың канунындан жикме-жик окап, онуң манысыны халка дүшүндирдилер. ⁹Кануның сөзлерини эшиденде, халк аглады. Онсоң хәким Нехемя, руханы хем мүрзе Эзра ве кануны дүшүндирйән левилер халка йүзленип, шейле дийдилер: «Бу гүн Худайыңыз Реб үчин мукадес гүндүр. Шонуң үчин яс тутуп аглашмаң! ¹⁰Барың яглы эт ийиң, сүйжи шерап ичиң. Биширмәге зады ёклара пай ибериң, чүнки бу гүн Реббимиз үчин мукадес гүндүр. Гам чекмән, чүнки Таңрымызың эчилйән шатлыгы сизе гүйч-кувват берер». ¹¹Шейдип, левилер: «Үмсүм болуң, бу гүн мукадес гүндүр, гамгын болмаң!» дийип, халкы көшешдирдилер. ¹²Онсоң бүтин халк ийип-ичип, өзлеринде бар затларыны башгалар билен пайлашып, улы шагалаң этмәге гитдилер. Чүнки олар окалып берлен сөзлере дүшүнипдилер.

Чатма байрамы

¹³Икиленжи гүн бүтин халкың уруг-башылары, руханылардыр левилер

билен биле мүрзе Эзраның янына кануның сөзлерини өвренмәге үйшдүлөр. ¹⁴⁻¹⁵Олар канунда: «Ысрайыл халкы единжи айда байрамчылык дөврүнде чатмаларда яшасын. „Далара чыкып, зейтун, игде, мирт, палма ве бейлеки гырымсы агачларың шахаларыны гетирип, канунда язылышы ялы чатма гуруң!“ дийип, өзлериниң эхли галаларында ве Иерусалимде жар чекдирип мәлим этмеклерини Реб Муса аркалы табшырды» дийлен язгыны тапдылар. ¹⁶Онсоң адамлар шахалар гетирип, хер ким өз өйүниң үчеклеринде, ховлуларында, Худайың өйүниң ховлуларында, Сув дервезесиниң, Эфрайым дервезесиниң янындакы мейданчаларда өзлерине чатма дикдилер. ¹⁷Есирликден гайдып геленлериң эхлиси чатма дикип, онда вагтлайын болдулар. Чүнки Нунуң оглы Ешуваның дөврүнден тә шол гүне ченли ысрайыл халкы бейле зат этмәнди. Олар шейле улы шады-хоррамлык этдилер. ¹⁸Байрамчылыгың биринжи гүнүнден ахыркы гүнүне ченли Эзра хер гүн Худайың Төврадындан окады. Олар еди гүнләп байрам этдилер. Секизленжи гүн болса буйрулышы ялы, мукадес йыгнак гечирилди.

9-нжы бап

¹Единжи айың йигрими дөрдүне ысрайыл халкы агыз беклемәге йыгнанышды. Олар жул гейнип, башларындан гум соврупды. ²Ысрайыллар эхли кесе ерлилерден өзлерини айрып, өз гүнәлерини, ата-бабаларының этмишлерини боюн алдылар. ³Дуран ерлеринден өр туруп, гүнүң дөртден бир бөлөгини өз Худайы Реббиң Төврадыны окап гечирдилер ве бейлеки

дөртден биринде болса гүнәлерини боюн алып, өз Худайы Реббе сежде этдилер. ⁴Левилериң секисинде Ешува, Баны, Кадмыел, Шебаня, Бунны, Шеребя, Баны ве Кенаны дагы дурдулар. Олар гаты сес билен Худайы Ребби чагырдылар. ⁵Онсоң левилер Ешува, Кадмыел, Баны, Хашабнея, Шеребя, Ходыя, Шебаня ве Петахя дагы шейле дийдилер: «Өр туруң ве эзелден эбедә ченли болан Худайыңыз Ребби шөхратландырың! Я Реб, алкышлардан, өвгүлөрдөн үстүн болан шөхратлы адыңа алкыш болсун!»

Тутуш халк тоба эдйәр

⁶Эзра шейле дийди «Реб Сен, диңе Сенсиң. Гәги, аршы әхли йылдызлары билен, Ери ве ондакы барча затлары, деңизлери ве олардакы әхли жанлы-жандарлары ярадан Сенсиң. Хеммесине Сен жан берйәң. Гөгүң гошунлары Саңа сежде эдйәрлер. ⁷Я Бейик Худай, Ыбрамы сайлап, оны бабыллыларың Ур галасындан чыкарып, оңа Ыбрайым адыны берен Сенсиң. ⁸Өз хузурында йүрегини садык тапып, кенганларың, хетлериң, аморларың, перизлериң, ябусларың, гиргашларың юрдуны несLINE бермек хакда онуң билен әхт эдишен ве әхтини ерине етирен адалатлы Худайсың. ⁹Сен ата-бабаларымызың Мүсүрдә башындан инен күлпетлерини гөрдүң; Гызыл деңзиң^а кенарындакы перятларыны эшитдиң. ¹⁰Фараоның гаршысына, онуң әхли хызматкәрлериңиң ве онуң юрдуның әхли илатының гаршысына алапатлар, гудратлар гөркездиң. Чүнки Сен оларың бизиң ата-

ларымыза гаршы текепбирлик билен херекет эдендиклерини билйәрдиң. Сен Өзүне шу гүнлөре ченли өчмежек шөхратлы ат газандың. ¹¹Деңзиң ортасында гуры ерден гечерлери ялы, Сен оларың өнүнде деңзи икә бөлдүң. Оларың ызларындан ковалаянлары болса чуңлуга, даш бөлеги ялы мөвч урян сувлара ташладың. ¹²Үстесинде, олар гүндизлерине булут сүтүни билен угур гөркезип, гижелерине от сүтүни билен йөремели ёлларыны ягтылтдың. ¹³Сен Синай дагының депесине инип, гөкден олар билен гүрлешдиң. Олар догры хөкүмлер, хак канунлар, оңат парзлар хем табшырыклар бердиң. ¹⁴Өз мукадес Сабат гүнүни олар аян этдиң. Гулуң Мусаның үсти билен олар табшырыклар, парзлар ве канунлар бердиң. ¹⁵Ажыганларында, гөкден чөрөк индердиң, сувсанларында, гаядан сув чыкардың. Бержек дийип вада эден юрдуңы гидип эелемеги Сен олар эмр этдиң. ¹⁶Эмма ата-бабаларымыз текепбирлик хем бойнуёгынлык этдилер, Сениң табшырыкларыңа гулак асмадылар. ¹⁷Гулак асмакдан боюн товлап, оларың арасында Сениң гөркезен гудратларыңы ятдан чыкардылар. Олар бойнуёгынлык эдип, Мүсүрдәки гулчулыкларына доланып бармак үчин өзлерине ёлбашчы белледилер. Эмма Сен гечиримли, мерхеметли, рехимдар, гиң гөвүнли ве садык сөйгә бай Худай. Сен олары терк этмедиң. ¹⁸⁻¹⁹Олар хатда өзлерине гөле хейкелини ясап: „Сизи Мүсүрдән чыкаран худай, ине, шудур!“ дийип, Саңа эрбет дил етиренлериндеде, бейик рехимдарлыгың үчин Сен

^а 9:9 Гызыл деңиз – еврейче Гамыш деңзи.

олары чөлде еке ташламадың. Олара ёл гөркезмәге гүндизлерине булут сүтүнини, гижелерине-де йөрежек ёлларыны ягтылдып, гитмели угурларыны гөркезер ялы от сүтүнини депелеринден айырмадың. ²⁰Олара өвүт бермек үчин пайхаслы Рухуңы бердин. Маннаны оларың агзындан кесмедин, сувсанларында сув бердин. ²¹Олары кырк йыллап чөлде экледин, хич зада зар этмедин. Оларың эшиклери көнелмеди, аяклары габармады. ²²Олара патышалыклары, халклары берип, хер бир күнжеги дең пайладың. Шейдип, олар Хешбон патышасы Сихоның юрдуны ве Башан патышасы Огуң юрдуны эеледилер. ²³Несиллерини гөгүң йылдызлары кимин көпелдип, олары элемәге барарсыңыз дийип аталарына айдан юрдуңа гетирдин. ²⁴Оларың несиллери гелип, юрды эеледилер. Сен юрдуң илатыны, кенганлары олар боюн эгдирдин. Халанларыны этсинлер дийип юрдуң халкларыны патышалары билен бирликде оларың эллерине бердин. ²⁵Шейдип, олар галалы шәхерлери, мес топраклы ерлери басып алдылар. Ичи онат затлардан долы өйлери, газылан гуюлары, үзүм багларыны, зейтун багларыны, көп санлы мивели агачлары эеледилер. Шейдип, олар ийип дойдулар, семредилер. Сениң улы сахаватыңдан леззет алдылар.

²⁶Муңа гарамздан, олар гулак асмазак болдулар. Олар Саңа гаршы питне турзуп, Сениң кануныңы йигрендилер. Саңа тарап өврүлмелидиклерини дуйдуран пыгамберлериңи өлдүрдилер. Саңа эрбет дил етирдилер. ²⁷Шонуң үчинем Сен олары душманларының элине бердин. Душманлары олар эзъет бердилер. Хорлук чекйәркәлер,

олар Саңа налыш этдилер. Сен оларың наласыны гөкден эшитдин. Бейик рехимдарлыгың билен ысрайылары душман элинден халас эдер ялы халасгәрлер бердин. ²⁸Эмма жанлары арам тапан бадына, олар Сениң өңүнде ене-де пислик этдилер. Сен олары душманларының элинде галдырдың. Душманлары оларың үстүнден агалык сүрдүлер. Йөне олар ене Саңа налыш эделеринде, Сен гөкден оларың наласына гулак салдың. Рехимдарлыгың билен олары энчеме гезек халас этдин. ²⁹Сен олара Өз кануныңа тарап өврүлмеклерини дуйдурдың. Эмма олар шонда-да текепбирлик эдип, Сениң табшырыкларыңа боюн эгмедилер; хөкүмлериңи бержай этселер, яшажакдыкларыны билселер-де, хөкүмлериңи рет этдилер. Олар геришлерини йүкден совуп, бойнуёгынлык этдилер, динлемедилер. ³⁰Сен энчеме йыллап, олар билен сабырлы болдун. Пыгамберлериң аркалы, Өз Рухуң билен олар дуйдурдың. Эмма шонда-да олар гулак асмадылар. Шонуң үчин хем Сен олары юртларың халкларының элине бердин. ³¹Эмма Өз түкәнмез рехимдарлыгың билен олары бүтинлей ёк этмедин я-да терк этмедин. Чүнки Сен мерхеметли, рехимдар Худайсың.

³²Эй, әхтини ве садык сөйгүсини саклаяң Худайымыз! Бейик, гудратлы хем хайбатлы Худай! Ашур патышаларының дөврүнден тә шу гүне ченли патышаларымызың, баштутанларымызың, руханыларымызың, пыгамберлеримизиң, ата-бабаларымызың, Сениң халкың болан бизиң башымыздан инен жебир-жепалар Сениң гөзүне аз гөрүнемесин. ³³Башымыздан инен әхли жезаларда Сен адалатлы болдун. Чүнки Сен вепалы болсаң-да, биз эрбетлик этдик.

³⁴Патышаларымыз, баштутанларымыз, руханыларымыз ве ата-бабаларымыз Сеңиң кануныңы тутмадылар. Сеңиң берен табшырыкларыңа, дуйдурышларыңа гулак асмадылар. ³⁵Олар өз патышалыкларыңда, Сеңиң берен болчулыгыңда, Сеңиң берен гиң ве мес топраклы меканыңда Саңа гулук этмедилер, өз пис ишлеринден эл чекмедилер. ³⁶Ине, биз шу гүне ченли гулдурыс. Мивесини, ныгматыны ийсинлер дийип ата-бабаларымыза берен юрдунда биз гулдурыс. ³⁷Мундан өңйән бол хасыл болса гүнәлеримиз зерарлы Сеңиң үстүмизден гоян патышаларыңа гидйәр. Олар бизиң ве мал-гараларымызың үстүнден иследиклериче хөкүм сүрйәрлер. Биз болсак, агыр мушакгат ичиндедирис».

³⁸Бу затларың хеммеси үчин биз Сеңиң билен язмача берк әхт эдишйәрис. Бу мөхүрли хата баштутанларымызың, левилеримизиң ве руханыларымызың атлары язылар.

10-нҗы бап

¹Мөхүрли хата ады языланлар:

Хакаляның оглы хәким Нехемя, Сидкия, ²Серая, Азаря, Ермея, ³Пашхур, Амаря, Малкыя, ⁴Хатуш, Шебаня, Маллук, ⁵Харым, Меремот, Абадя, ⁶Даныел, Гинетон, Барук, ⁷Мешуллам, Абыя, Миямын, ⁸Магазя, Билгай, Шемагя – булар руханылардыр.

⁹Левилер: Азанының оглы Ешува, Хенададың огулларыңдан Биннуй, Кадмыел. ¹⁰Оларың доганлары Шебаня, Ходыя, Келита, Пелая, Ханан, ¹¹Мика, Рехоп, Хашабя, ¹²Закур, Шеребя, Шебаня, ¹³Ходыя, Баны, Бенину.

¹⁴Халк ёлбашчыларыңдан: Парош, Пахатмовап, Эйлам, Зату, Баны, ¹⁵Бунны, Азгат, Бебай, ¹⁶Адонья, Бигвай, Адин, ¹⁷Атер, Хизкия, Азур, ¹⁸Ходыя, Хашум, Безай, ¹⁹Харып, Анатот, Небай, ²⁰Магпыгаш, Мешуллам, Хезир, ²¹Мешезабел, Садок, Ядува, ²²Пелатя, Ханан, Аная, ²³Хошея, Хананя, Хашуп, ²⁴Халлохеш, Пилха, Шобек, ²⁵Рехум, Хашабна, Магасея, ²⁶Ахыя, Ханан, Анан, ²⁷Маллук, Харым, Багана.

Кануны сакламак барадакы шертнама

²⁸⁻²⁹Галан халк, руханылар, левилер, ыбадатхана дөвезебанлары, айдымчылары, хызматкәрлери ве Худайың канунына уймак үчин өзлерини ерли халклардан бөлүп айранларың хеммеси – оларың аяллары, огул-гызлары, кануна дүшүнип билйәнлериң бары өз гарындашлары ве оларың беглери билен бирлешдилер. Олар Худайың гулы Мусаның үсти билен берлен кануна гөрә яшамага, Хөкмүрован Реббимизиң әхли табшырыкларыны, хөкүмлерини, парзларыны саклап, олары бержай этмәге ант ичдилер, ерине етирмейәнлери болса нәлетледилер. ³⁰Биз ерли халклар билен гыз алшып-беришмерис. ³¹Әгер ерли халклар Сабат гүни сатмага харытлар я-да галла гетирселер-де, биз олардан Сабат ве мукаддес гүнлерде хич зат сатын алмарыс. Хер единҗи йыл биз ере дынч берерис хем-де алгыларымызың барыны гечерис.

³²⁻³³Шейле хем биз хер йыл бир мысгал күмши^а, Худайымызың өйүниң

^а 10:32-33 *Бир мысгал күмши* – еврейче *шекелиң үчден бири*. Бу такм. 4 гр деңдир.

хызматы үчин бермеги өзүмизе борч эдиндик. Бу күмүш хөдүр чөреги, хемишелик галла садакасы, хемишелик якма гурбанлыгы, Сабат гүнлери, Тэзе Ай байрамлары ве бейлеки байрамлар, мукаддес садакалар, Ысрайылы гүнөсінден саплама гурбанлыклары үчин уланылар. ³⁴Биз халк, руханылар ве левилер биче атышып, хер йыл белленен вагтларда Худайымызың өйүне одуны хайсы уругың гетирмелидигини шертлешдик. Бу одунлар канунда язылышы ялы, Худайымыз Реббин гурбанлык сыпасында якылмалыды. ³⁵Еримизиң илкинжи хасылыны ве хер бир агачдан өнен илкинжи мивелери хер йыл Реббин өйүне гетирмеги өзүмизе борч эдинйэрис. ³⁶Канунда язылышы ялы, новбахар огулларымызы Худайың өйүндө хызмат эдйэн руханыларың янына гетирип, илкинжи мал-гараларымызы, сүрүлеримиизиң илки болан өкүзчелерини, гоюнгечилеримиизиң илкинжи эркек овлак-гузуларыны олара элтип берерис. ³⁷Хер йыл илкинжи галладан эдилен хамыры, өз садакаларымызы, дүрли мивелери, тэзе шерабы, ягы руханылара, Худайымызың өйүниң аммарларына табшырырыс. Еримизден өнйэн хасылың ондан бир бөлегини левилере берерис. Чүнки галаларымызда левилер хасылың ондан бирини йыгнаярлар. ³⁸Левилер хасылың ондан бирини йыгнаяркалар, Харун неслинден бир руханы оларың янында болар. Левилер хем өзлери үчин топланан тутуш хасылың ондан бир бөлегини Худайымызың өйүниң аммарларына табшырарлар. ³⁹Чүнки ысрайыл халкы ве левилер галланы, тэзе шерап ве яг садакасыны аммарлара гетирмелидирлер. Ол ерде мукаддес ериң гап-гачлары,

хызмат эдйэн руханылар, дөвөзөбанлардыр айдымчылар боляндыр.

Биз Худайымызың өйүни терк этмерис.

11-нжи бап

Иерусалимде яшаян адамлар

¹Халк баштутанлары Иерусалимде яшадылар. Илатың галаны биче атышып, мукаддес шэхер болан Иерусалимде яшар ялы, хер он машгаладан бирини сайладылар. Галан докузысы болса бейлеки галаларда галдылар. ²Халк Иерусалимде яшамага мейлетин ислег билдиренлериң хеммесине ак пата берди.

³Иерусалимде месген тутанлар велят баштутанларыды. Йөне руханылар, левилер, ыбадатхана хызматкэрлери, Сүлейманың хызматкэрлериң несиллери ве бейлеки ысрайыл адамларының херси Яхуданың галаларындакы өз галасында, өз мүлкүндө месген тутдулар. ⁴Яхуда ве бенямин тирелериниң кэбирлери Иерусалимде яшадылар. Яхуда тирелеринден: Закаряның агтыгы, Узыяның оглы Атая. Онуң ата-бабаларына Пересиң неслинден болан Амаря, Шепатя, Махалалел дегишлидир. ⁵Колхозениң агтыгы, Баругың оглы Магасея. Онуң ата-бабаларына Хазая, Адая, Ёярып ве Закаря дегишлидир. Булар Яхуданың оглы Шилоның неслинденди. ⁶Иерусалимде месген тутан Пересиң эхли несиллери дөрт йүз алтымыш секиз эдермен уршужылардан ыбаратды.

⁷Бенямин тиресиниң адамлары: Ёгедиң агтыгы, Мешулламың оглы Саллу. Онуң ата-бабаларына Педая, Колая, Магашея, Итиел ве Ешага

дегишлидир. ⁸Саллунун якын гарын-дашлары Габай хем Саллай. Жеми докуз йүз йигрими секиз беняминли Иерусалимде яшайды. ⁹Зикри-ниң оглы Ёвел оларың ёлбашчысыды. Хасенуваның оглы Яхуда болса шәхерин үстүнден баштутанлык эд-йән икинжи адамды.

¹⁰Руханылардан: Ёярыбың оглы Едая ве Якин. ¹¹Мешулланың агтыгы, Хилкияның оглы Серая. Онуң ата-бабаларына Садок, Мераёт ве Худайың өйүниң баштутаны болан Ахытуп дегишлидир. ¹²Оларың Худайың өйүниң ишини эдйән гарын-дашларының жеми секиз йүз йигрими ики адамды. Ата-бабалары Эмасы, Закаря, Пашхур ве Малкыя болан Пелалының агтыгы, Ерохамың оглы Адая. ¹³Онуң доганлары, уругбашчылары ики йүз кырк икиди. Азарелиң оглы, Ахзайың агтыгы Эмашсай. Онуң ата-бабаларына Мешиллемот ве Иммер дегишлидир. ¹⁴Оларың доганлары бир йүз йигрими секиз эдермен уршужыларды. Оларың ёлбашчысы Хагедолмың оглы Забдыелди.

¹⁵Левилерден: Азрыкамың агтыгы, Хашубың оглы Шемагя. Онуң ата-бабаларына Хашабя ве Бунни дегишлидир. ¹⁶Левилериң баштутанларындан болан, Худайың өйүниң дашаркы ишлерине середйән Шабетай ве Ёзабат. ¹⁷Дилегде шүкүр этмәге башлананда өңүни башлаян, Асафың неслинден болан Забдының агтыгы, Миканың оглы Матаня. Доганларының арасында онуң орунбасары Бакбука; Едутуның неслинден Галалың агтыгы, Шаммуваның оглы Абда барды. ¹⁸Мукаддес шәхерде яшаян левилериң жеми ики йүз сегсен дөртди. ¹⁹Дервезебанлар Акуп, Талмон ве онуң

дервезелери саклаян доганлары бир йүз етмиш икиди. ²⁰Бсрайылың, руханыларың ве левилериң галанлары болса Яхуданың әхли галаларында, өз мүлклериндедилер. ²¹Эмма ыбадатхана хызматкәрлери Офелде яшайдылар. Сиха билен Гишпа олара ёлбашчылык эдйәрдилер. ²²Иерусалимдәки левилериң ёлбашчысы Узыды. Ол Хашабяның агтыгы, Банының оглудыр. Онуң ата-бабаларына Худайың өйүнде гуллуқ эдйән айдымчылардан болан Асафың неслинден Матаня ве Мика дегишлидир. ²³Патыша тарапындан олара дегишли йөрите перман барды ве айдымчыларың хер гүни үчин азык харжы белленипди. ²⁴Яхуда неслиниң Зера уругындан Мешезабелиң оглы Петахя халка дегишли хер бир иште патышаның янында векилчилик эдйәрди.

Бейлеки галалардакы ве обалардакы халк

²⁵Халкың көп бөлеги обаларда, өз экин мейданларының янында яшадылар. Яхуда халкының кәбирлери Кирятарбада, Дибонда, Екабсеелде ве оларың төверегиндәки обаларда яшадылар. ²⁶Олар шейле хем Ешуванда, Моладада, Бейтпелетде, ²⁷Хасаршугалда, Беершебада ве онуң обаларында месген тутдулар. ²⁸Олар Зиклаг галасында, Меконада ве онуң голайындакы обаларда яшайдылар. ²⁹Эйрриммонда, Соргада, Ярмутда, ³⁰Зановада, Адулламда ве бу галаларың янындакы обаларда яшайдылар. Олар Лакышда, онуң голайындакы мейданларда, Азекада ве онуң обаларында яшайдылар. Олар Беершебадан Хинном дересине ченли

аралыкта месген тутдулар. ³¹Бен-ямин огуллары, Гебада, Микмашда, Аяда, Бейтелде, голайдакы обаларда, ³²Анатотда, Нопда ве Ананяда, ³³Хасорда, Рамада ве Гитайымда, ³⁴Хадытда, Себогымда ве Небаллатда, ³⁵Лотда, Онода ве Хүнэрментлер дересинде месген тутдулар. ³⁶Яхудада яшаян левилериң кэбир топарлары беняминлере гошулдылар.

12-нжи бап

¹Шеялтыелиң оглы Зерубабыл ве Ешува билен гелен руханылардыр левилер:

Серая, Ермея, Эзра, ²Амаря, Маллук, Хатуш, ³Шеканя, Рехум, Меремот, ⁴Ыдо, Гинетой, Абыя, ⁵Миямын, Магадя, Билга, ⁶Шемагя, Ёярып, Едая, ⁷Саллу, Амок, Хилкия, Едая. Ешуваның дөврүнде булар өз доганларының ве руханыларың баштутанларыдылар.

⁸Левилер: Ешува, Биннуй, Кадмыел, Шеребя, Яхуда ве Матаня өз доганлары билен шүкүр эдиленде ёлбашчылык эдйэрдилер. ⁹Оларың доганлары Бакбука билен Унны хем ыбадат эдиленде оларың гаршысында дурардылар. ¹⁰Ешува Ёякымың атасыдыр. Ёякым Эляшыбың атасыдыр. Эляшып Ёяданың атасыдыр. ¹¹Ёяда Ёнатаның атасыдыр. Ёнатан Ядуваның атасыдыр.

¹²Ёякымың баш руханы болан дөврүнде шу руханылар уругбашылар болупдылар: Серая уругындан Мерая, Ермея уругындан Хананя, ¹³Эзра уругындан Мешуллам, Амаря уругындан Ехохонан, ¹⁴Мелику уругындан Ёнатан, Шебаня уругындан Юсуп, ¹⁵Харым уругындан Адна, Мераёт

уругындан Хелкай, ¹⁶Ыдо уругындан Закаря, Гинетон уругындан Мешуллам, ¹⁷Абыя уругындан Зикри, Минямын уругындан ве Могадя уругындан Пилтай, ¹⁸Билга уругындан Шаммува, Шемагя уругындан Ёнатан, ¹⁹Ёярып уругындан Матеная, Едая уругындан Узы, ²⁰Саллай уругындан Каллай, Амок уругындан Эбер, ²¹Хилкия уругындан Хашабя, Едая уругындан Нетанел.

Руханы ве леви уругларының язгысы

²²Бу язга Эляшыбың, Ёяданың, Ёхананың ве Ядуваның дөврүнде леви уругбашылары гиризилди. Шейлехем Дарюш парсың дөврүне ченли болан руханылар язылды. ²³Левилериң уругбашылары тарых язгыларына Эляшыбың оглы Ёхананың дөврүне ченли язылгыдылар. ²⁴Левилер баштутанлары Хашабя, Шеребя ве Кадмыелиң оглы Ешува бир тарапта, доганлары-да бейлеки тарапта дуруп, Худайың гулы Давудың табшырышы ялы, гезек-гезегине алкыш окуп, шүкүр эдйэрдилер. ²⁵Матаня, Бакбука, Абадя, Мешуллам, Талмон ве Акуп ыбадатхана дервезелериниң янындакы аммарлары гораян дервезебанларды. ²⁶Бу адамлар Ёсадагың агтыгы Ешуваның оглы Ёякымың хем-де хэким Нехемяның, шейле-де руханы, мүрзе Эзраның дөврүнде яшадылар.

Иерусалимиң дивары Худая багыш эдилйэр

²⁷Иерусалим дивары Худая багыш эдиленде, левилери Иерусалиме гетиржек болуп, эхли ерлерден

гөзледилер. Левилер шатлык, шүкүрлердир ве айдымлар билен кимваллар, арфалар ве лиралар билен Иерусалим диварының багыш эдилиш дабарасыны беллемек үчин герекди. ²⁸⁻²⁹Айдымчылар Иерусалимиң төверегиндәки ерлерден, нетофалыларың обаларындан, шейле хем Бейтгилгалдан, Геба ве Азмавет этрапларындан йыгнандылар. Чүнки айдымчылар Иерусалимиң төверегинде өзлерине обалар гурупдылар. ³⁰Руханылар ве левилер өзлерини тәмизләнлеринден соң, халкы, дервезелери ве дивары-да тәмизледилер.

³¹Соңра мен Яхуда баштутанларыны дивара чыкардым. Дабаралы йөриш эдип, шүкүр эдйән ики улы топары белледим. Оларың бири диварың үсти билен сага, Дөкүн дervезесине тарап гитди. ³²Оларың ызындан Хошагя ве Яхуда баштутанларының ярысы, ³³Азаря, Эзра, Мешуллам, ³⁴Яхуда, Бенямин, Шемагя ве Ермея гитди. ³⁵Шейле хем эллери сурнайлы кәбир руханы огуллары: Шемагяның агтыгы, Ёнатаның оглы Закаря. Онуң ата-бабаларына Асафың уругындан Матаня, Микая ве Закур дегишлидир. ³⁶Онуң гарындашлары: Шемагя, Азарел, Милалай, Гилалай, Магай, Нетанел, Яхуда ве Хананы дагы йөредилер. Оларың эллеринде Худайың адамы Давудың саз гураллары барды. Мүрзе Эзра хем оларың өңүнден гитди. ³⁷Булак дervезесиниң янында өңлериндәки Давут шәхерине элтйән басганчаклардан диварың учудына чыкдылар. Давудың көшгүниң үстүнден гүндогара тарап йөрәп, Сув дervезесине гелдилер. ³⁸Шүкүр эдйәнлериң бейлеки топары диварың үсти билен йөрәп, чеп тарапа

гитдилер. Менем халкың ярысы билен буларың ызындадым. Биз Тамдыр диңиниң үсти билен гечип, Гиң дивара ченли йөредик. ³⁹Эфрайым дervезесиниң үстүнден Көне дervезесине, Балык дervезесине, Хананел диңине, Йүзлер диңине ве Гоюн дervезесине ченли гидип, Гаравул дervезесине етип дурдук. ⁴⁰Шүкүр эдйәнлериң ики топары Худайың өйүнде дурды. Мен хем янымдакы баштутанларың ярысы билен дурдум. ⁴¹⁻⁴²Мениң топарымда сурнай чалян шу руханылар барды: Элякым, Магасея, Минямын, Микая, Элөгейнай, Закаря, Хананя; айдымчылар: Магасея, Шемагя, Элгазар, Узы, Ехоханан, Малкыя, Эйлам ве Эзер барды. Айдымчылар өз ёлбашчылары Йизрахя билен айдым айтдылар. ⁴³Шол гүн олар көп гурбанлыклар берип шатландылар. Чүнки Худай оlara улы шатлык эчилипди. Аяллардыр чагалар-да шатланышып, Иерусалимиң шовхуны алыслардан эшидилди.

Ыбадатхана жөгапкәрчиликлери

⁴⁴Шол гүн ыбадатхана үчин берилйән гатанчларың, илкинжи мивелериң ве ондан бирлериң сакланың амарларына гөзөгчилер гоюлды. Олар руханылар ве левилер үчин канун тарапындан галаларың мейданларына гөрә кесгитленен пайлары йыгнамылдылар. Чүнки яхудалар руханыларың ве левилериң хызматындан хожалдылар. ⁴⁵Олар айдымчылар билен дervезебанларың, Давудың ве оглы Сүлейманың табшырыгыны бержай эдишлери ялы, өз Худайының хызматыны эдип, тәмизлик ишине серетдилер. ⁴⁶Чүнки овалдан, Давудың ве

Асафың гүнлеринде айдымчыларың ёлбашчысы барды. Худая алкыш ве шүкүр айдымлары айдыларды. ⁴⁷Зерубабылың ве Нехемяның дөврүнде бүтин ысрайыл халкы айдымчылара ве дервезебанлара гүнделик пай берйәрди. Шейле хем ысрайыллар левилере дегишли пайы айры гойярдылар. Левилер хем Харуның несиллерине дегишли пайы айры гойярдылар.

13-нжи бап

Нехемяның соңкы ишлери

¹Шол гүн олар халка Мусаның китабыны окап бердилер. Китапдан: «Аммон я-да Мовап халкы Худайың халкына асла гошулмалы дәлдир» диен язгыны тапдылар. ²Чүнки олар ысрайыл халкыны чөрек ве сув билен гаршыламан, гайтам, олары нәлетлесин дийип, Билгамы хакына тутдулар. Йөне Худайымыз нәлети ялканыша өвүрди. ³Халк бу кануны эшидип, кесеки миллетлерден боланларың барыны Ысрайылдан бөлүп айырды.

⁴⁻⁵Мундан озал Худайымызың өйүниң отагларына гөзегчи белленен ве Тобыяның гарындашы болан руханы Эляшып Тобыя үчин гиң бир отаг тайынлан экен. Өң шол отагда галла садакасыны, якымлы ыслы түтетгини, гап-гачлары табшырык боюнча левилере, айдымчылара ве дервезебанлара берилйән галланың, шерабың, ягың ондан бирини хем-де руханылар үчин гатанчлары саклаян экенлер. ⁶⁻⁷Бу затлар болян вагты мен Иерусалимде дәлдим, себәби Бабыл патшасы Артаксерксинң отуз икинжи йылында мен онуң янына гитдим. Бираз вагт геченсоң, мен патышадан ругсат алып, Иерусалиме доландым.

Гелибем, Эляшыбың Худайың өйүниң ховлуларында Тобыя үчин бир отаг тайынлап, нәдогры иш эдендигини эшитдим. ⁸Муңа мениң гаты гахарым гелди. Тобыяның әхли өйгошларыны отагдан чыкарып зыңдым. ⁹Соңра мен буйрук берип, отаглары тәмизлетдим. Онсоң ыбадатхана гап-гачларыны, галла садакасыны, якымлы ыслы түтетгини ызына гетирип гойдум.

¹⁰Мен левилериң пайларының берилмәндигини хем эшитдим. Шонуң үчинем ыбадатханада хызмат эден левилер ве айдымчылар өз экин мейданларына гиден экенлер. ¹¹Мен баштутанлары язгарып, олардан: «Нәме үчин Худайың өйи терк эдилипдир?» дийип сорадым. Онсоң мен левилери ве айдымчылары йыгнап, олары өңки везипелерине гойдум. ¹²Соңра әхли яхудалар аммарлара галланың, шерабың, ягың ондан бирини гетирдилер. ¹³Аммарлара гөзегчи эдип, мен Шедемея руханыны, Садок мүрзәни, левилерденем Педаяны белледим. Оларың көмөкчиси эдип, Матаняның агтыгы, Закуруң оглы Хананы гойдум. Чүнки буларың хеммеси догручыл адамлар сайыларды. Инди оларың боржы доганларының хакыны пайламакды. ¹⁴Эй, Худайым, Сениң өйүң ве онуң хызматы үчин эден оңат ишлериминң әхлисини ядыңа сал.

¹⁵Шол гүнлер мен Яхудада кәбир адамларың Сабат гүни үзүм сыкяндыгыны, бугдай десселерини гетирип, эшеклерине йүкләп йөрендиклерини гөрдүм. Шейле хем олар Сабат гүни шерап, үзүм, инжир ве хер хили йүклери Иерусалиме дашаярдылар. Онсоң мен олара Сабат гүни хич зат сатмалы дәлдигини дуйдурдым.

¹⁶Шәхерде яшаян сурлулар хем бa-лык ве дүрли харытлар гетирип, Сабат гүни Иерусалимдәки яхуда халкына сатырдылар. ¹⁷⁻¹⁸Онсоң мен Яхуданың беглерине кәйәп, олар: «Сабат гүнүни харлап, бу эдйән ишиңиз нәме? Сизиң аталарыңыз хем шейле этмәнмиди? Ата-бабаларымызың шейле эденлиги зерарлы Худайымыз бу белалары бизиң башымыза, бу шәхериң башына гетирмәнмиди? Сиз Сабат гүнүни харламак билен, Ысрайылың үстүнден хас-да гүйчли газап индерйәрсиңиз!» дийдим.

¹⁹Хер Сабат гүнүниң өңүсырасы, агшам гараңкы гатлышыберенде, мен Иерусалимиң дервезелериниң япылмалыдыгыны табшырдым. Сабат гечйәнчә, олар ачылмасын дийип буйрук бердим. Онсоң мен Сабат гүни ичерик йүк гиризилмесин дийип, өз хызматкәрлеримиң бирнәчесини дервезеде гойдум. ²⁰Шондан соң тәжирлер ве дүрли харыт сатынлар бирки сапар гижәни Иерусалимиң дашында гечирдилер. ²¹Эмма мен олар: «Нәме үчин гижәни диварың дүйбүнде гечирйәрсиңиз? Эгер ене шейле эдәйсеңиз, менден эйгилиге гарашмаң!» дийип дуйдурыш бердим. Шондан соң олар Сабат гүни гелмедилер. ²²Соңра мен левилере өзлерини тәмизләп, мукаддес Сабат гүнүни тутмак үчин гелип, дервезелери горамаклыгы буюрдым. Эй, Худайым, мениң хайрыма муны ятлап, мерхеметиң чәксизлигине гөрә, мени аман сакла! ²³Шол гүнлер мен ашдотлы, аммонлы ве моваплы аяллара өйленен яхудылары-да

гөрдүм. ²⁴Оларың чагаларының яры ашдот дилинде гепләп, яхуда дилинде гепләп билмейәрдилер, олар дүрли халкларың диллеринде геплейәрдилер. ²⁵Онсоң мен олар кәедим, нәлетледим, кәбирлерини урдум, сачларыны үтдүм. Олар Худайың адындан ант ичирип, шейле дийдим: «Гызларыңызы оларың огулларына бермәң, огулларыңыза, өзүңизе оларың гызларыны алмаң! ²⁶Ысрайыл патышасы Сүлейман шейле аяллар зерарлы гүнә этмедими нәме? Көп миллетлериң арасында онуң ялы патыша ёкды. Ол Худайың халаныды. Худай оны бүтин Ысрайылың үстүнден патыша этди, эмма кесеки миллетден болан аяллар оңа гүнә этдирдилер. ²⁷Инди биз сизиң хем кесеки миллетлерден аял алып, шейле пислик эдип, Худайымыза бивепалык эдйәндигиңиз барада эшитмелими?»

²⁸Баш руханы Эляшыбың оглы Ехояданың огулларындан бири хоронлы Санбаллатың гиевсиди. Шонуң үчин мен оны янымдан ковдум. ²⁹Эй, Худайым, оларың бу этмишини унутма. Чүнки олар руханылыга ыснат гетирдилер, руханыларың ве левилериң әтини боздулар.

³⁰Шейдип, мен халкы кесекилерин тәсиринден сапладым. Руханылар билен левилериң везипелерини пайлашдырып, херсиниң этмели ишлерини белледим. ³¹Мен вагтында одун билен үпжүн эдилишини, илкинжи мивелериң гетирилишини ёла гойдум.

Эй, Худайым, мени ягшылыкда ятла!

Эстер

Гириш

Эстер китабында яхудыларын Пурым байрамының шанлы сенелериң хатарына гошулмагына себәп болан вакалар беян эдилйәр. Алымларың чакламаларына гөрә, бу тарыхы вакалар Яхуда юрдуның Парс шалыгына дегишли болан дөврүнде, бу шалыгың б. э. өң 331-нжи йылда бейик серкерде Исгендер Зүлкарнейниң тарапындан басылып алынмагың өңүсырасында болуп гечйәр.

Яхудылар Парс шалыгында гаты аз санлыдылар. Шонуң үчинде, олар душманларына баштутанлык эдйән Хаман тарапындан ёк эдилме ховпы астында яшардылар. Яхуды Мордекай өз гызлыгы Эстер билен китабың баш гахрыманларыдыр. Эстер өз гөзеллиги ве оңат гылык-хәсиетлери билен Парс патышасының мерхеметини газанып, ша аялы бол-

яр. Патышаның аялларының көп боландыгына гарамаздан, Эстер онуң иң сөйгүли аялыды. Эстер көшкде йүпек гейип, бал ийсе-де, өз халкының ховп астында яшардыгыны унутмаяр. Ол элинде барыны эдип, өз халкыны душманларының хиле-пиримлеринден халас эдйәр.

Китап Худайың адыны агзамаздан, Оңа дога-дилег эдилмезден, яхуды халкының душманларындан халас болшуны беян этмек билен, Мукадес Язгыларың бейлеки китапларындан тапавутланяр. Эмма Худайың ады гөнүден-гөни агзалмаса-да, яхуды Мордекай ве онуң гызлыгы Эстер Худайың буйругыны бержай эдип, агыз бекледилер. Шейдип, олар тутуш ысрайыл халкы үчин агыз беклемә ве перяда дегишли када-канунлары дикелтдилер.

Мазмуны

Эстер ша аялы боляр.....	1:1–2:23
Хаман яхудылары ёк этмегиң күйүне дүшйәр	3:1–5:14
Хаман өлдүрилийәр.....	6:1–7:10
Яхудылар душманларыны дерби-дагын эдйәрлер	8:1–10:3

1-нжи бап

Ксеркс патыша мейлис гураяр

¹Бу вака Ксеркс патышаның дөврүндө болуп гечипди. Ксеркс Хиндистан билен Эфиопияның аралыгындакы бир йүз йигрими еди велятың үстүндөн шалык сүрйәрди. ²Шол дөврүдө Ксеркс патыша Суза галасындакы тагтында отуруп, юртда шалык сүрйәрди. ³Патышалыгының үчүнжи йылында ол өзүниң әхли беглери хем көшк эмелдарлары үчин мейлис гурады. Мейлисе Парсың ве Мадайың харбы ёлбашчылары, хан-беглери ве велятларың хәкимлери гатнашдылар. ⁴Ол йүз сегсен гүнлөп патышалыгының эгсилмез байлыкларыны, өз белент мертебесини ве шөхратыны гөркезди.

⁵Шол гүнлер геченден соң, Суза галасында бай-гарып диймән бүтин халк үчин көшгүң ховлусындакы багда патыша еди гүнлөп мейлис гурады. ⁶Ховлы ак ве мавы реңкли перделер билен безеленди, олар ал гырмызы ве непис зыгыр йүплүк билен мермер сүтүнлердәки күмүш халкажыклар беркидиленди. Алтын-күмүшден ясалан күрсүлер садап, мермер ве бейлеки гымматбаха дашлар билен нагышланан янәдада гойланды. ⁷Шол ере гелен адамлар бирибиринден үйтгешик болан алтын пыялаларда патышаның байлыгына лайык ша шерабындан болелинликде берилди. ⁸Шерап дийсең болды. Патыша мыхманлара иследиклериче шерабы сахылык билен бермеклиги өз хызматкәрлерине буюрды. ⁹Ша аялы Вашты хем Ксеркс патышаның көшгүндө аяллар үчин мейлис гурады.

Ша аялы Вашты Ксеркс патышаның буйругына боюн эгмейәр

¹⁰⁻¹¹Мейлисин единжи гүни шерапдан серхош болан Ксеркс патыша ша аялы Ваштының башына шалык тәжини гейдирип, оны өз хузурына гетирмеклерини көшкде хызмат эдйән еди агтасына: Мехумана, Бизта, Харбона, Бигта, Абагта, Зетара ве Каркаса буюрды. Ол бүтин халка ве беглере онуң гөзеллигини гөркезмек иследи, чүнки ол гөрмегей аялды. ¹²Патышаның агталары онуң буйругыны ша аялы Вашта етиренлеринде, ол патышаның хузурына бармакдан боюн гачырды. Муңа патышаның гаты гахары гелип, онуң калбында газап оды ловлады.

¹³Кануны ве хөкүм чыкарылышы оңат билйән адамлардан маслахат сорамак адат болансоң, патыша шол дөври оңат билйән акылдарлардан маслахат сорады. ¹⁴Олар патышаның иң якын адамлары, онуң йөрите маслахатчылары, Парсың ве Мадайың еди беги: Каршена, Шетар, Адмата, Таршыш, Мерес, Марсена хем-де Мемукан дагыларды. Олар патышаның хузурында иң бейик везипелери эледилер. ¹⁵Патыша олардан: «Ксеркс патышаның агталары аркалы берен табшырыгыны ерине етирмәндиги үчин, ша аялы Вашта кануна гөрә нәхили чәре гөрмели?» дийип сорады. ¹⁶Соңра Мемукан патышаның ве беглериң өңүндө шейле дийди: «Ша аялы Вашты диңе патыша гаршы дәл-де, эйсем патыша Ксерксин әхли велятларындакы хемме хан-беглере ве халка гаршы габахат иш этди. ¹⁷Чүнки ша аялың бу херекетини

эхли аяллар эшидерлер, шунлукда, олар хем өз эрлерини кемсидип, олар айгрэнч билен середип башларлар. Олар: „Ксеркс патыша ша аялы Ваштының өз хузурына гетирилмегини буюрды, эмма ол патышаның хузурына бармакдан боюн гачырды“ дилерлер. ¹⁸Хут шол гүнү өзүндө ша аялың бу херекетини эшиден Парс ве Мадай беглериниң аяллары патышаның беглерине гулак асмазлар. Бу оларда айгрэнч, гахар-газап дөредер. ¹⁹Эгер патыша оңласа, гой, ол бир перман чыкарсын. Ша аялы Вашты мундан бейлөк Ксеркс патышаның хузурына бармалы дөлдир дийлип, парсларың ве мадайларың канунларына гиризилсин ве үйтгедилмесин. Шейле хем, гой, патыша Ваштының ша аяллык дережесини ондан говурак башга бирине берсин. ²⁰Шейдип, патышаның чыкаран перманы онуң бүтин патышалыгында ыглан эдилсе, баю-гарып эхли аяллар өз эрлерине хормат гоярлар». ²¹Бу маслахат патышаның хем-де онуң беглериниң гөвнүндөн турды ве патыша эдил Мемуканың айдышы ялы хем этди. ²²Ол хер бир эркек өз өйүне хожайын болсун дийип, хер халка өз дилинде ыглан эдип, өзүниң бүтин патышалыгындакы веляятлара херсиниң өз язувында, өз дилинде хатлар ёллады.

2-нжи бап

Эстер ша аялы боляр

¹Шу вакалардан соң Ксеркс патышаның гахары ятышып, ол ша аялы Вашты, онуң эден иши хем-де оңа гаршы чыкарылан перман барада

пикирленди. ²Онсоң патышаның эмелдарлары оңа шейле теклип этдилер: «Гой, патыша үчин гөрмегей, яш, бой гызлары тапсынлар. ³Олары Суза галасында ерлешен харемхана гетиртмек үчин, патыша өз патышалыгындакы бүтин веляятларда сынчылары беллесин. Олар патышаның аяллара сакчылык эдйән агтасы Хегайың гөзегчилиги астында гоюлсынлар; олара оваданлык серенжамлары берилсин. ⁴Патышаның гөвнүне яран гызларың бири ша аялы Ваштының дерегине ша аялы болсун». Бу теклип патыша ярап, ол оларың айдышы ялы хем этди.

⁵Суза галасында Мордекай атлы бир яхуды барды. Ол бенямин тиресинден болан Кишиң човлугы, Шимгиниң агтыгы, Яйырың оглуды. ⁶Яхуда патышасы Еконя^а билен бирликде Киш хем Иерусалимден Бабыла есир эдиллипди. Олары Бабыл патышасы Небукаднесар есир эдип экидиллипди. ⁷Мордекай какасының доганының гызы Хадассаны, ягны Эстери өзи тербиелөп кемала гетирипди, чүнки ол гызың эжеси-де, какасы-да ёкды. Ол сыратлы, гөрмегей бой гызды. Онуң эжеси, какасы өленден соң, Мордекай оны өзүне гызлыга алыпды. ⁸Шейдип, патышаның табшырыгы ве перманы ыглан эдиллип, биртопар бой гызлар Суза галасына гетирилип, Хегайың гөзегчилиги астында гоюлды. Эстер хем патышаның көшгүне гетирилип, аяллара сакчылык эдйән Хегайың гөзегчилигине берилди. ⁹Бу гыз Хегайың гөвнүндөн туруп, онуң мерхеметини газанды. Ол дессине Эстери оваданлык

^а 2:6 Еконя – бу ат 2Пат 24 ве 25-де *Ехоякын* дийип душ гелиёр.

серенжамлары хем-де иймитден етик пай билен үпжүн эдип, патышаның көшгүнден еди кенизи сайлап, оны кенизлер билен биле харемхананың ин оңат ерине гечирди. ¹⁰Эстер өз миллети ве машгаласы барада хич зат айтмады, чүнки Мордекай бу барада дил ярмазлыгы оңа табшырыпды. ¹¹Эстериң хал-ягдайыны ве оңа нәме боляныны билмек үчин, Мордекай хер гүн харемхананың ховлу-сының өңүнде гезмеләрди.

¹²Патышаның хузуруна бармаздан өң, аяллар дүзгүни боюнча гыз он ики айлык тимар бериш дөврүни гечмелиди. Бу дөврүде гызлара алты ай мүр ягы билен, алты ай хем атырлар хем-де оваданлык серенжамлары билен тимар берилйәрди. ¹³Бой гыз патышаның хузуруна гиденде, оңа харемханадан өзи билен әкитмәге соран задыны берердилер. ¹⁴Ол гыз агшам патышаның янына гидип, эртеси патышаның гырнак аялларына середйән агтасы Шагашгазың гөзегчилиги астындакы икинжи харемхана гайдып гелерди. Патышаның гөвнүне ярап, патыша адыны тутуп чагыр-янча, ол икиленч патышаның хузуруна бармазды.

¹⁵Эстер Мордекайың гызлыгы, онуң какасының доганы Абыхайылың гызыды. Патышаның хузуруна бармак нобаты етенде, ол патышаның аяллара гөзегчилик эдйән агтасы Хегайың айданларындан башга хич зат сорамады. Эстер өзүни гөренлериң барының гөвнүнден турды. ¹⁶Эстер Ксерксийң патышалыгының единжи йылының онунжы айы болан Тебет айында патышаның хузуруна әкидилди. ¹⁷Әхли аялларың ичинден патыша Эстери сайлады. Ол патышаның

назарында бейлеки гызларың әхли-синден көп мерхемет ве мәхир гызанды. Шейдип, ол Эстериң башына шалык тәжини гейдирип, оны ша аялы Ваштының ерине өз ша аялы этди. ¹⁸Соңра патыша Эстериң хатырасына өзүниң әхли беглери хем-де көшк әмелдарлары үчин мейлис гурады. Ол әхли веляятлара дынчлык берди, хеммелере сахылык билен совгат-серпайлар этди.

Мордекай патышаның жаныны халас эдйәр

¹⁹Бой гызлар икинжи гезек бир ере топланыланда, Мордекай көшк әмелдарыды. ²⁰Эстер Мордекайың табшырышы ялы өзүниң машгаласы ве миллети хақында олара хич зат айтманды, чүнки ол Мордекайың табшырыкларыны өзүниң тербиеленен вагтындакысы ялы ерине етирийәрди. ²¹Мордекайың көшк әмелдары болуп ишлейән дөврүнде патышаның гапы саклаян агталары Бигтан ве Тереш гхарланып, Ксеркс патышаны өлдүрмеги йүреклерине дүвдүлер. ²²Мордекай муны билип, ша аялы Эстере хабар берди. Эстер хем муны Мордекайың адындан патыша хабар берди. ²³Бу иш барланылып, мунуң, хақыкатдан-да, шейледигине гөз етириленден соң, оларың икиси-де дардан асылды. Бу вака патышаның хузурундакы йыл язгыларына язылды.

3-нжи бап

Хаман яхудылары ёк этмегиң күйүне дүйшйәр

¹Шу вакалардан соң Ксеркс патыша агак тиресинден болан Хаммедатаның

оглы Хаманың везипесини бейгелдип, оны өз янындакы эмелдарларың әхлисинден ёкарда гойды. ²Патышаның көшгүндёки әхли көшк эмелдарлары дыза чөкүп, Хамана тагзым этдилер, чүнки патыша олара шейле табшырык берипди. Эмма Мордекай оңа дыза чөкүп, тагзым этмекден боюн товлады. ³Патышаның көшк эмелдарлары Мордекайдан: «Сен нәме үчин патышаның табшырыгыны ерине етирмекден боюн товляарсың?» дийип сорадылар. ⁴Олар Мордекай бу барада иргинсиз айтсалар-да, ол булара гулак асмазды. Мордекайың бу херекетине Хаманың такадының етжекдигини я-да етмежекдигини билмек үчин, көшк эмелдарлары муны Хамана хабар бердилер, чүнки Мордекай олара өзүниң яхудыдыгы барада айдыпды. ⁵Мордекайың дыза чөкүп, өзүне тагзым этмейәндигини гөрөнде, Хаман гахар-газапдан долды. ⁶Эмма Хамана дине Мордекайың өзүне эл гатмаклык етерлик дәлди. Шейлеликте, Мордекайың хайсы халкандыгыны оңа мәлим эденлеринден соң, Хаман Ксерксий бүтин патышалыгындакы әхли яхудылары, Мордекайың тутуш халкыны ёк этмегиң күйүне дүшди.

⁷Ксерк патышаның шалыгының он икинжи йылының биринжи айы болан Нисан айында, шу дилдүвшүгиң амала ашырылжак айыны ве гүнүни билмеклик үчин, олар Хаманың өңүнде пур, ягны биже атдылар. Биже он икинжи ай болан Адар айының он үчүне ^a дүшди. ⁸Соңра Хаман Ксерк патыша

шейле дийди: «Сизиң патышалыгыңызың әхли веляятларындакы халкларың арасына яйран, йөне олардан айры яшаян бир халк бар. Оларың канунлары-да бейлеки халкларыңкыдан үйтгешик. Мундан башгада, олар патышаның канунларыны бержай этмейәрлер. Олара бейле зада ёл бермеклик патышаның бәхбидине дәл. ⁹Эгер патыша оңласа, гой, оларың ёк эдилмеги барада бир перман язылсын. Патышаның хазыналарына гоймак үчин, мен патышаның хазынадарларының элине он еди мүң батман ^b күмүш берерин». ¹⁰Шейлеликте, патыша бармагындакы мөхүр йүзүгини чыкарып, Хаммедатаның оглы, яхудыларың душманы, агак тиресинден болан Хаманың элине берди. ¹¹Патыша Хамана: «Күмүш-де, халк-да сениң ыгтыярыңа берилйәр, олара исләниңи эт» дийди.

¹²Биринжи айың он үчүне патышаның мүрзелери чагырылды. Хаманың табшырыгы боюнча патышаның әхли веляятлардакы хөкүмдарларына ве хәкимлерине, бүтин халкың беглерине, хер веляята өз язувында, хер халка өз дилинде перман язылды. Перман патышаның адындан язылып, онуң йүзүги билен мөхүрленилди. ¹³Он икинжи ай болан Адар айының он үчүне яхудыларың улудан кичә барыны: аяллары ве чагалары бир гүнде гырып, бүтинлей ёк эдип, әхли мал-мүклерини басып алмаклык барада әхли веляятлара чапарлардан элин хатлар иберилди. ¹⁴Шол гүн үчин тайын болар ялы, бу

^a 3:7 Адар айының он үчүне – бу 7-нжи мартдыр.

^b 3:9 Он еди мүң батман – еврейче он мүң киккар. Бу такм. 340 тонна деңдир.

перманың нусгасы хер бир веляятда перман хөкмүндө чыкарылып, бүтин халка ыглан эдилмелиди. ¹⁵Чапарлар патышаның буйругы билен гыссаглы ёла дүшдүлөр. Перман Суза галасында чыкарылды. Патыша билен Хаман ичмөгө отурдылар. Сузада веллин алжыраңчылыкды.

4-нжи бап

Мордекай Эстерден көмөк сораар

¹Мордекай болуп гечен эхли затлар хакында эшиденде, якасыны йыртып, жул гейнип, башындан күл совурды ве шөхериң ортасына чыкып, дадыперят этди. ²Ол патыша көшгүниң дервезесине ченли гелди, чүнки жул гейнен адам дервезеден ичери гирмели дөлди. ³Патышаның табшырыгыны ве перманыны эшиден эхли веляятлардакы яхудылар агыз беклөп, аглашып, дады-перят билен улы яс тутдулар. Оларың көпүси жул гейнип, күл үстүндө отурдылар.

⁴Эстериң кенизлери ве агталагы гелип, муны оңа хабар беренлеринде, ша аялы улы гайга батды. Ол Мордекай жулуң дерегине геер ялы эгинбаш иберди, эмма ол олары кабул этмедди. ⁵Соңра Эстер өз хызматында дурян патышаның агталарындан бири болан Хатагы чагырып, оңа Мордекайың янына барып, нәмелериң боляндыгыны ве себәбиниң нәмедигини билмеклиги табшырды. ⁶Хатак патышаның дервезесиниң өңүндөки шөхер мейданчасына, Мордекайың янына гитди. ⁷Мордекай оңа өзи билен болуп гечен затларың барысы барада хем-де яхудылары ёк этмек үчин Хаманың патышаның хазынасына гоймагы вада берен

күмшүниң мукдарына ченли айдып берди. ⁸Шейле хем, Мордекай өзлериңни дерби-дагың этмек барадакы Сузада чыкарылан перманың язув нусгасыны Эстере гөркезип, дүшүндирмеги үчин Хатага берди. Ол Эстере патышаның хузуруна барып, ондан өз халкына рехим этмегини сорап, өз адамлары үчин оңа ялбармагыны табшырмаклыгы Хатакдан хайыш этди. ⁹Хатак Эстериң янына гидип, Мордекайың эхли табшырыкларыны оңа айтды. ¹⁰Соңра Эстер Хатак билен геплешип, ондан Мордекай шейле хабар иберди: ¹¹«Эркекдигине я-да аялдыгына гарамаздан, патышаның янына чакылыксыз гелен адам бабатда бир канун бар – өлүм, диңе патышаның алтын хасасыны узадан адамы дири галяр. Патышаның эхли көшк эмелдарлары ве онуң эхли веляятларындакы адамлары муны билйәрлер. Мен отуз гүн бәри патышаның янына чагырыламок». ¹²Олар Эстериң сөзлерини Мордекай айтдылар. ¹³Мордекай хем Эстере олардан шейле жогап иберди: «Патышаның көшгүндө боланың үчин бар яхудыларың ичинден еке өзүң аман галарың өйтме. ¹⁴Чүнки сен шунуң ялы пурсатда үмсүм отурсаң, онда яхудылар башга ерден ярам тапып, халас боларлар, йөне сен ве сениң какаң машгаласы хеләк болар. Белки, сен шунуң ялы пурсатлар үчин ша аялы болансың!» ¹⁵Соңра Эстер Мордекай шейле жогап бериндийди: ¹⁶«Бар, Сузадакы эхли яхудылары йыгна, мениң үчин агыз беклөң, үч гиже-гүндизлөп иймән, ичмән. Мен ве мениң кенизлерим-де сиз ялы агыз бекләрис. Шондан соң канундан чыкян хем болсам, патышаның янына гидерин. Гой, өлсем өлейин». ¹⁷Соңра

Мордекай гидип, хемме зады Эстериң табшырышы ялы этди.

5-нжи бап

Эстер патышаны ве Хаманы мейлисе чагырар

¹Үчүленжи гүни Эстер өзүниң ша лыбасыны гейип, патыша көшгүниң ички отагында, патышаның тагты ерлешен отагының гаршысында дурды. Патыша көшгүң агзындакы отагда өз шалык тагтында отырды. ²Патыша ша аялы Эстериң ички отагда дураныны гөрөндө, Эстер патышаның назарында мерхемет газанды. Патыша элиндәки алтын хасасыны Эстере тарап узатды. Соңра Эстер оңа голай барып, хасаның ужуна элини дегирди. ³Патыша оңа: «Ша аялы Эстер, саңа нәме герек? Нәме ислегиң бар? Патышалыгымың ярысы хем болса, ол саңа берлер» дийди. ⁴Эстер оңа: «Эгер патыша оңласа, ша ве Хаман шу гүн мениң патыша үчин гуран мейлисима гелсинлер» дийип жогап берди. ⁵Соңра патыша: «Эстериң ислегини битирмек үчин, Хаманы тиз гетирин» дийди. Шейлеликте, патыша ве Хаман Эстериң гуран мейлисине гелдилер. ⁶Шерап ичип отыркалар, патыша Эстере: «Нәме дилегиң бар? Ол саңа берлер. Нәме ислегиң бар? Патышалыгымың ярысы хем болса берлер» дийди. ⁷Эстер: «Мениң дилегим, ислегим шудур: ⁸„Эгер мен патышаның гөвнүндөн гуран болсам, патыша дилегими битирип, ислегими ерине етирмеги оңласа, патыша билен Хаман эртир мениң олар үчин гуржак мейлисима гелсинлер. Мен эртир патышаның сорагына жогап берерин“» дийди.

Хаман Мордекайы өлдүрмегиң күйүне дүшпәр

⁹Шол гүн Хаман шадьян, гөвнүхош болуп чыкып гайтды. Эмма патыша көшгүниң дервезесинде, Мордекайың өзүндөн хедер эдип, еринден турмандыгыны гөрөндө, Хаман Мордекайа гаршы гахар-газапдан долды. ¹⁰Муңа гарамаздан, Хаман өзүни саклап, өйүне гайтды. Ол өйүне достларыны чагырып, аялы Зерешиң хем олара гошулмагыны сорады. ¹¹Хаман олара өз уммасыз байлыкларыны, нәче оглуның бардыгыны, патышаның өзүниң везипесини бейгелдип, бейлеки беглерден ве көшк эмелдарларындан ёкарда гоюп, эден хеззет-хорматларыны санап берди. ¹²Хаман гүррүңиниң үстүни етирип шейле дийди: «Хатда ша аялы Эстер хем өз гуран мейлисине патыша билен бирликде менден башга хич кими чагырмады. Мен эртир хем патыша билен бирликде оңуң мейлисине чагырылдым. ¹³Йөне патышаның көшгүниң дервезесинде отуриян Мордекай яхудыны гөренимде, бу затларың хеммеси пужа чыкяр». ¹⁴Соңра аялы Зереш ве әхли достлары оңа: «Бейиклиги элли тирсек болан бир дар агажыны тайярласынлар. Эртир патыша айт, гой, ол шол дар агажындан Мордекайы асдырсын. Соңра шатланып, патыша билен биле мейлисе гит» дийдилер. Бу пикир Хамана ярады. Ол дар агажыны тайярлатды.

6-нжи бап

Патыша Мордекай хеззет-хормат эдйәр

¹Шол гиже патышаның гөзүне укы гелмән, ол көшгүң йыл язгыларыны

гетирмеги буюрды. Оны патышаның өңүнде окадылар. ²Ондан патышаның гапы саклаян агталары Бигтана билен Терешин Ксеркс патышаның жанына каст этмек ниетлериниң бардыгы барада Мордекайың айдан затлары хакындакы язгы тапылды. ³Патыша: «Мунуң үчин Мордекай нәме хеззет-хормат эдилди?» дийди. Патышаның эмелдарлары: «Она хич зат эдилмеди» дийдилер. ⁴Патыша: «Ховлуда ким бар?» дийип сорады. Эдил шол вагт Мордекай үчин тайярланан дар агажындан оны асдырмак барада патыша билен геплешмек үчин, Хаман көшгүн дашкы ховлусына гирипди. ⁵Патышаның эмелдарлары она: «Ховлуда Хаман бар» дийдилер. Патыша: «Гой, ол ичери гирсин» дийди. ⁶Шейдип, Хаман ичери гирди. Патыша ондан: «Патышаның айратын хорматламак ислейән адамына нәме эдилсе, говы болар?» дийип сорады. Хаман өз ичинден: «Патыша менден башга кими шейле хорматласын?» дийип пикирленди. ⁷⁻⁹Хаман патыша: «Патышаның айратын хорматламак ислейән адамына, патышаның геен ша лыбаслары, патышаның мүнөн, дабаралы шай-сеплер билен безелен аты гетирилип, ша лыбаслары ве аты патышаның иң атлы-абрайлы беглеринден бириниң элине берилсин; гой, ол патышаның айратын хорматламак ислейән адамыны гейиндирсин, гой, ол оны ата мүндүрип, шәхериң ачык мейданчасында жар чекип: „Патышаның айратын хорматламак ислейән адамына шейле эдилйәр“ дийип айласын» дийди. ¹⁰Соңра патыша Хамана: «Дессине ша лыбасларыны ве аты ал-да, патыша көшгүниң дервесинде отуриян Мордекай яхудыны

эдил айдышың ялы эт. Янкы айданларыңың екежеси-де кем болмасын» дийди. ¹¹Шейлеликте, Хаман ша лыбасларыны ве аты алып, Мордекайы гейиндирип, оны ата мүндүрип, шәхериң мейданчасында жар чекип: «Патышаның айратын хорматламак ислейән адамына шейле эдилйәр» дийип айлады.

¹²Соңра Мордекай ене-де доланып патышаның дервесине гелди. Йөне Хаман яс тутуп, йүзүни бүрәп, тиз өйүне гайтды. ¹³Хаман башдан гечирен вакаларының барыны аялы Зереше ве әхли достларына гүррүң берди. Соңра онуң достлары ве аялы Зереш она: «Өңүнде абрайдан дүшен Мордекайың яхудылардан болса, онда сен ондан үстүн болуп билмерсиң, сен хөкман еңлерсиң» дийдилер.

¹⁴Олар Хаман билен геплешип отыркалар, патышаның агталары гелип, Хаманы гыссаглы Эстериң гуран мейлисине алып гитдилер.

7-нжи бап

Хаман өлдүрильәр

¹Шейдип, патыша билен Хаман ша аялы Эстериң гуран мейлисине гитдилер. ²Мейлисиң икинжи гүни шерап ичип отыркалар, патыша ене-де Эстере йүзленип: «Ша аялы Эстер, сениң нәме дилегиң бар? Ол саңа берлер. Нәме ислегиң бар? Патышалыгымың ярысы хем болса, ол ерине етирилер» дийди. ³Ша аялы Эстер шейле жогап берди: «Эй, патышахым, эгер мен сениң гөвнүңден туран болсам, эгер патыша оңласа, мениң дилегим боюнча жаным, ислегим боюнча-да халкым берилсин. ⁴Чүнки мен ве мениң халкым

гырлып, бүтинлей ёк эдилмек үчин сатылдык. Эгер биз дине бир гулгырнак эдилмек үчин сатылан болсадык, онда мен сесими чыкармаздым, чүнки гам-гуссамыз билен патышаны биынжалык эдип болмаз^а». ⁵Ксеркс патыша ша аялы Эстерден: «Бейле иш этмәге йүрек эден адам ким? Ол ниреде?» дийип сорады. ⁶Эстер: «Бизиң ганым душманымыз, ине, шу залым Хамандыр!» дийди. Хаман патыша билен ша аялы Эстериң өңүнде гаты горкды. ⁷Патыша газаб мүнүп, мейлистен чыкып, көшк багына тарап чыкып гайтды. Хаман ша аялы Эстерден өз жаныны дилежек болуп шол ерде галды, чүнки ол патышаның өзүни өлдүрмек карарына гелендигини гөрүп дурды. ⁸Патыша көшк багындан мейлисхана доланып геленде, Хаман Эстериң япланып отуран чарпаясына өзүни оклапды. Патыша: «Ол хут мениң өйүмде, мениң гөзүмиң алнында ша аялыны зорлажак болярмы?» дийди. Бу сөз патышаның агзындан чыкан бадына, патышаның агталары Хаманың йүзүни бүредилер. ⁹Ол патышаның хызматындакы агталарың бири болан Харбона шейле дийди: «Патышаның жаныны халас эден Мордекайы асмак үчин Хаманың тайярлан бейиклиги элли тирсек болан дар агажы онуң өйүнде дур». Патыша: «Шол дар агажындан онуң өзүни асың» дийди. ¹⁰Шейдип, олар Хаманың Мордекай үчин тайярлан дар агажындан онуң өзүни асдылар. Шондан соң патышаның гахары ятышды.

8-нжи бап

Яхудылара душманларына гаршы сөвешмәге ругсат берилйәр

¹Хут шол гүнүң өзүнде Ксеркс патыша яхудыларың душманы болан Хаманың эмләгини ша аялы Эстере берди. Мордекай хем патышаның хузурына гелди, чүнки Эстер онуң өз гарындашыдыгы барада патыша айдыпды. ²Патыша Хамандан ызына алан мөхүр йүзүгини чыкарып, Мордекай берди. Эстер Мордекайы Хаманың бүтин хожалыгының үстүнден баштутан эдип гойды. ³Эстер ене-де патышаның аягына йыкылып, аглап, оңа ялбарып, ондан агак тиресинден болан Хаманың яхудылара гаршы гуран вагшычылыклы хилесини ятырмагыны сорады. ⁴Патыша Эстере алтын хасасыны узатды. ⁵Эстер хем еринден туруп, патышаның хузурында дурды. Ол шейле дийди: «Эгер патышаның гөвнүне яраса, эгер мен патышаның назарында мерхемет газанан болсам, бу иши патыша оңласа, эгер мен онуң гөвнүнден туран болсам, гой, онда перман язылсын. Шол перманда агак тиресинден болан Хаммедатаның оглы Хаманың патышаның әхли веляятларындакы яхудылары ёк этмек үчин хилегәрлик билен язан хатлары ятырылар дийип язылсын. ⁶Чүнки мен халкымың башына гелжек бела нәдип чыдайын? Гарындашларымың ёк эдилмегине нәдип чыдайын?» ⁷Соңра Ксеркс патыша ша аялы Эстере ве яхуды Мордекай шейле дийди: «Ине,

^а 7:4 Чүнки гам-гуссамыз билен патышаны биынжалык эдип болмаз – я-да йөне патыша етжәк зыяның өвезини хич бир душман долуп билмез.

мен Хаманың эмлэгини Эстере бердим. Онуң өзүни хем дардан асдырдым, чүнки ол яхудыларга эл галдырды. ⁸Сиз-де яхудылар хакда нәмәни макул билсеңиз, оны патышаның адындан язың-да, патышаның йүзүги билен мөхүрлән; чүнки патышаның адындан язылып, патышаның йүзүги билен мөхүрленен перманы хич ким ятырып билмез». ⁹Үчүнжи ай болан Сиван айының йигрими үчүнә ^a патышаның мүрзелери чагырылды. Мордекайың әхли табшырыклары боюнча яхудыларга, Хиндистандан Эфиопия ченли болан аралыкдагы йүз йигрими еди веляттың хөкүмдарларына, хәкимлерине, беглерине, хер велятта өз язувында, хер халка өз дилинде, шейле хем яхудыларга өз дилинде ве өз язувында перман язылды. ¹⁰Мордекай оны Ксеркс патышаның адындан язып, патышаның йүзүги билен мөхүр басып, хатлары патыша үчин йөрите сейисленен, онуң хызматындагы йылдам атлара атланан чапарлардан ёллады. ¹¹Патыша шу хатларың үсти билен әхли шәхерлердәки яхудыларга йыгнанышып, өзлерини горамага ругсат берди. Эгер-де ислендик халкың я-да веляттың яраглы топарлары оларың чагаларына, аялларына хүжүм эдип, мал-мүлклерини талайса, яхудыларың олары гырып, бүтинлей ёк этмәге хакы барды. ¹²Муны шейле этмек үчин Ксеркс патышаның бүтин велятларында яхудылар үчин бир гүн – он икинжи ай болан Адар айының он үчи гүни белленилди. ¹³Әхли язылан затларың нусгасы хер бир велятта перман хөкүмүнде чыкарылып,

бүтин халка ыглан эдилмелиди. Яхудылар шол гүн өз душманларындан өч алмага тайярлыклы болмалыдылар. ¹⁴Шейдип, чапарлар патышаның буйругы билен онуң хызматындагы йылдам атлара атланып, атларыны йүзин салып, гыссаглы гитдилер. Бу перман Суза галасында чыкарылды. ¹⁵Мавы хем ак реңкдәки ша лыбаслы, башы улы алтын жыгалы ве непис зыгыр матадан докалан гырмызы донлы Мордекай патышаның хузурындан гайтды. Муңа Сузадакылар гыгырышып шатландылар. ¹⁶Бу яхудылар үчин багт хем шатлык, бегенч хем хорматды. ¹⁷Хер велятта, хер шәхерде, патышаның табшырыгының, перманының говшан әхли еринде яхудылар шатланып, бегенип, тоймейлис, байрам этдилер. Яхудылардан горкуларына юрдуң халкларының көпүси яхудыларга гошулдылар.

9-нжы бап

Яхудылар душманларыны дерби-дагын эдйәрлер

¹Он икинжи ай болан Адар айының он үчүнә патышаның табшырыгы ве перманы амала ашырылмалыды. Хут шол гүн яхудыларың душманлары олары ёк этмеги йүреклерине дүвүпдилер, йөне шол гүн олар дөл-де, яхудылар өз душманларындан үстүн чыкдылар. ²Яхудылар өзлерине зыян етирмек ислейәнлере гайтавул бермек үчин, Ксеркс патышаның әхли велятларында, өз шәхерлеринде йыгнандылар. Хич ким оларың гаршысына дуруп билмеди, чүнки әхли адамларың үстүнә яхудылар тарапындан

^a 8:9 Сиван айының йигрими үчүнә – бу 25-нжи июндыр.

горкы ховпы абаныпды. ³Велаятларың әхли хан-беглери, хөкүмдарлары, хәкимлери хем-де патышаның иш доландырыжылары Мордекайдан горкуларына яхудыларга ярдам этдилер. ⁴Мордекайың көшкдәки мертебеси, ат-абрайы гүнсайын артып, шөхраты әхли велаятларга долды. ⁵Шейдип, яхудылар әхли душманларыны гылычдан гечирдилер, өлдүрдилер, ёк этдилер. Өзлерини йигренйәнлере исләнини этдилер. ⁶Яхудылар Суза галасында бәш йүз адамы өлдүрип, бүтинлей ёк этдилер. ⁷⁻¹⁰Шейле хем, олар яхудыларың душманы болан Хаммедатаның оглы Хаманың он оглуны: Паршандатаны, Далпоны, Аспатаны, Поратаны, Адаляны, Арыдатаны, Пармаштаны, Арысайы, Аридайы, Вайзатаны өлдүрдилер, эмма олар олжа эл урмадылар. ¹¹Хут шол гүнүң өзүнде Суза галасында өлдүриленлеринң саны барада патыша маглумат бердилер. ¹²Патыша ша аялы Эстере шейле дийди: «Яхудылар Суза галасында бәш йүз адамы хем-де Хаманың он оглуны өлдүрипдирлер. Ким билйәр, олар патышаның бейлеки велаятларында, гөр, нәмелер эдендирлер! Инди нәме дилегиң бар? Ол саңа берлер. Ене нәме ислегиң бар? Ол ерине етирилер». ¹³Эстер: «Эгер патыша муны оңласа, Сузадакы яхудыларга шу гүнки перманы эртир хем ерине етирмәге ругсат этсин. Хаманың он оглы дардан асылсын» дийди. ¹⁴Шейдип, патыша мунуң шейле эдилмегине буйрук берди. Сузада перман чыкарылып, Хаманың он оглы дардан асылды. ¹⁵Адар айының он дөрдүне Сузадакы яхудылар йыгнанышып, Сузада үч йүз адамы өлдүрдилер, йөне олар олжа эл урмадылар.

¹⁶Патышаның бейлеки велаятларындакы әхли яхудылар хем өз жанларыны горамак үчин йыгнанышып, өз душманларындан халас болдулар, өзлериниң душманларындан етмиш бәш мүн адамы өлдүрдилер, йөне олар олжа эл урмадылар. ¹⁷Бу вака Адар айының он үчүнә болды. Он дөрдүнжи гүни олар дынч алып, шол гүн той-мейлис гуруп шатландылар.

Пурым байрамчылыгы

¹⁸Сузадакы әхли яхудылар он үчүнжи хем он дөрдүнжи гүнлери йыгнанышып, он бәшинжи гүни той-мейлис гуруп, шатланып, дынч алдылар. ¹⁹Шонуң үчин обаларда яшаян яхудылар Адар айының он дөрдүнжи гүнүни шатлык, той-мейлис, байрам гүни хөкмүнде белләп, шол гүн олар бири-бирлерине той пай иберйәрлер. ²⁰Мордекай бу затлары язып, Ксеркс патышаның якында ве узакда ерлешен велаятларындакы әхли яхудыларга хатлар ёллады. ²¹⁻²²Хер йыл Адар айының он дөрдүнжи, он бәшинжи гүнлерини яхудыларың өз душманларындан халас болан гүнлери хөкмүнде, өзлери үчин гамгынлыкдан шатлыга, ясдан тоя өврүлен ай хөкмүнде беллемеклерини оларга табырды. Шол гүн олар той-мейлис гурап, шатланып, бири-бирлерине той пай ибиришип, гарып-гасарларга совгатлар ибермелидилер. ²³Шейдип, яхудылар эййәм башлан затларыны эдил Мордекайың өзлерине язышы ялы, ерине етирмеги өз үстлерине алдылар. ²⁴Әхли яхудыларың йигренип, агак тиресинден болан Хаммедатаның оглы Хаман яхудылары ёк этмек үчин, оларга гаршы хиле гурапды, оларың

барыны хелэк этмек үчин пур, ягны биже атыпды. ²⁵Йөне Эстер патышаның хузурына баранда, патыша: «Хаманың яхудыларга гаршы гуран хилеси онуң өз башына гелсин хем-де онуң өзи ве огуллары дардан асылсын» дийип, язмача перман чыкарды. ²⁶⁻²⁷Шол себәпли бу гүнлери «пур» сөзүнә гөрә, Пурым дийип атландырдылар. Шонун үчин шу хатда язылан әхли затлар, гөрөн хем-де башларына гелен затлар зерарлы, яхудылар дәп-дессурлары дикелтмеклиги өз үстлерине алдылар. Оларың несиллери ве оларга гошуланлар хер йыл бу ики гүни язылышы ве белленен вагтындакы ялы эдип ызыгидерли гечирмелидилер. ²⁸Хер бир машгаланың гелжекки несиллеринде, хер бир велятда, хер бир шәхерде шу гүнлер ятланылып, белленилмелиди. Яхудыларың арасында бу Пурым гүнлери ызыгидерли белленилмелидир ве шу гүнлер оларың несиллериниң арасында хем ятдан чыкарылмалы дәлдир. ²⁹Абыхайылың гызы ша аялы Эстер Мордекай яхуды билен Пурым хакындакы бу икинжи хаты долы ыгтыярлылыкда тассыклап яздылар. ³⁰Ксерксийн хөкүм эдйән йүз йигрими еди велятындакы әхли яхудыларга паратчылыклы ве ынамлы сөзлер би-

лен хатлар ёлланылды. ³¹Хатларда Пурым гүнлерини өз белленен вагтында гечирмеклик буйрук берилйәрди. Мордекай яхуды билен ша аялы Эстериң эдил өзлери ве өз несиллери үчин агыз беклемә ве перяда дегишли када-канунлары дикелдишлери ялы, олар инди яхудылар үчин када-канунлары дикелтдилер. ³²Ша аялы Эстериң буйругы боюнча, Пурым гүнлерине дегишли болан када-канунлар тассыкланылып, язга гечирилди.

10-нжы бап

Мордекайың ат-абрайы

¹Ксерк патыша юрда ве деңиз адларына салгыт салды. ²Патышаның әхли гүйч-куваты, Мордекайы хорматлап, онуң везипесини бейгелдендиги хакындакы әхли вакалар Мадай ве Парс патышаларының йыл язгыларына языландыр. ³Чүнки Мордекай яхуды везипесине гөрә, Ксерк патышадан соң икинжи бейик адамды. Онуң яхудыларың арасындакы абрайы улуды ве ол өз яхуды доганларының көпүси тарапындан сыланыларды, чүнки ол өз халкының абданчылыгы угрунда гөрешип, тутуш халкына паратчылык гетирен адамды.

Эйюп

Гириш

Сүлейманың пәхимлери, Вагыз китабы, мезмурларың кәбирлери ялы, *Эйюп* китабы хем өвүт-үндев әхеңинде язылан китапдыр.

Китапда Эйюп пыгамберинң өмри беян эдилйәр. Ол яхуды болма-са-да, дири Худая иман эдип, өрән догручылды. Эйюп шейле иманы үчин Худай тарапындан болдан-бол ялканан адам хасапланярды. Гүнлеринң биринде Эйюп шейтан тарапындан сынага салыняр. Агыр мушакгатлар Эйюбың башындан инйәр: ол чагаларының барыны, әгирт мал сүрүлерини, тутуш эмләгини бир гүнде йитирйәр. Ол энчеме йыллап агыр кеселлерден эжир чекйәр. Эйюбың якын дост-

лары онуң халындан хабар тутмага, теселли бермәге гелйәрлер. Ниетлериниң ягшыдыгына гарамаздан, оларың теселлиси Эйюбың жебир-жепаларыны өңкүден-де артдыряр. Эйюп Худая налыш эдип, гөрйән гөргүлери, чекйән жебирлери барада Она арз эдйәр. Китабың ахырында Худай гүйч-гудрат ичинде Эйюба жогап берйәр. Худайың жогабындан соң Эйюп айдара сөз тапман, башындан гумдур күл совруп, тоба эдйәр.

Жебир чекйән ве мунуң асыл себәбини агтарып: «Мен нәме үчин шейле жебир чекйәркәм?» дийип сораян адамлар бу китапда өз сорагларына жогап тапып билерлер.

Мазмуны

Эйюп пыгамбер ве онуң машгаласы.....	1:1–2:13
Эйюп ве онуң достлары	3:1–31:40
Эйюбың ахы-наласы	3:1–26
Биринжи геплешик.....	4:1–14:22
Икинжи геплешик	15:1–21:34
Үчүнжи геплешик	22:1–27:23
Пайхас өвгүси	28:1–28
Эйюбың соңкы сөзи	29:1–31:40
Элиху сөз сөзлейәр	32:1–37:24
Реб Эйюба жогап берйәр	38:1–42:6

1-нчи бап

Эйюп ве онуң машгаласы

¹Ус юрдунда Эйюп атлы бир адам барды. Ол акйүрекли, догручыл, Худайдан горкян ве шерден гача дурян адамды. ²Онуң еди оглы билен үч гызы барды. ³Шейле хем онуң еди мүң гоюн-гечиси, үч мүң дүеси, мүң өкүзи, бәш йүз уркачы эшеги ве биртопар гул-гырнаклары барды. Ол әхли гүндогарлыларың арасында иң байыды.

⁴Эйюбың огулларының херси нобатма-нобат өз өйлеринде мейлис гурардылар ве биле ийип-ичмек үчин адам ёллап, үч уясыны-да чагырардылар. ⁵Мейлис гутаранының эрте си ир билен туруп, Эйюп чагаларыны чагырдарды. Ол: «Белки, чагаларым ичлеринден Худая гаргынып гүнә эдендирлер» дийип, олары пәклемек үчин баш санына гөрә якма гурбанлыкларыны хөдүрләрди. Эйюп хемише шейле эдерди.

Эйюбың биринжи сынагы

⁶Бир гүн ылахы барлыклар Реббин хузурында хәзир болмага геленлеринде, шейтан-да оларың арасы билен гелди. ⁷Реб шейтандан: «Ниреден гелйәрсин?» дийип сорады. Шейтан Реббе: «Бүтин ер йүзүне айланып, сыяхат эдип гелйәрин» дийип жогап берди. ⁸Реб шейтана: «Сен гулум Эйюба үнс бердиңми? Дүнйәде онуң ялы адам ёкдур; ол акйүрекли, догручыл, Худайдан горкян ве шерден гача дурян адамдыр» дийди. ⁹Шейтан Реббе шейле жогап берди: «Эйюп Худайдан йөне ере горкяндыр өйдйәңми? ¹⁰Сен онуң өзүни, машгаласыны ве

бар мал-мүлкүни Өз пенанда саклаарсың ахырын! Онуң әллериниң ишине берекет бердин, юртда мал-гарасыны өрнөтдин. ¹¹Ханы, Сен онуң мал-мүлкүне эл уруп бир гөр, ол шонда Саңа гаргынмазмыка?» ¹²Реб шейтана: «Боляр, гой, Эйюбың әхли зады сениңки болсун, йөне онуң өзүне дегме» дийди. Шейдип, шейтан Реббин хузурындан чыкып гитди.

¹³Бир гүн Эйюбың огуллары билен гызлары улы доганларының өйүнде нахар ийип, шерап ичип отырдылар. ¹⁴Бир чапар Эйюба шейле хабар гетирди: «Биз өкүзлер билен ер сүрүп йөркәк, эшеклер-де оларың ызында отлап йөркәлер, ¹⁵шебалылар үстүмизе чозуп, маллары сүрүп әкитдилер, хызматкәрлерин-де барыны гылычдан гечирдилер. Саңа шу хабары етирмек үчин диңе мен гачып гутулдым». ¹⁶Ол сөзүни соңламанка, икинжи бир чапар гелип: «Гөкде йылдырым чакып, гоюнларының ве хызматкәрлериниң барыны якып, күле өвүрди. Саңа шу хабары етирмек үчин диңе мен гачып гутулдым» дийди. ¹⁷Ол сөзүни соңламанка, үчүнжи бир чапар гелип: «Бабыллылар үч топар болуп дүелерин үстүне чоздулар-да, олары сүрүп әкитдилер, хызматкәрлерин-де барыны гылычдан гечирдилер. Саңа шу хабары етирмек үчин диңе мен гачып гутулдым» дийди. ¹⁸⁻¹⁹Ол хениз сөзүни тамамламанка, башга бир чапар: «Сениң огулларыңдыр гызларың улы доганларының өйүнде нахар ийип, шерап ичип отыркалар, чөл тарапдан бир гүйчли тупан гелип, өйи тутушлыгына юмурды. Өй яшларың үстүне йыкылды ве оларың бары өлди. Саңа шу хабары етирмек үчин диңе мен гачып гутулдым» диен хабары гетирди.

²⁰Эйюп еринден галып, якасыны йыртды, сачыны сырып, йүзүни ере берип сежде этди. ²¹Ол:

«Ялаңач индим бу дүңйә,
ялаңач-да доланарын о дүңйә.
Берен-де Ребдир, алан-да Ребдир.
Гой, Реббин адына алкыш
болсун!» дийди.

²²Эйюп бу агыр мушакгатлыкларын астында-да, Худайы язгарып, гүңә этмеди.

2-нжи бап

Эйюбың икинҗи сынагы

¹Башга бир гүн ылахы барлыклар Реббин хузурына геленлеринде, шейтан-да оларың арасы билен Реббин хузурында хәзир болмага гелди. ²Реб шейтан-дан: «Ниреден гелйәрсин?» дийип сорады. Шейтан Реббе: «Бүтин ер йүзүне айланып, сыяхат эдип гелйәрин» дийип жогап берди. ³Реб шейтана: «Сен гулум Эйюба үнс бердинми? Дүңйәде онуң ялы адам ёкдур. Ол акйүрекли, догручыл, Худайдан горкян ве шерден гача дурян адамдыр. Сен Мени Эйюбы себәпсиз хеләк этмәге өжүкдирдин, йөне ол энтегем пәклигинде мәкәм дур» дийди. ⁴Шейтан Реббе шейле жогап берди: «Тен дерегине тен! Ынсан өз жаны үчин бар задын-дан гечер. ⁵Сен онуң сүегине ве тенине эл дегрип гөр, шонда-да ол Саңа гаргынмазмыка?» ⁶Реб шейтана: «Боляр, Эйюп сениң элинде, йөне онуң жаныны ая» дийди.

⁷Шейдип, шейтан Реббин хузурындан чыкып гитди-де, Эйюбың сүйр депесинден дабанына ченли агырылы чыбанлар чыкарды. ⁸Эйюп гашанмак үчин бир күйзе дөвүгини алды-да, күлүң үстүнде отурды.

⁹Эйюбың аялы оңа: «Энтегем пәклигини мәкәм саклап йөрмүсин? Худайы нәлетле-де, өл» дийди. ¹⁰Эмма Эйюп аялына: «Сен акмак аял ялы геплейәрсин. Худайдан ягшылыгы кабул эдип, яманлыгы кабул этмәлими?» дийип жогап берди. Шунча хасратларың ичинде-де Эйюп гепи-сөзи билен гүңә этмеди.

Эйюбың үч досты

¹¹Эйюбың үч досты: тейманлы Элипаз, шувалы Билдат ве нагамлы Сопар онуң башына дүшен белалар хакында эшидип, өз болян ерлеринден ёла дүшдүлер. Олар Эйюба дуйгудашлык билдирип, гөвнүне теселли бермәге гитмек үчин душудылар. ¹²Олар Эйюбы узакдан гөрүп, оны танамалдылар. Онуң достлары сес эдип аглашдылар, якаларыны йыртып, башларындан күл совурдылар. ¹³Эйюбың достлары еди гиже-гүңдизләп онуң билен биле ерде отурдылар. Дерди жуда чөкдер болансон, хич ким оңа сөз гатмады.

3-нжи бап

Эйюп геплейәр

¹Ахыры Эйюп дил ачды ве өз дүңйә инен гүңүни нәлетледи. ²Ол шейле дийди:

³«Гой, мениң доглан гүңүм
гурасын!

„Гөвреде огул чага галды“
дийлен гижә нәлет сиңсин!

⁴Гой, шол гүн гараңкылыга
өврүлсин!

Гөкдәки Худай шол гүни
унутсын,
онуң үстүне ягты дүшмесин!

⁵Гой, шол гүни гараңкылык, түм
гараңкылык гуршасын.

- Булутлар өртсүн оны,
гараңкылык оны горка
салсын!
- ⁶ Шол гижәни зулмат гапласын,
ол гижә йылың гүнлерине
гиризилмесин.
- ⁷ Гой, ол өнелгесиз гижә болсун,
онда шатлыклы оваз
эшидилмесин!
- ⁸ Гой, гүнлери нәлетлейәнлер,
Ливятаны ^a оярмагы
башарянлар
шол гүни нәлетлесинлер!
- ⁹ Даң йылдызлары шугла
сачмасын шол гүн,
ышыга умыт багласын,
йөне ышык болмасын,
даң шапагына йүзи
дүшмесин!
- ¹⁰ Чүнки ол энемиң ятгысыны
япмады,
хасраты мениң гөзлеримден
гизлемеди.
- ¹¹ Нәме үчин дүңйә инәемде
өлмәндириң?
Гөврәден чыкан дессиме жан
бермәндириң?
- ¹² Этеге салынмасам болжак экен!
Эмдирилмәнлер гечсем
болжак экен!
- ¹³ Онда мен хәзир рахатлыкда
ятардым,
дынчлыкда болардым.
- ¹⁴ Хараба өврүлен биналары гуран
дүңйәниң шалары,
геңешчилери билен,
- ¹⁵ өйлерини күмүшден долдуран,
алтын топлан хан-беглер
билен дынчлыкда
болардым.
- ¹⁶ Нәме үчин өли доглан чага дек,
ягта гөзи дүшмедик чага дек
ере гөмүлмәндириң мен?!
- ¹⁷ Ол ерде яманлар яманлыктан
эл чекйәрлер,
ядавлар-да дынч алярлар.
- ¹⁸ Ол ерде есирлер
асудалыктадыр,
олар гөзегчилериниң
сеслеринден дынчдыр.
- ¹⁹ Бай-да, гарып-да бардыр ол ерде,
гуллар-да хожайынларындан
азатдыр.
- ²⁰ Нәме үчин жебир-жепа чекйәне
нур,
калбы хасратла-да өмүр
берилйәр?
- ²¹ Ажалы арзув эдйәрлер, ажал
гелмейәр,
оны гизленен хазынадан көп
агтарярлар.
- ²² Габра говшанларында,
шатланярлар,
жошуп, шовхун эдйәрлер.
- ²³ Нәме үчин ёлуны гөрүп
билмейәне,
Худайың түмлүге гапланына
өмүр берилйәр?
- ²⁴ Чөреге дерек ахы-зар ювудян,
ахы-налаларым эдил сув
кимин дөкүлйәр.
- ²⁵ Хакыкатданам, горкым
башыма гелйәр,
хедер эденим-де үстүмден
инйәр.
- ²⁶ Менде не рахатлык бар,
не асудалык, не-де дынчлык
бар,
диңе түкениксиз мушакгат
гелйәр».

^a 3:8 *Ливятан* – деңиз аждархасы. Сөзлүгә серет.

4-нчи бап

Элипаз жогап берйәр

¹Тейманлы Элипаз сөзө башлап,
шейле дийди:

²«Сениң билен сөзлешмәгә
сынанышсак, саңа агыр
дегмезми?

Геплемекден сакланып
билйән бармы нәмә?

³Ине, сен көплере тәлим бердиң,
эжизлере медет бердиң.

⁴Сөзлериң бүдрейәнлере голдав
болды,
икиржиңленйәнлери
беркитдиң.

⁵Эмма инди өз башыңа геленде,
рухдан дүшйән,
бела учраңда, өзүңи
йитирйән.

⁶Ынамың Худайдан горкмакда,
умыдың пәк дурмушда
дәлми?

⁷Ядыңа сал, хей, бигүнәнин
ёгаланы бармы?
Догручылларың хеләк боланы
бармы?

⁸Гөршүме гөрә пислик
сүрүмини гечирип,
хасраты эжйәнлер,
шоны-да орядырлар.

⁹Олар Худайың деми билен
хеләк болярлар,
Онуң газабы билен ёк
болярлар.

¹⁰Арсланың аррылдысы, газаплы
шириң сеси кесилйәр,
чага арсланларың дишлери
сындырылар.

¹¹Гүйчли арслан авсызлыктан
хеләк боляр,

эне арсланың чагалары
пытрадылар.

¹²Маңа гизлинликде бир сөз
гелди,
гулагыма бир пышырды илди.

¹³Гижеки гөрнүшлерден дөрән
пикирлер ичинде,
ынсанлары агыр укы баян
махалында,

¹⁴мени горкы, титреме гаплады,
бүтин беденим сарсды.

¹⁵Бир рух йүзүми сырып гечип
гитди,
эндамымың түйлери сых-сых
болды.

¹⁶Ол үмсүм дурды,
йөне онуң кешбини сайгарып
билмедим.

Гөзүмиң алнында бир сырат
дурды,
үмсүмликди, соң бир сес
эшитдим:

¹⁷„Хей-де ынсан Худайдан догры
болуп билерми?

Ынсан өз Ярадыжысындан
пәк болуп билерми?

¹⁸Ол хатда Өз гулларына ынам
этмейәр,

Өз перишделеринден
ялңышлык тапяр.

¹⁹Онсоң Ол топракдан ярадылан
ынсана ненең ынам этсин!

Оларың эсасы тоздандыр,
олар гүеден тиз
гырыляндырлар.

²⁰Эртир билен агшам
аралыгында йитирим
болярлар,

хич кимиң гөзүне илмән
эбеди ёк болярлар.

²¹Оларың өмүр танаплары
кесилип,

дүнийәден пайхассыз өтүп
гидйәрлер“».

5-нжи бап

Элипаз сөзүни довам эдйәр

- ¹ «Ханы, чагыр, жогап берен
тапылармыка?
Сен перишделериң хайсына
йүзленжек?
- ² Акмагы гахар-газап өлдүрйәр,
наданы габанжаңлык ёк
эдйәр.
- ³ Көк урян акмаклары гөрдүм,
эмма оларың өйлери
дуйдансыз нәлетленди.
- ⁴ Чагалары ховпсузлыктан
узакдыр,
адалатдан махрум эдилйәрлер
олар,
ховандарлык эдйән ёкдур
олара.
- ⁵ Ачлар акмакларың хасылыны
иййәрлер,
оны тикенлериң арасындан
йыгып алярлар,
ачгөзлер байлыкларыны
ювудярлар.
- ⁶ Чүнки мушакгатлык топрактан
чыкмаз,
хасрат-да ерде битмез.
- ⁷ Учгуның ёкарык учушы дек,
ынсан хасрат үчин догуляр.
- ⁸ Мен болсам Худая йүз тутардым,
давамы Оңа табшырардым.
- ⁹ Ол акыла сыгмажак, бейик
ишлери эдйәр,
сан-сажаксыз гудратлары
гөркезйәр.
- ¹⁰ Ер йүзүне ягыш ягдырып,
мейданлары суварян-да
Олдур.
- ¹¹ Ол кемсидиленлери арша
чыкаряр,
гуссалылар ховпдан дыняр.
- ¹² Хилегәрлериң ниетлерини
бозяр Ол,
гуран хилелерини пужа
чыкаряр.
- ¹³ Акыллысыраяны өз хилесинде
тутяр,
мекирлериң маслахаты еле
совруляр.
- ¹⁴ Гүндизлери гараңкылыга
өврүлип,
гүндизиң гүнортаны гиже дек
сермешип гезйәрлер.
- ¹⁵ Ол мөтәчлери гылычдан,
гүйчлүлериң дилинден
хем элинден халас эдйәр.
- ¹⁶ Шейдип, пукараларда умыт
боляр,
адалатсызлык агзыны юмяр.
- ¹⁷ Гөр, нәхили багтлы Худайың
тербиелейәни!
Гудратыгүйчлинин
теммисини рет этме.
- ¹⁸ Чүнки яралаян-да Ол, сараян-да
Ол,
шикес етирйән-де Ол, шыпа
берйән-де Ол.
- ¹⁹ Ол сени алты бетбагтчылыктан
гутарар,
единжиден-де саңа зыян
етмез.
- ²⁰ Ол сени ачыкда өлүмден,
урушда гылычдан гутарар.
- ²¹ Ол сени дузлы дилден горар,
гыргын геленде, сен
горкмарсың.
- ²² Гыргының, ачлыгың үстүнден
гүлерсиң,
ябаны хайванлардан хедер
этмерсиң.

23 Мейдан дашлары билен дил
тапышарсың,
ябаны хайванлар билен
агзыбир боларсың.

24 Чадырыңың
асудалыкдадыгыны
билерсиң,
сүрине гөз айлаңда, саны
түкөл болар.

25 Сан-сажаксыз несил гөрерсиң,
зүрятларың яйладакы отлар
кимин болар.

26 Өз мөвсүминде хармана
йыгналян галла
десселери дек
сен хем габра гожалып
гирерсиң.

27 Дернев гечирдик, бу
хакыкатдыр,
муны диңле-де, өзүң үчин
беллөп ал.

6-нжы бап

Эйюп Элипаза жогап берйәр

1 Эйюп шейле жогап берди:

2 «Вах, дердим өлчелседи,
бетбагтлыгым терезиде
чекилседи!

3 Деңиз чәгелеринденем агыр
чыкарды,
шонуң үчин мен
ойланышыксыз
гепледим.

4 Чүнки Гудратыгүйчлинин
оклары ичимде,
рухум оларың зәхерини
ичйәр,
Худайың ховплары гаршыма
хатарланан.

5 Гулан отлагдака аңңыярмы?
Я өкүз ахырының башында
молаярмы?

6 Тагамсыз зат дузсуз
ийилийәрми?
Юмурганың агында тагам
бармы?

7 Бейле нахарлара ишдәм ёк,
булар йүрегими булаярлар.

8 Вах, арзувым хасыл болуп,
Худай маңа умыт берседи!

9 Керем эдип, Худай жанымы
алсады,
элини узадып, өмүр
танапымы кесседи!

10 Бу маңа теселли боларды,
гүйчли дерт ичинде хем
бегенердим,
чүнки мен Мукадес Боланың
сөзлерини рет этмедим.

11 Гарашмага гүйжүм бармы нә?
Сабыр этмәге соңум бармы
нә?

12 Дашданмы гүйжүм?
Бүрүнчденми теним?

13 Алачсыз галанымда,
өзүме ярдам этмәге гүйжүм
етерми?

14 Достуна мәхирлик этмейән,
Гудратыгүйчлүден горкмагы
рет эдйәндир.

15 Достларым акаба яп кимин
дурнуксыздыр,
акар сувлы чешмелер
киминдир.

16 Чешмелер бузлар эрәнде
дашярлар,
гар сувларыңдан долярлар.

17 Жөвзада чешмелер гураярлар,
ыссыда гайып болярлар.

18 Кервенлер ёлларыңдан совлуп,
сув гөзлегинде энтәп хеләк
болярлар.

- ¹⁹ Сув агтарярлар Тейманың кервенлери,
Шебаның ёлагчылары умытда болярлар.
- ²⁰ Олар ынам эдендиклери үчин утанярлар,
ол ере гелип, рухдан дүшйэрлер.
- ²¹ Сиз хем мениң үчин шол чешмелер ялы болдуңыз,
бетбагтлыгымы гөрүп горкярсыңыз.
- ²² Мен сизе: „Маңа зат бериң,
байлыгыңыздан бериң“ дийдимми?
- ²³ „Мени душман элинден халас эдиң,
мени гаракчыларың элинден ызыма сатын алың“ дийдимми я?
- ²⁴ Маңа өвредиң, онсоң дымайын,
ялнышымы дүшүндириң.
- ²⁵ Догры сөзлер гүйчлүдир!
Йөне сизиң бош сөзлериңиз нәмәни субут эдйэр?
- ²⁶ Сөзлерими дүзедерин өйдйэрсинизми?
Эжизиң гепини еле соворярсыңызмы?
- ²⁷ Хатда етим үчин биче атарсыңыз,
достуңыза баха кесерсиниз.
- ²⁸ Инди мерхемет эдип, маңа середиң,
йүзүңизе бакып, ялан сөзлэп билмен.
- ²⁹ Говужа пикирлениң,
адалатсызлык этмәң,
яңадан гараң, мен хакдырын.
- ³⁰ Агзымдан нәхак сөз чыкянмыдыр?
Бетбагтлыгы гөрөн дәлдириң өйдйәнэизми?»

7-нжи бап

Эйюп сөзүни довам эдйэр

- ¹ «Ынсанларың ердәки дурмушы жуда мүшгил дәлми?
Гүзераны гүнлүкчиниң гүзераны ялы дәлми?
- ² Көлегәни күйсейән гул,
муздуна гарашян гүнлүкчилер кимин,
³ кысматыма бош айлар язылды,
Мушакгатлы гижелер белленилди.
- ⁴ Дүшегиме гечип: „Хачан тураркам?!“ диййән,
эмма гиче гутарныксыз гичә өврүлйэр,
икияна урнуп, даңымы атарян.
- ⁵ Беденим гуртдур кесмеклер билен өртүлендир,
хамым кесмеклэп, соңам ириң акяр.
- ⁶ Гүнлерим докмачының мәкисинден чалт,
олар умытсызлыкда гечип баряр.
- ⁷ Унутма, эй, Худай, өмрүм бир демдир,
гайдып ягшылыга гөзүм дүшмез.
- ⁸ Гөзлериң мени шу пурсат гөрийэр,
йөне мундан бейлэк мени гөрмерсиң,
гөзлериң мени гөзлэр, эмма мени тапмарсың.
- ⁹ Булудың селчеңлэп, гайып болшы дей,
өлүлөр дүңйәсине гиденлерде ызларына доланмазлар.

- ¹⁰ Өйлерине гайдып гелмезлер,
өз меканлары олары танамаз.
- ¹¹ Шонуң үчинем үмсүм болжак
дэл,
жанымың янгыжына
геплежек,
ажы хасрат билен шикаят
этжек.
- ¹² Мени гөз астында сакларың
ялы,
мен деңиз я деңиз
аждархасымы нәме?
- ¹³ Дүшегим маңа теселли берер,
чарпаям зейренжими
диндирер дийсем,
- ¹⁴ мени дүйшлер билен горкузяң,
гөрнүшлер билен йүрегими
яряң.
- ¹⁵ Шу тенде яшандан,
боглуп өленим говудыр.
- ¹⁶ Мен жанымдан дойдум; бу
дүйнә бакы гелен дәлдин,
мени өз гүнүме гой, чүнки
өмрүм бир демдир.
- ¹⁷⁻¹⁸ Ынсанлары бейгелдип,
олара үнс берериң ялы,
хер сәхер идәп,
хер салым сынарың ялы,
олар ким болупдырлар?
- ¹⁹ Хачана деңеч мени гөз астында
саклажак,
түйкүлигим ювутмага-да еке
гойжак дәлми инди?
- ²⁰ Гүнә этсем, Саңа зелели нәме,
эй, ынсан Гезегчиси?
Нәме үчин мени Өзүңе
гаршыдаш этдиң?
Нәме үчин мен Саңа йүк
болдум?
- ²¹ Нәме үчин языкларымы
багышлап,
этмишлерими өтмейәң?

Чүнки инди габра гирерин,
мени агтарарсың, йөне
тапмарсың».

8-нжи бап

Билдат Эйюба жогап берйәр

- ¹ Онсоң шувалы Билдат шейле дий-
ди:
- ² «Хачана деңеч шейле гүрлежек?
Агзыңдан чыкян сөзлер
гүйчли шемал дей дерексиз.
- ³ Хей-де, Худай адалаты
бозянмыдыр?
Гудратыгүйчли хақыкаты
ёйянмыдыр?
- ⁴ Огулларың Худая гаршы гүнә
эден болсалар,
Худай-да олар языкларына
гөрә жеза берендир.
- ⁵ Эгер Худайы агтарсаң,
Гудратыгүйчлә ялбарсаң,
- ⁶ пәк ве догручыл болсаң,
элбетде, Ол сениң үчин аяга
галар,
сылаглап, хожалыгыңы
дикелдер.
- ⁷ Өңүң ужыпсыз-да болса,
соңүң бейик болар.
- ⁸ Овалкы несиллерден сора-да,
оларың ата-бабаларының
дерцевине назар сал.
- ⁹ Чүнки биз дүйнкилердирис,
билйән задымыз ёкдур,
ердәки өмрүмиз көлеге
киминдир.
- ¹⁰ Олар саңа өвретмезлерми,
айтмазлармы,
йүреклериндәки сөзлери диле
гетирмезлерми?
- ¹¹ Батгасыз ерде гаргы битерми?

- Сувсуз ерде гамыш өсерми?
¹² Олар энтек гөккә, орулманка,
 отлардан өң гураярлар.
¹³ Худайы унудан хер кесин соңы-
 да шейле гутарар,
 худайсызың умыды өлер.
¹⁴ Бил баглаяны берк дэлдир,
 даяяны мөйүң кереби
 киминдир.
¹⁵ Өйүне сөенйәр, йөне ол
 йыкылар,
 оңа берк япышяр, йөне ол
 чагшар.
¹⁶ Худайсызлар гүнешде гүллейән
 өсүмлик кимин,
 оларың шахалары тутуш бага
 яйраяр.
¹⁷ Көклери даш үйшмеклериниң
 дашына оралып,
 дашларың арасында ятяндыр.
¹⁸ Эгер ерлеринден гопарылса,
 ер инкәр эдип: „Сени
 гөрмедим“ диер.
¹⁹ Шады-хоррамлыгы узага
 чекйән дэлдир оларың,
 оларың ерини башгалар
 тутарлар.
²⁰ Худай акйүреклини терк этмез,
 пислик эдйәне ярдам бермез.
²¹ Ол ене агзыңы гүлкүден,
 леблериңи шадыян оваздан
 долдурад.
²² Душманларың уяда галар,
 яманларың чадыры вейран
 болар».

9-нҗы бап

Эйюп Билдада жогап берйәр

- ¹ Эйюп шейле жогап берди:
² «Догрусы, мунуң шейледигини
 мен билйән,

- йөне Худайың өнүнде ынсан
 ненең догры болуп билер?
³ Худай билен жеделлешмек
 ислән,
 Онуң мүнден бир совалына-
 да жогап берип билмез.
⁴ Худай пайхаслыдыр,
 гудратлыдыр,
 Онуң гаршысына гидип,
 Ондан үстүн чыкан
 бармыдыр?
⁵ Ол даглары еринден
 сүйшүрйәр, йөне муны
 билмейәрлер,
 газабына даглары терс
 дүндерйәр.
⁶ Ол ери сарсдырып,
 Онуң сүтүнлерини титредйәр.
⁷ Ол Гүне буйрук берйәр – Гүн
 догмаяр,
 йылдызлары мөхүрләп,
 гадаган эдйәр.
⁸ Онуң еке Өзи гөги яратды,
 Ол деңиз толкунларының
 үстүнде гезйәр.
⁹ Улы Едигени, Орионы,
 Үлкери ве гүнорта
 йылдызларыны ярадан
 Олдурад.
¹⁰ Акыла сыгмажак бейик
 ишлери,
 сансыз тәсин ишлери эдйән-
 де Олдурад.
¹¹ Ине, Худай гапдалымдан
 гечйәр, эмма Оны
 гөрмейәрин,
 гечип гидйәр, йөне Оңа гөзүм
 дүшмейәр.
¹² Ол тутуп экидйәр – Оны
 саклап билжәк бармы?
 „Эдйәниң нәме?“ дийип
 билжәк бармы Оңа?
¹³ Худай газабындан дөнмез,

- Рахабын ^a көмөкчилери Онуң аяк астына дүшйэр.
- ¹⁴ Онсоң мен Оңа нәдип жогап берип билейин, жеделлешмәге сөзлери ниреден тапайын?
- ¹⁵ Бигүнә болсам-да, Оңа жогап берип билмерин, Хөкүмдарыма рехим эт дийип ялбарарын.
- ¹⁶ Чагыранымда, маңа жогап беренем болса, Онуң мени диңлежекдигине ынам этмейән.
- ¹⁷ Ол башыма харасат индерйэр, нәхак ере яраларымы артдырар Ол.
- ¹⁸ Маңа дем алмага салым бермейэр, Ол калбымы хасратдан долдурар.
- ¹⁹ Гүйч сыналса, элбетде, Ол гүйчли чыкар! Сораг адалатлылык хакда болса, ким Худая хөкүм эдип билер?
- ²⁰ Бигүнә болсам-да, өз дилим маңа хөкүм эдер, акйүрекли болсам-да, ол мени нәхак чыкарат.
- ²¹ Мен акйүрекли, йөне пархы ёк маңа, мен өз дурмушымы йигренйэрин.
- ²² Барыбир, шонуң үчинем „Ол айыпсызы-да, айыплыны-да ёк эдйэр“ диййән.
- ²³ Бетбагтчылык дуйдансыз өлүм гетиренде, Ол бигүнәлериң башындан инен бела гүлйэр.
- ²⁴ Дүнйә эрбетлериң элине берлендир, дүнйә казыларының гөзлерини баглаян Олдур. Эгер Ол болмаса, онда ким?
- ²⁵ Гүнлерим чапардан чаласындыр, ягшылык гөрмезден чалт гечип баряр.
- ²⁶ Гамышдан эдилен гайык дей, авуна окдурылян бүргүт дей гайып баряр.
- ²⁷ „Арзымы ундайын, йүзүми ягтылдып, шат болайын“ дийсем,
- ²⁸ әхли мушакгатлыкларымдан эйменйән, чүнки Сениң мени бигүнә саймажагыңы билйән.
- ²⁹ Барыбир хөкүм эдилерин, нәме үчин йөне ере жан эдйән?
- ³⁰ Гар сувуна ювнуп, эллерими ашгар билен тәмизлесем-де,
- ³¹ Сен мени лай чукура ташларсың, хатда өз эшиклериме йигренжи гөрнерин.
- ³² Чүнки Оңа жогап берерим ялы, каза биле гидеримиз ялы, Ол ынсан дәл ахырын!
- ³³ Вах, икимизи-де диңләп, элини үстүмизе гояр ялы, арамызда бир арачы болсады!
- ³⁴ Хасасыны депәмден айырсады Худай, үстүмден ховп абандырмасады!
- ³⁵ Шонда мен горкман гепләрдим,

^a 9:13 *Рахан* – гадымы роваятларда душ гелйән әпет деңиз жандары. Сөзлүге серет.

бу халда велин, хич зат эдип
билмейэрин».

10-нҗы бап

Эйюп сөзүни довам эдйэр

- ¹ «Дурмушымы йигренйэрин,
эркинлик билен арз эдерин,
ажы хасратдан геплэрин.
- ² Худая диерин: „Маңа хөкүм
этме,
мени нәмеде гүнәкәрлейәниңи
айт“.
- ³ Мени эзмек, Өз элин ишини
рет этмек,
пислериң дилдүвшүгини
голдамак
Саңа говумы?
- ⁴ Эйсем Сениң гөзлериң ынсан
гөзлерими?
Ынсаның гөрши дек
гөйәңми?
- ⁵ Гүнлериң ынсаның гүнлери
ялы дәлдир,
ынсаның йыллары ялы
дәлдир йылларың,
- ⁶ Шонда-да этмиш агтарярысың,
гүнә гөзлейәрсин менден.
- ⁷ Языксыздыгымы,
элинден хич кимиң халас
этмежекдигини билйәң.
- ⁸ Эллериң маңа бичим берди,
мени яратды,
инди болса мени хеләк
этмекчи боляң.
- ⁹ Ядыңа сал! Сен мени
топракдан яратдың,
инди ене-де топрага
өвүржекми мени?
- ¹⁰ Мени сүйт кимин
дөкмәнмидиң?
Пейнир кимин
гаталтманмыдың?
- ¹¹ Мени сүңклер ве синирлер
билен бирлешдириң,
эт хем дери билен өртдүң.
- ¹² Маңа яшайыш бердиң,
мерхемет этдиң,
аладаң жанымы горап саклады.
- ¹³ Эмма булары йүрегинде
гизледин,
хыялыңда шейле затларың
бардыгыны билйәрин.
- ¹⁴ Гүнә этсем, гөз астыңда
сакляярысың,
этмишими жезасыз
гоймаярысың.
- ¹⁵ Гүнәли болсам, дат гүнүме!
Бигүнә болсам-да, башымы
ерден галдырып билемок,
чүнки уяда галан мен,
агырдыр дердим.
- ¹⁶ Шир кимин топуляң
галдырсам башым,
гудратларыңы маңа гаршы
уланярысың.
- ¹⁷ Тәзеден маңа хүжүм эдйәрсин,
маңа болан гахар-газабың
мөвч аляр,
гаршыма гошун үстүне
гошун гетирйәң.
- ¹⁸ Нәме үчин мени ягты яланча
индериң?
Вах, хич ким гөрмәнкә өлен
болсадым.
- ¹⁹ Кәшгә дүңйә асла инмедик
болсадым,
эжемиң гөвресинден гөни
габра ташланардым.
- ²⁰ Гүнлерим гысгадыр,
мени өз гүнүме гой!
- ²¹⁻²² Гараңкы, түм гараңкы дүңйә,
зулматдан, түмлүкден долы
дүңйә.

Ягтылыгы гараңкылык ялы
болан дияра гитмезимден
өң,
гой, бираз ынжалык тапайын
өзүме».

11-нжи бап

Сонар Эйюба жоган берйэр

- ¹Нагамлы Сонар шейле дийди:
²«Көп сөзе жогап
берилмесинми?
Яңраны сөзлери акласынмы?
³Яңралыгың бейлекилери
дымдырар өйдйәнми?
Масгараланыңда, өзүңем
утандырылмазмыкаң?
⁴Чүнки сен: „Таглыматым
сапдыр,
мен Худайың назарыңда
пәкдириң“ диййән.
⁵Кәшгә инди Худай геплеседи,
саңа гаршы дил ярсады.
⁶Ол саңа пайхасың сырларыны
дүшүндирседи!
Чүнки пайхас көптарапладыр.
Сен билгин, Худай
этмишлериңиң кәсини
унутды.
⁷Худайың сырларына акыл
етирип билермиң?
Гудратыгүйчлиниң аңры
чәгине етип билермиң?
⁸Олар гөкденем бейикдир, сен
нәме эдип билйән?
Өлүлөр дүңйәсинденем
чуңдур, сен нәме билйән?
⁹Оларың өлчеге әлемден узын,
деңизден гиңдир.

- ¹⁰Эгер Ол гелип, сени зындана
атса,

хөкүм этмек үчин чагырса,
ким Оны саклап билер?

- ¹¹Чүнки Ол яланчылары
билйәндир,
Ол пислиги гөрүбем, она үнс
бермезми?
¹²Гуландан ынсаның
догулмайшы ялы,
акмагың-да акылы гоялмаз.
¹³Йүрегиңи Оңа багышлап,
әллериңи Худая тарап узатсаң,
¹⁴пис ишлериңи бес этсең,
чадырыңда этмише орун
бермесен,
¹⁵шонда сен уятлы башыңы
галдырарсың,
берк дуларсың, горкмарсың.
¹⁶Мушакгатыңы унударсың,
акып гиден сувлар дек
ятларсың оны.
¹⁷Гүнорта чагындаңам ягты
болар өмрүң,
сәхер дей болар
гараңкылыгың.
¹⁸Умытлыдыгың үчин аркайың
боларсың,
гораларсың, ховпсузлыкда
дынч аларсың.
¹⁹Ятаныңда сени горкузан
болмаз,
көплер саңа яранжаңлык
әдерлер.
²⁰Эмма пислер умытдан эл
үзерлер,
гачара ерлери болмаз оларың,
умыт учгунлары сөнөр».

12-нжи бап

Эйюп Сонара жоган берйэр

- ¹Эйюп шейле дийди:
²«Сиз бар зады билйәнсиңиз,

- сиз өлениңизде, пайхас-да сиз
билен өлер!
- ³ Мениң-де акылым сизиңки ялы,
мен-де сизден кем дәлдин,
бу затлары билмейән бармы?
- ⁴ Өз достларыма гүлки болдум!
Худайы чагырдым, Ол-да
мана жогап берди,
догручыл, пәк болсам-да, мен
иле гүлки!
- ⁵ Дертсизлер бетбагтларын
үстүнден гүлйәрлер,
бүдрейәнлери итип
гойберйәрлер.
- ⁶ Гаракчыларын чадырлары
асуда,
Худайы газапландырянлар
ховпсуз,
олар дине өз гүйжүне
сыгыняндыр.
- ⁷ Хайванлардан сора, олар саңа
өвредерлер,
гушлардан сора, олар саңа
айдып берерлер.
- ⁸ Ерден сора, саңа өвредер ол,
деңзиң балыклары саңа
айдып берерлер.
- ⁹ Муны Реббиң элиниң
эдендигини
буларын хайсысы билйән
дәлдин?
- ¹⁰ Хер бир жандарын жаны,
бүтин адамзадың деми Онуң
элиндедир.
- ¹¹ Агзың тагамы дадышы дей,
гулагам сөзлери селжермезми?
- ¹² Пайхас гаррыларда,
дүшүнже узак өмүрдедир.
- ¹³ Пайхасам, гудратам
Худайдадыр,
- өвүт-де, даналык-да
Онуңкыдыр.
- ¹⁴ Худайың йыканыны хич ким
дикелдип билмез,
Онуң габаныны хич ким
бошадып билмез.
- ¹⁵ Худай сувлары тогтатса, бар
зат гураяр,
иберсе-де, дүйәни сил аляр.
- ¹⁶ Гудратам, пайхасам
Онуңкыдыр,
алдан-да, алданан-да
Онуңкыдыр.
- ¹⁷ Ол хөкүмдарлары кемсидип,
казылары акмаклара өвүрйәр.
- ¹⁸ Ол шаларын гушагыны
говшадып,
биллерине йүп баглаяр.
- ¹⁹ Руханылары кемсидип,
гүйчлүлери агдаряр.
- ²⁰ Ынамлы маслахатчылары
дымдырып,
яшулулары акылындан
махрум эдйәр.
- ²¹ Шазадалары иле рысва эдйәр
Ол,
гүйчлүлери ярагсызландыряр.
- ²² Гараңкылык жүммүшиниң
сырларыны ачяр,
түм гараңкылыгы ягтылыга
өвүрйәр.
- ²³ Миллетлери бейгелдип,
ызысүре ёк эдйәр,
миллетлери артдырып, олары
сүргүн эдйәр.
- ²⁴ Баштутанлары акылындан
азашдырып,
ёлсуз чөлде ыкдырян-да
Олдур.
- ²⁵ Олар гараңкыда ышыксыз
сермелешип йөрйәрлер,
олары серхош кимин
энтиредйәр».

13-нжи бап

Эйюп сөзүни довам эдйэр

- ¹ «Буларың барыны гөзлерим гөрди,
гулагым эшидип, дүшүндим.
- ² Сизиң билиәниңизи мен-де билиәрин,
мен сизден кем дәлдириң.
- ³ Эмма мен Гудратыгүйчли билен геплешип,
давамы Худай билен этмек ислейән.
- ⁴ Сиз болса ярамы ялан сөзлөр билен бежерйәниз,
барыңыз дерексиз лукмандырсыңыз.
- ⁵ Вах, сиз бүтинлей дымсадыңыз!
Ана, шонда сиз пайхаслы болардыңыз!
- ⁶ Диңлән мениң делиллерими, гулак гоюң мениң чекишмелериме!
- ⁷ Худайың адындан нәхак сөзлери сөзлежекми?
Хилели сөзлөр айтжакмы Онуң адына?
- ⁸ Сизми Худайың тарапыны тутжак?
Онуң үчин дава этжек?
- ⁹ Худай сизи сынаса, сынагдан гечермикәниз?
Ынсаның ынсаны алдайшы ялы,
Оны-да алдап билермикәниз?
- ¹⁰ Худайың тарапыны гизлин тутсаңыз,
Ол сизи хөкман жезаландырар.
- ¹¹ Онуң шан-шөхраты сизи эймендирип,
- горкусы үстүңизе абанмазмы?
- ¹² Накылларыңыз күл дей дерексиздир,
делиллериңиз хич бир эсассыздыр.
- ¹³ Инди сиз дымың-да, маңа геплемәге гезек берин,
мен баша геленини гөрөйин.
- ¹⁴ Теними дишим билен тикетикет эдип,
жанымы өз элимде гоайын.
- ¹⁵ Ол мени өлдүрөр, менде умыт ёк.
Ёлларымың догрудыгыны Оңа субут эдерин.
- ¹⁶ Ине, шу мениң гутулышым болар,
чүнки худайсызлар Онун хузурына барып билмез.
- ¹⁷ Сөзлериме дыкгат билен гулак гоюң,
айдяңларым гулагыңызда галсын.
- ¹⁸ Мен давамы тайярладым,
акланжагымы билиәрин.
- ¹⁹ Ким мениң билен жедел этжек?
Шондан соң лал-жим болуп өлөрдим.
- ²⁰ Я Худай, мениң ики ислегими ерине етирэй,
шонда мен Сенден гизленмерин:
- ²¹ Менден элиңи чек,
мени Өз ховпундан азат эт.
- ²² Онсоң мени чагыр, мен-де жогап берейин,
я-да мен гепләйин, Сен маңа жогап бер.
- ²³ Этмишлерим, гүнәлерим көпмүдир?
Маңа языгымы, гүнәми гөркез.

- ²⁴ Нәме үчин менден йүзүңи
гизләп,
мени Өзүңе душман
сайарсың?
- ²⁵ Елиң гачыран япрагыны
эймендиржекми?
Гуры саманы ковалажакмы?
- ²⁶ Маңа гаршы ажы айыппамалар
язарсың,
яшлыкдакы этмишлерими
мирас берйәрсиң.
- ²⁷ Аякларыма күнде урарсың,
хер бир әдимими гаравуллап,
аяк ызларыма ченли
барлаярсың.
- ²⁸ Ынсан бир чүйрән зат,
гүе деген эшик кимин
даргаяр».

14-нжи бап

Эйюп сөзүни довам эдйәр

- ¹ «Ынсандан доглан ынсаның
өмри гысга,
дерди көп боляндыр.
- ² Ол гүл кимин ачыляр, соляр,
көлеге кимин йитйәр, ыз
галмаяр.
- ³ Мениң яла дагам гөз дикйәңми
Сен?
Хөкүм этмек үчин мени
хузурыңа гетирйәңми?
- ⁴ Ким харамдан тәмизи чыкарып
билйәр?
Хич ким!
- ⁵ Ынсаның гүни саналгыдыр,
айларының саны
кесгитленендир,
олар Сениң беллән
чәклеринден гечип
билмейәрлер.
- ⁶ Олардан гөзүңи айыр, өз
гүнлерине гой,

- иш гүнүни соңлан ишчи дек
дынч алсынлар.
- ⁷ Хатда агажа-да умыт бардыр,
ол чапылса, ене гөгерер,
пудаклары эгсилмез.
- ⁸ Көки ерде гаррап,
төңнеси топракда гурап
гитсе-де,
⁹ сув ысыны алан бадына
өсүнтги чыкарып,
яш агач кимин шахалаяр.
- ¹⁰ Эмма ынсан өлүп, ёк боляр,
адамзат жан берип, йитирим
боляр.
- ¹¹ Көл сувларының гурайшы,
деряның гурап, чөле дөнүши
кимин,
¹² ынсан хем ятыр-да, гайдып
турмаяр,
гөклер ёк болянча, адамлар
оянмазлар,
укуларындан турузылмаз.

- ¹³ Вах, мени өлүлер дүнйәсинде
гизлеседиң,
газабың ятышянча, мени
яшырсадың,
маңа мөхлет берип, онсоң
мени ятласадың!
- ¹⁴ Ынсан өлер-де, дирелерми?
Мен тә азат эдилйәнчәм,
азаплы гуллугымың әхли
гүнлеринде гарашарын.
- ¹⁵ Сен чагырарсың, мен-де жогап
берерин.
Өз элиңиң яраданыны
күйсәрсиң.
- ¹⁶ Шонда Сен әдимлерими
санарсың,
йөне гүнәми ызарламагыңы
бес эдерсиң.
- ¹⁷ Языгым торба салнып
мөхүрленер,

этмишимиң үстүни өртөрсиң.

- ¹⁸ Даг опурылып, вейран боляр,
 гая еринден гопарылар;
¹⁹ сувлар дашларың йүзүни
 ялмаяр,
 силлер ериң топрагыны
 сырып экидйэр,
 Сен хем ынсанларың
 умыдыны шейле ёк
 эдйэрсин.
²⁰ Ынсанлардан хемишелик үстүн
 чыкяң,
 олар ёк болярлар,
 йүзүни үйтгедип, гайры ере
 ёллаяң.
²¹ Огуллары хормата эе болярлар,
 олар мундан хабарсыз,
 масгараланярлар, олар муны
 билмейэрлер.
²² Олар диңе өз беденлериниң
 агырысыны дуоуп,
 диңе өзлери үчин яс тутярлар».

15-нжи бап

Элипаз Эйюба жогап берйэр

¹ Онсоң тейманлы Элипаз шейле
 дийди:

- ² «Акыллы адам бош сөзлөр
 билен жогап берерми?
 Өзүни гүндогар шемалындан
 долдурармы?
³ Ол бидерек геп билен,
 дерексиз сөзлөр билен дава-
 -женжел турзармы?
⁴ Худайдан хедер этмеги арадан
 айырырсың,
 Худай барада ойланмага
 пәсгел берйэрсин.
⁵ Этмишиң гепиңе тәсир эдйэр,
 хилегэриң дилиңде
 гүрлейэрсин.

⁶ Сени язгарян мен дәл, өз агзың,
 додакларың саңа гаршы
 шаятлык эдйэр.

- ⁷ Илки доглан ынсан сенмисиң?
 Даглардан өң ярадылдыңмы?
⁸ Худайың межлисини
 диңледиңми?
 Еке-тәк дана адамдырын
 өйдйәңми?
⁹ Бизиң билмейән хайсы
 задымызы билйэрсин?
 Бизиң дүшүнмейән хайсы
 задымыза дүшүнйэрсин?
¹⁰ Бизде чал сачлы-да, гожалар-да
 бардыр,
 оларың яшлары сең
 какаңкыдан-да улудыр.
¹¹ Худайың сана берйән
 теселлилери кемлик
 эдйэрми?
 Хошамай сөз етерлик дәлми
 я сана?
¹² Йүрегиң нәмә мөвч аляр?
 Гөзлеринден нәме үчин от
 сычраяр?
¹³ Нәме үчин Худая газапланып,
 агзыңдан бейле сөзлери
 чыкарырсың?
¹⁴ Тәмиз болар ялы, ынсан ким
 болупдыр?
 Ынсандан доглан догры
 болуп билерми?
¹⁵ Худай хатда Өз перишделерине
 ынам этмейэр,
 гөклер-де Онуң назарында
 тәмиз дәл.
¹⁶ Этмиши сув кимин ичйән,
 йигренжи, бозук ынсана
 Худай ненең ынам этсин.
¹⁷ Диңле мени, саңа
 дүшүндирейин,

- гөреними беян эдейин,
¹⁸ акылдарларың айданларыны,
 ата-бабаларының гизлемедик
 пәхимлерини.
¹⁹ (Юрт диңе араларында
 гелмишек болмадык
 ата-бабалара берленди.)
²⁰ Пислер бүтин өмрүне эжир
 чекйәндирлер,
 залымлара берлен йыллар
 саналгыдыр.
²¹ Элхенч сеслер оларың
 гулагындан гитмез,
 асудалыкдака оларың үстүне
 талаңчы дөкүлер.
²² Гараңкылыкдан гутулжагына
 ынам ёкдур оларда,
 оларың такдыры гылычдыр.
²³ „Ниредекэ?“ дийип, бир дөвүм
 нан үчин сергезданлык
 эдйәрлер,
 гараңкылык гүнүниң
 якындыгыны билйәрлер.
²⁴ Алада ве хорлук олары горкузяр,
 сөвеше тайынланан ша кимин
 олара хужүм эдйәр.
²⁵ Чүнки пислер Худая гаршы эл
 гөтерйәр,
 Гудратыгүйчлө гаршы чыкяр.
²⁶ Бойнуёгынлык эдип, галың,
 юмры галканы алып,
 Худайың үстүне топулярлар
 олар.
²⁷ Йүзлеринден яг дамып,
 биллерини яг алса-да,
²⁸ вейран эдилен шөхерлерде,
 харабачылыга өврүлен,
 отурылмаян, адамсыз өйлерде
 яшарлар.
²⁹ Хич хачан баямазлар,
 байлыклары узага чекмез,
 мал-мүлкleri ер йүзүне
 яйрамаз.

- ³⁰ Гараңкылыкдан гачып
 билмезлер,
 пудакаларыны ялын ёк эден
 агач кимин боларлар,
 Худайың демине ёк боларлар.
³¹ Бошлуга бил баглап, өзлерини
 алдатмасынлар,
 чүнки бошлук оларың музды
 болар.
³² Вагтындан өң иши гайдар,
 пудакалары гөгөрмез.
³³ Гөк үзүмleri дөкүлен үзүм
 агажы,
 гүллери дөкүлен зейтун
 агажы ялыдыр олар.
³⁴ Чүнки худайсызларың
 жемагаты гысыр галар,
 паракорларың-да
 чадырларыны от алар.
³⁵ Олар хасратдан хамыла болуп,
 пислик догурярлар,
 ичлери хем хиледен долудыр».

16-нжы бап

Эйюп Элипаза жогап берйәр

- ¹ Эйюп шейле дийди:
² «Мен булар ялы затлары көп
 эшитдим.
 Сизиң барыңыз дерексиз
 теселли берижилер!
³ Бош сөзлериңиз хачан
 гутаржак?
 Сизи давалашмага межбур
 эдйән зат нәме?
⁴ Сиз мениң ериме болан
 болсадыңыз,
 менем сизиң ялы гепләп
 билердим.
 Сизе гаршы акгынлы сөзләп,
 башымы яйкардым.
⁵ Сизи өз сөзлерим билен
 рухландыардым,

- көшешдирижи сөзлерим
дердинизи енледерди.
- ⁶ Геплесем-де дердим енлемейэр,
дыманым билен жаным арам
тапмаяр.
- ⁷ Я Худай, Сен мени халыс
тапдан дүшүрдиң,
бүтин хожалыгымы вейран
этдиң.
- ⁸ Гурпсузлыгым муңа шаятлык
эдйэр,
межалсызлыгым гаршыма
гүвэлик эдйэр.
- ⁹ Худай маңа йигренч билен
середиң, гахарына мени
парчалаар,
Ол маңа дишлерини гыжаяр,
душманымың гөзлери
ичимден гечйэр.
- ¹⁰ Адамлар маңа агызларыны
өвөлдөп,
мени масгаралап, яңагыма
урялар,
гаршыма дил
бириктирйэрлер.
- ¹¹ Худай мени нәлеткерделеринң,
пислеринң элине берди.
- ¹² Рахатлыкда яшардым, эмма
Худай мени сарсырды,
бойнумдан тутуп, бөлек-
бөлек этди,
мени Өзүне нышана эдинди.
- ¹³ Онуң кеманчылары дашымы
гуршаяр,
рехимсизлик билен бөврүми
дешйэр,
өдүми ере дөкйэр.
- ¹⁴ Беденими дилим-дилим эдйэр,
уршужы кимин үстүме
топуляр.
- ¹⁵ Эгнине жул тикиндим,

- башымы тоза соқдум.
- ¹⁶ Агламакдан яңа йүзүм гызаряр,
гөзүми түм гаранкылык
өртйэр.
- ¹⁷ Йөне мен женаят этмедим,
дилегим-де пәкдир.
- ¹⁸ Эй, топрак, ганымың үстүни
өртме,
перядым асла диңмесин.
- ¹⁹ Ине, шу пурсат шаядым гөкде,
хемаяткәрим ёкарда.
- ²⁰ Достларым мени
масгаралаярлар,
Худая гөз-яш эдйән.
- ²¹ Адамзат оглы билен
гоңшусының арасында
болшы ялы,
ынсан билен Худайың
арасында-да бир төвеллачы
болсады!
- ²² Барса-гелмезе гидерин
бирнөче йылдан».

17-нжи бап

Эйюп сөзүни довам эдйэр

- ¹ «Рухум сынды, гүнлерим
тамам,
маңа габыр гарашяр.
- ² Даш-төвөрегим
яңсылайжылардан долы,
гөзүм оларың
душманчылыгыны гөрийэр.
- ³ Өзүң маңа кепиллик бергин,
Сенден башга маңа ким кепил
болжак?
- ⁴ Оларың аңыны дүшүнжеден
гизледиң,
шонуң үчин олары
бейгелтмерсиң.

⁵ Пара үчин достларыны
сатянларың
чагаларының гөзлери көр болар.

⁶ Худай мени иле геп этди,
олар йүзүме түйкүрйэрлер.

⁷ Гайгыдан яңа гөзүм күтелди,
он ики сынам чөпе дөнди.

⁸ Догручыл адам дердима анк
боляр,
бигүнә-де худайсыза гаршы
газап атына атланяр.

⁹ Догручыллар өз ёлларыны
тутарлар,
эли тэмизлерин гүйжи артар.

¹⁰ Эмма хеммәниз гайдып
гелсеңиз-де,
араңыздан акыллы адам
тапмарын.

¹¹ Гүнлерим тамам,
ниетлерим, йүрек
арзувларым-да пужа чыкды.

¹² Олар гижәни гүндиз эдйэрлер,
„Ягтылык гаранкылыга якын“
дийэрлер.

¹³ Өлүлөр дүнйәсини өйүм дек
күйсесем,
дүшегими гаранкылыкда язсам,

¹⁴ габра: „Сен атамсың“,
гурда: „Сен энемсиң, уямсың“
диен болсам,

¹⁵ онда умыдым ханы?
Умыдымы гөржек ким?

¹⁶ Умыт мениң билен өлүлөр
дүнйәсине инер өйдйәнми?
Мениң билен биле гөрө
гирерми?»

18-нжи бап

Билдат Эйюба жогап берйәр

¹Онсоң шувалы Билдат шейле дийди:

² «Не заман гутаржак сөзүңи?
Оңатжа пикирлен, онсоң
геплешерис,

³ биз нәме үчин хайван
сайылярыс,
нәме үчин акмак гөрүнйәрис
гөзүңе?

⁴ Гахарыңа өз жаныңа зор
саяларсың,
сен дийип дүнйә терк
эдилсинми?
Гаялар сүйшсүнми?

⁵ Пислеринь ышыгы сөңйәр,
от ялынлары парламаяр.

⁶ Чадырындакы нур
гаранкылыга өврүлйәр,
депелериндәки чырасы
сөңйәр.

⁷ Гадамларының бады говшаяр,
өз ишлери йыкяр олары.

⁸ Өз аяклары билен тора
дүшйэрлер,
өзлери гарыма йыкылярлар.

⁹ Аягы гапана дүшйәр,
олары дузак гапжар.

¹⁰ Олар үчин ере сыртмак
чекилйәр,
ёлларына дузак гуруляр.

¹¹ Чар тарапдан ховп абаняр
олара,
ховп оларың сөбүгине
дүшйәр.

¹² Гүйч-кувват галмаз ачлыкдан
яңа,
янларындан бетбагтчылык
айрылмаз.

¹³ Дерилерини дерт иййәр,
эл-аякларыны өлүм ювудяр.

¹⁴ Ынам эден чадырындан алнып
гидилип,
ховплар шасының янына
гетирилйәр.

- 15 Чадырларында хич зат галмаяр,
 юртларына күкүрт
 ягдырыляр.
- 16 Көклери гураяр ашақда,
 шахалары соляр ёкарда.
- 17 Ер йүзүнде оларың атлары
 унудыляр,
 көчелерде атлары
 ятланылмаяр.
- 18 Ягтылыкдан гараңкылыга
 итилип,
 дүйәден ковулярлар.
- 19 Халкының арасында не зүряды,
 не-де неберелери бар,
 месгенинде ызында хич ким
 галмаяр
- 20 Өңки несиллер оларың
 такдырына хайран
 галярлар,
 ховп гуршаяр соңкы
 несиллери.
- 21 Шейле боляндыр эрбедин
 кысматы,
 Худайы танамаяның месгени
 шудур».

19-нҗы бап

Эйюп Билдада жогап берйәр

- 1 Эйюп шейле дийди:
- 2 «Хачана деңеч мени гынап,
 сөзлериңиз билен пагыш-пара
 этжек?
- 3 Он мертебе гөвнүме дегдиңиз,
 утананзокмы шейле эзьет
 бермәге?
- 4 Догруданам, хата иш эден
 болсам,
 хатам өз бойнума.
- 5 Өзүңизи өңүмде ёкары тутуп,
 айыбымы йүзүме урсаңыз,
- 6 шуны билип гоюң, Худай мени
 нәхак сайды,

Ол дашыма Өз торуны чекди.

- 7 „Бу – зорлук“ дийип перят
 эдйәрин,
 эмма жогап берйән ёк.
 Медет диләп ялбарярын,
 эмма адалат ёк.
- 8 Ёлума гермев чекди, гечип
 билемок,
 ёдаларымы гараңкыратды.
- 9 Мени ат-абрайдан дүшүрип,
 башымдан тәжими алды.
- 10 Мени чар тарапдан гысып-
 -говурды, сандан галдым,
 умыдымы агач дейин көки
 билен согурды.
- 11 Ол маңа газапланяр,
 мени Өзүне душман сайяр.
- 12 Лешгерлери үстүме хүжүм
 эдйәрлер,
 маңа гаршы япгыт
 галдырярлар,
 чадырымың төверегинде
 дүшелге гурярлар.
- 13 Гарындашларымы менден
 дашлашдырды,
 танышларым маңа ят
 болдулар.
- 14 Якынларым мени рет этдилер,
 достларым мени унутдылар.
- 15 Сачагымдан дуз иенлер хем
 унутдылар мени,
 хатда өз гырнакларым-да
 мени ят сайярлар,
 оларың гөзүне мен бир кесеки.
- 16 Хызматкәримчи чагырян, йөне
 жогап ёк,
 ялбар-якар этмели болян
 өзүм.
- 17 Демим аялымда йигренч
 дөрөдйәр,
 өз машгалам мени йигренйәр.

- 18 Яш чагалар-да мени
кемсидйэрлер,
аяга галанымда, мени
яңсылаярлар.
- 19 Ичгин достларым мени
йигренйэрлер,
эй гөрөнлерим менден йүз
өвүрдилер.
- 20 Диңе хам билен сүңке
өвүрдим,
өлүмиң бэри янында дурун
мен.
- 21 Маңа рехим эдиң, эй,
достларым, рехим эдиң,
маңа!
Чүнки Худай маңа эл урды.
- 22 Нэме үчин сизем Худай ялы
мени ызарлаярсыңыз,
нэме мениң тенимден
доймаярсыңызмы?
- 23 Вах, мениң сөзлерим язылсады!
Вах, олар китаба язылсады!
- 24 Вах, сөзлерим демир галам ве
гуршун билен
гаяның йүзүне эбедилик
оюлып язылсады!
- 25 Чүнки мен Пенакэримиң
диридигини,
ахырында Онун бу ерде
дуржакдыгыны билйэрин.
- 26 Хамым чүйрэнден соңам
тенимде Худайы гөрерин.
- 27 Худайы кесеки гөзи билен дәл-
де,
өз гөзлерим билен гөрерин,
йүрегим үзүлип баряя.
- 28 „Биз оны нэхили ызарларыс?
Беланың көрүги Эйюпдыр“
дийсеңиз,
- 29 сиз гылычдан хедер эдиң,
чүнки газап гылыч жезасыны
гетирйэр,

шонда хөкүмиң бардыгыны
билерсеңиз».

20-нжи бап

Сонар Эйюба жогап берйэр

- 1 Онсоң нагамлы Сонар шейле дий-
ди:
- 2 «Гулак гой! Пикирлерим жогап
бермэге межбур эдйэр,
мундан артык сакланып
билмерин.
- 3 Сөзлериң билен мени кемсидйэн,
дүшүнжэм саңа жогап
бердирийэр.
- 4 Овалдан бэри,
ынсаның дүйнэ гелшинден
бэри билмейэрмидиң муны?
- 5 Пислериң хешеллеси
вагтлайындыр,
худайсызың шатлыгы бир
салымлыкдыр.
- 6 Оларың бойы хатда гөклере
етип,
башлары булутлара дегсе-де,
7 пислер өз нежасаты кимин
бакы ёк боларлар,
олары танаянлар: „Олар
ниреде?“ диерлер.
- 8 Дүйш кимин учуп гидерлер,
гижеки гөрнүш кимин гайып
боларлар.
- 9 Бир гөрөн гөз гайдып гөрмез
олары,
меканы-да олары икиленч
гөрмез.
- 10 Огуллары пукараларың
өңлеринде өзлерини
кичелдерлер,
эллери билен оларың
байлыгыны ызына
гайтарарлар.

- ¹¹ Беденлери яшлык гужурындан
долы хем болса,
олар билен топрак астында
ятарлар.
- ¹² Хатда яманлык агза датлы
гөрнүп,
оны дилиниң астында
гизлеселер-де,
- ¹³ яманлыгы саклап, гойбермән,
агызларында сакласалар-да,
- ¹⁴ иенлери ашгазанында туршар,
ичлеринде йыланың зэхерине
дөнер.
- ¹⁵ Байлыгы ювудып, ене гусярлар
оны,
Худай оны ичлеринден
чыкарыр.
- ¹⁶ Йыланларың зэхерини
сорарлар,
алахөврениң диши олары
өлдүрер.
- ¹⁷ Акар сувларың,
балдыр гаймак акян
дерелериң хөзирини
гөрмөзлөр.
- ¹⁸ Газананларыны иймән, ызына
гайтатарлар,
эден сөвда-сатыгындан хайыр
гөрмөзлөр.
- ¹⁹ Чүнки пукаралары эзип,
олардан йүз өвүрдилер,
өз гурмадык өйлерини
зеледилер.
- ²⁰ Ачгөзлүкден калплары
рахатлык тапмаз,
арзылы затлары олары халас
этмез.
- ²¹ Иенлеринден артаны болмады,
мунуң үчин ровачлыклары
узага чекмез.
- ²² Боллукда азап чекерлер,

- депелеринден мушакгат инер.
- ²³ Гарынларыны дойранларында,
Худай ловляян газабыны
үстлерине дөкер,
газабыны башларындан
иймит кимин ягдырар.
- ²⁴ Демир ярагдан гачып гутулсалар,
бүрүнч яй ичлеринден парран
гечер.
- ²⁵ Ок ичлеринден бөвсүп гечер,
ялпылдаян ужы
бөвүрлеринден чыкар,
үстлерине ховп абанар.
- ²⁶ Түм гаранкылыкда хазыналары
ёк болар,
үфленмедик от олары ювудар,
чадырларында галанларыны
якып ёк эдер.
- ²⁷ Гөклер шаятлык эдер
этмишлерине,
бүтин элем-жахан оlara
гаршы чыкар.
- ²⁸ Худайың газап гүни
өйлери эмлэги билен
сүпүрилип экидилер.
- ²⁹ Ине, шудур пислериң Худайдан
алжак пайы,
Худайың оlara берен мирасы».

21-нжи бап

Эйюп Сопара жөгап берйәр

- ¹ Эйюп шейле дийди:
- ² «Дыкгат билен гулак гоюң
сөзүме,
гой, бу сизиң маңа бержек
теселлиңиз болсун.
- ³ Гезек бериң, мен гепләйин,
сөзүми гутаранымдан соң
масгаралаң.
- ⁴ Ынсана арз-шикаят эдйәнми
мен?

- Ненең жаным янмасын?
⁵ Халыма середип, акылыңыз
 чашсын,
 элиңизи агзыңызга тутун.
⁶ Дердими яда саланымда,
 галагопланярын,
 сүннүме галпылды аралашяр.
⁷ Нәме үчин пислер яшаярлар,
 гожалыга етип, гужур-
 гайратлары артяр?
⁸ Перзентлери янларында,
 зүрятлары гөзлериңиң
 алнында.
⁹ Өйлеринде ховпсузлыкда,
 горкусыз яшаярлар,
 Худай-да олара жеза бермейәр.
¹⁰ Өкүзлери кемсиз өрңейәр,
 сыгырлары гузляяр, гөле
 дүшмейәр.
¹¹ Чагаларыны сүри кимин ёла
 саярлар,
 огланлары танс эдишйәрлер.
¹² Депрек, лира билен айдым
 айдышып,
 шатланярлар олар түйдүк
 сесине.
¹³ Өмүрлерини хошвагтлыкда
 гечирип,
 өлүлөр дүңйәсине асудалыкда
 гирйәрлер.
¹⁴ Пислер Худая шейле
 диййәрлер: „Бизи өз
 гүнүмизе гой!
 Чүнки биз Сениң ёлуңы
 өвренмек ислемайәрис.
¹⁵ Гудратыгүйчли ким болупдыр
 Оңа сежде эдеримиз ялы?
 Оңа дилег эдип, гөрийән
 хайрымыз нәме?“
¹⁶ Ровачлыгы өз эллеринде дәлми
 нәме?
 Пислериң несихаты менден
 узакда болсун!
- ¹⁷ Пислериң чырасы нәче гезек
 өчди?
 Башларына үзнүксиз
 бетбагтчылык абананыны
 гөрдүңми?
 Худай газабына олары гөргә
 дучар эдйәрми?
¹⁸ Хачан олар еле соврулян саман
 ялы,
 түвелей өңүндәки саман чөпи
 ялы болдулар?
¹⁹ Сиз: „Худай аталарының
 жезасыны чагаларына
 чекдирйәр“ диййәңиз.
 Гой, аталарың муны билери
 ялы,
 Худай олара алмытыны
 берсин.
²⁰ Аталар хеләкчилигини өз
 гөзлери билен гөрсүнлер,
 олар Гудратыгүйчлиниң
 газабындан ичсинлер.
²¹ Чүнки бу дүңйәден өтенсоңлар,
 ызларында галан
 хожалыгындан нәме
 гайгысы болсун?
²² Гөкдәкилере хөкүм эдйән Худая
 акыл берип билжек
 бармыдыр?
²³ Бири сагатка өлийәр,
 бүс-бүтин рахат ве гайгысыз.
²⁴ Эти-ганы еринде болуп,
 сүңклери йиликден долудыр.
²⁵ Бейлеки бири дерт чекип,
 говулыга гөзи дүшмән өлийәр.
²⁶ Олар топрак астында биле
 ятырлар,
 үслерини гуртлар баяр.
²⁷ Билйән мен сизиң
 пикирлериңизи,
 гаршыма эдйән
 дилдүвшүклериңизи.

- ²⁸ Чүнки сиз: „Асылзадаң өйи ниреде?
Пислерин чадыры ниреде?“
дийәңиз.
- ²⁹ Ёлагчылардан сорамадыңызмы?
Шаятлыкларына гулак асмадыңызмы?
- ³⁰ Пислер пеләкет гүни аман галярлар,
Худайың газаплы гүнүнден гутарылярлар.
- ³¹ Пислерин херекетлерини ким йүзлерине басжак?
Этмишлерине гөрә ким олара жеза бержек?
- ³² Олар габра гетириленде,
мазарларының башында сакчы гоюляр.
- ³³ Жайланан топрагы олара якымлыдыр,
хеммелер оларың ызына дүшерлер,
оларың өңүнден гиденлер сан-сажаксыздыр.
- ³⁴ Сиз бош сөзлериңиз билен мана нәме теселли бержек?
Бар дийән затларыңыз галпдыр».

22-нжи бап

Элипаз Эйюба жогап берйәр

- ¹Тейманлы Элипаз шейле дийди:
²«Бнсан Худая ярамлы болуп билерми?
Хатда иң акылдарың Оңа пейдасы дегерми?»
- ³Догрулыгыңдан Гудратыгүчли нәме леззет аляр?
Пәк дурмушда яшаяның Худая нәме хайры бар?

- ⁴Худайың сени жезаландырмасы,
хөкүм этмеси
Ондан горкяндыгың үчинми?
- ⁵Эрбетлигиң уммасыз,
этмишлерин түкениксиз дәлми?
- ⁶Чүнки өз доганыңдан нәхак гирев алдың,
эшиклерине ченли сыпырып,
олары ялаңач гойдуң.
- ⁷Ядава ичмәге сув бермедин,
ачдан чөрегиңи гысгандың.
- ⁸Ине, гүйчлүләр үлкә эе боляндыр,
хорматланян онда яшаяндыр.
- ⁹Дул хатынлары ызына бош гойбердин,
етимлери эздин.
- ¹⁰Мунуң үчин даш-төверегин дузаклар билен гуршаляр,
дуйдансыз горкы сени галагопруга саяр.
- ¹¹Хич зады гөрүп билмезин ялы,
гараңкылык сени баяр,
сил гелип, сени гарк эдйәр.
- ¹²Худай гөклерин экарсында дәлмидир?
Экардакы йылдызлара назар сал, олар, гөр, нәхили белентликде!
- ¹³Шонун үчин сен: „Худай нәмәни билйәр?
Ол түм гараңкылык ичинден хөкүм эдип билйәрми?»
- ¹⁴Булутлар Оңа тутудыр, Ол гөрүп билмез,
Ол гөк гүммезинде гезйәндир“
дийәң.
- ¹⁵Пислерин йөрән көне ёлуны тутжакмы?
- ¹⁶Олар вагтыңдан өң йыгналдылар,

дүйплерини сув алды.
 17 Олар Худая: „Бизи өз гүнүмизе
 гой!

Гудратыгүйчли, сен бизе
 нәме эдип билерсиң?“
 дийдилер.

18 Шонда-да Худай өйлерини
 берекет билен долдурды,
 пислериң маслахаты менден
 узакда болсун!

19 Догручыллар пислериң вейран
 эдиленини гөрүп бегенйәр,
 бигүнә хем оларың үстүнден
 гүлйәр.

20 Олар: „Ягыларымыз ёк эдилди,
 галан затлары янып күл
 болды“ диййәрлер.

21 Худай билен дост бол,
 рахатлыкда бол,
 шонда хайыр тапарсың.

22 Гулак гой Онун агзындан
 чыкян өвүт-үндеве,
 сөзлерини йүрегинде сакла.

23 Гудратыгүйчлә тарап өврүлсен,
 өңки халыңа говшарсың,
 этмиши чадырындан
 узаклашдырсаң,

24 алтыны топрага,
 Опыр тылласыны жүлгедәки
 дашларың арасына атсаң,

25 Гудратыгүйчлини өз алтының,
 гымматбаха күмшүң сайсаң,

26 ине, шонда Гудратыгүйчлүден
 гөвнүхош боларсың,
 Худая йүз тутарсың.

27 Худайдан дилег эдерсиң, Ол
 хем сени эшидер,
 сен худайёлуларыңы
 берерсиң.

28 Ол диен задыңы ерине етирер,
 ёлларыңа нур чайылар.

29 Бейлекилер кемсидиленде:
 „Еринден гал“ диййән,
 чүнки Худай пес гөвүнлилери
 халас эдйәр.

30 Худай хатда языклылары-да
 халас эдер,
 олар сениң эллериң
 тәмизлиги үчин
 гутуларлар».

23-нжи бап

Эйюбың шикаяты

1 Эйюп шейле дийди:

2 «Бу гүн ач-ачан арз-шикаят
 эдйән,
 Худайың эли ахы-зарыма
 гарамаздан агыр.

3 Вах, Худайы ниреден
 тапмалыдыгыны бир
 билседим,

Онуң месгенине барардым.

4 Арзымы Онун хузурында баян
 эдердим,
 даваларымы жикме-жик аян
 эдердим.

5 Онун маңа бержек жогабыны
 билердим,
 айтжак задына дүшүнердим.

6 Ол бейик гүйжи билен
 гаршыма чыкармыды?
 Ёк, Ол маңа гулак асарды.

7 Догручыл адам хузурында Онун
 билен давалашып билер,
 мен Хөкүмдарымың янында
 хақыкат газанардым.

8 Гүндогара гитсем, Худай ол
 ерде ёк,
 гүнбатара гитсем, Оны тапып
 билмейэрин.

9 Демиргазыкда ишлейэр, Оны
 гөзүм сайгарып биленок,

- гүнорта өврүлйэр, Оны гөрүп билмейэрин.
- ¹⁰ Эмма Ол мениң йөрейэн ёлумы билйэр, мени сынага саланда, алтын дей пэк чыкарын.
- ¹¹ Худайы эдимме-эдим ызладым, Худайың ёлуны тутуп, ондан чыкмадым.
- ¹² Берен табшырыкларындан дөнмедим, сөзлериңи калбымда арзылап сакладым.
- ¹³ Худай карар чыкарыр, ким Она гаршы чыкып билер? Ол ислэн задыны эдйэр.
- ¹⁴ Йүрегине дүвенлериңи эдер Ол, оларың ене, гөр, нәчеси Онда бардыр.
- ¹⁵ Шонуң үчин Онун билен йүзбе-йүз болмакдан эйменйән, пикир эденимде, Ондан горкярын.
- ¹⁶ Худай мениң йүрегими эжизлетди, Гудратыгүйчли мени эймендирди.
- ¹⁷ Гараңкылык мени ёк этседи, йүзүми зулмат өртседи).

24-нжи бап

Эйюп шикаятыны довам эдйэр

- ¹ «Нәме үчин Гудратыгүйчли хөкүме вагт беллемейэр? Нәме үчин Оны танаянлар бу гүнлери гөрмейэрлер?»
- ² Адамлар арачөк дашлары сүйшүрйэрлер, сүрүлери огурлаярлар-да, бакярлар.

- ³ Етимлериң эшегини огурлап экидйэрлер, дул хатының өкүзини гирев алярлар.
- ⁴ Мәтәчлери ёлдан ковярлар, юрдуң гарыплары олардан букулярлар.
- ⁵ Чөлдәки гуланлар кимин, ёксулларың херси бир яна дагап гидйэр, Олар чагалары үчин чөлде иймит гөзлейэрлер.
- ⁶ Иймитлериңи кесекилериң экин мейданындан йыгнамалы болярлар, эрбетлериң үзүм багындан галан-гачаныны йыгырлар.
- ⁷ Гиже эшиксиз, яланаң ятырлар, совукда япынмага ёрганлары ёк.
- ⁸ Даглара яган чабгадан эзилйэрлер, гаяны пена эдинип гужаклаярлар.
- ⁹ Сүйтден айрылмадык етим чага огурланяр, гарыбың чагасы гирев алыңяр.
- ¹⁰ Олар дашарда яланаң энтейэрлер, ач гарна бугдай десселериңи дашаярлар.
- ¹¹ Дашларың арасында яг үчин зейтуны енчйэрлер, шерап үчин үзүм сыкярлар, эмма өзлери тешнедир.
- ¹² Шәхерлерден өлүп баряңларың инңилдиси эшидилйэр, жаны хасратлылар перят эдйэрлер, эмма шонда-да Худай оларың дилеглериңе үнс бермейэр.
- ¹³ Ине, ягтылыга гаршы баш гөтерйәнлер бар,

- ягтылыгың ёлуны танамаз
 олар,
 онуң ёдаларындан йөрөмөзлөр.
¹⁴ Гарыбы, ёксулы өлдүрмөк үчин,
 ганхор алагараңкылыкда
 ояняр,
 гижесине болса огурлык эдйёр.
¹⁵ Зына эдйёнлериң гөзи
 алагараңкылыкдадыр,
 хич ким гөрмөз өйдйёрлөр,
 йүзлериңи бүрейёрлөр.
¹⁶ Гижесине өй талаярлар,
 гүндизине гизленйёрлөр,
 Ышыгың нәмедиғини
 билмейёрлөр.
¹⁷ Чүнки сәхер олара түм
 гараңкылыкдыр,
 түм гараңкылыгың
 ховпларына өвренишен олар.

- ¹⁸ Пислер сувуң йүзүндәки көпүк
 киминдир,
 оларың ер пайы нәлетленендир,
 хич ким оларың үзүм багына
 аяк басмаз.
¹⁹ Гураклыгың ве ыссының гар
 сувларыны соруп алшы дей,
 өлүлөр дүңйәси-де
 гүнәкәрлери ювудяндыр.
²⁰ Олары эне ятгысы унудяр,
 гурт олары ийип, леззет аляр,
 олар хич кимиң ядына
 дүшмейёрлөр,
 адалатсызлык агач кимин
 сындырылар.
²¹ Пислер өнелгесиз аяла сүтем
 эдйёрлөр,
 дул хагына ягшылык
 этмейёрлөр.
²² Худай гудраты билен
 гүйчлүлери ере чаляр,
 олар бейгелселер-де, яшамага
 умытлары галмаз.

- ²³ Худай олара ховпсузлык берйёр,
 олар Оңа даянярлар,
 Онуң гөзи оларың
 ёлларындадыр.
²⁴ Бир салым гөтерилип, соңра
 йитирим болярлар,
 башгалар ялы гурап, ёк
 болярлар,
 дәне башлары кимин
 кесилйёрлөр.
²⁵ Мен нәхак болсам,
 яланчылыгымы ким субут
 этжек?
 Ким сөзлеримиң
 дерексиздиғини
 гөркезжек?»

25-нжи бап

Билдадың сөзи

- ¹ Шувалы Билдат шейле дийди:
² «Худай гудратлы ве
 хайбатлыдыр!
 Гөкде асудалыгы берйён Олдур.
³ Гошуныны санамага сан
 етжекми?
 Гүни кимиң үстүне догмаз?
⁴ Ынсан Худайың өңүнде нәдип
 догры болуп билер?
 Ынсандан доглан нәдип пәк
 болуп билер?
⁵ Хатда Худая Ай шугла сачмаса,
 йылдызлар Оңа өчүгси гөрүнсе,
⁶ онда ынсан Худайың гөзүне
 гурчукча,
 адамзат-да гуртча гөрнер!»

26-нжи бап

Эйюп Билдада жогап берйёр

- ¹ Эйюп шейле дийди:
² «Сен кувватсыза нәхили ярдам
 этдиң!

- Гүйчсүзе нэхили медет
бердиң!
- ³ Акмага нэхили пайхас бердиң,
пайхассыза нэхили өвүт
бердиң!
- ⁴ Бу сөзлери саңа өвреден ким?
Сен аркалы геплейән кимиң
рухы?
- ⁵ Чуң сувларың астындакы
өлүлөр
өз меканларында
титрешйәрлер.
- ⁶ Худайың өнүнде өлүлөр
дүңйәси яланачдыр,
хеләкчилик ериниң өртүги
ёкдур.
- ⁷ Худай гөклери бошлугың
үстүне языр,
ери-де хич затдан асыр.
- ⁸ Сувлары булутларың ичинде
саклаяр,
булутлар оларың аграмына
бөвсүлмейәр.
- ⁹ Тагтының йүзүни бүрейәр,
үстүни булут билен өртйәр.
- ¹⁰ Ягтылык билен гараңкылыгың
арасына,
сувларың йүзүне серхет
чекди.
- ¹¹ Гөгүң сүтүнлери сарсыр,
Худайдан горкуларына
титрешйәр.
- ¹² Гүйжи билен деңзи тогтатды Ол,
әпет Рахабы ёк этди пайхасы
билен.
- ¹³ Гөклер Онуң деми билен гөзел
болды,
аждарханы эли билен ёк этди.
- ¹⁴ Ужыпсызжа бөлегидир булар
Онуң ёлларының,
Ол хакда эшидйәнлеримиз,
гөр, нэхили аз!

Дүшүнип билжек бармы
гудратының бейиклигине
Онуң?»

27-нжи бап

Эйюп сөзүни довам эдйәр

- ¹ Эйюп сөзүни довам эдип, шей-
ле дийди:
- ² «Хакымдан махрум эден
Худайың,
маңа ажы хасрат чекдирен
Гудратыгүйчлинин адындан
ант ичйән,
³ ичимде жаным,
бурнумда Худайың деми
барка,
⁴ хакы сөзләрин дине,
дилиме алман нәхак сөз.
⁵ Сизи акламарын асла,
тә өлйәнчәм, пәклигимде
галарын.
⁶ Догрулыгымы пугта сакларын,
гойбермен,
өмүрбойы паш этмез мени
выжданым.
⁷ Гой, душманларым эрбетлерин
гүнүне,
гаршыдашларым пислерин
гүнүне дүшсүн!
⁸ Худай худайсызы ёк эдип,
жаныны алансон,
онда нәме умыт болсун?
⁹ Үстүне бетбагтчылык
абананда,
Худай онуң перядыны
эшидерми?
¹⁰ Гудратыгүйчлүден хошал
болармы ол?
Ол хер заман медет диләрми
Худайдан?
¹¹ Сизе Худайың гудратыны,

яшырман аян эдерин
Гудратыгүйчлиниң
ёлларын.

- 12 Муны өз гөзүңиз билен гөрдүңиз,
нәме үчин бейле бош гүррүң
эйдәңиз?
- 13 Шудур Худайың эрбетлере
бержек пайы,
Гудратыгүйчлиниң
залымлара бержек мирасы:
- 14 Нәче көп болса-да, огуллары
гылычдан гырылярлар,
зүрятлары-да ачлыктан.
- 15 Аман галанлары гыргындан
өлүп гөмлөрлер,
дул хатынлары ясын тутмаз
оларың.
- 16 Күмши чәге кимин йыгнап,
гейим барын топласалар-да,
17 догручылар геер олары,
бигүнәлер пайлашарлар ол
күмүшлери.
- 18 Хөвүртгелер ялы,
сакчың чатмасы ялы
дикйәрлер өйлерини.
- 19 Барлы байлык билен ука
гиденем болса,
гөзүни ачанда, тапмаз
байлыгын.
- 20 Олары горкы басяр сил кимин,
гижесине түвелей учурып
әкидйәр.
- 21 Сөртүк ели өз угруна гөтерип
әкидйәр,
олары өз месгенлеринден
сүпүрип ташлаяр.
- 22 Газап билен үстлерине
окдурыляр ел,
бу газаплы елден гачмага
сынанышярлар.
- 23 Ел олар эл чарпып,
еринден сыкылык атыр».

28-нжи бап

Пайхас өвгүси

- 1 «Элбетде күмшүң кәни,
алтының эредилйән гөвежи
бардыр.
- 2 Демир ерден алыняр,
мис дашдан эредилйәр.
- 3 Ынсан гараңкылыгың соңуна
чыкяр,
зулматда мис агтарып,
түм гараңкылыкда ериң аңры
чәгине етйәр.
- 4 Ынсан аягы дегмедик ерлерде,
йүплерден ашак салланып,
илатсыз ерде магдан газяр.
- 5 Ерден чөрөк өнйәр,
асты болса от билен оюк-оюк
эдилйәр.
- 6 Дашлары гөк якудың меканы,
топрагында алтын бар.
- 7 Бу ёданы йыртыжы гуш билйән
дәлдир,
оңа алгырың гөзи дүшмедик
асла.
- 8 Буйсанжаң хайванлар ол ере
аяк басан дәлдирлер,
арсланың-да аягы деген
дәлдир оңа.
- 9 Магданчылар гаялары агтарып,
дагларың дүйбүне ченли
газырлар.
- 10 Гаяларың ичинден магдан
газып алярлар,
гөзлери гымматбаха затларың
гөзлегиндедир.
- 11 Чешмелериң акымыны
тогдадып,
гизлин хазыналары йүзе
чыкарырлар.
- 12 Эмма пайхас ниреден гелийәр?

- Дүшүнжәнің гөзбашы
ниреде?
- ¹³ Пайхасың гадырыны билмейэр
ынсан,
тапылгысыздыр ол бу
дүнейде.
- ¹⁴ Чундук: „Ол менде ёкдур“
диййэр,
дениз: „Ол менде дәл“ диййэр.
- ¹⁵ Не сап алтына, не-де күмше,
чалшып боляр оны.
- ¹⁶ Опыр алтыны, гымматбаха
хакык,
гөк якут онуң бахасына етмез.
- ¹⁷ Не алтын, не-де гөвхер она тай
гелер,
оны сап алтын гаплара
чалшып болмаз.
- ¹⁸ Мержен билен дүрүң-ә адам
агзалмасын,
пайхасың бахасы лагылданам
гымматлыдыр.
- ¹⁹ Эфиопия топрагының гөк
якуды она тай гелмез,
хатда сап алтын билен хем
баха кесип болмаз.
- ²⁰ Онда пайхас ниреден гелйэр?
Дүшүнжәнің гөзбашы
ниреде?
- ²¹ Әхли жанлы-жандардан
гизленийәндир ол,
гөкдәки гушлардан хем
яшырыляндыр.
- ²² Хеләкчилик ве Өлүм:
„Диңе пайхасың мыш-
мышыны эшитдик“
диййәрлер.
- ²³ Пайхаса ёлы Худай билйэр,
онуң меканыны диңе Ол
билйэр.
- ²⁴ Чүнки Худай ериң аңры чәгине
сер саяяр,

- гөклерин астындакы әхли
зады гөрийэр.
- ²⁵ Елиң аграмыны кесгитләп,
сувары өлчеге гөрә пайланда,
- ²⁶ ягыш ягдырып,
гөк гүбүрдисине ёл ачан
вагты,
- ²⁷ Ол пайхасы гөрүп, ыглан этди,
оны тассыклады, соңам
сынады.
- ²⁸ Онсоң Ол адамзада:
„Ине, Ребден горкмак – бу
пайхасдыр.
Шерден гача дурмак – бу
дүшүнжедир“ дийди».

29-нҗы бап

Эйюбың соңкы сөзи

- ¹ Эйюп сөзүни довам эдип, шей-
ле дийди:
- ² «Вах, мен ене өңки айлара
доланып барсадым!
Худайың мени горан
гүнлериндәки ялы
болсадым!
- ³ Шол вагтлар Худайың чырасы
депәме нур сачарды,
гараңкылыкда Онуң нуры
билен йөрәрдим.
- ⁴ Жахылкам Худай маңа яр болуп,
чадырымы горапды.
- ⁵ Шол дөвүрде Гудратыгүйчли
мениң биленди,
чагаларымыңам бары
төверегимдеди.
- ⁶ Ёлларым сүйт билен ювларды,
гаядан зейтун ягы акарды!
- ⁷ Шәхер дервезесине баранымда,
мейданчада отурмага ериме
геченимде,
- ⁸ яшлар мени гөрүп, ёл
берердилер,

- гаррылар-да өр турардылар.
⁹ Хан-беглер-де гүррүңлерини
 бес эдип,
 эллери билен агызларыны
 тутардылар.
¹⁰ Баштутанлардан сес-үйн
 чыкмазды,
 олар мениң өңүмде лал-жим
 болардылар.
¹¹ Сөзүми эшиден мени өверди,
 гөрөн-де, мени тарыпларды.
¹² Чүнки мен харай ислэн гарыбы,
 көмеге мэтэч еtimi халас
 эдердим.
¹³ Өлүмиң бәри янындакыларың
 алкышыны алардым,
 дул хатынларың калбына
 нагмалар берердим.
¹⁴ Догручыллыгы эшик кимин
 гейдим,
 ол мени өртди;
 адалатым болса дон ве селле
 киминди.
¹⁵ Көрлере гөздүм,
 агсаклара-да аякдым.
¹⁶ Гарыплара атадым,
 ятларың хукукларыны
 горардым.
¹⁷ Эрбетлериң эңини яздырып,
 авуны агызларыңдан
 алардым.
¹⁸ Мен өз янымдан шейле пикир
 эдердим:
 „Гүнлерим чәге кимин көп
 болуп,
 өз өйүмде асудалыкда өлерин.
¹⁹ Көклерим сувлара тарап яйрап,
 шахаларыма бүтин гиже чыг
 дүшйәр.
²⁰ Ат-абрайым көнелмез,
 яйым элимде болар элмыдам“.
²¹ Хеммелер сөзлериме сабырлы
 гулак гоюп,

- маслахатымы сес-үйнсүз
 диңләрдилер.
²² Сөзүми соңланымдан соң,
 мениң билен давалашян
 болмазды,
 сөзлерим ягыш дамжалары
 кимин якымлыды олара.
²³ Ягша гарашышлары ялы маңа
 гарашардылар,
 сөзлерими яз ягышы дей
 ичердилер.
²⁴ Йылгырып баканымда,
 гөзлерине ынанмаздылар,
 нурана йүзүмден
 рухланардылар.
²⁵ Олара баш болуп, ёл гөркезйән
 мендим,
 лешгерлериң арасындакы ша
 кимин,
 яс тутянлара гөвүнлик берйән
 адам ялы яшардым».

30-нжы бап

Эйюп өз дерди барада айдыр

- ¹ «Эмма инди яшкичилер,
 үстүмден гүлйәрлер,
 аталарыны сүрими гораян
 итлериң янында гоймага-да
 лайык гөрмездим.
² Олардан маңа не пейда бар?
 Билеклеринде кувват ёк.
³ Олар мэтэчликден, ачлыкдан
 яна
 гиже чөлде, харабалыкда ер
 гемирйәрлер.
⁴ Чөлдәки ажы отлары йыгярлар,
 иймитлери сүбселигин
 көкүдир.
⁵ Олар халк арасыңдан
 ковулярлар,
 халк огрулар ялы оларың
 үстүне гыгырышяр.

- ⁶ Жүлгедәки говакларда, ердәки чукурларда,
гаяларың арасында месген тутярлар.
- ⁷ Чалылар арасында увлашып, тикенеклер астында бири-бирлерине дыкнышярлар.
- ⁸ Акмак, атсыз-сорсуз ынсан огуллары гамчыланып, юртдан чыкарылды.
- ⁹ Инди оларың огуллары мени нагма билен яңсылаярлар, мен олар үчин гүлки болуп галдым.
- ¹⁰ Мени йигренйәрлер, менден гача дурярлар,
йүзүме түйкүрмеги-де хич затча гөрмейәрлер.
- ¹¹ Яйымың киршини кесип, Худайың мана эжир чекдирендиги үчин, олар гөзүмиң алнында исләнини эдйәрлер.
- ¹² Әжит-мәжитлер сагымдан хужүм эдип,
аякларымы бүдредйәрлер, басып алмак үчин, ёллары тайярларлар.
- ¹³ Ёлумы бекләп,
мени ёк этмәге чалышярлар, олары тогтадян ёк.
- ¹⁴ Дивар гәдиклеринден гечип, харабалыгың арасындан үстүме топулярлар.
- ¹⁵ Үстүме ховп абаняр,
шан-шөхратым еле совруляр, хошвагтлыгым булут кимин гечип гитди.
- ¹⁶ Инди жаным такатдан дүшди, мени мушакгатлы гүнлер гуршап алды.
- ¹⁷ Гижесине сүңнүм сызлаяр, жанымы гемирийән агырылар дынувсыздыр.
- ¹⁸ Худай газап билен якамдан тутяр,
эзенегимден япышяр.
- ¹⁹ Худай мени лая батырды, тоза, күле дөндүм мен.
- ²⁰ Саңа ялбарян, маңа жогап бермейән,
аяга гаяян, Сен гөзүңи дине маңа дикйән.
- ²¹ Маңа рехимсизлик этдиң, гүйч-гудратың билен мени эдйән.
- ²² Мени галдырып, еле коваладяң, гай ичинде дерби-дагын эдйән.
- ²³ Билйән мен, башымдан өлүм индержегини,
әхли дирилер үчин тайынлан ериңе әкитжекдигини.
- ²⁴ Медет диләп перят эдйәне, бетбагта гаршы эл галдырмак болмаз ахырын!
- ²⁵ Гара гүнлиниң халына агламадыммы?
Ёксуллар үчин йүрегим гыйым- -гыйым болмадымы?
- ²⁶ Эмма ягшылыга умыт багламда, яманлык гелди, ягтылыга гарашанымда, зулмат гелди.
- ²⁷ Ичим от алып, ынжалык тапмаяр,
мушакгатлы гүнлер башыма дүшйәр.
- ²⁸ Гүнешсиз хамым гараляр, жемагат арасында дуруп, перят эдйәрин.
- ²⁹ Шагаллара гардаш,
дүегушлара ёлдаш болдум.

- ³⁰ Хамым гаралып союляр,
сүеклерим гыздырмадан январ.
³¹ Лирамың овазы яса,
түйдүгимиң овазы агы сесине
дөңйәр».

31-нжи бап

Эйюп өз айыпсызлыгыны тассыклайар

- ¹ «Бой гыза гыя гөз билен
бакмажагыма ант ичдим.
² Чүнки ёкардакы Худайдан
пайым недир,
гөкдәки Гудратыгүйчлүден
мирасым недир дийип
пикир этдим.
³ Эрбетлериң башындан
бетбагтчылык,
пислик эдйәнлериң башындан
бела инмейәрми?
⁴ Ол йөрейән ёлларымы гөрүп,
хер әдимими ызарлайар.
⁵ Мен ялан сөзләп,
хилегәрлиге йүз уран болсам,
⁶ Худай адыл хөкүм этсин,
мениң пәкдигими билсин.
⁷ Аягым ёлдан чыкан болса,
йүрегим гөзүме эерен болса,
эллериме гара ёкдуран
болсам,
⁸ Гой, экеними башгалар ийсин,
экиним көки билен согрулсын.
⁹ Йүрегими бир аяла алдыран
болсам,
гоңшымың гапысында букуда
ятан болсам,
¹⁰ Гой, аялым башганың
бугдайыны үвесин,
гой, оңа башга эркеклер
янашсын.
¹¹ Чүнки бу азгынлыкдыр,

- хөкүм эдилмели женаятдыр.
¹² Бу хеләкчилик ерине ченли
якян от,
бар экиними көки билен якар
ол.
¹³ Гулум я-да гырнагым маңа арз-
шикаят эденде,
мен олара адалатсызлык эден
болсам,
¹⁴ Худай аяга галанда, мен нәме
әдерин?
Ол хасап соранда, Оңа нәме
жогап берерин?
¹⁵ Энемиң гөвресинде мени
ярадан, олары-да
яратмадымы нәме?
Гөвреде бизе шекил берен бир
Худай дәлми нәме?
¹⁶ Гарыплары исләнинден махрум
эден болсам,
дул хатыны умытдан
дүшүрен болсам,
¹⁷ я-да нанымы еке ийип,
етимлер билен пайлашмадык
болсам,
¹⁸ (яшлыгымдан бәри етимлере
аталык эдип гелдим,
догланым бәри дул хатынлара
ёл гөркезип гелдим)
¹⁹ эшиксиз хеләк боланы,
япынжасы болмадык мәтәжи
гөрүп,
²⁰ олары гоюнларымың йүңи
билен йылатмадык болсам,
олар хем бүтин йүреги билен
мени алкышламадык
болсалар,
²¹ көмекчилеримиң тарапымы
чалжагына гөзүм етип,
етиме эл галдыран болсам,
²² гой, омзум язсын,

- голум омзумдан омрулсын.
²³ Чүнки Худайдан гелжек
 бетбагтчылыктан горкдум,
 бейиклигинден яна Онуң
 хузурында дуруп
 билмездим.
- ²⁴ Алтына бил баглан болсам,
 сап алтына ынам эден болсам,
²⁵ уммасыз байлыгыма буйсанып,
 элимиң газанжына гуванан
 болсам,
²⁶ парлаян Гүне гарап,
 асмандакы ажайып Ая бакып,
²⁷ көңлүмиң мейлини аздырып,
 Ая, гүне сежде хөкмүндө
 йүзүмө сылан болсам,
²⁸ бу хем хөкүмө лайык этмиш
 боларды,
 гөкдәки Худайы инкәр
 этдигим боларды.
- ²⁹ Душманларымың
 хеләкчилигине бегенип,
 башларыңдан бела иненде,
 хешелле какан дәлдин.
³⁰ (Гаргыш билен оларың
 өлүмини диләп,
 дилим билен гүнә этмедим.)
³¹ Чадырымдакылар: „Эйюбың
 берен этинден
 гарныны доюрмаян бармы?“
 диен болсалар,
³² (мысапыр көчеде ятан дәлдин,
 чүнки гапым мыдама
 ёлагчылар үчин ачыкды)
³³⁻³⁴ мәхелледен жуда горкуп,
 оларың йигренжинден хедер
 эдип,
 дымып, даша чыкман,
 йүреке этмишлерими гизләп,
 бейлекилер ялы языкларымы
 яшыран дәлдин.

- ³⁵ Вах, маңа бир гулак асян
 болсады!
 Вах, Гудратыгүйчли Худай,
 Сен бир маңа жогап
 берседин!
 Шонда айдан затларымың
 хакдыгыны субут эдип, гол
 чекердим!
 Вах, Айыплайжым
 хөкүмлери язып, элиме
 берседи!
- ³⁶ Шүбхесиз оны гершимде
 гөтерип,
 башыма тәч эдердим.
- ³⁷ Хер әтлән әдимимиң
 хасабатыны берердим Оңа,
 шазада кимин Онуң хузурына
 барардым.
- ³⁸ Ерим маңа гаршы перят эден
 болса,
 онуң кешлери биле аглашян
 болса,
³⁹ төлегсиз ериң хасылыңдан иен
 болсам,
 ер эелериниң жанына каст
 эден болсам,
⁴⁰ гой, ол ерде бугдай ерине тикен,
 арпа ерине хашал отлар
 битсин!»

Эйюбың сөзлери тамам болды.

32-нжи бап

Элиху Эйюбың достларына жогап берйәр

¹Шейдип, бу үч киши Эйюп билен
 жеделини бес этди, чүнки Эйюп өз гө-
 зүне догручыл гөрүнди. ²Онсоң рам
 уругыңдан, бүз тиресинден болан Ба-
 ракелиң оглы Элиху муңа газаплан-
 ды. Онуң Эйюба гаты гахары гелди,

себәби Эйюп Худайы дәл-де, өзүни аклады. ³Элиху Эйюбың үч достуна-да гаты гахарланды, чүнки олар догры жогап тапмансоңлар, Худай гүнәкәр ялы болуп гөрүнди. ⁴Элиху бейлекилерден яш боландыгы үчин, Эйюп билен геплешмәге өз нобатына гарашды. ⁵Бу үч адамдан жогап ёкдугыны гөрөнде, Элиху газапланды.

⁶Бүз тиресинден болан Баракелин оглы Элиху шейле жогап берди:

«Мен яш, сиз гарры,
шонуң үчин мен чекиндим,
өз пикирими айтмага
горкдум.

⁷Ичими гепледип: „Гой, гожалар геплесинлер,
яшулулар пайхас берсинлер“
дийдим.

⁸Йөне ынсана ичиндәки рух,
Гудратыгүйчлиниң деми
акыл берйәр.

⁹Пайхас диңе гожаларда дәлдир,
хакыката дүшүнйән диңе
яшулулар дәлдир.

¹⁰Шонуң үчин: „Маңа гулак
салың,
мен өз пикирими беян этсем“
дийән.

¹¹Ине, мен сөзлериңизе
гарашдым,
айтжак задыңызы
агтаряркаңыз,
парасатлы гепиңизе гулак
асдым.

¹²Сизи дыкгат билен диңледим,
эмма хич бириңиз Эйюбың
нәхаклыгыны субут
этмедиңиз,
хич бириңиз онуң сөзлерине
жогап бермедиңиз.

¹³Сиз: „Биз пайхас тапдык,

оны Худай нәхак чыкарсын,
ынсан дәл“ диймән.

¹⁴Эйюп сөзлерини маңа гаршы
гөнүкдирмеди,
она сизиң сөзлериңиз билен
жогап бермерин.

¹⁵„Олар горкуп, жогап берип
билмейәрлер,
сөз тапмаярлар айтмага.

¹⁶Олардан сес-седа чыкмаяр,
олар жогапсыз дурлар“ дийип,
мен гарашайынмы инди?

¹⁷Мен-де өз жогабымы берерин,
өз пикирими беян эдерин.

¹⁸Чүнки мен сөзден долы,
ичимдәки рух мени гыссаяр.

¹⁹Ине, ичим ачылмадык шерап
кимин,
тәзе мешик кимин ярылып
баряр.

²⁰Гепләп, ичими совадайын,
дил ачып, саңа жогап берейин.

²¹Адамдан йүз гөрмерин,
яранжанлык этмен хич киме.

²²Яранжанлык этмеги башармаян
мен,
ёгса Яраданым мени-де ёк
эдерди».

33-нжи бап

Элиху Эйюба жогап берйәр

¹«Инди маңа гулак гой, эй, Эйюп,
дийжек сөзлерими диңле.

²Ине, агзымы ачян,
сөзлерим дилимиң ужунда.

³Сөзлерим пәк йүрекден чыкар,
хер дийжек сөзүм хакыкатдыр.

⁴Худайың Рухы мени яратды,
Гудратыгүйчлиниң деми
маңа яшайыш берйәр.

⁵Башарсаң, маңа жогап бер,

- жеделлешиге тайынлан-да,
өңүмде дик дур!
- ⁶ Худайың хузурында менем
эдил сениң ялыдырын,
менем топракдан ярадылдым.
- ⁷ Менден горкмак герек дәл,
хүжүмим агыр болмаз.
- ⁸ Геплериңи өз гулагым билен
эшитдим,
сөзлериң гулагымда яңланып
дур.
- ⁹ Сен: „Мен пәк, языксыз,
тәмиз, менде этмиш ёкдур.
- ¹⁰ Шонда-да Худай маңа гаршы
бахана тапяр,
мени Өзүне душман сайяр,
¹¹ аякларыма күнде саяяр,
бүтин ёлларымы сынлаяр“
дийёарсиң.
- ¹² Эмма мен саңа дийёән: сен бу
бабатда нәхак,
чүнки Худай ынсандан
бейикдир.
- ¹³ „Ынсаның хич бир сөзүне
жогап бермейёр“ дийип,
нәме үчин Онуң билен
жеделлешйёрсиң?
- ¹⁴ Чүнки Худай ынсана бир ёла,
дүшүнмесе икинжи ёла-да
геплейёр.
- ¹⁵ Дүйш, гижеки гөрнүш аркалы,
ынсанлары агыр укы басанда,
дүшеклеринде ятыркалар,
¹⁶ ынсанларың гулакларына
гепләп,
олары дуйдурышлар билен
горкузяр.
- ¹⁷ Ол муны ынсанлары пис
ишлерден,
текепбирликден сакламак
үчин,
- ¹⁸ оларың жаныны габырдан,
өмрүни өлүмден гутармак
үчин эдйёр.
- ¹⁹ Дүшегинде агырылар билен,
сүеклериниң дынувсыз
сызламасы билен олары
жезаландыряр.
- ²⁰ Шонда нәсагың ишдәси
кесилип,
ол леззетли нахары-да
йигренйёр.
- ²¹ Тени гурап, гөзе илмейёр,
гөрүнмедик сүңклери инди
чыкышып дур.
- ²² Бир аягы габырдадыр оларың,
бәрсинден аңырсы якындыр.
- ²³ Йёне мүңлерден бир перишде
арачы болуп,
ынсана догручыллыгы аян
этмәге гелсе,
²⁴ оңа рехими инип:
„Габырдан халас эт,
мен оңуң үчин төлег тапдым“
дийсе,
- ²⁵ гой, оңуң тени чаганыңкы
кимин тәзеленсин,
ол яшлык дөврүне доланып
барсын.
- ²⁶ Ынсан Худайдан дилег эдйёр,
Худай оны кабул эдйёр,
ол шатлык билен Худайың
хузурына гелиёр,
Худай оңуң догручыллыгыны
дикелдйёр.
- ²⁷ Ол халкың өңүнде айдым
айдып:
„Гүнә этдим, догры ёлдан
чыкдым,
эмма Худай маңа жеза
бермеди.
- ²⁸ Ол жанымы габырдан гутарды,
инди дурмушың хөзирини
гөрерин“ дийёр.

29-30 Ынсаның жаныны габырдан
гутаржак болуп,
Олара шатлыклы дурмуш
бержек болуп,
Худай бу затлары
өвран-өвран гайталаяр.
31 Үнс бер, Эйюп, маңа гулак гой,
үмсүм бол, мен гепләйин.
32 Эгер айтжак задың болса айт,
гепле, чүнки мен сени
акламак ислейән.
33 Ёгса-да маңа гулак гой,
үмсүм бол, мен саңа
пайхаслылык өвредейин».

34-нжи бап

Элиху Эйюбы гүнәкәрлейәр

¹Элиху сөзүни довам эдип, шей-
ле дийди:

²«Эй, акылсумақлар, сөзлериме
гулак гоюң,
эй, билимсеклер, мени
диңләң.

³Дилин нахарың тагамыны
дадышы ялы,
гулак хем сөзлери барлаяр.

⁴Гелиң, хакыкаты сайлалың,
ягыны бирликде өвренелиң.

⁵Чүнки Эйюп: „Мен бигүнә,
Худай мени хакымдан махрум
этди.

⁶Мен хак болсам-да, яланчы
сайылярын,
языксыз болсам-да, дердиме
эм ёк“ дийди.

⁷Эйюп ялы адам бармы?
Ол яңсыламану сув дек ичйәр.

⁸Пислик эдйәнлер билен үлпет
болуп,
эрбетлер билен тиркешйәр.

⁹Чүнки Эйюп: „Худайы хошнут
этмек

ынсана пейда бермез“ диййәр.

¹⁰Муңа гөрә, эй, билимсеклер,
маңа гулак асың,
хей-де, Худай пислик эдерми?
Гудратыгүйчли нәхаклык
эдерми?

¹¹Худай ынсанларын
этмишлерини
башларындан индерер,
олара өз пәлинден тапдырар.

¹²Догрусы, Худай хич хачан
пислик этмез,
Гудратыгүйчли адалаты
ёймаз.

¹³Оңа бүтин ер йүзүниң
үстүнден хөкмүрованлығы
берен ким?

Бүтин дүнийәни Онун
ыгтыярында гоян ким?

¹⁴Худай ниет эдип,
Өз рухуны, демини ызына
алса,

¹⁵бүтин адамзат хеләк болар,
ынсанлар ене топрага
өврүлерлер.

¹⁶Дүшүнжән болса, диңле,
сөзүме гулак гой.

¹⁷Адалаты йигренйән хөкүм
сүрүп билерми?

Догручылы, гудратлы Боланы
язгаржакмы?

¹⁸Ол патыша: „Сен дейюс“,
беглере: „Сиз пис“ диййәр.

¹⁹Хан-беглерден йүз гөрмейәр,
байы гарыпдан ёкары тутмаяр,
чүнки хеммелер Онун элиниң
яраданыдыр.

²⁰Олар гөз юмуп-ачасы салымда
өлийәрлер,
адамлар гижә лерзана гелип,
дүнийәден өтйәрлер,

- гүйчлүлөр хөм ынсан эли
дегмезден ёк болярлар.
- ²¹ Худайың гөзлери ынсанларың
ёлуна дикилгидир,
Ол ынсанларың хер эдимини
гөйёр.
- ²² Пислер гизленер ялы,
не гараңкылык, не-де түм
гараңкылык бар.
- ²³ Өз хузуруна хөкүме гелсинлер
дийип,
ынсанлара гүн беллемек
герек дәл Худая.
- ²⁴ Худай парламаздан гүйчлүлери
гырып,
ерлерине башгалары гойяр.
- ²⁵ Худай оларың этмишлерини
билип,
бир гижеде олары агдаряр,
олар эзилёрлер.
- ²⁶ Худай олары пислиги үчин
хөмөниң гөзүниң алнында
жезландыряр.
- ²⁷ Чүнки олар Онуң ызына
эрмедилер,
Онуң ёлларыны эсгермезлик
этдилер.
- ²⁸ Гарыпларың наласы Худая
барып етди,
Ол эзиленлеринң наласыны
эшитди.
- ²⁹ Йөне Худай үмсүм болса, ким
Оны язгарып билер?
Ол йүзүни гизлесе, ким Оны
гөрүп билер?
Миллет болсун, адам болсун,
пархы ёк,
- ³⁰ худайсыз адам шалык сүрүп,
халка дузак гурмасын.
- ³¹ Худая: „Жезамы чекдим,
инди пис иш этмерин.

- ³² Гөрмейэними маңа өврет,
этмиш эден болсам, инди
гайталаман“ диениңиз
бармы?
- ³³ Худай ислейшиңе гөрө
саңа адалатлылык берсинми?
Сен Оны рет этдин.
Сен карара гелмелисин, мен
дәл,
шонуң үчин билйэниңи айт.
- ³⁴ Дүшүнжеси боланлар,
мени диңлейән акылдарлар:
- ³⁵ „Эйюп билмезден гүрлейёр,
онуң сөзлери манысыз“
диерлер.
- ³⁶ Эрбетлер ялы жогап
гайтаряндыгы үчин,
Эйюп ахыра ченли сынагда
болсун!
- ³⁷ Чүнки ол гүнэсине гүнэ
гошяр,
арамызда кинаялы эл
чарпып,
Худая гаршы гепини
көпөлдйёр”.

35-нжи бап

Элиху сөзүни довам эдйёр

- ¹ Элиху шейле дийди:
- ² «Сениң: „Худайың өңүнде
хакдырын“ диймән
догры дәл Эйюп!
- ³ Сен Худая: „Гүнэмиң Саңа
нөме дахылы бар?
Гүнэсизликден нөме пейда
гөрдүм?“ дийёрсин.
- ⁴ Мен сени ве достларыңы
жогапсыз галдырмарын.
- ⁵ Гөклере середип гөр,
булутлара гөз гездир, олар
сенден белент.

- 6 Гүнэ эден болсан, Худая нэме зыяны бар?
 Зыгың көпөлсе, Худая зелели нэме?
 7 Догрулыгың Худая не пейдасы бар,
 Онуң саңа мэтэчлиги нэме?
 8 Пислигиң өзүң ялы адамлара тэсири етйэр,
 догручыллыгың бейлеки ынсанлар үчиндир.
 9 Ынсанлар агыр сүтем астында перят эдйэрлер,
 гүйчүлериң элинден гутулмак үчин ярдам сораярлар.
 10 Йөне хич ким: „Гижесине айдымлар берйән Яраданым ниреде“
 11 Ол бизе ер йүзүндэки хайванлардан көп өвредйэр,
 бизи гөкдэки гушлардан акыллы эдйэр“ диймейэр.
 12 Яманлык эдйәнлериң текепбирлиги зерарлы,
 олар налыш эденде, Худай жогап бермейэр.
 13 Элбетде, Худай бош налышы диңлемейэр,
 Гудратыгүйчли оңа эхмиет бермейэр.
 14 Худайы гөрмейэрин дийсең-де,
 даваң Онуң өңүндедир, Оңа гараш.
 15 Инди Худай гахарына жеза бермейэр,
 гүнэ гаты үнс бермейэр дийип,
 16 Эйюп бидерек сөзлэп,
 хич зат билмезден гепини көпөлдйэр».

36-нжы бап

Элиху Худайың гүйжүни беян эдйэр

- 1 Элиху сөзүни довам эдип, шейле дийди:
 2 «Бираз сабыр эт, мен саңа дүшүндирейин,
 Худай үчин айтмалы сөзүм бар.
 3 Билимими дүрли чешмелерден топлап,
 Яраданымың адылдыгыны субут эдерин.
 4 Догруданам, сөзлерим ялан дэл,
 гаршыңда дуран билимде кәмилдир.
 5 Элбетде, Худай гудратлы,
 хич кими кемситмейэр Ол,
 Ол пайхасда гудратлыдыр.
 6 Эрбетлери дири гоймаз Ол,
 эзиленлере адалатлылык берйэр.
 7 Догрулардан гөзүни айырмаз,
 олары шалар билен тагтда отурдып,
 мертебелерини эбедилик бейгелдйэр.
 8 Догручыллар зынжыр билен багланып,
 азап дузагына дүшүрилен болсалар,
 9 Худай гөдек ишлерини,
 языкларыны оlara аян этмеги үчиндир.
 10 Өвүт-үндевини диңледип,
 писликден дөнмеклиги буюряр.
 11 Олар Худая гулак салып, Оңа хызмат этселер,
 гүнлерини хошвагтлыкда, йылларыны шады-хоррамлыкда гечирерлер.

- 12 Гулак асмасалар, гылычдан хелэк боларлар, дүнийеден пәхим-пайхассыз өтүп гидерлер.
- 13 Худайсызлар гахар-газабы ичинде саклярлар, Худай олары жезаландырсада, Ондан ярдам дилемейэрлер.
- 14 Яшлыкда өлүп гидйэрлер, өмүрлери азгынлыкда гутаряр.
- 15 Худай эзиленлери азапларындан гутаряр, мушакгатлылара Өзүни эшитдирийэр.
- 16 Ол сени хем дертден азат эдип, чәксиз гиңишлиге чыкарды, сачагыңы нәз-ныгматлардан долдурды.
- 17 Инди сен эрбетлере хак болан жезаны чекйән, хөкүмден ве адалатдан гутулып билмерсиң.
- 18 Сак бол, байлык билен алданайма, пара гызыгып, ёлдан чыкайма.
- 19 Байлыгың, эгсилмез гүйч-гайратың сени дертден гутарып билерми?
- 20 Халкларың ер йүзүнден ёк эдилжек гижесини арзув этме.
- 21 Сересап бол! Писликден йүз өвүр, сени гүнәден сакламак үчин мушакгатлык иберилди.
- 22 Худайың гудраты бейикдир, Онуң ялы тәлим берйән бармыдыр?
- 23 Худая нәме этмелидигини өвреден ким? Ким Оңа: „Эдениң телек“ дийип билйэр?
- 24 Худайың ишлерини өвмеги унутма, ынсанлар бу хакда айдым айтдылар.
- 25 Бүтин ынсанлар Худайың ишлерини гөрди, хер кес она узакдан середйэр.
- 26 Худай, хакыкатданам, бейикдир, Онуң бейиклигине долы дүшүнип билмейэрис, Онуң өмүр йыллары акыла сыгмаз.
- 27 Худай сув дамжаларыны гөгө йыгнап, ягыш дамжаларына өвүрийэр.
- 28 Булутлардан ягыш ягяр, ынсанларың үстүнден бол ягмыр ягдыряр.
- 29 Булутларың яйрадылышына, асманың гүбүрдисине дүшүнип билйән бармы?
- 30 Худай гөкде йылдырым чакдыряр, деңизлериң дүйбүне ченли өргйэр.
- 31 Худай халкы шейле доландыряр, олары болелин иймит билен үпжүн эдйэр.
- 32 Йылдырымы Өз элинде саклап, Өз беллән еринде чакмагы буюряр.
- 33 Гөк гүммүрдиси апы-тупаның етип гелйэндигини дуйдуряр, хатда мал-гара апы-тупаның етип гелйәнини билдирийэр.

37-нжи бап

- ¹ Гүммүрдө йүрегим галпылдап,
агзымдан чыкып гелйэр.
- ² Диңлэн Онуң гүммүрдейэн
сесини,
агзындан чыкян овазы эшидин.
- ³ Йылдырымы гөгүң астындакы
эхли ере,
ер йүзүниң дөрт күнжегине
иберйэр.
- ⁴ Онсоң Онуң гүңлеч сеси
эшидилйэр,
Ол гөк кимин гүммүрдейэр,
Өз бар сесине сесленйэр.
- ⁵ Худайың сеси тэсин гүррүлди
берйэр,
бизиң акыл етиреримизден
хас бейик ишлери эдйэр.
- ⁶ Чүнки Ол гара „яг“ дийип,
ягша-да „гүйчли яг“ дийип
буйрук берйэр.
- ⁷ Мунуң үчин эхли ынсанларың
иши тогдадылар,
олар Онуң бейик ишлерини
шонда билерлер.
- ⁸ Хайванлар өз хинлерине
гирйэрлер,
өз сүренлеринде галярлар.
- ⁹ Харасат өз меканындан чыкяр,
совук гүйчли елден гелйэр.
- ¹⁰ Худайың демине буз эмеле гелип,
сув гиңишликлери доңяр.
- ¹¹ Худай булутлары ыгалдан
долдуруп,
оларың арасындан
йылдырымы ере пытрадар.
- ¹² Онуң буйругына гөрә,
бүтин ер йүзүне айланярлар,
Худайың буйрукларына боюн
болярлар.
- ¹³ Я ынсанлары жезаландырмак
үчин,
я-да ер йүзүни суварып,
Өз сөйгүсини гөркезмек үчин,
Ол ягыш ягдыряр.
- ¹⁴ Эйюп, динле муны,
тогта-да, Худайың бейик
ишлери хакында пикирлен.
- ¹⁵ Худайың булутлары нэхили
доландыряныны,
нэдип йылдырым
чакдыряныны билйәнми?
- ¹⁶ Булутларың деңаграмлылыгыны,
кәмил Билимлиниң тэсин
ишлерини билйәнми?
- ¹⁷ Ер йүзүне гүнорта ели өвүсйән
мөвсүмде,
эшиклери ыссыдан эндамына
япышян сен,
- ¹⁸ гуйма бүрүнч айна дек берк
болан асманы
Худай билен биле гуюп
билермиң?
- ¹⁹ Худая нәме диймелидигини
бизе өврет,
сөзүмизи беян эдип
билмейэрис, чүнки биз
гаранкылыкда.
- ²⁰ Гүрлешмек ислейәними Худая
айтмалымы?
Ювудылмак ислейән бармы?
- ²¹ Шемал гечип, булутлар
сырыланда,
гөкде парлаян нура
хич ким середип билмез.
- ²² Худай демиргазыкдан алтын
шөхле сачып гелйэр,
Ол гудратлы шөвкете
бесленендир.
- ²³ Гудратыгүйчли эльетмез,
гудратда бейикдир,
Ол адылдыр, догрулыкда
бейикдир,

Ол хич зулум этмейэр.
²⁴ Шонуң үчинем ынсанлар
 Ондан горкярлар,
 Худай оларың пайхасына үнс
 бермейэр».

38-нжи бап

Реб Эйюба жогоп берйэр

¹ Онсоң Реб харасадың ичинден Эй-
 юба шейле жогап берди:

² «Надан сөзлериң билен
 несихатымы гаралар ялы ким
 болупсың?

³ Эркек кимин билиңи берк гуша,
 сени сораг этжек, Маңа жогап
 бер!

⁴ Мен ериң дүйбүни тутанымда,
 сен ниредедиң?

Билиән болсаң, айт ханы!

⁵ Ериң өлчегини кесгитлән ким?
 Сен булары билиәндишин
 өйдйәнми?

Онуң үстүнден йүп чекен
 ким?

⁶ Ер сүтүнлерини саклая
 диреглер нәмә беркидилен?
 Онуң бурч дашыны ким
 гойды?

⁷ Шонда даң йылдызлары айдым
 айдышдылар,
 эхли ылахы барлыклар
 бегенжинден
 гыгырышдылар.

⁸ Деңиз ери бөвсүп чыканда,
 онуң өңүне бөвет басан ким?

⁹ Деңзи булутлар билен өртүп,
 оны түм гараңкылыга гаплан
 Мендишин.

¹⁰ Деңзе гөзенекдир гапы гоюп,
 оңа чэк чекен-де Мендишин.

¹¹ Деңзе: „Шу ере ченли акып,
 мундан анрык гечмерсиң,
 гүйчли толкунларың шу ерде
 тогтасын!“ дийдим.

¹²⁻¹³ Шөхлесини ер йүзүниң дөрт
 күнжегине яйрадар ялы,
 эрбетлери гизленен еринден
 силтерләп чыкараар ялы,
 өмрүнде ир сэхере буйрук
 бердиңми?

Даң шапагына ерини
 гөркездиңми?

¹⁴ Ер йүзи мөхүр басылан тоюң,
 лыбас кимин гөзе гөрүңйэр.

¹⁵ Эрбетлер нурдан махрум
 эдилйэр,
 ёкары галдырылан гол
 дөвүлйэр.

¹⁶ Деңзиң гөзбашларына барып
 гөрдүңми?

Чундукларың дүйплерине
 гезеленч этдиңми?

¹⁷ Саңа өлүлөр дүйнәсиниң
 гапылары гөркезилдими?
 Түм гараңкылыгың
 дервезелерини гөрдүңми?

¹⁸ Дүйнә гиңишлигине сер
 салдыңмы?
 Айт, онда шуларың барыны
 билиән болсаң.

¹⁹ Ягтылыгың месгенине гидйән
 ёл ниреде?
 Гараңкылыгың меканы
 ниреде?

²⁰ Олары ери-ерине экидип
 билермиң?

Оларың месгенлерине гидйән
 ёдалары билиәнми?

²¹ Сен булары билиәндишин
 өйдйәнми?

- Сен нәме шол дөвүрде
догулдыңмы?!
Шонча йыллар яшадыңмы?
- 22 Гарың аммарларына гирип
гөрдүңми?
Долы аммарларына сер
салдыңмы?
- 23 Олары бетбагтлы гүнлер үчин,
говга ве сөвеш гүнлери үчин
саклярын.
- 24 Йылдырымың ниреден
гелйәнини,
гүндогар елиниң ниреден
башлаяныны билйәңми?
- 25-27 Ынсаның аяк басмадык ерине,
яшалмаян чөле ягыш ягсын,
хараба өврүлен чөл сувдан
ганып,
ол ерде от битсин дийип,
ягыш акымлары үчин ябы,
йылдырымлара ёл ачан ким?
- 28 Ягшың атасы бармы?
Чыг дамжаларыны ярадан
ким?
- 29 Буз кимиң ятгысындан чыкды?
Гөклерден дүшен гыравы ким
догурды?
- 30 Сувлар гаты даша дөңйәр,
деңзиң йүзи доңяр.
- 31 Үлкер йылдызларының
зынжырларыны баглап
билермиң?
Орионың багларыны чөзүп
билермиң?
- 32 Йылдызлар топлумыны өз
мөвсүмлеринде чыкарып
билермиң?
Улы, Кичи Едигене ёл
гөркезип билермиң?
- 33 Гөгүң канунларыны билйәңми
сен?
- Ерде оларың хөкүмини
йөредип билермиң?
- 34 Башыңа бол ягыш ягсын
дийип,
булутлара буйрук берип
билермиң?
- 35 Саңа: „Биз сениң хызматыңда“
диер ялы,
йылдырым чакдырып
билермиң?
- 36 Леглеге пайхас берен ким?
Хораза дүшүнже берен ким?
- 37 Кимиң булутлары санамага
пайхасы етер?
Гөгүң тулумларыны ким
агдарып билер?
- 38 Шонда топрак гатап,
кесеклер бири-бирлерине
япышырлар.
- 39-40 Ширлер сүренлерине сүмен
пурсады
я-да сүмме токайда букуда
ятырка,
шир үчин ав авлап билермиң?
Чага арсланларың гарныны
дойруп билермиң?
- 41 Гарга балалары Худая налыш
эдип,
ачлыкдан энтәнлеринде,
олары олжа билен үпжүн
эдйән ким?

39-нжы бап

- 1 Даг гечилериниң хачан
гузлаяныны билйәңми?
Кейиклери гузлаан вагты
сынлаяңмы сен?
- 2-3 Олар бүкүлип, бургусы тутуп,
чагаланда,
оларың нәвагт айларының
долуп,

- гузламалы пурсадыны
билйәңми?
- 4 Балалары чөлде өсүп, гүйч
аляр,
чыкып гидип, ызларына
доланмазлар.
- 5 Гуланы бошадып гойберен
ким?
Гуланы душагындан бошадан
ким?
- 6 Олара чөллери өй,
шор ерлери месген эдип
бердим.
- 7 Ол шәхериң галмагалына
гүлйәр,
мал сүрйәниң гыкылыгыны
эшитмейәр.
- 8 Өри үчин депелерде энтейәр,
гөк отлук агтаряр.
- 9 Ябаны өкүз саңа хызмат этмәге
разы болармыка?
Гижәни сениң ахырының
башында гечирермикә?
- 10 Ер сүрдүрмек үчин ябаны
өкүзе боюнтырык салып
билермиң?
Я-да ол сениң ызындан ерлере
мала басармыка?
- 11 Онуң бейик гүйжүне бил
баглап билермикән?
Агыр ишиңи оңа табшырып
билермикән?
- 12 Ябаны өкүзиң хасылыңы
йыгнап,
харманыңа үйшүржекдигине
ынамың бармы?
- 13 Леглегиңки кимин ганат-пери
болмаса-да,
дүегуш бегенчли ганат какяр.
- 14 Дүегуш ерде юмургалаяр,
олары гумда йыладяр.
- 15 Юмургаларың аяк астында
енжилжегини,
ябаны хайванларың олары
басгылажакдыгыны
унудяр.
- 16 Балаларыны эдил кесекиниңки
кимин забун тутяр,
зәхметиниң бидерек
болжагындан хедер этмейәр.
- 17 Чүнки Худай оны пайхасдан
махрум эдендир,
оңа аң бермәндир.
- 18 Эмма дүегуш ганат яйып
ылганда,
атың ве чапыксуварының
үстүнден гүлйәр.
- 19 Бедеве гүйч-кувват берйән
сенми?
Онуң бойнуна ялы битирйән
сенми?
- 20 Сенми оны чекиртге кимин
бөкдүрйән?
Кишңәнде, айылганчдыр
онун сеси.
- 21 Газаплы ер пешәп, гүйжүне
буйсаняндыр,
душманың үстүне окдурыляр.
- 22 Горка гүлүп, хич затдан хедер
этмейәр,
гылычдан хем гачмаяр.
- 23 Сагдак, ялпылдавук найза ве
ханжар оңа дегип,
зарңылдап, ызына атыляр.
- 24 Буйсанчдан мөвч алып, эсли
аралыга чапяр,
үмсүм дурмаз ол сурнай
сесине.
- 25 Сурнай сеси яңлананда, ол
кишңейәр,
сөвеш ысыны, серкерделериң
гох-галмагалыны,

сөвеш гыкылыкларыны
узакдан дуйяр.

²⁶ Гыргы сениң пайхасың билен
гөкде гайып,
ганатларыны яйып, гүнорта
тарап учярмы?

²⁷ Бүргүт сениң буйругың билен
гөге галып,
белентликде хөвүртге
ясанярмы?

²⁸ Ол учут гаяларда яшап,
олары өзүне гала эдинйэр.

²⁹ Авуны шол ерден гөзлейэр,
гөзлери авуны узакдан
гөйэр.

³⁰ Балалары гандан
иймитленйэрлер,
ниреде лэш болса, олар шол
ердедир».

³¹ Реб Эйюба шейле дийди:

³² «Гудратыгүйчли билен
жеделлешен Оңа дүзедиш
берерми?

Худай билен давалашян
жогап берсин».

³³ Эйюп Реббе шейле жогап берди:

³⁴ «Вах, мен бир санда ёк адам,
Саңа нөме жогап берейин?
Агзыма бек боларын инди.

³⁵ Көп гезек гепледим, йөне менде
жогап ёк,
мундан артык геплемен инди».

40-нжы бап

Реб сөзүни довам эдйэр

¹ Реб харасадың ичинден шейле жо-
гап берди:

² «Эркек кимин билиңи берк
гуша,
сени сораг этжек, Маңа жогап
бер.

³ Мени адалатсызлыкда
айыплажакмы сен?
Өзүңи акламак үчин Мени
хөкүм этжекми инди?

⁴ Худайың гүйжи ялы гүйжүн
бармы?
Онуңкы ялы гүңлеч сесиң
бармы?

⁵ Өзүңи шан-шөхрат ве белент
мертебе билен безе,
шөхрат ве хормат донуны гей.

⁶ Мөвч алян газабыңы дөк,
текепбирлере бакып, олары
боюн эгдир.

⁷ Текепбирлере гарап, олары
дыза чөкер,
эрбетлери дуран ерлеринде
мынжырат.

⁸ Хеммесини биле топрага гөм,
олары габырда багла.

⁹ Шонда саг элиңиң сени халас
эдип билжегини
Мен-де боюн аларын.

¹⁰ Ине, Бэхемоса^а серет,
сени ярадышым кимин, оны-
да Мен яратдым,
ол өкүз кимин от иййэр.

¹¹ Гөр, онуң билинде нэхили гүйч
бар,
гарнындакы мускуллары
нэхили гүйчли!

¹² Гуйругыны кедр агажы кимин
саллаяп,
будуның сиңирлери өрүм-
өрүмдир.

^а 40:10 *Бэхемос* – бизе мәлим болмадык эпет хайван.

¹³ Сүңклери бүрүнч турбалар
кимин,
гапыргалары демир
гөзенеклери киминдир.

¹⁴ Бәхемос Худайың бейик
ишлериниң арасында ин
ажайыбыдыр,
диңе Яраданы оңа гылыч
билен голайлашып билер.

¹⁵ Байырлар оңуң отлагыдыр,
ол ерде хайванлар
яйнашарлар.

¹⁶ Ол гырымсы агачлар астында,
гамышлык билен өртүлөн
батгалыкда ятыр.

¹⁷ Гырымсы агачлар үстүне
көлеге салаар,
дерәниң сөвүтлери оны
гуршаяр.

¹⁸ Деря жошса-да, ол эйменмез,
Иордан дашып, агзына-
бурнуна гелсе-де, ол асла
эвмез.

¹⁹ Ким оны гарбак билен тутуп
билжек?
Ким чеңчек билен оңуң
бурнуны дешип билжек?

²⁰ Ливятаны ^a чеңчек билен тутуп
билермиң?
Я-да оңуң дилине сыртмак
салып билермиң?

²¹ Бурнундан йүп гечирип
билермиң?
Я-да эңинден чеңнеги өтүрип
билермиң?

²² Ол саңа ялбарып-якарармыка?
Ширин сөзлери билен сени
ырармыка?

²³ Өзүни эбедилик гулуң эдериң
ялы,
сең билен эхт баглашармыка?

²⁴ Гуш билен ойнайшың ялы
оңун биленем ойнармыкаң?
Оны гызларыңа гүйменже
эдип баглап билермиң?

²⁵ Тәжирлер оны алып-сатып
билермикәлер?
Сөвдагәрлер оны өз
араларында пайлашып
билермикәлер?

²⁶ Дерисини найза билен,
келлесини балыкчыларың
гадалгасы билен дешим-
дешим эдип билермиң?

²⁷ Оңа элиңи дегрип гөр, ол саңа
гөз гөркезмезмикә,
сен оны икиленч
гайталамарсың.

41-нжи бап

¹ Оны тутмак умыды
нетижесиздир,
гарасыны гөрениң горкудан
йүреги ярылар.

² Оны оярып билжек йүрекли
адам ёкдур.
Ким Мениң өңүмде дуруп
билжек?

³ Ким Менден хасабат
бермегими сораар?
Гөгүң астындакы бар зат
Мениңкидир.

⁴ Ливятаның беден агзалары,
бейик гүйжи ве гөзел сыраты
барада дыммарын.

⁵ Ким оңуң совудыны чыкарып
билер?
Ким оңа яраг билен голайлап
билер?

⁶ Ким оңуң агзыны ачмага йүрек
эдер?

^a 40:20 *Ливятан* – деңиз аждархасы. Сөзлүге серет.

- Агзындакы дишлери
горкунчдыр.
- ⁷ Аркасы ыкжам мөхүр билен
мәкәмленин,
хатар-хатар галканлар билен
өртүлөн.
- ⁸ Олар бири-бирлерине шейле
якын велин,
хатда араларындан хова
гечмейәр.
- ⁹ Бирек-биреклерине
япышдырылгыдыр олар,
мәкәм сепленендирлер, олары
айрып болмаз.
- ¹⁰ Асгыранда от сачяр,
гөзлери даң шапагы кимин
янып дур.
- ¹¹ Агзындан ялын чыкяр,
от учгунлары сычраяр.
- ¹² Бурнуның дешиклеринден
гайнаян газан,
янян гамыш кимин түссе
чыкяр.
- ¹³ Деми көмүрлери көредйәр,
агзындан алав чыкяр.
- ¹⁴ Гүйч онуң бойнундадыр,
горкы онуң хузурында танс
эдйәр.
- ¹⁵ Этиниң гатлары бири-бирине
япышып,
эндамында беркән, ол
гымылдамаяр.
- ¹⁶ Йүреги даш кимин гаты,
дегирмен дашы кимин
гатыдыр.
- ¹⁷ Ол еринден галанда, гүйчлүлер
лерзана гелйәр,
горкудан яңа титрәп,
өзлерини йитирйәрлер.
- ¹⁸ Оңа гылыч кәр этмез,
найза, ханжар ве ок өтмез.
- ¹⁹ Ол демри саман,
бүрүнжи чүйрүк агач сайяр.
- ²⁰ Атылан окдан гачмаз,
сапан дашлары оңа саман
овнугы киминдир.
- ²¹ Сердесселери саман сайяр,
өзүне тарап зыңлан найзалара
гүлйәр.
- ²² Гарнының асты гыйчак күйзе
дөвүклери киминдир,
палчыгың үстүне дөвек
кимин ыз галдырар.
- ²³ Чундлугың сувларыны газан
кимин гайнадыр,
деңзи мелхем гайнадылян
габа дөндерйәр,
- ²⁴ ызында парлак ыз галдыряр,
деңиз агаран сача
меңзедилйәр.
- ²⁵ Бүтин әлемде онуң деңи-тайы
ёкдур,
бу махлук горкы-үркини
билйән дәлдир.
- ²⁶ Ол әхли жандарларың ичинде
иң текепбидир,
йыртыжы хайванларың иң
бойнуёгыныдыр».

42-нжи бап

Эйюп тоба эдйәр

- ¹ Онсоң Эйюп Реббе шейле жогап
берди:
- ² «Мен билйән, Сениң элиңден
хемме зат гелйәр,
гөвнүңе гелен зады амала
ашыряң.
- ³ Несихатыңы гаралажак бармы?
Шонуң үчинем мен
дүшүнмедик,
асла акыл етирип билмедик
затларым барада гепледим.
- ⁴ Инди маңа гулак ассана, мен
геплежек,

Сенден сорайын, маңа жогап берсене.

⁵ Сен хакда гулагым билен эшидипдим,
инди Сени өз гөзлерим билен гөрдүм.

⁶ Мунуң үчин өзүми йигренип,
башымдан гумдур күл совруп тоба эдйэрин».

Эйюбың тазе дурмушы

⁷Реб Эйюп билен гүррүңини тамамландан соң, тейманлы Элипаза йүзленип, шейле дийди: «Мениң саңа ве сениң бейлеки ики достуңа гаршы газабым ловлаяр, чүнки сиз гулум Эйюп ялы Мен барада хакыкаты сөзлемедиңиз. ⁸Шонуң үчин хем инди еди өкүз билен еди гочы алыңда, гулум Эйюбың янына барып, өзүңиз үчин якма гурбанлыгыны хөдүр эдиң. Гулум Эйюп сизиң үчин дилег эдер. Мен сиз билен акмаклыгыңыза гөрә иш салышмарын, онуң дилегини кабул эдерин, чүнки сиз Мен барада хакыкаты гулум Эйюп ялы сөзлемедиңиз». ⁹Шейдип, тейманлы Элипаз, шувалы Билдат хем-де нагамлы Сопар Эйюбың янына гидип, Реббиң табышырышы ялы хем этдилер. Реб Эйюбың дилегини кабул этди.

¹⁰Эйюп достлары үчин дилег эденден соң, Реб оңа бар затларыны ызына гайтарып берди. Реб оңа өңкүсиден ики эссе көп зат берди. ¹¹Онсоң эхли доганларыдыр уялары ве өңки танышлары Эйюбы гөрмөгө гелип, өйүнде биле чөрек ийдилер. Онуң башына Реббиң гетирен белалары үчин дуйгудашлык билдирип, оңа теселли бердилер. Оларың херси Эйюба бир бөлек күмүш билен алтын йүзүк бердилер.

¹²Реб Эйюбың соңкы дурмушыны өңки дурмушындан-да хас берекетли этди. Онуң он дөрт мүң гоюн-гечиси, алты мүң дүеси, мүң жүбүт өкүзи ве мүң уркачы эшеги барды. ¹³Шейле хем еди оглы, үч гызы барды. ¹⁴Биринжи гызының ады Емима, икинжисиниң ады Кесия, үчүнжисиниң ады Керенхап-пукды. ¹⁵Дүңйәнин хич бир күнжегинде Эйюбың гызлары ялы гөрмегей гызлар ёкды. Какалары эркек доганлары билен бирликде оларда мирас берди.

¹⁶Мундан соң Эйюп йүз кырк йыл яшап, чагаларыны, дөрт арка ченли агтык-човлук гөрди. ¹⁷Шейдип, Эйюп гожалып, дурмушдан разы болуп дүңйәден өтди.

Зебур

Гириш

Зебур китабының ады еврейче *техиллим*, яғни *өвгүлер* диймеги аңладяр. Зебур айдымларың йыгындысы болуп, онуң аглаба бөлегини өвги айдымлары дүзйәр. Өвги айдымларындан башга Зебурда шүкүр мезмурлары, зыярат мезмурлары, ахы-нала мезмурлары, патышаның шанына айдылян мезмурлар ве Төврат мезмурлары душ гелйәндир. Төврат мезмурлары Муса пыгамберинң бәш китабында беян эдилен таглыматы вәсп әдйәрлер.

Зыярат нагмалары (119 – 133-нжи мезмурлар) иманлыларың Иерусалимиң дервезелеринден гирип, ыбадатхананың бина эдилен мукаддес дагына чыкышларыны беян әдйәрлер.

Патышаның шанына айдылян нагмалар патышаны тарыпаян я-да онуң ша тагтына чыкмагының шанына айдылян нагмалардан ыбаратдыр. Худайың Өз пыгамберлерине берйән ылхамлары билен таныш адамлар бу мезмурларда дүнийәниң әли шан-шөхратына мынасып Месихиң гелжекдиги барада яңзыдылып айдылан пыгамберликлере айдың дүшүнйәрлер.

Ахы-нала мезмурлары екеликде я-да топарлайын айдылыпдыр.

Шу мезмур иң мешхурларың бири дийип хасапланяр:

Бабыл сувларының боюнда отурып, Сионы ятлан вагтымыз гөзйәш дөкүндик. Шол ердәки дерек ағачларындан өз лираларымызы асып гоюпдык.

Зебур 136:1-2.

Бу мезмур ысрайыл халкының Бабыл сүргүнлигинде болан дөврүнде дүзүлйәр. Шол дөврүде олар Иерусалиме доланып, Худайы ыбадатханада шөхратландырмагы йүрекден арзувляярдылар.

Мезмурларың көпүси Давут пыгамбер тарапындан я-да онуң үчин дүзүленди. Оларың сөзбашылары көпленч еврейче болуп, онуң авторыны я-да нәхили ягдайда дүзүлендигини мәлим әдйәрлер. Кәбир мезмурларың сөзбашысына дүшүнмек дийсең кын боляр, себәби олар бизиң дөврүмизе ченли сакланмадык мукам хеңлери я-да саз гураллары барададыр. Манысы айдың болмадык шейле сөзлере *села*, *маскил* ве ш. м. сөзлер дегишли болуп, оларың дүшүндириши сөзлүкде берилйәр. Мезмурларың башга бир топары болса ыбадатханада сежде эдилен вагты айдылып, «айдымчылар топарының ёлбашчысына» диен гошмача сөзбаша әдирлер. Шейле гошмача

сөзбашылы мезмурлар ыбадатханада Худая гурбанлык берлен ваг- ты айдымчылар топары тарапын- дан айдылыпдыр.

Мазмуны

Жеми 150 мезмур, ине, шу ашакдакы 5 китаба бөлүнйэр:

- 1 – 40-нжы мезмурлар
- 41 – 71-нжи мезмурлар
- 72 – 88-нжи мезмурлар
- 89 – 105-нжи мезмурлар
- 106 – 150-нжи мезмурлар

БИРИНЖИ КИТАП

(1 – 40-нжы мезмурлар)

1-нжи мезмур

- ¹⁻² Реббин канунындан леззет алян,
гиге-гүндиз шол барада ойланян багтлыдыр!
Ол эрбетлеринг маслахатына гитмейэр,
гүнэкэрлеринг ёлундан йөремейэр,
янсылайжыларың арасында отурмаяр.
- ³ Ол акар сувлар якасында экилен,
мивесини мөвсүминде гетирйән,
япрагы солмаян агач киминдир;
эхли эдйән иши онуна боляр.
- ⁴ Эрбетлер болса бейле дәлдир,
олар елиң совран харпыгы ялыдыр.
- ⁵ Шоңа гөрә, эрбетлер хөкүм чыкарыланда,
гүнәлилер-де догрулар межлисинде

дуруп билмезлер.

- ⁶ Чүнки Реб догруларың ёлуны гөзден салмаяр,
эрбетлеринг ёлы болса хеләкчилиге учрадыр.

2-нжи мезмур

- ¹ Миллетлер арасындакы башбозарлык нәме?
Халклар нәмә бидерек питне турузяр?
- ² Реббе ве Онуң сайланына гаршы дүнйә шалары аяга галяр;
хөкүмдарлар биригйәр ве баш галдыряр.
- ³ Олар шейле диййәр:
«Сыпырып ташлалың гандалларыны хем-де гыралың зынжырларыны».
- ⁴ Гөклерде отуран Таңры оларың үстүнден гүлйәр хем-де олары масгаралаяр.
- ⁵ Шонда олар ахахар билен йүзленер,
газабында олары эймендирер:
- ⁶ «Мукаддес дагым Сионда^a Мендирин Өз патышамы отурдан».

^a **2:6 Сион** – бу Иерусалим шәхериниң бейлеки ады. Сөзлүге серет.

- 7 Патыша: «Мен Реббиң
перманыны
ыглан эдейин» диййэр.
«Сен Мениң оглумсың, – дийди
Ол маңа –
бу гүн Атаң болдум Мен.
8 Менден диле, саңа берейин
миллетлери мирас хөкмүндө,
тутуш элем-жаханы мүлк
хөкмүндө.
9 Сен олары демир хасаң билен
дөверсиң,
күйзегэриң голчасы дей чым-
пытрак эдерсиң».
10 Шейлеликде, эй, патышалар,
пайхаслы болуң;
дүйнө хөкүмдарлары, шундан
хабарлы болуң:
11 Реббе гуллуқ эдиң сиз горкы
билен:
хем галпылдаң, хем-де
шатланың.
12 Оглы өпүң, ёгса ол газаба мүнөр,
сиз хем хелэк боларсыңыз өз
ёлуңызда,
чүнки тиз туташяр онуң газабы.
Оны пена эдинйөнлериң
эхлиси багтлы.

3-нжи мезмур

- 1 *Давудың өз оглы Абшаломдан
гачан махалы айдан мезмуры.*
2 Я Реб! Душманларым ненен
көпелди!
Маңа гаршы баш
гөтерйөнлериң саны кән.
3 Көплер мен бабатда:
«Худай оны халас этмез»
диййэрлер. *Села*
4 Эмма Сен, я Реб, дашымда бир
галкансың,
шан-шөхратым, башымы
дикелдйән Сенсиң.

- 5 Мен Реббе эдйэрин дады-
перяды,
Ол мукаддес дагындан маңа
берйэр жогабы. *Села*
6 Мен ятярын хем-де ука
гидйэрин,
саг-аман оянярын, чүнки Реб
голдаяр мени.
7 Чар тарапдан мениң гаршыма
чыкан
бичак көп душмандан
горкмаярын мен.
8 Галк Сен, я Реб!
Эй, Худайым, халас эт мени!
Эхли душманларымың эңине
уряң,
эрбетлериң дишлериңи күл-
оврам эдйән.
9 Еңиш Ребдендир,
берекедиң Сениң халкының
үстүндө болсун. *Села*

4-нжи мезмур

- 1 *Айдымчылар топарының ёлбаш-
чысына. Киришли саз гуралында.
Давудың мезмуры.*
2 Эй, мени хаклы чыкарян
Худайым!
Маңа жогап бер чагыранымда.
Маңа гиндик бердиң
дарыганымда,
маңа мерхемент эт-де,
дилегиме гулак гой.
3 Эй, ынсан огуллары! Хачана
ченли
сиз маңа ыснат гетиржек?
Хачана ченли пуч зады сөйүп,
сиз ялана эержек? *Села*
4 Эмма билип гоюң: Реб Өзи
үчин
садык адамы сайлап гояндыр.
Реб мени эшидйэр
чагыранымда.

⁵ Гахарланып, гүнә галмаң сиз,
Дүшегиңизде ойланың,
үмсүм болуң сиз. *Села*

⁶ Догры гурбанлыклары
хөдүрлән,
Реббе бил баглан.

⁷ «Ким бизе ягшылык эдер?»
дийәнлер көпдүр.
Я Реб, йүзүңиң нуруны
үстүмизе сач!

⁸ Хасыл, тәзе шерап бол боланда
багтдыр,
йөнө йүрегиме берен
шатлыгың мундан-да
көпдүр.

⁹ Мен аркайын ятян хем-де
уклаян;
чүнки дине Сен, я Реб, мени
аманлыкда яшадяң.

5-нжи мезмур

¹ *Айдымчылар топарының ёлбаш-чысына. Уфленип чалынян саз гуралында. Давудың мезмуры.*

² Я Реб, диңле мениң сөзүми
хем-де эшит мениң ахы-
зарымы.

³ Диңле перядымың сесини,
эй, Патышам хем-де Худайым,
мен Саңа эдйәндинрин дилеги.

⁴ Я Реб, мениң сесими эртирине
эшидйәрсин Сен,
хәзирленип, сәхер билен
хузурыңда гарашырын мен.

⁵ Сен эрбетлиги халамаян
Худайсың,
Сениң хузурыңда яман
яшамаз,

⁶ текепбирлер Сениң гашыңда
дурмаз;
Сен йигренйәрсин
беткәрлериң барыны,

⁷ ёк эдйәрсин ялан сөзлейәнлери.

Я Реб, Сен йигренйәрсин
ганхор билен кеззабы.

⁸ Мен болса эгсилмез садык
сөйгиң аркалы,
гирерин Сениң өйүңе;
мен Сенден хедер эдерин,
мукаддес ыбадатханаңа тарап
тагзым эдерин.

⁹ Я Реб, душманларым зерарлы,
Өз адалатыңда мени
угрукдыр;
догрула Сен өңүмдәки ёлуны.

¹⁰ Оларың агзында догры сөз
ёкдур,
оларың йүреги
вейранчылыкдыр,
оларың богазы ачык габырдыр,
диллери билен-де
яллакляяндыр.

¹¹ Эй, Худай, оlara чыкар хөкүми,
пәллеринден тапып,
йыкылсын олар;
языклары үчин ковуп чыкар
олары,
чүнки олар Саңа гаршы баш
галдырдылар.

¹² Сени пена эдинйәнлериң бары
шатлансын,
элмыдама жошуп, нагмалар
айтсын;
чүнки олары гораярсың Сен,
адыңа ашыклар Сенде шат
болсун.

¹³ Сен ялкаярсың догры ынсаны,
хошамайлыгың-да боляр
онун галканы.

6-нжы мезмур

¹ *Айдымчылар топарының ёлбаш-чысына. Секиз киришли саз гуралында. Давудың мезмуры.*

² Я Реб, гахарыңда мени язгарма,
газабыңда мени тербиелеме.

- ³ Я Реб, маңа мерхемет эйле,
чүнки менде ысгын-мыдар
галмады;
я Реб, маңа бер Сен шыпаңы.
Чүнки галпылдаяр мениң
сүңклерим,
⁴ гүйчли галпылдаяр жаным хем
мениң.
Я Реб, хачана ченли бу довам
эдер?
⁵ Я Реб, маңа өврүлип, халас эт,
мениң жанымы,
садык сөйгиңиң хатырасына,
азат эт мени.
⁶ Чүнки Сени габырда ятламак
ёкдур;
Саңа өлүлөр дүңйэсинде ким
өвги айдар?
⁷ Иңчилдимден халыс ядадым,
хер агшам аглап, дүшегими
сув- -сил эдйэрин,
ёрганымы гөзяшларыма мен
гарк эдйэрин.
⁸ Гөзлеримиң нуры өчди гусса
зерарлы,
күтелди эхли душманларым
себэпли.
⁹ Менден дашлашың, эй,
беткэрлериң бары,
чүнки Реб эшитди агы сесими.
¹⁰ Реб эшитди мениң
ялбарышымы,
кабул эдйэр Реб мениң
догамы.
¹¹ Эхли душманларым утанып,
горка гаплансын,
алжырап бирбада, ызына
дөңсүн.

7-нжи мезмур

¹ Давудың Реббе айдан шигаёны.
Бенямин тиресинден болан Кушуң
сөзлериңе дегиишли.

- ² Я Бейик Худайым! Сени пена
эдинйэрин мен,
мени ызарлаянларың
барындан халас эт, гутар.
³ Ёгсам хич ким ёкка мени халас
эдере,
олар шир дек мени
парчалаймасын.
⁴ Я Реб, Худайым, эгер шулары
мен эден болсам:
эгер эллеримде хаксызлык
болса,
⁵ эгер өзүм билен асудалыкда
яшана
яманлык эдөөн болсам,
душманымы себэпсиз ере мен
талан болсам,
⁶ онда, гой, ызарлаянлар
ызымдан етсин,
депгилэп, жанымы ере
гапласын
хем-де хорматымы аяк астына
салсын. *Села*
⁷ Я Реб, галк Сен Өз газабыңда,
гаршы чык Сен душман
дергазабына;
эй, Худайым, оян-да, жар эт
Өз хөкүмини.
⁸ Халклар жемагаты гуршасын
төверегичи,
гөклерден йөрөт олара Сен
хөкүмини.
⁹ Реб халклара хөкүм чыкарыр;
я Реб, догрулыгым билен
пөклигиме гөрө,
Сен мени акла.
¹⁰ Эрбет адамларың яманлыгы
соңлансын,
беркарар эт Сен догры ынсаны,
чүнки Сен, я хак Худай,
көңүлдир йүреклери
барларсың ахырын.

- ¹¹ Худайдадыр мениң галканым,
Ол догры йүреклини халас
эйдэндир.
- ¹² Худай адыл Казыдыр,
хаксызлыгы гүнде хөкүм
эйдэндир.
- ¹³ Эгер кимдир бири тоба этмесе,
Худай Өз гылыжыны
йителдер;
яйының киршини чекип, оны
ченэндир.
- ¹⁴ Ол өврүп пейкамларыны
ловлаян ода,
оңа өлүм ярагларыны
тайынлап гойяр.
- ¹⁵ Ине, эрбет адамың
хаксызлыктан хамыла болуп,
гөвресинде яманлыгы гөтерип,
яланы дүңйө индиришини
гөр!
- ¹⁶ Ол газяр бир чукур, оны
чуналдыр,
газан чукурына-да онуң өзи
дүшйэр.
- ¹⁷ Өз яманлыгы инйэр онуң
башына,
залымлыгы инйэр өз
депесине.
- ¹⁸ Реббе Онуң хаклыгында шүкүр
эйдэрин,
шатланып, Бейик Худая нагма
айдярын.

8-нжи мезмур

- ¹ *Айдымчылар топарының ёлбашчысына. Гититде. Давудың мезмуры.*
- ² Я Хөкмүрован Реббимиз!
Адың ненең белент тутуш
ериң йүзүнде!
Яйдың шөхратыңы гөклер
үстүнде.
- ³ Сен Өз ягыларың себэпли,

- душмандыр өч аяны
дымдырмак үчин,
чагаларың, бэбеклериң
алкышларындан
гала яратдын.
- ⁴ Сениң гөклерине –
бармакларың ишине,
Сениң гоян Айдыр
йылдызларыңа
назар айланымда, шейле
диййэрин:
- ⁵ «Адам нэме Сен оны ятларың
ялы?
Ынсан оглы нэме аладасыны
эдеңиң ялы?»
- ⁶ Оны перишделерден бираз
песрэк яратдың,
оңа шөхрат билен хормат
жыгасыны гейдирдин.
- ⁷ Оны Өз эллериңиң ишлерине
хөкүмдар гойдуң;
эхли зады аягының астында
гойдуң:
- ⁸ гоюнлардыр өкүзлериң барыны,
шейле-де чөл хайванларыны,
⁹ гөк гушларыны, деңиз
балыкларыны,
деңиз ичре йүзйән бар
жандарлары».
- ¹⁰ Я Хөкмүрован Реббимиз!
Адың ненең белент тутуш
ериң йүзүнде!

9-нжы мезмур

- ¹ *Айдымчылар топарының ёлбашчысына. Мут лабенде. Давудың мезмуры.*
- Алеф*
- ² Мен бүтин йүрегим билен
Реббе шүкүр эдерин;
Сениң эхли гудратлы
ишлериңи айдып берерин.
- ³ Сенде бегенерин, жоша гелерин,

адыңы тарыплап, нагма
айдарын,
я Бейик Худай!

Бет

- ⁴ Мениң душманларым
ызларына дөненде,
бүдрәп, ёк болярлар Сениң
өнүңде.
⁵ Чүнки Сен адалатлы алып
бардың давамы,
Сен тагтда отурып, чыкардың
догры карары.

Гимел

- ⁶ Миллетлери язгардың, хеләк
этдиң эрбетлери,
эбедилик ве бакы өчүрдиң
оларың атларыны.
⁷ Мүдимилик вейранчылыкда ёк
болды душман,
шәхерлерини ёк этдиң дүйп-
тейкарындан,
олары ятламадан галмады
нышан.

(Далет, Хе)

- ⁸ Йөне Реб бакы хөкүм
сүрйэндир;
Ол адалатлы хөкүм чыкармак
үчин,
Өз тагтыны беркарар этди.
⁹ Ол догрулык билен дүңйә
казылык эдйәр,
халклара йүз гөрмезден
хөкүм чыкарыр.

Вав

- ¹⁰ Реб беркитме болар эзилийәнлере,
беркитме болар мушакгатлык
вагтында.
¹¹ Адыңы билийәнлер Саңа бил
баглар,
чүнки, я Реб, Сен Өзүңи
агтарянлары

терк эден дәлсин.

Зайин

- ¹² Сионда месген тутан Реббе
нагмалар айдың,
халкларың арасында эден
ишлерини жар эдин.
¹³ Чүнки Ол дөкүлен ганларың
хунуны аляр,
олары Өз хакыдасында
сакляяр;
эжир чекйәнлерин перядыны
Ол унутмаяр.

Хет

- ¹⁴⁻¹⁵ Я Реб, маңа мерхемент эйле,
гөр мени йигренйәнлерден
чекйән дердими;
Саңа әхли алкышларымы жар
эдерим ялы,
Сенсиң өлүм дервезелеринден
мени халас эйлейән.
Сион гызының^а дервезелеринде
Сениң халас эдишиңе мен
шатланайын.

Тет

- ¹⁶ Миллетлер газан чукурына
өзлери гачды,
гизләп гуран торуна өз
аяклары чолашды.
¹⁷ Чыкаран хөкүминде Реб Өзүни
танатды –
эрбетлерин сапалагына
өзлерини дүшүрди. *Хигаён.*
Села

Ёд

- ¹⁸ Өлүлер дүңйәсине дүшер
эрбетлер
ве Худайы унудан әхли
миллетлер.

Каф

- ¹⁹ Чүнки мэтәч хемишелик
унудылжак дәл,

^а 9:14-15 *Сион гызы* – бу Иерусалим халкы диймекдир. Сөзлүге серет.

гарыбың умыды хем бакы
йитжек дәл.

- ²⁰ Галк Сен, я Реб, ынсан үстүн
чыкмасын,
миллетлере хөкүм
чыкарылсын Сениң өңүнде.
²¹ Я Реб, горка гапла миллетлерин
калбыны,
билсин олар, өзлериниң дине
ынсандыкларыны. *Села*

Ламед

- ²² Я Реб, нәме үчин узакда дуряң?
Нәме үчин мушакгатлык
вагты гизленйән?
²³ Эрбетлер өз текепбирлигинде
ызарлайр гарыбы;
гой, гуран хилелерине
дүшсүн оларың өзи.

Нун

- ²⁴ Чүнки эрбетлер гөвүн
хөвеслерине магтаняр,
ачгөзи алкышлап, Саңа
бипарх гараяр.
²⁵ Текепбирликлеринде Сени
агтармаз олар,
пикирлериниң барында
«Худай ёк» диййәр.
²⁶ Элмыдама үстүнликли боляр
оларың ёлы,

(Мем)

- гөз етирерлеринден Сениң
хөкүмлеринң ёкары.
Олар әхли душманларының
үстүнден гүлйәр.
²⁷ Йүрегинде диййәрлер: «Бизи
хич зат сарсырмаз,
несиллерден-несле йүзүмиз
яманлык гөрмез».

Пе

- ²⁸ Оларың агзы гаргышдан,
алдаван, зулумдан долы,
диллериниң астында зыян,
этмиш бар.

Айин

- ²⁹ Обаларың янында букуда олар
отуряр,
бигүнәни гизлин ерде
өлдүрйәр;
гөз астына алып, эжизи олар
аңтаяр;
³⁰ шириң сүренде букулышы
кимин гизленйәр,
гарыбы гарбамага букы ерде
гарашяр;
дузак гуруп, гарыбы
торларына дүшүрйәр.
³¹ Олар эгилийәр ве япырыляр,
эжиз-де оларың голуна
дүшйәр.
³² Олар йүрегинде шейле ойлаяр:
«Худай эденлеримизи унутды,
йүзүни совды,
Ол асла гөрмейәр муны».

Коф

- ³³ Галк Сен, я Реб! Эй, Худай,
галдыр элиңи,
ядыңдан чыкарма Сен
эжизлери.
³⁴ Нәме үчин эрбетлер Худайы
рет эдйәр?
йүрегинде: «Сен хасап
сорамарсың» диййәр?

Реи

- ³⁵ Эмма саярсың-а Сен назары!
Өз элиң билен жезаларыны
берериң ялы,
догрудан хем гөрийән азап
билен күлпети.
Саңа табшырындыр эжиз өзүни;
етимиң хоссары Сенсиң.

Шин

- ³⁶ Эрбет билен беткәриң дөв Сен
голуны,
эрбетликлери соңланянча,
жезалаңдыр олары.
³⁷ Реб әбеди хем-де бакы Патыша,

Онуң юрдундан йитер
миллетлер.

Тав

38-39 Я Реб! Песпәллеринң ислегини
эшидерсин,
оларын йүреклерине кувват
берерсин,
етим билен әжизиң хақыны
алмаклык үчин
гулак гоярсын;
аслы топракдан болан
ынсандан
мундан бейләк хич ким, гой,
эйменмесин.

10-нжы мезмур

¹*Айдымчылар топарының әлбаш-чысына. Давудың мезмуры.*

Мен Ребби пена эдинйәрин.
«Гуш кимин өз дагыңа гач –
дийип,
маңа ненең айдып билйәңиз? –

²Ине, гөр, эрбетлер яйыны
гуряр,
пейкамыны яйың киршине
гойяр,
догры йүреклилери
гаранкыда нышана аляр.

³Әгер бинятлар эдилсе вейран,
нәме эдип билер ол догры
ынсан?»

⁴Реб Өз мукаддес
ыбадатханасындадыр;
Онуң тагты гөклердедир.
Онуң гөзлери сынлаяр,
назары адамзады барлаяр.

⁵Реб сынаяр догры ынсаны,
эмма Онуң калбы йигренйәр
эрбетлери ве зорлук сөййән
адамы.

⁶Ол эрбетлеринң үстүне ягдырар
көрөйән көзлери хем-де
күкүрди;

яндырыжы ел болар
несибелери.

⁷Чүнки Реб догрудыр; сөййәр
Ол догры ишлери;
догры ынсан гөрер Онуң
йүзүни.

11-нжы мезмур

¹*Айдымчылар топарының әлбаш-чысына. Секиз киришли саз гура-лында. Давудың мезмуры.*

²Халас эт, я Реб, садык адам
галмады,
адамзат арасындан
ынамдарлар йитирим
болды.

³Олар бири-бирине ялан
сөзлейәр;
яранжаң диллери икигепли
гүрлейәр.

⁴Гой, Реб әхли яранжаң
агызлары,
бадыхова гүрлейән диллери
кессин.

⁵Олар шейле диййәр: «Дилимиз
аркалы үстүн чыкарыс,
агыз өзүмизиңки – ким бизе
хожайын чыкян?»

⁶Гарыпларын эзилишинден,
мәтәчлерин ахындан яңа
Реб шейле диййәр: «Мен шу
пурсат турарын,
олары күйсейән
ховпсузлыгына
говушдырарын».

⁷Реббинң сөзлери сап сөзлердир,
тоюн күресинде арассаланып,
еди гезек сапланан күмүш
киминдир.

⁸⁻⁹Эрбетлер гезйәр әхли ерлерде,
адамзат яманлыга хормат
гоянда.

Я Реб, Сен бизе пена боларсынң,

бизи бу адамлардан бакы
горарсың.

12-нжи мезмур

¹ *Айдымчылар топарының ёлбаишчысына. Давудың мезмуры.*

² Я Реб, хачана ченли маңа назар салжак дәл?

Сен мени бакы ундайжакмы?
Хачана ченли гизлежек
менден йүзүңи?

³ Хачана ченли жаным гайгы
этмели,
йүрегим-де узаклы гүн гусса
чекмели?

Хачана ченли душманым
үстүн чыкарка?

⁴ Назар сал-да, маңа жогап бер, я
Бейик Худайым!

Гөзлериме нур бер, өлүм
укусына гитмезим ялы.

⁵ Душманым: «Ондан өкде
гелдим» диймесин,
йыкылмайын, ягыларым, гой,
шатланмасын.

⁶ Мен болса бил багладым садык
сөйгине,

йүрегим халас эдишиңе
бегенер.

Мен Реббе нагма айдарын,
себәби Ол маңа жомартлык
этди.

13-нжи мезмур

¹ *Айдымчылар топарының ёлбаишчысына. Давудың мезмуры.*

Акмак адам йүрегинде: «Худай
ёк» диййәр.

Олар азыр ве йигренжи
ишлери эдйәр;
ягшылык эдйән ёк.

² Пайхаслы ве Худайы агтарян
бармыка дийип,

Реб гөклерден адамзада назар
айлаяр.

³ Оларың хеммеси ёлдан
чыкдылар,
бары дең дережеде харам
болдулар;
ягшылык эдйән ёк, ёк еке
бири-де.

⁴ Эйсем дүшүнмейәрми әхли
беткәрлер?

Олар халкымы чөрек ялы
иййәрлер
хем-де Ребби чагырмаярлар.

⁵ Олар шол ерде горка дүшерлер,
чүнки Худай догруларың
тарапдарыдыр.

⁶ Сиз әсгермейәрсиниз гарыбың
ниетлерини,
йөне велин Ребдир онун
пенасы.

⁷ Вах, гелседи Сиондан Ысрайыл
еңши!

Реб халка өңки
абаданчылыгыны гайтарып
беренде,

Якуп несли бегенер, Ысрайыл
хем шатланар.

14-нжи мезмур

¹ *Давудың мезмуры*

Я Реб, Сениң чадырыңда ким
дүшләп билйәр?

Мукаддес дагыңда ким яшап
билйәр?

² Кәмил гезйән, догры иш эдйән,
хем-де йүрегинден хакыкаты
сөзлейән,

³ дили билен мыжабат
йөңкемейән,
ёлдашына яманлыгы этмейән,
якыны барада гыбат этмейән;

⁴ онуң назарыңда рет эдилен
йигренжи,

эмма сылаяндыр Ребден
горкяны;
эден эхти зыянына болса-да,
ондан дәнмейән;
⁵ өз пулуны гөтеримине
бермейән,
языксыза гаршы пара алмаян.
Шейле ынсан асла ыранмаз.

15-нжи мезмур

¹ *Давудың миктамы*
Гора мени, эй, Худай, чүнки
Сени пена тутунян.
² Реббе дийдим: «Сен мениң
Таңрым,
маңа Сенден өзге хич эшрет
ёкдур».
³ Юртадакы мукаддес халка –
шу абрайлы адамлара
ымтылар калбым.
⁴ Өзге худайлара эерйәнлер
көпелдер өз хасратыны;
мен гуймарын оларың гуйян
ганлы ичги садакасыны,
агзамарын оларың атларыны.
⁵ Реб мениң мирасым хем-де
несибәм,
Онуң элиндедир мениң
ыкбалым.
⁶ Ажайып ерлерден дүшди
меллегим,
гөвне якымлыдыр мениң
мирасым.
⁷ Маңа маслахат берен Реббе
алкыш айдарын;
хатда гижелерине-де өвүт
берйәр йүрегим.
⁸ Реб элмыдама гөзлеримиң
өңүнде,
сарсдырылмарын, чүнки Ол
мениң сагымда.
⁹ Шоңа гөрә йүрегим бегенчли,
калбым шатланяр,

мениң теним хем асудалыкда
яшаяр.
¹⁰ Чүнки мени өлүлөр дүнийәсинде
гоймарсын,
Өз садыгың габра гирмегине
Сен ёл бермерсиң.
¹¹ Яшайыш ёлуны маңа
гөркезерсиң.
Хузурыңда шатлык мени
долдулар.
Сагыңда хем бегенч мени
долдулар.

16-нжы мезмур

¹ *Давудың догасы*
Я Реб, хакыкаты эшит,
перядыма дыкгат бер;
хилесиз агыздан чыкян
дилегиме гулак гой.
² Я Реб, Сен мени акла!
гой, хаклыгы гөрсүн Сениң
гөзлериң.
³ Сен мениң ниетлерими ыкжам
барладың,
гижәниң довамында мени
сынадың,
эмма менден язык тапмадың;
гүнәли зады айтмазлыгы
йүрегиме дүвдүм.
⁴ Ынсан ишлери бабатда айтсам:
Сениң буйрукларың аркалы,
залымың ёлларыңдан мен
гача дурдум.
⁵ Гадамларым пугта тутды
ёдаларыңы,
мениң аякларым таймады.
⁶ Эй, Худай, чагырян Сени,
чүнки Сен берерсиң маңа
жогабы,
гулак гой-да, эшит мениң
сөзүми.
⁷ Ягылардан яңа Сенден пена
гөзлейәнлери

- элиң билен халас эдйән Сен,
ажайып садык сөйгиңи гөркез.
- ⁸⁻⁹ Гора мени гөзүң гөрежи ялы;
маңа хүжүм эдйән эрбет
адамдан,
дашымы гуршаян ганым
душмандан
Өз ганатларыңың астында
гизле Сен мени.
- ¹⁰ Олар рехим этмәге япярлар
йүреклерини,
улумсылык билен гүрлейәр
оларың агзы.
- ¹¹ Олар хер әдимимизи аңтап,
гуршаярлар дашымы,
мени ере урмак үчин
пейлейәрлер пурсады.
- ¹² Олар парчаламага хыжувланын
арслан дек,
буки ерде гизленен яш арслан
ялы.
- ¹³⁻¹⁴ Галк, я Реб! Гаршы чык-да,
агдар олары;
гылыжың билен жанымы
эрбетлерден халас эт,
я Реб, Өз элиң билен
адамлардан азат эт.
Чүнки шу дүңйәде оларың
яшайыш пайы.
Сен болдан-бол дойрарсың
гарынларыны;
чагаларыңдан хошал оларың
гөвни;
балаларына галдырар
өзлеринден артаны.
- ¹⁵ Мен болса догрулыкда Сениң
йүзүңи гөрерин,
оянан вагтым дидарыңдан
доярын.

17-нжи мезмур

¹ Айдымчылар топарының ёлбаи-
чысына. Реббиң гулы Давудың

- мезмуры. Реб оны әхли душман-
ларының ве Шавулың элинден
халас эден гүни ол бу нагманың
сөзлерини Реббе йүзленип айтды:*
- ² Сени сөййәрин, я Реб –
кувватым.
- ³ Реб мениң гаям, галам хем
Халасгәрим,
Худайым – пена эдинйән
гаям,
галканым, еңшим хем-де
беркитмәм.
- ⁴ Мен шан-шөхрата мынасып
Ребби чагырарын,
хем-де душманларымдан
халас болярин.
- ⁵ Өлүм танаплары маңа оралды,
вейранчылык силлери мени
гарбады.
- ⁶ Өлүм дүңйәсиниң танаплары
маңа саралды,
өлүм дузаклары гаршымдан
чыкды.
- ⁷ Гам-гуссамың ичинде Ребби
чагырдым,
өз Худайыма мен перят этдим.
Ол ыбадатханасыңдан мең
сесими эшитди;
Онуң гулагына перядым етди.
- ⁸ Шонда земин чайканды хем
эндиреди,
даглар бинятлары сарсып,
лерзана гелди,
себәби Реб газаба мүнди.
- ⁹ Газабыңдан яңа түссе чыкды
бурнундан,
ювудыжы от билен көрейән
көзлер чыкды агзыңдан.
- ¹⁰ Ол гөклери бөвсүп, ашага инди,
зулмат аякларының астында
барды.
- ¹¹ Ол бир керуба мүнди-де, учды,
элиң ганатларыңда гайды.

- 12 Ол Өзүниң дашына өртги этди түмлүги,
телэр этди гойы булутларың ягмыр түмүни.
- 13 Хузурынын ялкымындан яңа көрейән көзлердир долы бөвсүп гечди Онуң гара булутларыны.
- 14 Реб гөклерде гүңлеч гүрледи, Бейик Худай сесини көздүр долы билен чыкарды.
- 15 Пейкамларыны атып, пытратды ягыларыны, йылдырымлар чакдырып, вейран этди олары.
- 16 Шонда, я Реб, Сениң кәйинжиңден, бурнундан чыкан демиңден яна, деңзиң гечелгелери гөрүнди, дүйәниң-де бинятлары ачылды.
- 17 Ол белентден етди хем мени алды
Ол мени чуң сувлардан чекип чыкарды.
- 18 Халас этди мени йигренйән гүйчли ягымдан, чүнки олар гүйчлүди менден.
- 19 Олар бетбагт гүнүмде гаршыма чыкды,
йөне Реб мениң даянжым болды.
- 20 Мени гиң ере чыкарды хем халас этди,
чүнки Ол менден гөвнүхош болды.
- 21 Ол догрулыгыма лайык өвезини гайтарды, эллеримиң тәмизлигине лайык Ол сылаглады.
- 22 Чүнки мен Реббиң ёлларындан йоредим,
Худайымдан айрылмак ялы эрбет иши этмедим.
- 23 Чүнки гөзүмиң алнындады әхли карарлары, өзүмден дашлашдырмадым Онуң парзларыны.
- 24 Мен кәмилдим Онуң өнүнде, сакладым өзүми гүнә этмекден.
- 25 Шонуң үчин, догрулыгыма ве эллеримиң пәклигине гөрә, Реб өвезини гайтарды Өз назарында.
- 26 Садыклык эдйәрсиң Сен садыкклара, кәмиллик эдйәрсиң Сен кәмиллере,
- 27 пәклик эдйәрсиң Сен пәк ынсанлара,
эгрилере болса эгрилигине гөрә гараярсың Сен.
- 28 Песгөвүнли халкы халас эдйәрсиң,
эмма текепбир гөзлери песелдйәрсиң Сен.
- 29 Я Реб, чырама нур берйән Сенсиң,
Худайым ягтылдяр мең түмлүгими.
- 30 Сениң билен талаңчылара хүжүм эдерин,
Өз Худайым билен дивардан ашып билерин.
- 31 Худай – Онуң ёлы кәмилдир, Реббиң сөзлери сапдыр, Оны пена эдинйәнлериң барына Реб галкандыр.
- 32 Чүнки Ребден башга Худай ёк!
Худайымыздан башга гая ёк!
- 33 Ол мени куввата беслейән Худай,
Ол мениң ёлумы айыпсыз эдйәр.

- 34 Аякларымы кейигиңки дек
эйдэр,
белент ерлерде мени ыкжам
дурузяр.
- 35 Урша түрген эйдэр Ол эллерими,
голларым эгрелдйэр
бүрүнчден яйы.
- 36 Еңиш галканыңы маңа
берйэрсинь,
Сениң голуң мени голдаяр,
Сениң көмегиң-де мени
бейгелдйэр.
- 37 Гадамларымың астындакы ёлы
гинелдйән,
мениң аякларым таймаяр.
- 38 Душманларымы ковалап,
ызларындан етйэрин,
олары гырып түкедйәнчәм,
доланмаярын.
- 39 Мен олары дерби-дагын
эйдэрин, галып билмейэр,
аякларымың астына олар
йыкыляр.
- 40 Уруш үчин Сен билиме кувват
берйэрсинь,
гаршыма чыканлары маңа
табын эйдэрсинь.
- 41 Боюн эгдирйэрсинь
дусманларымы,
гырярин мен өзүми
йигренйәнлери.
- 42 Перят этселер-де, олары халас
эйдән ёк;
Реббичагырсалар-да, Ол
жогап беренек.
- 43 Олары оврадып, тозан дек еле
совурия,
көчелериң палчыгы кимин
ташлаян.
- 44 Сөвешжён халкдан мени халас
эйлейән,
Сен мени миллетлере баш
эдип гойяң,
- танамадык халкым табындыр
маңа.
- 45 Мени эшиден дессине боюн
болярлар,
ятлар маңа ялым-юлум
эйдэрлер.
- 46 Кесекилериң йүзи горкудан ак
тама дөңйэр,
олар галаларындан титрешип
чыкяр.
- 47 Реб диридир! Мениң Гаям
алкышлы болсун!
Гутулышымың Худайы
беленде чыкарылсын!
- 48 Ол мениң арымы алып берйән
Худайдыр,
Ол халклары маңа табын
эйдэндир,
- 49 Ол мени дусманларымдан
халас эйлейэр.
Сен мени ягыларымдан үстүн
чыкардырсың,
хем-де мени залымдан халас
эйдэрсинь.
- 50 Мунуң үчин, я Реб,
миллетлер арасында Сени
алкышларын,
Сениң адыңа нагмалар
айдарын.
- 51 Ол Өз шасына бейик еңишлер
берйэр,
сечип-сайлан Давудына, онуң
неслине
элмыдама садык сөйгүсини
гөркезйэр.

18-нжи мезмур

¹ *Айдымчылар топарының ёлбашчысына. Давудың мезмуры.*

² Гөклер Худайың шөхратыны
ыглан эйдэр,
гөк гүммези эллериниң
ишинден хабар берйэр.

- ³ Гүн сөз сөзлейэр эртирки гүне,
гиге билим берйэр индики
гигэ.
- ⁴ Не геп бар, не-де бир гүррүн,
эшидилмейэр сеси оларың.
- ⁵ Тутуш ер йүзүне яйрандыр
олаң овазы ^a,
дүйэниң дөрт күнжегине –
олаң сөзлери.
Худай Гүн үчин гөклерде
дикди чадыры,
- ⁶ Гүн гелин жайдан гиев дек
чыкяр,
ылгамакчы болян йүврүк
кимин шатланяр.
- ⁷ Гөклер гөзъетиминден онуң
чыкышы,
бейлеки гөзъетимине онун
айлавы,
хич бир зат гизлин дәл онун
ховрундан.
- ⁸ Реббиң кануны кэмилдир,
ол жаны тэзелейэр.
Реббиң дүзгүни ыгтыбарлыдыр,
ол амагы акылдар эдйэр.
- ⁹ Реббиң буйруклары догрудыр,
олар йүреги шатландыяр.
Реббиң табшырыклары
айдындыр,
олар гөзлери нурландыяр.
- ¹⁰ Ребден горкмак пәкдир,
яшаяр ол эбеди.
Реббиң карарлары
ыгтыбарлыдыр,
адылдыр оларың бары.
- ¹¹ Арзувлыдыр олар алтындан,
хатда сап алтының
көплүгинден-де;
сүйжүдир олар ары балындан,
арың мум өйжүгинден дамян
балдан-да.
- ¹² Сениң бендәне-де дуйдурыш
берилйэр олар аркалы;
олары бержай этмекде бейик
сылаг бар.
- ¹³ Эйсем өз ялнышыны ким аңып
билийэр?
Мени гизлин языклардан
тэмизле.
- ¹⁴ Өз бендәни гора бетпәллик
гүнәлеринден,
олар хөкүм сүрмесин мениң
үстүмден;
мен айыпсыз боларын шонда,
пәк боларын гүйчли
битабынлыкдан.
- ¹⁵ Агзымың сөзлери, йүрегимин
ой-пикирлери
гой, Сениң хузуруңда кабул
эдилсин,
я Реб, мениң Гаям хем
Халасгәрим.

19-нжы мезмур

- ¹ *Айдымчылар топарының ёлбаш-
чысына. Давудың мезмуры.*
- ² Мушакгатлы гүнде Реб саңа
жогап берсин,
Якубың Худайы сени горасын.
- ³ Ол саңа мукадес өйдөн ярдан
иберсин
хем-де Сиондан сени голдасын.
- ⁴ Сениң әхли садакаларыңы, гой,
яда салсын,
якма гурбанлыкларыңы кабул
эйлесин. *Села*
- ⁵ Йүрек арзувларыңы Ол хасыл
этсин,
әхли максатларыңа сени
етирсин.
- ⁶ Сениң еңшиңе жошуп
шатланарыс,

^a 18:5 *Оваз* – кәбир голязмаларда хатар.

- Худайымызың адына
байдактар дикерис.
Гой, Реб сениң әхли
дилеглериңи битирсин.
7 Мен инди билйәрин: Өз сечип-
-сайланыны Реб халас эдер.
Ол голуның гудратлы ишлери
билен,
жогап берер Өз мукадес
гөгүнден.
8 Кәбирлери сөвеш арабаларына,
кәбирлери-де бедевлерине
буйсаняр,
биз болса Худайымыз Ребниң
адына буйсаняндырыс.
9 Олар бүдрәр хем-де йыкылар,
биз болса турарыс хем дик
дурарыс.
10 Я Реб! Патышаны халас эт,
чагыран вагтымызда bize
жогап бер.

20-нжи мезмур

- ¹ *Айдымчылар топарының ёлбаш-
чысына. Давудың мезмуры.*
² Я Реб! Патыша Сениң
кувватыңа шатланяр,
халас эдендигиңе бичак
бегенйәр.
³ Йүрек арзувларыны Сен оңа
бердиң;
дилиниң дилегини Сен рет
этмедиң.
⁴ Бол берекетлериң билен Сен
гаршы алдың,
башына сап алтындан жыга
гейдирдиң.
⁵ Ол Сенден өмүр диледи, Сен
оңа бердиң
эбедилик, мүдимилик бир
яшы.
⁶ Сениң еңшиң билен бейик
онуң шөхраты,

- Сен хормат билен дабара
беследиң оны.
7 Сен оңа эбеди берекет берйән,
хузурындакы шатлык билен
оны шат эдйән.
8 Чүнки Реббе бил баглаяр
патыша,
Бейик Худайың садык
сөйгүси аркалы
ол сарсдырылмаз.
9 Сениң элиң тапар әхли
душманларыңы,
Сениң голуң – Сени
йигренйәнлери.
10 Сениң хузурың пейда боланда,
олары эдерсиң отлы тамдыр
дей;
Реб ювудар олары Өз
гахарында;
от хем ялмап иер олары.
11 Ер йүзүнден ёк эдерсиң
несиллерини,
ынсанлар арасындан –
зүрятларыны.
12 Саңа гаршы эрбет ниет
эдәйселер хем,
дилдүвшүк гурайсалар хем –
үстүн чыкмазлар.
13 Чүнки йүзлерине пейкамлары
ченемек билен
Сен олары ызларына
өвресиң.
14 Я Реб, бейгел Сен Өз
кувватыңда,
биз Сениң гүйжүң барада
нагма айдып, алкыш айдарыс.

21-нжи мезмур

- ¹ *Айдымчылар топарының ёлбаш-
чысына. «Даңдан пейда болян су-
зунына». Давудың мезмуры.*
² Худайым, Худайым, нәме үчин
мени терк этдиң?

- Нәме үчин халас эдерден,
перядымы эшидерден
узакдасың Сен?
- ³ Худайым, гүндизине чагырян,
йөне жогап бермейэң,
гижесине – эмма рахатлыгы
тапмаян.
- ⁴ Йөне велин мукаддессиң Сен!
Ысрайыл алкышларының
үстүнде тагт гурансың Сен.
- ⁵ Саңа бил багладылар
аталарымыз;
ынандылар, Сен хем халас
этдиң олары.
- ⁶ Олар Саңа перят эдип, халас
болдулар;
Саңа бил багладылар,
баглан умыдында
алданмадылар.
- ⁷ Мен болса бир гурчук, ынсан
дэлдирин:
ынсанларың йүзүгарасы,
халкың кемсидйэни.
- ⁸ Мени гөрийэнлериң бары
үстүмден гүлйэр,
башларыны ййкаяр хем
яңсылаяр:
- ⁹ «Реббе табышырыпды өзүни;
гой, Ол оны халас эйлесин,
оны азат этсин, чүнки Реб
ондан көп разы!»
- ¹⁰ Эмма Сенсиң ятгыдан мени
чыкаран,
энем гужагындакам маңа
рахатлык берен.
- ¹¹ Дүнийэ инәемде Саңа атылдым,
Сен – Худайым энем
гөвресинден чыкалым бэри.
- ¹² Менден дашлашма Сен,
чүнки мушакгат якын,
көмекчи-де ёк.
- ¹³ Бирентек өкүзлер мени
гуршады,
- гүйчли Башан өкүзлери мени
габады;
- ¹⁴ олар маңа ачярлар агызларыны
парчалайжы, арлайжы бир
арслан ялы.
- ¹⁵ Мен сув кимин дөкүлдим,
богун-богун сөкүлди эхли
сүңклерим,
мум кимин мениң йүрегим
гурсагымда пагыш-пара
эреди.
- ¹⁶ Гүйжүм күйзэниң дөвүги дек
гурады,
дилим-де кентлевугиме
япышды,
чүнки өлүм топрагында Сен
мени гойдуң.
- ¹⁷ Итлер мениң дашымы алды,
беткэрлер топары мени
гуршады,
эл-аякларымы парран
дешдилер.
- ¹⁸ Эхли сүңклерими
санаймалыдыр,
олар маңа середип, томаша
эдйэр.
- ¹⁹ Өзара пайлашярлар
гейимлерими,
эгинбашым үчин биже
атярлар.
- ²⁰ Эмма Сен, я Реб, узакда болма,
эй, гүйжүм, етиш мениң
дадыма.
- ²¹ Гылычдан халас эт мениң
жанымы,
итиң пенжесинден – мениң
өмрүми.
- ²² Мени ябаны өкүзден Сен халас
этдиң,
гутар мени арсланларың
агзындан.
- ²³ Сениң адыңы доганларыма
ыглан эдерин,

жемагатың ортасында Сана
шөхрат айдарын.

²⁴ Эй, Ребден горкянлар, Оны
алкышлан!

Эй, Якубың әхли зүряды,
Оны шөхратландырың!

Эй, Ысрайылың бар небереси,
Онуң өңүнде галпылдаң!

²⁵ Чүнки Ол гөргүлинин
гөргүсине бипарх болмады,
оны йигренч саймады,
Өз йүзүни ондан кесе совмады,
гайтам Оңа перят эденде, оны
эшитди.

²⁶ Улы жемагатда Саңа болар
мениң алкышым;
Ребден горкянларың өңүнде
бержай эдерин өз касамларым.

²⁷ Гөргүлилер герк-гәбе ийип
доярлар,
Ребби агтарянлар Оны
шөхратландырысын!
Йүрегиниз элмыдама шат
болсун!

²⁸ Ериң әхли учлары Ребби яда
салып, Оңа өврүлер,
халкларың әхли уруглары
Оңа сежде эдерлер.

²⁹ Чүнки патышалык Реббинки,
Ол миллетлериң үстүнден
сүрйәр хөкүми.

³⁰ Оңа сежде эдер дүйнәнің әхли
текепбирлери,
өлүм ясыгында ятанларың
әхлиси,

жаныны дири саклап
билмедиклер-де,

Онуң өңүнде тагзым эдерлер.

³¹⁻³² Зүратлары Оңа гуллук эдерлер,
Таңрының адыны гелжек
несле ыглан эдерлер,
«Таңры муны бержай этди»
дийип,

Онуң халас эдиш
хакыкатыны
инди догулжаклара ыглан
эдерлер.

22-нжи мезмур

Давудың мезмуры

¹ Реб – мениң чопаным;
мен хич зада мэтәч болмарын.

² Ол мени яшыл өрүлерде
ятырар,
сиңнин акян сувларың
якасына әкидйәр.

³ Мениң жанымы Ол тәзелейәр
хем-де Өз адының хатырасына
догрулык ёлларыңдан мени
әкидйәр.

⁴ Түм гаранкы дереден гечәемде-
де,
яманлыктан горкмаярын мен,
чүнки Сен мениң биленсиң.
Сениң хасаң, чопан таягың
арам берйәр жаныма мениң.

⁵ Сен маңа сачак язярсың
душманларымың гөзлеринин
алнында;
яг чалярсың мениң башыма;
пүрепүрдир мениң пиялам.

⁶ Билйәрин, ягшылык ве садык
сөйги
өмүрбойы хемра боларлар
маңа;
өмүрбакы яшарын Реббин
өйүнде.

23-нжи мезмур

Давудың мезмуры

¹ Реббинкидир ер ве ондакы
затлар,
әлем хем-де онда яшаянлар.

² Чүнки Ол деңизлер үстүнде
ериң дүйбүни тутды

хем-де оны сувларың үстүндө
гурды.

³ Реббиң дагына ким чыкып
билер?
Мукадес өйүндө ким дуруп
билер?

⁴ Эллери пәк, йүреги-де ак,
көңлүни галплыга
гөнүкдирмейән,
хиле билен касам этмейән
ынсан.

⁵ Ол Ребден алар ак пата,
халас эдйән Худайындан алар
акланма.

⁶ Оны – Якуп Худайының
йүзүни агтарянларың
неслиндендир ол.

⁷ Эй, дервезелер, башларыңызы
галдырың!
Эй, гадымы гапылар, ёкары
галың!
Шөхрат Шасы ичерик гирсин!

⁸ Бу шөхрат Шасы ким?
Ребдир гүйчли, кувватлы,
Ребдир, сөвешдәки кувватлы.

⁹ Эй, дервезелер, башларыңызы
галдырың!
Эй, гадымы гапылар, ёкары
галың!
Шөхрат Шасы ичерик гирсин!

¹⁰ Бу шөхрат Шасы ким?
Ол – Хөкмүрован Реб ве
шөхрат Шасы.

24-нжи мезмур

Давудың мезмуры

Алеф

¹ Я Реб, мен көңлүми Саңа гөгө
гөтерйән.

Бет

² Эй, Худайым, мен Саңа бил
баглаян;
мен утанжа галмайын;

душманларым менден үстүн
чыкмасын.

Гимел

³ Саңа интизарлар галмасынлар
утанжа,
нәхак ере хыянат эдйәнлер
галсын утанжа.

Далет

⁴ Я Реб, маңа салгы бер Өз
ёлларыңы
хем-де өврет маңа ёдаларыңы.

Хе

⁵ Мени хакыкатыңда йөрөт хем
маңа өврет,
чүнки мени халас эдйән
Худай Сен;
мен узаклы гүн Саңа
интизардырын.

Зайин

⁶ Я Реб, ядыңа сал мерхеметдир
садык сөйгиңи,
чүнки олар бардыр гадымдан
бәри.

Хет

⁷ Ятлама Сен яшлык гүнәлерими
хем-де битабынлык
ёдаларымы.
Я Реб, садык сөйгиңе гөрә,
Өз ягшылыгың хатырасына
яда сал мени.

Тет

⁸ Реб ягшы хем-де догрудыр
Ол гүнәкәрлере Өз ёлуны
өвредйәр.

Ёд

⁹ Догры ёла гөнүкдирйәр гөвни
песлери
Өз ёлуны песпәллере өвредйәр.

Каф

¹⁰ Онуң әхтиниң дүзгүнлерини
саклаянлара
сөйги билен садыклыкдыр
Реббиң әхли ёллары.

Ламед

¹¹ Я Реб, Өз адың хатырасына
багышла Сен мениң
этмишлерими,
чүнки улудыр олар.

Мем

¹² Ребден горкян ынсан бар болса,
Реб оңа өвредер сайламалы
ёлуны.

Нун

¹³ Ол яшажақдыр болелинликде,
ери мирас алар онуң зүряды.

Самех

¹⁴ Реб Өз ниетини Ондан
горкянлара аян эйлейэр,
Ол олара Өз әхтини
билдирийэр.

Айин

¹⁵ Гөзлерим мыдама Реббе гарап
дур,
чүнки Ол аякларымы тордан
чыкарап.

Пе

¹⁶ Маңа өврүл-де, мерхемент эйле,
чүнки мен ялңыз,
эзъетлидирин.

Тсади

¹⁷ Йүрегимиң гайгы-хасраты
артды;
жебир-жепаларымдан халас
эт мени.

Реш

¹⁸ Мушакгатым билен ызама
серет
хем-де мениң әхли
гүнәлерими өт.
¹⁹ Гөр Сен көпдүгини
душманлырымың,
олар гүйчли йигренч билен
йигренйэр мени.

Шин

²⁰ Жанымы гора-да, халас эт
мени,

утанмайын, чүнки пена
эдиндим Сени.

Тав

²¹ Кәмилликдир догрулык мени
горасын,
чүнки мен Саңа
интизардырын.
²² Эй, Худай, ысрайыл халкыны
әхли мушакгатлардан Сен
халас эйле.

25-нжи мезмур*Давудың мезмуры*

¹ Мени акла, я Реб, чүнки
айыпсыз гездим,
бил багладым Реббе,
ыранмарын мен.
² Мени барла, я Реб, хем мени
дерңе,
мениң пикирлерими,
йүрегими сына.
³ Чүнки сөйгиң гөзлеримиң
алнында,
гездим мен Сениң
садыклыгыңда.
⁴ Болгусызлар билен мен
отурмаярын,
икийүзлүлере яран болмаярын.
⁵ Беткәрлериң үйшмеленини
йигренйэрин;
эрбетлериң янында
отурмарын мен.
⁶ Эллерими ювуп языксызлыкда,
айланып гурбанлык сыпаң
дашыңдан, я Реб,
⁷ Саңа шүкүр нагмасыны
айдырын;
әхли гудратлы ишлериңи
мәлим эдйэрин.
⁸ Я Реб, сөййэрин месген тутан
өйүңи –
Сениң шөхратыңың месген
тутан яшалгасыны.

- ⁹ Гүнәкәрлериңки билен биле
алма мениң жанымы,
ганхорларыңқы билен биле –
яшайышымы.
- ¹⁰ Оларың элинде хайынлык
бардыр;
голлары пара-пешгешден
долудыр.
- ¹¹ Мен болса гезйәрин
айыпсызлыкта,
мени халас эт, маңа мерхемент
эйле.
- ¹² Текиз ерде дур мениң аягым,
Реббе алкыш айтжак мен
жемагатда.
- 26-нжы мезмур**
- Давудың мезмуры*
- ¹ Реб – нурум хем Халасгәрим,
мен кимден хедер эдейин?
Реб өмрүмиң пенасы:
мен кимден вехим эдейин?
- ² Беткәрлер: душманларым хем
ягыларым
төхметлери билен маңа
хүжүм эденде
өзлери бүдрейәр хем-де
йыкыляр.
- ³ Бир гошун мени габаса –
йүрегим сарсмаз,
маңа гаршы уруш турса-да,
умытдан дүшмерин.
- ⁴ Ребден бир зат диледим,
ислегим шудур:
Реббиң өйүнде өмүрбойы
яшамак,
Реббиң гөзеллигини хөвес
билен сынламак,
Онуң ыбадатханасында дога-
-дилеглер этмек.
- ⁵ Чүнки Ол мушакгатлык
вагтында
мени горар Өз пенасында
- хем-де гизләр Өз чадырында;
Ол гаяның үстүне мени
галдырар.
- ⁶ Инди мениң еңишли башым
мени гуршан
душманларымың
депесинден гараяр.
Шадыянлык шовхуныны
Онуң чадырында хөдүр
эдерин;
Реббе нагма айдып, оваз
эдерин.
- ⁷ Я Реб, дат-перятлы сесими эшит;
мерхемент эйле-де, маңа жогап
бер.
- ⁸ «Онуң йүзүни агтар» диййәр
йүрегим.
Я Реб, Сениң йүзүни
агтарырын мен.
- ⁹ Сен гизлеме менден йүзүни,
газабыңда ковма Сен Өз
гулуңы;
Сен маңа көмекчи болдуң;
мени ташлама хем-де терк
этме,
эй, Халасгәр Худайым мениң!
- ¹⁰ Хатда ата-энем терк эдәйсе-де,
Реб мен барада алада эдер.
- ¹¹ Я Реб, маңа ёлуңы өврет
хем-де душманларым себәпли
мени дүз ёдадан алып гит.
- ¹² Душманларымың элине мени
табшырма,
чүнки ялан шаятлар чыкды
гаршыма,
олар залымлыгыны
пүркйәрлер маңа.
- ¹³ Йөне дирилер юрдунда Реб
ягшылыгыны
гөржөкдигиме ынанярын мен.
- ¹⁴ Реббе умыт багла;
мерт бол, гой, гүйчленсин
сениң йүрегин;

Реббе умыт багла.

27-нжи мезмур

Давудың мезмуры

- ¹ Я Реб, Сени чагырырын;
эшитмезлиге салма, эй,
мениң Гаям,
дымма, габра инйәнлере
меңземәйин мен.
- ² Саңа дат-перят эден вагтымда,
иң мукаддес отагыңа тарап
эллерими галдыранымда,
ялбарышларымың сесини
эшит.
- ³ Эрбетлер, беткәрлер билен
биле мени сүйреме;
олар парахат геплешйәрлер
гоңшусы билен,
эмма велин пислик бар
йүреклеринде.
- ⁴ Оларың этмишлерини, эден
яманлыгыны
өзлерине гайтар;
эллериниң эденлерини
өзлерине гайтар;
эденлерине лайык өвезини
бер.
- ⁵ Реббиң ишлерине, Онун
эллериниң ишине
үнс бермейәндиклери
себәпли,
Ол вейран эдер олары
хем-де гайдып бина этмез
олары.
- ⁶ Реббе алкыш болсун!
Ол эшитди перядымың
сесини.
- ⁷ Реб мениң гүйжүм хем-де
галканым;
Оңа бил баглады мениң
йүрегим,

Ол маңа ярдам эдйәр, йүрегим
бичак шатланяр;

Оңа нагмам билен шүкүр
эдерин.

- ⁸ Реб халкың гүйжүдир,
сечип-сайланының халас
беркитмеси Олдур.
- ⁹ Өз халкыңы халас эт, сайлан
халкыңа пата бер,
олара чопанчылык эт, мыдама
олары элинде гөтер!

28-нжи мезмур

Давудың мезмуры

- ¹ Реб барада айдың, эй, ылахы
барлыклар,
Реббиң шөхратлыдыгы,
кувватлыдыгы барада
айдың.
- ² Реббиң адыны мынасып
шөхратландырың;
шанлы мукаддеслигинде Оңа
сиз сежде эдин.
- ³ Реббиң сеси сувларың йүзүнде,
Худайың шөхраты
гүммүрдейәр,
Реб уммасыз сувлардан
үстүндир.
- ⁴ Реббиң сеси кувватлыдыр,
Реббиң сеси шан-
шөхратлыдыр.
- ⁵ Реббиң сеси кедр агачларыны
дөвйәр,
Реб Ливан кедрлерини
оврадыр.
- ⁶ Ол Ливан дагыны гөле дей,
Сирён дагыны-да ^a ябаны
өкүзче дей
бөкдүрйәр.
- ⁷ Реббиң сеси йылдырымлар
чакдыряр.

^a 28:6 Сирён дагы – бу Хермон дагының бейлеки ады.

⁸ Реббиң сеси чөли сарсыдырар,
Реб Кадеш чөлүни сарсыдырар.

⁹ Реббиң сеси кейиклери
гузладяр,
токайлары ялаңачлаяр;
Онуң ыбадатханасында
хеммелер
«Худая шөхрат!» диййәр.

¹⁰ Реб силиң ёкарсында тагт
гуруп отуряр.
Реб Ша хөкмүнде бакы
отуряр.

¹¹ Гой, Реб Өз халкына гүйч-
кувват берсин
хем-де оны парахатлык билен
ялкасын!

29-нжы мезмур

¹ *Давудың мезмуры. Ыбадатхана
багыш эдиленде айдылян нагма.*

² Я Реб, Сени бейгелтжек,
чүнки Сен ёкары мени
галдырдың,
мени душман гүлкүсине
гоймадың.

³ Я Реб, Худайым, Саңа дат-
перят этдим,
Сен хем маңа шыпаңы бердиң.

⁴ Я Реб, Сен мениң жанымы
өлүлөр дүйнөсинден чыкарып
алдың;
габра инмезим ялы, яшайыш
бердиң.

⁵ Эй, Реббиң садыклары, Оңа
нагмалар айдың;
мукадес адына шүкүрлер
эдиң.

⁶ Чүнки бир салымлык Онуң
газабы;
өмүрбөйы довам эдйәр
мәхрибанлыгы.

Агшамдан даңа ченли агы
яңланар,

эртирине болса
шадыхоррамлык гелер.

⁷ Мен шейле дийдим өз
рахатлыгымда:
«Мени асла хич зат
сарсыдырмаз».

⁸ Я Реб, Өз хошамайлыгың билен
мени даг дек кувватлы этдиң;
гизледиң Сен менден йүзүңи,
шонда горкы гаплады мени.

⁹ Я Реб, Сени чагырдым;
Таңрымдан мерхемет диләп,
дат-перят этдим.

¹⁰ Дийдим «Мен өлүп, инемде
габра,
мунуң пейдасы болармы
Саңа?

Топрак Саңа өвги айдып
билерми?

Сениң вепалылыгыңы беян
эдерми?»

¹¹ Я Реб, мени эшит-де, мерхемет
эйле!

Я Реб, Сен бол мениң
көмөкчим.

¹² Сен мениң ясымы тоя өвүрдиң,
яс жулумы чыкарып,
мени бегенч лыбасына
беследиң.

¹³ Калбым Саңа нагма айтсын,
дыммасын.

Саңа бакы шүкүр этжек, я
Бейик Худайым!

30-нжы мезмур

¹ *Айдымчылар топарының ёлбаш-
чысына. Давудың мезмуры.*

² Я Реб, мен Сени пена
эдинйәрин,
мени хич хачан утанжа гойма;
догрулыгың билен халас эт
мени.

³ Маңа гулак гой,

- тиз етиш мениң дадыма;
бол Сен мени пеналаян бир гая,
халас болмагым үчин бир
мәкәм гала.
- ⁴ Чүнки мениң гаям хем галам
Сенсиң;
Өз адың хатырасына ёл
гөркез мана,
мени угрукдыр.
- ⁵ Маңа гурлан тордан Сен мени
чыкар,
чүнки Сен мениң пенамсың.
- ⁶ Сениң элине табшырырын мен
өз рухумы;
мени халас этдиң, я Реб,
хакыкатың Худайы.
- ⁷ Йигренйэрин дерексиз бутлара
сыгынянлары;
мен диңе Реббе баглаян били.
- ⁸ Бегенип шатланарын садык
сөйгине,
чүнки Сен мушакгат халымы
гөрдүн,
жанымың чекйән дердини
билдиң;
- ⁹ табшырмадың мени душман
элине;
дуруздың аякларымы гин
ерде.
- ¹⁰ Я Реб, маңа мерхемент эйле,
себәби мен хасрат ичинде;
гайгы-гамдан яңа гөзүм
күтелди;
мениң жаным хем-де багрым
гурады.
- ¹¹ Өмрүм соңланып баряр гам-
-гусса билен;
йылларым-да дат-перят билен;
гүнәм зерарлы кувватым гачды
хем-де мениң сүеклерим
гурады.
- ¹² Йүзүгара болдум әхли
ягыларыма,
- ылайта-да өз гоңшуларыма;
бетнышан болдум мен
танышларыма;
көчеде гөрийәнлер менден
гачярлар.
- ¹³ Мерхум дек унудылдым мен;
бир дөвлөн күйзә
өврүлендирин.
- ¹⁴ Чүнки көплерин
яманламасыны эшидийэрин
мен,
маңа гаршы дилдүвшүк
гуранларында,
жаныма каст этмекчи
боланларында,
төверек-дашымы горкы
гаплайар.
- ¹⁵ Эмма, я Реб, Саңа бил
баглаярын мен;
Мен диййэрин: «Сенсиң
мениң Худайым».
- ¹⁶ Өмрүмиң гүнлери Сениң
элинде;
халас эт мени ягыларымың
хем-де мени ызарлаянларын
элинден.
- ¹⁷ Сач йүзүңиң нуруны бендәң
үстүне;
садык сөйгиң билен мени
халас эт.
- ¹⁸ Я Реб, мени утанжа гойма,
чүнки Сени чагырырын мен;
гой, эрбетлер утанжа галсын;
өлүлөр дүйяэсине инип, гой,
олар дымсын.
- ¹⁹ Текепбирлик хем-де кемситме
билен
догры ынсана сөййән ялан
диллер лал болсун.
- ²⁰ Сениң ягшылыгың ненеңси
улы!
Өзүңден горкянлар үчин
саклаяң оны;

- адамзат өңүндө Саңа бил
баглаянлара
эйдэрсиз Сен бу ягшылыгы.
- ²¹ Сен ынсан дилдүвшүклеринден
олары Өз хузурың саясында
гизлейэң;
диллериң давалашмагындан
чадырың ховпсузлыгында
саклаяң.
- ²² Реббе алкыш болсун!
Чүнки Ол дашы габалан
шэхерде
маңа ажайып сөйгүсини
гөркезди.
- ²³ Өз ховсаламда шейле ойладым:
«Мен Сениң назарыңдан
ташландым».
Йөне Саңа перят эден вагтымда
Сен дады-перятларымы
эшитдиң.
- ²⁴ Эй, Реббиз эхли садыклары,
сөйүң сиз Оны!
Реб гораяр Өзүне вепадарлары,
долы жеза берйэр
текепбирлик эйдэне.
- ²⁵ Эй, Реббе умыт баглаянларың
бары,
батыр болуң, кувватлансын
йүреклериңиз!

31-нжи мезмур

Давудың маскили

- ¹ Языгы багышланан, гүнэси
өртүлөн адам
нэхили багтлы!
- ² Реб тарапындан этмиши хасаба
алынмаян,
рухунда хиле ёк адам нэхили
багтлы!
- ³ Мен дымып,
узаклы гүн зар-зар агланымда,
гурап галды мениң
сүңклерим.

- ⁴ Чүнки гиже-гүндиз элиң
үстүме аграмын салды,
томус ыссысында ялы
ысгыным гачды. *Села*
- ⁵ Саңа эшгэр этдим мен өз гүнэми
хем-де гизлемедим
этмишлерими.
Дийдим: «Реб янында боюн
алжак языкларымы».
Сен хем багышладың
гүнэмиң языгыны. *Села*
- ⁶ Мунуң үчин садыкларың хер
бири
гүнэсини аңлан вагты Саңа
этсин доганы.
Шонда, муңа ёкдур хич шүбхе:
оңа етмез көп сувларың
жошмагы.
- ⁷ Сенсиз мениң гизленйән ерим;
гораярсың мени ховп-
хатарлардан;
Сен мени халас эйледиз,
йүрегиме шатлык нагмасын
гойдуң. *Села*
- ⁸ «Мен саңа өвүт берерин,
йөремели ёлуңы салгы
берерин;
маслахат берерин, сенде
болар Мениң назарым.
- ⁹ Дүшүнжесиз ат я гатыр дек
болма:
агыззырык билен уян болмаса
билмейэрлер олар гитжек
ёлуңы».
- ¹⁰ Көп боляндыр эрбетлериң
гайгысы,
эмма Реббе бил баглаянлары
гуршап аляр Онуң садык
сөйгүси.
- ¹¹ Эй, догры адамлар, Ребде
бегениң хем-де шатланың!
Эй, йүреги догрулар,
хеммэңиз хешелле какың!

32-нжи мезмур

- ¹ Эй, догры адамлар, шатланың
Ребде,
догручыла алкыш айтмак
гелишйэр.
- ² Реббе алкыш айдың лирада,
Оңа мукам чалың он
киришли гуралда.
- ³ Айдың Оңа тэзе нагманы,
шадьян гыгырышып,
уссатларча чалың өз
сазыңызы.
- ⁴ Чүнки Реббиң сөзи догры,
вепалыдыр Онуң әхли
ишлери.
- ⁵ Ол догрулыгы, адалаты
сөйјәндир;
ер йүзи Реббиң садык
сөйгүсинден долудыр.
- ⁶ Ярадылды гөклер Реб сөзи
билен,
бар асман жисимлери –
агзының непеси билен.
- ⁷ Ол деңиз сувларыны үйшмек
кимин йыгнады,
дүйпсүз сувлары ховданлара
сыгдырды.
- ⁸ Бүтин ер йүзи, гой, Ребден
горксун;
дүнійәде яшаянларың бары
Ондан эйменсин.
- ⁹ Чүнки Ол айтды – айданы
болды;
Ол буюрды – буйраны хем
берк дурды.
- ¹⁰ Реб миллетлериң маслахатыны
хич эдйәр,
халкларың ниетлерини пуҗа
чыкаряр.
- ¹¹ Эмма эбедидир Реб маслахаты,
Онуң йүрек пикирлери –
несиллербойы.

- ¹² Худайы Реб болан миллет
багтлыдыр;
Өз генжи хөкмүнде сайлан
халкы багтлыдыр.
- ¹³ Реб гөклерден назар айлаяр,
Ол адамзадың барыны гөрийәр.
- ¹⁴ Тагтында отуран еринден
ериң әхли илатына назар
айлаяр:
- ¹⁵ Олдур хер бириниң йүрегини
ярадан,
оларың әхли ишлерине
дүшүнйән.
- ¹⁶ Патышаны халас этмез улы
гошуны,
улы гүйжи халас этмез
батыры.
- ¹⁷ Гүйчли бедев еңши
кепиллендирмез,
улы гүйжи билен хич кими ол
халас этмез.
- ¹⁸ Ине, Реббиң назары Ондан
горкянларда,
садык сөйгүсине умыт
баглаянларда.
- ¹⁹ Өлүмден олаң жаныны Ол
халас эдер,
ачлык дөврүнде-де аман
галдырар.
- ²⁰ Ребби пена эдинйәр бизиң
жанымыз,
Ол – көмегимиз ве галканымыз.
- ²¹ Онда шатланяр йүреклеримиз,
чүнки мукадес адына бил
баглаяндырыс.
- ²² Я Реб, биз Саңа умыт
баглаяндырыс.
Сениң садык сөйгиң bize яр
болсун!

33-нжи мезмур

- ¹ Давудың Абымелегиң өңүнде өзү-
ни дәллиге уран вагтындакы

*мезмуры. Абымелек Давуды ко-
вандан соң, ол гитди.*

Алеф

² Мен Реббе хемише алкыш
айдарын,
Оңа өвги элмыдама агзымда
болар.

Бет

³ Реб билен мениң жаным
магтанар,
песпәллер эшидер хем-де шат
болар.

Гимел

⁴ Мениң билен биле Ребби өвелиң,
бейгелдели билеликте Онуң
адыны.

Далет

⁵ Мен Ребби агтардым, Ол жогап
берди
хем-де әхли ховплардан мени
халас әйледи.

Хе

⁶ Оңа назар салың,
нурланарсыңыз,
асла утандырылмаз сизиң
йүзүңиз.

Зайин

⁷ Мен-бичәре Ребби чагырдым,
Ол хем эшитди,
мени әхли азапларымдан
халас әйледи.

Хет

⁸ Реб перишдеси Ондан
горкянлары гуршар,
олары бела-бетерден халас
әйлейәр.

Тет

⁹ Дадып гөрүң Реб ягшылыгыны,
Оны пена эдинйән нәхили
багтлы!

Ёд

¹⁰ Ребден горкуң, әй, Онуң
мукаддеслери,

Ондан горкянларың ёк
мәтәчлиги.

Каф

¹¹ Хатда ёлбарслар хем чекйәр
әжир билен ачлыгы,
Ребби агтарянлар болса
чекмез хич мәтәчлиги.

Ламед

¹² Гелиң, әй, огулларым, диңләң
сиз мени,
өвредейин сизе Ребден
горкмагы.

Мем

¹³ Ислейәрмиң дөвран сүрмеги?
Гөресиң гелйәрми ягшы
гүнлери?

Нун

¹⁴ Яманлыкдан сакла сен өз
дилиңи
ве хилели гепден –
додакларыңи;

Самех

¹⁵ яманлыкдан айрыл, эт сен
ягшылык,
парахатлык агтар, онуң
ызындан галма.

Айин

¹⁶ Догры адамларда Реббиң гөзлери,
перятларына ачык Онуң гулагы.

Пе

¹⁷ Реббиң йүзи беткәрлере
гаршыдыр;
олары ятламадан ер йүзүнде
нышан галдырмаз.

Тсади

¹⁸ Реб эшидйәр догрулар перят
эденде,
Ол олары әхли
мушакгатларындан халас
әйлейәр.

Коф

¹⁹ Реб калбы сыныклара
якындыр;

рухдан дүшенлери халас
эйдэндир.

Реш

²⁰ Догры ынсаның дертлери
көпдүр,
эмма Реб әхлисинден оны
халас эйдэндир.

Шин

²¹ Онуң әхли сүңклерини гораяр,
оларың бири хем дөвүлмез.

Тав

²² Яманлык эрбет адамы өлдүрер,
догры адамы йигренйән
хөкүм эдилер.
²³ Реб Өз бенделерини халас
эйдэндир,
Оны пена эдинйәнлериң хич
бири хөкүм эдилмез.

34-нжи мезмур

Давудың мезмуры

¹ Я Реб, мениң билен
давалашьянлар билен Сен
давалаш;
мениң билен сөвешйәнлер
билен Сен сөвеш;
² совудыңы гей, галканыңы ал,
дадыма етиш.
³ Мени ковалаянлара гаршы
найзалы, айпалталы чык.
Калбыма дий: «Халасгәриң –
Мен».
⁴ Жанымың кастына чыканлар,
гой, утанып масгара болсун;
маңа гаршы эрбетлик
ниетләнлер ызына дөнсүн,
йүзи гызарсын.
⁵ Гой, олар ел өңүндәки овнук
саман дек болсун;
Реббиң перишдеси олары
сырып эжитсин.
⁶ Гой, оларың ёлы гараңкы хем
сүрчек болсун;

Реббиң перишдеси олары
ковсун.

⁷ Чүнки себәпсиз ере мениң үчин
дузак гурдулар;
себәпсиз ере мениң үчин
чукур газдылар.
⁸ Гой, хеләкчилик дуйдансыз
олаң башына инсин,
гизлин гуран дузакларына
өзлери дүшсүн,
хеләкчилиге учранда, гой,
шоңа дүшсүн.
⁹ Мениң жаным болса Ребде шат
болар;
мени халас эдендигине
бегенер.
¹⁰ Шейле диер мениң әхли
сүңклерим:
«Я Реб, эйсем Сен ялы бармы?
Сен эжизи гутарярың
гүйчлүден,
пукарадыр мэтәчлери –
талаңчысындан».
¹¹ Бетниет шаятлар гаршыма
чыкяр,
билмейән задымы менден
сораяр.
¹² Ягшылыгыма яманлык эдйәр,
мениң жанымы хоссарсыз
гойяр.
¹³ Мен болса жул геердим олар
сыркакка,
агыз бекләп, өзүми песпәл
тутардым;
эмма жогапсыз галды дога-
дилегим.
¹⁴ Мен оlara достум я доганым
ялы гарардым,
эжеме яс тутян дек башым
ашак салып,
матам тутардым.
¹⁵ Олар болса бүдрәниме
шатланып, йыгнандылар;

- мыжабатчылар маңа гаршы
топланардылар;
агсан болуп, мени
яңсылардылар;
мени дынгысыз
парчалардылар.
- ¹⁶ Шикеслини яңсылаян
худайсызлар дек,
олар маңа дишлерини
гыжаярдылар.
- ¹⁷ Я Таңры, Сен хачана ченли
муңа серетжек?
Оларың сүтеминден халас эт
мениң жанымы,
арсланлардан халас эт еке-
тәгими.
- ¹⁸ Мен улы йыгнакда Саңа шүкүр
эдерин,
көп санлы халкың арасында
Сени шөхратландыраарын.
- ¹⁹ Маңа нәхак душман боланлар,
гой, шатланмасын,
Мени нәхак ере йигренйәнлер
гөз гыпышмасын.
- ²⁰ Чүнки олар асудалык барада
гүррүң этмейәрлер,
терсине, ер йүзүндәки
асудахаларлара гаршы
хилели сөзлери ойлап
тапярлар.
- ²¹ Мени айыплап, агызларыны
гинден ачярлар:
«Хә-ә, өз гөзүмиз билен
гөрендирис!» диййәрлер.
- ²² Я Реб, Өзүң гөрдүң, дымма!
Я Таңры, менден узакда
болма.
- ²³ Мениң хакым хем давам үчин,
гайрата гал, оян, эй, Худайым,
Таңрым.
- ²⁴ Догрулыгыңа лайыклыкда
мени акла, эй, Бейик
Худайым;
- хешелле какмасынлар мениң
үстүмден.
- ²⁵ Йүрекден: «Хә-ә, йүрек
ислегимиз ерине дүшди:
биз ондан дындык» дийип,
олар айтмасын.
- ²⁶ Хасратыма шатланынларың
бары
йүзлери гызарып, биабрай
болсун;
өңүмде өзүни бейгелдйәнлерин
эгинбашлары
утанч хем-де бетнамлык
болсун.
- ²⁷ Мениң хаклылыгымы
ислейәнлер шатланып,
хешелле каксын,
«Өз бендесине паракатлык
ислейән Реббиң
белентлиги артсын» дийип,
дынгысыз айтсын.
- ²⁸ Мениң дилим Сениң
догрулыгыңа айдар
хем-де узаклы гүн Саңа ол
алкыш эдер.

35-нжи мезмур

- ¹ *Айдымчылар топарының ёлбаш-
чысына. Реббиң гулы Давудың
мезмуры.*
- ² Эрбет адамың этмиши
йүрегинде сесленийәр,
Ол Худайдан асла горкмаяр.
- ³ Чүнки гүнәсини тапып, оны
йигренеринден,
жуда хошдур онуң гөвни
өзүнден.
- ⁴ Агзының сөзлери – бетлик хем
хиле,
пайхасланып, ягшылык
этмеги хич ислемейәр.
- ⁵ Дүшегинде яманлык этмегиң
ёлларыны оялаяр,

- бет ёла дүшйэр, оны асла
йигренч саймаяр.
- ⁶ Я Реб, гөклере етйэр Сениң
сөйгин,
булутлара етйэр
вепадарлыгың.
- ⁷ Сениң догрулыгың белент
даглар дей,
Сениң адалатлы хөкүмлерин
дүйпсүз чуңлук дей.
Я Реб, Сен ынсаны, хайваны
халас эдйэрсин.
- ⁸ Эй, Худай, садык сөйгин ненен
гымматлы!
Сениң ганатларың саясы
ынсан огулларына пена
боляндыр.
- ⁹ Өйүңиң нэз-ныгматындан
дойярлар;
Сен олары Өз леззет деряңдан
гандырян.
- ¹⁰ Чүнки яшайшың гөзбашы
Сенде,
биз нур гөрийэрис Сениң
нуруңда.
- ¹¹ Сени танаянлара довам этдир
садык сөйгиңи,
йүреги догрулара –
догрулыгыңы.
- ¹² Текепбириң аягы мени
басгылаамасын,
эрбет адамларың эли мени
ковмасын.
- ¹³ Беткэрлер ол ерде йыкылдылар,
ере язылдылар, галып
билмейэрлер.

36-нжы мезмур

Давудың мезмуры

Алеф

- ¹ Эрбет иш эдйәнлере жаныңы
якма,
найынсаплара хөвесли бакма.

- ² Чүнки олар тиз вагтда от
кимин гулар,
гөк өсүмлик кимин саралып
солар.

Бет

- ³ Реббе бил багла, эт сен
ягшылык,
юртда яшап, яйна асудалыкда.
- ⁴ Ребден теселли тап,
йүрек арзуларыңы Ол хасыл
эдер.

Гимел

- ⁵ Ёлуңы Реббе табшыр, Оңа бил
багла,
шонда Ол саңа хемаят берер.
- ⁶ Нур дей ялпылдадар
догрулыгыңы,
гүнорта чагы дей –
хаклылыгыңы.

Далет

- ⁷ Үмсүм бол Реббин өнүнде,
Оңа сабырлы гараш,
ёлы ровач бетниете хөвесли
бакма.

Хе

- ⁸ Гахардан саклан, газабы ташла,
адачылы болма: ол шере элтер.
- ⁹ Чүнки кесилип ташланар
пислик эдйәнлер,
Реббе интизарлар ери мирас
аларлар.

Вав

- ¹⁰ Аз-кем сабыр эт, эрбетлер ёк
боларлар,
ерлерине гөз айларсың, йөне
тапмарсың.
- ¹¹ Пәлипес адамлар болса ери
мирас аларлар,
абаданчылыкда яшап, хезил
эдерлер.

Зайин

- ¹² Эрбет догры адама хыянат
эдйэр

- хем-де оңа дишлерини
гыжар.
- ¹³ Таңры болса онуң үстүнден
гүлйәр,
чүнки онуң вагтының
доляндыгыны гөрийәр.
- Хет*
- ¹⁴ Гарып билен мэтәжи ере
чалмаклык үчин,
догры ёлдан барянлары
өлдүрмек үчин,
эрбет адамлар гылыч сырып,
яйыны гурия.
- ¹⁵ Эмма гылычлары өз
йүреклерине санжылар,
оларың яйлары хем күл-оврам
болар.
- Тет*
- ¹⁶ Догры ынсаның аз зады
әхли эрбетлерин
байлыгындан ягшыдыр.
- ¹⁷ Чүнки эрбетлеринг голлары
дөвлер,
йөне Реб догрулары сөйгетләр.
- Ёд*
- ¹⁸ Реб кәмиллеринг гүнлерини
билйәндир,
оларың мирасы эбеди галар.
- ¹⁹ Олар яман вагты
утандырылмаз,
док боларлар ачлык дөврүнде.
- Каф*
- ²⁰ Эмма эрбетлер хеләк боларлар,
Реббинг душманлары
өрүлеринг гөзеллиги дей
йитип гидерлер,
гайып боларлар, түссе ичинде
сумат боларлар.
- Ламед*
- ²¹ Эрбет адам карз алып, ызына
бермез,
догры ынсан болса жомарт ве
эли ачык.
- ²² Чүнки Онуң ялканлары ери
мирас аларлар,
Онуң гарганлары болса
гырлып ёк болар.
- Мем*
- ²³ Реб догрының гадамыны
беркарап эдйәр,
Ол онуң ёлундан гөвнүхош
боляр.
- ²⁴ Йыкылмаз бу ынсан бүдрәнде
хем,
чүнки Реб онуң элинден
тутяр.
- Нун*
- ²⁵ Яш йигитдим, инди гаррадым,
йөне догры ынсаның терк
эдиленини
я зүрядының чөрек дилененини
хениз гөрмедим.
- ²⁶ Элмыдама эли ачык хем-де карз
берйәр;
оларың неслинден ялканыш
гелер.
- Самех*
- ²⁷ Шер ишден гача дур хем эт
ягшылык –
бакы яшарсың.
- Айин*
- ²⁸ Чүнки Реб адалаты сөййәндир,
Ол садык ынсаны терк эдйән
дәлди;
догры ынсан бакы горалар,
йөне эрбетлеринг зүрятлары
гырлып ёк болар.
- ²⁹ Догры ынсанлар ери мирас
аларлар
хем-де онда бакы месген
тутарлар.
- Пе*
- ³⁰ Догры адамың агзы даналыгы
сөзлейәр,
онуң дили адалаты беян
эйлейәр.

³¹ Онуң йүрегиндедир Худайың
кануны,
тайян дәлдир онуң аягы.

Тсади

³² Эрбет догры ынсаны аңтаяр,
оны өлдүрмөге пурсат
пейлейэр.

³³ Йөне Реб оны эрбедин элине
бермез;
каза гетириленде, оны
айыплы чыкармаз.

Коф

³⁴ Реббе умыт багла, Онуң ёлуны
сакла,
Ол хем ери мирас алмагың
үчин сени бейгелдер;
сен эрбетлериң ёк эдиленини
гөрсин.

Реш

³⁵ Мен ызгытсыз эрбет адамың
чынар дек
гөгерен еринде яйрап
отураныны гөрдүм.

³⁶ Бирденкә ол гайып болды-да
гитди;
мен оны гөзледим, эмма
тапмадым.

Шин

³⁷ Кәмил ынсаны сынла, догры
адама серет.
Парахат ынсаның гележеги бар.

³⁸ Эмма гүнәлилер бүтинлей
вейран эдилер;
эрбетлериң гележеги ёк болар.

Тав

³⁹ Реб догры ынсанлары халас
эйдәндир,
мушакгатлыкда олар пенә
боляндыр.

⁴⁰ Реб оларә көмек берер ве халас
эдер;
олары эрбетлерден гутарар ве
халас эдер,

чүнки олар Оны пенә тутуняр.

37-нжи мезмур

¹ Давудың ятланма дилеги

² Я Реб, гахарыңда мени язгарма,
газабыңда мени тербиелеме.

³ Чүнки пейкамларың парран
гечди ичимден,
Сениң элиң аграм саяяр
мениң үстүмден.

⁴ Гахарың зерарлы тенимиң абат
ери ёк,
гүнәм зерарлы беденимде
саглык ёк.

⁵ Чүнки языкларым башымдан
агды,
агыр йүк дей маңа аграмын
салды.

⁶ Акмаклыгым зерарлы
яраларым ириңледи хем-де
порсады.

⁷ Ики бүкүлип, ере язылдым,
мен узаклы гүн яс тутуп
гезйән.

⁸ Чүнки ысытмадан долудыр
билим,
беденимиң абат ери галмады.

⁹ Халыс тапдан дүшдүм, мыдар
галмады,
йүрек ызасындан зар-зар
гыгырян.

¹⁰ Я Таңры, Саңа аян әхли
дилегим,
Сенден гизлин дәлдир мениң
перядым.

¹¹ Йүрегим галпылдап, ысгыным
гачды,
мениң гөзлеримиң нуры
галмады.

¹² Дост-ярларым яраларым
зерарлы менден дашлашяр,
гоңшуларым-да менден
узакда дуряр.

- 13 Жанымың кастындакылар
дузак гуриялар;
мениң зелелими гөзлейәнлер
мени йыкмак хакда гүррүн
эдйәрлер;
узаклы гүн хиле гурмагы
ниет эдйәрлер.
- 14 Мен болса эшидип билмейән
кер адам ялы,
гүрләп билмейән лал ынсан
ялы.
- 15 Дилсиз-агызсыз кер кимин
болдум.
- 16 Чүнки, я Реб, мен Саңа
интизардырын;
Сен жогап берерсиң, я Таңры
мениң Худайым.
- 17 Дийдим: «Душманларым
чекйән жебриме,
гой, бегенмесин,
йыкылмайын, ягыларым, гой,
өвүнмесин».
- 18 Чүнки йыкылмага
голайландырын,
дынгысыз агырым билен
йүзбе-йүздүрин.
- 19 Мен өз зыгымы боюн алярын,
гүнәм бабатда хасрат
чекйәрин.
- 20 Душманларым болса дири хем
гүйчли;
мени нәхак ере йигренйәнлер
көпелди.
- 21 Ягшылыгыма яманлык
эдйәнлер маңа душмандыр,
чүнки ягшылыга эерйәрин
мен.
- 22 Я Реб, мени терк этме!
Узаклашма менден, эй, мениң
Худайым!
- 23 Ярдам этмек үчин дадыма
етиш,
я, Таңры мениң Халасгәрим!

38-нжи мезмур

- ¹ Айдымчылар топарының ёлбаи-
чысы Едудуның мукамына лайык-
лыкда. Давудуң мезмуры.
- ² Дийдим: «Дилимден гүнә
галмазлык үчин,
йөрежек ёлумы
сайгаржакдырын;
эрбетлер мениң гаршымда
дурка
агзымы жылавллап
саклажакдырын».
- ³ Лал болуп, үмсүмлиги
бозмадым,
хатда ягшы затлары-да
айтмадым;
эмма бетерледи мениң
агырым.
- ⁴ Йүрегим туташды мениң
ичимде,
от алавлдады ой-хыялымда,
ахырсоңы дилими ярдым:
- ⁵ «Билдир, я Реб, мениң соңумы
хем-де галан гүнлериминң
саныны;
билдир өврүминң
паныдыгыны.
- ⁶ Сен мениң гүнлерими бир
гарыш этдиң!
Сениң назарыңда өврүм пуч
затдыр.
Догрудан-да, хер бир ынсан
елиң өвүсгини ялыдыр».
- Села*
- ⁷ «Догрудан-да, ынсан гезйәр
бир судур кимин;
догрудан-да, бидерек ере ол
хысырдаяр;
йыгнаяр, мунуң киме
галжагыны билмейәр.
- ⁸ Я Таңры, инди нәмә гарашайын
мен?

- Мениң әхли умыдым Сенде.
 9 Әхли язықларымдан мени
 халас эт,
 мени амақлара масгара этме.
 10 Лал болуп, ачмаярын агзымы,
 чүнки Сен этдиң муны.
 11 Айыр менден Өз ургуларыңы,
 элиң зарбына йитип гидйәрин.
 12 Ынсаны гүнәсине гөрә паш
 эдип, темми береңде,
 гуванян затларыны гүе ялы
 даргадяң;
 догрудан-да, хер бир ынсан
 элиң өвүсгини ялыдыр!»

Села

- 13 «Я Реб, мениң догамы эшит,
 гулак гой дат-перядыма;
 Сен бипарх гарама
 гөзяшларыма,
 чүнки мен гелмишек Сениң
 яныңда,
 әхли аталарым дей мен бир
 кесеки.
 14 Назарыңы менден сов,
 гидип, ёк болмаздан өң бир
 ынжалайын».

39-нжы мезмур

- ¹ *Айдымчылар топарының ёлбаш-
 чысына. Давудың мезмуры.*
 2 Мен интизар болуп, Реббе
 гарашдым,
 Ол маңа тарап эглип,
 перядымы эшитди;
 3 мени хеләкчилик горпундан,
 батгалык лайындан чыкарып
 алды;
 аяқларымы гаяның үстүнде
 дурзуп,
 Ол мениң әдимлерими
 беркитди.
 4 Ол мениң агзымда бир тәзе
 нагма –

- Худайымыза алқыш
 нагмасын гойды;
 көплер муны гөрүп горкарлар,
 хем-де Реббе бил бағларлар.
 5 Реббе бил бағлаян ынсан
 нәхили бағтлы!
 Текепбирлере, ялан худайлара
 йүз бермейән ынсан нәхили
 бағтлы!
 6 Я Бейик Худайым,
 Сениң билен деңәр ялы хич
 ким ёк!
 Сениң бизе гөнүкдирилен
 гудратлы ишлерин,
 пикирлерин көндүр.
 Мен олары вагыз эдип,
 айдасым гелйәр,
 йөне олар санардан көндүр.
 7 Гурбанлык билен садаканы
 Сен ислемиң;
 Сен мениң гулақларымы
 ачдың;
 якма гурбанлығыны, гүнә
 гурбанлығыны
 талап этмеңиң.
 8 Шонда дийдим: «Ине,
 гелйәрин;
 китапта мен барада язылгы.
 9 Эй, Худайым, ислегини бержай
 этмекден леззет аярын;
 Сениң кануның хем мениң
 калбымда».
 10 Улы жемагатда догрулыгыңы
 мен вагыз этдим;
 Сен билйәрсин, я Реб, мен
 агзымы юмадым.
 11 Сениң догрулыгыңы
 йүрегимде мен
 яшырмадым;
 садыклығың, халас эдишиң
 барада мен гүррүң бердим;
 улы жемагатда сөйгиңи,
 садыклығыңы

- мен гизлемедим.
- ¹² Я Реб, Өз мерхеметиңи менден аяма;
Сениң сөйгиң ве садыклыгың,
гой, элмыдама мени горасын.
- ¹³ Чүнки сансыз бела-бетер мени гуршады;
өз этмишлерим мениң башымдан инди;
гөрүп билмейән:
олар башымың сачындан хем кән,
пагыш-пара болды мениң йүрегим.
- ¹⁴ Я Реб, мени халас этмеги ниетиңе сал;
я Реб, тиз етиш мениң дадыма.
- ¹⁵ Жаныма каст эдйәнлерің хеммеси,
гой, утанжа галсын, йүзи гызарсын;
башыма гелен күлпетлере шат болянлар,
ызына өврүлип, масгара болсун.
- ¹⁶ Маңа «хай, хай!» диййәнлер утанчларындан яна, гой, довла дүшсүн.
- ¹⁷ Сени агтарянларың бары Сенде бегенип, шадыян болсун;
«Реб бейикдир!» дийип,
халас эдишиңи сөййәнлер дынгысыз айтсын.
- ¹⁸ Мен болса гарып ве мэтэчдирин, йөне Таңры маңа гамхорлык эдер;
Сенсиң көмегим хем Халасгәрим, эгленме, эй, мениң Худайым!
- ² Эжизлере рехимли гараян нэхили багтлы!
Яман гүнде Реб оны халас эдер.
- ³ Реб оны горар, аман галдырар, ер йүзүнде оңа багтлы диерлер;
Сен душман элине оны бермерсиң.
- ⁴ Хассалык дүшегинде Реб онуң даянжы болар,
Реб оңа бүтинлей шыпа берер.
- ⁵ Мен дийдим: «Я Реб, маңа мерхемет эйле,
шыпа бер, чүнки мен гүнәли Сениң өңүнде».
- ⁶ Душманларым мен барада эрбет гүррүн эдйәрлер.
«Хачан өлүп, ады-соры йитер?» диййәрлер.
- ⁷ Олардан бири мени гөрмәге гелсе,
ялан сөзлейәр, йүреги гыбат топлаяр,
дашарык чыкандан соң, оны яйрадыр.
- ⁸ Мен барада пышырдашяр мени йигренйәнлерің бары, маңа гаршы яман ниет эдйәрлер.
- ⁹ Олар: «Ол өлүм ховплы бела учрады,
ине, ятыр, инди галмаз» диййәрлер.
- ¹⁰ Хатда дузумы иен,
бил баглан достум маңа хайынлык этди.
- ¹¹ Эмма Сен, я Реб, маңа мерхемет эйле,
мени дикелт, мен оларың алмытыны берейин.
- ¹² Душманларым менден үстүн чыкмаса,

40-нжы мезмур

¹ Айдымчылар топарының ёлбашчысына. Давудың мезмуры.

Сениң менден хошалдыгыңы
билерин.

¹³ Сен мени айыпсызлыгымда
беркидйән;

Өз хузурында эбедилик
дурузяң.

¹⁴ Ысрайылың Худайы Реббе
алкыш болсун эзелден эбедэ
ченли!

Омын! Омын!

ИКИНЖИ КИТАП

(41 – 71-нәҗи мезмурлар)

41-нәҗи мезмур

¹ Саз ёлбашчысына. Кораның не-
силлериниң маскили.

² Кейигиң акар сувлары
күйсейши кимин,
эй, Худай, жаным Сени
күйсейәр!

³ Худая, дири Худая тешнедир
жаным,
хачан гөреркәм мен Худайың
йүзүн?

⁴ Диенлеринде дынгысыз: «Ханы
Худайың?»
гөзяшларым еке-тәк азыгым
болды.

⁵ Мен йөрәрдим җемагат билен,
байрам эдйән халкы
әкидердим Худай өйүне;
олар шатланып, нагма
айдарды.

Шу затлары ятлан вагтымда
күйсемеден пара-пара боляр
йүрегим.

⁶ Эй, жаным, сен нәме үчин
гамланың?

Нәме үчин сен ичимде
ыңраның?

Умыдыңы Худая багла,
мен ене Оңа – Халасгәриме ве

Худайыма өвги айдарын.

⁷ Эй, Худайым, ичимде жаным
гамланыр,

мунуң үчин Иордан
топрагында,

Хермон хем-де Мизар дагында
Сени ятлаяң.

⁸ Чуңлук чуңлуга гыгыряр,
шаглавукладыңың овазы билен.

Сениң әхли толкунларың,
силлериң кимин
мушакгатлар мениң
башымдан гечди.

⁹ Реб гүндиз садык сөйгүсини
гөркезйәр,
гижелерине мен Оңа нагма
айдярын –
өмрүмиң Худайына дога
эдйәрин,

¹⁰ Гаям болан Худайыма шейле
диййәрин:
«Нәме үчин мени унутдың?
Душман мени гысан вагтымда
нәме үчин гам-гуссалы
гезмели?»

¹¹ Душманларым гүнде:
«Худайың ниреде?» диййәр,
кемситме аркалы сүңклерими
күл-оврам эдйәр.

¹² Эй, жаным, сен нәме үчин
гамланың?

Нәме үчин сен ичимде
ыңраның?

Умыдыңы Худая багла,
мен ене Оңа – Халасгәриме ве
Худайыма өвги айдарын.

42-нәҗи мезмур

¹ Эй, Худай, Сен мени акла!

Худайсыз миллетден алып
бер мениң хакымы,

хилегәр ве адалатсыз адамдан
халас эт мени.

- ² Чүнки пена тутунян Худайым
Сенсиң.
Сен нәме үчин мени терк
этдиң?
Душман мени гысан вагтында,
нәме үчин гам-гуссалы
гезмели?
- ³ Сен хакыкатыңы, нуруңы ибер,
гой, олар ёл гөркезсин маңа;
гой, олар мени эжитсин,
мукаддес дагыңа ве яшалгаңа.
- ⁴ Шонда Худайың гурбанлык
сыпасына,
кейпикөклүгим болан
Худайыма барарын.
Эй, Худай, мениң Худайым,
мен Саңа лирада ^a өвги
нагмасыны айдарын.
- ⁵ Эй, жаным, сен нәме үчин
гамланяң?
Нәме үчин сен ичимде
ыңраняң?
Умыдыңы Худая багла,
мен ене Оңа – Халасгәриме ве
Худайыма өвги айдарын.

43-нжи мезмур

- ¹ *Айдымчылар топарының ёлбаш-
чысына. Кораның несиллериниң
маскили.*
- ² Эй, Худай, гулагымыз билен
эшитдик;
аталарымызың дөврүнде,
гадым эйямда
олар бизе Сениң эденлерин
барада
гүррүң бердилер.
- ³ Миллетлери ковуп Өз элиң
билен,
Сен аталарымыза ер бердиң.
Халклары вес-вейран эдип,

- Сен аталарымызы яйратдың.
⁴ Олар юрды эелемедилер
гылыжы билен,
еңши газанмадылар голлары
билен –
Сениң элиң, голуң, йүзүңиң
нуры эдендир муны;
чүнки Сен жуда сөйдүң
олары.
- ⁵ Сенсиң мениң Патышам хем-де
Худайым.
Якуп үчин еңишлери Сен
буюр.
- ⁶ Душманларымызы басгыларыс
Сениң кувватың билен,
гаршыдашларымызы
депгиләрис Сениң адың
билен.
- ⁷ Мен өз яйыма бил багламаян,
мени халас этмейәр мениң
гылыжым.
- ⁸ Сенсиң бизи халас эден
душманларымыздан,
Сенсиң бизи йигренйәнлери
утанжа гоян.
- ⁹ Узаклы гүн Худай билен
магтанярыс
Сениң адыңа бакы шүкүр
эдерис. *Села*
- ¹⁰ Йөне инди бизи ташладың,
утанжа гойдуң,
гошунларымыз билен биле
гитмейәрсин Сен.
- ¹¹ Бизи душмандан гачар ялы
этдиң Сен,
бизи йигренйәнлер бизи
талаяр.
- ¹² Бизи гоюн кимин иймәге бердиң,
Сен миллетлер арасында бизи
пытратдың.

^a 42:4 *Ли́ра* – киришли саз гуралы. Сөзлүге серет.

- ¹³ Сен Өз халкыңы хайырсыз
сатдың,
оларың бахасындан хайыр
гөрмедин.
- ¹⁴ Гоңшы халкларың өнүнде биз
йүзүгара,
гөз-гүлбан этдин, төверек-
даша этдиң масгара.
- ¹⁵ Миллетлериң дилине
дүшүрдиң бизи,
халклар яйкаярлар бизе
башыны.
- ¹⁶⁻¹⁷ Мыжабат йөңкейэниң, дил
етирийэниң сесинден яна,
душмандан ве өч аляндан яңа,
узаклы гүн рысвалыгым
гаршымда,
мениң йүзүми утанч бүреди.
- ¹⁸ Башымыза инди буларың бары,
йөне унудан дәлдирис Сени,
хыянат этмедик Сениң әхтиңе.
- ¹⁹⁻²⁰ Бициң йүрегимиз Сенден дәнмеди,
әдимлеримиз Сениң ёлундан
чыкмады.
Сен болса бизи шагаллар
меканында
күл-пеекун этдиң,
өлүм көлегеси билен Сен бизи
өртдүн.
- ²¹ Эгер Худайымызың адыны
унудан болсак,
бир ят таңра эллеримизи
узадан болсак,
- ²² Худая аян болмазмыды бу?
Ол билйәр-ә йүрекдәки
сырлары!
- ²³ Биз хер гүн Сениң үчин
өлдүрилийәрис,
биз дамагы чалынжак гоюн
сайылярыс.
- ²⁴ Оян, я Таңры, нәме үчин уклаяң?

- Галк Сен, бизи бакы ташлама.
- ²⁵ Нәме үчин Сен йүзүни гизлейән,
мушакгат билен
хасратымызы унудяң?
- ²⁶ Биз гара ере язылып гитдик,
инди топракдан галып
билемзок.
- ²⁷ Галк-да, бизе көмек эт,
садык сөйгиң хатырасына
бизи халас эт.

44-нжи мезмур

- ¹ Айдымчылар топарының ёлбаш-
чысына. «Лилия» әхеңинде ай-
дылян. Кораның несиллериңиң
маскили. Сөйги нагмасы.
- ² Ягшы сөзлер жошяр мениң
калбымдан,
дүзен шыгырларымы патыша
айдып берйәрин;
дилим чаласын языжының
галамы кимин.
- ³ Ынсан огулларының ичинде иң
гөрмегейи сен,
мерхемент сачыляр сениң
дилиңден;
шоңа гөрә Худай сени бакы
ялкады.
- ⁴ Эй, эдермен, дак гылыжы билиңе,
беслен шөхратыңа хем-де
шаныңа.
- ⁵ Хакыкат, песпәллик, догрулык
үчин,
сен өз шаныңда еңишли атлан;
сениң голуң гудрат гөркезсин.
- ⁶ Окларың душманларыңиң
йүрегине санжылар;
сениң аякларыңиң астына
халклар йыкылар.
- ⁷ Эй, патыша, Худайың саңа
берен шалыгы^a,

^a 44:7 Эй, патыша, Худайың саңа берен шалыгы я-да Эй, Худай, Сениң тагтың.

- довам эдер бакы, эбеди,
Сениң шалык хасаң –
адалатлылык хасасы.
- ⁸ Сен догрулыгы сөйүп,
йигренйәрсиң пислиги.
Шонун үчин Худай, сениң
Худайың,
сени ёлдашларың ичинден
сечип-сайлады,
башыңа шатлык ягыны
гуйды ^a.
- ⁹ Эгинбашың мүр, ахалот,
далчын ыслыдыр;
пил сүңкүне безелен
көшклерден яңланиян
сазлар
сени шат эдйәр.
- ¹⁰ Ша гызлары бардыр хорматлы
зенанларыңың ичинде,
опыр тылласына бесленен ша
гызы дур сениң сагыңда.
- ¹¹ Эй, ша гызы, динле, ойлан хем-
де гулак гой,
сен өз халкыңы, атаң өйүни
унут.
- ¹² Ша арзувлар сениң
гөзеллигиңи,
ол сениң хожайының, оңа
тагзым эт.
- ¹³ Сур шасының гызы саңа совгат
гетирер,
халкың барлы адамлары
гөвнүңи авлар.
- ¹⁴ Ша гызы не гөзел өз көшгүнде!
Онуң лыбаслары алтын-
зерден докалан.
- ¹⁵ Ол ал-элван лыбасда ша янына
этилер,
онуң кенизлери, улугызлар
ша гашына этилер.

- ¹⁶ Шатлык-шагалаң билен
гетирилйәрлер,
патышаның көшгүне олар
гирйәрлер.
- ¹⁷ Огулларың гечер сениң
аталарыңың орнуна,
олары хөкүмдар белләрсиң
тутуш ериң йүзүне.
- ¹⁸ Мен несилден-несле ыглан
этжек адыңы,
шоңа гөрә, элмыдама ве
бакы
халклар сени шүкүрлере
бесләрлер.

45-нжи мезмур

- ¹ *Айдымчылар топарының ёлбаш-
чысына, сопрана дережесинде.
Кораның несиллериниң нагмасы.*
- ² Худай бизиң пенамыз хем-де
гүйжүмиз,
Ол мушакгат вагты дадымыза
етишйәр.
- ³ Шонуң үчин горкмарыс ер
ыранса-да,
даглар деңзиң багрына
ындарылса-да,
- ⁴ оларын сувлары гүвләп,
жошса-да,
зарбындан яңа даглар
сарсса-да. *Села*
- ⁵ Бир деря бар, онуң акымлары
шат эдйәр
Худайың шәхерини –
Бейик Худайың мукаддес
месгенини.
- ⁶ Худай бу шәхерин ортарасында,
ол сарсдырылмаз,
Худай оңа көмек эдер сәхер
чагындан.

^a 44:8 *Яг гуйды* – кимдир бириниң башына яг гуяп, патышалыга я-да руханылыга беллеме дессуры. Сөзлүге серет.

- ⁷ Миллетлер арлаяр,
шалыктар-да ыраняр,
Ол гыгыряр – шонда дүнийә
эрейәр.
- ⁸ Хөкмүрован Реб бизиң
билендир,
Якубың Худайы
беркитмәмиздир.
- ⁹ Гелиң, гөрүң Реббин
эденлерини,
ер йүзүне гетирен
вейранлыгыны.
- ¹⁰ Ол ериң ужуна ченли
урушлары тогтадар,
яйлары күл-оврам эдйәр,
найзалары икә бөлүп ташлаяр,
галканлары от-ялында
яндыряр.
- ¹¹ Реб шейле диййәр:
«Сакланың, билиң: Худай
Мендирин!
Миллетлер арасында
бейгелдилерин
тутуш ер йүзүнде
бейгелдилерин».
- ¹² Хөкмүрован Реб бизиң
билендир,
Якубың Худайы
беркитмәмиздир. *Села*
- 46-нжы мезмур**
- ¹ *Айдымчылар топарының ёлбаш-
чысына. Кораның несиллериниң
мезмуры.*
- ² Эй, әхли халктар, эл
чарпышың!
Худая хешелле какың!
- ³ Бейик Худай–Ребден
горкмалыдыр,
чүнки Ол бүтин ер йүзүниң
Бейик Шасыдыр.
- ⁴ Ол халклары бизиң
голастымыза берди,
миллетлери аяк астымыза
чөкерди.
- ⁵ Реб сайлап-сечип, бизе юрт
берди,
биз – Онуң сөййән халкы. *Села*
- ⁶ Худай халкың шадыян сеслери
билен,
Реб сурнайларың сеслери
билен ёкары чыкяр.
- ⁷ Нагма айдың, нагма айдың
Худая,
нагма айдың, нагма айдың
Шамыза!
- ⁸ Чүнки Худай тутуш ериң
Шасыдыр,
Она мезмур билен нагмалар
айдың.
- ⁹ Миллетлере хөкүмини
йөрөдйәр Худай,
Өз мукаддес тагтында отуряр
Худай.
- ¹⁰ Ыбрайым Худайының халкына
гошулмак үчин,
халкларың асылзадалары
йыгнанышдылар;
чүнки тутуш ериң шалары
Худайыңкыдыр;
Ол беленде галдырыландыр.
- 47-нжи мезмур**
- ¹ *Кораның несиллериниң нагмасы.
Мезмур.*
- ² Реб бейикдир,
Худайымызың шәхеринде,
Онуң мукаддес дагында
Ол аша шөхратландырылмага
мынасыпдыр.
- ³ Белент, гөзел Сион ^a дагы

^a 47:3 Сион – бу Иерусалим шәхериниң бейлеки ады. Сөзлүге серет.

- тутуш ер йүзүниң
шатлыгыдыр;
Сион дагы Бейик Шаның
шәхери,
ол Сапон дагының чүр башы
ялыдыр.
- ⁴ Худай онуң галасында
Өзүни беркитме хөкмүндө
танадыр.
- ⁵ Ине, патышалар агыз
бирикдирдилер,
билеликте ол ерлерден
гечдилер.
- ⁶ Олар оны гөрөнлеринде хайран
галдылар,
довла дүшүп, гачып гитдилер.
- ⁷ Шол ерде сандырама тутды
олары,
догурия аялың бургусы ялы.
- ⁸ Гүндогоар елиң Таршыш
гәмилерини
чым-пытрак эдиши ялы,
Сен дерби-дагың этдиң олары.
- ⁹ Биз шәхерин шөхратыны
эшитдик,
инди болса оны:
Хөкмүрован Реббин шәхерини –
Худайымызың шәхерини
өзүмиз гөрдүк.
Ол оны эбеди беркарар эдер.
Села
- ¹⁰ Эй, Худай, ыбадатхананда
ойланярыс садык сөйгиң
барада.
- ¹¹ Эй, Худай, Сениң адың дей,
алкышың-да ериң дөрт
күнжүне етйэр.
Сениң элиң адалатдан
долудыр.
- ¹² Гой, Сион дагы бегенсин.
- Сениң адалатлы хөкүмлерин
хатырасына,
Яхуданың гызлары, гой, шат
болсун.
- ¹³ Сионың дашында гезип, оны
айланың,
онуң динлерини сиз санап
чыкың.
- ¹⁴ Онуң ички беркитмелерине үнс
бериң,
гелжек несле айтмак үчин,
онуң көшклерине айланып
чыкың.
- ¹⁵ Чүнки бу Худай шунуң ялыдыр,
Ол эбеди ве бакы
Худайымыздыр;
өмүрбойы бизе ёл гөркезжек
Олдур.

48-нжи мезмур

- ¹ *Айдымчылар топарының ёлбаш-
чысына. Кораның несиллериниң
мезмуры.*
- ² Эй, әхли халклар,
эй, дүнийәде яшаянлар,
әхлиңиз муны эшидиң.
- ³ Сада халк ве бегзадалар,
бай ве пукара – барыңыз
диңләң.
- ⁴ Мениң агзым даналыгы
сөзлесин,
йүрек пикирлерим дүшүнже
берсин.
- ⁵ Мен бир тымсала гулак
герейин,
мукам билен маталымы чөзүп
берейин.
- ⁶ Мушакгатлык вагтында,
душманлар нәхак ере маңа
хүжүм эденде,
мен нәме үчин горка
дүшейин?

- 7 Байлыгына бил баглаян
ынсанлар,
мал-мүлкүнің көплүгине
магтаняр.
- 8-10 Ынсан доганының эбеди яшары
ялы,
хем-де габры гөрмези ялы,
пул төлөп, оны азатлыга
чыкарып билмез;
онуң үчин Худая төлег
төлөмез.
Догрудан-да, жан азатлыгыны
газанма гыммат,
муны хич ким башарып
билмез.
- 11 Себәби ол акылдарың-да
өлйәнин гөйрә;
акмаклар-да, самсыклар-да ёк
болуп гидйәр,
мал-мүлклерини башгалара
галдыряр.
- 12 Мазарлары бакы өйлери
болар ^a,
месгенлери гечер несилден-
несле,
атларыны дакярлар өз
мүлклерине.
- 13 Йөне ынсан хорматда галмаз,
ол ёк болуп гидйән хайванлар
ялыдыр.
- 14 Оларың ёлы шулар ялыдыр,
акмаклык-да оларыңкыдыр.
Эмма муңа гарамаздан, индики
несил
оларың магтанмасыны
макуллаяндыр. *Села*
- 15 Олар өлүлер дүйәсине гоюн
дек сүрлер,
өлүм оларың чопаны болар;
- сәхер чагы догры адамлар
оларың үстүнден агалык
сүрер;
яшаян ерлеринден узакда –
өлүлер дүйәсинде бедени
чүйрәр.
- 16 Эмма Худай мени кабул эдер;
Ол өлүлер дүйәсиниң
ыгтыярындан,
мениң жанымы бошадар. *Села*
- 17 Бир адам баяп, өйүниң
шөхраты артса,
муны гөрүп, умытдан дүшме.
- 18 Чүнки өленде яны билен хич
зат әкитмез,
шөхраты онуң ызына дүшмез.
- 19 Яшайшында өзүни багтлы
сайса-да,
(өйәндирлер сени
ровачлананыңда)
- 20 онуң жаны ата-бабасының
янына гидер;
олар гайдып гөрмезлер нуры.
- 21 Хорматланса-да, муны
гөтернип билмейән ынсан,
ёк болуп гидйән хайванлар
дейдир.

49-нжы мезмур

- ¹ *Асафың мезмуры. Нагма.*
Худай, Бейик Худай гүрлейәр,
гүндогардан гүнбатара ченли
ер йүзүни чагыряр.
- ² Гөзеллигиң найбашы болан
Сиондан
Худай парлаяр.
- ³ Худайымыз гелйәр, үмсүм
дәлдир Ол:
Онуң өңүнде от бар әхли
зады ялмаян,

^a 48:12 *Мазарлары бакы өйлери болар* – бу жүмле кәбир голязмаларда *Олар өйлери бакыдыр өйдйәрлер* дийип душ гелйәр.

- төверегинде – гүйчли гай-
тупан.
- ⁴ Ол халкына казылык этмеклик
үчин
Ери, Гөги шаятлыга чагыряр:
⁵ «Йыгнаң яныма садыкларымы –
гурбанлык аркалы ахт
баглашанларымы».
- ⁶ Гөк ыглан эдйэр Онуң
догрулыгыны,
чүнки казылык эдйән –
Худайың Өзи. *Села*
- ⁷ «Мен гепләйин, сен хем диңле,
эй, халкым;
Мендирин Худайың, сениң
Худайың,
эй, Ысрайыл, саңа гаршы
шаятлык Мен эдейин.
- ⁸ Гурбанлыкларың үчин Мен
сени язгаржак дәл,
якма гурбанлыкларың
дынгысыз Мениң өнүмде.
- ⁹ Маңа не өкүз герек сениң
өйүңден,
не-де эркеч – сениң
агылларыңдан.
- ¹⁰ Чүнки жеңсел жандарларының
эхлиси –
мүңлерче дагларың
хайванлары Мениңки.
- ¹¹ Мен билйэрин дагың эхли
гушларыны,
мейдан жандарларының бары
Мениңки.
- ¹² Эгер ажыксам-да, саңа айтмарын,
чүнки дүнйә хем ондакы эхли
затлар Мениңки.
- ¹³ Өкүзлериң этини иййэринми
Мен?
Эркечлериң ганыны
ичйэринми Мен?
- ¹⁴ Сен шүкүри гурбанлык бер
Худая,
- Бейик Худая берен
касамларыңы бержай эт.
- ¹⁵ Мени чагыр мушакгат гүнде,
сени халас эдерин,
Маңа шөхрат айдарсың шонда».
- ¹⁶ Эмма Худай эрбет адама шейле
диййәр:
«Парзларымы агзамага,
эхтими дилине алмага нәме
хақың бар?»
- ¹⁷ Чүнки Мениң тербийәми
йигренйәрсин сен,
сөзлерими еле совурярсин сен.
- ¹⁸ Бир огрыны гөрөңде, она
гошуляң,
зынахорлара шәрикдеш боляң.
- ¹⁹ Яманлыга бердиң сен өз агзыңы,
сениң дилиң дүзйәр хиле-
пирими.
- ²⁰ Сен отурып, доганыңа гаршы
геплейән,
өз эжеңиң оглуна мыжабаты
йөңкейән.
- ²¹ Сен булары этдиң, Мен
гүрлемедим,
сен Маңа хем өзүң ялыдыр
өйтдүң.
Эмма Мен саңа кәйэрин,
гөз алныңда этмишлериңи
гоярын.
- ²² Эй, Худайы унуданлар, бу
барада ойланың,
өгса Мен сизи парча-парча
эдерин,
сизи халас эден тапылмаз.
- ²³ Шүкүр садакасыны берйән
Мени сылаяр;
Мен өз ёлуны догры тутаны
халас эдерин».

50-нжи мезмур

¹⁻² Айдымчылар топарының ёлбаш-
чысына. Давут Батшеба билен

- гүнә эденден соң, Натан пыгамбер онуң янына гелйәр. Шонда Давудың айдан мезмуры.*
- ³ Эй, Худай, маңа рехим-шепагат эйле,
Өз садык сөйгиңиң хатырасына;
Өз мерхеметиңиң көплүгине гөрә,
Сен өчүр мениң этмишлерими.
- ⁴ Сен мени бүтинлей юв языгымдан хем-де тәмизле мени гүнәмден.
- ⁵ Чүнки гүнәлерими боюн аярын,
гүнәм элмыдама мениң өңүмде.
- ⁶ Сана, диңе Саңа гаршы мен гүнә этдим,
Сениң назарыңда яманлык этдим;
шоңа гөрә, Сениң сөзлерин догры,
чыкаран хөкүмиңде Сен адалатлы.
- ⁷ Хакыкы, мен гүнәли дүйә инелим бәри,
гүнәли мен энем гөвресинде галалым бәри.
- ⁸ Ине, Сен хакыкат ислейәрсиң йүрекде,
даналыгы өвредйәрсиң мениң ичимде.
- ⁹ Мени кәкилик оты билен арассала, боларын мен пәк, мени юв, боларын мен гардан хем ап-ак.
- ¹⁰ Маңа эшитдир шатлыкдыр бегенч сесини,
мени песелтдиң, инди болса, мен шатланайын.
- ¹¹ Мениң гүнәлеримден сов Сен йүзүни хем-де өчүр мениң языкларымы.
- ¹² Эй, Худай, менде пәк йүрек ярат
ве ичимдәки хакыкат рухуны өзгерт.
- ¹³ Сен Өз хузурыңдан мени ташлама,
менден Мукаддес Рухуны алма.
- ¹⁴ Өз халас эдишиңиң шатлыгыны Сен маңа гайтар,
ыхласлы рух берип, маңа сөйгет бол.
- ¹⁵ Шонда Сениң ёлларыңы битабынлара өвредерин мен,
гүнәкәрлер хем Сана өврүлер.
- ¹⁶ Эй, Худай, мени халас эйлейән Худай!
Дөкөн ганымың гүнәсинден Сен мени гутар,
дилим Саңа – Халасгәриме нагмалар айдар.
- ¹⁷ Я Таңры, ач Сен мениң агзымы, мениң дилим Саңа алкышлар айтсын.
- ¹⁸ Сен гурбанлык исләнок, ёгса берердим,
якма гурбанлыклары берсем-де, разы болмарсын.
- ¹⁹ Сынык рух – Худайың гөвнүнден турян гурбанлык;
эй, Худай, сынык, өкүнчли рухы
Сен кемситмерсиң.
- ²⁰ Сиона Өз керемиң билен Сен ягшылык эт,
ве Иерусалимиң диварларыны Сен дикелт.

²¹ Шонда догрулык
 гурбанлыклары, якма
 гурбанлыклары,
 тутуш якма гурбанлыклары-
 да
 Сениң гөвнүңден турар.
 Шонда Сениң гурбанлык
 сыпаларында
 өкүзлер садака берлер.

51-нжи мезмур

¹⁻² *Айдымчылар топарының ёлбаш-
 чысына. Эдомлы Дөвөг Шавула
 гелип, Давут Ахымелегиң өйүне
 барып етендигини хабар беренде,
 Давудың айдан маскили.*

³ Нәме үчин яманлык билен
 өвүнйән, эй, эдермен?
 Худайың садык сөйгүси
 хемише мениң билен!
⁴ Сениң дилиң дүзйәр
 вейранчылыклары,
 ол йити пәки кимин ишләп
 дүзйәр хиләни.
⁵ Сен ягшылыктан яманлыгы
 халаяң,
 хақыкаты сөзләннәнден – ялан
 айтмагы.
⁶ Эй, хилели дил,
 сен халаяң әхли хеләклейжи
 сөзлери!
⁷ Эмма Худай сени бакы хеләкләр,
 сени тутуп, чадырыңдан
 чекип чықарар,
 яшайыш топрагыңдан көкүңи
 сограр. *Села*
⁸ Догры адамлар муны гөрүп,
 горкарлар,
 оңа гүлүп, шейле диерлер:
⁹ «Ине, бу адам Худайы өзүне
 пена этмеди,

өз байлыгының көплүгине
 бағлады били;
 ол өз байлыгыңдан ^a пена
 гөзледи».

¹⁰ Мен болса Худайың өйүңдәки
 гөк өвүсйән зейтун агажы
 ялы;
 Худайың садык сөйгүсине
 эбеди ве бакы бағлаян били.
¹¹ Эденлериң үчин Саңа бакы
 шүкүр эдерин;
 Саңа садык боланларың
 жемагатында
 Сениң ягшы адыңа умыт
 бағларың.

52-нжи мезмур

¹ *Айдымчылар топарының ёлбаш-
 чысына. Уфленип чалынян саз
 гуралында. Маскил. Давудың
 мезмуры.*
² Акмақлар йүрегинде: «Худай
 ёк» диййәрлер.
 Олар азярлар ве йигренжи
 ишлери эдйәрлер;
 ягшылык эдйән ёк.
³ Пайхаслы ве Худайы агтарян
 бармыка дийип,
 Худай гөклерден адамзада
 назар айлаяр.
⁴ Оларың хеммеси ёлдан
 чыкдылар,
 бары дең дережеде харам
 болдулар;
 ягшылык эдйән ёк, ёк еке
 бири-де.
⁵ Эйсем дүшүнмейёрми әхли
 беткәрлер?
 Олар халкымы чөрөк ялы
 иййәрлер
 хем-де Худайы чагырмаярлар.

^a 51:9 *Байлыгыңдан* – кәбир голязмаларда *жәнаятыңдан*.

- ⁶ Олар горкы ёк ерде горка
дүшерлер,
чүнки Худай сени габанларын
сүнклерини дагадар.
Сен олары галдыарсын уяда,
чүнки олары Худай рет этди.
⁷ Вах, гелседи Сиондан Ысрайыл
еңши!
Худай халка өңки
абданчылыгыны гайтарып
беренде,
Якуп бегенер, Ысрайыл хем
шатланар.

53-нжи мезмур

- ¹⁻² *Айдымчылар топарының ёлбашчысына. Киришли саз гуралында. Маскил. Зиплилер гелип, Шавула: «Давут бизиң арамызда гизленйэр» диенлеринде, Давудың айдан мезмуры.*
³ Эй, Худай, мени халас эт Өз
адың билен,
мени акла Сен гудратың
билен.
⁴ Эй, Худай, мениң догамы эшит,
Сен агзымың сөзлерине гулак
гой.
⁵ Чүнки гелмишеклер гаршыма
галды,
сүтемкэрлер жанымың
кастына чыкды;
олар Худайы эсгермейэрлер.
Села
⁶ Мениң үчин болса Худай
көмекдир!
Таңры сөйгетлейэр мениң
жанымы.
⁷ Ол душманларымың эден
яманлыгыны
оларың өз башларына индерер.
Өз вепалылыгың хатырасына
ёк эт олары.

- ⁸ Саңа хөвес билен гурбанлык
кесейин,
я Реб, Сениң ягшы адыңа
шүкүр эдейин.
⁹ Чүнки Ол мени әхли
мушакгатдан халас
эйледи,
гөзүм душманларыма еңиш
билен гарады.

54-нжи мезмур

- ¹ *Айдымчылар топарының ёлбашчысына. Киришли саз гуралында. Давудың маскили.*
² Эй, Худай, гулак гой мениң
догама,
рет этме ялбарышымы.
³⁻⁴ Мени үнсли дингле хем-де
жогап бер,
пикирлерим мени бирахат
эйдэр;
душманың сесинден яңа,
эрбет адамың зулумындан
яңа,
мениң башым чашды.
Чүнки олар мана сүтем
эйдэрлер,
гахарларының ажысыны
пүркйэрлер.
⁵ Йүрегим эзъет чекйэр ичимде,
өлүм ховпы абанды мениң
үстүме.
⁶ Горкы билен галпылды үстүме
инди,
мени айылганч горкы
гаплады.
⁷ Дийдим: «Вах, кепдери кимин
ганатларым болсады!
учуп гидип, асудалыкда
болардым.
⁸ Хакыкы, узаклара –
чөл-беевана тарап гачардым.

Села

- ⁹ Гүйчли елден, гай-харасатдан
гачалгама тарап мен
ховлугардым».
- ¹⁰ Булашдыр, я Таңры, аларт
агызларыны,
чүнки гөрдүм шэхерде зорлук,
женжели.
- ¹¹ Гиже-гүндиз диварларының
үстүндө айланяр олар,
онуң ичинде хорлук, эзъет бар.
- ¹² Онуң ортасында вейранчылык
бар,
зулум, хиле көчелеринден
хич айрылмаяр.
- ¹³ Чүнки мени яңсылаян душман
болсады –
муңа чыдардым,
мени йигренйән өзүни менден
ёкары тутсады –
ондан гизленердим.
- ¹⁴ Эмма муны эдйән сен,
ягны өзүм билен дес-дең
тутаным:
мениң достум хем-де яраным.
- ¹⁵ Сениң билен йүрекден сөхбет
эдердик,
жемагат билен Худай өйүне
биле гидердик.
- ¹⁶ Гой, өлүм оларың башына
инсин,
олар өлүлөр дүнийәсине, гой,
дири барсын,
чүнки яманлык бар
өйлеринде, араларында.
- ¹⁷ Мен болса чагырарын Худайы,
халас эдер Реб мени.
- ¹⁸ Агшам, эртир, гүнорта чагы
мен ялбарып, нала чекйәрин,
Ол эшидйәр мениң сесими.
- ¹⁹ Маңа гаршы болан урушда
Ол халас эдер мениң жанымы,
чүнки көплер чыкды мениң
гаршыма.
- ²⁰ Овалдан тагтында отуран
Худай эшидер
хем-де олара гайтавул берер.
Чүнки оларда өзгеришлик ёк,
Худайдан олар горканок.
- ²¹ Ёлдашым достуна элин
галдырды
хем-де эден әхтини бозды.
- ²² Онуң гепи балдан сүйжүди,
калбында болса уруш-жең
барды.
Онуң сөзлери ягдан юмшакды,
аслында велин сырылан
гылычды олар.
- ²³ Сен йүкүңи Реббиң үстүне
йүкле,
Ол сени сөйгетләр.
Ол догры ынсаның
ыранмагына
хич хачан ыгтыяр этмез.
- ²⁴ Эмма Сен, эй, Худай,
өлүм чукурына индерерсиң
олары;
ганхорлар ве хилегәрлер
өмүрлериниң ярыны хем
яшамаз;
мен болса Саңа бил багларын.

55-нжи мезмур

- ¹ *Айдымчылар топарының ёлбашчысына. «Узакдакы дубагажының үстүндө отуран кепдери» мукамның әхеңинде чалынян. Гат шәхеринде пилиштлилер Давуды тутанларында, онуң айдан миктамы.*
- ² Эй, Худай, маңа мерхемент эйле,
чүнки адамлар мени
депгилейәрлер;
душманлар узаклы гүн маңа
сүтем эдйәрлер.
- ³ Душманларым узаклы гүн
мени депгилейәрлер,

- чүнки мениң билен
урушянлар көп, эй, Бейик
Худай!
- ⁴ Мен горка дүшенимде Саңа
бил баглаяндырын.
- ⁵ Худайы Онуң вадасы үчин
шөхратландырырын,
Оңа бил баглап, горкмаярын
мен;
ынсан маңа нәме эдип
билсин?
- ⁶ Олар узаклы гүн ёйяр мениң
сөзлерми,
маңа зыян этмәге
гөнүкдирилен бар
ниетлери.
- ⁷ Олар дил дүвүшйәр хем-де
гизленйәр,
жанымы алмак үчин мени
аңтаяр.
- ⁸ Эйсем олар гүнә этсе-де, гачып
гутулармыка?
Эй, Худай, газабыңда боюн
эгдир халклары!
- ⁹ Сергездан гезен гүнлерим
Сенде саналгы,
мениң гөзяшларым Сенде
язылгы;
олар Сениң китабыңда
язылгы дөлми?
- ¹⁰ Сени чагыранымда
душманларым ызына
дөңйәр;
билийэрин: Худай
тарапдарымдыр.
- ¹¹ Худая – вадасы үчин
шөхратландырырын,
Реббе – вадасы үчин
шөхратландырырын,
- ¹² Худая бил баглаян, горкмаярын
мен;
ынсан маңа нәме эдип
билсин?

- ¹³ Эй, Худай, Саңа берен
касамларымы бержай
эдерин,
Саңа шүкүр
гурбанлыкларыны хөдүр
эдерин.
- ¹⁴ Чүнки Сен жанымы өлүмден
халас эйледиң;
яшайыш нурунда Худай
өңүнде гезерим ялы,
Сен аякларымы бүдремекден
сакладың.

56-нжы мезмур

- ¹ *Айдымчылар топарының ёлбашчысына. «Хеләк этме» әхеңинде айдылян. Давудың Шавулдан говага гачанда айдан мезмуры.*
- ² Маңа мерхемет эт, эй, Худай,
маңа мерхемет эт,
чүнки мениң жаным Саңа
сыгыняр.
Мен бела-бетер гечип гидйәнчә,
Сениң ганатларыңың
саясында гизленжек.
- ³ Мен чагырарын Бейик Худайы –
мен бабатда ниетини бержай
эйдән Худайы.
- ⁴ Ол гөкден көмек иберип, мени
халас эдер,
маңа сүтем эйдәни утанжа
гояр.
Худай сөйгүсини,
вепадарлыгыны иберер.
- ⁵ Мен арсланларың арасында,
вагшы хайванлар ялы
адамларың арасында
ятырын;
оларың дишлери найза, ок ялы,
кесгир гылыч ялы оларың
дили.
- ⁶ Эй, Худай, гөклерден-де ёкары
бейгел!

- Тутуш ер йүзүне долсун
Сениң шөхратың!
- ⁷ Олар әдимлериме дузак
гурдулар –
гайгыдан яна билим
бүкүлди.
Олар өнүмде чукур газдылар –
йөне өзлери она дүшдүлер.
- ⁸ Йүрегим сарсмаз, эй, Худай,
сарсмаз йүрегим:
мен нагмалар айдып, мукам
чаларын.
- ⁹ Оян сен, эй, мениң йүрегим.
Ояның, арфа хем лира!
Мен даңы ояарын нагмалар
билен.
- ¹⁰ Я Таңры, халклар арасында
Саңа шүкүр эдерин.
Миллетлер арасында Саңа
нагма айдарын.
- ¹¹ Чүнки Сениң сөйгиң гөклере
етйәр,
вепалылыгың булутлара
дирейәр.
- ¹² Эй, Худай, гөклерден-де ёкары
бейгел!
Тутуш ер йүзүне долсун
Сениң шөхратың!

57-нжи мезмур

- ¹ *Айдымчылар топарының ёлбаш-
чысына. «Хеләк этме» ахеңинде
айдылян. Давудың миктамы.*
- ² Эй, хөкүмдарлар, догрудан-
да, адалатлы казылык
эдийәңизми?
Сиз ынсан огулларына
йүз гөрмезден хөкүм
чыкарыңызмы?
- ³ Ёк! Сиз калбыңызда
адалатсызлык дүзийәңиз,
эллериңиз зорлук сачяр ериң
йүзүне.

- ⁴ Эрбетлер эне ятгысындан бәри
догры ёлдан азашандырлар,
дүниә иненлери бәри ялан
сөзләп, ялңышяндырлар.
- ⁵⁻⁶ Олар алахөврән ялы
зәхерлидирлер.
Олар өкде жадыгөйүң я-да
овсунчының жадылайжы
сесини эшитмейән
кер кепжебаш ялы
гулакларыны дыкярлар.
- ⁷ Эй, Худай, агызларында күл эт
олаң дишини,
я Реб, овраг ёлбарсларың
гыйык дишини.
- ⁸ Олар акып гидйән сув дек, гой,
йитип гитсин,
окларыны ченәнлеринде ужы
күтелсин.
- ⁹ Гой, эрәп гиден балыкгулак дей
болсун,
аялың дүшен чагасы дей
гүнеш гөрмесин.
- ¹⁰ Олар бөвүрслән дей тикен
чыкарманкалар,
гөк болсун, гуры болсун, гой,
түвелей әкитсин.
- ¹¹ Өч алнаныны гөрәнде догры
ынсан шат болар,
эрбедин ганында аякларыны
ювар.
- ¹² Ынсан диер: «Догрудан-да, догры
ынсана сылаг бар экен!
Догрудан-да, дүниә казылык
эдийән Худай бар экен!»

58-нжи мезмур

- ¹ *Айдымчылар топарының ёлбаш-
чысына. Шавул Давуды өлдүрмек
үчин адамлары иберип, онуң
өйүни гаравулладанда, Давудың
айдан миктамы. «Хеләк этме!»
ахеңинде айдылян.*

- ² Эй, Худайым, халас эт мени
ягыларымдан,
гора мениң гаршыма баш
галдырянлардан.
- ³ Яманлык эдйәнлерден Сен
мени гутар,
ганхорлардан мени халас эт.
- ⁴ Ине, олар мени өлдүрмек үчин
букуда ятыр,
гүйчлүлер маңа гаршы дил
бирикдирйәр,
ёгса языгым-да, гүнәм-де ёк,
я Реб!
- ⁵ Этмишим болмаса-да, маңа
хүжүм этмәге олар
ховлугяр,
маңа көмек этмек үчин оян ве
серет!
- ⁶ Эй, Хөкмүрован Бейик Худай,
Сен Ысрайылың Худайы!
Галк Сен әхли миллетлере
жеза бермеклик үчин,
хайын бетпәллериң хич
бирине Сен рехим этме.
- Села*
- ⁷ Олар хер гүн агшам ызларына
доланяр,
итлер дек увлашып, шәхерде
сүмсүнип йөрийәр.
- ⁸ Ине, олар агызларындан
эрбетлик саяр,
диллери ажылык пүркйәр.
Олар: «Ким эшидер?» дийип
ойлаяр.
- ⁹ Эмма Сен, я Реб, оларың
үстүнден гүлйән,
әхли миллетлери масгаралаяң.
- ¹⁰ Эй, Гүйжүм, мен Саңа
интизардырын,
эй, Худай, Сен – мениң
беркитмәм.
- ¹¹ Худайым садык сөйгүси билен
мени гаршылар,
маңа душманларымың
еңлишини гөркезер.
- ¹² Эй, галканымыз Танры!
Олары өлдүрме, ёгса халкым
унудар,
олары Өз гудратың билен
даргат-да, дызына чөкер.
- ¹³ Олар агызларының гүнәси үчин,
диллериң сөзлери үчин,
айдян гаргышлары, ялан
сөзлери үчин,
текепбирликлерине, гой,
өзлери чолашсын.
- ¹⁴ Сен газабыңда ёк эт олары,
тә түкенйәнчәлер ёк эт олары.
Гой, мәлим болсун:
Худай Ысрайылың ве тутуш ер
йүзүңиң Хожайыныдыр. *Села*
- ¹⁵ Олар хер гүн агшам ызларына
доланяр,
итлер дек увлашып, шәхерде
сүмсүнип йөрийәр.
- ¹⁶ Олар иймит гөзләп эйләк-
бейләк уруняр,
гарынлары доймаса,
хынранышяр.
- ¹⁷ Мен болса Сениң гудратың
хакда нагма айдарын,
ир сәхерде садык сөйгин
хакда нагма айдарын.
Чүнки Сен маңа беркитме болдун,
мушакгатлы гүнде Сен пенам
болдун.
- ¹⁸ Эй, Гүйжүм, мен Саңа нагма
айдарын,
чүнки, эй, Худай, мениң
беркитмәм – Сенсиң.
Сен мени вепалылык билен
сөййән Худайсың.

59-нжы мезмур

¹⁻² Айдымчылар топарының ёлбаш-
чысына. «Әхт лилиясы» әхеңинде

- айдылян. Арам-Нахарайым, Арам-Соба билен уршанда ве Ёван ызына доланып гелйэргэ, Дуз дересинде он ики муң эдомлыны өлдүрөн вагты, Давудың өвүт бермек үчин айдан миктамы.*
- ³ Эй, Худай, бизи рет этдиң,
бизиң хатарымызы
бөвүсдин,
газапландың: вах, гайдып
берсене өңки абаданлыгы!
- ⁴ Сен ери сарсырдың, оны
жайырдың,
ярыкларыны бежер,
титрейэндир ол.
- ⁵ Агыр гүне салдың Сен Өз
халкыңы,
бизе энтедижи шерап
ичирдиң.
- ⁶ Оклардан гутулып билери ялы,
Өзүңден горкянлара Сен
нышан бердиң. *Села*
- ⁷ Өз сөйёнлериңиң гутулып
билери ялы,
голун билен халас эт, бизе
жогап бер.
- ⁸ Вада берди Худай Өз мукадес
өйүңден:
«Улы шатлык билен Мен
Шекеми бөлерин
хем-де Сукот дересини
өлчэрин.
- ⁹ Гилгат Мениңки, Манаша
Мениңки,
Эфрайым – тувулгам,
Яхуда – патышалык хасам.
- ¹⁰ Мовап – ювунмак үчин
легеним,
Эдомың үстүне зыңарын Мен
чарыгымы.
Пилишт топрагында еңиш
дабарасы билен гыгыраын
Мен».

- ¹¹ Берк гала ким мени элтер?
Мени Эдома ким алып гидер?
- ¹² Эй, Худай, эйсем Сен бизи рет
эдэйдимми?
Эй, Худай, инди
гошунларымыз билен
гитжек дэлми Сен?
- ¹³ Душманларымыза гаршы bize
көмек эт,
себэби ынсан көмеги бидерек
затдыр.
- ¹⁴ Худай аркалы еңиш газанарыс,
душманларымызы депележек
Олдур.

60-нжы мезмур

- ¹ *Айдымчылар топарының ёлбаш-чысына. Киришли саз гуралында. Давудың мезмуры.*
- ² Эй, Худай, эшит дат-перядымы
хем-де динле мениң догамы.
- ³ Мениң калбым гам лайына
батанда,
Сени чагыраын ериң
ужундан;
чыкып билмежек гаяма Сен
мени чыкар.
- ⁴ Чүнки Сен мениң пенамсың,
душмана гаршы мэкэм
галамсың.
- ⁵ Мен чадырыңда бакы месген
тутайын,
ганатларыңың астында пена
тапайын. *Села*
- ⁶ Сен, эй, Худай, эден
касамларымы эшитдиң,
Өз адыңдан горкянлар үчин
ниетленен мирасы
Сен маңа бердиң.
- ⁷ Ша өмрүниң гүнлерине гүнлер
гош,
гүнлерини узалт
несилден-несле!

- ⁸ Гой, ол Худайың хузурында
тагтда бакы отурсын,
сөйги билен вепадарлык бер,
гой, олар оны горасын!
⁹ Касамларымы гүнде бержай
эдерин,
Сениң адыңа элмыдама нагма
айдарын.

61-нжи мезмур

- ¹ *Айдымчылар топарының ёлбаш-
чысына. Едутуның мукамына
лайыктыкта. Давудың мезмуры.*
² Диңе Худайда ынжалар жаным,
Худайдандыр мениң
гутулышым.
³ Ол – еке-тәк гаям хем
гутулышым,
мениң беркитмәм:
йыкылмарын мен.
⁴ Ялңыз бир ынсана гаршы
чыкяр көпсанлы душман:
оларың бары мени өлдүрмеги
ниет эдинйәр,
мен олар үчин гышаран дивар,
чагшан хаят дек.
⁵ Оларың бар ниети мени
бейикликден песе
дүшүрмек;
олар ялан сөзлемекден леззет
аларлар,
агызлары билен ак пата
берйәрлер,
йүреклеринде болса
нәлетлейәрлер. *Села*
⁶ Диңе Худайда ынжалар жаным,
Худайдадыр мениң умыдым.
⁷ Ол – еке-тәк гаям хем
гутулышым,
мениң беркитмәм:
ыранмарын мен.
⁸ Худайдадыр гутулышым хем-
де шөхратым,

- Худайдадыр мэкәм гаям ве
мениң пенам.
⁹ Эй, халк, элмыдама Оңа бил
баглаң;
йүрегинизи Онуң өңүнде
дөкүң,
чүнки Худайдыр бизиң
пенамыз. *Села*
¹⁰ Ынсанлар бидерек затдыр,
ынсан огуллары бир ялан
затдыр.
Оларың хеммесини терезә
гойсаң,
ховадан хем еңил болар олаң
аграмы.
¹¹ Талаңчылыга сиз бил багламаң,
огурлыга умыт багламаң,
байлык артса, она калбыңыз
бермәң.
¹² Худай маңа айтды,
мен гайта-гайта эшитдим
муны:
гудрат Худайдадыр.
¹³ Я Таңры, садык сөйги
Сениңкидир,
Сен хер кесе эденине гөрә
өвезини гайтарярысың.

62-нжи мезмур

- ¹ *Давудың Яхуда чөлүндөкә айдан
мезмуры.*
² Эй, Худай! Сениң Худайым,
Сени агтарярын ир сәхер
билен,
мениң жаным тешнедир Саңа.
Гурак, ичгысгынч, сувсуз
топракда кимин
Сени күйсейәр мениң
беденим.
³ Сениң кувватыңы, шөхратыңы
гөрмеклик үчин,
мукадес өйүнде Саңа
серетдим.

- ⁴ Чүнки Сениң садык сөйгиң
яшайышдан ягшыдыр,
мениң дилим Саңа өвгүлөр
айдар.
- ⁵ Өмүрбойы Саңа алкыш окарын,
эллерими галдырып, Саңа
дога эдерин.
- ⁶⁻⁷ Дүшегимде Сени ятлан вагтымда,
гижэниң нобатларында Сен
хакда ойлананымда,
жаным йилик билен ягдан доян
дек боляр,
шадьян дилим билен агзым
Саңа өвгүлөр айдар.
- ⁸ Чүнки Сен мениң көмегим
болдуң;
ганатларыңың саясында
шатланып,
нагма айдарын.
- ⁹ Мениң жаным Саңа мэкэм
япышяр,
Сениң голуң мени голдаяр.
- ¹⁰ Жанымың кастына чыканлар
болса,
ериң тейине инип гидерлер.
- ¹¹ Олар гылыжың зарбына берлер,
хем-де шагаллара шам болар.
- ¹² Ша болса Худайың эденлерине
шат болар;
Оңа вада берйәнлеринң бары
хешелле какар,
чүнки яланчыларың агзы
багланар.
- 63-нжи мезмур**
- ¹ *Айдымчылар топарының ёлбаш-
чысына. Давудың мезмуры.*
- ² Эй, Худай, арз эденимде
сесими эшит,
душман вехиминден жанымы
гора.
- ³ Мени гизле эрбетлеринң
диллешмесинден
- хем-де беткэрлерин
гозгалаңындан.
- ⁴⁻⁵ Олар диллерини гылыч кимин
йителдйэр;
бигүнэни букудан атмакчы
болуп,
ажы сөзлерини пейкам кимин
ченейэр;
дуйман дурка оны атып, асла
горкмаяр.
- ⁶ Олар яман ниетлеринден асла
дәнмейэр,
гизлин дузаклары гурмак
үчин дил бирикдирйэр,
«Олары гөржек бармы?»
дийип ойланяр.
- ⁷ Олар женаят этмеги ниет
эдинйэр,
олар: «Биркемсиз хиле-пирим
дүздүк,
ынсаның калбыны билип
болмаяр» дийип,
бири-бирине айдыр.
- ⁸ Эмма Худай олара пейкамын
атар,
олар дуйдансыз яраланар.
- ⁹ Өз диллери оларың башына етер,
олары гөрөнлеринң бары
хопугып гачар.
- ¹⁰ Өхли ынсанлар горка дүшерлер,
олар Худайың ишини беян
эдерлер;
Онуң эдени барада пикир
эдерлер.
- ¹¹ Догры адам Ребде шатлансын,
гой, ол Ребби өзүне пена
эдинсин;
йүреги догруларың бары
магтансын.
- 64-нжи мезмур**
- ¹ *Айдымчылар топарының ёлбаш-
чысына. Давудың мезмуры. Нагма.*

- ² Эй, Худай, Сен мынасыпсың
Сиондакы алкыша,
Саңа берлен касамлар бержай
эдилер.
- ³ Сен сиң дога-дилеглери
эшийдән,
эхли ынсанлар Саңа гелерлер.
- ⁴ Гүнәлер гөтерерден жуда
чөкдер боланда,
Сен олары багышляарсың.
- ⁵ Ховлуларыңда яшасың дийип
сайлан ынсаның –
Өзүңе якынлашдыран
ынсаның нәхили багтлы!
Сениң өйүң, мукадес
ыбадатхананың
ягшылыгыңдан доялы.
- ⁶ Эй, бизи халас эйлейән Худай!
Гутулышың гудратлы
ишлерини гөркезмек билен,
Сен бизиң догаларымыза жогап
берйәрсиң.
Ериң дөрт күнжүниң,
умманың аңырсында
яшаянларың
умыды – Сен сиң.
- ⁷ Сен Өз кувватыңы гушандың
хем-де даглары беркарар
этдиң.
- ⁸ Деңизлериң тупан-харасадыны,
онуң толкунларының
гүввүлдисини,
халкларың толгунмасыны
ятырян Сен сиң.
- ⁹ Хатда дүниәниң иң чет
чәклеринде яшаянларам
Сениң алааматларыңдан
горкуп галпылдар;
Гүнүң доган хем-де батян
еринде
Сен шатлык шовхунларыны
дөредйәрсиң.
- ¹⁰ Сен ериң аладасыны эдйәрсиң –
оны суварярсың, болелин
куват берйәрсиң;
бол сувлы дерялар аркалы
халкың галласыны үпжүн
эдйәрсиң;
себәби Сен оны шейле
гурнадың.
- ¹¹ Сен онуң кешлерини сувдан
гандырярсың,
онуң кеш түммеклерини
текизлейәрсиң,
ягыш дамжалары билен оны
юмшадярсың,
онуң хасылыны
берекетлейәрсиң.
- ¹² Сен Өз жомартлыгыңы йыла
жыга эдип гейдирийәрсиң,
гечен ерлеринден болчулык
жошяр.
- ¹³ Долуп-дашяр чөл өрүлери,
байырлар хем шатлык
гушаняр.
- ¹⁴ Өрүлер сүрүлере бесленйәр,
дерелер хем галла бүренйәр,
олар жошуп айдымлар айдяр.

65-нжи мезмур

Айдымчылар топарының ёлбашчысына. Нагма. Мезмур.

- ¹ Эй, тутуш ер йүзүндәки
ынсанлар!
Худая хешелле какың.
- ² Онуң шөхратлы адына
нагмалар айдың,
Оңа ажайып алкышлар айдың.
- ³ Худая дийиң:
«Эй, Худай, ишлериң ненең
хайбатлы!
Кувватыңың бейиклигинден яңа
душманларың Саңа боюн
болярлар.
- ⁴ Саңа сежде эдйәр бүтин ер йүзи;
олар Саңа нагма айдярлар,

- Сениң адыңа нагма
айдырлар».
- Села*
- ⁵ Гелип гөрүң Худайың
эденлерини:
Ол ынсанлар арасында эдйән
ишлеринде хайбатлы.
- ⁶ Ол деңзи гуры ере өвүрди;
олар дерядан пьяда гечди;
Онуң шол ерде эденлерине
шатландык.
- ⁷ Ол кувваты аркалы хөкүм
сүрйәр эбеди,
миллетлере гараяр Онуң
гөзлери;
гой, питнечилер баш
галдырмасын.
- Села*
- ⁸ Эй, халклар, Худайымыза
алкышлар айдың;
Оңа айдян алкышларыңыз
янлансын.
- ⁹ Ол бизи аман галдырды,
аягымызы бүдремекден
саклады.
- ¹⁰ Эй, Худай, Сен бизи сынап
барладың,
күмшүң арасаланышы дек
бизи сапладың.
- ¹¹ Сен бизи дузага салдың,
аркамыза мушакгатлар
йүкледин.
- ¹² Башымызы ынсанларың аяк
астына салдың;
биз отдан гечдик, сувлардан
гечдик,
ахырсоңы гиң ере бизи
чыкардың.
- ¹³ Мен якма гурбанлыклар билен
өйүңе барып,
Саңа эден касамларымы
бержай эдерин.
- ¹⁴ Кынчылыга дучар боламда,
бу вадалары дилим сөзлөп,
агзым касам эдипди.
- ¹⁵ Саңа гурбанлык гочларың
түссеси билен
семиз маллардан якма
гурбанлыклары хөдүр
эдерин;
өкүзлери, гочлары Саңа
гурбан эдерин.
- Села*
- ¹⁶ Эй, Худайдан горкянлар, гелиң-
де, диңлән!
Онуң мениң үчин эденлерини
айдып берейин.
- ¹⁷ Мен Оңа дат-перят этдим,
дилим билен Оны бейгелтдим.
- ¹⁸ Эгер йүрегимде гүнә болсады,
онда Таңры маңа гулак
гоймазды.
- ¹⁹ Эмма Худай мени эшитди,
догамың сөзлерине Ол дыкгат
берди.
- ²⁰ Гой, Худая алкыш айдылсын,
чүнки мениң догамы Ол рет
этмеди,
менден садык сөйгүсини Ол
гайгырмады.

66-нчы мезмур

- ¹ *Айдымчылар топарының ёлбаш-
чысына. Киришли саз гуралында.
Мезмур. Нагма.*
- ² Гой, Худай bize мерхемет
этсин, бизи ялкасын,
үстүмизе Өз йүзүниң нуруны
сачсын.
- Села*
- ³ Шонда Сениң ёлуңы билерлер
ериң йүзүңде,
халас эдиш гүйжүңи – эхли
миллетлерде.
- ⁴ Эй, Худай, гой, халклар Саңа
өвгүлер айтсын,
эхли халклар Саңа өвгүлер
айтсын.
- ⁵ Халклар шатлансын, жошуп
нагмалар айтсын,

- чүнки Сен халклара адалатлы
казылык эдйэрсин,
ер йүзүндэки халклара Сен ёл
гөркезйэрсин. *Села*
- ⁶ Эй, Худай, гой, халклар Саңа
өвгүлөр айтсын,
эхли халклар Саңа өвгүлөр
айтсын.
- ⁷ Топрак өз хасылыны эчилди;
Худай, бизин Худайымыз бизе
берекет берсин.
- ⁸ Гой, Худай бизи ялкасын,
дүнийэниң дөрт күнжи Ондан
эйменсин.

67-нжи мезмур

- ¹ *Айдымчылар топарының ёлбаш-
чысына. Давудың мезмуры. Нагма.*
- ² Худай галкар, душманлары
даргадар,
Оны йигренйәнлер өңүнден
гачар.
- ³ Сен олары дагадарсың
түссэниң дагайшы кимин,
мумуң отда эрейши кимин.
Худайың өңүнден эрбетлер ёк
болар.
- ⁴ Догры адамлар болса шадыян
болар,
Худайың өңүнде шатлыкдан
жошуп гыгырар,
бегенчден яңа хешелле
какар.
- ⁵ Сиз Худая нагмалар айдың,
Онуң адына өвгүлөр айдың.
Булутлара атланып Баряны
арша чыкарың,
Онуң ады – Реб.
Онуң өңүнде хешелле какың.
- ⁶ Мукаддес месгенинде яшаян
Худай –
етимлериң атасы, дул
хатынларың хоссары.

- ⁷ Худай ялңызлары өйли-ишлики
эдйэр,
туссаглары азатлыга чыкарыр;
питнечилер болса жөвзалы
ерде яшаяр.
- ⁸ Эй, Худай, Сен халкыңа
өңбашчылык эденде,
чөл-бееванда гадам ураңда,
- ⁹ Худайың, Синайдакының
өңүнде –
Ысрайыл Худайының өңүнде
земин титрәп, гөклерден
ягыш гуюлды.
- ¹⁰ Эй, Худай, Сен болелин ягыш
ягдырдың,
сайлан топрагың тапдан
дүшенде, оңа гүйч бердин.
- ¹¹ Сениң халкың шол топракда
яшады.
Эй, Худай, Өз ягышылыгың
себәпли
Сен оны мэтәчлере тайынлап
гойдуң.
- ¹² Таңры буйрук берйэр;
оны жар эдйән аяллар – эгирт
бир гошун.
- ¹³ Олар шейле диййэр:
«Гошунларың шалары гачяр,
өкже гөтерйэр!»
Өйде галан аяллар болса олжа
пайлашяр.
- ¹⁴ Олар ганатлары күмше,
елеклери сап алтына гапланан
кепдерә меңзәр.
Эй, эркеклер, жең-сөвеш гүни
нәме үчин ятырсыңыз агылда?
- ¹⁵ Гудратыгүйчли Салмон
дагында
душман шалары гарлы
харасат кимин даргатды.
- ¹⁶ Эй, Башан дагы, Худайың дагы,
чүр башлары көп болан, эй,
Башан дагы!

- ¹⁷Эй, чүр башлары көп болан даглар!
Худайың Өз месгени эдип сайлан дагына,
эбеди месген тутжак дагына нечүн гөриплик билен середйәрсиңиз?
- ¹⁸Худайың сөвеш арабалары санардан көпдүр,
оларың саны мүңлөрчө мүңлөр.
Таңры оларың арасындадыр,
Ол Синай дагындан мукадес өйүне гелди.
- ¹⁹Сен ёкары белентлиге чыканыңда,
есирлери Өз ызыңа дүшүрдин.
Ынсанлардан, хатда битабынлардан
Сен, я Бейик Худай, пач-хырач алдың;
Сен инди бизиң арамызда яшарсың.
- ²⁰Таңра алкыш болсун!
Ол хер гүнки йүкүмизи гөтөрйөр.
Худай бизи халас эйлейөр.
- Села*
- ²¹Худайымыз – халас эйлейөн Худай,
Хөкмүрован Реб – өлүмден гутарып билйөр.
- ²²Эмма Худай душманларының келлелерини,
гүнөден эл чекмейәнлериң узын сачлы башларыны күл-оврам эдер.
- ²³⁻²⁴Таңры шейле дийди:
«Аягыңы душман ганына батырар ялы,
итлериң-де ондан өз пайыны ялары ялы,
олары Башандан ызына долап,
дениз чунлугындан алып чыкарын».
- ²⁵Эй, Худай, Сениң йөришиң – Худайым – Патышамың мукадес өйүне гелши гөрүңйөр:
- ²⁶Өңден багшылар, сазандалар – олаң ызындан,
депрек чаян гызлар араларында:
- ²⁷Олар шейле диййөр:
«Эй, сиз, Ысрайылың билинден өнөнлөр!
Улы жемагатда Реббе алкышлар айдың».
- ²⁸Өңден иң кичилери болан Бенямин баряяр,
мәхелледе Яхуданың шазадалары бар,
Зебулун ве Нафталы шазадалары бар,
- ²⁹Худай өңден белләпди гүйч-кувватыңы,
эй, Худай, бизиң үчин эденлериңи Сен беркит!
- ³⁰Иерусалимдәки ыбадатхананың хатырасына миллетлериң шалары Саңа совгат гетирйөр.
- ³¹Бу душман миллетлере темми бер,
олар гамышлыкдакы екегапанлар ялы,
сыгырлара аралашан өкүзлөр ялы.
Боюн эгдир миллетлери, гой,
олар бизе салгыт төлесин;
урушдан леззет тапян халклары даргат!
- ³²Мүсүрдөн бүрүнчден ясалан затлар, гой, гетирилсин,
Худая совгат гетирмек үчин Эфиоп юрды, гой, алңасасын.

- 33-34 Эй, ер йүзүндәки шалыклар!
Худая нагмалар айдың,
Таңра, эзелден бар болан гөгө
Мүнийәне,
алкышлар айдың.
Динләң, ине, Ол сеси, гудратлы
сеси билен сесленйәр.
- 35 Ыкрар эдин: гүйч
Худайыңкыдыр,
Онуң белентлиги Ысрайылың
үстүндедир,
Онуң гудраты гөклөр
үстүндедир!
- 36 Худай Өз мукаддес өйүнде
вехимлидир.
Ысрайыл Худайы Өз халкына
гүйч-кувват берйәр.
Алкыш болсун, алкыш
болсун Худая!
- 68-нжи мезмур**
- 1 *Айдымчылар топарының ёлбашчысына. «Лилия» әхеңінде айдыл-ян. Давудың мезмуры.*
- 2 Эй, Худай, мени халас эт,
чүнки сувлар бойнума етди.
- 3 Чуң батгалыга батып барярын,
аягымы диремәге хич ер ёк.
Чуң сувлара гирдим,
силлер мени гирдабына гаплады.
- 4 Мен өз перядымдан халыс
ядадым,
гурап галды мениң дамагым;
Худайыма гараша-гараша
гөзүм күтелди.
- 5 Мени нәхак ере
йигренйәнлериң саны
башымың сачындан хем көп;
жаныма каст этмекчи болуп,
ялан ере маңа гүнә япян
ягыларым көп.
Мен огурламадык задымы
гайтарайынмы?
- 6 Эй, Худай, Саңа мәлимдир мен
акмаклыгым,
Сенден гизлин дәлдир мен
гүнәлерим.
- 7 Эй, Хөкмүрован Реб,
Гудратыгүйчли!
Саңа умыт баглаянлар
мен зерарлы, гой, утанмасын;
Эй, Ысрайыл Худайы, Сени
агтарянлар
мен зерарлы, гой, уялмасын.
- 8 Чүнки Сениң хатыраң үчин
масгара болдум,
мениң йүзүми утанч бүреди.
- 9 Мен доганларыма гелмишек
болдум,
эжемиң огулларына кесеки
болдум.
- 10 Сениң өйүңе болан ыхлас мени
көйдүрди,
Саңа дил етирийәнлериң гепи
башыма инди.
- 11 Агыз бекләп, гөзьяш дөкүп,
рухумы сындыранымда,
буларын бары маңа гыжалат
болды.
- 12 Жулы эшик эдиненимде,
оларың агыз-дилине дүшдүм.
- 13 Дервезеде отуранлар мениң
гыбатым эдйәр,
серхошлар мен барада
айдымлар дүзйәр.
- 14 Я, Реб хошамайлык эт-де,
догамы эшит.
Өз сөйгиңе гөрә,
халас эдиш гүйжүңиң
садыккыгында
маңа жогап бер.
- 15 Халас эт, мен батгалыга
батмайын;
мени йигренйәнлерден,
сувларың чуңлугындан халас
болайын.

- ¹⁶ Сил сувлары мени гирдабына
салмасын,
чуңлук мени, гой, ювутмасын,
габыр үстүмден өз агзыны
юммасын.
- ¹⁷ Я Реб, маңа жогап бер,
чүнки Сениң садык сөйгиң
ягшыдыр;
болелин мерхеметиңе гөрә,
маңа назар сал.
- ¹⁸ Сен гулундан Өз йүзүңи
гизлеме,
эжир чекйәрин, тизрәк жогап
берсене!
- ¹⁹ Маңа якынлаш хем-де халас эт,
душманларымың элинден
мени азат эт.
- ²⁰ Сен билйәрсиң мен бабатда
айдылян яман геплери,
мениң утанжымы,
бетнамлыгымы.
Сен билйәрсиң әхли
душманларымы.
- ²¹ Рысвалык йүрегими перишан
этди –
мен рухдан дүшдүм.
Тесселлә гарашдым, эмма
болмады;
гөвүнлик бержеклери
агтардым, эмма тапмадым.
- ²² Олар нахар ерине маңа өт
берди,
сувсанымда сирке ичирди.
- ²³ Олара өз сачагы, гой, дузак
болсун,
мыхманлары үчин бир гапан
болсун.
- ²⁴ Гой, гөзлери гараңкырасын,
гөрүп билмесин,
олар элмыдама, гой,
сандырасын.
- ²⁵ Оларың үстүне Өз газабыңы
дөк,
гахарыңың оды оларың
үстүне инсин.
- ²⁶ Гой, оларың өйлери чоларып
галсын,
чадырларында хич ким
месген тутмасын.
- ²⁷ Чүнки олар Сенин уранларыңы
ызарлаярлар,
яралан адамларыңың
агырысы барада гүррүң
әдйәрлер.
- ²⁸ Сен оларың жезасына жеза гош,
олар Сен тарапдан, гой,
акланмасын.
- ²⁹ Яшайыш китабындан оларың
ады бозулсын,
олар догрулар билен биле, гой,
язылмасын.
- ³⁰ Эмма мен бир мэтәч, эжир
чекйәрин,
эй, Худай, халас эт ве гора
мени.
- ³¹ Мен нагмада Худайың адыны
өвжек,
Оны шүкүрлер билен арша
чыкаржак.
- ³² Бу хас көп ярар Реббиң гөвнүне
шахлы, тойнаклы өкүзден
я-да бугадан.
- ³³ Пес гөвүнлилер муны гөрүп
бегенсин,
эй, Худайы агтарянлар,
йүрегиңиз галкынсын.
- ³⁴ Чүнки Реб мэтәчлери эшидйәр,
Өз есир халкыны гөзден
салмаяр.
- ³⁵ Гой, Оны шөхратландырсын
асман билен ер,
деңизлер ве олардакы әхли
жандарлар.
- ³⁶ Чүнки Худай халас эдер Сионы,
дикелдер Яхуданың
шәхерлерини,

олар орнашып, шол ере эелик
эдерлер.

- ³⁷ Бенделериниң несиллери ол
ери мирас аларлар,
Онуң адыны сөййәнлер шол
ерде месген тутарлар.

69-нжы мезмур

¹ *Айдымчылар топарының ёлбаш-
чысына. Давудың мезмуры. Ят-
ланма дилеги.*

- ² Эй, Худай, мени халас этмеги
ниетиңе сал;
я Реб, тиз етиш мениң дадыма.

- ³ Жаныма каст эдйәнлериң
хеммеси,
гой, утанжа галсын, йүзи
гызарсын;
башыма гелен күлпетлере шат
болянлар,
ызына өврүлип, масгара
болсун.

- ⁴ Маңа «хай, хай!» диййәнлер,
утанчларындан яна, гой,
довла дүшсүн.

- ⁵ Сени агтаряяларың бары
Сенде бегенип, шадыян
болсун;
«Худай бейикдир!» дийип,
халас эдишиңи сөййәнлер
дынгысыз айтсын.

- ⁶ Мен болса гарып ве мэтэч,
йөне, эй Худай, маңа
гамхорлык этгин;
Сенсиң көмегим хем
Халасгәрим,
эленме, я мениң Реббим!

70-нжи мезмур

- ¹ Я Реб, мен Сени пена эдинйәрин,
мени хич хачан утанжа гойма.

- ² догрулыгың билен мени халас
эт, азат эт,

маңа гулак гой, тиз етиш
мениң дадыма.

- ³ Элмыдама мени гизләп
биләйжек,
месген тутунжак мэкәм гаям
бол.

Халас болмагымы Сен эвр
этдиң,
чүнки гаям, беркитмәм
Сенсиң.

- ⁴ Эй, Худайым, мени халас эт
эрбедин элинден,
адалатсыз билен залымың
пенжелеринден.

- ⁵ Чүнки, эй, Хөкмүрован Реб,
умыдым Сенсиң,
яшлыгымдан бил багланым
Сенсиң.

- ⁶ Дүнийә иненимден Саңа
даяндым,
Сен эжемиң гөвресинден
мени дүнийә индердин;
мен Саңа дынгысыз алкыш
айдярын.

- ⁷ Мен көплере тәсинлик болуп
гөрүндим,
эмма Сен мэкәм пенамсың.

- ⁸ Саңа болан алкыш дүшмез
дилимден,
узаклы гүн агзым долы шан-
шөхратыңдан.

- ⁹ Гаррылык чагымда мени
ташлама,
кувватдан дүшенимде мени
терк этме.

- ¹⁰ Душманларым мен барада
гүррүң эдишйәр,
жанымы аңтап, өзара дил
бирикдирйәр.

- ¹¹ Олар диййәр: «Худай оны
ташлады,
ковалап, тутуң сиз оны.
Оны халас этжек ёк инди».

- 12 Эй, Худай, менден дашлашма,
эй, Худайым, тиз етиш мениң
дадыма.
- 13 Мениң ягыларым утансын, ёк
болуп гитсин,
маңа яманлыгы ниет эдйәнлер
утанч билен бетнамлыга
бүрелсин.
- 14 Мен болса хемише умыт
багларын,
Саңа алкыш үстүне алкыш
айдарын.
- 15 Дилим узаклы гүн сөзләр
догрулыгыңы
хем-де халас этмек үчин
эдйәнлериңи;
оларың саны акыл етирерден
кән.
- 16 Мен Хөкмүрован Реббин
гудратлы гүйжи билен
гелерин,
Сениң, диңе Сениң
догрулыгыңы ыглан эдерин.
- 17 Эй, Худай, яшлыгымдан маңа
тербие бердиң,
мен хениз-де гудратларыңы
беян эдйәрин.
- 18 Жар эдйәнчәм гелжек несле
гүйч-кувватыңы,
инди догулжакларың
эхлисине Сениң гүйжүңи,
гаррасам-да, башым чаларса-
да мени ташлама.
- 19 Эй, Худай, Сениң догрулыгың
гөклере етйәр,
Сен бержай этдиң эгирт ишлери.
Эй, Худай, бармы Сен ялы?
- 20 Көп гөргә, яман мушакгатлара
мени учратдың,
йөне гайтадан мени яшайша
говушдырарсың,
ериң тейинден мени ене
чыкарарсың Сен.
- 21 Бейгелдерсиң мениң ат-
абрайымы,
калбыма берерсиң Сен
рахатлыгы.
- 22 Эй, Худайым, мен арфада
вепалылыгыңы өверин.
Эй, Ысрайыл Мукадеси,
лирада Саңа алкыш айдарын.
- 23 Мен Саңа нагма айданымда,
дилим, халас болан жаным
шатлык билен гыгырар.
- 24 Дилим узаклы гүн
догрулыгыңы айдар,
чүнки маңа яманлыгы ниет
эденлер
масгара болуп, утанжа галды.

71-нжи мезмур

Сүлейманың мезмуры

- 1 Эй, Худай, патыша пай бер
адалатыңдан,
ша оглуна – Өз догрулыгыңдан.
- 2 Гой, ол догрулык билен
халкыңа казылык этсин,
гарыпларыңа адалатлы хөкүм
чыкарсын.
- 3 Гой, даглар халка абаданлык
хабарыны гетирсин,
депелер адалаты, гой, ыглан
этсин.
- 4 Ша халкың гарыпларының
хакыны, гой, алып берсин,
мэтәчлериң огулларыны
халас эйлесин,
залымлары, гой, вейран этсин!
- 5 Тә Гүн хем Ай шөхле сачярка,
несиллербойы, гой, ол яшасын ^a.
- 6 Инсин орлан яйла бир ягмыр
кимин,

^a 71:5 *Ол яшасын* – кәбир голязмаларда ондан горксунлар.

- ери суварян чабгалар кимин.
⁷ Онуң гүнлеринде адалатлык
 гүллесин.
 Ай йитип гидйәнчә
 абаданчылык болсун.
- ⁸ Деңизден-деңзе,
 Евфрат дерясындан ериң
 учларына ченли,
 гой, ол өз хөкүмини йөрөтсин.
- ⁹ Чөлде яшаянлар оңа баш эгсин,
 душманлары, гой, топрак
 яласын.
- ¹⁰ Таршыш шалары ве деңиз
 якасындакылар
 оңа пач-хырач төлесин,
 Шеба ве Себа шалары совгат
 гетирсин.
- ¹¹ Оңа әхли шалар, гой, тагзым
 этсин,
 оңа әхли миллетлер, гой,
 хызмат этсин.
- ¹² Чүнки ол халас эдйәр мэтәжи
 өзүне перят эденде,
 гарыбы-да, көмекчиси
 болмадык ынсанлары-да.
- ¹³ Онуң эжизлере, мэтәчлере
 рехими инйәр,
 ол мэтәчлериң жаныны аман
 галдыряр.
- ¹⁴ Гораяр сүтемден, зорлукдан
 оларың жанларыны,
 назарында гымматлы оларың
 ганы.
- ¹⁵ Патыша, гой, узак яшасын!
 Шеба алтынындан оңа
 берилсин,
 онуң үчин элмыдама дога
 окалсын,
 узаклы гүн оңа алкыш
 айдылсын.
- ¹⁶ Юртда галла болелин болсун,
 дагларың депелеринде, гой,
 толкун атсын,
- онуң хасылы Ливандакы дей
 көп болсун;
 шәхер халкы яйла оты кимин,
 гой, пажарласын.
- ¹⁷ Онуң ады бакы яшасын,
 Гүн астында онуң ады
 гүллесин,
 әхли халклар онда ялкансын,
 әхли миллетлер оңа, гой,
 багтлы дийсин.
- ¹⁸ Ысрайыл Худайына, Реббе
 алкышлар болсун!
 Гудратлары диңе Ол эдйәр.
- ¹⁹ Онуң шөхратлы адына бакы
 алкышлар болсун!
 Онуң шөхраты тутуш ериң
 йүзүне долсун.
 Омын! Омын!
- ²⁰ Йышай оглы Давудың дога-
 -дилеглери тамамланды.

ҮЧҮНЖИ КИТАП (72 – 88-нҗи мезмурлар)

72-нҗи мезмур

Асафың мезмуры

- ¹ Догрудан-да, Худай Ысрайыла
 йүреги пәк боланлара
 ягшыдыр.
- ² Йөне тас бүдрәпди мениң
 аякларым,
 тас тайыпды мениң
 гадамларым.
- ³ Чүнки текепбирлере гөриплик
 этдим:
 олар эрбетлик эдйән-де болса,
 абадан дурмушларының
 бардыгыны гөрдүм.
- ⁴ Чүнки олар жебир чекмейәне
 меңзейәр,
 оларың сагдын, семиз
 беденлери бар.

- 5 Олар бейлекилер ялы азап
чекмейэр,
бейлекилер ялы кынчылыга
дучар болмаяр.
- 6 Шоңа гөрә текепбирликлери
боюнларыны монжук кимин
безейэр,
зулум олары эгинбаш кимин
бүрейэр.
- 7 Ягдан яңа габаряр оларың гөзи,
гөвүн хыялларындан долуп-
-дашяр йүреги.
- 8 Олар яңсылаяр, бетпэл гүрлейэр,
гопбамсырап, зулум билен
горкузяр.
- 9 Оларың агызлары гөклере
хүжүм эйлейэр,
диллери болса ерде бош
затлары яңраяр.
- 10 Шоңуң үчин Худай халкы
шолара тарап өврүлйэр,
оларың гепине гулак габардяр.
- 11 Текепбирлер диййэр: «Худай
билэермик?
Бейик Худай мундан
хабарлымыка?»
- 12 Ине, текепбирлер шейле
гүрлейэр;
олар элмыдама гайгысыз-
гамсыз,
өз байлыгыны
артдыряндырлар.
- 13 Мен бидерек ере калбымы пэк
саклапдырын,
гүнэ этмекден
сакланыпдырын.
- 14 Чүнки узаклы гүн кынчылыга
сезевар болдум,
хер сәхерде мен эжир чекдим.
- 15 «Мен хем шолар ялы гүрлежек»
диен болсадым,
онда Худайың халкының
өңүнде
- дөнүк болардым.
- 16-17 Муңа акыл етиржек болуп
пикире батдым,
эмма тә Худайың мукаддес
өйүне гирийәнчәм,
бу маңа жуда кын болуп
гөрүнди.
Шондан соң эрбетлериң
соңуна дүшүнип галдым.
- 18 Догрудан-да, Сен сүрчек
ерлерде гойдуң олары,
харабалыга дүшер ялы этдин
олары.
- 19 Олар бир салымда вес-вейран
болды,
вехимден яңа ёк болуп гитди!
- 20 Эй, Таңры Сен пейда болан
вагтыңда,
дүйш гөрүп оянылан
пурсатдакы дей,
пужа чыкаарсың хыялларыны.
- 21 Калбым хасратдан яңа долуп-
дашанда,
йүрегим санжым-санжым
боланда,
- 22 надан болуп, дүшүнмәндирин,
хайван кимин болупдырын
Сениң өңүнде.
- 23 Йөне шонда-да мыдама Сениң
билендирин,
Сен тутярсың мени голумдан.
- 24 Несихатларың билен маңа ёл
гөркезйәрсин,
соңунда мени хормат билен
кабул эдерсин.
- 25 Мениң гөклерде Сенден башга
кимим бар?
Сениң билен ерде-гөкде ёк
мәтәчлигим.
- 26 Теним, йүрегим ысгындан
дүйшйэр,
йөне Худай йүрек кувватым,
бакы несибәм.

- 27 Догрудан-да, Сенден
узаклашянлар ёк болуп
гидер,
Өзүңе бивепалык эденлери
Сен ёк эдерсиң.
- 28 Мениң үчин болса Худая
якынлашмак ягшыдыр.
Мен Хөкмүрован Ребби өзүме
пена эдиндим;
мен Онуң әхли эден
ишлерини ыглан эдерин.

73-нжи мезмур

Асафың маскили

- 1 Эй, Худай, нәме үчин бизи
хемишелик ташладың?
Нәме үчин өриндәки
гоюнлара ловляяр Сениң
газабың?
- 2 Ятла Сен гадымдан Өзүң үчин
сайлан халкыңы –
Өзүңе тайпа эдинмек үчин
азат эденлериңи,
ятла Сен месген тутунан
Сион^а дагыңы.
- 3 Мүдими харабалыклара
ховлук-да, сал Сен назары –
душман вейран этди мукаддес
өйүңдәки әхли затлары.
- 4 Ыбадат өйүңде душманларың
арлап гыгырды,
олар нышанларыны шол ерде
дикди.
- 5 Олар гөйә гүр агачлыга
палталары айлап саялан
кишиниң кешбиндедилер.
- 6 Инди болса әхли хашамларыны
бир пурсадың ичинде
палта, чекич билен
парчаладылар.

- 7 Мукаддес өйүни ода якдылар,
Сениң месгениңи
харамладылар,
оны ер билен егсан этдилер.
- 8 Өз-өзлерине шейле дийдилер:
«Оларың барыны табын
эделиң».
Худайың юрдундакы әхли
ыбадат өйлерини ода
бердилер.
- 9 Биз гөрмейәрис гудратлы
аламатлары,
инди хич бир пыгамбер хем
ёк;
хачана ченли шейле
болжагыны билйән
арамызда ёк.
- 10 Эй, Худай, душман хачана
ченли яңсыламалы?
Душман Сениң адына
эбедилик дил етирсинми?
- 11 Нәме үчин голуны ыза
чекйәрсиң?
Элиңи голтугыңдан чыкарып,
ёк эт олары!
- 12 Эй, Худай, эзелден бәри Сен
Патышамсың,
ер йүзүңде халас эдиш
ишлерини бержай эдйәрсин.
- 13 Гудратың билен Сен деңзи
бөлдүң,
деңиз аждархаларының
башларыны сувларда
дөвдүң.
- 14 Ливятаның^б башларыны күл-
-оврам эдип,
оны чөл вагшыларына шам
эдип бердиң.
- 15 Гөзбашлар ярдырып,
булаклары акдырдың,

^а 73:2 Сион – бу Иерусалим шәхериниң бейлеки ады. Сөзлүге серет.

^б 73:14 Ливятан – деңиз аждархасы. Сөзлүге серет.

- хайбатлы дерялары гус-гуры
этдин.
- ¹⁶ Гүндиз Сениңки, гиже
Сениңки,
Сен гөгүң ышыкларыны,
Гүни беркарат этдин.
- ¹⁷ Ериң әхли чәклерини Сен
чекдин,
Сен томсы, гышы яратдың.
- ¹⁸ Я Реб, ятла душманың
яңсылайшыны,
акмак халкың Сениң адыңы
хар эдишини.
- ¹⁹ Вагшы хайванлара берме Өз
гумрың жаныны,
әбедилик унутма
пукараларың яшайшыны.
- ²⁰ Өз әхтиңи ятла,
чүнки юрдун әхли буқы
ерлери
зулум өйлеринден яна дос-
долы.
- ²¹ Эзиленлер рысва болмасын,
пукаралар, мәтәчлер адыңы
шәхратландырсын.
- ²² Эй, Худай, галк-да, даваң үчин
давалаш,
акмагың гүнузын Сени
яңсылайшыны ятла.
- ²³ Өз душманларыңның сеслерини
унутма;
Саңа гаршы баш
галдырянларың гоxy
дынгысыз артяр.
- 74-нжи мезмур**
- ¹ Айдымчылар топарының ёлбаи-
чысына. «Хеләк этме» әхеңинде
айдыян. Асафың мезмуры. Нагма.
- ² Эй, Худай, Саңа шүкүр эдйәрис,
- Сен Өз барлыгыңы аян эдйән,
шүкүр эдйәрис,
Биз Сениң гудратларың хакда
айдярыс ^a.
- ³ Дийәрсин: «Өз беллән вагтым
геленде,
йүз гөрмезлик билен хөкүм
чыкарарын Мен.
- ⁴ Ер ве онуң илаты титрән
вагтында,
Мендин онуң диреглерини
беркиден» *Села*
- ⁵ Өвүнжеңлере: «Өвүнмәң»
дийән,
эрбетлере: «Гүйжүңизе
даянмаң» дийән.
- ⁶ Сиз өз кувватыңыза магтанмаң,
еңсәңизи дим-дик тутуп
гүрлемәң.
- ⁷ Чүнки еңиш не гүндогардан,
не гүнбатардан, не-де
чөлендир.
- ⁸ Казылык эдйән диңе Худайдыр,
бирини песелдип, бирини
бейгелдйән Олдур.
- ⁹ Чүнки кәсе Реббин элинде,
ол гүйчли гарылып,
көпүклейән шерапдан
долы.
- Реб газабы ве шерабы кәседен
гуяр:
ер йүзүниң әхли эрбетлери,
оны лөдересине ченли
ичерлер.
- ¹⁰ Мен болса элмыдама беян
эдерин,
Якубың Худайына нагма
айдарын.
- ¹¹ Ол эрбетлериң әхли кувватыны
сындырар,

^a 74:2 Биз Сениң гудратларың хакда айдярыс – бу жүмле кәбир голязмаларда Сениң гудратларыңы жар эдйәрлер дийип душ гелйәр.

догруларың кувватыны болса
Ол беленде галдырар.

75-нжи мезмур

¹ Айдымчылар топарының ёлбашичысына. Киришли саз гураллары үчин. Асафың мезмуры. Нагма.

² Худай Яхудада мешхурдыр,
Онуң ады Ысрайылда
бейикдир.

³ Онуң чадыры Салимдедир ^a,
Онуң меканы Сиондадыр.

⁴ Ол шол ерде дөвди
отлы пейкамлары хем-де
галканы,
гылыжы хем-де сөвеш
ярагларыны. *Села*

⁵ Сен нур дей шөхле сачярсың,
авлаглара бай болан
даглардан дабаралысың.

⁶ Арслан йүреклилер олжасыны
алдырдылар,
олар бакы ука гитдилер.
Иң гүйчлүлериң хич бириниң-де
элини галдырмага гурбы
чатмады.

⁷ Эй, Якубың Худайы, Сениң
кэйинжинден
атлар, сөвеш арабалары доңуп
галдылар.

⁸ Сен вехимлисиз!
Газаба мүнөңде ким дуруп
билер?

⁹⁻¹⁰ Сен гөклерден ыглан этдиң
карары;
ер йүзүниң әхли пукарасыны
халас этмәге,
Сен казылык этмек үчин аяга
галдың,
шонда ер йүзи эйменип,
үмсүмлик болды. *Села*

¹¹ Саңа өвги газандырар хатда
ынсан газабы,
газабыңдан гутуланлар-да
Саңа өвги айдарлар.

¹² Бейик Худайыңыза садака айдың,
олары бериң,
төверегиндәкилериң бары
вехимли Худая
совгат гетирсин.

¹³ Шазадаларың рухуны
сындырян Олдур,
ер йүзүниң шаларына
вехимли Олдур.

76-нжы мезмур

¹ Айдымчылар топарының ёлбашичысына. Едугуның мукамына лайыклыкда. Асафың мезмуры.

² Мен Худая перят эдйәрин,
мени эшидери ялы перят
эдйәрин.

³ Мушакгатлы гүнүмде Таңрыны
агтарярын,
голларымы гижесине
дынувсыз гөгә герйәрин,
мениң жаным теселлини
кабул этмейәр.

⁴ Худайы ятлап, ахы-нала
чекйәрин,
Ол хакда оя батярын, рухум
ысгындан дүшйәр. *Села*

⁵ Сен мениң гөзлерими укудан
гойдуң,
ынжалыкдан гачып, гүрләп
билмейәрин.

⁶ Гадымы гүнлер, көне дөвүр
барада
оя батярын.

⁷ Ятлаярын,
гижесине өз йүрегим билен
сөхбет эдйәрин

^a 75:3 Салим – бу Иерусалим шәхериниң бейлеки ады.

- ойланярын, рухум ичгин-
ичгин чинтгейэр:
- ⁸ Эйсем Таңры эбедилик рет
эдәйдими?
Инди менден асла разы
болмазмы?
- ⁹ Эйсем сөйгүси эбедилик
кесиләйдими?
Берен сөзлерини хич хачан
бержай этmezми?
- ¹⁰ Худай мерхемент этмеги
унудайдымы?
Гахарында рехим-
шепагатыны бес эдәйдими?
Села
- ¹¹ Дийдим: «Бейик Худай инди
тарапымызы тутмаяр –
бу мени лапыкеч эдйәр».
- ¹² Мен Реббиз эденлерини яда
саларын,
Сениң гадымы гудратларыны
ятлап гечерин.
- ¹³ Әхли ишлеринң барада пикир
эдерин,
Сениң бейик ишлеринң барада
оя батарын.
- ¹⁴ Сениң ёлун мукаддесдир, әй,
Худай,
Худайымыз ялы бейик хайсы
худай бар?
- ¹⁵ Сен гудратлары эдйән
Худайсың,
Сен халклар арасында
гүйжүңи аян эденсиң.
- ¹⁶ Сен кувватлы голуң билен Өз
халкыны:
Якубың, Юсубың
несиллерини азат әйледиң.
Села
- ¹⁷ Әй, Худай, сувлар Сени
гөрдүлер,
Сени гөрөнлеринде хедер
этдилер,

- дүйпсүз чуңлуклар
галпылдадылар.
- ¹⁸ Булутлар ягмыр дөкдүлер,
гөклер гүбүрдедилер,
пейкамларың чар тарапа
учдулар.
- ¹⁹ Харасат ичинде гүррүлдиниң
сеси яңланды,
йылдырымларың дүйәни
ягтыландырды,
ер титрәп, лерзана гелди.
- ²⁰ Сениң ёлун деңиз ичреди,
Сениң ёдан хайбатлы сувлар
ичреди,
эмма аяк ызларың
гөрүнмейәрди.
- ²¹ Сен халкыңа Мусаны, Харуны
чопан белледиң,
олара гоюн сүрүсине дек Сен
ёл гөркездиң.

77-нжи мезмур

Асафың маскили

- ¹ Әй, халкым, таглыматыма
дыкгат бер,
мениң сөзлериме гулак гой.
- ² Мен сизе тымсал айдып
берейин,
гадымыетиң сырларыны беян
әдейин.
- ³ Эшиден ве билен затларымызы,
аталарымызың bize
айданларыны.
- ⁴ Олары зүрятларындан
гизлемерис биз;
Реббиз шанлы ишлерини,
гүйч-кувватыны,
Онуң гөркезен гудратларыны,
гелжек несле ыглан эдерис.
- ⁵⁻⁸ Гелжек неслиң,
инди догулжакларың билери
ялы,

- оларың хем өз нобатында
чагаларына айдары ялы,
умытларыны Худая баглары ялы,
Худайың эденлерини унутман,
Онуң парзларыны саклары ялы,
йүректери Худая вепа
бермедик,
рухы Оңа садык болмадык
аталары дей
дикдүшди, питнечи болмазы
ялы,
Ол Якубың неслине –
Ысрайыл халкына кануны
берди.
Перзентлерине оны
өвретмеклиги
ата-бабаларымыза Ол эмир
этди.
- ⁹ Ок-яй билен ярагланан
Эфраим несли,
сөвеш гүнүндө өкже гөтерди.
- ¹⁰ Олар Худайың эхтини
сакламадылар,
Онуң канунына гөрө
йөрөмөкден
йүз дөндүрдилер.
- ¹¹ Унутдылар Онуң ишлерини,
олара гөркезен гудратларыны.
- ¹² Ол Мүсүр юрдунда, Зоган
дүзүндө,
аталарының өңүндө гудратлы
ишлери этди.
- ¹³ Ол деңзи бөлди, олары ондан
гечирди,
сувлары бир үйшмек кимин
дурузды.
- ¹⁴ Гүндизине ёл гөркезди Ол
булут билен,
бүтин гиже – одуң ягтысы
билен.
- ¹⁵ Ол чөлде гаяны ярды,
чуңлуклардан дей
- олары болелин сувдан
гандырды.
- ¹⁶ Ол гаядан сувлар чоғдурды,
сувлары дерялар кимин
акдырды.
- ¹⁷ Йөне шонда-да Оңа гаршы гүне
этмеги,
чөлде Бейик Худай гаршы
баш гөтермеги,
довам этдилер.
- ¹⁸ Йүреклеринде Худайы сынага
салып,
өз күйсөн иймитлерини талап
этдилер.
- ¹⁹ Худая гаршы сөзлөп, шейле
дийдилер:
«Худай чөлде сачак язып
билерми?»
- ²⁰ Хава, Ол гаяны ярып, сувлар
чоғдурды,
акарлары долуп-дашдырды,
эмма Өз халкына чөрөк берип
билерми?
Оны эт билен үпжүн эдип
билерми?»
- ²¹ Реб муны эшиденде дергазап
болды,
Якуп халкына гаршы ялын
туташды,
Ысрайыл халкына газабы өр
боюна галды.
- ²² Себэби олар Худая иман
этмеди,
Онуң халас эдиш гүйжүне
бил багламады.
- ²³ Муңа гарамаздан, Ол асмана
бунорды,
гөклерин гапыларыны ачып
гойберди.
- ²⁴ Олар иер ялы үстлерине манна
ягдырды,
олара гөклерин галласыны
иберди.

- 25 Адам огуллары перишделеринч
чөрегини ийди,
Ол олара болелин иймит
иберди.
- 26 Гөклерде гүндогар елини Ол
өвүсдирди,
куваты билен гүнорта елини
Ол гөнүкдирди.
- 27 Эт ягдырды үстлерине бир
тозан кимин,
ганатлы гушлары – деңиз
чөгеси кимин.
- 28 Булары гачырды
чадырларының араларына,
месгенлериниң даш-
төверегине.
- 29 Олар герк-гәбе ийип дойдулар,
себаби Ол оларың күйсән
задыны берди.
- 30 Эмма хениз ислеглеринден эл
гөтермәнкә,
иймитлери хениз
агызларындака,
- 31 Худайың газабы оларың
үстүнден инди.
Ол оларың иң даявларыны
өлдүрди,
Ысрайылың новжуванларыны
ере гаплады.
- 32 Эмма шонда-да гүнәлерини
довам этдилер,
Онуң гудратларына
ынанмадылар.
- 33 Шоңа гөрә, оларың гүнлерини
пужа чыкарды,
йылларыны ховп-хатара
гаплады.
- 34 Олары өлдүрөн махалы Оны
агтарярдылар,
тоба эдип, эржеллик билен
Оны гөзлейәрдилер.
- 35 Олар Худайың өзлериниң
гаясыдыгыны
- Бейик Худайың өзлеринин
Пенакәридигини
ятлардылар.
- 36 Олар агызлары билен Оңа
яранярдылар,
эмма диллери билен ялан
сөзлейәрдилер.
- 37 Йүреклери болса Оңа садык
дәлдилер,
олар Онуң әхтине
бивепадылар.
- 38 Йөне рехим-шепагат эдип,
оларың гүнәсини Ол
багышлады,
олары хеләк этмеди,
гахарыны көп гезек олардан
совды,
бүтин газобыны ояндырмады.
- 39 Онуң ядындады оларың бир
ынсандыгы,
гечип гидйән ве доланмаян
бир шемалдыгы.
- 40 Нәче гезек чөлде Оңа гаршы
баш галдырдылар,
сәхрада Оны
гамландырдылар!
- 41 Худайы өвран-өвран сынап
гөрдүлер,
Ысрайылың Мукадесини
өжүкдирдилер.
- 42 Ятламадылар Онуң гүйжүни,
олары душмандан азат эден
гүнүни.
- 43 Мүсүрде гөркезен
аламатларыны,
Зоган дүзүндәки
гудратларыны:
- 44 олар деряларындан ичмесин
дийип,
Ол акарларыны гана өвүрди.
- 45 Олары ялмап-ювутсын дийип,
үстлерине сиңек сүрүсини
иберди.

- Олары башагай этсинлер
дийип,
гурбагалар иберди.
- 46 Гемрижи чекиртгә берди
хасылларыны,
юумуртгадан чыкан чекиртгә –
зэхмет рэхнетлерини.
- 47 Долы билен вейран этди
үзүмлерины,
чабга билен – инжир
агачларыны.
- 48 Дола берди мал-гараларыны,
йылдырымлара – сүрүлерини.
- 49 Оларың үстлерине иберди,
Өз гахарының ховруны,
газабы, дергазабы хем-де
беланы –
гырян перишделерин бир
топарыны.
- 50 Ол ёл берди Өз газабына:
өлүмден горамады олаң
жаныны,
мергә берди өмүрлерини.
- 51 Мүсүрде хеләкледі әхли
новбахарлары –
Хамың чадырларындакы
илкинжи зүрятлары.
- 52 Өз халкыны болса гоюнлар
кимин ёла рована этди,
чөлде олары бир сүри кимин
Ол угрукдырды.
- 53 Олары ховп-хатардан горап
әкитди,
эйменмедилер,
душманларыны болса деңиз
юутды.
- 54 Гетирди олары Өз мукадес
юрдуна –
элинің еңип алан дагына.
- 55 Миллетлери оларың өңүнден
ковды,
чадырларында Ысрайыл
тирелерини орнатды,
мүлклерини пайлап, олар
мирас хөкмүнде берди.
- 56 Олар болса хениз-де Бейик
Худайы сынаярдылар,
Она гаршы баш
галдырардылар,
парзларыны бержай
этмейәрдилер.
- 57 Дәнип, аталары дек
бивепадылар,
әхтибарсыз кеман кимин
ынамсыздылар.
- 58 Оны өжүкдирийәрдилер
сеждегәхлери билен,
габанжаңлыгыны оярардылар
бутлары билен.
- 59 Худай эшидип, газаба мүнди,
Ысрайылы бүс-бүтинлей рет
этди.
- 60 Ынсанлар арасындакы месгени
болан
Шилодакы чадырыны терк
этди,
- 61 Есирлиге берди Әхт сандыгыны,
душманларың элине – Өз
шөхратыны.
- 62 Өз халкыны гылыжа берди,
Өз сайлан халкына дергазап
болды.
- 63 Йигитлерини от ялмап юутды,
гызларына той айдымлары
айдылман галды.
- 64 Руханылары гылычдан өлди,
оларың дул хатынлары яс
тутуп билмеди.
- 65 Шонда Таңры галкды укудан
оянан кимин,
шерапдан айналмадык бир
эркек кимин.
- 66 Ол душманларына өкже
гөтөртди,
олары бакы рысвалыга
сезевар этди.

- 67 Ол Юсубын чадырыны рет этди,
Эфраимың тиресини
сайламады-да,
68 сайлап алды Яхуда тиресини –
Өзүниң сөөн Сион дагыны.
69 Мукаддес өйүни Ол бина этди,
белент гөклер дей,
эбедилик беркарар эден
дүңйәси кимин.
70 Өз бендеси Давуды сайлап,
оны гоюн агылындан Ол
алды.
71 Оны сайлап-сечен миллети
Ысрайыла –
Өз халкы болан Якуп несLINE
чопанчылык этмеклик
үчин,
гузулы гоюнларың ызындан
Ол алып галды.
72 Давут пәк йүрек билен олары
бакды,
олары өкде эллери билен ол
угрукдырды.

78-нҗи мезмур

Асафың мезмуры

- 1 Эй, Худай, кесеки миллетлер
Сениң сайлан топрагыңа
аралашдылар,
мукаддес ыбадатханаңы
харамладылар,
Иерусалими вейран этдилер.
2 Сениң бенделериниң
жесетлерини бердилер гөк
гушларына,
Сениң садыкларыңың этини –
ериң вагшы хайванларына.
3 Иерусалимиң даш-төверегине
сув кимин оларың ганларыны
дөкдүлер,
олары жайлан болмады.
4 Гоңшуларымыза болдук биз
гүлки,

- төверегимиздәкилере – рысва,
ойнатгы.
5 Я Реб, хачана ченли
гахарланжак?
Бизе мүдимилик
гахарланжакмы?
Габанжаңлыгың от дей
ловлап янжакмы?
6 Сен Өз газабыңы дөк
Сени танамаян миллетлерин
үстүне,
адыңы чагырмаян
шалыкларың үстүне.
7 Чүнки олар ювутдылар Якуп
халкыны,
вес-вейран этдилер онуң
юрдуны.
8 Аталарымызың гүнәлерини
бизе йүклемә,
бизи гаршыламага ховлуксын
Сениң рехимиң,
чүнки жуда тапдан
дүшендирис биз.
9 Эй, Худай, Халасгәримиз!
Өз шанлы адыңың
хатырасына,
Сен ярдам әйле,
Өз адыңың хатырасына,
бизи халас эт, гүнәден сапла.
10 «Оларың Худайы ниреде?»
дийип,
гой, миллетлер айтмасын.
Сениң бенделерин дөкүлен
ганларының алынянлыгы
гөз алнымызда, гой,
миллетлер билсин.
11 Хузурыңа туссагларың наласы
етсин,
өлүмә хөкүм эдиленлери
гора Сен Өз бейик гүйжүңе
гөрә.
12 Я Таңры, гоңшуларымызың
Сени яңсылан яңсыларыны

еди эссе эдип оларын
башындан индер.

- ¹³ Онсоң биз – Сениң халкын,
өриң сүрүси,
шүкүр эдерис Саңа эбеди,
шөхратыңы беян эдерис
несиллербойы.

79-нжы мезмур

¹ *Айдымчылар топарының ёлбаш-чысына. «Әхт. лилиясы» ахеңинде айдылян. Асафың мезмуры.*

- ² Эй, Ысрайыл Чопаны,
Эй, Юсуба сүрә дей ёл
Гөркезийән, гулак гой!
Эй, керупларың үстүнде
Отуран, нур сач!
³ Эфрайымың, Бениаминиң,
Манашаң өңүнде;
гүйжүңи ояр, гел-де халас эт.
⁴ Эй, Худай, Сен бизи дикелт,
йүзүң нур сачсын, халас
болалы.
⁵ Я Хөкмүрован Худайымыз Реб!
Өз халкың дога-дилеглерине
Сен хачана дек болжак
гахарлы?
⁶ Сен оларга гөзяшлы чөрек
ийдирдин,
гөзяшларыны сув кимин
ичирдин.
⁷ Гоңшы халклар биз бабатда
жедел эдйәрлер,
душманларымыз үстүмизден
гүлйәрлер.
⁸ Бизи дикелт, эй, Хөкмүрован
Худай!
Йүзүң нур сачсын, халас
болалы.
⁹ Үзүм нахалыны Сен Мүсүрден
гетирдин,
миллетлери ковуп, оны
отуртдын.

¹⁰ Сен онуң үчин тайярладың
топрагы,

- ол көк уруп, долдурды юрды.
¹¹ Даглар бүренди онуң саясына,
әпет кедр даратгы –
шахаларына.
¹² Ол деңзе ченли узатды
шахаларыны,
деря ченли – өз пудакларыны.
¹³ Эмма хер өтегчиниң
онуң мивесини ёлуп билери ялы,
Сен онуң хаятларыны
нәме үчин вейран эйледин?
¹⁴ Токай екегапаны оны дагадяр,
мейдан жандарлары оны
гемирийәр.
¹⁵ Долан, эй, Хөкмүрован Худай!
Гөклерден сал Сен назары,
гөр бу үзүм багыны –
¹⁶ элиң отурдан бу нахалыны,
Өзүң үчин кувватландыран
ынсан оглуңы.
¹⁷ Олар оны отда якдылар,
оны чапдылар.
Гой, олар Сениң газаплы
бакышыңдан
йитип гитсинлер.
¹⁸ Эмма көмек эт сагыңдакы ынсана
Сен оны Өзүң үчин
гетиренсиң кемала
¹⁹ Шонда йүз өвүрмерис Сенден
хич хачан;
бизе яшайыш бер, чагырарыс
Сениң адыңы.
²⁰ Бизи дикелт, я Хөкмүрован
Худайымыз Реб!
Йүзүң нур сачсын, халас
болалы.

80-нжы мезмур

¹ *Айдымчылар топарының ёлбаш-чысына. Гититде. Асафың мезмуры.*

- ² Кувватымыз болан Худая
нагмалар айдың,
Якубың Худайына жошуп
хешелле какың.
- ³ Мукама башлан:
депрек, хош овазлы лираны,
арфаны чалың.
- ⁴ Тәзе Ай, долан Ай вагтында,
байрам гүнүмизде сурнайлар
чалың.
- ⁵ Чүнки бу – Ысрайылың
парзлары,
Якуп Худайының берен
адалатлы хөкүмлери.
- ⁶ Юсуп несли Мүсүрден чыкып
гайданда,
Худай муны оңа дүзгүн
хөкүмүндө берди.
Мен бир нәтаныш дилиң
овазыны эшитдим:
- ⁷ «Мен гершини дындырдым
йүкден,
сениң эллериң халас болды
себетден.
- ⁸ Мушакгат ичинде чагырдың,
сени халас эйледим,
гөк гүррүлдисинден Мен
жогап бердим.
Мерибаның боюнда сени
сынадым. *Села*
- ⁹ Динле, эй, халкым, хабардар
эдейин сени:
эй, Ысрайыл, вах, динлән
болсадың Мени!
- ¹⁰ Ят худай араңызда болмасын,
кесеки худая сежде этмегин.
- ¹¹ Мен – Реб, сениң Худайың,
чыкардым Мен сени Мүсүр
юрдундан.
Агзыңы гинден ач, оны
долдурайын.
- ¹² Эмма халкым сесиме гулак
асмады,
Ысрайыл Маңа табын
болмады.
- ¹³ Шонун үчин ниетлерине гөрә
яшасын дийип,
Мен олары кесир
йүреклерине табшырдым.
- ¹⁴ Вах, халкым Маңа гулак асан
болсады!
- Ысрайыл Мениң ёлумдан
йөрән болсады!
- ¹⁵ Шонда тиз боюн эгдирердим
ягыларыны,
душманларына гөнүкдирердим
Мен Өз элими.
- ¹⁶ Ребби йигренейәнлер оңа ялым-
юлум эдерди,
кысматлары эбеди довам
эдерди.
- ¹⁷ Мен оңа сайлама бугдай
ийдирердим,
гаядан акан бал билен оны
дойрардым».

81-нҗи мезмур

Асафың мезмуры

- ¹ Худай Өз межлисинде орнуна
гечип,
ылахы барлыкларың^a
арасында казылык эдйәр.
- ² Худай шейле диййәр:
«Хачана дек адалатсыз
казылык эдип,
сиз эрбетлере тарапгөйлик
этмекчи? *Села*
- ³ Адалатлы чөзүң гарыбың,
етимиң даваларыны,
гораң эзилениң, мэтәжиң хак-
хукугыны.
- ⁴ Халас эдиң эжиз билен мэтәжи,

^a 81:1 *Ылахы барлыклар* – сөзмө-сөз тержиме: *худайлар*.

- эрбетлерин голундан азат
эдиң олары.
- ⁵ Сиз билмейэрсиниз,
дүшүнмейэрсиниз,
сиз гараңкылыкда
йөрейэрсиниз,
ерин бинятлары лерзана
гелйэр».
- ⁶ Мен диййэрин: «Сиз
худайларсыңыз,
Бейик Худайың огуллары –
сизиң барыңыз.
- ⁷ Эмма адам оглы кимин сиз
өлерсиниз,
шазадалар кимин
йыкыларсыңыз».
- ⁸ Галк, эй, Худай, казылык эт
ериң йүзүне
чүнки Сениңкидир эхли
миллетлер.

82-нжи мезмур

- ¹ *Нагма. Асафың мезмуры.*
- ² Эй, Худай, дымма,
эй, Худай, үмсүм, бипервай
болма.
- ³ Серет, душманларың питне
турузяр,
Сени йигренйәнлер
башларыны галдыряр.
- ⁴ Сениң халкыңа гаршы эрбет
ниет эдинйэр,
Сениң гораянларыңа гаршы
дил бирикдирийэр.
- ⁵ Диййэрлер: «Гелиң, ёк эдели,
гой, олар миллет болмасын,
мундан бейлэк Ысрайылың ады,
гой, агзалмасын».
- ⁶ Олар бир чукура түйкүрип, дил
бирикдирийэр
хем-де Саңа гаршы эхт
баглашяр:
- ⁷ эдомлар ве ысмайыллар,

- моваплар ве хагарлар,
⁸ Гебал, Аммон хем-де Амалек,
Пилишт хем-де Суруң илаты,
⁹ Ашур-да гошулды,
олар Лут огулларыны
голдады. *Села*
- ¹⁰ Сен Мидяна хем-де Кишон
чайында
Сисера билен Ябына
эденлерини
оларың башындан индер.
- ¹¹ Олар Эндорда хелэк эдилди,
олар топрагың дөкүнине
өврүлди.
- ¹² Ореп ве Зееп ялы эт
сердарларыны,
Зебах ве Салмунна дек – эхли
серкердесини.
- ¹³ Олар: «Гелиң, Худайың
өрүлерини
өзүмизе мүлк эдинели»
дийдилер.
- ¹⁴ Эй, Худайым, түвелейдэки
тозана,
ел өңүндэки харпыга өвүр
олары.
- ¹⁵ Одуң токайы көйдүрши кимин,
ялың даглары отлайшы
кимин,
- ¹⁶ харасадың билен ковала Сен
олары,
апы-тупаның билен горкуз
олары.
- ¹⁷ Утанжа гапла олаң йүзүни,
я Реб, шонда олар агтарар
Сениң адыңы.
- ¹⁸ Бакы рысва болуп, гой, довла
дүшсүн,
утанч ичинде ёк болуп гитсин.
- ¹⁹ Гой, олар билсин: Реб – диңе
Сенсиң,
тутуш ериң Бейик
Худайысың!

83-нжи мезмур

¹ Айдымчылар топарының ёлбашчысына. Гититде. Кораның несиллериниң мезмуры.

² Эй, Хөкмүрован Реб!

Сениң месгениң нененеси эзиз!

³ Реббиң ховлуларыны күйсәп,
мениң жаным ысгындан
дүшйәр;

йүрегим, теним дири Худая
шатланып, нагмалар айдяр.

⁴ Сениң гурбанлык сыпаң янында
хатда серче хем тапяр өзүне
бир өй,

гарлавач хем – өз чагалары
үчин хөвүртге,

эй, Хөкмүрован Реб,

Патышам хем-де Худайым!

⁵ Багтлыдыр Сениң өйүңде
месген тутанлар,

олар мыдама Сени
шөхратландырарлар. *Села*

⁶ Багтлыдыр Сенден кувват
альянлар,

калбында Сиона элтйән ёлы
арзувляянлар!

⁷ Олар Агы-перят жүлгесинден
геченде,

ол ер чешмелер меканына
өврүлйәр,

гүйзки ягыш ол ере берекет
берйәр.

⁸ Оларың кувваты барха
мөвжейәр,

Сионда Худайың хузурында
хэзир боларлар.

⁹ Я Хөкмүрован Худайымыз Реб,
эшит догамы,

диңле мени, эй, Якубың
Худайы! *Села*

¹⁰ Эй, Худай хошамай серет
патыша – галканымыза,

мерхемент эт Өз
сечип-сайланыңа.

¹¹ Чүнки Сениң ховлуларыңда
гечен еке гүн
башга ерде гечен мүң гүнден
ягышы.

Эрбетлериң чадырларында мен
яшанымдан,
Худайымың өйүниң
босагасында дураным ягышы.

¹² Чүнки Худайымыз Реб –
Гүнүмиз ве галканымыз,

Ол мерхемент ве шөхрат
берйәр;

Ол догры ёлдан йөрейәнлерден
хич бир ягышылыгыны
гайгырян дэлдир.

¹³ Эй, Хөкмүрован Реб!

Саңа бил баглаянлар нэхили
багтлы!

84-нжи мезмур

¹ Айдымчылар топарының ёлбашчысына. Кораның несиллериниң мезмуры.

² Я Реб, Сен Өз юрдуңа мерхемент
этдиң,

Якуп халкының
абаданлыгыны ене
гайтарып бердиң.

³ Өз халкының этмишлерини
гечирдиң,

онуң эхли гүнәлерини Сен
багышладың. *Села*

⁴ Өхли газабыңы Сен
жылавладың,

ёвуз газабыңы Сен
көшешдирдиң.

⁵ Эй, бизи халас эйлейән Худай,
багтыяр гүнлеримизи ене-де
гайтар,

бизе болан гахар-газабыңдан
эл гөтер.

6 Сен гахарланжакмы бизе эбеди?

Несилден-несле гечиржекми
Өз гахарыңы?

7 Халкыңың Сенде шатланып
билери ялы,

Сен бизи гайтадан дикелтжек
дөлми?

8 Я Реб, бизе садык сөйгиңи
гөркез,

Өз халас эдишини бизе
пешгеш эт.

9 Динлэрин Бейик Худайың
айтжакларыны.

Ол халкының, садыкларының
гайтадан акмаклык этмези ялы,
олара вада берйөр
парахатлыгы.

10 Онуң шөхратының юрдумызда
месген тутары ялы,

Ол Өзүнден горкянлары
догрудан-да, хемише халас
эзмэге тайяр!

11 Сөйги билен вепадарлык
бирлешер,

догрулык парахатлык билен
биригер.

12 Вепадарлык ерден гөгерер,
догрулык-да асмандан гарар.

13 Хава, Реб ягшы затлары берер,
топрагымыз өз хасылыны
эчилер.

14 Догрулык Онуң өнүнден йөрэр,
Онуң гадамларына ёлы
тайынлар.

85-нжи мезмур

Давудың догасы

1 Я Реб, гулак гой, маңа жогап бер,
чүнки мен гарып ве
мэгэчдириң.

2 Жанымы гора, мен Саңа садык,
Өзүңе бил баглаяң бендэңи
Сен халас эйле;

мениң Худайым Сенсиң.

3 Я Таңры, маңа мерхемент эйле,
мен узаклы гүн Саңа перят
эйдэрин.

4 Сен шатландыр Өз бендэңиң
калбыны,
чүнки Саңа, эй, Таңры,
табшырыяң жанымы.

5 Я Таңры, Сен ягшы ве
гечиримли,
Сени чагырянларың барына
эчилйэрсиң
садык сөйгиңи.

6 Я Реб, гулак гой мениң догама,
дыкгат бер перядымың
дат-бидадына.

7 Мушакгатлы гүнүмде чагырян
Сени,
чүнки Сен берерсиң маңа
жогабы.

8 Я Таңры, худайлар арасында
Сен кимин ёкдур,
Сениң ишлерине тай гелжек
ёкдур.

9 Я Таңры, ярадан миллетлериң
эхлиси гелип,
Сениң гашыңда сежде
эдерлер,
Сениң адыңа шөхрат
айдарлар.

10 Чүнки Сен бейиксиң,
ажайып ишлери эйдён хем
Сенсиң,
диңе Сенсиң – еке-тэк Худай.

11 Я Реб, хакыкатыңда гезерим ялы,
маңа өврет Сен Өз ёлуңы.
Сениң адыңдан горкарым ялы,
Өзүңе багла мениң йүрегими.

12 Я Таңры, мениң Худайым,
тутуш калбым билен Саңа
шүкүр эйдэрин,
Сениң адыңы элмыдама
тарып эдерин.

¹³ Чүнки маңа болан садык
сөйгиң бейикдир,
Сен жанымы өлүлөр
дүйөсүндөн халас эйледин.

¹⁴ Эй, Худай, текепбирлер
гаршыма галяр,
залымлар топары мени
өлдүржек боляр,
олар Сен барада хич ойланмаяр.

¹⁵ Сен болса, я Таңры, рехимли,
мерхементли Худайсың,
Сен гиң гөвүнли, өрөн вепалы,
садык сөйгө бай.

¹⁶ Маңа назар сал-да, мерхемент эйле,
гужур-гайратыңдан бер Өз
бендөңө,
кенизиңиң оғлуны Сен халас
эйле.

¹⁷ Өз хошамайлыгыңдан бир
нышан гөркез,
мени йигренйәнлер оны
гөрүп, утанжа галсын.
Себәби, я Реб, Сен көмөк этдиң,
Сен маңа гөвүнлик бердиң.

86-нжы мезмур

¹ *Кораның несиллерине. Мезмур.
Нагма.*

² Реб шәхериниң биняды
мукаддес даглардадыр.
Реб сөййәр Якуп халкының
эхли месгенлерини,
айратын-да Сионың
дервезелерини.

³ Эй, Худай шәхери!
Сен хакда шөхратлы затлар
айдылар. *Села*

⁴ Реб шейле диййәр:
«Өзүми танаянларың янында

Мен Рахабы ^a ве Бабылы
агзайын,
Пилишт, Сур, Эфиопия
юртларыны ятлайын;
Диййәрлер: „Бу адам Сионда
доглан“».

⁵ Сион бабатда шейле айдылар:
«Бу адам хем, ол адам хем шу
ерде доглан».

Бейик Худайың хут Өзи оны
беркараар эдер.

⁶ Реб «Бу адам Сионда доглан»
дийип,
халкларың санавыны язанда
белләр. *Села*

⁷ «Мениң эхли гөзбашларым
Сионда» дийип,
багшылар ве тансчылар
бирагыздан айдарлар.

87-нжы мезмур

¹ *Нагма. Кораның несиллериниң
мезмуры. Айдымчылар топары-
ның элбашчысына. Киришли саз
гуралында айдыян нагма. Эзра
неслинден Хейманың маскили.*

² Я Реб, мени халас эйлейән
Худай,
гиже-гүндиз гашыңда
дат-перят этдим.

³ Сениң хузурыңа дога-дилегим
барсын,
диңле мениң дат-перядымы.

⁴ Чүнки мушакгатлардан
долудыр жаным,
өлүлөр дүйөсине
голайландыр мең өмрүм.

⁵ Мен габра инип барянлардан
сайылдым,

^a **86:4 Рахан** – гадымы роваятларда душ гелйән әпет деңиз жандары. Бу ерде Мүсүр диен маныда гелйәр. Сөзлүге серет.

- бир межалсыз адам дек
болдум.
- ⁶ Мен өлүлөр арасына ташланып,
Сени инди асла яда салмаян,
Сениң элинден узага дүшүп,
габырда ятан жесет дек болдум.
- ⁷ Сен мени габыр дүйбүндө,
түмлүкдө, чуңлукда гойдун.
- ⁸ Сениң газабыңың лабыры
үстүмө инди,
эхли толкунларың мени
юмурды. *Села*
- ⁹ Дост-яранларымдан мени
айырдың,
мени оlara йигренжи этдиң.
Дашымдан багланан, чыкып
билмейән.
- ¹⁰ Хасратдан яна күтелди гөзүм,
я Реб, хер гүн Сени чагырдым,
мен эллерими Саңа узатдым.
- ¹¹ Сен гудратлары мерхумlara
этжекми?
Өлүлөр Саңа өвги айдармы?
Села
- ¹² Сениң сөйгиң жар эдилерми
габырда,
Сениң вепадарлыгың –
хеләкчилик еринде?
- ¹³ Гудратларың билинйәрми
түмлүкдө,
Сениң догрулыгың –
унудылма юрдунда?
- ¹⁴ Мен болса, я Реб, Саңа перят
эйдәрин,
ир сәхерде Саңа дога эйдәрин.
- ¹⁵ Я Реб, нәме үчин рет эйдән
мени?
Нәме үчин гизлейән менден
йүзүңи?
- ¹⁶ Мен чагалыкдан бәри гөргүли,
өлүм халында,
ховпларыңа учрап, умытдан
дүшдүм.
- ¹⁷ Сениң газабың үстүмө инди,
вехимиңиң хүжүмлери мени
юмурды.
- ¹⁸ Олар узаклы гүн сил дек габаяр,
эхли тарапдан төверегими
гуршаяр.
- ¹⁹ Узаклашдырдың менден
достларымы, якинларымы,
гараңкылык – ялңыз
ёлдашым.

88-нжи мезмур

- ¹ *Эзра неслинден болан Эйтаның
маскили*
- ² Я Реб, элмыдама Сениң
сөйгиңе нагма айдарын,
дилим вепадарлыгыңы баян
эдер несилден-несле.
- ³ Дийдим: «Сениң сөйгиң бакы
беркарар,
вепадарлыгың гөклөр дей
мәкәм».
- ⁴ Дийдиң: «Сайланым билен
Мен әхт баглашдым.
Өз гулум Давуда Мен касам
этдим:
- ⁵ „Әбеди беркарар эдерин сениң
неслиңи,
несиллербойы бина эдерин
сениң тагтыңы“». *Села*
- ⁶ Я Реб, гөклөр өвги айтсын
гудратларыңа,
мукаддеслер межлисинде –
вепадарлыгыңа.
- ⁷ Чүнки гөклерде Реббе тай
гелжек бармы?
Ылахы барлыкларың
арасында Реб дейин бармы?
- ⁸ Худай мукаддеслер
маслахатыңда өрән
хайбатлы,
төверегиндәкилериниң
хеммесинден вехимли.

- 9 Я Хөкмүрован Бейик Худай!
Сен дек, я Реб, кувватлы
бармы?
Вепадарлыгың гуршаяр Сени.
- 10 Гудузлан деңзе йөрөйдөң Өз
хөкүмиңи,
толкунлары мөвжөндө,
көшөшдирийөң олары.
- 11 Сен маслык кимин
мынжыратдың Рахабы ^а,
гүйчли голуң билен
пытратдың ягыларыңы.
- 12 Гөклөр Сениңки, Ер-де
Сениңки,
Сен беркарар этдиң әлеми,
ондакы әхли затлары.
- 13 Сен яратдың демиргазыгы ве
гүнортаны,
Табор, Хермон шатлыклы
тарыпаяр Сениң адыңы.
- 14 Бардыр Сениң кувватлы голуң,
Сениң элиң гүйчли, голуң
белентдир.
- 15 Сениң тагтың дүйби –
догрулык хем-де адыллык,
өңүндөн йөрөйәр – сөйги хем
вепалылык.
- 16 Шатлык шовхуныны билйән
халк нәхили багтлы!
Я Реб, олар Сениң йүзүниң
нурунда гезйәр!
- 17 Узаклы гүн Сени арша чыкарыар,
догрулыгың аркалы олар
бейгелийәр.
- 18 Чүнки гүйчлериниң шөхраты –
Сениң,
хошамайлыгың билен
бейгелийәр бизиң гүйжүмиз.
- 19 Бизиң галканымыз – Реббиңки,
шамызы Ысрайылын
Мукаддеси белледи.
- 20 Сен бирвагтлар аянлыкда
Өз садыкларыңа шейле
дийипдиң:
«Мен эдермене көмөк бердим,
Мен халкың ичинден оны
сайладым.
- 21 Мен Өз гулум Давуды тапдым,
башына мукаддес ягымы
чалып ^б,
оны сайладым.
- 22 Элим элмыдама оны сөйгетләр,
голум хем оны
кувватландыраар.
- 23 Душман оны алдава салмаз,
эрбет адам оңа хич сүтем
этмез.
- 24 Душманларыны өңүндө вейран
эдерин,
оны йигренйәнлери гырып
ташларын.
- 25 Онуң билен болар сөйгим,
вепадарлыгымы,
Мениң адым билен онуң
гүйжи бейгелер.
- 26 Онуң элини гоярын деңзиң
үстүндө,
Онуң голуны – деряларың
үстүндө.
- 27 Ол батлы гыгырып диер:
„Сен – мениң Атам
Худайым, гутулыш Гаям!“
- 28 Мен новбахарлыгы оңа
берерин,
оны дүйнә шаларының иң
бейиги эдерин.
- 29 Өз садык сөйгими онуң үчин
бакы сакларың,

^а 88:11 *Рахан* – гадымы роваятларда душ гелиән әпет деңиз жандары. Сөзлүге серет.

^б 88:21 *Ягымы чалып* – кимдир бириниң башына яг гуюп, патышалыга я-да руханылыга беллеме дессуры. Сөзлүге серет.

- онуң билен эден әхтима садык
галарын.
- 30 Мен бакы беркарар эдерин
онуң неслини,
гөклерің гүнлери дей – онуң
тагтыны.
- 31 Эгер огуллары Мениң
парзларымдан йүз
өвүрселер,
адалатлы хөкүмлериме гөрә
йөрөмеселер,
- 32 Мениң парзларымы
сакламасалар,
табшырыкларымы бержай
этмеселер,
- 33 таяк билен жезаландыраарын
этмишлерини,
гамчы билен – оларың
гүнәлерини.
- 34 Эмма Давутдан айырмарын
сөйгими,
Мен вепадарлыгыма галплык
этмерин.
- 35 Мен Өз эден әхтими бозмарын,
агымдан чыкан сөздөн
дәнмерин.
- 36 Бир гезек Өз мукадеслигимден
ант ичдим,
Давуда ялан сөзлемерин Мен.
- 37 „Онуң несли довам эдер эбеди,
Мениң гашымда онуң тагты –
Гүн ялы.
- 38 Гөкде садык шаятлык болан,
бакы беркарар эдилен Ай ялы
болар“». *Села*
- 39 Эмма Сен оны ташладың,
кабул этмедиң,
Өз сечип-сайланыңа Сен
гахарландың.
- 40 Өз гулуң билен эден әхтиңден
дәндиң,
онуң жыгасыны тозана гардың.
- 41 Онуң әхли диварларыны
юмурдың,
беркитмелерини вес-вейран
этдиң.
- 42 Өтегчилерің әхлиси оны талаяр,
гүлки болды ол гоңшуларына.
- 43 Ягыларыны ондан үстүн
чыкартдың,
онуң душманларыны Сен
бегендирдиң.
- 44 Онуң гылыжының тыгыны ыза
өвүрдиң,
Сен оны сөвешде хич
голдамадың.
- 45 Шан-шөхратының соңуна
чыкдың,
онуң тагтыны ере пылчадың.
- 46 Яшлык гүнлерини Сен гысга
этдиң,
оны утанжа гойдуң. *Села*
- 47 Я Реб, йүзүңи гизлежек хачана
ченли?
Сен Өзүңи гизлежекми эбеди?
Хачана ченли газабың
яндырар от-алав ялы?
- 48 Сен ядыңа сал өмрүмиң
гысгадыгыны.
Хайсы панылык үчин
яратдың бар ынсан
огулларыны?
- 49 Хей-де яшап, өлүм йүзүни
гөрмейән бармы?
Өлүлер дүйәсиниң
пенжесинден гутулан
бармы? *Села*
- 50 Я Таңры, Сениң өңки сөйгиң
ниреде?
Сен вепадарлыгыңда әхт
этдиң-ә Давуда!
- 51 Я Таңры, ятла бенделеріңиң
рысвалыгыны,
көп халкларың сөгүнжини
гурсагымда гөтеришими,

- 52 Я Реб, Сениң ягыларының
яңсылайшыны,
сечип-сайланың хер
әдимини яңсылайшыны.
- 53 Реб алкыша мынасып
асырларбойы!
Омын! Омын!

ДӨРДҮНЖИ КИТАП (89 – 105-нҗи мезмурлар)

89-нҗи мезмур

- 1 *Худайың адамы Мусаның
догасы*
- 2 Я Таңры, месгенимиз болдуң
несиллербойы.
- 3 Даглар эмеле гелмезден озал,
топрагы, әлем-жаханы
яратмазыңдан озал,
эзелден эбедә ченли болан
Худай – Сен.
- 4 «Эй, адам огуллары, доланың»
дийип,
Сен бизи топрага
доландырысың.
- 5 Сениң назарыңда мүң йыл
дүйнки гечен гүн я гижәниң
нобаты ялы.
- 6 Олары сырып әкидйәрсин, олар
дүйш ялы,
олар сәхер чагы битйән от
ялы;
ол ир сәхерде өсүп, гүллейәр,
агшамына болса орлуп,
гураяр.
- 7 Сениң гахарыңдан яна биз ёк
болярыс,
газабыңдан яна довла
дүйшәрис.
- 8 Сен гүнәлеримизи гойдуң
өңүңде,
гизлин гүнәлеримизи – Өз
гөзлериңиң алнында.

- 9 Әхли гүнлеримиз газабыңың
астында гечйәр,
йылларымыз бир дем кимин
соңланып баряар.
- 10 Етмиш йыл – өмрүмизиң
гүнлери,
сегсен йыл – эгер болайсак
гүйчли,
оларың ин ягшысы гечйәр азап
билен күлпетде,
басым гечйәр, биз ёк болуп
гидйәрис.
- 11 Ким Сениң гахарыңың
гүйжүни билйәр?
Газабыңың вехимине
дүшүнйән бармы?
- 12 Йүрегимизиң парасатлы
болары ялы,
санамагы өврет гүнлеримизи.
- 13 Долан, я Реб! Хачана ченли биз
гарашмалы?
Өз бенделерине эт Сен
рехими!
- 14 Узаклы гүн шатланып, бегенер
ялы,
ир сәхерде садык сөйгин
билен
бизи хошвагт әйле.
- 15 Мушакгат чекдирен
гүнлериңиң,
яманлык гөрән
йылларымызың
өвезини долуп, бизи шат әйле.
- 16 Сениң ишиң аян болсун
бенделерине,
шан-шөхратың – оларың
чагаларына.
- 17 Худайымыз Таңрың мерхемети
биз билен болсун.
Хайырлы эт эллеримизиң
ишини,
хава, эллеримизиң иши
хайырлы болсун!

90-нжы мезмур

- ¹ Бейик Худайың пенасында
яшаян ынсан
Гудратыгүйчлиниң
көлөгесини месген эдинер.
- ² Реббе диерин: «Мениң пенам
хем-де беркитмәм,
мениң Худайым, өзүмиң бил
баглаяным».
- ³ Ол халас эдер сени авчың
торундан
хем-де хеләклейжи мергиден.
- ⁴ Ол перлери билен сени
басырар;
ганатларының астында пена
тапарсың,
Онуң вепадарлыгы галкан,
совутдыр.
- ⁵ Горкмарсың гижәниң
ховп-хатарындан
я-да гүндиз учян пейкамдан,
- ⁶ түмлүкде ассырынлык билен
гелйән мергиден
я гүнортан чагы тоздурян
вейранчылыкдан.
- ⁷ Гапдалыңда мүң адам,
сагыңда он мүң адам йыкылар,
эмма бу затлар саңа янашмаз.
- ⁸ Сен гөзлериң билен йөне
гарарсың,
эрбетлериң жезаларыны
гөрерсиң.
- ⁹ Чүнки сен Реббе: «Мениң
пенамсың» дийип,
Бейик Худайы өзүңе месген
эдиндиң.
- ¹⁰ Шоңа гөрә яманлык саңа асла
янашмаз,
бела-бетер чадырыңың янына
гелмез.
- ¹¹ Сени әхли ёлларыңда горамак
үчин,

- перишделерине сен бабатда
Ол эвр эдер.
- ¹² Аягың даша бүдремез ялы,
олар сени эллеринде гөтерер.
- ¹³ Арсланы, йыланы сен
депгиләрсиң,
ёлбарсы, алахөврени сен
басгыларсың.
- ¹⁴ Реб диййәр:
«Мени сөййәнлери халас
эдерин,
адымы билйәнлере пена
боларын.
- ¹⁵ Мени чагыранларыңда жогап
берерин.
Мушакгатларда олар билен
боларын,
азат эдип, шан-шөхрата
бесләрин.
- ¹⁶ Олара узак өмүр багыш эдерин
олара халас эдишими Мен
гөркезерин».

91-нжы мезмур

- ¹ *Мезмур. Сабат гүни үчин нагма.*
- ² Я Реб, не ажайып Саңа
шүкүрлер этмек,
я Бейик Худай, адыңа
нагмалар айтмак!
- ³⁻⁴ Он киришли гуралда ве арфада,
лирада мукамлар чалып,
гиже-гүндиз сөйгиңи,
вепадарлыгыңы баян
эйлемек!
- ⁵ Чүнки, я Реб, ишлериң билен
мени шат этдиң,
эллериниң ишлерине
шатланып нагма айдарын.
- ⁶ Я Реб, ненең бейик Сениң
ишлериң!
Гаты чуңдур Сениң ой-
пикирлериң!
- ⁷ Кемакыл адам муны билмейәр,

- акмак муңа хич дүшүнмейэр.
- ⁸ Эмма эрбетлер от дей
гөгөрселер-де,
беткэрлер гүллеселер-де,
олар бакы вейранчылыга
хөкүм эдилен.
- ⁹ Эмма Сен, я Реб, бакы
белентсиң.
- ¹⁰ Ине, я Реб, душманларың,
Сениң душманларың, йитип
гидерлер,
ине, әхли беткэрлер
даргадыларлар.
- ¹¹ Сен мени ябаны өкүз дек
кувватлы этдиң,
башыма тәзе яг гуюп, мени
сайладың.
- ¹² Душманымың енлишини гөрди
гөзлерим,
маңа гаршы гаянларың
хеләк болшуны
эшитди мениң гулагым.
- ¹³ Догры адамлар палма агажы
дей пажарлар,
Ливаның кедр дарогты дей
бой алар.
- ¹⁴ Олар экилендир Реббиң өйүнде,
гүллейәрлер Худайымызың
ховлуларында.
- ¹⁵ Олар гарраса-да, миве
гетирйәрлер,
элмыдама ширели хем-де
яшылдыр.
- ¹⁶ Олар: «Реб догрудыр, Ол мениң
гаям,
Онда нәхаклык ёкдур!»
дийип айдарлар.

92-нжи мезмур

- ¹ Реб хөкүм сүрийәр,
Ол шөвкете бесленен.
Реб гудрата бесленен, оны
гушанан –

- дүнийә бина эдилен, асла
сарсмаз Ол.
- ² Сениң тагтың овалдан бина
эдилен,
Сен барсың эзелден бәри.
- ³ Я Реб, силлер бейгелди,
силлер өз сесини гаталтды,
силлер гүввүлдисини
артдырды.
- ⁴ Эмма әгирт сувлар сесинден,
кувватлы деңиз
толкунларындан,
бейикдәки Реб хас
кувватлыдыр.
- ⁵ Сениң дүзгүнлериң өрән
әхтибарлыдыр.
Я Реб, мукаддеслик өйүне
бакы махусудыр.

93-нжи мезмур

- ¹ Я Реб, өч алян Худай,
нуруңы сач, эй, өч алян
Худай!
- ² Галк, эй, ер йүзүниң Казысы,
текепбирлере пәлине гөрә бер
жезасыны!
- ³ Я Реб, эрбетлер хачана ченли,
хачана ченли эрбетлер
дабараланар?
- ⁴ Улумсылык сачяр оларың агзы,
өвүнийәр беткэрлериң хеммеси.
- ⁵ Я Реб, олар халкыңы эзийәр,
Сениң миллетиңе әжир
чекдирйәр.
- ⁶ Олар дул хатыны, гелмишеги
өлдүрийәр
хем-де етимлериң ганына
галяр.
- ⁷ Диййәрлер: «Реб гөрмейәр.
Якубың Худайы дыкгат
бермейәр».
- ⁸ Дүшүниң, эй, халкың
кемакыллары,

- эй, акмаklar, хачан
боларкаңыз пайхаслы?
⁹ Гулагы ярадан, хей,
эшитмезми?
Гөзе шекил берен, хей-де,
гөрмезми?
¹⁰ Миллетлери тоба гетирйән,
ынсаныете билим өвредйән
жеза бермезми?
¹¹ Реб билйәр ынсанларың
пикирлерини
хем-де бу пикирлерин
паныдыгыны.
¹² Я Реб, Сениң тербиелейән
ынсаның,
Өз кануныңы өвредйән
ынсаның нәхили багтлы!
¹³ Сен эрбетлериң габры тайяр
болянча,
бу ынсаны мушакгатлык
дөврүнде
аман галдырҗаң.
¹⁴ Чүнки Реб Өз халкыны
ташламаз,
Ол сайлан халкыны асла терк
этмез.
¹⁵ Чүнки адалат догрулыга
доланар,
йүреги догрулар хем оңа эерер.
¹⁶ Мениң үчин эрбетлериң
гаршысына ким галар?
Мениң үчин беткәрлере ким
гаршы дуар?
¹⁷ Эгер Реб көмекчим болмадык
болса,
жаным габрың үмсүмлигине
эййәм гөчерди.
¹⁸ «Аягым бүдрейәр» диен
махалым,
мени, я Реб, садык сөйгиң
голдады.
¹⁹ Йүрек гайгыларымың артан
махалы,

- Сениң теселлиң жаныма
рахатлык берйәр.
²⁰ Зулум канунларыны дүзйән
эрбет хөкүмдарлар,
эйсем Саңа яран болуп
билерми?
²¹ Олар догры ынсаның жанына
гаршы
дил бирикдирйәрлер,
бигүнәни өлүме хөкүм
эдйәрлер.
²² Эмма Реб болды мениң
беркитмәм,
Худайым – пена эдинен гаям.
²³ Ол оларың яманлыгыны
өзлерине гайтарар,
олары эрбетликлери үчин
гырып түкедер;
Худайымыз Реб олары гырып
түкедер.

94-нжи мезмур

- ¹ Гелиң, Реббе нагма айдалы,
халас эдйән гаямыза
шатланып, айдым айдалы.
² Шүкүрлеримиз билен хузурына
баралы,
алкыш айдымларыны айдып,
Оңа хешелле какалы.
³ Чүнки Реб бейик Худайдыр,
эхли худайларың бейик
Шасыдыр.
⁴ Онуң элиндедир ер чуңдуклары,
Онуңкыдыр дагың чүр
депелери.
⁵ Деңиз Онуңкыдыр, чүнки Ол
яратды оны,
гуры ере шекил берди Онуң
эллери.
⁶ Гелиң, сежде эдип, тагзым
эдели,
бизи ярадан Реббиң оңүнде
дыза чөкели.

- ⁷Чүнки Ол бизиң Худайымыздыр,
биз Онуң өрүсиниң
халкыдырыс,
Онуң элиндәки гоюнлардырыс.
Бу гүн сиз Мениң сесими
эшитсеңиз:
⁸«Мерибада, ол гүн Маса
чөлүндәки дей,
сиз гататмаң йүрегинизи.
⁹Ол ерде аталарыңыз Мени
барлады,
эденлерими гөрсе-де, Мени
сынады ^a.
¹⁰Кырк йыллап шу несли Мен
йигренч сайдым.
Дийдим: „Бу халкың йүреги
Менден узакдыр,
Мениң ёлларымдан йөрөйән
дәлдир“.
¹¹Шоңа гөрә, олар дынчлык
меканыма гирмезлер дийип,
Өз газабымда Мен касам
этдим».

95-нҗи мезмур

- ¹Реббе тәзе нагма айдың,
Реббе нагма айт, эй, тутуш ер
йүзи!
²Реббе нагма айдың,
Онуң адына алкышлар оқаң,
халас эдйәндигини гүнсайын
бушлаң.
³Миллетлере ыглан эдиң шан-
шөхратыны,
эхли халклара – гудратлы
ишлерини.
⁴Чүнки Реб бейик, Ол белент
сена мынасып,
бизиң сеждәмизе диңе Ол
лайык.

- Ол миллетлерин худайларындан
хас вехимлидир.
⁵Халкларың бар худайлары йөне
бир бутдур,
эмма гөклери Реб ярадандыр.
⁶Онуң хузурындадыр хормат,
шан-шөхрат,
Онуң меканындадыр
гөзеллик, кувват.
⁷Эй, халкларың тирелери, Ребби
васп эдиң,
Реббич шөхратыны, гүйжүни
өвүң.
⁸Реббич адына лайык шөхраты
бериң,
гурбанлык гетирип,
ховлуларына гириң.
⁹Реббе шанлы мукадеслигинде
сиз сежде эдиң,
эй, ер йүзүндәкилер, Онуң
өңүнде титрән.
¹⁰Миллетлер арасында сиз шуны
айдың:
«Реб – Патьша!
Берк беркара эдилди дүңйә,
ол сарсмаз асла.
Ол йүз гөрмезден халклара
казылык эдер».
¹¹Гой, гөклер бегенсин,
ер хем шатлансын.
Деңиз ве онуң ичиндәкилерин
эхлиси, гой, гүввүлдешсин.
¹²Мейдан ве ондакы бар затлар
шатлыкдан жошсун.
Шонда токай агачлары
Реббич өңүнде
¹³нагмалар айдар, чүнки Ол
гелйәр;
Ол дүңйә казылык этмәге
гелйәр.

^a 94:9 *Мерибада... сынады* – еврейче *Мериба* «дава», *Маса* «сынаг» диймеги аңладяр.
Серет: Мср 17:1-7.

Ол дүңйә догрулык билен,
халклара Өз вепадарлыгы
билен казылык эдер.

96-нжы мезмур

- 1 Реб хөкүм сүрйәр, гой, ер
шатлансын,
хемме адалар, гой,
бегенишсин.
- 2 Онуң даш-төвереги – булут ве
түмлүк,
тагтының дүйби – догрулык
хем-де адыллык.
- 3 Онуң өңүнден от-алав йөрөйәр,
төверекдәки душманларыны
яндырар.
- 4 Йылдырымлары дүңйәни
ягтыландырар,
ер йүзи гөрйәр хем
галпылдаяр.
- 5 Даглар мум дек эрейәр Реббин
өңүнде –
тутуш ер йүзүниң
Таңрысының өңүнде.
- 6 Гөкләр Онуң догрулыгыны жар
эдйәр.
Әхли халклар Онуң шан-
-шөхратыны гөрйәр.
- 7 Бидерек бутларына магтанып,
шекиллере сежде эдйәнлер
утандырылар.
Оңа тагым эдиң, эй, әхли
худайлар!
- 8 Я Реб, Сениң карарларыңы
Сион^а эшидип, шадьян боляр,
Яхуданың гызлары хем
бегенйәр.
- 9 Я Реб, Сен ер йүзүнде иң
бейигисиң,
әхли худайлардан беленде
чыкарылансың.

- 10 Эй, Ребби сөййәнлер,
яманлыгы йигрениң!
Ол садыкларының
жанларыны аман сакляяр,
олары эрбет адамың элинден
халас эйлейәр.
- 11 Нур догуляр догрулар үчин,
шадьянлык – йүреги
догрулар үчин.
- 12 Эй, догрулар, Ребде шатланың,
мукаддес адына шүкүрлер
эдиң.

97-нжы мезмур

Мезмур

- 1 Реббе тәзе нагманы айдың,
чүнки Ол гудратлы ишлери
этди.
Голы, мукаддес голы,
Она еңиш гетирди.
- 2 Реб Өз еңшини аян эйледи,
миллетлериң назарында
догрулыгыны аян эйледи.
- 3 Худай ысрайыл халкыны
сөййәр,
Ол хемише Өз халкына
вепадар.
Дүңйәниң дөрт күнжеги
Худайымызың еңшини
гөрди.
- 4 Эй, бүтүн дүңйә, Реббе
хешелле какың,
шатлык нагмасыны,
алкышлар айдың.
- 5 Реббе лирада,
лирада овалы алкышлар
айдың.
- 6 Сурнайың, шахың сеслери
билен
Патышамыз–Реббин өңүнде
хешелле какың.

^а 96:8 *Сион* – бу Иерусалим шәхериниң бейлеки ады. Сөзлүге серет.

- ⁷Гүвүлдешсин деңиз ве ондакыларың әхлиси, дүңйә ве онда яшайнларың бары.
- ⁸⁻⁹Реббич өңүнде дерялар эллерин чарпсын, байырлар жошгунлы нагмалар айтсын, чүнки Ол ер йүзүне казылык этмәге гелйәр. Ол догрулык билен дүңйә казылык эдер, халкларә йүз гөрмезлик билен казылык эдер.

98-нжи мезмур

- ¹Реб хөкүм сүрйәр, халклар, гой, галпылдасын! Ол керуплар арасында тагт гуруп отыр, гой, ер титресин!
- ²Реб Сионда бейикдир, әхли халклардан бейгелдилендир.
- ³Гой, олар өвсүнлер Сениң бейик, горкунч адыңы, Сен – мукаддес хем-де гудратлы!
- ⁴Сен адалаты сөййән Патыша: йүз гөрмезлиги, адалаты, догрулыгы беркарар этдиң; булары Якуп неслинде Сен амал этдиң.
- ⁵Худайымыз Реббич бейгелдиң, Онуң аягына йкылып, сиз сежде эдиң; мукаддесдир Ол!
- ⁶Руханыларының арасында Муса, Харун бар, Реббич чагырянларың арасында Шамувел хем бар. Олар Реббе дога этдилер, Ол жогап берди.

- ⁷Ол оларә булут сүтүнннен гүрледи, олар Онуң берен дүзгүнини, парзларыны саклады.
- ⁸Эй, Худайымыз Реб, Сен жогап бердиң. Сен этмишлери үчин жеза берсең-де, олар үчин багышлайжы Худай болансың.
- ⁹Худайымыз Реббич бейгелдиң, Онуң мукаддес дагында сиз сежде эдиң. Мукаддесдир Худайымыз Реб!

99-нжы мезмур

Шүкүр мезмуры

- ¹Эй, бүтин ер йүзи, Реббе хешелле какын.
- ²Реббе шатлык билен сиз гулдук эдиң, нагма айдып, Онуң гашына барың.
- ³Ол Бейик Худайдыр, сиз муны билиң. Ол бизи яратды, биз-де Онуңкы, биз – өрүсиниң гоюнлары ве Онуң халкы.
- ⁴Дервезелеринден гириң шүкүрлер билен, ховлуларына – өвгүлер билен. Оңа шүкүр эдиң, адына алкышлар айдың.
- ⁵Чүнки Реб ягшы, Онуң сөйгүси бакы, вепадарлыгы – несиллербойы.

100-нжи мезмур

Давудың мезмуры

- ¹Мен садыклык ве адалат барада нагма айдарың,

- я Реб, мен Саңа шатланып,
нагма айдарын.
- ² Мен кэмиллик ёлундан йөрөрин.
Вах, хачан гелеркэң мениң
яныма?!
Өйүмде йүрек кэмиллигинде
яшарын.
- ³ Гөз алнымда яман зада мен ёл
бермерин,
гүнэ этмеги мен йигренйэрин,
гүнэ маңа янашмаз.
- ⁴ Йүрек азгынлыгындан дашда
боларын,
яманлыга шэрик болмарын.
- ⁵ Гизлинликде якынына төхмет
атаны вейран эдерин,
гөзи ер гөрмейэне, текепбир
йүреклэ чыдап билмерин.
- ⁶ Юрдуң садыкларының маңа
ёлдаш болары ялы,
мен олара мәхир билен
гарарын.
Мениң гуллугымда
кэмиллик ёлунда гезйәнлер
дурар.
- ⁷ Хилегэрлик эдйән мең өйүмде
яшамаз,
ялан сөзлейән гашымда дурмаз.
- ⁸ Реббиң шэхеринден беткэрлери
ковмаклык үчин,
сэхерсайын юртдакы
эрбетлери вейран эдерин.

101-нжи мезмур

- ¹ *Дерде батан ве арзыны Реббиң
өңүне дөкйән гөргүлиниң догасы*
- ² Я Реб, догамы эшит,
Саңа етсин мениң перядым.
- ³ Кын гүнүмде менден йүзүңи
совма,
гулак гой маңа,
чагыран гүнүмде маңа тизрэк
жогап берсене.

- ⁴ Чүнки гүнлерим түссе дей
йитйэр,
сүңклерим туташан одун дек
яняр.
- ⁵ Йүрегим яралы, от дек гурады,
менде чөрек иймэге ысгын
галмады.
- ⁶ Инңилдимиң зарындан яңа,
мениң дерим сүңклериме
япышяр.
- ⁷ Мен чөл-беевандакы бир хүви
ялы,
харабалыкдакы бир байгуш
ялы.
- ⁸ Гөзүме асла гелмейэр укы,
мен үчекдэки ялңыз
гушжагаз ялы.
- ⁹ Узаклы гүн душманларым
мени яңсылаярлар,
үстүмден гүлийәнлер адымы
нөлөтлейэрлер.
- ¹⁰⁻¹¹ Сениң гахар-газапларың
зерарлы,
күли чөрек кимин иййэрин,
гөзяшларым гарылан ичги
ичйэрин.
Сен мени гөтерип, гыра
ташладың.
- ¹² Агшам көлегеси дей мениң
гүнлерим,
мен от кимин саралып
солдум.
- ¹³ Сен болса, я Реб, тагтда
отырсың бакы,
Сениң адың довам эдер
несиллербойы.
- ¹⁴ Сен галкарсың, Сиона рехим
эдерсиң,
чүнки оңа мерхемент этмек
вагтыдыр;
етип гелди белленен вагт.
- ¹⁵ Сениң бенделериң онун
дашларыны эзиз гөрийэрлер,

- онун вейранлыгына хайпы
гелйэрлер.
- ¹⁶ Миллетлер горкар Реббин
адындан,
дүңйә шалары горкар Онун
шан-шөхратындан.
- ¹⁷ Себэби Реб Сионы гайтадан
гурар,
шан-шөхратында Ол пейда
болар.
- ¹⁸ Дыкгат берер пукараның
догаларына,
әсгермезлик этмез оларын
дога-дилегне.
- ¹⁹ Инди догулжаклар Ребби
шөхратлар ялы,
гой, бу гелжек несил үчин
язгы эдилсин.
- ²⁰⁻²¹ Чүнки туссагларың ахы-
-зарыны эшитмек үчин,
өлүмө хөкүм эдиленлери
бошатмак үчин,
Реб мукаддес белентлигинден
ашак серетди,
Ол гөклерден ере назар
айлады.
- ²²⁻²³ Ол халклар, шалыклар
Реббе сежде этмәге
үйшенлеринде,
Сионда Реббин адыны,
Иерусалимде шан-шөхратыны
ыглан этсинлер дийип,
шулары этди.
- ²⁴ Ол орта ёлда мени тапдан
дүшүрди,
Ол мениң гүнлерими
гысгалтды.
- ²⁵ Диййәрин: «Эй, мениң
Худайым,
өмрүмиң ярында дүңйәден
алма.
Сениң йылларын довам эдйәр
несиллербойы».

- ²⁶ Сен гадымыетде ериң бинядын
тутдуң,
гөклер хем Сениң эллириңиң
ишидир.
- ²⁷ Олар йитип гидер, Сен болса
довам эдерсиң,
олар көне эгинбаш кимин
даргап гидерлер;
Сен олары эгинбаш кимин
чалшарсың,
олар гечип гидерлер.
- ²⁸ Эмма Сениң шол өңкүлигиң,
соңы ёкдур Сениң йылларың.
- ²⁹ Сениң бенделериңиң чагалары
асуда яшар,
оларың зүрятлары хузурында
беркараp болар.

102-нжи мезмур

Давудың мезмуры

- ¹ Реббе алкыш айт, эй, мениң
көңлүм,
мукаддес адыны алкышла, эй,
тутуш жан-багрым.
- ² Реббе алкыш айт, эй, мениң
жаным,
Онун эден ягшылыкларыны
асла унутма.
- ³ Әхли гүнәлериңи Ол
багышлаяp,
әхли дертлериңе Ол шыпа
берйәр.
- ⁴ Өмрүңи габырдан халас
эйлейәр,
садык сөйги, мерхемент
жыгасыны саңа гейдирийәр.
- ⁵ Сени өмүрбойы ягшылыклар
билен Ол разы эдйәр:
бүргүдиңки ялы тәзеленйәр
сениң яшлыгың.
- ⁶ Реб эзиленлериң әхлиси үчин
бержай эдйәр хак-адалаты.
- ⁷ Ол Муса гөркезди Өз ёлларыны,

- ысрайыл халкына – Өз
ишлерини.
- ⁸ Реб рехимдар ве мерхеметли,
садык сөйгө бай ве гин
гөвүнли,
- ⁹ Ол бизи хемише язгарып дурмаз,
Өз гахарыны бакы сакламаз.
- ¹⁰ Ол бизе гүнэлеримизе гөрө
гаранок,
языкларымыза гөрө Ол
гайтаранок.
- ¹¹ Чүнки гөклер ерден нэхили
белентде болса,
Реббиң садык сөйгүси Ондан
горкянлара шонча-да бейик.
- ¹² Гүндогар гүнбатардан нэхили
узакда болса,
шонча-да Ол гүнэлеримизи
бизден айырыр.
- ¹³ Атаның өз огулларына рехим
эдиши кимин,
Реб хем Ондан горкянлара
эйдэр рехими.
- ¹⁴ Чүнки ничик
ярадыландыгымызы Ол
билйэр,
бизиң бир топракдыгымыз
ядына дүшйэр.
- ¹⁵ Ынсан өмри ота меңзейэр,
мейдан гүли кимин олар
гүллейэр,
- ¹⁶ Үстүнден шемал өвүсйэр: ол
хем ёк боляр;
өңки ери оны инди хич
танамаяр.
- ¹⁷⁻¹⁸ Эмма Ребден горкянлар үчин,
ээлден эбедэ ченли довам
эйдэр Онуң сөйгүси.
Реббиң ахтини саклап,
буйругыны бержай эйдэнлер
үчин,
Реббиң гутулышы довам
эйдэр несиллербойы.

- ¹⁹ Реб тагтыны гөклерде беркарар
этди,
Онуң шалыгы ахли ере
хөкмүровандыр.
- ²⁰ Эй, Реббиң эдермен
перिशделери –
Онуң буйрукларыны бержай
эйдэнлер,
Онуң айдан сөзүне табын
болянлар,
Ребби алкышлаң!
- ²¹ Эй, Онуң ислегини бержай эдип,
Она хызмат эйдэн мелеклери,
Ребби алкышлаң!
- ²² Эй, Онуң хөкүм сүрйән
ерлериндәки
ярадан затларының ахлиси,
Ребби алкышлаң!
Эй, жаным, Ребби алкышла!

103-нжи мезмур

- ¹ Реббе алкыш айт, эй, мениң
жаным!
Сен нэхили бейик, я Бейик
Худайым!
Шөхрата, шөвкете
бесленийәнсиң Сен!
- ² Сен нуры дон кимин геййән,
гөклери чадыр дек герйән.
- ³ Сен отагларыңы сувларың
үстүнде гуряң,
булутлары Өзүңе сөвеш
арабасы эдинйән,
елиң ганатларына мүнүп
айланяң.
- ⁴ Сен илчилери еллер дек эйдән,
эмелдарлары от-алав эйдән.
- ⁵ Сен ери бинятларының үстүнде
гурдуң,
ол сарсмаз асырларбойы.
- ⁶ Сен оны чуңдуклара беследиң,
даглар сувларың астында
галды.

- ⁷ Сувлар Сениң кәйинжиңден
ыза чекилйәр,
гүррүлдиңиң сесини эшидип,
гачяр.
- ⁸ Олар даглардан ашып,
жүлгелере –
Сениң олар үчин белләң
ериңе инйәр.
- ⁹ Сувлар гайдып ер йүзүни
өртмесин дийип,
олар гечмесин дийип, бир
серхет гойдун.
- ¹⁰ Сен чешмелери жүлгелере
акдыряң,
олар дагларың араларыңдан
акяр.
- ¹¹ Әхли мейдан хайванларыны
хем сува якяр,
гуланлары сувдан гандыряң.
- ¹² Гөк гушлары чешмелериң
бойнунда месген тутуняр,
япракларың арасыңдан олар
сайрашың.
- ¹³ Сен даглары белентликдәки
месгениңден суваряң,
Сениң ишлериңиң мивесинден
ер канагатланяр.
- ¹⁴ Ынсанлар, маллар топракдан
азыгыны эдинсин дийип,
олар үчин галла, отлар
өсдүрйән:
- ¹⁵ Ынсан калбыны шатландыряң
шерабы,
онуң йүзүни ялдырадяң
зейтун ягыны,
ынсан йүрегине кувват
берйән чөреги.
- ¹⁶ Реббиң ағачлары –
Онуң отурдан Ливан
кедрлери бол суварыляр.
- ¹⁷ Ол ерде гушлар хөвүртгелейәр,
онуң чүр башыңда леглек
хөвүртге гуряң.
- ¹⁸ Белент даглар даг гечилери
үчиндир,
байырлар торсуклара
пенадыр.
- ¹⁹ Ол мөвсүмлери кесгитлемек
үчин Айы яратды,
Гүн хем өз яшмалы вагтыны
билйәр.
- ²⁰ Гиже боляр Сен гараңкы
дүшүрениңде,
әхли жеңнел хайванлары
жанланяр шонда.
- ²¹ Ав үчин арсланлар арляяр,
олар Худайдан рыскларыны
дилейәр.
- ²² Гүн догяр, олар ыза чекилйәр,
сүренлерине гирйәр-де, ятыр;
- ²³ Ынсан өз ишине уграяр,
агшама ченли ол зәхмет чекйәр.
- ²⁴ Я Реб, Сениң ишлериң нenen
көпсанлы!
Сен оларың барыны этдиң
пайхаслы,
Сениң яраданларыңдан ер
йүзи долы.
- ²⁵ Ине, деңиз: ол әгирт ве гиң
ол ерде сан-сажаксыз
сүйренижилер,
улулы-кичили жандарлар
бардыр.
- ²⁶ Ол ерде гәмилер йүзйәр,
деңиз ичре ойнасын дийип
ярадан аждархан-да бар.
- ²⁷ Рыскларыны вагтыңда
берерсиң дийип,
оларың бары Саңа гарашяр.
- ²⁸ Сен берйәрсиң – олар йыгнаяр,
элици ачярсың –
нәз-ныгматдан дойяр.
- ²⁹ Сен йүзүңи гизлейәрсиң – олар
ховсала дүшйәр,
жанларыны алярсың – олар өз
топрагына доланяр.

- ³⁰ Жан берйән демиңи иберйән –
олар ярадылар,
Сен ериң йүзүни тәзелейәрсин.
- ³¹ Гой, Реббиң шөхраты эбеди
болсун,
Реб Өз ишлери бабатда
шадыян болсун.
- ³² Ол ере середйәр, ол хем
титрейәр,
даглара элин дегирйәр – олар
түтейәр.
- ³³ Мен өмүрбойы Реббе нагма
айдарын,
демим барка Худайыма
алкыш окарын.
- ³⁴ Мениң ойланмаларым, гой,
Онуң гөвнүнден турсун,
чүнки мен Ребде
шатланяндырын.
- ³⁵ Гой, гүнәлилер ер йүзүнден ёк
болсун,
эрбет адамлар инди асла
болмасын.
Реббе алкыш айт, эй, мениң
жаным.
Реббе шан-шөхрат болсун!

104-нжи мезмур

- ¹ Реббе шүкүр эдиң ве сежде эдиң,
халклар арасында Онуң
ишлерини жар эдиң.
- ² Оңа нагма айдың, Оны
шөхратландырың,
эхли гудратлы ишлери барада
сиз гүррүң бериң.
- ³ Реббиң мукаддес ады билен
магтаның,
Оны агтарянарың йүреги
шатлыкдан долсун.
- ⁴ Реббе, Онуң кувватына
сыгының,
дынгысыз Онуң хузурыны
агтарың.

- ⁵⁻⁶ Эй, Реббиң бендеси
Ыбрайымың зүряды,
Онуң сайланлары – Якубың
несли!
Ятлан Онуң гөркезен
гудратларыны,
мугжызаларыны, агзындан
чыкан карарларыны.
- ⁷ Ол – Худайымыз Реб,
Ол тутуш ер йүзүне казылык
эдйәр.
- ⁸⁻⁹ Ол әхтини, мүң несле берен
сөзүни,
Ыбрайым билен эден әхтини,
Ысхага берен Өз вадасыны
элмыдама ятда сакляар.
- ¹⁰⁻¹¹ Дийди: «Мен сизе Кенган
юрдуны,
мирасыңыза дүшен пай
хөкмүнде берерин».
Муны Якуба тассыклады канун
хөкмүнде,
Ысрайыла – мүдими әхт
хөкмүнде.
- ¹² Шонда олар аз санлыдылар,
гаты аз ве шол ерде
гелмишекдилер.
- ¹³ Гечйәрдилер бир миллетден
башга миллете,
бир шалыкдан – башга
шалыга.
- ¹⁴ Реб олары эзмәге хич ёл
бермеди,
шолар себәпли Ол шалара
кәеди.
- ¹⁵ Дийди: «Сайлап-сеченлериме
сиз эл дегирмәң,
пыгамберлериме яманлык
әтмәң».
- ¹⁶ Шонда Реб юрда ачлык
дүшүрди,
Онуң әхли азыгыны вейран
эйледи.

- 17 Өңлеринден бир адамы ёллады:
Юсуп гул эдиллип сатылды.
- 18 Онуң аякларына зынжыр урулды,
бойны демир халка салынды.
- 19 Реббич айданлары бержай
болянча,
Онуң сөзи Юсубы сынап
барлады.
- 20 Патыша адам иберип, оны
бошатды,
халкларың хөкүмдары оны
азат эйледі.
- 21-22 Оңа эмелдарларының үстүнден
ыгтыяр берип,
яшулуларына пайхас
өвретсин дийип,
Юсубы өз өйүне хожайын этди,
тутуш мүлкүне хөкүмдар
гойды.
- 23 Онсоң Ысрайыл Мүсүре гелди,
Якуп Хам юрдунда гелмишек
болуп яшады.
- 24 Реб Өз халкыны жуда көпелтди,
олары душманларындан
кувватлы этди.
- 25 Худай бенделериниң жанына
каст этсинлер дийип,
душманларын йүрегінде Өз
халкына йигренч дөретди.
- 26 Реб оларың арасына бендеси
Мусаны
ве сечип-сайлан Харуныны
ёллады.
- 27 Оларың арасында гөркездилер
Реббич алааматларыны,
Хам юрдунда – гудратларыны.
- 28 Реб гараңкы дүшүрди, юрды
гараңкыратды,
Муса билен Харун Онуң
сөзүнден чыкып билмеді.
- 29 Ол оларың сувуны гана өвүрди.
Оларың балыкларыны гырып
ташлады.
- 30 Мүсүр юрды, хатда ша
отаглары-да,
гурбагалардан дос-долы
болды.
- 31 Реб буюрды, синек сүрүси гелди,
чиркейлер тутуш юртларыны
долдурды.
- 32 Ол ягыш дерегине долы
ягдырды,
тутуш юртларына ялынлы
йылдырымлар чакдырды.
- 33 Реб үзүм багларыны, инжир
агачларыны урды,
юртларындакы агачлары чым-
пытрак этди.
- 34 Ол буюрды: чекиртгелер,
сан-сажаксыз ганат
багламадык чекиртгелер
хүжүм эйледі.
- 35 Олар Мүсүрдәки өсүмликлерин
барыны ийди,
топрагының хасылыны
ювутды.
- 36 Реб өлдүрди Мүсүрдәки
новбахарлары –
бар гүйч-кувватлары болан
илкинжи зүрятларыны.
- 37 Соңра Ысрайыллары ол ерден
алтын-күмүшли эдип
чыкарды,
оларың тирелериниң
арасында бүдрән болмады.
- 38 Олар чыкып гайдансоңлар
Мүсүр бегенди,
чүнки олар зерарлы үстлерине
ховп- хатар абанды.
- 39 Реб өргти хөкүмүнде яйды
булуды,
гиже ышык берсин дийип –
алавы.
- 40 Диледилер, Ол бедене иберди,
гөгүң чөрегини болелин
берди.

- ⁴¹ Ол гаяны ярды, сув чогуп
чыкды,
ол чөлүстанлыкда деря дей
акды.
- ⁴² Чүнки Өз бендеси Ыбрайыма
берен мукаддес вадасыны Ол
яда салды.
- ⁴³ Ол шатлык билен чыкарды Өз
халкыны,
нагма билен чыкарды сечип-
сайланларыны.
- ⁴⁴⁻⁴⁵ Олар Худайың парзларыны
саклары ялы,
Онуң канунларыны бержай
эдери ялы,
башга миллетлериң юрдуны
олара берди.
Олар шол халкларың
экинлериң хасылыны
ордулар.
Реббе шан-шөхрат болсун!

105-нжи мезмур

- ¹ Реббе шан-шөхрат болсун!
Шүкүр эдиң, чүнки Ол ягшы,
Онуң сөйгүси бакы.
- ² Реббиң бейик ишлерини беян
эдип билжек бармыка?
Оңа лайык шан-шөхрат айдып
билжек бармыка?
- ³ Адалаты гораянлар,
элмыдама догрулык эдйәнлер
нэхили багтлы!
- ⁴⁻⁵ Я Реб, халкыңа мерхемент
эдениңде,
мени яда сал.
Сениң сечип-сайланларыңың
абаданлыгыны гөрүп
билерим ялы,
халкыңың шатлыгына
шатланып билерим ялы,

- сайлан халкың билен биле
магтанып билерим ялы,
олары халас эдениңде маңа
көмөк эт.
- ⁶ Биз хем ата-бабаларымыз дей
гүнә ишлери этдик,
языклы болдук, яманлык
этдик.
- ⁷ Ата-бабаларымыз Мүсүрде
гудратларыңа дүшүнмедилер,
болдан-бол садык сөйгиңи
ятламадылар.
Гызыл деңзиң^a якасында баш
галдырдылар.
- ⁸ Эмма Ол гудратыны билдирмек
үчин,
Өз адының хатырасына олары
халас эйледі.
- ⁹ Ол Гызыл деңзе буюрды, ол
хем гурады,
олары чуңлукдан гуры ерден
кимин гечирди.
- ¹⁰ Олары душман элинден халас
эйледі,
олары ягының пенжесинден
Ол азат этди.
- ¹¹ Сувлар душманларының
үстүни өртди,
олардан хич бири аман
галмады.
- ¹² Шонда Онуң сөзлерине уйдулар,
Оңа шөхрат нагмасыны
айтдылар.
- ¹³ Эмма олар Онуң ишлерини тиз
унутдылар,
Онуң маслахатына
гарашмадылар.
- ¹⁴ Олар чөлде ачгөзлүгө гөвүн
бердилер,
чөл-беванда Худайы сынап
гөрдүлер.

^a 105:7 *Гызыл деңиз* – еврейче *Гамыш деңзи*.

- 15 Ол оларын дилеглерини битирди,
эмма үстлерине гыргын
иберди.
- 16 Олар дүшелгеде Муса,
Реббин руханысы Харуна
гөрип болдулар.
- 17 Ер ярылып Датаны ялмап
юутды,
Абырамың топланышыгының
үстүни өртди.
- 18 Оларың топланышыгында от
алавлады,
эрбетлери ялын яндырды.
- 19 Олар Хорепде ^a өкүзиң
хейкелини ясап,
гуйма бута сежде этдилер.
- 20 Олар Худайың шан-шөхратыны
от иййән өкүзиң шекилине
чалышды.
- 21-22 Олар Худайы –
Мүсүрде бейик ишлери,
Хам юрдунда гудратлары
ишлери,
Гызыл деңизде хайбатлы
ишлери
эден Халасгэрлерини ятдан
чыкарды.
- 23 Ол олары ёк этмек ховпуна
салды,
эмма Муса, Онуң сайланы,
Оң төвелла этди,
Онуң яндырыжы газабын
совды.
- 24 Олар гөзел юрды эсгермедилер,
Онуң берен сөзүне
ынанмадылар.
- 25 Өз чадырларында
хүңүрдешдилер,
Реббин сесини диңлемедилер.
- 26-27 Шоңа гөрә, олары чөлде
ёкларын дийип,
миллетлер арасындан
зүрятларыны ёкларын дийип,
олары ер йүзүне даргатжак
дийип,
элини галдырып, Реб касам
этди.
- 28 Соңра Багалпегор бутуна бил
багладылар,
өлүлере багыш эдилен
гурбанлыклары олар
ийдилер.
- 29 Олар эденлери билен Ребби
газапландырды,
мерги оларың башына инди.
- 30 Шоңда Пинехас дуруп төвелла
этди,
мерги тогтады.
- 31 Бу оңа догрулык хөкмүнде
несиллербойы бакы сайылды.
- 32 Олар Мерибаның боюнда Ребби
газапландырды,
Муса олар зерарлы оңайсыз
ягдая галды.
- 33 Чүнки олар оңуң рухуны
гайгыландырды,
оңуң дили ойланышыксыз
сөзлери айтды.
- 34 Олар Реббин буйранларыны
бержай этмедилер –
олар халклары ёкламадылар.
- 35 Гайтам миллетлере гарышып,
оларың дөп-дессурына
эрдилер.
- 36 Оларың бутларына хызмат
этдилер,
бутлар хем олара дузак
болдулар.
- 37 Олар өз огулларыны ве
гызларыны
галп худайлара гурбан
этдилер.

^a 105:19 *Хореп* – бу Синай дагының бейлеки ады.

- 38 Олар огулларыны ве
гызларыны
Кенган бутларына гурбан
этдилер,
оларың бигүнә ганын дөкдүлөр;
юрды ган билен
харамладылар.
- 39 Эденлери билен харам
болдулар,
өз ишлери аркалы зына
этдилер.
- 40 Реб Өз халкына гаршы газаба
мүнди,
сайлап-сечен халкыны Ол
йигренч сайды.
- 41 Олары миллетлериң элине
берди,
олары йигренйәрлер
үстлеринден агалык сүрди.
- 42 Душманлары оlara жебир
чекдирди,
олары гүйч билен боюн
эгдирди.
- 43 Ол энчеме гезек олары халас
эйледи,
эмма олар пәллериңден яңа
баш галдырдылар,
өз гүнәлери зерарлы
кемсидилдилер.
- 44 Эмма Ол дат-перятларыны
эшиден вагты,
оларың мушакгатларына
назар айлады.
- 45 Оларың хатырасына Өз әхтини
ядына салды,
садык сөйгүсиниң боллугына
гөрә рехим эйледи.
- 46 Олары есир эденлериң калбына
олар бабатда рехим-шепагат
салды.
- 47 Эй, Худайымыз Реб, бизи халас эт!
Мукадес адыңа шүкүрлер
эдер ялы,

Сениң шөхратыңа буйсанар ялы,
миллетлериң арасыңдан бизи
топлап ал.

- 48 Ысрайыл Худайы Реббе
эзелден әбедә ченли
алкышлар болсун!
Әхли халк, гой, «Омын!»
дийсин.
Реббе шан-шөхрат болсун!

БӘШИНЖИ КИТАП (106 – 150-нәҗи мезмурлар)

106-нҗы мезмур

- 1 «Реббе шүкүр эдиң, чүнки Ол
ягышы,
Онуң сөйгүси бакы!» –
2 дийип, Реббиң азат эденлери,
гой, айтсын.
Ол олары душман элинден
халас эйледи,
3 олары ят юртлардан йыгнап
жемледи:
гүндогардан хем гүнбатардан
демиргазыкдан хем гүнортадан.
- 4 Олар чөл-бееванда сергездан
болды,
илатлы шәхере элтйән ёлы
тапып билмеди.
- 5 Ачлыгың, тешнелигиң
дердинден яңа,
оларда ысгын-мыдар галмады.
- 6 Олар мушакгатларында Ребби
чагырды,
Ол хем гөргүлериңден халас
эйледи.
- 7 Олар месген тутар ялы шәхере
барып этйәнчә,
Ол олары гөни ёлдан йөретди.
- 8 Реббиң садык сөйгүси үчин,
адамзада эдйән ажайып
ишлери үчин,

- гой, олар Оңа шүкүрлер этсин.
⁹ Чүнки Ол тешне жаны гандырыр,
ажыганы нэз-ныгматдан
доюрар.
- ¹⁰ Олар гараңкылыкда ве
түмлүкде яшады,
зынжырлара, жебир-жепа
багланды.
- ¹¹ Чүнки олар Худай сөзүне табын
болманды,
Бейик Худайың өвүдине
эсгермезлик эдипди.
- ¹² Реб агыр зэхмет аркалы олары
боюн эгдирди:
йыкылдылар, асла ярдам
берен болмады.
- ¹³ Олар мушакгатларында Ребби
чагырды,
Ол хем гөргүлеринден халас
эйледи.
- ¹⁴ Олары гараңкылыкдан ве
түмлүкден чыкарды,
оларың зынжырларыны
гырып ташлады.
- ¹⁵ Реббиң садык сөйгүси үчин,
адамзада эдйән ажайып
ишлери үчин,
гой, олар Оңа шүкүрлер
этсин.
- ¹⁶ Чүнки Ол бүрүнч дервезелери
чым-пытрак этди,
демир сөөлери икэ бөлүп
ташлады.
- ¹⁷ Өз гүнәли ёллары ве
этмишлери зерарлы,
акылсызлар жебир-жепалар
чекди.
- ¹⁸ Олар иймитиң ислендигини
йигренди,
өлүм дервезелериниң агзына
барды.
- ¹⁹ Олар мушакгатларында Ребби
чагырды,
- Ол хем гөргүлеринден халас
эйледи.
- ²⁰ Ол сөзүни иберди ве шыпа
берди,
олары габра инмекден халас
эйледи.
- ²¹ Реббиң садык сөйгүси үчин,
адамзада эдйән ажайып
ишлери үчин,
гой, олар Оңа шүкүрлер
этсин,
- ²² шүкүр гурбанлыкларыны, гой,
хөдүрлесин,
Онуң ишлерини шатлык
нагмасында баян эйлесин.
- ²³ Деңиздэки гэмилерде йүзйәнлер,
хайбатлы сувларда сөвда
эдйәнлер
- ²⁴ Реббиң ишлерини,
чунлуклардакы ажайып
ишлерини гөрдүлөр:
- ²⁵ Ол буюрды-да, тупаны гай
турузды,
ол хем деңзиң толкунларыны
галкдырды.
- ²⁶ Гэмичилер гөге галды, чунлуга
инди,
горкудан яңа жанлары чыкара
гелди.
- ²⁷ Серхош кимин ыранып
энтирекледди,
акыл-хушлары башындан
учды.
- ²⁸ Олар мушакгатларында Ребби
чагырды,
Ол хем гөргүлеринден халас
эйледи.
- ²⁹ Ол тупаны асудалыга өвүрди,
деңиз толкунлары көшешди.
- ³⁰ Шатландылар, чүнки үмсүмлик
болды,
Ол оларың ислән гәми
дуралгасына етирди.

- ³¹ Реббин садык сөйгүси үчин,
 адамзада эдйән ажайып
 ишлери үчин,
 гой, олар Оңа шүкүрлер этсин.
- ³² Олар халк жемагатында Оны
 бейгелтсин,
 яшулулар межлисинде Оны
 шөхратландырсын.
- ³³⁻³⁴ Реб юрт илатынын
 эрбетликлери зерарлы,
 дерялары өвүрйэр
 чөлүстанлыга,
 сувуң гөзбашларыны – тешне
 топрага,
 берекетли топрагы – шорлук
 ерлере.
- ³⁵ Ол чөли өвүрйэр как көллерине,
 гурак топрагы – сув гөзбашына.
- ³⁶ Ол шол ерде ач-сувсузлары
 яшадяр,
 олар хем яшамак үчин шөхер
 гуруняр.
- ³⁷ Олар мейданлара экин экйэр,
 үзүм багларыны отурдяр
 хем-де болдан – бол хасылы
 аляр.
- ³⁸ Худайың берекеди аркалы олар
 көпелйэр,
 Ол мал-гараларыны хич
 азалтмаяр.
- ³⁹ Эмма мэтэчлер эзьет,
 мушакгат, хасрат зерарлы,
 азалып, боюн эгдириленде,
- ⁴⁰ Ол шазадаларың үстүне
 бетнамлык гуйяр,
 олары ёл-ёдасыз чөлде
 сергездан эдйэр.
- ⁴¹ Мэтэжи болса гөргүлеринден
 дындыряр,
 онуң машгаласыны сүри
 кимин көпелдйэр.
- ⁴² Йүреги догрулар муны гөрүп
 шатланяр,

- эрбетлер болса агзыны юмяр.
⁴³ Пайхасы болан муңа үнс
 берсин,
 Реббин садык сөйгүсини
 аңласын.

107-нжи мезмур

- ¹ *Нагма. Давудың мезмуры*
- ² Йүрегим сарсмаз, эй, Худай,
 сарсмаз мениң йүрегим:
 мен нагмалар айдып, мукам
 чаларын.
- ³ Оян сен, эй, мениң йүрегим.
 Ояның, арфа хем лира!
 Мен даңы ояарын нагмалар
 билен.
- ⁴ Я Реб, халклар арасында Саңа
 шүкүр эдерин,
 миллетлер арасында Саңа
 нагма айдарын.
- ⁵ Чүнки Сениң сөйгиң гөклере
 етйэр,
 вепалылыгың булутлара
 дирейэр.
- ⁶ Эй, Худай, гөклерден-де ёкары
 бейгел,
 тутуш ер йүзүне долсун
 Сениң шөхратың!
- ⁷ Өз сөййөнлериңиң гутулып
 билери ялы,
 голуң билен халас эт, маңа
 жогап бер.
- ⁸ Вада берди Худай Өз мукадес
 өйүнден:
 «Улы шатлык билен Мен
 Шекеми бөлерин
 хем-де Сукот дересини
 өлчэрин.
- ⁹ Гилгат Мениңки, Манаша
 Мениңки,
 Эфрайым – тувулгам,
 Яхуда – патышалык хасам.
- ¹⁰ Мовап – ювунмак үчин легеним,

- Эдомың үстүне зынарын Мен
чарыгымы.
Пилишт топрагында еңиш
дабарасы билен гыгырарын
Мен».
- ¹¹ Берк гала ким мени элтер?
Мени Эдома ким алып гидер?
- ¹² Эй, Худай, эйсем Сен бизи рет
эдәйдиңми?
Эй, Худай, инди
гошунларымыз билен
гитжек дәлми Сен?
- ¹³ Душманларымызы еңмәге бизе
көмөк эт,
себәби ынсан көмеги бидерек
затдыр.
- ¹⁴ Худай аркалы еңиш газанарыс,
душманларымызы депележек
Олдур.

108-нжи мезмур

- ¹ *Айдымчылар топарының ёлбаш-
чысына. Давудың мезмуры*
Дымма, эй, сенамың Худайы!
- ² Чүнки эрбетлер, хилегәрлер
мана гаршы агзыны ачып,
яланчы диллери билен
гаршыма олар геплейәр.
- ³ Олар йигренч сөзлери билен
мени гуршаяр,
себәпсиз ере мениң билен
урушяр.
- ⁴ Мен олар үчин дога-дилег
эдйәрин,
олар болса сөйгиме дерек
мени язгаряр.
- ⁵ Олар ягшылыгыма яманлык
эдйәр,
сөйгиме дерек мени
йигренйәр.
- ⁶ Олар шейле диййәр:
«Гой, онуң гаршысына эрбет
адам чыксын,

- гаралавжы онуң сагында
дурсун.
- ⁷ Ишине гараланда, айыплы
чыксын,
онуң дога-дилеги гүнә
сайылсын.
- ⁸ Онуң гүнлери санлыжа болсун,
башга онуң орнуны алсын.
- ⁹ Онуң чагалары, гой, етим
болсун,
аялы хем дул болуп галсын.
- ¹⁰ Чагалары энтәп, гой, гедай
гезсин,
харабалыкларындан
чыкарылып, чөрөк дилесин.
- ¹¹ Сүйтхор онуң бар задыны
гарбасын,
агыр зәхметиниң рәхнетини
кесеки гөрсүн.
- ¹² Хич ким она, гой, мерхемет
этмесин,
етимлерине хич кимиң хайпы
гелмесин.
- ¹³ Гой, онуң несли кесилсин,
гелжекки несилден онуң ады,
гой, өчүрилсин.
- ¹⁴ Аталарының гүнәси элмыдама
Реббиң өңүнде,
гой, ятланылсын,
эжесиниң языгы өчүрилмесин!
- ¹⁵ Гой, гүнәлери элмыдама
Реббиң өңүнде болсун,
ер йүзүнде ятланмаз ялы, гой,
Ол оны кесип ташласын.
- ¹⁶ Чүнки ол мерхемет этмеги яда
салмады,
гайтам гарыбы, мэтәжи,
йүреги гамлыны
өлдүржек болуп, олары
ызарлап гезди.
- ¹⁷ Ол гаргышы сөйди; гой,
гаргышы өз башындан
инсин,

- ол хич киме ягшылыгы
арзуламады,
гой, оңа-да хич ким
ягшылыгы арзув этмесин!
- 18 Ол гаргышы дон эдип гейди:
гой, ол сув кимин сиңсин
оңуң тенине,
яг кимин – оңуң сүеклерине.
- 19 Шоңа гөрә, гой, ол эшик кимин
оны доласын,
гүнде гушанян гушагы
болсун».
- 20 Гой, Реббе мени яманлаянларың,
жаныма гаршы сөз
айдяңларың алжак алмыты
шулар дей болсун.
- 21 Эмма Сен, эй, Хөкмүрован Реб,
мениң бәхбидими ара Өз
адың хатырасына
Садык сөйгиңиң ягшыдыгы
себәпли, мени халас эт.
- 22 Чүнки мен гарып ве мэтәчдирин,
эзъет чекйәр мениң йүрегим.
- 23 Агшам көлегеси дек йитип
гидйәрин,
олар мени чекиртге дей
какярлар.
- 24 Агыз беклемеден яңа дызымың
кувваты гачды,
гөврәм ягсызлыктан яңа
хорланып галды.
- 25 Мени яманлаянлара болдум
бир гүлки,
мени гөрәнлеринде яйкаяр
олар башыны.
- 26 Я Реб, Худайым, маңа көмек эт,
Өз садык сөйгиң хатырасына
мени халас эт.
- 27 Билсинлер бу ишде Сениң элин
бардыгыны,
я Реб, муны Сениң эдендигиңи.
- 28 Гой, олар гаргаберсин, эмма
Сен ак пата берерсиң!
Олар баш галдыряр, эмма
масгара болар,
Сениң бендәң болса шадьян
болар.
- 29 Мени язгарянлар бетнамлыга
бүренсин,
гой, олар рысвалыгыны дон
эдип гейсин.
- 30 Мен Реббе көп шүкүр этжек,
улы жемагатда Оны
шөхратландыржак.
- 31 Чүнки Ол мэтәжиң сагында
дуряр,
оны өлүме хөкүм эдйәнлерин
элинден халас эйлейәр.

109-нжы мезмур

Давудың мезмуры

- 1 Худай реббиме ^a шейле сөзледи:
«Душманларыңы аяк астына
саянчам,
Мениң сагымда отур».
- 2 Реб Сиондан ^b узадар шалык
хасаңы,
душманларыңа йөрет сен өз
хөкүмиңи.
- 3 Сөвеш гүнүңде герчеклерин
мукаддес шөхрата бесленип,
мейлетин болар,
яшлыгың сәхер чыгы дей
доланып гелер.
- 4 Реб ант ичди, Ол ондан дәнмез:
«Мәликсадык дережесиндәки
мүдимилик руханысың сен».

^a 109:1 *Худай реббиме* – гадымы дөвүрде *реб* диен сөз Худая я-да патыша йүзлениленде уланылды. Сөзлүкте «Реб» сөзүне серет.

^b 109:2 *Сион* – бу Иерусалим шәхериниң бейлеки ады. Сөзлүге серет.

⁵ Таңры сениң тарапдарыңдыр:
Ол газаба мүнөн гүнүндө
шалары күл-пеекун эдер.

⁶ Реб миллетлере хөкүм чыкарар,
оларың юрдуны ләшлеринден
долдуар.
Ол тутуш ериң йүзүндө
баштутанлары күл-пеекун
эдер.

⁷ Сен болса ёлдакы чешмеден ичип,
өз башыңы белент тутарсың.

110-нжы мезмур

¹ Реббе шан-шөхрат болсун!

Алеф

Мен догруларың межлисинде
ве жемагатда

Бет

тутуш калбым билен Реббе
шүкүр эдерин.

Гимел

² Бейикдир Реббинң ишлери,

Далет

олары агтаряр бар мушдаклары.

Хе

³ Онуң иши дабарадан,
шөхратдан долы,

Вав

Онуң догрулыгы довам эдйэр
эбеди.

Зайин

⁴ Ол ятдан чыкмажак гудратлы
ишлери этди,

Хет

Реб мерхеметли хем-де рехимли.

Тет

⁵ Ол Өзүнден горкянлара берйэр
рысгалы,

Ёд

эден әхти ядындадыр мүдими.

Каф

⁶ Ол халкына ишлериңиң
гудратыны гөркезди:

Ламед

миллетлериң мирасыны олар
берди.

Мем

⁷ Онуң эллериңиң ишлери
вепалы ве адалатлы,

Нун

Онуң бар буйруклары
ыгтыбарлыдыр.

Самех

⁸ Эллериңиң ишлери беркарар
эдилди асырларбойы,

Айин

вепалылык ве догрулык
оларың бинятлары.

Пе

⁹ Реб Өз халкыны халас эйледі,

Тсади

Өз әхтини бакы буюрды;
Онуң ады мукаддес хем-де
вехимли.

Реш

¹⁰ Ребден горкмак – даналык башы,

Шин

муны амал эдйәнлериң
дүшүнжелери догры.

Тав

Онуң сенасы довам эдйэр
асырларбойы.

111-нжи мезмур

¹ Реббе шан-шөхрат болсун!

Алеф

Ребден горкян,

Бет

буйрукларыңдан леззет алян
нәхили багтлы!

Гимел

² Онуң зүряды юртда кувватлы
болар,

Далет

догруларың несли берекет
тапар.

Хе

³ Болелинлик, байлык онун
өйүндө болар,

Вав

догрулуыгы довам эдер
асырларбойы.

Зайин

⁴ Догры ынсан үчин хатда
гаранкыда нур догар,

Хет

ол мэхрибан, догручыл ве
рехимлидир.

Тет

⁵ Жомарт, карз берйән ынсан
говудыр,

Ёд

ол ишлерини адалатлы ёла
гойяндыр.

Каф

⁶ Чүнки догры ынсан хич хачан
сарсмаз,

Ламед

мүдимилик ол унудылмаз.

Мем

⁷ Ол шум хабардан горкмаз,

Нун

Реббе бил баглап, йүреги сарсмаз.

Самех

⁸ Онун йүреги мэкэм,

Айин

ол асла эйменмез,
иң соңунда душманларының
еңлишин гөрер.

Пе

⁹ Ол сахылык билен пайлады,
мэтэже берди,

Тсади

онун догрулуыгы довам эдер эбеди,
ат-абрайы билен биле артяр
кувваты.

Реш

¹⁰ Эрбет адам муны гөрүп, газаба
мүнийэр,

Шин

дишини гыжаяр ве рухдан
дүшйэр;

Тав

эрбет адамың гөвүн ислеглери
пуч болар.

112-нжи мезмур

¹ Реббе шан-шөхрат болсун!

Эй, Реббе хызмат эдйәнлер,
шөхратландырың,
Реббин адына шан-шөхрат
болсун!

² Шиндиден эбедө ченли
Реббин ады алкышлы болсун!

³ Гүнүң догян еринден батын
ерине ченли,
Реббин адына шан-шөхрат
болсун!

⁴ Реб әхли миллетлерден
белентде,
Онуң шан-шөхраты гөклер
үстүнде.

⁵ Эйсем Худайымыз Реб кимин
бармы?

Ол гөклерде отуран болса-да,
⁶ эглип, гөге, ере назар айлаяр.

⁷ Ол гарыплары ерден галдыряр,
мэтэчлери күл ичинден
чыкаряр,

⁸ олары шазадаларың янында,
Өз халкының шазадалары
билен отурдяр.

⁹ Өнелгесиз аялың өйүни дикийэр,
оны чагаларына гувандырып,
багтыяр эдйэр.

Реббе шан-шөхрат болсун!

113-нжи мезмур

¹ Ысрайыл Мүсүрден чыкып
гайданда,

Якуп несли дили башга
халкдан гайданда,

- ² Яхуда Худайың мукадес өйүне,
Ысрайыл хем Онуң
шалыгына өврүлди.
- ³ Деңиз гөрүп, өкже гөтерди,
Иордан дерясы терс угра акды.
- ⁴ Даглар бөкжеклешди гочлар ялы,
депелер хем – гузулар ялы.
- ⁵ Эй, деңиз, нәме үчин гачдың?
Эй, Иордан дерясы, нәме үчин
терсине акдың?
- ⁶ Эй, даглар, нәме үчин
бөкжеклешдиңиз сиз
гочлар ялы,
депелер хем – гузулар ялы?
- ⁷⁻⁸ Гаяны сув ховзуна өвүрйән,
чакмак дашы сув гөзбашына
өвүрйән
Реббич өңүнде,
Якуп Худайының өңүнде
титре, ер йүзи!
- ⁹ Бизе дәл, я Реб, бизе дәл,
сөйгиң ве вепадарлыгың
хатырасына
шан-шөхрат бер Сен Өзүңе!
- ¹⁰ «Ханы оларың Худайы?» дийип,
нәме үчин миллетлер
айтсын?!
- ¹¹ Бизиң Худайымыз гөклерде
Ол гөвнүниң ислән задыны
эдийэр.
- ¹² Миллетлериң бутлары күмүш,
тылладыр,
олар ынсан эллериниң
ишидир.
- ¹³ Оларың агзы бар, йөне
гүрлемейэр,
гөзлери бар, йөне гөрмейэр.
- ¹⁴ Гулаклары бар, йөне эшитмейэр,
бурунлары хем ыс-кок алмаяр.
- ¹⁵ Эллери бар, йөне хич зат
дуймаяр,
аяклары бар, йөне йөрөмейэр,
богазларындан сес-үйн
чыкмаяр.
- ¹⁶ Шолар дек болар олары
ясанлар,
ве оlara бил баглан эхли
ынсанлар.
- ¹⁷ Эй, Ысрайыл, Реббе бил багла!
Ол сениң көмегиң хем-де
галканың.
- ¹⁸ Эй, Харуның несли, Реббе бил
багла!
Ол сениң көмегиң хем-де
галканың.
- ¹⁹ Эй, Ребден горкян, Оңа бил
багла!
Ол сениң көмегиң хем-де
галканың.
- ²⁰ Реб бизи ядына салды,
Ол bize ак пата берер.
Ол Ысрайылың неслине ак пата
берер,
Ол Харуның неслине ак пата
берер.
- ²¹ Ребден горкянлара,
улы-кичэ ак пата берер;
- ²² гой, Реб сизи хем-де
зүрятларыңызы көпелтсин;
- ²³ гой, гөги-ери ярадан Реб
сизе ак пата берсин.
- ²⁴ Гөклер Реббичкидир,
ери болса Реб ынсан
огулларына берди.
- ²⁵ Мерхумлар, габра инйәнлериң
хич бири
Ребби шөхратландырмаяр.
- ²⁶ Эмма шиндиден эбедэ ченли,
биз Реббе айтжак алкышы.
Реббе шан-шөхрат болсун!

114-нжи мезмур

- ¹ Ребби сөййэрин,
чүнки Ол эшитди сесими, дат-
перядымы.

- ² Ол маңа гулак гоаяндыгы
себәлли,
Оны чагыраын мен
өмүрбойы.
- ³ Өлүм танаплары маңа оралды,
өлүлөр дүниәсиниң
сүтемлери үстүме инди,
мени жебир-жепа, гам-гусса
басды.
- ⁴ Мен сонда чагырдым Ребби:
«Я Реб, ялбарярын, халас эт
мениң жанымы!»
- ⁵ Реб догры ве мерхеметли,
бизиң Худайымыз рехимли.
- ⁶ Реб гораяр сада ынсаны,
тапдан дүшенимде, Ол мени
халас әйледи.
- ⁷ Рахатлыгыңа өврүл, әй, мениң
жаным,
чүнки Реб саңа жомартлык
этди.
- ⁸ Сен өлүмден халас этдиң
жанымы,
гөзяшлардан – мениң гөзүми,
бүдремекден – аякларымы.
- ⁹ Мен дирилер диярында
Реббиң хузурында гезерин.

115-нжи мезмур

- ¹ «Әжирлерим жуда көп» дийип
гүрледим,
йөне сонда-да мен иман
этдим.
- ² Ховсала дүшөн вагтымда:
«Әхли ынсанлар яланчы»
дийдим.
- ³ Реббиң маңа эден
ягшылыкларының
өвезини нәдип долайын?
- ⁴ Гутулыш паяласыны
галдырып,
Реббим дийип Оны
чагыраын.

- ⁵ Бүтин халкының өнүнде
Реббе эден касамларымы
бержай эдерин.
- ⁶ Реббиң садыкларының өлүми
Онуң үчин нәхили агыр!
- ⁷ Я Реб! Мен Сениң бендән,
мен Сениң бендән, Сениң
гырнагың оглы;
Сен зынжырларымы гырып
ташладың.
- ⁸ Саңа шүкүр гурбанлыгыны
хөдүр эдерин,
Реббиң адыны мен
чагыраын.
- ⁹⁻¹⁰ Бүтин халкының өнүнде,
Реб өйүниң ховлуларында,
әй, Иерусалим, сениң ичинде,
Реббе эден касамларымы
бержай эдерин.
Реббе шан-шөхрат болсун!

116-нжы мезмур

- ¹ Реббе шөхратландырың, әхли
миллетлер!
Оны бейгелдиң сиз, әй, әхли
халklar!
- ² Чүнки Онуң бизе болан
сөйгүси улы,
Онуң вепадарлыгы бакы.
Реббе шан-шөхрат болсун!

117-нжи мезмур

- ¹ Реббе шүкүр эдин, чүнки Ол
ягшы,
Онуң сөйгүси бакы!
- ² Гой, Ысрайыл дийсин:
«Онуң сөйгүси бакы».
- ³ Гой, Харуның несли дийсин:
«Онуң сөйгүси бакы».
- ⁴ Гой, Ребден горкянлар дийсин:
«Онуң сөйгүси бакы».
- ⁵ Дарыган чагымда чагырдым
Ребби,

- Реб жогап берди, гөвнүмө
салды гиңлиги.
- ⁶ Реб – тарапдарым, горкмаярын
мен,
ынсан маңа нәме эдип
билсин?
- ⁷ Реб көмөкчи дек тарапдарымдыр,
мени йигренйәнлере
дабаралы серетжекдирин.
- ⁸ Ынсана бил багланган,
Ребби пена эдинмек ягшы.
- ⁹ Шалара бил багланган,
Ребби пена эдинмек ягшы.
- ¹⁰ Әхли миллетлер гуршап алды
дашымы,
Реббиң ады билен
серпикдирдим олары.
- ¹¹ Олар гуршап алды мениң
дашымы,
чар тарапдан габады мени,
Реббиң ады билен
серпикдирдим олары.
- ¹² Олар ары кимин мени гуршады,
йөне яндак оды дек сөнди,
Реббиң ады билен
серпикдирдим олары.
- ¹³ Йыкыларым ялы, гаты итилдим,
эмма Реб болды мениң
көмегим.
- ¹⁴ Реб – гүйжүм хем-де айдымым,
Ол мениң Халасгәримдир.
- ¹⁵ Догруларың чадырларында
шатлык, еңиш нагмалары
яңланяр:
«Реббиң голы зор ишлери
гөркезийәр!
- ¹⁶ Реббиң голы беленде гаяяр!
Реббиң голы зор ишлери
гөркезийәр!»
- ¹⁷ Мен өлмерин, аман яшарын
хем-де Реббиң ишлерини
ыглан эдерин.
- ¹⁸ Реб мени берк жезаландырды,
эмма өлүмө мени бермеди.
- ¹⁹ Ачың маңа догрулык
дервезелерини,
мен гирип, Реббе шүкүр
эдейин.
- ²⁰ Бу – Реббиң дервезелери,
догрулар ондан гирерлер.
- ²¹ Мен Саңа шүкүр эдейин,
чүнки жогап бердиң, мени
халас эйледиң.
- ²² Уссаларың рет эден дашы,
бинаның бурч дашы болды.
- ²³ Муны Реб этди,
бу назарымызда тәсин
сайылды.
- ²⁴ Бу – Реббиң ярадан гүни,
гелиң онда бегенели ве
шатланалы.
- ²⁵ Я Реб, ялбарярыс, халас эт бизи,
Я Реб, ялбарярыс, бер
үстүнлиги.
- ²⁶ Реб адындан гелиән болсун
алкышлы!
Реб өйүнден сизиң үчин
этжек дога-дилеги.
- ²⁷ Бейик Худайдыр,
үстүмизе нур сачан Олду.
Гурбанлык малыны алың,
оны гурбанлык сыпасына
даңың.
- ²⁸ Сен – мениң Худайым, Саңа
шүкүрлер этжек,
Сен – мениң Худайым, мен
Сени бейгелтжек.
- ²⁹ Реббе шүкүр эдиң, чүнки Ол
ягшы,
Онуң сөйгүси бакы!

118-нжи мезмур

Алеф

- ¹ Кәмил ёлдан йөрейәнлер,
Реббиң канунына гөрә
яшаянлар багтлыдыр!

² Онуң дүзгүнлерини
саклаянлар,
тутуш калбы билен Оны
агтарянлар багтлыдыр!

³ Олар нэхак иши этмейэр,
олар Онуң ёлларындан
йөрөйэр.

⁴ Буйрукларыңы ыхласлы
бержай этмеги,
Сен эвр этдин.

⁵ Парзларыңы бержай эдерим ялы,
хернэ үйтгемеседи мениң
ёлларым.

⁶ Шонда табшырыкларыңа назар
саланымда,
мен утанмарын.

⁷ Адалатлы хөкүмлериңи
өвренен чагым,
пэк йүрекден Саңа өвги
айдарын.

⁸ Сениң парзларыңы бержай
эдерин,
бүтинлей терк этмегин мени.

Бет

⁹ Яш ынсан ёлуны нэдип пэк
саклап билер?
Оны Сениң сөзүңе гөрө
горамак билен.

¹⁰ Сени агтарярын тутуш
йүрегим билен,
мени табшырыкларыңдан
азашдырма Сен.

¹¹ Саңа гаршы гүнэ этмэйин
дийип,
Сениң ваданы йүрегимде аяп
сакладым.

¹² Я Реб, Саңа алкышлар болсун!
Маңа өврет Сен Өз
парзларыңы.

¹³ Агзыңдан чыкан адалатлы
хөкүмлериң барыны,
мен дилим билен ыглан
эйдэрин.

¹⁴ Сениң дүзгүнлеринден леззет
аларын,
гөйэ эхли байлыга эе болан
ялы болярин.

¹⁵ Буйрукларың барада мен
ойланарын,
Сениң ёлларыңа дыкгат
берерин.

¹⁶ Парзларыңдан леззет аларын,
Сениң сөзүңи мен унутмарын.

Гимел

¹⁷ Яшап, сөзүңи саклап билерим
ялы,
Сен бендэне эт жомартлыгы.

¹⁸ Кануныңың ажайыптыгыны
гөрерим ялы,
Сен ач мениң гөзлерми.

¹⁹ Мен бир гелмишек ериң
йүзүңде,
Өз табшырыкларыңы гизлеме
менден.

²⁰ Адалатлы хөкүмлериңе болан
күйсегим,
элмыдама пагыш-пара эйдэр
мениң йүрегим.

²¹ Сен кэйдэрсин
табшырыкларыңдан
азашанлара:
текепбирлере хем-де
лагнатлылара.

²² Утанч билен бетнамлыгы Сен
менден айыр,
чүнки дүзгүнлериңи мен
сакландырын.

²³ Хөкүмдарлар отуруп, маңа
гаршы дил бирикдирйэр,
бендэң болса парзларың
барада ой-пикире батяр.

²⁴ Сениң дүзгүнлериң –
кейпикөклүгүм,
олар мениң – геңешдарларым.

Далет

²⁵ Мениң жаным гара ере япышяр,

Өз сөзүңе лайыктыкта маңа
бер өмри.

²⁶ Мен беян эденимде өз ёлларымы,
Сен маңа бердиң жогабы;
өврет маңа Өз парзларыңы.

²⁷ Маңа дүшүндир Өз
дүзгүнлериңиң ёлуны,
ажайып ишлериң барада мен
ойланайын.

²⁸ Гайгы-гамдан яңа жаным
басыляр,
Өз сөзүңе лайыктыкта маңа
кувват бер.

²⁹ Ялан ёллары менден узак эт,
мерхементиң билен маңа
кануныңы өврет.

³⁰ Вепалылык ёлуны мен сайлап
алдым,
Сениң адалатлы хөкүмлериңи
өңүмде гойдум.

³¹ Я Реб, дүзгүнлериңден мэкәм
япышдым,
Сен мени утанжа гойма.

³² Табшырыкларыңың ёлундан
ылгаярын мен,
чүнки Сен калбымың
дүшүнжесини гиңелтдиң.

Хе

³³ Я Реб, парзларыңың ёлуны
өврет,
мен оны ахыра ченли
сакларын.

³⁴ Маңа дүшүнже бер кануныңы
бержай эдерим ялы,
оны тутуш йүрегим билен
сакларым ялы.

³⁵ Табшырыкларыңың ёлундан
Сен мени йөрет,
чүнки мен ондан алярын
леззет.

³⁶ Диңе өз бэхбидими арамаз ялы,
Өз дүзгүнлериңе тарап өвүр
йүрегими.

³⁷ Бош хысырдылардан сов
гөзлерими,
Өз ёлларыңда маңа бер
яшайышы.

³⁸ Өзүңден горкянлара бердиң
ваданы:
мен—бендәң бабатда хем
тассыкла оны.

³⁹ Менден сов горкян
масгаралыгымы,
чүнки Сениң адалатлы
хөкүмлериң ягшыдыр.

⁴⁰ Жан-тенден күйсейэрин
буйрукларыңы,
Өз догрулыгыңда маңа бер
яшайышы.

Вав

⁴¹ Я Реб, Өз берен вадаңа гөрә,
садык сөйгиң гелсин, халас эт
мени.

⁴² Шонда өзүми яңсыланлара
жайдар жогап берерин,
чүнки Сениң сөзүңе бил
баглаяңдырын.

⁴³ Хакыкат сөзүни бүтинлей алма
агзымдан,
чүнки адалатлы хөкүмлериңе
умыт баглаяңдырын.

⁴⁴ Мен дынгысыз, бакы, эбеди
Сениң кануныңы бержай
эдерин.

⁴⁵ Мен Сениң буйрукларыңы
агтардым,
шонун үчин эрканалыкта
гезерин.

⁴⁶ Шаларың өңүнде дүзгүнлериңи
айдарын,
хич утанмарын.

⁴⁷ Сениң табшырыкларыңдан
леззет алярын,
чүнки олары мен сөйёндириң.

⁴⁸ Табшырыкларыңы сөйүп, олар
тарап эллерими герйэрин,

парзларың барада оя батырын.

Зайин

⁴⁹ Өз бендәне берен сөзүңи ятла,
ол аркалы умыт беренсин
мана.

⁵⁰ Ол дарыган гүнүмде мениң
теселлим,
чүнки Сениң вадаң маңа
яшайыш берйэр.

⁵¹ Текепбирлер мени көп
яңсылаяр,
шонда-да кануныңдан йүз
өвүрмейэн.

⁵² Гадымы адалатлы хөкүмлерин
барада ойлананымда,
я Реб, мен тапярын теселли.

⁵³ Кануныңы терк эдйән
эрбетлери гөренимде,
гахар-газап гуршаяр мени.

⁵⁴ Гелмишек болуп яшан хер бир
еримде,
Сениң парзларың айдымым
болды.

⁵⁵ Я Реб, Сени гижесине мен
ятлаярын,
Сениң кануныңы бержай
эдйэрин.

⁵⁶ Мен шейле дурмушы амал
эдйэрин:
буйрукларыңы бержай
эдйэрин.

Хет

⁵⁷ Реб – мениң пайым
Сениң сөзүңи сакламагы мен
вада этдим.

⁵⁸ Тутуш калбым билен Саңа
ялбарярын:
«Өз вадаңа гөрә, маңа
мерхемет эйле».

⁵⁹ Өз ёлларым барада
ойлананымда,
гадамымы дүзгүнлериңе
тарап өвүрдим.

⁶⁰ Табшырыкларыңы бержай
этмеклик үчин
алнасап, олары
гижикдирмедим.

⁶¹ Эрбетлериң танаплары маңа
дузак болса-да,
Сениң кануныңы мен
унутмадым.

⁶² Сениң хөкүмлерин
адалатлыдыгы үчин,
яры гиже туруп, Саңа өвги
айдярын.

⁶³ Сенден горкянларың барына,
буйрукларыңы бержай
эдйәнлериң барына
хемра болярын.

⁶⁴ Я Реб, ериң йүзи садык
сөйгинден долы,
маңа өврет Өз парзларыңы.

Тет

⁶⁵ Я Реб, вадаңа гөрә,
Өз бендәне этдиң Сен
ягшылыгы.

⁶⁶ Маңа өврет пайхас билен
билими,
чүнки табшырыкларыңа мен
иман этдим.

⁶⁷ Эжир чекмезден өң мен
азашыпдым,
эмма инди Сениң сөзүңи
бержай эдйэрин.

⁶⁸ Сен ягшысың, эдйэрсин
ягшылыклары,
маңа өврет Өз парзларыңы.

⁶⁹ Текепбирлер маңа мыжабат атыр,
мен болса тутуш калбым
билен
буйрукларыңы бержай
эдйэрин.

⁷⁰ Оларың йүреклери даша
өврүлди, хич зат дуймаяр,
мен болса кануныңдан леззет
алярын.

71 Сениң парзларыңы өвренмек
үчин,
эжир чекеним маңа ягшылык
болды.

72 Сениң агзыңың сөзлән кануны
маңа мүңлерче алтын-
күмүшден говы.

Ёд

73 Сениң эллериң мени ярадып,
маңа дурк берди,
табшырыкларыңы өвренерим
ялы бер дүшүнжәни.

74 Сенден горкянлар мени гөрүп
шатланар,
чүнки Сениң сөзүңе умыт
багладым.

75 Я Реб, билйәрин: адылдыр
Сениң хөкүмлериң,
вепалылыгың себәпли маңа
эжир чекдирдиң.

76 Өз бендәңе берен вадаңа гөрә,
садык сөйгиң маңа теселли
болсун.

77 Рехим эт, гой, мен яшайын
чүнки кануның –
кейпикөклүгим.

78 Текепбирлер, гой, утанжа
галсын,
чүнки олар нәхак ере шылтак
атдылар,
мен болса буйрукларың
барада оя батарын.

79 Сенден горкянлар
дүзгүнлериңи билери ялы,
гой, олар маңа өврүлсин.

80 Утанжа галмазым ялы,
калбым парзларыңда, гой,
кәмил болсун.

Каф

81 Халас эдишиңе интизар болуп,
жаным өргенйәр,
мен Сениң сөзүңе умыт
баглаян.

82 Сениң вадаңа интизар мениң
гөзлерим,
«Хачан теселли берерсиң?»
дийип сораян.

83 Түсседен заяланан мешик дей
болдум,
эмма Сениң парзларыңы мен
унутмадым.

84 Сениң бендәң гараשמалы
хачана ченли?
Антайжыларыма хачан
чыкаржак Сен хөкүмиңи?

85 Текепбирлер маңа чукур
газдылар,
олар Сениң кануныңа гөрә
яшамаярлар.

86 Сениң табшырыкларыңың
бары ыгтыбарлыдыр,
маңа көмек эт, олар нәхак ере
азар берйәрлер.

87 Олар мени тас ёк эдипди ерин
йүзүнден,
шонда-да буйрукларыңы мен
терк этмедим.

88 Агзыңың дүзгүнлериңи саклап
билерим ялы,
Өз садык сөйгиңде маңа бер
яшайышы.

Ламед

89 Я Реб, Сениң сөзүң гөклерде
бакы беркарар болды.

90 Вепалылыгың довам эдйәр
несиллербойы,
Сен дүнийәни гурдун, ол хем
мәкәм дур.

91 Өхли зат шу гүне ченли
беллейшиң дек дур,
чүнки олар Саңа гуллуқ
эдйәрлер.

92 Эгер кануның кейпикөклүгим
болмадык болса,
ёк болуп гидердим гайгы-
гамымда.

⁹³ Асла унутмарын буйрукларыңы,
чүнки олар аркалы маңа
яшайыш бердиң.

⁹⁴ Мен Сениңки, мени халас эт,
чүнки буйрукларыңа бердим
мен дыкгат.

⁹⁵ Эрбетлер мени ёк этжек болуп,
букуда ятыр,
мен болса дүзгүнлерин
барада пикире батын.

⁹⁶ Гөрдүм эхли кәмиликлерин
чәклидигини,
эмма Сениң табшырыкларың
ченденаша гин.

Мем

⁹⁷ Сениң кануныңы жуда
сөййәрин!

Ол узаклы гүн мениң
ойланмаларым.

⁹⁸ Сениң табшырыгың мени
душмандан пайхаслы эдйәр,
чүнки ол элмыдама мениң
аңымда.

⁹⁹ Эхли халыпаларымдан
пайхаслы болдум,
чүнки Сениң дүзгүнлерин –
ойланмаларым.

¹⁰⁰ Яшулулардан-да көп
аңлаяндырын,
чүнки буйрукларыңы бержай
эдйәрин.

¹⁰¹ Сениң сөзүңи сакламак үчин,
эхли яман ёлдан мен гача
дурдум.

¹⁰² Сениң хөкүмлеринден йүз
өвүрмедим,
чүнки маңа Сен тәлим бердиң.

¹⁰³ Сениң вадаң маңа нәхили сүйжи!
Ол агзыма балдан-да сүйжи!

¹⁰⁴ Буйрукларың аркалы болдум
пайхаслы,
шонуң үчин йигренйәрин хер
ялан ёлы.

Нун

¹⁰⁵ Сениң сөзүң – чыра аякларыма,
ол – ягтылык мениң ёдама.

¹⁰⁶ Адалатлы хөкүмлерини бержай
эдерин дийип,
мен касам этдим ве бержай
этдим.

¹⁰⁷ Мен жебир-жепалар чекдим;
Я Реб, Өз вадана гөрә бер
яшайышы.

¹⁰⁸ Я Реб, гурбанлык хөкүмде
кабул эт алкышларымы
хем-де өврет маңа адалатлы
хөкүмлерини.

¹⁰⁹ Жаным дынгысыз ховп
астында болса-да,
Сениң кануныңы
унутмаярын.

¹¹⁰ Эрбетлер маңа дузак гурса-да,
Сениң буйрукларыңдан
азашмаярын.

¹¹¹ Сениң дүзгүнлерин – бакы
мирасым,
чүнки олар мениң йүрек
шатлыгым.

¹¹² Сениң парзларыңы бержай
этмеги
йүрегиме дүвдүм бакы,
ахыра ченли.

Самех

¹¹³ Икийүзлүлери мен
йигренйәрин,
Сениң кануныңы болса
сөййәрин.

¹¹⁴ Сен мениң гизленийән ерим хем-
де галканым,
мен Сениң сөзүңе умыт
баглаярын.

¹¹⁵ Эй, беткәрлер, менден
айрылың,
мен Худайымың
табшырыкларыны бержай
эдейин.

- 116 Вадана гөрә мени сөйгөтлө, гой,
мен яшайын,
өз умыдымдан хич
утанмайын.
- 117 Маңа даянч бол, халас болайын,
парзларыңа элмыдама дыкгат
берейин.
- 118 Парзларыңдан азашанлары Сен
рет эдйәрсинь,
чүнки оларың хилеси пучдур.
- 119 Чөп-чөр кимин ташляарсың ер
йүзүндәки әхли эрбетлери,
шоңа үчин мен сөййәрин
дүзгүнлериңи.
- 120 Сениң вехимиңден титрейәр
теним,
мен горкярын хөкүмлериңден.

Айин

- 121 Адалатлы ве хак ишлери этдим,
мени сүтемкәрлериң элине
берме.
- 122 Кепиллендир Өз бендәниң
абаданлыгыны,
текепбирлер эзмесин мени.
- 123 Халас эдишине, догры вадаңың
бержай болмагына
мениң гөзлерим интизар
галды.
- 124 Бендәңе садык сөйгинде гара,
парзларыңы өврет Сен маңа.
- 125 Мен Сениң бендәң, пайхас бер
маңа,
акыл етирейин дүзгүнлерине.
- 126 Инди Реббин херекет этмели
вагты,
чүнки ынсанлар боздулар
Сениң кануныңы.
- 127 Мен велин алтындан, сап
алтындан-да көп
сөййәрин Сениң
табшырыкларыңы.
- 128 Догры сайярын әхли
буйрукларыңы,

йигренейәрин хер ялан ёлы.

Пе

- 129 Ажайыпдыр Сениң
дүзгүнлериң,
шонуң үчин олары бержай
эдйәрин.
- 130 Сөзлериңиң беяны ягтылык
берйәр,
сада ынсанлара дүшүнже
берйәр.
- 131 Табшырыкларыңа болан
күйсегден яна,
агзымы ачамда-да, хова
етмейәр маңа.
- 132 Адыңы сөййәнлере эдишинь
ялы,
назар салып, маңа мерхемент
эйле.
- 133 Өз вадана гөрә мәкәм эт
әдимлерими,
хич бир яманлык үстүмден
хөкүм сүрмесин.
- 134 Ынсан сүтеминден азат эт
мени,
мен Сениң буйрукларыңы
бержай эдейин.
- 135 Бендәниң үстүне сач йүзүн
нуруны,
маңа өврет Өз парзларыңы.
- 136 Гөзлериңиң яшы сил дейин акяр,
чүнки ынсанлар кануныңы
бержай этмейәр.

Тсади

- 137 Я Реб, Сен – догры,
Сениң хөкүмлериң хем
адалатлы.
- 138 Сениң буйран дүзгүнлериң
адыл хем-де жуда вепалы.
- 139 Ыхласым мени якып-яндыряр,
чүнки душманларым унудяр
Сениң сөзүңи.
- 140 Сениң вадаң өрән
ыгтыбарлыдыр,

Сениң бендәң оны сөйһәндир.

141 Әсгерилмән, кемсидилсем-де,
унутмаярын буйрукларыңы.

142 Сениң догрулыгың – бакы
догрулык,

Сениң кануның хем хак.

143 Мушакгат ве күлпет үстүме
инди,

шонда-да табшырыкларыңдан
леззет алярын.

144 Сениң дүзгүнлериң догры
асырларбойы,
маңа пайхас бер, гой, мен
яшайын.

Коф

145 Тутуш йүрегим билен перят
эдйәрин,

Я Реб, маңа жогап бер,
мен парзларыңы бержай
эдейин.

146 Сени чагырырын, мени халас эт,
дүзгүнлериңи бержай эдейин.

147 Гүн догманка туруп, перят
эдйәрин,

Сениң сөзүңе умыт баглаярын.

148 Сениң вадаң барада ойланмак
үчин,

гөзлерим узаклы гижәни оя
гечирди.

149 Өз садык сөйгиңе гөрә эшит
сесими,

я Реб, адалатыңа гөрә маңа
бер яшайышы.

150 Мени яман ниет билен
ызарлаянлар яқына гелди,
олар Сениң кануныңдан
узакдадырлар.

151 Эмма Сен якынсың, я Реб.
Сениң табшырыкларың
әхлиси хакдыр.

152 Билйәрдим озалдан бәри:
Сениң дүзгүнлериң бакы
беркарар.

Реш

153 Жебир-жепамы гөр-де, халас эт
мени,

чүнки унутмаян мен
кануныңы.

154 Хакымы алып бер, азат эт мени,
вадана гөрә маңа бер
яшайышы.

155 Халас болардан узакдыр
эрбетлер,
чүнки олар агтармаяр Сениң
парзларыңы.

156 Я Реб, әгирт Сениң рехимң,
маңа адалатлы хөкүмлериңе
гөрә бер яшайышы.

157 Мени аңтаянлар хем-де
душманларым көп,
эмма шонда-да
дүзгүнлериңден чыкян
дәлдириң.

158 Йигренч билен гараярын мен
дөнүклере,
олар буйрукларыңы бержай
этмейәр.

159 Гөр, нәхили сөйһәрин
буйрукларыңы!
Садык сөйгиңе гөрә бер
яшайышы.

160 Я Реб, хакыкатдыр Сениң
сөзлериң!
Адалатлы хөкүмлериңиң
бары асырларбойы.

Шин

161 Шазадалар мени нәхак ере
аңтаяр,
эмма йүрегим Сениң
сөзүңден горкяр.

162 Улы хазына әдинен кимин,
Сениң вадаңа бегейһәрин мен.

163 Яланы йигренип, оны нежис
сайярын,
мен Сениң кануныңы
сөйһәрин.

- 164 Сениң адалатлы хөкүмлерин
үчин,
гүнде еди гезек Сени
шөхратландырыңын.
165 Улы абаданлык бар кануныңы
сөййәнлер үчин,
олар асла бүдремез.
166 Я Реб, халас эдишине умыт
баглаярын,
табшырыкларыңы бержай
эйдэрин.
167 Калбым бержай эйдэр
дүзгүнлериңи,
мен олары жуда сөййэрин.
168 Бержай эйдэрин буйрукларыңы,
дүзгүнлериңи,
чүнки мениң әхли ёлларым
мәлимдир Саңа.

Тав

- 169 Я Реб, перядым, гой, Саңа
етсин,
Өз вадана гөрә маңа дүшүнже
бер.
170 Ялбарышым, гой, Саңа етсин,
Өз вадана гөрә мени халас эт.
171 Дилим өвгүлер сачар,
чүнки маңа парзларыңы
өвретдин;
172 дилим Сениң ваданы нагма
эдинер,
чүнки табшырыкларыңың
әхлиси догры.
173 Сениң элиң маңа, гой, ярдам
берсин,
чүнки табшырыкларыңа
табын болмагы мен карар
этдим.
174 Я Реб, халас эдишиңи
күйсейэрин мен,
Сениң кануныңдан леззет
аларын.
175 Гой, көңлүм яшасын, Сени
шөхратландырыңын,

- Сениң адалатлы хөкүмлерин
маңа, гой, көмек берсин.
176 Йитен гоюн кимин азашдым,
гөзле бендәни,
чүнки табшырыкларыңы
унутмаярын.

119-нжы мезмур

Зыярат нагмасы

- 1 Мушакгатлы вагтым чагырдым
Ребби,
Ол хем маңа берди жогабы.
2 Я Реб, яланчы агыздан,
хилели дилден халас эт мени.
3 Эй, хилели дил, саңа гөр-бак
нәме эдилер!
Онуң үстесине нәме гошулар?
4 Эдермениң йити оклары,
ожарың яндырыжы көзлери!
5 Дат-бидат мениң халыма!
Чүнки Мешекде сергездан
болдум,
Кедар чадырларыңда месген
тутмалы болдум;
6 дава-женжел агтарян халкың
ичинде,
узак вагтлап месген тутмалы
болдум.
7 Парахатлыгың тарапдары мен,
эмма агзымы ачан бадыма,
олар эййәм уруш-женжеле
тайяр.

120-нжи мезмур

Зыярат нагмасы

- 1 Гөзлерими дага айлаяң
маңа ярдам ниреден гелер?
2 Ярдам гелер
ери, гөги ярадан Ребден.
3 Ол сениң аягыңы тайдырмаз,
сени гораян Худай иркилмез.
4 Серет, Ысрайылы гораян Худай
не уклар, не-де иркилер.

- ⁵ Реб сениң Аркадагыңдыр,
Реб сагындакы көлегәңдир.
⁶ Гүнортан чагы Гүн сени урмаз,
гижесине Ай зепер етирмез.
⁷ Реб сени бела-бетерден горар,
Ол сениң жаныңы горар.
⁸ Шиндиден асырларбойы,
Реб горар гиришиңи хем
чыкышыңы.

121-нжи мезмур

Давудың зыярат нагмасы

- ¹ Маңа «Реббиң өйүне гидели»
диенлеринде бегендим.
² Эй, Иерусалим!
дервезелеринден этледи
гадамларымыз!
³ Иерусалим битеви бир шәхер
дек бина эдилен.
⁴ Ысрайыла берлен кануна гөрә,
тирелер, Реб тирелери
ол ере Реббе шүкүрлер этмәге
гидйәр.
⁵ Ол ерде казылык тагты –
Давут өйүниң тагты бина
эдилен.
⁶⁻⁷ «Сени сөййәнлер аман
яшасын!
Диварларыңың ичинде
парахатчылык болсун,
гала диңлеринде ховпсузлык
болсун!»
дийип, Иерусалимиң
парахатлыгы үчин
дога-дилеглер эдиң.
⁸ Доганларым билен
якынларымың хатырасына,
«Сенде рахатлык болсун!»
диййәрин.
⁹ Худайымың Реббиң өйүниң
хатырасына
сениң аманлыгың үчин дога
эдийрин.

122-нжи мезмур

Зыярат нагмасы

- ¹ Эй, гөклердәки тагтда Отуран,
гөзлерими Саңа бакан
галдырырын.
² Гулларың өз эелериниң элине
бакышы кимин,
гырнакларың өз бикелериниң
элине бакышы кимин,
Худайымыз Реб бизе мерхемет
эдийәнчә,
бизиң гөзлеримиз Оңа
дикилги.
³ Бизе мерхемет эт, я Реб, бизе
мерхемет эт,
кемсидилмеден халыс болдук
биз.
⁴ Бикәрлериң яңсыларыңдан,
текепбирлериң
кемситмесинден,
халыс болды бизиң жанымыз.

123-нжи мезмур

Давудың зыярат нагмасы

- ¹ «Эгер Реб тарапдарымыз
болмадык болса, нәме
боларды? –
эй, Ысрайыл, жогап бер
шуңа! –
² Реб тарапдарымыз болмадык
болса,
адамлар бизе гаршы аяга
галанларыңда,
³ бизе гаршы гахарлары янып
ловланда,
олар бизи дири ялмап-
ювдарды,
⁴ силлер бизи сырып-сүпләрди,
сув акымы бизи гирдабына
доларды,
⁵ хайбатлы сувлар үстүмизден
ашарды.

- ⁶ Бизи оларың агзына ав этмедик
Реббе
алкышлар болсун!
⁷ Авчының дузагындан
гуш кимин гачып гутулдык:
дузак гырылды, биз хем
гутулдык.
⁸ Ери, гөги ярадан Реб
көмегимиздир».

124-нжи мезмур

Зыярат нагмасы

- ¹ Реббе бил баглаянлар Сион
дагы дей:
ол сарсмаз, ол дурап
асырларбойы.
² Дагларың Иерусалими
гуршайшы ялы,
шиндиден асырларбойы
Реб гуршайя Оз халкының
дашыны.
³ Догруларың юрдунда
эбетлер хөкүм сүрмезлер
бакы,
ёгса догруларың хем яманлык
этмеги ахмал.
⁴ Я Реб, Сен ялка,
ягышылары ве пак йүреклилери.
⁵ Эмма Реб өзлериниң эгри
ёлларына совланлары,
беткэрлер билен биле
жезalandыраp;
гой, Ысрайылда рахатлык
болсун!

125-нжи мезмур

Зыярат нагмасы

- ¹ Реб Сионың абаданлыгыны
гайтаранда,
бу бизе бир дүйш кимин
гөрүнди.
² Шонда гүлкүден долуды бизиң
агзымыз,

- шатлык шовхунындан –
бизиң дилимиз.
Шонда миллетлер арасында
шейле дийилди:
«Реб олара бейик ишлери
этди».
³ Реб бизе бейик ишлери этди,
шоңа гөрә, биз шатлыктан
долы.
⁴ Ягышың чөли гүлзарлыга
өврүши кимин,
я Реб, гайтар бизе өңки
абаданлыгы.
⁵ Гөзаш билен экин экенлер,
хешелле какып, хасыл
орарлар.
⁶ Тохумлы чуваллары аглап
гөтерип барян,
десселерини гөтерип, шатлык
билен доланар.

126-нжы мезмур

Сүлейманың зыярат нагмасы

- ¹ Эгер өйи Реб бина этмесе,
оны бина эдйәнлериң азабы
пучдур.
Эгер шәхери Реб горамаса,
гаравулың оя дурмагы
пучдур.
² Экленмек үчин дер дөкмегиңиз,
ир туруп, гич ятмагыңыз
пучдур.
Хава, Ол сөййәнине хатда
ятырка-да
рысгал берйәндир.
³ Чагалар Ребден болан мирасдыр,
ятгының мивеси Ондан
сылагдыр!
⁴ Яшлык чагының огуллары
эдермениң элиндәки
пейкамлар ялы:
⁵ сагдагыны олардан долдуран
багтлы!

Ол дервезеде душманы билен
гүрлешен вагты
утандырылмаз.

127-нжи мезмур

Зыярат нагмасы

- ¹ Ребден горкян,
Онуң ёлларындан йөрейән
нәхили багтлы!
- ² Сен өз эл зәхметиңиң мивесини
иерсиң,
ялканарсың, ягшылык
сениңки болар.
- ³ Аялың мивели үзүм агажы дей
болар сениң өйүңде
огулларың зейтун нахаллары
дей – сачагыңың башында
- ⁴ Ребден горкян, ине, шейле
ялканар!
- ⁵ Реб саңа Сиондан ак пата
берер!
Өмүрбойы Иерусалимиң
ровачлыгыны гөрерсиң.
- ⁶ Сен огулларыңың огулларыны
гөрерсиң.
Гой, Ысрайылда рахатлык
болсун!

128-нжи мезмур

Зыярат нагмасы

- ¹ «Маңа яшлыгымдан бәри көп
хүжүм этдилер –
– дийип, инди Ысрайыл
айтсын. –
- ² Маңа яшлыгымдан бәри көп
хүжүм этдилер.
Йөне менден үстүн
чыкмадылар.
- ³ Сүрүмчилер мениң аркамы
сүрдүлөр,
олар узын кешлерини
чекдилер».
- ⁴ Эмма вепалы Реб

эрбетлериң танапларыны
гырып ташлады.

- ⁵ Сионы йигренейәнлериң әхлиси
гой, утанып, ызына дөнсүн.
- ⁶ Гой, олар үчекде гөгерип,
гүллемәнкә солян от кимин
болсун.
- ⁷ Ондан оракчы гысымыны
долдурмаз,
дессе богян гужагыны
долдурмаз.
- ⁸ «Чәжине берекет!
Өмрүңе берекет!» дийип,
өтегчи айтмаз.

129-нжы мезмур

Зыярат нагмасы

- ¹ Я Реб, чуңдуклардан чагырян
Сени.
- ² Эй, Таңры, эшит сесими,
дат-перятларымың сесини
гулагың динлесин үнсли.
- ³ Я Реб, гүнәлери хасаба алсаң,
я Таңры, хузурыңда ким
дуруп билер?
- ⁴ Эмма Сенден горкарлар ялы,
Сенде бардыр гечиримлилик.
- ⁵ Мен Реббе интизар, жаным
интизар,
мен Онуң сөзүне умыт
баглаян.
- ⁶ Гаравуллер даңың атмагына
интизар,
хава, гаравуллер даңың
атмагына интизар,
мениң жаным шондан хем
көп Таңра интизар.
- ⁷ Эй, Ысрайыл, Реббе багла өз
умыдыңы:
Реб садык сөйгүсини
гөркезийәр,
Ол хемише халас этмәге
тайяр.

⁸ Ысрайылы әхли гүнәлеринден
Ол халас эдер.

130-нжы мезмур

Давудың зыярат нагмасы

¹ Я Реб, мениң йүрегимде
текепбирлик ёк,
гөзлерим хем улумсылык
билен гаранок,
Дүшүнип билмейән жуда
бейик ишлере мен
улашамок.
² Терсине, сүйтден айрылан
чаганы
әнәниң көшешдириши дей,
жаныма басалык бердим ве
көшешдирдим.
³ Эй, Ысрайыл, Реббе багла өз
умыдыңы,
шиндиден асырларбойы!

131-нжи мезмур

Зыярат нагмасы

¹ Я Реб, ятла Давуды
хем-де онуң чекен
жепаларыны,
² онуң Реббе вада бершини,
Якубың Гудратлы Худайына
әхт эдишини:
³⁻⁵ «Реб үчин бир ер,
Якубың Гудратлы Худайына
месген тапьянчам,
өйүме гирмерин,
дүшегиме гечип ятмарын,
гөзлериме укы бермерин,
габакларымы
ымызгандырмарын».
⁶ Ине, Эфратда Әхт сандыгы
барада эшитдик,
Егарым топрагында биз оны
тапдык.
⁷ Йөрүң, Онуң месгенине
гиделиң,

Онуң аягына йыкылып,
сежде эделиң.

⁸ Галк, я Реб, гир Сен дынчлык
меканына
Өз гүйжүңиң нышаны Әхт
сандыгы билен.
⁹ Руханыларың догрулык
лыбасына бесленсин,
садыкларың, гой, шатланып,
нагмалар айтсын.
¹⁰ Гулуң Давудың хатырасына,
Өз сечип-сайланыңдан Сен
йүз өвүрме.
¹¹ Реб Давут билен ыгтыбарлы
әхт баглашды,
Ол эден әхтинден дәнмез:
«Сениң зүрятларыңдан бирини
отурдарын сениң тагтыңда.
¹² Эгер зүрятларың бержай этсе
әхтими
хем-де олар өвреден
дүзгүнлерими,
оларың зүрятлары хем сениң
тагтыңда
отурарлар эбеди».
¹³ Чүнки Реб Сионы сечип-
сайлады,
оны Өзүне месген этмек
иследи:
¹⁴ «Бу Мениң бакы дынчлык
меканым,
оны күйседим: шу ерде
месген тутарын.
¹⁵ Мен онуң азыгыны болелин
берекетләрин,
онуң мәтәчлерини нандан
дойрарын.
¹⁶ Руханыларыны гутулыш
лыбасына бесләрин,
онуң садыклары шатланып,
нагмалар айдар.
¹⁷ Мен ол ерде Давудың
куватыны өсдүржек,

Өз сайланымың шамчырагына
элмыдама нур бержек.

- ¹⁸ Онуң душманларыны
рысвалыга бүрэрин,
онуң депесиндэки тәч болса
ялкымын сачар».

132-нжи мезмур

Давудың зыярат нагмасы

- ¹ Доганларың биле яшамаклары
гөр, нәхили говы хем-де
якымлы!
² Бу баша гуюлян мукадес яг
ялыдыр,
сакгала, Харуның сакгалына,
онуң гейиминиң якасына
сырыгян
мукадес яг ялыдыр!
³ Ол Сион дагларына дүшйән
Хермоның болдан-бол чыгы
киминдир.
Чүнки Реб ол ерде ялканыш,
бакы яшайыш
болсун дийип, табшырык
берди.

133-нжи мезмур

Зыярат нагмасы

- ¹ Эй, Реббе әхли хызмат
эйдәнлер –
гижесине Реб өйүнде
дуриялар,
Ребби алкышлаң!
² Мукадес өе тарап әллериңизи
галдырып,
Ребби алкышлаң.
³ Ери-гөги ярадан Реб,
гой, сизе Сиондан ак пата
берсин.

134-нжи мезмур

- ¹⁻² Реббе шан-шөхрат болсун!
Эй, Реббе хызмат эйдәнлер,

Реббиң адыны шөхратландырың!

- Эй, Реббиң өйүнде,
Худайымызың
өйүниң ховлусында хызмат
эйдәнлер,
Ребби шөхратландырың!
³ Реббе шан-шөхрат болсун!
Чүнки Реб ягшы.
Онуң адына нагмалар айдың,
чүнки бу өрән леззетли.
⁴ Чүнки Реб Өзи үчин Якуп
неслини,
Өз генжи хөкмүнде
Ысрайылы сечип-сайлады.
⁵ Мен билйәрин Реббиң
бейикдигини,
Таңрымызың әхли
таңрылардан үстүндигини.
⁶ Гөклерде, ериң йүзүнде,
денизлерде, бар чуңлукларда
Реб Өз гөвнүниң ислән
задыны эйдәр.
⁷ Ол ериң учларындан булутлары
турузяр,
ягыш үчин йылдырымлар
чакдыряр,
Өз аммарларындан ели
чыкаряр.
⁸ Ол Мүсүрде ынсанларың ве
хайванларың
илкинжи догланларыны
өлдүрди.
⁹ Эй, Мүсүр, Ол сениң ичиңе –
фараоның, әхли
хызматкәрлериниң үстүне
аламатлары, мугжызалары
әллады.
¹⁰ Ол көп миллетлери гырды,
гүйчли патышалары өлдүрди:
¹¹ аморларың патышасы Сихоны,
башанларың патышасы Огы
ве әхли Кенган
шалыкларыны.

- 12 Оларың топрагыны мирас
хөкмүндө,
сайлама мүлк хөкмүндө Өз
ысрайыл халкына берди.
- 13 Я Реб, Сенин адын эбеди,
я Реб, Сен ятланарсын
асырларбойы.
- 14 Реб Өз халкыны хаклы чыкараар,
Өз бенделерине рехим-
шепагат эдер.
- 15 Миллетлериң бутлары күмүш-
тылладыр,
олар ынсан эллериниң
ишидир.
- 16 Оларың агзы бар, йөне
гүрлэнок,
гөзлери бар, йөне гөренок.
- 17 Гулаклары бар, йөне эшиденок,
агызларында хич бир дем хем
ёк.
- 18 Шолар дек болар бутлары
ясанлар,
олара бил баглан эхли
ынсанлар.
- 19 Эй, Ысрайыл несли, Ребби
алкышлаң,
эй, Харун несли, Ребби
алкышлаң.
- 20 Эй, Леви несли, Ребби
алкышлаң,
эй, Ребден горкянлар, Ребби
алкышлаң.
- 21 Иерусалимде месген тутан
Реббе
Сиондан алкышлар болсун!
Реббе шан-шөхрат болсун!
- 135-нжи мезмур**
- 1 Реббе шүкүр эдин, чүнки Ол
ягшы,
Онуң сөйгүси бакы.
- 2 Худайлар Худайына шүкүр
эдин,
Онуң сөйгүси бакы.
- 3 Таңрылар Таңрысына шүкүр
эдин,
Онуң сөйгүси бакы.
- 4 Бейик гудратлары эдйән дине
Олдур,
Онуң сөйгүси бакы.
- 5 Гөклери пайхас билен ярадан
Олдур,
Онуң сөйгүси бакы.
- 6 Ери сувларың үстүне язан хем
Олдур,
Онуң сөйгүси бакы.
- 7 Улы ышыклары ярадан Олдур,
Онуң сөйгүси бакы.
- 8 Гүндиз хөкүм сүрер ялы Гүни
ярадан Олдур,
Онуң сөйгүси бакы.
- 9 Гиже хөкүм сүрер ялы Айы,
йылдызлары ярадан Олдур,
Онуң сөйгүси бакы.
- 10 Мүсүриң новбахарларыны
өлдүрөн Олдур,
Онуң сөйгүси бакы.
- 11-12 Гүйчли эли, узадан голы билен,
ысрайыллары Мүсүрден
чыкаран Олдур,
Онуң сөйгүси бакы.
- 13 Гызыл деңзи икэ бөлен Олдур,
Онуң сөйгүси бакы.
- 14 Ысрайыллары онуң
ортасындан гечирен Олдур,
Онуң сөйгүси бакы.
- 15 Фараоны, гошуныны Гызыл
деңизде
дерби-дагын эден-де Олдур,
Онуң сөйгүси бакы.
- 16 Өз халкына чөлде ёл гөрөзесен
Олдур,
Онуң сөйгүси бакы.
- 17 Бейик патышалары өлдүрөн
Олдур,
Онуң сөйгүси бакы.

- ¹⁸ Кувватлы патышалары ёк эден
Олдур,
Онуң сөйгүси бакы.
- ¹⁹ Аморларың патышасы Сихоны
ёк эден Олдур,
Онуң сөйгүси бакы.
- ²⁰ Башаның патышасы Огы ёк
эден Олдур,
Онуң сөйгүси бакы.
- ²¹ Оларың топрагыны мирас
хөкмүндө берен Олдур,
Онуң сөйгүси бакы.
- ²² Оларың топрагыны мирас
хөкмүндө Ысрайыла –
Реббе хызмат эдйән халка
берен-де Олдур,
Онуң сөйгүси бакы.
- ²³ Пес гүнүмизде бизи ятлан
Олдур,
Онуң сөйгүси бакы.
- ²⁴ Душманларымыздан бизи
халас эден Олдур,
Онуң сөйгүси бакы.
- ²⁵ Әхли жанлы-жандара иймит
берйән Олдур,
Онуң сөйгүси бакы.
- ²⁶ Гөгүң Худайына шүкүр эдиң,
Онуң сөйгүси бакы.

136-нжы мезмур

- ¹ Бабыл сувларының боюнда
отурып,
Сионы ятлан вагтымыз гөзяш
дөкүпдик.
- ² Шол ердәки дерек агачларындан
өз лираларымызы ^a асып
гоюпдык.
- ³ Бизи есир аланлар шол ерде
нагма талап этдилер,
бизе эзъет беренлер
шадьянлыгы талап этдилер.

- «Бизе Сион нагмаларындан
бирини айдын» дийдилер.
- ⁴ «Ят топракда ненең эдип
Реббин нагмасыны айдалы?!»
- ⁵ Эй, Иерусалим, эгер сени
унутсам,
гой, элим хүнәрини унутсын.
- ⁶ Эгер сени яда салмасам,
Иерусалим шатлыгымың
сересидир диймесем,
гой, дилим дамагыма
япышсын!
- ⁷ Я Реб, Иерусалимиң йыкылан
гүни:
«Оны юмруң, оны юмруң
дүйбүне ченли!»
диен эдомлары Сен ядыңа сал!
- ⁸ Эй, Бабыл гызы, эй, вейран
болмуш,
сениң бизе эденлериңи
гайтаржак нәхили багтлы!
- ⁹ Сениң балаларыңы даша уржак
нәхили багтлы!

137-нжи мезмур

Давудың мезмуры

- ¹ Я Реб, түйс йүрекден Сана
шүкүр эдерин,
ылахы барлыклар өңүндө
Саңа нагма айдарын.
- ² Мукаддес ыбадатханаңың
өңүндө сежде эдерин,
Саңа сөйгиң, вепадарлыгың
үчин шүкүр эдерин.
Чүнки Сен Өз адыңы хем-де
сөзүңи
әхли затдан бейгелтдиң.
- ³ Чагыран гүнүмде Сен жогап
бердиң,
жанымы гүйч билен
кувватландырдың.

^a 136:2 *Лира* – киришли саз гуралы. Сөзлүгө серет.

- 4 Я Реб, ер йүзүңиң әхли шалары
Саңа шүкүр әдйәрлер,
чүнки эшитдилер агзыңдан
чыкан сөзлери.
- 5 Олар Реббиң ёллары барада
нагма айдарлар,
чүнки Реббиң шөхраты бейик.
- 6 Реб бейик болса хем,
песпәллере назарын саяяр,
эмма текепбирлери узак ерден
сайгаряр.
- 7 Мушакгат ичинде гезсем-де,
мени аман саклаяң,
душманларыма гаршы Өз
элиңи узаяң.
Сениң голуң мени халас
эйлейәр.
- 8 Реб мениң арымы алар;
я Реб, Сениң сөйгиң эбеди
галар,
Өз эллериңиң ишини Сен
терк эйлеме.
- 138-нжи мезмур**
- Айдымчылар топарының ёлбаш-
чысына. Давудың мезмуры.*
- 1 Я Реб, мени сынаярсың ве
танаярсың!
- 2 Отурып-туршумы Өзүң
билйәрсиң,
пикирлерими узаклардан
аңярсың.
- 3 Йөрейшими, ятышымы
ызарлаярсың,
мениң әхли ёлларымы Сен
танаярсың.
- 4 Хениз агзымдан бир сөз
чыкманка,
я Реб, Сен оны эййәм долы
билйәрсиң.
- 5 Ызымдан, өнүмден Сен
гуршаярсың,
Сен үстүме Өз элиңи гойярсың.
- 6 Муны билмек мениң үчин жуда
ажайып,
ол белент, мен оны аңып
билемок.
- 7 Сениң Рухундан нирә гидейин?!
Сениң хузурыңдан нирә
гачайын?!
- 8 Гөклере галсам, ол ерде Сен
бар!
Өлүлер дүйәсине инсем,
ол ерде Сен бар!
- 9 Сәхериң ганатларына мүнүп,
дензиң ин узак еринде чадыр
гурунсам,
- 10 хатда ол ерде-де элиң ёл
гөркезер маңа.
Сениң голуң мени сөйгетләр.
- 11 Дийсем: «Гой, түмлүк мени
бүресин,
мени гуршан ягтылык гижә
өврүлсин».
- 12 Сениң үчин түмлүк гаранқы
дәлдир!
Гижә хем гүндиз ялы
ягтыдыр,
Сениң билен түмлүк-де
ягтылык дейдир.
- 13 Сен мениң ичгошларымы
яратдың,
энем гөвресиндекәм Сен
шекил бердиң.
- 14 Мен Саңа өвги айдярын,
чүнки мени ажайып, тәсин
яратдың.
Ажайыпдыр Сениң ишлериң,
муны жуда оңат билйәндир
калбым.
- 15 Пынханлыкда ярадылан
махалым,
ериң чуңлукларында эмеле
гелен махалым,
Сенден гизлин дәлди мениң
сүңклерим.

16 Хениз шекилсизкэм мени
гөзлериң гөрди,
маңа белленилен гүнлерин
хич бири хениз гелмәнкә,
оларың хер бири Сениң
китабыңда эййәм язылгы.

17 Эй, Худай, пикирлериң маңа
нәхили эзиз!

Оларың сан-сажагы ёк!

18 Эгер санайын дийсем, оларың
саны чәгеден-де көп,
олары санап билседим, Сен
дек яшардым узак.

19 Эй, Худай, эрбет адамлары Сен
ёк этседин!

Эй, ганхорлар, айрылың
менден!

20 Олар Сен барада бетпәллик
билен гүрлейәр,
душманларың адыңы
ерликсиз ере агзаяр.

21 Я Реб, Сени йигренйәнлери мен
йигренйәрин,
Саңа гаршы баш галдырянлары
нежис сайярын.

22 Олары бүтинлей мен
йигренйәрин,
мен олары душман сайярын.

23 Эй, Худай, мени барла-да,
йүрегими бил!
мени сына-да, пикирлерими
бил!

24 Гөр, мен эрбет ёлдан барян
болмайын,
эбедилик ёлуна мени
угрукдыр.

139-нжы мезмур

¹ Айдымчылар топарының ёлбаи-
чысына. Давудың мезмуры.

² Я Реб, яманлардан мени халас эт,
залым адамлардан мени
пенала.

³ Олар бетниетлери йүрегине
дүвйәр,
олар дынгысыз уруш турузяр.

⁴ Олар йылан ялы диллерини
йителдйәр,
агызларында йылан зәхери
бардыр.

⁵ Я Реб, мени эрбедин элинден
сакла
хем-де залым адамдан гора.
Олар аягыма бадак атмак
ислейәр.

⁶ Текепбирлер маңа гизлин дузак
гойдулар,
торларының йүплерини язып
гойдулар,
ёлуң гырасында мениң үчин
гапан гурдулар. *Села*

⁷ Реббе дийдим: «Мениң
Худайым Сенсиң,
я Реб, дады-перядымың
сесини эшит.

⁸ Эй, Хөкмүрован Реб, гүйчли
Халасгәримсиң
сөвеш гүни башымы Сен
горандырсың.

⁹ Я Реб, эрбет адамы мырадына
етирме,
онуң бетниетлери бержай
болмасын,
ол бейгелмесин!» *Села*

¹⁰ Мени габанларың агзындан
чыкан гаргышлар,
гой, оларың өз башларындан
инсин.

¹¹ Оларың үстүне көйдүрижи
көзлер дөкүлсин,
гой, олар ода, чуң горпа
дүшсүн,
гой, олар асла чыкып
билмесин.

¹² Төхметчилер юртда, гой,
орнашмасын,

- бетбагтлык залым адамы, гой,
ав эдинсин.
- ¹³ Билйэрин: Реб эзиленлерин
ишине гарар,
мэтэчлере адалатлы карар
чыкараар.
- ¹⁴ Догрулар Сениң адыңа шүкүр
эдерлер,
догры ынсанлар хузурыңда
месген тутарлар.

140-нжы мезмур

Давудың мезмуры

- ¹ Я Реб, Сени чагырырын, тиз
дадыма етиш
дат-перядымың сесини эшит!
- ² Хузурыңда догам сайылсын
хошбой түссе дей,
эллерими галдырышым –
агшам гурбанлыгы дей.
- ³ Я Реб, гаравул гой мениң
агзыма,
мениң дилими гора.
- ⁴ Йүрегим яманлыга йыкгын
болмасын,
гүнэ эдйән адамлар билен
эрбет ишлери этмэйин,
оларың нэз-ныгматларыңдан
асла датмайын.
- ⁵ Гой, догры ынсан мени урсун,
бу ягшылыкдыр,
гой, маңа ол кәесин, бу
башыма якымлы яг
киминдир,
мениң башым оны, гой, рет
этмесин.
Догрудан-да, эрбетлериң
ишлерине гаршы дилег
эдйэрин.
- ⁶ Оларың башгутанлары гаядан
ашак зыңланда,
мениң сөзлерими эшидер,
чүнки олар якымлы.

- ⁷ Бириниң ер сүренде топрагы
агдаршы ялы,
бизиң-де сүңклеримиз өлүлер
дүйәсиниң агзында чашар.
- ⁸ Мениң гөзлерим Саңа дикилги,
я Хөкмүрован Реб!
Сени пена эдинйэрин, мени
горагсыз гойма!
- ⁹ Мени гора оларың
дузакларыңдан
хем-де беткэрлериң –
гапанларыңдан.
- ¹⁰ Гой, эрбетлер өз торларына
дүшсүн,
мен болса саг-аман гечип
гидейин.

141-нжы мезмур

*Давудың маскили, говакдака айдан
догасы*

- ¹ Мен гаты сес билен Реббе перят
эдйэрин,
гаты сес билен Реббе мен
ялбарярын.
- ² Онуң өңүне арз-халымы
дөкйэрин,
Онуң өңүнде гайгыларымы
беян эдйэрин.
- ³ Рухум тапдан дүшен махалы,
Сен билйәнсиң мениң ёлумы!
Йөрейән ёдамда маңа дузак
гурдулар.
- ⁴ Сагыма бак-да, гөр:
хич ким маңа хормат гоймаяр,
маңа инди гачалга-да ёк,
хич ким жанымың
гайгысыны этмейэр.
- ⁵ Я Реб, Саңа перят эдйэрин,
диййэрин: «Сен – мениң
пенам,
дирилер диярыңда – мениң
несибәм».
- ⁶ Мениң перядыма дыкгат бер,

чүнки гаты песелендирик.
 Аңтаянлардан мени халас эт,
 чүнки олар менден гүйчлүдир!
 7 Зындандан азат эт мени,
 адыңа шүкүр эдейин!
 Я Реб! Маңа жомартлык эдениң
 үчин,
 догрулар мени гуршарлар.

142-нжи мезмур

Давудың мезмуры

- 1 Я Реб, догамы эшит,
 дады-перядыма гулак гой;
 Өз садыклыгыңда ве
 догрулыгыңда,
 маңа жогап бер!
- 2 Өз бендәң билен дава гиришме,
 чүнки дирилериң хич бири
 Сениң өңүңде айыпсыз
 чыкмаз.
- 3 Душманлар аңтаяр мениң
 жанымы,
 ер билен егсан этдилер
 яшайшымы,
 гадымыетде өленлер кимин,
 олар түмлүкде отуртды мени.
- 4 Шоңа гөрә, рухум сустанды,
 мениң йүрегим сарсды.
- 5 Гадымкы гүнлери яда салярын,
 Сениң әхли эденлериң барада
 оя батярын,
 Сениң эллериңиң иши барада
 пикир эдйәрин.
- 6 Саңа тарап эллери ми герйәрин.
 Жаным гурак топрак дей
 Саңа тешнедир. *Села*
- 7 Я Реб, маңа тизрәк жогап
 берәй-дә!
 Мениң рухум ысгындан
 дүшйәр!
 Габра инйәнлере меңземез ялы,

- менден гизлеме Сен Өз
 йүзүңи.
- 8 Эртирлерине маңа дуйдур
 садык сөйгиңи,
 чүнки Саңа баглаян били.
 Маңа билдир йөремели ёлумы,
 чүнки мен Саңа
 интизардырын.
- 9 Я Реб, душманларымдан халас
 эт мени,
 мен Сени пена эдинйәндирик!
- 10 Маңа Өз ырадаңы бержай
 этмеги өврет,
 чүнки мениң Худайым
 Сенсиң!
 Сениң ягшы Рухуң
 дүз ёлдан мени әкитсин!
- 11 Я Реб, Өз адың хатырасына,
 гора Сен яшайшымы!
 Өз догрулыгыңың хатырасына,
 мушакгатдан халас әйле
 жанымы!
- 12 Өз садык сөйгиңиң хатырасына,
 мениң душманларымы хеләк
 эдерсиң;
 жаныма эзъет берйәнлериң
 барыны вейран эдерсиң,
 чүнки мен Сениң бендәндирик.

143-нжи мезмур

Давудың мезмуры

- 1 Мениң эллери ме урушмагы,
 бармакларыма сөвешмеги
 өвредйән
 гаям Реббе алкышлар болсун!
- 2 Ол мениң садык сөйгимдир,
 мениң галам, беркитмәм,
 Халасгәримдир,
 мениң галканым, Пенакәримдир.
 Ол халклары^а маңа табын
 эдйәндир.

^а 143:2 *Халклары* – кәбир голязмаларда мениң халкымы.

- ³ Я Реб, ынсан киммишин,
Сен онуң аладасыны эдерин
ялы?
Ынсан оглы киммишин,
Сен онуң пикирини эдерин ялы?
- ⁴ Ынсан бир дем киминдир,
онуң өмри гечип барян көлеге
дейдир.
- ⁵ Я Реб, Өз гөклериңи яр ве
ашага ин,
даглара эл дегир, гой,
түтесинлер!
- ⁶ Ыылдырымлар чакдыр, пытрат
олары,
пейкамларыңы ягдыр, даргат
олары!
- ⁷ Бейикликден узат элиңи,
хайбатлы сувлардан,
кесекилерден
азат эт, халас эт мени.
- ⁸ Оларың агзы ялан сөзлейэр,
олар ялан касам үчин саг
элини галдыряр.
- ⁹ Эй, Худай, Саңа тэзе нагма
айдарын,
он киришли гуралда Саңа
мукам чаларын.
- ¹⁰ Сенсиң шалара еңишлер берйән,
бендәң Давуды залым
гылычдан азат эйлейән.
- ¹¹ Мени азат эт,
кесекилериң элинден халас эт
мени.
Оларың агзы ялан сөзлейэр,
ялан касам үчин олар саг
элини галдыряр.
- ¹² Огулларымыз яш чагында,
өсүмлик дей пажарлап өссүн.
Гызларымыз көшгүн
хашамланан сүтүнлери дей
болсун.
- ¹³ Аммарларымыз дүрли азык-
овкатлардан,
гой, долуп-дашсын.
Гоюнларымыз өрүлдерде
мүңлерче, он мүңлерче болуп
өрнесин.
- ¹⁴ Сыгырларымызың хөври көп
болсун,
душман гала диварыны, гой,
бөвүсмесин;
олар бизи есирлиге алмасын,
көчелеримизде ахы-налыш
болмасын!
- ¹⁵ Шейле ялканан халк нәхили
багтлы!
Худайы Реб болан халк
нәхили багтлы!

144-нжи мезмур

*Давудың Ребби шөхратландырмак
үчин айдан мезмуры*

- ¹ Эй, Худайым, мениң Патышам!
Мен Сени бейгелдерин,
Сениң адыңа эбеди ве бакы
алкыш айдарын.
- ² Саңа хер гүн алкыш айдарын,
адыңа эбеди ве бакы
шөхратландырырын.
- ³ Реб бейик, Ол ченсиз өвгә
мынасып,
Онуң бейиклиги ынсан аңына
сыгмаз.
- ⁴ Сениң ишлериң несилербойы
тарып эдилер,
Сениң гудратлы ишлериң хем
ыглан эдилер.
- ⁵ Сениң белентлигиңиң шанлы
шөвкети,
ажайып ишлериң барада мен
ойланарын.
- ⁶ Олар хайбатлы ишлериң
гудратыңдан гүррүн
берерлер,
мен хем Сениң бейикдигиңи
ыглан эдерин.

- 7 Сениң болелин ягшылыгың
дабарасыны беян эдерлер,
Сениң догрулыгың барада
нагма айдарлар.
- 8 Реб мерхементли хем рехимли,
гиң гөвүнли, садык сөйгә
байдыр.
- 9 Реб хеммелер үчин ягшыдыр,
Ол әхли яраданларына
мерхемент эдйәр.
- 10 Я Реб, әхли ишлериң Саңа
шүкүр эдерлер,
әхли садыкларың Саңа алкыш
айдарлар.
- 11-12 Сениң шалыгыңың шанлы
шөвкетини,
гудратлы ишлериңи
ынсанлара билдирмек үчин,
олар Сениң шалыгыңың
шөхратыны айдарлар,
Сениң гудратыңдан гүррүң
берерлер.
- 13 Сениң шалыгың – мүдими
шалык,
хөкүмдарлыгың –
несиллербойы.
Реб әхли сөзлеринде вепадар,
Ол әхли ишлеринде
рехимдар^а.
- 14 Реб сөйгетлейәр әхли
йыкыланлары,
Ол дикелдйәр әхли
бүкүленлери.
- 15 Хеммәниң гөзлери Саңа умыт
билен гараяр,
Сен өз вагтыңда оларың
рыскыны берйәрсиң.
- 16 Сен элиңи ачярсың,
әхли жандарлара ислән
задыны берйәрсиң.
- 17 Реб әхли ёлларыңда догрудыр,
Ол әхли ишлеринде
рехим-шепагатлыдыр.
- 18 Реб Өзүни чагырянларың
хеммесине,
Өзүни чындан
чагырянларың хеммесине
якындыр.
- 19 Ол Өзүнден горкянлары
мырадына етирйәр,
оларың налышыны эшидйәр
ве халас эдйәр.
- 20 Реб Өзүни сөййәнлериң
әхлисини гораяр,
эмма эрбетлериң барыны Ол
хеләк эдер.
- 21 Мениң агзым Реббе өвгүлер
айдар,
жанлы-жандарларың бары
асырларбойы
мукаддес адына алкышлар
айдар!

145-нжи мезмур

- 1 Реббе шан-шөхрат болсун!
Ребби шөхратландыр, эй,
мениң жаным!
- 2 Мен өмүрбойы Ребби
шөхратландырамын,
демим барка Худайыма нагма
айдарын.
- 3 Шазадалара, ынсан оглуна хич
бил багламаң,
чүнки олар халас этмейәр.
- 4 Оларың жаны чыкып, топрага
гайдып баранда,
шол гүнүң өзүңде ниетлери
пуч боляр.
- 5 Ненең багтлы Якубың
Худайына даянн,

^а 144:13 *Реб әхли сөзлеринде вепадар, Ол әхли ишлеринде рехимдар* – бу сөзлөр кәбир голязмаларда ёк.

- онун Худайы Реббе умыт
баглаян!
- ⁶ Ери, гөги, деңзи
ве олардакы эхли жанлы-
-жандарлары ярадан Олдур,
садыклыгы эбеди сакляян
Олдур.
- ⁷ Ол эзиленлериң хақыны алып
берйэндир,
ачлара нан берйән Олдур,
Реб есирлери бошадяр.
- ⁸ Реб көрлериң гөзүни ачяр,
Реб бүкүленлери дикелдйэр,
Реб догры ынсанлары сөййэр.
- ⁹ Реб гелмишеклери гөзден
салмаяр,
дул хатынлары, етимлери
голдаяр,
эмма эрбетлериң ёлуны
вейран эдйэндир.
- ¹⁰ Реб хөкүм сүрер эбеди,
эй, Сион, сениң Худайың –
несиллербойы.
Реббе шан-шөхрат болсун!

146-нжы мезмур

- ¹ Реббе шан-шөхрат болсун!
Чүнки Худайымызы нагма
билен өвмек ягшыдыр,
леззетлидир, Ол өвгүлере
лайыкдыр.
- ² Реб Иерусалими бина эйлейэр,
Ысрайылың пытранларыны
жемлейэр.
- ³ Гөвни сыныклары Ол шыпа
берйэр,
оларың яраларыны даңяр.
- ⁴ Йылдызларың саныны Ол
хасаплаяр,
оларың эхлисини Ол
атландыряр.
- ⁵ Реббимиз бейикдир, кувваты
көпдүр,

- пайхасының хич чөги ёкдур.
- ⁶ Реб песпэллери галдыряр,
Ол эрбетлери ере пылчаяр.
- ⁷ Реббе шүкүр нагмаларыны
айдың,
Худайымыза лирада
мукамлар чалың!
- ⁸ Ол гөклери булутлара бүрейэр,
топрак үчин ягышлары
тайынлап гойяр,
байырларда гөк отлары
гөгөрдйэр.
- ⁹ Ол хайванлара,
жүйгүлдешйән гарга
чагаларына
оларың рыскыны берйэр.
- ¹⁰ Ол не бедевиң гүйжүнден
вагтыхош боляр,
не-де уршужының аягындан
кейпи чаг боляр.
- ¹¹ Реб Өзүнден горкянлардан,
Онуң садык сөйгүсине умыт
баглаянлардан,
кейпи чаг боляр.

147-нжи мезмур

- ¹ Эй, Иерусалим, Реббе өвги айт!
Эй, Сион, Худайыңа
шан-шөхрат болсун!
- ² Чүнки Ол дөвзелериңиң
килтлериңи беркидйэр,
галадакы чагаларыңа ак пата
берйэр.
- ³ Чөклериңде парахатлыгы
беркарар эдйэр,
сайлама бугдайдан сени
доюряр.
- ⁴ Ол буйрукларыны ере
гөндөрдйэр,
Онуң сөзи тизлик билен
йяраяр.
- ⁵ Гар ягдырып, ери ак ёргана
бүрейэр,

- күл кимин гыравы Ол
сепелейэр.
- ⁶ Бузларыны парчалап, ере
ташлаяр,
Реббин аязына дөз гелжек
бармы?
- ⁷ Ол буюряр, бузлар эрейэр,
ел өсдүрип, сувлар акдыряр.
- ⁸ Ол Якуп халкына ыглан эдйэр
сөзүни,
Ысрайыла – парзларыны ве
хөкүмлерини.
- ⁹ Реб башга хич миллете шейле
этмейэр,
олар Онуң адалатлы
хөкүмлерини билмейэр.
Реббе шан-шөхрат болсун!

148-нжи мезмур

- ¹ Реббе шан-шөхрат болсун!
Гөклерден Ребби
шөхратландырың,
белентликлерде Оны
шөхратландырың!
- ² Эй, эхли перишделери, Оны
шөхратландырың!
Эй, эхли гөгүң гошунлары,
Оны шөхратландырың!
- ³ Эй, Ай ве Гүн, Оны
шөхратландырың!
Эй, эхли нурлы йылдызлар,
Оны шөхратландырың!
- ⁴ Эй, гөклерин гөклери,
эй, гөклерин үстүндәки сувлар,
Оны шөхратландырың!
- ⁵ Гой, олар Ребби
шөхратландырысын!
Чүнки Ол буюрды, олар эмеле
гелди.
- ⁶ Реб олары бакы, мүдими
беркарат этди,
хич үйтгемежек бир парзы
берди.

- ⁷ Эй, земинде яшаянлар, Ребби
шөхратландырың:
эй, деңиз ләхеңлери,
чундукларың эхлиси,
- ⁸ эй, от ве долы, гар ве думан,
Онуң сөзүни бержай эдйән
тупан еллери,
- ⁹ эй, даглар ве байырларың
эхлиси,
мивели агачлар, кедр
даратларың эхлиси,
- ¹⁰ эй, хайванлар ве эхли
мал-гара
сүйренижилер ве гушлар,
- ¹¹ эй, ер йүзүниң шалары, эхли
халклары,
шазадалар, дүниәниң эхли
хөкүмдарлары,
- ¹² эй, яш гызлар хем-де йигитлер,
яшулулар хем-де чагалар.
- ¹³ Гой, олар Реббин адыны
шөхратландырысын,
чүнки дине Онуң ады
бейгелдилендир,
Онуң шан-шөхраты ерден-
гөкден белентдир.
- ¹⁴ Ол Өз халкының кувватыны
артдырды,
шоңа гөрә, эй, Онуң эхли
садыклары,
Оңа якын болан ысрайыл
халкы,
Реббе шан-шөхрат болсун!

149-нжы мезмур

- ¹ Реббе шан-шөхрат болсун!
Реббе гэзе нагма айдың,
садыклар жемагатында Оңа
өвгүлер айдың!
- ² Ысрайыл Яраданына
шатлансын!
Сион перзентлери Шасына,
гой, бегенсин!

- ³ Олар танс эдип, Оны
шөхратландырсын,
депрекде, лирада Оңа
мукамлар чалсын!
- ⁴ Чүнки Реб Өз халкындан
гөвнүхош боляр,
Ол песпәллери гутулыша
беслейәр.
- ⁵ Садыклар акланып, гой,
бейгелсинлер,
дүшеклеринде шатланып,
нагма айтсынлар.
- ⁶ Диллеринде Худая өвгүлер
болсун,
эллеринде икийүзли
гылычлар болсун.
- ⁷ Олар миллетлерден, гой, өч
алсынлар,
халклара жеза берсинлер.
- ⁸ Патышаларыны
зынжырласынлар,
асылзадаларына гандал
урсунлар.
- ⁹ Олар бабатда язылан хөкүми
бержай этсинлер!
Мунуң өзи садыкларың бары
үчин хорматдыр.
Реббе шан-шөхрат болсун!

150-нжи мезмур

- ¹ Реббе шан-шөхрат болсун!
Оны мукаддес өйүнде
шөхратландырың,
Оны кувватлы гөклеринде
шөхратландырың!
- ² Оны гудратлы ишлери үчин
шөхратландырың,
Онуң ажайып белентлигине
лайык шөхратландырың!
- ³ Оны сурнайларың сеси билен
шөхратландырың,
арфада ве лирада
шөхратландырың!
- ⁴ Депрек какып, танс эдип,
шөхратландырың,
киришли гурал, түйдүк
чалып, шөхратландырың!
- ⁵ Оны овазлы кимваллар билен
шөхратландырың,
Оны белент овазлы
кимваллар билен
шөхратландырың!
- ⁶ Бурнунда дирилик непеси
боланларың бары,
Ребби шөхратландырсын!
Реббе шан-шөхрат болсун!

Сүлейманың пәхимлери

Гириш

Сүлейманың пәхимлери тымсаллар ве пәхимлер гөрнүшинде берлен ахлак ве дини таглыматлар ыгындысындан ыбаратдыр. Буларын көпүси гүнделик дурмушы меселелерине дегишлидир. Шейле пәхимлериң биринде: «Ребден горкмаклык – билимиң башлангыжы» дийип айдылар. Китапта дине бир дини, ахлак меселелери хақында дәл, эйсем сагдын пикирли ве оңат хәсиетли болмак хақында-да өвүт-несихатлар берилйәр. Гадымыетдәки ысрайыл мугаллымларының көп санлы гысга тымсаллары дана адамларын дүрли ягдайларда нәме этмелидигини өвредйәрлер. Оларын кәбирлери машгала гатнашыклары хақында болса, кәбирлери иш меселелерине дегишлидир. Кәбирлери жемгыетчилик гатнашыкларында ерликли хәсиетлериң зерурдыгыны, башгалары болса дурнуклы болмагын зерурдыгыны ныгтаяр. Пес гөвүнлилик, сабыр-такатлылык, гарыплара хормат гоймак, достларына вепапы болмак ялы хәсиетлер барада хем көп агзалар.

Еврей *пәхимлери* ве *тымсаллары* түркмен *пәхимлеринден* ве *тымсалларындан* тапавутланяндыр. Еврей дилинден тержиме эдилен *пәхим* сөзи *пыгамберлик аянлыгы*

(Чөлде 23:7) я-да *тымсал* (Эзекиел (Кифл) пыгамбериң китабы 17:2) болуп билйәр. Еврей дилинде «пәхим» сөзүниң манысы түркменчә гараныңда хас гиндир. Шонуң үчин-де, еврей пәхимлери тутуш парчалар гөрнүшинде душ гелйәр.

«Сүлейманың пәхимлери» китабындакы пәхимлер ве тымсаллар дине Сүлейман тарапындан язылан дәлдир. Оларын кәбирлери «Аталар сөзи» (22:17) болса, кәбирлери Агурын (30:1) ве патыша Лемувалын (31:1) тымсалларыдыр. Йөне китабың эсасы бөлегини Сүлейманың пәхимлери тутуп (10:1 – 25:1), олар Яхуда патышасы Хизкияның эмелдарлары тарапындан топланандыр.

Китапта көп меңзетмелер уланыландыр. Оларын кәбири дине еврей дилине махсус болуп, түркмен дилинде хич маныны бермейәр. Шонуң үчин-де, шейле меңзетмелер түркмен окыжысына дүшнүкли болан түркмен меңзетмелери билен тержиме эдилди. Бу хақда гошмача маглумат ислесеңиз, чыкгытлара середиң. Кәбир адалгалары түркмен дилине тержиме этмек кын болды. *Даналык* сөзи ве онуң синонимлери жуда көп душяр. Шонуң үчин хем буларда арам ызыгидерлилик сакланылды. Шейле

хем акыллы-акмак ве догры-яра-ныдакы сөзлерде мүмкин болду-маз ялы гапма-гаршылыклы ма-гыча ызыгидерлилик сакланылды.

Мазмуны

Даналыгың шанына айдылян өвгүлөр..... 1:1–9:18
 Сүлейман пыгамберин пәхимлери..... 10:1–29:27
 Агурың сөзлери 30:1-33
 Дүрли пәхимлер..... 31:1-31

1-нжи бап

- ¹Ысрайыл патышасы, Давут оглы
 Сүлейманың пәхимлери.
- ²Бу пәхимлер даналыгы ве өвүт-
 -несихаты билмек,
 пайхаслы сөзлериң манысына
 дүшүнмек үчиндир.
- ³Парасатлы хем-де догручыл
 болмак,
 адыллык ве деңлик, өвүт-
 несихаты өзлешдирмек,
- ⁴садалара пайхас,
 яшлара билим ве акыл бермек
 үчиндир.
- ⁵⁻⁶Бу пәхимлере хем тымсаллара,
 аталар сөзлерине ве
 маталларына дүшүнмек
 үчиндир.
 Акылдарлар булары эшидип,
 билимини артдырсын,
 дүшби адамлар сагдын
 маслахат алсын.
- ⁷Билимиң башлангыжы –
 Ребден горкмаклык;
 диңе акмаклар даналыгы
 хем өвүт-несихаты хар
 эдйәрлер.
- ⁸Диңле, оглум, атаңың
 несихатларыны,
 энеңиң өвүтлеринден йүз
 өвүрме.
- ⁹Ол сениң башыңа ажайып төч,
 бойнуңа монжук болар.
- ¹⁰Эй, оглум, сени гүнәкәрлер
 аздыржак болса ылалашма.
- ¹¹Эгер олар: «Бизиң билен йөр.
 Ган дөкмек үчин букуда
 гарашалы,
 себәпсиз ере бигүнәни
 өлдүрели.
- ¹²Олары өлүлөр дүнйәси ялы
 дирилигине,
 габра иненлер дей
 тутушлайын ювудалың.
- ¹³Хер хили байлык тапарыс,
 өйүмизи олжадан
 долдурарыс.
- ¹⁴Әхлимиз үчин хоржун бир
 болсун,
 арамызда шәриклигимиз дең
 болсун» дийселер,
- ¹⁵эй, оглум, олар билен бир ёлдан
 йөреме,

- оларың ёл-ёдасына гадам
урма.
- ¹⁶ Чўнки олар шере ковалашярлар,
ган дөкмәге ховлугярлар.
- ¹⁷⁻¹⁸ Гушуң гөзүниң өңүнде оңа тор
гурмак пучдур.
Йөне букуда гарашянларың
өз ганы дөкүлер,
букуда отыркалар, оларың
алжак жаны өз жаны болар.
- ¹⁹ Оларың такдыры ^a шейле болар,
зулума гызыгып топлан
байлыгы өз жаныны алар.
- ²⁰ Даналык көчеде гаты сесленйәр,
базар ерлеринде жар чекйәр.
- ²¹ Жемендели ерлерде гыгыряр,
шәхер дөревесиниң агзында
сөзлейәр:
- ²² «Эй, наданлар, хачана ченли
наданлыгы сөйжексиниз?
Масгаралайжылар
хачана ченли өз
масгараламагындан кейп
алжаккалар?
Акмаклар хачана ченли
билими йигренжеккәлер?
- ²³ Мениң кәйинжиме үнс берсеңиз,
рухумы үстүңизе дөкерин.
Мен сөзүми сизе билдирерин.
- ²⁴ Мен сизи чагырдым, мени рет
этдиңиз;
элими узатдым, хич ким оңа
үнс бермеди.
- ²⁵ Гайтам әхли маслахатымы рет
этдиңиз,
мениң кәйинжими дуймак
ислемедиңиз.
- ²⁶ Мен-парасат бетбагтлыгыңыза
гүлйәндириң;
сизи горкы басанда яңсыларың.
- ²⁷ Сизи горкы гай кимин басанда,
бетбагтлык харасат болуп
иненде,
мушакгат хем гайгы
башыңыза дүшенде,
- ²⁸ мени чагырарсыңыз, йөне мен
жогап бермерин.
Мени ир эртирден
агтарарсыңыз, эмма
тапмарсыңыз.
- ²⁹ Чўнки олар билими
йигрендилер,
Ребден горкмагы макул
билмедилер.
- ³⁰ Мениң маслахатымы кабул
этмедилер,
әхли кәйинжими йигрендилер.
- ³¹ Мунуң үчин олар тутан
ёлларының мивесини иерлер,
өз пәллеринден тапарлар.
- ³² Чўнки наданлар ёлдан чыкып
өлөрлер,
акмаклары гелеңсизлик хеләк
эдер.
- ³³ Мени диңләңлер парахат мекан
тутарлар,

^a 1:19 *Такдыры* – кәбир голязмаларда ёдалары.

яманлыктан горкман аман
боларлар».

2-нжи бап

- ¹ Оглум, мениң сөзүми кабул
эдип,
буйругымы калбыңда
сакласаң,
- ² даналыга гулак асып,
дүшүнжә йүрегиңи берсең,
- ³ хава, пайхасы чагырсаң,
дүшүнжә ялбарсаң,
- ⁴ оны күмүш ялы гөзлесең,
хазына дек агтарсаң,
- ⁵ шонда Ребден горкмаклыга
акыл етирип,
Худайы танамагы башарарсың.
- ⁶ Чүнки даналык берйән Ребдир,
билим хем дүшүнжә Онуң
агзындан чыкяндыр.
- ⁷ Ол догручыллара ярдам берйәр,
садыклыкда гезйәнлере
галкан боляр.
- ⁸ Ол адалат ёлларыны гораяр,
Өзүне садыкларың ёлуны
гораяр.
- ⁹ Шонда догручыллыга ве
адалата акыл етирерсиң,
адыллыга ве ягшы ёла
дүшүнерсиң.
- ¹⁰ Чүнки даналык сениң йүрегиңе
гирер,
билим калбыңа хош якар.

¹¹ Акыллылык сени горар,
дүшүнжә саңа середер.

¹² Даналык сени яман ёлдан,
эрбет геплейәнлерден халас
эдер.

¹³ Олар догры ёлы ташлап,
гараңкылык ёлундан
йөрейәрлер.

¹⁴ Яман иш эдип шатланярлар,
яманың эрбетлигине
гуванярлар.

¹⁵ Оларың ёллары эгридир,
ёдалары өврүмлидир.

¹⁶⁻¹⁷ Худай билен әхтини
унудандан,
башдашындан айрылышан
аялдан,
дили сүйжи кесеки зенандан
даналык сени халас эдер.

¹⁸ Чүнки шейле зенаның өйи
өлүме элтйәр,
ёллары земиниң тейине баряр.

¹⁹ Онуң янына гирен ызына
доланып билмез,
гайдып яшайыш ёлуна етмез.

²⁰ Шонуң үчин ягшы иш эдйәниң
ёлундан йөре,
догручылларың ёлуны тут.

²¹ Чүнки юртда догручыллар
мекан тутарлар,
садыклар шол ерде галарлар.

²² Йөне эрбетлик эдйәнлер ир
өлерлер,

хайынлар көки билен
гырларлар.

челеклеринг тәзе шерапдан
жошар.

3-нжи бап

¹ Оглум, унутма
өвреденлерими,
буйрукларымы калбыңда
сакла.

¹¹ Реббинг тербиесини терк этме,
оглум.
Онуң кәйинжине гысынма.

² Чүнки олар өмрүң йылларыны
узалдар,
абаданлыгыңы көпелдер.

¹² Чүнки атаның эй гөрийән оглуна
темми берши ялы,
Реб хем сөөнини
тербиелейәндир.

³ Садык сөйгиңи терк этме.
Багла олары бойнуңа.
Йүрегинг гатына язып гой.

¹³ Даналык тапан, дүшүнже
газанан адам багтлыдыр.

⁴ Шонда сен Худайың хем
адамларың назарыңда
мерхемент ве абрай тапарсың.

¹⁴ Чүнки онуң гирдежиси
күмүшден,
пейдасы алтындан артыкдыр.

⁵ Өз дүшүнжәңе даянма,
бүтин йүрегинг билен Реббе
бил багла.

¹⁵ Даналык жөвхерден гыммат,
хич бир арзылы зат оңа тай
гелмез.

⁶ Бар ишлеринде Оны тана,
Ол сениң ёлларыңы догрулар.

¹⁶ Узак өмүр онуң саг элинде,
байлык хем шөхрат сол элинде.

⁷ Өзүңи акыллы сайма;
Ребден горк,
ямандан чекил.

¹⁷ Онуң ёллары якымлы ёлдор,
барча ёдалары хем
саламатлыкдыр.

⁸ Шонда сениң жаныңа
сагдынлык,
бедениңе шыпа берлер.

¹⁸ Япышанлар үчин ол дурмуш
дарагтыдыр.
Оны гайым тутанлар
багтлыдыр.

⁹ Ребби бүтин байлыгың хем
илкинжи хасылың билен
хорматла.

¹⁹ Реб даналык билен жаханы
бина этди;
дүшүнже билен гөклери
ерлешдирди.

¹⁰ Шонда сениң аммарың
долуп-дашар,

²⁰ Онуң билиминден чуңлуклар
бөвсүлди,
булутлар чыгыны пүркиди.

- ²¹ Оглум, даналыгы, акыллылыгы
горап сакла,
гөзүңден салма.
- ²² Шейле этсең, олар жаныңа
яшайыш,
бойнуңа безег болар.
- ²³ Онсоң аман-эсен гезерсиң,
бүдремерсиң.
- ²⁴ Отурсаң аркайын боларсың,
ятсаң сүйжи ука гидерсиң.
- ²⁵ Дуйдансыз гелйән ховпдан,
эрбетлериң башына инен
вейранчылыкдан горкма.
- ²⁶ Чүнки Реб сениң әхтибарың
болар,
аягыңы дузага дүшмекден
саклар.
- ²⁷ Элиңден гелйәркә,
мәтәчлерден ярдамыңы аяма.
- ²⁸ Элиңде барка, якыныңа:
«Гит, соң гел, эртир берерин»
дийме.
- ²⁹ Саңа ынанып, аркайын яшаян
якыныңа гаршы
яман ниет этме.
- ³⁰ Яманлык этмедик адам билен
нәхак жеделлешме.
- ³¹ Залыма гөзүң гитмесин,
онуң ёлларыны сайлама.
- ³² Реб азгын адамлары
йигренйәр,
Ол догручыллара якын боляр.
- ³³ Реб эрбетлериң өйүни
нәлетлейәр,
догручылларың юрдуны
болса ялкаяр.
- ³⁴ Реб яңсылайжылары
яңсылаяндыр,
песпәл адамлара рехим
әдйәндир.
- ³⁵ Акыллылар шөхрата әе
боларлар,
акмаklar болса уяда галарлар.

4-нжи бап

- ¹ Огулларым, динләң атаңызың
өвүт-тербиелерини,
дүшүнже алмак үчин гулак
асың.
- ² Чүнки сизе говы билим
берйәрин,
мениң өвүдимден йүз өвүрмән.
- ³ Менем атамың перзендидим,
энемиң әй гөрийән ялңызыдым.
- ⁴ Атам маңа шейле өвретди:
«Сөзлерими йүрегиңе багла.
Буйрукларымы бержай эт,
шонда яшарсың.
- ⁵ Даналык ал, пайхаса әе бол.
Айданларымы унутма,
сөзүмден чыкма.
- ⁶ Даналыкдан айрылма, ол сени
горар;
сөй оны, саңа гөзегчилик әдер.
- ⁷ Даналыгың башы шудур – оңа
әе бол.

Бир заг сатын алсаң – пайхас
ал.	залымлык шерабыны
ичйәрлер.
⁸ Оңа хормат гой, ол сени гөге
гөтерер;
оны багрыңа бас, ол сени
шөхратландырар.	¹⁸ Йөне догручылларың ёдасы
даң шапагы ялыдыр,
гүн догянча, гитдигиче
ягтыляндыр.
⁹ Башыңа гүллерден боглан
ажайып тәч гейдирер;
өвүшгинли тәжи серпай эдер».	¹⁹ Эрбетлериң ёлы түм-
гаранкылык ялыдыр,
олар нәмә бүдрәндигини
билмейәрлер.
¹⁰ Динле, оглум, айданларымы
кабул эт,
узалар өмрүн.	²⁰ Оглум, сөзлериме үнс бер,
айдяңларыма гулак ас.
¹¹ Саңа даналык ёлларыны
өвретдим,
догрулык ёдаларыңдан
йөрөтдим.	²¹ Олары гөзүңден салма,
йүрегиң төрүнде сакла.
¹² Йөрәниңде аягыңа пәсгелчилик
болмаз;
ылганыңда бүдремерсиң.	²² Чүнки олары тапана яшайыш,
тенлерине шыпа берлер.
¹³ Тербийә берк япыш.
Оны гойберме, оны гора.
Чүнки ол сениң яшайшыңдыр.	²³ Бар гүйжүң билен йүрегиңи гора,
чүнки яшайшың гөзбашы
йүрекден гайдяр.
¹⁴ Эрбедин ёдасына гадам басма,
йөреме яманларың ёлундан.	²⁴ Агзыңдан эгрилиги,
дилиңден хилегәрлиги айыр.
¹⁵ Даш дур шол ёлдан.
Ондан гитме.
Ондан совлуп геч.	²⁵ Гөзлериң догры өне серетсин,
назариң гөни өңе дикилсин.
¹⁶ Чүнки яманлык этмеселер
уклап билмейәрлер;
бирини бүдретмесе, гөзи
бүрүлмез.	²⁶ Аяк басжак ёдаңы догрула,
шонда әхли ёлларың берк
болар.
¹⁷ Олар эрбетлик наныны
иййәрлер,	²⁷ Сага-сола совулма,
яманлықдан даш дур.

5-нжи бап

- ¹⁻² Оглум, ақыллылығы горар ялы,
додагың билими горар ялы,

- мениң даналыгыма үнс бер;
дүшүнжәме гулак ас.
- ³ Чүнки бозук аялың додагындан
бал дамьяндыр,
сөзлери ягдан юмшакдыр.
- ⁴ Эмма соңунда ёвшан ялы
ажыдыр,
икийүзли гылыч ялы
йитидир.
- ⁵ Онуң аяклары өлүме,
әдимлери өлүләр дүнйәсине
тарапдыр.
- ⁶ Ол яшайша барян ёл барада
ойланмаяр;
угры булашык,
өзи муны билмейәр.
- ⁷ Шонуң үчин, огулларым, мени
диңләң,
агзымың сөзлеринден
чыкмаң.
- ⁸ Ол аялдан гача дуруң,
онуң босагасына якынлашмаң.
- ⁹ Ёгса абрайдан дүшерсиң,
зальыма бергидар боларсың.
- ¹⁰ Чекен азабың хөзирини
башгалар гөрер,
газанжың өзгәниң өйүне гидер.
- ¹¹ Ах чекип наларсың өмрүң
соңунда,
тениң хем бедениң гуранда.
- ¹² Диерсиң шонда: «Мен нәме
үчин тербийәни йигрендим,
йүрегим-де кәйинжи рет этди?»
- ¹³ Мугаллымларымы диңлемедим,
өвредйәнлере гулак асмадым.
- ¹⁴ Жемленен жемагатың өңүнде,
тас масгара болупдым».
- ¹⁵ Сувы диңе өз гуйындан,
өз чешмәң акаба сувундан ич.
- ¹⁶ Чешмелериң көчелере,
булакларың мейданчалара
ййрасынмы?
- ¹⁷ Олары өзге билен пайлашма,
олар диңе өзүңки болсун.
- ¹⁸ Булагың сувлары ак паталы
болсун,
яшлыкда өйленениңе гуван.
- ¹⁹ Ол бир сөйгүли жерен, нәзик
марал ялыдыр,
онуң гөвүслери сени
гандырсын.
Мыдама кейпли жош.
- ²⁰ Оглум, сени нәме үчин башга
аял жошдурмалы?
Нәме үчин зынахор аялы
багыраңа басжак?
- ²¹ Ынсаның ёллары Реббин
гөзүниң алнындадыр,
оларың әхли ёдаларыны
сынлаяндыр.
- ²² Эрбетләр өз этмишинде
тутулып,
гүнәлерине багланярлар.
- ²³ Олар тербиесизликден өлерләр,
аша амаклығындан
азашарлар.

6-нжы бап

- ¹ Оглум, карз алжага кепил гечип,
оңа дерек эл берен болсаң,
- ² өз дилинден дузага дүшенсин,
өз сөзлериң билен тутулансың.
- ³ Ондан халас болмак үчин
шейле этмели, оглум.
Якының пенжесине дүшениңе
гөрә,
бар-да, онуң өңүнде өзүңи
кичелт.
Ялбар.
- ⁴ Гөзүңе укы берме,
габагыңы юмма.
- ⁵ Авчыдан гачан жерен кимин,
гушбазың элинден сыпан гуш
кимин өзүңи гутар.
- ⁶ Эй, ялта, гарынжаның янына
бар;
оларың ишлейшине серет-де,
акыл ал!
- ⁷ Оларың не баштутаны, не
гөзегчиси,
не-де хөкүмдары бар.
- ⁸ Томусда өз иймитини
топлайрлар,
оракда өз азыгыны
йыгнаярлар.
- ⁹ Эй, ялта киши, сен хачана
ченли ятжак?
Укудан хачан оянжак?
- ¹⁰⁻¹¹ Биразажык укламак, бираз
иркилмек үчин,
- гышарып гол говшуранында,
гарыплык гаракчы ялы,
мэтәчлик яраглы адам
мысалы башыңдан инер.
- ¹² Дейюс билен яманың
ялан яшаяр агзында.
- ¹³ Ол гөзлерини гыпяр, аяклары
билен ышарат эдйәр,
бармагы билен үмлейәр.
- ¹⁴ Йүрегинде мекир ниет бар,
мыдама дава-женжел турузяр.
- ¹⁵ Шонуң үчин оңа бетбагтчылык
дуйдансыз инер;
пагыш-пара болар, шыпа
тапылмаз.
- ¹⁶ Реб алты зады,
догрусы, еди зады
йигренйәндир:
- ¹⁷ текепбир гөзи, яланчы дили,
бигүнә ган дөкйән эли,
- ¹⁸ яман ниетли йүреги,
яманлыга ёртян аяклары,
- ¹⁹ ялан ягдырян галп шаяды,
доганлар арасында дава
дөрөйдән адамы.
- ²⁰ Оглум, атаң буйругыны
бержай эт,
энең өвүтлеринден йүз өвүрме.
- ²¹ Олары мыдам йүрегинде сакла,
бойнуңа багла.
- ²² Ёлбелет боларлар саңа йөрән
махалың;

горарлар сени ятан махалың;
гүррүңдеш боларлар оя
вагтыңда.

23-24 Яман аялдан, сүйжи дилли
зынахор аялдан горамак
үчин,
буйрук – чыра,
өвүт – нур,
кәйинч-тербие – яшайша
ёлдур.

25 Онуң гөзеллигине йүрегинден
хөвес этме,
кирпиклериниң есири болма.

26 Лолының бахасы бир дөвүм
чөреге дурса-да,
бу кемчин гымматлы жаны
авляяндыр.

27 Ким этегинде от гөтерер-де,
эшигини якмаз?

28 Ким көзүң үстүнден йөрэр-де,
дабаны көймез?

29 Якынының аялына янашан хем
шейле боляр;
оңа эл дегрен жезасыз галмаз.

30 Ачка гарныны доюрмак үчин
огурлан
огрыны йигренйән дэлдирлер
ахырын?

31 Йөне ол тутулса, еди эссе эдип
гайтарар,
өйүниң бар байлыгыны
бермели болар.

32 Зына эдйән адам кемакылдыр,
ол өз жаныны хелэк эдйәр.

33 Ол тенине яра алар,
биабрайчылыга учрар,
пәкленип болмажак уяда галар.

34 Чүнки габанжаңлык эркек
кишини газапландырыр,
ол өч аланда, хич рехим этмез.

35 Ол сениң пара-пешгешине
бакмаз,
нәче төлесен-де, хич разы
болмаз.

7-нжи бап

1 Оглум, мениң сөзлерими сакла,
буйрукларымы унутма.

2 Буйрукларымы сакла, шонда
яшарсың,
өвүтлерими гөзүң гөрежи
ялы ая.

3 Олары бармакларыңа дак,
йүрегиң гатына язып гой.

4-5 Өзүңи зынахор аялдан саклар
ялы,
сүйжи дилли башга аялдан
горар ялы,
даналыга: «Сен мениң уям» дий.
Пайхаса: «Гарындашым» дий.

6 Бир гезек мен өз өйүмиң
пенжиресинден,
гөзенегиң арасындан ашак
середйәрдим.

7 Надан жахылларың арасында
бир кемакыл яш йигиди гөрдүм.

8-9 Алагараңқыда, агшамара, гиже
аралашып, гараңқы дүшенде,

- бурчдакы ол аялың өйүне
голай көчеден гечип,
онуң өйүне тарап баряр.
- ¹⁰ Серет, бир аял өңүнден
чыкды,
лолы лыбасындакы гара
йүрекли аял оны гаршы
алды.
- ¹¹ Ол шермендедир хем
хөтжетдир,
өз өйүнде отурып билмез.
- ¹² Бир гөрсөң көчеде, бир гөрсөң
базарда,
хер бурчда бир адама
гарашяндыр.
- ¹³ Аял йигиди гужагына гарбап,
оны огшаяр,
йүзүни галңадып, шейле
диййәр:
- ¹⁴ «Мен шу гүн вадамы ерине
етирдим,
саламатлык гурбанлыгыны
бердим.
- ¹⁵ Шонуң үчин сени гаршыламага
чыктым,
гөзлегиңе чыктым-да, инди
таптым.
- ¹⁶ Дүрли гүлли мүсүр матасындан
дүшек яздым.
- ¹⁷ Дүшегиме хошбой ыслы мүр,
ахалот хем далчын сепдим.
- ¹⁸ Гел, эртире ченли ышкдан
доюп-ганяңчак,
айшы-эшретден леззет алалы.
- ¹⁹ Чүнки әрим өйде ёк;
ол узак ёла гитди.
- ²⁰ Янына күмүшли хоржуныны
алды.
Ай доляңча, өе доланмаз».
- ²¹ Энчеме сөз билен өзүне майыл
эдйәр,
сүйжи дили билен йигиди
ыряр.
- ²²⁻²³ Йигит өлдүрилмәге алнып
барыляң өкүз ялы,
багрындан ок гечйәнчә,
дузага ховлугяң сугун ялы,
жанының кастынадыгыны
билмән тора баряң гуш
мысалы,
аялың ызына дүшйәр.
- ²⁴ Шол себәпли, огулларым, маңа
гулак гоюң,
айтжак сөзүме үнс бериң.
- ²⁵ Йүрегиңиз онуң ёлуна
ырылмасын,
онуң ёдаларында азашмаң.
- ²⁶ Чүнки ол көплери яралап
йыкды,
пидалары сансыз-
сажаксыздыр.
- ²⁷ Онуң өйи өлүлөр дүңйәсиниң
ёлудыр,
өлүме инйәндир.

8-нжи бап

- ¹ Даналык чагырмаярмы эйсем?
Белент жар чекйән дүшүнже
дәлмидир?

- 2 Даналык ёл якасындакы
белентлигиң үстүнде,
ёдаларың чатрыгында дуряр.
- 3 Ол шөхер дервезелериниң
агзында,
гирелгелериң өңүнде дуруп
жар чекйёр:
- 4 «Эй, адамлар, мен сизи
чагырырын,
чагырышымы ынсан
огулларына гөнүкдирийэрин.
- 5 Наданлар, акыллы болуң!
Сиз, акмаклар, акылыңыза
айланың.
- 6 Диңлән, мен мөхүм затлары
айдырын,
догрыны беян эдйэрин.
- 7 Чүнки дилим шексиз хакыкаты
геплейёр,
агзым яланы йигренйёр.
- 8 Бар сөзүм догрудыр,
ёкдур эгри-яланы.
- 9 Дүшүнийэне оларың әхлиси
айдыңдыр,
билим тапанлар үчин догрудыр.
- 10 Күмши дёл, несихатымы ал,
сап алтын орнуна билим ал.
- 11 Чүнки даналык жөвхерден
говудыр,
хич арзылы зат оңа тай
гелмез.
- 12 Мен даналыкдырын, пәхим-
пайхас билен яшярын,
- билим хем акыллылык
мендедир.
- 13 Ребден горкмак яманлыгы
йигренмекдир.
Мен текепбирлиги хем
улумсылыгы,
яманлык ёлуны, яланчы дили
йигренйэрин.
- 14 Өвүт хем сагдын чөзгүт
мендедир.
Пайхас мендинрин,
гүйч-кувват хем мендедир.
- 15 Мен аркалы патышалар шалык
эдйэрлер,
хөкүмдарлар адыл хөкүм
чыкарярлар.
- 16 Сердарлар, эмелдарлар,
барча догручыл хөкүм
йөрөдйәнлер
мениң үстүм билен хөкүм
сүрийэрлер.
- 17 Мени сөййәнлери сөййэрин,
мени ыхлас билен агтарянлар
тапярлар.
- 18 Байлык, шөхрат, түкенмез мал-
мүлк
ве адалат мендедир.
- 19 Мениң мивәм тылладан, сап
алтындан говудыр,
мениң пейдам сайлама
күмүшден оңатдыр.
- 20-21 Өзүми сөййәнлере байлыгы
мирас берйән,
оларың хазыналарыны
долдурян.

- Чүнки мен догрулык ёлундан,
адалат ёдаларындан йөрейән.
- 22 Реб овал башда мени эмеле
гетирди,
Онуң эден ишлериниң
илкинжиси мендим.
- 23 Гадымыетде,
Дүнийә ярадылмаздан өң,
башда мен беркарар
эдилдим.
- 24 Дүйпсүз сувлар ёкка,
бол сувлы чешмелер ёкка
догулдым.
- 25-26 Даглары ерде дикелтмәнкә,
депелер дөрөмезден өң эмеле
гелдим.
Реб земини,
ериң топрагыны энтөк
яратманды.
- 27 Худай гөклери беркарар эден
махалы,
дүйпсүз сувларың йүзүне
гөзьетим чекенде, мен ол
ердедим.
- 28 Гөкде булутлары беркидип,
дүйпсүз сувларда чешмелери
гоянда,
- 29 сувлар буйругымдан чыкмасын
дийип,
деңзе чәк чекен махалы,
Ериң бинядыны тутан
махалы,
- 30 бир усса ялы мен Онуң
янындадым.
Хер гүн Онуң бегенжидим,
- Онуң хузурында элмыдам
шатланярдым.
- 31 Онуң тутуш дүнийәсинден
шатландым,
ынсан огулларына бегендим.
- 32 Инди, огулларым, мени динләң!
Мениң ёлумы тутялар
нәхили багтлы!
- 33 Өвүт-несихатыма гулак гоюп,
акыл-пайхаслы болуң,
оны харламаң.
- 34 Хер гүн дервезәми гаравуллап,
гапымы горап, мени динлейән
адам багтлыдыр!
- 35 Чүнки мени тапан яшайшы
тапар
ве Реббиң разылыгыны газанар.
- 36 Ким мени тутмаса, өз жанына
зыян әдйәр.
Мени йигренйәнлериң әхлиси
өлүми сөййәндир».

9-нҗы бап

- 1 Даналык өзүне жай гурды,
онуң еди сүтүнини ёнды.
- 2 Гурбанлык сойды,
шерабыны хәзирләп,
сачагыны язды.
- 3 Кенизлерини ёллап,
шәхериң белент еринден жар
чекдилер:
- 4 «Ким надан болса, бәрик
совулсын!»

- Кемакыла болса шейле
диййәр:
- ⁵ «Гел, мениң нанымдан ий,
тайярлан шерабымдан ич.
- ⁶ Наданлықдан чык, шонда
яшарсың.
Пайхас ёлундан йөре».
- ⁷ Масгаралайжа кәйән өзүне уят
гетирер,
эрбетлик эдйәни язгаран
өзүне зыян етирер.
- ⁸ Масгаралайжа кәеме, ёгса сени
йигренер.
Акылдара кәе, ол сени сөер.
- ⁹ Акылдара өвретсең,
акылдарлыгы артар,
догручыла өвретсең, билими
артар.
- ¹⁰ Даналыгың башлангыжы
Ребден горкмакдыр.
Мукаддеслиги танамак болса
пәхим-пайхасдыр.
- ¹¹ Чүнки мениң үстүмден сениң
гүнлериң узалар,
өмрүң йыллары артар.
- ¹² Акыллы болсаң, өзүңе пейда.
Масгараласаң-да, оны өзүң
чекерсиң.
- ¹³ Акмак аял шермендедир,
надандыр, хич зат билйән
дәлдир.
- ¹⁴⁻¹⁵ Өйүниң гапысының алнында,
шәхериң белент еринде отурып,
- ёлдан гечип баряңлары
чагырмак үчин жар чекйәр:
- ¹⁶ «Ким надан болса, бәрик
совулсын!»
Кемакыла болса:
- ¹⁷ «Огурлык сув сүйжүдир,
гизлин ийилиән нан тагамлы»
диййәндир.
- ¹⁸ Эмма ол ерде өлүмиң
бардыгыны,
онуң янына баранларың
өлүлөр дүйәсиниң
дүйбүндедигини
билмейәрлер.

10-нжы бап

¹Сүлейманың пәхимлери

Акыллы огул атасына
шатлыкдыр,
акмак огул энесине гайгыдыр.

² Эрбетлик билен газанылан
байлыгың пейдасы ёкдур,
догрулык болса өлүмден
халас эдйәндир.

³ Реб догручылы ач гойяң
дәлдир,
йөне эрбетлериң арзувыны
рет эдйәндир.

⁴ Ялта эл гарыплык гетирйәр,
ишеңдир эл байлык.

⁵ Томусда йыгнааян парасатлы
огулдыр,
Орак вагтында уклаяң
атасыны уяда гойяр.

- 6 Догруларың башына берекет
ягяр,
эрбедин дилинде зорлук
гизленйәр.
- 7 Догруларың ятланмагы
ялканышдыр,
эрбетлериң ады чүйрейәндир.
- 8 Калбында даналык болан өвүди
кабул эдер,
акмагың дили болса бела
элтер.
- 9 Садыклыкда гезен аман
гезйәндир,
эгри ёлдан йөрән аян
боляндыр.
- 10 Гөз гыпян гам-гусса дучар болар,
акмагың дили башына бела
гетирер.
- 11 Догруларың агзы яшайыш
булагыдыр,
эрбетлериң агзы зорлугы
өртйәндир.
- 12 Йигренч гахар-газабы ояряр,
сөйги болса бар языгы
багышлаяр.
- 13 Дүшүнжели адамың дилинден
даналык дөкүлйәр,
кемакылың аркасына болса
гамчы гарашяр.
- 14 Акыллылар билими гораярлар,
акмагың дили болса
хеләкчилиге гетирйәр.
- 15 Байың галасы онуң
байлыгыдыр,
- гарыбың ёксуллыгы онуң
хеләкчилигидир.
- 16 Догрының газанжы яшайша
гетирйәр,
эрбетлериң газанжы гүнә
гетирйәр.
- 17 Тербийәни сакляян яшайыш
ёлундадыр,
кәйинжи рет эдйән болса
ёлдан азашяндыр.
- 18 Йигренжи яшырян киши –
яланчы,
гыбат яйрадян болса
акмакдыр.
- 19 Гепи көпүң языгы бардыр,
эмма агзына эелик эдйән адам
парасатлыдыр.
- 20 Догручылың дили сайлама
күмүшдир,
эрбетлериң йүреги хич зада
дуряр.
- 21 Догручылың агзы көплери
бакяр,
акмаклар болса
кемакыллыкдан өлйәр.
- 22 Реббин берекеди байлык
гетирйәр,
Ол бу байлыга дерт-алада
гошмаз.
- 23 Акмак яманлыга шатланар,
дүшүнжели адам даналыга.
- 24 Эрбедин горкусы башына
гелер,
догручылар мырадына етер.

- 11 Догручылларың дилегинден
шәхер беленде галяр,
эрбетлериң дилинден ол
вейран боляр.
- 12 Якыныны кемсидйән
кемакылдыр,
дүшүнжели адамың агзындан
сөз чыкмаяр.
- 13 Гыбаткеш башганың сырыны
паш эдйәндир,
ынамдар гөвүн сырдаш
боляндыр.
- 14 Маслахатсыз миллет хеләк
боляндыр,
маслахатчы көп болан ерде
еңиш бар.
- 15 Нәтанша кепил болан көп зыян
чекер,
кепил болмакдан гачан дынч
гезер.
- 16 Мылакатлы аял хормат,
залымлар байлык газаняндыр.
- 17 Мерхеметли өзүне пейда
гетирйәр,
залим болса өзүне зыян эдйәр.
- 18 Эрбедин газанжы галплыкдыр,
догрулык эйән хөкман
хакыны алар.
- 19 Йүректен догручыл ынсан –
яшайша,
яманлыгы ызлаян – өлүме баряр.
- 20 Гара йүреклилер Реббе
нежисдир,
Реб садык ёлдан хошалдыр.
- 21 Мен сөз берйән, элбетде, яман
жезасыз галмаз,
догруларың несиллери
гутулар.
- 22 Салыкатлылыкдан йүз өврен
гөрмегей аялың ягдайы
доңзуң бурнуна дакылан
алтын ысырга ялыдыр.
- 23 Догрулар диңе ягшылыгы
арзувлар,
эрбетлериң гарашяны гахар-
газап.
- 24 Бири бар пайлаяндыр, байлыгы
болса артяр.
Бири бар – гаты гысык, диңе
мәтәчлиге говушяр.
- 25 Сахы адамың берекеди артар,
сув берене сув берлер.
- 26 Галласыны гизлейәне халк
гаргаяр,
галла сатяның башына
берекет яяр.
- 27 Ягшылык гөзлейән мерхемет
газаняр,
яманлык гөзлейән яманлыга
етер.
- 28 Байлыгына байрынян
йыкылар,
догрулар болса тәзе балдак
ялы өсер.
- 29 Хожалыгына бетбагтлык
гетирен ел гысымлан ялы
болар,
акмак акыллы адамың
хызматкәри болар.

³⁰ Догрының мивеси яшайыш
дарагтыдыр,
акылдар адам ынсанлары
газаняр.

³¹ Дүньәде догры адам
жезаландырылса,
эрбет билен гүнәкәрин
алмыты,
гөр, нәче эссе болар!

12-нжи бап

¹ Тербийәни сөййән билими
сөййәндир,
кәйинжи йигренйән болса
самсыкдыр.

² Ягшы адам Реббин
мерхеметини
газаняндир,
эрбет ниетлини болса хөкүм
әдйәндир.

³ Адам эрбетлик билен беркәп
билмез,
догруларың көкүни хич зат
гопармаз.

⁴ Мынасып аял әринин
башының тәжидир,
бинамыс аял болса сүгеиңи
чүйредер.

⁵ Догручылың пикири
адылдыр,
эрбетлериң маслахаты
хайынлыкдыр.

⁶ Эрбетлериң геп-гүррүңи ган
дөкмәге тешедир,
догруларың дили болса олары
халас әдер.

⁷ Эрбетлер дүңдерилип ёк
боляндир,
догруларың өйи болса берк
дурияндир.

⁸ Ынсан акыл-пайхасына гөрә
өвүлйәр,
адамда эгри хыял болса
халанмаяр.

⁹ Өзүни улумсы тутуп, нана зар
болан адамдан,
гүнүни өзи долаян гарамаяк
говудыр.

¹⁰ Догручыл киши малының
жаныны хем гайгыряр,
эрбетлериң рехими хем
залымлыкдыр.

¹¹ Ерини бежерйән адамың наны
бол болар,
бош хыяла эерйән болса
кемакылдыр.

¹² Эрбетлер яманларың
олжасыны ислейәр,
догручылларың болса көки
өсйәр.

¹³ Яманлар языклы гүррүңиден
дузага дүшйәр,
догручыллар кынчылыкдан
ёл тапяр.

¹⁴ Ынсан дилиниң мивесинден
ягшылык тапар,
әллериңи хызматы өзүне
серпай болар.

¹⁵ Акмагың ёлы өз гөзүне догрудыр,
акылдар адам маслахаты
диңлейәр.

16 Акмагың гахары деррев
билдирйэндир,
сересаплы киши гөвне
дегленини яшырыандыр.

17 Хакыкаты айдын адыл
геплейэндир,
галп шаят болса яланы.

18 Ойланман геплейән дил гылыч
ялы санжыляндыр,
акылдарың дили болса шыпа
берйэндир.

19 Чын дил эбедиликдир,
яланчы дил аз салымлыкдыр.

20 Яман ниетлиниң йүрегинде
хиле бардыр,
саламатлыгы ниетлейән болса
шатлык алар.

21 Догручыл адама хич бела
гелмез,
эрбетлериң башы беладан
гутулмаз.

22 Ялан дил Реб үчин
нежисликдир,
догручыллык ислейәнлерден
болса Ол хошалдыр.

23 Сересаплылар билими өзи
үчин сакляяр,
акмагың йүреги болса
акмаклығыны эшгәр эдйәр.

24 Жаныпкешиң эли хөкүм сүрер,
ялта межбуры ише гидер.

25 Гайгылы йүрек адамы чөкерйәр,
ягшы сөз болса оны
шатландыяр.

26 Догручыл адам якынына ёл
гөркезийэндир,
эрбетлериң ёлы болса
азашдырыандыр.

27 Ялтаның эли тутан авуны
биширмез,
гайратлы болса гымматлы
хазына.

28 Догрулык ёлунда яшайыш
бардыр,
ол ёлда өлүм ёкдур.

13-нжи бап

1 Акыллы огул атасының
өвреденини динлейәр,
масгаралайжы болса кәйинже
гулак асмаяр.

2 Ягшылар агзының мивесинден
хасыл алар,
йөне хайынларың ислеги
зулумдыр.

3 Дилине берк жаныны
гораяндыр,
агзыбошлар хеләкчилиге
баряндыр.

4 Ялтаның гөвни ислейәр, йөне
хич зат газанмаяр,
жаныпкешиң гөвни болса
докмәдедир.

5 Догручыл ялан сөзи йигренйәр,
эрбет болса рысвалык гетирийәр.

6 Догручыллык догруларың
ёлуны гораяр,
йөне гүнә эрбетлери
йыкяндыр.

- 7 Бири бардыр, өзүни бай
гөркезйэндир, йөне хич
зады ёк.
Бири бардыр, өзүни гарып
гөркезйэндир, эмма
байлыгы көп.
- 8 Адамың байлыгы жанына
төлег боляр,
йөне гарып хайбаты диңлейән
дәлдир.
- 9 Догручылың нуры шөхле сачяр,
эрбедин чырасы өчйәр.
- 10 Текепбирликден диңе жедел
дөрөйәр,
маслахат сораянда даналык.
- 11 Дуйдансыз гелен байлык барха
азалар,
эл билен чөплөйән көп газанар.
- 12 Узага чекен тама йүрек
дердидир,
хасыл болан ислег яшайыш
дарагтыдыр.
- 13 Өвүди әсгермейән өзүни хеләк
эдйәр,
буйругы саклаян болса сылаг-
серпай аляр.
- 14 Акылдарың өвүди
өлүм дузагындан совян
яшайыш чешмесидир.
- 15 Сагдын пикир мерхемет газаняр,
хайының ёлы мушакгата
баряр.
- 16 Сересаплылар билим билен иш
эдйэндирлер,
- акмак болса самсыклыгыны
гөркезйэндир.
- 17 Эрбет илчи баша бела гетирйәр,
садык илчи болса шыпа
гетирйәр.
- 18 Өвүт-несихаты рет эден
гарыплык хем биабрайлык
алар,
кәйинжи кабул эдене хормат.
- 19 Амала ашан арзув жана
рахатлык берйәр,
яманлыктан айрылмагы
акмак йигренйәр.
- 20 Акылдарлар билен йөрөйән
акыллы болар,
акмак билен гатнашян зыяна
галар.
- 21 Гүнәкәри бетбагтлык ковалаяр,
догручыллар болса ягшылык
сылагыны аляр.
- 22 Ягшы адам агтык-
човлукларына-да мирас
галдыряр,
йөне гүнә эдйәнлерин
байлыгы догрулара галяр.
- 23 Гарыбың ери бол хасыл берйәр,
йөне ол адалатсызлык билен
сүпүрилип әкидилйәр.
- 24 Таягыны гайгырян адам
оглуны йигренйэндир,
оны сөййән болса вагтында
тербие берйәр.
- 25 Догручылың дойянча ийжеги
бардыр,

эмма эрбетлериң гарны ач
галар.

14-нжи бап

¹ Акылдар зенан өйүни гуряр,
акмак аял болса өйүни өз эли
билен юмурыя.

² Догрулыкда йөрөйән Ребден
горкяндыр,
Ёлдан чыкян болса, Оны
йигренйэндир.

³ Текепбириң сөзи – өзүне гамчы,
дананың додагы болса өзүни
гораяндыр.

⁴ Өкүзлер ёк вагты ахыр арасса,
хасылың болчулыгы болса
өкүзиң гүйжи билендир.

⁵ Садык шаят ялан сөзлемез,
галп шаят хер деминде ялан
ягдырыандыр.

⁶ Масгаралайжы даналык агтарса-
да, оны тапян дәлдир,
дүшүнжели адама болса
билим аңсатдыр.

⁷ Акмагың янындан чекил,
чүнки онуң агзындан билим
алмарсың.

⁸ Пайхаслы адамың даналыгы өз
ёлуна дүшүнмеги үчиндир,
акылсызың акмаклығы болса
алдавчылыкдыр.

⁹ Акмаклар гүнә гүлйэндирлер,
йөне хошаллык
догручылларың
арасындадыр.

¹⁰ Йүрек өз дердини өзи
билйэндир,
шатланса-да кесеки гошулян
дәлдир.

¹¹ Эрбетлериң өйи вейрана
дөңйәр,
догручылларың чадыры
пажарлап өсйәр.

¹² Ёл бардыр, адама догры ялы
гөрүнйәр,
йөне онуң соңы өлүме баряр.

¹³ Кәте гүлки ичинде-де йүрегиң
гамгын,
шатлыгың соңунда-да гам
бардыр.

¹⁴ Выждансыз өз ёлларындан,
ягшы адам өз эденинден
канагатланар.

¹⁵ Надан хер сөзе ынанияндыр,
пайхаслы адам болса өз
эдимини ойлаяндыр.

¹⁶ Акыллы адам яманлыкдан
горкуп гача дурыандыр,
акмак болса хетденаша
батырсырап, соңуны саймаз.

¹⁷ Гахаржаң адам акмаклык
эдйэндир,
мекир адам хем
йигренилйэндир.

¹⁸ Наданлар акмаклығы мирас
аляр,
пайхаслылар болса билим
тәжини геййәр.

¹⁹ Яманлар ягшыларың өнүнде,

- эрбетлер догручылың
гапысында баш эгйэндир.
- 20 Гарыбы өз якынлары-да
йигренйэндир,
байы болса сөййән көпдүр.
- 21 Өз якыныны йигренйәнлер
гүнә эдйэндир,
гарыба рехим эдйән болса
багтлыдыр.
- 22 Яманлыгы ниет эдйәнлер
ялңышмаярлармы?
Ягшылыгы пикир
эдйәнлер садык сөйги
газанмаярлармы?
- 23 Хер бир зэхметден хайыр гелер,
бош геп диңе мэтэчлик
гетирер.
- 24 Даналыгың байлыгы хорват
тэжидир,
акмакларың безеги оларың
акмаклығыдыр.
- 25 Чын шаят адамы халас
эдйэндир,
яланчы шаят болса дөнүклик
эдйэндир.
- 26 Ребден горкяна гүйчли гораг
бардыр,
онуң чагаларына-да пена болар.
- 27 Ынсаны өлүм дузагындан
совар ялы,
Ребден горкмак яшайыш
чешмесидир.
- 28 Патышаның шөхраты халкың
көплүгиндедир,
- халкың ёк болмагы
хөкүмдарың
хеләкчилигидир.
- 29 Гиң гөвүнли адамың
дүшүнжеси көпдүр,
даргурсак болса акмаклығы
бейгелдйэндир.
- 30 Асуда пайхас бедене яшайыш
берйәр,
гөриплик болса сүеклери
чүйредйәр.
- 31 Эжизи эзйән оны Яраданы
ынжадяндыр,
мэтэже мерхемент эдйән
Яраданы хорватляяндыр.
- 32 Эрбет өз яманлығындан
йыкыляр,
догручыла болса өлүмде хем
пена гарашяр.
- 33 Даналык дүшүнжели йүрекеде
яшаяр,
хатда акмаклар арасында-да
билдирийәр.
- 34 Догрулык миллети бейгелдйән
болса,
гүнә халклара утанчдыр.
- 35 Пайхаслы иш эдйән хызматкәр
патышаның мерхементини
газаняр,
масгара иш эдйән болса Онуң
газабына дучар боляр.

15-нжи бап

- 1 Мылайым жогап гахары совар,
гаты сөз газабы жошдуряр.

- ² Даналыгың дилинден билим
яйраяр,
акмагың агзындан акмаклык
чыкяр.
- ³ Реббиң гөзи хемме ердедир,
ямана-ягша бакяндир.
- ⁴ Мылайым дил яшайыш
дарагтыдыр,
бозук дил рухы чөкерйәр.
- ⁵ Акмак атасының өвүдини рет
эйдәндир,
тербийә гулак асян болса
сересаплыдыр.
- ⁶ Догрының өйүнде байлык көпдүр,
эрбедиң газанжында
мушакгат бардыр.
- ⁷ Дананың дили билим яйрадыр,
акмагың аны бейле дәлдир.
- ⁸ Эрбетлериң гурбанлыгы Реббе
йигренжидир,
догручылларың догасы-да
Онуң гуванжыдыр.
- ⁹ Эрбетлериң ёлы Реббе
йигренжидир,
догручыллыгы ызлаяны
болса Ол халаяндыр.
- ¹⁰ Догры ёлы терк эйдән берк
жеза алар,
тербийәни йигренйән өлүме
барар.
- ¹¹ Өлүләр дүнйәси ве хеләкчилик
ери Реббе ачык болса,
ынсан йүреги Оңа хас хем
аяндыр.
- ¹² Масгаралайжы адам кәйинжи
халаян дәлдир,
ол акылдарың янына хем
гитмез.
- ¹³ Йүрек шатлыгы йүзи ягтылдыр,
йүрек ызасы рухы сындыряр.
- ¹⁴ Дүшүнжели адамың йүреги
билим агтаряндир,
акмакларың агзы болса
акмаклыкдан ганяндир.
- ¹⁵ Гарыпларың хемме гүни
мушакгат,
йөне ягшы йүрек мыдамалык
мейлисдир.
- ¹⁶ Көп байлык билен кынчылыкда
яшаныңдан,
аз байлык билен Ребден
горкуп яшамак ягшыдыр.
- ¹⁷ Йигренч билен ийлен гөле
этинден,
сөйги билен ийлен буламак
говудыр.
- ¹⁸ Гахаржан дава турузяндир,
гиң гөвүнли болса жеңжели
ятыряндир.
- ¹⁹ Ялтаның ёлы тикенли айманча
меңзейәр,
догручылың ёлы болса дүздүр.
- ²⁰ Акыллы огул атасыны
гувандыряр,
акмак огул болса энесини
йигренйәр.
- ²¹ Акмаклык кемакыллара
шатлыкдыр,

- дүшүнжелер болса догры
йөрейәр.
- 22 Маслахат болмаса максатлар
пучдур,
маслахатчы көп боланда
мырат хасыл боляр.
- 23 Ынсана шатлык говы жогапдан
гелйәндир,
ерликли сөз адама шатлык
гетирйәндир.
- 24 Акылдара ёкардакы дурмуш
ёлундан йөремеги
ашакдакы өлүлөр дүнйәсинден
дашлашмагы үчиндир.
- 25 Реб текепбирлериң өйүни
йыкяндыр,
дул хатының чәгини болса
гораяндыр.
- 26 Яман ниет Реббе йигренжидир,
якымлы сөзлери болса тәмиз
сайяр.
- 27 Небсине чапян өйүне алада
гетирйәр,
параны йигренйән болса узак
яшаяр.
- 28 Догручылың аны жогап
беренде ойланындыр,
эрбетлериң агзы яманлыгы
совурияндыр.
- 29 Реб эрбетлерден дашдадыр,
догручылларың догасыны
болса эшидйәр.
- 30 Гөзүң нуры йүреги
бегендирйәр,
- хош хабар болса сүңкүне
кувват берйәр.
- 31 Яшайыш өвүдини диңлейән
гулак
парасатлылар арасында
месген тутар.
- 32 Өвүт-несихаты тутмаян өз
жаныны йигренйәндир,
өвүди диңлейән болса
дүшүнже газаняр.
- 33 Ребден горкмаклык даналыгы
өвредйәндир,
хормат пес гөвүнлиликден
соң гелйәндир.

16-нжы бап

- ¹Йүрегиң пикирлери ынсандан,
йөне дилиң жогабы
Ребдендир.
- ²Адамың әхли ёллары өз гөзүне
сапдыр,
йөне рухуңа сын эдйән Ребдир.
- ³Ишлериңи Реббе табшыр,
ниетлериң беркарапар болар.
- ⁴Реб әхли зады бир максадына
дөретди,
хатда эрбеди хем яман гүн
үчин.
- ⁵Әхли текепбир Реббе
йигренжидир.
Хатыржем бол, олар жезасыз
галмаз.
- ⁶Садык сөйги этмишден
сапаяр,

- Ребден горкмак яманлыктан
совяр.
- 7 Адамың ишлери Реббин
гөвнүнден туранда,
оны хатда душманлары билен
ярашдыряр.
- 8 Харамлыктан гелен улы
газанчдан,
халаллыкдан гелен аз говудыр.
- 9 Адам йүрегинден ниет эдйэр,
онуң әдимине болса Реб
хөкүм эдйэр.
- 10 Рухубелент чөзгүт патышаның
дилиндедир,
ол адалатсыз хөкүм чыкармаз.
- 11 Догры терези ве гапан
Реббиңкидир,
торба ичиндәки әхли чеким
дашлары Онуң ишидир.
- 12 Патышаның эрбетлик этмеги
йигренчликдир,
себәби тагт догручыллык
билен беркарардыр.
- 13 Догры сөз патышаның
гөвнүнден туряр,
ол догры геплейәни сөййэр.
- 14 Патышаның газабы өлүм
чапарыдыр,
йөне парасатлы адам оны
көшешдирийэр.
- 15 Патышаның йүзүндәки нурда
яшайыш бардыр,
мерхемети яз ягшыны
гетирйән булут ялыдыр.
- 16 Даналык алмак алтындан
говудыр,
пайхас күмүшден оңатдыр.
- 17 Догручыллыгың шаёлы
яманлыктан совуляр,
ёлуна дыкгат эдйән өз
жаныны горяндыр.
- 18 Хеләкчиликден өң текепбирлик,
йыкылмактан өң гедемлик
гелйәндир.
- 19 Текепбирлер билен олжа
пайлашандан,
кичигөвүнли гарыпларың
арасында болмак говы.
- 20 Сөзе үнс берйән ровач тапар,
Реббе ынаның болса
багтлыдыр.
- 21 Йүреги парасатла пайхаслы
дийилйэр,
якымлы сөзлейиш билими
артдыряр.
- 22 Акыл-пайхас әеси үчин
яшайыш чешмесидир,
акмак үчин акмаклык жезадыр.
- 23 Даналыгың йүреги диле пайхас
берйэр,
онуң сөзүни ынанчлы эдйэр.
- 24 Якымлы сөзлейиш бал ялы
сүйжүдир,
жана якымлы, сүңке шыпадыр.
- 25 Ёл бардыр, адама догры ялы
гөрүнийэр,
йөне онуң соңы өлүме алып
баряр.

- ²⁶ Зәхмет чекдирйән онун
ишдәсидир,
ачлыгы оны межбур
эйдәндир.
- ²⁷ Яманлар эрбетлиги газяндир,
дили көйдүрижи от
киминдир.
- ²⁸ Эгри адам дава яйрадыр,
гыбаткеш достлары бири-
биринден айырыр.
- ²⁹ Зулум эдйән якыныны алдап,
яман ёла саяр.
- ³⁰ Гөзүни гырпян эгри ишлери
ниет эдйәр,
додагыны чөвүрйән болса
яманлык дөрөдйәр.
- ³¹ Догрулык ёлунда агаран сач
хормат тәжидир.
- ³² Гиң гөвүнли адам
гүйчлүлерден үстүндир,
өзүне эрк эдйән шәхери басып
аландан үстүндир.
- ³³ Бижә этеге атылар,
йөне хөкүм Ребдендир.
- ³ Күмүш гөвечде, алтын күреде
сыналян болса,
йүреклери барлаян Ребдир.
- ⁴ Яманлык эдйән эрбет
додаклара үнс берйәндир,
яланчы яман ниетли диле
гулак асяндир.
- ⁵ Гарыбы яңсылаян Яраданы
кемсидйәндир,
бетбагтлыга шатлаян болса
жезасыз галмаз.
- ⁶ Агтыклар гарры адамларың
тәжидир,
огулларың шан-шөхраты
болса эне-аталарыдыр.
- ⁷ Дүрдәне сөз акмага
ярашмаса,
алдавлы сөз хем асылзада хич
гелишмейәр.
- ⁸ Пара оны берйәниң гөзүне бир
тумар киминдир,
ол нирә өврүлсе, үстүнлик
гетирер.
- ⁹ Языгы гечйәни сөйги
хөвөсләндирийдир,
дава-женжели гайталаян
болса достуны йитирийәр.
- 17-нжи бап**
- ¹ Рахатлыкдакы бир дөвүм гуры
нан
давадан долы жайдакы
мейлистен говудыр.
- ² Масгара оглуң үстүнден
пайхаслы гул хөкүм сүрер
ве доганлар хатарында
мираса шәрик болар.
- ¹⁰ Дүшүнжели адама бир
кәйинч
акмага урлан йүз көтекден
агырдыр.
- ¹¹ Яманлар диңе булагайлык
турузьяндыр,
олара гаршы болса залым
чапар гөндерилер.

- 12 Акмагың акылсызлыгына душ
боланыңдан,
чагасыны алдыран ая душ
гелмек говудыр.
- 13 Ягшылыга яманлык
гайтаряның
өйүнден яманлык гитмез.
- 14 Дава-женжелиң башы бөвсүлен
бөвет ялыдыр,
шонуң үчин оны туташманка
бес эт.
- 15 Эрбеди аклаян билен догручыл
адамы язгаряның икисини-
де
Реб йигренйэндир.
- 16 Нәме үчин акмагың элинде
даналык алмага пул
болсун?
Онда өвренмек ниети ёк.
- 17 Якының сени хемме вагт
сөййэндир,
доган кынчылыклы пурсадың
үчин догландыр.
- 18 Дүшүнжеси кемлик эдйән
кемакыл
якынының дерегине эл берип
кепил боляндыр.
- 19 Языгы сөййән даваны
сөййэндир,
ким босагасыны белент гурса,
сүңкүниң дөвүлмегине
гарашяндыр.
- 20 Эгри йүрек ягшылык тапмаяр,
эгри дил болса, кынчылыга
дүшйәр.
- 21 Акмагың атасы хасрат чекер,
акылсызың атасы шатлыгы
билмез.
- 22 Шадыян йүрек оңат шыпадыр,
сынык рух сүегиңи
гурадяндыр.
- 23 Адалат ёдаларыны ёймак үчин,
эрбет адам гизлин пара
альяндыр.
- 24 Дүшүнжели адам даналыга
середйэндир,
акмагың назары ерин аңры
четине.
- 25 Акмак огул атасына хасрат,
дограна дертдир.
- 26 Языксыза жериме салмак
нәдүрсдир,
асылзада-да догручыллыгы
үчин жеза бермек дүрс
дәлдир.
- 27 Сөзүни жылавлаян
билимлидир,
дүшүнжели адам болса
мылайым рухлудыр.
- 28 Акмак хем дыманда акыллы,
агзыны юманда, дүшүнжели
сайыляндыр.

18-нжи бап

- 1 Үзңеликде яшаян өз исләнини
эдйэндир,
ол әхли сагдын өвүде гаршы
гидйэндир.
- 2 Акмак адам дүшүнжеден
дәл-де,

- дине өз пикирини айтмақдан
кейпленйәндир.
- ³ Эрбетлик билен йигренч
гелйәндир,
биабрайлык билен-де
масгарачылык.
- ⁴ Ынсаның агзындан чыкян
сөзлер дүйпсүз сувлар
киминдир,
даналык болса жошуп акян
булак мысалыдыр.
- ⁵ Хөкүмде эрбедиң тарапында
болуп,
догручылы хаксыз чыкармак
дүрс дәлдир.
- ⁶ Акмагың дили женжел турузяр,
онуң агзы таягы чагыряр.
- ⁷ Акмага дилинден бела
гелйәндир,
онуң додагы жанына
дузакдыр.
- ⁸ Гыбаткешин сөзлери датлы
лукма ялыдыр,
олар гарныңа сиңйәр.
- ⁹ Ишинде ялталык эдйән
юмружының доганыдыр.
- ¹⁰ Реббиң ады берк галадыр,
догручыллар онуң ичине
өзүни атып ховпсуз
болярлар.
- ¹¹ Байларың байлыгы – оларың
берк галасы,
онуң хыялында бейик хаят
киминдир.
- ¹² Хеләкчиликден өң адамың
йүреги текепбир боляндыр,
хормат пес гөвүнлиликден
соң гелйәр.
- ¹³ Диңлемән жогап бермек
акмаклык хем утанчдыр.
- ¹⁴ Адамың дердини рухы чекип
билйәр,
йөне сынык руха ким чыдам
эдер.
- ¹⁵ Пайхаслы адам билим аляндыр,
даналыгың гулагы билим
агтаряр.
- ¹⁶ Совгат гапылары ачяр,
эмелдарларың янына элтйәр.
- ¹⁷ Башга бири гелип, оңа сораг
берйәнчә,
давада илки геплән догры
ялы гөрүнйәндир.
- ¹⁸ Биже даваны тогтадяндыр,
гүйчли гаршыдашларың
арасындакы меселәни
чөзйәндир.
- ¹⁹ Өйкели доган ичине аралашып
болмаян берк галадыр,
аралыкдакы дава болса,
галаның гөзенекли гапысы
ялыдыр.
- ²⁰ Адам агзының мивесинден
канагатланяр,
дилиниң хасылындан дойяр.
- ²¹ Өлүмем, яшайышам дилиң
ыгтыярында,
дили сөййән хасылындан иер.

- ²² Говы аяла говшан говулык
тапьяндыр
ве Реббиң разылыгыны
газаняндыр.
- ²³ Гарып ялбарып геплейэндир,
бай болса гөдек жогап
берйэндир.
- ²⁴ Досты көп боланың
хеләкчилиги-де болар,
йөне догандан-да якын дост
бар.
- 19-нҗы бап**
- ¹ Эгри дилли акмакдан,
садыклыкда гезйән гарып
говудыр.
- ² Билимсиз гайрат ягшы дәлдир,
Аша ховлугян ёлуны
йитирйәр.
- ³ Адамы өз акмаклыгы йыкяр,
йүрегинден болса Реббе
гахарланяр.
- ⁴ Байлык танышлары бетер
көпелдйәр,
гарып болса өз якынынданам
айрыляр.
- ⁵ Галп шаят жезасыз галмаз,
ялан сөзлейәнем гачып
гутулмаз.
- ⁶ Жомардың йүзүни күйсейәнлер
көп,
хеммелер эли ачыга дост.
- ⁷ Гарыбы хемме доганлары
йигренйән болса,
- достлары онданам бетер терк
эдйәр,
ялбарып ызындан ылгаса,
олар эййәм ёкдур.
- ⁸ Пәхим-пайхас газанян өзүни
сөййәр,
дүшүнжелилиги сакляян
болса ровачлык тапяр.
- ⁹ Галп шаят жезасыз галмаз,
ялан сөзлейән хем хеләк
болар.
- ¹⁰ Акмага айшы-эшретде
яшамагың гелишмейши
ялы,
гула хем бегиң үстүнден
хөкүм сүрмек хас бетер
гелишйән дәлдир.
- ¹¹ Пайхаслы адам гиң гөвүнли
болар,
язык гечмек онуң
шөхратыдыр.
- ¹² Патышаның газабы арслан
награсы киминдир,
онуң разылыгы болса
отларың үстүниң чыгы
ялыдыр.
- ¹³ Акмак огул атасына беладыр,
аялың игенжи үнүксиз
дамжа ялыдыр.
- ¹⁴ Өй ве мал-мүлк аталардан
мирас,
йөне пайхаслы аял Ребдендир.
- ¹⁵ Ялталык гафлат укусына
батыряр,
ялта адам ачлык чекйәр.

16 Худайың буйругыны амал
эдйән өз жаныны гораяр,
ёлларына үнс бермейән болса
өлөр.

17 Ким гарыба мерхемерт эдйән
болса, Реббе карз берйәр,
Реб онуң өвезини гайтарар.

18 Умыт барка оглуңа темми бер,
йөне гахарың гелип, оны
хеләк этме.

19 Гаты гахаржаң адам жеза чекер,
эгер оны халас этсең, муны
ене гайталамалы боларсың.

20 Ахыр акыллы боларың ялы,
несихата гулак гой, өвүди
кабул эт.

21 Адамың йүрегинде ниет
көпдүр,
эмма Реббиң максады амала
ашяр.

22 Адамдан гарашыляны
вепалылыкдыр,
Гарып адам яланчыдан
ягшыдыр.

23 Ким Ребден горкян болса
яшар!
Ол канагатлы хем
кынчылыксыз яшар.

24 Ялта табага узадан элини
хатда агзына етирмез.

25 Масгаралайжыны ур, наданлар
пайхаслылык өвренир,
дүшүнжелени тербиеле, ол
билим алар.

26 Атасына зулум эдйән ве
энесини ковян огул
масгаралык хем ыснат
гетирйәр.

27 Оглум, эгер билимли сөзлерден
азашсаң,
өвүди динлемекден
сакланарсың.

28 Нәмынасып шаят адалатың
үстүнден гүлйәр,
эрбетлериң агзы яманлык
иййәр.

29 Масгаралайжы үчин жеза,
акмагың ягырнысына ургы
тайярдыр.

20-нжи бап

1 Шерап биабрай эдйәндир,
чакыр дава-женжел
турузьяндыр.
Оңа алданяның әхлиси
акылсыздыр.

2 Патышаның газабы арсланың
награсы киминдир,
онуң гахарыны гетирйән
өз жанына төвекгеллик
эдйәндир.

3 Давадан гачмак адама абрай
гетирйәр,
бар акмак жеделе тайяр.

4 Ялта ер сүрмән,
орак вагтында хасыл гөзләр,
йөне тапмаз.

5 Ынсаның йүрегиндәки пикир
чуң сув киминдир,

- дүшүнжели адам оны чекип
чыкараар.
- 6 Көп адам өзүне «Мен вепалы»
диййэндир,
йөне ынамдар бирини ким
тапып билер?
- 7 Догручыл садыклыкда йөрөйэр,
онуң ызында чагалары
нэхили багтлы болар!
- 8 Хөкмүрован тагтында отурян
патыша
эхли яманлыгы гөзлери билен
сайгаряр.
- 9 «Йүрегими тэмизледим,
гүнөден пәклендим» дийип,
ким айдып билер?
- 10 Ики дүрли терези дашының,
ики дүрли өлчегин икиси хем
Реббе йигренжидир.
- 11 Хатда чага хем эден ишинин
пәкдигини
я догрудыгыны өз херекети
билен аян эдйэр.
- 12 Диңлейән гулагы, гөрийән гөзи –
икисинем Реб ярадандыр.
- 13 Гарып болмазың ялы, укыны
сөйме,
гөзүңи ач, наның бол болар.
- 14 Сатын алян: «Эрбет, эрбет»
диййэндир,
аңыррак барып болса
өвийэндир.
- 15 Алтын бар, жөвхерем көпдүр,
йөне билимли дил
тапылгысыз затдыр.
- 16 Нэтанша кепил боланың
гейимини ал,
кесекә кепил боландан гирев ал.
- 17 Хиле билен газанылан нан
сүйжүдир,
соңра агзы чагылдан доллар.
- 18 Максатлар маслахат билен
беркараар боляндир;
сагдын маслахатлар билен
урша гит.
- 19 Гыбаткеш сыры паш эдйэндир,
агзыбош билен гатнашык
ачма.
- 20 Ата-энесини нәлетлейәнниң
түм гаранкылыкда чырасы
сөнер.
- 21 Башда басым алнан мирас
соңунда берекетли болмаз.
- 22 «Яманлыгы ерине саларын»
дийме, Реббе гараш,
Ол сени халас эдер.
- 23 Галп терези дашы Реббе
йигренжидир,
хилели терези хем говы
дәлдир.
- 24 Адамың хер әтжек әдими
Ребдендир.
Шейле болансоң, адам өз
әлуна нәдип дүшүнсин?
- 25 Задыны пәхимсиз багыш эдйән
адам дузага дүшер,

- ол әхт эденден соң ойланар. эрбетлерин чырасы гүнәдир.
- ²⁶ Акыллы патыша эрбетлери совруп,
оларын үстүнде дөвек дөвйәр.
- ²⁷ Адамың рухы Реббин чырасыдыр,
ол ынсан калбының бүтин жүммүшини барляар.
- ²⁸ Садыклык ве ынамдарлык патышаны гораяр,
онуң тагты садыклыктан беркаرار боляр.
- ²⁹ Йигитлик кувваты оларын шөхратыдыр,
чал сачлар болса гаррыларын абрайыдыр.
- ³⁰ Ыз галдырян ургы яманлыктан тәмизлейәр,
көтеклер болса калбың жүммүшини пәклейәр.
- 21-нжи бап**
- ¹ Патышаның йүреги Реббин элинде акар яп ялыдыр,
оны ислән тарапына өвүрйәндир.
- ² Адамың әхли ёлы өз гөзүне догрудыр,
эмма йүректәкини өлчейән Ребдир.
- ³ Догрулык ве адалатлылык этмек Реббе гурбанлык беренден якымлыдыр.
- ⁴ Улумсы назар, текепбир йүрек,
- ⁵ Жаныпкешиң максады дине болчулыга гетирйәр,
алнасак адамларын бары мэтәч дүшйәндир.
- ⁶ Ялан сөз билен топланан хазына өлүме ковалап барян үмүрдумандыр.
- ⁷ Эрбетлерин зорлугы өзлерини сүпүрип әкидйәндир,
чүнки олар адалаты бержай этмекден боюн гачыряндыр.
- ⁸ Языклының ёлы эгридир,
пәклерин болшы догрудыр.
- ⁹ Игенжең аял билен өйде яшандан,
үчегин бир бурчунда яшамак егдир.
- ¹⁰ Эрбедиң гөвни яманлык күйсейәр,
якыны онуң гөвнүнден турмаяр.
- ¹¹ Масгаралайжа жеза берленде,
надан акыллы боляндыр,
дана адам тәлим аланда,
билимини артдыряндыр.
- ¹² Догручыл эрбедиң өйүни сынлаяр,
эрбетлер хеләкчилиге баряр.
- ¹³ Гарыбың дады-перядына гулак асадыгың
өз дады-перядына-да жогап берилмез.

- ¹⁴ Гизлин берлен совгат гахары,
голтуга сокулан пара гүйчли
газабы ятыряр.
- ¹⁵ Адалаты бержай этмек
догручыл адама шатлыкдыр,
яман иш эдйәне
хеләкчиликдыр.
- ¹⁶ Дүшүнже ёлундан совлан
өлүлер топарында орнашар.
- ¹⁷ Хезиллиги сөййән мэтәчдир,
шерабы ве ягы сөййән баямаз.
- ¹⁸ Эрбетлер догручыл үчин,
бивепалар хем садык үчин
төлег болар.
- ¹⁹ Игенжен хем гахаржаң аял
билен яшандан,
чөлде яшамак говудыр.
- ²⁰ Арзылы хазына хем яг дананың
жайындадыр,
акмак болса барыны
сымышлар.
- ²¹ Догручыллык хем садыклык
ызлаян адам
яшайыш хем хормат тапар.
- ²² Акылдар адам гүйчлүлериң
шәхерине барып,
оларың бил баглаян
беркитмесини юмурыр.
- ²³ Агзына ве дилине берк
жаныны беладан горяндыр.
- ²⁴ Ченденаша бихая иш эдйән
гедем хем текепбир адамың
ады масгаралайжыдыр.
- ²⁵ Ялтаны өз хөвеси өлдүрйәр,
чүнки онуң эллери ишден
боюн гачыряр.
- ²⁶ Ол узак гүн ачгөзлүк билен
ислейәр,
догручыл болса өлчемән
берйәр ве гысганмаяр.
- ²⁷ Эрбетлериң гурбанлыгы
йигренжидир,
эгер ол яман ниет билен
гетирен болса,
онданам бетердир.
- ²⁸ Галп шаят хеләк болар,
диңлейән адамың сөзи довам
эдер.
- ²⁹ Эрбет адам йүзүни
галңадяндыр,
догручыл адам болса өз
ёлуны ойлаяндыр.
- ³⁰ Реббе гаршы дуруп билжек хич
бир даналык,
дүшүнже я-да маслахат
ёкдур.
- ³¹ Ат сөвеш гүни үчин
сейисленйәндир,
эмма ениш Ребдендир.

22-нжи бап

- ¹ Ягшы ат-абрай көп байлыктан
артык,
сылаг-хормат хем күмүш-
-алтындан ягшыдыр.
- ² Бай билен гарыбың бир
меңзешлиги бар,
оларың икисини-де ярадан
Ребдир.

- ³ Пайхаслы адам ховпы гөрүп
гизленйэндир,
надан гөни гидип жеза
альяндыр.
- ⁴ Кичигөвүнлигиң, Ребден
горкмагың
сылагы байлык, абрай ве
яшайышдыр.
- ⁵ Эгри адамың ёлунда тикенлер
ве дузаклар бардыр.
Өз жанына хайпы гелйән
олардан даш дурар.
- ⁶ Чаганы догры ёл билен тербиеле,
улаланда хем шондан
совулмаз.
- ⁷ Байлар гарыпларың үстүнден
хөкүм сүрйэндир,
бергили-де карз берениң
гулудыр.
- ⁸ Адалатсызлык эжйән бела-
бетер оرار,
газабың таягыңдан хеләк болар.
- ⁹ Сахы адам ялканяндыр,
чүнки ол чөрегинден
эжизлере берйәр.
- ¹⁰ Масгаралайжыны ков, шонда
женжел ёк болар,
төхметдир-даваның ызы
кесилер.
- ¹¹ Пәк йүреклилиги сөййән,
мерхементли сөзлейән
патышаның якыны болар.
- ¹² Реббиң гөзлери билими
гораяндыр,
- вепасызың сөзлерини болса
ялана чыкаряндыр.
- ¹³ Ялта диййәр: «Дашарда арслан
бар,
ёлда ол мени парчалар».
- ¹⁴ Азгын аялың агзы дүйпсүз
горпдур,
Реббиң газабына душан оңа
йыкылар.
- ¹⁵ Чаганың йүрегинде акмаклык
көк уряндыр,
йөне тербие таягы
оны акмаклыкдан
узаклашдыряндыр.
- ¹⁶ Бай болмак үчин гарыплары
эжйән хем-де
байлара совгат берйән дине
гарып дүшер.
- ¹⁷ Гулак ас-да, акылдарларың
сөзүни диңле,
мениң өвретжек затларыма
дыкгат эт.
- ¹⁸ Сен олары калбыңда сакласаң,
оларың әхлиси дилиңде болса
якымлы болар.
- ¹⁹ Сениң Реббе ынанжың болары
ялы,
мен шу гүн саңа, хут саңа
өвредйәрин.
- ²⁰⁻²¹ Гайданыңда сени ёлланлара
чын сөз хем ынамлы жогап
берериң ялы,
мен саңа маслахат хем билим
үчин
отуз несихат язып берейин.

- 22 Гарыбы гарыплыгы себәпли
талама,
мәтәжи межлисте эзме.
- 23 Чүнки оларың тарапыны Реб
тутар,
олары таланы Ол талар.
- 24-25 Оларың ёлларына өвренишип,
жаныңы дузага дүшүрмезиң
үчин,
гахаржаң адам билен тиркешме,
гызма адам билен гатнашык
ачма.
- 26 Бири билен эл беришме,
бирине кепил болянлардан
болма.
- 27 Төлөмәге задың болмаса,
ашагындакы дүшегиңи
алмазлармы нәме?
- 28 Ата-бабаң гоян
гадымы арачәк дашыны
сүйшүрме.
- 29 Ишине өкде адамлары
гөйәңми?
Олар гарамаягың хызматыны
этмез, патышаларың
хузурында дурар.
- 23-нжи бап**
- 1 Хөкүмдар билен нахар иймәге
отураныңда,
өңүнде гойлана сын эт.
- 2 Хоран болсаң,
богазыңа пычак гой.
- 3 Онуң нәз-ныгматына хөвес этме,
- чүнки ол хилели чөрөкдир.
- 4 Баяжак болуп агыр зәхмет
чекме,
пәхимли бол, бу пикириңден
эл чек.
- 5 Сениң гөзүң байлыга
каклышанда, шол байлык
гидйәндир,
чүнки ол бирден ганат
чыкарып, бүргүт ялы
асмана учяндыр.
- 6 Гысганч адамың чөрегини
ийме,
онуң леззетли нәз-
ныгматларына хөвес этме.
- 7 Чүнки ол ичинден пейдасыны
хасапаян ялыдыр,
«Ий, ич!» диййәндир, йөне
йүреги сениң билен дәлдир.
- 8 Иен лукмаңы гусарсың,
сүйжи сөзлериңи еле
соварсың.
- 9 Акмага сөз айтма,
чүнки ол айдан даналыгыңы
йигренер.
- 10 Гадымы арачәк дашыны
сүйшүрме,
етимлериң экин еринден алма.
- 11 Чүнки оларың Хоссары гүйчли,
оларың давасыны сениң
билен Ол тутар.
- 12 Калбыңы өвүт-несихата,
гулакларыңы-да билимли
сөзлере бер.

- 13 Тербийәни чагаларыңдан
гайгырма;
тербие таягы олары өлдүрмез.
- 14 Эгер сен олары таяк билен
урсан,
жанларыны өлүлөр
дүңйәсинден халас эдерсиң.
- 15 Оглум, сениң йүрегиң акыллы
болса,
мениң йүрегим хем шатланар.
- 16 Сен догры сөзләниңде,
мениң гөвнүм шатланар.
- 17 Гүнәкәрлере гөзүң гитмесин,
мыдам Ребден горкуп гез.
- 18 Чүнки сениң гелжегиң болар
ахырын,
умыдың үзүлмез.
- 19 Оглум, диңле, сен акыллы бол,
йүрегиңи догры ёла сал.
- 20 Шерап ичегенлериң я-да
эт иегенлериң арасында
болма.
- 21 Чүнки ичеген ве иеген хар
дүшер,
укучыллык болса адама
йыртык жул гейдирийәндир.
- 22 Атаңы диңле, ол сени дүңйә
индерди,
энеңи йигренме гарран
вагтында.
- 23 Хакыкаты сатын ал, оны сатма.
Даналыгы, өвүди, пайхасы
хем сатын ал.
- 24 Догручылың атасы көп бегенер,
парасатлы перзенди дүңйә
индерен, оңа гуванар.
- 25 Ата-энең гувансын,
сени догран бегенсин.
- 26 Оглум, йүрегиңи маңа багла,
гөзлериңи мениң ёлларыма дик.
- 27 Чүнки лолы дүйпсүз горпдур,
кемчин-де дар гуюдыр.
- 28 Ол гаракчы кимин ёлда пейләп
дуруп,
вепасызларың саныны
артдырар.
- 29 Ах чекйән ким? Вах чекйән
ким? Женжел кимиңки?
Нала кимиңки?
Себәпсиз яраланан ким?
Гөзлери гызаран ким?
- 30 Шерабың башында узак
отуряңларыңкы,
гарышык ичгини ичип
гөрийәңлериңки.
- 31 Шерабың алына, пыялада
өвшүн атышына,
аңсатлык билен ашак
саркянына бакма.
- 32 Соңунда йылан кимин чакяндыр,
алахөврән болуп сокяндыр.
- 33 Гөзлериң гең-таң затлары гөрер,
сениң аңың эгри сөзлер айдар.
- 34 Сен кә деңиз ортасында ятан ялы,
кә гәминиң богалдагында
отуран ялы боларсың.

³⁵ «Мени урдулар, агыры
дуймадым; мени енчдилер,
оны билмедим.
Янадан ичмек үчин, хачан
турарын?» диерсиң.

24-нжи бап

¹ Яманлара гөзүң гитмесин,
олар билен биле болмак
ислеме.

² Чүнки оларың гөвни зорлук
барада пикир эдйэндир,
диллери ичигарачылыгы
геплейэндир.

³ Өй даналык билен гуруляндыр,
дүшүнже биленем беркарар
эдилйэндир.

⁴ Билим билен өйүң ичи
гымматлы хем якымлы
байлыкдан доляндыр.

⁵ Парасатлы адам гүйчлүлерден
гүйчлүдир,
билимли адам өз гүйжүни
артдырар.

⁶ Чүнки сен уршуңы сагдын
маслахат билен алып
барарсың,
маслахатчының көп еринде
еңиш бардыр.

⁷ Акмак үчин даналык өрөн
белентдедир,
межлисте ол агзыны ачып
билмейэр.

⁸ Ниетини ямана дикйэне
питнечи дийилйэндир.

⁹ Акмаклыгы ниетлемек гүнәдир,
масгаралайжы болса
адамлара йигренжидир.

¹⁰ Агыр гүнде тапдан дүшсең,
сениң гүйжүн аздыр.

¹¹ Өлүме алнып барылянлары
халас эт,
бүдрәп барянылары ызына чек.

¹² Эгер сен: «Биз билмедик»
дийсең,
йүреклери Сынаян муны
билмезми?
Сениң жаныңы Горяян оны
аңмазми?
Ол хер киме ишине лайык
гайтармазми?

¹³ Оглум, бал ий, чүнки ол
якымлыдыр,
бал дамагыңа датлыдыр.

¹⁴ Даналык хем сениң жаныңа бал
ялыдыр,
оны тапсаң, гелжегиңи
тапарсың.
Умыдың үзүлмез.

¹⁵ Эрбет адам ялы догручылың
месгенине гаршы букуда
ятма,
онуң юрдуны йыкма.

¹⁶ Чүнки догручыл адам еди
гезек йыкылса-да, ерден
гальяндыр,
эрбеди бетбагтлык йыкяндыр.

¹⁷ Душманың йыкыланда
шатланма,
бүдресе йүрегин бегенмесин.

- 18 Ёгса оны Реб гөрүп, Ол сенден
нэразы болар,
гахарыны душманыңдан совар.
- 19 Яманлык эдйәнлер үчин
гахарыңы гетирме,
эрбетлере гөзүң гитмесин.
- 20 Чүнки оларың гелжеги болмаз,
эрбетлериң чырасы өчер.
- 21 Оглум, Ребден хем патышадан
горк.
Олара гаршы питнечилер
билен гатнашык этме.
- 22 Чүнки оларың бетбагтлыгы
дуйдансыз гелер,
Реб хем патышадан етжек
вейранчылыгы ким билер?
- 23 Шулар хем акылдарларың
сөзлеридир:
Хөкүмде тарапгөйлик этмек
ягшы дәлдир.
- 24 Эрбеде: «Сен догрусың» диени
халклар нәлетләр,
оны миллетлер йигренер.
- 25 Карар чыкарянларың шәхди
шат болар,
олара ягшы алкышлар гелер.
- 26 Догры жогап
додагыңдан огшальян ялыдыр.
- 27 Дашардакы ишлериңи битир,
экин мейданыңы тертибе сал,
сонра өйүңи гур.
- 28 Якыныңа себәпсиз ере
шаятлык этме,
- дилиң билен алдама.
- 29 «Маңа нәме эден болса, менем
шоңы эдерин,
этмишине гөрә гайтарарың»
дийме.
- 30 Мен ялта адамың мейданыңдан,
кемакылың үзүм багының
гапдалыңдан гечдим.
- 31 Ине, бар ери хашал от басан
экен,
үстүни бүрмек өртен экен,
дашындакы дивары йыкылан
экен.
- 32 Назар салдым хем оя батдым,
гөренимден сапак алдым.
- 33-34 Биразажык укламак, бираз
иркилмек үчин,
гышарып гол говшураныңда,
гарыплык галтаман ялы,
мәтәчлик яраглы адам
мысалы башыңдан инер.

25-нжи бап

*1 Булар хем Сүлейманың пәхимлери-
ридир. Олары Яхуда патышасы
Хизкияның эмелдарлары гөчүрип
алыдырлар.*

*2 Яшырын иш Худайың
шөхратыдыр,
иши дерңемек болса
патышаның шөхратыдыр.*

*3 Асман белент, ериң ашагы чуң;
патышаның йүреги хем
шейледир,
оны дерңәп болян дәлдир.*

- ⁴ Күмүшден хапаны айыр,
зергәре бир гап болар.
- ⁵ Эрбет адамы патышаның
хузурындан айыр,
шонда тагт догручыллык
билен беркарар болар.
- ⁶ Патышаның хузурында өзүңи
ёкары тутма,
бейиклериң орнунда дурма.
- ⁷ Чүнки асылзадаларың өңүндө
кичелмегинден,
эмелдарың сана: «Төре геч»
диймеги говудыр.
Гөзүң гөрөн задыны
- ⁸ деррев каза гетирме.
Соңра якының сени
утандыранда нәме эдерсиң?
- ⁹ Даваны якының өзи билен эт,
башганың сырыны паш этме.
- ¹⁰ Ёгса эшиден адам сени уяда
гояр,
хемише яман атлы боларсың.
- ¹¹ Еринде айдылан сөз күмүш
межимәниң ичинде гоилан
алтын алма ялыдыр.
- ¹² Диңлейән гулага акылдарың
кәйинжи
тылла ысырга ве алтын безег
ялыдыр.
- ¹³ Садык илчи өзүни иберенлер
үчин,
орак вагтында гарың
салкынлыгы ялыдыр.
- Ол өз хожайынының
непесини жанландыра.
- ¹⁴ Берилмедик совгат билен
өвүнийән адам
ягмырсыз булут ве бош ел
ялыдыр.
- ¹⁵ Хөкүмдар сабыр билен
ырыляндыр,
мылайым сөз иң күтегиң хем
аңына етйәндир.
- ¹⁶ Бал тапдыңмы? Етерлик ий,
аша дүшүп гусайма.
- ¹⁷ Якының өйүне йыгы-йыгы
бармакдан аягыңи кес,
сенден ирип, сени
йигренәймесин.
- ¹⁸ Якынына гаршы галп шаятлык
эдйән адам
гүрзүдир, гылычдыр, йити
окдур.
- ¹⁹ Аладалы гүндө вепасыз адама
ынанмак,
чүйрүк дише ве майып аяга
ынанан ялыдыр.
- ²⁰ Гамлы йүреге айдым айтмак
совук ховада гейим чыкармак
ве яра^a сирке гуймак ялыдыр.
- ²¹ Эгер душманың ач болса, оңа
нан бер,
сувсан болса сув бер.
- ²² Шонда онуң башына көз гоярсың,
Реб сени сылаглар.

^a 25:20 Яра – кәбир голязмаларда хеке.

- 23 Демиргазык ели ягыш
гетирйэндир,
гыбаткеш дил йүзлери
гахарлы эдйэндир.
- 24 Игенжен аял билен өйде
яшандан,
үчегиң бир бурчунда яшамак
говудыр.
- 25 Узак юртдан гелен хош хабар
тешне бокурдага совук сув
ялыдыр.
- 26 Эрбетлериң өнүнде ян берен
догручыл адам
буландырылан чешме,
хапаланан булак
мысалыдыр.
- 27 Балы көп иймек ягшы дэлдир,
шөхратпаразлыкдан шөхрат
гөзлемек говы дэлдир.
- 28 Өзүне буйруп билмейэн киши
диварсыз, вейран эдилен
шөхер киминдир.
- 26-нжы бап**
- 1 Томусда гар ве орак дөврүнде
ягын ялы,
акмага хем хормат ярашян
дэлдир.
- 2 Серчэниң эйлэк-бейлэк учушы
ялы, гарлаважың учуп
гидиши кимин,
себәпсиз нәлетем тәсир этмез.
- 3 Ата гамчы, эшеге ногта,
акмагың ягырнысына-да таяк
ярашяндыр.
- 4 Акылсызың акмаклығына гөрә
жогап берме,
ёгса сенем оңа меңзәрсиң.
- 5 Акылсыза акмаклығына гөрә
жогап бер,
ёгса өзүни акыллы саяр.
- 6 Акмагың үсти билен хабар ёллаян
өзүне зыян эдер хем азап чекер.
- 7 Ысмазың аягы нәхили
салпарян болса,
акмагың агзындакы пәхим
хем шейледир.
- 8 Дашы сапана берк даңып гоян
адам нәхили болса,
акмага хормат гоиян-да
шейледир.
- 9 Серхошун элине батан тикен
нәхили болса,
пәхим-де акмагың агзында
шейледир.
- 10 Душ гелени яралаян кеманчы
нәхили болса,
акмагы, бир өтегчини хакына
тутян хем шейледир.
- 11 Өз гусугына өврүлип гелиән ит
нәхили болса,
акмаклығыны гайталаян
акмак хем шейледир.
- 12 Өз гөзүне акылдар гөрүниән
адамы гөрдүңми?
Акмага болан умыт
онуңкыдан көпдүр.
- 13 Ялта: «Көчеде арслан,
ёлда ёлбарс бар» диййэндир.

- 14 Гапы өз петлелеринде нәхили айланян болса,
ялта-да өз дүшегинде шейледир.
- 15 Ялта элини табага узадып, оны агзына етирмәге ядаяндыр.
- 16 Ялта өз гөзүне сагдын пикирли жогап берйән еди кишиден-де акыллыдыр.
- 17 Өзүне дегишли болмадык дава гошулян гечип барян итиң гулагындан тутян адам ялыдыр.
- 18-19 Өз якыныны алдап:
«Мен оюн эдйән ахырын» диййән адам гор, ок ве өлүм ягдырян киши ялыдыр.
- 20 Одун гутаранда, от сөңйәндир, шугулчының ёк еринде дава түкенйәндир.
- 21 Көмүр көз үчин, одун от үчин, женжелчи дава туташдырмак үчин герек.
- 22 Гыбаткешиң сөзлери датлы лукма киминдир, олар хут ичиңе сиңйәндир.
- 23 Сүйжи дилли хем яман йүрекли адам күмүш сувы чайылан тоюн гап ялыдыр.
- 24 Йигренжини дили билен өртйәндир,
- гөвнүнде болса хиле саклаяндыр,
- 25 онуң мылайым геплейшине ынанма,
чүнки йүрегинде еди йигренч бардыр.
- 26 Йигренжини хиле билен өртсе-де, яманлыгы жемагата аян боляндыр.
- 27 Ким горп газса, она өзи йыкылар,
ким ёкары даш тогаласа, ол өз үстүне гайдар.
- 28 Яланчы дил ынжыдьян адамларыны йигренйәндир,
яранжаңлык эдйән дил хеләкчилик дөрөдйәндир.

27-нжи бап

- 1 Эртирки гүнүң барада өвүнме,
чүнки сен гүнүң нәме гетиржегини билйән дәлсин.
- 2 Сени өз агзың дәл, башгалар өвсүн,
өз дилиң дәл, кесеки өвсүн.
- 3 Даш агырдыр, чәге йүкдүр,
йөне акмагың мечев бермеги ол икисинден-де агырдыр.
- 4 Газап забундыр, гахар сил киминдир,
эмма габанжаңлыгың өңүнде ким дуруп билер?
- 5 Ачык кәйинч яшырын сөйгүден говудыр.

- 6 Достун салан ярасы
вепалылыктандыр,
йөне душманың посалары
көпдүр.
- 7 Док адам балы йигренйэндир,
ач кишә ажы затлар хем
сүйжүдир.
- 8 Хөвүртгесинден даш гиден гуш
нәхили болса,
өз өйүнден дашлашан адам-да
шейледир.
- 9 Хошбой яг ве атыр йүреги
шатландыряндыр,
якының якымы йүрекден
берен маслахатындадыр.
- 10 Өз якыныңы, атаң якыныны
терк этме,
башыңа бела гелен гүни
доганың өйүне гитме,
узакдакы догандан, якын
гоңшы ягшыдыр.
- 11 Оглум, акыллы бол, мениң
йүрегими шатландыр,
шонда гыжалат берселер, мен
жогап берерин.
- 12 Пайхаслы адам бела-бетери
гөрүп гизленийэндир,
надан болса, өңе гечип зыян
чекйэндир.
- 13 Нәтанша кепил боланың
гейимини ал,
кесекә кепил боландан гирев ал.
- 14 Бири даң-сәхер туруп,
гаты сес билен гоңшусындан
саглык-аманлык сораса,
- оңа нәлет сайылар.
- 15-16 Игенжең аял хем үзнүксиз
дамян дамжалар
бири-бирине меңзешдир.
Ол аялы сакламак
ели дурузмак я-да саг элин
билен ягы гысымыңда
сакламак ялыдыр.
- 17 Демир демри,
адам адамы йителдйэндир.
- 18 Инжир агажына середйән онун
мивесини иер,
хожайынына середйән
хорматлы болар.
- 19 Сувун йүзүнде йүзүң гөрнүши
ялы,
адам йүрегинде хем өзи
гөрүнйәр.
- 20 Өлүлер дүнйәсиниң ве
хеләкчилик ериниң
доймайшы ялы,
адамың гөзи-де асла дойян
дәлдир.
- 21 Күмүш гөвечде, алтын күреде
сыналян болса,
адам хем өвгүде
сыналяндыр.
- 22 Акмагы сокуда галла гарып,
сокудашы билен дөвсең-де,
ондан акмаклығы айрылмаз.
- 23 Өз сүрүлериң ягдайыны ягшы
бил,
малларыңа үнс бер.
- 24 Чүнки байлык әбеди дәлдир,

тәч-де элмыдама несилден-
несле гечйән дәлдир.

²⁵ Отлар орлуп, майса гөрненде,
дагларың оты йыгналанда,

²⁶ токлулар сени гейиндирер,
текелер мейданың бахасыны
өдәр.

²⁷ Гечилерин сүиди сениң ийжегиң,
ичериң иймити, хызматкәрин
гүзеранына хем етерлик
болар.

28-нҗи бап

¹ Эрбет адам хич ким
коваламаса-да гачяндыр,
догручыл болса арслан кимин
батырдыр.

² Юрт гозгалаң этсе, сердары
көпелйәндир,
аң-дүшүнжели адам аркалы
болса, абаданлык довам
эйдәндир.

³ Эҗизлери эйән гарып
хасылы сүпүрип әкидйән
чабга ялыдыр.

⁴ Кануны бозянлар эрбетлери
өйәндир,
кануны саклаянлар болса
олар билен гөрешйәндир.

⁵ Яман адамлар адалата
дүшүнйән дәлдир,
Ребби агтарянлар болса оңа
долы дүшүнйәндир.

⁶ Садык ёлда гезйән гарып

әгри ёлдан йөрейән байдан
ягшыдыр.

⁷ Дүшүнжели огул кануны сакляяр,
хоранлар билен ёлдаш болан
атасына ыснат гетирер.

⁸ Пейда ве гөтерим билен
байлыгыны артдырян
оны гарыплара сахават эйдән
адам үчин йыгнаядыр.

⁹ Ким кануны диңлемезлик үчин
гулагыны дыкян болса,
онун Худайдан дилеги-де
йигренжидир.

¹⁰ Ким догручыллары яман ёла
чекйән болса,
өз газан горпуна өзи йыкылар.
Садыклар болса ягшылыгы
мирас аларлар.

¹¹ Бай өз гөзүне акыллыдыр,
дүшүнжели гарып болса оны
сынлап танаяндыр.

¹² Догрулар үстүн чыканда, улы
дабара боляндыр,
эмма эрбетлер гүйже эе болса,
адамлар букуляндыр.

¹³ Языкларыны яшыран үстүнлик
газанмаз,
олары боюн алып терк этсе,
мерхемет тапар.

¹⁴ Мыдама Ребден горкян адам
нәхили багтлы!
Йүрегини гаталдянлар болса
бела учраяр.

¹⁵ Эҗиз халкың эрбет хөкүмдары

- арлаян арслан, топулян айы
ялыдыр.
- ¹⁶ Дүшүнжесиз хөкүмдар жуда
залымдыр,
адалатсыз газанжы йигренйән
болса өмрүни узалдындыр.
- ¹⁷ Бириниң ганына галан адам
габра ченли гачар,
оны хич ким голдамасын.
- ¹⁸ Садык гезйәнлер халас болар,
эгри ёллы адамлар болса
дуйдансыз йыкылар.
- ¹⁹ Өз ерини бежерйәниң наны бол
болар,
бош ишлере ковалашян
гарыплыга дучар болар.
- ²⁰ Садык адамың ялкавы көп
болар,
байлыгың ызында харс уряң
болса жезасыз галмаз.
- ²¹ Тарапгөй болмак ягшы дәлдир,
бир дөвүм нан дийип ынсан
языклы болар.
- ²² Гысганч адам байлыгың
ызында харс уруп,
башына гарыплыгың
гелжегини билийән дәлдир.
- ²³ Дили билен яранжаңлык
эйдәнден,
бирине кәейән көп гөвүн
авлар.
- ²⁴ Ата-энесини талап, ене «Бу
язык дәлдир» диййән
гаракчының шәригидир.
- ²⁵ Ачгөз адам женжелчидир,
Реббе бил баглаян болса
доклукда яшар.
- ²⁶ Өзүне ынаның акмакдыр,
парасатлы гезйән болса
гутулар.
- ²⁷ Ёксула ярдам эйдән мэтәч
болмаз,
гөрмезлиге саяян болса,
нәлетсиз галмаз.
- ²⁸ Эрбетлер гүйже эе боланда,
адамлар букуляндир,
олар хеләк боланда
болса, догручыллар
гүйчленйәндир.

29-нжы бап

- ¹ Көп гезек кәелсе-де
бойнуёгынлык эйдән
дуйдансыз хеләкчиликке учрар,
мелхем ёкдур.
- ² Догручыллар гүйчлененде,
халк бегенйәндир.
Эрбетлер хөкүм сүренде, халк
ахы-нала чекйәндир.
- ³ Даналыгы сөййән огул
атасыны шатландырыандыр,
эмма лолулар яран болан
мал- -мүлкүни ёклаяндыр.
- ⁴ Патыша юрды адалат билен
беркидйәндир,
пара алян болса оны
тоздуряндыр.
- ⁵ Якынына яранжаңлык эйдән
адам

- онуң аягына тор гурандыр.
- ⁶ Яман адамың языгы өзүне гапандыр, догручыл болса айдым айдып шатланяндыр.
- ⁷ Догручыл адам эжизлериң хақына үнс берйэндир, эрбет болса шу меселә дүшүнйәнем дәлдир.
- ⁸ Масгаралайжы адамлар шәхерде от горсаяндырлар, акылдарлар болса гахар-газабы көшешдирйэндирлер.
- ⁹ Акыллы адам акмак билен казыетде давалашанда, акмак гызанда-да, гүленде-де рахатлык бермез.
- ¹⁰ Ганхор айыпсыз адамлары йигренйэндир, хатда догры адамларың жаныны алмакчы боляндыр.
- ¹¹ Акмак бар гахарыны дашына чыкаряндыр, акыллы адам болса гахарына басалык берйэндир.
- ¹² Хөкүмдар ялан сөзе гулак салса, онуң әхли эмелдарлары эрбет болар.
- ¹³ Гарып билен залымың бир меңзешлиги бар, икисиниң гөзүне-де Реб ягтылык берйәр.
- ¹⁴ Патыша эжизлере адалатлы хөкүм чыкарса, онуң тагты эбеди беркараар болар.
- ¹⁵ Таяк ве кәйинч даналык гетирйэндир, башына гойберилен чага болса энесини утанжа гойяндыр.
- ¹⁶ Эрбетлер гүйчлененде, язык хем көпелйэндир, догручыллар болса оларың йыкыляныны гөрерлер.
- ¹⁷ Оглуңы тербиеле, ол сана рахатлык берер, өзүне якымлы болар.
- ¹⁸ Гөкден аянлык болмаса, халк жылавсыз боляндыр. Кануны бержай эдйән болса багтлыдыр.
- ¹⁹ Гул дине сөз билен тербиеленйән дәлдир, чүнки дүшүнсе-де гулак асмаз.
- ²⁰ Ойланман геплейән адамы гөрдүңми? Акмага болан умыт онуңкыдан көпдүр.
- ²¹ Ким гулуны яшылыкдан ләликсиреден болса, соңунда оны мирасдары этмели болар.
- ²² Гахаржаң адам женжел турузяндыр, газаплы адам язык этдирйэндир.

23 Адамың текепбирлиги оны
песелдйэндир,
песгөвүнли адам болса
хормат газаняндыр.

24 Огры билен шәрик болян өзүни
йигренйэндир,
ол гүнәленмеги эшитсе-де,
хич гепләп билмейәр.

25 Адамдан горкмак дузакдыр,
Реббе бил баглаян болса аман
галяндыр.

26 Хөкүмдарың гөзүне илмек
ислейән көпдүр,
йөне адам адалаты Ребден
аляндыр.

27 Адалатсыз адам догручыллара
йигренжидир,
догры адам хем эрбетлере
йигренжидир.

30-нҗы бап

*1 Массалы Якениң оглы Агурың
важып сөзлери*

Шол адам Итиеле саргаяр,
Итиеле ве Укала шейле
диййәр:

2 Мен адам болардан самсык,
ынсан дүшүнҗеси менде ёк.

3 Не даналыгы өврендим,
не Мукадеси билдим.

4 Ким гөге чыкып, ашак инди?
Ели овуҗында топлан ким?
Сувлары гейиминде оран ким?
Ким ериң әхли учларыны
беркарап этди?

Онуң ады нәме? Онуң оглуның
ады нәме?
Билийәңми нәме?

5 Худайың хер бир сөзи сап
хакыкатдыр.
Ол Өзүне сыгынянлара
галкандыр.

6 Онуң сөзлерине хич зат гошма,
саңа кәйинмесин, яланчы
чыкайма.

7 Мен Сенден ики зат диледим,
өлмәнкәм олары менден
гайгырма:

8-9 Галплыгы, ялан сөзлүлиги
менден даш эт,
мени гарып хем, бай хем этме.
Док болуп: «Реббим ким?» дийип,
Сени инкәр этмезим ялы,
гарыплыкда огурлык эдип,
Худайымың адына ыснат
гетирмезим ялы,
етерлик пайымы бер мениң.

10 Хызматкәри хоҗайынына
яманлама,
ёгса саңа гаргыш эдер, сен
языклы чыкарың.

11 Шейле адамлар бар, атасына
гаргаяндыр,
энесине алкыш эдйән дәлдир.

12 Шейле адамлар бар, өзүни
тәмиз сайяндыр,
аслында болса харамлыктан
пәкленен дәлдир.

13 Адамлар бар, бакышы шейле
текепбир,

- габаклары нәхили ёкары.
- 14 Шейле адамлар бар,
ер йүзүнден гарыплары,
адамлар арасындакы мэтәчлери
сымышламак үчин
дишлери гылыч, азылары
пычакдыр.
- 15 Сүлүгиң ики гызы бар:
«Бер! Бер!» дийип гыгыряр.
Үч зат бардыр, хич доймаз,
хас такыгы дөрт зат «Бесдир»
диймез:
- 16 Өлүлер дүнийәси, өнелгесиз
ятгы,
судан ганмаян топрак,
«Бесдир» диймейән от.
- 17 Атасыны масгаралап,
энесини диңлемән, хар эдйән
гөзи
дере гаргалары чокар,
бүргүтлер иер.
- 18 Мени хайран галдырян үч зат
бар,
догрусы дөрт зада акылым
етмейәр:
- 19 Гөкде бүргүдин ёлы,
гаяда йыланың ёлы,
деңизде гәмининң ёлы,
йигидиң улугыза болан ёлы.
- 20 Зына эдйән аялың ёлы-да
шейледир:
Ол иййәндир, агзыны
сүпүрип:
«Яман иш эдемок» диййәндир.
- 21 Үч затдан ер сарсяндыр,
- ягны дөрт зады гөтерип
билмейәр:
- 22 Гул патыша боланда,
акмак иймитден доянда,
- 23 Халанмаян гарры гыз әре
чыканда,
гырнак бикесиниң орнуны
еләнинде.
- 24 Дүнийәде дөрт майда зат бар.
Йөне олар гаты
акыллыдырлар:
- 25 Гарынжалар гүйчли жандар
дәлдирлер,
азыгыны велин томусда
тайярлаяндырлар.
- 26 Гая торсуқлары кувватсыз
жандардыр,
йөне хинини гаяда гурияндыр.
- 27 Чекиртгелеринң патышасы
ёкдур,
йөне әхлиси сап-сап болуп
чыкяндыр.
- 28 Келпезәни эл билен тутуп
боляндыр,
йөне патышаларың көшгүнде
боляндыр.
- 29 Гадамы овадан үч зат,
догрусы йөриши овадан дөрт
зат бардыр:
- 30 Хайванларың иң батыры,
хич биринден гачмаян арслан.
- 31 Магтанып йөрәйән хораз ве
теке,

гошуну янында болан патыша^а.

азабыны яда салмасын.

³² Эгер сен акмак болуп өзүни
өвсөң
я яманлыгы ниет эден болсаң,
онда элиңи агзыңа тут.

⁸ Агзыңы дилсизлер үчин,
хоссарсызларың хақы үчин
ачгын.

³³ Чүнки сүйди гысмакдан яг,
бурнуңы гысмакдан ган,
газабы гысмакдан дава
чыкяндыр.

⁹ Гепле, догручыллык билен
хөкүм чыкар,
гарыбың ве мэтэжиң хақыны
алып бер.

31-нжи бап

¹ *Масса патышасы Лемувала
эжесиниң өвреден важып сөзлери*

¹⁰ Башаржаң аялы ким тапып
билйэр?
Онуң гадыр-гымматы
жөвхерден ёкарыдыр.

² Нәме, оглум? Гөврәмден өнен
зүрядым!
Нәме диейин, Худайдан диләп
алан оглум?

¹¹ Эри оңа йүрекден бил
баглаяндыр,
хич зада мэтәч болмаз.

³ Гүйжүни хем ёлларыңы
патышалары хеләклейән
аяллара берме.

¹² Ол әрине яманлык дәл-де,
бүтин өмрүне ягшылык
әдйәндир.

⁴ Эй, Лемувал, шерап ичмек
патышалара ярашмаз,
чакыр хөкүмдарлара гелишмез.

¹³ Йүңи ве зыгыры сайлаяндыр,
эллери хөвес билен
ишлейәндир.

⁵ Олар ичип, дүзгүни
унудаймасынлар,
әхли эзиленлериң хақыны
ёйямасынлар.

¹⁴ Ол сөвда гәмилери ялы,
ичерисиниң ийжегини
узакдан гетирйәндир.

⁶ Чакыры хеләк болуп баряна,
шерабы ажы хасрат чекйәне
бергин.

¹⁵ Энтек гараңқыка туруп,
ичерисине нахар,
хызматкәрлерине
табшырык берйәндир.

⁷ Олар ичип, гарыплыгыны
унутсын,

¹⁶ Ойланып, экин мейданыны
сатын аляндыр,
элиниң газанжы билен
үзүмлери отурдяндыр.

^а 30:31 *Гошуну янында болан патыша* – я-да *Патыша гаршы гозгалаң ёк.*

- 17 Билини берк гушап,
голларына гүйжүни
топаяндыр.
- 18 Харыдының пейдасыны
билйэндир,
чырасы гижесине-де сөйён
дэлдир.
- 19 Элини чарха гойяндыр,
бармаклары иги тутяндыр.
- 20 Гарыба эли ачыкдыр,
мэтэже элини узадяндыр.
- 21 Ичериси үчин гардан горкян
дэлдир,
чүнки бүтин ичериси галың
гейинйэндир.
- 22 Өзи ёрган көпейэндир,
лыбасы непис кетени ве
гырмызыдыр.
- 23 Өри шөхер дервезесиниң
алнында таналяр,
юрдуң яшулуларының
арасында отурияндыр.
- 24 Кетениден лыбаслар тикип
сатяндыр,
сөвдагэрлере гушақлар элтип
берйэндир.
- 25 Гүйч хем хормат онуң
лыбасыдыр.
Гелжеге середип
гуваняндыр.
- 26 Даналык билен сөзлейэндир,
дилинде оңат өвүтлер
бардыр.
- 27 Ичерисиниң ишлерине оңат
середйэндир,
ялталык чөрегини иййён
дэлдир.
- 28 Чагалары туруп, оңа алкыш
айдяндыр,
эри хем туруп, оны
тарыпаяндыр:
- 29 «Башаржаңлык билен ишлейён
зенан көпдүр,
йөне сен оларың барындан
ёкарысың».
- 30 Гөрмегейлик алдавчыдыр,
оваданлык пучдур,
диңе Ребден горкян аял
тарыпланяндыр.
- 31 Эллериниң мивесини оңа
бериң,
гой, шөхер дервезесинде оны
ишлери өвсүн.

Вагыз китабы

Гириш

Вагыз китабы патышалык сүрен Сүлейман пыгамбер тарапындан языландыр. Еврей дилинде *кохелет* сөзи «мугаллым» я-да «вагызчы» диймеги аңладяр. Мукаддес Язгыларың «Эйюп», «Сүлейманың пәхимлери», «Зебур» ялы, «Вагыз китабы» хем пәхим-пайхасдан долудыр.

Вагызчы өз китабында ынсанларың дурмушына сын эдип, әхли задың бидерекдигини йүзе чыкаряр (1:1). Биринжиден, ынсанлар нәче жан чекселер-де, дурмушың миземез асыл манысына етип билмейәрлер. Икинжиден, пәхим-пайхас акмаклыкдан говы, эмма шонда-да ынсан пайхасы әхли меселелери чөзүп билмейәр. Үчүнжиден, ынсанлар дурмушда бүтинлей гапма-гаршы болан ягдайлар душ болярлар, ынсан пайхасы бу гапма-гаршылыклары сазлашдырып билмейәр. Шейле ягдайларың иң эрбеди хем ынсан өмрүниң хем хайванларыңкы ялы өлүм билен тамамланып, оларың топрага доланмагыдыр. Дөрдүнжиден,

Худай ынсанлары догручыл эдип яратса-да, олар хемише башгалары өз бәхбитлери үчин уланмага ымтылып, Худайы нәразы эдйәрлер. Бәшинжиден, ынсанлар өзлеринден соң, хатда якын гележекде нәмелериң болжакдыгыны билмейәрлер. Алтынжыдан, Худай ынсанлары өз орунларыны билер ялы эдйәр. Иң соңкусы-да, Худай әхли затларың тертибини ве орнуны кесгитледи, ынсан олары үйтгедип билмез. Шоңа гөрә-де, пәхим-пайхас шулара эермеги маслахат берйәр:

1. Ынсандыгыңа шүкүр эдип, дурмушдан леззет ал.
2. Етип билмежек максатларыңа ымтылма.
3. Дурмуш йөрелгәнде пайхаслы бол.
4. Худайдан горк ве Онун буйрукларыны бержай эт (12:13).

Вагызчы өз китабының ахырында Худая йүрегимизиң төрүнден орун берип, Онун буйрукларына лайыктыкда манылы, максатлы ве шадыян дурмушда яшамагы үндейәр.

Мазмуны

Дурмушың манысы бармыка?	1:1–2:26
Дурмуш барада пикир йөретмелер	3:1–11:8
Жемлейжи несихат	11:9–12:8
Соңкы сөз.....	12:9-14

1-нжи бап***Бар зат бидерекдир***

¹Бу Иерусалимде патышалык эден Давудың оглы Вагызчының сөзлери-дир. ²Вагызчы: «Бидерек! Бидерек! Бары бидерек!» диййэр.

³Ынсан Гүнүң астында чекйән зэх-метинден нәме пейда тапяр? ⁴Бир не-сил гидип, бир несил гелйэр; эмма бу дүйә эбедилик галяр. ⁵Гүн догяр, яшяр; өз догжак ерине тарап ховлуг-яр. ⁶Ел гүнорта тарап өвүсйэр, соң-ра демиргазыга өврүлйэр. Ол төве-реге айланып-айланып, ене өз айла-вына доланяр. ⁷Әхли дерялар деңзе акяр, эмма деңиз долмаяр. Дерялар тээдеден акмак үчин өз акян ерине доланярлар. ⁸Бар зат иризйэр. Му-ны сөз билен беян эдип болмаз. Гөз гөрмекден доймаяр, гулак-да эшит-мекден. ⁹Нәме болан болса, ене шол болар, нәме эдилен болса, ене шол эдилер. Гүнүң астында тәзе зат ёк. ¹⁰«Серет, ине, шу тәзе» дийип бол-жак зат бармы? Ол овалдан барды, бизден өнем болупдыр. ¹¹Өңки бо-луп гечени хич ким ятламаз; инди-ки гелжеклер-де хәзирки хем соңкы болжак затлар ятламаз.

Пайхаса эе болмак салгыма чапмак ялыдыр

¹²Мен, Вагызчы, Иерусалимде Ыс-райылың патышасыдым. ¹³Гөгүң ас-тында эдилйән әхли затлар барада пайхас билен гөзлег хем барлаг ге-чирмеги йүрегиме дүвдүм. Ишли бол-сунлар дийип, бу Худайың ынсанла-ра берен агыр юмшудыр. ¹⁴Гүнүң ас-тында эдилйән әхли ишлери гөрдүм; ине, бары бидерек, салгыма чапмак.

¹⁵«Әгрини гөнелдип болмаз; ёк зады-да санап болмаз».

¹⁶Өз-өзүме шейле дийдим: «Ине, мен бейик болуп, пайхасда өзүмден өң Иерусалимде хөкмүрованлык эден-лерин хеммесинден оздум. Йүрегим пайхас билен билиме байды». ¹⁷Акыл-дарлыга, телбеликдир акмаклыга дү-шүнмәге йүрегими бердим. Мунуң-да салгыма чапмакдыгыны билдим.

¹⁸«Пайхас нәче көп болса, гусса-да шонча көпдүр.

Билимини артдырянлар,
дердини-де
артдырядырлар».

2-нжи бап***Леззет бидерекдир***

¹Өз-өзүме шейле дийдим: «Гел, се-ни леззет билен сынайын, леззет ал». Эмма бу-да бидерек болды. ²Гүлки барада: «Акмаклык», леззет бара-да: «Нәме пейда гетирйэр?» дийдим. ³Бедениме шерап билен леззет бер-меги, акмаклыга урмагы йүрегиме дүвдүм, йүрегим маңа энтегем пай-хас билен ёл гөркезйәрди. Мен му-ны өз гысга өмүрлериниң довамын-да гөгүң астында эдерлери ялы, ын-санлар үчин нәмәниң ягшыдыгыны билмек үчин этдим.

⁴Бейик ишлер этдим: жайлар гур-дум, үзүм агачларыны экдим, ⁵өзүме бакжалар ве сейил багларыны эдин-дим; оларда хер хили мивели агачла-ры экдим. ⁶Өсүп отуран баглары су-вармак үчин, ховузлар эдиндим. ⁷Гул-лардыр гырнаклар сатын алдым; өз өйүмде доглан гулларым барды, сүри-сүри мал-гарам барды. Олар менден

өң Иерусалимде боланларыңкыдан көпди. ⁸Өзүм үчин алтын, күмүш ве патышаларың, веляятларың хазыналарыны топладым. Эркекдир аял айдымчылары хақына тутдум. Ислендик эркегиң гөвнүне ярамлы гөзел гырнак аяллар эдиндим. ⁹Шейдип, мен бейгелип, өзүмден өң Иерусалимде боланларың эхлисинден оздум. Пайхасым шонда-да мениң биленди. ¹⁰Гөзлеримиң ислэн задыны гайгырмадым; йүрегими хич бир леззетден махрум этмедим; калбым эден хер ишимден леззет алды. Бу чекен эхли зэхметимиң муздуды. ¹¹Онсоң эллеримиң эден эхли ишлерине, чекен эхли зэхметиме серетдим. Ине, буларың бары бидерекди, салгыма чапмакды. Гүнүң астында хич бир пейдалы зат ёкды.

Акыллы-да, акылсыз-да унудылар

¹²Соңра мен үнсүми акылдарлыга, телбелиге ве акмаклыга тарап гөнүкдирдим. Патышаның ерине гелжек адам эййэм эдилен ишлерден башга нэме эдип билер? ¹³Ягтылыгың гараңкылыкдан бэхбитли болшы кимин, акылдарлыгың хем акмаклыкдан бэхбитлидигини билдим. ¹⁴«Акыллының гөзлери башындадыр; акылсыз болса гараңкылыкда гезйэндир. Эмма хем-месиниң тақдырының бир экенлигини билдим». ¹⁵Онсоң мен өз-өзүме: «Акылсызың башына гелен мениң-де башыма гелер. Онда акыллы болмагымың пейдасы нэме?» Өз-өзүме: «Бу-да бидерек» дийдим. ¹⁶Чүнки акыллы-да акылсыз кимин унудылар, гелжекде хеммелер унудылар. Нэме үчин акыллы акылсыз кимин өлйэр? ¹⁷Шонуң үчин дурмушы йигрендим, чүнки Гүнүң астында эдилйән ишлер

маңа хасрат гетирди. Бары бидерек, салгыма чапмак.

¹⁸Мен Гүнүң астында чекен эхли зэхметими йигрендим, чүнки мен бар газанжымы өзүмден соң гелжеге гоюп гитмели. ¹⁹Онуң акыллы я-да акылсыз болжакдыгыны ким билйэр? Муңа гарамаздан, олар Гүнүң астында пайхас билен чекен бүтин зэхметиме эелик эдерлер. Бу-да бидерек. ²⁰Шейдип, мен Гүнүң астында чекен бүтин зэхметимден умыдымы үздүм. ²¹Чүнки адам пайхас, билим ве уссатлык билен зэхмет чекйэр, йөне ол барыны хич бир зэхмет чекмедик башга адама галдырмалы боляр. Бу-да бидерек, улы адалатсызлык! ²²Ынсанлар Гүнүң астында чекен эхли зэхметинден, өзүне зор салмакдан нэме пейда тапяр? ²³Оларың бүтин өмри дертден, зэхмети гуссадан долы; йүреги гижесине-де рахатланмаяр. Бу-да бидерек!

²⁴Адама ийип-ичмекден ве чекен зэхметинден леззет алмакдан башга говы зат ёк. Эмма мунуң-да Худайдандыгына гөз етирдим. ²⁵Чүнки ким Онсуз ийип, леззет алып билйэр? ²⁶Чүнки Худай пайхасы, билими ве шатлыгы Өзүни разы эдене берйэндир. Гүнэли адама болса, Худайы разы эдене берсин дийип топламак, йыгнамак ишини берйэр. Бу-да бидерек, салгыма чапмак.

3-нжи бап

Хер задың өз вагты бар

¹Хер задың өз мөврити бар, гөгүн астында хер задың өз вагты бар:

²Догулмагың өз вагты бар,
өлмегиң өз вагты;
экмегиң өз вагты бар,
ормагың өз вагты.

- ³Өлдүрмегиң өз вагты бар,
шыпа бермегиң өз вагты;
юурмагың өз вагты бар,
дикелтмегиң өз вагты.
- ⁴Агламагың өз вагты бар,
гүлмегиң өз вагты;
яс тутмагың өз вагты бар,
танс этмегиң өз вагты.
- ⁵Дашлары пытратмагың өз
вагты бар,
даш үйшүрмегиң өз вагты;
гужак ачмагың өз вагты бар,
ондан сакланмагың өз
вагты.
- ⁶Агтармагың өз вагты бар,
йитирмегиң өз вагты,
сакламагың өз вагты бар,
зыңмагың өз вагты.
- ⁷Йыртмагың өз вагты бар,
тикмегиң өз вагты;
дыммагың өз вагты бар,
геплемегин өз вагты.
- ⁸Сөймегиң өз вагты бар,
йигренмегиң өз вагты;
уршуң өз вагты бар,
парахатчылыгың өз вагты.

Ынсаның пайы

⁹Ишлейэне чекйэн зэхметинден нэме пейда бар? ¹⁰Ынсанлара ишли боларлары ялы Худайың берен ишини гөрдүм. ¹¹Худай эхли зады өз вагтында гөзел этди. Шейле хем эбедиллиги ынсаның йүрегине салды, йөне шонда-да олар Худайың овалдан ахыра ченли эден ишини аңлап билмезлер. ¹²Ынсан үчин шатланмакдан ве өмүрбойы ягшылык этмекден говы задың ёкдугыны билйэрин. ¹³Хер кесин ийип-ичип, өз бар зэхметинден леззет алмагы Худайың берен сылагыдыр. ¹⁴Мен Худайың эден хер ишиниң эбеди галжакдыгыны билйэрин;

оңа хич зады гошуп болмаз, ондан хич зады айрып болмаз. Худай бу ишлерини хеммелер Өзүнден горксунлар дийип этди. ¹⁵Хэзир нэме бар болса, ол өң хем боландыр; гелжекде болжак хэзир хем бардыр. Худай өтени ене гайтаряр.

¹⁶Мен ене Гүнүң астында казылыкда адалатың дерегине-де, догрулыгың дерегине-де пислигиң бардыгыны гөрдүм. ¹⁷Ичимден: «Худай догры адама хем, эрбет адама хем казылык эдер; чүнки Худайың Өзи хер меселе, хер иш үчин вагт белледи» дийдим.

¹⁸Ынсанлар барада ичимден: «Өзлериниң хайванлар ялыдыкларыны гөрсүнлер дийип, Худай ынсанлары сынаяр» дийдим. ¹⁹Ынсанларыңда, хайванларыңда такдыры бирдир. Бири нэхили өлйэн болса, бейлекисиде шейле өлйэр; хеммесиниң бир деми бар; адам хайвандан үстүн дэлдир, чүнки бары бидерек. ²⁰Эхлиси бир ере гидйэр; эхлиси топракдандыр, эхлиси де ене топрага доланяр. ²¹Ынсанларың рухы ёкарык галярмы, хайванларың рухы ашак ере инйэрми, ким билйэр? ²²Шейдип, мен ынсана өз эден ишинден леззет алмакдан башга ягшы задың ёкдугыны гөрдүм, чүнки бу онуң муздудыр. Дүнийэден өтенден соң, нэме болжагыны гөркезмек үчин хич ким ынсаны ызына гетирип билмез.

4-нжи бап

Дүнийэниң эзётлери

¹Мен ене Гүнүң астында эдилйэн бар зулумлары гөрдүм. Эзилйэнлериң гөзяшларыны гөрдүм, олара теселли берйэн ёкды. Гүйч олары ээйэнлериң элиндеди, эзилйэнлере теселли берйэн ёкды. ²⁻³Биреййэм өлүп гиденлери

дирилерден багтлы сайдым. Эмма эн-тек догулмадык, Гүнүн астында эдил-йән пис ишлери гөрмедик, буларың окисинден-де багтлыдыр.

⁴Мен ене-де бир адамың бар чекен зэхметиниң, уссатлык билен эден эхли ишлериниң гоңшусына болан гө-риплик зерарлы эдилендигини гөр-дүм. Бу-да бидерек, салгыма чапмак.

⁵«Акылсыз голуны говшурып отурып, өзүни хелэк эдйэр».

⁶Эмма бир овуч асудалык ики овуч зэхметден ве салгыма чапмакдан го-вудыр.

⁷Мен Гүнүн астында ене-де бир би-дереклик гөрдүм: ⁸Ине, бир ялңыз адам барды; онун не оглы барды, не-де доганы. Чекйән зэхметиниң соңы ёкды, йөне шонда-да гөзи байлыкдан доймаарды. Ол: «Мен ким үчин зэх-мет чекйэрин? Ким үчин өзүми леззет алмакдан махрум эдйэрин?» дийип сорады. Бу-да бидерек, ёвуз юмуш.

⁹Ики адам бир адамдан ягшыдыр, чүнки зэхметлери үчин ягшы музд ал-ярлар. ¹⁰Эгер бири йыкылса, бейлеки-си ёлдашыны галдырар. Эмма йыкы-ланда еке боланың халына вай! Йы-кылса оны галдыржак ёкдур. ¹¹Ики киши биле ятса, йылнарлар; эмма еке киши нэхили йылнып билер? ¹²Би-риниң еке кишиден үстүн чыкмагы эхтимал, йөне ики киши оңа гаршы-лык гөркезер. Уч тар йүп аңсатлык билен үзүлмез.

¹³Маслахата гулак гоймаян гарры, акылсыз патышадан гарып, акыллы йигит ягшыдыр. ¹⁴Хакыкатдан-да, өз юрдунда гарып доглан хем болса, бен-диликден бошан патыша болуп би-лер. ¹⁵Мен Гүнүн астында гезип йөрен

эхли ынсанларың, патышаның орну-ны эелән бу йигидиң ызына эерйән-дигини гөрдүм. ¹⁶Онун баштутанлык эдйән эхли халкы сан-сажаксызды. Эмма соң геленлер ондан разы бол-мазлар. Элбетде, бу-да бидерек, сал-гыма чапмак. ¹⁷Худайың өйүне ги-ден махалың херекетлериңе эсеван эт; Худайы диңлемек үчин хузуры-на гелмек, акылсызлар тарапындан хөдүрленен гурбанлыктан онатдыр; чүнки олар яманлык эдйәнлерини билйән дэлдирлер.

5-нжи бап

Худайдан горкмалы

¹Хич хачан алңасаклык билен геп-леме, Худайың хузурында йүрек сө-зүни айтмага ховлукма; чүнки Ху-дай гөкдедир, сен ердесин. Шонуң үчин аз сөзле.

²Дүйшүң гайгы-аладаның көпдүги үчин гелши ялы, самсык геп-де, көп сөзүликден гелйэндир.

³Худая айдылан худайёлыңы гижик-дирме. Чүнки Худай акылсызлардан хошал дэлдир; вадаңы бержай эт. ⁴Ва-да бермезлик вада берип, оны бержай этмезликден ягшыдыр. ⁵Дилиң саңа гүнә этдирмесин; Худайың илчиси-ниң өчүнде: «Вадам сәвлик» дийме. Нәме үчин Худай сениң сөзүңе га-харланып, эллериңиң ишини ёк эт-син? ⁶Көп хыяллылык ве бош сөз-лер бидерекдир; сен Худайдан горк.

Ынсана зэхметинден леззет алмак ярамлыдыр

⁷Эгер юртда гарыпларың эзилиши-ни, адалатың ве догрулыгың бозулы-шыны гөрсен, муңа хайран галма; чүнки хер ёкары везипелиниң үстүн-

ден өзүндөн ёкары баштутан гоюляр ве оларың үстүнде өзлеринден ёкары боланлар бар. ⁸Хеммелер экин мейдандан пейда гөрийэр, хатда патыша хем ондан гирдежи аляр.

⁹Пулы сөййән, пулдан доймаз, байлыгы сөййән-де, газанчдан. Бу-да бидерек. ¹⁰Харытлар көпеленде, оны иййәнлер-де көпелйэндир; гөзлери билен гөрмөкден башга эсине ондан нәме хайыр бар?

¹¹Аз ийсе-де, көп ийсе-де, зэхметкешиң укусы сүйжүдир. Эмма байың байлыгы оны укудан саклар.

¹²Гүнүң астында бир эрбет дерт гөрдүм: топланан байлык эсине зелел гетирди. ¹³Байлык бетбагтчылык билен ёк болуп гитди. Чагалары болса-да, олара бермәге хич зат галмаз. ¹⁴Энесинден нәхили доглан болса, бу дүнйәден шейле-де гидер. Зэхметинден хич бир зады элинде гөтерип, өзи билен әкидип билмез. ¹⁵Бу-да бир эрбет дертдир: нәхили гелен болса, шейле-де гидер. Бош ере чекен зэхметиниң оңа нәме хайры бар? ¹⁶Өмүрбойы чөрегини гараңкылык, гайгы-гуссалык, хассалык ве газап ичинде иййэндир.

¹⁷Ине, мениң гөреним шудур: ынсана ийип-ичип, Худайың өзүне берен гысга өмрүниң ичинде Гүнүң астында чекйән бүгин зэхметинден леззет алмак ярамлыдыр; чүнки бу онуң такдырыдыр. ¹⁸Шейле хем Худай бир адама байлык, мал-мүлк берип, оңа булардан леззет алмага, такдырына кайыл болуп, өз зэхметинден леззет алмага кувват берен болса, бу Худайың пешгешидир. ¹⁹Ынсан өмрүниң гүнлерини көп ятламаз, чүнки Худай онуң калбыны шатлык билен эелейэр.

6-нжы бап

Ынсан үчин нәмәниң говудыгыны ким билйэр?

¹Гүнүң астында гөрөн бир эрбет задым бар, бу ынсана аграм саяляр. ²Худай адама байлык, мал-мүлк ве абрай берйэр, әхли ислән задындан кемлик эдйәни ёк, йөне оңа булардан леззет алмага мүмкинчилик бермейэр, оны бир кесеки иййэр. Бу бидерек, эрбет дертдир.

³Эгер бир адам йүз чаганың ата-сы болуп, көп йыл яшаса, өмри узак болуп, йөне дурмушың нэзынгатларындан леззет алмаса, хормат билен жайланылмаса, мениң үчин өли доглан чага ондан говудыр. ⁴Чүнки өли чага бидерек догуляр, гараңкылык ичинде йитип гидйэр, ады гараңкылыга өртүлйэр. ⁵Шейле хем ол не Гүни гөрдди, не-де бир зат билди. Эмма бу чаганың рахатлыгы ол адамыңкыдан артыкдыр. ⁶Ол адам ики мүң йыл яшаса-да, абаданлыктан леззет алса-да, ахырында бейлекилер ялы ол хем өтүп гитмейәрми?

⁷Ынсаның бар зэхмети агзы үчиндир, йөне шонда-да ол хич канагатланмаз. ⁸Акыллының акылсыздан нәме артыгы бар? Гарып ынсанларың өңүнде нәхили гезмелидигини билседе, мунуң оңа нәме хайры бар? ⁹Барыңа канагат этмек калбың арзув этмесинден ягшыдыр. Бу-да бидерек, салгыма чапмак. ¹⁰Нәме бар болса, оңа эййәм ат гойландыр; ынсаның нәмедиги беллидир. Ол өзүндөн гүйчли билен давалашып билмез. ¹¹Көп сөз бидереклиги артдыряр; мунуң ынсана нәме пайдасы бар? ¹²Бидерек дурмушында, көлеге кимин гечип

гидйән гысга өмрүниң гүнлеринде ынсан үчин нәмәниң говудыгыны ким билйәр? Бу дүйәден гиденден соң, Гүнүң астында нәме болжакдыгыны ынсана ким айдып билер?

7-нжи бап

Даналарың маслахаты

¹Ягшы ат хошбой ыслы ягдан, өлүм гүни доглуш гүнүнден говудыр. ²Яс өйүне гитмек той өйүне гитмекден говудыр. Чүнки хер кесиң ахыры өлүмдир; яшаянлар муны ятда сакласынлар. ³Гусса гүлкүден ягшыдыр, чүнки йүзүң гамгын болмагындан йүрек говуланяндыр. ⁴Акыллының йүреги яс өйүндедир; акылсызың йүреги болса хезиллик өйүндедир.

⁵Биакылың айдымындан акыллының кәйинжи ягшыдыр. ⁶Догрудан-да, акылсызың гүлкүси газаның астында янян яндагың шатырдысы ялыдыр. Бу-да бидерек. ⁷Харам газанч акыллыны акылындан азашдыряр, пара йүреги аздыряр.

⁸«Өңүм геленден соңум гелсин» дийлендир; сабырлы текепбирден говудыр. ⁹Тизгахар болма, чүнки гахар акылсызларың гурсагында орнашяр. ¹⁰«Нәме үчин гечен гүнлер бу гүнден говуды?» дийип сорама, чүнки бу совалы пайхас билен сорамайрсын.

¹¹Даналык мирас кимин говудыр; дүйәде яшаянлар үчин хайырлыдыр. ¹²Даналыгың саясы пулуң саясы киминдир. Билимиң бәхбиди будур: даналык оңа эе боланлара яшайыш берйәр.

¹³Худайың ишине серет; Онуң эгрелденини ким догралдып билйәр? ¹⁴Ягшы гүнде шат бол, гара гүнде муны ятла: ынсан өзүнден соң нәме

болжагыны билмесин дийип, Худай ягшылыгы-да, бетбагтлыгы-да яратды.

Нетижесиз дурмуш

¹⁵Нетижесиз өмрүмде бар зады гөрдүм: догры адам догрулыгында ёк боляр, пис адам пислигинде өмрүни узалдыр. ¹⁶Өте догры болма, өте акылдарлык этме. Нәме үчин өзүңи хеләк этжек? ¹⁷Гаты эрбет болма, амагам болма. Нәме үчин өз вагтыңдан өң өлмели? ¹⁸Бу дуйдурышларың бирине япышып, бейлекисинден эл чекмезлигиң говудыр, чүнки Худайдан горкян адам булары тутар.

¹⁹Пайхас дана адамы шәхердәки он хөкүмдардан хас гүйчли эдйәндир.

²⁰Догрусы, ер йүзүнде диңе ягшылык эдип, хич бир гүнә этмейән догры адам ёк.

²¹Адамларың диййән хер сөзүне үнс берме, ёгсам хызматкәриң сана эдйән гаргышыны эшидерсиң. ²²Сениң хем башгалара телим гезек гаргандыгыңи калбың билйәндир.

²³Буларың барыны пайхас билен сынадым; «Дана боларын» дийдим. Эмма ол менден узакды. ²⁴Узак, гаты чуң болан зады ким тапып билер? ²⁵Мен акылдарлыгы, сорагларымың жогабыны билмәге, агтарып тапмага, пислигиң акмаклыкдыгыны, акмаклыгың телбеликдигини билмәге йүрегими гөнүкдирдим.

²⁶Дузак кимин, йүреги гапандыр тор кимин, эллери зынжыр кимин болан аялы өлүмден ажы гөрдүм. Худайы хошал эдйән адам ол аялдан гачып гутуляр, йөне гүнәкәр онуң элине дүшйәр.

²⁷Ине, Вагызчы шейле диййәр: «Сорагларымың жогабыны тапмак үчин

бир-бирден санап чыктым; ²⁸йүрегим өвран-өвран агтарды, йөне мен тапмадым. Мүң кишиниң арасындан бир догры адамы тапдым, йөне оларың эхлисиниң арасындан бир догры аялы-да тапмадым. ²⁹Ине, мен муны билдим: Худай ынсаны догры эдип яратды, йөне олар көп тосламалар ойлап тапдылар».

8-нжи бап

¹Дана тай гелжек бармы? Затларың манысыны ким билйэр? Пайхас ынсаның йүзүни нурландырыр, оңа мәхир берйэр.

Патыша гулак асың

²Худайың хузурында патыша сadyк болжакдыгыңа ант ичендигин үчин, онуң табшырыкларыны сакла. ³Патышаның хузурындан чыкмага ховлукма, яман ишин тарапдары болма, чүнки патыша ислән задыны эдйэндир. ⁴Патышаның сөзи гүйчлүдир. Ким оңа: «Нәме эдйерсиң?» дийип билер? ⁵Табшырыгы бержай эдйәне зелел етмез; дана адамың йүреги хачан нәме этмелидигини билйэндир. ⁶Ынсаның дерди гаты агыр болса-да, хер бир ишин өз мөврити бардыр. ⁷Ол хакыкатдан нәме болжакдыгыны билйән дэлдир; ким оңа нәме болжакдыгыны айдып билер? ⁸Ели сакламага хич кимиң гүйжи етйән дэлдир, өлүм гүнүни сакламага-да хич кимиң гүйжи етмез. Бу сөвешден гачып болмайшы ялы, пислик-де пис адамы өлүм гүнүнден халас эдип билмез.

Пислер ве догрулар

⁹Мен буларың хеммесини гөрдүм, Гүнүң астында эдилйән эхли ише

үнс бердим; бир адамың бейлекиниң үстүнден агалык этмеси онуң зыянынадыр. ¹⁰Сонра мен пислериң жайлананыны гөрдүм: олар мукадес ере гелип-гидердилер, эден писликлери үчин шәхерде тарыпланардылар. Бу-да бидерек. ¹¹Яман ише гаршы хөкүмиң тиз чыкарылмаяндыгы үчин, ынсанларың йүреги яманлык этмәге тайындыр. ¹²Гүнәкәр йүз гезек яманлык эдип, өмрүни узалдыан болса-да, мен ене Худайдан горкянларың говулык гөржекдигини билйэрин, чүнки олар Онуң хузурында горкярлар. ¹³Эмма пис адам говулык гөрмез, көлегәниң узалышы ялы онуң өмри узалмаз, чүнки ол Худайың хузурында горкян дэлдир.

¹⁴Ер йүзүнде эдилйән бир бидереклик бар: пислериң ишине мынасып болайжак зат догры адамларың башына гелйэр; догры адамларың ишине мынасып болайжак зат пислериң башына гелйэр. Мен бу-да бидереклик диййэрин. ¹⁵Шонуң үчин мен леззет алмаклығы макул гөрийэрин, чүнки Гүнүң астында ынсан үчин ийип-ичмекден ве леззет алмакдан говы зат өк. Худайың Гүнүң астында берен өмрүниң бүтин гүнлеринде чекен зәхметинден ынсана хемра болжак диңе шатлыкдыр.

¹⁶Мен пайхасы билмеги, ынсаның гөзлериниң гиче-гүндиз укы гөрмән, ер йүзүнде эдйән ишини өвренмеги ниетиме дүвдүм. ¹⁷Шейдип, Худайың эхли ишлерини гөрдүм. Гүнүң астында эдилйән ишлере дүшүнип болмаяр. Ынсан оны агтаржак болуп, нәче сынанышса-да, тапмаз, хатда дана адам муны билйәндигини айтса-да, тапып билмез.

9-нжы бап

Хеммәниң такдыры бирдир

¹Буларың хеммесини йүрегимде саклап, шейле нетижә гелдим: догрулар, дана адамлар ве оларың ишлери Худайың элинде. Сөйгиниң гарашяндыгыны я-да йигренжиң гарашяндыгыны ынсан билйән дәлдир.

²Хеммәниң такдыры бирдир: догручылың-да, писиң-де, ягшының-да, яманың-да, тәмизиң-де, харамың-да, гурбанлык берйәниң-де, гурбанлык бермейәниң-де такдыры бирдир. Ягшы адама нәме болса, гүнәкәре-де шол болар; ант ичйәне нәме болса, ант ичмекден горкяна-да шейле болар. ³Гүнүң астында эдилйән ишлериң иң яманы шудур: хеммәниң такдыры бир. Ине, ынсанларың йүреги писликден долудур; өмүрлериниң довамында йүреклеринде телбелик бар. Соңра олар өлүлере гошуляндырлар. ⁴Әхли яшаянларың арасындакы хер кес үчин умыт бар; чүнки дири ит өли ёлбарсдан ягшыдыр. ⁵Яшаянлар өлжекдигини билйәндирлер, йөне өлүләр хич зат билйән дәлдир. Олар үчин мундан бейләк пешгеш болмаз, хатда олары ятламазлар хем. ⁶Оларың сөйгүси, йигренжи ве габанжаңлыгы эййәм ёк боландыр. Өлүләр Гүнүң астында болуп гечйән әхли затлара гошулып билмезлер.

⁷Гит-де, чөрегиңи шатлык билен ий, шерабыңы гөвнүхошлук билен ич; чүнки Худай сениң эден ишлериңден эййәм разы болды. ⁸Әшигиң мыдама ак болсун; башыңың хошбой ыслы ягы кемлик этмесин. ⁹Гүнүң астында өзүңе берлен бош өмрүң

бүтин довамында сөййән аялың билен дурмушдан леззет ал, чүнки дурмушдан, Гүнүң астында чекйән зәхметиңден галан пайың будур. ¹⁰Элиң этмәге нәме тапса, оны бар гүйжүң билен эт, чүнки сениң барян өлүлериңдиңде не иш, не дүшүнже, не билим, не-де даналык болар.

¹¹Гүнүң астында ене бир зат гөрдүм: ярыш йүврүклериңки дәл, сөвеш-де гүйчлүлериңки; чөрек даналарыңкы дәл, байлык-да дүшүнжелениңки; мәхир-де билимлиниңки дәлдир. Чүнки хер кес аматсыз вагта ве хадыса дучар боляндыр. ¹²Ынсан хачан хасрат гелжекдигини билйән дәлдир. Залым тора дүшен балыклар кимин, дузага дүшен гушлар кимин ынсанлар хем үстүне бетбагтлык дуйдансыз иненде, тора дүшйәрлер.

Даналык ве наданлык хакдакы ойланмалар

¹³Гүнүң астында мен ене бир даналыгы гөрдүм, мениңче ол жуда важып. ¹⁴Аз илатлы бир кичи шәхәр барды. Бир гүйчли патыша оңа хүжүм эдип, оны габады; гаршысына әпет габав десгаларыны гурдурды. ¹⁵Бу шәхәрде бир дана гарып тапылды, ол шәхери пайхасы билен халас этди. Эмма хич ким бу гарыбы ятламады. ¹⁶Онсоң мен дийдим: «Даналык гүйчден говудыр», йөне гарып адамың пайхасы әсгерилмейәр, онуң сөзлери эшидилмейәр. ¹⁷Акыллының имисалалыкда айдан сөзлери, акылсызларың арасындакы хөкүмдарың гыкылыгыңдан говудыр. ¹⁸Акылдарлык уруш ярагларыңдан говудыр, йөне бир гүнәкәр көп ягшылыклары ёк эдйәндир.

10-нҗы бап

¹Өли сиңеклериң атырчының ягыны порсадып заялайшы ялы, азажык акмаклык-да акылдарлыгы ве хорматы харапаяндыр. ²Акыллының йүреги догрулыга тарап, акылсызың йүреги болса эгрилиге тарапдыр. ³Акылсыз ёлда йөрәнде-де, дүшүнжеси кемлик эдйәндир, ол акмакдыгыны хеммелере эшгәр эдйәндир. ⁴Хөкүмдарын саңа гахары гелсе-де, ериңи ташлап гитме, чүнки мылайымлык улы языкларың үстүни өртйәндир.

⁵Гүнүң астында ене-де бир яманлык гөрдүм. Бу хөкүмдар тарапындан гойберилйән сәвликдир: ⁶Акмак ёкары ерлерде гоюляр, бай пес ерде отуряр. ⁷Мен ат мүйән гуллары, гуллар ялы пыяда йөрөйән хөкүмдарлары гөрдүм.

⁸Чукура оны газяның өзи гачяндыр; дивары дешйәни йылан чакяндыр. ⁹Даш кесйәне дашлардан шикес етер; одун айырян өзүне ховп салар.

¹⁰Эгер палта күтек болса, йүзи йителдилмесе, оңа көпрәк гүйч сарп этмели боляндыр. Даналык болса үстүнлиге элтйәндир.

¹¹Эгер йылан овсунмаздан өң чакса, овсунчының пейдасы ёкдур.

¹²Акыллының сөзлери оңа хормат гетирер, акылсызың сөзлери болса оны хеләк эдер. ¹³Дилиндәки сөзлери акмаклык билен башланып, яман телбелик билен гутаряр. ¹⁴Акылсыз көп геплейәндир. Хич ким нәме болжagyны билйән дәлдир. Ким оңа өзүнден соң нәме болжакдыгыны айдып билер?

¹⁵Акылсызың зәхмети оны ядадяндыр, хатда ол шәхере гидйән ёлы-да билйән дәлдир.

¹⁶Эй, жуван патышалы, хөкүмдарлары эртирине мейлис гурян юрт, дат гүнүне! ¹⁷Шасы асылзада, хөкүмдарлары серхошлык үчин дәл-де, гүйчленмек үчин өз вагтында мейлис гурян юрт багтлыдыр!

¹⁸Ялталык зерарлы үчек чөкйәндир, ишсиз эллер зерарлы өе сув гечйәндир.

¹⁹Мейлис кейпи-сапа үчин эдилйәндир, шерап дурмуша шатлык берйәндир, пул хер мәтәчлигиң өвезини доляндыр.

²⁰Патыша хатда ичинден-де гаргама, өз ятян отагында бая гаргама, чүнки гөкдәки гуш хабар әкидер, ганатлы гуш сөзүни етирер.

11-нҗи бап

Зәхметиң мөхүмлиги

¹Наны сува ат, бирнөче гүнден ене оны тапарсың. ²Эмләгиңи еди, хатда секиз кишә пайла, чүнки сен бу дүнйәде нәхили бетбагтчылыгың болжакдыгыны билйән дәлсиң. ³Гара булут ягыш ягдыряндыр. Гүнорта я демиргазыга тарап йыкылан агач йыкылан еринде галар. ⁴Еле середйән экин әкмең; булутлара бакян орак ормаң.

⁵Елиң ёлуны ве гөврели энәниң гөвресиндәки чага нәдип жан гирйәнини билмейшиң ялы, сен хемме зады ярадан Худайың ишлерини-де билйән дәлсиң.

⁶Тохумыңи ирден сеп, агшам-да элиң бош дурмасын. Чүнки сен хайсы ишиң бәхбитли болжакдыгыны билйән дәлсиң.

Жуванлара маслахат

⁷Ышык гөзелдир. Гүни гөрмек гөзлере хош якяндыр. ⁸Узак йыллап

яшаянлар хем хер бир яшан гүне шатлансынлар, йөне көп гараңкы гүнле-риң болжақдыгыны-да унутмасынлар. Бар болян зат бидерекдир.

⁹Эй, яш йигит, яшлығыңда шатлан; гой, йүрегиң сени жуван гүнле-риң-де бегендирсин. Йүрегиң исләни билен, гөзле-риң гөрени билен гит. Эмма билип гой, буларың хеммеси үчин Худай саңа казылык эдер. ¹⁰Гайгыны йүрегиңден чыкар, азабы беде-ниңден дашлашдыр, чүнки яшлык-да, жуванлык-да гысга вагтлыкдыр.

12-нжи бап

¹Жуванлығыңда, агыр гүнлер гел-мәнкә, «олардан леззет алмарын» дий-жек йылларың голайлашманка, өзү-ңи Яраданы ятла. ²Сениң үчин Гүн, ышык, Ай, йылдызлар гаралманка, ягышдан соң булутлар ызына гайт-манка, Оны ятла. ³Шол гүн өйи го-раянлар титрешерлер, гүйчли адам-лар эглерлер, эл дегирмени билен дәне үвейәнлер ишини тогтадарлар, себәби оларың саны аздыр, пенжи-реден середйәнле-риң гөзлери гараң-кыраяр. ⁴Көчә ачылан гапылар япы-лар, дегирмениң сеси кесилер; адам-лар гуш сесине оянарлар, гызларың нагмасы кесилер. ⁵Бейикликден гор-карлар, ёллар горкулы болар; бадам агажы гүлләр, чекиртге өзүни зор би-лен чекер, хөвес йитер, чүнки ынсан

өз эбеди өйүне гидер, яс тутянлар көчелерде айланышарлар. ⁶Күмүш зынжыр гырылманка, алтын кәсе дөвүлмәнкә, булак башындакы күй-зе овранманка, гуйының башында-кы чарх дөвүлмәнкә, ⁷ердәки топрак овалкы ягдайына өврүлмәнкә, рух оны берен Худайың янына доланып барманка, өзүңи Яраданы ятла. ⁸Ва-гызчы: «Бидерек! Бидерек! Бары би-дерек!» диййәр.

Соңкы сөз

⁹Вагызчы дана болмакдан башга-да халка билим хем өвретди. Ол гөз-лег гечирип, өвренип, көп пәхимлери ерли-еринде гойды. ¹⁰Вагызчы якым-лы сөзлери тапмага чалышды. Онуң язанлары догры ве хак сөзлерди.

¹¹Дананың сөзлери чишлер кимин-дир; топланан пәхимли сөзлер берк какылан чүйлер ялыдыр. Пәхимли сөзлер бир чопан тарапындан бер-лендир. ¹²Булардан башга-да, эй, ог-лум, сак бол. Көп китап язмагың со-ңы ёкдур, көп окамак беден үчин ар-гынлыкдыр.

¹³Хемме зат айдылды. Нетиже шу-дур: Худайдан горк ве Онуң таб-шырыкларыны сакла, чүнки бу ын-саның эсасы боржудыр; ¹⁴хер бир ише, гизлин болан хер ише – исле ягшы болсун, исле яман – Худай ка-зылык эдер.

Нагмалар нагмасы

Гириш

Нагмалар нагмасы китабы адындан белли болшы ялы, иң сайлама, иң гөзел нагмаларың йыгындысыдыр. Бу нагмаларың кәбири патышалык сүрен Сүлейман пыгамбер тарапындан язылан болса, кәси ол барада я-да онуң үчин языландыр.

Сүлейманың пәхимлери китабында даналыгың зенан кешбинде суратландырылышы ялы (8:1), бу китапдакы нагмачының сеси хем зенана дегишлидир. Ол өз нагмаларында сөйгиниң гөзеллигини, сөйгүли ярының оваданлыгыны васып эдйәр.

Китап өвүт-үндев әхеңинде языландыр. Ол сөйгүли ярларың ника-

дакы леззетли гатнашыкларының Худай тарапын озалдан кесгитлендигини беллейәр. Бу гатнашыклар леззетден долы ве дийсең ажайыпдыр! Эмма кәбир адамлар бу нагмалар Худай билен ысрайыл халкының я-да Иса Месих билен иманлылар йыгнагының гатнашыкларыны васып эдйәр дийип дүшүнйәрлер.

Китабың асыл нусгасы еврей дилинде ажайып гошгулар гөрнүшинде языландыр. Шонуң үчинде, ол түркмен дилине хем мүмкин болдугындан шахыраналык билен тержиме эдилди.

Мазмуны

Биринжи нагма	1:1–2:7
Икинжи нагма	2:8–3:5
Үчүнжи нагма	3:6–5:1
Дөрдүнжи нагма	5:2–6:3
Бәшинжи нагма	6:4–8:4
Алтынжы нагма	8:5-14

1-нжи бап

Сүлейманың нагмалар нагмасы

Гыз:

¹ Додаклары билен, гой, мени өпсүн!

Чүнки шерапдан датлыдыр сөйгиң!

² Мүшки-анбарларың неңеңси хошбой,
адың-да дөкүлен атыр дей,
шонуң үчин гызлар сөййәрлер сени.

³ Мени өзүң билен алай,
ховлугалы.
Шазадам мени ички отагына
гетирди.

Гызың бойдашлары:

Сениң үчин шатланалы ве
гуваналы;
шерапданам зыяда
тарыплалы сениң ышкыңы.

Гыз:

Сен оларың сөйгүсине мынасып!

⁴ Эй, Иерусалим гызлары,
гараягыз-да болсам,
гөрмегейдирын,
гара мен Кедарың чадырлары дей,
овадан мен Сүлейманың
перделери дей.

⁵ Гараягызлыгыма бакмаң,
Гүн гаралтды мени.
Энемиң огуллары маңа
гахарландылар;
үзүм багына мени сакчы
гойдулар,
йөне өз үзүм багыма бакып
билмедим.

⁶ Эй, көңлүмиң ашыгы, айтсана
мана,
ниреде бакяң сүриңи?
Гүнорта чагы олар ниреде
дынч берйән?
Ёлдашларыңың сүрүлериниң
янында
нөме үчин сергездан зенан
дек болайын?

Йигит:

⁷ Эй, гөзеллериң солтаны!
Эгер билмесең,

сүриниң ызы билен гит,
чопанларың чадырының
янында
овлакларыңы бак.

⁸ Фараоның сөвеш арабасына
гошулан

байтала меңзедйән сени,
эй, мениң магшугым!

⁹ Шелпели янакларың,
хүнжүли бойнуң не гөзел!

¹⁰ Күмүш дүвмели
тылла шелпелер ясарыс саңа.

Гыз:

¹¹ Шазадам супрасында отырка,
нард атырым хошбой ысыны
сачды.

¹² Ашыгым мениң үчин
гөвүслеримин арасында ятян
мүр^a богдажыгыдыр.

¹³ Ашыгым мениң үчин
Эйнгеди үзүм
багларындакы
хына гүллериниң
чогдамыдыр.

Йигит:

¹⁴ Сен нененси гөзел,
Сөйгүли дилдарым, мениң!
Сен нененси гөзел,
гөгерчин гөзлим!

Гыз:

¹⁵ Гөр, нэхили сыратлы сен,
эй, мениң сөйгүли ярым,
нененси хошрой сен!
Гөк майсалыкдыр ятян
еримиз.

¹⁶ Кедрдендир диреглери
өймүзиң,
арчадандыр үчеги.

^a 1:12 Мүр – якымлы ысмы өсүмлик. Сөзлүгө серет.

2-нжи бап

¹ Мен Шароның бәгули,
дерелериң чигилдемирин.

Йигит:

² Тикен арасындакы
чигилдемдир дилдарым,
гызлар ичинде.

Гыз:

³ Жеңел агачларының
арасындакы алма агажы
дей,
йигитлериң арасында
сөйгүли ярым.
Леззетлидир маңа саясы онуң,
мивесиниң тагамы агзымдан
гитмез.
⁴ Ол мени мейлисхана гетирди,
маңа сөйги мейли барды онда.
⁵ Кишмишлер билен мени
гүйчлендир,
гурпландыр алмалар билен,
чүнки ышк хесери мени
гаплады.
⁶ Сол эли келләмиң астында,
гужаклаяр мени саг эли
билен.
⁷ Эй, Иерусалим гызлары,
жеренлердир чөл
маралларыңдан
ант ичйәрин:
өзи ислейәнчә
ышкы оярмаң,
бирахатландырмаң!

Бахар айдымы

⁸ Ярымың овазыдыр бу!
Ине, ол дагларың үстүнде
бөкжекләп,
депелериң үстүнде товсаклап
гелйәр.

⁹ Жерене,
кейик овлагына меңзейәр
дилдарым.
Ине, ол ховлымызың дашында
дуруп,
пенжирелерден гараяр,
гөзенеклерден середйәр.
¹⁰ Сөйгүлим маңа шейле дийди:
«Тур, дилдарым, гөзелим тур,
йөр биле гидели.
¹¹ Гыш өтди,
ягыш-да динди.
¹² Ерте гүллер ачылып,
нагма пурсады гелди.
Үлкәмизде гумрының
овазы эшидилйәр.
¹³ Инжир мивесини дүвйәр,
үзүмлер гүл ачяр,
хошбой ысыны сачяр.
Тур, дилдарым,
гөзелим, йөр биле гидели».

Йигит:

¹⁴ Гая говакларындакы,
учут кенардакы гөгөрчиним,
жемалыңы гөрөйин,
эшидейин сениң овазың,
ширин овазың,
жемалың-да ажайыпдыр.

Гыз:

¹⁵ Бизе тилкилери,
үзүм багларыны вейран эдйән
тилкижиклери тутуп берин,
чүнки үзүм багларымыз гүл
ачяр.
¹⁶ Сөйгүлим мениңки, мен-де
онуңкыдырын;
сүрүсини чигилдемлериң
арасында бакяр ол.
¹⁷ Даң атып,
көлөгелер йитйәнчә,
долан ызыңа, сөйгүлим,

Бесер дагларындакы ^a жерен
дей,
кейик овлагы дей бол!

3-нжи бап

Бишк арзувы

- ¹ Көңүл ашыгымы гиже
дүшегимден агтардым;
гөзлөп тапмадым оны.
- ² Инди туруп, шәхере чыкарын,
көчелерден, мейданчалардан
көңүл ашыгымы агтарарын.
Гөзлөп тапмадым оны.
- ³ Айланып йөрөн,
шәхер гөзегчилери
душды маңа.
Олардан: «Көңүл ашыгымы
гөрдүңизми?» дийип сорадым.
- ⁴ Оларың деңинден гечен дессиме,
көңүл ашыгымы тапдым мен.
Оны саклап, энемиң өйүне,
мени дограның отагына
гетирйәнчәм, гойбермедим.
- ⁵ Эй, Иерусалим гызлары,
жеренлердир чөл
маралларыңдан
ант ичйәрин:
өзи ислейәнчө
ышкы оярмаң,
бирахатландырмаң!

Гиев ве онуң тойы

- ⁶ Түссе сүтүни дей
чөлден чыкып гелйән ким?
Ондан тәжирлериң хошбой
ыслы атырларыңдан эдилен
мүрүң ве якымлы ыслы
түтетгиниң хошбой ысы
барк уряр.

⁷ Ана, Сүлейманың ша пайтуны!
Ысрайылың алтмыш
герчегидир
онуң дашында.

- ⁸ Әхлиси гылычлы,
сөвеше өкде;
гижәниң вехиминден
биллери гылычлыдыр.
- ⁹ Сүлейман ша ливан
агачларыңдан
өзүне ша пайтуныны ясатды:
- ¹⁰ сүтүнлери күмүшден,
тирсеклиги гызылдан,
отургыжы гырмызы махмалдан.
Ичи Иерусалим гызларының
сөйгүсине бесленен.
- ¹¹ Эй, Сион гызлары ^б,
даша чыкың-да,
Сүлейманы той гүнүнде,
йүрекден шат гүнүнде
эжесиниң башына гейдирен
тәжине бакың!

4-нжи бап

Йигит:

- ¹ Ненеңси гөзел сен, дилдарым,
ненеңси гөзел!
Бүренжегиң астында
гөгерчин гөзлим.
Гилгат дагыңдан инип гелйән
гечилериң сүрүсине огшаяр
сачың.
- ² Гыркылып,
суддан чыкып гелйән
гоюн сүрүсине огшаяр дишлериң.
Әхлиси экизлидир,
ялкы дәлдир олар.
- ³ Гырмызы сапак дей
додакларың,

^a 2:17 *Бесер даглары* – я-да бейикли-песли даглар.

^б 3:11 *Сион гызлары* – бу Иерусалим халкы диймекдир. Сөзлүгө серет.

- агзың-да не ажайып.
 Бүренчекде гизленен
 янакларын
 энара меңзейәр.
- ⁴ Давудын горхана дицидир
 бойнуң,
 муң герчегиң галканы
 асылгыдыр ондан.
- ⁵ Майсалыкда отлаян экиз жерен
 овлагына огшаяр ики гөвсүн.
- ⁶ Даң атып,
 көлегелер йитйәнчә,
 мүр дагына,
 якымлы ыслы түтетги
 байрына гидерин.
- ⁷ Катды-каматың ненеңси гөзел,
 эй, дилдарым!
 Сенде хич бир кемлик ёк.
- ⁸ Ливандан биле гидели, эй,
 гелинлигим;
 Ливандан мениң билен гайт!
 Амана депесинден,
 Сенир, Хермон депелеринден,
 ширлериң сүренлеринден,
 гаплаңлы даглардан ашып
 гел.
- ⁹ Эй, эзизим, гелинлигим,
 көңлүми майыл этдиң,
 гөзлериң билен бир бакышда,
 бойнуң хүнжүсиниң бири
 билен
 көңлүми майыл этдиң.
- ¹⁰ Не ширин сөйгиң сениң,
 эй, эзизим, гелинлигим!
 Ышкың шерапдан,
 атырыңың хошбой ысы
 әхли хошбой ыслы затлардан
 леззетлидир!
- ¹¹ Додакларыңдан бал дамяр,
 эй, гелинлигим;
 бал билен сүйт бар дилиң
 астында;
 лыбасларыңың якымлы ысы

- Ливаның хошбой ысы дей.
- ¹² Эй, эзизим, гелинлигим,
 сен бир гапысы япык багсың,
 агзы япык гуюсың,
 мөхүрленен чешмесин.
- ¹³ Нахалларың нар бакжасыдыр:
 сайлама мивелери билен,
 хына хем нард атырлары билен,
- ¹⁴ атырдыр загпыран билен,
 ыслы гамышдыр далчын
 билен,
 дүрли якымлы ыслы агачлар
 билен,
 хошбой мүрдүр ахалот билен,
 дүрли хошбой ыслы затлар
 билен.
- ¹⁵ Сен баг чешмесисиң,
 шыпалы сув гуюсысың,
 Ливаның акар сувусың.

Гыз:

- ¹⁶ Оян, эй, демиргазык ели!
 Гел, эй, гүнорта ели!
 Багымың үстүнден өвүс,
 онуң атыр ысы чар тарапа
 яйрасын.
 Ярым өз багына гелсин,
 сайлама мивелерини ийсин!

5-нжи бап

Йигит:

- ¹ Эй, эзизим, гелинлигим,
 мен багыма гелйәрин;
 мүрүм билен атырымы
 йыгнаян,
 бал өйжүгими, балымы
 иййән,
 шерабымы, сүйдүми ичйән.

Гызың бойдашлары:

- Ийиң, эй, сөйгүли ярлар!
 Эй, ышкың сирлери,

ийип-ичиң, ышкдан мес
болуң!

эй, гөзеллер гөзели?
бизе ант ичериң ялы,
ярыңың бейлекилерден
нәмеси артык?

Гыз:

- ² Мен укуда, йөне көңлүм оя.
Ине, бу ярымың овазы.
«Гапыны ач, эзизим, дилдарым
мениң,
гөгөрчиним, пәкизәм мениң!
Башым чыга эзилен,
сачым-да гижәниң немине».
- ³ Эшигим чыкарыпдым
геейинми ене?
Аякларымы ювупдым
хапалайынми ене?
- ⁴ Элини гапы дешигинден
узатды ярым,
ышкым оңа галкынды.
- ⁵ Турдум ярыма гапы ачмага,
эллеримден дамды мүр,
бармакларымдан акды мүр
гулпуң тутаважына.
- ⁶ Гапыны ачдым ярыма,
йөне гиден экен ол.
Овазына эзилди йүрегим.
Агтардым, тапмадым оны;
чагырдым, жогап бермедим.
- ⁷ Шәхерде айланып йөрөн
гөзегчилер
маңа душдулар;
мени урдулар, яраладылар,
шәхер диварларының
сакчылары
бүренжегим башымдан
айырдылар.
- ⁸ Эй, Иерусалим гызлары!
Сизе ялбарярын,
ярымы гөрсеңиз айдың,
ышкдан хесерләндин.

Гыз:

- ¹⁰ Акмениз, гүлгүне йүзлүдир,
ярым,
он мүңлериң арасында
сайланяр ол.
- ¹¹ Сап алтындыр башы,
сачлары буйра,
гарга дей гара.
- ¹² Онуң гөзлери булак башында
сүйде ювнуп отуран
гөгөрчин ялы;
олар отурдылан гымматбаха
дашлары ялы.
- ¹³ Атыр сачян
гүлхана дей яңаклары,
мүр дамдырян
бәгүле огшаяндыр додаклары.
- ¹⁴ Голлары йүзи сары якут
билен безелен тогалак
алтындыр,
гөвреси гөк якуда гапланан
пил сүңкүдир.
- ¹⁵ Аяклары сап алтын үстүнде
отурдылан
мермер сүтүнлер дей,
гөрки Ливан дей,
сайлама кедр агачлары дей.
- ¹⁶ Додаклары иң датлы,
катды-каматы овадан.
Бу мениң ярымдыр,
достумдыр,
эй, Иерусалим гызлары!

6-нжы бап

Гызың бойдашлары:

- ⁹ Ярың бейлекилерден нәмеси
артык,

Гызың бойдашлары:

- ¹ Ярың нирә гитди,
эй, гөзеллериң гөзели?

Хайсы яна йөнелди ол?
Оны ызлалы сениң билен.

туглы гошун дей шөвкетли
ким бу?

Гыз:

- ² Ярым өз багына,
атыр сачян гүлханасына,
багларда сүрүсини бакмага,
чигилдемлер йыгмага гитди.
³ Ярым мениңки, мен онуңкы;
сүрүсини чигилдемлериң
арасында бакяр ол.

- ¹¹ Жүлгәниң хасылына серетмәге,
үзүм багларының
гунчаларыны,
нарларың гүллериңи гөрмәге
хоз багына гитдим.
¹² Билмән галдым, ислег-
хыжувым мени нәдип
шанлы халкымың сөвеш
арабаларына мүндүрди.

Йигит:

- ⁴ Эй, дилдарым,
Тирса шәхери дей гөзелсиң сен,
хошройсың Иерусалим дей,
туглы гошун дей шөвкетли.
⁵ Гөзлериңи менден сов,
мен оlara бенди!
Гилгат дагындан инип гелйән
гечи сүрүсине огшаяр сачың.
⁶ Гыркылып,
сувдан чыкып гелйән
гоюн сүрүсине огшаяр
дишлериң.
Әхлиси экизlidir,
ялкы дәлдиr олар.
⁷ Бүренчекде гизленен яңаклар
энара меңзейәр.
⁸ Шаның алтмыш аялы бар хем
сегсен гырнагы,
гызлар-да сан-сажаксыздыр.
⁹ Гөгерчинимиң, пәкизәмиң
болса деңи-тайы ёк,
энесиниң эзиз гызы ол,
найбашысы ол.
Гызлар оны гөрүп, оңа багтлы
дийдилер;
ша аялларыдыр гырнаклары
оны өвдүлер.
¹⁰ Шапак дей ялпылдаян,
Ай дек гөзел, Гүн дей парлаяң,

7-нжи бап

Гызың бойдашлары:

- ¹ Долан, эй, шуламлы гыз, долан!
Долан, саңа бакалы, долан.

Йигит:

- Ики топарың тансына томаша
эдйән дей,
шуламлы гыза бакжаксыңыз
нәме үчин?
² Не гөзел чарыклы аякларың,
эй, асылзада гызы!
Бутларың өкде зергәриң
элинден чыкан гөвхер
мысалы.
³ Гарышык шераплы хич
эгсилмез
ша кәсе мысалыдыр гөбегин.
Гарның чигилдемлере гушанан
бугдай топбагына меңзейәр.
⁴ Экиз жерен
овлагына огшаяр ики гөвсүн.
⁵ Бойнуң пил сүңкүнден эдилен
диң дей,
гөзлериң Батраббим
дервесесиниң
янындакы Хешбон ховузлары
дей.
Бурнуң Дамаска бакып дуран

- Ливан диңи дей.
⁶ Башың Кармел дагы дей дик болуп,
 зүплериң беневшедир,
 ша олара бенди болды.
⁷ Сен неңеңи гөзел, неңеңи хошрой,
 эй, мылакатлы дилдарым!
⁸ Боюң серви агажына,
 гөвүслериң үзүм салкымларына меңзейэр.
⁹ Серви агажына чыкып,
 шахаларыңдан япышайын дийдим.
 Гөвүслериң үзүм салкымлары дей,
 демиң алмалар дей хошбой,
¹⁰ Додакларың сайлама шерап дей леззет эчилсин.

Гыз:

- Шерап ярым үчин аксын,
 уклап ятанларың додакларыңдан сүзүлсин.
¹¹ Мен ярымыңкы,
 ол маңа майыл.
¹² Эй, ярым,
 гиң сэхра чыкалы, гел;
 гел, оба гижелерине сейил эдели.
¹³ Ир сэхер үзүм багларына гидели,
 гөрели, гунчалапмы,
 гүлләпми үзүм,
 хем-де нар.
 Шол ерде ышкымы багыш эдерин саңа.
¹⁴ Мандрагораларың^a ысы барк уряр,
 гапымызда тәзе хем гурадылан

дүрли сайлама мивелер бар,
 олары сен үчин сакладым, эй,
 ярым.

8-нжи бап

- ¹ Кәшгә энемиң гөвсүнден эмен агам дей болсадың маңа!
 Дашарда душанымда, өпердим сени,
 хич ким мени язгармазды.
² Өңүңе дүшүп,
 энемиң өйүне гетирердим сени,
 өвүт берердин сен маңа.
 Хошбой ыслы шерапдан,
 энарларымың сувундан ичирердим саңа.
³ Сол эли келләмиң астында,
 Гужакляяр мени саг эли билен.
⁴ Эй, Иерусалим гызлары,
 сизе ялбарярын:
 өзи ислейәнчә
 ышкы оярмаң,
 бирахатландырмаң!

Гызың бойдашлары:

- ⁵ Ярына сөөнип,
 чөлден чыкып гелйән ким?

Гыз:

- Алма агажының астында оярдым сени.
 Энең шол ерде дүңйә индерди сени,
 ол шол ерде агыры чекип,
 догурды сени.
⁶ Йүрегинде,
 голуңда сакла мени мөхүр дей;
 чүнки ышк өлүм дей гүйчли,

^a 7:14 *Мандрагора* – сөйги хыжувыны артдырян өсүмлик.

габанжаңлык габыр дей ёвуз.
Ышкың ялны отлы ялындыр,
ловлаян ялындыр ол.
7 Ышкы не бол сувлар сөндүрер,
не-де дерялар оны гарк эдип
билер.
Ынсан ышк үчин бары-ёгуны
берсе-де,
ол йигренч билен рет
эдилерди.

Гызың бойдашлары:

8 Кичи уям бар,
мәмелери хениз төзленмедик,
уямыза сөз айдылан гүни
онун үчин нәме эдерис?
9 Дивар болан болсады ол,
үстүнде күмүш диңлер
гурардык,
гапы болан болсады,
оны кедр агажына гаплардык.

Гыз:

10 Мен бир дивар,
гөвүслерим-де диңлер дей.

Шоңа гөрә ярымың гөзүне
кәмил гөрүнйән мен.

11 Сүлейманың Багалхамонда
үзүм багы барды,
оны сакчыларга табыштырды ол;
херси хасыл үчин
мүң күмүш теңне бермелиди.
12 Мениң-де үзүм багым
өзүмиңкидир;
эй, Сүлейман, мүң теңне
сениңки болсун,
ики йүз күмүш хасылың
сакчыларыныңкы болсун!

Йигит:

13 Эй, багларда месген тутан!
Ёлдашларым овазыңы
диңлейәрлер;
мен-де овазыңы эшидейин.

Гыз:

14 Ылга, эй, ярым!
Барк урян дагларың үстүнде
жерен дей, кейик овлагы дей
болгун.

Ишая пыгамбериң китабы

Гириш

Ишая пыгамбер иң бейик пыгамберлериң бириди. Онуң ады «Реб халас эдйэр» диймеги аңладяр. Ол Амос, Хошея ве Мика пыгамберлериң дөврүнде яшап, б. э. оң 740-нжы йылда пыгамберлик эдип башлады. Онуң пыгамберлик эдип башлан дөврүнде юрды Узыя патыша доландырялды. Узыядан соң шалык сүрен үч патышаның дөврүнде хем Ишая пыгамбер Реб-биң айданларыны Яхуда халкына етирди. Шол дөврүде Ашур патышалыгы өз чәклерини гинелдйәрди. Миллетлер Ашур патышалыгына гаршы гөрешмек үчин бирлешйәрдилер, йөне ашурлылар ахырсоңы Ысрайылы ве гоңшы дөвлетлери басып алярлар. Мүңлерче адам есир алнып, сүргүн эдилйәр. Яхуда патышалыгы долы басылып алынмандыгына гарамаздан, Ашур патышалыгына агыр салгыт төлемәге межбур эдилйәр.

Ишая пыгамбер Худайы «Ысрайылың Мукаддеси» ве «Хөкмүрован Реб» дийип атландыряр. «Хөкмүрован Реб» еврей дилинде Адонай Яхве диймеги аңладяр. Адонай сөзи адатча Таңры, Яхве – Реб дийип тержиме эдилди. Эмма бу сөзлериң утгашып гелен ягдайларында, олар Хөкмүрован Реб дийип тержиме эдилди.

Ишая пыгамбер от-алавы жеза бермеклигиң нышаны хөкмүнде, үзүм агажыны ве үзүмчилиги Ысрайыл халкының нышаны хөкмүнде уланяр (5:7).

Китап шу ашакдакы бөлүмлөре бөлүнйәр:

Ишая 1–39: Сүргүн эдилмезден өңки дөврү – Хөкүм китабы.

Ишая 40–66: Сүргүн ве ондан соңкы дөврү – Теселли китабы.

Бабыл сүргүниниң тарыхы 2-нжи *Патышалар* китабының 25-нжи бабында беян эдилйәр.

Ишая пыгамбер китабының биринжи бөлүминде тутуш дүңйәниң Патышасы болан Реб-биң мукаддеслиги ве хөкмүрованлыгы айратын ныгталяр. Мукаддес Патыша хөкмүнде Реб-биң яхуда халкының пислигине гаршы гахар-газабы тутушяр. Дөвлет баштутанлары пара-пешгеше ятыпды, әхли ерде адалатсызлык ве зорлук хөкүм сүрйәрди. Эмма Реб яхуды халкының Өзүне доланып, Оңа бил баглан ягдайларында оны халас этжекдигини ве горажакдыгыны вада берйәр.

Китабың икинжи бөлүминде Реб озал хөкүм эдилен адамлара гүрлөп (40:1-2), рухдан дүшен халкына умыт берйәр. Реб оларың дашдан я агачдан ясалан бутларың

хич гүйжүниң ёкдугына, еке-тэк Худайың диңе Олдугына дүшүн-меклерини ислейэр. Эгер ысрайыл халкы тоба эдип, Худая доланса, оны Бабыл сүргүнлигинден азат этжекдигини, бейлеки миллетле-риң арасында пытранңы яшап йө-ренлерини хем ата юртларына гай-таржакдыгыны вада берйэр. Булар-дан башга-да Худай Өз халкының Оңа доланан ягдайында оны ялкап, берекединиң болдан-бол артдыр-жакдыгыны хем вада берйэр. Реб бу вадаларыны бержай этмеги ба-шаряндыр, себэби Ол тутуш дүн-йэни ярадып, оны доландыяр. Шу

бөлүмиң ахырында Реб Өзүне са-дык галан адамлара айратын ягты гележеги вада берйэр. Бу вада ди-ңе яхуды халкына дэл, эйсем эх-ли миллетлере хем дегишлидир.

Ишая пыгамбериң китабы эсасан хем гошгы гөрнүшинде языландыр. Йөне онуң кэбир парчалары – та-рыхы маглуматлары беян эдилйән ерлери кысса гөрнүшинде язылан-дыр. Бу тарыхы маглуматлар эса-сан хем Патышалар китабындан алнандыр. Пыгамберликлер кэ-вагт халкы халас этжек Халасгэр барада болуп, оларың иң мешхуры 53-нжи бапта беян эдилйэр.

Мазмуны

Хөкүм китабы.....	1–39
Дуйдурышлар ве вадалар	1:1–12:6
Миллетлер хөкүм эдилйэр	13:1–23:18
Реб ер йүзүни жезаландыряр	24:1–27:13
Гошмача дуйдурышлар ве вадалар	28:1–35:10
Яхуданың патышасы Хизкия ве ашурлылар	36:1–39:8
Теселли китабы	40–66
Вадалар ве умыт барадакы пыгамберликлер.....	40:1–55:13
Дуйдурышлар ве вадалар	56:1–66:24

1-нжи бап

¹Яхуда патышалары Узыяның, Ёта-мың, Ахазың ве Хизкияның дөв-рүнде Амосың оглы Ишаяның Яху-да ве Иерусалим бабатда гөрөн гөр-нүшлери.

Яхуда халкының пислиги

²Эй, гөк, эшит,
эй, ер, гулак гой!
Реб шейле диййэр:
«Мен чагалары экледим,
улалтдым,

эмма олар гаршыма баш
гөтердилер.

³Өкүз өз эсини танаяр,
эшек-де эсиниң ахырыны,
эмма Ысрайыл Мени танамаяр,
халкым Маңа дүшүнмейэр».

⁴Гүнэ эдйән миллетин,
языгы агыр халкың,
пислик эдйән зүрятларың,
азгынлык эдйән чагаларың
халына вай!

Олар Реббиди терк этдилер,
Ысрайылың Мукадесини
эсгермедилер,

- Ондан йүз өвүрдилер.
- ⁵ Нәме үчин ене-де жеза
гөзлейәрсиниз?
Нәме үчин
башбозарлыгыңызы бес
этмейәрсиниз?
Башыңыз бүтинлей яраланан,
йүрегиңиз дуршуна солуп-
саралан.
- ⁶ Дөпәңизден дабаныңыза ченли
сагат ериниз ёк,
ган өймелердир, яралар,
ганы акып дуран яралар.
Олар арасаланмадык,
саралмадык,
яг билен юмшадылмадык.
- ⁷ Юрдуңыз харабалык,
шәхерлериңиз ода янан;
кесекилер гөзүңизиң алныннда
юрдуңызы ялмаярлар,
оны хараба өвүрйәрлер.
- ⁸ Сион гызы ^a үзүмликдәки
чадыр кимин,
хыяр атызындакы чатма кимин,
дашы габалан шәхер кимин
болуп галар.
- ⁹ Эгер Хөкмүрован Реб
бирнәчәмизи аман
галдырмадык болсады,
Содом ялы болардык,
Гомора меңзәрдик.
- ¹⁰ Эй, Содом баштутанлары,
Реббиң сөзүни эшидиң!
Эй, Гомора халкы,
Худайымызың канунына
гулак гой!
- ¹¹ Реб шейле диййәр:
«Көп гурбанлыкларыңызың
Маңа хайры нә?»
- Гочлардан берлен якма
гурбанлыкларыңдан,
бага бакылан малларың
ягыңдан дойдум.
Өкүзлериң, гузуларың ве
эркечлериң
ганыңдан леззет алмаярын.
- ¹² Хузурыма шейле гелип,
ховлымы депеләп
йөрмегиңизи
ким сизден талап этди?
- ¹³ Садака бермек бидерекдир,
якымлы ыслы түтөтгиңизи
Маңа нежисликдир.
Тәзе Ай байрамында, Сабат
гүнүнде
пислик эдйәркәңиз
гураян межлисиңизе,
йыгнанышыгыңыза чыдап
билмейәрин.
- ¹⁴ Йүрекден йигренйәрин
Тәзе Ай ве бейлеки
байрамларыңызы.
Булар Маңа йүк болдулар,
ядадым Мен олары
гөтермекден.
- ¹⁵ Дилег эдип эллериңизи
галдыраныңызда,
сизе үнс бермерин,
нәче дилег этсеңиз-де,
сизи диңлемерин;
эллериңиз гана боялыпдыр.
- ¹⁶ Ювнуң, тәмизлениң,
пис ишлериңизи терк эдиң
гөзүмиң алнындан,
яманлык этмеги бес эдиң.
- ¹⁷ Ягшылык этмеги өврениң,
адалаты агтарың,
эззет чекйәни халас эдиң,
етими гораң,
дул хатына арка дуруң».

^a 1:8 Сион гызы – бу Иерусалим халкы диймекдир. Сөзлүге серет.

18 Реб шейле диййэр:
 «Гелиң, инди дүшүнишелиң,
 гүнэлериңиз гырмызы дек
 болса-да,
 олар гар кимин ак боларлар,
 гырмызы дек гызыл болсалар-
 да,
 ак йүң дек боларлар.

19 Эгер сөзлерими гөвүнжеңлик
 билен диңлесеңиз,
 юрдуң нэз-ныгматыны
 иерсиңиз.

20 Боюн гачырып, баш
 гөтерэйсеңиз велин,
 сизи гылыч ялмар».
 Муны Реб айдяндыр.

Реб Иерусалими хөкүм эдйэр

21 Садык шәхер нәхили зынахор
 болды!
 Ол өң адалатдан долуды,
 догрулык месген тутупды онда,
 инди болса ганхорлар!

22 Күмшүң галында өврүлди,
 шерабыңа сув гатылды.

23 Хөкүмдарларың питнечә
 өврүлдилер,
 огулара шәрикдир олар,
 әхлиси пара ятды,
 пешгешлериң ызында халлан
 атырлар.
 Етимиң хукугыны горамайрлар,
 дул хатының давагына
 гарамаярлар.

24 Шонун үчин Хөкүмүрован
 Таңры Реб,
 Ысрайылың гудратлы
 Худайы шейле диййэр:
 «Ягыларымың үстүнден
 газабымы дөкерин,
 душманларымдан өч аларын!

25 Әлими саңа гаршы уздарын,
 харамлыгыңыздан ашгар
 билен тәмизләрин сени,
 әхли яныкларыңы айрарын.

26 Казыларыңы озалкы халына,
 маслахатчыларыңы өңки
 халына дикелдерин.

Шондан соң саңа:
 „Догрулык шәхери, садык
 шәхер“ дийлер».

27 Сион^a адалатлылык билен
 халас эдилер,
 тоба эденлер догрулык билен.

28 Питнечилер ве гүнәкәрлер
 бирликде гырларлар,
 Ребби терк эдйәнлер-де ёк
 боларлар.

29 Хөвес эден
 кераматлы агачларыңыз үчин
 утанарсыңыз,
 сайлан багларыңыз үчин
 йүзүңиз гызарар.

30 Сиз япрагы гуран
 чынар агажы кимин
 боларсыңыз,
 сувсуз галан бага
 меңзәрсиниз.

31 Гүйчлүлер чөпе дөнерлер,
 ишлери учгуна меңзәр,
 ишлери-де, өзлери-де ода
 январлар,
 ол оды сөндүрен болмаз.

2-нжи бап

Реббиң дагы

¹ Амозың оглы Ишаяның Яхуда ве
 Иерусалим бабатда гөрен гөрнүшлери.

² Ахыркы гүнлерде шейле боляр:
 Реббиң өйи дагларың

^a 1:27 Сион – бу Иерусалим шәхериниң бейлеки ады. Сөзлүге серет.

- иң бейиги дей беркарар эдилер,
депелерден белент болар ол,
эхли миллетлер оңа тарап
энерлер.
- ³ Көп халклар гелип, шейле
диерлер:
«Гелиң, Реббиң дагына –
Якубың Худайының өйүне
чыкалың;
ёдаларындан йөрэр ялы,
Ол бизе Өз ёлларыны өвредер».
Чүнки канун Сиондан,
Реббиң сөзи Иерусалимден
чыкар.
- ⁴ Реб миллетлер арасында
казылык эдер,
көп халкларың даваларыны
чөзер;
олар гылычларындан азал,
найзаларындан орак ясарлар;
миллет миллете гаршы гылыч
галдырмаз,
сөвешмеги өвренмезлер инди.
- ⁵ Эй, Якубың несиллери,
гелиң, Реббиң нурунда
йөрәлиң!
- Реббиң гүни**
- ⁶ Сен Өз халкыңы, ягны
Якубың неслини терк этдиң.
Олар гүндогарың
палчыларындан,
пилиштлилериңки ялы
мүнечжимлерден долы,
кесеки халк билен эл
беришйэрлер олар.
- ⁷ Оларың юрды алтын-күмүшден
долы,
хазыналары түкениксиздир,
юрт атлардан долы,
сөвеш арабалары сан-
сажаксыздыр.
- ⁸ Оларың юрды бутлардан долы,
өз эллериниң ишине,
бармакларының ясан задына
сежде эдйэрлер.
- ⁹ Муңа гөрә ынсан кичелдилер,
хер кес песелдилер,
олары багышлама!
- ¹⁰ Реббиң ховпундан,
Онуң шан-шөхратындан
гаяларда букулың,
топрак астында гизлениң.
- ¹¹ Халкың гедем бакышлары
песелдилер,
ынсан текепбирлиги эглер,
шол гүн диңе Реб
бейгелдилер.
- ¹² Хөкмүрован Реббиң бир гүни
бар,
шол гүн эхли текепбирлери,
гедемлери,
эхли бейгелдиленлери
песелдер,
- ¹³ Ливаның эхли бейик ве белент
башлы кедр агачларына,
Башаның бар дубларына
гаршыдыр,
- ¹⁴ Эхли белент даглара,
бейик депелере гаршыдыр.
- ¹⁵ Хер бир бейик диңе,
хер бир берк гала гаршыдыр.
- ¹⁶ Таршыш гэмилериниң барыны,
овадан гайыкларың
хеммесини ёк эдер.
- ¹⁷ Ынсан мен-менлиги,
хем гедемлиги песелдилер,
шол гүн диңе Реб
бейгелдилер.
- ¹⁸ Бутлар бүтинлей ёк эдилер.
- ¹⁹ Реб ери лерзана салмага
галканда,
ынсанлар Онуң ховпундан,
шан-шөхратындан,
гаялардакы говаклара,

- ерин дешиклерине гирерлер.
²⁰ Шол гүн адамлар өзлеринин
 сежде этмек үчин ясан
 алтын-күмүш бутларыны
 көрсочанларын,
 ярганатларын өңүне
 окларлар.
²¹ Реб ери лерзана салмага
 галканда,
 ынсанлар Онуң шан-
 шөхратындан,
 ховпундан
 гаялардакы говаклара,
 керт гаялардакы жайрыклар
 гирерлер.
²² Соңы өлүмли ынсанлара бил
 багламаң.
 Ким болупмыш олар?

3-нжи бап

Иерусалимдэки битертиплик

- ¹ Ине, Хөкмүрован Таңры Реб
 Иерусалимден, Яхудадан
 ярдамы ве азыгы,
 наны ве сувы кесер.
² Сөвешижилердир эсгерлери,
 казылардыр пыгамберлери,
 палманлардыр яшулулары,
³ эллибашылары,
 атлы-абрайлы адамлары,
 маслахатчылардыр мекир
 гөзбагчылары,
 өкде жадыгөйлери арадан
 айрар.
⁴ Этгинжеклери олар баштутан
 эдерин,
 гөвнүне геленини эдйәнлер
 олара хөкмүрованлык эдерлер.
⁵ Ынсан ынсана,
 гоңшы гоңшусына сүтем эдер,
 яшлар яшулулары,
 гарамаяк адамлар

- абрайлы адамлары
 сыламазлар.
⁶ Гарындаш гарындашына
 япышып,
 өз уругындан болана шейле
 диер:
 «Эгнинде эшигиң бар,
 сен бизе баштутан бол!
 Бу харабалыклар
 сениң гол астында болсун».
⁷ Шол гүн ол адам гыгырып,
 шейле диер:
 «Мен яраңызы сарап билмен;
 өйүмде не чөрек бар, не-де
 гейим,
 мени халка баштутан этмән».
⁸ Иерусалимиң бүдрейэндиги,
 Яхуданың йыкыляндыгы үчин,
 Реббин шөхратлы барлыгыны
 эсгермән
 сөзлериниң ве эдйән
 ишлериниң
 Реббе гаршы боландыгы үчин
 шейле болар.
⁹ Йүз кешплери өзлериниң
 гаршысына шаятлык эдйәр,
 гүнәлерини Содом ялы эшгәр
 эдйәрлер,
 олары яшырмаярлар,
 оларын дат гүнүне!
 Бетбагтчылыгы сатын
 алдылар олар.
¹⁰ Догрулара айдың,
 ягшылык гөрерлер олар,
 өз ишлериниң мивесини
 иерлер.
¹¹ Пислериң дат гүнүне!
 Бетбагтчылык инер оларын
 башына,
 эллери билен эденлерини
 эгинлери билен чекерлер.
¹² Чагалары халкыма сүтем
 эдйәрлер,

- аяллары үстлеринден хөкүм сүрйәрлер.
 Эй, халкым, баштутанларыңыз сизи азашдырлар, йөрежек ёдаларыңызы булашдырлар.
- ¹³ Реб дава тутмага еринден галяр, халклара казылык этмек үчин аяга галяр.
- ¹⁴ Реб халкының яшулулары, хөкүмдарлары билен хөкүме гиришйәр:
 «Үзүмчилиги вейран эден сизиңиз, өйлериңиз гарыпдан талан олжаңыздан долы.
- ¹⁵ Халкымы эзип, гарыплары ере чалмага нәме хақыңыз бар?»
 Муны Гудратыгүйчли–
 Хөкмүрован Реб айдяндыр.

Иерусалим аялларына дуйдурыш

- ¹⁶ Реб шейле диййәр:
 «Сион гызлары текепбирдирлер, тумшукларыны гөге тутуп йөрөйәрлер, нэзиргешип середйәрлер, нэз-керешме билен әдим әдип, аяк халкаларыны шынңырдадарлар.
- ¹⁷ Шонуң үчин Таңры Сион гызларының келлесини кел эдер,
 Реб маңдайларыны такырадар.
- ¹⁸ Шол гүн Таңры овадан аяк-халкаларыны, алын безеглерини, гымматбаха монжукларыны,
- ¹⁹ гулакхалкаларыны, билезиклерини ве яглыкларыны,

- бөрүклерини, топук-халкаларыны, гушакларыны, атыр чүйшежиклерини ве дога-тумарларыны,
²⁰ йүзүклерини ве бурун халкаларыны,
²¹ той лыбасларыны, күртелерини, чабытларыны ве эл гапжыкларыны,
²² йүз айналарыны, йүпек лыбасларыны, бөрүклерини ве бүренчеклерини айрар.
- ²³ Атырың дерегине порсы ыс, бил гушагың дерегине йүп, буйра зүлплериң дерегине келлик,
 бежемен лыбасың дерегине жул, гөзеллигиң дерегине утанч болар.
- ²⁴ Эркеклериң гылычдан гырларлар, эдермен уршужыларың сөвешде өлерлер.
- ²⁵ Сионың дервезелери ах чекип, яс тутар,
 шәхер чоларып, гуры ерде отуар».

4-нжи бап

- ¹ Шол гүн еди аял бир эркеге япышып, шейле диер:
 «Өз чөрегимизи ийип, өз эшиклеримизи геерис, сениң адыңы алсак боляр, бизи утанчдан гутар».

Сиондакы аман галанларың геләңеги

- ² Шол гүн Реббиң шахасы гөзел, шөхратлы болар; юрдуң мивеси Ыс-райбылың аман галанларына буйсанч хем абрай болар. ³ Сионда галанлара – Иерусалимде аман галанлара,

Иерусалимде ады дурмуш китабына языланлара, «Мукадес» дейлер.

⁴Таңры Сион гызларының пислигини ювар, Иерусалимде дөкүлен ганы хөкүм ве алав рухы билен тәмизләр.

⁵Соңра Реб Сион дагының хер яныны, ол ерде топлананларың үстүни гүндизине булут ве түссе билен, гижесине парлак от ялны билен өртер. Бүтин шөхратың үсти өртгүли болар.

⁶Бу өртүк гүндиз ыссыда көлеге болар, гайда, ягышда пена ве гачыбаталга болар.

5-нжи бап

Мивесиз үзүмчилик хакда нагма

¹Сөйгүлиме үзүмчилик хакдакы сөйги нагмамы айдайын: мес топраклы депеде сөйгүлимиң үзүмчилиги бар.

²Оны агдарып, дашлардан арассалады, сайлама үзүмлер экди.

Ортасында гөзегчилик диңини дикди,
үзүм сыкмак үчин чукур газды.

Үзүм хасылына гарашды,
эмма ол ябаны үзүм берди.

³Инди, эй, Иерусалим илаты, Яхуда халкы!
Мен билен үзүмчилигимиң арасында казылык эдиң.

⁴Үзүмчилигим үчин ене нәме эдейин Мен?
Эдилмән галдырылан иш бармы?
Хасылына гарашанымда,

нәме үчин ябаны үзүм берди?

⁵Инди Мен сизе үзүмчилигиме нәме этжекдигими айдарын.

Мен онуң хаядыны айраарын,
ол вейран эдилер;
онуң диварыны йыкаарын,
оны басгылап заяларлар.

⁶Оны хараба өврерин,
оны пудамазлар,
ери бежермезлер,
онда чалыдыр тикенеклер
битер;
булутлара-да онун үстүне
ягыш ягдырмазлыгы
буйраарын.

⁷Хөкмүрован Реббин
үзүмчилиги
Ысрайылың несиллеридир,
хош гөрйән багы-да,
яхуда халкыдыр.
Ол адалата гарашды,
йөне зулум гөрди;
догрулыга гарашды,
йөне дады-перят эшитди.

Адалатсызлык эдйәнлериң дат гүнүне!

⁸Өй үстүне өй,
ер үстүне ер
эдинйәнлериң дат гүнүне!
Өзүңизден башга ер
гоймаярсыңыз,
юртда диңе сиз яшамалымы
нәме?

⁹Хөкмүрован Реббин шейле
диенини эшитдим:
«Бейик хем гөзел жайлар
хараба өврүлер,
ичинде хич ким галмаз.

¹⁰Үзүмчилигиң он танап ери бир
мешик ^a шерап берер,

^a 5:10 *Бир мешик* – еврейче *бир бат*. Бу такм. 22 литре деңдир.

- он батман ^a тохум диңе бир
батман хасыл берер».
- ¹¹ Ир туруп, чакыр угрунда
ылгаянларың,
гич агшама ченли шерап
ичип,
мөвч алянларың дат гүнүңө!
- ¹² Мейлислеринде лирадыр арфа,
депрекдир түйдүк чалнып,
шерап ичилийэр,
йөне Реббиң ишлерине үнс
бермейэрлер,
Онуң элиниң ишлерини
гөрмейэрлер.
- ¹³ Мунуң үчин халкым
наданлыктан есир эдилеп
экидилер,
ат-абрайлы адамлары
ачлыктан өлөр,
көплери болса тешнеликтен
гырлар.
- ¹⁴ Шонуң үчин доймагы
билмейэн
өлүлөр дүңйэси
агзыны гиңден ачды;
Иерусалимиң ат-
абрайлылары,
көплүги, шовхунчылары,
шады-хоррамлары бу дүңйә
гирерлер,
- ¹⁵ Ынсан песелдилер, хер кес
кичелдилер,
текепбир бакышлар
песелдилер.
- ¹⁶ Эмма Хөкмүрован Реб
адалатлылыкта бейгелдилер,
Мукаддес Худай догрулыкда
Өз мукаддеслигини гөркөзөр.
- ¹⁷ Гоюнлар өз өрүлериндәки ялы
отларлар,
овлак-гузулар

харабалыкларың арасында
отларлар.

- ¹⁸ Этмиши яланчылык йүплери
билен,
гүнэни араба танаплары билен
сүйрейэнлериң дат гүнүңө!
- ¹⁹ Олар: «Гой, Худай ховлуксын,
ишини тиз этсин,
биз-де гөрели;
Ысрайылың Мукаддесиниң
ниетләни
тиз амала ашсын,
биз хем оны билели».
- ²⁰ Ямана ягшы,
ягша яман диййәнлериң,
зулматы нур,
нуры зулмат сайянларың,
ажа сүйжи,
сүйжә ажы диййәнлериң
дат гүнүңө!
- ²¹ Өзлерини пайхаслы,
дүшүнжели сайянларың
дат гүнүңө!
- ²² Шерап ичмекде батырларың,
чакыр гармакда гүйчлүлериң,
- ²³ пара үчин гүнәкәри
аклаянларың,
догрыны хакындан махрум
эдийәнлериң
дат гүнүңө!

Кесеки чозушы өңден айдылар

- ²⁴ Одуң сыпалы ялмайшы кимин,
гуры отуң алав ичинде ашак
чөкүши кимин,
оларың көки-де шейле чүйрэр,
гүллери тозан кимин гөге
соврулар;
чүнки олар Хөкмүрован Реббиң
кануныны рет этдилер,

^a 5:10 *Он батман* – еврейче *бир хомер*. Бу такм. 200 кг деңдир.

- Исрайылың Мукаддесиниң сөзүни эсгермедилер.
- ²⁵ Мунуң үчин Реббин газобы
Өз халкына гаршы ловляяр,
элини оларга гаршы узадып,
жеза берйәр;
даглар титрешйәр,
маслыклары зибил кимин
көчелерде ятыр,
Шонда-да Онуң газобы
көшешмәнди,
эли энтөк хем жеза бермәге
тайын.
- ²⁶ Ол узакдакы миллетлере
нышан иберер,
олары ериң аңры жундан
сыкылык билен чагырар,
ине, олар дазлап, тизден етип
гелерлер.
- ²⁷ Ичинде ядавы, бүдрейәни
болмаз,
хич ким иркилмез я-да
укламаз,
биллериниң гушагы говшамаз,
чарыкларының багы үзүлмез.
- ²⁸ Оклары йитидир,
яйлары-да дартыландыр,
атларының тойнаклары
чакмакдаша меңзейәр,
арабаларының тигирлери
түвелее.
- ²⁹ Аррылдылары арсланыңкы дей,
яш ширлер кимин арлаярлар;
арлап, авуны тутярлар,
оны алып гидйәрлер,
халас этжек өк.
- ³⁰ Шол гүн олар авуның үстүнде
деңиз гүввүлдиси кимин
арларлар,
ким юрда назар салса,
ине, гараңкылык хем хасрат;

нур гара булутлар билен
өртүлөр.

6-нжы бап

Реб Ишаяны чагырар

¹ Узыя патышаның өлен йылы бейик хем шөхратлы тагтың үстүнде отуран Таңрыны гөрдүм. Лыбасының сыйы ыбадатхананы долдурярды. ² Онуң ёкарсында серафлар^а дурды; херсиниң алты ганаты барды. Олар ганатларының икиси билен йүзлерини, бейлеки икиси билен аякларыны бүрейәрдилер, галан икиси билен-де учярдылар.

³ Олар бири-бирине шейле дийди:

«Хөкмүрован Реб мукаддесдир,
мукаддесдир, мукаддесдир.

Тутуш әлем Онуң
шөхратындан долудыр».

⁴ Оларың сесине гапының сөөлери сарсды, Худайың өйи түсседен долды. ⁵ Мен хем шейле дийдим: «Мениң дат гүнүме! Мен хеләк болдум, чүнки мен агзы харам адамдырын ве агзы харам адамларың арасында яшарын. Ине, гөзлерим Шаны-Хөкмүрован Ребби гәрди».

⁶ Онсоң серафларың бири маңа тарап учды. Онуң элинде гурбанлык сыпасындан этишгир билен алнан көрәп дуран көз барды. ⁷ Сераф көзи агзыма дегрип, шейле дийди: «Ине, бу көз додакларыңа дегди. Инди языкларың айрылды, гүнәлеринден сапландың». ⁸ Соңра Реббин сесини эшитдим. Ол: «Кими иберейин? Бизин үчин ким гидер?» дийди. Мен: «Ине, мен; мени ибер!» дийдим.

⁹ Ол шейле дийди: «Бар-да бу халка:

^а 6:2 *Серафлар* – перишделериң бир гөрнүши. Сөзлүге серет.

„Эшидип дурсаңыз-да,
хич дүшүнмейэрсиниз,
середип дурсаңыз-да,
хич аңламаярсыңыз“ дий.

¹⁰ Бу халкың йүрегини күтелт,
гулакларыны кер эт,
гөзлерини гап,
гөзлери билен гөрмесин,
гулаклары билен эшитмесин,
аңлары билен аңламын,
Маңа дөнүп, шыпа
тапмасынлар».

¹¹ Онсоң мен: «Я Реб хачана ченли?»
дийип сорадым.

Ол шейле жогап берди:
«Шәхерлер вейран болуп,
илатсыз гаянчалар,
өйлер адамсыз галып,
юрт бүтинлей хараба
өврүлйәнчә,

¹² Реб хеммелери узаклара ковуп,
юрдуң ичинде терк эдилен
ерлер көпелйәнчә,

¹³ халкың ондан бири галса-да,
юрт ене-де якылар.
Эмма дагдан я-да дуб
чапыланда көклеринин
галышы кимин,
мукадес несил-де юрта көк
кимин болар».

7-нжи бап

Ахаз патыша берлен хабар

¹Ресин Сирияның патышасыды; Ре-
маляның оглы Пека Ысрайылың па-
тышасыды. Олар Иерусалиме гаршы
уруш этмөгө чыкдылар, йөне она гар-
шы сөвеш эдип билмедилер. Шол дө-
вүрде Узыяның агтыгы, Ётамың оглы
Ахаз Яхуданың патышасыды. ²Даву-
дың несли Сирияның Эфрайым билен
бирлешенини эшиденде, Ахазың йү-

реги еле титрейән жеңел агачлары
ялы титреди. ³Онсоң Реб Ишая шей-
ле дийди: «Оглуң Шеяряшуп билен
ёкаркы ховза акян ябың аягындакы
кир ювулян мейданың ёлунда Аха-
зы гаршыламага гидип, она шуны ай-
дың: ⁴„Гулак гой, рахатлан, горкма.
Бу түсселәп дуран ики отлы кесинди-
ден, Сирия шасы Ресиниң ве Ремал-
яның оглуның ловлаян газабындан
хедер этме. ⁵Сириялылар ве эфра-
йымлылар өз патышасы Ремалының
оглы билен саңа гаршы дилдүвшүк
гурады. ⁶Олар: 'Гелин, Яхуданың үс-
түне чозалың, оны горкузып, басып
алалың ве Табеелиң оглуны патыша
эделиң' дийдилер. ⁷Эмма Хөкмүро-
ван Реб шейле диййәр:

'Бу амала ашмаз,
бержай болмаз ол.

⁸ Дамаск Сирияның
пайтагтыдыр,
Ресин Дамаскың
баштутаныдыр.
Халк болмакдан галар
Эфрайым,
алтмыш бәш йылың ичинде
сынып.

⁹ Самария Эфрайымың пайтагты,
Ремалының оглы Самарияның
башы,
ынамда берк дурмасаңыз,
берк дурмарсыңыз асла“».

Иманувелиң аламаты

¹⁰Реб ене-де Ахаз: ¹¹«Худайың Реб-
ден аламант сора; гой, ол өлүлөр дүн-
йәсинден чуң, гөк кимин бейик бол-
сун» дийди. ¹²Эмма Ахаз: «Соражак
дәл, Ребби сынажак дәл» дийди. ¹³Он-
соң Ишая шейле дийди: «Гулак го-
юң, эй, Давудың несиллери! Ынсан-
лары иризениңиз сизе азлык эдип,

инди Худайымы хем иризжекмисиниз? ¹⁴Мунуң үчин Реббин Өзи сизе бир аламан берер. Ине, гыз гөврели болуп, огул дограр. Онуң адына Иманувел ^а дакар. ¹⁵Ол ягшыны ямандан сайгарып билйәнчә, дине гаймак билен бал иер. ¹⁶Йөне огланың ягшыны ямандан сайгармагы өвренмезинден өң, сени горка салан ики патышаның юрды терк эдилер. ¹⁷Реб сениң, халкыңың ве ата-бабаларың несиллериңиң башларына Эфраймың Яхудадан бөлүнип айрылан гүнүнден бәри гөрүлмедик гүнлери гетирер; Ашур патышасыны гетирер.

¹⁸Шол гүн Реб Мүсүр деряларының аягучларындакы синеклере, Ашур юрдундакы арылары сыгырар. ¹⁹Олар хем гелип, япашак дерелерде, гаяларың жайрыкларында, әхли тикенекли гырымсы агачларда ве өрүлерде орнашарлар.

²⁰Шол гүн Реб Евфрат дерясының аңырсындан кирейине алнан пәки билен, ягны Ашур патышасы билен сачыңызы, аякларыңызың түйлериңиңиң ве сакгалыңызы сырар.

²¹Шол гүн бир адам бир гулажын билен ики гоюн саклар. ²²Ол сагып алан бол сүйдүндөн гаймак иер; юртда галан хер кес гаймак хем бал иер.

²³Шол гүн бахасы мүң күмүш теңнә барабар болан мүң дүйп үзүмли тутуш ер чалылык ве тикенлик ерлере өврүлер. ²⁴Тутуш юрт чалылыга ве тикенлиге өврүлер; адамлар ол ере окдур яйлары билен гидер. ²⁵Чалылардан ве тикенлерден горкыңыза өңки кәтменленен депелере гидип

билмерсиңиз; ол ерлер мал гойберилйән, гоюнларың басгылаян ери болар.

8-нжи бап

Ишаяның оглы халк үчин аламантдыр

¹Реб маңа: «Бир улы тагта ал-да, айдың гөрүниән харплар билен онуң йүзүне „Махер-шалал-хашбаз“ ^б дийип яз. ²Мен Урия руханы билен Яберекяның оглы Закаряны Өзүме ынамлы шаятлар хөкмүнде чагыраын» дийди. ³Онсоң мен пыгамбер аял билен ятдым. Ол гөврели болуп, бир огул догурды. Реб маңа: «Адына Махер-шалал-хашбаз дак. ⁴Чага „кака“, „эже“ диймеги өвренмезден өң, Дамаскың ве Самарияның байлыгыны Ашур патышасы олжа алар» дийди.

⁵Реб ене сөзүни довам эдип: «Бу халк хаял акян Шилова сувуны рет этди, оларың Ресиниң хем Ремаланың оглундан көңүллери шат болды. ⁷Шонуң үчин Реб Евфрат дерясының гүйчли сил сувларыны, Ашур патышасыны ве онуң шөхратыны бу халкың үстүне гетирер. Ол онуң әхли жарларындан ашып, бүтин кенарларына долар. ⁸Ол жошуп, Яхуда гечер ве оны-да басар; юрдуң богазына етер. Яйылан ганатларының герими юрдуң әхли чөклерине етер, эй, Иманувел». ⁹Эй, миллетлер, гидиң, уршун, йөне сиз гырларсыңыз! Гулак гоюн, эй, узакдакы әхли юртлар! Биллериңизи гушаң, йөне горкуң! Биллериңизи гушаң, йөне сиз гырларсыңыз! ¹⁰Биле маслахат гечиресиңиз, йөне

^а **7:14 Иманувел** – бу сөз Худай бизиң билен диймеги аңладяр.

^б **8:1 Махер-шалал-хашбаз** – бу сөзлер талаңа окдурялан, олжа алмага ховлугяң диймеги аңладяр.

ол баша бармаз; сөз сөзләрсиңиз, йө-
не ол амала ашмаз, чүнки Худай би-
зиң билендир.

Реббиң дуйдурышы

¹¹Реббиң гүйчли эли үстүмдекә, Ол маңа бу халкың ёлундан йөрөмезлиги дуйдурып, шейле дийди: ¹²«Бу халкың дилдүвшүк диййән хер задына дилдүвшүк диймән, оларың горкян затларыңдан горкмаң, хедер этмән. ¹³Хөкмүрован Ребби, диңе Оны мукаддес сайың; Ондан горкун, Ондан хедер эдиң! ¹⁴Ол мукаддес өй болар, эмма Ол Ысрайылың ики патышалыгына бүдреме дашы, йыкян гая, Иерусалимиң илатына дузак ве тор болар. ¹⁵Оларың көпүси бүдрәп, йыкылар, юмрулар, дузага дүшүрилип, тугулар».

¹⁶Шәгиртлеримиң арасында шаятлыгы багла, кануны мөхүрле. ¹⁷Мен Якубың несиллеринден йүзүни гизлейән Реббе интизар, Оңа умыт багларың. ¹⁸Ине, мен ве Реббиң маңа берен чагалары, Сион дагында месген тутян Хөкмүрован Реббиң Ысрайылдакы алапатлары ве нышаныдыр. ¹⁹⁻²⁰Халк сизе шейле дийсе: «Пышырдаян ве самырдаян рух чагырянлара ве жадыгөйлере йүз тутуң; халк өвүт-несихат үчин өз худаиларына, дирилериң адыңдан өлүлере йүз тутмалы дәлми нәме?» Шейле диййәнлер даң шапагыны гөрмезлер! ²¹⁻²²Олар мушакгат хем ачлык ичинде юртда ыкмандалык әдерлер; ач галанларыңда газапланып, өз патышаларыны ве худаиларыны нәлетләрлер. Гөгә-де, юрда-да бакарлар, эмма диңе хасрат, гараңкылык ве элхенч түмлүк гөрерлер. Олар түмлүге ковларлар.

9-нжы бап

Адыл ша

¹Муңа гарамаздан, азап ичиндәкилер түкениксиз түмлүкде болмаз. Гечмишде Ол Зебулун ве Нафталы юрдуны песелтди, эмма гелжекде Деңиз якасындакы ёлы, Иорданың аңырсыны ве миллетлериң Желилеси́ни шөхратландыра.

²Бейик бир нур гөрди, түмлүкде гезйән халк; түм гараңкылыкда яшаянларың үстлерине нур сачылды.

³Миллети көпелтдиң Сен, артдырдың оларың шатлыгын, хасылда шатланышлары дей, Сениң өңүнде гуванярлар, олжа пайлашян дей галкынышярлар.

⁴Оларың агыр боюнтырыгыны, герिशлериндәки сердессесини, сүтемкешлериниң хасасыны дөвдүң мидянларың башына гетирен гүнүң дек.

⁵Сөвешдәки эсгерлериң әдиклери, әхли гана булашан эшиклери, ода ташланып жылар.

⁶Бизиң үчин бир чага догулды, бир огул берилди bize, хөкүмдарлык онуң гершинде болар;

Онуң ады
Ажайып Маслахатчы,
Гудратлы Худай,
Әбеди Ата, Парахатлык
Шазадасы болар.

⁷Хөкүмдарлыгы дынуwсыз өсер,

- парахатчылыгы түкенексиз болар.
 Давудың тагтындан бакы беркарар эдер өз патышалыгыны.
 Патышалыгы адалатлылык хем догрулык билен голдар.
 Хөкмүрован Реббиң ыхласы билен амала ашар бу.
- ⁸ Таңры Якубың неслине гаршы сөз иберди,
 ол Ысрайылда бержай болды.
- ⁹ Бүтин халк,
 Эфрайымың, Самарияның илатлары муну билерлер.
 Олар текепбирлик,
 йүрек буйсанжы билен шейле дийэрлер:
- ¹⁰ «Керпичлер йыкылды,
 йөне ёнулан дашлардан гуарыс биз,
 керкав агачлары кесилип ташланды,
 йөне кедр агачларыны экерис биз».
- ¹¹ Муңа гөрә Реб Ресиниң ягыларына онуң гаршысына чыкмага гүйч берди,
 душманларыны аяга галдырды оларың,
- ¹² гүндогардан сириялылары,
 пилишттилери гүнбатардан.
 Олар Ысрайылы ювударлар,
 агызларыны ачарлар-да.
 Йөне Реббиң газабы сөнмэнди шонда-да,
 эли энтек-де жеза бермәге тайын.
- ¹³ Өзүне жеза Берене тарап өврүлмеді халк,
 Хөкмүрован Реббе табын болмады.
- ¹⁴ Шонун үчин Ысрайылдан башы-да, гуйругы-да,
 палма шахасыны-да,
 гамшы-да бир гүнде кесип ташлар Реб.
- ¹⁵ Яшулулар хем ат-абрайлы адамлар-а башдыр,
 ялан зады өвредйән пыгамберлер болса гуйрукдыр.
- ¹⁶ Ёл гөркезйәнлер бу халкы азашдырярлар,
 олара эеренлер болса бетбагтчылыга учраярлар.
- ¹⁷ Мунуң үчин Реб оларың яшларына гуванмаз,
 рехим этмез етимине, дул хатынына,
 чүнки хер кес худайсыз хем пис,
 хеммәниң агзындан акмак сөз чыкяр.
 Булара гарамаздан,
 Реббиң газабы сөнмэнди,
 эли шинди жеза бермәге тайын.
- ¹⁸ Пислик от кимин яняр,
 чалыдыр тикенлери ялмаяр ол,
 токайың гүр ерлерини туташдыряр,
 түссе ал-асмана гаяр.
- ¹⁹ Хөкмүрован Реббиң газабындан юрт янар,
 халкы от якып-яндырар,
 хич ким өз доганына рехим этмез.
- ²⁰ Халк онда-мунда тапаныны иер,
 йөне шонда-да доймаз, ач болар,
 хер кес өз гарындашының этини иер.

²¹ Эфрайым билен Манаша
 бири-бирини ювударлар,
 билеликте Яхуда хужум
 эдерлер,
 сөнмэнди Реббиң газабы
 барыбир,
 энтек хем жеза бермәге тайын
 эли.

10-нҗы бап

¹ Адалатсыз парзлары
 чыкарянларың дат гүнүне!
 зорлук перманыны язянларың
 вай халына!

² Эжизлериң хақыны
 иййәрсиниң,
 ёксуллары адалатдан махрум
 эдйәрсиниң,
 дул хатынлары авляярсыңыз,
 етимлер олжаңыз боляр.

³ Жеза гүни,
 узакдан бетбагтчылык
 геленде,
 нәме эдеркәниң?
 Кимден көмек сораркаңыз,
 ниреден жай тапаркаңыз
 байлыгыңызга?

⁴ Есирлериң арасында дыза
 чөкмөкден,
 Жесетлере бүдрәп
 йыкылмакдан гайры
 чәрәңиз болмаз сизин.
 Барыбир сөнмэнди Реббиң
 газабы,
 жеза бермәге тайындыр
 хенизем Онуң эли.

Реббиң Ашур барадакы хөкүми

⁵ Дат гүнүңе, Ашур!
 Ол гахарымың хасасыдыр!
 Элиндәки таягыдыр газабым!

⁶ Оны худайсыз миллетиң
 гаршысына,

газапланан халкымың
 гаршысына иберйәрин,
 оңа таламагы, таланыны олжа
 алмагы,
 олары көчелериң палчыгы
 кимин
 аяк астына алмагы буюрдым.

⁷ Эмма Ашур патышасы бейле
 ниет эденек,
 бейле пикир этмейәр ол;
 йүрегинде көп миллетлери
 гырмак,
 көки-дамары билен ёк этмек
 күйүндедир онуң.

⁸ Ол шейле диййәр:
 «Лешгербашыларымың
 әхлиси
 патыша дәлми нәме?»

⁹ Кално шәхери Каркемиш
 кимин дәлми?
 Арпат кимин дәлми Хамат?
 Самария Дамаск кимин
 дәлми?

¹⁰ Иерусалим билен
 Самарияныңкыдан-да
 бейик ойма бутлары болан
 бутпараз патышалыклары эле
 салшым ялы,

¹¹ Самария ве онуң бутларына
 эдишим ялы,
 Иерусалиме ве онуң
 бутларына- -да шейле
 эдерин».

¹² Реб Сион дагында ве Иерусалим-
 де әхли ишини гутаранда шейле диер:
 «Ашур патышасыны текепбир йүре-
 гине, гедем бакышына гөрә жезалан-
 дырарын». ¹³ Чүнки Ашур патышасы
 шейле диййәр:

«Муны өз элимиң гүйжи билен,
 өз пайхасым билен газандым,
 мен пайхаслыдырын.

- Миллетлериң серхетлерини
айырдым,
оларың хазыналарыны
таладым,
тагтындан агдардым гүйчли
шалары.
- 14 Миллетлериң байлыгыны
тапды элим,
хөвүртге тапан ялы;
терк эдилен юмуртгаларың
йыгналышы кимин,
бүтин дүнийэни йыгнадым.
Ганат какып, агзыны ачып,
сес чыкаран болмады».
- 15 Палта өзүни ишледйэниң
янында өвүнерми?
Бычгы өзүни уланяндан
бейгелдерми өзүни?
Өзүни гөтерйэни гөтерерми
таяк?
Өзүни галдыряны
галдырармы хаса?
- 16 Мунуң үчин Хөкмүрован
Таңры Реб,
Ашурың семизлерине хорлук
ёллар,
Онуң шөхратының астында
от ялыны туташар.
- 17 Ысрайылың Нуры от,
онуң Мукаддеси ялын болар,
ялын онуң тикенлеридир
чалыларыны бир гүнде якып-
яндырар.
- 18 Гөзел токайларыдыр,
мес топраклы ерлерини
бүтинлей ёк эдер Реб,
хелэк болар
агыр дерде ёлуган адам дей.
- 19 Токайларында галан агачлар
шейле аз велин,
чага-да санап, язып билер
олары.

Ысрайылың аман галанлары

²⁰Шол гүн Ысрайылың аман галан-
лары ве Якубың несиллериниң халас
боланлары мундан бейлэк өзлерине
жеза берйэне дәл-де, эйсем түйс йү-
рекден Ысрайылың Мукаддесине бил
багларлар. ²¹Аман галанлар, Якубың
аман галанлары гудратлы Худая до-
ланарлар. ²²Халкың Ысрайыл деңиз
якасындакы чэге дей көп болса-да,
онуң диңе аман галанлары Худая до-
ланарлар. Карар эдилен хелэкчилик
догрулык билен амала ашырылар.
²³Гудратыгүйчли—Хөкмүрован Реб
хөкүм эдиши ялы, бүтин ер йүзүнде
хелэкчилиги амала ашырар.

²⁴Шонуң үчин Гудратыгүйчли-Хөк-
мүрован Реб шейле диййэр: «Эй, Ме-
ниң Сионда яшаян халкым! Мүсүр-
лилер кимин сизе гаршы хасасыны
галдырып, таяк билен уранда, сиз
ашурлылардан горкмаң. ²⁵Ине, бираз
вагтдан гахарым ятышар, газабым
ашурлылары хелэк этмэге гөнүгер.
²⁶Ореп гаясында мидянлары вейран
эдиши кимин, Хөкмүрован Реб ола-
ра гаршы гамчы галдырар. Хасасы-
ны Мүсүрде ёкары галдырышы ки-
мин деңзиң үстүне узадар. ²⁷Шол гүн
ашурлыларың йүки сизиң гершиңиз-
ден, боюнтырыгы сизиң бойнуңыз-
дан айрылар; семизлигиңизден яңа
боюнтырык дөвлер».

- ²⁸Аят шэхерине гелйэрлер олар,
Мигрондан гечйэрлер,
Микмашда йүклерини гойярлар.
- ²⁹Гечелгеден гечйэрлер олар,
Гебада бир гиже дүшлейэрлер,
Рама шэхери лерзана гелйэр,
Шавулың Гибга шэхериниң
илаты гачяр.

- ³⁰ Бар сесиңе гыгыр, эй, Галлым
гызы!
Гулак гой, эй, Лайша!
Эй, гөргүли Анатот!
- ³¹ Мадмена гачып гидйэр,
Гебимиң илаты пена агтаряр.
- ³² Бу гүн душманлар Нопда
галарлар,
Сион гызының дагына,
Иерусалимиң депесине
юмрук ченэр.
- ³³ Ине, Хөкмүрован Таңры Реб
гудратлы гүйжи билен кесер
шахалары,
иң бейик агачлар чапылар,
белентликлери ере язылар.
- ³⁴ Токайың гүр ерлерини палта
билен чапар,
Ливан Гудратлы Боланың
өңүндө йыкылар.

11-нжи бап

Йышайың несли

- ¹ Йышайың көтүгинден бир
пудак чыкар,
көкүндөн гөгерен Шаха миве
берер.
- ² Реббиң Рухы:
даналык хем пайхас,
маслахат хем гүйч-гудрат,
Ребби билмек хем
Ондан горкмак рухы
Онуң үстүндө болар.
- ³ Ол Ребден горкмакдан леззет алар,
гөршүне гөрэ хөкүм
чыкармаз Ол,
эшидишине гөрэ карар
чыкармаз.
- ⁴ Гарыплара догрулык билен
казылык эдер Ол,
ер йүзүндөки пукаралар үчин
догры карар чыкарар.

- Буйрук билен жезаландырап
дүйэни Ол,
пислери-де Өз сөзлери билен
өлдүрер.
- ⁵ Догрулык хем садыклык гушак
болар билине.
- ⁶ Мөжек билен гузы бир ерде
яшар,
бир ерде ятар гаплаң ве овлак,
гөле, арслан ве бир яшар мал
биледир,
олары бир яш бала бакар.
- ⁷ Сыгыр айы билен биле отлар,
балалары-да биле ятар
оларың,
арслан өкүз дек саман иер.
- ⁸ Эмйән чага гара йыланың
хининиң агзында ойнар,
сүйтден айрылан чага элини
кепжебашың хинине сокар.
- ⁹ Мукаддес дагымда
зелел етирилмез, хич ким
хелэк эдилмез,
бүтин ер йүзи
деңзиң сувдан долушы дей,
Ребби билмекден долар.
- ¹⁰ Шол гүн Йышайың көки халклар
нышан болар; миллетлер Она йүз ту-
тарлар, Онуң месгени шөхратлы болар.
- ¹¹ Шол гүн Ашурдан, Мүсүрден, Пат-
росдан, Эфиопиядан, Эйламдан, Шин-
гардан, Хаматдан ве адаларда аман га-
лан халкыны ызына гетирмек үчин,
Таңры икинжи гезек элини узадар.
- ¹² Ол миллетлер үчин байдак
галдырап,
Ысрайылың
сүргүндөкилерини топлар,
ер йүзүниң дөрт күнжегинден,
Яхуданың дарганларыны
йыгнап.
- ¹³ Эфрайымың габанжаңлыгы
айрылар,

- Яхуданың душманлары ёк
эдилер,
Эфрайым Яхуда гөрипчилик
этмез,
Яхуда Эфрайыма
душманчылык этмез.
- ¹⁴ Олар билеликте гүнбатардакы
пилиштлилерин үстүне
хүжүм эдерлер,
билеликте гүндогарын
халкыны таларлар,
Эдома, Моваба гаршы эл
галдырарлар,
аммонлар табын боларлар
олара.
- ¹⁵ Мүсүр деңзиниң айлагыны
бүтинлей гурадар Реб,
гүйчли ели билен
элини Евфрат дерясына
галгадар,
еди чешмә бөлөр оны,
чарыклы гечерлер адамлар
ондан.
- ¹⁶ Ысрайылларын Мүсүрден
чыкан гүни
Ысрайыла эдиши ялы,
Реббин Ашурда аман галан
халкы үчин
улы ёл ачылар.

12-нжи бап

Алкыш ве өвги

- ¹ Шол гүн сиз, ысрайыллар
шейле диерсиңиз:
«Я, Реб Саңа шүкүр эдерин,
Сен бизе
гахарланан хем болсаң,
гахарың совулды,
теселли бердиң бизе Сен.
- ² Элбетде, Худай Халасгәримдир,
Оңа бил багларын, горкмарын
мен,

- чүнки Реб еке-тәк гүйжүмдир,
айдымымдыр,
Ол мениң Халасгәрим болды».
- ³ Шатлык билен гуюлардан сув
чекишиниз дей,
шатлык билен-де халас
эдилерсиңиз.
- ⁴ Шейле диерсиңиз шол гүн:
«Реббе шүкүр эдиң,
Онуң адына өвгүлөр айдың;
миллетлерин арасында
Онуң ишлерини аян эдиң,
Адының бейикдигини жар
эдиң.
- ⁵ Реббе өвгүлөр айдың,
Ол бейик ишлер этди;
ер йүзи билсин муны!
- ⁶ Эй, Сион халкы,
хешелле как, гыгыр!
Араңыздакы Ысрайылын
Мукаддеси бейикдир!»

13-нжи

Бабыла гаршы пыгамберлик

- ¹ Бабыл хакда Амозың оглы Ишая
аянлык аркалы гелен пыгамберлик:
- ² Яланаң дагың үстүнде байдак
дикиң,
сөвешижилере гыгырың
сесиңиз етдигинден,
беглерин дервезелеринден
гирер ялы,
олара эл булаң.
- ³ Өзүме багыш эдиленлере
буйрук бердим,
уршужыларымы, шаныма
гуваняларымы
газабымы дөкдүртмек үчин
чагырдым.
- ⁴ Даглардакы гыкылыга гулак
гоюң,

- бу көп халкларың сесине
меңзейәр!
Бир ере йыгнанышяя
миллетлериң,
патышалыкларың гөчгүнли
сесини диңләң!
Хөкмүрован Реб сөвешә
гошун топлаяр.
- ⁵ Өз газабының яраглары билен
бүтин ер йүзүни вейран этмек
үчин,
узак үлкелерден,
дүйәниң аңры ужундан
гелер Реб.
- ⁶ Перят эдиң, Реббиң гүни
якындыр!
Ол Гудратыгүйчли
тарапындан вейранчылык
дей гелер.
- ⁷ Мунуң үчин эллер говшар,
хер ынсаның йүреги ярылар.
- ⁸ Довла дүшер олар,
ыза хем гайгы басар;
бургусы тутян дей,
агыры чекер олар,
аңалып бирек-биреге бакарлар,
йүзлери ялын дек ловлар.
- ⁹ Ине, Реббиң гүни, ёвуз гүн
гелйәр,
ер йүзүни хараба өвүрмек үчин,
ондакы гүнәкәрлери ёк этмек
үчин,
газап билен, гахар оды билен
гелйәр.
- ¹⁰ Гөкдәки йылдызлар,
оларың топлумы
ышык бермезлер;
Гүн догса-да гаралар,
Ай нуруны сачмаз.
- ¹¹ Мен дүйәни яманлыгы үчин,
этмишлери үчин
жезаландырарын
эрбетлери;
- текепбирлериң гедемлигиниң
сонуна чыкарын,
залымларың улумсылыгыны
песелдерин.
- ¹² Ынсанлары сап алтындан,
адамлары Опыр
гызылындан-да
хас гымматлы эдерин.
- ¹³ Шонуң үчин гөклери
титредерин,
Реббиң гахар оды ловлаян
гүни,
Хөкмүрован Реббиң
газабындан
ер йүзи лерзана гелер.
- ¹⁴ Ковалаян жерен кимин,
чопансыз гоюнлар кимин,
хер кес өз халкына,
хер киши өз юрдуна гачар.
- ¹⁵ Тутуланлар найзадан
гечирилер,
эле дүшен гылычдан өтүрилер.
- ¹⁶ Чагалары гөзлериниң алнында
парча-парча эдилер,
өйлери таланар,
аялларына эл урлар.
- ¹⁷ Ине, Мен күмше гызмаян,
алтыны сөймейән мадайлары
олара гаршы өжүкдирийәрин.
- ¹⁸ Яш йигитлери ере язар яйлары,
бәбеклере рехим этмезлер,
гөзлери чагалары гайгырмаз.
- ¹⁹ Худай патышалыкларың ин
гөзели болан,
бабыллыларың буйсанжы
болан шөхратлы Бабылы
ер билен егсан эдер
Содом хем Гомора ялы.
- ²⁰ Ол ер илатсыз галар,
хич хачан яшайыш болмаз
онда,
араплар чадырларыны
дикмезлер,

чопанлар сүрүлерини
бакмазлар.

- ²¹ Вагшы хайванлар ятар ол ерде,
байгушдан доллар өйлери,
дүегушлар месген тутар,
гечилер бөкжекләрлер ол ерде.
²² Сарайларында сыртланлар,
көшклеринде шагаллар
увлашар;
Бабылың соңы якындыр,
онун гүнлери узак болмаз.

14-нжи бап

Есирлер гайдын гелйәрлер

¹Эмма Реб Якубың несLINE рехим эдер, Ысрайылы ене сайлар ве олары өз юрдунда орнашдырар. Кесекилер оlara гошулып, ысрайыл халкына бирлешерлер. ²Халклар ысрайыллары өз ерлерине алып гелерлер. Ысрайыл халкы Реббиң берен юрдунда башга халклары өзлерине гул-гырнак эдерлер; өзлерини есир эденлери есир эдип, өзлерине зулум эденлериң үс-түнден агалык сүрерлер.

³Реб сизи ызаңыздан, гайгыңыздан ве чекен агыр ишинизден азат эденде, ⁴Бабыл патышасына шу тымсалды айдарсыңыз:

«Ине, зулумкешиң соңы гелди!
Онуң текепбирлиги тамам болды!

⁵Реб пислериң таягыны,
хөкүмдарларың хасасыны дөвди.

⁶Ол халклара газаплы,
үзнүксиз зарбалар урды,
миллетлери газап билен,
дынувсыз зулум билен доландырды.

⁷Бүтин дүниә дынчлыкда,
рахатлыкда;

олар айдыма башлаярлар.
⁸Сервилер ве Ливаның кедр агачлары
үстүнден шатланып, шейле дийәрлер:
„Аяк астына дүшелиң бәри,
хич ким бизи чапмага гелмейәр“».

⁹Сен гелйәркәң өлүлөр дүниәси гаршыламага ховлугяр;
ол сениң үчин өлүлери,
ер йүзүниң әхли
башлыкларыны ояряр;
миллетлериң әхли шаларыны тагтларындан турузяр.

¹⁰Оларың хеммеси саңа:
«Сен-де биз ялы эжизледин,
бизе мензедин!» диерлер.
¹¹Шан-шөхратың, арфаларың сеси өлүлөр дүниәсине индерилди;
астына гуртлар дүшелди,
үстүн гурчуклара бүрелди.

¹²Эй, парлак йылдыз, даң оглы,
гөкден нәхили гачдың!
Эй, миллетлери енен сен,
инди өзүң ере йыкылдың!

¹³Сен йүрегинде дийдин:
«Гөклере чыкарын,
тагтымы Худайың
йылдызларындан
ёкарда гоярын.

Жемагатың топланан дагында,
Зафон дагында отурарын.

¹⁴Булутларың депесине чыкарын,
Бейик Худай ялы эдерин
өзүми».

¹⁵Эмма сен өлүлөр дүниәсине,
габрың дүйбүне
индерилерсиң.

¹⁶Гөренлер чиңерилип
середерлер саңа,

сен хакда ойланып, шейле
диерлер:

«Ери сарсдыран,
патышалыклары титреден,
17 дүңйәни чөле дөндерен,
шәхерлери ер билен егсан эден,
есирлери өйлерине
гойбермедик шумы?»

18 Миллетлериң патышаларының
эхлиси,
херси өз габырында, шөхрат
ичинде ятыр.

19 Эмма терк эдилен чага кимин
габырыңдан дашары атылдың;
гылычдан гечирилен,
габырың дашлы дүйбүне
атылан
жесетлер билен өртүлйәрсин.

Аяк астында депеленен
маслык дей,

20 бейлеки шалар ялы
жайланмарсың;
чүнки сен өз юрдуңы вейран
этдиң,

өз халкыңы гырдың.

Пислик эдйәнлериң несли
асла ятланмасын!

21 Аталарының этмишлери
зерарлы,
огулларыны өлдүрмәге
тайынлаң,
олар галып, дүңйәни
элемесинлер,
ер йүзүни шәхерлерден
долдурмасынлар.

22 «Мен оларга гаршы галарын, Ба-
былың адыны, аман галанларыны,
огулларыны ве несиллерини ёк эде-
рин». Муны Реб айдяндыр. 23 «Оны
байгушхана, батгалыга өврерин, хе-
лөкчилик сүбсеси билен сүпүрерин»
Муны Хөкмүрован Реб айдяндыр.

Ашура гаршы пыгамберлик

24 Хөкмүрован Реб ант ичип,
шейле диййәр:
«Нәхили ниет эден болсам,
шейле-де болар,
нәме карара гелен болсам,
шол-да амала ашар.

25 Ашурлылары Өз юрдумда
сындырарын,
дагларымда олары аяк астына
аларын;
оларың боюнтырыгы
халкымдан айрылар,
йүклери халкымың
гердениңден дүшүрилер».

26 Бүтин дүңйә хакда эдилен
карап будур,
эхли миллетлере тарап узан
эл будур.

27 Хөкмүрован Реб карар этди,
ким Оңа пәсгел берип билер?
Ол элини узатды,
ким оны ызына өврүп билер?

Пилиштлилере гаршы пыгамберлик

28 Ахаз патышаның өлен йылы шу
пыгамберлик гелди:

29 «Өзүңизи уран таяк дөвүлди
дийип
шатланмаң, эй, пилиштлилер!
Йылан тохумыңдан кепжебаш
дөрәр,
онуң мивеси-де учян мәнхет
йылан болар.

30 Гарыпларың гарыбы дояр,
мәтәчлер ховпсузлыкда ятарлар,
эмма сениң көкүңи ачлыкдан
яңа гырарын,
аман галанларыңыз-да
өлерсиңиз.

³¹ Перят эт, эй, деревезе!
 Нала чек, эй, шәхер!
 Эй, пилиштлилер, горкудан
 титрәң!
 Демиргазыкдан түссе чыкяр,
 гошун хатар-хатар болуп
 гелйәр».

³² Миллетин чапарларына нәме
 жогап берлер?
 Реб Сионы бина этди,
 Халкының мәтәчлери онда
 пена тапарлар.

15-нжи бап

Моваба гаршы пыгамберлик

¹ Мовап хакындакы пыгамберлик:

Хакыкатдан Мовабың Ар
 шәхери

бир гижеде харабалыга
 өврүлйәр,

Мовап вейран болды!

Хакыкатдан Мовабың Кир
 шәхери

бир гижеде харабалыга өврүлйәр,

Мовап вейран болды!

² Дибон халкы агламак үчин
 ыбадатхана,

сеждегәхлере чыкяр;

Мовап халкы Небо,

Мейдеба үчин перят эдйәр.

Хер кесиң башы такырланяр,
 хер кесиң сакгалы сырыляр.

³ Көчелеринде жул гейинйәрлер,

үчеклерде, мейданчаларда

хер кес перят эдйәр, зар-зар
 аглашяр.

⁴ Хешбон билен Элгала налыш

эдйәр,

сеслери Яхаса ченли

эшидилйәр.

Шонуң үчин Мовабың

эсгерлери аглашяр,

горкудан йүреклери
 галдыраяр.

⁵ Йүрегим Мовап үчин налыш
 эдйәр,

гачгаклары Согара,

Эглат Шелишия гачярлар.

Олар аглашып,

Лухутың ёкарсына чыкярлар.

Вейранчылыктан перят

чекйәрлер

Хоронайым ёлунда.

⁶ Нимрим сувлары гурады;

отлар солды, тәзе от

гөгермеди,

гөк өвүсйән зат галмады асла.

⁷ Мунуң үчин газанан

байлыкларыны,

бар топлан затларыны

сөвүт жүлгесине экидерлер.

⁸ Агы билен долды

тутуш Мовап юрды;

оларың перяды Эглайыма,

налышы Беерелиме этйәр.

⁹ Димоның сувлары гандан долы,

эмма Мен мунданам бетерини

гетирерин

Димоның башына,

Мовапдан гачанларың,

юрдуң аман галанларының

үстүне шир гетирерин.

16-нжы бап

Моваплылар рехим дилейәрлер

¹ Сәхра ёлы билен Селадан

Сион гызының дагына,

юрдуң хөкүмдарларына

гузулары ёллаң.

² Арнон гечелгесинде

Мовабың аяллары

хөвүртгесинден ковлан

өйсүз-өвзарсыз гушлара

меңзейәр.

- ³ «Маслахат бер,
адалаты бержай эт.
Гүнортан чагы гиже кимин
үстүмизе сая сал.
Ковуланлары гизле,
гачгаклары эле берме.
- ⁴ Мовапдан ковланлар
месген тутсун араңызда;
вейран эдйәнлерден
олара пена болуң».
- Сүтемкәр ёк болуп,
вейранчылык соңланар,
талаңчылар йитирим боларлар.
- ⁵ Тагт мерхемет билен
беркидилер,
садыклык билен шалык сүрер
Давудың несиллеринден бири,
адалаты агтарян хөкүмдар
догрулыгы йөрөдер.
- ⁶ Мовабың текепбирлиги,
онуң хетденаша гедемлиги,
мен-менлиги, улумсылыгы,
газабы барада эшитдик;
бош ере өвүнйәр ол.
- ⁷ Шонуң үчин Мовап перят этсин,
хер кес Мовап үчин нала
чексин,
Кирхараседиң кишмишли
көкелери үчин
яс тутуң, гам чекиң.
- ⁸ Хешбонның экин мейданлары,
Сибманың үзүмчиликлери
гурады;
башга миллетлерин
баштутанлары
сайлама үзүмчиликлери
басгыладылар;
үзүмчиликлер Язере етип,
чөле ченли яйылды;

- шахалары яйрап,
деңизден-де ашды.
- ⁹ Шонуң үчин Язер агысы билен
Сибманың үзүмчиликлери
үчин агларын мен;
гөзяшым билен суварарын сизи,
эй, Хешбон ве Элгала!
Чүнки томус мивелерин,
хасыл йыгналяин дөврүндәки
шагалаң шовхуныңыз
кесилди.
- ¹⁰ Шатлык хем бегенч айрылды
хасыллы баглардан;
үзүмчиликлерде не айдым
айдылар,
не-де хешелле какылар;
үзүм сыкянчы үзүм сыкмаяр,
кесдим оларың шагалаң
шовхуныны.
- ¹¹ Шол себәпден йүрегим Мовап
үчин,
Калбым Кирхарасет үчин
лира^a дек нала чекйәр.
- ¹² Моваплылар сеждегәхлерине чы-
кып, өзлерини тапдан дүшүрйәрлер;
өз мукаддес ерлерине дилег этмәге
гидйәрлер, йөне бу хич пейда бермез.
- ¹³ Бу Реббинң Мовап хақында гечмишде
айдан сөзүди. ¹⁴ Инди Реб шейле дий-
йәр: «Хақына тутма ишчининң мөхле-
ти ялы үч йылың довамында Мова-
бың шан-шөхраты улы халкы билен
бирликде абрайдан дүшер; гутулан-
лары жуда аз ве гүйчсүз болар».

17-нжи бап

Дамаска гаршы пыгамберлик

- ¹ Дамаск барадакы пыгамберлик:
Ине, Дамаск инди шөхер
сайылмаз,

^a 16:11 *Ли́ра* – киришли саз гуралы. Сөзлүге серет.

- ол харабачылыга өврүлөр.
² Арогер шәхерлери терк эдилер,
сүрүлериң ятян ерине өврүлөр,
олары үркүзен болмаз.
³ Эфрайымда гала галмаз,
Дамаскда ша болмаз,
Сирияның аман галанлары
Ысрайыл огулларының
шөхраты дей болар.
Муны Хөкмүрован Реб айдяндыр.
⁴ Шол гүн Якубың шөхраты өчер,
семиз гөвреси хорланар.
⁵ Оракчыларың дәне хасылыны
йыгнайшы дей,
дәне башларыны алшы дей
эллериңиң,
Рапалар жүлгесине дәне
башларының топланышы дей,
болар Ысрайыл хем.
⁶ Зейтун агажының мивеси
какылып алнандан соң,
депесинде ики-үч зейтуның
галышы дей,
шахаларының учларында дөрт-
бәшисиниң галышы дей,
дине биразы аман галдырылар.
Муны Ысрайыл Худайы Реб
айдяндыр.
⁷ Шол гүн халк назарыны
Ярадана дикер,
гөзлери Ысрайылың
Мукадесини гөрер.
⁸ Өзлериңиң гуран
гурбанлык сыпаларына
бакмазлар,
эллери билен ясан Ашера
бутларына,
түтөтги сыпаларына
серетмезлер.
⁹ Шол гүн оларың берк галалары
ысрайыллардан гачан
хивилериң, аморларың

- терк эден шәхерлери кимин
чөле дөнер.
¹⁰ Сен өз Халасгәр Худайыңы
унутдың,
Пенакәриң болан Гаяны
ятламадың.
Шоңа гөрә якымлы өсүмликлер
эксең-де,
өзге юртлаң ажайып
нахалларыны отуртсаң-да,
¹¹ олары экен гүнүң өсдүрсең-де,
отурдыланлары эртеси
гүллетсең-де,
хассалык ве эмсиз дерт гүнүңде
хасылың еле соврулар.
¹² Бетбагтчылык! Көп
миллетлериң гүввүлдиси!
Деңзиң гүввүлдиси дей
гүвлейәр олар!
Ах! Халкларың гүввүлдиси!
Гүйчли толкунлар дей
гүввүлдешйәрлер!
¹³ Миллетлер гүйчли
толкунларың увлайшы дек
увлашарлар,
эмма Ол оlara кәйәр,
даглардакы шемала учян чөп-
чалам дей,
узаклара гачарлар олар,
түвелейиң өңүңдәки
тогаланың тоз дей
тогаланарлар.
¹⁴ Агшамара, ине, ховп!
Сәхерден өң ол ёк боляр.
Бизи тоздуряңларың пайы,
бизи талаянларың кысматы
шудур.

18-нжи бап

Эфиопия гаршы пыгамберлик

- ¹ Эфиопия деряларының
аңырысында

- ганатларыны пасырдадян
юрдуң дат гүнүне!
- ² Ол Нил дерясының үсти билен
гамыш гэмилеринде
илчилерини ёллаяр.
Эй, йылдам чапарлар,
юртлары дерялар билен
бөлүнён,
узын бойлы, овадан беденли
миллете,
хер яна горкы сачан халка,
хайбатлы хем басыбалыжы
миллете гидиң!
- ³ Эй, бүтин дүнйэнин илаты,
ер йүзүнде яшаянлар!
Дагларың чүр башында
байдак дикиленде середиң!
Сурнай чалнанда диңләң!
- ⁴ Реб маңа шейле дийди:
«Гүнүн ховурлы ыссысы дек,
хасыл вагтындакы чыглы
булут дек,
месгенимден үмсүм
середерин».
- ⁵ Хасыл йыгымындан өң,
гүллеме гутаранда,
гүл үзүм болуп етишенде,
ол баг гайчысы билен
пудаклары кесер,
ййраян шахалары кесип
ташлар.
- ⁶ Хеммеси даглардакы йыртыжы
гушлара,
ердэки вагшы хайванлара
галдырылар.
Олар томсуна йыртыжы гушлара,
гышына вагшы хайванлара
шам боларлар.
- ⁷ Шол вагт юртлары дерялар
билен бөлүнён,
узын бойлы, овадан беденли
миллет,

хер яна горкы сачан халк,
хайбатлы хем басыбалыжы
миллет,
Хөкмүрован Реббе,
Хөкмүрован Реббиң адыны
гоян ере,
Сион дагына совгатлар гетирер.

19-нжы бап

Мүсүре гаршы пыгамберлик

- ¹ Мүсүр барадакы пыгамберлик:
Ине, йылдам булуда атланып,
Мүсүре гелйэр Реб,
Мүсүр бутлары титрешерлер,
мүсүрлиериң йүреклери
ярылар
хузурында Онун.
- ² «Мүсүрлиери бири-бирине
гаршы өжүкдирерин,
доган доганың гаршысына,
гоңшы гоңшусының
гаршысына,
шэхер шэхериң гаршысына,
патышалык патышалыгың
гаршысына уршар.
- ³ Мүсүрлиериң зэхресини
ярарын,
ниетлерини пужа чыкарарын,
бутларындан, өли рухларындан,
жадыгөйлерден,
рух чагырянлардан маслахат
сорарлар.
- ⁴ Мүсүрлиери залым
хожайының элине берерин,
рехимсиз патыша хөкүм
сүрер үстлеринден».
Муны Хөкмүрован Таңры Реб
айдяндыр.
- ⁵ Нилде сув галмаз,
деря чекилер, гурар.
- ⁶ Онуң яплары порсар,

- такырар, гурар Мүсүр
чешмелери,
гамышлар, гаргылар чүйрэр.
- ⁷Нилиц төвөрегиндэки,
якасындакы чайырлар,
онун боюндакы бар экинлер
гурап,
соврулып, ёк болуп гидерлер.
- ⁸Балыкчылар яс тутарлар,
Ниле чеңнек ташлаянлар
агларлар,
сува тор атянларың сусты
басылар.
- ⁹Зыгырдан мата докаянлар
лапыкеч боларлар,
ак биз докаянлар умытдан
дүшерлер.
- ¹⁰Онун докмачылары ховсала
дүшерлер,
эхли хақына тутуланлар гам
чекерлер.
- ¹¹Зоган шэхеринин
хөкүмдарлары акмакдыр!
Фараоның пайхаслы
маслахатчылары
пэхимсиз маслахат берйэрлер,
сиз фараона нэдип:
«Мен акылдарларың
оглудырын,
гадымы шаларың неслидинин»
дийип бийёрсиңиз?
- ¹²Ханы, ниреде сениң
акылдарларың?
Гой, саңа айтсынлар олар,
Хөкмүрован Реббинц Мүсүре
гаршы
нөме ниетлэндигини аян
этсинлер.
- ¹³Зоганың хөкүмдарлары
акмаклык этдилер!
Мемфисиң баштутанлары
алдандылар,

тире баштутанлары Мүсүри
азашдырдылар.

- ¹⁴Реб акылы чашырян рухлары
иберди,
серхошуң өз гусугынын
үстүнде ыранышы дей,
олар мүсүрлилери бар
ишинде азашдырдылар.
- ¹⁵Мүсүриң хич киме дады етмез,
не баш, не гуйрук, не палма
шахасы, не-де гамыш
она ярдам эдер.

Мүсүрлилер Реббе бил баглаялар

¹⁶Шол гүн мүсүрлилер аял ялы болуп,
Хөкмүрован Реббинц өзлерине
гаршы эл галдырар горкусындан яна
титрешерлер. ¹⁷Яхуда юрды мүсүрли-
лере ховп салар. Янында Яхуданың
ады агзалан хер кес Хөкмүрован Реб-
бинц Мүсүре гаршы тайынлаян кара-
рындан горкар.

¹⁸Шол гүн Мүсүрде бэш шэхер кен-
ган дилинде геплэп, Хөкмүрован Реб-
ден ант ичерлер. Оларың бири Хелэк-
чилик Шэхери дийип атландырылар.

¹⁹Шол гүн Мүсүриң ортарасында
Реббе гурбанлык сыпасы, серхединде
болса бир сүтүн дикилер. ²⁰Бу Мү-
сүр топрагында Хөкмүрован Реббе
аламат ве шаят болар. Олар зулум-
дарлары зерарлы Реббе перят эден-
леринде, Реб мүсүрлилере бир ха-
ласгэр хем горагчы ёллап, олары ха-
лас эдер. ²¹Реб Өзүни мүсүрлилере
танадар. Шол гүн мүсүрлилер Ребби
танарлар. Олар гурбанлыкларыдыр
галла садакалары билен Реббе ыбадат
эдерлер; олар Реббе вада берип, оны
бержай эдерлер. ²²Реб Мүсүри же-
заландырар, ене-де Өзи олара шыпа
берер. Мүсүрлилер Реббе доланар-
лар, Реб-де оларың ялбармаларыны

диңләп, олара шыпа берер. ²³Шол гүн Мүсүрдән Ашура улы ёл болар. Ашурлылар Мүсүре гелерлер, мүсүрлилер-де Ашура гидерлер. Мүсүрлилер ашурлар билен биле ыбадат эдерлер.

²⁴Шол гүн Ысрайыл Мүсүр билен Ашурың янында үчүнжи юрт болар. Оларың үсти билен дүнйә ялканар.

²⁵Хөкмүрован Реб: «Халкым Мүсүр, Өз элимиң иши болан Ашур ве мирасым Ысрайыл ялкансын!» дийип, оларак пата берер.

20-нжи бап

Мүсүре ве Эфиопия гаршы пыгамберлик

¹Ашур патышасы Саргон баш серкердесини Ашдода ёллап, оңа гаршы сөвешип, Ашдоды эле салды. ²Шол вагт Реб Амосың оглы Ишая: «Гит-де, эгниңдәки жулы, аягыңдакы чарыгыңы чыкар» дийди. Ишая шейле эдип, диңе ички гейминде аякялаң гезиберди. ³Реб шейле дийди: «Эдил гулум Ишаяның Мүсүре ве Эфиопия аламанат хем нышан хөкмүнде үч йыллап диңе ички гейимде, аякялаң гезиши кимин, ⁴Ашурың патышасы-да Мүсүре утанч болсун дийип, мүсүрлилери сүргүн эдип, эфиопиялылары есир алып, яшлардыр гаррылары ялаңач, аякялаң, отырърлерери ачык халда экидер. ⁵Эфиопия умыт баглаян, Мүсүре өвүнийән халк горкар ве утанжа галар. ⁶Шол гүн бу кенар якасында яшаянлар шейле диерлер: „Ине, Ашур патышасындан халас болмак үчин ярдам исләп, умыт багланларымыза, гөр, нәмелер болды! Инди биз нәхили гачып гутуларыс?“».

21-нжи бап

Бабылың, Эдомың ве Арабыстаның гаршысына пыгамберлик

¹Деңиз янындакы чөл хакда пыгамберлик:

Түвелейлериң гүнортадан гелши дей,

басыбалыжы-да горкунч юртдан, чөлден гелер.

²Бир горкунч гөрнүш аян болды, хайын хайынлык эдйәр, талаңчы талаяр.

Хүжүм эт, эй, Эйлам!
Габа, эй, Мадай!

Бабыл себәпли болан налышларың соңуна чыкарын.

³Мунуң үчин санжы тутды билимден, догуран аялың бургусы дек, бургулар тутды мени; эшидйәнлеримден яңа ики бүкүлдим, гөрйәнлеримден яңа горкы гаплады.

⁴Йүрегим бикарардыр, саңылдаян горкудан яңа; күйсән алагараңкылыгым вехиме салгар.

⁵Иийәрлер, ичйәрлер, халылар дүшәп, сачак язып.
Эй, серкерделер, туруң-да, галканлары яглаң!

⁶Реб маңа шейле дийди: «Гит-де бир гөзегчи гой, гой, ол хабар берсин гөренини.

⁷ Ол сөвеш арабаларыны,
жүбүт-жүбүт атлылары,
эшекдилери, дүелилери
гөрөндө,
дыкгат берсин, үнс берсин».

⁸ Гөзөгчи ^a гыгырды:
«Я Реб,
гөзөгчилик диңдир
гүндизлерине орнум,
нобатчылык чекйән бүтин
гижеләп.

⁹ Жүбүт-жүбүт атлылар гелйәр,
ине,
өз сөвеш арабаларыны тиркәп.
„Йыкылды, Бабыл йыкылды;
онун бут-худайлары ере
язылды,
оврадылды“» дийип жогап
берди ол.

¹⁰ Эй, харманда дөвлөн,
эле соврулан халкым!
Хөкмүрован Ребден,
Ысрайылың Худайындан
эшиденлеримдир,
сизе аян эдйәним.

¹¹ Дума барадакы пыгамберлик:
Сегирден ^b чагыряр бири мени:
«Эй, гөзөгчи, даң атара нәче
вагт бар?
Нәче вагт бар даңың
ягтылмагына?»

¹² «Даң атып баряр,
йөне энтэк гижә.
Ене соражак болсаңыз сораң,
соңра өврүлип гелиң» диййәр
гөзөгчи.

¹³ Арабыстан хакындакы
пыгамберлик:

Эй, деданлыларың
кервенлери!
Гижәни Арабыстан
жеңнелинде гечирерсиңиз.

¹⁴ Эй, Тейма юрдуның халкы,
сувсана сув,
босгунлара чөрөк бер.

¹⁵ Олар гылычдан гачдылар,
сырылан гылычдан,
чекилен яйдан,
агыр сөвешден гачдылар.

¹⁶ Реб маңа шейле диййәр: «Хакы-
на тутма ишчиниң мөхлети ялы бир
йылың довамында Кедарың шан-шөх-
раты сөнөр. ¹⁷Кедар огулларының
эдермен уршужылардан галан ке-
манчылары аз болар». Муну Ысра-
йыл Худайы Реб дийди.

22-нжи бап

Иерусалим барадакы пыгамберлик

¹ Гөрнүш жүлгеси барада пыгам-
берлик:

Барыңыз үчеклере чыкар ялы,
сизе нәме болды?

² Эй, шовхун-шагалаңлы,
гох-галмагаллы, шадыян
шәхер!

Өлдүриленлериң гылычдан
өлмеди,
сөвешде-де өлмеди.

³ Әхли баштутанларың
билеликде гачдылар;
яйларыны уланмадылар,
есир дүшдүлөр,
узаклара гачдылар, йөне
тапыланларың бары эле
дүшди.

⁴ Мунуң үчин мен:

^a 21:8 *Гөзөгчи* – кәбир голязмаларда *арслан*.

^b 21:11 *Сегир* – бу Эдомың бейлеки ады.

- «Назарыңы менден сов,
зар-зар аглайын» дийдим.
Эзиз халкымын
вейранчылыгы үчин
теселли бермән мана.
- ⁵ Гөрнүш жүлгесинде
Гудратыгүйчли—Хөкмүрован
Реббиң ховсалалы,
табын эдйән, алжыраңны гүни
болар.
Диварлар йыкылар бу гүн,
даглара перят эдилер.
- ⁶ Эйлам сөвеш арабалары,
атлылары билен сагдагыны
галгадяр,
Кир гошуны галканларыны
сомлаяр.
- ⁷ Сөвеш арабаларындан
хырын-дыкындыр гөзел
жүлгелериң,
атлылар дервезелерде нызама
дурдулар.
- ⁸ Яхуданың өртгүси айрылды.
Шол гүн жеңнелиң
горханасына серетдиң.
- ⁹ Давут шәхериндәки көп
жайрыклары гөрдүниң,
ашақы ховза сув топладыңыз.
- ¹⁰ Иерусалимиң өйлериңи
санадыңыз,
дивары беркитмек үчин
өйлери йыкдыңыз.
- ¹¹ Көне ховзуң сувлары үчин,
ики диварың арасындан
сув ховданыны газдыңыз.
Йөне оны Ярадана
серетмединиң,
овалдан Тайынланы
гөрмединиң.
- ¹² Шол гүн Гудратыгүйчли—
Хөкмүрован Реб
яс багламага чагырды сизи,

сачларыңызы үтүп, жул
гейинмәге чагырды.

- ¹³ Эмма сиз өкүз, гоюн өлдүрүп,
эт ийип, шерап ичип,
шатланярысыңыз, бегенйәрсиниң.
«Гелиң, иелиң, ичелиң,
эртир биз өлерис»
диййәрсиниң.
- ¹⁴ Хөкмүрован Реб гулагыма:
«Элбетде, өлйәнчәңиз
бу гүнәңизден
сапланмарсыңыз» дийди.
Муны Гудратыгүйчли—
Хөкмүрован Реб диййәр.

Көшк эмелдары айыпланяр

¹⁵ Гудратыгүйчли—Хөкмүрован Реб
шейле диййәр: «Гит-де, патышаның
эмелдары, көшк хәкими Шебнаның
янына бар-да, оңа шейле дий: ¹⁶ „Бу
ерде нәме ишин бар? Өзүңе габыр га-
зар ялы кимиң бар? Өзүңе белентде
габыр газарсың, гаяда өзүңе дынч
ер эдинйәрсин. ¹⁷ Эй, гүйчли киши,
Реб сени гүйч билен тогалар. Ол се-
ни ыкжам тутуп, ¹⁸ айлап-айлап, топ
кимин бир гиң юрда ташлар. Сен ол
ерде өлерсиң. Ажайып сөвеш араба-
ларың ол ерде галар. Өз женабыңың
өйүни биабрай эден сенсиң. ¹⁹ Сени
орнундан коварын, везипәнден бо-
шадыларысың.

²⁰ Шол гүн Мен гулум Хилкия ог-
лы Элякымы чагырарын. ²¹ Сениң до-
нуң оңа гейдирип, гушагыңы онуң
билине гушарын. Хәкимietiңи оңа
берерин; ол Иерусалимиң илатына
ве Яхуда халкына ата болар. ²² Даву-
дың өйүниң ачарыны онуң гершин-
ден асарын. Онуң ачаныны хич ким
япып билмез, япаныны хич ким ачып
билмез. ²³ Оны ере газык кимин гайым
какарын, ол өз несиллерине хормат

тагты болар. ²⁴Чадырың газыга баг-
ланышы ялы, онуң уругының чага-
ларының, агтыкларының абрайы-да
оңа баглыдыр“». ²⁵Хөкмүрован Реб:
«Шол гүн ере гайым какылан газык
еринден согурулар; ол чапылып йыкы-
лар; оңа багланан чадыр-да ёк болар»
диййэр. Муны Реб айдяндыр.

23-нжи бап

Сур хакындакы пыгамберлик

¹Сур хакындакы пыгамберлик:

Эй, Таршыш гэмилери,
Сур вейран болды,
перят эдиң!
өйсүз-өвзарсыз галды ол.
Кипрден сизе хабар гелди.

²Эй, ада илаты,
деңизден гечйәнлериң үсти
билен
баян Сидон тәжирлери,
дымың!

³Бол сувлар якасында
Шихорың галласы,
Нилиң хасылы гирдежинди.
Миллетлериң тәжириди ол.

⁴Утан, эй, Сидон, деңиз
якасындакы гала,
деңиз шейле диййэр:
«Не бургы тутды, не-де
догурдым,
не яш йигитлери кемала
гетирдим,
не-де яш гызлары
етишдирдим».

⁵Суруң халына гынанар Мүсүр,
ол барада эшиденде.

⁶Таршыша гечиң,
эй, адалылар, перят эдиң!

⁷Аслы овалдан бәри болан,
узак үлкелери юрт эдинен
шагалаңлы шәхериңиз шумы?

⁸Тәчлери берйән Сура гаршы
бейле карар чыкаран ким?
Суруң тәжирлери
шазадаларды,
тәжирлери дүйнәнин абрайлы
адамларыды.

⁹Бүтин шан-шөхратың
гедемлигини ёк этмек үчин,
дүйнәнин әхли абрайлы
адамларыны биабрай этмек
үчин,
Хөкмүрован Реб шейле карар
чыкарды.

¹⁰Эй, Таршыш гызы,
юрдуңдан Нил кимин геч;
инди бөкденч болмаз.

¹¹Реб деңиз үстүне элини узадып,
патышалыклары титретди;
ёк этмеги буюрды ол
Кенган галаларыны.

¹²Ол дийди:
«Эй, Сидоның эзилен бой
гызы,
сен инди шатланмарсың.
Бар, Кипре гит,
ол ерде-де саңа дынчлык
болмаз».

¹³Бабыллыларың юрдуна серед-ә,
бу халк инди ёк!
Вагшы хайванларың элине
берди
ашурлылар оны.
Олар габав диңлери
дикдилер,
галаларыны йыкып,
хараба өвүрдилер оны.

¹⁴Перят эдиң, эй, Таршыш
гэмилери!
Галаңыз вейран болды.

¹⁵Шол гүнден башлап, Сур етмиш
йыл – бир патышаның өмрүче уну-
дылар. Етмиш йыл соң Суруң башына

бир кемчин хакдакы айдымда айдыланлар гелер:

¹⁶Эй, унудылан кемчин,
шөхере айлан лира ^a ал-да!
Лира чал-да,
көп айдымлар айт,
сени ятларлар белки-де.

¹⁷Етмиш йылдан соң, Реб Суры идэр. Сур сөвдасына доланып, ер йүзүндәки әхли патышалыклар билен зына эдер. ¹⁸Онун дүшевүнди, газанжы Реббе багыш эдилер. Булар хазынада топланып сакланмаз, йөне ол газанчлар Реббиң хузурында яшайлар үчин болелин азыга хем гөзел эшик-лере харч эдилер.

24-нжи бап

Реб ер йүзүни жезаландыряр

¹Ине, Реб ер йүзүни вейран эдип чолардар,
ерин йүзүни танар ялы этмез
Ол,
илатыны даргадар.

²Халкың-да, руханың-да,
гулуң-да, хожайының-да,
гырнагың-да, бикәниң-де,
сатын аляның-да, сатының-да,
бергидарың-да, алгыдарың-да,
карздарың-да, карз берениң-
де
такдыры бирдир.

³Ер йүзи бүгинлей вейран
эдилеп таланар.
Муны Реб айдяндыр.

⁴Ер йүзи соляр, гуараяр
хеләк болуп, йитип гидер
дүнийә;

дүнийәнин халкларынын
гүйчлүлери хеләк боларлар.

⁵Илатлар харама чыкарды
дүнийәни,
олар канунлардан чыкдылар,
парзлары сакламадылар,
эбеди әхти боздулар.

⁶Муна гөрә дүнийә лагнат ягяр,
илаты языкларының
жезасыны чекйәр,
шонун үчин ер йүзүниң илаты
янып,
гаты аз адам галяр.

⁷Тәзе шерап гутаряр,
соляр үзүм агажы,
ах чекйәр шадыялар.

⁸Депреклерем шат овазыны
кесди,
шадыян сеслер эшидилмеди,
лира сем болды.

⁹Инди айдым айдып, шерап
ичмезлер,
агызлара ажы дегер ичги.

¹⁰Вейран болан шөхер
харабалыкдыр,
хич ким гирмез ялы, әхли өй
япылды.

¹¹Көчелерде шерап үчин
налашярлар,
шатлыкдан нам-нышан
галмады,
бегенч дүнийәни терк этди.

¹²Шөхер харабалык,
бөлек-бөлекдир дервезелер.

¹³Зейтун агажы какыланда,
хасыл йыгыландан соң,
артып галан үзүмлер билен
нәме эдилйән болса,
дүнийәдәки миллетлер билен-
де шейле болар.

^a 23:16 *Лира* – киришли саз гуралы. Сөзлүге серет.

¹⁴ Олар сеслерини гаталдып,
бегенжине хешелле какарлар,
Реббиң бейиклиги үчин
гүнбатардан гыгырышарлар.

¹⁵ Шонуң үчин гүндогарда Ребби
өвүң,
Ысрайылың Худайы
Реббиң адыны
шөхратландырын
деңиз адаларында.

¹⁶ Өвги айдымлары янланяр
ерин анры ужунда:
«Догры Болана шөхрат!»
Эмма мен: «Гарамаңлай,
гарамаңлай!
Дат гүнүме!
Дөнүклер дөнүклик эдйэрлер,
дөнүклиги чөксиз оларың»
дийдим.

¹⁷ Эй, ер йүзүниң илаты,
горкы, чукур ве дузак
башыңызда!

¹⁸ Горкы сесинден гачан чукура
гапгарылар,
чукурдан чыкан дузага
дүшер,
гөгүң пенжирелери ачылар,
ерин бинятлары титрэр.

¹⁹ Жайрык-жайрык болар ер йүзи,
бөлек-бөлек болар ол,
ер йүзи гүйчли сарсар.

²⁰ Серхош кимин ыраң атар ол,
сакчы жайы кимин чайканар,
языклары оңа агыр йүк болар,
йыкылар-да, соң галмаз ол.

²¹ Шол гүн Реб
гөкде гөк гошунларыны,
ерде дүнйэниң шаларыны
жезаландылар.

²² Ерземине туссаг кимин
топланарлар,
зындана габаларлар,

бирнөче гүнден сон
жезаландырыларлар.

²³ Айың йүзи гызарар,
Гүн утанар;
Хөкмүрован Реб Сион дагында,
Иерусалимде хөкүм сүрер,
Яшулуларының өңүнде
Өз шөхратыны гөркезер.

25-нжи бап

Реббе өвги

¹ Я Реб, Сенсиң мениң Худайым!
Сени арша чыкараарын,
алкыша беслэрин адыңы,
чүнки Сен ажайып ишлер
этдиң,

овалдан карар этдиң,
кәмил садыклык билен.

² Сен шөхери даш үйшмегине,
диварлы шөхери харабалыга
өвүрдиң;

кесекилериң көшклери болан
шөхерлери өк этдиң,
олар бина эдилмез асла.

³ Шонуң үчин гүйчли халклар
шөхратландылар Сени;
ёвуз миллетлериң шөхерлери
Сенден горкарлар.

⁴ Сен ёксуллара пена,
мэтэчлере мэтэчлигинде пена
болдуң,

тупандан гораян гачыбаталга,
ыссыдан гораян көлеге болдуң.
Рехимсизлериң гахарлы деми
дивара урулян тупан кимин,

⁵ гурак ердэки ыссы киминдир,
кесекилериң галмагалыны
ятырарсың;

булут көлегеси билен
ыссыны басышың кимин,
ёвузларың айдымы-да
ятырылды.

Реббиң тайярлан мейлиси

- ⁶ Хөкмүрован Реб
бу дагда әхли халклар үчин
бол иймитли, сап шераплы,
йиликли, бол этден,
сүзүлен сап шераплы мейлис
гурар.
- ⁷ Бүтин халклары өргөн өртүги,
әхли миллетлериң үстүндәки
япынжаны
бу дагдан ёк эдер.
- ⁸ Өлүми эбедилик ювудар Ол;
гөзашлары сүпүрер
Хөкмүрован Реб,
халкының утанжыны
бүтин ер йүзүнден
айрар Ол.
Муны Реб айдяндыр.
- ⁹ Шол гүн шейле дийлер:
«Ине, Худайымыз будур,
биз Оңа умыт багладык,
Ол бизи халас этди.
Бизиң умыт баглан Реббимиз
будур;
халас боланымыз үчин
бегенелиң, шатланалың!»
- ¹⁰ Реббиң эли бу дагда болар,
дерсли чукурда саманың
депелениши кимин
моваплылар-да өз ерлеринде
басгыланар.
- ¹¹ Йүзүжиниң йүзжек болуп,
эллерини галгадышы
кимин,
олар-да онуң ичинде
эллерини галгадарлар;
эмма Худай эллериниң
уусатлыгына гарамаздан,
оларың текепбирлерини
песелдер.
- ¹² Ер билен егсан эдилер,
диварларындакы беркитмелер.

26-нжы бап*Алкыш айдымы*

- ¹ Шол гүн Яхуда юрдунда шу ай-
дым янланар:
«Бизде гүйчли шәхер бар,
Худайың халас эдиши
диварлардыр сеннерлер
ялыдыр.
- ² Дервезелери ачың,
садык, догры миллет
ичери гирсин.
- ³ Пикири Өзүңе йөнеленлери
долы рахатлыкда сакляарсын,
чүнки олар Сана бил
баглаярлар.
- ⁴ Реббе эбедилик бил багла,
чүнки Бейик Худай эбеди
Гаядыр.
- ⁵ Текепбирлери кичелдйәр,
бейик шәхери йыкып,
ер билен егсан эдйәр оны.
- ⁶ Ол шәхер әжизлериң аяклары,
мәтәчлериң дабанлары билен
басгыланар».
- ⁷ Догруларың ёлы дүздүр.
Эй, Адыл Болан,
догруларың ёдасыны
текизлейәрсин.
- ⁸ Я Реб,
Хөкүмлериңиң ёдасында,
биз Саңа интизар,
Сениң адың ве ятланмагың
йүрегимиңиң ислегидир.
- ⁹ Гиже калбым Сени күйсейәр,
жаным Сени чынлакай
ызлаяр,
хөкүмлериң ер йүзүндекә,
дүйәниң бүтин илаты
догрулыгы өвренер.
- ¹⁰ Пислер мерхемет газансалар-да,

- догрулыгы өвренмезлер,
адалатсызлык эдерлер,
догруларың юрдунда.
Реббинц шан-шөхратыны
гөрмезлер.
- ¹¹ Я Реб, эл галдырдын,
эмма оны гөрмедилер.
Халкыңа болан ыхласыңы
гөрүп,
утансынлар олар.
Душманларына ниетленен от,
гой, олары ювутсын.
- ¹² Я Реб, рахатлык бержек
Сенсиң,
эхли эден ишлеримизи
бержай эден Сенсиң.
- ¹³ Я Реб, Худайымыз,
Сенден башга хөкүмдарлар
бизе агалык этдилер,
эмма биз дине
Сениң адыңа хормат гойярыс.
- ¹⁴ Ол хөкүмдарлар өлди,
олар инди ёк,
Сен олары жезаландырып,
хелэк этдин,
олары хич ким ятламаз асла.
- ¹⁵ Я Реб, Сен миллети көпелтдин!
Миллети көпелдип, Өзүне
шөхрат газандың;
юрдуң эхли чөклерини
гинелтдин.
- ¹⁶ Я Реб, хасрат ичинде сени
агтардылар,
Сенден темми аланларында,
пышырдап зордан дилег
этдилер.
- ¹⁷ Догурмак пурсады
якынлашанда,
бургудан эжир чекип,
гыгырян аял нэхили болса,
биз-де, я Реб,
Сениң өңүнде шейле болдук.
- ¹⁸ Биз гөврели болдук, эжир
чекдик,
эмма елден башга зат
догурмадык,
ер йүзүне ениш гетирмедик,
дүйнэнин илаты йыкылмады.
- ¹⁹ Эмма өлүлерин яшар,
жесетлер дирелер.
Эй, топрак астында ятанлар,
ояның, шатлыкдан айдым
айдың!
Чыгың эртириң чыгы
киминдир,
топракдакы мерхумлар
яшайша етер.
- ²⁰ Гелиң, эй, халкым,
отагларыңыза гириң-де,
ичинден япың гапылары!
Газап гечйәнчө,
аз салым гизлениң.
- ²¹ Ине, Реб дүйнэнин эхли
илатына
этмишлери үчин жеза
бермәге
Өз меканындан чыкып гелйәр;
ер үстүне дөкүлен ганы эшгәр
эдер,
өлдүриленлерини яшырмаз
инди.

27-нжи бап

Реб өз халкыны топлаяр

- ¹ Шол гүн Реб газаплы,
хайбатлы,
гудратлы гылыч билен
гачян, товланян йылан
Ливяганы –
деңиз аждархасыны
жезаландырар.
- ² Шол гүн
«Ажайып үзүмчилик барада
айдым айдың.

- ³ Мен – Реб онуң сакчысыдырын,
оны хер пурсат суварярын,
хич ким зыян етирмесин дийип,
гиже-гүндиз гораярын.
- ⁴ Мен газаплы дәл,
чалылар, тикенлер гаршыма
чыкса,
олар билен сөвешип,
барыны ода якарын.
- ⁵ Я-да ол пена ызлап, Маңа
япышсын,
Мениң билен ярашык этсин,
ярашык этсин Мениң билен.
- ⁶ Гелжекде Якуп көк урар,
Ысрайыл гунчалап гүлләр,
ер йүзүни миведен долдурад.
- ⁷ Реб ысрайыллары
жезландыранларын
жезландырышы кимин
жезландырдымы?
я-да ысрайыллары
өлдүренлерин
өлдүриши кимин
өлдүрдими?
- ⁸ Реб Ысрайыла хөкүм этди,
ковуп, сүргүн этди;
олары газаплы деми билен
ковуп чыкарды,
гүндогардан өвүсйән ел дек.
- ⁹ Шейдип, Якубың этмиши
өтүлөр,
гүнәсиниң өтүлмегиниң долы
мивеси шу болар:
Гурбанлык сыпаларының әхли
дашлары
хек дашлары дей
оврадыланда,
не Ашера бутлары, не-де
түтетги сыпалары галар.
- ¹⁰ Диварлы шәхер терк эдилйәр,
чөл кимин терк эдилен,
ташланан юртдыр бу;
гөлелер ол ерде отлап,

агачларың шахаларыны
иййәрлер;
ол ерде ятырлар.

- ¹¹ Пудаклары гурап дөвлер,
аяллар гелип, олары якарлар.
Бу халк дүшүнмейән халкдыр;
шонуң үчин Яраданы олар
рехим этмез,
Дөрөдижиси олар мерхемент
гөркезмез».

¹² Шол гүн Реб Евфрат дерясындан
Мүсүр дерясына ченли сизи харман
дөвеги дей енжер, ысрайыллары еке-
екеден топлар. ¹³ Шол гүн улы сурнай
чалнар; Ашур юрдунда хеләк болан-
лар, Мүсүре сүргүн эдиленлер гелип,
Иерусалимдәки мукаддес дагда Реб-
бе ыбадат эдерлер.

28-нжи бап

Эфрайымың дат гүнүне!

- ¹ Эфрайым серхошларының
буйсанян
тәжиниң дат гүнүне!
Онуң шөхратлы гөзеллиги
солуп барян гүллер киминдир,
хасыллы дерәниң башындакы
шәхеринң дат гүнүне!
Шерапдан доянлар оңа
гуванярлар.
- ² Ине, Реббиң гудратлы, гүйчли
бир адамы бар;
вейран эдйән долы тупаны
кимин,
гүйчли ягыш сили кимин,
Өз эли билен шәхери ере
чалар.
- ³ Эфрайымың серхошларының
буйсанжы болан тәжи
аяк астында депеленер.
- ⁴ Хасыллы дерәниң башында
ерлешен,

шөхратлы гөзеллиги солуп
 барян гүл,
 томусдан өң етишен инжир дек
 болар;
 оны гөрөн, тиз ёлуп иер.

⁵ Шол гүн
 халкының аман галанларына
 шөхрат тәжи, гөзеллик
 жыгасы болар Хөкмүрован
 Реб.

⁶ Хөкүм күрсүсинде отурияна
 адалатлык рухы,
 дөвезеде душмана зарба урияна
 медет болар.

***Реб баштутанлары
 жезаландырыя***

⁷ Руханыдыр пыгамберлер-де
 шерапдан яңа ыраң атырлар,
 чакыр зерарлы
 энтиреклейэрлер;
 шерап ичип ёлдан чыкыярлар,
 шерапдан башлары айланя,
 чакыр зерарлы
 энтреклейэрлер,
 нэхак гөрнүшлер гөйэрлер,
 хөкүм эденлеринде
 бүдрейэрлер.

⁸ Әхли сачаклары гусукдан
 долы,
 арасса ер ёкдур асла.

⁹ «Олар билими киме
 өвредйэрлер?
 Хабары киме
 дүшүндирийэрлер?
 Сүйтден кесиленлереми?
 Эмжекден айрыланларамы?»

¹⁰ Буйрук үстүне буйрук,
 буйрук үстүне буйрук,
 дүзгүн үстүне дүзгүн,
 дүзгүн үстүне дүзгүн,
 бираз бу ерде, бираз ол ерде».

¹¹ Инди бу халка
 кесеки агзы билен геплэр Реб
 дүшнүксиз дилде сөзлэр.

¹² Олара: «Бу дынчлык еридир,
 аргынлара дынч бериң,
 бу дынчлык еридир» дийди;
 эмма диңлемек ислемердилер.

¹³ Шонуң үчин олар гидип,
 аркан йыкылып,
 яраланарлары ялы,
 дузага дүшүп, тутулары ялы,
 Реббин сөзи олар үчин:
 «Буйрук үстүне буйрук,
 буйрук үстүне буйрук,
 дүзгүн үстүне дүзгүн,
 дүзгүн үстүне дүзгүн,
 бираз бу ерде, бираз ол ерде»
 болар.

¹⁴ Мунуң үчин эй,
 масгаралайжылар,
 Иерусалимдәки бу халка
 хөкүмдарлык эдйән сиз,
 Реббин сөзүни эшидиң!

¹⁵ Сиз: «Биз өлүм билен әхт
 эдишдик,
 ылалашык баглашдык өлүлөр
 дүйәси билен;
 улы бетбагтчылык иненде юрда,
 гечип гидер, бизе етмез,
 чүнки биз яланчылыгы пена
 эдиндик,
 галплык ичинде гизлендик»
 дийдиңиз.

¹⁶ Шонуң үчин Хөкмүрован Реб
 шейле диййэр:
 «Ине, Мен Сионда бина
 дашыны,
 сыналан дашы,
 гымматбаха бурч дашыны,
 ынамдар бина гойярын;
 Оңа бил баглан ховсала дүшмез.

¹⁷ Адалаты өлчөг йүпи,
 догрулыгы терези эдерин;

- долы ягып яланчылык
пенасыны сүпүрүп экидер,
сувлар басар гачыбаталганы.
- ¹⁸ Өлүм билен эден эхтиңиз
ятырылар,
Габыр билен баглашан
ылалашыгыңыз пужа
чыкар;
улы бетбагтчылык геленде,
ер билен егсан боларсыңыз.
- ¹⁹ Бетбагтчылык хер геченде,
сизи сүпүрүп экидер,
ол хер сэхер, гиже-гүндизине
гечер».
Хабара дүшүнениңизде,
сизи горкы гаплар.
- ²⁰ Үстүнде узалардан гысга болар
дүшек,
өртүмгө инсиз болар ёрган.
- ²¹ Өз ишини, тэсин ишини,
амалыны, гең амалыны ерине
етирмек үчин,
Перазим дагындакы ялы аяга
галар Реб,
Гибгон жүлгесиндэки ялы
газаба мүнөр.
- ²² Инди масгараламаңызы бес
эдиң,
ёгсам зынжырларыңыз
агралар,
бүтин юрдун вейран
эдилжекдиги
барада карара гелендигини
Гудратыгүйчли–Хөкмүрован
Ребден эшитдим.
- ²³ Гулак гоюң, сесими эшидиң,
үнс бериң, сөзүми диңлэң.
- ²⁴ Сүрүмчилер экин экмек үчин

- дынувсыз ер сүрйэрлерми?
Ери кешлэп, малалап
гезйэрлерми?
- ²⁵ Ери текизлэнлеринден соң,
күнжи, зире сепмейэрлерми?
Бугдайы хатарлайын,
арпаны өз еринде,
язлык бугдайы-да
өз еринде экмейэрлерми?
- ²⁶ Худайы оlara гөркезме берер,
өвредер.
- ²⁷ Күнжи дөвек билен дөвүлмез,
тигир йөрөдилмез зирэниң
үстүнден,
күнжи токмак билен,
зире-де таяк билен дөвүлйэр.
- ²⁸ Бугдай чөрек үчин үвөлйэр,
эмма ол эбедилик дөвүлмез,
үстүнден арабадыр атлар
айланса-да,
бугдай үвөлмез.
- ²⁹ Бу-да Хөкмүрован Ребдендир,
Онуң маслахаты ажайып,
пайхасы бейикдир.

29-нжы бап

Иерусалим габавы

- ¹ Давудың месген тутан шэхери
Ариелиң^а дат гүнүне!
Йылың йылына
байрамларыңыз довам
эдиберсин.
- ² Ариеле азап чекдирерин,
яс тутар, перят эдер ол,
Мениң үчин гурбанлык
ожагы^б кимин болар.
- ³ Даш-төверегинде дүшелге
гурарын,

^а 29:1 *Ариел* – бу Иерусалимин бейлеки адым.

^б 29:2 *Ариеле... гурбанлык ожагы* – еврейче *Ариел* ве *гурбанлык ожагы* сөзлеринин айдылышы меңзешдир.

- төверегине габав динлер
 гуруп, сени габарын,
 гаршыңа беркитмелер дикерин.
- ⁴ Сен песелдилип, ерин
 астындан гепләрсин,
 сөзлериң топрак ичинден
 гелер;
 сесиң жының сеси дек ерден
 чыкар,
 топрагың тейинден
 пышырдап эшидилер
 сөзлериң.
- ⁵ Душманларыңың көпүси тоз
 дек болар,
 залымларың соврулан саман
 чөпи дейиндир.
 Бирденкә, дуйдансыз,
- ⁶ Хөкмүрован Реб гөк
 гүррүлдиси билен,
 ер титремеси, улы шовхун
 билен,
 харасат ве тупан билен,
 ялмаян одуң ялны билен
 гелер.
- ⁷ Ариеле гаршы сөвешйән әхли
 миллетлер,
 онуң ве галаларының
 гаршысына сөвешйәнлер,
 оны гысянлар
 дүйш кимин, гижеки гөрнүш
 кимин боларлар.
- ⁸ Дүйшүнде нахар иен ач киши,
 оянансоңам ач боляндыр,
 дүйшүнде сув ичен тешне,
 оянансоңам тешнедир.
 Сион дагына гаршы сөвешйән
 әхли миллетлер топары-да шу
 ахвала дүшер.

Надан халк

- ⁹ Доңуп галың, гатап галың!
 өзүңизи көр әдиң, гөречден
 галың,

серхош болуң, йөне шерапдан
 дәл,
 әнтиреклән, йөне чакырдан
 дәл.

- ¹⁰ Реб сизи агыр ука батырды,
 пыгамберлер гөзлериңизи
 юмдурды,
 гөргүрлер башларыңызы
 өртди.

¹¹ Әхли гөрнүш сизиң үчин мөхүр-
 ли китабың сөзлери киминдир. Оны
 окап билйәнлере берип: «Шуны ока»
 дийсеңиз, олар: «Окап билмейәрис,
 ол мөхүрленен» диерлер. ¹² Окап бил-
 мейәнлере берип: «Шуны ока» дий-
 сеңиз, олар: «Окап билмейәрис» ди-
 ерлер.

- ¹³ Реб шейле диййәр:
 «Бу халк Маңа якынлашып,
 дили, додаклары билен Мени
 хорматлаяр,
 йөне йүреклери Менден
 узакдадыр.

Ынсан буйрукларына гөрә
 Маңа ыбадат эдйәрлер олар.

- ¹⁴ Муңа гөрә Мен ене
 бу халкың арасында
 гудратлар,
 гудрат үстүне гудрат
 гөркезерин.
 Даналары даналыкдан
 махрум болар,
 акыллылары акылдан
 айрылар».

- ¹⁵ Өз ниетлерини Ребден
 гизлемөге
 чалышянларың, дат гүнүне!
 Ишлери гараңкылыкда болуп,
 олар: «Бизи ким гөрийәр?
 Бизи ким танаяр» диййәрлер.
- ¹⁶ Сиз бар зады терсине
 өвүрийәрсиниз,

күйзегэр тоюн билен дең
хасапланармы?
Ясалан зат өзүни ясана:
«Ол мени ясамады» диерми?
Шекиллendirilen зат
шекиллendirене:
«Онуң дүшүнжеси ёк
диерми?»

Гелэҗеге умыт

- ¹⁷ Ливан аз салымың ичинде
хасыллы мейдана өврүлмезми,
мес топраккы ер токай кимин
гөрүнмезми?
¹⁸ Шол гүн керлер
китабың сөзлерини
эшидерлер,
түмлүк, гараңкылык ичинде
көрлериң гөзлери ачылар.
¹⁹ Пукаралар ене Ребде шатлык
тапарлар,
мэтэчлер Ысрайылың
Мукаддесинде
галкынарлар.
²⁰ Залымлар ёк боларлар,
масгаралайжыларың соңуна
чыкылар,
яманлык этмэге гарашянлар
ёк эдилер.
²¹ Олар ынсана төхмет атырлар,
каза дузак гурырлар,
шэхер дервезесинде.
Хаклыны адалатдан нөхак
махрум эдйэрлер.
²² Мунуң үчин Ыбрайымы халас
эден Реб
Якубың несиллери хакда
шейле диййэр:
«Якуп инди утанмаз,
Онуң йүзи гызармаз инди.
²³ Өз элим билен ярадан
чагаларымы
өз араларында гөрөнлеринде,

адымы мукаддес саярлар;
Якубың Мукаддесини
мукаддес саярлар,
Ысрайыл Худайындан
горкарлар.
²⁴ Ёлундан азашанлар
дүшүнөрлер,
арз-шикаят эдйәнлер төлим
аларлар».

30-нжы бап

Питнечи халк

- ¹ «Питнечи халкың дат гүнүне!
Олар Мениңкини дэл-де,
өз ниетлерини бержай
эдйэрлер;
Менден сорашман ылалашык
баглашып,
гүнө үстүне гүнө гошярлар.
Муны Реб айдяндыр.
² Фараоның пенасында
пеналамак үчин,
Мүсүриң көлегесинде гоналга
гөзлемек үчин,
Менден геңешсиз Мүсүре
гидйэрлер.
³ Фараоның горагы олар утанч,
рысвалык болар Мүсүриң
көлегесини пеналамак.
⁴ Баштутанлары Зоганда болуп,
илчилери Ханасе етенем
болсалар,
⁵ өзлерине пейдасы болмадык
халк зерарлы утанжа галар
олар.
Не ярдам берйэр бу халк,
не-де пейда берйэр,
гайтам олары утанжа ве
гыжалата гойяр».
⁶ Негеп хайванлары барада
пыгамберлик:

уркачы хем эркек арсланың,
 алахөврениң хем учян
 йыланың яшаян,
 алада хем хасрат юрдуның
 үстүнден гечип,
 байлыкларыны эшеклериниң
 аркасына,
 хазыналарыны дүелериниң
 өркүжине атып,
 пейдасыз халка экидип
 берйәрлер.

⁷ Мүсүриң ярдамы бош хем
 пейдасыздыр.

Мунуң үчин Мен оны:
 «Үмсүм отуриян Рахап»^a
 дийип атландырдым.

⁸ Инди гит-де, муны ясы даш
 бөлегине яз,
 дүйрленен кагыза гечир.

Бу гелжекки гүнлер үчин
 эбеди шаят болсун!

⁹ Бу питнечи халк,
 хилегәр огуллар,
 Реббиң өвүдине
 гулак гоймаян огуллардыр.

¹⁰ Олар гөргүрлере: «Гөрмән»,
 пыгамберлере: «Бизе догры
 затлары пыгамберлик этмән,
 сүйжи сөзлер айдың бизе,
 хилели затлары пыгамберлик
 эдиң.

¹¹ Ёлдан совлуң, ёдадан айрылың,
 бизи Ысрайылың Мукаддеси
 билен йүзлешдирмән»
 диййәрлер.

¹² Мунуң үчин Ысрайыл
 Мукаддеси шейле диййәр:
 «Бу сөзи рет эдип,
 зулум хем хилегәрлиге бил баглап,
 олар даянндыгыңыз үчин,

¹³ бу этмиш белент диварда пейда
 болуп
 опурылып гелиән жайрык
 кимин болар;
 диварың йыкылышы
 дуйдансыз болуп гечер.

¹⁴ Дөвлүши күйзегәриң
 күйзесиниң дөвлүши
 киминдир;
 ол шейле бир пытратар велин,
 дөвүклериң арасында ожақдан
 от алмага,
 гуюдан сув алмага
 яражак бөлек тапылмаз».

¹⁵ Мунуң үчин Хөкмүрован Реб,
 Ысрайылың Мукаддеси
 шейле диййәр:

«Маңа доланып, рахатлык
 тапанда халас боларсыңыз;
 гүйжүңиз асудалыкда ве
 ынамда болар»,
 йөне сиз ислемейәрсиниз.

¹⁶ Сиз: «Ёк, биз атлы гачарыс»
 дийдиниз.
 Шонуң үчин гачарсыңыз!
 Сиз: «Йүврүк атлара мүнерис»
 дийдиниз.

Шонуң үчин ковгучылар
 йүврүк болар.

¹⁷ Бир кишиниң хайбатындан
 мүн киши гачар,
 бәш кишиниң хайбатындан
 сиз гачарсыңыз,
 аман галанларыңыз
 дагың депесиндәки байдак
 сырыгы,
 депедәки байдак кимин
 боларсыңыз.

¹⁸ Реб сизе мерхемет этжек болуп
 гарашяр,

^a 30:7 *Рахан* – гадымы роваятларда душ гелиән әпет деңиз жандары. Сөзлүге серет.

- ёкарда сизе рехим этмәге
хәзир,
чүнки Реб адалат Худайдыр;
Оңа интизарлар нәхили
багтлы!
- 19 Эй, Сионың—Иерусалимиң
халкы,
агламарсыңыз инди сиз!
Перят эдениңизде,
сизе мерхемет эдер Ол,
оны эшиденинде, сизе жогап
берер.
- 20 Реб сизе азап чөрегини,
күлпет сувуны берсе-де,
Мугаллымыңыз инди
гизленмез,
гөзүңиз билен Оны
гөрсиниз.
- 21 Сага, сола өврүлениңизде,
ызыңыздан: «Ёл будур,
шундан йөрән» диен сеси
эшидерсиниз.
- 22 Онсоң күмүш билен өртүлен
бутларыңыз,
алтына гапланан
хейкеллериңизи
харам саярсыңыз;
олары харам эсги хөкмүнде
ташларсыңыз,
сиз олара: «Гүм болуң!»
диерсиниз.
- 23 Реб ере сепен тохумыңыз үчин
ягыш берер,
ер хасылының чөреги бол ве
берекетли болар.
Шол гүн мал-гараларыңыз
гиң өрүлдерде отларлар.
- 24 Ер бежерйән өкүзлер билен
эшеклер
күрек ве ябак билен соврулан
сайлама ийм иер.
- 25 Улы гыргынчылык гүнүнде,
диңлер йыкыланда,

- хер бейик дагда, хер белент
байырда
акар сувлы чешмелер болар.
- 26 Реббиң Өз халкының
яраларыны сарап,
Өз етирен шикесине шыпа
берен гүни,
Айың нуры Гүнүң нуры дек,
Гүнүң нуры еди Гүнүң нуры
дек,
еди эссе артык болар.

Реб Ашуры жезаландырыр

- 27 Ине, Реббиң Өзи узакдан
гелйәр,
ловлаян газап билен гара
булудың ичиндедир Ол;
додаклары гахардан долы,
дили ялмаян от киминдир.
- 28 Онуң деми жошуп,
кекиргеде етйән чешме
киминдир,
миллетлери хеләкчилик
элегинден гечирер,
халкларың агзында ёлдан
азашдырян агыззырык
болар.
- 29 Мукаддес байрам белленйән
гижесиндәки дек
айдым айдарсыңыз;
Реббиң дагына, Ысрайылың
Гаясына
түйдүк чалып чыкян дек,
йүрегиңиз шатланар.
- 30 Реб хайбатлы сесини
эшитдирер,
ловлаян газап билен,
ялмаян от ялы билен,
булутларың партламасы билен,
тупан хем долы билен
голуның гудратыны гөркезер.
- 31 Реббиң сесинден Ашур вехим
эдер,

Ол хасасы билен Ашуры урар.
³² Реббиң оларың үстүндөн
 индериён
 жеза хасасының хер зарбасы
 депреклердир лиралар билен
 амала ашырылар;
 Реб газаплы сөвешлер билен
 гаршысына чыкар онуң.
³³ Жесетлер якылян бир ер
 тайынланды,
 хава, ол патыша үчин
 тайынланды;
 ол ер чуңнур хем гиң эдилди,
 ол одун билен долдурылды.
 Күкүрт акымы кимин
 оны яндырар Реббиң деми.

31-нжи бап

Мүсүр билен бирлешмек нетижесиздир

¹ Медет сорап, Мүсүре
 гидйэнлериң,
 атлара даянянларың,
 көпдуклери үчин сөвеш
 арабаларына,
 гүйчлүдиклери үчин
 атлылара бил баглаянларың
 дат гүнүне!
 Олар Ысрайылың
 Мукаддесине йүз
 тутмаярлар,
 Ребден маслахат сорамаярлар.
² Эмма Реб данадыр,
 Ол бетбагтчылык гетирер,
 сөзүни ызына алмаз,
 яманлык эдйәнлере гаршы аяга
 галар,
 пислере көмек эдйәнлере
 гаршы чыкар.
³ Мүсүрлилер Худай дәл,
 ынсандыр,
 рух дәлдир, тендир атлары;

Реб элини узаданда,
 көмекчи-де, көмек алан-да
 йыкылар,
 эхлиси бирликде хеләк
 болар.
⁴ Чүнки Реб маңа шейле дийди:
 «Арслан, авуның башында
 арлаян яш арслан,
 бир топар чопан болуп, дашына
 гечселер-де,
 оларың сесинден горкмаз,
 галмагалларындан үркмез,
 Хөкмүрован Реб-де,
 Сион дагында, онуң депесинде
 урушмак үчин ашак инер
 шейдип.
⁵ Гушларың ганат герип,
 өз чагаларыны горайшы дек,
 Хөкмүрован Реб-де
 Иерусалими горар;
 Ол оны горар, халас эдер,
 рехим эдер, азат эдер».
⁶ Эй, ысрайыл халкы,
 гаршысына улы питне турзан
 Реббе тарап өврүлиң!
⁷ Шол гүн хер кес,
 гүнә үчин өз эли билен ясан
 алтындыр күмүш бутларыны
 рет эдер.
⁸ «Онсоң ашурлылар ынсаныңкы
 болмадык гылычдан
 йыкыларлар,
 адамзадыңкы болмадык
 гылычдан өлерлер,
 олар гылычдан гачарлар,
 яш йигитлери-де гул эдилер.
⁹ Горкудан яңа йыкылар оларың
 гаясы,
 серкерделери байдагы гөрүп
 титрешерлер».
 Муны оды Сионда,
 ожагы Иерусалимде болан
 Реб айдяндыр.

32-нжи бап

Адыл дөвлет вада берилйэр

- ¹ Ине, патыша догрулык билен шалык эдер,
хөкүмдарлар адалатлык билен хөкүм сүрерлер.
- ² Оларың херси елден букуы,
тупандан пена,
гурак ерде булаклар,
тешне юртдакы улы гаяның көлегеси дек болар.
- ³ Гөрйәнлериң гөзлери юмулмаз,
эшидйәнлер-де гулак гоярлар.
- ⁴ Акылсызың акылы гоярлар,
сакав ачык-айдың геплэр.
- ⁵ Акмага мундан бейләк асылзада дийилмез,
ярамаза хормат гоюлмаз.
- ⁶ Акмак биздеплик билен геплейэр,
онуң ниети пислик этмекдир,
иши яманлык этмек,
Реббе дил етирмек,
ачлары ач,
сувсузлары сувсуз гоймакдыр.
- ⁷ Хилегэриң ярагы ямандыр,
пукара догры сөзлейән хем болса,
олар ялан сөзлери билен оны хелэк этжек болуп,
ниетлерини ямана дикйэндирлер.
- ⁸ Эмма асылзада асыллы ниет эдйэр,
асыллы ишлеринде берк дуряр ол.

Өзүне буйсанян аяла дуйдурыш

- ⁹ Эй, өзлериңе буйсанян аяллар,
туруң, сесими эшидин!
Эй, өзлериңе даянян аяллар,

- сөзүме гулак гоюң!
¹⁰ Эй, өзлериңе буйсанян аяллар,
бир йылдан соңра титрешерсиңиз,
чүнки үзүм хасыл бермез,
миве йыгымы болмаз.
- ¹¹ Эй, өзлериңе даянян аяллар титрешиң,
эй, өзлериңе буйсанян аяллар сандырашың,
эшиклериңизи чыкарып атып,
билиңизе жул баглаң!
- ¹² Ажайып экин мейданлары үчин,
хасыллы үзүм багы үчин,
дөшүңизе уруп аглашың!
- ¹³ Халкымың тикендир чалы битен топрагы үчин,
шадьян шәхердәки шатлыкдан долы өйлер үчин аглашың!
- ¹⁴ Көшк терк эдилер,
шовхунлы шәхер бош галар;
галадыр гөзегчи диңи харабалыга,
гуланларың гиң ерине,
сүрүлерин өрүсине өврүлер.
- ¹⁵ Үстүмизе ёкардан Рух дөкүлйәнчә,
чөл хасыллы мейдана өврүлйәнчә,
мес топраккы ер токая дөңйәнчә шейле болар.

Асуда дурмуш

- ¹⁶ Онсоң чөлде адалат месген тутар,
догрулык хасыллы мейданда яшар.
- ¹⁷ Догрулыгың мивеси рахатлык,
нетижеси асудалык, эбеди ховпсузлыкдыр.
- ¹⁸ Халкым өйлеринде рахатлыкда,
ховпсуз ерлерде,

- асуда месгенде яшарлар.
 19 Жеңел бүтинлей ёк болса-да,
 ер билен егсан эдиленем
 болса шәхер,
 20 хер чешмәниң боюнда экин
 экйән,
 өкүзи, эшеги бош иберйән
 сиз багтлы боларсыңыз!

33-нжи бап

Ярдам үчин ялбарыш

- 1 Өзи вейран эдилмән,
 вейран эдйәниң,
 өзүне дөнүклик эдилмән,
 дөнүклик эдйәниң дат
 гүнүне!
 Вейран эдениңден соң,
 өзүни-де вейран эдерлер;
 дөнүклик этмеги бес эдениңде,
 сана-да дөнүклик эдилер.
 2 Я Реб, бизе мерхемет эт!
 Биз Саңа умыт баглаярыс.
 Сәхерлерине гүйч бер,
 хасратлы пурсатларда бизи
 халас эт!
 3 Гудратлы сесинден халклар
 гачярлар,
 шан-шөхратыңдан миллетлер
 дагашярлар.
 4 Олжаңыз чекиртгелериң
 йыгнайшы кимин
 йыгналяр,
 олар чекиртгелериң
 топулышы дей олжаның
 үстүне топулярлар.
 5 Бейикдир ёкарда отуран Реб,
 адалатдан, догрулыкдан
 долдурыя Ол Сионы.
 6 Ол сениң дөвүрлериң берк
 бинядыдыр,

- бол даналык хем билим
 болар;
 Ол ызыгидерли халас эдер.
 Ребден горкмак халкының
 хазынасыдыр.
 7 Ине, батырлары көчелерде
 перят эдйәрлер,
 зар-зар аглашярлар
 парахатчылык илчилери.
 8 Шаёллар чоларяр,
 ёлагчылар ол ёлдан гечмез.
 Шертнама бозуляр,
 антларыны ^a рет эдйәрлер,
 ынсанлары әсгермейәрлер.
 9 Юрт яс тутуп, рухдан дүшйәр,
 Ливан утанчдан саралып-
 соляр,
 Шарон Араба чөли киминдир;
 Башан ве Кармел
 япракларыны дөкйәр.
 10 Реб: «Инди аяга галарын,
 инди бейгелерин,
 беленде гөтерилерин.
 11 Сиз самандан хамыла болуп,
 сыпал догурыясыңыз;
 демиңиз сизи ялмаян одтур.
 12 Халклар янып, күл боларлар,
 кесилип, ода якылан тикенлер
 дек боларлар».
 13 Эй, узакдакылар, эденлерими
 эшидиң,
 эй, якындакылар, гудратымы
 билиң!
 14 Сиондакы гүнәкәрлер довла
 дүшүп,
 худайсызлар лерзана гелди:
 «Хайсымыз ялмаян одун
 башында
 орнашып билерис?»
 15 Догручыл яшап, догры
 сөзлейәнлер

^a 33:8 *Антларыны* – кәбир голязмаларда *шәхерлери*.

сүтем билен газанылан
газанжы йигренйәнлер,
элини пара алмакдан саклаянлар,
ган дөкүшикликге гулак
габартмаянлар,
яманлыга гөзлерини юмянлар
16 белентликлерде яшарлар.
Гаялардакы галалар пеналары
болар,
чөрөклери берлер, тешне
галдырылмазлар.

Ажсайып патышаның юрды

- 17 Гөзүңиз патышаны
гөзеллигинде гөрер,
узаклара узаян юрды гөрер.
18 Пикиринде өңки ховплы
гүнлер барада ойланарсың:
«Салгыт топлан ниреде?
Пач йыгнан ниреде?
Диңлери санан ниреде?»
19 Мундан бейләк выжырдашян,
ят дилде геплейән
текепбир халкы гөрмерсиңиз.
20 Байрамлар гечирилийән Сион
шәхерине серет!
Гөзлериңиз асуда мекан,
сарсмаз чадыр болан
Иерусалими гөрер,
онун газыклары согрулмаз асла,
йүплериниң хич бири үзүлмез.
21 Гиң дерялардыр чешмелериң
болан еринде,
шөхратлы Реб биз билен болар,
олардан не күрекли гәмилер,
не-де улы гәмилер гечер.
22 Реб бизиң казымыздыр,
бизиң канун чыкарыжымыздыр,
Реб патышамыздыр,
Ол бизи халас эдер.
23 Гәмилериңиң йүплери чөзүлди,
богалдагы гайым саклап
билмейәр,

елкени ачып билмеди.
Шонда көп олжалар
пайлашылар;
хатда агсаклар-да олжа талан
салар.
24 Сион илатының хижиси: «Мен
сыржав» диймез;
ол ерде яшаян халкың
этмишлери өтүлер.

34-нжи бап

Миллетлере гаршы хөкүм

- 1 Эй, миллетлер, голайрак гелиң-
де, эшидиң!
Эй, халклар, диңләң!
Ер йүзи ве ондакы хер кес,
дүйәдәкилер, онда
дөрәнлериң бары эшитсин!
2 Реб миллетлере гахарланяр,
гошунларына гаршы газабы
туташяр,
олары бүтинлей ёк эдер,
өлүме берер.
3 Өлүлери дашары ташланар,
маслыкларының ысы яйрар,
даглардан оларың ганы акар.
4 Гөгүң әхли гошунлары чүйрәр,
асман кагыз кимин
дүйрленер;
әхли асман жисимлери
үзүм агажының япрагы дек,
инжир агажының япрагы дек
соларлар.
5 Гылыжым гөклерде гандан
ганды,
ине, гылыжым Эдомың
үстүне,
бүтинлей ёк этжек халкымың
үстүне
жеза үчин инер.
6 Реббиң гылыжы гана
буланандыр,

- гузудыр овлаklarың
ганындан долудыр,
яг, гочларың бөврек ягы билен
өртүлендир;
Реббиң Босрада гурбанлыгы
бар,
Эдомда улы гыргын болар.
- ⁷ Ябаны гавмишлер,
өкүзчелердир, гүйчли
өкүзлер
ере серлер.
Юртлары гана эзилер,
топраклары яга.
- ⁸ Реббиң өч гүни,
Сионың ынжамасындан ар
алыш йылы болар.
- ⁹ Эдомың чешмелери эргин
шепбиге
топрагы күкүрде,
юрды янып дуран шепбиге
өврүлер.
- ¹⁰ Гиге-гүндиз сөнмез ол,
түссеси бакы түтәр,
несилден-несле чоларар ятар,
асырлар бойы ичинден хич
ким гечмез.
- ¹¹ Готанлар билен кирпилер
Эдомы эеләрлер,
байгушлардыр гаргалар
месген тутарлар онда,
Реб онуң үстүне
алжыраңчылык йүпүни,
вейранчылык йүпүни
өлчемек үчин чекер.
- ¹² Шалык сүрер ялы
асылзадалары ёк инди,
эхли хөкүмдарлары хич инди.
- ¹³ Көшклеринде тикенлер,
галаларында читчитидир
бүрмеклер гөгерер,
шагалларың меканына,
дүегушларың месгенине
өврүлер.
- ¹⁴ Вагшы хайванлар сыртланлара
душарлар,
даг гочлары хөвүрлерини
чагырарлар,
гижеки жандарлар-да ол ерде
орнашып,
дынч алмага ер тапарлар.
- ¹⁵ Ол ерде байгушлар
хөвүртгеләп,
юмуртгалар ве чагалар,
олары өз саясына үйшүрерлер,
чайкеллер-де жүбүт-жүбүтден
топланар.
- ¹⁶ Реббиң китабындан окап
агтарың:
булардан хижиси-де кем
болмаз,
хич бири өз жүбүтини
йитирмез.
Муны Реб буюрды,
Онуң Рухы олары үйшүрди.
- ¹⁷ Олар үчин биге атды,
Өз эли билен юрды өлчәп
пайлады,
Олар оны бакы эеләрлер,
ол ерде яшарлар несиллер
бойы.

35-нжи бап

Мукаддес Ёл

- ¹ Чөл-бееван ве гуры ер шатланар,
чөл гуванып, неркес кимин
гүлләр.
- ² Гүл-пүрчүк болар ол,
шатлыкдан, гуванчдан яңа
нагма айдар.
Ливаның гөзеллиги,
Кармелиң, Шароның гөрки
берлер оңа.
Олар Реббиң шөхратыны,
Худайымызың шан-
шөхратыны гөрерлер.

³Эжиз голлара гужур берин,
кувват берин эжиз дызлара.

⁴Товшанйүреклилере:
«Гайрата галың! Горкмаң!
Ине, Худайыңыз өч алмага

гелйәр,

Ол мынасып хак билен гелип,
сизи халас эдер» дийиң.

⁵Шонда көрлериң гөзлери,
керлериң гулаклары ачылар;

⁶Агсаклар кейик кимин
бөкжекләрлер,
лал диллер шатлыкдан айдым
айдарлар;

дүзден сувлар,
чөлден чешмелер чогуп
чыкар;

⁷Гызгын гум ховдана,
тешне топрак сув
булакларына өврүләр;
шагалларың месген тутан
мейданына
гамыш, гаргы гамыш битер.

⁸Ол ерде шаёл болар,
она Мукадес Ёл дийләр;
харам адам ондан гечмез,
ол дине шол Ёла голай
яшаянларыңкы болар,
хатда акмаклар-да ол ёлдан
азашмаз.

⁹Арслан болмаз ол ерде,
йыртыжы хайван ол ёла
чыкмаз,
олар онда тапылмаз,
бу ёлдан дине халас
эдиленләр йөрәрләр.

¹⁰Риббиң азат эденлери ыза
доланарлар,
айдым айдып, Сиона^а гайдып
гелерләр;
эбеди шатлыга говшар олар,

бегенчден, шатлыкдан
доларлар,
гайгыдыр гам-гусса ёк болар.

36-нжы бап

Санхерип Иерусалими горкузяр (2 Патышалар 18:13-37)

¹Хизкия патышаның шалыгының он дөрдүнжи йылында Ашур патышасы Санхерип Яхуданың әхли галаларына гаршы хужүм эдип, олары басып алды. ²Ашур патышасы баш везирини улы гошун билен Лақышдан Иерусалиме Хизкия патышаның янына иберди. Ол гелип, Чырпыжы мейданының ёлундакы ёкаркы ховданың янындакы ябың янында дурды. ³Көшги доландырыжы Хилкияның оглы Элякым, Шебна кәтип ве Асафың оглы Ёва – патышаның баш эмелдары, оларың янына бардылар. ⁴Баш везир олар Хизкия шейле дийиң дийди: «Бейик Ашур патышасы шейле диййәр: „Сен нәмә бил баглаярысың? ⁵Сен харбы укыбың ве гүйч-кувватың гүррүңини эдйәрсин, эмма олар бош сөзлердир. Сен киме бил баглап, мениң гаршыма гозгалаң туруздың? ⁶Ине, сен дөвүк гамыш кысмы Мүсүре бил баглаярысың. Эмма ким шол дөвүк гамша хаса хөкмүнде сөөнсе, шонуң элине батар. Мүсүр патышасы фараон хем өзүне бил баглаяныларың хемеси үчин-де шейледир. ⁷Эгер сен маңа: ‘Биз Худайымыз Риббе бил баглаярыс’ дийсең, онда Хизкияның Яхуда ве Иерусалиме йүзленип: ‘Сиз Иерусалимде шу гурбанлык сыпасының өңүнде сежде эдиң’

^а 35:10 *Сион* – бу Иерусалимиң бейлеки ады. Сөзлүге серет.

дийип, онуң йыкан сеждегэхлери, гурбанлык сыпалары Худайыңкы дәлми нәме? ⁸Инди гел-де, мениң же-набым Ашур патышасы билен бәслеш. Эгер-де мен сизе ики мүң саны ат берсем, сиз олар мүнмәге шонча адам тапып билерсиңизми? ⁹Онсоң сиз нәдип женабымың иң пес дере-жели серкердесини еңип билжек? Сиз сөвеш арабалары ве атлылары бар дийип, Мүсүре бил баглаярысыңызмы? ¹⁰Мунуң үстесине-де, сиз мени бу юрды вейран этмәге Ребден ругсатсыз гелендир өйдәрсиниңизми? Реб маңа шу юрдун үстүне чоз-да, оны дерби-дагын эт дийди“».

¹¹Онсоң Элякым, Шебна ве Ёва баш везире шейле дийдилер: «Хайыш эдәрис, биз гулларың билен өз дүшүнән дилимизде – арамейче гүрлеш. Бизиң билен яхудаларың дилинде гүрлешме, диварың үстүндәки адамлар диңләп дурлар». ¹²Эмма баш везир олар шейле жогап берди: «Женабым мени бу сөзлери дине женабыңыз ве сизе айтмак үчин ёлладымы нәме? Диварың үстүнде отуран адамлар айтмак үчин хем ёлламадымы эйсем? Олар хем сизиң ялы өз тәрәтлерини ийип, өз пешевлерини ичерлер».

¹³Онсоң баш везир дик дуруп, бар сеси билен гыгырып, яхуда дилинде гелледи. Ол: «Бейик патыша болан Ашур патышасының сөзлери ни диңләң. ¹⁴Патыша шейле дийдәй: „Хизкия өзүңизи алдатмаң, ол сизи халас эдип билмез“. ¹⁵Хизкия: „Реб бизи хөкман халас эдер ве бу шәхер Ашур патышасының элине берилмез“ дийип, сизе Реббе бил баглатмасын. ¹⁶Хизкия гулак асмаң! Ашур патышасы шейле дийдәй: „Мениң билен

ярашык эдиң-де, мениң яныма гелиң. Шонда хер ким өз үзүмчилигиниң хем-де инжир дарагының мивесинден ийип, өз гуюсындан сув ичер. ¹⁷Соңра мен гелип, сизи өз юрдуңыз за меңзеш бир юрда алып барарын. Ол ер бугдай, шерап, чөрөк, үзүмлик меканыдыр“. ¹⁸Хизкияның: „Реб бизи халас эдер“ дийип, алдамакчы болян сөзлерине гулак асмаң. Хайсы миллетлериң хурайлары өз юрдуны Ашур патышасының элинден халас эдипдир? ¹⁹Хамадың, Арпадың хурайлары ниреде? Сепарвайымың хурайлары ниреде? Самарияның хурайлары олары мениң элимден халас этдилерми? ²⁰Реббиң Иерусалими мениң элимден халас эдери ялы, бу хурайларың арасында өз юртларыны мениң элимден халас эдени бармы?»

²¹Эмма халқдан сес чыкмады, она жогап гайтаран болмады, чүнки Хизкия патыша: «Она жогап гайтарман» дийип табшырыпды. ²²Шейдип, көшги доландырыжы Хилкияның оглы Элякым, Шебна кәтип ве Асафың оглы Ёва – патышаның баш эмелдары дагы якаларыны йыртып, Хизкияның янына гелип, оңа баш везирин сөзлерини айдып бердилер.

37-нжи бап

*Хизкия патыша Ишадан
маслахат сораяр
(2 Патышалар 19:1-34)*

¹Хизкия патыша Рабшаканың сөзлерини эшиден-де, якасыны йыртып, жул гейнип, Реббиң өйүне гитди. ²Патыша көшги доландырыжы Элякымы, Шебна мүрзәни ве яшулы руханылары Амосың оглы Ишая пыгамбериң

янына иберди. Хеммеси жул гейдилер. ³Олар Ишая пыгамбере шейле дийдилер: «Хизкия патыша шейле диййэр: „Шу гүн биз хасрат, жеза ве рысвалык астындадырыс; бизиң ягдайымыз кувваты болмадык гөврели аялың чага догуриян болшы ялыдыр. ⁴Онуң алыхезрети Ашур патышасының иберен баш везириниң дири Худайы масгараламак үчин айдан сөзлерини, белки, Худайың Реб эшиден-ди; Худайың Реб шол сөзлери үчин олары жезаландыар. Инди аман галан адамлар үчин дилег эт“».

⁵Хизкияның хызматкэрлери Ишая пыгамберин янына геленлеринде, ⁶Ишая пыгамбер олар шейле дийди: «Женабыңыз айдын, Реб шейле диййэр: „Ашур патышасының хызматкэрлериниң Мени кемсидип айдан сөзлерини эшидениң үчин олардан горкма. ⁷Мен онуң ичине бир рух иберерин велин, ол бир хабар эшидип, өз юрдуна доланар. Мен оны өз юрдунда гылыч билен өлдүрдин“».

Ашур патышасының хайбаты

⁸Баш везир Ашур патышасының Лакышдан гайдандыгыны эшидип, ызына доланды. Ол патышаның Либна галасына гаршы уршуп йорендигини гөрди. ⁹Патыша Эфиопия патышасы Тирхаканың өзи билен урушмага чыкандыгыны эшиденде, ол Хизкияның янына чапарлар ёллады. ¹⁰Ашур патышасы Яхуда патышасы Хизкия шейле хабар иберди: «Бил баглаян Худайың „Иерусалим Ашур патышасының элине берилмез“ дийип, сени алдамасын. ¹¹Ашур патышасының эхли юртлары бүтинлей ёк эдип, халкларың башына нэ

гүнлери гетирендигини эшиденсиң. Инди сиз халас эдилермикэниз? ¹²Атабабаларымың дерби-дагын эден миллетлерини – Гозаны, Хараны, Ресепи ве Теласарда болан Эден халкыны өз худайлары ата-бабаларының элинден халас этдими? ¹³Хамат, Арпат ве Сепарвайым галаларының шалары, Хенаның ве Ывахың шалары ниреде?»

Хизкияның дилеги

¹⁴Хизкия хаты чапарларың элинден алып окады. Онсоң ол Реббин өйүне барып, хаты Реббин өңүнде ачып гойды. ¹⁵Хизкия Реббин хузурында дилег эдип, шейле дийди: ¹⁶«Эй, керупларың үстүнде тагт гуран Ысрайыл Худайы Реб! Бүтин дүйнэниң патышалыкларының Худайы Сенсиң, Сен еке-тэксин. Ери-гөги ярадан-да Сенсиң. ¹⁷Я Реб, гулак ас-да, эшит, я Реб, гөзлериңи ач-да гөр. Санхерибин дири Худайы масгаралап айдан сөзлерини эшит. ¹⁸Я Реб, хакыкатданам, Ашур патышалары эхли миллетлери ве оларың юртларыны веيران этдилер. ¹⁹Шол миллетлериң худайларыны ода атып якдылар, олар худайлар дэлди. Олар адамларың агачдан ве дашдан ясан бутларыды. ²⁰Инди, эй, Худайымыз Реб, бизи Ашур патышасының элинден халас эт. Я Реб, гой, бүтин дүйнэниң эхли патышалыклары Сениң еке-тэк Худайдыгыны билсинлер».

Ишая Ашур патышасы барада пыгамберлик эдйэр

²¹Онсоң Амозың оглы Ишая пыгамбер шейле сөзлери билен Хизкияның янына адам иберди: «Ысрайыл Худайы Реб шейле диййэр: „Ашур

патышасы Санхерип барада дилег
эдендигиң үчин,

²² Реббиң ол барада айдан сөзлери
шудур:
Сион бой гызы
йигренч билен сени кемсидйэр,
Иерусалим гызы ^a
сениң үстүнден гүлйэр.

²³ Сен кими масгаралап, киме дил
етирдиң?

Кимиң гаршысына сесиңе бат
берип,
киме улумсылык билен габак
галдырдың?

Ысрайылың Мукаддесине!

²⁴ Хызматкэрлериң үсти билен
Таңрыны масгаралап,
шейле дийдиң:
‘Биртопар сөвеш арабаларым
билен
дагларың үстүне чыктым,
Ливаның жүммүшине бардым,
онун иң узын кедр агачларыны,
гөзел серви агачларыны
чапдым.

Мен онун иң бейик депесине,
гүр жеңнелине барып етдим.

²⁵ Мен гуюлар газып,
сувуны ичдим.
Мүсүриң әхли деряларыны,
өз дабаным билен гуратдым’.

²⁶ Эшитмединми нәме сен
озалдан шу нетижә
геленими?

Гадымдан бәри муны йүрегиме
дүвүп йөрдүм,
инди шу гүн оны амала
ашырырын,

сен галалары вейран эдерсиң,
харабачылыга өврерсиң.

²⁷ Бу галаларың илаты эжизди,
алжырап ховсала дүшдүлөр.
Олар мейдан өсүмликлериниң,
мымык гөк майсалыкларың,
тамың үстүндәки отларың,
өсмәнкә гурап ёк болшы дек
болдулар.

²⁸ Эмма сениң отурып-турушуңы,
гирип-чыкышыңы,
Маңа гаршы дызайшыңы
билйэрин.

²⁹ Мениң гаршыма дызанлыгың,
гопбамсылыгың
гулагыма гелип етендиги үчин,
бурунлыгымы бурнуна,
агыззырыгымы-да агзыңа
дакып,
сени гелен ёлуң билен
ызыңа уградарын Мен“».

³⁰ Ишяя Хизкия шейле дийди: «Сениң үчин аламан шудур: „Шу йыл ве гелжек йыл сиз өзи битен зады иерсиңиз, үчүнжи йыл болса өзүңиз экип, хасылыны оруп алың ве үзүм багларыны отурдың-да, шоларың мивелерини ийиң. ³¹ Яхуда несиллериниң гутулып аман галанлары ене-де ашак-да көк уруп, ёкарда миве берерлер. ³² Аман галанлар Иерусалимден, халас боланлар Сион дагындан чыкып гелерлер. Бу Хөкмүрован Реббиң ыхласы билен амала ашар“».

³³ Реб Ашур патышасы барада шейле диййэр: «Ол бу шәхере гирмез, ок атмаз, бу шәхериң гаршысына галканлы чыкмаз ве шәхериң диварына

^a 37:22 *Сион бой гызы... Иерусалим гызы* – бу Иерусалим халкы диймекдир. Сөзлүгө серет.

яплап япгыды дикмез. ³⁴Ол гелен ёлы билен ызына гайдар, бу шәхере гирмез. Муны Мен – Реб айдяндырын. ³⁵Мен бу шәхери Өзүмиң хем-де гулум Давудың хатырасы үчин горап, оны халас эдерин».

Санхерибиң өлүми

(2 Патышалар 19:35-37)

³⁶Реббиң перишдеси гидип, ашурлыларың дүшелгесинде йүз сегсен бәш мүң адамы өлдүрди. Эртеси даңдан туруп гөрселер, ол ери жесетден долы экен! ³⁷Ашур патышасы Санхерип дүшелгәни ташлап, өйүне гитди. Ол Ниневә гелип, шол ерде галды. ³⁸Санхерип өз худайы Нисрокың бутханасында оңа сежде эдип дурка, огуллары Адраммелек билен Саресер какаларыны гылыч билен өлдүрдилер-де, Арарат юрдуна гачып гитдилер. Онсоң онуң ерине оглы Эсархадон патыша болды.

38-нжи бап

Хизкияның хассалыгы

(2 Патышалар 20:1-8)

¹Шол дөвүрлерде Хизкия кеселләп, өлүм ясыгында ятырды. Амозың оглы Ишая пыгамбер онуң янына гелип: «Реб шейле диййәр: „Өйүңдәкилере весъет эт, чүнки сен өлерсиң, сен бу кеселден гутулмарсың“» дийди. ²Онсоң Хизкия йүзүни дивара тарап өврүп, Реббе дилег эдип: ³«Саңа ялбарярын, я Реб, мениң Саңа бүтин калбым билен вепалы боланымы хем-де Сениң назарыңда догры ишлери эденими ятла» дийди. Хизкия сожап-сожап аглады.

⁴Шондан соң Ишая пыгамбере Реббиң шу сөзи аян болды: ⁵«Гит-де,

Хизкия шейле дий: „Атаң Давудың Худайы Реб: ‘Сениң дилегиңи эшитдим, гөзяшларыңы гөрдүм. Мен сениң өмрүңи он бәш йыл узалдарын. ⁶Мен сени ве бу шәхери Ашур патышасының элинден халас эдерин. Мен Иерусалими горарын’ диййәр дий“».

⁷Реб берен вадасыны ерине етирер. Ребден саңа алаамат шудур: ⁸«Ине, Мен Ахазың басганчагына дүшен көлегәни он әдим ыза сүйшүрерин». Шейдип, Гүн дүшмели еринден он әдим ыза чекилди. ⁹Яхуда патышасы Хизкия кеселинден гутуландан соң шулары язды:

¹⁰«„Өмрүмиң иң ягшы чагында, мен гитмели; өлүләр дүңйәсиниң дервезелеринден гирип, галан йылларымдан махрум эдилдим“ дийдим.

¹¹„Дирилер юрдунда Ребби гөрмерин.

Бу дүңйәде яшаянлар кимин ынсана гөзүм дүшмез мундан артык“ дийдим.

¹²Өйүм чопаның чадыры кимин согрулып, элимден алынды.

Өмрүми докмачы кимин кесдим, Реб мени эришден кесди; бир гүнүң ичинде соңума чыкдың.

¹³Эртире ченли сабырсызлык билен гарашдым; ол арслан кимин бар сүңклерими дөвди; бир гүнүң ичинде соңума чыкдың.

¹⁴Гарлавач, дурна кимин гыгырдым, гумры кимин иңледим, гөзлерим гөгә бакмақдан ядады.

Я Реб, мен зулум ичинде,
дадыма етиш!

¹⁵ Нәме дийин?

Мениң билен геплешен,
муны эден Ребдир,
калбымың хасратлыдыгы
зерарлы
өмүрбойы песпәл гезерин.

¹⁶ Я Реб, ынсанлары яшадян

Сенсиң,
мени-де Сен яшадярсың,
мени сагалт, мени яшат!

¹⁷ Чекен эжирим-эзъетим

өз хайрыма болды;
мени сөөндигиң үчин
жанымы хеләкчилик
чукурындан сакладың,
әхли гүнәлерими аркана атдың.

¹⁸ Өлүлөр дүнйәси Саңа

шүкүрлер айтмаз,
өлүм Саңа өвгүлөр айтмаз,
Сениң вепалылыгыңа
умыт баглап билмезлер
габра инйәнлер.

¹⁹ Бу гүн мениң эдишим ялы,

дирилер, дине дирилер
Саңа шүкүр эдйәрлер,
аталар перзентлерине
Сениң вепалылыгыңы
билдирийәрлер.

²⁰ Реб мени халас эдер,
бүтин өмүрүмиз бойы Реббиң
өйүнде

киришли саз гураллары билен
нагмалар айдарыс).

²¹ Ишая пыгамбер Хизкияның хыз-
маткәрлерине: «Енжилен инжир ге-
тириң-де, оны патышаның чыбаны-
ның үстүне япың. Шондан соң ол
сагалар» дийипди. ²² Хизкия Ишая
пыгамберден: «Үчүнжи гүни мениң
Реббиң өйүне баржакдыгыма нәме
аламат болар?» дийип сорапды.

39-нжы бап

Бабылдан гелен чапарлар

(2 Патышалар 20:12-19)

¹ Шол дөвүрде Бабыл патышасы Ба-
ладаның оглы Меродакбаладан Хиз-
кия патышаның кеселлэндигини ве
сагаландыгыны эшидип, оңа векил-
леринден хатлар билен пешгеш ёл-
лады. ² Хизкия Бабыл патышасының
векиллерини шатлык билен кабул
этди; олар хазынасындакы күмшү-
ни, алтыныны, хошбой ыслы затла-
рыны, гымматбаха ягларыны, яраг
горханасыны хем-де аммарларында-
кы затлары гөркезди. Ол көшгүндә-
ки ве бүтин патышалыгындакы зат-
ларың барыны векиллере гөркезди.
³ Онсоң Ишая пыгамбер Хизкия па-
тышаның янына гелип, ондан: «Бу
адамлар саңа нәме дийдилер? Олар
сениң янына ниреден гелдилер?» ди-
йип сорады. Хизкия хем: «Олар узак
юрт Бабылдан гелдилер» дийип жогап
берди. ⁴ Ишая: «Олар сениң көшгүң-
де нәмелер гөрдүлөр?» дийип, Хиз-
киядан сорады. Хизкия: «Олар ме-
ниң көшгүмдәки затларың әхлиси-
ни гөрдүлөр. Аммарларымда олар
гөркезилмедик задым галмады» ди-
йип жогап берди.

⁵ Онсоң Ишая пыгамбер Хизкия шей-
ле дийди: «Хөкмүрован Реббиң сөзүни
эшит: ⁶ „Бир гүн сениң көшгүндәки зат-
ларың хеммеси ве ата-бабаларының тә
шу гүне ченли йыгнан затларының ба-
ры Бабыла әкидилер, екеже зат хем гал-
дырылмаз. ⁷ Сениң өз багрындан өнен
огулларың Бабыла сүргүн эдилеп, шол
ерде патышаның көшгүнде агталар бо-
ларлар“». ⁸ Онсоң Хизкия Ишая пыгам-
берге: «Реббиң сениң үстүң билен ай-

дан сөзи ягшы сөздүр» дийди. Хизкия:
«Мениң дөврүмде асудалык ве ховп-
сузлык болар» дийип пикир эдйәрди.

40-нжы бап

Худайың халкы көшөшдирилйәр

- ¹ Худайыңыз: «Теселли берин,
халкыма теселли берин»
диййәр.
- ² Иерусалиме мылайым сөзлери
айдың:
сөвеш мөхлетиниң
гутарандыгыны,
языкларының гечилендигини,
гүнәлериниң жезасыны
Реббиң элинден
ики эссе эдип
аландыкларыны ыглан
эдиң.
- ³ Бир сес гыгыряр:
«Сәхрада Реббе ёл тайынлаң,
чөлде Худайымыз үчин ёда
дүзлән.
- ⁴ Әхли дерелер бейгелдилер,
әхли даглар ве депелер
песелдилер,
аңнат ерлер текизленер,
бейикли-песли ерлер дүзлүге
өврүлер.
- ⁵ Шонда Реббиң шөхраты аян
болар,
әхли ынсанлар оны бирликде
гөрерлер,
муны айдян Ребдир».
- ⁶ «Жар эт!» диййәр бир сес.
Мен: «Нәмәни жар этмели?»
дийдим.
Әхли ынсанлар отлук
киминдир,
оларың гөзеллиги мейдан
гүли киминдир.

- ⁷ Реб демини үфләнде,
от гураяр, гүл соляр.
Хакыкатдан хем, халк
отлукдыр.
- ⁸ От гураяр, гүл соляр,
эмма Худайымызың сөзи
эбеди галяр.
- ⁹ Эй, Сион, хош хабар,
бейик дага чык!
Эй, Иерусалим, хош хабар,
сесиңи батлы гаталт!
Сесиңи батландыр, горкма;
Яхуда шәхерлерине:
«Ине, Худайыңыз!» дийиң.
- ¹⁰ Ине, Хөкмүрован Реб гүйжи
билен гелйәр,
Ол гудрат билен хөкүм
сүрйәр,
байрагы янындадыр,
лайык хакы өчүндедир.
- ¹¹ Ол сүрүсини чопан кимин
бакяр,
гузулары Өз элине аляр,
олары гөтерип, багырына басыр,
эне гоюнлара ёл гөркезийәр.

Реббе тай ёк

- ¹² Сувлары гошавужы билен,
гөклери гаршы билен өлчән
ким?
Ериң тозуны өлчеге салан,
Байырлары терезиде,
даглары гапанда чекен ким?
- ¹³ Реббиң Рухуна ким акыл
етирди?
Ким Оңа маслахат берип
билди?
- ¹⁴ Акыл үчин Ол кимден
маслахат сорады?
Адалат ёлуны Оңа өвреден
ким?
Оңа билим берип,
пайхас ёлуны гөркезен ким?

- 15 Ине, миллетлер ягыш дамжасы
 кимин,
 терезилердәки тоз кимин
 сайылар,
 Ол адалары тоз дейин
 экидйәр.
- 16 Ливан жеңнелиниң одуны
 етерлик болмаз,
 маллары якма гурбанлыга
 азлык эдйәр.
- 17 Әхли миллетлер Онуң өңүнде
 хич затдыр,
 олары хич зат хасаплап,
 бошлукдан-да пес сайяр.
- 18 Онда Худайы киме
 меңзедйәрсиңиз?
 Хайсы меңзетмәни
 уланярсыңыз Онуң үчин?
- 19 Бутумы? Оны бир хүнәрмент
 гуйяр,
 зергәр оны алтына гаплаяр,
 онуң үчин күмүш зынжыр
 ясяяр.
- 20 Бейле гурбанлыга гурбы
 чатмаян киши,
 бир чүйрөмөз агажы сайляяр.
 Мәкәм отурдылан бут ясатжак
 болуп,
 өкде уссаның гөзлегине
 чыкяр.
- 21 Билмейәрмисиңиз?
 Эшитмединиңизи?
 Сизе башдан айдылмадымы?
 Дүниә ярадыланы бәри
 дүшүнмединиңизи?
- 22 Земин гүммезинде отурия
 Олдур,
 ерде яшаянлар чекиртгелер
 киминдир,
 гөклери перде кимин герип,
 яшамак үчин чадыр кимин
 язян Олдур.
- 23 Шазадалары хич эдйән,
 дүниәнин хөкүмдарларыны
 пужа чыкарян Олдур.
- 24 Олар экилип, сепилип,
 балдаклары ере зордан көк
 уран дессине,
 Реб демини үфлейәр, олар
 гураярлар,
 харасат олары саман дек
 совуярр.
- 25 «Мени киме меңзедерсиңиз?
 Ким Маңа тай гелер?»
 Муны Мукаддес Болан
 диййәр.
- 26 Гөзлериңизи гөгө тарап
 галдырың,
 Булары ярадан ким?
 Реб гөкдәки гошунлары
 екеме-еке чыкаряяр,
 атларыны тутуп, чагыряяр,
 Онуң зор гүйжүне,
 бейик гудратына гөрә
 оларың хич бири кемлик
 этмейәр.
- 27 Нәме үчин, эй, Якуп, эй,
 Ысрайыл:
 «Ёлум Реббе аян дәлдир,
 Худайым хакыма дыкгат
 бермеди» диййәрсиңиз?
- 28 Билмейәрсиңизи?
 Эшитмединиңизи?
 Реб – эбеди Худай,
 ериң әхли күнжегиниң
 Ярадыжысы.
 Ол әжизлейән я-да ядаян
 дәлдир,
 Онуң дүшүнжесине акыл
 етмөз.
- 29 Ол әжизлери кувватландыряяр,
 межалсызларың гүйжүни
 артдыряяр,
- 30 Хатда яшлар-да ысгынган
 гачып, ядаярлар,

яш йигитлер-де бүдрэп,
йыкылярлар.

- ³¹ Эмма Реббе умыт баглаянлар
тээден гүйч топларлар,
бүргүтлер дек ганат яйып
беленде галарлар,
йүврерлер, йөне ядамазлар,
йөрэрлер, йөне ысгынган
гачмазлар.

41-нжи бап

Реб Ысрайыла медет берйэр

- ¹ «Эй, адалар, Мениң хузурымда
дымың,
халклар тээден гүйч
топласынлар,
олар якына гелип, геплесинлер;
хөкүм үчин биле топланалың.
² Гүндогардан догры адамы аяга
галдыран ким?
Оны хызматына чагыран ким?
Миллетлери онуң элине берйэр,
патышалары аяк астында
эйэр,
олары гылыжы билен тозана,
соврулан самана өвүрйэр яйы
билен.
³ Ковалаяр олары,
саг-аман гечйэр
аяк басмадык ёдасындан.
⁴ Башдан несиллери чагырып,
булары эден, тамамлан ким?
Мен – Реб олар билен
илкибашдан болдум,
ахырда хем олар билен
болжак Мендирин.
⁵ Адалар муны гөрүп, горкярлар,
ериң аңры учлары
титрешйэрлер,
олар якынлашып гелийэрлер.
⁶ Херси бейлекисине көмек
эйдэр,

бири-бирине: „Батыр бол!“
диййэр.

- ⁷ Хүнэрмент зергэри,
чекич билен текизлейэн
сандала уряны рухландыряр.
Кебширлейиш хакда: „Бу
говы болды“ диййэр;
гозганмаз ялы чүй билен
беркидйэр.
⁸ Эмма сени, эй, бендэм Ысрайыл,
Өз сайланым Якуп,
достум Ыбрайымың
несиллери,
⁹ ериң аңры ужундан топладым,
узак ерлерден чагырып:
„Сиз Мениң бендэмсиңиз,
Мен сизи сайладым, терк
этмедим“ дийдим.
¹⁰ Горкмаң, сизиң билендирин
Мен,
хедер этмән,
Худайыңыздырын Мен,
сизе гүйч берерин, ярдам
эдерин,
садык саг голум билен сөйгет
берерин.
¹¹ Сизе гаршы газаплянянларың
эхлиси
утандырылар, иле рысва
эдилер.
Хич зат дек ёгалып гидерлер
сизе гаршы чыкянлар.
¹² Душманларыңызы
тапып билмерсиңиз
агтарарсыңыз-да,
хич затча болман ёгалып
гидерлер
сизе гаршы чыкянлар.
¹³ Худайыңыз Мен – Реб
саг элиңизден тутарын,
сизе: „Горкмаң, ярдам эдерин“
диййэн Мендирин.
¹⁴ Эй, ер гурчугы Якуп,

- эй, Ысрайыл адамлары,
горкмаң!
- Сизе көмөк эдерин.
Муны Мен – Реб,
Ысрайылың Мукаддеси,
Пенакәриңиз айдяндыр.
- ¹⁵ Ине, Мен сизи йити, тәзе, дишли
дөвөк гуралы этдим;
сиз даглары дөверсиниз,
оврадарсыңыз,
байырлары саман чөпи кимин
эдерсиниз.
- ¹⁶ Сиз олары соврарсыңыз,
шемал олары учурып әкидер,
харасат олары пытрадар.
Онсоң сиз Ребде
шатланарсыңыз,
Ысрайылың Мукаддесинде
шөхратланарсыңыз.
- ¹⁷ Гарыплар, мэтәчлер сув
агтарярлар,
йөне сув ёк;
тешнеликден кепейәр агызлары,
Мен – Реб оlara жогап
берерин,
Ысрайыл Худайы Мен олары
терк этмерин.
- ¹⁸ Мен ачык депелерден дерярлар,
дерелериң ортасындан
булаклар акдырарын;
чөли көле, гуры ери
сувлы чешмелере өврерин.
- ¹⁹ Чөлде кедр, акация, мирт,
зейтун агачларыны отурдарын,
сервини, чынары, арчаны
сәхрада биле дикерин.
- ²⁰ Онсоң хеммелер
муны Реббиң элиниң
эдендигини,
Ысрайылың Мукаддесиниң
ярадандыгыны
гөрерлер, билерлер,
акыл етирерлер, дүшүнөрлер».

Бутлар бидерекдир

- ²¹ Реб: «Даваңызы айдың» диййәр,
Якубың Патышасы:
«Субутнамаңызы гетириң»
диййәр.
- ²² «Бутларыңызы гетириң,
гой, олар нәме болжагыны
айтсынлар,
ойланып, соңуны билеримиз ялы
гечмишде боланлары аян
этсинлер,
я-да болжак затлары бизе
хабар берсинлер.
- ²³ Сизиң худайлардыгыңызы
билеримиз ялы,
бизе мундан соң болжак
затлары билдириң;
горкуп, хедер эдеримиз ялы,
я ягшылык, я-да яманлык
эдиң.
- ²⁴ Эмма сиз хич затсыңыз,
ишлериңиз-де бидерек;
сизи сайлан йигренжидир.
- ²⁵ Мен демиргазыкдан бирини
өжүкдирдим,
ол гелйәр,
гүндогардан адымы тутуп
чагырян бири.
Ол күйзегәриң тойны
депелейши кимин
хөкүмдарлары палчык кимин
депеләр.
- ²⁶ Биз билер ялы, ким муны
башлангычдан ыглан этди?
„Ол мамла“ диеримиз ялы,
ким өңүнден хабар берди?
Хич ким хабар бермедди, хич
ким жар этмедди,
хич ким сөзлериңизи
эшитмедди.
- ²⁷ Илки Сиона: „Ине, олар!“
дийип аян этдим,

Иерусалиме хабарчы
ёлладым.

- ²⁸ Серетдим, йөне хич ким ёк,
араларында маслахатчы ёк,
сорагыма жогап бержек ёк.
²⁹ Ине, оларың хеммеси галп,
ишлери хич затдыр,
бутлары бош елдир».

42-нжи бап

Реббиң бендеси

- ¹ Ине, Мениң голдаян бендәм,
гөвнүхош болуп сайланым;
Рухумы оңа бердим,
ол миллетлере адалат гетирер.
² Ол гыгырмаз, сесини гаталтмаз,
сеси көчелерде асла яңланмаз.
³ Енжилен гамшы дөвмез,
түтейән пелтәни сөндүрмез,
садыклык билен адалат
гетирер.
⁴ Эжизлемез, рухдан дүшмез ол,
ер йүзүнде адалаты
беркидйәнчә,
адалар онуң канунына
гарашарлар.
⁵ Гөклери ярадып, олары герен,
ери ве ондакылары яян,
ондакы ынсанлара дем берен,
онда гезйәнлере жан берен
Худай
шейле диййәр:
⁶ «Мен – Реб сени догрулык
билен чагырдым,
элинден тутуп, горарын сени,
халка эхт хөкмүнде берерин
сени,
Сени миллетлере нур эдерин.
⁷ Көр гөзлери ачмак,
тусагалары тусаглыкдан,
зулматда отуранлары
зындандан

азат этмек үчин сени халка эхт,
миллетлере нур эдерин.

- ⁸ Мен Ребдирин. Бу Мениң
адымдыр;
шөхратымы башга хич кесе,
өвгүлерими бутлара бермерин.
⁹ Ине, өңки затлар амала ашды,
Мен тәзе затлары ыглан
эдийрин;
йүзе чыкмаздан өң
олары сизе аян эдийрин».

Реббе өвги айдымы

- ¹⁰ Эй, деңиз сыяхатчылары,
деңзиң ичиндәкилер,
адалар ве онда яшаянлар,
Реббе тәзе айдым айдың,
ериң аңры ужундан өвгүлер
айдың!
¹¹ Чөл ве онуң шөхерлери,
кедарлыларың яшаян обалары
сесини гаталтсын!
Селаның илаты шатлыкдан
айдым айтсын,
дагларың башындан
гыгырышсынлар!
¹² Олар Ребби шөхратландырып,
адаларда Оңа өвгүлер
айтсынлар.
¹³ Реб пәлван дек өңе гидйәр,
уршужы кимин газабыны
артдыряр,
гыгырып, сөвеш награсыны
чекйәр,
душманларындан
үстүндигини гөркезйәр.

Реб өз халкыны халас эдйәр

- ¹⁴ Мен узак вагтлап дымдым,
үмсүм болуп, Өзүми сакладым;
инди догурян аял дек
чыгырарын,
сожап дем аларын.

- ¹⁵ Даглары, байырлары вейран
эдерин,
эхли өсүмликлерини
гурадарын,
дерялары адалара өврерин,
ховданлары гурадарын.
- ¹⁶ Көрлери билмейэн ёлларындан
экидерин,
идерин таныш болмадык
ёдаларындан,
өңлеринде гаранкылыгы
ягтылыга,
чаркандаклы ерлери текиз ере
өврерин.
Мендирин булары этжек,
олары терк этмерин.
- ¹⁷ Ойма бутлара бил баглап,
гуйма бутлара:
«Худайларымыз сизсиңиз»
дийёнлер ызларына улы
утанч билен дөндерилер.

Көр ве кер Ысрайыл

- ¹⁸ Эй, керлер эшидин!
Эй, көрлер, середин, гөрүн!
- ¹⁹ Бендәмден башга ким көр?
Ким ёллан хабарчым дек кер?
Ким Маңа багыш эдилен дек
көр?
Я Реббиң бендеси кимин көр?
- ²⁰ Ол көп затлары гөрийэр,
эмма үнс бермейэр,
гулаклары ачык, йөне
эшитмейэр.
- ²¹ Өз догрулыгы зерарлы
кануныны бейгелтмек,
шөхратландырмак
Реббе ярады.
- ²² Эмма бу даган, таланан халкдыр.
Эхлиси говакларда дузага
дүшен,
Туссагханаларда гизленен;

олар олжа болдулар, халас
эдийэн ёк.
Таландылар, «Ызына гайтар!»
дийён ёк.

- ²³ Араңызда муна гулак гойжак,
гелжекде үнсли диңлежек
бармы?
- ²⁴ Якубы талаңчылара,
Ысрайылы гарақчылара
берен ким?
Бу гаршысына гүнэ эден
Реббимиз дэлмиди?
Олар Онуң ёлундан йөремек
ислемедилер,
Онуң канунына гулак
асмадылар.
- ²⁵ Мунуң үчин Ол ловляян
газабыны,
залым уршы үстлеринден
индерди;
олары хемме тарапдан отлады,
эмма олар шонда-да
дүшүнмедилер,
олары якды, йөне үнс
бермедилер.

43-нжи бап

Ысрайылың Халасгәри

- ¹ Эмма инди, эй, Якуп, сени
ярадан,
эй, Ысрайыл, сени дөрөден
Реб шейле диййэр:
«Горкма, чүнки Мен сени азат
этдим,
адыңы тутуп чагырдым, сен
Мениңкисиң.
- ² Сениң билен боларын
сувлардан гечениңде,
дерялардан гечениңде, сени
гарк этмез олар,
одуң ичинден йөрәниңде
январсың,

- ялын якмаз сени.
- ³ Мен сениң Худайың Реб,
Ысрайылың Мукаддеси,
сениң Халасгәрин.
Мен саңа төлег хөкмүнде
Мүсүри,
сениң ериңе Эфиопияны,
Себаны бердим.
- ⁴ Назарымда эзиз, гадырлы
болуп,
сени сөййәндигим үчин,
сениң өвезине адамлар,
халклар берерин жаныңың
дерегине.
- ⁵ Горкма, Мен сениң
билендириң;
перзентлериңи гүндогардан,
сени гүнбатардан гетирерин.
- ⁶ Демиргазыга: „Олары бер“,
гүнорта: „Олары саклама“
диерин;
огулларымы узакдан,
гызларымы ериң четлеринден,
- ⁷ Маңа дегишли болан хер кеси,
Өз шөхратым үчин
яраданымы,
шекил берип дөрөденими
гетир.
- ⁸ Гөзли көрлери,
гулаклы керлери өңе чыкар.
- ⁹ Әхли миллетлер бир ере
йыгнансын,
халклар топлансын,
оларың арасында ким муны
ыглан этди?
Хайсысы болуп геченлери
өңден билдирди?
Гүвәлериңи гетирип, өзлериңи
акласынлар,
башгалар эшидип: „Бу догры“
дийсинлер.
- ¹⁰ Сиз Мениң шаядымсыңыз,

- муны Мен – Реб айдяндырын.
Өз сайлан бенделеримсиңиз,
Сиз Мени билип, Маңа ынам
эдиң,
Мениң Шолдугыма дүшүниң,
Менден өң хич худай болан
дәлдир,
Менден соң-да хижиси
болмаз.
- ¹¹ Мен, дине Мен Ребдирин,
Менден башга Халасгәр
ёкдур.
- ¹² Мен ыглан этдим, халас этдим,
аян этдим,
араңызда башга худай ёк;
сиз Мениң шаятларым.
Муны Мен – Реб айдяндырын.
- ¹³ Овалдан бәри Мен Олдурын.
Элимден халас эдип билжек
ёкдур.
Мениң эденими ятырып
билжек бармы?»
- ¹⁴ Пенакәриңиз, Ысрайылың
Мукаддеси
Реб шейле диййәр:
«Сизиң хатыраңызга Бабыла
лешгер ёллап,
әхли бабыллылары гачгаклар
хөкмүнде
буйсанян гәмилеринде
гетирерин.
- ¹⁵ Сизиң Мукаддесиңиз,
Ысрайылы Ярадан,
Патышаңыз Реб Мендирин».
- ¹⁶⁻¹⁷ Деңизден ёл,
чуң сувлардан ёда ачяр Реб,
сөвеш арабалары, атлары,
гошунлары сөвешижилери
билен чыкарыр Ол;
олар йыкылып, галып
билмейәрлер,
өчүрилийәрлер, пелтелер дек
сөндүрилийәрлер.

- Булары эдйэн Реб шейле диййэр:
- 18 «Ятламаң өтен затлары,
көне затлара үнс бермән.
19 Ине, Мен бир тэзе зат эдйэрин,
ол хэзир башлаяр,
гөрмейэрмисиңиз?
Мен чөлде ёл,
сэхрада дерялар эмеле
гетирерин.
20 Ябаны хайванлар,
шагаллардыр дүегушлар
Мени хорматларлар.
Мен Өз сайлан халкымы
гандырмак үчин чөлде сувлар,
сэхрада дерялар билен үпжүн
этдим.
21 Маңа алкыш айтсынлар дийип,
Өзүм үчин яратдым бу халкы.
22 Эмма сен, эй, Якуп,
чагырмадың Мени,
эй, Ысрайыл, Менден ирдин
сен!
23 Гоюнларыңызы гетирмедиңиз
Маңа
якма гурбанлык үчин,
гурбанлыкларыңыз билен
Мени сыламадыңыз.
Садакалары сизе агыр йүк
этмедим,
якымлы ыслы түтетги билен
иризмедим.
24 Хошбой ыслы гамыш сатын
алмадыңыз Маңа,
гурбанлыкларыңызың
ягындан доюрмадыңыз,
гүнэлериңиз билен Маңа йүк
болдуңыз гайтам,
этмишлериңиз билен Мени
ириздидиз.
25 Өз хатырам үчин
языкларыңызы өчүрйән
Мендишин,
Мен гүнэлериңизи ятламарын.

- 26 Маңа ятлат!
Гел, билеликде давалашалың,
акланар ялы
делиллериңи айт.
27 Илкинжи атаңыз гүнэ этди,
төвеллачыларыңыз гаршыма
чыкдылар.
28 Мунуң үчин биабрай этдим
ыбадатхананың руханыларыны,
Якубы долы вейранчылыга,
Ысрайылы рысвалыга хөкүм
этдим».

44-нжи бап

Ысрайыллар Худайың сайлан халкыдыр

- 1 «Эмма инди, эй, бендэм Якуп,
сайлан Ысрайылым, гулак
гой!
2 Сени ярадан, ятгыда сизе
шекил берен
Мен Реб геплейэрин.
Горкма, эй, бендэм Якуп,
ягны сайланым Ешурун!
3 Мен сувсуз топрага сувлар
дөкерин,
гуры ерлере чешмелер
акдыарын;
несиллериңиз үстүне Рухумы,
перзентлериңиз үстүне
берекедими дөкерин.
4 Олар гөк яйладакы отлар
кимин,
акар сувлар якасындакы
сөвүтлер кимин бой аларлар.
5 Бири: „Мен Реббиңки“ диер,
бейлекиси өз адына Якуп
дакар,
ене бири: „Реббиңки“ дийип
язар элине,
өзүни Ысрайыл дийип
атландыраар».

⁶ Ысрайылың Патышасы ве
Пенакәри Реб,
Хөкмүрован Реб шейле
диййәр:

«Мен илкинжи ве
ахыркыдырын,
Менден башга худаи ёкдур.

⁷ Маңа меңзейән бармы? Ол аян
этсин,
гадымы халкы беркарар
эделим бәри
болуп геченлери айдып берсин
ол;
гелжек затлары ыглан этсин,
инди болжак затлары хабар
берсин.

⁸ Горкмаң, эйменмән,
Саңа овалдан айтмадыммы,
билдирмедимми нәме?
Сиз Мениң шаятларым!
Худаи бармы Менден башга?
Башга Гая ёкдур,
хич бирини билмейэрин».

Бутпаразлыга гаршы ныгамберлик

⁹ Бут ясаянларын бары
бидерекдир,
олара яраян затлар
пейдасыздыр,
оларың шаятлары не гөрийәр, не-
де зат билйәр.

Утанжа галдырылар олар.

¹⁰ Дерде яравсыз худаи,
я гуйма буты ким ясаяр?

¹¹ Ине, онуң әхли ёлдашлары
утандырылар,
хүнәрментлериң өзлери
адамлардыр.

Әхлиси йыгнанышып, әхлиси
биле дурсунлар;
довла дүшер олар, утанжа
галар.

¹² Демирчи гуралыны алып,

онуң билен көзде ишлейәр;
ол бута чекич билен шекил
берйәр,

гүйчли голы билен онуң
үстүнде ишлейәр.

Ол ажыгып, гүйчден гачяр;
сувсузлыкдан межалсыз
боляр.

¹³ Агач уссасы йүп билен өлчейәр,
галам билен беллик эдйәр,
төрпи билен шекил берйәр,
исгене билен беллейәр.
Бутханада гоймак үчин
буты адам шекилли ясаяр,
ынсан гөзеллигине гөрә ясаяр.

¹⁴ Ол кедр агачларыны кесйәр,
серви ве дуб агачларыны аляр.
Токаиың агачларындан бирини
сайлаяр,
дагдан агажыны отурдыр,
ягыш оны өсдүрийәр.

¹⁵ Агач ынсана одун боляр,
ол гетирен одуны билен хем
йылыняр,
одуны якып, чөрек биширийәр.
Шейле хем өзүне бир таңры
ясап,

ыбадат эдйәр она,
бут ясап, сежде эдйәр оңа.

¹⁶ Одунларың ярысыны якып,
одуң үстүнде кебап биширийәр,
ондан ийип дойяр.

Ол йылынып, шейле диййәр:
«Ине, йылындым,
алавың ховруны дуйдум!»

¹⁷ Галанындан болса бир таңры
ясаяр,
өзүне бут ясап, сежде эдйәр
оңа,

ыбадат эдйәр, дилег эдип,
шейле диййәр:

«Мени халас эт, мениң
таңрымсың сен!»

- ¹⁸ Олар хич зат билмейэрлер,
дүшүнмейэрлер,
чүнки гөрмесинлер дийип
гөзлери,
дүшүнмесинлер дийип
йүреклери багланды.
- ¹⁹ Хич ким ойланып гөрмейэр,
«Одуның ярысыны якдым,
көзүне чөрөк биширдим,
этден кебап эдип ийдим,
инди галанындан йигренжи зат
ясайынмы?
Бир бөлек агажа сежде
эдейинми?»
диер ялы акыл-пайхас ёк.
- ²⁰ Күли хөрөк эдинйэрлер
алданан калплары азашдыряр
олары,
жанларыны халас эдип
билмейэрлер,
«Саг элимдёки зат
ялан дёлми?» дийип
билмейэрлер.

Реб – Ярадан ве Халасгэр

- ²¹ «Булары ятла, эй, Якуп,
эй, Ысрайыл, сен мениң
бендэмсиң;
сиз мениң бендэмсиңиз, Мен
яратдым сизи,
эй, Ысрайыл, Мен сени
унутмарын.
- ²² Языкларыңызы булут кимин,
гүнәлериңизи думан кимин
айарын.
Маңа долан, чүнки Мен сизи
ызыңыза алдым».
- ²³ Айдым айдың, эй, гөклер,
чүнки муны Реб этди;
гыгырышың, эй, ериң
чундуклары;
эй, даглар, жеңсел ве ондакы
агачлар

шатлыкдан айдым айдың,
чүнки Якубы Реб азат этди,
Ысрайылда Өзүни
шөхратландырды.

- ²⁴ Сизе ятгыда шекил берен
Пенакэриңиз
Реб шейле диййэр:
«Әхли зады ярадан,
гөклери еке Өзи яйрадан,
ялңыз Өзи ери язан,
²⁵ галп пыгамберлериң
аламатларыны пужа
чыкарян,
палчылары акмак эдйән,
акылдарлара зарба берип,
билйәнлерини самсыклыга
өвүрйән,
²⁶ бендесиниң сөзүни тассыкляян,
илчилериниң айданларыны
амала ашырян,
Иерусалиме: „Илатлы боларсың!“,
Яхуда шәхерлерине: „Булар
тәзеден гурлар,
харабаларыңы дикелдерин!“
диййән,
²⁷ чундуга: „Гура,
деряларыңы гурадарын“
диййән,
²⁸ Куреше: „Мениң чопанымдыр,
бар максатларымы ол амала
ашыар“,
Иерусалиме: „Тәзеден гурлар“,
ыбадатхана: „Дүйбүн
тутулар“»
диййән Реб Мендирин.

45-нжи бап

Реб Куреши сайлаяр

- ¹ Реб сечип-сайланына,
саг элинден тутанына,
Куреше шейле диййэр:

- «Өңүңде миллетлери баш
эгдирерин,
патышалары гүйжүндөн
махрум эдерин,
гапылары ачарын өңүңде,
дервезелер япылмаз.
- ² Мен өңүңден гидип,
даглары текизләрин,
бүрүнч гапылары күл эдерин,
демир килтлерини дөверин.
- ³ Адыңы тутуп чагыран
Ысрайыл Худайы
Мениң Ребдигими билмегин
үчин,
гараңкылыгың хазыналарыны,
гизлин ерлердәки
байлыклары саңа берерин.
- ⁴ Сен мени танамасаң-да,
бендәм Якубың,
сайланым Ысрайылың
хатырасына
адыңы тутуп чагырып,
хормат гойдум саңа.
- ⁵⁻⁶ Мен Ребдирин, башгасы ёкдур,
Менден башга Худай ёкдур.
Мени танамасаң-да,
саңа Мен гүйч берерин.
Гүндогардан гүнбатара деңеч
Менден башганың ёкдугыны
билсинлер дийип,
Мен гүйч берерин саңа.
- ⁷ Нуры, гараңкылыгы ярадян
Мендирин,
абаданчылыгы, бетбагтчылыгы
гетирийән-де Мендирин;
буларың хеммесини Мен –
Реб эдйәнди́рин.
- ⁸ Эй, гөклер, ёкардан ягдырың,
булутлар догрулык ягдырысын;
ер ачылып, гутулыш мивесини
берсин,
онуң билен бирликде
догрулык битсин;
- булары Мен – Реб яратдым».
- ⁹ Яраданы билен давалашяның
дат гүнүне!
Ериң күйзе дөвүклериниң
арасындакы
бир күйзе дөвүги!
Тоюң өзүни шекил берйәне:
«Нәме ясарсың?»
«Ясан задың тутаважы ёк»
диерми я?
- ¹⁰ Атасына: «Нәме үчин дүңйә
индердиң мени?»
Энесине: «Нәме үчин
догурдың мени?»
диййәниң дат гүнүне!
- ¹¹ Ысрайылың Мукадеси,
оны ярадан Реб шейле
диййәр:
«Огулларымың гелжеги хакда
Мени сораг эдйәңизми?
Элимиң иши хакда буйрук
берйәңизми Маңа?»
- ¹² Мен ери дөрөтдим,
онда ынсанлары яратдым;
эллерим гөклери герди,
асман жисимлерине буйрук
бердим.
- ¹³ Куреши догрулык билен
оярдым,
бүтин ёлларыны догруларын;
Мениң шәхерими ол дикер,
есирлерими төлегсиз,
пешгешсиз
азат эдер ол».
Муны Хөкмүрован Реб
диййәр.
- ¹⁴ Реб шейле диййәр:
«Мүсүриң байлыгы, Эфиопия
сөвдасы,
узын бойлы сабалылар
саңа гелерлер, сениңки болар.
Гандаллы гуллар яныңа гелип,

сениң ызыңа эерерлер,
саңа тагзым эдип ялбарарлар:
„Худай диңе сениң билендир,
башгасы ёкдур;

Ондан башга худай ёкдур“».

¹⁵ Хакыкатдан-да, Өзүни
гизлейён Худай Сенсиң,
эй, Ысрайыл Худайы, эй,
Халасгэр!

¹⁶ Өхли бут ясяянарлар
утандырылар, рысва
эдилер;
эхлиси биле рысва болар
оларың.

¹⁷ Эмма Ысрайылы Реб халас
этди,
Ол бакы халас эдйэр;
асырлар бойы утанжа
галмарсыңыз,
рысва эдилмерсиңиз.

¹⁸ Гөклери ярадан,
Ол Худай,
дүнийэни ярадан, оңа шекил
берен,
оны беркиден,
бош болмасын,
адамлы болсун диен
Реб шейле дийёр:
«Мен Ребдирин, Менден
башга хич ким ёкдур».

¹⁹ Мен гизлинликде,
түмлүк меканында геплемедим,
Якубың несLINE:
«Мени чола ерден агтарың»
диймедим.
Мен – Реббиң сөзлейэни
хакыкатдыр,
догрулыкдыр беян эдйэни.

**Бутлар Бабылы халас эдип
билмейэр**

²⁰ Эй, миллетлерден гачып
гутуланлар,

топланың, бир ере топланың,
бирек-биреге якынлашың!

Агач бутлары гөтерип
гезйәнлер,

халас эдип билмейён худайдан
дилег эдйәнлериң билйән
зады ёкдур.

²¹ Билдириң, даваңызы айдың,
гой, хеммеси үйшүп
маслахатлашсынлар!
Муны овалдан айдан ким?
Гечмишде аян эден ким?
Мен – Реб дөлмидир?
Менден башга худай ёкдур,
Мен адыл Худай ве
Халасгэрдинин,
Менден башга хич ким ёкдур.

²² Эй, ериң дөрт
күнжегиндэкилер,
Маңа доланың-да, халас
болуң!
Мен Худайдырын, Менден
башгасы ёкдур.

²³ Өз барлыгымдан ант ичдим,
агзымдан чыкан сөз догрудыр,
ол бош дэлдир:
«Хер бир дыз өңүмде эпилер,
хер бир дил Менден ант ичер».

²⁴ Олар: «Догрулык хем кувват
ялңыз Ребдедир» диерлер.
Оңа газап билдиренлериң
эхлиси
хузурына гелип, утанарлар.

²⁵ Ысрайылың бүтин несли
Ребде акланар, шөхратланар.

46-нжы бап

Реббиң максатлары

¹ Бел худайы дыза чөкйэр,
Небо худайы эгилйэр,
хейкеллери өкүзлере
йүкленйэр;

дашаян затларыңыз агыр йүк
дей,
ядав хайванлара
йүкленилйэр;
² худайлар эгилийэрлер, дыза
чөкйэрлер,
хейкеллерини халас эдип
билмән,
өзлери сүргүн эдилйэрлер.

³ Эй, Якубың несли,
Ысрайыл неслиниң аман
галанлары!
Гөвреде галаныңыз бәри этдим
аладаңызы,
догланыңыз бәри элимде
гөтердим.

⁴ Гарраныңызда-да, Мен
Шолдурын,
сачыңыз агаранда хем сизи
гөтерерин,
сизи Мен яратдым, Өзүм
гөтерерин,
Мен гөтерип, сизи халас
эдерин.

⁵ Мени киме меңзедйэрсиниз?
Ким билен
деңешдирийэрсиниз?
Киме деңейэрсиниз, Маңа
меңзейән бармы?

⁶ Алтыны торбадан гуйянлар,
күмши терезиде чекйөнлер
бир зергәри хакына тутярлар,
ол-да олардан бир худай ясяр;
олар ере йүзин дүшүп, оңа
сежде эдйэрлер.

⁷ Оны геришлерине алып
гөтерйэрлер,
еринде гойярлар, ол шол ерде
дуряр,
еринден гозганып билмейэр.
Жогап бермейэр оңа перят
эденлеринде,

хич бир беладан гутармаяр.

⁸ Эй, гүнәкәрлер, унутмаң муны,
мерт болуң, чыкарман ятдан.

⁹ Гадымда болан-гечен затлары
ятлаң,
Мен Худайдырын, Менден
башга Худай ёкдур,
Мен Худайдырын, Маңа
меңзейән ёкдур.

¹⁰ Овалдан ахыра болжагы,
хениз болмадыклары аян
эдйэрин.
Мен: «Бержай болар
максатларым,
бар ислеглерими амал
эдерин» диййэрин.

¹¹ Гүндогардан бир йыртыжы
гушы,
максадымы бержай этжек
бирини
узак юртдан чагырдым.
Булары айдан Мендинрин,
ерине-де етирерин;
Мен ниет этдим, амала
ашырарын оны.

¹² Эй, гутулышдан узак болан
дикдүшдилер,
гулак гоюң Маңа!

¹³ Мен халас этмек үчин якын
гелйэрин,
узакда дэлдинрин,
узак эглемерин халас эдишими,
Сионы халас эдерин,
Ысрайыла шөхратымы
берерин.

47-нжи бап

Бабыл шәхериниң сынмагы

¹ «Эй, бойы етен Бабыл гызы,
ашак дүш-де, тоза чөк!
Эй, кесетлер гызы,

- ерде отур, тагтың ёкдур!
Нэзик, мылайым,
дийилмез инди саңа.
- ² Дегирмен дашларыны ал-да, ун
үве,
айыр япынжаңы, лыбасыңы
чыкар,
дерялардан геч,
балдырларыңы ялаңачла-да.
- ³ Ялаңачлыгың аян болар,
айбың ачылар.
Өч аларын Мен,
хич кими аямарын».
- ⁴ Пенакәримиз Ысрайылың
Мукаддесидир,
Хөкмүрован Ребдир ады.
- ⁵ «Эй, Бабыл гызы,
үмсүм отур, түмлүге гит!
Саңа „патышалыкларың
меликеси“ дийилмез инди.
- ⁶ Халкыма гахарландым,
мирасымы харлап,
сениң элиңе бердим;
сен олара рехим этмедиң;
хатда гожалара-да
агыр боюнтырык атдың.
- ⁷ Сен: „Мен эбеди мелике
боларын“ дийдиң,
булара үнс бермедиң,
нәме болжагыны ойланмадың».
- ⁸ Эй, эшрети сөййән,
ховпсузлыкда яшап, ичинден:
«Диңе мен, менден башга ёк,
дул отурмарын,
перзент йитгисини гөрмерин»
диййән
сен муңа гулак гой инди!
- ⁹ Буларың икиси-де бир гүнде,
дуйдансыз башыңа гелер:
перзентлеринден айрыларсың,
дул галарсың.
- Гөзбагчылар көпем болса,
жадыгөйлериң болам болса,
буларың бары башыңа гелер.
- ¹⁰ Өз пислигиңе бил багладың;
сен: «Мени хич ким
гөрмейәр» дийдиң.
Пайхасың ве билимиң сени
азашдырды,
ичинден: «Диңе мен,
менден башга ёк» дийдиң.
- ¹¹ Муңуң үчин башыңа бела
гелер,
жадыгөйлик билен халас эдип
билмерсиң;
башыңа бетбагтчылык инер,
өңүни алып билмерсиң сен
онун;
дуйдансыз үстүне гелер
осламаян вейранчылыгың.
- ¹² Яшлыгыңдан бәри угрунда
жаң чекен
жадыгөйлериндир
гөзбагчыларың билен гал,
белки, олардан пейда гөрерсиң,
белки, олар билен
горкузарсың!
- ¹³ Маслахатчыларың
көплүгинден яңа ядадың.
Гой, мүнечжимлер, хер ай
үчин
тәлейнама дүзйәнлер,
өр турсунлар-да,
башыңа гелжек затлардан
сени гутарсынлар инди.
- ¹⁴ Ине, олар сыпал киминдирлер,
от олары яндырар;
жаңларыны ялның гүйжүнден
халас эдип билмейәрлер.
Бу от не чоюнара көз,
не-де алав болар башыңда
отурара.

¹⁵ Ине, биле зэхмет чекишенлер,
 яшлыгыңдан сениң билен
 иш салшанлар нэхили болуп
 чыкярлар;
 өз ёлуна рованадыр оларың
 херси,
 халас эден болмаз сени.

48-нжи бап

Реб Ярадыжы хем Пенакардир

¹ Эй, Якубың несли, гулак гой!
 Ысрайылың ады билен
 атландырылан,
 Яхуданың билинден өнен, сиз,
 Ребден ант ичйәрсиңиз,
 ятларсыңыз Ысрайыл
 Худайыны,
 эмма чын йүрекден,
 догрулык билен этмейәрсиниз
 булары.

² Өзлерини мукаддес шәхерден
 дийип,
 Ысрайыл Худайына
 даянрлар олар;
 Онуң ады Хөкмүрован Ребдир.

³ «Гечмишдәкилерини овалдан
 Мен беян этдим,
 Мениң агзымдан чыкды, Мен
 олары билдирдим;
 дуйдансыз шейле этдим, олар
 бержай болды.

⁴ Сизин кесирдигиңизи Мен
 билйәндириң.
 Еңсе дамарыңыз
 демирдендир,
 маңлайыңыз мисдендир.

⁵ Булары сизе овалдан беян этдим.
 „Булары эден мениң бутум,
 ойма, гуйма хейкеллерим
 булары буйрук берди“
 диймезиңиз ялы,

бержай болманкалар, олары
 сизе аян этдим.

⁶ Инди эшиденлериңизин
 әхлисини гөрүң;
 олары ыглан этжек
 дәлмисиңиз?
 Индиден бейләк сизе тәзе
 затлары,
 сизин билмейән, гизлин
 затларыңызы айдарын.

⁷ Булар яны ярадылды,
 гечмишде дәл,
 шу гүне деңеч билмединиңиз
 булары,
 „Булары эййәм билйәрдик“
 диердиңиз ёгса.

⁸ Не эшитдиңиз сиз, не-де
 билдиңиз,
 овалдан гулагыңыз
 ачылманды.

Мен сизин дөнүклик
 этжекдигиңизи билдим,
 догланыңыздан бәри сизе
 топалаңчы дийилди.

⁹ Өз адымың хатырасына
 гахарымы ятырарын,
 гахарымы сакларын Өз
 хорматымың хатырасына,
 ёк эдердим сизи ёгсам.

¹⁰ Ине, сени сапладым, йөне
 күмүш дек дәл,
 азап күресинде сынадым сени.

¹¹ Өз хатырама, Өз мертебәме
 муны эдйәрин,
 нәме үчин Мениң адым
 харлансын?
 Башга бермерин Өз
 шөхратымы.

Бабылдан чыкың!

¹² Эй, Якуп,
 эй, чагыраным Ысрайыл,

- Мени диңле!
 Мен Шолдурын, Илкинжи-де,
 Ахыркы-да Мендирин.
- ¹³ Ериң бинядыны гоян Мениң
 элимдир,
 Мениң саг элимдир гөклери
 яйрадан;
 бары бирликде өңүмде
 дурярлар,
 олары чагыранымда».
- ¹⁴ Хеммәңиз топланың, диңләң!
 Бутларың хайсысы булары
 өңден аян этди?
 Реб бирини сайлап-сечер,
 ол Реббиң Бабыла гаршы
 максадыны амала ашырар,
 онуң голы бабыллылара
 гаршы болар.
- ¹⁵ «Мен, хава, Мен гепледим,
 оны Мен чагырдым, Мен
 гетирдим,
 ол өз ёлунда үстүнлик газанар.
- ¹⁶ Маңа якынлашың-да, муны
 эшидиң!
 Овалдан яшырын геплән
 дәлдириң Мен,
 шондан бәри Мен шол ерде».
- Инди Хөкмүрован Реб мени
 ве Рухуны иберди.
- ¹⁷ Пенакәриңиз, Ысрайылың
 Мукаддеси
 Реб шейле диййәр:
 «Пейдалы зады өврөйдән сизе,
 йөремели ёлуңыздан әкидйән
 Худайыңыз Реб Мендирин.
- ¹⁸ Табшырыкларыма гулак асан
 болсадыңыз,
 шонда абаданлыгыңыз деря
 дей,
 догрулыгыңыз деңиз
 толкунлары дей боларды.

- ¹⁹ Перзентлериңиз чәге дей,
 несиллериңиз чәге овнуклары
 дей боларды;
 атлары хузурымдан айрылмаз,
 ёк әдилмез».
- ²⁰ Бабылдан чыкың, кесетлерден
 гачың,
 муны шатлыклы оваз билен
 аян әдиң, жар әдиң,
 аңры четине етсин земиниң;
 «Реб бендеси Якубы азат
 этди!» дийиң.
- ²¹ Чөллериң ичи билен
 әкидиленде-де, сувсаманды
 олар,
 олар үчин гаядан сув
 акдырды;
 Ол гаяны ярды, сув чогул
 чыкды ондан.
- ²² Реб: «Пислере рахатлык ёкдур»
 диййәр.

49-нҗы бап

Реббиң бендеси

- ¹ Эй, адалар, мени диңләң!
 Эй, узакдакы халклар, гулак
 асың!
 Ятгыдакам Реб мени чагырды,
 энемиң гөврөсиндекәм адымы
 тутды.
- ² Дилими кесгир гылыч кимин
 этди,
 мени элиниң көлегесинде
 гизледи;
 йити ок әдип,
 Ёз сагдагында яшырды мени.
- ³ Ол маңа: «Сен Мениң
 бендәмсиң,
 әй, Ысрайыл, Мен сенде
 шөхратланарын» дийди.
- ⁴ Онсоң мен: «Бидерек зәхмет
 чекдим,

бидерек, бихуда сарп этдим
гүйжүми;
йөне хакым Реб билендир,
сылагым Худайым билендир».

⁵ Якуп неслини Өзүне
гайтармагым үчин,
Ысрайылы Онун өнүне
топламагым үчин,
ятгыдакам маңа шекил берип,
бендесине өвүрди Реб мени.

Мен Реббиң назарында
хормат газандым,
Худайым мениң гүйч-
-гудратым болды.

⁶ Ол: «Якубың тирелерини
тээден дикелтмек үчин,
ысрайылың горалып
саклананларыны ызына
гетирмек үчин
бэндәм болмагың етерлик
дэлдир,
сени миллетлере нур эдерин,
сениң үстүн билен
ериң анры чэгине ченли халас
эдерин» диййэр.

⁷ Ынсаның кемсидйәнине,
халкың йигренйәнине,
хөкүмдарларың гулуна
Ысрайылың Пенакэри,
онун Мукаддеси Реб шейле
диййэр:
«Патышалар сени гөрүп, аяга
галарлар,
хөкүмдарлар ики бүкүлип
тагзым эдерлер,
Ысрайылың Мукаддеси, сени
сайлан
Реб садыкдыр».

Реб халкыны ызына гетирер

⁸ Реб шейле диййэр:
«Мерхемет гөркезжек дөврүмде
саңа жогап берерин,

көмөк эдерин халас этжек
гүнүмде;
сени горарын,
халка эхт хөкүмүнде берерин
сени
сен юрды тээден дикелдерсиң,
чоларып галан мүлки
пайларсың.

⁹ Есирлере: „Чыкың“,
гараңкыдакылара: „Гөрнүң“
диерсиң.
Олар ёл бойларында отларлар,
такыр депелерде өри тапарлар.

¹⁰ Ажыкмазлар, сувсамазлар,
жөвза хем Гүн олары якмаз,
чүнки олара рехим эдениң Өзи
ёл гөркезер,
олары сув чешмелерине
гетирер.

¹¹ Өхли дагларымы ёла өврерин,
шаёлларым беленде
галдырылар.

¹² Ине, олар узаклардан,
кэси демиргазыкдан, кэси
гүнбатардан,
хатда Синим юрдундан
гелерлер.

¹³ Шатлыкдан гыгырың, эй,
гөклер!

Эй, земин, беген!
Айдыма гыгырышың, эй,
даглар!

Реб Өз халкына теселли
берди,
эжир чекйәнлере рехим эдер.

¹⁴ Эмма Сион: „Реб терк этди мени,
Таңрым мени унутды“ дийди.

¹⁵ Эмдирйән эне баласыны
унудып билерми?
Өзүндөн өнен чага рехим
этмезми?

Хатда эне өз баласыны
унутса-да,

- Мен сени унутмарын.
¹⁶ Ине, Мен адыңы эллеримиң аясына яздым, диварларың гөз өңүмдедир элмыдам.
¹⁷ Огулларың ховлугышып гелерлер, сени вейран эденлер чыкып гидерлер.
¹⁸ Гөзлериңи даш-төвереге айлада, серет, оларың хеммеси топланып, яныңа гелйэрлер. Барлыгымдан ант ичйэрин, оларың бары сениң үчин безег болар, гелин дек олары дакынарысың. Муны Мен – Реб айдяндырын.
¹⁹ Ериң вейран эдилип, чоларан болса-да, хараба дөнен болса-да юрдуң, инди юрт халкыңа дарлык эдер, сени ювудып-ялманлар сенден узаклашарлар.
²⁰ Агыр йитги астында доглан чагаларың ене саңа шейле диерлер: „Бу ер бизе дарлык эдйэр, месген тутара бизе ер бер“.
²¹ Шонда сен ичинден диерсиң: „Булары маңа ким догруп берди? Чагасыздым, өнелгесиздим, сүргүн эдилип ковлупдым; эйсем булары ким улалтды? Еке-ялңыз галыпдым, булар ниреден гелип чыкдылар?“».
²² Хөкмүрован Реб шейле диййэр:
- «Ине, миллетлере элим билен ышарат эдерин, халклара байдагымы галдыраын; олар огулларыңы гужакларында гетирерлер, гызларыңы геришлеринде гөтерерлер.
²³ Патышалар саңа аталык, ша аяллары саңа энелик эдерлер. Олар саңа тагзым эдип, аяк тозуңызы яларлар. Шонда сен Мениң Ребдигими билерсиң. Маңа умыт баглаянлар утанжа галмаз».
- ²⁴ Гүйчлиниң элинден олжасыны алып болармы? Залымың^а есир аланларыны азат эдип болармы?
²⁵ Эмма Реб шейле диййэр: «Хава, гүйчлиниң есирлери ызына алнар, залымың олжасы элинден азат эдилер; Мен саңа гаршы дурана гаршы дуруп, чагаларыңы халас эдерин.
²⁶ Саңа сүтем эдйәнлериң өзлериңи өзүне ийдирерин, тэзе шерап ичен дей өз ганларыңдан серхош боларлар. Онсоң әхли ынсанлар Мениң Ребдигими, сениң Халасгэриндигими, Пенакэриндигими, Якубың Гудратлы Худайыдыгымы билерлер».

^а 49:24 *Залымың* – кэбир голязмаларда догручылың.

50-нжи бап

- ¹ Реб шейле диййэр:
 «Эжеңиз талак зерарлы
 гитдими?
 Эйсем бергидар болуп
 сатдыммы сизи?
 Ине, сиз өз этмишлериңиз
 себәпли сатылдыңыз,
 сизиң языкларыңыз зерарлы
 эжеңиз ковулды.
- ² Нәме үчин геленимде, хич ким
 ёкды?
 Нәме үчин чагыранымда, хич
 ким жогап бермеди?
 Сизи азат этмәге гысгамы
 голум?
 Я сизи халас этмәге Менде
 гүйч ёкмы?
 Өз кәйинжим билен деңзи
 гурадырын,
 дерялары чөле өвүрйәрин;
 балыклар сувсузлыкдан
 порсаярлар,
 тешнеликден өлйәрлер.
- ³ Гөклере гара гейдирийәрин,
 жулы оларың өртгүси
 эдйәрин».

Реббиң гулуның эжери

- ⁴ Межалсызлара сөз билен ярдам
 эдерим ялы
 Хөкмүрован Реб маңа дана
 дил берди.
 Ол дана адамлар дей диңлесин
 дийип,
 гулагымы ояряр хер сәхер.
- ⁵ Хөкмүрован Реб гулагымы ачды,
 мен гаршы чыкмадым,
 ыза чекилмедим.
- ⁶ Өзүми урянлара аркамы,
 сакгалымы үтйәнлере
 яңагымы тутдум;

масгараланмакдан,
 түйкүрмеден йүзүми
 гизлемедим.

⁷ Хөкмүрован Реббиң маңа
 ярдам берендиги үчин,
 мен утанжа галмадым,
 йүзүми чакмакдашы дей этдим,
 мен утандырылмажагымы
 билйәрин.

- ⁸ Мени аклажак якынымдадыр,
 мениң билен давалашжак
 ким?
 Гелиң, йүзлешелиң.
 Гүнәкәрлейжим ким мениң?
 Гой, яныма гелсин!
- ⁹ Маңа ярдам эдйән Хөкмүрован
 Ребдир.
 Ким мени гүнәли чыкаржак?
 Оларың әхлиси гейим дей көнелер,
 олара гүе дегер.

- ¹⁰ Сизиң араңызда Ребден горкуп,
 Онуң гулуның сөзүне гулак
 асян бармы?
 Гараңкылыкда гезйән, ышыгы
 болмадык,
 Реббиң адына бил баглап,
 Худайына даянсын.

- ¹¹ Эмма от якып,
 алавлы оклар гушанан сизиң
 хеммәңиз
 өз одуңызың ышыгында,
 якан алавлы окларыңызың
 арасында гезиң!
 Мениң элимден башыңыза
 гелжек шудур:
 сиз азап ичинде ятарсыңыз.

51-нжи бап***Геләжеге умыт***

- ¹ Реб шейле диййэр:
 «Эй, догрулыгы ызарлаянлар,

- эй, Ребби агтарянлар,
 Маңа гулак гоюң!
 Кесилип алнан гаяңыза,
 газылып чыкарылан
 чукурыңыза середин.
- ² Атаңыз Ыбрайыма,
 өзүңизи догран Сара назар
 айлаң;
 Ыбрайымы чагыранымда, ол
 екеди,
 эмма Мен оны ялкадым,
 көпелтдим».
- ³ Реб Сиона,
 онуң әхли харабаларына
 теселли берер,
 онуң чөлүни Эрем дей эдер,
 Реббинч багы дей эдер онуң
 сәхрасыны;
 шатлык ве бегенч,
 шүкүр ве айдым сеси
 эшидилер ондан.
- ⁴ «Мени диңле, эй, халкым,
 Маңа гулак гой, эй,
 миллетим!
 Менден бир канун чыкар;
 адалатым халклара нур болар.
- ⁵ Азат этмек үчин тиз чыкарын,
 Мен халас этмәге ёла дүшдүм,
 голларым халклара хөкүм эдер,
 адалар Маңа интизардырлар,
 гудратыма умыт баглаярлар.
- ⁶ Гөзлериңизи гөклере дикиң,
 ашага, ере середин;
 гөклер түссе кимин йитип
 гидер,
 ер йүзи эшик кимин тозар;
 онда яшаянлар хем чыбын дек
 өлерлер,
 эмма Мен ынсанлары бакы
 халас эдерин,
 олары азат эдерин.
- ⁷ Эй, догрулыгы билйәнлер,
 канунымы йүрегинде
 саклаянлар,
 Мени диңләң!
 Ынсанларын
 язгармаларындан горкман,
 оларың сөгүнчлеринден хедер
 этмәң.
- ⁸ Гүе олары эшик кимин иер,
 олары йүң кимин иер гүе;
 Мен болса сизи элмыдама азат
 эдерин,
 асырлар бойы сизи халас
 эдерин».
- ⁹ Оян, эй, Реббинч голы, оян,
 гудраты гейин!
 Гадым гүнлердәки дек,
 овалкы несиллердәки дек оян!
 Рахаб аждарханы парчалан,
 парран дешен Сен дәлмидиң?
- ¹⁰ Деңзи, улы чуңлугың
 сувларыны гурадан,
 азат эдиленлер гечсин дийип,
 деңзиң чуң ерлерини
 ёла өврөн Сен дәлмидиң?
- ¹¹ Реббинч азат эденлери доланарлар,
 айдым айдып, Сиона гелерлер,
 башларында эбеди шатлык
 болар,
 бегенч хем шатлык тапарлар
 олар,
 гам-гусса хем нала ёк болар.
- ¹² «Сизе гөвүнлик берйән
 Мендирин,
 нәме үчин өлүмли ынсандан,
 от кимин солян
 адам оглундан горкярсыңыз?
- ¹³ Сизи ярадан, гөклери яйрадан,
 ериң дүйбүни тутан
 Ребби унутдыңыз.
 Сизи ёк этмек ниетинде болан
 зулумкәриң газабындан узаклы
 гүн горкярсыңыз.

- Ханы, зулумкәриң газабы
ниреде?
¹⁴ Есирлер басым азат эдилер,
өлмез, габра инмез олар,
чөрөклери кемлик этмез.
¹⁵ Толкунлары увласын дийип,
деңзи чайкаян
Худайыңыз Реб Мендирин».
Онуң ады Хөкмүрован Ребдир.
¹⁶ «Сөзлерими агзыңа салдым,
сени элимиң көлегесинде
гизледим;
гөклери беркарар этдим,
ериң дүйбүни тутдум,
Сиона: „Сен Мениң
халкымсың“ дийдим».

Реббиң газап кәсеси

- ¹⁷ Оян, эй, Иерусалим оян, аяга гал!
Реббиң газап кәсесини Онуң
элинден ичдиң,
серхошлык кәсесини
башыңа чекдиң.
¹⁸ Өз догран әхли огулларының
ичинде
Иерусалиме ёл гөркезйәни ёк;
экләп-саклан әхли
огулларының арасында
элинден тутуп, оңа голдав
берйәни ёк.
¹⁹ Башыңа бу ики бела:
харабачылык ве
вейранчылык,
ачлык ве гылыч гелди.
Ким саңа дуйгудашлык
билдирер?
Саңа нәдип гөвүнлик
берейин?
²⁰ Огулларың тапдан дүшүп,
хер көчәниң башында
ятырлар,
тора дүшен даг кейиги ялы
болуп;

- Реббиң газабындан,
Худайың кәйинжинден
пүрөпүр олар.
²¹ Мунуң үчин, эй, азап чекен,
чакырсыз серхош болан халк,
муны эшит!
²² Таңры Реббиңиз,
Өз халкыны гораян
Худайыңыз шейле диййәр:
«Ине, Мен серхош эдйән кәсәни
элинден алдым,
Мениң газап кәсәмден
мундан бейләк ичмерсин.
²³ Бу кәсәни сүтемкәрлериңиң
элине берерин,
Олар саңа:
„Үстүнден гечеримиз ялы, ерде
йүзин ят“ дийди.
Сенем олар гечер ялы
ер кимин, ёл кимин этдин
аркаңы».

52-нжи бап

Сионың шатлыгы

- ¹ Оян, эй, Сион, оян! Гудратыңа
беслен!
Эй, Иерусалим, мукадес
шәхер,
гөзел лыбаса гир!
Сүннетсизлер, харам адамлар
ичери гирмезлер асла.
² Үстүндәки тозаны как-да,
гал, эй, Иерусалим, тагтда отур.
Бойнундакы зынжыры үз,
эй, Сион, есир гыз!
³ Реб шейле диййәр:
«Сиз мугт сатылдыңыз,
ызыңыза пул төленмән
алнарсыңыз».
⁴ Хөкмүрован Реб шейле диййәр:
«Халкым месген тутжак
болуп,

овал Мүсүре гидипди;
 сонра ашурлар оlara нәхак
 сүтем этдилер».

⁵ Реб: «Инди бу ерде нәмәм бар?»
 диййәр.
 «Халкым бидерек ере
 экидилди,
 хөкүмдарлары перят эдйәрлер.
 Адым узаклы гүн харланяр».
 Муны Реб айдяндыр.

⁶ «Мунуң үчин халкым Мениң
 адымы билер;
 шонуң үчин геплейәниниң
 Мендигими
 шол гүн билерлер. Ине, бу
 Мендирин».

⁷ Дагдан ашып,
 парахатлыгы ыглан эдйән
 хабарчының гелши не
 гөзелдир!
 Ол: «Реб Халасгәрди» дийип
 жар эдип,
 Сиона: «Худайың хөкүм
 сүрйәр» дийип,
 хош хабар гетирйәр.

⁸ Диңләң! Гаравулларың
 сеслерини гаталдяр,
 шатланып, биле айдым
 айдярлар;
 Реббиң Сиона гайдып гелшини
 өз гөзлери билен гөрерлер
 олар.

⁹ Эй, Иерусалимиң харабалары,
 шатлык билен айдыма
 гыгырың!
 Реб Өз халкына теселли берди,
 Иерусалими азат этди.

¹⁰ Әхли миллетлериң гөзлериниң
 алнында
 Реб мукаддес билегини
 чермеді;
 ериң аңры ужы

Худайымызың халас
 эдйәндигини гөрер.
¹¹ Барың, гидин, ол ерден чыкың!
 Харам затлара эл дегирмәң;
 ол ерден чыкып, тәмизлениң,
 эй, Реббиң гап-гачларыны
 гөтерйәнлер!

¹² Эмма сиз гыссаглы
 чыкмарсыңыз,
 гачып гитмерсиңиз;
 чүнки Реб сизиң өңүңизден
 гидер,
 Ысрайыл Худайы ызыңызда
 гораг болар.

*Реббиң гулуның эжир чекмеси ве
 бейгелдилиши*

¹³ Ине, гулум ровачланар,
 ол бейгелдилер, ёкары
 галдырылар,
 гаты беленде чыкарылар.

¹⁴ Көплер оңа хайран галды.
 Онуң кешби әхли
 ынсаныңкыдан
 бетнышанды,
 сыраты ынсан оглуныңка
 меңземейәрди.

¹⁵ Ол көп миллетлери гең
 галдырар;
 патышалар онуң янында
 агзыны юмарлар;
 чүнки олар өң айдылмадык
 зады гөрүп,
 эшитмедик затларына
 дүшүнерлер.

53-нжи бап

¹ Бизиң хабарымыза ким
 ынанды?
 Реббиң гүйч-гудраты киме
 аян болды?

² Ол Реббиң өңүнде нәзик майса
 дек,

- гуры ердәки көк дей өсди;
 бизиң оңа середеримиз ялы,
 онда не шекил, не сырат барды,
 арзувларымыз ялы кешп ёкды.
- ³ Ол әсгерилмеди, ынсанлар оны
 рет этди,
 ол дерди, хассалыгы билйән
 адамды;
 адамлар ондан йүзлерини
 өвүрдилер,
 ол әсгерилмеди,
 хич затча-да гөрмедик оны
 биз.
- ⁴ Ол бизиң хассалыгымызы өз
 үстүне йүкледи,
 бизиң дертлеримизи чекди;
 биз болса ол Худай тарапындан
 жезаландырылып,
 урлуп әжир чекендир дийип
 пикир этдик.
- ⁵ Эмма ол бизиң языкларымыз
 үчин яраланды,
 бизиң этмишлеримиз үчин
 эзьет чекди,
 рахатлыгымыз үчин жеза онуң
 башына гелди,
 онуң яралары аркалы биз
 шыпа тапдык.
- ⁶ Әхлимиз эдил гоюн ялы
 азашдык;
 өз ёлумыз билен гитдик
 херимиз,
 Реб әхлимизиң этмишимизи
 оңа йүкледи.
- ⁷ Оңа сүтем эдилди, ол әжир
 чекди,
 эмма шонда-да агзыны
 ачмады.
 Союлмага экидилип барян
 гузы дек,
 гыркымчының өңүндәки
 сессиз гоюн дек,
 хич агзыны ачмады ол.
- ⁸ Ол сүтем, адалатсызлык билен
 экидилди.
 Онуң несли хақда ким айдып
 билжек?
 Ол дирилер диярындан махрум
 эдилди,
 халкымың языгы үчин зарба
 оңа дегди.
- ⁹ Онуң габры пислер билен
 болды.
 Ол бай адамың янында
 жайланды,
 ол хич хили сүтем этмәнди,
 агзындан ялан сөзлер
 чыкманды.
- ¹⁰ Эмма онуң эзилмеси,
 дерт чекмеси Реббиң ислегиди.
 Онуң жаны гүнә гурбанлыгы
 эдилсе,
 ол неслини гөрер, онуң өмри
 узар;
 Реббиң ислеги ол аркалы
 ровачланар.
- ¹¹ Жанының чекен жебир-
 жепаларының
 хөзирини гөрүп, ол
 канагатланар.
 Өз билшине гөрә,
 Мениң догры гулум көплери
 аklar,
 өз үстүне алар оларың
 этмишини.
- ¹² Шонуң үчин Мен оңа
 бейик адамларың арасындан
 пай берерин;
 олжаны гүйчүлер билен
 пайлашар ол,
 жаныны гурбан этди ол,
 языклылар билен бир сайылды;
 ол көплериң гүнәсини өз
 үстүне алды,
 оларың языкларының
 гечилмегини диледи.

54-нжи бап

Реббиң ахти

¹ Реб: «Шатлан, эй, чага
догдадык, өнелгесиз,
бургуда болмадык,
бегенчден айдым айт!
Чүнки өң терк эдилен аялын
огуллары
эрли аялын огулларындан көп
болар» диййэр.

² Чадырыңың ерини гинелт,
месгениңиң перделерини гер,
гайгырма;
танапларыңы узалт,
газыкларыңы беркит.

³ Сен сага-сола яйыларсың,
несиллериң миллетлери эелэп,
чола шәхерлерде орнашарлар.

⁴ Горкма, утанжа галмарсың сен;
рухдан дүшме, рысва
болмарсың сен;
яшлыгыңдакы утанжыңы
унударсың,
дуллуқ рысваны ятламарсың
мундан бейлэк.

⁵ Ярадыжың сениң әриндир,
Онуң ады Хөкмүрован
Ребдир;
Ысрайылың Мукаддеси
Пенакәриндир,
Оңа бүтин дүниәниң Худайы
дийилйәр.

⁶ Реб сени терк эдилен,
калбы гуссалы аял дек,
рет эдилен яш гелин дек
чагырды.
Муны Худай диййәр.

⁷ «Мен сени бир салым терк
этдим,
йөне бейик рехим билен сени
йыгнарын.

⁸ Газап одунда
сенден бир салым йүзүми
гизледим,
эмма саңа рехим эдерин садык
сөйги билен».

Муны Пенакәриңиз Реб
диййәр.

⁹ Бу Мениң үчин Нухуң дөври
киминдир,
Нухуң тупаны ер йүзүнде
инди гайталанмаз дийип ант
ичишим ялы,
саңа-да гахарланмарын инди,
хич хачан кәемерин дийип
ант ичдим.

¹⁰ Даглар еринден гозганса-да,
депелер сарсса-да,
садык сөйгим сенден айрылмаз,
сарсмаз парахатчылык әхтим.
Саңа рехим эден Реб диййәр
муны.

¹¹ «Эй, харасада дүшүп, теселли
тапмадык
мушакгатлы шәхер!
Дашларыңы гымматбаха
дашлардан гоюп,
гөк якутлар билен дүйбүңи
тутарын.

¹² Күнрелериңи лагылдан,
дервезелериңи жөвхерден,
гымматбаха дашлардан
эдерин диварларыңы.

¹³ Әхли чагаларың Ребден таглым
аларлар,
чагаларыңың абаданчылыгы
бейик болар.

¹⁴ Догрулыкда беркарар эдилерсиң,
сүтемден узакда боларсың,
горкмарсың;
ховп-хатардан даш боларсың,
голайлашмаз саңа.

¹⁵ Саңа хужүм этсе бири,

- Менден дәлдир;
ким саңа хужум этсе,
саңа боюн эгер.
- ¹⁶ Ине, көмүр көзүни үфлейән,
өз максады үчин яраг ясаян
демирчини
Мен яратдым.
Ёк этсин дийип,
хеләк эдижини ярадан-да
Мендирин.
- ¹⁷ Сениң гаршыңа ясалан яраг
дерде ярамаз,
хөкүмде гаршыңа чыкян хер
дили айыпларсың.
Реббиң бенделериниң мирасы
шудур,
Мен олары аklarын».
Муны Реб айдяндыр.

55-нжи бап

Бол яшайша чагырыш

- ¹ Эй, тешнелер, сува гелиң!
Эй, пулсузлар, гелиң, галла
сатын алың, ийиң!
Гелиң, шерабы, сүйди пулсуз
алың!
- ² Нәме үчин пулуңы чөрөк
болмажак зада,
зәхметиңи доюрмажак зада
сарп эдйән?
Мени үнсли диңләң, ягшы зады
ийиң,
жаныңыз нәз-ныгматлардан
леззет алар.
- ³ Гулак асың, Маңа гелиң,
диңләң, яшарсыңыз,
сиз билен бакы әхт эдишерин,
Давуда вада берен
садык сөйгими берерин.
- ⁴ Ине, Мен оны халклара шаят,
баштуган хем баш серкерде
этдим.

- ⁵ Ине, сиз танамаян
миллетлериңизи
чагырарсыңыз,
сизи танамадык миллетлер-де,
сизе гелерлер.
Бу Ысрайылың Мукадеси,
Худайыңыз Реб себәплидир,
Ол сизи шөхратландырды.
- ⁶ Ребби тапылярка, агтарың,
якындака, чагырың.
- ⁷ Пислер өз ёлларындан,
эрбетлер өз пикирлеринден
дәнип,
Реббе доланып барсынлар,
Реб олара рехим эдер;
Худайымыза долансынлар,
Ол гаты гечиримлидир.
- ⁸ «Мениң пикирлерим сизин
пикирлериңиз дәл,
сизиң ёлларыңыз Мениң
ёлларым дәл».
Муны Реб айдяндыр.
- ⁹ «Гөклер ерден нәхили
бейкликде болса,
Мениң ёлларым-да сизин
ёлларыңыздан,
Мениң пикирлерим-де
сизин пикирлериңизден
бейкидир.
- ¹⁰ Ягшың, гарың гөклерден инип,
ери суварып, оны өнүмли,
хасыллы эдип, экене тохум,
чөрөк иййәнә чөрөк берйәнчә,
ызына доланмайшы дек,
- ¹¹ Мениң агзымдан чыкян сөзүм-
де шейле болар;
Ол Маңа бош гайдып гелмез,
максадымы ерине етирер,
этсин дийип иберен ишимде
үстүнликли болар» Реб
дийәр.
- ¹² Сиз шатлык билен чыкарсыңыз,

парахатлык билен
гетирлерсиниз,
даглардыр депелер өңүңизде
айдыма гыгырышарлар,
бүтин мейданың агачлары-да
эл чарпышарлар.

¹³Тикенекли гырымсы агажың
ерине серви,
читчити ерине нар битер;
бу Реббе шөхрат гетирер,
өлмез-йитмез эбеди алаамат
болар.

56-нжы бап

Реббиң ахли миллетлер билен эден ахти

¹Реб шейле диййәр:
«Адалаты саклаң, догры
ишлери эдиң,
ине, Мен тизара азат этмәге
гелерин,
халас эдишими аян эдерин.

²Муны эдйән ынсан,
оны берк саклаяң нәхили
багтлы!
Ол Сабат гүнүни амал эдип,
оны харламаяр,
элини хер хили яман ишден
сакляяр».

³Гой, Реббе бил баглаяң кесеки:
«Реб мени Өз халкыңдан
айрар» диймесин,
Агта: «Ине, мен бир гуры
агачдырын» диймесин.

⁴Реб шейле диййәр:
«Сабат гүнлерими амал эдйән,
Маңа яраяң затлары сайлаяң,
эхими берк саклаяң агталара

⁵өйүмде, диварларымың ичинде
огул-гызларыңкыдан-да
зыяда

хатыра хем ат берерин;
олара өлмез-йитмез эбеди ат
берерин.

⁶Реббе хызмат этмек үчин,
Реббиң адыны сөймек үчин,
Онуң бендеси болмак үчин
Реббе бил баглаяң кесекилери,
Сабат канунымы харламан
ерине етирйәнлери,
эхими берк саклаяңлары,
⁷мукаддес дагыма гетирерин,
ыбадат өйүмде
шатландыраын олары;
якма гурбанлыклары, башга
гурбанлыклары
гурбанлык сыпамда кабул
эдилер;

чүнки Мениң өйүм ахли
миллетлер үчин
ыбадат өйи дийип
атландырылар».

⁸Ысрайылың ковланларыны
топлаяң Хөкмүрован Реб
шейле диййәр:
«Мен өйүме эййәм
топлананлардан
бейлекилерини-де топларын».

Ысрайылың азгын баштуанлары

⁹Эй, ахли вагшы хайванлар,
эй, бүтин жеңсел хайванлары,
гелиң, иймәге гелиң!

¹⁰Ысрайылың сакчылары көр,
хич зады билмейәрлер;
ахлиси үйрүп билмейән лал
итлердир;
олар ятып, дүйш гөрийәрлер,
укламагы говы гөрийәрлер.

¹¹Дояныны билмейән
ачгөз итлердир олар.

Олар дүшүнжесиз
чопанлардыр;
херси өз ёлы билен гидйәр,

хер кес өз бэхбидини араяр.
¹² Олар: «Гелиң, шерап гетирелиң!
 Чакырдан жулк доялың.
 Эртиримизем шу гүн ялы болар,
 хатда мунданам хас говы
 болар» диййэрлер.

57-нжи бап

¹ Догры адамлар өлүп
 гидйэрлер,
 хич ким муңа үнс бермейэр.
 Таква адамлар ёгалаярлар,
 муңа хич ким дүшүнмейэр,
 догрулар бетбагтчылыкдан
 гутарылар.
² Олар рахатлыга говушярлар;
 догрулыкда гезйәнлер
 өз ерлеринде дынч алярлар.
³ Эмма сиз, эй, жадыгөйиң
 чагалары,
 зынагэриң, кемчиниң
 зүрятлары,
 голайрак гелиң!
⁴ Кимиң үстүнден гүлйэрсиниң?
 Киме гаршы агыз ачып,
 дилиңизи чыкарярсыңыз?
 Сиз языклы чагалар
 дэлмисиниң?
 Яланчы несиллер дэлмисиниң?
⁵ Дуб агачларының арасында,
 гүр япраклы агажың астында
 бутлар билен зына гызышып,
 дерелерде, гаяларынң
 көвеклеринде
 чагаларыңызы гурбан эдйән
 сиз дэлми эйсем?
⁶ Деряның йылчыр дашларының
 арасындадыр пайыңыз,
 несибэңиз шолардыр сизин;
 олара садака хөкмүнде шерап
 гуйярсыңыз,
 галла садакасыны
 хөдүрлейэрсиниң,

булардан соң сизи жезасыз
 галдырарынмы?
⁷ Бейик, улы дагың үстүнде
 ерлешдирдиңиз
 дүшегиңизи,
 гурбанлык хөдүр этмэге
 чыкдыңыз ол ере.
⁸ Гапыларыңызың, сөөлериңизин
 арка тарапында
 бутпаразчылыккы хейкеллер
 гойдуңыз.
 Мени терк эдип, ялаңчланып,
 дүшегиңизе гечдиңиз.
 Оны гинелтдиңиз;
 эхт эдишдиңиз олар билен,
 оларың дүшегини сөйдүңиз,
 оларың ялаңач беденине
 серетдиңиз.
⁹ Хошбой ыслы яг билен Молек
 худайың янына гитдиңиз,
 атырларыңызы көпелтдиңиз;
 узак ерлере ёлладыңыз
 илчилериңизи,
 хатда өлүлөр дүңйэсине
 индердиңиз.
¹⁰ Узак ёллар сизи ядатды,
 эмма: «Бу бидерек»
 диймедиңиз сиз.
 Гүйжүңизи гайтадан дикелдип,
 тапдан дүшмедиңиз.
¹¹ Мени алдап, ятламазыңыз ялы,
 йүрегиңизде Маңа ер
 бермезиңиз ялы,
 кимден эймендиңиз, кимден
 горкдуңыз?
 Узак вагтлап дымандыгым
 себэпли
 Менден горкмаярсыңызмы
 сиз?
¹² Догрулыгыңызы, ишлериңизи
 аян эдерин,
 непи дегмез буларың сизе.

¹³ Перят эдениңизде,
топлан бутларыңыз сизи
халас этсин,
олары ел сүпүрип экидер,
шемал учурып экидер олары.
Йөне Мени пена тутунян юрды
мүлк эдинер,
Мениң мукаддес дагымы
мирас алар.

Песгөвүнлилере теселли

¹⁴ Ол диер: «Топрагы текизлэп,
ёл тайынлаң,
халкымың ёлундакы
песгелчиликлери айрың».

¹⁵ Бейик хем белент Болан,
эбеди Яшаян,
ады Мукаддес Болан шейле
дийёр:
«Мен бейик, мукаддес ерде
яшарын,
песгөвүнлилерин рухуны
жанландырмак үчин,
эзиленлерин йүреклерини
жанландырмак үчин,
эзиленлер ве кичигөвүнлилер
билен биледирин.

¹⁶ Мен хемише айыплап,
элмыдама гахарланмарын;
ёгсам ярадан ынсанымың рухы,
жаны тапдан дүшер.

¹⁷ Нэхак газанч этмишлери үчин
гахарланып,
олары жезаландырдым,
гахарландым, йүз өвүрдим;
эмма олар өз ислэн
ёлларындан гитдилер.

¹⁸ Оларың ёлларыны гөрдүм,
йөне шонда-да олара шыпа
берерин,
олара ве яс тутянлара ёл
гөркезип,
теселли берерин.

¹⁹ Диллеринде өвгини Мен
яратдым,
уздакылары-да,
якындакылары-да рахатлык,
улы рахатлык берерин,
олара шыпа берерин».

²⁰ «Эмма пислер толкун атыан
деңиз ялыдыр,
олар асуда болуп билмейэрлер,
толкунлары лай ве хапа
чыкарыя.

²¹ Пислер үчин рахатлык ёкдур»
дийёр Худайым Реб.

58-нжи бап

Хакыкы ыбадат этмеклик

¹ Гаты гыгыр, чекинме!
Сесиңи сурнай кимин гаталт!
Халкыма языкларыны,
Якубың несLINE гүнәлерини
ыглан эт.

² Олар хер гүн Мени агтарярлар,
леззет алярмышлар
ёлларымы билмекден,
догры иш эдип, Худайың
хөкүмлерини
терк этмедик миллет кимин
Менден адыл хөкүм сораярлар,
Худая якышлашмагы арзув
эдийэрлер.

³ Олар: «Биз агыз бекледик, нәме
үчин гөрмейэрсин?
Өзүмизи кичелтдик, нәме
үчин үнс бермейэрсин?»
дийёрлер.
Ине, сиз агыз беклән гүнүңиз
өз исләниңизи эдийэрсиниз,
ишчилериңизи агыр
ишледийэрсиниз.

⁴ Ине, сиз дава, женжел билен,
рехимсиз юмруклама билен
агыз беклейэрсиниз.

- Бу гүнки агыз беклейшиңиз
билен
ёкарда сесинизи
эшитдирмерсиңиз.
- ⁵ Мениң сайлан агыз беклемәм,
ынсаның өзүни кичелтмели
гүни шейле болармы?
Гамыш кимин башыңызы эгип,
жулуң, күлүң үстүнде ятмак
үчинми?
Сиз муңа агыз беклеме,
Реббе ярамлы гүн
диййәрсиңизми?
- ⁶ Мениң сайлаян агыз беклемәм
адалатсызлык
зынжырларыны гырмак,
боюнтырык йүплерини
чөзмек,
эзиленлери азат этмек,
хер бир боюнтырыгы
сындырмак үчин дәлми?
- ⁷ Чөрегиңи ач билен пайлашып,
өйсүз гарыбы өйүңе гетирмек
үчин дәлми?
Ялаңажы гөрөңде, оңа эшик
берип,
гарындашларыңыздан
көмегиңизи
гайгырмазлык үчин дәлми?
- ⁸ Шонда нуруңыз даң кимин
ялпылдар,
басым шыпа тапарсыңыз,
догрулыгыңыз өңүңизден
гидер,
Реббиң шөхраты ызда
горагыңыз болар.
- ⁹ Онсоң дилег эдерсиңиз, Реб
жогап берер;
перят эдерсиңиз,
Ол: «Мен бу ерде» диер.
Араңыздан боюнтырыгы,
бармак чоммалтамы,
яман геплери айыраңыз,
- ¹⁰ ачларың хатырасына
жаныңызы пида этсеңиз,
эжирлилери зерур затлары
билен доюрсаңыз,
гараңкылыкда нуруңыз
ялпылдап,
түмлүгин гүнорта чагы дек
болар.
- ¹¹ Реб хемише сизе ёл гөркезер,
гурак ерлерде сизи
канагатландырап,
сүегиңизе кувват берер.
Сиз суварылан баг кимин,
сувы эгсилмейән чешме
кимин боларсыңыз.
- ¹² Көне харабаларыңыз тээден
дикелдилер,
көп асырлардан галан
харабаларың дүйбүни гайтадан
тутарсыңыз;
олар сизе: «Жайрыклары
бежерйән,
яшамак үчин көчелери
дүзедйән» диерлер.
- ¹³ Сабат гүнүни бозмакдан,
мукаддес гүнүмде
исләниңизи этмекден
саклансаңыз,
Сабат гүнүни якымлы,
Реббиң мукаддес гүнүни
хорматлы сайсаңыз,
өзүңизе яраяны этмән,
исләниңизи этмән,
бош сөзлери сөзлемән,
ол гүни хорматласаңыз,
- ¹⁴ шонда сиз Ребден хошал
боларсыңыз,
Мен сизи дүниәниң
белентликлерине
чыкарарын;
атаңыз Якубың мирасыны
сизе берерин.
Муны Реб айдяңдыр.

59-нжы бап

Реб адалатсызлыгы жезаландырыя

- ¹ Реббиң эли гысга дэлдир халас
этмез ялы,
эшитмез ялы гулагы-да агыр
дэлдир.
- ² Языкларыңыз Худайыңыз
билен араңызга айралык
салды,
сесиңизи эшитмез ялы,
гүнәлериңиз Онун йүзүни
сизден гизледи.
- ³ Сизиң эллериңиз ган билен,
бармакларыңыз этмишлер
билен харамланды;
диллериңиз ялан сөзлейәр,
пис сөзлер чыкяр агзыңыздан.
- ⁴ Догрулыга чагырян ёк,
адалатлы чөзийән ёк даваны.
Бош сөзлере умыт баглаяр олар,
ялан сөзлейәрлер,
бетбагтлыкдан хамыла болуп,
яманлык догуриярлар.
- ⁵ Кепжебашың юмургаларыны
басыриярлар,
мөй керебини докаярлар;
оларың юмургаларыны иен
өлийәр,
алахөврөн чыкяр дөвлөн
юмургадан.
- ⁶ Керебинден эгинбаш болмаз
оларың,
газананлары безенелерине
етмейәр,
ишлери эрбет ишдир,
эллеринде зорлук иши.
- ⁷ Аяклары пислиге ёртяр,
бигүнә ган дөкмәге ховлугяр,
пикирлери шердир,
харабалык, вейранчылык бар
ёлларында.

- ⁸ Парахатлык ёлы недир, олар
билмейәрлер,
адалат ёкдур ёдаларында,
өзлерине эгри ёллар этдилер,
ол ёллардан йөрөйәнлер
парахатлыгы билйән дэлдирлер.
- ⁹ Муңа гөрә адалат бизден узакда,
гутулыш бизден дашда;
биз нура гарашярыс, йөне диңе
гараңкылык;
ягтылыга гарашярыс,
йөне түмлүкден барярыс.
- ¹⁰ Көрлер кимин дивары
сермелейәрис,
сермелешип гезйәрис гөзсүз
кимин,
гүнорта чагы алагараңкыда
мысалы бүдрейәрис,
гүйчлүлериң арасында өли
ялыдырыс.
- ¹¹ Өхлимиз айы дей арлаярыс,
гөгөрчин дей инңилдейәрис.
Адалата гарашярыс, йөне ол ёк;
халас эдилмәге гарашярыс,
йөне ол бизден узакда.
- ¹² Өңүнде языкларымыз көпдүр,
гүнәлеримиз өзүмизе гаршы
шаятлык эдийәр,
языкларымыз янымыздадыр,
этмишлеримизи биз билйәрис.
- ¹³ Языклы болдук, Ребби рет этдик,
Худайымыздан йүз өвүрдик,
сүтемиң, питнәниң гүррүңини
этдик,
калбымыздакы ялан
сөзлеримизи сөзледик.
- ¹⁴ Адалат ыза чекилийәр,
догрулык узакда;
шәхер мейданчасында
бүдрейәр хакыкат,
догрулык арамыза гирип
билмейәр.
- ¹⁵ Хакыкат ёк,

яманлыктан гача дурия
 таланяр,
 Реб муны гөрди,
 адалатың ёкдугына гынанды.
¹⁶ Реб хич кимиң ёкдугыны гөрди,
 арачының ёкдугына гең галды;
 Ёз голы ениш гетирди Оңа,
 Ёз догрулыгы голдады Оны.
¹⁷ Ол догрулыгы совут кимин
 гейинди,
 гутулыш тувулгасыны
 башына гейди;
 өч алыш лыбасына бүренди,
 газап донуны гейди.
¹⁸ Ол хер кесе ишлерине гөрө
 жеза берер,
 ягыларына газап,
 душманларына жеза гарашяр,
 адалара жеза берер.
¹⁹ Гүнбатардакылар Реббиң
 адындан,
 гүндогардакылар Онуң
 шөхратындан горкарлар.
 Чүнки Реб ел ковалаян даг
 сили дей гелер.
²⁰ «Сиона, Якуп неслинден болуп,
 языкларындан дөненлере
 Пенакөр гелер».
 Муны Реб айдяндыр.
²¹ «Мениң болса, олар билен эдйән
 эхтим, ине, шудур: үстүңиздәки Ру-
 хум, агзыңыза салан сөзлерим шу
 гүнден эбедә ченли өз дилиңизден,
 зүрятларыңызың дилиңден, зүрят-
 ларыңызың зүрятларының дилиң-
 ден дүшмесин». Муны Реб айдяндыр.

60-нжы бап

Сион шәхериниң шөхраты

¹ Тур, парла, нуруң гелди,
 үстүңде Реббиң шөхраты
 догды.

² Ине, ер йүзүни гаранкылык,
 халклары түм гаранкылык
 бүрәр;
 сениң үстүңде болса Реб пейда
 болар,
 үстүңде болар Онуң шөхраты.
³ Миллетлер ышыгыңа гелерлер,
 шалар даңыңың ягтысына.
⁴ Төвереге сер сал, галдыр
 башыңы,
 әхлиси үйшүшип, саңа
 гелйәрлер.
 Огулларың узакдан гелерлер,
 гужакда гөтерилер
 гызжагазларың.
⁵ Шонда олары гөрүп, йүзүн
 ягтылар,
 шатлыктан тирпилдәр
 йүрегиң,
 чүнки байлык деңиз үсти билен
 саңа гетирилер,
 миллетлериң байлыгы саңа
 гелер.
⁶ Сен дүе сүрүлеринден,
 Мидян, Эйпа көшеклеринден
 доларсын;
 бүтин Шеба халкы гелер.
 Олар алтындыр
 якымлы ыслы түтетги гетирип,
 Реббе алкыш айдарлар.
⁷ Кедарың әхли сүрүлери яныңа
 топланар,
 Небаётың гочлары саңа
 хызмат эдерлер,
 олар гурбанлык сыпамда
 гурбанлык хөкмүңде кабул
 эдилер,
 шөхратлы өйүми
 шөхратландырамын Мен.

⁸ Кимдир бу булут кимин
 сүйшйәнлер,

- хөвүртгелерине гөгөрчин дек
учянлар?
- ⁹ Адалар Маңа умыт баглаярлар
элбетде;
Худайың Реббиң,
Ысрайылың Мукаддесиниң
адының хатырасына
Таршыш гәмилери өнүрти
гелйәрлер,
огулларың күмүшдир алтыныны
өзлери билен гетирйәрлер.
Реб сени шөхратландырды.
- ¹⁰ Кесекилер диварларыңы
дикерлер,
оларың шалары саңа хызмат
эдерлер;
газабымда сени
жезalandырдым,
йөне мәхримде рехим этдим
саңа.
- ¹¹ Дервезелериң ачык болар мыдам,
миллетлериң өз
патышаларының
баштутанлыгында
байлыкларыны саңа
гетирерлери ялы,
гиге-гүндиз япылмаз.
- ¹² Саңа хызмат этмедик
миллет ве патышалык ёк
болар;
шол миллетлер бүтинлей
вейран эдилер.
- ¹³ Мукаддес өйүми беземек үчин
Ливаның байлыгы гелер саңа,
Аяк басын ерими
шөхратландырмак үчин
серви, чынар ве арча агачлары
саңа гетирилер.
- ¹⁴ Саңа эзьет беренлериң
несиллери гелип,
тагзым эдерлер саңа,
- сени кемсиденлериң әхлиси
аягыңа йыкыларлар;
саңа Реббиң шәхери,
Ысрайылың Мукаддесиниң
Сионы ^a диер олар.
- ¹⁵ Терк эдилип, йигренилип,
үстүнден хич ким гечмеди.
Инди болса Мен сени бакы
бейик,
несилден-несле шатлык
эдерин.
- ¹⁶ Миллетлериң сүйдүни эмерсиң,
Сорарсың шаларың гөвсүн.
Шонда сен Мен Реббиң
Халасгәриндигими,
Пенакәриндигими, Якубың
Гудратлы Худайыдыгымы
билерсиң.
- ¹⁷ Бүрүнч ерине алтын,
демир ерине күмүш берерин
Мен;
агач ерине бүрүнч,
демир берерин даш ерине.
Парахатчылыгы баштутаның,
догрулыгы гөзегчиң эдип
белләрин.
- ¹⁸ Юрдунда мундан бейләк
зорлук,
серхетлериң ичинде
вейранчылык,
гыргынчылык болмаз;
Худай халас эдйәр,
алкыш болсун Худая.
- ¹⁹ Мундан бейләк гүндизине Гүн
ышыгың болмаз,
гигесине Ай саңа ышык
бермез;
чүнки Реб сениң эбеди нуруң
болар,
шөхратың өз Худайың болар.

^a 60:14 Сион – бу Иерусалимиң бейлеки ады. Сөзлүге серет.

- ²⁰ Мундан бейләк Гүнүң батмаз,
Айың яшмаз,
чүнки Реб сениң эбеди нуруң
болар,
яслы гүнлериң тамам болар.
- ²¹ Бүтин халкың догручыл болар,
олар юрды бакы эеләрлер,
Өзүмиң шөхратланмагым үчин,
экен нахалым, эллеримиң
ишидир олар.
- ²² Оларың иң азы уруг болар,
гүйчли миллет болар иң
эжизи;
Мен – Реб муны
өз вагтында тиз амал эдерин.

61-нжи бап

Реббиң мерхемент йылы

- ¹ Хөкмүрован Реббиң Рухы
үстүмдедир.
Гарыплара хош хабары
билдирмегим үчин,
Ол мени сечип-сайлады ^a;
гөвни сыныклары шыпа
бермәге,
туссаглара азатлыгы ыглан
этмәге,
зындандакылары бошатмага
иберди мени.
- ² Реббиң мерхемент йылыны,
Худайымызың өч алжак
гүнүни ыглан этмәге,
эхли яс тутянлара гөвүник
бермәге,
- ³ Сионда яс тутянларың
аладасыны этмәге:
күлүң дерегине овадан
башатгыжыны,
ясың дерегине шатлык ягыны,

- гамгын рухун дерегине
алкыш донуны бермәге иберди
мени.
Реббиң шөхратыны
гөркезмек үчин экилен
догрулык дуб агачлары
дийлер олара.
- ⁴ Олар гадымы харабалары
тәзеден гуарлар,
өңки вейран болан ерлери
дикелдерлер,
несилден-несле вейран болан
шәхерлери,
харабалыклары абатларлар.

- ⁵ Кесекилер гелип, сүрүлериңизи
бакарлар,
ят халклар дайханыңыз,
багбаныңыз болар.
- ⁶ Сизе болса Реббиң руханылары,
Худайымызың хызматкәрлери
диерлер;
сиз миллетлериң байлыгындан
леззет аларсыңыз,
оларың шөхратына шәрик
боларсыңыз.
- ⁷ Утанч дерегине ики эссе пай
аларсыңыз,
рысвалык дерегине
мирасыңызда
шатланарсыңыз;
мунуң үчин сиз ики эссе
мүкли боларсыңыз,
эбеди шатлык сизиңки болар.
- ⁸ «Мен – Реб адалаты
сөйяндириң,
талаңчылыгы, нөхаклыгы
йигренйяндириң.
Олара муздларыны такык
берерин,

^a **61:1 Мени сечип-сайлады** – сөзмә-сөз тержиме: *башыма яг гуйды*. Кимдир бириниң башына яг гууп, патышалыга я-да руханылыга беллеме дессуры. Сөзлүге серет.

олар билен эбеди эхт
баглашарын.
9 Оларың несиллери
миллетлериң арасында,
зүрятлары халкларың
арасында таналар,
гөрөнлериң эхлиси оларың
Реббиң
ялкан халкыдыгыны билерлер».

10 Ребде шатланарын Мен,
жаным Худайымда жошар,
чүнки Ол мени гутулыш
лыбасына беследі,
гиевиң тәч гейши дек,
гелниң шай-сеп билен
безениши дей,
Мени догрулык доны билен
өртди.
11 Топрагың өсүмликлерини
өсдүриши дек,
багың ичиндәки экиленлери
гөгердиши дек,
Хәкмүрован Реб-де догрулык
билен
алкышы эхли миллетлериң
өңүнде өсдүрер.

62-нжи бап

Сионың тәзе ады

1 Сионың догрулыгы нур кимин,
халас эдилиш янып дуран
чыра дей парлаянча,
Сионың хатырасына,
Иерусалимиң хатырасына
дыммарын.
2 Миллетлер догрулыгыңы,
патышалар шөхратыңы
гөрерлер;
Реббиң Өз агзындан чыкан
тәзе ат билен
атландырыларсың.

3 Реббиң элинде гөзеллик тәжи,
Худайыңың элинде шалык
жыгасы боларсың.
4 Мундан бейләк «Терк эдилен»
дийилмез саңа,
мундан бейләк «Харабалык»
дийилмез юрдуңа,
эмма саңа «Сөйдүгим»,
юрдуңа «Әрли» дийлер;
Реб сени сөййәр,
юрдуң әрли болар.
5 Йигидиң гыза өйлениши дек,
огулларың-да саңа эе
чыкарлар,
гиевиң гелни үчин шатланышы
дек,
Худай-да сениң үчин
шатланар.
6 Эй, Иерусалим,
диварларыңда гөзегчилер
гойдум,
гиже-гүндиз асла дыммаз олар.
Эй, Реббе ятладяңлар,
өзүңизе дынч бермән,
7 Иерусалими беркидип,
оны ер йүзүниң шөхраты
әдйәнчә,
оңа ынжалык бермән.

8 Реб Өз саг элинден,
гүйчли голундан ант ичди:
«Инди галлаңы душманларыңа
иймит хөкмүнде бермерин,
өз зәхметиң сиңен шерабыңы
кесекилер ичмезлер.
9 Хасылыны йыганлар ийип,
Реббе алкыш айдарлар,
оны топланлар,
мукаддес ховлуларыңда
ичерлер».

10 Гечиң, гечиң дервезелерден!
Халкың ёлуны тайынлаң!

Чекин, чекин шаёлы,
оны дашлардан арассалаң,
халклар үчин байдак дикиң!

¹¹ Реб ериң анры ужуна ыглан
этди:

«Сион гызына ^a шейле дий:
„Ине, Халасгэриң гелйэр;
Онуң сылагы янындадыр“».

¹² Олара «Мукаддес халк,
Реббиң азат эденлери»
дийлер,
саңа болса «Худайың агтараны,
терк эдилмедик шэхер»
дийлер.

63-нжи бап

Реббиң гудраты

¹ Эдомдан, Босрадан
гырмызы эшикли гелйән бу
ким?

Шөхратлы лыбас ичинде
бейик гудрат билен йөриш
эдйән бу ким?

«Дабара билен геплейән,
халас этмэге гүйжи етйән
Мендириң!»

² Нэме үчин лыбасың гырмызы,
эшигиң үзүм сыкяныңкы
кимин?

³ «Үзүми еке сыкдым,
янымда халклардан хич ким
ёкды;
гахарлыкам сыкдым үзүми,
газаплым аяк астына
алдым;
онуң ганы эшиклериме
сычрады,

бар лыбасымы хапалады.

⁴ Өч алыш гүни йүрегимдеди,
халас этжек йылым гелипди.

⁵ Мен серетдим, көмөкчи ёкды;
хич кимиң Мени
голдамаяндыгына
хайран галдым.

Онсоң Өз голум Мана ениш
гетирди,
Өз газабым Мени голдады.

⁶ Гахарыма халклары аяк астына
алдым,
газабыма олары серхош
этдим,
ганларыны ере дөкдүм».

⁷ Реббиң эден әхли ишлерине
гөрә

Онуң ягшылыгыны,
алкышларыны,
рехимлерине гөрә, Ысрайыл
неслине
гөркезен бейик мерхеметини,
улы ягшылыгыны агзайын.

⁸ Ол: «Элбетде, олар Мениң
халкым,
Мени алдамажак
огуллардыр» дийди.
Шейдип, оларың Халасгэри
болды.

⁹ Олар азап чекенде, гынанды Ол.
Хузурындан гелен периште
олары халас этди;
сөйгүси ве рехими билен азат
этди олары;
овалдан олары элинде
гөтерип гелди.

¹⁰ Эмма олар питне турзуп,
Онуң Мукаддес Рухуны
ынжатдылар;
Реб-де олар душман болуп,

^a 62:11 *Сион гызы* – бу Иерусалим халкы диймекдир. Сөзлүге серет.

- гаршыларына сөвешди.
¹¹ Худайың халкы гечмиши,
 Реббиң гулы Мусаны ятлады.
 Сүрүсинаң чопанлары билен
 биле
 олары деңизден гечирен
 ниреде?
 Өз Мукаддес Рухуны
 ичлерине салан ниреде?
¹² Гудратлы голуны Мусаның
 сагында йөреден,
 Өзүне эбеди ат эдинмек үчин
 өңлериндәки сувы бөлен
 ниреде?
¹³ Халкыны деңиз дүйбүнден
 гечирен ким?
 Атың бүдремән чөлден
 гечиши дек
 олар-да бүдремедилер.
¹⁴ Дерә инийән мал сүрүси дек,
 Реббиң Рухы олара рахатлык
 берди.
 Өзүңе шөхратлы ат эдинмек
 үчин
 халкына, ине, шейле ёл
 гөркездиң.
¹⁵ Гөклерден серет,
 Өз мукаддес, шөхратлы
 месгениңден
 бизе назар сал.
 Ыхласың, гудратың ниреде
 Сениң?
 Мерхеметиң, рехимиң ниреде?
 Олары бизден сакладың.
¹⁶ Атамыз Сенсиң,
 Ыбрайым бизи билмесе-де,
 Ысрайыл бизи танамаса-да,
 я Реб, бизиң Атамызсың Сен,
 овалдан бәри адың
 «Пенакәримиздир».
¹⁷ Я Реб, нәме үчин бизи Өз
 ёлларыңдан азашдырарсың,

- Сенден горкмазымыз
 ялы йүреклеримизи
 гатадырсың?
 Өз бенделериң хатырасына,
 Мирасың болан тирелериң
 хатырасына ыза долан.
¹⁸ Мукаддес халкың аз вагт
 мукаддес ерине эелик этди,
 эмма душманларымыз аяк
 астына атдылар оны.
¹⁹ Овалдан бәри үстлеринден
 Сен хөкүм сүрмедик,
 Сениң адың дакылмадык
 халка меңзедик биз.

64-нжи бап

- ¹ Гөклери ярып, ашак инседин,
 Сен!
 Өнүңде титрешседи даглар!
² Алавың чалыны яндырышы дек,
 сувы гайнадышы дек одуң
 адыңы душманларыңа
 танатдыряң,
 миллетлер өнүңде лерзана
 гелерлер.
³ Гарашылмаян горкунч ишлери
 эдениңде,
 ер йүзүне индиң, өнүңде
 даглар титрешди.
⁴ Өзүне умыт баглаяңлар үчин
 шейле ишлери эден Худайы
 овалдан бәри не гулак
 эшидипди,
 не-де гөз гөрүпди.
⁵ Догры ишлери шатланып
 эдйәнлери,
 Сени ятлаяңлары
 гаршылаярсың ёлларыңда.
 Йөне гүнә батдык биз,
 Сен гахарландың,
 биз халас эдилерисми?
⁶ Харам адам дей болдук
 эхлимиз,

- эхли догры ишлеримиз харам
эсги дей.
Солярыс биз япрак дей,
ел дек алып гидйэр
языкларымыз бизи.
- ⁷ Сениң адыңы тутян,
Саңа даянжак болуп, оянян ёк;
Сен йүзүңи гизледиң бизден,
бизи языкларымызың
ыгтыярына бердиң.
- ⁸ Шонда-да Атамыз Сенсиң, я
Реб,
биз тоюндырыс, Сен
күйзегәримиз,
Сениң элиңиң ишидирис
эхлимиз.
- ⁹ Гаты гахарланма,
хемишелик ятлама языгы, я
Реб,
эхлимиз Сениң халкыңдырыс,
муны назара ал!
- ¹⁰ Мукаддес шәхерлериң чөл
болды,
Сион дүзлүге,
Иерусалим хараба өврүлди.
- ¹¹ Аталарымызың Саңа
өвги айдан ери болан
мукаддес хем гөзел өйүмиз
ода янды,
эхли эзиз затларымыз хараба
өврүлди.
- ¹² Шулара гарамздан, я Реб,
сакланжакмы Сен?
Дымып, шейле газаплы эзъет
бержекми бизе?

65-нжи бап

Хөкүм ве гутулыш

- ¹ Мени сорамаянлара Өзүми аян
этдим,
агтармаянлар тапдылар Мени.
Адымы тутмаян миллете:

- «Ине, Мен! Ине, Мен!» дийдим.
- ² Мен өз ислеглерине эерип,
яман ёлдан йөрейән
питнечи халка,
гүнузын эллерими узадып
отырын.
- ³ Ол халк багларда гурбанлык
берип,
якымлы ыслы түтетги якып
керпич сыпада,
гөзүмиң алнында ызлы-ызына
гахарымы гетирйэр.
- ⁴ Олар габырларың арасында
отурып,
гизлин ерлерде гижәни
өтүрйэрлер;
доңуз этини иййэрлер,
харам эт гайнадырлар
газанларында.
- ⁵ Олар: «Дашда дур, якынлашма,
мен Сенден мукаддесдирин»
диййэрлер.
Олар бурнума түсседир,
гүнузын янян отдурлар.
- ⁶ Шейле языландыр, ине:
«Мен дыммарын, берерин
алмытларыны;
хава, алмытларыны
гурсакларына берерин.
- ⁷ Сизиң языкларыңызың,
дагларда якымлы ыслы
түтетги якып,
депелерде Мени эсгермезлик
эден
аталарыңызың языкларының
алмытыны берерин.
Өңки эден ишлерини өлчәп,
олары башларына гетирерин»
диййэр Реб.

- ⁸ Реб шейле диййэр:
«Үзүм хениз ширеликә,
кимдир бири: „Оны заялама,

- берекет шондадыр⁶ диййэр.
 Мен-де бенделеримин
 хатырасына шейле эдерин,
 оларың хеммесини
 хеләклемерин.
- ⁹ Якупдан несиллери чыкарарын,
 Яхудадан дагларымы мирас
 алжагы;
 Мениң сайланым оны мирас
 алар,
 бенделерим ол ерде яшарлар.
- ¹⁰ Мени агтаран халкым үчин
 Шарон сүрүлере өри,
 Акор жүлгеси сыгырлара ятак
 болар».
- ¹¹ «Эмма сиз Ребби терк эдйәнлер,
 мукаддес дагымы унудянлар,
 тәлей буты үчин сачак язянлар,
 кысмаат буты үчин гарышык
 шерап гуйянлар,
- ¹² Мен-де сизи гылыжа ниетләрин,
 барыңыз гырылмак үчин дыза
 чөкерсиңиз,
 чагыранымда жогап
 бермедиңиз,
 гепләнимде, гулак асмадыңыз,
 назарымда йигренйән
 ишлерими этдиңиз,
 Маңа ярамаяны сайладыңыз».
- ¹³ Мунуң үчин Хөкмүрован Реб
 шейле диййэр:
 «Бенделерим иерлер,
 сиз болса ач боларсыңыз;
 бенделерим ичерлер,
 сиз болса сувсарсыңыз;
 бенделерим шатланарлар,
 сиз болса утанжа
 гойларсыңыз;
- ¹⁴ Бенделерим йүрек
 шатлыгындан айдым
 айдарлар,
 йөне сиз йүрек дердинден
 перят эдерсиңиз,
- хасратлы рух билен перят
 эдерсиңиз.
- ¹⁵ Адыңызы Өз сайланларыма
 гаргыш үчин галдырарсыңыз.
 Хөкмүрован Реб сизи өлүме
 хөкүм эдип,
 башга ат берер Өз бенделерине.
- ¹⁶ Юртда өзүне ак пата берен,
 хакыкат Худайының адындан
 пата берер;
 юртда ант ичен,
 хакыкат Худайындан ант ичер.
 Өңки хасратлар унудылып,
 гөзлеримден гизленер».
- Тәзе гөк, тәзе дүңйә*
- ¹⁷ «Ине, Мен тәзе гөк, тәзе дүңйә
 яратмакчы,
 өңки затлар ятланмаз, яда
 дүшмез.
- ¹⁸ Яратжак затларыма шатланып,
 бакы бегениң;
 Ине, Мен Иерусалими шатлык
 үчин,
 халкыны-да бегенч үчин
 яратжак.
- ¹⁹ Иерусалим үчин шатланарын,
 халкым үчин бегенерин.
 Инди не агы сеси
 не-де ахы-нала эшидилер ол
 ерде.
- ²⁰ Онда бирнәче гүн яшап өлен
 бәбеклер,
 я-да узак өмүр сүрмедик
 гожалар болмаз;
 йүз яшында өлен яш сайбылар,
 нәлетленен сайбылар йүз яша
 етмедик.
- ²¹ Олар жайлар салып, онда яшарлар,
 үзүм агачларыны экип,
 мивесини иерлер.
- ²² Башга бири яшамаз оларың
 гуранында,

- башга бири иймез оларын экенин.
 Чүнки халкымың өмри
 арагытыңкы дей узак болар.
 Сайланларым өз эллериниң
 ишлеринден леззет алар.
²³ Олар бидерек зэхмет чекмезлер,
 чага догурмазлар бетбагтлык
 үчин,
 оларың өзлери-де, несиллери-де
 Ребниң ялкан зүрятлары болар.
²⁴ Олар чагырманка, Мен жогап
 берерин,
 гепләп дуркалар, Мен эшидерин.
²⁵ Бөри билен гузы биле отлар,
 өкүз дей саман иер шир,
 йылан гум иер.
 Мениң тутуш мукадес
 дагымда
 хич киме зелел етирмезлер олар,
 хич кими хеләк этмезлер»
 диййәр Реб.

66-нҗы бап

Хөкүм ве умыт

- ¹ Реб шейле диййәр:
 «Гөклер Мениң тагтым,
 ер аягыма күрсүдир.
 Маңа гуржак өйүңиз ханы?!
 Дынчлык меканым ниреде
 болжак?!
² Өз элим яратды буларың барын,
 хеммеси-де Мениңкидир!
 Йөне Мен кичигөвүнлә, рухы
 сыныга,
 сөзүме титрейәне назар
 саларын».
 Муны Реб айдяндыр.
³ «Өз ёлларыны сайлаялар,
 нежис ишлеринден леззет
 аялар бар.
 Өкүзи гурбанлык берйән

- адам өлдүрөн билен деңдир,
 гузыны гурбанлык берйән
 итиң бойнуны яздыран
 ялыдыр;
 галла садакасыны берйән
 доңзун ганыны хөдүрлән
 билен деңдир,
 якымлы ыслы түтетги түтедйән
 бута сежде эден ялыдыр.
⁴ Олара залымлык этмеги
 сайларын Менем,
 горкян затларыны башларына
 гетирерин;
 чүнки Мен чагыранымда,
 хич ким жогап бермеди,
 гепләнимде, диңлемедилер;
 Мениң йигренйән ишлерими
 этдилер,
 Маңа ярамаян затлары
 сайладылар».
⁵ Эй, Ребниң сөзүне титрейәнлер,
 Онуң сөзүне гулак гоюң:
 «Сизи йигренйән,
 Мениң адым үчин
 сизи рет эдйән доганларыңыз:
 „Реб шөхратландырылсын,
 бизем сизиң шатлыгыңызы
 гөрели!“ дийдилер.
 Эмма оларың өзлери
 утандырылар».
⁶ Шөхерден бир гүйчли сес,
 ыбадатханадан бир сес
 эшидилйәр!
 Душманларының жезасыны
 берйән
 Ребниң сесидир бу!
⁷ Бургусыз догурды,
 бир огул догурды азап чекмән.
⁸ Шейле зады эшиден бармы?
 Гөрөн бармы шейле зады?

- Юрт бир гүнде доглармы?
Бир демде дүйә инерми
миллет?
Эмма Сион бургусы тутан
дессине
огулларыны догурды.
- ⁹ «Мен догурма пурсадына
етирибем,
догуртмайынмы?» диййәр
Реб.
«Догурмага гүйч берйән Мен
ятгыны япарынмы?» диййәр
Худайың.
- ¹⁰ Иерусалим билен биле
шатланың,
онуң үчин бегениң, эй, оны
сөййәнлер,
эй, Иерусалим үчин яс
тутянлар,
онуң билен биле шатланың.
- ¹¹ Онуң гөвсүнден эмип,
доярсыңыз, теселли
тапарсыңыз;
ганып-ганып ичип,
долы гөвсүнден леззет
аларсыңыз.
- ¹² Реб шейле диййәр:
«Мен абаданчылыгы деря дек,
миллетлериң байлыгыны
дашгын чешме дек
оңа угрукдыраын,
ол сизи эмдирип,
элинде гөтерер,
аягында ыралар.
- ¹³ Энәниң чагасына теселли
берши дек,
Менем сизе теселли берерин.
Сиз Иерусалимде теселли
тапарсыңыз».
- ¹⁴ Булары гөрүп, калбыңыз
шатлыкдан долар,
бедениңиз майса кимин
гүлләп өсер;
- Реббин элиниң бенделеринин
үстүндедиги аян болар,
Онуң газабы болса
душманларына гаршыдыр.
- ¹⁵ Чүнки Реб алав билен гелйәр,
сөвеш арабалары түвелей дек,
ловлаян газабыны, кәйинжини
ялынлы алав кимин дөкер.
- ¹⁶ Реб бүтин адамзада
отдур гылыжы билен хөкүм
эдер,
Реббин өлдүрөнлери көп
болар.
- ¹⁷ Бутпараз сеждегәхлерине
гирмек үчин,
өзлерини мукаддес эдип,
инлерини тәмизләнлер,
шейле-де доруз, сычан ве
бейлеки харам хайванларын
этини иенлериң ортасында
баш болуп дураның ызына
эренлер ёк боларлар.
Муны Реб айдяндыр.
- ¹⁸ Реб шейле диййәр: «Мен оларың
ишлерини-де, ниетлерини-де билйәр-
рин. Әхли миллетлери ве диллери
бир ере топламак үчин Мен гелйәрин.
Олар гелип, Мениң шөхратымы гө-
рерлер. ¹⁹ Мен оларың арасында бир
аламат гөркезерин. Оларың арасын-
дан гачып гутуланлары миллетлериң
арасына, Таршыша, Пула, яйчы Луда,
Тубала, Явана, Мен барада эшитме-
дик, шөхратымы гөрмедик узакдакы
адалара ёлларын. Олар Мениң шөх-
ратымы миллетлериң арасында ыг-
лан эдерлер. ²⁰ Ысрайыл огуллары-
ның галла садакасыны халал гапда
Реббин өйүне гетиришлери ялы, олар
хем сизиң доганларыңызың барыны
атларда, сөвеш арабаларында, ат ара-
баларында, гатырлардыр дүелерде

эхли миллетлериң ичинден топлап, Мениң мукадес дагыма – Иерусалиме Реббе пешгеш хөкмүнде гетирерлер. ²¹Оларың арасындан бирнөчөсини руханы ве леви эдип сайларын».

²²⁻²³«Мениң яратжак тэзе гөгүмин, тэзе еримиң гөзүмиң алнында дурушлары ялы, сизиң несиллериңиз билен адыңыз-да шейле болар. Хер

Тэзе Ай байрамында, хер Сабатда эхли ынсанлар хузурыма гелип, Маңа ыбадат эдерлер». Муны Реб айдяндыр. ²⁴Олар даша чыкып, Маңа гаршы баш галдыранларың жесетлерини гөрерлер. Оларың жесетлерини иййән гурт өлмез, олары якян от сөнмез; олар бүтин адамзада йигренжи боларлар.

Ермея пыгамберинң китабы

Гириш

Ермея пыгамбер Яхуда юрдунда, Иерусалимиң демиргазык тарапында ерлешйән Анатот обасында руханының машгаласында догул-яр. Ысрайыл юрды икә бөлүненден соң, Яхуда Гүнорта патышалыгына дегишлиди.

Ермея б. э. өң 626-нжы йылда пыгамберлик эдип башлаяр. Онуң ады «Реб бейгелдйэр», «Реб беркарар эдйэр», «Реб айлап ташлаяр» диймеги аңладяр. «Айлап ташлаяр» – бу ерде душманчылыклы дүңйә пыгамбери ташлаяр я-да миллетлери гүнәлери зерарлы ере пыл-чап уряр диен маныда уланылар.

Реб Яхуда юрдуның үстүнден жеза индержек боланы үчин, Ермея пыгамбере өйленмеги ве чага эдинмеги гадаган эдйэр. Шол жезаландырылышың довамында индики несил бүтинлей ёк эдилмелиди. Ермея яхуды халкы жезаландырылып, Бабыла сүргүн эдилжекдиги барада пыгамберлик эдени үчин, өз дөвүрдешлериниң арасында халанылмаярды. Йөне шейле боландыгына гарамаздан, Барук атлы адам онуң садык ёлдашына өврүлип, пыгамбериң әхли айданларыны язга гечирйэр. Ермея өмрүниң ахыркы гүнлерини Бабылда дәл-де, Мүсүрде гечирйэр. Алымларың чакламаларына

гөрә, ол хут шол ерде арадан чык-яр я-да өлдүрилйэр.

Ермеяның пыгамберликлери кәвагт, айратын хем Бабыл сүргүн-лигинде рухдан дүшен халка теселли берйәрди. Реб олара Бабыл юрдунда орнашмагы буйруп, шейле диййәр: «Өйлер гуруп, оларда яшан; баглар экип, мивесини ийиң. Өйлениң, огулларыңыз хем гызларыңыз болсун. Огулларыңызы өйлендириң, гызларыңызы дурмуша чыкарың. Олардан-да огуллар ве гызлар дүңйә инсин. Ол ерде азалмаң-да, гайтам көпелиң. Сизи есир эдип гетирен шәхеримиң парахатлыгыны газанмаклыга чалшың. Ол шәхер үчин Реббе дилег эдиң, чүнки сизиң парахатлыгыңыз онуң парахатлыгына баглыдыр» (29:5-7). Шейле пыгамберлик яхуда халкыны гең галдыряр, себәби олар ата-бабаларының юрдунда доланмагы күйсейәрдилер. Эмма Реб сөзүни довам эдип, яхудылар шейле диййәр: «Сизиң үчин ниетлән мейиллерими Өзүм билйәрин. Муны Реб айдяндыр. Булар сизе яманлык этмек дәл-де, умытлы гелжек бермек үчин парахатлык ниетлеридир». (29:11).

Китапта Ребниң халкының галкынышы, Онуң гележекде олар билен багланышжак тәзе әхти

барада хем пыгамберликлер бардыр. Бу пыгамберликлер китабың 30 – 33-нжи бапларында, айратын-да 31-нжи бабында баян эдилйэр.

Китабың ахыркы бапларында Бабыл ве Мүсүр ялы даш-төверекде ерлешйән юртларда яшаян халк-лара гаршы айдылан пыгамбер-ликлер баян эдилйэр (46 – 51-нжи баплар). Бу пыгамберликлер Реб-биң тутуш дүниәни гөзегчилик-

де саклаяндыгына шаятлык эдйэр. Китап Ермеяның әхли пыгамбер-ликлери айдылып болнандан соң сөзсоңы, ягны Иерусалимиң йы-кылжакдыгы барадакы пыгамбер-лиги билен тамамланяр. Бу гөзел шәхериң вейран эдилжекдиги хем Ермея пыгамбер тарапындан ай-дылыпды.

Ермея пыгамбер «Ермеяның агы-сы» атлы китабың хем авторыдыр.

Мазмуны

Реб Ермея пыгамбери чагыряр	1:1-19
Ёшыя, Ехоякым, Ехоякын ве Сидкия патышаларың шалык сүрен дөврүнде айдылан пыгамберликлер	2:1–25:38
Ермеяның дурмушында болан вакалар	26:1–45:5
Миллетлере гаршы айдылан пыгамберликлер	46:1–51:64
Иерусалимиң йыкылмагы	52:1-34

1-нжи бап

¹Булар бенямин топрагындакы Ана-тот обасында яшаян руханыларың бири болан Хилкияның оглы Ерме-яның сөзлеридир. ²Амон оглы Ёшы-яның Яхудада патышалыгының он үчүнжи йылында Ермея Реббиң сөзи аян болды. ³Ёшыяның оглы Ехоякы-мың дөврүнден, онуң бейлеки оглы Сидкияның шалыгының он биринжи йылының бәшинжи айына ченли, яг-ны Иерусалим халкының есир эди-лип әкидилен вагтына ченли Ермея Реббиң сөзүниң гелмеги довам этди.

Реб Ермеяны чагыряр

⁴Маңа Реббиң шу сөзи аян болды:

⁵«Мен сени энеңиң гөвресинде шекил бермезимден өң танадым.

Энеден догулмазыңдан өң

сени Өзүме багыш этдим, миллетлере пыгамбер белледим».

⁶Шонда мен: «Вах, Хөкмүрован Реб-бим! Мен дүзүвли геплемәни-де оңа-рамок. Мен энтөк яш оглан ахыры» дийдим. ⁷Эмма Реб маңа шейле дийди:

«Сен өзүңе яш оглан дийме.

Кимиң янына иберсем, гидерсиң; нәме буюрсам, шоны айдарсың.

⁸Олардан горкма, сени халас этмек үчин Мен сениң билендириң».

Муны Реб айдяндыр.

⁹Соңра Реб элини узадып, агзыма де-гирди ве маңа шейле дийди:

«Ине, Мен сөзлерими сениң агзыңа салдым.

¹⁰ Бу гүн Мен саңа миллетлери
хем шалыклары
согрупп ташламагы ве
йыкмагы,
ёк этмеги ве ер билен егсан
этмеги,
гурмагы ве бина этмеги
табшырырын».

¹¹ Маңа Реббиң шу сөзи аян болды:
«Ермея, сен нәме гөрийәрсин?» дийип
сорады. Мен: «Бадам агажының ша-
хасыны гөрийәрин» дийдим. ¹² Онсоң
Реб маңа: «Догры гөрдүң, чүнки Мен
хер бир сөзүмиң амала ашмагына
гөзөгчилик эдйәрин^а» дийди. ¹³ Ма-
ңа ене Реббиң сөзи гелип, Ол: «Нә-
ме гөрийәрсин?» дийип сорады. Мен:
«Демиргазыкда биз тарапа гышарып
гайнап дуран газаны гөрийәрин» ди-
йип жогап бердим. ¹⁴ Реб маңа шей-
ле дийди: «Юрдүң әхли илатының
үстүне демиргазыкдан бетбагтлык
инер. ¹⁵ Ине, Мен демиргазыкдакы
әхли миллетлери чагырырын, муны
Мен – Реб айдяндырын. Оларың па-
тышаларының әхлиси гелип, өзлери-
ниң тагтыны Иерусалим дервезелери-
ниң гирелгесинде, онуң даш-төвере-
гиндәки диварларының ве Яхуданың
әхли шәхерлериниң гаршысында гу-
рарлар. ¹⁶ Оларың Менден йүз өврүп
эден әхли писликлери үчин, башга
худайлара садакалар берип, өз әлле-
риниң ясан ишлерине сежде эдендик-
лери үчин, Мен оларың гаршысына
Өз хөкүмими ыглан эдерин. ¹⁷ Эмма
сен велин, билиңи берк гуша. Тур-
да, буюрян әхли затларымы олар
айт. Олардан горкма, ёгсам Мен-де

сени оларың гөзүниң алнында горка
саларын. ¹⁸ Ине, бу гүн Мен сени ту-
туш юрдүң гаршысына – Яхуда па-
тышаларына, онуң ёлбашчыларына,
руханыларына, юрдүң халкына гар-
шы берк гала, демир сүтүн ве бүрүнч
дивар этдим. ¹⁹ Олар сениң гаршына
сөвешерлер, эмма сенден үстүн чык-
мазлар. Чүнки сени халас этмек үчин
Мен сениң билендириң». Муны Реб
айдяндыр.

2-нжи бап

Ысрайыл халкы Ребден йүз өвүрйәр

¹ Маңа Реббиң шу сөзи аян болды:
² «Гит-де, шулары Иерусалим хал-
кына жар эт. Реб шейле диййәр дий:

„Мен сениң яшлыгыңдакы
вепаны,
гелин вагтыңдакы сөйгиңи
ятлаяң,
чөлде – экин битмейән ерде,
Мениң ызыма эеришиңи
ятлаяң.

³ Ысрайыл Реб үчин мукадес
халкдыр,
Онуң хасылының илкинжи
мивесидир.
Ондан иенлериң әхлиси
языклы болуп,
үстлеринден бетбагтлык
инди^с.

Муны Реб айдяндыр.

⁴ Реббиң сөзүне гулак асың,
эй, Якуп несли,
Ысрайылың әхли ковумлары!

⁵ Реб шейле диййәр:
„Менден узаклашар ялы,

^а **1:12 Гөзөгчилик эдйәрин** – еврейче бадам ве гөзөгчилик эдйәрин сөзлериң айды-
лышы меңзешдир. Бу сөз ойнатмадыр.

- ата-бабаларыңыз Менден
нәме яманлык гөрдулер?
Бидерек затларың ызына эерип,
өзлери-де бидерек болдулар.
- ⁶ Олар: ‘Бизи Мүсүрден чыкаран,
чөлде, чукурлыкда хем
чолалыкда,
гурак хем түм гаранкылыкда,
хич кимиң аяк басмадык,
хич кимиң яшамадык еринде
бизе ёл гөркезен Реб ниреде?’
дийип сорамадылар.
- ⁷ Мивесидир нэз-ныгматындан
ийсин дийип,
гетирдим Мен сизи берекетли
ере.
Эмма гирениңизде ол ере,
харам этдиңиз сиз үлкәми,
нежис зада өвүрдиңиз
мүлкүми.
- ⁸ Руханылар: ‘Реб ханы?’ дийип
сорамадылар.
Казылар Мени танамадылар,
ёлбашчылар Мана гаршы питне
туруздылар,
пыгамберлер Багал бутуның
адындан
пыгамберлик эдип,
бидерек затларың ызына
эердилер.
- ⁹ Шонуң үчин хем Мен ене бир
гезек сизи язгарярын.
Муны Реб айдяндыр.
Мен сизиң чагаларыңызың
чагаларыны хем язгарярын.
- ¹⁰ Киприң кенарякаларына гидип
гөрүң,
Кедара адам ёллап, үнс билен
гөзден гечириң.
Сер салың, хей, өң болупмы
шейле затлар?
- ¹¹ Өз худайларыны чалшан
миллет бармы?
- Ёгсам оларың худайлары
Худаям дәл.
Эмма Мениң халкым өз
шөхратлы Худайыны
чалышды бидерек зада.
- ¹² Эй, гөклер, муңа аңк-танк болуң,
горкудан титрешиң.
Муны Реб айдяндыр.
- ¹³ Чүнки Мениң халкым ики саны
пис иш этди:
акар сувларың гөзбашы болан
Мени терк этдилер,
өзлерине ховданлар, гырасы
чат ачан,
сув сакламаян ховданлар
газдылар.
- ¹⁴ Ысрайыл гулмы нәме?
Ол догабитди хызматкәрми?
Онда нечүн ол олжа болды?
- ¹⁵ Арсланлар оңа гаршы
арладылар,
сеслерине бат бердилер.
Ысрайыл юрдуны вейран
этдилер,
шәхерлерини хараба
өвүрдилер,
ол ерде бир адам-да галмады.
- ¹⁶ Мемфис ве Тахпанхес халкы
пытратды келлечанагыңы.
- ¹⁷ Терк этдиң ёл гөркезийән
Худайың Ребби,
индердиң шейдип өз
башыңдан булары.
- ¹⁸ Инди нәме үчин Нилиң
сувундан ичмөге
гидйәрсиңиз Мүсүре?
Евфрат дерясындан ганмага
гидйәрсиңиз Ашура?
- ¹⁹ Сизи өз пислигиңиз
жезalandырап,
дөнүклигиңиз паш эдер.
Өз Худайыңыз Ребби терк
этмегиң,

Ондан горкмазлыгың
 писликдигини,
 ажыдыгыны билиң хем гөрүң.
 Муны Гудратыгүйчли–
 Хөкмүрован Реб айдяндыр.

²⁰ Сен бирейяэм боунтырыгыңы
 дөвүп,

дийдиң танапларыңы үзүп:
 ‘Саңа гуллуқ этмерин’.
 Хер бир бейик байырлыкда
 бутлара сежде этдиң,
 гүр япраклы хер бир агажың
 астында
 зына этдиң серлип ятып.

²¹ Экипдим сени иң оңат
 тохумдан
 сайлама үзүм агажы
 хөкмүнде.

Эйсем нәдип сен азып,
 өврүлдиң ябаны үзүм
 агажына?

²² Ювсаң-да ашгар билен өзүңи,
 сүртсең-де көп сабыны,
 дурандыр хузурымда
 языгыңың тагмасы.

Муны Хөкмүрован Реб айдяндыр.

²³ Сен нәдип: ‘Мен харам дәл.
 Багал бутуның ызына
 эрмедим’ дийип
 билийәрсиң?

Жүлгеде эден гүнәңе серет,
 нәме эдениңи гөр!
 Сен өзүңи ол ере, бу ере урян
 йылдам маясың.

²⁴ Сен чөле өвренишен,
 гызгын деми билен шемала
 пышгыран гулансың.
 Эсрән вагты оны ким саклап
 билер?

Ядамаз оны гөзлейәнлең
 хижиси,
 эсрән вагты тапарлар оны.

²⁵ Аягыңы ялаңачлыкдан,
 богазыңы сувсузлыкдан гора.
 Эмма сен: ‘Тамакин болма!
 Мен кесеки худайлары
 сөйдүм,
 оларың ызына эерерин!’
 дийдиң.

²⁶ Тутуланыңда огрының
 утанышы дек,
 ысрайыл халкы-да, онуң
 патышалары-да,
 ёлбашчыларыдыр руханылары-
 да,
 пыгамберлери-де утандылар.

²⁷ Олар бир агажа ‘Сен мениң
 атамсың’,
 бир даша ‘Мени сен
 догурдың’ диййәрлер.
 Олар Маңа йүзлерини дәл-де,
 еңселерини өвүрдилер.
 Эмма башларыңдан бела
 иненде,
 ‘Гел-де, бизи халас эт!’
 диййәрлер.

²⁸ Ханы, өзүңизе ясан
 худайларыңыз ниреде?
 Башыңыздан бела иненде,
 сизи халас эдип билийән
 болсалар, гой, гелсинлер.
 Эй, яхуда халкы, шәхерлерин
 саны нәче болса,
 худайларыңың саны хем
 шончадыр.

²⁹ Нечүн сиз Маңа шикаят
 эдйәңиз?
 Барыңыз Маңа гаршы баш
 галдырдыңыз.

Муны Реб айдяндыр.

³⁰ Перзентлериңизе нәхак темми
 берен экеним,
 барыбир олар ёла гелмедилер.
 Өз гылыжыңыз йыртыжы
 арслан дей

пыгамберлериңизи ювутды.

- ³¹ Эй, бу дөврүң несиллери,
Реббин сөзүне гулак гоюң.
Мен Ысрайыл үчин бир
чөллүк,
болдуммы түм гараңкы юрт?
Нечүн диййэр халкым: ‘Биз
эркин,
бармарыс яныңа гайдып’?
- ³² Хей-де гыз өз шай-сеплерини,
гелин өз күртесини
унудармы?
Эмма халкым Мени сансыз
гүңлөп унутды.
- ³³ Сен ойнашларың гөзлөңиде,
ёлуңы тапмага нэхили уссат!
Хатда пис аяла-да ёлларыңы
өвретдин.
- ³⁴ Этегиң-де бигүңә гарыбың
ганына боялан,
оны сен огурлыкда тутмадың
ёгсам.
Бу затларың барына
гарамаздан,
³⁵ сен диййәң: ‘Мен гүнәсиз,
элбетде,
Реббин гахары совулды
менден’.
Ине, ‘Мен гүнә этмедим’
диениң үчин,
Мен сениң үстүңден хөкүм
чыкараын.
- ³⁶ Нечүн ызлы-ызына эдйәрсин
сен дөнүклик?
Ашурда масгара болшуң дек,
масгара боларсың Мүсүрде
хем.
- ³⁷ Реб рет этди бил баглаян
халкларыңы,
инди ровачлык газанмарсың
олаң үсти билен.
Чыкаарсың элиңи йүзүңе
тутуп, ол ерден хем“».

3-нжи бап

¹«Айдалы, бир адам аялының та-
лагыны берйәр, ол аял хем онуң би-
лен айрылышып, башга бирине баряр.
Мундан соң яңкы адам бу аялы икин-
жи гезек алармы? Бейле этсе юрт бү-
тинлей харам болмазмы? Сен болса,
эй, Ысрайыл, көп ойнашлар билен зы-
на этдин. Инди бир Маңа тарап өврү-
лерсиңми? Муны Реб айдяңдыр. ²Се-
рет, ялаңач гаялара назар сал!

Хей, сениң зына этмедик ерин
бармы?

Чөлдәки гаракчылар ялы
ёлларың гырасында отуруп,
ойнашларыңа гарашдың.
Лолучылыгың хем пислигиң
билен

юрды харама чыкардың.

³ Шонуң үчин ягмырларың ызы
кесилди,
яз ягшы ягдады.

Сен бихая лола меңзедин,
утанжың нәмедигини
билмедин.

⁴ Инди сен Маңа: „Атам,
яшлыгымдан Сен достумсың!

⁵ Сен өмүрлик гахарланжакмы?
Өйке-кинәңи бакы
саклажакмы?“ дийип айтдың.

Ине, сен шу затлары айтсаң-да,
эдип билен яманлыкларыңы
этдин».

Бивена Ысрайыл ве Яхуда

⁶Ешыя патышаның дөврүңде Реб
маңа шейле дийди: «Сен бивена Ыс-
райылың эден затларыны гөрдүңми?
Хер бир бейик байырда, гүр япрак-
лы хер бир агажың астында зына эт-
ди. ⁷Мен ол бу затлары эденден соң,

Маңа тарап өврүлөр өйтдүм, эмма ол өврүлмедди; муны онуң хайын уясы гөрди. ⁸Мен эхли эден зыналары үчин бивепа Ысрайылың талагыны берип, ковуп гойберенимде хем онуң хайын уясы Яхуданың хич горкмандыгыны, гайтам онуң хем лолы болуп, зына эдендигини гөрдүм. ⁹Ысрайыл хич эхмиет бермедди, дашлара ве агачлара сежде этмек билен, зына этди ве юрды бүтинлей харама чыкарды. ¹⁰Бу эхли затлара гарамаздан, онуң хайын уясы Яхуда Маңа чын йүрекден дэл-де, яландан доланды». Муны Реб айдяндыр.

¹¹Реб маңа шейле дийди: «Бивепа Ысрайыл хайын Яхуда гаранда адыл болуп чыкды. ¹²Гит-де, бу сөзлери демиргазыга жар эдип, шейле дий: „Эй, бивепа Ысрайыл, Маңа долан! Муны Реб айдяндыр. Мен мерхеметлидин, инди Мен саңа газаплы бакмарын, гахарымы бакы сакламарын. Муны Реб айдяндыр. ¹³Эмма сен өз язгыңы боюн ал: өз Худайың Реббиң гаршысына баш галдырдың, гүр япраклы хер бир агажың астында кесеки худайлара көңүл бердин, Маңа гулак асмадың. Муны Реб айдяндыр. ¹⁴Эй, бивепа халк, Маңа долан, муны Мен – Реб айдяндырын, чүнки сизиң хожайыныңыз Мендин. Мен сизи бир-бирден шөхерден, икикиден уругдан чыкарып, Сиона^а гетирерин. ¹⁵Мен сизе Өз гөвнүмдәки ялы чопанлары бержек, олар сизи билим ве дүшүнже билен бакарлар. ¹⁶Сиз юртда көпелип, сан-сажаксыз боланыңызда, олар гайдып Реббиң Эхт сандыгыны агзамазлар. Муны Реб айдяндыр. Ол келлэ гелмез я-да

ятланылмаз, оны күйсезмезлер, башгасыны-да ясамазлар. ¹⁷Шол дөвүр Иерусалим Реббиң тагты дийлип атландырылар ве эхли миллетлер шол ерде, Иерусалимде Реббиң хузурына үйшерлер. Мундан бейлэк олар кесирлик билен яман ниетлерине ковалашмазлар. ¹⁸Шол гүнлерде яхуда халкы ысрайыл халкы билен бирлешер. Икиси бирликде демиргазык юртдан чыкып, Мениң ата-бабаларына мүлк эдип берен юрдума гелер.

¹⁹Сизи чагаларымың арасында орнашдырып, сизе гөзел юрды – эхли миллетлериң иң ажайып мирасыны бермекчидим. Сиз Мени Атам дийип чагырарсыңыз, Менден йүз өвүрмерсиңиз өйтдүм.

²⁰Эмма бир аялың өз эрине бивепалык эдиши ялы, сиз хем Маңа бивепалык этдиңиз, эй, ысрайыл халкы!«»

Муны Реб айдяндыр.

²¹Ялаңач гаялардан бир сес эшидилйэр,

бу ысрайыл халкының агысы хем ахы-наласыдыр.

Чүнки олар ёлларыны урдурдылар, өзлериңиң Худайы Ребби унутдылар.

²²«Доланың, эй, бивепа перзентлер, Мен бивепалыгыңызга шыпа берерин».

^а 3:14 *Сион* – бу Иерусалимиң бейлеки ады. Сөзлүге серет.

Халк диер: «Ине, биз Сениң
яныңа гелйэрис,
чүнки Худайымыз Реб
Сенсиң!»

²³ Догрудан-да, депелерден,
даглардан гелйән
гыкылыкдыр говгалар
яландыр.

Хакыкатдан хем Худайымыз
Реб

Ысрайылы халас эдйәр.

²⁴ Яшлыгымыздан бәри ата-
бабаларымызың бар зәхметини, ола-
рың сыгырдыр гоюн сүрүлерини,
огулдыр гызларыны бихая бутлар
ювудып-ялмап гелйәрлер. ²⁵ Утанжы-
мызда яталың, рысвалык ёрганымыз
болсун; чүнки ата-бабаларымыз ве биз
яшлыгымыздан тә шу гүне ченли Ху-
дайымыз Реббе гаршы гүнә эдип гел-
дик. Худайымыз Реббе гулак асмадык.

4-нжи бап

¹⁻² «Эй, Ысрайыл! Эгер доланмак
ислесен,

Маңа тарап долан.

Эгер азашмасаң,
йигренжи бутларыңы
хузурымдан айырсаң,
хакыкатда, адыллыкда ве
догрулыкда

„Дири Ребден ант ичйәрин!“
дийсең,

онда миллетлер Ребден пата
аларлар,

Онуң билен магтанарлар».

Муны Реб айдяндыр.

³ Шонуң үчин Реб яхуда
халкына ве Иерусалим
илатына шейле диййәр:
«Сүрүлмедик еринизи сүрүн,
тикенлериң арасына экин
экмәң.

⁴ Эй, яхуда халкы ве Иерусалим
илаты,

Мен-Реб үчин йүрегинизи
сүннетләп,

өзүңизи Маңа бүтинлей багыш
эдиң.

Ёгсам пис ишлериңиз
себәпли

Мен газабымы от кимин
ловладарын,

оны хич ким сөндүрип
билмез».

Демиргазыкдан бетбагтлык гелйәр

⁵ Шуну Яхудада ыглан эт, Иеруса-
лимде жар эт:

«Юртда сурнай чалың!

Батлы гыгырып дийиң:

„Гелиң, үйшүп, берк галалара
гирелиң!“

⁶ Сиона тарап ёлы гөркезйән бир
нышан гоюң,

гачып гутулың, эгленмәң!

Чүнки Мен демиргазыкдан
бела,

әпет бетбагтлык индерерин.

⁷ Арслан сүренинден чыкды,
миллетлери хеләклейжи ёла
дүшди.

Юрдуңызы вейран этмек үчин,

Ол меканыңдан чыкды.

Шәхерлериңиз ер билен егсан
болуп,

илатсыз хараба дөнер.

⁸ Мунуң үчин жул гейниң,
зарынлап аглаң.

Чүнки Реббиң гахар-газабы
бизден совулмады».

⁹ «Шол гүн патышаның ве башту-
танларың йүреги хопугар. Руханы-
лар аңк-таңк боларлар, пыгамберлер
гең галарлар». Муны Реб айдяндыр.

¹⁰Онсоң мен шейле дийдим: «Вах, Хөкмүрован Реб! Бу халкы ве Иерусалими бүтинлей алдап, сизиң үчин саг-саламатлык болжак дийдин. Эмма гылыч богазымыза гоюлды!» ¹¹Шол вагт бу халка ве Иерусалиме шейле дийлер: «Сәхрадакы яланаң гаялардан эзиз халкымың үстүне гызгын эпгек өвсер, бу харман совурмак я-да арассаламак үчин дәлдир. ¹²Менден гелен бу эпгек булардан хас гүйчли болар. Олара гаршы хөкүм эден Мен-Ребдирин.

¹³Ине, душман булут кимин гелйәр,
сөвеш арабалары харасат киминдир.

Онуң атлары бүргүтден йылдамдыр.
Дат гүнүмизе, биз вейран болдук!

¹⁴Йүрегиңи тәмизләп пәкле писликден,
эй, Иерусалим, халас боларсың шонда.

Эрбет ниетлериңи ене нәче вагт саклажак ичинде?

¹⁵Чүнки Дандан бир сес эшидилйәр,
Эфрайым дагындан өлүм хабары гелйәр».

¹⁶Миллетлере ыглан эдин, Иерусалиме жар эдин: «Ине, олар гелдилер! Узак юртдан габавчылар гелип, Яхуда шәхерлерине гаршы сөвеш награларыны чекерлер. ¹⁷Олар экин сакчылары ялы онуң даш-төверегини габарлар, чүнки Иерусалим Маңа гаршы баш галдырды. Муны Реб айдяндыр. ¹⁸Булары сениң башыңа гетирен өз ёлларың ве ишлериңдир. Бу сениң жезаң! Нәхили ажы! Бу сениң йүрегиңиң төрүне етди».

¹⁹Вах жаным, вах жаным!

Агырыма чыдамоқ!

Вах, калбымың айнасы!

Йүрегим хасрат чекйәр,
үмсүм болуп билемок, чүнки сен, эй, жаным,
эшитдиң сурнай сесин, сөвеш награсын.

²⁰Бетбагтлык үстүне бетбагтлык гелди,

тутуш юрт вес-вейран болды,
ёк болды бирденкә чадырларым,
бир демде перделерим.

²¹Хачана ченли мен сөвеш тугуны гөрүп,
сурнай сесини эшитмеликәм?

²²«Мениң халкым акмақ,
олар Мени танамаярлар.
Олар кемакыл чагалар, оларда дүшүнже ёк.

Олар яманлык этмеги башарярлар-да,
ягшылык этмегиң нәмедигини биленок».

²³Мен–Ермея ере сын этдим,
ине, ол шекилсиз бошлукды.
Асмана бакдым, онда ышык ёкды.

²⁴Даглара серетдим, олар титрейәрди,
әхли депелер икияна ыраң атырды.

²⁵Серетдим, хич бир ынсан ёкды,
гөкдәки әхли гушлар учуп гидипдир.

²⁶Серетдим, ине, Реббиң хузурындан,
Онуң ловляяң газабындан яңа хасыллы топрақ чөле дөнүпдир,
әхли шәхерлер вейран болупдыр.

²⁷Мунуң үчин Реб шейле диййәр: «Ту-
туш юрт хараба дөнер, йөне Мен онуң
бүтинлей соңуна чыкмарын.

²⁸Шонуң үчин юрт яс тутар,
асман гаралар.
Мен сөзледим, Мен карар
этдим,
гайтмышым этмерин,
пикиримден дәнмерин».

²⁹Әхли шәхериң халкы атлыларың
ве яйчыларың гүпүрдисинден гачяр.
Кимси жеңнеле сүмйәр, кимси гая-
лара дырмашяр. Шәхерлериң әхлиси
терк эдилди, оларда хич ким яшамаяр.

³⁰Эй, сен, вейран болан шәхер! Сен
гырмызы эшиклер гейсең-де, алтын
шай-сеплер дакынсаң-да, гөзүңе сүр-
ме чексең-де, газанан задың болмаз.
Өзүңи бидерек ере безейәрсин. Ой-
нашларың сени йигренйәрлер, олар
сениң жаныңың кастына чыкдылар.

³¹Мен бургусы тутян аялың сесини,
илкинжи чагасыны догурияңың иң-
ңилдисини, эллерини узадып: «Вай
халыма! Ганхорларың өңүнде жаным
тапдан дүшйәр-ле!» дийип, сожаян
Сион гызының^a агысыны эшитдим.

5-нжи бап

*Худайың тутуш халкы
бихаялык эдйәр*

¹«Иерусалимиң көчелерине айла-
ның,

даш-төверегинизи сынлаң,
белләң!

Шәхер мейданчаларында
агтарың.

Эгер адалаты бержай эдип,
хақыкаты гөзлейән бир адам
тапсаңыз,

онда Мен бу шәхери
багышлайын.

²„Ребден ант ичйәрин“
дийселер-де,
олар аслында ялан ере ант
ичйәрлер».

³Я Реб, Сениң назарың хақыката
дикилен дәлмидир?

Олары урдуң, эмма олар
агыры дуймадылар.

Олары хеләк этдиң, эмма олар
йүз өвүрдилер догры ёлдан.

Олар йүзлерини гаядан-да
гаталдып,
ызларына доланмак
ислемедилер.

⁴Мен шейле дийдим:
«Булар бир гарып хем
акмаклар;

чүнки олар Реббиң ёлуны,
өз Худайының кануныны
билмейәр.

⁵Мен атлы-абрайлы адамларың
янына гидип,
олар билен геплешейин. Олар
Реббиң ёлуны,
өз Худайының кануныны
билйәндирлер».

Эмма оларың бары
бирмеңзеш болуп,
боюнтырыгы дөвдүлер,
йүплери гырдылар.

⁶Шонуң үчин оларың
языкларының сансыздыгы,
дөнүклигиниң чөкдердиги
үчин токайдан арслан чыкып,
олары парчалар, чөлден бир
мөжек чыкып, олары
хеләкләр.

Шәхерлериңиң гапдалында
бир гаплаң букуда ятып,

^a 4:31 Сион гызы – бу Иерусалим халкы диймекдир. Сөзлүге серет.

- ким ол ерден даша чыкса,
 бөлек-бөлек эдер.
- ⁷ «Мундан соң Мен сени нәдип
 багышлайын?
 Чагаларың Мени терк этдилер,
 олар худайларындан ант
 ичдилер,
 ёгсам олар Худаям дәл.
 Олары дойранымда зына
 этдилер,
 топарланышып, лолуларың
 өйлерине гитдилер.
- ⁸ Олар эсрән айгыр атлар ялы
 болуп,
 херси өз гоңшусының аялына
 кишңейәр.
- ⁹ Бу затлар үчин Мен олары
 жезасыз галдырарынмы?
 Жаным бейле миллетден өч
 алмазмы?»
 Муны Реб айдяндыр.
- ¹⁰ «Үзүмчилигиң ичинден гечип,
 оны вейран эдиң,
 эмма бүтинлей ёк этмәң.
 Шахаларыны дөвүп ташлаң,
 олар Реббе дегишли дәлдир.
- ¹¹ Ысрайыл ве яхуда халклары
 Маңа бүтинлей бивепалык
 этдилер».
 Муны Реб айдяндыр.
- ¹² «Олар Реббиң айданыны рет
 эдип, шейле дийдилер:
 „Ол хич зат этмез.
 Бела-бетер башымыздан инмез,
 биз уруш я-да ачлык
 гөрмерис.
- ¹³ Пыгамберлер шемал ялыдыр,
 Реббиң сөзи олар аян дәлдир.
 Бу күлпетлер олаң өз
 башындан инсин!“».
- ¹⁴ Мунуң үчин Хөкмүрован Бейик Ху-
 дай шейле дийәр:
- «Шейле сөзлери айдандыклары
 үчин,
 сөзлерими агзында алава
 өврерин.
 Бу халкы болса одун эдерин,
 от олары яндырып ёк эдер».
- ¹⁵ «Эй, ысрайыл халкы, сизиң
 үстүңизе
 узак юртдан бир миллети
 чоздуржак.
 Ол гүйчли хем гадымы
 миллетдир.
 Сен ол миллетиң дилини
 билмерсиң,
 нәме айдянына дүшүнмерсиң.
 Муны Реб айдяндыр.
- ¹⁶ Оларың сагдагы ачык габыр
 ялыдыр,
 барысы батыр
 сөвешижилердир.
- ¹⁷ Олар сизиң хасылыңызы ве
 иймитиңизи,
 огул-гызларыңызы ювудып-
 ялмарлар.
 Гоюнларыңыздыр
 сыгырларыңызы,
 үзүмлериңиздир
 инжирлериңизи иерлер.
 Сизиң бил баглаян берк
 галаларыңызы
 гылыч билен вейран эдерлер.
- ¹⁸ Мен хатда шол гүнлерде-де сени
 бүтинлей ёк этмерин. Муны Реб айд-
 яндыр».
- ¹⁹ «Халк сенден: „Нәме үчин
 Худайымыз Реб бизе бу затлары эт-
 ди?“ дийип сораса, сен олар шейле
 жогап бер: „Сиз Оны терк эдип, юр-
 дуңыздакы кесеки худайлара гул-
 лук этдиңиз. Инди сиз хем өзүңизе
 дегишли болмадык бир юртда кесе-
 килере гулдук эдерсиңиз“».
- ²⁰ Муны Якубың неслине жар эт,

- яхуда халкына ыглан эт.
- ²¹ Эй, гөзли болуп гөрмейән,
гулаклы болуп эшитмейән
надан хем дүшүнжесиз халк,
инди муңа гулак ас:
- ²² Менден горкмарсыңызмы?
Муны Реб айдяндыр.
Хузурымда
титрешмерсинизми?
Мен чэгәни деңзе арачәк этдим,
бу эбедилик арачәк болар, хич
хачан бозулмаз.
Толкунлар дашса-да, үстүн
чыкмаз,
гүвүлдесе-де, ондан ашмаз».
- ²³ Эмма бу халк текепбир ве
питнечи.
Олар аздылар, ёлдан
чыкдылар.
- ²⁴ Олар муны йүрекден
диймейәрлер:
«Гелиң, гүйз хем яз
ягышларыны
өз мөвсүминде ягдырян,
биз үчин орак-йыгым
хепделерини сакляян
Худайымыз Ребден горкалың».
- ²⁵ Этмишлериңиз булары сизден
узаклашдырды,
гүнәлериңиз сизи
ягышылыктан махрум этди.
- ²⁶ «Мениң халкымың арасында
эрбет адамлар бар.
Олар гуш авламак үчин,
букуда ятянлар ялы
дузак гуруп, ынсанлары
гутярлар.
- ²⁷ Гушлардан долы капаса ялы,
оларың өйлери-де хиледен
долы.
Шейдип, олар бейгелдилер,
баядылар,

- ²⁸ семредилер, ёгнадылар.
Хетден ашды оларың
бетпәллиги,
чөзмедилер адалатлы етимин
давасыны,
горамадылар гарыбың хич
бир хукугыны.
- ²⁹ Бу затлар үчин Мен олары
жезаландырмарынмы?
Мунуң ялы миллетден, хей-де,
өч алмарынмы?
Муны Реб айдяндыр.
- ³⁰ Юртда гең хем элхенч зат
болды:
- ³¹ пыгамберлер галп
пыгамберлик эдйәрлер,
руханылар оларың
гөркезмеси билен
доландырырлар.
Мениң халкым болса муны
сөййәр.
Эмма бу затларың соңы
геленде нәме эдерсиниз?»

6-нҗы бап

Душманлар Иерусалими габаярлар

- ¹ «Эй, бенямин халкы, жаныңызы
халас этмек үчин
Иерусалимден гачың!
Тековада сурнай чалың,
Бейтхакеремде бир нышан
дикиң,
чүнки демиргазыктан бир
бетбагтлык,
әпет вейранчылык етип гелйәр.
- ² Сион гызы – овадан хем нәзик
гызы хеләк эдерин.
- ³ Чопанлар сүрүлери билен онуң
янына гелерлер.
Чадырларыны онуң даш-
төверегинде дикип,

хер ким өзүңнү өри
 мейданында отлар.
⁴ Иерусалиме гаршы сөвешмәге
 тайярланың.
 Туруң, гүндизиң гүни
 чозалың!
 Ишимиз гайтды!
 Гүн яшып баряр,
 өйлөн көлегелер узаляр!
⁵ Туруң, гиже чозалың,
 галаларыны вейран эделең!»
⁶ Мунуң үчин Хөкмүрован Реб
 шейле дийяр:
 «Иерусалимиң агачларыны
 кесин,
 диварына чыкмак үчин япгыт
 гуруң.
 Бу шөхер
 жезаландырылмалыдыр,
 мунуң ичинде зулумдан
 башга зат ёкдур.
⁷ Чешмеден сув нәхили жошян
 болса,
 бу шөхерден-де пислик шейле
 жошяндыр.
 Ичинде эшидиляр зорлук хем
 зулум,
 хассалык хем яралар бар
 гөйәнним.
⁸ Эй, Иерусалим, акылыңа айлан,
 ёгсам Мен сенден йүз
 өврерин.
 Сени харабачылыга,
 илатсыз бир юрда өврерин».
⁹ Хөкмүрован Реб шейле дийяр:
 «Үзүмиң соңкы салкымының
 йыгналышы ялы,
 Ысрайылың аман галанлары
 хем
 соңкусына ченли йыгналар.
 Шонуң үчин үзүм йыгянчы дей
 элиңи соңкы гезек шаха узат».

¹⁰ «Олар эшидер ялы мен киме
 айдайын,
 киме дуйдурыш берейин?
 Середиң, оларың гулаклары
 гапык,
 эшитмейярлер.
 Олар Реббиң сөзүнден хошал
 болмаярлар,
 гайтам, оны яңсылаярлар.
¹¹ Мунуң үчин мен Реббин
 газабындан долудырын,
 гахарымы сакламакдан халыс
 ирдим».
 «Оны көчедәки чагаларың,
 топланан йигитлериң үстүне
 дөк.
 Әр-аялың икисини-де тутуп
 экидерлер,
 гаррыдыр гожа-да олардан
 сыпмаз.
¹² Олар өйлериدير меллеклери
 билен
 аяллары берлер башгалара,
 Мен элими галдыраын
 бу юрдуң илатына».
 Муны Реб айдяндыр.
¹³ «Улудан-кичә әхлиси харам
 газанжың ышкында,
 пыгамберден рухана ченли
 хер кес гүн гөйяр хиле билен.
¹⁴ Саг-саламатлык болмаса хем
 „саг-саламатлык, саг-
 саламатлык“ дийип,
 халкымың ярасыны йүзлей
 бежердилер.
¹⁵ Олар өзлерини бихая алып барып,
 нежис ишлер этдилер, эмма
 муна утанмадылар.
 Утанып гызармагың
 нәмедигини билмедилер.
 Шонуң үчин олар-да хеләк
 болуп,

- йыкыланларың арасына
йыкыларлар,
жезаландыранымда, ер билен
егсан боларлар».
Муны Реб айдяндыр.
- ¹⁶ Реб шейле диййэр:
«Ёлуң чатрыгында дуруп
середин,
овалкы ёдалар хакда сорап,
ягшы ёлуң ниредедигини
өврениң;
ондан йөрән, жаныңыз
рахатлык тапар.
Эмма олар: „Ол ёлдан
йөремерис“ дийдилер.
- ¹⁷ Мен сизиң үстүңизден гөзегчи
гоюп:
„Сурнайың сесине гулак
асың!“ дийдим.
Эмма олар: „Гулак асмарыс“
дийдилер.
- ¹⁸ Шонуң үчин хем, эй, миллетлер
гулак гоюң.
Оларың башындан нөме
инжегини, эй, шаятлар билиң.
- ¹⁹ Диңле, эй, ер йүзи.
Бу халкың башындан
бетбагтлык индерерин.
Бу оларың эден ниетлериниң
мивеси болар,
себэби Мениң сөзлериме
гулак асадылар,
таглыматымы болса рет
этдилер.
- ²⁰ Нөме үчин Маңа Шебадан
якымлы ыслы түтетги,
узак юртдан хошбой ыслы
гамыш гетирилийэр?
Якма гурбанлыкларыңыз
кабул этмерин,
садакаларыңыз-да турмаяр
гөвнүмден».
- ²¹ Шонуң үчин хем Мен-Реб
шейле диййэрин:
«Ине, Мен бу халкың өңүне
бүдреме дашыны гоярын,
ата-энелер чагалары билен
бүдрәп йыкылар,
гоңшусы досты билен
бирликде хеләк болар».
- ²² Реб шейле диййэр:
«Ине, демиргазык юртдан бир
халк гелйэр,
ериң ужундан бир бейик
миллет аяга галяр.
- ²³ Олар яйдыр найза билен
ярагланан,
өзлери-де рехимсиз хем
залымдырлар.
Сеслери деңиз ялы гүввүлдейэр.
Эй, Сион гызы! Олар атлара
атланып,
бир адам ялы сөвеше
тайярланып,
сениң гаршыңа нызама
дурдулар».
- ²⁴ «Олар хакдакы хабары
эшиденимизде,
эллеримизиң ысгыны гачды.
Догурян аял кимин
чекйэрис дерт-азаплары.
- ²⁵ Дашары чыкмаң, ёлдан
йөрөмән,
чүнки душманың элинде
гылыч бар,
эхли тарапдан ховп абаняр.
- ²⁶ Эй, Мениң эзиз халкым!
Жул гейнип, күл үстүнде
отур.
Ялңыз чагаң үчин яс тутян дек
ажы гөзаяш дөк,
чүнки үстүмизе дуйдансыз
хеләклейжи гелер».

- ²⁷ «Мен сени халкымың арасында барлагчы хем дерневчи гойдум, эден ишлерини барларсың, дернәрсин.
- ²⁸ Оларың бары текепбир питнечидирлер, гыбатдыр төхмет билен яшаярлар. Йүреги бүрүнч, демир дей гатап, хеммеси ёлдан чыкандыр.
- ²⁹ Көрүк гыздырылар, отда гуршун эрейәр, эмма зергәрин бу эден иши пучдур, шонда-да пислик хич айрылмаяр.
- ³⁰ Олара „ялан күмүш“ дийлер, чүнки Реб олары рет этди».

7-нчи бап

Ермея ыбадатханада вагыз эдйәр

¹Ермея Реббин сөзи аян болды: ²«Реббин өйүниң дервезесинде дуруп, шу сөзи жар эт: „Эй, Реббе ыбадат этмек үчин, бу дервезелерден гирйән тутуш Яхуда! Реббин сөзүне гулак ас“. ³Ысрайылың Худайы, Хөкмүрован Реб шейле диййәр: „Ёлларыңызы хем ишлериңизи дүзедиң, шонда Мен сизи бу ерде яшадарын. ⁴Бу Реббин ыбадатханасы! Реббин ыбадатханасы! Реббин ыбадатханасы бу ерде? диен сөзлере бил багламаң.

⁵Эгер ёлларыңыздыр ишлериңизи чындан дүзетсеңиз, бири-бириңизе хакыкатдан хем адалатлы гарасаңыз, ⁶гелмишеге, етим билен дул хатына зулум этмесеңиз, бу ерде нәхак ган дөкмесеңиз, өзүңизе зыян етирйән башга худайларың ызына

дүшмесеңиз, ⁷онда Мен сизи бу ерде, овалдан ата-бабаларыңыза бакы хем эбедилик берен юрдумда яшадарын. ⁸Ине, сиз дерексиз ялан сөзлере бил баглаярсыңыз. ⁹Сиз огурлык эдйәрсиниз, адам өлдүрйәрсиниз, зына эдйәрсиниз, яландан ант ичйәрсиниз, Багал бутуна садака хөдүр эдйәрсиниз, танамаян башга худайларыңызың ызына эерйәрсиниз. ¹⁰Соңра шу нежис ишлери этмек үчин Мениң адым дакылан өе гелип, хузурымда дуруп, ‘Биз халас болдук!’ диййәрсинизми? ¹¹Мениң адым дакылан бу өй сизиң үчин гаракчыларың сүренине өврүлдими? Эмма Мен нәме эдйәниңизи гөрийәрин. Муны Реб айдяндыр. ¹²Инди Шилодакы илкинжи гезек адымы дакан ериме гидиң ве ысрайыл халкымың пислиги үчин, оңа нәме эдендигими гөрүң. ¹³Бу нежис затларың әхлисини этдиниз; муны Реб айдяндыр. Мен сизе өвран-өвран айданымда гулак асмадыңыз, сизи чагыранымда жогап бермединиз. ¹⁴Мунун үчин Мениң адым дакылан, сизиң бил баглан бу өйүңизи – сизе ве ата-бабаларыңыза берен бу ерими Шилоны нәхили ёк эден болсам, шейле эдерин. ¹⁵Әхли гарындашларыңызы, тутуш эфрайым несиллериңи ковшум ялы, сизи хем хузурымдан коварын“.

Халкың бойнуёгынлыгы

¹⁶Эй, Ермея, сен бу халк үчин дилег этме, олар үчин перят этме, ялбарма, хузурымда олара төвеллачы болма, барыбир Мен сени диңлемерин. ¹⁷Яхуданың галаларында, Иерусалимиң көчелеринде оларың нәме эдйәндиклериңи гөрмейәрсинизми? ¹⁸Чагалары одун йыгнаяр, аталары

от яқяр, аяллары хамыр югруп, асман меликеси үчин көке биширйэр. Бу халк башга худайлара ичги садакасыны хөдүрлейэр. Бу затлар Мениң гахарымы гетирийэр. ¹⁹Олар Мени ынжадырлармы? Ёк, өзлерини ынжадып, утанжа гаярлар. Муны Мен-Реб айдяндырын. ²⁰Мунуң үчин Мен – Хөкмүрован Реб шейле диййэрин: „Ине, Мен гахар-газабымы бу ериң, ынсандыр хайванларың, мейдандагы агачларың, топрагың хасылының үстүне дөкерин. Ол от болуп туташар ве сөндүрилmez“.

²¹Ысрайылың Худайы, Хөкмүрован Реб шейле диййэр: „Якма гурбанлыгыңызы бейлеки садакаларыңыза гошуп, икисиниң хем этини ийибериң. ²²Чүнки Мен ата-бабаларыңызы Мүсүрден чыкарып гетиренимде, олара якма гурбанлыгы билен бейлеки гурбанлыклар хакда хич зат айтмандым я-да буйрук бермэндим. ²³Олара диңе шу буйругы берипдим: ‘Маңа гулак асың. Мен сизин Худайыңыз, сиз хем Мениң халкымсыңыз. Дине Мениң гөркезен ёлумдан йөрөң, шонда говы гүнлер гөрерсиңиз’. ²⁴Эмма олар диңлемедилер, гулак асмадылар, гайтам, кесирлик билен өз яман ниетлерине ковалашып, пис йүреклерине гөрэ херекет этдилер. Илерлемегин дерегине гайра тесдилер. ²⁵Ата-бабаларыңызың Мүсүрден чыкан гүнүнден тэ шу гүне ченли Мен сизин яныңыза гулларым болан пыгамберлеримиң эхлисини хер гүн ызлы-ызына ибердим. ²⁶Эмма халк Мени диңлемеди, Маңа гулак асмады, гайтам бойнуёгынлык эдип, атабабаларыңдан хем бетер пислик этди“.

²⁷Сен олара шу сөзлериң барыны айдарсың, эмма олар сени-де

диңлемезлер. Сен олары чагырарсың, эмма олар жогап бермезлер. ²⁸Мунуң үчин сен олара шейле дий: „Бу өзлериниң Худайы Реббе гулак асмаян, догры ёла гелмейэн миллетдир. Хич ким хақыкаты айтмаяр, ол хакда дил хем ярмаяр.

²⁹Эй, яхуда халкы, сачыңы сырда, ялаңач гаяларда агы айт. Чүнки Реб газабыны үстүне дөкен бу неслини терк эдип, оны ташлады. ³⁰Яхуда халкы Мениң назарымда эрбет ишлери этди, муны Мен – Реб айдяндырын. Олар Мениң адым дакылан өйде нежис затларыны гоюп, оны мурдар этдилер. ³¹Огул-гызларыны ода якып, гурбанлык этмек үчин, Бенхинном дересинде Топет сеждегэхлерини гурдулар. Бейле иши Мен олара буюрмадым, бейтмек келләме-де гелмеди. ³²Шонуң үчин хем шейле гүнлер гелер, муны Реб айдяндыр, ол ере Топет я-да Бенхинном дереси дийилмән, Өлүм жүлгеси дийлер. Топетде өлүлери жайламак үчин ер галмаз. ³³Бу халкың жесетлери гушлара ве йыртыжы хайванлара шам болар, олары хич ким ковмаз. ³⁴Юрдуң харабачылыга өврүлендиги үчин, Яхуданың шәхерлеринде, Иерусалимиң көчелеринде шатлыкдыр гүлки сесини, йигит билен гелниң той сесини кесерин“».

8-нжи бап

¹«Шол вагт Яхуда патышаларының, ёлбашчыларының, руханыларының, пыгамберлериниң сүңклери, Иерусалимиң илатының сүңклери габырларыңдан чыкарылар. Муны Реб айдяндыр. ²Бу сүңклер оларың өз сөен, гулук эден, ызларына зерен, маслахат сорап сежде эден затларының, агны

Гүнүн, Айың, тутуш асман жисим-лериниң астына серлер. Олар йыгналып жайланылмаз, топрагың йүзүнде дерс ялы ятар. ³Бу пис ковумдан аман галанларың хеммеси даргадан ерлеримде яшайшы дәл-де, өлүми сайлар». Муны Хөкмүрован Реб айдяндыр.

Халкда утанч ёк

⁴Сен оlara Реб шейле диййэр дий:

«Йыкылан ынсан галмазмы гайдып?

Ёлундан азашанлар гелмезми ёла?

⁵Нәме үчин бу халк ёлдан чыкды?

Иерусалим дынгысыз дөнүклик эдйэр.

Олар ялана берк япышып, ыза доланмакдан боюн товлаяр.

⁶Мен үнс берип диңледим, догрусыны айтмаяр олар. Хижиси: „Бу эденим нәме?“ дийип,

өз пислигине тоба этмейэр. Сөвешде чапян ат кимин херси өз ёлуна ёртяр.

⁷Хатда леглек хем өз мөвсүмини билйэр.

Гумры, гарлавач, дурна-да гөчмели пурсадыны билйэр. Эмма халкым Мен-Реббиң парзларыны билмейэр.

⁸Нәдип сиз муны айдып билйәнциз:

„Биз акыллы, Реббиң кануны биздедир“?

Хакыкатда, бу кануны ялана өврен хилегэр канунчыларың галамыдыр.

⁹Акылдарлар утанжа галдылар,

ховп ичинде дузага дүшдүлөр. Олар Реббиң сөзүни рет этдилер.

Оларда нәме пәхим бар?

¹⁰Улудан-кичө әхлиси

харам газанжың ышкында, пыгамберден рухана ченли хер кес хиле билен гүн гөрийэр. Шонун үчин аялларыны

башгалара, меллеклерини талаңчылара берерин.

¹¹Саг-саламатлык болмаса хем

„саг-саламатлык“ дийип, халкымың ярасыны йүзлей бежердилер.

¹²Нежис ишлери эденлеринде утандылармы?

Ёк, асла утанмадылар.

Йүз гызарманың нәмедигини хем билмедилер.

Шонун үчин хем олар-да хеләк болуп,

йыкыланларың арасына йыкыларлар, жезаландыранымда ер билен егсан боларлар.

Муны Реб айдяндыр.

¹³Олаң хасылыны вес-вейран эдерин,

үзүм шахалары-да, инжир агажы-да миве бермез, хатда япраклары-да гулар.

Оlara нәме берен болсам, эллеринден алнар».

Муны Реб айдяндыр.

¹⁴Нәме үчин биз әнтек хем бу ерде отырыс?

Гелиң, үйшүп, берк галалара чозалың-да, ол ерде хеләк болалың.

- Реббе гаршы гүнэ
эндигимиз үчин,
Худайымыз Реб зэхерли сув
берип,
бизи өлүме сезевар этди.
- ¹⁵ Саг-саламатлыга гарашдык,
эмма хич говулык ёк.
Шыпа пурсадына гарашдык,
эмма оңа дерек ховп абанды.
- ¹⁶ Душман атларының
хоррулдысы Дандан
эшидилйэр,
бедевлериниң кишнемесинден
тутуш ер йүзи титрейэр.
Олар бу юрды, онуң ичиндэки
эхли затлары,
шэхери хем онда яшаянлары
ёк этмэге гелдилер.
- ¹⁷ «Ине, Мен үстүңизе зэхерли
йыланлары,
алахөврэнлери иберерин,
олар сизи чакарлар».
Муны Реб айдяндыр.

Пыгамбер халк үчин яс тутяр

- ¹⁸ Дердима шыпа ёкдур,
йүрегим яралыдыр мениң.
- ¹⁹ Ине, эзиз халкымың перяды
ериң аңры ужундан
эшидилйэр:
«Реб Сионда дэлмидир?
Онуң Патышасы ол ерде
дэлми?»
- «Нэме үчин олар өзлериниң
йигренжи затлары,
өзге нежисликлери билен
гахарымы гегирдилер?»
- ²⁰ Халк: «Орак дөври өтди, томус
гутарды,

- эмма биз халас болмадык»
диййэр.
- ²¹ Бичэре халкымың ярасындан
өтри мен-де яралы,
яс тутярын, үстүме ховп
абанды.
- ²² Гилгатда мелхем ёкмудыр?
Ол ерде тебип ёкмудыр?
Онда нэме үчин бичэре
халкымың
ярасына эм эдилмейэр?

9-нжы бап

- ¹ Вах, кэшге башым бир булак,
гөзлерим гөзяш чешмеси
болсады!
Бичэре халкымың
өлдүриленлери үчин
агласадым мен гиже-гүндиз!
- ² Кэшге халкымы ташлап,
олардан узакда боларым ялы
чөлде бир кервенсарай
тапсадым!
Чүнки оларың хеммеси
зынахор, биртопар хайын.
- ³ «Ялан үчин диллерини яй
кимин эгрелдйэрлер.
Юртда оларың гүйжи
нэдогрулык билен
гүйчленйэр,
чүнки пислик үстүне пислик
эдйэрлер,
Мени асла танамаярлар».
Муны Реб айдяндыр.
- ⁴ Хер кес өз достундан эгэ болсун,
хич бир догана ынам этмэң.
Чүнки хер бир доган
яланчыдыр,
хер бир дост ялан геп
гездирйэр.
- ⁵ Хер ким өз достуны алдаяр,
хич ким хакыкаты
сөзлемейэр.

Диллерине ялан сөзлемеги
өвретдилер,
шер ишлер эдип, тоба этмеги
билмедилер.

⁶Зулум үстүне зулум, ялан
үстүне ялан ягяр!
Олар Мени танамакдан йүз
өвүрйэрлер.

Муны Реб айдяндыр.

⁷Мунуң үчин Хөкмүрован Реб
шейле диййэр:
«Мен олары эредип, сынагдан
гечирерин.

Бичэре халкымы башга нэме
эдип билерин?

⁸Диллери өлдүрижи пейкамдыр,
хиле билен сөзлейэрлер.
Гоңшуларына хош сөзлер
айдырлар,
йүрегинде болса дузак
гурярлар.

⁹Бу затлар үчин Мен олары, хей-
де, жезаландырмарынмы?
Бейле миллетден өч
алмарынмы?»

Муны Реб айдяндыр.

¹⁰Мен даглар үчин агляярын,
ахы-нала чекйэрин,
чөлүң өрүлери үчин яс
тутярын,
себэби олар харабалыга өврүлди,
ол ерден гечйөн ёк.
Мал-гараларың сеси
эшидилмейэр,
гушлар-да, хайванлар-да
гачып гитдилер.

¹¹Мен Иерусалими вейран эдип,
шагаллар сүренине өврерин.
Яхуда шәхерлерини илатсыз
гоюп,
харабачылыга өврерин.

¹²Муңа дүшүнер ялы пайхаслы бири
бармыдыр? Муны ыглан эдер ялы Реб-

биң сөзлән кишиси ким? Нэме үчин
юрт вейран болуп, ичинден хич ким
гечмез ялы, чөл кимин бошاپ ятыр?
¹³Реб шейле диййэр: «Олар өзлерине
берен канунымы рет этдилер, сөзү-
ме гулак асмадылар, ол боюнча хе-
рекет этмедилер. ¹⁴Гайтам, кесирлик
билен ниетлерини ямана дүвүп, ата-
бабаларының өвредиши ялы, Багал
бутуның ызына эердилер». ¹⁵Шонуң
үчин хем Ысрайыл Худайы Хөкмүро-
ван Реб шейле диййэр: «Мен бу хал-
ка ажы ёвшан ийдирерин, зәхерли
сув ичирерин. ¹⁶Мен олары өзлери-
ниң хем, ата-бабаларының хем тана-
мадык миллетиниң арасына пытра-
дарын. Олары ёк эдйәнчэм, ызлары-
на гылыч саларын».

Халк жезасы үчин яс тутяр

¹⁷Хөкмүрован Реб шейле диййэр:
«Ягшы ойланып гөрүң,
агычы аяллары чагырың,
гелсинлер.

Иң эзберлерини чагырдың,
гелсинлер.

¹⁸Деррев гелип, бизиң үчин агы
айтсынлар.

Гой, гөзлеримизиң яшы
кепемесин,
габакларымыздан сил болуп
аксын».

¹⁹Ине, Сиондан перят
эшидилйэр:

«Бизи, гөр, нәхили вейран
этдилер!

Гаты утанжа галдык,
чүнки юрдумызы терк этдик,
өйлеримиз ер билен егсан
болды».

²⁰Эй, аяллар, Реббиң сөзүни
эшидиң,

агзындан чыкян сөзе гулак асың.

Гызларыңызга яс тутмагы,
гоңшыңызга агы айтмагы
өвредиң.

²¹ Көчелерден чагалары,
мейданчалардан яш йигитлери
гырып ташламак үчин,
өлүм пенжирелеримизе
дырмашып,
галаларымыза гирди.

²² Реб шейле айдыр дий:
«Ынсан жесетлери экин
мейданына сепилен дерс дей,
оракчының ызындакы десселер
дей топрага серлер.

Олары хич ким йыгнамаз».

²³ Реб шейле диййэр: «Пайхаслы пай-
хасына, гүйчли гүйжүне магтан-
масын, бай байлыгына өвүнмесин.

²⁴ Өвүнйэн дине Мана дүшүнйэн-
лиги ве танаянлыгы билен өвүнсин,
ер йүзүнде садык сөйги, адалат ве
догручыллык билен херекет эдйэн
Мен – Ребдирын. Чүнки Мен була-
рдан леззет алярын. Муны Реб айд-
яндыр. ²⁵Шейле гүнлер гелер, тени
сүннетли болуп-да, йүреги сүннет-
сиз адамлары жезаландыраын. Му-
ны Реб айдяндыр. ²⁶Мүсүри, Яхуда-
ны, Эдомы, аммонлары, Мовабы ве
чөлде яшаян гырчув сакгаллыларың
хеммесини жезаландыраын. Чүнки
бу миллетлериң эхлиси сүннетсиз,
тутуш ысрайыл халкының йүреги-
де сүннетсиз».

10-нжы бап

Бутлардан горкмаң!

¹Эй, ысрайыл халкы, Реббиң си-
зе айдян сөзүни диңлэң. ²Реб шей-
ле диййэр:

«Гөгүң аламатларындан
горкман,

олардан диңе миллетлер
горкяндыр.

Миллетлериң ёлундан
гөрелде алман.

³ Халкларың дэп-дессурлары
бошдур,

токайдан кесилен агажа
уссаның гуралы шекил берйэр.

⁴ Оны алтын-күмүш билен безэп,
гымылдамаз ялы,
чекич билен чүйлэп
беркидйэрлер.

⁵ Оларың бутлары экин
гарантгасы ялы,
геплэп билйэн дэлдирлер.
Йөрэп билмейэндиклери үчин
олары гөтерип экитмелидир.

Олардан горкман:

Чүнки олар не яманлык
эдерлер,
не-де ягшылык».

⁶ Саңа меңзеш ёкдур, я Реб.

Сен бейиксиң, гудратда адын
бейикдир.

⁷ Сенден горкмажак бармы, эй,
миллетлер Шасы?!

Чүнки бу диңе Саңа
ярашяндыр.

Миллетлериң эхли
акылдарларының,
бар патышалыкларының
арасында

Сениң ялысы ёкдур.

⁸ Оларың бары акмак хем
акылсыздыр.

Бидерек бутлардан тэлим
аларлар,

олар гуран агачдан
ясаландыр!

⁹ Таршышдан – енжилен күмүш,
Упаздан алтын гетирилийэр.

Уссаның хем зергэриң
хүнэридир бутлар,

гөк хем гырмызы эшик
гейдирерлер олара,
барысы хем өкде
хүнэрментлериң ишидир.

¹⁰ Эмма Реб хакыкы Худайдыр,

Ол дири Худай хем бакы
Патышадыр.

Онуң гахарындан титрейэр
тутуш ер,
газабына гаршы дуруп
билмез миллетлер.

¹¹ «Олара шейле дий: „Гөги хем ери
яратмадык худайлар ер йүзүнден ве
гөгүң астындан ёк боларлар“».

¹² Ери Өз гудраты билен ярадан
Ребдир.

Ол пайхасы билен дүнийэни
беркараар этди,
акылы билен гөклери ййды.

¹³ Ол гүрлөнде, шагляяр гөкдэки
сувлар,
гөтерилйэр ериң учларындан
булутлар.

Ягыш үчин йылдырымлар
чакдыряр,
аммарларындан шемал
өвүсдирийэр.

¹⁴ Хер бир адам акмак хем
надандыр,
хер зергэр ясан бутларындан
уяда галар,
олар ясаландыр, оларда жан
ёкдур.

¹⁵ Булар бидерекдир,
масгарабазлаң ишидир;
жезаландыранымда олар ёк
боларлар.

¹⁶ Эмма Якубың пайы бейле
дэлдир,
чүнки эхли затлары ярадан
Худайдыр,

Ысрайыл тиреси Онуң
мирасыдыр,
Онуң ады Хөкмүрован Ребдир.

Бетбагтлык гелиёр

¹⁷ Эй, габавда отуранлар,
шайыңызы тутуң!

¹⁸ Чүнки Реб шейле диййэр:
«Ине, бу гезек Мен бу юрдун
илатыны
узаклара ташларын.

Гөрсүнлер дийип,
үстлерине бела индерерин».

¹⁹ Чөкйөн хасратымдан яңа дат
гүнүме!

Ярам агыр, эмма мен:
«Догруданам, бу мениң дердим,
муны чекмегим герек» дийдим.

²⁰ Чадырым йыкылды, үзүлди
эхли танаплары.

Чагаларым ташлап гитдилер
мени, ёк олар инди.

Чадырымы тээден дикмэге,
хич ким ёк перделерими
асмага.

²¹ Чүнки азашдылар чопанлар
акылындан,

Ребби агтармадылар.

Шонуң үчин болмады угруна
ишлери,
даргады эхли сүрүлери.

²² Динлэң, бир хабар гелиёр!

Яхуда шэхерлерини
харабалыга,
шагаллар сүренине өвүрмек
үчин

демиргазык юртдан улы
гопгун гелиёр.

²³ Я Реб, мен ынсаның ёлуның өз

элинде дэлдигини,
догры эдим басмагың
ыгтырында дэлдигини
билйэрин.

²⁴ Газабың билен дәл-де,
адалатың билен,
я Реб, мени тербиеле!
Ёгсам мени хич эдерсиң.

²⁵ Газабыңы дөк Сени танамаян
миллетлериң,
адыңы чагырмаян халкларың
үстүнден.
Чүнки олар Якубың неслини
ялмадылар,
оны ювудып, ёк этдилер,
меканыны вейран этдилер.

11-нжи бап

Ысрайыл ве яхуда халкы әхти бозяр

¹Ермея Реббиң шу сөзи аян болды:
²«Бу әхтиң шертлерине гулак гой.
Яхуда халкы билен Иерусалим ила-
тына беян эт. ³Олара Ысрайыл Худа-
йы Реб шейле диййәр дий: „Бу әхтиң
шертлерине гулак асмадык адама нә-
лет болсун! ⁴Мен ата-бабаларыңызы
Мүсүрден – демир ожагындан чы-
каран гүнүм олара шейле буйрук
бердим: ‘Мениң сөзүме гулак асып,
Мениң буйран әхли табшырыклар-
ымы ерине етириң. Шонда сиз Ме-
ниң халкым, Мен хем сизиң Худайы-
ңыз боларын. ⁵Шейтсениз, Мен ата-
бабаларыңыза сүйт ве бал акян юрды
бермеги ант ичип, берен сөзүми ери-
не етирерин’. Ине, гөршүңиз ялы, оны
сизе бердим“». Онсоң мен: «Гой, шей-
ле болсун, я Реб!» дийип жогап бер-
дим. ⁶Реб маңа бу сөзлериң хеммеси-
ни Яхуданың шәхерлеринде, Иеруса-
лимиң көчелеринде жар эт-де, шуны
айт дийди: «Бу әхтиң сөзлерине гулак
асың, олары бержай эдиң. ⁷Чүнки Мен
сизиң ата-бабаларыңызы Мүсүрден

чыкаран гүнүмден тә шу гүне ченли
дынгысыз „Сөзүме гулак асың“ ди-
йип, берк дуйдурыш берип гелдим.

⁸Эмма олар диңлемедилер, гулак ас-
мадылар, гайтам, кесирлик билен өз
яман ниетлерине эерип, херси өзүче
херекет этди. Мунуң үчин Мен бу әх-
тиң әхли сөзлерини оларың башла-
рындан индердим. Мен олара була-
ры бержай этмеги буйрупдым, эмма
олар этмедилер».

⁹Реб маңа шейле дийди: «Яхуда
халкы билен Иерусалимиң илатының
арасындакы дилдүвшүгиң үсти ачыл-
ды. ¹⁰Олар ене-де сөзлериме гулак ас-
мак ислемерик ата-бабаларының эт-
мишлерине тарап доландылар. Баш-
га худайларың ызына дүшүп, олара
гулдук этдилер. Ысрайыл ве яхуда
халкы өзлериниң ата-бабалары билен
эден әхtimi боздулар. ¹¹Шонуң үчин
хем Реб шейле диййәр: „Мен оларың
башындан бела индерерин, олар га-
чып, гутулып билмезлер. Олар Маңа
дады-перят эдерлер, эмма Мен олары
диңлемерин. ¹²Онсоң Иерусалимиң
ве Яхуда шәхерлериниң илаты гидип,
өзлериниң садака берен худайларына
дады-перят эдерлер, эмма бетбагтлык
геленде, бу худайлар олары асла ха-
лас этмез. ¹³Чүнки худайларың саны
шәхерлериң саны билен деңдир, эй,
Яхуда! Сиз Иерусалимиң көчелери-
ниң санына гөрә утанчлы затлар үчин
гурбанлык сыпаларыны, Багал буту-
на гурбанлыклар хөдүр этмек үчин
гурбанлык сыпаларыны гурдуңыз.
¹⁴Эй, Ермея, сен-де бу халк үчин ди-
лег этме, олар үчин дады-перят этме,
ялбарма, чүнки бетбагтчылыга учрап,
Мени чагыранларында, олары диң-
лемерин. ¹⁵Көп пис ишлер эденин-
ден соң, сөйгүли халкымың Мениң

өйүмде нәме иши барка? Хатда Реббе багыш эдилен эт көмөк этмез. Сиз пислик этмекде шатланярысыңыз. ¹⁶Реб саңа ‘Мивеси датлы, яшыл япраклы зейтун агажы’ дийип ат берди. Эмма гүйчли галмагаллы гопгун билен оны ода берер, онуң шахалары янып күл болар. ¹⁷Ысрайыл билен яхуда халкы пислик этди, олар Багал бутуна садакалар хөдүр эдип, Мениң гахарымы гетирдилер. Шонуң үчин сени экип отурдан Мен Хөкмүрован Реб башыңдан бетбагтлык индермеги карар этдим‘».

Халк Ермея гаршы хиле гураяр

¹⁸Шол вагт Реб халкың эден писликлерини маңа гөркезди.

Ол муны маңа эшгәр этди.

Я Реб, оларың эден ишлерини маңа аян этдиң.

¹⁹Мен болсам дамагы чалынмага экидилен

юваш бир гузы киминдим.

Оларың: «Гелиң, агажы мивеси билен ёк эделиң,

мундан бейлэк онуң ады ятланмаз ялы,

оны дирилериң юрдундан

кесип ташлалың» дийип,

мениң гаршыма хиле

гуряндыкларыны

билмедим.

²⁰Эмма, эй, адалатлы хөкүм эдйән,

йүректери ве пикирлери

сынаян Хөкмүрован Реб!

Давамы Саңа аян эдйәрин,

олардан алжак өжүңи

гөрейин!

²¹Шонуң үчин хем сениң жаныңың кастына чыкып: «Сен Реббиң адыңдан пыгамберлик этмели дөлиң, ёгсам бизиң элимизден өлерсиң» диййән

анатот халкы хакында Хөкмүрован Реб шейле диййәндир. ²²Хава, Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Мен олары жезаландырарын. Оларың яш йигитлери гылычдан гечирилер, огулдыргызлары ачыкдан өлерлер. ²³Олардан аман галаны болмаз. Чүнки вагты геленде, Мен анатот халкының башыңдан бетбагтлык индерерин».

12-нжи бап

Ермея Реббе налыш эдйәр

¹Я Реб, Сениң билен давалашсам, Сен хемише хаклы чыкярысың.

Эмма ене-де адалат барада Сениң билен гүрлешмек ислейәрин.

Нәме үчин эрбетлең ёлы ровачланяяр?

Нәме үчин хайынлар асуда яшаяр?

²Олары Сен отуртдың, көк урдулар.

Өсүп-улалып, миве бердилер.

Сениң адың диллеринден дүшмейәр,

эмма йүректери Сенден узакдыр.

³Мени болса, я Реб, Сен танаярысың,

мени гөрийәрсин, Өзүң хакдакы

пикирлерими сынаярысың.

Олары союлмалы гоюн кимин чыкар-да,

союлжак гүни үчин тайярла.

⁴Хачана ченли юрт яс тутуп, отлар саралып солар?

Ол ерде яшаянлаң пис

ишлеринден яңа

хайванлар билен гушлар

йитип гитдилер.

Чүнки бу халк дийёр:
«Ол бизе нәме болжагыны
гөрмейэр».

Реб Ермея жогап берйэр

⁵Эй, Ермея, пыядалар билен ылгап
ядаян болсаң,

онда атлылар билен нәдип
ярышжак?

Эгер ховпсуз юртда бүдрейән
болсаң,

онда Иордан жеңелинден
нәдип чыкжак?

⁶Саңа хатда доган-
гарындашларың,
өз машгалаң-да хайынлык
этди.

Еңсәнден сеслерине бат
бердилер.

Йүзүңе ягшы сөзлер
айтсалар-да,

ынанмавери сен олар.

⁷Мен халкымы терк этдим,
мирасымы ташладым,
жандан сөййән халкымы
душманларының элине
бердим.

⁸Мирасым Мениң үчин
токайдакы арслан кимин
болды.

Маңа тарап награ чекди,
шонуң үчин Мен оны
йигренйәрин.

⁹Мирасым назарымда гыргы
дей болдумы?

Хер тарапдан вагшы гушлар
үстүңе чозды.

Гидиң-де, әхли ябаны
хайванлары топлаң,
гой, олар мирасымы ювудып-
ялмасынлар.

¹⁰Көп чопанлар үзүм багымы
вейран этдилер,

экин мейданымы депеләп
тоздурдылар,
ажайып меллегими такыр
чөле өвүрдилер.

¹¹Оны харабачылыга
дөндердилер,
хараба ичинде хузурымда
аглаяр.

Тутуш юрт вейран болды,
эмма хич кимиң пиңине-де
дәл.

¹²Чөлдәки әхли депелере
талаңчылар гелдилер.

Чүнки юрдуң бир четинден
бейлекисине ченли
Реббиң гылыжы хеләк эдер,
хич ким аман галмаз.

¹³Олар бугдай экип, тикен
ордулар,
гара зәхмет чекип, хайыр
гөрмедилер.

Реббиң гахар-газабындан яңа
алан хасылларына
утансынлар.

¹⁴«Ысрайыл халкым үчин берен мүл-
күме эл уран әхли эрбет гоңшула-
рымы юртларындан согрупп ташла-
рын. Яхуда халкыны-да оларың ара-
сындан согрупп ташларын. Муны Реб
айдяңдыр. ¹⁵Хеммесини согрупп таш-
ланымдан соң, олар ене йүрегим
авар. Оларың хер бирини өз мүлкү-
не, өз топрагына гайтарып гетире-
рин. ¹⁶Халкыма Багалың адындан
ант ичмеги өвредишлери ялы, өзле-
ри-де халкымың ёлларыны ыхлас би-
лен өвренип: „Ребден ант ичйәрин“
дийип, Мениң адымдан ант ичмеги
өврэнселер, онда олар-да халкымың
арасында орнашарлар. ¹⁷Эмма гулак
асмадык хер бир миллети көки би-
лен бүтинлей гопарып ташларын ве
ёк эдерин».

13-нжи бап

Зыгыр матадан тикилен гушак

¹Реб маңа: «Гит-де, өзүңе непис зыгыр матадан тикилен гушак сатын алып, оны билине гуша, йөне оны сува батырма» дийди. ²Шей-леликте, мен Реббиң сөзи боюнча бир гушак сатын алып, оны билиме гушадым. ³Маңа ене Реббиң шу сөзи аян болды: ⁴«Билиндэки сатын алан гушагыңы ал-да, Евфрат обасына гит. Оны ол ерде бир гаяның жайрыгында гизле». ⁵Реббиң буйругы боюнча мен гидип, гушагы Евфрат обасында гизледим. ⁶Көп гүн геченден соң, Реб маңа: «Тур, Евфрат обасына гит-де, гизлемеги буйран гушагымы ал» дийди. ⁷Онсон мен Евфрат обасына гитдим, гизлән еримден газып, гушагы алдым. Эмма гушак чүйрәп заяланан экен. Ол хич зада яражак дәлди. ⁸Маңа Реббиң шу сөзи аян болды: ⁹«Реб шейле диййәр: „Мен Яхуданың текепбирлигини ве Иерусалимиң аша гедемлигини хут шонуң ялы эдип чүйредерин. ¹⁰Бу пис халк кесирлик билен өз ислеглерине ковалашып, сөзүме гулак асмак ислемейәр. Олар башга худаиларың ызына дүшүп, олар гулдук ве сежде эдйәрлер. Шонуң үчин олар хем хич дерде ярамаян шу гушак ялы боларлар. ¹¹Гушак ынсаның билине нэхили япышян болса, Мен хем тутуш ысрайыл ве яхуда халкларыны Өзүме шейле япышдырарын. Оларың Маңа ат-абрай, өвги ве шөхрат гетиржек Өз халкым болмагыны иследим, эмма олар гулак асмадылар. Муны Реб айдяндыр“.

Шераплы күйзе

¹²Олара шу сөзи етир, Ысрайыл Худайы Реб: „Әхли күйзелер шерапдан доллар“ диййәр дий. Олар саңа: „Әхли күйзениң шерапдан должагыны биз нәме билйән дәлдирис өйдйәнми?“ диерлер. ¹³Шонда олара Реб шейле диййәр дий: „Бу юртда яшаянларың әхлисини: Давудың тагтында отуран патышалары, руханылары, пыгамберлери, Иерусалимиң тутуш илатыны серхош болянчалар шерапдан дойрарын. ¹⁴Мен олары ата-энелери ве чагалары билен бирликде бири-бирини гырлышдырарын. Олары ёк эденимде, гөзүм гайгырмаз, хайпым гелмез, йүрегим авамаз. Муны Реб айдяндыр“.

Иерусалим жезаландырылар

¹⁵Эшидиң, гулак гоюң, текепбирлик этмән,
чүнки Реб геплейәр.
¹⁶Гараңкылык дүшүрмезден өң,
зулмат дагларында
аякларыңызы бүдретмезден өң,
Худайыңыз Ребби
шөхратландырың.
Сиз ышыга гарашярыңыз,
эмма Реб оны өлүм
көлөгесине өврүп,
түм гараңкылыга гаплар.
¹⁷Эмма сиз муңа гулак
асмасаңыз,
текепбирлигиңиз үчин
гизлиликде агларың;
Реббиң сүрүсиниң есир
эдилендиги үчин,
гөзлеримиң яшы дөкүлип,
сил болуп акар.
¹⁸Патыша билен онуң әжесине айт:
„Тагтыңыздан дүшүп, ашакда
отурың,

- чүнки шөхрат тәжиңиз
 башыңыздан айрылды“.
- ¹⁹ Негебиң шәхерлери япылды,
 олары ачжак ёкдур.
 Бүтин Яхуда сүргүн эдилди,
 тутушлыгына сүргүн эдилди.
- ²⁰ Башыңызы галдырып,
 демиргазыкдан гелйәнлери
 гөрүң.
 Саңа берлен сүри,
 ажайып сүриң ниреде?
- ²¹ Ёлбашчы эдип етишдирен
 адамларыңы
 Реб өзүне хожайын этсе, нәме
 диерсиң?
 Догурян аялың бургусы ялы
 сени-де санжы тутмазмы?
- ²² Эгер ичинден: „Нәме үчин бу
 затлар
 мениң башыма дүшдүкә?“
 дийән болсаң,
 бу этмишлериңиң көплүги
 себәпли
 этегиң ачылды ве намысыңа
 дегилди.
- ²³ Эфиопиялы өз тениниң
 реңкини,
 гаплаң менеклерини үйтгедип
 билерми?
 Сиз хем шонуң ялы
 шер ишлериңизе
 уйгунлашансыңыз
 ягшылык этмеги асла
 билмейәрсиниз.
- ²⁴ Мен олары чөл ели билен
 совруляң
 саман күлкеси кимин
 даргадарың.
- ²⁵ Сениң несибән, саңа өлчәп
 берен пайым будур.
 Муны Мен – Реб айдяңдырын,
 чүнки сен Мени унутдың,
 ялана бил багладың.

- ²⁶ Мен-де уят ерин ачылсын дийип,
 этегиңи йүзүне ченли
 галдырарын.
- ²⁷ Мейданда ве депелериң
 үстүнде
 сениң эден нежис ишлериңи:
 зынахорлыгыңы,
 эсрәп кишнейшиңи, хаясыз
 лолучылыгыңы гөрдүм.
 Дат гүнүне, эй, Иерусалим!
 Тәмизленмегиң үчин,
 ене нәче вагт герек саңа?!»

14-нжи бап

Гуракчылык ве гылыч

- ¹ Гуракчылык барада Ермея Реббин
 шу сөзи аян болды:
- ² «Яхуда яс тутяр,
 онуң шәхерлери перят эдйәр.
 Халкы хасратдан яңа ере чөкди,
 Иерусалимиң перяды барха
 гүйжейәр.
- ³ Хан-беглери хызматкәрлерини
 сув гетирмәге иберйәрлер.
 Олар гуя гелип, сув тапмаярлар,
 ызларына бош күйзели
 доланярлар.
 Олар алжыраңчылыга дүшүп,
 утанч ичинде башларыны
 бүрейәрлер.
- ⁴ Юртда ягыш ягмансоң,
 топрак чат ачды.
 Муңа дайханлар утанып,
 башларыны бүрейәрлер.
- ⁵ Хатда чөлдәки кейик хем
 иймәге от болмансоң,
 ташлаяр яңы гузлан
 овлагыны.
- ⁶ Гуланлар ялаңач гаяларда
 дуруп,
 эдил шагаллар ялы хашлап
 дем алярлар.

- Отлы яйла болмансоң,
өчди оларың гөзлериниң
нуры».
- ⁷Этмишлеримиз бизе гаршы
шаятлык этсе-де,
Өз адының хатырасына бир
зат эдэй, я Реб!
Бизиң дөнүклигимиз
чөкдердир жуда,
чүнки биз Саңа гаршы этдик
гүнә.
- ⁸Эй, Ысрайылың Умыды,
хасратлы вагтындакы
Халасгәри!
Нечүн боляң бу юрта
гелмишек ялы,
гижәни гечирмек үчин
дүшлән өтегчи ялы?
- ⁹Нечүн Сен чашан адам ялы,
халас этмәге гүйжи етмейән
батыр сөвешижи ялы боляң?
Эмма Сен бизиң арамыздасың,
биз Сениң адың билен
чагырылдык,
бизи терк этме, я Реб!
- ¹⁰Бу халк хакда Реб шейле
дийәр:
«Олар, хакыкатдан-
да, айланып гезмеги
халадылар,
аякларына дынчлык
бермедилер.
Шонуң үчин Мен-Реб олардан
хошал дәлдириң.
Инди оларың этмишлерини
ятларын,
гүнәлери үчин
жезаландырамың».

Ялан пыгамберлер

¹¹Онсоң Реб маңа шейле дийди: «Бу халкың абаданчылыгы үчин дилег эт-
ме. ¹²Олар агыз беклеселер-де, оларың

перядына гулак асмарын. Олар якма гурбанлыгыны, галла садакасыны хөдүрлеселер-де, Мен олары кабул этмерин. Терсине, гылыч, ачлык ве мерги билен олары ёк эдерин». ¹³Онсоң мен Реббе: «Вах, Хөкмүрован Реббим! Пыгамберлер олара гылыч йүзүни гөрмерсиңиз, ачлык беласыны чекмерсиңиз, бу ерде хакыкатдан-да саг-саламат яшарсыңыз дийярлер» дийдим. ¹⁴Реб маңа шейле жогап берди: «Пыгамберлер Мениң адымдан яландан пыгамберлик эдйярлер. Олары Мен ёлламадым. Олара Мен не буйрук бердим, не-де олар билен геплешдим. Оларың сизе эдйән пыгамберликлери галп гөрнүш, бидерек палчылык билен өз йүреклериниң хилесидир». ¹⁵Шонуң үчин хем бу пыгамберлер барада Реб шейле дийяр: «Мен ёлламасам хем Мениң адымдан пыгамберлик эдип, „Бу юрта гылыч ве ачлык гелмез“ дийярлер. Эмма бу пыгамберлериң өзлери гылычдан ве ачлыкдан хеләк боларлар. ¹⁶Оларың пыгамберлик эден халкы-да ачлык ве гылыч себәпли Иерусалимиң көчелерине ташланар. Оларың өзлерини, аялларыны ве огул-гызларыны жайлан болмаз. Чүнки эден писликлерини Мен оларың өз башларындан индерерин. ¹⁷Сен олара шу сөзи етир: „Гой, гөзлеримиң яшы гиже-гүндиз кепемесин, чүнки бой гызым – эзиз халкым агыр яраланды, гүйчли зарба сезевар болды. ¹⁸Мейдана чыксам, гылычдан гечириленлери гөйярин! Шәхере гирсем, ачлыкдан хеләк боланлары гөйярин! Пыгамбер-де, руханы-да хич зада дүшүнмән, юрта энтешип йөрлер“».

¹⁹Яхуданы бүтинлей рет
этиңми?

Сионы йүрекден
йигренйәрсиңми?

Нәме үчин шыпа тапмаз ялы,
бизи бейле яраладың?

Биз парахатлык гөзледик,
эмма хайыр тапмадык.

Шыпа вагтына гарашдык,
эмма ховп абаняр.

²⁰ Я Реб, биз өз пислигимизи,
ата-бабаларымызың языгыны
боюн алярыс.

Чүнки биз Саңа гаршы гүнә
этдик.

²¹ Өз адыңың хатырасына бизден
йүз өвүрме.

Өз шөхратлы тагтыңы
песелтме.

Бизиң билен эден әhtiңи яда
сал,
оны бозма.

²² Миллетлериң бутларының
арасында
ягыш ягдырып билйәни
бармы?

Асман чабга ягдырып билерми?

Муны диңе Сен эдип
билйәрсиң,

я Бейик Худайымыз!

Буларың барыны эдйән
Сенсиң.

Сендедир умыдымыз!

15-нжи бап

Реб рехимдарлык этмейәр

¹ Соңра Реб маңа шейле дийди:
«Хатда Муса билен Шамувел хузу-
рымда дуруп ялбарсалар-да, йүрегим
бу халка тарап өврүлмез. Халкымы
хузурымдан ков, гой, гитсин!» ² Олар
сенден: „Биз нирә гидели?“ дийип
сорасалар, сен олара Реб шейле дий-
йәр дий: „Гыргына хөкүм эдиленлери

гыргына, гылыжа хөкүм эдиленлери
гылыжа, ачлыга хөкүм эдиленлери
ачлыга, сүргүне хөкүм эдиленлери
сүргүне иберерин“». ³ «Оларың ба-
шыннан дөрт хили бетбагтлык ин-
дерерин: өлдүрмек үчин – гылыжы,
дүйт-мүйт этмек үчин – итлери, ийип
ёк этмек үчин – вагшы гушлар билен
йыртыжы хайванлары иберерин. Му-
ны Реб айдяндыр. ⁴ Яхуда патышасы
Хизкияның оглы Манашаның Иеру-
салимде эден ишлеринден яңа бүтин
дүйнәниң патышалыкларыны ховп
астына саларын.

⁵ Эй, Иерусалим, кимиң саңа йү-
реги авар?

Сениң үчин ким аглар?

Хал-ягдайыңы сорамак үчин
ёлундан совлуп,
ким сениң яныңа гелер?»

⁶ «Сен Мени рет этдиң, ыза
тесдиң.

Мен хем элими саңа гаршы
галдырып,
сени ёк эдерин.

Мерхемет этмекден халыс
ядадым.

Муны Реб айдяндыр.

⁷ Юрдун дервезелеринде
халкымы чаршак билен
соварын.

Перзентсиз гоюп, олары хеләк
эдерин,

чүнки олар пис ёлларындан
дәнмедилер.

⁸ Оларың дул аялларыны
деңиз чәгесинден-де
көпелдерин.

Йигитлериң хем әжелериниң
үстүне
гүнорта чагы хеләклейжи
иберерин.

Әжелерини дуйдансыз горкы

ве ховп астына саларын.

⁹Еди чагалы аял
деми-демине етмэн жан берди.

Онуң гүнеши гүндициң гүни
яшды,
ол утанжа галып, масгара
болды.

Галанларыны болса
душманларының
өңүнде гылыжа табшырарын».
Муны Реб айдяндыр.

Ермея Реббе шикаят эдйэр

¹⁰«Вай мениң халыма! Вах, эжем,
сен мени бүтин дүниә билен жедел-
лешсин хем дава этсин дийип догрупп-
сың! Мен хич киме карз бермедим
хем, алмадым хем. Шонда-да хемме-
лер маңа нәлет окаярлар».

¹¹Реб шейле дийди:
«Мен ысрайыл халкыны диңе
ягшылык үчин гойберерин.
Бетбагтлык ве хасрат дөврүнде
душманыңы сана табын эдерин.

¹²Хич ким демир, онда-да
демиргазык демри билен
бүрүнжи дөвүп билмез.

¹³Юрдуң әхли еринде эден
гүнәлең үчин
талаңа берерин байлыгыңы
ве хазынаңы.

¹⁴Мен сени танамаян юрдуңда
душманларыңа гул эдерин ^a,
газабым сизе гаршы от болуп
туташып, эбедилик янар».

¹⁵«Я Реб, Өзүң билйәрсин.
Мени яда сал, ярдам эт маңа.
Мени ызарланлардан арымы
алайын.

Олара сабыр-такатлы болма,
мени өлдүрмеклерине ёл
берме.

Бу кемсидилмелере Сениң
хатыраң үчин
чыдаяндыгымы билгин.

¹⁶Сениң сөзлериңи тапып ийдим.
Сөзлериң маңа шатлык,
йүрегиме бегенч берди.

Чүнки мен Сениң адың билен
тутулдым,
эй, Реб Хөкмүрован Худай!

¹⁷Кейп чекйәнлериң мейлисинде
отурмадым,
шатланмадым мен.

Сениң элиң үстүмде болуп,
мени газапдан долдураның
үчин

ялңыз өзүм отурдым,

¹⁸Нечүн мениң агырым
дынгысыз?

Нечүн яраларыма шыпа ёк?

Нечүн олары бежерип болмаяр?

Сен мениң үчин сувы
ыгтыбарсыз булак,
алдавчы бир чешме
болжакмы?»

¹⁹Мунуң үчин Реб шейле диййәр:
«Эгер тоба этсең, сени ене
кабул эдип,
хузурымда дурзарын.

Эгер бидерек сөзлери дәл-де,
гымматлы сөзлери айтсаң,

Мениң дилим билен гепләрсин.

Бу халкың өзи саңа тарап
өврүлер,
эмма сен олар тарап
өврүлмерсин.

²⁰Мен сени бу халк үчин
бүрүнчден берк дивар эдерин.

^a 15:14 Юрдуңда душманларыңа гул эдерин – бу жүмле кәбир голязмаларда юрдуңа душманларың билен гөндерерин дийип душ гелйәр.

Олар сениң гаршыңа
сөвешерлер,
эмма еңип билмезлер.
Халас этмек, өлүмден гутармак
үчин
Мен сениң билендирин.
Муны Реб айдяндыр.

²¹ Сени эрбетлериң элинден азат
эдерин,
рехимсизлериң пенжесинден
халас эдерин».

16-нжы бап

Реббиң Ермея берен табишырыклары

¹ Маңа Реббиң шу сөзи аян болды:
² «Өзүңе аял алма, бу ерде огулларың,
гызларың болмасын. ³ Бу юртда дог-
лан огуллар ве гызлар, олары дүңйэ
индерен эне-аталар хақда Мен-Реб
шейле диййэрин: ⁴ Олар агыр кесел-
лерден өлерлер, олар үчин яс тутул-
маз, жесетлери жайланылмаз, топра-
гың йүзүнде дерс ялы болуп ятарлар.
Олар гылычдан ве ачылыкдан хелэк бо-
ларлар. Жесетлери гушлара ве йыр-
тыжы хайванлара шам болар. ⁵ Чүн-
ки Реб шейле диййэр: „Яс тугулян өе
гирме, матам тутмак, агламак үчин
гитме. Чүнки Мен бу халкдан саг-
саламатлыгымы, сөйгими ве рехим-
шепагатымы айырдым. Муны Реб
айдяндыр. ⁶ Бу юртда улудан-кичэ
хеммелер өлер. Олары жайламазлар,
хич ким олар үчин яс тутмаз, өз бе-
денини яраламаз я-да сачыны сырмаз.
⁷ Яс тутяны көшешдирмек үчин хич
ким онуң билен чөрек иймез. Эне-
атасыны йитирене теселли кәсесин-
ден ичирмезлер. ⁸ Мейлис эдилйән өе
гирме, олар билен отурма, ийип-ич-
ме“ . ⁹ Ысрайыл Худайы Хөкмүрован

Реб шейле диййэр: „Сизиң гүнлери-
низде гөзүңизиң алнында бу ерден
шатлыкдыр гүлки сесини, өйлен-
йән йигит билен гелниң той сесини
кесерин“ . ¹⁰ Бу сөзлериң әхлисини
халка стиренинде, олар саңа: „Нәме
үчин Реб бизиң үстүмизден бу әлхенч
бетбагтлыгы индержегини айтдыка?
Бизиң языгымыз нәме? Худайымыз
Реббе гаршы биз нәме гүнэ этдик-
кәк?“ диерлер. ¹¹ Шонда сен олара Реб,
ине, шейле айдяр дий: „Бу сизиң ата-
бабаларыңызың Мени терк эдендик-
лери үчиндир. Олар башга худайла-
рың ызына дүшдүлер, олара гулдук
хем сежде этдилер. Менден йүз өвүр-
дилер, канунымы ерине стирмедилер.
¹² Сиз болса ата-бабаларыңыздан-да
бетер пислик этдиңиз. Маңа гулак
асман, хер бириңиз кесирлик билен
өз эрбет ниетлериңизиң ызына дүш-
дүңиз. ¹³ Мунуң үчин Мен сизи бу
юртдан чыкарып, өзүңизиң-де, ата-
бабаларыңызың-да танамаян юрду-
на ташларын. Ол ерде гиге-гүндиз
башга худайлара гулдук эдерсиниз,
Мен сизе мерхемет этмерин“ .

Халк сүргүнден гайдып гелйэр

¹⁴ Мунуң үчин Реб шейле диййэр:
„Шейле гүнлер гелер, адамлар гайдып
ысрайыл халкыны Мүсүрден чыка-
ран Ребден ант ичйэрин диймезлер.
¹⁵ Мунуң дерегине ысрайыл халкы-
ны демиргазык юртдан, даргадылан
бейлеки юртлардан чыкаран Ребден
ант ичйэрин дийжек гүнлери гелер.
Чүнки Мен олары ата-бабаларына
берен топрагыма гайтарып гетире-
рин“ . ¹⁶ Реб шейле диййэр: „Мен көп
балыкчылары ёлларын, олары тутар-
лар. Ондан соңра Мен көп авчыла-
ры ёлларын. Хер дагың, хер депәниң

үстүндөн ве хер гаяның говагындан олары авларлар. ¹⁷Чүнки Мениң гөзлерим оларың эдйән пис ишлериндедир. Олар Мениң хузурымдан гизленип билмез, этмишлери назарымдан сыпмаз. ¹⁸Олар йигренжи маслык бутлары билен юрдумы харама чыкардылар, мүлкүми нежис затларындан долдурдылар. Шонуң үчин Мен олар этмишлеридир гүнэлери үчин ики эссе төледерин“».

¹⁹Реб мениң гүйжүм хем галамдыр,
бетбагтлык гүнүнде
Пенакәримдир!
Дүнийәниң дөрт күнжүнден
миллетлер
Сениң хузурыңа гелип:
«Бизиң ата-бабаларымыз диңе
ялан затлары,
өзлерине биржик-де пейдасы
болмадык
бидерек бутлары мирас
алдылар» диерлер.

²⁰Хей, ынсан өзүне худайлар
ясармы?

Олар худай дәл ахырын!

²¹«Шонуң үчин хем, Мен-Реб бу гезек олар гүйжүми ве гудратымы хөкман гөркезерин. Шонда олар Мениң адымың Ребдигини билерлер».

17-нжи бап

Яхуданың гүнәси

¹«Яхуданың гүнәси демир галам билен язылды. Бу оларың йүреклериңиң гатына, гурбанлык сыпаларының шахларына чакмак дашы билен оюлып язылды. ²Хер гүр япраклы агажың янындакы ве бейик байырдакы

гурбанлык сыпалары, Ашера бутлары оларың чагаларының ядындадыр. ³Сениң байлыгыңы ве тутуш хазыналарыңы юрдуңда эден гүнәлериңиң төлеги хөкмүнде“ олжа эдип пайларың. ⁴Саңа берен мүлкүми өз гүнәң билен йитирдиң. Мен сени танамаян юрдуңда душманларыңа гул эдерин, чүнки сиз Мениң газабымы туташдырдыңыз, ол эбедилик ловлар».

Реббе бил багла!

⁵Реб шейле дийәр:

«Ынсана бил баглан,
ынсаның гүйжүне даянан,
йүреги Ребден дашлашан
адама нәлет болсун!

⁶Ол чөлдәки бир чалы ялыдыр,
ягшылык геленде оны гөрмез.
Гурак чөлдә, илатсыз
шорлукда яшар.

⁷Реббе бил баглан,
Реббе даянан адам нәхили
багтлы!

⁸Ол сувуң якасында отурдылан
агач киминдир,
чешмәниң боюнда көкүни
ййрадар.

Ыссыдан горкян дәлдир,
япрагы хемише яшылдыр.
Йыл гурак геленде хем гайга
батмаз,
миве бермекден асла галмаз».

⁹Ынсан йүреги әхли затдан
хилегәрдир,
халыс ёлдан чыкандыр.
Она ким дүшүнип билер?

¹⁰«Мен-Реб хер ынсана тутан
ёлуна,
эден ишлерине гөрә жеза
бермек үчин,

^a 17:3 Гүнәлериңиң төлеги хөкмүнде – я-да гүнәлериң ве сеждегәхлериң себәлли.

- ынсаның йүрегини барлаарын,
пикирлерини сынаарын».
- ¹¹ Харам байлык топлан өз
гуламадык
юмуртгаларының үстүнде
отуран кәкилик киминдир.
Өмри ярпы боланда, ол байлык
элден гидер,
өмүрүнүн ахырында болса ол
акмак болуп чыкар.
- ¹² Мукаддес өйүмиз овал-башдан
беленде гөтерилен
шөхратлы тагт киминдир.
- ¹³ Я Реб! Эй, Ысрайылың Умыды!
Сени терк эденлеңиң бары
утанжа галар.
«Менден йүз өврөнлер тоз-
топрага сиңип гидерлер,
чүнки олар Мен Ребби – дири
сувлар чешмесини, терк
этдилер».
- ¹⁴ Я Реб, маңа шыпа бер,
сагалайын.
Мени халас эт, халас болайын,
чүнки өвгим диңе Сенсиң.
- ¹⁵ Ине, олар маңа: «Реббиң сөзи
ниреде?
Ханы, ол амала ашсын-да!»
дийёрлер.
- ¹⁶ Мен хызматыңда чопан
болмакдан гачмадым.
Бетбагтлык гүнүниң
гелмегини-де иследемиз.
Агзымдан чыккан хер бир сөзи
Өзүң билиәнсиң,
я Реб, ол сөз хузуруңда аяндыр.
- ¹⁷ Мени ховп астына салма,
бетбагтлык гүни пенакөрүм
Сенсиң.
- ¹⁸ Гой, мени ызарлаанлар утанжа
галсын,
эмма мени утанжа гойма.
Гой, олар горка дүшсүн,

- эмма мени горка салма.
Башларыңдан бетбагтлык
гүнүни индерип,
гоша гыргынчылык билен ёк
эт олары.
- ¹⁹ Реб маңа шейле дийди: «Яхуда па-
тышаларының гирип-чыккан Халк
дервезеси билен Иерусалимиң ахли
дервезелерине гит-де, ол ерде дур.
²⁰ Онсоң халка шейле дий: „Эй, Яхуда
патышалары, тутуш Яхуда ве бу дер-
везелерден гирийән ахли Иерусалим
илаты, Реббиң сөзүне гулак асың!“».
- ²¹ Реб шейле дийёр: «Өз жаныңы-
зың хатырасына Сабат гүни йүк гө-
термән, Иерусалимиң дервезелерин-
ден ичери йүк салмаң. ²² Сабат гүни
өйүңизден йүк чыкармаң, хич бир иш
этмән. Мениң ата-бабаларыңыза буй-
рушым ялы, Сабат гүнүни мукаддес
хасаплаң. ²³ Эмма олар Мени диңле-
медилер, гулак асмадылар. Бойнуё-
гынлык эдип, Мени диңлемедилер,
тербийәми алмадылар». ²⁴ Реб ене шу-
ны айдяңдыр: «Эгер сиз Маңа гулак
асып, Сабат гүни бу шөхериң дер-
везелеринден йүк салмасаңыз, хич
бир иш этмән, Сабат гүнүни мукад-
дес хасапласаңыз, ²⁵ онда Давут таг-
тында отуржак патышалар өз эмел-
дарлары билен сөвеш арабаларына,
атлара мүнүп, яхуда халкы ве Иеру-
салимиң илаты билен бирликде бу
шөхериң дервезелеринден гирерлер.
Бу шөхер эбеди илатлы болар. ²⁶ Яху-
да шөхерлеринден, Иерусалимиң эт-
рапларыңдан, бенямин топрагыңдан,
гүнбатар байырлыкдан, даглыкдан
ве Негенден адамлар гелерлер. Олар
Реббиң өйүне якма гурбанлыклары
билен бейлеки гурбанлыклары, галла
садакасыны, якымлы ыслы түтетги
билен шүкүр садакасыны гетирерлер.

²⁷Эмма Мени динлемесеңиз, Сабат гүни Иерусалимиң дервезелеринден йүкли гирип, Сабат гүнүни мукаддес хасапламасаңыз, онда Мен шәхериң дервезелерини ода берерин. От Иерусалимиң ички галаларыны якып яндырар, ол хич вагт сөнмез».

18-нжи бап

Ермея күйзегәриң өйүндө

¹Ермея Реббиң шу сөзи аян болды: ²«Тур, күйзегәриң өйүне гир, сөзлери ми шол ерде саңа аян эдерин». ³Мен күйзегәриң өйүне гитдим. Мен онуң чархың башында ишләп отураныны гөрдүм. ⁴Күйзегәриң тоюндан ясаян күйсеси элинде дөвлөндө, ол өз ислейши ялы палчыкдан башга бир күйзе ясады. ⁵Онсоң маңа ене Реббиң шу сөзи аян болды: ⁶«Эй, ысрайыл халкы, Мен-де сизи бу күйзегәриң ясайшы ялы ясап билмеринми? Муны Мен-Реб айдяндырын. Эдил күйзегәриң элинде тоюн нәхили болса, сиз хем Мениң элимде шейлесиңиз, эй, ысрайыл халкы! ⁷Мен бир миллети я-да патышалыгы согруп ташламак, юмруп ёк этмек барада жар этсем, ⁸эмма гүррүңини эден бу миллетим шонда эрбетлигинден дөңсө, онуң башындан индержек бетбагтлыгымдан эл чекерин. ⁹Айдалы, Мен бир миллети я-да патышалыгы беркарар эдип, бина этмек хакында жар эден болсам, ¹⁰эмма бу миллет мениң назарымда пис ишлер эдип, сөзүме гулак асмаса, онда Мен оңа этжек ягшылыгымдан эл чекерин. ¹¹Шонуң үчин хем инди яхуда халкы билен Иерусалим илатына Реб шейле диййәр дий: „Мен сизе гаршы эрбет пикирлер дүзүп, башыңызга бела-бетер гетирерин. Инди

хер бириңиз пис ёлларыңыздан дөнүң, яшайшыңызы ве херекетлериңиз дүзедиң“. ¹²Эмма олар: „Бидереклик! Биз өз пикирлеримизе эерерис, кесирлик билен өз эрбет ниетлеримизе гөрә херекет эдерис“ диерлер. ¹³Мунуң үчин Реб шейле диййәр: „Миллетлер арасында соран, булар ялы зады ким эшидипдир? Ысрайыл бой гызы өрән элхенч иш этди. ¹⁴Ливаның гары онуң бейик гаяларыны, хей, терк эдерми? Онуң узакдан акян совук булаклары хей кесилерми? ¹⁵Эмма халкым болса Мени терк этди, бидерек худайлара түтетги якды. Бу худайлар оларың гитжек ёлларында, овалкы ёлларда бүдремеклерине себәп болдулар. Олар чаркандаклы ёлдан йөрәп, догры ёлы терк этдилер. ¹⁶Олар бу юрды элхенчлиге, эбедилик масгарачылыга өвүрдилер. Ондан гечйәнлериң барыны горкы басар, олар гең галып, башларыны яйкарлар. ¹⁷Олары душманларының өңүндө гүндогар шемалы кимин пытрадарын. Башларындан бетбагтлык инен гүни йүзүми дәл-де, еңсәми гөркезериң“». ¹⁸Шонда халк: «Гелиң, Ермея гаршы дил дүвшелиң. Руханыларың өвретжек кануны-да, акылдарларың бержек маслахаты-да, пыгамберлериң аян этжек сөзи-де етерлик ахырын. Гелиң, оңа дилимиз билен хүжүм эделиң, хич бир сөзүне гулак асмалың» дийди.

¹⁹Я Реб, Сен маңа гулак гой, гаршыдашларымың сесини эшит!

²⁰Ягшылыга яманлык эдилерми? Эмма олар жанымы алмак үчин чукур газдылар.

Газабыңы олардан совмак, олар ягшылык дилемек үчин,

- хузурында нәхили дуранымы
ядына сал.
- ²¹ Мунуң үчин чагаларыны
ачлыга бер,
кесгир гылыжа табшыр.
Аяллары перзентсиз дул
галсын,
эркеклерини ажал алсын,
яш йигитлери сөвешде
гылычдан өлсүн.
- ²² Устлерине гаракчылары
дуйдансыз дөкенинде,
өйлеринден дады-перят
эшидилсин.
- Чүнки мени тутмак үчин чукур
газдылар,
аягымың астына гизлин дузак
гурдулар.
- ²³ Я Реб, Сен мени өлдүрмек үчин
эдилен
бу дилдүвшүклерин барыны
билйәнсиң.
- Оларың языгыны багышлама,
гүнөлерини назарыңдан
дүшүрме.
- Гой, олар хузурында
йыкылсынлар,
олара гаршы газабыңда
херекет эт.

19-нжы бап

Дөвлөн күйзе

¹Реб шейле дийди: «Гит-де, күйзе-гәриң тоюндан ясан бир күйзесини сатын ал. Халкың ве руханыларың яшулуларыңдан бирнөчесини яның билен алып, ²Күйзе дөвүги диен дервезәниң голайындакы Бенхинном дересине гит. Саңа айтжак сөзлерими шол ерде ыглан эт. ³Олара: „Эй, Яхуда патышалары билен Иерусалим илаты, Реббиң сөзүне гулак асың“ дий.

Ысрайыл Худайы Хөкмүрован Реб шейле диййәр: „Мен бу ериң үстүнден шейле бир бетбагтлык индерерин велин, оны эшиденлериң гулаклары шаңлар. ⁴Чүнки бу халк Мени терк этди, бу ери харама чыкарды. Олар ата-бабаларының хем, Яхуда патышаларының хем танамаян башга худайларына садакалар хөдүр этдилер, бу ери бигүнә дөкүлен гандан долдурдылар. ⁵Чагаларыны отда якып, Багал бутуна якма гурбанлык хөкмүнде хөдүрлемек үчин сеждегәхлер гурдулар. Мен олар бейле иши буюрмандым, айтмандым, бейле зат келләме-де гелмәнди. ⁶Шонуң үчин хем инди ол ере ‘Топет’ я-да ‘Бенхинном дереси’ дийилмән, ‘Өлүм жүлгеси’ дийилжек гүнлер гелер. Муны Реб айдяңдыр. ⁷Бу ерде Яхуда билен Иерусалимиң ниетлерини пужа чыкарарын. Олары жанларының кастына чыканларың элине берип, душманларының өңүнде гылычдан хеләк эдерин. Жесетлерини гушлара ве йырттыжы хайванлара шам эдерин. ⁸Мен бу шәхери харабачылыга өврүп, рыва эдерин. Ол ерден гечйәнлериң барыны горкы басар ве онуң башыңдан инен әхли бела-бетерлер себәпли оңа сыкылык чаларлар. ⁹Огулларының ве гызларының этини өзлерине ийдирерин. Жанларының кастына чыкан душманлары олары габава саланда, чекйән хасратларыңдан яңа бирибириниң этини иерлер“.

¹⁰Онсоң сен өзүң билен гиденлериң гөзүниң алнында күйзәни дөв. ¹¹Олара Хөкмүрован Реб шейле диййәр дий: „Күйзегәриң күйзесиниң дөвлүши ялы, оны тәзеден бежерип болмайшы ялы, Мен хем бу халкы ве шәхери шейдип дөверин. Топетде өлүлери

жайламак үчин ер галмаз. ¹²Мен бу ери хем, онуң илатыны хем шейле эдерин. Бу шәхери эдил Топет ялы эдерин. Муны Реб айдяндыр. ¹³Иерусалимин өйлери-де, Яхуданың патышаларының көшклери-де Топет ялы мурдар сайылар. Чүнки бу өйлерин эхлисиниң үчегинде асман жисимлерине якымлы ыслы түтетгилер якдылар, башга худаилара ичги садакасыны хөдүрледилер“».

¹⁴Онсоң Ермея өзүни Реббиң пыгамберлик этмек үчин иберен ери болан Топетден гелди. Ол Реббиң өйүниң ховлусында дуруп, тутуш халка шейле дийди: ¹⁵«Ысрайыл Худайы Хөкмүрован Реб шейле диййәр: „Оларың бойнуёгынлык эдип, Маңа гулак асмакдан йүз өврендиклери үчин, инди Мен бу шәхериң ве онуң эхли обаларының гаршысына айдан эхли бела-бетерлерими үстлеринден индерерин“».

20-нжи бап

Иммериң оглы Пашхур руханы

¹Реббиң өйүниң баш гөзегчиси Иммериң оглы Пашхур руханы Ермеяның бу сөзлери пыгамберлик эденини эшитди. ²Онсоң Пашхур Ермея пыгамбери урды ве Реббиң өйүндәки ёкаркы Бенямин дервезесинде аякларына күнде салды. ³Эртеси сәхер биле Пашхур Ермеяны күндеден бошаданда, Ермея оңа шейле дийди: «Реб сени Пашхур дәл-де, Магор Мисабын ^a дийип атландырды. ⁴Чүнки Реб шейле диййәр: „Мен сениң өзүни ве дост-ярларың барыны ховп астына сарларын. Оларың душман гылыжындан

хеләк болшуны өз гөзлериң биле гөрерсиң. Мен тутуш Яхуданы Бабыл патышасының элине берерин. Бу патыша олары Бабыла әкидер ве гылычдан гечирер. ⁵Мен бу шәхериң эхли байлыгыны, мал-мүлкүни, гымматбаха затлары биле Яхуда патышаларының эхли генжи-хазыналарыны душманларының элине берерин. Олара талаң салып, эхли затларыны Бабыла әкидерлер. ⁶Әй, Пашхур, сен биле сениң өйүңде яшайнларың бары Бабыла сүргүн эдилер. Сен-де, сени сөййәнлер-де, ягны сениң яландан пыгамберлик эден адамларың-да шол ерде өлүп, шол ерде жайланарсыңыз“».

Ермея Реббе шикаят эдйәр

⁷Я Реб, Сен мени алдадың, мен-де алдандым.

Сен менден гүйчлүсиң,

Сен мени еңдиң.

Бүтин гүн мен болдум гүлки, яңсылаяр хер ким мени.

⁸Чүнки геплесем, перят эдйәрин, «Зорлук ве зулум!» дийип гыгырырын.

Реббиң сөзүнден яна бүтин гүн кемсидилдим ве масгара болдум.

⁹Мен: «Инди Ол хакда дил ярмарын,

Онуң адындан геплемерин» дийсем,

Онуң сөзи сүеклериме орнашып, йүрегиме от берди.

Оны ичимде сакламакдан ирдим, мундан артык чыдап билмейэрин.

^a 20:3 *Магор Мисабын* – бу сөзлер эхли тарандан ховп диймеги аңладяр.

¹⁰ Мен: «Әхли тарапдан ховп
абаняр!

Үстүнден арз эдиң! Бизем арз
эделиң!»

диен пышырдылары эшитдим.

Әхли якын достларым

бүдремегиме гөз дикип:

«Белки, алданар, шонда

енерис оны,

ондан аларыс арымызы»

диййәрлер.

¹¹ Эмма Реб батыр сөвешижі
кимин мениң билендир,

шонуң үчин мени

ызарлаянлар бүдрәрлер,

еңип билмезлер.

Үстүнлик газанып

билмәндиклери үчин,

олар эрбет утанжа галарлар.

Оларың утанжы эбедилик

болар,

хич вагт унудылмаз.

¹² Эй, Хөкмүрован Реб, догры

адамлары сынаян,

йүреклери гөрийән ве

пикирлери окаян Сенсиң!

Давамы Саңа мәлим эдйәрин,

олардан алжак өжүни гөрейин!

¹³ Реббе нагма айдың,

Реббе алкыш оқаң!

Чүнки гарыбың жаныны

ярамазларың элинден

Ол халас этди.

¹⁴ Мениң доглан гүнүме нәлет
болсун!

Энемиң мени догран гүнүне

алкыш болмасын!

¹⁵ «Оглуң болды!» дийип,

какамы бегендирен

бушлукча нәлет болсун!

¹⁶ Гой, ол адам Реббиң гайгырман

юмран шәхерлери кимин
болсун!

Сәхер дады-перят,

гүнортан ахы-нала

эшидилсин!

¹⁷ Чүнки ол адам ятгыдакам

өлдүрмеди,

ёгсам энем мениң мазарым

боларды,

онуң ятгысы эбедилик

гөврели боларды.

¹⁸ Мен нәме үчин энеден

догулдымкам?

Гайгы-хасрат чекип,

өмрүми рысвалыкда гечирмек

үчинми?

21-нжи бап

Реб Сидкияның хайышыны рет эдйәр

¹Патыша Сидкия Малкыяның оглы Пашхур билен Магасеяның оглы Сепаня руханыны Ермеяның янына иберенде, Ермея Реббиң шу сөзи аян болды. Пашхур билен Сепаня оңа:

²«Бабыл патышасы Небукаднесарың гаршымыза урушяндыгы себәпли би зиң үчин Реббе ялбарсана. Белки, Реб бизиң үчин Өз ажайып гудратларының бирини гөркезип, Небукаднесары юрдумыздан ковар» дийди. ³Ермея олар Сидкия шуны айдың дийди: ⁴«Ысрайыл Худайы Реб шейле диййәр: „Сизиң дашкы диварларыңызы габаян Бабыл патышасы билен бабыллыларың гаршысына уланян элициздәки ярагларыңызы ызына өврерин. Оларың хеммесини бу шәхериң ортасына үйшүрерин. ⁵Гүйч-гудратым билен, гүйчли гахарым билен газап атына атланып, Мениң Өзүм сизиң гаршыңыза уршарын. ⁶Мен

бу шәхердәкилерин барыны: ынсандыр хайваныны хеләк эдерин. Олар айылганч мергиден өлерлер. ⁷Мундан соң Яхуданың патышасы Сидкияны, онуң эмелдарларыны, бу шәхерин илатыны урушдан, ачлыкдан ве мергиден аман галанларың барыны Бабыл патышасы Небукаднесарың, өз жанларының кастына чыкан душманларының элине берерин. Небукаднесар олары гылычдан гечирер, олары гайгырмаз, оlara хайпы гелмез ве йүреги авамаз. Муны Реб айдяндыр“.

⁸Бу халка хем Реб шейле диййәр дий: „Ине, Мен яшайыш ёлы билен өлүм ёлуны сизиң оңүңизде гойярын.

⁹Бу шәхерде галан гылычдан, ачлыкдан ве мергиден өлер, эмма дашары чыкып, өзлерини габан бабыллыларың элине дүшен өз жаныны гутарып аман галар. ¹⁰Мен бу шәхере ягшылык дәл-де, бетбагтлык индермек карарына гелдим. Муны Реб айдяндыр. Бу Бабыл патышасының элине берлер ве ол хем муны ода якар“.

¹¹Яхуда патышасының неслине айт, Реббиң сөзүне гулак асың дий: ¹²„Эй, Давудың несли! Реб шейле диййәр:

‘Эртирине адалаты бержай эдиң, талананы залымың элинден халас эдиң.

Ёгсам пис ишлериңиз зерарлы газабым от кимин ловлап яндыраймасын, оны хич ким сөндүрип билмез.

¹³Мен саңа гаршыдырын, эй, өзүни дүзде гая сайян жүлге илаты!‘.

Муны Реб айдяндыр. Сиз диййәниз: ‘Бизе ким гаршы чыкып билер?

Месгенимизе ким гирип билер?’

¹⁴Мен сизи эден ишлериңизе гөрә жезаландырамын, токайыңызга от берерин, от төверегиниздәки затлары якып яндырар“».

Муны Реб айдяндыр.

22-нжи бап

¹Онсоң Реб маңа Яхуда патышасының өйүне бар-да, ол ерде шу сөзи аян эт дийди: ²«Эй, Давут тагтында отуран Яхуда патышасы, сениң өзүң, эмелдарларың ве бу дервезеден гирйән халкың билен бирликде Реббиң сөзүни эшидиң! ³Реб шейле диййәр: „Адалаты ве догручыллыгы бержай эдиң, эзилени залымың элинден халас эдиң; гелмишеге, етим билен дула аяла азар бермән, зорлук этмән, бу ерде нәхак ган дөкмән. ⁴Эгер сиз бу иши хакыкатдан этсеңиз, онда Давут тагтында отуржак патышалар атлара ве сөвеш арабалара мүнүп, оларың өзлери, хызматкәрлери хем халкы бу өйүң дервезелеринден гирерлер. ⁵Эгер-де бу сөзлери динлемесеңиз, Эз барлыгымдан ант ичйәрин, бу өй хараба дөнер. Муны Реб айдяндыр“.

⁶Чүнки Яхуда патышасының көшги барада Реб шейле диййәр:

„Сен гөзүме гөзел Гилгат токайы дей,

Ливан агачларына бүренен даг дей болсаң-да,

Мен сени хөкман чөллүге, илатсыз шәхере өврерин.

⁷Гаршыңа эллери яраглы хеләклейжилери белләрин.

Олар сайлама кедрлериңи чапып, олары ода атарлар.

⁸Көп миллетлер бу шәхериң янындан геченде, бири-бирине: ‘Бу бейик шәхери Реб нәме үчин бейтдикә?’ дидерлер. ⁹Олара шейле жогап берерлер: ‘Олар өзлериңиң Худайы Реббиң әхтини терк этдилер, башга худайлара сежде ве гуллуқ этдилер’¹⁰.”

**Яхуданың патышалары
жәзаландырылар**

¹⁰Өлен үчин агламан, оңа яс тутман,
эйсем сүргүне гиден үчин зар-зар аглаң,
чүнки ол инди өврүлип гелмез,
догдук меканыны гөрмез.

¹¹Какасы Ёшыяның ерине Яхуданың патышасы болан ве ол ерден чыкып гайдан Шаллум ^a хакында Реб шейле диййәр: „Ол бу ере инди өврүлип гелмез. ¹²Есир эдилеп әкидилен еринде өлер ве бу юрды гайдып гөрмез“.

**Ехоякым патыша хакындакы
ныгамберлик**

¹³Өйүни нәдогрулык билен гурияның, эйваныны адалатсызлык билен гиңелдйәнің,
башга бирини мугт ишледип,
онун хакыны бермейәнің дат гүнүне!

¹⁴„Өзүме ёкаркы гатда гиң отаглары болан ажайып көшк салнарын“
диййәнің халына вай!

Ол көшгүне бейик пенжирелер гояр,
кедр агажы билен өртүп,
оны гырмызы реңке бояр.

¹⁵Кедр агажыны башгалардан

көп уланың билен нәме, патыша болаярмың?

Атаң хем дойянча бол ийип-ичйәрди,
йөне ол адалатлыды хем догручылды.

Шонун үчинем онун ишлери угруна болды.

¹⁶Ол гарыбың, мэтәжиң хакыны алып берди;
мунун үчин онункы угруна болды.

Бу Мени танамагың манысы дәлмидир?

Муны Реб айдяндыр.

¹⁷Эмма сениң гөзүң ве йүрегиң харам газанжа, бигүнә ган дөкмәге,
зулум хем зорлуқ этмәге дикилипдир.

¹⁸Мунун үчин Яхуда патышасы Ёшыяның оглы Ехоякым хакда Реб шейле диййәр:

„Онун үчин: ‘Вай, гардашым!’ я-да ‘Вай, жигерим!’ дийип яс тутмазлар.

‘Вай, ага!’ я-да ‘Вай, онун алыхезретлери!’ дийип, онун үчин яс тутуп агламазлар.

¹⁹Маслыгыны сүйрәп,
Иерусалим дервезесинден чыкарып зыңарлар,
ешек гөмен ялы эдип гөмерлер“.

**Иерусалим хакындакы
ныгамберлик**

²⁰Ливана чык-да, перят эт.
Башанда сесиңи гаталт,
Абарымдан перят эт,
чүнки әхли ойнашларың гырылды.

^a 22:11 Шаллум – бу Ехогаказың бейлеки ады.

- ²¹ Ишин ровачка, Мен саңа
 йүзлендим,
 йөне сен: „Диңлемерин“
 дийдиң;
 яшлыгыңдан бәри ёлуң шу
 болды,
 сөзүме хич гулак асмаярдың.
- ²² Әхли ёлбашчыларыңы ел
 әкидер,
 ойнашларың сүргүн эдилер.
 Шонда эден писликлеринден яңа,
 утанжа галып, боларсың рысва.
- ²³ Эй, Ливанда месген тутан,
 кедр агачларыңда хөвүртге
 ясан!
 Сени чага догурияңыңкы ялы
 бургыдыр
 санжы гуршанда, чекерсин
 ахы-нала!

²⁴ Өз барлыгыңдан ант ичйәрин, муны Мен – Реб айдяңдырын. Эй, Яхуда патышасы Ехоякымың оглы Ехоякын, саг элимдәки мөхүр йүзүги болаянам болсаң, Мен сени чыкарып ташларың. ²⁵ Сени жаныңың кастындакыларың, горкян адамларыңың элине, Бабыл патышасы Небукадне-сар билен бабыллыларың элине берерин. ²⁶ Сен билен сени догран әжеңи өзүңизин догулмадык ериңиз болан башга юрда зыңарын, шол ерде-де өлерсиңиз. ²⁷ Сизин шу юрда ене доланасыңыз гелер, йөне оңа хич вагт йүзүңиз дүшмез». ²⁸ Бу Ехоякын диен адам әсгерилмейән дөвүк күйзе болуп, хич киме герекмежек гапдыр. Ол несли билен бирликде өзлериниң та-намаян юрдуна ташланды. ²⁹ Эй, юрт, юрт, юрт! Реббиз сөзүни эшит! ³⁰ Реб шейле дийәр: «Бу адамы зүрятсыз, өмрүнде иши оңуна болмажак адам дийип язың. Чүнки инди оңуң нес-линден хич кимиң иши оңуна болмаз,

хич бири Давут тагтында отурмаз ве Яхудада хөкүм сүрмез».

23-нжи бап

Догручыл Шаха

¹ «Мениң өримиң гоюнларыны ёк эдип, даргадян чопанларың вай халына! Муны Реб айдяңдыр. ² Шонуң үчин Ысрайыл Худайы Реб халкымы бакян чопанлар хақда шейле дийәр: „Сиз Мениң сүрими даргатдыңыз, ковдуңыз, олары идетмедичиз. Ине, Мен ярамаз ишлериңиз зерарлы сизи жезаландырарын. Муны Реб айдяңдыр. ³ Сүримиң галанларыны олары даргадан әхли юртларымдан йыгнарын, олары гайтадан агылларына гетирерин; олар көпелерлер, өрнәрлер. ⁴ Олара чопанлар гоярын, олар инди горкмазлар, хедер этмезлер ве йитирим болмазлар. Муны Реб айдяңдыр.

⁵ Ине, Мениң Давудың неслинден бир догручыл Шаха чыкаржак гүнлерим гелйәр; муны Реб айдяңдыр. Ол ша тагтына чыкып, пайхаслы хөкүм сүрер, юртда адалат ве догручыллык билен херекет эдер. ⁶ Онуң дөврүнде Яхуда халас болар, Ысрайыл ховпсуз яшар. Оны: ‘Реб – бизин Хакперверимиздир!’ дийип атландыралар.

⁷ Шонуң үчин хем шейле гүнлер гелер, мундан бейләк ‘Ысрайыл халкыны Мүсүр юрдундан чыкаран Реббиз барлыгыңдан ант ичйәрин’ дийилмез. Муны Реб айдяңдыр. ⁸ Муңа дерек: ‘Ысрайыл халкының тохумтижини демиргазык юрдундан ве даргадан юртларыңдан чыкарып гетирен Реббиз барлыгыңдан ант ичйәрин’ дийилжек гүнлер гелер. Олар өз юртларында яшарлар“».

Галл пыгамберлер

- ⁹ Пыгамберлер хакында:
 Йүрегим ичимде сынды,
 әхли сүңклерим сандыраяр.
 Реб себәпли,
 Онуң мукаддес сөзлери
 себәпли
 мен серхош адам кимин,
 шерабың есири кимин
 болдум.
- ¹⁰ Чүнки юрт зынахорлыкдан
 долудыр,
 юрт нәлет зерарлы яс тутяр,
 чөлүң өрүлери гуаряр.
 Адамлар пис ёла дүшүп,
 гүйчлерини зорлуга сарп
 эдйәр.
- ¹¹ «Пыгамбер-де, руханы-да
 худайсыздыр,
 оларың пислигини хатда Өз
 өйүмде-де гөрдүм.
 Муны Реб айдяндыр.
- ¹² Мунуң үчин йөрейән ёллары
 олара
 гаранкыдакы сүрчек ер
 кимин болар,
 ол ерде бүдрәп йыкыларлар.
 Чүнки жеза йылы
 оларың башына бела
 гетирерин.
 Муны Реб айдяндыр.
- ¹³ Самария пыгамберлериниң
 арасында
 Мен бу нежис иши гөрдүм:
 Багалың адындан пыгамберлик
 эдип,
 олар Мениң халкым
 ысрайылы аздырдылар.
- ¹⁴ Иерусалимиң
 пыгамберлериниң
 арасында-да
 айылганч зат гөрдүм:

олар зына эдйәрлер, ялана
 эерйәрлер,
 яманлык эдйәнлери
 гүйчлендирийәрлер,
 шейдип, хич ким эрбетликден
 эл чекмейәр.
 Мениң үчин оларың әхлиси
 Содом кимин,
 болды Иерусалимиң илаты
 Гомора кимин.

- ¹⁵ Шонуң үчин пыгамберлер
 хакында Хөкмүрован Реб
 шейле диййәр:
 „Мен олара ажы ёвшан
 ийдиржек,
 зәхерли сув ичиржек.
 Чүнки Иерусалим
 пыгамберлериниң
 худайсызлыгы тутуш юрда
 яйрады“.

¹⁶ Хөкмүрован Реб шейле диййәр:
 „Өзүңизе пыгамберлик эдйән пы-
 гамберлериң сөзлерини диңлемән,
 олар сизе бидерек затлар өвредйәр-
 лер. Олар Реббиң агзындан чыкан
 сөзлери дәл-де, өз йүреклериниң
 хыялыны сөзлейәрлер. ¹⁷ Олар Ме-
 ни йигренйәнлере хемише ‘Реб сизе
 паряхатлык болар дийди’ диййәрлер.
 Кесирлик билен өз яман ниетлери-
 не эерйәнлере ‘Башыңызга бетбагт-
 лык гелмез’ диййәрлер.

- ¹⁸ Реббиң сөзүни эшидип, гөрмек
 үчин,
 ким Онуң маслахатында
 болды?
 Онуң сөзүни ерине етирмек
 үчин,
 ким Оңа гулак асды?
- ¹⁹ Ине, Реббиң гызгын газабы,
 харасады гопуп,
 газаплы ловляан харасады
 эрбетлериң башына инер.

²⁰ Йүрегиниң ниетини амала ашырянча,
Реббинң гахар оды ятышмаз.
Сиз муңа ахыркы гүнлерде дүшүнөрсиниз.

²¹ Бу пыгамберлери Мен ёлламадым,
оларың өзлери ылгадаылар.
Олар билен геплешмедим,
өзлеринден пыгамберлик этдилер.

²² Эмма олар маслахатымы алсадылар,
халкыма сөзлерими эшитдирердилер,
шонда халкы яман ёлларындан,
шер ишлеринден гайтарардылар.

²³ Эйсем Мен дине якындакы Худаймы? Узакдакы Худай дөлми? Муны Реб айдяндыр. ²⁴ Гизлин ерлерде букуланы Мениң гөрмежек гүманым бармы? Муны Реб айдяндыр. Асманы хем ери Мен долдурмаярынмы? Муны Реб айдяндыр. ²⁵ Мениң адымдан галп пыгамберлик эдйән пыгамберлеринң ‘Дүйш гөрдүм, дүйш гөрдүм!’ дийишлерини эшитдим. ²⁶ Ялан сөзлейән, өз йүрек хилелерини беян эдйән пыгамберлеринң калбында бу хачана ченли довам эдер? ²⁷ Багал себәпли ата-бабалар Мениң адымы унутдылар. Инди бу пыгамберлер хем бири-бирине гүррүң берйән дүйшлери аркалы халкыма Мениң адымы унутдыржак болярлар. ²⁸ Пыгамбер өз гөрөн бош дүйшлерини гүррүң берибөрсин, эмма Мениң сөзүми эшиден хер кес сөзүми хакыкы беян этсин. Хей-де, бугдайы саман билен

деңәп болармы? Муны Реб айдяндыр. ²⁹ Мениң сөзүм от кимин, гаяны бөлөк-бөлөк эдйән токмак кимин дөлмидир? Муны Реб айдяндыр. ³⁰ Мунуң үчин Мен бири-бирлеринден сөзүми огурулаян пыгамберлере гаршыдырын. Муны Реб айдяндыр. ³¹ ‘Реб шейле диййәр’ дийип, өз биленлерини айдяң пыгамберлере Мен гаршыдырын’. Муны Реб айдяндыр. ³² Реб шейле диййәр: ‘Мен ялан дүйшлер билен пыгамберлик эдйәнлере гаршыдырын. Олар бу дүйшлери айдып, ялан сөзлери ве бош өвүнмелери билен Мениң халкымы аздырарлар. Олары Мен ёлламадым, олар Мен табшырык бермедим. Оларың бу халка асла пейдасы ёк’. Муны Реб айдяндыр. ³³ Бу халк я-да бир пыгамбер, я болмаса бир руханы сенден: ‘Ребден гелен пыгамберлик йүки нәме?’ дийип сораса, сен олар: ‘Сизиң өзүңиз йүк ахырын. Мен сизи терк эдерин’ дийип жогап бер. Муны Реб айдяндыр. ³⁴ Эгер бир пыгамбер, руханы я-да халкың ичинден бири ‘Бу Ребден гелен пыгамберлик сөзи’ дийсе, ол адамы хем, онуң тутуш хожалыгыны хем жезаландыраын. ³⁵ Сиз өз араңызда бири-бириңизден: ‘Реб нәме жогап берди? Реб нәме дийди?’ дийип сорамалысыңыз. ³⁶ Эмма мундан бейләк Ребден гелен пыгамберлик сөзүни агзамарсыңыз, чүнки хер кес өз сөзүни пыгамберлик сөзи дийип сайяр. Шейдип, сиз дири Худайың, Хөкмүрован Худайымыз Реббинң сөзлерини ёйдуңыз. ³⁷ Сиз пыгамберден: ‘Реб саңа нәме жогап берди? Нәме дийди?’ дийип сорамалысыңыз.

а 23:34 Пыгамберлик сөзи – еврейче масса диен сөз пыгамберлик сөзи, шейле хем йүк диймеги аңладар. Бу сөз ойнатмадыр.

³⁸Эмма сиз: „Ребден гелен пыгамберлик сөзи“ дийэрсиниз. Муны Реб айдяндыр. Мен сизе бу сөзлери айтмаң дийип хабар иберен хем болсам, сиз „Ребден гелен пыгамберлик сөзи“ диен сөзлери ене айтдыңыз. ³⁹Шонун үчин хем Мен сизи терк эдип, сизиде, өзүңизе ве ата-бабаларыңыза берен шәхерими-де хузурымдан айрып ташларын. ⁴⁰Үстүңизе хич вагт ундылмажак эбедилик утанч ве түкениксиз рысвалык гетирерин».

24-нжи бап

Ики себет инжир

¹Бабыл патышасы Небукаднесар Яхуда патышасы Ехоякымың оглы Екопяны ^a, Яхуданың ёлбашчыларыны, хүнәрментлер билен демирчилери Иерусалимден Бабыла есир эдип әкитди. Бу вакадан соң Реб маңа Өзүниң ыбадатханасының өңүнде гойлан ики себет инжири гөркезди. ²Бир себетде ир етишйән инжирлер барды. Олар дийсең говуды. Бейлеки себетде болса иймәге ярамаан гаты эрбет инжирлер барды. ³Онсоң Реб менден: «Ермея, нәме гөрийәрсин?» дийип сорады. Мен: «Инжир. Говулары гаты говы, эрбетлери болса гаты эрбет, чүйрүклигинден яңа олары иер ялы дәл» дийдим.

⁴Онсоң маңа Ребниң шу сөзи аян болды: ⁵«Ысрайыл Худайы Реб шейле дийэр: „Бу ерден бабыллыларың юрдуна сүргүн эдилен Яхуда есирлерини бу говы инжирлер ялы ягшы саярын. ⁶Назарым ягшылык үчин оларда болар, олары ене бу юрда гетирерин. Олары бина эдерин, йыкмарын;

олары экерин, согруп ташламарын. ⁷Оларын йүреклерине Мени танамак ислегини саларын, шонда олар Мениң Ребдигими билерлер. Олар Мениң халкым болар, Мен-де оларын Худайы боларын, чүнки олар тутуш калбы билен Маңа өврүлерлер“.

⁸Реб шейле дийэр: „Эмма Яхуда патышасы Сидкияны, онуң ёлбашчыларыны, бу юртда Иерусалимиң аман галанлары билен Мүсүрде яшанлары эдил ярамсыз чүйрүк инжир ялы эдерин. ⁹Мен олары ер йүзүниң әхли патышалыклары үчин ховпа ве яманлыга өврерин. Сүргүн эден хер бир еримде болса, олар масгара, геп-гүррүң, гүлки болуп нәлетленерлер. ¹⁰Өзлерине хем ата-бабаларына берен юрдумдан долы ёк болянчлар үстлерине гылыч, ачлык, мерги иберерин“».

25-нжи бап

Етмиш йыл

¹Яхуда патышасы Ёшыяның оглы Ехоякымың шалыгының дөрдүнжи йылында (бу Бабыл патышасы Небукаднесарың патышалыгының биринжи йылыды) Ермея бүтин яхуда халкы хакында Ребниң сөзи аян болды. ²Ермея пыгамбер муны бүтин яхуда халкына ве тутуш Иерусалим илатына етирип, шейле дийди: ³«Ине, йигрими үч йыл бәри, Яхуда патышасы Амоның оглы Ёшыяның шалыгының он үчүнжи йылындан тә шу гүне ченли Ребниң сөзи маңа аян болуп гелйэр. Мен-де хер гүн оны сизе дынгысыз айтдым, йөне сиз диңлемедиңиз. ⁴Реб Өзүниң гуллары

^a 24:1 Екопя – бу ат 2Пат 24 ве 25-де Ехоякын дийип душ гелйэр.

болан пыгамберлери гайта-гайта сизе ёллады, эмма сиз диңлемедиңиз, гулак асмадыңыз. ⁵Олар сизе шейле дийдилер: „Инди хер бириңиз өз яман ёлуңыздан, пис ишлериңизден дөнүп, Мен-Реббиң овал-башдан өзүңизе ве ата-бабаларыңызга эбедилик берен юрдумда месген тутуң. ⁶Башга худайлара гуллуқ ве сежде этжек болуп, оларың ызына дүшмән. Элериңизиң иши билен Мениң гахарымы гетирмән, Мен-де сизе зыян етирмәйин“. ⁷Йөне сиз Мени диңлемедиңиз. Муны Мен – Реб айдяндырын. Өз эллериңизиң ишлери билен гахарымы гетирип, өзүңизе зепер етирдиңиз. ⁸Мунуң үчин Хөкмүрован Реб шейле дийяр: „Мениң сөзлериме гулак асмандыгыңыз үчин, ⁹Мен-де бүтин демиргазык тирелери билен Бабыл патышасы болан бендем Небукаднесары чагырарын. Муны Реб айдяндыр. Олары бу юрдуң, онуң илатының, даш-төверекдәки әхли миллетлериң үстүне алып гелерин. Бу халклары бүтинлей ёк эдип, бу юрды ховпа, рисвачылыга ве эбедилик харабачылыга өврерин. ¹⁰Шатлыкдыр гүлки сесини, өйленйән йигит билен гелниң той сесини, дегирмен дашларының сесини ве чыраның ышыгыны олардан айраын. ¹¹Бу юрт тутушлығына харабачылыга ве горкунч ере өврүлер. Бу миллетлер етмиш йыллап Бабыл патышасына гуллуқ эдерлер. ¹²Етмиш йылдан соң, Мен Бабыл патышасыны, онуң миллетини ве бабыллыларың юрдуны этмишлери үчин жезаландыраын, оны эбедилик харабачылыга өврерин. Муны Реб айдяндыр. ¹³Онуң гаршысына айдан әхли сөзлерими, Ермеяның

әхли миллетлер барада эден пыгамберлигини, бу китапда язылан затларың барыны ол юрдуң башына гетирерин. ¹⁴Чүнки көп миллетлер ве бейик патышалар олары гула өврерлер. Мен оlara этмишлерине гөрә, эллериңиң ишине гөрә алмытларыны берерин“».

Реббиң газап кәсеси

¹⁵Ысрайыл Худайы Реб маңа шейле дийди: «Газапдан пүрепүр бу кәсәни Мениң элимден ал-да, сени янларына ибержек әхли миллетлериме оны шерап дек ичир. ¹⁶Олар оны ичип, икияна ыранарлар ве араларына ибержек гылыжымдан дәлирәрлер».

¹⁷Онсоң мен кәсәни Реббиң элинден алдым, оны Реббиң мени иберен әхли миллетлерине ичирдим. ¹⁸Бу гүнки болшы ялы харабачылык, ховп, рисвачылык, нәлетленен ер болсун дийип, ондан Иерусалиме, Яхуда шәхерлерине, патышалары билен ёлбашчыларына ичирдим. ¹⁹Башга-да Мүсүр патышасы фараона, онуң эмелдарларына, ёлбашчыларына, тутуш халкына; ²⁰әхли кесеки халка, Ус юрдуның хемме патышаларына, бүтин пилиштлилер юрдуның патышаларына: Ашкелона, Газа, Экрона, Ашдодың аман галанларына; ²¹Эдома, Моваба, аммонлара; ²²әхли Сур хем Сидон патышалары билен деңзиң аңырсындакы халкларың патышаларына; ²³Дедана, Тейма, Бүзе хем-де сач-сакгалларыны гырган әхли халклар; ²⁴Арабыстаның ве чөлде яшаян кесеки халкларың әхли патышаларына; ²⁵бүтин Зимри, Эйлам, Мадай патышаларына; ²⁶демиргазыгың якыну-узак патышаларының хеммесине ве ер йүзүндәки әхли патышалықлара нобатма-нобат

ичирдим. Ин соңқы болуп ондан Шешак^a патышасы ичжекдир.

²⁷«Сонра сен оlara Ысрайыл Худайы Хөкмүрован Реб шейле диййэр дий: „Ичип, серхош болуң, гусуң ве араңызга ибержек гылыжымдан йыкылың, гайдып ериңизден галмаң“.

²⁸Эгер олар элиндэки кэсэни алман, ичмекден йүз өврэйселер, оlara Хөкмүрован Реб шейле диййэр дий: „Хөкман ичерсиңиз! ²⁹Ине, Мен Өз адым дакылан шэхериң үстүнден бетбагтылык индермэге башлаярын. Сиз жезасыз галарыс өйдйэрсинизми? Жезасыз галмарсыңыз, чүнки Мен ер йүзүнде яшаян хер бир ынсаның үстүнден гылыч индерерин“. Муны Хөкмүрован Реб айдяндыр.

³⁰Шонуң үчин хем оlara гаршы бу сөзлериң барыны пыгамберлик эт-де, шейле дий:

„Реб ёкардан награ чекер,
мукаддес меканындан
сесленер,
агылына гаршы гүңлеч арлар.
Бүтин дүйёниң илатына
гаршы
үзүм сыкянлар кимин
гыгырар.

³¹Аррылдысы ер йүзүниң
учларына етер,
чүнки Реббиң миллетлер
билен давасы бар.

Ол эхли адамзада хөкүм чыкарар,
эрбетлери гылычдан гечирер“.

Муны Реб айдяндыр.

³²Хөкмүрован Реб шейле диййэр:
„Ине, бела миллетден-миллете
ййраяр,
ериң анры ужундан улы
харасат гопар“.

³³Ол гүн Реббиң өлдүренлери ериң бир ужундан бейлеки ужуна етер. Олар үчин яс тутулмаз, йыгналып жайланылмаз. Олар зир-зибил ялы чашып ятарлар.

³⁴Мөңдүрин, эй, чопанлар! Дады-перят эдин!

Эй, сүриниң баштутанлары,
күле тогаланың!

Чүнки гелди өлдүрилжек,
даргадылжак гүнүңиз,
йыкылып парчаланарсыңыз
гымматлы гап кимин.

³⁵Чопанлар гачып билмезлер,
сүри баштутанлары гутулып
билмезлер.

³⁶Эшит чопанларың перят эдйён
сесини,
сүри баштутанларының
уввулдысыны!

Чүнки Реб вейран эдйёр олаң
өрүсини.

³⁷Реббиң гахар-газабындан яңа
парахат агыллар даргады.

³⁸Реб арслан дей сүренинден
чыкды.

Онуң ловлаян газабындан яңа,
залимларың гахарындан яңа,
олаң юрды харабалыга
дөнди».

26-нжы бап

Халк Ермеяны өлдүрмек ислейэр

¹Яхуда патышасы Ёшыяның оглы Ехоякымың патышалыгының башында Реббиң шу сөзи аян болды: ²«Реб шейле диййэр: Реббиң өйүниң ховлусында дур-да, сежде этмек үчин Яхуда шэхерлеринден ол ере гелен хер кесе айт. Саңа айтмагы буйран

^a 25:26 *Шешак* – бу Бабылың бейлеки ады.

сөзлеримиз екежесини-де гачырман, барыны олар етир. ³Белки, динләрлер ве яман ёлларыннан дөнерлер. Шонда Мен хем оларын пис ишлери зерарлы башларыннан бетбагтлык индермек ниетимден эл чекерин. ⁴Олар Реб шейле дийэр дий: „Эгер сиз Маңа гулак гоймасаңыз, берен кануныма гөрэ йөрөмөсөңиз, ⁵сизе гайта-гайта ёллан гулларым пыгамберлериң сөзлерини өңки ялы ене-де динлемесеңиз, ⁶онда Мен бу өйи Шило кимин ёк эдерин. Бу шәхери болса ер йүзүниң әхли миллетлериниң арасында нәлете дучар эдерин“».

⁷Руханылар, пыгамберлер ве әхли халк Ребниң өйүнде Ермеяның айдан бу сөзлерини эшитдилер. ⁸Ермея Ребниң әхли халка айт дийип, өзүне буйран затларының барыны айдып боланында, руханылар, пыгамберлер ве әхли халк оны тутуп: «Сен хөкман өлерсиң! ⁹Нәме үчин сен: „Бу өй Шило кимин болар ве бу шәхер илатсыз харабачылыга өврүлөр“ дийип, Ребниң адындан пыгамберлик этдин?» дийдилер. Ребниң өйүнде әхли халк Ермеяның дашыны габады.

¹⁰Яхуданың ёлбашчылары бу затлары эшиденлеринде, патышаның көшгүнден чыкып, Ребниң өйүне гелдилер ве Тәзе дөвезениң гирелгесинде отурдылар. ¹¹Онсоң руханылар, пыгамберлер ёлбашчылар билен әхли халка йүзленип: «Өз гулакарыңыз билен эшидишиниңиз ялы, ол адамы бу шәхере гаршы пыгамберлик эдендиги үчин, өлүм жезасына хөкүм этмели» дийдилер. ¹²Шонда Ермея әхли ёлбашчылар ве тутуш халка йүзленип, шейле дийди: «Бу өй билен шәхер

хакда яңкы эшиден сөзлериңизи пыгамберлик этмегим үчин мени Реб ёллады. ¹³Инди ёлларыңызы ве ишлериңизи дүзедиң, Худайыңыз Реббе гулак асың. Шонда Реб-де сизиң гаршыңызга айдан бетбагтчылыгыны гойболсун эдер. ¹⁴Мен болса, ине, сизиң элиңизде. Нәмәни говы хем догры гөрсөңиз, маңа шоны эдиң. ¹⁵Эма шуны берк билип гоюң, эгер мени өлдүрсөңиз, бу шәхер-де, мунда яшayan илат билен сиз-де дөкүлен бигүне ган үчин жогапкәр боларсыңыз. Хакыкатдан хем, бу сөзлериң барыны сизиң гулагыңызга етирмегим үчин мени Реб ёллады».

¹⁶Онсоң ёлбашчылар билен әхли халк руханылар: «Бу адам бизе Худайымыз Ребниң адындан гепләндиги үчин, ол өлүме хөкүм эдилмели дәлдир» дийдилер. ¹⁷Онсоң юрдун бирнәче яшулусы өне чыкып, ол ерде йыгнанын халка шейле дийди: ¹⁸«Яхуда патышасы Хизкияның дөврүнде морешетли Мика пыгамберлик эди, ол әхли халка Хөкмүрован Реб шейле диййэр дийип йүзленди:

„Сион экин мейданы кимин сүрлер.

Иерусалим харабачылыга өврүлип,

даг депесиндәки ыбадатхананы жеңцеллик басар“ а.

¹⁹Яхуда патышасы Хизкия ве тутуш Яхуда Миканы өлдүрдими? Ёк, Хизкия Ребден горкуп, Оңа ялбарды. Ребде халкың гаршысына айдан бетбагтчылыгыны гойболсун этди. Биз болсак өз жанымызга элхенч бетбагтлык гетирйәрис!» ²⁰Ребниң адындан пыгамберлик эден ене бир адам барды,

^a 26:18 Серет: Мик 3:12.

ол кирятегарымлы Шемаганың оглы Урияды. Ол хем эдил Ермея ялы сөзлөп, бу шәхер билен юрдуң гаршысына пыгамберлик этди.

²¹Ехоякым патыша билен онуң әхли эдермен уршужылары, эмелдарлары онуң сөзлерини эшиденлеринде, патыша оны өлдүржек болды. Эмма Урия муны эшиден бадына, горкуп, Мүсүре гачып гитди. ²²Ехоякым патыша Акборың оглы Элнатаны ве онуң билен бирнәче адамы Мүсүре иберди. ²³Олар Урияны Мүсүрден чыкарып, Ехоякым патышаның янына гетирдилер. Ол оны гылыч билен өлдүррип, жеседини хем йөнекей халкың гонамчылыгына зыңдырды.

²⁴Эмма Шапаның оглы Ахыкамың Ермеяны гораяндыгы себәпли, ол өлдүрилмәге халкың элине берилмеди.

27-нжи бап

Ермея боюнтырык дакыняр

¹Яхуда патышасы Ёшыяның оглы Сидкияның ^a шалыгының башлангыжында Ермея Реббиң шу сөзи аян болды. ²Реб маңа шейле дийди: «Агачдан бир боюнтырык ясап, танап билен оны бойнуца дак. ³Соңра Иерусалимдәки Яхуда патышасы Сидкияның янына гелен чапарларың усти билен Эдом, Мовап, Аммон, Сур ве Сидон патышаларына боюнтырыклар ибер. ⁴Чапарлара өз хожайыңларына Ысрайыл Худайы Хөкмүрован Реббиң шейле дийәндигини буюр: ⁵„Мен дүйәни, ер йүзүнде яшаян ынсанлардыр хайванлары бейик гудратым хем гүйжүм билен яратдым. Олары гөвнүмиң ислән кишисине берерин.

⁶Инди бу юртларың барыны Бабыл патышасы бендәм Небукаднесара бердим. Хызмат этсинлер дийип, ябаны хайванлары-да она бердим. ⁷Юрдуның соңы гелйәнчә, әхли миллетлер онуң өзүне, оглуна ве агтыгына гулук эдерлер. Соңра болса, көп миллетлер ве бейик патышалар оны өзлерине гул эдерлер.

⁸Эмма хайсы хем болса бир миллет я-да патышалык Бабыл патышасы Небукаднесара гулук этмесе, онуң боюнтырыгыны дакынмаса, Мен олары бу патышаның эли билен долы ёк эдйәнчәм, шол миллети гылыч, ачлык ве мерги билен жезаландырамын. Муны Мен – Реб айдяндырын“ ⁹. „Шонуң үчин хем сиз ‘Бабыл патышасына гулук этмәң’ диййән пыгамберлериңизи, палчыларыңызы, дүйш ёружыларыңызы, жадыгөйлериңизи, мүнечжимлериңизи диңләмәң. ¹⁰Олар сизе яландан пыгамберлик эдйәрлер. Мунуң нетижесинде Мен сизи юрдуңыздан айрып, сүргүн эдерин ве сиз хеләк боларсыңыз. ¹¹Эмма Бабыл патышасының боюнтырыгыны дакынып, оңа гулук эден миллети өз топрагында гоярын. Олар топрагы бежерип, ол ерде яшарлар. Муны Реб айдяндыр“».

¹²Мен Яхуда патышасы Сидкия хем хут шол сөзлери айдып, шейле дийдим: «Бойнуңыза Бабыл патышасының боюнтырыгыны дакынып, онуң өзүне хем халкына гулук эдиң ве дири галың. ¹³Реб Бабыл патышасына гулук этмежек хер бир миллетиң өлжедигини айтды ахырын. Нәме, сен хем өз халкың билен гылычдан, ачыкдан, мергиден өлмекчими? ¹⁴Сиз: „Бабыл

^a 27:1 Сидкия – кәбир голязмаларда Ехоякым.

патышасына гулдук этмән“ дийән пыгамберлериң сөзлерини диңлемән, чүнки олар сизе яландан пыгамберлик эдйәрлер. ¹⁵Олары Мен ёлламадым, олар сизе Мениң адымдан галп пыгамберлик эдйәрлер. Мунуң нетижесинде Мен сизи-де, сизе пыгамберлик эдйән бу пыгамберлери-де ковуп чыкарамын, сизиң барыңыз хеләк боларсыңыз. Муны Мен – Реб айдяндырын».

¹⁶Сонра мен руханылара ве тутуш халка Реб шейле дийәр дийип йүзлендим: «Сиз өзүңизе: „Ребниң ыбадатханасындагы гап-гачлар басым Бабылдан ызына гетирилер“ дийән пыгамберлериңизиң сөзлерини диңлемән. Олар сизе яландан пыгамберлик эдйәрлер. ¹⁷Олары диңлемән, Бабыл патышасына гулдук эдип, дири галың. Бу шәхер нәме үчин вейран болсун? ¹⁸Эгер олар пыгамбер болян болсалар, Ребниң сөзи оларда болса, онда Ребниң ыбадатханасында, Яхуда патышасының көшгүнде ве Иерусалимде галан гап-гачлар Бабыла әкидилмесин дийип, Хөкмүрован Реббе ялбарсынлар.

¹⁹⁻²⁰Бабыл патышасы Небукаднесарың Яхуда патышасы Ехоякымың оглы Еконя ве Яхуданың, Иерусалимиң бегзадаларыны Иерусалимден Бабыла есир эдип әкиденде алып гитмедик затлары: сүтүнлер, ховуз, араба ве бейлеки гап-гачлар бар. Хөкмүрован Реб олар хакда сөз ачар. ²¹Хава, Ысрайыл Худайы Хөкмүрован Реб Өз ыбадатханасында, Яхуда патышасының көшгүнде ве Иерусалимде галан шол гап-гачлар хакда шейле дийәр: ²²„Олар Бабыла әкидилер, олар гайтадан назар салжак гүнүме ченли, шол ерде галар. Онсоң Мен олары чыкарып, бу ере гайтарып гетирин“.

28-нжи бап

Азурың оглы Хананя галп пыгамбер

¹Шол йылың, ягни дөрдүнжи йылың бәшинжи айында Яхуда патышасы Сидкияның патышалыгының башлангыжында гибгонлы Азурың оглы Хананя пыгамбер Ребниң ыбадатханасындагы руханылар билен әхли халкың өңүнде маңа шейле дийди: ²«Ысрайыл Худайы Хөкмүрован Реб шейле дийәр: „Бабыл патышасының боюнтырыгыны дөвдүм. ³Бабыл патышасы Небукаднесарың бу ерден алып, Бабыла әкиден Ребниң ыбадатханасының әхли гап-гачларыны ики йылың ичинде бу ере ызына гетирин. ⁴Яхуда патышасы Ехоякымың оглы Еконя билен Яхудадан Бабыла сүргүн эдиленлерин әхлисини ызына бу ере гетирин, чүнки Бабыл патышасының боюнтырыгыны дөверин“.

Муны Реб айдяндыр».

⁵Онсоң Ермея пыгамбер руханыларың ве Ребниң ыбадатханасында дуран әхли халкың гөзлериниң алнында Хананя пыгамбер билен геплешди. ⁶Ермея пыгамбер шейле дийди: «Омын! Айданың гелсин! Гой, Реб Өз ыбадатханасының гап-гачларыны ве сүргүне гиденлериң барыны Бабылдан бу ере ызына гетирип, сениң пыгамберлик эдип айдан сөзлериңи амала ашырсын! ⁷Инди болса саңа ве әхли халка эшитдирип айтжак бу сөзүми диңле. ⁸Менденем, сенденем өң яшап гечен пыгамберлер көп юртлара ве бейик патышалыклара гаршы уршы, бетбагтлыгы, мергини овалдан бәри пыгамберлик эдипдилер. ⁹Эмма саг-саламатлыгы пыгамберлик

эдйэниң сөзи хакыкатдан-да амала ашанда, диңе шонда ол пыгамбери Реббинц ёлландыгы белли болар».

¹⁰Шонда Хананя пыгамбер Ермеяның бойнундакы боюнтырыгы чыкарып, оны дөвди. ¹¹Онсоң Хананя эхли халкың өңүнде сөз сөзлөп: «Реб шейле диййэр: „Мен ики йылың ичинде Бабыл патышасы Небукаднесарың боюнтырыгыны эхли миллетлеринц бойнундан айрып, шейле дөверинц“» дийди. Ермея пыгамбер болса өз ёлуна гитди. ¹²Хананя пыгамбер Ермея пыгамберинц бойнундакы боюнтырыгы дөвенинден соңра, Ермея Реббинц сөзи аян болды: ¹³«Бар, Хананя Реб шейле диййэр дийип айт: „Сен агач боюнтырыгы дөвдүң, эмма онуң ерине демир боюнтырык ясарсың! ¹⁴Чүнки Ысрайыл Худайы Мен Хөкмүрован Реб бу миллетлеринц хеммеси Бабыл патышасы Небукаднесара гулдук этсинлер дийип, бойнуна демир боюнтырык салдым, олар оңа гулдук эдерлер. Онуң ыгытыярына хатда ябаны хайванлары-да бердимц“». ¹⁵Онсоң Ермея пыгамбер Хананя пыгамбере шейле дийди: «Эй, Хананя, инди эшит! Сени Реб ёлламады, эмма сен бу халкы ялан геплере ынандырдың. ¹⁶Мунуң үчин Реб шейле диййэр: „Ине, Мен сени ер йүзүнден соғруп ташларын. Шу йыл өлерсиң, чүнки сен Реббинц гаршысына геплединц“». ¹⁷Шейлеликде, Хананя пыгамбер шол йылың единжи айында өлди.

29-нжы бап

Ермеяның сүргүндәкилере язан хаты

¹Ермея пыгамбер сүргүндәкилериң арасында аман галан яшулулара,

руханылара, пыгамберлере ве Небукаднесарың Иерусалимден Бабыла экиден эхли халкына Иерусалимден бир хат ёллады. ²Бу хат Екоңя патыша билен онуң эжеси, көшк эмелдарлары, Яхуданың ве Иерусалиминц ёлбашчылары, хүнәрментлер хем-де демирчилер Иерусалимден сүргүн эдиленден соң иберилди. ³Бу Яхуда патышасы Сидкияның Бабыл патышасы Небукаднесарың янына иберен Шапаның оглы Эласаның ве Хилкияның оглы Гемаряның эли билен говшурулды. Онда шейле дийилйэр:

⁴«Ысрайыл Худайы Мен Хөкмүрован Реб Иерусалимден Бабыла есир эдип экиден эхли адамларыма шейле диййэрин: ⁵„Өйлер гуруп, оларда яшаң; бағлар экип, мивесини ийиң. ⁶Өйлениң, огулларыңыз хем гызларыңыз болсун. Огулларыңызы өйлендин, гызларыңызы дурмуша чыкарың. Олардан-да огуллар ве гызлар дүйё инсин. Ол ерде азалмаң-да, гайтам көпелиң. ⁷Сизи есир эдип гетирен шәхериминц парахатлыгыны газанмаклыга чалшың. Ол шәхер үчин Реббе дилег эдиң, чүнки сизиң парахатлыгыңыз онуң парахатлыгына бағлыдыр“». ⁸Ысрайыл Худайы Хөкмүрован Реб шейле диййэр: „Араңыздакы пыгамберлериңизе, палманларыңызга өзүңизи алдатмаң, сизиң үчин гөрийән дүйшлерине гулак асмаң. ⁹Олар сизе Мениң адымдан ялан пыгамберлик эдйэрлер. Олары Мен ёлламадым, муны Реб айдяндыр“.

¹⁰Чүнки Реб шейле диййэр: „Бабылдакы сүргүнлигиңизиң етмиш йылы доланда, Мен сизе назар саларын. Сизи бу ере гайтарып гетирмеклиге берен хош сөзүми Мен амала ашырарын. ¹¹Чүнки сизиң үчин ниетлән

мейиллерими Өзүм билийэрин. Муны Реб айдяндыр. Булар сизе яманлык этмек дәл-де, умытлы гелжек бермек үчин парахатлык ниетлеридир. ¹²Онсоң Мени чагырарсыңыз, гелип, Маңа дога окарсыңыз, Мен-де сизи эшидерин. ¹³Мени агтарарсыңыз; бүтин йүрегиңиз билен агтаран махалыңыз Мени тапарсыңыз. ¹⁴Шонда сиз Мени тапарсыңыз, муны Мен – Реб айдяндырын. Мен сизе өңки абданчылыгыңызы гайтарып берерин, сизи кован ерлеримиң барындан, әхли миллетлең арасындан ызыңыз за йыгнарын. Муны Реб айдяндыр. Мен сизи ниреден сүргүн эден болсам, шол ере хем гайтарып гетирерин. ¹⁵Эмма сиз: ‘Реб Бабылда бизиң үчин пыгамберлер белледи’ диййәрсиниз. ¹⁶Реб Давудың тагтында отуран патыша хакда, бу шәхерде яшayan әхли халк, ягны сизиң билен сүргүне гитмедик доганларыңыз хакда шейле диййәндир“. ¹⁷Хөкмүрован Реб шейле диййәр: „Мен оларың үстүне гылыжы, ачлыгы, мергини ёлларын. Олары ийип болмаян чүйрүк инжирлер кимин эдерин. ¹⁸Олары гылыч, ачлык, мерги билен ковалап, ер йүзүндәки әхли патышалыклар үчин ховп саларын. Даргадып гойберен әхли миллетлеримиң арасында олары гаргыша, ховпа, рысвачылыга ве кәйинже өврерин. ¹⁹Чүнки олар Мениң сөзлерими ве гайта-гайта өзлерине ёллан гулларым болан пыгамберлең сөзлерини диңлемедилер. Муны Реб айдяндыр. Эй, сүргүндәкилер, сиз хем гулак асмадыңыз. Муны Реб айдяндыр. ²⁰Шонуң үчин хем, Иерусалимден Бабыла сүргүн эдилен барыңыз Мен-Реббиң сөзүни диңләң“.

²¹Мениң адым билен сизе яландан пыгамберлик эдйән Колаяның оглы Ахап билен Магасеяның оглы Сидкия хакда Ысрайыл Худайы Хөкмүрован Реб шейле диййәр: „Мен олары Бабыл патышасы Небукаднесарың элине табшырарын. Ол хем гөзүңизиң алнында олары өлдүрер. ²²Яхудадан Бабыла сүргүн эдиленлең баш оларың адыны гаргыш хөкмүнде уланып: ‘Гой, Реб сени Бабыл патышасының дирилигине ода якан Сидкия ве Ахап кимин этсин!’ диерлер. ²³Олар Ысрайылда ярамаз ишлере баш гошдулар, гоңшуларының аяллары билен зына этдилер, өзлерине буюрмасам хем Мениң адымдан ялан сөзлери айтдылар. Билиән хем гүвә гөйән Мендириң“. Муны Реб айдяндыр».

²⁴⁻²⁵«Нехеламлы Шемагя Ысрайыл Худайы Хөкмүрован Реб шейле диййәр дий: „Сен Иерусалимдәки әхли халка, Магасеяның оглы Сепаня рухана ве әхли руханылара өз адындан хатлар ёллап, шейле дийдин:»

²⁶‘Руханы Ехояданың дерегине сени Реббиң Өзи руханы эдип белледи. Реббиң өйүңиң баш гөзегчилери ол ерде өзүни пыгамбер эдип гөркезйән хер бир дәли адамы күнделәп, демир зынжыра багласынлар. ²⁷Онда нәме үчин сизе пыгамберлик эдйән анатотлы Ермея чәре гөрмейәрсиниз? ²⁸Ол bize есирлигиң узага чекжекдиги, өйлер гуруп, оларда яшамагымызы, баглар экип, оларың мивесини иймегимизи айдып, бу ере – Бабыла хабар ёллады ахырын“».

²⁹Сепаня руханы бу хаты Ермея эшитдирип окады. ³⁰Онсоң Ермея

Реббин шу сөзи аян болды: ³¹«Әхли сүргүндәкилере хабар ёллап, Реб не-хеламлы Шемагя хакда шейле дий-йэр дий: „Мен оны ёлламадык хем болсам, Шемагя сизе пыгамберлик эдип, ялана бил багладяр“. ³²Шонун үчин хем, Реб шейле диййэр: „Нехеламлы Шемагя Мен-Реббин гаршысына геплэндиги үчин оны ве онун неслини жезаландыраын. Бу халкың арасында онун неслинден еке-же киши хем аман галмаз, Мениң Өз халкыма этжек ягшылыгымы гөрмез. Муны Реб айдяндыр“».

30-нжы бап

Реббин Өз халкына берен вадасы

¹Ермея Реббин шу сөзи аян болды: ²«Ысрайыл Худайы Реб шейле диййэр: „Саңа айдан әхли сөзлерими бир китаба яз. ³Чүнки халкым Ысрайыл билен Яхуданың өңки абаданчылыгыны дикелтжек гүнлерим етип гелйэр. Муны Реб айдяндыр. Мен олары ата-бабаларына берен юрдума гайтарып гетирерин, олар хем ол ери эеләрлер. Муны Реб айдяндыр“».

⁴Реббин Ысрайыл билен Яхуда хакында айдан сөзлери шулардыр. ⁵Реб шейле диййэр:

«Сиз: „Биз саг-саламатлык дәлде, ховп хем ховсала сесини эшитдик“ диййәниз.

⁶Инди сораң, гөрүң,
хей, эркегем чага догармы?
Нәме үчин чага догурия аял ялы эркеклерин эллерини билинде гөйяэрин?
Нәме үчин хеммәниң йүзи солук?

⁷Вах, бу нәхили горкунч гүн,
онуң ялы гүн башга ёкдур.

Бу Якуп үчин аладалы
дөвүрдир,
эмма ол ондан ене-де
гутулар».

⁸⁻⁹«Ол гүн шейле болар, Мен сениң бойнундакы боюнтырыгыңы дөверин, танапларыңы гырарын. Инди кесекилер сени өзлерине гул этмезлер. Муна дерек сен өз Худайың Реббе ве Онуң Давудың неслинден тагтда отуртжак патышаларына хызмат эдерсиң». Муны Хөкмүрован Реб айдяндыр.

¹⁰«Горкма, эй, гулум Якуп,
ховатырланма, эй, Ысрайыл!
Чүнки Мен сени узак ерлерден,
неслиңи сүргүн болан юртдан
халас эдерин.

Якуп ызына доланып,
дынчлыкда хем асудалыкда
болар,
инди оны хич ким горкузмаз.

Муны Реб айдяндыр.

¹¹Мен сениң билендирин,
Мен сени халас эдерин.
Сени араларына даргадан
миллетлеримин
барыны ёк этсем-де,
сениң соңуңа чыкмарын.
Саңа адалатлы темми берерин,
эмма жезасыз-да
галдырмарын».

Муны Реб айдяндыр.

¹²Реб шейле диййэр:
«Сениң яраңы бежерип
болмаз,
дердиң гутулгысыздыр.

¹³Сениң даваңы чөзүп бержек ёк;
яраңа шыпа бержек мелхем ёк.

¹⁴Әхли ойнашларың сени унутды,
олар сени сорап агтармаярлар,
языгыңың чөкдердиги себәпли,
гүнәлериңиң сан-
-сажаксыздыгы үчин

- сени душман зарбасы билен
урдум,
саңа рехимсизлик билен жеза
бердим.
- ¹⁵ Нәме яран үчин перят
эдйәрсин?
Дердине шыпа тапылмаз.
Языгыңың чөкдердиги зерарлы,
гүнәлериңиң сансыздыгы
себәпли
сени шу гүнә салдым.
- ¹⁶ Эмма сени иенлериң әхлиси
ийлер,
әхли душманларың сүргүн
эдилер,
сени таланлар таланарлар,
олжа аланлар олжа боларлар.
- ¹⁷ Саңа „Ташланан“ диен ады
дакып:
„Бу Сион^а, халыны сораян ёк“
дийдилер.
Эмма Мен сени ене-де
сагалдарын,
яраларыңа шыпа берерин».
- ¹⁸ Реб шейле диййәр:
«Якубың чадырларының
абаданчылыгыны
дикелдерин,
онун яшаян месгенлерине
рехим эдерин.
Шәхер өз депелеринде бина
эдилер,
берк гала өз еринде
отурдылар.
- ¹⁹ Олардан шүкүр хем шатлык
сеслери гелер.
Мен олары көпелдерин, олар
азалмаз,
олара хормат гойдуарын,
олар песелмез.

- ²⁰ Чагалары өңкүси ялы болар,
жемагаты хузурымда
беркара болар,
олара сүтем эдйәнлери
жезаландыраын.
- ²¹ Баштутаны оларың өзүнден
болар,
хөкүмдары өз араларыңдан
чыкар.
Мен оны Өзүме
якынлашдыраын,
ол хем Маңа якынлашар.
Мен чагырмасам,
якынлашмага ким милт эдип
билер?
Муны Реб айдяндыр.
- ²² Сиз Мениң халкым боларсыңыз,
Мен-де сизиң Худайыңыз
боларын».
- ²³ Ине, Реббиң гызгын газабы,
харасады гопуп,
газаплы ловляян харасады
эрбетлериң башына инер
- ²⁴ Йүрегиниң ниетини амала
ашырянча,
Реббиң гахар-газабы ятышмаз.
Сиз муңа ахыркы гүнлерде
дүшүнерсиңиз.

31-нжи бап

- ¹ «Шол дөвүрде Мен әхли Ысрайыл
тирелериниң Худайы боларын, олар-
да Мениң халкым болар».
Муны Реб айдяндыр.
- ² Реб шейле диййәр:
«Өзлерине рахатлык гөзлөп,
узак ёл сөкенлеринде,
гылычдан гутулан халк чөлде
мерхемет тапар».
- ³ Реб узакдан маңа гөрнүп,
шейле дийди:

^а 30:17 Сион – бу Иерусалим шәхериниң бейлеки ады. Сөзлүге серет.

- «Мен сени түкениксиз сөйги билен сөйдүм, шейдип, саңа садыклыгымы гөркездим.
- 4 Мен сени ене дикелдерин, сен тэзеден дикелерсиң, эй, Ысрайыл бой гызы! Сен ене депреклерисиң алып, шадьян танс эдйәнлере гошуларсың.
- 5 Самария дагларында ене-де үзүм агачларыны экерсиң. Баг экенлер мивесинден-де иерлер.
- 6 Гөзегчилериң Эфрайым дагларында: „Туруң, Худайымыз Реббиң янына, Сиона чыкалың“ – дийип гыгыржак гүнлери гелер».
- 7 Чүнки Реб шейле диййәр: «Якуп үчин бегенчли айдым айдың, миллетлериң баштутаны үчин батлы гыгырың. Жар эдиң, өвгүлөр айдып, шейле дийиң: „Я Реб, халас эт халкыңы, Ысрайылың аман галанларыны“.
- 8 Ине, Мен олары демиргазык юрдундан гетирерин, дүйнәниң аңры учларындан йыгнарын; олары арасында көр, агсак, гөврели ве чага догурия хем болар; олар улы мэхелле болуп буре доланар.
- 9 Олар аглай-аглай гелерлер, ызларына гетиренимде дога окарлар.
- Олары акар сувларың бойы билен, таймазлар ялы текиз ёлдан йөредерин.
- Чүнки Мен Ысрайылың Атасыдырын, Эфрайым-да Мениң новбахарымдыр.
- 10 Реббиң сөзүни диңләң, эй, миллетлер, оны узакдакы кенарларда ыглан эдип дийиң: „Ысрайылы даргадан Худай оны йыгнаң, чопаның өз сүрүсини горайшы ялы горар“.
- 11 Чүнки Реб Якубы халас эйледи, оны өзүнден гүйчлиниң элинден азат этди.
- 12 Олар гелип, Сионың белент депесинде айдым айдарлар, Реббиң берен берекетлерине: бугдая, шераба, яга, овлак-гуза ве гөлелере бегенип, гөвнүхош боларлар. Олар суварылан баг кимин боларлар, асла солмазлар.
- 13 Шонда яш гызлар танс эдип бөкжеклешерлер, гожалардыр яш йигитлер бирликде шатланарлар. Чүнки Мен оларың ясыны шатлыга өврерин, гайгыларына теселли берип, олары шатландырамын.
- 14 Руханылары дойрамын бол иймитден, халкым хем дояр нэз-ныгматдан». Муны Реб айдяңдыр.
- 15 Реб шейле диййәр: «Рамадан бир сес эшидилди, агы ве ажы перят сеслери,

Рахел чагалары үчин агляя,
теселли берилмегини
ислемейэр,
чүнки инди олар ёк».

16 Реб шейле диййэр:
«Сесиңи агыдан, гөзлериңи
яшдан сакла,
чүнки чекйән зэхметиңиң өвези
төлөнер,
чагалаң душман юрдундан
ызына гелер.
Муны Реб айдяндыр.

17 Сениң гелжегиң үчин умыт
бардыр,
чагалаң өз догдук меканына
доланар.
Муны Реб айдяндыр.

18 Мен Эфрайымың налаян
сесини эшитдим:
„Мен баш өвредилмедик өкүз
ялыдым.
Сен маңа тербие бердиң,
мен сапак алдым.
Мени догры ёла сал, ёла
гелейиң,
чүнки мениң Худайым Реб
Сенсиң.

19 Ёлумы урдурамдан соң
пушман эйледим,
акылыма айлананымда
дызыма урдум.
Яшлыгымда эден айып
ишлеримден яңа
утандым хем иле рысва
болдум“.

20 Эфрайым Мениң эзиз оглум
дәлмидир?
Ол Мениң хошал болан балам
дәлмидир?
Онуң адыны агзан чагымда,
оны сөйги билен ятларың Мен.
Шонуң үчин йүрегим оны
күйсейэр,

оңа, элбетде, рехим эдерин.
Муны Реб айдяндыр.

21 Өзүң үчин челгилер гой,
ёл гөркезйән сүтүнлер дик,
ёлуны, йөрән шаёлуны говужа
аныкла.
Ызыңа долан, эй, Ысрайыл
бой гызы,
өз шәхерлериңе тарап өврүл!
22 Сен хачана ченли
икиржиңленип йөржек,
эй, бивепа гыз?
Реб дүйяде тәзе зат яратды:
аял гораяр эркеги».

23 Ысрайыл Худайы Хөкмүрован Реб
шейле диййэр: «Мен олара өңки аба-
данчылыгыны гайтарып беренимде,
олар Яхуда юрдунда ве онуң шәхер-
лериңде ене-де шу сөзлери айдарлар:
„Реб сени ялкасын, эй,
догрулык меканы,
эй, мукаддес даг!“

24 Дайханлар билен сүрүлерини бак-
ян чопанлар Яхудада ве онуң шәхер-
лериңде биле яшарлар.

25 Аргын жана дынчлык берерин,
эхли межалсызлары
дойрарын».

26 Шол пурсат мен оянып серетдим
велин, укым шейле сүйжи экен.
27 Реб шейле айдяндыр: «Ысрайылда
ве Яхудада ынсану-хайваны көпелт-
жек гүнлерим хөкман гелер. 28 Мен
олары согруп ташламагың ве йыкма-
гың, ер билен егсан эдип, ёк этмегиң,
үстлериңден бетбагтлык индерме-
гиң чемини нәхили аңтан болсам, гу-
руп, бина этмеги хем шонча аңтарын.
Муны Реб айдяндыр. 29 Шол гүнлер
адамлар: „Аталар туршы үзүм ийди-
лер, огулларың диши гамашды“ ди-
йип, мундан бейләк бу накылы айт-
мазлар. 30 Йөне хер ким өз языгы үчин

өлөр, туршы үзүм иен хер адамың өз диши гамашар».

Тазе ахт вадасы

³¹Реб шейле диййэр: «Ысрайыл ве яхуда халкы билен Мениң тазе ахт баглашжак гүнлерим хөкман гелер. ³²Бу ахт Мениң оларың ата-бабаларының эллеринден тутуп, Мүсүрден чыкаран гүнүм баглашан ахтим ялы дэлдир. Мен оларың Хожайыны болсамда, олар шол ахтими боздулар». Муны Реб айдяндыр. ³³Реб шуны айдяндыр: «Ине, ол гүнлерден соң, Мениң ысрайыл халкы билен баглашжак ахтим шудур: Мен канунымы оларың аңына салып, йүреклерине язарын. Мен оларың Худайы боларын, олар-да Мениң халкым болар. ³⁴Мундан бейләк хич ким өз гарындашына я-да достярларына: „Ребби танан!“ дийип өвретмез, себәби оларың улудан-кичә хеммеси Мени танар. Мен оларың этмишлерини багышларын, инди гүнәлерини ятламарын». Муны Реб айдяндыр. ³⁵Гүндизине ышык болсун дийип, Гүни берен, гижесине ышык болсун дийип, Айың ве йылдызларың канунларыны дүзен, толкунлар гүввүлдешер ялы, деңзи өжүкдирен Реб, ады Хөкмүрован Реб шейле диййэр: ³⁶«Эгер бу канунлар Мениң хузурымда ятырылса, онда Ысрайыл несли-де хузурымда миллет болмакдан эбедилик айрылар». Муны Реб айдяндыр. ³⁷Реб шейле диййэр: «Эгер ёкарда гөклери өлчәп болян болса, ашакда ериң бинятларыны барлап болян болса, онда эден әхли ишлери үчин Мен хем бүгин Ысрайыл неслини рет эдерин». Муны Реб айдяндыр. ³⁸Реб шуны айдяндыр: «Хананел диңинден Бурч дөрвезесине ченли

Иерусалим шәхериниң Мен-Реб үчин тәзеден гурулжак гүнлери хөкман гелер. ³⁹Бу ерден өлчөг йүпи Гареп депесине ченли догры узалып гидер ве Гова тарап өврүлөр. ⁴⁰Жесетлер ве күллер ташланан жүлгелериң хеммеси, Кидрон дересине ченли болан әхли ерлер, гүндогардакы Ат дөрвезесиниң четине ченли Маңа мукадес болар. Шәхер инди еринден сөкүлмез, инди хич хачан йыкылмаз».

32-нжи бап

Ермея экин мейданыны сатын аляр

¹Яхуда патышасы Сидкияның шалыгының онунжы йылында Ермея Реббиң сөзи аян болды. Шол йыл Небукаднесарың шалыгының он секизинжи йылыды. ²Шол вагт Бабыл патышасының гошуну Иерусалими габапды. Ермея пыгамбер Яхуда патышасының көшгүндәки гаравулханада туссаглыкда сакланярды. ³Яхуда патышасы Сидкия оны туссаг эдип, шейле дийди: «Сен нәме үчин бейле пыгамберлик этдиң? Сен Реб шулары айдяр дийдин: „Мен бу шәхери Бабыл патышасының элине берерин, ол оны басып алар. ⁴Яхуда патышасы Сидкия бабыллыларың элинден гачып гутулып билмез, гайтам, ол Бабыл патышасының элине табшырылар ве оны өз гөзлери билен гөрүп, онуң билен йүзбе-йүз геплешер. ⁵Ол Сидкияны Бабыла әкидер. Мен Сидкия билен Өзүм хасаплашянчам, ол шол ерде болар. Бабыллыларың гаршысына сөвешсениз хем еңиш газанмарсыңыз“. Муны Реб айдяндыр». ⁶Ермея өзүне Реббиң шу сөзүниң гелендигини айтды: ⁷«Дайың Шаллумың

оглы Ханамел гелип, саңа шейле дидир: „Мениң Анатотдакы экин мейданымы сатын ал, себәби иң якын гарындашым боланың үчин, оны сатын алмага сен борчлусың“». ⁸Шейлеликте, Реббиң сөзүне гөрә дайымың оглы Ханамел гаравулхана, мениң яныма гелип: «Бенямин топрагында ерлешйән Анатот обасындакы мениң экин мейданымы сатын алсана, себәби мирас хукугы боюнча оны сатын алмага сен борчлусың. Оны өзүң үчин сатын ал» дийди. Шонда мен бу сөзүң Реббиңкидигини билдим. ⁹Онсоң мен Анатотдакы экин мейданыны дайымың оглы Ханамелден сатын алдым. Экин мейданы үчин оңа отуз бәш мысгал^а күмүш чекип бердим. ¹⁰Шаятлар чагырып, шертнама язып мөхүрледим ве күмши терезиде чекдим. ¹¹Мен када-канунлар язылан мөхүрли ве ачык нусгалы сатув шертнамасыны алдым. ¹²Мен сатув шертнамасыны дайымың оглы Ханамелиң, оңа гол чекен шаятларың ве гаравулханада отуран әхли яхударларың гөзлериниң алнында Махсеяның агтыгы, Нерияның оглы Баруга бердим. ¹³Оларың гөзлериниң алнында Баруга табшырып, шейле дийдим: ¹⁴«Ысрайыл Худайы Хөкмүрован Реб шейле диййәр: „Бу ики шертнаманы – мөхүрленен сатув шертнамасы билен ачык шертнаманы ал-да, узак вагтлап сакланар ялы, бир тоюн габа салып гой“. ¹⁵Чүнки Ысрайыл Худайы Хөкмүрован Реб: „Бу юртада ене өйлер, экин мейданлары ве үзүм баглары сатын алнар“ диййәр». ¹⁶Сатув шертнамасыны Нерияның оглы Баруга беренимден соң, Реббе дилег

эдип, шейле дийдим: ¹⁷«Эй, Хөкмүрован Реб! Бейик гудратың ве гүйжүң билен ери ве гөги яратдың. Сениң үчин хич бир кын зат ёк. ¹⁸Сен мүңлерче ынсанлара садык сөйгиңи гөркезйәрсин, эмма аталарың этмишиниң жезасыны оларың чагаларына чекдирйәрсин. Эй, бейик ве гудратлы Худай! Сениң адың Хөкмүрован Ребдир. ¹⁹Сениң таглыматың ненеңси бейик, ишлериң нәхили гудратлы! Гөзлериң ынсанларың эдйән әхли ишлерини гөрийәндир. Хер кесе өз тутан ёлуна гөрә, ишиниң мивесине гөрә сылаглаярсин. ²⁰Сен Мүсүр юрдунда аламатлар, мугжызалар гөркездиң. Бу аламатлары Ысрайылда ве тутуш адамзат арасында хем гөркезип, шу гүне ченли Өзүңе ат газандың. ²¹Сен аламатлардыр мугжызалар билен, гүйч-гудрат ве әпет элхенчликлериң гүйжи билен Өз халкың Ысрайылы Мүсүр юрдундан чыкардың. ²²Атабабаларына вада эден бу сүйт ве бал акян юрды олара бердиң. ²³Олар гелип, оны эледидилер, эмма Саңа гулак асмадылар. Сениң канунына эрмедидилер, бержай этмеклери үчин буйран табшырыкларыңың хич бирини ерине стирмедидилер. Шонуң үчин хем, Сен бу бетбагтчылыкларың әхлисини оларың башындан индердиң.

²⁴Ине, душманлар шәхери эле салмак үчин япгытлар гурдулар. Гылыч, ачылык ве мерги себәпли шәхер өз гаршысына сөвешйән бабыллыларың элине берилди. Өз гөршүң ялы, Сениң айданларың әхлиси бержай болды. ²⁵Я Хөкмүрован Реб! Шәхер бабыллыларың элине берилсе-де, Сен маңа: „Шаятларың гагнашмагында

^а 32:9 *Отуз бәш мысгал* – еврейче он еди шекел. Бу такм. 200 гр дендир.

экин мейданыны күмүш берип, өзүне сатын ал“ дийдиң».

²⁶Онсоң Ермея Реббинц шу сөзи аян болды: ²⁷«Ине, бүтин адамзадың Худайы Реб Мендириң. Мениң үчин кын зат бармы? ²⁸Шонуң үчин хем Мен-Реб шейле диййэрин: „Мен бу шәхери бабыллыларың ве Бабыл патышасы Небукаднесарың элине берерин, ол оны басып алар. ²⁹Бу шәхериң гаршысына сөвешйән бабыллылар гелип, оны отларлар. Мениң гахарымы гетирип, үчеклеринде Багал бутуна хошбой ыслы түтетгилер якан ве башга худайлара ичги садакаларыны хөдүрлән халкымың өйлерини ода якарлар. ³⁰Чүнки ысрайыл ве яхуда халклары яшлыгындан бәри Мениң назарымда дине эрбет ишлери этдилер. Ысрайыл халкы эллериниң иши билен хемише Мениң гахарымы гетирди. Муны Реб айдяндыр. ³¹⁻³²Яхуданың ве Иерусалимиң илаты, оларың патышалары, хан-беглери, руханылары, пыгамберлери, ягни ысрайыл ве яхуда халкларының бары дине пислик эдип, Мениң гахарымы гетирди. Бу шәхериң бина эдилен гүнүнден тә шу гүне ченли Мениң гахарымы гетирендиги үчин, оны назарымдан ёк эдип ташлажак. ³³Олар Маңа йүзлерини дәл-де, еңселерини өвүрдилер. Мениң гайта-гайта өвреденлериме олар гулак асмадылар, догры ёла гелмедилер. ³⁴Мениң адым дакылан өйде өз нежис затларыны гоюп, өйүми мурдар этдилер. ³⁵Огул-гызларыны Молек худайына якма гурбанлык эдип бермек үчин, олар Бенхинном дересинде Багал бутуна сеждегәхлер гурдулар. Шейле нежис ишлер эдип, Яхуданың гүнә газанмагыны

Мен буюрмадым, булар ялы затлар келләме-де гелмедиле“.

³⁶Шонуң үчин хем, сизиң „Гылыч, ачлык, мерги билен Бабыл патышасының элине берилди“ диййән бу шәхериңиз хакда Ысрайыл Худайы Реб шейле диййэр: ³⁷„Мен халкымы гахаргазабым, отлы газабым билен даргадан юртларымдан йыгнарын. Олары бу ере ызларына гетирерин ве ховпсузлыкда яшадарын. ³⁸Олар Мениң халкым болар, Мен-де оларың Худайы боларын. ³⁹Олар хемише Менден горкар ялы, бир йүрек ве бир ёл берерин. Бу оларың өзлери үчин хем, өзлеринден соңкы чагалары үчин хем ягшылык болар. ⁴⁰Ягшылык этмеден йүз дөндөрмежекдигиме олар билен эбеди эхт баглашарын. Менден хич йүз өвүрүп гитмезликлери үчин, йүреклерине Менден горкмагы саларын. ⁴¹Мен олар ягшылык этмеден шатланарын ве хакыкатдан хем тутуш жаным-теним билен олары бу юртда орнашдыраын“.

⁴²Чүнки Реб шейле диййэр: „Бу халкың башына шу элхенч бетбагтлыгы нәхили гетирен болсам, олар хәзирки сөз берен әхли ягшылыкларымыда шейле гетирерин. ⁴³Сизиң: ‘Бабыллыларың элине берлип, адамсыз ве хайвансыз харабалыга өвүрүлән’ диййән бу юрдуңызда ене-де экин мейданлары сатын алнар. ⁴⁴Бенямин топрагында, Иерусалимиң төверегиндәки ерлерде, Яхуда галаларында, даглык галаларда, гүнбатар байырлыкда ве Негеп галаларында экин мейданлары күмше сатын алнып, шертнамалара гол чекилер, мөхүрленип, шаятлар чагырылар. Чүнки Мен оларың өңки абаданчылыгыны гайтарып берерин“.

33-нжи бап

***Реб юрдуң өңки абаданчылыгыны
дикелдер***

¹Ермея гаравулханада хенизем тус-саглыкда сакланярка, оңа икинжи ге-зек Реббиң шу сөзи аян болды: ²«Ери ярадан, оңа шекил берип, беркарар эден, ады Реб Болаң шейле диййэр: ³„Мени чагыр, саңа жогап берейин, сениң билмейән бейик хем пынхан затларыңың сырыны айдайын“. ⁴Яп-гытлар билен чозужылардан горан-мак үчин йыкылаң бу шәхериң өй-леридир Яхуданың патышаларының көшклери хақында Ысрайыл Худайы Реб шейле диййэр: ⁵„Эсгерлер бабыллылар билен сөвешмәге чы-карлар, эмма олар өйлери гахар-га-забымда хеләк эден ынсанларымың жесетлеринден долдурарлар. Шол ынсанларың эден әхли эрбетликле-ри үчин, Мен бу шәхерден йүзүми гизледим. ⁶Эмма Мен ол шәхере ене саглык ве шыпа берерин, олары са-галдарын, олар абаданчылык ве па-рахатлык эчилерин. ⁷Мен Яхуданың ве Ысрайылың өңки абаданчылыгы-ны гайтарып берерин, олары өңкүси ялы эдип бина эдерин.

⁸Олары Маңа гаршы эден әхли гүнәлеринден сапларын;
Маңа гаршы эден әхли гүнәлерини,
бар эден этмишлерини
багышларын.

⁹Дүнйәдәки хемме миллетлер олар а этжек әхли ягшылыкларымы эшидер-лер. Бу шәхер оларың өңүнде Мениң үчин ат-абрай, шатлык, өвги хем шө-рат болар. Әхли миллетлер Иеруса-лимиң халқына эден ягшылыкларым

ве эчилен парахатлыгым себәпли гор-куп титрешерлер“.

¹⁰Реб шейле диййэр: „Сиз бу шәхер вейран болуп, ынсансыз ве хайван-сыз чөл болар дийдиниз. Эмма ила-ты галман, ынсансыз ве хайвансыз чоларан Яхуда шәхерлеринде, Иеру-салим көчелеринде ене-де ¹¹шатлык-дыр гүлки сеси, өйленйән йигит би-лен гелниң той сеси, Реббиң өйүне шүкүр садакаларыны гетирип, шу айдымы айдяңларың сеси яңланар:

‘Хөкмүрован Реббе алкыш
болсун!

Чүнки Реб ягшыдыр,
садык сөйгүси бакыдыр!’

Мен юрдуң өңки абаданчылыгыны озалкысы ялы гайтарып берерин. Му-ны Реб айдяңдыр“.

¹²Хөкмүрован Реб шейле диййэр: „Ынсансыз ве хайвансыз хараба бо-луп галаң бу ерде, онуң әхли шәхер-леринде ене чопанларың өз сүрүле-рини бакжак ййлалары болар. ¹³Даг-лык, гүнбатар байырлык, Негеп ве Бениамин галалары билен Иерусали-миң төверегиндәки ерлерде ве Яху-да галаларында чопанлар ене-де го-юн санарлар. Муны Реб айдяңдыр“.

¹⁴Реб шуны айдяңдыр: „Мениң ыс-райыл билен яхуда халкы хақында бе-рен мерхеметли сөзүми ерине етир-жек гүнлерим гелер. ¹⁵Шол гүнлерде, шол вагтда Мен Давудың неслинден бир догручыл Шаха чыкарарын. Ол юртда адалаты хем догручыллыгы бержай эдер. ¹⁶Шол гүнлерде Яху-да халас болар, Иерусалим ховпсуз яшар. Оны: ‘Реб – бизиң Хакперве-римиздир!’ дийип атландырарлар“.

¹⁷Чүнки Реб шейле диййэр: „Да-вудың несли Ысрайыл тагтында ба-кы отуар. ¹⁸Мениң хузурымда якма

гурбанлыкларыны, галла садакасыны, бейлеки гурбанлыклары бермек-де леви руханылары хич вагт кемлик этмез“».

¹⁹Ермея Реббиң шу сөзи аян болды: ²⁰«Реб шейле диййэр: „Гүндиз билен гиже өз вагтында болмаз ялы, Мениң гиже-гүндиз барадакы әхтими бозуп билсеңиз, ²¹онда тагтында патышалык этжек оглы болмасын дийип, гулум Давут билен ве Маңа хызмат эден леви руханыларым билен эден әхтими-де бозуп болар. ²²Гулум Давудың неслини ве Маңа хызмат эдйән левилери сан-сажақсыз асман жисимлери кимин, өлчәп болмаян деңзиң чәгеси кимин көпелдерин“».

²³Ермея Реббиң шу сөзи аян болды: ²⁴«Бу халкың: „Реб Өз сайлан ики тайпасыны-да рет этди“ дийип айдяныны гөрөңокмы? Олар инди Мениң халкымы кемсидйәрлер, оны миллет хасап этмейәрлер. ²⁵Реб шейле диййэр: „Гиже-гүндиз билен әхт баглашып, гөгүң ве ериң дүзгүнлерини Мен беркараар этдим. ²⁶Хут шунуң ялы, Якубың несли билен гулум Давудың неслини-де рет этмедим. Ыбрайымың, Ысхагың ве Якубың неслиниң үстүнден Давудың огулларындан бирини хөкүмдарлык этмек үчин сайладым. Чүнки Мен оларың өңки абаданчылыгыны гайтарып берерин ве олара рехимдарлык эдерин“».

34-нжи бап

Сидкия гелен хабар

¹Бабыл патышасы Небукаднесар әхли гошуны, өз голастында болан бүтин дүңйәдәки патышалықлар ве халқлар болуп, Иерусалим билен онуң шәхерлериниң гаршысына

уршуп йөркәлер, Ермея Ребден шу сөз гелди: ²«Ысрайыл Худайы Реб шейле диййэр: „Гит-де, Яхуда патышасы Сидкия йүзленип, оңа Реб шейле диййэр дий: ‘Мен бу шәхери Бабыл патышасының элине берерин, ол оны ода якар. ³Сен, Сидкия, онуң элинден гачып гутулып билмерсиң, адамлар сени тутуп, онуң элине табшырарлар. Бабыл патышасыны өз гөзлериң билен гөрүп, онуң билен йүзбе-йүз геплешерсиң. Соңра Бабыла әкидилерсиң. ⁴Йөне, эй, Яхуда патышасы Сидкия, Реббиң сөзүни эшит! Реб сениң гылычдан өлмежикдигиңи айдяар. ⁵Сен саг-саламатлыкда өлерсиң. Сенден оң патыша болан ата-бабаларың үчин хошбой ыслы түтетгилер якышлары ялы, сениң үчин-де муны якарлар ве сана: ‘Вай, ага!’ дийип аглашарлар. Чүнки муны Мен – Реб айдяндырын“».

⁶Шейдип, Ермея пыгамбер бу сөзлериң барыны Иерусалимде Яхуда патышасы Сидкия етирди. ⁷Шол вагт Бабыл патышасының гошуны Иерусалимиң гаршысына ве Яхуданың энтек эле салынмадык галаларының: Лакышың ве Азеканың гаршысына уршуп йөрди. Яхуданың берк галаларындан дине шулар галыпды.

Гуллар алданыляр

⁸Сидкия патыша Иерусалимдәки әхли халқ билен әхт баглашып, гуллара азатлык ыглан эденинден соң, Ермея Реббиң шу сөзи аян болды. ⁹Бу әхте гөрә хер ким өз еврей гулуны ве гырнагыны азат этмелиди, оларың хич бири башга бир яхудылыны гул этмели дәлди. ¹⁰Әхли ёлбашчылар билен тутуш халқ бу әхте гулак асдылар. Хер ким өз гулуны ве

гырнагыны азат этмек, мундан бейлэк олары гул этмезлик эхти боюнча херекет этдилер. Олар муңа боюн болуп, олары азатлыга гойбердилер. ¹¹Эмма сонра сөзлеринден дэнип, азат эден гулларыны ве гырнакларыны ызларына гетирдилер, олары ене-де зор билен гул ве гырнак этдилер.

¹²Шонда Ермея Реббиң сөзи гелип, ¹³Ысрайыл Худайы Реб шейле диййэр дийди: «Мен ата-бабаларыңызы Мүсүр юрдундан, ягны гул болуп яшан юрдундан чыкаран гүнүм олар билен эхт баглашып, шейле дийип-дим: ¹⁴„Өзлерини гул эдип сатып, сизе алты йыл гулдук эден еврей доганыңызы единжи йылда азатлыга гойбериң“. Йөне сизиң ата-бабаларыңыз Мени динлемедилер, гулак асмадылар.

¹⁵Инди болса сиз тоба эдип, Мениң назарымда догры ишлери этдиңиз. Хер бириңиз өз еврей доганыңызың азатлыгыны ыглан этдиңиз. Хузурымда, адым дакылан өйде бу барада эхт баглашдыңыз. ¹⁶Эмма сонра сөзүңизден дэнип, Мениң адыма ыснат гетирдиңиз. Өз ислэн ерлерине гиден гулдур гырнагы эхлиңиз ызына гетирдиңиз, олары ене-де зор билен гул ве гырнак эдиндиңиз. ¹⁷Шонуң үчин хем, Реб шейле диййэр: „Гул болан өз гарындашларыңызы, дост-ярларыңызы бошатмак барада сиз Маңа гулак асмадыңыз. Инди Мен-де сизи гылыч, мерги, ачлык белаларындан горамакдан бош. Сизи дүйнөниң эхли патышалыклары үчин ховпа дөндерерин. Муны Реб айдяндыр. ¹⁸Эхт баглашыланда гөлөни икэ бөлүп, онуң бөлөклериниң арасындан гечйэрлер. Мен хем эхтими бозуп, хузурымда баглашылан эхтиң шертлерини бержай этмедиклери эдил шол гөле кимин икэ бөлерин.

¹⁹Гөлөниң бөлөклериниң арасындан гечен Яхуда билен Иерусалим ёлбашчыларыны, көшк эмелдарларыны, руханылары ве юрдуң тутуш халкыны ²⁰жанларының кастына чыкан душманларының элине берерин. Оларың жесетлери гушлара ве йыртыжы хайванлара шам болар. ²¹Яхуда патышасы Сидкияны өз эмелдарлары билен бирликде жанларының кастына чыкан душманларының элине, сизден хэзирликче ыза чекилен Бабыл патышасының гошунының элине берерин. ²²Мен буйрук берип, бабыллылары бу шэхере гайтарып гетирерин. Олар шэхере гаршы хүжүм эдип, оны басып аларлар ве ода якарлар. Мен Яхуда шэхерлерини илатсыз харабачылыга өвверин“. Муны Реб айдяндыр».

35-нжи бап

Рекапларың гөрелдеси

¹Яхуда патышасы Ёшыяның оглы Ехоякымың дөврүнде Ермея Реббиң шу сөзи аян болды: ²«Рекабың ковумларының янына гидип, олар билен геплеш ве олары Реббиң өйүниң отагларының бирине гетир-де, шерап ичир». ³Онсоң мен Хабасын-яның агтыгы, Ермеяның оглы Ягазаняны, онуң доганларыны, огулларыны ве Рекабың эхли ковумларыны алып, ⁴олары Худайың адамы болан Йыгдаляның оглы Хананың огулларының Реббиң өйүндөки отагына гетирдим. Бу отаг ёлбашчыларың отагының гапдалында, гапы сакчысы Шаллумың оглы Магасеяның отагының ёкарсындады. ⁵Онсоң мен Рекабың ковумларының өңүнде шерапдан долы күйзелер билен кэселер гоюп, олара: «Шерап ичиң» дийдим. ⁶Эмма

олар шейле жогап бердилер: «Ёк, биз ичжек дәл, чүнки атамыз Рекабың оглы Ёнадап бизе шейле буйрук берди: „Сизиң өзүңиз-де, чагаларыңыз-да хич вагт шерап ичмели дәлсиңиз. ⁷Өзүңиз үчин өй гурмаң, экин экмәң, үзүм агачларыны отуртмаң, бу затлары эдинмәң. Эйсем бүтин өмрүңизе чадырларда яшаң. Шонда гелмишек болуп яшаян юрдуңызда узак өмүр сүрерсиңиз“. ⁸Биз атамыз Рекабың оглы Ёнадабың өзүмизе табшыран әхли буйрукларыны ерине етирдик. Бизиң өзүмиз-де, аялларымыз-да, огул-гызларымыз-да хич вагт шерап ичмедик. ⁹Ичинде яшар ялы өйлер гурмадык, баглар, үзүмчиликлер, экинлер экмедик. ¹⁰Биз чадырларда яшадык. Атамыз Ёнадаба гулак асып, өзүмизе табшыран әхли буйрукларыны ерине етирдик. ¹¹Эмма Бабыл патышасы Небукаднесар бу юрда хүжүм эденде, биз: „Гелиң, бабыллыларың ве сириялыларың гошунундан гачып, Иерусалиме гиделиң“ дийдик. Шонуң үчин хем биз Иерусалимде яшап йөрүс».

¹²Онсоң Ермея Реббиң сөзи гелип, ¹³Ысрайыл Худайы Хөкмүрован Реб шейле диййәр дийди: «Гит-де, яхуда халкы билен Иерусалимиң илатына шейле дий: „Сиз Мениң сөзлерими диңләп, хич бир сапак алжак дәлми-сиңиз? Муны Реб айдяңдыр. ¹⁴Рекабың оглы Ёнадабың өз несиллерине шерап ичмәң диен табшырыгы бержай эдилийәр. Олар тә шу гүне ченли шерап ичмәң, ата-бабаларының табшырыгына гулак асарлар. Мен болсам сизе иргинсиз айтдым, эмма Мени диңлемедиңиз. ¹⁵Мен сизиң яныңызга ызлы-ызына гулларым болан пыгамберлеримиң әхлисини иберип: ‘Инди хер бириңиз пис ёлларыңыздан

дөнүп, ягшылык эдин, башга худайлара гуллуқ этмек үчин оларың ызына дүшмәң, шонда сиз өзүңизе хем ата-бабаларыңызга берен юрдумда яшарсыңыз’ дийдим. Эмма сиз Мени диңлемедиңиз, Маңа гулак асмадыңиз. ¹⁶Рекабың оглы Ёнадабың несиллери өз ата-бабаларының берен табшырыгыны бержай этдилер, эмма бу халк Мени диңлемеди“. ¹⁷Шонуң үчин хем, Ысрайыл Худайы Хөкмүрован Реб шейле диййәр: „Мен Өз айдан әхли бела-бетерлерими Яхуда билен Иерусалимде яшаян хер бир адамың башындан индерерин. Чүнки Мен оlara айтдым, йөне олар диңлемедилер, олары чагырдым, йөне жогап бермедилер“».

¹⁸Ермея Рекабың ковумлларына Ысрайыл Худайы Хөкмүрован Реб шейле диййәр дийди: «Сиз атаңыз Ёнадабың буйругына гулак асдыңыз, онуң әхли табшырыкларыны бержай этдиңиз, сизе буйран әхли затларыны ерине етирдиңиз. ¹⁹Мунуң үчин Ысрайыл Худайы Хөкмүрован Реб шейле диййәр: „Рекабың оглы Ёнадабың неслинден Мениң хузурымда хызмат этжек адамларың саны хич вагт кемелмез“».

36-нжы бап

Барук кагыза язылан сөзлери ыбадатханада окаяр

¹Яхуда патышасы Ёшыяның оглы Ехоякымың шалыгының дөрдүнжи йылында Ермея Реббиң шу сөзи аян болды: ²«Өзүңе дүйрленен кагыз ал-да, Ёшыяның дөврүнде сениң билен геплешен гүнүмден тә шу гүне ченли Ысрайыл, Яхуда ве әхли миллетлер хакында саңа айданларымың барыны яз. ³Белки, яхуда халкы башындан индермеги ниет эден әхли бела-бетерлерим хакында

эшиденде, өз яман ёлундан дөнер, Менде оларың этмишлерини ве гүнәлерини багышларын».

⁴Онсоң Ермея Нерияның оглы Баругы чагырды. Барук хем Реббин Ермея айдан әхли сөзлерини онуң дилинден бир кагыза язды. ⁵Ермея Баруга шейле буйрук берди: «Маңа Реббинц өйүне бармак гадаган. ⁶Йөне сен гит-де, мениң дилимден язып алан Реббинц сөзлерини агыз беклеме гүни Реббинц өйүнде халка окап бер. Оны Яхуда шәхерлеринден гелен әхли халка эшитдирип окап бер. ⁷Белки, олар Худайың хузурында ялбарарлар ве өз яман ёлундан дөнерлер. Чүнки Реббинц бу халкың гаршысына айдан сөзи гахаргазапдан долудыр». ⁸Реббинц өйүнде Нерияның оглы Барук дүйрленен голязмадан Реббинц сөзлерини окады. Ол Ермея пыгамбериң табшыран әхли задыны бержай этди.

⁹Яхуда патышасы Ешыяның оглы Ехоякымың шалыгының бәшинжи йылының докузынжы айында Иерусалим билен Яхуда шәхерлеринден гелен әхли халк Реббинц өйүнде агыз беклемеги ыглан этди. ¹⁰Шонда Барук ёкаркы ховлуда, Реббинц өйүниң Тәзе дөвезесиниң гирелгесинде ерлешйән Шапаның оглы кәтип Гемаряның отагында Ермеяның сөзлерини әхли халка эшитдирип окады.

¹¹Шапаның агтыгы, Гемаряның оглы Микая дүйрленен голязмадан окалан Реббинц сөзлерини эшиденде, ¹²патышаның көшгүндәки кәтибинц отагына гитди. Әхли ёлбашчылар, Элишама кәтип, Шемагының оглы Делая, Акборың оглы Элнатан, Шапаның оглы Гемаря ве Хананяның оглы Сидкия

хем-де әхли көшк эмелдарлары ол ерде отырдылар. ¹³Баругың голязмадан халка окап берен әхли сөзлерини Микая олара айдып берди. ¹⁴Онсоң әхли көшк эмелдарлары: «Халка окалып берлен голязманы ал-да, янымыза гел» дийип, Кушының човлугы, Шелемяның агтыгы, Нетаняның оглы Егудыны Баругың янына ёлладылар. Нерияның оглы Барук-да голязманы алып, оларың янына гелди. ¹⁵Олар оңа: «Инди отур-да, оны бизе окап бер» дийдилер. Шейлеликде, Барук оны олара окап берди. ¹⁶Олар бу сөзлери эшиденлеринде, горкудан яна бири-бирлерине бакышып, Баруга: «Биз бу сөзлериң әхлисини хөкман патыша айдарыс» дийдилер. ¹⁷Онсоң олар Барукдан: «Инди бизе айт, сен бу сөзлери нәдип яздың? Ермеяның өз дилинденми?» дийип сорадылар. ¹⁸Барук: «Ол бу сөзлериң барыны маңа дилден айтды, мен хем сыя билен кагыза гечирдим» дийип жогап берди. ¹⁹Онсоң көшк эмелдарлары Баруга: «Гидиң-де, Ермея ики-низем гизлениң, ниредедигинизи хич ким билмесин» дийдилер. ²⁰Олар голязманы кәтип Элишаманың отагында гойдулар, өзлери болса, көшкдәки патышаның янына гидип, әхли сөзлери оңа етирдилер. ²¹Патыша голязманы гетирмәге Егудыны иберди. Ол хем оны кәтип Элишаманың отагындан алып гелди. Соңра Егуды оны патыша ве онуң хузурындакы эмелдарларга эшитдирип окады.

Ехоякым патыша голязманы ода якар

²²Докузынжы айды ^a, патыша гыш көшгүнде отырды. Өңүндәки ожақда

^a 36:22 *Докузынжы ай* – бу ай гыш мөвсүмине дегишлидир.

болса, от янып дурды. ²³Егуды хер парчаны оканда, патыша кәтибин пычагы билен дүйрленен голязманың шол бөлегини кесип, янып дуран ожага ташляарды, ол голязманың хеммесини отда якып бол-янча, шейле этди. ²⁴Йөне бу сөзлериң хеммесини эшиден патышадыр онуң әхли хызматкәрлери горкмадылар, эгинбашларынам йыртмадылар. ²⁵Элнатан, Делая ве Гемаря патышадан голязманы якмазлыгыны ялбарып хайыш этселер-де, патыша олара гулак асады. ²⁶Патыша Ерахмеел шазада, Азрыелиң оглы Серая ве Абдеелиң оглы Шелема дагы Барук кәтиби ве Ермея пыгамбери туссаг этмеги буюрды. Эмма Реб олары гизләпди.

²⁷Баругың Ермеяның дилинден язып алан кагызыны патыша яканындан соң, Ермея Реббинң шу сөзи аян болды: ²⁸«Башга бир дүйрленен кагыз ал-да, Яхуда патышасы Ехоякымың якан голязмасындакы сөзлериң әхлисини оңа яз. ²⁹Яхуда патышасы Ехоякыма болса, Реб шейле диййәр дий: „Сен голязманы якдың. Бабыл патышасының гелип, бу юрды вейран этжекдиги, ондан ынсаны-да, хайваны-да ёк эдип ташлажакдыгы хакында нәме үчин бу кагызда яздың дийип, Ермеядан сорадың?“ ³⁰Мунуң үчин Реб Яхуда патышасы Ехоякым барада шейле диййәр: „Онуң неслинден хич ким Давут тагтында отурмаз. Жеседи гүндицин ыссысына, гижәниң аязына ташланар. ³¹Этмишлери үчин онуң өзүни, неслини ве хызматкәрлерини жезаландыраын. Олар хакда айдан әхли бела-бетерлерими оларың өзлериңиң, Иерусалим илаты билен яхуда

халкының башындан индерерин, себәби олар Маңа гулак асадылар“». ³²Онсоң Ермея башга бир дүйрленен кагызы Нерияның оглы Барук кәтибе берди. Барук хем Яхуда патышасы Ехоякымың ода якан кагызының әхли сөзлерини Ермеяның дилинден она язды. Бу дүйрленен кагыза башгада көп пыгамберлик сөзлери язылды.

37-нжи бап

Ермея билен Сидкия патыша

¹Бабыл патышасы Небукаднесар Ёшыяның оглы Сидкияны Ехоякымың оглы Ехоякының орнуна Яхуда юрдуна патыша эдип белледи. ²Эмма не онуң өзи, не хызматкәрлери, не-де юрдуң халкы Реббинң Ермея пыгамбериң үсти билен айдан сөзлерине гулак асдылар. ³Сидкия патыша Шелемяның оглы Ехукалыны ве Магасеяның оглы Сепаня руханыны шейле хабар билен Ермея пыгамбериң янына иберди: «Бизиң үчин Худайымыз Реббе ялбарсана!» ⁴Ермея хениз туссаг эдилмәнди, ол халкың арасына аркайын чыкярды. ⁵Шол арада фараоның гошуны Мүсүрден чыкыпды. Иерусалимиң дашыны габан бабыллылар олар хакдакы хабары эшидип, Иерусалимден чекилипдилер.

⁶Шонда Ермея пыгамбере Реббинң шу сөзи аян болды: ⁷«Менден медет сорамак үчин сизи Мениң яныма иберен Яхуда патышасына Ысрайыл Худайы Реб шейле диййәр дийиң: „Ине, сизе ярдам бермек үчин, Мүсүрден чыкан фараоның гошуны өз юрдуна Мүсүре доланар. ⁸Бабыллылар болса ене гелип, бу шахере чозарлар ве оны эеләп якарлар“. ⁹Реб шейле диййәр:

„Бабыллылар хөкман үстүмизден айрылып гидер’ дийип, өзүңизи алдаман; олар гитмезлер! ¹⁰Өзүңизе гаршы сөвешйән бабыллыларың тутуш гошуныны дерби-дагын этсеңиз-де, араларында дине яралы адамлар галса-да, олар ене өз чадырларында аяга галып, бу шэхери якарлар“».

Ермея туссаг эдилйәр

¹¹Фараоның гошуны зерарлы бабыллыларың гошуны Иерусалимден ыза чекиленде, ¹²Ермея бенямин топрагына барып, халкың арасында өз пайына дүшен мүлкүни алмак үчин Иерусалимден гитмек иследи. ¹³Ол Бенямин дервезесине етенде, Хананяның агтыгы, Шелемяның оглы Йириай атлы баш гөзегчи Ермея пыгамбере: «Сен бабыллыларың тарапына гечжек болярсың» дийип, оны туссаг этди. ¹⁴Ермея болса: «Ялан! Мен бабыллыларың тарапына гечжек боламок» дийди. Йөне Йириай оңа гулак асады ве Ермеяны туссаг эдип, ёлбашчыларың янына гетирди. ¹⁵Ермея гахарлары гелен ёлбашчылар, оны енжип, туссагхана ташладылар. Бу зындан оң Ёнатан кәтибиң өйүди. ¹⁶Ермеяны зындандакы чукура габадылар, ол энчеме гүнлөп, ол ерде галды.

¹⁷Онсоң Сидкия патыша адам ёллап, Ермеяны өз көшгүне гетиртди. Патыша гизлинликде ондан: «Ребден, хей, сөз бармы?» дийип сорады. Ермея-да: «Хава, бар. Сен Бабыл патышасының элине табшырыларсың» дийди. ¹⁸Ермея ене-де Сидкия патыша шейле дийди: «Мени туссагхана салар ялы, мен саңа, хызматкәрлериңдир бу халка гаршы нөме гүнэ эдим? ¹⁹„Бабыл патышасы сизиң үстүңизе, бу юрдун үстүне чозмаз“» дийип,

сизе велилик эден пыгамберлериңиз ханы ниреде? ²⁰Инди маңа гулак гой, эй, женабым патыша! Бу хайышымы бержай этмегиңи товакга эдйэрин, мени гайдып Ёнатан кәтибиң өйүне иберме, ол ерде өлмэйин». ²¹Онсоң Сидкия патыша Ермеяны гаравулханада габап сакламакларыны буюрды. Шэхерде чөрек бүтинлей гутарянча, хер гүн оңа чөрекчилериң көчөсинден бир чөрек гетирип бермеклерини буюрды. Шейдип, Ермея гаравулханада галды.

38-нжи бап

Ермея гуррук гуя ташланяр

¹Маттаның оглы Шепатя, Пашхурың оглы Гедаля, Шелемяның оглы Ехукал ве Малкыяның оглы Пашхур Ермеяның әхли халка айдан бу сөзлерини эшитдилер: ²«Реб шейле диййәр: „Бу шэхерде галан адам гылычдан, ачлыкдан ве мергиден өлер, эмма бабыллыларың тарапына гечен адам дири галар, өз жаныны гутарып аман галар“». ³Реб шейле диййәр: „Бу шэхер, элбетде, Бабыл патышасының гошунының элине берлер, ол оны басып алар“». ⁴Мунуң үчин ёлбашчылар патыша шейле дийдилер: «Бу адам өлдүрилсин, себәби ол шейле сөзлери айдып, бу шэхерде аман галан уршужылар билен әхли халкы рухдан дүшүрйәр. Чүнки бу адам бу халка ягшылык дөл-де, яманлык ислейәр». ⁵Сидкия патыша: «Ине, ол сизиң элиңизде, патыша сизе гаршы хич бир зат эдип билмез» дийди. ⁶Онсоң Ермеяны тутуп, патышаның оглы Малкыяның гуррук гуюсына ташладылар, ол гуйы гаравулларың ховлусында ерлешйәрди. Оны танап

билен ашак салладылар. Гуюда сув ёкды, диңе ләбик барды. Ермея ләбиге батды. ⁷Патышаның эфиопиялы көшк әмелдары Эбетмелек Ермеяның гуя ташлананыны эшитди. Шол вагт патыша Бенямин дервезесинде отырды. ⁸Эбетмелек патышаның көшгүнден чыкып, патыша йүзленип: ⁹«Эй, женабым патыша! Бу адамлар Ермея пыгамбери гуррук гуя ташлап пислик этдилер. Ол ачлыкдан өлер, себәби инди шәхерде чөрөк ёк» дийди. ¹⁰Онсоң патыша эфиопиялы Эбетмелеге: «Яныңа отуз адам ал-да, Ермея пыгамбер өлмәнкә, оны гуюдан чыкар» дийип буйрук берди. ¹¹Шейлекде, Эбетмелек адамлары янына алып, патышаның көшгүндәки ерземине гирди ве ол ерден йыртык эгинбашлары, көне-сөне эсгилери алды. Олары танап билен гуйының ичине – Ермея саллады. ¹²Эфиопиялы Эбетмелек Ермея: «Инди йыртык эгинбашлар билен эсгилери голтугының ашагына гой-да, танапы гечир» дийди. Ермея-да айдылышы ялы этди. ¹³Шейдип, Ермеяны танап билен чекип, гуюдан чыкардылар. Ермея гавулханада галды.

***Сидкия патыша Ермеядан ене
маслахат сораяр***

¹⁴Онсоң Сидкия патыша адам иберип, Ермея пыгамбери Реббиң өйүнің үчүнжи гирелгесине гетиртди. Патыша Ермея: «Мен сенден бир зат соражак, йөне менден хич зады гизлеме» дийди. ¹⁵Ермея Сидкия: «Эгер саңа айтсам, мени өлдүрерсиң. Эгерде саңа маслахат берсем, мени диңлемерсиң» дийди. ¹⁶Сидкия патыша гизлинликде ант ичип, Ермея: «Бизе бу жаны берен дири Ребден ант

ичйәрин, сени өлдүрмерин ве жанының кастына чыканларың элине сени бермерин» дийди. ¹⁷Онсоң Ермея Сидкия шейле дийди: «Ысрайыл Худайы Хөкмүрован Реб шейле диййәр: „Эгер Бабыл патышасының ёлбашчыларының янына барсаң, жаның дири галар ве бу шәхер ода якылмаз, өй-ичериң билен биле дири галарсың. ¹⁸Эмма Бабыл патышасының ёлбашчыларының янына бармасаң, бу шәхер бабыллыларың элине берлер. Олар оны якарлар, сен-де оларың элинден гачып гутулмарсың“». ¹⁹Сидкия патыша Ермея: «Мен бабыллыларың тарапына гечен яхудаларың элине берлерин, олар мана азар берерлер дийип горкярын» дийди. ²⁰Ермея шейле дийди: «Элине бермезлер. Өзүне айдан затларым бабатда сен Реббе гулак гой ахыры. Шонда өзүң үчин ягшы болар, дири галарсың. ²¹Эмма боюн эгмесек, Реб мана шуны гөркезди: ²²Ине, Яхуда патышасының көшгүнде галан әхли аяллар Бабыл патышасының ёлбашчыларына гетирилер. Ол аяллар саңа: „Ынамдар достлаң сени алдава салды, олар сени еңлише сезевар этди; батга батды сениң аякларың, ынамдарлаң сенден гачып гитди“.

²³Сениң әхли аялларың билен огуллариңы бабыллыларың элине берерлер. Сен оларың элинден гачып гутулмарсың, Бабыл патышасының элине дүшерсиң. Бу шәхер болса ода якылар».

²⁴Онсоң Сидкия Ермея шейле дийди: «Бу гүррүңимизи хич ким билмесин, ёгсам өлерсиң. ²⁵Эгер ёлбашчылар мениң сениң билен геплешендигими

эшидип, яныңа гелип: „Патыша биле араңызда нәме гүррүң болан болса, хич зады яшырман бизе айдып бер, ёгсам сениң ёгуңа янарыс“ дийселер, ²⁶олара: „Мени ызыма Ёнатының өйүне иберме, ёгсам мен ол ерде өлерин дийип патыша ялбардым“ дийип айт». ²⁷Онсоң әхли ёлбашчылар Ермеяның янына гелип, оны сораг этдилер. Ол хем патышаның буйран сөзлерине гөрә жогап берди. Эдилен гүррүң билинмән галансоң, олар оңа хич зат диймедилер. ²⁸Ермея Иерусалимиң басылып алнан гүнүне ченли гаравулханада галды.

39-нжы бап

¹Иерусалим басылып алнанда, Ермея хениз-де шол ердеди.

Иерусалимиң сынмагы

Яхуда патышасы Сидкияның шалыгының докузынжы йылының онунжы айында Бабыл патышасы Небукаднесар әхли гошуну биле Иерусалимиң үстүне йөриш эдип, онуң дашыны габады. ²Сидкияның шалыгының он биринжи йылының дөрдүнжи айының докузы гүни шәхериң дивары бөвсүлди. ³Бабыл патышасының әхли ёлбашчылары ичерик гирип, Ортаки дөвезеде отурдылар. Олар: самгарлы Нергал Шаресер, көшк эмелдары Небосарсеким, баш геңешчи Нергал Шаресер ве патышаның әхли бейлеки ёлбашчыларыды. ⁴Яхуда патышасы Сидкия ве онуң әхли эгерлерди диерлер гөрөнлеринде, гиже патышаның багының ёлундан, ики диварың арасындакы дөвезеден чыкып, Араба дүзлүгине тарап гачып гитдилер. ⁵Эмма бабыллыларың гошуну оларың ызындан ковды ве Ерихо дүзлүгинде

ызларындан етип, Сидкияны тутды. Онсоң бабыллылар оны тутуп, Хамат юрдуның Рибла галасында болан Бабыл патышасы Небукаднесарың янына гетирдилер, ол хем Сидкия барада хөкүм чыкарды. ⁶Бабыл патышасы Риблада Сидкияның огулларыны өз гөзүниң алнында өлдүртди. Шейле-де, ол Яхуданың әхли ёлбашчыларыны өлдүртди. ⁷Ол Сидкияның гөзлерини ойдурды, оны зынжыр билең даңып, Бабыла алып гитди. ⁸Бабыллылар патышаның көшгүни, халкың өйлерини якдылар ве Иерусалимиң диварларыны йыкдылар. ⁹Жанпеналарың баштутаны Небузарадон халкың шәхерде аман галанларының, Бабыл патышасының тарапына гечен гачгаклар билең бейлеки галан илатың барыны есир эдип әкитди. ¹⁰Эмма жанпеналарың баштутаны шол вагт юртдакы хич бир эмләги болмадык гарып-гасарлара үзүм баглары билең экин мейданларыны берди.

¹¹Бабыл патышасы Небукаднесар жанпеналарың баштутаны Небузарадона Ермея барада шейле буйрук берди: ¹²«Оны ал-да, оңа говужа гөзгулак бол, хич бир зепер етирме, нәме сораса, шоны эт». ¹³Жанпеналарың баштутаны Небузарадон, көшк эмелдары Небушазбан, баш геңешчи Нергал Шаресер ве Бабыл патышасының әхли бейлеки ёлбашчылары ¹⁴адам ёллап, Ермеяны гаравулханадан гетирдилер. Олар Шапаның агтыгы, Ахыкамың оглы Гедаля оны өйүне әкитмеги табшырдылар. Шейдип, Ермея өз халкының арасында галды.

¹⁵Гаравулханада туссаглыкдака, Ермея Реббиң шу сөзи аян болды: ¹⁶«Гит-де, эфиопиялы Эбетмелеге Ысрайыл Худайы Хөкмүрован Реб

шейле дийёр дий: „Мен бу шәхере гаршы айдан сөзлерими ягшылык билен дәл-де, яманлык үсти билен амала ашырамын. Булар шол гүн сениң гөзлериңиң алнында амала ашар. ¹⁷Эмма ол гүн Мен сени халас эдерин, муны Мен – Реб айдяндырын. Сен горкуп йөрөн адамларыңың элине дүшмерсиң. ¹⁸Мен сени хөкман халас эдерин. Сен гылычдан өлмерсиң, Маңа бил багландыгың үчин, сен өз жаныңы гутарып аман галарсың“. Муны Реб айдяндыр».

40-нҗы бап

Ермея икинҗи гезек бошадылар

¹Бабыла сүргүн эдилен әхли Иерусалим ве Яхуда есирлери билен бирликде Ермея хем зынжыр билен багланып, Рама әкидилди. Ол ерде жанпеналарың баштутаны Небузарадон Ермеяны танап, оны бошатды. Соңра Ермея Реббиң сөзи аян болды. ²Жанпеналарың баштутаны Ермеяны янына чагырып, она шейле дийди: «Бу юрдуң үстүнден бетбагтлык индержекдиги хақында Худайың Реб айдыпды. ³Ине, оны индерип, айдышы ялы хем этди. Бу затларың бары Реббе гаршы гүнә эдендигиңиз ве Оң гулак асмандыгыңиз үчин сизиң башыңыздан инди. ⁴Инди мен сени элериңи зынжырдан бошадайын. Эгер мениң билен Бабыла гитмек ислесең, йөр, гидели, мен саңа гөз-гулак боларын. Эмма мениң билен Бабыла гитмек ислемесең, онда гал. Ине, өңүнде тутуш юрт ятыр! Нирә гитмек гөзүңе хош якса ве догры болса, шоңа гит». ⁵Ермея энтек жогап гайтарманка, ол ене сөзүни довам этди: «Бабыл патышасы тарапындан Яхуда

шәхерлерине хәким гойлан Шапаның агтыгы, Ахыкамың оглы Гедаляның янына гит-де, онуң билен биле халкың арасында яшабер я-да нирә гитмеги догры хасапласаң, шоңа-да гит». Шейлеликде, жанпеналарың баштутаны оңа азык-овкат ве пешгешлер берип, оны ёла салды. ⁶Онсоң Ермея Миспадакы Ахыкамың оглы Гедаляның янына гитди. Миспа барып, онуң билен бирликде юртда галан халкың арасында яшады.

Яхуданың хәкими Гедаля

(2 Патышалар 25:23-24)

⁷Сөвеш мейданындакы әхли гошун серкерделери билен оларың адамлары Бабыл патышасының Ахыкамың оглы Гедаляны хәким эдип белләндиги ве Бабыла сүргүн эдилмедик гарып эркеклери, аяллары, чагалары она табшырандыгы барада эшитдилер. ⁸Нетянының оглы Ысмайыл, Каряяның огуллары Ёханан хем Ёнатан, нетопалы Танхуметиң оглы Серая ве магакатлының оглы Язая дагы өз гошунлары билен Миспадакы Гедаляның янына гелдилер. ⁹Ахыкамың оглы, Шапаның агтыгы Гедаля олара ве оларың гошунына ант ичип, шейле дийди: «Бабыллылара гуллуқ этмекден горкмаң. Юртда галып, Бабыл патышасына гуллуқ эдиң. Шонда өзүңизе оңат болар. ¹⁰Мен болсам бу ере гелжек бабыллыларың өңүнде сизе векилчилик эдер ялы, Миспада галжак. Эмма сиз мивелер йыгып, шерап, яг йыгнаң. Олары аммарыңызда гоюң-да, эелән шәхерлериңизде яшабериң». ¹¹Мовапда, аммонларың арасында, Эдомда ве башга юртларда яшаян әхли яхударалар-да Бабыл патышасының Яхуда

юрдунда бир топары аман галдырандыгыны, оларың үстлеринден Шапаның агтыгы, Ахыкамың оглы Гедаляны хәким белләндигини эшитдилер. ¹²Яхудаларың әхлиси даргадылан ерлеринден ызларына доландылар. Олар Яхуда юрдуна, Миспада яшан Гедаляның янына гелдилер. Гаты көп миве йыгнап, болелин ше-рап өндүрдилер.

¹³Каряның оглы Ёханан билен сөвеш мейданындакы әхли гошун серкерделери Миспадакы Гедаляның янына гелип, ¹⁴оңа: «Аммонларың патышасы Багалысың сени өлдүртмек үчин, Нетаняның оглы Ысмайылы иберендигини билйәрсинми?» дийдилер. Эмма Ахыкамың оглы Гедаля олара ынанмады. ¹⁵Онсоң Каряның оглы Ёханан Миспада Гедаля билен гизлинликде геплешип: «Гел, мен гидип, Нетаняның оглы Ысмайылы өлдүрейин, муны хич ким билмез. Болмаса, ол сени өлдүрер ве яныңа йыгнанан әхли яхудалар даргар. Яхудада аман галанлар хем хеләк болсунмы?» дийди. ¹⁶Эмма Ахыкамың оглы Гедаля Каряның оглы Ёханана: «Сен Ысмайыл хакда ялан сөзлейәрсин. Бу иши этме!» дийди.

41-нжи бап

Ысмайыл Гедаляны өлдүрйәр

¹Единжи айда патыша неслинден ве патышаның ёлбашчыларының бири болан Элишаманың агтыгы, Нетаняның оглы Ысмайыл өзүниң он адамы билен Миспадакы Ахыкамың оглы Гедаляның янына гелди. Ол ерде биле ийип-ичип отыркалар, ²Нетаняның оглы Ысмайыл билен онуң

янындакы он адам туруп, Бабыл патышасының юрдуң үстүнден беллән хәкими Шапаның агтыгы, Ахыкамың оглы Гедаляны гылыч билен өлдүрди. ³Ысмайыл Миспада Гедаля билен биле болан әхли яхудаларыда, ол ердәки бабыл эсгерлеринде өлдүрди.

⁴Гедаля өлдүриленден бир гүн геченсоң, энтек муны хич ким билмейркә, ⁵Шекемден, Шилодан ве Самариядан сегсен адам гелди. Оларың сакгаллары сырылгыды, эгинбашлары сал-салды, беденлерине яра салныпды, эллеринде болса Реббиң өйүне гетирмек үчин галла садакасы билен якымлы ыслы түтетги барды. ⁶Олары гаршыламак үчин, Миспадан Нетаняның оглы Ысмайыл гелди. Ол аглай-аглай адамларың деңине гелип, олара: «Ахыкамың оглы Гедаляның янына барың» дийди. ⁷Олар шәхериң ичине гиренлеринде, Нетаняның оглы Ысмайыл билен онуң янындакы адамлар олары өлдүрүп, гуррук гуя ташладылар. ⁸Йөне оларың арасындан он адам: «Би-зи өлдүрме! Би-зиң мейданда гизләп го-ян бугдайымыз, арпамыз, ягымыз ве балымыз бар» дийди. Шейлеликде, ол пикиринден дәнип, олары ёл-дашлары билен бирликде өлдүрмедди. ⁹Ысмайыл өлдүрөн адамларының жесетлериниң барыны гуррук гуя ташлады. Муны өң Аса патышасы Ысрайыл патышасы Багшадан горанмак үчин газдырыпды. Нетаняның оглы Ысмайыл оны адам жесединден долдурды. ¹⁰Онсоң Ысмайыл жанпеналарың башгутаны Небузарадоның Миспада Ахыкамың оглы Гедаля берен халкының әхлисини, патышаның гызларыны, умуман, ол

ерде аман галан халкың хеммесини есир алды. Нетаняның оглы Ысмайыл олары есир алып, аммонларын тарапына гечмек үчин ёла дүшди.

Ёханан халкы халас эдйэр

¹¹Эмма Кареяның оглы Ёханан ве онуң янындакы эхли гошун серкерделери Нетаняның оглы Ысмайылың эден пис ишлерини эшиденлеринде, ¹²адамларының барыны алып, Нетаняның оглы Ысмайыл билен урушмага гитдилер. Олар оны Гибгондакы эпет ховзуң башындан тапдылар. ¹³Ысмайылың янындакы адамларын хеммеси Кареяның оглы Ёханан билен онуң гошун серкерделерини гөрөнлеринде бегендилер. ¹⁴Шейлеликте, Ысмайылың Миспадан есир алан адамларының бары ызына өврүлип, Кареяның оглы Ёханана гошулды. ¹⁵Эмма Нетаняның оглы Ысмайыл секиз адамы билен Ёханандан гачып, аммонларын янына гитди. ¹⁶Кареяның оглы Ёханан янындакы гошун серкерделери билен аман галанларын хеммесини: эсгерлери, аяллары, чагалары ве көшк агталарыны Гибгондан ызларына гетирди. Нетаняның оглы Ысмайыл Миспада Ахыкамың оглы Гедаляны өлдүрениннен соң, олары есир алыпды ве Гибгона гетирипди. ¹⁷⁻¹⁸Юрдуң үстүнден Бабыл патшасының беллән хәкими Ахыкамың оглы Гедаляны Нетаняның оглы Ысмайылың өлдүренидиги үчин, олар бабыллылардан горкярдылар ве олардан гачмак үчин Мүсүре тарап ёла дүшдүлер. Олар Бейтуллахамың голайындакы Герут Кимхамда сакландылар.

42-нжи бап

Халк Ермеядан Реббиң ислегини билип бермегини сораяр

¹Онсоң гошун серкерделери, Кареяның оглы Ёханан, Хошаяның оглы Езая^а ве улудан-кичэ эхли халк голая гелип, ²Ермея пыгамбере шейле дийдилер: «Хайышымызы бержай этмегини товакга эдйэрис, бизиң үчин, бу аман галанлар үчин Худайың Реббе дилег эт. Өз гөзүң билен гөршүң ялы, биз көпчүликдик, инди болса азалып галдык. ³Нирэ гитмелидигимизи, нәме иш этмелидигимизи, гой, Худайың Реб bize гөркезсин». ⁴Ермея пыгамбер олара: «Боляр, ине, айдышыңыз ялы, мен Худайыңыз Реббе дилег эдерин ве Реб нәме жогап берсе, оны сизе аян эдерин. Сизден хич зады яшырмарын» дийди. ⁵Олар Ермея ене шейле дийдилер: «Эгер Худайың Реббиң bize билдирмек үчин саңа аян эден хер бир сөзүни ерине етирмесек, гой, Реббиң Өзи bize гаршы хакыкы ве вепалы шаят болсун. ⁶Ягшы болса-да, яман болса-да, сени янына иберйән Худайымыз Реббе гулак асарыс. Ишимиз оңуна болар ялы, биз Худайымыз Реббе гулак асарыс».

⁷Он гүнден соң, Ермея Реббиң сөзи аян болды. ⁸Онсоң ол Кареяның оглы Ёхананы, онуң билен бирликде гошун серкерделерини ве улудан-кичэ тутуш халкы чагырды. ⁹Олара шейле дийди: «Дилегиңизи малим этмегим үчин мени Ысрайыл Худайы Реббиң хузуруна ибердиңиз. Ол хем шейле диййэр: ¹⁰„Эгер сиз шу юрта

^а **42:1 Езая** – Езаяның бейлеки ады *Азаря*. Ерм 43:2 серет.

галсаңыз, Мен сизи гурарын, йыкма-рын; бина эдерин, согруп ташлама-рын. Чўнки Мен сизиң башыңыздан индерен бетбагтчылыгыма өкүнйэ-рин. ¹¹Бабыл патышасындан горкман. Сиз ондан горкярдыңыз, эмма инди ондан горкман. Муны Реб айдяндыр. Чўнки сизи халас этмек ве онуң элинден гутармак үчин Мен сизиң биленди-рин. ¹²Мен онуң сизе рехими инерялы эдерин, шонда онуң сизе хайпы гелип, сизи өз юрдуңыза иберер“.

¹³Эмма сиз: „Биз бу юртда яшажак дәл“ дийсеңиз ве Худайыңыз Реббе гулак асман, ¹⁴„Ёк, биз Мүсүр юрдуна гитжек, ол ерде уруш гарасыны гөрмерис, сурнай сесини эшитмерис, чөрексиз ачлык чекмерис, биз ол ерде яшарыс“ дийсеңиз, ¹⁵Реббиз сөзүни динлән, эй, Яхуданың аман галанлары! Ысрайыл Худайы Хөкмүрован Реб шейле диййәр: „Эгер сиз Мүсүре гидип, ол ерде орнашмагы карар этсеңиз, ¹⁶горкян гылыжыңыз ол ерде ызыңыздан етер, горкян ачлыгыңыз Мүсүрде сизиң яқаңыздан япышар ве сиз ол ерде өлерсиңиз. ¹⁷Орнашмак үчин Мүсүре гитмеги карар эден хер кес гылычдан, ачлыкдан ве мергиден өлер. Башларындан индержек бетбагтлыгымдан хич ким дири галмаз ве хич ким гачып гутулмаз“.

¹⁸Ысрайыл Худайы Хөкмүрован Реб шейле диййәр: „Иерусалим халкының үстүне гахар-газабымы дөкүшим ялы, Мүсүре гитсеңиз, сизиң үстүңизе-де гахарымы дөкерин. Сиз нәлете, ховпа, утанжа ве гаргыша сезевар боларсыңыз. Бу ере гайдып гелмерсиңиз“. ¹⁹Эй, Яхуданың аман галанлары, Реб сизе: „Мүсүре гитмән“ дийип буюрды. Билип гоюң, бу гүн муны сизе дуйдурандырын. ²⁰Мени

Худайыңыз Реббиз янына иберип: „Бизиң үчин Худайымыз Реббе дилег эт; Худайымыз Реббиз айдан әхли затларыны бизе билдир, биз-де ерине етирерис“ диениңизде, сиз улы хата гойбердиңиз. ²¹Мен оны сизе бу гүн хабар бердим, эмма Худайыңыз Реббиз мениң үстүм билен сизе айдан сөзлериниң хич бирине гулак асмадыңыз. ²²Инди болса билип гоюң, гидип, яшажак болян ериңизде сиз гылычдан, ачлыкдан ве мергиден өлерсиңиз“.

43-нжи бап

Халк Мүсүре гитмеги карар эдйәр

¹Ермея тутуш халка өзлериниң Худайы Реббиз сөзлерини, оларың Худайы Реббиз өз үсти билен иберен сөзлериниң барыны долы етиренде, ²Хошяның оглы Азаря, Каряяның оглы Ёханан ве текепбир адамлар Ермея шейле дийдилер: «Сен ялан сөзлейәрсиң! Худайымыз Реб сени бизе: „Месген тутмага Мүсүре гитмән“ диймек үчин ёлланок. ³Бабыллылар бизи өлдүрсинлер я-да Бабыла есир эдип әкитсинлер дийип, бизи оларың элине табшырмак үчин Нерияның оглы Барук сени би-зиң үстүмизе күшгүрйәр». ⁴Шейдип, Каряяның оглы Ёханан, гошун серкерделериниң хеммеси ве тутуш халк Яхуда юрдунда яшамак бабатда Реббе гулак асмадылар. ⁵Каряяның оглы Ёханан ве гошун серкерделери өң әхли миллетлере даргадылып, инди Яхуда юрдуна доланып гелен халкың аман галанларының барыны алып гитдилер. ⁶Оларың арасында жанпеналарың баштутаны Небузарадоның Шапаның агтыгы Ахыкамың оглы Гедаляның янында галдыран эркеклери, аялары,

чагалары, патышаның гызлары – эхли адамлары, Ермея пыгамбер ве Нерияның оглы Барук дагы хем барды. ⁷Олар Реббе гулак асман, Мүсүр юрдуна гитдилер ве Тахпанхесе гелдилер.

⁸Онсоң Тахпанхесде Ермея Реббин шу сөзи аян болды: ⁹«Элиңе улы дашлар ал-да, Тахпанхесде фараоның көшгүнің гирелгесиндәки мейданчаның керпичлериниң арасында гөм. Муны яхудаларың гөзлериниң алнында эт. ¹⁰Онсоң олара Ысрайыл Худайы Хөкмүрован Реб шейле дийэр дий: „Ине, Мен Бабылың патышасы бендәм Небукаднесары бу ере гетирип, тагтыны бу гөмен дашларымың үстүнде гурарын. Небукаднесар өз ша чадырыны бу дашларың үстүнде дикер. ¹¹Ол гелип, Мүсүр юрдуны вейран эдер. Өлүме хөкүм эдилен өлүме, сүргүне хөкүм эдилен сүргүне, гылыжа хөкүм эдилен хем гылыжа берлер. ¹²Мен Мүсүр худайларының бутханаларыны ода якарын. Бабыл патышасы бутларың кәбирини яндырар, кәбирини-де яны билен әкидер. Бир чопан өз япынжасыны бүрелерден нәхили тәмизлейән болса, Мүсүр юрдуны хем шейле тәмизләр. Соңра Бабыл патышасы ерден саг-аман чыкар. ¹³Ол Мүсүрдәки Гүн худайының бутханасының дикме дашларыны йыкар ве Мүсүр худайларының эхли бутханаларыны ода берер“».

44-нжи бап

Реббин Мүсүрдәки Өз халкына ӊллан хабары

¹Мүсүриң Мигдол, Тахпанхес, Мемфис галаларында ве Патрос веляатында яшаян эхли яхудалар хақда Ермея Реббин шу сөзи аян болды: ²⁻³«Ысрайыл Худайы Хөкмүрован Реб шейле

дийэр: „Сиз Мениң Иерусалим билен тутуш Яхуда шәхерлериниң башындан индерен бетбагтчылыкларымы гөрдүңиз. Сизиң өзүңиз, ол шәхерлилер ве ата-бабаларыңыз та намаян башга худайларыңыз якымлы ыслы түтетги якмага, олар гулак этмәге гидип, Мениң гахарымы гетирдиңиз. Шол себәпли, ине, бу гүн шәхерлер вейран болды ве илатсыз галды“. ⁴Мен сизиң яныңыз ызлызына гулларым болан пыгамберлерими иберип: „Бу нежис иши этмән, Мен оны йигренйәрин“ дийдим. ⁵Эма олар динлемедилер, гулак асмадылар, башга худайлар түтетги якдылар, эрбетликлеринден хич дөнмедилер. ⁶Мунуң үчин гахар-газабым дөкүлип, Яхуданың шәхерлеринде, Иерусалим көчелеринде ловлады; олар эдил бу гүнкүси ялы вейран ве хараба болуп ятырлар.

⁷Инди болса Ысрайылың Худайы, Хөкмүрован Бейик Худай шейле дийэр: „Нәме үчин сиз өз башыңыздан бу әгирт улы бетбагтчылыгы индерйәрсиниз? Өзүңизден соң хич ким галмаз ялы, Яхудадан әркеги, аялы, чага-чуганы ве бәбеги гырып ташлажаксыңызмы? ⁸Нәме үчин орнашмага барян юрдуңыз болан Мүсүрде башга худайлар түтетги якып, өз эден ишлериңиз билен Мениң гахарымы гетирйәрсиниз? Сиз өз башыңыздан бетбагтлык индерип, дүйәниң эхли миллетлериниң арасында өзүңизи нәлете ве утанжа сезевар эдерсиниз. ⁹Яхуда юрдунда, Иерусалимиң көчелеринде ата-бабаларыңызың, Яхуда патышаларының, оларың аялларының, өзүңизиң ве аялларыңызың эден пис ишлерини унутдыңызмы? ¹⁰Олар бу гүне

ченли тоба этмедилер, горкмадылар, сизиң ве ата-бабаларыңызың өңүнде гоян канунларыма ве парзларыма эрмедилер“.

¹¹Шонун үчин Ысрайыл Худайы Хөкмүрован Реб шейле дийяр: „Мен үстүңизден бетбагтлык индерип, тутуш яхуда халкының соңуна чыкмак карарына гелдим. ¹²Мүсүре гидип, ол ерде орнашамагы йүрегине дүвен Яхуданың аман галанларыны ёк эдип ташларын, оларың хеммеси Мүсүр юрдунда хелёк боларлар. Олар гылычдан ве ачлыкдан гырларлар, улудан кичё хеммеси гылычдан ве ачлыкдан өлерлер. Олар нэлете, ховпа, утанжа ве гаргыша сезевар боларлар. ¹³Мүсүр юрдунда яшаянлары-да Мен гылыч, ачлык ве мерги билен Иерусалими жезаландырышым ялы жезаландырамын. ¹⁴Яшамак үчин Мүсүре гиден яхудалыларың аман галанларының хич бири-де гачып гутулмаз, дири галып, Яхуда юрдуна доланып бармаз. Ол ере доланып бармагы нёче ислеселер-де, ол ерден гачанларың дине кёбири доланып барар“.

¹⁵Онсоң аялларының башга худайлара түтетги якяныны билён эхли эркеклер, ол ерде дуран эхли аяллар, улы жемагат – Мүсүр юрдундакы Патросда яшаян тутуш халк Ермея шейле жогап бердилер: ¹⁶«Биз сениң Реббиң адындан айдян сөзлериңе гулак асарыс. ¹⁷Терсине, биз эхли зады өз эден касамымыза лайык эдерис. Асман меликесине түтетги якарыс ве оңа ичги садакасыны хөдүрлөрис. Бизиң өзүмиз, ата-бабаларымыз, патышаларымыз ве ёлбашчыларымыз Яхуда шөхерлеринде, Иерусалим көчелеринде нёме эден болсак, шоны хем эдерис. Шол дөвүрде биз болелин

ийип-ичердик, гүллөп өсердик, яманлык гарасыны гөрмездик. ¹⁸Эмма биз асман меликесине түтетги якмагы ве оңа ичги садакасыны хөдүрлемеги бес эденимизден соң бар зады мөтөчлик чекйэрис, гылычдан ве ачлыкдан хелёк болярыс». ¹⁹Аяллар ене-де: «Хава, биз асман меликесине түтетги якып, ичги садакасыны хөдүр этдик. Эмма биз оңуң кешбинде көкөлөр биширип, оңа ичги садакасыны хөдүр эденимизде эрлеримиз мундан бихабар боландыр өйдйөнизми?»

²⁰Онсоң Ермея халка, эркеклер ве аяллара, ягны өзүне жогап берйөн эхли халка шейле дийди: ²¹«Сизиң өзүңизиң, ата-бабаларыңызың, патышаларыңызың, ёлбашчыларыңызың, юрдуң халкының Яхуда шөхерлеринде ве Иерусалимиң көчелеринде түтетги яканыңызы Реб ядындан чыкардымы? Мундан Онун хабары ёкмудыр? ²²Реб эдйён пис ишлериңизден ве нежис затларыңыздан яңа мундан артык сакланып билмеди. Мунуң үчин юрдуңуз бу гүнки болшы ялы, илатсыз харабачылыга өврүлдди, ховпа ве гаргыша сезевар болды. ²³Сиз түтетги якдыңыз, Реббе гаршы гүнэ этдиңиз, Реббе гулак асмадыңыз, Онун канунларыны, парзларыны ве перманларыны бержай этмедидиңиз. Шонун үчинем, ине, башыңыздан бу гүнки бела-бетерлер инди».

²⁴Ермея эхли халка ве аяллара ене шейле дийди: «Эй, Мүсүр юрдундакы эхли яхудалылар, Реббиң сөзүни диңлэң! ²⁵Ысрайыл Худайы Хөкмүрован Реб шейле дийяр: „Сиз аялларыңыз билен бирликде асман меликесине түтетги якмак ве оңа ичги садакасыны хөдүрлемек үчин берен вадамызы бержай эдерис дийип, агзыңыз

билен айтдыңыз ве элиңиз билен эт-диңиз. Боляр, ханы берен сөзүңизи ерине етириң-дә, вадаңызы бержай эдиң-дә!²⁶ Йөне, эй, Мүсүр юрдунда яшаян әхли яхудалылар, Реббиң сөзүни диңлән: „Мен Өз барлыгымдан ант ичдим, мундан бейләк тутуш Мүсүр юрдунда яхудалылар Мениң адымы агзамаз. Муны Реб айдяндыр. Оларың хич бири дири Хөкмүрован Ребден ант ичйәрин диймез.²⁷ Мен олары ягшылык үчин дәл-де, яманлык үчин аңтаярын. Мүсүр юрдундакы яхудалыларың хеммеси долы гырлып ёк боляңча, гылычдан ве ачлыкдан хеләк боларлар.²⁸ Гылычдан гачып гутулан диңе аз санлы адамлар Мүсүр юрдундан Яхуда юрдуна гайдып гелерлер. Мүсүре орнашамага гелен яхуда халкындан аман галанлар шонда Мениң сөзүмиң я-да оларың сөзүниң амала ашяңдыгыны билерлер.²⁹ Сизи бу ерде жезаландырмагым, өзүңиз үчин бир алапат болар, муны Реб айдяндыр. Шонда Мениң сизиң гаршыңыза айдан сөзлеримиң амала ашжакдыгыны билерсиңиз“.³⁰ Реб шейле диййәр: „Яхуда патышасы Сидкияны жанының кастына чыкан душманы Бабыл патышасы Небукаднесарың элине бершим ялы, Мүсүр патышасы фараон Хопраны-да жанының кастына чыкан душманларының элине берерин“».

45-нжи бап

Баруга гелен хабар

¹Яхуда патышасы Ёшыяның оглы Ехоякымың шалыгының дөрдүнжи йылында Нерияның оглы Барук Ермеяның дилинден шу сөзлери китаба язып отырка, Ермея пыгамбериң

оңа айдан сөзи: ²«Эй, Барук! Ысрайыл Худайы Реб саңа шейле диййәр: ³Сен: „Дат гүнүме! Чүнки Реб дердима гайгы-хасрат гошды, ахы-наламдан яңа тапдан дүшдүм, рахатлык тапмаярын“ дийдиң». ⁴Реб Баруга шейле диййәр дийип айт: «Ине, тутуш ер йүзүнде дикеними йыкарын, экеними согруп ташларын. ⁵Нечүн сен өзүңе ченденаша көп сораарсың? Сорама, чүнки Мен бүтин адамзадың башындан бетбагтлык индерерин. Муны Реб айдяндыр. Эмма нирә гитсең-де, сылаг хөкмүнде жаныңы аман сакларын».

46-нжи бап

Мүсүр хақындакы пыгамберлик

¹Миллетлер хақында Ермея пыгамбере Реббиң сөзи аян болды. ²Бу Мүсүр хақдадыр. Яхуда патышасы Ёшыяның оглы Ехоякымың шалыгының дөрдүнжи йылында, Бабыл патышасы Небукаднесарың Евфрат дерясының якасындакы Каркемишде Мүсүр патышасы фараон Неконың гошуныны дерби-дагын этжекдиги хақындакы хабардыр: ³Улы хем кичи галканлары тайярлап, сөвеше гириң!

⁴Атлары ээрләп, мүнүң, эй, атлылар!

Тувулгаңызы гейип,
орнуңызда дуруң,
найзалары йителдиң ве
совутлар гейиң.

⁵Мен нәме гөрийәрин?

Олар горкуп, ыза чекилдилер.
Батырлары ере чалнып,
ызларына гараман гачдылар.
Әхли тарапдан ховп абаняр.
Муны Реб айдяндыр.

⁶Йүврүк гачып гутулмаз,
батыр халас болуп билмез;

демиргазыкда, Евфрадың
 кенарында
 олар бүдрәп йыкыларлар.
 7 Ол нәмедир Нил кимин дашып,
 сувлар кимин чайканян?
 8 Ол Мүсүрдир, Нил дей жошуп,
 сувлар кимин чайканян.
 Ол дийди: «Мен бейгелип, ер
 йүзүни гапларын,
 шәхерлери илаты билен
 бирликде ёк эдерин».
 9 Эй, атлар, ел болуп учун!
 Эй, сөвеш арабалар, дәлирәп
 чапың!
 Эй, батырлар, галканлы
 Эфиопия ве Пут,
 эй, эли яйлы лутлар, орта
 сөвеше чыкың!
 10 Бу гүн Гудратыгүйчли–
 Хөкмүрован Реббич
 гүнүдир;
 бу гүн ягыларындан ар
 алынян өч гүнүдир;
 гылыч олары ийип дояр,
 ганларыны ичип серхош
 болар;
 чүнки демиргазык юрдунда,
 Евфрадың кенарында
 Хөкмүрован Таңры Реббе
 гурбанлык берилйәр.
 11 Эй, бичәре Мүсүр халкы,
 Гилгада гит-де, мелхем ал!
 Дерманы көп ичмегиң пучдур;
 сениң дердине шыпа ёкдур.
 12 Сениң утанжыңы миллетлер
 эшитдилер,
 ер йүзүне долды дады-
 перядың.
 Ики уршужы бири-бирине
 бүдрәп,

икиси-де бирликде ере
 язылды.
 13 Бабыл патышасы Небукаднесарын
 урушмак үчин Мүсүр юрдуна гел-
 жекдиги барада Ермея пыгамбере
 Реббич шу сөзи аян болды:
 14 «Мүсүрде ыглан эдин,
 Мигдолда эшитдириң,
 Мемфисде ве Тахпанхесе
 эшитдирип, шейле дийиң:
 „Тайяр болуң, орнуңызда дуруң,
 гылыч дашындакылары
 гырып гутаряр“.
 15 Нәме үчин өкүз худайың –
 Апыс гачды? ^a
 Ол нәме үчин дуруп билмеди?
 Чүнки оны Реб ер билен егсан
 этди.
 16 Көп эсгерлер бүдреди,
 бири-бириниң үстүне
 йыкылып:
 „Туруң, залым гылычдан гачып,
 өз халкымыза,
 догдук меканымыза
 доланалың“ дийдилер.
 17 Ол ерде: „Мүсүр патышасы
 фараон бир яңра,
 ол пурсады элден сыпдырды“
 дийип гыгырын.
 18 Ады Хөкмүрован Реб болан
 Патыша шейле диййәр:
 „Өз барлыгымдан ант
 ичйәрин: бири гелер –
 ол даглар ичинде бейик Табор
 дагы киминдир,
 деңиз якасындакы Кармел
 дагы дейдир.
 19 Эй, Мүсүриң илаты,
 гошуңы дүв, сүргүн
 эдилерсиң!

^a 46:15 *Нәме үчин өкүз худайың – Апыс гачды?* – бу жүмле кәбир голязмаларда *Нәме үчин батырлар ере серилди?* дийип душ гелйәр.

Мемфис вейран болар,
илатсыз бир хараба дөнер.
20 Мүсүр бир энайыжа гөле болса-
-да,
демиргазыкдан оңа гөгейин
чозар.
21 Хакына тутулан эсгерлери
бага бакылан өкүз кимин
болса-да,
олар-да ыза дөнүп, билеликте
гачдылар.
Өз орунларында дуруп
билмедилер.
Чүнки башларына хеләкчилик
гүнлери,
жезаландырылжак гүнлери
етип гелди.
22 Душман гошуны билен хужум
эденде,
ол сүйренип гачян йылан ялы
хашшылдар.
Душман агач чапан дей
Мүсүре гаршы эли палталы
чозар.
23 Гүр болса-да, токайыны
чапарлар,
муны Реб айдяндыр.
Олар чекиртгелерден-де көпдүр,
хасабы ёк, сан-сажаксыздыр.
24 Мүсүр гызлары уяда галар,
демиргазык халкының элине
берлер“.
25 Ысрайыл Худайы Хөкмүрован Реб
шейле дийёр: „Мен Тебес шәхери-
нің худайы Амоны, фараоны, Мү-
сүри, онуң худайларыны, патыша-
ларыны жезаландыраарын. Фараона
бил багланлары 26 оларың жанлары-
ның кастына чыкан Бабыл патыша-
сы Небукаднесар билен онуң серкер-
делериниң элине табшыраарын. Шон-
дан соң Мүсүр гадымкысы ялы ене
илатлы болар. Муны Реб айдяндыр“.

27 Горкма, эй, гулум Якуп,
ховатырланма, эй, Ысрайыл!
Чүнки Мен сени узак ерлерден,
неслици сүргүн эдилен
юрдундан гутарарын.
Якуп ызына доланып, дынч хем
асуда болар,
инди оны хич ким горкузмаз.
28 Горкма, эй, гулум Якуп,
чүнки Мен сениң
билендирин.
Сени араларына даргадан
миллетлеримиң барыны ёк
этсем-де,
сениң соңуңа чыкмарын.
Эмма саңа адалатлы темми
берерин,
сени жезасыз галдырмарын.
Муны Реб айдяндыр».

47-нжи бап

Пилишт.лилер хакындакы ныгамберлик

1 Фараоның Газаны еңмезинден өң,
пилишт.лилер хакында Ермея Реб-
биң шу сөзи аян болды: 2 «Реб шей-
ле дийёр:

„Демиргазыкдан сувлар жошуп,
деря кимин долуп-дашар-да,
юрды ве ондакы әхли затлары,
шәхери хем яшайжыларыны
басар.

Адамлар дады-перят эдерлер,
юрдуң бүтин халкы ахы-нала
чекер.

3 Даяв атларың тойнак сесинден,
сөвеш арабаларының
такырдысындан,
тигирлериниң сеслеринден яңа
эллери тапдан дүшен аталар
өврүлип,
чагаларына ярдам бермезлер.

- ⁴ Чүнки әхли пилиштлилерин ёк
эдилжек гүни гелер.
Сура билен Сидона көмек
эдип билжек
аман галанларың әхлиси ёк
эдилер.
Реб Капторың кенарында
аман галан
пилиштлилери дерби-дагың
эдер.
- ⁵ Газа сачыны ёлар,
Ашкелон сус болар.
Эй, баржа аман галанлар,
хачана ченли өзүңизи яралажак?
- ⁶ Эй, Реббиң гылыжы!
Сен хачана ченли көшешжек
дәл?
Гыныңа гир, ынжал-да, асуда
бол.
- ⁷ Реб оңа табшырык беренсоң,
ол нәдип көшешсин?
Ол оны ол ере – Ашкелона,
деңиз кенарына гаршы
ёллады“».

48-нжи бап

Мовап хақындакы пыгамберлик

- ¹ Мовап хақында Ысрайыл Худа-
йы Хөкмүрован Реб шейле диййәр:
«Небоның халына вай!
Чүнки ол хараба дөңди.
Кирятайым рысва болуп,
басылып алынды;
гала масгара болуп, вейран
эдилди.
- ² Инди Моваба өвги айдылмаз;
Хешбонда оңа гаршы
дилдүвшүк гурдулар ^a:

- „Гелиң, миллет болмаз ялы,
оны ёк әделиң“ дийдилер.
Эй, Мадмен, сениң сесин
гапылар ^b,
гылыч сени ковалар.
- ³ Хоронайымдан дады-перят
эшидилйәр:
„Харабачылык, улы
вейранчылык!“
- ⁴ Мовап дерби-дагың болды,
балаларының перяды
эшидилди.
- ⁵ Аглай-аглай Лухыт ёлундан
чыкярлар,
олар Хоронайым энңидинде
вейранчылык перядыны
эшидйәрлер.
- ⁶ Гачың! Жаныңызы халас эдин,
чөлдәки йылгын кимин болуң.
- ⁷ Эй, Мовап, өз эден ишлерин үчин,
хазынаңа бил багланың үчин
тутуларсың.
Руханылары хем эмелдарлары
билен
Кемош ^c сүргүн эдилер.
- ⁸ Реббиң айдышы ялы,
әхли шәхере хеләклейжи
дөкүлер,
бир шәхер-де гутулмаз,
жүлге ёк болар, дүзлүк бербат
болар.
- ⁹ Мовап топрагына дуз дөкүң,
ол хөкман вейран эдилер;
оңуң шәхерлери-де юмурылып,
ол ерде хич ким яшамаз.
- ¹⁰ Нәлет болсун Реббиң ишине
ялталык эдйәне,
Оңуң гылыжыны ган
дөкмекден саклаяна!

^a 48:2 Еврейче *Хешбон* *ве дилдүвшүк гурдулар* диен сөзлерин айдылышы меңзешдир.

^b 48:2 Еврейче *Мадмен* *ве сесин гапылар* диен сөзлерин айдылышы меңзешдир.

^c 48:7 *Кемош* – мовапларың худаиы.

- ¹¹ Мовап яшлыгындан рахат
яшады,
ол хич хачан сүргүн
эдилмеди.
Чайкалмадык ал-элван шерап
дей
ол гапдан-габа бошадылмады.
Шейдип, тагамы өзүнде
галды,
өзүниң хошбой ысыны
йитирмеди.
- ¹² Эмма оны гапдан-габа бошатжак
адамлары ибержек гүнлерим гелер.
Муны Реб айдяндыр. Оны дөкерлер,
онуң гапларыны бошадарлар, күйзе-
лерини бөлек-бөлек эдерлер. ¹³ Ысра-
йыл халкы бил баглан Бейтелинден
нәхили утанан болса, Мовап-да өз ху-
дайы Кемошдан утанар. ¹⁴ Сиз нәдип:
„Биз эдермен хем гүйчли уршужыды-
рыс“ дийип билйәрсиниз?
- ¹⁵ Мовап вейран эдилер,
шәхерлери басылып алнар.
Сайлама йигитлери
өлдүрилмек үчин иберилди.
Муны ады Хөкмүрован Реб болан
Патыша айдяр.
- ¹⁶ Мовабың хеләкчилиги
голайлап гелйәр,
онуң мушакгаты гыссанып
гелйәр.
- ¹⁷ Эй, онуң төверегинде яшаянлар,
онуң адыны танаянлар, оңа яс
тутуп:
„Вах, гудратлы хаса, шөхратлы
таяк
нәдип дөвүләйди!“ дийиң.
- ¹⁸ Эй, Дибон галасында яшаян
халк,
шан-шөхратдан дүш-де, гурак
ерде отур,
чүнки Мовабы вейран эдижи
сениң үстүңе чозуп,
галаларыңы вейран эдер.
- ¹⁹ Эй, Арогерде месген тутан,
ёлуң якасында дур-да, серет.
Гачан эркекден ве гутулан
аялдан:
„Нәме болды?“ дийип сора.
- ²⁰ Мовап масгара болды,
ол дерби-дагын эдилди.
Перят эт ве агла!
Мовабың вейран
боландыгыны
Арнонда ыглан эт.
- ²¹ Текизликдәки шәхерлере – Холо-
на, Яхса, Мейпагада; ²² Дибона, Не-
бо, Бейтдиблатайыма; ²³ Кирятайыма,
Бейтгамула, Бейтмегона; ²⁴ Кериёта,
Босра ве Мовабың узакдакы ве го-
лайдакы әхли галаларына хөкүм гел-
ди. ²⁵ Мовабың гүйч-кувваты гачды,
гудраты кесилди. Муны Реб айдян-
дыр. ²⁶ Оны серхош эдиң, себәби ол
Реббе текепбирлик этди. Мовап өз
гусугында тогаланар, ол иле масга-
ра болар. ²⁷ Сиз ысрайыл халкының
үстүнден гүлмединизми? Эйсем, ол
огрулар билен биле тутулдымы? Нә-
ме ол хакда гүррүң эдениңизде, ба-
шыңызы йякаярсыңыз?
- ²⁸ Эй, Мовабың илаты,
шәхерлери ташлап, гаяда
яшаң.
Хөвүртгесини керт гаялаң
үстүнде
ясан гөгерчин кимин болуң.
- ²⁹ Биз Мовабың текепбирлиги,
онуң ченсиз гедемлиги,
бадыховалыгы, буйсанжаңлыгы,
калбының улумсылыгы
барада эшитдик.
- ³⁰ Мен онуң бихаядыгыны
билйәрин.
Онуң өвүнмелери бош,
ишлери пучдур.

- Муны Реб айдяндыр.
- ³¹ Шол себәпли Мовап үчин ахы-
нала чекерин,
бүтин Моваба дады-перят
эдерин,
Кирхарасет халкы үчин яс
тутарын.
- ³² Эй, Сибманың үзүм агажы!
Саңа Ясере аглан агымдан-да
көп агларын.
Сениң шахаларың деңзе,
Язер дензине етди.
Хеләклейжи томус мивелериңи,
үзүм хасылыңы вейран этди.
- ³³ Мовабың бол мивели
багларындан,
экин мейданларындан
шатлык ве бегенч зым-зыят
болды.
Үзүм сокусындан акян
шерабы кесдим.
Хич ким шовхун билен үзүм
депелемез;
шовхун бар, йөне шатлык
шовхуны дәл.
- ³⁴ Олар сеслерини Хешбондан Эл-
гала ве Яхаса ченли, Сogarдан Хоро-
найыма ве Эглат Шелишия ченли
эшитдирдилер; Нимрим сувлары-да
гурады. ³⁵ Мен Мовапда сеждегәхлер-
де гурбанлык хөдүр эдени ве өз ху-
дайларына түтөтги яканы ёк эдерин.
Муны Реб айдяндыр. ³⁶ Бу себәпден
йүрегим Мовап үчин гаргы түйдүк
кимин ахы-нала чекйәр. Кирхарасет
халкының газанан байлыклары дарга-
ды, шонуң үчин хем йүрегим түйдүк
кимин иңлейәр. ³⁷ Хер кимиң сач-сак-
галы сырылды; әхли әллер яраланан
ве әхли биллере жул оранан. ³⁸ Мова-
бың әхли үчеклеринден ве мейданча-
ларындан дине агы сеси гелйәр. Чүн-
ки Мен Мовабы халанмаян гап кимин
дөвдүм. Муны Реб айдяндыр. ³⁹ Вах,
ол нәхили вейран болды! Адамлар
перят эдйәрлер. Вах, Мовап утанч-
дан ызына өврүлйәр! Мовап төвере-
гиндәкилерин барысы үчин гүлки ве
ховп болды.
- ⁴⁰ Реб шейле диййәр:
„Середин! Душман бүргүт
кимин учуп,
ганатларыны Моваба тарап
яйяр.
- ⁴¹ Шәхерлер эле салнар, галалар
басылып алнар.
Шол гүн Мовабың
уршужыларының йүреги
догранда санжы тутян аялың
йүреги кимин болар.
- ⁴² Мовап Реббе гаршы
баш галдырандыгы үчин,
халк болмакдан махрум
болар.
- ⁴³ Эй, Мовабың илаты,
сениң өңүнде ховп,
горп ве дузак дур!
Муны Реб айдяндыр.
- ⁴⁴ Ховпдан гачан горпа йыкылар,
горпдан чыкан дузага дүшер,
чүнки Мениң Мовап халкыны
жезalandыржақ гүнлерим
гелйәр.
Муны Реб айдяндыр.
- ⁴⁵ Гачанлар Хешбон көлегесинде
межалсыз дурдулар.
Чүнки Хешбондан от, Сихон
галасының ортасындан
ялын чыкып,
моваплыларың маңлайыны,
питнечилериң сүйр депесини
якып яндырар.
- ⁴⁶ Дат гүнүңе, эй, Мовап!
Кемош халкы ёк эдилди,
огулларың сүргүн эдилди,
гызларың есир алынды.

⁴⁷Эмма ахыркы гүнлерде Мен
Мовабың
өңки абаданчылыгыны
гайтарып берерин“.
Муны Реб айдяндыр.
Ине, Мовабың жезасы шу
ерде гутаряр».

49-нжы бап

Аммонлар хакындакы ныгамберлик

¹Реб аммонлар барада шейле дий-
йәр:

«Ысрайылың огуллары ёкмы?
Онуң мирасдары ёкмы?
Онда нәме үчин Милком Гады
зеләп,
халкы онуң шәхерлеринде
яшаяр?»

²Реб шейле диййәр:
«Аммонларың Раба шәхерине
уруш награларыны
эшитдиржек гүнлерим
гелер.

Раба бир харабачылык
үйшмеги болар,
обалары ода якылар.
Онсоң Ысрайыл өзүни
зеләнлери эеләр.
Муны Реб айдяндыр.

³Ахы-нала чек, эй, Хешбон!
Чүнки Ай галасы вейран
болды!
Эй, Рабаның обалары, перят
эдин,
жул гушанып, яс тутуң,
экин мейданларыңызда икияна
ылгаң.
Чүнки руханыларыдыр
ёлбашчылары билен
бирликде Милком сүргүн
эдилер.

⁴Эй, бивепа гыз, нечүн гүйжүңе
буйсаяң?

Сениң гүйжүң гачар.
Сен хазыналарыңа буйсанып:
„Мениң үстүме ким чозар?“
дийдин.

⁵Ине, даш-төверегиндәкилериң ба-
рындан үстүңе ховп индерерин. Му-
ны Гудратыгүйчли–Хөкмүрован Реб
айдяндыр. Сиз даргадыларсыңыз, хер
адам чем гелен ере гачар; гачанлары
хич ким йыгнамаз. ⁶Эмма мундан
соңра Мен аммонларың өңки абадан-
чылыгыны гайтарып берерин. Муны
Реб айдяндыр».

Эдом хакындакы ныгамберлик

⁷Эдом хакда Хөкмүрован Реб шей-
ле диййәр:

«Тейман шәхеринде инди
пайхас ёкмы?
Даналарда маслахат
галмадымы?
Оларың акылдарлыгы
күтелдими?»

⁸Эй, Деданың илаты, гачың,
ызыңызга өврүлиң, букуларда
гизлениң!
Мен Ысавы жезаландыран
вагтымда,
онуң башындан бетбагтлык
индерерин.

⁹Эгер үзүмчилер багыңа гирсе,
бирки салкым үзүм
галдырмазлармы?
Гиже өйүңе огулар гирсе,
өзлерине герегини
огурламазлармы?

¹⁰Эмма Ысавы чув ялаңач эдип,
Мен эшигини сыпырарын,
онуң гизлин ерини эшгәр
эдерин,
ол өзүни гизләп билмез.

- Онуң тохум-тижи, доган-гарындашлары, гоңшулары хеләк болар, өзи-де ёк болар.
- ¹¹ Етимлериңи ташла, олары дири сакларын.
Дул хатынларың хем Маңа бил багласын».
- ¹² Реб шейле диййәр:
«Жеза кәсесинден ичмәге лайык болмадыклар иченлеринден соң, хей-де, сен ичмән, жезасыз галармың?
Ёк, жезасыз галмарсың, жеза кәсесинден хөкман ичерсиң.
- ¹³ Чүнки Өз барлыгымдан ант ичйәрин,
Босра ховпа, масгарачылыга, харабачылыга, нәлете сезевар болар».
- Муны Реб айдяндыр.
- ¹⁴ Мен Ребден бир хабар эшитдим, миллетлер арасына чапар ёлланды:
«Эдома чозмак үчин топланың, сөвеше аяга галың».
- ¹⁵ «Мен сени миллетлер арасында кичелдерин,
ынсанлар арасында йигренже дучар эдерин.
- ¹⁶ Дүшен ховпуң ве текепбир йүрегиң сени алдава салды.
Эй, гаяның жайрыгында яшаян, белент депелериң чүр башыны эелән!
Сен хөвүртгәңи бүргүт кимин белент учутларда гурсаң-да,
- Мен сени ол ерден ашак дүшүрерин.
Муны Реб айдяндыр.
¹⁷ Эдом ховпа өврүлөр, ол ерден геч-йән хер кес аңк-танк болуп, онуң бетбагтлыкларына сыкылык чалар.
¹⁸ Эдил Содомың, Гомораның ве оларың гоңшуларының ер билен егсан болшы ялы, ол ерде еке адам галмаз, хич ынсан яшамаз. Муны Реб айдяндыр.
¹⁹ Мен арслан кимин Иордан жеңнелинден яп-яшыл өри мейдана чыкарын.
Эдомлары дуйдансыз ол мейдандан чыкарарын.
Өз сайланымы үстлеринден баштутан белләрин.
Чүнки Маңа меңзеш ким бар?
Менден хасабат соражак ким?
Гаршыма чыкжак чопан ким?
²⁰ Мунуң үчин Реббиң Эдом хакдакы карарыны,
Тейман илатына ниетлән максадыны эшидиң:
Хакыкатдан хем сүрүлериниң иң кичиси-де даргадылар, сүрүлери оларың кысматындан яңа довла дүшерлер.
²¹ Йыкылянлаң гүрпүлдисинден яна ер йүзи сарсар, гыкылыкларының сеси Гызыл деңзе^а ченли эшидилер.
²² Ине, душман бүргүт кимин ёкары учар, ганатларыны Босраның үстүне яар.
Шол гүн Эдом уршужыларының йүреги

^а 49:21 *Гызыл деңиз* – еврейче *Гамыш деңзи*.

догранда санжы тутян аялың
йүреги кимин болар».

Дамаск хакындакы пыгамберлик

- ²³ Дамаск хакында пыгамберлик:
«Хамат ве Арпат утанды,
эрбет хабары эшидип,
горкудан титрешди,
толкун атян деңиз кимин
икияна алакжап ырандылар.
- ²⁴ Дамаск межалсыз галды,
гачжак болуп өврүленде,
оны горкы гаплады.
Чага догурян аял кимин
оны санжы ве агыры тутды.
- ²⁵ „Вах, нечүн шатлыгымың
меканы болан
бу шөхратлы шөхер абат
галмады?!“
- ²⁶ Мунуң үчин яш йигитлери
мейданчаларда хелэк болар,
онуң эхли уршужылары ол
гүн дымдырылар.
- Муны Хөкмүрован Реб айдяндыр.
- ²⁷ Дамаск диварыны ода якарын,
от Бенхададың галаларыны
якып ёк эдер».

**Кедар ве Хасор хакындакы
пыгамберлик**

²⁸ Бабыл патышасы Небукаднеса-
рың басып алан Кедар ве Хасор па-
тышалыклары хакында Реб шейле
дийёр:

- «Туруң, Кедара хүжүм эдиң,
гүндогар халкыны ёк эдиң.
- ²⁹ Оларың чадырлары, сүрүлери
эллеринден алнар,
перделери, гап-гачлары ве
дүелери таланар;
халк: „Әхли тарапдан ховп
абаняр!“ дийип гыгырар».
- ³⁰ «Эй, Хасорың илаты!

Гачың, узаклара гидиң,
букуларда гизлениң!

Муны Реб айдяндыр.

Чүнки Бабыл патышасы
Небукаднесар
сизиң гаршыңыза карар кабул
этди,
сизиң гаршыңыза дилдүвшүк
гурады.

³¹ Туруң, асуда ве ховпсуз яшаян
халкың үстүне хүжүм эдиң.
Муны Реб айдяндыр.

Оларың не дөвезелери, не-де
килтлери бар,
олар еке яшаярлар.

³² Оларың дүелери таланып,
көп маллары олжа алнар.
Сач-сакгалларыны гыркан бу
адамлары

Мен чар тарапың ели билен
даргадарын,
хер яндан башларына
бетбагтлык индерерин.

Муны Реб айдяндыр.

³³ Хасор шагалларың сүренине
ве эбеди харабачылыга
өврүлер.

Ол ерде-де еке адам галмаз,
хич бир ынсан яшамаз».

Эйлам хакындакы пыгамберлик

³⁴ Яхуда патышасы Сидкияның ша-
лыгының башларында Эйлам хакын-
да Ермея пыгамбере Реббин шу сөзи
аян болды: ³⁵«Хөкмүрован Реб шейле
дийёр: „Мен Эйламың кувватының
гөзбашы болан яйы дөверин. ³⁶Асма-
ның дөрт ужундан дөрт ели Эйламың
башындан индерип, олары бу елле-
риң чар тарапына даргадарын. Эйла-
мың сүргүн эдилленлериниң аяк бас-
мадык юрды галмаз. ³⁷Мен Эйламы
душманларының, жанының кастына

чыканларың өңүндө горка саларын. Ловляян газабым билен башларын-дан бетбагтлык индерерин. Муны Реб айдяндыр. Олары бүтинлей ёк эдйәнчәм, ызларындан гылыч саларын. ³⁸Мен тагтымы Эйламда бина эдип, онуң патышаларыны ве ёлбашчыларыны ол ерден ёк эдерин. Муны Реб айдяндыр. ³⁹Йөне ахыркы гүн-лерде Эйламың өңки абаданчылыгыны гайтарып берерин. Муны Реб айдяндыр“».

50-нжи бап

Бабыл хақындакы пыгамберлик

¹Бабыл хакда, бабыллыларың юрды хакда Реббиң Ермея пыгамберин үсти билен айдан сөзи: ²«Миллетлер арасында ыглан эдиң,

олара эшитдириң, бир байдак дикиң.

Хич зады гизлемән, шуны жар эдиң:

„Бабыл басылып алынды,

Бел худайы утанжа галды, Меродак худайы бөлек-бөлек эдилди.

Онуң хейкеллери масгара болды,

нежис бутлары парчланды“.

³Чүнки демиргазыкдан бир миллет оңа гаршы чыкар, ол онуң юрдуны харабачылыга өврер, онда хич ким яшамаз.

Ынсан-да, хайван-да ондан гачып гидер».

⁴«Шол гүнлерде, шол дөвүрде ысрайыл ве якуда халклары биле гелерлер,

өзлериниң Худайы Ребби

агтарып,

аглай-аглай гелерлер.

Муны Реб айдяндыр.

⁵Олар йүзлерини Сиона ^a тарап өврүп,

она гидйән ёлы сорарлар.

„Гелиң, унудылмажак эбеди ахт аркалы

Реб билен бирлешелиң“⁴ диерлер.

⁶Мениң халкым йитен гоюндыр,

олары чопанлары

азашдырдылар,

дагларда энтетдилер,

олар дагдан дага чыкып,

өз агылларыны унутдылар.

⁷Ким тапса ийди олары.

Душманлары дийдилер: „Биз языклы дөл,

себәби олар хақыкат өрүси болан Реббе гаршы,

аталарының умыды болан

Реббе гаршы гүнә этдилер“.

⁸Бабылдан гачып гутулың,

бабыллыларың юрдундан чыкың,

сүриниң өңүни чекйән эркеч кимин болуң.

⁹Демиргазык юрдундан бейик

миллетлер топлумыны Мен Бабылың гаршысына

өрүзерин,

олар оңа гаршы нызама дурарлар, шол ерде оны эле саларлар.

Оклары мерген йигидиң оқы кимин болар,

хич бири бош гечмез.

¹⁰Бабыллыларың юрды талаңа салнар,

^a 50:5 Сион – бу Иерусалим шәхериниң бейлеки ады. Сөзлүгө серет.

- оны таланларың бары
олжадан дояр.
Муны Реб айдяндыр.
- ¹¹ Эй, мирасымы талаян
бабыллылар,
сиз шатланярысыңыз,
галкынярысыңыз,
отлагдакы өкүзче дей
бөкжеклейәниз,
айгыр атлар кимин
кишңейәрсиниз.
- ¹² Эмма сизин эне юрдуңыз
утанжа галар,
гөбек ганыңыз даман ери аяк
астына салнар.
Ине, ол миллетлер ичинде иң
эхмиетсизи болуп:
чөллүге, гурак ере ве чола
юрда өврүлөр.
- ¹³ Ол Реббинң газабындан яна
илатсыз галып,
бүтинлей харабалыга өврүлөр.
Бабылдан геченлер онуң
яраларына
хайран болуп сыкылык
чаларлар.
- ¹⁴ Эй, кеманчылар,
Бабылың даш-төверегинде
нызама дурун.
Оңа ок атың, окы гайгырмаң,
чүнки ол Реббе гаршы гүнә
этди.
- ¹⁵ Төверек-дашдан оңа гыгырышың,
ол боюн эгди; онуң
минаралары йыкылды,
диварлары ер билен егсан болды.
Бу Реббинң өжүдир, ондан өч
алың.
Өзи нәме эден болса, оңа хем
шоны эдиң.
- ¹⁶ Экин экени, орак дөври
оракчыны
Бабылдан ёк эдиң.
Залым гылыжың зарбындан
гачып,
хер ким өз халкына тарап
өврүлсин,
хер ким өз юрдуна гачсын.
- ¹⁷ Ысрайыл арсланлар ковалап
даргадан
гоюн сүрүсине меңзейәр.
Оны илки Ашур патышасы
ювутды,
Бабыл патышасы
Небукаднесар
соңра онуң сүңклерини
гемирди».
- ¹⁸ Мунуң үчин Ысрайыл Худайы Хөк-
мүрован Реб шейле диййәр: «Мен
Ашур патышасыны жезаландырышым
ялы, Бабыл патышасы билен онуң юр-
дуны-да шейле жезаландырарын.
- ¹⁹ Ысрайылы ене өз өрүсине
гетирерин,
ол Кармелде, Башанда отлап,
Эфрайым дагындакы
Гилгатда герк-гәбе дояр.
- ²⁰ Мен аман галдыранларымы
багышларын.
Шол гүнлерде, шол дөвүрде
Ысрайылың языгы агтарылар,
йөне онуң хич бир языгы
болмаз,
Яхуданың гүнәлери агтарылар,
йөне ондан хич зат тапылмаз.
Муны Реб айдяндыр.
- ²¹ Мератайым ^a юрдуна ве Пекот ^b
халкына хүжүм эт.
Олары өлдүр, аман галанлары
бүтинлей ёк эт,

^a 50:21 *Мератайым* – бу сөз *гоша гозгалаң* диймеги аңладяр.

^b 50:21 *Пекот* – бу сөз *жеза* диймеги аңладяр.

- өзүне буйрушым ялы эт.
Муны Реб айдяндыр.
- ²² Юрта уруш галмагалы, улы
вейранчылык бар!
- ²³ Бабыл миллетлер арасында
нэхили вейран болды!
Бүтин дүйәни токмаклан
нэхили дөвлүп парчаланды!
- ²⁴ Мен саңа дузак гурдум, эй,
Бабыл юрды,
сен билмән оңа дүшдүң.
Реббе гаршы чыкандыгың
үчин,
сен тапылдыҥ хем тутулдың.
- ²⁵ Гудратыгүйчли—Хөкмүрован
Реб
бабыллыларың юрдунда
этмели ишиниң бардыгы
үчин,
Реб горханасыны ачып,
газап билен ярагларыны
чыкарды.
- ²⁶ Бабыла хер тарапдан хүжүм
эдиң,
онуң аммарларыны ачып,
оны галла үйшмеклери кимин
үйшүрин,
оны бүтинлей ёк эдиң;
ондан хич зат галмасын.
- ²⁷ Өкүзлериниң әхлисини
өлдүрин, олар союлмага
әкидилсин.
Вай оларың халына!
Чүнки оларың гүни долды,
жеза пурсады гелди.
- ²⁸ Бабылдан гачып гутуланлар
Худайымыз Реббиң өжүни,
Онуң ыбадатханасының өжүни
Сионда ыглан эдйәрлер,
Оларың сеслерини эшидиң!
- ²⁹ Ок атянлары, кеманчыларың
барыны
- Бабылың гаршысына
чагырың!
Онуң төверек-дашында
дүшелге гуруң,
хич ким ол ерден гачып
гутулмасын.
Эден ишине гөрә онуң
алмытыны берин,
әхли эденлерини онуң өзүне
эдиң.
Ол Реббе, Ысрайыл
Мукаддесине
гаршы күпүрлик этди.
- ³⁰ Мунуң үчин онуң яш йигитлери
мейданчаларда хеләк болар, әхли ур-
шужылары ол гүн дымдырылар. Му-
ны Реб айдяндыр. ³¹ Эй, текепбир, Мен
саңа гаршыдырын, муны Гудраты-
гүйчли—Хөкмүрован Реб айдяндыр.
Чүнки сениң гүнүң долды, сени жеза-
ландыржак вагтым гелип етди. ³² Те-
кепбир бүдрәп йыкылар, оны хич ким
галдырмаз. Мен онуң шәхерлерини
ода якарын, даш-төверегиндәки әх-
ли зады от якып яндырар».
- ³³ Хөкмүрован Реб шейле диййәр:
«Ысрайыл билен яхуда халкы-
да әжир чекйәр,
есир аланларың бары олары
берк сакляяр,
азат этмекден боюн гачыряр.
- ³⁴ Эмма Ысрайылың Пенакәри
гүйчлүдир,
Онуң ады Хөкмүрован
Ребдир.
Ол Ысрайылың ишини дернәп,
юрда рахатлык берер,
эмма Бабылың илатына
биынжалык берер».
- ³⁵ «Бабыллылара гаршы гылыч
инсин!
Бабыл илатына,
ёлбашчыларыдыр

- акылдарларына гаршы гылыч
инсин!
Муны Реб айдяндыр.
- ³⁶ Галп пыгамберлериң
депесинден гылыч инсин!
Олар акмак боларлар.
Уршужыларының депесинден
гылыч инсин!
Олар тапдан дүшерлер.
- ³⁷ Атларының, сөвеш
арабаларының депесинден,
араларындакы эхли кесеки
эсгерлериң үстүнден гылыч
инсин!
Олар хелей ялы боларлар.
Хазыналарына гаршы гылыч
инсин!
Олар талаңа салнарлар.
- ³⁸ Бабыл бутлар юрдудыр,
горкунч бутлар олары
дәлиредер.
Гой, онуң сувлары гурасын,
олар такырап галсын!
- ³⁹ Мунуң үчин ол ерде вагшы
хайванлар,
шагаллардыр дүегушлар
месген тутарлар.
Мундан бейләк онда ынсан
яшамаз,
несиллер бойы хич ким аяк
басмаз.
- ⁴⁰ Эдил Содомың, Гомораның,
оларың гоңшуларының ер
билен егсан болшы ялы,
ол ерде-де еке адам галмаз,
хич бир ынсан яшамаз».
Муны Реб айдяндыр.
- ⁴¹ Реб шейле диййәр:
«Ине, демиргазык юртдан бир
халк гелйәр,
ериң аңры ужундан бир бейик
миллет,
көп патышалар аяга галяр.
- ⁴² Олар яйдыр найза билен
ярагланан,
өзлери хем рехимсиз хем
залымдырлар.
Олар атлара атланан, сеслери
деңиз ялы гүвлейәр.
Олар бир адам ялы сөвеше
тайяр болуп,
сениң гаршыңа нызама
дурдулар, эй, Бабыл гызы!
- ⁴³ Бабыл патышасы олар хакдакы
хабары эшиденде,
эллериңиң ысгыны гачды.
Догурян аял кимин
чекйәр дерт-азарлары.
- ⁴⁴ Мен-Реб арслан кимин Иордан
жеңгелинден
яп-яшыл өри мейдана
чыкарын.
Эдомлары дуйдансыз ол
мейдандан чыкараын.
Өз сайланымы үстлеринден
баштутан белләрин.
Чүнки Маңа меңзеш ким бар?
Менден хасабат соражак
ким?
Гаршыма чыкжак чопан ким?
- ⁴⁵ Мунуң үчин Реббиң Бабыл
хакдакы карарыны,
бабыллыларың юрдуна
ниетләң максадыны
эшидиң:
Хакыкатдан хем сүрүлериниң
иң кичиси-де даргадылар,
сүрүлери оларың
кысматыңдан яңа довла
дүшерлер.
- ⁴⁶ Бабыл эле салнанда болжак
галмагалдан ер йүзи
сарсар;
гыкылыкларының сеслери
миллетлериң арасыңдан
эшидилер».

51-нжи бап

¹Реб шейле диййэр: «Мен Бабылың, ягны Лебкамайың^а илатының гаршысына хеләклейжи ел турзарын.

²Бабыла гелмишеклери ёлларын,
оны совруп, юрдуны бош
гоярлар.

Бетбагтлык гүни оны
хер тарапдан гуршарлар.

³Кеманчы яйыны гурсун,
совудыны гейип тайяр болсун.
Бабылың яш йигитлерини
гайгырмаң,
эхли гошуныны бүтинлей ёк
эдиң.

⁴Өлдүриленлер бабыллылар
юрдунда,
яралылар онуң көчелеринде
язылсын.

⁵Оларың юрды Ысрайыл
Мукаддесине гаршы
гүнәлерден долы болса-да,
өзлериниң Худайы Хөкмүрован
Реб
Ысрайыл билен Яхуданы терк
этмеди.

⁶Бабылдан гачың,
хер ким жаныны халас этсин!
Онуң языгы себәпли хеләк
болмаң,
чүнки бу Реббиң өч алжак
вагтыдыр,
Бабылың алмытыны бержек
Олдур.

⁷Бабыл Реббиң элинде бүтин
дүнийәни
серхош эдйән алтын пыяла
киминди.

Миллетлер онуң шерабындан
ичдилер,
мунуң үчин акылындан
азашдылар.

⁸Бабыл дуйдансыз йыкылып
күл болды,
онуң үчин перят эдиң!
Ярасына мелхем чалың,
белки-де, шыпа тапар.
⁹Биз Бабыла шыпа бержек
болдук,
йөне ол шыпа тапмады!
Оны ташлаң, гиделиң!
Хер ким өз юрдуна гитсин!
Онуң агыр хөкүми гөклере
етди,
булутлара ченли бейгелди.

¹⁰Реб бизи аклады,
гелиң, Худайымыз Реббиң
ишини
Сионда ыглан эделиң.

¹¹Оклары йителдиң,
сагдаклары долдурың!

Реб мадайларың патышаларының ру-
хуны оярды; Онуң максады Бабылы
ёк этмекдир, Реб Өз өжүни – ыбадат-
ханасының өжүни алар.

¹²Бабыл галасына гаршы тугы
галдырың;
гөзөгчилиги гүйчлендириң,
сакчылар гоюң,
букулары тайынлаң; чүнки Реб
Бабыл илатына
гаршы ниетләнини ве
айданыны ерине етирди.

¹³Эй, бол сувлар якасында,
бай хазыналы ерде яшаян
халк!

Сениң соңуң гелди,
өмүр танапың кесилди!»

^а **51:1** *Лебкамай* – бу Бабылың бейлеки ады. Лебкамай *Мениң гаршыма баш галдыр-
янларың йүреги* диймеги аңладяр.

- ¹⁴ Хөкмүрван Реб Өзүндөн ант ичди:
«Сени чекиртге сүрүсү кимин эгерлер билен долдуарын, олар саңа гаршы еңиш награсыны чекерлер».
- ¹⁵ Ери Өз гудраты билен ярадан Реб-дир.
Ол пайхасы билен дүңйэни беркарат этди,
акылы билен гөклери яйды.
- ¹⁶ Ол гүрлөндө, шагляяр гөкдэки сувлар,
гөтерилйэр ериң учларындан булутлар.
Ягыш үчин йылдырымлар чакдырар,
аммарларындан шемал өвүсдирийэр.
- ¹⁷ Хер бир адам акмак хем акылсыздыр,
хер зергэр ясан бутларындан уяда галар,
олар ясаландыр, оларда жан ёкдур.
- ¹⁸ Булар бидерекдир,
масгарабазлаң ишидир;
жезаландыранымда олар ёк боларлар.
- ¹⁹ Эмма Якубың пайы бейле дэлдир,
чүнки эхли затлары ярадан Худайдыр,
Ысрайыл тиреси Онун мирасыдыр,
Онуң ады Хөкмүрван Ребдир.
- ²⁰ «Сен Мениң гүрзим – уруш ярагымсың,
Мен сениң билен миллетлери гыраын,
сениң билен патышалыклары вейран эдерин.
- ²¹ Сениң билен атлары ве чапыксуварларыны гыраын,
сениң билен сөвеш арабаларыны ве арабачысыны гыраын.»
- ²² Сениң билен эркеклери хем аяллары,
гаррылардыр яшлары, огланлардыр гызлары гыраын.
- ²³ Сениң билен чопаны ве сүрүсини,
дайханы ве ер сүрийән өкүзлерини,
ёлбашчылары ве хәкимлери гыраын.
- ²⁴ Сионда гөзүңизиң алнында Бабыл юрдуның ве эхли бабыллыларың эден хемме яманлыкларыны өзлерине гайтарып берерин. Муны Реб айдяндыр.
- ²⁵ Мен саңа гаршыдырын,
эй, вейран эдйән даг!
Бүтин дүңйэни йыкан даг!
Муны Реб айдяндыр.
Элими саңа гаршы узадып,
сени гаялардан ашак тогаларын,
сени янан дага өврерин.
- ²⁶ Сенден бурч дашыны,
бинят дашыны алмазлар,
сен эбедилик хараба боларсың».
Муны Реб айдяндыр.
- ²⁷ Юрта байдак дикиң,
миллетлер арасында сурнай чалың,
миллетлери Бабыл билен урушмага тайярлаң.
Арат, Минни ве Ашкеназ патышалыкларыны
Бабылың гаршысына чагырың,

- оңуң гаршысына серкерде
 белләң,
 үстүне чекиртге сүрүси
 кимин атлар ёллаң.
- ²⁸ Миллетлери, ёлбашчылары,
 хәкимлери билен бирликде
 мадай патышаларыны ве
 оларың гол астындакы әхли
 юртлары
 Бабылың гаршысына сөвеше
 топлаң.
- ²⁹ Юрт титрәп, лерзана гелйәр!
 Чүнки Бабыл юрдуны илатсыз
 хараба өвүрмек барадакы
 Реббиң ниети амала ашяр.
- ³⁰ Бабылың батырлары
 сөвешмекден эл чекди,
 өз беркитмелеринде отырлар,
 оларың гүйжи гачып,
 хелей ялы болдулар, яшаян
 ерлерине от берилди,
 дервезелериниң килтлери
 дөвүлди.
- ³¹ Чапар үстүне чапар,
 хабарчы үстүне хабарчы
 ылгашып,
 Бабыл патышасына шу хабары
 етирдилер:
 «Шәхер долы басылып алынды,
- ³² гечелгелер эле салынды,
 гамышлы батгалыклара от
 берилди,
 уршужылара горкы
 аралашды».
- ³³ Ысрайыл Худайы Хөкмүрован
 Реб шейле диййәр:
 «Дөвек вагты харман ери
 нәхили тапбатланян болса,
 Бабыл гызы-да шейле эдилер.
 Ене аз салымдан оңуң
 орулжак вагты гелер.
- ³⁴ Бабыл патышасы Небукаднесар
 бизи чейнеди,
 бизи оврадып енжип,
 бош габа өвүрди.
 Аждарха кимин ювутды бизи,
 гарныны нәз-ныгматдан
 дойруп,
 соңра бизи гусуп ташлады.
- ³⁵ Сионың илаты: „Маңа ве
 ысрайыл доганларыма
 эдилен зорлук Бабылың
 башына гелсин!“ диер.
 Иерусалим: „Дөкүлен
 ганымызың хуны,
 гой, бабыллылардан
 соралсын!“ диер».
- ³⁶ Мунуң үчин Реб шейле диййәр:
 «Мен сениң хақыңы алып
 берерин,
 сениң өжүңи аларын,
 Бабыл деңзини такырадарын,
 чешмесини гурадарын.
- ³⁷ Бабыл даш үйшмеклерине,
 шагаллар сүренине өврүлер,
 ховп ве рысвачылыга дөнүп,
 ол ерде хич ким яшамаз.
- ³⁸ Бабыл халкы арслан дей арлар,
 арслан чагасы кимин
 хыңранар.
- ³⁹ Ишдәлери ачылан вагты болса,
 Мен оlara мейлис гураарын.
 Шатланып, эбеди ука
 гитсинлер,
 хич вагт оянмасынлар дийип,
 олары серхош эдерин.
 Муны Реб айдяндыр.
- ⁴⁰ Олары гузы, гоч, гечи кимин
 союлмага иберерин.
- ⁴¹ Вах! Шешак^a басылып алынды!
 Вах! Бүтин дүййәниң
 шөхраты эле салынды!

^a 51:41 *Шешак* – бу Бабылың бейлеки ады.

- Бабыл миллетлер арасында
ховпа өврүлди!
- ⁴² Бабылы деңиз басды;
эпет толкунлар оны бүреди.
- ⁴³ Онуң шәхерлери вейран болды,
юрды хич ким яшамаян,
хич бир ынсан гечмейән
гурак бир чөле дөнди.
- ⁴⁴ Бабыл худаыи Бели
жезаландырарын,
ювуданыны гусдурарын,
миллетлер гайдып оңа тарап
әнмезлер,
Бабылың дивары йыкылар.
- ⁴⁵ Эй, халкым, ол ерден чык,
Реббиң гахар-газабындан
хеммәңиз жаныңызы халас
эдиң.
- ⁴⁶ Юртда эшидилжек мыш-
мышлар
йүрегиңиз тапдан дүшмесин,
горкмаң.
Бир йыл бир хабар гелер,
сонракы йыл башга бир хабар.
Юртда зорлук хөкүм сүрүп,
бир шаның башга бир ша
гаршыдыгы хакда
геп-гүррүңлер яйрар.
- ⁴⁷ Мунуң үчин Мениң Бабылың
бутларыны
жезаландыржак гүнлерим
гелер.
Онуң тутуш юрды утанжа
галар,
жесетлери юрдуң ортасында
ере серлер.
- ⁴⁸ Онсоң демиргазыкдан гелен
ёк эдижи оңа хүжүм эденде,
асман, ер ве олардакы әхли зат
Бабылың башына гелен
затлара шатланып
гыгырышар.
Муны Реб айдяндыр.
- ⁴⁹ Эй, Ысрайылың
өлдүриленлери!
Тутуш ер йүзүниң
өлдүриленлери үчин
Бабыл-да өз гезегинде хеләк
болар.
- ⁵⁰ Эй, гылычдан гачып
гутуланлар,
гидиң, сакланмаң!
Ребби узак юртда ятлаң
Иерусалим хакда ойланың.
- ⁵¹ Биз кәйинч эшиденимизде
утандык.
Гелмишеклер Реббиң өйүниң
мукаддес ерлерине гирдилер,
шонда йүзүмизи рысвалык
өртди».
- ⁵² «Онуң бутларыны
жезаландыржак гүнлерим
гелер,
онуң бүтин юрдунда
яралылар инләр.
Муны Реб айдяндыр.
- ⁵³ Бабыл гөклере чыкса-да,
галасыны белент ерде
беркитсе-де,
Мен үстүне ёк эдижини
ёлларын».
- ⁵⁴ Бабылдан гыкылык сеси
эшидилйәр,
ол ерден вейранчылык сеси
гелйәр!
- ⁵⁵ Чүнки Реб Бабылы вейран
эдийәр,
шовхуныны басып ятыряр.
Толкунлары бол сув дей
гүвлейәр,
галмагаллы сеслери
эшидилйәр.
- ⁵⁶ Бабылың гаршысына
хеләклейжи чыкды,
онуң батыр йигитлери эле
салынды,

яйлары бөлек-бөлек болды,
чүнки Реб өч алян Худайдыр;
онуң этмишиниң алмытыны
берер.

⁵⁷ Мен онуң ёлбашчыларыны,
ақылдарларыны,
хәкимлерини, серкерделерини,
уршужыларыны серхош эдерин.
Олар әбеди ука гидип
оянмазлар.

Муны ады Хөкмүрован Реб болан
Патыша айдяр.

⁵⁸ Хөкмүрован Реб шейле дийәр:
«Бабылың галың диварлары ер
билен егсан болар,
онуң белент дервезелери
якылар,
халклар бидерек ере зәхмет
чекерлер,
миллетлериң дер дөкен
зәхмети ода ташланар».

⁵⁹ Бу Яхуда патышасы Сидкияның
патышалыгының дөрдүнжи йылы-
ды. Махсеяның агтыгы, Нерияның
оглы Серая патышаның баш долан-
дырыжысыды. Ол Сидкия билен биле
Бабыла барярка, Ермея пыгамбер
оңа шу сөзи табшырыпды. ⁶⁰ Ермея
Бабылың башына гелжек әхли бет-
багтлыклары, Бабыла дегишли бу
сөзлериң барыны бир кагыза язды.

⁶¹ Ермея Серая шейле дийди: «Бабы-
ла бараныңда, бу сөзлериң әхлисини
халка окап бермеги унутма. ⁶² Онсоң
шейле дий: „Я Реб, бу ери ёк этжек-
дигиңи, онда ынсан-да, хайван-да
яшамажакдыгыны, юрдуң әбеди-
лик харабачылыга өврүлжекдиги-
ни Өзүң айтдың“. ⁶³ Бу кагыздакы
языланлары окап боланыңдан соң,
оны бир даша баглап, Евфрат деря-
сының ортасына ат. ⁶⁴ Соңра шейле
дий: „Бабыл-да шейдип сува батар,

онуң башындан индержек бетбагт-
лыгымдан яңа, инди ол хич хачан
галып билмез“».

Ермеяның сөзлери шу ерде гутаряр.

52-нжи бап

Иерусалимиң сынмагы

(2 Патышалар 24:18-20; 25:1-17)

¹ Сидкия патыша боланда, йигри-
ми бир яшындады. Ол Иерусалимде
он бир йыл патышалык этди. Онуң
эжеси Хамутал либналы Ермеяның
гызыды. ² Сидкия хем Ехоякым ялы
Реббиң назарында йигренжи ишле-
ри этди. ³ Реббиң Иерусалиме ве яху-
да халкына гаршы болан гахары ту-
ташярды. Ол шонуң үчин олары Өз
хузурундан ковды.

Сидкия Бабыл патышасына гар-
шы уруш турузды. ⁴ Сидкияның па-
тышалыгының докузынжы йылы-
ның онунжы айының онуна Бабыл
патышасы Небукаднесар тутуш го-
шуны билен Иерусалиме хүжүм эдип,
онуң гаршысында дүшелге гурды.
Олар Иерусалиме гирмек үчин, даш-
төверегинде япгыт гурдулар. ⁵ Шей-
дип, Сидкияның патышалыгының
он биринжи йылына ченли Иеру-
салим габавда дурды. ⁶ Дөрдүнжи
айың докузына шәхерде ачлык гүй-
жәп, юрдуң илаты иймәге чөрек тап-
мады. ⁷ Галаның диварының бир бө-
леги душман тарапындан йыкылды.
Бабыллылар галаның даш-төверегини
габасалар-да, әхли эсерлер гиже
патышаның багының ёлундан,
ики диварың арасындакы дөвезе-
ден чыкып, Араба дүзлүгине тарап
гачып гитдилер. ⁸ Эмма бабыллыла-
рың гошуны патышаның ызындан
ковуп, Ерихо дүзлүгинде ызындан

етди. Патышаның әхли гошуны онун янындан гачып, дагашып гитдилер. ⁹Онсон бабыллылар патышаны тутуп, Хамат юрдундакы Рибла гетирдилер. Шол ерде Бабыл патышасы оңа хөкүм чыкарды. ¹⁰Бабыл патышасы Сидкияның огулларыны онун гөзүнің алнында өлдүрди. Риблада Яхуданың әхли ёлбашчыларыны-да өлдүрди. ¹¹Ол Сидкияның гөзлери-ни ойдурды ве зынжыр билен баглап, Бабыла алып гитди. Ол оны өлйәнчэ зынданда саклады.

¹²Бабыл патышасы Небукаднесарын патышалыгының он докузынжы йылының бәшинжи айының онуна шаның жанпеналарының баштутаны хем эмелдары Небузарадон Иерусалиме гелди. ¹³Небузарадон Реббиң өйүни, патышаның көшгүни ве Иерусалимиң әхли жайларыны ода берди, ол улы жайларың әхлисини якды. ¹⁴Бабыллыларың жанпеналарының баштутаны билен гелен гошун Иерусалимиң даш-төверегиндәки диварларың әхлисини йыкды. ¹⁵Жанпеналарың баштутаны Небузарадон халкың гарыпларыны, шәхерде аман галанлары, Бабыл патышасының тарапына гечен гачтаклары ве аман галан сеткәрлери есир эдип әкитди. ¹⁶Эмма жанпеналарың баштутаны Небузарадон юрдуң гарып-гасарларының кәбирлерини үзүмчилик ве дайханчылык билен мешгуллансынлар дийип гоюп гайтды.

¹⁷Бабыллылар Реббиң өйүндәки бүрүнч сүгүнлери, шейле хем ол ердәки арабалары ве бүрүнч ховзы парчалап, әхли бүрүнжи Бабыла алып гитдилер. ¹⁸Олар ыбадатхана хызматы үчин уланылян газанлары, пилчелери, этишгирлери, легенлери, якым-

лы ыслы түтетги якмак үчин уланылян гаплары ве бейлеки бүрүнч гап-гачларың барыны алып гитдилер. ¹⁹Жанпеналарың баштутаны булардан башга-да окаралары, маңаллары, легенлери, газанлары, чыраданлары, гаплары, кәселери алып гитди. Ол алтындан ясалан затлары алтыны үчин, күмүшден ясалан затлары хем күмши үчин алып гитди. ²⁰Сүлейман патышаның Реббиң өйи үчин ясан ики сүтүни, бир ховзы ве ховзуң ашагындакы он ики саны бүрүнч өкүзи үчин сарп эдилен бүрүнжиң аграмы чәксизди. ²¹Бир сүтүниң бейиклиги он секиз тирсекди. Төверегиниң айлавы он ики тирсекди. Галыңлыгы дөрт бармак болуп, ичи бошды. ²²Сүтүниң депсинде-де бир саны бүрүнч тәч барды. Бир тәжиң бейиклиги бәш тирсекди ве тәжиң даш-төверегине айланан нарлардыр өрме зынжырлар хем тутуш бүрүнчден ясalandы. Бейлеки икинжи сүтүн-де нарлар билен безелип, эдил биринжә меңзешди. ²³Хер хатарың төверегинде жеми йүз нар барды ве ерден дине тогсан алтысы гөрнүп дурды.

Яхуда халкы Бабыла сүргүн эдилйәр
(2 Патышалар 25:18-21)

²⁴Баш руханы Серая билен икинжи руханы Сепаняны хем-де үч саны гапы сакчысыны жанпеналарың баштутаны Бабыла есир эдип әкитди. ²⁵Ол шәхерде галан эсгерлериң баштутаны эдип белленен бир харбы серкердәни, шәхерден тапылан патышаның еди саны маслахатчысыны, юрдуң илатыны гошуна язян серкердәниң мүрзесини ве юрдуң илатының

алтмыш саны баштутаныны алып гитди. ²⁶Жанпеналарың баштутаны Небузарадон олары тутуп, Рибла галасындакы Бабыл патышасының янына гетирди. ²⁷Хамат юрдуның Рибла галасында Бабыл патышасы олары өлдүрди. Шейдип, яхуда халкы өз юрдундан сүргүн эдилди.

²⁸Небукаднесарың есир эдип гетирен халкы, ине, шулардан ыбарат: патышалыгының единжи йылында үч мүң йигрими үч яхуданы; ²⁹Небукаднесарың патышалыгының он секизинжи йылында Иерусалимден секиз йүз отуз ики адамы; ³⁰йигрими үчүнжи йылында жанпеналарың баштутаны Небузарадон яхудардан еди йүз кырк бәш адамы есир эдип әкитди. Олар жеми дөрт мүң алты йүз адамдыр.

Ехоякының есирликден бошадылмагы
(2 Патышалар 25:27-30)

³¹Яхуда патышасы Ехоякының сүргүнлигиниң отуз единжи йылында Эвилмеродак Бабыла патыша болды. Ол шол йылың он икинжи айының йигрими бәшинде Яхуда патышасы Ехоякына ягшылык эдип, оны туссаглыкдан бошатды. ³²Ол Ехоякын билен мәхирли сөхбет этди ве оны Бабыла сүргүн эдилен бейлеки шалардан илери тутды. ³³Шейдип, Ехоякын туссаглыкдакы гейимлерини чыкарды. Ол галан өмрүниң әхли гүнлеринде патышаның сачагындан нахарланды. ³⁴Онуң гүнделик әкленжи тә өлйәнчә Бабыл патышасы тарапындан берилди.

Ермея пыгамбеиң агысы

Гириш

Бу китап еврей дилинде «Нә-дип?» диймеги аңладяр, йөне бе-ян эдйән вакаларына гөрә *Ермея-ның агысы* дийип атландырыляр. Китабы кимиң язандыгы анык мә-лим болмаса-да, оны Ермея пыгам-бер языпдыр дийип хасаплаярлар. Тарыхы вакаларың беянына гөрә, б. э. өң 586-нжы йылда, ягны Ие-русалимиң вейран эдилен вагтын-да Ермея пыгамбер шол ердеди. Бу болса китап Ермея пыгамбер тара-пындан языландыр дийип пикир этмәге долы эсас берйәр. Мукад-дес Язгыларда ахы-налалар диңе «Ермеяның агысында» дәл, эйсем «Мезмурлар» китабында хем көп беян эдилендир.

Китап гошгы гөрнүшинде язы-ландыр. Бу гошгулар шыгрыетиң йөрите тәринде дүзүлип, хер сети-ри я-да хер бендиниң сетирлери элипбий тертибинде гелиән харп-

дан башланяр. Шейле тәрде дү-зүлен гошгының сетирлериниң башкы харплары ёкардан ашак окаланда хайсыдыр бир сөзи я-да жүмләни дүзйәр. Еврей элипбийи-ниң биринжи харплары *א* (алеф) ве *ב* (бет) харплары болуп, ол жеми 22 харпдан ыбаратдыр. Китапда аятларың хайсы харпдан башлан-яндыгыны гөркезмек үчин, гош-мача сөзбашылар еврей элипби-йиниң харплары билен аңлады-ландыр. Үчүнжи ахы-нала (3-нжи бап) 66 аятдан ыбарат болансоң, 3 аят алеф-ден, 3 аят бет-ден ве шо-ңа меңзеш тертипде башланяр. Бу ахы-нала китабың ортасында ерле-шип, аятларының 3 эссе көп бол-магы онуң айратын ныгталмагына ярдам эдйәр. Акрогошгы – сетир-лериниң башкы харплары ёкар-дан ашак окаланда хайсыдыр бир сөзи я-да жүмләни дүзйән гошгы.

Мазмуны

Иерусалимиң ахы-наласы	1:1-22
Иерусалимиң жезасы	2:1-22
Жеза ве умыт	3:1-66
Иерусалим йыккыляр	4:1-22
Рехимдарлык үчин дилег	5:1-22

1-нжи бап

Иерусалимиң ахы-наласы

Алеф

¹Вах, өң адамдан долы шәхер,
инди ялңыз бошап галды!
Миллетлер арасында бейик
болан
инди дул хатына меңзәп
галды!
Өң веляятларың меликеси
болан,
инди гырнага өврүлди!

Бет

²Гижесине зар-зар агляяр,
яңакларында гөзяшы.
Ойнашларындан
көшешдирйән ёк оны.
Әхли достлары хайынлык эдип,
она душман болдулар.

Гимел

³Яхуда көп хасрат ве агыр
зәхмет чекди,
инди болса есир эдип
экидилди.
Ол миллетлер арасында яшаяр.
Ол хич бир дынчлык тапман,
бетбагтлыга учранында,
ковгучыларының элине
дүшди.

Далет

⁴Сиона^а барян ёллар яс баглаяр,
чүнки байрамчылыгына
гелйән ёк.
Әхли дервезелери чоларып
галан,

руханылары ахы-нала чекйәр.
Гайгы-хасрат чекйәр яш
гызлары,
өзи хем гам-гусса батяр.

Хе

⁵Ягылары хөкүмдар боляр,
душманлары ровачланяр.
Языгының агырдыгы үчин Реб
бу хасраты чекдирди Сиона.
Душманының өнүне салнып,
чагалары сүргүн эдилди онуң.

Вав

⁶Сион гызының^б әхли шан-
шөхраты гачды.
Ёлбашчылары өри тапмаян
кейик киминди,
ковгучылардан гачмага
межаллары ёкды.

Зайин

⁷Хасратлы хем сергезданлык
гүнүнде Иерусалим
өңки гүнлердәки эе болан
байлыгыны ятлар.
Халкы душманың элине
дүшенде,
хич ким оңа көмек этмеді.
Ол ер билен егсан боланда,
душманы үстүнден гүлди.

Хет

⁸Иерусалим агыр гүнә этди,
шейдип, ол гүлки болды.
Өңки сылаянлар
ялаңачлыгыны гөрүп,
инди оны йигренйәрлер.
Мунуң үчин онуң өзи ах чекип,
хеммелерден йүзүни гизлейәр.

^а **1:4 Сион** – бу Иерусалим шәхериниң бейлеки ады. Сөзлүге серет.

^б **1:6 Сион гызы** – бу ысрайыл халкы диймекдир. Сөзлүге серет.

Тет

⁹ Иерусалимиң ахлаксызлыгы
этегиндеди,
гележеги хакда пикир
этмеди.
Онуң йыкылышы айылганчды,
оңа теселли берйән ёкды.
«Я Реб, агыр халыма назар сал,
чүнки душман үстүн чыкды!»

Ёд

¹⁰ Душман онуң иң гымматлы
затларына эл урды,
миллетлере ыбадатхана
гирмеги гадаган этсең-де,
Иерусалим оларың
гирийэндиклерини гөрди.

Каф

¹¹ Бир дөвүм чөрек гөзлөп,
бүтин халкы ах чекйэр;
тээден гүйже гирмек үчин,
хазыналарыны иймите
берйэр.
«Я Реб, ине, халыма серет,
мен нэхили дерексиз болдум.

Ламед

¹² Эй, өтегчилер, сизиң үчин бу
хич затмы?
Ине, халымы гөрүң,
хей-де, мениң башымдан инен
гам-гусса ялы гам-гусса
бармы?
Реб газапдан долуп ловлан
гүни
бу хасраты чекдирди маңа.

Мем

¹³ Ёкардан от иберип,
сүңклерими көйдүрди;
аягыма дузак гуруп,
мени аркан агдарды;

мени вейран эдип,
бүтин гүн тапдан дүшүрди.

Нун

¹⁴ Гүнэлерим боюнтырыгыма
багланды,
Реббиң Өз эли билен ишилип,
мениң бойнумдан асылды,
Ол гүйжүми түкетди;
Таңры мени гаршы дуруп
билмедик
душманларымың элине берди.

Самех

¹⁵ Терк этди Таңрым әхли
уршужыларымы,
гошун чагырды гырмак үчин
ийгитлерими.
Таңры Яхуда бой гызыны
үзүм сыкян дек сыкып енчди.

Айин

¹⁶ Мен булар үчин аглаярын,
гөзяшларым сил болуп акры.
Жаныма арам берйән ёк,
теселли берижи менден
узакда.
Чагаларым дерби-дагын
эдилди,
чүнки душман үстүн чыкды».

Пе

¹⁷ Сион элини узадяр,
эмма оңа теселли берйән ёк.
Якуба душман болуң дийип,
Реб эвр этди гоңшы халклара.
Иерусалим оларың арасында
мурдар зада өврүлди.

Тсади

¹⁸ Реб адылдыр,
мен болса буйругына гаршы
чыкдым,

эмма сиз, эй, бүтин халклар,
гулак гоюң,
мениң чекйән дердими гөрүң;
сүргүн эдилди яш гыздыр
йигитлерим.

Коф

¹⁹ Ойнашларымы чагырдым,
эмма олар мени алдава
салдылар.
Руханыларым ве яшулуларым
тээден гүйже гирмек үчин
өзлерине иймит гөзлейәркәлер,
шәхерде хеләк болдулар.

Реш

²⁰ Серет, я Реб, нәхили эжир
чекйән,
ичим яняр,
йүрегим чат ачяр,
чүнки Саңа гаршы баш
галдырдым.
Дашарда гылыч гыряр,
ичерде өлүм хөкүм сүрйәр.

Шин

²¹ Олар ахы-наламы эшитдилер,
эмма маңа теселли берйән ёк.
Жебрими әхли душманларым
эшитди,
Сениң муны эдениңе
шатландылар.
Ыглан эден гүнүңи гетир,
олар-да мениң ялы болсунлар.

Тав

²² Әхли писликлери Саңа аян
болсун;
тутуш языкларым себәпли
маңа нәме эден болсаң,
олара хем шоны этгин.
Ахы-налам көпдүр,
йүрегим тапдан дүшендир.

2-нжи бап

Иерусалимиң жеңзасы

Алеф

¹ Вах, Таңры газап атына
атланып-ха,
Сион гызыны гара булуда
гаплады-ла!
Ол Ысрайылың гөзеллигини
гөкден ере ташлады.
Ол гахары гелен гүни Өз
аягының күрсүсини терк
этди.

Бет

² Таңры Якубың әхли меканыны
вейран этди
хич рехимдарлык этмеди.
Яхуда гызының галаларыны
йыкды
гахар-газабы ятмады.
Патышалыгыны хем
хөкүмдарларыны
масгаралап, ер билен егсан
этди.

Гимел

³ Чогян гахары билен
Ысрайылың әхли гүйжүни ёк
этди.
Душман чозанда саг элини ыза
чекди.
Даш-төверегини ода берип,
алавлы от кимин Якубың
юрдуны якды.

Далет

⁴ Душман кимин яйыны чекди,
элини галдырды ягы
кимин.
Гөз-гуванжымызың барыны
өлдүрди;

Сион гызының чадырының
үстүне
газабыны от кимин пүркти.

Хе

⁵ Таңры душман ялы болуп,
Ысрайылы юмурды.
Әхли көшклерини йыкып,
галаларыны вейран этди.
Яхуда гызының ясдыр
ахы-наласыны хас-да
көпелтди.

Вав

⁶ Ыбадатханасыны чатма дей
йыкды,
халкың ыбадат өйүни
вес-вейран этди.
Реб Сионда байрамлардыр
Сабат гүнүни унутдырды.
Гахар-газаба мүнүп,
патышаны ве руханыны рет
этди.

Зайин

⁷ Таңры гурбанлык сыпасыны
ташлады,
мукадес өйүни терк этди.
Көшклериниң диварларыны
душманың элине берди.
Реббиң өйүндәки душманың
гыкылыгы
байрамчылык гүндәки оваза
меңзеди.

Хет

⁸ Реб Сион гызының диварыны
вейран этмеги йүрегине дүвди.
Өлчег йүпүни герип,
йыкмакдан эл чекмеди.
Дашкы, ички дивар долды яс
биле,
икиси-де егсан болды ер биле.

Тет

⁹ Онуң дервезелери ере чөкди;
Реб килтлерини дөвүп ёк
этдирди.
Патышасы ве ёлбашчылары
ят миллетлериң арасында
галды.
Инди халка өвүт-несихат
берилмейэр,
пыгамберлерине Ребден
гөрнүш гелмейэр.

Ёд

¹⁰ Сион гызының яшулулары
ерде чөк дүшүп отырлар
үмсүм.
Жул гейиндилер,
башларындан совурдылар гум.
Башларыны ашак эгдилер,
Иерусалимиң яш гызлары хем.

Каф

¹¹ Гөзлерим яш дөкмекден
күтелди,
ичим январ.
Эзиз халкымың вейранчылыгы
зерарлы
гара багрым ган боляр,
чүнки шәхериң көчелеринде
чагалардыр бәбеклер
межалсыз йыкыляр.

Ламед

¹² Шәхер көчелеринде яраланан
дек хушуну йитирйэрлер.
«Ханы чөрек ве шерап?»
дийип,
эжелерине перят эдйэрлер.
Оларың гужагында жан
берйэркә.

Мем

¹³ Мен саңа нәме дийеин?

Эй, Иерусалим гызы, сени
нәмә меңзедейин?
Эй, Сион бой гызы,
теселли берер ялы, сени нәмә
деңешдирейин?
Сениң хеләкчилигиң деңиз дей
әгирт,
ким шыпа берер саңа?

Нун

¹⁴ Сен хакда пыгамберлерин
галп, манысыз гөрнүшлер
гөрдүлер.
Өңки каддыңа дикелтмек үчин
этмишиңи йүзүңе басмадылар.
Гайтам, сени ёлдан чыкарян
ялан гөрнүшлер гөрдүлер.

Самех

¹⁵ Әхли өтегчилер саңа эл
чарпярлар.
Иерусалим гызына сыкылык
атып:
«Бүтин дүйең шатлыгы,
гөзеллик гөрки
дийилйән шәхер шуму?»
дийшип,
башларыны яйкаярлар.

Пе

¹⁶ Әхли душманларың сени
яңсылаярлар,
сыкылык атып, дишлерини
гыжаярлар.
Олар: «Биз оны ювутдык!
Ине, шуды бизиң гарашяң
гүнүмиз.
Ахыры муны-да гөрдүк!»
дийип гыгырышярлар.

Айин

¹⁷ Реб Өз ниетини амала ашырды,
овалдан беллейши ялы,

Өз сөзлерини бержай этди.
Сени рехимсизлик билен
хеләк этди,
шат этди халыңа душманыңы,
ягыларыңа кувват берди.

Тсади

¹⁸ Халк Реббе йүрекден перят эдйәр.
Гиже-гүндиз гөзяшың сил
болуп аксын,
гөзлериңиң яшы кепемесин,
эй, Сион гызының дивары!

Коф

¹⁹ Тур! Гижеки нобат башында
перят эт!
Йүрегиңи Таңрының
хузурында сув кимин дөк!
Хер көчөниң башында
ачлыгыңдан йыкыляң
чагаларыңың жаны үчин
элиңи сер Оңа.

Реш

²⁰ Серет, я Реб, халкыңың халыңа
бак!
Кими бейле гүне саланыңы
гөр!
Аяллар өз догран эзиз
чагаларыны ийсинлерми?
Руханы ве пыгамбер
мукаддес өйүңде
өлдүрилсинми?

Шин

²¹ Яшы-гаррысы ёлуң үстүңде
ятыр,
гызларымдыр йигитлерими
гылычдан гечирдилер.
Гахарың гелен гүни Сен олары
өлдүрдиң,
рехимсизлик билен барыны
гырдың.

Тав

- ²² Чар тарапдан маңа ховп
саланлары чагырдың,
байрамчылык гүнүндәки
кимин олары үйшүрдің.
Реббиң гахары гелен гүни хич
ким гачып гутулмады,
оларың арасындан дири
галаны болмады,
сөйүп улалдан чагаларымы
душманым хеләк этди.

3-нжи бап

*Реббиң садык сөйгүси
түкенмездир*

Алеф

- ¹ Худайың газап таягындан
хасрат чекен адам мен.
² Ол мени идип,
ышыксыз түм гаранкылыга
гетирди.
³ Ол бүтин гүн гайта-гайта
гаршыма элини галдырды.

Бет

- ⁴ Этими, хамымы чүйретди,
сүңклерими дөвүп ташлады.
⁵ Үстүме чозуп, дашымы габады,
башыма хасрат хем дерт
салды.
⁶ Биреййәм өленлер кимин
мени гаранкылыкда яшатды.

Гимел

- ⁷ Гачмаз ялы дашыма дивар
айлады,
бойнума агыр зынжырлар
салды.
⁸ Перят эдип, көмеге
чагыранымда,
Ол дилегиме гулак салмады.

- ⁹ Ёнма дашлар билен ёлумы
япды,
ёдаларымы эгрелтди.

Далет

- ¹⁰ Худай мени пейлейән айыдыр,
букуда ятан арсландыр.
¹¹ Ёлумдан азашдырып
парчалады,
халыс сандан чыкарды.
¹² Ол яйыны чекди,
мени окуна нышан эдинди.

Хе

- ¹³ Сагдагындакы оклары атып,
багрымы дешди.
¹⁴ Мен әхли халкыма гүлки
болдум,
гүнузын оларың айдымы
болдум.
¹⁵ Ол мени хасратдан дойруп,
ёвшаның ажы сувуны ичирди.

Вав

- ¹⁶ Чагыл билен дишлерими
овратды,
күл ичинде депип, дыза
чөкдүрди.
¹⁷ Мениң жаным рахатлыгы
унутды,
шатлыгың нәмедиги ятдан
чыкды.
¹⁸ Өзүме дийдим: «Жандан эл
үздүм,
Реббе болан әхли умыдым
өчди».

Зайин

- ¹⁹ Хасратымдыр сергезданлыгым
хакда ойлансам,
ажы ёвшан билен зәхер-
закгун ичен ялыдыр!
²⁰ Жаным муны дынгысыз ятлаяр,

шонуң үчин йүрегим
параланяр.

²¹ Эмма шуны ятда сакляян,
шонда ене-де умыт дөрөйэр:

Хет

²² Реббиң садык сөйгүси
түкенмездир ^a,
чүнки Онуң рехимдарлыгы
бакыдыр.

²³ Хер сэхер булар тэзеленйэр,
Сениң вепадарлыгың
бейикдир!

²⁴ Жаным диййэр: «Реб мениң
пайымдыр.
Шоңа гөрэ Оңа
интизардырын».

Тет

²⁵ Реб Өзүне бил баглаянлара,
Өзүни йүрекден агтарянлара
ягшыдыр.

²⁶ Реббиң халас эдишине
үмсүм гарашмак говудыр.

²⁷ Адама боюнтырыгы
яшлыкдан гөтермек говудыр.

Ёд

²⁸ Ынсан дымып, ялңыз отурсын,
чүнки боюнтырыгы дакан
Ребдир.

²⁹ Ере йүзин йыкылсын,
белки, умыт бардыр.

³⁰ Өзүни урана яңагыны тутсун,
масгараланмакдан долы
болсун.

Каф

³¹ Чүнки Таңры хич вагт
өмүрлик терк этмез.

³² Ол бирине хасрат чекдирсе-де,
бол мерхеметине гөрэ рехим-
-де эдер.

³³ Хасрат берип, гайга батырса-да,
булары Ол йүрекден этмез.

Ламед

³⁴ Юрдун эхли есирлери
аяк астында депелененде,

³⁵ Бейик Худайың хузурында
ынсан хукуклары
кемсидиленде,

³⁶ давада бирине адалатсызлык
эдилен вагты,
Таңры олары гөрйән
дәлмидир?

Мем

³⁷ Булары Таңрының Өзи
буюрмаса,
ким буйрук берип ерине
етирдерди?

³⁸ Ягшылык хем, яманлык хем
Бейик Худайың агзындан
чыкмаярмы?

³⁹ Өз гүнәлери үчин жезасын
алса,
дири галан адам нәме үчин
зейренсин?

Нун

⁴⁰ Гелиң, ёлларымызы сынап
гөрелиң,
тээден Реббе гайдып
баралың.

⁴¹ Гелиң, гөкдәки Худая
элимизи-де, йүрегимизи-де
ачалың.

⁴² Биз гүнә эдип баш галдырдык,
Сен бизи багышламадың.

^a 3:22 *Реббиң садык сөйгүси түкенмездир* – бу жүмле кәбир голязмаларда *Реббиң сөйгүси себәли биз ёк болуп гитмедик* дийип душ гелйэр.

Самех

- 43 Коваладың бизи газап билен,
рехимсизлик билен өлдүрдин.
44 Өзүңи булуда бүредин,
дилеглер эшидилмесин дийип.
45 Бизи миллетлер арасында
сыр-сүплүге, зир-зибиле
өвүрдин.

Пе

- 46 Әхли душманларымыз
бизи янсыладылар.
47 Үстүмизе ховп ве хиле,
харабачылык ве вейранчылык
абанды.
48 Эзиз халкымың
хеләкчилигинден яна
гөзяшларым сил болуп ақяр.

Айин

- 49-50 Реб гөкден ашак назар саянча,
гөзяшларым хич түкенмез,
асла кепемез.
51 Шәхеримдәки гызларың халына
йүрегим гыйым-гыйымдыр.

Тсади

- 52 Маңа нәхак душман боланлар
мени гуш кимин авлап
тутдулар.
53 Дирилигиме чукура ташлап,
үстүмден даш окладылар.
54 Сувлар депәмден ашды,
«Мен хеләк болдум» дийдим.

Коф

- 55 Чукуруң дүйбүнден
Сени чагырдым, я Реб.
56 «Гулагыңы дыкма, перядыма
гулак гой»
диен сөзлерими эшитдин.
57 Сени чагыранымда, яныма гелип:
«Горкма!» дийдин.

Реш

- 58 Эй, Таңры, жанымы гутаран
Сенсиң,
өмрүми халас эден Сенсиң.
59 Я Реб, маңа эдилен
адалатсызлыгы гөрдүн,
мениң хакымы алып бер.
60 Менден нәхили өч
алышларыны гөрдүн,
гаршыма гуран
дилдүвшүклерини билдин.

Шин

- 61 Я Реб, оларың
масгаралайшыны эшитдин,
гаршыма гуран
дилдүвшүклерини гөрдүн.
62 Душманларымың бүтин гүн
мениң гаршыма
эдйән хышы-вышыларыны ве
хүнүрдилерини эшитдин.
63 Эрттирден агшама ченли
мен оларың яңсы айдымы
болдум.

Тав

- 64 Оларың эллери билен
эденлерини
эгинлери билен чекдир, я Реб!
65 Йүреклерине ховсала сал.
Гой, нәлетин оларың
үстүнден инсин!
66 Газап билен ковалап,
гөклерин астындан олары өк
эт, я Реб!

4-нжи бап

Иерусалим йыкылды

Алеф

- 1 Вах, алтын нәхили гаралды-ла!
Сап алтын нәхили үйтгеди-ле!

Мукаддес дашлар чашып ятыр
хер көчәнің башында.

сүйтден акдылар.
Беденлери мерженден гызыл,
даш сыпатлары якут киминди.

Бет

² Сионың жандан эзиз чагалары
сап алтындан-да
гымматлыды!
Вах, инди күйзегәриң элинің
иши
гуры бир тойна дең болуп
галды!

Хет

⁸ Инди йүзлери көмүрден гара,
көчелерде таналмаярлар.
Дерилери сүңклерине япышып,
гуры агажа дөндүлөр.

Гимел

³ Хатда шагаллар-да эмжек берип,
өз балаларыны эмдирийэндир,
эмма эзиз халкым чөл дүегушы
кимин
чагаларына рехимсиз болды.

Тет

⁹ Ачлыкдан өлениңден
гылычдан өлениң говудыр.
Ериң хасылындан махрум
болуп,
оларың өмүр танаплары
гырылды.

Далет

⁴ Сүйт эмйөн чаганың дили
тешнеликден дамагына
япышяр.
Чагалар чөрек диләп ялбарярлар,
эмма хич ким хич зат
бермейәр.

Ёд

¹⁰ Юка йүрек аяллар чагаларыны
өз эллери билен өзлери
биширди.
Эзиз халкымың хеләкчилик
гүнүнде
чагалары оlara иймит болды.

Хе

⁵ Нәз-ныгматлар ийип яшанлар
көчелерде ачлык чекйәрлер.
Гырмызы дон гейип улаланлар
иймит гөзләп, зир-зибили
дөрийәрлер.

Каф

¹¹ Реб гахар-газабыны пүркди,
ловлаян гахарыны сачды.
Сиона гаршы туташдыран оды
онуң дүйплерини-де яндырды.

Вав

⁶ Чүнки эзиз халкымың жезасы
ынсан эли дегмезден
бир демде йыкылан
Содомың жезасындан улудыр.

Ламед

¹² Дүнийәдеки патышаларың,
ынсанларың хижиси
Иерусалимиң
дервезелеринден ягылардыр
душманларың гиржегине
ынанмаздылар.

Зайин

⁷ Онуң ёлбашчылары гардан
арасса,

Мем

¹³ Буларың бары
пыгамберлериниң гүнәси,

руханыларының этмиши
үчин болды.
Чүнки олар шәхериң ортасында
догручылларың ганыны
дөкдүлер.

Нун

¹⁴ Көр кимин көчелерде
энтедилер,
ган билен харам болдулар.
Муңа гөрә гейимлерине
эл дегрип билен болмады.

Самех

¹⁵ Халк олар: «Ёк болуң, эй,
харамлар!
Гачың! Айрылың! Эллемән!»
дийди.
Шейдип, олар ковлуп,
сергездан болдулар.
Миллетлер арасында олар
шейле дийилди:
«Бу ерде мундан артык
галмасынлар!»

Пе

¹⁶ Реббинц Өзи олары даргатды,
Реб инди олар назар салмаз.
Руханыларына хормат гоюлмаз,
яшулуларына рехим эдилмез.

Айин

¹⁷ Көмеге бидерек гарашмакдан
гөзлеримиз күтелди.
Биз сакчылык диңинде көп
гарашдык,
халас этмейән миллете
гарашан экеник.

Тсади

¹⁸ Ызымызы ызарладылар,
көчелеримизде гезип
билмедик;

ахырымыз голай, гүнлеримиз
гутарды,
чүнки сонумыз етип гелипди.

Коф

¹⁹ Бизи ковалаянлар
гөкдәки бүргүтлерден
йылдамды.
Олар дагларда бизи
ызарладылар,
чөлде бизи пейләп ятдылар.

Реш

²⁰ Дирилик непесимиз, Реббинц
сечип-сайланы
оларың чукурына гачды.
Биз ол хакда: «Онуң саясында
миллетлер арасында яшарыс»
дийипдик.

Шин

²¹ Эй, Ус юрдунда яшаян
Эдом гызы, шатлан, беген!
Йөне кәсе гезеги саңа-да етер,
серхош болуп
ялаңчаланарсың шонда.

Тав

²² Эй, Сион гызы, гүнәңиң жезасы
тамамланды,
Реб инди сени гайдып сүргүн
этмез,
эмма сениң этмишиңиң
жезасын берип,
гүнәлериңи паш эдер Ол, эй,
Эдом гызы.

5-нжи бап

Рехимдарлык үчин дилег

¹ Я Реб, бизиң башымыза
геленини ятла.

- Серет-де, бизиң
масгарачылыгымызы гөр!
2 Мирасымыз кесекилере,
өйлеримиз гелмишеклере
галды.
3 Биз атасыз етим галдык,
эжелеримиз болса дул галды.
4 Сувумызы пул төләп ичдик,
одунымызы-да сатын алдык.
5 Бизи боюнтырык дакып
коваладылар,
тапдан дүшдүк, дынчлык
бермейэрлер.
6 Доя-гарна чөрөк иймек үчин
Мүсүре ве Ашура элимизи
сердик.
7 Ата-бабаларымыз гүнә этдилер;
инди олар ёк,
эмма оларың жезасыны биз
чекйәрис.
8 Үстүмизден гуллар хөкүм сүрйәр,
оларың элинден бизи халас
эдйән ёк.
9 Чөлдәки гаракчының гылыжы
зерарлы
нанымызы жанымыздан
гечип газаняс.
10 Якып барян ачлыгың дердинден
деримиз янян көз кимин
гызарды.
11 Яхуданың шәхерлеринде
гызларың,
Сионда гелинлериң намысына
дегилди.
12 Ёлбашчыларыны эллеринден
асдылар,
баштутанларына хормат
гоймадылар.
13 Йигитлер дегирмен дашыны
айлаярлар,
олар одун йүкүң астында
егшерйәрлер.
14 Гаррылар шәхер дервезесинде
отурмаярлар,
яш йигитлер саз гуралларыны
чалмаярлар.
15 Йүреклеримизиң шатлыгы
кесилди,
тансларымыз инди яса
өврүлди.
16 Башымыздан тәч гачды.
Вай халымыза! Чүнки гүнә
этдик.
17 Мунуң үчин йүрегимиз агырды,
гөзлеримиз күтелди.
18 Чүнки Сион дагы вейран болуп,
шагаллар сүмсүнишип йөр
үстүнде.
19 Йөне Сен, я Реб, эбеди хөкүм
сүрерсиң,
Сениң тагтың несилден-несле
довам эдер.
20 Нечүн Сен бизи эбедилик
унудярысың?
Нечүн бизи узак вагтлап терк
эдйәрсин?
21-22 Бизе чәксиз гахарланып,
бүтинлей рет этмедик болсаң,
бизи Өзүне өвүр, я Реб, биз
өврүлерис,
бизе өңки гүнлеримизи
гайтарып бер!

Эзекиел пыгамберин китабы

Гириш

Яхуды халкы Бабыл сүргүн-лигинде болан дөврүндө, б. э. өң 593-нжи йылда Реб Эзекиел (Кифл) пыгамбери чагырар. Эзекиел пыгамбер муны шейле беян эдйэр:

«Кебар каналының якасында сүргүн эдиленлериң арасындакам, гөклөр ачылды ве мен Худайдан гелен гөрнүшлери гөрдүм. Бу сүргүндө болян вагтымызың отузынжы йылының дөрдүнжси айының бәшине болды. Бу Ёякын патышаның сүргүн эдилмегиниң бәшинжси йылыды. Дөрдүнжси айың бәшине бабыллыларың юрдундакы Кебар каналының якасында Бузының оглы Эзекиел рухана Реббиң сөзи аян болды. Ол ерде Реббиң эли онуң үстүндеди»

1:1-3.

Эзекиел хем пыгамбер, хем руханыды. Ол руханыларың неслинден болуп, Худая хызмат этмәге сайланылан машгалада доглупды. Онуң пыгамберликлери руханының йүрегини шатландырырды.

Олардан ыбадатхананың дикелдилмеги барадакы (40 – 43-нжи баплар), руханылыгың галкынмагы (44-нжи бап) ве Худайың шалыгы (45 – 48-нжи баплар) барадакы пыгамберликлери айратын белләп гечмек болар. Эзекиелиң кәбир пыгамберликлери апокалиптик жанрында языландыр. Шейле жанрда язылан пыгамберликлер адаты болмадык шекиллерден ве гөрнүшлерден ыбарат боляр. Даныел пыгамбер билен Закаря пыгамберлериң гөрен гөрнүшлериниң беяны хем шу жанра дегишлидир.

Эзекиел пыгамберин китабында Худай көпленч Хөкмүрован Реб дийип атландырылар. Бу ат илкинжи гезек 2:4-де душ гелйэр. Еврей дилинде бу Адонай Яхве диймеги аңладяр. Адонай сөзи адатча Таңры, Яхве – Реб дийип тержиме эдилди. Эмма бу сөзлериң утгашып гелен ягдайларында Хөкмүрован Реб дийип тержиме эдилди.

Мазмуны

Реб Эзекиел пыгамбери чагырар.....	1:1–3:27
Иерусалимиң ыкбалы барадакы пыгамберлик.....	4:1–24:27
Реб миллетлери хөкүм эдйэр.....	25:1–32:32
Реб Өз халкына вада берйэр.....	33:1–37:28
Хөкүмдар Гога гаршы пыгамберлик айдылар.....	38:1–39:29
Гележекки ыбадатхана ве юрт барадакы гөрнүшлер.....	40:1–48:35

1-нжи бап

Реб Эзекиел ныгамбере аян боляр

¹Кебар каналының якасында сүргүн эдиленлерин арасындакам, гөклер ачылды ве мен Худайдан гелен гөрнүшлери гөрдүм. Бу сүргүнде болян вагтымызың отузынжы йылының дөрдүнжи айының бәшине болды. ²Бу Ёякын патышаның сүргүн эдилмегиниң бәшинжи йылыды. Дөрдүнжи айың бәшине ³бабыллыларын юрдундакы Кебар каналының якасында Бузының оглы Эзекиел рухана ^а Реббиң сөзи аян болды. Ол ерде Реббиң эли онуң үстүндеди.

⁴Мен демиргазыкдан тупанлы шемалың гелйәнини гөрдүм. Шөхлели, үзнүксиз от сачян эпет булут гелйәрди, одуң ортасында якуда меңзеш бир зат ялпылдаярды. ⁵Булудың ортасында кешплери ынсана меңзеш дөрт саны жандарың дураныны гөрдүм. ⁶Оларың херсиниң дөрт йүзи ве дөрт ганаты барды. ⁷Аяклары гөнүди, дабанлары гөләниң тойнагына меңзейәрди ве ялдыравук бүрүнч кимин шөхле сачярды. ⁸Ганатларының астындан, дөрт гапдалындан ынсан эллери чыкып дурды. Дөрдүсиниңде йүзлери ве ганатлары шейледиди: ⁹оларың ганатлары бири-бирине дегип дурды. Жандарлар йөрәнлеринде хич яна өврүлмән, хер хайсы өз тарапына гөни гидйәрди. ¹⁰Оларың дөрдүсиниң-де йүз кешплери шейледиди: өңде дөрдүсиниң-де ынсан йүзи, саг тарапында арслан йүзи, чеп тарапында өкүз йүзи ве ызда бүргүт йүзи барды. ¹¹Оларың йүзлери шейледиди.

Ганатлары болса ёкарык герилгиди; хер жандарың ганатларының икиси бири-бирине галташып дурды, бейлеки ики ганаты болса, оларың беденлерини өртйәрди. ¹²Оларың хер бири гөс-гөни херекет эдйәрди. Олар хич яна совулман, Рухуң ислейән угруна гидйәрдилер. ¹³Бу жандарларың гөрнүши янып дуран одуң көзлери ни я-да шамчыраглагы яда саялярды; от жандарларың ортасында дынгысыз херекет эдйәрди. От шөхле сачярды ве ондан йылдырым чыкярды. ¹⁴Жандарлар йылдырым чалтлыгында гелип-гидип дурдулар.

¹⁵Мен жандарлара середенимде, ине, дөрт йүзли жандарларың янында оларың херси үчин ерде бир тигир гөрдүм. ¹⁶Тигирлериң гөрнүши ве гурлушы шейледиди: олар сары якут кимин ялпылдаярды ве дөрдүси-де бири-бирине меңзешди; оларың гөрнүшлери ве гурлушлары тигир ичиндәки тигир ялыды. ¹⁷Чар тарапа йөрәп билйәрдилер; тигирлер хич яна өврүлмейәрдилер. ¹⁸Тигирлериң гуршавлары белент хем горкунчды; дөрдүсиниңде гуршавлары тутушлайын гөзлерден долуды.

¹⁹Жандарлар йөрәнлеринде, тигирлер-де оларың яны билен йөрөйәрдилер; жандарлар ерден галанларында, тигирлер-де биле ерден гаялярдылар. ²⁰Рух нирә гитмек ислесе, олар-да шол яна гидйәрдилер. Жандарларың рухы тигирлердедиги үчин, тигирлер-де олар билен биле ерден гаялярдылар. ²¹Жандарлар йөрөселер, тигирлер-де йөрөйәрдилер; жандарлар дурсалар, тигирлер-де дурярдылар. Жандарларың рухы тигирлердедиги үчин, олар

а 1:3 Бузының оглы Эзекиел рухана – я-да Бузы руханының оглы Эзекиеле.

ерден галанларында, тигирлер-де биле галардылар.

²²Гүммезе чалымдаш, буз ялы ялдыраян горкунч бир зат жандарларың келлелериниң үстүне яйылыпды. ²³Гүммезиң ашагында оларың ганатлары бири-бирине тарап герилги ягдайда гөнелип дурды. Оларың херсиниң беденини өртйән башга-да ики ганаты барды. ²⁴Олар йөрәнлеринде, ганатларындан чыкян сеси эшитдим: жошуп акян сувларың шаггылдысы, Гудратыгүйчлиниң сеси ве улы гошуның гүрпүлдиси ялыды. Олар дуранларында, ганатларыны ашак гойберйәрдилер. ²⁵Ганатларыны ашак гойберенлеринде, келлелериниң үстүндәки гүммезден бир сес гелйәрди. ²⁶Гүммезиң депесинде якут гөрнүшли тагтың кешби барды; тагтың кешбиниң үстүнде ынсан гөрнүшинде бир кешп барды. ²⁷Мен кешбиң билинден ёкардакы гөрнүшини гөрдүм, ол ичи тутушлайын от гөрнүшли ялдыраян якут киминди, кешбиң билинден ашакдакы гөрнүшини-де гөрдүм, ол от дейин парлап, төверек-даша шөхле сачып дурды. ²⁸Даш-төверекдәки шөхләниң гөрнүши ягышлы гүн булутда пейда болан әлемгошар киминди. Бу Реббиң шөхратының гөрнүшиниң кешбиди.

Мен муны гөрөн бадыма йүзин йыкылдым ве кимдир бириниң геплейән сесини эшитдим.

2-нжи бап

Реб Эзекиел пыгамбери чагырар

¹Геплейән сес маңа: «Эй, ынсан оглы, аяк үстүне гал, сениң билен геплешжек» дийди. ²Ол гепләнде, Рух ичине гирип, мени аяк үстүне

галдырды. Мен Онун өзүме йүзленип геплейәнини эшитдим. ³Ол маңа шейле дийди: «Эй, ынсан оглы, Мен сени гаршыма баш гөтерен питнечи миллет болан ысрайыл халкының арасына иберйәрин. Шу гүне ченли олар ве оларың ата-бабалары Маңа гаршы болуп гелдилер. ⁴Бу халк дикдүшди ве текепбирдир. Мен сени оларың янына иберйәрин. Сен олара: „Хөкмүрован Реб шейле диййәр“ дий. ⁵Бу питнечи халк сени ислесе диңлесин, ислемесе диңлемесин, йөне олар өз араларында бир пыгамбериң бардыгыны билсинлер. ⁶Эй, ынсан оглы, сен олардан ве оларың сөзлеринден горкма. Дашыңы чалыдыр тикенеклер гуршаса-да, ичянлар арасында яшасан-да горкма. Оларың сөзлеринден горкма, йүзлеринден хедер этме, олар питнечи халкдыр. ⁷Олар сени исле диңлесинлер, исле диңлемесинлер, олар сөзлерими айт, чүнки олар питнечи халкдыр. ⁸Йөне сен, эй, ынсан оглы, өзүне айдынларымы диңле. Бу питнечи халк ялы дикдүшди болма, агзыңы ач-да, саңа бержек задымы ий». ⁹Онсоң мен өзүме тарап узялян бир эл гөрдүм; ол элде бир дүйрленен кагыз барды. ¹⁰Оны мениң өңүмде ачып гойды, онуң ики тарапы хем язылгыды, онда агылар, иңчилдилер ве налыш сөзлери язылгыды.

3-нжи бап

¹Ол маңа: «Эй, ынсан оглы! Өзүңе берлени ий, шу кагызы иениңден соң болса гит-де, ысрайыл халкы билен геплеш» дийди. ²Онсоң мен агзымы ачдым ве Ол бу кагызы маңа иймөге берди. ³Ол маңа: «Эй, ынсан оглы! Гарныңы доюр, бу кагыздан ичиңи долдур; муны саңа берйәрин» дийди.

Онсоң мен оны ийдим, ол агзымда бал ялы сүйжүди. ⁴Ол маңа шейле дийди: «Эй, ынсан оглы! Бар, гит-де, ысрайыл халкына Мениң сөзлерими айт. ⁵Мен сени дүшнүксиз геплейән ве дили кын миллете дәл-де, ысрайыл халкының арасына иберйәрин. ⁶Хава, сени дүшнүксиз геплейән, дили кын ве сөзлерине дүшүнип болма-ян бейлеки көп миллетлериң арасына иберемок. Олара иберседим, олар сени хөкман динләрдилер. ⁷Эмма ысрайыл халкы сени динлемек ислебез, олар хатда Мени-де динлемек исле-мейәрлер; чүнки бүтин ысрайыл халкы кечжал ве доңйүрекдир. ⁸Серет, Мен сени эдил олар ялы кечжал ве доңйүрек этдим. ⁹Сениң маңлайыңы алмаз ялы чакмакдашындан хем гаты этдим. Олар питнечи халкдыр, олардан горкма, йүзлеринден хедер этме». ¹⁰Ол маңа ене-де шулары дийди: «Эй, ынсан оглы! Мениң саңа айд-ян әхли сөзлериме говужа гулак гой ве йүрегиңе орнашдыр. ¹¹Онсоң сүргүн эдилен илдешлериң янына гит-де, олара айт. Исле динлесинлер, исле динлемесинлер, олара: „Хөкмүрован Реб шейле диййәр“ дий».

¹²Рух мени ёкары галдырды, мен еңсәмден: «Реббиң шөхратына Өз меканында алкыш болсун!» диен улы гопгунлы сеси эшитдим. ¹³Бу жандарларың бири-бирлерине дегйән ганатларының ве оларың гапдалларындакы тигирлериң улы гопгунлы сесиди. ¹⁴Рух мени ёкары гөтерип, бу ерден алып гитди. Реббиң эли мениң үстүмде берк дурды ве жаным гахардан долуп, мен гайгы-хасратда гитдим. ¹⁵Онсоң мен Кебар каналының якасындакы Телабыпда яшаян сүргүндәкилериң янына бардым. Мен оларың яшаян

еринде, оларың арасында еди гүнләп аңк-таңк болуп отурдым.

Реб Эзекиел тыгамбери гөзегчи эдиң беллейәр

¹⁶Еди гүн геченден соң, маңа Реб-биң шу сөзи аян болды: ¹⁷«Эй, ынсан оглы! Мен сени ысрайыл халкына гөзегчи белледим. Мениң хер бир айдян сөзүми динле-де, Менден олара дуйдурыш бер. ¹⁸Мен эрбет адама: „Сен хөкман өлерсиң“ дийсем, сен хем оңа дуйдурыш бермесең я-да оңуң өмрүни халас этмек үчин эрбет ёлларындан эл чекмек барада оңуң билен геплешмесең, ол эрбет адам өз гүнәси зерарлы өлер, эмма оңуң ганы үчин Мен сениң билен хаклашарын. ¹⁹Эмма сен эрбеде дуйдурыш берсең, ол-да эрбетликден эл чекмесе, ярамаз гылыкларыны үйтгетмесе, ол өз гүнәси зерарлы өлер, эмма сен өз жаныңы халас эдерсиң. ²⁰Эгер догручыл адам догручыллыгындан дөнүп, эрбетлиге йүз урса, Мен оны агыр гүне саларын, ол хем өлер. Сен ол адама дуйдурыш бермесең, ол өз гүнәси зерарлы өлер ве оңуң эден догры ишлери ятланмаз. Мен оңуң ганыны болса сенден талап эдерин. ²¹Йөне догручыл адам гүнә этмез ялы, оңа дуйдурыш берсең, ол-да гүнә этмесе, элбетде, ол дири галар, себәби оңа дуйдурыш берилди; сен хем өз жаныңы халас эдерсиң».

²²Ол ерде Реббиң эли мениң үстүмдеди. Ол маңа: «Тур, дүзлүге гит, ол ерде Мен сениң билен геплеш-жек» дийди. ²³Шейлеликте, мен туруп, дүзлүге гитдим. Ол ерде Реббиң шөхраты Кебар каналының якасында гөрөн шөхратым ялыды, мен йүзин йыкылдым. ²⁴Рух ичиме гирип,

мени аяк үстүңө галдырды. Ол мениң билен геплешип, шейле дийди: «Гит-де, өйүңде гапыны ичинден гулпла. ²⁵Йөне сен, эй, ынсан оглы, бойнуна танап атылып багланарсың. Шейдип, сен халкың арасына гидип билмерсиң. ²⁶Оларың питнечи халкдыгы үчин Мен дилиңи дамагыңа япышдырарың, сен лал боларсың ве олара өвүт берип билмерсиң. ²⁷Эмма Мен сениң билен геплешип, дилиңи ачарын ве сен олара: „Хөкмүрован Реб шейле диййэр!“ диерсиң. Гой, диңлэн диңлесин, диңлемедик йүз өвүрсин, чүнки олар бир питнечи халкдыр».

4-нжи бап

Иерусалимиң габавы хакындакы пыгамберлик

¹«Сен, эй, ынсан оглы! Өзүңе бир керпич алып, өңүңде гой-да, онуң йүзүңе Иерусалим шәхериниң суратыны чек. ²Онуң дашыны габа, гаршысына беркитмелер сал, диварына чыкмак үчин япгыт гур; дүшелгелер дик, төверек-дашында дивар йыкян пүрслер ерлешдир. ³Онсоң бир демир жам ал-да, демир дивар болар ялы, оны өзүң билен шәхерин арасында ерлешдир; йүзүңи оңа тарап өвүр. Шәхер габавда болар, оны өзүң габарсың. Бу ысрайыл халкы үчин бир аламант болар. ⁴Онсоң чеп гапдалыңа гышарып ят-да, ысрайыл халкының языгыны өз үстүңде ерлешдир; чеп гапдалыңа гышаран гүнлериңиң санына гөрә оларың языкларыны чекерсиң. ⁵Мен оларың языкларының хер йылыны бир гүн хасабына өвүрүп, сениң үстүңе

йүкледим. Бу үч йүз тогсан гүндүр. Шейлеликте, ысрайыл халкының языгыны сен чекерсиң. ⁶Булары гутараныңдан соң, икинжи гезек гышар, йөне бу гезек саг гапдалыңа гышар. Шейдип, яхуда халкының языгыны чекерсиң. Мен муны хер йылы бир гүн хасабына өвүрүп, жеми кырк гүни сениң үстүңе йүкледим. ⁷Йүзүңи Иерусалимиң габавына тарап өвүрде, голларыңи чермәп, онуң гаршысына пыгамберлик эт. ⁸Ине, Мен сени танап билен багларың, сен габав гүнлериңи тамамляянчаң, бир гапдалыңдан бейлеки гапдалыңа өвүрүлип билмерсиң. ⁹Бугдай, арпа, нойба, мержимек, дары ве човдары алып, бир габа гуй-да, олардан өзүңе чөрөк бишир; гапдалыңа гышаржак гүнлериң санына гөрә үч йүз тогсан гүнлөп ондан ий. ¹⁰Хер гүнки ийжек иймитиңиң аграмы ярым гадак ^a болар; сен муны белленен вагтда иерсиң. ¹¹Сувы хем өлчөг билен ичерсиң. Ол ярты күйзе ^b болар; оны белленен вагтда ичерсиң. ¹²Арпа көкелер иерсиң; көкелери халкың гөзүңиң алнында адам нежасатыны якып, шонуң үстүңде биширерсиң». ¹³Реб: «Мениң араларына ковжак миллетлеримин ичинде ысрайыл халкы чөрөклериңи шейдип, харам эдип иерлер» дийди. ¹⁴Онсоң мен: «Вах, Хөкмүрован Реббим! Мен хич хачан өзүми харам эден дәлдириң, мен яшлыгымдан тә шу вагта ченли хич вагт маслык я парчаланан хайван иймедим, агзыма харам эт дегирмедим» дийдим. ¹⁵Ол маңа: «Боляр, сен адам нежасатының дерегине сыгыр тезегини уланыбер,

^a 4:10 *Ярым гадак* – еврейче *йигрими шекел*. Бу такм. 220 гр дендир.

^b 4:11 *Ярты күйзе* – еврейче *хиңиң алтыдан бир бөлөги*. Бу такм. 0,75 литре дендир.

чөрегиңи шонун үстүндө биширер-сиң» дийди. ¹⁶Соңра Ол сөзүни довам эдип, маңа: «Эй, ынсан оглы! Мен Иерусалимде олары бир дөвүм чөреге зар эдерин. Олар чөрөклериңи горкы ичинде белленен аграмда иерлер ве сувларыны ховп астында өлчөг билен ичерлер. ¹⁷Онсоң олар чөрөк билен сува зар болуп, бири-бирлерине горкы билен сердишерлер ве өз этмишлериниң астында хелэк боларлар» дийди.

5-нжи бап

Худайың халкы пытрадыляр

¹«Эй, ынсан оглы, өзүне бир кесгир гылыч ал, оны деллек пәкиси хөкмүндө уланып, сач-сакгалыңы сыр. Соң өлчәр ялы бир терези ал-да, сач-сакгалыңы бөлөклөре бөл. ²Шәхериң габав гүнлери тамамлананда, онуң үчден бирини шәхериң ортасында як. Бейлеки үчден бирини ал-да, тутуш шәхериң төверегине гылыч билен пытрат. Галан үчүнжи бөлегини болса еле совур, Мен-де гылыжымы ялаңачлап, оларың ызындан коваларын. ³Сен сач-сакгалдан биразажык алып, донуңың этегине даң. ⁴Олардан ене-де алып, ода ташла-да як, ондан бүтин ысрайыл халкына гаршы от чыкар».

⁵Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Бу Иерусалимдир; Мен оны миллетлериң меркезинде гойдум, юртлары онуң төверегинде ерлешдирдим. ⁶Эмма Иерусалим төверегиндәки әхли миллетлерден ве юртлардан хас бетер эрбетлик эдип, Мениң хөкүмлериме ве парзларыма гаршы баш галдырды, Мениң хөкүмлерими рет этди ве парзларымы тутмады». ⁷Шонуң

үчин хем Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Сиз төверегиндәки миллетлере гаранда хас бетер питнечи болдуңыз, парзларымы бержай этмединиз, хөкүмлерими ерине етирмединиз, хатда сиз тутуш даш-төверегиндәки миллетлериң хөкүмлерине гөрәде херекет этмединиз». ⁸Мунуң үчин Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Ине, Мен, хут Мениң Өзүм сизе гаршы чыкарын, миллетлериң гөзлериңиң алнында сизе хөкүм чыкараын. ⁹Әхли нежис ишлериңиз үчин Мен сизе өң этмедик, индем этмежек затларымы эдерин. ¹⁰Мунуң үчин сизиң араңызда ата-энелер чагаларыны, чагалар болса ата-энелерини иерлер. Мен сизиң гаршыңыза хөкүмлер чыкараын ве сизден дири галанларың әхлисини елиң чар тарапына даргадарын». ¹¹Мунуң үчин Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Барлыгымдан ант ичйәрин, әхли йигренжи затларыңыз ве нежис ишлериңиз билен мукаддес өйүми мурдар эдендигиңиз үчин, Мен-де сизи гылыч билен гырып ташларын; гөзүм гайгырмаз ве хайпым гелмез. ¹²Сизиң үчден бир бөлегиңиз мергиден, ене үчден бир бөлегиңиз даш-төверегиндәки гылычдан өлер; бейлеки үчден бир бөлегиңизи болса елиң чар тарапына совруп, гылыжымы ялаңачлап, ызыңыздан коваларын.

¹³Газабымы оларың үстүне дөкүп, гахарым ятышандан соң, Мен көшешерин. Олара гахар-газабымы дөкөнимде, олар Мен-Реббиң габанжаңлык билен гепләндигими билерлер. ¹⁴Төверегиндәки миллетлериң арасында ве әхли өтегчилериң гөзлериңиң алнында, сизи вейранчылыга ве масгарачылыга сезевар эдерин. ¹⁵Гахар-газап ве

агыр жезалар билен сизе хөкүмлер чы-
каранымда, сиз төвөрегиңиздэки мил-
летлере масгара, сөгүнч, дуйдурыш
хем горкы боларсыңыз. Муны Мен-Реб
айтдым. ¹⁶Ачлыгың өлүм окларыны
ёлланымда, олар сизи вейран этсинлер
дийип ёлларын. Үстүңиздэки ачлыгы
хас-да артдырамын, бир дөвүм чөреге
зар эдерин. ¹⁷Үстүңизе ачылык ве йыр-
тыжы хайванлары ёлларын; олар си-
зи перзентсиз гоярлар; мерги ве уруш
сизи ёк эдип ташлар, башыңыздан гы-
лыч саларын. Муны Мен-Реб айтдым».

6-нжы бап

Ысрайылың бутпапаразлыгы наиш эдилйэр

¹Маңа Реббинц шу сөзи аян болды:
²«Эй, ынсан оглы! Йүзүңи Ысрайыл
дагларына тарап өвүр-де, олара пы-
гамберлик эт. ³Эй, Ысрайыл даглары,
Хөкмүрован Реббинц сөзүни диңлэң!
Хөкмүрован Реб даглара ве депелере,
жүлгелере ве дерелере шейле диййэн-
дир дий: „Ине, хут Мен, Мениң Өзүм
үстүңизе гылыч гетирерин, сеждегэх-
лериңизи ёк эдерин. ⁴Гурбанлык сыпа-
ларыңыз вейран болар, якимлы ыслы
түтөтги якян сыпаларыңыз күл-пеекун
эдилер; гылычдан гечириленлериңизи
бутларыңызың өңүне ташларын. ⁵Мен
ысрайыл халкының жесетлерини өз
бутларының өңүндө гоярын, сүңкле-
риңизи болса гурбанлык сыпалары-
ңызың төвөрегине пытрадарын. ⁶Нире-
де яшасаңыз хем галаларыңыз вейран
болар, сеждегэхлериңиз хараба дөнер.
Шонуң үчин гурбанлык сыпаларыңыз
дөвлүп йыкылсын, бутларыңыз парча-
ланып, ер билен егсан болсун, яким-
лы ыслы түтөтги якян сыпаларыңыз
ёк эдилсин ве эл ишлериңизден хич

зат галмасын. ⁷Адамларыңыз әхли ер-
де өлдүрилер, шонда сиз Мениң Ребди-
гими билерсиңиз.

⁸Эмма Мен бирнөчәңизи аман гал-
дырамын. Кәбириңиз миллетлериң
арасында гылычдан гачып гутулар-
сыңыз ве башга юртлара даргадылар-
сыңыз. ⁹Гачып гутуланларыңыз есир-
лиге әкидилен ерлериндәки миллет-
лериң арасында Мени ятларлар. Мен
оларың Өзүмден йүз өврен зынахор
йүреклеринден, бутларының ызына
эерен зынахор гөзлеринден яңа ажы
хасрат чекдим. Олар әхли нежис иш-
леринде эден писликлеринден яңа өз-
өзлерини йигренерлер. ¹⁰Онсоң олар
Мениң Ребдигими билерлер, Мен ола-
ра бу яманлыгы этжекдигими йөне ере
айтмадым“». ¹¹Хөкмүрован Реб шейле
диййэр: «Элиңизи маңлайыңыза, аяк-
ларыңызы ере уруң ве шейле дийиң:
„Ысрайыл халкының эден әхли пис,
нежис ишлери үчин вай-у-дат! Олар
гылычдан, ачыкдан ве мергиден хе-
лөк боларлар. ¹²Узакдакылар мергиден
өлөрлер; якындакылар гылычдан хе-
лөк боларлар ве галып-гачып аман га-
ланлар болса ачыкдан өлөрлер. Мен
олара болан газабымы шейле тамам-
ларын. ¹³Хер бир бейик байрың депе-
синдәки, әхли дагларың башындакы,
хер бир гүр япраккы агажың астында-
кы ве белент дуб агажының астында-
кы гурбанлык сыпаларының ве бутла-
рының арасында, түтөтги хөдүр эдил-
йән әхли ерлеринде оларың гылычдан
гечириленлери серлип ятанда, сиз Ме-
ниң Ребдигими билерсиңиз. ¹⁴Мен ола-
ра гаршы элими узадып, оларың чөл-
лүкден тә Дибла ченли болан илатлы
ерлерини харабачылыга ве вейранчы-
лыга өврерин. Онсоң олар Мениң Реб-
дигими билерлер“».

7-нжи бап

Исрайыл халкының соңқы гүңлери

¹Маңа Реббидиң шу сөзи аян болды:
²«Эй, ынсан оглы! Хөкмүрован Реб Исрайыл юрдуна шейле диййәр:

„Соңы гелди!

Юрдун дөрт күңжегиниң соңы гелди!

³Ине, сизиң соңуңыз гелди!

Мен сизиң үстүңизден газабымы индерерин.

Өз тутан ёлларыңыза лайыклыкда

үстүңизден хөкүм чыкараарын, әхли нежис ишлериңизи өз башыңыза гетирерин.

⁴Араңызда нежис ишлер эдйәндигиңиз үчин,

Мен сизи өз ёлларыңыза гөрә жезаландыраарын.

Гөзүм гайгырмаз, хайпым гелмез.

Онсоң сиз Мениң Ребдигими билерсиңиз“».

⁵Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Бетбагтлык! Ине, өң гөрлүп-эшидилмедик бетбагтлык гелйәр!

⁶Соңуңыз гелди; хава, соңуңыз гелди!

Ол сизиң гаршыңыза оянды; ине, гелйәр!

⁷Нобат сизе етди, эй, юрдун илаты! Вагт гелди, ол күң якынлашды.

Дагларда шовхунлы байрамчылык дерегине ховсала күни гелди.

⁸Инди Мен газабымы басым үстүңизе дөкерин,

сизе болан гахарымы тамамларын.

Өз тутан ёлларыңыза лайыклыкда хөкүм чыкараарын,

әхли нежис ишлериңизи өз башыңыза гетирерин.

⁹Араңызда нежис ишлер эдйәндигиңиз үчин, өз тутан ёлларыңыза гөрә жезаландыраарын.

Гөзүм гайгырмаз, хайпым гелмез.

Шонда өзүңизи жезаландыраарың Мен-Ребдигими билерсиңиз.

¹⁰Ине, ол күң! Ине, ол күң етип гелйәр!

Нобатыңыз етди, таяк гунчалады, текепбирлик гүлледи.

¹¹Зулум гүйжәп, хеләкчилик таягына өврүлди.

Олардан хич зат галмаз, оларың болчулыгыңдан, байлыгыңдан зат галмаз, араларыңда шан-шөхратлылык болмаз.

¹²Вагт гелди, ол күң голайлашды; мүшдери шатланмасын, сатыжы яс тутмасын, чүнки газап әхли жемагатың үстүңден инйәр.

¹³Бу аянлык онуң әхли жемагатына дегишлидиги үчин сатыжы дирикә, сатан ерини ызына алмаз. Языклы хер бир адамың яшайшы берк болмаз.

¹⁴Сурнай чалынды, әхли зат тайяр; йөне хич ким сөвеше гитмейәр, чүнки газабым әхли жемагатың үстүңдедир.

¹⁵Дашарда гылыч, ичерде мерги ве ачлык бар;

шөхерин дашындакылар
 гылычдан өлерлер;
 ичиндәкилер ачлыктан ве
 мергиден хеләк боларлар.

¹⁶ Аман галанларың әхлиси
 гачып,
 өз этмишлери зерарлы
 дере гөгерчинлери кимин
 дагларда ахы-нала чекерлер.

¹⁷ Хич кимиң голунда кувват
 галмаз,
 әхли кишиниң дызлары титрәр.

¹⁸ Олар жул геерлер,
 олары ховсала гаплар.
 Хеммәниң йүзи утанчлы болар,
 әхли башларың сачы сырылар.

¹⁹ Күмүшлери көчелере ташланар,
 алтынлары мурдар
 хасапланар.

Алтын-күмүш олара гүнә этдирйән
 бүдреме дашына өврүлди. Шонуң
 үчин Реббиң газап гүнүнде олары
 алтын-күмүшлери халас этмез, ач-
 лыктан гутармаз я-да гарынлары-
 ны доюрмаз. ²⁰ Олар Мениң өйүмиң
 шай-сеплериниң гөзеллиги билен өз-
 лерини гопбамсы тутдулар ве олар-
 дан нежис бутлары ве йигренжи зат-
 лары ясадылар. Шонуң үчин хем Мен
 бу шай-сеплери олар үчин мурдар за-
 да өвүрдим.

²¹ Мен оны олжа хөкмүнде
 гелмишеклериң элине,
 талаң хөкмүнде дүнйәдәки
 ярамазларың элине берерин,
 оны мурдар эдерлер.

²² Олардан йүз өвренимде,
 олар Мениң хазынамы
 харларлар,
 талаңчылар гирип, оны
 харларлар.

²³ Зынжырлар яса!
 Юрт ганлы женаятдан,

шөхер зорлукдан долы.

²⁴ Ысрайылларың өйлерини эеләр
 ялы,

Мен миллетлериң ин
 яманыны гетирерин.

Мен гүйчлүлериң
 текепбирлигиниң сонуна
 чыкарын,
 оларың мукадес ерлери
 мурдар болар.

²⁵ Горкы гапланда,
 олар парахагчылык
 агтарарлар,
 йөне тапмазлар.

²⁶ Бетбагтлык үстүне бетбагтлык
 гелер,
 эрбет хабар үстүне эрбет
 хабар чыкар.

Пыгамберден бош ере аянлык
 тама эдерлер;
 руханы канун өвретмез,
 яшулы өвүт бермез.

²⁷ Патьыша яс тутар,
 хөкүмдары алжыраңнылык
 гаплар,
 юрдун халкының горкудан
 эллери титрәр.

Мен оларың тутан ёлларына
 гөрә хасаплашарын,
 өз хөкүмлерине лайыклыкда
 хөкүм чыкарарын.

Онсоң олар Мениң Ребдигими би-
 лерлер».

8-нжи бап

Реббиң өйүндәки нежис затлар

¹ Сүргүнде болян вагтымызың ал-
 тынжы йылының алтынжы айының
 бәшине өйүмде Яхуда яшулулары би-
 лен отыркам, Хөкүмүрован Реб эли-
 ни мениң үстүме гойды. ² Мен се-
 реденимде, одуң гөрнүшинде бир

адамың шекилини гөрдүм. Онуң билинден ашагы ода меңзейәрди, билинден ёкарсы болса якут ялы шөхле сачярды. ³Ол эле меңзеш бир зат узадып, мениң сачымдан тутды. Рух мени ер билен гөгүң арасына галдырды ве Худайдан гелен гөрнүшде Иерусалиме, ички ховлының демиргазык дервезесиниң гирелгесине гетирди. Ол ерде Худайда габанжаңлык дөредйән нежис бут гурулгыды. ⁴Ысрайыл Худайының шөхраты шол ердеди. Ол мениң дүзлүкде гөрөн гөрнүшим ялыды. ⁵Онсоң Худай маңа: «Эй, ынсан оглы! Демиргазык тарапдакы ёла серет» дийди. Гөрсем, гурбанлык сыпасының демиргазык дервезесиниң гирелгесинде яңкы нежис бут бар экен. ⁶Ол маңа ене: «Эй, ынсан оглы! Оларың нәме эдйәнини гөрьәрсинми? Мени мукаддес өйүмден дашлашдыржақ болуп, ысрайыл халкы бу ерде нежис ишлер эдйәр. Инди мундан-да бетер нежислиги гөрсин» дийди.

⁷Ол мени ховлының гирелгесине гетирди. Гөрсем, диварда бир дешик бар экен. ⁸Соңра Ол маңа: «Эй, ынсан оглы, гел, дивары ой» дийди. Мен дивары ойдум; ол ерде бир гирелге пейда болды. ⁹Маңа: «Ичери гир-де, оларың бу ерде эдйән хас нежис ишлерини гөр» дийди. ¹⁰Мен ичерик гирип серетдим, диварың төверекдашына хер хили сүйренижилерин, йигренжи хайванларың ве ысрайыл халкының әхли бутларының суратлары чекиленди. ¹¹Оларың өңүнде болса ысрайыл халкының яшууларындан етмиш киши дурды. Ола-

рың ортасында Шапаның оглы Язаны дурды. Хер хайсының элинде якымлы ыслы түтетги габы барды. Түтетгиниң ысы булут кимин ёкары гөтерилийәрди. ¹²Онсоң Ол маңа: «Эй, ынсан оглы! Ысрайыл яшууларының хер бириниң гараңкыда бутлардан долы отагларында нәме эдйәнини гөрдүңми? Олар Реб бизи гөрмейәр, Реб юрды терк этди диййәрлер» дийди. ¹³Маңа ене-де: «Бейләңе өврүл, оларың мундан бетер нежислигини гөрсин» дийди. ¹⁴Онсоң мени Реббиң өйүниң демиргазык тарапындакы дервезесиниң гирелгесине гетирди. Ине, ол ерде Таммуз худайы үчин яс тутян аяллар отырдылар. ¹⁵Ол маңа: «Эй, ынсан оглы, гөрдүңми? Ене өврүл, мундан хем бетер нежислиги гөрсин» дийди.

¹⁶Онсоң мени Реббиң өйүниң ички ховлусына гетирди. Ине, Реббиң ыбадатханасының гирелгесинде эйван билен гурбанлык сыпасының аралыгында йигрими бәше голай адам барды. Оларың арка тарапында Реббиң ыбадатханасы, өзлери болса гүндогара тарап бакып дурдулар. Олар гүндогара тарап бакып, Гүне сежде эдйәрдилер. ¹⁷Ол маңа шейле дийди: «Эй, ынсан оглы, гөрдүңми? Яхуда халкына бу ерде нежис ишлери этмек азлык эдйәрмикә? Олар юрды зорлукдан долдурдылар, ене-де Мениң гахарымы гетирйәрлер; серет, бурунларына чыбык тутярлар^а. ¹⁸Мунуң үчин Мен-де гахар-газап билен херекет эдерин, гөзүм гайгырмаз, хайпым гелмез. Гаты сес билен гулагыма гыгырсалар-да, олары диңлемерин».

^а 8:17 *Бурунларына чыбык тутярлар* – бутпаразчылык дессурларының бири болмагы мүмкин.

9-нжы бап

Иерусалим жезаландырылгар

¹Соңра Ол мениң гулагыма гаты сес билен: «Шәхери жезаландыржак бол-янларың хер бири элине гырян ярагыны алып, голая гелсин» дийип гыгырды. ²Ине, демиргазык тарапдакы ёкаркы дервезэниң ёлундан алты адам гелди. Хер бириниң элинде гырян ярагы барды, араларында болса эгинбашы непис зыгыр матадан тикилен ве били язув эсбаплы бир адам барды. Олар ичери гирип, бүрүнч гурбанлык сыпасының янында дурдулар. ³Ысрайыл Худайының шөхраты керупларың үстүнден айрылып, Худайың өйүниң босагасына гелди. Реб эгинбашы непис зыгыр матадан тикилен, билинде язув эсбабы болан адамы чагырып, ⁴она: «Иерусалим шәхериниң ичинден геч-де, онда эдилйән нежис ишлерден яна ах чекип, аглаянларың маңлайына тагма бас» дийди. ⁵Бейлекилере болса маңа эшитдирип: «Онуң ызы билен шәхериң ичинден гечиң ве өлдүрин; гөзүңиз гайгырмасын, хайпыңыз гелмесин. ⁶Гожалары, йигитлери, бойгызлары, чагалар билен аяллары өлдүрин, эмма маңлайында беллик боланлара голайлашмаң. Мениң мукадес өйүмден башлаң» дийди. Олар-да өйүң өңүндәки яшулулардан башладылар. ⁷Соңра олар: «Барың, ыбадатхананы мурдар эдиң, ховлулары гылычдан гечириленлерден долдурың!» дийди. Шейдип, олар гидип, шәхердәкилери өлдүрмәге башладылар. ⁸Олар өлдүрип йөркәлер, мен еке галдым ве йүзин йыкылып, дады-перят этдим: «Вах, Хөкмүрован Реббим! Гахар-газабыңы Иерусалимиң үстүнден дөкүп,

Ысрайылың аман галан халкының хем барыны гырайжакмы?» ⁹Ол маңа: «Ысрайыл билен яхуда халкының языгы жуда чөкдер, юрт гандан, шәхер адалатсызлыктан долы. Олар: „Реб юрды терк этди, Реб гөрмейяр“ диййәрлер. ¹⁰Мунуң үчин Мениң хем гөзүм гайгырмаз, хайпым гелмез, эден ишлерини өз башларындан индерерин» дийди. ¹¹Ине, эгинбашы непис зыгыр матадан тикилен ве били язув эсбаплы адам: «Буйрушың ялы этдим» дийип хабар берди.

10-нжы бап

Реббиң шөхраты Иерусалим терк эдйәр

¹Соңра мен керупларың ёкарсындакы гүммезиң депесинде якут ялы тагтың шекилини гөрдүм. ²Реб эгинбашы непис зыгыр матадан тикилен адама: «Керупларың ашагындакы тигирлериң арасына гир. Керупларың араларында янып дуран көзлерден гошавужыңы долдур-да, шәхериң үстүне сеч» дийди. Ол адам мениң гөзүмиң алнында тигирлериң арасына гирди. ³Яңкы адам гиренде керуплар Худайың өйүниң гүнорта тарапында дурдулар. Булут ички ховлыны долдурды. ⁴Реббиң шөхраты керупларың үстүнден айрылып, Худайың өйүниң босагасына гелип дурды. Худайың өйи булутдан долды; ховлы болса Реббиң шөхратының ялкымындан долуды. ⁵Керупларың ганатларының сеси Гудратыгүйчли Худайың геплениндәки сеси ялы дашкы ховлуда-да эшидилди. ⁶Ол эгинбашы непис зыгыр матадан тикилен адама: «Тигирлериң арасындан, керупларың аралыгындан көз ал» дийип табшыранында, яңкы

адам гирип, тигирлерің янында дурды. ⁷Керупларың бири өзлериниң араларындакы көзе элини узадып, ондан алды-да, эгинбашы непис зыгыр матадан тикилен адамың эллериңиң аясында гойды. Ол-да оны алып чыкды. ⁸Керупларың ганатларының ашагындан адам элиниң шекили гөрүнди. ⁹Гөрсем, керупларың гапдалында дөрт тигир бар экен. Хер бир керубың гапдалында бир тигир барды, тигирлер сары якут кимин ялпылдаярды. ¹⁰Дөрдүсиниң-де гөрнүши бирди, эдил тигир ичинде тигир бар ялды. ¹¹Олар йөрәнлеринде, дөрт тарапа херекет эдйәрдилер; сага-сола өврүлмейәрдилер, бир келле хайсы тарапа өврүлсе, бейлекилер хем хич яна гышарман, шол тарапа йөрейәрдилер. ¹²Бүтин гөврелери, аркалары, эллери, ганатлары ве тигирлери дөрдүсиниң-де тигирлери тутушлығына гөзлерден долуды. ¹³Тигирлер болса, мениң эшидишим ялы, «Айланян тигирлер» дийлип атландырылды. ¹⁴Оларың хер хайсының дөрт йүзи барды. Биринжи йүз керуп йүзүне, икинжи йүз ынсан, үчүнжи йүз арслан, дөрдүнжи йүз болса бүргүт йүзүне меңзейәрди.

¹⁵Керуплар еринден галдылар. Булар мениң Кебар каналының якасында гөрөн жандарларымды. ¹⁶Керуплар йөрәнлеринде, тигирлер-де оларың гапдалындан йөрейәрдилер. Ерден галмак үчин керуплар ганатларыны галдыранларында, тигирлер-де оларың гапдалындан айрылмаярдылар. ¹⁷Жандарлар дуранларында, тигирлер-де дуярдылар. Жандарларың рухы тигирлердедиги үчин, жандарлар ёкары галанларында, булар-да галярдылар. ¹⁸Реббиң шөхраты Худайың өйүниң босагасындан айрылып,

керупларың үстүнде дурды. ¹⁹Керуплар ганатларыны галдырып, мениң гөзүмиң алнында ёкары галдылар. Олар чыканларында, тигирлер-де олар биле биле чыкып, Реббин өйүниң гүндогар дервезесиниң гирелгесинде дурдулар. Ысрайыл Худайының шөхраты болса оларың депесиндеди.

²⁰Булар мениң Кебар каналының якасында, Ысрайыл Худайының аягының астында гөрөн жандарларымды. Мен оларың керуплардыгына гөз етирдим. ²¹Хер хайсының дөрт йүзи, дөрт ганаты болуп, ганатларының ашагында ынсан элине меңзеш бир зат барды. ²²Оларың йүз кешплери эдил мениң Кебар каналының якасында гөрөн йүзлерим ялды, хер бири гөс-гөни өне йөрейәрди.

11-нжи бап

Ысрайыл ёлбашчылары жезаландырылар

¹Рух мени ёкары галдырып, Реббин өйүниң гүндогар тарапдакы дөртөзесине гетирди. Дөртөзениң гирелгесинде йигрими бәш адам барды. Мен оларың арасында халкың ёлбашчыларындан Азурың оглы Язаня билен Бенайың оглы Пелатяны гөрдүм. ²Ребмаңа: «Эй, ынсан оглы! Пәлияманлар, шөхерде эрбет өвүтлер берйәнлер шу адамлардыр. ³Булар: „Өйлери гурмагың вагты басым гелмезми? Бу шөхер бир газандыр, биз болса онуң ичинде абат сакланян этдири“ дийярлер. ⁴Мунуң үчин сен оларың гаршысына пыгамберлик эт. Хава, пыгамберлик эт, эй, ынсан оглы!» дийди.

⁵Онсоң Реббин Рухы үстүме инип, маңа шулары айтмагымы буюрды: «Реб шейле дийяр: „Эй, ысрайыл

халкы, Мен сизин агзыңыздан чык-
 ян хер бир сөзи, келлэңиздэки пи-
 кири билийэрин. ⁶Бу шәхерде сиз көп
 адамы өлдүрдиңиз, оңуң көчелери-
 ни гылычдан гечирилеңлерден дол-
 дурдыңыз“». ⁷Шонун үчин хем Хөк-
 мүрован Реб шейле диййэр: «Сизин
 гылычдан гечирип ташланларыңыз
 эт, бу шәхер болса газандыр, эмма
 сиз оңуң ичинден чыкарыларсыңыз.
⁸Сиз гылычдан горкярсыңыз, эмма
 Мен үстүңизден гылыжы саларын.
 Муны Хөкмүрован Реб диййэр. ⁹Си-
 зи оңуң ичинден чыкарып, гелмишек-
 лериң элине берерин, гаршыңызга хө-
 күмлер чыкарарын. ¹⁰Сиз гылычдан
 хелэк боларсыңыз, сизе Ысрайыл сер-
 хединде хөкүм эдерин, онсоң Мениң
 Ребдигими билерсиңиз. ¹¹Бу шәхер
 сизин үчин газан болмаз, сизем онда
 эт болмарсыңыз. Мен Ысрайыл сер-
 хединде сизе хөкүм чыкарарын. ¹²Он-
 соң сиз Мениң Ребдигими билерсиңиз.
 Сиз Мениң парзларымы бержай этме-
 диңиз, хөкүмлерими ерине етирмеди-
 ниңиз, гайтам төвөрегиңиздэки миллет-
 лериң хөкүмлерине гөрә херекет эт-
 диңиз». ¹³Онсоң шейле болды: мен
 пыгамберлик эдип йөркәм, Бенайың
 оглы Пелатя өлди. Мен йүзин йыкыл-
 дым, гаты сес билен: «Вах, Хөкмүро-
 ван Реббим! Сен Ысрайылың аман га-
 лан адамларының хем соңуна чыкай-
 жакмы?» дийип перят этдим.

Реб Ысрайылы дикелдер

¹⁴Онсоң мана Реббин шу сөзи аян
 болды: ¹⁵«Эй, ынсан оглы! Иерусали-
 миң илаты сениң сүргүндэки доганла-
 рың, хоссарларың ве бүтин ысрайыл
 халкы хақында: „Олар Ребден дашлаш-
 дылар, бу юрт мүлк хөкмүнде бизе бе-
 рилди“ дийдилер. ¹⁶Шонун үчин хем

Хөкмүрован Реб шейле диййэр дий:
 „Олары узакдакы миллетлериң арасы-
 на ибердим, юртлара даргатдым. Шон-
 да-да гиден юртларында гысга мөхлет
 үчин олар мукаддес өй болан Менди-
 рин“». ¹⁷Шонун үчин Хөкмүрован Реб
 шейле диййэр дий: «Мен сизи халкла-
 рың арасындан йыгнарын, даргады-
 лан юртларыңыздан бир ере жемлэ-
 рин ве Ысрайыл топрагыны сизе бере-
 рин. ¹⁸Юрда доланып, әхли йигренжи
 ве нежис затларыны ол ерден айрып
 зыңарлар. ¹⁹Оларың йүрегини бир эде-
 рин, тәзе рух берерин. Ичлериңдэки
 даш йүреги айрып, олар этден болан
 йүрек берерин. ²⁰Шонда олар парзла-
 рымы бержай эдип, хөкүмлерими сак-
 лап, олары долы бержай эдерлер. Шей-
 ле хем олар-а Мениң халкым, Менем
 оларың Худайы боларын. ²¹Эмма йү-
 реклери йигренжи ве нежис затларың
 ызына эерен адамлары жезаландыра-
 рын, оларың эден ишлерини өз башла-
 рындан индерерин». Муны Хөкмүро-
 ван Реб диййэр. ²²Онсоң керуплар га-
 натларыны галдырдылар, тигирлер-де
 оларың гапдалындады. Ысрайыл Худа-
 йының шөхраты болса оларың үстүн-
 деди. ²³Реббин шөхраты шәхерден чы-
 кып, шәхериң гүндогарындакы дагың
 үстүнде дурды. ²⁴Гөрнүшде Худайың
 Рухы мени ёкары галдырып, бабыллы-
 ларың юрдундакы сүргүн эдилеңлериң
 янына гетирди. Онсоң гөрөн гөрнүшим
 гөзүмден гайып болды. ²⁵Мен Реббин
 өзүме гөркезен әхли затларыны сүргүн
 эдилеңлере гүррүң бердим.

12-нжи бап

Яхуда сүргүн эдилйэр

¹Маңа Реббин шу сөзи аян бол-
 ды: ²«Эй, ынсан оглы! Сен питнечи

халкың арасында яшайрсың, оларың гөрмәге гөзлери бар, йөне гөрмейэрлер, эшитмәге гулаклары бар, йөне эшитмейэрлер, чүнки олар бир питнечи халкдыр. ³Шонун үчин, эй, ынсан оглы, сен есир эдип экидил-йән адам ялы, өз гошуңы тайярлада, гүндизиң гүни оларың гөзлериңиң алнында ёла дүш. Сен есир эдип экидилен ялы, оларың гөзлериңиң алнында өз еринден башга бир ере гөч. Олар питнечи халк болсалар-да, белки, муна дүшүнэрлер. ⁴Гүндиз оларың гөзлериңиң алнында сүргүн эдилйәниң гошы кимин гошуңы чыкар ве сүргүн эдилйән киши кимин оларың гөзлериңиң алнында агшам ёла дүш. ⁵Оларың гөзлериңиң алнында дивары ой-да, гошуңы ондан чыкар. ⁶Оларың гөзлериңиң алнында гошуңы гершинде гөтер-де, гараңкы-да чык, бу юрды гөрмез ялы йүзүңи бүре, чүнки Мен сени ысрайыл халкы үчин бир аламан этдим».

⁷Мен хем өзүме буйрулышы ялы этдим. Гошумы сүргүне гидйәниң гошы кимин илки гүндиз чыкардым. Агшам дивары элим билен оюп, гошумы гараңкыда чыкардым, оларың гөзлериңиң алнында оны гершимде гөтердим.

⁸Сәхер билен маңа Реббигиң шу сөзи аян болды: ⁹«Эй, ынсан оглы! Бу питнечи ысрайыл халкы сенден: „Сен нәме эдйәрсин?“ дийип сорады, шейле дәлми?» ¹⁰Олара Хөкмүрован Реб шейле диййәр дий: «Бу Иерусалим-дәки хөкүмдара ве онуң ичиндәки әхли ысрайыл халкына дегишли пыгамберликдир. ¹¹Олара: „Мен сизе бир нышандырын, мен нәме эден болсам, олар-да шейле эдерлер, олар есир дүшүп, сүргүне гидерлер“ дий.

¹²Араларындакы хөкүмдар гошларыны гершинде гөтерип, гараңкыда дашары чыкарар. Оны чыкармак үчин дивары ояр, бу юрды гөрмез ялы йүзүни бүрәр. ¹³Мен торумы язарын, ол дузагыма дүшер. Оны Бабыл юрдуна гетирерин, эмма ол шол ерде Бабылы гөрмән өлер. ¹⁴Онуң төверегиндәкилери, әхли көмекчилерини ве әхли нөкерлерини елиң чар тарапына совруп, гылыжымы яланачлап, ызларындан коваларын. ¹⁵Олары юртлара даргаданымда, миллетлер арасына пытраданымда, Мениң Ребдигими билерлер. ¹⁶Баран ерлериндәки миллетлериң арасында өз нежисликлерини гүррүң берер ялы, оларың биразыны гылычдан, ачлыкдан ве мергиден алып галарын. Онсоң олар Мениң Ребдигими билерлер».

¹⁷Маңа Реббигиң шу сөзи аян болды: ¹⁸«Эй, ынсан оглы! Чөрегиңи сандырап ий, сувуңы горкудан яңа титрәп ич. ¹⁹Юрдуң халкына, Иерусалим илатына ве ысрайыл халкына Хөкмүрован Реб шейле диййәр дий: „Олар чөреклерини горкы билен ийип, сувларыны ховп астында ичерлер, себәби ол ерде яшайнларың эден зорлугы зерарлы юрт чоларып галар. ²⁰Илатлы галалар вейран болар, юрт хараба дөнер. Онсоң олар Мениң Ребдигими билерлер“».

²¹Маңа Реббигиң шу сөзи аян болды: ²²«Эй, ынсан оглы! Сизиң ысрайыл юрдунда „Гүнлер гечер гидер, хер бир аянлык пуч болар“ диййән бу накылыңыз нәме? ²³Шонун үчин хем олара Хөкмүрован Реб шейле диййәр дий: „Мен бу накылы ёк эдерин, гайдып оны Ысрайылда накыл эдип айтмазлар“. Ене-де олара: „Гүнлер якындыр, әхли аянлыгың амала ашмагының

гүнлери якындыр“ дий. ²⁴Мундан бейлэк ысрайыл халкының арасында ялан аянлык ве алдавчы палчылык болмаз. ²⁵Муны Реб болан Мен айдяндырын ве Мениң айдан затларым амала-да ашар. Эй, питнечи халк, инди бу гайра гоюлмаз, Мен сөзи айдянын ве оны амала ашырамын». Муны Хөкмүрован Реб айдяндыр.

²⁶Маңа Реббиң шу сөзи аян болды: ²⁷«Эй, ынсан оглы! Ине, ысрайыл халкы: „Оңа гелен аянлык гелжекки гүнлер үчиндир, ол узак гелжек барада пыгамберлик эдйэр“ диййэр. ²⁸Мунуң үчин олар Хөкмүрован Реббиң сөзүни етир: „Мениң сөзлеримдиң хич бири инди гайра гоюлмаз, нөме айтсам, шол сөз амала ашар“». Муны Хөкмүрован Реб айдяндыр.

13-нжи бап

Галл пыгамберлер жезаландырылар

¹Маңа Реббиң шу сөзи аян болды: ²«Эй, ынсан оглы! Пыгамберлик эдйән Ысрайыл пыгамберлерине гаршы пыгамберлик эт. Өз-өзлеринден пыгамберлик эдйән ол пыгамберлере Реббиң сөзүни диңлемеги табыр. ³Хөкмүрован Реб шейле диййэр дий: „Акмак пыгамберлеридиң дат гүнүнө! Олар хич бир зат гөрмән, өз хыялларының ызына эерйэрлер. ⁴Эй, Ысрайыл, сениң пыгамберлеридиң харабалыкда гезйән шагаллар киминдир. ⁵Реббиң гүнүндө ысрайыл халкының сөвешде берк дурмагы үчин, диварың опурылан ерлерини тэзеден бежермединиз. ⁶Олар ‘Реббиң сөзи’ дийип, бош гөрнүшлере ве ялан паллара уйдулар. Олары Реб ёлламады, эмма шонда-да сөзлериниң амала ашмагына умыт баглаялар. ⁷Мен

айтмадык хем болсам, ‘Реббиң сөзи’ диениңизде, бош гөрнүшлөр гөрүп, яландан пал атмадыңызмы?«.

⁸Мунуң үчин Хөкмүрован Реб шейле диййэр: „Сиз ялан сөзлединиз, бош гөрнүшлөр гөрдүңиз, мунуң үчин Мен сизге гаршыдырын. Муны Хөкмүрован Реб диййэр. ⁹Бош гөрнүшлөр гөрйән, яландан пал атың пыгамберлеридиң гаршысына эл галдырамын. Олар Мениң халкымың маслахатына гатнашмазлар, ысрайыл халкының санавына язылмазлар ве Ысрайыл юрдуна гирмезлер. Онсоң сиз Мениң Хөкмүрован Ребдигими билерсиңиз.

¹⁰Бу пыгамберлер парахатчылык ёк ере ‘парахатчылык’ дийип, Мениң халкымы аздырлар; бири дивар саланда, олар муна хек чаларлар. ¹¹Хек чалыңлар дивар йыкылар дий; гүйчли ягыш билен дашлы долулар ягар; дивары тупанлы ел юмрар. ¹²Дивар йыкыланда, сизден чалан хекиңизиндиредигини сорамазлармы?!“ ¹³Мунуң үчин Хөкмүрован Реб шейле диййэр: „Мен газапланып, тупанлы ел билен дивары юмрарын, гахарым билен гүйчли ягыш ве дашлы долы ягдырып, дивары ер билен егсан эдерин. ¹⁴Хек чалан диварыңызы йыкарын, оны ер билен егсан эдерин, онуң дүйби гөрнер. Дивар йыкылып, сиз ичинде хелэк боларсыңыз. Онсоң сиз Мениң Ребдигими билерсиңиз“. ¹⁵⁻¹⁶Мен дивара ве оңа хек чаланларга газабумы дөкүп, сизге шейле диерин: „Дивар-да, оңа хек чаланлар-да ёк болдулар. Иерусалимде парахатчылык ёк ере ‘парахатчылык’ барада аянлык алан Ысрайыл пыгамберлериде ёк болды“. Муны Хөкмүрован Реб диййэр.

¹⁷Йөне сен, эй, ынсан оглы, өз-өзлеринден пыгамберлик эдйән халкың

гызларына тарап йүзүни өвүр-де, оларга гаршы пыгамберлик эт. ¹⁸Олара Хөкмүрован Реб шейле диййэр дий: „Хер бир ынсаның жаныны авлажак болуп, хер кимиң билегине билезик дакян, дүрли бойдакы адамларын башына бүренжек тикйэн аялларын дат гүнүне! Сиз Мениң халкымың жаныны авламак билен өз жаныңызы халас эдйэндирис өйдйэрсинизми? ¹⁹Биргысым арпа ве бир дөвүм чөрөк үчин халкымың арасында Маңа ыснат гетирдиңиз. Ялана гулак асян халкыма ялан сөзлемек билен өлүмө лайык дәл жанлары өлдүрдиңиз, өлүмө лайык жанлара болса яшажакдыкларыны ыглан этдиңиз“. ²⁰Мунуң үчин Хөкмүрован Реб шейле диййэр: „Ине, Мен сизиң ынсан жаныны гуш кимин авлаян жадыгөй билезиклериңизе гаршыдырын. Мен олары голларыңыздан сыпыраын. Гуш кимин авлаян жанларыңызы бошадып гойберерин. ²¹Бүренжеклериңизиде йыртып, халкымы элиңизден халас эдерин, инди олар сизиң элиңизде есир болмазлар. Онсоң сиз Мениң Ребдигими билерсиңиз. ²²Мениң ынжатмак ислемедик догручыл кишимиң йүрегини ялан затлар билен ынжатдыңыз ве эрбет адам өз эрбет ёлундан дөнүп, диригалмаз ялы, онуң голуна кувват бердиңиз. ²³Мунуң үчин сиз инди ялан гөрнүшлер гөрмерсиңиз ве палчылык этмерсиңиз. Мен халкымы сизиң элиңизден халас эдерин. Онсоң сиз Мениң Ребдигими билерсиңиз“».

14-нжи бап

Реб бутпаразлары жезаландырыр

¹Ысрайыл яшулуларындан бирнөчеси мениң алныма гелип отурды.

²Онсоң маңа Реббиң шу сөзи аян болды: ³«Эй, ынсан оглы! Бу адамларын йүреги бутлара багланды. Гүнэ эдип, бүдреме дашыны өз өңлеринде гойдулар. Хей, шундан соң хем Мен булара Өзүме маслахат салдырарынмы? ⁴Шонуң үчин хем олар билен геплеш-де, Хөкмүрован Реб шейле диййэр дий: „Йүрегини бутлара баглан, этмишлерини бүдреме дашы хөкмүнде өз өңүнде гоян, соң хем пыгамбериң янына баран хер бир ысрайылла, Мен-Реб бутларының көплүгине лайыклыкда Өзүм жогап берерин. ⁵Шейдип, бутлары зерарлы Маңа кесеки болан бүтин ысрайыл халкының йүрегини тэзеден Өзүме тарап өврерин“». ⁶Мунуң үчин ысрайыл халкына Хөкмүрован Реб шейле диййэр дий: «Тоба эдиң ве бутларыңыздан эл чекиң, әхли нежис ишлериңизден йүз өврүң. ⁷Айдалың, ысрайыл халкындан болан я-да Ысрайылда гелмишек болуп яшаян бири Мени терк эдип, йүрегини бутлара баглап, этмишини бүдреме дашы хөкмүнде өз өңүнде гоюпдыр. Онсоң ол Маңа маслахат салып, пыгамберлере йүз тутса-да, Мен-Реб оңа өз этмишлерине гөрә жогап берерин. ⁸Ол адамдан йүзүми өврүп, оны аламата ве тымсала өврерин, оны халкымың ичинден согруп ташларын. Онсоң сиз Мениң Ребдигими билерсиңиз. ⁹Эгер бир пыгамбер алданып, бир сөз айтса, ол пыгамбери алдава салан Мен-Ребдирин. Мен оңа гаршы элими узадып, оны халкым Ысрайылың ичинден согруп ташларын. ¹⁰Олар өз этмишлериниң жезасыны чекерлер. Пыгамбер-де, ондан маслахат соран-да бир меңзеш жезаландырылар. ¹¹Шейдип, ысрайыл халкы

инди Менден айрылмас, гүнэлери билен өзлерини харам этмезлер. Олар Мениң халкым, Мен-де оларың Худайы боларын». Муны Хөкмүрован Реб диййэр.

¹²Маңа Реббиң шу сөзи аян болды: ¹³«Эй, ынсан оглы! Бир юрт дөнүклик эдип, Маңа гаршы гүнэ эденде, оңа гаршы элими узадып, олары бир дөвүм чөреге зар эдерин. Устүне ачылык иберип, ынсанлары ве хайванлары гырып ташларын. ¹⁴Эгер шу үч адам Нух, Даныел ве Эйюп ол ерде болсалар-да, олар догручыллыктары билен диңе өз жанларыны халас эдип билерлер. Муны Хөкмүрован Реб диййэр. ¹⁵Эгер Мен ол юрда йыртыжы хайванлары ёлласам, оларда оны адамсыз гойсалар, юрт хараба дөнүп, яңкы хайванлардан яңа онуң ичинден хич ким гечмесе, ¹⁶Өз барлыгымдан ант ичйэрин, Хөкмүрован Реб диййэр, бу үч адам ол юртда яшаса-да, олар не огулларыны, не-де гызларыны халас эдерлер. Диңе өз жанларыны халас эдип билерлер. Юрт болса хараба дөнөр. ¹⁷Я-да ол юрдуң үстүне гылыч гетирип: „Эй, гылыч, юрдуң ичинден геч!“ дийсем, ондакы ынсанлары ве хайванлары гырып ташласам, ¹⁸Өз барлыгымдан ант ичйэрин, Хөкмүрован Реб диййэр, бу үч адам ол ерде болсалар-да, не огулларыны, не-де гызларыны халас эдерлер. Диңе өз жанларыны халас эдип билерлер. ¹⁹Я-да ол юрда мерги ёллап, ган дөкмөк үчин үстүне газабым дөкүп, ынсаны ве хайваны гырып ташласам, ²⁰Өз барлыгымдан ант ичйэрин, Хөкмүрован Реб диййэр, Нух, Даныел ве Эйюп ол ерде болсалар-да, не огулларыны, не-де гызларыны халас эдерлер. Олар догручыллыктары

билен диңе өз жанларыны халас эдип билерлер». ²¹Хөкмүрован Реб шейле диййэр: «Иерусалимдэки ынсанлары ве хайванлары ёк этмөк үчин үстлерине дөрт агыр хөкүмими: гылыч, ачылык, йыртыжы хайванлар ве мерги ёлланымда, оларың ягдайы хас чөкдөр болар.

²²Муңа гарамаздан, ол ерде гачып гутулан огулларыңыз ве гызларыңыз галдырылып, ол ерден чыкарылар. Олар сизиң яныңыза барарлар, сиз оларың эрбет ёлларыны ве ишлерини гөрүп, Мениң Иерусалимиң башына салан яманлыгымдан, башындан индерен затларымдан теселли тапарсыңыз. ²³Оларың эрбет ёлларыны ве ишлерини гөрениңизде, сизе теселли берерлер ве сиз Мениң Иерусалимде эден эхли ишлерими бидерек ере этмэндигими билерсиңиз». Муны Хөкмүрован Реб диййэр.

15-нжи бап

Пейдасыз агач

¹Маңа Реббиң шу сөзи аян болды: ²«Эй, ынсан оглы! Узүм агажындан, ягны жеңнел агачларының арасындакы үзүм шахасындан нэме эдилйэр? Токайың эхли агачлары билен деңешдирениңде, онуң пейдасы ёкдур. ³Иш үчин ондан агач алыңармы? Я үстүнден бир зат асмак үчин асгыч ясалярмы? ⁴Ол одун хөкмүнде якылар. От онуң ики ужуны якып, ортасыны гаралдансоң, ол дерде ярармы? ⁵Абатка дерде ярамадык зат, ода янып гаралансоң дерде ярармы?» ⁶Мунуң үчин Хөкмүрован Реб шейле диййэр: «Мен токай агачларының арасындан үзүм агажыны одун хөкмүнде нэдип якан болсам, Иерусалимиң илатыны-да

шейдип ода якарын. ⁷Мен олардан йүзүми өврерин. Олар бир отдан га-чып гутулсалар-да, бейлеки бир от барыбир олары яндырар. Олара гаршы чыканымда, сиз Мениң Ребдигими билерсиңиз. ⁸Онсоң оларың Ма-на дөнүклик эдендиги үчин юрды хараба өврерин». Муны Хөкмүрван Реб диййэр.

16-нжы бап

Бивена Иерусалим

¹Маңа Реббинң шу сөзи аян болды: ²«Эй, ынсан оглы! Иерусалиме өз нежис ишлерини билдир. ³Хөкмүрван Реб Иерусалиме шейле диййэр дий: „Сениң аслың, доглан ериң Кенган юрдудыр. Сениң какаң амор, эжең хет тиресиндендир. ⁴Гөбегин доглан гүнүң кесилмеди, арассаламак үчин сув билен ювулмадың, дуз билен сүртүлмединң ве гундалмадың. ⁵Хич кимиң хайпы гелип, саңа булардан бирини хем этмеди, рехимшепагат гөркезмеди. Гайтам, дүңйә инен гүнүң сени йигренип, мейдана ташладылар. ⁶Мен гапдалыңдан геченимде, сениң өз ганыңа булашып ятаныңы гөрүп: ‘Дири гал!’ дийдим ^а. ⁷Сени мейдан өсүмлиги кимин өсдүрдим, сен өсүп, кемала гелдинң, анрыбаш гөзеллиге етдинң, гөвүслериң төзленип, сачың узын болды, йөне сен алаң-ачык ве ялаңачдың. ⁸Онсоң ене гапдалыңдан гечип, саңа серетдим. Сениң түйс сөйги чагыңды; этегими үстүңе язып, ялаңачлыгыңы өртдүм. Саңа ант ичип, сениң билен эхт баглашдым, сен-де Мениңки болдун.

Муны Хөкмүрван Реб диййэр. ⁹Сени сува дүшүрдим, ганыңы ювуп арассаладым ве зейтун ягыны чалдым. ¹⁰Саңа кешдели эшиклер гейдирдим, аягыңа гайышдан чарык, башыңа непис матадан яглык даңып, гымматбаха геймлер гейдирдим. ¹¹Сени шайсеплер билен безедим, билегиңе билезиклер, бойнуңа зынжыр дакдым. ¹²Бурнуңа ысырга, гулакларыңа гулакхалкалар дакып, башыңа гөзеллик тәжини гейдирдим. ¹³Сен алтын-күмүш билен безелдинң, эшигиң непис зыгыр мата, гымматбахалы ве кешдели матады. Хөрегиңе оңат ун, бал ве яг ийдинң, оваданлыгыңың ченичакы болман, ша аялының дережесине етдинң. ¹⁴Оваданлыгың себәпли шөхратың миллетлериң арасына яйрады, саңа багышлан шөвкетим себәпли оваданлыгың кәмилди. Муны Хөкмүрван Реб диййэр. ¹⁵Йөне сен оваданлыгыңа бил багладың, шөхратыңдан пейдаланып, зынагәрлик этдинң. Хер гечене көңүл бердинң, оваданлыгың онуңкы болды. ¹⁶Сен непис геймлеринден өзүңе овадан сеждегәхлер салып, оларың үстүңде зына этдинң, бейле зат өң болан дәлдир ве инди хем болмаз. ¹⁷Мениң берен алтын-күмүш безег шайларымы алып, эркеклериң хейкеллерини ясандың ве олар билен зына этдинң. ¹⁸Кешдели эшиклериңи алып, олара гейдирдинң. Мениң зейтун ягымы ве якымлы ыслы түтөгими оларың өңүңде гойдуң. ¹⁹Саңа берен чөрегими, ийдирен оңат унумы, зейтун ягыны ве балы хошбой ыслар хөкмүңде оларың өңүңде гойдуң, хава, шейле этдинң.

^а 16:6 Сениң өз ганыңа булашып ятаныңы гөрүп: «Дири гал!» дийдим – кәбир гол-язмаларда бу сөзлөр ики гезек гайталаняр.

Муны Хөкмүрован Реб диййэр. ²⁰Мениң үчин догран огулларыңы ве гызларыңы алып, иймит хөкмүнде бутлара гурбан этдин. Хамала, зынагэрлигиң аз ялыды! ²¹Чагаларымы өлдүрдин, олары ода якып, бутлара гурбан бердин. ²²Әхли нежис ишлеринде, зынагэрлигинде яшлык гүнлериңи, алаң-ачык ве ялаңач болуп, ганыңа булашан вагтыңы ятламадың». ²³⁻²⁴Хөкмүрован Реб шейле диййэр: «Вай халыңа! Сениң халыңа вай! Әхли писликлеринден соң, хер бир ачык мейданчада өзүңе чадыр ве сеждегэх салдың. ²⁵Хер көчөниң башында сеждегэх гуруп, оваданлыгыңы харладың, хер бир өтегчә өзүңи хөдүрлөп, зынагэрлигиңи артдырдың. ²⁶Даяв беденли гоңшуларың мүсүрлилер билен зынагэрлик этдин ве Мениң гахарымы гетирмек үчин зынагэрлигиңи артдырдың. ²⁷Шонуң үчин хем, Мен саңа гаршы эл гөтердим, рысгалыңы кемелтдим ве сени өзүңи йигренйәнлере, сениң зынагэрлигинден утанян пилиштли гызларың эркине бердим. ²⁸Сен ашурлылар билен-де зына этдин, себәби сен доймаз-долмаздың, олар билен-де зына этдин, шонда-да ганмадың. ²⁹Зынагэрлигиңи сөвадгэрлеринң юрды болан бабыллыларың юрдуна ченли артдырдың; йөне мунуң билен-де доймадың.

³⁰Бу ишлеринң әхлисини, утанчсыз лолының ишлерини эдениңде, йүрегиң нәхили межалсыз болды. Муны Хөкмүрован Реб диййэр. ³¹Хер көчөниң башында сен өзүңе чадыр гурдуң, хер бир ачык мейданчада сеждегэх салдың. Сен бейлеки лолулар ялы болмадың, себәби музды әсгермедин. ³²Сен зынагэр, әриниң ерине кесекилери кабул эдйән аялсың!

³³Әхли лолулар совгатлар берилйэр, сен болса әхли ойнашларыңа өзүң совгат берйәрсин, зынагэрлигиң үчин хер тарапдан гелсинлер дийип пара берйәрсин. ³⁴Зынагэрлигинде бейлеки аяллара меңземейәрсин, себәби зынагэрлик этмек үчин хич ким сениң ызыңа дүшмейэр. Саңа музд төленмән, өзүң олара музд төлейәрсин, мунуң үчин бейлекилере меңземейәрсин». ³⁵Мунуң үчин, әй, азгын аял, Реббинң сөзүни динле: ³⁶«Хөкмүрован Реб шейле диййэр: „Сениң хаясызлыгың әшгэр болуп, ойнашларың ве әхли нежис бутларың билен зына эдйәркән, ялаңачлыгың үсти ачылды. Олара берен огулларыңың ганы үчин ³⁷кейпи-сапа эден әхли ойнашларыңы, әхли сөенлериңи бүтин йигрененлериң билен бирликде үйшүрерин. Олары тутушлайын гаршыңа үйшүрүп, оларың өңүнде сени ялаңачларың. Шейдип, сениң тутуш ялаңачлыгыңы гөрерлер. ³⁸Мен саңа зына эден ве ган дөкен аяллара дегишли хөкүмлер чыкарарын. Өчли гахар-газабым ве габанжаңлыгым билен сениң ганыңы акдырарын. ³⁹Сени оларың элине берерин, олар сениң чадырыңы йыкарлар, сеждегэхлериңи күл-пеекун эдерлер, эгниңден эшигиңи сыпырарлар, шай-сеплериңи алып, сени ялаңач ве алаң-ачык галдырарлар. ⁴⁰Олар жемагаты сениң гаршыңа күшгүрерлер, сени дашларлар, гылычдан гечирерлер. ⁴¹Өйлериңи ода якып, көп аялларың гөзлериңиң алнында саңа хөкүм чыкарарлар. Мен зынагэрлигиңи бес этдирерин, инди гайдып ойнашларыңа музд төлемерсин. ⁴²Шейлеликде, саңа болан гахар-газабымы өчүрерин, саңа болан габанжаңлыгым айрылар, онсоң Мен

көшешерин ве мундан соң гахарланмарын. ⁴³Сен яшлык гүнлериңи ятламан, эден әхли херекетлериң билен Мени газапландырдың. Ине, Мен-де эден ишлериңи өз башыңдан индере-рин⁴⁴. Муны Хөкмүрован Реб диййәр.

„Нәме үчин сен әхли нежис ишлериңиң үстүне бу хаясызлыгыңы-да гошдуң? ⁴⁴Ине, хеммелер сениң гаршыңа ‘Энесини гөр-де, гызыны ал’ диең накылы айдарлар. ⁴⁵Сен өз әрини ве оглуны кемсидйән энәниң гызысың, өз әрлерини ве огулларыны кемсидйән уяларың уясысың, сизиң эжеңиз хетли, какаңыз болса аморлыды.

⁴⁶Гызлары билен бирликде сениң демиргазык тарапыңда яшаян улы уяң Самариядыр, гызлары билен сениң гүнорта тарапыңда месген тутан кичи уяң Содомдыр. ⁴⁷Сен оларың ёлларыңдан йөрәп, оларың нежис ишлерини этмедийми? Бу хем аз ялы, өз ёлларыңда олардан хем бетер бозулдың. ⁴⁸Өз барлыгымдан ант ичйәрин Хөкмүрован Реб диййәр уяң Содом өз гызлары билен сениң өзүңиң ве гызларыңың эденини этме-ди. ⁴⁹Ине, сениң уяң Содомың этмиши шуды: онуң өзи-де, гызлары-да текепбирдилер, оларда бол нан ве долы рахатлык барды, эмма олар гарыбы ве мәтәжи голдамады. ⁵⁰Олар өзлерине гувандылар ве Мениң гөзүмиң алнында нежис ишлер этдилер. Шонуң үчин хем муны гөренимде, олары өнүмден сүпүрип ташладым.

⁵¹Самария сениң эден гүнәлериңиң ярысыны-да этмеди, эмма нежис ишлеринде сен олардан гечирдиң, эден әхли нежис ишлериң билен уяларыңы акладың. ⁵²Сен-де утанжыңың

йүкүни чек. Нежислик билен эден гүнәлериң уяларыңкыдан көпдүги себәпли олар еңил хөкүм чыкартдың. Олар сенден хас догры сайылдылар. Мунун үчин утан ве өз утанжыңың йүкүни чек, чүнки сен уяларыңы акладың. ⁵³Содомың, Самарияның ве оларың гызларының, олар билен бирликде сениң өңки абаданчылыгыңызы гайтарып берерин. ⁵⁴Шонда сен өз утанжыңы чекерсин, эден әхли ишлериңе утанып, олара теселли боларсың. ⁵⁵Сениң уяларың Содом ве Самария өз гызлары билен бирликде өңки ягдайларына дөненлеринде, сен хем гызларың билен өңки ягдайларыңа дөнерсиң. ⁵⁶Текепбир вагтыңда уяң Содомың адыны диле алмаярдың. ⁵⁷Инди болса сениң пислигиңиң үсти ачылды. Инди сен Эдом^a, пилишт гызлары ве сени йигренйән башга халклар тарапыңдан масгараланярысың. ⁵⁸Сен өз хаясызлыгың ве нежис ишлериңиң жезасыны чекйәрсин⁴⁸». Муны Реб айдяңдыр.

Бакы әхт

⁵⁹Хава, Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Сен эден әхтиңи бозуп, ичен антыңы харладың. Мен-де сени эдил өз эдишиң ялы эдерин. ⁶⁰Йөне яшлыгыңда сениң билен баглашан әхтими ятлап, сениң үчин бакы әхт беркараар эдерин. ⁶¹Өзүңден улы ве кичи уяларыңы яныңа аланыңда, эден этмишлериңи ятлап утанарсың. Мен олары саңа гызлыга берерин, эмма бу сениң әхтиң боюнча дәлдир. ⁶²⁻⁶³Мен сени әхли эден эрбет ишлериңден саплымда, сен муны ятлап утанар ялы, утанжыңдан яңа агзыңы ачмаз ялы,

^a 16:57 Эдом – кәбир голязмаларда Сирия.

сениң билен әхтими беркарар эдерин, шонда сен Мениң Ребдигими билерсиң». Муны Хөкмүрован Реб диййәр.

17-нжи бап

Ики бүргүт ве үзүм агажы

¹Маңа Реббиң шу сөзи аян болды:

²«Эй, ынсан оглы! Ысрайыл халкына бир матал бер, бир тымсал айт.

³Хөкмүрован Реб шейле диййәр дий:

„Улы ганатлы, узын елекли,
дүрли реңкли мымык
түйлерден долы,
әпет бүргүт Ливана гонуп,
кедр агажының депесини
эледи.

⁴Агажың ёкаркы шахасыны
ёлуп,
сөвдагәрлеринң юрдуна
гетирди,
тәжирлеринң шәхеринде
ерлешдирди.

⁵Онсоң юрдуң тохумындан алып,
оны хасыллы мейданда экди,
бол сувлар якасында
ерлешдирип,
сөвүт агажы кимин отуртды.

⁶Ол гөгерип, пессежик бойлы
яйраң
үзүм агажына өврүлди,
шахалары өзүне тарап эгилди,
көклери өз астындады.
Шейдип, бу үзүм агажы болды,
шахалады, пудак чыкарды.

⁷Улы ганатлы ве көп елекли
башга бир әпет бүргүт барды.
Ине, яңкы үзүм агажы
өз экилен кешинден
оңа тарап көклерини эгрелтди.
Суварсын дийип,
шахаларыны оңа тарап
саллады.

⁸Ол шахалап, миве берип,
оңат үзүм агажы болар ялы,
бол сувлар якасындакы
хасыллы мейданда
экилипди“».

⁹Ысрайыла Хөкмүрован Реб шейле диййәр дий:

«Ол үзүм шахасы бой алып
өсерми?

Биринжи бүргүт тәзе
балдаклары гурасын дийип,
көклерини согурмазмы,
мивесини ёлмазмы?

Көкүнден согурмак үчин
гүйчли гол
я-да бейик гошун герек
болмаз ахырын.

¹⁰Ол экилсе-де, бой алып
өсерми?

Гүндогар шемалы уранда
бүтинлей гурамазмы?
Өз гөгерен кешлеринде
солмазмы?»

¹¹Онсоң маңа Реббиң шу сөзи аян болды: ¹²«Инди питнечи халка: „Сиз буларың нәмедигини билмейәрсинизми?!“ дий. Олара шейле дий: „Ине, Бабыл патышасы Иерусалиме гелип, онуң патышасыны ве хан-беглерини Бабыла эжитди. ¹³⁻¹⁴Ол патышаның тохум-тижинден болан бир адамы алып, онуң билен әхт баглашды; оңа ант ичирди. Ол муны юрт кичигөвүнли болсун, гедемлик этмесин, әхтими саклар ялы, еринде дурсун дийип этди. Ол юрдуң баштутанларыны есир эдип алып гитди. ¹⁵Йөне Иерусалимиң патышасы атлар ве көп эсгер берсин дийип, илчилерини Мүсүре ибермек билен Бабыл патышасының гаршысына гозгалаң турузды.

Ол үстүнлик газанармы? Бу ишлери эден аман галармы? Эден эхтини бозан халас болармы? ¹⁶Ичен антына бипервай гарандыгы, эден эхтини бозандыгы үчин Өз барлыгымдан ант ичйэрин: ол өзүни патыша эдип, тагта отурдан патышаның меканы болан Бабылда өлөр. Муны Хөкмүрован Реб айдяндыр. ¹⁷Бабыллылар көп жанлары гырмак үчин беркитмелер салып, япгытлар гуранларында, гүйчли гошуны ве улы йыгны болса-да, фараон оңа сөвешде ярдам этмез. ¹⁸Ол эден эхтини бозды, ичен антына бипервай гарады; ол сөз берен хем болса, бу ишлери этди; инди ол гутулмаз¹⁹». ¹⁹Мунуң үчин Хөкмүрован Реб шейле диййэр: «Өз барлыгымдан ант ичйэрин! Мен ол тарапдан бипервай гаралан антымы ве бозулан эхтими онуң өз башына гетирерин. ²⁰Мен торумы язарын, ол дузагыма дүшер, онсоң Бабыла гетирип, Маңа эден дөнүклиги себэпли оңа хөкүм чыкарарын. ²¹Онуң эхли гачгак эсгерлери гылычдан гечирилер ве аман галанлары чар тарапа даргадылар. Онсоң сиз муны Мен-Реббин айдандыгымы билерсиңиз».

²²Хөкмүрован Реб шейле диййэр:

«Кедр агажының депесинден
бир шахажык алып
отурдарын.

Шахасындан бир яш балдак
өлуп,
белент дагың депесинде
экерин.

²³Оны Ысрайылың белент
дагында отурдарын,
ол пудак чыкарар, миве берер,
шөхратлы кедр агажы болар.
Хер дүрли гушлар
шахаларында месген тутар,

хер хили ганатлы жандарлар
көлегесинде саялар.

²⁴Юрдун эхли агажлары
белент агажы песелдйэниң,
пес агажы бейгелдйэниң,
яшыл агажы гурадяның,
гуран агажы гөгердйэниң
Мениң Ребдигими билерлер.
Муны Мен-Реб айдяндырын,
амала-да ашыарын».

18-нжи бап

Гүнәли адамың гүнәси өз бойнуна болар

¹Маңа Реббин шу сөзи аян болды:
²«Нәме үчин сиз Ысрайыл юрды хакында „Аталар туршы үзүм ийдилер, огулларың диши гамашды“ диең накылы айдярсыңыз? ³Өз барлыгымдан ант ичйэрин, сиз бу накылы Ысрайылда гайдып уланмарсыңыз. Муны Мен Хөкмүрован Реб диййэрин. ⁴Ине, хер бир дири жан Мениңкидир. Аталарың жаны-да, огулларың жаны-да Мениңкидир; диең гүнә эден жан өлөр. ⁵Эмма догручыл адам адалатлы ве догры зады эдйэндир. ⁶Ол дагларда бутлара хөдүрленен гурбанлыкдан иймез, ысрайыл халкының бутларына гөз дикмез, гоңшусының аялы билен зына этмез я-да аялының айбашылы вагтында онуң билен ятмаз. ⁷Хич киме зулум этмез, бергидарың гиревини ызына гайтарар, талаңчылык этмез, ажа нан, ялаңажа дон берер. ⁸Өзүниң пейдасына карз бермез, гөтеримине пул бермез, элини адалатсызлык этмекден саклар, ики адамың арасында адалаты хакыката лайык ерине етирер. ⁹Ол Мениң парзларымы ерине етирер, хөкүмлерими ак йүрекден долы

бержай эдер; ол догручыл адамдыр; ол хөкман дири галар». Муны Хөкмүрован Реб айдяндыр.

¹⁰⁻¹¹«Бу огул атасының хич бир эт-медик яманлыкларыны эдип, ягшы ишлериң гырасында гөрүнмез, гайтам, дагларда бутлара хөдүрленен гурбанлыкдан иер, гоңшусының аялы билен зына эдер. ¹²Гарыба ве мэтэже зулум эдер, талаңчылык эдер, гиревини ызына гайтармаз. Бутлара бил баглар, нежис ишлер эдер. ¹³Өз пейдасына карз берип, гөтеримине пул берер. Бейле огул дири галармы? Ёк, дири галмаз. Ол бу нежис ишлериң эхлисини этди, ол хөкман өлер ве дөкүлен ганы өз бойнуна болар.

¹⁴Айдалың, бу огулң-да бир оглы бар болса, ол атасының эден эхли гүнэлерини гөрүп пикир эдер ве булар ялы ишлери этмез; ¹⁵дагларда бутлара хөдүрленен гурбанлыкдан иймез, ысрайыл халкының бутларына бил багламаз, гоңшусының аялы билен зына этмез. ¹⁶Хич киме зулум этмез, гирев алмаз, талаңчылык этмез, ажа нан, яланажа дон берер, ¹⁷гарыба зулум этмез, пейда ве гөтерим алмаз. Эгер ол Мениң хөкүмлерими ерине етирип, парзларымы бержай этсе, какасының языгы зерарлы өлмән, ол хөкман дири галар. ¹⁸Онуң какасы болса өз эден гүнэлери үчин өлер, ол залымлык эдип, доганыны талады, халкының арасында ярамаз ишлер этди. ¹⁹Йөне сиз: „Нәме үчин огул атасының языгыны чекмейэр?“ диййәрсиңиз. Себәби бу огул адалаты ве догручыллыгы ерине етирди, Мениң эхли парзларымы берк саклап, олары долы бержай этди; ол хөкман дири галар. ²⁰Гүнә эден адам өлмелидир; атасының языгыны оглы

чекмез, оглуның языгыны-да атасы чекмез. Догручыл адам догручыллыгының, эрбет адам эрбетлигиниң жогабыны алар. ²¹Эрбет адам эден эхли гүнэлеринден тоба эдип, Мениң эхли парзларымы бержай этсе, адалаты, догручыллыгы ерине етирсе, ол хөкман дири галар, өлмез. ²²Онуң эден эхли женаятлары барада ятланман, ол эден догры ишлеринде яшар. ²³Нәме Мен эрбет адамың өлүмини оңлаярынмы? Мен онуң эрбет ёлларындан тоба эдип, дири галмагыны ислемейәринми нәме? Муны Мен Хөкмүрован Реб диййәрин. ²⁴Йөне догручыл адам өз догручыллыгындан дөнүп, эрбедиң эхли нежис ишлерини, писликлерини этсе, ол дири галармы? Онуң эден догры ишлериниң хич бири ятланылмаз; ол өзүниң эден дөнүклиги билен этмиши ве гүнәси үчин өлер. ²⁵Йөне сиз: „Таңрының ёлы догры дөл“ диййәрсиниз. Эй, ысрайыл халкы, инди муны эшидиң, Мениң ёлум догры дөлми? Нәдогры ёл сизиң ёлларыңыз дөлмидир? ²⁶Догручыл адам догручыллыгындан дөнүп, эрбетлик этсе ве өлсе, ол өз эден гүнәси себәпли өлер. ²⁷Эрбет адам-да эден эрбетлигинден дөнүп, адалаты ве догручыллыгы ерине етирсе, ол адам өз жаныны халас эдер. ²⁸Ол өзүниң эден эхли гүнэлерине гөз етирип, олар тоба эдендиги үчин, хөкман дири галар, ол өлмез. ²⁹Йөне ысрайыл халкы: „Таңрының ёлы догры дөл“ диййәр. Эй, ысрайыл халкы, Мениң ёлларым догры дөлми? Нәдогры ёл сизиң ёлларыңыз дөлмидир? ³⁰Мунуң үчин, эй, ысрайыл халкы, Мен сизиң хер бириңизи өз тутан ёлуңыза гөрә хөкүм этжек. Муны Хөкмүрован Реб диййәр.

Тоба эдип, әхли женаятларыңыздан эл чекиң, шондан соң олар сизе гү-нә этдирйән бүдреме дашы болмаз.
³¹Эдйән әхли женаятларыңызы өзү-низден айрың, тәзе йүрек ве тәзе рух эдиниң! Эй, ысрайыл халкы, сиз нәме үчин өлжек болярсыңыз? ³²Мен хич кимиң өлүмини оңламаярын. Му-ны Мен Хөкмүрован Реб диййәрин. Шонуң үчин гүнәнизден эл чекиң-де, дири галың».

19-нҗы бап

Ысрайылың ёлбашчылары үчин агы

¹Сен Ысрайыл ёлбашчылары үчин шу агыны айт:

²«Сениң энең кимди?
 Арсланлар арасында эне арсланды!

Яш арсланлар арасында ятарды, чагаларыны кемала гетирерди.

³Чагаларындан бириси шир арслан болуп етишди, авуны парчаламагы өвренди, адамлары ийди.

⁴Миллетлер ол барада эшитдилер.
 Оны дузагына дүшүрдилер, чеңеге илдирип, Мүсүре гетирдилер.

⁵Энеси гарашып, умыдыны үзенсоң,
 чагаларындан башга бирини алып,
 оны шир арслан эдип етишдирди.

⁶Ол арсланлар арасында гезди, шир арслан болуп етишди, авуны парчаламагы өвренди, адамлары иймәге башлады.

⁷Оларың галаларыны йыкды,

шәхерлерини вейран этди.
 Юрт ве онун ичиндәкилер аррылдысындан яна чоларды.
⁸Төверегиндәки миллетлер она хүжүм этдилер;
 она хүжүм этдилер;
 торларыны язып,
 оны дузага дүшүрдилер.
⁹Чеңеге илдирип, капаса салдылар,
 Бабыл шасының хузурына гетирдилер.
 Ысрайыл дагларының үстүнде гайдып сеси эшидилмесин дийип,
 оны зындана ташладылар.
¹⁰Энең багдакы үзүм агажы кимин
 сувларың боюнда экилипди, ол бол сувлардан яна хасыллы ве гүр шахалыды.
¹¹Хөкүмдара хаса болар ялы гүйчли шахалары барды, бойы белент булутлара етди; белентлиги ве бол шахалары билен
 гөзе илип дурарды.
¹²Йөне оны газап билен согрупп ере ташладылар; гүндогоар ели мивесини гуратды,
 берк шахалары гопарылып солды,
 олары ялынлы от якып ёк этди.
¹³Ол инди чөлде,
 гурак ве сувсуз юртда экилди.
¹⁴Онуң шахаларының бир чыбыгындан от чыкып, шахасыны хем мивесини яндырды,
 хөкүмдарлык хасасы үчин берк шаха галмады».

Бу агыдыр ве агылыгына-да галар.

20-нжи бап

Ысрайылың дөнүклиги

¹Сүргүндө болян вагтымызың единжи йылының бәшинжи айының онуна Ысрайыл яшулуларындан бирнәчеси Ребден маслахат сорамак үчин гелип, мениң гаршымда отурды. ²Маңа Реббиң шу сөзи аян болды: ³«Эй, ынсан оглы! Ысрайыл яшулулары билен геплеш ве олара Хөкмүрован Реб шейле диййәр дий: „Сиз Менден маслахат сорамага гелдиңизми? Өз барлыгымдан ант ичйәрин, Мен сизе Өзүме маслахат салдыртмарын. Муны Хөкмүрован Реб диййәр. ⁴Олары хөкүм эт, эй, ынсан оглы, олары хөкүм эт! Олара ата-бабаларының нежис ишлерини айдып бер“». ⁵Олара Хөкмүрован Реб шейле диййәр дий: «Ысрайылы сайлан гүнүм Якубың неслине касам эден гүнүмдир ве Мүсүр юрдунда Өзүми олар аян эдип: „Худайыңыз Реб Мендириң!“ дийип ант ичен гүнүмдир. ⁶Хава, шол гүн Мен олары Мүсүр юрдундан чыкарып, олар үчин гөзлән юрдума, әхли юртлардан гөзел болан сүйт ве бал акян юрда гетиржекдигиме сөз бердим. ⁷Онсоң Мен олар: „Хер ким гөз дикйән нежис затларыны ташласын, өзүңизи Мүсүр бутлары билен харам этмән; Худайыңыз Реб Мендириң“ дийдим. ⁸Йөне олар Мениң гаршыма гозгалаң туруздылар, Мени диңлемек ислемедилер; оларың хич бири гөзлерине якымлы гөрүнйән нежис затларыны ташламады, Мүсүр бутларыны-да терк этмедиди.

Онсоң Мен гахар-газабымы Мүсүрде оларың башындан индержекдигими айтдым. ⁹Йөне оларың арасында

яшаян миллетлериң гөзүниң алнында адыма ыснат гетирмезлик үчин, Өз адымың хатырасына херекет этдим. Мен ол миллетлериң гөзүниң алнында ысрайыл халкыны Мүсүрден чыкармак билен, Өзүми олар аян этдим. ¹⁰Шейлеликте, олары Мүсүр юрдундан чыкарып, чөле гетирдим. ¹¹Мен олар парзларымы ве хөкүмлерими бердим. Бу хөкүмлери бержай эден хер бир адам яшар. ¹²Олары мукаддес халк эден Мениң Ребдигими билсинлер дийип, Өзүм билен оларың арасында алапат болар ялы, мукаддес Сабат гүнлерими хем олар үчин белледим. ¹³Йөне ысрайыл халкы чөлде Мениң гаршыма гозгалаң турузды. Мениң парзларымы, хөкүмлерими бержай эден адам аман галса-да, олар канунларымы ерине етирмедилер. Хөкүмлерими рет этдилер, мукаддес Сабат гүнүмиң канунларыны бүтинлей харладылар.

Онсоң Мен чөлде гахар-газабымы башларындан индерип, олары ёк этжекдигими айтдым. ¹⁴Эмма ысрайыллары Мүсүрден чыкарандыгымы гөрөн миллетлериң гөзүниң алнында адыма ыснат гелмесин дийип, Өз адымың хатырасына херекет этдим. ¹⁵Олары өзлерине бержек иң гөзел юрдума, сүйт ве бал акян юрда гетирмежекдигиме чөлде ант ичдим. ¹⁶Оларың йүреги бутларының ызына эерендиги үчин, Мениң хөкүмлерими рет этдилер, парзларымы бержай этмедилер ве мукаддес Сабат гүнүмиң канунларыны харладылар. ¹⁷Йөне Мениң ене-де олар йүрегим авады, олары хеләк этмедим, чөлде оларың соңуна чыкмадым. ¹⁸Чөлде оларың перзентлерине шейле дийдим: „Ата-бабаларыңызың парзларына эермән,

хөкүмлерини бержай этмэн, өзүңизи оларың бутлары билен харам этмэн. ¹⁹Худайыңыз Реб Мендирин. Мениң парзларымы тутуң, хөкүмлерими до-
 лы бержай эдиң, олары ерине етирин. ²⁰Мукаддес Сабат гүнүмиң канунла-
 рыны ерине етириң. Худайыңыз Ме-
 ниң Ребдигими билмегиңиз үчин, бу
 Мениң билен сизиң араңызда алапат
 болар^с. ²¹Йөне перзентлер Мениң гар-
 шыма гозгалаң туруздылар; Мениң
 парзларымы долы бержай этмедилер,
 булары ерине етирен адам аман
 галса-да, хөкүмлерими рет этдилер,
 мукаддес Сабат гүнүмиң канунла-
 рыны харладылар.

Онсоң Мен чөлде гахар-газабымы
 башларындан индериң, олары ёк эт-
 жекдигими айтдым. ²²Муңа гарамаз-
 дан, ысрайыллары Мүсүрден чыка-
 ранымы гөрөн миллетлериң назарында
 адыма ыснат гелмесин дийип,
 ене элими ыза чекдим ве Өз адымың
 хатырасына херекет этдим. ²³Мун-
 дан башга-да, Мен олары миллетлер
 арасына пытрадып, башга юртлара
 даргатжакдыгыма чөлде ант ичдим.
²⁴Оларың гөзлери ата-бабаларының
 бутларының ызындадыгы үчин, хө-
 күмлерими ерине етирмедилер, парз-
 ларымы рет этдилер ве мукаддес Са-
 бат гүнүмиң канунларыны харлады-
 лар. ²⁵Мунуң үчин Мен оlara ягшы
 болмадык парзлары ве ерине етирен
 адам аман галмаз ялы хөкүмлери бер-
 дим. ²⁶Олары өзлериң гетирен гур-
 банлыклары билен харама чыкардым,
 илкинжи доглан чаганы от үсти би-
 лен гурбан этмэге ёл бердим. Шей-
 дип, Мен оlara ховп салдым ве Өзү-
 миң Ребдигими билсинлер дийдим».

²⁷Мунуң үчин, эй, ысан оглы, ыс-
 райыл халкы билен геплеш ве оlara
 Хөкмүрован Реб шейле дийэр дий:
 «Ата-бабаларыңыз дөнүклик этмек
 билен бирликде Маңа дил-де етир-
 дилер. ²⁸Мен олары вада берен юрду-
 ма гетиренимде, олар хер бир гөрөн
 бейик байырлыкда, хер бир гүр яп-
 раклы агажың астында гурбанлык-
 ларыны хөдүрледилер. Ол ерде Ме-
 ниң гахарымы гетирйән садакала-
 рыны, хошбой ыслы түтетгилерини
 ве ичги садакаларыны хөдүр этди-
 лер». ²⁹Онсоң Мен олардан: «Сизиң
 бу гидйән сеждегэхиңиз нэхили ер?»
 дийип сорадым. Шонуң үчин хем бу
 ерлере шу гүне ченли хем сеждегэх-
 лер^а дийилйэр. ³⁰Муңа гөрэ ысра-
 йыл халкына Хөкмүрован Реб шейле
 дийэр дий: «Нэме үчин сиз өзүңизи
 ата-бабаларыңыздың ёл-йөрелгелери
 билен харам эдип, оларың йигренжи
 затлары билен зынахорлык эдйэрсин-
 из? ³¹Сиз бу гүне ченли огуллары-
 ңыз отда гурбанлык хөкүмүнде хө-
 дүр эдип, эхли бутларыңыз билен
 өзүңизи харам эдйэрсиниз. Шундан
 соң, эй, ысрайыл халкы, Мен сизе
 Өзүме маслахат салдырарынмы? Өз
 барлыгымдан ант ичйэрин, – Хөкмү-
 рован Реб дийэр – Мен сизе масла-
 хат бермерин.

³²Сиз: „Агажа ве даша сыгынып,
 биз-де бейлеки миллетлер ялы, башга
 юртлардакы тайпалар ялы боларыс“
 дийэрсиниз, эмма акылыңызда ай-
 лаян бу затларыңыз амала ашмаз. ³³Өз
 барлыгымдан ант ичйэрин, – Хөкмү-
 рован Реб дийэр – Мен гүйч-гудра-
 тым ве гахар-газабым билен үстүңиз-
 ден хөкүм сүрерин. ³⁴Гүйч-гудратым

^а 20:29 *Сеждегэхлер* – еврейче *гидип* ве *сеждегэхиңиз* сөзлериң айдылышы мензешдир.

хем гахар-газабым билен сизи халкларың арасындан чыкарарын ве даргадылан юртларыңыздан ызыңызга йыгнарын. ³⁵Онсоң сизи халкларың чөлүне гетирип, йүзбе-йүзлешип, сизе хөкүм чыкарарын. ³⁶Мүсүр чөлүнде ата-бабаларыңызга нэхили хөкүм чыкаран болсам, сизе хем шейле хөкүм чыкарарын. Муны Хөкмүрован Реб диййэр. ³⁷Мен сизи гөздөн гечирип, эхте боюн болмага межбур эдерин. ³⁸Питнечилери ве Мениң гаршыма женаят эденлери сизиң араңыздан айрарын, олары гелмишек болуп яшаян юртларындан чыкарарын, йөне олар Ысрайыл юрдуна гирмезлер. Шонда сиз Мениң Ребдигими билерсиңиз».

³⁹«Эй, ысрайыл халкы, Хөкмүрован Реб шейле диййэр: „Мени динлемежек болсаңыз, гидиң, мундан бейләк хер ким өз бутларына гуллуқ этсин; йөне садакаларыңыздыр бутларыңыз билен Мениң мукаддес адыма ыснат гетирмән. ⁴⁰Ысрайыл халкы, юртдакыларың эхлиси Маңа мукаддес дагымда, Ысрайылың белент дагында гуллуқ эдер. Муны Хөкмүрован Реб диййэр. Мен олардан шол ерде разы боларын. Мен эхли мукаддес затларыңыз билен бирликде садакаларыңыз ве гымматлы совгатларыңыз шол ерде талап эдерин. ⁴¹Сизи халкларың арасындан чыкарып, даргадылан юртларыңыздан йыгнанымда, сизи хошбой ыс хөкмүнде кабул эдерин ве миллетлериң гөзлериңиң алнында Өз мукаддеслигими ыкпар эдерин. ⁴²Сизи ата-бабаларыңызга бермеклиге ант ичен юрдума, Ысрайыл юрдуна гетиренимде, сиз Мениң Ребдигими билерсиңиз. ⁴³Онсоң сиз эрбет ёлларыңызга, өзүңизи харам эден

эхли ишлериңизи ол ерде ятларсыңыз ве эден эхли писликлериңизден яна өзүңизи йигренерсиңиз. ⁴⁴Эй, ысрайыл халкы! Мен сизиң өз тутан ёлларыңызга ве ярамаз ишлериңизге гөрө дөл-де, Өз адымың хатырасына херекет эденимде, сиз Мениң Ребдигими билерсиңиз“». Муны Хөкмүрован Реб диййэр.

Негеп токайы хакындакы пыгамберлик

⁴⁵Маңа Реббиң шу сөзи аян болды: ⁴⁶«Эй, ынсан оглы! Йүзүңи Теймана өвүр-де, Дарома вагыз эт, Негеп токайына гаршы пыгамберлик эт. ⁴⁷Оңа Реббиң сөзүни эшит, Хөкмүрован Реб шейле диййэр дий: „Ине, Мен ичиңде от туташдырарын, ол сендэки хер бир өсүп отуран агажы хем, гуран агажы хем көйдүрер. Ловлаян ялын сөндүрилмез ве гүнортадан демиргазыга ченли эхли йүзлер онуң билен бирликде янар. ⁴⁸Эхли адамзат оды Мен-Реббиң туташдырандыгымы гөрер; от сөндүрилмез“».

⁴⁹Онсоң мен: «Вах, Хөкмүрован Реббим! Олар мен хакда „Ай, ол өзүңден тослап тапяр-лай!“ дийишйэрлер» дийдим.

21-нжи бап

Реббиң гылыжы

¹Маңа Реббиң шу сөзи аян болды: ²«Эй, ынсан оглы! Йүзүңи Иерусалиме тарап өвүр-де, мукаддес ерлере гаршы вагыз эт, Ысрайыл юрды барада пыгамберлик эдип, ³оңа Реб шейле диййэр дий: „Ине, Мен саңа гаршыдырын, гылыжымы гынындан чыкарып, ягшыны-да, яманы-да сенден кесип ташларын. ⁴Ягшыны-да, яманы-да

сенден кесип ташламак үчин гүнор-
тадан демиргазыга ченли эхли ынса-
на гаршы гылыжымы гынындан чы-
карарын. ⁵Шонда тутуш адамзат гы-
лыжыны гынындан чыкаран Реббин
Мендигими билер; инди гылыжы гы-
нына салмарын“». ⁶«Эй, ынсан оглы,
ах чек, оларың гөзлериниң алнында
йүрегиңи паралап, ажы гөзяш дөк.
⁷Олар саңа: „Нәме бейле гам-гусса
батыяң?“ диенлеринде, сен олара: „Ге-
лен эрбет хабар зерарлы гама батыя-
рын. Муңа хер бир йүрек эрэр, эхли
эллер говшар, хер бир рух тапдан дү-
шер, хер бир дыз эпилер. Ине, хабар
гелйэр, ол амала ашар“ дий». Муны
Хөкмүрован Реб диййэр.

⁸Маңа Реббин шу сөзи аян болды:

⁹«Эй, ынсан оглы! Пыгамберлик эт
ве Реб шейле диййэр дий:

„Гылыч! Гылыч!

ол йителдилди, чархланды!

¹⁰Бу өлдүрмек үчин йителдилди,
йылдырым кимин чаксын
дийип чархланды.

Биз нәдип шатланып билерис?

Оглум, сен таягы ве теммини
харладың ахырын.

¹¹Гылыч уланмак үчин
чархланмага берилди;
гылыч ганхорың элине
берилсин
дийип йителдилди,
чархланды.

¹²Эй, ынсан оглы! Перят эт,
багыр!

Чүнки бу гылыч Мениң
халкымың,

эхли Ысрайыл
өлбашчыларының үстүнден
инйэр.

Ысрайыл өлбашчылары
Мениң халкым билен

бирликде гылычдан гечирилер;
мунуң үчин дөшүңи юмрукла.

¹³Бу бир сынагдыр; таяк
эсгерилмесе, соңы
нәме болар?“» Муны
Хөкмүрован Реб диййэр.

¹⁴«Эй, ынсан оглы, пыгамберлик
эт ве элиңи чарп.

Гой, гылыч ики, хатда үч
гезек чапсын.

Бу өлдүрйән гылычдыр, көп
санлы ынсанлары гыран,
олары хер яндан гуршан
гылычдыр.

¹⁵Шейдип, оларың горкудан яңа
йүреги бүкгүлдесин,
бүдремелери артсын дийип,
Мен эхли дервезелеринде
ховп саян гылыжы гойдум.

Пах-пах, гылыч йылдырым
кимин парлады,
гырмак үчин чыкарылды.

¹⁶Эй, гылыч, сагыңа чоз, солуңы
чап,
угруң нирә болса, шоңа-да
гит.

¹⁷Мен-де маңлайыма урарын,
гахар-газабым ятышар,
муны Мен-Реб дийдим».

¹⁸Маңа Реббин шу сөзи аян болды:
¹⁹«Эй, ынсан оглы, Бабыл патышасы-
ның гылыжы гелер ялы, өзүңе ики ёл
белле, икиси-де бир юртдан чыксын.
Гала барян ёлуң башында бир белги
ясап гой. ²⁰Аммонларың Раба гала-
сына я-да Яхудадакы берк диварлы
Иерусалиме гирер ялы, гылыч үчин
ёл яса. ²¹Чүнки Бабыл патышасы ики
ёлуң башында дуруп жогап агтаряр.
Ол оклары силкеййэр ве бутлара мас-
лахат салып, гурбанлык малының
багырына середйэр. ²²Онуң саг элинде
Иерусалими гөркезйән пал бар. Онда

дивар йыкян пүрслери ерлешдирмек, өлүм буйругыны бермек, сөвеш награларыны чекмек, дервезелери юмружы гураллары гоймак, беркитмелер ве дивара чыкмак үчин япгытлар гурмак барада айдыляр. ²³Бабыл патышасына ант ичип, касам эденлерин назарында бу бош пал болар; эмма олар эле салнанда, пал булара языгы ятлардар».

²⁴Шонуң үчин хем Хөкмүрован Реб шейле дийяр: «Сиз женаятларыңызың үстүни ачмак билен языгыңызы ятлатдыңыз. Әхли ишлериңизде гүнәлериңизи гөркезмек билен языгыңызы ятлатдыңыз. Шонуң үчин зорлук билен эле дүшерсиңиз.

²⁵Эй, Ысрайылың дерексиз, пис хөкүмдары, соңкы гүнүң якынлашды, соңкы жеза гүнүң етип гелди!»

²⁶Хөкмүрован Реб шейле дийяр: «Селләңи айыр, тәжиңи чыкар.

Инди бу бейле болмаз.
Пес болан бейгелер,
бейик болан песелер.

²⁷Вейран! Вейран!
Шәхери вейран эдерин!
Хөкүм чыкарян гелйәнчә, бу баша бармаз.
Соңра Мен шәхери оңа берерин».

²⁸«Сен болса, эй, ынсан оглы, пыгамберлик эт ве масгаралайжы сөзлер айдян аммонлар барада Хөкмүрован Реб шейле дийяр дий:

„Гылыч, гылыч! Өлдүрмек үчин гындан чыкарылды,
ювутсын ве йылдырым кимин чаксын дийип йителдилеп чархланды.

²⁹Эй, аммон халкы, сен хақда гөрүлйән гөрнүшлер бидерек, атылян паллар яландыр.

Эй, гылыч, ол залым пислериң бойнуны чапып ташла,
чүнки оларың соңкы гүни гелди,
ахыркы жезасының вагты етди.

³⁰Гылыжы гыныңа сал!
Ярадылан еринде,
догдук меканыңда
Мен саңа хөкүм чыкарарын.

³¹Үстүңизе гахарымы дөкүп,
газап одумы үфләрин,
сени өлдүрмәге забун вагшыларың элине берерин.

³²Сен ода одун боларсың.
Ганың тутуш юртда акар,
инди сен хич хачан ятланмарсың;
чүнки муны Мен-Реб айтдым“».

22-нжи бап

Иерусалимиң гүнәси

¹Маңа Реббиң шу сөзи аян болды:
²«Бу ганхор шәхери хөкүм эт, эй, ынсан оглы, оны хөкүм эт! Онсоң оңа өзүниң эден нежис ишлерини айдып бер. ³Оңа Хөкмүрован Реб шейле дийяр дий: „Эй, өз ичинде ган дөкүп, вейранчылыгыны тайярлаяң шәхер! Бутлар ясап, өзүни харам эдйән шәхер! ⁴Дөкөн ганларың билен этмишли болдуң, ясан бутларың билен харам болдуң; гүнлериңиң соңуны якынашдырдың, йылларыңың соңуна чыкдың. Шонуң үчин хем Мен сени миллетлериң өңүнде утанжа, әхли юртларың өңүнде масгарачылыга

сезевар эдерин. ⁵Эй, ады нежис ве ичи говгадан долы шэхер, якындакылар-да, узакдакылар-да сени мас-гараларлар.

⁶Ине, ичинде яшаян хер бир Ысрайыл ёлбашчысы өз гүйжүниң чатдыгындан ган дөкйэр. ⁷Олар ата-энэни кемситдилер, сениң ичинде гелмишеге сүтем этдилер, дул хатына ве етимере зулум этдилер. ⁸Сен Мениң мукаддес затларыма ве мукаддес Сабат гүнүмиң канунларына бипервай гарадың. ⁹Ган дөкмек үчин араңызда төхметчилер бар. Өз араңыздакылар дагыларың үстүнде гурбанлык ийдилер ве хаясызлык этдилер. ¹⁰Оларың кэбири өз аталарының аялы билен ятды. Сениң ичинде аял харамка намысына дегилди. ¹¹Кимсе гоңшусының аялы билен нежис иш этди; кимсе утанман өз гелни билен зына этди; кимсе өз аял уясының, өз атасының гызының намысына дегди. ¹²Ган дөкмек үчин сениң ичинде пара алдылар; сен пейда ве гөтерим алдың, зорлук билен гоңшындан газанч этдиң ве Мени унутдың. Муны Хөкмүрован Реб айдяндыр.

¹³Ине, эден харам газанжың ве өз ичинде дөкөн ганың үчин Мен элими элиме урарын. ¹⁴Сениң билен иш салшан гүнлеримде йүрегиң берк, элериң гүйчли болармы? Муны Мен-Реб айтдым. Оны ерине хем етирерин. ¹⁵Мен сени миллетлериң арасына даргадарын, юртлара пытрадарын, харамлыгыңың соңуна чыкарын. ¹⁶Миллетлериң гөзүниң алнында өзүңи харам этмегиңи бес эдениңде Мениң Ребдигими билерсиң“».

¹⁷Маңа Реббиң шу сөзи аян болды: ¹⁸«Эй, ынсан оглы! Ысрайыл халкы

Мениң үчин галынды болды; оларың бары бир көрүкде эредилен күмшүң галындысы бүрүнч, галайы, демир ве гуршун галындысы ялыдыр. ¹⁹Мунуң үчин Хөкмүрован Реб шейле диййэр: „Барыңызың галынды боландыгыңыз үчин, Мен сизи Иерусалимиң ортасына йыгнарын. ²⁰Эретмек үчин оды үфлэп, күмши, бүрүнжи, демри, гуршуны ве галайыны көрүге салышлары ялы, Мен-де сизи гахар-газабым билен шэхере салып эредерин. ²¹Сизи йыгнап, газап одумы үстүңизе үфлэрин ве сиз шэхериң ичинде эрэрсиниз. ²²Күмшүң көрүкде эрейши ялы, сиз-де шэхериң ичинде эрэрсиниз, онсоң гахар одуны үстүңизе дөкениң Мен-Ребдигими билерсиңиз“».

²³Маңа Реббиң шу сөзи аян болды: ²⁴«Эй, ынсан оглы! Оңа: „Сен газап гүни тэмизленмедик, үстүне ягыш ягдадык юртсуң!“ дий. ²⁵Онуң ичиндэки хөкүмдарлары ^a арлап авуны парчалаян арслан киминдир; олар адамлары ювутдылар, байлык ве мал-мүлк алдылар, өз ичинде дулларың саныны көпелтдилер. ²⁶Онуң руханылары канунларымы басгыладылар, мукаддес затларымы харладылар; мукаддес зат билен йөнекей задың арасында парх гоймадылар, харамың ве халалың нэмедигини халка өвретмедилер, мукаддес Сабат гүнүмиң канунларына бипервай гарадылар; Мен оларың арасында эсгермезчилиге дучар болдум. ²⁷Араларындакы ёлбашчылары харам газанч үчин ган дөкмекде, адам жаныны ёк этмекде авуны парчалаян гуртлар киминдир. ²⁸Пыгамберлери бош гөрнүшлер гөрүп, яландан пал атып, бу этмишлериңиң үстүне хек

^a 22:25 *Хөкүмдарлары* – кэбир голязмаларда *пыгамберлериң дилдүвүшүги*.

чалярлар. Мен-Реб айтмадык болсам хем, „Хөкмүрован Реб шейле диййэр“ диййэрлер. ²⁹Юрдуң халкы бири-бирини эзип, талаңчылык этди, гарыба ве мәтәже зулум этди, нәхак ере гелмишеге сүтем этди.

³⁰Юрды хеләк этмезлигим үчин дивары тәзеден бежерип, онуң гәдигинде юрт үчин өңүмде дуруп билжек бир адам агтардым, йөне тапып билмедим. ³¹Шонуң үчин хем Мен оларын үстлерине газабумы дөкдүм, гахар одум билен олары якып ёк этдим. Эден ишлерини өз башларын-дан индердим». Муны Хөкмүрован Реб диййэр.

23-нжи бап

Охола ве Охольба

¹Маңа Реббинц шу сөзи аян болды: ²«Эй, ынсан оглы! Бир энеден доглан ики гыз барды. ³Олар яшкалар Мүсүрде лолы болуп, зына этдилер. Ол ерде оларын мәмелери элленди ве гыз гөвүслери гысымланды. ⁴Улусының ады Охола, кичисиниңки болса Охольбады. Олар Мениңки болдулар, огуллар ве гызлар догурдылар. Атларына гөрә Охола Самариядыр, Охольба Иерусалимдир. ⁵Охола Мениңкикә зына эдип, ойнашлары болан ашур ёлбашчыларына гөвүн берди. ⁶Булар мавы эшик гейнен хәкимлер билен эмелдарларды, әхлиси гөрмегей яш йигитлер ве атлы эсгерлерди. ⁷Охола Ашурың гөрнүкли адамларына өзүни зынагәрлиге берди. Ол кимлере гөвүн берен болса, шоларың бутлары билен өзүни харам этди. ⁸Мүсүрлилер билен хем зынагәрлигини гоймады. Ол яшка мүсүрлилер онуң билен ятдылар, гыз гөвүслерини гысымладылар ве

зыналарыны онуң үстүне дөкдүлер. ⁹Шонуң үчин Мен оны гөвүн берен ойнашларының элине, ягны ашурларың элине бердим. ¹⁰Олар онуң ялаңачлыгыны паш этдилер, огулларыны ве гызларыны алдылар, өзүни болса гылыч билен өлдүрдилер. Оңа хөкүмлер чыкарылды ве ол аялларың арасында масгара болды.

¹¹Аял доганы Охольба муны гөрсе-де, гөвүн бермекде ондан хем азгынды, зынагәрлиги уясыныңкыдан-да чөкдерди. ¹²Ол беземен гейнүвли ашур ёлбашчыларына хәкимлере, эмелдарлара, ат мүйәнлере, гөрмегей яш йигитлериң барына гөвүн берди. ¹³Мен онуң харам боландыгыны гөрдүм; икисиниң хем ёлы бирди. ¹⁴Эмма Охольба зынагәрлигини артдырды, ол гызыл реңклер билен диварың йүзүне чекилен бабыллы эркеклериниң шекилини гөрди. ¹⁵Шейле хем биллери гушаклы, башлары улы селлели, әхлиси серкерде сыпатлы, аслы бабыллы боланларың суратыны гөрди. ¹⁶Охольба олары гөрөн бадына гөвүн берип, бабыллыларың юрдуна чапарлар ёллады. ¹⁷Бабыллылар онуң янына, сөйги дүшегине гечдилер, зынагәрликлери билен оны харам этдилер. Бабыллылар билен өзүни харам эденден соң, олары калбы билен йигренди. ¹⁸Охольба зынагәрлигини ве ялаңачлыгыны ачык паш эденде, онуң уясыны йигренишим ялы, калбым оны-да йигренди. ¹⁹Охольба Мүсүр юрдунда зынагәрлик эден яшлык гүнлерини ятламак үчин зынагәрлигини хас артдырды. ²⁰Гөврелери эшегиң гөвреси кимин ве биллери атың били кимин болан ойнашларына гөвүн берди. ²¹Шейликде, мүсүрлилер сениң мәмелериңи

эллөп, гыз гөвүслериңи гысымлан дөврүндөки ялы яшлык хаясызлыгыңы этдиң».

²²Шонуң үчин, эй, Охольба, Хөкмүрован Реб шейле диййэр: «Мен сениң йигренен ойнашларыңы өзүне гаршы күшгүрерин, олары хер яндан саңа гаршы аяга галдыраын. ²³Бабыллылары, әхли кесетлери, пекотлары, шовалары, ковалары ве олар билен бирликде тутуш ашуллары гөрмегей яш йигитлери, хәкимлериң ве эмелдарларың барыны, серкерделери ве ёлбашчылары, ат мүйәнлери саңа гаршы гоярын. ²⁴Олар яраглар, сөвеш арабалары, ат-арабалар ве бир топар халклар билен саңа гаршы чыкып, улыкичи галканлары, демир тувулгалары билен даш-төверекден дашыңы аларлар. Мен оlara хөкүм этмек ыгтыярыны берерин, олар өз дөп-десурлары боюнча саңа хөкүмлер чыкарарлар. ²⁵Саңа гаршы габанжаңлыгым оянар. Олар саңа газапланып ёвуз дарашарлар, бурнуңы ве гулакларыңы кесип ташларлар, аман галанларыңыз гылычдан хелөк боларлар. Огулларыңы ве гызларыңы аларлар, аман галанларыңызы от якып ёк эдер. ²⁶Олар сениң гейимиңи сыпырарлар, овадан шай-сеплериңи аларлар. ²⁷Мен сениң Мүсүрден гетирен хаясызлыгың ве зынагәрлигиң соңуна чыкарын. Сен оlara инди габагыңы галдырмарсың, Мүсүри гайдып ятламарсың». ²⁸Хөкмүрован Реб шейле диййэр: «Мен сени өз йигренен адамларыңың, калбыңың йигрененлериңиң элине берерин. ²⁹⁻³⁰Оларың саңа гаршы өзлериңи алып барышлары йигренчли болар, сениң әхли захметиңиң хасылыны алып, сени ялаңач хем алаң-ачык гоярлар. Сен

миллетлер билен зына этдиң, оларың бутлары билен харам болдуң. Шейлеликде, зынагәрлигиң ялаңачлыгы паш болар. Бу затларың әхлиси хаясызлыгың ве азгынлыгың себәпли башыңдан инер. ³¹Сен уяңың ёлундан йөредиң, Мен онуң кәсесини сениң элиңе берерин». ³²Хөкмүрован Реб шейле диййэр: «Сен уяңың чуң ве гиң кәсесинден ичерсиң, бу кәсәниң пүрепүрдиги себәпли, сениң үстүнден гүлнүп масгара боларсың. ³³Серхошлыкдан ве гайгыдан доларсың, ол сениң уяң Самарияның кәсесидир, ол элхенчлик хем вейранчылык кәсесидир. ³⁴Оны ичип түкөдерсиң, бөлеклериңи енжип, гөвсүңи парчаларсың, Хөкмүрован Реб: „Муну Мен айтдым“ диййэр». ³⁵Шонуң үчин Хөкмүрован Реб шейле диййэр: «Мени унудандыгыңа, Менден йүз өврендигине гөрә сен хем өз хаясызлыгың ве зынагәрлигиң үчин жезаңы чек».

³⁶Реб маңа шейле дийди: «Эй, ынсан оглы! Сен Охола ве Охольбаның үстүнден хөкүм чыкар! Оlara нежис ишлериңи билдир. ³⁷Олар зына этдилер, эллери ган дөкди; бутлары билен зына этдилер. Маңа догран чагаларыңы-да йймит хөкүмүнде оларың бутларына хөдүрледилер. ³⁸Маңа-да шу иши этдилер: шол гүн Мениң мукаддес өйүми харама чыкардылар, мукаддес Сабат гүнүмиң канунларыны харладылар. ³⁹Бутлары үчин чагаларының дамагыны чаланларыңдан соң, хут шол гүн мукаддес өйүми харламак үчин ол ере гирдилер, ине, Мениң өйүмиң ичинде шейле этдилер.

⁴⁰Хатда, сиз, ики уя! Узаклардан адамлар гелер ялы чапарлар ёлладыңыз, олар гелдилер. Олар үчин

сиз ювундыңыз, гөзлериңизе сүрме чекдиңиз, шай-сеплер билен безенип, ⁴¹шанлы дүшекте отурдыңыз, дүшегиң өңүнде болса тайын сачак барды. Мениң якымлы ыслы түтөтгим билен ягымы онуң үстүндө гойдуңыз.

⁴²Аладасыз мэрөкөниң шовхунлы сеси яңланярды; көпчүлик адамлар билен бирликде чөлден серхошлар хем гетирилди. Олар бу ики уяның билеклерине билезиклер дакдылар, башларына гөзел тәчлери гейдирдилер. ⁴³Онсоң мен: „Вах, бу бир зына эдип, сандан чыкан аял-а, эмма олар онуң билен жыңс гатнашыкларыны этмеклерини довам этдирйэрлер“ дийдим. ⁴⁴Олар бир лолының янына гирилиши ялы, онуң билен ятдылар. Шейдип, хаясыз аяллар болан Охоланың ве Охольбаның янына гирдилер. ⁴⁵Эмма догручыл адамлар олар зынахор ве ганхор аялларыңкы ялы хөкүм чыкарарлар, себәби олар зынахордурлар ве эллерини гана буладылар».

⁴⁶Хөкмүрован Реб шейле диййэр: «Оларың гаршысына жемагаты өрүз, олары ховп астына ве талаңа сал. ⁴⁷Жемагат олары дашлар, гылычлары билен керчэр, огул-гызларыны өлдүрип, өйлерини якар. ⁴⁸Шейдип, Мен юртдакы хаясызлыгың соңуна чыкарын, эхли аяллар мундан сапак алып, сизинки ялы хаясызлык этмезлер. ⁴⁹Олар хаясызлыгыңызы өз үстүңизе йүкләрлер. Сиз бутларыңызың гүнәсиниң жезасыны чекерсиңиз. Шонда сиз Мениң Хөкмүрован Ребдигими билерсиңиз».

24-нжи бап

Гайнаян газан

¹Сүргүңде болян вагтымызың докузынжы йылының онунжы айының

онуна маңа Реббиң шу сөзи аян болды: ²«Эй, ынсан оглы! Өзүңе шу гүнүң, хут шу гүнүң сенесини язып гой. Бабыл патышасы хут шу гүн Иерусалими габамага башлады. ³Питнечи халка бир тымсал айдып, Хөкмүрован Реб шейле диййэр дий: „Газан атар, газан атар-да, ичине сув гуй. ⁴Эт бөлеклерини, ягны бут ве дөшүң оңат бөлеклерини онуң ичине ат. Оны сайлама омачалардан долдур. ⁵Сүриңиң иң сайламысыңдан ал. Газаның ашагындакы одунлары үйшүр, газаны мазалы гайнат, ичиндәки омачалар бишсин“».

⁶Мунуң үчин Хөкмүрован Реб шейле диййэр: «Ганхор шәхериң халына вай! Кесмек тутан, кесмегинден арасаланмадык бу газаның халына вай! Сайламадан эти газандан бөлек-бөлек эдип чыкарып зыңың. ⁷Шәхериң ганы онуң ортасындадыр; ол оны ялаңач гаяның үстүңе дөкди; оны гум билен өртер ялы ере дөкмедди. ⁸Мен хем газабумы туташдырып, өч алар ялы онуң ганыны ялаңач гаяның үстүңе дөкдүм, онуң үсти өртүлмез. ⁹Мунуң үчин Хөкмүрован Реб шейле диййэр: «Ганхор шәхериң халына вай! Мен-де одун үйшмегини хас белент эдерин. ¹⁰Одунлары үйшүр, оды туташдыр, эти говуҗа бишир, чорбаны гайнат, гой, омачалар-да янып көйсүн! ¹¹Онсоң бош газаны онуң көзлериниң үстүңде гой. Шейдип, ол гызар, миси янар, пислиги ичинде эрәп, кесмеги айрылар. ¹²Онуң бар зәхмети бидерек болды, галың кесмеги ондан айрылмаяр; кесмегин айрылмагына хатда от хем ярдам этмез. ¹³Хаясызлыгың сени харам этди. Мен сени тәмизлежек болдум, эмма сен тәмизленмек ислемендиң. Саңа

гаршы туташан газабым ятышянча, сен харамлыгыңдан тэмизленмерсиң. ¹⁴Муны Мен-Реб айтдым, бу бержай болар, Мен оны эдерин. Жезаңы геч-мерин, гайгырмарын ве хайпым гел-мез. Өз тутан ёлларыңа ве ишлери-ңе лайыктыкта саңа хөкүм чыкары-лар». Муны Хөкмүрован Реб диййэр.

Эзекиел пыгамбериң аялы өлйэр

¹⁵Маңа Реббиң шу сөзи аян болды: ¹⁶«Эй, ынсан оглы! Ине, Мен гөзлери-ңе иң гымматлы болан кишини бир зарбада сенден аларын, йөне сен зей-ренме, аглама, гөзяш дөкме. ¹⁷Дымып ах чек; өлиң үчин яс тутма; селләңи гей, чарыгыңы гей, сакгалыңы өрт-ме; яс чөрегини ийме».

¹⁸Шейлеликте, мен даңдан халка бу сөзлери айтдым; агшам болса аялым өлди. Эртеси даңдан мен әхли зады өзүме буйрулышы ялы бержай этдим.

¹⁹Халк маңа: «Сениң эдйән бу зат-ларыңың бизе нәме дахылы бар? Му-ны бизе айтжак дәлми?» дийди. ²⁰Он-соң мен олара өзүме Реббиң сөзүниң гелендигини айтдым: ²¹«Ысрайыл халкына Хөкмүрован Реб шейле дий-йэр дий: „Мен гүйжүнизиң буйсан-жы, гөзүнизиң арзувляяны, жаны-ңызың мәхреми болан мукаддес өйү-ми харлатмакчы. Галдырып гайдан огул-гызларыңыз гылычдан өлерлер“.

²²„Сиз-де мениң эдишим ялы эдер-сиңиз; сакгалыңызы өртмерсиңиз ве яс чөрегини иймерсиңиз. ²³Селләңиз башыңызда, чарыгыңыз аягыңызда болар. Яс тутмарсыңыз, агламарсы-ңыз, эмма этмишлериңиз зерарлы гурап ёк боларсыңыз, бири-бириңиз үчин ах чекерсиңиз“.

²⁴„Эзекиел сизиң үчин бир ала-мат болар, ол нәме эден болса, сизем шоны

эдерсиңиз. Бу хадысалар йүзе чыкан-да, сиз Мениң Хөкмүрован Ребдиги-ми билерсиңиз“».

²⁵⁻²⁶«Эй, ынсан оглы! Мен оларың гүйжүни, гөзеллик шатлыгыны, гөз гуванжыны, жанларының перваз ур-ян задыны, огул-гызларыны олардан алан гүнүм бу беладан гачып гуту-лан бири гелип, муны саңа хабар бе-рер. ²⁷Шол гүн беладан гачып гутулан адам билен геплешмек үчин саңа тә-зеден дил битер, сен гепләрсиң, гай-дып дилиң тутулмаз. Сен олар үчин бир ала-мат боларсың, онсоң олар Ме-ниң Ребдигими билерлер».

25-нжи бап

Аммон юрдуна гаршы пыгамберлик

¹Маңа Реббиң шу сөзи аян болды: ²«Эй, ынсан оглы! Йүзүңи аммон-лара тарап өвүр-де, оларың гаршы-сына пыгамберлик эт. ³Хөкмүрован Реббиң сөзүни эшидиң! Хөкмүрован Реб шейле диййэр дий: „Мениң му-каддес өйүми харланларыңда, Ыс-райыл юрдуны вейран эденлерин-де ве яхуда халкыны сүргүн эденле-ринде, сиз олар барада: ‘Пах-пах! Не ажап!’ дийшип бегендиңиз. ⁴Шонуң үчин, ине, Мен сизи мүлк хөкмүнде гүндогар халкларының элине бере-рин. Олар дүшелгелерини сизиң ара-ңызда гуарлар, чадырларыны сизде дикерлер, олар сизиң мивелериңизи иерлер, сүйдүңизи ичерлер. ⁵Раба галасыны дүелериң өрүсине ве Ам-мон юрдуны доварларың ятагына өв-рерин. Онсоң сиз Мениң Ребдиги-ми билерсиңиз“». ⁶Хөкмүрован Реб шейле диййэр: «Сиз элериңизи чар-пып, танс этдиңиз, Ысрайыл юрдуна

болан йигренжиңиз билен йүрекден шатландыңыз. ⁷Шонун үчин хем, ине, Мен элими сизиң гаршыңыза узатдым. Сизи миллетлере олжа эдип берерин. Мен сизи халкларың арасындан согруп зыңарын, юртларың арасындан сүпүрип ташларын, сизи ёк эдерин. Онсоң сиз Мениң Ребдигими билерсиңиз».

Мовап юрдуна гаршы пыгамберлик

⁸Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Мовап билен Сегир: „Яхуда халкы хем бейлеки миллетлер ялыдыр“ дийдилер. ⁹Шонун үчин Мен Мовабың бир гапдалыны бөвсүп, юрдун шөхраты болан серхет шәхерлерине Бейтешимода, Багалмегона ве Кирятайыма зарба урарын. ¹⁰Мен Мовабы аммонлар билен бирликде гүндогар халкларының элине мүлк эдип берерин. Шейдип, аммонлар миллетлер арасында хич хачан ятланылмаз. ¹¹Моваба хөкүмлер чыкарарын, шонда олар Мениң Ребдигими билерлер».

Эдом юрдуна гаршы пыгамберлик

¹²Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Эдом өч алмак билен яхуда халкының гаршысына херекет этди, олардан өч алып, агыр гүнә батды. ¹³Шонун үчин Хөкмүрован Реб шейле диййәр: „Мен элими Эдомың гаршысына узадып, ондан ынсаныда, хайваны-да согруп ташларын ве оны харабачылыга өврерин. Олар Теймандан Дедана ченли аралыкда гылычдан хеләк боларлар. ¹⁴Мен Эдомдан халкым Ысрайылың эли билен өч аларын. Олар Эдомда Мениң гахар-газабым боюнча херекет эдерлер, онсоң олар Мениң

өжүмиң нәмедигини билерлер“». Муны Хөкмүрован Реб айдяндыр.

Пилиштлилере гаршы пыгамберлик

¹⁵Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Эбеди душманчылыгы болан пилиштлилер яхудалардан ар алдылар, йүреклериндәки йигренч зерарлы олары ер билен егсан эдип өч алдылар. ¹⁶Мунун үчин Хөкмүрован Реб шейле диййәр: „Ине, Мен элими пилиштлилериң гаршысына узадып, олардан керетлилери согруп ташларын, деңиз якасында галанларыны ёк эдерин. ¹⁷Газаплы жезалар билен олардан агыр өч аларын. Шонда олар Мениң Ребдигими билерлер“».

26-нжы бап

Сур галасына гаршы пыгамберлик

¹Сүргүнде болян вагтымызың он биринжи йылының биринжи айының бирине маңа Реббиң шу сөзи аян болды: ²«Эй, ынсан оглы! Сур галасы Иерусалим хакда: „Бай-бай-ов, халкларың гапысы болан шәхер йыкылды, дервезелери мениң үчин ачылды. Ол вейран болды, инди мен байлыктан долларын“ дийди». ³Шонун үчин Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Эй, Сур! Мен саңа гаршыдырын. Деңиз толкунларының ёкары галшы ялы, Мен хем миллетлери сениң гаршыңа аяга галдырарын. ⁴Олар Суруң диварларыны вейран эдерлер, онун диңлери ни йыкарлар. Мен онун топрагыны сырып-сүпүрип, ялаңач гая өврерин. ⁵Ол деңиз ортасында тор язылян ер болар. Хөкмүрован Реб: „Муны Мен айтдым“ диййәр. Сур галасы миллетлере олжа болар. ⁶Олар Сур галасына

гарашлы шәхерлерде яшайнлары ғылычдан гечирерлер; онсоң олар Мениң Ребдигими билерлер».

⁷Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Ине, Мен патышаларың патышасы болан Бабыл патышасы Небукадне-сары атлар, сөвеш арабалары, атлылар, көп халклардан ыбарат әпет гошун билен бирликде демиргазыкдан Сур галасының үстүне гетирерин.

⁸Эй, Сур галасы, олар саңа гарашлы шәхерлерде яшайнлары ғылычдан гечирерлер, гаршыңа беркитмелер салып, диварыңа чыкмак үчин япгытлар гуарлар ве галканларыны сениң гаршыңа гоярлар. ⁹Пүрслер билен диварларың оярлар, демир гураллары билен диңлериңи йыкарлар. ¹⁰Атларының көплүгинден яңа сени тозан гапар; диварлары юмулан бир гала гирилиши ялы, сениң дервезелериңден гиренде атлыларың, тигирлериң ве сөвеш арабаларының сесинден яңа диварларың сарсар. ¹¹Әхли көчелериңи атларының тойнагы билен басаларлар; халкыңы ғылыч билен өлдүрерлер, уллакан сүтүнлериңи ер билен егсан эдерлер. ¹²Байлыгыңы талап, мал-мүлкүңи басып аларлар, диварларыңы йыкып, гөзел жайларыңы вейран эдерлер. Дашларыңы, агачларыңы ве топрагыңы деңзе ташларлар.

¹³Мен сениң айдымларыңың сесини кесерин, лираларыңың сеси гайдып эшидилмез. ¹⁴Сени ялаңач гая өврерин, тор языляң ер боларсың. Инди сен хич хачан тәзеден бежерилмерсиң, чүнки Хөкмүрован Реб: „Муны Мен-Реб айтдым“ диййәр».

¹⁵Хөкмүрован Реб Сур галасына шейле диййәр: «Йыкылышыңың гүрпүлдисинден, яралыларың инңилдисинден, башыңдан инен элхенч мергиден кенарлардакы халклар титрешмезми? ¹⁶Шонда деңиз боюндакы әхли хөкүмдарлар тагтларыңдан дүшүп, донларыны чыкарарлар, кешдели эшиклериңи сыпырарлар. Горкы лыбасына гирип, ерде отуарлар ве дынувсыз сандырашып, саңа аңктаңк боларлар. ¹⁷Соңра олар сен хакда агы айдарлар:

„Эй, деңизчилериң яшайн шәхери,
деңизде иң гүйчли мешхур шәхер!

Вах, сен ве сенде яшайнларың барысы нәхили хеләк болды!

Сен деңзиң якасында яшайнлара ^a ховп салдың!“

¹⁸Сениң йыкылан гүнүң кенарлардакы халклар титрешерлер, деңиз кенарындакылар сениң хеләк болшуңа ховсала дүшерлер».

¹⁹Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Сени илатсыз галан шәхерлер ялы харабачылыга өвренимден соң, чуңлугы үстүне гетирип, көп сувлар билен бүрәнимден соң, ²⁰сени өлүлер дүййәсине инйәнлер билен бирликде гадымы халкың янына индере-рин. Илатсыз болар ялы, сени өлүлер дүййәсине инйәнлер билен бирликде ериң тейинде, гадымдан бәри харабачылыга өврүлен ерлерде орнашдырарын; сен гайдып илатлы болмарсың я-да дирилериң яшайн юрдуны эелемерсиң ^b. ²¹Мен сени элхенч ховпа

^a 26:17 Деңзиң якасында яшайнлара – я-да онуң әхли илатына.

^b 26:20 Дирилериң яшайн юрдуны эелемерсиң – бу жүмле кәбир голязмаларда Мен саңа шөхрат берерин дийип душ гелйәр.

дучар эдерин, сен ёк боларсың. Сени гөзләрлер, эмма хич хачан тапмазлар». Муны Хөкмүрован Реб диййәр.

27-нжи бап

Сур галасы үчин айдылан агы

¹Маңа Реббин шу сөзи аян болды: ²«Эй, ынсан оглы, Сур галасы хакда агы айт. ³Деңиз гирелгелеринде месген тутан ве хер бир кенарякасындакы халклар билен сөвда эден Сур галасына Хөкмүрован Реб шейле диййәр дий: „Эй, Сур, сен ‘Гөзеллик кәмиллиги мендири!’ дийдин. ⁴Сениң хөкүмдарлыгың бейик деңизлердедир; сени бина эденлер гөзеллигиңи аңрыбаш дережесине етирдилер. ⁵Сен Сенир дагының сервилеринден ясалан улы гәми ялыдың; саңа богалдак этмек үчин Ливандан кедр агажыны гетирдилер. ⁶Күреклерини Башан дубларыннан этдилер; тагталарыңи Кипр адасының серви агажындан ясап, пилиң диши билен безедилер. ⁷Мүсүрден гетирилен кешдели непис зыгыр маталар сениң елкениңди, олар саңа байдак болуп хызмат эдерди. Элиша кенарының мавы ве гырмызы матасы сениң япынжаңды. ⁸Сидон ве Арват илаты сениң күрекчилеринди. Эй, Сур, сенде акылдарлар барды, олар сениң гәмичилеринди. ⁹Гебалың гаррылары ве акылдарлары сенде болуп, жайрыкларыңи сувардылар. Харытларыңи алыш-чалыш этмек үчин әхли гәмилер деңизчилери билен сендедилер. ¹⁰Парс, Лут ве Пут сениң уршужыларыңды; олар галканлары билен демир тувулгаларыны диварындан асардылар; олар саңа шөхрат гетирердилер. ¹¹Арватлылар ве хейлеклилер төверек-дашындакы

диварларыңиң, гамматлылар болса диңлериңиң үстүндедилер. Олар галканларыны диварларыңиң төверек-дашындан асып, гөзеллигиңи аңрыбаша етирердилер. ¹²Байлыгыңиң көпдүги үчин Таршыш сениң билен сөвда этди; харытларыңиң дерегине күмүш, демир, галайы ве гуршун берерди. ¹³Яван, Тубал ве Мешек сениң сөвдагәрлериндилер; олар харытларыңиң дерегине гуллар ве бүрүнч гаплар берердилер. ¹⁴Тогарма халкы сениң харытларыңиң дерегине ябылары, уруш атларыны ве гатырлары берерди. ¹⁵Деданлылар сениң сөвдагәриңдилер; көп кенарларың сөвда гатнашыгы сениң элиндеди; олар сенден алан харытларының дерегине пилиң диши ве эбен агажы билен хасапашардылар. ¹⁶Сөвдаңиң көпдүги үчин Сирия сениң билен сөвда этди; олар сениң харытларыңиң дерегине зүмеррет, гырмызы ве кешдели маталар, непис зыгыр мата, мержен ве якут берердилер. ¹⁷Яхуда билен Ысрайыл юрды сениң сөвдагәрлериндилер; олар харытларыңиң дерегине Миннит бугдайыны, ун, бал, яг ве мелхем берердилер. ¹⁸Сөвдаңиң ве байлыгыңиң көпдүги үчин Дамаск хем сениң билен сөвда этди; ол Хелбон шерабыны ве ак йүң гетирерди. ¹⁹Узал юрдундан гелен Дан ве Яван харытларыңиң дерегине йүплүк берердилер; алыш-чалыш харытларыңиң арасында болса ишленен демир, далчын ве хошбой ыслы гамыш барды. ²⁰Дедан ат мүнмөгә герекли болан эерлик аткечелери билен сөвда эдерди. ²¹Арабыстан ве бүтин Кедар хөкүмдарлары сениң иң гадырлы мүшдерилеринди; олар гузулар, гочлар ве эркечлер гетирип, сениң билен сөвда

этдилер. ²²Шебаның ве Рагаманың тәжирлери сениң сөвдагәриндилер; олар харытларыңың дерегине әхли атырларың сересини, хер хили гым-матбаха дашлар ве алтын берердилер. ²³Харан, Канне, Эден, Шеба тәжирлери, Ашур ве Килмат сениң сөвдагәриндилер. ²⁴Олар сениң базарындакы харытларыңы сайлама затлар билен, мавы ве реңбе-рең кешдели маталар ве йүп билен берк даңлан реңкли халылар билен алыш-чалыш эдердилер. ²⁵Сениң харытларыңың кервени Таршышың гәмилериди; сен долуп-дашып, деңизлер умманында агыр йүк билен йүкленердиң.

²⁶Күрекчилериң сени ачык деңизлере алып чыкарлар, эмма гүндогар шемалы деңизлер умманында сени күл-пеекун эдер. ²⁷Йыкылан гүнүң сениң байлыгың, харытларың, малларың, деңизчилериң, гәмичилериң, жайрыкларыңы суваянлар, харытларыңы алыш-чалыш эдйәнлер, сен-дәки әхли уршужылар ве ичиндәки әхли жемагат деңизлер умманына гарк боларлар. ²⁸Гәмичилериң ахыналасындан өри мейданлар лерзана гелер. ²⁹Әхли күрекчилер, деңизчилер ве әхли деңиз гәмичилери гәмилеринден дүшүп, гуры ерде дуарлар. ³⁰Сеслерини гаталдып, сениң үчин перят эдерлер, башларындан гум соврарлар, күле тогаланарлар. ³¹Сениң үчин сачларыны сырып, жул гейнерлер, жанховлуна хасрат билен зар-зар аглап, дады-перят эдерлер. ³²Сениң үчин агы айдып, яс тутарлар, ахы-нала чекип, шейле диерлер: 'Деңиз ортасында Сур ялы дым-дырс болан гала бармы?

³³Харытларың деңизден чыканда, сен көп халклары доюрдың, байлыгың ве

харытларың көплүги билен патышалары баятдың. ³⁴Ине, деңизде, сувларың дүйбүнде күл-пеекун боланында, ичиндәки харытларың ве әхли жемагатың өзүн билен биле гарк болды'. ³⁵Кенарлардакы әхли илатлар сана аңкарышдылар; патышалары гаты горкдулар, йүзлериниң реңки өчди. ³⁶Халклар арасындакы тәжирлер сана сыкылык атдылар; сен элхенч ховпа учрап, эбедилик өк боларсың“».

28-нжи бап

Сур патышасына гаршы пыгамберлик

¹Маңа Реббинң шу сөзи аян болды: ²«Эй, ынсан оглы! Сур хөкүмдарына Хөкүмүрован Реб шейле диййәр дий: „Сен йүрекде гедемлик эдип: 'Мен ху-дайдырын, мен деңизлер умманында, худайларың тагтында отурярын' дийдиң; йүрегиңи худайларың йүреги кимин тутсаң-да, сен худай дәлсиң, ынсансың. ³Сен Даныелден хас акыллысың, хич бир сыр сенден гизлин дәлди. ⁴Сен даналыгың ве дүшүнжәң билен байлык эдиндиң, хазыналарыңда алтын, күмүш топлалдың. ⁵Сөвдада чуң даналыгың билен байлыгыңы көпелтдиң, байлыгыңдан яңа йүрегиңи гедем тутдун“». ⁶Шонун үчин Хөкүмүрован Реб шейле диййәр: «Сен йүрегиңи бир худай ялы тутдун. ⁷Мунун үчин Мен гелмишеклери, миллетлериң иң рехимсизини сениң үстүңе гетирерин; олар сениң ажайып даналыгыңы гылыч билен кесип, шан-шөхратыңы харларлар. ⁸Сени габра индерерлер; сен деңизлериң гойнунда вагшы өлүме дучар боларсың. ⁹Сен өзүңи өлдүренлериң хузурында-да: „Мен худай“ диерсиңми?

Өзүңи өлдүрөнлериң элинде сен ху-
дай дэлсиң, ынсансың. ¹⁰Сен гелми-
шеклериң элинде сүннетсизлериң
өлүми билен хелэк боларсың, себә-
би Хөкмүрован Реб: „Муны Мен айт-
дым“ диййэр».

¹¹Маңа Реббиң шу сөзи аян болды:

¹²«Эй, ынсан оглы! Сур
патышасы үчин агы айт,
оңа Хөкмүрован Реб шейле
диййэр дий:

„Кәмиллигиң мөхүри,
даналыгың,
гөзеллигиң анрыбашы
сендиң.

¹³Сен Эремде – Худайың
багындадың;
лагыл, топаз, гөвхер, сары
якут, хакык,
яшыл гашлар, якут, пөвризе ве
зүмеррет
ялы эхли гымматбаха
дашлара ве алтына
гапланыпдың;
гаш өелериндир ойма
накгашчылык
ишлериң хем алтынданды,
буларың эхлиси сениң
ярадылан гүнүн
тайярланыпды.

¹⁴Сен горагчы керуп болар ялы
ганатларыңи яйып отурдың,
сени Мен белләпдим.
Сен Худайың мукаддес
дагындадың,
отлы дашларың арасында
гездиң.

¹⁵Ярадылан гүнүңден
тә сенден язык тапылянча,
ёлларыңда айыпсыздың.

¹⁶Сөвдаңың көплүги
зерарлы сени зулумдан
долдурдылар,

сен гүнә этдиң.

Шейлеликте, Мен сени
харам хөкмүнде Худайың
дагындан ашак ташладым.
Мен сени, эй, горагчы керуп,
отлы дашларың арасындан
ковуп ёк этдим.

¹⁷Оваданлыгың зерарлы
йүрегиңи текепбир тутдуң,
шөхратпаразлыгыңдан яңа
даналыгыңи харладың;
Мен сени ере чалдым;
гөрсүнлер дийип,
патышаларың өңүне
зыңдым.

¹⁸Сен көп этмишлериң билен,
эрбет сөвдагәрлигиң билен
мукаддес ерлериңи харама
чыкардың;
онсоң Мен ичинден от бердим;
ол сени яндырды.

Мен сени эхли гөрийәнлериң
гөзлериңиң алнында якып,
ер йүзүңде күл этдим.

¹⁹Халклар арасында сени
танаянларың бары саңа
аңкарылышарлар;
сен элхенч ховпа учрап,
эбедилик ёк боларсың“».

Сидон галасына гаршы пыгамберлик

²⁰Маңа Реббиң шу сөзи аян болды:
²¹«Эй, ынсан оглы! Йүзүңи Сидона
тарап өвүр-де, оңа гаршы пыгамбер-
лик эт. ²²Оңа Хөкмүрован Реб шей-
ле диййэр дий: „Ине, Сидон, Мен са-
ңа гаршыдырын; Мен сениң ичинде
шөхрат газанарын. Саңа хөкүмлер
чыкарып, Өз мукаддеслигими ык-
рар эденимде, сиз Мениң Ребдиги-
ми билерсиңиз. ²³Мен галаның ичи-
не мерги иберип, көчелеринден ган

акдыраын; думлы-душдан үстүне инийэн гылычдан галадакы жаралылар хелэк боларлар. Онсоң олар Мениң Ребдигими билерлер. ²⁴Ысрайыл халкыны йигренйәнлериң хич бири инди гайдып Ысрайыла чүмйән яндак ве авулы тикен болмаз, шонда олар Мениң Хөкмүрован Ребдигими билерлер[«]». ²⁵Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Мен ысрайыл халкыны даргадылан халкларың арасындан ызына йыгнап, миллетлериң гөзлериң алнында мукадеслигими ыкрат эдерин. Шундан соң олар өз юртларында, ягны Мениң гулум Якуба берен юрдумда месген тутарлар. ²⁶Ол ерде ховпсуз яшап, өйлер гуарлар, үзүм багларыны отурдарлар. Даш-төверек-дәки олары йигренйәнлере хөкүмлер чыкаранымдан соң, олар ховпсуз яшарлар. Шонда олар Мениң өзлериңиң Худайы Ребдигими билерлер».

29-нҗы бап

Мүсүре гаршы пыгамберлик

¹Сүргүнде болян вагтымызың онунжы йылының онунжы айының он окисине маңа Реббиң шу сөзи аян болды: ²«Эй, ынсан оглы! Йүзүңи Мүсүр патышасы фараона тарап өвүр-де, оңа ве бүтин Мүсүре гаршы пыгамберлик эт. ³Оңа Хөкмүрован Реб шейле диййәр дий: „Эй, Мүсүр патышасы фараон! Сен дерялар боюнда ятан эпет аждарха кимин: ‘Нил мениңкидир, оны өзүм үчин яратдым’ диййөң! Мен саңа гаршыдырын. ⁴Сениң эңлериңе чеңкеклер сокарын ве деряларыңың балыкларыны теңцелериңе япышдыраын. Теңцелериңе япышан балыклар билен бирикде сени деряларыңдан ковуп чыкараын. ⁵Сениң

өзүңи ве деряларыңдакы әхли балыклары чөле ташларын. Сен ачык мейданда хелэк боларсың, ол ерден йыгналмарсың ве хич ким саңа эе чыкмаз. Мен сени ябаны хайванлара ве йыртыжы гушлара шам эдерин. ⁶Онсоң әхли Мүсүр илаты Мениң Ребдигими билер.

Мүсүр халкы ысрайыл халкы үчин гамышдан хаса болды. ⁷Ысрайыл халкы сенден япышанда, сен дөвлүп, ысрайылларың эгинлериңиң яраладың; саңа яплананларыңда, сен овранып, биллериңиң дөвдүн[«]».

⁸Шонуң үчин Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Ине, Мен сениң үстүңден гылыч индериңиң, ынсаны-да, хайваны-да сенден согруп ташларын. ⁹Мүсүр юрды харабачылыга ве чөллүге өврүлөр; онсоң олар Мениң Ребдигими билерлер.

Фараон: „Нил дерясы мениңки, оны мен яратдым[«] дийди. ¹⁰Шонуң үчин хем Мен саңа ве сениң деряларыңа гаршыдырын; Мен Мигдолдан Севене ченли, Эфиопияның серхедине ченли Мүсүр юрдуны бүтинлей чөллүге ве харабачылыга өврерин. ¹¹Она адам аягы басмаз, хайван тойнагы секмез; ол ерде кырк йыллап хич ким яшамаз. ¹²Мен Мүсүри хараба өврүлен юртларың хем иң харабасына өврерин, онуң шәхерлери вейран эдилен шәхерлериң хем иң вейраны болуп, кырк йыллап хараба болуп ятар. Мен мүсүрлилери миллетлериң арасына пытрадарын, юртларың арасына даргадарын».

¹³Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Кырк йылдан соң мүсүрлилери пытрадылан халкларының арасындан йыгнарын. ¹⁴Мен мүсүрлилериң өңки абаданчылыгыны гайтарып берип,

Патрос юрдуна өз догдук меканларына гетирерин. Ол ерде оларың патышалыгы эжиз патышалык болар. ¹⁵Патышалыкларың иң эжизи болар, гайдып миллетлерден өзүни ёкары тутмаз. Миллетлериң үстүндөн хөкүм сүрмесинлер дийип, Мен олары азалдарын. ¹⁶Мүсүрлилер инди хич хачан ысрайыл халкы үчин аркадаянч болмазлар. Гайтам, Мүсүриң бетбагтлыгы олара Мүсүре доланмак билен эден гүнэлерини ятладар. Онсоң ысрайыллар Мениң Хөкмүрован Ребдигими билерлер».

¹⁷Сүргүнде болян вагтымызың йигрими единжи йылының биринжи айының бирине маңа Реббиң шу сөзи аян болды: ¹⁸Эй, ынсан оглы! Бабыл патышасы Небукаднесар өз гошунуна Сура гаршы агыр зэхмет чекдирди: хер бир эгерин сачы дөкүлди, хер бир эгнин хамы союлды; эмма чекен зэхметине гөрә, не онуң өзүне, не-де гошунуна Сурдан музд төленди. ¹⁹Шонуң үчин Хөкмүрован Реб шейле дийёр: «Мен Мүсүр юрдуны Бабыл патышасы Небукаднесара берерин; ол онуң байлыгыны экидер, олжасыны алар ве оны талар; бу онуң гошуну үчин музд болар. ²⁰Мен онуң гаршысына чекен зэхмети үчин Мүсүр юрдуны оңа бердим, себәби олар Мениң үчин ишледилер. Муны Хөкмүрован Реб дийёр. ²¹Мен ол гүн ысрайыл халкына гүйч берерин, оларың арасында саңа сайрап дуран дил берерин. Онсоң олар Мениң Ребдигими билерлер».

30-нжы бап

Мүсүр үчин агы

¹Маңа Реббиң шу сөзи аян болды: ²«Эй, ынсан оглы! Муны пыгамберлик

эт-де, Хөкмүрован Реб шейле дийёр дий: „Сиз ‘Ол гүн үчин вай!’ дийип перят эдиң. ³Чүнки ол гүн якындыр, Реббиң гүни голайдыр. Ол гүн апытупан гүни, миллетлериң жебир чекжек дөврүдир. ⁴Мүсүриң үстүндөн гылыч инер, мүсүрлилер гылычдан хеләк боланларында, Эфиопия илатына горкы аралашар. Мүсүриң байлыгы экидилер, биналары күл-пеекун эдилер. ⁵Мүсүр билен бирликде Эфиопия, Пут, Лут ве бейлеки халклардан гелен гошунларың бары, Куб ве ылалашык баглашан юрдуның илаты гылычдан гечирилер“». ⁶Реб шейле дийёр: «Мүсүре арка дуранлар хеләк боларлар, онуң куватының буйсанжы өчер. Мигдолдан Севене ченли оларың бары билеликте гылычдан гечирилер. Муны Хөкмүрован Реб дийёр. ⁷Олар хараба өврүлен юртлардан хем бетер хараба өврүлер, онуң шәхерлери вейран эдилен шәхерлериң хем иң вейраны болар. ⁸Мүсүре от берип, оны голдаянларың барыны ёк эденимде, олар Мениң Ребдигими билерлер. ⁹Ол гүн гайгы-гамсыз яшаян эфиоплары горкузмак үчин гәмилер билен хабарчылар ёлларың. Мүсүриң жебир-жепалы дөврүндәки ялы, олар хем ховп аралашар, ине, ол гүн етип гелйёр». ¹⁰Хөкмүрован Реб шейле дийёр: «Мен Бабыл патышасы Небукаднесарың эли билен Мүсүриң бейик гошунының соңуна чыкарың. ¹¹Миллетлериң иң горкунжы болан бу Мүсүр юрдуны вейран этмек үчин Небукаднесар гошуну билен бирликде гелер. Олар Мүсүрде гылычларыны ялаңачлап, юрды жесетден долдуарлар. ¹²Мен дерялары гурадарың, юрды ярамаз адамлара сатарың; юрды ве онуң ичиндәкилериң барыны

гелмишеклерин эли билен вейран эдерин. Муны Мен-Реб айтдым». ¹³Хөкмүрован Реб шейле диййэр: «Мен бутлары-да ёк эдерин, Мемфисдэки бирдерек хейкеллери айрып ташларын. Гайдып Мүсүр юрдунда хөкүмдар болмаз. Мүсүр юрдуна горкы саларын. ¹⁴Патросы вейран эдерин, Зоган галасына от берерин, Тебес галасын-да хөкүмлер чыкарарын. ¹⁵Газабымы Мүсүрүң гүйжи болан Синиң үстүне дөкүп, Тебесиң көп илатлылыгының сонуна чыкарын. ¹⁶Мүсүрө от берерин, Син сонсуз жебир чекер, Тебес галасының дивары жайрык атар ве Мемфис галасы хер гүн душман хүжүмине сезевар болар. ¹⁷Хелиёпо-лысың ве Пибеседиң яш йигитлери гылычдан хелэк боларлар; галадакы халк сүргүн эдилер. ¹⁸Мүсүрүң боюнтырыгыны дөвен гүнүм Тахпанхесде гүндиз гижэ өврүлөр. Онун кувватының буйсанжы тамамланар; оны бир гара булут гаплар ве шэхериң халкы сүргүне гидер. ¹⁹Мен Мүсүрө хөкүмлер чыкарарын; шонда олар Мениң Ребдигими билерлер».

²⁰Сүргүнде болян вагтымызың он биринжи йылының биринжи айының едисине маңа Реббин шу сөзи аян болды: ²¹«Эй, ынсан оглы! Мен Мүсүр патышасы фараоның голуны дөвдүм. Ол шыпа тапар ялы даңылмады я-да гылыч тутмак үчин гүйже гелер ялы оңа саргы саралмады. ²²Мунун үчин Хөкмүрован Реб шейле диййэр: „Мен Мүсүр патышасы фараона гаршыдырын. Мен онун ики элини хем: сагдын элини-де, дөвүк элини-де сындырып ташларын, элиндэки гылыжыны гачыарын. ²³Мен мүсүр-лилери миллетлериң арасына пытрадарын, олары юртларың арасына

даргадарын. ²⁴Бабыл патышасының голларыны гүйчлендирип, гылыжымы онун элине берерин; эмма фараоның голларыны дөверин. Фараон Бабыл патышасының өнүнде агыр яралы адамың инңилдейши кимин инңилдэр. ²⁵Бабыл патышасының голуны гүйчлендирерин, эмма фараоның голларыны сындырарын. Гылыжымы Бабыл патышасының элине берерин, ол хем оны Мүсүрүң гаршысына узадар, шонда олар Мениң Ребдигими билерлер. ²⁶Мен мүсүр-лилери миллетлериң арасына пытрадарын, юртларың арасына даргадарын. Онсоң олар Мениң Ребдигими билерлер»».

31-нжи бап

Кедр агажы тымсалы

¹Сүргүнде болян вагтымызың он биринжи йылының үчүнжи айының бирине маңа Реббин шу сөзи аян болды: ²«Эй, ынсан оглы! Фараона ве онун халкына шейле дий:

„Сен бейиклигиң боюнча киме меңзейэрсин?

³Ине, Ашур Ливанда овадан шахалы,

токай саялы кедр агажыды.

Онун бойы узынды,

башы булутларда ерлешйәрди.

⁴Сувлар оны өсдүрди, ерасты булаклар оны белент этди;

даш-төверегини дерялар гуршап,

акар чешмелери билен

узакдакы әхли агачлары

гандыярды.

⁵Мунун үчин онун бойы

бейлеки агачларың барындан

узынды,

балдаклары гүрелди;
сувуң боллугындан шахалары
узады.

⁶ Пудакларының үстүндө
гөгүң әхли гушлары
хөвүртгеледилер;
шахаларының астында
әхли йыртыжы хайванлар
гузладылар
ве көлегесинде әхли улы
миллетлер месген тутдулар.

⁷ Ол белентлиги билен,
шахаларының узынлыгы
билен гөзелди,
көки-де чуң сувлара етипди.

⁸ Худайың багындакы кедр
агачлары онуң боюна,
сервилер онуң пудакларына-
да тай гелмейәрди,
чынарлар онуң шахаларына ден
дәлди,
Худайың багындакы хич бир
агач
гөзелликде оңа тай
гелмейәрди.

⁹ Мен оны гүр шахалар билен
безәпдим;
Худайың Эрем багындакы
әхли агачлар оңа гөриплик
этдилер“».

¹⁰ Шонуң үчин хем Хөкмүрован Реб
шейле дийәр: «Онуң бойы өсүп, ба-
шы булутлара етенде, бу бейклик
онуң йүрегинде текепбирлик дөрөт-
ди. ¹¹ Шонуң үчин Мен оны миллет-
лериң хөкүмдарының элине бердим,
оңа өз эрбетлигине лайык дарашды-
лар. Мен ондан йүз өвүрдим, ¹² гел-
мишек миллетлериң иң рехимсизи
оны кесип ташлап рет этди. Шаха-
лары дагларың үстүне ве тутуш де-
релере дүшүп, пудаклары чапылып,
юрдуң әхли жүлгелерине ташланды.

Дүнйәниң әхли халклары онуң көле-
гесинден гитдилер, оны терк этдилер.

¹³ Гөгүң әхли гушлары онуң дөвлөн
бөлөклеринде месген тутярлар, мей-
даның әхли хайванлары онуң ша-
халарының арасында ерлешйәрлер.
¹⁴ Шейлеликде, сувларың якасында
етишен хич бир агач бой алып, бе-
ленде чыкмаз я-да башлары булуда
етмез ве бол сув ичип өсен хич бир
агач бейле белентлиге етмез. Оларың
бары габра инйән әхли ынсанлар би-
лен бирликде өлүлөр дүнйәсине ериң
тейине индерилдилер».

¹⁵ Хөкмүрован Реб шейле дийәр:
«Өлүлөр дүнйәсине инен гүни, Мен
ол агач үчин яс тутсунлар дийип, оны
дүйпсүз чуңлук билен өртдүм, онуң
деряларыны тогтатдым; әпет сувла-
ры сакладым. Бу агач үчин тутуш Ли-
ваны түмлүге гапладым, онуң әхли
агачларыны солдурдым. ¹⁶ Оны габра
инйәнлер билен бирликде өлүлөр дүн-
йәсине индеренимде, йыкылышының
гүрпүлдисинден миллетлери титрет-
дим; онсоң Эрем багының әхли агач-
лары, Ливаның иң овадан ве иң сайла-
ма агачлары, бол сув ичип өсенлериң
бары ериң тейинде теселли тапдылар.

¹⁷ Көлегесинде яшанлар, ягны мил-
летлериң арасында онуң билен ыла-
лашык баглашанлар хем онуң билен
бирликде өлүлөр дүнйәсине гылыч-
дан гецириленлериң янына индилер.

¹⁸ Эрем багының агачларының хайсы-
сы шан-шөхратда ве бейкликде са-
ңа меңзейәр? Йөне сен Эрем агачлары
билен бирликде ериң тейине индерил-
ерсин. Сен гылычдан гецириленлер
билен бирликде сүннетсизлериң ара-
сында ятарсың. Фараоның ве онуң әх-
ли бейик гошунының соңы шейле бо-
лар». Муны Хөкмүрован Реб дийәр.

32-нжи бап

Фараон үчин айдылан агы

¹Сүргүндө болян вагтымызың он икинжи йылының он икинжи айының бирине маңа Реббиң шу сөзи аян болды: ²«Эй, ынсан оглы! Мүсүр пагытшасы фараон үчин агы айт ве оңа шейле дий:

„Өзүңи миллетлериң яш арсланына меңзетдиң, йөне сен деңизлердәки аждарха киминсиң. Деряларыңда эйләк-бейләк окдурылдың; аякларың билен сувлары чайкадың, дерялары буландырдың“».

³Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Биртопар халкларың өңүнде торумы сениң үстүңе ташларың; олар сени Мениң торум билен тутарлар.

⁴Онсоң сени гуры ере ташларың, мейдана зыңарың, гөгүң әхли гушларыны сениң үстүңе гондуарың, тутуш дүңиәниң йыртыжы хайванларыны сенден дойарың.

⁵Этиңи дагларың үстүңе серип, дерелери чүйрән ләшиңден долдуарың.

⁶Топрагыңи даглара ченли ганың билен суварарың; жүлгелер сениң ләшиңден долар.

⁷Сени гүмлән махалым гөклери бүрәрин, йылдызлары гаралдарың; Гүни булут билен өртерин,

Ай-да өз ышыгыны бермез.

⁸Депәндәки гөклериң әхли парлак ышыкларыны гаралдарың, юрдуна гаранкы дүшүрерин, муны Хөкмүрован Реб диййәр.

⁹Сениң танамаян юртларыңа, башга миллетлериң арасына даргадылан бөлегиңи гетиренимде, көп халкларың йүреклериңи ховсала саларың. ¹⁰Көп халклары саңа аңкардарың, өңлериңде гылыжымы булайланымда, оларың патышалары сен себәпли гаты горкарлар; сениң агдарылан гүнүң оларың әхлиси өз жанлары үчин хер пурсатда титрәр». ¹¹Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Бабыл патышасының гылыжы сениң депәнден инер. ¹²Бабыл герчеклери миллетлериң иң элхенжидир, оларың гылыжы билен гошуңиңи хеләк эдерин. Олар Мүсүриң буйсанжының ёгуна янарлар, онуң бүтин гошуны хеләк болар. ¹³Онуң әхли мал-гараларыны бол сувларың башыңдан ёк эдерин; мундан бейләк ынсан аягы-да, хайван тойнагы-да сувлары буландырмаз. ¹⁴Онсоң сувларыны дурлап, деряларыны асуда акдыарың. Муны Хөкмүрован Реб диййәр. ¹⁵Мүсүр юрдуны харабачылыга өвренимде, оны әхли затдан махрум эденимде ве онуң илатыны гылыч билен гыранымда, олар Мениң Ребдигими билерлер. ¹⁶Агы будур, олар муны айдарлар; бу агыны миллетлериң гызлары айдарлар. Мүсүр ве онуң гошуны барада бу агыны айдарлар». Муны Хөкмүрован Реб диййәр.

¹⁷Сүргүндө болян вагтымызың он икинжи йылының биринжи айының он бәшине маңа Реббиң шу сөзи аян

болды: ¹⁸«Эй, ынсан оглы! Мүсүр гошуны хакда дады-перят эт, оны ве гүйчли миллетлериң гызларыны өлүлөр дүйәсине ийнәнлер билен бирликде ериң тейине индер.

¹⁹Олара шейле дий: „Сен кимден гөрмегей?

Ашак ин-де, сүннетсизлер билен бир габырда ят“.

²⁰Олар гылычдан гечириленлериң арасына йыкыларлар. Гылыч сырылды; Мүсүри ве онуң бүтин гошуныны ере чалып сүйрән. ²¹Өлүлөр дүйәсинде Мүсүр ве онуң тарапдарлары хакда иң батыр ёлбашчылар: „Олар ашак индилер, гылычдан гечирилен сүннетсизлер билен ятырлар!“ диерлер.

²²Ашур ве онуң тутуш гошуны ол ерде. Гылычдан гечирилип, хеләк болан эсгерлериңиң габырлары онуң дашыны гуршап алыпдыр.

²³Онуң габырларына өлүлөр дүйәсиниң иң дүйбүнден ер берилди, гошуны габырының төверек-дашыны тутуп дур. Дирилериң юрдуна ховп саланларың бары гылычдан гечирилип өлдүрилендилер. ²⁴Эйлам юрды ол ерде ве әхли гошуны онуң габырының төверек-дашында; оларың бары гылычдан гечирилип өлдүриленлер; дирилериң юрдуна ховп салан бу сүннетсизлер ериң тейине индилер. Өлүлөр дүйәсине ийнәнлер билен бирликде олар хем утанжа галдылар. ²⁵Эйлам юрдуна ве онуң тутуш гошунына гылычдан гечириленлериң арасындан дүшек салдылар; бүтин халкы онуң габырының төверек-дашындады; әхлиси хем сүннетсизди ве гылыч билен өлдүриленди; олар дирилериң юрдуна ховп салыпдылар, инди өлүлөр дүйәсине

ийнәнлер билен бирликде олар хем утанжа галдылар, олар гылычдан гечириленлериң арасында ерлешдирилдилер. ²⁶Мешек, Тубал ол ердеди. Оларың әхли гошуны оларың габырларының төверек-дашындады; дирилериң юрдуна ховп саландыклары үчин, оларың әхлиси хем сүннетсизди ве гылыч билен өлдүриленди; ²⁷Олар өлүлөр дүйәсине сөвеш яраглары билен инен, гылычларыны башларына өлүм ясыгы эдинен, бейлеки хеләк болан сүннетсиз батырлар билен биле ятмаярлар. Оларың гүнәлериңиң жезасы сүңклерине орнар, себәби олар дирилериң юрдунда батырлара ховп саярдылар. ²⁸Сен хем, эй, фараон, хеләк боларсың ве гылычдан гечириленлер билен биле сүннетсизлериң арасында ятарсың.

²⁹Эдом хем өз патышалары ве әхли хөкүмдарлары билен ол ердеди. Гүйчлүдигине гарамаздан, оларың бары гылычдан гечириленлер билен биле ятырлар. Олар сүннетсизлер ве өлүлөр дүйәсине ийнәнлер билен биле ятырлар. ³⁰Әхли демиргазык ёлбашчылары ве сидонлылар хем ол ердеди. Гүйчли болуп ховп саландыкларына гарамаздан, олар утанч ичинде гылычдан гечириленлер билен бирликде ашак индилер. Олар гылычдан гечирилен сүннетсизлер билен ятырлар ве өлүлөр дүйәсине ийнәнлер билен бирликде утанжа галдылар. ³¹Фараон ве онуң тутуш гошуны олары гөрүп, өзлериңиң гылычдан гечирилен әхли гошуны үчин теселли тапарлар. Муны Хөкмүрован Реб диййәр. ³²Мен дирилериң юрдуны горкудан сандырамага межбур эдерин! Фараон ве онуң тутуш гошуны

болса гылычдан гечирилип, сүннет-сизлериң арасында ятар». Муны Хөкмүрован Реб диййэр.

33-нжи бап

Реб Эзекиел пыгамбери Ысрайыла гөзөгчи гойяр

¹Маңа Реббинц шу сөзи аян болды: ²«Эй, ынсан оглы! Мен бир юрдун үс-түндөн гылыч индеренимде, ол юрдун халкы өз арасындан бир адамы сайлап, өзлерине гөзөгчи гойжакдыгыны илдешлериңе айт. ³Гөзөгчи юрдун үстүне гылыжың гелйэндигини гөрөндө, халка дуйдурыш бермек үчин сурнай чалар. ⁴Шонда ким сурнай сесини эшидибем, эгэ болмаса ве гылыч гелип, оны өлдүрсө, онуң ганы өз бойнуна болар. ⁵Ол сурнай сесини эшидибем, эгэ болмады; онуң ганы өз бойнуна болар; йөне эгэ болан өз жаныны халас эдер. ⁶Гөзөгчи гылыжың гелйэндигини гөрүбөм, сурнай чалмаса, халка дуйдурыш бермесе ве гылыч гелип, олардан бириниң жаныны алса, бу адам өз этмиши үчин өлдүрилер. Эмма онуң ганы үчин Мен гөзөгчи билен хаклашарын.

⁷Эй, ынсан оглы! Мен сени ысрайыл халкына гөзөгчи гойдум; сен Менден сөз эшидип, оlara Мениң тарапдан дуйдурыш берерсиң. ⁸Мен эрбет адама: „Эй, эрбет адам, сен хөкман өлерсиң!“ диенимде, өз ёлундан эгэ болар ялы, эрбеде дуйдурмасаң ве эрбет адам өз этмиши үчин өлсө, онуң ганы үчин Мен сениң билен хаклашарын. ⁹Догры ёла дүшер ялы, эрбет адамы өз ёлундан хабардар этсең, эмма ол шонда-да өз ёлундан дөнмесе, ол этмиши себэпли өлер, эмма сен өз жаныңы халас эдерсиң.

¹⁰Эй, ынсан оглы! Ысрайыл халкына: „Сиз: Женаятларымыз ве гүнэлеримиз бизи чөкерйэр, олардан яңа эрэп ёк болуп барярыс. Бу ягдайда биз нэхили дири галарыс? диййэрсиңиз“ дий. ¹¹Оlara Хөкмүрован Реб шейле диййэр дий: „Өз барлыгымдан ант ичйэрин. Мен эрбет адамың өлүминден дэл-де, онуң эрбет ёлундан дөнүп, дири галмагындан хошал болярын. Дөнүң! Эрбет ёлларыңыздан дөнүң! Эйсем, сен нэме үчин өлжек, эй, ысрайыл халкы?“ ¹²Эй, ынсан оглы, өз илдешлериңе шейле дий: „Гүнэ эден гүни догручыл адамың догручыллыгы оны халас этмез ве эрбетлигинден дөнен гүни эрбет адамың эрбетлиги онуң хелэк болмагына себэп болмаз. Догручыл адам гүнэ эден гүни өңки догручыллыгы себэпли дири галмаз“. ¹³Мен догручыл адам хакда „Элбетде, ол дири галар“ диенимде, ол өз догручыллыгына бил баглап, эрбетлик этсе, онуң ахли догры ишлери ятланман, гайтам ол өз эден эрбетлигинде өлер. ¹⁴Мен эрбет адама „Сен хөкман өлерсиң“ диенимде, ол өз гүнэсинден дөнүп, адалаты ве догручыллыгы ерине етирсе, ¹⁵гиреви ызына берсе, огуран задыны төлесе ве эрбетлик этмэн, яшайшың дүзгүнлеринде йөресе, ол хөкман яшар, өлмөз. ¹⁶Эден гүнэлериниң хич бири ятланылмаз; ол адалаты ве догручыллыгы ерине етирендир, ол хөкман дири галар.

¹⁷Йөне сениң илдешлериң „Таңрының ёлы догры дэл“ диййэр; оларың өз ёллары догры дэл. ¹⁸Догручыл адам догручыллыгындан дөнүп, эрбетлик этсе, мунуң үчин ол өлер. ¹⁹Эрбет адам эрбетлигинден дөнүп, адалаты ве догручыллыгы ерине етирсе,

олар аркалы дири галар. ²⁰Эй, ысрайыл халкы, сиз „Танрының ёлы догры дёл“ дийёрсиңиз. Мунуң үчин, эй, ысрайыл халкы, Мен сизиң хер бириңизи өз тутан ёлуңыза гөрө хөкүм этжекдириң!»

Иерусалимиң йыкылмагы

²¹Сүргүндө болян вагтымызың он икинжи йылының онунжы айының бәшине Иерусалимден гачып гутулан бир адам мениң яныма гелип: «Шәхер басылып алынды» дийди. ²²Яңкы адам гелмезинден өң, агшам Реббин эли мениң үстүмдеди. Эртеси ирден яңкы адам яныма гелмәнкә, Реб маңа дил битирди. Дилим ачылды, инди мен лал дөлдим.

²³Маңа Реббин шу сөзи аян болды: ²⁴«Эй, ынсан оглы! Ысрайыл юрдундакы харабачылыкларда яшаян илат: „Ыбрайым еке адамды, ол бу юрды мирас алды; эмма биз көп; инди бу юрт мүлк хөкмүндө bize берлендир“ дийёрлер». ²⁵Шонуң үчин олара Хөкмүрован Реб шейле дийёр дий: «Сиз эти ганы билен ийёрсиңиз, гөзлериңизи бутларыңыза дикйёрсиңиз, ган дөкйёрсиңиз; онсоң юрды сиз мирас алармысыңыз? ²⁶Сиз гылыжыңыза даянъярсыңыз, нежис ишлер эдйёрсиңиз, хер кес өз гоңшусының аялыны харамлаяр. Шундан соң сиз юрды мирас аларсыңызмы?» ²⁷Олара Хөкмүрован Реб шейле дийёр дий: «Өз барлыгымдан ант ичйёрин, харабалыкдакылар гылычдан хеләк боларлар; чөлдәкилери йыртыжы хайванлара шам эдерин, галадакылар ве говакдакылар болса мергиден өлерлер. ²⁸Мен юрды харабачылыга өврерин ве вейран эдерин, онуң кувватының буйсанжы тамам болар; Ысрайылың

даглары чоларып галар, олардан гечен болмаз. ²⁹Эден нежис ишлери себәпли юрды вейран эденимден ве харабачылыга өвренимден соң, олар Мениң Ребдигими билерлер».

³⁰«Сен, эй, ынсан оглы, диварларың гапдалында, өйлериң гапысында илдешлериң сен барада гүррүң эдйёр ве бири-бирине, хер ким өз доганына: „Гел, Ребден гелен сөзүң нәмедигини эшидели!“ дийёр. ³¹Халк үйшүп, сениң яныңа гелйёр. Мениң халкым хузурунда отуряр, сөзлериңи диңлейёр, эмма оны бержай этмейёр; оларың диллериңде сөйги айдымы болса-да, йүреклери харам газанчларының ызына эерйёр. ³²Ине, сен олар үчин оңат саз чалып, махмал овалың билен сөйги айдымларыны айдыян багшысың. Олар сениң сөзлериңи диңлейёрлер, эмма олары бержай этмейёрлер. ³³Ине, бу сөзлер догры чыканда догры чыкып хем гелйёр олар өз араларында бир пыгамбериң боландыгыны билерлер».

34-нжи бап

Ысрайыл чопанлары

¹Маңа Реббин шу сөзи аян болды: ²«Эй, ынсан оглы! Ысрайыл чопанларының гаршысына пыгамберлик эт. Пыгамберлик эдип, олара, ягны чопанлара Хөкмүрован Реб шейле дийёр дий: „Өзлериңи бакып йөрөн Ысрайыл чопанларының халына вай! Чопанлар сурини бакмалы дөлмидир? ³Сиз яг ийип, йүңден эшик гейёрсиңиз; семиз гоюңлар сойярсыңыз, эмма сурини бакмаярсыңыз. ⁴Сиз эжизи кувватландырмадыңыз, сыркавы бежермединиңиз, яралының ярасыны даңмадыңыз, азашаны ызына

гетиремиңиз ве йитиги идемедиз; гайтам, зорлук хем рехимсизлик билен оларың үстүнден агалык этдиниз. ⁵Чопаның ёкдугы себәпли олар даргадылды; олар даргадыланда, йыртыжы хайванлара шам болдулар. ⁶Гоюнларым бүтин дагларда ве белент депелерде ыгып гездилер; Мениң гоюнларым бүтин ер йүзүне даргады, олары соран-да болмады, идән-де“».

⁷Шонуң үчин, эй, чопанлар, Реббин сөзүни эшидиң: ⁸«Өз барлыгымдан ант ичйэрин, чопаның ёкдугы үчин Мениң гоюнларым таланды ве йыртыжы хайванлара шам болды. Муны Хөкмүрован Реб диййэр. Чопанларым гоюнларымы идемедилер, олар сүрини бакман, өзлерини бакдылар». ⁹Шонуң үчин, эй, чопанлар, Реббин сөзүни эшидиң. ¹⁰Хөкмүрован Реб шейле диййэр: «Мен чопанлара гаршыдырын! Сүрим үчин олардан хасабат сорарын ве инди гоюн бакдырмагы гойдуарын. Гайдып, чопанлар өзлерини бакмазлар; Мен гоюнларымы олар иймит болмаз ялы агызларындан халас эдерин». ¹¹Хөкмүрован Реб шейле диййэр: «Гоюнларымы Өзүм гөзләринем, идегем эдерин. ¹²Дарган гоюнларының арасында галан чопан сүрүсине нэхили идег, гөзлег эдйән болса, Мен-де гоюнларыма шонуң ялы идег эдерин. Гара булутлы, түм гаранкылык гүни Мен олары эхли даргадылан ерлеринден халас эдерин. ¹³Олары халкларың арасындан чыкарарын, юртлардан йыгнарын; өз ерлерине гетирип, Ысрайылың дагларында, жүлгелеринде ве юрдун эхли отурымлы ерлеринде бакарын. ¹⁴Олары яшыл яйлада бакарын; Ысрайылың белент даглары оларың өрүси

болар; ол ерде яшыл яйлада ятып, Ысрайылың дагларында бол өрүде отларлар. ¹⁵Гоюнларымы Өзүм бакып, Өзүм ятырарын. Муны Хөкмүрован Реб диййэр. ¹⁶Йитени агтарарын, азашаны ызына гетирерин, яралының ярасыны даңарын ве эжизи кувватландырып, семизи, гүйчлини хеләк эдерин; олары адалатлылык билен бакарын». ¹⁷«Эй, Мениң сүрим, Мен Хөкмүрован Реб сизе шейле диййэрин: „Гоюн билен гойнуң, гоч билен текәниң арасында хөкүм чыкаржак Мендирин. ¹⁸Яшыл яйлада отларсыңыз, сонда-да өрүлериңизиң артып галаныны аякларыңыз билен басалаярсыңыз. Дуры сувдан гансаңыз-да, галаныны аягыңыз билен буларсыңыз. ¹⁹Мениң гоюнларымы сизиң басгылан отларыңызы иййэрлер, аякларыңыз билен буландыран сувуңызы ичйэрлер“». ²⁰Шонуң үчин хем Хөкмүрован Реб шейле диййэр: «Семиз гоюн билен аррык гойнуң арасында хөкүми Мениң Өзүм чыкаржакдырын. ²¹Сиз эжиз гоюнларың эхлисини ковууп, тә узаклара даргадьянчаңыз, янбашыңыз ве чигниңиз билен итйэрсиниз, шахыңыз билен сүййэрсиниз. ²²Шонуң үчин Мен гоюнларымы халас эдерин, олар гайдып талаңа салынмаз; гоюн билен гойнуң арасында хөкүм чыкарарын. ²³Олары бакар ялы үстлеринден еке-тәк чопан гоарын. Мениң гулум Давут олары бакар ве оларың чопаны болар. ²⁴Мен-Реб оларың Худайы ве гулум Давут оларың хөкүмдары болар. Муны Мен-Реб айтдым. ²⁵Мен олар билен паратчылык әхтини багларарын, юрдакы йыртыжы хайванларың сонуна чыкарарын. Олар чөлде ховспуз яшарлар ве токайларда ятарлар. ²⁶Мен олар

ве дагымың төвөрегиндәки ерлере берекет индерерин; ягшы өз мөвсүминде ягдырарын, ол ягышлар берекет ягышлары болар. ²⁷Әхли агачлар өз мивесини берер, ер өз хасылыны эчилер. Олар өз юртларында ховпсуз яшарлар. Боюнтырык багларыны гопарып, гул эденлериң элинден азат эденимде, олар Мениң Ребдигими билерлер. ²⁸Олар мундан бу яна миллетлериң талаңына дучар болмазлар ве йыртыжы хайванлар олары ийме. Олар ховпсуз яшарлар, олары горкузан болмаз. ²⁹Олар юртда гайдып ачыкдан хеләк болмаз ве миллетлериң гыжалатыны чекме. Шонда Мен олар үчин бол дәнели экеранчылык мейданыны етишдирерин. ³⁰Шонда өзлериң Худайы Мен-Реббиң олар билен биледигими, ысрайыл халкының болса Мениң халкымдыгыны билерлер. Муны Хөкмүрован Реб диййәр. ³¹Сиз Мениң гоюнларым, өримиң гоюнларысыңыз. Сиз ынсансыңыз, Мен болсам сизиң Худайыңыздырын». Муны Хөкмүрован Реб диййәр.

35-нжи бап

Реб Эдом юрдуны жезаландырыя

¹Маңа Реббиң шу сөзи аян болды: ²«Эй, ынсан оглы! Йүзүңи Сегир дагына тарап өвүр-де, онуң гаршысына пыгамберлик эт. ³Оңа Хөкмүрован Реб шейле диййәр дий: „Эй, Сегир дагы, Мен саңа гаршыдырын; элими саңа тарап узадып, сени вейран эдип, харабачылыга өврерин. ⁴Галаларыңы вейран эдерин, сен харабачылыга өврүлериң; онсоң сен Мениң Ребдигими билериң. ⁵Сенде эбеди душманчылык бар. Сен ысрайыл халкының башына бела гелен гүни,

соңкы жезасы дөврүнде олары гылыжа табырдың. ⁶Шонуң үчин хем Өз барлыгымдан ант ичйәрин, Хөкмүрован Реб диййәр: ганыңы акдырарын ве ган сени ковалар. Ган дөкмеклиги йигренмәндиңиң үчин, ган сени ковалар. ⁷Сегир дагыны вейран эдип, харабачылыга өврерин; ол ере гелип-гидйәни кесип ташларың. ⁸Дагларыңы жесетден долдурарын; гылычдан гечириленлер сениң депелериңде, дерелериңде ве жүлгелериңде ятарлар. ⁹Сени эбедлик харабачылыга өврерин, галаларың илатсыз болар. Онсоң сен Мениң Ребдигими билериң“».

¹⁰«Мен-Реб ол ерде болсам-да, сен „Бу ики миллет, бу ики юрт бизиңки болар, биз оны эләрис“ дийдиң. ¹¹Шонуң үчин хем Хөкмүрован Реб шейле диййәр: Өз барлыгымдан ант ичйәрин, Мен хем сениң халкыма болан йигренжиң себәпли гөркезен гахар ве гөриплигиңе лайык иш кесерин. Сениң үстүңден хөкүм чыкараным-да, ысрайылларың арасында Өзүми аян эдерин. ¹²Шонда сен Мениң Ребдигими билериң. Мен сениң Ысрайыл дагларына: „Харабачылык! Булар бизе иймәге берилди!“ дийип айдан әхли сөгүнчлериңи эшитдим. ¹³Сен дилиң билен Маңа гаршы гедемлик этдиң, Мениң гаршыма бидерек яңрадың, Мен муны эшитдим». ¹⁴Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Бүтин дүйнәниң шатланян махалы Мен сени харабачылыга өврерин. ¹⁵Сен ысрайыл халкының мирасы харабачылыга өврүленде, нәче шатланан болсаң, шонча-да әжир чекериң. Сен, эй, Сегир дагы тутуш Эдом харабачылыга өврүлериң. Шонда сен Мениң Ребдигими билериң».

36-нжы бап

Реб Ысрайыла берекет берйяр

¹Сен, эй, ынсан оглы, Ысрайыл даглары хакда пыгамберлик эдип, шейле дий: «Эй, Ысрайыл даглары, Реббич сөзүни эшидиң. ²Хөкмүрован Реб шейле дийяр: „Душман сиз хакда: ‘Хейжанелек! Инди гадымы белентликлер-де бизиң мүлкүмиз болды!’ дийяр“». ³Шонуң үчин пыгамберлик эт-де, шейле дий: «Хөкмүрован Реб шейле дийяр: „Сизи харабачылыга өврүп, хер тарапдан вейран этдилер. Шейдип, сиз миллетлериң галындысына мүлк болдуңыз, агзадиле дүшүп, иле гүррүң болдуңыз“». ⁴Шонуң үчин хем, эй, Ысрайыл даглары, Хөкмүрован Реббич сөзүни эшидиң. Хөкмүрован Реб даглара ве депелере, жүлгелере ве дерелере, даш-төверекдэки башга миллетлере талаң ве гүлки болан харабалыклара, терк эдилен галалара шейле дийяңдир: ⁵«Шонуң үчин Хөкмүрован Реб шейле дийяр: „Башга миллетлере, эсасан хем бүтин Эдома гаршы гызгын гахарым билен гепледим. Олар өрүлере талаң салжак болуп, йүрек шатлыгы ве чунңур йигренч билен Мениң юрдумы өзлерине мүлк эдиндилер“». ⁶Шонуң үчин Ысрайыл юрды хакда пыгамберлик эт, даглара ве депелере, жүлгелере ве дерелере Хөкмүрован Реб шейле дийяр дий: «Сиз миллетлериң гыжалатыны чекендигиңиз үчин, Мен габанжаңлык газабымда гепледим». ⁷Шонуң үчин Хөкмүрован Реб шейле дийяр: «Мен элими галдырып ант ичйэрин, төверегиңиздэки эхли миллетлер-де берен гыжалатлары зерарлы өзлери

эжир чекерлер. ⁸Эй, Ысрайыл даглары, сиз шахалар чыкарып, халкым Ысрайыла миве берерсиңиз, чүнки оларың өз юрдуна доланмалы вагты голайлады. ⁹Мен сизиң тарапыңызы тутярын ве сизе тарап өврүлйэрин; сиз бежерилип экилерсиңиз. ¹⁰Мен сизиң илатыңызы, тутуш ысрайыл халкыны, оларың хеммесини көпелдерин, галалар илатлы болар, харабалар абатланар. ¹¹Мен юрдуңыздакы ынсанларың ве хайванларың саныны көпелдерин. Олар өрнөп көпелерлер. Озалкыңыз ялы юрдуңызы адамлардан долдурарын ве сизе өңкүден-де артык ягшылык эдерин; онсоң сиз Мениң Ребдигими билерсиңиз. ¹²Депэңизде ынсанлары халкым Ысрайылы гездирерин; олар сизи мүлк эдинерлер, сиз оларың мирасы боларсыңыз. Гайдып олары өз чагаларыңдан махрум этмерсиңиз».

¹³Хөкмүрован Реб шейле дийяр: «Олар саңа: „Сен адам ийижи, миллетини өз чагаларыңдан махрум эден бир юрг“ дийдилер. ¹⁴Шонуң үчин сен мундан бу яна адам иймерсиң, гайдып миллетини өз чагаларыңдан махрум этмерсиң. Муны Хөкмүрован Реб дийяр. ¹⁵Инди хич хачан миллетлериң гыжалатыны саңа эшитдирмерин; сен гайдып халкларың кемситмелерини чекмерсиң ве өз миллетлериң бүдремегине себэп болмарсың». Муны Хөкмүрован Реб дийяр.

¹⁶Маңа Реббич шу сөзи аян болды: ¹⁷«Эй, ынсан оглы! Ысрайыл халкы өз юрдунда месген тутан вагты, эрбет ёл-йөрелгелери ве ишлери билен оны харам этди; Мениң өнүмде оларың ёл-йөрелгелери айбашылы аялың харамлыгы киминди. ¹⁸Шейлеликде, юрда ган чайкандыклари ве өз ясан

бутлары билен оны харам эдендиклери үчин, Мен оларын үстүне гызгын газабымы дөкдүм. ¹⁹Мен олары миллетлериң арасына даргаттым, олар кесеки юртлара даргадылдылар; өз тутан ёлларына ве ишлерине гөрө олара хөкүм чыкардым. ²⁰Олар миллетлериң арасында, хер бир баран ерлеринде Мениң мукаддес адыма ыснат гетирдилер. Олар хакда „Булар Реббич халкы дэлми нәме? Онда нәме үчин олар Онуң юрдундан чыкарылдылар?“ дийилди. ²¹Ысрайыл халкының гелип, миллетлериң арасында мукаддес адыма ыснат гетирендиклерине хайпым гелди».

²²Мунуң үчин ысрайыл халкына Хөкмүрован Реб шейле диййәр дий: «Эй, ысрайыл халкы, Мен муны сизиң хатыраңызга дэл-де, сизиң миллетлериң арасына гидип, ыснат гетирен Өз мукаддес адымың хатырасына эдйәрин. ²³Миллетлериң арасында ыснат гетирилен, оларын арасында сизиң ыснат гетирен бейик адымың мукаддесдигини гөркөзөрин. Мен олар сизиң үстүңиз билен мукаддеслигим гөркөзөнимде, миллетлер Мениң Ребдигими билерлер. Муны Хөкмүрован Реб диййәр. ²⁴Мен сизи миллетлериң арасындан ызыңызга аларын, әхли юртлардан йыгнап, өз юрдуңызга гетирерин. ²⁵Онсоң үстүңизе тәмиз сувдан сеперин, сиз тәмиз боларсыңыз; сизи әхли харамлыгыңыздан, әхли бутларыңыздан тәмизләрин. ²⁶Сизе тәзе йүрек берерин, ичиңизе тәзе рух саларын. Дашдан болан йүреги гөврәңизден чыкарып, сизе этден болан йүрек берерин. ²⁷Парзларымы бержай эдериңиз ялы, Мен сизи рухум билен долдуарын; онсоң хөкүмлерими долы ерине етирерси-

низ. ²⁸Ата-бабаларыңызга берен юрдумда месген тутарсыңыз. Сиз Мениң халкым боларсыңыз, Мен-де сизиң Худайыңыз боларын. ²⁹Сизи әхли харамлыгыңыздан халас эдерин. Мен галла эмер эдип, оны көпелдерин, сизе гайдып ачлык чекдирмерин. ³⁰Гайдып сиз миллетлериң арасында ачлык рысвалыгыны чекмезиңиз ялы, агажың мивесини ве мейданың хасылыны көпелдерин. ³¹Онсоң эрбет ёлларыңыз, пис ишлериңизи ятлап, этмишлериңизден ве нежис ишлериңизден яна өзүңизи йигренерсиңиз. ³²Мен муны сизиң хатыраңызга этмейәрин – Хөкмүрован Реб диййәр – муны билип гоюң. Эй, ысрайыл халкы, тутан ёлларыңыздан утаның, йүзүңиз гызарсын!»

³³Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Сизи әхли этмишлериңизден тәмизләп гүнүм галалары илатлы эдерин, вейран болуп ятан харабалары абатларын. ³⁴Өтегчилериң гөзлериңиздинде хараба болуп ятан чола юрт бежерилер. ³⁵Шонда олар шейле диерлер: „Бей-бә! Озал чоларып галан юрт Эрем багы ялы болупдыр-ов! Хараба болуп, вейран эдилен гала дикелдилеп, илатлы ере өврүлипдир!“ диерлер. ³⁶Онсоң төверегинизде галан миллетлер йыкыланы дикелдйәнин, чола ерлери экинзарлыга өврүйәниң Мен-Ребдигими билерлер. Муны Мен-Реб айттым ве хөкман ерине етирерин».

³⁷Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Мен ысрайыл халкының Өзүмден ене ярдам дилемегине гулак гоюп, олар үчин шуны этжек: олары гоюн сүрүси кимин көпелтжек. ³⁸Байрамчылыкларда Иерусалим гурбанлык сүрүси билен нәче долы болса, вей-

ран эдилен галалар-да адамлардан шонча долы болар. Шонда олар Мениң Ребдигими билерлер».

37-нжи бап

Гуран сүңклерің дүзлүги

¹Реббиң эли мениң үстүмдеди. Ол мени Өз рухы билен гетирип, дүзлүгүң ортасында гойды; дүзлүк сүңклерден долуды. ²Ол мени оларың арасындан хер тарапа гечирди. Дүзлүкде сүңклер сан-сажаксызды. Олар гаты гуранды. ³Ол маңа: «Эй, ынсан оглы! Бу сүңклер дирелип билерми?» дийип сорады. Мен: «Я Хөкмүрован Реб, муны Сен билйәрсин» дийип жогап бердим. ⁴Онсоң Ол маңа бу сүңклер хакда пыгамберлик эдип, олар шулары айт дийди: «Эй, гуры сүңклер, Реббиң сөзүни эшидин! ⁵Хөкмүрован Реб бу сүңклере шейле диййәр: „Ине, Мен сизе непесими үфләрин, сиз дирелерсиңиз. ⁶Үстүңизе сиңирлер чекип, сизе эт битирерин, үстүңизе дери гейдирип, ичиңизе непесими үфләрин; сиз дирелерсиңиз ве Мениң Ребдигими билерсиңиз“». ⁷Мен өзүме табшырылышы ялы, пыгамберлик этдим. Пыгамберлик эдип дуркам, бир гох турды, шақырды болды. Сүңклер бири-бирине, ягны хер сүңк өзүне дегишли сүңке якынлашды. ⁸Мен середип дуркам, оларың үстлеринде сиңирлер ве эт пейда болды; ёкардан олары дери гаплады; йөне оларың непеси ёкды. ⁹Онсоң Ол маңа непесе пыгамберлик эт, эй, ынсан оглы, пыгамберлик эт-де, непесе айт дийди: «Хөкмүрован Реб шейле диййәр: „Эй, непес, шемал болуп, чар тарапдан өвүс-де, бу өлдүриленлериң үстүне үфле, олар

дирелсинлер“». ¹⁰Шейлеликде, Онуң маңа табшырышы ялы, пыгамберлик этдим ве непес оларың ичине гирди. Олар дирелип, көп, өрән көп гошун кимин аяк үстүне галдылар. ¹¹Онсоң Ол маңа шейле дийди: «Эй, ынсан оглы! Бу сүңклер бүтин ысрайыл халкыдыр. Олар: „Сүңклеримиз гурады, умыдымыз үзүлди; биз бүтинлей ёк эдилдик“ диййәрлер». ¹²Мунуң үчин, пыгамберлик эт-де, олар Хөкмүрован Реб шейле диййәр дий: «Мен габырларыңызы ачып, сизи габырларыңыздан чыкарамын, эй, халкым; сизи Ысрайыл юрдуна гетирерин. ¹³Мен габырларыңызы ачып, сизи габырларыңыздан чыкаранымда, эй, халкым, сиз Мениң Ребдигими билерсиңиз. ¹⁴Онсоң Мен сизи рухум билен долдурамын, сиз дирелерсиңиз. Мен сизи өз юрдуңызда ерлешдирерин. Онсоң муны Мен-Реббиң айдандыгыны ве ерине хем етиржекдигими билерсиңиз». Муны Реб айдяңдыр.

Яхуда билен Ысрайылың бирлешимеги

¹⁵Маңа Реббиң шу сөзи аян болды: ¹⁶«Эй, ынсан оглы, өзүңе бир таяк ал-да, онуң йүзүне „Яхуда үчин ве онуң билен бирлешен ысрайыллар үчин“ дийип яз. Ене бир таяк ал-да, онуң йүзүне „Юсуп ве онуң билен жебислешен тутуш ысрайыл халкы үчин Эфрайымың таягы“ дийип яз. ¹⁷Бир таяк болар ялы, олары бири-бирине сеплешдир, олар сениң элинде бир болар». ¹⁸Илдешлериң сенден: «Буларың нәмәни аңладяңдыгыны бизе айтжак дәлми?» дийип соранларында, ¹⁹олар Хөкмүрован Реб шейле диййәр дий: «Мен Эфрайымың элиндеки таягыны Юсуп билен бирлешен

ысрайыл тирелериниң таягыны алып, Яхуданың таягына сепләрин. Олары бир таяк эдерин, Мениң элимде олар бир боларлар. ²⁰Йүзүне язгы язжак таякларың оларың гөзлериниң алнында сениң элинде болсун». ²¹Онсоң олар Хөкмүрован Реб шейле диййәр дий: «Мен ысрайыл халкыны гиден ерлериндәки миллетлериң арасындан чыкарарын. Думлы-душдан йыгнап, олары өз юртларына гетирерин. ²²Олары юртда, Ысрайыл дагларының үстүнде бир миллет эдерин, оларың барыны бир патыша доландыра; олар гайдып ики миллет болмазлар, ики патышалыга бөлүнмезлер. ²³Мундан бейләк өзлерини бутлары билен, йигренжи затлары билен я-да хер дүрли женаятлары билен харам этмезлер; Мен олары эден әхли дөнүклигинден ^a халас эдерин, тәмизләрин. Шейлеликте, олар Мениң халкым боларлар, Мен хем оларың Худайы боларын. ²⁴Олар гулум Давут патыша болар; хеммеси үчин диңе бир чопан болар. Олар Мениң хөкүмлерим билен йөрәп, парзларымы долы бержай эдерлер. ²⁵Олар гулум Якуба берен юрдумда, ягны сизиң ата-бабаларыңызың месген тутан юрдунда яшарлар; өзлери ве чагалары, чагаларының чагалары эбеделик ол ерде месген тутарлар, гулум Давут эбеделик оларың хөкүмдары болар. ²⁶Мен олар билен паряхатчылык әхтини баглашарын, бу бакы әхт болар. Олары орнашдырып, көпелдерин ве мукаддес өйүми эбеделик оларың ортасында беркарар эдерин. ²⁷Мен оларың арасында мекан тутарын. Мен оларың Худайы, олар хем Мениң халкым боларлар. ²⁸Мукаддес

өйүм эбеделик оларың арасында ерленде, миллетлер Ысрайылы мукаддес эдениң Мен-Ребдигими билерлер».

38-нжи бап

Гогун чозушы

¹Маңа Реббиң шу сөзи аян болды: ²«Эй, ынсан оглы! Магок юрдундакы Мешегин ве Тубалың хөкүмдары Гог тарап йүзүни өвүр-де, оңа гаршы пыгамберлик эт. ³Оңа Хөкмүрован Реб шейле диййәр дий: „Эй, Мешегин ве Тубалың хөкүмдары Гог! Мен саңа гаршыдырын. ⁴Мен сени аркан агдарып, әнлериңе чеңчек саларын. Сени ве бүтин гошуныңы, атларыңы, атлыларыңы, беземен гейнүвли, улы хем кичи галканлы, эллери сырылан гылычлы улы жемагатыңың әхлисини чыкарарын. ⁵Олар билен бирликде әхлиси галканлы, демир тувулгалы болан парс, Эфиопия ве Пут халкларыны, ⁶Гомери ве онуң тутуш гошунларыны, демиргазыгың аңры ужундан Тогарма халкыны ве әхли гошунларыны сениң билен бирликде көп халклары чыкарарын.

⁷Тайяр бол! Яныңа йыгнан әхли жемагатың билен бирликде тайяр бол. Бу жемагата сен горагчы боларсың. ⁸Көп вагтдан соңра сен сөвеше чагырыларсың. Гелжек йылларда сен көп халкларың ичинден ызына йыгналан, хемишелик хараба өврүлен Ысрайыл дагларында топланан, урушдан рахатлыга говшан юрда хужүм эдерсиң. Башга миллетлериң арасындан чыкарылып гетирилен бу халкың хеммеси инди ховпсуз яшарлар. ⁹Сен ёкары гөтерилип, тупан

^a 37:23 Эден әхли дөнүклигинден – я-да месген тутуп, ичинде гунә эден ерлеринден.

ялы болуп гелерсин; юрды гапламак үчин сен ве гошунларың, өзүн билен бирликде көп халклар булут ялы болуп гелерлер“».

¹⁰Хөкмүрован Реб шейле диййэр: «Шол гүн сениң аңыңа көп пикирлер гелер, дилдүвшүк гуарарсың. ¹¹Сен: „Горагсыз обаларың гаршысына чыкайын, дынч ве ховпсуз яшаянларың үстүне дөкүлейин. Оларың яшаян ерлериниң бары диварсыз, ол ерде килт-де, гапы-да ёк“ диерсиң. ¹²Сен өң вейран эдилен, эмма инди илатлы болан шәхерлерде яшаян бу халкы талап, олжа аларсың. Миллетлериң арасындан ызына йыгналып, чарвачылык хем сөвда билен мешгулланың, дүйәниң ортасында яшаян бу халка гаршы элиңи узадарсың. ¹³Шеба, Дедан, Таршыш сөвдагәрлери ве онуң әхли ёлбашчылары сенден: „Таламага гелдиң дөлми? Жемагатыңы олжа алмак, алтын-күмүш әкитмек, эмләк ве көп олжа эдинмек үчин йыгнадыңмы?“ дийип сорарлар».

¹⁴Мунуң үчин, әй, ынсан оглы, пыгамберлик эт-де, Гога Хөкмүрован Реб шейле диййэр дий: «Шол гүн сен Мениң халкым Ысрайылың ховпсуз яшаяндыгына гөз етирерсиң! ¹⁵Шонда сен янындакы көп халклар билен, ат үстүнде болан улы жемагат ве гүйчли гошун билен демиргазыгың аңры ужундан, өз меканыңдан гелерсиң. ¹⁶Сен ер йүзүни гаплайан булут кимин халкым Ысрайылың үстүне хужүм әдерсиң. Әй, Гог, ахыркы гүнлерде Мен сени Өз юрдума хужүм этдирерин, сен аркалы миллетлере мукаддеслигими аян эдип, Өзүми танадарың».

¹⁷Хөкмүрован Реб шейле диййэр: «Өңки дөвүрлерде гулларым Ысрайыл

пыгамберлериниң үсти билен гүррүңини эденим сен дөлмидиң? Ол гүнлерде Мениң сени ысрайылларың гаршысына чыкаржакдыгым хакда йыллар бойы пыгамберлик этдилер. ¹⁸Гогуң Ысрайыл юрдуның гаршысына чыкан гүни, хут шол гүн Мениң гахар-газабым мөвч урар. Муны Хөкмүрован Реб диййэр. ¹⁹Габанжаңлыгым ве отлы газабым билен Мен жар әдйән: Шол гүн Ысрайыл юрдунда ер титрэр. ²⁰Деңзиң балыклары, гөгүн гушлары, йыртыжы хайванлар, ердәки сүйренижилер ве ер йүзүндәки әхли ынсанлар Мениң хузурымда титрешерлер, даглар юмрулар, учутлар йыкылар, әхли диварлар ер билен егсан болар. ²¹Әхли дагларымда гылыжы Гогуң үстүне чозмага чагыарын Хөкмүрован Реб диййэр хер адамың гылыжы өз доганына гаршы болар. ²²Гогы мерги ве гылыч билен жезаландыраын; онуң ве гошунларының үстүне, янындакы көп халкларың үстүне гарк эдижи ягыш ве гүйчли долы, от ве күкүрт ягдыраын. ²³Шейдип, Мен бейиклигими ве мукаддеслигими гөркезжекдирин, көп миллетлериң гөзлериңиң алнында Өзүми аян этжекдирин; шонда олар Мениң Ребдигими билерлер».

39-нжы бап

¹Әй, ынсан оглы, Гогуң гаршысына пыгамберлик эт ве оңа Хөкмүрован Реб шейле диййэр дий: «Әй, Мешегин ве Тубалың хөкүмдары Гог! Мен саңа гаршыдырын. ²Сени аркан агдарып сүйрәрин, демиргазыгың аңры учларыңдан чыкарып, Ысрайыл дагларының үстүне гетирерин. ³Сол элиңден йяыңы, саг элиңден окуңы уруп гачыраын. ⁴Сен әхли

гошунларын ве янындакы халклар билен бирликде Ысрайыл дагының үстүндө хеләк боларсың. Сени хер хили йыртыжы гушлара ве ябаны хайванлара иймит эдип берерин. ⁵Сен ачык мейданда хеләк боларсың, чүнки Хөкмүрован Реб: „Муны Мен айт-дым“ диййәр. ⁶Магогың ве кенарякаларында ховпсуз яшаянларын үстүне от иберерин; шонда олар Мениң Ребдигими билерлер. ⁷Халкым Ысрайылың ичинде мукаддес адымы аян эдерин; мундан бейләк мукаддес адымың харланмагына ёл бермерин; онсоң миллетлер Ысрайылда мукаддес болан Мениң Ребдигими билерлер. ⁸Ине, ол гүн гелер ве амала ашар, Хөкмүрован Реб диййәр; Мениң гүррүңини эден гүнүм бу гүндүр. ⁹Ысрайыл галаларының илаты дашары чыкып от якар, әхли яраглары, кичи хем улы галканлары, яйлары ве оклары, сердесселери ве найзалары якып-яндырарлар; булар еди йылап ода якылар. ¹⁰Одуны мейдандан дашамазлар, токайлары чапмазлар. Олар оды яраглар билен якарлар; өзлерини таланлары таларлар, соянлары соярлар. Муны Хөкмүрован Реб диййәр. ¹¹Шол гүн Мен Ысрайылда, деңзиң гүндогарындакы Өтегчилер дересинде Гога габрыстанлык берерин. Гогы ве онуң әхли гошуныны ол ерде гөмерлер ве оңа „Гогуң бейик гошунының дереси“ диерлер. ¹²Юрды тәмизлемек үчин ысрайыл халкы еди айлап олары гөммегини довам этдирер. ¹³Юрдуң халкы олары гөмер. Мениң шөхрагланан гүнүм бу ысрайыл халкы үчин ат-абрай болар. Муны Хөкмүрован Реб диййәр. ¹⁴Юрды

тәмизлемек үчин адамлар белленер. Олар хемише юрдуң ичинде гезип, хер бир ерде галан басыбалыжының жеседини гөмерлер, шейдип, юрды тәмизләрлер. Бу тәмизлейиш иши еди айың довамында гечирилмелидир. ¹⁵Юрдуң ичинде гезйән гөзлегчилер адам сүңкүни гөрсө, оны тә Гог гошунының дересинде гөмйәнчәлер, онуң янында бир нышан дикерлер. ¹⁶Галаның ады-да Хамона^а болар. Шейдип, олар юрды тәмизләрлер».

¹⁷Әй, ынсан оглы, Хөкмүрован Реб хер хили гушлара ве әхли йыртыжы хайванлара шейле диййәр дий: «Үйшүң-де, гелиң; сизиң үчин кесжек гурбанлыгыма, Ысрайыл дагларының үстүндәки улы гурбанлыга думлы-душдан йыгнаның, эт иерсиңиз, ган ичерсиңиз. ¹⁸Башаның семиз хайванларының: гочларың, гузуларың, эркечлерин ве өкүзлерин эти ве ганы ялы, гүйчли адамларын ве дүййәнниң хөкүмдарларының этини иерсиңиз, ганыны ичерсиңиз. ¹⁹Сизиң үчин кесен гурбанлыгымдан дойянчаңыз яг иерсиңиз, серхош болянчаңыз ган ичерсиңиз. ²⁰Сачагымың башында атлардан, сөвеш арабаларындан, гүйчли уршужылардан хем эсерлерден доярсыңыз. Муны Хөкмүрован Реб диййәр. ²¹Мен миллетлерин арасында шөхратымы аян эдерин; чыкаран хөкүмлерими, үстлерине гоян элими әхли миллетлер гөрерлер. ²²Шейлеликте, ысрайыл халкы шол гүнден башлап, Мениң өзлериниң Худайы Ребдигими билер. ²³Миллетлер ысрайыл халкының Маңа дөнүклик эдендиги үчин, өз языгы себәпли есир эдип әкидилендигини

^а 39:16 *Хамона* – бу сөз *Бейик гошун* диймеги аңладяр.

билерлер. Мен йүзүми олардан гизледим, олары душманларының элине бердим, әхлиси гылычдан хеләк болдулар. ²⁴Олара өз харамлыкларына ве гүнәлерине лайык жеза бердим; йүзүми олардан гизледим». ²⁵Мунуң үчин Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Инди Мен Якубың өңки абаданчылыгыны гайтарып берерин, бүтин ысрайыл халкына рехим эдерин ве мукаддес адым себәпли габанжаң боларын. ²⁶Олара хич ким ховп салман, өз юртларында ховпсуз яшанларында, өзлериниң масгарачылыклы херекетлерине ве Маңа гаршы эден дөнүкликлерине утанарлар. ²⁷Мен олары халкларың арасындан ызларына гетиренимде ве душманларының юрдундан йыгнанымда, оларың үсти билен көп миллетлеиң гөзлериниң алнында Өз мукаддеслигими гөркезерин. ²⁸Сүргүн эден ерлеримден халкы ызына гетиренимде, олар Мениң өзлериниң Худайы Ребдигими билерлер; ол ерде оларың бирини-де галдырман өз юртларына йыгнарын. ²⁹Рухумы ысрайыл халкының үстүне дөкерин ве инди хич хачан йүзүми олардан гизлемерин». Муны Хөкмүрован Реб диййәр.

40-нжы бап

Тәзе ыбадатхана хакындакы гөрнүш

¹Сүргүнде болян вагтымызың йигрими бәшинжи йылының биринжи айының онуна Иерусалим шәхериниң йыкылмагының он дөрдүнжи йылы, эдил шол гүн Реббиң эли мениң үстүмдеди. Ол мени шол ере әжитди. ²Гөрнүшде Худай мени Ысрайыл юрдуна гетирип, бир белент

дагың үстүнде гойды. Гүнорта тарапта шәхере меңзеш биналар бар ялыды. ³Реб мени ол ере гетирди. Ине, бир адам пейда болды, даш кешби бұрунч ялы ялпылдаялды, элинде зыгырдан эдилен йүп ве бир өлчег таягы барды; ол дервезеде дурды. ⁴Яңкы адам маңа шейле дийди: «Эй, ынсан оглы! Гөзлеиң билен гөр, гулакларың билен эшит, саңа гөркезжек әхли затларыма ягшы үнс бер. Сен бу ере мениң саңа гөркезмегим үчин гетирилдиң. Гөрийән әхли затларыңы ысрайыл халкына жар эт».

⁵Ине, Худайың өйүниң дашында төвереклейин дивар барды. Яңкы адамың элинде узынлыгы алты тирсек болан өлчег таягы барды, хер тирсек адаты тирсекден дөрт бармак узынды. Ол диварың галыңлыгыны өлчеди: онуң ини-де, бойы-да бир өлчег таягына деңди. ⁶Онсоң ол гүндогар тарапдакы дервезә гелип, онуң басганчаклары билен гапысының янына чыкып, онуң босагасыны өлчеди: онуң ини бир өлчег таягыды. Бу босаганың ини бир өлчег таягыды. ⁷Хер хүжрәниң узынлыгы-да, ини-де бир өлчег таягыды. Хүжрелериң аралыгы бәш тирсекди. Худайың өйүне тарап бакян эйваның янындакы гапының босагасының узынлыгы бир өлчег таягыды. ⁸⁻⁹Соңра ол дервезәниң ички эйваныны өлчеди, ини алты тирсек, узынлыгы секиз тирсек чыкды. Сөелериниң галыңлыгы ики тирсекди; дервезәниң ички эйваны Худайың өйүне тарап бакып дурды. ¹⁰Гүндогар тарапдакы дервезәниң хүжрелери хер яндан үчди; үчүсиниң-де өлчеге бирди; сөелериң өлчеге хем хер яндан бирди. ¹¹Ол дервезәниң агзының инини өлчеди, он тирсек болды

ве ички дервезэнің узынлыгы он үч тирсек болды. ¹²Хүжрелерің өңүнде хер тарапдан бир тирсеклик дивар барды; хүжрелерің өлчеги хер яндан алты тирсекди. ¹³Ол дервезэни бир хүжрәнің үчегинден бейлеки үчегине ченли өлчеди: онуң ини йигрими бәш тирсек чыкды, хүжрелерің гирелгелери бири-бирине бакышып дурдулар. ¹⁴Дервезэнің гирелгесиндәки дәлизиң төвереклейин өлчеги алтмыш тирсек чыкды. ¹⁵Дервезэнің гирелгесинден ички эйваның аңры башына ченли узынлык элли тирсекди. ¹⁶Дервезэнің ич тарапында хүжрелерің ве сөелерің хер янында пенжире гөрнүшли тагчалар барды, эйванлар хем шейледи; сөелерің йүзүнде палма агачларының шекили барды.

¹⁷Онсоң ол мени дашкы ховла гетирди; ол ерде отаглар ве төвереклейин чекилен даш ёл барды. Даш ёлуң угрунда отуз отаг барды. ¹⁸Дервезелерің ики гапдалындакы даш ёлуң гинлиги дервезелерің узынлыгына денди. Бу ашакы даш ёлды. ¹⁹Онсоң ол ашакы дервезэнің өңүнден ички ховлының өңүне ченли болан гицишлиги дашардан өлчеди: ол йүз тирсек чыкды; гүндогар ве демиргазык тарапда-да шейледи. ²⁰Дашкы ховлының демиргазыгындакы дервезэнің-де узынлыгыны ве инини өлчеди. ²¹Онуң хүжрелери бу янда үч, ол янда хем үчди; сөелерің ве эйваның өлчеги биринжи дервезэнің өлчеге билен мензешди; узынлыгы элли тирсек, ини йигрими бәш тирсекди. ²²Онуң тагчалары, эйваны ве чекилен палма агачларының шекили гүндогар тарапдакы дервезэнің өлчегине гөрәди. Оңа еди басганчакдан

чыкыларды ве олар эйвана алып барярды. ²³Ички ховлының дервезелери демиргазык ве гүндогар тарапдакы дервезелер бакышып дурдулар; дервезеден дервезэ ченли аралыгы өлчеди: ол йүз тирсек чыкды.

²⁴Онсоң ол адам мени гүнорта тарапа эжитди; ине, гүнорта тарапа бакян бир дервезе барды; онуң сөелерини ве эйваныны өлчеди, мунуң өлчегиде бейлекилере мензешди. ²⁵Дервезеде ве эйванда өңки тагчалар ялы тагчалар барды ве дервезэнің узынлыгы элли тирсек, ини йигрими бәш тирсекди. ²⁶Оңа чыкар ялы еди басганчак барды ве олар эйвана алып барярды. Онуң сөелериниң йүзүнде палма агачларының шекили барды; оларың бири бу янда, бейлекиси ол яндады.

²⁷Ички ховлының гүнорта дервезеси барды; ол адам гүнорта дервезеден бейлеки дервезэ ченли узынлыгыны өлчеди, ол йүз тирсек чыкды.

²⁸Сонра ол мени гүнортадакы дервезеден ички ховла гетирди ве гүнортадакы дервезэни өлчеди; мунуң өлчегиде бейлекилере мензешди. ²⁹Онуң хүжрелериниң, сөелериниң ве эйванының өлчеглери-де бейлекилере мензешди. Дервезеде ве эйванда төвереклейин тагчалар барды. Дервезэнің узынлыгы элли тирсек, ини йигрими бәш тирсекди. ³⁰Ховлының хер гапдалында узынлыгы йигрими бәш тирсек, ини бәш тирсек болан эйванлары барды. ³¹Дервезэнің эйваны дашкы ховла тарап бакып дурды; сөелериниң йүзүнде палма агачларының шекили барды; оңа чыкар ялы секиз басганчак барды.

³²Онсоң ол мени ички ховла, онуң гүндогар тарапына гетирди; дервезэни өлчеди, мунуң өлчегиде бейлеки-

лере меңзешди. ³³Онуң хүжрелеринин, сөөлериниң ве эйванының өлчеглери-де бейлекилере меңзешди; дервезеде ве эйванда төвереклейин тагчалар болуп, дervезэниң узынлыгы элли тирсек, ини йигрими бәш тирсекди. ³⁴Дervезэниң эйваны дашкы ховла тарап бакып дурды; сөөлериниң йүзүнде палма агачларының шекили барды; оңа чыкар ялы секиз басганчак барды.

³⁵Онсоң ол мени демиргазыкдакы дervезэ гетирди; оны өлчеди, муңуң өлчеге-де бейлекилере меңзешди. ³⁶Муңуң-да хүжрелери, сөөлери, эйваны ве тутуш төверегиндәки тагчалары меңзешди. Онуң узынлыгы элли тирсек, ини йигрими бәш тирсекди. ³⁷Онуң эйваны дашкы ховла тарап бакярды; сөөлериниң йүзүнде хер ян тарапдан палма агачларының шекили барды; оңа чыкар ялы секиз басганчак барды. ³⁸Дervезе гирелгесиндәки сүтүнлериң гапдалында гапысы ачык бир отаг барды; якма гурбанлыкларыны шол ерде ювярдылар. ³⁹Үстүнде якма гурбанлыгыны, гүнә ве язык гурбанлыкларыны сояр ялы эйваның хер тарапында ики хантагта дурды. ⁴⁰Эйваның дашында, демиргазыкдакы дervезе гирелгесиниң хер икиян гапдалында ики хантагта дурды. ⁴¹Дervезэниң хер икиян гапдалында дөрт хантагта болуп, үстүнде гурбанлык малыны сояр ялы жеми секиз хантагта барды. ⁴²Якма гурбанлыгы үчин ёнулан дашдан узынлыгы ве ини бир ярым тирсек, бейиклиги болса бир тирсек болан дөрт хантагта дурды; оларың үстүнде болса якма гурбанлыгыны ве бейлеки гурбанлыклары соймак үчин энжамлар барды.

⁴³Отагың ичинде төвереклейин херсиниң узынлыгы дөрт бармак болан илдиригичлер какылгыды; хантагталарың үстүнде болса гурбанлык эти барды. ⁴⁴Ички дervезэниң дашында, ички ховлуда ики отаг ^a барды; буларың бири демиргазык дervезесиниң гапдалындады ве йүзи гүнорта тарап бакярды, бейлекиси гүнорта дervезесиниң гапдалында болуп, йүзи демиргазык тарапа бакярды.

⁴⁵Ол адам маңа шейле дийди: «Йүзи гүнорта тарап бакян бу отаг Худайың өйүни гораян руханылар үчиндир. ⁴⁶Йүзи демиргазыкга тарап бакян отаг болса, гурбанлык сыпасыны гораян руханылар үчиндир. Булар леви тиресинден болуп, Реббе хызмат этмек үчин, Оңа якынлашан Садогың огулларыдылар». ⁴⁷Соңра ол ховлыны өлчеди; онуң узынлыгы-да, иниде йүз тирсек болуп, инедөрдүлди. Гурбанлык сыпасы болса Худайың өйүниң өңүндеди.

Худайың өйи

⁴⁸Онсоң ол адам мени Худайың өйүниң эйванына гетирип, онуң гирелгесиниң гапдал диварларыны өлчеди, оларың узынлыгы бәш тирсекди; гирелгэниң ини он дөрт тирсек, гапдал диварларының ини болса үч тирсекди. ⁴⁹Эйваның узынлыгы йигрими тирсек, ини он ики тирсекди; оңа чыкар ялы он басганчак барды. Гирелгэниң икиян гапдалында сүтүнлер барды.

41-нжи бап

¹Онсоң ол адам мени Худайың өйүниң дашкы отагына гетирип, онуң сөөлерини өлчеди, онуң ини хер яндан

^a 40:44 *Ики отаг* – кэбир голязмаларда *айдымчылар үчин отаглар*.

алты тирсекди; бу өңки мукаддес чадырың гиндиги ялыды. ²Гирелгэниң ини он тирсекди; оңа хер ики тарапдан бирлешйән диварларың ини бәш тирсекди. Ол дашкы отагы хем өлчеди, онуң узынлыгы кырк тирсек, ини йигрими тирсекди. ³Онсоң ол ички отага гирип, гирелгэниң хер сөесини өлчеди, оларың хер бириниң ини ики тирсекди. Гирелгэниң ини алты тирсекди ве оңа хер ики тарапдан бирлешйән диварларың ини еди тирсекди. ⁴Ол адам дашкы отагың өңүндәки бу отагы өлчеди: узынлыгы-да, ини-де йигрими тирсекди. Онсоң ол маңа: «Бу иң мукаддес отагдыр» дийди.

⁵Худайың өйүниң диварыны өлчеди, онуң галыңлыгы алты тирсекди; онуң тутуш даш-төверегиндәки гапдал отагларының ини дөрт тирсекди.

⁶Отаг үстүндә отаг болуп, гапдал отаглар үч гатды ве хер гатда отуз отаг барды. Пүрслер өйүң диварларына гирмесин дийип, өйүң диварларында гапдал отагларга голдав берйән чыкгытлар барды. ⁷Худайың өйүниң төверегиндәки гапдал отаглар ёкары гата чыкдыгыңча гинелйәрди, себәби өйүң диварларының дүйби ёкарысына гаранда инлиди. Ёкары гатлара чыкдыгыңча-да, отаглар гинелйәрди. Шейле-де, иң ашакы отагдан иң ёкаркы отага ортакы отагдан чыкыларды. ⁸Мен бу өйүң даш-төвереклейин белентлигини гөрдүм; гапдал отагларың дүйплери долы бир өлчег таягына, ягны алты тирсеге деңди.

⁹⁻¹⁰Гапдал отагларың дашкы диварының галыңлыгы бәш тирсекди; өйүң гапдал отаглары билен ховлының отагларының арасында бош аралык барды. Онуң ини йигрими тирсек болуп, өйи даш-төвереклейин гуршап

алярды. ¹¹Гапдал отаглар ачык гинишлиге тарап ачыларды. Демиргазык тарапдакы отагларга гирилйән бир гапы барды, гүнорта тарапында хем бир гапы барды; төвереклейин ачык гинишлигин ини болса бәш тирсекди. ¹²Гүнбатардакы мейданчаның өңүндә бир ымарат барды, онуң ини етмиш тирсекди; диварының галыңлыгы хер яндан бәш тирсек, узынлыгы тогсан тирсекди.

¹³Соңра ол адам Худайың өйүни өлчеди: узынлыгы йүз тирсекди; онуң мейданчасы, жайы, диварлары билен бирликдә йүз тирсек чыкды. ¹⁴Өйүң гүндогар тарапының ве мейданчасының ини хем йүз тирсекди. ¹⁵Онсоң ол өйүң аркасындакы мейданча бакып дуран ымаратың узынлыгыны өлчеди, хер тарапындакы эйванлары билен бирликдә онуң узынлыгы йүз тирсекди.

Дашкы отаг, ички отаг, ховла бакып дуран эйван, ¹⁶босагалар, тагчалар, босаганың гаршысындакы үч-тараплайын диварлы эйванча ерден тагчаларына ченли агач гапылыды. Бу тагчалар пенжире гөрнүшиндеди. ¹⁷⁻¹⁸Гапының депеси, ички хем дашкы отаглары, өйүң тутуш диварлары нагышлар билен хашамланып, олара керупларың ве палма агачларың шекиллери салныпды; ики керубың арасында бир палма агажы болуп, хер керубың ики йүзи барды. ¹⁹Бир тарапында палма агажына бакян ынсаның йүзи барды, бейлеки тарапында палма агажына бакян яш арсланың йүзи барды. Тутуш өйүң эхли төверегине шейле эдилепди. ²⁰Дашкы отагың диварының йүзүне ашакдан гапының депесине ченли керуплар хашамлананды; өйүң диварының йүзи-де шейледди.

²¹Дашкы отагың гапы сөөлери ине-дөрдүлди; иң мукаддес отагың өңүндәки гапы сөөлери-де булара меңзейәрди. ²²Гурбанлык сыпасы агачдан болуп, бейиклиги үч тирсек, узынлыгы ики тирсекди; бурчлары, узынлыгы ве диварлары хем агачданды. Ол маңа: «Реббин хузурындакы хантагта будур» дийди. ²³Дашкы отаг билен иң мукаддес отагың ики-икиден гоша гапысы барды. ²⁴Хер гапының ики тайы, ачылып-япылян ики тайы барды; ики тайы бир гапыныңкы, ики тайы-да бейлеки гапыныңкыды. ²⁵Диварларың йүзүне чекилиши ялы, дашкы отагың гапыларына-да керуплар билен палма агачлары оюлып чекиленди; дашарда эйваның өңүнде далан барды. ²⁶Эйваның гапдал диварларында пенжире гөрнүшли тагчаларың ве палма агачларының шекили барды. Өйүң гапдал отаглары ве далан хем шейледи.

42-нжи бап

Руханыларың отаглары

¹Онсоң ол адам мени демиргазык тарапдан дашкы ховла чыкарды. Худайың өйүниң мейданчасының ве ымаратың гапдалындакы демиргазык отаглары гетирди. ²Гапысы демиргазык бажян бу ымаратың узынлыгы йүз тирсек, ини элли тирсекди. ³Ички ховлының ини йигрими тирсеклик бош аралыгының ве дашкы ховлының даш ёлуның арасында үч гатлы бири-биринден бейгелйән эйванлар барды. ⁴Бу ики хатар отагларың арасында гезер ялы ини он тирсек, узынлыгы йүз тирсек болан дәлиз барды; онуң гапылары демиргазык бажярды. ⁵Ёкаркы отаглар дарды, себәби жайың ашакы ве ортакы отагларына гаранда,

эйванлар олардан көпрәк ер тутярды. ⁶Олар үч гатдан ыбаратды, ховлының сүтүнлери ялы сүтүнлери ёкды; шонуң үчин ёкаркы эйван ашакы ве ортакы эйвандан даррак эдилепди. ⁷Отагларың өңүнде отаглары ве дашкы ховла тарап узялян дивар барды, онуң узынлыгы элли тирсекди. ⁸Дашкы ховлудагы отагларың узынлыгы элли тирсекди; ыбадатхананың гаршысындагы гапдал отагларың узынлыгы болса йүз тирсекди. ⁹Бу отаглары дашкы ховлудан гиржек болсаң, гүндогар тарапдакы ашакы гечелгеден бир гирелге барды. ¹⁰Ички ховлының гүндогар тарапында мейданча ве ымарата бакян башга отаглар хем барды. ¹¹Демиргазык тарапдакы отагларда болшы ялы, бу отагларың хем деңинде бир гечелге барды. Отагларың узынлыгы ве ини бирмензешди; оларың әхли чыкалгалары, гурлушы ве гапылары эдил шолар ялыды. ¹²Шейдип, гүнбатардакы отаглары эдил демиргазыкдакы ялы диварың янындакы гүндогар тарапдан узялян ашакы гечелгеден гирилйәрди. ¹³Ол адам маңа шейле дийди: «Мейданчаның демиргазыкындакы ве гүнортасындакы отаглар мукаддес отаглардыр. Реббе хызмат эдйән руханылар иң мукаддес затлары ол ерде иерлер; иң мукаддес затлары, галла садакасыны, гүнә ве ызык гурбанлыкларыны ол ерде гоярлар; чүнки ол ер мукаддесдир. ¹⁴Руханылар мукаддес ере гиренлеринде, хызмат эдйән вагты геййән гейимлерини бу отагларда чыкарып гоймаздан дашкы ховла чыкмасынлар, себәби бу гейимлер мукаддесдир. Халкың янына чыкмаздан өң, олар башга гейимлер геймелидирлер». ¹⁵Ол адам мукаддес ери өлчөп боланындан соң, мени гүндогара тарап

бакян дервезеден чыкарып, диварың төверегиниң узынлыгыны өлчеди. ¹⁶Өлчөг таягы билен мукаддес ерин гүндогар тарапыны өлчеди: бу өлчөг таягы боюнча бәш йүз тирсек чыкды. ¹⁷Онуң демиргазык тарапыны өлчеди, өлчөг таягы боюнча бәш йүз тирсекди. ¹⁸Онуң гүнорта тарапыны өлчеди: өлчөг таягы боюнча бәш йүз тирсек чыкды. ¹⁹Онуң гүнбатар тарапыны өлчеди: өлчөг таягы боюнча бәш йүз тирсек чыкды. ²⁰Оны дөрт тарапындан хем өлчеди. Мукаддес зады йөнекей затдан айырмак үчин онуң даш-төверегинде бир дивар барды. Онуң узынлыгы-да, ини-де бәш йүз тирсеге денди.

43-нжи бап

Реббиң шөхраты өйи долдурар

¹Онсоң ол адам мени гүндогар тарапа бакып дуран дервезе гетирди. ²Ине, гүндогар тарапдан Ысрайыл Худайының шөхраты гелди. Онуң сеси гүйчли акян сувларың шаггылдысы ялыды. Онуң шөхратындан ер нур сачярды. ³Бу гөрнүш Худайың Иерусалими хеләк этмәге гелендәки ве Кебар каналының якасындакы гөрөн гөрнүшләриме меңзешди; мен ере йүзин йыкылдым. ⁴Реббиң шөхраты гүндогара тарап бакян дервезеден өе гирди. ⁵Онсоң Рух мени алып, ички ховла гетирди; Реббиң шөхраты өйи долдурды. ⁶Яңкы адам янымда дурка, мен өйден бириниң өзүме сөз гатяндыгыны эшитдим. ⁷Ол маңа шейле дийди: «Эй, ынсан оглы! Мениң тагтымың ве аяк дабанымың ери, ысрайыл халкының арасында эбедилек отуржак ерим бу ерди. Мундан бейләк ысрайыл халкыда, оларың патышалары-да зына эдип, сеждегәхлеринде патышаларының

хейкеллерини отуртмак билен Мениң мукаддес адымы харам этмезлер. ⁸Олар босагасыны босагамың, гапыларының сөесини гапымың сөесиниң янында гурдулар, Мен билен оларың арасында дине бир дивар барды; олар нежис ишлери билен Мениң мукаддес адымы харам этдилер; Мен гахар-газабым билен олары хеләк этдим. ⁹Инди зыналарыны ве патышаларының хейкеллерини Менден узаклашдырсынлар, Мен хем эбедилек оларың арасында месген тутарын. ¹⁰Сен, эй, ынсан оглы, ысрайыл халкыны бу өйдөн хабарлы эт, гой, онуң нусгасыны өлчесинлер ве этмишлеринден яна утансынлар. ¹¹Эгер эден әхли ишлери үчин утансалар, өйүң гурлушыны, онуң ербе-ердигини, гирелгелерини ве чыкалгаларыны, тутуш таслама-сыны ве дүзгүнлерини, әхли мейил-намаларыны ве канунларыны олар аян эт, гөзлериниң алнында шуны яз. Шейдип, онуң тутуш мейилнамасыны ве әхли дүзгүнлерини сакласынлар, олары бержай этсинлер. ¹²Худайың өйүниң кануны шейледир: дагың башында онуң әхли төверегиниң арачәги өрән мукаддес ер болар. Ине, Худайың өйүниң кануны шудур».

Гурбанлык сыпасы

¹³Бир тирсек ве дөрт бармак болан узын тирсек боюнча гурбанлык сыпасының өлчеге шейледир: онуң япжагазының чуңлугы-да, ини-де бир тирсек, ябың гырасы төвереклейин бир гарыш. Гурбанлык сыпасының эсасы дүйби будур. ¹⁴Арықдан ашакы дивара ченли бейиклиги ики, ини бир тирсекдир; кичи дивардан улы дивара ченли бейиклиги дөрт, ини бир тирсекдир. ¹⁵Гурбанлык сыпасының бейиклиги

дөрт тирсек. Онуң үстүндөн ёкарлыгына дөрт шах болар. ¹⁶Гурбанлык сыпасының үст бөлегинин ожагының бойы он ики тирсек, ини он ики тирсек болуп, хер дөрт тараптан инедөрдүл болар. ¹⁷Улы диварың хер дөрт тарапының узунлыгы ве ини он дөрт тирсек болар. Онуң хер дөрт гапдалындакы ябыңгырасы ярым тирсек, төвереклейин япжагазы бир тирсек болуп, басганчаклары гүндогар тарапта болар.

¹⁸Ол маңа шейле дийди: «Эй, ынсан оглы! Хөкмүрован Реб шейле диййэр: „Гурбанлык сыпасыны дикениңизде, онуң үстүндө якма гурбанлыклары хөдүр этмек ве оңа ган серпмек үчин дүзгүнлер шулардыр:

¹⁹Маңа хызмат этмек үчин хузурыма гелен Садок неслинден болан руханылара гүнэ гурбанлыкы хөкмүндө бир өкүзче бер. Муны Хөкмүрован Реб диййэр. ²⁰Онуң ганындан ал-да, гурбанлык сыпасының дөрт шахына, диварың дөрт бурчуна ве төвереклейин ябыңгырасына чал; бу оны тэмизлэп, харамлыгындан сапладыгың болар. ²¹Гүнэ гурбанлыкы болан өкүзчэни ал-да, Худайың өйүниң белленен еринде, мукаддес ериң дашында як. ²²Икинжи гүн гүнэ гурбанлыкы хөкмүндө шикессиз бир эркежи хөдүр эт ве гурбанлык сыпасыны өкүзче билен нэхили тэмизлэн болсаң, ене-де шейдип тэмизле. ²³Тэмизлеме ишини тамамланыңдан соң, шикессиз бир өкүзче билен сүрүдөн шикессиз бир гоч хөдүр эт. ²⁴Олары Реббиң хузурына гетир, руханылар үстүне дүз сепип, якма гурбанлыкы хөкмүндө олары Реббе хөдүр эдерлер. ²⁵Еди гүн-

лэп гүнэ гурбанлыкы хөкмүндө хер гүн бир эркеч тайярла; шикессиз бир өкүзче билен сүрүдөн бир гоч тайярла. ²⁶Олар гурбанлык сыпасыны еди гүнлэп мурдарлыгындан сапларлар, оны тэмизлэп, мукаддес эдерлер. ²⁷Еди гүн тамамланандан соң, секизинжи гүндөн башлап, руханылар гурбанлык сыпасында якма ве саламатлык гурбанлыкларыңызы хөдүр эдерлер. Онсоң Мен сизден разы боларың“». Муны Хөкмүрован Реб диййэр.

44-нжи бап

Ыбадатхана дүзгүнлери

¹Онсоң ол адам мени мукаддес өйүң гүндогара тарап бакян дервезесинден ызыма гетирди; дервезе япыкды. ²Реб маңа шейле дийди: «Бу дервезе япык болар, ол ачылмаз, ондан хич ким гирмез, чүнки ондан Ысрайыл Худайы Реб гирди; шонуң үчин ол япык болар. ³Хөкүмдар болса хөкүмдардыгы үчин, Реббин хузурында нахар иймек үчин ол ерде отуруп. Ол муңа дервезениң эйванының ёлундан гирер ве шол ёлдан-да ызына чыкар».

⁴Ол мени демиргазык дервезениң ёлундан өйүң өңүне гетирди. Гөрсем, Реббиң шөхраты Өз өйүни долдуруп дурандыгыны гөрдүм. Мен ере йүзин йыкылдым. ⁵Реб маңа шейле дийди: «Эй, ынсан оглы! Ягшы үнс бер, өз гөзлериң билен гөр, Реббиң өйүниң эхли дүзгүнлери ве канунлары хақда саңа айдян затларымы өз гулагың билен эшит, мукаддес өе кимиң гирипчыкяндыгына ^a ягшы үнс бер. ⁶⁻⁷Питнечи ысрайыл халкына Хөкмүрован

^a 44:5 *Мукаддес өе кимиң гирипчыкяндыгына* – я-да мукаддес өйүң эхли чыкалгалары билен гирелгелерине.

Реб шейле диййэр дий: „Эй, ысрайыл халкы! Мениң өйүми харламак үчин сүннетсиз ве бойнуёгын гелмишек-лери ичерик салмак билен эден эхли нежис ишлериңизи бес эдин! Сиз Маңа иймит, яг ве ган хөдүр эдениңизде, олар мукаддес өйүмде болдулар. Сиз эхли нежис ишлериңизин үстесине Мениң эхтими хем боздуңыз. ⁸Сиз Мениң мукаддес затларымы горамаң, гайтам мукаддес өйүми горянлар хөкмүндө гелмишеклери өз башларына гойбердиңиз“. ⁹Хөкмүрован Реб шейле диййэр: «Ысрайыл халкының арасында яшаян гелмишеклерден хич бир сүннетсиз ве бойнуёгын гелмишек Мениң мукаддес өйүме гирмели дөлдир. ¹⁰Йөне Ысрайылың ёлдан чыкан дөври Менден айрылып, эрбет ёла дүшен, өз бутларының ызына эерен левилер этмишлериңиз жезасыны чекерлер. ¹¹Бу левилер өйүмиң дервезелеринде гөзөгчилик эдип, онда хызматкэр боларлар, Мениң мукаддес өйүмде хызмат эдерлер; якма гурбанлыгының ве халкың бейлеки гурбанлыкларының малыны соярлар, халкың хызматыны ерине етирмек үчин оларың өңүндө дуарлар. ¹²Олар ясан бутларының өңүндө ысрайыл халкына хызмат этдилер, ысрайыл халкының языкы болмагына себәпкэр болдулар. Шонуң үчин хем Мен-Реб оларың өз этмишлериңиз жезасыны чекжекдигине ант ичдим, муны Хөкмүрован Реб диййэр. ¹³Олар руханы хөкмүндө Маңа гуллуқ этмек үчин голайыма гелмесинлер, мукаддес садакаларымың, иң мукаддес затларың хич бирине якынлашмасынлар, олар диңе өз эден нежис ишлериңизин утанчларыны чекерлер. ¹⁴Мен олары өйүң

эхли хызматы үчин, онда эдилмели эхли ишлери горамак үчин белләрин.

¹⁵Эмма ысрайыл халкы Менден айрылып, ёлдан чыканда, мукаддес өйүми горамак кешигини чекен Садоқ неслинден болан леви руханылары Маңа хызмат этмек үчин якынлашарлар; ягы ве ганы Маңа хөдүр этмек үчин хузурымда олар дуарлар. Муны Хөкмүрован Реб диййэр. ¹⁶Мукаддес өйүме диңе олар гирерлер, Маңа хызмат этмек үчин хантагтама олар якынлашарлар ве өйүң горамак кешигини олар чекерлер. ¹⁷Олар ички ховлының дервезелерине непис зыгыр матадан тикилен эшикде гирерлер, ички ховлының дервезелеринде ве ичерде хызмат эдйәркәлер, эгинлеринде йүнден эдилен эшик болмасын. ¹⁸Башларына зыгырдан селле орап, эгинлерине непис зыгыр матадан тикилен ички гейимлери геерлер; дерледйән зат геймесинлер. ¹⁹Олар халкың янына дашкы ховла чыканларында, эгинлериндәки эшиклерини чыкарып, олары мукаддес отагда гоярлар; ол эшикleri билен халка мукаддесликлерини гечирмезлик үчин башга эшиклер гейсинлер. ²⁰Руханылар келлелерини сырмасынлар, сачларыны узын өдүрмесинлер, олар сачыны диңе гыркып тимарласынлар. ²¹Ички ховла гиренде, хич бир руханы шерап ичмели дөлдир. ²²Олар дул ве талагы берлен аяла өйленмән, диңе Ысрайыл неслинден болан бой гыза я-да башга руханыдан дул галан аяла өйленсинлер. ²³Мениң халкыма мукаддес зат билен йөнекей задың, халал билен харамың пархыны өвретмели. ²⁴Олар давада казы хөкмүндө чыкыш эдип, Мениң хөкүмлерим боюнча карар чыкарарлар; эхли

байрамларымың када-канунларыны ве парзларымы, мукаддес Сабат гүнүмиң канунларыны ерине етиерлер. ²⁵Оларың хич бири өлиниң янына барып, өзүни харам этмели дэлдир; диңе ата-энеси үчин, огулгызы үчин, эркек доганы ве дурмуша чыкмадык гыз доганы үчин өзлерини харам эдип билерлер. ²⁶Ол тэмиз боландан соң, онуң үчин еди гүни санамалыдырлар. ²⁷Ол мукаддес ерде хызмат этмек үчин ички ховла гирен гүни өз гүнө гурбанлыгыны хөдүр этмелидир. Муны Хөкмүрован Реб дийэр.

²⁸Руханыларың мирасы бардыр, ол мирас Мендириң; Ысрайылда олар мүлк бермәң, оларың мирасы Мендириң. ²⁹Галла садакасыны, гүнэ ве язык гурбанлыкларыны олар иерлер. Ысрайылда әхли багыш эдилен затлар оларыңкы болар. ³⁰Әхли затларыңызың илкинжи хасылы ве әхли садакаларыңыз руханыларыңкы болар. Өйүңизе берекет инер ялы, илкинжи галладан эдилен хамыры руханылар берин. ³¹Гуш болсун я хайван болсун, пархы ёк, харам өлен я парчаланан зады руханы иймели дэлдир».

45-нжи бап

Юрдуң пайланылмагы

¹Юрды мүлк хөкмүнде биче атып пайланыңызда, юртдан мукаддес бир бөлек ери садака хөкмүнде Реббе бериң. Онуң узынлыгы йигрими бәш мүң тирсек ве ини йигрими мүң ^a тирсек болсун; бу бөлек тутуш төвереклейин мукаддес болар. ²Мукаддес өй үчин узынлыгы ве ини бәш

йүз тирсек болан инедөрдүл мейдан ве онуң төверегинде болса элли тирсеклик ачык мейдан болар. ³Мукаддес бөлекден узынлыгыны йигрими бәш мүң тирсек, инини он мүң тирсек эдип бир бөлеги өлчө; бу мукаддес өй, ягны өрән мукаддес ер болар.

⁴Юрдуң бу мукаддес пайы мукаддес өйде Реббе хызмат этмек үчин якынлашан руханылар үчиндир. Бу бөлекде оларың өйлери болар ве мукаддес өй үчин мукаддес ер болар. ⁵Узынлыгы йигрими бәш мүң тирсек, ини он мүң тирсек ер болан бейлеки бөлүм Худайың өйүндө хызмат эдйән левилере яшайыш шәхерлерини гурмак үчин мүлк болар. ⁶Мукаддес бөлегиң гапдалында шәхер мүлкүни белләң; онуң узынлыгы йигрими бәш мүң тирсек, ини бәш мүң тирсек болсун. Бу тутуш ысрайыл халкына дегишли болар. ⁷Мукаддес бөлеге дүшөн пай билен шәхере дүшөн пайың ики тарапындакы ерлер хөкүмдара берлер. Ол гүнбатар тарапдан гүнбатара, гүндогар тарапдан гүндогара тарап узалып гидйэр. Онуң узынлыгы гүнбатар серхетден гүндогар серхеде ченли ысрайыл тирелериниң херсиниң пайы билен деңдир. ⁸Бу Ысрайылда хөкүмдарың мүлки болар. Мундан бейләк Мениң хөкүмдарларым халкыма зулум этмезлер, ери ысрайыл халкына тирелерине гөрә пайларлар.

⁹Хөкмүрован Реб шейле дийэр: «Эй, ысрайыл хөкүмдарлары, инди бес эдиң! Зорлук ве зулуму арадан айрып, адалаты ве догручылыгы бержай эдиң; халкымы өз топрагындан ковмаң. Муны Хөкмүрован Реб дийэр. ¹⁰Терезиңиз догры болсун, догры

^a 45:1 *Йигрими мүң* – кәбир голязмаларда он мүң.

агырлык дашыны ве өлчөг күйесени уланьң. ¹¹Агырлык дашы ве өлчөг күйеси бирмеңзеш болсун. Агырлык дашы батманың ондан бирине, өлчөг күйеси хем батманың ондан бирине дең болуп, буларың өлчеге бир болсун; икисиниң-де өлчеге ресми өлчеге гөрә болсун. ¹²Бир шекел йигрими гера ^a дең болсун; бир мина йигрими шекеле, йигрими бәш шекеле ве он бәш шекеле ^b дең болсун.

Садакалар

¹³Бермели садакаларыңыз шулардыр: бир батман бугдайың алтыдан бири, бир батман арпаның алтыдан бири. ¹⁴Ресми өлчеге гөрә, яг бардакы дүзгүн шудур: хер кордан ^c үч ярым күйзе ^d яг берсинлер. Бир кор үч йүз элли күйзе ^e я-да он батмана ^e дендир. ¹⁵Өзлерини гүнәден сапламак үчин Ысрайылың өрүлеринде бакылян сүрүден ики йүзден бир гойны галла садакасы, якма ве саламатлык гурбанлыклары хөкмүнде берсинлер. Муны Хөкмүрован Реб диййәр. ¹⁶Юрдуң әхли халкы бу садакалары Ысрайылдакы хөкүмдара бермелидир. ¹⁷Эмма Ысрайылда әхли байрамларда Тәзе Ай байрамында, дабараларда, Сабат гүнлеринде якма гурбанлыгыны, галла ве ичги садакаларыны бермек хөкүмдарың боржудыр. Ысрайыл халкыны гүнәден сапламак үчин

гүнә гурбанлыгыны, галла садакасыны, якма ве саламатлык гурбанлыкларыны гетиржек олдуң».

Байрамлар

¹⁸Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Биринжи айың бирине шикессиз бир өкүзче ал-да, мукаддес өйи тәмизле. ¹⁹Руханы болса гүнә гурбанлыгының ганындан алып, өйүң гапыларының сөөлерине, гурбанлык сыпасының диварының дөрт бурчуна ве ички ховлының дервезелериниң сөөлерине чалсын. ²⁰Ялңышлык билен я-да билмән гүнә эден адам үчин-де айың едисине шейле эдерсиңиз; шунлукда, өйи-де мурдарлыкдан сапларсыңыз. ²¹Биринжи айың он дөрдүне сиңиң үчин Песах байрамы еди гүнлүк байрам болар; онда петир ийилмелидир. ²²Шол гүн хөкүмдар өзи үчин ве юрдуң халкы үчин гүнә гурбанлыгы хөкмүнде бир өкүзче хөдүрләр. ²³Ол байрамың тутуш еди гүнүнде Реббе якма гурбанлыгы хөкмүнде хер гүн шикессиз еди өкүзче билен еди гоч ве гүнә гурбанлыгы үчин хер гүн бир эркеч хөдүрләр. ²⁴Галла садакасы хөкмүнде берлен өкүз үчин хем, гоч үчин хем бир батман бугдай ве хер батман үчин хем дөрт күйзе ^{жс} яг тайярлар. ²⁵Единжи айың он бәшине байрамың башындан тә ахырына ченли еди гүнлөп хөкүмдар гүнә ве

^a 45:12 *Гера* – бу еврейлериң агырлык өлчегидир. Йигрими гера такм. 12 гр дендир.

^b 45:12 *Йигрими шекеле, йигрими бәш шекеле ве он бәш шекеле* – бу үч өлчегеиң жеми такм. 700 гр дендир.

^c 45:14 *Кор* – бу еврейлериң гөврүм өлчегидир. Бир кор такм. 350 литре дендир.

^d 45:14 *Үч ярым күйзе* – еврейче *батың ондан бири*. Бу такм. 3,5 литре дендир.

^e 45:14 *Үч йүз элли күйзе* – еврейче *он бат*. Бу такм. 350 литре дендир.

^e 45:14 *Он батман* – еврейче *бир хомер*. Бу такм. 200 кг дендир.

^{жс} 45:24 *Дөрт күйзе* – еврейче *бир хин*. Бу такм. 4 литре дендир.

якма гурбанлыкларыны, галла садакасыны ве зейтун ягыны шол бир мукдарда хөдүр этмелидир».

46-нжы бап

¹Хөкмүрован Реб шейле дийяр: «Ички ховлының гүндогара тарап бакян дервезеси алты иш гүни япык болар. Ол дине Сабат гүни ве Тэзе Айың илкинжи гүни ачылар. ²Хөкүмдар дашардан дервезе эйванының үсти билен ичерик гирип, гапының сөесиниң янында дуар. Онуң якма ве саламатлык гурбанлыкларыны руханылар хөдүр эдерлер; ол босагада сежде эденден соң, дашары чыкар, йөне дервезе агшама ченли ачык болар ³Сабат гүнлеринде ве айың башларында юрдуң халкы бу дервезэниң гирелгесинде Реббин хузурында сежде эдер. ⁴Хөкүмдарың Сабат гүни Реббе хөдүр этмели якма гурбанлыгы шикессиз алты токлы ве бир гоч болар. ⁵Ол гоч билен берилмели галла садакасы үчин бир батман бугдай берсин, гузулар билен берилмели галла садакасыны өз гөвүн ислегине гөрэ хөдүр этсин ве хер батман үчин дөрт күйзе яг берер. ⁶Айың илкинжи гүни бир өкүзче, алты токлы ве бир гоч хөдүр эдер; булар шикесли болмалы дэлдирлер. ⁷Өкүзче ве гоч билен берилмели галла садакасы үчин херсине бир батман бугдай берсин, гузулар билен берилмели галла садакасыны өз гөвүн ислегине гөрэ хөдүр этсин ве хер батман үчин дөрт күйзе яг берсин. ⁸Хөкүмдар ичери гиренде, эйваның үсти билен гирип, шол ёл билен хем ызына чыксын. ⁹Юрдуң халкы байрамларда

Реббин хузурына геленде, сежде этмек үчин демиргазыкдакы дервезеден гирен гүнортадакы дервезеден чыкмалыдыр; шейле хем, гүнортадакы дервезеден гирен демиргазыкдакы дервезеден чыкмалыдыр, ягны гирен дервезесинден өврүлмән, онуң гаршысындакыдан чыкмалыдыр. ¹⁰Гиренлеринде, хөкүмдар оларың ортасында болмалыдыр ве олар билен биле гирмелидир; чыканларын да-да биле чыкмалыдыр.

¹¹Байрамларда ве дабараларда өкүзче ве гоч билен берилмели галла садакасы үчин херсине бир батман бугдай берилсин, гузулар билен берилмели галла садакасы өз гөвүн ислеглерине гөрэ хөдүр эдилсин ве хер батман үчин дөрт күйзе яг берилсин. ¹²Хөкүмдар мейлетин садака, ягны якма я-да саламатлык гурбанлыклары хөкүмүнде Реббе мейлетин садака хөдүр эденде, она гүндогара тарап бакян дервезе ачылмалыдыр. Ол өзүниң якма я-да саламатлык гурбанлыгыны эдил Сабат гүни эдиши ялы хөдүрлөр. Онсоң дашары чыкар ве чыканындан соң дервезе япылар.

¹³Реббе якма гурбанлыгы хөкүмүнде хер гүн хич бир шикессиз токлы тайярлан; оны хер гүн эртирине хөдүр эдиң. ¹⁴Шейле хем онуң билен хер гүн эртирине батманың алтыдан бири мөчберинде сайлама ун билен, оны гармак үчин бир ярым күйзе ^a яг билен галла садакасыны хөдүр эдиң. Бу эбеди дүзгүнлер боюнча Реббе хемишелик галла садакасыдыр. ¹⁵Гүнделик якма гурбанлыгы хөкүмүнде хер гүн эртирине токлы, галла садакасы ве яг хөдүрленсин».

^a 46:14 *Бир ярым күйзе* – еврейче *хиниң үчден бири*. Бу такм. 1,5 литре дендир.

Хөкүмдарың мүлки барадакы канунлар

¹⁶Хөкүмүрован Реб шейле диййэр: «Эгер хөкүмдар өз огулларындан бирине бир зат пешгеш берсе, бу онуң өз мирасы болар. Бу хөкүмдарың агтыкларыныңкы болар; бу олара мирас етен мүлkdүр. ¹⁷Эгер-де өз мүлкүни гулларының бирине пешгеш берсе, ол азатлык йылына ченли онуңкы болар; онсоң ол муны хөкүмдара ызына гайтармалыдыр; эмма хөкүмдарың мүлки өз огулларыныңкы болар. ¹⁸Хөкүмдар халкың мирасындан алып, олары мүлклеринден махрум этмели дәлди; Мениң халкымдан хич бир киши мүлкүндөн ковулмаз ялы, хер ким огулларына өз мүлкүндөн мирас бермелидир».

Ибадатхананың ашханалары

¹⁹Яңкы адам мени дервезэниң гапдалындакы гирелгеден руханыларың демиргазыга тарап бакян мукаддес отагларына гетирди. Ине, ол маңа отагларың гүнбатырында бир ер гөркезди. ²⁰Ол маңа: «Бу ер руханыларың язык хем гүнэ гурбанлыкларыны гайнадян ве галла садакасыны биширийэн еридир. Шоңа гөрэ олар дашкы ховла чыкмазлар ве халка өз мукаддесликлерини гечирмезлер» дийди.

²¹Онсоң ол мени дашкы ховла чыкарып, ховлының дөрт бурчундан гечирди; ховлының хер бурчунда бир ховлы барды. ²²Ховлының дөрт бурчунда узынлыгы кырк тирсек, ини отуз тирсек болан япык ховлулар барды; буларың дөрдүсиниң-де өлчеге бирди. ²³Оларың дөрдүсиниң-де дашы диварлыды; төвереклейин

диварларың дүйбүнде болса ожаklar барды. ²⁴Ол маңа: «Булар биш-дүш жайларыдыр. Өйүң хызматкэрлери халкың гурбанлыкларыны бу ерде биширерлер» дийди.

47-нжи бап

Худайың өйүндөн чыкян гөзбаиш

¹Соңра ол адам мени өврүп, Худайың өйүниң гирелгесине гетирди. Өйүң босагасының ашагындан гүндогара тарап сув акярды. Өй гүндогара тарап бакярды. Сув өйүң саг тарапындан, гурбанлык сыпасының гүнортасындан инийэрди. ²Соңра ол мени демиргазык дервезесиниң ёлы билен йүзи гүндогара бакып дуран дашкы дервезэ алып гелди, сувлар дашкы дервезэниң гүнорта тарапына акярды. ³Яңкы адам эли өлчег йүпли гүндогара тарап чыканда, муң тирсек өлчөп, мени сувдан гечирди; сув топуга чыкярды. ⁴Ене муң тирсек өлчөп, мени сувдан гечирди; сув дыза чыкярды; ене муң тирсек өлчөп, мени сувдан гечирди; сув биле чыкярды. ⁵Ол ене муң тирсек өлчеди; сув бир деря болды. Сув ёкары гөтерилендиги себэпли мен онуң ичинден гечип билмедим. Ондан йүзүп гечэймесең, йөрөп гечип болжак дәлди. ⁶Ол маңа: «Гөрдүңми, эй, ынсан оглы?» дийди. Онсоң мени деряның кенарына өврүп гетирди. ⁷Өврүлип геленимде, ине, деряның кенарының хер ян тарапында көп агачлар барды. ⁸Ол маңа шейле дийди: «Бу сувлар гүндогардакы үлкелере тарап акяр ве Иордан дересине инип, деңзе гуянда, деңзиң ята сувлары сүйжи сува өврүлер. ⁹Бу шейле болар: деряның акып баран ерлеринде дүрли-дүмен сув

жандарларының әхлиси дири галар. Ол ерде балык көп болар, бу сувлар ол ере акып барар. Олар тәмизленип, деряның акып баран ериндәкилерин бары дири галар. ¹⁰Деңзиң кенарында балыкчылар дуларлар; тор ташланан ер Эйнгедиден Эйнеглайыма ченли болар. Оларың балыклары дүрли-дүрлүликде Ортаер деңзиниң балыклары кимин гаты көп болар. ¹¹Йөне онуң палчык ве батгалык ерлери тәмизленмез; олар дуз үчин галдырылар. ¹²Деряның боюнда, онуң якасының икиян тарапында хер хили мивели агачлар гөгерер. Сувларың мукаддес өйден чыкяндыгы себәпли оларың япраклары солмаз, мивелери түкенмез; хер ай тәзе миве берерлер. Оларың мивелери иймит, япраклары дерман болар».

Юрдуң тәзе арачәклери

¹³Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Юрды мүлк хөкмүнде Ысрайылың он ики тиресине гөрә бөлениңизде, арачәк шу болмалыдыр: Юсубың несли ики пай алар. ¹⁴Юрды сиз он ики тирәниң арасында дең пайлан. Мен оны ата-бабаларыңыза бермеги ант ичдим. Бу юрт сизе мүлк эдиллип берлер.

¹⁵Юрдуң арачәги шу болар: демиргазык тарапы Ортаер деңзинден Хетлон ёлы билен Лебохамада ве Седада ченли гелйәр. ¹⁶Ол Берота ве Дамаск билен Хамадың арачәгинде ерлешйән Сибрайыма, шейле-де Хавраның арачәгиндәки Хасерхаттикона ченли узалар. ¹⁷Арачәк деңизден Дамаск арачәгиндәки Хасарейнона ченли барып, Хамадың арачәги билен демиргазыга тарап узалар. Бу демиргазык тарапыдыр.

¹⁸Гүндогар тарапы Хавран билен Дамаскың арасындакы Гилгады Ысрайылдан айырян Иордан дерясы боюнча узалып гидйәр. Мундан гүндогар деңзине гелип, Тамара ченли өлчәң. Бу гүндогар тарапыдыр.

¹⁹Гүнорта тарапы Тамардан Мерибакадеш чешмесине ченли болуп, Мүсүр дерясындан Ортаер деңзине барып етер. Бу гүнорта тарапыдыр.

²⁰Гүнбатар тарапы Лебохамадың гаршысындакы нокада ченли болан Ортаер деңзи болар. Бу гүнбатар тарапыдыр.

²¹Бу юрды өз араңызда Ысрайыл тирелерине гөрә пайлап бериң. ²²Сиз биже боюнча юрды өзүңизе, ичиңизде яшаян гелмишеклере ве оларың араңызда доглан чагаларына мүлк хөкмүнде пайлаң. Ол гелмишеклер сизиң үчин аслы ысрайыллы хасапланмалыдырлар. Олар хем биже боюнча ысрайыл тирелериниң арасында сизиң билен дең мүлк эдинерлер. ²³Гелмишеклер хайсы тирәниң арасында яшаян болса, шол тире хем олара мүлк хөкмүнде пай бөлүп берер». Муны Хөкмүрован Реб диййәр.

48-нжи бап

Юрдуң тирелере пайланылышы

¹Тирелерин атлары шулардыр: Дан тиресине бир пай берлер. Онуң пайы демиргазык арачәкден башлап, Хетлон ёлуның угры билен Лебохатдан Хасарейнана ченли, гүндогардан гүнбатара тарап узалар. Ол пай Дамаск арачәгинде болуп, онуң демиргазыгында Хамат ерлешйәр. ²Ашер тиресине бир пай берлер. Оларың арачәги дан тиресиниң гүндогардан гүнбатара узалың арачәги билен

бирлешер. ³Нафталы тиресине бир пай берлер. Онуң арачэги ашер тиресиниң гүндогардан гүнбатара узяян арачэги билен бирлешер. ⁴Манаша тиресине бир пай берлер. Онуң арачэги нафталы тиресиниң гүндогардан гүнбатара узяян арачэги билен бирлешер. ⁵Эфрайым тиресине бир пай берлер. Онуң арачэги манаша тиресиниң гүндогардан гүнбатара узяян арачэги билен бирлешер. ⁶Рубен тиресине бир пай берлер. Онуң арачэги эфрайым тиресиниң гүндогардан гүнбатара узяян арачэги билен бирлешер. ⁷Яхуда тиресине бир пай берлер. Онуң арачэги рубен тиресиниң гүндогардан гүнбатара узяян арачэги билен бирлешер.

⁸Яхуда тиресиниң гүндогардан гүнбатара ченли узяян ерлери садака хөкмүндө Мен–Реббе берлер. Онуң ини йигрими бэш мүн тирсек болуп, узынлыгы гүндогардан гүнбатара ченли пайланан хер бир тирениң мүлкүне дең болсун; мукаддес өй онуң ортасында болар. ⁹Бу ериң бир бөлеги иң мукаддес пай болар. Онуң узынлыгы йигрими бэш мүн ве ини йигрими мүн^а тирсек болар. ¹⁰Бу ериң бир бөлеги руханылара пай болар; онуң демиргазыга тарап узынлыгы йигрими бэш мүн тирсек, гүнбатара ве гүндогара тарап ини он мүн, гүнорта тарап узынлыгы йигрими бэш мүн тирсек болар. Реббин мукаддес өйи онуң ортасында болар. ¹¹Бу пай Маңа руханычылыга багыш эдилен Садок несиллери үчиндир. Олар өйүмиң горамак кешигини чекдилер. Ысрайыл халкы ёлдан чыканда, левилер хем ёлдан чыкдылар,

эмма Садок несиллери Маңа вепапы болдулар. ¹²Юрды мүлк хөкмүндө бөленинизде, Левилериң арачэгиниң янындан бу ери руханылара бер; ол иң мукаддес пай болар. ¹³Левилериң пайы болса руханыларың арачэгиниң гаршысында болуп, узынлыгы йигрими бэш мүн, ини он мүн тирсек болар. Тутуш узынлыгы йигрими бэш мүн, ини он мүн тирсек болар. ¹⁴Левилер ол ери сатмазлар я-да башга ере чалышмазлар. Бу юрдуң иң онат пай еридир, ол башга бири-не гечмез, чүнки бу ер Мен–Реббе багыш эдилендир.

¹⁵Ини бэш мүн, узынлыгы йигрими бэш мүн тирсек болан артып галан ер яшамак ве ачык мейдан хөкмүндө шәхер үчин умумы ер болар. Шәхер онуң ортасында ерлешер. ¹⁶Онуң өлчөги шейле болар: демиргазык, гүнорта, гүндогар ве гүнбатар тараптарың хер бири дөрт мүн бэш йүз тирсеге дең болар. ¹⁷Шәхериң ачык мейданлары болар: олар демиргазыга, гүнорта, гүндогара ве гүнбатара тарап ики йүз элли тирсек өлчөгдө болар. ¹⁸Мукаддес пайың арачэгинде артып галан ериң гүндогар тарапы хем, гүнбатар тарапы хем он мүн тирсек болар; ол мукаддес пайың гапдалында ерлешер. Онуң хасылы шәхериң ишчилери үчин иймит болар. ¹⁹Ол ери Ысрайылың эхли тирелеринден болан шәхер илаты экип бежерер. ²⁰Сизиң садака хөкмүндө Мен–Реббе гоян тутуш пайыңыз дөртбурчлук шекилинде болуп, хер тарапы йигрими бэш мүн тирсек болар; мукаддес пайы шәхериң мүлки билен бирликдө садака хөкмүндө

^а 48:9 *Йигрими мүн* – кэбир голязмаларда он мүн.

берерсиңиз. ²¹Шәхериң мүлки билен мукаддес пайың хер янындан артып галан ер хөкүмдарыңкы болар. Бу ерлер мукаддес пая дүшен йигрими бәш мүн тирсеклик бөлегиң гүндогарындан ве гүнбатырындан юрдуң гүндогар ве гүнбатар арачәклерине тарап узалар. Тирелере дүшен пайлар боюнча узяля бу ики бөлек хөкүмдарыңкы болар. Худайың өйүниң мукаддес ери билен мукаддес пайы оңуң ортасында болмалыдыр. ²²Левилере дүшен пай билен шәхере дүшен пай хөкүмдара берлен ерлерин ортасында галар. Хөкүмдара берилжек ерлер яхуда тиреси билен бенямин тиресиниң арачәклериниң арасында болар.

²³Галан тирелере дүшен ер пайлары: бенямин тиресине бир пай берлер. Онуң арачәги гүндогардан гүнбатара ченли узалып гидер. ²⁴Шимгон тиресине бир пай берлер. Онуң арачәги бенямин тиресиниң гүндогардан гүнбатара узяля арачәги билен бирлешер. ²⁵Ысакар тиресине бир пай берлер. Онуң арачәги шимгон тиресиниң гүндогардан гүнбатара узяля арачәги билен бирлешер. ²⁶Зебулун тиресине бир пай берлер. Онуң арачәги ысакар тиресиниң гүндогардан гүнбатара узяля арачәги билен бирлешер. ²⁷Гат тиресине бир пай берлер. Онуң ара-

чәги зебулун тиресиниң гүндогардан гүнбатара узяля арачәги билен бирлешер. ²⁸Гат тиресиниң гүндогар арачәги Тамардан гүндогара, ол ерден хем Мерибакадеш чешмесине ченли ве Мүсүр дерясындан Ортаердеңзине ченли узалар. ²⁹Мүлк хөкүмүнде ысрайыл тирелериниң арасында пайламалы юрдуңыз шудур, булар оларың пайлары болар. Муну Хөкүмүрован Реб диййәр.

³⁰⁻³¹Шәхериң чыкалгалары шулар болуп, олар шәхериң ысрайыл тирелериниң атларына гөрә атландырылар. Дөрт мүн бәш йүз тирсек узынлыкда демиргазык тарапының үч дервезеси болар: Рубен дервезеси, Яхуда дервезеси, Леви дервезеси. ³²Дөрт мүн бәш йүз тирсек узынлыкда гүндогар тарапының хем үч дервезеси болар: Юсуп дервезеси, Бенямин дервезеси, Дан дервезеси. ³³Дөрт мүн бәш йүз тирсек узынлыкда гүнорта тарапының үч дервезеси болар: Шимгон дервезеси, Ысакар дервезеси, Зебулун дервезеси. ³⁴Дөрт мүн бәш йүз тирсек узынлыкда гүнбатар тарапының үч дервезеси болар: Гат дервезеси, Ашер дервезеси, Нафтали дервезеси. ³⁵Шәхериң тутуш төвереги он секиз мүн тирсек болар. Шол гүнден башлап, шәхериң ады «Реб ол ердедир» болар.

Даныел пыгамберин китабы

Гириш

Даныел пыгамберин китабы яху-ды халкының кесеки патыша тарапындан сүтемлере ве ызарланмалара сезевар эдилен дөврүнде языландыр. Пыгамбер тарыхы вакалары ве гөрен гөрнүшлерини уланып, өз дөвүрдешлерине умытдан дүшмезлиги үндейэр. Ол Худайың залым патышаны тагтдан сындырып, Өз халкының гарашсызлыгыны дикелтжекдигини айдыр.

Китап ики бөлүмден ыбарат. Биринжи бөлүмде Даныел пыгамбер ве онуң сүргүн дөврүндәки достлары барада гүррүн берилйэр. Ол өз достлары билен еке-тэк дири Худая болан иманлары ве табынлыклары аркалы өз душманларындан үстүн чыкяр. Бу вакалар Бабыл ве Парс шалыкларының болан дөврүнде болуп гечйэр.

Китабың икинжи бөлүминде Даныел пыгамберин гөрен гөр-

нүшлери беян эдилйэр. Пыгамбер бу гөрнүшлерде Бабыл ве бейлеки гүйчли шалыкларың илки гүйчленип, соңра сынжакдыгыны, имансыз сүтемкэрлеринг өк эдилжекдигини ве Худайың халкының үстүн чыкжакдыгыны аңладян алааматлары гөрийэр. Шейледе бу бөлүмде ахырзаман барадакы пыгамберликлер беян эдилйэр. Бу пыгамберликлер өзболушлыдыр, себэби олар ислендик дөврүң оқыжысына өрэн якын, ягны тизара бержай болжак пыгамберлик ялы гөрүнйэр. Китабың эсасы пикири «Ынсан патышалыгының үстүнден Бейик Худай хөкүм сүрийэр» (5:21) диен аятда жемленендир. Даныел пыгамберинг гөрен гөрнүшлериниң хеммеси Худайың хөкмүрованлыгының дүңйә шалыкларындан үстүндигини хабар берйэр.

Мазмуны

Даныел пыгамбер ве онуң достлары.....	1:1–6:28
Даныел пыгамберинг гөрен гөрнүшлери.....	7:1–12:13
Дөрт жандар хакындакы гөрнүш.....	7:1-28
Гоч ве эркеч хакындакы гөрнүш.....	8:1–9:27
Асмандан инен илчи.....	10:1–11:45
Ахырзаман.....	12:1-13

1-нжи бап

Дөрт ысрайыл йигиди Бабыл көшгүндө

¹Яхуда патышасы Ехоякымың патышалыгының үчүнжи йылында Бабыл патышасы Небукаднесар өз гошуны билен Иерусалиме хүжүм эдип, онуң даш-төверегини габады. ²Таңры Яхуданың патышасы Ехоякымы хем-де Худайың ыбадатханасындакы гап-гачларың бир бөлөгини онуң голастына берди. Небукаднесар ол затлары Шингара гетирди. Ол Худайың ыбадатханасындан гетирилен гап-гачлары өз худайларының бутхана-сындакы газнасында гойды ^a.

³Соңра Небукаднесар өзүниң баш гөзөгчиси Ашпеназа ысрайылларың арасындан патышаның ве хан-бегле-риң машгаласындан болан йигитле-риң бирнөчесини гетирмеги буюрды. ⁴Бу яш йигитлер беденлери хич хили шикессиз, гөрмегей, хер бир ылым-дан баш чыкарян, билимли, өврөнмө-ге укыплы ве патышаның көшгүндө хызмат этмөге мынасып болмалыды-лар. Олара бабыллыларың эдебияты ве дили өвредилмелиди. ⁵Патыша өз гүнделик көшк сачагындан олара бир пай нахар ве шерап бөлүп берди. Олар үч йыл окадылып, үчүнжи йы-лың ахырында патышаның хузурын-да хызмат этмөге гетирилмелидилер. ⁶Сайлананларың арасында яхуда ти-ресинден Даныел, Хананя, Мишайыл ве Азаря барды. ⁷Баш гөзөгчи оларың адыны үйтгетди. Даныеле Белтеша-сар, Хананя Шадрак, Мишайыла Мей-шак, Азаря Абеднего дийип ат гойды.

⁸Даныел өзүни харам этмезлиги йү-регине дүвди. Шейдип, ол баш гөзөг-чиден өзүниң патышаның сачагындан бөлүп берилйән нахардан, ше-рапдан сакланмагыны хайыш этди. ⁹Баш гөзөгчиниң назарында Худай Даныеле мерхемет ве рехим-шепагат берди. ¹⁰Баш гөзөгчи Даныеле: «Мен онуң алыхезретлери патышадан горк-ярын. Ол сизиң нахар ве ичги пайы-ңызы бөлүп берди ахырын. Эгер си-зиң йүзүниң өзүниң билен дең бо-лан бейлеки яш йигитлериңкиден хордыгыны гөрсе, ол жанымы жө-хеннеме иберер» дийди.

¹¹Соңра Даныел баш гөзөгчиниң өзүниң, Хананяның, Мишайылың ве Азаряның үстүндө гоян сакчысындан хайыш эдип, шейле дийди: ¹²«Өз гулларыңы он гүн сынап гөрөй. Гой, бизе иймек үчин гөк-өнүмлер, ичмек үчин болса сув берилсин. ¹³Шундан соң сен бизиң йүзүмизи көшк сача-гындан иййән бейлеки йигитлериң йүзи билен денешдирип билерсиң ве өз гулларыңа нөме этмеги исле-сең, гөзел гөвнүн». ¹⁴Шейдип, сак-чы бу пикир билен ылалашып, ола-ры он гүн сынап гөрди.

¹⁵Он гүндө соң бу дөрт йигит көшк сачагындан нахарланяларың хемме-синден хас гөрмегей ве даяв гөрүнди-лер. ¹⁶Шейдип, сакчы оларың көшк сачагындан иймели нахарыны, ичме-ли шерабыны өзүне алып галып, ола-ра диңе гөк-өнүмлер берди.

¹⁷Худай бу дөрт йигиде эдебиятын ве ылмың хер бир угруны өврөнмө-ге билим билен укып берди. Даны-ел хер бир гөрлөн дүйши ве гөрнүш-лери ёруп билйәрди. ¹⁸Патышаның

^a 1:2 Серет: 2Пат 24:1-4; 2Йя 36:6-7.

олары гетирмеги буйран мөхлети гелип етенде, баш гөзегчи олары Небукаднесарың хузурына гетирди. ¹⁹Патыша оларың эхлиси билен танышды. Оларың хеммесиниң ичинде Даныел, Хананя, Мишайыл ве Азаря дагы билен денешдирер ялысы тапылмады. Шонун үчин патышаның хызматына олар беллендилер. ²⁰Патыша хер бир ылым я-да дүшүнже билен багланышыклы меселе хакда соранда, өз патышалыгындакы эхли жадыгөйлердир палчылардан оларың он эссе артыкдыгыны гөрди.

²¹Куреш патышаның шалыгының биринжи йылына ченли Даныел шол ерде көшкде хызмат этди.

2-нжи бап

Небукаднесарың дүйшү

¹Небукаднесар өзүниң патышалыгының икинжи йылында бир дүйш гөрди. Муңа онун йүреги ховсала дүшүп, укусы гачды. ²Онсоң патыша дүйшүни ёрдурмак үчин жадыгөйлери, палчылары, гөзбагчылары ве мүнечжимлери топлап гетирмеги буюрды. Олар гелип, патышаның хузурында дурдулар. ³Патыша олар: «Мен бир дүйш гөрдүм. Дүйшүн ёргудыны билмек ислеге йүрегими ховсала саяр» дийди. ⁴Мүнечжимлер арамей дилинде патыша йүзленип: «Патыша бакы яшасын! Гөрөн дүйшүңизи өз гулларыңа айт, биз онун нөме аңладяндыгыны ёруп берели» дийдилер. ⁵Патыша мүнечжимлере шейле жогап берди: «Мен шейле карара гелдим: эгер-де сиз мениң гөрөн дүйшүми ве онун ёргудыны айдып бермесеңиз, сизиң эл-аякларыңызы чапып, өйлериңизи вейран

этирерин. ⁶Эмма сиз маңа гөрөн дүйшүми ве онун ёргудыны айдып берсеңиз, онда сиз менден совгалар ве сылаг-серпайлар алып, бейик хормата мынасып боларсыңыз. Шонун үчин хем маңа гөрөн дүйшүми ве онун ёргудыны айдып берин». ⁷Олар оңа ене-де: «Илки билен, гой, патышамыз өз гулларына гөрөн дүйшүни айтсын, биз хем онун ёргудыны айдалы» дийип жогап бердилер. ⁸Патыша: «Мениң карарымың чынлакайдыгыны гөрүп, сизиң вагт урмак ислейэндигиңизи анык билйэрин. ⁹Эгер сиз маңа гөрөн дүйшүми айдып бермесеңиз, сизе еке-тэк бир хөкүм гарашяндыр. Вагтың гечмеги билен сиз мениң пикирим үйтгөр өйдүп, маңа ялан ве бидерек затлар айтмак үчин өз араңызда диллешипсиңиз. Шона гөрө-де гөрөн дүйшүми маңа сизиң өзүңиз айдып берерсиңиз. Шонда сизиң онун ёргудыны айдып билжекдигиңизе гөзүм етер» дийди.

¹⁰Мүнечжимлере патыша шейле дийдилер: «Ер йүзүнде сениң эдйөн бу талабыңың хөтдесинден хич ким гелип билмез! Догрусы, мунун ялы иши бейик ве гүйчли патышаларың хич бир-де жадыгөйден я палчыдан, я-да мүнечжимден сорамандыр. ¹¹Патышаның сораян бу иши жуда агыр. Муну худайлардан башга хич ким патыша эшгэр эдип билмез, оларың болса месени ынсанлар арасында дәлдир».

¹²Патыша муну эшидип, газап атына атланды. Ол Бабылың эхли акылдарларыны өлдүрмеги буюрды. ¹³Акылдарларың хеммесиниң өлдүрилмелидиги барада перман чыкды. Олар Даныели ве онун ёлдашларыны хем өлдүрмек үчин, оларың гөзлегине чыкдылар.

¹⁴Патышаның жанпеналарының башлыгы Арёк Бабылың акылдарларыны өлдүрмәге чыкканда, Даныел оңа акыллы-башлы хем парасатлылык билен сала салды. ¹⁵Ол көшк эмелдары Арёкдан: «Нәме үчин патышаның перманы бейле газаплы?» дийип сорады. Арёк болан ваканы Даныеле дүшүндирди. ¹⁶Шонда Даныел ичери гирип, патышаның дүйшүниң ёргудыны айтмак үчин өзүне вагт берилмегини хайыш этди.

¹⁷Онсоң Даныел өйүне барып, бу ахвалаты ёлдашлары Хананя, Мишайыла ве Азаря хабар берди. ¹⁸Бу сырың ачылмагы үчин Гөгүң Худайындан рехим-шепагат сорап дилег этмеклерини Даныел олардан хайыш этди. Шонда Даныел ве онуң ёлдашлары Бабылың акылдарлары билен бирликде хеләк болжак дәлдилер.

¹⁹Соңра бу сыр Даныеле гижеки гөрнүш аркалы аян болды. Даныел Гөгүң Худайына алкыш айтды. ²⁰Ол шейле дийди:

«Овалдан эбедә ченли Худайың адына алкыш ягсын,
чүнки пайхас ве гудрат Она махусудыр.

²¹Дөври ве пасыллары үйтгедйән Олдур.

Патышалары тагтдан агдарып,
тагта чыкарыр.

Ол акылдара пәхим-пайхас,
дүшүнжелә билим берйәр.

²²Чуң ве гизлин сырлары Ол ачяр,
түмлүкде нәме боляныны Ол билйәр,

Онуң Өзи нурда яшаяр.

²³Эй, ата-бабаларымың Худайы!
Саңа шөхрат ве өвги болсун!

Чүнки маңа пайхас ве гудрат бердиң,

Сенден дилән дилегимизи маңа аян этдиң,
патышаның буйран задыны бизе ачып бердиң».

Даныел патышаның дүйшүни ёряр

²⁴Соңра Даныел патышаның Бабылың акылдарларыны өлдүрмек үчин беллән адамы Арёгың янына барды. Даныел оңа: «Бабылың акылдарларына дегме. Мени патышаның хузурына элт, мен онуң гөрөн дүйшүни ёруп бержек» дийди. ²⁵Арёк оны деррев патышаның хузурына элтип: «Патышахым, Яхудадан есир эдип гетириленлериң арасындан сизиң гөрөн дүйшүнизи ёруп билжек бир адам тапдым» дийди. ²⁶Патыша Белтешасар дийлип атландырылан Даныелден: «Сен маңа нәхили дүйш гөреними айдып, оны ёруп билерсиңми?» дийип сорады. ²⁷Даныел патыша: «Патышаның сораян бу сырыны хич бир акылдар-да, палчы-да, жадыгөй-де, билгич-де ачып билмез. ²⁸Эмма гөклерде гизлин сырлары ачян Худай бар. Ахыркы гүнлерде нәме болжагыны Небукаднесар патыша Ол билдирди. Ятыркаң дүйшүнде гөрөн гөрнүшлериң шулар болмалы:

²⁹Эй, патышахым, сен ятыркаң хыялыңа мундан соңра нәмелер боларка диен пикир гелди ве сырлары аян эдйән Худай муны саңа эшгәр этди.

³⁰Маңа болса бу сыр башга адамлардан хас акыллыдыгым үчин ачылман, эйсем мунуң ёргуды патыша аян эдилсин, ол хем өз йүрегиндәки пикирлере дүшүнсин дийлип аян болды.

³¹Эй, патышахым, ине, сен дүйшүнде бейик бир хейкел гөрдүң. Ол хейкел шейле әпетди, шөхле сачярды.

Ол сениң өңүндө дурды ве онуң даш гөрнүши горкунчды. ³²Хейкелиң келлеси сап алтындан, дөши билен голлары күмүшден, били билен бутлары бүрүнчденди. ³³Балдырлары демирденди, аякларының ярысы демирден, ярысы хем тоюнданды. ³⁴Сен середип дуркаң, ынсан эли дегмезден бир даш гопуп гачды, ол хейкелиң демирден ве тоюндан болан аякларына урулдыда, олары чым-пытрак этди. ³⁵Соңра демир, тоюң, бүрүнч, күмүш ве алтын харман жайдакы саман ялы күлпеекун болдулар. Шемал олары пытрадып ташланда, оларың ызы-соры галмады. Эмма хейкеле урлан даш бейик дага өврүлип, бүтин ер йүзүни долдурды.

³⁶Гөрлен дүйш, ине, шудур. Инди болса биз оны патыша ёруп берели. ³⁷Эй, сизиң алыхезретиңиз, сиз шаларың шасысыңыз. Гөгүң Худайы саңа шалык, гүйч, гудрат ве шөхрат берди. ³⁸Өхли ерде яшаян ынсанлары, ябаны хайванлары, гөкдәки гушлары сениң ыгтыярыңа табшырды. Оларың хеммесиниң үстүнден сени хөкүмдар гойды. Сап алтындан болан келле бу сенсиң! ³⁹Сениң патышалыгыңдан соңра сениңкиден пес болан башга бир патышалык пейда болар. Соңра тутуш ер йүзүне хөкүмдарлык этжек үчүнжи бир бүрүнч патышалык гелер. ⁴⁰Дөрдүнжи патышалык демир ялы гүйчли болар, чүнки демриң әхли зады мынжырадышы ялы, ол хем буларың хеммесини гырып түкедер. ⁴¹Аякларың ве бармакларың ярысының тоюндан, ярысының болса демирдендигини гөрдүң. Бу болса бөлүнөн патышалыгы аңладяр. Демриң тоюң билен гарыландыгыны гөршүң ялы, онда бираз демриң гүйжи болар.

⁴²Аякларың бармакларының ярысының демирден, ярысының хем тоюндан болмагы, бу патышалыгың бир бөлегиниң гүйчли, бир бөлегиниң болса әжиз болжакдыгыны аңладяр. ⁴³Гөршүң ялы, демриң тоюң билен гарылмагы халкларың гыз алшып-бершип, бири-бирлери билен гарышжакдыкларыны аңладяр. Эмма демриң тоюң билен гарылып билмейши ялы, олар хем бири-бирлери билен гарышып билмезлер.

⁴⁴Шол патышаларың дөврүндө Гөгүң Худайы хич вагт даргадылмажак, башга халкың элине гечмежек бир патышалык гуарар. Бу патышалык бейлеки патышалыкларың әхлисини ёк эдип, оларың соңуна чыкар, өзи болса әбедилик галар. ⁴⁵Сениң өзүниң гөршүң ялы, адам эли дегмезден дагдан гопан даш демри, бүрүнжи, тойны, күмши ве алтыны чым-пытрак этди. Бейик Худай мундан соң нәмелериң болжагыны патыша аян этди. Бу дүйш догрудыр ве онуң ёргудыда хакыкатдыр!»

⁴⁶Соңра Небукаднесар патыша ере йүзин дүшүп, Даныеле тагым этди. Оңа галла садакасыны ве якымлы ыслы түтетги хөдүр этмеклерини буюрды. ⁴⁷Патыша Даныеле: «Сен бу сыры ачып билдиң. Хакыкатданда, сениң Худайың худайларың Худайы, патышаларың Таңрысы ве сырлары аян эдйән Худайдыр» дийди. ⁴⁸Соңра патыша Даныеле ёкары везипе берди, оңа көп гымматбаха совгатлар этди. Оны тутуш Бабыл велятына ёлбашчы белледи ве әхли Бабыл акылдарларына башгутан гойды. ⁴⁹Даныел патышадан хайыш эдип, Шадрагы, Мейшагы ве Абеднегоны Бабыл велятының ёкары

везипелерине беллетди, эмма Даныелиң өзи көшкде галды.

3-нжи бап

Алтын хейкел

¹Небукаднесар патыша бир алтын хейкел ясатды. Онуң бойы алтмыш, ини алты тирсекди. Патыша хейкели Бабыл велятының Дейра диен дүзлүгинде дикди. ²Соңра Небукаднесар патыша хәкимлере, сердарлара, везирлере, генешчилере, хазынадарлара, казылара, канун гөзегчилерине ве велятың әхли хан-беглерине чапар ёллап, олара хейкелиң ачылыш дабарасына гатнашмакларыны буюрды. ³Шейлеликте хәкимлер, сердарлар, везирлер, генешчилер, хазынадарлар, казылар, канун гөзегчилери ве велятың әхли хан-беглери Небукаднесар патышаның дикен хейкелиниң ачылыш дабарасына йыгнанышдылар. Олар Небукаднесарың дикен хейкелиниң өңүнде дуркалар, ⁴жарчы батлы сес билен шуны ыглан этди: «Әй, халклар, миллетлер, уруглар! Сизе шейле буйрук берилйәр: ⁵Сурнайың, түйдүгиң, лираның, үчбурч лираның, арфаның, депрегин ве бейлеки саз гуралларының сесини эшиден бадыңыз Небукаднесар патышаның дикен алтын хейкелиниң өңүнде ере йүзин дүшүп сежде эдиң. ⁶Ере йүзин дүшүп сежде этмедик адам дуран еринде янып дуран күрә ташланжакдыр». ⁷Шейлеликте, сурнайың, түйдүгиң, лираның, үчбурч лираның, арфаның, депрегин ве бейлеки саз гуралларының сеси эшидилен бадына әхли халклар, миллетлер ве уруглар ере йүзин дүшүп, Небукаднесар патышаның дикен алтын хейкелине сежде этдилер.

⁸Эдил шол вагт бабыллылардан кәбирлери патышаның хузурына гелип, яхудылары яманладылар. ⁹Олар Небукаднесар патыша шейле дийдилер: «Патыша бакы яшасын! ¹⁰Әй, патыша, сен сурнайың, түйдүгиң, лираның, үчбурч лираның, арфаның, депрегин ве бейлеки саз гуралларының сеси эшидилен бадына әхли киши ере йүзин дүшүп, алтын хейкеле сежде этмели дийип буйрук бердиң. ¹¹Ере йүзин дүшүп сежде этмедигиң янып дуран күрә ташланжакдыгыны дуйдурыпдың. ¹²Ине, Бабыл велятында сениң ёкары везипелере беллән Шадрак, Мейшак ве Абеднего атлы яхудыларың бар. Ине, патышахым, шол адамлар сениң буйругыңа боюн эгмейәрлер. Олар сениң худайларыңа гуллуқ этмейәрлер ве сениң дикен алтын хейкелине сежде этмейәрлер».

¹³Шонда Небукаднесар гахар-газаба мүнүп, Шадрагы, Мейшагы ве Абеднегоны гетирмеклерини буюрды. Шейдип, олары патышаның хузурына гетирдилер. ¹⁴Небукаднесар олара: «Әй, Шадрак, Мейшак, Абеднего, сиз хақыкатдан хем мениң худайларыма гуллуқ этмейәрсинизми, дикен алтын хейкелиме сежде этмейәрсинизми? ¹⁵Энтеқ хем бир пилле, сиз сурнайың, түйдүгиң, лираның, үчбурч лираның, арфаның, депрегин ве бейлеки саз гуралларының сесини эшиден бадыңыз йүзүңизи ере берип, мениң дикен хейкелиме сежде этмәге тайяр болсаңыз не ягшы. Эмма сежде этмекден боюн гачыrsaңыз, дуран ериңизде янып дуран күрә ташланарсыңыз. Сизи мениң элимден халас эдип билжек худай бармыка?» дийди. ¹⁶Шадрак, Мейшак ве Абеднего Небукаднесар патыша

шейле жогап бердилер: «Бу ягдайда өзүмизи сенден горамагың гереги ёк. ¹⁷Эй, патышахым, бизи янып дуран күреден халас эдип билйён Худай – бу бизиң гуллуқ эдйён Худайымыздыр, Ол бизи сениң элинден халас эдер. ¹⁸Йөне Ол бизи халас этмесе-де, эй, патышахым, шуны биллип гойгун: биз сениң худайларыңа гуллуқ этмерис, сениң дикен алтын хейкелиңе сежде этмерис».

Даныелиң үч досты янып дуран күрә ташланяра

¹⁹Шундан соң Шадрага, Мейшага ве Абеднего гаршы Небукаднесарың гахар-газабы от болуп туташды. Гахардан яңа хатда онуң йүзи гамашып гитди. Ол янып дуран күрәни адатдакысындан хем еди эссе артык гыздырмакларыны буюрды. ²⁰Шейле хем ол гошунындакы иң гүйчли эсгерлере Шадрагың, Мейшагың ве Абеднегоның эл-аягыны даңып, олары янып дуран күрә ташламакларыны буюрды. ²¹Шейлеликте, узын көйнекли, донлы, селлели ве бейлеки гейим-гежимли халда эл-аякларыны даңып, олары янып дуран күрә ташладылар. ²²Патышаның буйругының жуда беркдиги себәпли күре ченденаша гыздырландыгы үчин, Шадрагы, Мейшагы, Абеднегоны ода ташлан адамлар онуң ховруна яндылар. ²³Шадрак, Мейшак ве Абеднего болса даңлып, янып дуран күрәниң ичине йыкылдылар.

²⁴Шол вагт Небукаднесар патыша горкудан яңа аңк болуп, хайран галып, чалтлык билен өр-боюна галды. Ол геңешчилерине йүзленип: «Бизиң

даңып, одуң ичине атанымыз үч адам дәлмиди нәме?» дийди. Олар: «Догры, эй, патышахым!» дийип жогап бердилер. ²⁵Патыша: «Эмма мен одуң ичинде гезип йөрен, эл-аягы чөзүлен дөрт адамы гөрийэрин. Олара хич хили зепер етмәндир ве оларың дөрдүнжисиниң кешби худайларың бириниңкә ^a меңзейәр» дийди. ²⁶Онсоң Небукаднесар янып дуран күрәниң агзына голай барып: «Эй, Бейик Худайың садык гуллары Шадрак, Мейшак ве Абеднего, дашары чыкың! Бәри гелиң!» дийди. Шейдип, Шадрак, Мейшак ве Абеднего одуң ичинден чыкдылар. ²⁷Эмирлер, сердарлар, хәкимлер ве патышаның геңешчилери үйшүп, одуң бу адамлара хич хили зыян етирмәндигини гөрдүлер. Оларың башларындакы сачлары-да чиркизилмәнди, донларына-да зепер етмәнди, хатда оларың үстүне одуң ысы хем урманды.

²⁸Небукаднесар шейле дийди: «Шадрагың, Мейшагың ве Абеднегоның Худайына алкыш болсун! Перишдесини иберип, Өзүне бил баглан гулларыны халас этди. Олар патышаның буйругына боюн болмадылар. Өзлериниң Худайындан башга худая гуллуқ я сежде этмезлик үчин, жанларыны ховп астына салдылар. ²⁹Шонуң үчин хем мен перман чыкарың: Шадрагың, Мейшагың ве Абеднегоның Худайына гаршы күпүр геплән хер бир халкың, миллетиң я-да уругың эл-аягы чапылып, өй-өвзары вейран эдилжекдир. Чүнки шунуң ялы халас эдип билжек башга хич бир худай ёкдур». ³⁰Соңра патыша Шадрагы, Мейшагы ве

^a 3:25 *Худайларың бириниңкә* – сөзме-сөз тержиме: *Худайың оглуна*.

Абеднегоны Бабыл велятында хас-да ёкары везипелере белледи.

Небукаднесар патышаның икинџи дүйши

³¹Небукаднесар патыша ер йүзүнде яшаян әхли халклар, миллетлере ве уруглара шейле хабары иберди: «Өйлериниз абадан болсун! ³²Мен сизе Бейик Худайың өзүме гөркезен ала-матларыдыр мугжызаларыны ыглан этмеги макул билдим.

³³Онуң ала-матлары нәхили бейик!

Мугжызалары хем нәхили гүйчли!

Онуң патышалыгы әбеди шалыкдыр!

Хөкүмдарлыгы несилден-несле довам эдер».

4-нџи бап

¹Мен Небукаднесар өйүмде рахат, көшгүмде шады-хоррамлыкда яшардым. ²Мен бир дүйш гөрдүм, ол мени гаты горкузды. Ятыркам хыялларым ве гөрөн гөрнүшлерим мени ховсала салды. ³Шонда мен бу дүйши ёрдурмак үчин Бабылың әхли акылдарларыны хузурыма гетир-меклерини буюрдым. ⁴Онсоң жады-гөйлер, палчылар, мүнечжимлер ве билгичлер гелдилер. Мен олар гөрөн дүйшүми гүррүң бердим, эмма олар оны ёруп билмедилер. ⁵Ахыры мениң худайымың адына гөрә Белтешасар дийлип атландырылан, мукадес худайларың рухы билен долдурылан Даныел хузурыма гелди. Мен оңа дүйшүми гүррүң бердим: ⁶«Эй, жадыгөйлеринң башлыгы Белтешасар,

сениң мукадес худайларың рухы ^a билен долдурыландыгыңы билйәрин. Ислендик бир гизлин сыры ачмак сениң үчин кын дәлди. Мениң гөрөн дүйшүме гулак гой-да, онуң ёргудыны маңа айдып бер. ⁷Ине, мениң ятыркам гөрөн дүйшүм: ериң ортасында бир агач барды, онуң бойы дийсең гаты белентди. ⁸Агач беленде өсүп, хас гүйчленди, башы барып, гөк асман диренди, ол дүнйәнин чар күнжүнден гөрүнйәрди. ⁹Онуң япраклары шейле гөзелди, дийсең болелин мивеси барды. Ол хеммелере иймәге етжекди, ябаны хайванлар онуң саясында ятырды, гөгүң гушлары шахасында хөвүртгелейәрди, әхли жанлы-жандарлар шондан иймитленйәрди.

¹⁰Хыялыма ятыркам гөрөн дүйшүм үзнүксиз гелип дурды, ине, гөкден бир гөзегчи периште инип гелйәрди.

¹¹Ол батлы сес билен гыгырып, шейле дийди: „Агажы кесиң, шахаларыны дөвүң, япракларыны ёлуң, мивесини пытрадың. Гой, хайванлар онуң ашагындан гачсынлар, гушлар онуң шахасындан учсунлар. ¹²Эмма онуң көкүни ве дамарыны дашына демир ве бүрүңч айлап, мейдан отларының арасында гоюң. Гой, ол гөгүң чыгы билен ювунсын. Чөл хайванлары билен бирликде ердәки отлардан пай алсын. ¹³Онуң ынсан йүреги алнып, дерегине хайван йүреги берилсин. Онуң үстүнден еди пасыл айлансын. ¹⁴Бу хөкүм гөзегчилеринң карары билен чыкды. Бу чөзүт перишделеринң буйругы билен берилди. Әхли жанлы-жандарлар шуны билсин: ынсан патышалыгының үстүнден Бейик Худай хөкүм сүрийәр. Ол патышалыгы

^a 4:6 Худайларың рухы – я-да Худайың Рухы.

Өз ислэн адамына берйэр. Ынсаның иң песини онуң үстүндөн гойяр“.

¹⁵Ине, мен Небукаднесарың гөрөн дүйши шудур! Эй, Белтешасар, инди мунуң ёргудыны маңа аян эт, чүнки патышалыгымдакы акылдарларың хич бири бу дүйши ёруп билмеди. Йөне сен башарарсың, чүнки сен мукаддес худайларың рухы билен долдурылансың».

Даныел икинжи дүйши ёрар

¹⁶Шонда Белтешасар, ягны Даныел бир салым агыр пикире чүмди. Пикирлери оны ховсала салды. Патыша: «Белтешасар, сени агыр үнжэ гоян бу дүйш ве онуң ёргуды болаймасын» дийди. Белтешасар оңа шейле жогап берди: «Эй, женабым, гой, бу дүйш сени йигренйәнлериң, онуң ёргуды болса душманларыңың башына гелсин!»
¹⁷Сениң гөрөн бу агажың, ягны белент ве гүйчли, бойы асмана етип дуран, дүйнәниң чар күнжүндөн хем гөрнүп дуран, ¹⁸овадан япраклары, хеммелере етжек дийсен бол мивеси болан, көлегесинде ябаны хайванларың ятян, шахаларында гөгүң гушларының хөвүртгелейән агажы, ¹⁹эй, патыша, бу агач сенсиң! Сен улалып гүйчлендиң. Бейиклигиң гитдигиче өсүп, гөге етди, хөкүмдарлыгың дүйнәниң чар күнжегине яйрады. ²⁰Эй, патыша, сен бир гөзөгчи перишдәниң гөкден ашак инип гелиәннини гөрдүң. Ол: „Агажы кесип, оны ёк эдиң, эмма онуң көкүниң ве даманының дашына демир хем бүрүнч айлап, мейдан отларының ичинде гоюн. Үстүндөн еди пасыл гечйәнчә, гой, ол гөгүң чыгы билен ювунсын ве чөл хайванлары билен биле пай алсын“ дийди.

²¹Эй, патышахым, дүйшүң ёргууш шудур: Бейик Худайың эвр эден

хөкүми гелжекде сениң башыңдан инер. ²²Сен ынсанлар арасыңдан ковлууп, ябаны хайванлар билен яшарсың. Өкүз ялы от иерсиң, гөгүң чыгы билен ювнарсың. Ынсан патышалыгының үстүндөн Бейик Худайың хөкүм сүрйәндигине ве оны Өзүниң ислән адамына берйәндигине дүшүнйәнчәң, сениң үстүндөн еди пасыл айланар. ²³Агажың көкүниң ве даманының гоюлмагы барада буйрук берлиши ялы, сен Гөкдәкиниң хөкүмдарлыгына гөз етирениңден соң, патышалыгың тәзеден дикелдилер. ²⁴Шонуң үчин хем, эй, шахым, мениң маслахатымы кабул эт: гүнәлериңден адалатың билен, языкларыңдан гарыплара рехим этмегиң билен дын. Белки шонда асудалыгың мөхлети узар».

²⁵Буларың хеммеси Небукаднесар патышаның башына гелди. ²⁶Он ики ай геченден соң, ол Бабылың ша көшгүниң ёкарсында гезмеләп йөрдү. ²⁷Патыша: «Бу патыша пайтагты болсун дийип, шан-шөхратым үчин өз гудратлы гүйжүм билен гуран бейик Бабылым дөлми?» дийди. ²⁸Энтек патышаның сөзлери агзындака, гөкден бир оваз гелди: «Эй, Небукаднесар патыша, саңа ине, шу ыглан эдилйәр: патышалык сенден алынды! ²⁹Сен ынсанлар арасыңдан ковлууп, ябаны хайванлар билен яшарсың. Өкүзлер ялы от иерсиң. Ынсан патышалыгының үстүндөн Бейик Худайың хөкүм сүрйәндигине ве оны Өзүниң ислән адамына берйәндигине дүшүнйәнчәң, сениң үстүндөн еди пасыл айланар». ³⁰Небукаднесарың гаршысына чыкарылан бу хөкүм шол вагтың өзүндә амала ашды. Ол ынсанлар арасыңдан ковулды, өкүзлер ялы от ийди, онуң эндамы гөгүң

чыгы билен ювулды. Сачы бүргүдин элеги ялы, дырнаклары гушларын пенжеси ялы өсди.

³¹Белленен мөхлет доланда, мен Небукаднесар гөзлерими гөге дикдим ве акылыма гелдим.

Мен Бейик Худая алкыш
айттым.

Бакы Яшаяны
шөхратландырдым,
хорматладым.

Онуң хөкүмдарлыгы эбеди
хөкүмдарлыкдыр.

Патышалыгы несилден-несле
довам эдер.

³²Дүнийэниң эхли илаты хич зат
сайылар.

Гөгүң гошунына хем, ер
йүзүниң илатына хем

Өз ислэн задыны эдер.

Онуң элини саклап,
«Сениң эдйэниң нэме?»
дийжек хич ким ёкдур.

³³Шол вагт мен акылыма гелдим. Патышалыгымың шөхраты үчин мениң хорматым ве мертебэм тээден дикелдилди. Геңешчилерим ве төрелерим мениң голастыма доланып гелдилер. Мен ене-де патышалыгыма говушдым. Шөхратыма ене-де шөхрат гошулды. ³⁴Инди мен Небукаднесар гөгүң Патышасыны өвги билен бейгелдип хорматлаярын. Чүнки Онуң эхли ишлери хакыкат, ёллары адалатдыр. Текепбирлери песелтмэге Онуң гүйжи етйэндир.

5-нжи бап

Дивара язылан язгы

¹Белшасар шалык тагтына чыккандан соң, төрелериниң мүнүси үчин улы мейлис гурады ве олар билен

биле шерап ичди. ²Белшасар шерапдан кейпленип, атасы Небукаднесарың Иерусалимдэки ыбадатханадан алып гайдан алтын ве күмүш гапгачларыны гетирмеклиги буюрды. Патыша, онуң төрелери, аяллары ве гырнаклары шерабы шолара гуюп ичмекчидилер. ³Шейдип, Иерусалимдэки ыбадатханадан Худайың өйүнден алнып гайдылан алтын гапгачлары гетирдилер. Патыша, онуң төрелери, аяллары ве гырнаклары шерабы шолара гуюп ичдилер. ⁴Олар шерап ичип, алтындан, күмүшден, бүрүңчден, демирден, агачдан ве дашдан яслан худайлары алкышладылар.

⁵Шол пурсатда бир ынсан элиниң бармаклары пейда болуп, чыраданың гапдалындакы ша көшгүниң диварының йүзүне бир затлар язмага башлады. Патышаның язэн эле гөзи дүшди. ⁶Патышаның йүзүнде реңк-пет галмады, пикирлери оны ховсала салды. Онуң сүңңи саңңылдап, дызлары бири-бирине дегип сандырап башлады.

⁷Патыша: «Палчылары, мүнечжимлери ве билгичлери гетириң» дийип, батлы сес билен гыгырды. Ол Бабыл акылдарларына йүзленип: «Кимдеким шу язгыны окап, онуң манысыны дүшүндирип берсе, гырмызы дон япылып, онуң бойнуна алтын зынжыр дакылар ве патышалыкда ол мениң саг элим болар» дийди. ⁸Онсоң патышаның эхли акылдарлары ичери гирдилер, эмма олар патыша бу язгыны не окап берип, не-де онуң манысыны дүшүндирип билдилер. ⁹Мундан соң Белшасар патыша гагы ховсала дүшди, онуң йүзүнде реңк-пет галмады, төрелери хем алжыраңчылыга дүшдүлөр.

¹⁰Патышаның хем-де онуң төрелериниң сесини эшидип, патышаның

эжеси мейлиسخана гелди. Патышаның эжеси шейле дийди: «Патыша бакы яшасын! Пикирлериң сени ховсала салмасын, йүзүңиң реңки солмасын. ¹¹Сениң патышалыгыңда мукаддес худайларың рухы билен долдурылан бир адам бар. Атаңың дөврүнде ол нураналыгы, дүшүнжелилиги, худайлар ялы пайхаслылыгы билен өзүни танатдырды. Атаң Небукаднесар патыша оны жадыгөйлериң, палчыларың, мүнечжимлериң ве билгичлериң үстүнден баштуан эдип гойды. ¹²Патышаның Белтешасар дийип ат берен бу Даныелине дүйшлери ёрмакда, тапмачалары билмекде, кын ягдайдан чыкалга тапмакда йити аң, билим ве дүшүнже берлипдир. Инди Даныели чагырт, бу язгының манысыны саңа ол айдып берер».

¹³Шондан соң Даныели патышаның хузурына гетирдилер. Патыша Даныеле шейле дийди: «Патыша атамың Яхудадан есир эдип гетирен Даныели сенми? ¹⁴Мен сенде худайларың рухуның бардыгыны, саңа йити аң, дүшүнже ве бейик пайхаслылык берлендигини эшитдим. ¹⁵Бу язгыны окап, онуң нөме аңладяндыгыны маңа айдып бермеклери үчин акылдарлары, палчылары хузурыма гетирдилер, эмма олар мунуң нөме аңладяндыгыны дүшүндирип билмедилер. ¹⁶Йөне сениң дүйшлери ёруп, кын меселелери чөзүп билйөндигини эшитдим. Инди сен бу язгыны окап, онуң манысыны маңа дүшүндирип берсең, саңа гырмызы дон япылар, бойнуңа алтын зынжыр дакылып, патышалыкда мениң саг элим боларсың».

¹⁷Шонда Даныел патыша шейле жогап берди: «Пешгешлериң, гой, өзүңе галсын, сылаг-серпайларың-да

башга бирине бер! Йөне мен язгыны окап, манысыны саңа дүшүндирип берейин. ¹⁸Эй, патыша, Бейик Худай сениң атаң Небукаднесара патышалык, бейиклик, шан-шөхрат ве хормат берди. ¹⁹Худайың оңа берен бейиклигинден яңа әхли халклар, миллетлер ве уруглар ондан горкуп сандырашярдылар. Ол ислән адамыны өлдүрип, ислән кишисини-де дири гойярды. Халаныны бейгелдип, халаныны-да песелдйәрди. ²⁰Эмма ол доңйүрек болуп, текепбирлик билен гопбамсы херекет эденде, патышалык тагтындан дүшүрилди ве шөхраты элинден алынды. ²¹Ол ынсанлар арасындан ковулды, аңы хайван аңына өврүлди. Ынсан патышалыгының үстүнден Бейик Худайың хөкүм сүрйөндигине ве патышалыгы Өзүңиң ислән адамына берйөндигине дүшүнйөнчө, ол ябаны эшеклер билен яшады, өкүзлер ялы от ийди, эндамы гөгүң чыгы билен ювулды. ²²Эмма сен, онуң оглы Белшасар, буларың барыны билип дурканам йүрегиңи песпәл тутмадың! ²³Гайтам, өзүңи гөгүң Таңрысына гаршы гоюп, текепбирлик этдин. Онуң ыбадатханасының гап-гачларыны сениң хузурыңа гетирдилер. Сениң өзүң, төрелериң, аялларың ве гырнакларың олара шерап гуюп ичдиңиз. Гөрмейән, эшитмейән ве билмейән, күмүшден, алтындан, бүрүнчден, демирден, агачдан, дашдан ясалан худайлары алкышладыңыз. Эмма жаныңызы Өз элинде саклаян ве әхли ёлларыңыза гөз-гулак болян Худайы шөхратландырмадыңыз.

²⁴Шонуң үчин хем Ол бир эл гойберип, шейле язгыны яздырды. ²⁵Язылан язгы шудур: МЕНЕ, МЕНЕ, ТЕКЕЛ

ве ПАРСИН. ²⁶Бу сөзлериң манысы шейле: МЕНЕ Худай сениң патышалыгыңың мөхлетини хасаплап ^a, оны соңлады. ²⁷ТЕКЕЛ сен терезиде чекилдиң ^b ве еңил чыкдың. ²⁸ПЕРЕС патышалыгың бөлүнип ^c, мадайлара ве парслара берилди».

²⁹Шундан соң Белшасарың буйругы боюнча Даныеле гырмызы дон япдылар, бойнуна алтын зынжыр дакдылар ве оны патышаның саг эли дийип жар этдилер. ³⁰Бабыл патышасы Белшасар шол гиже өлдүрилди. ³¹Патышалыгы алтмыш ики яшлы мадайлы Дарюш элине алды.

6-нжы бап

Даныел ёлбарслы чукура ташланар

¹Дарюш өз патышалыгының үстүнден йүз йигрими саны хәким беллемеге макул билди. Олар тутуш патышалыгың үстүнден гарамалыдылар. ²Бу хәкимлериң хем үстүнден середер ялы үч саны везир гойды. Патышаны алада гоймаз ялы хәкимлер бу везирлере хасабат бермелидилер. Үч везириң бири хем Даныелди. ³Өзүниң йити зехини билен Даныел деррев бейлеки везирлериң ве хәкимлериң әхлисинден тапавутланды. Патыша оны тутуш патышалыгың үстүнден гараян эдип беллемегең ниетиндеди. ⁴Шейлеликте, везирлер ве хәкимлер патышалык ишлеринде Даныелиң үстүнден арз эдер ялы бахана гөзлемәге башладылар. Эмма олар арз эдер ялы он-

дан хич хили язык тапмадылар, чүнки Даныел вепалыды. Ондан хич хили ялңышлык язык тапылмады. ⁵Ол адамлар: «Даныеле гаршы онуң Худайының кануны билен багланьшыклы бир затлар тапаймасак, ондан башга айып тапып билмерис» дийишдилер.

⁶Онсоң ол везирлер, хәкимлер дил дүвшүп, патышаның янына гелдилер ве оңа: «Дарюш патыша бакы яшасын! ⁷Патышалыгың әхли везирлери, сердарлары, хәкимлери, геңешчилери ве эмирлери патышаның бир перман чыкарып, оны гүйже гириздеги барада өзара маслахатлашдылар. Эй, патышахым, кимде-ким отуз гүнүң довамында сенден башга бир ынсана я-да худая дилег эдип йүз тутса, ёлбарслы чукура ташлансын. ⁸Эй, шахым, мадайларың ве парсларың ятырылмажак кануны хөкмүнде хич вагт үйтгедилмез ялы, шу карары тассыкла ве пермана гол чек» дийдилер. ⁹Шейдип, Дарюш патыша бу пермана ве карара гол чекди.

¹⁰Пермана гол чекиленини биленден соң, Даныел өйүне гайтды. Онуң ёкаркы отагының пенжирелери Иерусалиме тарап бакярды. Даныел өңки эдиши ялы, дызына чөкүп, гүнде үч гезек өз Худайына дилег эдйәрди ве Онуң өңүнде шүкүр эдйәрди. ¹¹Шонда дил дүвшен адамлар гелип, Даныелиң өз Худайына дилег эдип ялбарып отураныны гөрдүлөр. ¹²Олар патышаның янына барып, онуң перманы хакда сөз ачып: «Эй, патышахым! Отуз гүнүң ичинде сенден башга бир ынсана я-да худая дилег эдениң ёлбарслы чукура

^a **5:26 МЕНЕ...** *хасаплап* – арамейче *мене* сөзи *хасапламак* диймеги аңладяр.

^b **5:27 ТЕКЕЛ...** *чекилдиң* – арамейче *текел* сөзи *терезиде чекилдиң* диймеги аңладяр.

^c **5:28 ПЕРЕС...** *бөлүнип* – арамейче *перес* сөзи *бөлүндиң* диймеги аңладяр. *Перес* сөзи *парсин* сөзүниң бирлик саныдыр.

ташланжакдыгы барадакы пермана гол чекмәнмидиң нәме?» дийдилер. Патыша олар: «Мадайларың ве парсларың ятырылмажак кануны хөкмүнде бу сөз догрудыр» дийип жогап берди. ¹³Олар: «Шахым, Яхудадан есир эдиллип гетириленлериң бири болан Даныел сени-де, сениң мөхүр басан перманыңы-да эсгермән, гүнде үч гезек дилег эдйәр» дийип, патыша хабар бердилер. ¹⁴Бу сөзлери эшидип, патыша агыр үнжә батды. Ол Даныели халас этмеги йүрегине дүвди. Хатда Гүн батянча, оны халас этмәге чалышды. ¹⁵Шол вагт адамлар үйшүп, патышаның янына гелдилер ве оңа: «Эй, шахым, билип гойгун, мадай ве парс канунына гөрә, патышаның тассык эден карары ве перманы үйтгедилмели дәлдир» дийдилер.

¹⁶Мундан соң патыша Даныели гетирип, ёлбарслы чукура ташламагы буюрды. Патыша Даныеле: «Гой, сени вепалылык билен гуллуқ эдйән Худайың халас этсин» дийди. ¹⁷Бир дашы гетирип, чукурың агзында гойдулар. Даныеле дегишли хич зат үйтгедилмесин дийип, патыша өзүниң ве төрелериниң мөхүрли йүзүги билен дашы мөхүрледи. ¹⁸Онсоң патыша көшгүне гитди. Оңа гөвнүни гөтерер ялы хич зат гетирилмеди ве ол гижесини агыз бекләп гечирди. Онуң гөзүне укы гелмеди.

Даныел халас эдилйәр

¹⁹Сәхер билен даң атан бадына патыша туруп, ёлбарслы чукура тарап ховлуқды. ²⁰Ол чукура якынлашанда, найынжар сес билен Даныеле: «Эй, дири Худайың гулы Даныел, вепалылык билен гуллуқ эдйән Худайың сени ёлбарслардан халас эдип билдими?»

дийип гыгырды. ²¹Даныел патыша шейле дийди: «Патыша бакы яшасын! ²²Мениң Худайым перишдесини иберип, ёлбарсларың агзыны баглады. Олар мана зепер етирмедилер, чүнки Худайың хузурында мен бигүнә сайылдым. Сениң өңүнде хем, эй, шахым, мен хич бир шер иш эден дәлдерин». ²³Патыша муңа гаты бегенди ве Даныели чукурдан чыкармаклыгы буюрды. Шейдип, Даныел чукурдан чыкарылды, онда хич хили яра ызы ёкды, чүнки ол өз Худайына бил баглапды. ²⁴Патышаның буйругы боюнча Даныели шугуллан адамлары гетирдилер. Олары чагалары ве аяллары билен билеликде ёлбарслы чукура ташладылар. Олар энтек чукурың дүйбүне етмәнкәлер, ёлбарслар олары гапып, әхли сүңклерини оврадып күл этдилер.

²⁵Соңра Дарюш патыша бүтин ер йүзүнде яшаян халклар, миллетлере ве уруглара шейле дийип язды: «Өйлериңиз абадан болсун! ²⁶Патышалыгыма дегишли ерлерде яшаян хер бир адамың Даныелиң Худайыңдан сандырап горкмагыны буйрук берйәрин.

Ол дири Худайдыр,

Ол әбеди Худайдыр.

Патышалыгы хич хачан

йыкылмаздыр,

хөкүмдарлыгы сонсуздыр.

²⁷Ол халас эдйәр ве бошадяр.

Гөкде хем, ерде хем

аламатлардыр мугжызалар

гөркезйәр.

Даныели ёлбарсың

пенжесинден

халас эден хут Олдуң.

²⁸Шейдип, патыша Дарюшың ве Парс патышасы Курешиң дөврүнде Даныел ровачланды.

7-нжи бап

*Даныелиң дөрт эшандар
хакындакы гөрнүши*

¹Бабыл патышасы Белшасарың шалыгының биринжи йылында Даныел ятырка дүйшүндө гөрнүшлөр гөрди. Соңра ол дүйшүниң өзенини язып беян этди. ²Ол шейле гүррүң берди: «Мен гиже бир гөрнүш гөрдүм, ине, гөгүң дөрт шемалының бейик деңзе тарап толкун атяндыгыны гөрдүм. ³Деңизден бири-бирине меңземеийән дөрт саны улы жандар чыккы. ⁴Биринжиси ёлбарса меңзейәрди ве онда бүргүдиң ганатлары барды. Мен середип дуркам, онуң ганатлары гопарылып, ерден галды-да, ынсан ялы ики аягының үстүндө дурды. Она ынсан йүреги берилди. ⁵Икинжи бир жандар пейда болды. Ол ая меңзейәрди. Ол бир гапдалына дикелди. Онуң агзындакы дишлеринин арасында үч саны гапырга сүңки барды. Оңа: „Ханы, тур, көп эт ий!“ дийдилер.

⁶Мундан соң гаплаңа меңзеш башга бир жандар гөрдүм, онуң дөрт келлеси, аркасында болса дөрт ганаты барды. Оңа хөкүмдарлык берленди. ⁷Онсоң мен гиже шол гөрнүшимде горкунч, айылганч ве гаты гүйчли дөрдүнжи бир жандары гөрдүм. Онуң эпет улы демир дишлери барды. Ол парчалап иийәрди, галангачанларыны болса аяклары билен мынжырадарды. Бу өзүндө өңки жандарларың хеммесинден тапавутланялды. Онуң он саны шахы барды. ⁸Шахлара үнс берип дуркам, оларың арасындан ене-де башга бир кичижик шах пейда болды. Өңки пейда болан шахлардан үчүси онуң өңүндө

көки-дамары билен соғрулды. Бу шахың ынсаның гөзлерине меңзеш гөзлери ве текепбирлик билен геплейән агзы барды.

Худайың хөкүми

⁹Мен середип дуркам тагтлар гурулды. Овалдан Бар Болан тагтында отурды. Онуң гейимлери гар ялы ап-акды, башындакы сачлары хем памык ялы ап-акды. Онуң тагты одуң ялы киминди, тигирлери янып дуран отды. ¹⁰Өңүндө бир отлы чешме чоғуп ақарды. Мүңлерче мүңлер Оңа хызмат эдйәрди. Он мүңлерче он мүңлер хузурында дик дурялды. Казыет межлиси хөкүме башлады, китаплар ачылды.

¹¹Шахың агзындан чыкян текепбир сөзлөр мениң үнсүми өзүне чекди. Бу жандар гөзүмиң алнында өлдүрилди ве маслыгы ёк эдиллип, янып дуран ода ташланды. ¹²Бейлеки галан жандарларың хем эллеринден хөкүмдарлык алынды, эмма оларың өмүрлеринин мөхлети вагтлайынча узалдылды. ¹³Гиже шол гөрнүшимде ынсан оглуна меңзеш бириниң гөгүң булутлары билен гелийәндигини гөрдүм. Ол овалдан Бар Боланың янына якынлашып, Онуң хузурына гетирилди. ¹⁴Әхли халклар, миллетлер ве уруглар оңа гуллуқ этсинлер дийип, оңа хөкүмдарлык, шөхрат ве патышалык берилди. Онуң хөкүмдарлыгы совулмаз бакы хөкүмдарлыкдыр. Патышалыгы хич вагт йыкылмажак патышалыкдыр».

Гөрнүшлериң дүшүндирилиши

¹⁵Гөрен гөрнүшлерим мен Даныели бөврүме пычак санжылан ялы ховсала салды. ¹⁶Мен ол ерде дуранларың

бирине якынлашып, ондан булара де- гишли эхли хакыкаты сорадым. Шей- дип, ол маңа бу затларын ёргудыны айдып берди: ¹⁷«Бу дөрт улы жандар ер йүзүнде дөрт патышаның аяга гал- жагыдыр. ¹⁸Эмма патышалыгы Бейик Худайың мукаддес адамлары алар- лар, олар патышалыга хемишелик, өмүрбакы ве эбедилик эелик эдер- лер». ¹⁹Соңра мен бейлеки жандар- ларын эхлисинден тапавутлы, өрөн горкунч, дишлери демирден, дырнар- лары бүрүнчден, чейнэп парчалаян, галан-гачанларыны болса аяклары би- лен мынжырадян дөрдүнжи хайван хакында хакыкаты билмек иследим. ²⁰Онуң башындакы он шахдан соң- ра чыкан бир шахын хем нәмедиги- ни билесим гелди. Бу шахын өңүн- де өңки үч шах йыкылды. Бу шахын гөзлери ве текепбирлик билен геп- лейән агзы барды, гөрнүши бейле- килерден хас улуды. ²¹Мен середип дуркам, бу шах Худайың мукаддес адамлары билен уруш этди ве олар- дан үстүн чыкды. ²²Онсоң овалдан Бар Болан гелип, Өзүниң мукаддес адамларынын хайрына хөкүм чыкар- ды. Бейик Худайың мукаддес адам- лары үчин патышалыгы эелемегин вагты гелди.

²³Мениң сөхбетдешим шейле дий- ди: «Дөрдүнжи жандар ер йүзүн- де дөрежек дөрдүнжи патышалык- дыр. Ол эхли патышалыктардан та- павутлы болуп, тутуш ер йүзүни чейнэр, оны депелэп, бөлек-бөлек эдер. ²⁴Он шах болса бу патыша- лыктан чыкжак он патышадыр. Бу- лардан соңра өңкүлерден тапавут- лы башга бир патыша дөрөп, өңки үч патышаны йыкып ташлар. ²⁵Ол Бейик Худая гаршы күпүр геплэр,

Бейик Худайың мукаддес адамла- рыны эзер. Байрамчылык сенеле- рини ве кануныны үйтгетмэге дыр- жашар. Онсоң булар бир вагта, ики вагта, ярым вагта ченли бу паты- шаның элине берлер. ²⁶Эмма казы- ет межлиси хөкүм чыкарар. Онуң хөкүмдарлыгы элинден алнар, вес- вейран болуп, бүтинлей ёк эдилер. ²⁷Патышалык, хөкүмдарлык, тутуш гөгүн астындакы патышалыктарын бейиклиги Бейик Худайың мукаддес адамларына берлер. Бу халкын па- тышалыгы эбеди патышалык болар. Эхли хөкүмдарлар бу халка гулдук эдип, боюн эгерлер».

²⁸Ине, шу ерде гүррүн гутаряр. Пи- кирлерим мен Даныели ховсала сал- ды, йүзүмде реңк-пет галмады, эмма мен бу сөзлери йүрегимде сакладым.

8-нжи бап

Даныелиң гоч ве эркеч хакындакы гөрнүши

¹Патыша Белшасарын патышалы- гының үчүнжи йылында мен Даны- ел өңки гөренимден башга ене бир гөрнүш гөрдүм. ²Гөрнүште мен өзү- ми Эйлам велятындакы Суза гала- сында гөрдүм. Мен өзүмиң Улай ка- налының боюнда дурандыгымы гөр- дүм. ³Мен середип дуркам, каналын кенарында бир гоч гөрдүм. Онуң ики шахы барды. Шахларының икиси хем узынды, йөне бири бейлекисинден хас узынды ве шол узыны соң чыккыпды. ⁴Гочуң гүнбатар, демиргазык ве гүн- орта тараплара сүсийндигини гөрдүм. Хич бир хайван онуң өңүнде дуруп, хич ким онуң элинден гутулып бил- мейәрди. Ол ислән задыны эдйәрди ве гитдигиче гүйчленйәрди.

⁵Мен сын эдип дуркам, ине, гүн-батардан бир эркеч пейда болды. Ол аягыны ере басмаздан, бүтин ер йүзүни айланып чыкды. Онуң ики гөзүниң ортасында гөзе илип дуран бир шахы барды. ⁶Ол каналың кенарында дуран, мениң гөрөн ики шахлы гочумың янына гелип, бар газаплы гүйжи билен оңа окдурылды. ⁷Мен онуң гоча голай бараныны гөрдүм. Ол гоча газап билен хужум этди, оны сүсүп, ики шахыны-да дөвди. Онуң өңүндө дурмага гочуң гүйжи ёкды. Эркеч оны ере чалып депеледи. Гочы онуң элинден халас этжек хич ким ёкды. ⁸Онсоң эркеч хас гүйчленди, эмма онуң гүйжи хас бейгеленде, онуң шол еке улы шахы дөвүлди ве онуң ерине гөгүң дөрт шемалына гарап дуран дөрт саны гөзе илгинч шах пейда болды.

⁹Оларың биринден башга бир кичижик шах пейда болды. Ол гүнор-та, гүндогара ве овадан юрда тарап хас улалды. ¹⁰Кичижик шах улалып, асман жисимине ченли барып етди. Ол гошундан, ягны йылдызлардан бирнөчесини ере ташлап депгиледи. ¹¹Кичижик шах өзүни хатда гошун сердарына ченли бейгелтди. Ол гошун сердарының элинден гүнделик якма гурбанлыгыны алып, мукаддес өйи ёк этди. ¹²Питне турзаны себәпли гүнделик якма гурбанлыгы гошун билен бирликде онуң ыгтыярына берилди. Ол хақыкаты ере чалып, хер бир эден ишинде үстүнлик газанды. ¹³Онсоң мен бир перишдәниң гепләнини эшитдим. Башга бир перишде бу геплән перишдә шейле сораг берди: «Бу гөрнүшдө гөрлен затлар хачана ченли довам эдеркә? Хачана ченли гүнделик якма гурбанлыгының

ерини вейранчылык гетирйән гозгалаң тутжакка ве мукаддес өй билен гошун аяк астына ташланып депеленжеккә?» ¹⁴Ол: «Бу вака ики мүң үч йүз гиже-гүндиз довам эдер. Соңра мукаддес өй адалатсызлыктан тәмизленер» дийип жогап берди.

Жебрайыл гөрнүши дүшүндирйәр

¹⁵Мен Даныел гөрөн гөрнүшимден маны чыкармага сынанышяркам, бирденкә ынсан сыпатындакы бири мениң өңүмде пейда болды. ¹⁶Мен Улай каналының ортасындан бир ынсаның сесини эшитдим, ол гыгырып: «Жебрайыл, бу адама гөрнүшден маны чыкармага көмөк эт» дийди. ¹⁷Шейдип, Жебрайыл мениң дуран ериме гелди. Ол геленде, мен довла дүшүп, өзүми ере ташладым. Эмма ол маңа: «Эй, ынсан оглы, муны билгин, бу гөрнүш ахырзамана дегишлидир» дийди. ¹⁸Ол маңа бу сөзлери айдырка, хушумдан гидип, ере йүзин йыкылдым, йөне ол мени тутуп, аяк үстүне галдырды.

¹⁹Жебрайыл маңа шейле дийди: «Динле, ахыркы гахар-газап гүнлери нәмелериң болжагыны мен саңа айдайын. Чүнки бу гөрнүш ахырзаманың белленен вагтына дегишлидир. ²⁰Сениң гөрөн ики шахлы гочуң Мадай ве Парс патышаларыдыр. ²¹Эркеч болса Грецияның патышасыдыр. Онуң ики гөзүниң ортасындакы улы шахы болса онуң илкинжи патышасыдыр. ²²Ол шахың дөвлүп, ерине дөрт шахың чыкмагы ол миллетден дөрт патышалыгың чыкжакдыгыны, йөне оларың илкинжи патышалык ялы гүйчли болмажакдыгыны аңладяр. ²³Бу дөрт патышалыгың соңы якынлашанда, гүнәлери етжек

дережесине етенде, текепбир, дийсең мекир патыша дөрөр. ²⁴Ол гүйчленип кувватланар, йөне бу онуң өз гүйжи билен болмаз. Ол элхенч вейранчылыклар гетирер, эдйән иши ровачланар. Ол гүйчлүлери ве мукадес адамлары хеләк эдер. ²⁵Өз даналыгы билен хилегәрликде үстүнлик газанар ве йүрегинде өзүни бейгелдер. Дуйдурмаздан көп халкы ёк эдер, хатда хөкүмдарларың Хөкүмдарына гаршы чыкар. Эмма онуң өзи ынсан эли дегмезден сынар. ²⁶Агшам ве эртир барадакы саңа гөркезилен бу гөрнүш хакыкатдыр. Эмма бу гөрнүши гизлин сакла, чүнки ол узак бир ге лежеге дегишлидир».

²⁷Мен Даныел такатдан дүшдүм, бирнөчө гүнләп ярамадым. Соңра аяк үстүне галып, ене-де патышаның ишлери билен мешгул болдум. Мен бу гөрнүше аңка-танка болдум, она дүшүнмедим.

9-нжы бап

Даныел халк үчин дилег эдйәр

¹Аслы мадай болан Ксерксиян оглы Дарюшын патышалыгының биринжи йылыды. Ол бабыллыларың үстүнден патыша гойлупды. ²Онуң шалыгының биринжи йылында мен Даныел Мукадес Язгылара сер салдым. Мен олардан Реббиян Ермея пыгамбере иберен сөзүне гөрә, Иерусалимийн етмиш йыллап харабачылыга өврүлип ятжакдыгына дүшүндим. ³Онсоң мен йүзүми Таңры Худая тарап өвүрдим. Агыз бекләп, жул гейнип, кул үстүнде отуруп, дилег этдим, Оны агтарып ялбардым.

⁴Мен Худайым Реббе дилег этдим ве тоба эдип, шейле дийдим: «Эй,

Таңры, Сени сөййәнлере, буйрукларыны бержай эдйәнлере әхтини ве бакы сөйгүсини саклаян бейик ве хайбатлы Худай! ⁵Сениң буйрукларындан ве хөкүмлеринден йүз өврүп, гүнә газандык, азгынлык этдик, эрбетлик эдип, Сениң гаршыңа баш галдырдык. ⁶Биз патышаларымыза, хан-беглеримизе, ата-бабаларымыза ве юрдуң әхли халкына Сениң адыңдан гепләң гулларың пыгамберлере гулак асмадык. ⁷Я Реб, Сенде адalat бар, эмма биз бу гүнки гүн хем йүзүгарадырыс! Бу яхуда халкына, Иерусалимийн илатына, Саңа гаршы эден дөнүклиги себәпли әхли юртлара даргадан халкыңа, якыну-узакда болан бүтин ысрайыллара дегишлидир. ⁸Я Реб, патышаларымызың, хан-беглеримизин, ата-бабаларымызың йүзүни утанч гапландыр, себәби биз Саңа гаршы гүнә этдик. ⁹Рехимдарлык ве гечиримлилик Таңры Худайымыза махсусдыр, чүнки биз Онуң гаршысына баш галдырдык. ¹⁰Худайымыз Реббиян сөзүне гулак асмадык, Онуң гуллары болан пыгамберлер аркалы bize берен канунлары билен йөремедик.

¹¹Бүтин Ысрайыл Сениң кануныңы бозуп азды ве Сениң сөзүңе гулак асмакдан боюн гачырды. Шейдип, Худайың гулы Мусаның канунында язылан нәлет башымыздан инди ве касам ерине етди. Себәби биз Саңа гаршы гүнә этдик. ¹²Башымыздан әпет бела-бетерлер индержекдиги барада Онуң bize ве үстүмизден хөкүм сүрйән баштуганларымыза айдан сөзлери бержай болды. Иерусалимийн башына инен бела гөгүң астындакы хич бир шәхериң үстүнден хич хачан инмәнди. ¹³Эдил Мусаның канунында

язылышы ялы, бу белаларың әхлиси бизиң башымыздан инди. Эмма биз этмишлеримизден эл чекип, Худайымыз Ребден мәхир-мухаббет дилемедик, Онуң хақыкатына питива этмедик. ¹⁴Шонуң үчин Реб бу белаларың аматлы пурсадыны пейләп, олары бизиң башымыздан индерди. Чүнки Худайымыз Реб әхли эдйән ишлеринде адылдыр. Биз болса Онуң сөзүне боюн болмадык. ¹⁵Эй, Таңры Худайымыз, Сен Өз халкыңы гудратлы голуң билен Мүсүрден чыкардың. Бу гүнки ялы Өз адыңы-да шөхратландырдың! Биз болса гүнә газандык, эрбетлик этдик. ¹⁶Эй, Таңры, әхли адалатлы ишлериңе гөрә, гахар-газабыңы Өз шәхериң Иерусалимден, мукаддес дагыңдан сов. Бизиң гүнәлеримиз ве ата-бабаларымызың языгы себәпли Иерусалим ве Сениң халкың даштөверегимиздәки әхли халклара масгара болды. ¹⁷Эй, Худайымыз, шоңа гөрә инди Өз гулуңың дилегини ве налышыны диңле! Өз хатыраң үчин, эй, Таңрым, вейран болан мукаддес өйүңе Өз нуруңы сач. ¹⁸Эй, Худайым, диңле ве эшит! Гәзлериңи ачып, бизиң вейранчылыгымыза ве Сениң адың дакылан шәхере серет. Бизиң догручылдыгымыз себәпли дәл-де, эйсем Сениң бейик рехимдарлыгың себәпли өз налышларымызы Сениң хузурыңа гетирдик. ¹⁹Я Реб, эшит! Багышла, я Реб! Я Реб, диңле ве амала ашыр! Өз хатыраң үчин, эй, Худайым гижикдирме! Чүнки шәхер ве халк Сениң адыңы гөтерйәндир!»

***Жебрайыл этмиш едийыллык
хакада дүшүндирйәр***

²⁰Мен дилег эдип, өз гүнәми ве халкым Ысрайылың гүнәсини боюн алып,

Худайымың мукаддес дагы үчин Худайым Реббиң хузурында налышларымы аян эдип дурдум. ²¹Шонда агшам гурбанлык берилйән вагты мен энтек дилег эдип дуркам, өңки гөрнүшимде гөрән адамым Жебрайыл чалтык билен учуп, яныма гелди. ²²Олмаңа шейле дүшүндирди: «Даныел, мен саңа акыл-пайхас ве дүшүнже бермек үчин гелдим. ²³Сениң налышыңың илки башында шейле буйрук чыкды. Мен хем оны саңа аян этмәге гелдим, чүнки сен жуда сөйлйәнсиң. Инди болса буйруга гулак гой ве бу гөрнүше дүшүн:

²⁴Женаятчылыгы өк эдип, гүнәлериң соңуна чыкмак үчин, этмишлерден сапланмак ве эбеди догручыллыгы беркараң этмек үчин, велилиги хем пыгамберлиги мөхүрлемек ве иң мукаддеси сечип-сайламак үчин сениң халкыңа ве мукаддес шәхериңе едийыллык етмиш мөхлет караң эдилди.

²⁵Шуны билип гой ве дүшүн: Иерусалими тәзеден дикелтмек үчин чыкан буйрукдан тә сечип-сайланжак хөкүмдарың дөврүне ченли еди едийыллык гечер. Алтмыш ики едийыллыгың ичинде Иерусалимде мейданчалар ве гарымлар ене-де тәзеден гурлар. Эмма бу хем мушакгатлы заманда болар. ²⁶Алтмыш ики едийыллыкдан соң сечип-сайланан хеләк болар ве ондан хич зат галмаз. Гелжек хөкүмдарың гошуны бу шәхери ве мукаддес өйи вейран эдер. Онуң соңы тупанлы болар, ахырына ченли уруш болар. Вейранчылык болжагы караң эдилендир. ²⁷Хөкүмдар көплер билен бир хепделик берк ахт баглашар. Ярым хепдеден соң болса гурбанлык ве садака бермесини гояр. Эдилен караң онуң башыңдан

инийэнчэ, бу вейран эдижи хөкүмдар ыбадатхананың ичинде вейранчылык гетирийэн йигренжи зады дикер».

10-нжы бап

Даныелиң Тигр дерясының кенарындакы гөрнүши

¹Парс патышасы Курешин патышалыгының үчүнжи йылында Белтешасар, ягны Даныеле бир ылхам гелди. Бу ылхам хақыкатды ве бейик бир уршуң болжакдыгы барадады. Ол бу гөрнүшден маны чыкарып, ылхама дүшүнди.

²Шол гүнлер мен Даныел үч хепделәп яс тутдум. ³Үч хепде долы тамамланянча, тагамлы нахар иймедим. Агзыма не эт, не шерап дегди, бедениме хем хич хили яг чалмадым. ⁴Биринжи айың йигрими дөрдүнжи гүни мен бейик деряның Тигр дерясының кенарында дурдум. ⁵Башымы галдырып серетсем, ине, эгинбашы непис зыгыр матадан, били сап алтындан ^a кемерли бири дурды. ⁶Онуң бедени сары якут ялыды, йүзи йылдырым ялы өвшүн атырды. Гөзлери янып дуран шамчыраг, голлары ве аяклары ялпылдавук бүрүнч ялы ялпылдаарды, сеси улы мэхеллениң галмагалы ялыды.

⁷Мен Даныел ол гөрнүши еке өзүм гөрдүм. Мениң янымдакылар муны гөрмедилер, гайтам олары элхенч горкы гаплап алды, олар гизленмек үчин гачып гитдилер. ⁸Шейдип, мен еке галдым. Бу бейик гөрнүши гөренимде, менде гүйч галмады, йүзүмде реңк-пет галмады, мен такатдан дүшдүм. ⁹Сонра мен онуң сесиниң

овазыны эшитдим. Гепленде онуң сесини эшидип, хушумдан гитдим ве ере йүзин йыкылдым.

¹⁰Шонда бир эл маңа галташып, дызыма галдырды. ¹¹Ол маңа: «Даныел, сен жандан эзиз сөйүлйәнсиң. Мениң саңа айтжак сөзлериме гулак гой. Тур, аяга гал, чүнки мен сениң яныңа иберилдим» дийди. Ол бу сөзлери айданда, мен титрәп еримден галдым. ¹²Ол сөзүни довам эдип, маңа шейле дийди: «Даныел, горкма, чүнки дүшүнмеги йүрегиңе дүвен ве Худайыңың өңүнде өзүңи песпәл тутан илкинжи гүнүңден башлап, сениң сөзлериң динленди ве мен сениң сөзлериң себәпли гелдим. ¹³Эмма Парс патышалыгының сердары йигрими бир гүнләп маңа гаршы дурды. Шол вагт баш сердарлардан бири болан Михайыл маңа көмеге гелди. Мен ол ерде Парс патышалары билен галыпдым. ¹⁴Мен ахыркы гүнлерде сениң халкыңың башына нәмелериң гелжегини саңа дүшүндирмәге гелдим, чүнки бу гөрнүш шол гелжек дөвре дегишлидир».

¹⁵Ол маңа бу сөзлери айдярка, мен йүзүми ашак салып, дилим тутулды. ¹⁶Шол вагт ынсана меңзеш бири додакларыма элини дегирди. Мен агзымы ачып геплемәге башладым, өңүмде дурана йүзленип, шейле дийдим: «Эй, женабым, бу гөрнүш зерарлы мен дерт чекдим, менде гүйч-кувват галмады. ¹⁷Тулуң болан мен сениң ялы женабым билен нәдип геплешейин? Менде гүйч-гурбат галмады, демим тутулды».

¹⁸Онсон яңкы ынсана меңзеш болан ене-де маңа элини дегирди, мени

^a 10:5 Сап алтындан – я-да Уфаз алтындан.

гүйчлендирди. ¹⁹Ол маңа: «Жандан эзиз сөйүлгөн ынсан, горкма, саңа рахатлык болсун! Дөзүмли ве мерт бол!» дийди. Ол менин билен геплешенде, мен гүйчлендим ве оңа: «Айдыбер, женабым, чүнки сен маңа гүйч бердин» дийдим. ²⁰Соңра ол маңа шейле гүррүң берди: «Мениң нәме үчин сениң яныңа гелендигими билйәрсиңми? Инди мен парс сердары билен сөвешмәге ызыма доланмалы. Мен гиденимден соң, Грецияның сердары гелер. ²¹Эмма мен саңа хақыкат китабында нәме языланыны аян эдейин. Маңа олара гаршы сөвешмәге сердарыңыз Микайылдан башга хич ким голдав бермеди.

11-нжи бап

¹Мадайлы Дарюшың патышалыгының биринжи йылында мен Микайылы голдап, оны гүйчлендирмек үчин янында дурдум.

Гүнорта патышалары демиргазык патышалары билен сөвешйәр

²Инди мен сана хақыкаты айдып берейин. Парс юрдундан ене-де үч патыша чыкар. Дөрдүнжи патыша оларың хеммесинден бай болар. Ол байлыгының үсти билен гүйчлененде, хеммәни Греция патышалыгына гаршы аяга галдырар. ³Соңра гүйчли бир патыша чыкар. Ол бейик патышалыгы билен хөкүм сүрүп, өз исләнини эдер. ⁴Йөне яңы гүйчленип, аяга галан махалы, онуң патышалыгы даргадылып, гөгүң чар тарапына бөлүнер. Патышалык онуң неслине гечмез, онуң ерине патыша боланларың хич бири онуң ялы хөкүм сүрмез. Онуң патышалыгы көки билен

согрулып, өз неслинден болмадык башга бирилерине берлер.

⁵Гүнорта патышасы гүйчленер, эмма онуң өз серкерделеринден бири ондан хас гүйчленип, серкердәниң хөкүмдарлыгы хас бейгелер. ⁶Бирнәче йыл геченден соң, гүнорта патышасы демиргазык патышасы билен бирлешер. Ол гызыны демиргазык патышасына берип, онуң билен ярашык баглашар. Эмма ол гыз бу ярашыгың гүйжүни узак саклап билмез. Патыша хем, онуң тохум-тижи хем узак дөвран сүрмез. Шейдип, бу гыз-да, онуң яранлары-да, какасы-да, өзүни голданлар билен биле эле дүшерлер. ⁷Йөне ол гызың какасының, ягны гүнорта патышасының ерине гызың көкүнден бир балдак чыкар, ол демиргазык патышасының гаршысына хужүм эдип, онуң галасына гирер. Олар билен сөвешип, еңиш газанар. ⁸Оларың худайларыны, бутларыны, күмүшден ве алтындан ясалан гымматбаха гап-гачларыны олжа хөкүмүнде Мүсүре гетирер. Онсоң ол бирнәче йыллап демиргазык патышасының үстүне чозмаз. ⁹Соңра демиргазык патышасы гүнорта патышасының үстүне чозар, эмма онуң хужүми ызына серпикдирилер.

¹⁰Демиргазык патышасының огуллары сөвеше тайярланып, жуда гүйчли гошун топларлар. Гошун сил кимин сүйшүп гелип, басып алар ве өврүлип ене-де гүнорта патышасының галасына хужүм эдер. ¹¹Гүнорта патышасы газап атына атланып, демиргазык патышасына гаршы сөвешер. Демиргазык патышасы хем улы бир гошуну аяга галдырар, эмма онуң гошуну душманындан еңлер. ¹²Бу гошун эле дүшенсоң, гүнорта

патышасының йүреги галкынар. Йөне ол он мүңлерче адамы өлдүрсе-де, онуң еңши узага чекмез. ¹³Чүнки демиргазык патышасы ене-де өңкүсиден хем хас бейик бир гошун топлар. Бирнэче йылдан соң ол долы ярагланан агыр гошун билен гелер.

¹⁴Шол дөвүрде биртопар адам гүнорта патышасының гаршысына чыкар. Гөрнүшүн бержай болмагы үчин сениң халкының арасындан гүйжи зорлар аяга галарлар, эмма олар бүдрэрлер. ¹⁵Соңра демиргазык патышасы берк диварлы шэхере гелип, онуң диварларына чыкмак үчин япгыт гуарар ве бу шэхери басып алар. Гүнорта гошуну хатда өзүниң сайлама гошуну билен-де онуң гаршысында дуруп билмез, оларың гүйчлери етмез.

¹⁶Демиргазык патышасы өзүне гаршы чыкана ислэн задыны эдер, хич ким онуң өңүнде дуруп билмез. Ол овадан юртда өзүни беркараар эдер ве вейран эдиш ыгтыярына эе болар.

¹⁷Патышалыгының эхли гүйжүни топлап, душманының үстүне гелмеги йүрегине дүвер. Патышалыгыны хелэк этмек үчин, гүнорта патышасы билен ярашык баглашар, оңа аял берер. Эмма демиргазык патышасының бу гуран хилеси баша бармаз, бу оңа хич хили пейда гетирмез. ¹⁸Шундан соңра ол үнсүни кенар якасындакы шэхерлере тарап өврер ве оларың көпүсини басып алар. Йөне бир серкерде онуң кемситмелериниң соңуна чыкар, гопбамсылыгы үчин жезасыны берер. ¹⁹Соңра ол өз юрдуның галаларына тарап өврүлер, йөне бүдрэп йыкылар-да, йитирим болар.

²⁰Демиргазык патышасының ерине патышалыгың шөхраты үчин салгыт йыгнамага иберйәнчи бири болар. Ол

хем бирнэче гүнден ёк эдилер, йөне бу не гахар үсти билен, не-де сөвеш үсти билен ёк эдилер. ²¹Онуң ерине патышалык хорматына мынасып болмадык бир намарт адам пейда болар. Ол дуйдансыз гелип, патышалыгы мекирлик билен элине алар. ²²Сил кимин гелип басан гошунлар онуң өңүнден сүпүрилип айрылар, хатда эхт хөкүмдары-да еңлише сезе-вар болар. ²³Намарт адам ылаалашык баглашмак билен хиле гуарар ве кичи гошун билен гүйчленер. ²⁴Ол велята болчулык дөвүрүнде дуйдансыз барып, ата-бабаларының хич хачан эдип билмедик ишлерини эдер. Талан, чапавулчылык эдип, олжаны өз гошунуның арасында пайлар. Галаларың гаршысына дилдүвшүк гуарар, эмма бу узак гитмез.

²⁵Соңра гүйжүни ве кувватыны жемлөп, ол бейик гошун билен гүнорта патышасының гаршысына чыкар. Гүнорта патышасы-да хас улы ве гүйчли гошун билен урша гиришер. Эмма гүнорта патышасы өзүне гаршы гурлан дилдүвшүклер себэпли еңиш газанып билмез. ²⁶Онуң сачагындан чөрек иенлер оны вейран эдерлер. Гошуну даргадылып, бир топары урлуп өлдүрилер. ²⁷Бу патышаларың икисиниң-де йүрегинде эрбет ниет болар. Олар бир сачагың башында биле отуруп, ялан сөзлэрлер, йөне бу ёл алмаз, чүнки мунуң соңы белленен вагта гелер.

²⁸Демиргазык патышасы улы байлык билен өз юрдуна доланар, эмма йүреги мукаддес эхте гаршы болар. Ол ниетини амала ашырып, юрдуна доланар. ²⁹Белленен вагта ол ене-де гүнорта өврүлип гелер, эмма бу гезек өңки ялы болмаз. ³⁰Китим гэмилери

оңа гаршы чыкар. Онсоң ол рухдан дүшүп, ызына өврүлөр. Ол газап атына атланып, мукаддес эхте гаршы херекет эдер ве мукаддес эхте хыянат эденлере хормат гояр. ³¹Онун иберен гошунлары мукаддес ери ве галаны эелөп, олары харама чыкарарлар. Олар гүнделик якма гурбанлыгыны ятырып, вейранчылык гетирийән йигренжи зады дикерлер. ³²Ол эхте хыянат эденлери хилегәрлик билен ёлундан аздырар, эмма өз Худайына вепалы халк болса берк дуруп, оңа гаршы херекет эдер. ³³Халкың арасындакы акыллы адамлар көп кишилере акыл-пайхас берерлер, эмма бирнөчө гүнүң довамында олары гылычдан гечирерлер, отда якарлар ве сүргүн эдип таларлар. ³⁴Еңлише сезевар боланларында, олар бираз көмөк эдилер. Көп адам яранжаңлык билен олара гошулар. ³⁵Галанларың ахырзамана ченли гүнәлеринден сапланмагы, пәкленмеги ве акланмагы үчин акыллы адамлардан бирнөчөси хеләк болар. Чүнки энтөк белленен мөхлөте вагт бардыр.

Пис патыша

³⁶Бу патыша өз исләнини эдер. Ол өзүни бейгелдип, хер бир худайдан өзүни ёкары тутар. Хатда худайларың Худайына гаршы күпүр гөпләр. Худайың газаплы дөври тамамланынча, патышаның иши ровачланар, чүнки кабул эдилен карар ерине етмелидир. ³⁷Ол ата-бабаларының худайларына, хатда аялларың иң сөйгүли худайына хем хормат гоймаз. Ол хич бир худайы сыламаз, ол өзүни хемме затдан ёкарда саяр. ³⁸Булара дерек ол галаларың худайына хормат гояр. Ата-бабаларының танамадык худайыны

алтын-күмүш, гымматбаха дашлар ве хер дүрли сылаг-серпайлар билен хорматлар. ³⁹Ол кесеки худайың көмеги билен галалары беркарар эдер. Патыша өзүни хөкүмдар хөкүмүнде кабул эденлери хас артык сылаглар, олары көп адамларың үстүнден хәким гояр. Юрды олара байрак хөкүмүнде пайлар.

⁴⁰Ахырзаман вагтында гүнорта патышасы онуң билен чакнышар. Эмма демиргазык патышасы сөвеш арабаларыдыр атлылары ве биртопар гәмилери билен харасат ялы онуң үстүне дөкүлөр. Ол юртлара гаршы сөвеш эдип, олары сил дей басар. ⁴¹Ол овадан юрда гирер ве он муңлерче адам хеләк болар, эмма Эдомың, Мовабың ве Аммоның ёлбашчылары онуң элинден гачып гутуларлар. ⁴²Ол юртлара зарба урар, ондан Мүсүр юрды-да гачып гутулмаз. ⁴³Ол алтын-күмүш хазыналарыны ве Мүсүриң әхли байлыгыны өз ыгтыярына гечирер. Ливиялылар ве эфиопиялылар оңа боюн эгерлер. ⁴⁴Эмма гүндогардан ве демиргазыкдан говшан хабарлар оны ховсала салар. Онсоң ол газап атына атланып, көп адамлары өлдүрмөк ве бүтинлей ёк этмөк үчин ёла дүшер. ⁴⁵Ол өз шалык чадырларыны деңиз билен овадан мукаддес дагың арасында дикер. Эмма онуң өмрүниң соңы гелер, оңа көмөк эден тапылмаз».

12-нжи бап

Ахырзаман

¹«Шол вагт сениң халкыңы го-раян баш сердар Михайыл өңө чыкар. Шонда миллетлер дөрәли бәри гөрлүп-эшидилмедик жебир-жепалы дөвүр гелер. Эмма шол вагт сениң

халкындан ады китапда языланларың әхлиси халас болар. ²Топрагың астында ятанларың көпүси оянар: оларың кимси әбеди яшайша говшар, кимси әбеди утанжа ве йигренже дучар болар. ³Акыллы адамлар асман шөхлеси дейин нур сачарлар, көп адамлары догры ёла үндәнлер хем йылдызлар дей бакы хем әбедилик ягты сачарлар. ⁴Эмма, сен, Даныел, ахырзамана ченли бу сөзлери гизлин сакла ве бу китабы мөхүрле. Көп адамлар билимини артдырмак үчин өзлерини ол ере, бу ере урарлар».

⁵Соңра мен Даныел середенимде, бири деряның бу кенарында, бейлекиси ол кенарында дуран башга ики адамы гөрдүм. ⁶Сувуң ёкары акымында эгинбашы непис зыгыр матадан эдилен адамдан: «Бу гең затларың соңы хачан гелер?» дийип, оларың бири сорады. ⁷Мен сувуң ёкары акымында эгинбашы непис зыгыр матадан эдилен адамың саг хем чеп элини гөге галдырып, бакы Яшяның адындан ант ичип: «Бир вагта, ики вагта ве ярым вагта ченли довам

эдер. Мукадес халкың гүйжи соңуна ченли бүтинлей сындырыландан соңра, бу затларың әхлиси долы тамамланар» диенини эшитдим.

⁸Мен эшитдим, йөне дүшүнмедим. Шонуң үчин ондан: «Женабым, бу затларың соңы нәхили болар?» дийип сорадым. ⁹Ол маңа шейле дийди: «Даныел, өз ёлуң билен гит. Бу сөзлер ахырзамана ченли гизлин сакланып мөхүрленер. ¹⁰Көпүси гүнәлеринден сапланар, көпүси пәкленип акланар, эмма ярамаз адамлар шер ишлеринден дөнмезлер. Ярамаз адамларың хич бири-де дүшүнмез, йөне акыллы адамлар дүшүнерлер. ¹¹Гүнделик якма гурбанлыгың ятырылып, вейранчылык гетирйән йигренжи задың дикелдилен вагтындан башлап, бир мүң ики йүз тогсан гүн гечер. ¹²Гарашып, бир мүң үч йүз отуз бәш гүнә етен адам нәхили багтлы! ¹³Эмма сен өмрүңиң ахырына ченли өз ёлуң билен гидип, рахатлыкда гөзүңи юмарсың. Ахырзаман гүни тәзеден дирелип, сылагсерпайыңы аларсың».

Хошея пыгамберин китабы

Гириш

Хошея пыгамбер Амос пыгамберден соң яшан пыгамбердир. Ол Худайдан гелен ылхамы Демиргазык Ысрайыл патышалыгында кабул эдйэр. Хошея демиргазык пайтагтын, ягны Самарияның б. э. өң 721-нжи йылда сынмагыннан озал болан мушакгатлык дөврүнде пыгамберлик эдйэр. Халкың бутпаразлыга йүз уруп, Худая дөнүклик этмеги Хошея пыгамбери өрэн гынандыряр. Ол бу дөнүклиги айдың гөркезмек үчин, зынагэр аяла өйленйэр. Аялының оңа дөнүклик эдиши ялы, ысрайыл халкы хем өз Худайына дөнүклик эд-

йэр. Пыгамбер оларың шейле бивепалыклары өз үстлерине жеза болуп инжекдигини айдяр. Эмма иң соңунда Худайың Өз халкына болан садык сөйгүси (2:19; 4:1; 6:4, 6; 10:12; 12:7) Онуң гахар-газабындан үстүн чыкяр. Худай сөйгүли халкыны Өзүне гайтарып, гатнашыгы дикелдйэр. Худайың садык сөйгүси 11:8-де шейле беян эдилйэр: *«Эй, Эфрайым, Мен сенден нәдип эл чекейин? Сени нәдип терк эдейин, эй, Ысрайыл?... Калбымда йүрегим гобсунды. Мениң мәрим йылады».*

Мазмуны

Хошея пыгамберин никасы ве машгаласы..... 1:1–3:5
 Ысрайыла гаршы пыгамберлик..... 4:1–13:15
 Ысрайыл халкы тоба эденсоң, Реб вада берйэр..... 14:1-10

1-нжи бап

¹Яхудада Узыяның, Ётамың, Ахазың хем Хизкияның, Ысрайылда Еховаш оглы Яробгамың патышалык эден дөврүнде, Беериниң оглы Хошея Реббин сөзи аян болды.

Ысрайыл бивепалык эдйэр

²Хошея Реббин сөзүниң башлангыжы:

Реб Хошея: «Гит-де, зынагэр аяла өйлен.

Ол саңа башга эркеклерден чага догруп берер.

Чүнки бу юрт Ребден дашлашып, бүтинлей зына эдйэр» диыди.

³Онсоң Хошея гидип, Диблайымың гызы Гомере өйленди. Ол гөврели болуп, Хошея үчин бир огул догурды. ⁴Реб оңа айтды:

«Оглуң адына Йизрегел^а дак,
чүнки аз вагтдан Йизрегелиң
ганы үчин,
Ехуның неслине жеза берерин,
Ысрайыл патышалыгыны
тамамларын.

⁵ Шол гүн Йизрегел дересинде
Ысрайылың яйыны доверин».

⁶ Гомер ене-де гөврели болуп,
гыз догурды.
Реб Хошея айтды: «Гызың
адына Лорухама^б дак,
чүнки мундан буяна
Ысрайыл өйүне рехим эдип
гүнэлерини гечмерин.

⁷ Яхуда өйүне велин рехим
эдерин.

Мен олары яй, гылыч, уруш,
атлар я атлыларың үсти
билен дәл-де,
өзлериниң Худайы Реббиң
гүйжи билен халас эдерин».

⁸ Гомер Лорухаманы сүйтден айран-
соң, гөврели болуп, огул догурды.

⁹ Реб Хошея шейле дийди:
«Адына Логаммы^в дак.
Чүнки сиз-э Мениң халкым дәл,
Менем сизиң Худайыңыз
дәлдин.

Ысрайыл Худай билен ярашыр

¹⁰ Ысрайыл огуллары деңиз
кенарындыкы чәге ялы сан-
сажаксыз
ве мөчберсиз көп болар.
Олара: „Сиз Мениң халкым
дәлсиңиз“ дийлен ерде,
„сиз дири Худайың
огулларысыңыз“ дийлер.

¹¹ Яхуда ве Ысрайыл халклары
янадан бирлешер,
өзлерине бир баш белләп,
юртда гүлләрлер.
Чүнки Йизрегелиң гүни
бейик болар».

2-нжи бап

¹ «Сиз доганыңызы: „Мениң
халкым“,
аял доганларыңызы: „Рехим
эдиленлер“ дийип
чагырың».

Реб вепасыз Ысрайылы жәзаландырап

² «Гыжалат бериң эжеңизе,
гыжалат,
чүнки ол Мениң аялым дәл;
Мен хем онуң әри дәл;
гой, йүзүнден гөрүңиән
зынахорлыгы,
тенинден азгынлыгы
айырсын.

³ Айырмаса Мен оны эдил
доглан вагтындыкы ялы
чув-ялаңач эдерин.
Оны бош чөле, гуры топрага
өврерин.

Тешнеликден өлдүрерин.

⁴ Чагаларына-да рехим этмерин,
чүнки олар зынадан доглан.

⁵ Чүнки оларың эжеси зына этди
ве билинде чага галдырып,
өзүни рысва этди.

Чүнки: „Маңа нан билен
сувумы,
йүңүми, зыгыр матамы,

^а **1:4 Йизрегел** – серет: 2Пат 9:14-37.

^б **1:6 Лорухама** – бу сөз *рехим ёк* диймеги аңладар. Серет: Мср 34:6.

^в **1:9 Логаммы** – бу сөз *Мениң халкым дәл* диймеги аңладар. Серет: Мср 6:7.

зейтун ягымы хем ичгими
берйән
ойнашларымың ызындан
гитжек“ дийди.
6 Онуң ёлуна тикенли чәк
чекерин,
өз ёдаларыны тапмаз ялы,
Онуң гаршысына дивар
гурарын.
7 Ол ойнашларының ызындан
ковалар,
Йөне оларың ызындан етип
билмез.
Олары гөзләр, йөне тапмаз.
Шонда ол айдар: „Илкинжи
әримнӱ янына доланарын,
чүнки өңки ягдайым
хәзиркимден говуды“.
8 Йөне ол билмеди,
галланы, тәзе шерабы, тәзеже
ягы берен,
Багал бутуна харчлан
алтыныны,
күмшүни бол эден Мен.
9 Шонуң үчин берен галламы
өз вагтында Мен ызына
аларын,
өз мөвсүминде тәзе шерабымы
гайдып аларын.
Ялаңач беденини өртйән
йүңүми,
зыгырымы ызына аларын.
10 Инди ойнашларының өңүнде
айыбыны ачарын,
хич ким оны Мениң элимден
халас этмез.
11 Онуң бар шадьянлыгыны,
байрамларыны,
Тәзе Ай байрамыны ве Сабат
гүнүни,

әхли дабараларыны тамам
эдерин.
12 Онуң: „Ойнашларымың маңа
берен хақы“ диен
үзүмлигини, инжир
багларыны вейран эдерин.
Мен олары жеңгеле өврерин,
хайванлара иймит боларлар.
13 Багал бутуна түтетги якан
гүнлери үчин,
оны жезаландырамын.
Шол вагт өзүни халкадыр
йүзүклер билен безәп,
ойнашының ызындан ковалады.
Мени болса унутды».
Муны Реб айдяндыр.

Реббин халка сөйгүси

14 «Шонуң үчин хәзир оны
ынандырып, чөле алып
барарын,
онуң йүрегини авларын.
15 Ол ерде Мен оңа үзүм багыны
берерин.
Акор^а дересини Умыт
гечелгесине өврерин.
Шонда яшлык гүнлеринде
болшы ялы,
Мүсүр топрагындан чыкканда
болшы кимин,
айдымлар айдар.
16 Шол гүн Мени „Әрим“ дийип
чагырар.
Мундан бейләк „Багалым“^б
дийип чагырмаз».
Муны Реб айдяндыр.

^а 2:15 *Акор* – бу сөз *бела* диймеги аңладяр.

^б 2:16 *Багал* – еврейче бу сөз *хожтайын* диймеги аңладяр. Сөзлүге серет.

¹⁷ «Дилинден Багал бутларын
атларыны айрарын,
оларын атларыны гайдып
гутмазлар.

„Халкым болмадыга“ сен
Мениң халкым диерин.
Ол болса „Сен мениң
Худайымсың“ диер».

¹⁸ Шол гүн олар үчин
мейдандакы хайванлар,
асмандакы гушлар,
топракда яшаян сүйренижилер
билен эхт эдишерин.
Юртдан яйы, гылыжы, сөвеш
гошунларыны ёк эдерин.
Аман яшадарын олары.

3-нжи бап

Хошея ене-де вепасыз аял аляр

¹Реб маңа шейле дийди: «Сен ене
гит-де, аялыңы гетир. Ойнашы бол-
са-да, зына этсе-де, оны сөй. Ине,
ысрайыл халкы-да башга худайла-
ра көңүл берип, бутлара кишмишли
күлчелери хөдүр этмеги халаярлар.
Эмма Мен шонда-да олары сөййэ-
рин». ²Мен аялы он бәш күмүш тең-
нә ве он бәш батман ^б арпа сатын ал-
дым. ³Мен аяла шейле дийдим: «Сен
маңа узак гарашмалы, сен башга би-
лен азгынчылык этме. Мен хем са-
на якынлашмарын». ⁴⁻⁵Чүнки ысра-
йыллар узак вагтлап патышасыз, хө-
күмдарсыз, гурбанлыксыз, дикме
дашсыз, эфотсыз, бутсуз яшарлар.
Шондан соң ысрайыллар доланып,
өз Худайы Ребби хем патышасы Да-
вуды гөзләрлер. Ахыркы гүнлерде
болса олар Ребден горкуп, Худайын
ялкавына доланарлар.

¹⁹ Ысрайыл, сени Өзүме
хемишелик аялым
хөкмүнде кабул эдерин.
Догрулык, адалатлылык хем
садык сөйги,
рехимлилик билен Өзүме
аларын.

²⁰ Мен сени вепадарлык билен
аларын,
сен Мени Реб хөкмүнде
танарсың.

²¹ Шол гүн Мен жогап берерин»
Муны Реб айдандыр.
«Гөклере-де жогап берерин.
Олар хем ере жогап берерлер.

4-нжи бап

Реб Ысрайылы айыплайар

²² Ер галла, тәзе шераба ве
зейтуна жогап берерлер.
Олар хем Йизрегеле ^а жогап
берерлер.

¹ «Эй, ысрайыл халкы, Реббин
сөзүни эшит,
чүнки бу юртда яшаянлар
билен Реббин даваасы бар.
Себәби юртда вепалылык-да,
сөйги-де,
Худайы танамаклык-да ёк.

²³ Халкымы топракда Өзүм үчин
экерин.
„Рехим этмедиге“ рехим эдерин.

^а 2:22 *Йизрегел* – бу сөз Худай экийәр диймеги аңладяр.

^б 3:2 *Он бәш батман* – еврейче бир хомер ве бир лесеке. Бу такм. 300 кг дендир.

- ² Гаргыш ве яланчылык,
ганхорлык, огурлык ве
зына.
Женаятчылык артыр ве ган
үстүне ган докүлйэр.
- ³ Шонуң үчин топрак хасрат
чекйэр.
Онда яшаянлар эжизлейэрлер.
Сэхрадакы хайванлар хем
асман гушлары,
хатда деңиздэки балыклар
гырыларлар.
- ⁴ Хич кес дава этмесин.
Хич кес башганы
айыпламасын.
Сениң халкың рухана гаршы
айыплама гетирйэне
мензейэндир.
- ⁵ Сен гүндизликде,
пыгамбер болса гижеликде
сениң билен бүдрэр.
Сениң эжең Ысрайылы ёк
эдерин.
- ⁶ Мениң халкым
билимсизликден вейран
эдилйэр.
Сен билими рет эдениңден соң,
Мен сени Маңа руханы
болмакдан рет эдйэрин.
Сен Худайың кануныны
унуданыңдан соң,
Мен-де сениң чагаларыңы
унударын.
- ⁷ Руханылар нэче көпелдигиче,
Мениң гаршыма шонча көп
гүнэ этдилер.
Оларың шөхратыны
масгарачылыга өврерин.
- ⁸ Руханылар Мениң халкымың
гүнэси билен бесленип,
оларың көпрэк этмиш
этмегине жан чекйэрлер.
- ⁹ Халка нэхили болан болса,
руханылара-да шейле болар.
Мен оларың тутан ёллары үчин
жеза берерин.
Эден ишлериниң өвезини
гайтарарын.
- ¹⁰⁻¹² Олар иерлер, йөне доймазлар.
Олар зына эдерлер, эмма
көпелмезлер.
Чүнки Ребби терк эдип, бутлара
чөрөшдилер.
Көне хем тэзе шерап
халкымың дүшүнжесини
айырыр.
Олар хатда агач бутдан
маслахат сораярлар!
Оларың хасасы велилик эдйэр!
Чүнки зыналык рухы олары
ёлдан чыкарды.
Зына үчин, өз Худайыңдан
йүз өвүрдилер.
- ¹³ Дагың депесинде гурбанлык
кесйэрлер,
байырларда болса садака
берйэрлер.
Дуб, дерек хем дагдан
агачларының ашагында
садака эдйэрлер.
Чүнки оларың көлегеси гойы.
Шонуң үчин гызларыңыз
азгынлык,
гелинлериңиз болса зына
эдйэрлер.
- ¹⁴ Сизиң азгынлык эден
гызларыңыза,

- зына эден гелинлериңизе жеза бермерин.
 Чүнки эркеклериңиз лолының тарапында болярлар.
 Сеждегэхдэки лолы билен гурбанлык эдйэрлер.
 Дүшүнжесиз халк болса хелэк боляр.
- ¹⁵ Эй, Ысрайыл, сен зына этсең-де, Яхуда бир гүнэли болмасын. Сиз Гилгала гирмән, Бейтавене болса бармаң.
 „Ребден ант ичйэрин“ дийип касам этмән.
- ¹⁶ Чүнки Ысрайыл боюн эгмезек гөле ялы хөтжет болды. Инди Реб олары отлук ерде, гиң өрүде токлы бакан ялы бакып билерми?
- ¹⁷ Эфрайым бутлара япышды. Оны гой!
- ¹⁸ Оларың серхош отурылышыгы тамамланандан соң, зына ише гечйэрлер. Оларың сердарлары масгарачылыгы сөййэр.
- ¹⁹ Ел олары ганатына орап алар. Олар гурбанлыклары себэпли масгара боларлар».
- 5-нжи бап**
- ¹ «Муны эшидин, эй, руханылар.
 Дыкгат эдин, эй, ысрайыллар!
 Гулак ас, патышаның өйи!
 Сизиң үстүңизден хөкүм чыкарылар.
- Себэби сиз Миспада дузак болдуңыз.
 Таборда гурлан тор болдуңыз.
- ² Бизе газылан гарымы чуналтдыңыз.
 Йөне Мен барыңызы ёла саларын.
- ³ Мен Эфрайымы танаярын, Ысрайылам Менден гизлин дэлдир.
 Чүнки сен зына этдин, эй, Эфрайым.
 Ысрайыл хем харамдыр.
- ⁴ Буларың эден ишлери Худая доланмага гоймаяр.
 Чүнки оларың калбында зына рухы бар.
 Ребби хем танамаярлар.
- ⁵ Ысрайылың текепбирлиги өзүне гаршы шаятлык эдйэр.
 Ысрайыл хем Эфрайымың гүнэлерине бүдрэп йыкылар.
 Яхуда хем бирликде йыкылар.
- ⁶ Овнуклы-ирили мал-гаралары алып,
 Ребби гөзлемэге гидерлер.
 Йөне Оны тапмазлар.
 Чүнки Реб олардан чекилди.
- ⁷ Олар никасыз чагалар догрупп,
 Реббе бивепалык этдилер.
 Тэзе Ай байрамы олары экин мейданлары билен ювудар.

**Реб Ысрайыл билен Яхуда
дуйдурыш эдйэр**

- ⁸ Гибгада шах чал, Рамада
сурнай.
Бейтавенде сөвеш тебилини
уруң.
„Биз сизиң аркаңызда, Бенямин“
дийип,
Бейтавенде жар чекиң.
- ⁹ Эфрайым жеза гүнүндө чөлө
өврүлөр.
Ысрайыл тирелериниң
арасында Мен муны такык
билдирерин.
- ¹⁰ Яхуда хөкүмдарлары арачөк
дашыны сүйшүрйәнлере
мензейэр.
Мен оларың үстүндө
газабымы сил ялы дөкжөк.
- ¹¹ Зулум гөрди Эфрайым.
Хөкүм билен эзилди.
Чүнки билип дурубам, бош
хыялың ызындан гитмек
иследи.
- ¹² Шонун үчин Эфрайыма гүе
ялы боларын,
Яхуданың неслини
чүйредерин.
- ¹³ Эфрайым кеселини,
Яхуда ярасыны гөренде,
Эфрайым Ашурың янына
гитди.
Бейик патышадан ярдам
иследи.
Йөне ол сизе шыпа берип
билмез,
яраңызга эм этмез.

- ¹⁴ Мен Эфрайым үчин бир шир,
Яхуданың өйи үчин боларын
арслан.
Олары парчалан хут Мендирин.
Сүйрәп әкидерин,
олары хич ким халас этмез.
- ¹⁵ Олар гүнәлерини боюн алып,
Мениң хузурымы йүрекден
агтарянчалар,
хасратлы ягдайда мени
ызлаянчалар,
Мен өз меканыма гидерин».

6-нжы бап

Халкың ялан тобасы

- ¹ «Гелиң, Реббе доланалың.
Ол бизи парчалады.
Өзи шыпа берер.
Бизи яралады.
Инди ярамызы даңар.
- ² Ики гүнден сонра бизи
дирелдер,
Хас такыгы – үчүнжи гүни
Ол бизи аяга галдырар.
Онуң хузурында яшарыш.
- ³ Гелиң, Ребби таналың,
танамага гайрат әделиң.
Ол даң шапагы ялы такык
гелжөк.
Ол ягыш ялы бизе гелжөк,
топрагы гандырян яз ягышы
ялы янымыза гелжөк».
- ⁴ «Эй, Эфрайым, саңа нәме эдейин?
Эй, Яхуда, сениң билен нәме
әтмели?
Сизиң сөйгиңиз сәхер думаны,
ердәки чыг ялы,
басым өк боляр.

⁵ Шоңа гөрө Мен олары
пыгамбеиң сөзи билен
парчаладым.
Олары агзымдан чыкан сөз
билен өлдүрдим.
Хөкүмим нур кимин парлар.

⁶ Чүнки Мен гурбанлыгы дәл,
садык сөйгини ислейэрин,
Якма гурбанлыгы дәл, Худайы
танамаклыгы ислейэрин.

⁷ Олар Адам ата ялы, әhti
боздулар,
ол ерде мана бивепалык этдилер.

⁸ Гилгат яманларың шәхери,
гана боялан аяк ызларындан
долудыр.

⁹ Гаракчылар адамы нәхили
пейлейән болса,
Руханыларың топары-да шейле.
Шекем ёлунда ганхорлык әдип,
эрбет женаята улашярлар.

¹⁰ Ысрайыл өйүнде бир горкунч
зат гөрдүм:
Шол ерде Эфрайым зына батды.
Ысрайыл харам әдилди.

¹¹ Мен халкымың өңки
абаданчылыгыны гайтарып
беренимде,
Сениң үчин жеза гүни тайяр
болар, эй, Яхуда».

7-нжи бап

¹ «Мен Ысрайыла эм этжек
болсам,
Эфрайымың гүнәлери,
Самарияның писликлери
аян болар.

Чүнки олар хиле гурярлар.
Өйлере огры гирйәр,
көчеде талаңчылык эдйәрлер.

² Оларың әхли писликлери
Мениң ядымда.
Олар муңа үнс бермейәрлер.
Инди олары эден ишлери
гуршаяр.
Эден ишлери гөзүмиң
өңүндедир.

³ Олар пислиги билен
патышасыны,
яланчылыгы билен
эмелдарларыны
шатландырярлар.

⁴ Оларың хеммеси
зынагәрдирилер,
Чөрөкчиниң тамдыры ялы
гызгындыр.
Югрулан хамыр ажаянча
биширижә оды горжамак
герек дәл.

⁵ Патышаның мейлис гүнүнде
эмелдарлар шерабың
гызгынына хушуны
йитирийәрлер.
Патыша яман иш эдйәнлер
билен эл-эле берйәр.

⁶ Олар хиле билен оңа якынлашяр.
Оларың газабы гижәниң
соңуна ченли январ.
Ирден болса ялынлы от ялы
гахары туташяр.

⁷ Оларың барысы тамдыр ялы
гызгын
Өз хөкүмдарларыны хеләк
эдйәрлер.

- Оларың патышаларының
барысы йыкылды.
Хич бири Мени чагырмаяр.
- ⁸ Эфрайым башга халклар билен
гарышяр.
Эфрайым бир йүзи бишмедик
петир ялыдыр.
- ⁹ Онуң гүйжүни өзгелер иййәр.
Пархына бармады.
Сачына чал сепилди.
Муны билмейәр.
- ¹⁰ Ысрайылың текепбирлиги
өзүне гаршы шаятлык эдйәр.
Шонда-да олар өз Худайы
Реббе доланмаярлар.
Барыбир Оны гөзлемейәрлер.
- ¹¹ Эфрайым самсык ве акылсыз
гөгерчин ялы,
я мүсүрлилери чагыряр,
я Ашура гидйәр.
- ¹² Олар гидйәркәлер Мен торумы
оларың үстүне ташларын.
Асманың гушлары ялы олары
ашак индерерин.
Олара пис ишлери үчин
темми берерин.
- ¹³ Оларың дат гүнүне! Чүнки
Менден дашлашдылар.
Бела инсин башларына!
Чүнки Маңа гаршы баш
гөтердилер.
Мен олары халас эдердим.
Йөне олар Мен барада ялан
сөз айтдылар.
- ¹⁴ Йүреклеринден маңа перят
этмейәрлер.
- Дүшегиң үстүнде ятып
увлаярлар.
Галла я-да тәзе шерап үчин
тенине яра сальярлар.
Менден болса йүз
өвүрйәрлер.
- ¹⁵ Мен оlara несихат бердим.
Эллерине гүйч-кувват
бердим.
Йөне олар Маңа гаршы
яманлык ниетледилер.
- ¹⁶ Олар ёк зада йүз тутярлар.
Олар ыгтыбарсыз яя
меңзейәрлер.
Олар зәхерли дилинден,
эмелдарлары гылычдан
йыкылар.
Мунун үчин Мүсүрде оларың
үстүнден гүлжеклер».

8-нжи бап

Ысрайыл Ребби рет эдйәр

- ¹ «Сурнайы додагыңа етир.
Чүнки чайкел Реббинц өйүниң
үстүнден айланяр.
Олар Мениң әхтими
бозды, кануныма гаршы
чыкдылар.
- ² „Худайымыз, биз – Ысрайыл
Сени танаярыс“ дийип,
Маңа перят эдйәрлер.
- ³ Ысрайыл ягшылыгы рет этди.
Душман оны ызарлар.
- ⁴ Менден сорашман, өзлерине
патышалар белледилер.
Менден сорагсыз сердарлары
сечдилер.

- Күмүшден, алтындан
өзлерине вейранчылык
гетирйән бутлар ясадылар.
- ⁵ Эй, Самария, Мен сениң гөле
бутуңы бүтинлей рет этдим.
Мениң газабым оларың
гаршысына алавлaды.
Хачана ченли олар пәк болуп
билжек дәл?
- ⁶ Чүнки бу бут Ысрайылын
ишидир.
Оны усса ясады. Ол Худай
дәлдир.
Самарияның гөлеси бөлөк-
бөлөк болар.
- ⁷ Олар ел экип, тупан орарлар.
Сүммүлсиз бугдай ун бермез.
Хасыл берәйсе-де, өзгелер
иер.
- ⁸ Ысрайыл ювудыландыр.
Олар башга миллетлериң
арасында дерексиз гап
болуп галды.
- ⁹ Олар еке айланян гулан ялы,
Ашура гитдилер.
Эфрайым өзүне ойнашлары
сатын алды.
- ¹⁰ Олары башга халклар яран
болмага сатын алса,
Мен олары топлап йыгнарын.
Олар тизара бейик патышаның
салгыдындан сандырарлар.
- ¹¹ Эфрайым гүнә гурбанлык
бермәге,
көп гурбанлык сыпаларыны
гурды.
- Бу гурбанлык сыпалары гүнә
месгени болды.
- ¹² Нәче көп канунлар язсам,
олар муны ят зат хасап
эдйәрлер.
- ¹³ Маңа гурбанлыклар гетирйәрлер,
гурбан кесйәрлер, йөне эти
өзлери иййәрлер.
Реб олардан разы дәлдир.
Инди оларың гүнәлери
ятланар. Этмишлерине гөрә
жеза берлер.
Олар Мүсүре доланарлар.
- ¹⁴ Ысрайыл өзүни Яраданы унутды.
Өзүне көшклер гурды.
Яхуда хем галалары көпелтди.
Йөне Мен оларың шәхерине
от гөндерерин.
Галаларыны от ювудар».

9-нҗы бап

- ¹ «Эй, Ысрайыл, шатланма,
бейлеки халклар ялы жошма.
Чүнки сен зына эдип,
Худайыңдан узаклашдың.
Хемме харман ерлеринде сен
зынаның муздуна гөвүн
бердин.
- ² Не дәне, не шерап сизе етер.
Сизиң тәзе шераба болан
умыдыңыз пуҗа чыкар.
- ³ Сиз Реббиң топрагында
яшамарсыңыз.
Эфрайым Мүсүре доланҗак.
Ашурда харам затлар иерсиңиз.
- ⁴ Ысрайыл халкы ичги
садакасыны Реббе бермез.

- Гурбанлыкларындан Ол разы болмаз.
 Онуң наны ясхана ериниң чөреги ялы,
 ондан иенлер харам боларлар.
 Чүнки оларың наны дине гарын доюрмак үчиндир.
 Ол Реббиз өйүне гетирилмез.
- ⁵ Байрамчылык гүнүндө,
 Реббе дабара гүнүндө нәме эдерсиңиз?
- ⁶ Олар вейранчылыктан гутулсалар-да,
 Мүсүр олары йыгнап алар.
 Мемфис шәхери олары габра гөмер.
 Күмүш хазынасыны демиртикен өртер.
 Чадырларында яндак битер.
- ⁷ Оларың жеза гүнлери гелди.
 Оларың хасап бермели гүнлери етди.
 Ысрайыл муны билсин.
 Этмишлериниң агыр боланы үчин,
 йигренжиниң көплүгинден,
 пыгамбери „акмак“,
 Рухдан доланлары болса „дәли“ сайдылар.
- ⁸ Пыгамбер мениң Худайымың Эфрайымда гоян гаравулыдыр.
 Йөне онуң угран ёлларында дузак гурдулар.
 Худайың өйүндө-де оңа йигренч бар.
- ⁹ Гибга гүнлеринде болшы ялы,
- Олар агыр хеләкчиликке дүшдүлөр.
 Ол этмишлерини ятлар.
 Оларың этмишлерине гөрә жеза бар.
- ¹⁰ Чөлдө үзүм тапан ялы, Мен Ысрайылы тапдым.
 Илкинжи миве берен инжир агажыны гөрөн ялы,
 Мен ата-бабаларыңызы гөрдүм.
 Йөне олар Багалпегор дагындакы бутуна сежде эденлеринде,
 өзлерини рысвачылыга урдулар.
 Гөвүн берен затлары ялы йигренжи болдулар.
- ¹¹ Бир гуш кимин Эфрайымың шөхраты учуп гидер.
 Олардан чага өнмөз, не хамыла болар, не-де гөвреде чага галар.
- ¹² Чагаларыны етишдирсе-де, балаларыны эллеринден аларын.
 Мен олары терк эденимде, оларың дат гүнүне!
- ¹³ Мен Эфрайымы Сур галасы ялы, отлук яйлада гөрдүм.
 Эмма Эфрайым өз огулларыны желладың элине бержек).
- ¹⁴ Бер олар, Реб! Нәме берерсиң?
 Аялларына өнелгесиз ятгы, сүйтсүз гөвүс бер.
- ¹⁵ Реб диййәр: «Оларың Гилгалдакы ярамаз ишлери үчин,
 шол ерде олары йигрендим.

- Мен олары өйүмден коварын.
Инди Мен олары халамарын.
Бар хөкүмдары Маңа гаршы
баш гөтөрдилер.
- ¹⁶ Эфрайым кеселледи, көки
гурады.
Олар миве бермезлер.
Чага догурсалар-да, Мен эзиз
чагаларыны өлдүржек».
- ¹⁷ Мениң Худайым олары
рет эдер. Чүнки Оны
динлемедилер.
Олар миллетлер арасында
сергездан боларлар.
- 10-нҗы бап**
- ¹ Ысрайыл бир гүр шахалы үзүм
агажыды, бол-бол миве
гетирди.
Мивеси артдыгыча, шонча
көп гурбанлык сыпасыны
гурды.
Топрагы берекетли
болдугыча, дикме
дашларыны безеди.
- ² Оларың йүреги яланчылыктан
долды.
Языкларына гөрә жеза
аларлар.
Реб оларың гурбанлык
сыпаларыны даргатжак,
дикме дашларыны
сындыржак.
- ³ Олар айдарлар: «Бизде патыша
ёк, Ребден горкмаярыс.
Патыша болса-да, bize нәме
эдиp билерди?»
- ⁴ Бош геплейәрлер, ялан касам
билен эхт эдишйәрлер.
Шоңа гөрә-де «адалатлы»
ишлери зәхерли от ялы,
сүрлен мейданда бирден
пейда боляр.
- ⁵ Самарияда яшаянлар Бейтавениң
гөлеси үчин горкярлар.
Илаты онуң үчин яс тутар.
Онуң шөхраты билен жошан
бутпараз руханылар
аглярлар.
Чүнки шөхраты ондан гитди.
- ⁶ Гөле бейик патыша үчин совгат
болуп, Ашура әкидилер.
Эфрайым масгараланар,
Ысрайыл агач бутундан уяда
галар.
- ⁷ Самария өз патышасы билен
сувун йүзүндәки чыбык ялы
акып гидер.
- ⁸ Ысрайылың гүнәси болан
Авендәки^a сеждегәхлер ёк
эдилер.
Оларың гурбанлык
сыпаларында яндак хем
гызган битер.
Олар даглара: «Бизи өртүң!»,
байырлара: «Бизиң депәмизе
иниң!» диерлер.
- ⁹ «Эй, Ысрайыл, Гибга
гүнлеринден бәри гүнә
этдиңиз.
Олар шол тайда гүнәлерини
довам этдилер.
Пислик әдйәнлере гаршы уруш

^a 10:8 *Авен* – бу сөз *пислик ери* диймеги аңладяр.

- Гибгада сизиң үстүңизи
басмазмыка?
- ¹⁰ Мен ислэн вагтымда олара
темми берерин.
Өз этмишине ики эссе даңлан
вагтында,
миллетлер оларын
гаршысына бирлешерлер.
- ¹¹ Эфрайым харман дөвмеги
сөйгөн өврендикли гөлө
мензейәрди.
Мен онуң овадан бойнуна
боюнтырык салмадым.
Инди Эфрайыма боюнтырык
саларын.
Яхуда ер сүрер,
Якуп болса мала басар».
- ¹² Өзүңиз үчин догрулык экип,
садык сөйги хасылыны оруң.
Тарп ериңизи ишлән.
Чүнки Реббе дилег этмек
вагты гелди.
Ол догрулыгы үстүңизе
ягдырар.
- ¹³ Сиз этмиш экип, адалатсызлык
ордуңыз.
Яланың мивесинден ийдиңиз.
Чүнки сиз өз ёлуңыза хем
сөвешижилериң көплүгине
байрындыңыз.
- ¹⁴ Халкың арасында уруш
гопуны дөрәр.
Шалманың сөвеш гүнүнде
Бейтарбели вейран эдип,
энелер бала-чагалары билен
парчаланышы ялы,
эхли галаларың хараба
өврүлер.

- ¹⁵ Эй, Бейтел, пислигиңизин
көпдүги үчин,
сизе хем шейле эдилер.
Даң атанда ысрайыл патышасы
бүтинлей хелэк болар.

11-нжи бап

Реб өз халкыны сөйгөр

- ¹ «Ысрайылы яш вагтында сөйдүм,
оны – оглумы Мүсүрдөн
чагырдым.
- ² Олар чагырылдыгыча,
Менден шонча узаклашдылар.
Багал бутуна гурбанлык
бердилер,
бутлара якымлы ыслы
түтөтги якдылар.
- ³ Эфрайыма йөремеги Мен
өвретдим,
голумда гөтердим олары.
Мениң аладамы олар
билмедилер.
- ⁴ Олары ынсанперверлик йүплери,
сөйги баглары билен Өзүме
чекдим.
Боюнларындан
боюнтырыкларыны
галдырдым.
Эглип олара иймит бердим.
- ⁵ Олар Мүсүре доланарлар.
Ашур олар пагышалык эдер.
Чүнки олар тобаны терк
этдилер.
- ⁶ Галаларында гылыч ялавланып,
дервезе гөзенеклерини гырар,
олары ниети-пәллери себәпли
ёк эдер.

⁷ Менден дәнмек пикири
халкымың йүрегине көк урды.
Бейик Худайы чагырсалар-да,
олара хич медет бермез.

Яхуда болса хениз Худай
билен йөрөйәр.
Мукаддес Болана садык
боляр.

⁸ Эй, Эфрайым, Мен сенден
нәдип эл чекейин?
Сени нәдип терк эдейин, эй,
Ысрайыл?
Адма галасында боланлары
саңа нәдип берейин?
Себойым галасына эденими
саңа-да эдейинми?
Калбымда йүрегим гобсунды.
Мениң мәхрим йылады.

12-нжи бап

¹ Эфрайым ел билен нахарланяр.
Узаклы гүн гүндогардан
гелен ели ковалаяр.
Яланчылыгы, зулумы артдыряр.
Ашур билен шертнама
баглашып,
Мүсүре зейтун ягыны
гөндөйәр.

⁹ Гызгын газабымы башыңыз
индермерин.
Эфрайымы яңадан вейран
этмерин.
Чүнки Мен ынсан дәл,
Худайдырын.
Сизиң араңызда Мукаддес
Болан.
Мен газап билен гелмерин.

² Яхуда билен Реббин даваасы бар.
Тутан ёлуна гөрә Якуба
жезасыны бержек.
Эденини гаршысына
гайтаржак.

¹⁰ Реб арслан ялы награ чекер.
Олар Реббин ызына эзерерлер.
Награ чекенде, Онуң чагалары
гүнбатардан титрешип гелер.

³ Эне гарнындака, Якуп өз
доганының өкжесинден
тутды.
Етишен чагында Реб билен
гөрешди.

¹¹ Мүсүрден гуш ялы,
Ашурдан гөгөрчин ялы
титрешип гелерлер.
Олары өйлерине элтип гоярын».
Муны Реб айдяндыр.

⁴ Перишде билен гөрешип, енди.
Аглап онуң гөвнүни тапжак
болды.
Худай оны Бейтелде тапды.
Шол ерде бизиң билен
геплешди.

⁵ Хөкмүрован Худай – Реб
Онуң таналян адыдыр!

Ысрайыла ве Яхуда гаршы хөкүм чыкар

¹² Эфрайым яланчылык,
Ысрайыл хиле-мекирлик
билен дашымы гуршады.

⁶ Инди сен Худайың көмеги
билен оңа долан.
Садык сөйгини ве
адалатлылыгы саклап,
хемише өз Худайыңа умыт
баглап гөз дик.

⁷Эфрайым тәжирдир,
элиндәки галп терезиси билен
алдамагы сөййәр.

Онуң масгара ишини өзүне
гайтарар.

13-нжи бап

⁸«Мен баядым – диер Эфрайым.
– Өзүм үчин гор топладым.
Мен нәме иш эденем болсам,
хич ким менден гүнә
тапмаз».

Реббигъ газыбы

¹Эфрайым гепләнде, адамлар
титрешди.
Онуң Ысрайылда мертебеси
бейгелди.

⁹« Худайың Реб Мендирин.
Сени Мүсүрден чыкардым.
Байрамчылыкларда болшы ялы,
сени ене чадырда яшадарын.

Йөне Багал бутуна сежде
этмекден гүнәли болуп
өлди.

¹⁰Мен пыгамберлере гепледим,
Мен көп аянлык гөндердим.
Пыгамберлериң үсти билен
тымсаллар бердим».

²Инди гүнә үстүне гүнә
эйдәрлер.
Күмүшден өзлерине бутлар
эдинйәрлер.

¹¹Гилгатда этмиш бар,
оларың халкы нәмынасып.
Гилгалда өкүзлери гурбанлык
этдилер.

Бутлар уссатлык билен ясаляр.
Хеммеси уссаның ишидир.
Адамлара: «Гурбанлык
этсинлер!
Гөлелери өпсүнлер»
диййәрлер.

Шол себәпли оларың
гурбанлык сыпасы
сүрлен мейдандакы даш
үйшмеги ялы болар.

³Шонун үчин олар сәхерки үмүр
ялы,
басым гураян чыг ялы,
хармандан соврулян харпык
дек,
түйнүкден чыкян түссе ялы
болжаклар.

¹²Якуп Сирия юрдуна гачды.
Ысрайыл ол ерде аял алмак
үчин хызмат этди.
Өйленмәге гоюн бакды.

¹³Реб пыгамбер аркалы Ысрайылы
Мүсүрден алып чыкды.
Пыгамбер үсти билен оны
горады.

⁴«Сени Мүсүрден чыкаран
Худайың Реб Мендирин.
Менден башга худайы
танамалы дәлсиң.
Менден башга халасгәр
ёкдур!

¹⁴Эфрайым Таңрыны берк
газапландырды.
Шонун үчин Таңры дөкүлен
ганы онун башына гетирер.

⁵Чөлде, гурак топракда
саңа гөз-гулак болан
Мендирин.

- ⁶ Мениң нахарымдан, олар
дойдулар.
Дояндан соң олар текепбир
болдулар.
Соң олар Мени унутдылар.
- ⁷ Шонуң үчин мен олар арслан
ялы боларын.
Гаплаң кимин ёлуң якасында,
букуда гарашарын.
- ⁸ Чагаларындан айрылан айы
ялы топуларын,
оларың дөшүни чекеләрин.
Эне арслан кимин олары ийип
гутарарын.
Вагшы хайван ялы олары
парчаларын.
- ⁹ Мен сени ёк эдерин, эй,
Ысрайыл.
Ким саңа көмек эдер?
- ¹⁰ Сени халас эдер ялы,
сениң патышаң ниреде?
Сен: „Маңа патыша хем
хөкүмдар бер“ дийипдин.
Сениң шәхерлериндәки
хөкүмдарлар ниреде?
- ¹¹ Мен гахарлы вагтымда саңа
патыша бердим.
Газабым жошанда болса
айырдым.
- ¹² Эфрайымың этмишлери
багланды.
Гүнәлери сакланып гоюлды.
- ¹³ Ол акылсыз огулдыр.
Бургы азабы башланда –
вагты геленде, ол ятгыдан
чыкмаяр.

- ¹⁴ Мен өлүлөр дүнйәсиниң
газабындан гутармайынмы
олары?
Олары өлүмден халас
этмәйинми?
Эй, өлүм, ханы сениң гыргын
кеселиң?
Эй, өлүлөр дүнйәси, ханы
сениң вейранчылыгың?
Назарымдан рехими айрарын.

- ¹⁵ Эфрайым доганларының
арасында барлы-баржамлы
болса-да,
Гүндогардан эпгек,
чөлден Реббиң ели өвсер.
Онуң чешмеси кесилер,
гуюсы гурап галар.
Хазынасындан шай-сеплери
таланар».

14-нжи бап

- ¹ Самария халкы өз гүнәсиниң
жезасыны чекер.
Чүнки Худая гаршы
чыкдылар.
Олар гылычдан хеләк боларлар.
Балалары ере язылып
парчаланар.
Хамыла аялларының гарны
ярылар.

Тоба ялканыш гетирйәр

- ² Эй, Ысрайыл, Бейик Худайыңа
долан.
Сен этмишлериң себәпли
бүдредиң.
- ³ Шу дилег билен Реббе доланың.
«Бар этмишлеримизи геч.
Ягшы дилеглеримизи кабул эт.
Өкүз гурбанлыгына дерек

- алкыш гурбанлыгыны хөдүр
эдерис.
- ⁴ Ашур бизи халас эдип билмез.
Сөвеше атланмарыс.
Инди эл билен ясан ишимизе
„худайымыз“ диймерис.
Чүнки етим Сенден мерхемент
тапяр».
- ⁵ «Оларың бивепалыгына
мелхем эдерин.
Мен олары чэксиз сөерин.
Чүнки Мениң газабым
олардан совулды.
- ⁶ Мен Ысрайыла ериң чыгы ялы
боларын.
Ол лилия гүли ялы ачылар.
Ливан кедри кимин көк урар.
- ⁷ Ол пудак яйрадар.
Оваданлыгы зейтун агажы
ялы болар.
Ливаның кедр агажы дейин
якымлы ыс сачар.
- ⁸ Олар доланып, Мениң саямда
яшарлар.
Бугдай кимин бол боларлар.
Үзүм ялы гүллэрлер.
Оларың ысы Ливан шерабы
ялы болар.
- ⁹ Эй, Эфрайым, бутлар билен
ишим ёк.
Дилегине жогап берип,
ыбадатыңа середйән
Мендирин.
Мен мыдам яшыл серви
ялыдырын.
Сениң бар мивелериң Менден
гелер».
- ¹⁰ Ким пайхаслы болса, бу
сөзлере дүшүнсин.
Ким дүшүнжели болса, олары
билсин.
Чүнки Реббиң ёллары дүздүр.
Догручыллар ол ёлдан
гидйэрлер.
Эрбетлер ол ёлларда
бүдрейэрлер.

Ёвел пыгамберин китабы

Гириш

Ёвел пыгамбер барада айдарма маглумат аз болуп, онуң хачан яшандыгы анык мәлим дәлдир. Чакламалара гөрә, *Ёвел пыгамберин китабы* б. э. өң V-я-да IV асыра, ягни Парс патышалыгының дүн-йә агалык сүрен дөврүне дегишлидир. Пыгамбер сүри-сүри чекиртгелериң элхенч чозушыны ве ондан соң Палестина юрдуна дүшен гуракчылыгы суратландыр-яр. Ол чекиртгелер тымсалында Реббиң гүнүниң голайлаяндыгы-

ның нышаныны гөрийәр. Пыгамбер Худайың эмрине гаршы чыкянларың Реббиң гүнүнде жезаландырылжакдыгы барада пыгамберлик эдйәр. Ол Худайың адамлары тоба этмәге чагырандыгыны айдяр. Худай Өз халкыны галкындырып, оны ялкажакдыгыны вада эдйәр. Ол әхли адамларың: эркеклердир аялларың, яшлардыр гаррыларың үстүне Өз Рухуны дөк-жекдигини Ёвел пыгамбер аркалы айдяр (2:28-38).

Гириш

Чекиртгелер беласы.....	1:1–2:17
Галкыныш вадасы	2:18-27
Реббиң гүни.....	2:28–3:21

1-нжи бап

¹Петувалың оглы Ёвеле Реббиң шу сөзи аян болды:

Лешгер хужүм эдйәр

²Эй, яшулулар, диңләң сиз муны,
сиз хем гулак гоюң, тутуш юрдуң илаты:
сизиң гүнлериңизде я аталар дөврүнде,
хей-де, болупмыды шулар ялы зат?

³Сиз муны етириң чагаларыңыза,
олар хем айтсын өз чагаларына,
оларың чагалары-да индики несле.

⁴Юмуртгадан чыкан чекиртгеден артан хасылы ганат багламадык чекиртге ийди.

Ондан артаны ганат баглан чекиртге ийди,
ганат баглан чекиртгеден артан хасылы

- гемрижи чекиртге сүрүси
ийди.
- ⁵ Эй, серхошлар, айналың-да,
аглаң сиз,
тэзе шерап үчин налаң, оны
ичйәнлер,
чүнки тэзе шерап агзыңыздан
кесилди.
- ⁶ Себәби мениң топрагыма
уммасыз,
гүйчли бир лешгер чозды;
арсланыңкы ялы онуң дишлери,
эне ёлбарсыңкы дей гыйык
дишлери.
- ⁷ Ол вейран этди үзүм
шахаларымы,
чапым-чапым этди инжир
агачларымы,
шахаларының габыгыны
сыпырып,
ере ташлады;
үзүм шахалары-да агарып
галды.
- ⁸ Сөйгүли адаглысыны йитирип,
жул гейнен гыз кимин ах
чекип, нала!
- ⁹ Реббиң өйүнден кесилди инди
галла хем-де ичги садакалары.
Реббе хызмат эдйән руханылар
тутярлар ясы.
- ¹⁰ Мейданлар бошады, топрак
аглаяр,
чүнки вейран болды онуң
галласы.
Шерап гурап галды, зейтун-
да солды.
- ¹¹ Эй, дайханлар, арпа-бугдай
үчин гамланың,
үзүм багбанлары, сес эдип
аглаң,
чүнки вейран болды мейдан
галласы,
- ¹² гурап галды үзүм агажы,
солуп галды инжир агажы.
Нар, алма, хурма –
мейдандакы багларың гурады
бары.
Гутарды шол себәпден ынсан
шатлыгы.
- ¹³ Эй, руханылар, жул гушаның,
яс тутуң!
Эй, гурбанлык сыпасында
хызмат эдйәнлер,
дат-перят эдиң!
Эй, Худайымың
хызматкәрлери,
гижәңизи жул ичинде гечириң!
Чүнки галла, ичги садакалары
кесилендир Худайыңызың
өйүнден.
- ¹⁴ Агыз беклемәге белләң сиз
вагты,
жар эдиң мукаддес
йыгнанышыгы.
Яшулулары хем-де тутуш
юрдуң халкыны
йыгнаң Бейик Худайыңызың
өйүне
хем-де Реббе дат-перят эдиң.
- ¹⁵ Дат ол гүне!
Чүнки Реббиң гүни якындыр.
Гудратыгүйчлүден
Вейранчылык гүни кимин
гелйәр ол.
- ¹⁶ Эйсем гөзүмизиң алнында
ийжегимиз,
Худайымызың өйүнден-де
шатлыкдыр багтыярлык
кесилмейрми?
- ¹⁷ Тохумлар чүйредди кесек
астында,
аммарлар хем гугарып галды,
галла аммарлары чагшап
дагады,
чүнки галла экинлери хасыл
бермеди.

¹⁸ Мал-гара неңеңи зарын
ыңраняр!
сыгыр сүрүлери ыранып
баряр,
чүнки олар үчин ёкдур
яйлалар;
гоюн сүрүлери-де ысгындан
дүшен.

¹⁹ Я Реб, Саңа дат-перят эдйән,
чүнки яйлалары от ялмап
юутды,
мейдан агачларының барыны
ялын көйдүрди.

²⁰ Саңа перят эдйәр хатда чөл
хайванлары,
чүнки гурап галды сув
акарлары,
от хем ялмап юутды гөк
яйлалары.

2-нжи бап

¹⁻² Сионда ^a сурнай чалың,
Мениң мукаддес дагымда
ховпуң абаняңдыгыны
дуйдурың.
Гой, юрдуң тутуш илаты
горкудан сандырасын,
чүнки Реббиң гүни етип
гелйәр –
гараңкылык хем-де зулмат
гүни ол.
Булутлы хем түм гараңкы
гүндүр ол.
Көп санлы хем гүйчли бир
лешгер,
даглара яйрайр даң шапагы
дей.
Овалдан бәри онуң деңи-тайы
болманды,
соңкы несиллерден хем ол
дейин болмаз.

³ Онуң өнүнден от ялмап-
юудяр,
ызындан-да ялын көйдүрйәр.
Өң янында топрак Эрем багы
дей,
ыз янында – тозап ятан бееван.
Ондан хич зат гутулып-да
билмейәр.

⁴ Оларың сыпаты атларыңкы дей,
бедевлер дей хужүм эдйәрлер.

⁵ Олар сөвеше тайяр гүйчли
лешгер дек,
шөвеш арабаларының
такырдайшы дек,
саманы яндырян ялның
шатырдайшы дек,
даг депелеринден бөкүп
ашярлар.

⁶ Халклар довла дүшйәр олан
өнүнде,
йүзлери-де горкудан ак тама
дөңйәр.

⁷ Олар сөвешижли дей хужүм
эдйәрлер,
эсгерлер дей дырмашярлар
дивара.

Херси баряр өңе өз угры билен,
совулмаяр олар өз ёдасындан.

⁸ Итеклемейәрлер бирек-бирегни,
йөрейәр өз ёдасындан хер
бири.

Әхли бөветлери бөвсүп
гечйәрлер,
оларың бадыны саклап
болмаяр.

⁹ Олар шәхере тарап
окдурылярлар,
диварларың йүзүнден
ылгаярлар,
дырмашып, жайлара
аралашярлар,

^a 2:1-2 Сион – бу Иерусалим шәхериниң бейлеки ады. Сөзлүге серет.

- огры кимин пенжирелерден
гирайэрлер.
- ¹⁰ Оларың өңүнде ер эндирайэр,
асман болса лерзана гелайэр,
Гүнүң, Айың йүзи гаралар,
йылдызлар хем шөхлесини
гизлайэр.
- ¹¹ Реб Өз лешгериниң өңүнде
батлы сесленайэр.
Ненеңси көп санлы Онуң
лешгери!
Онуң буйругына табын
болянларың ёкдур хасабы.
Догрудан-да, Реббиң гүни
бейикдир,
элхенчдир шүбхесиз –
чыдажак бармы?
- ¹² Реб хениз шуны айдяндыр:
«Агыз бекләп, аглап, яс тутуп,
тутуш йүрегиниң билен Маңа
өврулиң.
- ¹³ Эшиклериңизе дерек
йүреклериңизи парчалаң,
Худайыңыз Реббе доланып
гелиң».
Ол мерхеметли хем рехимли,
гиң гөвүнли, садык сөйгө бай,
Ол жеза бермекден эл чекмәге
тайяр.
- ¹⁴ Ким билайэр, белки, йүз
өвүрмән,
эдер рехими,
Өзүңден соң голяр берекедини,
хатда Худайыңыз Реббе
берилйән
галладыр ичги садакаларыны?
- ¹⁵ Сионда чалың сурнайы,
жар эдиң мукаддес
йыгнанышыгы,
Агыз беклемәге белләң сиз
вагты,
- ¹⁶ Халкы йыгнап, жемагаты
тәмизләң,

яшулулары хем чагалары,
хатда эмйән бәбеклери
чагырың.

Гой, өйленйән йигит өз
отагыңдан,
гелин-де өз тутусыңдан
чыксынлар.

- ¹⁷ Гирелге билен гурбанлык
сыпасының арасында
Реббе хызмат эдйән
руханылар агласын.
Дийсинлер: «Өз халкыңа рехим
эйле, Реб,
халкларга гүлки болмазлык
үчин,
Сен этме масгара сайлан
халкыңы.
„Оларың Худайы ниреде?“
дийлип,
миллетлер арасында
айдылмагы герекми?»

Реб Өз халкыны ялкажжак

- ¹⁸ Реб шонда габанды Өз
топрагыны
хем-де Өз халкына инди
рехими.
- ¹⁹ Реб жогаң берип, дийди
халкына:
«Ине, Мен сизе иберйән:
галланы, шерабы, зейтун
ягыны.
Доюп-ганып иерсиңиз
олардан.
Мундан бейлөк миллетлер
арасында
Мен сизи этмерин инди
масгара.
- ²⁰ Мен демиргазык лешгерини
сизден узаклашдырып,
әкидерин оны сувсуз бош ере,
гүңдогар деңзине – онуң
өңүни,

- гүнбатар деңзине – онуң ардыны.
 Гөтерилер гөге маслык ыслары,
 элхепус, ол этди бейик ишлери!
²¹ Эй, топрак, горкмагын, шатлан хем беген.
 Себәби Реб этди бейик ишлери!»
²² Горкмаң сиз, эй, чөл хайванлары,
 себәби яшылдыр чөл яйлалары.
 Баглар гетирйәр өз мивесини, зейтун хем-де үзүм берйәр бол хасылыны.
²³ Эй, Сион перзентлери, бегениң, Бейик Худайыңызда шатланың!
 Чүнки адалат үчин,
 Ол гүйз ягшыны ягдырды;
 Ол сизе болелин ягшы эчилди.
 Озал болшы ялы ягдырды,
 гүйз хем-де яз ягышларыны.
²⁴ Харманлар доллар галладан, челеклер хем долуп-дашарлар тәзе шерап билен зейтун ягындан.
²⁵ «Мен үстүңизе иберен әгирт лешгеримин:
 ганат багламадык, ганат баглан,
 юмургтадан чыкан ве гемрижи чекиртге сүрүсиниң хасылы ийип гутаран йылларының өвезини долларын.
²⁶ Сизиң ийжегиңиз болелин болар,
 олардан герк-гәбе доярысыңыз;
 сизиң үчин ажайып ишлери эден

Худайыңыз Реббиң адына алкышлар айдарсыңыз.
 Мениң халкым гайдып утандырылмаз.
²⁷ Сиз Мениң Ысрайылың арасындадыгымы,
 Бейик Худайыңызың Мендигими,
 өзгәниң-де ёкдугыны билерсиңиз.
 Мениң халкым гайдып утандырылмаз».

Реббиң гүни

- ²⁸ «Шондан соң Мен хер бир ынсан үстүне
 Өз Рухумы дөкерин.
 Пыгамберлик эдер огулдыр гызларыңыз,
 дүйшлер гөрер гаррыларыңыз,
 аянлык аларлар йигитлериңиз.
²⁹ Шол гүнлерде Мен хатда гуллардыр гырнакларың үстүне,
 Өз Рухумы сув кимин дөкерин.
³⁰ Мен асманда ве ерде аламатлар: ган, от хем-де түссе сүтүнлерини гөркезерин.
³¹ Реббиң бейик ве газаплы гүни гелмезден озал, Гүн түмлүге, Ай хем гана дөнер.
³² Шонда Ребби чагыран хер бир ынсан халас эдилер, чүнки Реббиң айдышы ялы, гачып гутуланлар Сион дагында ве Иерусалимде болар, аман галанларың арасында Реббиң чагыранлары-да болар».

3-нжи бап

Реб миллетлере жеца берјек

¹ «Ине, шонда, Яхуда билен Иерусалимиң өңки абаданчылыгыны дикелден гүнлеримде, ² Мен әхли

миллетлери йыгнап, олары Ехошапат^a жүлгесине гетирерин, сайлан ысрайыл халкымы миллетлер арасында пытрадандыгы үчин, Мен шол ерде олара хөкүм чыкарарын. Олар Мениң топрагымы бөлдүлөр, ³Мениң халкым үчин биже атдылар, овланы лолы үчин, гызы шерап ичмек үчин сатдылар. ⁴Эй, Сур, Сидон ве эхли Пилишт веляятлары, сиз кимсиңиз Мениң үчин? Сиз Маңа гайтавул берйэрсиңизми? Эгер гайтавул берйән болсаңыз, Мен сизиң эденлериңизи окгунлылык билен тизара башыңызга саларын. ⁵Чүнки сиз Мениң алтын-күмшүми, сайлама хазынамы бутханаларыңызга экитдиңиз. ⁶Сиз Яхуда ве Иерусалим халкларыны өз чөклеринден узаклашдырып, олары грек халкына сатдыңыз. ⁷Инди болса олары шол ерден аяга галдырып, эденлериңизи өз башыңызга саяян Мендирын. ⁸Мен сизиң огулдыр гызларыңызга Яхуда халкына сатарын, ол хем сизиң чагаларыңызга узакдакы Шебалыларга сатар». Муны Реб айтды.

⁹Муны халклар арасында жар эдиң:

«Сөвеш үчин тайярлык гөрүң, батырлары аяга галдырың, гой, эсгерлериң бары жемленсин.

¹⁰Азалларыңыздан гылычлар, оракларыңыздан найзалар ясаң; эжиз „мен гүйчли“ дийсин.

¹¹Эй, төверекдөки эхли миллетлер, ховлугың, үйшүп йыгнаның! Я Реб, ашак индир Өз батырларыңы!»

¹²«Гой, миллетлер галкынсын, Ехошапат жүлгесине инсин, чүнки чар тарапдан гелен миллетлере хөкүм чыкармак үчин, Мен шол ерде отуржак.

¹³Оракларыңызга ишледиң, чүнки хасыл етишди; үзүм сыкылян ери долы, Челеклер долуп дашянча басгылаң. Чүнки хетден ашды псликклери миллетлең».

¹⁴Хөкүм жүлгесинде Биргиден мәхелле, эгирт мәхелле! Чүнки Реббиң гүни хөкүм жүлгесине голайдыр.

¹⁵Гүнүң, Айың йүзи гаралар, йылдызлар хем шөхлесини сачмаяр.

¹⁶Реб гүммүрдейэр Сиондан хем сесленийэр Иерусалимден. Асман билен ер лерзана гелйэр. Эмма Реб Өз халкына пенадыр, хем ысрайыл халкы үчин галадыр.

¹⁷«Шонда Мен Бейик Худайыңызың мукаддес дагым Сионда месген тутандыгымы билерсиңиз. Иерусалим хем мукаддес болар, кесекилер оны басып алмаз хич хачан.

¹⁸Шол гүн шейле болар: Даглардан тэзе шерап дамар, байырлардан сүйт акар, Яхуда жарларының эхлиси

^a 3:2 *Ехошанат* – бу сөз *Реб хөкүм эдйэр* диймеги аңладяр. Серет: 2Йя 20:1-30.

сувдан долар.

Реббин өйүнден гөзбаш
ярылып,

Шитим жүлгесиниң гуры
жарларыны гандырар.

¹⁹ Вейран болар Мүсүр,
дөнер чөллүгө Эдом,
чүнки олар яхуда халкына
этдилер сүтем;
боядылар топракларыны

бигүнә гана.

²⁰ Йөне бакы месген болар
Яхуда,

Иерусалим-де болар
несилден-несле.

²¹ Мен аларын ганларының
хунуны
хем-де акламарын гүнәни,
чүнки Реб Сионда месген
тутяндыр».

Амос пыгамберинң китабы

Гириш

Амос пыгамбер Худайдан ылхам алан пыгамберлеринң биридир. Мукаддес Язгыларда шейле ылхамларың жикме-жик беяны илкинжи гезек хут шу китапта душ гелйэр.

Амос пыгамбер аслы боюнча Яхуда шәхеринден болса-да, ол Ысрайыл патышалыгының демиргазык чәклеринде яшаян адамлар барада пыгамберлик эдипдир. Ол бу пыгамберликлери такмынан б. э. өң VIII асырда айдыпдыр. Шол дөвүрде юрдуң абаданчылыгы пажарлап өсүпдир, халк Худая сежде эдип, парахат яшапдыр. Эмма Амос бу абаданчылыгың ве боле-

линлигиң дине байлар үчиндигини гөрийэр. Ол юртда адалатсызлыгың артындыгыны ве гарып-пукараларың эзилйэндигини гөрийэр. Худая эдилйән сежелер пәк йүрекден эдилмәндир, парахатлык болса гөзе гөрүнйән салгым ялы болупдыр. Шонуң үчин-де, Амос Худайың юрды жезаландыржакдыгы барада батыргайлык билен пыгамберлик эдйэр. Ол адалатлылыгы «деря кимин жошдурмага» (5:24) чагыряр. Амос пыгамбер: «Белки шонда Реб Хөкмүрован Худай Юсубың аман галанларына мерхемет эдер» (5:15) – дийип умыт эдйэр.

Мазмуны

Ысрайылың төверегиндәки юртларың хөкүм эдилмеги	1:1–2:5
Ысрайылың хөкүм эдилмеги	2:6–6:14
Бәш гөрнүш	7:1–9:15

1-нжи бап

¹Тековалы чопанларың бири болан Амосың сөзлери. Ысрайыл хакындакы бу сөзлер Амоса ертитремеден ики йыл өң гөрнүш аркалы аян болупды. Шол гүнлерде Яхудада Узья патыша, Ысрайылда Еховашың оглы Яробгам патыша хөкүм сүрийрди.

² Амос шейле дийди:

«Реб Сиондан награ чекйэр,

Иерусалимден сесини эшитдирйэр.

Чопанларың өри мейданлары соляр,

Кармел дагының башы гуаряр».

Ысрайылың төверегиндәки юртлар хөкүм эдилйэр

³ Реб шейле диййэр:

«Мен дамаскылары гүнә үстүне гүнә

эдендиклери үчин жезасыз
галдырмарын.
Чүнки демир дишли дөвөклерде
гилгат халкыны енчдилер олар.
4 Муңа гөрә Хазайылың көшгүне
от ягдырамын,
от Бенхададың^a галаларыны
якып күл эдер.
5 Дамаскың дервезесинин
килтлерини дөверин,
Авен^b жүлгесинин
хөкүмдарыны,
Бейтеденде^c эли ша хасалы
хөкүмдары ёк эдерин.
Сирия халкы Кир юрдуна
есир эдип әкидилер.
Муны Реб айдяндыр.

6 Реб шейле дийёр:
«Мен газалылары гүнә үстүне
гүнә
эдендиклери үчин жезасыз
галдырмарын.
Олар тутуш жемагаты
эдомлыларың
элине бермек үчин есир эдип
әкитдилер.
7 Муңа гөрә Газа диварына от
ягдырамын,
от онуң галаларыны якып күл
эдер.
8 Ёк эдерин Ашдодың илатыны,
Ашкелонда эли ша хасалы
хөкүмдары.
Голумы Экронның гаршысына
өврерин,
хеләк эдерин пилиштлилерин
аман галаныны».
Муны Хөкмүрван Реб айдяндыр.

9 Реб шейле дийёр:
«Мен сурлулары гүнә үстүне
гүнә
эдендиклери үчин жезасыз
галдырмарын.
Чүнки олар доганлык әхтини
унудып,
тутуш жемагаты Эдома гул
эдип сатдылар.
10 Муңа гөрә Сур диварына от
ягдырамын,
от онуң галаларыны якып күл
эдер».

11 Реб шейле дийёр:
«Мен эдомлылары гүнә
үстүне гүнә
эдендиклери үчин жезасыз
галдырмарын.
Чүнки доганларыны гылычлы
ковалап,
рехим-шепагат этмедилер,
чәксиз гахарыны дөкдүлер,
газап атына бакы атландылар.
12 Шу себәпден Теймана от
ягдырамын,
от Босраның галаларыны
якып күл эдер».

13 Реб шейле дийёр:
«Мен аммонлары гүнә үстүне
гүнә
эдендиклери үчин жезасыз
галдырмарын.
Чүнки олар өз чәклерини
гиңелтмек үчин
Гилгадың гөврели
аялларының гарныны
ярдылар.

^a 1:4 *Хазайыл... Бенхадат* – серет: 2Пат 13:22-25.

^b 1:5 *Авен* – бу сөз *пислик ери* диймеги аңладяр.

^c 1:5 *Бейтеден* – бу сөз *леззет өйи* диймеги аңладяр.

- ¹⁴ Сөвеш гүнүндәки галмагалдан
яна,
харасат гүнүндәки түвелей
ичинде
Рабаның диварына от саларын,
от галаларыны якып күл эдер.
¹⁵ Эмелдарлары билен бирликде
аммон шасы сүргүн эдилер».
Муны Реб айдяндыр.

2-нжи бап

- ¹ Реб шейле диййәр:
«Мен Мовабы гүнә үстүне гүнә
эдендиги үчин жезасыз
галдырмарын.
Чүнки ол Эдом шасының
сүңкүни якып күле өвүрди.
² Шу себәпден Моваба от
ягдыраын,
от Кериёдың галаларыны
якып күл эдер.
Гыгырышмакдан ве сурнай
сеслеринден яна,
Мовап халкы сөвеш
гыкылыгының ичинде өлер.
³ Араларындакы хөкүмдарыны
ёк эдерин,
онуң билен биле әхли
эмелдарларыны
өлдүрерин».
Муны Реб айдяндыр.

Яхуда хөкүм эдилйәр

- ⁴ Реб шейле диййәр:
«Мен Яхуданы гүнә үстүне
гүнә
эдендиги үчин жезасыз
галдырмарын.
Чүнки Реббиң кануныны рет
этдилер,
Онуң парзларыны тутмадылар,

- ата-бабаларының ялан
худайларың ызына әериши
ялы
инди булар-да олар билен
аздылар.
⁵ Шу себәпден Яхуда от
ягдыраын,
от Иерусалимиң галаларыны
якып күл эдер».

Ысрайыл хөкүм эдилйәр

- ⁶ Реб шейле диййәр:
«Мен Ысрайылы гүнә үстүне
гүнә
эдендиги үчин жезасыз
галдырмарын.
Чүнки олар догручылы
күмше,
мәтәжи бир жүбүт чарыга
сатярлар.
⁷ Пукараларың башыны топрак
астында депгиләп,
эзиленлери ёлдан итекләп
айырярлар.
Оглы-да, атасы-да бир аялыңка
гидип,
мукаддес адымы харлаярлар.
⁸ Хер гурбанлык сыпасының
янында
гирев алнан эшиклери язып
отурярлар.
Өзлериниң Худайының өйүнде
жериме пула алнан шерабы
ичйәрлер.
⁹ Мен болса Ысрайылың
өңүнден
аморлары ёк этдим.
Бойлары кедр агажы дей узын,
дуб агажы кимин гүйчли
болса-да,
оларың ёкардан мивесини,

- ашакдан көкүни гырдым.
¹⁰ Шейле-де амор юрдуны
 элемегиңиз үчин,
 Мен сизи Мүсүрден
 чыкардым,
 чөлде кырк йыллап ёл
 гөркездим.
¹¹ Огулларыңыздан пыгамбер
 чыкардым,
 яш йигитлериңизи назыр ^a
 белледим.
 Эй, ысрайыл халкы,
 хакыкатдан-да, бу шейле
 дөлмидир?!»
 Муны Мен-Реб айдандырын.
- ¹² «Эмма назыр болана шерап
 ичирдиңиз,
 пыгамберлере „Пыгамберлик
 этмәң!“
 дийип буйрук бердиниз.
- ¹³ Шонуң үчин десседен йүкли
 араба
 топрагы нәхили оврадян
 болса,
 Мен-де сизи дуран ериңизде
 эдил шонуң ялы
 мынжырадарын.
- ¹⁴ Йүврүк адам гачып билмез,
 гүйчли гүйч гөркезип билмез,
 батыр-да жаныны халас эдип
 билмез.
- ¹⁵ Яйчы орнунда берк дуруп
 билмез,
 йүврүк аяклы гачып гутулып
 билмез,
 атлы-да жаныны халас эдип
 билмез.
- ¹⁶ Батырларың иң батыры-да

ол гүн ялаңач гачып гидер».
 Муны Реб айдандыр.

3-нжи бап

Ысрайылың гүнәси ве жезасы

- ¹ Эй, ысрайыл халкы, Реббиң
 сизе, Мүсүрден чыкаран
 ковумыңыза гаршы айдан
 бу сөзүне гулак гоюң:
² «Ер йүзүндәки әхли халкларың
 арасындан
 Мен дине сизи сайладым.
 Шу себәпли әхли этмишиңиз
 үчин,
 Мен сизи жезаландырамын.
- ³ Хей, беллешмезден ики адам
 биле ёла дүшерми?
⁴ Авы онмадык шир жеңселде
 арлармы нәме?
 Хич зат авламадык арслан
 сүренинде хырлармы нәме?
⁵ Ерте дузак гурулмаса,
 гуш дузага дүшерми?
 Ичине бир зат дүшмесе,
 ерден гапан гөчерми?
⁶ Шәхерде сурнай чалнар-да,
 халкда горкы болмазмы?
 Реббиң Өзи индермесе,
 шәхере бела гелерми?
⁷ Хакыкатдан-да Хөкмүрован
 Реб
 сырыны гуллары
 пыгамберлере
 аян этмезден хич зат этмез.
⁸ Арслан арлар-да,
 ким горкмаз?
 Хөкмүрован Реб сөзләр-де,
 ким пыгамберлик этмез?»

^a **2:11 Назыр** – өзүни Худая багышлан адамларың сачына пәки дегирмезлик нышаны. Сөзлүге серет.

⁹ Ашдот ве Мүсүр галаларына
шуны жар эдиң:
«Самарияның дагларына
йыгнаның.

Шәхериң ичиндәки
башагайлыгы,
онуң арасындакы зулумы
гөрүң».

¹⁰ «Галаларында зорлук билен
талан
олжаларыны топлаярлар,
догры иш этмеги хич
билмейәрлер.

Муны Реб айдяндыр.

¹¹ Шонуң үчин душман
юрдуңызы габава салар
сизи гүйч-кувватдан
дүшүрип,
галаларыңызы талаңчылыга
берер».

Муны Хөкмүрован Реб айдяндыр.

¹² Реб шейле дийәр: «Бир чопаның
арсланың агзындакы гойнуң диңе
тойнакларыны я-да гулагының бир
бөлегини халас эдип билши ялы, Са-
марияда яшаян ысрайыл халкы-да
шейле халас эдилер. Онда дине дө-
вүк-енжик өй гошларындан башга
хич зат галмаз».

¹³ Эшидиң ве Якуп несиллерине
гүвәлик эдиң,
Гудратыгүйчли Худай –
Хөкмүрован Реб шейле
дийәр:

¹⁴ «Этмиши үчин Ысрайылы
жезalandыран гүнүм,
Бейтелиң гурбанлык
сыпаларыны-да ёк эдерин.
Гурбанлык сыпаларың
шахлары
кесилип ере гачар.

¹⁵ Мен гышкы хем язкы көшклери
юмрарын,
пил сүңкүнден хашамланан
жайлары ёк эдерин,
бейик жайларың соңуна
чыкарын».

Муны Реб айдяндыр.

4-нжи бап

¹ Эй, Самария дагындакы Башаның
мал хелейлери!

Сиз пукаралара сүтем эдип,
мәтәчлери зэйәнлер,
әрлериңизе: «Ичмәге бир зат
гетир» дийәнлер!

Бу сөзлере гулак салың.

² Хөкмүрован Реб Ёз
мукадеслигинден ант
ичди:

«Сизиң чеңеклер билен,
иң соңкыңызың хем балык
гарбаклары билен
тутулжак гүнүңиз хөкман
етип гелер.

³ Хер бириңиз гаршыңыздакы
дивар гәдикден чыкарылып,
Хермона ташланарсыңыз».

Муны Реб айдяндыр.

Ысрайыл эрбет ёлундан дәнмейәр

⁴ Барың, Бейтеле гидип, гүнә
эдиң,

Гилгала гидип, языгыңызы
артдырың,
хер гүн эртирине

гурбанлыкларыңызы,
хер үч гүнден газанжыңызың
ондан бирини гетириң.

⁵ Хамырмаялы чөрөкден шүкүр
садакасыны хөдүрлән,
мейлетин садакаларыңызы
жар эдип мәлим эдиң,

шейле этмекден сен леззет
 алаң-а, эй, Ысрайыл халкы!
 Муны Хөкмүрован Реб айдяндыр.

⁶Әхли шәхерлериңизде
 ачлыкдан дишиңизин
 кирини сордурдым,
 тутуш юрдуңызы нана зар
 этдим,
 эмма шонда-да сиз Маңа
 тарап доланмадыңыз.
 Муны Реб айдяндыр.

⁷Хасыл йыгнамага үч ай
 галанда,
 сизден ягмыры гысгандым,
 Мен бир шәхере ягыш ягдырып,
 башга бирине ягдырмадым.
 Бир экин мейданы ыгалдан
 гандырдым,
 бейлеки бирини болса
 ыгалсыз гуратдым.

⁸Агыз сувы үчин шәхерден-
 шәхере энтедиңиз,
 эмма сувдан ганып
 ичмедиңиз,
 шонда-да сиз Маңа тарап
 доланмадыңыз.
 Муны Реб айдяндыр.

⁹Мен сизи эпгекдир хең билен
 бүрәп өртдүм,
 багларыңызы ве
 үзүмликлериңизи вейран
 этдим,
 инжирдир зейтун агачларыңызы
 чекиртгелер ювутды,
 эмма шонда-да сиз Маңа
 тарап доланмадыңыз.
 Муны Реб айдяндыр.

¹⁰Мүсүрдәки ялы араңыза мерги
 ибердим,

яш йигитлериңизи гылычдан
 гечирдим,
 атларыңызы душманларыңыза
 бердим.

Бурнуңызы дүшелгәңизин
 порсы ысындан долдурдым,
 эмма шонда-да сиз Маңа
 тарап доланмадыңыз.
 Муны Реб айдяндыр.

¹¹Мен Содом билен Гомораны
 юмурушым ялы,
 араңыздакы көп шәхерлери-де
 йыкып юмурдым.
 Сиз отдан чыкарылан кесинди
 мысалы болдуңыз,
 эмма шонда-да Маңа тарап
 доланмадыңыз.
 Муны Реб айдяндыр.

¹²Шонуң үчин хем, эй, Ысрайыл,
 саңа шейле эдерин.
 Саңа шуны этжекдигим үчин,
 Худайыңы гаршыламага
 тайярлан, эй, Ысрайыл!

¹³Чүнки даглара шекил берен,
 ели ярадып,
 Өз пикирлерини ынсанлара
 аян эден,
 даң шапагыны гаранкылыга
 өврөн,
 дүйнөнүн белент ерлерине
 аяк басан Олдур,
 Онуң ады Реб Хөкмүрован
 Худайдыр!

5-нжи бап

Тоба этмәге чагырыш

¹Эй, Ысрайыл халкы, сен
 хакдакы айтжак
 бу агы сөзүме гулак ас.

- ² Ысрайыл гызы йыкылды,
инди ол хич хачан галмаз,
өз топрагында сүйнүп ятыр,
хич ким оңа ярдам бермез.
- ³ Шонуң үчүн Хөкмүрован Реб
шейле диййәр:
«Бир шәхерден Ысрайыл үчүн
сөвеше чыкан
мүң адамдан йүз адам аман
галар,
бейлеки биринден дине
йүзден онусы аман галар».
- ⁴ Реб ысрайыл халкына шейле
диййәр:
«Мени агтарың, шонда
яшарсыңыз!
- ⁵ Эмма Мени Бейтелден агтармаң,
Гилгала гирмәң,
Беершеба гечмәң,
чүнки Гилгал хөкман сүргүн
эдилер^а,
Бейтел хем хич зат болуп
галар».
- ⁶ Ребби агтарың, шонда
яшарсыңыз,
ёгсам Ол Юсуп неслине
гаршы от кимин ловлар,
Бейтелде янгыны сөндүрмәге
хич ким тапылмаз.
- ⁷ Адалаты ажылыга өврөнлер!
Догручыллыгы ере чаланлар!
- ⁸ Үлкер, Орион йылдызларыны
ярадан,
түм гаранкылыгы даң сәхере
өврөн,
гүндизи гижә өврөн,
деңиз сувларыны чагырып,
олары ер йүзүне дөкөн Олдур.
Онуң ады Ребдир.
- ⁹ Ол гүйчлүлери шол бада хеләк
эдер,
галаларыны-да вейран эдер.
- ¹⁰ Олар казыетде паш эдйәни
йигренйәрлер,
хакыкаты сөзлейәни
әсгермезлик эдйәрлер.
- ¹¹ Гарыбың элинден бугдай хем
саман хакыны
зорлук билен аланыңыз үчүн,
дашдан ёнулан жайлар
гурсаңыз-да,
сиз оларда яшамарсыңыз,
гөзел үзүм багларыны
отуртсаңыз-да,
оларың шерабыны
ичмерсиңиз.
- ¹² Чүнки Мен этмишиңизин
көпдүгини,
гүнәлериңизин чөкдердигини
билйәрин.
Догручыла эзъет берип, пара
аларсыңыз,
казыетде мэтәжи бош
гайтарярысыңыз.
- ¹³ Шонуң үчүн акыллы ынсан
шейле пурсатда үмсүм болар,
чүнки бу бир эрбет замандыр.
- ¹⁴ Яманлыгы дәл-де, ягшылыгы
агтарың,
шонда сиз яшарсыңыз.
Эдил сизин өз айдышыңыз ялы
Реб Хөкмүрован Худай сизин
билен болар.
- ¹⁵ Яманлыгы йигренип,
ягшылыгы сөйүн,
казыетде адалаты беркарар
эдиң.
Белки шонда Реб Хөкмүрован
Худай
Юсубың аман галанларына
мерхемет эдер.

^а 5:5 Еврейче *Гилгал* ве *сүргүн эдилер* диен сөзлериң айдылышы меңзешдир.

- ¹⁶ Хөкмүрөван Худай –
 Хөкмүрөван Реб шейле
 диййәр:
 «Бүтин мейданчаларда дады-
 перят эдерлер,
 көчелерде „Вай, вай гүнүмизе!“
 дийшерлер.
 Чагырарлар дайханы матам
 тутмага,
 ясчылары – яс айдымыны
 айтмага.
- ¹⁷ Тутуш үзүм багларыңызда
 перят эдерлер,
 чүнки сизиң араңыздан Мен
 гечерин».
- Муны Реб айдяндыр.

Реббиң гүни

- ¹⁸ Дат гүнүңизе, Реббиң гүнүни
 күйсейәнлер!
 Нәме үчин сиз Реббиң гүнүне
 зарсыңыз?
 Ол гүн айдыңлык дәл-де,
 гараңкылыкдыр.
- ¹⁹ Ол гүн бир кишиниң арсландан
 гачып,
 ая душ гелши киминдир.
 Өйүне гелип, элини дивара
 сөйөнде,
 оны йыланың чакышы
 киминдир.
- ²⁰ Реббиң гүни ягтылык дәл-де,
 гараңкылык дәлмидир?
 Ол хич бир ышыксыз түм
 гараңкылык дәлмидир?
- ²¹ Мен байрамларыңызы
 йигренйәрин, әсгермейәрин,
 мукаддес
 йыгнанышыкларыңызы
 асла халамаярын.

- ²² Хатда якма гурбанлыгыңыздыр
 галла садакаңызы хөдүр
 этсеңиз-де,
 Мен олары кабул этмерин.
 Семиз малларыңыздан
 саламатлык
 гурбанлыгыңызы берсеңиз-
 де,
 Мен олар бакмарын.
- ²³ Янымдан нагмаларың овазыны
 айрың!
 Мен арфаларыңызың сазыны
 диңлемерин.
- ²⁴ Гой, адалатлык деря кимин
 жошсун,
 догручыллык бакы чешме
 ялы аксын.

- ²⁵ Эй, ысрайыл халкы, Маңа
 чөлде кырк йыллап
 гурбанлыклар ве садакалар
 хөдүрледиңизми?
- ²⁶ Сиз патышаңыз Сакуды ве
 йылдыз худаыңыз Киюны –
 өзүңиз үчин ясан бутларыңызы
 гөтерип гездиңиз.
- ²⁷ Мунуң үчин сизи Дамаскың
 аңырсына сүргүн эдерин.
 Муны Реб айдяндыр.
 Онун ады Хөкмүрөван
 Худайдыр.

6-нжы бап

Ысрайыл вейран эдилйәр

- ¹ Дат гүнүңизе, эй, Сионда ^a
 асуда яшаянлар,
 Самария дагында ховпсуз
 отуранлар,

^a **6:1 Сион** – бу Иерусалим шәхериниң бейлеки ады. Сөзлүге серет.

Олар Лебохаматдан
Араба дүзлүгине ченли сени
эзерлер».
Муны Реб Хөкмүрован Худай
айдяндыр.

7-нчи бап

Чекиртгелер, от ве шугул гуралы хақындакы гөрнүшлер

¹Ине, Хөкмүрован Реб маңа шуны гөркезди: патышаның пайына дүшөн бугдай орлуп болнандан соң, икинжи экилен экин гөгерип башлан вагтында, Реб чекиртге сүрүлерини чоздурды. ²Чекиртгелер юрдуң ахли гөгерен задыны ийип гутаранда, мен шейле дийдим:

«Я Хөкмүрован Реб, ялбарярын,
Өз халкыңы багышла!

Якубың несли муңа ненец
чыдасын?!

Ол бир кичи халкдыр!»

³Онсоң Реб муңа гайтмышым
этди.

Реб: «Бейле зат болмаз!» дийди.

⁴Ине, Хөкмүрован Реб маңа шуны гөркезди: Хөкмүрован Реб халкыны жезаландырмак үчин алавлы оды чагырды. От дүйпсүз чун сувлары якып яндырды, соңра экин мейданыны яндырмага башлады. ⁵Онсоң мен шейле дийдим:

«Я Хөкмүрован Реб, ялбарярын,
саклан!

Якубың несли муңа ненец
чыдасын?!

Ол бир кичи халкдыр!»

⁶Реб муңа-да гайтмышым этди.

Хөкмүрован Реб: «Бу-да
болмаз!» дийди.

⁷Башга бир гөрнүш аркалы Реб маңа шуны гөркезди: ине, Реб шугул гуралы

билен гурлан дим-дик диварың янында дурды, элинде болса шугул барды.

⁸Онсоң Реб менден: «Амос, сен нәме гөрийәрсиң?» дийип сорады. Мен: «Бир шугул гөрийәрин» дийип жогап бердим. Онсоң Реб шейле дийди:

«Ине, халкым Ысрайылың
ортасында-да,

Мен бир шугул гуралыны
гойярын.

Мундан бейләк олары
багышларамын.

⁹Ысхагың бутлара сеждегәхлери
вейран эдилер,

Ысрайылың мукаддес өйлери
хараба өврүлер,

Яробгам ковумына гаршы
гылычлы аяга галарын».

Амос билен Амазя

¹⁰Онсоң Бейтелдәки Амазя руханы Ысрайылың патышасы Яробгама шейле хабар ёллады: «Амос ысрайыл халкының арасында сана гаршы дилдүвшүк гурады. Юрт онуң мунча сөзлерини гөтерип билмез. ¹¹Амос шейле дийди:

„Яробгам гылычдан өлер,

Ысрайыл халкы өз юрдундан
есир эдип әкидиллип
чыкарылар⁶».

¹²Онсоң Амазя Амоса шейле дийди: «Әй, гөргүр! Бар, Яхуда юрдуна гит-де, чөрек пулуңы шол ерде газан. Шол ерде пыгамберлик эт. ¹³Эмма инди гайдып Бейтелде пыгамберлик этме, чүнки бу патышаның мукаддес өйи ве патышалыгың ыбадатханасыдыр». ¹⁴Онсоң Амос Амазя шейле жогап берди: «Мен пыгамбер хем дәл, пыгамберлер топарындан хем дәл. Мен йөне бир чопан хем инжир агачларына гөзегчилик эдйән. ¹⁵Эм-

ма Реб мени сүриниң ызындан алды-
да, маңа: „Бар, гит-де, Мениң халкым
Ысрайыла пыгамберлик эт“ дийди.

¹⁶ Инди болса Реббиң сөзүне
гулак гой.

Сен маңа: „Ысрайылың
гаршысына пыгамберлик
этме,

Ысхагың ковумына гаршы
вагыз этме“ диййәрсиң.

¹⁷ Шонуң үчин Реб шейле диййәр:

„Аялың шәхерде лолучылык
эдер,

огул-гызларың гылычдан
гечирилер,

өлчег йүпи билен ерин
пайланылар,

өзүңем харам юртда өлерсиң,
ысрайыл халкы өз юрдундан
есир эдиллип әкидилер“».

8-нжи бап

Бир себет миве

¹ Хөкмүрован Реб маңа шуны гөр-
кезди: бир себет инжир мивеси бар-
ды. ² Ол менден: «Амос, сен нәме гөр-
йәрсиң?» дийип сорады. Мен: «Бир
себет етишен мивәни гөрийәрин» ди-
йип жогап бердим. Онсоң Реб маңа
шейле дийди: «Мениң халкым Ысра-
йылың соңы етип гелди. Мундан бей-
ләк олары багышламарын. ³ Шол гүн
көшк айдымлары ахы-нала өврүлөр.

Әхли ер ташланан жесетлерден
долар.

Үмсүм болуң!»

Муны Хөкмүрован Реб айдяндыр.

⁴ Эшидиң муны,
мәтәчлери депгиләп эйәнлер,
юрдуң гарышларыны хеләк
эйдәнлер!

⁵ Сиз диерсиңиз:

«Тәзе Ай байрамы гечседи,
галламызы сатарыс;

Сабат гүни басым өтседи,
бугдаймызы базара
чыкарарыс.

Өлчеги кичелдип, баханы
улалдып,
галп терези билен адамлары
алдарыс.

⁶ Бугдай ерине онуң кепегини

сатып,
гарыплары күмше,
мәтәжи бир жүбүт чарыга
сатын аларыс».

⁷ Якуп халкының гуванжы

болан Реб шейле ант ичди:

«Мен оларың эден ишлериниң
хич бирини асла унутмарын.

⁸ Бу ишлер үчин ер сарсмажакмы?

Ерде яшаян хер кес яс
тутмажакмы?

Бүтин ер йүзи Нил дерясы
кимин толкун атар,

Мүсүрдәки Нил дерясы дей
беленде галып песе дүшер».

⁹ Хөкмүрован Реб шейле диййәр:

«Шол гүн шейле болар:

Гүнортан чагы гүни
батырарын,
гүндиз ер йүзүни гараңкы
эдерин.

¹⁰ Мен сизиң байрамыңызы яса,

айдымларыңызы ахы-нала
өврерин.

Хер биле жул гушагыны
гушадарын,
хер башың сачыны

сырдырарын.

Шол гүни ялңыз оглуң яс гүни
кимин эдерин,

онун соңуну ажылык билен
гутарарын».

¹¹ Хөкмүрован Реб ене-де шейле
диййэр:

«Шейле гүнлер гелер,
Мен юрда ачлык иберерин.
Эмма бу чөрөк билен сувун
гытлыгы дэл-де,
Реббиң сөзлериңи эшитмек
күйсеги болар.

¹² Реббиң сөзүңи агтарып,
ынсанлар деңизден-деңзе,
демиргазыкдан гүндогара
энтэрлер.
Олар ол ерден бу ере
ылгашарлар,
эмма оны тапып билмезлер.

¹³ Шол гүн гөзел гызлар ве яш
йигитлер
тешнеликден хушуну
йитирерлер».

¹⁴ Самарияның гүнәсинден ант
ичип:
«Эй, Дан! Сениң худаыңдан
ант ичйән,
Беершебаның тутян ёлундан
ант ичйән!» диййәнлер
йыкыларлар ве хич хачан
ерлеринден галмазлар.

9-нжы бап

Реббиң Ысрайыла хөкүми

¹ Мен гурбанлык сыпасының янын-
да Реббиң дураныны гөрдүм. Реб шей-
ле буйрук берди:

«Ыбадатхана сөөлери
сарсянча,
сүтүнлериң башына ур,
олары эхли ынсаның
депесинден индер.

Дири галанларыны гылычдан
гечирерин,
хич бири гачып-да, гутулып-
да билмез.

² Газып өлүлөр дүңйәсине
гирселер-де,
элими узадып, олары ондан
чыкараарын.

Олар гөгө чыксалар-да,
ол ерден ашак дүшүрерин.

³ Кармел дагының депесинде
гизленселер-де,
ол ерден Мен олары ызарлап
тапарын.

Хузурымдан деңзиң дүйбүнде
гизленселер-де,
деңиз йыланына буйрук
берерин, йылан-да олары
чакар.

⁴ Душманларының өңүне дүшүп,
есирлиге гитселер-де,
ол ерде гылыжа буйрук
берерин; ол-да олары
өлдүрер.

Мен олардан назарымы
айырмарын,
эмма ягшылык үчин дэл-де,
яманлык үчин шейдерин».

⁵ Гудратыгүйчли–Хөкмүрован Реб
элини ере дегирйэр ве ер
сарсяр,

ерде яшаян хер кес яс тутяр.
Бүтин ер йүзи Нил кимин
толкун атяр,

Мүсүриң Нил дерясы дей ене
песе дүшйэр.

⁶ Ёкаркы отагыны гөкде бина
эйдән,
гүммезини ериң ёкарсында
гурян,
деңзиң сувларыны бир ере
йыгнап,

сувлары ер йүзүне дөкйән
Олдур.
Онуң ады Ребдир.

7-8 Реб шейле диййәр: «Эй,
ысрайыл халкы,
сен Мениң үчин эфиопия
халкы билен дең дәлмисиң?
Ысрайыллары Мүсүрден,
пилиштлери Каптордан,
сириялылары Кирден
чыкаран Мен дәлми нәме?
Хөкмүрован Реббин
назары сизиң гүнәли
шалыгыңыздадыр,
Мен-Реб оны ер йүзүнден
сүпүрип ташларын,
эмма Якубың ковуумыны
бүтинлей ёк этмерин».
Муны Реб айдяндыр.

9 Ине, Мен буйрук берерин,
эхли миллетлериң арасында
ысрайыл халкыны
бугдай элән ялы эдип, элекден
гечирерин,
шонда екеже даш-да элекден
гечмез.

10 «Бела бизе гелмез я-да душмаз»
диййән,
халкымың эхли гүнәлилери
гылычдан өлерлер.

***Ысрайыл патышалыгы гайтадан
дикелдилйәр***

11 Шол гүн Мен Давудың
йыкылан чадырыны
дикелдерин,

бөвсүлен бөвүрлерини
бежерерин,
вейран болан ерлерини
оңарып,
гадым дөвүрдәки ялы эдерин.
12 Шейдип, ысрайыл халкы
Эдомың аман галанларына,
Маңа дегишли болан эхли
миллетлере эелик эдер.
Муны шу иши битирйән
Худайыңыз Реб айдяндыр.

13-15 Ине, шейле гүнлер гелер –
Хөкмүрован Реб диййәр,
ер сүрйән орак оряның
ызындан етер,
үзүм сыкян экиш дөвүрүне
ченли ишини гутармаз,
ширин шерап даглардан
дамар,
бүтин депелерден-де жошуп
акар.
Халкым Ысрайыла өңки
абаданчылыгыны
гайтарарын,
юмулан шәхерлери дикелдип,
оларда месген тутарлар,
үзүм багларыны отурдып,
оларың шерабыны ичерлер,
баг-бакжалар экип, оларың
мивесини иерлер.
Мен олары өз топрагында
отурдарын,
Мениң өзлерине берен
топрагымдан
инди олар хич хачан
чыкарылмаз.
Муны Худайыңыз Реб айдяндыр.

Абадя пыгамбериң китабы

Гириш

Б. э. өң 586-нжы йылда Иерусалим шәхери бабыллылар тарапындан вейран эдилйәр. *Абадя пыгамбериң китабы* хем шу вакаларың болуп гечен дөврүнден соң язылыпдыр дийип хасапланылар. Иерусалимиң вейран эдилмегине ысрайылларың гадымы душманы болан эдомлылар гаты бе-

генйәрлер. Олар диңе бегенмек билен чәкленмән, басыбалыжыларара көмек берип, шәхери талаярлар. Абадя пыгамбер Худайдан ылхам алып, ысрайыл халкының душманлары болан эдомлыларың ве бейлеки халкларың жезаландырылжакдыгы барада пыгамберлик эдйәр.

Мазмуны

Эдом юрдуна гаршы пыгамберлик.....	1:1-14
Реббиң гүни.....	1:15-21

1-нжи бап

Эдом юрдуна гаршы пыгамберлик

¹Абадя гелен аянлык:

Хөкмүрован Реб Эдом барада шейле дийди:
«Миллетлере векилиң иберилендигине хабар гелди.

Ребден гелен векилиң: „Туруң, Эдома гаршы сөвеше чыкалың!“ диен хабарыны эшитдик.

²Эдом, Мен сени халкларың арасында иң песи эдерин сен бүтинлей рысва боларсың.

³Текепбир йүрегиң алдады сени.

Сен белентде, гаяларың ховпсуз еринде яшаяң, „Мени песе – ере ким дүшүрер?“ дийип, калбыңдан айдяң.

⁴Эгер сен бүргүт дейин ёкары галсаң-да, хөвүртгәңи йылдызларың арасында гойсаң-да, ол ерден Мен сени ашак дүшүрерин!»

Муны Реб айдяңдыр.

⁵«Сениң ичине огрулар гирдим ия гижеки талаңчылар? Огрулар диңе өзүне герегини огурламазлармы?

Эгер үзүм багыңа гирселер, саңа-да миведен галдырмазлармы?

- Эмма сен нәхили вейран
болдуң!
- ⁶ Ысав несли ничик таланды,
оңуң хазынасы дөрүлди.
- ⁷ Сен билен саламатлыкда
яшанлар сени алдадылар.
Әхли аркадашларың сени
серхетден чыкардылар.
Биле дуз ийшен адамларың
сенден рүстем чыкдылар.
Муны сен аңшырмадың».
- ⁸ «Шол гүн – Реб диййәр –
Мен Эдомың акыллы
адамларыны
ве пайхаса дүшүнйәнлерини
Ысав дагында гырманмы?
- ⁹ Тейман, сениң батырларыңы
горкы-ховсала басар.
Оларың бары Ысав дагында
гырлып ёк эдилер.
- ¹⁰ Доганың Якубың неслине
залымлык эдениң үчин,
бүтин бетнам боларсың ве
эбеди ёк эдилерсиң.
- ¹¹ Кесекилер оларың эмлэгини
талан гүнүнде,
сен кеседе дуруп серетдиң.
Гелмишеклер дервезеден
гиренде,
Иерусалим үчин бже
чекиленде,
сен-де оларың бири ялы болдуң.
- ¹² Доганың – Яхуданың неслиниң
бетбагт гүнүнде гүлмели
дәлдиң.
Олара бела инен гүнүнде,
сен хешелле какмалы дәлдиң.
Оларың хасрат гүнүнде
магтанмалы дәлдиң.

- ¹³ Сен Мениң халкыма бела гелен
гүнүнде,
оларың дервезесинден
гирмели дәлдиң.
Оларың гыргынчылык гүнүне
ичинден бегенип серетмек,
хелөкчилик гүнүнде оларың
эмлэгине галташмак
хич догры дәлди.
- ¹⁴ Ёлуң чатрыгында дуруп,
гачан адамлары тутмалы
дәлдиң.
Хасрат гүнүнде аман
галанлары
душмана бермели дәлдиң.

Реббиң гүни

- ¹⁵ Чүнки, Реббиң әхли
миллетлере хөкүм этжек
гүни голайлап гелйәр.
Эй, Эдом, нәме эден болсаң,
саңа-да шол болар.
Эдениң башыңа дүшер.
- ¹⁶ Чүнки, сиз, яхудалар,
Мениң мукаддес дагында
ичдиниз.
Әхли миллетлер-де хемише
шейле ичерлер ве ювудып,
асла болмадык ялы
боларлар.
Себәби жеза кәсесинден
ичерлер.
- ¹⁷ Йөне Сион ^a дагында жезадан
халас галанлар болар
ве Сион дагы мукаддес болар.
Якубың несли өз мүлкүне
говшар.
- ¹⁸ Якубың несли от болар,
Юсубың зүряды алава
дөнер.

^a 1:17 Сион – бу Иерусалим шәхериниң бейлеки ады. Сөзлүге серет.

Одуң саманы якышы ялы,
олар Ысавың неслинден ыз
гоймаз.

Ысавың илинден гутуланы
болмаз.

Чүнки муны Реб айтды.

¹⁹ Негеп чөлүнің халкы Ысав
дагыны эелэр.

Байырлыкдакы адамлар
пилиштдилериң топрагыны
зелэрлер.

Олар Эфрайым хем Самария
топрагына ченли етерлер.

Бенямин несли Гилгады
зелэр.

²⁰ Сүргүн эдилен ысрайыл
сөвешижилери
Кенганың Сарепата ченли
ерлерине эе боларлар.

Иерусалимден Сепарада
сүргүн эдиленлер
Негепдэки

галалары эелэрлер.

²¹ Еңижилер Ысав дагларының
үстүнден хөкүм сүрмек
үчин,

Сион дагының үстүне
чыкарлар.

Патышалык Реббиңки
болар».

Юнус пыгамбер

Гириш

Юнус пыгамбер китабы бейлеки пыгамберлериң китапларындан тапавутланяр. Бу китапда б. э. өң VIII асырда яшан Юнус пыгамбериң башдан гечирен вакалары беян эдилйэр.

Худай Юнуса Ысрайыл юрдунын ганым душманы болан Ашур патышалыгының пайтагты Ниневэ гитмеги ве «онуң халкының гүнэкэрдигини жар этмеги» буюряр. Эмма Юнус Худайың хабарыны ол ере етирмекден горкуп, бүтинлей башга угра гидйэн гэмэ мүййэр. Онуң мүнөн гэмиси ёлда хелэкчиликке учраяр, деңиз

балыгы оны ювудяр. Юнус ахырсоңы Ребден медет дилэп, Онуң рехимдарлыгына ве гечиримлигине бил баглаяр. Башдан гечирен ховсалалы вакалардан соң, Юнус хөвес билен Худайың эмирине боюн боляр.

Юнус пыгамбериң китабында Худайың Өз яраданларының эхлисине эркиниң етйэндиги, шол бир вагтың өзүнде-де, олары сөййэндиги, рехимлидиги, гечиримлидиги, хатда Өз халкының душманларыны жезаландырмагың, ёк этмегиң дерегине олары гораяндыгы гөркезилйэр.

Мазмуны

Юнус пыгамбер чагырыляр, йөне ол боюн болмаяр	1:1-16
Юнус тоба гелип, халас эдилйэр	2:1-11
Юнус Ниневэниң йыкылжакдыгыны айдяр	3:1-10
Худай Ниневэ рехим эдйэр	4:1-11

1-нжи бап

Юнус Реббиң эмринден боюн товляяр

¹Эмитай оглы Юнуса Реббиң шу сөзи аян болды: ²«Ханы бол, Ниневэ – ол бейик шөхере гит-де, онуң халкының гүнэкэрдигини жар эт, чүнки оларың бетпэллиги Маңа аян болды».

³Йөне Юнус Реббиң назарындан гачып, Таршыша гитмек үчин ёла дүшди. Ол Яфо шөхерине гелип, Таршыша гидйэн бир гэми тапды. Гэминиң ёл кирейини төледи ве Реббиң назарындан гачып, Таршыша гитмек үчин, гэмичилер билен биле гэмэ мүнди.

⁴Эмма Реб деңзе гүйчли ел иберди; деңизде элхенч гай туруп, гэми чагшара гелди. ⁵Гэмичилери горкы гаплап

алды; оларың херси өз худайыны чагырмага башлады. Олар гәминиң еңлетмек үчин, йүклерини деңзе ташладылар. Юнус болса ашакда, гәминиң ички аммарында сүйжи ука гидипди. ⁶Гәминиң башлыгы онуң янына гелип: «Хей! Сен нәме ятырсың? Тур, өз худайыңы чагыр. Белки, онуң рехими инип, бизи халас эдер» дийди.

⁷Шол вагт гәмичилер бири-бирлерине: «Гелиң, бже аталың-да, хайсымыз себәпли бу бела дучар боландыгымызы билелиң» дийишдилер. Шейлеликте, олар гурра ташладылар. Гурра Юнуса дүшди.

⁸Онсоң: «Сен бизе айт, нәме себәпли бу бела саташдык? Бу ерде нәме ишләп йөрсүң? Ниреден гелйәрсин? Сен нирели? Хайсы халкдан боларсың?» дийип, олар ондан сорадылар.

⁹Юнус булара: «Деңзи ве гуры ери ярадан Гөгүң Худайы Реббе сыгынярын. Мен еврейдириң» дийип жогап берди. ¹⁰Соңра гәмичилер жуда горкдулар ве Юнуса: «Нәме үчин бейтиң?» дийдилер. (Себәби Юнус олар өзүниң Реббинң назарындан гачып баряндыгыны айдыпды.)

¹¹Деңиз гитдигисайы газаба мүнйәрди. Гәмичилер Юнуса: «Деңиз көшешер ялы, биз сени нәме эдели?» дийдилер. ¹²Юнус олар: «Бу гайтупана дучар болмагыңыза өзүмиң себәпкәрдигими мен билйәрин. Мени гөтеринң-де, сува ташлаң, шонда деңиз көшешер» дийди.

¹³Олар етишибилдиклерине күрәкләп, кенара чыкмага дыржашярдылар, йөне бу олар башартмаярды, чүнки деңиз гитдигисайы гүйчли чырпынып, олар гаршылык гөркезийәрди. ¹⁴Шондан соң олар Ребби чагырмага дурдулар: «Я Реб, бу адамың жаны

үчин бизи хеләк этме, буларың хеммеси Сениң ислегиң билен болды. Шоңа гөрә, бизи нәхак гана галдырма». ¹⁵Соңра олар Юнуса гөтердилер-де, деңзиң дүйбүне гойбердилер. Деңиз дессине көшешди. ¹⁶Гәмичилер Ребден гаты горкдулар; Оңа гурбанлык бердилер ве Оңа гуллуқ этмәге касам ичдилер.

2-нжи бап

¹Шондан соң Реб улы бир балыга Юнуса ювутмагы эвр этди. Юнус үч гиже-гүндизләп балыгың гарнында болды.

Юнусаң догасы

²⁻³Соңра Юнус балыгың гарнындан өз Худайы Реббе йүзленип, шейле дога окады:

«Жебир чекенимде, я Реб,
чагырдым Сени.

Жогап бердиң маңа.

Өлүлер диярының гойнундан
чагырдым Сени,
эшитдиң Сен наламы.

⁴Чунлуга, деңизлерин багрына
ташладың мени.

Гуршады сувлар мени.

Әхли гүйчли толкунларың
үстүмден гечди мениң.

⁵Шонда назарындан ковулдым
дийдим,
я Реб, Сениң мукаддес
ыбадатхананы
ене нәдип гөерерин дийдим.

⁶Сув кекирдегиме гелди.
Есир дүшдүм чуңлуга.
Башыма чолашды деңиз
отлары.

⁷Индим дагларың дүйбүне.
Гапылары бакы япыляң ере
дүшдүм.

Йөне, эй, Худайым Реб,
жанымы чуңлукдан халас
этдиң.

⁸ Я Реб, жандан умыт үзенимде,
Сени чагырдым.

Өз мукадес ыбадатхананда
сөзүми эшитдиң.

⁹ Пуч бутлара сыгынанлар
өз вепалылыгыны терк
этдилер.

¹⁰ Мен велин алкышлы айдымлар
билен

Саңа гурбанлык берерин.

Касамымы бержай эдерин.

Гутулыш Ребдендир».

¹¹ Реб балыга эвр этди. Балык Юнусу
гуры ере гусды.

3-нжи бап

Юнус Реббе боюн боляр

¹⁻² Юнуса Реббин сөзи икинжи ге-
зек гелди: «Ханы бол, Ниневэ – шол
бейик шэхере гит-де, Мениң өзүңе
айдяңларымы онуң халкына етир!»

³ Шунлукда, Юнус Реббин сөзү-
не боюн болды ве Ниневэ тарап ёла
дүшди. Ниневе жуда улы шэхерди.
Онуң ол башындан бу башына чен-
ли үч гүнлүк ёлды. ⁴ Юнус шэхере
гирди ве бир гүнлүк ёл гечип: «Ене
кырк гүнден Ниневе йыкылжак» ди-
йип жар чекди. ⁵ Ниневелилер Худая
ынандылар. Олар улудан-кичэ хемме-
лере агыз беклемеги ыглан этдилер.

⁶ Бу хабар Ниневе патышасына етен-
де, ол тагтындан дүшүп, ша лыба-
сыны чыкарды ве жул гейнип, күл
үстүнде отурды. ⁷ Соңра ол өзүниң
хем-де төрелериниң адындан Нине-
вэниң халкына шейле буйрук бер-
ди: «Әхли адамлар-да, хайванлардыр

мал-гаралар-да хич зат иймесинлер,
сув-да ичмесинлер. ⁸ Ынсану-хайван
жул гейинсин, бар гүйжи билен Ху-
дая перят этсин, өз яман ёлундан дө-
нүп, бет ишлеринден эл чексин. ⁹ Бел-
ки, Худай пикирини үйтгедер, газа-
бындан сакланар; шейдип, биз хеләк
болмарыс».

¹⁰ Шондан соң Худай оларың эден-
лерини, яман ёлдан дөнендиклерини
гөрүп, газабундан сакланып, гөркез-
жек диен эрбетлигини олара гөркез-
мекден эл чекди.

4-нжи бап

Юнус гахарланяр

¹ Юнус муна гаты гамланды ве онуң
гахары гелди. ² Ол Реббе шейле дога
окады: «Я Реб, шейле болжагыны мен
өз юрдумдакам айтманмыдым нәме?
Мен шол себәпден хем дессине Тар-
шыша гачдым-а. Сениң мерхеметли,
рехимли, гиң гөвүнли, садык сөйгә
бай Худайдыгыңы ве жеза бермек-
ден эл чекмәге тайындыгыңы бил-
йәрдим ахырын. ³ Инди болса, Я Реб,
мениң жанымы ал, чүнки яшаным-
дан өленим говудыр».

⁴ Реб оңа: «Сениң гахарланмага ха-
кың бармы?» дийди.

⁵ Юнус шэхерден чыкды ве онуң
гүндогар тарапында бир ерде дыз эп-
ди. Шол ерде өзүне чатма дикди ве
шэхере нәме боляныны гөрмек үчин,
ол онуң көлегесинде отурды. ⁶ Юну-
сың үстүне сая салар ялы ве оны кө-
шешдирер ялы, Бейик Худай ол ер-
де бир дүйп өсүмлик гөгертди. Му-
ңа Юнусың гөвни галкынды. ⁷ Эмма
эртеси гүн дандан Худай бир гурчук
иберди ве ол гурчук өсүмлиги ичин-
ден ийип, оны гуратды. ⁸ Гүн доганда,

Худай гүндогардан эпгек өвүсдирди. Гүн Юнусың депесини гайнадып башлады, онда ысгын-мыдар галмады. Ол өзүне өлүм диләп: «Яшанымдан өленим говудыр» дийди.

⁹Худай Юнусдан: «Өсүмлик батта гахарланмага хақың бармы?» дийип сорады. Юнус: «Хава, хакум бар. Гахардан яңа өзүме өлүм диләйәрин» дийди.

¹⁰⁻¹¹Шонда Реб оңа шейле дийди: «Өз зәхметиң сиңмедик, бир гижәниң ичинде өсүп, бир гижәниң ичинде-де гуран өсүмлиге сениң небсиң агыранда, сагыны-солуны сайгарып билмейән йүз йигрими мүнден агдык адама ве көп малгарасы болан шейле улы шәхер Ниневә Мениң ненең хайпым гелмесин?»

Мика пыгамберің кітабы

Гириш

Мика Ишая пыгамберің дөврүнде яшан пыгамбердир. Ол гүнорта патышалыгы Яхуда дегишли шәхерчелерің биринде яшаярды. Амос пыгамбер өз вагтында демиргазык патышалыгы милли бетбагтчылыга учрар дийип дуйдурыпды. Мика пыгамбер хем өз гезегинде шейле бетбагтчылыгың Яхуда юрдуна хем инжекдиги барада пыгамберлик эдйәр. Демиргазык ве гүнорта патышалыкларың үстүнден инен бетбагтчылыгың себәплери меңзешди: Худай адалатсызлыгы йигренйәндиги үчин, адалатсызлык эдйән адамлары жезаландырырды. Йөне Мика пыгамберің пыгамберлик сөзлери хас айдың болуп, оларда гележеге болан берк умыт бардыр.

Худайың хөкмүрованлык сүрмегинде тутуш әлем-жаханда паракхатлыгың болжагы (4:1-4) ве Давудың неслинден доглуп, миллетлере паракхатлык гетиржек бейик Патыша (5:2-5) барадакы Миканың пыгамберликлерини айратын белләп гечмек болар. Ысрайыл пыгамберлерің айданларының жеми Мика пыгамберің кітабының бир аядында жемленендир:

«Эй, адамзат, Реб ягшының нәмедигини саңа билдирди. Адалаты бержсай этмекден, мерхемети сөймекден, Худайыңызың өңүнде кичи гөвүнли гезмекден башга Реб сизден нәме талап эдйәр?»

6:8.

Мазмуны

Ысрайылың ве Яхуданың хөкүм эдилмеги.....1:1–3:12
 Галкыныш ве паракхатлык4:1–5:15
 Дуйдурыш ве умыт хабары..... 6:1–7:20

1-нжи бап

¹Яхуда патышалары Ётамың, Ахазың ве Хизкияның дөврүнде морешетли Мика пыгамбере Самария ве Иерусалим барада Реббің сөзи аян болды.

Самария билен Иерусалим хөкүм эдилйәр

²Әхлиңиз эшидиң, эй, халклар!

Гулак гоюң, эй, земин ве онун яшайжылары!

Хөкмүрован Реб мукаддес месгенинден

- сизе гаршы гүвәлик эдер.
³ Ине, Реб Өз меканындан
 чыкып,
 ер йүзүне инип, байырларда
 йөрөр.
⁴ Даглар Онуң аяк астында
 эрэр,
 дерелер бөвсүлип,
 отда эрейән мум ялы,
 кертден инйән сув дейин
 болар.
⁵ Буларың бары Якубың
 несиллериниң языгы,
 Ысрайыл халкының гүнәлери
 үчиндир.
 Якубың несиллериниң языгына
 ким себәпкәр?
 Самария дәлми?
 Яхуданың бутлара сеждегәхи
 ниреде?
 Иерусалимде дәлми?
⁶ «Шонуң үчин Мен Самарияны
 харабачылыга,
 үзүмчилик ерине өвдерин.
 Дашларыны дерә дөкүп,
 дүйплерини ачык гоярын»
 диййәр Реб.
⁷ «Әхли бутлары бөлек-бөлек
 эдилер,
 харам газанчларының бары
 ода якылар,
 бутларының барыны ёк эдерин,
 чүнки булары лолы газанжы
 билен топлады.

Олар ене-де лолы газанжына
 өврүләр» диййәр Реб.

Миканың агысы

- ⁸ Мунуң үчин мен аглап, дады-
 перят эдерин.
 Эшиксиз ве аякялаңач гезерин.
 Шагаллар кимин увларын.
 Дүегушлар кимин гөзяш
 дөкерин.
⁹ Самарияның ярасына эм ёк.
 Ол Яхуда гелип етди.
 Халкымың дервезесине,
 Иерусалиме барып етди.
¹⁰ Муны Гатда айтмаң ^а,
 ахы-налаңызы бес эдиң;
 Бейтлегапарда ^б
 гамгынлыктан гума
 тогаланың.
¹¹ Эй, Шапыр ^в халкы!
 Ялаңачланып, утанч ичинде
 өтүң.
 Саванан халкы чадырындан
 чыкмасын ^г.
 Бейтесел халкының өзи яс
 тутяр,
 ондан сизе ярдам болмаз.
¹² Маротың ^д халкы ягшылыга
 сабырсызлык билен
 гарашяр,
 эмма Реб Иерусалимиң
 дервезесине бела индерди.
¹³ Эй, Лакыш халкы, йүврүк аты ^е
 араба гош.

^а **1:10 Гатда айтмаң** – еврейче *Гат* ве *айт* сөзлериниң айдылышы меңзешдир.

^б **1:10 Бейтлегапар** – бу сөз *гум өйи* диймеги аңладяр.

^в **1:11 Шапыр** – бу сөз *якымлы* диймеги аңладяр.

^г **1:11 Саванан... чыкмасын** – еврейче *Саванан* ве *чыкмак* сөзлериниң айдылышы меңзешдир.

^д **1:12 Еврейче Марот** ве *ажы* сөзлериниң айдылышы меңзешдир.

^е **1:13 Лакыш халкы, йүврүк аты** – еврейче *Лакыш* ве *йүврүк ат* диен сөзлерин айдылышы меңзешдир.

- Сен Сион гызының ^a
гүнәсиниң гөзбашысың,
чүнки Ысрайылың языгы
сенден чыкды.
- ¹⁴ Инди Морешетгата хошлашык
совгадыны берерсиң.
Акзып ^b обасы Ысрайыл
патышаларына дузак болар.
- ¹⁵ Эй, Мареша илаты,
Реб галаңыза басыбалыжы ^c
гөндерер.
Ысрайылың бейик
ёлбашчылары
Адуллам галасында гизленер.
- ¹⁶ Сөйгүли огулларыңыза
яс тутмак үчин сачыңызы
сырың.
Башыңыз чайкелиңки кимин
кел болсун,
чүнки чагаларыңыз сүргүн
эдилер.

2-нжи бап

Адалатсызлык юрды вейран эдйэр

- ¹ Дүшегинде пислик
ойлаянларың,
ниетини ямана дүвйәнлерин,
дат гүнүне!
Даң атанда ниетлерини амала
ашырырлар,
чүнки оларың муңа гүйжи
етйэр.
- ² Гөзүне якан экин
мейданларыны
зорлук билен алярлар,
ислән өйлерини элейерлер;
бирини өйүнден,

- ене бирини болса мирасындан
махрум эдйэрлер.
- ³ Шонун үчин Реб шейле дийэр:
«Мен бу халка гаршы бела
тайынлаярын,
ондан боюн гачырып
билмерсиңиз.
Башыңызы дик тутуп
гезмерсиңиз,
чүнки бу пис замана болар.
- ⁴ Шол гүн сизи масгаралап
янсыларлар,
сиз шейле агы айдымыны
айдарсыңыз:
„Бүс-бүтин вейран болдук!
Реб халкымың мирасыны
дагадыр.
Ол муны элимден аляр!
Еримизи хайынлара пайляяр“».
- ⁵ Муңа гөрә Реббиң халкының
арасында
юрт биче үсти билен
пайлашыланда,
сизден пайы мирас алмага
адам тапылмаз.
- ⁶ Адамлар: «Вагыз этме» дийип,
маңа вагыз эдйэрлер,
«Бейле затлар хакда вагыз
этме,
биз утанжа галмарыс»
дийэрлер.
- ⁷ Эй, Якубың несли, хей:
«Реббиң сабыр кәсеси
долдумы?
Ол бейле ишлери эдерми?»
диймелими сиз?
Мениң сөзлерим догручылың
хайрына дәлми нәме?

^a **1:13 Сион гызы** – бу Иерусалим халкы диймекдир. Сөзлүге серет.

^b **1:14 Акзып** – бу сөз алдав диймеги аңладяр.

^c **1:15 Мареша... басыбалыжы** – еврейче *Мареша* ве *басыбалыжы* сөзлериниң айдылышы меңзешдир.

- ⁸ Эмма сиз халкымың
гаршысына
душман кимин аяга
галярсыңыз.
Сөвешден гелйәнлериң,
асуда гечип барянларың
эгнинден
донларыны сыпырарсыңыз.
- ⁹ Халкымың аялларыны
рахат өйлеринден ковяңыз.
Чагаларыны берекедимден
эбедилик махрум эдйәниз.
- ¹⁰ Туруң, гидиң,
чүнки бу ер дынчылык ери
дәлдир!
Мурдарлыгыңыз зерарлы
бу ер залымлык билен вейран
эдилер.
- ¹¹ Яланчы, кеззап бири гелип:
«Сизе бол шерап ве чакыр
хакында вагыз эдейин»
дийсе,
бу халк шейле пыгамбери
кабул эдер.

***Ысрайылың аман галанларына
Реббич вадасы***

- ¹² «Эй, Якубың несиллери,
Мен хөкман әхлиңизи бир ере
йыгнарын.
Ысрайыллардан аман
галанларыны бир ере
топларын.
Мен сизи агылдакы гоюнлар
кимин,
өрүдәки сүри кимин бир ере
гетирерин.
Юрдуңыз ене-де адамдан
долар».
- ¹³ Таңры әл ачып, халкың
өңүнден гидер.
Гала дервезелерини йыкып,
дашары чыкарлар.

Патышалары баш болар,
Реб өңлеринден йөрәр.

3-нжи бап

***Әлбаишчылар ве пыгамберлер
язгарыларлар***

- ¹ Мен-Мика дийдим:
«Гулак гой, эй, Якуп
неслиниң баштутанлары,
Ысрайыл халкының
хөкүмдарлары!
Адалаты билмели сиз дәлми
нәме?»
- ² Сиз ягшылыгы йигренип,
яманлыгы сөййәрсиниз,
халкымың хамыны союп,
сүегинден этини
сыпырарсыңыз.
- ³ Халкымың хамыны союп,
этини иййәрсиниз,
сүеклерини дөвүм-дөвүм эдип,
газана, таба атылжак
эт кимин догрярарсыңыз».
- ⁴ Соңра олар Реббе дады-перят
эдерлер.
Эмма Реб олара жогап бермез.
Ол йүзүни олардан гизләр,
чүнки олар пис ишлери
этдилер.
- ⁵ Халкымы азашдырып,
өзлерини доюрянлара
асудалык диләп,
доюрмаянлара-да уруш ыглан
эдйән
пыгамберлер хакында Реб
шейле диййәр:
- ⁶ «Мунуң үчин гижәңиз
гөрнүшсиз болар,
сизи түмлүк гаплар, палчылык
эдип билмерсиңиз.

Пыгамберлерің үстүндөн гүн
яшар,

гүндиз гижэ өврүлөр.

⁷Гөргүрлер масгара эдилер,
палчылар утанжа галар.

Худайдан жогап болманы
үчин,
олар уятдан йүзлерини
өртөрлөр».

⁸Мен болса Якуба азыгыны,
Ысрайыла гүнәсини жар
этмәге,

Реббиң Рухы билен гүйчден,
адалатдан, гудратдан
долудырын.

⁹Муңа гулак асың,
эй, адалаты йигренип,
хакыкаты ёйян

Якуп неслиниң баштутанлары!
Ысрайыл халкының
ёлбашчылары!

¹⁰Сионы ган билен,
Иерусалими адалатсызлык
билен бина эдйәнлер!

¹¹Онуң баштутанлары пара алып,
хөкүм чыкарырлар,
руханылары төлегли сапак
берйәрлер,
пыгамберлери пул үчин
палчылык эдйәрлер.

Шонда-да олар Реббе даянып:
«Реб бизиң билендир!
Башымыза хич бела гелмез»
диййәрлер.

¹²Шонуң үчин хем сиз себәпли
Сион экин мейданы кимин
сүрлөр.

Иерусалим харабачылыга
өврүлип,
даг депесиндәки
ыбадатхананы
жеңцеллик басар.

4-нжи бап

Реббиң дагы

(Ишая 2:1-4)

¹Ахыркы гүңлөрдө шейле
болар:

Реббиң өйи дагларың иң
бейиги дей беркарап
эдилер,

депелерден белент болар ол,
халклар оңа тарап эңерлер.

²Көп миллетлер гелип, шейле
диерлер:

«Гелиң, Реббиң дагына,
Якубың Худайының өйүне
чыкалың,

ёдаларындан йөрәр ялы,
Ол бизе Өз ёлларыны
өвредер».

Чүнки канун Сиондан,
Реббиң сөзи Иерусалимден
чыкар.

³Реб халклар арасында казылык
эдер,

көп миллетлериң даваларыны
чөзөр;

олар гылычларындан азал,
найзаларындан орак ясарлар.
Миллет миллете гаршы гылыч
галдырмаз,

сөвешмеги өвренмезлер инди.

⁴Хер кес өз үзүм,

инжир багларының саясында
отурар,

олары хич ким горкузмаз,
чүнки Хөкмүрөван Реббиң
Өзи айтды.

⁵Бүтин халклар өз

худайларының ызына
эерерлер,

эмма биз өмүрлик Худайымыз
Реббиң ызына эерерис.

**Ысрайыллар сүргүндөн
гайдып гелжөк**

- ⁶ Реб диййэр: «Шол гүн Мен майыплары йыгнарын. Ковлан, эжир гөрөн халкымы бир ере топларын.
- ⁷ Агсаклары аман галдырарын, узаклара сүрленлери гүйчли миллет эдерин. Шу гүндөн тэ эбедэ ченли Сион дагында Мен – Реб олара хөкүмдарлык эдерин».
- ⁸ Эй, сүриниң гөзөгчи диңи болан Сион гызының галасы! Гайтарылып берлер хөкүмдарлыгың, Иерусалим гызының патышалыгы дикелдилер.
- ⁹ Инди нэме үчин мөңнүрип агляяң? Догурян аял ялы нэмэ ах чекйэң? Патышаң ёклогы үчинми? Геңешдарың хелэк боланы үчинми?
- ¹⁰ Эй, Сион гызы, догурян аял ялы агырыңы чекип, гөргини гөр. Чүнки инди дүзде яшарсың сен, галадан чыкып, Бабыла гидип, ол ерде халас боларсың. Реб шол ерде душмандан халас эдер сени.
- ¹¹ Инди көп миллетлер Саңа гаршы бирлешип: «Гой, Сион харам болсун, муны өз гөзүмиз билен гөрели!» дийишйэрлер.

- ¹² Эмма Реббиң пикирини билмейэр олар, Онуң максадына-да дүшүнмейэрлер. Харманда дөвүлжек бугдай десселери дей жезаландырмак үчин Реб олары бир ере жемледи.
- ¹³ Реб шейле диййэр: «Эй, Сион гызы! Тур, дөвөк дөв! Шахыңы демирден, тойнакларыңы бүрүнчден эдерин Мен. Онсоң сен көп халклары эзерсиң. Оларың эхли газананларыны, байлыкларыны Мана – бүтин элемин Хөкүмдарына багыш эдерсиң».

5-нжи бап

Бейтуллахамдан чыкжөк хөкүмдар

- ¹ Эй, Иерусалим халкы, гошуңыңы топла! Дашымыз габаляр. Ысрайыл хөкүмдарының дулугына таяк билен урярлар.
- ² Эмма сен, эй, Бейтуллахам-Эфрат, Яхуда уругларының кичиси болсаң-да, сенден чыкар Ысрайылда Мениң үчин хөкүмдарлык этжек, онуң аслы овалдан, гадымдан бәри бардыр.
- ³ Тэ гөврели аял догурянча, душманларына табшырылар ысрайыл халкы.

- Соңра онун есир дүшен
доганлары
Ысрайыл халкына
доланарлар.
- ⁴ Ол гелип, Реббиң гүйжи билен,
Худайы Реббиң ажайып ады
билен
бакар сүрини.
Олар асуда яшарлар;
бүтин дүнийә яйрар бейиклиги
онуң.
- ⁵ Ол халкына парахатчылык
гетирер.

Ашурлылар юрдумыза гелип,
көшгүмизи басгыласалар,
биз еди чопаны, секиз сердары
оларың гаршысына иберерис.

- ⁶ Олар Ашур юрдуны гылыч
билен,
Нимроды алавлы гылыч
билен доландырарлар.
Серхедимизден гечип,
юрдумыза гиржек болян
ашурлылардан халас эдерлер
бизи.

- ⁷ Якубың неслинден аман
галанлары
көп халкларың арасында
Реббиң иберен чыгы дек,
ынсана гарашмаян,
адамзатдан чөзүлмейән,
от үстүне ягян чабга дек
боларлар.

- ⁸ Якубың неслинден аман
галанлары
миллетлериң, көп халкларың
арасында
жеңнел хайванларының
арасындакы арслан,
гоюн сүрүсине аралашан шир
чагасы дек боларлар,

арслан дей хужүме геченде,
басгылап, түйдүм-түйдүм
эдер,
хич ким олары онун
пенжесинден халас этмез.

- ⁹ Эй, ысрайыллар, сиз
гаршыдашларыңызы
енерсиңиз.
Әхли душманларыңыз
гырлып ёк болар.
- ¹⁰ Реб диййәр:
«Шол гүн атларыңызы
гырарын,
сөвеш арабаларыңызың ёгуна
янарын.
- ¹¹ Юрдуңызың шәхерлерини
вейран эдерин,
әхли галаларыңызы хараба
өверин.
- ¹² Жадыгөйлериңизи гырарын,
араңызда палчы
галдырмарын.
- ¹³ Бутларыңызы, дикме
дашларыңызы ёк эдерин,
инди сиз өз элиңизиң ишине
сежде этмерсиңиз.
- ¹⁴ Ашера бутларыны согруп
ташларын,
галаларыңызы вейран эдерин.
- ¹⁵ Боюн болмаян миллетлерден
гахар-газап билен өч аларын».

6-нжы бап

Реб ысрайыл халкыны гүнәкәрлейәр

- ¹ Реббиң айдян сөзүне гулак
асың!
Туруң, даваңызы дагларың
оңүнде беян эдиң,
Байырлар-да сесиңизи
эшитсин!
- ² Эй, даглар, ер йүзүниң сарсмаз
бинятлары,

Реббиң давасына гулак асың!
 Чүнки Реббиң Өз халкы билен
 давасы бар,
 Ол Ысрайыл билен хаклашар.
³ «Эй, халкым, Мен саңа нәме
 этдим?
 Нәмеде саңа йүк болдум?
 Маңа жогап бер!
⁴ Мен сизи Мүсүрден чыкардым,
 Гулчулыктан азат этдим,
 Сизе баш эдип,
 Мусаны, Харуны ве Меръеми
 ибердим.
⁵ Эй, халкым, Мовап шасы
 Баллагың саңа гаршы
 ниетини,
 Бегорың оглы Билгамың оңа
 берен жогабыны,
 Шитимден Гилгала ченли
 болан ишлери ядыңа сал!
 Шонда Мен-Реббиң халас
 эдиш ишлерими билерсиң»
 диййәр Реб.

Адамзат Реббе нәме гайтармалы

⁶ Реббиң хузурына нәме билен
 барайын?
 Гөкдәки Худая нәхили сежде
 эдейин?
 Онуң хузурына
 якма гурбанлыгы билен
 барайынмы?
 Я-да бир яшар гөлелер билен?
⁷ Реб мүңлерче гочдан,
 Он мүңлерче зейтун яглы
 дeryдан хошал болармы?
 Языгым үчин новбахар оглумы
 берейинми?
 Жанымың гүнәси үчин
 билимден өнени
 берейинми?
⁸ Эй, адамзат, Реб ягшының
 нәмедигини саңа билдирди.

Адалаты бержай этмекден,
 мерхементи сөймекден,
 Худайыңызын өнүнде кичи
 гөвүнли гезмекден башга
 Реб сизден нәме талап эдйәр?

Ысрайылың алдавы ве жезасы

⁹ Реб гала сесленйәр,
 (Сениң адыңдан горкмак
 даналыкдыр).
 Ол диййәр: «Эй, халк ве гала
 жемагаты, диңләң!
¹⁰ Өйлерини харам хазыналардан
 долдуран пислери,
 Мен нәдип билмезлиге
 салайын?
 Кем өлчемек нәлетлидир.
¹¹ Ялан терезилер уланан,
 торбасы кем өлчег дашлы
 адамы
 Мен ненеңси аклайын?
¹² Байлары сүтемден долы,
 халкы-да яланчы,
 агызларындан ялан сөзлер
 чыкяр.
¹³ Шонуң үчин Мен сизе зарба уруп,
 гүнәлериниз себәпли сизи
 вейран этдим.
¹⁴ Иерсиңиз, эмма доймарсыңыз,
 ач галарсыңыз.
 Йыгнарсыңыз, йөне
 сакламарсыңыз.
 Сакланыңызы гылыч билен
 ёк эдерин.
¹⁵ Экерсиңиз, эмма ормарсыңыз.
 Зейтуны енжерсиңиз, эмма
 ягыны сүртмерсиңиз,
 үзүм сыкарсыңыз, эмма
 шерабыны ичмерсиңиз.
¹⁶ Чүнки Омры шаның парзларына,
 Ахап несиллериниң пис
 ишлерине эердиңиз,
 геңешлерине уйдуңыз.

Шонуң үчин Мен сизи хараба
өврерин,
илатыңызы иле рысва эдерин;
халкымың кемситмесини
чекерсиңиз».

7-нжи бап

Мика ыгамбериң ахы-наласы

- ¹ Дат гүнүме мениң!
Чүнки мен томус мивесиниң,
үзүмиң галан-гачанының
йыгналышы киминдирин;
екеже салкым ёк иер ялы;
инжириң илки мивесини
күйсейэр гөвнүм!
- ² Ер йүзүнде вепадар галмады,
ынсанларың арасында
догручылы ёк.
Ган дөкмек үчин букуда ятыр
бары,
доган догана дузак гурыр.
³ Пис ише түргендир эллери,
хөкүмдарлар, казылар пара
сораярлар,
гүйчлүлөр арзувына зор билен
амал эдйэрлер.
Адалаты ёйярлар шейдип.
⁴ Иң говусы тикен киминдир,
иң догручылы тикенли
гермевден бетердир.
Гөзегчилериниң дуйдурышы
дей,
оларың жеза гүни гелип етди.
Инди ховсала дүшйэр олар.
⁵ Достуңа ынанма,
гардашыңа бил баглама,
гужагыңда ятың аялыңың янында
агзыңа бек бол.
⁶ Чүнки оглы атасыны эсгермейэр,
гыз энесине гаршы гидйэр,
гелин гайыненесиниң йүзүни
аяр,

өз ичериңиз сизе душмандыр.
⁷ Эмма мен гөзлерими Реббе
дикерин,
Халасгэр Худайыма бил
багларын.
Маңа гулак асар Худайым.

Йыкылсам-да, галарын

- ⁸ Эй, душманым, хешелле какма
халыма,
йыкылсам-да, галарын.
Гараңкылыкда отурсам-да,
Реб маңа нур болар.
⁹ Мениң тарапымы чалып,
хөкүм эдип, тэ алып берйәнчө
хакым,
чекмелидирин Онуң гахар-
газабын.
Чүнки мен Реббе гаршы гүнэ
этдим.
Ол мени ягтылыга чыкарар,
мен Онуң хакыкатыны
гөрерин.
¹⁰ «Ханы, Худайың Реб ниреде?»
диен душманым муны гөрөр,
ол утанжа галар.
Душманымың йыкылышыны
өз гөзлерим билен гөрерин.
Көчелериң палчыгы дек,
аяк астында басгыланар ол.
¹¹ Эй, Иерусалим,
диварларың гурулжак гүни
гелер!
Шол гүн узаклара гидер
серхет.
¹² Шол гүн Ашурдан Мүсүре,
Мүсүрден Евфрат дерясына,
деңизден деңзе, дагдан дага
ченли
узаклардан гелерлер сизе.
¹³ Эмма илатларың этмишлери
себэпли,
вейран болар ер йүзи.

- ¹⁴ Я Реб, Өз мирасың болан бу сүрә,
Өз халкыңа хасаң билен
чопанчылык эт!
Олар токайларда,
гөк яйлаларда еке яшаярлар;
гадымкылар дей
Башанда, Гилгатда отлат олары.
- ¹⁵ Бизе ажайып затлар гөркез
Мүсүрден чыкаран
дөврүндәки дей.
- ¹⁶ Миллетлер муны гөрүп,
өз кувватларындан утанарлар.
Эллериңи агызларына
тутарлар,
гулакларыны дыкарлар.
- ¹⁷ Йыланлар ве сүйренижилер
ялы гум яларлар.
Галаларындан титрешип
чыкарлар.
Горкы ичинде Худайымыз
Реббе тарап өврүлип,
- Сенден хедер эдерлер.
¹⁸ Өз мирасындан аман
галанларың
языгыны багышлап,
гүнәсини гечйән башга Худай
бармыка?
Газабыны эбеди сакламаяр
Ол,
чүнки Ол мерхемент
гөркезмеги сөййәр.
- ¹⁹ Рехими инер Онуң бизе ене-де.
Этмишлеримизи аяк астына
атар.
Әхли гүнәлеримизи
дензиң дүйбүне ташларсың.
- ²⁰ Овалдан бәри ата-
бабаларымыза сөз бершиң
ялы,
Якуба ве Ыбрайыма
вепалылыгыңы
гөркезерсиң.

Нахум пыгамбеиң китабы

Гириш

Нахум пыгамбеиң китабы гош-гы гөрнүшинде языландыр. Китапта Ашур шалыгының пайтагты Ниневәниң сынмагы беян эдилйэр. Ашур шалыгы Ысрайылың көне ве ёвуз душманыды. Худай бу шәхере озал Юнус пыгамбер аркалы дуйдурыш берип, гахар-газабыны ондан совупды. Эмма

ашур миллетиниң гитдигисайы артян залымлыгы, текепбирлиги ве рехимсизлиги Худайың сабыр кәсесини пүрепүр эденсоң, Ол Өз гахар-газабыны онуң үстүнден индерип, оны жезаландыряр. Бу вакалар б. э. өң VII асырың ахырларында болуп гечйэр.

Мазмуны

Ниневәниң хөкүм эдилмеги	1:1-15
Ниневәниң сынмагы	2:1-3:19

1-нжи бап

¹Ниневе шәхери хақындакы пыгамберлик; элқошлы Нахум өзүне гелен аянлыгы язып алды.

Реббиң Ниневә гаршы гахар-газабы

²Реб габанжаң ве өч алян Худайдыр,
Ол ар аляндыр ве газапдан долудыр,
душманларындан өч аляндыр,
ягыларына гаршы
газапланяндыр.

³Реб гиң гөвүнли ве гудратлыдыр,
Ол языклыны жезасыз гоймаз.

Реббиң ёлы тупанлы ве гайлыдыр,
булутлар Онуң аяк тозудыр.
⁴Ол буйругы билен деңизлери гурадыр,
бүтин дерялары такырадыр,
Башан ве Кармел даглары соляр,
Ливаның гүллери соляр.
⁵Реббиң өңүнде даглар титрейэр,
байырлықлар эрейэр,
ер сарсяр,
дүйнә илаты билен лерзана гелйэр.

⁶Ким Онуң гахарына гаршы дуруп билйэр?
Ким Онуң ловлаян газабына чыдам эдйэр?

Реббиң газабы от дейин инйэр,
өңүнде гаялар күл-пеекун
боляр.

⁷ Реб ягшыдыр,
бетбагтлык гүнүнде халкына
пенадыр;
Ол Өз пенасындакылары
гораяндыр.

⁸ Эмма Ол Ниневэни
дашгын сил билен ёк эдер,
душманларыны гаранкылыга
ковалар.

⁹ Реббиң гаршысына нэме
дилдүвшүк гурасалар-да,
Ол хеммесини ёк эдер,
мушакгат икиленч инмез.

¹⁰ Душманлар тикенлер дей бири-
бирлерине чырмашып,
аракхорлар кимин
серхошдырлар;
гуры саман дейин якылып
ташланарлар.

¹¹ Реббе гаршы яманлык гураян,
пислиги маслахат берйән
сизден чыкды, эй,
ниневелилер!

Яхуда үчин хош хабар

¹² Реб халкына шейле диййэр:
«Ашурлар көп ве гүйчли
болсалар-да,
гырлып, ёк болуп гидерлер.
Эй, Яхуда, сизе эжир
чекдиренем болсам,
мундан артык эжир
чекдирмерин.

¹³ Сизи Ашурың боюнтырыгындан
азат эдерин,
гандалларыңызы кесип
ташларын».

¹⁴ Реб сиз барада шейле буйрук
берйэр:

«Адыңызы довам этдирер
ялы,
сизден зүрят өнмез.
Худайларыңызың
бутханасындакы ойма,
гуйма бутлары ёк эдерин.
Сизиң габрыңызы тайынларын,
чүнки сиз йигренжисиңиз».

¹⁵ Ине, сизе хош хабар гетирйән,
парахатчылыгы жар эдйән
чапар
даглардан ашып гелйэр.
Эй, яхуда халкы,
байрамларыңы белле,
берен вадаларыңы бержай эт.
Инди пис миллет үстүңизе
хүжүм этмез,
чүнки олар бүтинлей ёк
эдилерлер.

2-нжи бап

Ниневэниң сынмагы

¹ Эй, Ниневе, юмружы гаршына
чыкды,
галаларыңы гора,
ёлы гаравулла.
Билиңи берк гушап,
бар гүйжүңи жемле.

² Душманлар Ысрайылы талап,
хараба өврүп,
үзүм шахалары дек сыпыран
болсалар-да,
Реб Якубың шөхратыны,
Ысрайылың бейиклигини
өңқүси ялы дикелдер.

³ Душман сөвешижилериң
галканы чым гызылдыр,
эсгерлериниң лыбасы гойы
гырмызыдыр.

- Тайярлык гүнүнде сөвеш
 арабаларының тигирлери
 от сачяр,
 сан-сажаксыз найзалар ховада
 галгаярлар.
- ⁴ Сөвеш арабалары көчелерде
 дәлирән дек чапышярлар,
 мейданчаларда чар тарапа
 чарп урярлар.
- Шамчыраглар кимин шугла
 сачып,
 йылдырым дейин
 окдурылярлар.
- ⁵ Ниневе шасы сайлама
 эсгерлерини топляяр,
 олар ёлда бүдрейэрлер,
 хужүм эдйәнлер гала тарап
 окдурылярлар.
- Гермевлер гуруляр,
⁶ деря дервезелери ачыляр,
 көшк опурыляр.
- ⁷ Айдылан бержай болды, шәхер
 сүргүн эдилди,
 кенизлери гумры дейин
 налап,
 гурсакларына урдулар.
- ⁸ Сувы акып гидйән ховдан
 ялыдыр Ниневе,
 «Дуруң, дуруң!» дийип
 гыгырышярлар,
 эмма ыза бакян ёкдур.
- ⁹ Күмши талаң,
 Алтыны талаң!
 Түкениксиз хазына!
 Уммасыз байлык!
- ¹⁰ Чоларды, харабалыга өврүлди,
 вейран болды!
 Йүреклер эзилип, дызлар
 титрейэр,
 хеммәниң сүңци сарсып,
 йүзлери чув ак боляр.
- ¹¹ Арсланларың сүренине,

- яш арсланларың ерине нәме
 болды?
 Арсланларың барян,
 чага арсланларың горкусыз
 гезйән ерине нәме болды?
- ¹² Арсланлар өз чагалары үчин
 етерлик ав авладылар,
 эне арсланлар үчин авуны
 богуп өлдүрдилер,
 говакларыны авдан,
 сүренлерини олжадан
 долдурдылар.
- ¹³ «Мен саңа душмандырын». «Сөвеш арабаларыңы түтедип
 якарын,
 яш ширлеиң гылычдан
 гырларлар,
 ер йүзүнден топлан
 олжаларыңы ёк эдерин,
 чапарларыңың сеси эшидилмез
 асла».
- Муны Хөкмүрован Реб айдяндыр.

3-нжи бап

- ¹ Ганхор шәхериң дат гүнүне!
 Кеззаплыкдан, олжалардан
 долусың,
 түкенмездир сениң
 талаңчылыгың!
- ² Гамчы сеси,
 араба тигирлериниң
 такырдысы,
 чапан атларыңдыр сөвеш
 арабаларының тапырдысы!
- ³ Атлы гошун хужүм эдйэр,
 гылыч ялпылдап, найза барк
 уряр.
 Ййшмек-ййшмек жесетлер,
 сан-сажаксыз ләшлер,
 маслыклара бүдрейэрлер!
- ⁴ Буларың бары зынахорлык
 эдендигиң үчин,

- жадыгөйлигиң билен
 халклары хеләкчилиге
 элтендигиң үчин,
 жадылык билен миллетлери
 гул эдендигиң үчин,
 гөзбагчылык билен халклары
 өзүңе чекендигиң үчин
 болды.
- ⁵ Хөкмүрован Реб:
 «Мен сениң душманыңдырын,
 эй, Ниневе халкы!» диййәр.
 «Эшигиңи сыпырып,
 миллетлере ялаңачлыгыңы
 гөркезерин,
 патышалыклара айбыңы
 ачарын.
- ⁶ Үстүңе нежислик ягдырып,
 иле рысва эдерин,
 томаша өврерин.
- ⁷ Сени гөрөнлериң бары гачып,
 шейле диерлер:
 „Ниневе хараба өврүлди,
 Ким онуң ясыны тутар?“
 Саңа теселли бержеклери
 ниреден тапайын?»
- ⁸ Төвереги сув билен гуршалан,
 Нилиц кенарындакы деңиз
 галалы,
 сув беркитмели Но-Амондан
 нирәң артык?
- ⁹ Эфиопия билен Мүсүр онуң
 чәксиз гүйжүди,
 Пут ве Ливия онуң
 көмөкчилериди.
- ¹⁰ Эмма шонда-да Но-Амон халкы
 тутулып сүргүн эдилди,
 чагалары хер көчәниң
 башында даша урлуп
 өлдүрилди.
 Онуң эмелдарлары үчин биже
 атылды,
- бейик адамлар зынжырланды.
¹¹ Сен хем, эй, Ниневе, серхош
 болуп,
 хушуңдан гидип
 йыкыларсың,
 душманлардан өзүңе пена
 агтарарсың.
- ¹² Әхли галаларың инжир
 агажының
 илки етишен мивеси
 киминдир;
 силкелененде, иййәниң
 агзына дүшйәр.
- ¹³ Эсгерлерине серет,
 олар араңызда хелей
 ялыдырлар!
 Юрдуның дервезелери
 душманларына гужак ачяр,
 дервезәң килтлери күле
 өврүлди.
- ¹⁴ Габав дөври үчин сув чек,
 галаларыңы беркит,
 лайы депеләп,
 палчыгы эйле,
 керпич галыбыны тайынла!
- ¹⁵ Шол ерде янып күл боларсың,
 сен гылычдан өлерсиң,
 сени чекиртгәниң экини
 ялмайшы дек ялмар.
 Чекиртгелерче көпел,
 тенечирлерче өрңе!
- ¹⁶ Сөвдагәрлериң саныны
 көпелтдиң,
 олар гөклердәки
 йылдызлардан-да көп,
 эмма олар чекиртге дей үлкәңи
 талап, учуп гидйәрлер.
- ¹⁷ Горагчыларың тенечирлер,
 баштутанларың чекиртге
 сүрүлери ялы,
 олар Гүнүң сергин чагында
 хаятларда орнашып,

Гүн доган бадына гайып
болярлар,
ниредедиклерини билйән
ёкдур.

¹⁸ Эй, Ашур шасы,
баштутанларың гөзлери
юмландыр.
Танымал адамларың ука
гидендир,
халкың даглара дагады,

олары бир ере жемләре хич
ким ёк.

¹⁹ Дердине дерман болмаз,
яраларың гутулмаз,
сениң башыңа геленини
эшиден хер кес
бегенжинден эл чарпар.
Чүнки сениң дынувсыз
зулумыңдан
хей, гачып гутулан
болдумы?

Хабакук пыгамбериң китабы

Гириш

Хабакук пыгамбер Худайдан гелен гөрнүшлери б. э. өң VII асырда гөрйэр. Шол дөвүрде Бабыл шалыгы дүнйэ агалык сүрйэрди. Пыгамбер бабыллыларың бейлеки халк-лара эдйэн сүтемлерини гөрүп, Реб-бе шейле сөзлер билен йүзленйэр: *«Хилегэрлере ненең жеца бер-мән чыдаяң, эрбетлер өзлерин-ден догрыны ювудярка, Сен нә-ме дымяң?»*

1:13.

Реб хем муна жогап берип, вагты геленде херекет этжекдигини, дог-ручылың болса иман билен яша-жакдыгыны айдыр.

Хабакук пыгамбер эрбетлериң жезаландырылжакдыгы барада-кы пыгамберликлери хем айдыр. Китап онуң берк иманыны бе-ян эдип, бейик Худайың шаны-на айдылян өвги нагмасы билен тамамланяр.

Мазмуны

Хабакук пыгамбер шикаят эдйэр ве Реб жогап берйэр 1:1–2:4
 Эрбетлер жезаландырыляр 2:5–20
 Хабакугың дога-дилеги 3:1–19

1-нжи бап

¹Хабакук пыгамбере аянлык арка-лы гелен пыгамберлик.

Хабакук адалатсызлыктан шикаят эдйэр

² Я Реб, хачана ченли медет диләп перят эдейин?
 Сен гулак саяяңмы?
 Зулумдан перят эдйән,
 йөне Сен халас этмейәң.

³ Нәме үчин пислиги маңа гөрдүрйәң?
 Яманлыга ненең чыдаяң?

Зорлук ве зулум гөзүмиң алнында,
 уруш-галмагалың, женжелин соңы геленок.

⁴ Шонуң үчин кануның гүйжи ёк,
 адалата ёл ёк.
 Эрбетлер догручыллардан үстүн чыкярлар,
 шейдибем, хакыкат ёюляр.

Реббиң жогабы

⁵ «Миллетлере середиң!
 Хайран галың!
 Сизиң гүнлериңизде

- этжек ишими эшидениңизде,
гулагыңыза ынанмарсыңыз.
- ⁶ Өзгелериң юртларыны элежек
болуп,
дүйэниң чар тарапына
йөриш эдйән
рехимсиз ве залым бабыл
миллетини
сизе гаршы өжүкдирерин.
- ⁷ Айылганч хем горкунчдырлар,
өз дүзгүнлерине гөрә херекет
эдйәрлер.
- ⁸ Атлары барсдан йүврүк,
өзлерем гижеки ач гуртдан
гудуз.
Атлылары узакдан ер газап
гелйәр,
ав үстүне топулян бүргүт дек
окдурылярлар.
- ⁹ Зулум этмекде оларың хыялы,
чөлүң ели кимин өне дызаяр.
Есирлери чәге кимин
топлярлар.
- ¹⁰ Патышалары масгаралаярлар,
хөкүмдарлары яңсылаярлар,
галаларың үстүнден
гүлйәрлер,
янында депе ясап, эле
саярлар.
- ¹¹ Олар ел кимин гечип
гидйәрлер.
Бу гүнәли адамларың
худайы – өз гүйчлериң».

***Хабакук ене-де Реббе шикаят
эдйәр***

- ¹² Овалдан бар болан Сен дәлми,
я Реб?!
Мукаддес Худайым биз
өлмерис!
Эй, Реб, бабыллылары бизе
хөкүм этсин дийип
сайладың,

- эй, Гаям, олары бизе жеза
берсин дийип белледиң.
- ¹³ Пислиги гөрөрдөн пәкдир
гөзлериң,
яманлыга середип билйән
дәлсиң Сен.
Хилегәрлере ненең жеза бермән
чыдаяң,
эрбетлер өзлеринден догрыны
ювудярка,
Сен нәмә дымяң?
- ¹⁴ Сен ынсанлары деңиздәки
балыклар ялы,
сердарлары болмадык
сүйренижилер ялы этдиң.
- ¹⁵ Душманлар олары чеңчек
билен тутярлар,
торлары билен авлаярлар,
гиң торда гыра чекип
чыкарярлар.
Муңа шатланып, хешелле
какярлар.
- ¹⁶ Олар худайлары хөкүмүнде
торуна гурбанлык
берйәрлер,
торун хатырасына якымлы
ыслы түтөтги якярлар,
чүнки торы олары леззетли
дурмуш,
бол сачак билен үпжүн эдйәр.
- ¹⁷ Торларыны бошатмагыны
довам эдерлерми?
Миллетлери рехимсизлик
билен гыраарлармы?

2-нжи бап

- ¹ Гөзегчилик эдйән еримде
дурарын,
диңиң үстүне чыкарын.
Реббиң маңа нәмә дийжегини
билейин,
шикаятыма нәмә жогап
бержегини гөрөйин.

Реббиге Хабакукка жогабы

- ² Реб маңа шейле жогап берди:
«Аянлыгы яз,
хабарчы бир назарда окар ялы,
оны дүшнүкли хем айдың
эди яз.
³ Аянлык белленен вагт үчиндир,
ол соңкы гүнлериңиз хакда
айдыр,
бу ялан дәл.
Хаял болса-да, сен оңа гараш,
ол вагт хөкман гелер, эгленмез.
⁴ Серед-э оларың
текепбирлигине!
Оларың ниети бетпәл,
эмма догручыл иман билен
яшар».

**Хабакук эрбетлере жеза ыглан
эдийәр**

- ⁵ Байлык алдавчыдыр. Байлар
текепбирдирлер,
оларда ынжалык болмаз,
өлүлөр дүйәси ялы ачгөздирлер,
доймазлар асла өлүм ялы.
Әхли миллетлери янларына
топлап,
әхли халклары басып алярлар
олар.
⁶ Есирлер олары яңсылап
дийәрлер:
«Огурланан затлары
топаяның дат гүнүне!
Хачана ченли агыр гиревлери
өз үстүңе алжак?»
⁷ Алгыдарларыңыз бир гүн
дуйдансыз пейда болуп,
оянып, сизи горкудан
титретмезлерми?
Онсоң сиз олар олжа
боларсыңыз.

- ⁸ Көп миллетлери таландыгыңыз
үчин,
ынсанларың ганыны дөкүп,
юрда, шәхерлере ве илатына
сүтем эдендигиңиз үчин,
халкларың аман галанлары
сизи таларлар.
⁹ Өйүни харам газанч билен
долдуряның,
бетбагтылык пенжесинден
гачмак үчин,
өйүни белентликде гуряның
дат гүнүне!
¹⁰ Көп халкларың соңуна чыкмак
билен
өз өйүңизи утанжа гойдуңыз,
жаныңыздан махрум
болдуңыз.
¹¹ Хатда дивар дашлары бу барада
гыгырлар,
агач пүрси жогап берер.
¹² Ган дөкүп, шәхер гураның,
Адалатсызлык билен галаның
дүйбүни тутаның
дат гүнүне!
¹³ Халкларың чекен зәхметиниң
бидерек болмагы,
миллетлериң өзлерини
бидерек көсемеги
бу Хөкмүрован Реббиге иши
дәлмидир?
¹⁴ Сувларың деңзи долдуряшы
дейин,
бүтин ер йүзи-де,
Реббиге шөхраты хакындакы
билимден доллар.
¹⁵ Ялаңачлыгына томаша этжек
болуп,
гоңшуларыны шерапдан
серхош эдийәлериң дат
гүнүне!
¹⁶ Шан-шөхратыңыз утанжа
өврүлөр,

- инди сиз хем ичип, серхош
йөрерсиңиз.
Реб сизе саг элиндәки жеза
кәсесинден ичирер,
шонда сиз абрайдан дүшүп,
иле рысва боларсыңыз.
- ¹⁷ Ливанда эден сүтемиңиз өз
башыңызга гелер,
гыран хайванларыңыз сизи
улы ховпа салар.
Чүнки сиз ынсан ганыны
дөкдүңиз,
юртлара, шәхерлере, илатына
сүтем этдиңиз.
- ¹⁸ Хүнәрмендиң ясан ойма ве
гуйма бутларының,
яланчылыгы өвретмекден
башга не хайры бар?
Ясалан зат дине бут болуп,
гепләп билмесе-де,
хүнәрмент өз ясан задына бил
багляр.
- ¹⁹ Агажа: «Оян!»,
дилсиз даша: «Тур!»
дийәнниң, дат гүнүне!
Бут ёл гөркезип билерми?
Алтын-күмше гапланандыр
ол,
йөне ичинде жаны болмаз.
- ²⁰ Эмма Өзүниң мукаддес
ыбадатханасындадыр Реб,
гой, бүтин дүңйә дымсын
Онуң өңүнде!

3-нжи бап

Хабакугың дилеги

¹ Пыгамбер Хабакугың Шигёнот ^a
боюнча дилеги.

² Шан-шөхратың барада
эшитдим, я Реб!

- Я Реб, ишлериңе хайранлар
галян!
Бизиң дөврүмизде ишлериңи
жанландыр,
бизиң гүнлеримизде олары
аян эт,
газап ичиндекәң рехим
этмеги унутма.
- ³ Худай Теймандан,
Мукаддес Болан Паран
дагындан гелди. *Села*
Онуң шөхраты гөклери
гаплады,
ер йүзи Оңа болан өвгүлерден
долды.
- ⁴ Онуң ягтысы Гүн киминдир,
эллери нур сачяндыр,
гудратының сыры элиндедир.
- ⁵ Онуң өңүнден гыргын кесели,
ызындан өлүм гитди.
- ⁶ Ол саклананда, ер сарсды,
Ол баканда, миллетлери
титретди.
Гожаман даглар күл болды,
гадымы байырлар баш эгди.
Онуң ёллары эбедидир.
- ⁷ Кушан чадырларыны мушакгат
астында гөрдүм,
Мидян юрдуның чадырлары
горкудан титредди.
- ⁸ Я Реб, газабың дерялара
гаршымыды?
Гахарың чешмелере
гаршымыды?
Атларыңа, еңилмез сөвеш
арабаларыңа мүнер ялы,
газабың деңизлере
гаршымыды?
- ⁹ Ялаңач яйыңы галгатдың,
сагдагыңы окдан долдурдың.

Села

^a 3:1 Шигёнот – мунуң саз адалгасы болмагы мүмкин.

- Ер йүзүни акар сувлар билен
ярдың.
- ¹⁰ Сени гөрүп, даглар титрешди,
силлер жошды,
чуңлуклар сесленип,
толкунлар мөвч урды.
- ¹¹ Учүшян окларың ягтысындан,
парлаян найзаларың
ялпылдысындан,
Гүн билен Ай ерлеринде
дурды.
- ¹² Ер йүзүне газап билен гадам
басдың,
миллетлери гахар билен
депеледиң.
- ¹³ Сен Өз халкыңың гутулышы
үчин,
сечип-сайланыңы халас этмек
үчин гелдиң,
пис несилбашыны эздиң,
оны депесинден дабанына
ченли сойдун. *Села*
- ¹⁴ Эсгерлери түвелей дек бизи
даргатмага геленде,
оларың башыны баштутаның
найзалары билен дешдиң.
Гизленен пукаралары
юутмак олара хош якяр.
- ¹⁵ Атларың билен деңизден гечип,
жошгунлы сувлары
көпүклетдиң.
- ¹⁶ Эшидип, тутуш беденим
лерзана гелди,
сесинден додакларым
тибирдеди,
сүңнүм эрәп,
дызларым санңылдады.
Эмма бизе хужүм эдйән
халкың башындан
инжек бетбагтлык гүнүне
сабырсызлык билен
гарашарың.
- ¹⁷ Инжир агажы гүллемесе-де,
үзүм агачлары миве
гетирмесе-де,
зейтун агачлары хасыл
бермесе-де,
экин мейданлары хасыл
өндүрмесе-де,
довар агыллары бош галып,
ятаклар мал-гарасыз болса-да,
¹⁸ мен Ребде шатланарың,
Халасгәримде йүрегим
жошар.
- ¹⁹ Бейик Худай гүйжүм-
кувватымдыр,
аякларымы кейигиң аяклары
дек эдип,
Мени белентликлерде
гездирйәр.
- Хоруң баштутанына: киришли
саз гураллары билен.

Сепаня пыгамбеиң китабы

Гириш

Сепаня пыгамбер б. э. өң VII асырың икинжи ярымында вагыз эден пыгамбердир. Алымларың чакламаларына гөрэ, ол Ёшыя патышаның б. э. өң 621-нжи йылда дини өзгертмелери гиризмезиниң өң янында вагыз эдипди (2Пат 22-нжи бап).

Китапта Реббиң хөкүм гүни ве хопукдырыжы вейранчылыклар

барадакы пыгамберликлер беян эдилйэр. Яхуды халкы бутлара сежде эдйэндиги үчин Реб тарапындан жезаландырылар. Реб бейлеки халкалары хем жезаландыра. Иерусалим хем хөкүм эдилер. Эмма муна гарамаздан, онда яшаян песпэл ве догручыл адамлар аркалы шәхер гайтадан дикелдилер.

Мазмуны

Реббиң хөкүм этжек гүни	1:1–2:3
Ысрайылың гоңшуларының хөкүм эдилмеги	2:4–15
Иерусалимиң гелжеги.....	3:1–20

1-нжи бап

¹Амоның оглы Ёшыяның Яхудада патышалык сүрйән дөврүнде Кушының оглы, Гедаляның агтыгы, Амарының човлугы, Хизикияның ювлугы Сепаня Реббиң шу сөзи аян болды.

Реббиң хөкүм гүни гелйэр

²⁻³«Ер йүзүнден бар зады бүтинлей сырып-сүпүржек. Ынсану-хайваны, гөкдәки гушлары, деңиздәки балыклары сүпүрип ташлажак. Пислери бүдретжек, ынсаны ер йүзүнден ёк этжек».

Муны Реб айдяндыр.

- ⁴«Яхуда, хатда Иерусалиме гаршы эл галдыраын, Багал худаиының гулларыныгыраын, Бутпараз руханылары ёк эдерин.
- ⁵Тамың үчегинде асман жисимлерине сежде эдйәнлери, Реббе сежде эдип, Ондан ант ичйәнлери, Молек бутундан ант ичйәнлери,
- ⁶Ребден йүз өвренлери, Ребби агтармаянлары, Ондан маслахат алмаянлары бу ерден ёк эдерин».

- ⁷ Хөкмүрөван Реббиң хузурында
дым!
Чүнки Реббиң гүни голайдыр,
Реб гурбанлык тайынлады,
чагыранларыны пәкләп
мукаддес этди.
- ⁸ «Шол гурбанлык гүни
Мен хөкүмдарлары,
шазадалары,
ят адатлара эерйәнлери
жезландыраарын.
- ⁹ Шол гүн галп худайлара сежде
эдйәнлери,
Өз худайларының
бутханасыны
зулум хем хиледен
долдурянларың барыны
жезландыраарын».
- ¹⁰ Реб шейле дийәр:
«Шол гүн Балык
дервезесинден ахы-нала,
шәхериң тәзе бөлегинден дады-
перят,
байырлардан гүңлеч сес
эшидилер.
- ¹¹ Эй, базарың голайында
яшаянлар, перят эдиң!
Әхли сөвдагәрлериңиз ёк
эдилер,
күмүш өлчейәнлериңизин
бары гырлар.
- ¹² Шонда Мен Иерусалими
чыра билен агтарып,
дүйбүне чөкөн шерап лөдереси
дейин чөкүп,
ичлеринден: „Реб не
ягшылык, не-де яманлык
эдер“
дийип, текепбирлик
эдйәнлери
жезландыраарын.
- ¹³ Мал-мүлклери олжа болар,
жайлары хараба дөнер,
жай салынсалар-да,
яшамазлар онуң ичинде,
үзүм агачларыны отурдарлар,
эмма оларың шерабындан
ичмезлер».
- ¹⁴ Голайдыр Реббиң хөкүм гүни,
голайдыр,
Ине, етип гелйәндир ол.
Хасратлыдыр Реббиң шол гүни,
батыр эсгер ажы перят эдер.
- ¹⁵ Шол гүн – газап гүни,
бетбагтчылык, мушакгат
гүни,
вейранчылык ве харабалык
гүни,
гараңкылык ве гам-гусса
гүни,
булутлы ве түм гараңкылык
гүни болар.
- ¹⁶ Галалара ве бейик диңлере
хүжүм эдилип,
уруш сурнайы чалнып,
дуйдурыш берилжек
гүндүр ол.
- ¹⁷ Мен ынсанларың башына
мушакгат индерерин.
Олар көр адам кимин
йөрәрлер,
ганлары сув дейин дөкүлер,
беденлери дерс кимин чүйрәр,
чүнки олар Реббе гаршы гүнә
этдилер.
- ¹⁸ Реббиң газаплы гүнүнде,
алтын-күмүшлери халас эдип
билмез олары.
Реббиң габанжаңлык одунда
бүтин дүнәя янып күл болар,
чүнки Реб ер йүзүнде
яшаянларың барыны
гырып ёк эдер.

2-нжи бап

- ¹Топлан, эй, утанчсыз миллет!
²Саман күлкеси дек
 соврулмазыңдан өң,
 Реббин гахар-газабы үстүңизе
 инмезден өң,
 Реббин газаплы гүни
 гелмезден өң топлан!
³Реббин эмирлерини бержай
 эдйән
 юрдуң кичигөвүнлилери,
 Ребби агтарың,
 догручыллыгы ве песпәллиги
 агтарың.
 Белки, Реббин газап гүнүнде
 гизленип сакланарсыңыз.

Реб пилиштликере жеза берйәр

- ⁴Газа бошاپ галар,
 Ашкелон хараба дөнер,
 Ашдот гүнорта чаглары ковлар,
 Экрон-да көки-дамары билен
 согулар.
⁵Деңиз якасында яшаян
 Керет халкының дат гүнүне!
 Эй, Кенган, пилиштликер юрды,
 Реб сениң гаршыңа шейле
 диййәр:
 «Еке кишини-де галдырман,
 сени вейран эдерин».
⁶Деңиз якасындакы юрдуңыз
 чопан өрүлерине,
 сүри агылларына дөнер.
⁷Яхуданың аман галанлары
 юрды эеләрлер,
 олар өрүде сүрүлерини
 отарарлар,
 агшамына Ашкелон шәхеринде
 ятарлар,
 Худайы Реб олары ятлап,
 өңки абаданчылыкларыны
 гайтарып берер.

***Реб Мовап билен Аммона
 жеза берйәр***

- ⁸«Халкымы масгаралап,
 оларың юрдунда мен-
 менлик эден Мовабың
 кемситмелерини,
 Аммонларың сөгүнчлерини
 эшитдим».
⁹Мунуң үчин Ысрайыл Худайы
 Хөкмүрован Реб
 Өз барлыгыңдан ант ичип,
 шейле диййәр:
 «Мовап халкыны Содом кимин,
 Аммон халкыны Гомора
 кимин гырарын!
 Бу юртлар тикенекли отлардан,
 дузлы чукурлардан долуп,
 бакы хараба өврүлерлер.
 Аман галан халкым Мовабы,
 Аммоны талар,
 гутулан миллетим ол
 юртлары эеләр».
¹⁰Оларың текепбирлиги зерарлы
 шейле жеза берлер,
 чүнки олар Хөкмүрован
 Реббин халкыны кемсидип,
 олар гаршы мен-менлик
 этдилер.
¹¹Реб оларың йүреклерини ярар!
 Ол дүйәниң әхли
 худайларыны ёк эдер,
 өз яшаян юрдунда хер миллет
 Реббе сежде эдер.
¹²Реб: «Эй, Эфиопия халкы,
 сенем Мениң гылыжымдан
 өлерсиң» диййәр.
¹³Реб демиргазыга гаршы эл
 галдырар,
 Ашуры ёк эдер,
 Ниневәни харабалыга,
 чөл дейин ялазы мейдана
 өврер.

- ¹⁴ Ниневе мал-гараларың ятагына,
дүрли вагшы хайванларың
сүренине өврүлөр.
Байгушлар харабачылыкда
месген тутарлар,
пенжирелерден увлашарлар,
босагаларың өңи вейран болар,
кедр пүрслери дув-дагын
эдилер.
- ¹⁵ Ине, бу зовкы-сапада,
ховпсузлыкда яшап:
«Еке мен, менден башга хич
ким ёк» диен шәхердир.
Гөр, ол нәхили хараба болуп,
вагшы хайванларың сүренине
өврүлди.
Гапдалындан гечйән хер кес
оны масгаралап, эллерини
салгаярлар.

3-нжи бап

Иерусалимиң гелжеги

- ¹ Гозгалаңчы, харам,
залым шәхериң дат гүнүне!
² Ол сөзе гулак асмады,
өвүт алмады,
Реббе бил багламады,
Худайына якынлашмады.
³ Ичиндәки хөкүмдарлары
арлаян арсланлар ялыдырлар.
Казылары даңдана деңеч еке
сүңк гоймаян
ач мөжеклер киминдирлер.
⁴ Пыгамберлери бипервай,
бивепа адамлардыр;
руханылары ыбадатхананы
харама чыкардылар,
Кануны харладылар.
⁵ Иерусалимиң ичинде болан Реб
догручылдыр,
Ол хич хачан адалатсызлык
этмез.

- Хер гүн ир сәхер билен
адалатлы гараяр Ол Өз
халкына,
Эмма пис киши пислигини эдип,
утанманы билмейәр.
- ⁶ Реб шейле диййәр:
«Гырдым Мен халклары,
динлерини вейран этдим,
көчелерини харап этдим,
ондан өтүп-гечйән ёкдур.
Шәхерлери харабалыга
өврүлди,
екеже ынсан-да галмады».
- ⁷ Мен дийдим:
«Сиз Менден горкуң,
өвүт-үндев алың!
Шонда месгенлери ёк эдилмез,
жезаларым башларындан инмез».
Эмма олар өңкүлери ялы,
әхли ишлеринде писликден
леззет алдылар.
- ⁸ Мунуң үчин Реб шейле диййәр:
«Сиз Маңа гарашың,
халкларга хөкүм этжек гүнүме
ченли гарашың.
Чүнки Мениң карарым
миллетлери топлап,
патышалыклары бир ере жемләп,
гахарымы, ловлаян газабымы
башларындан индермекдир.
Габанжаң газабымың оды
бүтин дүнийәни якып күл эдер.
- ⁹ Мен шонда хеммелериң Маңа
ыбадат эдип,
агзыбирлик билен Маңа
гуллуқ эдерлери ялы,
миллетлере пәк дил берерин.
- ¹⁰ Дагынык болуп, Маңа сыгынан
халкым
Эфиопия дерясының аңры
тарапындан
Маңа садака гетирер.

- ¹¹ Гаршыма эден әхли пис ишлери
үчин,
шол гүн халкым утандырылмаз.
Чүнки Мен өзүне буйсанып,
мен-менлик эдйәнлери
араңыздан айрамын.
Сиз мукаддес дагымда
мундан бейләк текепбирлик
этмерсиниз.
- ¹² Иерусалимде песпәл,
пукара адамлары аман
галдырамын,
олар Маңа бил багларлар.
- ¹³ Ысрайылың аман галанлары,
нәхаклык этмезлер,
ялан сөзлемезлер,
агызларыңдан хилели сөзлер
чыкмаз.
- Олар гоюн кимин яшыл
өрүлерде ятарлар,
олары хич ким горкузып
билмез».

Шатлык айдымы

- ¹⁴ Хешелле как, эй, Сион гызы ^a,
батлы сес билен гыгыр, эй,
Ысрайыл!
Бүтин калбыңыз билен жошуп
шатланың!
Эй, Иерусалим гызы!
- ¹⁵ Реб сизиң гаршыңызга жезаны
ятырды,
душманларыңызды ковды.
Ысрайыл патышасы Реб сизиң
араңызда,
мундан бейләк бетбагтчылыктан
горкмарсыңыз.

- ¹⁶ Шол гүн Иерусалиме шейле
дийлер:
«Горкма, эй, Сион,
әллериң говшамасын!
- ¹⁷ Худайыңыз Реб,
еңиш берйән Сөвешиж
сизиң араңызда.
Реб сизе гуванып шатланар,
Ол сөйгүсинде сизе тәзе
дурмуш берер ^b,
нагмалар билен Онуң сизе
йүреги жошар».
- ¹⁸ Реб дийәр: «Байрамчылык
дерегине хасрат чекдиңиз,
бу сизиң үчин агыр ве
утанчлыдыр,
Мен инди оларың соңуна
нокат гоямын.
- ¹⁹ Шол гүн голайлашяр,
Мен сизе сүтем эденлериң
барына жеза берерин.
Агсаклары халас эдип,
дагынык есирлери бир ере
топларың.
Оларың утанжыны улы
хормата өврүп,
олары бүтин дүнийәде ат-
абрайлы эдерин.
- ²⁰ Шол вагт Мен сизи топлап, өз
юрдуңызга гетирерин,
чүнки Мен гөзүңизиң
алнында
өңки абаданчылыгыңызды
дикелдип,
дүнийәниң бүтин
халкларының арасында
сизе ат-абрай ве шан-шөхрат
газандырамын».

^a **3:14 Сион гызы** – бу Иерусалим халкы диймекдир. Сөзлүге серет.

^b **3:17 Ол сөйгүсинде сизе тәзе дурмуш берер** – кәбир голязмаларда *Ол сөйгүсинде дымар.*

Хагай пыгамбеиң китабы

Гириш

Хагай пыгамбеиң китабы б. э. өң 520-нжи йылда Худай тарапындан гелен гысга ылхамларың бейныдыр. Ысрайыл халкы Бабыл сүргүнлигинден доланып, эййэм бирнөчө йыл бәри Иерусалимде яшаяр. Эмма душманларың вей-

ран эден ыбадатханасы хениз-де хараба болуп ятыр. Худайдан гелен ылхамлар халкы ыбадатхананы дикелтмәге рухландыряр. Өзгеририп, өзүни пәклән халка Реб гележекде абаданлыгы ве паракатлыгы вада берйәр.

Мазмуны

Ыбадатхананы тәзеден гурмага чагырыш.....	1:1-15
Теселли ве умыт барадакы хабар.....	2:1-23

1-нжи бап

Реб халкы ыбадатхананы тәзеден гурмага чагыряр

¹Дарюш патышаның шалыгының икинжи йылының алтынжы айының биринжи гүни Хагай пыгамбеиң үсти билен Яхуданың хәкими Шеялтыелиң оглы Зерубабыла ве Ехосадагың оглы баш руханы Ешува^а Реббиң шу сөзи аян болды. ²Хөкмүрован Реб шейле дийәр: «Бу халк Реббиң өйүни тәзеден гурмагың вагты энтек геленок дийәр». ³Онсоң Хагай пыгамбеиң үсти билен Реббиң шу сөзи аян болды: ⁴«Бу өй хараба болуп ятырка, өзүңизиң кашаң жайларда

яшамагыңызың вагтымы? ⁵Шонун үчин инди Хөкмүрован Реб шейле дийәр: „Өз яшан йылларыңыза сер салып пикир эдиң. ⁶Сиз көп экип, аз хасыл алярысыңыз, ийип доймаарсыңыз, ичип ганмаярсыңыз, гейинйәрсиңиз, йөне йылынмаярсыңыз, газанжыңыз дүйби дешик пул торба дүййәр“». ⁷Хөкмүрован Реб шейле дийәр: «Өз яшан йылларыңыза сер салып пикир эдиң. ⁸Дагылга гидиң-де, агач гетириң ве Мениң өйүми гуруң. Шонда Мен хошал боларын, шөхратланарын, муны Реб дийәр. ⁹Сиз көп хасыла гарашярдыңыз, йөне ол хасыл аз болуп чыкды. Оны өе гетирениңизде, Мен оны еле совурдым. Нәме үчин? Мениң өйүмиң хараба өврүлип

^а 1:1 Яхуданың хәкими Шеялтыелиң оглы Зерубабыла ве Ехосадагың оглы баш руханы Ешува – серет: Эзр 3:2; 5:1.

ятаны үчин! Мен муны сизиң әхли-низиң дине өз өйлериниз билен гүмрадыгыңыз үчин шейле этдим. Муны Мен – Хөкмүрован Реб айдяндырын. ¹⁰Шонуң үчин-де асман ыгалы, ер хасылы сизден гысганяр. ¹¹Шейле хем Мен юрда ве онуң дагларына, галла мейданларына, үзүмчиликлерине, зейтун багларына, ерден өнйән әхли өнүмлере, ынсандыр хайванларың үстүне, чекйән әхли зәхметиңизиң үстүне гуракчылык жезасыны индердим».

¹²Шеялтыелиң оглы Зерубабыл билен Ехосадагың оглы баш руханы Ешува ве халкың аман галанларының әхлиси Ребден горкуп, өзлериңиң Худайы Реббиз сөзүне ве Хагай пыгамбериң айданларына гулак асдылар. Чүнки Хагай пыгамбери Бейик Худай иберипди. ¹³Онсоң Реббиз векили Хагай Реббиз шу хабарыны халка етирип, шейле дийди: «Реб: „Мен сизиң билендирин“ диййәр. Муны Реб айдяндыр». ¹⁴Реб Яхуданың хәкими Шеялтыелиң оглы Зерубабылың, Ехосадагың оглы баш руханы Ешуваның ве халкың аман галанларының әхлисиниң калбыны оярды. Онсоң олар гелип, өзлериңиң Худайы Хөкмүрован Реббиз өйүни гурмага башладылар. ¹⁵Бу вака патыша Дарюшың шалыгының икинжи йылының алтынжы айының йигрими дөрдүне болуп гечди.

2-нжи бап

Ибадатхананың шөхраты

¹Бу йылың единжи айының йигрими бири гүни Хагай пыгамбериң үсти билен Реббиз шу сөзи аян болды: ²«Инди Яхуданың хәкими

Шеялтыелиң оглы Зерубабыла, Ехосадагың оглы баш руханы Ешува ве халкың аман галанларының әхлиси не йүзленип, шейле дий: ³„Араңызда бу өйүң өңки шөхратыны гөрөңлерден ким бар? Инди ол сизе нәхили гөрүңйәр? Сизиң назарыңызда ол хич затча гөрүңйән-ә дәлдир? ⁴Эй, Зерубабыл, рухдан дүшме, муны Мен – Реб айдяндырын. Эй, Ехосадагың оглы баш руханы Ешува, рухдан дүшме! Эй, юрдуң әхли халкы, рухдан дүшме. Муны Мен – Реб айдяндырын. Ишләң, чүнки Мен сизиң билендирин, муны Мен – Хөкмүрован Реб айдяндырын. ⁵Мүсүрден чыканыңызда, сизе сөз бершим ялы, Рухум араңыздадыр, горкман!“» ⁶Чүнки Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Мен аз салымдан ене бир гезек гөги ве ери, деңзи ве гуры ери сарсыдырын. ⁷Мен әхли миллетлери-де сарсыдырарын, шонда әхли миллетлериң хазыналары шу ере гелер ве Мен бу өйи шан-шөхратдан долдуарын. Муны диййән Мен – Хөкмүрован Ребдир. ⁸Күмүш-де, алтын-да Мениңкидир. Муны Хөкмүрован Реб айдяндыр. ⁹Мен ене: „Бу өйүң соңкы шөхраты онуң өңки шөхратыңдан хем хас белент болар“ диййәрин. Бу ере абаданчылык берерин. Муны Мен – Хөкмүрован Реб айдяндырын».

Пыгамбериң руханылара берен горкезмеси

¹⁰Дарюш патышаның шалыгының икинжи йылының докүзынжы айының йигрими дөрди гүни Хагай пыгамбере Реббиз шу сөзи аян болды: ¹¹«Хөкмүрован Реб шейле диййәр: „Руханылардан канун хакында сора. ¹²Эгер бир адам Реббе багыш эдилен

эти этегине салып әкиденде, онун этеги чөреге, чорба, шераба, яга я-да башга бир иймите галташса, шолар мукаддес болармы?«». Руханылар бу сорага: «Ёк» дийип жогап бердилер. ¹³Онсоң Хагай: «Эгер өлө галташып, харам болан адам бу затлардан бири-не элини дегирсе, шол зат мурдар болармы?» дийип сорады. Руханылар муңа: «Хава, ол мурдар болар» дийип жогап гайтардылар. ¹⁴Онсоң Хагай шейле дийди: «Реб: „Бу халк, бу миллет хем Мениң назарымда шейледир“ диййәр. „Оларың эдйән әхли ишлери-де шейледир, шонуң үчин оларың хөдүр эдйән затларының хем-меси мурдардыр. ¹⁵Инди шу гүнден бейләк өз ягдайларыңыз хакда пикир эдин. Реббинң ыбадатханасында даш үстүне даш гоюлмаздан өң ¹⁶нәхили яшапдыңыз?! Бири йигрими батманлык харманы йыгнамага геленде, ол он батман чыкарды. Ол шераплы челекден элли күйзе шерап алжак боланда, диңе йигрими күйзе чыкарды. ¹⁷Мен эл зәхметиңиз билен өндүрйән әхли өнүмлериңизин үстүнден эпгек өвүсдирип, хең ве долы билен харапладым. Эмма сиз шондада Маңа тарап өврүлмедиңиз. Муны

Реб айдяндыр. ¹⁸Шу гүнден, ягны докузынжы айың йигрими дөрдүнден – Реббинң ыбадатханасының дүйби тутулан гүнүнден бейләк өз ягдайларыңыз хакда мазалы ойланың. ¹⁹Аммарда тохум галдымы? Галмады. Үзүм, инжир, нар ве зейтун агачлары энтөк хем хасыл берйәрми? Бермейәр. Эмма Мен сизе шу гүнден бейләк берекет ягдырарын“».

Реб Зерубабыла вада берйәр

²⁰Шол гүн – айың йигрими дөрди гүни Хагай пыгамбере икинжи гезек Реббинң шу сөзи аян болды: ²¹«Яху-даның хәкими Зерубабыла Мениң Ери ве Гөги титретжекдигими айт. ²²Патышаларың тагтларыны агдарарын, Мен миллетлериң патышалыкларының гүйжүни ёк эдерин. Сөвеш арабаларыдыр оларың үстүндәкилери агдарарын, атлардыр оларың чапкисуварларыны йыкарын, хер ким өз ёлдашының гылыжыңдан хеләк болар». ²³Хөкмүрован Реб ене шейле диййәр: «Эй, гулум, Шеялтыелиң оглы Зерубабыл, шол гүн Мен сени гетирип, мөхүр йүзүгим дей эдерин, чүнки Мен сени сайладым. Муны Мен – Хөкмүрован Реб айдяндырын».

Закаря пыгамбеиң китабы

Гириш

Закаря пыгамбеиң китабы ики бөлүмден ыбарат. Онуң биринжи бөлүминде Закаря пыгамбеиң б. э. өң 520 – 518-нжи йыллары аралыгында гөрөн гөрнүшлери беян эдилйэр. Пыгамбер Иерусалимин дикелдилмеги, ыбадатхананың гайтадан бина эдилмеги, Худай халкының гүнэлерден пәкленмеги, сечип-сайланан Месихиң гелжекдиги барада гөрнүшлери гөрйэр (1 – 8-нжи баплар).

Китабың икинжи бөлүминде умыт билен гарашылян Халасгэр ве иң соңкы хөкүм эдилме барадакы гөрнүшлер беян эдилйэр (9 – 14-нжи баплар).

Шейле-де, китапда ахырзаман барадакы пыгамберликлер беян эдилйэр. Бу пыгамберликлер өзбөлүшлүдүр, себәби олар ислендик дөврүң оқыжысына өрән якын, ягны тизара бержай болжак пыгамберлик ялы гөрүңйэр.

Мазмуны

Дуйдурыш ве умыт барадакы гөрнүшлер.....	1:1–8:23
Ысрайылың душманлары жезаландырылар.....	9:1-8
Гележекки абаданчылык ве паракатлык	9:9–14:21

1-нжи бап

Реб халкыны Өзүне өврүлмәге чагырар

¹Дарюшың патышалыгының икинжи йылының секизинжи айында Ыдоның агтыгы, Берекияның оглы Закаря пыгамбеиң үсти билен Реббиң шу сөзи аян болды: ²«Мен – Реббиң сиңиң ата-бабаларыңызга гаты гахары гелди. ³Шонуң үчин хем олара Хөкмүрован Реб шейле диййэр дий: „Маңа тарап өврүлсинлер. Шонда Менем сизе тарап өврүлерин. Муны Мен –

Хөкмүрован Реб айдяндырын. ⁴Ата-бабаларыңыз ялы болмаң. Өңки пыгамберлер олара йүзленип, шуны жар этдилер: Хөкмүрован Реб яман ёлларыңыздан, пис ишлериңизден эл чекиң диййэр. Йөне олар муны динлемдилер, Маңа гулак асмадылар. Муны Мен – Реб айдяндырын. ⁵Ханы ата-бабаларыңыз, олар ниреде? Пыгамберлер, нәме, бакы гелдилерми? ⁶Эмма гулларым болан пыгамберлере буйран сөзлеримдир берен дуйдурышларымы, нәме, ата-бабаларыңыз ерине етирен дәлдир өйдйәңизми? Олар тоба эдип, Хөкмүрован Реб өз

тутан ёлумыза хем этмишлеримизе гөрә бизе нәме этмеги ниетлән болса, шоны хем этди дийдилер“».

Илкинҗи алакат: атлы адам

⁷Дарюшың патышалыгының икинжи йылының он биринжи айының – Шебат айының йигрими биринжи гүни ^a Ыдоның агтыгы Берекяның оглы болан мен – Закаря пыгамбере Реббин шу сөзи аян болды. ⁸Агшам жүлгедәки мирт агачларың арасында дуран бир дор атлы адамы гөрдүм. Онуң еңсесинде дор, гыр хем-де ак атлар барды. ⁹Мен: «Женабым, булар нәме?» дийип сорадым. Мениң билен геплешип дуран перишде маңа: «Оларың нәмедигини мен сана гөркерин» дийди. ¹⁰Онсоң мирт агачларың арасында дуран: «Олар Реббин дүйәни айланып чыкмак үчин иберенлери» дийип жогап берди. ¹¹Соңра олар Реббин мирт агачларының арасында дуран перишдесине: «Биз дүйәни айландык, хава, тутуш дүйә парахат экен» дийдилер. ¹²Реббин перишдеси: «Эй, Хөкмүрован Реб, Сен етмиш йыллап Иерусалим билен Яхуда гахар этдиң, ене-де нәче вагтлап оларың шәхерлеринден Өз рәхметиңи гайгыржак?» дийди. ¹³Соңра Реб мениң билен геплешен перишдә мәхирли хем көшешдирижи сөзлер билен жогап берди. ¹⁴Мениң билен геплешен перишде маңа шейле дийди: «Шу хабары жар эт ве Хөкмүрован Реб шейле диййәр дий: „Мен Иерусалими, хава, Сионы жуда габанярын. ¹⁵Мен Өз халкымы диңе еңил жезаландырмакчдым, эмма асудалыкда бипервай отуран бу халклар

оларың башына дүшен күлпети хас хем артдырдылар. Инди бу халклар Мениң гаты гахарым гелйәр“». ¹⁶Шоңа гөрә, Реб шейле диййәр: «Мен дуйгудашлык билен Иерусалиме тарап өврүлерин. Мениң ыбадатханам шол ерде гурлар ве Иерусалими дикелтмек үчин өлчег йүпи чекилер. Муны Мен – Хөкмүрован Реб айдяндырын». ¹⁷Шуны-да жар эдип, Хөкмүрован Реб шейле диййәр дий: «Мениң шәхерлерим ене болелинлиге етер. Мен-Реб Сионы ене көшешдирерин ве Иерусалими ене сайларын».

Икинҗи алакат: шахлар ве уссалар

¹⁸Соңра мен середип дуркам, дөрт саны шах гөрдүм. ¹⁹Өзүм билен геплешен перишдеден: «Булар нәме?» дийип сорадым. Ол: «Булар Яхуданы, Ысрайылы хем-де Иерусалими даргадан шахлар» дийип жогап берди.

²⁰Соңра Реб маңа дөрт уссаны гөркезди. ²¹Мен: «Олар нәме үчин гелдилер?» дийип сорадым. Реб маңа: «Бу шахлар яхуда халкының ичинден екежеси-де баш галдырмаз ялы, олары даргатдылар. Йөне бу уссалар шахлара ховп салып, олары дөвмәге гелдилер. Себәби бу шахлар Яхуданың гаршысына хужүм эдип, онуң халкыны даргатдылар» дийип жогап берди.

2-нжи бап

Үчүнҗи алакат: өлчег йүпи

¹Соңра мен середип дуркам, эли өлчег йүпли бир адамы гөрдүм. ²Мен ондан: «Нирә барярысың?» дийип

^a 1:7 Шебат айының йигрими биринҗи гүни – бу 15-нжи февралдыр.

сорадым. Ол маңа: «Иерусалими өлчәп, онуң ининиң хем-де узынлыгының нәчедигини билмәге барярын» дийип жогап берди. ³Мениң билен геплешен перишде менден дашлашанда, башга бир перишде оны гаршыламага чыкды. ⁴Ол: «Бар, ылга-да шол йигиде айт: „Ол ерде ерлешжек сансажаксыз адамлардыр мал-гарадан яңа Иерусалим диварсыз бир шәхер болар. ⁵Мен онуң дашының отлы дивары, ичиниң шәхраты боларын. Муну Реб дийәр“» дийди.

⁶Реб шейле дийәр: «Хайдаң, хайдаң! Демиргазык юрдундан гачың. Чүнки Мен сизи гөгүң дөрт тарапына өвсүйән ел кимин даргатдым, муну Мен – Реб айдяңдырын. ⁷Хайда, Бабылда яшаян Сион ^a, гач!» ⁸Чүнки Хөкмүрован Реб мени Өз шәхраты үчин иберди. Сизи талан халклар бабатда Ол шейле дийәр: «Сиона деген хут Мениң гөрежиге дегйәндир. ⁹Инди Мен оларың гаршысына эл гөтержек; олары өз гуллары талаңа салар». Шонда яныңыз мени Хөкмүрован Реббич иберендигини билерсиңиз. ¹⁰«Айдым айт, шатлан, эй, Сион гыз ^b! Мен гелип, сизиң араңызда мекан тутжак. Муну Реб айдяңдыр. ¹¹Шол гүн көп халклар Мен-Реббе бил багларлар ве Мениң халкым боларлар. Мен сизиң араңызда мекан тутарын». Шонда яныңыз мени Хөкмүрован Реббич иберендигини билерсиңиз. ¹²Реб мукаддес топракда Өз пайы хөкмүнде Яхуданы мүлк эдип алар ве ене Иерусалими сайлар.

¹³Әхли жанлы-жандарлар, Реббич өңүнде үмсүм болуң; Ол туруп, мукаддес меканындан чыкып гелйәр.

3-нчи бап

Дөрдүнчи алакат: Ешува ве шейтан

¹Мен Реббич перишдесиниң өңүнде дуран баш руханы Ешуваны ⁶ хемде оны гүнәкәрлемек үчин сагында дуран шейтаны гөрдүм. ²Реб шейтана шейле дийди: «Реб саңа кәейәр, эй, шейтан, Иерусалими сайлан Реб саңа кәейәр! Бу адам отдан чыкарылан кесинди дәлми нәме?» ³Перишдөниң өңүнде дуран Ешуваның эгниндәки гейими кирлиди. ⁴Перишде өңүнде дуранлар: «Онуң кирли гейимлерини чыкарың» дийди. Ол Ешува йүзленип: «Серет, гүнәңи айрып ташладым, мен саңа той лыбасыны гейдирийән» дийди. ⁵Онсоң мен – Закаря: «Ешуваның башына тәмиз селле орасынлар» дийдим. Олар онуң башына тәмиз селле орадылар, оны гейиндирдилер. Реббич перишдеси-де онуң янында дурды.

⁶Реббич перишдеси Ешува шейле гүвә гечди: ⁷«Хөкмүрован Реб шейле дийәр: „Эгер Мениң ёлумдан йөрәп, табшырыкларымы ерине етирсең, сен Мениң ыбадатханамы доландыра-сың, ховлуларыма гөзегчилик эдерсиң. Мен саңа шу ерде дуранларың арасында гезмек хукугыны берерин. ⁸Инди гулак салың, эй, баш руханы Ешува, сен ве өң янында отуран

^a **2:7 Сион** – бу Ысрайыл халкы диймекдир. Сөзлүге серет.

^b **2:10 Сион гыз** – бу Ысрайыл халкы диймекдир. Сөзлүге серет.

⁶ **3:1 Ешува** – серет: Эзр 3:2; 5:2. Бу ат *халасгәр* диймеги аңладяр. Сөзлүкте «халасгәр» сөзүне серет.

руханылар – сизиң хеммәңиз гелжек-де болжак ишлериң аламатысыңыз. Мен Шаха диен гулумы орта чыкаржакдырын. ⁹Ине, Ешуваның өңүнде гоян еди гөзли дашым. Мен онуң йүзүне оюп хат язжак. Мен бир гүнүң ичинде шу юрдун гүнәсини айрып ташларын. Муны Хөкмүрован Реб айдяндыр. ¹⁰Шол гүн сиз бири-бириңизи үзүм хем-де инжир агачларыңызың ашагына отурмага чагырарсыңыз. Муны Хөкмүрован Реб айдяндыр“».

4-нжи бап

Бәшинҗи алакат: чырадан ве зейтун агачлары

¹Мениң билен геплешен перишде ене гелди-де, мени укудан ояран ялы эдип турузды. ²Ол менден: «Нәме гөрйән?» дийип сорады. Мен: «Гуйма алтындан эдилен чыраданы гөрйәрин; онуң депесинде яг габы, үстүнде еди чыра, еди чыраның хер бириниң еди турбажыгы бар. ³Оларың янында ики саны зейтун агажы бар. Оларың бири яг габының саг тарапында, бейлекиси чеп тарапында» дийип жогап бердим. ⁴Мен перишдеден: «Женабым, булар нәме?» дийип сорадым. ⁵Мениң билен геплешен перишде: «Буларың нәмедигини билеңокмы?» дийип сорады. Мен: «Ёк, женабым» дийдим. ⁶Ол маңа шейле дийди: «Бу Реббиң Зерубабыла: „Гүйч ве зорлук билен дәл-де, дине Мениң Рухум билен иш битирерсиң“ диен сөзи. Муны Хөкмүрован Реб диййәр. ⁷Сен киммишиң, эй, бейик даг? Сен Зерубабылың өңүнде теп-текиз боларсың. Ол ыбадатхананың иң соңкы дашыны гойярка, халк „Не гөзел, не ажап!“ дийип гыгырар».

⁸Шейле хем маңа Реббиң шу сөзи аян болды: ⁹«Шу ыбадатхананың бинядыны Зерубабылың эллери тутды. Оны ахырына ченли алып гитжек хем шонуң эллериدير». Шонда мени сизиң яныңыза Хөкмүрован Реббиң иберендигини, сен – Зерубабыл билерсиң. ¹⁰«Еңил ишлер эден гүнүни әхмиетсиз хасапланлар Зерубабылың элиндәки шугулы гөрүп шатланарлар.

Бу еди чыра Реббиң гөзүдир, олар дүнйәни айланып йөрөндир». ¹¹Мен ол перишдеден: «Онда чыраданың сагындакы хем чепиндәки ики дүйп зейтун агажы нәмәни аңладяр?» дийип сорадым. ¹²Ондан ене-де: «Ики алтын турбажыгың үсти билен алтын реңкли яг чыкарып дуран зейтун агажының ики шахасы нәмәни аңладяр?» дийип сорадым. ¹³Ол менден: «Буларың нәмедигини билеңокмы?» дийип сорады. Мен: «Ёк, женабым» дийдим. ¹⁴Ол: «Булар башына яг чалнып сайланып, бүтин ер йүзүниң Таңрысына гуллук эдйән ики кишидир» дийип жогап берди.

5-нжи бап

Алтынҗы алакат: учян кагыз

¹Онсоң середип дуркам, учуп йөрөң бир язгылы кагыза гөзүм дүшди. ²Перишде маңа: «Нәме гөрйән?» дийди. Мен: «Бир кагыз-а учуп йөр; онуң бойы йигрими тирсек, ини он тирсек» дийип жогап бердим. ³Ол маңа шейле дийди: «Бу бүтин дүнйә сиңйән нәлетдир. Бу кагызың бир тарапында язылышы ялы, огурлык эден согурлып ташланжакдыр, бейлеки тарапында язылышы ялы болса, яландан ант ичен ковлуп чыкарылжакдыр. ⁴Мен оны ёлладым. Ол огрының

хем-де Мениң адымдан яландан ант ичйэниң өйүне гирер ве шол өйде-де галар; агач-тагтасыдыр дашлары билен биле өйи ювудар. Муны Хөк-мүрован Реб айдяндыр».

Единжѝ алапат: ичи аялы күйзе

⁵Соңра мениң билен геплешен перишде өңүме гечди-де: «Ёкарыңа серет, шол гелйән задың нәмедигини гөр» дийди. ⁶Мен: «Ол нәме?» дийип сорадым. Ол маңа: «Ол гелйән күйзедир. Бу тутуш юрдуң этмишидир^а» дийди. ⁷Соңра гуршун гапак ёкары гөтерилди: күйзэниң ичинде бир аял отырды. ⁸Перишде: «Бу шердир» дийди. Аялы күйзэниң ичине итекләп гойберди-де, гуршун гапагы мэкәм ерине япды. ⁹Соңра мен середип дуркам, ики аялың гелйәндигини гөрдүм. Олар шемала ганатларыны яйып, учуп гелйәрдилер. Оларың ганаты леглегиң ганаты ялыды. Олар ер билен гөгүң аралыгында күйзэни гөтерип экиддилер. ¹⁰Мен перишдеден: «Олар күйзэни нирэ алып бар-ярлар?» дийип сорадым. ¹¹Ол маңа: «Шингар юрдуна; шол ерде оңа өй гуржаклар. Өй тайяр боланда, олар күйзэни шонуң ичинде өз еринде го-ярлар» дийди.

6-нжы бап

Секизинжѝ алапат: дөрт сөвеш арабасы

¹Мен ене-де середип дуркам, ики дагың арасындан чыкып гелйән дөрт сөвеш арабасыны гөрдүм. Ол даглар бүрүнчденди. ²Арабаларың бирине

дор атлар, бейлекисине гара атлар, ³үчүнжи бирине ак атлар, соңкусына болса гүйчли гыр атлар гошуланды. ⁴Мениң билен геплешен перишдеден: «Эй, женабым, булар нәме?» дийип сорадым. ⁵Перишде: «Булар бүтин ер йүзүниң Таңрысының хузурындан чыкян гөгүң дөрт рухудыр. ⁶Гара атлара гошулан араба юрдуң демиргазыгына, ак атлара гошулан араба оларың ызындан гидйәр, гыр атлара гошулан араба болса гүнорта гидйәр» дийди. ⁷Гыр атлар гидип, ер йүзүни айланмак ислейәрдилер. Перишде: «Барың, ер йүзүни айланың» дийди. Олар ер йүзүне айландылар. ⁸Соңра ол мени чагырып: «Серет, демиргазык юрда гиден атлар ол ерде Мениң гахарымы көшешдирдилер» дийди.

Ешуваның башына тәч гейдирилияр

⁹Маңа Реббиң шу сөзи аян болды: ¹⁰«Шу гүн Сепаняның оглы Ёшыяның өйүне гит-де, Бабыл сүргүнинден гайдып гелен Хелдайдан, Тобыядан хем-де Едаядан алтын-күмүш йыгна. ¹¹Йыгнан алтын-күмшүнден бир тәч ясап, оны Ехосадагың оглы баш руханы Ешуваның башына гейдир. ¹²Хөкмүрован Реб шуны жар эдйәр дий: „Ине, Шаха диен адам. Ол өз орнундан шахалар чыкарар ве Реббе ыбадатхана гурар. ¹³Хава, Реббе ыбадатхана гуржак шолдур. Ол шалык шөхратыны газанар, тагтында отурып шалык сүрер. Онуң тагтының янында руханы болар ве ол икисиниң арасында ылалашыклы маслахат

^а 5:6 *Бу тутуш юрдуң этмишидир* – бу жүмле кэбир голязмаларда *Ол бүтин дүң-йә боюнча шейледир* дийип душ гелйәр.

болар. ¹⁴Бу тәчлер Хелдайың, Тобьяның, Едаяның хатырасына хем-де Сепанияның оглы Ёшыяның сахылыгының хатырасына Реббиң ыбадатхана-сында гойлар.

¹⁵Узакда яшаянлар хем гелип, Реббиң ыбадатханасының гурлушыгына көмек эдерлер^а». Шейлеликте, сизиң яныңыз мени Хөкмүрован Реббиң иберендигини билерсиңиз. Эгер сиз Худайыңыз Реббиң сөзүни берк тутсаңыз, гурлушык бабатда бу айдыланлар амала ашар.

7-нчи бап

Реб гали агыз беклемәни язгаряп

¹Дарюшың шалыгының дөрдүнжи йылының докузынжи айының, ягны Кислев айының дөрдүнә ^а Закаря Реббиң шу сөзи аян болды. ²Бейтелиң халкы болса Реббе ялбармак үчин, Саресери ве Регеммедеги адамлары билен биле иберипди. ³Шейле хем олар Хөкмүрован Реббиң ыбадатханасындакы руханыларыдыр пыгамберлеринден: «Йыллар бойы эдишимиз ялы, бәшинжи айда ^б агыз бекләп аглалымы?» дийип сорамалыдылар. ⁴Шонда Хөкмүрован Реб маңа шейле дийди: ⁵«Юрдуң әхли халкына хем-де руханыларына айт: „Етмиш йыллап бәшинжи хем единжи айларда ^в яс тутуп, агыз бекләниңизде, сиз муны Мениң үчин эдипмидиңиз? ⁶Ийип-ичениңизде, дине өзүңиз үчин ийип-ичмейәрсинизми? ⁷Реббиң өңки пыгамберлеринң үсти билен айдан сөзлери-де шулар дәлмиди? Шол

вагтлар Иерусалим ве онуң даш-төвөрегиндәки галалар хениз илатлыды, паряхатды. Негеп чөли билен гүнбатар байырлык-да илатлыды“».

⁸Закаря Реббиң шу сөзи аян болды: ⁹«Хөкмүрован Реб шейле дийди: „Адалатлы хөкүм чыкарың, бири-бириңизи сөйүң ве рехим-шепагатлы болуң; ¹⁰дул аяла, етимере, гелмишеге я-да гарып-гасара сүтем этмәң; бири-бириңизе гаршы пислик этмәң. ¹¹Йөне Мениң халкым бойнуёгынлык эдип, бу сөзлере гулак асмадылар, эшитмежек болуп гулакларыны дыкдылар. ¹²Хөкмүрован Реббиң Өз рухы аркалы өңки пыгамберлеринң үсти билен иберен канундыр несихатларыны эшитмез ялы, олар доңйүрек болдулар. Шол себәпден Хөкмүрован Реббиң олар гаты гахары гелди. ¹³Шейлеликте, Мен чагыранымда, олар гулак асмадылар, олар чагыранда Мен хем олар жогап бермедим. Муны Хөкмүрован Реб диййәр. ¹⁴Шейдип, Мен олары танамаян-билмейән миллетлеринң арасына харасат билен даргатдым. Оларын ташлап гиден юрдуны харабачылыга өвүрдим. Ол ерде жанлы-жеменде галмады; не гөзел юрт тозап галды“».

8-нчи бап

Реб Иерусалими дикелтмәге сөз берйәр

¹Хөкмүрован Реббиң маңа шу сөзи аян болды: ²«Хөкмүрован Реб шейле диййәр: „Мен Сионы жуда габанярын, оны гахар-газап билен габанярын“».

^а 7:1 Кислев айының дөрдүнә – бу 7-нчи декабрдыр.

^б 7:3 Бәшинжи ай – серет: 2Пат 25:8-9.

^в 7:5 Единжи ай – серет: Ерм 41:1-2.

³Реб шейле диййэр: «Мен Сиона тарап өврүлерин ве Иерусалимде меккан тутарын. Иерусалим „Вепалы шөхөр“ дийлип атландырылар. Хөкмүрован Реббин дагы „Мукаддес даг“ дийлип атландырылар». ⁴Хөкмүрован Реб шейле диййэр: «Эллери хасалы гожалардыр кемпирлер ене-де Иерусалимиң көчелеринде отурурлар. ⁵Шөхериң көчелери ойнап йөрөн оглан-гызлардан долар». ⁶Хөкмүрован Реб шейле диййэр: «Шол гүнлерде халкың аман галанларының гөзүне бу мүмкин дәл ялы гөрүнсө, Маңа-да шейле гөрүмелими? Муны Хөкмүрован Реб – Мен айдяндырын». ⁷Хөкмүрован Реб: «Мен Өз халкымы гүндогар хем гүнбатар юртларындан халас эдерин. ⁸Мен олары ене Иерусалиме яшамага гетирерин. Олар Мениң халкым болар, Мен оларың вепалы хем адалатлы Худайы боларын» диййэр.

⁹Хөкмүрован Реб шейле диййэр: «Шол гүнлерде Хөкмүрован Реббин ыбадатханасының дүйбүниң тутулмагына гатнашан пыгамберлерден шу сөзлери эшиденлериңизин голлары кувватлы болсун! ¹⁰Шол гүнлерден өң ынсан үчинем, хайван үчинем пач алынмазды, гелйән-гидйөнөм үчин душмандан яңа рахатлык ёкды, себэби Мен адамлары бири-бириниң гаршысына өжүкдирипдим. ¹¹Эмма инди Мен бу халкың аман галан бөлегине бейле этмерин. Муны Хөкмүрован Реб айдяндыр. ¹²Тохум паракатлыкда сепилер. Үзүм агажы миве берер, топрак өз хасылыны эчилер, асман ягмырыны ягдырар. Мен буларың хеммесини халкың аман га-

лан бөлегине мүлк хөкмүнде бержек. ¹³Эй, яхудалар хем ысрайыллар, сиз халклар арасында нэлете өврүлдиниз. Инди Мен сизи халас эдерин, сиз ялканыш боларсыңыз. Горкмаң, голларыңыз кувватлы болсун!»

¹⁴Хөкмүрован Реб шейле диййэр: «Ата-бабаларыңызың гахарымы гетирендиклери үчин, Мен оларың башына бетбагтчылык гетирмеги йүрегиме дүвдүм ве пикирими үйтгетмэндим. Муны Мен – Хөкмүрован Реб айдяндырын. ¹⁵Эмма Мен шу гүнлерде Иерусалиме хем-де Яхуда ене ягшылык этмеги йүрегиме дүвдүм. Горкмаң! ¹⁶Сизинг этмели ишлериңиз, ине, шулардыр: бири-бириңизе диңе хакыкаты айдың, казыетде адалатлы хем паракатчылык дөредйән хөкүм чыкарың. ¹⁷Бири-бириңизе гаршы пислик этмәң, ялан ере ант ичмекден горкун; буларың бары Мениң йигренйән затларымдыр. Муны Реб айдяндыр».

¹⁸Хөкмүрован Реббин маңа шу сөзи аян болды: ¹⁹«Хөкмүрован Реб шейле диййэр: „Дөрдүнжи, бәшинжи, единжи хем-де онунжы айлардакы ^a агыз беклейән гүнлериңиз яхуда халкы үчин шатлык-шагалаң, дабаралы байрамчылыклар болар. Шоңа гөрә хакыкаты хем паракатлыгы сөйүн“».

²⁰Хөкмүрован Реб шейле диййэр: «Ене-де халклар ве көп шөхерлерин илаты гелер. ²¹Бир шөхерде яшайлар башга бир шөхере гидип, шейле диерлер: „Гелиң, Реббе ялбаралың, Хөкмүрован Реббинг гөзлегине чыкалың. Ине, мен-э ёла дүшдүм“. ²²Энчеме халклар, гүйчли миллетлер Хөкмүрован Реббинг гөзлемәге ве Реббе

^a 8:19 Дөрдүнжи... хем-де онунжы айлар – серет: 2Пат 25:1 ве Ерм 39:2.

ялбармага Иерусалиме гелерлер». ²³Хөкмүрован Реб шейле диййэр: «Шол гүнлерде дүрли диллерде геплейән әхли миллетлерден он адам яху-дыларың этегинден тутуп: „Өзүң билен гитмәге бизе ыгтыяр эт, себәби Худайың сениң билендигини эшит-дик“ диерлер».

9-нжы бап

Исрайылың душманлары жезаландырылар

- ¹Пыгамберлик сөзи.
Бу Реббиң Хадрак юрдуна
дегишли сөзүдир.
Бу сөз Дамаск шәхеринде
галар.
Реббе дегишлидир Сирия
шәхерлери
ве ысрайыл тирелери ^а.
- ²Бу сөз Хадрак билен арачәкдеш
болан Хамат юрдуна,
жуда парасатлы Сур билен
Сидон шәхерлерине хем
дегишлидир.
- ³Сур өзүне беркитме гурды,
гум кимин күмүш,
көче хапасы ялы алтын
үйшүрди.
- ⁴Эмма Реб онуң бар
йыгнанжасыны
элинден алар инди.
Деңиздәки гүйжүни ёк эдер,
шәхери от ялмап-ювудар.
- ⁵Оны гөрүп, Ашкелон горкар,
Газа ызадан яңа жебир чекер,
умытдан дүшән Экрон-да
шейле эдер.
Газаның шасы ёк эдилер,

- Ашкелон илатсыз галар.
⁶Ашдотда дүрли миллетлерден
гарышан халклар яшар,
Мен пилиштлилерин
текепбирлигиниң сонуна
чыкарын.
- ⁷Аларын агызларындан ганлы
этлерин,
дишлериниң арасындан
нежисликлерин.
Аман галанлар Худайымыза
дегишли болар,
Яхуданың тиреси ялы болар,
Экрон ябуслар кимин болар.
- ⁸Горагчы хөкмүнде Өз
меканымда дүшләрин,
еке адам хем эйләк-бейләк
гечмез.
Сүтемкәр аман галанлара
аралашмаз,
чүнки инди оlara хут Өзүм
назар саларын.

Патыша гелйәр

- ⁹Шатлан, эй, Сион гыз, шатлан!
Эй, Иерусалим гызы, белент
оваз билен гыгыр!
Ине, Патышаң саңа тарап
гелйәр.
Адыл хем еңижидир Ол!
Ол бир эшеге,
эшегиң-де тайхарына мүнүп,
пес гөвүнлилик билен саңа
гелйәр.
- ¹⁰Эфрайымың сөвеш
арабаларыны,
Иерусалимиң атларыны ёк
эдерин,
сөвеш яйлары омрулып
ташланар.

^а **9:1** *Реббе дегишлидир Сирия шәхерлери ве ысрайыл тирелери* – я-да Әхли ысрайыл тирелери Реббиң назарындадыр, бүтин адамзат хем.

- Ол халкларга абаданчылыгы
беркара эдер.
Хөкүмдарлыгы деңизден-деңзе,
дерядан ериң учларына етер.
- ¹¹ Сизи болса гурбанлык ганы
билен баглашан әхтим
үчин,
туссагдакыларыңызы гуррук
гуюдан чыкараарын.
- ¹² Эй, умытлы есирлер, өз
галаңыза доланың!
Бу гүн сизе ики эссе берекет
бержекдигими жар эдйән.
- ¹³ Яхуданы яй ялы эдип эгерин,
Эфраимы болса шол яйың
оки эдерин.
Эй, Сион, огулларыңы греклерге
гаршы галдыраарын!
Сени элимде уршужының
гылыжы дек ойнарын.
- ¹⁴ Шонда Реб Өз халкының
үстүнде пейда болар,
йылдырым дей учар Онуң
пейкамы.
Хөкмүрован Реб сурнай чалар-
да,
гүнортадан харасат турзуп,
ёла дүшер.
- ¹⁵ Хөкмүрован Реб халкыны
горап саклар.
Халк өз душманларыны ёк
эдип,
сапан билен урушянарлы
депеләп енжерлер.
Тойда шерап ичен ялы ичип
гыгырышарлар.
Олар гурбанлык легени ялы
гандан долы болуп,
гурбанлык сыпасының
бурчлары кимин гандан
доларлар.
- ¹⁶ Шол гүн оларың Худайы Реб
халас эдер,

- чүнки олар чопан сүрүси
киминдир.
Олар тәжиң гымматбаха
гашлары ялы
Худайың юрдунда шөхле
сачарлар.
- ¹⁷ Нәхили ажайып хем гөзел
боларлар!
Бол бугдай хем тәзе шерапдан
гыз-йигитлер гүл ачарлар.

10-нжы бап

Реб халас этмәге сөз берйәр

- ¹ Яз мөвсүминде
Ребден ягыш диләң.
Гара булутлар гетирйән Реб
олара гүйчли чабгалар ягдыряр,
хер кесиң мейданында отлар
битирийәр.
- ² Бутлар биманы геплейәрлер,
палчылар ялан сөзлейәрлер,
галп дүйшлери ёрярлар,
соңы бош гөвүнлик берйәрлер.
Шол себәпден гоюн ялы ыгып
йөрлер,
чопансыздыклары үчин эжир
чекйәрлер.
- ³ Чопанлара гаршы туташды
гахарым,
баштутанлары
жезalandыраарын.
Хөкмүрован Реб Өз сүрүсиниң –
Яхуда неслиниң аладасыны
эдер,
олары буйсанчлы сөвеш аты
кимин эдер.
- ⁴ Бурч дашы, чадыр газыгы,
сөвеш яйы,
әхли ёлбашчылар олардан
чыкар.
- ⁵ Сөвеш эсгерлери дей болар
олар,

- депеләрлер душманы
көчелериң палчыгында.
Реббиң өзлери билендиги үчин
сөвөшип,
олар атлы гошуны уяда
гоярлар.
- ⁶ Яхуда неслини
кувватландыраарын,
Юсуп неслини халас эдерин,
Мен ызына гетирерин олары,
чүнки оlara рехимим инди.
Мен тарапдан унудылмадык
ялы боларлар.
Себәби оларың Худайы Реб
Мендирин;
Мен оlara гулак асарын.
- ⁷ Эфрайым халкы батырлар
кимин болар,
шерап ичен дей оларың көнли
хош болар.
Муны огуллары гөрүп
гуванарлар;
оларың гөвүнлери Ребде
галкынар.
- ⁸ Сыкылык чалып, топларын
олары,
чүнки Мен азат этдим олары.
Көпелерлер олар хут
өңкүлери ялы.
- ⁹ Миллетлер арасына олары
тохум дей сепдим,
эмма олар Мени узак
юртларда ятларлар.
Чагалары билен аман галып
доланып гелерлер.
- ¹⁰ Ызына гетирерин олары
Мүсүрден;
Ашурдан йыгнарын.
Гетирерин Гилгада, Ливана
йөне олар сыгмазлар ол ере.
- ¹¹ Реб жебир деңзинден гечирер,
деңиз толкунларыны
көшөшдирер.

- Нилиң дүйпсүз чундуклары
гурар,
Ашурың текепбирлиги чөкер,
Мүсүриң шалык хасасы
элинден гидер.
- ¹² Олар Мен-Ребде кувватланарлар,
Мениң адым билен гезерлер,
Муны Реб айдяндыр.

11-нжи бап

- ¹ Эй, Ливан, дервезелериңи ач,
гой, от кедр агачларыңы якып
ёк этсин!
- ² Эй, серви, багыр, чүнки кедр
агажы йыкылды,
шөхратлы агачлар вес-вейран
болды!
- Эй, Башаның дублары, увлаң,
чүнки сүмме токай ер билен
егсан болды!
- ³ Чопанларың багырышына
гулак салың;
оларың шөхраты өчди.
Арсланларың аррылдысына
гулак гоюң;
Иорданың этегиндәки токай
ёк әдилди.

Ики чопан

- ⁴ Мениң Худайым Реб шейле дий-
йәр: «Союлян сүрә чопан бол. ⁵ Сүри-
ни сатын аланлар гоюнлары сойяр-
лар, йөне жезаларыны чекмейәрлер.
Гоюнлары сатын адам оlara: „Реббе
алкыш болсун, себәби мен баядым“
диййәр. Чопанларың өз гоюнлары-
на хайпы гелмейәр. ⁶ Мундан бейләк
юрдуң илатына хайпым гелмез, му-
ны Мен – Реб айдяндырын. Мен ола-
рың хер бирини гоңшусының хем-де
патышасының элине берерин. Олар
юрды вейран эдерлер. Мен еке адамы-
да оларың элинден халас этмерин».

⁷Шейлеликте, гоюн сөвдагэрлери-
ниң хатырасына ^a мен союлмалы сү-
рә чопан болдум. Элиме ики таяк ал-
дым-да, оларың бирини «Мерхемет»,
бейлекисини болса «Бүтөвүлик» ди-
йип атландырдым. Шейдип, сүрини
бакдым. ⁸Бир айда үч чопаны башым-
дан совдум. Мен гоюн сөвдагэрлери-
ни йигрендим, олар хем мени йиг-
рендилер. ⁹Мен олар: «Мен сизин
үчин чопанчылык этжек дәл. Өлен –
өлсүн, юрулан – юрулсын. Аман
галанлар болса бири-бириниң эти-
ни ийсинлер» дийдим. ¹⁰Әхли халк-
лар билен эден әхтими бозмак үчин
«Мерхемет» дийип атландыран тая-
гымы алдым-да, оны дөвдүм. ¹¹Хут
шол гүнүң өзүңде әхт бозулды. Же-
бир чекен гоюнлар – олар маңа сере-
дип дурдулар – мунуң Реббин сөзү-
дигине гөз етирдилер. ¹²Соңра ола-
ра: «Эгер муны догры хасапласаңыз,
онда муздумы берин, эгер нәдогры
хасапласаңыз, музд герек дәл» дий-
дим. Шейлеликте, олар маңа отуз
күмүш теңче чекип бердилер. ¹³Реб
маңа: «Оларың Маңа кесен бир шая
дегмейән бахасыны ал-да, күйзегәре
ташлап бер» дийди. Онсоң мен отуз
күмүш теңчәни алдым-да, Реббин
ыбадатханасындакы күйзегәре таш-
ладым. ¹⁴Соңра мен Яхуда билен Ыс-
райылың арасындакы доганлык гат-
нашыгыны бозмак үчин «Бүтөвүлик»
диен икинжи таягымы-да дөвдүм.

¹⁵Соңра Реб маңа шейле дийди:
«Дерде ярамаян чопаның гуралла-
рыны ене-де ал. ¹⁶Мен шу юрда бир
чопан гойжақдырын, ол өлүм ясы-
гында ятаның аладасыны этмез, йи-

тени идемез, майыбы бежермез, саг
адамың гарныны доюрмаз. Гайтам
ол семизлериң этини ийип, тойнак-
ларыны гопарар.

¹⁷Сүрини ташлаян,
дерде ярамаян чопаның дат
гүнүне!

Гылыч онуң элини чапсын, саг
гөзүни ойсун.

Эли бүтинлей гурасын,
саг гөзи сокур болсун».

12-нжи бап

Иерусалимиң еңши

¹Пыгамберлик сөзи.

Бу Реббин Ысрайыл хакындакы сө-
зүдир. Гөги яян, ери эсасландыран
ве ынсан рухуны ярадан Реб шей-
ле диййәр: ²«Мен Иерусалими даш-
төверегиндәки халклар үчин башы-
ңы айлаян шераплы бир кәсе эдерин.
Иерусалим габава дүшенде, бу кәсе-
ден Яхуда-да ичер.

³Шол гүн Мен Иерусалими әхли
миллетлер үчин агыр даш эдерин.
Оны гөтеренлериң әхлиси өзлери-
не зепер етирер. Ер йүзүниң әхли
миллетлери бирлешип, Иерусали-
миң гаршысына чыкарлар. ⁴Шол гүн
Мен атларың барыны гудузладарын,
үстүндәкилери болса дәлиредерин.
Бейлеки халкларың атларының гөз-
лерини көр эдерин, эмма Яхуда нес-
лини Өз назарымда саклары. Му-
ны Реб айдяндыр. ⁵Шонда Яхуда
баштутанлары өз-өзлерине: „Өзле-
риниң Худайы Хөкмүрован Ребде
кувватланан Иерусалимиң халкы

^a **11:7** *Гоюн сөвдагэрлериң хатырасына* – бу жүмле кәбир голязмаларда эсаса-
нам, жебир гөрен сүрә дийип душ гелйәр.

бизин гужур-гайратымыздыр“ диерлер. ⁶Шол гүн Мен яхуда баштутанларыны одуң ортасында янян бир маңал ялы, бугдай дессесиниң ичинде алавлап янян чыра ялы эдерин. Олар саг-солундакы халкларың әхлисини якып-яндырарлар. Иерусалим ене-де өзүниң өнки еринде отурад».

⁷Давудың несиллериниң хем-де Иерусалимиң халкының шөхраты Яхудадан өне гечмез ялы, Реб илки яхуда халкына ениш берер. ⁸Реб шол гүн Иерусалимиң халкыны горар. Оларың иң эжизи Давут ялы болар. Давудың несли Худай ялы, өне чыкан Ребниң перишдеси ялы болар.

Тутуш юрtdа яс тутарлар

⁹«Шол гүн Мен Иерусалимиң гаршысына чыкян миллетлериң әхлисини дерби-дагын этмәге гиришерин. ¹⁰Мен Давудың неслиниң хем-де Иерусалимиң халкының үстүне мерхемент ве ялбарыш рухуны дөкерин. Олар өзлериңиң дешим-дешим эденине, ягны Маңа середерлер, ялңыз оглы үчин яс тутян ялы яс тутарлар, новбахар оглы үчин ахы-нала чекйән ялы ажы гөзяш дөкерлер. ¹¹Шол гүн Иерусалимде тутулжак яс Мегидо дүзлүгиндәки Хадатриммонда тутулан яс ялы агыр болар. ¹²Юртда хер ковумың машгаласы өзбашдак, аяллары айры, эркеклери айры яс тутар: Давудың ковумының эркеклери айры, аяллары айры; Натаның ковумының эркеклери айры, аяллары айры; ¹³Левиниң ковумының эркеклери айры, аяллары айры; Шимгиниң ковумының эркеклери айры, аяллары айры; ¹⁴шейле хем әли галан ковумларың эркеклери айры, аяллары айры яс тутар».

13-нжи бап

¹Шол гүн Давудың неслини хем-де Иерусалимиң халкыны гүнәден ве харамлыкдан сапламак үчин бир чешме чыкар.

Бутпаразлыгың ве ялан пыгамберлигиң соңы

²Шол гүн Мен юртдан бутларың атларыны өчүрип ташларың. Муны Хөкмүрован Реб айдяндыр. Мундан бейләк олар ятланылмаз. Ялан пыгамберлери-де, эрбет рухы-да юртдан чыкарарын. ³Эгер кимдир бири ене пыгамберлик эдәйсе, ата-энеси оңа: «Сен дири галмарсың, себәби Ребниң адындан ялан сөзлейәрсин» диер. Ол пыгамберлик эденде, ата-энеси оны пычаклар. ⁴Шол гүн хер бир пыгамбер пыгамберлик эдйән вагтында гөрнен гөрнүшлерден утанар, адамлары алдамак үчин пыгамберлериң йүн донуны геймез. ⁵Ол: «Мен пыгамбер дәл, мен – дайхан. Яш вагтым бири мени гул эдип сатын алыпдыр» диер. ⁶Эгер ондан: «Дөшүңдәки яраң нәме?» дийип сорасалар, ол: «Бу достларымың өйүңдәкәм болды» дийип жогап берер.

⁷Эй, гылыч, оян чопанымың гаршысына!

Оян якынымың гаршысына.
Муны Хөкмүрован Реб айдяндыр.
Чопаны ур, гой, даргасын
гоюнлар.

Мен элими кичилериң
гаршысына галдырарын.

⁸Тутуш юрдуң,
үчден икиси гырлып хеләк
болар,
үчден бири дири галар.

Муны Реб айдяндыр.

⁹Шол галан үчден бирини отдан гечирерин,
олары күмүш кимин
сапларын,
алтының барланышы ялы сынарын.
Олар Маңа дилег эдерлер,
Мен оlara жогап берерин,
«Бу – Мениң халкым» диерин;
Олар-да: «Реб – бизин
Худайымыз» диерлер.

14-нжи бап

Соңкы сөвеш

¹Ине, Реббиң гүни гелйэр! Эй, Иерусалим халкы, сизден алнан олжа өз гөзүңизиң алнында пайлашылар. ²Мен Иерусалимиң гаршысына урушмак үчин эхли миллетлери йыгнарын. Шәхерлер басылып алнар, өйлер таланар, аяллар зорланар. Шәхер халкының ярысы сүргүн эдилер, йөне халкың галан бөлеги шәхерден чыкарылмас. ³Онсоң Реб чыкып, сөвеш гүнүндәки ялы эдип, шол халкларың гаршысына уршар. ⁴Шол гүн Онуң аягы гүндогарда – Иерусалимиң өңүндәки Зейтун дагында болар. Бу даг гүндогардан гүнбатара эгирт улы жүлге болуп, икә бөлүнер; дагың ярысы демиргазыга, ярысы гүнорта чекилер. ⁵Сиз Реббиң дагының жүлгесиниң ичи билен гачарсыңыз, себәби ол жүлге Аселе ченли узалып гидер. Сиз шонда Яхуда патышасы Узыяның дөврүндө болан ертитремеден гачышыңыз ялы гачарсыңыз. Шол вагт мениң Худайым Реб эхли мукаддеслер билен биле гелер. ⁶Шол гүн ышык болмаз, асмандакы ышык чешмелери доңар. ⁷Ол диңе Реббе

аян болан айратын бир гүн болар. Ол не гүндизе меңзәр, не-де гижә; агшамына ягты болар. ⁸Шол гүн Иерусалимде сув жошар. Сувуң ярысы гүндогардакы деңзе, ярысы гүнбатардакы деңзе акар. Бу гышына-да, томсуна-да шейле довам эдер.

⁹Реб тутуш ер йүзүниң Шасы болар. Шол гүн Реб еке-тәк Реб болар ве Онуң ады еке-тәк ат болар.

¹⁰Гебадан Иерусалимиң гүнорта-сындакы Риммона ченли тутуш юрт дүзлүге өврүлер. Эмма Иерусалим Бенямин дервезесинден өңки дервезениң ерлешен ерине, Чүңк дервезесине ченли, ягны Хананел диңинден патышаның үзүм сыкылян ерине ченли аралыкдакы белентликде галар. ¹¹Иерусалимде адамлар яшар, ол индиден бейләк өк эдилмез. Шәхер ховпсуз болар.

¹²Иерусалимиң гаршысына уршан миллетлери Реб шу белалар билен жезаландыар: хениз аяк үстүндө гезип йөркөлөр – тенлери, ханасындака – гөзлери, агызларындака – диллери чүйрәр. ¹³Шол гүн олары Реб улы алжыраңдылыга салар, хер ким өз гапдалындакының элинден тутар, бири-бирине юмрук саларлар. ¹⁴Хатда яхудалар-да Иерусалимде уршарлар. Даш-төверекдәки эхли миллетлериң байлыгы: улы мөчберде алтын-күмши, гейимлери йыгналар. ¹⁵Атлардыр гатырлара, дүелердир эшеклере хем-де оларың дүшелгелеринде болан бейлеки эхли хайванлара-да шунуң ялы белалар билен жеза берлер.

¹⁶Иерусалимиң үстүне чозан миллетлерден аман галанлары Патыша, ягны Хөкмүрован Реббе ыбадат этмек хем-де Чатма байрамыны беллемек үчин йылың-йылына Иерусалиме

гидерлер. ¹⁷Патыша, ягны Хөкмү-
рован Реббе ыбадат этмек үчин ер
йүзүндәки халклардан Иерусалиме
гитмедиклер ягыш гарасыны гөрмез.
¹⁸Эгер Мүсүр несли хем гидип, шу-
ны бержай этмесе, Реб олар-да Чат-
ма байрамыны беллемәге гитмедик
халкларың башындан индерен бе-
ласыны индерер. ¹⁹Мүсүриң хем-де
Чатма байрамыны беллемәге гитме-
дик миллетлериң әхлисиниң жезасы
шейле болар.

²⁰Шол гүн хатда атларың жаңжагаз-
ларына-да «Реббе багыш әдилен» ди-
йип язылар; Реббиң ыбадатханасын-
дакы газанлар хем гурбанлык сыпа-
сының өңүндәки жамлар ялы болар.
²¹Иерусалимдәки хем-де Яхудадакы
хер бир газан Хөкмүрован Реббе ба-
гыш әдилер. Гурбанлык бермәге ге-
ленлер олары гурбанлык этини би-
ширмек үчин уланарлар. Шол гүнден
бейләк Хөкмүрован Реббиң ыбадат-
ханасында екеже-де сөвдагәр болмаз.

Малакы пыгамбеиң китабы

Гириш

Малакы пыгамбеиң китабы б. э. өң такмынан V асырда, ягны Иерусалимдәки ыбадатхана дикелдиленден соң язылыпдыр дийип хасапланылар. Малакы пыгамбер халкы Худайың әхтине вепалы болмага чагырар. Ол руханылары ве халкы язгарып, оларың Худая мынасып тәрде сежде этмейәндиклерини, Оны алдаяндыкларыны

ач-ачан айдя. Пыгамбер оларың Худайың таглыматына эермейәндиклерини, Оны сыламаяндыкларыны хем айдя. Малакы пыгамбер Реббиң Өз халкыны пәклемәге ве оңа казылык этмәге гелжекдиги, эмма мунуң өң янында Онуң үчин ёл тайынлажак ве әхтини жар этжек бир векилини ибержекдиги барада пыгамберлик эдйәр.

Мазмуны

Ысрайылың гүнәлери	1:1–2:16
Реббиң жезасы ве рехим-шепагаты	2:17–4:6

1-нжи бап

¹Пыгамберлик сөзи. Малакының үсти билен Реббиң ысрайыллара айдан сөзи.

Реббиң ысрайыллара болан сөйгүси

²Реб: «Мен сизи озалдан сөййәрин» диййәр. Эмма сиз: «Сен бизи нәхили сөййәрсин?» дийип сораярсыңыз. Реб шейле диййәр: «Ысав Якубың доганы дәлми нәме? Мен Якубы сайладым, ³эмма Ысавы рет этдим. Онуң дагларыны вейран этдим, мүлкүни чөл шагалларына бердим». ⁴Эдомлылар: «Биз вейран эдилдик, йөне вейранчылыгы дикелдерис» диерлер. Йөне Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Олар

гурарлар, эмма Мен йыкарын. Юрларының эрбет юртдыгыны, халкына болса Реббиң өмүрлик гахарының гелендигини хеммелер билерлер. ⁵Муну өз гөзлериңиз билен гөрүп: „Реб Ысрайыл серхединден дашарда хем бейикдир!“ диерсиңиз».

Реб руханылары язгаря

⁶Эй, Мениң адымы кемсидйән руханылар, Хөкмүрован Реб сизе шейле диййәр: «Огул атасыны, гул хожаыныны сылаяр. Эгер Мен ата болсам, ханы Маңа сылаг-хорматыңыз? Эгер Мен хожайын болсам, ханы сизиң Менден горкыңыз?

Гайтам сиз: „Биз нәдип Сениң адыны кемситдик?“ диййәрсиниз. ⁷Сиз

Мениң гурбанлык сыпамда харам гурбанлыклар хөдүрлөп, Мениң адымы кемситдиңиз. Сиз ене-де: „Биз нәдип Сени харам этдик?“ дийип сораарсыңыз. „Реббиз сачагыны кемситсек хем болар“ дийип, Мени харам этдиңиз. ⁸Көр малы гурбанлык этмек дүрсмүдир? Агсак я-да кесел малы гурбанлык этмек эрбетлик дөлми? Шейле малы өз хәкимине бир элтип гөр! Ол сенден разы болармыка, хайышыңы ерине етирермикә? Муны Хөкмүрован Реб диййәр. ⁹Инди бие мерхемент эдер ялы, Худая ялбарып бир гөрүң!? Шейле гурбанлыклар хөдүрләнниңизден соң, Ол сизиң сораан задыңызы эдермикә? Муны Хөкмүрован Реб айдяңдыр». ¹⁰Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Гурбанлык сыпамда бидерек ере от якмазыңыз ялы, кәшгә араңыздан бири чыкып, дервезелери япсады! Мен сизден разы дөлдирин. Инди Мен сизиң элиңизден садака кабул этмерин. ¹¹Гүндогардан гүнбатара ченли миллетлер арасында Мениң адым бейик болар! Әхли ерде Мениң адыма якымлы ыслы түтетги жылып, пәк садакалар хөдүрленер. Чүнки миллетлер арасында Мениң адым бейик болар. Муны Хөкмүрован Реб айдяңдыр. ¹²Эмма сиз: „Реббиз сачагы харамдыр, чөрегидир ир-иймишини кемситсек хем болар“ дийип, Мениң адыма ыснат гетирйәрсиниз. ¹³„Бу нәхили иргинлик!“ дийип, сиз муны әсгермезлик этдиңиз, Хөкмүрован Реб диййәр. Гурбанлык хөкмүнде сиз таланып алан, агсак я-да кесел мал хөдүрлейәрсиниз! Мен оны кабул эдерин өйдәңизми? Муны Реб айдяңдыр.

¹⁴Сүрүсіндәки гочы садака айдып, сонра онуң ерине Таңра майып-мүжриби гурбанлык берйән кеззаба нәлет

болсун! Чүнки Мен бейик Патышадырын, Хөкмүрован Реб диййәр. Миллетлер Мениң адымдан горкярлар».

2-нжи бап

¹⁻²Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Инди, эй, руханылар, бу буйрук сизиң үчиндир. Эгер диңлемесеңиз, адымы шөхратландырмагы йүректен ислемесеңиз, онда Мен сизиң үтүңизе нәлет иберерин ве алкышларыңызы нәлете өврерин. Мен олары эййәм нәлетледим, себәби сиз муны йүректен ислемедиңиз. ³Мен сизиң тохум-тижиңизи язгарарын. Байрамчылыкларда гурбан эдйән малларыңызың дерсини йүзүңизе сүртерин ве сиз хузурымдан әкидилип, дерсештәларсыңыз. ⁴Шонда Леви билең эден әхтимиң сакланмагы үчин, бу буйругы сизе ёлландыгымы билиң. Муны айдяң Хөкмүрован Ребдир. ⁵Мениң онуң билең эден әхтим яшайыш ве парахатчылык әхтидир. Мен булары оңа Менден горксун дийип бердим. Ол Менден горкуп, адыма хормат гойды. ⁶Онуң эдйән өвүтүңдевлери догруды, хилели сөзи ёкды. Ол Мениң билең ылалашык ве догрулык ёлундан йөрәп, көп адамлары гүнәден совды. ⁷Руханының сөзлери билими горамалыдыр. Ол Хөкмүрован Реббиз векилидир, ынсанлар онуң агзындан өвүтүңдев гөзлемелидир. ⁸Эмма сиз ёлдан чыкдыңыз ве өвүтүңдевлериңиз билең көп адамларың бүдремегине себәп болдуңыз. Сиз Левиниң әхтини боздуңыз. Муны айдяң Хөкмүрован Ребдир. ⁹Өвүтүңдевиңизде гарапгөйлик эдип, Мениң ёлларымы тутмандыгыңыз үчин, Мен хем сизи бүтин халкың оңүнде кемситдим ве песелтдим».

Халкың Реббе бивепалыгы

¹⁰Бизиң хеммэмизиң атамыз бир дөлми? Бизи бир Худай яратмадымы? Онда нэме үчин биз бири-биримизе дөнүклик эдип, ата-бабаларымызың эхтини бозярыс? ¹¹Яхуда дөнүклик эдип, Ысрайылда ве Иерусалимде нежис иш этди. Яхуда кесеки худая сежде эдйән гыза өйленип, Реббин халаян мукаддес өйүни харама чыкарды. ¹²Муны эден киши Хөкмүрован Реббе садака гетирен болса да, Реб онуң машгаласыны Якубың неслинден согруп ташлап, оны жезаландырсын.

¹³Ине, башга-да бир эден ишиниз бар: сиз Реббин гурбанлык сыпасыны гөзяшлар билен, мөңүрип, ахы-нала билен долдурярысыңыз, себэби Реб инди сизиң гетирен садакаларыңыз серетмейэр, олары элинизден хошаллык билен кабул этмейэр. ¹⁴Сиз: «Нэме үчин кабул этмейэр?» дийип сораарысыңыз. Себэби Реб сениң ве яш вагтың өйленен аялыңың арасында шаятдыр. Ол янёлдашың, эхтлешен аялың хем болса, сен оңа дөнүклик этдиң. ¹⁵Тутуш калбы билен Худая вепалы болан хич бир адам бейле херекет этмез. Вепалы адам нэме ислейэр? ^a Ол өз догулян чагаларының Худайың халкы болмагыны ислейэр. Шонуң үчин хабардар болуң ве яшыкда өйленен аялыңыза дөнүклик этмөң. ¹⁶Ысрайыл Худайы Реб: «Мен айрылышмагы йигренйэрин. Мен айрылышан адамың башына зулум саларын ^b, муны Мен – Хөкмүрован Реб

айдяндырын. Шонуң үчин сиз сересап болуң, дөнүклик этмөң» дийэр.

Хөкүм гүни

¹⁷Сиз сөзлериңиз билен Ребби ириздиңиз. «Оны нэдип ириздик?» дийип сораарысыңыз. «Яманлык эдйән хер бир адам Реббин назарында говудыр ве Реб олардан хошалдыр» я-да «Ханы, адалат Худайы ниреде?» дийип ириздиңиз.

3-нжи бап

¹Хөкмүрован Реб: «Өңүмден ёл тайярлар ялы, ине, Мен Өз векилими иберйэрин. Сизиң гөзлейән Таңрыңыз дуйдансыз Өз ыбадатханасына гелер. Сизиң хошал болян эхт Векилиңиз, ине, гелйэр» дийэр. ²Эмма эхт Векилиниң гелжек гүнүне ким чыдап билер? Ол пейда боланда, онуң өнүнде ким дуруп билер? Чүнки Ол демри эредйән от кимин, кир ювужының сабыны киминдир. ³Ол күмши эредип саплаян ялы отурып, Левиниң неслини саплар, олары алтын-күмүш кимин эредип тэмизлэр. Шонда олар садакаларыны Реббе догрулык билен хөдүр эдерлер. ⁴Онсоң өңки дөвүрде, гечен йылларда болшы ялы, Реб Яхуда ве Иерусалим халкының садакаларындан хошал болар. ⁵Хөкмүрован Реб шейле дийэр: «Соңра Мен хөкүм чыкармак үчин яныңыза гелип, жадыгөйлере, зынагэрлере, ялан ере ант ичйәнлере гаршы ве талабаның, дул аялың, етимиң хакыны иййәнлере гаршы, гелмишеги хукугындан

^a **2:15 Тутуш калбы... ислейэр?** – я-да Онда ажайып рух болсун дийип, оны бир эдип яратманмыды? Нэме үчин бир эдип?.

^b **2:16 Мен айрылышан... саларын** – я-да Айрылышып, зулум эдйэни йигренйэрин.

махрум эдйәнлере, Менден горкма-янлара гаршы деррев шаят боларын.

Халк Худайың хакыны иййәр

⁶Мен Ребдирин, үйтгейән дәлдин. Шонуң үчин хем сиз Якубың несли болмакдан махрум эдилмединаңиз. ⁷Ата-бабаларыңызың дөврүнден бәри сиз Мениң парзларымдан йүз өврүп, олары бержай этмейәрсинаңиз. Маңа тарап өврүлиң, Менем сизе тарап өврүлерин. Муны Хөкмүрован Реб айдяңдыр». Эмма сиз: «Биз нәдип өврүлели?» диййәрсинаңиз. ⁸Хей, ынсан Худайың хакыны иерми? Сиз Мениң хакымы ийдиңиз! Сиз болса: «Биз нәдип Сениң хакыңы ийдик?» диййәрсинаңиз. Хасылыңызың ондан бир бөлегини бермекде ве садакаларыңызда ийдиңиз! ⁹Сиз нәлетлендиңиз, себәби сиз Менден огурлаарсыңыз, бүтин миллет Менден огурлаар! ¹⁰Өйүмде азык болар ялы, ондан биринаңизың барыны тутушлығына аммара гетириң. Мени мунуң билен сынап гөрүң. Муны Хөкмүрован Реб диййәр. Гөрүң, Мен гөгүң пенжирелерини сизин үчин ачып, үстүңизе долуп-дашян берекет ягдырмарыңмы? ¹¹Мен сизин үчин топрагыңыздакы хасылы вейран этмеги чекиртгелере гадаган эдерин. Мейдандакы үзүм агачларыңыз хасылсыз галмаз, Хөкмүрован Реб диййәр. ¹²Шонда әхли миллетлер сизе багтлы диерлер. Чүнки юрдуңыз эшретли юрт болар, муны Хөкмүрован Реб айдяңдыр.

Реб вепадарлары сылаглар

¹³Реб: «Маңа гаршы бихая сөзлер айтдыңыз» диййәр. Сиз болса: «Биз Саңа гаршы нәме айдыпдырыс?» диййәрсинаңиз. ¹⁴Сиз, ине, шей-

ле дийдиңиз: «Худая гуллук этмек бидерекликдир. Хөкмүрован Реб-биң буйругыны бержай этмекден ве Онуң өнүнде яс тутуп гезмекден биз нәме пейда гөрйәрис? ¹⁵Инди текепбирлере багтлы диййәрис. Эрбетлик эдйәнлериң диңе бир иши ровач алман, әйсем олар Худайы сынап, жезадан гутуларлар».

¹⁶Онсоң Ребден горкянлар бири-бирилери билен геплешдилер. Реб үнс берип диңледи. Ребден горкуп, адына хормат гойянлар хакында Онуң өнүнде бир ятлама китабы язылды. ¹⁷Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Мениң беллән гүнүм олар Мениңки болар. Олар Мениң гымматлы халкым болар. Атасының өзүне хызмат эден оглуна хайпы гелши ялы, Мениң хем олар хайпым гелер. ¹⁸Шонда сиз ене бир гезек догры билен эгриниң, Худая гуллук эдйән билен этмейәниң арасындакы тапавуды гөперсинаңиз».

4-нжи бап

Ребниң гелжәк гүни

¹Хөкмүрован Реб шейле диййәр: «Ине, ол гүн ожақ ялы янып гелйәр. Әхли текепбирлер ве хемме эрбетлик эдйәнлер саман кимин боларлар. Ол гүн оларың хеммесини от яндырар. Оларда не көк, не-де балдак галар. ²Йөне Мениң адымдан горкян сиз үчин шөхлеси билен шыпа бержек адалат гүнеши догар. Сиз шонда газыгыннан бошанан гөле ялы бөкүшерсинаңиз. ³Эрбетлери басгыларсыңыз, чүнки Мениң беллән гүнүм олар сизин аякларыңызың астында күл болар. Муны Хөкмүрован Реб айдяңдыр. ⁴Гулум Мусаның

кануныны, бүтин Ысрайыл үчин Мениң Хореп дагында ^a онуң үсти билен буйран парзларымы ве хөкүмлерими ятлаң. ⁵Ине, Мен-Реббин бейик ве газаплы гүни гелмезден өң, Өзүм

сизе Ыляс пыгамбери иберерин. ⁶Ол ата-энелериң йүрегини чагаларына, чагаларың йүрегини ата-энелерине тарап өврер. Шонда Мен гелип, юрды нәлетләп ёк этмерин».

^a 4:4 *Хореп дагы* – бу Синай дагының бейлеки ады.

ТЭЗЕ ЭХТ

◇ ИНЖИЛ ◇

Маттаның хош хабары

Гириш

Бу китап Исаның шәгирди Матта тарапындан язылды. Матта Иса душмазындан озал салгытчыды. Эмма Иса Месих билен болан душушык онуң дүңйәгарайшыны дүйпгөтер өзгердйәр. Иса оны Өз ызына эрмәге чагыранда, Матта бада-бат кәрини ташлап, Онуң ызына дүшйәр. Матта Иса нирә гитсе, Онуң билен биле гидйәр ве соңра Онуң 12 ресулының бири боляр.

Матта өз китабында Көне Әхт язгыларына йыгы-йыгыдан салгыланяр. Ол китабыны Исаның несил дарэгтыны беян этмекден башлаяр. Шейле этмек билен, ол Исаның төтәнликден пейда болман, эйсем Көне Әхтдәки вадалара гөрә догландыгыны ныгтаяр. Матта Исаның Месихдигини, Онуң пыгамберлер аркалы вада берлен Патышадыгыны аян эдйәр. Пыгамберлер Иса Месихиң Давут пыгамбериң

неслинден доглуп, Худайың Шалыгыны беркарар этжек Халасгәрдигини мүнлерче йыл озал айдып гечипдирлер. Матта өзүниң шаят болан вакаларыны беян эдип, Иса Месихиң догрудан-да Худайың Огрудыгыны тассыкляяр.

Матта Худайың Шалыгы барада өрән көп язяр. Ол бу Шалыгың гүндогарда, я гүнбатарда, я хайсыдыр башга бир ерде дәл-де, адамларың өзлерини Иса табшырып, Оңа эерен ерлеринде беркарар боляндыгыны окыжыларына мәлим эдйәр. Иса Месихе иман эдип, Онуң табшырыкларыны бержай эдйән ислендик адам догры дурмушда яшап, Худайың Шалыгыны мирас аляр.

Матта өз китабында Исаны Мугаллым дийип атландыряр, себәби Иса Мукаддес Язгылары долы ыгтыярлылык билен тесвирләрди, Худайың Шалыгыны Шаят хөкүмүнде беян эдерди.

Мазмуны

Иса Месихиң несил дарэгты ве доглушы.....	1:1–2:23
Яхя пыгамбериң хызматы	3:1-12
Исаның чүмдүрилмеги ве сыналмагы.....	3:13–4:11
Исаның Желиле веляатындакы хызматы.....	4:12–18:35
Желиледен Иерусалиме ченли	19:1–20:34
Иң соңкы хепде ве Иерусалим шәхерине гирмеги.....	21:1–27:66
Реб Исаның өлүми ве дирелиши	28:1-20

1-нжи бап

Иса Месихиң несил дарагты

(Лука 3:23-38)

¹Ыбрайымың ве Давудың неслинден болан Иса Месихиң несил дарагтының язгысы, ине, шейледир: ²Ыбрайымдан Ысхак, Ысхакдан Якуп, Якупдан Яхуда ве онуң доганлары дүйнә инди. ³Яхудадан Перес билен Зерах догулды, оларың эжеси Тамарды. Пересден Хесрон, Хесрондан Рам догулды. ⁴Рамдан Эминадап, Эминадапдан Нахшон, Нахшондан Салмон догулды. ⁵Салмондан Боваз дүйнә инди, онуң эжеси Рахапды. Боваздан Обет дүйнә инди, онуң эжеси Рутды. Обет Йышайың какасыды. ⁶Йышайдан Давут патыша догулды. Давутдан Сүлейман дүйнә инди, онуң эжеси Урияның дул аялы Батшебады. ⁷Сүлеймандан Рехабгам, Рехабгамдан Абыя, Абыядан Аса, ⁸Асадан Ехошпат, Ехошпатдан Ехорам, Ехорамдан Узыя догулды. ⁹Узыядан Ётам, Ётамдан Ахаз, Ахаздан Хизкия, ¹⁰Хизкиядан Манаша, Манашадан Амон, Амондан Ёшыя догулды. ¹¹Ёшыя Бабыл сүргүниниң өңүсырасында доглан Еконяның ве онуң доганларының атасыды. ¹²Еконя Бабыл сүргүнинден сонра доглан Шеялтыелиң атасыды. Шеялтыелден Зерубабыл, ¹³Зерубабылдан Абыхут, Абыхутдан Элиякым, Элиякымдан Азор, ¹⁴Азордан Садок, Садокдан Акым,

Акымдан Элихут, ¹⁵Элихутдан Элгазар, Элгазардан Маттан, Маттан-дан Якуп догулды. ¹⁶Якуп Меръемин адамсы Юсубың атасыды, Меръемден болса Месих ^a дийип атландырылан Иса догулды.

¹⁷Шейлеликте, Ыбрайымдан Давуда ченли болан несиллер жеми он дөрт аркадыр. Давутдан Бабыл сүргүнине ченли хем он дөрт, Бабыл сүргүнинден Месихе ченли хем он дөрт аркадыр.

Иса Месих догуляр

(Лука 2:1-7)

¹⁸Иса Месихиң доглушы шейле болды: онуң эжеси Меръем билен Юсуп адаглыды, эмма олар энтек яссыкдаш болманкалар, Меръем өзүниң Мукаддес Рух аркалы гөврели боландыгыны билди. ¹⁹Онуң адаглысы Юсуп догручыл адамды, шоңа гөрә ол Меръемин иле масгара болмагыны ислемән, оны яшырын айрып гойбермеги йүрегине дүвди. ²⁰Юсуп бу хакда ойланып йөркә, Реббиң бир перишдеси онуң дүйшүне гирип: «Эй, Давут оглы Юсуп! Сен Меръеме өйленмекден горкма, себәби онуң гөвресиндәки Мукаддес Рух аркалыдыр. ²¹Ол бир Огул дограр, сен онуң адына Иса ^b дакарсың, себәби Ол Өз халкыны гүнәлеринден халас эдер» дийди. ²²⁻²³Буларың хеммеси Реббин пыгамбер аркалы: «Ине, бой гыз гөврели болуп, Огул дограр. онуң адына Иманувел дакарлар» дийип айдан

^a **1:16 Месих** – еврейлер бу сөзи Худай тарапындан вада берлен Патыша бабатында уланярлар. Сөзлүге серет.

^b **1:21 Иса** – бу сөз *Реб халас эдйәр* диймеги анладяр.

сөзүнің бержай болмагы үчин болды. Бу ат «Худай бизиң билендир» диймеги аңладяр. ²⁴Юсуп укудан оянансоң, Реббин перишдесиниң буйругыны ерине етирип, Меръеме өйленди. ²⁵Эмма Меръем оглуны ^a догуриянча, Юсуп оңа янашмады. Юсуп доглан чаганың адына Иса дакды.

2-нжи бап

Мүнечжимлер гүндогардан гелйәр

¹Иса Хирод патышаның дөврүнде Яхудияның Бейтуллахам шәхеринде энеден догулды. Шонда мүнечжимлер гүндогардан Иерусалиме гелип: ²«Яхудыларың патышасы болуп доглан ниреде? Биз Онуң доглуш йылдызыны гөрдүк ве Оңа сежде этмәге гелдик» дийдилер. ³Хирод патыша муны эшиденде, онуң өзиде, тутуш Иерусалим халкы-да галагоплуга дүшди. ⁴Ол әхли әлбашчы руханылары, Төврат мугаллымларыны йыгнап, олардан Месихиң ниреде догулмалыдыгы хакында сорады. ⁵Олар шейле жогап бердилер: «Ол Яхудыдакы Бейтуллахам шәхеринде догулмалы, себәби пыгамбер шейле языпдыр:

⁶„Эмма сен, әй, Яхуда
 юрдундакы Бейтуллахам!
 Яхуда хөкүмдарларының
 арасында асла кичиси
 дәлсиң сен.
 Чүнки сенден бир Хөкүмдар
 чыкар,

халкым Ысрайылың чопаны болар“».

⁷Онсоң Хирод мүнечжимлери гизлин чагырып, олардан йылдызың хачан гөрнендиги барада жикме-жик сорады. ⁸Хирод: «Барың, чага барадакы хабарың аныгына етиң. Оны тапан бадыңыз, маңа хабар бериң. Менем барып, Оңа сежде этжек» дийип, олары Бейтуллахама иберди. ⁹Олар патышаны диңләп, ёла дүшдүлер. Ине, оларың гөрөн доглуш йылдызы ене пейда болды ве өнлерине дүшүп, чаганың доглан ериниң үстүне гелип дурды. ¹⁰Йылдызы гөрөнлеринде, оларың шатлыкларының чаги болмады. ¹¹Олар өе гирип, чага билен әжеси Меръеми гөрдүлер. Шонда дыза чөкүп, Оңа сежде этдилер-де, хазыналарыны ачып, алтын, хошбой түтетгилер ве мүр ^б совгат бердилер. ¹²Хиродың янына гайдып бармазлык хакда дүйш аркалы дуйдурыш берленсоң, мүнечжимлер өз юртларына башга әл билен гайтдылар.

Юсуп машгаласы билен Мүсүре гачяр

¹³Мүнечжимлер гиденден соң, Реббин бир перишдеси Юсубың дүйшүне гирип: «Тур! Чага билен әжесини ал-да, Мүсүре гач. Өзүм хабар берйәнчәм, шол ерде гал, себәби Хирод чаганы өлдүрмек үчин Онуң гөзлегине чыкмакчы боляр» дийди. ¹⁴Шейлеликде, Юсуп турды-да, чага билен Онуң әжесини алып, шол гиже

^a 1:25 *Оглуны* – кәбир голязмаларда *новбахар оглуны*.

^б 2:11 *Мүр* – атыр ясамакда ве мерхумы жайламакда уланылан якымлы ыслы өсүмлик. Сөзлүге серет.

Мүсүре тарап ёла дүшди. ¹⁵Ол тә Хирод өлйәнчә, шол ерде галды. Шун-лукда, Реббин: «Оглумы Мүсүрден чагырдым» дийип, пыгамбер аркалы айдан сөзи бержай болды.

¹⁶Мүнечжимлериң алданыны биллип, Хирод гахар-газаба мүнди. Ол мүнечжимлерден сорап аныклан вагтына гөрә, Бейтуллахам билен онуң даш-төверегиндәки обаларда доглан ики яшындакы ве ики яша етмедик эркек гөбекли чагаларың әхлисини өлдүртди. ¹⁷Шейдип, Ермея пыгамберин шу айданлары бержай болды:

¹⁸«Рамадан бир сес эшидилди,
агы ве ажы перят сеслери,
Рахел чагалары үчин агляяр,
теселли берилмегини
ислемейәр,
чүнки олар инди ёк».

Юсуп машгаласы билен Насыра гайдып гелйәр

¹⁹Хирод өленден соң, Реббин бир перишдеси Мүсүрде Юсубың дүйшүне гирип: ²⁰«Тур, чага билен Онуң эжесини ал-да, Ысрайыла долан, себәби чаганың жанының кастына чыканлар өлди» дийди. ²¹Онсоң Юсуп чага билен эжесини алып, Ысрайыла гайтды. ²²Йөне Археланың өз атасы Хиродың ерине Яхудыяның патшасы боланыны эшидип, ол ере бармага горкды. Дүйшүң үсти билен дуйдурыш берленсоң, ол Желле велятына тарап ёла дүшди. ²³Ол ере барып, Насыра диен шәхерде месген тутды. Шейдип, пыгамберлер аркалы: «Оңа насыралы дийлер» дийип айдылан сөз бержай болды.

3-нжи бап

Яхя чүмдүрижениң вагзы

(Марк 1:1-8; Лука 3:1-18;
Ёханна 1:19-28)

¹Шол гүнлерде Яхя чүмдүрижи пейда болуп, Яхудыя чөлүнде вагыз этмәге башлады. ²Ол: «Тоба эдиң, себәби Гөгүң Шалыгы голайлады» диййәрди. ³Ине, Ишая пыгамберин ол хакында: «Чөлде бир сес гыгыр-яр: „Реббе ёл тайынлаң! Онуң ёдаларыны дүзләң!“ диййәр» дийип айдан шол адамы Яхядыр. ⁴Яхяның дүе йүңүнден эшиклери, билинде гайышдан гушагы барды. Онуң иймити чекиртге билен мейдан балыды. ⁵Тутуш Иерусалимин, Яхудыяның ве Иордан этрабының әхли халкы онуң янына гелйәрди. ⁶Олар гүнәлери үчин тоба эдип, Яхя тарапындан Иордан дерясында чүмдүрилийәрдилер.

⁷Яхя фарисейлериң ве саддукейлериң энчемесинин чүмдүрилмек үчин өз янына гелйәндиклерини гөрөндө, олар шейле дийди: «Әй, алахөврән-лер несли! Гелжәк газәпдән гачып гутулып билерис өйдйәнәизми? ⁸Мундан бейләк эдән тобаңызә мынасып миве берин. ⁹Өз-өзүңизе: „Бизин атамыз Ыбрайымдыр“ дийип ойламаң. Мен сизе шуны айдайын: Худай Ыбрайым үчин шу дашлардан хем перзент ярадып билйәндир! ¹⁰Ине, палта эййәм агачларың дүйбүнде ятыр: оңат миве бермейән хер бир агач чапылып, ода ташланар. ¹¹Тоба эдәнди-гиңизиң нышаны хөкмүнде мен си-зи сува чүмдүрйәрин, эмма мендән соңра Гелжәк мендән хас гүйчлүдир.

Мен Онуң чарыкларыны гөтермәге-де мынасып дәлдин. Ол сизи Мукаддес Руха хем-де ода чүмдүрер. ¹²Онуң харман совурян чаршагы элиндедир. Ол харман ерини сүпүрер, бугдайыны аммара үйшүрер, саманы болса сөнмез отда якар».

Иса сува чүмдүрилйәр

(Марк 1:9-11; Лука 3:21,22)

¹³Онсоң Иса Яхя тарапындан чүмдүрилмек үчин Желиледен Иордана, Яхяның янына гелди. ¹⁴Эмма Яхя Оны саклап: «Сен мени чүмдүрмели велин, Сениң Өзүң мениң яныма гелйәрсинми?» дийди. ¹⁵Иса оңа: «Гой, хәзир шейле болсун, себәби бизе Худайың ислегини бержай этмек ярашяндыр» дийип жогап берди. ¹⁶Иса сува чүмдүрилип чыкан бадына гөклер ачылды. Ол Худайың Рухуның кепдери гөрнүшде Өз үстүне инип гелйәннини гөрди. ¹⁷Шол вагт гөкден: «Бу Мениң сөвер Оглумдыр, Мен Ондан көп разыдырын» диен оваз гелди.

4-нжи бап

Иса сыналяр

(Марк 1:12,13; Лука 4:1-13)

¹Соңра иблисин сынамагы үчин, Мукаддес Рух Исаны чөле эжитди. ²Иса кырк гиже-гүндиз агыз бекләнден соңра ажыкды. ³Шол вагт Онуң янына аздырыжы шейтан гелип: «Эгер Сен Худайың Оглы^а болсаң, онда шу дашларың чөреге өврүлмегини буюр» дийди. ⁴Эмма Иса оңа:

«„Ынсан диңе чөрек билен яшаман, эйсем Реббин агзындан чыкян хер бир сөз билен хем яшаяр“ дийип язылгыдыр» дийип жогап берди. ⁵Соңра иблис Исаны мукаддес шәхер Иерусалиме гетирди. Оны ыбадатхананың чүр депесине чыкарып: ⁶«Эгер Сен Худайың Оглы болсаң, Өзүңи ашак окла. Чүнки шейле язылгыдыр:

„Ол перишделерине Сен бабатда эвр эдер.

Аягың даша бүдремез ялы, олар Сени эллеринде гөтерер“» дийди.

⁷Иса оңа: «„Худайыңыз Ребби сынамаң“ дийип хем язылгыдыр» дийди.

⁸Бу гезек иблис Исаны бейик бир дагың чүр башына чыкарды. Она дүңйәнниң эхли шалыкларыны ве оларың шан-шөхратыны гөркезип: ⁹«Эгер дызыңа чөкүп, маңа сежде этсен, буларың барыны Саңа берейин» дийди. ¹⁰Иса оңа: «Ёк бол, шейтан! „Худайыңыз Реббе сежде эдиң, диңе Она гулук эдиң“ дийип языландыр» дийди.

¹¹Шундан соң иблис Исаны ташлап гитди. Перишделер гелип, Иса хызмат этдилер.

Иса Хош Хабары ыглан этмәге башляяр

(Марк 1:14,15; Лука 4:14,15)

¹²Иса Яхяның туссаг эдилендигини эшиденде, Желилә доланды. ¹³Ол илки Насыра шәхерине гелди, эмма ол ерде узак эгленмән, Зебулун билен Нафталы веляатындакы Желиле көлүниң кенарында ерлешйән

^а **4:3 Худайың Оглы** – Көне Әхтде бу ат патышалар үчин уланыларды. Тәзе Әхтде болса бу ат Худай тарапындан сайланып-сечилен диймеги аңладяр. Сөзлүге серет.

4:4 Кан 8:3. **4:6** Зеб 90:11-12. **4:7** Кан 6:16. **4:10** Кан 6:13.

Капернаумда орнашды. ¹⁴Шунлукда, Ишая пыгамбер аркалы айдылан шу сөз бержай болды:

¹⁵ «Эй, Зебулун ве Нафталы юрды!

Деңиз якасындакы ёл,
Иорданың аңырсы!

Эй, кесеки миллетлерин
яшаян Желилеси!

¹⁶ Түмлүкде месген тутан халк
бейик нур гөрди,
түм гараңкылыкда
яшаянларың үстлерине нур
сачылды».

¹⁷Шол вагтдан башлап, Иса: «Тоба эдиң, чүнки Гөгүң Шалыгы голайлады» дийип, вагыз этмәге башлады.

Иса илкинҗи шәгиртлерини сайлая
(Марк 1:16-20)

¹⁸Иса Желиле көлүниң кенарындан гечип барярка, көле тор ташлап дуран ики доганы гөрди. Оларың бири Петрус лакамлы Симун, бейлекиси хем Андрысды. Олар балыкчыдылар. ¹⁹Иса олар: «Мениң ызыма дүшүң, Мен сизи ынсан тутян балыкчылар эдейин» дийди. ²⁰Олар хем шол вагтың өзүнде торларыны ташлап, Онуң ызына дүшдүлер. ²¹Бираз йөрәнлеринден соң, Иса башга ики доганы, Зебедейиң огуллары Якуп билен Ёханнаны гөрди. Олар гайыгың ичинде какалары Зебедей билен торларыны бежерип отырдылар. Иса олары чагырды. ²²Олар хем дессине

гайык билен какалары Зебедейи ташлап, Исаның ызына дүшдүлер.

Иса хассалары сагалды

²³Иса тутуш Желилэни айланып чыкды. Ол ердэки синагогаларда сапак берип, Гөгүң Шалыгының Хош Хабарыны вагыз этди, халкың арасындакы хер хили кеселлери, хассалары сагалтды. ²⁴Онуң ат-овазасы бүтин Сирия яйрады, дүрли кеселлере дучар болан эхли хассалары, арвах-жын эеләнлери, тутгайлылары ве отуралары Исаның янына гетирдилер, Ол хем олары сагалтды. ²⁵Желиледен, Декаполистен ^a, Иерусалимден, Яхудыядан ве Иорданың гүндогар тарапындан улы мәхелле Онуң ызына дүшди.

5-нҗи бап

Хакыкы багтыярлык
(Лука 6:20-23)

¹Иса үйшен мәхеллэни гөрүп, дага чыкып отурды. Шәгиртлери Онуң янына гелдилер, ²Иса хем олара өвретмәге башлады:

³«Рухы гарыплар багтлыдыр, чүнки Гөгүң Шалыгы оларыңкыдыр.

⁴Гусса чекйәнлер багтлыдыр, чүнки олара гөвүнлик берлер.

⁵Юмшак адамлар багтлыдыр, чүнки олар ер йүзүни мирас аларлар.

⁶Догрулыга ажыгып-сувсанлар багтлыдыр, чүнки олар доюп-ганарлар.

⁷Рехимлилер багтлыдыр, чүнки олар-да рехим эдилер.

^a **4:25 Декаполис** – Самария билен Желилэниң гүндогарында ерлешен он шәхериң умумы ады. Сөзлүге серет.

⁸Калбы пәклер багтлыдыр, чүнки олар Худайы гөрерлер.

⁹Парахатлык дөрөйдәнлер багтлыдыр, чүнки олар Худайың огуллары дийлер.

¹⁰Догрулык үчин ызарланялар багтлыдыр, чүнки Гөгүң Шалыгы оларыңкыдыр.

¹¹Мен себәпли адамларың сизе сөген, ызарлан, нәхак ере хер хили гыбатыңызы эден махалы багтлысыңыз! ¹²Шатланың, бегениң, себәби гөклерде алжак сылагыңыз улудыр. Сизден өң пыгамберлер-де шейдип ызарландылар.

Дуз ве ышык

(Марк 9:50; Лука 14:34,35)

¹³Сиз ериң дузусыңыз, эмма дуз тагамыны йитирсе, ол нәме билен дузланар? Дашары зыңлып, аяк астында депеленмекден башга хич зада ярамаз.

¹⁴Сиз дүнйәнің ышыгысыңыз. Депеде гурлан шәхери гизләп болмаз. ¹⁵Чыраны якып, габың ашагында гойян дәлдирлер. Оны чыраданың үстүнде гойяндырлар, шонда ол өйдәкилерин хеммесине ышык берйәндир.

¹⁶Гой, сизиң ышыгыңыз адамларың өңүнде парласын, шонда олар говы ишлериңизи гөрүп, гөкдәки Атаңызы шөхратландыларлар.

Иса Төврат хақында сөз ачяр

¹⁷Маңа Төврат билен пыгамберлериң язгыларыны бозмага гелендир өйтмәң. Мен бозмага дәл-де, олары амала ашырмага гелдим. ¹⁸Сизе

догрусыны айдярын, асман билен ер өтйәнчә, әхли зат амала ашянча, Төвратдан екеже харп-да, бир нокатда өчмез. ¹⁹Шонуң үчин хем ким бу буйрукларың иң кичисинден бирини бозса ве шейле этмеги башгалара өвретсе, ол Гөгүң Шалыгында иң кичи сайылар. Эмма ким булары бержай эдип, башгалара-да өвретсе, ол Гөгүң Шалыгында улы сайылар. ²⁰Мен сизе шуны айдярын: догрулыгыңыз Төврат мугаллымларыңкы билен фарицейлериңкиден артык болмаса, Гөгүң Шалыгына асла гирмерсиңиз.

Гахар ве хөкүм

²¹Сиз ата-бабаларымыза: „Адам өлдүрме, ким адам өлдүрсе, хөкүме сезевар болар“ дийленини эшиденсиңиз. ²²Эмма Мен сизе айдярын: өз доганына гахарланан^а адам хем хөкүме сезевар болар. Ким өз доганына „рака“^б дийсе, ёкары межлисиң хөкүмине сезевар болар. Хатда хич ким „самсык“ хем диймесин, ёгсам довзах одуна ташланар. ²³Шонуң үчин гурбанлык сыпасында садака бермәге баряркәң, доганының сенден өйкекинесиниң бардыгы ядыңа дүшсе, ²⁴садакаңы сыпаның өңүнде гой-да, гидип өңүрти доганың билен яраш. Соңра гелип, садакаңы хөдүр эт.

²⁵Давагәриң билен энтәк ёлдакан яраш, ёгсам ол сени каза, казы хем зындан сакчысына табшырып, зындана дүшмегиң ахмал. ²⁶Саңа догрусыны айдярын, жеримәңи долы төлейәнчәң, ол ерден чыкмарсың.

^а 5:22 *Гахарланан* – кәбир голязмаларда хич бир себәпсиз гахарланан.

^б 5:22 *Рака* – арамейче бу сөз *бош келле* диймеги аңладяр.

Зынахорлык

²⁷Сиз: „Зына этме“ дийленини хем эшиденсиңиз. ²⁸Эмма Мен велин ким башга аяла азгын хөвес билен бакса, өз йүрегинде эййэм онуң билен зына эдендир диййэрин. ²⁹Саг гөзүң сениң гүнэ этмегине себэп болса, оны согруп ташла. Бир сынаңың ёк болмагы тутуш гөврөңиң довзаха атылмагындан говудыр. ³⁰Саг элиң сениң гүнэ этмегине себэп болса, оны кесип ташла. Бир сынаңың ёк болмагы тутуш гөврөңиң довзаха ташланмагындан говудыр.

Талак

(Марк 10:11-12; Лука 16:18)

³¹Шейле хем: „Ким аялыны ковуп гойберсе, оңа талак хатыны берсин“ дийлендир. ³²Эмма Мен сизе диййэрин, аялыны зынадан башга себэп билен айран адам онуң зына этмегине себэп боляндыр. Айрылышан аяла өйленен адам хем зына эдйэндир.

Ант ичмек барада

³³Сиз ене гадымкылар: „Яландан ант ичме, эмма Реббинң өнүнде ичен антларыңы бержай эт“ дийленини хем эшиденсиңиз. ³⁴Мен велин сизе асла ант ичмэң, чүнки гөк Худайың тагтыдыр. ³⁵Ерден хем ант ичмэң, чүнки ер Онуң аякларының күрсүсидир;

Иерусалимден-де ант ичмэң, чүнки ол Бейик Патышаның шәхеридир. ³⁶Өз башыңыздан хем ант ичмэң, себэби сиз онуң еке гылыны-да ак я гара эдип билйән дәлсиңиз. ³⁷Сизиң „хаваңыз“ хава, „ёгуңыз“ ёк болсун. Мундан артыгы шейтандандыр.

Гөзе – гөз, дише – диш

(Лука 6:29,30)

³⁸Сиз: „Гөз орнуна гөз, диш орнуна диш“ дийленини эшиденсиңиз. ³⁹Эмма Мен сизе диййэрин: ярамаз адама гаршы дурма. Сениң саг яңагына ура-на, бейлеки янагыңы-да тут. ⁴⁰Сениң билен давалашып, көйнегиңи алжак боляна донуңы-да бер. ⁴¹Ким сени өзи билен бир мензил ёл йөрөмәге межбур этсе, сен онуң билен ики мензил ёл йөре. ⁴²Дилег салана бер, карз дилейәнден йүзүңи өвүрме.

Душманларыңызы сөйүң

(Лука 6:27-28,32-36)

⁴³Сиз: „Якыныңы сөй, душманыңы йигрен“ дийленини хем эшиденсиңиз. ⁴⁴Эмма Мен сизе диййэрин: душманларыңызы сөйүң, өзүңизи ызарлаянлар үчин дога-дилег эдиң. ^a ⁴⁵Шонда сиз гөкдәки Атаңызың огулларыдыгыңызы субут эдерсиңиз. Гөкдәки Атаңыз Өз гүнешини яманларың хем, ягшыларың хем үстүне догдуряр, ягмырыны догруларың хем, эгрилерин хем үстүне ягдыряр. ⁴⁶Сиз өзүңизи

^a **5:44** Кәбир голязмаларда *Өзүңизе гаргаянлар үчин ягышылык диләң, өзүңизи йигренйәнлере ягышылык эдиң, өзүңизи ынжәдянлар, ызарлаянлар үчин Худая дога оқаң диен жүмле хем бар.*

5:27 Мср 20:14; Кан 5:18. **5:31-32** Лук 16:18; Мар 10:11-12; Кан 24:1-4.

5:33-37 Лев 19:12; Чөл 30:2-3; Кан 23:21. **5:38** Мср 21:24; Лев 24:20; Кан 19:21.

5:43 Лев 19:18.

сөййәнлери сөййән болсаңыз, онда нәме сылаг аларсыңыз? Салгыт йыгна-аянлар-да шейле этмейәрми нәме? ⁴⁷Диңе өз достларыңызга салам берйән болсаңыз, онда нәме артыкмач иш эдйәрсиниз? Бутпаразлар-да шейле этмейәрми нәме? ⁴⁸Шейлеликде, гөкдәки Атаңызың кәмил болшы ялы, сиз хем кәмил болуң».

6-нжы бап

Садака бермек барада

¹«Хабардар болуң, согап ишлериңизи адамларга гөрүнмек үчин хеммелериң гөзүниң алнында этмәң. Бейле этсеңиз, гөкдәки Атаңыздан сылаг алмарсыңыз. ²Шонуң үчин хем мәтәже садака берениңизде, өнүңизде сурнай чалдырып, муны улы иле жар этмәң. Адамларың өвгүсини газанжак болуп, икийүзлүләр синагогаларда, көчелерде шейле эдйәрләр. Сизе догрусыны айдярын: олар эййәм өз сылагыны аландырлар. ³Сиз садака берениңизде, саг элиңизин нәме эдйәнини сол элиңиз билмесин. ⁴Шунлукда, берйән садакаңыз гизлин болсун. Гизлинликде эдилени гөрйән Атаңыз сизин сылагыңызы берер^а.

Худая дога-дилег этмек хакда (Лука 11:2-4)

⁵Дога-дилег эдениңизде, икийүзлүләр ялы болмаң. Олар гөз үчин синагогаларда, көчелериң бурчларында дуруп, дога окамагы халаярлар.

Сизе догрусыны айдярын, олар эййәм өз сылагыны аландырлар. ⁶Эмма сиз дога-дилег эдениңизде, отагыңыза гирип, гапыны япың-да, гөрүнмейән Атаңызга гизлинликде эдиң. Гизлинликде эдилени гөрйән Атаңыз сизин сылагыңызы берер. ⁷Дога-дилег эдениңизде, бутпаразлар ялы, бош сөзлери гайталап дурмаң. Олар көп сөзлемек билен эшидилерис өйдйәрләр. ⁸Олар ялы болмаң. Атаңыз сизе нәмелериң герекдигини Өзүңден дилемәнкәңиз билйәр ахырын. ⁹Шонуң үчин, шейле дога-дилег эдиң:

„Эй, гөкдәки Атамыз!

Адың мукаддес болсун!

¹⁰Патышалыгың гелсин!

Гөкде болшы ялы,
ерде-де Сениң ислегин амала ашсын!

¹¹Гүнделик чөрегимизи бизе шу гүн бер.

¹²Бизе яманлык эдйәнлери багышлайшымыз ялы,
Сен хем бизиң языкларымызы багышла.

¹³Бизи сынага салма, гайтам бизи шейтаннан халас эт. ^б»

¹⁴Башгаларың өзүңизе эден языкларыны багышласаңыз, гөкдәки Атаңыз хем сизин языкларыңызы багышлар. ¹⁵Эмма сиз оларың языкларыны багышламасаңыз, Атаңыз хем сизин языкларыңызы багышламаз.

Агыз беклемек хакында

¹⁶Агыз бекләниңизде икийүзлүләр ялы йүзүңизи салламаң. Олар

^а **6:4** *Сизин сылагыңызы берер* – кәбир голязмаларда *сизин сылагыңызы ач-ачан берер*. 6-нжы аятда хем шейле.

^б **6:13** Кәбир голязмаларда *Чүнки патышалык, гудрат ве шөхрат эбедилик Сениңкидир. Омын!* диен жүмле хем бар.

адамлара агыз беклейэндиклерини гөркезжек болуп, өзлерине тимар бермейэрлер. Сизе догрусыны айдярын, олар эййэм өз сылагыны аландырлар. ¹⁷Эмма сиз агыз бекләниңизде, башыңызга яг гуюп, йүзүңизи ювун. ¹⁸Шонда сизиң агыз беклейэндигиңиз адамлара дәл-де, дине яшырын Атаңызга гөрнер. Гизлинликде эдилени гөрйән Атаңыз сизиң сылагыңызы берер.

Гөкдәки хазына барада

(Лука 12:33,34; 11:34-36; 16:13)

¹⁹Бу дүңйәде өзүңизе хазына йыгнаман, бу ерде оны гүе билен пос иййәндир, мунда огрулар гирип огурлаяндыр. ²⁰Муңа дерек өзүңизе гөкдә хазына йыгнан, ол ерде не гүе, не пос иййәндир, не-де огрулар гирип огурлаяндыр. ²¹Хазынаңыз ниреде болса, йүрегиңиз хем шол ерде болар.

²²Бедениң чырасы гөздүр. Гөзүң сагдын болса, тутуш бедениң хем ягты болар. ²³Гөзүң шикесли болса, тутуш бедениң хем гараңкы болар. Эгер сендәки ышык гараңкы болса, онда ол нәхили элхенч гараңкылыкдыр!

²⁴Хич ким ики хожайына хызмат эдип билмез. Ол я бирини йигренип, бейлекисини сөер, я-да бирине вепалы болуп, бейлекисини эсгермезлик эдер. Сиз хем Худая, хем байлыга хызмат эдип билмерсиңиз.

Гайгы этмәң

(Лука 12:22-31)

²⁵Шоңа гөрә сизе диййәрин: нәме ийип-ичерин дийип жаныңызга, нәме геерин дийип бедениңизи гайгы этмәң. Жан иймитден, беден эгин-эшикден гымматлы дәлмидир? ²⁶Гушлара середиң, олар не экйәрлер, не орярлар,

не-де аммарларда иймит топлаярлар. Муңа гарамаздан, гөкдәки Атаңыз олары-да иймитлендирийәр. Сиз олардан хас гымматлы дәлмисиңиз? ²⁷Сизиң хайсы бириңиз гайгы эдип, өмрүңизи бир сагат узалдып билйәрсиңиз? ²⁸Нәме үчин эгин-эшигиң аладасыны эдйәрсиңиз? Мейдандакы лилияларың нәхили өсүшине середиң: олар не зәхмет чекйәрлер, не-де йүп эгирйәрлер. ²⁹Эмма Мен сизе диййәрин, хатда Сүлейман хем өзүниң бүтин шан-шөхратында буларың хич бири ялы гейинмәнди. ³⁰Эмма бу гүн бар болуп, эртир ожага ташланян мейдан отуны Худай шейле гейиндирийән болса, сизи ондан хас артык гейиндирмезми, эй, иманы азлар? ³¹Шонуң үчин нәме ийип-ичерис, нәме геерис дийип алада этмәң. ³²Бу затларың барыны бутпаразлар агтарярлар, йөне гөкдәки Атаңыз буларың әхлисиниң сизе герекидигини билйәр. ³³Сиз болса өңүрти Худайың Шалыгыны ве Онуң догрулыгыны агтарың, шонда бу затлар хем сизе онуң үстүне гошулып берлер. ³⁴Шонуң үчин эртири гайгы этмәң, эртир өз гайгысыны өзи эдер. Хер гүнүң дерди өзүне етерликдир».

7-нжи бап

Башгалары язгармаң

(Лука 6:37,38,41,42)

¹⁻²«Башгалары язгармаң, ёгсам сиз хем язгарыларсыңыз, себәби сиз нәхили язгарсаңыз, өзүңиз-де шейле язгарыларсыңыз. Хайсы өлчег билен өлчесеңиз, сизе-де шол өлчег билен өлчелер.

³Нәме үчин сен доганыңың гөзүндәки чөпи гөрйәрсин-де, өз гөзүңдәки агажы сайгармаярсың? ⁴Нәдип

сен өз гөзүндө агач барка, доганына: „Гел, гөзүндөки чөпи чыкарайын“ дийжек? ⁵Эй, икийүзлү, илки өз гөзүндөки агажы чыкар, шонда доганының гөзүндөки чөпи чыкармак үчин оңат сайгарарсын.

⁶Мукаддес зады итлере бермән. Дүрлериңизи доңузларың өңүне ташламаң. Ёгсам олары аяклары билен депеләп, сонра өзүңизи парчалаймасынлар.

Худайдан дилән

(Лука 11:9-13)

⁷Дилән, сизе берлер; агтарың, тапарсыңыз; гапыны какың, сизе ачылар. ⁸Элбетде, дилән алар, агтаран тапар, гапы какана ачылар. ⁹Сизиң хайсы бириңиз оглуңыз чөрөк диләнде, она даш берер? ¹⁰Я-да балык диләнде, йылан берер? ¹¹Шейлеликде, сиз эрбет болубам өз чагаларыңыза оңат пешгешлер бермеги билйән болсаңыз, онда гөкдәки Атаңыз Өзүнден дилейәнлере хас-да көп ажайып пешгешлер бермезми? ¹²Шонуң үчин адамларың өзүңизе нәме этмегини ислейән болсаңыз, сиз-де олар шейле эдиң, себәби Мусаның кануны билен пыгамберлериң язгылары-да шунда жемленйәр.

Худайың ёлы дар гапыдыр

(Лука 13:24)

¹³Дар гапыдан гириң, себәби хеләкчилиге элтйән гапы инлидир ве онуң ёлы гиндир. Бу ёлдан гирийәнлер көпдүр. ¹⁴Эмма яшайша элтйән гапы инсиздир, ёлы дардыр. Бу ёлы тапанлар аздыр.

Агач ве онуң мивеси

(Лука 6:43,44; 13:25-27)

¹⁵Галп пыгамберлерден эгә болуң! Олар сизиң яныңыза гоюн дерисине

гирип гелерлер, эмма өзлери велин йыртыжы мөжеклердир. ¹⁶Сиз олары мивелеринден танарсыңыз. Тикенден үзүм я-да яндакдан инжир йыгылырма? ¹⁷Шонуң ялы-да хер бир оңат агач оңат миве берйәндир, эрбет агач болса эрбет миве берйәндир. ¹⁸Оңат агач эрбет миве, эрбет агач-да оңат миве берип билмез. ¹⁹Оңат миве бермейән хер бир агач чапылып, ода ташланяндыр. ²⁰Шейлелик билен, галп пыгамберлери мивелеринден танарсыңыз.

²¹Маңа: „Я Реб! Я Реб“ диен хер бир адам Гөгүң Шалыгына гирмез, диңе гөкдәки Атамың ислегини бержай эден она гирер. ²²Шол гүн көплер Маңа: „Я Реб, я Реб, биз Сениң адың билен пыгамберлик этмедикми? Сениң адың билен арвах-жынлары ко-вуп, көп гудратлар гөркезмедикми?“ диерлер. ²³Шонда Мен олара: „Эй, яманлык эдйәнлер, Мен сизи асла танамок, ёк болуң янымдан!“ дийип, ачык айдарын.

Ики бина

(Лука 6:47-49)

²⁴Шонуң үчин хем бу сөзлерими эшидип, олары бержай эдйән хер бир адам өйүни гаяның үстүндө гуран акыллы адама меңзейәр. ²⁵Ягыш ягып, силлер гелди, еллер өвсүп, ол өе урды, эмма өй йыкылмады, себәби ол гаяның үстүндө гурулупды. ²⁶Мениң бу сөзлерими эшидип, олары бержай этмедик хер бир киши өйүни чөгәниң үстүндө гуран акмак адам ялыдыр. ²⁷Ягыш ягып, силлер гелди, еллер өвсүп, ол өе урды. Өй йыкылып, бүтинлей вес-вейран болды». ²⁸Иса булары гүррүң берип гутаранда, мәхелле Онуң таглыматына хайран галды, ²⁹себәби Иса олар Төврат

мугаллымлары ялы дәл-де, эрк-ыгтырлы бири ялы өвредйәрди.

8-нжи бап

Иса дери кеселлини сагалдяр

(Марк 1:40-45; Лука 5:12-16)

¹Иса дагдан ашак иненде, улы мәхелле Онуң ызына дүшди. ²Шол вагт дери кеселине ёлуган бир адам Онуң янына гелип, дызына чөкүп: «Агам, эгер ислесең, мени бу кеселден тәмизләп билерсиң» дийди. ³Иса элини узатды-да, оңа дегрип: «Ислейэрин, тәмиз бол!» дийди. Ол адам шобада дери кеселинден гутулды. ⁴Сонра Иса оңа: «Әгә бол, муны хич киме айтмагын. Йөне гит-де, рухана гөрүн ве дери кеселинден сапланандыгыңың хеммелере субут эдер ялы, Мусаның буйран садакасыны бер» дийди.

Йүзбашының иманы

(Лука 7:1-10)

⁵Иса Капернаума гиренде, бир йүзбашы Онуң янына гелип: ⁶«Агам, мениң хызматкәрим өйде агыр ятыр. Чекйән жебринден яңа гозганып-да биленок» дийип ялбарды. ⁷Иса оңа: «Мен барып, оны сагалдарын» дийди. ⁸Йүзбашы Иса шейле жогап берди: «Агам, Сениң өйүме гелмегиңе мен мынасып дәл. Диңе бирже сөз айтсаң бес, мениң хызматкәрим сагалар. ⁹Мен хем буйрук астындакы адамдырын, ыгтыярымда эсгерлерим бар. Бирисине „Гит“ дийсем гидйәр, башгасына „Гел“ дийсем гелйәр. Хызматкәриме „Шуны эт!“ дийсем эдйәр». ¹⁰Иса бу сөзлери эшидип хайран галды. Ол ызына дүшүп гелйәнлере:

«Сизе догрусыны айдярын, Мен хатда Ысрайылда хем шейле иманы бар адамы тапмадым. ¹¹Сизе шуны-да айдярын: гүндогардан ве гүнбатардан көп адамлар гелип, Ыбрайым, Ысхак, Якуп билен биле Гөгүң Шалыгында бир сачагың башында отурарлар. ¹²Эмма Шалыгың мирасдүшери беллененлер дашары, гараңкылыга ташланар. Ол ерде агы ве дишгыжама болар» дийди. ¹³Иса йүзбаша: «Бар, гидибер, гой, саңа иманыңа гөрә болсун!» дийди. Онуң хызматкәри шол сагадың өзүнде сагалды.

Иса көп хассалары сагалдяр

(Марк 1:29-34; Лука 4:38-41)

¹⁴Иса Петрусың өйүне гелди. Ол Петрусың гайыненесини гыззырма тутуп ятаныны гөрди. ¹⁵Иса аялың элинден тутан бадына, онуң гыззырмасы айрылды. Аял еринден туруп, Иса хызмат этмәге башлады.

¹⁶Шол гүн агшам Исаның янына арвах-жын эелән адамлары гетирдилер. Ол хем бир сөз билен олардакы эрбет рухлары чыкарды, шейле-де хассаларың хеммесини сагалтды. ¹⁷Шундукда, Ишая пыгамберин үсти билен айдылан шу сөзлер бержай болды:

«Ол бизиң хассалыгымызы Өз үстүне алды,
бизиң дертлеримизи чекди».

Исаның ызына эермек

(Лука 9:57-62)

¹⁸Иса дашына үйшен көпсанлы мәхелләни гөрүп, шәгиртлерине көлүң бейлеки тарапына гечмеги буюрды. ¹⁹Шонда Төврат мугаллымларың бири гелип: «Мугаллым, Сен нирә гитсең,

мен хем Сениң ызыңа дүшжек» дийди. ²⁰Иса оңа: «Тилкилерин сүрени, гушларың хөвүртгеси бардыр, йөне Ынсан Оглуның башыны гоюра-да ери ёкдур» дийип жогап берди.

²¹Онуң башга бир шәгирди: «Агам, ругсат эт, өнүрти гидип, какамы жайлайын» дийди. ²²Эмма Иса оңа: «Мениң ызыма дүш, гой, өлүлерини өлүлериң өзлери жайлаберсинлер» дийди.

Иса тупаны ятыряр

(Марк 4:35-41; Лука 8:22-25)

²³Иса гайыга мүнөндө, шәгиртлери хем Онуң ызына дүшдүлөр. ²⁴Көлдө бирденкә гүйчли гай турды ве гайык толкунлара бүрелди. Эмма Иса уклап ятырды. ²⁵Шәгиртлери Оны оярып: «Агам, бизи халас эт! Биз хеләк болуп барярыс!» дийдилер. ²⁶Иса олар: «Нәмә горкярысыңыз, эй, иманы азлар?!» дийди. Соңра Ол еринден туруп, еле ве көле кәеди велин, ол ере долы үмсүмлик аралашды. ²⁷Олар хайран галып: «Бу нәхили Адамка, хатда ел билен көл-де Оңа гулак асыр?» дийишдилер.

Иса арвах-жыңлары чыкарыяр

(Марк 5:1-20; Лука 8:26-39)

²⁸Иса көлүң бейлеки кенарындакы гадаралыларың^а юрдуна гелди. Ол ерде Оңа арвах-жын элән ики саны адам душ гелди. Олар гонамчылыкдан чыкып гелйәрдилер. Оларың жу-да вагшыдыклары үчин, ол ерден хич ким гечип билмейәрди. ²⁹Бирденкә олар: «Эй, Худайың Оглы! Сениң би-зиң билен нәме ишиң бар? Бизи ваг-тындан өң гынамага гелдиңми?» ди-йип гыгырышып башладылар. ³⁰Шол

вагт олардан узагракда уллакан бир доңуз сүрүси отлап йөрди. ³¹Арвах-жынлар Иса ялбарып: «Эгер бизи ковуп чыкармакчы болсаң, онда бизи доңуз сүрүсине ибер» дийдилер. ³²Иса олар: «Барың!» дийди. Шей-дип, олар адамлардан чыкып, доңуз-ларың ичине гирдилер. Шонда ту-туш доңуз сүрүси учутдан ашак зы-ңып, көлдө пайырдашып гарк болды. ³³Чопанлар гачып, шәхере гитдилер. Олар арвах-жын элән адамлара нәме боландыгы барадакы вакаларың хем-месини халка гүррүң бердилер. ³⁴Он-соң шәхериң тутуш илаты Иса билен душуммага гелди. Оны гөрөнлерин-де, өзлериниң шәхеринден гитмеги-ни сорап, Иса ялбардылар.

9-нжы бап

Иса ысмазы сагалдяр

(Марк 2:1-12; Лука 5:17-26)

¹Онсоң Иса гайыга мүнди-де, бей-леки кенара гечип, Өз шәхерине гелди. ²Бирнәче адам Онуң янына дүшекде ятан бир ысмазы гетирди. Иса оларың иманыны гөрөндө, ысмаза: «Оглум, догумлы бол, сениң гүнәлериң өтүлди» дийди. ³Шонда кәбир Төврат му-галлымлары ичинден: «Бу адам Ху-дая дил етирйәр» дийдилер. ⁴Эмма Иса оларың пикирлерини билип: «Нә-ме үчин гөвнүңизе эрбет пикирлер ге-тирйәрсиниз? ⁵Хайсыны айтмак аң-сат: „Гүнәлериң өтүлди“ диймекми я-да: „Тур-да, йөр“ диймек? ⁶Эмма сиз Ынсан Оглуның ер йүзүндө гүнәлери өтмөгө-де ыгтыярының бардыгыны билип гоюң» дийди. Онсоң Ол ысмаза: «Саңа диййәрин, тур, дүшегиңи ал-да,

^а 8:28 *Гадаралылар* – кәбир голязмаларда *герасалылар*. Серет: Лук 8:26; Мар 5:1.

өйүңе гайт» дийди. ⁷Ол хем еринден турды-да, өйүңе гитди. ⁸Муны гөрөн мэхеллэни горкы гаплап алды^а. Олар ынсанлара шейле ыгтыяры берен Худайы шөхратландырдылар.

Матта шәгиртлере гошуляр
(Марк 2:13-17; Лука 5:27-32)

⁹Иса шол ерден гечип барярка, салгыт йыгнап отуран Маттаны гөрүп, оңа: «Мениң ызыма дүш!» дийди. Ол хем туруп, Онуң ызына дүшди. ¹⁰Иса Маттаның өйүңде сачак башында отырка, көп салгытчылар, гүнәкәрлер гелип, Иса ве Онуң шәгиртлери билен биле ийип-ичдилер. ¹¹Фарисейлер муны гөрүп, Онуң шәгиртлеринден: «Нәме үчин сизиң Мугаллымыңыз салгытчылардыр гүнәкәрлер билен биле нахар иййәр?» дийип сорадылар. ¹²Иса муны эшидип: «Лукман саглара дәл-де, хассалара гереkdir. ¹³Йөне сиз гидиң-де, „Мен гурбанлык дәл-де, рехим-шепагат ислейәрин“ диен сөзүң манысыны өврениң, себәби Мен догрулары дәл-де, гүнәкәрлери чагырмага гелдим» дийди.

Агыз беклемек барада сораг
(Марк 2:18-22; Лука 5:33-39)

¹⁴Онсоң Яхяның шәгиртлери Исаның янына гелип: «Нәме үчин биз ве фарисейлер агыз беклейәрис-де, Сениң шәгиртлериң агыз бекләноклар?» дийип сорадылар. ¹⁵Иса олара: «Гиев янларындака, хей-де, тоюң мыхманлары яс тутармы? Эмма гиевиң олардан алынжак гүнлери гелер, шонда олар агыз бекләрлер. ¹⁶Хич ким көне

эшиге тәзе матадан яма салмаз, себәби салнан яма көне эшикден гопуп, йыртык ери хас бетер болар. ¹⁷Хич ким тәзе шерабы көне мешиклере гуймаз. Бейтсе, мешиклер ярылып, шерап дөкүлөр ве мешиклер хем заяланар. Тәзе шерап тәзе мешиклере гуоляндыр, шейдип, икиси хем абат сакланяндыр» дийип жогап берди.

Дирелен гыз, сагалан аял
(Марк 5:21-43; Лука 8:40-56)

¹⁸Иса олара бу затлары айдып дурка, бир ёлбашчы гелип, Онуң аягына йыкылды. Ол: «Мениң гызым яңы-жа өлди, эмма Сен гелип, элиңи онуң үстүңде гойсаң, ол дирелер» дийди. ¹⁹Иса туруп, шәгиртлери билен биле ол адамың ызына дүшүп гитди.

²⁰Шол вагт он ики йылдан бәри ган акма кеселиңден эжир чекйән бир аял Исаның арка тарапыңдан гелип, Онуң донунуң сыйына элини дегирди. ²¹Ол ичинден: «Диңе гейимине элими дегирсем-де сагаларын» диййәрди.

²²Иса өврүлип, оны гөрди-де: «Эй, начар, догумлы бол, иманың саңа шыпа берди» дийди. Аял шол пурсадың өзүңде сагалды.

²³Иса ёлбашчының өйүңе геленде, яс түйдүкчилерини, ала-галмагал эдишип дуран мэхеллэни гөрди. ²⁴Олара: «Айрылың, гыз өленок, диңе уклап ятыр» дийди. Олар Исаның үстүңден гүлдүлөр. ²⁵Мэхелле дашары чыкарыландан соң, Иса ичери гирип, гызың элинден тутды, гыз хем аяга галды. ²⁶Бу хабар ол этрабың әхли ерине яйрады.

^а 9:8 *Горкы гаплап алды* – кәбир голязмаларда *хайран галды*.

Ики көр билен бир лал сагалдылар

²⁷Иса ол ерден гелйәркә, ики саны көр адам Онуң ызына дүшүп: «Эй, Давут Оглы! Бизе рехим эт!» дийип гыгырдылар. ²⁸Иса өе гиренде, көрлер Онуң янына гелдилер. Иса олардан: «Мениң бу иши башаржагыма ынанарсыңызмы?» дийип сорады. Олар хем Оңа: «Хава, Агам» дийип жогап бердилер. ²⁹Шонда Иса оларың гөзлерине элини дегрип: «Сизе иманыңыз за гөрә болсун!» дийди велин, ³⁰шобода оларың гөзлери ачылды. Иса: «Әгә болуң, муны хич ким билмесин» дийип, олар берк табшырды. ³¹Эмма олар чыкан батларына, Исаның атоवासыны тутуш этраба яйратдылар.

³²Олар гиденден соңра Исаның янына арвах-жын эелән бир лал адамы гетирдилер. ³³Арвах-жын ковландан соң, лал адам геплемәге башлады. Халк муңа хайран галып: «Ырайылда хич хачан бейле зат гөрлен дәлди» дийишди. ³⁴Эмма фарисейлер: «Ол арвах-жынлары жынларың хөкүмдары аркалы ковуп чыкарыр» дийишдилер.

Хасыл бол, ишгәр аз

³⁵Иса шәхерлердир обаларың барыны айланып, ол ердәки синагогаларда сапак берйәрди. Шалык хакдакы Хош Хабары вагыз эдип, хер хили кеселлере ве дертлере шыпа берйәрди. ³⁶Иса улы мэхелләни гөрүп, олар хайпы гелди, себәби олар чопансыз гоюнлар ялы дагынык ве тапдан дүшендилер. ³⁷Шонда Иса шәгиртлерине: «Хасыл бол, йөне ишгәр аз. ³⁸Шонуң үчин хем хасылыны йыгмага

ишгәр иберер ялы, хасыл эеси Реббе ялбарын» дийди.

10-нжы бап

Иса он ики шәгирдини сайлаяр
(Марк 3:13-19; Лука 6:12-16)

¹Иса он ики шәгирдини янына чагырып, олар арвах-жынлары ковмага, хер хили кеселлере ве дертлере шыпа бермәге ыгтыяр берди. ²⁻⁴Шол он ики ресулың атлары шулардыр: биринжиси Петрус лакамлы Симун ве онуң доганы Андрыс, Зебедейиң огуллары Якуп билен Ёханна, Филип, Бартоломей, Томас, салгытчы Матта, Алфейиң оглы Якуп, Таддей^a, ватанчы Симун, Иса хайынлык эден Юдас Искариот.

Иса Онкилери халкың арасына ёллаяр

⁵Иса бу Онкилере шейле буйрук берип, олары халкың арасына ёллады: «Кесеки миллетлериң арасына гитмән, самариялыларың хич бир шәхерине гирмән. ⁶Муңа дерек азашан гоюнлар мензейән ысрайыл халкының арасына барың. ⁷Баран ериңизде Гөгүң Шалыгының голайландыгыны вагыз эдиң. ⁸Хассалары сагалдың, дери кеселлилери тәмизләң, өлүлери дирелдиң, арвах-жынлары чыкарың. Мугт алдыңыз, мугт берин. ⁹Тушагыңызда алтын, күмүш, мис, хич бир пул болмасын. ¹⁰Ёл үчин яныңызга торба-да, артыкмач эшик-де, чарык-да, хаса-да алмаң, чүнки ишчи өз несибесине мынасыпдыр. ¹¹Хайсы шәхере я-да оба барсаңыз, ол ерде өзүңизе мынасып адамы гөзләп тапып, гайдянчаңыз

^a 10:2-4 Кәбир голязмаларда *Таддей лакамлы Леви*.

шол ерде болун. ¹²Өе гирениңизде, өйдәкилере саг-саламатлык диләп, салам бериң. ¹³Өйдәкилер муңа мынасып болсалар, дилән саламатлыгыңыз оларын үстүне инер, эмма мынасып болмасалар, бу өзүңизе өврүлип гелер. ¹⁴Ким сизи кабул этмесе, сөзлериңизи диңлемесе, ол өйден я-да шәхерден чыкып барыраңыз, аякларыңыздың тозуны какың. ¹⁵Сизе догрусуны айдярын: кыямат гүни ол шәхериң ягдайы Содом билен Гомора шәхерлериң ягдайындан хас бетер болар.

Геләжек мушакгатлар

(Марк 13:9-13; Лука 21:12-17)

¹⁶Ине, Мен сизи мөжеклериң арасына гоюнлар кимин ёлларың. Шонун үчин йылан ялы акыллы, кепдери кимин сада болун. ¹⁷Адамлардан эгә болун! Олар сизи ерли казыете табшырлар, синагогаларында гамчылап енжерлер. ¹⁸Мен себәпли сизи хөкүмдарларың, патышаларың хузурына элтерлер, сиз болса оларың ве кесеки миллетлериң өңүнде шаятлык эдерсиңиз. ¹⁹Йөне олар сизи элтип табшыранларында, сиз нәме я-да нәдип айтжакдыгыңызга гайгы этмәң. Сизе нәме айтмалыдыгыңыз шол вагтың өзүнде берлер. ²⁰Шонда сизиң өзүңиз дәл-де, сиз аркалы Атаңызың Рухы гепләр.

²¹Доган доганыны, ата чагасыны өлүме табшырар. Чагалар хем эне-аталарына гаршы чыкып, олары өлдүрдерлер. ²²Мен себәпли хеммелер сизи йигренер, эмма соңуна ченли чыдан халас болар. ²³Сизи бир шәхерде ызарласалар, бейлекисине гачың. Сизе догрусуны айдярын, Ынсан Оглы гелйәнчә, сиз Ысрайылың

әхли шәхерлерине айланып чыкып билмерсиңиз.

²⁴Шәгирт өз халыпасындан, гул өз хожайынындан үстүн дәлдир. ²⁵Шәгирдиң өз халыпасы ялы, гулуң өз хожайыны ялы болмагы етерликдир. Эгер өй эесине Беелзебул ^a дийән болсалар, онда онуң ичерисиндәкилере ондан хем бетер зат диймезлерми?!

Кимден горкмалы?

(Лука 12:2-7)

²⁶Шонуң үчин хич кимден горкмаң. Япык болуп, үсти ачылмажак, гизлин болуп, билинмежек зат ёкдур. ²⁷Гараңкылыкда сизе нәме айтсам, шоны ягтылыкда айдың. Гулагыңызга пышырданымы үчекден ыглан эдин. ²⁸Бедени өлдүрип, жаны өлдүрип билмейәнлерден горкмаң. Говусы, бедени хем, жаны хем довахда ёк этмәге гүйжи етйән Худайдан горкун. ²⁹Ики серче бир теңнә сатылмаярмы? Муңа гарамздан, Атаңыздан ругсатсыз оларың бири-дере гачян дәлдир. ³⁰Сизиң башыңыздакы сачыңыз хем долы саналгыдыр. ³¹Шунлукда, горкмаң, сиз серчелерден хас гымматлысыңыз.

³²Ким Мени ынсанларың өңүнде ыклар этсе, Мен хем оны гөкдәки Атамың өңүнде ыклар эдерин. ³³Ким Мени адамларың өңүнде рет этсе, Мен хем оны гөкдәки Атамың өңүнде рет эдерин.

Парахатлык дәл-де, гылыч гетирдим

(Лука 12:8,9,51-53; 14:26,27)

³⁴Мени ер йүзүне парахатлык гетирмәге гелендир өйтмәң. Мен

^a 10:25 *Беелзебул* – шейтаның башга ады. Сөзлүге серет.

парахатлык дәл-де, гылыч гетирмә-ге гелдим. ³⁵Мен оглы атасындан, гызы энесинден, гелни гайыненесинден айырмага гелдим. ³⁶Адамың душманы өз ичерисиндәкилер болар. ³⁷Атасыны, энесини Менден артык сөөн Маңа мынасып дәлдир. Оглуны, гызыны Менден артык сөөн Маңа мынасып дәлдир. ³⁸Өз хачыны алып, Мениң ызыма дүшмедик хем Маңа мынасып дәлдир. ³⁹Жаныны аян оны йитирер. Мениң угрумда жаныны йитирен оны горар. ⁴⁰Сизи кабул эден Мени кабул эдер, Мени кабул эден хем Мени Иберени кабул эдер. ⁴¹Ким бирини пыгамбердиги үчин кабул этсе, пыгамбериң сылагыны алар. Бир догры адамы догрулыгы үчин кабул эден догры адамың сылагыны алар. ⁴²Ким Мениң шәгирдимиң хорматы үчин, бу пес сайылянларың бирине дине бир кәсе совук сув берсе-де, сизе догрusyны айдярын, ол асла сылагсыз галмаз».

11-нжи бап

Иса ве Яхя

(Лука 7:18-35)

¹Иса он ики шәгирдине өвүт-несихат берип гутарандан соң, ол ерден чыкып, голайдакы шәхерлерде өвретмәге ве вагыз этмәге гитди. ²Яхя хем туссаглыкдака, Месихиң эден ишлери барада эшидип, Онуң янына шәгиртлерини ^a иберди: ³«Шол гелмели Месих Сенми я-да биз башга бирине гарашмалымы?» дийип соратды. ⁴Иса олар: «Барың-да, гөрүп-эшиденлериңизи

Яхя хабар бериң. ⁵Көрлер гөрйәр, агсаклар ылгаяр, дери кеселлилер тәмизленйәр, керлер эшидйәр, өлүлер дирелйәр, гарыплара Хош Хабар вагыз эдилйәр. ⁶Менден йүз дөндермедик адам багтлыдыр» дийип жогап берди.

⁷Яхяның шәгиртлери гиден вагты, Иса мәхеллә Яхя барада гүррүң бермәге башлады: «Чөле нәме гөрмәге гитдиңиз? Шемала ыранян йылгынынымы? ⁸Ери, нәме гөрмәге гитдиңиз? Непис эшиклер гейнен бир адамымы? Эмма непис эшиклер гейненлер патышаларың көшклериндедир. ⁹Онда нәме гөрмәге гитдиңиз? Бир пыгамберими? Хава, Мен сизе шуны айдярын, ол гөрән кишиңиз хатда пыгамберден хем артыкдыр. ¹⁰„Өңүнден ёл тайярлар ялы, ине, Мен Өз векилими иберйәрин“ дийип язылан сөзлер хем хут шоңа дегишлидир. ¹¹Сизе догрusyны айдярын, аялдан догланларың арасында чүмдүрижи Яхядан бейиги ёкдур, эмма Гөгүң Шалыгында иң кичиси хем ондан бейикдир. ¹²Чүмдүрижи Яхяның гүнлеринден тә шу вагта ченли Гөгүң Шалыгына рехимсиз хүжүм эдилйәр ве вагшы адамлар оны эле саярлар. ¹³Яхя ченли әхли пыгамберлер ве Төврады бу хакда пыгамберлик этди. ¹⁴Эгер Яхяны кабул этмек ислейән болсаңыз, гелмегине гарашылян Бляс олдур. ¹⁵Эшитмәге гулагы бар адам эшитсин! ¹⁶⁻¹⁷Мен бу несли киме мензедейин? Олар базарларда отурып, башгалара: „Сизе түйдүк чалдык, танс этмедиңиз, агы айтдык, агламадыңыз“ дийип гыгырян чагалара мензейәрлер. ¹⁸Яхя гелди,

^a 11:2 *Шәгиртлерини* – кәбир голязмаларда *шәгиртлериңиң икисини*.

ол иеногам, иченогам. Олар болса она „жынлы“ дийэрлер. ¹⁹Ынсан Оглы гелди, Ол иийэрем, ичйэрем, олар Оңа: „Ине, бу хорана, аракхора середин! Ол салгытчылар ве гүнэкэрлер билен дост болды!“ дийэрлер. Эмма даналык өз амаллары билен тас-сыкланар».

Тоба этмедик шахерлер

(Лука 10:13-15)

²⁰Иса кэбир шэхерлерде көп гудратлар гөркезсе-де, оларың халкы гүнэлерине тоба этмэндилер. Шонун үчин Иса олары язгармага башлады: ²¹«Дат гүнүне, эй, Хоразин! Дат гүнүне, эй, Бетсайда! Сизде гөркезилен гудратлар Сур билен Сидонда гөркезилен болсады, онда олар биреййэм жул гейнип, күл үстүнде отуруп тоба эдердилер. ²²Эмма Мен сизе дийэрин: кыямат гүни сизиг ягдайыңыз Сур билен Сидоның ягдайындан хас бетер болар! ²³Эй, Капернаум! Сен арша гөтерилерин өйдэрсинми? ^a Ёк, сен доваха ташланарсың, себэби сенде гөркезилен гудратлар Содомда гөркезилен болсады, онда ол шу гүне ченли сакланып галарды. ²⁴Эмма Мен саңа шуны дийэрин: кыямат гүни сениң ягдайың Содомың ягдайындан хас бетер болар».

Аргынлары чагырыш

(Лука 10:21,22)

²⁵Шол вагт Иса сөзүни довам эдип, шейле дийди: «Эй, Атам, ериң ве

гөгүн Хөкүмдары! Бу затлары акылдарлардан, дүшүнжелилерден яшырып, чагалара аян эдениң үчин Саңа шүкүр эдйэрин! ²⁶Хава, Атам, бу Сениң ислегинди.

²⁷Атам эхли зады Маңа табырды. Оглы Атадан башга хич ким танаян дэлдир. Атаны-да Огулдан ве Оглуң Оны аян этмек ислейэн адамларындан башга хич ким танаян дэлдир. ²⁸Эй, аргынлар, агыр йүклүлер, Мениң яныма гелиң, Мен сизе дынчлык берейин. ²⁹Мениң боюнтырыгымы дакының-да, Менден өврениң. Мен мылайым хем пес гөвүнлидирин, жаныңыз рахатлык тапар. ³⁰Мениң боюнтырыгым юмшакдыр, йүкүм еңилдир».

12-нжи бап

Сабат гүни барада сораг

(Марк 2:23-28; Лука 6:1-5)

¹Арадан көп вагт гечмэнкэ, бир Сабат гүни Иса бугдайлыгың арасындан гечип барялды. Онуң шэгиртлери ажыгып, бугдай башларыны ёлуп иймэге башладылар. ²Муны гөрөн фарисейлер Оңа: «Серет, Сениң шэгиртлериң Сабат гүни гадаган иши эдйэрлер» дийдилер. ³Иса олара шейле жогап берди: «Давут билен янындакылар ач галанларында, сиз Давудың нэме эдендигини окамадыңызмы? ⁴Ол Худайың өйүне гирип, Хөдүр чөреклерини ийди, янындакылар хем ийдилер. Бу олар үчин гадаганды, дине руханылара ругсат берленди. ⁵Эйсем, сиз ыбадатханада

^a **11:23** *Эй, Капернаум! Сен арша гөтерилерин өйдэрсинми?* – бу жүмле кэбир голязмаларда *Эй, арша гөтерилен Капернаум!* дийип душ гелйэр.

Сабат гүнүнің кадаларыны бозсалар-да, руханыларың гүнәсиз сайыландыгыны Төвратда окамадыңызмы? ⁶Мен сизе шуны айдайын: бу ерде ыбадатханадан-да бейик Бири бар. ⁷Сиз: „Мен гурбанлык дәл-де, рехимшепагат ислейәрин“ диен сөзүң маньсыны билсеңиз, гүнәсизлери хөкүм этмездиңиз. ⁸Чүнки Ынсан Оглы хатда Сабат гүнүнің-де хөкүмдарыдыр».

Эли шел ачан адам

(Марк 3:1-6; Лука 6:6-11)

⁹Иса ол ерден гитди ве оларың си-нагогасына гелди. ¹⁰Ол ерде эли шел ачан бир адам барды. Исаны айыпла-жак болуп, Ондан: «Канун боюнча Сабат гүни хасса шыпа бермек бол-ярмы?» дийип сорадылар. ¹¹Иса ола-ра: «Эгер бир гойнуңыз болуп, ол-да Сабат гүни чукура гачса, хайсыңыз оны чыкарып алмарсыңыз? ¹²Ынсан гоюндан хас гымматлыдыр! Шонуң үчин Сабат гүни ягшылык этмек бол-яр» дийип жогап берди.

¹³Онсоң Иса яңкы адама: «Элиңиз узат!» дийди. Ол узадан бадына, онуң нәсаг эли эдил бейлеки эли ялы сагалды. ¹⁴Фарисейлер дашары чыкып, Исаны нәдип ёк этмелидиги барада маслахатлашдылар.

Реббиң бендеси

¹⁵Эмма Иса фарисейлерин бу ниети-ни билип, ол ерден гитди. Көп адам-лар Онуң ызына дүшдүлер, Иса хем оларың арасындакы хассалары сагалтды. ¹⁶Иса олара Өзүнің кимдиги-ни хич киме айгмазлыгы табышды. ¹⁷Бу Ишая пыгамбер аркалы айдылан шу сөзүң бержай болмагы үчинди:

¹⁸«Ине, Мениң сайлан Бендәм, гөвнүхош болуп, Оны сөөним; Рухумы Онуң үстүне гоярын, Ол миллетлере адалаты ыглан эдер.

¹⁹Ол давалашмаз, сесини гаталтмаз, көчелерде хич ким Онуң сесини эшитмез.

²⁰Адалаты еңше етирйәнчә, енжилен гамшы дөвмез, түтейән пелтәни сөндүрмез.

²¹Әхли миллетлер Онуң адына умыт багларлар».

Иса ве Беелзебул

(Марк 3:20-30; Лука 11:14-23)

²²Онсоң Исаның янына арвах-жын эелән көр хем лал адамы гетирдилер. Иса оны сагалдансоң, яңкы адам геп-лемәге ве гөрмәге башлады. ²³Тутуш халк хайран галып: «Бу Давудың оглы дәлмикә?» дийишди. ²⁴Муны эшиден фарисейлер: «Бу адам арвах-жынлары жынларың хөкүмдары Бе-елзебул аркалы ковуп чыкаряр» дий-дилер. ²⁵Эмма Иса оларың пикирле-рини билип, шейле дийди: «Ичинде бөлүнишик болан патышалык дар-гар, өз ичинден бөлүнөн шәхер я-да өй берк дуруп билмез. ²⁶Шейтан шей-таны ковян болса, онда ичинде бөлү-нишик бардыр, онсоң онуң патыша-лыгы нәхили дурар? ²⁷Эгер Мен ар-вах-жынлары Беелзебул аркалы ковян болсам, онда сизин адамларыңыз ола-ры ким аркалы ковярлар? Шу себәп-ли сизи өз адамларыңыз хөкүм эдер. ²⁸Мен арвах-жынлары Худайың Ру-хы аркалы ковян болсам, онда Худа-йың Шалыгы сизе-де гелендир. ²⁹Ким

гүйчли адамың өйүне гирип, малыны талап билер? Илки оны даңмалы болар, онсоң өйүни талар.

³⁰Мениң билен болмадык Маңа гаршыдыр, Мениң билен сүрини топламадык оны даргадяндыр. ³¹Шонун үчин сизе шуны диййэрин: ынсанларың хер бир гүнэси, хер бир зада дил етирмеси багышланар, эмма Мукаддес Руха дил етиренлер багышланмаз. ³²Ким Ынсан Оглуна гаршы сөз айтса, багышланар. Эмма Мукаддес Руха гаршы айдылан сөз багышланмаз. Ол шу дөвүрде-де, гелжекде-де багышланмаз.

Мивели агач
(Лука 6:43-45)

³³Оңат агач экиң, онуң мивеси-де оңат болар, эрбет агач эксеңиз, эрбет миве аларсыңыз, себэби агач мивесинден таналыңдыр. ³⁴Эй, алахөврэнлер несли! Ынсаның дили йүрегинден жошаныны сөзлейэндир. Шейлеликте, өзүңиз эрбеткэңиз, нэдип сиз оңат затлар сөзлэп билерсиңиз? ³⁵Ягшы адам йүрегиниң ягшылык хазынасындан ягшылык чыкарыңдыр, яман адам йүрегиниң яманлык хазынасындан яманлык чыкарыңдыр. ³⁶Мен сизе шуны диййэрин: адамлар айдан хер бир бош сөзи үчин кыямат гүни хасап берерлер. ³⁷Сиз өз сөзүңиз билен акланып, өз сөзүңиз билен хөкүм эдилерсиңиз».

Юнусың аламаты
(Марк 8:11,12; Лука 11:24-26,29-32)

³⁸Шонда кэбир Төврат мугаллымлары ве фарисейлер Оңа жогап берип: «Мугаллым, биз Сенден бир гудратлы

аламат гөрмек ислейэрис» дийдилер. ³⁹Иса оlara шейле жогап берди: «Бу эрбет ве бивепа несил аламат талап эдйэр, эмма оңа Юнус пыгамберикден башга аламат берилмез. ⁴⁰Юнусың үч гиже-гүндиз балыгың гарнында галышы ялы, Ынсан Оглы-да үч гиже-гүндиз ериң багрында галар. ⁴¹Ниневе халкы кыямат гүни бу несле гаршы чыкып, оны хөкүм эдер, себэби олар Юнусың вагзы билен тоба гелдилер. Ине, бу ерде Юнусдан хем үстүн Бири бар. ⁴²Гүнорта меликеси кыямат гүни бу несле гаршы чыкып, оны хөкүм эдер, себэби ол Сүлейманың пэхимини диңлемек үчин, ериң аңры ужундан гелди. Ине, бу ерде Сүлеймандан-да үстүн Бири бар.

⁴³Арвах-жын адамдан чыкандан соң, гурак ерлере айланып, дынчылык гөзлейэр, эмма тапмаяр. ⁴⁴Шонда ол: „Чыкан өйүме доланайын“ диййэр. Доланып геленде, өйүң сүпүрилги, хемме задың ербе-ердигини гөрийэр. ⁴⁵Онсоң гидип, өзүңден хем эрбет еди рухы янына аляр-да, шол ере барып месген тутяр. Шейлеликте, ол адамың соңкы ягдайы өңкүсинден-де эрбет боляр. Бу эрбет несле-де шейле болар».

Исаның эжеси ве инилери
(Марк 3:31-35; Лука 8:19-21)

⁴⁶Иса халка гүррүн берип дурка, эжеси билен инилери гелди. Олар Иса билен геплешжек болуп, дашарда гарашып дурдулар. ⁴⁷Кимдир бири Иса: «Эжең билен доганларың Сениң билен геплешмек үчин дашарда гарашып дурлар» дийди. ⁴⁸Эмма Иса муну айдана: «Мениң эжем, доганларым

ким?» дийди. ⁴⁹Соңра эли билен шәгиртлерини гөркезип: «Ине, Мениң эжем, доганларым шулардыр! ⁵⁰Гөкдәки Атамың ислегини ким бержай этсе, шол Мениң доганым, уям хем эжемдир» дийди.

13-нжи бап

Экин тымсалы

(Марк 4:1-20; Лука 8:4-15)

¹Шол гүн Иса өйден чыкып, көлүн якасында отырды. ²Дашына шейле улы мэхелләнең үйшендиги себәпли көлдәки бир гайыга мүнүп отырды. Тутуш мэхелле болса көлүң якасында, гуры ерде дурды. ³Иса олар тымсаллар аркалы көп затлар өвретди: «Бир дайхан экин экмәге чыкяр. ⁴Экип йөркә, тохумларың бирнәчеси ёлуң үстүне дүшйәр ве гушлар гелип, оны чокярлар. ⁵Бирнәчеси топрагы аз, дашлы ере дүшйәр. Топрагы чуң болмансоң, олар тиз гөгерйәр. ⁶Йөне гүн гызанда, көклериниң ёкдугы зерарлы солуп, гуарялар. ⁷Бирнәче тохум тикенлерин арасына дүшйәр. Тикенлер өсүп, олары баяр. ⁸Бирнәчеси-де говы ере дүшүп, кәбири йүз, кәбири алтмыш, кәбири хем отуз эссе хасыл берйәр. ⁹Эшитмәге гулагы бар адам эшитсин!»

¹⁰Онсоң шәгиртлер Исадан: «Нәме үчин халка тымсаллар билен гүррүн берйәрсин?» дийип сорадылар. ¹¹Ол шейле жогап берди: «Гөгүң Шалыгының сырларына дүшүнме укыбы сизе берилди, олар берилмеди. ¹²Кимде бар болса, оңа ене берлер, ондакы бол болар; кимде ёк болса, онуң элиндәки хем алнар. ¹³Мениң олар

тымсаллар билен гүррүн бермегиниң себәби шудур: олар середйәрлер, йөне гөрмейәрлер, диңлейәрлер, йөне эшитмейәрлер ве дүшүнмейәрлер. ¹⁴Шейдип, Ишяның пыгамберлик билен айдан сөзлери оларда бержай боляр:

„Эшидип дурсаңыз-да, хич дүшүнмерсиңиз, середип дурсаңыз-да, хич аңламарсыңыз.

¹⁵Бу халкың йүреги күтелди, гулаклары кер ачды, гөзлери гапылды. Ёгсам гөзлери билен гөрүп, гулаклары билен эшидердилер, аңлары билен аңлап, Маңа тарап доланардылар, Мен хем олар шыпа берердим“.

¹⁶Эмма сиз нәхили багтлы! Себәби гөзлериңиз гөрйәр, гулакларыңиз эшидйәр. ¹⁷Сизе догрусыны айдярын: көп пыгамберлер ве энчеме догры адамлар сизиң гөрйәнлериңизи гөрмек иследилер, эмма гөрмедилер. Сизиң эшидйәнлериңизи эшитмек иледилер, эмма эшитмедилер.

¹⁸Инди дайхан хакындакы тымсалың манысыны диңләң: ¹⁹ким Худайың Шалыгы хакындакы сөзи эшидип, оңа дүшүнмесе, шейтан гелип, онуң йүрегинде экилени согруп аляр. Ёлуң гырасында экилен будур. ²⁰Дашлы ере экилен болса, сөзи эшидип, оны дессине шатлык билен кабул эдйәндир. ²¹Эмма бейле адамда көк ёкдур, чыдамсыздыр. Бу сөз үчин мушакгат я-да ызарлама боланда, ол дессине имандан йүз дөндерер. ²²Тикенлигиң арасына дүшен тохум

болса сөзи эшидйэр, йөне дүнийэниң гайгылары, баямак хөвеси оны богяр ве сөз хасылсыз галяр. ²³Говы топрага экилен болса, сөзи эшидип, оңа дүшүнйэр хем-де хасыл берйэр. Бейле адамларын кәбири йүз, кәбири алтмыш, кәбири отуз эссе хасыл берйэр».

Хашал от тымсалы

²⁴Иса олар башга бир тымсал хем гүррүң берди: «Гөгүң Шалыгы өз атызында оңат тохум экен адама меңзейэр. ²⁵Хеммелер ятырка, онуң душманы гелип, бугдайларын арасына хашал от экип гидйэр. ²⁶Экин өсүп хасыла дуранда, хашал от хем пейда боляр. ²⁷Ер эесиниң хызматкэрлери онуң янына гелип: „Хожайын, сен атызына оңат тохум сепмәнмидиң? Бу хашал отлар ниреден пейда болдука?“ дийип сораярлар. ²⁸Хожайын: „Бу душманын ишидир“ дийип жогап берйэр. Хызматкэрлери: „Гидип, олары согрупп ташламагымызы ислейәнми?“ дийип сораярлар. ²⁹Эмма хожайын: „Ёк, хашал оты согуржак болуп, ³⁰бугдайы хем көки билен го-пармагыңыз мүмкин. Гой, орага ченли оларын икиси-де биле өсүберсин. Орак дөври мен оракчылар илки хашал оты йыгың-да, якар ялы эдип десселәң. Бугдайы болса мениң амарыма үйшүриң диерин“» дийип жогап берйэр.

Горчица тохум тымсалы

(Марк 4:30-32; Лука 13:18,19)

³¹Иса олар башга бир тымсалы-да гүррүң берди: «Гөгүң Шалыгы бир адамың өз меллегинде экен горчица тохумына меңзейэндир. ³²Ол әхли

тохумларын ичинде ин овнугдыр, эмма өсениннен соң велин, бейлеки өсүмликлериң барысындан белент болуп, агажа өврүлйэр. Хатда гушларам онуң шахаларында хөвүртгеләп билйэрлер».

Хамырмая тымсалы

(Лука 13:20,21)

³³Иса олар башга бир тымсалы-да гүррүң берди: «Гөгүң Шалыгы хамырмая меңзейэндир. Бир аял үч керсен уна бирже бөлек хамырмая гошса-да, тутуш хамыр чишйэр». ³⁴Иса бу затларын барыны халка тымсаллар билен айдярды. Олар тымсалсыз хич зат айтмярды. ³⁵Бу пыгамбер аркалы айдылан шу сөзүң бержай болмагы үчинди:

«Мен сизе тымсал айдып берейин,
дүнийә ярадылалы бәри
гизлин галан сырлары беян
әдейин».

Иса хашал от тымсалыны дүшүндирйэр

³⁶Онсоң Иса халкы уградып, өе гирди. Шәгиртлери Онуң янына гелип: «Хашал отлар хакдакы тымсалы bize дүшүндирип берсене» дийдилер. ³⁷Ол шейле жогап берди: «Оңат тохумы экйән Ынсан Огруды. ³⁸Экин мейданы болса дүнийәдир. Оңат тохум Гөгүң Шалыгынын перзентлеридир. Хашал отлар болса шейтаның перзентлеридир. ³⁹Хашал отлары экен душман – шейтандыр. Орак дөври – дүнийәниң ахырыдыр, оракчылар болса перишделердир. ⁴⁰Шейлелик билен хашал отлар нәхили йыглып, отда

якылян болса, дүнийэниң ахырында хем шейле болар. ⁴¹Ынсан Оглы Өз перишделерини иберер, олар-да гүнэ дучар эдйэн әхли затлары, эрбетлик эдйәнлери Онуң Шалыгындан йыгнарлар. ⁴²Олар булары ловлап дуран күрә ташларлар. Ол ерде агы ве диш гыжама болар. ⁴³Шонда догры адамлар гөкдәки Атасының Шалыгында Гүн кимин парларлар. Эшитмәге гулагы бар адам эшитсин!»

Гизлин хазына ве дүрдәне тымсалы

⁴⁴«Гөгүң Шалыгы экин мейданында гизленен хазына меңзейәндир. Бир адам оны тапып аляр, соңра оны гайтадан гизлейәр ве бегенип барып, әхли задыны сатыр-да, яңкы экин мейданы сатын аляр. ⁴⁵Мундан башга-да, Гөгүң Шалыгы овадан дүр агтарян тәжир ялыдыр. ⁴⁶Ол гымматбаха бир дүри тапып, әхли задыны сатыр-да, оны сатын аляр.

Тор тымсалы

⁴⁷Шейле хем, Гөгүң Шалыгы деңзе ташланып, хер хили балыгы йыгнаия тор ялыдыр. ⁴⁸Тор доланда, оны кенара чекйәрлер. Онсоң отурып, оңат балыклары себетлере саярлар, эрбетлерини хем зыңып гойберйәрлер. ⁴⁹Дүнийэниң ахырында хем шейле болар. Перишделер гелип, эрбетлери догры адамлардан айрып, ⁵⁰ловлап дуран күрә ташларлар. Ол ерде агы ве диш гыжама болар».

⁵¹Иса олар: «Буларың хеммеси-не дүшүндиңизми?» дийип сорады. Олар: «Хава» дийип жогап бердилер. ⁵²Иса олар: «Шонуң үчин хем Гөгүң Шалыгы хақында таглымат алан хер бир Төврат мугаллымы хазынасындан

тәзе ве көне затлар чыкарян өй эсине меңзейәндир» дийди.

Насырада Иса хормат гоюлмаяр (Марк 6:1-6; Лука 4:16-30)

⁵³Иса бу тымсалы гүррүн берип боландан соң, ол ерден гитди. ⁵⁴Ол Өз догдук меканына гелип, адамлар оларың синагогаларында сапак бермәге башлады. Адамлар Оңа хайран галып: «Бу Адам бейле даналыгы ниреден алдыка? Ол нәдип бейле мугжызалары гөркезмеги башарярка?» ⁵⁵Ол агач уссаның оглы дәлми? Әжесиниң ады хем Меръем дәлми нәме? Ол Якуп, Юсуп, Симун ве Яхуда дагың доганы ахырын! ⁵⁶Онуң уялары-да бизиң арамызда яшамаярлармы нәме? Онда бу Адам мунча зады ниреден билйәркә?» дийишдилер. ⁵⁷Шейлеликде, олар Исаны рет этдилер.

Эмма Иса олар: «Пыгамбериң диңе өз юрдунда ве өйүнде гадыры ёкдур» дийди. ⁵⁸Иса оларың имансыздыклары зерарлы, ол ерде көп гудрат гөркезмедди.

14-нжи бап

Яхяның өлүми

(Марк 6:14-29; Лука 9:7-9)

¹Шол вагт Исаның ат-овазасы Хирод ханың гулагына барып етди. ²Ол өз әмелдарларына: «Бу Яхя чүмдүрижидир. Ол өлүмден дирелипдир, шол себәпли ол бу мугжызалары гөркезип билйәр» дийди. ³Хирод доганы Филипиң аялы Хиродия үчин Яхяны тутдуруп, эл-аягыны гандаллап, зындана ташладыпды. ⁴Ол муны Яхяның өзүне: «Сениң өз доганыңың аялына өйленмегиң догры дәл» диени үчин этди. ⁵Хирод Яхяны өлдүрмек

ислейәрди, эмма халкың Яхяны пыгамбер сайяңдыгы үчин бейле этмекден горкярды.

⁶Хиродың доглан гүни Хиродияның гызы ортада танс эдип, Хиродың гөвнүни чаглады. ⁷Шонда Хирод гыза ант ичип, дилән задыны бержекдигине сөз берди. ⁸Гыз хем эжесиниң өвретмеги билен: «Маңа бир табагын ичинде Яхя чүмдүрижиниң башыны бер» дийди. ⁹Хан гамгын болды, эмма мыхманларың янында ант иченсоң, Яхяның башының оңа гетирилип берилмегини буюрды. ¹⁰Желлат иберип, зынданда Яхяның башыны чапдырды. ¹¹Чапылан башы бир табакда гетирип, гыза берди. Гыз-да оны эжесине элтип берди. ¹²Яхяның шәгиртлери гелип, онуң жеседини экидип жайладылар. Соңра гидип, муны Иса хабар бердилер.

Иса бәш муң адамы доюряр

(Марк 6:30-44; Лука 9:10-17;

Ёханна 6:1-14)

¹³Иса муны эшидип, еке Өзи гайыга мүнди-де, ол ерден бир чола ере чекилди. Халк муны биленде, шәхерлерден чыкып, пай-пыяда Онуң ызындан гитди. ¹⁴Ол гайыкдан дүшенде, улы мэхелләни гөрүп, олар хайпы гелди, оларың хассаларыны сагалтды. ¹⁵Шәгиртлери агшам Онуң янына гелип: «Бу бир чола ер, вагт хем гижикди, халкы гойбер, обалара гидип, өзлерине иймит сатын алсынлар» дийдилер. ¹⁶Иса олар: «Гитмегиң гереги ёк, олар иймәге зады сиз бериң» дийди. ¹⁷Шәгиртлер хем Иса: «Бизиң бу ерде бәш чөрөк билен ики балыкдан башга задымыз ёк ахырын» дийдилер. ¹⁸Иса: «Олары шу ере – Мениң яныма гетириң» дийди. ¹⁹Шонда Иса

халка отун үстүнде отурмагы буюрды. Ол бәш чөрөк билен ики балыгы алып, гөзлерини гөге дикип, шүкүр этди ве чөрөклери бөлүшдирип, шәгиртлерине берди. Шәгиртлери хем олары мэхеллә пайладылар. ²⁰Хеммелер ийип дойдулар. Шәгиртлер артан чөрөк бөлөклерини йыгнап, он ики себеди долдурдылар. ²¹Мундан иенлериң саны аяллардыр чагалардан башга бәш мүңе голай адамды.

Иса сувуң йүзүнден йөрөйәр

(Марк 6:45-56; Ёханна 6:15-21)

²²Иса халкы өйлерине уградып дурка, шәгиртлерине гайыга мүнүп, Өзүнден өң бейлеки кенара гечмеклерини буюрды. ²³Халкы уграданындан соң, Худая дога этмек үчин бир Өзи дага чыкды. Агшам хем Ол шол ерде екеди. ²⁴Гайык болса шол вагт эйям көлүң ортасындады, толкунлар гелип, оңа урулярды, себәби ел оларың гаршысындан өвсүйәрди. ²⁵Даңдана голай Иса көлде сувуң йүзүнден йөрәп, олар тарап гелди. ²⁶Эмма шәгиртлер Онун сувуң йүзүнден йөрәп гелйәнини гөрөнлеринде, танаман: «Бу бир гөзүмизе гөрүнйән арвахдыр!» дийшип, довла дүшдүлер, олар горкудан яңа гыгырышдылар. ²⁷Эмма Иса дессине олар сөз гатып: «Догумлы болуң! Бу – Мен, горкмаң!» дийди. ²⁸Петрус Оңа жогап берип: «Агам, бу Сен болсаң, маңа буйрук бер, сувуң йүзүнден йөрәп, яныңа барайын» дийди. ²⁹Иса: «Гел!» дийди. Петрус хем гайыкдан дүшүп, Исаның янына баржак болуп, сувуң йүзүнден Иса тарап йөрөмәге башлады. ³⁰Эмма елиң гүйжүни гөрүп горкды, гарк болуп угранда: «Агам, мени халас эт» дийип гыгырды. ³¹Иса

шобада элини узадып, оны тутды-да: «Эй, аз иманлы, нәме үчин шүбхелендиң?» дийди. ³²Оларың икиси гайыга мүнөн бадына ел ятды. ³³Гайыкдакылар: «Сен, хақыкатдан-да, Худайың Оглусын» дийип, Оңа сежде этдилер.

³⁴Олар көлүң бейлеки тарапына гечип, Гиннесарете гелип етдилер. ³⁵Ол ерин адамлары Исаны танап, чар тарапа адам иберип, хассаларың барыны Оңуң янына гетирдилер. ³⁶Олар диңе донуның сыйына эллерини дегирмәге ругсат этмегини сорап, Оңа ялбарялдылар. Оңа эл дегренлерин хеммеси-де сагалды.

15-нжи бап

Адамы нәме мурдар эдйәр?

(Марк 7:1-23)

¹Онсоң кәбир фарисейлер билен Төврат мугаллымлары Иерусалимден Исаның янына гелип, Оңдан: ²«Нәме үчин Сениң шәгиртлерин атабабаларың адатыны бозярлар? Нәме үчин олар нахар иенлеринде эллерини ювмаярлар?» дийип сорадылар.

³Иса олар шейле жогап берди: «Сиз нәме үчин өз адатларыңызың хатырасына Худайың буйругыны бозярысыңыз? ⁴Худай: „Ата-энеңе хормат гой“, шейле-де, „Атасына я-да энесине гарган адам өлүме хөкүм эдилсин“ дийип буйрупды. ⁵⁻⁶Эмма сиз ата-энесине: „Мен сизе көмек эдип билжек дәл. Сизе бермеги ниет эден затларымы мен Худая садака бердим“ дийип айдяна оңуң атасына ^a хормат гоймагы хөкман дәл диййәрсиниз. Шейдип,

адатларыңызың хатырасына Худайың сөзүни пужа чыкарырсыңыз. ⁷Эй, икйүзлүлер, Ишая пыгамбер сиз хақда жайдар пыгамберлик эдипдир! Онда шейле язылан:

⁸ „Бу халк Мени дилинде хорматлаяр, эмма йүреклери Менден узакдадыр.

⁹ Бидерек ере Маңа сежде эдйәрлер, таглымат дийип өвредйәнлери ынсан буйрукларыдыр“».

¹⁰Иса мәхелләни янына чагырып, олар: «Диңләң, дүшүниң! ¹¹Агза гирен зат адамы мурдар эдйән дәлдир, адамы агыздан чыкян зат мурдар эдйәндир» дийди. ¹²Онсоң шәгиртлер гелип, Оңдан: «Фарисейлерин бу сөзи эшидип, нәгиле боландыкларыны билйәрсинми?» дийип сорадылар. ¹³Ол: «Гөкдәки Атамың экмедик хер бир өсүмлиги көки билен согурулар. ¹⁴Олара зат диймән, олар көрлери идйән көрлердир. Көр-көри идекесе, оларың икиси хем чукура гачар» дийип жогап берди. ¹⁵Петрус Оңа: «Бизе бу тымсалы дүшүндирип бер» дийди. ¹⁶Иса хем шейле дийди: «Сиз хенизем дүшүнеңокмы? ¹⁷Агза гирен хер бир задың илки гарна барып, ол ерден хем дашары чыкяндыгыны билмейәрсинизми? ¹⁸Эмма агыздан чыкан затлар йүрекден чыкып, адамы мурдар эдйәр. ¹⁹Адамың йүрегинден эрбет пикирлер, ганхорлык, зынахорлык, азгынлык, огурлык, ялан шаятлык, сөгүнч

^a 15:5-6 Кәбир голязмаларда атасына я-да энесине.

чыкяндыр. ²⁰Адамы шу затлар мурдар эдйэр, ювулмадык эл билен нахар иймек адамы мурдар этмейэр».

Кенган аялың иманы
(Марк 7:24-30)

²¹Иса ол ерден чыкып, Сур ве Сидон шәхерлериниң төверегине гитди. ²²Ол ерде бир кенган аялы Исаның янына гелип: «Агам, эй, Давут Оглы, бизе рехим эт! Гызымы арвах-жын эеледи, ол эрбет эжир чекйэр» дийди. ²³Эмма Иса оңа хич бир жогап бермеди. Шонда шәгиртлери Онуң янына гелип: «Оны уграт, ёгсам ызымыздан галман гыгырып гелйэр» дийип хайыш этдилер. ²⁴Иса хем: «Мен диңе ысрайыл халкының азашан гоюнларына иберилдим» дийип жогап берди. ²⁵Эмма ол аял ене-де Исаның голайына гелип, дыза чөкди-де: «Агам, маңа көмек эт» дийип ялбарды. ²⁶Иса оңа: «Чагаларың чөрегини алып, итлере зыңмак догры дәлдир» дийди. ²⁷Аял хем: «Хава, Агам! Йөне итлер хем сачак башында дөкүлен чөрек овунтыкларындан иййэндир» дийди. ²⁸Шонда Иса оңа: «Эй, зенан, сениң иманың бейик! Саңа ислейшиң ялы болсун!» дийди. Ол аялың гызы шол сагадың өзүнде сагалды.

Иса дөрт мүн адамы доюряр
(Марк 8:1-10)

²⁹Иса ол ерден гайтды ве Желиле көлүниң голайына гелип, бир дагың үстүне чыкып отурды. ³⁰Онуң янына бир улы мәхелле гелди, оларың арасында агсаклар, майыплар, көрлер, лаллар ве ене-де бир топар хасалар барды. Олары гетирип, Исаның аягының астында гойдулар. Ол хем

булары сагалтды. ³¹Халк лалларың геплейэндигини, майыпларың сагаландыгыны, көрлериң гөрийэндигини, агсакларың ылгаяндыгыны гөрүп хайран галды. Олар Ысрайыл Худайыны шөхратландырдылар.

³²Иса шәгиртлерини янына чагырып: «Бу мәхеллә хайпым гелйэр! Булар үч гүн бәри Мениң янымда, иймәге хем хич затлары ёк. Олары өйлерине ач гойбересим геленок, ёлда тапдан дүшмеклери ахмал» дийди. ³³Шәгиртлери Оңа: «Бейле улы мәхелләни дойрар ялы, бу чола ерде биз чөреги ниреден алалы?» дийдилер. ³⁴Иса олардан: «Нәче чөрегиңиз бар?» дийип сорады. Олар: «Еди чөрек билен бирнәче овнук балыгымыз бар» дийдилер. ³⁵Иса мәхеллә ерде отурмагы буюрды. ³⁶Еди чөрек билен балыклары алып, шүкүр эденинден соң, олары бөлүшдирип, шәгиртлерине берди, шәгиртлери хем олары мәхеллә пайладылар. ³⁷Хеммелер ийип дойдулар. Артан чөрек бөлеклери еди себет болды. ³⁸Иенлер аяллардыр чагалардан башга дөрт мүн адамды. ³⁹Иса халкы уградандан соң, гайгыга мүнүп, Магадан шәхериниң төверегине гитди.

16-нжы бап

Ёлбаишчылар алаамат талап эдйэр
(Марк 8:11-13; Лука 12:54-56)

¹Фарисейлер билен саддукейлер Исаның янына гелдилер. Олар Исаны сынамак үчин, Онуң өзлерине гөкден бир гудратлы алаамат гөркезмегини иследилер. ²Ол шейле жогап берди: «Агшам дүшенде: „Асмаңың йүзи гызарып дур, хова говы болжак“ диййәрсиңиз. ³Эртирине хем:

„Асманың йүзи гаралыпдыр хем тутук, бу гүн гай туржак“ диййәрсиңиз. Сиз асмана середип, хованың ягдайыны сайгарып билйәрсиниз-де, дөврүң алааматларыны сайгарып билмейәрсинизми? ⁴Бу эрбет ве бивепа несил алаамат талап эдйәр, эмма оңа Юнус пыгамбеиңкиден башга алаамат берилмез». Шейлеликте, Иса олары ташлап гитди.

Фарисейлериң ве Хиродың хамырмаясындан хушгәр болуң!
(Марк 8:14-21)

⁵Шәгиртлери көлүң бейлеки тарапына геченлеринде, чөрөк алмагы нундан экенлер. ⁶Иса олар: «Хушгәр болуң, өзүңизи фарисейлер билен саддукейлериң хамырмаясындан гораң» дийди. ⁷Олар болса өзара чекелешип: «Ол муны бизиң чөрөк алмандыгымыз үчин шейле диййәндири» дийишйәрдилер. ⁸Эмма Иса оларың нәме дийишйәндиклерини билип, шейле дийди: «Эй, иманы азлар! Чөрөк алмандырыс дийшип, нәмә өзара чекелешйәрсиниз? ⁹Энтек хем дүшүнеңзокмы? Бәш чөрөк билен бәш мүң адамың дояндыгы, артанының нәче себет боландыгы ядыңыз дүшмәйәрми? ¹⁰Еди чөрөк билен дөрт мүң адамың дояндыгы, артанындан нәче себеди долдурып йыгнандыгыңыз хем ядыңыз дүшенокмы? ¹¹Сиз нәдип чөрөк барада гүррүң этмәйәндигиме дүшүнеңзок? Мен сизе: „Өзүңизи фарисейлер билен саддукейлериң хамырмаясындан гораң“ диййәрин». ¹²Шәгиртлер Исаның өзлерине хамырмая дәл-де, фарисейлер билен саддукейлериң

таглыматындан гораның диййәндигине шонда дүшүндилер.

Петрус Исаның Месихдигини ыкрат эдйәр
(Марк 8:27-30; Лука 9:18-21)

¹³Иса Кайсария-Филип шәхериниң голайына геленде, шәгиртлеринден: «Адамлар Ынсан Оглуна ким диййәрлер?» дийип сорады. ¹⁴Шәгиртлери Оңа: «Кәбирлери Яхя чүмдүрижи, кәбирлери Ыляс, башга бирлери Ермея, кәбирлери-де пыгамберлерден бири диййәрлер» дийип жогап бердилер. ¹⁵Иса олардан: «Сиз Маңа ким диййәрсиниз?» дийип сорады. ¹⁶Симун Петрус: «Сен дири Худайың Оглы Месихсиң» дийип жогап берди. ¹⁷Иса Оңа шейле дийди: «Эй, Юнусың оглы Симун, сен нәхили багтлы! Бу сыры саңа аян эден ынсан дәл-де, гөкдәки Атамдыр. ¹⁸Мен саңа шуны айдайын: Эй, Петрус! ^aСен гаясың, Мен йыгнагымы бу гаяның үстүнде гурарын, хатда өлүм-де бу йыгнагымы еңип билмез. ¹⁹Гөгүң Шалыгының ачарларыны саңа берерин. Ер йүзүнде ругсат берйән задыңа гөкде-де ругсат берлер. Ер йүзүнде гадаган эдйән задың гөкде-де гадаган эдилер». ²⁰Онсоң шәгиртлерине Өзүниң Иса Месихдигини хич киме айтмазлыгы табшырды.

Иса өлүп дирелжәгини өңүнден айдяр
(Марк 8:31–9:1; Лука 9:22-27)

²¹Шондан соң Иса шәгиртлерине Өзүниң Иерусалиме гитмелидиги, яшулуларың, ёлбашчы руханыларың, Төврат мугаллымларың элинден көп

^a 16:18 *Петрус* – бу сөз *гая* диймеги аңладяр.

гөргүлөр гөрмелидиги, өлдүрүлмелидиги ве үчүленжи гүн дирелмелидиги хакында дүшүндирмөгө башлады.

²²Петрус Оны бир чете чекип: «Худай сакласын, Агам! Сениң башыңа асла бейле иш дүшмөз!» дийип, Онуң ай-данларына гаршы чыкмага башлады.

²³Эмма Иса Петруса тарап өврүлип: «Чекил өнүмден, шейтан! Сен Маңа бөвөт болярсың, себәби Сен Худайың ишлерини дәл-де, ынсан ишлери как-да ойланырсың» дийди.

²⁴Онсоң Иса шәгиртлерине йүзленип: «Ким Мениң ызыма эрмек ислейән болса, өзүни инкәр этсин-де, хачыны алып, ызыма дүшсүн.

²⁵Ким жаныны халас этмек ислесе, оны йтитирер, йөне ким жаныны Мениң угрумда йтитирсе, оны халас эдер.

²⁶Ынсан тутуш дүңйәни газаныбам, жанындан махрум болса, оңа нәме пайдасы бар? Ынсан өз жанына дерек нәме берип билер? ²⁷Ынсан Оглы Атасының шөхратында Өз перишделери билен геленде, хер киме эден ишлерине гөрә хакыны берер.

²⁸Сизе догрусыны айдырын: бу ерде дуранларың кәбири Ынсан Оглуның Патыша болуп гелйәнни гөрмөздөн өлмөзлөр» дийди.

17-нжи бап

Исаның кешби үйтгәйәр

(Марк 9:2-13; Лука 9:28-36)

¹Алты гүнден соң Иса янына дине Петрусы, Якубы ве онуң доганы Ёханнаны алып, бир бейик дагың үс-түне чыкды. ²Шол ерде оларың гөзүниң алнында Онуң кешби үйтгәди. Онуң йүзи Гүн кимин парлады, эгинбашы ап-ак болуп, ышык сачды.

³Бирденкә олара Муса билен Ыляс гөрүнди. Олар Иса билен геплешип

дурдулар. ⁴Петрус Иса: «Агам! Бизе бу ерде болмак якымлы, ислесең, бу ерде үч чадыр дикейин: бири – Саңа, бири – Муса, бири – Ыляса» дийди.

⁵Ол энтөк гепләп дурка, парлак бир булут оларың үстүни өртди. Булуттан: «Бу Мениң сөвер Оглумдыр, Мен Ондан гаты разыдырын. Оңа гулак асың» диен бир оваз гелди. ⁶Шәгиртлер муны эшиденлеринде, гаты горкуп, йүзин йыкылдылар. ⁷Эмма Иса гелип, олара элини дегрип: «Туруң, горкмаң» дийди. ⁸Олар башыны галдырып середенлеринде, Исадан башга хич кими гөрмедилер.

⁹Дагдан инип гелйәркәлер, Иса олара: «Ынсан Оглы өлүмден дирелйәнчә, гөрөн затларыңызы хич киме айтмаң» дийип табшырды.

¹⁰Шәгиртлери Ондан: «Онда нәме үчин Төврат мугаллымлары өңүрти Ыляс гелмелидир диййәрлер?» дийип сорадылар.

¹¹Иса олара: «Догрудан-да, өңүрти Ыляс гелип, әхли зады дүзетмели. ¹²Мен сизе шуны айдырын: Ыляс бирвагт гелди, эмма оны танаман, она ислән затларыны этдилер. Ынсан Оглы-да эдил шонуң ялы, оларың элинден жебир чекер» дийип жогап берди.

¹³Шонда шәгиртлер Онуң өзлерине чүмдүрижи Яхя барада гүррүң берйәндигине дүшүндилер.

Иса арвах-жың элән огланы сагалдяр

(Марк 9:14-32; Лука 9:37-45)

¹⁴Олар мәхелләниң янына етип баряркалар, бир адам Исаның янына гелип, Онуң өңүнде дыза чөкди. ¹⁵Ол: «Агам, оглума рехим эт! Онуң тутгай кесели бар, өрән эжир чекйәр. Ол йыгы-йыгыдан өзүни ода, сува урар. ¹⁶Мен оны Сениң

шәгиртлерине гетирдим, эмма олар сагалдып билмедилер» дийди.

¹⁷Иса: «Эй, ёлдан чыкан, имансыз несил! Мен хачана ченли сизиң билен биле болуп, сизе чыдайын? Огланы шу ере, Мениң яныма гетирин» дийди. ¹⁸Иса арвах-жына берк кәйән бадына, арвах-жын огландан чыкып гитди. Оглан шол пурсадың өзүнде сагалды.

¹⁹Онсоң шәгиртлер Исаның янына гелип, өзли-өзлерикә Ондан: «Биз нәме үчин оны чыкарып билмедик?» дийип сорадылар. ²⁰Иса хем олар: «Етерлик иманыңызың ёкдугы үчин шейле болды. Сизе догрусыны айдярын: бир горчица дәнеси ялыжак иманыңыз болуп, шу дага: „Бу ерден ол ере гөч“ дийсениз, ол гөчер. Сизе башартмажак зат болмаз» дийди. ^a

²²Бир гүн Желиледе үйшенлеринде, Иса олар: «Ынсан Оглы адамларың элине табшырылар. ²³Оны өлдүрерлер, эмма Ол үчүленжи гүн дирелер» дийди. Шәгиртлер муңа өрән гынандылар.

Ыбадатхана салгыды

²⁴Иса билен шәгиртлер Капернаума геленлеринден соң, ыбадатхана салгыдыны йыгнааянлар Петрусың янына гелип: «Сизиң Мугаллымыңыз ыбадатхана салгыдыны төлөнокмы?» дийип сорадылар. ²⁵Петрус: «Төлейәр» дийди. Петрус өе геленде, Иса ондан өнүрди: «Симун, сен нәме диййәрсин? Ер йүзүндәки патышалар гүмрүкдир салгыды кимден алярлар? Өз огулларынданмы я кесекилерден?» дийип сорады. ²⁶Петрус

Оңа: «Кесекилерден» диенде, Иса оңа: «Онда огуллар эркиндир. ²⁷Эмма олар нәгиле болмаз ялы, көле гит-де, чеңек ташла. Чеңеге дүшен илкинжи балыгы алып, агзыны ачсаң, салгыт төлемәге етерлик теңңәни тапарсың. Теңңәни ал-да, Мениң үчинем, өзүң үчинем салгыт төле» дийди.

18-нжи бап

Иң бейик ким?

(Марк 9:33-37,42-48;

Лука 9:46-48; 17:1-2)

¹Шол вагт шәгиртлер Исаның янына гелип: «Гөгүң Шалыгында иң бейик ким?» дийип сорадылар. ²Иса-да бир чаганы чагырып, оны оларың ортасында дурузды-да, шейле дийди: ³«Сизе догрусыны айдярын: эгер сиз ёлуңыздан дөнүп, чагалар ялы болмасаңыз, Гөгүң Шалыгына асла гирип билмерсиңиз. ⁴Ким шу чага ялы пес гөвүнли болса, Гөгүң Шалыгында иң бейик шолдур. ⁵Ким шунуң ялы бир чаганы Мениң адымдан кабул этсе, Мени кабул этдигидир. ⁶Эмма кимде-ким Маңа ынанян бу пес гөвүнлилерден бириниң гүнә этмегине себәп болса, онуң үчин бойнундан улы дегирмен дашы асылып, дензиң дүйбүне зыңылмагы хас говы болар. ⁷Ынсанлары гүнә дучар эдйән затлар үчин бу дүйяниң халына вай! Бейле затлар гелмелидир, эмма буларың гелмегине ярдам берйән адамың дат гүнүне! ⁸Элиң я аягың сениң гүнә этмегиңе себәп болса, оны кесип ташла. Сениң ики элли, ики аякы болуп, эбеди ода ташлананыңдан, бир элли,

^a **17:20** Кәбир голязмаларда 21-нжи аят душ гелйәр: *Шейле арвах-жыңлары агыз бекләп, Худая дога-дилег этмекден баиға хич зат билен чыкарып болян дәлдир.*

бир аяклы болуп, бакы яшайша говшаның говудыр. ⁹Гөзүң сениң гүнә этмегиңе себәп болса, оны оюп ташла. Саңа еке гөзли болуп бакы яшайша гирмек, ики гөзли болуп довзах одуна зыңланыңдан говудыр.

Йитен гоюн тымсалы

(Лука 15:3-7)

¹⁰Бу пес гөвүнлилерден бирини әсермезлик этмекден гача дуруң! Мен сизе шуны айдярын: гөкде оларың перишделери гөкдәки Атамың йүзүни элмыдама гөрийәрлер. ^a

¹²Сиз нәхили пикир эдйәрсиңиз? Бир адамың йүз гойны болуп, оларың бири азашса, ол тогсан докузыны дагларда гоюп, азашаның гөзлегине чыкмазмы? ¹³Оны тапып биләйсе, сизе догрусыны айдярын, ол мунуң үчин азашмадык тогсан докузысына бегененден хем хас көп бегенер. ¹⁴Шейлеликде, бу пес гөвүнлилерден бириниң хеләк болмагы гөкдәки Атаңызың ислеги дәлдир.

Доганың гүнә этсе

¹⁵Әгер доганың гүнә этсе ^b, барда, икичәк гүрлешип, айыбыны оңа айт. Сениң сөзүңе гулак асса, бу доганыңы газандыгыңдыр. ¹⁶Эмма гулак асмаса, бир я ики адамы яныңа алып бар, айдылан хер бир сөз ики я-да үч шаядың гүвәси билен тассыклансын. ¹⁷Олара-да гулак асмак ислемесе, онда йыгнага айт. Оңа-да гулак асмак ислемесе, гой, ол сениң

үчин бир бутпараз я-да салгытчы ялы болсун. ¹⁸Сизе догрусыны айдярын: ер йүзүңде ругсат берйән задыңыз гөкде-де ругсат берлер. Ер йүзүңде гадаган эдйән задыңыз гөкде-де гадаган эдилер. ¹⁹Ене сизе шуны айдярын: әгер араңыздан ики адам ислендик зады дилемек үчин бир ылалашыга гелсе, гөкдәки Атам дилеглери битирер. ²⁰Мениң адым билен ики я-да үч адам үйшсе, Мен хем оларың арасында боларын».

Рехимсиз хызматкәр

²¹Соңра Петрус Исаның янына гелип, Ондан: «Агам, доганым маңа гаршы гүнә этсе, оны нәче гезек багышлайын? Еди гезекми?» дийип сорады. ²²Иса оңа: «Мен саңа еди гезек дәл, етмиш гезек еди диййәрин» дийип жогап берди. ²³«Шонуң үчин хем Гөгүң Шалыгы өз доландырыжысы билен хасаплашмак ислән бир патыша меңзейәр. ²⁴Патыша хасаплашыга башланда, онуң янына әгирт мөчбердәки пул бергиси болан бир доландырыжысыны гетирийәрлер. ²⁵Ол бергисини берип билмәнсоң, хожайыны оңа өзүни, аялыны, чагаларыны ве әхли малларыны сатып, бергисини бермеги буюряр. ²⁶Доландырыжы ере йүзин дүшүп, хожайынына: „Сабыр эт! Барыны берейин“ дийип ялбаряр. ²⁷Хожайының оңа рехими инйәр, онуң бергисини гечип, оны бошадып гойберйәр. ²⁸Яңкы доландырыжы чыкып гидйәр. Ол өзүне

^a **18:10** Кәбир голязмаларда 11-нжи аят душ гелийәр: *Ынсан Оглы йитенлери халас этмәге гелендир.*

^b **18:15** *Гүнә этсе* – кәбир голязмаларда *саңа гаршы гүнә этсе.*

ужыпсызжа бергиси болан бир ёлдашына саташяр. Оны тутуп: „Бергиңи бер“ дийип, онуң бокурдагындан япышяр. ²⁹Ёлдашы онуң аягына йыкылып: „Сабыр эт, бергими берерин“ дийип, оңа ялбаряр. ³⁰Эмма ол этмейэр, гайтам, бергисини берйәнчэ, оны зындана салдыряр. ³¹Яңкы адамың ёлдашлары бу ваканы гөрүп, гаты гынанярлар. Олар гидип, болан әхли зады онуң хожайынына хабар берйәрлер. ³²Хожайыны оны чагырып: „Эй, ярамаз гул! Маңа ялбараның үчин, мен сениң бергиңиң барыны гечдим. ³³Мениң сана рехим эдишим ялы, сен хем ёлдашыңа рехим этмели дөлмидиң?“ диййэр. ³⁴Хожайыны газаба мүнүп, бергисини берйәнчэ, оны гынаянларың элине табшыряр. ³⁵Әгер хер бириңиз өз доганыны йүрекден багышламаса, гөкдәки Атам-да сизе шейле эдер».

19-нҗы бап

Ника ве айрылышмак барада

(Марк 10:1-12)

¹Иса бу сөзлери тамамландан соң, Желиледен чыкып, Иордан дерясының аңырсындакы Яхудыя велятына гитди. ²Улы мәхелле Онуң ызына дүшди, Иса хем шол ерде оларың хасаларыны сагалтды. ³Исаның янына гелен кәбир фарисейлер Оны сынап гөрмек үчин: «Бир адамың хер хили бахана арап, өз аялыңдан айрылышмагы кануна догры гелйәрми?» дийип сорадылар. ⁴Иса хем: «Сиз нәме

„Яраданың Өзи овал-башда ынсанлары эркек ве аял эдип яратды“ диең сөзлери окамадыңызмы? ⁵„Шол себәпден хем эркек ата-әнесини ташлап, аялы билен бирлешйәр ве оларың икиси бир тен боляр“. ⁶Шейлекде, олар инди ики дөл, бир тендир. Шонуң үчин хем Худайың бирлешдиренини ынсан айырмасын» дийди.

⁷Фарисейлер Исадан: «Онда нәме үчин Муса талак хатыны язып, айрылышмага ыгтыяр берипдир?» дийип сорадылар. ⁸Иса олар: «Муса сизиң доңйүреkdигиңиз үчин аялыңызы айырмага ыгтыяр берди, эмма овал-башда бейле дөлди. ⁹Мен сизе шуны диййәрин: ким аялыны зынадан башга себәп билен айрып, башга аяла өйленсе, зына эдйәндир^а» дийип жогап берди. ¹⁰Шәгиртлер Оңа: «Әгер әр-аялың арасындакы ягдай шейле болса, онда өйленмезлик говудыр» дийишдилер. ¹¹Эмма Иса олар: «Хемме адамлар бу сөзи кабул эдип билмезлер, диңе өзлерине берленлер кабул эдип билерлер. ¹²Кәбир адамлар догабитди агтадырлар, кәбирлери болса адамлар тарапындан агта эдилендир. Башга бирлери болса Гөгүң Шалыгының хатырасына хич ким билен бирлешмейәр. Муны кабул эдип билен кабул этсин» дийди.

Иса чагалара пата берйәр

(Марк 10:13-16; Лука 18:15-17)

¹³Соңра башларына элини гоюп, дога-дилег этсин дийип, адамлар чагалары Исаның янына гетирдилер, эм-

^а 19:9 Кәбир голязмаларда Әринден айрылышан аяла өйленен хем зына эдйәндир диең жүмле хем бар.

ма шәгиртлер чагалары гетиренле-ре кәедилер. ¹⁴Иса болса: «Чагалары Мениң яныма гойбериң, олары сакламаң, себәби Гөгүң Шалыгы шулар ялыларыңкыдыр» дийди. ¹⁵Иса оларың башына элини гоюп, пата беренден соң, ол ерден гитди.

Бай яш йигит

(Марк 10:17-31; Лука 18:18-30)

¹⁶Шол махал бир адам Исаның янына гелип: «Эй, Мугаллым ^a, бакы яшайша эе болар ялы, мен нәме ягшы иш этмели?» дийип сорады.

¹⁷Иса: «Нәме үчин Менден ягшылык хакында сораарсың? Еке-тәк Худайдан башга хич ким ягшы дәлдир. Бакы яшайша говушмак ислейән болсаң, Худайың табшырыкларыны бержай эт» дийди. ¹⁸⁻¹⁹Ол Исадан: «Хайсы табшырыкларыны?» дийип сорады. Иса: «Адам өлдүрме, зына этме, огурлык этме, ялан шаятлык этме, ата-энеңе хормат гой, якынының өзүңи сөйшүң ялы сөй» дийип жогап берди. ²⁰Яш йигит Исадан: «Мен буларың хеммесини яшлыгымдан бәри бержай эдип гелйәрин-ә, мен ене нәме этмели?» дийип сорады. ²¹Иса оңа: «Мүйнсүз болайын дийсең, гит-де, нәмәң бар болса сатып, гарыплара пайла, шонда гөкде хазынаң болар. Соңра гелде, Мениң ызыма дүш» дийди. ²²Яш йигит бу сөзи эшидип, тукат болуп гитди, себәби онуң мал-мүлки көпди.

²³Иса шәгиртлерине: «Сизе догрусыны айдярын, бай адамың Гөгүң Шалыгына гирмеги кындыр. ²⁴Мен сизе

ене-де шуны айдярын, бир дүйәниң иңнәниң гөзүнден гечмеги бай адамың Худайың Шалыгына гирмегинден аңсатдыр» дийди. ²⁵Муны эшиденлеринде, шәгиртлери чакданаша хайран галып: «Онда ким халас болуп билер?» дийип сорадылар. ²⁶Иса олара середип: «Ынсанлар үчин бу мүмкин дәл, эмма Худай үчин әхли зат мүмкинدير» дийди. ²⁷Онсоң Петрус Оңа: «Ине, биз әхли задымызы ташлап, Сениң ызына дүшдүк! Мунуң үчин биз нәме аларыс?» дийди. ²⁸Иса олара: «Сизе догрусыны айдярын, әхли задың тәзеленен дөври Ынсан Оглы Өз шөхратлы тагтында отуранда, Мениң ызыма дүшен сиз хем он ики тагтда отурып, Ысрайылың он ики тиресине казылык эдерсиңиз. ²⁹Мениң хатырам үчин өйлериңи, доганларыны, уяларыны, эне-атасыны ^b, чага-чугаларыны, ерлерини ташлан хер кес ызына йүз эссе эдип гайтарып алар. Олар бакы яшайшың мирасдүшери боларлар. ³⁰Эмма илкинжилериң көпүси соңкулар, соңкуларың көпүси хем илкинжилер болар» дийди.

20-нжи бап

Үзүмчилик тымсалы

¹Гөгүң Шалыгы үзүмчилигинде ишләр ялы, ир эртир билен гүнлүкчи тутмага гиден ер эесине мензейәндир. ²Ол гүнлүкчилер билен бир гүнлүк иш хакыны бир күмүш теңнә разылашып, олары өз үзүмчили-

^a 19:16 Бу сөзлем кәбир голязмаларда «Эй, ягшы Мугаллым» дийип душ гелйәр.

^b 19:29 Кәбир голязмаларда аялыны диен сөз хем бар.

гине ёллаяр. ³Ир сагат докузларда дашары чыкан вагты, ол базарда бикэр дуран бирнэче адамлары гөрийэр. ⁴Олара-да: «Сиз хем үзүмчилиге гидиң, хакыңызы долы төлэрин» дийэр. Олар хем гидйэрлер. ⁵Гүнортан ве өйлэн сагат үчлерде ене дашары чыкып, ене шейле эдйэр. ⁶Өйлэн сагат бэшлерде айланмага чыкан вагты, башга бош дуранлары гөрүп, олардан: «Нэме үчин гүнузын бу ерде бош дурсуңыз?» дийип сораяр. ⁷Олар хем: «Бизи хич ким хакына тутмады» дийип жогап берйэрлер. Олара: «Сиз-де үзүмчилиге гидиң» дийэр. ⁸Агшам дүшен чагы, үзүмчилигин эеси өз иш доландырыжысына: «Гүнлүкчилери чагыр-да, иң соңкулардан башлап, илкинжилере ченли хакларыны төле» дийэр. ⁹Шейлеликте, өйлэн сагат бэшлерде геленлериң хер бири бир күмүш теңне аляр. ¹⁰Илкинжи геленлер көп аларыс өйдүп тама эдйэрлер, эмма оларың-да хер бири бир күмүш теңне аляр. ¹¹Олар пулуны алан вагтлары ер эсине хүнүрдешип: ¹²«Бу иң соңкы геленлер дине бир сагат ишледилер, биз болса, жөвзалы ысыда гүнузын агыр зэхмет чекдик. Муңа гарамаздан сен бизиң зэхметимизи оларыңкы билен дең этдиң» дийэрлер. ¹³Ер эеси оларың бирине шейле жогап берйэр: «Эй, дост! Мен саңа адалатсызлык эдемок. Сен мениң билен бир күмүш теңнэ разылашмадыңмы нэме? ¹⁴Өз хакыңы ал-да, гидибер. Мен бу иң соңкада саңа береними бермек ислейэрин.

¹⁵Өз пулумы ислейшимче сарп этмэге ыгтыярым ёкмы? Я-да сен мениң сахылыгыма гөриплик эдйэрсинми?»

¹⁶Шейлеликте, иң соңкулар илкинжилер, илкинжилер хем иң соңкулар болар. ^a

Иса Өзүниң өлүп дирелжэгини ене айдяр

(Марк 10:32-34; Лука 18:31-34)

¹⁷Иса Иерусалиме барярка, ёлда он ики шэгирдини бир чете чекип, олара: ¹⁸«Ине, Иерусалиме барярыс. Ынсан Оглы ёлбашчы руханыларың, Төврат мугаллымларың элине табшырылар, олар хем Оны өлүме хөкүм эдерлер. ¹⁹Оны кемситсинлер, гамчыласынлар ве хача чүйлесинлер дийип, кесеки миллетлере табшырарлар, эмма Ол үчүленжи гүн дирелер» дийди.

Бир энэниң хайышы

(Марк 10:35-45)

²⁰Соңра Зебедейиң огулларының эжеси өз огуллары билен Исаның янына гелди. Ол Исадан бир затлар дилемек үчин дызына чөкүп, тагзым этди. ²¹Иса аялдан: «Нэме ислейэрсин?» дийип сорады. Аял Иса йүзленип: «Өз Шалыгыңда мениң бир оглумың Сениң сагыңда, бейлекисиниң болса чепинде отурмагыны эврэт» дийди. ²²Эмма Иса: «Сиз нэме дилейэниңизи билмейэрсиниз. Сиз Мениң ичжек хасрат кэсэмден ичип билерсинизми? ^b» дийди. Олар Иса: «Хава, ичип билерис!» дийип жогап

^a **20:16** Кэбир голязмаларда Чунки чагырыланлар көп, сайлананлар аздыр диен жүмле хем бар.

^b **20:22** Кэбир голязмаларда Мениң чүмдүрилишим ялы чүмдүрилип билерсинизми? диен жүмле хем бар.

бердилер. ²³Иса олар: «Сиз Мениң ичжек кәсәмден ичерсиңиз^а, эмма сизе сагымда я чепимде отурмага ругсат бермек Мениң элимде дәл. Бу орунлары Атам кимлер үчин тайярлан болса, шолар үчиндир» дийди. ²⁴Бейлеки он шәгирт муны эшидип, яңкы ики догана гахарландылар. ²⁵Иса олары янына чагырып: «Өзүңиз билйәрсиңиз, кесеки миллетлериң баштутанлары олара хөкүмдарлык эдйәрлер, ёкары везипелилери-де агалык эдйәрлер. ²⁶Сизиң араңызда бейле болмасын. Араңызда ким үстүн болмак ислейән болса, бейлекилериң хызматкәри болсун. ²⁷Ким илкинжи болмак ислейән болса, хем мәзиңиз гулы болсун. ²⁸Ынсан Оглы хем Өзүне хызмат эдилмеги үчин дәл-де, эйсем, башгалара хызмат этмек үчин, көплериң угрунда жаныны гурбан эдип, олары азат этмек үчин гелди» дийди.

Ики көрүң гөзи ачылар
(Марк 10:46-52; Лука 18:35-43)

²⁹Иса билен шәгиртлери Ериходан чыканларында, улы мәхелле Исаның ызына дүшүп гитди. ³⁰Ёлуң гырасында отуран ики саны көр адам Исаның гечип баряныны эшидип: «Агам, эй, Давут Оглы, бизе рехим эт!» дийип гыгырды. ³¹Сеслерини чыкармаз ялы, көп адамлар олара кәдилер, эмма олар өңкүден хем гаты сес билен: «Агам, эй, Давут Оглы, бизе рехим эт!» дийип гыгырдылар. ³²Иса аяк чекди-де, олары чагырып: «Сизиң

үчин нәме этмегим ислейәрсиңиз?» дийип сорады. ³³Олар Оңа: «Агам, гөзүмиз ачылсын» дийдилер. ³⁴Исаның олар хайпы гелип, гөзлерине элини дегирди велин, шобада оларың гөзлери ачылды. Олар хем Исаның ызына дүшүп гидибердилер.

21-нжи бап

Иса Иерусалиме улы дабара билен гирйәр

(Марк 11:1-11; Лука 19:28-40;
Ёханна 12:12-19)

¹Иса билен шәгиртлери Иерусалиме голайлап, Зейтун дагының этегиндәки Бейтфажа геленлеринде, Иса ики шәгирдини өңден ёллап, олар: ²«Өңүңиздәки оба барың. Оба гирен еринизде даңылгы дуран бир эшеги ве янындакы тайхары тапарсыңыз, олары чөзүң-де, Мениң яныма гетирин. ³Эгер бири сизе бир зат дийсе: „Бу тайхар Реббе герек, оны дессине ызына иберер“ дийип айдың» дийди. ⁴Бу-да пыгамбер аркалы айдылан шу сөзүң бержай болмагы үчинди: ⁵«Эй, Сион гызы!

Патышан, ине, саңа тарап гелйәр.

Ол бир эшеге,
эшегиң-де тайхарына мүнүп,
пес гөвүнлилик билен саңа тарап гелйәр».

⁶Шәгиртлер гидип, Исаның табшырышы ялы этдилер. ⁷Эшек билен тайхары гетирдилер-де, донларыны оларың үстүне атдылар, Иса-да тайхара

^а 20:23 Кәбир голязмаларда Мениң чүмдүрилишим ялы чүмдүрилерсиңиз диен жүмле хем бар.

мүнди. ⁸Мәхелләнең көпүси донуны ёла язарды, кәбирлери-де агачлардан шахалар кесип, ёла дүшейәрди. ⁹Онуң өнүнден хем ызындан гелйән мәхелле: «Давут Оглуна алкыш болсун! Реббиң адындан гелйәне алкыш болсун, гөклерде алкыш!» дийип гыгырышарды. ¹⁰Иса Иерусалиме гиренде, тутуш шәхер: «Бу ким?» дийип, галагопруга дүшди. ¹¹Мәхелле хем олар: «Бу Желиләнең Насыра шәхеринден болан Иса пыгамбер» дийәрди.

**Иса сатыжылары
ыбадатханадан ковар**

(Марк 11:15-19; Лука 19:45-48;
Ёханна 2:13-22)

¹²Иса ыбадатхананың ховлусына гирип, ол ердәки сатыжылары, алыжылары ковды. Ол пул чалышянларың текжелерини, кепдери сатянларың отургычларыны дүндерди. ¹³Иса олар: «„Мениң өйүм ыбадат өйи дийлип атландырылар“ дийип язылгыдыр, сиз болса муны гаракчыларың сүренине өвүрйәрсиниз» дийди. ¹⁴Ыбадатханада көрлер, агсаклар Исаның янына гелдилер. Иса олар сагалтды. ¹⁵Ёлбашчы руханылар билен Төврат мугаллымлары Онуң гөркезен гудратларыны ве ыбадатханада: «Давут Оглуна алкыш!» дийип гыгырян чагалары гөренлеринде газаба мүндүлер. ¹⁶Олар Исадан: «Буларың нәме диййәнени эшидйәрсинми?» дийип сорадылар. Иса олар: «Хава, эйсем сиз: „Чагаларың, бәбеклериң дилинде алкыш сенасыны яратдың“ диен сөзлери асла окамадыңызмы?» дийди.

¹⁷Иса олары шол ерде галдырып, шәхерден чыкып гитди. Ол Бейтания гелип, гижәни шол ерде гечирди.

Гуран инжир агажы
(Марк 11:12-14,20-24)

¹⁸Иса ир сәхер билен шәхере доланып гелйәркә ажыкды. ¹⁹Ёлуң гырасында бир инжир агажыны гөрүп, онуң янына гелди, эмма онда япракдан башга хич зат тапмады. Иса агажа: «Мундан бейләк сенде асла миве битмесин!» дийди. Инжир агажы шол пурсадың өзүнде гурады. ²⁰Шәгиртлер муны гөрүп: «Инжир агажы шол пурсадың өзүнде нәдип гурады?» дийшип хайран галдылар. ²¹Иса олар: «Сизе догрусыны айдярын, иманыңыз болуп, шүбхе этмесеңиз, сиз диңе бу инжир агажына эдилен билен чәкленмән, эйсем, шу дага: „Гөтерилде, деңзе зыңыл“ дийсеңиз-де, ол болар. ²²Иманыңыз бар болса, дога-дилег эдениңизде, нәме дилесеңиз, аларсыңыз» дийип жогап берди.

**Исаның эрк-ыгтыяры барада
совал**

(Марк 11:27-33; Лука 20:1-8)

²³Иса ыбадатхананың ховлусына гелип, сапак берип отырка, ёлбашчы руханылар, халкың яшулулары Онуң янына гелип: «Сен бу затлары хайсы ыгтыяр билен эдйәрсин? Саңа бу ыгтыяры ким берди?» дийип сорадылар. ²⁴Иса олар: «Мен хем сизе бир совал бержек. Маңа жогап берсеңиз, сизе бу затлары хайсы ыгтыяр билен эдйәними айдайын. ²⁵Яхя сува чүмдүрмәге ыгтыяры ниреден алды? Гөкденми я-да ынсандан?» дийип сорады. Олар

муны өзара маслахатлашмага башладылар: «Эгер Гөкден дийсек, Ол бизе: „Онда нәме үчин оңа ынанмадыңыз?“ диер. ²⁶Инсандан диймәге-де халкдан горкярыс, себәби хеммелер Яхяны пыгамбер сайяр». ²⁷Ахыры олар Иса: «Биз билемзок» дийип жогап бердилер. Иса-да олар: «Менем сизе бу затлары хайсы ыгтыяр билен эдйәними айтжак дәл» дийди.

Ики огул тымсалы

²⁸Иса сөзе башлады: «Сиз муңа нәме диерсиңиз? Бир адамың ики оглы бар экен. Ол биринжи оглуның янына барып: „Оглум, бу гүн гит-де, үзүмчиликке ишле“ диййәр. ²⁹Эмма ол: „Гит-жек дәл!“ дийип жогап берйәр. Йөне соңрак муңа гайтмышым эдип, ол ере гидйәр. ³⁰Яңкы адам икинжи оглуның янына барып, оңа-да шол сөзи айдяры. Ол болса: „Боляр, хожайын, барарын!“ дийип жогап берйәр, эмма гитмейәр. ³¹Буларың икисинден хайсысы какасының ислегини ерине етирди?» Олар: «Биринжиси» дийип жогап бердилер. Иса олар: «Сизе догрүсыны айдярын, салгытчылар ве лолулар Худайың Шалыгына сизден өң гирерлер. ³²Яхя сизе догры ёл гөркезмәге гелди, сиз оңа ынанмадыңыз, эмма салгытчылар ве лолулар оңа ынандылар. Сиз муны гөрениңизден соң хем өкүн-медиңиз, оңа ынанмадыңыз» дийди.

Үзүмчилик ве кәрәндечилер тымсалы (Марк 12:1-12; Лука 20:9-19)

³³«Ене бир тымсала гулак асын: бир ер эси бар экен. Ол үзүм багларыны отурдып, дашына хаят айлаяры. Шерап

ясамак үчин үзүм сыкмага чукур газяр ве гөзегчилик диңини гурыяр. Онсоң үзүмчилигини багбанлара кәрәндесине берип, өзи узак ёла гидйәр. ³⁴Хасыл мөвсүми геленде, үзүмиң мивесинден алып гелмек үчин, ол хызматкәрлерини кәрәндечилерин янына иберйәр. ³⁵Кәрәндечилер онуң хызматкәрлерини тутуп, бирини енжйәрлер, башга бирини өлдүрйәрлер, бейлекисини-де дашляярлар. ³⁶Үзүмчилигиң эси өңкүден хем көп хызматкәрлерини иберйәр. Кәрәндечилер олар-да өңкүлере эденлерини эдйәрлер. ³⁷Ахырсоңунда үзүмчилигиң эси: „Оглумы сыларлар“ дийип, өз оглуны иберйәр. ³⁸Эмма кәрәндечилер бири-бирлерине: „Мирасдар шудур! Гелиң, шуны өлдүрип, мирасыны элинден алалың“ дийишйәрлер. ³⁹Олар оны тутуп өлдүрйәрлер ве үзүмчилигиң дашына ташляярлар. ⁴⁰Инди үзүмчилигиң эси гелип, бу кәрәндечилере нәме эдер?» ⁴¹Олар Иса: «Бу пис адамлары айылганч өлүме сезевар эдер ве үзүмчилигини болса мивесини вагтында өзүне бержек башга кәрәндечилере берер» дийдилер. ⁴²Иса олардан: «Сиз нәме Мукадес Язгыларда:

„Уссаларың рет эден дашы,
бинаның бурч дашы болды.
Муны Реб этди,
бу назарымызда тәсин
сайылды“

диен сөзлери окамадыңызмы?» дийип сорады.

⁴³«Мунуң үчин сизе шейле диййәрин: Худайың Шалыгы сизден алнып, Шалык үчин хасыл өндүржек халка берлер. ⁴⁴Бу дашың үстүне йыкылан бөлек-бөлек болар. Эгер ол бириниң

үстүне гачса, оны мынжырадар». ⁴⁵Ёл-башчы руханылардыр фарисейлер Онуң тымсалларыны эшиденлеринде, гүррүниң өзлери барададыгыны аңдылар. ⁴⁶Оны тутжак болдулар, йөне халкдан горкдулар, себэби халк Исаны пыгамбер сайярды.

22-нжи бап

Гелин той тымсалы

(Лука 14:15-24)

¹Иса оlara ене-де тымсаллар аркалы гүррүң берди: ²«Гөгүң Шалыгы өз оглы үчин гелин тоюны тутан патыша меңзейэндир. ³Ол тоя чагырыланlara хабар этмек үчин хызматкэрлерини иберйэр, эмма чагырыланлар гелмек ислемейэрлер. ⁴Патыша ене башга хызматкэрлери иберип, оlara: „Чагырыланlara айдың, ине, мен той сачагыны тайярлап гойдум. Өкүзлерим, семиз малларым союлды, эхли зат тайяр, тоя гелсинлер“ диййэр. ⁵Эмма олар үнс хем бермейэрлер, бири өз экин мейданына гидйэр, ене бири өз сөвдасының угрунда гезйэр. ⁶Башгалары болса онуң хызматкэрлерини тутуп азар берйэрлер, олары өлдүрйэрлер. ⁷Шейлеликте, патыша газап донуны геййэр. Ол гошун ёллап, яңкы ганхорлары дерби-дагын эдйэр, шэхерлерини отлар.

⁸Онсоң патыша хызматкэрлерине: „Той сачагы тайяр, эмма чагырыланлар муңа мынасып дәл экен. ⁹Көчелер чыкың-да, кими тапсаңыз, тоя чагырың“ диййэр. ¹⁰Хызматкэрлер ёллара чыкып, яман диймән, ягшы диймән, тапанларының барыны үйшүрйэрлер, тойхана мыхманлардан доляр. ¹¹Патыша мыхманлары гөрмәге гиренде, онуң той гейимини геймедик бир

адама гөзи дүшйэр. ¹²Оңа: „Эй, дост, сен той гейимини геймән, бу ере нәдип гирип билдиң?“ дийип сораяр. Шонда ол адамың дили тутуляр. ¹³Онсоң патыша хызматкэрлерине: „Эл-аягыны даңың-да, оны дашары, гараңкылыга ташлаң, ол ерде агы ве диш гыжама болар“ диййэр. ¹⁴Чүнки чагырыланлар көп, эмма сайлананлар аздыр».

Императорыңкы – императора

(Марк 12:13-17; Лука 20:20-26)

¹⁵Соңра фарисейлер гидип, Оны гепде тутмак барада маслахат этдилер. ¹⁶Хиродың тарапдарларының бирнәчесини Онуң янына ибердилер. Олар Исадан: «Мугаллым! Биз Сениң догручылдыгыңы, Худайың ёлуны хакыкат билен өвредйэндигиңи, хич киме тарапгөйлик этмейэндигиңи билйэрис, себэби Сен адамларың дережесине бакмаярсың. ¹⁷Ханы, бизе айт, Сениң пикириңче, императора салгыт төлемек догрумы я догры дәл?» дийип сорадылар. ¹⁸Иса оларың ниетлериниң ямандыгыны билип: «Мени нәме үчин сынаярсыңыз, эй, икийүзлүлер?» ¹⁹Маңа салгыт пулуны гөркезин» дийди. Олар Иса бир күмүш теңге гетирдилер. ²⁰Иса оlara: «Шу шекил билен язгы кимиңки?» дийип сорады. ²¹Олар: «Императорыңкы» дийип жогап бердилер. Шонда Иса оlara: «Онда императорыңкыны – императора, Худайыңкыны Худая берин» дийди. ²²Олар муны эшиденлеринде, хайран галдылар. Шейдип, олар Исаны ташлап, ол ерден гитдилер.

Дирелиши барада совал

(Марк 12:18-27; Лука 20:27-40)

²³Өлүмден соң дирелишиң ёкдугыны айдян саддукейлер Исаның

янына гелип, Оңа шейле сораг бердилер: ²⁴«Мугаллым! Муса бизе бир адам перзентсиз өлүп гитсе, доганы оңуң дул аялыны алып, өлен доганының неслини довам этдирмелидир дийип айдыпдыр. ²⁵Бизиң арамызда еди доган барды. Биринжиси өйленди-де өлди. Зүряды болмансоң, аялыны доганына галдырды. ²⁶Икинжиси, үчүнжиси, тә единжисине ченли хеммесинде шол бир ягдай гайталанды. ²⁷Оларың хеммесинден соң ол аял хем өлди. ²⁸Инди дирелиш гүни бу аял оларың хайсысының аялы болар? Оларың едиси хем оңа өйленипди ахырын». ²⁹Иса олар шейле жогап берди: «Сиз не Мукаддес Язгылары, не-де Худайың гудратыны билйәрсиниз, ине, шу себәпден яңышярсыңыз. ³⁰Ынсанлар өлүмден диреленде, не өйленерлер, не-де дурмуша чыкарлар, олар гөклердәки перишделер ялы боларлар. ³¹Өлүлерин дирелиши бабатда болса, сиз Худайың өзүңизе: ³²„Мен Ыбрайымың, Ысхагың, Якубың Худайыдырын“ диенини окамадыңызмы? Ол өлүлерин дәл-де, дирилерин Худайыдыр». ³³Мәхелле муны эшидип, Оңуң таглыматына хайран галды.

Иң улы табшырык

(Марк 12:28-34; Лука 10:25-28)

³⁴Фарисейлер Исаның саддукейлерин ағзыны юмдурандыгыны эшиденлеринде, бир ере йыгнанышдылар. ³⁵Олардан бир Төврат мугаллымы Исаны сынамак үчин: ³⁶«Мугаллым, Төвратда иң улы табшырык нәме?» дийип сорады. ³⁷Иса оңа шейле жогап

берди: «Худайыңыз Ребби тутуш йүрегиниз, әхли дүшүнжәңиз билен жан-тенден сөйүң. ³⁸Шу биринжи ве иң улы табшырыкдыр. ³⁹Икинжиси болса шунуң ялыдыр: „Якының өзүңи сөйшүң ялы сөй“. ⁴⁰Тутуш Төврат билен пыгамберлерин язгылары шу ики табшырыга баглыдыр».

Месих кимиң оглы?

(Марк 12:35-37; Лука 20:41-44)

⁴¹Фарисейлер үйшүп дуркалар, Иса олардан: ⁴²«Месих барада нәме пикир эдйәрсиниз? Ол кимиң оглы?» дийип сорады. Олар хем Иса: «Ол Давудың оглы» дийип жогап бердилер. ⁴³Иса олар шейле дийди: «Онда нәме үчин Давудың өзи Мукаддес Рухдан ылахам алып, Месихе Реб диййәр? Ол шейле дийипдир:

⁴⁴„Худай Реббиме шейле сөзледі: Душманларыңы аяк астына саянчам, Мениң сагымда отур“.

⁴⁵Эгер Давут Месихе Реб диййән болса, Ол нәхили Давудың оглы боляр?» ⁴⁶Исаның сорагына хич ким жогап берип билмеди. Шол гүнден башлап, Оңа мундан артык сораг бермәге хич ким милт этмеди.

23-нжи бап

Вай халыңыз!

(Марк 12:38-40; Лука 11:39-52; 20:45-47)

¹Соңра Иса халка ве Өз шәгиртлерине шейле гүррүң берди: ²«Төврат мугаллымлары билен фарисейлер Мусаның орнунда отырлар. ³Шонуң

22:24 Кан 25:5-6. 22:32 Мср 3:6,15. 22:37 Кан 6:5. 22:39 Лев 19:18.

22:44 Зеб 109:1.

үчин оларың сизе айдяңларының ба-
рыны ерине етирип, бержай эдиң, эм-
ма оларың эденлерини этмән, себәби
айдяң затларыны өзлери эдйән дәл-
дирлер. ⁴Олар агыр, гөтермеси кын
йүклери баглап, адамларың гершине
гойяңдырлар, йөне өзлери бу йүкле-
ри гөтермек үчин, бармагыны хем гы-
мылдатмак ислейән дәлдирлер. ⁵Олар
эхли эдйән затларыны гөз үчин эд-
йәндирлер. Төврат аятлар гутужы-
гыны гиңелдип, донларының готаз-
ларыны узалдяңдырлар. ⁶Тойларда
төри, синагогаларда баш күрсүлери,
⁷базарларда салам алмагы, адамла-
рың өзлерине „мугаллым“ диймек-
лерини халаяңдырлар. ⁸Сиз өзүңизе
„мугаллым“ дийдирмән, себәби сизиң
бир Мугаллымыңыз бардыр. Сизиң
хеммәңиз догансыңыз. ⁹Ер йүзүнде
хич киме „ата“ диймән, себәби сизиң
бир Атаңыз бардыр, Ол хем гөкдедир.
¹⁰Өзүңизе „баштутан“ дийдирмән, се-
бәби сизиң бир Баштутаныңыз бар-
дыр, Ол хем Месихдир. ¹¹Араңызда
бейик сайылян хеммәңизе хызмат-
кәр болсун. ¹²Ким өзүни ёкары тут-
са, песелдилер, ким өзүни пес тутса,
бейгелдилер.

¹³Вай халыңыза, Төврат мугаллым-
лары ве фарисейлер! Эй, икийүзлү-
лер! Сиз Гөгүң Шалыгына гирмәге
адамларың өңүни баглаярысыңыз, оңа
не өзүңиз гирийәрсиниз, не-де гиржек-
лере ёл берйәрсиниз. ^a

¹⁵Вай халыңыза, Төврат мугаллым-
лары ве фарисейлер! Эй, икийүзлү-
лер! Сиз екеже адамы өз диниңизе

салжак болуп, деңизлере, дүзлере ай-
ланярысыңыз. Диниңизе саланыңыз-
дан сон болса, оны өзүңизден хем ики
эссе көп довахың жезасына сезевар
эдйәрсиниз. ¹⁶Вай халыңыза, эй, көр
ёлбашчылар! Сиз: „Ким ыбадатхана-
дан ант ичсе, бу хич зат сайылар, эм-
ма ким ыбадатхананың алтынындан
ант ичсе, ол өз антыны бержай этмә-
ге борчлудыр“ дийәрсиниз ¹⁷Эй, на-
дан көрлер! Хайсысы улы: алтынмы
я-да алтынмы мукаддес эдйән ыбадат-
хана? ¹⁸Шейле-де, сиз: „Ким гурбан-
лык сыпасындан ант ичсе, бу хич зат
сайылар, эмма ким онуң үстүндәки
садакадан ант ичсе, өз антыны бер-
жай этмәге борчлы болар“ дийәрсин-
из. ¹⁹Эй, көрлер! Хайсысы улы: са-
дакамы я-да садаканы мукаддес эд-
йән гурбанлык сыпасы? ²⁰Гурбанлык
сыпасындан ант ичйән, ондан хем,
онуң үстүндәки эхли затдан хем ант
ичйәндир. ²¹Ыбадатханадан ант ич-
йән, ондан хем, онда мекан тутан Ху-
дайдан хем ант ичйәндир. ²²Гөкден
ант ичйән, Худайың тагтындан хем,
онда Отурандан хем ант ичйәндир.

²³Вай халыңыза, Төврат мугаллым-
лары ве фарисейлер! Эй, икийүзлүлер!
Сиз нарпыздан, арпабадыядан ве зи-
реден ондан бир бөлеги берйәрсиниз,
эмма Мукаддес Кануның хас важып
ишлерини: адыллыгы, рехимдарлы-
гы, иманы ташлаярысыңыз. Буларың
бирини бержай эдип, бейлекилери-
ни ташламалы дәлсиңиз. ²⁴Эй, көр-
лери идйәнлер! Сиз сувы сүзүп, чы-
быны айбырярысыңыз, эмма дүйәни

^a **23:13** Кәбир голязмаларда 14-нжи аят душ гелйәр: *Вай халыңыза, Төврат мугал-
лымлары ве фарисейлер! Эй, икийүзлүлер! Сиз дул аялларың өйлерини талап, гөз
үчин узын-узын догалар окан болярсыңыз. Шонуң үчин хем сиз иң агыр жеза сезе-
вар боларсыңыз.*

ювудярсыңыз! ²⁵Вай халыңыз, Төврат мугаллымлары ве фарисейлер! Эй, икийүзлүлер! Сиз кәседир гапчанагың дашыны арассалаярсыңыз, эмма оларың ичи ачгөзлүкден хем бетнебисликден долудыр. ²⁶Эй, көр фарисей! Сен илки билен кәседир гапчанагың ичини арассала, шонда оларың дашы-да арасса болар. ²⁷Вай халыңыз, Төврат мугаллымлары ве фарисейлер! Эй, икийүзлүлер! Сиз агардылып, дашындан овадан гөрүнйән, эмма ичи өлүлериң сүңклери-дир хер түйсли мурдарлыкдан долы мазарсыңыз. ²⁸Сиз хем дашыңыздан адамлара догры адам ялы гөрүнйәрсиниз, эмма ичиңиз икийүзлүликден ве писликден долудыр.

²⁹Вай халыңыз, Төврат мугаллымлары ве фарисейлер! Эй, икийүзлүлер! Сиз пыгамберлериң губурларыны дикип ве догры адамларың ядыгәрликлерини безәп: ³⁰„Биз ата-бабаларымызың дөврүнде яшан болсак, пыгамберлериң ганыны дөкмекде олар шәрик болмаздык“ диййәрсиниз. ³¹Шейлелик билен, пыгамберлери өлдүренлериң огулларыдыгыңыз өзүңиз гүвә гечйәрсиниз. ³²Бейле болса, ата-бабаларыңыз башлан ишлерини тамамлаң инди!

³³Эй, йыланлар! Эй, алахөврөнлер несли! Сиз довзахың жезасындан нәхили гачжаксыңыз? ³⁴Шонуң үчин хем Мен сизе пыгамберлери, акылдарлары ве Төврат мугаллымларыны ёлларын. Сиз оларың кәбирини өлдүрәрсиниз, хача чүйләрсиниз, кәбирини синагогаларыңызда енжерсиниз, шәхерден-шәхере ызарларсыңыз. ³⁵Шейлеликде, ер йүзүнде бигүнә дөкүлен хер бир догры адамың ганына сиз жогапкәрсиниз. Хабылың

ганындан башлап, ыбадатхана билен гурбанлык сыпасының арасында си-зиң өлдүрен Бережяның оглы Зекаряның ганына ченли сиз жогапкәрсиниз. ³⁶Сизе догрусыны айдярын: бу затларың әхлисине шу несил жогапкәрдир. ³⁷Эй, Иерусалим! Пыгамберлери өлдүрйән, өзүне ёллананлары дашлаян Иерусалим! Товугың өз жүйжелерини ганатларының ашагына йыгнайшы ялы, Мен хем сениң чагаларыңы энчеме гезек йыгнажак болдум, эмма сиз муны ислекединиз. ³⁸Ине, өйүңиз хараба өврүлер. ³⁹Сизе шуны айдайын: „Реббич адындан Гелйәне алкыш болсун!“ диййәнчәңиз, Мени гайтадан гөрмерсиниз».

24-нжи бап

Дүйнәниң ахырының алааматлары
(Марк 13:1-31; Лука 21:5-33)

¹Иса ыбадатханадан чыкып барярка, шәгиртлери ыбадатхананың биналарына гуванып, оны Иса гөркезмек үчин, Онуң янына гелдилер. ²Эмма Иса олар: «Бу әхли затлары гөрйәнчизми? Сизе догрусыны айдярын: бу ерде даш үстүнде даш галмаз, хеммеси вейран болар» дийди.

³Соңрак Иса еке Өзи Зейтун дагында отырка, шәгиртлери Онуң янына гелип: «Бизе айтсана, бу затлар хачан болар? Сениң гелмегиңи ве дүйнәниң ахырыны гөркезйән алаамат нәхили болар?» дийип сорадылар. ⁴Иса олар шейле жогап берди: «Өгә болуң, хич ким сизи алдаймасын! ⁵Көплер Мениң адым билен гелип: „Мен Месих“ дийип, энчеме адамлары алдарлар. ⁶Сиз уруш турандыгы ве уруш барадакы мыш-мышлары эшидерсиниз. Хич затдан горкмаң. Булар

болмалыдыр, йөне энтэк соңы дәл-дир. ⁷Миллет миллете, патышалык патышалыга гаршы чыкар. Айры-айры ерлерде ер титремелер, ачлыклар ^a йүзе чыкар. ⁸Буларың хеммеси бургуларың башлангыжыдыр. ⁹Соңра сизи ызарланмалара сезевар эдерлер, өлдүрерлер, Мен себәпли әхли миллетлер сизи йигренерлер. ¹⁰Шонда көплер Менден эл чекип, бир-бирлерине хайынлык эдерлер, бир-бирлерини йигренерлер. ¹¹Энчеме галп пыгамберлер дөрәп, көплери аздырарлар. ¹²Яман ишлерің артанлыгы зерарлы, көплерің сөйгүси совар. ¹³Эмма соңуна ченли чыдан халас болар. ¹⁴Патышалыгың бу Хош Хабары әхли миллетлере шаятлык хөкмүнде дүңйәнің әхли еринде вагыз эдилер, диңе шондан соң дүңйәнің ахыры гелер. ¹⁵⁻¹⁶Шонуң үчин хем вейранчылык гетирйән йигренжи задың мукадес ерде дикиленини гөрениңизде, Яхудыядакылар даглара гачсын. Хава, Даныел пыгамберің айданларына окыжы догры дүшүңсин. ¹⁷Үчекдәки адам бир зат алмак үчин ашак дүшүп, өе гирмесин. ¹⁸Экин мейданындакылар донуны алмак үчин ызына гелмесин. ¹⁹Ол гүнлерде гөврели аялларың ве чага эмдирийәнле-риң дат гүнүне! ²⁰Гача-гачлыгыңыз гышда я-да Сабат гүни болмасын дийип дилег эдиң. ²¹Чүнки ол гүнлерде шейле бир элхенч мушакгатлар болар велин, дүңйәнің башындан тә шу вагта ченли мунун ялы зат болан дәл-дир, хич хачан болмазам. ²²Ол гүн-лер гысгалдылмадык болсады, онда хич ким халас болмазды, эмма сайлананларың хатырасына ол гүнлер

гысгалдылар. ²³Шонда бири сизе: „Ине, Месих бу ерде“ я-да „Анха, ол ерде“ дийсе, ынанман. ²⁴Чүнки галп месихлер ве галп пыгамберлер дөрәп, сайлананлары-да мүмкин болдугыча аздыржак болуп, бейик алааматлардыр мугжызалар гөркезерлер. ²⁵Ине, Мен сизе өнүнден айтдым.

²⁶Шейлеликте, сизе: „Ине, Месих чөлде“ дийселер, гитмәң. „Ине, Ол ички отагларда“ дийселер-де, ынанман. ²⁷Ынсан Оглуның гелши гүндогарда чакып, гүнбатарда хем гөрүңйән йылдырым ялы болар. ²⁸Гарагушларың үйшмеги маслыгың бардыгының бир аламатыдыр. Ынсан Оглы хем бир ала-мат билен гелер. ²⁹Шол гүнлерің мушакгатының ыз яны Гүн гаралар, Ай нуруны сачмаз. Йылдызлар гөкден гачар, асман жисимлери лерзана гелер. ³⁰Шонда гөкде Ынсан Оглуның алама-ты гөрнер. Ер йүзүндәки әхли халклар яс тутуп перят эдерлер. Ынсан Оглу-ның бейик гудрата ве шөхрата бесле-нип, гөгүң булутларында гелйәнини гөрерлер. ³¹Ол белент сурнай сеси би-лен Өз перишделерини ёллар. Периш-делер Онун сайланларыны гөгүң бир ужундан бейлеки ужуна ченли, дүң-йәнің дөрт күңжүнден йыгнарлар.

³²Инжир агажындан сапак алың: онуң шахалары юмшап, япрак чы-каран махалы томсуң голайланды-гыны билйәрсиниз. ³³Шонуң ялы-да, бу затлары гөрениңизде, Ынсан Оглуның голай гелендигини, гапы-ның агзындадыгыны билиң. ³⁴Сизе догрусыны айдярын, бу затларың әх-лиси болянча, бу несил дүңйәден өт-мез. ³⁵Асман билен ер өтер, эмма Ме-ниң сөзлерим асла өтмез.

^a 24:7 Кәбир голязмаларда ачлыклар хем гыргын кесели.

Билинмейән гүн ве сагат

(Марк 13:32-37; Лука 17:26-30,34-35; 12:41-48)

³⁶Эмма ол гүни хем сагады хич ким билиән дәлдир, не гөкдәки перишделер, не-де Огул ^a билиәндир, диңе Ата билиәндир. ³⁷Нухуң дөврүнде яшайыш нәхили болан болса, Ынсан Оглуның гелши-де шейле болар. ³⁸Нухуң гәмә мүнән гүнүне ченли, силден өңки гүнлерде адамлар ийип-ичйәрдилер, өйленип, дурмуша чыкярдылар. ³⁹Эпет сил гелип, хеммесини сүпүрип әкидйәнчә, олар өз башларындан инжек затлардан асла бихабардылар. Ынсан Оглуның гелши хем шейле болар. ⁴⁰Шонда экин мейданында ики адам болар, бири алнар, бири гойлар. ⁴¹Дегирмен башында бугдай үвейән ики аял болар, бири алнар, бири гойлар. ⁴²Шонуң үчин оя болуң, себәби Реббичиң хайсы гүн гелжегини билмейәрсичиз. ⁴³Эмма шуны билип гоюн: өй эеси огрының гиче сагат нәчеде гелжегини билседи, оя боларды, өйүни талатмазды. ⁴⁴Мунуң үчин сиз хем тайяр болуң, себәби Ынсан Оглы сизиң осламаян сагадыңызда гелер.

⁴⁵Хожайының садык хем акыллы хызматкәри ким? Бейлеки хызматкәрлерине вагтлы-вагтында нахар бермек үчин, оларың үстүнден гоян адамы дәлми? ⁴⁶Хожайыны доланып геленде, ишиниң башында гөрән хызматкәри нәхили багтлы! ⁴⁷Сизе догрусыны айдярын: хожайыны әхли мал-мүлкүни шоңа ынанар. ⁴⁸Эмма

яман ниетли хызматкәр өз ичинден: „Хожайыным гич гелер“ дийип, ⁴⁹әлдашларыны урмага, серхошлар билен ийип-ичмәге башлар, ⁵⁰эмма ол хызматкәриң хожайыны онуң осламаян гүнүнде, ойламаян сагадында гелер. ⁵¹Ол хызматкәрини парча-парча эдип, онуң башына икийүзлүлерин гүнүни салар. Ол ерде агы ве диш гыжама болар».

25-нжи бап**Он гыз тымсалы**

¹«Шонда Гөгүң Шалыгыны чыраларыны алып, гиеви гаршыламага чыкан он гыза меңзетсе болар. ²Оларың бәшиси акыллы, бәшиси акылсыз экен. ³Акылсызлар чыраларыны алярлар, эмма яг алмаярлар. ⁴Акыллылар болса чыралары билен бирликде гапларда яг хем алярлар. ⁵Гиев гичә галанда, хеммесини укы басмарлаяр ве олар уклярлар. ⁶Яры гиче: „Анха, гиев гелйәр, гаршыламага чыкың!“ диен батлы сес эшидилйәр. ⁷Шонда яңкы гызларың хеммеси оянып, чыраларының ягыны дүзетмәге башлаярлар. ⁸Акылсызлар акыллылары: „Чыраларымыз сөнүп баряяр, бизе ягыңыздан бираз берәйиң“ диййәрлер. ⁹Эмма акыллылар: „Әк! Бизе-де, сизе-де етмән дурмасын. Говусы, гичиң-де, сатыжылардан өзүңизе яг сатын алың“ диййәрлер. ¹⁰Олар яг сатын алмага гиден вагты гиев гелйәр. Тайяр дуран гызлар онуң билен биле тойхана гиренлеринден, гапы япыляр. ¹¹Бир салымдан бейлеки гызлар

^a 24:36 *Не-де Огул* – бу сөзлер кәбир голязмаларда ёк.

хем гелип: „Ага! А-хов, ага! Гапыны ачай-да, биз гелдик“ диййэрлер. ¹²Эмма гиев: „Сизе догрусыны айдярын, мен сизи асла танамок“ дийип жогап берйэр. ¹³Шонуң үчин хем оя болуң, себэби сиз Ынсан Оглуның гелжек анык гүнүни ве сагадыны билмейэрсиниз.

Үч хызматкэр хақындакы тымсал
(Лука 19:11-27)

¹⁴Гөгүң Шалыгы шунуң ялыдыр: бир адам узак ёла гитмекчи болуп, хызматкэрлерини янына чагырып, мал-мүлкүни оlara табшырыр. ¹⁵Бу адам оларың херсиниң башарныгына лайык: бирине – бэш, бейлекисине – ики, башга бирине бир чувал алтын-күмүш берип, ёла рована боляр. ¹⁶Бэш чувал алан гидип, бу пул билен сөвда этмэге гиришип, ене бэш чувал пул газаняр. ¹⁷Ики чувал алан-да шонуң ялы эдип, ене ики чувал пул газаняр. ¹⁸Бир чувал алан болса гидип, чукур газяр-да, хожайының берен пулуны гөмүп гизлейэр.

¹⁹Көп вагтдан соң бу хызматкэрлерин хожайыны гелип, олардан хасабат сораяр. ²⁰Бэш чувал алан хызматкэр гелип, өңки пулуң үстүне ене бэш чувал гетирийэр. Ол: „Хожайын! Сен маңа бэш чувал алтын-күмүш ынаныпдың, ине, мен ондан ене бэш чувал газандым“ диййэр. ²¹Хожайыны оңа: „Берекелла, ягшы хем садык хызматкэр! Сен кичижик иште садык боланың үчин, инди бейик ишлери саңа ынанарын. Гел, хожайының шатлыгына шэрик бол!“ диййэр. ²²Ики чувал алан хем гелип: „Хожайын! Сен маңа ики чувал алтын-күмүш берипдиң, ине, мен ондан ене ики чувал газандым“ диййэр. ²³Хожайыны

оңа: „Берекелла, ягшы ве садык хызматкэр! Сен кичижик иште садыклыгыңы гөркездиң, инди мен сени бейик ишлериң башына гечирерин. Гел, хожайының шатлыгына шэрик бол!“ диййэр. ²⁴Бир чувал алан хем гелип: „Хожайын, мен сениң гаты өздиемли адамдыгыңы билйэрдим. Сен экмедик еринден орярсың, сепмедик еринден йыгырсың. ²⁵Шонуң үчин мен горкдум, гидип, берен бир чувал пулуңы ере гөмүп гизледим, ине, пулуңы ал!“ диййэр. ²⁶Хожайыны оңа шейле диййэр: „Эй, эрбет хем ялта хызматкэр! Сен мениң экмедик еримден оряндыгымы, сепмедик еримден йыгандыгымы билйэрмидиң? ²⁷Онда пулумы ишевүрлере бермели экениң-дэ, мен хем гелип, оны пейдасы билен алардым. ²⁸Инди оңа берен бир чувалымы алың-да, он чувалла берин. ²⁹Кимде бар болса, оңа ене берлер, ондакы бол болар, эмма кимде ёк болса, онуң элиндеки хем алнар. ³⁰Пейдасыз хызматкэри дашары, гаранкылыга ташлаң. Ол ерде агы ве диш гыжама болар“.

Кыямат гүни

³¹Ынсан Оглы Өз шан-шөхратына бесленип, эхли перишделери билен гелер-де, шөхратлы тагтында отурад. ³²Эхли миллетлер Онуң хузурына йыгннарлар, чопаның гоюнлары гечилерден сайлайшы ялы, Ол хем олары бири-биринден сайлар. ³³Гоюнлары сагында, гечилери хем солунда гояр. ³⁴Онсоң Патыша сагындакылар шейле диер: „Эй, Атамың ялканлары! Гелиң-де, дүнийэ ярадыландан бэри сизиң үчин тайярланан патышалыгы мирас алың. ³⁵Себэби Мен ачдым – нан бердиңиз, тешнедим – сув

бердиңиз, кесекидим – мыхман алдыңыз, ³⁶ялаңачдым – дон бердиңиз, хассадым – бежердиңиз, зындандадым – гөрмәге гелдиңиз“. ³⁷Шонда догры адамлар Оңа жогап берип диерлер: „Я Реб, биз Сени хачан ач гөрүп, нан бердик? Хачан тешне гөрүп, сув бердик? ³⁸Хачан Сени кесеки гөрүп, мыхман алдык я ялаңач гөрүп, дон бердик? ³⁹Хачан Сени хасса я-да зынданда гөрүп, яныңа гелдик?“ ⁴⁰Патыша олар: „Сизе догрусыны айдярын, Мениң бу иң пес сайылян доганларымдан бирине эдениңизи Маңа эденсиңиз“ дийип жогап берди. ⁴¹Онсоң солундакыларашейле диер: „Эй, лагнатлылар, Мениң янымдан айрылың, иблис билен онуң перишделерине тайярланан эбеди ода яның! ⁴²Себәби Мен ачдым – нан бермедиңиз, тешнедим – сув бермедиңиз, ⁴³кесекидим – мыхман алмадыңыз, ялаңачдым – дон бермедиңиз, хассадым ве туссагдым – яныма гелип гөрмедиңиз“. ⁴⁴Шонда олар: „Я Реб, биз Сени хачан ач, тешне, кесеки, ялаңач, хасса я-да туссаглыкда гөрүп-де, Саңа хызмат этмедик?“ дийип сорарлар. ⁴⁵Шонда олар: „Сизе догрусыны айдярын, муны бу иң пес сайылянлардан бирине этмедигиңизи, Маңа-да эден дәлсиңиз“ дийип жогап берди. ⁴⁶Булар эбеди жеза, догры адамлар болса бакы яшайша говшарлар».

26-нжы бап

Исаны өлдүрмек барада дилдүвшүк
(Марк 14:1,2; Лука 22:1,2;
Еҳанна 11:45-53)

¹Иса әхли сөзүни тамамлап, шәгиртлерине: ²«Билшиңиз ялы, ене ики гүнден Песах байрамыдыр. Онсоң Ынсан Оглы хача чүйленмәге табшырылар»

дийди. ³Шол вагт ёлбашчы руханылар билен халкың яшулулары Каяфа атлы баш руханының ховлусына йыгнанып, ⁴Исаны хиле билен тутуп өлдүрмек барада маслахат гечирдилер. ⁵Олар: «Байрам гүнлеринде тутмалың, халк галмагал турзаймасын» дийишдилер.

Бир аял ягы Исаның башына гуйяр
(Марк 14:3-9; Еҳанна 12:1-8)

⁶Иса Бейтанияда дери кеселли Симуның өйүнде сачак башында отырка, ⁷бир аял чүйшеде гымматбаха атыр ягыны алып, Онуң янына гелди ве оны Исаның башына гуйды. ⁸Шәгиртлер муны гөрөнлеринде, гахарланып: «Нәме үчин бу яг бейле исрип эдилди? ⁹Бу ягы көп пула сатып, гарыплара пайлап боларды ахырын» дийишдилер. ¹⁰Иса муны билип, оларашейле дийди: «Нәме үчин аялы ынжадярсыңыз? Ол Мениң үчин ажайып иш этди. ¹¹Гарыплар хемише сиңиң яныңыздадыр, эмма Мен хемише яныңызда болмарын. ¹²Ол бу ягы Мениң беденими жайламага тайяр этмек үчин гуйды. ¹³Сизе догрусыны айдярын, бу Хош Хабар дүниәнің ниресинде вагыз эдилсе, бу аялың эдениде шол ерде ятланар».

Юдасың хайынлыгы
(Марк 14:10,11; Лука 22:3-6)

¹⁴Соңра Онкилерден Юдас Искариот диен бири ёлбашчы руханыларың янына гитди. ¹⁵Юдас олардан: «Эгер мен Исаны сиңиң элиңизе табшырсам, маңа нәме берерсиңиз?» дийип сорды. Олар хем Юдас отуз теңге күмүш чекип бердилер. ¹⁶Юдас шондан соң Исаны олар табшырмак үчин аматлы пурсат пейләп гезди.

Песах нахары

(Марк 14:12-26;

Лука 22:7-20,21-23; Ёханна 13:21-30;

1 Коринтослылар 11:23-25)

¹⁷Петир байрамының илкинжи гүни шәгиртлер Исаның янына гелип: «Сениң үчин Песах нахарыны ниреде тайярламагымызы ислейәрсин?» дийип сорадылар. ¹⁸Иса олар: «Шәхере гидиң-де, шу айдан кишиминң өйүне барың. Оңа: „Мугаллымымыз саңа: ‘Вагтым голайлады, Песах байрамыны шәгиртлерим билен билеликде сениң өйүңде беллежек дийәйәр’“ дийиң» дийди. ¹⁹Шәгиртлер хем Исаның өзлерине буйрушы ялы эдип, Песах нахарыны тайярладылар.

²⁰Агшам Иса он ики шәгирди билен билеликде сачак башына гечди. ²¹Олар нахарланып отырқалар, Иса: «Сизе догрусыны айдярын: сизиң бириниз Маңа хайынлык эдерсиңиз» дийди. ²²Олар гаты тукатланып, ызлы-ызына Оңдан: «Агам, мен бир дәлми?» дийип сорамага башладылар. ²³Иса хем олар: «Элини Мениң билен бир оқара батыран Маңа хайынлык эдер. ²⁴Ынсан Оглы Өзи хакда язылышы ялы жан берер, эмма Ынсан Оглуна хайынлык эдениң халына вай! Ол адам энеден догулмадык болса, онуң үчин хас оңат боларды» дийип жогап берди. ²⁵Оңа хайынлык эден Юдас: «Мугаллым, мен бир дәлмикәм?» дийип сорады. Иса хем оңа: «Өзүң айтдың» дийди.

²⁶Нахарланып отырқалар, Иса элине чөрөк алып шүкүр этди ве оны дөвүп, шәгиртлерине берди-де: «Алын,

ийиң, бу Мениң беденимдир» дийди. ²⁷Онсоң шераплы кәсәни алып, шүкүр эдениннен соң шәгиртлерине берип: «Шундан хеммәниз ичиң. ²⁸Бу көп адамларың гүнәлериниң багышланмагы үчин дөкүлйән ганым аркалы багланышылян әхтдир ^a. ²⁹Сизе шуны айдайын: Атамың Шалыгында сизиң билен биле тәзесини ичжек гүнүме ченли шерабы гайтадан ичмерин» дийди. ³⁰Олар Худая өвги сеналарыны айданларындан соң, Зейтун дагына чыкдылар.

Иса Петрусың инкәр

этжәкдигини айдяр

(Марк 14:27-31; Лука 22:31-34;

Ёханна 13:36-38)

³¹Соңра Иса шәгиртлерине: «Сизиң хеммәниз шу гижәниң өзүңде Менден эл чекерсиңиз, себәби „Чопаны уарын, гоюнлар даргап гидер“ дийип язылгыдыр. ³²Эмма Мен диреленимден соң, сизден өң Желилә барарын» дийди. ³³Петрус Оңа: «Хеммелер Сенден йүз өвүрсе-де, мен асла йүз өвүрмерин» дийди. ³⁴Иса оңа: «Саңа догрусыны айдярын, шу гиже хораз гыгырмаздан өң, сен Мени үч гезек инкәр эдерсиң» дийди. ³⁵Эмма Петрус Оңа: «Мен Сениң билен өлмели болсам-да, Сени асла инкәр этмерин!» дийди. Шәгиртлеринң хеммеси-де шейле дийдилер.

Гетсемани багында

(Марк 14:32-42; Лука 22:39-46)

³⁶Соңра Иса шәгиртлери билен Гетсемани диен ере гитди. Иса олар: «Сиз

^a 26:28 Әхтдир – кәбир голязмаларда тәзе әхтдир.

бу ерде гарашың, Мен хол ере гидип, Худая дога этжек» дийди. ³⁷Иса Петрус, Зебедейиң огуллары Якуп билен Ёханнаны янына алды. Ол тукатланып, гайгыланмага башлады. ³⁸Иса олар: «Мениң жаным өлер ялы тукат. Сиз бу ерде галың ве оя болун» дийди. ³⁹Иса бираз өңе йөреди-де, ере йүзин дүшүп: «Эй, Атам! Мүмкин болса, бу хасрат кәсесини Менден сова гечсин, йөне Мениң ислегим дәл, Сениң ислегин ачала ашсын!» дийип, дилег этди.

⁴⁰Иса гайдып геленде, шәгиртлери уклап ятан экенлер. Иса Петруса: «Мениң билен биле бир сагат-да оя болуп билмединизми?» ⁴¹Оя болун, сынага дүшмез ялы дилег эдин. Рух гайратлыдыр, йөне беден эжиздир» дийди.

⁴²Иса икинжи гезек гидип, дилег этди: «Эй, Атам, Мен ичмесем, бу кәсәниң гечмеги мүмкин дәл болса, онда Сениң ислегин болсун!» ⁴³Ызына гайдып геленде, шәгиртлери ене уклап ятан экенлер, себәби оларың гөзлери бүрлүп дурды. ⁴⁴Иса олары гоюп, ене гитди, ене шол өңки сөзләр билен үчүнжи гезек дилег этди.

⁴⁵Онсоң шәгиртлериң янына гайдып гелип: «Сиз хенизем уклап ятырсыңызмы? Дынжыңызы алярсыңызмы? Ине, пурсат голайлады, Ынсан Оглы гүнәкәрлериң элине берилйәр. ⁴⁶Туруң, гиделиң. Анха, Маңа хайынлык эден голайлады» дийди.

Иса тутуляр

(Марк 14:43-50; Лука 22:47-53; Ёханна 18:3-12)

⁴⁷Иса хениз гепләп дурка, Онкилериң бири болан Юдас пейда болды. Онуң янында ёлбашчы руханьлар билен яшулулар тарапындан иберилен гылычлы, таяклы бир мәхелле барды.

⁴⁸Иса хайынлык эден Юдас олар билен: «Мен кими өпсем, Иса Шолдур» дийип геплешипди. ⁴⁹Ол геле-гелмәне Исаның янына барды-да: «Салам, Мугаллым!» дийип, Оны өпди. ⁵⁰Иса хем оңа: «Достум, ханы, нәме этжек болсаң эт» дийди. Эдил шол вагт адамлар Исаны тутуп, эле салдылар. ⁵¹Исаның янындакыларың бири гылыжыны сырып, баш руханьның хызматкәрини уруп, онуң гулагыны кесди. ⁵²Шонда Иса оңа шейле дийди: «Гылыжыңы гынына сал, гылыч чекенлериң хеммеси гылычдан өлер. ⁵³Нәме Мен Атамдан көмек сорап, йүз тутуп билмез өйдйәрсинми? Ислесем, Ол шу пурсадың өзүнде Маңа он ики гошун перишдеден-де көп перишделери иберер. ⁵⁴Эмма бейтсем, Мукаддес Язгылар нәхили бержай болар? Буларың әхлисиниң ачала ашмагы герек ахыры!» ⁵⁵Шол вагт Иса мәхеллә йүзленип: «Нәме үчин бир гозгалаңчының гаршысына чыкан ялы, Мени тутмак үчин гылычлы хем таяклы гелипсиңиз? Хер гүн ыбадатханада отуруп, адамлара өвредйәрдим, шонда Мени тутмандыңыз. ⁵⁶Йөне буларың әхлиси пыгамберлериң язгыларының бержай болмагы үчин болды» дийди. Шонда шәгиртлериң хеммеси Исаны ташлап гачып гитдилер.

Иса межлисиң өңүнде

(Марк 14:53-65; Лука 22:54,55,63-71; Ёханна 18:13,14,19-24)

⁵⁷Исаны тутанлар Оны баш рухань Каяфаның янына гетирдилер, Төврат мугаллымлары билен яшулуларда шол ере йыгнаныпдылар. ⁵⁸Петрус болса баш руханьның ховлусына ченли гара гөрнүмден Исаның ызына дүшүп гитди. Ол ичери гирди-де, ишин

соңуны гөржек болуп, сакчылар билен биле отурды. ⁵⁹Ёлбашчы руханылар ве тутуш межлис Иса өлүм жезасыны бермек үчин, Оңа гаршы галп субутнамалар агтардылар. ⁶⁰Көп яланчы шаятлар гелди, эмма Оңа гаршы хич зат тапып билмедилер. Ахырсоңы ики саны яланчы шаят гелип: ⁶¹«Бу адам: „Мен Худайың ыбадатханасыны йыкып, оны үч гүнде тээден салып билерин“ дийди» дийип хабар берди. ⁶²Баш руханы орнундан туруп: «Сен асла жогап бержек дәлми? Бу адамларың Сениң гаршына берйән шаятлыгы нәме?» дийди. ⁶³Эмма Иса дымды. Баш руханы Оңа: «Саңа дири Худайдан касам эдйәрин, бизе айт, Худайың Оглы – Месих Сенми?» дийди. ⁶⁴Иса оңа: «Хава, Сениң айдышың ялыдыр» дийип жогап берди. Соңра сөзүни довам эдип: «Сизе ене шуны айдайын, мундан соң сиз Ынсан Оглуның Гудратыгүйчлиниң сагынды отураныны ве гөгүң булутларында гелйәнини гөрерсиңиз!» дийди. ⁶⁵Шонда баш руханы якасыны йыртты: «Ол Худая дил етирди, бизе башга шаятлык нәмә герек? Онун Худая дил етиренини өзүңиз эшитдиниз ахырын. ⁶⁶Нәме карара гелйәрсиниз?» дийди. Олар: «Ол өлүме мынасып!» дийип жогап бердилер. ⁶⁷Онсоң Исаның йүзүне түйкүрдилер, Оны юрукладылар, кәбирлери Оңа: ⁶⁸«Эй, Месих, бизе велилик эт, Сени уран ким?» дийип, Оны шапбатладылар.

Петрус Исаны инкәр эдйәр
(Марк 14:66-72; Лука 22:56-62;
Еханна 18:15-18,25-27)

⁶⁹Петрус болса дашарда, ховлуда отырды. Бир кениз онун янына гелип:

«Сен хем желилели Иса билен биледиң» дийди. ⁷⁰Эмма Петрус муны хеммелерин өңүнде инкәр эдип: «Мен сениң нәме диййәниңи билмейәрин» дийди. ⁷¹Соңра ол ховлының өң тарапына чыкды. Оны башга бир кениз гөрүп, ол ерде дуранлара: «Бу адам насыралы Иса билен биледи» дийди. ⁷²Петрус ене-де инкәр эдип: «Мен ол адамы танамок» дийип ант ичди. ⁷³Аз салымдан ол ерде дуранлар Петруса ене-де: «Хакыкатдан да, сенем шоларың бири, себәби сениң геплейшиң муны билдирип дур» дийдилер. ⁷⁴Шонда Петрус ант ичип: «Худай урсун! Мен ол адамы танамок» дийди. Эдил шол вагт хоразгыгырды. ⁷⁵Петрус Исаның: «Хоразгыгырмаздан өң, сен Мени үч гезек инкәр эдерсиң» диен сөзүни ятлады ве дашары чыкып, мөңүрип аглады.

27-нжи бап

Юдас өзүни асяр
(Марк 15:1; Лука 23:1,2;
Еханна 18:28-32)

¹Ир сәхер билен әхли ёлбашчы руханылардыр халкың яшулулары Иса өлүм жезасыны бермек барада маслахат гечирдилер. ²Оны даңып, хәким Пилата элтип табшырдылар. ³Онсоң Иса хайынлык эден Юдас Оңа хөкүм эдиленини гөрүп, эден ишине өкүнди. Ол отуз теңге күмши ызына, ёлбашчы руханылар билен яшулуларга гетирип: ⁴«Мен бигүнә кишә хайынлык эдип, гүнә газандым» дийди. Олар-да: «Бизе нәме, муңа өзүң жогап берйән» дийдилер. ⁵Юдас күмүшлери ыбадатхананың ичине зыңды-да,

чыкып гайтды. Сонра гидип, өзүни асды. ⁶ Ёлбашчы руханылар болса күмүшлери алып: «Бу пуллары ыбадатхананың хазынасында гоймак кануна догры гелмейэр, себэби булар ган нырхыдыр» дийдилер. ⁷ Шейлекликде, маслахат гечирип, гелмишек-лере гонамчылык этмек үчин, бу пула күйзегэриң ерини сатын алдылар. ⁸ Шонуң үчин ол ере шу гүне ченли «Ган мейданчасы» дийилейэр. ⁹⁻¹⁰ Шонда Ермея пыгамбер аркалы айдылан шу сөз бержай болды: «Реббиң маңа буйрушы ялы, ысрайыл халкының Оңа кесен нырхыны – отуз күмүш теңнесини алып, күйзегэриң ерини сатын алдылар».

Иса Пилатың өңүнде

(Марк 15:2-5; Лука 23:3-5; Ёханна 18:33-38)

¹¹ Исаны хэкимиң хузуруна гетирдилер. Хэким Ондан: «Сен яхудыларың патышасымы?» дийип сорады. Иса хем: «Айдышың ялыдыр» дийди. ¹² Ёлбашчы руханылар билен яшулулар Оны айыпланларында, Ол хич хили жогап бермедди. ¹³ Онсоң Пилат Ондан: «Сениң гаршыңа берилейән мунча шаятлыклары эшитмейэрсинми?» дийип сорады. ¹⁴ Иса онуң екеже сорагына хем жогап бермедди. Хэким муңа гаты гең галды.

¹⁵ Хер Песах байрамында хэким халкың хайышы билен бир туссагы бошатмагы адат эдинипди. ¹⁶ Шол вагтлар Ешува Бараббас ^a диен ады белли бири туссаглыкда ятырды.

¹⁷ Шейлекликде, халк йыгнанышанда Пилат олардан: «Сизиң үчин кими бошатмагымы ислейэрсиниз? Ешува Бараббасымы я-да Месих дийилейән Исаны?» дийип сорады. ¹⁸ Ол ёлбашчы руханылар билен яшулуларың Исаны гөрипчиликден табшырандыкларыны билейэрди. ¹⁹ Пилат хөкүм күрсүсинде отырка, аялы оңа: «Ол догры адам билен ишиң болмасын, себэби мен гечен гиже дүйшүмде Ол зерарлы көп азаптар чекдим» дийип, хабар ёллапды. ²⁰ Эмма ёлбашчы руханылар билен яшулулар Исаның дерегине Бараббасы бошатмагыны талап эдиң дийип, халкы күшгүрдилер. ²¹ Хэким олара йүзленип: «Сиз бу икисинден мениң хайсыны бошатмагымы ислейэрсиниз?» дийип сорады. Олар хем: «Бараббасы» дийип жогап бердилер. ²² Пилат олара: «Онда мен Месих дийилейән Исаны нэме эдейин?» дийип сорады. Оларың хеммеси бирагыздан: «Ол хача чүйленсин!» дийдилер. ²³ Пилат: «Нэме үчин? Ол нэме яманлык этди?» дийип сорады. Эмма олар: «Оны хача чүйле!» дийип, хас бетер гыгырышдылар.

²⁴ Пилат өз элинден хич зат гелмейэндигини ве галмагалың болса барха артындыгыны гөренсоң, элине сув алды-да, мэхеллэниң өңүнде элини ювуп: «Бу адамың ганының дөкүлмегинде мен языксыз. Муңа сиз жогапкэрсиниз!» дийди. ²⁵ Өхли халк: «Онуң ганына биз ве чагаларымыз жогапкэр!» дийип жогап берди. ²⁶ Шонда Пилат Бараббасы бошатды,

^a **27:16 Ешува Бараббас** – кэбир голязмаларда Ешува диен сөз ёк, шейле хем 17-нжи аятта.

Исаны болса гамчыладып, хача чүй-лемек үчин, эсгерлериң элине берди.

Эсгерлер Исаны масгаралаяр
(Марк 15:16-20; Ёханна 19:2,3)

²⁷Соңра хәкимиң эсгерлери Исаны хөкүмет сарайына элтип, тутуш гошун топарларыны Онуң дашына үйшүрдилер. ²⁸Эгин-эшигини чыкарып, эгнине гызыл дон гейдирдилер. ²⁹Тикенден тәч өрүп, башына гейдирдилер-де, саг элине таяк тутдурдылар. Өңүнде дыза чөкүп: «Яшасын яху-дыларың патышасы!» дийип, Оны масгараладылар. ³⁰Онуң үстүне түйкүрдилер, таяклап, башына урдулар. ³¹Оны масгараланларындан соң, доны эгнинден чыкардылар-да, Өз эгин-эшигини гейдирип, хача чүйлемәге алып гитдилер.

Иса хача чүйленйәр
(Марк 15:21-32; Лука 23:26-43;
Ёханна 19:17-27)

³²Ёлда баряркалар, киринейли Симун атлы бир адама саташдылар. Олар бу адама Исаның хачыны гөтермәге межбур этдилер. ³³Олар Голгота (бу «Келлечанак депеси» диймеги аңладяр) диен ере гелдилер. ³⁴Шонда Оңа ичиржек болуп, өт гарылан шерап бердилер, эмма Иса даданындан соң, оны ичмекден йүз өвүрди. ³⁵Оны хача чүйләнлеринден соң, биже атышып эгин-эшигини өзара пайлашдылар. ³⁶Соңра ол ерде отурып, Оңа гаравуллык этдилер. ³⁷Депесинде болса: «БУ ЯХУДЫЛАРЫҢ ПАТЫШАСЫ ИСАДЫР» диен этмиш язгысыны асдылар. ³⁸Онуң билен биле ики гаракчы хем хача чүйленди. Оларың бири

Исаның саг тарапында, бейлекиси чеп тарапындады. ³⁹Гечип барянар башларыны яйкап, Исаны яңсылаярдылар. ⁴⁰Олар: «Ханы, Сен ыбадатхананы йыкып, үч гүнде салжакдың-а. Эгер Худайың Оглы болсаң, хачдан ашак дүш-де, Өзүңи халас эт-дә!» диййәрдилер. ⁴¹Ёлбашчы руханылар, Төврат мугаллымылары, яшуллар хем Исаны хут шунун ялы масгаралап, бири-бирлерине: ⁴²«Өзгелери халас этди, эмма Өзүңи халас эдип биленок. Өзем Ысрайылың Патышасымыш! Онда, гой, Ол хәзириң өзүнде хачдан ашак дүшсүн, биз хем Оңа иман эдели. ⁴³Ол Худая сыгынярды. Эгер Худай халаян болса, гой, хәзириң өзүнде Оны халас этсин. Ханы, Ол: „Мен Худайың Оглудырын“ диййәр-дә» дийишйәрдилер. ⁴⁴Шейле хем, Иса билен биле хача чүйленен гаракчылар-да Оңа сөгйәрдилер.

Исаның өлүми
(Марк 15:33-41; Лука 23:44-49;
Ёханна 19:28-30)

⁴⁵Гүнортан он икиден өйлән сагат үче ченли тутуш юрды гараңкылык гаплап алды. ⁴⁶Өйлән сагат үч төве-реги Иса гаты сес билен гыгырып: «Элохи, Элохи! Лема сабактани?» ягны: «Худайым, Худайым! Нәме үчин Мени терк этдиң?» дийди. ⁴⁷Ол ерде дуранларың кәбирлери муны эшиденлеринде: «Ол Ылясы чагыряр» дийишдилер. ⁴⁸Бир адам ылгап барып, бир эсгини сиркә батырды. Оны бир таягың ужуна дакды-да, ичиржек болуп, Иса узатды. ⁴⁹Бейлекилер-де: «Ханы, гөрелиң! Ыляс гелип, Оны халас эдермикә?» дийишдилер.

⁵⁰Иса ене-де гаты сес билен гыгырып, жан берди.

⁵¹Шол вагт ыбадатхананың тутусы ёкардан ашаклыгына йыртылып, икё бөлүнди, ер титрәп, дашлар ярылды.

⁵²Мазарлар ачылып, өлен энчеме мукаддес адамларын жеседи дирелди.

⁵³Олар мазарлардан чыкып, Иса диреленден соң, мукаддес шәхере барып, көплере гөрүндилер.

⁵⁴Иса гаравуллык эдип дуран йүзбашы билен янындакы эсгерлер ер титремәни, болан бейлеки затлары гөрөнлеринде, горка дүшүп:

«Хакыкатдан-да, бу Худайың Оглы экен!» дийдилер.

⁵⁵Ол ерде узакдан сепедишип дуран көп аяллар хем барды.

Олар Желиледен Исаның ызына дүшүп геленлерди ве Оңа хызмат эденлерди.

⁵⁶Оларың арасында магдалалы Меръем, Якуп билен Ёсәниң^а әжеси Меръем барды, шейле-де Зебедейиң огулларының әжеси хем барды.

Иса жайланыр

(Марк 15:42-47; Лука 23:50-56;

Ёханна 19:38-42)

⁵⁷Агшам дүшөн вагты Юсуп атлы ариматиялы бир бай адам гелди. Ол хем Исаның шәгиртлеринденди.

⁵⁸Ол Пилатың янына барып, Исаның жеседиң диледи. Шонда Пилат жеседиң оңа берилмегини буюрды.

⁵⁹⁻⁶⁰Юсуп жеседи алып, Оны тәмиз кепене долап, гаяда өзи үчин ойдурып ясадан тәзе мазарында жайлады.

Онсоң мазарың агзына бир даш тогалап гетирип гойды-да, ол ерден гитди.

⁶¹Магдалалы Меръем билен бейлеки Меръем хем шол ерде мазарың гаршысында отырдылар.

⁶²Эртеси, ягны Тайярлык гүнүниң эртеси ёлбашчы руханылар билен фарисейлер Пилатың янына йыгнанышып:

⁶³«Женап, ол яланчының энтек дирикә: „Мен үч гүнден соң дирелерин“ диени бизиң ядымызда.

⁶⁴Шонуң үчин үч гүнләп мазарың гораг астында сакланмагыны буюр, шәгиртлери гиже гелип, жеседи огурлап, халка болса:

„Ол дирелди“ дийәймесинлер. Бу соңкы ялан өңкүденде бетер болар» дийдилер.

⁶⁵Пилат оларә: «Яныңызә эсгерлер алып, гидиң-де, мазары өз билшиңиз ялы гораг астында сакладың» дийди.

⁶⁶Олар хем эсгерлер билен гидип, мазарың агзындакы дашы мөхүрледилер-де, гаравул гоюп, мазары гораг астында саклатдылар.

28-нжи бап

Иса дирелйәр

(Марк 16:1-10; Лука 24:1-12;

Ёханна 20:1-10)

¹Сабат гүни геченден соң, хепдәниң биринжи гүни^б ир сәхер билен магдалалы Меръем ве бейлеки Меръем мазары гөрмәге гитдилер.

²Бирденкә гүйчли ер титреди. Реббиң бир чете тогалады-да, онуң үстүнде отурды.

³Онуң гөрнүши йылдырым ялы өвшүн атярды, эгинбашы гар ялы акды.

⁴Сакчылар горкуларындан яңа сандырашып, өли кимин ере язылдылар.

⁵Перишде аялларә: «Горкмаң! Мен сизиң хача чүйленен Исаны гөзлейәндигиңизи билйәрин.

⁶Ол бу ерде

^а 27:56 Ёсә – грекче Юсуп, бу Ёсәниң бейлеки ады.

^б 28:1 Хепдәниң биринжи гүни – бу еврейлериң сененамасы боюнча екшенбе гүнүдир.

ёк. Ол Өз айдышы ялы дирелди. Бәри гелиң-де, Онуң ятан ерини гөрүң. ⁷Инди чалт гидип, Онуң шәгиртлерине: „Иса дирелипдир, Ол сизден өң Желилә баряр. Сиз Оны шол ерде гөрерсиңиз“ дийиң. Гулак асын, мен сизе муны айдандырын» дийди.

⁸Аяллар горкы хем шатлык билен ховлугышып, мазардан узаклашдылар. Олар ылгашып, Исаның шәгиртлерине хабар бермәге гитдилер. ⁹Бирденкә олара Иса душуп: «Салам!» дийди. Олар хем Онуң янына гелип, аягына йыкылып, Оңа сежде этдилер. ¹⁰Онсоң Иса олара: «Горкмаң! Барың, доганларыма айдың, Желилә гитсинлер. Мени шол ерде гөрерлер» дийди.

Сакчыларың гетирен хабары

¹¹Аяллар хениз ёлдакалар, сакчыларың бирнәчеси шәхере барып, болан әхли затлары ёлбашчы руханылара хабар бердилер. ¹²Олар яшуллар билен йыгнанышып, маслахат гечиренлеринден соң, эсгерлере көп пул берип: ¹³«Сиз халка: „Биз гиже

ятыркак, шәгиртлери гелип, Онуң жеседини огурлап гидипдирлер“ дийиң.

¹⁴Бу хабар хәкимиң гулагына барып етсе, оны ынандырып, биз сизи алададан дындарарыс» дийдилер. ¹⁵Гаравуллар пулы алып, өзлерине буйрулышы ялы этдилер. Бу гүррүң яху дыларын арасында шу гүне ченли хем довам эдип гелйәр.

Иң соңкы табишырык

(*Марк 16:14-18; Лука 24:36-49; Ёханна 20:19-23; Ресул 1:6-8*)

¹⁶Шунлук билен, он бир шәгирт Желилә, Исаның айдан дагына гитди. ¹⁷Исаны гөрүп, Оңа сежде этдилер, эмма оларың кәбири шүбхеленди.

¹⁸Иса хем оларың янына гелип: «Гөкде ве ерде әхли ыгтыярлык Маңа берилди. ¹⁹Шонуң үчин хем гидиң-де, әхли миллетлери шәгирт эдиң, олары Ата, Огул ве Мукаддес Рухуң адындан сува чүмдүриң. ²⁰Сизе буйран әхли затларымы бержай этмеги олара өвредин. Мен хемише, тә дүнийәниң ахырына ченли сизиң билен боларын» дийди. ^a

^a 28:20 Кәбир голязмаларда *Омын* диен сөз хем бар.

Маркың хош хабары

Гириш

Бу китап Исаның дөврүндө яшан Марк атлы адам тарапындан язылды. Ол Иса Месиҳиң ресулы Павлус билен тәзе йыгнакларың дүйбүни тутмакда (Рес 13-нжи бап), ресул Петрус билен Хош Хабары йймакда (1Пет 5:13) арман-ядаман зәхмет чекенлериң биридир.

Марк Исаның дурмушыны, эден ишлерини ве вагызларыны илкинжи болуп язга гечирен адам диен пикир Мукаддес Язгылары өврөйән алымларың арасында өрән йөргүнлидир. Оларың чакламаларына гөрә, Марк бу китабы Рим шәхеринде туссаглыкда сакланан Павлуса көмек берен дөврүндө, ягны б. э. 55 – 65-нжи йыллары языпдыр. Китапда арамей дилиниң сөзлерине, яхуды халкының дәп-дессурларына дүшүндириш берилйәр. Шейле дүшүндиришлер бу китабың яхуды дәл халклар үчин языландыгыны айдың гөркезийәр. Марк оны Римдәки йыгнак үчин языпдыр, себәби шол дөвүрдө йыгнагың агзалары яхуды ве яхуды дәл халкларың векиллеринден ыбаратды.

Маркың эсасы мақсады Исаның Месиҳдигини, ягны Худайың пыгамберлер аркалы вада берлен Патышадыгыны мәлим этмекден ыбаратды. Ол өз китабында Исаны

илкибашдан Месиҳ, ягны Худайың Оглы дийип атландырыр. Марк Исаның ил ичинде гөркезен гудратлары, адамлары хайрана галдыран мугжызалары барада шаят хөкмүндө язр. Марк шейле гудратларың ве мугжызаларың Худайың гүйжи аркалы амала ашяндыгыны ныптап, адамларың кем-кемден Исаның кимдигине дүшүнишлерини гөркезийәр. Иса Өз шәгиртлеринден: «Сиз Маңа ким диййәрсиңиз?» дийип соранда, Петрус «Сен Месиҳсиң» дийип жогап берйәр (Мар 8:29).

Шейле-де Марк Месиҳ болмагың дине ыгтыярлылык дәл, эйсем хызмат ве өзүңи гурбан этмекликдигини хем гөркезийәр. Ол Иса Месиҳиң йөнекей адамлары сөйүп, олара хызмат эдишини, оларың угрунда Өзүни гурбан этмәге-де тайындыгыны беян эдйәр. Иса Месиҳ шейле диййәр: *«Ынсан Оглы хем Өзүне хызмат эдилмеги үчин дәлде, эйсем, башгалара хызмат этмек үчин, көплериң угрунда жаныны гурбан эдип, олары азат этмек үчин гелди»* (Мар 10:45). Иса Өзүни Ынсан Оглы дийип атландырырды.

Марк Иса Месиҳе иман эдип, Онуң гүйжүне ыннан ислендик адамың кеселден гутуляндыгына, жыңлардан азат боляндыгына

ве эбеди яшайша эе боляндыгына шаятлык эдйэр. Йөне ол Иса Месихе эермегиң аңсат дәлдигини хем айдыр. Исаның хакыкы шәгиртлери

өз Халыпалары ялы адамлара хызмат этмели, эжир чекмәге ве Ол кимин өзүни гурбан этмәге-де тайын болмалы.

Мазмуны

Яхя пыгамбеиң вагзы.....	1:1-8
Иса чүмдүрилийэр ве сыналяр.....	1:9-13
Иса Желилә гелйэр.....	1:14–9:50
Иса Желиледен Иерусалиме гидйэр.....	10:1-52
Исаның хачдакы жебирлери ве өлүми.....	11:1–15:47
Иса дирелйэр.....	16:1-8
Иса Өз шәгиртлерине гөрүнийэр.....	16:9-20

1-нжи бап

Яхя чүмдүрижениң вагзы
(*Матта 3:1-12; Лука 3:1-18;*
Еханна 1:19-28)

¹Бу Худайың Оглы ^a Иса Месих ^b хакдакы Хош Хабарың башлангыжыдыр. ²Ишая пыгамбеиң китабында ^c шейле язылан: «Өнүнден ёл тайярлар ялы, ине, Мен Өз векилими иберйэрин. ³Чөлде бир сес гыгыряр: „Риббе ёл тайынлаң! Онуң ёдаларыны дүзлән!“ диййэр». ⁴Шунлукда, Яхя пейда болуп, чөлде адамлары сува чүмдүрийэрди. Ол адамлара гүнәлериниң багышланмагы үчин тоба эдип, сува чүмдүрилмеклерини вагыз эдйэрди. ⁵Тутуш Яхудыяның ве Иерусалимиң илаты онуң янына

гелйэрди. Олар гүнәлери үчин тоба эдип, Яхя тарапындан Иордан дерясында сува чүмдүрилийэрдилер. ⁶Яхяның дүе йүнүнден эшиклери, билинде гайышдан гушагы барды. Ол чекиртге билен мейдан балыны иййэрди. ⁷Ол: «Менден сонра Гелжек менден хас гүйчлүдир. Мен эглип, Онуң чарыгының багыны чөзмәгеде мынасып дәлдириң. ⁸Мен сизи сува чүмдүрийэрин, эмма Ол сизи Мукаддес Руха чүмдүрер» дийип вагыз эдйэрди.

Иса сува чүмдүрилийэр ве сыналяр
(*Матта 3:13–4:11;*
Лука 3:21,22; 4:1-13)

⁹Шол гүнлерде Иса Желиләниң Насыра шәхеринден Яхяның янына гелди. Яхя Оны Иордан дерясында

^a **1:1 Худайың Оглы** – Көне Өхтде бу ат патышалар үчин уланыларды. Тәзе Өхтде болса бу ат Худай тарапындан сайланып-сечилен диймеги аңладяр. Сөзлүге серет.

^b **1:1 Месих** – еврейлер бу сөзи Худай тарапындан вада берлен Патыша бабатында уланырдылар. Сөзлүге серет.

^c **1:2 Ишая пыгамбеиң китабында** – кәбир голязмаларда *Пыгамберлериң китабында*.

чүмдүрди. ¹⁰Иса сувдан чыкып гел-йэркэ, асманың ярыланыны ве Мукаддес Рухуң кепдери гөрнүшде Өз үстүне инип гелйэнини гөрди. ¹¹Шол вагт гөкден: «Сен Мениң сөвер Оглумсың, Мен Сенден көп разыдырын» диен оваз гелди. ¹²Мукаддес Рух Исаны дессине чөле ёллады. ¹³Иса чөлде кырк гүн болуп, шейтан тарапындан сынага салынды. Ол ябаны хайванларың арасында яшады, перишделер Оңа хызмат этдилер.

Иса илкинжи шәгиртлерини чагырар

(Матта 4:12-22; Лука 4:14,15; 5:1-11)

¹⁴Яхя туссаг эдиленден соңра, Иса Желилэ гелип, Худайың Хош Хабарыны^a вагыз этди. ¹⁵Ол: «Вагт долды, Худайың Шалыгы голайлады. Тоба эдиң, Хош Хабары ынаның!» диййәрди.

¹⁶Иса Желиле көлүниң кенарындан гечип барярка, көле тор ташлап дуран Симун билен онуң доганы Андрысы гөрди. Олар балыкчыдылар. ¹⁷Иса олар: «Мениң ызыма дүшүң, Мен сизи ынсан тутян балыкчылар эдейин» дийди. ¹⁸Олар хем шол вагтың өзүнде торларыны ташлап, Онуң ызына дүшдүлөр. ¹⁹Бир аз йөрәнлеринден соң, Иса Зебедейиң огуллары Якуп билен Ёханнаны гөрди. Олар гайыгың ичинде торларыны бежерип отырдылар. ²⁰Иса олары гөрен бадына чагырды. Олар хем какалары Зебедей билен гүнлүкчилери гайыкда галдырып, Исаның ызына дүшдүлөр.

Иса арвах-жыңлары ковар, хассалары сагалдыр
(Лука 4:31-42; Матта 8:14-17)

²¹Олар Капернаума гелдилер. Сабат гүни Иса синагога барып, өврөтмөгө башлады. ²²Онуң таглыматына хайран галдылар, себэби Иса адамла-ра Төврат мугаллымылары ялы дөл-де, эрк-ыгтыярлы бири ялы өврөдйәрди. ²³Шол вагт оларың синагогасында арвах-жын эелән бир адам барды. Ол: ²⁴«Эй, насыралы Иса! Бизиң билен нәме ишиң бар? Бизи ёк этмөгө гелдиңми? Мен Сениң кимдигиңи билйәрин, Сен Худайың Мукаддесисин» дийип гыгырды. ²⁵Иса арвах-жына кәйәп: «Сем бол! Бу адамдан чык!» дийип буйрук берди. ²⁶Арвах-жын хем ол адамы сандыратды-да, багырып ондан чыкды. ²⁷Хеммелер хайран галып, бири-бирлерине: «Бу нәме болдугы? Бу бир тәзе таглымат! Ол арвах-жынлара эрк-ыгтыяр билен буйрук берйәр, олар-да Оңа табын болярлар!» дийишдилер. ²⁸Шейлеликде, Иса хакындакы хабар шобода Желилөниң әхли этрабына яйрады.

²⁹Олар синагогадан чыкып, Симун ве Андрысың өйүне гитдилер, Якуп билен Ёханна хем олар биленди. ³⁰Симунуң гайыненесини гыззырма тутуп ятандыгыны Иса хабар бердилер. ³¹Шонда Иса хассаның янына барды-да, оны элинден тутуп галдырды. Аялың гыззырмасы шобода айрылды ве ол мыхманлара хызмат этмөгө башлады. ³²Гүн батып, агшам дүшенде, әхли хассалары, арвах-жын эелән адамлары Онуң яны-

^a **1:14 Худайың Хош Хабарыны** – кәбир голязмаларда Худайың Шалыгы барадакы Хош Хабары.

на гетирдилер. ³³Шәхериң әхли халкы гапының агзына йыгнанышыпды. ³⁴Иса дүрли кеселе учран энчеме хасаны сагалтды, энчеме арвах-жыны ковуп чыкарды. Ол арвах-жынлара геплемәге ыгтыяр бермеди, себәби олар Онуң кимдигини билийәрдилер. ³⁵Ир сәхер билен хениз даң атманка, Иса туруп, дашары чыкды. Бир чола ере барып, Худая дога этди. ³⁶Симун билен янындакылар Оны гөзлемәге гитдилер. ³⁷Оны тапанларында: «Хеммелер Сени гөзләп йөр» дийдилер. ³⁸Иса олар: «Йөрүн, башга ере, голайдакы обалара гиделиң, Мен ол ерлерде-де вагыз этжек, хут шонун үчин хем гелдим» дийди.

³⁹Шейлеликте, Иса оларың си-нагогаларында вагыз эдип, арвах-жынлары ковуп чыкарып, тутуш Желиләниң ичине айланды.

Иса дери кеселлини сагалдыр (*Матта 8:1-4; Лука 5:12-16*)

⁴⁰Исаның янына дери кеселине ёлуган бир адам гелди. Ол дызына чөкүп, Оңа: «Эгер ислесең, мени бу кеселден тәмизләп билерсиң» дийип ялбарды. ⁴¹Исаның ол адама йүреги авады. Ол элини узатды-да, оңа дегрип: «Ислейэрин, тәмиз бол!» дийди. ⁴²Бу адам шобада дери кеселинден сапланып, долы сагалды. ⁴³⁻⁴⁴Иса оны уграданда, оңа: «Әгә бол, муны хич киме айтмагын. Йөне гит-де, рухана гөрүн ве дери кеселинден сапланандыгыңы хеммелере субут эдерялы, Мусаның буйран садакасыны бер» дийип, берк табшырык берди. ⁴⁵Эмма ол адам гидип, болан затлары етишибилдигине гүррүң бермәге ве яйратмага башлады. Шонуң үчин Иса инди хич бир шәхере аркайын

гирип билмән, олардан дашда, чола ерлерде болярды. Эмма хемме ерден Онуң янына адамлар гелийәрдилер.

2-нжи бап

Иса ысмазы сагалдыр (*Матта 9:1-8; Лука 5:17-26*)

¹Иса бирнәче гүнден соң Капернаума гайдып геленде, Онуң өйдедиги барадакы хабар яйрады. ²Шонда ол ере шейле бир көп адам үйшди велин, хатда гапының агзында дурмага-да ер ёкды. Иса олара Худайың Хош Хабарыны вагыз эдйәрди. ³Шол вагт дөрт адам болуп Онуң янына бир ысмазы гөтерип гетирдилер. ⁴Адамлардан яна хырын-дыкын долудыгы үчин, олар Исаның янына якынлашып билмедилер. Шонуң үчин олар Исаның бол-ян жайының үчегини сөкүп, ысмазы дүшеги билен дешикден ашак салладылар. ⁵Иса оларың иманыны гөрүп, ысмаза: «Оглум, сениң гүнәле-риң өтүлди» дийди. ⁶⁻⁷Ол ерде отуран Төврат мугаллымларың кәбири ичинден: «Бу адам нәме үчин бейле геплейәр? Ол Худая дил етирийәр! Гүнәлери еке-тәк Худайдан башга ким өтүп билер?» дийип ойланды. ⁸Иса дессине оларың нәме пикир эдйәндигини рухунда сызып: «Нәме үчин гөвнүңизе бейле пикирлер гетирйәрсиниз?» ⁹Ысмаза хайсыны айтмак аңсат: „Гүнәле-риң өтүлди“ диймекми я-да: „Тур, дүшегиңи ал-да, йөрә“ диймек? ¹⁰Эмма сиз Ынсан Оглуның ер йүзүнде гүнәлери өтмәге-де ыгтыярының бардыгыны билип гоюң» дийди. Онсоң Ол ысмаза: ¹¹«Саңа диййәрин, тур, дүшегиңи ал-да, өйүңе гайт» дийди. ¹²Ол хем еринден турды-да, дессине дүшегини алып, хеммелериң гөзүниң

алнында чыкып гитди. Хеммелер хайран галды. Олар: «Биз бейле зады асла гөрмэндик» дийшип, Худайы шөхратландырдылар.

Иса Левини чагырар

(Матта 9:9-13; Лука 5:27-32)

¹³Иса ене көлүң якасына гитди. Тууш халайык Онуң янына гелди, Ол хем олар өвретмәге башлады. ¹⁴Иса ёлдан гечип барярка, салгыт йыгнап отуран Алфейң оглы Левини гөрүп, оңа: «Мениң ызыма дүш!» дийди. Ол хем туруп, Онуң ызына дүшди.

¹⁵Энчеме салгытчылардыр гүнәкәрлер-де Исаның ызына эерйәрдилер. Бир гүн Иса Левиниң өйүнде сачак башында отырка, олар хем гелип, Иса ве Онуң шәгиртлери билен биле ийип-ичдилер. ¹⁶Фарисейлер болан Төврат мугаллымлары Исаның гүнәкәрлер хем салгытчылар билен нахар ийип отураныны гөрөнлеринде, Онуң шәгиртлеринден: «Нәме үчин Ол салгытчылардыр гүнәкәрлер билен биле нахар иййәр?» дийип сорадылар. ¹⁷Иса муны эшиденде, олар: «Лукман саглара дәл-де, хассалара герекдир. Мен догрулары дәл-де, гүнәкәрлери чагырмага гелдим» дийди.

Агыз беклемек барада совал

(Матта 9:14-17; Лука 5:33-39)

¹⁸Яхяның шәгиртлери ве фарисейлер агыз беклейәрдилер. Кәбир адамлар гелип, Исадан: «Нәме үчин Яхяның ве фарисейлериң шәгиртлери агыз беклейәрлер-де, сениң шәгиртлериң болса агыз бекләнок?» дийип сорады. ¹⁹Иса олар: «Гиев янларындака, хей-де, тоюң мыхманлары агыз бек-

ләрми?! Ёк, гиев араларындака, олар агыз бекләп билмезлер ахырын. ²⁰Эма гиевиң олардан алынжак гүнлери гелер, ине, шонда олар агыз бекләргелер. ²¹Хич ким көне эшиге тәзе матадан яма салмаз, ёгсам салнан яма көне эшикден гопуп, йыртык ери хас бетер болар. ²²Хич ким тәзе шерабы көне мешиклере гуймаз. Ёгса шерап мешиклери бөвсүп, дөкүлөр, мешиклер-де заяланар. Тәзе шерап тәзе мешиклере гуюляндыр» дийип жогап берди.

Сабат гүни барада совал

(Матта 12:1-8; Лука 6:1-5)

²³Бир Сабат гүни Иса бугдайлыгың арасындан гечип барярды. Онуң шәгиртлери ёлда баряркалар, бугдай башларыны ёлмага башладылар. ²⁴Фарисейлер Иса: «Серет, нәме үчин олар Сабат гүни гадаган иши эдйәрлер?» дийдилер. ²⁵Иса олар: «Давут билен янындакылар ач хем мэтәч галанларында, сиз Давудың нәме эдендигини асла окамадыңызмы? ²⁶Ол баш руханы Абиятарың дөврүнде Худайың өйүне гирип, Хөдүр чөрөклерини ийди, янындакылар хем берди. Бу олар үчин гадаганды, дине руханылара ругсат берленди» дийип жогап берди. ²⁷Сонра Иса олар: «Адам Сабат гүни үчин дәл-де, Сабат гүни адам үчин ярадылды. ²⁸Шонуң үчин Ынсан Оглы хатда Сабат гүнүниң-де хөкүмдарыдыр» дийди.

3-нжи бап

Иса Сабат гүни шына берйәр

(Матта 12:9-14; Лука 6:6-11)

¹Башга бир гүн Иса ене синагога гитди. Ол ерде эли шел ачан бир

адам барды. ²Кэбир адамлар Исаны айыплажак болуп, Сабат гүни бу адама шыпа берермикэ дийип, Оны аңтаярдылар. ³Иса эли шел ачан адама: «Еринден тур-да, орта чык!» дийди. ⁴Онсон олардан: «Канун боюнча Сабат гүни ягшылык этмек догрумы я-да яманлык? Бириниң жаныны халас этмек догрумы я-да өлдүрмек?» дийип сорады. Олардан сес чыкмады. ⁵Иса төверегиндэкилере гахар билен бакып, оларың донйүрекидигине гынанды. Яңкы адама: «Элиңи узат!» дийди. Ол хем элини узатды велин, эли долы сагалды. ⁶Фарисейлер дашары чыкып, Исаны нэдип ёк этмелидиги барада Хиродың тарапдарлары билен маслахат гечирдилер.

Улы мэхелле Исаның ызына дүшйәр

⁷Иса шәгиртлери билен көлүң якасына гитди. Желиледен бир улы мэхелле хем Онуң ызына дүшүп гитди. ⁸Онуң битирен ишлерини эшидип, Яхудыядан, Иерусалимден, Идумеядан, Иордан дерясының аңырсындан, Сур ве Сидон төвереклеринден улы мэхелле янына гелди. ⁹Иса мэхеллэниң ичинде гысылмазлык үчин, Өз шәгиртлерине бир гайыгы тайярлап гоймагы буюрды. ¹⁰Иса энчеме адама шыпа берди, шонуң үчин хемме хассалар Оңа эллерини дегиржек болуп, янына итеклешип гелйәрдилер. ¹¹Арвах-жын эеләнлер Исаны гөрөнлеринде, Онуң аягына йыкылып: «Сен Худайың Оглусың!» дийип гыгырардылар. ¹²Эмма Ол Өзүниң кимдигини хич киме айтмазлыгы берк табшырды.

Иса он ики шәгирдини сайлаяр (*Матта 10:1-4; Лука 6:12-16*)

¹³Онсон Иса дага чыкып, Өз сайлан адамларыны янына чагырды, олар Онуң янына бардылар. ¹⁴⁻¹⁶Иса он ики адамы сайлап алып, олара ресуллар дийип ат берди ^a. Онуң вагыз этмәге иберен, хассалары сагалдып, арвах-жынлары ковмага ыгтыяр берен бу он ики ресулы шулардыр: Симун – Иса оңа Петрус дийип ат берди, ¹⁷Зебедейиң огуллары Якуп билен Ёхана – Иса олара Бованергес диен лакамы берди, (бу «Гөк гүррүлдисиниң огуллары» диймеги аңладяр), ¹⁸онсон Андрыс, Филип, Бартоломей, Матта, Томас, Алфейиң оглы Якуп, Таддей, ватанчы Симун ¹⁹ве Иса хайынлык эден Юдас Искариот.

Иса ве Беелзебул (*Матта 12:22-32; Лука 11:14-23; 12:10*)

²⁰Сонра Иса бир өе барды. Ол ерде хем хемишекилер ялы, ене-де улы мэхелле йыгнанансон, Исаның шәгиртлери билен нахар иймәге-де вагтлары болмады. ²¹Исаның хоссарлары бу барада эшиденде: «Иса акылындан азашыпдыр» дийип, Оны экитмәге гелдилер. ²²Иерусалимден гелен Төврат мугаллымлары болса: «Оны жынларың хөкүмдары Беелзебул эеләпдир! Ол арвах-жынлары Беелзебул аркалы ковуп чыкаряр» дийишйәрдилер. ²³Шонуң үчин Иса халкы янына чагырып, тымсаллар аркалы сөзе башлады: «Шейтан өз-өзүни нэдип ковуп чыкарсын?» ²⁴Бир патышалыгың ичинде бөлүнишик болса, ол патышалык

^a **3:14-16** *Олара ресуллар дийип ат берди* – бу сөзлөм кэбир голязмаларда ёк.

берк дуруп билмез. ²⁵Бир хожалыгын ичинде бөлүнишик болса, ол машгала берк дуруп билмез. ²⁶Шейтан өз-өзүне гаршы чыккып бөлүнсө, берк дуруп билмез, онуң соңуның гелдигидир. ²⁷Хич ким бир гүйчли адамың өйүне гирип, малыны талап билмез; өңүрти оны тутуп даңмалы болар, онсоң өйүни талар. ²⁸Сизе догрусуны айдярын: ынсанларың хемме гүнэлери, хер бир зада дил етирмелери багышланар. ²⁹Эмма Мукаддес Руха дил етирене асла багышланма ёкдур. Бу эбедилик гүнэ болуп, онуң бойнундан асылар». ³⁰Иса муны: «Ол – арвах-жынлы» диенлери үчин айтды.

Исаның эжеси ве инилери

³¹Онсоң Онуң эжеси билен инилери гелди. Олар дашарда дуруп, Исаны чагырмак үчин, Онуң янына адам ибердилер. ³²Мэхелле Исаның дашыны алып отырды. Оңа: «Эжең, инилериң ве уяларың дашарда Сени сораярлар» дийдилер. ³³Иса оlara жогап берип: «Мениң эжем, доганларым ким?» дийди. ³⁴Онсоң дашыны алып отуранлара середип: «Ине, Мениң эжем, доганларым шулардыр!» ³⁵Худайың ислегини ким бержай этсе, шол Мениң доганым, уям хем эжемдир» дийди.

4-нжи бап

Экин тымсалы

(Матта 13:1-23; Лука 8:4-15)

¹Иса көлүң якасында халка ене өвретмөге башлады. Дашына шейле улы мэхеллэниң үйшендиги зерарлы көлдөки бир гайыга мүнүп отурды. Тутуш мэхелле болса көлүң якасында,

гуры ерде дурды. ²Иса оlara тымсаллар аркалы көп затлар өвретди. Олар шу тымсалы гүррүң берди: ³«Гулак асың! Бир дайхан экин экмөге чыкяр. ⁴Экип йөркө, тохумларың бирнөчеси ёлуң үстүне дүшйэр ве гушлар гелип, оны чоқярлар. ⁵Бирнөчеси топрагы аз, дашлы ере дүшйэр. Топрагы чуң болмансон, олар тиз гөгөрийэр. ⁶Йөне гүн гызанда, көклериниң ёкдугы зерарлы, олар солуп, гураярлар. ⁷Бирнөче тохум тикенлериң арасына дүшйэр. Тикенлер өсүп, олары басяр. Шейлеликде, олар хасыл бермейэрлер. ⁸Бирнөчеси де говы ере дүшйэр. Олар өсүп, көпелип, кэбири отуз, кэбири алтмыш, кэбири хем йүз эссе хасыл берйэр». ⁹Иса онсоң оlara: «Эшитмөге гулагы бар адам эшитсин!» дийди.

¹⁰Иса он ики шэгийрди ве башга кэбир адамлар билен еке галанда, олар Ондан бу тымсалың манысыны сорадылар. ¹¹Иса оlara шейле дүшүндирди: «Худайың Шалыгының сыры сизе берилди. Дашардакыlara болса хемме зат тымсаллар аркалы айдылар. ¹²Шейдип „олар середип дурсалар-да, хич аңламаярлар, эшидип дурсалар-да, хич дүшүнмейэрлер; ёгсам Маңа тарап өврүлип багышланардылар“».

¹³Иса оlara шейле дийди: «Сиз бу тымсала дүшүнмейэрсинизми? Онда башга тымсаллар нэхили дүшүнжексиниз? ¹⁴Дайханың экйэни Худайың сөзүдир. ¹⁵Кэбир адамлар ёлуң үстүне дүшөн тохумlara меңзейэрлер. Олар сөзи эшидйэрлер, эмма йүреклерине экилен бу сөзи шобада шейтан алып гидйэр. ¹⁶Бейлеки адамлар дашлы ере дүшөн тохумlara меңзейэрлер. Олар сөзи эшидип, оны дессине шатлык

билен кабул эдйэрлер. ¹⁷Эмма оларда көк ёкдур, чыдамсыздыр. Бу сөз үчин мушакгат я-да ызарлама боланда, олар деррев имандан йүз дөндө-рерлер. ¹⁸Башга бирлери тикенлерин арасына дүшен тохумлара меңзейэрлер. Олар сөзи эшидйэрлер, ¹⁹эмма дүйнениң гайгылары, баямак хөвеси ве башга мейиллер ара гирип, сөзи боляр, шонун үчин сөз хасыл бермейэр. ²⁰Говы топрага дүшенлер болса, сөзи эшидип, оны кабул эдйэрлер ве кәбири отуз, кәбири алтмыш, кәбири хем йүз эссе хасыл берйэр».

Чыра тымсалы

(Лука 8:16-18)

²¹«Чыраны хайсыдыр бир габын я-да чарпаяның ашагында гизлемек үчин гетирйэрлерми? Эйсем, оны чыраданың үстүнде гоймак үчин гетирмейэрлерми нәме? ²²Үсти ачылма-жак гизлин зат, месе-мәлим болмажак яшырын зат ёкдур. ²³Эшитмәге гулагы бар адам эшитсин!» дийди. ²⁴Иса ене-де олар: «Эшидйәнлериңизе үнс берин. Хайсы өлчөг билен өлчесеңиз, сизе-де шол өлчөг билен өлчелер. Хатда сизе хас-да көп берлер. ²⁵Кимде бар болса, оңа берлер, кимде ёк болса, онун элиндәки хем алнар» дийди.

Битен тохум тымсалы

²⁶Онсоң Иса шейле дийди: «Худайың Шалыгы ере тохум сепйән адам ялыдыр. ²⁷Ол гиже ятяр, ирден туряр, эмма тохумың нәдип гөгеришини, өсүшини билмейэр. ²⁸Топрак өз-өзүнден хасыл берйэр. Өнүрти балдагы, соңра башы хем башдакы долы дө-нелери етишйэр. ²⁹Хасыл бишенде, яңкы адам дессине орагы ише гиризйэр. Чүнки орак вагты гелендир».

Горчица тохум тымсалы

(Матта 13:31,32,34; Лука 13:18,19)

³⁰Иса олара ене-де: «Худайың Шалыгыны нәмә меңзеделди? Оны хайсы тымсал билен дүшүндирели? ³¹⁻³²Худайың Шалыгы горчица тохумы ялыдыр. Бу тохум ер йүзүнде экилийән әхли тохумларың иң майдасы болуп, экиленден соң өсүп, әхли өсүмлик-лерден белент боляр. Ол шейле улы шахалар чыкаряр велин, гушлар кө-легесинде хөвүртгеләп билйэрлер» дийди. ³³Иса халка дүшүнип билжек дережесинде шунун ялы көп тымсал-лар аркалы гүррүн берйәрди. ³⁴Олар тымсалсыз хич зат айтмаярды, йөне еке галанларында, Өз шәгиртлерине әхли зады дүшүндирйәрди.

Иса тупаны ятыряр

(Матта 8:23-27; Лука 8:22-25)

³⁵Шол гүн агшамара Иса шәгиртле-рине: «Көлүн бейлеки тарапына гечелиң» дийди. ³⁶Шәгиртлер мәхелләни шол ерде галдырып, Исаны отуран гайыгында өзлери билен алып гитдилер. Оларың янында башга гайыклар хем барды. ³⁷Шол вагт гүйчли тупан туруп, толкунлар гайыга урлуп башлады-да, гайык сувдан долуп уграды. ³⁸Иса болса гайыгың ызкы тарапында бир яссыгы яссанып, уклап ятырды. Шәгирт-лер Оны оярып: «Мугаллым, биз хеләк боляс! Бу Сениң первайыңа-да дәлми?» дийдилер. ³⁹Иса туруп, еле кәди, Ол көле: «Сем бол! Бес эт!» дийди. Шонда ел ятды ве долы асудалык болды. ⁴⁰Иса шәгиртлерине: «Нәме үчин горкярсыңыз? Эйсем хениз-де иман эдәңзокмы? Эйсем иманыңыз шейле говшакмы?» дийди. ⁴¹Олар гаты горкушып, бири-бирлерине: «Бу кимкә?»

Онуң сөзүне хатда елем, көлем гулак асыр!» дийишдилер.

5-нжи бап

Иса арвах-жын элэн адамы сагалдыр

(Матта 8:28-34; Лука 8:26-39)

¹Иса билен шәгиртлери көлүң бейлеки кенарындакы герасалыларың ^a юрдуна гелдилер. ²Иса гайыкдан дүшен бадына, Оңа гонамчылыкдан чыкып гелйән бир адам душды. Бу адамы арвах-жын эләпди. ³Ол мазарларың арасында яшайрды. Оны хич ким хатда зынжырлап хем саклап билмейрди. ⁴Онуң эл-аякларыны энчеме гезек зынжырласалар-да, гандалласалар-да, ол зынжырларыгырып, гандаллары бөлек-бөлек эдйәрди. Хич ким оны ёла гетирип билмезди. ⁵Ол гиже-гүндиз гонамчылыкта, дагларда үзнүксиз гыгырып, өзүни даш билен яралар йөрерди.

⁶Ол Исаны узакдан гөрүп, ылгап гелди-де, Онуң оңүнде дызына чөкүп, тагзым этди. ⁷Батлы сес билен гыгырып: «Эй, Иса! Эй, Бейик Худайың Оглы, мениң билен нәме ишиң бар? Ялбарян, Худайың хақы үчин мени гынама!» дийди. ⁸Сәбәби Иса оңа: «Эй, арвах-жын, бу адамдан чык» дийипди. ⁹Онсон Иса арвах-жындан: «Адың нәме?» дийип сорады. Ол хем: «Адым Гошун ^b, чүнки биз көплүкдирис» дийип жогап берди. ¹⁰Өзлерини бу месгенден ковуп гойбермезлиги үчин, олар Иса көп ялбардылар. ¹¹Шол ердә-

ки дагың этегинде уллакан бир доңуз сүрүси отлап йөрди. ¹²Арвах-жынлар Иса ялбарып: «Бизи шол доңузларың арасына гойбер, оларың ичине гирели» дийдилер. ¹³Иса олара ругсат берди. Арвах-жынлар чыкып, доңузлара гирдилер. Шонда ики мүнө голай доңуздан ыбарат бу сүри учутдан ашак зыңып, көлде пайырдашып гарк болды. ¹⁴Доңуз чопанлары болса гачып гидип, шәхерлердир обалара бу ваканы хабар бердилер. Халайык нәме боланыны гөрмәге гелди. ¹⁵Олар Исаның янына геленлеринде, бир гошун арвах-жын элән адамың инди эгин-эшикли отураныны, акылының хем ериндедигини гөрүп горкдулар. ¹⁶Ваканы гөрөнлер арвах-жын элән адама ве доңузлара нәме боландыгы хақында халка гүррүң бердилер. ¹⁷Онсон халк өзлериниң юрдундан гитмеги үчин, Иса ялбармага башлады. ¹⁸Иса гайыга мүнөнде, арвах-жындан халас болан адам Ондан Өзи билен гитмәге ругсат сорап ялбарды. ¹⁹Эмма Иса муңа ругсат бермеди. Оңа: «Өйүңе, өзүңкилериң арасына гит, Реббиң сениң үчин нәмелер эдендигини, саңа нәхили рехим-шепагат гөркезендигини олара гүррүң бер» дийди. ²⁰Ол хем гидип, Исаның өзүне эден ягшылыгының барыны Декаполисте ^c жар этмәге башлады. Хеммелер муңа хайран галды.

Дирелен гыз, сагалан аял (Матта 9:18-26; Лука 8:40-56)

²¹Иса гайык билен ене бейлеки кенара геченде, дашына улы мәхелле

^a **5:1 Герасалылар** – кәбир голязмаларда *гадаралылар*. Серет: Мат 8:28.

^b **5:9 Гошун** – грекче *Легион*. Бу сөз алты мүн эсгерли гошуну аңладяр.

^c **5:20 Декаполис** – Самария билен Желиләниң гүндогарында ерлешен он шәхерин умумы ады. Сөзлүге серет.

уйшди. Иса көлүң кенарындады. ²²Синагога ёлбашчыларындан Яйрус атлы бир адам гелди. Ол Исаны гөрүп, Онуң аягына йыкылды. ²³Оңа көп ялбарып: «Мениң гызжагазым өлүм ясыгында ятыр. Гел-де, эллериңи онуң үстүндө гой, сагалып яшасын!» дийди. ²⁴Иса бу адам билен гитди. Ызына дүшүп гелйән улы мэхелле Оны хер яндан гысып-говруп барярды. ²⁵Ол ерде он ики йылдан бәри ган акмасы болан бир аял хем барды. ²⁶Ол көп эжир чекип, энчеме лукманлара гөрнүп, бар-ёгуны харч эдипди, йөне хич хайыр тапман, гайтам, ягдайы хас бетерлешипди. ²⁷Бу аял Иса какда айдылян затлары эшидип, мэхеллениң ичи билен Онуң арка тарапындан гелди ве донуна элини дегирди. ²⁸Чүнки ол ичинден: «Дине донуны эллесем-де, сагаларын» дийип ойланярды. ²⁹Шол вагтың өзүндө онуң ган акмасы кесилди. Аял дердинден сапланандыгыны беденинде дуйды. ³⁰Иса Өзүндө бир гүйжүң чыкандыгыны шобада дуоуп, көпчүлиге тарап өврүлип: «Донума ким элини дегирди?» дийип сорады. ³¹Шәгиртлери Оңа: «Сен Өзүни гысып-говруп гелйән мэхеллени гөрийрсиң-ә! Онсоң нәдип: „Маңа ким элини дегирди?“ дийип сораарсың?» дийдилер. ³²Эмма Иса муны эдени гөржөк болуп, даш-төверегине середйәрди. ³³Өзүне нәме боландыгыны биленден соң, яңкы аял горкуп, титрәп гелди. Исаның аягына йыкылып, Оңа эхли хакыкаты айдып берди. ³⁴Иса оңа: «Эй, начар, иманың саңа шыпа берди. Сагаман гит, дердинден саплан» дийди. ³⁵Ол бу сөзлери айдып дурка, синагога баштутанының өйүндө бирнәче адам гелип: «Гызың өлди. Нәме үчин

Мугаллымы артыкмач биынжалык эдйәрсиң?» дийди. ³⁶Иса муны эшиден бадына, синагога баштутанына: «Горкма, диңе иман эт!» дийди.

³⁷Иса Петрусдан, Якупдан ве онуң доганы Ёханнадан башга хич киме Өзи билен гитмәге ругсат этмедди. ³⁸Синагога баштутанының өйүне геленлеринде, Иса башагайлыгы, аглашып, дады-перят эдип отуранлары гөрди. ³⁹Ичери гирип, олара: «Нәме үчин дады-перят эдип, аглашып отырсыңыз? Чага өленок, ол диңе уклап ятыр» дийди. ⁴⁰Олар болса Онуң үстүндө гүлдүлер. Эмма Иса хеммәни дашарда гоюп, диңе чаганың эне-атасыны ве Өзи билен геленлери алып, онуң ятан отагына барды. ⁴¹Чаганың элинден тутуп, оңа: «Талита кум!» дийди. Бу болса «Гызжагаз, саңа диййәрин: Тур!» диймекдир. ⁴²Гыз дессине еринден галып йөрәп башлады. Ол он ики яшындады. Муны гөрөнлериң эхлиси гаты гең галды. ⁴³Иса олара муны хич киме билдирмезлиги берк табшырып, гыза нахар бермеклерини буюрды.

6-нжы бап

Насырада Иса хормат гоюлмаяр
(Матта 13:53-58; Лука 4:16-30)

¹Иса ол ери ташлап, Өз догдук меканына гитди. Шәгиртлери хем Онуң ызына дүшүп гитдилер. ²Сабат гүни Иса синагогада халка өвретмәге башлады. Онуң айдыян затларыны эшиден көп адамлар хайран галып: «Бу Адам мунча зады ниреден өврендикә? Оңа бейле даналыгы ким бердикә? Ол нәдип бейле мугжызалары гөркезмеги башарярка? ³Ол Меръемиң нечжар

оглы дәлми? Ёгса-да Ол Якуп, Ёсе ^а, Яхуда ве Симун дагың доганы дәлми нәме? Онуң уялары-да бизиң арамызда яшайрлар ахыры!» дийшип, Исаның болшундан нәгиле болдулар. ⁴Онсоң Иса олара: «Пыгамберин дине өз догдук юрдунда, гарындашларының арасында ве өйүнде гадыры ёкдур» дийди. ⁵Ол бирнече хассаның башына элини гоюп сагалтмакдан башга ол ерде хич бир мугжыза гөркезип билмеди. ⁶Иса оларың имансыздыгына гең галды.

Иса шәгиртлерини халкың арасына иберйәр
(Матта 10:5-15; Лука 9:1-6)

Шондан соң Иса төверекдәки обалара айланып вагыз этди. ⁷Иса он ики шәгирдини янына чагырып, олары ики-икиден ёлламага башлады ве олар арвах-жынларың үстүнден ыгтыяр берди. ⁸Олара шейле буйрук берди: «Ёл үчин яныңыз асасдан башга хич зат алмаң. Не чөрөк, не торба, не-де гушагыңызда пул – хич зат болмасын. ⁹Аягыңыз а чарык гейин, эгниңизе артыкмач эшик алмаң». ¹⁰Иса ене олара: «Хайсы өе барсаңыз, гайдянчаңыз шол өйде болун. ¹¹Эгер адамлар сизи кабул этмеселер, динлемеселер, ол ерден чыкып баряркаңыз, олар гаршы шаятлык хөкмүнде аякларыңыз тозуны какың» дийди. ¹²Шундук билен, олар ёла дүшдүлер ве эхли адамлары тоба чагырып, вагыз этмәге башладылар. ¹³Олар көп арвах-жынлары ковуп

чыкардылар, энчеме хассалара яг гуюп, олара шыпа бердилер.

Яхя чүмдүрижиниң өлүми
(Матта 14:1-12; Лука 9:7-9)

¹⁴Болуп гечйән затлары Хирод патыша-да эшитди, себәби Исаның атоवासы ил арасына яйрапды. Кәбир адамлар: «Яхя чүмдүрижи өлүмден дирелипдир. Ол шол себәпли бу мугжызалары гөркезип билйәр» диййәрдилер ^б. ¹⁵Бейлекилер болса: «Бу – Ыл-яс», кәбирлери-де: «Бу өңки пыгамберлериң бири ялы пыгамбердир» дийишйәрдилер. ¹⁶Хирод булары эшидип: «Мениң башыны чапдыран Яхям дирелипдир!» дийди. ¹⁷⁻¹⁸Хирод доганы Филипиң аялы Хиродия өйленипди. Яхя болса Хирода: «Сениң өз доганының аялына өйленмегиң догры дәл» дийипди. Шонуң үчин Хирод адам иберип, Яхяны тутдурыпды, онуң эл-аягыны гандаллап, зындана салдырыпды. ¹⁹Шейлеликте, Хиродия Яхя гаршы йүрегинде кинесаклап, оны өлдүрмек ислейәрди, йөне бу элинден гелмейәрди. ²⁰Себәби Хирод Яхяның догры хем мукадес адамдыгыны билип, ондан хедер этди ве оны горады. Оны динледигиче, ховсала дүшйәрди ^в, эмма шонда да хөвес билен динләрди.

²¹Бир гүни аматлы пурсат габат гелди. Хирод өз доглан гүни мынасыбетли көшк эмелдарларыны, мүңбашылары ве Желиләниң танымал адамларыны чагырып, той тутды. ²²Хиродияның гызы ичери гирип, танс

^а **6:3 Ёсе** – бу Юсубың бейлеки ады. Серет: Мат 13:55.

^б **6:14 Кәбир адамлар... диййәрдилер** – кәбир голязмаларда *Ол... дийди*.

^в **6:20 Ховсала дүшйәрди** – бу жүмле кәбир голязмаларда *көп зат эдйәрди* дийип душ гелйәр.

эди, Хироудың ве онуң мыхманларының гөвнүни чаглады. Патыша гызга: «Ислэн задыңи диле, саңа берейин» дийди. ²³Онсоң ант ичип, патыша енде: «Менден нәме дилегиң болса айт, шалыгымың жарысы-да болса, саңа берерин» дийди. ²⁴Гыз хем дашары чыкып эжесинден: «Нәме дилэйн?» дийип сорады. Ол хем: «Яхя чүмдүрижиниң башыны» дийип жогап берди. ²⁵Гыз дессине патышаның янына ылгап гелди-де: «Хэзириң өзүнде Яхя чүмдүрижиниң башыны бир табакда гоюп, маңа бермегиңи ислейэрин» дийди. ²⁶Патыша гаты тукатланды, эмма мыхманларың янында ант иченсоң, гызың дилегини битирмән, ызына гайтармак ислемиди. ²⁷Дессине бир желлады ёллап, Яхяның башыны гетирмеги буюрды. Желлат барып, зынданда Яхяның башыны чапды. ²⁸Чапылан башы бир табакда гетирип, гызга берди. Гыз-да оны эжесине элтип берди. ²⁹Яхяның шәгиртлери муны эшидип, онуң жеседини эжитдилер ве оны бир мазарда жайладылар.

Иса бәш муң адамы доюряр
(Матта 14:13-21; Лука 9:10-17;
Ёханна 6:1-14)

³⁰Ресуллар Исаның янына йыгнанып, әкли эден ишлери, халка өвреден затлары барада Оңа хабар бердилер. ³¹Иса оларга: «Гелиң, еке өзүмиз бир чола ере гидип, бираз дем-дынч алалың» дийди. Гелип-гидйәнлериң көплүгинден яңа, оларың нахар эдинмәге-де эллери дегмейәрди. ³²Онсоң олар гайыга мүнүп, еке өзлери бир чола ере гитдилер. ³³Гидип баряркалар, халайык олары гөрүп танады. Шонда әкли шәхерлерден адамлар пыяда ёла дүшдүлер ве хайдашып, ол ере олар-

дан өң бардылар. ³⁴Иса гайыкдан дүшенде, улы мәхелләни гөрүп, оларга хайпы гелди, себәби олар чопансыз гоюнлар ялыды. Шонуң үчин оларга көп затлары өвретмәге башлады. ³⁵Вагт гижигенден соң, шәгиртлер Исаның янына гелип: «Бу бир чола ер, вагт хем гижикди. ³⁶Халкы гойбер, төверекдәки обалара гидип, өзлерине иймәге зат сатын алсынлар» дийдилер. ³⁷Эмма Иса: «Оларга иймәге зады сиз бериң» дийди. Олар: «Эйсем биз ики йүз күмүш теңнәни чөреге сарп эди, оларга ийдирелими?» дийдилер. ³⁸Иса олардан: «Барың, гөрүң, нәче чөрегиңиз бар?» дийип сорады. Гөрөнлеринден соң олар: «Бәш чөрөк билен ики балыгымыз бар» дийдилер. ³⁹Шонда оларга хемме адамлары топар-топар эди, отуң үстүнде отуртмагы буюрды. ⁴⁰Шейлеликде, олар йүз-йүзден, элли-эллиден топар-топар болуп отурдылар. ⁴¹Иса бәш чөрөк билен ики балыгы алып, гөзлерини гөге дикип шүкүр этди ве чөрөклери бөлүшдирип, халка пайлар ялы, шәгиртлерине берди. Ики балыгы-да оларың хеммесине пайлады. ⁴²Хеммелер ийип дойдудлар. ⁴³Шәгиртлер артан чөрөк бөлөклерини, балыкларың овнуқларыны йыгнап, он ики себеди долдурдылар. ⁴⁴Чөрөклери иен эркеклерин саны бәш муң адамды.

Иса сувуң йүзүнден йорейәр
(Матта 14:22-33; Ёханна 6:15-21)

⁴⁵Иса халкы өйлерине уградып дурка, шәгиртлерине гайыга мүнүп, Өзүнден өң бейлеки кенардакы Бетсайда гечмеклерини буюрды. ⁴⁶Иса олар билен хошлашандан соң, Худая дога этмек үчин дага чыкды.

⁴⁷Агшам дүшенде, гайык көлүң ортасындады, Исаның болса еке Өзи кернарадады. ⁴⁸Иса оларың гайыгы кынлык билен күрекләп баряндыкларыны гөрди, себәби ел оларың гаршысындан өвүсйәрди. Дандана голай Иса көлде сувуң йүзүнден йөрәп, оларатарап гелди ве янларындан гечип гитжек болды. ⁴⁹Эмма олар Онуң сувуң йүзүнден йөрәп гелйәнини гөрөнлеринде, гөзлерине арвах гөрүнйәндир өйдүп гыгырышдылар. ⁵⁰Хеммелер Оны гөрүп горкдулар. Эмма Иса десине оларасөз гатып: «Бу – Мен, горкманц! Догумлы болуң!» дийди. ⁵¹Онсоң оларың янына гайыга мүнди, ел хем ятды. Олар хас бетер геңиргенишип хайран галдылар. ⁵²Олар хенизем чөрекли мугжыза дүшүнмәнди-лер, бу оларың аңына барып етенокды.

Иса Гиннесаретде хассаларашына берйәр
(Матта 14:34-36)

⁵³Олар көлүң бейлеки тарапына гечип, Гиннесарете гелип етдилер ве ол ерде гайыгы багладылар. ⁵⁴Гайыкдан дүшен батларына халк Исаны танады. ⁵⁵Адамлар ылгашып, шол төверекдәки ерлере бойдан-баша айландылар ве хассаларыны дүшек-лери билен Исаның янына гетирдилер. Олар хер сапар Исаның ниредедигини эшитселер, хассаларыны шол ере гетирип башладылар. ⁵⁶Иса нирә барса, оба болсун, шәхер болсун я-да шәхерче, адамлар хассалары мейданларда ятырып, диңе до-нуның сыйына эллерини дегирмәге

ругсат этсин дийип, Она ялбарярдылар. Она эл дегренлериң хеммеси-де шыпа тапярды.

7-нжи бап

Адамы нәме мурдар эдйәр?
(Матта 15:1-20)

¹Иерусалимден гелен фарисейлер билен бирнәче Төврат мугаллымлары Исаның дашына үйшдүлер. ²Олар Исаның шәгиртлеринден кәбириниң элини ювман нахар ийип, яхудыларың дессурыны бозандыгыны гөрдүлер. ³Фарисейлер билен әхли яхудылар ата-бабаларындан галан дессур боюнча эллерини оңат ювмаздан нахар иймейәрдилер. ⁴Базардан геленлеринде-де, ювунман хич зат иймейәрдилер. Шейле-де кәсе, гап-чанак, газанлары^а тәмизлемек ялы дессурлары хем сакляярдылар. ⁵Шонун үчин фарисейлер билен Төврат мугаллымлары Исадан: «Нәме үчин Сениң шәгиртлериң ата-бабаларымыздан галан адата эрмейәрлер? Нәме үчин эллерини ювман нахар иййәрлер?» дийип сорадылар.

⁶Иса оларасөз: «Ишая пыгамбер сиз икийүзлүлер хакда жайдар пыгамберлик эдипдир! Онда шейле язылан:

„Бу халк Мени дилинде
хорматляя,
эмма йүреклери Менден
узакдадыр.

⁷Бидерек ере Маңа сежде
эдйәрлер,
таглымат дийип өвредйәнлери
ынсан буйрукларыдыр“.

^а **7:4** Кәбир голязмаларда *дүшеклери* диен сөз хем бар.

⁸ Сиз ынсан дэп-дессурларына эерип ^a, Худайың буйругыны терк эдйэрсиниз» дийди.

⁹ Иса ене олара шейле дийди: «Өз адатларыңызы бержай этмек үчин, сиз Худайың буйрукларындан йүз дөндермегиң оңат ёлуны тапыпсыңыз! ¹⁰ Муса: „Ата-энеңе хормат гой“ ве „Атасына я-да энесине гарган адам өлүме хөкүм эдилсин“ дийип буйрупды. ¹¹⁻¹² Эмма сиз кимдир бириңиз эне-атасына: „Мен сизге көмек эдип билжек дәл. Сизге бермеги ниет эден затларым корбандыр“ (корбан – „Худая садака“ диймеги аңладар) ^b дийип айтмагыны догры хасаплайарсыңыз, шунлукда, сиз оңа өз ата-энесине көмек бермеги гадаган эдйэрсиниз. ¹³ Шейдип, сиз несилден-несле галдырян адатларыңызың хатырасына Худайың сөзүни пужа чыкарырсыңыз. Башга-да шуңа меңзеш көп затлары эдйэрсиниз». ¹⁴ Ол мэхелләни ене янына чагырып, олара: «Хеммәниз Мени динләң хем дүшүниң. ¹⁵ Адамың ичине гирийән хич бир зат оны мурдар эдип билмез. Адамы мурдар эдйән затлар онуң өз ичинден чыкяндар» дийди. ⁶

¹⁷ Ол мэхелләниң янындан айрылып, өе гириңде, шәгиртлери Ондан бу тымсалың манысыны сорадылар.

¹⁸ Иса олара: «Эйсем, сиз хем дүшүнеңзокмы? Адамың ичине гириң хич бир задың оны мурдар этмейэндигини билмейэрсинизми? ¹⁹ Булар адамың йүрегине дәл-де, гарнына гирийәр, ол ерден-де дашары чыкяр» дийип жогап берди. Шейле диймек билен, Иса әхли иймитлериң тәмиздигини ыглан этди. ²⁰ Ол ене: «Адамы мурдар эдйән онуң өз ичинден чыкяң затлардыр. ²¹⁻²² Чүнки ичден, адамың йүрегинден эрбет пикирлер, азгынлык, огурлык, ганхорлык, зынахорлык, ачгөзлүк, яманлык, хиле, ахлаксызлык, гөриплик, сөгүнч, текепбирлик ве акмаклык чыкяр. ²³ Бу эрбет затларың әхлиси ичден чыкып, адамы мурдар эдйәр» дийди.

Сириялы аялың иманы (*Матта 15:21-28*)

²⁴ Иса ол ерден чыкып, Сур шәхериниң ² төверегине гитди. Ол бир өе барды ве хич кимиң бу барада билмегини ислемайәрди, йөне муны гизлин саклап билмеди. ²⁵ Кичижик гызыны арвах-жын элән бир аял Иса хакдакы хабарлары эшиден бадына гелип, Онуң аягына йыкылды. ²⁶ Ол аялың аслы Сирияның Финикия үлкесинден болуп, ол яхуды дәлди. Ол гызындан арвах-жыны ковуп чыкармагыны сорап, Иса ялбарды. ²⁷ Иса

^a **7:8** Кәбир голязмаларда *кәседир гап-чанақлары ювуп тәмизлемек ялы көп ишлер эдил* диен жүмле хем бар.

^b **7:11-12** Еврей адатына гөрә, адамлар Худай үчин садака бержек пулуны «корбан» дийип атландырыпдылар. Бу пулы машгаланың мэтәчликлери үчин уланмак гадаганды.

⁶ **7:15** Кәбир голязмаларда 16-нжы аят душ гелйәр: *Эшитмәге гулагы бар адам эшитсин!*

² **7:24** Кәбир голязмаларда *Сур ве Сидон шәхерлериңиң*.

она: «Гой, өңүрти чагалар дойсун. Чагаларың чөрегини алып, итлере зыңмак догры дэлдир» дийди. ²⁸Аял хем: «Хава, Агам! Йөне итлер хем чагаларың сачак башында дөкен чөрек овунтыкларындан иййэндир» дийди. ²⁹Иса она: «Бу сөзүң үчин, бар, гидибер, арвах-жын сениң гызындан чыкды» дийди. ³⁰Аял өйүне баранда, гызының арвах-жындан халас болуп, дүшегинде ятаныны гөрди.

Иса кер адама шына берйэр

³¹Онсоң Иса Сур ве Сидон этрапларындан гайдып, Декаполис себитлериниң үсти билен Желиле көлүне гелди. ³²Исаның янына кер хем пелтек бир адамы гетирип, онуң башына элини гоймагыны сорап, Оңа ялбардылар. ³³Иса ол адамы мэхеллениң ичинден бир чете чыкарып, бармакларыны онуң гулакларына сокды, түйкүрип, онуң дилине элини дегирди. ³⁴Онсоң гөге бакып, улудан демини алды-да: «Эффата!», ягны «Ачыл» дийди. ³⁵Яңкы адамың гулаклары шобада ачылып, дили дүрс геплемэге башлады. ³⁶Иса муны гөренлере бу барада хич киме айтмазлыгы табырды. Эмма Ол нэче көп табырса, олар бу хабары шонча-да көп яйратдылар. ³⁷Халк чакданаша геңиргенишип: «Ол эхли задың хөтдесинден гелйэр, хатда керлериң гулагыны, лалларың дилини ачяр» дийишйэрди.

8-нжи бап

Иса дөрт муң адамы доюряр (Матта 15:32-39)

¹Шол гүнлер ене бир улы мэхелле йыгнанды. Оларың иймэге хич

затлары болмансон, Иса шэгиртлерини янына чагырып, олар: ²«Бу мэхеллэ хайпым гелйэр! Булар үч гүн бэри Мениң янымда, иймэге хем хич затлары өк. ³Булары өйлерине ач гойберсем, ёлда ысгындан гачарлар. Оларың кэбири узак ерден гелипдир» дийди. ⁴Шэгиртлери Ондан: «Бу чөлүкде олары дойрар ялы чөреги ниреден тапып боларка?» дийип соралдылар. ⁵Иса: «Нэче чөрегиңиз бар?» дийип, оларың өзлеринден соралды. Олар: «Еди саны» дийип жогап бердилер. ⁶Онсоң Иса мэхеллэ ерде отурмагы буюрды. Еди чөреги алып, шүкүр эденинен соң, бөлүшдирди-де, пайламак үчин шэгиртлерине берди. Олар хем булары мэхеллэ пайладылар. ⁷Оларың бираз балыклары хем барды. Иса шүкүр эденинен соң, олары хем пайламагы буюрды. ⁸Хеммелер ийип дойдулар, артып галан бөлеклери йыгнап, еди себеди долдурдылар. ⁹Иенлер дөрт мүнө голай адамды. Онсоң Иса олары угратды. ¹⁰Өзи болса дессине шэгиртлери билен гайыга мүнүп, Далманута себитлерине гитди.

Фарисейлериң ве Хиродың хамырмаясындан эгэ болуң! (Матта 16:1-12)

¹¹Фарисейлер гелип, Иса билен жеделлешмэге башладылар. Оны сынажак болуп, гөкден бир гудратлы алапат гөркездегини талап этдилер. ¹²Ол хем ах чекип: «Нэме үчин бу несил алапат талап эдйэр? Сизе догрусыны айдярын, бу несле хич бир алапат гөркезилжек дэлдир» дийди. ¹³Иса оларың янындан гитди ве ене гайыга мүнүп, бейлеки кенара гечди. ¹⁴Шэгиртлери чөрек алмагы унудан

экенлер. Гайыкда янларында дине еке же чөрөк барды. ¹⁵Иса олар: «Хүшгәр болуң! Фарисейлер билен Хиродың хамырмаясындан эгә болуң» дийип, дуйдурыш берди. ¹⁶Олар болса өзара чекелешип: «Иса муны бизиң чөрегимизиң ёкдугы үчин айдяр» дийиш-йәрдилер. ¹⁷Иса оларың нәме дийиш-йәндиклерини билип, олардан: «Нәме үчин чөрегимиз ёк дийшип чекелеш-йәрсиниз? Сизиң энтегем акылыңыз етенокмы, дүшүнмейәрсинизми? Йүрегиңиз шейле гатымы? ¹⁸Гөзли болуп, гөрмейәрсинизми? Гулаклы болуп, эшитмейәрсинизми? Болуп гечен затлар ядыңызга дүшмейәрми? ¹⁹Мен бәш чөреги бәш мүң адама бөлүп пайланымда, галан дөвүмлерден нәче себет долдурыпдыңыз?» дийип сорады. Олар: «Он ики» дийип жогап бердилер. ²⁰Иса ене: «Еди чөреги дөрт мүң адама бөлүп пайланымда, артып галаны нәче себет болупды?» дийип сорады. Олар: «Еди» дийдилер. ²¹Шонда Иса олар: «Энтег хем дүшүнмейәрсинизми?» дийди.

Иса көр адамы сагалдыр

²²Онсоң Иса билен шәгиртлери Бетсайда гелдилер. Ол ерде Исаның янына бир көр адамы гетирдилер ве оңа элини дегирмегини сорап, Оңа ялбардылар. ²³Иса көр адамың элинден тутуп, оны обаның дашына чыкарды. Иса оңуң гөзлерине түйкүрип, эллерини оңуң башына гоюп: «Бир зат гөйәрсинизми?» дийип сорады. ²⁴Көр башыны галдырып: «Адамлары гөйәрин, олар йөрәп барян агачлар ялы болуп гөрүнйәр» дийди. ²⁵Иса ене-де эллерини оңуң гөзлерине гоиды. Көр

чинерилип серетди, шыпа тапып, барзады айдың гөрди. ²⁶Иса: «Оба гирме^а» дийип, оны өйүне иберди.

Петрус Исаның Месихдигини ыкпар эйдәр

(Матта 16:13-20; Лука 9:18-21)

²⁷Иса шәгиртлери билен Кайсария-Филип шәхериниң голайындакы обалара гитди. Ёлда Иса шәгиртлеринден: «Адамлар Маңа ким диййәрлер?» дийип сорады. ²⁸Шәгиртлери: «Кәбирлери Яхя чүмдүрижи, кәбирлери Ыляс, башга бирлери-де – пыгамберлерден бири диййәрлер» дийип жогап бердилер. ²⁹Иса олардан: «Сиз Маңа ким диййәрсиниз?» дийип сорады. Петрус: «Сен Месихсиң» дийип жогап берди. ³⁰Шонда Иса оларга Өзи хакында хич киме хич зат айтмазлыгы табшырды.

Иса өлүп дирелжегини өңүнден айдяр

(Матта 16:21-28; Лука 9:22-27)

³¹Онсоң Иса шәгиртлерине Ынсан Оглуның көп гөргүлөр гөрмелидиги, яшулулар, ёлбашчы руханылар, Төврат мугаллымлар тарапындан рет эдилмелидиги, өлдүрилмелидиги ве үч гүнден соң дирелмелидиги хакында өвретмәге башлады. ³²Ол бу сөзлери ачык айтды. Петрус болса Оны бир чете чекип, Онуң айданларына гаршы чыкмага башлады. ³³Эмма Иса өврүлип, шәгиртлерине серетди ве Петруса: «Чекил өңүмден, шейтан! Сен Худайың ишлерини дөл-де, ынсан ишлери хакда ойланярсың» дийип кәеди. ³⁴Иса шәгиртлери биле бирликде мәхелләни-де янына

^а 8:26 Кәбир голязмаларда муны обада хич киме айтма диен жүмле хем бар.

чагырып, олар шейле дийди: «Ким Мениң ызыма эермек ислейэн болса, өзүни инкэр этсин-де, хачыны алып ызыма дүшсүн. ³⁵Ким жаныны халас этмек ислесе, оны йитирер, йөне ким жаныны Мениң ве Хош Хабарың угрунда йитирсе, оны халас эдер. ³⁶Ынсан тутуш дүниэни газаныбам, жанындан махрум болса, оңа нэме пейдасы бар? ³⁷Ынсан өз жанына дерек нэме берип билер? ³⁸Бу бивепа, гүнэкэр неслиц арасында ким Менден ве Мениң сөзлеримден утанса, Ынсан Оглы-да Атасының шөхратында мукаддес перишделери билен гелен махалы ондан утанар».

9-нжы бап

¹Иса олара шейле дийди: «Сизе догрусыны айдярын: бу ерде дуранларың кэбири Худайың Шалыгының гудрат билен гелйэнини гөрмезден өлмезлер».

Исаның кешби үйтгейэр

(*Матта 17:1-13; Лука 9:28-36*)

²Алты гүнден соң Иса янына диңе Петрусы, Якубы ве Ёханнаны алып, бир бейик дагың үстүне чыкды. Шол ерде оларың гөзүниң алнында Онуң кешби үйтгеди. ³Онуң эгинбашы гөзүңи гамашдырып барян ап-ак реңке өврүлди велин, ер йүзүнде хич ким оны бейле агардып билжек дәлди. ⁴Шонда шәгиртлере Ыляс билен Муса гөрүнди. Олар Иса билен геплешип дурдулар. ⁵Петрус Иса: «Мугаллым! Бизе бу ерде болмак якымлы, гел, үч чадыр дикели: бири – Саңа, бири – Муса, бири – Ыляса» дийди. ⁶Гаты горкандыклары үчин, Петрус нэме дийэнини өзи хем биленокды. ⁷Шол вагт бир булут гелип, оларың

үстүни өртди. Булутдан: «Бу Мениң сөвер Оглумдыр! Оңа гулак асың» диен бир оваз гелди. ⁸Бирденкэ шәгиртлер даш-төверегине серетдилер, эмма өз янларында Исадан башга хич киме гөзлери дүшмеди. ⁹Онсоң дагдан инип гелйэркәлер, Иса олара Ынсан Оглы өлүмден дирелйәнчө, бу гөрөн затларыны хич киме айтмазлыгы буюрды. ¹⁰Шәгиртлер Онуң бу сөзүни йүреклеринде саклап, өлүмден дирелмегиң нэме аңладяндыгы барада бири-бирлеринден соралярдылар. ¹¹Олар Исадан: «Нэме үчин Төврат мугаллымлары өнүрти Ыляс гелмелидир диййэрлер?» дийип сорадылар. ¹²Иса хем олара: «Догрудан-да, өнүрти Ыляс гелип, әхли зады дүзетмели. Эмма Ынсан Оглуның көп гөргү гөрүп, рет эдилмелидиги хакында хем язылан ахырын. ¹³Мен сизе шуны айдярын: Ыляс бирвагт гелди ве ол хакда язылышы ялы, оңа ислән затларыны этдилер» дийди.

Иса арвах-жын эелән огланы сагалдяр

(*Матта 17:14-23; Лука 9:37-45*)

¹⁴Олар бейлеки шәгиртлериң янына геленлеринде, оларың дашына үйшүп дуран улы мэхелләни гөрдүлер. Төврат мугаллымларың кэбири шәгиртлер билен жеделлешип дурды. ¹⁵Тутуш мэхелле Исаны гөрөн бадына, гең галды ве хеммелер дессине ылгашып гелип, Оңа салам бердилер. ¹⁶Иса адамлардан: «Булар билен нэме хакда жеделлешйәрсиниң?» дийип сорады. ¹⁷Мэхелләниң ичинден бири Оңа: «Мугаллым! Сениң яныңа оглумы гетирдим. Арвах-жын ол геплемез ялы, онуң дилини баглады. ¹⁸Арвах-жын оны тутанда ере уряр. Оглан агзыны

көпүржикледип, дишлерини гыжырдадып гатап галяр. Сениң шәгиртлеринден оглумдан арвах-жыны ковуп чыкармакларыны хайыш этдим, йөне олар башармады» дийип жогап берди. ¹⁹Иса олар: «Эй, имансыз несил, Мен хачана ченли сизиң билен болайын? Хачана ченли сизе чыдайын? Огланы Мениң яныма гетириң» дийди. ²⁰Олар оны Исаның янына гетирдилер. Арвах-жын Исаны гөрөн бадына, огланы гаты силтерледи. Оглан ере язылып, агзыны көпүржикледип, тогаланмага башлады. ²¹Иса огланың какасындан: «Мунуң бейле боланына нәче вагт болды?» дийип сорады. Какасы: «Чагалыгындан бәри шейле. ²²Арвах-жын оны хеләклежек болуп, телим гезек ода, сува атды. Гайрат эт-де, башардыгындан көмек эт, бизе хайпың гелсин!» дийди. ²³Иса оңа: «Башардыгындан диймәң нәме? ^aИман эдйән үчин хемме зат мүмкандир!» дийди. ²⁴Шобада огланың какасы аглап: «Иман эдйәрин, имансызлыгымы еңмәге көмек эт!» дийип гыгырды. ²⁵Иса мәхелләниң ылгашып гелйәннини гөрөнде, арвах-жына кәйәп: «Эй, керлик хем лаллык рухы! Саңа буюярын, огланың ичинден чык, оңа гайдып гирме!» дийди. ²⁶Арвах-жын гыгырып, огланы хас бетер силтерледи-де, ондан чыкды. Оглан өлене меңзейәрди, шонун үчин ол ердәкилерин көпүси: «Ол өлди» дийишйәрди. ²⁷Эмма Иса огланың элинден тутуп галдырды, ол хем еринден турды. ²⁸Иса өе гиренден соң, шәгиртлери өзли-өзлерикә Ондан: «Биз нәме үчин

арвах-жыны чыкарып билмедик?» дийип сорадылар. ²⁹Иса олар: «Бу хили арвах-жынлары Худая дога-дилег этмекден ^bбашга хич зат билен чыкарып болян дәлди» дийди.

Иса өлүп дирелжәгенин өңүнден айдя

³⁰Олар ол ерден чыкып, Желиләнең үстүнден гечдилер. Иса өзлериниң ниредедиклерини хич кимиң билмегини ислемайәрди. ³¹Ол шәгиртлерине: «Ынсан Оглы ынсанларың элине берлер, Оны өлдүрерлер, йөне өлдүренлеринден үч гүнден соң, Ол дирелер» дийди. ³²Эмма олар бу сөзлере дүшүнмедилер, сорамага-да горкдулар.

Иң бейик ким?

(*Матта 18:1-5; Лука 9:46-48*)

³³Олар Капернаума бардылар. Өе гиренден соң, Иса олардан: «Ёлда нәме хакда жеделлешйәрдиниз?» дийип сорады. ³⁴Эмма оларың хич биринден сес чыкмады, себәби ёлда бирибирлери билен кимиң иң бейикдиги хакда жеделлешипдилер. ³⁵Иса отурып, Онкилери янына чагырып, олар: «Бири илкинжи болмак ислейән болса, хеммәниң соңкусы хем хызматкәри болмалыдыр» дийди. ³⁶Онсоң бир чаганы алып, оларың ортасында дурузды-да, оны гужаклап, олар: ³⁷«Ким шунуң ялы бир чаганы Мениң адымдан кабул этсе, Мени кабул этдигидир. Ким Мени кабул этсе, Мени дәл-де, Мени Иберени кабул эдйәндир» дийди.

^a **9:23 Башардыгындан диймәң нәме?** – кәбир голязмаларда *Эгер иман этмеги башарсаң.*

^b **9:29 Худая дога-дилег этмекден** – кәбир голязмаларда *дога-дилег өе агыз беклемекден.*

Бизе гаршы болмадык бизиң тарапымыздадыр
(Лука 9:49,50)

³⁸ Ёханна Иса йүзленип: «Мугаллым! Биз Сениң адың билен арвахжынлары чыкарян бир адамы гөрдүк, йөне онуң бизиң билен биле дәлдиги үчин, оны тогтатмак иследик» дийди. ³⁹ Иса: «Оны тогтатмаң! Чүнки Мениң адым билен мугжыза гөркезип, ызысүре Мени яманлап билжек адам ёкдур. ⁴⁰ Ким бизе гаршы болмаса, бизиң тарапымыздадыр. ⁴¹ Месихе баглыдыгыңыз үчин, ким Мениң адым билен сизе бир кәсе сув берсе, сизе догрусыны айдярын, ол асла сылагсыз галмаз» дийди.

Гүнә газандырян затлары ташлаң
(Матта 18:6-9; Лука 17:1,2)

⁴² Иса ене сөзе башлады: «Кимдеким Маңа ынанян бу пес гөвүнлилерден бириниң гүнә этмегине себәп болса, онуң бойнундан улы дегирмен дашы асылып, деңзе зыңланы хас говы болар. ⁴³ Элиң сениң гүнә этмегине себәп болса, оны кес. Голак болуп бакы яшайша говушмак, ики элли болуп довзаха, сөнмез ода зыңылмакдан говудыр. ⁴⁴ Эгер аягың сениң гүнә этмегине себәп болса, оны чап. Саңа чолак болуп яшайша говушмак, ики аяклы болуп довзаха, сөнмез ода зыңылмакдан говудыр. ⁴⁵ Эгер гөзүң

гүнә этмегине себәп болса, оны оюп чыкар. Саңа еке гөзли болуп Худайың Шалыгына гирмек, ики гөзли болуп довзаха зыңылмакдан говудыр. ⁴⁸ Оларың жесетлерини иййән гурт өлмез, олары якян от сөнмез. ⁴⁹ Хеммелер от да дузланар ⁶. ⁵⁰ Дуз говы затдыр, эмма ол өз тагамыны йитирсе, онда оңа нәдип тагам берерсиңиз? Дуз ялы тагамлы болуң, өзара парахатлыкда яшаң».

10-нжы бап

Айрылышмак хақында
(Матта 19:1-12; Лука 16:18)

¹ Иса ол ерден чыкып, Иордан дeryсының аңырсындакы Яхудыя велятына гитди. Онуң дашына ене-де бир топар мәхелле үйшди ве Ол ене-де хемишеки ялы олара өвретмәге дурды. ² Бирнәче фарисей гелип, Оны сынамак үчин: «Бир адамың аялы билен айрылышмагы кануна догры гелйәрми?» дийип сорады. ³ «Муса сизе нәхили буйрук берди?» дийип, Иса оларың өзлеринден сорады. ⁴ Олар: «Муса талак хаты эсасында айрылышмага ыгтыяр берипди» дийдилер. ⁵ Иса олар: «Муса сизе донйүрекдигиңиз үчин бу буйругы язды. ⁶ Аслында Худай ярадылышың башында ынсанлары эркек ве аял эдип яратды. ⁷⁻⁸ Шол себәпден хем эркек ата-энесини ташлап, аялы билен бирлешйәр ве

^a **9:43** Кәбир голязмаларда 44-нжы аят душ гелйәр: *Оларың жесетлерини иййән гурт өлмез, олары якян от сөнмез.*

^b **9:45** Кәбир голязмаларда 46-нжы аят душ гелйәр: *Оларың жесетлерини иййән гурт өлмез, олары якян от сөнмез.*

^c **9:49** Кәбир голязмаларда *ве хемме гурбанлыклар дуз билен дузланар* диен жүмле хем бар.

оларың икиси бир тен боляр. Шейле-ликде, олар инди ики дәл, бир тендир. ⁹Шонуң үчин хем Худайың бирлешдиренини ынсан айырмасын» дийди.

¹⁰Өе геленлеринде, шәгиртлери бу барада ондан ене сорадылар. ¹¹Иса олара: «Аялыны айрып, башга аяла өйленен адам өз аялына гаршы зына эдйәндир. ¹²Аял хем әринден айрылып, башга эркеге барса, өз әрине гаршы зына эдйәндир» дийип жогап берди.

Иса чагалара пата берйәр

(*Матта 19:13-15; Лука 18:15-17*)

¹³Башларына элини гойсун дийип, адамлар чагалары Исаның янына гетирдилер, эмма шәгиртлер муны гөрүп, олара кәдилер. ¹⁴Иса муны гөрөнде, гахары гелди. Ол шәгиртлерине: «Чагалары Мениң яныма гойберин, олары сакламаң. Худайың Шалыгы шулар ялыларыңкыдыр. ¹⁵Сизе догрусыны айдярын, ким Худайың Шалыгыны чага ялы кабул этмесе, ол ере асла гирип билмез» дийди. ¹⁶Ол чагалары гужаклап, башларына элини гоюп, олар пата берди.

Байлык ве бакы яшайыш

(*Матта 19:16-30; Лука 18:18-30*)

¹⁷Иса яңы ёла дүшен махалы бир адам ылгап гелди-де, өңүнде дыза чөкүп, ондан: «Эй, ягшы Мугаллым! Мен бакы яшайшы мирас алмак үчин нәме этмели?» дийип сорады. ¹⁸Иса оңа: «Нәме үчин Маңа ягшы диййәрсин? Еке-тәк Худайдан башга хич ким ягшы дәлди. ¹⁹Сен онуң:

„Адам өлдүрме, зына этме, огурлык этме, ялан шаятлык этме, хич кимиң хақыны ийме, ата-энеңе хормат гой“²⁰ диен табшырыкларыны билйәнсин ахырын» дийип жогап берди. ²⁰Яңкы адам Оңа: «Мен яшлыгымдан бәри буларың барыны бержай эдип гелйәрин» дийди. ²¹Иса оңа сөйгүден долы мәхир билен середип: «Сениң екеже кимиң бар. Гит-де, нәмәң бар болса сатып, гарыплара пайла, шонда гөкде хазынаң болар. Онсоң гелде, Мениң ызыма дүш» дийди. ²²Яшйигит бу сөзи эшидип, тукал болуп гитди, себәби онуң мал-мүлки көпди.

²³Иса төверегине середип, шәгиртлерине: «Бай адамларың Худайың Шалыгына гирмеги нәхили кын!» дийди. ²⁴Шәгиртлер онуң сөзлерине хайран галдылар. Иса ене олара: «Огулларым, Худайың Шалыгына гирмек^а нәхили кын! ²⁵Бир дүйәниң инңәниң гөзүнден гечмеги бай адамың Худайың Шалыгына гирмегинден аңсатдыр» дийди. ²⁶Шәгиртлер чакданаща хайран галып, бирибирлерине: «Онда ким халас болуп билер?» дийишдилер. ²⁷Иса олара середип: «Ынсанлар үчин бу мүмкин дәлди, эмма Худай үчин бейле дәл – Худай үчин әхли зат мүмкинди» дийди. ²⁸Петрус Оңа: «Ине, биз әхли задымызы ташлап, Сениң ызыңа дүшдүк» дийип сөзе башлады. ²⁹Иса: «Сизе догрусыны айдярын, Мениң ве Хош Хабарың хатырасына өйүни, доганларыны, уяларыны, эне-атасыны, чагаларыны я-да мүлк ерлерини ташлабам,

^а **10:24** *Худайың Шалыгына гирмек* – кәбир голязмаларда байлыга бил баглаяңлар үчин Худайың Шалыгына гирмек.

³⁰бу дөвүрде чекжек азаплары билен бирликде, ызына йүз эссе эдип өйлер, доганлар, уялар, эне-аталар, чагалар, мүлк ерлер алмажак адам ёкдур. Гел-жек дөвүрде олар бакы яшайша гов-шарлар. ³¹Эмма илкинжилериң көпү-си соңкулар, соңкуларың көпүси хем илкинжилер болар» дийди.

Иса өлүп дирелжегини ене айдяр
(Матта 20:17-19; Лука 18:31-34)

³²Иса шәгиртлери билен Иерусали-ме тарап ёла дүшди, Ол оларың өң-леринден йөрөп барярды. Шәгирт-лер Иса хайран галярдылар. Исаның ызына дүшүп барян халкы хем горкы гаплап алыпды. Иса ене-де он ики шә-гирдини бир чете чекип, Өз башына гелжек вакалар барада гүррүң бермә-ге башлады: ³³«Ине, Иерусалиме бар-ярсы. Ынсан Оглы ёлбашчы руханы-ларың, Төврат мугаллымларың эли-не табшырылар. Оны өлүме хөкүм эдип, кесеки миллетлере табшырар-лар. ³⁴Оны масгаралап, үстүне түйкү-рерлер, гамчыларлар, соңра өлдүрер-лер, эмма үч гүнден соң^а Ол дирелер».

Якуп билен Ёханнаның дилеги
(Матта 20:20-28)

³⁵Зебедейиң огуллары Якуп би-лен Ёханна Исаның янына барып, Оңа: «Мугаллым! Бизиң Сенден бир дилежек задымыз бар, шоны ерине етирмегиңи ислейәрис» дийдилер. ³⁶Иса олардан: «Сизиң үчин нәме этмегими ислейәрсиңиз?» дийип со-рады. ³⁷Олар хем: «Сен Өз шөхратлы тагтыңда биримизиң сагыңда, бири-мизиң чепиңде отурмагымыза ругсат эт» дийдилер. ³⁸Эмма Иса оlara: «Сиз

нәме дилейәниңизи билмейәрсиңиз. Мениң ичжек хасрат кәсәмден сиз ичип билерсиңизми? Мениң хасра-тыма чүмдүрилип билерсиңизми?» дийди. ³⁹Олар-да: «Хава, билерис!» дийдилер. Иса оlara: «Сиз Мениң ичжек кәсәмден ичерсиңиз. Мениң хасратыма чүмдүрилерсиңиз. ⁴⁰Йө-не сизе сагымда я чепимде отурмага ругсат бермек Мениң элимде дәл. Бу кимлер үчин тайярланан болса, шо-лар үчиндир» дийди. ⁴¹Бейлеки он шәгирт муны эшидип, Якуп билен Ёханна гахарланмага башладылар. ⁴²Иса олары янына чагырып: «Өзү-ңиз билйәрсиңиз, кесеки миллетле-риң арасында баштутан сайылянлар оlara хөкүмдарлык эдйәрлер, ёкары везипелилери-де агалык эдйәрлер. ⁴³Сизиң араңызда бейле болмасын. Араңызда ким үстүн болмак исле-йән болса, бейлекилериң хызмат-кәри болсун. ⁴⁴Ким илкинжи бол-мак ислейән болса, бейлекилериң гу-лы болсун. ⁴⁵Ынсан Оглы хем Өзүне хызмат эдилмеги үчин дәл-де, эйсем, башгалара хызмат этмек үчин, көп-лериң угрунда жаныны гурбан эдип, олары азат этмек үчин гелди» дийди.

Иса көр Бартимейиң гөзлериңи ачяр
(Матта 20:29-34; Лука 18:35-43)

⁴⁶Соңра олар Ерихо шәхерине гел-дилер. Иса шәгиртлери ве улы мәхел-ле билен бу шәхерден чыкып барярка, Тимай оглы Бартимей көр ёлуң гы-расында дилегчилик эдип отырды. ⁴⁷Насыралы Исаның ол ердедигини эшидип: «Эй, Давут Оглы Иса! Маңа рехим эт!» дийип гыгырмага дурды. ⁴⁸Көп адамлар оңа сесиң чыкмасын

^а 10:34 *Үч гүнден соң* – кәбир голязмаларда *үчүленжи гүн*.

дийип кәдилер, эмма ол өңкүден хем гаты сес билен: «Эй, Давут Оглы! Маңа рехим эт!» дийип гыгырды. ⁴⁹Иса аяк чекип: «Оны чагырын» дийди. Көре: «Догумлы бол, тур ериңден, Ол сени чагыряр» дийдилер. ⁵⁰Көр донуны бир яна ташлап турды-да, Исаның янына гелди. ⁵¹Иса ондан: «Сениң үчин нәме этмегиме ислейәрсин?» дийип сорады. Көр адам: «Халыпа, гөзлерим ачылсын!» дийди. ⁵²Иса хем оңа: «Бар, иманың саңа шыпа берди» дийди. Шобада бу адамың гөзлери ачылды. Онсоң ол хем Исаның ызына дүшүп гидиберди.

11-нжи бап

Иса Иерусалиме улы дабара билен гирйәр

(*Матта 21:1-11; Лука 19:28-40; Ёханна 12:12-19*)

¹Иса билен шәгиртлери Иерусалиме голайлап, Зейтун дагының этегиндәки Бейтфаж ве Бейтания геленлеринде, Иса ики шәгирдини ёллап, олара: ²«Өңүниздәки оба барын. Оба гирен ериңизде даңылгы дуран тайхар тапарсыңыз, онуң үстүне шу вагта ченли хич ким мүнән дәлдир. Оны чөзүңде, бәри алып гелиң. ³Эгер бири сизден: „Нәме үчин оны чөзйәрсиниз?“ дийип сораса, оңа: „Бу тайхар Реббе герек, оны басым ызына иберер“ дийип айдын» дийди. ⁴Шәгиртлер гитдилер ве көчеде бир гапының агзында даңылгы дуран тайхары тапып, оны чөздүләр. ⁵Ол ерде дуран бирнәче киши олара: «Нәме үчин тайхары чөзйәрсиниз?» дийип сорадылар. ⁶Олар-да Исаның айданыны айтдылар. Онсоң яңкы

адамлар олары гойбердилер. ⁷Тайхары Исаның янына гетирип, донларыны онуң үстүне атдылар, Иса-да тайхара мүнди. ⁸Көп адамлар донларыны, кәбирлери-де агачлардан шаха кесип, ёла дүшедилер. ⁹Өңден барянарлар ве ыздан гелйәнлер: «Худая өвгүләр болсун! Реббин адындан Гелйәне алкыш болсун! ¹⁰Атамыз Давудың голайлан патышалыгы гутлы болсун, гөкләрде алкыш!» дийип гыгырышярдылар.

¹¹Иса Иерусалиме барып, ыбадатхана гирди. Даш-төвөрегиндәки әхли затлары гөзден гечирди. Соңра гүн гижигип баряндыгы үчин, он ики шәгирди билен билеликте Бейтания гитди.

Инжир агажына гаргыш

(*Матта 21:18,19*)

¹²Эртеси гүн Бейтаниядан чыкканында, Иса ажыкды. ¹³Узагракда гүр япраклы бир инжир агажына гөзи дүшенде, ондан инжир тапмазмыкам дийип, агажа тарап йөреди. Онуң янына геленде, ондан япракдан башга хич зат тапмады, себәби инжир мөвсүми дәлди. ¹⁴Иса агажа: «Гой, мундан бейләк сенден хич ким миве иймесин!» дийди. Шәгиртлери хем муны эшитдилер.

Иса сатыжылары

ыбадатханадан ковяр

(*Матта 21:12-17; Лука 19:45-48; Ёханна 2:13-22*)

¹⁵Соңра олар Иерусалиме гелдилер. Иса ыбадатхананың ховлусына гирип, ол ердәки сатыжылары, алыжылары ковамга башлады. Пул чалышянарның текжелерини, кепдери сатянарның отургычларыны дүндәрди.

¹⁶Хич киме ыбадатхананың ховлу-сындан гош гатнатмага ругсат этме-ди. ¹⁷Иса олара өвретмек билен: «„Ме-ниң өйүм әхли миллетлер үчин ыба-дат өйи дийлип атландырылар“ дийип язылгы дәлми нәме? Эмма сиз муны гаракчыларың сүренине өврүпси-ңиз» дийди. ¹⁸Муны эшиден ёлбаш-чы руханылар билен Төврат мугал-лымлары Исаны өлдүрмегиң күйүне дүшдүлөр. Олар Исадан горкярды-лар, себәби тутуш халк Исаның таг-лыматына хайран галярды. ¹⁹Агшам дүшенде, Иса билен шәгиртлери шә-херден чыкып гитдилер.

Инжир агажындан алынмалы сапак
(Матта 21:20-22)

²⁰Ир сәхер билен гечип баряркалар, олар шол инжир агажының көки би-лен гурандыгыны гөрдүлөр. ²¹Петрус болуп гечен ваканы ятлап: «Мугаллым, серет! Сениң гарган инжир агажың гу-рапдыр» дийди. ²²Иса олара шейле жо-гап берди: «Худая иман эдиң. ²³Сизе догрусыны айдярын, ким йүрегинде шүбхә ёл бермән, диййәниниң болжак-дыгына иман эдип, шу дага: „Гөтерил-де, деңзе зыңыл“ дийсе-де, онуң дие-ни болар. ²⁴Шонуң үчин сизе диййә-рин: дога-дилег эдип, Худайдан соран хер бир задыңызы эййәм аландыгыңы-за ынаның, ол сизе берлер. ²⁵Худая до-га окамага дуран махалыңыз биринден өйке-кинәңиз бар болса, оны багыш-лаң, шонда гөкдәки Атаңыз хем сизиң языкларыңызы багышлаңар». ^a

Исаның эрк-ыгтыяры барада совал
(Матта 21:23-27; Лука 20:1-8)

²⁷Олар ене Иерусалиме гелдилер. Иса ыбадатхананың ховлусында гез-меләп йөркә, ёлбашчы руханылар, Төврат мугаллымлары ве яшулулар Онуң янына гелип: ²⁸«Сен бу затла-ры хайсы ыгтыяр билен эдйәрсин? Бу ишлери этмәге Саңа ким ыгтыяр бер-ди?» дийип сорадылар. ²⁹Иса-да олара: «Мен хем сизе бир совал бержек. Маңа жогап берсеңиз, сизе бу затлары хай-сы ыгтыяр билен эдйәними айдайын. ³⁰Ханы, Маңа айдың, Яхя чүмдүриш ыгтыярыны ниреден алды? Гөкденми я-да ынсандан?» дийди. ³¹Олар муны өзара маслахатлашмага башладылар: «Эгер Гөкден дийсек, Ол бизе: „Онда нәме үчин оңа ынанмадыңыз?“ дьер. ³²Эмма ынсандан дийсек...»

Олар халкдан горкярдылар, чүнки хеммелер Яхяны хақыкы пыгамбер сайярды. ³³Ахыры олар Иса: «Биз билемзок» дийип жогап бердилер. Иса-да олара: «Менем сизе бу затлары хай-сы ыгтыяр билен эдйәними айтжак дәл» дийди.

12-нжи бап

Үзүмчилик ве кәрәндечилер тымсалы
(Матта 21:33-46; Лука 20:9-19)

¹Соңра Иса олара тымсаллар билен гүррүн бермәге башлады: «Бир адам үзүм багларыны отурдып, дашына ха-ят айлаяр. Шерап ясамак үчин, үзүми

^a **11:25** Кәбир голязмаларда 26-нжы аят душ гелйәр: *Эгер багышламасаңыз, гөкдә-ки Атаңыз хем сизиң гүнәлериңизи багышламаз.*

сыкмага бир чукур газяр ве бир саны гөзегчилик диңини гурыяр. Онсоң үзүмчилигини багбанлара кәрендесине берйәр-де, өзи узак ёла гидйәр. ²Хасыл мөвсүми геленде, ол бир хызматкәрини үзүмиң мивесинден алып гел дийип, кәрендечилериң янына иберйәр. ³Эмма олар оны тутуп енжйәрлер ве бош ковуп гойберйәрлер. ⁴Үзүмчилигиң эси ене башга бир хызматкәрини иберйәр. Олар онуң келлесини ярып, оны масгара эдип иберйәрлер. ⁵Онсоң ене бир хызматкәрини иберйәр, олар муны өлдүрйәрлер. Ол шейдип, энчеме хызматкәрини иберйәр. Буларың-да кәбирини енжип, кәбирини өлдүрйәрлер. ⁶Үзүмчилигиң эсиниң ол ере ибермәге ене бир адамы галяр, ол-да өзүниң еке-тәк сөвер оглуды. Оглумы сыларлар өйдүп, ол иң соңунда кәрендечилериң янына өз оглуны иберйәр. ⁷Эмма кәрендечилер бири-бирлерине: „Мирасдар шудур! Гелиң, шуны өлдүрелиң, мирас бизе галар“ дийишйәрлер. ⁸Оны тутуп өлдүрйәрлер-де, үзүмчиликден дашары ташлаярлар. ⁹Инди үзүмчилигиң эси нәме эдер? Ол гелип, бу кәрендечилери өлдүрер-де, үзүмчилиги башгалара берер. ¹⁰Сиз Мукаддес Язгыдакы:

„Уссаларың рет эден дашы, бинаның бурч дашы болды.

¹¹Муны Реб этди, бу назарымызда тәсин сайылды“

диен сөзлери окамадыңызмы нәме?»

¹²Бу тымсалы өзлерине какдырып айданыны аңан яхудыларың баштуанлары Исаны тутжак болдулар. Йөне халкдан горкуп, Оны галдырып, өз ёлларына гитдилер.

Императорыңкы – императора
(Матта 22:15-22; Лука 20:20-26)

¹³Исаны гепде тутжак болуп, фарисейлериң ве Хиродың тарапдарларының бирнәчесини Онуң янына ибердилер. ¹⁴Олар гелип, Ондан: «Мугаллым! Биз Сениң догручылдыгыңы, хич киме тарапгөйлик этмейәндигиңи билйәрис, себәби Сен адамларың дережесине бакман, Худайың ёлуны хакыкат билен өвредйәрсиң. Ханы айт, императора салгыт төлемек догрумы я-да догры дөл? Төләлими я-да төләли?» дийип сорадылар. ¹⁵Иса оларың икийүзлүдигини билип: «Мени нәме үчин сынаарсыңыз? Маңа күмүш теңнәни бериң, гөрейин» дийди. ¹⁶Олар бир теңне гетирдилер. Иса олардан: «Бу теңнедәки шекил билен язгы кимиңки?» дийип сорады. Олар: «Императорыңкы» дийип жогап бердилер. ¹⁷Иса олар: «Императорыңкыны – императора, Худайыңкыны Худая бериң» дийди. Олар Она хайран галдылар.

Дирелиш барада совал
(Матта 22:23-33; Лука 20:27-40)

¹⁸Өлүмден соң дирелишиң ёкдугыны айдын саддукейлер Исаның янына гелип, Оңа шейле сораг бердилер: ¹⁹«Мугаллым! Муса бизе бир адамың доганы перзентсиз өлүп, ызында аялы галса, доганы онуң аялыны алып, өлен доганының неслини довам этдирмелидир дийип язпыдыр. ²⁰Еди доган барды. Биринжиси бир аяла өйленди, йөне ызында несил галдырман өлди. ²¹Икинжиси хем шол аяла өйленди, ол хем ызында несил

галдырман өлди. Оларың үчүнжиси хем шейле болды. ²²Едиси-де не-сил галдырмады. Олардан соң аял хем өлди. ²³Инди дирелиш гүни бу аял оларың хайсысының аялы болар? Оларың едиси хем оңа өйленипди ахырын». ²⁴Иса оларга шейле жогап берди: «Сиз не Мукаддес Язгылары, не-де Худайың гудратыны билйәрсиниз. Ялңышыңызың себәби хем шунда дәлми? ²⁵Ынсанлар өлүмден диреленде не өйленерлер, не-де дурмуша чыкарлар, олар гөклердәки перишделер ялы боларлар. ²⁶Өлүлериң дирелиши бабатда болса, Мусаның китабындакы янып дуран чалы хакында окамадыңызмы? Худай Муса: „Мен Ыбрайымың, Ысхагың ве Якубың Худайыдырын“ дийди. ²⁷Ол өлүлериң дәл-де, дирилериң Худайыдыр; сиз гаты ялңышярысыңыз».

Иң важып табшырык

(*Матта 22:34-40; Лука 10:25-28*)

²⁸Голая гелип, оларың чекишмелерини эшиден Төврат мугаллымлардан бири Исаның оларга жайдар жогап беренини гөрүп, Ондан: «Хайсы табшырык иң важып табшырык?» дийип сорады. ²⁹Иса: «Иң важып табшырык шудур: эй, ысрайыл халкы, гулак гой. Худайымыз Реб еке-тәк Ребдир. ³⁰Худайыңыз Ребби тутуш йүрегиниз, әхли дүшүнжәңиз хем гүйжүңиз билен жан-тенден сөйүң. ³¹Икинжисиде шудур: якыныңы өзүңи сөйсүң ялы сөй! Булардан улы табшырык болмаз» дийип жогап берди. ³²Ол адам

Оңа: «Сениңки догры, эй, Мугаллым! Сен хакыкаты сөзледиң. Худай еке-тәкдир, Ондан башгасы ёкдур. ³³Оны тутуш йүрегиң хем акылың билен ве әхли гүйжүң билен сөймеклик, якыныңы өзүңи сөйсүң ялы сөймеклик якма гурбанлыкларың, бейлеки гурбанлыкларың хеммесинден хас мөхүмдир» дийди. ³⁴Иса онуң пайхаслы жогап беренини гөрүп: «Сен Худайың Шалыгындан узакда дәлсин» дийди. Шондан соң Оңа мундан артык сораг бермәге хич ким милт этмедди.

Месих кимиң Оглы?

(*Матта 22:41-46; Лука 20:41-44*)

³⁵Иса ыбадатханада халка өвредип отырка, оларга шейле дийди: «Төврат мугаллымлары Месихе нәдип Давудың оглы диййәрлер? ³⁶Давудың өзи Мукаддес Рухдан ылхам алып, шейле дийипдир:

„Худай Реббиме ^a шейле сөзледи:

‘Душманларыңы аяк астына саянчам,

Мениң сагымда отур’“.

³⁷Давудың өзи Месихе Реб диййән болса, Ол нәхили Давудың оглы боляр?»

Улы мәхелле Оны хезил эдип диңлейәрди.

Иса икийүзли Төврат мугаллымлары язгаряр

(*Матта 23:1-36; Лука 20:45-47*)

³⁸Иса халка шейле өвүт берди: «Төврат мугаллымлардан эгә болуң! Олар узын дон гейип гезмеги, базарларда

^a **12:36 Реб** – Зебурда бу сөз *реб* болуп, патыша йүзлениленде уланылды, бу ерде болса *Реб* Месихе дегишли.

өзлерине салам берилмегини, ³⁹синагогаларда баш күрсүлери, мейлислерде төри халаяндырлар. ⁴⁰Олар дул аялларың өйлерини талап, гөз үчин узын-узун догалар окан боляндырлар. Шейле адамлар иң агыр жеза сезевар боларлар».

Дул аялың садакасы

(Лука 21:1-4)

⁴¹Иса садака гутусының гаршысында отуруп, оңа пул атян халкы сынлаярды. Энчеме бай адамлар гута көп пул атдылар. ⁴²Бир гарып дул аял гелип, гута ики шай атды. ⁴³Иса шәгиртлерини янына чагырып, олар: «Сизе догрусыны айдярын, бу гарып дул аял гута хеммелерден кән пул атды. ⁴⁴Бейлекилер өзлеринден артаныны атдылар, йөне бу хатын гарыплығына гарамаздан, элиндәки әхли чөрек пулуны атды» дийди.

13-нжи бап

Ынсан Оглуның гелйәниниң алааматлары

(Матта 24:1-31; Лука 21:5-28)

¹Иса ыбадатхананың ховлусындан чыкканда, шәгиртлериниң бири Оңа: «Мугаллым! Серет, не ажап дашлар, не ажап биналар!» дийди. ²Иса оңа: «Бу бейик биналары гөрийәңми? Бу ерде даш үстүнде даш галмаз, хеммеси вейран болар» дийди.

³Соңра Иса ыбадатхананың гаршысындакы Зейтун дагында отырка, Петрус, Якуп, Ёханна ве Андрыс дагы екеликде Ондан: ⁴«Бизе айтсана, бу затлар хачан болар? Бу затларың амала ашяндыгыны гөркезийән нәхи-

ли алаамат болар?» дийип сорадылар. ⁵Онсоң Иса олара шейле дүшүндирмәге башлады: «Әгә болуң, хич ким сизи алдаймасын! ⁶Көплер Мениң адым билен гелип: „Мен – Шолдурын“ дийип, энчеме адамлары алдарлар. ⁷Сиз уруш турандыгы ве уруш барадакы мыш-мышлары эшидениңизде горкмаң. Булар болмалыдыр, йөне энтек соңы дәлдир. ⁸Чүнки миллет миллете, патышалык патышалыга гаршы чыкар. Айры-айры ерлерде ер титремелер, ачлыклар йүзе чыкар. Булар бургуларың башлангыжыдыр. ⁹Эмма сиз өзүңизден хабардар болуң! Адамлар сизи ерли казыете табшырарлар, синагогаларда енжерлер. Мен себәпли сиз хөкүмдарларың, патышаларың өңүнде дурарсыңыз ве олар шаятлык эдерсиңиз. ¹⁰Хош Хабар илки билен әхли миллетлере вагыз эдилмелидир. ¹¹Сизи туссаг эдип, казыете табшыранларында, нәме дийжегиңизи өңүнден гайгы этмәң, шол пурсатда сизе нәме берилсе, шоны гепләң. Чүнки геплейән сиз дәл-де, Мукаддес Рухдур. ¹²Доган доганыны, ата чагасыны өлүме табшырар. Чагалар хем эне-аталарына гаршы чыкып, олары өлдүрдерлер. ¹³Мен себәпли хеммелер сизи йигренер, эмма соңуна ченли чыдан халас болар. ¹⁴Вейранчылык гетирйән йигренжи задың дурмалы дәл ерде дураныны гөрениңизде, гой, Яхудыядакылар даглара гачсын. Хава, Даныел пыгамбеиң айданларына догры дүшүнсин. ¹⁵Үчекдәки адам бир зат алмак үчин ашак дүшүп, өе гирмесин. ¹⁶Экин мейданындакылар донуны алмак үчин ызына гелмесин. ¹⁷Ол гүнлерде гөврели аялларың ве

чага эмдирийэнлериң дат гүнүне!¹⁸ Сиз бу вака гышда болмасын дийип дилег эдиң.¹⁹ Чүнки ол гүнлерде шейле бир элхенч мушакгатлар болар велин, Худайың ярадан дүнийэсиниң башындан тә шу вагта ченли мунуң ялы зат болан дөлдир, хич хачан болмазам.²⁰ Реб ол гүнлери гысгалтмадык болса, онда хич ким халас болмазды. Эмма Реб Өз сайланларының хатырасына ол гүнлери гысгалтды.²¹ Шонда кимдир бири сизе: „Ине, Месих бу ерде“ я-да „Анха, ол ерде“ дийсе, ынанмаң.²² Чүнки галп месихлер ве галп пыгамберлер дөрөп, мүмкин болдугыча сайланлары-да аздыржак болуп, аламатлардыр мугжызалар гөркезерлер.²³ Эгә болуң! Мен хемме зады сизе өңүндөн айтдым.

²⁴ Эмма шол гүнлерде мушакгатлыклардан соңра, Гүн гаралар, Ай нуруны сачмаз.²⁵ Ыылдызлар гөкден гачар, асман жисимлери лерзана гелер.²⁶ Шонда Ынсан Оглуның бейик гудрата ве шөхрата бесленип, булутларда гелйәннени гөрерлер.²⁷ Шонда Ол перишделери ёллап, Өз сайланларыны чар тарапдан, ериң ужундан тә гөгүң ужуна ченли йыгнар.

Инжір агажыңдан алынмалы сапак

(Матта 24:32-35; Лука 21:29-33)

²⁸ Инжір агажыңдан сапак алың: онуң шахалары юмшап, япрак чыкаран махалы томсуң голайландыгыны билйәрсиңиз.²⁹ Шонуң ялы-да, бу затларың боляныны гөрениңизде, Ынсан Оглуның голай гелендигини, гапының агзындадыгыны билиң.³⁰ Сизе догрусыны айдярын, бу затларың әхлиси болянча, бу несил дүнийәден өт-

мез.³¹ Асман билен ер өтер, эмма Мениң сөзлерим асла өтмез.

Билинмейән гүн ве сагат
(Матта 24:36-44)

³² Эмма ол гүни хем сагады хич ким билйән дөлдир, не гөкдәки перишделер, не-де Огул билйәндир, дине Ата билйәндир.³³ Хүшгәр болуң, оя болуң!^a Сиз ол вагтың хачан гелжекдигини билйән дөлсиңиз.³⁴ Бу бир узак ёла чыкан адам ялыдыр. Ол өйүндөн чыкып барярка, хызматкәрлерине ыгтыяр берер, хер хайсына бир иш табшырар. Гапыдакы гаравула болса оя болмагы буйрар.³⁵ Шонуң үчин оя болуң, себәби сиз өй эсиниң агшаммы, яры гижеми, хораз гыгырандамы, гүн догандамы – хачан гелжегини билмейәрсиниз.³⁶ Ол дуйдансыз гелип, укуда үстүңизи басаймасын.³⁷ Сизе айдяңларымы хеммелере-де айдярын: оя болуң!»

14-нжи бап

Исаны өлдүрмек барада дилдүвшүк
(Матта 26:1-5; Лука 22:1,2; Ёханна 11:45-53)

¹ Песах ве Петир байрамына ики гүн галыпды. Ёлбашчы руханылар, Төврат мугаллымлары Исаны хиле билен тутуп, өлдүрмегин ёлуны агтарярдылар.² Йөне велин бири-бирлерине: «Байрам гүнлеринде дөл, халк галмагал турзаймасын» дийишйәрдилер.

Бир аял Исаның башына яг гуйяр
(Матта 26:6-13; Ёханна 12:1-8)

³ Иса Бейтанияда дери кеселли Симуның өйүнде сачак башында отырка,

^a 13:33 Кәбир голязмаларда дога-дилег эдиң диен сөзлер хем бар.

бир аял агзы япык чүйшеде гыммат-баха сап-арасса нарды алып гелди. Аял чүйшәнің дыкысыны ачып, ягы Онуң башына гуйды. ⁴Кәбирлери гахарланып, бири-бирлерине: «Нәме үчин бу яг исрип эдилди? ⁵Муны бир йыллык иш хақына ^a барабар пула сатып, гарыплара пайлап боларды ахыры» дийшип, аяла игендилер. ⁶Эмма Иса олара: «Начары өз гүнүне гоюң! Нәме үчин оны ынжадырсыңыз? Ол Мениң үчин ажайып иш этди. ⁷Гарыплар хемише сизиң яныңыздадыр, олар а ислән махалыңыз ягшылык эдип билерсиңиз, эмма Мен хемише яныңызда болмарын. ⁸Бу аял элинде барыны этди, ол бедениме атыр ыслы яг гуяп, Мени жайламага өңүнден тайярлады. ⁹Сизе догрусыны айдярын, Хош Хабар дүнйәнің ниресинде вагыз эдилсе, бу аялың эдени-де шол ерде ятланар» дийди.

Юдасың хайынлыгы

(Матта 26:14-16; Лука 22:3-6)

¹⁰Соңра Онкилерден Юдас Искариот диен бири Иса дөнүклик этмек үчин, ёлбашчы руханыларың янына гитди. ¹¹Олар муны эшидип бегендилер, оңа пул бермәге сөз бердилер. Ол Исаны олара табшырмак үчин, аматлы пурсат пейләп гезди.

Иса шәгиртлери билен Песах байрамыны беллейәр

(Матта 26:17-30;

Лука 22:7-23; Ёханна 13:21-30;

1 Коринтослылар 11:23-25)

¹²Песах жанлысының союлян гүни, ягы Петир байрамының илкинжи

гүни шәгиртлери Исадан: «Сениң үчин Песах нахарыны ниреде тайярламагымызы ислейәрсиң?» дийип сорадылар. ¹³Иса шәгиртлериниң икисини ёллап, олара: «Шәхере барың, күйзе билен сув алып барян бир адама саташарсыңыз, шонуң ызына дүшүп гидиң. ¹⁴Ол нирә барып гирсе, шол өйүң эсине: „Мугаллым сенден шәгиртлерим билен Песах нахарыны иер ялы, Мениң мыхман отагым ниреде дийип сораяр“ дийиң. ¹⁵Ол хем ёкаркы гатда дүшелги, тайяр гиң бир отагы гөркезер. Шол ерде тайярлык гөрүң» дийди. ¹⁶Шәгиртлер ёла дүшүп, шәхере гитдилер ве әхли зады Исаның айдышы ялы тапып, Песах нахарыны тайярладылар. ¹⁷Агшам Иса Онкилер билен биле гелди. ¹⁸Сачак башында нахар ийип отыркалар, Ол: «Сизе догрусыны айдярын, сизден бири, Мениң билен нахар ийип отуран бириңиз Маңа хайынлык эдер» дийди. ¹⁹Олар хем тукатланып, ызлы-ызына Ондан: «Мен бир дәлми?» дийип сорамага башладылар. ²⁰Иса олара: «Ол Онкилерден бири, Мениң билен биле оқара чөрөк батырып отураның бири. ²¹Хава, Ынсан Оглы Өзи хақда язылышы ялы жан берер, эмма Ынсан Оглуна хайынлык эдениң халына вай! Ол адам энеден догулмадык болса, онуң үчин хас оңат боларды» дийди. ²²Нахарланып отыркалар, Иса элине чөрөк алып шүкүр этди ве оны дөвүп, шәгиртлерине берди-де: «Алың, бу Мениң беденимдир» дийди. ²³Онсоң шераплы кәсәни алып, шүкүр эдениңден соң, олара берди, хеммеси ондан

^a 14:5 *Бир йыллык иш хақына барабар пул* – грекче үч йүз динар. Бир динар бир гүнлүк иш хақына деңдир.

ичди. ²⁴Сонра Иса олара: «Бу Мениң көп адамлар үчин дөкүлйән эхт^а ганымдыр. ²⁵Сизе догрусыны айдярын: Худайың Шалыгында тәзесини ичжек гүнүме ченли шерабы гайтадан ичмерин» дийди. ²⁶Олар Худая өвги сеналарыны айданларындан соң, Зейтун дагына чыкдылар.

Иса Петрусың инкәр этжәкдигини айдяр

²⁷Иса шәгиртлерине: «Сизиң хеммәңиз Менден эл чекерсиңиз, себәби „Чопаны уарын, гоюнлар даргап гидер“ дийип язылгыдыр. ²⁸Эмма Мен диреленимден соң, сизден өң Желилә барарын» дийди. ²⁹Петрус Оңа: «Хеммелер Сенден йүз өвүрсе-де, мен бейле этмерин» дийди. ³⁰Иса оңа: «Саңа догрусыны айдярын: эдил шу гиже хораз ики гезек гыгырянча, сен Мени үч гезек инкәр эдерсиң» дийди. ³¹Эмма Петрус жаныгып: «Мен Сениң билен өлмели болсам-да, Сени асла инкәр этмерин» дийди. Шәгиртлерин хеммеси-де шейле дийдилер.

Гетсемани багында

(Матта 26:36-46; Лука 22:39-46)

³²Олар Гетсемани диен бир ере гелдилер. Иса шәгиртлерине: «Мен Худая дилег эдип гелйәнчәм, сиз шу ерде отурың» дийди. ³³Иса Петрусы, Якубы ве Ёханнаны янына алды. Иса ажы хасрат чекип, гайгыланмага башлады. ³⁴Олара: «Мениң жаным өлер ялы тукат. Сиз бу ерде галың ве оя болуң» дийди. ³⁵Иса бираз өңе

йөрәнден соң, ере йүзин дүшүп, шу айылганч пурсадың мүмкин болса, Өзүнден сова гечмегини дилег этди. ³⁶Ол: «Абба^б, Атам, Сен хемме зады башарярысың. Бу хасрат кәсесини Менден сова гечир, йөне Мениң ислегим дәл, Сениң ислегин амала ашсын» дийди. ³⁷Иса гайдып геленде, шәгиртлери уклап ятан экенлер. Иса Петруса: «Уклап ятырсыңмы? Бир сагат-да оя болуп билмединми? ³⁸Оя болуң, сынага дүшмез ялы дилег эдин. Рух гайратлыдыр, йөне беден эжиздир» дийди. ³⁹Иса ене гидип, шол өңки сөзлери айдып дилег этди. ⁴⁰Ызына гайдып геленде, шәгиртлери ене уклап ятан экенлер, себәби оларын гөзлери бүрлүп дурды. Олар Оңа нәме дийжеклерини билмедилер. ⁴¹Иса үчүнжи гезек гелип, олара: «Сиз хенизем уклап ятырсыңызмы? Дынжыңызы алярсыңызмы? Болды, пурсат гелди, Ынсан Оглы гүнәкәрлериң элине берилйәр. ⁴²Туруң, гиделиң. Анха, Маңа хайынлык эден голайлады» дийди.

Иса тутуляр

(Матта 26:47-56; Лука 22:47-53; Ёханна 18:3-12)

⁴³Иса хениз гепләп дурка, Онкилериң бири болан Юдас пейда болды. Онуң янында ёлбашчы руханылар, Төврат мугаллымлары ве яшулулар тарапындан иберилен гылычлы, таяклы бир мәхелле барды. ⁴⁴Иса хайынлык эден Юдас олар билен: «Мен ки ми өпсем, Иса Шолдур. Оны тутуң-да,

^а 14:24 *Әхт* – кәбир голязмаларда *тәзе Әхт*.

^б 14:36 *Абба* – арамейче бу сөз *Атам* диймеги анладяр.

гораг астында алып гидиң» дийип геплешипди. ⁴⁵Ол геле-гелмәне Исаның янына барды-да: «Мугаллым!» дийип, Оны өпди. ⁴⁶Онсоң адамлар Исаны тутуп, эле салдылар. ⁴⁷Исаның янында дуранларың бири гылыжыны сырып, баш руханының хызматкәрини уруп, онуң гулагыны кесди. ⁴⁸Иса олар: «Нәме үчин бир гозгалаңчының гаршысына чыкан ялы, Мени тутмак үчин гылычлы хем тажкы гелипсиңиз? ⁴⁹Хер гүн ыбадатханада араңызда болуп, адамлара өвредйәрдим, шонда Мени тутмандыңыз. Йөне, гой, Мукаддес Язгылар бержай болсун» дийди. ⁵⁰Шонда шәгиртлериң хеммеси Исаны ташлап гачып гитдилер. ⁵¹⁻⁵²Ялаңач беденини япынжа билен өртен бир яш йигит Исаның ызына дүшүп барярдды. Эсгерлер оны хем тутдулар, эмма ол япынжасыны ташлап, ялаңач халда олардан гачып гитди.

Иса межлесиң өнүнде

(*Матта 26:57-68; Лука 22:54,55,63-71; Ёханна 18:13,14,19-24*)

⁵³Исаны баш руханының янына гетирдилер. Әхли ёлбашчы руханылар, яшулулар ве Төврат мугаллымлары ол ере йыгнаныпдылар. ⁵⁴Петрус баш руханының ховлусына ченли гара гөрнүмден Исаның ызына дүшүп гитди. Ол хем сакчылар билен биле ховлуда ода чоюнып отырды. ⁵⁵Ёлбашчы руханылар ве ёкары межлис Иса өлүм жезасыны бермек үчин, Оңа гаршы субутнама агтардылар, йөне тапып билмедилер. ⁵⁶Көплер Оңа гаршы ялан шаятлык берселер-де, оларың шаятлыгы бир чыкмады. ⁵⁷Онсоң кәбирлери туруп, Оңа гаршы ялан шаятлык берип: ⁵⁸«Биз

Онуң: „Мен ынсан эли билен салнан шу ыбадатхананы йыкып, үч гүнүң ичинде эл билен салынмадык башга бир ыбадатхана саларын“ диенини эшитдик» дийдилер. ⁵⁹Барыбир, оларың шаятлыклары бир чыкмады. ⁶⁰Сонра баш руханы межлесиң ортасында еринден туруп, Исадан: «Сенде хич хили жогап ёкмы? Бу адамларың Саңа гаршы берйән шаятлыгына нәме диерсиң?» дийип сорады. ⁶¹Иса дымды, хич бир жогап бермеди. Баш руханы ене Ондан: «Шөхратлы Худайың Оглы – Месих Сенми?» дийип сорады. ⁶²Иса: «Мендириң! Сиз Ынсан Оглуның Гудратыгүйчлиниң сагында отураныны ве гөгүң булутларында гелйәнини гөрерсиңиз» дийди. ⁶³Баш руханы шонда якасыны йыртып: «Бизе башга шаятлык нәмә герек? ⁶⁴Онуң Худая дил етиренини өзүңиз эшитдиңиз ахырын. Нәме карара гелйәрсиңиз?» дийип сорады. Оларың бары Исаны өлүм жезасына лайык дийип хөкүм чыкардылар. ⁶⁵Кәбирлери Онуң үстүне түйкүрип башладылар, гөзлерини даңып, Оны юмруклап: «Велилик эт!» дийишйәрдилер. Сакчылар-да Оны араларына алып урдулар.

Петрус Исаны инкәр эдйәр

(*Матта 26:69-75; Лука 22:56-62; Ёханна 18:15-18,25-27*)

⁶⁶Петрус ховлының ашак тарапында дурка, баш руханының кенизлеринден бири гелди. ⁶⁷Ол чоюнып отуран Петрусы гөрөнде, оңа чиңерилди-де: «Сен хем шол насыралы Иса билендиң» дийди. ⁶⁸Эмма Петрус муны инкәр эдип: «Мен сениң нәме хакда геплейәниң билемогам, дүшүнемогам» дийди-де, ховлының дашына

чыкды. Шол вагт хем хораз гыгырды. ⁶⁹Кениз Петрусусы гөрөнде, янын дакылары: «Бу адам шоларың бири» дийип, ене-де айтды. ⁷⁰Эмма Петрус муны ене-де инкәр этди. Аз салымдан ол ерде дуранлар Петрусусы ене-де: «Хакыкатдан-да, сенем шоларың бири, себәби сен желилели» дийдилер. ⁷¹Эмма ол ант ичип: «Худай урсун! Сизиң айдян бу адамыңызы мен тамааярын» дийди. ⁷²Эдил шол вагт хораз икинжи гезек гыгырды. Петрус Исаңың өзүне: «Хораз ики гезек гыгырянча, сен Мени үч гезек инкәр эдерсиң» диен сөзлерини ятлап, мөңчүрип аглады.

15-нжи бап

Иса Пилатың өчүндө

(*Матта 27:1,2,11-14; Лука 23:1-5; Ёханна 18:28-38*)

¹Ир сәхер билен ёлбашчы руханылар, яшулулар, Төврат мугаллымлары ве тутуш межлис маслахат гечирип, Исаңы даңып, Пилата табшырдылар. ²Пилат Исадан: «Сен яхудыларың патышасымы?» дийип сорады. Иса: «Айдышың ялыдыр» дийип жогап берди. ³Ёлбашчы руханылар Оны көп затларда айыпладылар. ⁴Пилат ене-де Оңа: «Сен хич хили жогап бержек дөлми? Гөр, нәче затларда Сени айыплайарлар!» дийди. ⁵Эмма Иса башга хич хили жогап бермеди. Пилат гең галды.

Иса өлүмө хөкүм эдилйәр

(*Матта 27:15-26; Лука 23:13-25; Ёханна 18:39-19:16*)

⁶Пилат хер Песах байрамында халкың хайышы боюнча бир туссагы бошадярды. ⁷Питнеде адам өлдүрөн гоз-

галаңчылар билен биле туссаг эдилен Бараббас атлы бири барды. ⁸Халк Пилатың янына гелип, хемишекиси ялы, өзлери үчин бир туссагы бошатмагыны сорамага башлады. ⁹Онсон Пилат олар жогап берип: «Сизиң үчин яхудыларың патышасыны бошатмагымы ислейэрсинизми?» дийип сорады. ¹⁰Ол ёлбашчы руханыларың Исаны гөрипликден табшырандыкларыны билйәрди. ¹¹Эмма ёлбашчы руханылар Исаңың дерегине Бараббасы бошатмагыны талап эдиң дийип, халкы күшгүрдилер. ¹²Пилат ене олардан: «Онда мен сизиң яхудыларың патышасы диййән адамыңызы нәме эдейин?» дийип сорады. ¹³Олар болса: «Оны хача чүйле!» дийип гыгырышдылар. ¹⁴Пилат олардан: «Нәме үчин? Ол нәме яманлык этди?» дийип сорады. Эмма олар: «Оны хача чүйле!» дийип, хас бетер гыгырышдылар. ¹⁵Шонда Пилат халкы канагатландырмак карарына гелип, Бараббасы бошатды. Исаңы болса гамчыладып, хача чүйлемек үчин, эсгерлерин элине берди.

Эсгерлер Исаны масгаралаярлар

(*Матта 27:27-31; Ёханна 19:2,3*)

¹⁶Эсгерлер Исаны хөкүмет сарайына элтип, тутуш гошун топарларыны Онуң дашына үйшүрдилер. ¹⁷Онуң эгнине гырмызы дон, башына тикенден өрүлен тәч гейдирдилер. ¹⁸«Яшасын яхудыларың патышасы!» дийип, Оны гызгын гаршылан болдулар. ¹⁹Башына таяк билен урдулар, үстүне түйкүрдилер, өчүндө дыза чөкүп, Оңа сежде эден болдулар. ²⁰Оны масгараланларыңдан соң, гырмызы доны эгнинден чыкардылар-да, Өз эгин-эшигини гейдирип, хача чүйлемөгө әкитдилер.

Иса хача чүйленйәр

(Матта 27:32-44; Лука 23:26-43;
 Ёханна 19:17-27)

²¹Шол вагт киринейли Симун атлы бир адам экин мейданындан гелйәрди. Ол Исгендер билен Руфусың какасыды. Эсгерлер оны тутуп, Исаның хачыны гөтермәге межбур этдилер. ²²Олар Исаны Голгота (бу «Келлечанак депеси» диймеги аңладяр) диен ере элтдилер. ²³Онсоң олар Исаның агырыларыны кемелтмек үчин, Оңа мүр гарылан шерап хөдүрледилер, эмма Ол ичмеди. ²⁴Соңра Оны хача чүйледилер. Киме нәме дүшеркә дийип бже атышып, Онуң эгин-эшигини өзара пайлашдылар. ²⁵Оны хача чүйләнлеринде, ир сагат докузды. ²⁶Депесиндәки этмиш язгысында болса: «ЯХУДЫЛАРЫҢ ПАТЫШАСЫ» дийип язылгыды. ²⁷Иса билен биле ики гаракчыны хем хача чүйледилер. Оларың бири Исаның саг тарапында, бейлекиси чеп тарапындады. ²⁸Гечип барянар башларыны яйкап, Исаны янсылардылар. Олар: «Пәхей-де велин, Сен ыбадатхананы йыкып, үч гүнде салжакдың-а. ²⁹Инди хачдан ашак дүш-де, Өзүңи халас эт!» диййәрдилер. ³⁰Ёлбашчы руханылар билен Төврат мугалымлары-да Исаны хут шунуң ялы масгаралап, бири-бирлерине: «Өзгелери халас этди, эмма Өзүңи халас эдип биленок. ³¹Берайылың Патышасы Месих, гой, хәзириң өзүнде

хачдан ашак дүшсүн, биз хем муны гөрүп иман эдели» диййәрдилер. Иса билен хача чүйлененлерде Оңа сөгйәрдилер.

Исаның өлүми

(Матта 27:45-56; Лука 23:44-49;
 Ёханна 19:28-30)

³²Гүнортан он икиден өйлән сагат үче ченли тутуш юрды гараңкылык гаплап алды. ³³Өйлән сагат үчде Иса гаты сес билен гыгырып: «Элохи, Элохи! Лема сабактани?», ягны: «Худайым, Худайым! Нәме үчин Мени терк этдиң?» дийди. ³⁴Ол ерде дуранларың кәбирлери муны эшиденлеринде: «Середин, Ол Ылясы чагыряр» дийдилер. ³⁵Бир адам ылгап барып, бир эсгини сиркә батырды. Оны бир таягың ужуна дакып, Иса ичиржек болуп узатды-да: «Ханы, гөрелин! Ыляс гелип, Оны ашак дүшүрмикә?» дийди. ³⁶Эмма Иса гаты гыгырып жан берди. ³⁷Шол вагт ыбадатхананың тутусы ёкардан ашаклыгына йыртылып, икә бөлүнди. ³⁸Исаның гаршысында дуран йүзбашы Онуң шейле жан беренини гөрөнде: «Бу адам, хакыкатдан хем Худайың Оглы экен» дийди. ³⁹Ол ерде узакдан саредишип дуран аяллар хем барды. Магдалалы Меръем, Ёсе билен кичи Якубың әжеси Меръем ве Саломе дагы хем оларың арасындады. ⁴⁰Булар Иса Желиледекә ызына дүшүп, Оңа хызмат эдипдилер. Ол ерде Иса билен Иерусалиме гелен башга-да көп аяллар барды.

^{15:27} Кәбир голязмаларда 28-нжи аят душ гелйәр: *Шейлелик билен «Ол азыклылар билен бир сайылды» диен Мукаддес Язгы бержәй болды.*

15:34 Зәб 21:2.

Иса жайланяр

(Матта 27:57-61; Лука 23:50-56;
Ёханна 19:38-42)

⁴²Ол гүн Тайярлык гүнүди, ягны Сабадын өң янындакы гүнди. Агшам ⁴³межлисиң сыланян агзасы, Худайың Шалыгына умыт билен гараш-ян ариматиялы Юсуп гелди. Ол йүрегине даш баглап, Пилатың янына барды ве ондан Исаның жеседини диледи. ⁴⁴Пилат Исаның зыйэм өлендигине гең галды, йүзбашыны чагырып: «Өленине көп вагт болдумы?» дийип сорады. ⁴⁵Муны йүзбашыдан аныкландан соң, жеседи Юсуба берди. ⁴⁶Юсуп хем кепенлик мата сатын алды, жеседи ашак дүшүрип, кепене долады-да, гаяда оюлан бир мазарда жайлады. Соңра ол мазарың агзына бир даш тогалап гетирип гойды. ⁴⁷Магдалалы Меръем билен Ёсәниң эжеси Меръем Исаның ниреде жайланандыгыны гөрдүлөр.

16-нжы бап

Иса дирелйәр

(Матта 28:1-8; Лука 24:1-12;
Ёханна 20:1-10)

¹Сабат гүни тамамланансоң, гич өйлөн магдалалы Меръем, Якубың эжеси Меръем ве Саломе дагы гидип, Исаның жеседине чалмак үчин якымлы ыслы затлар сатын алдылар. ²Хепдәниң биринжи гүни ^a олар гүн доганда, мазарың башына гелдилер. ³Олар бири-бирлерине: «Мазарың агзындан дашы бизе ким айрып береркә?» дийишйәрдилер. ⁴Башларыны галдырып середенлеринде, дашың

бир чете тогаланандыгыны гөрдүлөр. Даш гаты улуды. ⁵Мазара гиренлеринде болса, саг тарапда ак лыбас гейнен бир яш йигидиң отурандыгыны гөрүп геңиргенишдилер. ⁶Ол булара: «Геңиргенмәң! Сиз хача чүйленен насыралы Исаны гөзлейәрсиңиз. Иса дирелди! Ол бу ерде ёк. Ине, Онуң жесединиң гойлан ери. ⁷Инди болса барың-да, Онуң шәгиртлерине ве Петруса: „Иса сизден өң Желлилә баряр, Өзүниң сизе айдышы ялы, Оны шол ерде гөрерсиңиз“ дийиң» дийди. ⁸Аяллар мазардан чыкып гачдылар. Олары сандырама хем алжыраңнылык гаплап алыпды. Олар горкуларындан яңа хич киме хич зат айтмадылар.

Иса шәгиртлерине гөрүнйәр

(Матта 28:9,10; Ёханна 20:11-18;
Лука 24:13-35)

⁹Иса хепдәниң биринжи гүни ир билен дирелди. Ол илки билен магдалалы Меръеме гөрүнди. Иса онуң ичинден еди арвах-жыны ковуп чыкарыпды. ¹⁰Меръем гидип, муны Иса билен болан, инди болса Оңа яс тутуп, аглашып отуран шәгиртлерине хабар берди. ¹¹Эмма олар Исаның диридигини ве Меръеме гөрнәндигини эшиденлеринде, муңа ынанмадылар. ¹²Шондан соң Иса оба тарап барян ики шәгирдине башга кешпде гөрүнди. ¹³Ол икиси хем ызларына өврүлип, муны бейлекилере хабар бердилер, эмма олар булара-да ынанмадылар. ¹⁴Соңра Иса сачак башында отуран Онбирлериң өзлерине гөрүнүп, имансыздыклары, йүреклери-ниң текепбирдиги үчин олар кәеди.

^a 16:2 Хепдәниң биринжи гүни – бу еврейлериң сененамасы боюнча екшенбе гүнүдир.

Себэби олар Онуң дирелендигини гө-
рен адамлара ынанмандылар.

***Иса шәгиртлерини бүтин дүнийә
ёллаяр***

(Матта 28:16-20; Лука 24:36-53;

Ёханна 20:19-23; Ресул 1:6-11)

¹⁵Иса шәгиртлерине шейле дий-
ди: «Бүтин дүнийә айланың-да, Хош
Хабары хемме адамлара вагыз эдин.

¹⁶Иман эдип чүмдүрилен халас бо-
лар, йөне иман этмедиге хөкүм эди-
лер. ¹⁷Иман эдйәнлер шу алапатлары

гөркезерлер: Мениң адым билен ар-
вах-жынлары ковуп чыкарарлар, тәзе
диллерде гепләрлер. ¹⁸Эллери билен
йылан тутсалар-да, зәхер ичселер-де,
олара зепер етмез. Эллерини хассала-
рың башына гоярлар, олар хем сага-
лар». ¹⁹Реб Иса оlara булары гүррүң
беренинден соң, гөгө алынды ве Ху-
дайың сагында отурды. ²⁰Онсоң шә-
гиртлер гидип, Хош Хабары хемме
ерде вагыз этдилер. Реб олар билен
ишләп, амала ашян гудратлы алапат-
лар аркалы Өз сөзүни тассыкляярды.

Луканың хош хабары

Гириш

Бу китап Лука атлы лукман тарапындан язылды. Ол Иса иман эден илкинжи адамларың бириди. Лука Исаның дурмушының, гөркезен гудратларының, вагызларының шаяды болан адамларың гүрүңлерини ыхлас билен йыгнап, ики китап: Луканың хош хабары ве Ресулларың ишлери атлы китаплары язды.

Лука Хош Хабар китабыны Иса Месихиң Халасгәрдиги барадакы хабары хеммелере мәлим этмек максады билен язар. Бу Халасгәр гадымыетдәки пыгамберлер аркалы Худай тарапындан вада берлипди. Лука бу Хош Хабарың диңе бир уруг я-да халк үчин дәл-де, тутуш адамзат үчиндигини гайта-гайта ныгтаяр. Ол гарыплар ве аяллар ялы көп кемсидилмелере

ве зулума дучар болянлар барада Иса Месихиң хоссарлык билен алада эдендигини беян эдйәр. Лука Иса Месихиң Өзи барада айданларыны мысал гетирип, шуны язар: *«Реббиң рухы үстүмдедир. Гарыплара Хош Хабары билдирмегим үчин, Ол Мени сечип-сайлады... зулум астындакылары азатлыга чыкармага, Реббиң мерхемент йылыны жар этмәге Мени иберди»*. (Лук 4:18.)

Лука Худайың сөйгүси, Мукадес Рух, дога-дилегин гүйжи барада көп язар. Ол өз китабында Исаның көп тымсалларыны айдып берйәр. Бу тымсаллар адаты дурмуша эсасланып, Худайың Шалыгы барада, бу Шалыгың раяты болмак үчин нәме этмелидигини оқыжа сада дилде дүшүндирийәр.

Мазмуны

Гириш.....	1:1-4
Хяя пыгамберин ве Иса Месихиң догулмагы, оларың чагалыгы	1:5–2:52
Иса Месихиң сыналмагы ве чүмдүрилмеги	3:1–4:13
Иса Месихиң Желиледе гөркезен гудратлары ве вагызлары	4:14–9:50
Иса Иерусалиме уграяр	9:51–19:27
Иерусалиме дабаралы гириш ве соң болан вакалар	19:28–23:56
Реббиң дирелиши, шәгиртлерине гөрүнмеги ве гөге алынмагы.....	24:1-53

1-нжи бап

Сөзбашы

¹Хорматлы Теофил! Эңчеме адамлар арамызда болуп гечен вакаларың тарыхыны язмага гиришдилер. ²Шол вакалары бизе илкибашдан гөзлери билен гөрөн шаятлар ве Худайың Хош Хабарының хызматчылары етирди. ³Шонуң үчин, эй, гадырлы Теофил, мениң өзүм хем болуп гечен вакаларың аныгына етип, саңа хеммесини жикме-жик язмагай йүрегиме дүвдүм. ⁴Инди сен өзүңе өвредилен затларың хакыкатдыгына гөз етирерсиң.

Чүмдүрижи Яхяның догулжагы өңүндөн айдылар

⁵Яхудья патышасы Хиродың дөврүнде Зекаря атлы бир руханы барды. Ол Абыяның руханылар топарындан-ды, онуң аялы Элизабет хем Харуның неслинденди. ⁶Бу эр-аялың икиси-де Худайың өңүнде догручыл адамлар болуп, олар Реббин эхли буйрукларыдыр парзларыны биркемсиз бержай эдердилер. ⁷Эмма Элизабетин өнелгесиздигине гөрә, оларың перзенди ёкды. Оларың икиси-де эййэм гаррылык яшына етипди.

⁸Бир гүн Зекаря өз топарының но-батчылык гезегинде, Худайың хузурында руханылык хызматыны бержай эдйәрди. ⁹Шонда руханылык адаты боюнча, якымлы ыслы түтетги түтетмек үчин, Реббин ыбадатханасына гирмек онуң бижесине дүшди. ¹⁰Түтетги түтетмели пурсады гелди, эхли жемагат дашарда Худая дога окап дурды.

¹¹Шол вагт түтетги сыпасының сагында дуран Реббин бир перишдеси Зекаря гөрүнди. ¹²Зекаря оны гөрүп, өзүни йитирди, оны горкы гаплады. ¹³Эмма перишде оңа шейле дийди: «Эй, Зекаря, горкма, себәби сениң Худайдан эден дилегиң кабул болды. Аялың Элизабет саңа бир огул догруп берер, сен онуң адына Яхя дакарысың. ¹⁴Бу саңа улы шатлык гетирер, онуң догланына көп адамлар шатланар. ¹⁵Чүнки ол Реббин назарында бейик болар. Ол хич хачан агзына шерап ве ичги алмаз. Ол хениз энесиниң гөвресиндекә, Мукаддес Рухдан долар. ¹⁶Ол ысрайыл халкындан көп адамы өзлериңиң Худайы Реббе тарап өврер. ¹⁷Ол аталары огуллары билен ярашдырмак, боюн эгмезеклери догруларың дүшүнжесине гөнүкдирмек үчин, Ылясың рухундан ве гудратындан долар, Реб Иса Месихиң^а өңүндөн йөрәр. Ол Реббин гөвнүндөн туржак халкы тайярлар». ¹⁸Зекаря перишдә: «Мен муны нәхили билейин? Мен бир гарры адам, аялым-да гаррылык яшына етен» дийди. ¹⁹Перишде оңа: «Мен – Худайың хузурында дурян Жебрайыл. Мен сениң билен геплешип, саңа бу Хош Хабары говшурмак үчин иберилдим. ²⁰Сен мениң белленен вагтда амала ашжак сөзлериме ынанмадың. Шонуң үчин хем сениң дилиң тутулып, шу затларың амала ашжак гүнүне ченли гепләп билмерсиң» дийип жогап берди. ²¹Шол вагт Зекаря гарашып дуран халк онуң ыбадатханада эглененине гең галды. ²²Зекаря дашары чыкканда, олар билен геплешип билмеди.

^а **1:17 Месих** – еврейлер бу сөзи Худай тарапындан вада берлен Патыша бабатында уланардылар. Сөзлүге серет.

Шонда олар ыбадатханада онуң бир гөрнүш гөрөндигине гөз етирдилер, себэби Зекаря оларга үм билен ышарат эдйәрди, эмма гөплешип билмейәрди.

²³Хызмат этмели вагты тамамланансоң, Зекаря өйүне гайтды. ²⁴Арадан көп вагт гечмәнкә, онуң аялы Элизабет гөврели болды. Ол бәш айлап хич ере чыкмады, өйүндә болды. ²⁵Ол: «Муны мениң үчин эден Ребдир. Инди Ол маңа назар салып, ил арасындакы утанжымдан дындарды» дийәрди.

Исаның догулжагы өңүндөн айдылар

²⁶Элизабетин гөврелигинин алтынжы айында Худай Жебрайыл перишдәни Желиләнең Насыра шәхерине, ²⁷Давудың неслинден Юсуп атлы адамың адаглысы болан бир бой гызың янына иберди. Ол гызың ады Меръемди. ²⁸Перишдә онуң янына гелип: «Салам, эй, ялканан гыз! Реб сениң билендир! ^a» дийди. ²⁹Меръем бу сөзләрә өр-гөкден гелип, бу саламың нәме аңладяндыгыны билжек болуп пикире батды. ³⁰Перишдә оңа йүзленип: «Горкма, Меръем, сен Худайың назарында мерхемет тапдың. ³¹Сен гөврели болуп, бир Огул догарарсың. Онуң адына Иса дакарсың. ³²Ол бейик болар, Оңа Бейик Худайың Оглы ^b дийлер. Таңры Худай Оңа атасы Давудың тагтыны берер. ³³Ол Якубың неслинин үстүндән эбедилик шалык сүрер, патышалыгының соңы болмаз» дийди. ³⁴Меръем перишдә: «Бу нәхили болар? Мен хениз дурмуша чыкамок ахыры» дийди. ³⁵Периш-

дә оңа: «Мукаддес Рух сениң үстүне инер, Бейик Худайың гудраты сениң үстүне көлеге салар. Шонуң үчин хем догулжак чага Мукаддес сайылар, Оңа Худайың Оглы дийлер. ³⁶Анха, сениң гарындашың Элизабетин хем гаррыдыгына гарамаздан, гөвресиндә чага бар. Өнелгесиз дийилйән бу аял эййәм алты ай бәри гөврелидир. ³⁷Чүнки Худайың янында мүмкин дәл зат ёкдур» дийип жогап берди. ³⁸Меръем: «Мен Реббин гырнагыдырын. Гой, маңа сениң айдышың ялы болсун» дийди. Онсоң перишдә онуң янындан гитди.

Меръем Элизабетин янына гидйәр

³⁹Шол гүнләрде Меръем ёл шайыны тутуп, гыссанмач Яхудаяның даглык үлкесиндәки бир шәхерә гитди. ⁴⁰Ол ердә Зекаряның өйүне барып, Элизабетә салам берди. ⁴¹Меръемин саламыны эшиден бадына, гөвресиндәки чага гымылдап, Элизабет Мукаддес Рухдан долды. ⁴²Ол батлы гыгырып: «Сен аяллар арасында ялканансың, гөврәндәки чага хем ялканандыр! ⁴³Реббинин энеси мениң яныма гелер ялы, мен нәдип бейлә ялкандымкам? ⁴⁴Саламың гулагыма гелип етен бадына, гөврәндәки чага бегенчдән яңа гымылдады. ⁴⁵Реббин айданларының амала ашжакдыгына иман эден аял багтлыдыр!» дийди.

Меръемин айдымы

- ⁴⁶Меръем шейлә дийди:
«Жаным Ребби бейгелдйәр,
⁴⁷рухум Халасгәрим Худая
шатланяра.

^a **1:28** Кәбир голязмаларда *Сен аяллар арасында багтлысың!* диен жүмлә хем бар.

^b **1:32** *Худайың Оглы* – Көнә Әхтдә бу ат патышалар үчин уланыларды. Тәзә Әхтдә болса бу ат Худай тарапындан сайланып-сечилән диймеги аңладяра. Сөзлүгә серет.

⁴⁸ Ол мен песпэл гырнагына
назарын салды.

Мундан бейлэк әхли несиллер
маңа багтлы диерлер.

⁴⁹ Гудратыгүйчли мениң үчин
бейик ишлер этди.

Онуң ады мукаддесдир.

⁵⁰ Ол несиллербойы Өзүнден
горкянлара мерхемет эдер.

⁵¹ Ол гүйжи билен бейик ишлери
амала ашырды,
өвүнжеңлери оларың әхли
ички пикирлери билен
даргатды.

⁵² Хөкүмдарлары тагтындан
дүшүрип,
песпэл адамлары бейгелтди.

⁵³ Ачлары нэз-ныгматдан дойруп,
байлары болса бош гайтарды.

⁵⁴⁻⁵⁵ Аталарымыза сөз берши ялы,
Ыбрайым билен онуң неслине
рехимдарлык этмеги хич
унутман,

гулы Ысрайыла ярдам этди».

⁵⁶ Меръем Элизабетинң өйүнде үч
ая голай болуп, соң өйүне гайтды.

Чүмдүрижи Яхя догуляр

⁵⁷ Элизабетинң айы-гүни долуп, бир
огул догурды. ⁵⁸ Гоңшуларыдыр до-
ган-гарындашлары Реббинң оңа бе-
йик мерхемет эдендигини эшидип,
онуң билен шатландылар. ⁵⁹ Секи-
зинжи гүн чаганы сүннет этмәге гел-
дилер. Оңа какасы Зекаряның ады-
ны дакжак болдулар. ⁶⁰ Эмма эжеси
муңа гаршы болуп: «Ёк, онуң ады
Яхя болмалыдыр» дийди. ⁶¹ Олар оңа:
«Сениң гарындашларыңың арасын-
да Яхя атлысы ёк ахыры» дийди-
лер. ⁶² Онсоң олар чаганың какасына
үм билен дүшүндирип, онуң адына
нәме дакмакчыдыгыны сорадылар.

⁶³ Зекаря хем язар ялы бир тагтажык
тапып, оңа «Ады Яхя» дийип язды.
Хеммелер хайран галды. ⁶⁴ Шол вагт
Зекаряның дили ачылып, Худая өв-
ги айдып, геплемәге башлады. ⁶⁵ Гоң-
шуларың хеммесини горкы гаплады.
Яхудыя даглыгының әхли еринде
бу болан вакаларың барысы хакда
гүррүң эдилди. ⁶⁶ Муны эшиденле-
риң бары бу затлар хакда ой-пики-
ре батып: «Бу чага ким боларка?»
дийишйәрди. Чүнки Реббинң гүйжи
онуң биленди.

Зекаряның пыгамберлиги

⁶⁷ Чаганың какасы Зекаря Мукад-
дес Рухдан долуп, шейле пыгамбер-
лик этди:

⁶⁸ «Ысрайылың Худайы Реббе
өвгүлер болсун!

Чүнки Ол Өз халкына
назарын салып, халас этди.

⁶⁹⁻⁷¹ Өңки заманда
мукаддес пыгамберлер
аркалы сөз берши ялы,
душманларымыздан бизи халас
этмәге,
йигренйәнлериң әхлисинден
дындармага,
Ол бизиң үчин Өз гулы
Давудың неслинден
бир гүйчли Халасгәр
чыкарды.

⁷² Ол муны аталарымыза
рехимдарлык этмек үчин,
Өз мукаддес әхтини ятда
сакламак үчин этди.

⁷³ Атамыз Ыбрайыма ант ичип,
шейле сөз берди:

⁷⁴⁻⁷⁵ Душманларымызың элинден
бизи халас этмәге,
өмрүмиз бойы хузурунда
горкусыз,

мукаддеслик хем догрулык
билен
гулдук этмәге мүмкинчилик
берди.

⁷⁶ Эй, балам, сен хем Бейик
Худайың пыгамбери диен
ады аларсың!

Реббе ёл тайярламак үчин,
Онуң өңүнден йөрәрсиз.

⁷⁷ Гүнәлериниң багышланмагы
аркалы
оларың халас болжакдыгыны
Онуң халкына мәлим эдерсиз.

⁷⁸ Худайымыз мәхир-шепагатдан
долудыр:
Ол үстүмизе Гүн шөхлесини
дөкдүрер.

⁷⁹ Түмлүкде ве өлүм көлегесинде
отуранлара нур сачылар,
аякларымыз паракатлык
ёлуна гөнүкдирилер».

⁸⁰ Шундукда, чага өсйәрди ве рухы
тайдан гүйчленйәрди. Ол ысрайыл
халкына гөрүнмели гүнлерине чен-
ли чөлде яшады.

2-нжи бап

Иса догуляр
(Матта 1:18-25)

¹Шол гүнлерде Рим императоры
Август тутуш империяда илат язу-
выны гечирмек барада перман чыкар-
ды. ²Бу илкинжи илат язувы болуп,
ол Кириниусың Сирия хөкүмдарлык
эден дөврүнде гечирилди. ³Илат язу-
вындан гечмек үчин, хер ким өз шә-
херине гитди.

⁴Шейлеликде, Юсуп хем Жели-
ледәки Насыра шәхеринден чыкып,

Давудың Яхудыядакы Бейтуллахам
шәхерине гитди, себәби ол Давудың
уругындан болуп, онуң несLINE де-
гишлиди. ⁵Юсуп язылмак үчин ол
ере гөврели адаглысы Меръеми хем
алып гитди. ⁶⁻⁷Олар Бейтуллахамда-
калар, Меръемиң айы-гүни долуп,
новбахар оглуны догурды. Меръем
Оны гундага долады-да, бир ахыр-
да ятырды, себәби олар мыхманха-
надан ер тапмандылар.

Чопанлар ве перишделер

⁸Шол гиже Бейтуллахамың гола-
йында кәбир чопанлар сүрүлерини го-
раярдылар. ⁹Бирденкә оларың өңүнде
Реббиз бир перишдеси пейда болды ве
Реббиз ялкымы даш-төвереги ягтыл-
ды. Чопанлар гаты горкдулар. ¹⁰Пе-
ришде олар: «Горкман! Мен сизе әх-
ли халкы бегендиржек шатлыклы Хош
Хабары ыглан эдйәрин: ¹¹Шу гүн Да-
вудың шәхеринде сизиң үчин Халас-
гәр догулды. Ол Реббимиз Месихдир.
¹²Ине, бу сизе бир аламан болар: сиз
гундага долангы, ахырда ятан бир Ча-
ганы тапарсыңыз» дийди. ¹³Бирденкә
перишде билен бирликде гөгүң сан-
сажаксыз гошуны гөрүнди. Олар Ху-
дайы өвүп шәхратландырдылар:

¹⁴ «Гөклер гөгүнде Худая шәхрат
болсун!

Худайдан мерхемент тапан
ердәки ынсанлара
парахатлык болсун! ^a»
диййәрдилер.

¹⁵Перишделер чопанларың янын-
дан айрылып, гөге гөтериленлерин-
де, чопанлар бири-бирлерине: «Йө-
рүң, Бейтуллахама гиделиң. Реббиз

^a 2:14 Худайдан... паракатлык болсун! – бу жүмле кәбир голязмаларда *Ер йүзүнде паракатлык, ынсанлар арасында хошиетлилик болсун!* дийип душ гелиәр.

бизе аян эден бу вакасыны гөрелиң» дийишдилер.

¹⁶Шейлеликте, олар гыссанмач гидип, Меръеми, Юсубы ве ахырда ятан чаганы тапдылар. ¹⁷Олар Исаны гөрелеринде, бу чага хакда эшиденлерини олар гүррүң бердилер. ¹⁸Чопанларың гүррүңлерини эшиденле-риң бары хайран галды. ¹⁹Меръем болса бу затларың бары хакда чуң-чур пикире батып, олары йүрегинде сакляарды. ²⁰Чопанлар хемме гөрүп-эшиденлериниң өзлерине айдылышы ялы боландыгы үчин, Худайы шөхратландырдылар, өвгүлер айдып, ызларына доландылар.

Шимгон ве Ханна Иса хакда пыгамберлик эдйәрлер

²¹Секизинжи гүн чаганы сүннетле-мели боланда, Онуң адына Иса дак-дылар. Бу Онуң энесиниң гөвресинде галмаздан өң, перишдэниң Оңа берен адыды. ²²Мусаның кануны бо-юнча гечирилийән тэмизлениш дөп-дессурларың бержай эдилмели дөв-ри етип геленде, Юсуп билен Меръ-ем Иерусалиме гитдилер. Олар Исаны Реббе багыш этмек үчин, Оны хем янларына алдылар. ²³Канунда: «Ил-кинжи доглан хер бир эркек гөбекли Реббе багыш эдилмели» дийип язы-ландыр. ²⁴Олар Канунда язылышы ялы, ики гумрыны я-да кепдерини хем гурбанлык хөкмүнде хөдүр эт-мелидилер.

²⁵Шол вагт Иерусалимде Шимгон атлы бир догручыл ве таква адам яша-арды. Ол ысрайыл халкының азат эдилмегине гарашярды, Мукаддес Рух онуң үстүндеди. ²⁶Оңа Реббич

Месихини гөрмезден өң өлмежек-диги Мукаддес Рух тарапындан аян болупды. ²⁷Симун Мукаддес Рухуң угрукдырмагы билен ыбадатхананың ховлусына гелди. Исаның эне-атасы Төвратда язылан адаты бержай этмек үчин, Чаганы ичери саланларында, ²⁸Симун Оны гужагына алып, Ху-дая алкыш окап, шейле дийди: ²⁹«Я Реб, Өз берен сөзүңе гөрә, инди гулуң аркайын амананың табшырып би-лер. ³⁰⁻³¹Ине, Сениң әхли халкларың өңүнде тайярлан Халасгәриңи гөзүм билен гөрдүм. ³²Кесеки миллетле-ре аянлык бержек, халкың ысрайы-лы шөхратландыржак нуры гөрдүм».

³³Чага барада айдылян сөзлере онуң эне-атасы хайран галды. ³⁴Шимгон олар ак пата берип, энеси Меръе-ме: «Бу чага Худай тарапындан бер-лен аламан болуп, ынсанлар оңа гар-шы чыкарлар. Ол себәпли Ысрайылда көп адамлар хеләк болар, көп адамлар болса ялканар. ³⁵Шонда энчеме йү-реклерин сырлы пикирлери аян бо-лар. Сениң калбыңа хем хасрат йи-ти гылыч кимин санжылар» дийди.

³⁶⁻³⁷Ол ерде сегсен дөрт йылдан бә-ри дул яшаян Ханна атлы гарры пы-гамбер аял хем барды. Ол ашер ти-ресинден Пануелиң гызыды. Ол дур-муша чыкандан соңра әри билен еди йыл яшашып, дул галыпды. Бу аял хемише ыбадатхананың ховлусында болуп, агыз бекләп, дога окап, гиже-гүндиз Худая ыбадат эдйәрди. ³⁸Хан-на хем эдил шол пурсат гелип, Реббе өвги айдып, Иерусалимиң халас бол-магына гарашянларың барына бу Ча-га хакда гүррүң берди. ³⁹Юсуп билен Меръем Мусаның кануны боюнча

эхли зады бержай эденлеринден соңра, Желилә, өзлериниң Насыра шәхерине доландылар. ⁴⁰Чага улалып, гүйчде ве акылдарлыкда өсйәрди. Худайың мерхементи Онуң үстүндеди.

Иса дин мугаллымлары билен

⁴¹Исаның эне-атасы хер йыл Песах байрамында Иерусалиме гидйәрдилер. ⁴²Иса он ики яшына етенде, олар байрамчылык адаты боюнча ене Иерусалиме гитдилер. ⁴³Байрамчылык гутарандан соң, олар өйлерине доландылар. Етгинжек Иса болса Иерусалимде галды, эмма Онуң эне-атасының мундан хабары ёкды. ⁴⁴Олар Оны ёлагчыларың арасындадыр өйдүп, бир гүнлүк ёлы гечдилер. Онсоң Оны доган-гарындашларының, дост-ярларының арасындан гөзлөп башладылар. ⁴⁵Оны гөзлөп тапмансоңлар, ызларына Иерусалиме доландылар. ⁴⁶Үч гүнден соң, Оны ыбадатхананың ховлусындан тапдылар. Ол дин мугаллымларының арасында отурып, олары диңлөп, сораглар берйәрди. ⁴⁷Исаны диңлейәнлерин бары Онуң пайхасына, берйән жогапларына хайран галярдылар. ⁴⁸Эне-атасы Оны гөрөнлеринде гең галдылар. Эжеси Оңа: «Оглум! Нәме үчин бейтдиң? Какаң икимиз гаты гайгы эдип, Сени гөзледик» дийди. ⁴⁹Иса олара: «Мени нәме үчин гөзлединиз? Сиз Мениң Атамың өйүнде болмалыдыгымы билмейәрдинизми?» дийди. ⁵⁰Эмма олар Онуң нәме дийжек боландыгына дүшүнмедилер. ⁵¹Онсоң Иса эне-атасы билен Насыра гайтды, оларың сөзүне гулак асды. Эмма Онуң эжеси бу гүррүңлерин эхлисини

йүрегинде саклаярды. ⁵²Иса акылдарлыкда, бойда өсүп, Худайың хем адамларың мэхрини газанярды.

3-нжи бап

Яхя чүмдүрижсиниң вагзы

(*Матта 3:1-12; Марк 1:1-8;*

Ёханна 1:19-28)

¹Рим императоры Тиберейиң хөкүмдарлыгының он бәшинжи йылында, Понтий Пилат Яхудыяның хәкими дөврүнде Хирод – Желиләни, онуң доганы Филип – Итурея билен Трахонитис веляятыны, Лисанияс-да Абилини доландырярды. ²Ханан билен Каяфа хем баш руханыды. Шонда Зекаряның оглы Яхя Худайың сөзи аян болды. Ол чөлде яшаярды. ³Яхя Иордан дерясының төверегиндәки эхли ерлере айланып, адамлара гүнәлериниң багышланмагы үчин тоба эдип, сува чүмдүрилмеклерини вагыз эдйәрди. ⁴Ишая пыгамбер бу барада өз китабында шейле языпды:

«Чөлде бир сес гыгыряр:

„Ревбе ёл тайынлаң!

Онуң ёдаларыны дүзләң!

⁵Әхли дерелер долдурылар,

эхли даг-депелер песелдилер,
эгрем-буграм ёллар догруланар,
бүдүр-сүдүр ёдалар текизленер.

⁶Шонда эхли ынсанлар Худайың халас эдишини гөрерлер“».

⁷Бир улы мәхелле сува чүмдүрилмек үчин, Яхяның янына гелди. Яхя олара шейле йүзленди: «Эй, алахөврөнлер несли! Гелжек газадан гачып гутулып билерис өйдйәңизми?» ⁸Мундан бейләк эден тобаңызга мынасып миве берин. Өз-өзүңизе: „Бициң атамыз

Ыбрайымдыр“ дийип айтмагы хыялыңызга хем гетирмәң. Мен сизе шуны айдайын: Худай Ыбрайым үчин шу дашлардан хем перзент ярадып бил-йәндир. ⁹Ине, палта эййәм агачларынч дүйбүнде ятыр: ошат миве бермейән хер бир агач чапылып, ода ташланар».

¹⁰Халк ондан: «Эйсем, биз нәме этмели?» дийип сорады. ¹¹Ол: «Ики көйнекли бирини көйнексизе берсин. Иймити болан хем шонуң ялы этсин» дийип жогап берди. ¹²Салгытчылар-да чүмдүрилмек үчин онуң янына гелип: «Мугаллым, биз нәме этмели?» дийип сорадылар. ¹³Яхя олар: «Өзүңизе буйруландан артык алмаң» дийди. ¹⁴Онсоң эсгерлер-де: «Биз нәме этмели?» дийип сорадылар. Олар: «Хич кимден зорлук билен пул алман, нәхак ере төхмет атмаң, өз хақыңызга кайыл болуң» дийди.

¹⁵Халк Месихе умыт билен гарашарды ве хеммелер Яхя хакда йүреклеринде: «Яхя шол Месих болаймасын?» дийип ойланырды. ¹⁶Яхя олар: «Мен сизи сува чүмдүрйәрин, эмма менден хас гүйчли Бири гелер, мен хатда Онуң чарыгының багыны чөзмәге-де мынасып дәлдин. Ол сизи Мукаддес Руха хем-де ода чүмдүрер. ¹⁷Онуң харман совурян чаршагы элиндедир. Ол харман ерини сүпүрп, бугдайы аммарына үйшүрер, саманы болса сөнмез отда якар» дийди. ¹⁸Ол башга-да көп өвүт-үндев эдип, халка Хош Хабары вагыз эдйәрди.

¹⁹Эмма баш хәким Хирод өз доганының аялы Хиродия өйленени үчин ве башга-да көп эрбет ишлери эдени үчин, Яхяның кәйинжине сезвар болды. ²⁰Ол Яхяны зындана салмак

билен өңки эден әхли писликлери-ниң үстүне ене бир пислик гошды.

Иса сува чүмдүрилйәр

(Матта 3:13-17; Марк 1:9-11)

²¹Әхли халк сува чүмдүрилип чыкарыландан соң, Иса-да чүмдүрилип чыкарылды. Ол Худая дога эдйәркә, гөклер ачылып, ²²Мукаддес Рух кепдери гөрнүшде Онуң үстүне инди. Гөкден: «Сен Мениң сөвер Оглумсың. Мен Сенден көп разыдырын» диен оваз гелди.

Исаның несил дарагты

(Матта 1:1-17)

²³Иса Өз хызматына башлан вагты отуз яшларындады. Ол Юсубуң оглы хасапланярды. Юсуп Элийиң оглы, ²⁴Элий Маттадын, Маттат Левиниң, Леви Мелкиниң, Мелки Яннайың, Яннай Юсубуң, ²⁵Юсуп Маттатяның, Маттатя Амосың, Амос Нахумың, Нахум Эслиниң, Эсли Нагайың, ²⁶Нагай Махадың, Махат Маттатяның, Маттатя Шимийиң, Шимий Ёсехиң, Ёсех Ёданың, ²⁷Ёда Ёхананың, Ёханан Ресаның, Реса Зерубабылың, Зерубабыл Шеялтыелиң, Шеялтыел Нериниң, ²⁸Нери Мелкиниң, Мелки Аддының, Адды Косамың, Косам Элмадамың, Элмадам Эрин, ²⁹Эр Ешуваның, Ешува Элигезерин, Элигезер Ёрымың, Ёрым Маттагың, Маттат Левиниң, ³⁰Леви Шимгоның, Шимгон Яхуданың, Яхуда Юсубуң, Юсуп Ёнамың, Ёнам Элякымың, ³¹Элякым Мелеяның, Мелея Меннаның, Менна Маттаганың, Маттата Натаның, Натан Давудың, ³²Давут Йышайың, Йышай Обедиң, Обет Бовазың, Боваз Саланың^а, Сала Нахшоңың,

^а 3:32 Сала – бу ат Көне Әхтде Салмон дийип душ гелийәр.

³³Нахшон Эминадабың, Эминадап Адмының, Адмын Арнының, Арны Хесроның, Хесрон Пересин, Перес Яхуданың, ³⁴Яхудыя Якубың, Якуп Ысхагың, Ысхак Ыбрайымың, Ыбрайым Тераның, Тера Нахорың, ³⁵Нахор Серугың, Серук Регувың, Регув Пелегин, Пелек Эбериң, Эбер Шеланың, ³⁶Шела Кейнаның, Кейнан Арпакшадың, Арпакшат Самың, Сам Нухуң, Нух Лемегин, ³⁷Лемек Метушеланың, Метушела Ханогың, Ханок Ередин, Ерет Махалалелиң, Махалалел Кейнаның, ³⁸Кейнан Эношың, Энош Шисин, Шис Адамың оглуды, Адам болса Худайың оглуды.

4-нжи бап

Иса сыналяр

(*Матта 4:1-17; Марк 1:12-15*)

¹Иса Мукаддес Рухдан долуп, Иордан дерясындан ызына доланды. Мукаддес Рух Оны чөле алып гитди. ²Иса ол ерде кырк гүнлөп иблис тарапындан сынага салынды. Шол гүнлериң довамьнда Ол хич зат иймеди, кырк гүнден соң болса ажыкды.

³Иблис Оңа: «Эгер Сен Худайың Оглы болсаң, бу дашың чөреге өврүлмегини буюр» дийди. ⁴Иса: «„Ынсан дине чөрек билен яшамайр“ дийип язылгыдыр» дийип жогап берди.

⁵Соңра иблис Исаны бир белент ере чыкарып, Оңа дүнйэниң эхли шалыкларыны гөркезди. ⁶Иблис Иса: «Мен буларың эхлисиниң хөкүмдарлыгыны ве шан-шөхратыны Саңа берейин. Булар маңа берилди, мен хем оны ислэниме берип билйэрин. ⁷Шо-

нуң үчин Сен маңа сежде этсен, буларың бары Сениңки болар» дийди.

⁸Иса оңа: «„Худайыңыз Реббе сежде эдин, дине Оңа гулдук эдин“ дийип хем язылгыдыр^а» дийип жогап берди.

⁹Соңра иблис Исаны Иерусалиме гетирди. Оны ыбадатхананың чүр депесине чыкарып: «Эгер Сен Худайың Оглы болсаң, Өзүңи шу ерден ашак окла. ¹⁰⁻¹¹Чүнки шейле язылгыдыр:

„Сени берк горамак үчин,
Ол перишделерине Сен
бабатда эвр эдер.

Аягың даша бүдремез ялы,
олар Сени эллеринде
гөтерер“» дийди.

¹²Иса оңа: «„Худайыңыз Ребби сынамаң“ дийип хем язылгыдыр» дийип жогап берди.

¹³Иблис Исаны сынагларың хеммесинден гечирип гутарандан соң, аматлы пурсат гелйәнчө, Онуң янындан гитди. ¹⁴Иса Мукаддес Рухуң гүйжи билен Желилэ доланып гелди. Ол хакдакы гүррүңлер этрабың чар тарапына яйрады. ¹⁵Ол яхудыларың синагаларында халка өвретмэге башлады, хеммелер Оңа өвги айдырдылар.

Насырада Исаны рет эдйэрлер

(*Матта 13:53-58; Марк 6:1-6*)

¹⁶Бир гүн Иса Өз догдук меканы болан Насыра гитди. Ол Сабат гүни адатдакы ялы синагога барып, Мукаддес Язгылардан окамак үчин еринден турды. ¹⁷Оңа Ишая пыгамберин китабыны бердилер. Ол хем китабы ачып, шу сөзлериң язылан ерини тапды:

^а **4:8** Кэбир голязмаларда *Ёк бол, шейтан!* диен жүмле хем бар.

18-19 «Реббиң рухы үстүмдедир.

Гарыплара Хош Хабары
билдирмегим үчин,
Ол Мени сечип-сайлады;
туссаглара азатлыгы,
көрлөргө гөзүниң
ачылжакдыгыны ыглан
эtmөгө^a Ол Мени иберди.
Зулум астындакылары
азатлыга чыкармага,
Реббиң мерхемент йылыны
жар эtmөгө Мени иберди».

²⁰Онсоң китабы япып, оны ызына – хызматкөре берди-де отурды. Синагогадакыларың барының гөзи Оңа дикилди. ²¹Иса олара: «Сизиң эшиден бу мукаддес язгыңыз шу гүн бержай болды» дийип, гүррүне башлады. ²²Хеммелер Исаны өвүп, Онун агзындан чыкан ажайып сөзлөргө хайран галып: «Бу Юсубуң Оглы дөлми?» дийип сорадылар. ²³Иса олара: «Сизиң Маңа: „Эй, лукман, илки өзүңе шыпа бер!“ диен накылы айтжакдыгыңызы билип дурун. Сиз: „Капернаумда эден ишлериңи эшитдик. Олары шу ерде, Өз юрдунда-да бержай этдө“ диерсиңиз» дийди. ²⁴Ол ене шейле дийди: «Сизе догрусуну айдярын, хич бир пыгамбер өз юрдунда кабул эдилмейэр. ²⁵Сизе хакыкаты айдярын: Ылясың дөврүндө үч йыл алты айлап асмандан екеже дамжа-да ягыш дамман, эхли юрда элхенч ачлык дүшенде, Ысрайылда көп дул аяллар барды. ²⁶Эмма Ыляс оларың хич бириниң янына иберилмән, диңе Сидондакы Сарепат шәхеринде болан бир кесеки дул аялың янына

иберилди. ²⁷Шейле хем, Эляша пыгамберин дөврүндө Ысрайылда дери кеселли көп адамлар барды. Эмма Эляша диңе сириялы кесеки Нагаманың янына иберилди ве ондан башга хич ким тәмиз болмады». ²⁸Бу сөзлери эшиденлеринде, синагогадакыларың бары гахар-газаба мүнди. ²⁹Олар аяга галып, Исаны шәхерден ковдулар. Насыра шәхери депеде ерлешйәрди. Олар Оны шол депәниң чүр башына чыкарып, ашак ташлажак болдулар. ³⁰Эмма Иса оларың арасындан гечип, ол ерден чыкып гайтды.

Иса арвах-жыны ковар

³¹Онсоң Иса Желиләниң Капернаум шәхерине гелип, Сабат гүни халка өврөtmөгө башлады. ³²Халк Онун таглыматына хайран галды, себәби Ол ыгтыярлылык билен геплейәрди. ³³Синагогада арвах-жын элән бир адам барды. Ол батлы сес билен гыгырып: ³⁴«Эй, насыралы Иса! Бизиң билен нәме ишиң бар? Бизи өк эtmөгө гелдиңми? Мен Сениң кимдигиңи билйәрин, Сен Худайың Мукаддесисин» дийип гыгырды. ³⁵Иса арвах-жына кәйәп: «Сем бол! Бу адамдан чык!» дийип буйрук берди. Шонда арвах-жын ол адамы хеммелерин өңүндө ере йыкды-да, хич зыян етирмән, ондан чыкды. ³⁶Хеммелер хайран галып, бири-бирлерине: «Бу нәхили сөз? Ол ыгтыяр хем гудрат билен арвах-жынлара буйрук берйәр. Олар хем чыкярлар» дийишдилер. ³⁷Иса хакындакы хабар бу этрабың чар тарапына яйрады.

^a 4:18 Кэбир голязмаларда дөвлөн йүректери бежәрмөгө диен жүмле хем бар.

Иса көп хассалара шыпа берйәр

³⁸Иса синагогадан чыкып, Симуның өйүнә барды. Симуның гайыненесини гыздырып ятырды. Муңа Исадан көмек сорадылар. ³⁹Иса онуң башу-жунда дуруп, гыззырма кәеди велин, онуң гыззырмасы айрылды. Ол аял дессине еринден турды-да, олар хызмат этмәге башлады. ⁴⁰Гүн батанда, адамлар хер дүрли кеселлилери Исаның янына гетирдилер. Иса хем оларың хер бириниң үстүнә элини гоюп шыпа берди. ⁴¹Көпүсинден арвахжынлар: «Сен Худайың Оглуһың! ^a» дийип гыгырышып чыкярды. Эмма Иса олар кәйәп, геплемеклерине ёл бермейәрди, себәби олар Онуң Месихдигини билйәрдилер.

⁴²Эртеси гүн даң атанда, Иса өйден чыкып, бир чола ере гитди. Халк хем Онуң гөзлегине чыкды. Олар Исаны тапанларында, Оны өз янларында алып галмага дыржашдылар. ⁴³Иса олар: «Мен Худайың Шалыгының Хош Хабарыны бейлеки шәхерлерде-де вагыз этмели, хут шонуң үчин хем иберилдим» дийди. ⁴⁴Шейдип, Ол Яхудыяның ^b синагогаларында вагыз этмегини довам этдирди.

5-нжи бап

Исаның илкинжи шәгиртлери

(Матта 4:18-22; Марк 1:16-20)

¹Бир гүн Иса Гиннесарет көлүниң ⁶ кенарында вагыз эдйәркә, халк Худайың сөзүни диңлемек үчин, Онуң дашына үйшди. ²Шонда Иса көлүн

якасында дуран ики гайыгы гөрди. Балыкчылар гайыклардан дүшүп, торларыны ювуп дурдулар. ³Иса гайыкларың бирине мүнүп, гайыгың эеси Симундан кенардан бираз узаклашмагы хайыш этди. Онсоң Ол гайыкда отуран еринден халка өвретмәге дурды. ⁴Иса сөзүни тамамландан соң, Симун: «Көлүң чуң ерине гидиң-де, балык тутмак үчин торларыңызы сува ташлаң» дийди. ⁵Симун Оңа: «Халыпа! Бүтин гиже жан этсек-де, хич зат тутуп билмедик, йөне Сениң сөзүң хатырасына торлары ене ташлайын» дийди. ⁶Муны айдылышы ялы эденлеринде, олар шейле бир көп балык тутдулар велин, торлары-да йыртылып башлады. ⁷Шоңа гөрә олар бейлеки гайыкдакы ёл-дашларының гелип көмеклешмеклери үчин, эллери булап ышарат этдилер. Олар гелип, ики гайыгы-да балыкдан долдурдылар. Гайыклар тас сува батыпды. ⁸Симун Петрус муны гөрөнде, Исаның аягына йыкылып: «Эй, Агам! Мениң янымдан айрыл, мен бир гүнәли адам!» дийди. ⁹Тутан балыкларының көпдүгине онуң өзи ве янындакыларың хем-меси хайран галды. ¹⁰Симуның ёл-дашлары Якуп билен Ёханна атлы Зебедейиң огуллары хем муңа хайран галдылар. Иса Симун: «Горкма, сен мундан бейләк балык дерегине ынсанлары тутарсың» дийди. ¹¹Шейлеликде, олар гайыкларыны кенара чыкарып, бар зады ташлап, Онуң ызына дүшдүлер.

^a **4:41** Кәбир голязмаларда *Сен Месихиң!* диен сөзләр хем бар.

^b **4:44** *Яхудыяның* – кәбир голязмаларда *Желилениң*.

⁶ **5:1** *Гиннесарет көли* – бу Желиле көлүниң бейлеки ады.

Иса дери кеселлини сагалдыр*(Матта 8:1-4; Марк 1:40-45)*

¹²Иса шәхерлерин бириндекә, эл-хенч дери кеселине ёлуган бир адам Онуң янына гелди. Ол Исаны гөрөнде, дызына чөкүп, Оңа: «Эй, Агам! Эгер ислесең, мени бу кеселден тәмизләп билерсиң» дийип ялбарды. ¹³Иса хем элини узатды-да, оңа дегрип: «Ислейэрин, тәмиз бол!» дийди. Дери кесели ол адамдан шобада айрылды. ¹⁴Соңра Иса оңа: «Муны хич киме айтмагын. Йөне гит-де, рухана гөрүн ве дери кеселинден сапланандыгыңы хеммелере субут эдер ялы, Мусаның буйран садакасыны бер» дийип буюрды. ¹⁵Эмма Иса хакындакы хабарлар барха яйраарды. Исаны диңлемек ве кеселлерине шыпа тапмак үчин, Онуң янына улы мәхелле йыгнанярды. ¹⁶Иса болса көпленч еке Өзи чола ерлере гидип, Худая дога окаярды.

Иса бир ысмазы сагалдыр*(Матта 9:1-8; Марк 2:1-12)*

¹⁷Бир гүн Иса халка өвредип отырка, Желилэнин әхли обаларындан, Яхудыядыр Иерусалимден гелен фарисейлер билен Төврат мугаллымлары да шол ердедилер. Иса Реббин гудраты аркалы хассалара шыпа берйәрди. ¹⁸Шол вагт бирнәче адам бир ысмазы дүшеги билен гөтерип гетирди. Олар оны жайың ичине салып, Исаның өңүнде ятыржак болдулар. ¹⁹Эмма үйшен мәхелледен яңа оны ичери салмага ёл тапмансоңлар, жайың үстүне чыкып, үчеги сөкүп ачдылар. Онсоң ысмазы дүшеги билен үчекден саллап, Исаның өңүне дүшүрдилер. ²⁰Иса оларың иманыны гөрүп,

ысмаза: «Дост, сениң гүнәлерин өтүлди» дийди. ²¹Төврат мугаллымлары билен фарисейлер: «Худая дил етирйән бу адам ким? Гүнәлери еке-тәк Худайдан башга ким өтүп билер?» дийип, ичини геплетмәге башладылар. ²²Эмма Иса оларың нәме пикир эдйәндиклерини билип, олар: «Нәме үчин хыялыңызда бейле пикирлер эдйәрсиңиз? ²³Хайсыны айтмак аңсат: „Гүнәлерин өтүлди“ диймекми я-да: „Тур-да, йөрә“ диймек? ²⁴Эмма сиз Ынсан Оглуның ер йүзүнде гүнәлери өтмәге-де ыгтыярының бардыгыны билип гоюң» дийди. Онсоң Ол ысмаза: «Саңа диййэрин, тур, дүшегиңи ал-да, өйүңе гайт» дийди. ²⁵Ол хем хеммәнин гөзүниң алнында дессине еринден турды ве дүшегини йыгнады, Худайы шөхратландырып, өйүне гитди. ²⁶Әхли адамлар хайран галып, Худайы шөхратландырдылар. Олары горкы гаплап алды, олар: «Бу гүн шейле бир гең затлар гөрдүк» дийишдилер.

Иса Левини чагырар*(Матта 9:9-13; Марк 2:13-17)*

²⁷Шундан соң Иса дашары чыкканда, салгыт йыгнап отуран Левини гөрүп, оңа: «Мениң ызыма дүш!» дийди. ²⁸Ол хем еринден турды-да, әхли зады ташлап, Онуң ызына дүшди. ²⁹Леви өз өйүнде Иса үчин бир улы мейлис гурады. Сачагың башында олар билен биртопар салгытчылар ве башга-да көп адамлар нахар ийип отырдылар. ³⁰Фарисейлер билен Төврат мугаллымлары Онуң шәгиртлерине: «Нәме үчин салгытчылардыр гүнәкәрлер билен биле ийип-ичйәрсиңиз?» дийип хүңүрдешдилер. ³¹Иса олар: «Лукман саглада дәл-де, хассалара

герекдир. ³²Мен догрулары дәл-де, гүнәкәрлери тоба чагырмага гелдим» дийип жогап берди.

Агыз беклеме барада сораг
(Матта 9:14-17; Марк 2:18-22)

³³Олар Иса: «Яхяның шәгиртлери йыгы-йыгдан агыз бекләп, дога-диглег эдйәрлер, фарисейлериң шәгиртлери хем шейле, эмма Сениң шәгиртлериң ийип-ичип йөрлер» дийди. ³⁴Иса: «Тойда гиев достларының янындака, сиз онуң мыхманларына агыз бекледип билерсиңизми? ³⁵Эмма гиевиң олардан алынжак гүнлери гелер, шонда олар агыз бекләрлер» дийип жогап берди.

³⁶Иса олар шу тымсалы айдып берди: «Хич ким тәзе эшикден йыртып, көне эшиге яма салмаз. Бейтсе, тәзе эшик хем йыртылар, тәзе эшикден алнан яма-да көне эшиге гелишмез. ³⁷Хич ким тәзе шерабы көне мешиклере гуймаз. Ёгса тәзе шерап мешиклери бөвсүп, шерап ере дөкүлер, мешиклер-де заяланар. ³⁸Тәзе шерап тәзе мешиклере гуюлмалыдыр. ³⁹Хич ким көне шерабы иченден соң тәзәни күйсемез. „Көнеси оңат“ диер».

6-нжы бап

Сабат гүни барада гүррүң
(Матта 12:1-14; Марк 2:23–3:6)

¹Бир Сабат гүни ^б Иса бугдайлыгың арасындан гечип барялды. Онуң шәгиртлери бугдай башларыны ёлуп,

аяларында овуп иййәрдилер. ²Фарисейлериң кәбири олардан: «Нәме үчин Сабат гүни гадаган иши эдйәрсиңиз?» дийип сорады. ³Иса олар: «Давут билен янындакылар ач галанларында, сиз Давудың нәме эдендигини асла окамадыңызмы? ⁴Ол Худайың өйүне гирип, Хөдүр чөрөклерини алып ийди, янындакылар хем берди. Бу олар үчин гадаганды, дине руханылар ругсат берленди» дийди. ⁵Иса олар ене-де: «Ынсан Оглы хатда Сабат гүнүниң-де хөкүмдарыдыр» дийди.

⁶Башга бир Сабат гүни Иса синагога барып, халка өвретмәге дурды. Ол ерде саг эли шел ачан бир адам барды. ⁷Төврат мугаллымлары билен фарисейлер Исаны айыпламакчы болдулар. Сабат гүни хасса шыпа берермикә дийип, Оны аңтадылар. ⁸Иса оларың пикирлерини билип, эли шел ачан адама: «Ериңден тур-да, орта чык!» дийди. Ол хем еринден туруп, ортада дурды. ⁹Онсоң Иса олардан: «Сизе бир совалым бар: „Канун боюнча Сабат гүни ягшылык этмек догрумы я-да яманлык? Бириниң жаныны халас этмек догрумы я-да хеләк этмек?“» дийип сорады. ¹⁰Иса төверегиндәкилериң хеммесине гөз гездирип чыкды-да, яңкы адама: «Элиңи узат!» дийди. Ол хем элини узатды велин, эли долы сагалды. ¹¹Олар болса гахар-газаба мүнүп, Исаны нәме этмелидиги барада өз араларында маслахатлашмага башладылар.

^а **5:38** Кәбир голязмаларда *Шейдип, икиси хем абат сакланындыр* диен жүмле хем бар.

^б **6:1 Бир Сабат гүни** – кәбир голязмаларда *Песах байрамы геченден соң икинжи Сабат гүни*.

Иса он ики шәгирдини сайлаяр

(Матта 10:1-4; Марк 3:13-19)

¹²Шол гүнлерде Иса дога омамак үчин дага чыкды ве бүтин гижәни Худая дога омап гечирди. ¹³Гүн доганда, шәгиртлерини янына чагырды. Олардан он ики санысыны сайлап, олары ресуллыга белледи. Олар шулардыр: ¹⁴⁻¹⁶Симун (Иса оңа Петрус лакамыны берди), онуң доганы Андрыс, Якуп, Ёханна, Филип, Бартоломей, Матта, Томас, Алфейиң оглы Якуп, ватанчы Симун, Якубың оглы Яхудыя ве Иса хайынлык эден Юдас Искариот.

¹⁷Иса Өзүниң он ики шәгирди биле дагдан ашак дүшүп, бир текиз ерде дурды. Ол ерде Онуң башга-да энчеме шәгиртлери үйшүп, тутуш Яхудыядан, Иерусалимден, Сур биле Сидоның кенарякаларындан сансажаксыз адамлар гелипди. ¹⁸Олар Исаны диңлемәге ве кеселлерине шыпа тапмага гелипдилер. Арвахынлардан эжир чекйәнлер-де шыпа тапярдылар. ¹⁹Әхли адамлар Иса эл дегиржек болуп дыржашярды, себәби Ондан чыкян гүйч оларың хеммесине шыпа берйәрди.

Багтлылар ве багтсызлар

(Матта 5:1-12)

²⁰Онсоң Иса шәгиртлерине наза-рыны дикип, шейле дийди:

«Эй, гарыплар, сиз багтлысыңыз, чүнки Худайың Шалыгы сизиңкидир!

²¹Эй, шу вагт ачлык чекйәнлер, сиз багтлысыңыз, чүнки доярсыңыз.

Шинди агляялар, сиз багтлысыңыз,

чүнки шатлыкдан гүлерсиңиз.

²²Ынсан Оглы себәпли адамлар сизи йигренип, араларындан кован вагты, сизе сөгүп, адыңызы гаралан вагты багтлысыңыз! ²³Шол гүн шатланың, бегенчден бөкжекләң, себәби гөклерде алжак сылагыңыз улудыр. Оларың ата-бабалары-да пыгамберлере шейле дарадылар.

²⁴Эмма вай халыңыз, эй, байлар!

Чүнки сиз эййәм теселлиңизи алансыңыз.

²⁵Вай халыңыз, эй, шу вагт доклар!

Чүнки сиз ачлык чекерсиңиз.

Вай халыңыз, эй, шу вагт гүлйәнлер!

Чүнки сиз яс тутуп

агларсыңыз.

²⁶Әхли адамлар сизи тарыплан махалы вай халыңыз!

Чүнки ата-бабалары-да галп пыгамберлере шейле этдилер.

Душманларыңыз сөйүң

(Матта 5:38-48; 7:12a)

²⁷Эмма, эй, Мени диңлейәнлер, сизе шейле диййәрин: душманларыңыз сөйүң, өзүңизи йигрениәнлере ягшылык эдиң. ²⁸Өзүңизе гаргаянлар үчин ягшылык диләң, өзүңизи ынжадянлар үчин Худая дога омаң. ²⁹Бир янагыңа урана бейлеки янагыңы-да тут. Донуңы аландан көйнегиңи хем гайгырма. ³⁰Саңа дилег салана бер, өзүңден бир зат аландан ызына сорама. ³¹Адамларың өзүңизе нәме этмегини ислейән болсаңыз, сиз-де олар шейле эдиң. ³²Сиз өзүңизи сөййәнлери сөййән болсаңыз, мунуң билең нәме хормат газанярсыңыз? Гүнәкәрләр-де өзлерини сөййәнлери сөййәрләр ахырын. ³³Сиз өзүңизе ягшылык эдйәнлере ягшылык

эдйән болсаңыз, мунуң билен нәме хормат газанярсыңыз? Гүнәкәрлер-де шейле эдйәндирлер. ³⁴Ызына алмак тамасы билен карз берйән болсаңыз, мунуң билен нәме хормата мынасыпсыңыз? Гүнәкәрлер-де долы ызына алмак ниети билен гүнәкәрлере карз берйәндирлер. ³⁵Душманларыңыз сөйүң, ягшылык эдиң, ызына алмасыз карз бериң. Шонда сизиң сылагыңыз улы болуп, Бейик Худайың огуллары боларсыңыз, себәби Ол гадыр билмезлере-де, пислере-де мәхирлидир. ³⁶Гөкдәки Атаңызың рехимли болшы ялы, сиз-де рехимли болуң.

Башгалары язгармаң

(Матта 7:1-5)

³⁷Башгалары язгармаң, шонда сиз хем язгарылмарсыңыз. Хич кими гүнәкәрләмән, шонда сизе-де гүнә йөңкелмез. Багышлаң, сиз-де багышланарсыңыз. ³⁸Бериң, сизе-де берлер. Хырын-дыкын долдурылып, пүрөпүр эдилеп, гужагыңызы долуп-дашян өлчег билен долдурылып берлер. Хайсы өлчег билен өлчесеңиз, сизе-де шол өлчег билен өлчелер».

³⁹Иса оlara бир тымсал хем айдып берди: «Көр көри идип билерми? Икиси хем чукура гачмазми?! ⁴⁰Шәгирт өз халыпасындан үстүн дәлдир, эмма кәмиллешенсоң, хер кес өз халыпасы ялы болар. ⁴¹Нәме үчин сен доганыңың гөзүндәки чөпи гөрийәрсин-де, өз гөзүндәки агажы сайгармаярсың? ⁴²Нәдип сен өз гөзүндәки агажы гөрмән, доганына: „Доган! Гел, гөзүндәки чөпи чыкарайын“ дийжек?

Эй, икийүзли, илки өз гөзүндәки агажы чыкар, шонда доганыңың гөзүндәки чөпи чыкармак үчин оңат сайгарарсың».

Агач ве онуң мивеси

(Матта 7:16-20, 24-27; 12:33-35)

⁴³«Оңат агажың эрбет миве бермейши ялы, эрбет агач-да оңат миве бермез. ⁴⁴Агач өз мивесинден таналандыр. Себәби яндакдан инжир, чалыдан-да үзүм йыгылян дәлдир. ⁴⁵Ягшы адам йүрегиниң ягшылык хазынасындан ягшылык чыкарандыр, яман адам йүрегиниң яманлык хазынасындан яманлык чыкарандыр. Ынсаның дили йүрегинден жошаныны сөзлейәндир. ⁴⁶Нәме үчин Маңа: „Я Реб! Я Реб!“ дийип-де, айданларымы этмейәрсиниз? ⁴⁷Мениң яныма гелйән, сөзлерими эшидип, олары бержай эдйән адамың киме меңзейәндигини сизе беян эдейин: ⁴⁸ол өй салмак үчин ери чуң газып, онуң бинядыны гаяның үстүнде тутан адама меңзейәр. Сил геленде, деря жошуп, бу өе урулса-да, оны сарсдырып билмез, себәби ол берк салныпды^a. ⁴⁹Эмма Мениң сөзлерими эшидип-де, бержай этмедик киши топрагың үстүнде бинятсыз өй салан адам ялыдыр. Деря жошуп, ол өе уран бадына, өй йыкылар. Онуң даргайшы-да горкунч болар».

7-нжи бап

Йүзбашының иманы

(Матта 8:5-13)

¹Иса Өзүни диңлейән халка бу сөзлериң эхлисини айдып боландан соң,

^a **6:48 Себәби ол берк салныпды** – бу жүмле кәбир голязмаларда *себәби онуң биняды гаяның үстүнде тутулыпды* дийип душ гелйәр.

Капернаум шәхерине гитди. ²Бу ерде бир йүзбашының эзилләп хорматлаяң хызматкәри кеселләп, өлүм ясыгында ятырды. ³Йүзбашы Иса хакында эшиденде, өз хызматкәрине шыпа бермегини сорап, Онуң янына бирнөчә яхуды яшулуларыны иберди. ⁴⁻⁵Олар Исаның янына гелип, Оңа йүрекден ялбарып: «Бу адам Сениң көмек этмегине мынасып, себәби ол бизиң халкымызы сөййәр, хатда bize синагога хем гуруп берди» дийдилер. ⁶Шейлеликте, Иса олар билен гитди.

Олар йүзбашының өйүне якынлашанларында, йүзбашы достларындан Оңа шейле хабар иберди: «Агам, аза-ра галма, себәби Сениң өйүме гелмегине мен мынасып дәл. ⁷Шонуң үчин хем мен өзүми Сениң яныңа бармага мынасып саймадым. Дине бирже сөз айтсаң бес, мениң хызматкәрим сагалар. ⁸Мен хем буйрук астындакы адамдырын, ыгтыярымда эгерлерим бар. Бирисине „Гит“ дийсем гидйәр, башгасына „Гел“ дийсем гелйәр. Хызматкәриме „Шуны эт!“ дийсем эдйәр».

⁹Иса бу сөзлери эшидип, йүзбаша хайран галды. Ол ызына дүшүп гелйән мәхеллә тарап өврүлип: «Сизе шуны айдайын: Мен хатда Ысрайылда-да шейле бейик иманы гөрмедим» дийди. ¹⁰Онсоң иберилен адамлар ызына өврүлип баранларында, хызматкәр сагалан экен.

Иса дул аялың оглуны дирелдйәр

¹¹Мундан бираз соңра Иса Найин диен шәхере гитди. Шәгиртлери билен улы мәхеллә хем Онуң ызына дүшүп гитди. ¹²Иса шәхер дервезесине голайлан вагты бир дул аялың ялыңыз оглуны жайламага алып баряң

экенлер. Шәхерден гелен улы мәхеллә хем бу аялың янындады. ¹³Реб Иса бу аялы гөрүп, оңа йүреги авады. Ол аяла: «Аглама!» дийди.

¹⁴Онсоң Иса барып, табыда элини дегирди, оны гөтерип баряңлар сакландылар. Иса: «Эй, яш йигит, сана диййәрин, тур!» дийди. ¹⁵Шонда мерхум туруп, геплемәге башлады. Иса оны эжесине гайтарып берди. ¹⁶Хемелери горкы басды. Олар: «Арамызда бейик бир пыгамбер пейда болды!», «Худай Өз халкына назар салды» дийип, Худайы шөхратландырдылар. ¹⁷Иса барадакы бу хабар тутуш Яхудыя ве даш-төверекдәки этраплара яйрады.

Иса билен Яхя чүмдүрижи

(Матта 11:2-19)

¹⁸⁻¹⁹Яхяның шәгиртлери бу вакаларың барыны оңа гүррүң бердилер. Яхя олардан икисини янына чагырып: «Гелмели Шол Сенми я-да биз башга бирине гараשמалымы?» дийип, Реб Исадан сорамак үчин олары иберди. ²⁰Олар Исаның янына гелип: «Бизи Яхя чүмдүрижи иберди. Ол Сенден: „Шол гелмели Месих Сенми я-да биз башга бирине гараשמалымы?“ дийип сораяр» дийдилер.

²¹Шол вагтлар Иса көп кеселлери, хассалары, эрбет рух эеләнлери бежерипди, энчеме көрлериң гөзлерини ачыпды. ²²Шунлукда, Иса хабарчылара: «Барың-да, гөрүп-эшиденлериңизи Яхя хабар берин. Көрлер гөйяр, агсаклар ылгаяр, дери кеселлилер тәмизленйәр, керлер эшидйәр, өлүлер дирелйәр, гарыплара Хош Хабар вагыз эдилйәр. ²³Менден йүз дөндермедик адам багтлыдыр!» дийип жогап берди.

²⁴Яхяның илчилери гиденден сон, Иса мэхеллә Яхя барада гүррүң бер-мәге башлады: «Чөлө нәме гөрмәге гитдиңиз? Шемала ыранян йылгынымы? ²⁵Ери, нәме гөрмәге гитдиңиз? Непис эшиклер геен адамымы? Эмма гымматбахалы лыбаслара бесленип, шады-хоррамлыкда яшаянлар ша көшклериндедир. ²⁶Ери, сиз нәме гөрмәге гитдиңиз? Бир пыгам берими? Хава, Мен сизе шуны айдярын, ол гөрөн кишиңиз хатда пыгам берден хем артыкдыр. ²⁷„Өнүңден ёл тайярлар ялы, ине, Мен Өз векилими иберйэрин“ дийип язылан сөзлер хем хут шоңа дегишлидир. ²⁸Сизе шуны айдярын, аялдан догланларың арасында Яхядан бейиги ёкдур, эмма Худайың Шалыгында иң кичиси хем ондан бейикдир». ²⁹Әхли халк, хатда салгыт йыгнайжылар хем Яхяның сөзлерини эшидип, Яхя тарапындан сува чүмдүрилмек билен Худайың ёлуның догрудыгыны тасыкладылар. ³⁰Эмма фарисейлердир Төврат мугаллымылары Яхя тарапындан сува чүмдүрилмекден боюн га чырмак билен Худайың өзлери үчин ниетлән максадындан йүз өвүрдилер. ³¹Иса сөзүни довам этдирди: «Мен бу несли киме меңзедейин? Олар киме меңзейәр? ³²Олар базарда отурып, бири-бирилерине: „Сизе түйдүк чалдык, танс этмединиз; агы айтдык, агламадыңыз“ дийип гыгырян чагалара меңзейәрлер. ³³Ине, Яхя чүмдүрижи гелди, ол иеногам, иченогам. Сиз болса оңа „жынлы“ диййәрсиниз. ³⁴Ынсан Оглы гелди, Ол иийәрем, ичйәрем, сиз Оңа: „Ине, бу хорана, аракхора середиң! Ол салгытчылар ве

гүнәкәрлер билен дост болды!“ диййәрсиниз. ³⁵Эмма даналыгың хакдыгы онуң зүрятларының әхлиси тарапындан тассыкланар».

Гүнәли аял Иса яг чаляр

³⁶Бир гүн фарисейлерден бири Исаны нахара чагырды. Ол хем фарисейиң өйүне барып, сачак башында отурды. ³⁷Шол шәхерде гүнәкәр бир аял барды. Ол аял Исаның фарисейиң өйүнде нахарланяндыгыны биллип, чүйше гапда хошбой ыслы яг гетирди. ³⁸Аял Исаның өңүнде дызына чөкүп аглап, гөзяшлары билен Онуң аякларыны ювмага башлады. Соңра аякларыны сачы билен сүпүрип өпди ве хошбой ыслы яг чалды. ³⁹Исаны чагыран фарисей муны гөрүп: «Эгер бу адам пыгамбер болян болса, Өзүни эллейән аялың кимдигини, нәхилидигини билерди. Бу аял гүнәкәр ахырын» дийип, ичини геплетди. ⁴⁰Мунуң үчин Иса оңа: «Симун, Мениң саңа айтмалы задым бар» дийди. Ол хем: «Айдыбер, Мугаллым» дийди. ⁴¹«Бир адам ики адам карз пул берипдир: бирине – бәш йүз күмүш теңге, бейлекисине – элли күмүш теңге. ⁴²Бергисини бермәге хич пулларының ёкдугы үчин, ол буларың икисиниң хем бергисини гечипдир. Мунуң үчин оларың хайсысы оны хас көп сөөр?» ⁴³Симун: «Мениң пикиримче, бергиси көп гечилән адам» дийип жогап берди. Иса: «Догры пикир этдиң» дийди.

⁴⁴Онсоң Иса аяла тарап өврүлип, Симуна шейле дийди: «Бу аялы гөрйәңми? Мен сениң өйүңе гелдим, сен болса аякларымы ювмага сув-да бер-

медин, эмма бу аял аякларымы гөзяшы билен ювуп, сачы билен сүпүрди. ⁴⁵Сен Мени өмедиң, эмма бу аял Мен өе гиренимден бәри аякларымы өпүп отыр. ⁴⁶Сен башыма яг чалмадың, эмма бу аял аякларыма хошбой ыслы яг чалды. ⁴⁷Шонуң үчин хем Мен саңа айдярын: бу аялың көп гүнәлери багышланандыр. Чүнки онуң сөйгүси көпдүр. Гүнәлери аз багышлананларың болса сөйгүси аздыр». ⁴⁸Онсоң Иса ол аяла: «Сениң гүнәлериң гечилди» дийди. ⁴⁹Иса билен бир сачакда отуранлар өз араларында: «Гүнәлери-де багышлаян бу кимкә?» дийишмәге башладылар. ⁵⁰Иса болса аяла: «Сени иманың халас этди, аркайын гидибер» дийди.

8-нжи бап

Экин тымсалы

(Матта 13:1-23; Марк 4:1-20)

¹Бу вакадан соңра Иса шәхерлери ве обалары айланып, Худайың Шалыгы барадакы Хош Хабары вагыз этмәге башлады. Он ики шәгирди хем Онуң янындады. ²⁻³Шейле хем, эрбет рухлардан ве кеселлерден халас болан бирнәче аяллар, ичинден еди арвахжын чыкан магдалалы Меръем хем-де Хиродың өйүни доландырыян Хузаның аялы Ёванна, Сузанна, башга-да биртопар аяллар Исаның янындады. Бу аяллар өз эмләклери билен оларә көмек эдйәрдилер.

⁴Улы бир мәхелле үйшүп, әхли шәхерлерден адамлар Исаның янына гелди. Шонда Иса оларә шу тымсалы гүррүң берди: ⁵«Бир дайхан экин экмәге чыкяр. Экип йөркә, тохумларың бирнәчеси ёлуң үстүне дүшүп, аяк астында депеленийәр ве гушлар гелип,

оны чоқярлар. ⁶Бирнәче тохум дашлы ере дүшйәр. Олар гөгерен бадына сувсузлыкдан гурап гидйәрлер. ⁷Бирнәчеси тикенеклигиң арасына дүшйәр. Тохум билен гөгерен тикенлер оларә басыр. ⁸Бирнәчеси-де говы топрага дүшйәр. Олар гөгерип чыкып, хер бири йүз эссе хасыл берйәр». Буларә гүррүң беренден соң, Иса: «Эшитмәге гулагы бар адам эшитсин!» дийип гыгырды. ⁹Шәгиртлери Ондан: «Бу тымсалың манысы нәме?» дийип сорадылар. ¹⁰Ол шейле дийди: «Худайың Шалыгының сырларына дүшүнме укыбы сизе берилди, эмма башгалар середип гөрмесинлер, эшидип дүшүнмесинлер дийип, оларә тымсаллар аркалы айдылар. ¹¹Тымсалың манысы шейле: тохум Худайың сөзүдир. ¹²Ёлуң үстүне дүшен дөнелер сөзи эшидйән адамлардыр. Эмма шейтан гелип, иман гетирмесинлер, халас болмасынлар дийип, оларың калбындан сөзи согрупп аляр. ¹³Дашлы ере дүшенлер болса сөзи эшиденлеринде, шатлык билен кабул эдйән адамлардыр. Йөне оларда көк ёкдур. Олар аз вагтлайын иман эдип, сынаг вагты имандан дөйәрлер. ¹⁴Тикенеклигиң арасына дүшенлер болса сөзи эшидйәнлердир, эмма дурмушың аладалары, байлыклары, кейпи-сапасы оларә барха богыр, олар хасыл бермейәрлер. ¹⁵Говы топрага дүшенлер болса, сөзи эшидип, оны ягшы хем пәк йүрекде саклаянлардыр. Олар чыдамлылык билен ми-ве берйәндирлер.

Чыра тымсалы

(Марк 4:21-25)

¹⁶Хич ким чыраны якып, онуң үстүни гап билен өртйән дәлдир я-да

оны чарпаяның ашагында гойян дәл-дир. Гайтам, ичери гиренлер ышыгы гөрер ялы, оны чырадань үстүнде гойяндыр. ¹⁷Элбетде, үсти ачылма-жак гизлин зат, билинмежек, месе-мәлим болмажак яшырын зат ёкдур. ¹⁸Шонун үчин хем нәхили диңлейән-дигинизе үнс бериң. Кимде бар бол-са, оңа ене берлер, йөне кимде ёк бол-са, өзүниңки хасап эдйән зады хем элинден алнар».

Исаның эжеси ве инилери

(Матта 12:46-50; Марк 3:31-35)

¹⁹Исаның эжеси билен инилери Оны гөрмәге гелдилер, эмма үйшен мәхел-леден яңа Онуң янына гирип билмедилер. ²⁰Оңа: «Эжең билен доганларын Сени гөрмек үчин дашарда гарашып дурлар» дийип хабар бердилер. ²¹Эмма Иса: «Мениң эжем, доганларым – Худайың сөзүни диңләп, оны бержай эдйәнлердир» дийип жогап берди.

Иса тупаны ятырар

(Матта 8:23-27; Марк 4:35-41)

²²Бир гүн Иса шәгиртлери билен бир гайыга мүнүп, олар: «Гелиң, көлүң бейлеки тарапына гечелиң» дийди. Шейдип, олар ёла дүшдүлөр. ²³Олар гайыкда йүзүп барьяркалар, Иса ука гитди. Көлдө бирден гүйч-ли тупан турды. Гайык сувдан долуп башлады, олар ховплы ягдая дүшдү-лөр. ²⁴Шәгиртлер барып, Исаны оя-рып: «Халыпа! Халыпа, биз хеләк болуп барярыс!» дийдилер. Иса ту-руп, еле хем мөвч алян толкунлара кәеди. Тупан ятып, долы имисала-лык аралашды. ²⁵Иса шәгиртлерине:

«Сизиң иманыңыз ханы?» дийип со-рады. Олар болса горкушып хем гең галып, бири-бирлеринден: «Бу Адам кимкә? Ол еле хем сува буйрук берйәр, олар-да Оңа гулак асыр!» дийишдилер.

Иса арвах-жын элән адамы сагалдыр

(Матта 8:28-34; Марк 5:1-20)

²⁶Олар Желиләниң гаршысында ерлешйән герасалыларың^a юрдуна гелдилер. ²⁷Иса кенарда гайыкдан дүшенде, Оңа арвах-жын элән бир адам габат гелди. Ол адам көпден бә-ри хич хили эгин-эшик геймейәрди, өйүнде яшаман, мазарларын арасында яшаярды. ²⁸Ол Исаны гөрөнде, гыгы-рып гойберди. Онуң өнүнде ере йү-зин йыкылып, батлы сес билен: «Эй, Иса, Бейик Худайың Оглы! Мениң билен нәме ишиң бар? Ялбарян, мени гынама» дийди. ²⁹Чүнки Иса арвах-жына ол адамдан чыкмагы буйруп-ды. Арвах-жын оны йыгы-йыгыдан тутярды. Мунуң үчин ол адамы зын-жырлап, гандаллап саклардылар, эмма ол зынжырларыны гырып таш-ларды, арвах-жын оны чөллере эки-дерди. ³⁰Иса ондан: «Адың нәме?» дийип сорады. Ол хем: «Адым Го-шун^b» дийип жогап берди, себәби оңа сан-сажаксыз арвах-жын гирип-ди. ³¹Арвах-жынлар өзлерине довзаха гитмеги буюрмасын дийип, Иса ял-бардылар. ³²Шол ердәки дагың эте-гинде уллакан бир доруз сүрүси от-лап йөрди. Арвах-жынлар дорузла-рың ичине гирмәге ругсат этмегини сорап, Иса ялбардылар. Ол хем руг-сат этди. ³³Олар яңкы адамдан чыкып,

^a **8:26 Герасалылар** – кәбир голязмаларда *гадаралылар*. Серет: Мат 8:28.

^b **8:30 Гошун** – грекче *Легион*. Бу сөз алты мүң эсгерли гошуны аңладяр.

донузлара гирдилер. Шондан соң сүри учутдан ашак зыңып, көлде пайырдашып гарк болды. ³⁴Болан зады гөрөнлеринде, чопанлар гачып, шәхердир обалара муны хабар бердилер. ³⁵Халк болан ваканы гөрмек үчин гелди. Олар Исаның янына геленлеринде, ичинден арвах-жын чыкан адамың гейнип, Исаның аягужунда отурандыгыны, акылының хем ериндедигини гөрүп горкдулар. ³⁶Бу ваканы гөрөнлер болса, олар арвах-жын эелән адамың нәхили сагаландыгы барада гүррүң бердилер. ³⁷Онсоң әхли герасалылар ве шол себитиң илаты Исадан өз янларындан гитмегини хайыш этдилер, себәби олары улы горкы гаплап алыпды. Иса хем гайыга мүнүп, ызына гайтды. ³⁸Арвах-жындан халас болан адам Иса гитмезден өң Ондан Өзи билен гитмәге ругсат сорап ялбарды. ³⁹Иса болса: «Бар, өйүңе гайт, Худайың саңа нәмелер эдендигини гүррүң бер» дийип, оны угратды. Ол хем гидип, Исаның өзүне эденлерини тутуш шәхере жар этди.

Дирелен гыз, сагалан аял
(Матта 9:18-26; Марк 5:21-43)

⁴⁰Иса ызына доланып геленде, халк Оны гызгын гаршылады, себәби хеммелер Оңа гарашярды. ⁴¹Шол вагт синагога ёлбашчыларындан Яйрус атлы бир адам гелип, Исаның аягына йыкылды ве Ондан өйүне бармагыны хайыш этди. ⁴²Мунуң себәби онуң он ики яшларындакы екеже гызы өлүм яссыгында ятырды. Иса ол ере гидип барярка, мәхелле Оны хер

яндан гысып-говруп барярды. ⁴³Мәхелләниң ичинде он ики йылдан бәри ган акма кеселли бир аял хем барды. Ол хич затдан хайыр тапманды ^a. ⁴⁴Ол Исаның арка тарапындан барып, Онуң донуның сыйына элини дегирди велин, шобада ган акмасы кесилди. ⁴⁵Иса: «Маңа ким элини дегирди?» дийип сорады. Хич ким боюн алмады. Шонда Петрус ^b: «Халыпа! Халк дашыңы алып, Сени гысып-говруп баряр, Сен болса: „Маңа ким элини дегирди?“ дийәрсин» дийди. ⁴⁶Эмма Иса: «Маңа бири элини дегирди, себәби Мен Өзүмден бир гүйжүң чыканыны дуйдум» дийди. ⁴⁷Аял эден ишиниң мундан аңры гизлин галмажакдыгыны биленсоң, титрәп гелип, Исаның аягына йыкылды. Әхли халкың өңүнде өзүниң нәме үчин Иса элини дегрендигини, шобада хем шыпа тапандыгыны гүррүң берди. ⁴⁸Иса оңа: «Эй, начар, иманың саңа шыпа берди. Аркайын гидибер» дийди. ⁴⁹Иса бу сөзлери айдып дурка, синагога баштутанының өйүнден гелен бир адам Яйруса: «Гызың өлди. Мугаллымы артыкмач биынжалык этме» дийди. ⁵⁰Эмма Иса муны эшидип, оңа: «Горкма, дине иман эт, гызың гутулар» дийди. ⁵¹Иса онуң өйүне геленде, Петрус, Ёханна, Якуп ве гызың эне-атасындан башга хич киме Өзи билен ичери гирмәге ругсат этмедди. ⁵²Хеммелер аглашып, яс тутуп отырдылар. Эмма Иса: «Агламаң, ол өленок, уклап ятыр» дийди. ⁵³Адамлар гызың өлендигини биләндиклери үчин Онуң үстүнден гүл-

^a **8:43** *Ол хич затдан хайыр тапманды* – кәбир голязмаларда *Ол бары-ёгуны лукманлара сарп эдип, хич затдан хайыр тапманды.*

^b **8:45** Кәбир голязмаларда *Петрус билен янындакылар.*

дүлер. ⁵⁴Эмма Иса хеммәни дашары ковуп, гызың элинден тутды-да, гыгырып: «Гызым, тур!» дийди. ⁵⁵Гыза жан гирип, ол шобада еринден турды. Онсоң Иса гыза нахар бермеклерини буюрды. ⁵⁶Гызың эне-атасы хайран галды. Иса болса олар болуп гечен хадысаны хич киме айтмазлыгы табшырды.

9-нжы бап

Иса шәгиртлерини халкың арасына иберйәр

(*Матта 10:5-15; Марк 6:7-29*)

¹Иса он ики шәгирдини янына чагырып, олар ахли арвах-жынлары ковмага, хер дүрли кеселлери бержәргә гүйч ве ыгтыяр берди. ²Онсоң олары Худайың Шалыгыны вагыз этмәге ве хассалара шыпа бермәге иберди. ³Иса олар: «Әл үчин хич зат алмаң: яныңызда не хаса, не торба, не чөрөк, не пул, не артыкмач эшик – хич зат болмасын. ⁴Хайсы өе гирсеңиз, тә ол шәхерден чыкып гайдянчаңыз, шол өйде болуң. ⁵Әгер адамлар сизи кабул этмеселер, оларың шәхеринден чыкып гайданыңызда, олар гаршы шаятлык хөкмүнде аягыңызың тозуны кақың» дийди. ⁶Шейдип, олар ёла дүшдүлер, хер бир баран еринде Хош Хабары вагыз эдип, хассалары сагалдып, обама-оба айландылар.

⁷Шол вагт Хирод хан болан вакаларың барыны эшидип, гаты алжырады. Себәби кәбир адамлар: «Яхя дирелипдир!» диййәрдилер. ⁸Кәбирлери: «Ыляс пейда болуп-

дыр!», башга бирилери хем: «Гадымы пыгамберлериң бири дирелипдир!» дийишйәрдилер. ⁹Хирод болса: «Мен Яхяның башыны чапдырдым, онда бу адам кимкә? Ол хакда үйтгешик хабарлар эшидийән» дийди. Ол Исаны гөрмәге жан этди.

Иса бәш муң адамы доюряр

(*Матта 14:13-21; Марк 6:30-44;*

Ёханна 6:1-14)

¹⁰Ресуллар ызына геленсоң, өз эден ишлерини Иса хабар бердилер. Ол хем олары янына алып, Бетсайда диен шәхере гитди ^a. ¹¹Эмма мәхелле муны билип, Онуң ызындан барды. Ол хем олары оңат гаршылап, Худайың Шалыгы хакда гүррүң берди ве шыпа мэтәч адамлары сагалды. ¹²Гүн яшып барярка, Онкилер Исаның янына гелип: «Бу мәхелләни гойбер, төверекдәки обалара гидип, ятара ер ве азык тапсынлар, себәби биз бир чола ерде ахыры» дийдилер. ¹³Эмма Иса: «Олар иймәге зады сиз бериң» дийди. Олар хем: «Биз мунча мәхелле үчин иймит сатын алмага гиделими? Бизиң бәш чөрөк билен ики балыкдан башга задымыз ёк ахыры» дийдилер. ¹⁴Ол ерде бәш мүнә голай эркеклер барды. Эмма Иса шәгиртлерине: «Олары элли-эллиден топар-топар эдип отурдың» дийип табшырды. ¹⁵Олар хем шейле эдип, хеммелери отурдылар. ¹⁶Иса болса бәш чөрөк билен ики балыгы алып, гөзлерини гөгә дикип шүкүр этди. Соңра булары халка пайлар ялы бөлүшдирип шәгиртлерине берди. ¹⁷Хеммелер ийип

^a **9:10 Бетсайда диен шәхере гитди** – бу жүмле кәбир голязмаларда *Бетсайда диен шәхериң голайында бир чола ере чекилди* дийип душ гелйәр.

дойдулар, артып галан чөрек бөлек-лерини йыгнап, он ики себеди дол-дурдылар.

**Петрус Исаның Месихдигини
ықрап эдйәр**

(Матта 16:13-28; Марк 8:27–9:1)

¹⁸Бир гүн Иса екеликде Худая дога окаярды, шәгиртлери хем Онун янын-дады. Иса олардан: «Халк Маңа ким диййәр?» дийип сорады. ¹⁹Олар: «Кә-бирлери Яхя чүмдүрижи, кәбирлери Ыляс, башга бирилери болса гады-мы пыгамберлерден бири дирелип-дир диййәр» дийип жогап берди-лер. ²⁰Иса олардан: «Сиз Маңа ким диййәрсиниз?» дийип сорады. Пет-рус: «Сен Худайың Месихисин» ди-йип жогап берди. ²¹Иса болса муны хич киме айтмазлыгы олара берк табырды.

**Иса өлүп дирелжегини өнүнден
айдяяр**

(Матта 16:20-28; Марк 8:30–9:1)

²²Онсоң Иса сөзүни довам эдип: «Ынсан Оглы көп гөрги гөрмели, яшулулар, ёлбашчы руханылар ве Төврат мугаллымлары тарапындан рет эдилмели, өлдүрилмели ве үчү-ленжи гүн дирелмелидир» дийди. ²³Иса оларың хеммесине шейле дий-ди: «Ким Мениң ызыма эермек ис-лейән болса, өзүни инкәр этсин-де, хер гүн хачыны алып, ызыма дүш-сүн. ²⁴Ким жаныны халас этмек ис-лесе, оны йитирер, йөне ким жаны-ны Мениң угрумда йитирсе, оны халас эдер. ²⁵Ынсан тутуш дүңйәни газаныбам, жанындан махрум болса, оңа нәме пайдасы бар? ²⁶Ким Менден

ве Мениң сөзлеримден утанса, Ын-сан Оглы-да Өзүниң, Атасының ве мукаддес перишделериң шөхраты билен гелен махалы ондан утанар. ²⁷Эмма сизе догрусыны айдярын: бу ерде дуранларың кәбири өлмез-ден өң Худайың Шалыгының гел-йәнини гөрерлер».

Исаның кешби үйтгейәр

(Матта 17:1-8; Марк 9:2-8)

²⁸Бу сөзлери айданындан секиз гүн геченсоң, Иса Петрусы, Ёхан-наны ве Якубы янына алып, Худая дога окамак үчин дага чыкды. ²⁹Дога окап отырка, Онун йүз кешби үйт-гәп, эгинбашы ловурдап ап-ак бол-ды. ³⁰Ине, ики адам Онун билен гүр-рүңлешип дурды. Бу Муса билен Ыл-ясды. ³¹Олар шөхрат ичинде пейда болуп, Исаның дүңйәден алынмалы пурсады барада гүррүн эдйәрдилер. Бу пурсат Иерусалимде амала ашма-лыды. ³²Петрус билен онун янын-дакылары укы басмарлаярды, эмма олар укудан ачылып, Исаның шөх-ратыны хем Онун янында дуран ики адамы гөрдүлер. ³³Муса билен Ыляс Исаның янындан айрылып барярка-лар, Петрус нәме диййәнини өзи-де билмән, Оңа: «Халыпа! Бизе бу ер-де болмак якымлы, үч чадыр дике-ли: бири – Саңа, бири – Муса, би-ри – Ыляса» дийди. ³⁴Петрус булары айдып дурка, бир булут гелип, ола-рың үстүни өртди. Өзлерини булут гуршап аланда, олар гаты горкду-лар. ³⁵Булутдан: «Бу Мениң Оглум-дыр, Сайлап-сеченимдир!»^a Оңа гу-лак асың» диен бир оваз гелди. ³⁶Бу сес кесилен вагты, Иса еке галды.

^a 9:35 *Сайлап-сеченимдир* – кәбир голязмаларда *сөйгүлимдир*.

Шәгиртлер болса дымып, гөрөн затлары барада шол гүнлерде хич киме гүррүн бермедилер.

Иса арвах-жын элән огланы сагалдыр

(Матта 17:14-18; Марк 9:14-27)

³⁷Шол гүнүң эртеси дагдан ашак дүшен вагты, бир улы мәхелле Исаны гаршылады. ³⁸Мәхелләнең ичинден бир адам гыгырып, шейле дийди: «Мугаллым! Ялбарян, мениң оглума назарыңы сал, ол мениң ялңыз чагам. ³⁹Ине, оны бир арвах-жын элейәр, ол бирден чыгырып башлаяр. Ол рух онуң агзындан ак көпүк гелйәнчә силтерлейәр, ер билен егсан эдип, ондан зордан айрылар. ⁴⁰Шәгиртлериңе оны чыкарып бер дийип ялбардым, эмма олар башармадылар». ⁴¹Иса: «Эй, ёлдан чыкан, имансыз несил! Мен хачана ченли сизиң билен болуп, сизе чыдайын? Оглуңы бәрик гетир» дийди. ⁴²Чага Исаның янына гелйәркә, арвах-жын оны ере уруп, көп силтерледи. Эмма Иса арвах-жына кәйәп, чаганы сагалдып, атасына говшурды. ⁴³Хеммелер Худайың бейикдигине хайран галды.

Иса өлүп дирелжәгини ене айдяр

(Матта 17:22,23; Марк 9:30-32)

Хеммелер Исаның эден ишлерине гең галды. Иса Өз шәгиртлериңе: ⁴⁴«Бу сөзлер гулагыңызда галсын: Ынсан Оглы ынсанларың элине табшырылар» дийди. ⁴⁵Эмма олар бу сөзе дүшүнмедилер. Бу сөзүң манысы олар үчин гизлин

болуп галды, олар бу барада Исадан сорамага-да горкдулар.

Иң бейик ким?

(Матта 18:1-5; Марк 9:33-37)

⁴⁶Шәгиртлериң арасында олардан кимиң иң бейикдиги барада жедел йүзе чыкды. ⁴⁷Иса оларың йүрегиндәки пикири аңып, бир чаганы алдыда, янында дурузды. ⁴⁸Онсоң олар: «Ким шунуң ялы бир чаганы Мениң адымдан кабул этсе, Мени кабул этдигидир. Мени кабул эден болса, Мени Иберени кабул эдйәндир. Араңызда ким хеммеден пес болса, иң бейик шолдур» дийди. ⁴⁹Ёханна Иса йүзленип: «Халыпа! Биз Сениң адың билен арвах-жынлары чыкарян бир адамы гөрдүк, йөне онуң би зиң билен биле дәлдиги үчин, оны тогтатмак иследик» дийди. ⁵⁰Иса оңа: «Оны тогтатмаң! Ким сизе гаршы болмаса, ол сизиң тарапыңыздадыр» дийди.

Самариялылар Иса гаршы болярлар

⁵¹Гөге алынмалы махалы голайланда, Иса Иерусалиме гитмеги йүрегине дүвүп, ёла дүшди. ⁵²Ол Өзүңден өң бирнәче илчини ёллады. Олар хем Онуң гелерине тайярлык гөрмек үчин, самариялыларың бир обасына гирдилер. ⁵³Эмма самариялылар Исаны кабул этмедилер, себәби Онуң угры Иерусалиме тарапды. ⁵⁴Исаның шәгиртлери Якуп билен Ёханна муну гөрүп, Ондан: «Эй, Агам! Олары ёк этмек үчин гөкден от ягдырмагымызы ислейәрсинми? а» дийип

а 9:54 Гөкден от ягдырмагымызы ислейәрсинми? – кәбир голязмаларда Ылясың эдиши ялы гөкден от ягдырмагымызы ислейәрсинми?

сорадылар. ⁵⁵⁻⁵⁶Эмма Иса өврүлип, олара кәеди ^a. Онсоң олар башга оба гитдилер.

Исаның ызына эермек
(Матта 8:19-22)

⁵⁷Ёлда баряркалар, бир адам Иса: «Нирэ гитсең ^b, мен хем Сениң ызына дүшжек» дийди. ⁵⁸Иса оңа: «Тилкилериң сүрени, гушларың хөвүртгеси бардыр, йөне Ынсан Оглуның башыны гоюра-да ери ёкдур» дийди. ⁵⁹Башга бирине: «Мениң ызыма дүш» дийди. Эмма ол: «Агам, ругсат эт, өнүрти гидип, какамы жайлайын» дийди. ⁶⁰Эмма Иса оңа: «Гой, өлүлериңи өлүлериң өзлери жайлаберсинлер, йөне сен гит-де, Худайың Шалыгыны вагыз эт» дийди. ⁶¹Ене бириси: «Агам! Сениң ызыңа дүшейин, йөне ругсат бер, өнүрти машгалам билен хошлашайын» дийди. ⁶²Иса оңа: «Элине азалы алансоң ызына середйөн адам Худайың Шалыгына мынасып дэлдир» дийди.

10-нжы бап

Иса етмиш ики шәгирди иберйәр

¹Шундан соң Реб Иса башга етмиш ики ^c адамы белләп, олары Өзүниң гитмекчи болян әхли шәхерлерине, ерлерине ики-икиден өңүнден ёллады. ²Олара шейле дийди: «Хасыл бол, йөне ишгәр аз. Шонуң үчин хем хасылыны йыгмага ишгәр иберер ялы, хасыл эеси Реббе ялбарың. ³Гидиң!

Ине, Мен сизи мөжеклериң арасына гузулар кимин ёлларың. ⁴Яныңызга гапжык-да, торба-да, чарык-да алмаң. Ёлда хич ким билен саламлашман. ⁵Хайсы өе барсаңыз, өнүрти: „Өйүңиз абадан болсун!“ дийиң. ⁶Ол өйде паряхатлыгы сөййән адам бар болса, сизиң дилән паряхатлыгыңыз онуң үстүне инер, ёк болса-да, ене өзүңизе доланар. ⁷Ол өйде галып, оларың беренлерини ийип-ичиң, себәби ишчи өз хақына мынасыпдыр. Өйден-өе гөчүп йөрмән. ⁸Бир шәхере бараныңызда, кабул эдилсеңиз, өңүңизде нәме гоюлса, шоны ийиң. ⁹Ол ердәки хассалара шыпа бериң ве олар: „Худайың Шалыгы сизе голайлады!“ дийиң. ¹⁰Эмма башга бир шәхере бараныңызда, кабул эдилмесеңиз, онуң көчелерине чыкың-да, олар: ¹¹„Шәхериңизде аягымыза япышан тозаны-да сизе гаршы какарыс. Эмма шуны билиң: Худайың Шалыгы голайландыр!“ дийиң. ¹²Сизе айдярың: кыямат гүни ол шәхериң ягдайы Сodom шәхериниң ягдайындан хас бетер болар. ¹³Дат гүнүңе, эй, Хоразин! Дат гүнүңе, эй, Бетсайда! Сизде гөркезилен гудратлар Сур билен Сидонда гөркезилен болсады, онда олар бирейәм жул гейнип, күл үстүнде отуруп тоба эдердилер. ¹⁴Эмма кыямат гүни сизиң ягдайыңыз Сур билен Сидоның ягдайындан хас бетер болар! ¹⁵Эй, Капернаум! Сен арша гөтерилерин өйдйәрсинми? Ёк, сен довзаха ташланарсың. ¹⁶Сизи диңлән

^a **9:55-56 Олара кәеди** – кәбир голязмаларда олар кәйәп, «Сиз хайсы руха дегушлидигиңизи билмейәрсиз. Чүнки Ынсан Оглы адамлары ёк этмәге дәл-де, олары халас этмәге гелендир» дийди диен сөзлер хем бар.

^b **9:57 Нирэ гитсең** – кәбир голязмаларда Я Реб! Нирэ гитсең.

^c **10:1 Етмиш ики** – кәбир голязмаларда етмиш.

Мени диңләр, сизи рет эден Мени рет эдер. Мени рет эден болса Мени Иберени рет эдер».

¹⁷Онсоң шол етмиш ики шәгирт улы шатлык билен доланып гелип: «Эй, Агам! Сениң адыңы агзанымызда, арвах-жынлар хем бизе боюн болярлар» дийдилер. ¹⁸Иса олар: «Мен шейтаның гөкден йылдырым ялы болуп ашак иненини гөрдүм. ¹⁹Мен сизе йыланлары, ичяңлары ве душманың әхли гүйжүни депелемәге ыгтыяр бердим, хич зат сизе зепер етирмез. ²⁰Шейле хем сиз эрбет рухларың өзүңизе боюн болмагына дәлде, атларыңызың гөкде язылмагына бегениң» дийди. ²¹Шол вагт Иса Мукаддес Рух аркалы шатланып: «Эй, Атам, ериң ве гөгүң Хөкүмдары! Сениң бу затлары акылдарлардан, дүшүнжелилерден яшырып, чагалара аян эдениң үчин Саңа шүкүр эдйәрин! Хава, Атам, бу Сениң ислегинди.

²²Атам әхли зады Маңа табшырды. Оглы Атадан башга хич ким танаян дәлди. Атаны-да Огулдан ве Оглуң Оны аян этмек ислейән адамларын-дан башга хич ким танаян дәлди» дийди. ²³Соңра Иса шәгиртлерине йүзленип, олара айратын ныгтап: «Сизиң гөрийән затларыңызы гөрийән гөзлер нәхили багтлы! ²⁴Сизе шуны айдарын: көп пыгамберлер ве патышалар сизиң гөрийәнлериңизи гөрмек иследилер, эмма гөрмедилер, сизиң эшидйәнлериңизи эшитмек иследилер, эмма эшитмедилер» дийди.

Оңат самариялы

²⁵Бир диндар Исаны сынамак үчин, еринден туруп: «Мугаллым! Бакы

яшайшы мирас алмак үчин мен нәме этмели?» дийип сорады. ²⁶Иса онуң өзүне сораг билен йүзленип: «Төвратда нәме язылгы? Сен муңа нәхили дүшүнйәрсин?» дийди. ²⁷Ол адам: «Худайыңыз Ребби тутуш йүрегиниз, әхли гүйжүңиз ве дүшүнжәңиз билен жан-тенден сөйүң». Шейле хем: «Якыныңы өзүңи сөйшүң ялы сөй» дийди. ²⁸Иса оңа: «Догры жогап бердиң, сен хем шейле эт, шонда яшарсың» дийди. ²⁹Эмма ол өзүни аклажак болуп, Исадан: «Мениң якыным ким боляр?» дийип сорады. ³⁰Иса оңа шейле жогап берди: «Бир адам Иерусалимден Ерихо барярка, гарақчыларың элине дүшйәр. Олар онуң эшиклерини сыпырып алярлар-да, өзүнем енжип, чалажан халда ташлап гидйәрлер. ³¹Төтәнликде бир руханы шол ёлдан барярка, ол адамы гөрүп, ёлуң ол тарапы билен гечип гидйәр. ³²Онсоң бир леви-де шол ере етен вагты оны гөрүп, ёлуң бейлеки тарапы билен гечип гидйәр. ³³Шол ёлдан гечип баряң бир самариялы болса, бу адамы гөрүп, оңа йүреги аваяр. ³⁴Онуң янына барып, зейтун ягы билен шерап гуюп, яраларыны сараяр. Онсоң ол адамы өз эшегине мүндүрип, бир мыхманхана гетирип, оңа гарашык эдйәр. ³⁵Шол гүнүң эртеси мыхманхананың эсине ики күмүш теңде чыкарып берип: „Муңа говужа серет, артыкмач чыкдажы этсең, ызыма гелйәркәм берерин“ диййәр. ³⁶Сениң пикиринче, бу үч адамың хайсысы гарақчыларың элине дүшен адамың якыны боляр?» ³⁷Диндар: «Оңа рехим эден адам» дийип жогап берди. Иса хем оңа: «Бар, сен-де шонуң ялы эт» дийди.

**Иса Марта билен
Меръемиң өйүндө**

³⁸Иса билен шәгиртлери ёлларыны довам эдип, бир оба етдилер. Иса оба гиренде, Марта атлы бир аял Оны мыхман алды. ³⁹Бу аялың Меръем атлы бир гыз доганы барды. Ол Реб Исаның алкымына барып отуруп, Онуң сөзлерини диңлейәрди. ⁴⁰Марта болса ишлериниң көпдүгинден яңа башагайды. Ол Исаның янына гелип: «Агам! Уямың мениң еке өзүме хызмат этдирип отурмагы Сениң первайыңа-да дәлми? Оңа айт, маңа көмеклешсин» дийди. ⁴¹Реп Иса оңа: «Вах, Марта, Марта! Сен көп затлар барада алада-ланып башагай болярсын. ⁴²Дине бир зат гереклидир. Меръем иң оңадыны сайлады ве бу онуң элинден хич алынмаз» дийип жогап берди.

11-нжи бап

Иса халка дога-дилег өврөдйәр
(Матта 6:9-13; 7:7-11)

¹Бир гүн Иса Худая дога окап отырды. Ол муны гутаран вагты, шәгиртлериниң бири Оңа: «Агам, Яхяның өз шәгиртлерине өврөдиши ялы, Сен хем bize Худая дога этмеги өврөтсене» дийди. ²Иса оlara Худая дога оканыңызда шейле дийиң:

«Эй, Атамыз^а, адың мукадес болсун!

Патышалыгың гелсин!^б

³Гүнделик чөрегимизи bize гүнде бер.

⁴Bize гаршы гүнә эденлери багышлайшымыз ялы, Сен хем бизиң гүнәлеримизи багышла.

Бизи сынага салма^в» дийди.

⁵Онсоң Иса оlara шейле дийди: «Айдалы, сизиң бириңизиң достуңыз бар. Сен ярыгиже шол достуңың янына барып: „Дост! Маңа үч чөрек карз берсене. ⁶Узак ёлдан якын достум гелди. Онуң өңүнде гоюра задым ёк“ дийип ялбаряңыз. ⁷Шонда достуң ичерден: „Мени бирахат этме! Гапы бирчак гулпланды, чагаларым, хем мәмиз уклап ятырыс. Мен туруп, сана хич зат берип билжек дәл“ дийип жогап берйәр. ⁸Сизе шуны айдайын, ол адам сана чөреги достлугың хатырасына бермесе-де, оны гүнүне гойман, эржеллик билен сораберсен, ислендик соран задыны берер. ⁹Мен сизе диййәрин: диләң, сизе берлер; агтарың, тапарсыңыз; гапыны какың, сизе ачылар. ¹⁰Хава, дилән алар, агтаран тапар, гапы какана ачылар. ¹¹Сизден хайсы ата оглы балык диләнде^г, балыга дерек оңа йылан берер? ¹²Я болмаса юмуртга диләнде, оңа ичян берер? ¹³Шейлеликде, сиз эрбет болубам өз чагаларыңызга оңат пешгешлер бермеги билйән болсаңыз, онда гөкдәки Атаңыз Өзүнден дилейәнлере Мукадес Рухы хас-да көп бермезми?»

^а 11:2 **Атамыз** – кәбир голязмаларда *Гөклөрдәки Атамыз*.

^б 11:2 Кәбир голязмаларда *Гөкде болшы ялы, ерде-де Сениң ислегиң амала ашсын* диен жүмле хем бар.

^в 11:4 Кәбир голязмаларда *бизи шейтандан халас эт* диен жүмле хем бар.

^г 11:11 **Балык диләнде** – кәбир голязмаларда *чөрек диләнде, оңа даш берер? Я-да балык диләнде*.

Иса ве жынларың хөкүмдары

(Матта 12:22-30,43-45;

Марк 3:20-27)

¹⁴Гүнлериң биринде Иса бир лал адамдан арвах-жыны ковды. Арвах-жын чыкан бадына, лал адам геп-лемәге башлады, халк муңа хайран галды. ¹⁵Эмма оларың кәбири: «Ол арвах-жынлары жынларың хөкүмдары Беелзебул^а аркалы ковуп чыкаряр» дийдилер. ¹⁶Бейлекилер хем Оны сынамакчы болуп, гөкден бир гудратлы алакат гөркезмегини талап этдилер. ¹⁷Эмма Иса оларың пикирлерини билип, шейле дийди: «Ичинде бөлүнишик болан патышалык даргар, өз ичинден бөлүнөн өй йыкылар. ¹⁸Шейтан өз ичинден бөлүнсө, хей-де, патышалыгы дурармы? Муны сизин Маңа арвах-жынлары Беелзебул аркалы ковяр диййэниңиз үчин айдярын. ¹⁹Мен арвах-жынлары Беелзебул аркалы ковян болсам, онда сизин адамларыңыз олары ким аркалы ковярлар? Шейле диййэниңиз үчин сизи өз адамларыңыз хөкүм эдер. ²⁰Мен арвах-жынлары Худайың гүйжи билен ковян болсам, онда Худайың Шалыгы сизе гелендир. ²¹Эгер бир гүйчли адам депесинден дырнагына ченли ярагланып, өз өйүни гораян болса, онуң мал-мүлки ховпсуздыр. ²²Эмма өзүндөн гүйчли адам хүжүм эдип, оны еңсө, онда онуң буйсанян хемме ярагларыны элинден алып, талан олжасыны пайлар. ²³Мениң билен болмадык Маңа гаршыдыр, Мениң билен сурини топламадык оны даргадандыр.

²⁴Арвах-жын адамдан чыкандан соң, гурак ерлере айланып, дынчылык гөзлейэр, эмма тапмаяр. Шонда ол: „Чыкан өйүме доланайын“ диййэр. ²⁵Доланып геленде, өйүң сүпүрилги, хемме задың ербе-ердигини гөрийэр. ²⁶Онсоң гидип, өзүндөн хем эрбет еди рухы янына аляр-да, шол ере барып, месген тутяр. Шейлеликте, ол адамың соңкы ягдайы өңкүсүнден-де эрбет боляр». ²⁷Иса бу затлары айдып дурка, мэхеллэниң арасындан бир аял сесини гаталдып: «Сени догран, Сени эмдирен эне нэхили багтлы!» дийди. ²⁸Иса болса: «Хава, Худайың сөзүни эшидип, оны бержай эдйәнлер хас хем багтлыдыр!» дийип жогап берди.

Юнусың аламаты

(Матта 12:38-42)

²⁹Мэхелле хас көп үйшенде, Иса шейле дийди: «Бу несил эрбет несилдир. Олар алакат талап эдйэр, эмма олар Юнус пыгамбериңкиден башга алакат берилмес. ³⁰Юнус Ниневе халкына нэхили алакат болан болса, Ынсан Оглы-да бу несле эдил шонуң ялы алакат болар. ³¹Гүнорта меликеси кыямат гүни бу несле гаршы чыкып, оны хөкүм эдер, себәби ол Сүлейманың пэхимини диңлемек үчин, ериң аңры ужундан гелди. Ине, бу ерде Сүлеймандан-да үстүн Бири бар. ³²Ниневе халкы кыямат гүни бу несле гаршы чыкып, оны хөкүм эдер, себәби олар Юнусың вагзы билен тоба гелдилер. Ине, бу ерде Юнусдан хем үстүн Бири бар.

^а **11:15** *Беелзебул* – шейтаның бейлеки ады. Сөзлүге серет.

11:31 1Пат 10:1-10. **11:32** Юнс 3:4-10.

Бедениң ышыгы

(Матта 5:15; 6:22,23)

³³Хич ким чыраны якып, гизлин ерде я-да габың ашагында гойян дәлдир, терсине, ичери гиренлер ышыгы гөрер ялы, оны чыраданьң үстүнде гойяндыр. ³⁴Бедениң чырасы гөздүр. Гөзүң сагдын болса, тутуш бедениң хем ягты болар, гөзүң шикесли болса, тутуш бедениң хем гараңкы болар. ³⁵Шонуң үчин хем эгә бол, сендәки ышык гараңкы болаймасын. ³⁶Сениң тутуш бедениң ягты болуп, хич бир гараңкы ери ёк болса, чыра сени өз шөхлеси билен ягтылдын ялы, бедениң бүтинлей ягты болар».

Вай халыңыза!

(Матта 23:1-36; Марк 12:38-40)

³⁷Иса бу затлары айдып дурка, бир фарисей Оны өйүне нахара чагырды. Иса барып, сачак башында отурды. ³⁸Фарисей Онуң нахардан өң элини ювмандыгыны гөрүп, гең галды. ³⁹Эмма Реб Иса оңа шейле дийди: «Ине, сиз фарисейлер кәседир гапчанагың дашыны арассалаярсыңыз, эмма ичиниз ачгөзлүкден хем писликден долудыр. ⁴⁰Акмаклар! Дашыны ярадан ичини-де яратмадымы? ⁴¹Мәтәчлере йүрекден садака берин, шонда хеммеси сизиң үчин арасса болар. ⁴²Вай халыңыза, эй, фарисейлер! Сиз нарпыздан, хер хили ыслы отдан ондан бир бөлеги берйәрсиниз, эмма адалат билен Худайың сөйүсини эсгермейәрсиниз. Буларың бирини бержай эдип, бейлекилерини ташламалы дәлсиниз. ⁴³Вай халыңыза, эй, фарисейлер! Сиз синагогаларда баш күрсүлери, базарларда өзүңизе салам берилмегини халаярсыңыз. ⁴⁴Вай

халыңыза! Сиз хич беллиги болмадык мазарлара меңзейәрсиниз: адамлар билмезден шейле мазарларың үстүнде гезйәндирлер».

⁴⁵Төврат мугаллымларың бири Оңа: «Эй, Мугаллым! Сен бу затлары айтмак билен, бизиң хем гөвнүмизе дегйәрсин» дийди. ⁴⁶Иса хем шейле дийди: «Сизиң хем вай халыңыза, эй, Төврат мугаллымлары! Агыр йүклери адамлара йүклейәрсиниз, өзүңиз болса ол йүклере бармагыңызы хем дегирмейәрсиниз. ⁴⁷Вай халыңыза! Сиз пыгамберлерин губурларыны дикйәрсиниз, эмма олары өлдүренлер өз аталарыңыздыр. ⁴⁸Шейтмек билен, сиз аталарыңызың эденлерини тассыкляярсыңыз. Хава, пыгамберлери аталарыңыз өлдүрди, сиз хем оларың губурларыны дикйәрсиниз. ⁴⁹Шу себәпден хем, Худайың акылдарлыгы шейле дийпдир: „Мен оlara пыгамберлер, ре-суллар иберерин, оларың кәбирини өлдүрерлер, кәбирини хем ызарларлар“. ⁵⁰Шонуң үчин хем дүйнә ярадылалы бәри хемме пыгамберлерин дөкүлен ганы үчин бу несил жогапкәрди. ⁵¹Хабылың ганындан башлап, ыбадатхана билен гурбанлык сыпасының арасында өлдүрилен Зекаряның ганына ченли бу несил жогапкәрди. Хава, Мен сизе шуны айдырын: әли габахатлыклар үчин шу несил жогап берер. ⁵²Вай халыңыза, эй, Төврат мугаллымлары! Сиз билимиң ачарыны алып гитдиңиз. Өзүңиз бу гапыдан гирмедиңиз, гирмек ислейәнлере хем бөвет болдуңыз». ⁵³Иса ол ерден гайдан вагты фарисейлер билен Төврат мугаллымлары Онуң гаршысына чыкып, үстүне энчеме меселелер барадакы сораглары

ягдырмага башладылар. ⁵⁴Шейдип, Исаны сөзүнде тутжак болуп, аматлы пурсады пейлейәрдилер.

12-нжи бап

Иса икийүзлүлик барада дуйдуряр
(Матта 10:26-31; 12:32)

¹Шол вагт мүнлерче адам үйшүп, бири-бирлерине гысылышып дурдулар. Иса илки билен Өз шәгиртлерине гүррүң бермәге башлады: «Өзүңизи фарисейлерин хамырма-ясындан, ягны икийүзлүликден гораң. ²Япык болуп, үсти ачылмажак, гизлин болуп, билинмежак зат ёкдур. ³Гараңкылыкда нәме айтсаңыз, ягтылыкда эшидилер, ички отагларда чакан чавушыңыз үчеклерде ыглан эдилер. ⁴Эй, достларым, Мен сизе шуны айдайын: бедени өлдүр-йән, эмма ондан соңра хич зат эдип билмейәнлерден горкмаң. ⁵Мен сизе кимден горкмалыдыгыңыз айдайын: өлдүренден соң довзаха зыңмага гүйжи етйән Худайдан горкун. Хава, сизе айдярын, Ондан горкун. ⁶Бәш серче ики теңнә сатылмаярмы нәме? Муңа гарамаздан, Худай оларың хич бирини ятдан чыкармаяр. ⁷Сизиң башыңыздакы сачыңыз хем долы саналгыдыр. Горкман, сиз серчелерден хас гымматлысыңыз. ⁸Сизе шуны диййәрин: ким Мени ынсанларың өңүнде ыкрат этсе, Ынсан Оглы хем оны Худайың перишделериниң өңүнде ыкрат эдер. ⁹Ким Мени адамларың өңүнде рет этсе, онуң өзи-де Худайың перишделериниң өңүнде рет эдилер. ¹⁰Ким Ынсан Оглуна гаршы сөз айтса, багышланар, эмма Мукадес Руха дил етирен багышланмаз.

¹¹Сизи синагогалара, ёлбашчыларың, хөкүмдарларың хузурына гетиренлеринде, өзүңизи нәхили горажакдыгыңызы ве нәме дийжекдигиңизи гайгы этмәң. ¹²Мукадес Рух сизе нәме диймелидигиңизи шол пурсадын өзүнде өвредер».

Акмак бай тымсалы

¹³Мәхелләниң арасындан бири Иса: «Мугаллым! Доганыма айт, гой, ол мирасы мениң билен пайлашсын» дийди. ¹⁴Иса оңа: «Эй, ынсан, ким Мени сизиң үстүңизден казы я-да хәким эдип белледи?» дийди. ¹⁵Онсоң олар: «Эгә болуң! Өзүңизи хер хили бетнебисликден гораң, себәби ынсаның яшайшы онуң мал-мүлкүниң боллугына баглы дәлдир» дийди. ¹⁶Соңра Иса олар бир тымсал айдып берди: «Бир бай адамың ери бол хасыл берйәр. ¹⁷Ол адам: „Нәме этсемкәм? Хасылымы гоймага-да ерим ёк“ дийип, ичини гепледйәр. ¹⁸Онсоң ол: „Хә, мен, ине, шейле эдерин: аммарларымы сөкүп, улурак аммарлар саларын-да, әхли галламы, бар задымы шол ере йыгнарын. ¹⁹Өзүме болса, эй, жаным, көп йыл үчин йыгналан энчеме задың бар, дынжыңы ал, ий, ич, кейп чек диерин“ диййәр. ²⁰Эмма Худай оңа: „Эй, акмак! Эдил шу гижәниң өзүнде жаның алнар. Онсоң өзүң үчин тайярлан затларың киме галар?“ диййәр. ²¹Өзи үчин хазына топлаян, эмма Худайың назарында бай болмадык хер бир адамың соңы шейле болар».

Гайгы этмәң
(Матта 6:25-34)

²²Онсоң Иса шәгиртлерине шейле дийди: «Шоңа гөрә сизе диййәрин:

нәме ийип-ичерин дийип жаныңызы, нәме геерин дийип бедениңизи гайгы этмән. ²³Жан иймитден, беден эгин-эшикден хас гымматлыдыр. ²⁴Гаргалара середиң, олар не эйәрлер, не-де орярлар. Оларың не аммарлары, не-де урулары бар. Муңа гарамздан, Худай олары иймитлендирийәр. Сиз гушлардан нәче эссе гымматлысыңыз! ²⁵Сизиң хайсы бириңиз гайгы эдип, өмрүңизи бир сагат узалдып билйәрсиңиз? ²⁶Бу кичижик зады эдип билмейән болсаңыз, онда нәме үчин галан затларың гайгысыны эдйәрсиңиз? ²⁷Лилияларың өсүшине сын эдиң: олар не захмет чекйәрлер, не-де йүп эгирийәрлер. Эмма Мен сизе диййәрин, хатда Сүлейман хем өзүниң бүтин шан-шөхратында буларың хич бири ялы гейинмәнди. ²⁸Эмма бу гүн бар болуп, эртир ожага ташланян мейдан отуны Худай шейле гейиндирийән болса, сизи ондан хас артык гейиндиремзи, эй, иманы азлар?! ²⁹Шонуң үчин хем нәме ийип-ичежкдигиңизи, нәме гейжекдигиңизи агтармаң, булар барада алада этмән. ³⁰Бу затларың барыны бу дүнийәниң адамлары агтаряндыр. Атаңыз буларың әхлисиниң сизе герекдигини билйәр. ³¹Сиз болса Худайың Шалыгыны агтарың, шонда бу затлар хем сизе онуң үстүне гошулып берлер.

³²Горкма, эй, кичижик сүри! Чүнки Атаңыз Шалыгы сизе бермеги макул билди. ³³Эмләгиңизи сатың, гарыплара садака берин. Өзүңизе көнелмейән гапжык, гөкде түкенмейән хазына тайярлаң. Ол ере огры голайлашян дәлдир, гүе иййән дәлдир. ³⁴Хазынаңыз ниреде болса, йүрегиңиз хем шол ерде болар.

Оя хем тайярлыклы болуң (Матта 24:45-51)

³⁵Биллериңиз гушалгы, чыраларыңыз якылгы болсун. ³⁶Тойдан гелип, хожайыны гапыны каканда, дессине оңа гапыны ачмага гарашян адамлар ялы болуң. ³⁷Хожайыны доланып геленде, онуң оя гөржек хызматкәрлери ненеңси багтлы! Сизе догрусыны айдярын, хожайын билини гушап, хызматкәрлерини сачак башында отурдар. Янына гелип, олара өзи хызмат эдер. ³⁸Хожайын исле ярыгиже, исле дандан гелсин, онуң геленде, оя гөржек хызматкәрлери ненеңси багтлыдыр! ³⁹Эмма шуны билип гоюн: өй эеси огрының хайсы сагатда гелжегини билседи, өйүни талатмазды^a. ⁴⁰Сиз хем тайяр болуң, себәби Ынсан Оглы сизиң осламаян сагадыңызда гелер».

⁴¹Шонда Петрус: «Агам, бу тымсалы дине бизе айдярсыңмы я-да хеммелере?» дийип сорады.

⁴²Реб Иса шейле жогап берди: «Хожайының садык хем акыллы иш доландырыжысы ким? Бейлеки хызматкәрлерине вагтлы-вагтында нахар бермек үчин, оларың үстүнден гоян адамы дәлми? ⁴³Хожайыны доланып геленде, ишиниң башында гөрән хызматкәри нәхили багтлы! ⁴⁴Сизе догрусыны айдярын, хожайыны әхли малмүлкүни шоңа ынанар. ⁴⁵Эмма шол хызматкәр өз ичинден: „Хожайыным гич гелер“ дийип, гуллары ве кенизлери урмага, ийип-ичип, серхош болмага башласа, ⁴⁶хожайыны хем онуң осламаян гүнүнде, ойламаян сагадында гелсе, оны парча-парча эдип, онуң башына бивепаларың гүнүни салар.

^a 12:39 *Өйүни талатмазды* – кәбир голязмаларда *оя боларды, өйүни талатмазды*.

⁴⁷Хожайынының ислегини билсе-де, тайяр болмаян, онуң ислегини ерине етирмейән хызматкәр көп енжилер. ⁴⁸Эмма билмезликден таяга мынасып иш эден адам аз енжилер. Киме көп берлен болса, ондан хас көп талап эдилер. Киме көп зат ынанылан болса, ондан көп зат хем исленилер».

Парахатлык дәл-де, бөлүнишик
(Матта 10:34-36)

⁴⁹Иса сөзүни довам этди: «Мен ер йүзүне от ягдырмага гелдим. Хернә шол от инди туташып бир янасады! ⁵⁰Мен чуңнур гайгы-хасрата батырын. Бу амала ашянча, Мен дарыгырын! ⁵¹Мени ер йүзүне парахатлык гетирмәге гелендир өйдәрсинизми? Ёк, бөлүнишик гетирмәге гелдим дийәрин. ⁵²Мундан бейләк бир өйде яшаян бәш адам бөлүнишип, үчүси икисине гаршы, икиси хем үчүсине гаршы болар. ⁵³Ата оглуна, огул атасына гаршы, эне гызына, гыз энесине гаршы, гайынене гелнине, гелин гайыненесине гаршы болар».

Аламатлара душүнмек
(Матта 16:2,3; 5:25,26)

⁵⁴Иса мәхеллә йүзленип, шейле дийди: «Сиз гүнбатардан бир булудың пейда боланыны гөрөн бадыңыз: „Ягыш ягар“ дийәрсиниз, шейле хем боляр. ⁵⁵Гүнорта ели өвсенде болса: „Хова ыссы болжак“ дийәрсиниз, шейле хем боляр. ⁵⁶Эй, икйүзлүлөр! Ериң хем асманың гөрнүшинден маны чыкарып билйәннәнде, нәме үчин бу хәзирки дөвүрдән маны чыкарып билеңзөк?

⁵⁷Нәме үчин өзүңизе догры зады сайлап алып билмейәрсиниз? ⁵⁸Бир сени айыплап, казыете алып гитсе,

онуң билен ёлдакаң барлыш. Ёгсам ол сени каза, казы хем зындан сакчысына табшырып, зындана дүшемегиң ахмал. ⁵⁹Саңа шуны айдярын, жеримәни долы төлейәнчәң, ол ерден чыкмарсын».

13-нжи бап

Тоба эдиң

¹Шол вагт бирнәче адам гелип, Пилатың желилелилере эденлери барада Иса хабар бердилер. Пилат оларың кәбирини өлдүрип, оларың ганларыны кесип дуран гурбанлыкларына гошупды. ²Иса шейле жогап берди: «Шейле эжир чекен бу желилелилери бейлеки әхли желилелилерден хас көп гүнәли хасапаярсыңызми? ³Әлбетде, ёк! Эмма тоба этмесениз, сизиң хеммәңиз шолар ялы хеләк боларсыңыз. ⁴Я Силоям минарасы үстлерине йыкылып өлен он секиз адам ядыңызда дәлми? Эйсем шолар Иерусалимдәкилерден хас көп языклыдыр өйдйәннәңизми? ⁵Әлбетде, ёк! Эмма тоба этмесениз, сизиң хеммәңиз шолар ялы хеләк боларсыңыз».

⁶Онсоң Иса олар шү тымсалы гүрүң берди: «Бир адамың багында битип отуран бир инжир агажы бар экен. Ол гелип, ондан миве агтаря, йөне хич зат тапмаяр. ⁷Ол багбана: „Мен үч йылдан бәри гелип, бу инжир агажындан миве гөзлейән, эмма бирини-де тапамок. Оны кесип ташла! Ол нәмә бидерек ер тутуп отыр?“ дийәр. ⁸Эмма багбан оңа: „Агам, оңа бу йыл хем дегме, мен онуң төверегини газып, дөкүн берейин. ⁹Гелжәк йыл миве берсе-хә не ягыш, бермесе-де, оны кесип ташларсың“ дийәр».

Иса били бүкүк аялы сагалдыр

¹⁰Бир Сабат гүни Иса синагогала-рың биринде халка өвредйәрди. ¹¹Ол ерде он секиз йыл бәри ичинде хасса-лык рухы болан били бүкүк бир аял барды. Ол ики эпленип, асла дикелип билмейәрди. ¹²Иса оны гөрөнде, янына чагырып: «Начар! Сен чекйән эжирлериңден халас болдуң» дийди. ¹³Онсоң Иса эллерини аялың үстүнде гойды велин, ол шобада дикелип, Худайы шөхратландырмага башлады. ¹⁴Эмма Исаның хасса аяла Сабат гүни шыпа беренине гахари гелен синагога баштутаны халка йүзленип: «Ишлемек үчин алты гүн бардыр, шыпа тапмага Сабат гүни дәл-де, башга гүнлерде гелин» дийди. ¹⁵Реб Иса хем оңа: «Эй, икийүзлүлөр! Сизиң хайсы бириңиз Сабат гүни өкүзиңизи я эшегиңизи ахырың башыңдан чөзүп, сува якмага экитмейәрсиниз?» ¹⁶Бу аял он секиз йыллап шейтан тарапыңдан багланан Ыбрайымың гызыдыр. Эйсем Сабат гүни боланы үчин ол бу зынжырдан азат эдилмели дәлми?» дийди. ¹⁷Иса бу сөзлери айдан вагты, Оңа гаршы чыканларың хеммеси утанды. Халк болса Онуң эдйән ажайып ишлери-не бегенди.

Горчица тохумы ве хамырмая тымсалы

(*Матта 13:31-33; Марк 4:30-32*)

¹⁸Онсоң Иса: «Худайың Шалыгы нәмә меңзейәр? Оны нәмә меңзедейин?» ¹⁹Ол бир адамың өз меллегине экен горчица тохумына меңшешдир. Ол өсүп, агажа өврүлйәр, гушларам онуң шахаларында хөвүртге ясанярлар» дийди.

²⁰Иса ене-де сөз ачып: «Худайың Шалыгыны нәмә меңзедейин?» ²¹Ол хамырмая меңзейәр: аял үч керсен уна бирже бөлек хамырмая гошса-да, тутуш хамыр чишйәр» дийди.

Дар гапы

(*Матта 7:13,14,21-23*)

²²Иса Иерусалиме тарап гидип баршына, шөхерлериң, обаларың ичинден гечип, адамлара өвредйәрди. ²³Бир адам Ондан: «Эй, Агам! Халас эдилжеклериң саны аз болармыка?» дийип сорады.

Иса оlara шейле дийди: ²⁴«Мен сизе диййәрин: дар гапыдан гирмәге чалшың, себәби көплер бу гапыдан гирмәге жан эдерлер, эмма башармазлар. ²⁵Өй эси туруп, гапыны гулланда, сиз дашарда галып, гапыны какарсыңыз ве: „Ага, бие гапыны ачай-да!“ дийип ялбарарсыңыз. Ол хем сизе: „Мен сизи танамок, ниреден гелениңизиде билемок“ дийип жогап берер. ²⁶Шонда сиз: „Биз сениң билен ийип-ичдик. Сен көчелеримизде бие сапак бердиң“ диерсиниз. ²⁷Эмма ол ене-де: „Мен сизи танамок! Ниредендигиңизиде билемок! Ёк болуң янымдан, эй, эрбетлер!“ дийип жогап берер. ²⁸Ыбрайымы, Ысхагы, Якубы ве эхли пыгамберлери Худайың Шалыгында, өзүңизин болса дашары ковланыңызы гөрөн вагтыңыз, ол ерде аглама хем дишгыжама болар. ²⁹Гүндогардан, гүнбатардан, демиргазықдан, гүнортадан адамлар гелип, Худайың Шалыгында сачак башында отураярлар. ³⁰Догрудан-да, илкинжилер болжак соңкулар бар ве соңкулар болжак илкинжилер бар».

Исаның Иерусалиме хайны гелйәр
(Матта 23:37-39)

³¹Шол вагт кәбир фарисейлер гелип, Иса: «Бу ерден чыкып, башга ере гит. Хирод Сени өлдүрмек ислейәр» дийдилер. ³²Иса оларга шейле дийди: «Гидиң-де, ол тилкә айдың, ине, Мен бу гүн ве эртир арвах-жынлары ковуп, шыпа берерин, үчүленжи гүни ишими битирерин. ³³Эмма шонда-да Мен бу гүн, эртир ве биригүн ёл йөремели, себәби пыгамбеиң Иерусалимден дашарда өлмеги болуп билжек зат дәлдир! ³⁴Эй, Иерусалим! Пыгамберлери өлдүрйән, өзүне ёллананлары дашлаян Иерусалим! Товугың өз жүйжелерини ганатларының ашагына йыгнайшы ялы, Мен хем энчеме гезек сениң чагаларыңы йыгнажак болдум, эмма сиз муны ислемедиңиз! ³⁵Ине, өйүңиз хараба өврүлер. Сизе шуны айдайын: „Риббиң адындан Гелйәне алкыш болсун!“ диййәнчәңиз, Мени гайтадан гөрмерсиңиз».

14-нжи бап

Иса бир фарисейиң өйүнде

¹Бир Сабат гүни Иса фарисейлериң башлыкларындан бириниң өйүне нахара гелди. Хеммелер Оңа дыкгат билен середйәрдилер. ²Онуң гаршысында эли-аягы чишен бир адам отырды. ³Иса фарисейлерден ве Төврат мугаллымларындан: «Сабат гүни бир хасса шыпа бермеклик кануна догры гелйәрми я-да ёк?» дийип сорады. ⁴Олар сесини чыкармадылар.

Иса хем яңкы адама элини дегрип, она шыпа берди ве өйүне иберди. ⁵Онсоң олардан: «Биринизиң оглуңыз ^a я-да өкүзиниң гуя гачса, Сабат гүнүдигине гарамаздан оны дессине чыкармазмы?» дийип сорады. ⁶Олар бу сорагларга жогап берип билмедилер.

⁷Иса чагырыланларың төри сайлаяндыкларыны гөрүп, оларга шу тымсалы айтды: ⁸«Бири сени тоя чагыранда, барып төре гечме. Ол сенден хас хорматлы бирини чагыран болаймасын. ⁹Той эеси гелип, саңа: „Ериңи бу адама бер“ диййәмесин. Онсоң сен утанып, ишигиң янында отурмалы боларсың. ¹⁰Шонуң үчин бир ере чагырыланыңда, аягучда отур. Сени чагыран яныңа гелип: „Эй, дост! Төре геч“ дийсин. Шонда сачак башындакы отуранларың янында хорматың болар. ¹¹Өзүни ёкары тутян адам песелдилер, пес тутян болса бейгелдилер».

¹²Онсоң Иса Өзүни чагырана: «Гүнортанлык я-да агшамлык нахарыны беренинде, дост-ярларыңы, догангарындашларыңы, бай гоңшуларыңы чагырма. Эгер чагырсан, олар хем сени чагырып, мунуң өзезини долар. ¹³Мейлис гураныңда гарыплары, майыплары, агсаклары, көрлери чагыр. ¹⁴Шонда сен ялканарсың. Чүнки олар саңа өзезини долуп билмезлер, мунуң өзези саңа догры адамларың дирелен вагты берлер» дийди.

Улы мейлис тымсалы
(Матта 22:1-10)

¹⁵Иса билен сачак башында отуранларың бири муны эшиденде, Оңа:

^a 14:5 *Оглуңыз* – кәбир голязмаларда *эшегиңиз*.

«Худайың Шалыгында чөрек ийжек адам нәхили багтлы!» дийди. ¹⁶Иса хем оңа шейле дийди: «Бир адам улы мейлис гурап, биртопар адамы чагырыпдыр. ¹⁷Нахар вагты боланда, ол: „Гелиң, әхли зат тайяр“ дийип, мыхманлара хабар бермек үчин, өз хызматкәрини уградяр. ¹⁸Эмма оларың хеммеси диллешен ялы, өтүнч сорамага башлаярлар. Биринжиси оңа: „Мен бир бөлек ер сатын алдым, шоны гөрмәге гитмели. Хайыш эдйәрин, мени багышла“ диййәр. ¹⁹Бейлекиси: „Мен бәш жүбүт өкүз сатын алдым, шолары барламага барярын. Хайыш эдйәрин, гаты гөрме“ диййәр. ²⁰Ене бири: „Мен тәзе өйлендим, шонун үчин барып билмейәрин“ диййәр. ²¹Хызматкәр гелип, булары өз женабына хабар берйәр. Онсоң өй эеси гахарланып, хызматкәрине: „Дессине шәхериң көчелерине, ёл-ёдаларына гит-де, гарыплары, майыплары, көрлери, агсаклары шу ере гетир“ диййәр. ²²Хызматкәр: „Женап! Сениң айданың ерине етирилди, йөне энтек хем ер бар“ диййәр. ²³Онсоң женап хызматкәрине: „Өйүм доллар ялы, обалара, онун даш-төверегиндәки мейданлара айлан-да, адамлары гелер ялы эт“ диййәр. ²⁴Мен сизе шуны айдайын: шол илкинжи чагырыланларың екежеси хем Мениң сачагымдан датмаз».

Шәгирт болмагың төлеги (Матта 10:37,38)

²⁵Улы мәхелле Иса билен биле барялды. Иса ызына өврүлип, олар шейле дийди: ²⁶«Ким Мениң яныма гелип, атасыны, энесини, аялыны, балачагасыны, доганыны, уясыны, хатда өз жаныны хем йигренмесе, Мениң шәгирдим болуп билмез. ²⁷Ким өз

хачыны гөтерип, Мениң ызыма дүшмесе, Мениң шәгирдим болуп билмез. ²⁸Айдалы, араңыздан бири минара гурмак ислейәр. Ол илки отурып, муны тамамламага пулуның етип-етмежекдигини хасапламазмы? ²⁹Себәби минараның бинядыны тутуп, соңиши тамамлап билмесе, муны гөрәнерлерин хеммеси оңа гүлер. ³⁰Олар: „Бу адам муны гурмага башлады, эмма тамамлап билмеди“ диерлер. ³¹Я болмаса бир патыша башга бир патыша билен уруш этмәге баряяр диели. Үс-түме гелиән йигрими мүң эсгере он мүң эсгер билен гаршылык гөркезип билермикәм дийип, илки отурып маслахатлашмазмы? ³²Башармажак болса, ол душман энтек узакдака, илчи иберип, ярашык шертлерини сорар. ³³Шейлеликде, сизиң хер бириңиз әхли задыңыздан эл чекмесениз, Мениң шәгирдим болуп билмерсиңиз.

³⁴Дуз говы затдыр, эмма ол өз тагамыны йитирсе, онда оңа нәдип тагам берлер? ³⁵Ол не топрага, не-де дөкүне ярар, оны зир-зибиле зыңарлар. Эшитмәге гулагы бар адам эшитсин!»

15-нжи бап

Йитен гоюн тымсалы (Матта 18:12-14)

¹Әхли салгытчылар билен гүнәкәрлер Исаның айдян затларыны диңлемек үчин, Онун дашына үйшйәрдилер. ²Фарисейлер билен Төврат мугаллымлары болса: «Бу адам гүнәкәрлери кабул эдйәр, олар билен нахар иййәр» дийип хүңүрдешйәрдилер. ³Онсоң Иса олар шу тымсалы айтды: ⁴«Сизден бириңиз йүз гойны бар диели. Ол буларың бирини йитирийәр. Шонда ол тогсан докузсыны дүзде

гоюп, тә йитен гойнуны тапянча, оны гөзлемәге гитмезми? ⁵Тапанда болса, оны бегенч билен эгнине алып гайдар. ⁶Өйүне гелип, достларыны, гоңшуларыны чагырып: „Мениң билен биле шатланың, йитен гойнумы тапдым!“ диер. ⁷Сизе шуны айдярын: шунуң ялы тоба эден еке гүнәли үчин гөкде болжак шатлык тоба мэтәч дәл тогсан докуз догры адам үчин болжак шатлыктан хас улы болар».

Йитен пул тымсалы

⁸«Айдалы, бир аялың он саны күмүш теңнеси бар экен. Ол буларың бирини йитирйәр. Шонда ол чыраны якып, өйи сүпүрип, оны тапянча, үнс берип гөзлемезми? ⁹Тапанда болса өз жораларыны, гоңшуларыны чагырып: „Мениң билен биле шатланың, йитен теңнәми тапдым“ диер. ¹⁰Мен сизе шуны айдярын: тоба эден екеже гүнәли үчин, Худайың перишделериниң арасында эдил шунуң ялы улы шатлык болар».

Йитен огул тымсалы

¹¹Иса сөзүни довам этди: «Бир адамың ики оглы бар экен. ¹²Кичи оглы какасына: „Кака, мал-мүлкден мениң пайыма дүшенини бер“ диййәр. Какасы хем байлыгыны огулларының арасында бөлүп берйәр. ¹³Бирнәче гүнден соң кичи оглы бар-ёгуны топлап, бир узак юрда гидйәр. Ол ерде шады-хоррамлыкда яшап, мал-мүлкүни еле совуяр. ¹⁴Бар задыны совандан соң, яңкы юрда гаты ачык дүшүп, ол хорлук чекмәге башлаяр. ¹⁵Шейлеликде, ол гидип, шол юрдун бир яшайжысына гүнлүкчи дуряр. Ол хем оны өз өрүлерине доңуз бакмага иберйәр. ¹⁶Огланың доңузларың ий-

йән көсүклери билен гарныны дойрасы гелйәрди, эмма она хич ким хич зат бермейәрди. ¹⁷Ол ахырсоңы акылына айланып, өзүне шейле диййәр: „Какамың энчеме гүнлүкчилери бар, оларың хеммесиниң хем дойянча иймәге чөрөклери бар. Мен болса бу ерде ачыкдан өлжек болуп йөрүн! ¹⁸Говусы, какамың янына барып, она: ‘Кака, мен Гөкдәкә-де, саңа-да гаршы гүнә этдим. ¹⁹Мен инди сениң оглуң дийилмәге-де мынасып дәл. Мени өз гүнлүкчилериңден бири ялы кабул эт дийин’“. ²⁰Йигит какасының янына уграяр.

Оглы энтек узакдака, какасы оны гөрйәр. Оңа йүреги аваяр, ылгап барып оглуның бойнундан гужаклап, оны огшаяр. ²¹Оглы она: „Кака, мен Гөкдәкә-де, саңа-да гаршы гүнә этдим. Мен инди сениң оглуң дийилмәге-де мынасып дәл“ диййәр. ²²Эмма какасы хызматкәрлерине буйрук берип: „Дессине иң сайлама доны гетириңде, она гейдириң. Эллерине йүзүк дакың, аякларына көвүш гейдириң. ²³Бага бакылан гөләни гетирип, дамагыны чалың, ийип шатланалың! ²⁴Себәби бу оглум өлүди, инди дирелди; ол йитипди, инди тапылды“ диййәр. Шейдип, олар той этмәге башлаярлар.

²⁵Шол вагт онуң улы оглы экин мейданында экен. Ол өе голайланда, айдым-саз билен оюн-гүлки сеслерини эшидйәр. ²⁶Ол хызматкәрлерин бирини янына чагырып, мунуң себәбини сораяр. ²⁷Ол хем она: „Иниң гайдып гелди. Какаң онуң саг-аман ызына доланып гелени үчин, бага бакылан гөләниң дамагыны чалды“ диййәр. ²⁸Улы оглы гахарланып, ичери гирмек ислемайәр. Шонда какасы дашары

чыкып, оңа ялбаряр. ²⁹Эмма ол какасына шейле жогап берйэр: „Гөрийэңми, мен нэче йылдыр, сениң үчин гул ялы ишледим, хич хачан сениң буйрукларына ёк диймедим. Муңа гарамаздан, өз достларым билен шүвелең эдер ялы, сен маңа хич хачан бир чебиш-де бермедидиң. ³⁰Эмма әхли байлыгыңы лолы хелейлере совран бу оглуң геленде, сен оңуң үчин бага бакылан гөләниң дамагыны чалдың“. ³¹Какасы оңа: „Оглум, сен хемише мениң янымда ахыры, мениң бар задым сениңкидир. ³²Бу гүн болса той эдип, шатланмак герек, себәби сениң иниң өлүди, инди дирелди; ол йитипди, инди тапылды“ дийип жогап берйэр».

16-нҗы бап

Угуртапыҗы иш доландырыҗы

¹Иса шәгиртлерине шулары гүрүң берди: «Бир бай адамың иш доландырыҗысы бар экен. Бу иш доландырыҗының байың мал-мүлкүни даргадяндыгы барада оңа шикаят эдипдирлер. ²Бай оны янына чагырып: „Сен хакда эшидийән затларым нәме? Иш доландырышың бабатда хасабат бер, себәби сен мундан бейләк мениң иш доландырыҗым болуп билмерсин“ диййэр. ³Иш доландырыҗы өз-өзүне: „Инди нәме этсемкәм? Хожайыным ишими элимден аляр. Мен газы газмага әҗиз, диленмәге утанярын. ⁴Хә... ишден ковлан вагтым халк мени өйүне кабул эдер ялы, нәме этҗегими билйәрин“ дийип ойланяр.

⁵Шейлеликде, ол хожайынына бергили адамларың барыны бир-бирден янына чагыряр. Биринҗи чагыраныңдан: „Мениң хожайыныма нэче бергиң бар?“ дийип сораяр. ⁶Ол: „Йүз челек^а зейтун ягы“ дийип жогап берйэр. Иш доландырыҗы оңа: „Дил хатыңы ал-да, отурып, дессине шоны элли челек дийип яз“ диййэр. ⁷Онсоң башга биринден: „Сениң нэче бергиң бар?“ дийип сораяр. Ол хем: „Мүң халта^б бугдай“ дийип жогап берйэр. Оңа-да: „Дил хатыңы ал-да, шоны секиз йүз дийип яз“ диййэр. ⁸Хожайыны бу хилегәр иш доландырыҗыны угуртапыҗылыгы үчин тарыплады. Бу дүнийәниң адамлары өз неслиниң арасында херекет этмекде нурдакы ынсанлардан парасатлыдыр. ⁹Сизе шуны айдырын: өзүңизе дост газанмак үчин дүнийәниң байлыгыны улаңың, бу мал-мүлк гутаранда болса, сиз эбеди галҗак месгенлере кабул эдилерсиниз.

¹⁰Аз затда ынамдар болан көп затда хем ынамдардыр, аз затда ынамдар болмадык көп затда-да ынамдар болуп билмез. ¹¹Шейлеликде, дүнийәниң байлыгында ынамдар болмасаңыз, сизе чын байлыгы ким ынанар? ¹²Башга бириниң эмләги бабатда ынамдар болмасаңыз, өз эмләгиңизи сизе ким берер? ¹³Хич бир хызматкәр ики хожайына хызмат эдип билмез. Ол я бирини йигренип, бейлекисини сөер, я-да бирине вепалы болуп, бейлекисини әсгермезлик эдер. Сиз хем Худая, хем байлыга хызмат эдип билмерсиниз».

¹⁴Пулы сөийән фарисейлер бу сөзлери эшидип, Исаны масгара этмөгө

^а 16:6 *Йүз челек* – грекче йүз бат такм. 4000 литр.

^б 16:7 *Мүң халта* – грекче йүз кор такм. 30000 кг.

башладылар. ¹⁵Иса олара шейле дийди: «Сиз өзүңизи адамларын янында акляарсыңыз, эмма Худай йүрегиңизи билийэндир. Адамларын арасында ёкары сайылан зат Худайын янында йигренжидир.

¹⁶Яхя гелйәнчә, адамлар Төврада ве пыгамберлерин язгыларына гөрә яшамалы болупды. Инди болса Худайын Шалыгының Хош Хабары вагыз эдилйәр, оңа хеммелерин гироси гелйәр. ¹⁷Төврадын екеже нокадынын йитенинден, асман билен ериң йите-ни аңсатдыр.

¹⁸Аялыны айрып, башга аяла өйленен адам зына эдйэндир. Әринден айрылан аяла өйленен киши-де зына эдйэндир».

Бай адам ве Лазар гедай

¹⁹«Бир бай адам бар экен. Ол гырмызы дон ве непис эшиклер гейип, хер гүнүни шады-хоррамлыкда гечирерди. ²⁰Онуң гапысынын агзында тутуш беденини яра басан Лазар атлы бир гедай ятарды. ²¹Ол байын сачагындан дөкүлен овунтыклары иймегин арзувындады. Итлер хем гелип, онуң яраларыны яларды. ²²Бир гүн вагты долуп, гедай өлйәр. Перишделер оны Ыбрайымын янына экидйәрлер. Сонра бай хем өлйәр ве жайланяр. ²³Довзахда эжир чекйән бай габагыны галдырып, узакдан Ыбрайымы ве онуң янындакы Лазары гөрйәр. ²⁴Шонда ол гыгырып: „Эй, Ыбрайым ата, маңа рехим эт! Лазары ибер, бармагының ужуны сува батырып, мениң дилими соватсын, себәби бу одуң ичинде мен эжир чекйәрин“ диййәр. ²⁵Эмма Ыбрайым оңа: „Эй, огул! Сен өз яшайшыңда ягшы затлары аланың, Лазарын болса эжир

чекенини ядыңа сал. Инди болса ол бу ерде рахатлык гөрйәр, эмма сен эжир чекйәрсин. ²⁶Булардан башгада, бизиң билен сизиң араңызда әпет бир учут гойлупдыр, шонун үчин бу ерден сиз тарапа, ол ерден хем биз тарапа хич ким гечип билмез“ дийип жогап берйәр. ²⁷Шонда бай адам: „Бейле болса, атам, саңа ялбарярын, Лазары какамың өйүне ибер. ²⁸Себәби мениң бәш доганым бар. Бу гыналян ере дүшмезлери ялы, Лазар барып шейле ериң бардыгыны олар дуйдурсын“ диййәр. ²⁹Эмма Ыбрайым: „Оларда Мусаның ве пыгамберлерин язгылары бар ахыры, гой, шолара гулак ассынлар“ диййәр. ³⁰Ол хем: „Ёк, эй, Ыбрайым ата! Олар диңе өлүләрден бири янларына баранда тоба эдерлер“ диййәр. ³¹Ыбрайым оңа: „Олар Муса ве пыгамберлере гулак асмаян болсалар, онда өлүләрден бири дирелсе-де, ынанмазлар“ дийип жогап берйәр».

17-нжи бап

Багышлама ве иман барадакы таглымат

¹Иса шәгиртлерине шейле дийди: «Адамлары гүнә дучар эдйән затларын гелмеги гутулгысыздыр, эмма бу затларын гелмегине ярдам берйән адамын дат гүнүне! ²Маңа ынанян пес гөвүнлилерин биринин гүнә этмегине себәп боланындан, бойнундан бир дегирмен дашы асылып, деңзе ташлананы онуң үчин хас оңат болар.

³Хабардар болуң! Эгер доганың гүнә этсе, оңа кәе. Эгер ол тоба этсе, оны багышла. ⁴Ол саңа гаршы гүнде еди гезек гүнә эдип, еди гезек хем яныңа гелип: „Тоба эдйәрин!“ дийсе, оны

багышла». ⁵Ресуллар Реб Иса: «Би-зиң иманымызы артдыр!» дийдилер. ⁶Ол шейле дийди: «Эгер сизиң бир горчица дәнеси ялы иманыңыз болуп, шу тут агажына: „Бу ерден гопарылда, деңизде гөгер!“ дийсеңиз, ол сизе гулак асар. ⁷Айдалы, сизиң ер сүрйән я-да чопанчылык эдйән хызматкәриңиз бар. Ол мейдандан геленде, сизиң хайсыңыз оңа: „Басым гел-де, сачак башында отур“ диерсиңиз? ⁸Гайтам, оңа: „Мениң агшамлыгымы тайярла, билиңи гуша-да, ийип-ичйәнчәм, маңа хызмат эт, өзүң соңра ийип-ичерсиң“ диймезми? ⁹Буйрукларыны бержай эдени үчин, ол хызматкәре миннетдарлык билдирерми? ¹⁰Сиз хем өзүңизе буйрулан әхли зады бержай эдениңизден соң: „Биз хем йөне бир хызматкәрдирис, дине өзүмизе табышырылан юмшы ерине етирдик“ дийиң».

Иса он саны дери кеселлини сагалдыр

¹¹Иса Самария билен Желиләнең үс-түнден гечип, Иерусалиме тарап гитди. ¹²⁻¹³Ол обаларың бирине гиренде, Оңа эндамы дери кеселине дучар болан он адам саташды. Олар узакда дуруп, гаты сес билен: «Эй, Иса! Халыпа, бизе рехим эт!» дийдилер. ¹⁴Иса олары гөрүп: «Барың, руханылара гөрнүң» дийди. Олар ёлдакалар кеселден сапланды. ¹⁵Оларың бири сагаланыны гөрүп, гаты сес билен Худайы шөхратландырып, ызына өврүлди. ¹⁶Ол Исаның аякларына йыкылып, Оңа миннетдарлык билдирди. Бу адам самариялыды. ¹⁷Иса: «Кеселден сапланан он киши дәлмиди? Галан докуз адам ниреде? ¹⁸Худайы шөхратландырмак

үчин бу кесекиден башга хич ким ызына өврүлмедими?» дийип сорады. ¹⁹Онсоң оңа: «Тур, гидибер, иманың сени халас этди» дийди.

Худайың Шалыгының гелиши барада (Матта 24:23-28,37-41)

²⁰Бир гүн фарисейлер Исадан Худайың Шалыгының хачан гелжекдигини соранларында, Ол: «Худайың Шалыгы гөзе гөрнүп гелмез. ²¹Адамлар: „Ине, бу ерде!“ я-да „Анха, ол ерде!“ диймезлер, себәби Худайың Шалыгы сизиң араңыздадыр» дийип жогап берди. ²²Онсоң Иса шәгиртлерине шейле дийди: «Ынсан Оглуның гүнлеринден бирини гөрмеги күйсежек вагтыңыз гелер, эмма ол гүни гөрмерсиңиз. ²³Адамлар сизе: „Ине, Ынсан Оглы шу ерде!“ я-да „Анха, ол ерде!“ диерлер. Эмма гитмән, оларың ызына дүшмән! ²⁴Йылдырым гөгүң бир ужундан чакып, бейлеки бир ужуны нәхили ягтылдын болса, Ынсан Оглы хем Өз гүнүнде шейле болар. ²⁵Эмма Ол өңүрти көп гөрги гөрүп, бу несил тарапындан рет эдилмелидир. ²⁶Нухуң гүнлеринде нәхили болан болса, Ынсан Оглуның гүнлеринде-де шейле болар. ²⁷Адамлар Нухуң гәмә мүнен гүнүне ченли ийип-ичип, өйленип, дурмуша чыкып, аркайын яшап йөрдүлер. Соңра әпет сил гелип, барыны ёк этди. ²⁸Лутуң гүнлеринде хем шонуң ялы болды: адамлар ийип-ичип, алып-сатып, экип-дикип йөрдүлер. ²⁹Эмма Лутуң Содомдан чыкан гүни гөкден от билен күкүрт ягып, хеммесини ёк этди. ³⁰Ынсан Оглуның пейда болжак гүнүнде хем шейле болар. ³¹Шол гүн үчекдәки адам өйдәки

затларыны алмак үчин ашак дүшмесин. Шейле-де, экин мейданындакы хем ызына гелмесин. ³²Лутуң аялыны яда салың! ³³Ким жаныны аямага чалышса, оны йитирер, ким жаныны йитирсе, оны аман саклар. ³⁴Сизе шуны айдярын: шол гиже бир дүшек-де ики адам болар, бири алнар, бири гойлар. ³⁵Билеликте бугдай үвейән ики аял болар, бири алнар, бейлеки-си гойлар». ^a ³⁷Шәгиртлер Иса йүзленип: «Агам, бу хадысалар ниреде болар?» дийип сорадылар. Иса хем: «Маслык ниреде болса, гарагушлар хем шол ере үйшәндир» дийип жогап берди.

18-нжи бап

Тутанъерли дул аял тымсалы

¹Онсоң Иса шәгиртлерине оларың хемише Худая дога эдип, асла рухдан дүшмезлигиң зерурлыгы хакда бир тымсал айдып берди: ²«Бир шәхерде Худайдан горкмаян бир казы бар экен. Ол казы адамлары эсгермейән экен. ³Шол шәхерде бир дул аял хем бар экен. Ол үзнүксиз казының янына гатнап: „Давагәримден мениң хакымы алып бер“ дийип ялбарыпдыр. ⁴Казы бирнәче вагтлап муны этмәндир. Ахырсоңы ол өз-өзүне: „Мен Худайдан горкмасам-да, адамлары эсгермесем-де, ⁵дынгысыз гелип, мени бизар этмез ялы, бу дул аялың хакыны алып берейин. Инди бир гелип, мениң гулак этими гуратмасын“ диййәр». ⁶Риб Иса ене сөзүни довам

этди: «Адалатсыз казының нәме айданына гулак асың. ⁷Эйсем, Худай Өз сайланларының, гиже-гүндиз Өзүне йүз тутуп перят эдйәнлериң хакыны алып бермезми? Олары көп гарашдырармы? ⁸Сизе шуны айдярын: оларың хакыны тиз алып берер. Йөне Ынсан Оглы геленде, ериң йүзүнде иманлы адам тапармыка?»

Фарисей ве салгытчы тымсалы

⁹Өз догрулыгына бил баглап, бейлекилери кемсидйән кәбир адамлара Иса шу тымсалы гүррүң берди: ¹⁰«Ики адам Худая дога этмек үчин ыбадатхана гидйәр. Оларың бири фарисей, бейлекиси салгытчы экен. ¹¹Фарисей дуруп, өзи хакда ичинден: „Худайым, мен кәбир адамлар ялы талаңчы, пис, зынахор дәлдигиме, хатда бу салгытчы ялы-да дәлдигиме Саңа шүкүр эдйәрин. ¹²Мен хепдеде ики гезек агыз беклейәрин, әхли газанжымың ондан бирини берйәрин“ дийип дога окаяр. ¹³Салгытчы болса узакда дуруп, габагыны гөгә галдырмага хем йүрек этмейәр, гайтам гурсагына уруп: „Худайым, Мен гүнәкәре рехим эт!“ диййәр. ¹⁴Мен сизе фарисейиң дәл-де, салгытчының акланып гидендигини айдярын, себәби ким өзүни ёкары тутса, песелдилер, ким өзүни пес тутса, бейгелдилер».

Чагалар билен Иса

(*Матта 19:13-15; Марк 10:13-16*)

¹⁵Онсоң башларына элини гойсун дийип, адамлар чагалары Исаның

^a **17:35** Кәбир голязмаларда 36-нжи аят душ гелийәр: *Экин мейданында ики адам болар, бири алнар, бири гойлар.*

янына гетирдилер. Муны гөрөн шә-гиртлер чагалары гетиренлере кә-дилер. ¹⁶Эмма Иса чагалары янына чагырып: «Чагалары Мениң яныма гойбеиң, олары сакламаң, себәби Худайың Шалыгы шулар ялыларың-кыдыр. ¹⁷Сизе догрусыны айдярын: ким Худайың Шалыгыны чага ялы кабул этмесе, ол ере асла гирип бил-мез» дийди.

Байлык ве бакы яшайыш
(Матта 19:16-30; Марк 10:17-31)

¹⁸Бир ёлбашчы Исадан: «Эй, ягшы Мугаллым! Мен бакы яшайшы мирас алмак үчин нәме этмели?» дийип сорады. ¹⁹Иса оңа: «Нәме үчин Маңа ягшы дийәрсин? Еке-тәк Худайдан башга хич ким ягшы дәлди. ²⁰Сен табшырыклары билйәнсин: адам өлдүрме, зына этме, огурлык этме, ялан шаятлык этме, ата-энеңе хормат гой» дийип жогап берди. Ол адам: «Мен буларың хеммесини яшлыгымдан бәри бержай эдип гелйәрин» дийди. ²¹⁻²²Иса муны эшиденде, оңа: «Сениң ене бир кемиң бар. Нәмәң бар болса сатып, гарыплара пайла, шонда гөкде хазынаң болар. Онсоң гелде, Мениң ызыма дүш» дийди. ²³Ол бу сөзлери эшидип, гаты тукаат болды, себәби чакданаша байды. ²⁴Иса онуң тукаатлыгыны гөрүп: «Байлара Худайың Шалыгына гирмек нәхили агыр! ²⁵Бир дүйәниң инңәниң гөзүнден гечмеги бай адамың Худайың Шалыгына гирмегинден аңсатдыр» дийди. ²⁶Муны эшиденлер: «Онда ким халас болуп билер?» дийип сорадылар. ²⁷Иса: «Ынсан үчин мүмкин дәл затлар Худай үчин мүмкинди»

дийди. ²⁸Петрус Оңа: «Ине, биз әхли задымызы ташлап, Сениң ызына дүшдүк!» дийди. ²⁹⁻³⁰Иса олара: «Сизе догрусыны айдярын: Худайың Шалыгының хатырасы үчин өйүни, аялыны, доганларыны, эне-атасыны, бала-чагасыны ташлан хер кес бу дөвүрде ызына энчеме эссе артык эдип алар, гелжек дөвүрде болса бакы яшайша говшар» дийди.

Иса өлүп дирелжәгини ене айдяр
(Матта 20:17-19; Марк 10:32-34)

³¹Иса Онкилери бир чете чекип, олара: «Инди Иерусалиме барярыс. Пыгамберлериң Ынсан Оглы хакда язанларының әхлиси бержай болар! ³²Ол кесеки миллетлериң элине табшырылар. Олар Оны масгаралап кемсидерлер, үстүне түйкүрерлер, гамчыларлар ве өлдүрерлер. ³³Эмма үчүленжи гүн Ол дирелер» дийди.

³⁴Шәгиртлер бу затларың хич бирине дүшүнмедилер. Бу сөзлериң маньсы олардан гизленилгиди. Олар Онуң нәме хакда гүррүң эдйәнини билмедилер.

Бир көрүң гөзи ачылар
(Матта 20:29-34; Марк 10:46-52)

³⁵Иса Ерихо голайланда, ёлуң гырасында бир көр адам дилегчилик эдип отырды. ³⁶Ол янындан мәхелләниң гечип баряндыгыны эшидип, мунуң нәмедигини сорады. ³⁷Оңа: «Насыралы Иса гечип баря» дийип хабар бердилер. ³⁸Шонда ол: «Эй, Давут Оглы Иса! Маңа рехим эт!» дийип гыгырды. ³⁹Сесиң чыкмасын дийип, өңден баряң көп адамлар оңа кәдилер, эмма ол: «Эй, Давут Оглы! Маңа

рехим эт!» дийип, өңкүден хем гатыгыгырды. ⁴⁰Иса аяк чекип, ол адамы гетирмеклерини буюрды. Янына геленде, Иса ондан: ⁴¹«Сениң үчин нәме этмегими ислейәрсин?» дийип сорады. Ол: «Агам, гөзлерим ачылсын!» дийди. ⁴²Иса оңа: «Гой, гөзлериң ачылсын! Иманың саңа шыпа берди» дийди. ⁴³Шобада бу адамың гөзлери ачылды ве ол хем Худайы шөхратландырып, Исаның ызына дүшүп гидиберди. Муны гөрөн әхли халк Худайы алкышлады.

19-нҗы бап

Иса билен Заккай

¹Иса Ерихоның ичинден гечип барды. ²Ол ерде Заккай атлы бир бай адам барды, ол салгытчыларың башлыгыды. ³Заккай Исаның кимдигини гөрмек иследи, эмма онуң бойы гысга болансоң, мәхелледен яна Оны гөрүп билмеди. ⁴Шейлеликте, Оны гөржек болуп, өңе ылгап, бир инжир агажының үстүне чыкды, себәби Иса шол ёлдан гелйәрди. ⁵Иса ол ере геленде, ёкары середип, Оңа: «Заккай! Тиз ашак дүш. Бу гүн Мен сениң өйүңде галмалы» дийди. ⁶Ол хем дессине ашак дүшүп, Оны шатлык билен кабул этди. ⁷Халк муны гөрүп: «Бир гүнәкәриң өйүне мыхман болды» дийшип, хүңүрдемәге башлады. ⁸Заккай болса еринден туруп, Реб Иса: «Әй, Агам! Инди мен байлыгымың ярысыны гарыплара бержек. Кимиң задыны нәхак алан болсам, дөрт эссе эдип гайтарып бержекдириң» дийди. ⁹Иса оңа: «Бу гүн бу өй халас болды,

себәби бу адам хем Ыбрайымың хакыкы неслидир. ¹⁰Инсан Оглы йитенлери агтармага ве халас этмәге гелендир» дийди.

Он хызматкәр тымсалы (Матта 25:14-30)

¹¹Бу затлары динләп дуркалар, Иса бир тымсал билен сөзүниң үстүни етирди. Себәби Ол Иерусалимиң голайындады, халк хем Худайың Шалыгы басым гөрнер дийип оялаарды. ¹²Иса шонуң үчин шейле дийди: «Бир бегзада шалык сүрмәге ыгтыярлык алмак үчин, бир узак юрда ёларована боляр. ¹³Ол хызматкәрлеринден онусыны янына чагырып, олара: „Мен гелйәнчәм, шу пулы ишледин“ дийип, херсине бир хоржун пул^а берйәр.

¹⁴Бегзаданың халкы оны йигренйән экен. Олар: „Бу адамың бизиң үстүмизден шалык сүрмегини ислемейәрис“ дийип, онуң ызындан илчилер иберйәрлер. ¹⁵Эмма муңа гарамздан, ол ыгтыярлык алып, ызына доланяр. Соңра ол пул берен хызматкәрлерини янына чагырып, кимиң нәме газананыны билмек ислейәр. ¹⁶Биринжиси гелип: „Хожайын! Сениң бир хоржун пулуң он хоржун пул газанды“ диййәр. ¹⁷Оңа: „Берекелла, ягшы хызматкәр! Аз затда садк боланың үчин он шәхере хәким бол“ диййәр. ¹⁸Икинжиси гелип: „Хожайын! Сениң бир хоржун пулуң бәш хоржун пул газанды“ диййәр. ¹⁹Хожайыны оңа хем: „Сен хем бәш шәхере хәким бол“ диййәр. ²⁰Онсоң үчүнжи хызматкәри гелип: „Хожайын! Ине,

^а 19:13 *Бир хоржун пул* – грекче *он мина*. Бир мина такмынан үч айлык газанч пулуна деңдир.

сениң бир хоржун пулуң, мен оны бир улы яглыга дүвүп сакладым. ²¹Мен сенден горкдум, себэби сен гаты өздиеңли адам. Сен гоймадык еринден алярсың, экмедик еринден орярсың“ диййэр. ²²Хожайыны оңа: „Эй, эрбет хызматкэр, сени өз агзыңдан чыкан сөзлер билен хөкүм эдерин! Асыл сен мениң өздиеңли адамдыгымы, гоймадыгымы алянымы, экмедигими орянымы билйэрмидиң? ²³Онда нэме үчин пулумы ишлетмэге бермедидиң? Мен геленимде, оны пейдасы билен алардым“ диййэр. ²⁴Онсоң хожайын ол ерде дуранлара: „Онуң элинден пулы алың-да, он хоржунла бериң“ диййэр. ²⁵Олар оңа: „Хожайын, онуң өзүңде өңем он хоржун пул бар ахыры!“ диййэрлер. ²⁶Ол: „Мен сизе диййэрин, кимде бар болса, оңа берлер, кимде ёк болса, онуң элиндэки хем алнар. ²⁷Үстлеринден патышалык этмеги ми ислемайын душманларымы болса, шу ере гетириң-де, гөзүмиң алнында өлдүриң“ дийип жогап берйэр».

Иса Иерусалиме улы дабара билен гирйэр

(*Матта 21:1-11; Марк 11:1-11; Ёханна 12:12-19*)

²⁸Иса булары айдып болансоң, ёлуны довам этдирип, Иерусалиме тарап уграды. ²⁹Ол Зейтун дагының этегиндэки Бейтфажы билен Бейтания голайланда, ики шэгирдини ёллап, олара: ³⁰«Өңүңиздэки оба барын. Оба гирен ериңизде даңылгы дуран бир тайхар тапарсыңыз, онуң үстүне шу вагта ченли хич ким мүнен дэлдир. Оны чөзүң-де, бэри алып гелиң.

³¹Эгер бири сизден: „Нэме үчин оны чөзйэрсиниз?“ дийип сораһа, оңа: „Бу тайхар Реббе герек“ дийиң“ дийди. ³²Ёллананлар гидип, барыны Онуң айдышы ялы тапдылар. ³³Тайхары чөзүп дуркалар, онуң эелери: «Тайхары нэме үчин чөзйэрсиниз?» дийип сорадылар. ³⁴Олар хем: «Бу тайхар Реббе герек» дийдилер. ³⁵Тайхары Исаның янына гетирип, үстүне донларыны атдылар-да, Исаны оңа мүндүрдилер. ³⁶Ол гидип барярка, адамлар донларыны ёла дүшейэрдилер. ³⁷Иса Зейтун дагыңдан ашак инйэн ёла голайланда, шэгиртлериң хеммеси гөрөн эхли гудратларына шатланып, батлы сеслери билен Худайы шөхратландырмага башладылар. ³⁸Олар: «Реббиң адыңдан патыша алкыш болсун! Гөклерде паракхатлык, иң белентликде шан-шөхрат болсун!» диййэрдилер. ³⁹Мэхеллэниң арасыңдан кэбир фарисейлер Иса: «Мугаллым! Шэгиртлериңиң агзыны юмдур!» дийдилер. ⁴⁰Эмма Ол: «Сизе айдярын: олар дымса, дашлар гыгырышар» дийди.

⁴¹Иса Иерусалиме голайланда, оны гөрүп аглады. ⁴²Ол шейле дийди: «Вах, кэшгэ сен бу гүн өзүңе нэмэниң паракхатлык гетиржекдигини билседидиң! Эмма бу энтек сениң гөзлериңден гизлин. ⁴³Сениң башыңа шейле бир гүнлер гелер: душманларың даш-төверегине гарымлар газып, сени габарлар, хер яңдан гысып-говрарлар. ⁴⁴Олар сени вейран эдип, сениң ичиңдэки чагалары гырып ташларлар. Сенде даш үстүңде даш гоймазлар, себэби сен Худайың саңа гелен пурсадыны сайгармадың».

Иса сатыжылары

ыбадатханадан ковяр

(Матта 21:12-17; Марк 11:15-19;

Ёханна 2:13-22)

⁴⁵Онсоң Иса ыбадатхананың ховлусына гирип, ол ердәки сатыжылары ковамга башлады. ⁴⁶Иса олар: «„Мениң өйүм ыбадат өйи болар“ дийип язылгыдыр, эмма сиз муны гаракчыларың сүренине өврүпсиңиз» дийди. ⁴⁷Ол хер гүн ыбадатхананың ховлусында сапак берйәрди. Ёлбашчы руханылар, Төврат мугаллымлары ве халкың баштутанлары болса Оны өлдүрмегиң күйүндедилер. ⁴⁸Эмма мунуң ёлуны тапып билмейәрдилер, себәби әхли халк Оны улы үнс билен динлейәрди.

20-нжи бап

Исаның эрк-ыгтыяры барада совал

(Матта 21:23-27; Марк 11:27-33)

¹Бир гүн Иса ыбадатхананың ховлусында халка өвредип, Хош Хабары вагыз эдйәркә, ёлбашчы руханылар, Төврат мугаллымлары ве яшуллар Онуң янына гелдилер. ²Олар Иса: «Ханы, бизе айт, Сен бу затлары хайсы ыгтыяр билен эдйәрсин? Бу ыгтыяры Саңа ким берди?» дийдилер. ³Иса хем: «Мен хем сизе бир совал бержек. Маңа айдың, ⁴Яхя чүмдүриш ыгтыярыны ниреден алды? Гөкденми я-да ынсандан?» дийип сорады. ⁵Олар муны өзара маслахатлашмага башладылар: «Эгер Гөкден дийсек, Ол бизе: „Онда нәме үчин оңа ынанмадыңыз?“ диер. ⁶Эгер-де ынсандан дийсек, әхли халк бизи дашлар, себәби халк

Яхяның пыгамбердигине ынаныр».

⁷Ахыры олар: «Биз ниредендигини билемзок» дийип жогап бердилер.

⁸Иса-да олар: «Менем сизе бу затлары хайсы ыгтыяр билен эдйәни-ми айтжак дәл» дийди.

Үзүмчилик ве кәрәндечилер

тымсалы

(Матта 21:33-46; Марк 12:1-12)

⁹Соңра Иса халка шу тымсалы гүрүң бермәге башлады: «Бир адам үзүм багларыны отурдып, оны багбанлара кәрәндесине берйәр-де, өзи узак вагтлык башга юрда гидйәр. ¹⁰Хасыл мөвсүми геленде, үзүмиң мивесинден алып гелмек үчин, ол хызматкәрлериниң бирини кәрәндечилериң янына иберйәр. Эмма кәрәндечилер оны енжип, бош ковуп гойберйәрлер. ¹¹Ол башга бир хызматкәрини иберйәр, кәрәндечилер оны-да енжип, масгара эдип, бош ковуп гойберйәрлер. ¹²Ол үчүнжи хызматкәрини-де иберйәр. Олар оны хем яралап, ковуп гойберйәрлер. ¹³Онсоң үзүмчилигиң эеси: „Мен нәме этмели? Гел, өз сөвер оглумы иберейин, белки, оны сыларлар“ өйдйәр. ¹⁴Кәрәндечилер болса оны гөрәнлеринден, өзара маслахатлашып: „Мирасдар шудур! Гелиң, шуны өлдүрелиң, мирас бизе галар“ дийишйәрлер. ¹⁵Шейлелик-де, оны үзүмчиликден чыкарып өлдүрйәрлер. Инди үзүмчилигиң эеси булара нәме эдер? ¹⁶Ол гелип, бу кәрәндечилери өлдүрер, үзүмчилиги болса башгалара берер». Халк муны эшидип: «Даш әдеверсин!» дийди. ¹⁷Иса олара бакып: «Онда „Уссаларың рет эден дашы, бинаның бурч дашы

болды“ диен язгының манысы нәме?
¹⁸Ким бу дашың үстүне йыкылса, бөлек-бөлек болар. Эгер ол бириниң үстүне гачса, оны мынжырадар» дийди. ¹⁹Төврат мугаллымлары билен ёлбашчы руханылар Оны шол вагтың өзүнде тутмагың ёлуны агтардылар, себәби Онуң бу тымсалы өзлерине какдырып айданыны аңдылар. Эмма олар халкдан горжардылар.

Императорыңкы – императора
 (Матта 22:15-22; Марк 12:13-17)

²⁰Исаны гөз астына алып, Оны аңтамак үчин, бирнәче догручылсумагы Онуң ызына салдылар. Олар Исаны гепде тутуп, Оны хәкимиң хөкүмине ве ыгтыярына табшырмак максатлары барды. ²¹Шейлеликте, олар Оңа: «Мугаллым! Биз Сениң догры зады өвредйәндигиңи, адамларың дережесине бакман, Худайың ёлуны хакыкат билен өвредйәндигиңи билйәрис. ²²Ханы айт, бизиң императора салгыт төлемегимиз догрумы я-да догры дөл?» дийип сорадылар. ²³Иса оларың хилесине дүшүнип: ²⁴«Маңа салгыт пулуны гөркезиң. Бу теңнедәки шекил билен язгы кимиңки?» дийди. Олар: «Императорыңкы» дийип жогап бердилер. ²⁵Ол: «Онда императорыңкыны – императора, Худайыңкыны Худая берин» дийди. ²⁶Олар халкың янында Оны сөзүнде тутуп билмән, берен жогабына хайран галып, сеслерини чыкармадылар.

Дирелиш барада совал
 (Матта 22:23-33; Марк 12:18-27)

²⁷Өлүмден соң дирелишиң ёкдугыны айдян саддукейлерин кәбири

Исаның янына гелип, Оңа шейле сораг берди: ²⁸«Мугаллым! Муса бизе бир адамың доганы перзентсиз өлүп, ызында аялы галса, доганы онуң аялыны алып, өлен доганының неслини довам этдирмелидир дийип языпдыр. ²⁹Еди доган барды. Биринжиси бир аял алып, перзент гөрмән дүнейәден өтди. ³⁰Икинжиси билен ³¹үчүнжиси хем шол аялы алды. Шейдип, едиси хем шол аяла өйленип, ызларында перзент галдырман өлдүлер. ³²Ахырсоңы аял хем өлди. ³³Инди дирелиш гүни бу аял оларың хайсысының аялы болар? Оларың едиси хем оңа өйленипди ахырын». ³⁴Иса олара шейле жогап берди: «Бу дөврүң адамлары өйленйәндир, дурмуша чыкяндир. ³⁵Эмма гелжек дөвре ве өлүмден дирелише етмәге мынасып гөрленлер не өйленер, не-де дурмуша чыкар. ³⁶Асла өлмезлер, себәби олар перишделер ялыдыр. Олар дирелишиң перзентлеридиклери үчин Худайың перзентлеридир. ³⁷Муса-да өлүлерин дирелийәндигиңи тассыклап, янян чалы барадакы бөлүмде Ребби „Ыбрайымың, Ысхагың ве Якубың Худайы“ дийип атландыяр. ³⁸Ол өлүлерин дөл-де, дирилерин Худайыдыр, себәби Онуң үчин хеммелер диридир». ³⁹Төврат мугаллымларың кәбири: «Мугаллым, говы айтдың!» дийди. ⁴⁰Оңа мундан артык сораг бермәге хич ким милт этмеди.

Месих Кимиң Оглы?
 (Матта 22:41–23:36; Марк 12:35-40)

⁴¹Онсоң Иса олара: «Нәме үчин Месихе Давудың оглы диййәрлер? ⁴²Ине,

Давудың өзи Зебур китабында шей-
ле дийэр:

„Худай Реббиме ^a шейле
сөзледи:

⁴³ Душманларыңы аяк астына
саянчам,
Мениң сагымда отур“.

⁴⁴Эгер Давут Месихе Реб дийэн
болса, Ол нэхили Давудың оглы
боляр?» дийди. ⁴⁵Бүтин халк Оңа
гулак асып отырка, Иса шәгиртле-
рине: ⁴⁶«Төврат мугаллымларын-
дан эгә болуң! Олар узын дон ге-
йип гезмеги, базарларда өзлерине
салам берилмегини, синагогаларда
баш күрсүлери, мейлислерде төри
халаяндырлар. ⁴⁷Олар дул аялларын
өйлерини талап, гөз үчин узын-узын
догалар окан боляндырлар. Шейле
адамлар иң агыр жеза сезевар бо-
ларлар» дийди.

21-нжи бап

Дул аялың садакасы
(Марк 12:41-44)

¹Иса габагыны галдырып сере-
денде, байларың ыбадатхананың
садака гутусына өз садакаларыны
атып дураныны гөрди. ²Ол бир га-
рып дул аялың хем гута ики шай
атаныны гөрди. ³Ол: «Сизе догру-
сыны айдярын, бу гарып дул аял
хеммелерден көп атды. ⁴Бу адамла-
рың хеммеси садака гутусына өзле-
ринден артаны атдылар, бу аял бол-
са гарыплыгына гарамаздан, бар-
ёгуны, элиндәки әхли чөрөк пулуны
атды» дийди.

*Ынсан Оглуның доланып
гелмегиниң алааматлары*
(Матта 24:1-21,29-35;
Марк 13:1-19,24-31)

⁵Шәгиртлерден кәбири ыбадатхана-
ның ажайып дашлар ве Худая багыш
эдилен пешгешлер билен безелендиги
барада сөз ачды. Шонда Иса: ⁶«Шей-
ле бир гүнлер гелер, шонда бу ерде
даш үстүнде даш галмаз, гөрийән зат-
ларыңыздан хич зат галман, хеммеси
вейран болар» дийди. ⁷Олар Исадан:
«Мугаллым! Бу затлар хачан болар?
Буларың болжак махалында нэхили
аламат пейда болар?» дийип сорады-
лар. ⁸Иса: «Эгә болуң, хич ким сизи
алдаймасын! Көплер Мениң адым
билен гелип: „Мен – Шолдурын“ ве
„Вагт голайлады!“ диерлер. Оларың
ызына дүшмән. ⁹Урушлар хем гозга-
лаңлар барада хабарлар эшидениңиз-
де горкмаң. Бу затлар өңүрти болма-
лыдыр, эмма энтек соңы дәлдир» ди-
йип жогап берди. ¹⁰Онсоң Иса оlara
шейле дийди: «Миллет миллете, па-
тышалык патышалыга гаршы чыкар.
¹¹Айры-айры ерлерде гүйчли ертитре-
мелер, ачлык хем гыргын кесели, гор-
кунч вакалар, гөкден улы алааматлар
болар. ¹²Эмма бу хадысаларың хем-
месинден өң, сизи ызарлап, азар бе-
рерлер. Сизи синагогалара табшырып,
түрмелере дыкарлар. Мен себәпли си-
зи патышаларың ве хөкүмдарларың
хузурына элтерлер. ¹³Бу болса шаят-
лык этмек үчин сизе бир пурсат болар.
¹⁴Эмма сиз өзүңизи нэхили горажак-
дыгыңызы өңүнден гайгы этмезлиги
йүрегинизе дүвүн. ¹⁵Мунуң үчин Мен

^a **20:42 Реб** – Зебурда бу сөз *реб* болуп, патыша йүзлениленде уланылды, бу ерде болса *Реб* Месихе дегилши.

сизе сөз хем акылдарлык берерин. Сизе гаршы чыкянларың хич бири муңа не гаршы дуруп билер, не-де бир зат айдып билер. ¹⁶Сизе эне-атаңыз, доганларыңыз, гарындашларыңыз, достларыңыз хем хайынлык эдерлер, кәбириңизи өлдүрерлер. ¹⁷Мен себәпли хеммелер сизи йигренер. ¹⁸Эмма сачыңызың бир тары хем кемелмез. ¹⁹Берк дуруң, шонда жаныңызы халас эдерсиңиз. ²⁰Гошунларың Иерусалими габандыгыны гөрөн чагыңыз, онуң вейран эдилжек вагтының голайландыгыны билиң. ²¹Шонда Яхудыядакылар даглара гачсын, шәхериң ичиндәкилер чыксын, төверегиндәкилер шәхере гирмесин. ²²Себәби шол гүнлер әхли языланларың бержай болмагы үчин жеза гүнлеридир. ²³Ол гүнлерде гөврели аялларың ве чага эмдирийәнлериң дат гүнүне! Себәби юрда эпет бела-бетерлер инер, бу халк газаба дучар болар. ²⁴Оларгылычдан гечирилер, есир алнып, әхли миллетлериң арасына сүргүн эдилер. Кесеки миллетлер өзлериңиң мөхлети долянча, Иерусалими ер билен егсан эдерлер. ²⁵Гүнде, Айда ве йылдызларда аламатлар пейда болар. Ер йүзүнде миллетлер деңиз хем толкунларың гүррүлдиси зерарлы башагай болуп, галагоплуга дүшерлер. ²⁶Адамлар горкудан, дүңйәниң башына гелйән бетбагтчылыклара гарашмакдан яңа хушларыны йитирер, себәби асман жисимлери лерзана гелер. ²⁷Шонда олар Ынсан Оглуның бейик гудрата ве шөхрата бесленип, булутларда гелйәнни гөрерлер. ²⁸Бу затлар амала ашып башланда, башыңызы галдырып, ёкары середиң, себәби гутулышыңыз голайлап гелйәндир».

²⁹Иса олар бир тымсал айтды: «Инжире, әхли агачлара середиң. ³⁰Оларың япракландыгыны гөрүп, томсуң голайландыгыны өз-өзүңизден билйәрсиниз. ³¹Шонуң ялы хем, бу вакаларың боланыны гөрениңизде, Худайың Шалыгының голайландыгыны билиң. ³²Сизе догрусыны айдярын: бу затлар болянча, бу несил дүңйәден өтмез. ³³Асман билен ер өтер, эмма Мениң сөзлерим асла өтмез. ³⁴Әгә болуң! Айшы-эшрет, серхошлык, яшайшың гайгылары йүрегиңизе орнамасын. Ёгсам, ол гүн дузак кимин дуйдансыз үстүңизден инер. ³⁵Чүнки ол гүн тутуш ер йүзүнде яшайнларың хер бириниң үстүңден инер. ³⁶Бу болжак вакаларың барындан гачып гутулар ялы ве Ынсан Оглуның хузурында дуруп билер ялы, хемише оя болуп, Худая дилег эдиң».

³⁷Иса гүндизлерине ыбадатханың ховлусында халка өвререди, агшамларына болса шәхерден дашары чыкып, гижәни Зейтун дагында гечирерди. ³⁸Ир сәхер билен әхли халк Онуң гүррүңлериңиң диңлемек үчин ыбадатхана гелерди.

22-нжи бап

Юдасың хайынлыгы

(Матта 26:1-5,14-16;

Марк 14:1,2,10,11; Ёханна 11:45-53)

¹Ине, Песах дийлип атландырылян Петир байрамы якынлашды. ²Ёлбашчы руханылар билен Төврат мугалымлары Исаны өлдүрмегиң ёлуны агтарярдылар, эмма халкдан горкярдылар. ³Шейтан Онкилериң бири болан Юдас Искариодың калбына гирди. ⁴Юдас ёлбашчы руханылар

билен серкерделериң янына барып, Исаны нәдип оларың элине салып бержекдиги барада маслахатлашды. ⁵Олар хем бегенишип, оңа пул бермәге разы болдулар. ⁶Юдас олар билен ылалашды ве халк ёк вагты Исаны олар табшырмак үчин, аматлы пурсат пейләп гезди.

Песах нахары

(Матта 26:17-30; Марк 14:12-26;

Ёханна 13:21-30;

1 Коринтослылар 11:23-25)

⁷Песах жанлысының союлян гүни, ягны Петир байрамы етип гелди. ⁸Иса: «Гидиң-де, бизиң үчин Песах нахарыны тайярлаң» дийип, Петрус билен Ёханнаны иберди. ⁹Олар: «Оны ниреде тайярламагымызы ислейәрсиң?» дийип сорадылар. ¹⁰Иса олар: «Шәхере гирениңизде, күйзеде сув алып барян бир адама саташарсыңыз. Ызына дүшүп гидиңде, онуң гирен өйүне гириң. ¹¹Онсоң өй эсине: „Мугаллым сенден шәгиртлерим билен Песах нахарыны иер ялы, мыхман отагы ниреде дийип сораяр“ дийиң. ¹²Ол хем сизе ёкаркы гатда әхли зат тайярланып гойлан гиң бир отагы гөркезер. Шол ерде тайярлык гөрүң» дийди. ¹³Олар гитдилер ве әхли зады Исаның айдышы ялы тапып, Песах нахарыны тайярладылар.

¹⁴Нахар вагты боланда, Иса ресуллары билен сачак башына гечди. ¹⁵Иса олар: «Мен бу Песах нахарыны әжир чекмезимден өң, сизиң билен биле иймеги гаты арзув эдипдим. ¹⁶Чүнки Худайың Шалыгында Песах нахарыны иймек үчин хеммәмиз йыгнанянчак, Мен ондан гайдып иймерин» дийди. ¹⁷Иса элине

бир кәсе алып шүкүр этди-де: «Муны алың-да, ичиң. ¹⁸Сизе шуны айдырың: Худайың Шалыгы гелйәнчә, шерабы гайтадан ичмерин» дийди. ¹⁹Онсоң чөреги алды-да, шүкүр этди, оны дөвүп, шәгиртлере берип: «Бу Мениң сизиң үчин гурбан эдилйән беденимдир, муны Мени яда салмак үчин бержай эдин» дийди. ²⁰Шейле хем нахардан соң шераплы кәсәни алып: «Бу кәсе Мениң сизиң үчин дөкүлйән ганым аркалы багланышылян тәзе әхтдир. ²¹Ине, Маңа хайынлык этжек адам Мениң билен бир сачагың башында отыр. ²²Хава, Ынсан Оглы өнүнден беллениши ялы жан берер, эмма Оңа хайынлык эдениң халына вай!» дийди. ²³Олар муны ки миң этжекдигини бири-бирлеринден сорап башладылар.

²⁴Олар өз арасында хайсы бирисиниң иң бейикдиги хакда жеделешдилер. ²⁵Иса олара шейле дийди: «Кесеки миллетлериң патышалары халклара өз хөкүмини йөредйәрлер, ыгтыярлы адамлары-да өзлерини хемаяткәр дийип атландырярлар. ²⁶Эмма сиз бейле болмаң. Араңызда иң улы иң кичи ялы болсун, баштутан, гой, хызматкәр кимин болсун. ²⁷Хайсысы хас улы: сачак башында отуранмы я-да хызмат эдйән? Сачак башында отуран дәлми? Эмма Мен сизиң араңызда бир хызмат эдйән киминдирин. ²⁸Башымдан гечирен сынагларымда Мениң янымда болан сизсиңиз. ²⁹Атамың Мени Патыша беллейши ялы, Мен-де сизи патыша эдип беллейәрин. ³⁰Сиз Мениң Шалыгымда ийип-ичерсиңиз ве тагтларда отурып, Ысрайылың он ики тиресиниң үстүнден казылык эдерсиңиз».

**Иса Петрусың инкәр
этжәкдигини айдяр**

(Матта 26:31-35; Марк 14:27-31;
Ёханна 13:36-38)

³¹Онсоң Иса сөзүни довам эдип: «Эй, Симун, Симун! Шейтан сизи бугдай ялы совурмак үчин диледи. ³²Эмма Мен иманың кемелмесин дийип, сениң үчин дилег этдим. Сен хем бир вагт өврүлип геленинде, доганларыңы кувватландыр» дийди. ³³Петрус: «Агам! Мен Сениң билен зындана-да, хатда өлүме-де гитмәге тайяр» дийди. ³⁴Иса: «Петрус, сана диййәрин, сен бу гүн хораз гыгырмаздан өң, Мени танамаяндыгыңы үч гезек айдарсың» дийди. ³⁵Онсоң Иса олардан: «Мен сизи гапжыксыз, торбасыз ве чарыксыз ёллан чагым кем задыңыз бармыды?» дийип сорады. Олар: «Ёкды» дийип жогап бердилер. ³⁶Иса олар: «Инди гапжыгыңыз бар болса, яныңыза алың, бир торба хем алың. Гылыжыңыз ёк болса, донуңызы сатың-да, бир гылыч эдиниң. ³⁷„Ол языклылар билен бир сайылды“ дийип язылгыдыр. Мен сизе диййәрин: бу Мен барада бержай болмалыдыр. Догруданда, Мен хақда языланлар бержай болуп баряр» дийди. ³⁸Шәгиртлер: «Эй, Агам! Ине, бу ерде ики гылыч бар» дийдилер. Иса хем олар: «Шол етерлик» дийди.

**Иса Зейтун дагында Худая дилег
эйдяр**

(Матта 26:36-46; Марк 14:32-42)

³⁹Иса дашары чыкып, хемишекиси ялы Зейтун дагына гитди. Шәгиртлери хем Онуң ызына дүшдүлер. ⁴⁰Ол

ере баранларында, Иса олар: «Сынага дүшмез ялы дилег эдиң!» дийди. ⁴¹Өзи болса олардан бир даш атым чете чекилди-де, дыза чөкүп: ⁴²«Эй, Агам! Эгер ислесен, бу хасрат кәсесини Менден сова гечир! Йөне Мениң ислегим дәл, Сениң ислегин амала ашсын!» дийип, дилег этмәге дурды. ⁴³Гөкден бир периште гөрнүп, Оны гүйчлендирди. ⁴⁴Ол агыр гама батып, ыхлас билен Худая дилег этди. Исадан акян дер ере дамян ган дамжалары ялыды. ⁴⁵Дилег эдип боландан соң туруп, Иса шәгиртлериң янына гелди. Оларың уклап ятандыкларыны гөрди, олар гайгы-хасратдан яна тапдан дүшүпдилер. ⁴⁶Иса олар: «Нәме үчин уклап ятырсыңыз? Сынага дүшмез ялы, туруң-да, Худая дилег эдиң!» дийди.

Иса тутуляр

(Матта 26:47-58; Марк 14:43-54;
Ёханна 18:3-11)

⁴⁷Ол энтэк гепләп дурка, бир мәхелле пейда болды. Онкилериң бири Юдас мәхелләниң өңүне дүшүп гелйәрди. Юдас Исаны огшажак болуп, Онуң голайына гелди. ⁴⁸Иса оңа: «Эй, Юдас! Сен бир огшук билен Ынсан Оглуна хайынлык эдйәрсинми?» дийип сорады. ⁴⁹Исаның янындакылар нәме болжагыны гөрүп: «Эй, Агам! Гылыч билен уралымы?» дийдилер. ⁵⁰Оларың бири баш руханының хызматкәрини уруп, онуң саг гулагыны кесди. ⁵¹Эмма Иса: «Ханы, бес эдиң!» дийди. Онсоң хызматкәриң гулагына элини дегрип, оны сагалтды. ⁵²Онсоң Иса Өзүни эле салмага гелен ёлбашчы руханылара, ыбадатхананың

горагчыларына, яшулулара йүзленип: «Нәме үчин бир гозгалаңчының гаршысына чыкан ялы, Мени тутмак үчин гылычлы хем таяклы гелипсиңиз?» ⁵³Мен хер гүн сизиң билен бирликде ыбадатханадакам, Мени тутмандыңыз. Эмма инди бу пурсат сизиңкидир, түмлүгиң хөкүм сүрйән сагадыдыр» дийди. ⁵⁴Исаны тутуп, баш руханының өйүне алып гитдилер. Петрус хем гара гөрнүмден оларың ызына дүшүп гитди.

Петрус Исаны инкәр эдйәр

(*Матта 26:67-75; Марк 14:65-72; Ёханна 18:15-18,25-27*)

⁵⁵Ховлының ортасында от якып отыркалар, Петрус-да оларың арасында отырды. ⁵⁶Петрусы одуң ягтысына гөрөн бир кениз оңа ичгин серетди-де: «Бу адам хем Онуң билен биледи» дийди. ⁵⁷Эмма Петрус: «Эй, зенан, мен Оны танамаярын» дийип инкәр этди. ⁵⁸Аз салымдан соң башга бири оны гөрүп: «Сен хем шолардан» дийди. Эмма Петрус: «Гардаш, мен олардан дәл» дийди. ⁵⁹Арадан бир сагада голай вагт геченсон, башга бир адам: «Догруданда, бу адам Онуң билен биледи, себәби бу желилели» дийди. ⁶⁰Эмма Петрус: «Эй, гардаш, мен сениң нәме айдының билемок» дийди. Эдил шол вагт, Петрус геппләп дурка, хораз гыгырды. ⁶¹Реб Иса гаңрылып, Петруса серетди. Петрус Реббин: «Хораз гыгырмаздан өң, сен Мени үч гезек инкәр эдерсиң» диен сөзүни ятлады. ⁶²Петрус дашары чыкып, мөңнүрип аглады. ⁶³Исаны саклаян адамлар Оны масгаралап, урмага башладылар. ⁶⁴Гөзүни даңып: «Ханы, велилик эт! Сени уран ким?» дийип сорадылар. ⁶⁵Ене-де Оңа энчеме хапа сөзлер айтдылар.

Иса межлисиң өңүнде

(*Матта 26:59-66; Марк 14:55-64; Ёханна 18:19-24*)

⁶⁶Даң атанда, ёлбашчы руханылар ве Төврат мугаллымлары халкың бейлеки яшулулары билен йыгнанышып, Оны өзлериниң межлисине гетирдилер. ⁶⁷Олар Исадан: «Бизе айт, Сен Месихми?» дийип сорадылар. Иса олар: «Айтсам, ынанмарсыңыз; ⁶⁸сорасам, жогап бермерсиңиз. ⁶⁹Эмма мундан бейләк Ынсан Оглы гудратлы Худайың сагында отурар» дийди. ⁷⁰Оларың хеммеси: «Онда Сен Худайың Оглы-да?» дийип сорады. Иса олар: «Мениң Кимдигими өзүңиз айдып дурсуңыз» дийип жогап берди. ⁷¹Олар: «Бизе мундан башга шаятлык нәме герек? Биз муны Онуң Өз дилинден эшитдик ахыры» дийишдилер.

23-нжи бап

Иса Пилатың ве Хиродың өңүнде

(*Матта 27:1,2,11-26; Марк 15:1-15; Ёханна 18:28-19:16*)

¹Онсоң межлисиң әхли агзалары ерлеринден туруп, Исаны Пилатың янына гетирдилер. ²Олар Исаны язгармага башладылар: «Биз бу адамың миллетимизи аздырдыгыны гөрдүк. Ол императора салгыт төлемәге гаршы чыкяр ве Өзүни Месих хем Патыша дийип атландырыр». ³Пилат Ондан: «Сен яхудыларың патышасымы?» дийип сорады. Иса оңа: «Айдышың ялыдыр» дийип жогап берди. ⁴Онсоң Пилат ёлбашчы руханылар билен халка: «Мен бу адамда хич хили этмиш гөрмедим» дийди. ⁵Эмма олар хөтжетлик эдип: «Бу адам Өз таглыматы билен тутуш

Яхудьяның илатыны өжүкдирийэр. Ол Желиледен башлап, шу ере ченли гелди» дийдилер. ⁶Муны эшидип, Пилат: «Бу адам желилелими?» дийип сорады. ⁷Исаның Хиродың велаятындандыгыны биленсон, Пилат Оны Хиродың янына иберди, себэби шол вагт Хиродың өзи хем Иерусалимдеди. ⁸Хирод Исаны гөрүп гаты бегенди, себэби көп вагтдан бэри Оны гөрмөк ислейэрди. Ол барадакы эшиден энчеме затларына гөрэ, Ондан бир гудратлы алапат гөрерин дие умыды барды. ⁹Хирод Ондан көп сораглар сорады, эмма Иса оңа хич бир жогап бермедди. ¹⁰Ёлбашчы руханылар билен Төврат мугаллымлары болса ол ерде дуруп, Оны бирагыздан айыплайардылар. ¹¹Соңра Хирод билен онуң эсгерлери Исаны кемсидип масгараладылар. Эгнине бир непис дон гейдирип, Пилатың янына ызына ибердилер. ¹²Шол гүн Пилат билен Хирод дост болды; мундан өң оларың арасында душманчылык барды.

¹³Пилат ёлбашчы руханылары, баштутанлары ве халкы үйшүрүп, ¹⁴олара: «Сиз бу адамы мениң яныма халкы аздырар дийип гетирдиңиз. Мен Оны гөзүңиңиз алнында сорага чекдим, эмма Ол барадакы айыптамаларыңыз догры чыкмады. ¹⁵Оны Хиродың янына ибердим, ол хем хич гүнө тапман, Оны ызына иберди. Сизиң гөршүңиз ялы, Ол өлүмө лайык хич зат этмөндир. ¹⁶Шонуң үчин хем, мен Онуң темминин берип, бошатжак» дийди. ¹⁷Эмма эхли халк бирагыздан: «Бу адамы ёк эт! Бизе Бараббасы бошат!» дийип

гыгырышды. ¹⁹Бараббас шэхерде йүзе чыкан бир гозгалаңа гатнашандыгы ве ганхордугу үчин зындана салныпды. ²⁰Пилат Исаны бошатмак ниети билен ене-де халка йүзленди. ²¹Эмма олар: «Оны хача чүйле! Хача чүйле!» дийип гыгырышдылар. ²²Пилат үчүнжи гезек олар: «Нэме үчин? Бу адам нэме яманлык этди? Мен Ондан өлүм жезасына лайык хич зат тапмадым. Шонуң үчин хем Оны жезаландырып бошатжак» дийди. ²³Эмма олар сеслерини хас гаталдып, хөтжетлик билен Онуң хача чүйленмегини талап этдилер ве оларың сеси үстүн чыкды. ²⁴Шейлек билен, Пилат оларың талабыны бержай этмөк карарына гелди. ²⁵Оларың соран адамыны, гозгалаң турзуп, адам өлдүрени үчин зындана салнан адамы бошатды, Исаны болса оларың ыгтыярына берди.

Иса хача чүйленйэр

(Матта 27:32-44; Марк 15:21-32;

Ёханна 19:17-27)

²⁶Эсгерлер Исаны алып баряркалар, экин мейданындан гелиән киринейли Симуны тутуп, аркасына хачы йүкледилер ве Исаның ызындан йөрөмөгө межбур этдилер. ²⁷Улы бир мэхелле Исаның ызына дүшүп гитди, оларың арасында Онуң үчин зарын-зарын аглаян аяллар хем барды. ²⁸Иса ол аяллар тарап өврүлип, шейле дийди: «Эй, Иерусалим гызлары! Мениң үчин агламаң. Өзүңиз ве чагаларыңыз үчин аглаң. ²⁹Чүнки шейле бир гүнлер гелер, адамлар: „Өнөлгесиз аяллар, догурмадык ятгылар, чага эмдирмедик гөвүслер

^a **23:16** Кэбир голязмаларда 17-нжи аят душ гелийэр: *Пилат байрамчылык мынасыбетли халка бир адамы бошадып бермелиди.*

нененци багтлы!“ диерлер. ³⁰Шонда даглара: „Бизин депәмизе ини!“ депелере: „Бизи өртүң!“ диерлер. ³¹Эгер адамлар гөк дарагта шейле затлар эдйән болсалар, онда гуры дарагта нәме болар?» ³²Иса билен башга ики женаятчыны хем жезаландырмак үчин алып барярддылар. ³³Олар Келлечанак дийилиән ере геленлеринден соң, Исаны яңкы женаятчылар билен бирликде хача чүйледилер. Женаятчыларың бири Онун саг тарапында, бейлекиси чеп тарапындады. ³⁴Иса: «Атам! Олары багышла, себәби олар нәме эдйәнлерини биле-ноклар» дийди. Эсгерлер бже атышып, Онун эшиклерини пайлашярддылар. ³⁵Халк Оңа середип дурды. Ёлбашчылар хем Онун үстүнден гүлүп: «Ол өзгелери халас этди. Эгер Ол Худайың сайлап-сечен Месихи болса, гой, инди Өзүни хем халас этсиндә!» дийишйәрдилер. ³⁶Эсгерлер хем янына гелип, Оны масгаралаярддылар. Оңа сирке хөдүр эдип: ³⁷«Яхудыларың патышасы болсаң, Өзүни халас эт-дә!» диййәрдилер. ³⁸Онун депесинде болса ^a: «БУ ЯХУДЫЛАРЫҢ ПАТЫШАСЫДЫР» диен язгы барды. ³⁹Чүйленен женаятчыларың бири Оңа яңсылап: «Сен Месих дәлми нәме? Онда Өзүңи-де, бизи-де халас эт-дә!» дийди. ⁴⁰Икинжи женаятчы болса муны айдана кәйәп: «Сен Худайдан горкаңокмы? Сен хем Онун билен бир жезаны чекйәрсин!» ⁴¹Биз өз этмишимизе лайык адалатлы жеза алдык. Эмма бу адам хич хили эрбетлик этмедди ахыры» дийди. ⁴²Онсоң

ол: «Иса, Шалыгыңа баран чагың мени ятлагын!» дийди. ⁴³Иса хем оңа: «Саңа догрусыны айдярын, сен шу гүн Мениң билен биле женнетде боларсын» дийди.

Исаның өлүми

(*Матта 27:45-56; Марк 15:33-41; Ёханна 19:28-30*)

⁴⁴⁻⁴⁵Вагт гүнортана голайланда, Гүнүнүң йүзи тутулды, өйлән сагат үченли тутуш юрды гараңкылык гаплап алды. Ыбадатхананың пердеси ортарасындан йыртылып, икә бөлүнди. ⁴⁶Иса гаты сес билен гыгырып: «Атам! Рухумы Сениң элиңе табышярың» дийди-де, жан берди. ⁴⁷Йүзбашы болан ваканы гөрүп, Худайы шөхратландырды. Ол: «Бу, хакыкатдан-да, догры адам экен!» дийди. ⁴⁸Бу затлара томаша этмек үчин үйшен әхли халк болан вакалары гөрүп, дөшлерини юмруклай-юмруклай ызларына гайтды. ⁴⁹Исаны танаян адамларың бары, шейле-де Желиледен Онун ызына дүшүп гайдан аяллар узагракда дуруп, бу вакалара сын эдйәрдилер.

Иса жайланып

(*Матта 27:57-61; Марк 15:42-47; Ёханна 19:38-42*)

⁵⁰Межлис агзаларындан Юсуп атлы бир адам барды. Ол оңат хем догручыл адамды. ⁵¹Өзи-де межлисиң карарына ве ишине разылык бермөнди. Юсуп Яхудыяның Ариматия шөхеринден болуп, Худайың Шалыгына гарашярды. ⁵²Ол Пилатың янына

^a **23:38** Кәбир голязмаларда *грекче, латынча ве еврейче* диен жүмле хем бар.

барып, Исаның жеседини диледи. ⁵³Онсоң Оны ашак дүшүрүп, кепене долап, гаяда оюлан ве хенизе ченли хич кимиң жайланмадык мазарында жайлады. ⁵⁴Бу иш Тайярлык гүнүниң ахырында болуп, Сабат гүнүниң башланмагына голайды. ⁵⁵Иса билен Желиледен гелен аяллар хем Юсубың ызына дүшүп гитдилер-де, мазары ве Онуң жесединиң нэхили жайлананыны гөрдүлөр. ⁵⁶Онсоң олар өйлерине гайдып, якымлы ыслы түтетгилер ве атырлар тайярладылар.

Эмма Худайың буйругы боюнча Сабат гүни олар дынч алдылар.

24-нжи бап

Иса дирелйәр

(*Матта 28:1-10; Марк 16:1-8;*

Ёханна 20:1-10)

¹Хепдәниң биринжи гүни ^a ир сәхер билен аяллар тайярлан якымлы ыслы түтетгилерини алып, мазара бардылар. ²Олар мазарың агзындакы дашың бир чете тогаланандыгыны гөрдүлөр. ³Мазарың ичине гиренлеринде болса, Реб Исаның жеседини тапмадылар. ⁴Муңа хайран болуп дуркалар, гаршыларында ловурдаян лыбасда ики саны адам бирденкә пейда болды. ⁵Аяллар горкуп, башларыны ере эгдилер. Яңкы адамлар олара: «Сиз нәме үчин дирини өлүлериң арасындан гөзлейәрсиниз?» ⁶Ол бу ерде ёк, Ол дирелди! Ол хениз сизиң билен билекә Желиледе өзүңизе айдан затларыны ядыңызса салың. ⁷Ол: „Ынсан Оглы гүнәли адамларың элине табшырылмалы, хача чүйленмели

ве үчүленжи гүн дирелмелидир“ дийипди» дийдилер. ⁸Онсоң Исаның бу сөзлери оларың ядына дүшди.

⁹Аяллар мазардан доланып гелип, буларың барыны Онбирлере ве бейлекилериң хеммесине хабар бердилер. ¹⁰Ресуллара бу хабары етиренлер мағдалалы Меръем, Ёванна, Якубың әжеси Меръем ве оларың янындакы бейлеки аялларды. ¹¹Эмма бу сөзлер ресуллара бош гөрүнди, олар аяллара ынанмадылар. ¹²Петрус болса еринден туруп, мазара тарап энди. Ол эглип, кепениң бош ятаныны гөрдди. Ол болан вака гең галып, ызына доланды.

Иса Эммауса баряндара гөрүйәр (*Марк 16:12,13)*

¹³Шол гүн шәгиртлерден икиси Эммаус диен оба барярды. Бу оба Иерусалимден он чакрым ^b узаклыкда ерлешйәрди. ¹⁴Олар болуп гечен бу вакалар хакда өзара гүрлешйәрдилер. ¹⁵Шейлеликде, геплешип, пикир алшып баряркалар, Исаның Ози голая гелип, олар билен биле йөрәберди. ¹⁶Йөне Оны танамаз ялы, оларың гөзлери багланыпды. ¹⁷Иса олардан: «Ёл болсун! Нәме хакда гүррүн эдип баряңыз?» дийип сорады. Олар гайгылы ягдайда аяк чекдилер. ¹⁸Оларың Клеёп атлысы: «Иерусалимде болубам, шу гүнлер ол ерде болан вакалардан бихабар гелмишек диңе Сенмикән?» дийип сорады. ¹⁹Иса олардан: «Хайсы вакалар?» дийип сорады. Олар шейле жогап бердилер: «Насыралы Иса хакдакы вакалар. Ол Худайың ве әхли халкың назарында сөзде хем иште гүйчли пыгамберди.

^a 24:1 *Хепдәниң биринжи гүни* – бу еврейлерин сененамасы боюнча екшенбе гүндүдир.

^b 24:13 *Он чакрым* – грекче *алтмыш стадиос*. Бу такм. 11 километре деңдир.

²⁰ Ёлбашчы руханылар билен баштутанларымыз Оны өлүм жезасына хөкүм этдирип, хача чүйлемек үчин хәкимин элине табшырдылар. ²¹ Биз болса Ысрайылы халас этжек Шолдур дийип умыт эдипдик. Онсоңам бу затларың боланына үч гүн болды. ²² Үстесине, аялларымызың кәбирем бизи хайрана гойды. Олар шу гүн ир билен мазара барып, ²³ Онуң жеседини тапмандырлар. Олар бизиң янымыза гелип, өзлерине перишделерин гөрнөндигини айтдылар. Перишделер Оңа дири дийәрмишлер. ²⁴ Онсоң бизиңкилерин кәбири мазара барып, ягдайың эдил аялларың айдышы ялыдыгыны гөрүпдирлер, эмма Исаны гөрмәндирлер».

²⁵ Иса олар: «Вах, сиз акмаklar! Пыгамберлерин айданларына гичынанялар! ²⁶ Месих бу гөргүлери гөрүп, Өз шөхратына гирмели дәлмиди?» дийди. ²⁷ Онсоң Ол Муса билен әхли пыгамберлерден башлап, хемме Мукаддес Язгыларда Өзи хакда айдыланлары олара дүшүндирди. ²⁸ Олар барян обаларына голайланларында, Иса узаграк гидерли гөрүнди. ²⁹ Эмма олар Оны саклап: «Бизиң янымызда галай, басым агшам дүшер, гүн яшып баряр» дийдилер. Шейлеликте, Иса оларың янында галды. ³⁰ Иса олар билен сачак башында отырка, чөрек алып, шүкүр этди-де, бөлүп олара берди. ³¹ Шонда оларың гөзлери ачылып, Исаны танадылар, эмма Иса оларың гөзлеринден гайып болды. ³² Олар бири-бирлерине: «Ёлда бизиң билен геплешип гелйәркә, bize Мукаддес Язгылары дүшүндирйәркә, ичимиз-де йүрегимиз янмаярмыды дийсене?»

дийишдилер. ³³ Олар туруп, шол пурсадын өзүнде Иерусалиме доландылар. Ол ерде Онбирлери ве оларың янында биле үйшүп отуранлары тапдылар. ³⁴ Булар: «Догрудан-да, Реб Иса дирелипдир ве Симуна гөрнүпдир!» дийдилер. ³⁵ Онсоң ол икиси ёлда болан вакалары, Иса чөреги бөлөнде, Оны танандыкларыны гүррүң бердилер.

Иса шәгиртлере гөрүнйәр

(Матта 28:16-20; Марк 16:14-18; Ёханна 20:19-23; Ресул 1:6-8)

³⁶ Олар хениз бу барада гүррүң берип дуркалар, Исаның Өзи оларың арасында дуруп: «Сизе салам болсун!» дийди. ³⁷ Олар рух гөрйәндирис өйдүп, тисгинип горка дүшдүлер. ³⁸ Иса олар: «Нәме үчин довла дүшйәрсиниз? Нәме себәпден гөвнүңизе бейле пикирлер гелйәр? ³⁹ Мениң эллериме, аякларыма середиң. Бу Мениң Өзүм! Маңа эллеринизи дегрип гөрүн. Рухуң эт билен сүңки болмаз, эмма гөршүңиз ялы, Мениңки бар» дийди. ⁴⁰ Муны айдып, эллерини, аякларыны олара гөркезди. ⁴¹ Олар шатлыкдан яна хенизем ыналып билмән, хайран галып дуркалар, Иса олар: «Бу ерде иймәге бир задыңыз бармы?» дийип сорады. ⁴² Оңа биширилен балыгың бир бөлегини ^a бердилер. ⁴³ Иса алып, оларың гөзлериниң алнында оны ййди. ⁴⁴ Иса олар: «Мен хениз яныңыздакам сизе айдан сөзлерим шулардыр: Мен хакда Төвратда, пыгамберлерин язгыларында, Зебурда языланларың әхлиси бержай болмалыдыр» дийди. ⁴⁵ Онсоң Мукаддес Язгылар дүшүнмеклери үчин, оларың аңларыны ачды.

^a **24:42** Кәбир голязмаларда *ве бираз бал* диен сөзлер хем бар.

⁴⁶Иса олара: «Месих гөрги гөрер ве үчүленжи гүн өлүмден дирелер дийип языландыр. ⁴⁷Шейле хем тоба эдип, гүнэлериңиң багышланмагы барадакы Хош Хабары Иерусалимден башлап, әхли миллетлере Онуң адындан вагыз эдилмелидир. ⁴⁸Сиз бу затлара шаят боларсыңыз. ⁴⁹Мен хем Атамың вада эден Мукадес Рухуны сизе ёлларын. Эмма сиз гөкден инжек гудрат билен долдурылянчаңыз, Иерусалимде галын» дийди.

Иса гөге гөтерилйәр
(Марк 16:19,20; Ресул 1:9-11)

⁵⁰Иса олары шәхериң дашына чыкарып, Бейтания гетирди. Онсоң эллерини галдырып, олара пата берди. ⁵¹Пата берип дурка, олардан айрылып, гөге гөтерилди. ⁵²Олар хем Она сежде эдип, улы шатлык билен Иерусалиме доландылар. ⁵³Олар хемише ыбадатханада болуп, Худая алкыш окаярдылар. ^a

^a 24:53 Кәбир голязмаларда *Омын* диен сөз хем бар.

Ёханнаның хош хабары

Гириш

Бу китап Исаның шәгирди Ёханна тарапындан язылды. Ёханна Иса душмазындан озал йөнекей бир балыкчыды. Йөне Иса билен душшык онуң дурмушыны дүйп-гөтер өзгертди. Ёханна өз агасы Якуп билен Иса эерип, Онуң ре-суллары болдулар. Олар Исаның ин-якын шәгиртлериди, әхли ере Онуң билен биле гидердилер. Китапда «Исаның сөйгүли шәгирди» дийип язылан ерлери хем хут Ёханна ба-рададыр (Ёха 19:26, 20:2, 21:7,20).

Ёханна бу китабы адамларың Иса Месиҳиң кимдигине дүшүнип, Оңа иман этмеклери үчин язар. Ол китабың башында окыжылары Иса Месиҳ билен танышдырып, Оны ынсан кешбинде доглуп, арамызда яшан Худайың эбеди Сөзи хөкмүнде суратландырыр. Ёханна Иса Ме-

сиҳиң бизиң гөкдәки Атамыз Худай билен эбеди гатнашыгыны мәлим этмек үчин, Оны Худайың Оглы дийип атландырыр. Китапда Иса Месиҳ «яшайыш чөреги», «дүнйә-ниң нуры», «говы Чопан», «хакыкы үзүм агажы» дийип атландырыл-яр. Ёханна Онуң гөркезен мугжы-заларыны гудратлы алапатлар ди-йип атландырыр. Бу мугжызала-рың шаяды болан адамлар Исаның догрудан-да Худайың Оглудыгыны тассыклардылар. Ёханнаның Хош Хабары илки-илкилер Азиядакы (хәзирки Түркие) месиҳи йыгнак-ларда окалярды. Ёханна бу йыгнак-лары алып бармага көмек эдйәрди. Ёханнаның 1-нжи, 2-нжи ве 3-нжи хатлары, Ёханна гелен ылхам атлы Тәзе Әхтиң китаплары хем Ёханна тарапындан языландыр.

Мазмуны

Иса Месиҳ – Худайың эбеди Сөзи.....	1:1-18
Яхя пыгамберин шаятлыгы.....	1:19-34
Исаның илкинжи шәгиртлери	1:35-51
Исаның гөркезен гудратлары.....	2:1–12:50
Исаның ердәки соңкы гүнлери: жебирлери ве өлүми	13:1–19:42
Исаның дирелмеги	20:1-10
Исаның шәгиртлерине гөрүнмеги	20:11–21:25

1-нжи бап

Сөз

¹Овал-башда Сөз барды, Сөз Худай биленди, Сөз Худайың Өзүди. ²Овал-башда Ол Худай биленди. ³Тутуш барлык Сөз аркалы ярадылды, ярадылан затларың хич бири Онсуз ярадылмады. ⁴Сөз яшайыш чешмесидир, бу яшайыш ынсанларың Нуры болды. ⁵Нур түмлүкде парляандыр, түмлүк болса Оны еңип билмеди.

⁶Худай тарапындан Яхя атлы бир адам иберилди. ⁷Яхя Нур барада шаятлык этмәге ве өз шаятлыгы аркалы хеммелери ынадырмага гелди. ⁸Яхяның өзи Нур дәлди, ол дине Нур барада шаятлык этмәге гелди. ⁹Хер бир ынсаны нурландырян хақыкы Нур дүңйә гелди. ¹⁰Ол дүңйәдеди, дүңйә Ол аркалы ярадылыпды, эмма дүңйә Оны танамады. ¹¹Ол Өзүниңкилере гелди, эмма олар Оны кабул этмеди. ¹²Ол Өзүни кабул эдип, адына иман эденлериң хеммесине Худайың перзентлери болмак хукугыны берди. ¹³Олар не тен, не ынсан ислегинден, не-де эр хөвөсинден доглупдылар. Олар Худай тарапындан доглан перзентлердир.

¹⁴Сөз ынсан болуп, арамызда яшады. Ол мерхеметден ве хақыкатдан долуды. Биз Онуң шөхратыны, ягны

Атадан гелен Еке-тәгин шөхратыны гөрдүк. ¹⁵Яхя Иса барада шаятлык эдип, батлы сес билен: «Ине, Менден соңра гелжек Менден үстүндир, себәби Ол менден хем овал барды диеним Шудур» дийип гыгырды. ¹⁶Бизиң хем-мәмиз Онуң чәксиз мерхемети аркалы ялканыш үстүне ялканыш алдык. ¹⁷Чүнки Мукаддес Канун Муса аркалы берилди, мерхемет ве хақыкат болса Иса Месих ^a аркалы пейда болды. ¹⁸Худайы хич ким асла гөрән дәлдир. Бизе Оны Атасының гуҗагындакы, Өзи-де Худай болан еке-тәк Оглы ^b танатды.

Яхя чүмдүриҗиниң шаятлыгы

(*Матта 3:1-12; Марк 1:1-8; Лука 3:1-18*)

¹⁹Ине, яхудыларың баштутанлары Иерусалимден руханылары ве леви-лери Яхяның янына ибердилер. Олар Яхядан: «Сен ким?» дийип сорадылар. Яхя сөзүни инкәр этмеди, ²⁰ол шаятлык эдип: «Мен Месих дәл» дийип, чүрт-кесик ыкрат этди. ²¹Олар ондан: «Онда сен ким? Белки, Ыляссың?» дийип сорадылар. Яхя: «Ёк» дийип жогап берди. Олар ене-де: «Онда шол гарашылян пыгамбермиң?» дийип сорадылар. Ол: «Ёк, ол дәл» дийип жогап берди. ²²Ахыры олар: «Онда сен ким? Биз өзүмизи ёлланлара нәме жогап берели? Сен өзүң хақда нәме айдып билжек?» дийип сорадылар. ²³Яхя Ишя

^a **1:17 Месих** – еврейлер бу сөзи Худай тарапындан вада берлен Патыша бабатында уланярдылар, хениз хем уланярлар. Сөзлүге серет.

^b **1:18 Огул** – Көне Әхтде патышалар «Худайың оглы» дийип атландырыларды. Тәзе Әхтде болса бу ат Худай тарапындан сайланып-сечилен диймеги аңладяр. Сөзлүкде «Худайың Оглы» сөзүне серет.

^c **1:18 Атасының гуҗагындакы, Өзи-де Худай болан еке-тәк Оглы** – кәбир голязмаларда *Атасының гуҗагындакы еке-тәк Оглы*.

пыгамбеиң сөзлери билен жогап берип: «Ине, „Раббин ёлуны дүзлән“ дийип, чөлде гыгырян сес мендириң» дийди. ²⁴⁻²⁵Онсоң онуң янына иберилген кәбир фарисейлер: «Сен Месихем, Ылясам, гарашылян пыгамберем дәл болсан, онда нәме үчин адамлары сува чүмдүрйәрсин?» дийип сорадылар. ²⁶Яхя олар: «Хава, мен адамлары сува чүмдүрйәрин, эмма араңызда Бири бар, сиз Оны танамаярсыңыз. ²⁷Ол менден сонра гелжекдир. Мен Онуң чарыгының багыны чөзмәге-де мынасып дәлдириң» дийип жогап берди. ²⁸Бу викаларың хеммеси Иордан дерясының гүндогарындакы Бейтанияда, Яхяның сува чүмдүрйән еринде болуп гечди.

²⁹Эртеси гүни Яхя өз янына гелйән Исаны гөрүп, шейле дийди: «Ине, дүйәни гүнәден саплайн Худайың Гузусы! ³⁰Сизе: „Менден сонра Бири гелер, Ол менден үстүндир, себәби Ол менден хем овал барды“ дийип айдан Кишим Шудур. ³¹Башда мен хем Онуң кимдигини танамаярдым. Эмма мен Оны ысрайыл халкына танатмак үчин, адамлары сува чүмдүрмәге гелдим».

³²Яхя ене шаятлык эдип, шейле дийди: «Мен Мукаддес Рухуң гөкден кепдери кимин инип, Онуң үстүне иненини гөрдүм. ³³Шол вагт мен Онуң кимдигини танамаярдым, эмма халкы сува чүмдүрмек үчин мени Иберен: „Мукаддес Рухуң кимиң үстүне иненини гөрсен, адамлары Мукаддес Руха чүмдүржек Шолдур“ дийди. ³⁴Мен муны гөрдүм ве Онуң Худайың Оглудыгына шаятлык эдйәрин».

Исаның илкиңжи шәгиртлери

³⁵Эртеси гүн Яхя янында ики саны шәгирди билен ене шол ертеди. ³⁶Ол гечип барян Исаны гөрүп: «Ине, Худайың Гузусы!» дийди. ³⁷Яхяның сөзлерини эшидип, бу ики шәгирт Исаның ызына дүшүп гитди. ³⁸Иса гаңрылып, ызына дүшүп гелйәнлери гөрдиде, олардан: «Сизе нәме герек?» дийип сорады. Олар: «Рабби, Сен ниреде яшарсың?» дийип сорадылар. (Рабби мугаллым диймекдир). ³⁹Иса олар: «Мениң ызыма дүшүң, гөрерсиңиз» дийди. Шейдип, олар Иса билен гидип, Онуң ниреде яшаяндыгыны гөрдүлер, шол вагт өйлән сагат дөрт төверегиди. Олар шол гүн Онуң янында галдылар. ⁴⁰Яхядан Иса хакда эшидип, Онуң ызына дүшүп гиденлериң бири Симун Петрусың доганы Андрысды. ⁴¹Андрыс илки билен доганы Симуны тапып, оңа: «Биз Месихи тапдык» дийди. (Месих Худайың сайлап-сечени диймекдир). ⁴²Ол доганыны Исаның янына гетирди. Иса Симуна середип: «Сен Ёханнаның оглы Симунсың, йөне сен Кепас^a дийлип атландырыларсың» дийди. (Кепас Петрус дийлип тержиме эдилйәр). ⁴³Эртеси гүн Иса Желилә гитмеги йүрегине дүвди. Ол Филиппи тапып: «Мениң ызыма дүш!» дийди. ⁴⁴Андрыс билен Петрус ялы, Филипп хем Бетсайда шәхеринденди. ⁴⁵Филипп Натанаели тапып, оңа: «Биз Мусаның Төврадында ве бейлеки пыгамберлериң язгыларында язылан Адамы тапдык. Ол насыралы Юсубың оглы Иса экен!» дийди. ⁴⁶Натанаел

^a **1:42 Кепас** – бу арамей сөзи болуп, грек дилинде *Петрус* гөрнүшде уланылар, буларың икиси хем *гая* диймеги аңладяр.

оңа: «Насыралы?! Ол ерден, хей, бир оңлы зат чыкармыка?!» дийди. Филип хем оңа: «Йөр, гөрерсиң!» дийди. ⁴⁷Иса Өзүне тарап гелиён Натанаели гөрүп, ол хакда: «Ине, калбы хиле-сиз, хакыкы Ысрайыл оглы» дийди. ⁴⁸Натанаел Ондан: «Сен мени ниреден танаярсың?» дийип сорады. Иса оңа: «Филип сени хениз чагырманка, Мен сени инжир агажының ашагын-да гөрдүм» дийип жогап берди. ⁴⁹Натанаел Оңа: «Мугаллым, Сен Худайың Оглусың! Сен Ысрайылың Патышасысың!» дийди. ⁵⁰Иса оңа: «Сени инжир агажының ашагында гөрдүм диеним үчин иман эдйәрсинми? Сен мундан-да бейик ишлери гөрерсиң» дийди. ⁵¹Иса сөзүни довам эдип: «Сизе догрусны айдырын, инди сиз гөк-лериң ачылып, Худайың перишделериниң Ынсан Оглуның хузурына инип-чыкышыны гөрерсиңиз» дийди.

2-нжи бап

Иса сувы шераба өвүрйәр

¹Шондан ики гүн геченсон, Желилэниң Кана шәхеринде той болды. Исаның әжеси-де шол ердеди. ²Иса билен шәгиртлери хем тоя чагырылыпды. ³Шерап гутарыберенде, әжеси Иса йүзленип: «Оларың шерабы гутарыпдыр» дийди. ⁴Иса оңа: «Әй, хатын, мунуң Маңа нәме дахылы бар? Мениң вагтым энтек геленок» дийип жогап берди. ⁵Әжеси хызматкәрлере: «Ол сизе нәме дийсе, шоны хем эдиң» дийди. ⁶Шол ерде яхудыларың ювнуп-пәкизленме дессуры үчин улы гөврүмли^а алты саны хум

барды. ⁷Иса хызматкәрлере: «Хумлары сувдан долдурың» дийди. Олар хумлары энегине ченли долдурдылар. ⁸Онсон хызматкәрлере: «Инди шулардан гуяп, тоюң беемчисине әкидин» дийди. Олар әкитдилер. ⁹Тоюң беемчисе шераба өврүлен сувуң ниреден геленини билмейәрди, муны дине сувы гуян хызматкәрлер билйәрди. Ол бу шерапдан дадып гөрди ве өйленйән йигиди чагырып, оңа: ¹⁰«Хеммелер сачага илки билен оңат шерабы гойярлар. Мыхманлар ичип доянларындан соң, арзан шерабы берйәрлер. Сен болса оңат шерабы шу вагта ченли саклап гоюпсың!» дийди. ¹¹Бу Исаның илкинжи гөркезен гудратлы аламатыды. Ол муны Желилэниң Кана шәхеринде гөркезип, Өз шөхратыны аян этди. Муны гөрен шәгиртлери Оңа иман этдилер. ¹²Бу вакадан соң Иса әжеси, инилери, шәгиртлери билен биле Капернаума гидип, ол ерде бирнәче гүн галды.

Иса сатыжылары

ыбадатханадан ковяр

(Матта 21:12,13; Марк 11:15-17; Лука 19:45,46)

¹³Яхудыларың Песах байрамының голайлашяндыгы үчин Иса Иерусалиме гитди. ¹⁴Ол ыбадатхананың ховлусында сыгыр, гоюн, кепдери сатянлары, шейле хем пул чалшып отуранлары гөрди. ¹⁵Иса йүпден дүрре ясап, мал-гаралары билен бирликде хеммәни гамчылап, ыбадатханадан ковуп чыкарды, пул чалышянларың текжелерини агдарып, пулларыны ере сечип гойберди. ¹⁶Ол кепдери

^а **2:6 Улы гөврүмли** – грекче *ици я-да үч метретес сакляян*. Бир метретес такм. 40 литре дендир.

сатынлары: «Булары бу ерден ёк эдиң! Атамың ёйүни базара ёвүрмөң!» дийди. ¹⁷Шонда Онуң шәгиртлери Мукаддес Язгылардакы «Сениң ёйүне болан ыхлас мени көйдүрер» дийлен сөзлери ятладылар. ¹⁸Онсоң яхудыларын баштутанлары Ондан: «Сениң бейтмәге нәме хақың бар? Эгер хақың бар болса, гудрат гөркезип, муны бизе субут эт» дийип талап этдилер. ¹⁹Иса олар: «Бу ыбадатхананы йыкың, Мен оны үч гүнде дикелдерин» дийип жогап берди. ²⁰Ёлбашчылар: «Бу ыбадатхана кырк алты йылда гурулды, Сен болса оны инди үч гүнде дикелтжекми?» дийдилер. ²¹Эмма Иса ыбадатхана дийип, Ёз беденине айдялды. ²²Иса өлүмден диреленден соң, шәгиртлери Онуң бу айданыны ятлап, Мукаддес Язгылар ве Исаның сөзлерине ынандылар.

²³Иса Иерусалимде Песах байрамында боланда, көп адамлар Онуң гөркезен гудратларыны гөрүп, Оңа иман этдилер. ²⁴Эмма Иса эхли адамларын йүрегини биленсоң, Ёзүни олар ынанмаялды. ²⁵Ынсан бабатда Оңа хич кимиң шаятлыгы герек дёлди, себәби Ол ынсаның нәме нитиниң бардыгыны билйәрди.

3-нжи бап

Иса билен Никодим

¹Фарисейлерин арасында Никодим атлы бир адам барды, ол яхудыларын межлисиниң бир агзасыды. ²Ол бир

гүн гиже Исаның янына гелип: «Я Рабби, биз сениң Худайдан гелен бир мугаллымдыгыңы билйәрис. Чүнки Худайың Ёзи сениң билен болмадык болса, бейле гудратлы алапатлары гөркезип билмездиң» дийди. ³Иса оңа: «Хақыкатдан хем, гайтадан догулмадык ^a адам Худайың Шалыгыны гөрүп билмез» дийип жогап берди. ⁴Никодим Оңа: «Гарран адам нәдип гайтадан доглуп билер? Ол ене-де энесиниң гөвресине гирип, тәзеден доглуп билмез ахыры!» дийди. ⁵Иса шейле жогап берди: «Хақыкатдан хем, сувдан ве Мукаддес Рухдан догулмадык адам Худайың Шалыгына гирип билмез. ⁶Беденден доглан бедендир, Мукаддес Рухдан доглан рухдур. ⁷Саңа гайтадан догулмалысың диййәниме гең галма. ⁸Ел ислән тарапына өвүсйәр, сен онуң шуввудлысыны эшидйәрсин-де, ниреден гелип, нирә баряныны билмейәрсин. Мукаддес Рухдан догланлар хем шейледир». ⁹Никодим Ондан: «Бу нәхили бейле болуп билйәр?» дийип сорады. ¹⁰Иса оңа шейле жогап берди: «Сен Ысрайылың мугаллымы болубам, булары билеңокмы?! ¹¹Хақыкатдан хем, биз биленимизи айдярыс, гөренимизе шаятлык әдйәрис, эмма сиз бизиң шаятлыгымызы кабул этмейәрсиниң. ¹²Мениң ердәки затлар барада айдяларыма ынанмасаңыз, онда гөкдәки затлар барада айтсам, нәхили ынанаркаңыз? ¹³Хич ким гөге чыкан дёлдир; оңа диңе гөкден инен ^b Ынсан Оглы

^a **3:3** *Гайтадан догулмадык* – 3-нжи ве 7-нжи аятларда *гайтадан догулмадык* диен сөзлер *ёкардан догулмадык* диен маныда хем гелйәр.

^b **3:13** Кәбир голязмаларда *гөкден инен ве гөкде болан*.

чыкандыр. ¹⁴Мусаның чөлде йылан-ны ёкары гөтериши ялы, Ынсан Оглы-да ёкары гөтерилмелидир. ¹⁵Шо-на гөрә Оңа иман эден хер бир адам бакы яшайша говшар ^a».

¹⁶Худай дүнийәни өрән сөендиги себәпли Өзүниң еке-тәк Оглуны берди. Ол муны Оглуна иман эденлериң хич бири хеләк болман, бакы яшайша говушмагы үчин этди. ¹⁷Худай Оглуны дүнийәни хөкүм этмек үчин дәл-де, эйсем дүнийә Ол аркалы халас болсун дийип иберди. ¹⁸Оңа иман эден хөкүм эдилмез. Эмма иман этмедик эййәм хөкүм эдилендир, себәби ол Худайың еке-тәк Оглуна иман этмеди. ¹⁹Хөкүм, ине, шейле субутнама эсаслан-яр: дүнийә Нур гелди, эмма адамлар гараңкылыгы Нурдан хас говы гөрдүлер, себәби оларың ишлери яманлыкды. ²⁰Яманлык эдйән адам Нуры йигренйәндир, өз эдйән писликлери-ниң эшгәр болмагындан горкуп, Нура якынлашян дәлдир. ²¹Эмма хак иш эдйән адам Нура якынлашяр. Шейдип, онуң ишлериниң Худайың ха-кы үчин эдилйәндиги эшгәр боляр.

Яхяның Иса барадакы шаятлыгы

²²Шундан соң Иса шәгиртлери билен Яхудыя этрабына гитди. Иса олар билен бирнәче вагтлап шол ерде галды ве ол ерде адамлары сува чүмдүрди. ²³Шол вагт Салимиң голайындакы Энонда болса халк Яхя тарапындан чүмдүрильәрди. Ол ерде сув көпди ве чүмдүрилмек үчин ол ере гелиән

адамларың ызы үзүленокды. ²⁴Бу вакалар Яхя зындана салынмаздан өң болуп гечди.

²⁵Шол махал Яхяның шәгиртлери билен бир яхудының ^b арасында ювнуп-пәкизленме дессуры барада жедел турды. ²⁶Олар Яхяның янына гелип: «Эй, мугаллым, Иорданың бейлеки тарапында сен бир Адам барада шаятлык эдипдиң, ине, шол Адам халкы сува чүмдүрйәр. Хеммелер Онуң янына барярлар» дийдилер. ²⁷Яхя олар шейле жогап берди: «Гөкден берилмесе, ынсан хич зат эдип билмез. ²⁸„Мен Месих дәл, мен диңе Онуң өңүнден иберилдим“^c диениме сизиң өзүниң шаятсыңыз. ²⁹Гелин гиеве дегишлидир. Гиевиң досты болса, гиевиң гелерине гарашып, онуң сесини эшиденинде жуда шатланяндир. Хут шонуң ялы мениң шатлыгым-да инди хасыл болды. ³⁰Ол бейгелмелидир, мен песелмелидирин.

³¹Ёкардан гелен хеммеден ёкарыдыр. Ерден болан ериңкидир, ердәки затлар барада геплейәндир. Гөкден гелен хеммеден үстүндир. ³²Ол гөренине, эшиденине шаятлык эдйәр, йөне Онуң шаятлыгыны хич ким кабул этмейәр. ³³Эмма Онуң шаятлыгыны кабул эден киши Худайың хакдыгыны тассыкляндир. ³⁴Худайың Иберени Худайың сөзлерини сөзлейәндир, себәби Худай Оңа Мукаддес Рухы өлчегсиз берйәр. ³⁵Ата Оглы сөййәр ве Ол хемме зады Онуң элине табшырандыр. ³⁶Огла иман эдйән адам бакы

^a **3:15** *Оңа иман эден хер бир адам бакы яшайша говшар* – кәбир голязмаларда *Оңа иман эден хер бир адам хеләк болман, эйсем бакы яшайша эе болар.*

^b **3:25** *Бир яхудының* – кәбир голязмаларда *кәбир яхудыларың.*

яшайша эе боляр, эмма Оглы рет эден адам бакы яшайша говушмаз, ол Худайың газабына дучар боляр».

4-нжи бап

Иса самариялы аял билен геплешйәр

¹Исаның Яхя гаранда хас көп шәгирт эдинип, сува чүмдүрйэндиги барадакы хабар фарисейлерің гулагына етди. ²Аслында олары Иса дәл-де, шәгиртлери чүмдүрйәрди. ³Иса фарисейлерің Өзи хакында эшидендигини биленде, Яхудыяны ташлап, ене-де Желилә гайтды. ⁴Ол Самарияның үсти билен гитмелиди. ⁵Шейлеликте, Иса Самарияның Сихар диен шәхерине гелди. Бу шәхер Якубың өз оглы Юсуба берен ерине голайды. ⁶Якубың гуюсы-да шол ердеди. Ёл йөрәп ядан Иса гуйының башында отурды. Вагт гүнортан болуп барялды. ⁷Шол вагт самариялы бир аял гуюдан сув алмага гелди. Иса оңа: «Маңа ичмәге сув берсене» дийди. ⁸Исаның шәгиртлери болса иймит сатын алмак үчин шәхере гидипдилер. ⁹Самариялы аял Иса гең галып: «Сен яхуды болуп, мен самариялы аялдан нәдип ичмәге сув сораярсың?» дийди. Себәби яхудылар самариялылары әсгермейәрдилер. ¹⁰Иса оңа: «Сен Худайың пешгешини ве өзүңден сув диләнің кимдигини билседиң, өзүң Ондан сув диләрдиң, Ол-да саңа яшайыш сувуны берерди» дийди. ¹¹Аял Оңа: «Эй, Ага, Сениң сув чекер ялы хич задыңам-а ёк, гуйы болса чун, яшайыш сувуны ниреден алжак?» ¹²Бу гуйыны бизе атамыз Якуп берди. Онун өзи-де, чагалары-да, мал-гаралары-да бу гуюдан сув ичен. Эйсем сен шол атамыз Якупдан хем

бейикми?» дийди. ¹³Иса оңа: «Бу сувдан ичен ене сувсар. ¹⁴Эмма Мениң бержек сувумдан ичен асла сувсамаз. Терсине, Мениң бержек сувум онун ичинде бакы яшайыш чешмесине өврүлер» дийди. ¹⁵Аял: «Эй, Ага, маңа шол сувдан берсене, гайдып сувсамайын, сув чекмәге бу ере гелмәйин» дийди. ¹⁶Иса: «Бар, гит-де, әриң чагырып гел» дийди. ¹⁷Аял: «Мениң әрим ёк» дийди. Иса оңа: «Әрим ёк дийип, догрусыны айтдың. ¹⁸Сениң өң бәш әриң барды, хәзирки биле яшап йөрениң хем өз әриң дәл, муны догры айтдың» дийди. ¹⁹Аял: «Эй, Ага, гөрйән велин, Сен пыгамбер өйдйән. ²⁰Бизиң ата-бабаларымыз Худая шу дагда сежде эдипдирлер, эмма сиз яхудылар Худая сежде эдилйән ер Иерусалимдедир диййәрсиниз» дийди. ²¹Иса оңа шейле дийди: «Эй, занан, Маңа ынан, шейле бир вагт гелер, шонда Ата Худая не шу дагда, не-де Иерусалимде сежде эдерсиниз. ²²Сиз самариялылар киме сежде эдйәниңизи билмейәрсиниз, биз киме сежде эдйәнимизи билйәрис, себәби халас болмаклык яхудылардан гелйәндир. ²³Эмма шейле бир вагт гелер, хакыкы сежде эдйәнлер Ата рухда ве хакыкатда сежде эдерлер. Ол вагт эййәм гелди! Ата Өзүне шейле сежде эдйәнлери агтаряр. ²⁴Худай Рухдур, Оңа сежде эдйәнлер рухда ве хакыкатда сежде этмелидирлер». ²⁵Аял Оңа: «Мен Месихиң гелжегини билйәрин, Ол геленде бизе әхли зады дүшүндирер» дийди. (Месих Худайың сайлап-сечени диймекдир.) ²⁶Иса оңа: «Сениң билен геплешип дуран Шолдур» дийди.

²⁷Эдил шол вагт Исаның шәгиртлери гелдилер ве Онун бир аял билен

геплешип дуранына хайран галдылар. Эмма хич ким: «Эдйәнің нәме?» я-да «Бу аял билен нәме үчин геплеш-йәрсин?» дийип сорамады. ²⁸Онсоң яңкы аял күйзесини гойды-да, шәхере барып, халка: ²⁹«Йөрүң, мениң әхли эден ишлерими айдып берен Адамы гөрүң. Ол Месих болаймасын?» дийди. ³⁰Олар шәхерден чыкып, Исаның янына бардылар. ³¹Шу аралыкта шәгиртлери Иса: «Мугаллым, чөрөк ийип отур!» дийип, хөдүр этдилер. ³²Иса болса олар: «Мениң иймәге задым бар, йөне сиз оны билмейәрсиниз» дийди. ³³Онсоң шәгиртлери: «Кимдир бири Оңа иймәге зат гетирип берен дәлдир-ә?» дийишдилер. ³⁴Иса олар: «Мениң иймитим Өзүми Иберениң ырадасыны бержай этмекдир, Онун ишини ерине етирмекдир. ³⁵Сиз орага ене дөрт ай бар диймәйәрсинизми? Эмма Мен сизе диййәрин, башыңызы галдырың-да, экин мейданларына середин, олар эййәм орага тайяр. ³⁶Оракчы хем хакыны аляр, хем-де бакы яшайыш үчин хасыл топляр. Шейдип, эжән-де, орян-да билеликте шатланяр. ³⁷„Бир экер, башга бири олар“ дийилйән сөз бу бабатда догрудыр. ³⁸Мен сизи зәхметиңизин сикмедик хасылыны ормага ибердим. Башгалар бу хасыл угрунда зәхмет чекдилер, сиз болса оларын зәхметиниң рәхнетини гөрйәрсиниз» дийди.

³⁹«Мениң әхли эден ишлерими айдып берди» дийип, шаятлык эден аялың сөзи билен бу шәхердәки самариялыларын көпүси Иса иман этдилер. ⁴⁰Шонун үчин-де, самариялылар Исаның янына гелип, өз янларында

галмагыны Ондан хайыш этдилер. Ол хем шол ерде ики гүн галды. ⁴¹Онуң сөзлерини диңләп, ене-де көп адамлар Оңа иман этдилер. ⁴²Олар аяла: «Инди биз сениң айданларыңа гөрә иман этмейәрис, муны өзүмиз эшитдик. Ол, догрудан-да, дүйәнің чын Халасгәри» дийдилер.

Иса көшк эмелдарының оглуны сагалдыр

⁴³Ики гүн геченден соң, Иса ол ерден Желилә гитди. ⁴⁴Пыгамберлериң өз юрдунда гадырының ёкдугыны Исаның Өзи тассыклапды. ⁴⁵Муңа гарамаздан, Иса Желилә геленде, желилелилер Оны гызгын гаршы алдылар, себәби олар Песах байрамы үчин Иерусалиме баранларында, ол ерде Исаның эден әхли ишлерини гөрүпдилер. ⁴⁶Шейлеликте, Иса ене-де Өзүниң сувы шераба өврән ери болан Желиләнің Кана шәхерине гайдып гелди. Шол вагт Капернаумда бир көшк эмелдарының оглы кеселләп ятырды. ⁴⁷Бу адам Исаның Яхудыядан Желилә геленини эшидип, Онуң янына барды. Ол гелип, өлүм яссыгында ятан оглуны сагалтмагыны сорап, Иса ялбарды. ⁴⁸Иса оңа: «Сиз аламатлар, мугжызалар гөрмесеңиз, асла ынанмарсыңыз» дийди. ⁴⁹Көшк эмелдары Оңа: «Әй, Ага, оглум өлмәнкә барай-да!» дийди. ⁵⁰Иса оңа: «Гидибәр, оглуң яшар» дийди. Ол хем Исаның айдан сөзүне ынанып, өйүне гайтды. ⁵¹Ол хениз ёлдака, хызматкәрлери онуң өңүнден чыкып: «Оглуң сагалды» дийдилер. ⁵²Ол адам хызматкәрлеринден оглуның говулашып башлан сагадыны

сорады. Олар оңа: «Дүйн гүндиз сагат бирде гызгыны гайтды» дийдилер. ⁵³Онсоң мунуң Исаның «Оглуң яшар» диен сагадында боландыгына атасы гөз етирди. Шейдип ол өйичерси билен бирликде Оңа иман этди. ⁵⁴Бу Исаның Яхудыядан Желилэ геленден соң гөркезен икинжи гудратлы аламатыды.

5-нжи бап

Иса ховзуң башында бир хассаны сагалдыр

¹Бираз вагтдан яхудыларың бир байрамы болды ве Иса муны беллемек үчин Иерусалиме гитди. ²Иерусалимде Гоюн дервезесиниң янында бир ховуз барды. Бу ховзуң арамейче ады Бейтзата болуп, онуң төверегинде бәш эйван барды. ³Бу эйванларда гаты көп хассалар, көрлер, агсаклар, ысмазлар ятырдылар ^a. ⁵Шол ерде отуз секиз йыл бәри дерт чекип ятан бир хасса барды. ⁶Иса ятан хассаны гөрүп, онуң энчеме йылдан бәри бу дерди чекйәндигини билди. Шонуң үчин ондан: «Сагалмак ислейәрсинми?» дийип сорады. ⁷Хасса: «Эй, Ага, сув чайканан вагты мени ховза салжак хич кимим ёк. Мен барянчам, башга бири менден өң ховза гирәййәр» дийип жогап берди. ⁸Иса оңа: «Тур, дүшегиңи ал-да, йөрә!» дийди. ⁹Яңкы адам шобада сагалып, дүшегини алды-да, йөрәп башлады. Бу вака Сабат гүни болуп гечди. ¹⁰Мунуң үчин яхудыларың баштутанлары сагалан

адама: «Бу гүн Сабат гүни, саңа дүшегиңи гөтермек гадаган» дийдилер. ¹¹Эмма сагалан адам олара: «Мени сагалдан Адам маңа: „Дүшегиңи алда, йөрә“ дийди» дийип жогап берди. ¹²Ондан: «Саңа: „Дүшегиңи алда, йөрә“ диен Адам ким?» дийип сорадылар. ¹³Йөне сагалан адам Онуң кимдигини билмейәрди, себәби Иса шол ердәки мәхелләниң арасына гирип гидипди. ¹⁴Соңра Иса ыбадатханада ол адама габат гелип: «Ине, сагалдың, мундан бейләк гүнә этме, ёгсам башыңа мундан бетер гүнлер гелер» дийди. ¹⁵Шейлеликде, яңкы адам барып, өзүни сагалданың Исadyгыны яхудыларың баштутанларына айтды.

Яшайыш берйән Огул

¹⁶Бу иши Сабат гүни эдендиги үчин яхудыларың баштутанлары Исаны ызарламага башладылар. ¹⁷Эмма Иса олара: «Мениң Атам шу гүне ченли Өз ишини эдип гелйәр, Мен хем Өз ишими эдйәрин» дийип жогап берди. ¹⁸Шу себәпден яхудыларың баштутанлары өнкүден-де бетер газапланып, Оны өлдүрмегиң күл-күлүне дүшдүлер. Себәби Ол дине Сабат гүни бозмак билен чәкленмән, эйсем, Худая Атам дийип, Өзүни Худая деңейәрди. ¹⁹Иса олара шейле жогап берди: «Хакыкатдан хем, Атасының эден затларыны гөрмесе, Огул Өз-Өзүнден хич зат эдип билмез. Атасы нәме этсе, Огул-да шоны эдйәндир. ²⁰Чүнки Ата Оглы сөййәр, әхли

^a **5:3 Ысмазлар ятырдылар** – кәбир голязмаларда ысмазлар сувуң чайканмагына гарашып ятырдылар. ⁴ Вагтал-вагтал Реббиң бир перишдеси шол ховза гирип, сувы чайкалды. Сув чайканан бадына илкинжси болуп сува гирен өз кеселинден сап-ланарды диен сөзлемлер хем бар.

эйдэн затларыны Оңа гөркезйэр. Хава, Ол Огла мундан хем бейик ишлери гөркезер, шонда хеммәңиз муңа хайран галарсыңыз. ²¹Атаның өлүлери дирелдиши ялы, Огул-да ислән адамыны дирелдер. ²²Ата хич кимиң үстүнден хөкүм чыкарян дэлдир, Ол әхли казылыгы Огла табшырандыр. ²³Шейлеликте, Ата хормат гойяңлар Огла-да хормат гоймалыдырлар. Огла хормат гоймаян адам Оны иберен Ата-да хормат гойяң дэлдир. ²⁴Хакыкатдан хем, Мениң сөзлерими динләп, Мени Иберене иман эден адам бакы яшайша эе боляндыр, ол хөкүм эдилмез. Ол өлүмден яшайша гечендир. ²⁵Мен сизе догрусыны айдярын, Худайың Оглуның сесини өлүлериң-де эшитжек вагты гелер, бу вагт эййәм гелди. Онуң сесини эшиденлер яшар. ²⁶Чүнки Атаның яшайыш берип билши ялы, Ол Огла-да яшайыш бермек ыгтыярыны берди. ²⁷Онуң Ынсан Оглудыгы себәпли, Оңа казылык этмек ыгтыярыны-да берди. ²⁸Муңа гең галман, себәби мазардакыларың хеммесиниң Онуң сесини эшитжек вагты гелер. ²⁹Ягшылык эденлер яшамак үчин, яманлык эденлер болса хөкүм эдилмек үчин дирелер.

Иса хакдакы шаятлыктар

³⁰Мен Өз-Өзүмден хич зат эдип билмейэрин; Атамдан нәме эшитсем, шонуң ялы хөкүм чыкарярын. Мениң казылыгым хакдыр, себәби Мен Өз ислегим боюнча хөкүм чыкармаярын, Мени Иберениң ырадасыны бержәй эйдэрин. ³¹Эгер Мен Өзүм хакда шаятлык этсем, онда бу шаятлыгым хакыкы болмаз. ³²Мен хакда шаятлык эйдән башга Бири бар. Онуң Өзүм хакдакы шаятлыгының догрудыгыны

Мен билйэрин. ³³Сиз Яхяның янына адамлар ёлладыңыз, ол хем хакыката шаятлык этди. ³⁴Мен ынсан шаятлыгына мэтәч болмасам-да, муны сизиң халас болмагыңыз үчин айдярын. ³⁵Яхя нур сачяң ышык ялыды. Сиз аз салым хем болса, онуң ышыгына гуванмак иследиңиз. ³⁶Эмма Мениң Яхяныңкыдан хас бейик шаятлыгым бар, себәби бержәй этмегим үчин Атаның Өзүме табшыран ишлери, ягны шу эйдән ишлерим Мени Атаның иберендигине шаятлык эйдйэр. ³⁷Мени иберен Атаның Өзи хем Мен хакда шаятлык этди. Йөне сиз Онуң не сесини эшитдиңиз, не-де йүзүни гөрдүңиз. ³⁸Калбыңызда Онуң сөзлери ёк, себәби сиз Онуң Иберенине иман этмейэрсиниз. ³⁹Сиз бакы яшайыш Мукадес Язгылардадыр өйдүп, олары ыхлас билен өвренйэрсиниз. Олар болса Мен хакда шаятлык эйдйэрлер. ⁴⁰Эмма сиз яшайша эе болар ялы, Маңа гелмек ислемейэрсиниз. ⁴¹Мен ынсанлардан өвги агтармаярын. ⁴²Эмма Мен сизи танаярын, сизиң калбыңызда Худайың сөйгүси ёк. ⁴³Мен Атамың адындан гелдим, сиз болса Мени кабул этмейэрсиниз. Йөне башга бири өз адындан геләйсе, сиз оны кабул эдерсиниз. ⁴⁴Сиз бири-бириңизден өвгүлер кабул эйдйэрсиниз, эмма еке-тәк Худайың өвгүсини газанмага чалышмаярсыңыз. Онсоң нәдип сизде иман болсун? ⁴⁵Атаның өңүнде Мен сизи айыпларың өйтмән. Сизи өз умыт баглаяң Мусаңыз айып-лаяндыр. ⁴⁶Сиз Муса ынансадыңыз, онда Маңа-да ынанардыңыз, себәби ол Мен хакда язды. ⁴⁷Онуң язанларына ынанмаян болсаңыз, онда Мениң айдяңларыма нәхили ынанжаксыңыз?»

6-нжы бап

Иса бәш муң адамы доюряр

(Матта 14:13-21; Марк 6:30-44;

Лука 9:10-17)

¹Шундан соң Иса Желиле көлүниң бейлеки тарапына гечди. Бу көле Тиберия көли хем дийилйәрди. ²Исаның гудратлар аркалы хассалары сагалдандыгыны гөрөн улы мэхелле Онуң ызына дүшди. ³Иса шәгиртлери билен бейик депә чыкып отурды. ⁴Яхудыларың Песах байрамы голайлапды. ⁵Иса төверегине гөзүни айлады. Өз янына улы мэхелләнең гелйәнини гөрүп, Филипе: «Булар иерялы чөреги ниреден сатын аларыс?» дийди. ⁶Ол муны Филипи сынамак үчин сорапды, аслында велин Өзүниң нәме этжегини эййәм билйәрди. ⁷Филип Оңа: «Буларың хер бирине бир дөвүм чөрек сатын алмак үчин ики йүз күмүш теңе сарп этсек-де етмез!» дийип жогап берди. ⁸Шәгиртлерден бири, Симун Петрусың доганы Андрыс Оңа: ⁹«Бу ерде бир огланда бәш арпа чөреги билен ики балык бар. Эмма шейле улы мэхеллә булар нәмежик болар?» дийди. ¹⁰Иса: «Халкы отурдың» дийди. Халк шол ердәки гөк яйлада отурды. Ол ерде бәш мүнә голай эркек адам барды. ¹¹Иса чөреклери алып, шүкүр этди, сонра олары отуранлара пайлады. Балыклары хем шейтди, нәче ислеселер, олар пайлады. Адамлар дойянчалар ийдилер. ¹²Олар доянларыннан соң, Иса шәгиртлерине: «Галан-гачанлары йыгнашдырың, хич зат

заяланмасын» дийди. ¹³Шейлеликте, шәгиртлер ийлен бәш арпа чөректен артан бөлөклери йыгнап, он ики себеди долдурдылар. ¹⁴Исаның бу гудратлы аламатыны гөрөн адамлар: «Хакыкатдан-да, дүйнә гелмели пыгамбер Шудур» дийдилер. ¹⁵Иса оларың Өзүни патыша этмек үчин зор билен тутжак боляндыкларыны биленсоң, ене-де еке Өзи дага гитди.

Иса сувуң йүзүнден йөрөйәр

(Матта 14:22-33; Марк 6:45-52)

¹⁶Агшамара Онуң шәгиртлери көлүң боюна гелдилер. ¹⁷Гараңкы дүшсе-де, Иса хениз оларың янына гелмәнди. Онсоң шәгиртлер гайыга мүнүп, көлүң аңырсындакы Капернаума уградылар. ¹⁸Гүйчли ел туруп, көл толкун атып башлады. ¹⁹Олар гайыклы бәш-алты чакрым^а йүзенлеринден соң, Исаның сувуң йүзүнден йөрәп, гайыга якынлашып гелйәнини гөрүп горкдулар. ²⁰Эмма Иса олар: «Горкмаң, бу – Мен!» дийди. ²¹Олар бегенип, Оны гайыга мүндүрдилер. Гайык шол пурсадың өзүнде етмели кенарына барып етди. ²²Эртеси гүн көлүң бейлеки кенарында галан мэхелле ол ерде дүйн диңе бир гайыгың бардыгыны ве Исаның Өз шәгиртлери билен шол гайыга мүнмән, оларың диңе өзлериниң гидендиклерини аныкладылар. ²³Шол вагт Тибериядан башга гайыклар гелди. Гайыкларың сакланан ери Реб Исаның Худая шүкүр айдан ве халкың чөрек иен ерине голайды. ²⁴Исаныңда, Онуң шәгиртлериниң-де ол ерде ёкдугыны гөрөн мэхелле гайыклар

^а **6:19 Бәш-алты чакрым** – грекче *йигрими бәш-отуз стадиос*. Бир стадиос такм. 200 м дендир.

мүнүп, Исаны гөзлемөге Капернаума тарап гитди. ²⁵Оны көлүң аңры тарапындан тапып: «Мугаллым, бу ере хачан гелдиң?» дийип сорадылар.

Иса – Яшайыш чөреги

²⁶Иса олара: «Мен сизе догрусуны айдярын, сиз Мени гудрат гөрениңиз үчин дөл-де, чөрек ийип дояныңыз үчин агтарярысыңыз. ²⁷Заяланың иймит үчин дөл-де, бакы яшайыш берйән иймит үчин ыхлас эдиң, оны сизе Ынсан Оглы берер. Чүнки Атамыз Худайың Өзи бу иши Оңа табшырандыр» дийип жогап берди. ²⁸Андан: «Биз Худайың ишлерини бержай этмек үчин нәме этмели?» дийип сорадылар. ²⁹Иса олара: «Худайың ишини бержай этмек ислейән болсаңыз, Онуң Иберенине иман эдиң» дийип жогап берди. ³⁰Олар ене-де: «Гөрүп, Саңа иман эдеримиз ялы, Сен нәхили гудратлы алапат гөркезерсиң? Ханы, нәме эдерсиң? ³¹Бизиң ата-бабаларымыз чөлде манна ийдилер. Мукаддес Язгыларда бу барада: „Олара иймек үчин гөкден чөрек берди“ дийип язылан» дийдилер. ³²Иса олара: «Мен сизе догрусуны айдярын, сизе гөкден чөрек берен Муса дөл. Гөкден сизе хакыкы чөреги Мениң Атам берйәр. ³³Чүнки Худайың чөреги гөкден инип, дүңйә яшайыш берйәнди» дийди. ³⁴Олар Оңа: «Агам, шол чөреги бизе хемше бер» дийдилер. ³⁵Иса олара шейле дийди: «Яшайыш чөреги Мендирин, Маңа гелен асла ажыкмаз, Маңа иман эден асла сувсамаз. ³⁶Айдышым ялы, сиз Мени гөрдүңиз, эмма Маңа иман этмейәрсиниз. ³⁷Атамың Маңа берен адамларының бары Маңа гелер,

Мен яныма геленлери асла ковмарын. ³⁸Чүнки Мен Өз ырадамы дөл-де, Мени Иберениң ырадасыны бержай этмек үчин гөкден индим. ³⁹Мени Иберениң ырадасы болса, Онуң Өзүме беренлериниң хич бирини йитирмән, олары ахыркы гүн гайтадан дирелтмегимдир. ⁴⁰Оглы гөрөн ве Оңа иман эден хер бир адамың бакы яшайша говушмагы Атамың ырадасыдыр. Менде бу адамлары ахыркы гүн гайтадан дирелдерин». ⁴¹«Гөкден инен чөрек Мендирин» диени үчин яхудыларың баштутанлары Оңа гаршы чыкып хүңүрдешдилер. ⁴²Олар: «Бу Юсубың оглы Иса дөлми? Биз Онуң атаэнесини танаярыс. Ол нәхили „Мен гөкден индим“ диййәр?» дийишдилер. ⁴³Иса олара шейле дийди: «Өзара хүңүрдешмәңизи бес эдиң. ⁴⁴Эгер Мени иберен Атаның Өзи гетирмесе, хич ким Маңа гелип билмез. Яныма гелен адамы болса, Мен ахыркы гүн дирелдерин. ⁴⁵Пыгамберлеринң язгыларында: „Оларың хеммеси Худайдан таглым аларлар“ дийип язылан. Атадан эшидип, Ондан таглым алан хер кес Маңа гелер. ⁴⁶Аслында хич ким хич вагт Атаны гөрөн дөлдир. Атаны дине Худайдан Гелен гөрендир. ⁴⁷Мен сизе догрусуны айдярын, Маңа иман эден бакы яшайша говшандыр. ⁴⁸Яшайыш чөреги Мендирин. ⁴⁹Ата-бабаларыңыз чөлде манна иендиклерине гарамаздан, өлдүлөр. ⁵⁰Эмма гөкден инен бир чөрек бар, ондан иййән адам хич өлмез. ⁵¹Гөкден инен дири чөрек Мендирин. Мундан иен адам бакы яшар. Дүңйәниң яшайшы үчин бержек чөрегим Мениң Өз беденимдир».

⁵²Онсон яхудылар: «Бу Адам Өз беденини бизе иймәге нәхили берип билер?» дийшип, өзара жеделлешмәге башладылар. ⁵³Иса олар: «Мен сизе догрусыны айдярын, Ынсан Оглуның беденини ийип, ганыны ичмесеңиз, сизде яшайыш болмаз. ⁵⁴Мениң беденими ийип, ганымы ичен бакы яшайша говшар. Ахыркы гүн Мен оны дирелдерин. ⁵⁵Мениң беденим хақыкы иймит, ганым хақыкы ичгидир. ⁵⁶Мениң беденими ийип, ганымы ичйән Менде яшар, Мен хем онда. ⁵⁷Мени Дири Ата иберди ве Мен Ол аркалы яшарын. Эдил шунуң ялы, Менден иймитленйән-де Мен аркалы яшар. ⁵⁸Хава, гөкден инен чөрөк будур. Серет, бу ата-бабаларыңызың иен маннасы ялы дәлдир. Олар манна ийселер-де, өлүп гитдилер, эмма бу чөрөги иен адам бакы яшар» дийди. ⁵⁹Ол бу сөзлери Капернаумдакы си-нагогада өвредйәркә айтды.

Көп адамлар Исаны терк эдйәрлер

⁶⁰Шәгиртлериң көпүси муны эши-дип: «Бу сөзлер агыр. Муны ким кабул эдип билер?» дийишди. ⁶¹Иса шәгиртлериң муңа хүңүрдешйәни-ни билип, олар: «Бу сизиң жаныңы-за батярмы? ⁶²Онда сиз Ынсан Оглуның овал болан ерине гайтадан чыканыны гөрсеңиз нәме диеркәңиз? ⁶³Яшайыш берйән Рухдур, ынсан гүйжүниң пейдасы ёкдур. Мениң сизе айдяң сөзлерим Мукаддес Рухдандыр ве яшайыш берйәндир. ⁶⁴Йөне сизиң араңызда кәбир иман этмәйәнлер бар» дийди. Чүнки Иса кимиң иман этмәйәндигини ве Өзүне кимиң

хайынлык этжекдигини илкибашдан билйәрди. ⁶⁵Ол: «Атаның Өзи гетир-месе, хич ким Маңа гелип билмез дийип, Мен сизе шонуң үчин айтдым» дийди. ⁶⁶Шондан соң шәгиртлериңиң көпүси Ондан йүз өвүрдилер ве Онуң ызына эермеги бес этдилер. ⁶⁷Шонда Иса Онкилерден: «Сиз хем Мени терк этмекчимисиңиз?» дийип сорады. ⁶⁸Симун Петрус Оңа: «Агам, биз Сени терк эдип, башга киме баралы? Бакы яшайыш сөзлери дине Сенде ахырын. ⁶⁹Биз Сениң Худайың Мукаддесидигине^a ынанярыс ве муны анык билйәрис» дийип жогап берди. ⁷⁰Иса олар: «Сиз Онкилери Өзүм сайлап алмадыммы? Муңа гарамздан, араңыздан бири иблисдир» дийип жогап берди. ⁷¹Ол муны Симун Искариодың оглы Юданы гөз өңүнде тутуп айтды. Себәби Юдас Онкилериң бири болса-да, соңра Иса хайынлык этди.

7-нжи бап

Иса Иерусалиме гидйәр

¹Шондан соң Иса Желиледе айланмага башлады. Яхудыларың башту-танлары Онуң кастына чыкансоңлар, Ол Яхудыяда гезмек ислемайәрди. ²Яхудыларың Чатма байрамы голайлапды. ³Шонуң үчин Исаның инилери Оңа: «Бу ерден чыкып, Яхудыя гит, эдйән ишлериңи шәгиртлериң гөрсүн. ⁴Өзүни ачык танатмак ислейән адам гизлин иш эдйән дәлдир. Сен бу затлары эдйән болсаң, Өзүңи дүйә гөркез» дийдилер, ⁵себәби Оңа хатда инилери-де ынанмаярдылар. ⁶Иса

^a **6:69** *Биз Сениң Худайың Мукаддесидигиңе* – бу жүмле кәбир голязмаларда *Биз Сениң Месихдигиңе, дири Худайың Оглудыгыңа* дийип душ гелияр.

олара: «Мениң вагтым энтек доланок, йөне сизиң үчин ислендик вагт пур-сатдыр. ⁷Дүнийә сизи йигренип бил-мез, эмма Мени йигренейәр, себәби Мен онуң ишлериниң эрбетдигине шаятлык эдйәрин. ⁸Сиз байрама гитдиң, Мен бу байрама гитжек дәл. Себәби Мениң вагтым энтек доланок» дийип жогап берди. ⁹Олара шейле дийип, Ол Желиледе галды. ¹⁰Эмма инилери байрама гиденлеринден соң, Иса-да гитди, йөне ач-ачан дәл-де, гизлин гитди.

¹¹Яхудыларың баштутанлары байрамчылыкда Оны идәп: «Ол ниреде?» дийип сораярдылар. ¹²Мәхелләниң арасында Ол хакда көп гүррүң эдилди. Кәбирлери «Ол говы адам» дийсе, башгалары «Ол халкы аздыр-яр» дийәрдилер. ¹³Йөне яхуды ёл-башчыларындан горкуп, хич ким Ол хакда ачык гүррүң эдип билмейәрди.

¹⁴Байрамчылыгың ярысы геченде, Иса ыбадатхана барып, өвретмәге башлады. ¹⁵Яхудылар хайран галып: «Бу адам хич ерде окамадык болса-да, Мукаддес Язгылары ниреден билйәркә?» дийишйәрдилер. ¹⁶Иса олара шейле жогап берди: «Мениң өвредйәнлерим Өзүмиңки дәл, Мени Иберениңкидир. ¹⁷Худайың ырадасыны бержай этмек ислейән адам Мениң өвредйәнлеримиң Худайдандыгына я-да Өзүмдендигине гөз етирер. ¹⁸Ким өзүнден сөзлейән болса, өзүне шөхрат гөзлейәндир. Ким өзүни иберене шөхрат гөзлейән болса, хакыкаты сөзлейәндир, онуң сөзлеринде ялан ёкдур. ¹⁹Муса сизе Мукаддес Кануны бермедими нәме? Йөне сизиң хич бириңиз бу Кануны бержай этмейәрсиниз.

Нәме үчин Мени өлдүржек болярсыңыз?» ²⁰Мәхелле Оңа: «Сен жынлы, ким Сени өлдүржек боляр?» дийди. ²¹Иса олара: «Мен бир гудрат гөркез-дим, оңа хеммәңиз хайран галярсыңыз. ²²Өзүңиз болса, Мусаның кануныны бержай эдйәрис дийип хем, Сабат гүни чагалары сүннет эдйәрсиниз. Аслында сүннет Мусадан дәл-де, ата-бабалардан галандыр. ²³Шейлеликде, Мусаның кануны бозулмасын дийип хем, өзүңиз Сабат гүни сүннет эдйәңиз. Онда нәме үчин Сабат гүни бир адамы бүтинлей сагалдандыгымы үчин Мени язгарярсыңыз?» ²⁴Дашкы гөрнүше гөрә хөкүм чыкармаң, хөкүмиңиз адалатлы болсун» дийди.

Иса Месихмидир?

²⁵Бу ерде иерусалимдилериң кәбирлери: «Оларың өлдүржек болян Адамы шу дәлми?» ²⁶Ине, Ол аркайын гүррүң берип дур, Оңа гаршы хич ким хич зат диймейәр. Бизиң ёлбашчыларымыз Онуң Месихдигини, хакыкат-данам, билйән болаймасынлар?! ²⁷Йөне биз бу Адамың ниредендигини билйәрис. Месих геленде болса Онуң ниредендигини хич ким билмез» дийишдилер. ²⁸Онсоң Иса ыбадатханада өвредип дурка, гаты сес билен шейле дийди: «Хава, сиз Мени хем танаярсыңыз, ниредендигими хем билйәрсиниз. Эмма Мен Өз-Өзүмден гелемок, Мени Иберен хакдыр, сиз Оны танаярсыңыз. ²⁹Мен Оны танаярын, себәби Мен Ондан гелендирин. Мени иберен Олдуру». ³⁰Шондан соң Оны тутжак болдулар, йөне хич ким Оңа эл галдырмады, себәби энтек Онуң вагты долманды. ³¹Барыбир

мәхелләнің көпүси Оңа иман эдип: «Месих геленде, шуңуңкыдан көп гудратлы аламаг гөркезерми?» дийшип пышырдашды. ³²Фарисейлер халкың Иса хакындакы бу пышырдыларыны эшитдилер. Онсоң ёлбашчы руханылар билен фарисейлер Оны тутмак үчин гаравуллары ибердилер. ³³Иса: «Мен ене аз салым сизиң яныңызда болуп, соңра Өзүми Иберениң янына гидерин. ³⁴Сиз Мени гөзләрсиңиз, йөне тапмарсыңыз. Мениң баржак ериме сиз барып билмерсиңиз» дийди. ³⁵Онсоң яхудыларың баштутанлары бири-бирине: «Бу Адам биз тапып билмез ялы, нирә гитжеккә? Греклериң арасына даргап гиден яхудыларың янына гидип, греклере-де өвретжекмикә? ³⁶Мунуң „Мени гөзләрсиңиз, йөне тапмарсыңыз, Мениң баржак ериме сиз барып билмерсиңиз“ диййәни нәмека?» дийишдилер. ³⁷Байрамың соңкы ве иң эсасы гүни Иса өр туруп, мәхеллә: «Сув-саянлар Мениң яныма гелип, тешнелигини гандырсынлар. ³⁸Ким Маңа иман этсе, Мукаддес Язгыларда айдылышы ялы, онуң ичинден яшайыш сувуның булаклары акар» дийип гыгырды. ³⁹Ол муны Өзүне иман эденлериң алжак Мукаддес Рухы барада айдялды. Олара энтек Мукаддес Рух инмәнди, себәби Иса энтек шөхратландырылманды. ⁴⁰Мәхелләнің ичинден кәбирлери бу сөзи эшидип: «Бу хакыкатдан хем шол гелжек пыгамбердир» дийдилер. ⁴¹Башгалары: «Бу Месихдир» дийдилер, эмма кәбирлери: «Болуп билмез! Месих, хей-де, Желиледен гелерми? ⁴²Мукаддес Язгыларда: „Месих Давудың неслинден,

Давудың яшан Бейтуллахам шөхеринден гелер“ дийип язылманмы нәме?» дийдилер. ⁴³Шейлеликде, мәхелләнің арасында Иса барада агзалалык дөреди. ⁴⁴Олардан кәбири Оны тутмак иследи, йөне хич ким Оңа эл дегирмеди.

Яхудыларың баштутанлары Иса ынанмаярлар

⁴⁵Ахырсоңы ыбадатхана гаравуллары гайдып гелдилер ве ёлбашчы руханылар билен фарисейлер олардан: «Нәме үчин Оны гетирмедиңиз?» дийип сорадылар. ⁴⁶Ыбадатхана гаравуллары: «Хич ким хич вагт бу Адамың геплейши ялы геплемәнди» дийип жогап бердилер. ⁴⁷Фарисейлер олар: «Сиз хем алдандыңызмы? ⁴⁸Ёлбашчылардан я-да фарисейлерден, хей, Оңа иман эден бармы? ⁴⁹Ёкдур! Эмма Төврады билмейән бу надан халк нәлет астындадыр!» дийдилер. ⁵⁰Шонда фарисейлериң арасындан бири, озал Исаның янына баран Никодим олар: ⁵¹«Канунымыза гөрә бир адамы өнүрти диңлемән, нәме эденини билмән, оңа хөкүм чыкармак догрумыдыр?» дийди. ⁵²Олар: «Сен хем желилелими? Мукаддес Язгылар сер сал, Желиледен хич вагт пыгамбер чыкмажагыны гөрерсиң» дийдилер.

⁵³Соңра хеммеси өйли-өйүне гайтды.

8-нжи бап

Зынада тутулан аял

¹Иса болса Зейтун дагына гитди. ²Эртеси ирден Ол ене ыбадатхана барды, әхли халк Онуң янына гелди; Иса олар а өвретмәге башлады.

³Төврат мугаллымлары билен фарисейлер зынада тутулан бир аялы алып гелдилер. Аялы хеммәниң өңүнде дуруздылар. ⁴Онсоң олар Иса йүзленип: «Мугаллым, бу аял зынада тутулды. ⁵Муса Төвратда булар ялылары дашлап өлдүрмеги буйрупдыр. Сен муңа нәме диерсиң?» дийип сорадылар. ⁶Олар муны Исаны сынамак үчин сорапдылар, себәби Оны айыпламак үчин тутарык агтарярыдылар. Иса ашак отурып, бармагы билен ере бир затлар язмага башлады. ⁷Ондан сорамагы довам этди-ренлеринде, Иса дикелип: «Сизиң араңызда кимиң гүнәси ёк болса, бу аяла дашы илки шол атсын» дийди. ⁸Ол ене-де ашак отурып, ере бир затлар язмага дурды. ⁹Муны эшидип, яшулулардан башлап, хеммеси еке-екеден гитмәге башлады. Диңе Иса билен Онуң өңүнде дуран аял галды. ¹⁰Иса дикеленде, аялдан башга хич киме гөзи дүшмәнсоң, оңа: «Эй, начар, бейлекилер ханы? Хич ким сени хөкүм этмедими?» дийип сорады. ¹¹Аял: «Ёк, Агам» дийди. Иса: «Мен хем сени хөкүм эдемок. Бар, гидибер, мундан бейләк гүнә иш этме» дийди.

Хакыкы шаятлык

¹²Иса ене-де халка йүзленип: «Дүн-йәниң нуры Мендириң. Мениң ызыма эерен гараңкылыкда гезмез, онда яшайыш нуры болар» дийди. ¹³Фарисейлер Оңа: «Сен Өз-Өзүңе шаятлык эдйәрсин, Сениң шаятлыгың хакыкы дәл» дийдилер. ¹⁴Иса олара: «Мен Өз-Өзүме шаятлык эдйән хем болсам, Мениң шаятлыгым хакдыр. Себәби Мен ниреден гелип, нирә барянымы

билйәрин, йөне Мениң ниреден геленими я нирә барянымы сиз билмейәрсиниз. ¹⁵Сиз ынсан өлчеге билен хөкүм чыкарырсыңыз, Мен хич кимиң үстүнден хөкүм чыкармаярын. ¹⁶Мен хөкүм чыкарайсам-да, хөкүмим хакдыр, чүнки Мен еке дәл-де, Өзүми иберен Ата билендириң. ¹⁷Төвратда ики адамың шаятлыгы хак дийлип язылгыдыр. ¹⁸Мен Өзүм хакда шаятлык эдйәрин, Мени иберен Ата-да Мен хакда шаятлык эдйәр» дийип жогап берди. ¹⁹Онсоң Исадан: «Сениң Атаң ниреде?» дийип сорадылар. Иса олара: «Сиз не Мени танаярсыңыз, не-де Мениң Атамы. Мени танаян болсадыңыз, Мениң Атамы-да танардыңыз» дийди. ²⁰Ол бу сөзлери ыбадатханада өвредйәркә садака гутусының янында айтды, йөне хич ким Оны тутжак болмады, себәби Онуң вагты энтек долманды. ²¹Иса олара ене: «Мен гидип барярын; сиз Мени гөзләрсиниз ве гүнәңизиң ичинде өлерсиниз. Сиз Мениң барян ериме барып билмерсиниз» дийди. ²²Яху-дыларың баштутанлары: «Ол Өзүни өлдүржекмикә? Ол шонун үчин Мениң барян ериме барып билмерсиниз дийәрмикә?» дийишдилер. ²³Иса олара: «Сиз ашакдансыңыз, Мен ёкардандырын; сиз бу дүнйәденсиниз, Мен болса, бу дүнйәден дәлдириң. ²⁴Мунун үчин Мен сизе „гүнәңизиң ичинде өлерсиниз“ дийдим, чүнки Мениң Бирибардыгыма иман этмесеңиз, гүнәңизиң ичинде өлерсиниз» дийди. ²⁵Ондан: «Сен кимсиң?» дийип сорадылар. Иса олара: «Озал-башдан сизе ким дийип айдан болсам, Шолдурын. ²⁶Сизи айыплап

айтжак затларым көп. Мени Иберен хакдыр, Мен Ондан эшиденлерими дүйнә эшгәр эдйәрин» дийип жогап берди. ²⁷Олар Исаның Өз Атасы барада айдяндыгына дүшүнмедилер. ²⁸Соңра Иса олара: «Ынсан Оглуны хачда ёкары гөтерен махалыңыз, Мениң Шолдугымы билерсиңиз. Шейле хем Мениң Өзүмден хич зат этмәндигиме, диңе Атамың өвреден затларыны айдандыгыма дүшүнәрсиниз. ²⁹Мени Иберен Мениң билендир, Ол Мени еке ташлап гитмеди. Себәби Мен хемише Оңа яраян затлары эдйәрин» дийди. ³⁰Булары айданда, энчеме адамлар Оңа иман этдилер.

Ыбрайымың несиллери

³¹Онсоң Иса Өзүне иман эден яху дылара: «Мениң сөзүми бержай этсеңиз, хакыкатдан хем, Мениң шәгиртлерим боларсыңыз; ³²Сиз хакыкаты билерсиңиз, хакыкат-да сизи азат эдер» дийди. ³³Олар Исадан «Биз Ыбрайымың неслидирис, хич вагт хич киме гул болан дәлдирис. Онсоң нәдип Сен бизе азат боларсыңыз дийип билйәрсин?» дийдилер. ³⁴Иса олара шейле жогап берди: «Мен сизе догрусыны айдярын, гүнә эдйән киши гүнәниң гулудыр. ³⁵Гул хич хачан өйүң агзасы болуп билмез, йөне Огул өйүң хемишелик агзасыдыр. ³⁶Шонун үчин хем Огул сизи азат этсе, сиз, хакыкатдан хем, азат боларсыңыз. ³⁷Сизиң Ыбрайымың несиллеридигиңизи билйәрин, йөне сиз Мениң кастыма чыкдыңыз, себәби сиз Мениң сөзүме өз калбыңыздан орун берензок. ³⁸Мен сизе Атамың янында гөрәнлерими айдярын, сиз хем өз атаңыздан гөрәнлериңизи эдйәрсиниз». ³⁹Олар Оңа: «Бизиң атамыз

Ыбрайымдыр» дийдилер. Иса олара: «Сиз Ыбрайымың перзентлери болян болсаңыз, Ыбрайымың ишлерини эдердиңиз. ⁴⁰Эмма сиз Мени, ягны Худайдан эшиден хакыкаты айдяң Ынсаны өлдүрмекчи болярсыңыз. Ыбрайым бейле иш этмәнди. ⁴¹Сиз Ыбрайымың дәл-де, өз атаңыз ишлерини эдйәрсиниз» дийди. Олар Оңа: «Биз зынадан доглан дәл, бизиң еке-тәк бир Атамыз бар, Ол Худайың Өзүдир» дийдилер. ⁴²Иса олара шейле дийди: «Эгер Атаңыз Худай болса, онда Мени сөөрдиңиз, себәби Мен Худайдан гелдим, Өз-Өзүмден гелмедим, Мени Ол иберди. ⁴³Нәме үчин Мениң айдяңларыма дүшүнмәйәрсиниз? Себәби сиз Мениң айдяңларымы диңлемеги башармаярсыңыз. ⁴⁴Сизиң атаңыз иблисдир, сиз онун ислегини бержай этмек исләйәрсиниз. Ол овалдан ганхорды, хич вагт хакыкатың тарапдары болманды, себәби онда хакыкат ёк. Ол ялан сөзләнде, өз-өзүнден сөзләйәр, чүнки ол яланчы, яланың атасыдыр. ⁴⁵Эмма Мен хакыкаты айдяңдырын. Шонун үчинем сиз Маңа иман этмәйәрсиниз. ⁴⁶Сизиң хайсыңыз Маңа гүнә йөңкәп билерсиңиз? Эгер Мен хакыкаты айдяң болсам, онда нәме үчин сиз Маңа иман этмәйәрсиниз? ⁴⁷Ким Худая дегишли болса, Худайың сөзлерини диңләйәндир. Сиз диңлемәйәрсиниз, себәби сиз Худая дегишли дәлсиңиз».

Исаның шөхраты

⁴⁸Яхудылар Оңа: «Саңа жың уран самариялы дийип, биз догры айдыдырыс!» дийдилер. ⁴⁹Иса олара жогап берип: «Мени жың уранок! Мен Атамы хорматлярын, эмма сиз Мени

хорматламаарсыңыз. ⁵⁰Мен Өзүме шөхрат агтармаярын, Мен шөхратландырян Бири бар. Казылык Эдйэн-де Олдур. ⁵¹Мен сизе догрусыны айдярын, Мениң сөзүме уйян адам асла өлүм гарасыны гөрмез» дийди. ⁵²Яхудылар Оңа: «Сени жың урандыгыны инди анык билдик. Ыбрайым-да, пыгамберлер-де өлди. Эмма Сен: „Мениң сөзүме уйян адам хич хачан өлмез“ диййәрсин. ⁵³Эйсем, Сен атамыз Ыбрайымдан хем бейикми? Ол-да, пыгамберлер-де өлди. Сен Өзүңи кимдириң өйдйәрсин?» дийдилер. ⁵⁴Иса олара шейле жогап берди: «Мен Өзүми шөхратландырсам, онда бу шөхрат пуч болар. Мени шөхратландырян Өз Атамдыр; сиз Оңа Худайымыз диййәрсиниз. ⁵⁵Йөне сиз Оны танамаарсыңыз, Мен Оны танаярын. Эгер Оны танаярын дийсем, онда Мен хем сизиң ялы яланчы боларын. Эмма Мен Оны танаярын ве Оңуң сөзүни ерине стирйәрин. ⁵⁶Атаңыз Ыбрайым Мениң гелжек гүнүме гарашып, шатланярды. Ол шол гүни гөрүп, жу-да бегенди». ⁵⁷Яхудылар Оңдан: «Хениз элли яша-да бармадык халыңа Сен Ыбрайымы гөрдүңми?» дийип сорадылар. ⁵⁸Иса олара: «Сизе догрусыны айдярын, Ыбрайым догулмазындан өң „Мен бардырын“» дийди. ⁵⁹Шонда Исаны дашламакчы болдулар, эмма Ол гизленип, ыбадатханадан чыкып гитди.

9-нжы бап

Иса бир догабитди көри сагалдыр

¹Иса гечип барярка, бир догабитди көр адамы гөрди. ²Шәгиртлери Оңдан:

«Мугаллым, бу адамың көр болуп догулмагына ким гүнәкәр? Оңуң өзи гүнәкәрни я-да эне-атасы?» дийип сорадылар. ³Иса олара: «Муңа ол адамың өзи хем, эне-атасы хем гүнәкәр дәл. Бу онда Худайың ишлериниң гөркезилмеги үчин болды. ⁴Өзүми Иберениң ишлерини Мен гүндиз этмели. Гиже етип гелйәр, шонда хич ким ишләп билмез. ⁵Мен дүңйәдекәм, дүңйәниң нуры Мендириң» дийип жогап берди. ⁶Оңсоң Иса ере түйкүрди-де, түйкүлигинден палчык ясап, оны көрүң гөзүне сүртди. ⁷Соңра оңа: «Гит-де, Силоям ховзунда ювун» дийди. (Силоям «Иберилен» диймекдир.) Ол гидип ювунды ве ызына гөзлери ачылып гелди. ⁸Гоңшулары ве оңуң овал дилегчилик эдип йөренини гөрәренлер: «Бу отурып, дилегчилик эдйән адам дәлми?» дийип сорадылар. ⁹Кәбирлери: «Шол» дийдилер; кәбирлери: «Ёк, бу шоңа меңзеш» дийдилер. Йөне оңуң өзи: «Хава, мен шол адам» дийди. ¹⁰Оңдан: «Шейле болса, онда гөзлериң нәхили ачылды?» дийип сорадылар. ¹¹Ол: «Иса диен Адам палчык ясап, гөзүме сүртди-де: „Силоям ховзуна гит-де, ювун“ дийди. Мен хем гидип ювундым велин, гөзлерим ачылайды» дийип жогап берди. ¹²Оңдан: «Шол Адам ниреде?» дийип сорадылар. Ол: «Билемок» дийип жогап берди.

¹³Озал көр болан бу адамы фарисейлериң янына гетирдилер. ¹⁴Исаның палчык ясап, оңуң гөзлерини ачан гүни Сабат гүнүди. ¹⁵Фарисейлер-де оңуң гөзүниң нәхили ачылдыгы барада сорадылар. Ол адам: «Ол мениң гөзүме палчык сүртди, оңсоң

жовундым. Инди мен гөрийэрин» дийип жогап берди. ¹⁶Фарисейлерің кәбир-лери: «Ол Адам Худайдан дәл, себәби Сабат гүнүни сакламаяр» дийдилер. Башгалары болса: «Эйсем гүнәкәр адам бейле гудратлы аламатлары гөркезип билерми?» дийдилер. Шейдип, оларың арасында агзалалык дөреди. ¹⁷Олар ене-де көрден: «Гөзүңи ачан шол Адам барада нәме диййәрсин?» дийип сорадылар. Ол хем: «Ол бир пыгамбер» дийди. ¹⁸Яхудыларың баштутанлары гөзлери ачылан адамың эжеси билен какасыны чагырып сораянчалар, онуң озал көр болуп, инди гөзлериниң ачыландыгына ынанмадылар. ¹⁹Олардан: «Көр догулды диййән оглуңыз шуму? Инди бу нәдип гөрийәр?» дийип сорадылар. ²⁰Онуң эжеси билен какасы олар: «Мунуң өз оглумыздыгыны, онуң көр догландыгыны билйәрис. ²¹Йөне онуң инди нәдип гөрийәндигини я-да онуң гөзүни кимиң ачандыгыны биз билмейәрис. Ол инди бир етишен йигит, өзүңден сораң, гой, өзи айдып берсин» дийип жогап бердилер. ²²Онуң эжеси билен какасы яхудыларың баштутанларыңдан горкуларына шейле дийдилер. Себәби яхудылар Исаның Месихдигини ыкрат эден адамы синагогадан ковмак барада дил бирикдирипдилер. ²³Шонуң үчин онуң эжеси билен какасы: «Ол бир етишен йигит, өзүңден сораң» дийдилер. ²⁴Шейлелик билен, фарисейлер озалкы көри икинжи гезек чагырып, она: «Худайың хақы үчин хақыкаты айт. Биз ол Адамың гүнәкәрдигини билйәрис» дийдилер. ²⁵Ол адам: «Онуң гүнәкәрдигини я-да

дәлдигини билемок. Йөне мен бир жады билйәрин: озал көрдүм, инди гөрийэрин» дийип жогап берди. ²⁶«Ол саңа нәме этди? Гөзүңи нәдип ачды?» дийип, ондан ене сорадылар. ²⁷Ол булара: «Мен яңы айтдым ахыры, йөне диңлемедиңиз. Нәме үчин ене эшитмек ислейәрсиниз? Я сизем Онуң шәгиртлери болмакчымы?» дийип жогап берди. ²⁸Оңа сөгүп: «Онуң шәгирди – сенсиң, биз Мусаның шәгирдидирис. ²⁹Биз Худайың Муса билен геплешендигини билйәрис, бу Адамың болса ниредендигини-де билмейәрис» дийдилер. ³⁰Яңкы адам олара шейле жогап берди: «Хайран галаймалы! Сиз Онуң ниредендигини-де билмейәрсиниз, Ол болса мениң гөзлерими ачды. ³¹Худайың гүнәкәрлери диңлемейәндигини билйәрис, эмма ким Оңа сежде эдип, Онуң ырадасыны бержай этсе, Худай оны диңлейәр. ³²Догабитди көрүң гөзүниң ачылмагы хенизе ченли гөрлүп-эшидилен зат дәл. ³³Эгер Ол Худайдан болмадык болса, хич зат эдип билмезди». ³⁴Оңа: «Сен бүтинлей гүнә ичинде доглуп, инди бизе акыл сатырмың?» дийдилер. Шейлеликде, оны синагогадан ковуп чыкардылар.

Рухы көрлүк

³⁵Оны ковуп гойберенлерини эшиден Иса яңкы адамы тапып: «Сен Ынсан Оглуна^a иман эдйәрмиң?» дийди. ³⁶Ол хем Оңа: «Ага, айтсана, Ол кимкә? Мен Оңа иман эдейин» дийип жогап берди. ³⁷Иса оңа: «Сен Оны гөрдүң. Ине, сениң билен геплешип дуран Шолдур» дийди. ³⁸Ол хем: «Я Реб, иман эдйәрин» дийип,

^a 9:35 *Ынсан Оглуна* – кәбир голязмаларда *Худайың Оглуна*.

Оңа сежде этди. ³⁹Иса оңа: «Мен бу дүниә гөрмейәнлер гөрсүн, гөрйәнлер көр болсун дийип, хөкүм чыкармага гелдим» дийди. ⁴⁰Муны диңләп дуран фарисейлериң кәбири Оңдан: «Эйсем бизем көрми?» дийип сорадылар. ⁴¹Иса олара: «Көр болан болсадыңыз, гүнәңиз болмазды, эмма гөрйәрис диениңиз үчин гүнәңиз өз бойнуңызда галар» дийди.

10-нҗы бап

Говы чопан

¹Иса ене-де сөзе башлады: «Мен сизе догрусыны айдярын, гоюн агылына гапысындан гирмән, башга еринден ашып гирйән адам огрудыр хем гаракчыдыр. ²Гапыдан гирйән адам болса гоюнларың чопаныдыр. ³Сакчы оңа гапыны ачып берйәндир. Гоюнлар чопаның сесини эшидйәндирлер. Чопан хем гоюнларыны атма-ат чагырып, олары өрә алып чыкяндыр. ⁴Чопан гоюнларыны агылдан алып чыкандан соң, оларың өңүнден йөрйәндир, оңуң сесини танаян гоюнлар болса, оңуң ызына дүшйәндирлер. ⁵Олар кесекиниң ызына дүшйән дәлдирлер, оңдан гачяндырлар, себәби кесекиниң сесини танаян дәлдирлер». ⁶Шейдип, Иса олара бу тымсалы гүррүң берди, эмма олар мунуң маньсына дүшүнмедилер. ⁷Иса ене-де олара шейле дийди: «Сизе догрусыны айдярын, гоюнлар үчин гапы Мендирин. ⁸Менден өң геленлериң әхлиси огрудылар хем гаракчыдылар, гоюнлар олара гулак асмадылар. ⁹Гапы Мендирин. Ким шу гапыдан гирсе, халас болар. Ол гирип-чыкып, өзүне отлаг тапар. ¹⁰Огры диңе огуламак, өлдүрмек, ёк этмек үчин гелиәндир.

Эмма Мен олара яшайыш, болелин яшайыш бермек үчин гелдим. ¹¹Мен говы чопандырын. Говы чопан гоюнлары үчин жаныны пида эдйәндир. ¹²Хакына тутулан адам гоюнларың хакыкы чопаны я-да эеси дәлдир. Шонун үчин ол мөжегиң гелиәнини гөрсә, гоюнлары ташлап гачяндыр. Мөжек сүриниң үстүне чозуп, олары даргадяндыр. ¹³Ол адам гачып гидер, себәби ол хакына тутуландыр. Ол гоюнлар хакда хич хили алада этмез. ¹⁴⁻¹⁵Мен говы чопандырын. Эдил Атамың Мени, Мениңем Атамы танайшымы ялы, Мен гоюнларымы танаяндырын. Олар-да Мени танаяндырлар; Мен гоюнларым үчин жанымы пида эдйәрин. ¹⁶Мениң бу агылдакылардан башга-да гоюнларым бар. Мен олары хем йыгнамалыдырын. Олар хем Мениң сесими эшидерлер, шонда бир сүри, бир чопан болар. ¹⁷Мен жанымы гайтадан алмак үчин пида эдйәрин. Шол себәпден Атам Мени сөййәр. ¹⁸Жанымы Менден хич ким алмаяр, Өзүм пида эдйәрин. Мениң жанымы пида этмәге-де, оны гайтадан алмага-да ыгтыярым бар. Мен бу буйругы Атамдан алдым». ¹⁹Бу сөзлер себәпли, яхудыларың арасына ене-де агзалалык дөреди. ²⁰Оларың көүси: «Оны жын урупдыр, Ол дәлирәпдир. Нәме үчин сиз Оны диңлейәрсиниң?» дийди. ²¹Башгалар болса: «Булар жын уран адамың айтжак сөзлери дәл. Жын көрлериң гөзүни ачып билерми?» дийдилер.

Яхудыларың баштуанлары иман этмейәрлер

²²Шол вагт гыш паслыды, Иерусалимде Нур байрамы белленилйәрди. ²³Иса ыбадатханада Сүлейманың

эйваны диен ерде гезмеләп йорди. ²⁴Месих Яхудыларың баштутанлары Онуң дашына үйшүп: «Сен хача-на ченли бизи аласармык эдип гой-жак? Эгер Месих болсаң, аныгыны айт» дийдилер. ²⁵Иса олар: «Мен сизе айттым, йөне сиз иман этмейәрсиниз. Атамың ады билен эден ишлерим Мениң кимдигиме шаятлык эдйәр. ²⁶Йөне сиз иман этмейәрсиниз, себәби сизе айдышым ялы, сиз Мениң гоюнларымдан дәл. ²⁷Мениң гоюнларым сесиме гулак асырлар, Мен хем олары танаярын, олар Мениң ызыма дүшйәрлер. ²⁸Мен олар бакы яшайыш берйәрин. Олар асла хеләк болмаз, хич ким олары Мениң элимден какып алмаз. ²⁹Олары Маңа берен Атам хеммеден бейикдир. Атамың элинден олары хич ким алып билмез. ³⁰Атам Икимиз бирдирис» дийип жогап берди. ³¹Яхудыларың баштутанлары Оны дашлажак болуп, ене ерден даш алдылар. ³²Иса олар: «Мен Атам тарапындан сизе көп ягшылыклар этдим. Буларың хайсысы үчин Мени дашлажак болярсыңыз?» дийди. ³³Яхудыларың баштутанлары Оңа: «Биз Сени ягшы иш эдйәнлигиң үчин дәл-де, Худая дил етирйәнлигиң үчин, ягны ынсан халыңа Өзүңи Худай сайянлыгың үчин дашлажак болярсы» дийдилер. ³⁴Иса олар шейле дийди: «Мукаддес Кануныңызда: „Мен диййәрин: Сиз худайларсыңыз“ дийип язылан дәлми? ³⁵Мукаддес Язгылары үйтгедип болмаяндыгыны билеңзокмы нәме?! Худайың Сөзи гелен адамлар „худайлар“ дийлип атландырылан болса, ³⁶онда нәме Мени Худайың Оглы диеним

үчин күпүр гепләң хасаплаярсыңыз? Мени болса Атам Өзи үчин сайлап сечип, дүңйә иберди. ³⁷Мен Атамың ишлерини этмейән болсам, онда Маңа иман этмән. ³⁸Эгер-де Онуң ишлерини эдйән болсам, онда Маңа ынан-масаңыз-да, эдйән ишлериме ынаның. Шонда Атамың Мендедигини, Мениңем Атададыгыма анык гөз етирерсиңиз». ³⁹Шонда Оны ене тутмага сынанышдылар, эмма Иса оларың эллеринден сыпып гачды. ⁴⁰Иса ене-де Йордан дерясының аңры тарапына, өңлер Яхяның адамлары сува чүмдүрен ерине гитди ве шол ерде галды. ⁴¹Көп адамлар Онуң янына гелип: «Яхя хич хили гудратлы алапат гөркезмесе-де, онуң бу Адам хакдакы айданларының бары догры экен» дийишдилер. ⁴²Шейлеликте, ол ерде көп адамлар Иса иман этдилер.

11-нжи бап

Лазарың өлүми

¹Бейтания обасында Лазар атлы бир адам кеселләп ятырды. Онуң уялары Меръем билен Марта хем шол обада яшайрдылар. ²Реб Иса хошбой ыслы яг гуюп, Онуң аягыны сачы билен сүпүрен аял шол Меръемди. Хава, кесел ятан Лазар Меръеминң доганыды. ³Шейлеликте, уялар: «Агам, Сениң эзиз достуң кесел ятыр» дийип, Иса хабар ёлладылар. ⁴Иса муны эшидип: «Бу кесел онуң өлмеги үчин дәл-де, Худайың шөхратланып, бу аркалы Худайың Оглуның шөхрат газанмагы үчиндир». ⁵Иса Мартаны, онуң уясыны ве Лазары говы гөрийәрди. ⁶Эмма Лазарың кесел ятандыгыны билсе-де,

Иса өңки болян еринде ене ики гүн галды. ⁷Мундан соң Иса шәгиртлерине: «Яхудыя доланалың» дийди. ⁸Шәгиртлери Оңа: «Эй, мугаллым, яхудыларың баштутанларының Сени дашлажак боланлары яңы дәлмиди?! Сен ене-де шол ере гитжек болярсыңмы?» дийдилер. ⁹Иса олара: «Гүндиз он ики сагатдан ыбарат дәлми? Ким гүндиз йөресе бүдремез, себәби ол бу дүйянің нуруны гөрийэндир. ¹⁰Эмма гиже йөрөйән адам бүдрәр, себәби онда нур ёкдур» дийип жогап берди. ¹¹Соңра Иса олара ене-де: «Достумыз Лазар уклап ятыр. Мен шоны оярмак үчин гидйәрин» дийди. ¹²Шәгиртлери Оңа: «Агам, уклап ятан болса сагалар» дийдилер. ¹³Иса онуң өлендиги хакда айдялды, йөне олар адаты укы хакда айдяндыр өйтдүлер. ¹⁴Шейлеликте, Иса олара аныгыны айтды: «Лазар арадан чыкды. ¹⁵Иман этмегиңиз үчин, Мен сизиң хатыраңыза ол ерде болмандыгыма бегенйәрин. Инди болса, йөрүң, онуң янына гиделиң». ¹⁶Шонда Экиз лакамлы Томас диен шәгирт бейлеки шәгиртлере: «Йөрүң, бизем гиделиң-де, Иса билен биле өлелиң» дийди.

¹⁷Иса Бейтания геленде, Лазарың жайлананына эййәм дөрт гүн болан экен. ¹⁸Бейтания Иерусалимден бары-ёгы үч чакрым ^a дашлыкда ерлешйәрди. ¹⁹Марта билен Меръеме гөвүнлик бермәге көп яхудылар Лазарың патасына гелипдилер. ²⁰Марта Исаның гелиянини эшидип, Оны гаршыламага чыкды. Меръем болса өйде галды. ²¹Марта Иса: «Эй, Агам, Сен шу ерде болан болсадың, доганым өлмезди. ²²Хәзир хем Худайдан нәме

дилесең, Сениң дилегиңи битиржегини билйәрин» дийди. ²³Иса оңа: «Доганың дирелер» дийди. ²⁴Марта болса: «Мен ахыркы гүн, ягны өлүлериң дирелиш гүнүнде онуң дирелжегини билйәрин» дийди. ²⁵Иса оңа: «Дирелишем, яшайышам Мендирин, Мана иман эден өлсе-де яшар. ²⁶Ким Мана иман эдип яшаян болса, ол асла өлмез. Сен шуңа ынанярысыңмы?» дийди. ²⁷Ол Иса: «Хава, Агам. Мен Сениң шу дүйяә гелмели Худайың Оглы Месихдигиңе ынанярын» дийди. ²⁸Марта шейле диенсоң, уясы Меръеме чагырмага гитди. Оны бир чете чекип: «Мугаллым шу ерде. Ол сени чагыряр» дийди. ²⁹Меръем муны эшиден бадына еринден туруп, Исаның янына гитди. ³⁰Иса энтек оба гирмәнди, Ол хениз хем Мартаның гаршылан ериндеди. ³¹Өйде Меръемин янында болуп, оңа гөвүнлик берйән яхудылар онуң ховлукмач чыкып гиденини гөрдүлер. Ол агламак үчин мазара тарап баряндыр өйдүп, олар онуң ызындан гитдилер. ³²Меръем Исаның дуран ерине гелди. Оны гөрүп, аякларына йыкылды-да: «Агам, Сен шу ерде болан болсадың, доганым өлмезди» дийди. ³³Меръемин ве онуң билен биле гелен яхудыларың аглаяныны гөрөнде, Исаның калбыны чуңнур гынанч гаплап, йүреги гыйылды. ³⁴Ол: «Оны ниреде жайладыңыз?» дийип сорады. Оңа: «Эй, Агам, гел, гөр» дийдилер. ³⁵Исаның гөзлеринден боюр-боюр яш акды. ³⁶Шонда яхудылар: «Середин, Ол оны нәхили говы гөрийән экен!» дийишдилер. ³⁷Кәбирлери болса: «Көрүң гөзүни ачан Адам Лазары-да өлүмден алып галып билмезмиди?» дийишдилер.

^a 11:18 *Үч чакрым* – грекче *он бәш стадиос*, бу такм. 3 километре дендир.

Иса Лазары дирелдйәр

³⁸Шол вагт Исаның йүреги гыйым-гыйым болуп, мазарын янына барды. Мазар бир говакды, онуң агзына болса даш гоюпдылар. ³⁹Иса: «Дашы айрың» дийди. Мерхумың уясы Марта Оңа: «Агам, ол эййәм порсандыр, оны жайланымыза дөрт гүн болды ахыры» дийди. ⁴⁰Иса оңа: «Эгер иман этсең, Худайың шөхратыны гөрерсиң диймәнмидим?» дийди. ⁴¹Шейлеликде, дашы айырдылар. Иса гөзүни гөге дикип: «Эй, Ата, Мени эшидениң үчин Саңа шүкүр эдйәрин. ⁴²Сениң Мени хемише-де эшидйәндигиңи билйәрин. Эмма бу сөзлери шу ерде дуран халк үчин, Мени Сениң иберендигиңе иман этсинлер дийип айтдым» дийди. ⁴³Шу сөзлерден соң Ол гаты сес билен: «Лазар, дашары чык!» дийип гыгырды. ⁴⁴Эллери, аяклары кепене доланан, йүзи яглык билен саралан мерхум мазардан чыкды. Иса олара: «Онуң кепенини айрың, гой, гитсин» дийди.

Исаны өлдүрмек барадакы дилдүвшүк
(*Матта 26:1-5; Марк 14:1,2; Лука 22:1,2*)

⁴⁵Шейлеликде, Меръемиң янына гелен яхудыларың көпүси Исаның эден ишини гөрүп, Оңа иман этдилер. ⁴⁶Бирнәчеси болса барып, Исаның эден ишлерини фарисейлере гүррүң бердилер. ⁴⁷Онсоң ёлбашчы руханылар билен фарисейлер ёкары межлиси чагырып: «Нәме этмели? Бу Адам көп гудратлар гөркезйәр. ⁴⁸Муңа ёл берсек, онда хеммелер Оңа иман эдер. Римдилер хем гелип, ыбадатханамызы ве халкымызы ёк эдерлер» дийдилер. ⁴⁹Оларың арасында шол

йыл баш руханы болан Каяфа-да барды. Каяфа олара: «Сиз хич зады билмейәрсиниз. ⁵⁰Әхли халкың хеләк боланындан, бир адамың халк үчин өлмеги сизе өрән бәхбитлидир. Сиз нәме муңа дүшүнеңзокмы?» дийди. ⁵¹Ол муны өз-өзүнден айтмады. Шол йылың баш руханысы болмак билен ол Исаның яхуды миллети үчин өлжегини пыгамберлик эдип айтды. ⁵²Ол дине бир шол миллет үчин дәл-де, эйсем Худайың дагынык перзентлерини бир ере топлап бирлешдирмек үчин хем өлмелиди. ⁵³Шейлеликде, шол гүнден башлап, Исаны өлдүрмек үчин дил бирикдирдилер. ⁵⁴Шондан соң Иса яхудыларың арасында ач-ачан гезмеди. Ол чөлүң голайындакы Эфрайым шәхерине гидип, шәгиртлери билен шол ерде галды. ⁵⁵Яхудыларың Песах байрамы якынлапды. Юрдун әхли күнжеклеринден гелен көп адамлар Песахдан өң тәмизлениш дессурларыны бержай этмек үчин Иерусалиме гелипдилер. ⁵⁶Олар Исаны гөзлейәрдилер, ыбадатханада дуркалар, бири-бирлерине: «Нәхили пикир эдйәрсиниз? Ол байрама гелерми я-да гелмез?» дийишйәрдилер. ⁵⁷Ёлбашчы руханылар билен фарисейлер болса Исаны эле салмак үчин, Онуң ниредедигини ким билйән болса, хабар бермеклерини буйрупдылар.

12-нжи бап

Меръем Иса нард ягыны чаляр
(*Матта 26:1-5; Марк 14:1,2; Лука 22:1,2*)

¹Песах байрамына алты гүн галанда, Иса ене Бейтания барды. Исаның дирелден Лазары-да шол ердеди. ²Ол ерде Исаның хорматына нархар берилди. Марта хызмат эдйәрди,

Лазар болса мыхманлар ве Иса билен бир сачагың башында отырды. ³Он-соң Меръем бир чүйшеде гымматба-ха сап-арасса нард ягыны гетирди-де, Исаның аякларына чалып, сонра сачы билен сүпүрди. Ягың якымлы ысы өйүң ичине долды. ⁴Шол вагт Онуң шәгиртлериниң бири, Оңа хайынлык этмеги йүрегине дүвен Симуның оглы Юдас Искариот: ⁵«Нәме үчин бу яг сатылып, онуң пулы гарыплара пайланмады? Мунуң бахасы бир йыллык иш хақына ^a барабар ахыры» дийди. ⁶Ол муны гарыпларың гамыны иймек үчин дәл-де, өзүниң огрудыгы үчин айдялды. Себәби ол ортак пул торбасыны гөтерен болуп, нәме берилсе, өзи алып йөрди. ⁷Эмма Иса олар: «Начары өз гүнүне гоюн! Ол Мени жайланжак гүнүме тайярламак үчин шейле этди. ⁸Гарыплар хемише сизиң яныңызда болар, эмма Мен сизиң яныңызда элмыдама болмарын» дийди. ⁹Яхудылардан бир улы мәхелле Исаның ол ердедигини эшидип, диңе бир Исаны дәл, әйсем, Онуң дирелден Лазарыны-да гөрмәге гелдилер. ¹⁰Шонуң үчин әлбашчы руханылар Лазары-да өлдүрмегинә маслахатыны этдилер. ¹¹Чүнки көп яхудылар Лазар себәпли Иса иман эдипдилер.

Иса Иерусалиме улы дабара билен гирйәр

(Матта 21:1-11; Марк 11:1-11; Лука 19:28-40)

¹²Эртеси гүн байрамчылыга гелен улы мәхелле Исаның Иерусалиме

гелиәнини эшитди. ¹³Адамлар пал-ма шахаларыны алып, Оны гаршы-ламага чыкдылар. Олар шейле дийип гыгырышярдылар: «Худая өвгүлер болсун! Реббич адындан Гелиәне алкыш болсун! Ысрайыл Патышасына алкыш болсун!»

¹⁴⁻¹⁵Эдил Мукаддес Язгыларда: «Горкма, әй, Сион гызы! Ине, Патышаң тайхара мүнүп гелияр» дийип язылышы ялы, Иса бир тайхар тапып мүнди. ¹⁶Шәгиртлери шол вагт бу затлара дүшүнмедилер. Эмма Иса шөхратландырыландан сонра бу сөзлериң Ол хақында языландыгы ве өзлериң муны язылышы ялы эдендиклери оларың ятларына дүшди.

¹⁷Иса Лазары мазардан чагырып дирелденде, көп мәхелле бу ваканы гөрди. Инди олар бу хакда хеммелере гүррүн берйәрдилер. ¹⁸Шонуң үчин Исаның гөркезен бу гудраты барада эшиден көп адамлар Оны гаршыламага чыкдылар. ¹⁹Шейлеликде, фарисейлер бири-бирине: «Гөрйәнзми, элимизден хич зат гелмейәр. Бүтин дүнийә Онуң ызына әерди!» дийиш-йәрдилер.

Иса өлүп дирелжегини оңунден айдяр

²⁰Байрамчылыкда ыбадат этмәге Иерусалиме геленлериң арасында бирнәче греклер-де барды. ²¹Олар Желиләниң Бетсайда шәхеринден болан Филипиң янына гелип: «Әй, ага, биз Исаны гөрмек ислейәрис» дийип, ондан хайыш этдилер. ²²Филип хем

^a 12:5 *Бир йыллык иш хақына* – грекче үч йүз динар. Бир динар бир гүнлүк иш хақына барабардыр.

муны Андрыса айтды. Онсоң Андрыс билен Филип биле гидип, Иса айтдылар. ²³Иса олара шейле жогап берди: «Ынсан Оглуның шөхратланмалы вагты гелди. ²⁴Мен сизе догрусыны айдярын, бугдай дәнеси ере гачып өлмесе, еке дәне болуп галар, йөне өлэйсе, көп хасыл берер. ²⁵Бу дүйнәде жаныны сөййән оны йитирйәндир. Эмма бу дүйнәде ким жаныны йигренйән болса, оны бакы яшайыш үчин сакляндыр. ²⁶Ким Маңа хызмат этмек ислейән болса, ызыма эерсин. Мен ниреде болсам, Мениң хызматкәрим-де шол ерде болар. Маңа хызмат эден адамы Атам хорматлар. ²⁷Хәзир Мениң йүрегим гам-гусса батяр. Мен нәме дийин? „Эй, Ата, Мени шу пурсатдан халас эт“ дийинми? Ёк, Мен хут шу пурсат үчин гелдим ахырын. ²⁸Эй, Ата, адыны шөхратландыр!» Шонда гөкден: «Мен адымы шөхратландырдым ве ене-де шөхратландырамын» диен сес гелди. ²⁹Ол ерде дуран мәхелле муны эшидип: «Гөк гүрледи» дийди. Кәбирле-ри болса: «Онуң билен бир перишде геплешди» дийишдилер. ³⁰Иса олара: «Бу сес Мениң үчин дәл-де, сизин үчин гелди. ³¹Инди бу дүйнә хөкүм чыкарылмалы вагт гелди. Ине, бу дүйнәнің хөкүмдары шейтан ковлуп чыкарылар. ³²Ерден ёкары гөтериленимде, Мен эхли ынсанлары Өзүме чекерин» дийип жогап берди. ³³Иса муны нәхили өлүм билен өлжегини билдирмек үчин айтды. ³⁴Мәхелле Оңа гаршы болуп: «Төвратда айдылышына гөрә, Месих эбеди галмалыдыр. Онсоң нәдип Сен: „Ынсан Оглы ёкары гөтерилмелидир“ диййәрсин?»

Ол Ынсан Оглы диййәнің ким?» дийип сорады. ³⁵Иса олара: «Нур сизин араңызда ене аз вагт болар. Нур барка, нурда гезин, шонда үстүңизи түмлүк басмаз. Чүнки түмлүкде гезйән өзүнің нирә баряныны билйән дәлдир. ³⁶Нур хениз яныңыздака, нура иман эдин, шонда нуруң перзентлери боларсыңыз» дийди. Иса булары айдансоң, оларың янындан гидип гизленди.

Яхудыларың ынамсызлыгы

³⁷Иса яхудыларың гөзлериниң алында шунча көп гудратлы аламант гөркезен хем болса, олар Оңа иман этмедилер. ³⁸Буларың бары Ишая пыгамбериң:

«Я Реб, бизиң хабарымыза ким ынанды?

Реббиз гүйч-гудраты киме аян болды?»

– дийип айдан шу сөзүнің бержай болмагы үчин шейле болды.

³⁹Хакыкатдан хем, олар ынанып билмейәрдилер. Муна гөрә, Ишая олар хакда ене шейле дийипдир:

⁴⁰«Худай оларың гөзлерини көр этди,

йүреклерини гататды.

Гой, гөзлери билен

гөрмесинлер,

гулаклары билен

эшитмесинлер,

аңлары билен аңламасынлар,

Маңа дөнүп, шыпа

тапмасынлар».

⁴¹Ишая Исаның шөхратыны гөрүп, бу сөзлери Ол хакда айдыпдыр. ⁴²Муна гарамаздан, межлисинг агзала-рының көпүси Оңа иман этди, эмма

фарисейлер зерарлы муны ачык ыглан этмедилер, себэби олар синагогадан ковулмакдан горкярдылар. ⁴³Себэби олар ынсанларын өвгүсини Худайың өвгүсинден говы гөрдүлөр. ⁴⁴Иса болса гаты сес билен шейле дийди: «Маңа иман эдйэн Маңа дәл-де, Мени Иберене иман эдйэндир. ⁴⁵Мени гөрийэн, Мени Иберени-де гөрийэндир. ⁴⁶Маңа иман эден хер кес гараңкылык-да галмасын дийип, Мен дүйнэ нур болуп гелдим. ⁴⁷Сөзлерими эшидибем, олары бержай этмедигин үстүнден хөкүм чыкармарын. Себэби Мен дүйнэниң үстүнден хөкүм чыкармага дәл-де, оны халас этмэге гелдим. ⁴⁸Мени рет эдип, сөзлерими кабул этмейэне ахыркы гүнде Мениң хут шу айдян сөзлерим хөкүм чыкараар. ⁴⁹Себэби Мен Өз-Өзүмден геплемедим. Мени иберен Ата нэме айтмалыдыгымы, нэхили сөзлемелидигими Маңа Өзи буюрды. ⁵⁰Онуң буйругының болса бакы яшайша говшуряндыгыны билйэрин. Шонуң үчин Атам Маңа нэме буйран болса, Мен сизе дине шоны айдяндырын».

13-нжи бап

Иса шәгиртлериниң аягыны ювар

¹Песах байрамының өң яныды. Иса бу дүйнәден айрылып, Атасының янына гитмели сагадының гелендигини билйәрди. Иса бу дүйнәде Өзүниңкилери хемише сөйди, олары ахыркы гүне ченли сөйди.

²Агшамлык нахар вагтыды. Иблис эййэм Симунуң оглы Юдас Искариодың калбына Иса хайынлык этмек ниетини салыпды. ³Иса Атасының әхли зады Өз ыгтыярына берендигини, Өзүниң Худайдан

гелип, Худая гитжекдигини билйәрди. ⁴Шонуң үчин Ол нахар башындан туруп, донуны чыкарды-да, бир яглык билен билини гушады. ⁵Онсоң бир легене сув гуйды-да, шәгиртлериниң аякларыны ювуп, гушанан яглыгы билен сүпүрмэге дурды. ⁶Иса Симун Петрусың янына геленде, Петрус Оңа: «Эй, Агам, Сен мениң аягымы ювжак болярмың?» дийди. ⁷Иса оңа: «Мениң эдйэн ишиме энтек акылың чатмаяр, муңа соң дүшүнерсиң» дийди. ⁸Петрус Оңа: «Ёк, мен Саңа аягымы асла ювдурмарын!» дийди. Эмма Иса оңа: «Эгер ювсам, онда Мениң билен шәриклигиң болмаз» дийип жогап берди. ⁹Симун Петрус Оңа: «Агам, онда дине аягымы дәл, элими-де, башымы-да юв» дийди. ¹⁰Иса оңа: «Ювнан адамың дине аягыны ювмакдан башга хажаты ёкдур, тутуш бедени тәмиздир. Сиз хем тәмизсиңиз, йөне хеммәңиз дәл» дийди. ¹¹Иса Өзүне ки миң хайынлык этжекдигини билйәрди. Шонуң үчин-де «Хеммәңиз тәмиз дәл» дийипди.

¹²Иса оларың аякларыны ювуп боланындан соң, донуны гейди-де, ене сачак башына гечип отурды ве олар шейле дийди: «Сизе нэме эдениме дүшүниәрсинизми? ¹³Сиз Маңа „Мугаллым“, „Ага“ дийип, догры айдярысыңыз, себэби Мен Шолдурын. ¹⁴Эгер Мен сизиң Агаңыз ве Мугаллымыңыз болубам, аягыңызы юван болсам, онда сиз-де бири-бириңизиң аягыңызы ювмалысыңыз. ¹⁵Мениң сизе эденими, сиз хем бири-бириңизе эдерсиңиз дийип, Мен сизе гөрелде гөркездим. ¹⁶Мен сизе догрусыны айдярын, гул хожайындан бейик дәлдир, хабарчы-да өзүни иберенден бейик дәлдир.

¹⁷Эгер бу затлара дүшүнип, олары бержай этсеңиз, багтлы боларсыңыз.

**Юдасың Иса хайынлык
этжөкдиги барадакы гүррүң**

¹⁸Мен сизинг хеммәңиз хакда айт-маярын. Мен Өз сайланларымы бил-йәрин. Эмма, гой, бу Мукаддес Яз-гылардакы: „Хатда дузумы иен маңа хайынлык этди“ диен сөзләр бержай болсун. ¹⁹Мен сизе нәме болжагыны өңүнден айдярын. Булар амала ашан вагты сиз Мениң кимдигиме гөз ети-рерсиңиз, Маңа ынанарсыңыз. ²⁰Сизе догрусыны айдярын, Мениң иберен адамымы кабул эден Мени кабул эд-йәндир, Мени кабул эден болса, Мени Иберени кабул эдйәндир». ²¹Бу зат-лары айдандан соң, Исаның йүреги-ни гусса гаплады. Ол: «Хакыкатдан хем, сизинг бириңиз Маңа хайынлык эдерсиңиз» дийип, ачык айтды. ²²Шә-гиртлери Онуң муны киме какдырып айдяныны билмән, алжыраңчылык билен бири-бирлерине середидил-лер. ²³Сачак башында шәгиртлерден бири Иса япланып отырды. Ол Иса-ның сөйгүли шәгирдиди. ²⁴Симун Петрус Онуң киме какдырып айдя-ныны сорамагы яңкы шәгирде үмле-ди. ²⁵Ол хем Иса япланып отуршына Ондан: «Агам, ол ким?» дийип сора-ды. ²⁶Иса: «Шу чөреги окара батырып, киме берсем, ол шолдур» дийип жо-гап берди. Онсоң Ол чөреги окара ба-тырды-да, оны Симуның оглы Юдас Искариода берди. ²⁷Чөреги алан ба-дына, Юданың ичине шейтан гирди. Иса оңа: «Нәме этжөк болсаң, тизрәк эт» дийди. ²⁸Муны Исаның оңа нәме үчин айданына отуранларың хич бири

дүшүнмеди. ²⁹Пул торба Юдасда бо-лансоң, кәбирлери Иса оңа: «Байрам үчин бизе герек затлары сатын ал» я-да «Гарыплара бираз пул пайла» диййәндир өйтдүләр. ³⁰Юдас болса чөреги алан бадына дашары чыкып гитди. Гаранкы дүшүпди.

**Иса Петрусың инкәр
этжөкдигини айдяр**

(*Матта 26:31-35; Марк 14:27-31; Лука 22:31-34*)

³¹Юдас чыкып гиденсоң, Иса шей-ле дийди: «Инди Ынсан Оглы шөх-ратландырылды, Худай-да Ол арка-лы шөхратландырылды. ³²Эгер Ху-дай Ынсан Оглы аркалы шөхратланан болса, Оны хем Өз шөхратына шәрик эдер. Хава, Оны шол пурсадың өзүн-де шөхратландыра. ³³Балаларым! Мен инди сизинг билен узак болма-рын. Сиз Мени агтарарсыңыз, йөне яхудылара айданымы сизе-де айдя-рын: „Мениң гитжөк ериме сиз барып билмерсиңиз“. ³⁴Сизе бир тәзе табшы-рык берйәрин: бири-бириңизи сөйүң. Мениң сизи сөйшүм ялы, сиз-де би-ри-бириңизи сөйүң. ³⁵Эгер бири-би-риңизи сөйсезиз, хеммеләр сизинг Ме-ниң шәгирдимдигиңизи билерләр».

³⁶Симун Петрус Исадан: «Агам, Сен нирә барярысың?» дийип сора-ды. Иса оңа: «Сен Мениң билен хә-зир гидип билмерсиң, йөне соңра ба-рып билерсиң» дийип жогап берди. ³⁷Петрус Оңа: «Агам, нәме үчин мен Сениң билен хәзир гидип билмерин? Мен Сениң үчин жанымы бермөгә-де тайяр» дийди. ³⁸Иса оңа: «Сен Мениң үчин жаныңы бермөгә тайярмың?! Мен саңа догрусыны айдярын, хораз

гыгырмаздан өң, сен Мени үч гезек инкэр эдерсиң» дийип жогап берди.

14-нжи бап

Иса – Худая элтйән ёл

¹Иса ене сөзе башлады: «Йүрегиңиз гусса батмасын. Худая иман эдиң, Маңа иман эдиң. ²Атамың өйүнде яшамага ер көпдүр. Шейле болмаса, Мен сизе: „Ер тайынламага барярын“ дьермидим? ³Гидип, сизиң үчин ер тайынланымдан соңра, ене гелип, сизи Өз яныма алып гидерин. Мениң болян еримде сиз хем боларсыңыз. ⁴Сиз Мениң барян ериме элтйән ёлы билёнсиңиз». ⁵Томас Оңа: «Агам, биз Сениң нирэ баряныңы билмесек, ёлы ниреден билелли?» дийди. ⁶Иса оңа: «Ёл, хакыкат ве яшайыш Мендирин, Менсиз хич ким Атаның янына барып билмез. ⁷Мени чындан танасаныңыз, Атамы-да танарсыңыз. Инди Оны танаярсыңыз, Оны гөрдүңиз» дийди. ⁸Филип Оңа: «Агам, Атаны bize гөркез, bize шол етерлик» дийди. ⁹Иса оңа шейле дийди: «Эй, Филип, Мен сизиң билен шейле көп вагт болсам-да, Мени танамадыңмы? Мени гөрен Атаны-да гөрендир. Сениң „Атаны bize гөркез“ диймәң нәме? ¹⁰Мениң Атададыгыма, Атаның хем Мендедигине сен иман этмейэрсинми? Сизе айдян сөзлерими Мен Өз-Өзүмден айтмаярын. Терсине, Менде яшаян Атам Мен аркалы Өз ишлерини эдйэр. ¹¹Мениң Атададыгыма, Атаның-да Мендедигине иман эдиң; хич болманда, гөркезен гудратларым үчин иман эдиң. ¹²Сизе догрусыны айдярын, Маңа иман эден Мениң битирен ишлерими-де битирер, хатда булардан хем хас бейик ишлери

битирер. Себәби Мен Атаның янына барярын. ¹³Атам Оглы аркалы шөратланар ялы, Мениң адым билен нәме дилесеңиз, дилегиңизи битирерин. ¹⁴Хава, Мениң адым билен Менден нәме дилесеңиз, дилегиңизи бержай эдерин.

Иса Мукаддес Рухы вада берйәр

¹⁵Мени сөййән болсаныңыз, буйрукларымы бержай эдин. ¹⁶Мен Атама ялбарарын, Ол сизе хемише сизиң билен болжак башга бир Хемаятчы, ¹⁷ягны Хакыкат Рухуны берер. Дүңйә Оны кабул эдип билмез, себәби дүңйә Оны не гөрийэр, не-де танаяр. Йөне сиз Оны танаярсыңыз, себәби Ол сизиң араңызда яшап, ичиңизде болар. ¹⁸Мен сизи етим гоймарын, ене яныңызга гайдып гелерин. ¹⁹Аз салымдан соң дүңйә Мени гөрмез, эмма сиз гөрерсиңиз. Мениң яшаяндыгым үчин, сиз-де яшарсыңыз. ²⁰Шол гүн Мениң Атададыгымы, сизиң Мендедигиңизи, Мениң-де сиздедигиме гөз етирерсиңиз. ²¹Мениң буйрукларымы бержай эдйән киши Мени сөййәндир. Мени сөййәни Атам-да сөөр. Мен хем оны сөөрин ве Өзүми оңа аян эдерин». ²²Шонда Искариот дөл-де, бейлеки Юдас Исадан: «Эй, Агам, нәме үчин Сен Өзүни дүңйә дөл-де, bize аян этмек ислейэрсин?» дийип сорады. ²³Иса оңа шейле жогап берди: «Ким Мени сөййән болса, сөзүми бержай эдер. Атам хем оны сөөр. Мен Атам билен ол адамың янына барып, онуң билен яшарыс. ²⁴Мени сөймейән Мениң сөзүми бержай эдйән дөлдир. Сизиң бу эшидйән сөзлериңиз Мениңки дөл-де, Мени иберен Атаныңкыдыр. ²⁵Мен бу затлары сизе Өзүм яныңыздакам айдярын. ²⁶Атаның

Мениң адымдан ибержек Хемаятчысы, ягны Мукаддес Рух сизе әхли зады өвредер. Мениң сизе айдан әхли сөзлерими ядыңызга салар. ²⁷Мен сизе рахатлык гоюп барярын, Өз рахатлыгымы сизе берйәрин. Мен муну дүнийәниң берши ялы бермейәрин. Йүрегиниз гусса батмасын, горкман. ²⁸Сизе „Мен гидип барярын, эмма яныңызга гайдып гелерин“ диеними эшитдиңиз ахырын. Эгер сиз Мени чындан сөййән болсаңыз, Мениң Атаның янына гидйәндигиме шатланардыңыз. Чүнки Ата Менден бейикдир. ²⁹Мен сизе бу затлар амала ашмаздан өң айтдым, амала ашан вагты ынарсыңыз. ³⁰Маңа инди сизиң билен геплешере көп вагт галмады, себәби бу дүнийәниң хөкүмдары шейтан гелйәр. Онуң Мен бабатда хич хили ыгтыяры ёкдур. ³¹Эмма дүнийә Мениң Атаны сөййәндигими, Атаның Өзүме нәме буйран болса, шоны бержай эдйәндигими билмелидир. Ханы, турун, бу ерден гиделиң».

15-нжи бап

Үзүм агажы ве шахалар

¹Мен хакыкы үзүм агажыдырын ве Атам багбандыр. ²Ол Мениң миве бермейән хер бир шахамы кесип ташлар, миве берйәнини болса тәмиз болар ялы ве көп миве берер ялы тимарлар. ³Мениң сизе айдан сөзүм аркалы сиз биреййәм тәмизсиңиз. ⁴Менде яшаң, Мен хем сизде яшайын. Үзүм агажындан айрылан шаха өз-өзүнден миве берип билмейши ялы, Менден айрылсаңыз, сиз хем миве берип билмерсиңиз. ⁵Мен үзүм агажыдырын, сиз шахаларсыңыз. Ким Менде, Менем онда яшасам, ол бол миве берер.

Сиз Менден үзне хич зат эдип билмерсиңиз. ⁶Ким Менде яшамаса, кесилең шаха кимин ташланып, гулар. Гуран шахалары болса йыгнап, ода якарлар. ⁷Менде месген тутуп, сөзлерими йүрегинизде сакласаңыз, нәме дилесеңиз, сизе берлер. ⁸Сиз көп миве берип, Мениң шәгиртлеримдигиниз гөркезерсиңиз. Бу аркалы Атам шөхратланар. ⁹Атамың Мени сөйши ялы, Мен-де сизи сөйдүм. Мениң сөйгимде галың. ¹⁰Мен Атамың буйрукларыны бержай эдип, Онуң сөйгүсине вепалы болшум ялы, сиз хем буйрукларымы бержай этсеңиз, Мениң сөйгиме вепалы боларсыңыз. ¹¹Мен бу затлары сизе шатлыгыма шәрик болуп, шатлыгыңыздың долуп-дашмагы үчин айтдым. ¹²Мениң буйругым шудур: Мен сизи нәхили сөөн болсам, сиз хем бири-бириңизи шонуң ялы сөйүң. ¹³Ким жаныны достлары үчин пидә этсе, мундан бейик сөйги ёкдур. ¹⁴Эгер буйрукларымы бержай этсеңиз, Мениң достларым боларсыңыз. ¹⁵Мундан бейләк Мен сизе гул диймерин, себәби гул хожайынының нәме эдйәнини билйән дәлдир. Мен сизе дост дийәрин, себәби Атамдан эшиден әхли затларымы сизе айтдым. ¹⁶Сиз Мени дәл-де, Мен сизи сайладым. Мен сизиң гидип, хич солма-ян миве бермегиниз үчин сайлап-сечдим. Шоңа гөрә Мениң адым билең Атадан нәме дилесеңиз, Ол сизе берер. ¹⁷Мениң сизе буйругым шудур: бири-бириңизи сөйүң.

Дүнийә шәгиртлери йигренйәр

¹⁸Дүнийә сизи йигренйән болса, онуң сизден өң Мени йигренендигини билиң. ¹⁹Дүнийәден болан болсадыңыз, дүнийә сизи өзүниңкилер

кимин сөөрди. Эмма сиз бу дүниә дегишли дәлсиңиз. Мен сизи бу дүниәден сайлап алдым. Ине, шонуң үчин хем, дүниә сизи йигренйәр. ²⁰Мениң сизе: «Хызматкәр хожайындан бейик дәлдир» диен сөзүми ядыңызга салың. Олар Мени ызарласалар, онда сизиде ызарларлар. Мениң сөзүми бержай этселер, сизиникинде бержай эдерлер. ²¹Олар сизе бу затларың әхлисини Мениң адым үчин эдерлер, себәби олар Мени Иберени танамаярлар. ²²Мен гелип, олар айтмадык болсадым, олар гүнәкәр болмаздылар. Инди болса билмәндиклерини баханалап билмезлер. ²³Мени йигренйән Мениң Атамы-да йигренйәндир. ²⁴Эгер Мен оларың арасында башга хич кимиң башармадык гудратларыны гөркезмедик болсам, гүнәде айыплы болмаздылар. Инди болса эден гудратларымы гөрселер-де, Мени хем, Атамы хем йигрендилер. ²⁵Бу болса Мукаддес Язгыларда: «Мени нәхак ере йигрендилер» дийип язылан сөзлериң бержай болмагы үчиндир. ²⁶Мениң сизе Атамдан ибержек Хемаятчым, ягны Атамдан чыкан Хакыкат Рухы геленде, Мен хакда шаятлык эдер. ²⁷Сиз хем шаятлык эдерсиңиз, себәби башдан-аяк Мениң биле биле болдуңыз.

16-нжы бап

¹Мен сизе бу затлары имандан дәнмезлигиңиз үчин айтдым. ²Сизи синогогалардан коварлар. Шейле бир дөвүр гелер, сизи өлдүрмек биле хер бир киши Худая хызмат эдйәндириң өйдер. ³Олар бу ишлери Атам биле Мени танамаяндыклары үчин

эдерлер. ⁴Булары Мен сизе хәзирден айдып гойярын. Вагты геленде, булары сизе айдандыгымы ядыңызга саларсыңыз.

Мукаддес Рухуң хызматы

Сизе булары илкибашда гүррүң бермедим, себәби Өзүм сизиң биле биледим. ⁵Инди болса Мен Өзүми Иберениң янына гидйәрин. Сизиң хич бириңиз Менден: «Нирә гидйәрсин?» дийип сорамайарсыңыз. ⁶Муңа дерек бу затлары айданым үчин сизиң йүрегиңиз гайгы-гама батды. ⁷Эмма Мен сизе хакыкаты сөзлейәрин: Мениң гитмегим сизин үчин бәхбитдир. Мен гитмесем, Хемаятчы сизе гелмез, гитсем велин, Оны сизе иберерин. ⁸Хемаятчы гелен вагты дүниәниң гүнә, адалат ве хөкүм бабатда нәхакдыгыны субут эдер. ⁹Гүнә барадакы хакыкат шундан ыбарат: адамлар Мана ынанмаярлар. ¹⁰Адалат бабатда болса, Мен Атамың янына гидйәрин ве мундан бейләк сиз Мени гөрмерсиңиз. ¹¹Хөкүм бабатда айтсам, бу дүниәниң хөкүмдары шейтан хөкүм эдилендир. ¹²Сизе айтжак ене көп затларым бар, эмма мундан артыгы аңыңызга сыгмаз. ¹³Эмма Хакыкат Рухы гелен вагты сизитутуш хакыката алып гидер. Ол Өз-Өзүнден геплемез, нәме эшитсе, шоны гепләр ве гелжек затлары сизе аян эдер. ¹⁴Ол Мени шөхратландырап, себәби Менден эшиден затларыны сизе аян эдер. ¹⁵Атамың әхли затлары Мениңкидир. Шонуң үчин Менден эшиден затларыны сизе аян эдер дийдим. ¹⁶«Аз вагтдан соң сиз Мени гөрмерсиңиз, эмма көп вагт гечмәнкә, ене Мени гөрерсиңиз».

Гайгыңыз шатлыга өврүлөр

¹⁷Шонда Исаның кәбир шәгиртлери бири-бирине: «Онуң: „Аз вагтдан соң Мени гөрмерсиңиз, эмма көп вагт гечмәнкә, ене Мени гөрерсиңиз“, шейле хем: „Мен Атамың янына гидйәрин“ диен сөзлери нәме аңладярка?» дийишдилер. ¹⁸Олар сөзүни довам эдип: «Аз вагтдан соң Мени гөрмерсиңиз дийдиги нәмеке? Онуң нәме диймекчи болянына биз-ә дүшүнмейәрис» дийдилер. ¹⁹Иса Өзүне сораг бермек ислейәндиклерини билип, шейле дийди: «Аз вагтдан соң Мени гөрмерсиңиз, эмма көп вагт гечмәнкә, ене Мени гөрерсиңиз дийәним үчин бири-бириңизе сораг берйәрсинизми?» ²⁰Сизе догрусыны айдярын, сиз аглап яс тутарсыңыз, дүңйә болса шатланар. Сиз гайга батарсыңыз, йөне гайгыңыз шатлыга өврүлөр. ²¹Аял догуржак вагты агыры чекйәндир, себәби айы-гүни доландыр. Эмма чага догладан соң, ол чаганың дүңйә иненлигиниң шатлыгы билен гайгыгуссаны унудар. ²²Сиз хем шейлесиңиз, хәзир гам-гусса чекйәрсиниз, эмма Мен сизи ене гөрерин, шонда гөвнүңиз галкынар, хич ким сизден шатлыгыңызы алып билмез. ²³Шол гүн Менден хич зат сорамарсыңыз. Сизе догрусыны айдярын, Мениң адым билен Атадан нәме дилесеңиз, Ол сизе берер. ²⁴Шу вагта ченли сиз Мениң адымдан хич зат дилемедиңиз. Диләң, аларсыңыз, шатлыгыңыз долуп-дашар. ²⁵Мен бу затлары сизе тымсаллар аркалы айтдым, йөне вагт гелер, Мен тымсаллар билен гелмән, Атам барада ач-ачан гүррүң берерин. ²⁶Шол гүн Атамдан Мениң адым билен өзүңиз диләрсиниз. Мениң сизин

үчин Атамдан дилемегимн хажаты болмаз. ²⁷Чүнки Атамың Өзи сизи сөйяэр, себәби сиз Мени сөйүп, Мениң Худайдан гелендигиме ынандыңыз. ²⁸Мен Атамың янындан гайдып, дүңйә гелдим. Инди болса дүңйәни ташлап, Атамың янына барярын». ²⁹Исаның шәгиртлери Оңа: «Ине, инди Сен хич бир тымсалсыз, ачык сөзлейәрсин. ³⁰Сениң әхли затлары билйәндигиңе биз инди дүшүндик. Саңа сораг бермегиң гереги ёк. Инди биз Сениң Худайдан гелендигиңе ынанярыс» дийдилер. ³¹Иса олара: «Инди чындан ынанярысыңызмы?» ³²Ине, вагт гелер, эййәм гелди хем, әхлиңиз өйли-өйүңизе даргашып гидерсиңиз. Мени еке ташлап гидерсиңиз. Эмма Мен еке дәлдин, себәби Атам Мениң билендир. ³³Бу затлары сизе Менде рахатлыгыңыз болсун дийип айтдым. Бу дүңйәде гайгы-гуссаңыз болар, йөне мерт болуң. Мен дүңйәни еңдим!» дийди.

17-нжи бап

Иса дога-дилег эдйәр

¹Бу затлары айдансоң, Иса гөзлерини гөгә дикип, шейле дийди: «Эй, Атам, пурсат гелди. Оглуңы шөхратландыр, Оглуң хем Сени шөхратландырсын. ²Сен Огла әхли ынсанларың үстүнден ыгтыяр бердиң. Гой, Огул хем Сениң Оңа табшыран әхли ынсанларыңа бакы яшайыш берсин. ³Бакы яшайыш болса, Сени, ягны еке-тәк хак Худайы ве Сениң иберен Иса Месиҳиңи танамакдыр. ⁴Өзүме табшыран ишиңи бержай этмек билен Мен Сени ер йүзүнде шөхратландырдым. ⁵Эй, Атам, дүңйә ярадылмаздан өңем Мениң Сениң хузурыңда шөхратым

барды. Инди шол шөхрат билен Мени ене-де Өз хузурында шөхратландыр.

⁶Дүнийәден Өзүме берен адамларына Сениң адыңы аян этдим. Олар Сениңкидир ве Сен олары Маңа бердин, олар Сениң сөзүңи бержай этдилер. ⁷Инди олар Маңа берен әхли задының Сендендигини билйәрлер. ⁸Чүнки Маңа айдан сөзлериңи Мен олар етирдим. Олар сөзлериңи кабул эдип, Мениң, хақыкатдан-да, Сенден гелендигими билдилер. Мени Сениң иберендигине иман этдилер. ⁹Олар үчин Саңа ялбарярын. Дүнийә үчин дәл-де, Маңа берен адамларың үчин ялбарярын, чүнки олар Сениңкидир. ¹⁰Мениң әхли задым Сениңкидир, Сениңки-де Мениңкидир, Мен олар аркалы шөхратландым. ¹¹Мен бу дүнийәде мундан артык галмарын, эмма олар энтек дүнийәдедирлер. Мен Сениң яныңа доланып барярын. Эй, Мукаддес Атам, Маңа берен адамларыңы Өз гудратлы гүйжүң билен гора. Маңа-да шол гүйжи Сен бердин. Шонда олар хем Бициң ялы бир болсунлар. ¹²Мен оларың янындакам, Маңа берен гудратың билен олары горап сакладым. Мукаддес Язгылар бержай болсун дийип, хеләк эдилмели адамдан башга оларың хич бири йитмеди. ¹³Инди Мен Сениң яныңа барярын. Олар Мениң шатлыгымдан долсун дийип, булары олар хениз бу дүнийәдекәм айдырын. ¹⁴Мен олар Сениң сөзлериңи етирдим, дүнийә болса олары йигренди. Чүнки Мениң дүнийәден болмайшым ялы, олар-да дүнийәден дәлдирлер. ¹⁵Олары дүнийәден алмагыңы дәл-де, шейтандан горамагыңы дилейәрин. ¹⁶Мениң бу дүнийәден болмайшым ялы, олар-да бу дүнийәден дәлдирлер. ¹⁷Сениң сөзүң

хақыкатдыр. Хақыкатың аркалы олары мукаддес эт. ¹⁸Сениң Мени дүнийә иберишиң ялы, Мен хем олары дүнийә ибердим. ¹⁹Олар хем Сениң хақыкатың аркалы мукаддес болары ялы, Мен Өзүми Саңа багыш этдим. ²⁰Мен дине олар үчин дәл, әйсем оларың вагзы билен Маңа иман этжеклер үчинде дилег эдйәрин. ²¹Оларың хеммеси бир болсун. Ата, Сениң Менде, Мениң-де Сенде болшум ялы, олар хем Бизде болсунлар. Шейлеликте, Мени Сениң иберендигине дүнийә иман этсин. ²²Маңа берен шөхратыңы олар бердим. Бициң бир болшумыз ялы, олар-да бир болсун. ²³Мен олардадырын, Сен болса Мендесиң. Мени Сениң иберендигиңи, Мени сөйшүң кимин олары-да сөййәндигиңи дүнийә билер ялы, олар бүтеви бирликде болсунлар. ²⁴Эй, Ата, Сениң Маңа берен ынсанларың-да Мениң билен бир ерде болмакларыны ислейәрин. Шейле хем, гой, олар Мениң шөхратымы ве Сениң Маңа берен шөхратыңы гөрсүнлер. Чүнки Сен Мени дүнийә ярадылмаздан өң сөййәрдин. ²⁵Эй, адалатлы Ата, дүнийә Сени танамаяр, эмма Мен Сени танаарын. Бу адамлар хем Мени Сениң иберендигиңи билйәрлер. ²⁶Маңа болан сөйгиң оларда-да болсун, Мен хем оларда болайын дийип, Сениң адыңы олар танатдым ве танатмагы довам эдерин».

18-нжи бап

Иса тутуляр

(*Матта 26:47-56; Марк 14:43-50; Лука 22:47-53*)

¹Бу затлары айдып болансон, Иса шәгиртлери билен Кидрон дересинден гечип, ол ердәки зейтун багына

гирди. ²Шәгиртлери билен Иса шол ерде йыгы-йыгыдан душшып дурярды. Шоңа гөрә, Оңа хайынлык эден Юдас хем ол ери билйәрди. ³Ол Рим эсгерлериниң бир бөлүми билен бирликде ёлбашчы руханыларың ве фарисейлериң иберен гаравулларыны алып гелди. Оларың эллери чыралы, пануслы ве ок-яраглыды. ⁴Иса Өз башына дүшжек әхли зады билйәрди. Шонун үчинем өңе чыкып, олардан: «Кими гөзлейәрсиниң?» дийип сорады. ⁵Олар Оңа: «Насыралы Исаны» дийип жогап бердилер. Иса олара: «Шол Мендириң» дийди. Оңа хайынлык эден Юдас-да олар билен дурды. ⁶Иса олара: «Шол Мендириң» диенде, олар ыза чекилип, ере йыкылдылар. ⁷Иса олардан ене: «Кими гөзлейәрсиниң?» дийип сорады. Олар: «Насыралы Исаны» дийдилер. ⁸Иса олара: «Мен сизе „Шол Мендириң“ дийдим ахырын. Мени гөзлейән болсаңыз, булары гойбериң, гитсинлер» дийди. ⁹Иса муны «Маңа беренлеринден хич бирини йитирмедим» диен сөзлериниң бержай болмагы үчин айтды. ¹⁰Шол вагт Симун Петрус гылыжыны гынындан чыкарды-да, баш руханының хызматкәрини уруп, саг гулагыны кесди. Ол хызматкәриң ады Малхусды. ¹¹Иса Петруса: «Гылыжыңы гынына сал. Атамың Маңа берен хасрат кәсесинден ичмәйинми?» дийди. ¹²Онсоң эсгерлер, оларың харбы серкердеси ве яхуды гаравуллары Исаны тутуп, элини-аягыны даңдылар. ¹³Оны илки Хананың янына алып бардылар. Ханан шол йыл баш руханы сайланан Каяфаның гайынатасыды. ¹⁴Халк үчин бир адамың өлмеги бәхбитлидир дийип, яхудылар маслахат берен хем Каяфады.

Петрус Исаны инкәр эдйәр

¹⁵Симун Петрус билен ене бир шәгирт Исаның ызына дүшүп гитдилер. Яңкы шәгирт баш руханы билен өңден таныш болансоң, ол Иса билен биле баш руханының ховлусына гирди. ¹⁶Йөне Петрус дашарда, гапының агзында дурды. Онсоң баш руханы билен таныш шәгирт дашары чыкды-да, гапыны сакляяң аяла бир затлар айдып, Петрусы ичери салды. ¹⁷Гапыны сакляяң аял Петруса: «Сенем бу Адамың шәгиртлеринден-ә дәлсин?» дийип сорады. Ол: «Ёк» дийип жогап берди. ¹⁸Хованың совук боланы үчин хызматкәрлер ве гаравуллар отякып, чоюнып дурдулар. Петрус хем оларың янында йылнып дурды.

Баш руханы Исаны сораг эдйәр (Матта 26:59-66; Марк 14:55-64; Лука 22:66-71)

¹⁹Баш руханы Исадан Онун шәгиртлери ве таглыматы барада сораярды. ²⁰Иса оңа жогап берип: «Мен дүнийә әхли зады ач-ачан айтдым. Әхли яхудыларың йыгнаняң синагогаларында ве ыбадатханада хемише өвретдим, гизлиликде хич зат айтмадым. ²¹Нәме үчин Менден сораярсын? Нәме айданымы эшиденлерден сора. Олар Мениң нәме диеними билйәндирлер» дийди. ²²Бу затлары айдып болансоң, шол ерде дуран гаравулларың бири Исаның дулугына бир шапбат чалып: «Баш рухана шейле жогап берйәрсинми?» дийди. ²³Иса оңа: «Мен нәдогры айдан болсам, мунун нәдогрудыгыны субут эт. Эгер догры айдан болсам, онда нәме үчин Мени урярсын?» дийди. ²⁴Онсоң Ханан Исаның элини даңдырып, Оны баш руханы Каяфаның янына иберди.

Петрус Исаны ене инкәр эдйәр

(Матта 26:71-75; Марк 14:69-72; Лука 22:58-62)

²⁵Симун Петрус ол ерде ода чоунып дурды. Ондан: «Сенем Онуң шәгиртлеринден-ә дәлсиң?» дийип сорадылар. Эмма ол: «Ёк» дийип инкәр этди. ²⁶Ол ерде баш руханының хызматкәрлеринден бири Петрусың гулагыны кесен адамың гарындашыды. Ол хызматкәр: «Мен сени багда Онуң билен биле гөрмедимми нәме?» дийди. ²⁷Петрус ене инкәр этди, эдил шол вагт хораз гыгырды.

Иса Пилатың өңүнде

(Матта 27:1,2,11-31; Марк 15:1-20; Лука 23:1-5,13-25)

²⁸Онсоң яхулылар Исаны Каяфаның янындан Рим хәкиминиң жайына алып бардылар. Шол вагт даң атыпды. Песах нахарындан ийип билер ялы ве дини дөп-дессурлары бозмазлык үчин яхулылар хәкимиң жайына гирмедилер. ²⁹Шейлеликде, Пилатың өзи оларың янына гелип: «Бу Адамы нәмеде айыплайсыңыз?» дийип сорады. ³⁰Олар: «Бу Адам женаятчы болмадык болса, Оны тутуп, сениң яныңа гетирмездик» дийип жогап бердилер. ³¹Пилат олар: «Бейле болса, Оны әкидиң-де, өз кануныңыз боюнча хөкүм чыкарыбериң» дийди. Яхулылар Пилата: «Бизиң кимдир бирини өлүме хөкүм этмәге хакымыз ёк» дийдилер. ³²Бу Исаның Өзүниң нәхили өлүм билен өлжекдиги барада өңден айдан сөзлериниң бержай болмагы үчинди. ³³Онсоң Пилат ене өз жайына гирди-де, Исаны чагырып, Ондан: «Сен яхулыларың Патышасымы?» дийип сорады. ³⁴Иса

ондан: «Муны өзүңден айдярсыңмы я-да Мен хакда саңа башгалар айтдымы?» дийип сорады. ³⁵Пилат Иса: «Әйсем мен яхудымы нәме? Сени маңа Өз халкың билен ёлбашчы руханылар тутуп гетирдилер. Сен нәме иш этдиң?» дийди. ³⁶Иса оңа: «Мениң Патышалыгым бу дүнийәден дәл. Эгер Мениң Патышалыгым бу дүнийәден болсады, онда хызматкәрлерим Мени яхудыларың элине бердирмәжек болуп гөрешердилер. Эмма Мениң Патышалыгым башга ердендир» дийди. ³⁷Пилат Оңа: «Диймек, Сен Патыша-да?» дийди. Иса оңа: «Патышадыгымы өзүң айдып дурсуң. Мен хакыката шаятлык этмек үчин догулдым, шонуң үчин хем дүнийә гелдим. Хакыкатың тарапдары болан хер бир адам Маңа гулак асар» дийип жогап берди. ³⁸Пилат Ондан: «Хакыкат нәме?» дийип сорады.

Муны диенден соң, ол ене яхулыларың янына чыкып, олар: «Мен Ондан хич бир язык тапмадым. ³⁹Эмма сизиң бир адатыңыз бар, шол адат боюнча хер йыл Песах байрамында мен бир адамы туссаглыкдан бошадярдым. Инди сизиң үчин яхулыларың Патышасыны бошатмагымы ислейәрсидиңми?» дийди. ⁴⁰Шонда олар: «Оны дәл, бизе Бараббасы бошат!» дийип гыгырышдылар.

Бараббас болса бир гозгалаңчыды.

19-нжы бап

Иса өлүме хөкүм эдилйәр

¹Соңра Пилат Исаны тутуп гамчылатды. ²Эсерлер тикенден тәч өрүп, Онуң башына гейдирдилер, эгине гырмызы дон япдылар. ³Янына барып: «Яшасын яхулыларың Патышасы!»

дийшип, Онуң дулугына шарпык чалдылар. ⁴Пилат ене дашары чыкып, яхудыларга: «Ине, Оны сизиң өңүңизе гетирйэрин. Ондан хич бир айып тапмандыгымы билип гоюң» дийди. ⁵Шол вагт башы тикенден тэчли, эгни гырмызы донлы Иса дашары чыкты. Пилат оларга: «Ине, ол Адам!» дийди. ⁶Ёлбашчы руханылар билен баштутанлар Исаны гөрүп: «Оны хача чүйле, хача чүйле!» дийип гыгырышдылар. Пилат оларга: «Оны экидип, өзүңиз хача чүйлэн. Мен-э Ондан хич бир язык тапмадым» дийди. ⁷Яхудыларың баштутанлары: «Би-зиң бир канунымыз бар, шол канун боюнча Ол өлмели, себэби Ол Өзүни Худайың Оглы дийип атландырыр» дийдилер. ⁸Бу сөзлери эшидип, Пилат өрэн горкды. ⁹Ол тээден өзүниң хакимлик жайына гирип, Исадан: «Сен нирели?» дийип сорады. Эмма Иса она жогап бермедди. ¹⁰Пилат Оңа: «Сен мениң билен геплешмекден йүз өвүрйэңми? Сени бошатмага-да, хача чүйлемэге-де мениң ыгтыярымың бардыгыны биленокмы?» дийди. ¹¹Иса оңа: «Эгер сана ёкардан берилмедик болсады, Мениң үстүмден хич хили ыгтыярың болмазды. Шонуң үчин хем, Мени тутуп, сениң элиңе берениң гүнэси хас-да агырдыр» дийип жогап берди. ¹²Шундан соң Пилат Исаны бошатмага сынанышды. Эмма яхудыларың баштутанлары гыгырышып: «Оны бошатсаң, сен императорың досты долсиң. Ким-де ким өзүни патыша сайса, ол императора гаршыдыр» дийдилер. ¹³Пилат бу сөзлери эшидип, Исаны дашары алып чыкты ве Даш секи дийилён ерде хөкүм күрсүсинде отурды. Бу ериң арамейче ады Габбатады.

¹⁴Песак байрамына тайярлык гүндү. Гүнортана голай Пилат яхудыларга йүзленип: «Ине, сизиң Патышаңыз!» дийди. ¹⁵Олар: «Гүм эт Оны! Ёк эт! Оны хача чүйле!» дийип гыгырышдылар. Пилат олардан: «Патышаңыз хача чүйлэйинми?» дийип сорады. Ёлбашчы руханылар: «Би-зиң императордан башга патышамыз ёкдур» дийип жогап бердилер. ¹⁶Ахыры Пилат Исаны хача чүйлемек үчин, Оны эсгерлериң элине табшырды.

Иса хача чүйленйэр

(Матта 27:32-44; Марк 15:21-32;

Лука 23:26-43)

¹⁷Эсгерлер Исаны алып гитдилер. Иса хачыны Өзи гөтерип, Келлечанак дийилён ере гелди. Бу ериң арамейче ады Голготады. ¹⁸Ол ерде Исаны ве Онуң билен биле ене ики адамы хача чүйледилер: оларың бири – Онуң саг тарапында, бейлекиси чеп тарапындады, Иса болса ортадады. ¹⁹Пилат бир тагтаның йүзүне язгы яздырып, оны хачың ёкарсындан асдырды. Тагтада: «ЯХУДЫЛАРЫҢ ПАТЫШАСЫ НАСЫРАЛЫ ИСА» дийлип языланды. ²⁰Исаның хача чүйленен ериниң шэхере голайдыгы үчин, язгыны көп яхудылар окадылар. Ол еврейче, грекче ве латынча язылыпды. ²¹Яхудыларың ёлбашчы руханылары Пилата: «Муны „Яхудыларың Патышасы“ дийип язма-да, „Өзүни Мен яхудыларың Патышасы дийип атландырды“ дийип яз» дийдилер. ²²Пилат оларга: «Эййэм язжагымы яздым» дийип жогап берди. ²³Исаны хача чүйлэн эсгерлер Онуң эгин-эшигини алдылар. Онуң гейимлерини дөрт бөлөгө бөлүп, хер эсгере бир пай бердилер. Ички көйнегини хем алдылар. Ички

көйнек тикилги дәл-де, бойдан-баша тутуш докалгыды. ²⁴Эсгерлер бири-бирине: «Гелиң, муны йыртмалың, муңа биже аталың, кимиң бижеси чыкса, шол алар» дийдилер. Бу Мукаддес Язгылардакы:

«Өзара пайлашярлар
гейимлерими,
эгинбашым үчин биже
атярлар»

диен сөзлериң бержай болмагы үчин шейле болды. Эсгерлер шейле хем этдилер.

²⁵Исаның хачының янында Онуң эжеси, дайзасы, Клопасың аялы Меръем ве мағдалалы Меръем дагы дурды. ²⁶Иса эжесини ве онуң янында дуран сөйгүли шәгирдини гөрүп, эжесине: «Эй, занан, бу сениң оглундыр» дийди. ²⁷Оноң шәгирде гарап: «Буда сениң эжендир» дийди. Шондан соң яңкы шәгирт оны өз өйүне алды.

Исаның өлүми

(*Матта 27:45-56; Марк 15:33-41;*

Лука 23:44-49)

²⁸Оноң Иса әхли задың тамам болуп баряныны билип, Мукаддес Язгыларың бержай болмагы үчин, «Сувсадым» дийди. ²⁹Эсгерлер сиркеден долы күйзә бир эсгини батырып, кәкилик отуның балдагына даңдыларда, ичиржек болуп, оны Исаның агзына етирдилер. ³⁰Иса сиркеден дадып: «Хеммеси бержай болды!» дийди ве башыны эгип жан берди.

³¹Шол гүн Тайярлык гүнүди, эрте-си болса эсасы гүн – Сабат гүнүди. Шол себәпден Сабат гүни жесетлер

хачда галмаз ялы, яхудыларың баштутанлары Пилатдан хача чүйлененлериң инжиклерини дөвүп, жесетлери ашак дүшүртмеги хайыш этдилер. ³²Шоңуң үчин хем, эсгерлер барып, илки билен Исаның гапдалында хача чүйленен биринжи адамың, соңра икинжи адамың инжиклерини дөвдүлер. ³³Эмма Исаның янына геленлеринде, Онуң эййәм өлендигини гөрүп, инжиклерини дөвмедилер. ³⁴Муңа гарамаздан, эсгерлериң бири найза билен Онуң бөврүни дилди, шобада ондан ган билен сув чоғдурылды. ³⁵Муны гөрөн адам шаят болды, онуң шаятлыгы хакдыр. Ол сизиң иман этмегиңиз үчин, өзүниң догры сөзлейәндигини билйәндир. ³⁶Бу иш «Онуң екеже сүңки хем дөвүлмез» диен Мукаддес Язгыларың бержай болмагы үчин болды. ³⁷Мукаддес Язгыларың башга бир еринде болса: «Олар өзлериниң дешим-дешим эденине середерлер» дийилйәр.

Иса жәйланяр

(*Матта 27:57-61; Марк 15:42-47;*

Лука 23:50-56)

³⁸Оноң Исаның шәгирди болан, йөне яхудылардан горкуп, муны яшырып йөрен ариматиялы Юсуп Онуң жеседини хачдан дүшүрип алмага Пилатдан ругсат сорады. Пилат оңа ругсат берди. Ол барып, Исаның жеседини хачдан дүшүрип алды. ³⁹Озал гижәниң ичинде Исаның янына баран Никодим хем Юсуп билен биледи. Никодим жеми аграмы ики пут ^a болан гарышык мүр билен алоз алып

^a 19:39 *Ики пут* – грекче *йүз лытра*. Бу такм. 30 кг дендир.

гелди. ⁴⁰Ол икиси Исаның жеседини гетирип, яхудыларың жайлама ада-ты боюнча Оны якымлы ыслы яг се-пилен кепене доладылар. ⁴¹Исаның хача чүйленен еринде бир баг бар-ды. Ол багда хениз хич ким жайлан-мадык бир тэзе мазар барды. ⁴²Шол гүн яхудыларың Сабат гүнүне тай-ярлык гүнүди. Шонуң үчин мазар го-лай болансоң, Исаның жеседини шол мазарда гойдулар.

20-нжи бап

Иса дирелйәр

(*Матта 28:1-8; Марк 16:1-8;*

Лука 24:1-12)

¹Хепдәниң биринжи гүни ^a, энтек алагараңкыка, мағдалалы Меръем ирден мазара барды. Гөрсе, мазарың агзындан даш айрылыпдыр. ²Шон-да ол Симун Петрус билен Исаның сөйгүли шәгирдиниң янына ылгап барып, олар: «Агамызы мазардан чыкарып әкидипдирлер. Оны ни-реде гояндыкларыны билмейәрис» дийди. ³Петрус билен бейлеки шә-гирт дессине мазара тарап ёла дүш-дүлер. ⁴Оларың икиси-де ылгайрды, йөне бейлеки шәгирт Петрусдан чалт ылгап, мазара ондан өң барды. ⁵Ол эглип середенде, мазарың ичинде кепениң ятандыгыны гәрди, йөне ичерик гирмеди. ⁶⁻⁷Шол вагт онуң ызындан Симун Петрус хем гелди. Ол мазара гирип, ерде ятан кепени ве Исаның башына оралан яглыгы гәрди. Эмма яглык кепен билен бир ерде болман, айры бир ерде чөзүл-ги ятырды. ⁸Соңра ол ере биринжи болуп баран шәгирт хем мазарың

ичине гирди. Муны гөрүп, ол Иса-ның дирелендигине ынанды. ⁹Шол пурсада ченли олар Мукаддес Яз-гыларда Исаның дирелжекдиги ба-рада айдылан сөзлере хенизем дү-шүнмәндилер.

Иса мағдалалы Меръеме

гөрүңйәр

(*Матта 28:9,10; Марк 16:9-11)*

¹⁰Бу вакалардан соң шәгиртлер ене өйли-өйүне гайтдылар. ¹¹Меръем бол-са мазарың агзында дуруп аглая-рды. Ол гөзясх эдип дурка, мазарың ичине эглип середенде, ¹²ак эшик-ли ики саны перишдә гөзи дүшди. Оларың бири Исаның жесединиң ятан ериниң башужунда, бейлеки-си-де аягужунда отырды. ¹³Олар он-дан: «Әй, зенан, нәме үчин аглая-рысың?» дийип сорадылар. Меръем олар: «Агамы мазардан чыкарып алып гидипдирлер. Оны ниреде го-яндыкларыны билмейәрин» дийди. ¹⁴Шейле дийип, аркасына өврүленде, ол ерде Исаның дурандыгыны гәр-ди, йөне Оны танамды. ¹⁵Иса оңа: «Әй, зенан, нәме үчин аглаярысың? Кими гөзлейәрсин?» дийди. Меръ-ем Оңа бағбандыр өйдүп: «Әй, ага, Оны мазардан сен әкиден болсаң, ниреде гояныңы маңа айт, мен Оны алып гидейин» дийди. ¹⁶Иса оңа: «Меръем!» дийди. Ол хем Оңа та-рап гаңрылып середип: «Раббунни!» дийди. (Бу арамейче «Мугаллымым» диймекдир.) ¹⁷Иса оңа: «Маңа го-лайлашма, себәби Мен энтек Ата-мың янына чыкамак. Сен доганла-рымың янына гидип, олар Мениң гөгә, Атамың – Худайымың янына

^a 20:1 *Хепдәниң биринжи гүни* – бу еврейлериң сененамасы боюнча екшенбе гүнүдир.

барянымы айт. Ол сизиң-де Атаңыздыр ве Худайыңыздыр» дийди. ¹⁸Магдалалы Меръем шәгиртлерин янына гитди. Олара: «Ребби гөрдүм!» дийип, Реббиң өзүне айданларыны шәгиртлере хабар берди.

Иса шәгиртлерине гөрүңһәр
(*Матта 28:16-20; Марк 16:14-18; Лука 24:36-49*)

¹⁹Хепдәниң шол илкинжи гүни агшамара Исаның шәгиртлери үйшүп, яхудылардан горкуларына гапылары гуллап отырдылар. Бирденкә Иса оларың арасында пейда болуп: «Сизе рахатлык болсун!» дийди. ²⁰Муны айдып, олара Өз эллерини, бөврүни гөркезди. Шәгиртлери Ребби гөрүп шатландылар. ²¹Иса олара ене-де: «Сизе рахатлык болсун! Атамың Мени ибериши ялы, Мен хем сизи иберйәрин» дийди. ²²Шейле дийип, оларың үстүне үфләп гойберди-де: «Мукаддес Рухы кабул эдиң. ²³Сиз кимиң гүнәсини багышласаңыз, шол багышланар, кимиң гүнәсини багышламасаңыз, шол багышланмаз» дийди.

Иса Томаса гөрүңһәр

²⁴Иса гелен махалы Онкилерин бири, Экиз лакамлы Томас диен шәгирт оларың янында дәлди. ²⁵Бейлеки шәгиртлер оңа: «Реб Исаны гөрдүк!» дийдилер. Эмма Томас олара: «Мен Онуң эллеринде чүйлериң ызыны гөрүп, шол ызлара бармакларымы дегирмесем, бөврүни элләп гөрмесем, асла ынанмарын» дийди.

²⁶Секиз гүнден соң, шәгиртлер ене өйде үйшүп отырдылар. Бу

гезек Томас хем оларың арасындады. Гапылар гуллап болса-да, Иса өе гирип, оларың арасында дурды. Ол: «Сизе рахатлык болсун!» дийди. ²⁷Онсоң Иса Томасың янына барып, оңа: «Бармагыңы бу ере дегир, эллериме серет! Элиңи узат-да, бөврүме дегир. Шүбхеленмәңи бес эт, иманлы бол» дийди. ²⁸Томас Оңа: «Сен мениң Реббимсиң! Мениң Худайымсың!» дийди. ²⁹Иса оңа: «Сен Мени гөрениң үчин иман этдиң. Гөрмән иман эденлер нәхили багтлы!» дийди. ³⁰Иса шәгиртлериниң янында бу китаптада язылмадык башга-да көп гудратлы алапатлар гөркезди. ³¹Йөне булар сизиң Исаның Худайың Оглы Месихдигине иман этмегиңиз үчин ве иман эдиң, Онуң ады билен яшайша говушмагыңыз үчин язылды.

21-нжи бап

Иса көлүң кенарында

¹Бу вакалардан соң, Иса Тиберия көлүниң ^a кенарында ене шәгиртлерине гөрүнди. Бу шейле болды: ²Симун Петрус, Экиз лакамлы Томас, Желиләниң Кана шәхеринден болан Натанаел, Зебедейиң огуллари ве Исаның шәгиртлеринден ене икиси бир ере үйшүпдилер. ³Симун Петрус олара: «Мен балык тутмага гидйәрин» дийди. Олар-да: «Биз хем сениң билен гитжек» дийдилер-де, гайыга мүнүп гитдилер, йөне шол гиже хич зат тутуп билмедилер. ⁴Гүн доганда, Иса кенарда дурды, йөне шәгиртлери Онуң Исадыгыны билмедилер. ⁵Иса олардан: «Эй, достлар, иймәге задыңыз бармы?» дийип

^a 21:1 *Тиберия көли* – бу Желиле көлүниң бейлеки ады.

сорады. Олар: «Ёк» дийип жогап бердилер. ⁶Иса олар: «Торуңызы гайыгың саг тарапына ташлаң, тутарсыңыз» дийди. Олар торы саг тарапа ташладылар велин, шейле бир көп балык тутдулар, хатда балыгың көп лүгинден яңа торы чекип чыкарыбам билмедилер. ⁷Шонда Исаның сөйгүли шәгирди Петрус а йүзленип: «Бу Реб Исадыр!» дийди. Симун Петрус Онуң Ребдигини эшиден бадына эгиндәки көйнегиниң этегини гушагына гысыдырып, өзүни көле оклады. ⁸Бейлеки шәгиртлер болса балыкдан долы торы чекип, гайык билен йүзүп гелдилер. Олар кенардан узак дәлдилер, онуң ики йүз әдим чемеси голайындадылар. ⁹Олар гуры ере чыканларында, чөрек ве көзүң үстүнде бишип дуран балык гөрдүлер. ¹⁰Иса олар: «Инди тутан балыкларыңыздан гетириң» дийди. ¹¹Симун Петрус гайыга мүнүп, ичинде йүз эли үч саны уллакан балыкдан долы торы кенара чыкарды. Балык шейле көп болса-да, тор йыртылманды. ¹²Иса олар: «Ханы, гелиң, эртирлик эдиниң» дийди. Ондан: «Сен ким?» дийип сорамага шәгиртлериң хич бири милт эдип билмеди. Олар Онуң Ребдигини билйәрдилер. ¹³Иса оларың янына гелди-де, чөреги алып, олар берди, балыгы хем шейле этди. ¹⁴Бу Исаның диреленден соң, шәгиртлерине үчүнжи гезек гөрнүшиди.

Исаның Петрус билен сөхбеди

¹⁵Олар нахар эдинип боланларыңдан соң, Иса Симун Петрусдан: «Эй, Ёханнаның оглы Симун, сен Мени булардан артык сөййәрсиңми?» дийип сорады. Симун Оңа: «Хава,

я Реб, Сени сөййәндигими Өзүң билйәнсиң» дийди. Иса оңа: «Гузуларымы отлат» дийди. ¹⁶Иса икинжи гезек ондан ене: «Эй, Ёханнаның оглы Симун, сен, хақыкатдан хем, Мени сөййәрсиңми?» дийип сорады. Ол хем Иса: «Хава, я Реб, Сени сөййәндигими Өзүң билйәнсиң» дийип жогап берди. Иса оңа: «Гуюнларымы бак» дийди. ¹⁷Иса енде ондан: «Эй, Ёханнаның оглы Симун, Мени сөййәрсиңми?» дийип, үчүнжи гезек сорады. Исаның «Мени сөййәрсиңми?» дийип үчүнжи гезек сораны үчин, Петрус гусса батды. Ол Иса: «Я Реб, Сен әхли зады билйәнсиң, Сени сөййәнимиде билйәнсиң» дийди. Иса оңа: «Гуюнларымы отлат. ¹⁸Мен саңа догрусыны айдырын, яшқаң өзүң билиңи гушап, ислән ериңе гидйәрдиң. Гарраныңда велин, эллериңи уздып дурарсың, сени башга бири гушандырып, ислемайән ериңе алып гидер» дийди. ¹⁹Иса булары Петрусың нәхили өлүм билен өлүп, Худайы шөхратландыржақдыгыны билдирмек үчин айтды. Муны айдандан соңра оңа: «Мениң ызыма дүш» дийди.

²⁰Петрус ызына середенде, Исаның сөйгүли шәгирдиниң хем өз ызларына дүшүп гелиәнени гәрди. Бу шәгирт агшамлык нахары вагтында Иса япланып, Ондан: «Агам, Саңа хайынлык этжек адам ким?» дийип соран шәгиртди. ²¹Петрус оны гөрүп, Исадан: «Я Реб, онуң ыкбалы нәхили болар?» дийип сорады. ²²Иса оңа: «Өзүм доланып гелиәнчәм, онуң дистри галмагыны ислейән болсам, саңа нәме? Сен Мениң ызыма дүш» дийип жогап берди. ²³Шу себәпден иманлы

доганларың арасында бу шәгирт өлмез диен гүррүң яйрады. Эмма Иса онуң өлмежекдиги барада айтманды, Ол Петруса дине: «Өзүм долаһнып гелйәнчәм, онуң дири галмагыны ислейән болсам, саңа нәме?» дийипди.

²⁴Бу затлара шаят болуп, шулары язан шол шәгиртдир. Биз онуң шаятлыгының хакыкатдыгыны билйәрис.

²⁵Иса башга-да көп ишлер этди. Булар бирин-бирин язылан болса, онда ол китаплар, мениң пикиримче, тууш әлеме-де сыгмазды.^a

^a 21:25 Кәбир голязмаларда *Омын* диен сөз хем бар.

Ресулларың ишлери

Гириш

Луканың хош хабары Иса Меси- хиң хача чүйленмеги ве өлүмден дирелмеги билен тамамланяр. Ки- тап тамамланса-да, ондакы вака- лар тамамланмаяр. Худайың Иса Меси- хи өлүмден дирелдип, Му- каддес Рухуны иберенинден соң, башга вакалар башланяр. Хут шу вакалары беян этмек үчин хем Лу- ка «Ресулларың ишлери» атлы ки- табы язар.

Китабың язылан дөврүндө Иса- ның шәгиртлериниң хеммеси диен ялы яхудыларды. Эмма Хош Хаба- рың башга миллетлере вагыз эдил- мегиниң нетижесинде олар хем ха- лас болуп, Худайың вада эден Му- каддес Рухуны алярлар. Павлус, Петрус ве бейлеки ресуллар Хош Хабары вагыз эдип, Мукаддес Ру- хуң гүйжи аркалы энчеме сыржав-

лара шыпа берйәрлер, арвах-жын уранлары эрбет рухлардан азат эд- йәрлер, тутуш Рим империясын- да месихи йыгнакларының дүйбү- ни тутярлар. Бу вакаларың аглаба бөлеги хәзирки Түркие, Греция ве Италия дөвлетлериниң арачәклер- ринде болуп гечйәрди. Сиз бу ара- чәклери Мукаддес Китабың ахыр- кы сахыпаларында ерлешдирилен картада гөрүп билерсиңиз.

Лука месихи йыгнакларың ир дөвүрдәки тарыхыны беян этмек билен, Мукаддес Язгылардакы вадаларың бержай боландыгы- ны айратын ныгтаяр. Ол Му- каддес Рухуң гүйжүниң ве до- га-дилеглеринң, гарып-пукаралара ярдам бермегиң нәдережеде ва- жыпдыгыны оқыжыларына дү- шүнмәге көмек эдйәр.

Мазмуны

Ресуллара Мукаддес Рух инйәр.....	1:1–2:47
Иерусалимдәки йыгнак	3:1–8:3
Хош Хабар Яхудыя билен Самарияда вагыз эдилйәр.....	8:4–9:31
Хош Хабар кесеки халкларга вагыз эдилйәр	9:32–15:35
Хош Хабар Кичи Азия, Греция ве Риме барып етйәр.....	15:36–28:31

1-нжи бап

Иса Мукаддес Рухы вада берйәр

¹Эй, Теофил! Мен биринжи китабымда Исаның тә гөгә гөтерилен гүнүне ченли башдан-аяк битирен ве өвреден әхли ишлери барада яздым. ²Ол гөгә гөтерилмезден өн, Мукаддес Рух аркалы Өз сайлан ресулларына буйруклар берди. ³Иса әжир чекип өленден соң, энчеме ынандырыжы делиллер аркалы ресуллара дирелендигини аян этди. Ол кырк гүнүң довамында олара гөрнүп, Худайың Шалыгы барада гүррүң берди. ⁴Гүнлериң биринде Иса олар билен сачагың башында отырка, шейле буйрук берди: «Иерусалимден гитмән, Мениң овал айдышым ялы, Атамың вада берен пешгешине гарашың. ⁵Яхя сизи сува чүмдүрипди, эмма ене бирнөчә гүнден сиз Мукаддес Руха чүмдүрилерсиниң».

Иса гөгә гөтерилйәр

⁶Ресуллар бир ере үйшенлеринде, Исадан: «Я Реб! Эйсем Ысрайыл шалыгыны дикелтмәге вагт болмадымы нәме?» дийип сорадылар. ⁷Иса олар: «Атамың Өз ыгтыяры аркалы кесгитлән вагтыны я мөхлетини билмек сизиң ишиңиз дәл. ⁸Эмма сизиң үстүңизе Мукаддес Рух иненде, гүйчгудратдан доларсыңыз. Иерусалимде, тутуш Яхудыяда ве Самарияда, ер йүзүниң дөрт күнжегинде сиз Мениң шаятларым боларсыңыз» дийип жогап берди. ⁹Иса булары айдандан соңра, ресуллар середип дурка, бир

булутда ёкары гөтерилди. ¹⁰Мундан соң ресуллар Оны гөрмеселер-де, хенизем гөзлерини гөгә дикип дурдулар. Бирденкә ак эшикли ики адам оларың алнында пейда болуп: ¹¹«Эй, желилелилер! Нәме үчин гөгә середип дурсуңыз? Исаның гөгә гөтериленини гөзүңиз билен гөрдүңиз ахыры. Ол гөгә нәхили гөтерилен болса, хут шонуң ялы хем гайдып гелер» дийдилер.

Юдасың орнуна Маттия сайланя

¹²Мундан соңра ресуллар Зейтун дагындан Иерусалиме гайдып гелдилер. Бу даг Иерусалиме якын болуп, бир Сабат гүнлүк ёлды ^а. ¹³Шәхере гиренлеринден соң, олар өз болян өйлериниң ёкаркы гатындакы отагына чыкдылар. Петрус, Ёханна, Якуп, Андрыс, Филип, Томас, Бартоломей, Матта, Алфейиң оглы Якуп, Ватанчы Симун ве Якубың оглы Юдас дагы хем шол ердедилер. ¹⁴Оларың хеммеси бир ере үйшүп, ызыны үзмән дога-дилег эдйәрдилер. Оларың арасында Исаның әжеси Меръем, шейле-де кәбир аяллар ве Исаның инилери хем барды.

¹⁵Бир гүн Петрус йыгнанышан йүз йигримә голай доганларың ортасында дуруп, шейле дийди: ¹⁶«Эй, доганлар! Исаны тутмага геленлере ёлбашчылык эден Юдас хакда Мукаддес Рух Давут аркалы овал-башдан пыгамберлик эдипди. Мукаддес Язгылардакы шол сөзлер амала ашмалыды. ¹⁷Юдас бизиң биримиз хасапланярды, ол хем бу хызматдан өз пайыны алыпды».

^а 1:12 *Бир Сабат гүнлүк ёл* – дини кануна гөрә Сабат гүни диңе бир километр ёл йөрәмәге ругсат эдиленди.

¹⁸(Юдас хайынлык эдип газанан пулуна бир экин мейданыны сатын алыпды. Соңра шол ерде башашак йыкылды ве гарны жарылып, әхли ичгошы чогул чыкды. ¹⁹Бу вака бүтин Иерусалим илатына мәлим болды ве адамлар ол ери өз диллеринде «Хакелдама», ягны «Ган мейданы» дийип атландырдылар.)

²⁰Соңра Петрус сөзүни довам эдип, шейле дийди: «Зебурда:

„Гой, онуң өйи чоларып
галсын,
ол ерде хич ким месген
тутмасын“,

шейле хем: „Башга бири онуң орнуны алсын“ дийлип язылан. ²¹⁻²²Шонуң үчин хем, Юданың орнуна башга бирини сайламагымыз гөрек. Бу адам Реббимиз Исаның Яхя тарапындан сува чүмдүрилип, тә гөге гөтерилен вагтына ченли хемише бизиң арамызда биле болан адамларың бири болмалы. Ол хем бизиң ялы Исаның дирелендигине шаятлык этсин».

²³Шейлеликте, ики адамы өне чыкардылар. Оларың бири Барсап лакамлы Юсуп (оңа Юстус хем дийәрдилер), бейлекиси болса Маттиди. ²⁴Онсоң Худая дога-дилег эдип: «Я Реб! Сен хеммәниң йүрегини билйәрсин. Ине, шу икисинден хайсы бирини ресуллыга сайлан болсаң, bize гөркез, ²⁵себәби Юдас этмели хызматыны ташлап, өзүне дегишли ере гитди» дийдилер. ²⁶Онсоң бу икиси үчин бижә атдылар. Маттиниң бижеси чыкды. Шейлеликте, Маттий он бир ресула гошуды.

2-нжи бап

Ресуллара Мукаддес Рух инйәр

¹Эллингжи гүн байрамы гүни әхли иманлылар бир ере йыгнанышып отырдылар. ²Бирденкә асмандан гүйчли шемалың сесине меңзеш шувулды пейда болуп, оларың отуран өйүниң ичини долдурды. ³Олар учгуна меңзеш бир затларың пытрап, өз үстлерине инендигини гөрдүлер. ⁴Оларың хеммеси Мукаддес Рухдан долдулар ве Мукаддес Рухуң берен укыбына гөрә, башга диллерде гепләп башладылар. ⁵Шол дөвүрде Иерусалимде дүнйәниң әхли юртларындан гелен худайхон яхудылар яшардылар. ⁶Бу галмагаллы сесе улы мәхелле йыгнанды. Олар өз эне диллериндәки гүррүңлери эшидип, алжырадылар. ⁷Хеммелер хайран галдылар ве геңиргенишип, бири-бирлерине шейле дийдилер: «Середин, бу геплейәнлерин хеммеси желилели дәлми нәме? ⁸Онда нәдип бизиң хер биримиз өз эне дилимиздәки сөзлери эшидйәрис? ⁹Арамызда Парфиядан, Мадайдан, Эйламдан, Месопотамиядан, Яхудыядан, Каппадокиядан, Понтусдан ве Азиядан геленлер бар. ¹⁰Фрикиядан, Памфилиядан, Мүсүрден, Киринейиң голайындакы Ливиядан геленлер хем бар. Шейледе Римден гелен яхудылар ве яхуды динини кабул эденлер бар. ¹¹Кәбиримиз Крит адасындан ве Арабыстандан гелдик. Муңа гарамаздан, Худайың бейик ишлери барада оларың бизиң эне дилимизде геплейәндигини эшидйәрис». ¹²Олар хайран галдылар ве алжырашып: «Бу нәме болдугыка?»

дийишдилер. ¹³Кәбирлери болса олары масгаралап: «Олар шерапдан серхош болупдырлар» дийдилер.

Петрус халка вагыз эдйәр

¹⁴Шонда Петрус Онбирлер билен биле еринден туруп, батлы сес биле шейле дийди: «Эй, яхуды доганлар ве Иерусалим илаты! Мунуң маңысыны сизе дүшүндирейин, мениң сөзлериме гулак асың. ¹⁵Булар сизин пикир эдишиниз ялы, серхош дәл. Сагат яңы ирден докуз ахыры. ¹⁶Ёк, бу гөрийәнлеңиз Ёвел пыгамбер тарапындан айдыландыр:

¹⁷„Худай шейле диййәр:

Ахыркы гүнлерде шейле болар,
Мен әхли ынсанларың үстүне
Өз Рухумы дөкерин.

Пыгамберлик эдер огулдыр
гызларыңыз,
аянлык аларлар йигитлеңиз,
дүйшлер гөрер гаррыларыңыз.

¹⁸Шол гүнлерде Мен хатда
гуллардыр гырнакларың
үстүне,

Өз Рухумы дөкерин.
Олар-да пыгамберлик эдерлер.

¹⁹Мен ёкарда, асманда мугжызалар,
ашакда, ерде алапатлар:
ган, от хем-де түссе
сүтүнлерини гөркезерин.

²⁰Реббин бейик ве газаплы гүни
гелмезден озал,
Гүн түмлүге, Ай хем гана дөнер.

²¹Шонда Ребби чагыран хер бир
ынсан халас болар“.

²²Эй, ысрайыл халкы! Бу сөзлере гулак асың: өз билшиниз ялы, Худай насыралы Иса аркалы араңызда гудратлар, мугжызалар ве алапатлар гөркезди. Мунуң билең Ол Исаның ыгтыярлыгыны тассыклады. ²³Худай Өз тутан максадына гөрә, Исаны сизин элиңизе бермеги өңден карар эдипди. Сиз Оны кесекилеңиз эли билең тутдуңыз ве хача чүйләп өлдүрдиңиз. ²⁴Эмма Худай Оны дирелдип, өлүм жебринден халас этди. Онуң өлүм пенжесинде галмагы мүмкин дәлди. ²⁵Давут Ол хакда шейле дийипди:

„Реб элмыдама гөзлеримин
өңүнде;
сарсдырылмарын, чүнки Ол
мениң сагымда.

²⁶Шона гөрә йүрегим бегенчли,
дилим шатланяр,
беденим хем умыт билең яшаяр.

²⁷Чүнки Сен мени өлүләр
дүйәсинде гоймарсың,
садыгыңың габырда
чүйремегине ёл бермерсиң.

²⁸Яшайыш ёлуны маңа
гөркезерсиң:
хузурунда мени шатлыкдан
долдурарсың“.

²⁹Доганлар! Бейик атамыз Давут хакда мениң сизе ач-ачан айтмагым герек. Ол өлди, жайланды, мазары болса бизин гүнлеримизе ченли сакланып галыпдыр. ³⁰Давут бир пыгамберди. Худайың ант ичип, берен сөзүне гөрә, Давут өз неслинден бириниң онуң тагтында^а отуржакдыгыны билйәрди. ³¹Давут

^а **2:30** Давут Өз неслинден бириниң онуң тагтында – бу жүмле кәбир голязмаларда Давут тен боюнча өз неслинден болан Месижи бейгелтжөкдигини ве онуң тагтында дийип душ гелйәр.

гелжеги өңден гөрүп, Месиҳиң дире-лиши барада шейле дийипди: „Худай Оны өлүлөр дүньэсинде галдырмады, Онуң бедени габырда чүйремеди“. ³²Худай Исаны өлүмден дирелтди, бизиң хеммэмиз муна шаятдырыс. ³³Инди Иса бейгелдилди ве Ол Худайың сагында отыр. Ол вада эдилен Мукаддес Рухы Ата Худайдан кабул эдип, Оны бизиң үстүмизе ягдырды. Муны сизиң өзүңиз гөрүп ве эшидип дурсуңыз. ³⁴⁻³⁵Давудың өзи гөклере чыкмаса-да, шейле дийипди:

„Худай Реббиме шейле сөзледи:
‘Душманларыңы аяк астына
саянчам,
Мениң сагымда отур’“.

³⁶Шонуң үчин хем, эй, тутуш ысрайыл халкы, шуны анык билип гой: Худай сизиң хача чүйлән бу Исаңызы хем Реб, хем Месиҳ эдип белледи».

³⁷Бу сөзлери эшиденде, адамларың йүрегине ханжар урлан ялы болды. Олар Петрусдан ве бейлеки ресуллардан: «Доғанлар, биз нәме этмели?» дийип сорадылар. ³⁸Петрус олар шейле дийди: «Тоба эдиң, хер бириңиз Иса Месиҳиң ады билен сува чүмдүрилиң. Шонда сизиң гүнәлериңиз багышланар ве Мукаддес Рухуң пешгешини аларсыңыз. ³⁹Бу вада сизиң өзүңиз ве чагаларыңыз үчин, узакда боланларың әхлиси, ягны Худайымыз Реббиз чагыржакларының хер бири үчиндир».

⁴⁰Петрус башга-да көп делиллер билен олар шаятлык эдип: «Өзүңизи бу азгын несилден халас эдиң!» дийип ялбарды. ⁴¹Шейлеликте, онуң сөзлерини шатлык билен кабул эденлер

сува чүмдүрилди. Шол гүн үч мүңе голай адам иман этди. ⁴²Олар ресулларың таглыматыны өврәнмәге, якын гатнашыкда яшамага, биле чөрек иймәге ве дога-дилег этмәге ыхласлы япышдылар.

Иманлылар арасындакы бирлик

⁴³Ресуллар аркалы көп мугжызалардыр аламатлар гөркезилйәрди. Шол себәпли хеммелериң калбыны горкы гаплапды. ⁴⁴Иман эденлериң хеммеси биледилер. Олар әхли затларыны орта гойярдылар. ⁴⁵Мал-мүлклерини сатып, хер кимиң мэтәчлигине гөрә өз араларында бөлүшөрдилер. ⁴⁶Олар бир адам ялы болуп, хер гүн ыбадатханада йыгнанардылар. Бири-бириниңкә мыхманчылыга барып, чөреги бөлүшип иййәрдилер. Чын йүрекден шатланып нахарларыны пайлашардылар. ⁴⁷Худая алкыш окуп, бүтин ил ичинде хорматланылардылар. Худай хем халас боланларың саныны гүнсыйын көпелдйәрди.

3-нжи бап

Петрус отура майыбы сагалдяр

¹Бир гүн Петрус билен Ёханна өйлән сагат үчлерде – дога-дилег вагты ыбадатхана гитдилер. ²Шол вагт ыбадатхананың Овадан диен дервезесине бир догабитди отура адамы гөтерип гетирдилер. Ыбадатхана гирийәнлерден садака дилемиге үчин, оны хер гүн шол ере гетирип отурдярдылар. ³Бу адам Петрус билен Ёханнаның ыбадатхана гирип баряныны гөрүп, олардан садака диледи. ⁴Петрус билен Ёханна оңа үнс берип серетдилер.

Соңра Петрус оңа: «Бизе серет!» дийди. ⁵Яңқы адам олардан бир зат ала-рын өйдүп, олар чинерилип серетди. ⁶Петрус оңа: «Мениң күмшүм, алтыным ёк, йөне өзүмде барымы саңа берйәрин. Насыралы Иса Месихиң адындан буюрярын: Тур-да, йөре!» дийди. ⁷Онсоң Петрус онуң сағ элинден тутуп, оңа еринден турмага көмек этди. Яңқы адамың шобада аякларына ысгын гелди. ⁸Ол ёкары товусды-да, йөрәп башлады. Онсоң Худая алкыш айдып, йөрәп хем товсуп, олар билен бирликде ыбадатхана гирди. ⁹Бүтин халк онуң йөрөйәндиғини ве Худайы алкышляандығыны гөрди. ¹⁰Адамлар онуң ыбадатхананың Овадан диен дервезесинде садака диләп отурян адамдығыны танадылар. Онуң башдан гечирен бу вакасына жуда хайран галдылар.

Петрусың ыбадатханадакы сөзи

¹¹Яңқы сагалан отура Петрус билен Ёханнаны гойбермән дурка, тутуш халк хайран галып, олар тарап, Сүлейманың эйваны диен ере ылгашып гелди. ¹²Петрус муны гөрөнде, халка йүзленип, шейле дийди: «Эй, ысрайыл халкы! Нәме үчин муңа хайран галарсыңыз? Нәме үчин биз бу адамы өз гудратымыз я худайхонлыгымыз билен йөрөден ялы, бизе бейле дыкгат билен середйәсиңиз? ¹³Атабабаларымыз Ыбрайымың, Ысхагың, Якубың Худайы Ёз гулы Исаны шөхратландырды. Эмма сиз Оны өлүме табшырдыңыз, хатда Пилат Оны бошатмагы йүрегине дүвендеде, сиз Оны Пилатгың хузурында инкәр этдиңиз. ¹⁴Хава, сиз Мукаддес ве

Догры Боланы инкәр эдип, бир ганхорың бошадылмагыны талап этдиңиз. ¹⁵Сиз Яшайыш Гөзбашыны өлдүрдиңиз, эмма Худай Оны дирелтди. Биз муңа шаятдырыс. ¹⁶Ине, сизиң гөрйән хем танаян бу адамыңыз Исаның адына болан иманы аркалы гөзүңизиң алнында бүтинлей сагалды. Сизиң хеммәңизиң гөршүңиз ялы, Иса болан бу иман оны сагалтды. ¹⁷Эй, достлар, эдил өз ёлбашчыларыңыз ялы, сизиң-де дүшүнмезликден шейле херекет эдендиғиңизи билйәрин. ¹⁸Эмма Худай Ёз Месихиниң гөргигөржекдиги барада әхли пыгамберле-риң үсти билен өңден айданларыны бержай этди. ¹⁹Инди гүнәлериңизиң багышланмагы үчин тоба эдиң ве Худая тарап өврүлиң. ²⁰Шонда Реб сизе арам тапыш пурсадыны берер. Ол сизиң үчин белленен Месихи, ягны Исаны ёллар. ²¹Худайың Ёз мукаддес пыгамберлери аркалы овалдан сөз берши ялы, әхли зады дикелтмегиң вагты гелер. Эмма шол вагт гелйәнчә, Исаның гөкде галмагы герек. ²²Муса шейле дийипди: „Худайыңыз Реб сизиң үчин өз халкыңызың арасындан мениң ялы бир пыгамбер чыка-рар. Онуң сизе айтжак хер бир сөзүне гулак асың. ²³Кимде-ким шол пыгамбере гулак асмаса, ол адам Худайың халкының арасындан чыкарылып, долы ёк эдилжекдир“. ²⁴Хакыкатдан хем, Шамувелден башлап, әхли пыгамберлер бу гүнлериң вакалары барада пыгамберлик этдилер. ²⁵Сиз шол пыгамберлерин несиллерисиңиз ве Худайың ата-бабаларыңыз билен баглашан әхтиниң мирасчыларысыңыз. Худай Ыбрайыма: „Ер йүзүниң

әхли миллетлери сениң неслин аркалы пата аларлар!⁴ дийди. ²⁶Яман ёлуныздан өврүп, сизи ялкамак үчин, Худай Өз гулы Исаны сайлады ве илки билен Оны сизе ёллады».

4-нжи бап

Петрус билен Ёханна ёкары межлисиң өңүнде

¹Петрус билен Ёханна халка гүрүң берип дуркалар, бирнөче руханьлар, ыбадатхана горагчыларының баштутаны ве саддукейлер олара гаршы чыкдылар. ²Олар гахар-газаба мүндүлер, себәби бу ики ресул Исаны мысал гетирип, халка өвретмек билен өлүлериң дирелишини вагыз эдйәрди. ³Олар Петрус билен Ёханнаны тутдулар ве агшам дүшенидиги себәпли, олары эртире ченли зынданда сакладылар. ⁴Эмма бу гүрүңлери диңләнлериң энчемеси Иса иман этди. Шонда иман эден эркеклериң саны бәш мүңе етди. ⁵Эртеси гүн яхудыларың ёлбашчылары, яшулулары ве Төврат мугаллымлары Иерусалиме йгнандылар. ⁶Баш руханы Ханан, Каяфа, Ёханна, Игендер ве баш руханының гарындашлары шол ердидилер. ⁷Олар Петрус билен Ёханнаны ортада дурзуп: «Сиз муны хайсы гудрат билен, кимиң адындан этдиңиз?» дийип сорадылар. ⁸Шонда Петрус Мукаддес Рухдан долуп, олара шейле дийди: «Эй, халкың ёлбашчылары ве яшулулары! ⁹Биз бу гүн бир отура майыба ягшылык эденигимиз ве онуң шыпа тапандыгы үчин сорага чекилйән болсак, ¹⁰онда сизиң хеммәңиз, әхли

ысрайыл халкы шуны билип гоюң: ине, бу адам насыралы Иса Месихиң ады билен шыпа тапып, саг-саламат өңүңизде дур. Сиз Исаны хача чүйледениз, эмма Худай Оны өлүмден дирелтди. ¹¹Иса хакда Мукаддес Язгыларда шейле язылгыдыр:

„Сиз уссаларың рет эден бу дашы

бинаның бурч дашы болды“.

¹²Ондан башга Халасгәр ёкдур. Онуң ады бүтин әлемде адамзады халас эдип билйән еке-тәк атдыр».

¹³Межлис агзалары Петрус билен Ёханнаның батыргайлыгыны гөренинде ве оларың окув окамадык бир йөнекей адамлардыгыны биленинде хайран галдылар, оларың Исаның шәгиртлери дигине гөз етирдилер. ¹⁴Шыпа тапан адам хем бу ики ресул билен биле дурды. Шонуң үчин оларың гаршысына хич зат айдып билмедилер. ¹⁵Шейлеликте, олара ёкары межлисден дашары чыкмагы буюрдылар-да, өзара маслахата башладылар: ¹⁶«Бу адамлары нәме эделиң? Иерусалимде яшайнларың хер бири буларың тәсин гудрат гөркезенидигини билйәр. Биз муны инкәр эдип билмейәрис. ¹⁷Эмма бу хабар халк арасында хас-да көп яйрамаз ялы өңүни алалың ве мундан бейләк Исаның ады билен хич киме хич зат айтмазлыклары үчин, олара дуйдурыш берелиң».

¹⁸Онсоң олары чагырып, Исаның ады билен геплемезлиги ве вагыз этмезлиги буюрдылар. ¹⁹Эмма Петрус билен Ёханна олара: «Худайың сөзлерине дәл-де, сизиңкә гулак асмак Худайың назарында догрумыдыр?

Өзүңиз нетиже чыкарың! ²⁰Биз-э гөрүп-эшиденлеримизи айтман дуруп билмерис» дийип жогап бердилер.

²¹Межлис агзалары олара ин соңкы дуйдуруш беренден соң, олары бошадып гойбердилер. Олары жезаландырмак үчин хич хили бахана тапып билмедилер, себэби болан ваканы эхли халк билип, Худайы шөхратландырылды. ²²Гудрат аркалы шыпа тапан адам бүтин өмүрүне, кырк йылдан говрак бэри отура майыпды.

²³Петрус билен Ёханна бошанларындан соң, достларының янына гайдып бардылар ве ёлбашчы руханыларың, яшулуларың өзлерине айданларының барыны олара хабар бердилер.

²⁴Муны эшиденлеринде, оларың хеммеси батлы сес билен Худая шейле дога-дилег этдилер: «Эй, Хожайынымыз Реб! Ери, гөги, дензи ве олардакы эхли зады ярадан Сенсиң! ²⁵Сен Мукаддес Рух аркалы Өз гулуң – атамыз Давудың үсти билен шейле дийдин:

„Миллетлер нэме үчин газаба мүнйэр?

Халклар нэмэ бидерек питне турузяр?

²⁶Реббе ве Онуң Сайланына ^a гаршы

дүнйэ шалары аяга гаяр,
хөкүмдарлар биригйэр ве баш галдыряр^с.

²⁷Хакыкатдан-да, кесеки миллетлер ве ысрайыл халкы билен бирликде Хирод ве Понтий Пилат бу шөхерде Өз сайлап-сечен мукаддес гулуң Иса гаршы аяга галдылар. ²⁸Олар Сениң

гудратың ве ырадаң билен овалдан карара гелен хер бир ишиңи хакыката өвүрмек үчин йыгнандылар. ²⁹Я Реб, оларың хайбат атышларыны бир гөрсене! Инди Сениң Хош Хабарыңы батыргайлык билен айтмага биз гулларыңа гүйч-гайрат бер. ³⁰Мукаддес гулуң Исаның ады билен хассалара шыпа бермек үчин ве алампатлардыр мугжызалар гөркезмек үчин бизе элиңи узат!»

³¹Дога-дилег эдип боланларындан соң, оларың үйшүп дуран ери сарсды. Хеммелер Мукаддес Рухдан долуп, батыргайлык билен Худайың Хош Хабарыны айтмага башладылар.

Иманлылар эхли затларыны пайлашярлар

³²Иманлылар бир жан, бир тендилер. Оларың хич бири өз эмлэгинде мениңки диймейэрди, эхли затлары орталыкды. ³³Ресуллар бейик гудрат билен Реб Исаның дирелендигине шаятлык эдйэрдилер. Худай оларың хеммесине бейик мерхемет эчилди.

³⁴Араларында мэтэч адам ёкды. Себэби кимиң меллеги, өйи бар болса, олары сатырдылар. Сатылан затларың пулуны болса гетирип, ³⁵ресулларың өңүнде гойярдылар. Шейликде, хер киме герегиче пайланярды.

³⁶Иманлыларың арасында левилерден болан Юсуп атлы бир адам барды. Онуң аслы Кипрденди. Ресуллар оңа Барнап, ягны «Рухландырыжы» дийип ат гоюпдылар. ³⁷Юсуп хем өз ерини сатып, пулуны ресуллара гетирип берди.

^a 4:26 *Сайланына* – грекче *Христос*, бу Месих диймек. Сөзлүкде «Месих» сөзүне серет.

5-нжи бап

Хананы билен Сапфира

¹Хананы диен адам аялы Сапфира билен бир бөлөк мүлкүни сатды. ²Ол аялы билен диллешип, мүлкүң пулундан бир пай өзүне алып галды. Хананы пулуң галаныны гетирип, ресуллара берди. ³Петрус оңа шейле дийди: «Хананы, нәме үчин сен шейтана калбыңдан орун бердиң? Сен Мукаддес Руха ялан сөзлөп, пулуң бир бөлөгини өзүңе алып галдың. ⁴Ол сатыланда-сатылманда хем өз эмлэгиңди ахыры. Оны сатаныңдан соңам пулуны өз ислейшин ялы уланып билердиң. Нәдип бейле зады эдип билдин? Сен ынсанлара дәл-де, Худая ялан сөзледин».

⁵Хананы бу сөзлери эшиден бадына, ере йыкылып жан берди. Бу ваканы эшиденлериң барыны элхенч горкы гуршап алды. ⁶Онсоң йигитлер гелип, оны кепене доладылар-да, экидип жайладылар. ⁷Үч сагада голай вагт геченден соң, Хананың аялы гелди. Онуң бу болан вакадан хабары ёкды. ⁸Петрус ондан: «Маңа айт, адамың икиңиз ериңизи шу баха сатдыңызмы?» дийип сорады. Аял хем: «Хава, шу баха сатдык» дийип жогап берди. ⁹Петрус оңа: «Нәме үчин сиз Реббин Рухуны сынага салмак үчин диллешдиңиз? Анха, серет, сениң адамыңы жайланлар гапа голайлап гелйәрлер, олар сени хем экидерлер» дийди. ¹⁰Эдил шол пурсатда ол аял Петрусың аягына йыкылып, жан берди. Йигитлер ичери гиренлеринде, онуң өлендигини гөрдүлөр. Оны экидилер-де, эриниң янында жайладылар. ¹¹Тутуш йыгнагы ве бу хакда

эшиденлериң барыны улы горкы гуршап алды.

Ресуллар көп хассалары сагалдырлар

¹²Ресуллар халк арасында энчеме алакатлар, мугжызалар гөркезийәрдилер. Эхли иманлылар ыбадатханадакы Сүлейманың эйванында үйшердилер. ¹³Халк олара улы хормат гойса-да, хич ким олара гошулмага милт эдип билмеди. ¹⁴Муңа гарамаздан, Реб Иса иман эденлере гошулан эркекдир аялларың саны барха артырды. ¹⁵Петрус гечип гиденде, хич болманда, онуң көлегеси хассаларың үстүне дүшсүн дийип, олары көчелере чыкарып, чарпаяларда ве дүшкелерде ятырдылар. ¹⁶Иерусалимиң төверегиндәки обалардан гелен мәхелле-де хассалары ве арвах-жынлардан эжир чекйәнлери гетирйәрди. Хассаларың хеммеси шыпа тапярды.

Ресуллара эдилен сүтемлер

¹⁷Шейлеликте, баш руханы ве онуң янындакы саддукейлериң эхлиси гөрипликден яңа аяга галдылар. ¹⁸Олар ресуллары тутуп, шәхер зынданына салдылар. ¹⁹Эмма гиже Реббин бир перишдеси зынданың гапыларыны ачды-да, олары дашары чыкарып: ²⁰«Барың, ыбадатхана гидип, халка бу тәзе яшайыш барадакы хабары вагыз эдин» дийди. ²¹Ресуллар муны эшиденлеринде, гүн доган бадына ыбадатхана гелип, халка өвретмәге башладылар.

Бу аралыкда баш руханы билен онуң янындакылар гелип, ёкары межлиси ве ысрайыл халкының эхли яшулуларыны бир ере чагырдылар. Онсоң зындандан ресуллары гетирмәге

адам ёлладылар. ²²Эмма гулдукчылар олары зындандан тапмадылар. Оларызына гелип: ²³«Зындан мэкәм гуллы экен, гаравуллар хем гапыларың агзында дуран экенлер, эмма гапыны ачанымызда, ичерде хич кими тапмадык» дийип хабар бердилер. ²⁴Ыбадатхана горагчыларының баштутаны, ёлбашчы руханылар бу сөзлери эшиденлеринде: «Бу нәме болдугыка?» дийшип, алжыраңчылыга дүшдүлер. ²⁵Шол вагт бири гелип, олар: «Анха, зындана салан адамларыңыз ыбадатханада халка вагыз эдип дурлар» дийип хабар берди. ²⁶Шейлеликте, баштутан билен гулдукчылар гидип, олары гүйч уланмаздан гетирдилер, себәби олар халкың өзлерини дашламагындан горкярдылар. ²⁷Олары гетирип, ёкары межлисиң өнүнде дуруздылар. Баш руханы олары сораг эдип: ²⁸«Биз сизе шу ат билен вагыз этмәң дийип, берк табшырык бермәнмидик? Сиз болса өз таглыматыңыз билен бүтин Иерусалими долдурдыңыз. Бу адамың ганыны хем бизиң үстүмизе йүклежек болярсыңыз» дийди. ²⁹Петрус билен ресуллар олар шейле жогап бердилер: «Ынсана дәл-де, Худая боюн болмак хас мөхүмдир. ³⁰Атабабаларымызың Худайы сизиң хача чүйлән Исаңызы дирелтди. ³¹Худай Ысрайыла тоба этдирип, гүнәлерини багышламак үчин, бу Адамы Баштутан хем Халасгәр эдип, Оны бейгелтди ве Өз сагында отуртды. ³²Биз бу затлара шаятдырыс, Мукаддес Рух хем шаятдыр. Худай Мукаддес Рухы Өзүне боюн боланлара берди».

³³Межлисиң агзалары муны эшиденде гахар-газаба мүнүп, олары өлдүрмегиң күйүне дүшдүлер. ³⁴Эмма хеммелер тарапындан сыланян

фарисей ве Төврады өвредижи Гамалиел атлы бир агза еринден туруп, ресуллары бирсалым дашары чыкармагы буюрды. Ол баш межлисте хеммелер тарапындан сыланян Төврады өвредижиди. ³⁵Соңра Гамалиел шейле дийди: «Эй, ысрайыл халкы! Бу адамлар бабатда этжек болян ишиңизде сересап болун. ³⁶Яңы-якында өзүни бейик адам сайян Теюда гозгалаң турузды, дөрт йүз адам онуң ызына эерди. Эмма ол өлдүриленден соң, онуң ызына эеренлериң хеммеси даргап гитди. ³⁷Мундан соң илат язувы гүнлеринде желилели Юдас орта чыкды ве энчеме адамы өз ызына дүшүрди. Эмма ол хем өлдүриленден соң, ызына эеренлериң хеммеси даргады. ³⁸Инди бу адамлардан эл чекин, олары бошадып гойбериң, себәби бу иш ынсандан болса, онда өз-өзүнден ёк болуп гидер. ³⁹Эмма Худайдан болса, онда сиз бу ишиң өнүни алып билмерсиңиз. Бирден Худая гаршы сөвешйәнлер болуп чыкаймаң». ⁴⁰Шейлеликте, олар Гамалиелиң маслахатыны кабул этдилер. Олар ресуллары чагырып енчдирдилер ве Исаның ады билен геплемезлиги табшырып, олары бошатдылар. ⁴¹Ресуллар Исаның ады угрунда масгара болмага мынасып гөрлендиклери үчин ёкары межлистен шадьян чыкып гитдилер. ⁴²Олар хер гүн ыбадатхананың ховлусында ве адамларың өйлеринде халка өвретдилер. Исаның Месихдиги барадакы Хош Хабары дынгысыз вагыз этдилер.

6-нжы бап

Еди көмекчи

¹Шол гүнлерде шәгиртлериң саны барха артырды. Эмма грекче геплейән

иманлылар арамейче геплейэн иманлыларың гүнделик иймит пайлашыгында дул аяллары гөзден саяндыклары үчин оларың үстүнден шикаят этдилер. ²Шейлеликте, он ики ресул әхли шәгиртлери янларына йыгнап, олар шейле дийдилер: «Худайың Хош Хабарыны вагыз этмеги ташлап, бизиң сачак башында хызмат этмегимиз догры дәл. ³Әй, доганлар, өз араңыздан еди адамы сайлаң. Олар Мукаддес Рухдан ве акыл-пайхасдан долы, атлы-абрайлы адамлар болсунлар. Бу хызматы шолара табыралың. ⁴Биз болса өзүмизи Худая дога-дилег этмәге ве Онун Хош Хабарыны вагыз этмәге багыш эделиң».

⁵Бу пикир хеммәниң гөвнүнден турды. Илки билен олар иманы гүйчли ве Мукаддес Рухдан долы болан Стефаны сайладылар. Шейле-де Филипи, Прохоры, Никаноры, Тимоны, Пармени ве антиәхлы Николасы сайладылар. Николас өн яхуды динини кабул эденди, инди Иса ынанды. ⁶Онсоң бу адамлары ресулларың хузурына гетирдилер. Ресуллар хем эллерини оларың башына гоюп, олар үчин Худая дога-дилег этдилер. ⁷Шейлеликте, Худайың Хош Хабары хас-да яйрап, Иерусалимде шәгиртлериң саны барха көпелйәрди. Көп санлы руханылар-да иман этдилер.

Стефан тутулар

⁸Худайың мерхементинден ве гудратындан долы болан Стефан халк арасында ажайып мугжызалардыр алапатлар гөркезйәрди. ⁹Эмма Азатлар дийип атландырылян синагоганың кәбир агзалары Стефана гаршы

чыкып, онуң билен жеделлешмәге башладылар. Олар киринейлилер, исгендериялылар, шейле хем Киликия ве Азия веляятларындан геленлерди. ¹⁰Мукаддес Рух Стефана көп акыл-пайхас берди, шонуң үчин олар Стефаның айданларына гаршы дуруп билмедилер.

¹¹Шонда синагога агзалары бирнәче адамы огрынча ырып, олар: «Бу адамың Муса ве Худая гаршы күпүр гепләндингини эшитдик дийип айдың» дийдилер. ¹²Шейдип, олар халкы, яшулулары ве Төврат мугалымлары өжүкдирдилер. Стефаны тутуп, ёкары межлисе алып гелдилер. ¹³Олар галп шаятлары гетирдилер. Галп шаятлар: «Бу адам ызыны үзмән бу мукаддес ыбадатхана ве Мукаддес Кануна гаршы геплейәр. ¹⁴Онуң айдышына гөрә, насыралы Иса бу мукаддес ыбадатхананы ёк этжекмиш, Мусаның bize берен урп-адатларыны хем үйтгетжекмиш» дийдилер. ¹⁵Ёкары межлисте отуранлар Стефана диканлап серетдилер ве онуң йүзүниң эдил перишдәниң йүзүне меңзейәндигини гөрдүлер.

7-нжи бап

Стефан халка йүзленйәр

¹Онсоң баш руханы Стефандан: «Бу айыпламалар догрумы?» дийип сорады. ²Стефан шейле жогап берди: «Әй, доганлар ве аталар! Мениң сөзлериме гулак асың. Атамыз Ыбрайым Харанда месген тутманка, хениз Месопотамиядака оңа шөхратлы Худай гөрүнди. ³Худай оңа: „Өз юрдуны, ковамдашларыңы ташла-да, Мениң

саңа гөркезжек үлкәме гит“ дийди. ⁴Шейлеликде, Ыбрайым бабыллыларың юрдуны терк эдип, Харанда орнашды. Какасы арадан чыкандан соң, Худай оны Харандан чыкарып, сизиң хәзирки отуран юрдуңыза гөчүрди. ⁵Худай бу ерден онун өзүне мүлк бермеди, хатда бир гарыш ерде бермеди. Эмма хениз перзенди болмаса-да, бу юрды онун неслине мүлк эдип бермеги вада берди. ⁶Худай оңа: „Сениң неслиң ят топракда гелмишек хем гул болуп яшар, шол ериң халкы олары дөрт йүз йыллап эзер. ⁷Эмма Мен сениң неслиңи гула өврән халкың жезасыны берерин. Шондан соң олар ол ерден чыкып, бу ерде Маңа сежде эдерлер“ дийди. ⁸Соңра Худай Ыбрайым билән эхт баглашып, бу эхтиң нышаны хөкмүнде сүннети берди. Шейлеликде, Ыбрайымдан Ысхак догулды, Ыбрайым оны секиз гүнлүккә сүннет этди. Ысхакдан Якуп догулды, ол хем сүннет эдилди. Якупдан херси бир тирәни эмеле гетирән он ики огул дүңйә инди, олар хем сүннет эдилдилер. ⁹Олар өз доганлары Юсуба гөрипчилик эдип, оны Мүсүре сатсалар-да, Худай Юсубы еке галдырмады. ¹⁰Ол Юсубы әхли күлпетлерден азат этди. Худай оңа гөрлүп-эшидилмедик акыл-пайхас берип, оны Мүсүр патышасы фараоның хузурында мерхе-мет тапар ялы этди. Фараон оны Мүсүриң ве тутуш көшгүң баштутаны эдип белледи. ¹¹Шол дөвүрде бүтин Мүсүр ве Кенган юрды ачлык чекди, оларың башындан агыр гайгы-хасрат инди. Ата-бабаларымыз иймит тапмадылар.

¹²Якуп Мүсүрде галла бардыгыны эшидип, өз огулларыны, ягны би-зиң аталарымызы биринжи гезек ол ере әллады. ¹³Икинжи гезекде болса Юсуп доганларына өзүни танатды. Шейлеликде, фараон Юсубың машгаласы барада билди. ¹⁴Соңра Юсуп өз какасыны ве әхли доган-гарындашларыны янына чагырды. Олар жеми етмиш бәш адамды. ¹⁵Якуп Мүсүре гитди. Якуп ве онун огуллары, ягны ата-бабаларымыз шол ерде арадан чыкдылар. ¹⁶Оларың жесетлерини Шекеме әкидип, Ыбрайымың Шекемде Хаморың неслинден сатын алан мазарында жайладылар. ¹⁷Худайың Ыбрайыма берән вадасының вагты голайладыгыча, халкымызың саны хем Мүсүрде барха көпелйәрди. ¹⁸Соңра Юсуп хақында хич зат билмейән башга бир патыша тагта чыкды. ¹⁹Ол бизиң халкымыза гаршы хилегәрлик этди, ата-бабаларымызы эзип, тәзе доглан чагаларыны өлүме дучар этмек үчин дашары ташламага межбур этди. ²⁰Шол вагт Муса энеден догулды. Ол Худайың назарында жуда әйжежик чагады. Эне-атасы өйүнде оңа үч ай серетди. ²¹Эмма ондан соң оны ташламага межбур болдулар. Ташланан чаганы фараоның гызы тапып, өзүне алды ве өз оглы ялы тербиеләп етишдирди. ²²Муса мүсүрлиериң әхли билими өврәдилди. Ол сөзде хем, иште хем бейик адам болуп етишди.

²³Муса кырк яшына етенде, өз илдешлери болан ысрайыл халкының арасына гөрме-гөрше гитмеги йүрегине дүвди. ²⁴Мүсүрлиерден бириниң ысрайыл халкындан бирине

азар берйэндигини гөрөндө, Муса оңа арка дурды. Ол мүсүрлини өлдүрүп, ысрайыллының арыны алды. ²⁵Муса: „Худай халкымы мениң үстүм билен азат этмекчи, халкым муңа дүшүнөр“ дийип пикир этди, эмма олар муңа дүшүнмедилер. ²⁶Эртеси гүн Муса ики ысрайыллы адамың давалашып дураныны гөрди ве янларына барып, олары ярашдырмага сынанышды. Олара: „Эй, адамлар, сиз доган ахыры! Нэме үчин бири-бириңизе азар берйэрсиниз?“ дийди. ²⁷Эмма өз илдешине азар берйән адам оны итекләп: „Ким сени бизе хөкүмдар я-да казы эдип гойды? ²⁸Дүйнки мүсүрлини өлдүришиң ялы, мени-де өлдүрмекчимиз?“ дийди. ²⁹Муса бу гепи эшиденден соң, Мидян юрдуна гачып гитди ве ол ерде гелмишек болуп яшады. Бу юртда онуң ики оглы дүйнэ инди.

³⁰Арадан кырк йыл геченден соң, Синай дагының голайындакы чөлде янып дуран чалының ортарасында оңа бир перишде гөрүнди. ³¹Муса оны гөрүп хайран галды. Ол бу гең хадысаны якынак барып гөрмекчи боланда, Реб оңа шейле сесленди: ³²„Мен сениң ата-бабаларың Ыбрайымың, Ысхагың ве Якубың Худайыдырын“. Муса горкусындан титрәп башлады ве серетмәге йүрек этмеди. ³³Соңра Реб оңа: „Аягыңдакы чарыгыңы чыкар, чүнки сениң бу дуран ериң мукаддес топракдыр! ³⁴Мүсүрдө халкымың чекйән жебир-сүтемини гөрдүм, оларың ахы-наласыны эшитдим. Мен олары азат этмек үчин

ашак индим. Инди, гел, Мен сени Мүсүре иберейин“ дийди.

³⁵Ине, бу Муса: „Ким сени бизе хөкүмдар я-да казы эдип гойды?“ дийип, халкың инкэр эден Мусасыды. Худайың Өзи оны чалыда гөрнөн перишдэниң үсти билен хөкүмдар хем халасгэр эдип эллады. ³⁶Муса ысрайыл халкыны Мүсүрдөн алып чыкды. Ол Мүсүрдө, Гызыл деңизде ве чөлде кырк йыллап мугжызалар, гудратлар хем алапатлар гөркезди. ³⁷Ине, ысрайыл халкына: „Худай сизиң үчин өз халкыңызың арасындан мениң ялы бир пыгамбер чыкара“ дийип айдан хем шу Мусадыр. ³⁸Чөлде ысрайыл халкы билен яшан хем шу Мусадыр, Синай дагында перишде билен геплешип, ата-бабаларымыз билен биле болан хем шолдур. Ол яшайыш сөзлерини кабул эдип, олары бизе стирди. ³⁹Эмма бизиң ата-бабаларымыз оңа боюн болмакдан йүз өврүп, оны рет этдилер ве Мүсүре доланмага майыл болдулар. ⁴⁰Олар Харуна: „Өңбашчылык эдер ялы, бизе худайлар ясап бер, себэби бизи Мүсүрдөн чыкарып гетирен Муса нэме боланыны билемзок“ дийдилер. ⁴¹Шол вагт олар гөлөниң шекилинде бут ясап, оңа гурбанлык бердилер. Олар өз эллериниң ишлерине гуванып, шадыхоррам болдулар. ⁴²Эмма Худай олардан йүз өврүп, асман жисимлерине сежде этсинлер дийип, олары терк этди. Пыгамберлер китабында, ине, шейле язылан:

„Эй, ысрайыл халкы, кырк йыллап чөлде гезениңизде, Маңа гурбанлыктар ве садакалар хөдүрлеңизми?“

⁴³ Ёк, Молек худайыңызын
чадырыны,
Репа худайыңызын йылдызыны,
сежде этмек үчин өз ясан
бутларыңызы гөтерип
гездиңиз,
Шонун үчин сизи Бабылын
аңырсына сүргүн эдерин“.

⁴⁴ Ата-бабаларымызын чөлде эхт
чадыры барды. Чадыр эдил Худа-
йың Муса буйрушы ялы, Онуң берен
нугасы боюнча гурланды. ⁴⁵ Соңра
бу чадыр несилден-несле гечип, ата-
бабаларымыза говушды. Ешуваның
ёлбашчылыгында кесеки миллетле-
риң юрдуны эләнлеринде, олар ча-
дыры өзлери билен алып гитдилер.
Чадыр Давут патышаның гүнлерине
ченли шол ерде галды. ⁴⁶ Худайың на-
зарында мерхемет тапан Давут Яку-
бың Худайы үчин өй гурмага ругсат
сорады. ⁴⁷ Иң соңунда Худая ыбадат-
хананы Сүлейман гурды.

⁴⁸ Эмма Бейик Худай ынсан эли би-
лен гурлан жайларда яшамаяр. Пы-
гамберин айдышы ялы, ⁴⁹ Реб, оlara,
ине, шейле дийди:

„Гөклер Мениң тагтым,
ер аягыма күрсүдир.

Маңа нэхили өй гуржаксыңыз
сиз?!

Хайсы ер дынчлык меканым
болар?!

⁵⁰ Буларың барыны Өз элим
билен яратмадыммы нәме?“

⁵¹ Эй, бойнуёгынлар, диңлемек ис-
лемейән текепбирлер! Сиз хем эдил
ата-бабаларыңыз ялы, Мукаддес Ру-
ха хемише гаршы чықарсыңыз. ⁵² Ата-
бабаларыңызын, хей, азар бермедик
пыгамбери бармы? Олар хатда Догры

Боланың гелжегини өңүнден пыгам-
берлик эдип айданлары-да өлдүрдилер.
Сиз болса бу догры Ынсана хайынлык
эдип ганына галдыңыз. ⁵³ Сиз перише-
лерин үсти билен Худайың кануныны
алсаңыз-да, оңа табын болмадыңыз».

Стефан даиланын өлдүрилйәр

⁵⁴ Баш межлисиң агзалары бу сөзле-
ри эшиденлеринде, гахар-газаба мү-
нүп, Стефана дишлерини гыжадылар.
⁵⁵ Эмма Мукаддес Рухдан долан Сте-
фан асмана середип, Худайың шөхра-
тыны, Худайың сагында дуран Исаны
гөрди. ⁵⁶ Стефан: «Середиң, мен гөк-
лерин ачыланыны ве Худайың сагын-
да дуран Ынсан Оглуны гөрийэрин»
дийди. ⁵⁷ Шонда олар гулакларыны
япып, хеммеси бирден батлы гыгы-
рышып, Стефаның үстүне топулды-
лар. ⁵⁸ Оны шөхерден дашары чыка-
рып дашладылар. Стефана гаршы
шаятлар донларыны чыкарып, Ша-
вул атлы бир йигидиң аягының ас-
тында гойдулар. ⁵⁹ Стефан өз үстүне
ягян дашларың астында Худая дога
эдип: «Я Реббим Иса! Мениң руху-
мы кабул эт!» дийди. ⁶⁰ Онсоң ол ды-
за чөкүп, батлы гыгырып: «Я Реб! Бу
гүнәни оlara йүклем!» дийди. Шу
сөзлери айдып, ол жан берди.

8-нжи бап

Шавул иманлылары ызарлаяр

¹ Стефаның өлдүрилмегини Шавул
хем оңлады.

Шол гүнден соң Иерусалимдәки
йыгнагы ызгытсыз ызарламага баш-
ладылар. Ресуллардан башга хемме-
лер Яхудыя ве Самария себитлерине

даргадылар. ²Эмма таква адамлар Стефаны жайлап, онун үчин чундур яс тутдулар. ³Шавул болса йыгнагы даргатмага башлады. Ол өйме-өй айланып, аял-эркек диймән, иманлылары сүйрәп, зындана дыкярды.

Филип Самарияда

⁴Чар яна даргашып гиден иманлылар Худайың Хош Хабарыны әхли ерде вагыз эдйәрдилер. ⁵Филип-де Самарияның бир шәхерине барып, олар Месих барада вагыз этди. ⁶Филипи диңләп, амала ашыран гудратларыны гөрөн мәхелле онун айданларына дыкгат билен гулак асды. ⁷Көп адамларың ичинден арвах-жынлар батлыгыгырышып чыкярдылар, көп санлы ысмаз ве отуралар шыпа тапярды. ⁸Шейлеликте, ол шәхерде улы шатлык дөреди.

Симун жадыгөй

⁹Ине, шол шәхерде өң жадыгөйлик билен мешгулланып, Самария халкыны хайран галдыран ве өзүни бейик адам дийип ыглан эден Симун атлы бир адам барды. ¹⁰Улы-кичи хемме оны үнс берип диңләрди ве ол хакда: «Бейик гудрат дийип атландырылян Худайың гудраты, ине, шудур» дийәрдилер. ¹¹Онун жадыгөйлиги көпден бәри хеммәни хайрана гөйярды, шонун үчин оны дыкгат билен диңләрдилер. ¹²Эмма Филип Худайың Шалыгы ве Иса Месих барадакы Хош Хабары вагыз эденде, адамлар оңа ынандылар. Аял-эркек диймән оларың хеммеси Исаның ады билен сува чүмдүрилди. ¹³Хатда Симун хем иман этди, сува чүмдүриленден соң болса Филипиң нындан айрылмады. Ол Филипиң

амала ашырян бейик мугжызаларыны ве гудратларыны гөрүп, хайран галярды. ¹⁴Ресуллар самариялыларың Худайың Хош Хабарыны кабул эдендигини Иерусалимде эшидип, Петрус билен Ёханнаны оларың янына ибердилер. ¹⁵Петрус билен Ёханна ол ере барып, оларың хем Мукаддес Рухы алмагы үчин догадилег этдилер. ¹⁶Себәби Мукаддес Рух энтек оларың хич бириниң үстүне инмәнди, олар дине Реб Исаның ады билен сува чүмдүрилипти. ¹⁷Соңра Петрус билен Ёханна эллерини оларың үстүне гойдулар ве олар хем Мукаддес Рухы кабул этдилер. ¹⁸Ресулларың эллериниң гоюлмагы билен Мукаддес Рухуң берленини гөрөн Симун олар пул хөдүр эдип: ¹⁹«Маңа-да шу гудратдан берин. Элими кимиң башына гойсам, ол адам Мукаддес Рухы алсын» дийди. ²⁰Эмма Петрус оңа шейле дийди: «Пулун өзүң билен биле ёк болсун! Себәби сен Худайың пешгешини сатын аларын өйтдүң. ²¹Бу иште сениң не пайың, не-де хакың бар, себәби сениң йүрегине дүвен ниетиң Худайың назарында догры дөл. ²²Инди тоба эдип, бу яман ниетинден эл чек-де, Реббе ялбар, белки, йүрегиндәки бу ниетиңи багышлар. ²³Мен сениң ажы зәхерден долудыгыңы ве гүнә зынжыры билен багланандыгыңы гөрийрин».

²⁴Симун оңа: «Мениң үчин Реббе дога эдиң, айданларыңызың хич бирине дучар болмайын!» дийди.

²⁵Петрус билен Ёханна шаятлык эдип, Реббиң Хош Хабарыны вагыз этдилер. Соңра олар Самарияның көп обасында Хош Хабары ыглан эдип, Иерусалиме доланып гелдилер.

Филип ве эфиопиялы

²⁶Реббич бир перишдеси Филипе: «Тур, гүнорта тарап, Иерусалимден Газа барян чөллүк ёлдан гит» дийди. ²⁷Ол хем туруп, ёла дүшди. Гидип бар-ярка, эфиопиялы бир агта душды. Ол Эфиопияның меликеси Кандакының баш везирлериниң бириди ве онуң ту-туш газнасыны доландырыды. Ол Иерусалиме ыбадат этмәге гелип, ²⁸инди хем ызына доланып барыды. Ол өз арабасының үстүнде Ишая пыгамбе-риң китабыны окап отыды. ²⁹Мукад-дес Рух Филипе: «Бар, арабаның янын-дан йөрел!» дийди. ³⁰Филип ылгады-да, онуң Ишая пыгамбе-риң китабындан окаян сөзлерини эшидип: «Окаян зат-ларына дүшүнйәрмин?» дийип сора-ды. ³¹Ол: «Бири дүшүндирмесе, нә-дип дүшүнейин?» дийди. Онсоң Фи-липи араба мүнүп, янында отурмага чагырды. ³²Онуң Мукаддес Язгылар-дан окап отуран ери, ине, шуды:

«Союлмага әкидиллип барян
гоюн дек,
гыркымчының өчүндәки
сессиз гузы дек,
Ол хич агзыны ачмады.

³³Ол кемсидилип, адалатсызлык
билен әкидилди.

Онуң несли хакда ким айдып
билжек?

Чүнки Онуң өмүр танапы
үзүлди».

³⁴Эфиопиялы Филипден: «Айтса-ңызлаң, пыгамбер муны ким хакда

айдяр? Өзи хакдамы я-да башга би-ри хакда?» дийип сорады. ³⁵Онсоң Филип дүшүндирмәге башлады. Му-каддес Язгыларың шу ердәки парча-сындан башлап, Иса хакдакы Хош Хабары оңа вагыз этди. ³⁶Олар ёл-да барырка, бир сувлы ериң үстүн-ден гелдилер. Агта: «Ине, бу ерде сув бар. Мениң чүмдүрилмегиме нә-ме пәсгел берйәр?» дийди. ³⁸Онсоң арабаны саклатды. Филип билен агта билеликде сува гирдилер. Филип оны сува чүмдүрди. ³⁹Олар сувдан чыкан-ларында, бирденкә Реббич Рухы Фи-липи ол ерден әкитди. Агта оны гай-дып гөрмедди. Ол шатланып, өз ёлуны довам этдирди. ⁴⁰Филип болса Аш-дотда пейда болды. Ол Кайсария ба-рып етйәнчә, әхли шәхерлерде Хош Хабары вагыз этди.

9-нчы бап**Иса Шавула гөрүнийәр**

¹Шавул Реббич шәгиртлерине хени-зем өлүм ховпуны саярды. Бир гүн ол баш руханының янына гидип, ²он-дан Дамасдакы синагогалар үчин хат язып бермегини хайыш этди. Ол ер-де «Исаның Ёлы» диен топара дегиш-ли адамлары аял-эркек диймән, кими тапса, эл-аягыны баглап, Иерусалиме гетирмәге ругсат сорады. ³Ол Дамаска етип барырка, бирденкә асмандан бир парлак нур онуң даш-төверегини яг-тылтды. ⁴Шавул ере йыкылды. Шонда ол: «Шавул! Шавул! Нәме үчин Маңа

^a **8:36** Кәбир голязмаларда 37-нчи аят душ гелияр: *Филип оңа: «Бүтин йүрегиң би-лен иман эдйән болсаң, муңа ругсатдыр» дийди. Ол: «Иса Месихиң Худайың Оглу-дыгына иман эдйәрин» дийди.*

азар берйәрсиң?» диен сеси эшитди. ⁵⁻⁶Ол: «Агам, сен ким?» дийип сорады. Оңа: «Мен сениң азар берйән Исаң. ^aИнди тур-да, шәхере гит, нәме этмелидигиң саңа шол ерде айдылар» дийди. ⁷Шавул билен барян адамлар дуран ерлеринде доңуп галдылар. Олар сеси эшитселер-де, хич кими гөрмөйәрдилер. ⁸Еринден туруп, Шавул гөзүни ачанда, хич зат гөрүп билмеди. Оны элинден тутуп, Дамаска идип гетирдилер. ⁹Үч гүнләп онуң гөзлери гөрмеди, шол вагтың довамында ол хич зат ийип-ичмеди.

¹⁰Дамаскада Исаның Хананы атлы бир шәгирди барды. Реб Иса оңа гөрнүп: «Эй, Хананы!» дийди. Ол хем: «Лепбей, Реббим!» дийип жогап берди. ¹¹Реб Иса оңа шейле дийди: «Тур, Догры атлы көчә бар-да, Юдасың өйүнден тарсуслы Шавул диен адамы сора. Хәзир ол дога-дилег эдйәр. ¹²Шавула бир гөрнүш аян болды. Гөрнүшде ол янына Хананы диен бир адамың гелип, гөзлериңиң ачылмагы үчин, үстүне эллерини гояндыгыны гәрди».

¹³Хананы шейле жогап берди: «Я Реббим Иса! Мен көп кишилерден бу адамың Иерусалимде Сениң сайлап-сеченлериңе эден энчеме яманлыклары барада эшитдим. ¹⁴Сениң ызыңа эерен хер бир адамы туссаг этмәге онуң бу ерде-де ёлбашчы руханылардан ыгтыяр хаты бар». ¹⁵Реб Иса оңа: «Бар, ёла дүш! Бу адам Мениң сайлан гуралымдыр. Ол кесеки миллетлериң, пагышаларың ве ысрайыл халкының оңүнде Мениң адамы

мешхур эдер. ¹⁶Мениң адым угрунда нәхили азап чекмелидигини Мен оңа гөркезерин» дийди. ¹⁷Шейлеликде, Хананы барып, шол өе гирди, эллерини Шавулын үстүнде гоюп: «Шавул доган! Гөзлериң ене ачылып, Мукаддес Рухдан долмагың үчин, мени бу ере гелийәркәң, саңа гөрнен Реббимиз Иса иберди» дийди. ¹⁸Шол пурсатда гөзлериңден перде сырылан дек, Шавулың гөзлери ачылды. Ол еринден туруп, Исаның ады билен сува чүмдүрилди. ¹⁹Соңра нахарланып, гайтадан кувватланды.

Шавул Дамаскада вагыз эдйәр

Шавул бирнәче гүнләп Дамаскада шәгиртлериң янында галды. ²⁰Ол десине синагогалара барып, Исаның Худайың Оглудыгы ^b барада вагыз этмәге башлады. ²¹Муны эшиденлериң бары гең галып: «Бу адам Иерусалимде Исаның ызына эеренлере азар берен адам дөлми? Ол бу ере хем оларың эл-аягыны даңып, ёлбашчы руханыларың янына әкитмәге гелмәнмиди нәме?!» дийишйәрдилер. ²²Шавулың эрк-ыгтыяры болса гүн-гүнден гүйчленйәрди. Ол Исаның Месихдигини субут этмек билен, Дамаскада яшаян яхудыларың башыны чашырды.

²³Әнчеме гүнден соң, яхудылар оны өлдүрмегиң маслахатыны этдилер. ²⁴Йөне оларың дилдүвшүги Шавула белли болды. Олар оны өлдүрмек үчин гижә-гүндиз шәхер дөвезелерини гаравуллаярдылар. ²⁵Шәгиртлер болса гижәниң бир вагты оны

^a **9:5-6** Кәбир голязмаларда «*Чише депмек саңа кындыр*». *Шавул титрәп, алжырап*: «Я Реб, мениң нәме этмегимми ислейәрсиң?» дийип сорады диен сөзлер хем бар.

^b **9:20** *Худайың Оглы* – Көне Әхтде бу ат пагышалар үчин уланыларды. Тәзе Әхтде болса бу ат Худай тарапындан сайланып-сечилен диймеги аңладяр. Сөзлүге серет.

себедин ичине салып, шәхерин диварындан саллап дүшүрдилер.

Шавул Иерусалимде вагыз эдйәр

²⁶Шавул Иерусалиме гелип, шәгиртлере гошулмага сынанышды, эмма шәгиртлериң хеммеси ондан горкярды. Шавулың Исаның шәгирдидигине ынанмадылар. ²⁷Онсоң Барнап Шавулы алып, ресулларың янына гетирди. Ол Шавулың ёлда Ребби герендигини, Реббиң онуң билен геплешендигини, Дамаскда Исаның ады билен хич бир горкусыз вагыз эдендигини олара гүррүң берди. ²⁸Шейлеликде, Шавул оларың янында галды ве Иерусалимиң әхли еринде Исаның ады билен батыргай вагыз этди. ²⁹Ол грекче геплейән яхудылар билен сөхбет эдип, олар билен жеделлешйәрди. Онсоң олар Шавулы өлдүрмегиң кастына чыкдылар. ³⁰Доганлар муны биленлеринде, оны Кайсария гетирип, Тарсуса тарап ёла салдылар. ³¹Бүтин Яхудыядакы, Желиледәки ве Самариядакы йыгнакларда паряхатлык хөкүм сүрүп, иманлылар барха гүйчленйәрди. Олар Ребден горкуп, Мукаддес Рухуң ярдамы билен гүнсыйын көпелйәрди.

Эней ве Доркас

³²Әхли ерлере айланып йөрен Петрус Лидадакы иманлылары хем гөрмәге гелди. ³³Ол ерде Петрус Эней атлы бир адама саташды. Эней секиз йыл бәри дүшекде ысмаз болуп ятырды. ³⁴Петрус оңа: «Эней, Иса Месих саңа шыпа берйәр. Еринден тур-да, ёрган-дүшегиңи йыгна!» дийди. Ол хем

шобада еринден турды. ³⁵Лидада ве Шарон дүзлүгинде яшаянларың хеммеси Энейи гөрүп, Ребби иман этдилер.

³⁶Яфода Тавита атлы бир зенан шәгирт барды. Онуң грекче ады Доркасыды ^a. Мунуң эден ягшы ишлери, берен садакалары гаты көпди. ³⁷Шол гүнлерде ол кеселләп, арадан чыкды. Онуң жеседини ювуп, ёкаркы гатдакы отагда гойдулар. ³⁸Лида шәхери Яфо шәхерине голайды. Шәгиртлер Петрусың Лидададыгыны эшидип, онуң янына ики адамы ёлладылар ве: «Гижикдирмән, бизиң янымыза гел» дийип хайыш этдилер. ³⁹Петрус туруп, олар билен гитди. Ол өе геленде, оны ёкары гатдакы отага чыкардылар. Әхли дул аяллар Петрусың янына йыгнанып, Тавита дистрикә өзлерине тикен әхли донларыдыр көйнеклерини гөркезип аглашдылар. ⁴⁰Петрус хеммәни дашары чыкарды ве дыза чөкүп, Худая дога этди. Соңра ол жеседә тарап өврүлип: «Тавита, тур!» дийди. Аял гөзлерини ачды, Петрусы гөрүп, дик отурды. ⁴¹Петрус элини узадып, оңа турмага көмек этди. Онсоң иманлы дул аяллары ве бейлеки иманлылары чагырып, яңкы аялы олара дири табшырды. ⁴²Бу хабар бүтин Яфо яйрап, көп адам Реб Иса иман этди. ⁴³Петрус энчеме гүнләп Яфода, Симун атлы бир дери эйлейжиниңкиде галды.

10-нжы бап

Йүзбашы иман эдйәр

¹Кайсарияда Корнелий атлы бир адам барды. Ол «Италия» атлы рим

^a **9:36 Тавита... Доркас** – Тавита арамейче, Доркас грекче болуп, буларың икиси хем *жэрген* диймеги аңладяр.

гошун бөлүмүнің йүзбашысыды. ²Корнелий худайхон адам болуп, өзи хем, өй-ичерси хем Реббе сежде эд-йәрди. Ол халкың арасындакы мәтәчлере көп көмөк эдип, элмыдама Худая дога эдерди. ³Бир гүн өйлән сагат үчлерде Корнелә бир гөрнүш аян болуп, өз янына Худайың бир перишдесиниң геленини айдың гөрди. Перишде: «Эй, Корнелий!» дийип сесленди. ⁴Корнелий горкы ичинде гөзлерини оңа дикип: «Гулак асян!» дийди. Перишде оңа: «Сениң Худая эден догаларың, гарыплара пайлан садакаларың Онуң назарында кабул болды. ⁵Инди Яфо бирнөче адам ёллада, Петрус лакамлы Симуну гетирт. ⁶Бу адам деңзиң якасында яшаян Симун диен дери эйлейжиниң мыхманыдыр» дийди.

⁷Өзи билен геплешен перишде гиденден соң, Корнелий хызматкөрлеринден икисини ве хемише янында болян бир таква эсгери чагырды. ⁸Болуп гечен әхли зады гүррүң берип, олары Яфо ёллады.

Петрус гөрнүш гөрийәр

⁹Эртеси гүн олар ёл йөрәп, шәхере голайланларында, гүнортан он ики төвереги Петрус Худая дога этмек үчин үчеге чыккыпды. ¹⁰Ол ажыкды ве бир затлар иеси гелди. Нахар тайярланярка, оңа бир гөрнүш аян болды. ¹¹Ол гөгүң ачылып, уллакан сачага меңзеш бир задың дөрт бурчундан ашак ере салланып гелйәнини гөрди. ¹²Онуң ичинде ер йүзүнде яшаян хер дүрли дөрт аяклы хайванлар, сүйренижилер ве гушлар барды. ¹³Бир сес оңа: «Петрус! Тур, дамакларыны чал-да, ий!» дийди. ¹⁴Петрус: «Ёк, Реббим! Яхуды канунына гөрә,

мен хич хачан харам зат иен дәлдин» дийди. ¹⁵Сес ене икинжи гезек оңа: «Худайың халал диен затларына сен харам диймегин» дийди. ¹⁶Бу үч гезек гайталанды-да, сачак гөзачып юмасы салымда гөге алынды.

¹⁷Петрус бу гөрнүшинң нәмедигинеге гәлгып дурка, ине, Корнелиниң ёллан адамлары Симунуң өйүни сорап, гапа гелдилер. ¹⁸Олар гыгырып: «Петрус лакамлы Симун диен мыхман шу ердеми?» дийип сорадылар. ¹⁹Петрус хенизем бу гөрнүш барада ойланып отырка, Мукаддес Рух оңа: «Ине, үч адам сени гөзләп йөр. ²⁰Тур, ашак дүш, икиржиңленме-де, олар билен гит. Олары Мен ёлладым» дийди. ²¹Петрус адамларың янына гелип: «Гөзлейән адамыңыз мен. Нәме үчин гелдиниз?» дийди. ²²Олар: «Бизи йүзбашы Корнелий иберди. Ол догры ве Реббе сежде эдйән адам, яхуды халкының арасында хем онуң абрайы улудыр. Худайың бир перишдеси оңа: „Петрусы өйүне чагырып, онуң айтжак сөзлерини диңле“ дийип буйрук берипдир» дийдилер. ²³Петрус олары өе чагырып мыхман алды.

Петрус Корнелиниң өйүнде

Шол гүнүң эртеси Петрус олар билен ёла дүшди. Яфолы доганларыңда кәбири онуң билен гитди. ²⁴Эртеси гүн олар Кайсария бардылар. Корнелий хем доган-гарындашларыны, якын достларыны үйшүрип, олара гарашып отырды. ²⁵Петрус өе гиренде, Корнелий онуң өңүнден чыкдыда, аягына йыкылып, оңа тагзым этди. ²⁶Эмма Петрус оңа: «Тур еринден! Мен хем сениң ялы бир ысан» дийди. ²⁷Петрус онуң билен гүррүңлешип, ичери гиренде, көп адамларың

йыгнандыгыны гөрди. ²⁸Петрус олара: «Бир яхудының башга миллетден болан бири билен гатнашмагының я-да онуң янына гитмегиниң би-зиң канунымыза гаршыдыгыны өзү-ңиз билйәнсиңиз. Эмма Худай маңа хич бир адама харам диймели дэлди-гими аян этди. ²⁹Шонуң үчин хем ча-гырыланымда, икиржиңленмән гайт-дым. Инди мени нәме үчин чагыран-дыгыңызы сорап билеринми?» дийди.

³⁰Корнелий шейле жогап берди: «Үч гүн мундан озал шу вагтлар агзым беклиди. Өйлән сагат үчлерде өйүм-де Худая дога-дилег эдйәрдим. Ине, бирденкә гаршымда ловурдаян эшик-де бир адам пейда болды. Ол маңа: ³¹„Сениң Худая эден догаларың, га-рыплара пайлан садакаларың Онуң назарында кабул болды. ³²Инди Яфо адам ёлла-да, Петрус лакамлы Симун-ны чагырт. Бу адам дензиң якасында яшаян Симун диен дери эйлейжиниң мыхманыдыр^а“ дийди. ³³Шейлелик-де, мен дессине саңа адам ёлладым, сен-де гелип ягшы этдиң. Ине, хем-мәмиз Худайың саңа айтмагы буйран эхли задыны эшитмек үчин, Онуң ху-зурына топландык».

³⁴Шонда Петрус сөзе башлап, шей-ле дийди: «Мен, какыкатдан-да, Ху-дайың хич киме тарапгөйлик этме-йэндигине гөз етирдим. ³⁵Гайтам, Ол Өзүнден горканы ве догры иш эден хер кеси миллетине гарамаздан ка-бул эдйәндир. ³⁶Худай ысрайыл хал-кына иберен бу парахатлык Хош Ха-барыны хеммелериң Ребби болан Иса Месих аркалы ыглан этди. ³⁷Яхя су-ва чүмдүрилиш барада вагыз этмөгө башландан сонра, Желиледен башлап,

бүтин Яхудыяда болан вакалардан ха-барыңыз бардыр. ³⁸Худайың насыра-лы Исаны Мукаддес Рух ве гүйч-гуд-рат билен долдуруп, Оны сайлап-сечендигини билйәнсиңиз. Иса чар тарапа айланып, көп ягшы ишлер эт-ди, иблисиң хөкмүрованлыгындан эжир чекйәнлериң барына шыпа бер-ди, себәби Худай Онуң биленди. ³⁹Биз Онуң Яхудыяда, Иерусалимде бити-рен ишлериңиң барына шаятдырыс. Оны хача чүйләп өлдүрдилер, ⁴⁰эмма Худай үчүленжи гүн Исаны дирелтди. ⁴¹Ол Исаны хеммелере дөл-де, дине bize гөрнер ялы этди. Себәби Худай бизи Иса хакда шаятлык этмегимиз үчин сайлады. Ол диреленден соң, биз Онуң билен биле нахарландык. ⁴²Иса Өзүниң Худайың ырадасы билен ди-рилериң хем, өлүлериң хем Казысы-дыгыны халка вагыз эдип, шаятлык этмегимизи буюрды. ⁴³Әхли пыгам-берлер хем Иса хакда шаятлык этди-лер. Иса иман эден хер бир адамың гү-нәлериңиң Онуң адының хатырасы-на багышланжакдыгыны айтдылар».

⁴⁴Петрус бу сөзлери хениз айдып дурка, оны динлейәнлериң хемме-синиң үстүне Мукаддес Рух инди. ⁴⁵Петрус билен биле гелен яхуды иманлылар Мукаддес Рухуң пеш-гешиниң кесеки миллетлериң үстү-не-де иненини гөрүп гең галдылар, ⁴⁶себәби оларың нәмәлим диллерде гепләп, Худайы өвги билен бейгел-дишлериңи гөрдүлер.

Шонда Петрус: ⁴⁷«Эдил би-зиң ялы, бу адамлар хем Мукаддес Рухы кабул этдилер. Инди булары сува чүмдү-рилмегини ким гадаган эдип билер?» дийди. ⁴⁸Онсоң Петрус оларың Иса

^a 10:32 Кәбир голязмаларда *Ол гелип, саңа бир сөз айдар* диен жүмле хем бар.

Месиҳиң ады билен сува чүмдүрил-мегини буюрды. Соңра олар Петрус-дан ене бирнөчө гүн янларында гал-магыны хайыш этдилер.

11-нжи бап

Петрус болан вакалар барада гүррүң берйәр

¹Ресуллар ве яхудыялы доганлар кесеки миллетлериң-де Худайың Хош Хабарыны кабул эдендиклери-ни эшитдилер. ²Петрус Иерусали-ме геленде, яхуды иманлылар онуң билен давалашып: ³«Сен сүннетсиз адамларыңка мыхман болупсың, олар билен биле нахарланыпсың» дийди-лер. ⁴Шонда Петрус башындан гечен ваканы жикме-жик гүррүң бермәге башлады: ⁵«Яфо шәхеринде Худая дога эдип отыркам, маңа бир гөрнүш аян болды. Мен яныма улы сачага меңзеш бир задың дөрт бурчундан асылып, гөкден ере иненини гөрдүм. ⁶Онуң ичине дыкгат билен середип сынланымда, өй хайванларындан башлап, ябаны хем сүйренижи хай-ванлардыр гушлары гөрдүм. ⁷Соңра бир сесиң маңа: „Петрус, тур, дамак-ларыны чал-да, ий!“ диенини эшит-дим. ⁸Мен: „Ёк, я Реб, асла бейтмерин! Мен хич хачан харам затлары агзы-ма дегрен дэлдириң“ дийдим. ⁹Эмма гөкден гелен сес икинжи гезек маңа: „Худайың халал диен затларына ха-рам диймегин!“ дийди. ¹⁰Бу үч гезек гайталанып, хеммеси ене ёкары гөге алынды. ¹¹Ине, шол вагт Кайсария-дан иберилен үч адам мениң болян өйүмиң өңүне гелип дурдулар. ¹²Он-соң Мукаддес Рух маңа икиржиң-ленмөн, олар билен гитмелидиги-ми айтды. Янымдакы бу алты доган

хем мениң билен биле гитди, биз ол адамың өйүне бардык. ¹³Ол адам хем бизе өйүнде өзүне гөрнен перишде барада гүррүң берди. Перишде оңа: „Яфо адам ёлла-да, Петрус лакамлы Симуны гетирт. ¹⁴Онуң саңа айтжак хабары аркалы өзүң ве тутуш өй-иче-риң халас болар“ дийипдир. ¹⁵Мен сөзе башланымда, Мукаддес Рух өң бизиң үстүмизе иниши ялы, оларың үстүне хем инди. ¹⁶Шонда Реббимиз Исаның: „Яхя сува чүмдүрди, эмма сиз Мукаддес Руха чүмдүрилерси-ниң“ диен сөзи ядыма дүшди. ¹⁷Шей-леликде, Реббимиз Иса Месихе иман эденимизде, Худай бизе берен пеш-гешини олар хем берен болса, Ху-дая гаршы дурар ялы, мен ким бо-лупдырын?» ¹⁸Доганлар бу сөзлери эшиденлеринден соңра көшешди-лер. Худайы шөхратландырып: «Ху-дай хатда кесеки миллетлере-де то-ба эдип, бакы яшайша говушмаклы-гы берипдир» дийишдилер.

Антиёхдакы иманлылар

¹⁹Стефан өлдүриленден соң баш-ланан ызарланмалар зерарлы иман-лылар Финикия, Кипре ве Антиё-ха ченли даргадылар. Олар Хош Ха-бары яхудылардан башга хич киме вагыз этмейәрдилер. ²⁰Оларың ара-сында Кипрден ве Киринейден Ан-тиёха гелен кәбир иманлылар бар-ды. Олар Реб Иса барадакы Хош Ха-бары ол ердәки башга миллетлере-де вагыз этдилер. ²¹Оларда Реббиң гуд-раты барды, шонуң үчин көп адам-лар имана гелип, Ребби кабул этди-лер. ²²Бу хакдакы хабарлар Иеруса-лимдәки йыгнага барып етди. Олар Барнабы Антиёха ёлладылар. ²³Бар-нап геленде, Худайың мерхеметиниң

субутнамасыны гөрүп шат болды. Ол Реббе чын йүректен садык болмагы хеммелере үндеди. ²⁴Онуң Мукаддес Рухдан ве имандан долы бир ягшызада адамдыгы үчин, жуда көп адам Реббе иман этди. ²⁵Онсоң Барнап Шавулы гөзлөп, Тарсуса гитди. ²⁶Оны тапып, Антиёха гетирди. Шейдип, Барнап билен Шавул бир йыллап ол ердэки йыгнаклары бир ере топлап, көп адамлара таглымат өвретдилер. Шәгиртлере илкинжи гезек Антиёх шәхеринде «месихилер» дейлип ат берилди. ²⁷Шол гүнлерде Иерусалимден Антиёха бирнәче пыгамберлер гелдилер. ²⁸Олардан бириниң ады Агапды. Ол еринден туруп, Рим империясында ёвуз ачлыгың болжакдыгы барада Мукаддес Рух аркалы велилик этди. Бу ачлык император Клавдиниң доландырян дөврүндө болуп гечди. ²⁹Шонда шәгиртлериң әхлиси гүйчлериниң етдигинден яхудыялы доганлара голдав үчин пул ёлламагы карар этдилер. ³⁰Олар шейле хем этдилер, пулы Барнап ве Шавул аркалы йыгнак ёлбашчыларына ибердилер.

12-нжи бап

Хирод патыша ресуллары ызарлаяр

¹Шол вагтлар Хирод патыша йыгнагың кәбир агзаларыны ызарлап, олара сүтем этмәге башлады. ²Ол Ёханнаның доганы Якубы гылыч билен өлдүртди. ³Ол мунуң яхудыларың гөвнүндө турандыгыны гөрүп, соңра Петрусы-да туссаг этди. Бу вака Петир байрамы гүнлеринде болуп гечди. ⁴Хирод Петрусы тутуп, зындана саландан соң, хер бири дөрт

эсгерден ыбарат болан дөрт топары оңа гаравул гойды. Оны байрамдан соңра халкың өңүне чыкарып, хөкүм этмек ниети барды.

Петрус зындандан чыкяр

⁵Шейлеликте, Петрус зынданда сакланярды, эмма йыгнак онуң үчин Худая ыхлас билен дога эдйәрди. ⁶Хиродың оны орта чыкаржак гүнүниң өң янындакы гиже Петрус ики эсгерин өң арасында гоша зынжыр билен баглы ятырды. Гаравуллар-да зынданың гирелгесинде гапының агзында сакчылык эдйәрдилер. ⁷Бирденкә Реббиң перишдеси пейда болуп, зынданың ичинде нур парлады. Перишде Петрусың бөврүне дүртүп, оны оярды-да: «Тиз бол, тур!» дейди. Шобада Петрусың зынжырлары үзүлип, элинден ере гачды. ⁸Перишде оңа: «Гушагыңы гушан-да, чарыкларыңы гей!» дейди. Ол шейле хем этди. Перишде ене-де: «Донуңы гейде, мениң ызыма дүш!» дейди. ⁹Петрус онуң ызына дүшүп, зындандан дашары чыкды. Эмма ол перишде аркалы бу болян затларың хақыкатдыгыны билмән, гөзүне гөрүниңдир өйдйәрди. ¹⁰Олар биринжи, икинжи гаравуллардан гечип, шәхере чыкян демир дервезә етенлеринде, ол өзөзүндө ачылды. Олар дашары чыкып, бир көчөниң бойы билен йөредилер. Бирденкә перишде Петрусың янындан гайып болды.

¹¹Шол вагт Петрус өзүне гелип: «Инди, хақыкатданам, Реббиң Өз перишдесини ёллап, мени Хиродың элинден ве яхуды халкының башымдан индержек бела-бетерлеринден халас эдендигине анык гөз етирдим» дейди.

¹²Петрус муңа акыл етиренден соң, Ёханнаның эжеси Меръемиң өйүне гитди. Ёханна Марк хем диййәрдилер. Ол ерде көп адам үйшүп, Худая дога эдйәрди. ¹³Петрус ховлының гапысыны каканда, гапыны Рода атлы бир хызматкәр гыз ачмага гелди. ¹⁴Ол Петрусыйң сесини танап, гапыны ачмага дерек бегенжинден яна ичери ылгап, ховлының гапысында Петрусыйң дурандыгыны хабар берди. ¹⁵Олар оңа: «Сен акылыңдан азашыпсың» дийдилер. Эмма гыз өз диенини тутуп дурансоң, олар: «Бу Петрусыйң перишдесидир» өйтдүлер. ¹⁶Петрус болса ызыны үзмән гапыны какярды. Гапыны ачанларында, оны гөрүп хайран галдылар. ¹⁷Петрус олара эли билен юваш болмакларыны ышарат этди. Онсоң Реббийң өзүни зындандан нәхили азат эдендигини олара гүррүң берди. Соңра: «Муны Якуба^а ве бейлеки доганлара хабар бериң» дийдиде, башга ере чыкып гитди.

¹⁸Гүн доганда, эсгерлерич арасында улы галмагал турды. Олар бирибиринден: «Петруса нәме болдука?» дийшип сораярдылар. ¹⁹Хирод Петрусый агтарды. Эмма оны тапмансоң, гаравуллеры сорага чекип, олары өлдүрмеги буюрды.

Хирод патышаның өлүми

Шондан соң Хирод Яхудыядан Кайсария гидип, шол ерде галды. ²⁰Хирод Сур ве Сидон халкына гаты газапланярды. Олар хем бирлешип, Хиродың янына гелдилер-де, патышаның баш хызматкәри Бластосы өз тарапларына чекип, ярашык диледилер. Себәби оларың юрды патышаның юрдундан азык

алярды. ²¹Ине, белленен гүн Хирод патышалык лыбасыны гейип, тагтында отурды ве халка йүзленип, сөз сөздеди. ²²Халк хем: «Бу ынсан сеси дөл-де, бир худайың сесидир!» дийип гыгырышды. ²³Шобада Реббийң бир перишдеси Хиродеси жезаландырды, себәби ол Худайы шөхратландырманды. Шейдип, онуң эндам-жаны гуртлап өлди.

²⁴Худайың Хош Хабары болса барха яйбаңланып, иманлыларың саны гүнсыйын артырды.

²⁵Барнап билен Шавул хем өзлери не табшырылан хызматы ерине етирип, Иерусалимден ызына доландылар. Олар өзлери билен биле Маркы хем алып гайтдылар. Маркың бейлеки ады Ёханнады.

13-нжи бап

¹Антиёхдакы иманлылар йыгнагында пыгамберлер ве мугаллымлар барды. Олар Барнап, Гараягыз лакамы Шимгон, киринейли Лукий, хөкүмдар Хирод билен биле өсен Мапахен ве Шавул дагыды. ²Булар Реббейбадат эдип, агыз беклейәркәлер, Мукаддес Рух: «Барнап билен Шавулы Маңа багыш эдиң, гой, олар Мениң табшыран ишими бержай этсинлер» дийди. ³Шейлеликде, олар агыз бекләп, дога-дилег этдилер ве эллери ни оларың үстүне гоюп, Барнап билен Шавулы ёла салдылар.

Шавул билен Барнап Кипр адасында

⁴Мукаддес Рух тарапындан ёлланан Барнап билен Шавул Селукия гелдилер. Ол ерден хем гәмили Кипр адасына гитдилер. ⁵Онсоң Саламисе гелип,

^а 12:17 *Якуп* – бу Исаның иниси болмагы ахмал.

яхудыларың синагогаларында Худайың Хош Хабарыны вагыз этдилер. Ёханна хем оларың янында болуп, көмек берйәрди. ⁶Олар бүтин аданы айланып, Пафоса гелдилер. Ол ерде Баръеша атлы бир яхуда душ гелдилер. Ол жадыгөй ве галп пыгамберди. ⁷Баръеша шол ериң хәкими Сергей Павул билен гатнашярды. Сергей Павул акыллы адамды. Ол Барнап билен Шавулы чагырдып, олардан Худайың Хош Хабарыны эшитмек иследи. ⁸Эмма Баръеша Барнап билен Шавула гаршы чыкды. Баръешаның бейлеки ады Эйлим болуп, бу жадыгөй диймеги аңладяр. Ол хәкими иман этмекден йүз өвүртмәге сынанышды. ⁹Шонда Мукаддес Рухдан долан Шавул, ягны Павлус жадыгөйүң гөзлерине середип: ¹⁰«Эй, иблис оглы! Сен әхли догрулыгың душманысың. Сениң йүрегиң хер дүрли хиледен ве галплыкдан долы. Реббин хак ёлуны ёймагыңы хачан бес этжек? ¹¹Инди, серет, Реббин эли саңа гаршыдыр, сен көр боларсың, белли бир вагта ченли гүн шөхлесини гөрмерсиң» дийди.

Шол пурсадың өзүнде онуң гөзүни думан өртүп, гараңкылык гаплады. Ол өзүни итдиржек болуп, төверегини сермеләп, адам гөзләп башлады. ¹²Хәким йүзе чыкан ваканы гөрүп, иман этди, себәби ол Реб Иса хакындакы таглымата хайран галды.

Павлус ёлдашлары билен Писидядакы Антиёх шәхеринде

¹³Павлус ве онуң ёлдашлары Пафосдан гәмә мүнүп, Памфилиядакы Перга шәхерине гелдилер. Шол ерде Ёханна олардан айрылып, Иерусалиме

доланды. ¹⁴Олар болса Пергадан ёларыны довам этдирип, Писидядакы Антиёх шәхерине гелдилер. Сабат гүни синагога гелип, ол ерде отурдылар. ¹⁵Төврат билен пыгамберлерин язгыларындан окаландан соң, синагоганың баштутанлары: «Доганлар, халка нәме өвүт-несихатыңыз бар болса айдың, баш үстүне!» дийип, олары чагыртдылар. ¹⁶Шейлеликде, Павлус еринден туруп, олара эли билен юваш болмакларыны ышарат этди. Соңра ол сөзе башлады: «Эй, ысрайыллылар ве Худая сежде эдйән кесеки халклар, маңа гулак асың! ¹⁷Ине, ысрайыл халкының Худайы бизиң ата-бабаларымызы сайлады. Олар Мүсүрде яшан дөврүнде Худай олардан бейик бир халк яратды. Соңра бейик гудраты билен олары Мүсүрден алып чыкды. ¹⁸Кырк йылың довамында Худай оларың чөлдәки этмишлерине чыдады. ¹⁹Кенган юрдунда яшаян еди миллети гырып, юртларыны олара мирас берди. ²⁰Буларың хеммеси, такмынан, дөрт йүз элли йыл довам этди. Мундан соң Худай олара Шамувел пыгамберин дөврүне ченли сердарлар берди. ²¹Онсоң ысрайыл халкы патыша талап этди. Худай олара Кишиң оглы Шавулы патыша эдип берди. Бениамин тиресинден болан Шавул кырк йыл хөкүм сүрди. ²²Худай Шавулы тагтдан дүшүренден соң болса, олара Давуды патыша этди ве ол хакда шаятлык эдип: „Гөвнүмден турян бир адамы, Йышайың оглы Давуды тапдым. Ол Мениң әхли ислегими бержай эдер“ дийди. ²³Шейлеликде, Худай Өз берен вада сына гөрә, Давудың неслинден Исаны ысрайыл халкына Халасгәр эдип

иберди. ²⁴Иса гелмезден өң болса Яхя бүтин ысрайыл халкына тоба этмеги ве сува чүмдүрилмеги вагыз этди.

²⁵Яхя өзүне табшырылан иши тамамламаздан өң: „Сиз мени Месих хасап-лаярсыңызмы? Ёк, мен Месих дәл. Ол менден соңра гелер. Мен Онуң чарыгының багыны чөзмөге-де мынасып дәлдириң“ дийди. ²⁶Эй, доганлар, Ыбрайымың несиллери! Эй, Реббе сежде эдйән кесеки миллетлер! Халасгәри-миз барадакы бу хабар бизе берилди.

²⁷Иерусалимиң илаты ве оларың ёл-башчылары Исаны танаман, Оны өлүме хөкүм этдилер. Шейдип, олар өңки пыгамберлериң айданларыны ерине етирдилер. Шейдип, олар Сабат гүни окалян пыгамберлериң сөзлери боюнча херекет этдилер. ²⁸Өлүм жезасына лайык хич бир себөп тапмасаларда, Пилатдан Онуң өлдүрилмегини талап этдилер. ²⁹Ол хакда языланларың барыны бержай эденлеринден соң болса, Оны хачдан дүшүрип, бир мазарда гойдулар. ³⁰Эмма Худай Оны өлүмден дирелтди. ³¹Энчеме гүнлөп Иса Өзи билен Желиледен Иерусалиме геленлере гөрүнди. Бу адамлар инди ысрайыл халкына Ол хакда шаятлык эдйәрлер. ³²⁻³³Биз хәзир сизе Хош Хабары ыглан эдйәрис: Худай Исаны өлүмден дирелдип, Өз перзентлери болан бизиң үчин ата-бабаларымыза берен вадасыны бержай этди. Бу хакда икинжи мезмурда шейле язылан:

„Сен Мениң Оглумсың,

бу гүн Мен саңа Ата болдум“.

³⁴Исаның өлүмден дирелиши ве асла чүйремезлиги догрусында Худай шейле дийди: „Давуда вада берен мукаддес ялканышларым билен сизи

ялкарын“.

³⁵Башга бир мезмурда шейле язылан: „Сен Садыгының габырда чүйремегине ёл бермерсиң“.

³⁶Давут бабатда айтсак, ол өз вагытында Худайың максады үчин хызмат этди. Ол дүнийәден өтүп, ата-бабаларының янында жайланды; онуң жеседи чүйрәп гитди. ³⁷Эмма Худайың Дирелдени чүйремеди. ³⁸⁻³⁹Шонуң үчин хем, эй, доганлар, шуны билип гоюң: биз сизе гүнәлериң Иса аркалы багышланяндыгыны ыглан эдйәрис. Иса иман эден хер бир адам Ол аркалы акланяр. Бу Мусаның кануны боюнча мүмкин дәлди. ⁴⁰Инди хабардар болуң, пыгамберлериң бу айданлары башыңызга гелмесин:

⁴¹„Середин, эй, масгаралайжылар, хайрана галып, ёк болуң!

Сизиң гүнлериңизде этжек ишими эшидениңизде,

гулагыңызга ынанмарсының“»).

⁴²Павлус билен Барнап яхудыларың синагогасындан чыкып баряркалар, халк индики Сабат гүни-де бу затлар догрусында гүррүң бермеклери-ни олардан хайыш этди. ⁴³Синагогадакы халк гиденден соң, яхудыларың ве яхуды динини кабул эденлериң көпүси Павлус билен Барнабың ызына дүшдүлер. Павлус билен Барнап олар хемише Худайың мерхемети билен яшамакларыны өвүт-несихат этдилер. ⁴⁴Индики Сабат гүни болса Реббин Хош Хабарыны диңлемек үчин тутуш шәхер диен ялы йыгнанды. ⁴⁵Шунча көп мәхелләни гөрүп, яхудылары гөриплик гуршап алды. Олар Павлусың айдан затларына гаршы чыкып, оңа сөгдүлер. ⁴⁶Павлус билен Барнап хем батыргайлык билен шейле дийдилер:

«Худайың Хош Хабары илки сизе вагыз эдилмелиди. Эмма сиз оны рет этдиңиз! Бу болса сизиң бакы яшайша мынасып дәлдигиңизи субут эдйәр. Шонун үчин биз кесеки миллетлере йүзленйәрис. ⁴⁷Чүнки Реб бизе шейле буйрук берди: „Ериң аңры чәгине ченли халас этмек үчин, Сени миллетлере нур этдим“».

⁴⁸Миллетлер муны эшиденлеринде шатланып, Реббиң Хош Хабарына улы хормат гойдулар. Шейлеликте, бакы яшайыш үчин сайлананларың хеммеси иман этди.

⁴⁹Реббиң Хош Хабары юрдуң хемме ерине яйраярды. ⁵⁰Эмма яхудылар шәхериң ёкары мертебели худайхон аялларыны ве ат-абрайлы эркеклери ни Павлус билен Барнабың гаршысына өжүкдирдилер. Шейлеликте, олары ызарлап, өз юртларындан ковуп чыкардылар. ⁵¹Бу ики ресул болса олар гаршылык хөкмүнде, аякларының тозуны какып, Икония шәхерине гитдилер. ⁵²Антиёхдакы шәгиртлер болса шатлыкдан ве Мукаддес Рухдан долдулар.

14-нжи бап

Павлус билен Барнап Иконияда

¹Павлус билен Барнап Икония шәхеринде хем адатдакысы ялы яхудыларың синагогасына бардылар. Ол ерде олар шейле бир тәсири вагыз этдилер велин, көп санлы яхудылар ве кесеки миллетлер иман этдилер. ²Эмма иман этмедик яхудылар кесеки миллетле-ри бу ики ресулың үстүне күшгүрип,

иманлылара гаршы оларың аңыны зәхерледилер. ³Павлус билен Барнап бу ерде узак вагт галып, Реб Иса хакында батыргайлык билен вагыз этдилер. Иса хем олар алапатлар ве мугжызалар гөркезмек башарныгыны берип, Өз мерхемети барадакы хабары олар аркалы тассыклады. ⁴Шәхериң халкы икә бөлүнди; оларың бир бөлеги яхудыларың, бир бөлеги-де ресулларың тарапына гечди.

⁵Шундан соң яхудылар ве башга миллетлер өзлериниң ёлбашчылары билен бирликте ресулларың үстүне топулып, олары дашламакчы болдулар. ⁶Ресуллар мундан хабарлы болансонлар, Ликаонияның Листра, Дәрбе шәхерлерине ве оларың даштөверегине гачдылар. ⁷Ол ерлерде-де Хош Хабары вагыз этдилер.

Павлус билен Барнап Листрада ве Дәрбеде

⁸Листрада аяклары ысмаз бир адам яшаярды. Ол догабитди отурады ве хич вагт йөрәмәнди. ⁹Бу адам Павлусың гүррүңини динләп отырды. Павлус хем оңа диканлап середип, оңуң сагалжагына иманының бардыгыны гөрди. ¹⁰Шонда Павлус гаты сес билен: «Еринден тур!» дийди. Ол хем товсуп турды-да, йөрәп башлады. ¹¹Мәхелле Павлусың эден ишини гөрүп, ликаония дилинде: «Худайлар ынсан кешбинде бизиң янымыза инипдирлер!» дийип гыгырышдылар. ¹²Барнабы Зевс, Павлусы болса, эсасы сөз сөзлейәнчидиги үчин Хермес ^a дийип

^a 14:12 Зевс... Хермес – греклер Зевси эсасы худай, Хермеси болса худайларың илчиси хасаплапдырлар.

атландырдылар. ¹³Зевсиң бутханасы шәхерин дашында ерлешйәрди. Зевс руханысы бойнуна гүл чеменлери гейдирилен өкүзлери шәхер дәрвезелериниң агзына гетирип, халк билен бирликде гурбанлык бержек болды. ¹⁴Эмма ресуллар Барнап билен Павлус муны эшидип, якаларыны йырттып, халкың ортасына күрсәп гирдилер. Олар батлы сес билен: ¹⁵«Адамлар! Нәме үчин бейле эдйәрсиниң? Биз хем сизе меңзеш ынсандырыс. Сизе Хош Хабар алып гелдик. Инди бу бош затлардан эл чекин-де, ери, гөги, деңзи ве олардакы әхли зады ярадан дири Худая тарап доланың. ¹⁶Гечен дөвүрде Худай әхли миллетлере өз ёллары боюнча йөрәмәге ругсат берди. ¹⁷Муңа гарамаздан, Ол Өзүниң бардыгыны хич хачан субутсыз гоймаяр. Середин! Сизе ягшылык эдип, асмандан ягыш ягдырар, мөвсүминде хасыл берйәр, гарныңызы биркем-сиз дойруп, йүреклеринизи шатлыктан долдурар» дийдилер. ¹⁸Бу сөзлер билен олар халкы өзлерине гурбанлык хөдүр этмекден зордан дәндилер. ¹⁹Эмма Антиәхдан, Икониядан гелен яхудылар халкы өжүкдирип, Павлусы дашладылар ве өлендир өйдүп, оны шәхерден сүйрәп чыкардылар. ²⁰Эмма шәгиртлер дашына үйшенлеринде, Павлус еринден туруп, шәхере гайтды. Эртеси гүн ол Барнап билен Дербә тарап ёла дүшди.

²¹Дербәде олар Хош Хабары вагыз эдип, көп шәгирт топлалдылар. Соңра Листра, Икония ве Антиәха доланып гелдилер. ²²Олар шәгиртлери рухландырдылар ве олар иманда берк

дурмагы үндәп: «Худайың Шалыгына гирмегимиз үчин, бизиң көп мушакгатлары башдан гечирмегимиз герек» дийәрдилер. ²³Павлус билен Барнап хер бир йыгнак үчин ёлбашчылар белледилер. Соңра дога-дилег эдип, агыз бекләп бу ёлбашчылары өзлериниң иман эден Реббине табшырдылар. ²⁴Онсоң Писидяның ичинден гечип, Памфилия гелдилер. ²⁵Перга шәхеринде Иса хакында вагыз эденлеринден соң, Атталия гитдилер. ²⁶Ол ерден хем олар гәмили Антиәха доланып гелдилер. Павлус билен Барнап бу шәхерде өзлерини Худайың мерхеметине табшырып, хут шу ерден шинди тамамлан ишлерини амала ашырмага уграпдылар. ²⁷Антиәха геленлеринден соң, ресуллар йыгнагы бир ере чагырып, олар Худайың өзлери аркалы әхли битирен ишлерини ве яхуды дәллериниң иман этмеги үчин, Онуң ачан ёлы барада гүрүң бердилер. ²⁸Ресуллар узак вагтлап шәгиртлер билен биле болдулар.

15-нжи бап

Иерусалимдәки маслахат

¹Яхудыдан бирнәче адам Антиәха гелип, доганлара: «Мусаның адаты боюнча сүннетленмесеңиз, халас болуп билмерсиңиз» дийип өвредйәрдилер. ²Павлус билен Барнап бу адамлар билен көп чекелешип жеделлешдилер. Онсоң бу меселәни чөзмек үчин, бейлеки доганларың бирнәчеси билен бирликде, Павлус билен Барнап Иерусалимдәки ресулларың, ёлбашчыларың янына гитмели диен карара

^a **14:18** Кәбир голязмаларда *Хеммесини өз өйүне ибердилер. Ресуллар ол ерде галып, халка өвредйәрдилер* диен сөзлер хем бар.

гелинди. ³Иманлылар йыгнагы олары ёла салып угратды. Олар Финикияның ве Самарияның ичинден гечип, кесеки миллетлериң-де Худайы кабул эдендиклери барада гүррүң бердилер. Бу хабар хемме иманлылара улы шатлык гетирди. ⁴Иерусалиме геленлеринде болса, ресуллардыр ёлбашчылар ве тутуш йыгнак олары гызгын гаршылады. Павлус биле Барнап Худайың өзлери аркалы битирен эхли ишлерини йыгнананлара гүррүң бердилер. ⁵Эмма фарисейлер топарындан иман эденлериң кэбири аяга галып: «Кесеки миллетлерден боланлары сүннетлемели ве олар Мусаның кануныны бержай этмеги табшырмалы» дийдилер. ⁶Онсоң ресуллар ве ёлбашчылар бу меле барада маслахатлашмага йыгнандылар. ⁷Йыгнакда гүррүң узага чекенсоң, Петрус еринден туруп, олар шейле дийди: «Доганлар! Өзүңиз билйэнсиниз, кесеки миллетлере Хош Хабары вагыз этмегим үчин, энчеме вагт мундан өң Худай араңыздан мени сайлады. Ол муны миллетлериң Хош Хабары эшидип, иман этмеги үчин шейле этди. ⁸Хер бир ынсаның йүрегини билйэн Худай бизе берен Мукадес Рухуны кесеки миллетлере хем берди. Шу аркалы олары кабул эдендигини тассыклады. ⁹Худай оларың иманы аркалы йүреклерини пэкледи. Шейдип, Худай бизиң биле кесеки миллетлериң арасындакы пархы ёк этди. ¹⁰Бейле болса, нэме үчин ата-бабаларымызың ве өзүмизиң гөтерип билмедик боюнтыргымызы

шэгиртлериң бойнуна салаңыз? Худайы сынажак болярсыңызмы? ¹¹Ёк! Биз өзүмизиң хем, оларың хем Реббимиз Исаның мерхемети биле халас боляндыгымыза ынанярыс».

¹²Онсоң хеммелер дымып, Павлус биле Барнабы динледилер. Олар Худайың өзлери аркалы кесеки миллетлере гөркезен бейик алааматларыны ве мугжызаларыны гүррүң бердилер. ¹³Олар гүррүңлерини гутарандан соң, Якуп сөзе башлап, шейле дийди: «Доганлар, маңа гулак асың! ¹⁴Ине, Симун^а бизе Худайың илки биле кесеки миллетлере нэхили назар саландыгыны ве оларың арасындан Өзүне бир халк сайлап аландыгыны дүшүндирип берди. ¹⁵Пыгамберлериң сөзлери-де бу айдыланлар биле габат гелйэр. Ине, онда шейле язылан:

¹⁶ „Мундан соң Мен доланып гелип,

Давудың йыкылан чадырыны дикелдерин.

Вейран болан ерлерини оңарып, оны тээден бина эдерин.

¹⁷Шейдип, аман галанлар Реббигатарсын,

Маңа дегишли эхли миллетлер Реббигөзлесин.

Муны бу затлары эдйэн Ребайдындыр,

¹⁸булар гадымдан мэлимдир“.

¹⁹Шонуң үчин хем Худайы кабул эдйэн кесеки миллетлере кынчылык дөретмели дәл диен карара гелдим. ²⁰Гайтам, олар хат язып, шейле

^а 15:14 *Симун* – бу Петрусың бейлеки ады.

диелин: „Бутлара хөдүрленен гурбанлык этини иймекден, зынадан, дамагы чалынмадык харам хайваның этинден ве ганындан даш дуруң“. ²¹Чүнки Мусаның кануны гадым дөвүрдөн бәри хер бир шәхерде вагыз эдилйәр, хер Сабат гүни синагогаларда окаляр».

Кесеки миллетлерден болан иманлылары хат

²²Соңра ресуллар ве йыгнагың ёлбашчылары тутуш иманлылар йыгнагы билен бирликде бирнәче адамы сайлап, олары Павлус хем-де Барнап билен Антиёха ибермек карарына гелдилер. Олар ики адамы: Барсаба лакамлы Юдасы ве Силасы сайладылар, оларың икиси-де доганларың арасында ёлбашчыдылар. ²³Эллери не шу хаты берип, олары угратдылар: «Сизиң доганларыңыз болан биз ресуллар ве ёлбашчылар Антиёхда, Сирияда, Киликияда яшаян яхуды дәл иманлы доганлара салам ёллаярыс. ²⁴Бизиң эшидишимизе гөрә, арамыздан кәбирлери барып, өз сөзлери билен сизи ховсала салып, аңыңызы булашдырыпдырлар. Эмма олары биз ибермедик. ²⁵Шонуң үчин хем арамыздан бирнәче адамы сайлап, олары эзиз достларымыз Барнап ве Павлус билен биле сизиң яныңыза ёлламагы бир агыздан карар этдик. ²⁶Булар Реббимиз Иса Месихе гуллуқ этмек үчин жаныны орта гоян адамлардыр. ²⁷Шейлеликде, биз Юдас билен Силасы ёллаярыс, олар бизиң язанларымызы дил үсти билен тассыкларлар.

²⁸Биз Мукаддес Рухуң ёлбашчылыгында шу важып талаплардан башга хич бир зады сизиң үстүңизе йүклемезлиги макул гөрдүк: ²⁹бутлара хөдүрленен гурбанлык этини иймекден, зынадан, дамагы чалынмадык харам хайваның этинден ве ганындан даш дуруң. ^a Шулардан саклансаңыз, ягшы иш әдерсиңиз. Хош, сагсаламат болуң».

³⁰Шейлеликде, олар ёла дүшдүлер. Антиёха гелип, иманлылары үйшүрдилер-де, хаты говшурдылар. ³¹Иманлылар хатдакы рухландырыжы хабары окап, шат болдулар. ³²Юдас билен Силас пыгамбердилер. Олар доганлара көп өвүт-несихат эдип, оларың иманыны беркитдилер. ³³Бирнәче вагт ол ерде боланларындан соңра, доганлар олары ресулларың янына саг-саламат уградып гойбердилер. ^b ³⁵Павлус ве Барнап хем Антиёхда галдылар. Олар башгалар билен бирликде халка сапак өвредип, Реб Иса хакындакы Хош Хабары вагыз этдилер.

Павлус билен Барнап бири-бирлеринден айрыларлар

³⁶Бирнәче гүнден соң Павлус Барнаба: «Инди Реббиң Хош Хабарыны вагыз әден шәхерлеримизе доланып баралы, ол ердәки доганларымызы гөрүп, хал-ягдайларыны соралы» дийди. ³⁷Марк дийлип атландырыл-ян Ёханнаны-да Барнап өзлери билен әкитмек ислейәрди. ³⁸Эмма Павлус өзлерини Памфилияда терк эдип, Худайың хызматыны ахырына ченли

^a **15:29** Кәбир голязмаларда *Өзүңизе эдилмегини ислемайән затларыңызы башгаларга этмәң диен жүмле хем бар.*

^b **15:33** Кәбир голязмаларда 34-нжи аят душ гелйәр: *Эмма Силас ол ерде галмагы макул билди.*

биле довам этмедик Маркы эжитмеги макул билмеди. ³⁹Шейлеликде, араларында агзалалык дөрөп, олар бири-бирлеринден айрылдылар. Барнап янына Маркы алып, гәми билен Кипре гитди. ⁴⁰Павлус болса Силасы сайлады, иманлылар олары Реб-биң мерхеметине табшыранларындан сонра, олар ёла дүшдүлөр. ⁴¹Олар Сирия, Киликия айланып, йыгнаклары беркитдилер.

16-нҗы бап

Тимотеос Павлус билен Силаса гошуляр

¹Павлус Дербе ве Листра шәхерлерине гелди. Листрада Тимотеос атлы Исаның бир шәгирди барды. Онун эжеси иманлы яхудыды, какасы болса грекди. ²Листрадакы ве Икониядакы доганлар ол барада говы сөзлөр айдярдылар. ³Павлус Тимотеосы өзи билен эжитмек ислейәрди. Шонуң үчин оны сүннет этдирди, себәби ол ерде яшаян яхудыларың хеммеси Тимотеосың какасының грекдигини билйәрди. ⁴Олар шәхерлеринч ичинден гечип, ол ердәки иманлылар Иерусалимдәки ресуллар ве ёлбашчылар тарапындан кабул эдилен карарлар эермеклиги табшырдылар. ⁵Шейлеликде, доганларың иманы хас-да беркәп, оларың саны гүнсыйын артярды.

Павлус Македония барада гөрнүш гөйәр

⁶Мукадес Рух тарапындан Реббинч сөзүни Азия велятына вагыз этмеклик бөкделенсон, Павлус дагы Фрикия ве Галатя үлкесинден гечдилер. ⁷Олар Мися серхедине гелип, Битиния велятына гирмекчи болдулар.

Эмма Иса Мукадес Рух аркалы олар ругсат бермеди. ⁸Онсон Мисяның үсти билен Троаса гитдилер. ⁹Шол гиже Павлус бир гөрнүш гөрди. Македониялы бир адам онуң гаршысында дуруп: «Македония гел, бизе көмек эт!» дийип ялбарды. ¹⁰Павлус бу гөрнүши гөрөнсон, Худай бизи олар Хош Хабары вагыз этмәге чагыряр диен нетижә гелип, биз дессине Македония тарап ёла дүшдүк.

Лидия иман эдйәр

¹¹Шейлеликде, Троасдан гәми билен гөни Самофракия, эртеси хем Неаполисе гитдик. ¹²Ол ерден-де Македонияның эсасы велятында ерлешйән Филипи шәхерине гелдик. Бу шәхер Риме гарашлыды. Биз бирнәче гүлпә ол ерде галдык. ¹³Сабат гүни биз шәхерден деря якасына чыкдык. Ол ерде ыбадат эдилйән ериң бардыгыны билйәрдик. Онсон ол ерде йыгнанан аяллар билен отуруп, олар гүрүң бермәге башладык. ¹⁴Бизи диңләп отуранларың арасында Лидия атлы бир сөвдагәр аял хем барды. Ол Тиятира шәхеринден болуп, гырмызы парчалар сатырды. Бу аял Худая сежде эдйәрди. Павлусың сөзлерине гулак асмак үчин, Реб онуң йүрегини ачды. ¹⁵Лидия тутуш өй-ичерси билен сува чүмдүриленден сонра бизи өйүне чагырып: «Мени Реббе садык сайян болсаңыз, гелиң-де, өйүмде галың» дийип ялбарып, бизи ырды.

Павлус билен Силас туссаглыкда

¹⁶Бир гүн ыбадат эдилйән ере баряркак, палчылык рухы эелән бир хызматкәр гыза душ гелдик. Бу гыз пал атмаклык билен хожайыналарына көп пул газанып берйәрди. ¹⁷Ол Павлусың

ве бизиң ызымыза дүшүп: «Бу адамлар Бейик Худайың гулларыдыр. Олар сизе^a халас болмагың ёлуны вагыз эдйэрлер» дийип гыгырды. ¹⁸Ол энчеме гүнлөп шейле дийип гыгырмагыны довам этди. Ахыры Павлус бизар болуп, ызына өврүлип, арвахжына: «Иса Месихиң адындан буюр-ярын: бу гызың ичинден чык!» дийди. Арвах-жын шол пурсадың өзүнде гыздан чыкды. ¹⁹Онуң хожайынлары газанч умытларының элден гиденени гөрүп, Павлус билен Силасы тутуп, базар мейданчасына сүйрөп гетирдилер. ²⁰Олары хәкимлерин өңүне гетирип: «Бу адамлар шәхеримизде башагайлык доредйэрлер. Өзлери хем яхудылар, ²¹биз болса римлилер, олар бизиң канунымыза терс гейән адатлары вагыз эдйэрлер. Бизе оларың адатларыны кабул этмек я-да бержай этмек гадагандыр» дийдилер. ²²Халк хем Павлус билен Силаса гаршы аяга галды. Шейлеликте, хәкимлер эсгерлере оларың эшиклерини сыпырып, таяклап урмагы буюрдылар. ²³Көп таякланларындан соң, зындана салдылар-да, зынданың баш гөзөгчисине олары берк сакламагы табшырдылар. ²⁴Ол хем шейле буйрук алансоң, олары зынданың ички бөлүмине салып, аякларына гандал баглады. ²⁵Ярыгыже төвереги Павлус билен Силас дога-дилег эдип, Худая өвгүли нагмалар айдярдылар, туссаглар хем олары диңлейәрди. ²⁶Бирденкә гүйчли ертитреме болды, зынданың биняды сарсып, эхли гапылар бирбада ачылды, хеммелериң зынжыры үзүлди. ²⁷Укудан оянан баш гөзөгчи зынданың гапыларының ачыкдыгыны

гөрди. Ол туссаглар гачандыр өйдүп, өзүни өлдүржек болуп, гылыжыны сырды. ²⁸Эмма Павлус гаты сес билен: «Саклан! Жаныңа каст этме, бизиң хеммемиз шу ерде!» дийип гыгырды. ²⁹Баш гөзөгчи чыра гетирдип, ичери күрсөп гирди. Ол сандырап барып, Павлус билен Силасың аягына йыкылды. ³⁰Олары дашары чыкарып: «Агалар! Мен халас болмак үчин нәме этмели?» дийип сорады. ³¹Олар хем: «Реббимиз Иса иман эт, өзүң-де, тутуш өй-ичериң хем халас болар» дийдилер. ³²Соңра олар баш гөзөгчө ве онуң өй-ичерисине Реббиң Хош Хабарыны вагыз этдилер. ³³Шол гижәниң өзүнде баш гөзөгчи олары бир чете чыкарып, яраларыны ювды. Соңра дессине ол өй-ичерсиндәкилер билен биле сува чүмдүрилди. ³⁴Онсоң олары өйүне салып, өңлерине сачак язды. Ол тутуш өй-ичерси билен бирликде Худая иман эдендигине бегенди.

³⁵Эртеси даң атанда, хәкимлер өз гулдукчыларыны иберип: «Шол адамлары бошат» дийдилер. ³⁶Зынданың баш гөзөгчиси хем бу хабары Павлуса етирип: «Хәкимлер сизе гидибериң дийип хабар ёллапдырлар. Инди сиз гидип билерсиңиз. Саг-аман барың» дийди. ³⁷Эмма Павлус олар: «Рим раятыдыгымыза гарамаздан, бизи халкың өңүнде биканун енчдилер, зындана ташладылар. Нәме үчин инди бизи огрынча бошадып гойбержек болярлар? Бу болмаз! Гой, бизи зындандан өзлери гелип чыкарсынлар» дийди. ³⁸Гөзөгчилер хем бу сөзлери хәкимлере етирдилер. Хәкимлер Павлус билен Силасың Рим раятыдыгыны эшидип,

^a 16:17 Сизе – кәбир голязмаларда бизе.

гаты ховсала дүшдүлөр. ³⁹Хәкимлер гелип, олардан өтүнч сорадылар ве зындандан алып чыкдылар. Соңра олар шәхерден гитмеклерини хайыш этдилер. ⁴⁰Павлус билен Силас зындандан чыкып, Лидияның өйүне бардылар. Олар бу ерде иманлылар билен душшып, олары рухландырдылар, соңра ол ерден гитдилер.

17-нжи бап

Павлус Салоникиде вагыз эдйәр

¹Павлус билен Силас Анфипол ве Аполония шәхерлериниң ичинден гечип, Салоникә гелдилер. Ол ерде яхудыларың бир синагогасы барды. ²Павлус адатдакысы ялы синагога гитди ве үч Сабат гүни олар билен Мукаддес Язгылар боюнча гүррүң этди. ³Ол Месихиң гөрги гөрмегиниң ве соңра өлүмден дирелмегиниң герек боландыгыны дүшүндирип субут этди. Ол: «Мениң сизе вагыз эдйән Исам Месихдир» дийди. ⁴Олардан кәбири Павлус билен Силас ынанып, олар гошулдылар. Шейле хем Реббе сежде эдйән көп санлы греклер ве ёкары мертебели энчеме аяллар олар гошулдылар. ⁵Эмма яхудылар гөрипчилик этдилер, олар базарда бикәр гезип йөрөн эрбет адамларың бирнәчесини янларына топлап, шәхерде гозгалаң туруздылар. Павлус билен Силасы тапып, мәхелләнең өңүне чыкармак үчин, Ясоның өйүне дөкүлдилер. ⁶Эмма олары тапып билмәнсоңлар, Ясон билен бирнәче доганлары шәхер ёлбашчыларының өңүне сүйрәп гетирип: «Бу адамлар бүтин дүңйәде булагайлык дөредип, бизиң шәхеримизе хем гелдилер. ⁷Ясон олар өйүнден жай берди. Оларың хеммеси

Иса диен патыша бар дийип, императорың перманларына гаршы чыкярлар» дийип гыгырдылар. ⁸Халк ве шәхер ёлбашчылары бу хабары эшидип ховсала дүшдүлөр. ⁹Онсоң Ясон билен бейлекилери жериме төләнлеринден соң бошадып гойбердилер.

Павлус билен Силас Берия шәхеринде

¹⁰Доганлар шол гижәнең өзүнде Павлус билен Силасы Берия шәхерине ибердилер. Олар шәхере гелип, яхудыларың синагогасына бардылар. ¹¹Бериядакы яхудыларың гөзъетими Салоникидәки яхудыларыңка гаранда хас гинди. Олар Иса хакындакы хабары гөвүнжеңлик билен кабул эдип, Павлусың айданларының хакыкатдыгыны гөрмек үчин, Мукаддес Язгылары хер гүн селжерйәрдилер. ¹²Яхудыларың көпүси, шейле хем ат-абрайлы энчеме грек аяллары ве эркеклери Иса иман этдилер.

¹³Эмма Салоникидәки яхудылар Павлусың Берияда Худайың Хош Хабарыны вагыз эдендигини биленлеринде, ол ере хем гитдилер. Олар халкы өжүкдирип, ховсала салдылар. ¹⁴Шонда доганлар Павлусы шобада деңзиң кенарына угратдылар. Силас билен Тимотеос болса Берияда галдылар. ¹⁵Павлусы уградяңлар оны Афина ченли гетирдилер. Олар Павлусдан: «Силас билен Тимотеос тизден-тиз мениң яныма гелсинлер» диен буйругы алансоңлар, Берия шәхерине доланып гелдилер.

Павлус Афиныда вагыз эдйәр

¹⁶Павлус Афиныда Силас билен Тимотеоса гарашярка, шәхериң бутлардан долудыгыны гөрүп, йүреги

гыйылды. ¹⁷Шонун үчин Павлус синагогада яхудылар ве Реббе сежде эдйән көп санлы греклер билен гүррүңлешди. Шейле хем хер гүн базарда душ гелен адамлара вагыз этди. ¹⁸Бирнәче эпикур ве стоик таглыматчылар хем Павлус билен жеделлешдилер. Кәбири: «Бу янра нәме дийжек бол-яр?» дийсе, кәбири: «Ол кесеки ху-дайлар барада вагыз эдйәр» дийәрди. Олар Павлус Исаның Хош Хабарыны ве дирелишини вагыз эдйәнди-ги үчин шейле дийәрдилер. ¹⁹Олар Павлусы тутуп, Арёпагус межлисине гетирип, шейле дийдилер: «Сениң өвредйән бу тәзе таглыматының нәмедигини биз хем билсек болармы? ²⁰Сен бизиң оң эшитмедик кәбир гең затларымыз барада гүррүң эдйәрсин. Биз инди бу затларың нәме аңладяныдыгыны билмек ислейәрис». ²¹Хемме афинылылар ве ол ерде яшаян башга миллетлер әхли вагтларыны тәзе дүшүнжелер барада гүррүң этмек я-да диңлемек билен гечирйәрдилер. ²²Павлус Арёпагус межлисиниң ортасында дуруп, шейле дийди: «Әй, афинылылар! Мен сизиң берк диндардыгыңызы гөрийәрин. ²³Мен бүтин шәхере айланып чыкып, сизиң ыбадат эдйән затларыңызы гөзден гечирдим. Бу затларың арасындан „НӨТАНЬШ ХУДАЯ“ диен язгылы бир гурбанлык сыпасыны гөрдүм. Ине, мен сизе өзүңизиң танамаздан сежде эдйән Худайыңыз барада гүррүң бермекчи. ²⁴Әлем-жаханы ве ондакы әхли затлары ярадан Худай ериң-гө-гүң Хөкүмдары болуп, Ол ынсан эли билен ясалан ыбадатханаларда яшамаяр. ²⁵Ол ынсан элиниң хызматына мәтәч дәл, Ол хич зада зар дәл, себәби хер бир ынсана яшайыш, дем

ве әхли зады берйән Онуң Өзүдир. ²⁶Худай әхли миллетлери бир адамдан ярадып, олары бүтин ер йүзүне яйратды. Оларың яшажак вагтыны ве чәгини өнүнден белләп берди. ²⁷Ол булары Өзүни агтарсынлар, гөзләп тапсынлар дийип этди. Хакыкатданам, Худай бизиң хич биримизден узакда дәлдир. ²⁸Биз Онуң билен яшаяндырыс, херекет эдйәндирис ве бардырыс. Кәбир шахырларыңызың айдышы ялы: „Биз Онуң зүрядыдырыс“. ²⁹Хава, биз Худайың зүрятларыдырыс. Шонуң үчин-де, биз Оны ынсан сунгаты ве хүнәри аркалы алтындан, күмүшден я-да дашдан ясалан хейкеле меңзетмели дәлдирис. ³⁰Худай ынсанларың гечмишдәки наданлыгына гөз юмды. Инди болса Ол хемме ерде әхли адамларың тоба этмегини буюряр. ³¹Чүнки Худай Өз беллән Ынсаны аркалы дүнийәни адалатлы хөкүм этжек гүнүни белледи. Оны өлүмден дирелтмек билен Оны белләндигини әхли ынсанлара субут этди».

³²Олар Павлусың өлүмден дирелиш барадакы вагзыны эшиденлеринде, кәбирлери оны масгара этди, кәбирлери болса: «Бу хакда сени ене диңләрис» дийдилер. ³³Шейлеликте, Павлус оларың арасындан чыкып гитди. ³⁴Бирнәче адам оңа гошулып иман этди. Оларың арасында межлис агзасы Диёнис, шейле хем, Дамара атлы бир аял ве башга-да энчеме адамлар барды.

18-нжи бап

Павлус Коринтос шәхеринде

¹Мундан соң Павлус Афиныны ташлап, Коринтоса гитди. ²Ол ерде

Павлус Акила атлы бир яхуды билен танышды. Акила аслы Понтуслы болуп, аялы Прискилла билен яңы-яңында Италиядан гелипди. Себәби император Клавдий хемме яхудыларың Римден чыкмаклары барада перман чыкарыпды. Павлус бу машгаланы гөрмәгә гитди. ³Олар хем Павлус ялы чадыр тикмек билен мешгулланярдылар, шонуң үчин Павлус олар билен яшап, биле ишледи. ⁴Павлус хер Сабат гүни синагогада Хош Хабар хакда пикир алшып, яхудылары ве греклери ынандырмага чалышярды. ⁵Силас билен Тимотеос Македониядан геленлеринден соң, Павлус тутуш вагтыны Иса хакдакы хабары вагыз этмәгә багышлады. Ол яхудылар Исаңың Месихдиги барада шаятлык этди. ⁶Эмма олар Павлус гаршы чыкып, оңа сөгмәгә башладылар. Шонда Павлус олардан нәразы болуп, эгин-эшигиниң чаңыны какып: «Ганыңыз өз бойнуңызга болсун, менде айып ёк. Мундан бейләк мен кесеки миллетлериң янына гитжек» дийди. ⁷Онсоң Павлус ол ерден чыкып, Титус Юстус атлы бир адамың өйүне барды. Титус Юстус Худая сежде эдйән адам болуп, онуң өйи синагога билен янашыкды. ⁸Синагога баштутаны Криспус тутуш өй-ичерси биле биле Реббе иман этди. Павлусы диңләң энчеме коринтослылар хем иман эдип, Исаның ады биле сува чүмдүрилдилер.

⁹Бир гиже Реб гөрнүш аркалы Павлус шейле дийди: «Горкма, гепле, дымма! ¹⁰Мен сениң билендириң, хич ким саңа азар бермез, яманлык этмез, себәби бу шәхерде Мениң халкымың саны көпдүр». ¹¹Шейлеликде, Павлус бир ярым йыллап оларың

арасында галып, Худайың сөзүни өвретди. ¹²Ахая велятының хәкими Галиёның дөврүнде яхудылар бирлешип, Павлус гаршы чыкдылар ве оны казыете гетирдилер. ¹³Олар: «Бу адам кануна гаршы ёллар билең халкы Худая сежде этмәгә ыряр» дийдилер. ¹⁴Павлус яңы сөзе башламакчы болуп дурка, Галиё яхудылар яүзленип: «Эй, яхудылар! Эгер даваңыз бир адалатсызлык я агыр женаят хакда болан болсады, сизи сабырлылык билең диңлемеги макул билердим. ¹⁵Эмма меселәңиз сөзлер, атлар ве өз кануныңыз барада экен, булары өзүңиз чөзүң. Мениң булара казылык эдесим геленок» дийди. ¹⁶Шейлеликде, олары казыетден ковуп гойберди. ¹⁷Онсоң олар синагоганың баштутаны Состениси казыетиң өңүнде тутуп енчдилер. Эмма Галиё буларың хич бирине үнс хем бермеди.

Павлус Антакия доланяр

¹⁸Павлус Коринтосда ене энчеме гүңләп галды. Соңра доганлар билең хошлашып, гәмиде Сирия гитди. Прискилла билең Акила хем онуң билең гитдилер. Павлус Худая эден вада сыны саклап, Кенхрея тарап ёла дүшмезден өң, сачыны сырдырды. ¹⁹Эфесе геленлеринде, Павлус Прискилла билең Акиланы шол ерде галдырды. Эзи болса синагога гидип, яхудылар билең Хош Хабар хакда пикир алышды. ²⁰Адамлар Павлусдан өз янларында көпрәк галмагыны хайыш этдилер, эмма Павлус разы болмады. ²¹Хошлашмаздан өң, олар сөз берип: «Худай оңласа, яныңыз ене гелерин» дийди. Шундан соң Эфеси галдырып, гәмиде ёла дүшди. ²²Павлус Кайсария геленде, Иерусалиме

гидип, иманлылар топары билен гөрүшди. Соңра Антиёха гитди. ²³Ол ерде бирнәче вагт боландан соң, ене ёла дүшди, Галатя ве Фрикия үлке-лерини айланып, әхли шәгиртлери иманда беркитди.

Аполло вагыз эдйәр

²⁴Шол вагт Аполло атлы бир яхуды Эфесе гелди. Онуң аслы исгендерия-лыды. Гепе чепер Аполло Мукаддес Язгылары өрән говы билйәрди. ²⁵Реб-биң ёлунда тәлим алан бу адам рухы хыжув билен геплейәрди. Дине Ях-яның чүмдүриш таглыматыны алан хем болса, Иса билен баглы таглы-маты догры өвредйәрди. ²⁶Ол сина-гогада гайдувсызлык билен геплемә-ге башлады. Прискилла билен Акила Аполлоның вагзыны эшиденлерин-де, оны өз өйлерине чагырып, оңа Худайың ёлуны хас долы дүшүнди-рип бердилер. ²⁷Аполло Ахая гитме-ги йүрегине дүвди. Эфесдәки доган-лар ол ердәки шәгиртлере оны оңат гаршы алмакларыны сорап, хат яз-дылар. Аполло Ахая гелип, Худайың мерхемети билен иман эденлере улы көмек этди. ²⁸Ол Мукаддес Язгылар эсасында Исаның Месихдигини су-бут эдип, яхудыларың нәхакдыгыны халкың өңүнде ач-ачан паш эдйәрди.

19-нжы бап

Павлус Эфес шәхеринде

¹Аполло Коринтосдака, Павлус дүз-лүклерин үсти билен Эфесе гелди. Бу ерде бирнәче иманлы доганлары тапды. ²Олардан: «Иман эдениңизде Мукаддес Рухы кабул этдиңизми?» дийип сорады. Олар хем оңа: «Бизиң Мукаддес Рухуң бардыгыннан хатда

хабарымызам ёк» дийдилер. ³Олар-дан: «Онда нәмә эсасланып чүмдү-рилдиңиз?» дийип сорады. Олар: «Ях-яның чүмдүрмесине эсасланып чүм-дүрилдик» дийип жогап бердилер. ⁴Павлус: «Яхя тоба эденлери чүм-дүрйәрди. Ол халкы өзүнден соңра Гелене, ягны Иса иман этмәге чагыр-ды» дийди. ⁵Олар муны эшидип, Реб Исаның ызына эерижилер хөкмүнде сува чүмдүрилдилер. ⁶Павлус оларың үстлерине элини гоаян бадына, олара Мукаддес Рух инди. Олар нәмәлим диллерде гепләп, пыгамберлик этмә-ге башладылар. ⁷Оларың хеммеси он ики адам төвереге барды.

⁸Павлус үч айлап синагога барып, ол ерде халка ынандырыжы делил-лер билен Худайың Шалыгы барада батыргай вагыз этди. ⁹Эмма кәбир-лери кечжаллык эдип, ынанмак ис-лемедилер ве халкың өңүнде «Иса-ның Ёлы» атлы топары яманламага башладылар. Шейлеликде, Павлус оларың янындан гайтды ве иманлы-лары-да өзи билен алып гайтды. Ол Тиран диен адамың диванханасын-да хер гүн сөхбет этди. ¹⁰Бу иш ики йыл довам этди. Шейдип, Азия вела-ятында яшаянларың хеммеси: яхуды-ларам, греклерем Реббиң Хош Хаба-рыны эшитдилер.

¹¹Худай Павлусың эли билен гөрлүп-эшидилмедик гудратлары гөркезди. ¹²Павлуса деген эляглык-дыр гушақлары алып, хассаларың үстүне япанларында, олар дертлери-не шыпа тапярдылар, олардан арвах-жынлар чыкярды.

¹³Шәхерден-шәхере айланып, арвах-жынлары ковуп чыкарян кәбир яху-дылар топары хем барды. Олар ар-вах-жын эеләнлере Реб Исаның ады

билен шыпа бермәге сынанышып: «Павлусың вагыз эдйән Исасының ады билен сизе буйрук берйәрин!» диййәрдилер. ¹⁴Яхудыларың Скева атлы баш руханысының еди оглы-да бу иш билен мешгулланярды. ¹⁵Бир гезек арвах-жын олардан: «Исаны таяярын, Павлусы-да билйәрин, йөне сиз ким?» дийип сорады. ¹⁶Онсоң эрбет рух эелән адам оларың үстүне топулып, әхлисини басды. Шонда олар бу өйден ялаңач хем яралы гачып гитдилер. ¹⁷Эфесде яшаян яхудыларың ве греклерің хеммеси бу ваканы эшидип горкдулар. Реб Исаның ады бейгелди. ¹⁸Иман эденлерің көпүси гелип, эден этмишлерини ачык боюн алдылар. ¹⁹Жадыгөйлик билен мешгулланянарның энчемеси китапларыны үйшүрип, хеммәнің гөзүнің алнында якдылар. Оларың бахасыны хасапланларында, элли мүң күмүш теңне чыкды. ²⁰Шейлеликте, Реббиң Хош Хабары барха яйрап, гүйч-гудраты артырды.

²¹Бу вакалардан соң, Павлус Македонияның ве Ахаяның үстүнден гечип, Иерусалиме гитмеги йүрегине дүвди. Павлус: «Ол ерде боланымдан соң, Рими хем гөрмегим герек» дийди. ²²Ол өз ики көмекчисини: Тимонос билен Эрасды Македония ёллады. Өзи болса бирнөче вагтлап Азия веляатында галды.

Эфесдәки галмагал

²³Шол вагтлар «Исаның Ёлы» атлы топар догрусында улы галмагал турды. ²⁴Деметрей атлы бир зергәр барды. Ол күмүшден Артемис бутханасының шекиллерини ясамак билен уссалара көп гирдежи гетирерди. ²⁵Деметрей уссалары ве шунуң ялы

иш билен мешгулланянарлары үйшүрип, шейле дийди: «Адамлар! Бициң шу хүнәр аркалы оңат газанч эдйәнди-гимизи өзүңиз билйәнсиңиз. ²⁶Эмма Павлусың: „Ынсан эли билен ясалан худайлар асла худай дәлдир“ дийип, диңе Эфесде дәл, эйсем, бүтин Азия веляатында көп адамлары ынандырып аздырандыгыны-да гөрүп-эшидйәнсиңиз. ²⁷Бициң бу сенедимизе халкың арасында абрайдан дүшмек ховпы абаняр. Диңе бу ховп дәл, эйсем, бейик зенан худай Артемисиң бутханасының-да хич зат сайылып, бүтин Азия веляатының ве дүнийәнің сежде эдйән худайының шөхраты пужа чыкмагы ахмал». ²⁸Олар муны эшиденлеринде, гахар-газапдан долуп: «Эфеслилерің Артемиси бейкидир!» дийип гыгырмага башладылар. ²⁹Шейдип, бүтин шөхер галагоплуга дүшди. Халк македониялы Гаюс билен Аристархы тутуп, олары томаша мейданына сүйрәп гетирди. Бу икиси ёлда Павлуса ёлдаш болупдылар. ³⁰Павлус халкың арасына гирмекчи боланда, шәгиртлер оны гойбермедилер. ³¹Онун достлары болан Азия веляатының хәкимлеринден кәбири-де Павлуса хабар ёллап, томаша мейданында гөрүнмезлигини хайыш этдилер. ³²Томаша мейданындакы жемагат галагоплуга дүшди. Оларың херси бир зат дийип гыгырярды. Көпүси нәме үчин үйшендиклерини хем билмәйәрди. ³³Онсоң яхудыларың итермеги билен, мәхелләнің ичинден Исгендер диен бир адамы өңе чыкардылар. Кәбир адамлар нәме диймелидигини оңа гыгырып айтдылар. Исгендер эли билен ышарат эдип, халкың өңүнде гепләп, өзүни горажак болды. ³⁴Эмма халк онун яхудыдыгыны биленде,

хеммеси бирагыздан: «Эфеслилерин Артемиси бейкидир!» дийип, ики сагатлап гыгырып дурдулар. ³⁵Шәхер кәтиби мәхелләни көшешдирип, шейле дийди: «Эй, эфеслилер! Бейик Артемис бутханасының ве асмандан инен хейкелиниң горагчысының Эфес шәхеридигини ким билмейәр?! ³⁶Муны хич ким инкәр эдип билмез. Шонун үчин хем өзүңизи рахат алып барып, пайхаслы херекет этмелесиңиз. ³⁷Бу адамлар не бутхана огрусы, неде худайымыза дил етирипдирлер, эмма сиз олары бу ере гетирдиңиз. ³⁸Деметрейиң я-да онун янындакы уссаларың бирине гаршы давалары бар болса, казыетиң гапылары ачык, ол ерде казылар бар. Гой, бири-бирине гаршы айыпламаларыны айдып, шол ерде арз этсинлер. ³⁹Башга бир чәре гөрмекчи болсаңыз, онда ол кануны йыгнакда чөзүлер. ⁴⁰Бу гүнки вакалар зерарлы, бизи гозгалаң турузмакда айыпламаклары ахмал. Бизде бу топланышыгы аклап билжек хич бир делил ёк». Ол шейле дийди-де, үйшен мәхелләни даргадып гойберди.

20-нжи бап

Павлус Македонияда ве Грецияда

¹Павлус башагайлык ятышандан соң, шәгиртлери янына чагырып, олар өвүт-несихат этди. Соңра олар билен хошлашып, Македония уграды. ²Ол этраплары айланып, иманлылар билен йүрекден сөхбет эдип, олары рухландырды. Соңра ол Греция гелди. ³Ол ерде үч айлап галды. Соңра Сирия гәмили гитмекчи боланда,

яхудыларын өзүне гаршы дузак гурандыгыны билип, Македонияның үсти билен ызына доланмак карарына гелди. ⁴Бериядан Пирросың оглы Сопатер, Салоникиден Аристарх билен Секонд, Дербеден Гаюс хем Тимотеос, шейле хем Азия велятындан Тихик билен Трофым дагы онун биле гитдилер. ⁵Булар өнден гидип, Троасда бизе гарашдылар. ⁶Биз хем Петир байрамындан соңра Филипиден гәми билен ёла дүшдүк. Бәш гүнде оларың янына – Троаса гелип етдик. Ол ерде еди гүн болдук.

Троасдакы гудрат

⁷Хепдәниң биринжи гүни ^a биле чөрек иймәге йыгнанышдык. Павлус эртеси гүн ёла дүшмекчиди, шонун үчин ярыгижә ченли вагыз этди. ⁸Бизиң йыгнанышан ёкары гатдакы отагымызда көп чыра янып дурды. ⁹Евтук атлы бир яш йигит пенжиреде отырды. Павлус гүррүңини довам эдйәркә, Евтугы укы басып, үчүнжи гатдан йыкылды. Оны барып гөрелеринде, ол эййәм жан берен экен. ¹⁰Павлус ашак дүшүп, йигидиң үстүне эгилди ве оны гужаклап: «Гайгы этмән, ол дири!» дийди. ¹¹Онсоң ене ёкары чыкды, биле чөрек ийди ве олар билен даң атыңча сөхбет этди. Соңра болса ёла дүшди. ¹²Олар яңкы огланың диридигине шатланып, оны өйүне саг-саламат гетирдилер. ¹³Павлус Асос шәхерине пьядя гитмек карарына гелди. Бейлекилеримиз болса гәмә мүнүп гитдик. Биз ол ерде Павлусы гаршы алмалыдык. Муны бизе онун өзи шейле табышырды. ¹⁴Павлус Асосда бизе гошулды,

^a 20:7 *Хепдәниң биринжи гүни* – бу еврейлериң сененамасы боюнча екшенбе гүндүдир.

онсоң биз оны алып, Митилина шә-херине тарап ёла дүшдүк. ¹⁵Ол ерден гәми билен йүзүп, эртеси Хиёс ада-сының голайына етдик. Бир гүнден соң болса Самоса гечип, онуң эрте-си хем Милитоса барып етдик. ¹⁶Пав-лус Азия велятында вагтыны йи-тирмезлик үчин, Эфесиң гапдалын-дан гечип гитмеги йүрегине дүвди. Ол Иерусалиме етмәге ховлугярды, себәби Эллинжи гүн байрамы гүни ол ерде болмак ислейәрди.

Павлус Эфесдәки йыгнак ёлбашчылары билен хошлашяр

¹⁷Павлус Милитосдан Эфесе адам иберип, йыгнагың ёлбашчылары-ны янына чагыртды. ¹⁸Ёлбашчылар Павлусың янына геленлеринде, ола-ра шейле дийди: «Мениң Азия веля-тына гелен илкинжи гүнүмден бә-ри сизиң яныңызда нәхили яшанды-гымы өзүңиз билйәнсиңиз. ¹⁹Мен көп гөзәш дөкүп, песпәллик билен Реббе хызмат этдим. Яхудыларың гаршыма гуран дилдүвшүклерине ве сынагла-рына дучар болдум. ²⁰Пейдалы болан затларың хич бирини сизден гайгыр-мадым. Өйме-өй айланып, хеммеси-ни сизе ач-ачан вагыз этдим. ²¹Мен яхудыларың-да, греклерин-де тоба эдип, Худая доланмага ве Реббимиз Иса Месихе иман этмәге чагырдым. ²²Инди болса Мукаддес Руха боюн эгип, Иерусалиме гидйәрин. Ол ерде башыма нәмелерин гелжегини биле-мок. ²³Эмма Мукаддес Рух маңа хер шәхерде зынжырлара ве мушакгат-лара дучар болжакдыгымы дуйдур-яр. ²⁴Муңа гарамздан, жанымы өзүм үчин гымматлы хасапламаярын. Мен диңе пеллехана етмек ве Реббимиз Исаның табшыран ишини долы амала

ашырмак ислейәрин. Бу иш Худайың мерхемети барадакы Хош Хабара ша-ятлык этмекдир. ²⁵Мен араңызда бо-луп, Худайың Шалыгыны вагыз эт-дим. Инди сизиң хич бириңиз мун-дан бейләк мени гөрмежекдигиңизи билйәрин. ²⁶Шонуң үчин бу гүн си-зе шуны ыглан эдйәрин: мен хич ки-миң ганына жогапкәр дәлдириң. ²⁷Се-бәби мен Худайың әхли ислегини си-зе вагыз этмекден боюн товламадым. ²⁸Өзүңизе ве Мукаддес Рухуң сизиң гөзегчилигиңизе берен әхли сүрүси-не гөз-гулак болуң. Худайың йыгна-гына чопанчылык эдиң. Ол бу йыгна-гы Өз Оглуның ганы билен сатын ал-ды. ²⁹Мен гиденимден соңра, араңызга йыртыжы мөжеклерин гелжегини билйәрин, олар сүрини аяп гоймазлар. ³⁰Хатда өз араңыздан кәбир адамлар чыкып, шәгиртлери ызына эертди-жек болуп, хақыкаты ёярлар. ³¹Шо-нуң үчин хүшгәр болуң. Үч йыллап гиже-гүндиз гөзәшларым билен хер бириңизе үзнүксиз несихат эденими ядыңызда саклаң. ³²Инди болса мен сизи Худая табшырярын. Онуң мер-хеметли Хош Хабарыны унутмаң! Бу Хабар сизе гүйч-гудрат берер, Худа-йың мукаддес халкы билен бирлик-де Онуң вада берен ялканышлары-ны эчилер. ³³Мен хич кимиң пулу-на я-да эгин-эшигине гөз дикмедим. ³⁴Сиз мениң өзүмиң ве ёлдашлары-мың мәтәчликлерини канагатлан-дырмак үчин, эллерим билен зәхмет чекендигими билйәнсиңиз. ³⁵Өз эл-лерим билен ишләп, мәтәчлик чек-йәнлере көмек этмекде мен сизе гө-релде гөркездим. Реббимиз Исаның хут Өзүниң: „Бермек алмақдан хас көп багтыярлык гетирйәр“ диен сөз-лерини ятда саклаң».

³⁶Павлус сөзүни тамамландан соң, дыза чөкүп, оларың эхлиси билен бирликде Худая дога-дилег этди. ³⁷Шонда оларың хеммеси боюр-боюр гөзаш дөкүп, Павлусы багрына басдылар, оны огшадылар. ³⁸Павлусың: «Инди мени хич хачан гөрмерсиңиз» диен сөзлери олары өрэн тукатландырды. Соңра олар оны гэмә ченли угратдылар.

21-нжи бап

Павлусың Иерусалиме сыяхаты

¹Биз олар билен хошлашып, гэмиде гөни Кос адасына, эртеси гүн Родоса, ол ерден хем Патара гелдик. ²Онсоң Финикия барян бир гәми тапып мүндүк ве деңзе чыкдык. ³Кипре голайланымызда, онуң гүнортасындан гечип, Сирия тарап йүздүк. Соңра Сура барып етдик, себәби гәми шол ерде йүкүни дүшүрмелиди. ⁴Биз шәгиртлери тапып, ол ерде еди гүн галдык. Шәгиртлер Мукаддес Рухуң угрукдырмагы билен Павлуса Иерусалиме гитмели дәлдигини айтдылар. ⁵Бизиң вагтымыз доланда, ене ёла дүшүп, сыяхатымызы довам этдирдик. Иманлыларың хеммеси, аялары ве бала-чагалары билен биле шәхериң дашына ченли бизи угратды. Онсоң кенарда дыза чөкүп, Худая дога-дилег этдик. ⁶Бири-биримиз билен хошлашанымыздан соң, гэмә мүндүк, олар хем өйлериңе гайтдылар.

⁷Биз ёлумызы Сурдан довам этдирип, Птолемей шәхерине гелдик. Ол ердәки доганларыңка гөрме-гөрше барып, бир гүн оларың янында галдык. ⁸Эртеси гүн биз ёла дүшүп, бирнөчегүнден Кайсария гелдик ве хош хабарчы Филипиң өйүндә галдык, ол сайланан еди ёлбашчының бириди.

⁹Филипиң дурмуша чыкмадык дөрт гызы барды ве олар пыгамберлик эдйәрдилер.

¹⁰Биз ол ерде энчеме гүн боланымыздан соң, Яхудыядан Агап атлы пыгамбер гелди. ¹¹Ол бизиң янымыза гелип, Павлусың гушагыны алды-да, өз эл-аягыны баглап: «Мукаддес Рух шейле диййәр: „Иерусалимдәки яху-дылар шу гушагың эесини шейле баглап, кесеки миллетлериң элине берерлер“» дийди. ¹²Муны эшиденимизде, биз-де, ол ерде яшаянлар-да Иерусалиме гитмезлиги үчин Павлуса ялбардык. ¹³Павлус: «Нәме үчин аглашып, мениң йүрегими агырдырсының? Мен Иерусалимде диңе эл-аягымың багланмагына дәл, эйсем, Реббимиз Исаның ады үчин өлмәге-де тайяр» дийип жогап берди. ¹⁴Оны ырып билмәнимизден соң биз: «Гой, Реббиң ислеги болсун!» дийип дымдык.

¹⁵Шол гүнлерден соң гошумызы дүвүп, Иерусалиме ёла дүшдүк. ¹⁶Кайсариядан шәгиртлериң бирнөчеси хем бизиң билен биле гайтдылар. Олар бизи Минасон диен адамың өйүне гетирдилер, биз онункыда галмалыдык. Минасон кипрли болуп, илкибашдакы шәгиртлериң бириди.

Павлус Иерусалимде

¹⁷Иерусалиме геленимизде, доганлар бизи шатлык билен гаршыладылар. ¹⁸Эртеси Павлус бизиң билен бирликде Якубы гөрмәге барды, Иерусалимдәки йыгнагың эхли ёлбашчылары-да шол ердәдилер. ¹⁹Павлус олар билен саламлашандан соң, өз хызматы аркалы Худайың кесеки миллетлериң арасында эден ишлериңи бирин-бирин гүррүң берди. ²⁰Олар муны эшидип, Худайы

шөхратландырдылар. Соңра Павлу-са шейле дийдилер: «Гөрийәңми, доган, яхудыларың арасында мүнлерче иманлы бар. Оларың хеммеси-де Мукаддес Кануна өзлерини йүрекден багыш эденлер. ²¹Оларың эшидишине гөрә, сен кесеки миллетлериң арасында яшаян яхудыларың хеммеси-не Мусаның канунындан дөнмеклиги, чагаларыны сүннетлемезлиги, дәп-дессурлара уймазлыгы өвредйәрмишиң. ²²Инди нәме этмели? Сениң гелениңи олар хөкман эшидерлер. ²³Шонуң үчин бизиң айтжак затларымызы ерине етир. Арамызда Худая ант ичип, вада берен дөрт адам бар. ²⁴Шол адамлары яныңа ал-да, олар билен биле тәмизленме дессурына гошул ве оларың харчларыны сен төле. Ондан соң олар сачларыны сырдырмалы. Шейлелик-де, хеммелер сен хакда айдылан мышмышларың яландыгыны, сениң-де Мусаның канунына уюп яшаяндыгыңы билерлер. ²⁵Иман эден кесеки миллетлер хакда айданымызда болса, биз белли бир карара гелип, олара биреййәм: „Бутлара хөдүрленен гурбанлык этини иймекден, зынадан, дамагы чалынмадык хайваның этинден ве ганындан даш дуруң“ дийип язылан хаты ёллапдык».

²⁶Эртеси гүн Павлус яңки адамлары янына алып, олар билен биле өзүни тәмизледди. Онсоң ол ыбадатхана гирип, пәклениш гүнлериниң хачан гутаржакдыгыны ве оларың хер бири үчин хачан садака бержекдигини ыглан этди.

Павлус тутуляр

²⁷Белленилен еди гүн долуп барялды. Азия велятындан гелен яхудылар Павлусы ыбадатханада гөрдүлер.

Олар тутуш халкы өжүкдирип, оны тутдулар. ²⁸Олар: «Эй, ысрайыл халкы! Көмек эдиң! Бу адам әхли ерде бизиң халкымыза, Мусаның bize берен канунына, ыбадатханамыза гаршы хеммелере терс сапак берйәр. Мунуң үстесине-де, греклери ыбадатхана гетирип, бу мукаддес ери харама чыкарды» дийип гыгырдылар. ²⁹Бейле диймеклериниң себәби, мунуң өңяны эфесли Трофымы шәхерде Павлус билен биле гөрүпдилер ве Павлус оны-да ыбадатхана гетирендир өйдүп пикир эдйәрдилер.

³⁰Бүтин шәхер аяга галды, хемме тарапдан ылгашып гелен халк бирлешди-де, Павлусы тутуп, ыбадатханадан дашары сүйреди. Шобада хем ыбадатхананың гапылары япылды. ³¹Павлусы өлдүржек болуп дуркалар, Рим гошунунының мүнбашысына бүтин Иерусалимин аяга галандыгы барадакы хабар гелип говушды. ³²Мүнбашы дессине йүзбашыларыны ве эсгерлерини алып, халкың үстүне энди. Олар мүнбашы билен эсгерлери гөрөнлеринде, Павлусы енчмеги бес этдилер. ³³Шол вагт мүнбашы голай гелип, Павлусы туссаг этди ве гоша зынжырлар билен багламагы буюрды. Соңра ол: «Бу адам ким? Ол нәме этди?» дийип сорады. ³⁴Мәхеллениң ичинде гох-галмагал турды, хер ким бир зат дийип гыгырды. Алаговурдыдан яңа мүнбашы нәме боланыны анык билмеди. Шонуң үчин ол Павлусы гала әкитмеги буюрды. ³⁵Павлус басганчага геленде, мәхелле оны гысып-говруп барялды. Шонуң үчин эсгерлер оны гөтерип әкитмели болдулар. ³⁶Мәхелле онуң ызына дүшүп: «Өлдүриң оны!» дийип гыгырышарды.

Павлус мэхеллә йүзленйәр

³⁷Эсгерлер Павлусы яңы галаның ичине алып гириллинде, ол мүнбаша: «Сенден бир зат сорап билеринми?» дийди. Мүнбашы хайран галып: «Сен грекче билйәнми?» ³⁸Мундан бирнәче вагт өң гозгалаң турзуп, дөрт мүн келлекесери чөле алып чыкан мүсүрли сен дәлми?» дийди. ³⁹Павлус: «Мен яхуды, Киликияның Тарсус шәхеринден, шол мешхур шәхерин раятыдырын. Маңа халка сөз сөзләмәге ыгтыяр бермегини хайыш эдйәрин» дийди. ⁴⁰Мүнбашы Павлуса ругсат беренде, ол басганчагың үстүнде дуруп, халка юваш болмагы эли билен ышарат этди. Адамлар үмсүм болансоң, Павлус олар арамей дилинде йүзленип, сөзә башлады:

22-нжи бап

¹«Эй, доганлар, аталар! Инди мениң өзүми аклап айтжак сөзүме гулак асын». ²Адамлар онуң арамейче геплейәндигини эшидип, сеслери не сув сепилен ялы болдулар. Павлус сөзүни довам этди: ³«Мен яхудыдырын. Киликияның Тарсус шәхеринде догулдым, эмма шу шәхерде улалдым. Бу ерде Гамалиелиң шәгирди болуп, ата-бабаларымызың канунының берк адатларына гөрә тәлим алдым. Бу гүнки сизиң болшуңыз ялы, менем Худая жуда ыхласлыдым. ⁴„Исаның Ёлы“ атлы топара дегишли адамларә өлүм ховпуны салып ызарлардым, аял-эркек диймән, элини-аягыны баглап, хеммесини зындана дыкардым. ⁵Айдяларымың хақыкатдыгыны баш руханы билен тутуш межлис тассыклап билер. Мен хатда олардан Дамаскдакы

яхуды доганларымызы тутмага ругсат хатыны хем алдым. Оларың элини-аягыны баглап, Иерусалиме гетирип, жезаландырмак мақсады билен Дамаска тарап ёла дүшдүм. ⁶Гүнорта вагты Дамаска голайлап барярам, бирденкә асмандан парлак нур даштөверегиме ягты сачды. ⁷Мен ере йыкылдым. Шол вагт: „Шавул, Шавул, нәме үчин сен Маңа азар берйәрсин?“ диен сеси эшитдим. ⁸Мен: „Агам, сен ким?“ дийип сорадым.

Ол маңа: „Мен сениң азар берйән насыралы Исаң“ дийип жогап берди. ⁹Мениң янымдакылар шөхләни гөрүп горкдулар, эмма мениң билен геплешен сесе дүшүнмедилер. ¹⁰Мен: „Я Реб! Мен нәме этмели?“ дийип сорадым. Ол хем маңа: „Ериңден тур-да, Дамаска гит. Нәме этмелидигиң саңа шол ерде айдылар“ дийди. ¹¹Яңкы нуруң ялкымындан яңа гөзлерим көр болды. Шонуң үчин янымдакы ёл дашларың Дамаска мени идип экидилер. ¹²Ол ерде Хананы атлы бир адам яшарды. Ол худаихон хем Мукаддес Кануна берленди, Дамаскдакы әхли яхудыларың арасында улы хормата эеди. ¹³Ол мениң яныма гелип: „Шавул доган! Гой, гөзлериң ене ачылсын!“ дийди. Мениң гөзлерим шол пурсатда ачылып, оны гөрдүм. ¹⁴Хананы маңа: „Ата-бабаларымызың Худайы сени сайлады. Ол муны Онун ислегини билмегиң, Догры Боланы гөрүп, овазыны эшитмегиң үчин этди. ¹⁵Сен гөрүп-эшиденлериң әхли ынсанларә яйып, Онун үчин шаятлык эдерсиң. ¹⁶Инди нәме гарашырсың? Тур, Ребби чагырып, сува чүмдүрил, гүнәлериңден саплан“ дийди.

¹⁷Иерусалиме доланып гелип, ыбадатханада Худая дога эдип отырам,

маңа бир гөрнүш аян болды. ¹⁸Мен Реббим Исаны гөрдүм, Ол маңа: „Тиз бол, дессине Иерусалимден гит, себәби олар сениң Мен хакдакы шаятлыгыңы кабул этмезлер“ дийди. ¹⁹Мен: „Я Реббим Иса, олар мениң синагогадан-синагога айланып, Саңа иман эденлери туссаг эдип енженими говы билйәрлер. ²⁰Сениң шаядың Стефан өлдүриленде, мен хем шол ердедим. Бу иши оңладым ве оны өлдүрөнлериң эшиклерини сакладым“ дийдим. ²¹Реббим Иса маңа: „Бар, Мен сени узакдакы кесеки миллетлериң янына иберйәрин“ дийди».

Павлус Рим райтыдыгыны айдяр

²²Халк Павлусы шу ере ченли диңледи, эмма бу сөзи эшиденлеринде, батлы сес билен: «Бу адамы ер йүзүнден ёк эдиң! Ол яшамага мынасып дәл» дийип гыгырды. ²³Олар багырышып, эгин-эшиклерини силкип, чаң-тозаныны хова какдылар. ²⁴Шонда мүнбашы Павлусың гала экидилмегини буюрды. Халкың нәме үчин онуң үстүне гыгырандыгыны билмек үчин, оны гамчылап, сорага чекилмегини иследи. ²⁵Павлусы гамчыламак үчин багланларында, Павлус янында дуран йүзбашыдан: «Рим райтының хич хили айыбы ёк хем болса, оны гамчыламак сизиң кануныңыза лайык гелйәрми?» дийип сорады. ²⁶Йүзбашы муны эшидип, мүнбашының янына барып: «Нәме этжек боляң? Бу адам Рим райты ахыры» дийип хабар берди. ²⁷Шонда мүнбашы Павлусың янына гелип: «Маңа айт, сен Рим райтымы?» дийип сорады. Ол: «Хава» дийип жогап берди.

²⁸Мүнбашы: «Менем! Йөне мен бу райтылыгы көп пул төлөп алдым» дийди. Павлус: «Мен болса Рим райты болуп догулдым» дийди. ²⁹Оны сорага чекжек болуп дуранлар шобада онуң янындан чекилдилер. Мүнбашы хем Павлусың Рим райтыдыгыны биленде, онуң элини-аягыны багладаны үчин горкды.

³⁰Мүнбашы эртеси гүн яхудыларың Павлусы нәмеде айыплайндыкларыны такык билмек иследи. Шонуң үчин Павлусы азат эдип, ёлбашчы руханылар билен ёкары межлисиң йыгнанмагыны буюрды. Онсоң Павлусы оларың хузурына алып гелди.

23-нжи бап

Павлус ёкары межлисиң оңүнде

¹Павлус ёкары межлисе дыкгат билен середип: «Эй, доганлар! Мен шу гүне ченли Худайың оңүнде арасса выждан билен яшадым» дийди. ²Баш руханы Хананы Павлусың янында дуранлара онуң агзына урмагы буюрды. ³Павлус оңа: «Сени Худай урар, эй, йүзи акланан дивар! Өзүң-э мениң үстүмден кануна гөрә хөкүм чыкармак үчин отырысың, соңам болса кануны бозуп, мени урмагы буюрярысың» дийди. ⁴Павлусың янында дуранлар ондан: «Сен нәме үчин Худайың баш руханысына дил етирийәрсин?» дийип сорадылар. ⁵Павлус: «Доганлар, онуң баш руханыдыгыны билмәндириң. Ёгсам Мукаддес Язгыларда хем: „Өз халкыңың ёлбашчысыны нәлетлеме“ дийип язылан» дийди. ⁶Павлус оларың бир бөлегиниң саддукейлер, бейлеки бөлегиниң-де фарисейлердигини

билип: «Эй, доганлар, мен фарисей, фарисейиң оглудырын. Мен өлүлериң дирелияндигине умыт баглаяндыгым үчин хөкүм эдилйэрин!» дийип, межлисте батлы гыгырды. ⁷Павлусың бу сөзүндөн сонра фарисейлер билен саддукейлериң арасына агзалалык дүшүп, йыгнанан мэхелле икэ бөлүнди. ⁸(Саддукейлер дирелиш-де, периште-де, рух-да ёк диййэрдилер, фарисейлер болса буларың хеммеси-не ынанардылар.) ⁹Шейлеликте, улы галмагал турды. Фарисейлериң тарапыны тутян кэбир Төврат мугаллымлары еринден туруп, улы дава туруздылар. Олар: «Биз бу адамда хич хили айып тапмадык. Онуң билен бир рух я периште геплешен болса нэбилйэңиз?» дийдилер. ¹⁰Дава-женжел шейле бир гызды велин, мүнбашы оларың Павлусы парчаламакларындан хедер эдип, эсгерлере гелип, оны оларың арасындан сүйрөп чыкарып, гала экитмеги буюрды. ¹¹Шол гиже Реб Иса Павлуса гөрнүп, оңа: «Мерт бол! Сен Мен хакда Иерусалимде нэхили шаятлык эден болсан, Римде-де шейле шаятлык этмелисиң» дийди.

Павлуса каст этмек барада дилдүвшүк

¹²Эртеси гүн яхудылар бири-бирлери билен дил бирикдирип, Павлусы өлдүрйәнчөлөр, ийип-ичмезлиге касам этдилер. ¹³Бу дилдүвшүгө гатнашанларың саны кыркдан хем көпди. ¹⁴Олар ёлбашчы руханыларың ве яшулуларың янына гелип: «Биз Павлусы өлдүрйәнчэк, хич зат ийип-ичмезлиги берк касам этдик. ¹⁵Шейлеликте, сиз ёкары межлис билен билеликте мүнбашыдан Павлусы ызына гетирмеги

хайыш эдиң. Ол хакдакы маглуматлары долы өврнемек ислейэрис диен болун. Павлус бу ере гелип етмэнкэ, биз оны ёлда өлдүрмэге тайын» дийдилер.

¹⁶Эмма Павлусың егени оларың дилдүвшүк гураныны эшидип, гала барды-да, муны Павлуса хабар берди. ¹⁷Павлус хем йүзбашыларың бирини янына чагырып: «Бу йигиди мүнбашының янына элт, оңа бир зат барада хабар бермекчи» дийди. ¹⁸Онсоң йүзбашы оны алып, мүнбашының янына гетирди. Оңа: «Туссаг Павлус мени чагырып, шу йигиди сениң яныңа гетирмеги хайыш этди. Онуң сана айтжак зады бар экен» дийди. ¹⁹Мүнбашы йигиди голтуклап, бир гыра чекди-де, ондан: «Сен маңа нэме хакда хабар бермекчи?» дийип сорады. ²⁰Ол шейле жогап берди: «Яхудылар ве ёкары межлис билеликте Павлус хакдакы маглуматлары долы өврнемек баханасы билен, оны эртир межлисте гетирмеги сенден хайыш этмек үчин диллешдилер. ²¹Эмма сен оларың сөзүне гулак асма, себэби кыркдан говрак адам гизленип, Павлуса букуда гарашяр. Олар Павлусы өлдүрйәнчэк, ийип-ичмерис дийип касам этдилер. Шу вагт олар тайяр болуп, сениң разычылыгыңа гарашярлар». ²²Мүнбашы ол йигиди уградып: «Муны маңа хабар берениңи хич киме айтмагын» дийип табшырды.

Павлус Кайсария иберилйэр

²³Онсоң мүнбашы йүзбашыларындан икисини янына чагырып: «Агшам сагат докузда Кайсария гитмек үчин, ики йүз саны пыяда, етмиш саны атлы эсгери ве ики йүз найзачы тайынлаң. ²⁴Павлусы хем ата

мүндүрүп экидип, саг-аман хәким Феликсиң янына алып барын» дийип табшырык берди. ²⁵Соңра мүнбашы шейле мазмунлы хат язды: ²⁶«Чуннур хорматланын хәким Феликсе Клавдий Лисиясдан догайы салам! ²⁷Яху-дылар бу адамы тутуп өлдүржек болуп дуркалар, мен онуң римлидигини билип, эсгерлерим билен етишип, оны халас этдим. ²⁸Онуң нәме айыбының бардыгыны билмек үчин, оны яхудыларың ёкары межлисине алып гелдим. ²⁹Мен оны өзлериниң дини кануны билен баглы меселелерде айыплайндыкларыны билдим, эмма онда өлүме я-да туссаг этмәге лайык хич хили эсас ёкдур. ³⁰Бу адама каст эдилжек боляндыгы барадакы хабары аланымда болса, оны шобада сениң яныңа ибермеги карар этдим. Оны айыплайнлара-да өз шикаятларыны саңа мәлим этмеклери-ни буюрдым».

³¹Эсгерлер өзлерине буйрулышы ялы, Павлусы алып, гиже Антипатрисе гетирдилер. ³²Эртеси гүн атлы эсгерлер Павлус билен биле ёлларыны довам этдирдилер, бейлекилер болса гала доландылар. ³³Атлылар Кайсария геленлеринде, хаты хәкиме говшуруп, Павлусы-да онуң элине табшырдылар. ³⁴Хәким хаты окап, Павлусың хайсы велятдандыгыны сорады. Павлусың Киликиядандыгыны биленде болса: ³⁵«Сени айыплайжылар геленсон диңләрин» дийди. Соңра Павлусың Хиродуң көшгүнде гөзөгчилик астында сакланмалыдыгы барада буйрук берди.

24-нжи бап

Павлус Феликс хәкимиң өңүнде

¹Бәш гүнден соң баш руханы Хананы бирнәче яшулулар ве Тертул атлы гаралавжы билен Кайсария гелди. Олар Павлуса гаршы шикаятларыны хәкиме етирмекчидилер ²⁻³Павлусы чагырып гетиренлеринде, Тертул оны айыпламага башлады: «Белент мертебели Феликс! Сениң саянда биз энчеме вагтдан бәри паракатчылыкта яшаярыс. Узакдан гөрүжилигиң билен халкымыз үчин улы өзгертмелери амала ашырдың. Биз муны хемме ерде ве хемише чуннур миннетдарлык билен тассыклаярыс. ⁴Мен сениң көп вагтыңы алмакчы дәл, өз мәхремлигиң билен бизиң гысга хабарымыза гулак асмагыңы хайыш эдйәрин. ⁵Биз бу адамың дүнйәдәки әхли яху-дыларың арасында гозгалаң турузян бир питнечидигине гөз етирдик ве ол Насыра топарының баштутаны. ⁶⁻⁸Ол хатда ыбадатхананы-да харам чыкармага сынанышды. ^a Сениң өзүң хем бу адамы сорага чекип, бизиң оны нәмеде айыплайндыгымызы онуң өзүнден аныклап билерсиң».

⁹Ол ердәки яху-дылар хем айдыланыларың догрудыгыны тассыкламак билен бу айыпламалара гошулдылар.

¹⁰Хәким Павлуса гепләбер дийип ышарат эденден соң, ол сөзе башлады: «Сениң көп йыллардан бәри бу миллетиң үстүнден казылык эдйәндигиңи билйәрин. Шонуң үчин өзүми сениң хузурыңда гораяндыгыма

^a **24:6-8** Кәбир голязмаларда *Биз оны өз канунымыз боюнча хәкүм этмекчидик*, ⁷ эмма мүнбашы Лисияс гелип, гүйч билен оны элимизден алды. ⁸ Оны айыплайнлара сениң хузурыңа гелмеги буюрды диен сөзләр хем бар.

жуда бегенйэрин. ¹¹Худая сежде этмек үчин Иерусалиме бараныма он ики гүнден көп болмандыгыны өзүң хем аныклап билерсиң. ¹²Бу адамлардан хич бири мениң ыбадатханада бири билен жеделлешеними, си-нагогаларда я болмаса шәхерде халкы аяга галдыранымы гөрөн дәлдир. ¹³Олар маңа йөңкейән айыпларыны сана субут эдип билмезлер. ¹⁴Эмма сана шуны ыкпар этмек билен оларың „галп таглымат“ дийип атландырян „Исаның Ёлы“ топарына дегишлидигими мәлим эдйэрин. Мен ата-бабаларымызың Худайына сежде эдйэрин. Төвратда ве пыгамберле-риң язгыларында язылан хер бир сөзе ынанарын. ¹⁵Эдил бу адамлар ялы, мен хем догуларың-да, догры дәлле-риң-де өлүмден дирелжекдигине Худая умыт баглаярын. ¹⁶Шонуң үчин хем Худайың ве ынсанларың өңүнде выжданымы хемише пәк сакламага чалышярын. ¹⁷Мениң Иерусалимде болманыма энчеме йыл болды, инди болса халкымың гарыпларына садака бермек үчин ол ере гелдим. ¹⁸Бу затлар билен мешгулланяркам, олар мени ыбадатханада гөрдүлер. Мен тәмизлениш дессурыны бержәй эдйәрдим, янымда хич хили мәхелле-де, гозгалаң-да ёкды. ¹⁹Эмма ол ерде Азия веляатындан гелен кәбир яху-дылар барды. Оларың маңа гаршы шикаятлары бар болса, оларың өзле-риниң шу ере гелип, мени сениң ху-зурыңда айыпламаклары герекдир. ²⁰Я-да бу ердәкилер ёкары межлисиң өңүнде дуранымда, менден нәме же-наят тапандыкларыны, гой, айтсын-лар. ²¹Оларың өңүнде дуруп, белент сес билен: „Өлүләр дирелйәр диеним үчин бу гүн сизиң өңүңизде хөкүм

эдилйэрин“ дийдим. Мундан башга мениң нәме айыбым бар?»

²²«Исаның Ёлы» атлы топар догру-сында хас такык маглуматы болан Фе-ликс иши соңа гоюп: «Даваңыз хакда мұңбашы Лисияс геленден соң карар чыкарарын» дийди. ²³Феликс ол ер-дәки йүзбаша Павлусы гөз астында сакламагы, эмма оңа бираз эркинлик бермеги, оңуң мәтәчликлерине гол-дав бермек ислейән достларына руг-сат этмеги буюрды. ²⁴Бирнәче гүн-ден соң болса, Феликс өз яхуды аялы Друсилла билен гелди-де, Павлусы чагыртды ве Иса Месихе болан иман хакдакы оңуң гүррүңлерини диңле-ди. ²⁵Павлус догрулык, өзерклилик хем гелжек хөкүм хакда сөхбет эденде, Феликс горкуп: «Болды, хәзирликче гит, аматлы пурсат геленде, ене сени чагырдарын» дийди. ²⁶Шейле хем, Фе-ликс Павлусдан пара тама эдип, оны йыгы-йыгыдан чагырдып, оңуң билен сөхбет эдйәрди. ²⁷Арадан ики йыл ге-ченден соң, Феликсиң ерине Поркий Фестус хәким болды. Феликс яхуды-ларың гөвнүни авламак үчин, Павлу-сы туссагыкда гоюп гитди.

25-нжи бап

Павлус Фестусың өңүнде

¹Фестус веляата хәким болуп ге-ленден үч гүн соң, Кайсариядан Ие-русалиме гитди. ²Ол ерде ёлбашчы руханылар билен яхуды башгутан-лары Фестуса Павлусың үстүнден шикаят этдилер. ³Фестусдан өзле-рине бир ягшылык этмегини сорап, Павлусы Иерусалиме гетирмеги үчин ялбардылар. Аслында олар букы гу-руп, ёлда Павлусы өлдүрмегиң ни-етиндедилер. ⁴Фестус олар шейле

жогап берди: «Павлус Кайсарияда туссаглыкда, мен хем басым ол ере гитжек. ⁵Араңыздакы ёлбашчылар мениң билен биле барсынлар. Эгер Павлус бир яман иш эден болса, гой, оны айыпласынлар».

⁶Фестус оларың янында секиз-он гүн болуп, Кайсария гайтды. Эрте-си гүн ол казылык күрсүсине чыкып, Павлусың гетирилмегини буюрды. ⁷Павлус ичери гиренде, Иерусалимден гелен яхудылар онуң дашына үйшүп, оны айыплап башладылар, эмма өз айыпламаларыны субут эдип билмедилер. ⁸Павлус өзүни горап: «Мен яхудыларың канунына-да, ыбадатхана-да, императора-да гаршы гүнэ этмедим» дийди. ⁹Фестус яхудыларың гөвнүнден турмак үчин, Павлусдан: «Иерусалиме гидип, шол ерде бу бабатда өзүңе казылык эдилмегини ислейэрсинми?» дийип сорады. ¹⁰Эмма Павлус: «Мен императорың казылык күрсүсиниң өңүндө дурун, маңа шу ерде казылык эдилмелидир. Мен яхудылар гаршы хич бир яманлык эден дэлди-рин, муны сениң өзүң хем оңат билэйэнсиң. ¹¹Мен яманлык эден болсам я-да өлүмө лайык бир иш эден болсам, өлүмден гачмаярын. Эгер бу адамларың маңа гаршы айыпламалары ялан болса, мени оларың элине табшырмага хич кимиң хақы ёкдур. Мен давамы императора арз эдйэрин» дийди.

¹²Онсоң Фестус межлис билен маслахатлашып: «Даван барада императора арз этдиң, императорың янына-да гидерсиң» дийди.

¹³Бирнөче гүн геченден соң, Агрип патыша өз уясы Берник билен Фестусы гутламак үчин, Кайсария гелди. ¹⁴Олар көп вагт ол ерде галанларындан соң, Фестус Павлусың ишини

патыша гүррүң берди: «Феликсин туссаг эдип гоян бир адамы бар. ¹⁵Мен Иерусалимдекэм, яхудыларың ёлбашчы руханылары, яшулулары онуң үстүнден шикаят эдип, оны жезаландырмагымы хайыш этдилер. ¹⁶Мен ола-ра: „Римлилериң адаты боюнча хич ким сораг эдилмезден жезаландырмак үчин шикаятчының элине табшырылмайр. Айыпланяны шикаятчылары билен йүзлешдирип, оңа йөңкелйән айып бабатда өзүни горамага мүмкинчилик берилйэр“ дийип жогап бердим. ¹⁷Айыплайжылар бу ере үйшенлеринде болса, мен вагты элден бермән, эртеси гүн казылык күрсүсине чыкып, Павлусың гетирилмегини буюрдым. ¹⁸Эмма онуң гаршысына геплән шикаятчылар оңа мениң гарашан айыпларымың хич бирини йөңкемедилер. ¹⁹Муңа дерек оларың өз динлери хем-де бир Иса атлы өлүп гиден, эмма Павлусың дири диййән адамы барада жеделлери бар экен. ²⁰Мен бу меселәни нәхили чөзсемкэм дийип агыр ядая дүшдүм. Павлусдан Иерусалиме гидип, ол ерде бу затлар бабатда өзүне казылык эдилмегине разыдыгыны я-да дэлдигини сорадым. ²¹Эмма Павлус давасыны императорың чөзмегини, оңа ченли туссаглыкда болмагыны иследи. Шонуң үчин оны императорың янына ёлляянчам, туссаглыкда сакламагы буюрдым».

²²Агрип Фестуса: «Мен хем шол адамың гүррүңини диңлемек ислейэрин» дийди. Фестус хем: «Оны эр-тир диңлэрсин» дийди.

Павлус Агрибиң өңүндө

²³Эртеси гүн Агрип ве Берник дабаралы ягдайда гелип, мүнбашылардыр шәхериң атлы-абрайлы адамлары

билен бирликде межлислер отагына гирдилер. Фестусың буйругы боюнча Павлусы гетирдилер. ²⁴Фестус шейле дийди: «Эй, патыша Агрип ве бу ердәки әхли женаплар! Сиз бу адамы гөрйәңизми? Иерусалимдәки ве бу ердәки әхли яхудылар онуң үстүнден маңа шикаят эдип: „Ол мундан артык яшамалы дәл!“ дийип гыгырышдылар. ²⁵Эмма мениң пикиримче, ол өлүме лайык иш этмәндир. Эмма өзүниң дапасы барада императора арз эдендиги үчин, оны Риме ёлламак карарына гелдим. ²⁶Ол хакда онуң алыженабына язар ялы белли бир задым ёк. Шонуң үчин-де оны сизиң хузурыңыза, ылайта-да, эй, Агрип ша, сениң хузурына чыкардым. Бу меселә середенимизден соң, мунуң нетиже-синде язмага бир затлар тапмагым ахмал. ²⁷Себәби туссага гаршы йөңкелйән айыпламалары гөркезмезден, оны императорың янына ёлламаклык маңа манысыз гөрүйәр».

26-нжы бап

¹Агрип Павлуса: «Өзүни горамак үчин, сөзе башлап билерсиң» дийди. Ине, шонда Павлус эллерини херекетлендирип, өзүни горамага дурды: ²«Эй, Агрип патыша! Яхудыларың маңа йөңкейән әхли айыпламаларындан горанып, бу гүн сениң өңүнде чыкыш эйдәндигим үчин, мен өзүми багтлы сайярын. ³Сенем яхудыларың әхли адатларындан, жеделли пикирлеринден оңат баш чыкарарсың ахыры. Шонуң үчин хем мени сабырлылык билен диңлемегиңи хайыш эйдәрин. ⁴Яшлыгымдан башлап, илки өз халкымың арасында, шейле хем Иерусалимде гечирен дурмушымы әхли яхудылар билйәндирлер.

⁵Олар мени көп вагтдан бәри танаярлар, эгер ислеселер, маңа динимизиң иң берк топары боюнча фарисей болуп яшандыгыма шаятлык эдип билерлер. ⁶Эдил шу вагт хем Худайың ата-бабаларымыза берен вадасына умыт баглаяндыгым үчин казыетде дурун. ⁷Хакыкатда, халкымызың он ики тиреси гиже-гүндиз Худая чын йүрекден сежде эдип, бу ваданың бержай болмагына умыт баглапдыр. Эй, шахым, яхудылар болса шу умыт үчин мени айыплайрлар. ⁸Нәме үчин Худайың өлүлери дирелтмегини ынанып болмажак зат хасаплайрсыңыз? ⁹Догрусы, менем насыралы Исаның адына гаршы көп яманлык этмеги өз янымдан важдып билйәрдим. ¹⁰Мен бу яманлыгы Иерусалимде этдим хем. Ёлбашчы руханылардан ыгтыяр алып, иманлыларың көпүсини зындана дыкдым. Олар өлүме хөкүм эдиленде, муны ики элләп голдадым. ¹¹Мен бир синагогадан бейлекисине айланып, олары гайта-гайта жезаландырдым, имандан дәнмәге межбур этдим. Олара гаршы гахар-газаба мүнүп, хатда кесеки шәхерлере ченли олары ызарладым.

¹²Гүнлериң бир гүни шу максат билен ёлбашчы руханылардан ыгтыярнама ве табшырык алып, Дамаска тарап ёла дүшдүм. ¹³Эй, шахым, гүнортанлар ёлда баряркама, бирденкә асманда гүнден хем ягты нур гөрдүм. Нур мениң ве ёлдашларымың даштөверегине ялкым сачды. ¹⁴Хеммәмиз ере йыкылдык. Бир сесиң маңа арамей дилинде: „Шавул, Шавул! Нәме үчин Мени ызарлап, азар берйәрсиң? Текепбирлигиң билен өзүңе зепер етирмәни бес эт“ диенини эшитдим. ¹⁵Мен: „Агам, сен ким?“ дийип

сорадым. Реб: „Мен сениң ызарлап, азар берйән Исаң. ¹⁶Ханы, тур, аяк үс-түне гал. Мен сени хызматкәрим хем шаядым эдип сайламак үчин саңа гөрүндим. Сен өз гөрөн ве Мениң гөркезжек затларыма шаятлык эдерсин. ¹⁷Сени өз халкыңың ве кесеки миллетлең элинден азат эдерин. Кесеки миллетлең гөзлерини ачарың ялы, Мен сени оларың арасына иберерин. ¹⁸Шонда олар түмлүкден нура, шейтаның хөкмүрованлыгындан Худая тарап өврүлерлер. Маңа иман этмек аркалы оларың гүнәлери багышланып, олар Худайың мукаддес халкы билен биле мирас аларлар“ дийди. ¹⁹Шонуң үчин хем, эй, Агрип ша, мен гөкден гелен гөрнүше бойнуёгынлык этмедим. ²⁰Илки билен Дамасда, Иерусалимде, соңра тутуш Яхудыяда, шейле хем, кесеки миллетлең арасында: „Гүнәлеңиңиз үчин тоба эдиң, Худая доланың, тоба эдендигиңизи оңат ишлеңиңиз билен субут эдиң“ дийип вагыз этдим. ²¹Шу себәпден яхудылар мени ыбадатханада тутуп, өлдүржек болдулар. ²²Эмма шу гүне ченли Худай маңа медет берди. Шонуң саясында улуданкичә, хеммелере шаятлык эдип гелйәрин. Болжак затлары өңден хабар берен пыгамберлең ве Мусаның айданларындан башга хич зат өврөден дәлдин. ²³Олар хем Месиҳиң гөрги гөрмелидигини, илкинжи болуп өлүмден дирелип, Өз халкына ве кесеки миллетлере Худайың нуруны ыглан этмелидигини аян эдипдилер». ²⁴Павлус шейдип, өзүни горап дурка, Фестус гаты сес билен: «Павлус, сен дәлирәпсиң! Окумышлык сени акылыңдан азашдырыпдыр» дийди. ²⁵Павлус оңа: «Эй, хорматлы Фестус,

мен акылымдан азашамак. Мениң айдан сөзлерим хақыкат ве акыла сыгяндир. ²⁶Бу затлардан патышамың хабарлыдыгы үчин, мен оңа аркайын геплейәрин. Буларың хич бириниң ондан яшырын дәлдигине мен ынанярын, себәби булар гизлин эдилен дәлдин. ²⁷Агрип ша! Сен пыгамберлере ынанярысыңмы? Ынаняңдыгыңы билийәрин-ә» дийди. ²⁸Агрип Павлуса: «Мени гысга вагтың ичинде ырып, месиҳи этжек болярсыңмы?» дийди. ²⁹Павлус оңа: «Гысга болсун, узын болсун, дине сен дәл, эйсем, шу гүн мени динлейәнлең бары мениң ялы болсун дийип Худая ялбарярын. Элбетде, бу зынжырлар сизде болмасын» дийип жогап берди. ³⁰Шундан соң Агрип ша, Фестус хәким, Берник ве олар билен отуранлар ерлеринден турдулар. ³¹Олар чыкып баряркалар, өзара гүрлешип: «Бу адам өлүме яда туссагыла лайык хич иш этмәндир» дийишдилер. ³²Агрип Фестуса: «Бу адам давасыны императора арз этмедик болсады, оны азат эдип боларды» дийди.

27-нжи бап

Павлус гәмили Риме әкидилйәр

¹Бизи деңиз аркалы Италия ибермеги карар этдилер. Шонда Павлус билен ене-де бирнәче туссагы Империя гошунындакы Юлий диен йүзбаша табшырдылар. ²Бизиң хеммәмиз Адрамит шәхеринден гелен гәмә мүнүп, Азия велятының кенарына тарап ёла дүшдүк. Янымызда Салоникиден гелен македониялы Аристарх хем барды. ³Эртеси гүн Сидон шәхерине гелип едик. Юлий Павлус билен мылакатлы болды, шонуң үчин оңа достларының

янына бармага ве герекли затларыны алмага ругсат берди. ⁴Ол ерден ене деңзиң үсти билен гитдик. Шемалың гаршымыздандыгы себәпли Кипр ада-сының демиргазык тарапындан, оны пеналап, йүзүп гечдик. ⁵Киликия ве Памфилияның гаршысындакы деңизден гечип, Ликияның Мира шәхерине гелдик. ⁶Йүзбашы шол ерде Исгендериядан гелип, Италия гитжек болуп дуран гәмине тапды ве бизи оңа мүндүрди. ⁷Биз энчеме гүнлөп хаял йүзүп, кынчылык барыны гөрүп, Книдос шәхерине етдик. Шемалың бизе гаршы өвүсйәндиги үчин, Салмон ярым адасының янындан гечип, Крит ада-сыны пеналап, йүзүп гитдик. ⁸Кенара голай йүзүп, улы кынчылык билен Гөзел дуралгалар диен ере гелдик. Бу ер Ласея шәхерине голай ерлешйәрди. ⁹Биз көп вагтымызы йитирдик. Инди деңизде йүзмек үчин хова өрән ховплуды, себәби гүйз ахырлап барялды. Павлус олара маслахат берип: ¹⁰«Женаплар! Гөрийән велин, инди деңизде йүзсек, дине бир йүкүмиз, гәммиз дәл, әйсем жанымыз хем ховп астында галар, агыр бетбагтчылыга учарыс» дийди. ¹¹Эмма йүзбашы Павлусың маслахатына гулак асман, гәми ёлбашчысы билен гәми эесиниң гепине ынанды. ¹²Йөне дүшелгеде гышламага хич хили шерт болмансоң, адамларың көпүси, башартса, бу ерден Фениксе етип, гышы ол ерде гечирмеги карар этдилер. Феникс Крит адада ерлешип, гүнорта-гүнбатар ве демиргазык-гүнбатар тарапдан өвүсйән шемаллардан пенады.

Деңиздәки тупан

¹³Шейлеликеде, гүнорта шемалы ювашжа өвүсмәге башланда, олар

өз максатларына етендирис өйтдүлер. Шонуң үчин лабыры чекдилерде, Крит аданың голайы билен ёла дүшдүлер. ¹⁴Эмма көп вагт гечмәнкә, ада тарапдан «Демиргазык-гүндогар» дийилиён гүйчли ел өвсүп, тупан турды. ¹⁵Тупан гәмә урлуп, не-тижеде, гәми шемалың гаршысына йүзүп билмеди. Шундан соң өзүми-зи толкунлара табшырып, шемалың угруна йүздүк. ¹⁶Биз Кавда диен бир кичижик аданы пеналап өтдүк. Гәми-ниң кичи гайыгыны зордан саклап галдык. ¹⁷Деңизчилер гайыгы ёкары чекип алдылар ве гәми пытрап гит-месин дийип, дашындан танап билен берк багладылар. Олар Сиртиң чәге-ли сайларына батмакдан горкуп, гә-миниң тизлигини песелтмек үчин ел-кени ашак дүшүрдилер. Шейдип, гә-мини шемалың угруна гойбердилер. ¹⁸Биз тупандан яңа икияна чайкан-ярдык. Эртеси гүн гәминиң йүкүни зыңмага башладылар. ¹⁹Үчүленжи гүн гәминиң артыкмач энжамлары-ны-да өз әллери билен деңзе зыңды-лар. ²⁰Энчеме гүнлөп не Гүн, не йыл-дыз гөрүнди. Гүйчли тупан совул-мансоң, халас болмак умыдымызы бүтинлей йитирдик.

²¹Хич ким узак вагтлап хич зат дат-мады. Шонда Павлус гәмидәкилерин ортасында дуруп, шейле дийди: «Эй, адамлар! Мениң айданларыма гулак асып, Крит ададан гайтмадык болса-дыңыз, онда бу бела-бетере саташ-маздык. ²²Инди сизе маслахатым шу: мерт болуң! Хич бириңиз хеләк бол-марсыңыз, дине гәми даргар. ²³Себә-би Өзүне дегишли болуп, гулук эд-йән Худайым дүйн гиже бир периш-десини яныма иберди. ²⁴Ол: „Горкма, Павлус! Сен императорың өңүнде

дурмалысың. Сен себәпли гәмиде баряналарың хеммесини Худай аман саклар⁴ дийди. ²⁵Шонун үчин, адамлар, мерт болун, себәби мен Худая ынанярын, хемме зат өзүме айдылышы ялы болар. ²⁶Элбетде, ел бизи бир ада элтип ташлар».

Гәми батяр

²⁷Он дөрдүнжи гүни гиже биз Адриатик деңзинде хер яна ковлуп йөркәк, ярыгиже төвереклери деңизчилер гуры ериң якынлашяндыгыны чакладылар. ²⁸Чуңлугы өлчәнлеринде, йигрими гулач чыкды. Бираз соңрак өлчәнлеринде, он бәш гулач чыкды. ²⁹Гаялара барып урларыс өйдүп горкуп, арка тарапдан дөрт лабыр атдылар-да, басым даң атсын дийип дилег этдилер. ³⁰Деңизчилер гәмиден гачжак болуп, өң тарапдан лабыр атмак баханасы билен, гайыгы деңзе индердилер. ³¹Эмма Павлус йүзбашы билен эсгерлере: «Булар гәмиде галмасалар, сиз дири галып билмерсиңиз» дийди. ³²Шейлеликде, эсгерлер гайыгың танапларыны кесип, оны ашак гачырдылар.

³³Даң атып барярка, Павлус хеммәни нахар иймәге чагырды. Ол: «Сизиң гайгы-алада батып, хич зат иймәниңизе бу гүн он дөрт гүн болды. ³⁴Шонун үчин сизден хайыш эдйәрин, нахарланың. Бу сизиң дири галмагыңыз үчин герекдир. Хич бириңизиң сачыңызың еке тары-да кемелмез» дийди. ³⁵Павлус бу сөзлери айдып, элине чөрек алды, хеммәниң өңүнде Худая шүкүр этди-де, бөлүп иймәге башлады. ³⁶Шейлеликде, хеммелер рухланып нахарландылар. ³⁷Гәмиде бизиң жемимиз ики йүз етмиш алты адамды. ³⁸Нахардан дояналарын

соң, бугдайы деңзе ташлап, гәмини еңлетдилер.

³⁹Гүн доганда, ол ери танамадылар. Эмма кенарда чәгелик бир айлаг гөрүп, башартса, гәмини шол ере сүрмели диен карара гелдилер. ⁴⁰Лабырлары кесип, деңзе гойберен батларына, күреге даңлан танаплары чөздүлерде, өңдәки елкени шемала галдырып, гөни кенара тарап йүздүлер. ⁴¹Эмма гәми бир сай ере дүшүп, чәгә батды. Гәминиң бурны чәгә батып, хич тарапа гымылдап билмеди, арка тарапы болса гомларың зоруна даргап башлады. ⁴²Туссагларың хич бири йүзүп гачмаз ялы, эсгерлер олары өлдүрмекчи болдулар. ⁴³Эмма йүзбашы Павлусы халас этмек исләп, олары бу ниетлеринден дөндирди. Олара йүзүп билйәнлер гәмиден өзлерини өнүрти зыңсынлар ве йүзүп чыксынлар, ⁴⁴галанлары хем тагталар я-да гәминиң дөвүклери билен чыксынлар дийип буйрук берди. Шейлеликде, әхлиси саг-аман гуры ере чыкды.

28-нжи бап

Павлус Малтада

¹Биз кенара саг-аман чыканымыздан соң, бу аданың адының Малтадыгыны билдик. ²Ерли халк бизиң билен өрән мылакатлы болды. Хова ягышлы ве совук болансоң, олар от якып, хеммәмизи оңат гаршы алдылар. ³Павлус бир үйшмек одун чөпләп, одуң үстүне гоянда, бир зәхерли йылан одуң ховрундан гачып, онуң элине япышды. ⁴Ерли халк онуң элинден йыланың салланып дуршуны гөрөнде, бири-бирине: «Бу адам ганхор болса герек, ол деңизден халас болсада, такдыры оны яшамага гоймады»

дийишдилер. ⁵Эмма Павлус элини силкип, йыланы одуң ичине зыңды, хич бир зыян хем гөрмеди. ⁶Адамлар онуң чишмегине я-да бирденкә өлүп йыкылмагына гарашдылар. Эмма көп гарашып, она хич зат болмандыгыны гөрөнлеринде, пикирлерини үйтгедип: «Ол худайдыр!» дийишдилер.

⁷Ол ериң голайында аданың Публий атлы башлыгының мүлки барды. Публий бизи мыхман алып, үч гүнләп йүрекден хызмат этди. ⁸Шол вагт онуң какасыны ысытма ве ичагыры тутуп ятырды. Павлус хассаның янына гелди ве дога-дилег этди-де, онуң үстүне элини гоюп, шыпа берди. ⁹Бу вакадан соң, ададакы бейлеки хассалар-да гелип шыпа тапдылар. ¹⁰Олар бизе көп сылаг-хормат этдилер. Ёла уграмакчы боланымызда, бизе зерур әхли затлары гетирип, гәмә йүкледилер.

Павлус Риме гелйәр

¹¹Үч айдан соң, биз Экиз худайлар атлы гәми билен деңзе чыкдык. Бу гәми Игендериядан гелип, гышда шол адада галыпды. ¹²Биз Сиракус шәхерине барып, ол ерде үч гүн галдык. ¹³Ол ерден айланып, Регия гелип етдик. Эртеси гүн гүнорта шемалы өвсүп башлады. Мунуң көмеги билен ики гүнде Пугеёл шәхерине етдик. ¹⁴Ол ерде бирнөче доганлары тапдык. Олар бизден янларында галмагымызы хайыш этдилер ве биз ол ерде ики хепде галдык. Шондан соң биз Риме гелдик. ¹⁵Римдәки доганлар бизиң гелендигимизи эшидип, бизи гаршыламак үчин ол ерден Аппиус базарына ве Үч кервенсарай диең оба ченли гелдилер. Павлус олар гөрөнде, Худая шүкүр эдип, ене

гайрата галды. ¹⁶Биз Риме геленимизден соң, Павлуса бир эсгериң гөзегчилиги астында өзбашдак яшамага ругсат берилди.

Павлус Римде вагыз эдйәр

¹⁷Үч гүнден соң Павлус яхудыларың ёлбашчыларыны чагырды. Олар бир ере үйшенде, Павлус олар шейле дийди: «Эй, доганлар! Мен халкымыза я-да ата-бабаларымызың адатларына гаршы хич зат этмесем-де, Иерусалимде туссаг эдилеп, римлилериң элине табшырылдым. ¹⁸Олар мени сорага чекенлеринден соң, бошатжак болдулар, себәби мени өлдүрмәге хич бир эсас тапмадылар. ¹⁹Эмма яхудылар гаршы чыканларында, мен давамы императора арз этмәге межбур болдум. Бейтмек билен мен өз халкымы айыпламакчы дәлдин. ²⁰Шу себәпден мен сизиң билен гөршүп, сөхбет этмек үчин, сизи бу ере чагырдым. Аслында мен Ысрайылың умыды болан Месих угрунда зыңжырландым».

²¹Олар Павлуса шейле дийдилер: «Биз сен хакда Яхудыядан хич бир хат алмадык, ол ерден гелен доганларымыздан хем хич ким сен барада ягшыдан-ямандан хич зат хабар бермеди. ²²Эмма бизиң сениң пикирлерини өзүңден эшидесимиз гелйәр, себәби хемме ерде бу дини топара гаршы чыкыяндыгыны билйәрис».

²³Шейлеликде, олар Павлус билен душушык гүнүни беллешдилер. Шол гүн онуң болян ерине жуда көп адам гелди. Павлус эртирден агшама ченли олара Худайың Шалыгыны дүшүндирип, вагыз этди. Мундан башга-да олары ынандырып, Төврат билен пыгамберлериң язгыларындан

Иса догрусунда ынандырыжы делиллер гетирди. ²⁴Кэбирлери онун сөзлерине ынанды, кэбири ынанмады. ²⁵Олар бири-бири билен өзара ылалашмадылар. Олар гитмекчи болуп дуркалар, Павлус шейле дийди: «Ишая пыгамбер аркалы Мукаддес Рух ата-бабаларыңызга шу сөзлери жайдар айдыпдыр: ²⁶„Бар-да, бу халка шейле дий:

Эшидип дурсаңыз-да, хич
дүшүнмерсиңиз,
середип дурсаңыз-да, хич
аңламарсыңыз.

²⁷Бу халкың йүреги күтелди,
гулаклары кер ачды,
гөзлери гапылды.

Ёгсам гөзлери билен гөрүп,
гулаклары билен эшидердилер,
аңлары билен аңлап,
Мана тарап доланардылар,
Мен хем олага шыпа
берердим“.

²⁸Шонуң үчин инди шуны билип гоюң: Худайың халас болмак барадакы Хош Хабары яхуды дөллере иберилди. Олар гулак асарлар». ^a

³⁰Павлус кирейине алан жайында тутуш ики йыл яшады ве янына геленлериң хеммесини кабул этди.

³¹Ол батыргайлык билен ве хич бир бөкденчсиз Худайың Шалыгыны вагыз эдип, Реббимиз Иса Месих барада өвретди.

^a **28:28** Кэбир голязмаларда 29-нжы аят душ гелйэр: *Павлус муны айдандан соң, яхудылар өз араларында көп жеделлешдилер ве бу ерден гитдилер.*

Якубың хаты

Гириш

Якубың бу хаты дүниәнің дүр-ли күнжеклеринде Иса Месихе эерйән иманлылар үчин язылан амалы маслахатларың топлуындан ыбаратдыр. Якуп адамың иманы онуң сөзлеринде дәл-де, херекетлеринде аян боляндыгыны айдяр. Ол бирнәче мысаллар аркалы иманы пайхаслы ве амалы херекетде гөркезйәр. Онуң маслахатлары айдың ве анык: эгер гарып болсаң, рухдан дүшме. Иманың сыналанда, чыдамлы

бол. Гахарланмакда хаял бол. Бай адама тарапгөйлик эдип, гарыбы песелтме. Башгалара ягшылык эт. Дилиңе ве хөвеслериңе гөзегчилик эт. Өзүңи Худая табшырып, Онуң даналыгына бил багла. Иблисе гаршылык гөркез. Ягшылык эдйәндигиң билен өвүнме. Эгер бай болсаң, байлыгыңи гарыплара көмек этмек үчин улан. Сабырлы ве рехимли бол, Худайың көмегине мәтәч адамлар үчин дога-дилег эт.

Мазмуны

Саламлар.....	1:1
Иман ве даналык	1:2-8
Гарыплык ве байлык	1:9-11
Сынаглар ве хөвеслер.....	1:12-18
Динлемек ве ерине етирмек	1:19-27
Тарапгөйлик этмезлик	2:1-13
Иман ве оңат ишлер	2:14-26
Дилиңе гөзегчилик этмек.....	3:1-18
Худая табын болмак	4:1-5:6
Дүрли амалы маслахатлар.....	5:7-20

1-нжи бап

¹Худайың ве Реббимиз Иса Месихиң гулы мен Якупдан башга миллетлериң арасына дарган Ысрайылың он ики тиресине догайы салам!

Иман ве сынаглар

²Эй, доганлар, хер хили сынаглара дучар боланыңызда, муны улы шатлык хасап эдиң. ³Себәби иманыңызың сыналмагы билен чыдамлылыгыңызың артяндыгыны билйәнсиңиз.

⁴Хер бир иште ахырына ченли чыдан, шонда кемсиз-көстсүз, берк ве кэмил боларсыңыз. ⁵Эгер кимде даналык кемлик эдйән болса, гой, ол Худайдан дилесин. Хеммелере биминнет ве жомартлык билен берйән Худай оңа хем берер. ⁶Эмма ол адам шүбхеленмән иман билен дилесин, себәби шүбхеленйән адам эдил елиң эйләк-бейләк чайкаян деңиз толкуны ялыдыр. ⁷Шейле адам Ребден бир зат аларын өйтмесин. ⁸Ол хер бир эдйән ишинде дурнуксыз хем икигөвүнлидир.

⁹Пукара доган Худайың назарында өзүниң байлыгы билен буйсансын. ¹⁰Бай болса Худайың назарында өзүниң песпәллиги билен буйсансын. Чүнки байлык отун гүли дей солуп гидер. ¹¹Гүн чыкып, ховурлы ыссысы билен оты гурадыр, онуң гүли дөкүлип, гөзеллиги өк боляр. Эдил шуңуң ялы бай хем өз иши билен гүмра болуп, байлыгы билен биле өк болуп гидер.

¹²Сынага чыдаян адам багтлыдыр, себәби ол сынагдан геченден соң, яшайыш тәжини алар. Худай бу яшайыш тәжини Оны сөөнлере вада берди.

¹³Пис хөвеси болан адам: «Мени Худай хөвеслендирйәр» диймесин, себәби Худайда хич хили пислик хөвеси өкдур, Ол хич кими пислик этмәге хөвеслендирйән дәлдир. ¹⁴Терсине, хер ким өз пис хөвеслерине чолашандыр ве алданып сынага дүшйәндир. ¹⁵Онсоң хөвес гөврели болуп, гүнәни догуряр, гүнә хем етишип, өлүми догуряндыр.

¹⁶Эзиз доганлар, алданмаң! ¹⁷Хер бир оңат ве кэмил пешгеш өкардан, гөкдәки ышыкларың Атасындан гелиәндир. Ол хич хачан үйтгейән

дәлдир, Онда үйтгемеклигиң өкундысы хем өкдур. ¹⁸Яраданларының арасында Онуң сайлан халкы болмагымыз үчин, Худай хақыкат сөзи аркалы бизе тәзе яшайыш бермеги карар этди.

Хош Хабары диңлемек ве ерине етирмек

¹⁹Эй, сөйгүли доганларым, муна үнс берин: хер бир адам эшитмекде чалт, геплемекде асса, гахарланмакда хаял болсун. ²⁰Себәби ынсан гахары Худайың ислейән догрулыгыны амала ашырып билмез. ²¹Шонуң үчин хем ахлак хапалыгыны ве хер дүрли яманлык галындысыны зыңып ташлаң-да, Худайың калбыңыза экен сөзүни песпәллик билен кабул эдин. Бу сөз жаныңызы халас этмеги башаряндыр.

²²Худайың сөзүни йөне бир диңләп гойман, эйсем, онда айдыланлары ерине етирин, өгсам сиз өзүңизи алдаянсыңыз. ²³Ким сөзи диңләп, оны бержай этмейән болса, ол айнада йүзүни гөрийән адам ялыдыр. ²⁴Ол өзүни сынлап гиденден соң, шобада нәхилидигини ятдан чыкарыр. ²⁵Эмма ким азатлык берйән кэмил кануна үнс берип, эшиденлерини ятдан чыкарман, гайтам, оны берк бержай эдйән болса, Худай оны хер бир эдйән ишинде ялкар. ²⁶Эгер кимде-ким өзүни диндар сайян болса, эмма дилини сакламаян болса, ол өзүни алдаяндыр, онуң диндарлыгы бидерекдир. ²⁷Атамыз Худайың назарында пәк хем ногсансыз диндарлык етимлерин ве дулларың кын гүнүнде алдасыны этмекден ыбаратдыр. Шейле хем бу дүнйәниң пислигинден өзүңи пәк сакламакдыр.

2-нжи бап

Тарапгөйлик этмәң

¹Эй, доганларым, шөхратлы Реббимиз Иса Месихе болан иманыңыз себәпли тарапгөйлик этмекден сакланың. ²Айдалы, сизиң йыгнагыңызга алтын йүзүк дакынып, непис эшиклер гейнен бай адам билен көне-сана гейнен гарып адам гелипдир. ³Сиз бай адама хормат гоюп: «Гелиң, төре гечиң» дийсеңиз, эмма гарыба: «Сен ол ерде дур» я-да «Бу ерде, аяк астында отур» дийсеңиз, ⁴бу сизиң тарапгөйлик этдигиңиз болмазмы? Эгер шейле этсеңиз, эрбет пикирли казылара мензәрсиңиз.

⁵Гулак асың, эй, сөйгүли доганларым! Худай бу дүньәде гарыплары имана бай болмаклары үчин сайламадымы? Худай Өзүни сөййәнлере вада берши ялы, гарыплары Шалыгыны мирас алмаклары үчин сайламадымы нәме? ⁶Эмма сиз гарыплары масгара эдйәрсиңиз. Ёгсам сизе сүтем эдйән байлар дәлми? Сизи казыете сүйрейән хем шолар дәлми? ⁷Сизиң дегишли болан Худайыңызың бейик адына дил етирийәнлер хем байлар дәлми нәме? ⁸Эгер сиз Мукаддес Язгылардакы: «Якыныңы өзүңи сөйшүң ялы сөй» диен иң мөхүм буйругы ерине етирийән болсаңыз, догры иш эдйәнсиңиз. ⁹Эмма адамлара тарапгөйлик эдйән болсаңыз, гүнә эдйәнсиңиз ве Мукаддес Кануның өңүнде кануны бозан хасапланясыңыз. ¹⁰Кимде-ким кануның хемме парзларыны бержай эдип-де, дине бир затда гүнә этсе, тутуш кануны бозан

хасапланяндыр. ¹¹Себәби «Зына этме» диен Худай «Адам өлдүрме» хем диендир. Эгер сиз зына этмесениңиз, эмма адам өлдүрсениңиз, кануны бозан женаяткәр болянсыңыз.

¹²Шонуң үчин хем, хер бир гепиңиз ве херекетиңиз азатлык берйән канун боюнча хөкүм эдилжек адамларыңкы ялы болсун. ¹³Себәби рехимсиз адама рехимсизлик билен хөкүм эдилер. Рехимли адама болса рехимлилик билен хөкүм эдилер.

Иман ве оңат ишлер

¹⁴Эй, доганларым! Араңыздан бири «иманым бар» дийибем, оны оңат ишлер билен гөркезмесе, мунуң нәме пайдасы бар?! Бейле иман оны халас эдип билерми?! ¹⁵Пикир эдип гөрүң, иманлы эркек я-да аял доганыңызың бири ач-ялаңач болса, ¹⁶сиз оңа иймит, гейим бермән, диңе: «Саг-аман бар, дашының йылап, гарнының доймагыны дилейәрин» дийсеңиз, бу сөзүңиз оңа нәме деркар? ¹⁷Иман бабатда хем шейледир, эгер иш йүзүнде гөркезилмесе, ол өз-өзүңден өлүдир.

¹⁸Кәбириниң: «Сениң иманың бар, мениң болса оңат ишлерим» диймеги мүмкин.

Эмма мен айдярын, ханы, оңат ишлер этмезден маңа иманыңы гөркез, мен хем саңа иманымы оңат ишлерим аркалы гөркезейин! ¹⁹Сен Худайың еке-тәкдигине ынанярсың. Говы эдйәрсин! Муңа хатда арвах-жынлар хем ынанярлар ве галпылдаярлар.

²⁰Эй, акмак, амалсыз иманың пайдасыздыгыны ^a билеңокмы? ²¹Атамыз

^a **2:20 Пайдасыздыгыны** – кәбир голязмаларда өлүдигини.

Ыбрайым гурбанлык сыпасында өз оглы Ысхагы хөдүрлемек билен акланмадымы эйсем? ²²Серет, онуң иманы билен амаллары бирликде херекет этди ве иманы шу амалда кэмил болды. ²³Шейлелик билен, Мукадес Язгылардакы: «Ыбрайым Худая иман этди ве Худай оны догры хасаплады» диен сөз амала ашды. Ыбрайым Худайың досты дийип атландырылды. ²⁴Гөрдүңми, ынсан диңе бир иман билен дөл, эйсем, эден ишлери аркалы хем акланяндыр.

²⁵Эдил шунун ялы, лолы Рахап хем эден иши аркалы акланды. Ол ысрайыл ичалыларыны өйүңде гизлөп, олар башга ёлдан гачып гитмөге көмөк этди. ²⁶Эдил жансыз бедениң өли болшы ялы, амалсыз иман хем өлүдир.

3-нжи бап

Дилиңизе эрк эдиң

¹Эй, доганларым, хеммәңиз йыгнакда өвредижи болмаң! Себәби биз өвреджилерин хас берк хөкүме дучар болжакдыгымызы билйәнсиңиз. ²Биң хеммәмиз хем көп гүнә эдйәрис. Эмма сөзүңде хата гойбермән, дилини жылавллап билйән адам кэмил болуп, тутуш беденине гөзегчилик эдип билйәндир. ³Биз атларың табын болмагы үчин, агзына агыззырык дакып, оларың тутуш гөвресиңи доландырырыс. ⁴Ине, гәмилере сединең! Олар гүйчли хем батлы еллер билен ковулса-да, бир кичижик күрек аркалы сүрүжиниң ислән тарапына өврүлйәр. ⁵Эдил шунуң ялы, дил хем

бедениң бир кичижик агзасы болса-да, бейик ишлер билен өвүнйәндир. Пикир эдиң, кичижик бир учгун әпет токайы якып көйдүрйәндир. ⁶Дил хем бир отдур, беден агзаларының арасындакы яманлык дүнйәсидир. Ол тутуш барлыгыңызы вейран эдйәндир, довзах оды билен бүтин дурмушыңызы көйдүрйәндир. ⁷Ынсан хер дүрли хайванлара, гушлара, сүйренижилере, деңиз жандарларына диенини этдирендир ве этдирийәндир. ⁸Эмма хич бир ынсан дилине диен этдирип билйән дөлдир. Дил гутармаян пислик болуп, өлдүрижи зөхерден долудыр. ⁹Дилимиз билен биз Реббимизи ве Атамызы ^a алкышлярыс, шол бир вагтың өзүңде хем Худайың кешбинде ярадылан ынсанлары нәлетлейәрис. ¹⁰Алкыш ве нәлет бир агыздан чыкяр. Эй, мәхрибанларым, бу бейле болмалы дөлдир. ¹¹Хей-де, бир булагың гөзбашыңдан хем ажы, хем сүйжи сув акармы? ¹²Доганларым, инжир агажы зейтун я-да үзүм агажы инжир мивесини берерми? Ёк! Эдил шонуң ялы, шор сувлы гөзбашдан сүйжи сув акмаз!

Хакыкы даналык

¹³Араңызда дана хем парасатлы адам бармы? Эгер бар болса, гой, ол муны догры дурмушы ве даналыкдан чыкян песпәллиги билен битирен оңат ишлеринде гөркезсин. ¹⁴Эмма калбыңызда бахыллык ве менменлик бар болса, онда даналык билен өвүнмән. Бу аңрыбаш яланчылык болар! ¹⁵Бейле «даналык» гөкден инен

^a **3:9 Атамызы** – кәбир голязмаларда *Ата Худайы*.

дәлдир, ол дүнъеви болуп, рухы дәлдир, шейтандандыр. ¹⁶Чүнки бахылыгың, мен-менлигиң бар еринде бидүзгүнчиликлер ве хер дүрли пыссыпужурлыклар хем бардыр.

¹⁷Эмма гөкден инен даналык илки билен пәкликдир, сонра парахатлык сөйүжиликдир, мылайымлык ве өзара ылалашыктыкдыр. Ол мерхементден ве хайырлы ишлерден долудыр. Шейле даналык тарапгөйлик ве икйүзлүлик этмейэр. ¹⁸Парахатлык дөредйәнлер парахатчылык тохумыны сенип, догрулык хасылыны орярлар.

4-нжи бап

Худая табын болуң!

¹Араңыздакы чакнышыклы говгалар ве дава-женжеллер ниреден дөрейэр? Калбыңызда сөвеш эдйән пис хөвеслериңизден дәлми? ²Сиз ислейэрсиниз, эмма хич зат газанмаярсыңыз; адам өлдүрйэрсиниз, гөриплик эдйэрсиниз, эмма хич бир максадыңыз атип билмейэрсиниз; дава-женжелдир галмагал турузярсыңыз, эмма хич зат газанмаярсыңыз, себэби Худайдан дилемейэрсиниз. ³Дилэниңизде-де, хич зат алмаярсыңыз, себэби яман ниет билен, өз небсинизи доюрмак үчин дилейэрсиниз. ⁴Эй, бивепалар, дүйнэ билен достлук Худая душман боляндыгыны билмейэрсинизми? Ким дүйнэ билен достлашса, Худая душман боляндыр. ⁵Сиз Мукаддес Язгылардакы Худайың бизе берен ^aынсанлык рухы өрэн габанжаңдыр дийлен сөзлер бош ере айдыландыр

өйдйэрсинизми? ⁶Эмма Худай бизе хас бейик мерхемент берйэр. Шоңа гөррә Мукаддес Язгылар шейле диййэр: «Худай текепбирлере гаршыдыр, эмма песпәл адамлар мерхемент эдйәндир».

⁷Шонун үчин Худая табын болуң! Иблисе гаршылык гөркезин, шонда ол сизден гачар. ⁸Худая якынлашың, Ол хем сизе якынлашар. Эй, гүнәкәрлер, элиңизи гүнәден тәмизләң. Эй, икигөвүнлилер, калбыңызы пәкләң. ⁹Гама батың, яс тутуп аглаң! Гүлкүңиз яса, шатлыгыңыз гам-гусса өврүлсин. ¹⁰Реббиз хузурунда өзүңизи пес тутуң, Ол сизи бейгелдер.

¹¹Эй, доганлар, бири-бириңизи яманламаң. Ким доганыны яманлаян я-да оны язгарян болса, ол Худайың кануныны яманлап, оны язгаряндыр. Кануны язгарян адам болса оны бержай эдижи дәл-де, она казылык эдижидир. ¹²Эмма Канун Чыкарыжы ве Казы бирдир, Ол халас этмеги-де, хеләк этмеги-де башаряндыр. Башга адамлар казылык эдерялы, сен ким болупсың?

Текепбирлик этмәң

¹³Инди: «Бу гүн я эртир пылан шәхере гитжек, бир йылы шол ерде гечиржек, сөвда-сатык этжек, пул газанжак» диййәнлер, маңа гулак асың! ¹⁴Эртир нәме болжагыны ниреден билйэрсиниз?! Сизиң өмрүңиз нәме? Ол аз салым гөрнүп, сонра йитирим болян сәхер чыгы ялыдыр. ¹⁵Муңа дерек: «Реб оңласа, яшарыс, оны я-да муны эдерис» диймелисиниз. ¹⁶Сиз болса өз текепбирлигиңиз

^a 4:5 *Бизе берен* – кәбир голязмаларда *бизде месген тутан*.

билен өвүңйәрсиңиз. Бейле өвүнмелерин бары эрбетликдир. ¹⁷Ким ягшылык этмеги билибем, оны этмейән болса, ол гүнә эдйәндир.

5-нжи бап

Байлара дуйдурыш

¹Гулак асын, эй, байлар, башыңыз а инжек бетбагтчылыклар үчин перят эдип аглаң! ²Байлыгыңыз чүйрәп, эшиклериңизи гүе иендир. ³Алтындыр күмшүңиз посландыр, оларың посы сизин гаршыңыз а шаятлык эдип, бедениңизи от кимин иер. Сиз ахыркы гүнлерде байлык топладыңыз. ⁴Экинлериңизи оран оракчылары алдап, иш хақыны бермединиз, бу шол пулларың перядыдыр. Оракчыларың дады-перяды Хөкмүрован Реббин гугагына етди. ⁵Сиз бу дүңйәде болчулыкда ве кейпи-сапада яшадыңыз, өзүңизи кыямат гүни союлмак үчин семретдиңиз. ⁶Өзүңизе гаршы чыкмаса-да, бигүнә адамы хөкүм эдип өлдүрдиңиз.

Сабыр-такатлы болуң!

⁷Эй, доганлар, Реб гелйәнчә, сабыр-такатлы болуң! Середин, дайхан гүйзки хем язкы ягша нәхили сабырлы гарашяр. Ол топрагың бол хасыл берерине гарашяр. ⁸Сиз хем сабыр-такатлы болуң! Мерт болуң, себәби Реббин гелжек гүни голайлады. ⁹Эй, доганлар, өзүңизе хөкүм эдилмез ялы, бири-бириңизин гаршыңыз а шикаят этмәң. Ине, Казы босагада дур! ¹⁰Эй, доганлар, башына дүшен эжирлерде сабыр-такатлы болуп, Реббин адындан геплән пыгамберлерден гөрелде

алың. ¹¹Билшиңиз ялы, биз чыдамлык гөркезенлере багтлы диййәрис. Сиз Эйюбың чыдамлылыгы хақда эшиденсиңиз, ин соңунда онуң үчин Реббин нәмелер эдендигини-де билйәнсиңиз. Хава, Реб мерхеметли ве рехим-шепагатлыдыр. ¹²Озалы билен, эй, доганларым, хөкүм эдилмезиңиз ялы, гөкденем, ерденем, махласы хич затдан ант ичмәң. Жогабыңыз диңе «хава» я-да, «ёк» болсун.

Дога-дилег этмегиң гүйжәси

¹³Араңызда бири эжир чекйәрми? Гой, ол Худая дога этсин. Бириниң кейпи көкми? Худая алкыш нагмаларыны айтсын. ¹⁴Араңызда бири сыркавмы? Ол йыгнагың ёлбашчыларыны янына чагырсын, олар хем Реббин адындан она яг гуюп, онуң үчин Худая дога этсинлер. ¹⁵Иман билен эдилен дога-дилег нәсага шыпа берер, Реб оны аяга галдырар. Эгер ол гүнә газанан болса, онуң гүнәси гечилер. ¹⁶Шыпа тапар ялы, гүнәлериңизи бири-бириңизин янында боюн алып, бири-бириңиз үчин дога-дилег эдиң. Догручыл адамың ыхласлы дилеги гүйчли ве тәсирлидир. ¹⁷Ыляс хем бизин ялы адаты бир ынсанды. Ол ягыш ягмасын дийип, ыхлас билен дилег этди. Шейлеликде, үч йыл алты айлап ер йүзүне ягыш ягдады. ¹⁸Соңра ол ене дилег этди ве асмандан ягыш ягып, ер хасыл берди. ¹⁹⁻²⁰Доганларым, шуны ятда саклаң: эгер араңыздан бири хақыкат ёлундан азашса ве башга бири оны ене ёла салса, гүнәкәри догры ёла салан адам бир жаны өлүмден халас эдип, көп гүнәлериниң үстүни өртйәндир.

Петрусунь биринжи хаты

Гириш

Петрусунь бу хаты Рим империясына дегишли велятың (хазирки Түркийәниң) дүрли күнжеклеринде яшаян месихилере ниетленип языландыр. Оларың көпүси Иса Месихе эерендиклери үчин көп эжирлере, сөгүлмелере сезевар эдилейәрдилер. Оларың мундан-да көп эжирлере дучар болмагы ахмалды. Шоңа гөрә-де, Петрус бу хатында жебир-жепалар барада көп затлары айдяар. Ол Реббе хызмат этмекде, иманда берк дурмакда жебир-жепаларың боляндыгыны айдып, булары иман сынагындан гечмегиң бир усулы хаспаяар. Петрус жебирлере дучар

болнанда рухдан дүшмән, «терсине, Месихиң чекен эжирлерине шәрик болян ялы шатланың» дийип өвүт берйәр (4:13). Ол иманлылары Иса Месихиң хем жебир чекендигини ятладяар. Иманлылар догры ишлери үчин енжилмелере ве сөгүлмелере сезевар эдиленде, Иса Месихиң гөргүлерине шәрик боляндылар. Петрус олар шейле жебирлере чыдамлы болмагың иманларыны өсдүрйәндиги ве Иса Месихиң гайдып гелжек гүнүнде хормата эе болжакдыклары барада айдяар. Булардан башга-да, ол өз окыжыларына Иса Месихе дегишли адамлар ялы яшамагы үндейәр.

Мазмуны

Саламлар ве дога-дилеглер.....	1:1-2
Тәзе яшайыш умыды.....	1:3-12
Худайың мукаддес халкы ялы яшамак.....	1:13-2:17
Иса Месихиң жебир чекмекдәки гөрелдеси.....	2:18-25
Месихилер ве жебир-жепалар.....	3:1-4:19
Йыгнагың ёлбашчыларына өвүтлер.....	5:1-11
Соңкы саламлар.....	5:12-14

1-нжи бап

Саламлар

¹Иса Месихиң ресулы мен Петрусдан Худайың сайланларына, ягны

Понтус, Галатя, Каппадокия, Азия ве Битиния велятларында дагынык ве гелмишек болуп яшаянлары догайы салам! ²Сиз Атамыз Худайың өңден эден карарына гөрә сайландыңыз ве Мукаддес Рух аркалы мукаддес халк

болдуңыз. Худай муны сизин Иса Месихе табын болуп, Онуң ганы билен пәкленмегиңиз үчин этди.

Гой, Худай сизе болдан-бол мерхе-мет ве паракатлык эчилсин!

Гөкдәки мирасымыз

³Реббимиз Иса Месихиң Атасы Худая өвгүлөр болсун! Ол Өз бейик мерхеметине гөрә, Иса Месихиң өлүмден дирелмеги аркалы бизи тәзе дурмуша ве яшайыш умыдына говшурды. ⁴Шейле хем сизе гөкде сакланын чүйреме, тегмилтсиз, солмаз мирас берди. ⁵Сиз иманыңыз аркалы Худайың гудраты билен тә халас эдил-йәнчәңиз горалысыңыз. Бу гутулыш ахыркы гүнлерде аян болмага тайярдыр. ⁶Шонуң үчин хем муна йүректен шатланың. Хәзирки вагтда гысга вагтлайын сынаглара дучар болуп, гам-гусса батсаңыз-да, ⁷бу сынагла-рың сизин иманыңызы беркидйәнди-гини билиң. Хатда паны алтын хем отда сапланып сыналяндыр. Шейле-ликде, алтындан хас гымматлы бо-лан иманыңыз сынагдан гечип, Иса Месих аян боланда, сизе өвги ве шан-шөхрат гетирер. ⁸Сиз Месихи гөрме-дик болсаңыз хем, Оны сөйяэрсиниз. Хатда Оны гөрмесеңиз-де, Оңа иман эдйяэрсиниз ве сөз билен тарыплап болмажак бейик шатлыкдан долуп-дашярысыңыз. ⁹Себәби иманыңызың максадына етип, жаныңызың халас болмагыны газанярысыңыз.

¹⁰Пыгамберлер сизин үчин тайын-ланан бу халас болмаклыга долы дү-шүнмәге чалышдылар ве бу мерхе-мет догрусунда өң пыгамберлик этдилер. ¹¹Оларың калбындакы Месихиң Ру-хы Онуң чекмели эжирлери ве эжир-лерден соңкы шан-шөхраты барада

овалдан эшгәр этди. Олар буларың нәхили ве нәвагт болжакдыгы барада Мукаддес Рухуң нәме гөркезийәнди-гини аңламага чалышдылар. ¹²Шон-да бу хабарың пыгамберлер үчин дәл-де, сизин үчиндиги аян болды. Хәзи-рки вагтда болса гөкден берлен Хош Хабар сизе Мукаддес Рухуң гудра-ты билен вагыз эдилйәр. Бу затлара хатда перишделер-де дүшүнмәге ча-лышдылар.

Мукаддес яшаң

¹³Шонуң үчин хем әхли пикирлери-низи бир ере жемләп, хүшгәр болуң. Иса Месихиң гелмеги билен өзүңизе берилжек мерхе-мете улы умыт ба-лаң. ¹⁴Гулак асыжы чагалар дей болуң, озалкы надан дөврүңиздәки хөвесе-ринизе эермәң. ¹⁵Өзүңизи чагыран Ху-дайың мукаддес болшы ялы, сиз хем әхли эдйән ишлериңизде мукаддес бо-луң. ¹⁶Себәби: «Мукаддес болуң, чүн-ки Мен мукаддесдириң» дийлип язы-ландыр. ¹⁷Бүтинлей йүз гөрмезден, хер киме эден ишине гөрә хөкүм чыкар-ян Худайы Ата дийип чагырян болса-ңыз, бу дүңйәдәки вагтлайын дөврү-ңизи Худайдан горкуп гечириң. ¹⁸Ата-бабаларыңыздан мирас алан бу пуч дурмушыңыздан алтын-күмүш ялы паны затлар аркалы халас болманды-гыңызы билйәнсиниз. ¹⁹Терсине, Худа-йың шикессиз хем тегмилтсиз гурбан-лык Гузусы болан Месихиң гымматлы ганы аркалы халас эдиленсиниз. ²⁰Ме-сих дүңйә ярадылмаздан өң белленен хем болса, сизин хатыраңызга бу дөв-рүң ахырында аян болды. ²¹Сиз Ме-сих аркалы Худая иман этдиңиз. Ху-дай Месихи дирелдип, Оны шөхрат-ландырды. Шейлеликде, иманыңыз ве умыдыңыз Худайадыр.

²²Инди сиз хақыката гулак асмак ^a билен өзүңизи пәкледіңиз, чын доганлык сөйгүсине эе болдуңыз. Шонуң үчин бири-бириңизи чын йүректен сөйүң. ²³Сиз вагтлайын тохумдан дәл-де, эйсем, эбеди тохумдан, ягны Худайың дири хем бакы галян сөзи аркалы тәзеден догулдыңыз. ²⁴Чүнки:

«Әхли ынсан отлук киминдир,
онуң бар гөрки мейдан гүли
киминдир.

От гурап гидер, гүли хем
солар,

²⁵эмма Реббиң сөзи эбеди галар». Сизе вагыз эдилен хабар, ине, шудур.

2-нжи бап

¹Шонуң үчин хем хер хили яман ниети, хилегәрлиги, икийүзлүлиги, бахыллыгы, гыбат-гүррүңлери өзүңизден айрып ташлаң. ²Яңы доглан бәбеклер ялы сап рухы сүйди күйсәң, шонда өсүп, халас боларсыңыз. ³Себәби сиз Реббиң ягшылыгыны дадып гөрдүңиз.

Дири дашлар

⁴Сиз ынсанлар тарапындан рет эдилен, эмма Худайың назарында сайланан ве гымматлы сайылан дири Даша, ягны Иса Месихе якынлашарсыңыз. ⁵Шонуң үчин сиз хем дири дашлар ялы рухы бина болуп гурлуң. Шонда Иса Месих аркалы Худайың халаян рухы гурбанлыкларыны хөдүрлейән мукаддес руханылар боларсыңыз. ⁶Мукаддес Язгыларда

шейле дийилйәр: «Ине, Мен Сионда бина дашыны, сайлама ве гымматбах бурч дашыны гойярын. Оңа бил баглан асла утандырылмаз». ⁷Хава, иман эден сизин үчин бу даш гымматлыдыр. Эмма иман этмедиклер үчин, «Уссаларың рет эден дашы, бинаның бурч дашы болды». ⁸Шейле хем бу «бүдреме дашы, йыкян гая». Олар өңден беллениши ялы, бу сөзе табын болмансоңлар бүдрейәрлер.

⁹Эмма сиз бейле дәлсиңиз, чүнки сиз сайланып-сечилен халксыңыз. Сиз патышаның руханылары, мукаддес миллет, Худая дегишли халксыңыз. Худай сизи гараңкылыктан Өзүңиң ажайып нуруна чагырды. Сиз Онуң шан-шөхратыны ыглан этмек үчин сайланып-сечиленсиңиз. ¹⁰Бирвагтлар сиз халк дәлдиңиз, эмма инди Худайың халкысыңыз. Өңлер сиз Онуң рехим-шепагатындан махрумдыңыз, инди болса оңа говшансыңыз. ¹¹Эзиз достлар, жаныңыза гаршы сөвешйән гүнәли хөвеслерден гача дуруң дийип ялбарярын. Чүнки сиз бу дүййәде кесеки хем гелмишексиңиз.

¹²Имансызларың арасында хич хили мүйнсүз яшаң. Шонда олар сизи нәдогры иш этмекде айыпласалар-да, догры ишлериңизи гөрүп, Худайың гелжек гүни Оны шөхратландыралар.

Ёлбаишчыларга табын болуң

¹³Сиз хер бир ынсан хәкимietiне Реббиң хақы үчин табын болуң. Юрдуң башы болан патыша болсун

^a **1:22 Хақыката гулак асмак** – кәбир голязмаларда *Мукаддес Рух аркалы хақыката гулак асмак*.

¹⁴я-да онуң беллән эмелдарлары болсун, тапавуды ёк, олар табын болун. Патыша өз эмелдарларыны яманлык эденлери жезаландырмага, ягшылык эденлери тарыпламага белледи. ¹⁵Себәби Худайың ислеги сизиң ягшылык эдип, акылсыз наданларын агзыны юмдурмагыңыздыр. ¹⁶Азат адам ялы яшаң, эмма өз азатлыгыңызы эрбетлик этмек үчин уланман. Худайың гуллары дек яшаң. ¹⁷Хемелере хормат гоюң. Иманлы доганларыңызы сөйүң, Худайдан горкун, патышаны сылаң.

¹⁸Эй, хызматкәрлер, дине бир мэхирли хем юмшак хожайынларыңыз за дәл-де, эйсем, ёвуз хожайынларыңыз да хормат гоюп, табын болун. ¹⁹Эгер ким нэхак ере эжир чекип, Худайы танаяндыгы үчин бу гөргүлере чыдаян болса, ол адам Худайы хошнут эдер. ²⁰Эгер эден нэдोगры ишиниз үчин енжилмелере дөз гелйән болсаңыз, бу сизе нәме хормат гетирер? Эмма ягшылык эдибем ене эжир чексениз ве муңа чыдасаңыз, Худай мундан хас көп разы болар. ²¹Ине, сиз шунуң үчинем чагырылдыңыз, себәби Месих сизиң үчин эжир чекди. Өз ызына эермегиңиз үчин, Ол сизе гөрелде болды. ²²«Ол хич хили гүнә этмеди, агзындан бир ялан сөз чыкмады».

²³Ол сөгүленде сөгмеди, эжир чекенде хич киме ховп салмады. Муңа дерек Өзүни адыл хөкүм чыкарян Худая табшырды. ²⁴Бизиң гүнә гаршы өлүп, догручыллык угрунда яшамагымыз үчин, Ол хачда гүнәлерими-зи Өз үстүне йүкледи. Сиз Онуң яралары аркалы шыпа тапдыңыз. ²⁵Сиз

гоюнлар ялы азашыпдыңыз, эмма инди жаныңызың Чопанына хем Гөзегчисине доланып гелдиңиз.

3-нжи бап

Әр-аял гатнашыгы

¹⁻²Эдил шунуң ялы, эй, аяллар, сиз хем өз әриңизе табын болун. Эгер әриңиз Худайың сөзүне ынанмаян болса, ол аялының ар-намыслы, Худайдан горкуп яшаян пәк дурмушыны гөрүп, хич бир айдып-диймезден имана гелер. ³Сизиң гөзеллигиңиз өрүлен сачлар, дакылан алтынлар, овадан эшиклер ялы дашкы гөрнүшден ыбарат болмасын. ⁴Терсине, калбыңыздакы юваш хем юмшак рух сизиң солмаян ички гөзеллигиңиз болсун. Бу Худайың назарында хас гимматлыдыр. ⁵Өңки вагтларда Худая умыт баглап, йүреклерини пәк саклан аяллар хем өзлерини шейле безейәрдилер, олар әрине табындылар. ⁶Мысал үчин, Сара Ыбрайыма табын болуп, оны хожайыным дийип атландырды. Эгер сиз хем ягшылык эдип, хич бир ховпдан горкмасаңыз, Сараның гызлары боларсыңыз. ⁷Эй, әрлер, эдил шунуң ялы, сизем өз аялыңызга хормат гоюң, онуң билен өзара дүшүнишип яшаң. Сиз оларың өзүңизден эжиздигини билйәнсиниз, эмма олар хем сизиң билен Худайың берен яшайшыны дең мирас аландырлар. Дога-дилеглериңизин бөкделмезлиги үчин шейле эдин.

Догрулык угрундакы гөргүлөр

⁸Шейлеликте, хеммәңиз пикирдеш, дертдеш болуп, бири-бириңизи

доганлык сөйгүсү билен сөйүң. Ре-
хим-шепагатлы ве песпэл болуң.
⁹Яманлыга яманлык, сөгүнже сө-
гүнч билен гайтаргы бермән, терси-
не, алкыш билен жогап берин, себә-
би сиз шунуң ялы яшамага чагыры-
лансыңыз. ¹⁰Чүнки:

«Дөвран сүрмеги ислейән
болсаң,

ягшы гүнлери гөрмекчи

болсаң,

яманлыкдан сакла сен өз

дилиңи

ве хилели гепден –

додакларыңы;

¹¹ яманлыкдан айрыл, эт сен

ягшылык,

парахатлык агтар, ызындан

галма.

¹² Догры адамларда Реббин

гөзлери,

перятларына ачык Онун

гулагы.

Йөне Реббин йүзи яманлык

эйдәнлере гаршыдыр».

¹³ Ягшылык этмәге жан этсеңиз, сизе
ким яманлык эдер? ¹⁴ Сиз догрулык
үчин гөрги гөрсөңиз хем багтыярсы-
ңыз. Адамларың сизе саян ховпун-
дан горкмаң, довла дүшмән. ¹⁵ Эм-
ма Месихе Реб хөкмүнде йүрекден
хормат гоюң. Калбыңыздакы умыт
хакында өзүңизден хасабат соран
хер бир адама хемише жогап бермә-
ге тайяр болуң. ¹⁶ Муны мылайым-
лык ве эдеплилик билен бержай эдин.
Выжданыңызы арасса саклаң, шонда
сизин Месихе дегишли догры яшай-
шыңыз барада гыбат эденлер сизи

яманлап айдан геплеринден утанар-
лар. ¹⁷ Эгер Худайың ырадасы билен
эжир чекмели болса, яманлык эдип
эжир чекмекден ягшылык эдип эжир
чекмек хас говудыр.

¹⁸ Иса Месих хем бизи Худая гетир-
мек үчин, бизиң гүнәлеримиз себәп-
ли бир гезек өлди^а. Өзи догры бол-
са-да, гүнәкәрлер үчин өлди. Ынсан
ялы өлдүрилсе-де, Худайың Рухы ар-
калы Ол дирелдилди. ¹⁹ Ол туссагда-
кы рухлара барып, вагыз этди. ²⁰ Бу
рухлар гадым заманда Нухуң гәми-
си ясалып йөркә, Худай хениз сабыр-
такатлык эдип гарашярка, Оң та-
бын болмадылар. Шол гәмиде болса
аз адам, жеми секиз адам сув арка-
лы халас болды. ²¹ Ине, бу сув хәзир-
ки сизи халас эйдән чүмдүрилишин
нышаныдыр. Сиз сува чүмдүриле-
ниңизде бедениңизин кири ювлан-
дыгы үчин дәл-де, Иса Месихин ди-
релмеги аркалы пәк выждан билен
Худая тарап өврүлендигиңиз үчин
халас эдилдиңиз. ²² Иса Месих гөге
чыкып, Худайың сагында отурды,
эхли перишделер, ыгтыярлылар ве
гүйчлер Оңа табын болды.

4-нжи бап

Худай үчин яшамак

¹ Шунлукда, Месихин дүйәде эжир
чекиши ялы, сиз хем шейле пикирлер
билен ярагланып, муңа тайяр болуң.
Себәби Месих үчин эжир чекмәге та-
йын болсаңыз, гүнә этмекден йүз өв-
ренсиңиз. ² Инди бу бедендәки галан
яшажақ өмрүңизде ынсаның ислегине

^а **3:18 Өлди** – кәбир голязмаларда *эжир чекди*.

дәл-де, Худайың ислегине ээриң. ³Гечмишде бутпаразлыга уюп яшаныңыз етерликдир. Шол дөвүрлери сиз ахлаксызлыкта, харам кейп чекмекде, серхошлыкда, ичгили кейпи-сапада ве йигренжи бутпаразлыкда гечирдиниз. ⁴Инди болса шол өңки бутпаразлык эдйәнлер сизин өзлери билен биле азгын зынахорлыга гошулмаядыгыңызга гең галып, сизе сөгйәрлер. ⁵Эмма дирилериң хем, өлүлериң хем үстүнден хөкүм чыкармага тайяр дуран Худая олар хасабат берерлер. ⁶Шонуң үчин хем Хош Хабар хатда өлүлере-де вагыз эдилди. Олар хем әхли ынсанлар ялы дурмушында эден ишлери үчин хөкүм эдилен болсалар-да, Худайың Рухы аркалы яшап билерлер. ⁷Әхли затларың соңы якын гелди. Мунуң үчин сагдын дүшүнжели болуп, хүшгәрлик билен дилег эдин. ⁸Озалы билен бири-бириңизи жандан сөйүң, себәби сөйги көп гүнәлериң үстүни өртйәндир. ⁹Зейренмезден бирек-биреги мыхман алың. ¹⁰Худай сизин хер бириңизе дүрли рухы пешгешлер берди. Олары бири-бириңизе хызмат этмек үчин уланың. ¹¹Ким геплесе, Худайың сөзлери билен геплесин. Ким хызмат этсе, Худайың берен гүйч-кувватына гөрә хызмат этсин. Иса Месих аркалы Худай әхли затда шөхратлансын! Шөхрат ве гудрат эбедилик Онуңкы болсун! Омын.

Месих угрунда эжир чекмек

¹²Мәхрибанларым, сизи сынамак үчин башыңызга инен от беласына

гең зада саташан ялы хайран галмаң. ¹³Терсине, Месихиң чекен эжирлери не шәрик болян ялы шатланың. Онуң шөхраты аян боланда, шатлыгыңыздың чәги болмаз. ¹⁴Месихиң ады себәпли кемсидийән болсаңыз, багтыярысыңыз, себәби Худайың шөхратлы Рухы сизде месген тутандыр. ¹⁵Йөне сизден хич ким ганхор я огры, башга бир женаятчы, я шугулчы болуп эжир чекмесин. ¹⁶Ким месихи болуп эжир чекйән болса утанмасын. Ол бу ат билен Худайы шөхратландырсын. ¹⁷Чүнки хөкүмиң Худайың машгаласындан башланмалы вагты гелип етди. Хөкүм өңүрти бизден башланса, онда Худайың Хош Хабарына табын болмаянларың соңы нәме болар? ¹⁸Эгер догры адам зордан халас болян болса, онда худайсызың ве гүнәкәриң ахвалы ничик болар? ¹⁹Мунуң үчин Худайың ислеге билен эжир чекйәнлер ягшылык этмегини довам этдирип, өзлериңи садык Ярадана табшырысынлар.

5-нжи бап

Яшулулара ве яшлара өвүт-үндевлер

¹Мен Месихиң чекен эжирлериниң шаяды ве Онуң аян болжак шөхратының шәриги хөкмүнде араңыздакы өзүм ялы ёлбашчылардан шулары хайыш эдйәрин: ²чопанларың өз сүрүсине сәредиши ялы, сиз хем Худайың өзүңизе ынананлары барада алада эдин. Муны межбуры дәл-де,

^a **4:14** Кәбир голязмаларда *Олар Оңа сөгйәрлер, сиз болса Оны шөхратландырыярысыңыз* диен жүмле хем бар.

мейлетинлик билен эдиң. Олара бет-небислик билен дәл-де, улы хөвөс билен гөзөгчилик эдиң. ³Гол астыңыз-дакылара агалык этмезден, ягшы гөрелде гөркезиң. ⁴Шейле этсеңиз, Баш Чопан аян боланда, солмаз шөхрат тәжини аларсыңыз.

⁵Эй, яшлар, сиз хем яшулулар табын болуң. Хеммәңиз бири-бириңиз билен песпәл болуң, себәби «Худай текепбирлере гаршыдыр, эмма песпәл адамлар мерхемент эдйәндир». ⁶Худай сизи вагты геленде бейгелдер ялы, Онуң гудратлы голы астында өзүңизи пес тутун. ⁷Әхли гайгы-аладаңызы Худая табышырың, себәби Ол сизиң гамхоруңыздыр. ⁸Хүшгәр ве оя болуң. Душманыңыз иблис арлайжы арслан ялы айланып, авуны агтарып йөрөндир. ⁹Дүңйәниң әхли еринде доганларыңызың хем хут шунуң ялы әжирлере

дучар боляндыкларыны билйәнди-гиңиз үчин, берк иман билен иблисе гаршы дуруң. ¹⁰Бол мерхемент эчилйән Худай сизи Месих аркалы Өз эбеди шөхратына чагырды. Сиз дурмушда әжир чекйән болсаңыз хем, Ол сизи дикелдер, беркидер, гүйчлендирер ве сарсмаз бина эдип гурар. ¹¹Гүйч-гудрат эбедилик Онуңкы болсун! Омын.

Хошлашык сөзи

¹²Бу гысга хатымы сизе садык доганым Силван ^a аркалы яздым. Мунуң билен сизи рухландырып, Худайың хакыкы мерхементине шаятлык этдим. ¹³Сизиң ялы сайланып-сечилен Бабылдакы йыгнак ве доганымыз Марк сизе салам айдяр. ¹⁴Бири-бириңизи мәхирли огшап саламлашың. Месихе дегишли болан сизиң хеммәңизе парохатлык яр болсун! ^b

^a 5:12 *Силван* – бу Силасың бейлеки ады.

^b 5:14 Кәбир голязмаларда *Омын* диен сөз хем бар.

Петрусунң икинжи хаты

Гириш

Петрусунң икинжи хаты хазирки Түркийәниң чәклеринде, белки, ондан хем узакдакы чәклерде яшан месихилер үчин язылыпды. Галп пыгамберлер ве мугаллымлар йыгнакларга тәсирлерини етирип, Иса Месихе эерийән иманлылары хақыкатдан азашдырмага ве аздырмага сынанышярдылар. Эмма Петрус йыгнакдакы иманлыларга Худай ве Иса Месих барада илкибашда өвредилен таглымата берк эермеги табшыряр. Ол бу таглыматың өрән ыгтыбарлыдыгыны ныгтаяр. Себәби бу таглыматы оларга Иса Месихи өз гөзлери билен гөрән ве Онуң таглым бершини өз гулаклары билен эшиден а дамлар етирипдилер. Галп мугаллымлар өз бетпәл ниетлерини

амала ашырмак үчин херекет эденлеринде, месихилер иманда берк дуруп, догры яшамакда гөрелде болмалыдырлар. Олар дүшүнжелли, сабыр-такатлы болуп, өзлерине эрк этмеги башармалыдырлар, Худайы ве хемме адамлары сөййәндиклерини гөркезмелидирлер.

Ялан мугаллымларың: «Иса Месих гайдып гелмез» дийип иманлылары аздырмагы Петрусун улы алада гойярды. Ол иманлыларга йүзленип, шейле диййәр: *«Кәбирлери Реб Өз берен вадасыны бержәсай этмеги гижикдирйәр дийип хасап этселер-де, Ол гижикдирмез. Реб сизинң үчин сабыр эдйәндир, себәби Ол хич кимиң хеләк болман, хеммелериң тоба этмегини ислейәр»* (3:9).

Мазмуны

Саламлар ве дога-дилеглер.....	1:1-2
Иманда ве ягшылыкда өсүң.....	1:3-15
Хақыкатда берк дуруң	1:16-21
Галп мугаллымлардан эгә болуң.....	2:1-22
Реббинң гүнүне садыклык билен гарашың.....	3:1-18

1-нжи бап

Саламлар

¹Иса Месиҳиң гулы ве ресулы мен Симун Петрусдан Худайымыз хем Халасгәримиз Иса Месиҳиң догрулыгы аркалы бизиң иманымыз ялы gymmatлы имана эе боланлара догайы салам! ²Худайы ве Реббимиз Исаны танамакда бол мерхемент хем парахатлык сизе яр болсун!

Имандан дәнмәң

³Худайың йөрелгеси боюнча яшамагымыз үчин Ол Өз гүйжи аркалы бизе герек болан әхли зады берди. Ол муны ягшылык ве шөхрат билен бизи Чагыраны танамагымыз үчин этди. ⁴Худай бизе жуда gymmatлы бейик вадалары берди. Ол бу вадалар аркалы сизиң бу дүнйәдәки эрбет хөвеслерден дөрөйән азгынчылыкдан гача дуруп, Өзүниң тебигатына шәрик болмагыңызы ниет этди. ⁵⁻⁷Шоңа гәрә-де, иманыңызда хас хем беркемәге жан эдиң. Шейдип, иманыңызда ахлак пәклигини, ахлак пәклигинде билими, билимде өзерклилиги, өзерклиликде чыдамлылыгы, чыдамлылыкда худайхонлыгы, худайхонлыкда мәхрибанлыгы, мәхрибанлыкда Худайың сөйгүсини артдырмага дыржашың. ⁸Шу говы хәсиетлер сизде бар болса ве көпелсе, онда сиз Реббимиз Иса Месиҳи танамакда бикәр хем хасылсыз галмарсыңыз. ⁹Кимде бу хәсиетлер ёк болса, ол узагы гөрйән дәлдир, хатда көрдүр, өңки гүнәлеринден тәмизленендигини унудыр. ¹⁰Шонуң үчин хем, әй, доганлар, Худай тарапындан чагырыланларың

ве сайланларың арасындадыгыңызы субут этмәге ыхлас эдиң. Шейле этсеңиз, асла имандан дәнмерсиңиз. ¹¹Шонда Реббимиз ве Халасгәримиз Иса Месиҳиң әбеди шалыгына гирмек хукугы сизе болдан-бол эчилер.

Мукаддес Язгылардан өврениң

¹²Сиз бу затлары билсеңиз-де, өзүниңдәки хақыкатда берк дурсаңызда, мен булары сизе хемише ятладып дурарын. ¹³Мен шинди яшаян вагтлайын чадырымдан, ягны беденимден гидйәнчәм, булары ядыңызга салмак билен сизиң аңыңызы оярып дурмагы догры хасапаярын. ¹⁴Себәби Реббимиз Иса Месиҳиң маңа билдириши ялы, бу паны чадырымдан басым гөчмелидигими билйәрин. ¹⁵Гөченимден соңам бу затлары элмыдама яда салмагыңыз үчин жан эдерин. ¹⁶Сизе Реббимиз Иса Месиҳиң гудрат билен гелши хакда хабар беренимизде, биз тослама эртекилере эермедик. Биз Онуң шаншөхратыны өз гөзүмиз билен гөрдүк. ¹⁷Шан-шөхратлы Худайдан Оңа: «Бу Мениң сөвер Оглумдыр, Мен Ондан гаты разыдырын» диен сес геленде, Огул Атамыз Худайдан хормат ве шөхрат кабул этди. ¹⁸Онуң билен биле мукаддес дагдакак, гөкден гелен бу сеси биз хем эшитдик.

¹⁹Шейлеликде, пыгамберлериң хабары бизиң үчин ене-де ынамдардыр. Тә Гүн догянча ве даң йылдызы калбыңызга нур чайянча, түмлүкде ягты сачян нур дей оңа үнс бериң! ²⁰Озаны билен шуны билип гоюң: Мукаддес Язгылардакы пыгамберлик сөзлери пыгамберлериң өз дүшүнжесинден гелип чыкан дәлдир. ²¹Себәби хич бир пыгамбер ынсан ислеги

билен велилик этмеди. Бу пыгамберлер Мукаддес Рух тарапындан угрукдырылып, Худайдан гелен сөзлери айтдылар.

2-нжи бап

Галп мугаллымларың нислиги

¹Өңлер халк арасында галп пыгамберлерің болшы ялы, сизиң араңыз-да-да галп мугаллымлар пейда болар. Олар хеләклейжи ве ялан таглыматлар гетирмек билен, өзлерини есирликден бошадан Ребби-де инкәр эдерлер. Шейдип, өз башларындан дуйдансыз бела-бетер индерерлер. ²Көп адамлар оларың азгынчылыклы йөрелгелерине эерерлер, шолар себәпли хакыкат ёлуна дил етирилер. ³Ачгөзлүкден яна бу галп мугаллымлар өз тослама хекаятлары билен сизиң пулуңызы үтерлер. Шонуң үчин оларың жезасы гадымдан тайяр дурандыр, хеләкчилиги болса гижикмез. ⁴Худай хатда гүнә иш эден перишделери-де аямады. Хөкүм гүнүне ченли саклансынлар дийип, олары зынжырлап, довзахың түм гаранкы гирдабына габап гойды. ⁵Худай гадымы дүйнәни хем аямады. Ол худайсызлар дүйнәсини сил алдырды, диңе догручыллыгың вагызчысы Нухы ве ондан башга еди кишини аман галдырды. ⁶Содом ве Гомора шәхерлерини якып-яндырып вейран этди ве булары гелжекде худайсызлара нәме болжакдыгыны билмәге сапак болсун дийип этди. ⁷Азгынларың ахлаксыз яшайшындан жебир чекен догручыл Луты халас этди. ⁸Догручыл Лут бу халкың арасында яшап, оларың нәхак

ишлерини гөрүп-эшитмек билен, өз догручыл калбында гүнсайын эжир чекерди. ⁹Гөршүңиз ялы, Реб худайхон адамлары сынагдан нәхили халас этмелидигини, яманлык эдйәнлери болса хөкүм гүнүне ченли жеза астында нәхили сакламалыдыгыны билйәндир. ¹⁰Айратын-да харам хөвеслерине ковалашып, Онуң хөкмүрованлыгыны эсгермейәнлери-де нәме этжегини Ол билйәндир. Бейле адамлар батырсыраярлар, текепбирленйәрлер ве гөкдәки гүйчлере дил етирмекден горкмаярлар. ¹¹Перишделер хатда булардан хас гүйчли ве гудратлы болсалар-да, Худайың хузурында гөкдәки гүйчлере дил етирмәге милт этмейәрлер. ¹²Эмма бу адамлар дүшүнмейән затларына дил етирийәрлер. Олар авланып, ёк эдилмек үчин доглан дүшүнжесиз ябаны хайванлар ве өз угруна херекет эдйән махлуклар ялыдырлар. Булар хайванлар ялы-да ёк болуп гидерлер. ¹³Олар өз эден яманлыкларына лайык жезасыны аларлар. Олар гүндизиң гүни кейп чекмекден хыжувланярлар. Булар масгара хем йүзүга-радырлар. Сизиң билен нахар иййән вагты хем олар өзлериниң хилегәрликлеринден кейп алярлар. ¹⁴Оларың зынадан гөзлери доймаяр, хич вагт гүнәни бес этмейәрлер. Олар дурнуксыз кишилери дузага дүшүрип аздырлар. Оларың калбы ачгөзлүге югрулып, нәлетленен адамлардыр. ¹⁵Олар Бегорың оглы Билгамың ызына эермек билен, догры ёлы терк эдип азашдылар. Билгам харам ёл билен пул газанмагы халалды. ¹⁶Эмма онуң гүнәси паш болды.

2:5 Гчк 6:11–8:22. 2:6-8 Гчк 19:16,24,29. 2:15-16 Чөл 22:5,7,21,23,28,30-31.

Дилсиз-агызсыз эшек ынсан дилинде геплэп, пыгамбеиң тентеклигине бөвет болды. ¹⁷Бу адамлар болса гурап галан чешмедир, гүйчли елиң ковян үмрудир; довахда гараңкы түмлүк шолар үчин сакланындыр. ¹⁸Олар нэдогры ёлдан яңы гачып гутуланлары бош ве гопбамсы сөзлери билен харам кейпе хыжувландырып, ынсан хөвеслери билен олары дузага дүшүрйэрлер. ¹⁹Өзлери азгынлыгың гулы болубам, олар эркинлиги вада берйэрлер, себэби адам нэмеден еңилсе, онуң гулы боляндыр. ²⁰Адамлар Реббимиз хем Халасгэримиз Иса Месици танамак аркалы дүниэниң писликлеринден гачып гутулдылар. Эгер олар мундан соңам ене шунуң ялы ишлере баш гошуп, гүнэниң гулы болсалар, онда оларың соңкы ягдайы өңки ягдайындан-да бетер болар. ²¹Догрулык ёлуны биленден соң, өзлерине табшырылан мукадес буйругы инкэр эденинен бу ёлы асла билмезлик олар үчин хас говы боларды. ²²Ине: «Ит өз гусугына доланып гелер», шейле хем: «Ювнан доңуз ене батга булашмага гелер» диен накылларың хақыкатдыгыны олар өз дурмушында субут этдилер.

3-нжи бап

Реббиң гүни

¹Эй, сөйгүли доганлар, инди сизе бу икинжи хаты язарын. Бу ики хатымдада сагдын пикирли болмалыдыгыңызы ятлатмак билен дүшүнжэңизи оярырын. ²Мукадес пыгамберлеиң гадымыетде айдан хабарыны ве Реббимиз Халасгэриң ресулларыңыз

аркалы сизе берен буйругыны ядыңызга салмакчы. ³Эхли затдан өңүрти шуны билиң: ахыркы гүңлерде өз бетнебислерине чапян бихая яңсылайжылар пейда болар. ⁴Олар: «Ханы, Реббиң гелжекдиги барада берен вадасы? Ата-бабаларымыз өленден бэри хемме зат овал-башда нэхили ярадылан болса, шонуң ялы хем дур» дийип яңсыларлар. ⁵Эмма олар гөгүң эзелден Худайың сөзи аркалы ярадыландыгыны, ер болса сувдан бөлүнип, сув билен гуршаландыгыны билгешлейин ятдан чыкаран болярлар. ⁶Шейле хем гадымы дүниэ шол сув-сил билен вейран болды. ⁷Ине, хэзирки ер билен асман болса Худайың сөзи билен сакланып, худайсыз адамларың хөкүм ве хелэк эдилжек гүнүне ченли от үчин тайяр дур. ⁸Эй, сөйгүли доганлар, бир зады унутман: Реббиң назарында бир гүн мүң йыл, мүң йыл болса бир гүн ялыдыр. ⁹Кэбирлери Ребб Оз берен вадасыны бержай этмеги гижикдирйэр дийип хасап этселер-де, Ол гижикдирмез. Реббизиң үчин сабыр эдйэндир, себэби Ол хич кимиң хелэк болман, хеммелериң тоба этмегини ислейэр. ¹⁰Эмма Реббиң гүни гижеки огры кимин гелер. Шонда асман улы гүпүрди билен йитер, асман жисимлери янып даргар, ер ве онда эдилен эхли ишлер эшгэр болар. ¹¹⁻¹²Эхли зат шейдип даргажак болса, онда сизиң нэхили адамлар болмагыңыз герек? Худайың гүнүне гарашып, оны чалтландырып, Худайың пэк йөрелгесине эермегиңиз герек. Ол гүн асман янып ёк болар, асман жисимлери янып эрэр. ¹³Эмма биз Худайың вадасына ээсланып,

догрулыгың меканы болан тэзе асман ве тэзе ере гарашярыс. ¹⁴Шоңа гөрә-де, эй, сөйгүли доганлар, булара гарашяндыгыңыз үчин, Худайың назарында паряхатлыкда яшап, пәк ве айыпсыз болмага жан эдиң. ¹⁵Шейле хем шуны ятда саклаң, Реббимиз сизиң халас болмагыңыз үчин сабыр эдйәр. Сөйгүли доганымыз Павлус хем өзүне берлен акылдарлык боюнча сизе бу хакда языпды. ¹⁶Ол әхли хатларында шулар барада гүрүң ачяндыр. Оларда языланларың

кәбирине дүшүнмек кыңдыр. Надан хем дурнуксыз адамлар бу языланлары ве бейлеки Мукаддес Язгылары ёймак билен өзлери хеләк болярлар. ¹⁷Шоңуң үчин хем, эй, сөйгүли доганлар, бу затлары өңден билйәндигиңиз үчин, хүшгәр болуң! Имандан дәнмезиңиз ялы, азгын адамлар сизи ёлдан чыкармасын. ¹⁸Реббимиз ве Халасгәримиз Иса Месихиң мерхеметинде өсүң, Оны танамакда хас-да илерләң. Шиндиден эбедә ченли Она шан-шөхрат болсун! Омын.

Ёханнаның биринжи хаты

Гириш

Ёханнаның биринжи хатының эсасы ики максады бар: автор оқы-жылары Худай ве Онуң Оглы Иса Месих билен якын гатнашыкда болмага хөвөслендирийэр ве бу гатнашыгы вейран эдйән галп таглы-матлардан эгэ болмагы табшыр-яр. Себэби иманлыларың кэбири галп мугаллымлар тарапындан алдава салынярды. Шейле мугал-лымлар соңра йыгнакдан ковул-яр. Оларың ялан таглыматы мад-ды затларың эхлиси ярамаз, диңе рухы затлар говы дийип өвред-йәрди. Оларың шейле таглыматы Иса Месих хақыкы адам болуп билмейэр дийип ыкран эдйәрди. Галп мугаллымлар рухы тайдан

кэмил болан адама ахлак канун-ларына үнс бермек я-да башгала-ры сөймек хөкман дәл дийип өв-редйәрдилер.

Ёханна бу галп таглыматы пужа чыкарып, Иса Месихиң догрудан-да адам боландыгыны айдың мә-лим эдйэр. Ол Иса Месихе иман эдйән ве Худайы сөййән хер кесиң Худайың табшырыкларына гулак асмалыдыгыны ныгтаяр. Ёханна иманлылар үчин иң улы табшы-рыгың бирек-биреги сөймекден, муны иш йүзүнде гөркезмекден ыбаратдыгыны айдыр. Себэби Иса Месихиң Өз жаныны бизиң үчин гурбан эдип, бизе болан сөйгүси-ни айдың гөркезди.

Мазмуны

Яшайыш Сөзи барадакы шаятлык.....	1:1-4
Нур ве түмлүк.....	1:5-2:29
Худайың перзентлерини нәдип сайгармалы	3:1-24
Хакыкат ве ялан.....	4:1-6
Бирек-биреги сөймек.....	4:7-21
Еңиш гетирийән иман.....	5:1-21

1-нжи бап

Яшайыш Сөзи

¹Биз сизе овал-башдан бар болан Яшайыш Сөзи хакда хабар берйәрис.

Гулагымыз билен эшидип, элимиз билен тутуп, гөзүмиз билен гөрөн-леримизи ыглан эдйәрис. ²Бу Яша-йыш аян болды, биз Оны гөрдүк. Ата-мыз Худай билен болан бу бакы Яша-йыш бизе эшгәр болды. Инди биз Ол

барада шаятлык эдип, Оны сизе ыглан эдйэрис. ³Хава, сизиң-де бизиң билен якын гатнашыкда яшамагыңыз үчин, гөрүп-эшиденлеримизи сизе мәлим эдйэрис. Бизиң өзүмизиң хем Атамыз ве Онуң Оглы Иса Месих билен якын гатнашыгымыз бардыр. ⁴Шатлыгымыз ^a долуп-дашсын дийип, булары сизе язрыс.

Нурдакы яшайыш

⁵Бизиң Иса Месихден эшидип, сизе ыглан эдйән хабарымыз шудур: Худай нурдур, Онда хич түмлүк ёкдур. ⁶Биз Онуң билен якын гатнашыкда яшаяндыгымызы айдып-да, түмлүк-де гезйән болсак, онда ялан сөзлейэндирис, хақыкаты бержай эдйән дэлдирис. ⁷Эмма Худайың нурда болшы ялы, биз хем нурда гезйән болсак, онда бири-биримиз билен якын гатнашыгымыз бардыр. Онуң Оглы Исаның ганы бизи әхли гүнәден тәмизлейэндири. ⁸Гүнәмиз ёк дийсек, онда биз өзүмизи алдаяндырыс, бизде хақыкат ёкдур. ⁹Эмма гүнәлеримизи боюн алсак, садык хем адалатлы Худай гүнәлеримизи багышлар ве бизи хер хили яманлыктан тәмизләр. ¹⁰Гүнә этмедик дийсек, Худайы яланчы эдйэндирис, калбымызда Онуң сөзлери ёкдур.

2-нжи бап

¹Эзиз балаларым! Мен сизе шулары гүнә этмезлигиңиз үчин язрын. Эмма кимдир бири гүнә этсе, Атаның хузурында аклавчымыз Иса Месих бар, Ол адылдыр. ²Ол бизиң үчин гурбан болды. Худай Ол аркалы бизиң гүнәлеримизи, диңе бизиң дэл,

эйсем, бүтин дүнйәниң гүнәлерини багышлады. ³Ёгер Худайың буйрукларыны бержай эдйән болсак, онда Оны танаяндыгымызы мәлим эдйэрис. ⁴«Худайы танаярын» дийибем, Онуң буйрукларыны бержай этмейән адам яланчыдыр, онда хақыкат ёкдур. ⁵Эмма Худайың сөзүни бержай эдйән адамда Онуң сөйгүси хақыкат данам кәмилдир. Ине, биз Худай билен яшаяндыгымызы шейдип билйэрис. ⁶«Мен Худая сыгынып яшаярын» диййән адам Иса Месихиң яшайшы ялы яшамалыдыр.

⁷Мәхрибанларым, мен сизе тәзе буйрук дэл-де, илкибашдан берлен көне буйругы язрын. Бу көне буйрук сизиң өңки эшиден сөзүңиздир. ⁸Эмма мениң сизе язран бу буйругыма тәзе дийсен хем болар, себәби бу буйругың хақыкаты Месихде ве сизде аян боляр. Чүнки түмлүк өтүп баряр, хақыкы нур болса эййәм парлаандыр. ⁹Өзүниң нурда яшаяндыгыны айдып-да, доганыны йигренйән адам хенизем түмлүкдедир. ¹⁰Доганыны сөййән адам нурда яшаяндыр, онда бүдремәге себәп болуп билмез. ¹¹Йөне ким доганыны йигренйән болса, ол түмлүкдедир. Ол түмлүкде гезип, нирә баряныны билйән дэлдир, себәби түмлүк онуң гөзлерини көр эдендир.

¹²Эй, балалар, сизе язрын: Месихиң хатырасына гүнәлериңиз багышланды. ¹³Эй, аталар, сизе язрын: сиз овал-башдан аян болан Исаны танаярсыңыз.

Эй, йигитлер, сизе язрын: сиз шейтаны еддиңиз.

¹⁴Эй, балалар, сизе язрын: сиз Атамыз Худайы танаярсыңыз. Эй, аталар,

^a 1:4 Шатлыгымыз – кәбир голязмаларда шатлыгыңыз.

сизе язрын: сиз овал-башдан аян болан Исаны танаярсыңыз.

Эй, йигитлер, сизе язрын: сиз гүйч-лүсиңиз, Худайың сөзи калбыңыз-за орнандыр. Сиз шейтаны ендиңиз.

¹⁵Дүнийә ве ондакы затлара көнүл бермән. Дүнийәни сөййән адамда Ата-ның сөйгүси ёкдур. ¹⁶Себәби дүнийә-дәки әхли затлар: гүнәли хөвөслер, ачгөзлүк ве байлык билен магтан-мак Атадан дәлдир, дүнийәдендир. ¹⁷Дүнийә ве онуң хөвөслери гечер гидер, эмма Худайың ырадасыны бер-жай эдйән адам бакы яшар.

Месихе гаршы таглымат барада дуйдурыш

¹⁸Эй, балалар, бу дүнийәниң ахыркы гүнлери етип гелендир. Сиз Месихиң душманының гелжекдигини эшиденсиңиз. Хут шу вагт хем Месихе гаршы чыкянларың энчәмеси пейда болды. Ине, бу вакалардан биз дүнийәниң ахыркы гүнлериниң етип гелендигини билйәрис. ¹⁹Олар би-зиң арамыздан гитдилер, аслында-да бизе дегишли дәлдилер. Дегиш-ли болсадылар, бизиң арамызда га-лардылар. Эмма чыкып гитмеклери оларың хич бириниң бизе дегишли дәлдигини эшгәр этди. ²⁰Сизиң хем-мәңиз болса хақыкаты билйәнсиңиз^а, чүнки Иса Месих сизе Мукаддес Ру-хы берди. ²¹Мен сизе хақыкаты бил-мейәндигиңиз үчин дәл-де, эйсем, оны хут билйәндигиңиз үчин яз-рын, себәби хич бир яланың хақы-кат билен умумылыгы ёкдур. ²²Он-да яланчы ким? Исаның Месихди-гини инкәр эдйән адам яланчыдыр.

Ол Месихиң душманыдыр! Ол Ата-ны-да, Оглы-да инкәр эдйәр. ²³Оглы инкәр эдйән адамда Ата ёкдур. Эм-ма Оглы ыкрар эдйән адамда велин Ата бардыр.

²⁴Гой, сизиң илкибашдан эшиден сөзүниң калбыңызда орнасын. Шон-да сиз Огул биленем, Ата биленем яшарсыңыз. ²⁵Чүнки Месих бизе ба-кы яшайшы вада берди. ²⁶Бу затла-ры сизи аздыржак болян адамлардан хабардар болмагыңыз үчин яздым.

²⁷Эмма Месихиң сизе берен Му-каддес Рухы өзүңизде галяндыр, си-зе өвретмегиң гереги ёк. Мукаддес Рухуң сизе өвредйән хер бир зады ялан дәл-де, хақыкатдыр. Онуң сизе өвредиши ялы, Месих билен яшама-лысыңыз. ²⁸Инди, эй, балалар, Месих геленде ынамымыз болуп, Онуң ху-зурында утанмаз ялы, Онуң билен яшалың. ²⁹Сиз Месихиң адылдыгы-ны билйәнсиңиз, шонуң үчин адала-ты бержай эдйән хер бир ынсан Ху-дайың перзендидир.

3-нжи бап

Худайың перзентлери

¹Атамыз Худайың бизи нәхили гүйчли сөййәндигини бир гөрсе-ңизлән! Ол бизи Өз перзентлери ди-йип атландырыр. Догрудан-да, биз Онуң перзентлеридирис! Дүнийә Ху-дайы танамансоң, бизи-де танамаяр. ²Мәхрибанларым, биз инди Худайың перзентлеридирис. Бизиң нәхили өз-гержекдигимиз энтек белли дәл, эм-ма Месихиң гелжек пурсадында Оңа меңзежекдигимизи билйәрис, себәби

^а **2:20** *Сизиң хеммәңиз болса хақыкаты билйәнсиңиз* – бу жүмле кәбир голязма-ларда сиз хемме зады билйәнсиңиз дийип душ гелиәр.

Оны болшы ялы гөрерис. ³Оңа умыт баглаян хер бир адам Месихиң пәк болшы ялы, өзүни пәк саклар. ⁴Гүнә эдйән адам Худайың кануныны боз-яндыр. Себәби гүнә этмек Худая баш галдырмак ахыры. ⁵Месихиң болса бизи гүнәлеримизден сапламак үчин гелендигини билйәнсиңиз. Онда асла гүнә ёкдур. ⁶Месих билен яшаян адам гүнәден йүз өврер. Эмма хенизем гүнә эдйән адам Оны не гөрйәндир, не-де танаяндыр. ⁷Эзиз балаларым! Хич киме өзүңизи алдатмаң! Месихиң догручыл болшы ялы, догры иш эдйән адам хем догручылдыр. ⁸Гүнә эдйән адам иблисе дегишлидир, себәби иблис башлангычдан бәри гүнә эдип гелйәндир. Эмма Худайың Оглы ^a иблисиң ишлерини ёк этмек үчин гелди. ⁹Худайың перзенди гүнә этмегини довам этмез, себәби оңа Худайың яшайыш берйән гүйжи орнандыр. Инди гүнә этмез, себәби ол Худайың перзендидир. ¹⁰Кимиң Худайың перзендидиги, кимиң болса иблисиңкидиги шундан белли: догры иш этмейән ве доганыны сөймейән адам Худайдан дәлдир.

Бири-биримизи сөелиң

¹¹Сиз бири-биримизи сөймелидигимиз барада овал-башдан эшиденсиңиз. ¹²Шейтана дегишли болуп, өз доганыны өлдүрән Кабыл ялы болмалың. Кабыл оны нәме үчин өлдүрди? Себәби өз эден ишлери писликди, доганыныңкы болса догруды. ¹³Эй, доганларым, эгер дүңйә сизи йигренйән болса, гең галман. ¹⁴Биз өзүмиңиң өлүмден яшайша

говшандыгымызы билйәрис, себәби доганларымызы сөййәрис. Доганыны сөймейән адам өлүмиң пенжесинде галяндыр. ¹⁵Доганыны йигренйән адам ганхордыр. Хич бир ганхорың болса бакы яшайша говушмаяндыгыны билйәнсиңиз.

¹⁶Иса Месих бизиң үчин Өз жаныны пада эденде, биз хақыкы сөйгиниң нәмедигини билдик. Диймек, биз хем доганымыз үчин жанымызы пада этмәге тайяр болмалыдырыс. ¹⁷Дүңйә малына бай болуп, доганыны мәтәчликде гөрөнде, оңа йүреги аваян адамда, хей-де, Худайың сөйгүси болуп билерми? ¹⁸Эзиз балалар, хақыкы сөйгимизи йөне бир гуры геп билен дәл-де, иш йүзүнде амал билен гөркөзелиң. ¹⁹⁻²⁰Шонда биз өзүмиңиң хақыката дегишлидигимизи билерис ве Худайың хузурында бизиң выжданымыз пәк болар. Эгер выжданымыз бизи язгарайса-да, Худай ондан бейикдир, Ол хемме зады билйәндир. ²¹Мәхрибанларым, эгер выжданымыз бизи язгармаса, онда Худайың хузурында ынамлы боларыс. ²²Ондан нәме дилесек аларыс, себәби биз Онуң буйрукларыны бержай эдип, Оны хошнут эдйән ишлери эдйәндирис. ²³Биз Онуң Оглы Иса Месихе иман этмелидирис ве Исаның буйрушы ялы бири-биримизи сөймелидирис. Бу Худайың буйругыдыр. ²⁴Худайың буйрукларыны бержай эдйән адам Худай билен, Худай хем онуң билен яшаяндыр. Худайың бизиң билен яшаяндыгыны Онуң хер биримизе берен Рухундан билйәрис.

^a **3:8 Худайың Оглы** – Көне Өхтде бу ат патышалар үчин уланыларды. Тәзе Өхтде болса бу ат Худай тарапындан сайланып-сечилен диймеги аңладяр. Сөзлүге серет.

4-нжи бап

Рухлары сайгарың

¹Мәхрибанларым, өзүңде Худайың Рухуның бардыгыны айдян хер бир адама ынанып йөрмән. Оларың Худайдандыгыны я-да дэлдигини билмек үчин сынагдан гечириң. Себәби дүңйәде энчеме галп пыгамберлер пей-да болды. ²Худайың Рухуның бардыгыны, ине, шундан билерсиңиз: олар Иса Месихиң, хакыкатданам, ынсан болуп гелендигини ыкрат эдйәрлер. ³Муны ыкрат этмейән адам Худайдан дэлдир. Бу адам Месихиң душманыдыр. Сиз бу душманың гелжекдигини эшиденсиңиз. Ине, ол эййәм бу дүңйәдедир.

⁴Эзиз балалар, сиз болса Худайдансыңыз. Сиздәки Рухуң дүңйәдәки рухлардан үстүндиги үчин, сиз галп пыгамберлери еңенсиңиз. ⁵Олар бу дүңйә дегишлидирлер, оларың гепи хем бу дүңйәниң гарайшына лайыкдыр, шонун үчин дүңйә олар гулак асыр. ⁶Биз болса Худая дегишлидирис. Ким Худайы танаян болса, бизе гулак асар. Ким Худайдан болмаса, бизе гулак асмаз. Хакыкы Рух билен ялан рухы, ине, биз шейдип сайгарырыс.

Худай сөйгүдир

⁷Мәхрибанларым, бири-биримизи сөелиң, чүнки сөйги Худайдандыр. Ким сөййән болса, Худайың перзендидир, ол Худайы танаяндыр. ⁸Ким сөймейән болса, Худайы танаян дэлдир, себәби Худай сөйгүдир. ⁹Бизе Худайың сөйгүси, ине, шундан аян болды: Худай бизе яшайыш бермек үчин, Өзүниң еке-тәк Оглуны

дүңйә иберип, Өз сөйгүсини аян этди. ¹⁰Биз Худайы дэл-де, илки Худай бизи сөйди. Ол бизиң гүнәлеримизи пәклемек үчин, Өз Оглуны гурбанлык хөкмүнде иберди. Ине, хакыкы сөйги шудур. ¹¹Мәхрибанларым, Худай бизи шейле сөендиги үчин, биз хем бири-биримизи сөймелидирис. ¹²Хич ким хич хачан Худайы гөрән дэлдир. Эмма биз бири-биримизи сөййән болсак, онда Худбай бизиң билен яшаяндыр, Онуң сөйгүси калбымыза орнашандыр. ¹³Худай бизиң билен ве бизиң хем Худай билен яшаяндыгымызы Онуң хер биримизе берен Рухундан билйәрис. ¹⁴Биз Атаның Өз Оглуны дүңйәниң Халасгәри эдип иберендигини гөрдүк ве муңа шаятлык эдйәрис. ¹⁵Исаның Худайың Оглудыгыны ыкрат эдйән хер бир адам Худай билен, Худай хем онуң билен яшаяндыр. ¹⁶Худайың бизе болан чәк-сиз сөйгүсине гөз етирип, бу сөйгә ынанырыс.

Худай сөйгүдир. Сөйгүде яшаян адам Худай билен, Худай хем онуң билен яшаяндыр. ¹⁷Шейлелик билен сөйги бизде кәмиллешип, кыямат гүни бизе ынам берер. Себәби биз бу дүңйәде эдил Месих ялы яшарыс. ¹⁸Сөйгүде горкы ёкдур. Терсине, кәмил сөйги горкыны ко-вуп чыкарандыр. Ким кыямат гүнүнден горкуп яшаян болса, онуң сөйгүси кәмил дэлдир. ¹⁹Биз Худайы сөййәрис, себәби илки Ол бизи сөйди. ²⁰Ким «Худайы сөййәрин» дийип хем, өз доганыны йигренйән болса, ол яланчыдыр. Өзүниң гөрүп дуран доганыны сөймейән адам гөрмедик Худайыны сөййүп билмез ахыры. ²¹Худай бизе:

«Худайы сөййән адам өз доганыны-да сөйсүн» дийип буйрук берди.

5-нжи бап

¹Исаның Месихдигине ынаның хер бир адам Худайың перзендидир. Ата-ны сөййән адам Онуң перзендини-де сөййәндир. ²Биз Худайың перзентлерини сөййәндигимизи нәдип билйәрис? Худайы сөйүп, Онуң буйрукларыны бержай эдйәнлигимизден билйәрис. ³Худайы сөймек Онуң буйрукларыны бержай этмекдир. Онуң буйруклары болса агыр дәлдир. ⁴Чүн-ки Худайың хер бир перзенди дүн-йәни еңмеги башаряндыр. Биз дүн-йәниң үстүнден бу еңши иманымыз аркалы газанярыс. ⁵Эйсем дүнйәни ким еңип билер? Элбетде, Исаның Худайың Оглудыгына иман эдйән адам еңип билер!

⁶Иса Месих геленде, сува чүмдүрилди. Ол бизиң үчин ганыны дөкди. Ол дине сува чүмдүрилиш аркалы дәл, эйсем дөкен ганы аркалы хем Өзүни аян этди. Мукадес Рух муңа шаятдыр ве Онуң шаятлыгы хакыкатдыр. ⁷Шейлеликте, үч шаятлык бар: ⁸Рух, сув ве ган. Буларың үчүсиниң хем шаятлыгы бирдир. ⁹Биз ынсанларың шаятлыгыны кабул эдйәрис, эмма Худайың шаятлыгы хас-да мөхүмдир. Себәби Худай хем Өз Оглы хакында шаятлык этди. ¹⁰Худайың Оглуна иман эдйәнде Худайың шаятлыгы бардыр. Ким Худайың Өз Оглы

барадакы шаятлыгына ынанымаң болса, ол Худайы яланчы чыкарып, Оңа иман эдйән дәлдир. ¹¹Худайың шаятлыгы, ине, шундан ыбарат: Худай бизе бакы яшайыш берди, бу яшайшы Өз Оглы аркалы берди. ¹²Ким Худайың Оглуна иман эдйән болса, онда яшайыш бардыр, ким иман этмейән болса, онда яшайыш ёкдур.

Бакы яшайыш

¹³Мен муны сизе, Худайың Оглуна иман эденлере яздым. Шейлеликте, шуны билип гоюң: Худайың Оглуна иман эден сизде бакы яшайыш бардыр. ¹⁴Биз Худая бил баглаярыс, себәби Онуң ырадасына гөрә нәме дилесек, дилегимизи эшидйәндигини билйәрис. ¹⁵Онуң әхли дилеглеримизи эшидйәндигини билйән болсак, Ондан дилән задымызы алжакдыгымызы-да билйәндири. ¹⁶Эгер бири доганының өлүме элтмейән гүнә эдйәнини гөрсө, гой, онуң үчин Худая ялбарсын. Худай оңа яшайыш берер. Муны өлүме элтмейән гүнә эдйәнлер хакда айдярын. Өлүме элтйән гүнә-де бардыр. Бейле гүнә эдйән адам үчин Худая ялбарың диймейәрин. ¹⁷Хер яманлык гүнәдир, йөне өлүме элтмейән гүнә хем бардыр. ¹⁸Биз Худайың перзентлериниң гүнә этмейәндигини билйәрис. Худайың Оглы олары гораяндыр^б, шейтан олара эл гатмаз. ¹⁹Биз өзүмиңиң Худайдандыгымызы,

^а **5:8** Кәбир голязмаларда 7-нжи ве 8-нжи аятлар шейле гөрнүшде гелйәр: ⁷ *Шейле, Гөкде гүвәлик берйән үчдүр: Ата, Сөз ве Мукаддес Рух. Буларың үчүси хем бирдир.*

⁸ *Ерде гүвәлик берйән үчдүр: Рух, сув ве ган. Буларың үчүси хем бирдир.*

^б **5:18** *Худайың Оглы олары гораяндыр* – бу жүмле кәбир голязмаларда Худайың перзенди өзүни саклаяндыр дийип душ гелйәр.

бүтин дүнийәниң болса шейтаның
голастындадыгыны билйәрис. ²⁰Биз
ене шуны билйәрис: хак Худайы та-
нап билмегимиз үчин, Худайың Ог-
лы гелип, бизе акыл-пайхас берди.

Биз хак Худай ве Онуң Оглы Иса
Месих билен яшаярыс. Иса Месих
хак Худайдыр ве бакы яшайышдыр.
²¹Эзиз балаларым, өзүңизи бутлар-
дан гораң! ^a

^a 5:21 Кәбир голязмаларда *Омын* диен сөз хем бар.

Ёханнаның икинжи хаты

Гириш

Ёханнаның икинжи хаты яшу- лы тарапындан «хорматлы зенана ве онуң чагаларына» языландыр. Алымларың чакламагына гөрә, автор шейле сөзлер билен ерли йыг- нага ве онуң агзаларына йүзлен-

йәр. Бу гысга хатда бирек-биреги сөймек барада өвүт-үндевлер берилйәр. Шейле-де ялан мугаллым- лардан ве оларың ялан таглыма- тындан эгә болмалыдыгы барада дуйдурыляр.

Мазмуны

Саламлар.....	1:1-3
Хакыкат ве сөйги.....	1:4-6
Хошлашык сөзи	1:12-13

1-нжи бап

Саламлар

¹Мен яшулудан Худайың сайлап- сечен хорматлы зенанына ве онуң ча- галарына догайы салам! Мен сизи чын йүрекден сөййәрин, диңе мен дәл, эй- сем, хакыкаты билйәнлериң хеммеси- де сизи сөййәр. ²Себәби хакыкат кал- бымыза орнандыр ве ол әбедилик би- зиң билен болар. ³Атамыз Худайың ве Оглы Иса Месихиң мерхемети, рехим- шепагаты, парахатлыгы хакыкат ве сөйги аркалы бизе яр болсун!

Хакыкат ве сөйги

⁴⁻⁵Эй, хорматлы зенан! Атамыз Ху- дайың буйрушы ялы, бирнәче пер- зентлериңиң хакыката эерип яша- яндыгыны гөрүп, гаты шат болдум.

Инди саңа бир хайышым бар: би- ри-биримиз билен сөйгүде яшалың. Мен саңа бир тәзе буйрук язамок, бу илкибашдан бизе мәлим буйрукдыр. ⁶Сөйги – бу Худайың буйругына гө- рә яшамакдан ыбарат. Овал-башдан эшидишиңиз ялы, Худай бири-бири- ниңизи сөйүп яшамагы буюрды.

⁷Энчеме яланчылар дүңйә яйра- ды. Олар Иса Месихиң ынсан болуп гелендигини инкәр эдйәрлер. Бейле адамлар яланчыдыр, Месихиң душ- маныдыр. ⁸Шонуң үчин эгә болуң. Че- кен зәхметиңизи еле совурман, онуң рәхнетиңи долы гөрер ялы, берк ду- руң. ⁹Ёлуны урдуруп, Месих хакда- кы таглыматдан дашлашан адамда Ху- дай ёкдур. Эмма бу таглымат боюнча яшаян адамда Ата-да, Огул-да бардыр. ¹⁰Эгер кимдир бири яныңыза геленде, Месих хакдакы таглыматы гетирмесе,

оны өйүңизе салмаң, оңа салам хем бермәң. ¹¹Оңа салам берен онуң эрбет ишлерине шәрик боляндыр.

Хошлашык сөзи

¹²Сизе айтмалы затларым көп, йө-не олары сыя, кагыз билен язасым

геленок. Муңа дерек яныңыза барып, сизиң билен йүзбе-йүз гүр-лешерис диен умыдым бар. Шон-да шатлыгымыз долуп-дашар. ¹³Ху-дай тарапындан сайланып-сечилен уяңың чагалары хем сизе салам ёл-лаярлар. ^a

^a 1:13 Кәбир голязмаларда *Омын* диен сөз хем бар.

Ёханнаның үчүнжи хаты

Гириш

Ёханна бу хатында дүнийәниң дүрли күнжеклерине Иса Месих барадакы Хош Хабары вагыз этмек үчин гидйән иманлылары голдамалыдыгыны ятладяр. Хат

йыгнагың Гаюс атлы әхмиетли агзасына языландыр. Ол Хош Хабары башга ерлере вагыз этмәге гидйән иманлылара өрән көп көмек берипдир.

Мазмуны

Гаюса йүзленме	1:1-4
Биле ишлемегің әхмиети	1:5-12
Соңкы саламлар	1:13-15

1-нжи бап

Саламлар

¹Чын йүрекден сөййән эзиз достум Гаюса мен яшулудан догайы салам. ²Мәхрибан достум, рухуңың белент болшы ялы, әхли ишлериң ровачлансын ве жаның саг болсун! ³Доганлар гелип, сениң садыклык билен хақыката эерип яшаяндыгыңы хабар беренлеринде, мениң шатлыгымың чәги болмады. ⁴Мениң үчин перзентлеримиң хақыката эерип яшаяндыкларыны эшитмекден улы шатлык ёкдур.

Өвгүлер ве өвүтлер

⁵Эзиз достум, сен доганлара, хатда өзүңиң танамаянларыңа-да садыклык билен хызмат эдйәрсин. ⁶Олар сениң мәхирли сөйгин

догрусында иманлылар йыгнагының өңүнде шаятлык этдилер. Сен олары Худая мынасып усулда ёла салсаң, ягшы иш эдерсиң. ⁷Олар Месихиң адының хатырасына ёла чыкдылар ве дине имандакы доганларының ярдамына бил багламагы карар этдилер. ⁸Биз хақыкат угрунда биле ишлә ялы, шейле адамлары голдамага борчлудырыс.

⁹Мен иманлылар йыгнагына бир хат языпдым, йөне оларың арасында башлык болмагы халаян Диётреф бизи кабул этмейәр. ¹⁰Шоңа гөрә-де, эгер барайсам, онуң этмишлерини паш эдерин. Ол биз барада ярамаз геп яйрадып, төхмет атяр. Мунуң билен хем чәкленмән, доганлары-да кабул этмейәр, кабул этжеклере-де пәсгел берип, олары йыгнакдан ковяр. ¹¹Мәхрибан достум, сен ямандан

дәл-де, ягшыдан гөрелде ал. Ягшылык эдйән адам Худайдандыр. Яманлык эдйән адам болса Худайы тана-ян дәлдир.

¹²Деметрей болса хеммелер тарапындан сыланян адамдыр, хакыкатың өзи муңа шаятдыр. Биз хем ол хакда ягшы пикирдедирис, гепимизиң хакыкатдыгыны өзүң билйәнсиң.

Хошлашык сөзи

¹³Мениң саңа айтмалы затларым көп, оларың хеммесини язып отуржак дәл, баранымда хеммесини айдарын.

¹⁴Сени басымрак гөрүп, йүзбе-йүз гүрлешерис диен умыдым бар. ¹⁵Саг-саламат бол! Достларымыз саңа салам ёллаярлар. Ол ердәки достларымызың хеммесине атма-ат салам айт.

Яхуданың хаты

Гириш

Яхуданың хаты өзлерини Иса Месихе эерижилер дийип ыкпар еден ялан мугаллымлар барада иманлылары дуйдурмак максады билен языландыр. Петрусың

икинжи хатының мазмунына меңзейән бу хат өз оқыжыларыны: «Худайың Өз халкына еке гезек ве бакы табшыран иманы угрунда гөрешиң» дийип рухландыряр.

Мазмуны

Саламлар.....	1:1-2
Ялан мугаллымларың хәсieti, таглыматы ве жезасы	1:3-16
Дуйдурышлар ве өвүтлер	1:17-23
Дога-дилеглер.....	1:24-25

1-нжи бап

Саламлар

¹Иса Месихиң гулы ве Якубың доганы болан мен Яхудадан Худайың халкы болмага чагырыланлара догайы салам! Бу хаты Атамыз Худай тарапындан сөйлүп ^a, Иса Месих аркалы горалян сизе язып ёлларың. ²Гой, Худайың чәксиз мерхемети, парaxатлыгы ве сөйгүси сизе яр болсун!

Гүнә ве хөкүм

³Эй, сөйгүли доганлар! Мен сизе Худайың мени ве сизи нәхили халас эдендиги барада язмагы жуда макул бийәрдим. Эмма муңа дерек

Худайың Өз халкына бир гезекде мүдимилик табшыран иманы угрунда сизи гөрешмәге рухландырып язмагымың хас-да важыпдыгына гөз етирдим. ⁴Себәби кәбир худайсызлар огрынча араңызга сүмлүп гирдилер. Олар Худайың ажайып мерхемети бизе азгынлык этмәге ыгтыяр берйәр дийип өвредйәрлер ве еке-тәк Хожайынымыз ве Реббимиз Иса Месихи рет эдйәрлер. Шейле адамларың жезасы гадымдан бәри язылып гойландыр. ⁵Бу затларың әхлисини озал билйән хем болсаңыз, муны сизе ятлатмакчы болярың: Реб ысрайыл халкыны Мүсүр гулчулыгындан азат этди, эмма соңра иман этмедик адамлары ёк эдип ташлады. ⁶Мертебелерини сакламан, месген тутан

^a 1:1 *Сөйлүп* – кәбир голязмаларда *пәкленип*.

ерлерини терк эден перишделери хем Ол түмлүкде зынжырлар биле эбедилик багдады. Олары элхенч кыямат гүнүне ченли шол ерде саклаяр. ⁷Шейле-де Содом биле Гомораның ве оларың төверегиндэки шэхерлерин адамлары хем эдил шол перишделер ялы херекет этдилер, олар зынахорлыга көңүл берип, азгынчылыга йүз урдулар. Шонуң үчин олар эбеди отда янмак жезасыны чекип, хеммелере сапак болдулар. ⁸Муңа гарамаздан, араңыз сүмлүп гирен бу адамлар гөрөн дүйшлерине даянып, өз беденлерини харамлаярлар. Худайың хөкмүрованлыгыны рет эдйэрлер, гөкдэки перишделере сөйгэрлер. ⁹Эмма хатда баш периште Михайыл Мусаның жеседи барада иблис биле чекелешенде, иблисе гаршы сөгмөге милт этмеди. Гайтам, диңе: «Сени Реббинң Өзи язгарсын!» дийди. ¹⁰Эмма бу дүйш гөрийэн адамлар дүшүнмейэн затларына сөйгэрлер. Олар эдил хайванлар ялы, өз угруна херекет эдип, ислэн затларыны эдйэрлер, бу затлар хем олары хелэк эдйэр. ¹¹Оларың халына вай! Олар Кабылың гөрелдесине эерйэрлер. Билгам ялы, пул үчин адамларың гөзүни гапярлар. Кора ялы баш галдырандыклары үчин хелэк болярлар. ¹²Бу адамлар сизиң үчин горкунчдыр, олар өз гарынларыны доюрмак үчин сизиң биле бир сачакда ийип-ичйэрлер. Шемал биле ковлан ягмырсыз булутлар кимин, мөвсүминде миве бермейэн даратлар киминдилер. Олар дүйбүнден гопарылып ташланандырлар, бүтинлей өлүдирлер. ¹³Оларың шер ишлери буланак сув толкунлары ялы

эшгэр боляр ве өзлери-де сергездан йылдызлар киминдилер. Түм гараккылык олар үчин эбедилик сакланяр. ¹⁴Адам атадан сонра единжи несил болан Ханок хем бу адамлар хакда шейле пыгамберлик эдипдилер: «Ине, Реб сан-сажаксыз, мүңлерче перишделери биле гелйэр. ¹⁵Ол эхли адамзада казылык эдер, гүнэ эден худайсызлары хөкүм эдер. Худайсызларың ярамаз этмишлерини ве Оңа гаршы күпүр геплэндиклери үчин олары жезаландыраң». ¹⁶Олар хемме затдан нэгиле болуп, зейренип йөрөнлөрдилер. Диңе өз пис хөвөслерине эерйэндилер; гопбамсы гүрлөп, өз бэхбидини арап, икийүзлүк эдйэндилер.

Дуйдурышлар ве несихатлар

¹⁷Сиз болса, эй, сөйгүли доганлар, Реббимиз Иса Месихинң ресулларының өңден айданларыны ядыңызда саклаң. ¹⁸Олар сизе: «Дүнйениң ахыркы гүнлеринде өз тен хөвөслерини канагатландырян яңсылайжылар пейда болар» дийипдилер. ¹⁹Булар сизиң араңызга бөлүнишик салып, өз ынсан дүшүнжелерине гөрэ яшаян адамлардыр ве Мукаддес Рухдан махрумдырлар.

²⁰Эмма сиз, сөйгүли доганлар, мукаддес иманыңызга бил баглап, бири-бириңизе өвүт-үндөв эдиң. Мукаддес Рухдан ылхамланып, догадилег эдиң. ²¹Реббимиз Иса Месих Өз рехимдарлыгы аркалы сизи бакы яшайша говшурянча, Худайың сөйгүси биле яшамагы довам этдириң. ²²Шүбхеленйэн адамлара рехимшепагатлы болуң. ²³Башгалары гележекки жеза одундан халас эдиң. Көбирлерине болса, Худайдан горкмак

билен рехим эдин, йөне хүшгэр болуң, оларың дурмушыны харама өврөн гүнэни йигрениң.

Соңкы дога-дилеглер

²⁴Имандан дәнмез ялы, Худай сизи горамагы ве шатлыктан долдурып,

Өз шөхратлы хузурына сизи бүтинлей мүйнсүз гетирмеги башаряндыр.

²⁵Шонуң үчин Реббимиз Иса Месих аркалы еке-тәк Халасгәримиз Худая шан-шөхрат, гүйч-гудрат, хөкүмдарлык эзелден, хәзир ве бакы яр болсун! Омын.

Павлусың римлиlere хаты

Гириш

Павлусың римлиlere хаты Рим шәхериндәки иманлылар йыгнагына языландыр. Бу йыгнагың агзаларының арасында диңе яхудылар дәл, эйсем бейлеки миллетлериң хем векиллери барды. Шу хатың язылан дөврүнде Павлус Риме гитмеги йүрегине дүвүпди. Ол бу хаты Римдәки иманлылары өзи ве вагыз эдйән Хош Хабарының таглыматы билен танышдырмак үчин язар. Ресул Павлус Иса Месих барадакы Хош Хабары Испанияда хем вагыз этмек үчин Римдәки иманлыларың голдавына мэтәчдигини өз хатында агзаяр.

Павлус өзүниң хениз танама-ян адамларына хат язып, олар Иса Месих ве иман барадакы таглыматың асыл манысыны,

Худайың халас эдишини дүшүндирийәр. Хатың эсасы пикири шейле сөзлемде жемленендир: «*Хош Хабар Худайың адамлары аклаяндыгыны аян эдйәр. Ол иман эдйәнлери, хава, диңе иман эдйәнлери аклаяр*» (1:17).

Булардан башга-да, Павлус яхудылар билен бейлеки миллетлериң өзара гатнашыклары, месихилер билен хәкимият ёлбашчыларының (13:1-7) гатнашыклары барада көп язар. Ресул Павлус Иса Месихе иман эдйән адамың дурмушының дүйпгөтер өзгерйәнди-ги барада язар. Ол шейле адамың Мукаддес Рухдан доляндыгыны, дурмушының месихилик сөйгүсинден ылхамланяндыгыны айратын ныгтаяр.

Мазмуны

Саламлар ве дога-дилеглер.....	1:1-17
Худайың өңүнде хеммелер гүнәлидир.....	1:18-3:20
Худай гүнәлилери нәдип аклаяр?	3:21-4:25
Иманлы дурмушда яшамак.....	5:1-8:39
Худай ысрайыл халкына тарап өврүлийәр	9:1-11:36
Месихиң Бедениндәки дурмуш.....	12:1-15:13
Павлусың мейиллешдирйән сапарлары ве соңкы саламлар	15:14-16:27

1-нжи бап

Саламлар

¹Иса Месихиң гулы ве ресуллыга чагырылып, Худайың Хош Хабарыны вагыз этмәге сайланан мен Павлусдан догайы салам! ²Худай Мукадес Язгыларда Өз пыгамберлери аркалы бу Хош Хабары вада берди. ³Бу Хош Хабар Худайың Оглы ^a Иса Месих хакдадыр. Ол ынсан тебигаты боюнча Давудың неслинденди. ⁴Худай Реббимиз Иса Месихи өлүмден дирелдип, Оны Мукадес Рухдан долдурды. Шейдип, Онуң Худайың гудратлы Оглудыгы тассыкланды. ⁵Худай маңа Иса Месих аркалы мерхемент берип, ресуллыга сайлады. Ол муны әхли миллетлериң Худая иман гетирип, Оңа табын болмагы, Иса Месихиң адының шөхратланмагы үчин этди. ⁶Сиз хем Иса Месихе дегишли болмага чагырылан шол миллетлериң арасындасыңыз. ⁷Мен шу хатымы сизе, Римдәки доганларыма язарын. Худай сизиң хеммәңизи сөйүп, сизи Өзүниң халкы болмага чагырды. Гой, Атамыз Худайың ве Реббимиз Иса Месихиң мерхемети ве парахатлыгы сизе яр болсун!

Павлус Римдәки доганлары гөрмеги күйсейәр

⁸Илки билен, Иса Месих аркалы әхлиңиз үчин Худайыма шүкүрлер эдйәрин, себәби иманыңыз барадакы хабар бүтин дүңйә яйрады. ⁹Мен

Худайың Оглы барадакы Хош Хабары яйрадып, Худая жан-тенден хызмат эдйәрин, сизиң үчин гиже-гүндиз дилег эдйәрин. Муңа Худайың хут Өзи шаятдыр. ¹⁰Худайың ислегине гөрә сизиң яныңызга тизара барып билер ялы, Ондан бир ёл ачмагыны хемише сораярын. ¹¹Сизи өрән гөресим гелйәр, иманыңызы беркитжек рухы пешгешлери сизиң билен пайлашасым гелйәр. ¹²Мен иманымыз аркалы бири-биримизи рухландырмагымызы ислейәрин. ¹³Әй, доганлар, шуны билмегиңизи ислейәрин: мен бейлеки миллетлериң арасында болшы ялы, сизиң хем араңыздакы хызматымың хасылыны гөресим гелди. Шоңа гөрә-де, яныңызга баржак болуп, телим гезек сынанышдым. Эмма шу вагта ченли яныңызга барып билмедим. ¹⁴Мен медениетли я-да медениетсиз, соватлы я-да соватсыз адамлара, гараз, хеммелере Хош Хабары вагыз этмәге борчлудырын. ¹⁵Шонун үчин-де, сизе, Римдәкилере хем Хош Хабары вагыз этмеги күйсейәрин.

Худайың гахар-газабы

¹⁶Мен бу Хош Хабары вагыз этмекден утанмаярын, себәби ол Худайың гүйжүдир. Худай бу Хош Хабар аркалы хер бир иман эдени: илки билен яхудылары, сонра яхуды дәллери халас эдйәр. ¹⁷Хош Хабар Худайың адамлары аклаяндыгыны аян эдйәр. Ол иман эдйәнлери, хава, дине иман эдйәнлери аклаяр. Чүнки Мукадес

^a **1:3 Худайың Оглы** – Көне Әхтде бу ат патышалар үчин уланыларды. Тәзе Әхтде болса бу ат Худай тарапындан сайланып-сечилен диймеги аңладяр. Сөзлүге серет.

Язгыларда: «Догручыл иман билен яшар» дийип язылгыдыр. ¹⁸ Яманлыклары билен хакыкаты бөкдейән адамларың худайсызлыгына ве яманлыгына гаршы Худай Өз гахар-газабыны гөкден аян эдйәр. ¹⁹ Бу адамлара Худай хакда билип болян затлар мәлимдир, себәби Худайың Өзи булары олара месе-мәлим этди. ²⁰ Худайың гөзе гөрүнмейән хәсиетлери: эбеди гудраты ве хак Худайдыгы дүйнә ярадылалы бәри Онуң ярадан затларындан месе-мәлим гөрүнәндир. Шоңа гөрә-де, адамларың: «Худай хакда билмейәрис» диймәге хич тутарыгы ёкдур. ²¹ Олар Худай хакда билселер-де, Оны Худай хөкмүнде шөхратландырмадылар, Оң шүкүр этмедилер. Терсине, бош пикирлере улашып, йүреклерини түмлүк гаплады. ²² Олар өзлерини акыллы сайып, акмак болдулар, ²³ бакы Худая сежде этмән, паны адамың, гушларың ве сүйренижилериң кешбиндәки бутлара сежде этдилер. ²⁴ Шонуң үчин Худай олары йүреклериниң гүнәли хөвеслериниң эден-этдилигине табшырды. Шу себәпден олар бири-бириниң беденлерини хаясыз ишлери билен вежера этдилер. ²⁵ Олар Худай барадакы хакыкаты галп затлара чалышдылар. Ярадана дәл-де, ярадылан затлара сежде ве хызмат этдилер. Эмма бакы шөхрата дине Ярадан мынасыпдыр. Омын! ²⁶ Хава, олар хакыкаты рет эденсоңлар, Худай олары өзлериниң вежера хөвеслерине табшырды. Хатда аяллар хем тебигы жынс гатнашыгыны рет этдилер. Олар тебигы болмадык жынс гатнашыклары йүз уруп, бири-бирлери

билен ятып турярлар. ²⁷ Шонуң ялы, эркеклер хем аял билен жынс гатнашыгыны терк эдип, бири-бирине болан мейил хесерине няярлар. Эркеклер эркеклер билен рысвалык эдип, өз азгынлыкларына лайык жеза алярлар. ²⁸ Бу адамлар Худайы танамалыдыр өйтмедилер. Шоңа гөрә-де, Худай олары азгын хөвеслерине табшырып, эдилмесиз затлары этмеклерине ёл берди. ²⁹ Оларың калбы хер түйсли яманлыктан ^a, адалатсызлыктан, ачгөзлүктен ве азгынлыктан долудыр. Олар гөрип, ганхор, давачыл, яланчы ве бетпәлдир. Олар гепчи, ³⁰ төхметчи, текепбир, өвүнжең болуп, Худайы йигренйәрлер, яманлык этмегиң хер түйсли ёлларыны тапярлар, атаэнелерине гулак асмаярлар. ³¹ Олар доңйүрек, пәхимсиз, әхтиялан ве рехимсиздир. ³² Олар Худайың адалатлы Канунына гөрә шейле ишлери эдйәнлериң өлүме мынасыпдыгыны билселер-де, өз эдйән ишлеринде илерлейәрлер. Мунуң билен чәкленмән, башгаларың хем шейле этмегини оңлаярлар.

2-нжи бап

Худайың адыл хөкүми

¹ Эй, башгалары язгарян ынсан! Сен ким болсаң-да, шейле этмәге асла хакың ёкдур. Сен башгалары язгармак билен, өз-өзүңи язгарянсың. Себәби сен өзүң-де шейле гүнәли ишлери эдйәрсин-ә! ² Биз шейле иш эдйәнлериң Худайың хөкүмине дучар болжакдыгыны билйәрис. Бу хөкүм адалатлыдыр. ³ Сен шейле ишлери эдйәнлери язгармак билен, өзүң-де шейле

^a 1:29 Кәбир голязмаларда *зынадан* диен сөз хем бар.

этмейэрсинми нэме? Хей-де шундан соң Худайың хөкүмиден сыпарын өйдээрмин? ⁴Я-да сен Худайың чэксиз мэхремлигине, гечиримлигине, сабыр-такадына эсгермезлик эдйэрсинми? Онуң мэхрибанлыгының сени тоба элтйэндигине дүшүнмейэрсинми? ⁵Йөне сен бойнуёгынылык эдип, гүнэлериңе тоба этмэн, башыңдан инжек газабы топлаарсың. Бу жеза Худайың адыл хөкүминиң аян болжак гүнүнде берлер. ⁶Шол гүн Худай хер киме эден ишине гөрө гайтарар. ⁷Худайдан шан-шөхрат, хормат ве өлмезлиги агтарып, хемише ягшылык эдйәнлере Ол бакы яшайшы берер. ⁸Шахсы бэхбидини араянлар, хақыкаты рет эдип, яманлыга эерйәнлер болса гахар-газаба дучар боларлар. ⁹Худай яманлык эдйән хер бир адама: илки билен яхудылар, соңра яхуды дэллере мушакгат ве хасрат берер. ¹⁰Ягшылык эден хер бир адама: илки билен яхудылар, соңра яхуды дэллере шан-шөхрат, хормат ве рахатлык берер, ¹¹себэби Худай йүз гөрйән дэлдир. ¹²Яхуды дэллер Мусаның Кануны барада билмейэрлер. Эмма олар хем Худайың буйрукларыны бозсалар, өлерлер. Яхудылар болса Мусаның Кануныны билйэрлер. Шоңа гөрө-де, олар эден гүнэлери үчин бу Кануна лайыктыкка хөкүм эдилер. ¹³Чүнки Худайың хузурында Мусаның Кануныны диңлейәнлер дэл-де, оны бержай эдйәнлер акланындыр. ¹⁴Мусаның Кануны яхуды дэллере берилмеди. Йөне олар тебигы дуйгурлыгына зерип, бу Кануның талапларыны бержай эденлеринде, Кануны билмеселер-де, оңат

ве эрбет ишлери сайгаряндыкларыны гөркезйэрлер. ¹⁵Шейдип, эдйән ишлери аркалы Кануның парзларының өз йүреклерине языландыгыны мәлим эдйэрлер. Оларың выжданлары хем мунуң шейледигини тассыкляар, себэби өз пикирлери олары кэте айып-ляар, кэте болса акляар. ¹⁶Буларың хеммеси Худай адамларың яшырын ишлерини ве пикирлерини Иса Месих аркалы казылык этжек гүнүнде аян болар. Буларың бары вагыз эдйән Хош Хабарымда беян эдилендир.

Яхудылар ве Мусаның Кануны

¹⁷Инди болса сен яхуды барада айтмакчы: сен өзүңи яхуды сайып, Мусаның Канунына бил баглаарсың, Худайы танаяндыгыңа буйсанарсың. ¹⁸Сен Худайың ислегини ве ягшыны ямандан сайгармагы шол Канундан өврөйэрсин. ¹⁹⁻²⁰Сен билимиң ве хақыкатың нусгасы болан Кануна эе боланың үчин, өзүңи көрлериң идижиси, түмлүкдэкилериң ышыгы, акмакларың тербиечиси, билимсиэлириң мугаллымы хасаплярсың. ²¹Эгер шейле болса, онда нэме үчин башгалара таглым берип-де, өзүңе таглым бермейэрсин? Огурлык этмезлиги вагыз эдип, нэме үчин огурлык эдйэрсин? ²²Зына этмезлиги вагыз эдип, нэме үчин зына эдйэрсин? Бутлары йигренжи сайян болсаң, нэме үчин Өз Худайыңа гаршы күпүр геплейэрсин? ²³Сен өзүңе берлен Кануна буйсансаңда, оны бозуп, Худайың адына ыснат гетирйэрсин. ²⁴Шоңа гөрө-де, Мукадес Язгыларда: «Худайың ады башга миллетлериң арасында сиз зерарлы харланяар» дийлип языландыр. ²⁵Хава,

сен яхуды сүннет эдиленсиң, йөне сүннет дине Кануның бержай эдилен ягдайында әхмиетлидир. Эмма Кануны бозян болсаң, онда сениң сүннетин сүннетсизлик билен дес-деңдир. ²⁶Шейле хем бир сүннетсиз адам Кануның парзларыны бержай эдйән болса, онуң сүннетсизлиги сүннет хасапланмазмы нәме? ²⁷Сүннетсиз болса-да, Кануның парзларыны бержай эдйән адам сени язгармазмы? Себәби сен Мукаддес Язгыларга эе болуп, сүннетли болсаң-да, Кануны бозярысың ахырын! ²⁸Чүнки дашкы гөрнүши боюнча яхуды гөрүнйән хер кес яхуды дәлдир, тендәки хер сүннетде хакыкы сүннет дәлдир. ²⁹Әк, көңли яхуды болан адам хакыкы яхудыдыр. Кануна гөрә дәл-де, Мукаддес Руха гөрә болан сүннет хакыкы сүннетдир. Хакыкы яхудының өвгүси адамлардан дәл-де, Худайдандыр.

3-нжи бап

Худайың садыклығы

¹Шейлеликте, яхуды болмагың нәме артыкмачлығы бар? Сүннетин нәме пейдасы бар? ²Яхуды болмагың артыкмачлығы көпдүр! Себәби Худайың канунлары ве вадалары илки яхудыларга берилди. ³Оларың кәбириниң Худая садык галмандыгы хеммелере мәлимдир. Йөне оларың бивепалыгы, хей-де, Худайың садыклығыны әк әдерми? ⁴Асла этмес! Адамларың әхлиси бивепа болаянда-да, Худай садыкдыр. Себәби Мукаддес Язгыларда Худай барада шейле язылгыдыр:

«Сен чыкаран хөкүмиңде адалатлысың,

Казылык эденинде, үстүн чыкансың».

⁵Йөне бизиң бүтин нәдогрулыгымыз Худайың догрулыгыны хас әшгәр эдйән болса, муңа нәме диерис? Кәбирынсанларың шейле дийип сорамагы мүмкин: әйсем Худай Өз газабыны башымыздан индеренде, биз бабатда адалатсызлык эдйәрмикә? ⁶Әлбетде, әк! Худай адылдыр. Эгер шейле болмаса, Ол хей-де дүнйә казылык эдип билерми?! ⁷Йөне мениң бивепалыгым аркалы Худайың садыклығы хас әшгәр болуп, Онуң шөхраты артың болса, мен бир гүнәли хөкүмүнде хөкүм эдилмелими нәме? ⁸Ягшылығы артдырмак үчин, белки, биз яманлык этмелидирис? Әлбетде, әк! Йөне кәбир адамлар мен хут шейле затлары өвредйәрмишим дийип, маңа төхмет барыны япярлар. Шейле төхметчилер өз эденлерине лайык жеза аларлар.

Хеммелер гүнәлидир

⁹Онда нәме, биз яхудылар бейлеки миллетлерден артыкмы? Асла артык дәлдирис! Яхудыларың-да, башга миллетлериң-де гүнәниң туссагылыгындадыгы барада өң айдыпдык ахырын. ¹⁰Мукаддес Язгыларда хем шейле язылгыдыр:

«Догры адам әк, әк еке бири-де;

¹¹Дүшүнйән асла әк,

Худайы агтарян-да әк.

¹²Оларың хеммеси ёлдан чыкды, әхлиси дең дережеде дерексиз болды.

Ягшылык эдйән әк,

әк еке бири-де.

¹³Оларың богазы ачык габырдыр, олар алдаяндырлар,

агызларында йылан зэхери бардыр.

¹⁴ Агызлары гаргышдан, ажы сөзден долудыр.

¹⁵ Аяклары ган дөкмөгө ховлугяндыр.

¹⁶ Ёлларында харабалык, жепалар бардыр.

¹⁷ Парахатлык ёлы недир, олар билмейэр.

¹⁸ Олар Худайдан асла горкмаяр».

¹⁹ Биз Канунда айдылан затларын онуң табынлыгындакы адамлара дегишлидигини билйэрис. Йөне шонда-да, хич кимиң өз-өзүни акламага тутарыгы ёкдур, себэби Худайың хузурында хеммелер гүнэлидир. ²⁰ Шейлеликте, Мусаның Канунының парзларыны бержай этмек аркалы Худайың хузурында хич ким акланып билмез. Терсине, бу Канун аркалы адам өзүниң гүнэлидигине гөз етирйэр.

Иман аркалы акланмак

²¹ Йөне инди Худай акланманың Кануна дахылсыз ёлуны гөркезди. Бу ёл барада Төврат ве пыгамберлерин язгылары хем шаятлык эдйэр.

²² Иса Месихе иман эдйэнлерин эхлиси Худайың хузурында акланяндырлар. Адамларын арасында хич парх ёкдур, ²³ себэби хеммелер гүнэ эдип, Худайың шөхратындан махрум болдулар. ²⁴ Йөне олар Худайың мерхемети аркалы акландылар, Иса Месих аркалы гүнэлериңиз жезасындан азат эдилдилер. ²⁵⁻²⁶ Худай Өз адалатыны гөркезмек үчин Иса Месихи иберип, Онуң дөкүлен ганы аркалы иман эдйэнлери Өзи билен ярашдырды. Худай озалкы дөвүрде эдилен гүнэлере

гечиримлилик этди. Инди болса Иса Месихе иман эдйэн хер кеси аклаяр. Шейдип, Ол Өзүниң адалатлыдыгыны субут эдйэр.

²⁷ Инди магтанара тутарыгымыз галдымы? Асла галан дэлдир! Бу хайсы кануна гөрэ шейле болды? Парзлары бержай эдилмели кануна гөрэми? Ёк, иман канунына гөрэ шейле болды. ²⁸ Биз адамың Кануны бержай этмек аркалы дэл-де, иман аркалы акланяндыгыны ныгтаярыс. ²⁹ Эйсем Худай дине яхудыларың Худайымы? Ол башга миллетлерин хем Худайы дэлни нөме? Элбетде, Ол башга миллетлерин хем Худайы. ³⁰ Себэби еке-төк Худай бардыр. Ол сүннетлилери-де, сүннетсизлери-де иман аркалы акляндыр. ³¹ Онда нөме? Иман аркалы Мусаның Кануныны ятырарысымы? Ёк! Терсине, биз оны беркарар эдйэрис.

4-нжи бап

Ыбрайымың иманы

¹ Ёкарда айдыланлары назара алып, атамыз Ыбрайым бабатда нөме айдып билерис? ² Эгер Ыбрайым Худайың назарында ягшы ишлери аркалы акланан болса, онда, догрудан-да, өвнүп билерди, эмма Худайың өңүнде дэл. ³ Чүнки Мукаддес Язгыда: «Ыбрайым Худая иман этди ве Худай оны догры хасаплады» дийип язылгыдыр. ⁴ Хайсыдыр бир иш эдйэн адам өз чекен зэхмети үчин хак аляндыр. Бу пешгеш дэлдир. ⁵ Эмма гүнөкэрлери акляян Худая иман эдйэн адам хич иш этмесе-де, иман эдйэндиги үчин Худайың хузурында акланяндыр. ⁶ Ине, ягшы ишлери этмесе-де,

Худай тарапындан акланан адамы Давут хем багтыяр сайып, шейле диййэр:

⁷ «Языгы багышланан, гүнэси өртүлөн адам нэхили багтлы!

⁸ Реб тарапындан этмиши хасаба алынмаян адам нэхили багтлы!»

⁹Эйсем бу багтыярлык диңе сүннет-лилере дегишлимидир? Я-да сүннет-сизлере хем дегишлимикэ? Озал айдышымыз ялы, Худай Ыбрайымың иманы үчин оны догры хасаплады.

¹⁰Эгер шейле болса, хачан догрочыл хасаплады? Сүннетленмэнкэми я-да сүннетлененден соң? Ёк, соң дэл-де, өң догрочыл хасаплады! ¹¹Ыбрайым сүннетленмэнкэ иман этди, сүннети болса иман аркалы алан акланмасының мөхүри хөкмүнде кабул этди. Шейдип, Ыбрайым сүннетсизликде иман эдип, догрочыл хасапланан хер бир адамың атасы болды. ¹²Шейле-де, атамыз Ыбрайым сүннетлилерің хем атасыдыр. Йөне шейле сүннетлилерің иманы Ыбрайымың сүннетленмеден озал иман эдиши ялы болмалыдыр.

¹³Худай Ыбрайыма ве онуң неслине дүйнэни мирас бермеги вада берди. Бу вада Ыбрайыма Мусаның Кануныны бержай эдендиги үчин дэл-де, иман эдип, Худайың назарында догрочыл хасапланандыгы үчин берилди. ¹⁴Чүн-ки Мусаның Кануныны бержай эдйэн-лер дүйнэни мирас алжак болсалар, онда иман эхмиетини йитирерди, ваданың бахасы болса көр көпүк боларды. ¹⁵Себэби бу Кануның бозулмагы Худайы газапландырар. Эмма Кануның болмадык еринде Кануны бозмаклык-да ёкдур. ¹⁶⁻¹⁷Шоңа гөрэ-де, берлен

ваданы иман аркалы алып боляндыр. Вада мерхеветли пешгеш болуп, Ыбрайымың тутуш неслине – диңе Мусаның Канунына эе боланлара дэл, эйсем Ыбрайым ялы иман эдйэнлерің барына дегишлидир. Мукаддес Язгыда Худайың Ыбрайыма: «Сени көп миллетлерің атасы этдим» дийши ялы, Ыбрайым Худайың назарында эхлимизің атамыздыр. Себэби ол мерхумлары дирелдйэн ве озал болмадык затлары бар эдйэн Худая иман этди. ¹⁸Худай Ыбрайыма «Сениң сан-сажаксыз неслиң болар» дийип айдыпды. Шонуң үчин-де, Ыбрайым көп миллетлерің атасы болмага хич умыдының галмандыгына гарамаздан, иманы себэпли умытдан дүшмеді. ¹⁹Ол яшының йүзе голайлап, билинде кувватының галмандыгына, Сараның өнелгесиздигине гарамаздан, иманында говшамады. ²⁰Худайың берен вадасына шүбхеленип, имансызлык этмеді. Терсине, иманда беркэп, Худайы шөхратландырды. ²¹Ол Худайың Өз берен вадасында тапылжакдыгына долы ынанды. ²²Ине, шейле иманы үчин Худай «оны догры хасаплады». ²³Бу сөзлер диңе Ыбрайыма дегишли дэлдир. ²⁴Бу бизе, ягны Реббимиз Иса Месихи өлүмден дирелден Худая иман эдип, догрочыл хасапланялара хем дегишлидир. ²⁵Иса Месих бизің гүнәлеримиз үчин өлүме табышырылып, Худайың назарында акланылмагымыз үчин дирелдилди.

5-нжи бап

Худай билен ярашык

¹Шейлеликде, биз иманымыз билен акланып, Реббимиз Иса Месих

аркалы Худай билен ярашдык. ²Иса Месих бизе Худайың мерхеметиниң гапысыны ачып берди. Биз иман аркалы бу мерхемете улашып, берк дурус ве Худайың шөхратына шәрик болжакдыгымыза умыт баглап бегенйәрис. ³Дине муна дәл, әйсем мушакгатларымыза хем бегенйәрис, себәби мушакгатларың чыдамы, ⁴чыдамың әржеллиги, әржеллигиң хем умыды дәрәйдәндигини билйәрис. ⁵Шейле умыт бизи утандырмаз, себәби берлен Мукаддес Рух аркалы йүрегимиз Худайың сөйгүсинден долуп-дашяр.

⁶Бизиң өзүмизи акламага гүйжүмиз ёкка, Иса Месих Худайың өндөн беллән вагтында биз худайсызлар үчин өлди. ⁷Хатда догры адам үчин өлмәге тайын адамы тапмак кындыр. Йөне ким билйәр, белки, ягшы адам үчин өлүп билжегиң тапылмагы-да ахмал. ⁸Эмма Иса Месих хениз гүнәкәркәк, бизиң үчин өлди. Шейдип, Худай бизе болан сөйгүсини гөркезди. ⁹Шоңа гөрә-де, Месихиң ганы билен акланан болсак, Ол аркалы Худайың газабындан гутулжагымыз хем гүррүңсиздир. ¹⁰Чүнки душманкак Оглуның өлүми аркалы Худай билен ярашан болсак, онда Онун өмри аркалы халас эдилжегимиз хем гүррүңсиздир. ¹¹Мундан башга-да, биз Худайың Реббимиз Иса Месих аркалы эден ишлерине бегенйәрис, себәби Ол бизи Худай билен ярашдырды.

Өлүм Адам атадан, яшайыш Иса Месихдендир

¹²Бир ынсан, ягны Адам ата зерарлы гүнә дүйә аралашды, гүнә болса өлүмиң гелмегине себәп болды. Ынсанларың әхлиси гүнәли боланы үчин, өлүм оларың үстүнден хөкүм сүрүп

башлады. ¹³Гүнә Канун берилмәнкәде дүйәде барды, йөне Кануның болмадык еринде гүнә хасаба алынмаяр. ¹⁴Муңа гарамаздан, Адам атадан башлап Муса ченли яшанлар Адам атынкы ялы гүнә этмеселер-де, өлүм оларың үстүнден хөкүм сүрди.

Адам ата белли бир дережеде өзүнден соң гелмели Адамың, ягны Иса Месихиң нусгасы болды. ¹⁵Эмма Худайың пешгеш берен мерхеметини Адам атаның гүнәси билен деңешдирип-де болмаз! Чүнки бир адамың гүнәси көплери өлүме дучар этди; башга бир Адамың, ягны Иса Месихиң мерхемети аркалы болса көплер Худайың бу пешгешини болдан-бол алды. ¹⁶Хава, Худайың пешгеш берен мерхемети Адам атаның гүнәси ялы дәлдир. Себәби бир гүнә жезаландырылып, хөкүм эдилмә сезевар этди. Эмма көп гүнәлерден соң пешгеш берлен мерхемет акланманы гетирди. ¹⁷Чүнки бир адамың гүнәси зерарлы ве шол адам аркалы өлүм хөкүм сүрүп башлады. Эмма Худайың чәксиз мерхемети билен акланма пешгешиниң боллугыны аланларың бары инди бир Адам, ягны Иса Месих аркалы бакы яшайышда хөкүм сүрерлер. ¹⁸Шейлеликде, бир адамың гүнәси зерарлы хеммелериң хөкүме дучар болшы ялы, бир Адамың догрулыгы аркалы-да хеммелере яшайыш берйән акланма гелди. ¹⁹Бир адамың битабынлыгы аркалы көп адамың гүнәкәр болшы ялы, бир Адамың табынлыгы аркалы көп адам догручыл боллар. ²⁰Гүнәниң месе-мәлим болмагы үчин, Канун ара гирди. Йөне адамлар гүнәни көпден-көп этдигисайы, Худайың мерхемети хас-да артды. ²¹Озал гүнә хөкмүрованлык сүрүп,

хеммелериң өмүр танапыны гырырды. Инди велин Худайың мерхементи хөкмүрөванлык сүрйэр. Шоңа гөрө-де, биз акланып, Реббимиз Иса Месих аркалы бакы яшайша эе болдук.

6-нжы бап

¹Онда нэме, Худай Өз мерхементини бизе көпден-көп гөркезсин дийип, гүнэ эдибермелими? ²Элбетде, ёк! Биз гүнэ бабатда өлдүк ахырын. Онсоң ненең эдип гүнэ ичинде яшап билерис? ³Я-да сиз сува чүмдүрилиш аркалы Иса Месих билен биригип, инди Онун өлүмине шәрик боляндыгымызы билмейэңизми? ⁴Хава, биз сува чүмдүрилиш аркалы Месих билен өлүп, жайландык. Шоңа гөрө-де, Атаның шөхратлы гудраты аркалы Месихиң өлүмден дирелиши ялы, биз хем тэзе яшайша эе болуп билерис. ⁵Биз Месихиң өлүминде Онун билен бириген болсак, онда дирелишиндеде Онун билен биригерис. ⁶Биз мундан бейлэк гүнэниң гулы болмаз ялы, көне тебигатымызың Иса Месих билен хача чүйленендигини билйәрис. Биз инди гүнэниң боюнтырыгындан бошандык. ⁷Өлен адам гүнэниң ыгтыярындан азатдыр. ⁸Эгер биз Месих билен өлен болсак, онда Онун билен яшажақдыгымыза хем ынанярыс. ⁹Биз Месихиң өлүмден дирелип, асла өлмежекдигини, өлүмиң инди Оңа өз хөкүмини йөредип билмейэндигини билйәрис. ¹⁰Иса Месих Өз өлүми аркалы гүнэниң ыгтыярыны мүдимлик ёк этди. Онун хәзирки яшайшы болса дине Худайың шөхраты үчиндир. ¹¹Шоңа гөрө-де, сиз хем өзүңизи гүнэ үчин өли, Иса Месих билен биригендигиңиз себәпли Худай үчин дистри сайың. ¹²Сиз паны тениңизиң

гүнэли хөвөслерине эермез ялы, гүнэниң өз тениңизе хөкүм сүрмегине ёл бермәң. ¹³Беден агзаларыңызы яманлык гуралы хөкүмүнде гүнэниң ыгтыярына табшырмаң. Терсине, өлүмден дирелен хөкүмүнде өзүңизи Худая табшырың. Гой, бедениңизиң хер бир агзасы Худайың догрулык гуралы болсун. ¹⁴Шонда гүнэ сизе өз хөкүмини йөрөтмөз, себәби сиз Кануның ыгтыярында дәл-де, мерхементиң ыгтыярындасыңыз.

Догрулыгың гуллары

¹⁵Инди нэме? Биз инди Кануның ыгтыярында дәл-де, мерхементиң ыгтыярында дийип, гүнэ эдибермелими? Элбетде, ёк! ¹⁶Эйсем сиз өзүңизи кимиң табынлығына табшырсаңыз, шонуң-да гулуна өврүлйэндигиңизи билмейэңизми нэме? Сиз нэме-ниң гулы: өлүме элтйән гүнэниң гулумы я-да догрулыга элтйән табынлығың гулы? ¹⁷Хава, сиз гүнэниң гулудыңыз, йөне Худая шүкүр, кабул эден таглыматыңыза йүрекден табын болдуңыз, ¹⁸гүнэниң ыгтыярындан азат эдилеп, догрулык гуллары болдуңыз. ¹⁹Сизиң ынсан эжизлигиңизи назара алып, сизе сада сөзлер билен айдярын: сиз озал беден агзаларыңызы харамлыга вегитдигисайы артян биканунлыга табшырыпдыңыз. Инди болса беден агзаларыңызы халал яшайша элтйән догрулыга табшырың. ²⁰Сиз гүнэниң гулларыкаңыз, догрулыгы бержай этмекден азатдыңыз. ²¹Озал эден ишлериңизден, ягны шинди утанян ишлериңизден нэме бәхбит гөрдүңиз? Шейле ишлериң соңы өлүмдир. ²²Йөне инди гүнэниң ыгтыярындан азат эдилеп, Худайың гулы

болдуңыз. Мунуң нетижеси халал яшамаклык, соңы болса бакы яшайышдыр. ²³Чүнки гүнәниң музды өлүм, Худайың пешгеши болса Реб-бимиз Иса Месих аркалы берилйән бакы яшайышдыр.

7-нжи бап

Канундан азатлык

¹Эй, доганлар, сизе Мусаның Канунуны билйән адамлар хөкмүнде йүзленйәрин. Эйсем сиз бу Кануның дине дири адама өз хөкүмини йөрөйдәндигини билмейәңизми нәме? ²Мысал үчин, әрли аялы алып гөрелиң. Ол әри дирикә, бу Канун боюнча оңа баглыдыр. Эмма әри өлсә, ол ника канунындан азатдыр. ³Әгер аял әри дирикә башга бирине дурмуша чыкса, бу зынахорлыкдыр. Эмма әри өлсә, ол канундан азатдыр, башга әре барса хем зынахор дәлдир. ⁴Эй, доганларым, сиз бабатда хем шейледир. Сиз Иса Месихиң хачдакы өлүми аркалы Мусаның Кануны үчин өлүсиниз. Худая ягшы ишлериңизниң хасылыны гетирер аялы, сиз инди башга Бирине, ягны өлүмден дирелен Иса Месихе дегиллисиз. ⁵Биз ынсан тебигатымыза гөрә яшаркак, бу Канун бизиң беден агзаларымызда гүнәли хөвөслери оярарды. Бу хөвөслер бизи гүнәли ишлере имриндирип, өлүмә элтйәрди. ⁶Эмма биз өзүмизи туссаглыкда саклан Канун бабатда өлүп, ондан азат эдилдик. Биз инди Кануна табын болан көнө йөрөлгә гөрә дәл-де, эйсем Мукаддес Руха әрийән тәзе йөрөлгә гөрә Худая хызмат эдип билерис.

Мусаның Кануны гүнәни әшгәр эдйәр

⁷Онда нәме, Мусаның Кануны әрбет бир затмы? Элбетде, ёк! Йөнә бу Канун болмадык болса, мен гүнәниң нәмедигини-де билмездим. Канун: «Башганың задына гөз дикме» дийип буюрмадык болса, мен мунуң гүнәдигини хем билмездим. ⁸Гүнә болса бу буйрукдан өз бәхбидини арап, мени хер түйсли ачгөзлүге имриндирди. Кануның болмадык еринде гүнә өлүдир. ⁹Мен Канун берилмәнкә диридим. Эмма Канун берленден соң гүнә жанланды-да, ¹⁰мен өлдүм. Хава, маңа яшайыш бермели Канун мениң өлмегиме себәп болды. ¹¹Себәби гүнә Кануның буйругыны тутарык эдинип, мени алдава салдыда, ол аркалы өлдүрди. ¹²Эмма Канун шонда-да мукаддесдир; онуң хер бир буйругы мукаддес, адалатлы ве оңатдыр.

¹³Онда нәме, оңат зат мениң өлмегиме себәп болайдымы? Элбетде, ёк! Мени оңат буйруклар аркалы гүнә өлдүрди. Гүнәниң хакыкы тебигаты хут шейле аян болмалыды. Шейдип, гүнәниң нәдережеде әрбетдиги әшгәр болды. ¹⁴Биз Мусаның Канунының Худай тарапындан берлендигини билйәрис. Мен болса гүнәниң есирлигиндәки бир әжиз ынсандырын. ¹⁵Мен өз эдйәнлериме өзүм дүшүнөмок, себәби халаян задымы этмән, йигренйән задымы эдйәрин. ¹⁶Әгер мен йигренйән задымы эдйән болсам, онда бу Кануның оңатдыгы билен ылалашярын. ¹⁷Әгер шейле болса, онда эдйәнлерими мен дәл-де, менде

месген тутан гүнә эдйәндир. ¹⁸Менде, хава, ынсан тебигатымда оңат задың ёкдугыны анык билйәрин. Себәби оңат ишлери этмәге ислегим болса-да, олары амал этмеги башармаярын. ¹⁹Мен ислейән оңат ишлерими этмән, терсине, йигренйән эрбет ишлерими эдйәрин. ²⁰Эгер ислемайәними эдйән болсам, онда оны инди мен дәл-де, ичимде месген тутан гүнә эдйәндир. ²¹Шейлеликде, мен дурмушда шейле йөрелгәниң бардыгыны билдим: оңат иши этмекчи болан бадыма, менде яманлык хәзир боляр. ²²Бүтин калбым билен Худайың Канунындан леззет алсам-да, ²³беденимиң шол йөрелгә йыктын эдйәндигини гөрийәрин. Бу йөрелге мениң аңымдакы йөрелгә гаршы гөрөшип, беденимдәки гүнә йөрелгесине мени есир эдйәр. ²⁴Вах, мен багтыгараны дийсенә! Өлүме элтйән бу беденимден мени ким халас эдер? ²⁵Худая шүкүр! Ол бизи Реббимиз Иса Месих аркалы халас этди!

Шунлукда, аңым билен Худайың Канунына гуллуқ этсем-де, ынсан тебигатыма гөрә гүнә канунының гулудырын.

8-нжи бап

Яшайыш берйән Мукаддес Рух

¹Шейлеликде, Иса Месихе дегишли боланлар ^a инди асла хөкүм эдилмез. ²Себәби яшайыш берйән Мукаддес Рух мени Иса Месих аркалы гүнәниң ве өлүмиң ыгтыярындан азат этди. ³⁻⁴Мусаның Кануны ынсан хөвөслеримиң хөтдесинден гелип

билмәнсоң, бизи халас эдип билмеди. Кануның башармадык ишини Худай амала ашырды. Худай дүнйәдәки гүнә себәпли Өз Оглуны бир гүнәкәр ынсан кимин иберди-де, Ол аркалы гүнәни хөкүм этди. Худай муны Кануның адалатлы талапларының бизде бержай болмагы үчин амал этди. Шунлукда, биз инди ынсан хөвөслеримизе гөрә дәл-де, Мукаддес Руха гөрә яшайыс. ⁵Чүнки ынсан хөвөслерине гөрә яшайлар бу хөвөслериң оңлаян затлары барада пикир эдйәрлер. Мукаддес Руха гөрә яшайлар болса Онуң оңлаян затлары барада пикир эдйәндир. ⁶Ынсан хөвөслеринден дөрөйән пикирлер адамы өлүме элтйәр. Мукаддес Рухдан дөрөйән пикирлер болса яшайыш ве паряхатлык берйәр. ⁷Ынсан хөвөслеринден дөрөйән пикирлер Худая душмандыр. Себәби олар Худайың Канунына табын дәлдир, аслында табын болмагы башарян хем дәлдир. ⁸Шонуң үчин-де, ынсан хөвөслерине гөрә яшайлар Худайың гөвнүнден туруп билмез. ⁹Эгер Худайың Рухы догрудан-да калбыңызда месген тутан болса, сиз ынсан хөвөслериниң ыгтыярында дәлсиниз, сиз Мукаддес Рухуң ыгтыярындасыңыз. Кимде Месихиң Рухы болмаса, ол Месихе дегишли дәлдир. ¹⁰Эгер Иса Месих калбыңызда месген тутан болса, онда гүнә зерарлы өлмели болсаңыз-да, Мукаддес Рух сизе яшайыш берер, себәби сиз Худайың хузурында акланансыңыз. ¹¹Эгер Иса Месихи өлүмден Дирелдениң Рухы калбыңызда яшай болса, онда Ол калбыңызда яшайан Өз Рухы аркалы Иса Месихи

^a 8:1 Кәбир голязмаларда ынсан тебигатына гөрә дәл-де, Мукаддес Руха гөрә яшайлар диен жүмле хем бар.

дирелдиши ялы, сизиң-де паны тени-низи өлүмден дирелдер.

¹²Шоңа гөрә-де, эй, доганлар, биз инди ынсан хөвөслериниң талапла-рына гөрә яшамага борчлы дэлди-рис. ¹³Эгер сиз ынсан хөвөслериниң талапларына гөрә яшасаңыз, өлөрси-ңиз. Эмма ынсан хөвөслериниң яман ишлерини Мукаддес Рухуң гүйжи аркалы ёк этсеңиз, яшарсыңыз. ¹⁴Се-бәби Мукаддес Руха эерйәнлер Ху-дайың перзентлеридир. ¹⁵Худай би-зе Өз Рухуны берди. Ол муны гайта-дан гул болуп, горкуда яшамагымыз үчин дэл, эйсем Онун перзентлери болуп, Мукаддес Рух аркалы «Аб-ба! ^a Атам!» дийип чагырмагымыз үчин амал этди. ¹⁶Мукаддес Рух би-зиң рухумыз билен бирликде Худа-йың перзентлеридигимизе гүвә геч-йәр. ¹⁷Шейлеликте, перзентлери бо-лан болсак, онда мирасдүшеридирис. Худайың мирасдүшерлери болян бол-сак, онда Иса Месихиң хем мирас-дашларыдырыс. Биз Иса Месихиң гөрөн гөргүлерине шәрик болян бол-сак, онда Онун шан-шөхратына хем шәрик боларыс.

Гөргүлөр ве шөхрат

¹⁸Мениң пикиримче, шу вагткы гөргүлеримизи бизе аян болжак геле-жекки шөхрат билен деңешдирип-де болмаз. ¹⁹Худайың Өз перзентлери-ниң шөхратыны аян этжек пурсадына бүтин ярадылыш хем сабырсызлык билен гарашяр. ²⁰⁻²¹Себәби ярады-лыш өз ислеги боюнча дэл-де, Худа-йың ислеги боюнча пучлуга табын болупды. Инди болса Худайың пер-зентлериниң шан-шөхрата говшан

пурсадында ярадылыш өзүниң хем чүйреме нәлетинден азат эдиллип, шол шөхрата говшарын дийип умыт эд-йәр. ²²Биз бүтин ярадылышың шу вагта ченли ахы-нала чекип, бургы жебирлерини чекйәндигини билйә-рис. ²³Дине бир ярадылыш дэл, эй-сем гележекдәки шөхратың кепили хөкмүнде Мукаддес Рухы алан биз хем ахы-нала чекйәрис. Себәби биз өзүмизиң огуллыга алнып, бедени-мизиң чүйремеден азат эдилмеги-не сабырсызлык билен гарашярыс. ²⁴Биз халас эдиленимиз үчин, ин-ди бу умыдымыз бардыр. Йөне гөзе гөрнүп дуран умыт асла умыт дэл-дир. Гөрүп дуран задына умыт баг-лаян бармы нәме? ²⁵Биз гөрмейән за-дымыза умыт баглап, шоңа сабырлы-лык билен гарашяндярыс. ²⁶Мукаддес Рух хем эжизлигимизде бизе көмөк берйәр, себәби биз хатда нәхили ве нәме барада дилег этмелидигимизи хем билмейәрис. Эмма Мукаддес Ру-хуң Өзи сөз билен беян эдип болма-жак инңилдилер билен бизиң үчин төвөлла эдйәр. ²⁷Ынсан йүрегиниң жүммүшини билйән Худай Мукад-дес Рухуң пикирлерине дүшүнйән-дир. Себәби Мукаддес Рух Худайың ислегине гөрә Онун халкы үчин ял-баряндяр. ²⁸Биз Худайы сөййәнлер ве Онун максадына гөрә чагырыланлар үчин хемме задың оларың пейдасы-на эдилйәндигини билйәрис.

²⁹Чүнки Худай олары эзелден сай-лап-сечди ве Оглуна меңзетмеги овал-дан карар этди. Ол муны Иса Месихиң көп санлы доганларының арасында новбахар болмагы үчин амал этди. ³⁰Худай эзелден сайлап-сеченлерини

^a 8:15 *Абба* – арамейче бу сөз *Атам* диймеги аңладяр.

чагырды, чагыранларыны аклады, акланларыны шан-шөхрата беследи.

9-нжы бап

Худайың сөйгүси

³¹Булардан башга айдарат зат галдымы? Худай бизлик болса, ким bize гаршы чыкып билер? ³²Худай хатда Өз Оглуны аяман, Оны бизиң гүнәлеримиз үчин өлүмө табшыран болса, онда Онуң билен бирликде бейлеки затларың барыны хем эчилмезми нәме?! ³³Худайың сайлап-сеченлерини айыпламага ким милт эдер? Хич ким, себәби олары Худайың хут Өзи аkläяр! ³⁴Худайың халкыны ким хөкүм эдип билер? Хич ким, себәби өлүмден дирелен Иса Месих Худайың сагында отуруп, бизиң үчин төвелла эдйәр. ³⁵Биз гөргүдир мушакгатлары чекйәрис, ызарланмалара, ачлыга, мэтәчлиге дучар болярыс, ховпхатара ве өлүм ховпуна сезевар эдилйәрис. Эйсем буларың бары бизи Иса Месихиң сөйгүсинден айрып билерми? Элбетде, ёк! Себәби Мукаддес Язгыларда шейле язылгыдыр:

³⁶«Биз хер гүн Сениң үчин өлдүрилйәрис, дамагы чалынжак гоюн сайылярыс».

³⁷Йөне биз өзүмизи Сөййән аркалы бу кынчылыкларың барыны еңйәрис. ³⁸⁻³⁹Себәби мен не өлүмиң, не-де яшайшың, не перишделериң, не-де жынларың, не хәзирки, не гележекки ягдайларың, не-де гүйчлериң, не белентлигиң, не-де чуңлугың – ярадылан загларың бириниң-де бизи Реббимиз Иса Месих аркалы аян болан Худайың сөйгүсинден айрып билмезкедигине берк ынанярын.

Худайың сайлап-сечен халкы

¹⁻²Мениң улы гайгым, йүрегимде дынгысыз агырым бар. Мунуң хакыкатдыгына, ялан сөзлемейәндигиме Иса Месихиң адындан гүвә гечйәрин. Сөзлериме Мукаддес Рух аркалы ынсабым-да шаятдыр. ³⁻⁴Хава, мен ганыбир доганларым болан ысрайыл халкының Иса Месихден айра дүшенинден, өзүмиң гаргыша галып, оларың хатырасына Месихден айра дүшмәгеде кайылдырын. Худай олары огуллыга алды, олар Өз шан-шөхратыны аян эдип, олар билен эхт баглашды. Ол Кануны ве ыбадатханадакы хызматы олар ынанды, вадаларыны хем олар берди. ⁵Олар бейик ата-бабаларымызың неслидир. Иса Месих хем ынсан тебигаты боюнча олардан гелип чыкандыр. Бүтин барлыгың Хөкүмдары болан Худая бакы шөхрат болсун! Омын!

⁶Мен Худай Өз вадасында тапылмады диемок. Себәби аслы ысрайыл боланларың бары хакыкы ысрайыл дәлдир. ⁷Ыбрайымың неслинден боланларың-да бары онуң хакыкы перзенди дәлдир. Себәби Мукаддес Язгыларда: «Сениң адың Ысхагың несли аркалы довам эдер» дийип язылгыдыр. ⁸Диймек, Ыбрайымың неслинден боланларың барына Худайың перзенди дийип болмаз. Дине вада гөрә догланлар Ыбрайымың хакыкы несли хасапланяндыр. ⁹Чүнки: «Белленен вагта доланып геленимде, Сараның бир оглы болар» дийлип вада берлипди. ¹⁰Мундан башга-да, Ребеканың экизлери Ысав билен Якубы ятлалы. Оларың

икиси-де бир атадан, ягни атамыз Ыс-
хакдан доглулды. ¹¹⁻¹²Йөне экизлер хе-
низ догулманка, хениз яманлык я яг-
шылык этмэнкэ, Худай Ребека «Улусы
кичисине гул болар» дийип айдыпды.
Бу сөзлер сайланып-сечилмэниң ын-
сан ишлерине дэл-де, диңе Чагыра-
на баглыдыгыны мэлим этмек үчин
айдылыпды. ¹³Хава, Мукаддес Яз-
гыларда: «Мен Якубы сайладым, эм-
ма Ысавы рет этдим» дийип язылгы-
дыр. ¹⁴Муңа нэме диели? Эйсем Ху-
дай адалатсызмыдыр? Элбетде, ёк!
¹⁵Себэби Ол Муса: «Мен ислэн адамы-
ма мерхемет, ислэн адамыма хем ре-
хим-шепагат эдерин» дийип айдыпды.
¹⁶Шонун үчин-де, сайланып-сечилме
адамың ислегине я-да тагалласына
дэл-де, Худайың мерхеметине баглы-
дыр. ¹⁷Худай Мукаддес Язгыларда Мү-
сүриң фараонына: «Мен Өз гүйжүми
сенде гөркезип, адымы тутуш дүңйэ
жар этмек максады билен сени паты-
ша этдим» дийип айдыпды. ¹⁸Шейле-
ликде, Худай ислэнине рехим-шепагат
эйдэр, ислэниниң йүрегини гаталдыр.

¹⁹Онда менден: «Эгер шейле бол-
са, онда нэме үчин Худай адамлары
язгаряр? Онун ислегине гаршы чы-
кып билжек бармы?» дийип сорама-
гың мүмкин. ²⁰Хей, адам, Худая геп
гайтарар ялы, сен киммишиң? Хей-
де ясалан зат өзүни ясандан: «Нэме
үчин мени бейле ясадың?» дийип
сорап билерми? ²¹Эйсем күйзегэриң

шол бир тоюндан ислэн габыны: би-
рини той-байрамлар үчин, бейлеки-
сини гүнделик ишлер үчин ясамага
хакы ёкмы нэме? ²²Худай Өз гудра-
тыны гөркезмек үчин, хелэкчилиге
доглан адамларын үстүне газабыны
дөкүп билйэр. Йөне Ол Өзүни га-
запландырян адамлара улы сабыр-
такатлык эйдэндир! ²³Худай Өзүниң
өңден шөхрат үчин тайярлап, мерхе-
мет эденлерине Өз шөхратының бай-
лыгыны билдирмек үчин шейле са-
быр-такатлы боляндыр. ²⁴Худайың
шейле мерхемет эденлериниң ве ча-
гыранларының арасында диңе яху-
дылар дэл, эйсем башга миллетлер
хем бардыр. Хава, буларың арасын-
да биз хем бардырыс. ²⁵Худай Хо-
шея пыгамбер аркалы шейле диййэр:

«Мениң халкым болмадыга

„Халкым“ диерин,

сөйгүли болмадыга

„Сөйгүлим“ диерин.

²⁶Олара: „Сиз Мениң халкым
дэлсиниз“ дийлен ерде,

„Сиз дири Худайың

огулларысыңыз“ дийлер».

²⁷Ишая пыгамбер хем Ысрайыл ба-
рада шуны жар этди: «Ысрайыл хал-
кы деңиз якасындакы чөгө дей көп
болса-да, диңе бирнөчеси халас бо-
ларлар. ²⁸Чүнки Реб Өз чыкаран хө-
күмини тутуш ер йүзүнде тизара ве
гутарныклы амала ашырар». ^a ²⁹Ишая
хем өңден шулары айдыпды:

^a **9:28** Кэбир голязмаларда 28-нжи аят шейле гөрнүште геййэр: *Реб Өз чыкаран хө-
күмини тизара ве гутарныклы догрулык билен ерине етирер, чүнки Ол ишини ер йү-
зүнде тиз амала ашырар.*

9:11-12 Гчк 25:23. **9:13** Мал 1:2-3. **9:15** Мср 33:19. **9:17** Мср 9:16.

9:20 Иша 29:16; 45:9. **9:25** Хош 2:23. **9:26** Хош 1:10. **9:27-28** Иша 10:22-23.

9:29 Иша 1:9.

«Эгер Хөкмүрован Реб
зүрятларымызы аман
галдырмадык болсады,
Содом ялы болардык,
Гомора мензәрдик».

Ысрайылың имансызлыгы

³⁰Бу нәме дийилдиги? Худайың хузурында акланмага ымтылмадык миллетлер иман эдип, акландылар. ³¹Ысрайыл халкы болса Мусаның Кануныны бержай этмек аркалы акланмакчы болды, йөне муны башармады. ³²Нәме үчин? Себәби оларың ымтылышлары имана дәл-де, Кануна даянды. Олар «Бүдреме дашына» бүдредилер. ³³Худай Мукаддес Язгыларда олар бу даш барада айдыпды: «Ине, Мен Сионда бүдреме Дашыны, йыкян Гая гойярын; Оңа бил баглан утандырылмаз».

10-нжы бап

¹Эй, доганлар, ысрайыл халкының халас болмагы мениң көңүл күйсегимдир. Мен бу хакда элмыдама Худая дога-дилег эдйэрин. ²Чүнки Худайың буйрукларыны бержай этмекде оларың дийсең ыхласлыдыгына өзүм дири шаят. Эмма шейле ыхласлы болсалар-да, оларың Худай хакда хакыкы билими ёк. ³Олар Худайың догрулыгына дүшүнмедилер. Шонун үчин-де, Мусаның Кануныны бержай этмек аркалы акланжак болуп, Худайың догрулыгына табын болмадылар. ⁴Иса Месих болса бу Кануның максадыны амала ашырды. Шонун үчин-де, Оңа иман эдйән хер кес Худай тарапындан аклананды. ⁵Кануна

даянн догрулык барада Муса шейле язяр: «Оны бержай эдйән адам аман галар». ⁶⁻⁷Имана даянн догрулык барада, болса ол шейле диййэр: «„Ол ере ким чыкар?“, (ягны Месихи гөклерден индирмек үчин), „Дүйпсүз чукура ким инер?“, (ягны Месихи дирелтмек үчин) – дийип, өз-өзүнден сорама». ⁸Шейле-де, имандан болан догрулык: «Бу сөз саңа якындыр, ол сениң агзыңда ве йүрегиндедир» диййэр. Бу сөз болса бизиң вагыз эдйән иманымыз хакдакы хабардыр. ⁹Шоңа гөрә-де, эгер сен агзың билен Иса Месихиң Ребдигини ыкрат этсең, Худайың Оны өлүмден дирелденине йүрекден иман этсең, халас боларсың. ¹⁰Чүнки чын йүрекден иман эдйән адам акланар, агзы билен ыкрат эдйән хем халас болар. ¹¹Мукаддес Язгылар хем: «Оңа бил баглан утандырылмаз» диййәндир. ¹²Бу яхудылар-да, бейлеки миллетлере-де дегишлидир. Себәби хеммелериң Реб-би бирдир, Ол Өзүни чагырянларың барына сахыдыр. ¹³Чүнки: «Реб-би чагыран хер бир ынсан халас болар». ¹⁴Йөне адамлар Худая иман этмеселер, Оны нәдип чагырсын? Худай барада эшитмеселер, Оңа нәдип иман этсин? Худай барада вагыз эдилмесе, адамлар Ол барада нәдип эшитсин?! ¹⁵Эгер вагызчылар иберилмесе, нәдип вагыз эдилсин? Вагызчылар барада Мукаддес Язгыларда шейле язылгыдыр: «Хош Хабары ыглан эдйәниң гелши не гөзелдир!». ¹⁶Йөне бу хабары хеммелер кабул этмедди. Ишая хем бу барада: «Я Реб, бизиң хабарымыза ким ынанды?» дийип сораяр.

9:33 Иша 8:14; 28:16. **10:5** Лев 18:5. **10:6-7** Кан 9:4; 30:12-13. **10:8** Кан 30:14.
10:11 Иша 28:16. **10:13** Ёвл 2:32. **10:15** Иша 52:7. **10:16** Иша 53:1.

¹⁷Шундукда, иман эшитмекден, хава, Иса Месих хакдакы Хош Хабары эшитмекден дөрөйэндир. ¹⁸Йөне мен шуны сорамакчы: эйсем ысрайыл халкы Хош Хабары эшитмедими? Элбетде, эшитди, себэби Мукаддес Язгыларда шейле язылгыдыр:

«Тутуш ер йүзүне яйрандыр
олаң овазы,
дүйәниң дөрт күнжегине –
олаң сөзлери».

¹⁹Инди шуны хем сорайын: я ысрайыл халкы дүшүнмедимикэ? Элбетде дүшүнди, себэби Худай Муса аркалы олар:

«Мен хем миллет болмадыктар
билен сени габандыраарын,
акмак бир халк билен оларың
гахарыны гетирерин»
дийипди. ²⁰Ишая хем:

«Мени агтармаянлар Мени
тапдылар,
Мени сорамаянлара Өзүми
аян этдим»

дийип, Реббиз сөзлерини батыргайлык билен мәлим эдйәр.

²¹Ысрайыл хакда болса Реб: «Мен питнечи ве өздиекли халка гүнузын эллерими узадып отырын» дийип айдяр.

11-нжи бап

Худая садык галанлар

¹Инди шуны сорайын: эйсем Худай Өз халкыны рет эдәйдимикэ? Элбетде, ёк! Мен-де Ыбрайымың неслинден,

бенимин тиресинден болан Ысрайылларың биридин. ²Худай Өзүниң эзелден сайлап-сечен халкыны рет эденек. Я-да Мукаддес Язгыларда Ыляс пыгамбер барада языланлар ядыңызда дәлми? Ол Худая Ысрайыл халкы барада арз эдип, шейле диййәр:

³«Я Реб, ысрайыллар Сениң пыгамберлериңи өлдүрип, гурбанлык сыпаларыңи йыкдылар, еке мен галдым. Олар жаныма каст этмек үчин, инди мени ызарлап йөрлер». ⁴Шонда Худай оңа нәме жогап берди? Худай: «Мен Ысрайылда Багал бутуна сежде этмедик еди мүн адамы Өзүме айрып гойдум» дийди. ⁵Шонуң ялы хәзирки вагтда хем Худая садык галанлар бар. Олар Худайың мерхеметине гөрә сайлананлардыр. ⁶Мерхемете гөрә сайланан болсалар, онда ынсан ишлерине гөрә сайланан дәлди. Ёгса мерхемет мерхемет болмазды. ^a

⁷Инди нәме? Ысрайыл халкы догрулыга ымтылса-да, оңа етип билмедди. Оңа диңе сайланып-сечиленлер етди, галанлары болса өз доң йүреклериниң ыгтыярына табшырылды. ⁸Мукаддес Язгыларда олар барада шейле язылгыдыр:

«Худай олары агыр ука
батырды,
олара гөрийән гөз,
эшидйән гулак бермедди».

⁹Давут хем олар барада шейле диййәр:

«Олара өз сачагы гапан ве дузак
болсун,

^a **11:6** Кәбир голязмаларда *Эгер ынсан ишлерине гөрә сайланан болсадылар, онда бу эйям мерхемет-де дәлди, ёгса иш эйям иш болмазды* диен жүмле хем бар.

10:18 Зеб 18:5. **10:19** Кан 32:21. **10:20-21** Иша 65:1-2. **11:3** 1Пат 19:10.

11:4 1Пат 19:18. **11:8** Кан 29:4; Иша 29:10. **11:9-10** Зеб 68:23-24.

бүдреме дашы ве алжак
жезасы болсун.

¹⁰ Гой, гөзлери гаранкырасын,
гөрүп билмесин,
биллери өмүрлик бүкүлип
галсын».

Сапылан балдактар

¹¹ Онда шейле сораг йүзе чыкяр: эй-сем яхудылар гайдып галмаз ялы йыкылайдылармыка? Элбетде, ёк! Хава, олар Иса Месихи рет этдилер, йөне оларың бу гүнәси бейлеки миллетлериң халас эдилмегине себәп болды. Бейлеки миллетлериң халас эдилмеги болса яхудыларың габанжаңлыгыны оярмалыды. ¹² Хава, яхудыларың бу гүнәси бүтин дүйнениң ялканмагына себәп болды. Оларың бу гүнәси башга миллетлер үчин бәхбитли болды. Эгер оларың гүнәси шейле ялканышы гетирен болса, онда тутуш Ысрайыл Худая долананда, бу ялканыш гөр бак нәхили болар!

¹³ Инди болса сизе, ягны яхуды дөлере йүзленйәрин. Худай мени ресуллыга белләп, сизе Хош Хабары вагыз этмәге иберди. Мен муңа дийсең буйсанярын. ¹⁴ Шунуң билен бирликде сиз аркалы өз илдешлеримиң габанжаңлыгыны оярып, олардан кәбириниң халас болмагына ярдам эдерин диен умыдым бар. ¹⁵ Хава, Худай ысрайыл халкыны рет этди. Онуң шейле этмеги бейлеки миллетлериң хем Худай билен ярашмагына мүмкинчилик берди. Эгер Худайың рет этмеси бейлеки халклара шейле ялканыш гетирен болса, онда Онуң ысрайыл халкыны гайтадан кабул этмеги нәмә етирер? Өлүмден яшайша етирер! ¹⁶ Себәби Худая хөдүр эдилен чөрек мукадес болса, шол хамырдан биширилен

бейлеки чөреклер хем мукадесдир, эгер багың көки мукадес болса, онуң шахалары хем мукадесдир.

¹⁷ Хава, багың кәбир шахалары дөвлүп, ябаны зейтуның шахасы болан сиз оңа сапылдыңыз. Сиз идедилип етишдирилен зейтуның көкүниң ширесине шәрик болдуңыз. ¹⁸ Шоңа гөрә-де, онуң дөвлен шахаларының өңүнде магтанмаң, себәби сиз көки дөл-де, көк сизи сакляндыр. ¹⁹ Онда-да сизин: «Шахалар бизиң сапылмагымыз үчин дөвүлди» диймегиңиз мүмкин. ²⁰ Сиз мамла, йөне олар имансызлыгы зерарлы дөвүлди. Сиз болса иман аркалы дурсуңыз. Шоңа гөрә, гопбамсырамаң-да, гайтам горкун. ²¹ Себәби Худай багың өз шахаларыны гайгырмадык болса, онда сизи, ягны сапылан ябаны шахалары аслада гайгырмаз. ²² Худайың мәхрибанлыгы ве берклиги барада ойланың. Ол йыкыланлар үчин беркдир, сизиң үчин болса мәхремдир. Эгер сиз Онуң мәхрибанлыгына бил багласаңыз, Ол хем сизе мәхрем болар. Эгер бил багламасаңыз, сиз хем кесилип ташланарсыңыз. ²³ Йөне ёлдан чыканлар хем имансызлыкларындан эл гөтерселер, тәзеден сапыларлар. Себәби Худай олары бага сапмагы башаряндыр. ²⁴ Эгер сиз ябаны зейтун агажындан кесилип, өз тебигы хәсиетлериңизе гарамаздан, идедилип етишдирилен зейтуна сапылан болсаңыз, онда аслы бу багдан болан шахалар өз зейтунына хас аңсат сапылар!

Тутуш Ысрайыл халас эдилер

²⁵ Эй, доганлар, сиз текепбирлиге йүз урмаз ялы, шу сырдан хабарлы болмагыңызы ислейәрин. Худай башга миллетлерден сайланларының

барыны халас эдйәнчә, кәбир ысрайылларын йүреги юмшамаз. ²⁶⁻²⁷Чүнки тутуш ысрайыл халкы хут шейле халас эдилер. Мукаддес Язгыларда хем шейле язылгыдыр:

«Мен Якуп неслиниң
гүнәлерини багышланымда,
олар билен эдйән әхтим, ине,
шудур:
Сиондан Халасгәр гелер,
Ол Якуп неслинден
худайсызлыгы айрар».

²⁸Ысрайыл халкы Хош Хабары кабул этмән, Худая душман болды. Бу болса башга миллетлер, ягны сизин үчин бәхбитли болды. Йөне ысрайыл халкы шонда-да Худайың сайлап-сечен халкыдыр. Худай олары ата-бабаларының хакы үчин сөййәндир. ²⁹Чүнки Худай берен пешгешлерини ызына алмаяр, Өз чакылыгыны ятырмаяр. ³⁰Сиз хем бирвагтлар Худая табын дәлдиниз. Эмма ысрайылларын битабынлыгы аркалы Худайың сизе мерхемерет эдиши ялы, ³¹олар-да сизе эдилен мерхемерете етжек болуп, Худая табын болмаярлар. ³²Чүнки Худай хемелере мерхемерет этмек үчин, хемелери битабынлыгын туссагы этди.

³³Худайың байлыгы, даналыгы ве билими уммасыздыр! Онуң хөкүмлерини ким дүшүндирип билер? Онуң әллларына ким акыл етирип билер?

³⁴«Реббе ким акыл етирди?

Ким Оңа маслахат берип билди?

³⁵Худай бергили болар ялы, ким Оңа зат берди?»

³⁶Хич ким! Чүнки бүгин барлык Худайдан болуп, Ол аркалы ве Онуң үчиндир!

Оңа бакы шан-шөхрат болсун!
Омын!

12-нжи бап

Худай үчин яшамак

¹Шоңа гөрә-де, эй, доганлар, Худайың мерхемеретиниң хатырасы үчин сизе ялбарярын: өзүңизи Онуң халажак дири ве мукаддес гурбанлыгы хөкүмүнде хөдүрлән. Шейтсеңиз, Худайың хузурында мынасып тәрде хызмат этдигиңиз болар. ²Бу дүнийәниң йөрелгелерине уйгунлашжак болмаң. Терсине, пикирлериниңизи тәзеләп, өзгерин. Шейтсеңиз, Худайың ислегине дүшүнмеги, ягны Оны нәмәниң хошал эдйәндигини, нәмәниң оңат ве кәмилдигини билмеги башарарсыңыз.

³Өзүме берлен мерхемеретден пейдаланып, сизин хеммәңизе шулары диййәрин: өзүңизе ёкары баха бермән. Терсине, Худайың хер киме берен иманына гөрә өзүңиз бабатда сагдын дүшүнжели болун. ⁴Беденимизи мысал хөкүмүнде алалын: ол бир болса-да, агзалары көпдүр, херсиниң-де өз хызматы бардыр. ⁵Биз бабатда хем шейле: көп болсак-да, Месих аркалы бир бедендирис, онуң агзалары хөкүмүнде бири-биримизе баглыдырыс. ⁶Бизе берлен мерхемерете гөрә, хер биримизин дүрли рухы пешгешлеримиз бардыр. Шонуң үчин-де, ким пыгамберлик пешгешини алан болса, гой, өзүне берлен имана гөрә пыгамберлик этсин. ⁷Әгер хызмат болса, гой, хызмат этсин; өвредижи болса, гой, өвретсин. ⁸Әгер несихатчы болса, несихат берсин; мәтәчлере хайыр-сахават эдижи болса, муны

сахылык билен этсин. Эгер башту-танлык берлен болса, муны ыхлас билен ерине етирсин, рехим-шепагат этмеклик берлен болса, муны гөвүн-жеңлик билен этсин.

Доганлык сөйгүсү

⁹Сөйгиңиз икийүзли болмасын. Яманлыгы йигренип, ягшылыга япышың. ¹⁰Бири-бириңизи доганлык сөйгүсү билен түйс йүректен сөйүң. Бири-бириңизи хорматлап, башгалары өзүңизден ёкары тутуң. ¹¹Ыхласыңыз говшамасын, Мукаддес Рухуң берйән хыжувы билен Реббе хызмат эдиң. ¹²Умыдыңызың бардыгына бегениң, мушакгатлара чыдамлы болуң, дога-дилегде эржел болуң. ¹³Имандакы доганларыңыз мэтэчлик чексе, олара көмөк бериң, мыхмансөөр болуң. ¹⁴Өзүңизе азар берйәнлере гаргамаң, терсине, олар үчин ягшылык дилөң. ¹⁵Шатланыяларың шатлыгына шатланың, агляяяларың агысына аглаң. ¹⁶Бири-бириңиз билен оңшуклы болуң. Текепбир болмаң, сада адамлар билен дост болуң, өзүңизи бейлекилерден акыллы саймаң. ¹⁷Яманлыга яманлык этмәң, терсине, хеммелере ягшылык этмәге ымтылың. ¹⁸Оңардыгыңыздан хеммелер билен парахат яшажак болуң. ¹⁹Эй, эзизлерим, өзүңиз ар алжак болмаң, муны Худая табшырың. Себәби Реб: «Өч Мениңкидир, жезаландыржак Мендириң» диййөр. ²⁰Гайтам Мукаддес Язгыларда языланлары бержай эдиң: «Душманың ач болса, оңа нан бер, сувсан болса, сув бер. Шонда оңуң башына көз горясың».

²¹Яманлык сенден үстүн гелмесин, терсине, ягшылык эдип, яманлыктан үстүн бол.

13-нжи бап

Хәкимие те табынлык

¹Хер бир ынсан өз үстүнден хөкүм сүрйән хәкимие те табын болсун, себәби Худай тарапындан болмадык хәкимие т ёкдур. Хөкүм сүрйән хәкимие тлер Худай тарапындан белленендир. ²Шоңа гөрә, хәкимие те гаршы чыкян хер кес Худая гаршы чыкып, жеза дучар болар. ³Ягшы иш эдйәнлер хәкимие т ёлбашчыларындан горкмаярлар. Олардан яман иш эдйәнлер горкяндырлар. Хәкимие тден горкман яшасың гелйәрми? Ягшы ишлери эт, шонда хәкимие те ни тарыплар. ⁴Себәби хәкимие т ёлбашчысы сениң ягшылыгың үчин Худайың хызматкәридир. Яман иш эдйән болсаң, хәкимие т ёлбашчысындан горк, себәби ол гылыжы йөне ере гөтерйән дәлдир. Ол Худайың хызматкәридир, яман иш эдени жезаландырып, Худайың газабыны оңуң үстүнден индерйәндир. ⁵Шоңа гөрә, диңе жеза дучар болмак горкусындан дәл, эйсем ынсабыңызы пәк сакламак үчин хәкимие те табын болмалыдыр. ⁶Сиз салгытлары хем шу себәбе гөрә төлейәнсиңиз. Себәби хәкимие т ёлбашчылары өз борчларыны бержай этмек билен, Худая хызмат эдйәндирлер. ⁷Шоңа гөрә-де, хер кесе берилмелисини: салгыт болса – салгыды, гүмрүк болса – гүмрүги, горкы болса – горкыны, хормат болса – хорматы бериң.

Бири-бириңизи сөйүң

⁸Бири-бириңизе сөйгүден башга бергиңиз болмасын, себэби якыныны сөййөн адам Мусаның Кануныны бержай эйдэндир. ⁹Чүнки «Зына этме, адам өлдүрме, огурлык этме^а, башганың задына гөз дикме» диен ве башга буйрукларың бары «Якыныңы өзүңи сөйшүң ялы сөй» диен буйрукда жемленендир. ¹⁰Якыныны сөййөн адам оңа яманлык эйдөн дэлдир. Шейдип, башгалары сөййөн адам Мусаның Кануныны бержай эйдэндир.

¹¹Шонуң үчин-де, бири-бириңизи сөйүп яшаң, хэзир заманың нэхилидигини билйәнсиңиз. Укудан оянамалы сагадымыз гелип етди, себэби бизиң халас болмалы пурсадымыз Иса Месихе иман эден вагтымыздакыдан хас голайландыр. ¹²Гиже гечип, гүндиз голайлады. Шоңа гөрө түмлүгүң ишлерини гойболсун эдип, нуруң ярагларыны дакыналың. ¹³Кейпи-сапалык, серхошлык, зынахорлык, азгынлык, гөриплик, даваженжел этмән, гүндизе ярашян тәрде эдепли яшалың. ¹⁴Ынсан хөвеслериңизи нэдип канагатландыракам дийип ойланмаң-да, гайтам, Реббимиз Иса Месихе беслениң.

14-нжи бап**Доганыңы язгарма**

¹Иманы говшагы оңуң гарайышлары барада жеделлешмезден кабул эдиң. ²Мысал үчин, кэбирлериң иманы хемме зады иймэге ыгтыяр этсе,

кэбирлериңки дине гөк өнүмлери иймэге ыгтыяр эйдэндир. ³Ислендик тагамы ийип билйән иманлы иймейән иманла эсгермезлик этмесин; иймейән-де хемме зады иййэни язгармасын, себэби Худай оны кабул эдендир. ⁴Башга бириниң хызматкэрини язгарар ялы сен киммишиң?! Хызматкэриң өзүне буйруланлары бержай эдип-этмэндигини дине оңуң хожайыны кесгитлейэндир. Йөне хызматкэр өзүне буйруланлары бержай эдип билер, себэби оңуң хожайыны Ребдир, Ол хызматкэрини кувватландырмагы башаряндыр.

⁵Кэбир адамлар бир гүни бейлеки гүнлерден хас важып сайяндыр, кэбирлери болса хемме гүнлери дең гөрийэндир. Гой, мундан бейлэгем хер ким өз ынанжына гөрө пикир эдиберсин. ⁶Ким хайсыдыр бир гүни важып сайян болса, муны Реб үчин сайяндыр. Ким хемме зады иййән болса, Реб үчин иййэндир, себэби ол иййән затлары үчин Худая шүкүр эйдэндир. Ким кэбир затлары иймейән болса, Реббидиң хатырасы үчин иймән, Худая шүкүр эйдэндир. ⁷Хич биримиз өзүмиз үчин яшаян дэлдирис, хич биримиз өзүмиз үчин өлйән дэлдирис. ⁸Яшаян болсак, Реб үчин яшаяндырыс, өлйән болсак, Реб үчин өлйэндирис. Шоңа гөрө, яшасак-да, өлсек-де, Реббе дегишлидирис. ⁹Себэби Иса Месих өлүлериң-де, дирилериң-де Реббиди болмак үчин өлүп, дирелди. ¹⁰Онда нэме үчин кэбирлериңиз өз доганыңызы язгарарсыңыз? Нэме үчин кэбирлериңиз өз доганыңыза эсгермезлик эйдэрсиниз?

^а 13:9 Кэбир голязмаларда ялан шаятлык этме диен жүмле хем бар.

Бизин барымыз Худайын ^а хөкүм күрсүсиниң өңүнде дурмалы дөлми нәме?
¹¹Чүнки Мукаддес Язгыларда шейле язылгыдыр:

«Реб: „Өз барлыгымдан ант ичйәрин,
 хер кес өнүмде дыз эпер,
 хер бир дил Мени алкышлар“
 диййәр».

¹²Хава, хер биримиз Худайың өңүнде өзүмиз үчин жогап берерис. ¹³Шоңа гөрә-де, бири-биримизи язгармалың. Гайтам, доганымызың бүдрәп, йыкылмагына себәп болайжак херекетлерден сакланмагың пикирини эделиң.

¹⁴Мен хич бир задың өз-өзүнден харам дөлдигини билйәрин, Реббим Иса Месих хем мени бу бабатда ынандыряр. Йөне ким хайсыдыр бир зады харам сайян болса, онуң үчин харамдыр. ¹⁵Эгер сен доганыңы ынжыдайжак зады иййән болсаң, онда оны сөймедигиңдир. Иййән тагамың зерарлы өз доганыңың иманыны вейран этме, Иса Месих онуң угрунда өлди ахырын. ¹⁶Шейлеликте, ягшы сайян затларыңыз эрбет гүррүнлериң дөремегине себәп болмасын. ¹⁷Чүнки Худайың Шалыгы иймек-ичмек дөл-де, Мукаддес Рухуң пешгеш берйән догрулыгы, паряхатлыгы ве шатлыгыдыр. ¹⁸Ким Иса Месихе шейле хызмат эдйән болса, Худайы хошнут эдип, адамларың хорматына мынасыпдыр. ¹⁹Шонуң үчин-де, паряхатлыга, бири-биримизи иманда

гүйчлендирмәге ярдам этжек ишлери этмәге дыржашалың. ²⁰Хайсыдыр бир тагам зерарлы Худайың ишини вейран этмәлиң. Хемме зат тәмиздир, йөне доганының иманда бүдремегине себәп болян зады иййән адам нәдогры эдйәндир. ²¹Эт иймек, шерап ичмек я-да хайсыдыр башга бир зат доганының бүдремегине себәп болян болса, олары этмезлик ягшыдыр. ²²Ийип-ичмеклик барадакы ынанчларыңы диңе өзүң ве Худай билсин.

Өз ынанжына гөрә херекет эдип, өз-өзүни язгармаян адам багтлыдыр. ²³Ийип-де, өз иййәни барада шүбхеленйән адам эййәм хөкүм эдилендир, себәби ол өз иманына гөрә херекет эдйән дөлдир. Имана гөрә эдилмедик зат гүнәдир. ^б

15-нжи бап

Ылалашыклы болуң

¹Биз, иманы гүйчлүлер, диңе өз гөвнүмизден туржак болмалы дөл-де, гайтам, иманы говшакларың эжизликлерине гечиримли болмалыдырыс. ²Бизиң хер биримиз өз якынының иманыны гүйчлендиржек затларың пикирини эдип, онуң гөвнүнден турмалыдырыс. ³Себәби «Саңа дил етирйәнлериң гепи башыма инди» дийип язылышы ялы, хатда Иса Месих хем Өз гөвнүнден туржак болан дөлдир. ⁴Мукаддес Язгыларда языланларың бары бизе таглым өвретмек

^а **14:10** *Худайың* – кәбир голязмаларда *Месихиң*.

^б **14:23** Кәбир голязмаларың шу бабында 24-нжи аятдан 26-нжы аяда ченли хем бар. Бейлеки голязмаларда олар 16-нжы бап 25-нжи аятдан 27-нжи аятлара ченли душ гелйәр.

үчин языландыр. Биз Мукаддес Язгылар аркалы сабыр-такатлы болмагы өврөйәрис, оларың берйән теселлиси аркалы умытлыдырыс. ⁵⁻⁶Иса Месихе эерип, Онуң Атасы болан Худайымызы бир йүрекден ве бирагыздан шөхратландырып билериңиз ялы, гой, сабырлылыгың ве теселлиниң гөзбашы болан Худай сизе агзыбирлик берсин. ⁷Шоңа гөрә-де, Худайы шөхратландырмак үчин, Иса Месих сизи нәхили кабул эден болса, сиз-де бири-бириңизи шонуң ялы кабул эдиң. ⁸Чүнки Иса Месих Худайың садыклыгыны аян эдип, ата-бабалара берлен ваданың бержай болмагы үчин яхудыларың хызматкәри болды. ⁹Хава, Иса Месих муны яхуды дәллериң хем Худайы Онуң мерхементи үчин шөхратландырсынлар дийип этди. Чүнки Мукаддес Язгыларда шейле язылгыдыр:

«Мунуң үчин миллетлер арасында Сени алкышларың, мен Сениң адыңа нагма айдарың».

¹⁰ «Онуң халкы билен шатланың, эй, халклар!» дийип хем язылгыдыр.

¹¹ «Ребби шөхратландырың, әхли миллетлер!

Оңа алкыш айдың, эй, әхли халклар!» дийип хем язылгыдыр.

¹²Ишая пыгамбериң китабында хем шейле язылгыдыр:

«Йышайың Көки пейда болар, Ол халклара Хөкүмдар болар, миллетлер Оңа умыт баглар».

¹³Мукаддес Рухуң гүйжи билен умыдыңызың артмагы үчин, умыдың

гөзбашы болан Худай иманыңыз аркалы, гой, сизи шатлыкдан ве паракатлыкдан пүрепүр этсин.

Павлус өз ресуллыгы барада айдя

¹⁴Эй, доганларым! Мен сизиң ягшылыкдан долудыгыңызга, хемме зады билйәндиғиңизе, бири-бириңизе өвүт бермеги башаряндыгыңызга берк ынанярын. ¹⁵Йөне шонда-да, сизе кәбир затлары ятлатмак үчин, шу хатымың кә ерини батыргайлык билен яздым. Чүнки Худай маңа мерхемент эдип, ¹⁶мени Иса Месихиң хызматкәри хөкүмүнде башга миллетлериң арасына иберди. Мен олара Хош Хабары вагыз эдип, өз руханылык боржумы бержай эдйәрин. Шейдип, бу миллетлер Мукаддес Рух аркалы Худайың мукаддес халкы ве Онуң халаян садакасы болар. ¹⁷Шоңа гөрә, буйсанайсам-да, диңе Иса Месих аркалы Худая хызмат эдйәндигиме буйсанарын. ¹⁸Хава, муны батыргайлык билен дийәрин, себәби башга миллетлериң Худая табын болмагы үчин, Иса Месихиң өзүм аркалы эден ишлери барада айдяңдырың. Ол муны сөзде ве иште, ¹⁹аламатлар, мугжызалар ве Мукаддес Рухуң гүйжи аркалы амал этди. Шейлеликде, мен Иерусалимден Иллирия велятына ченли айланып, Иса Месих барадакы Хош Хабары долы яйратдым. ²⁰Мениң гөвүн арзувым башга бириниң тутан бинядының үстүнде гурман, Месихиң ады хениз эшидилмедик ерлерде Хош Хабары вагыз этмедир. ²¹Чүнки Мукаддес Язгыларда шейле язылгыдыр:

15:9 Зеб 17:50. **15:10** Кан 32:43. **15:11** Зеб 116:1. **15:12** Иша 11:10.

15:21 Иша 52:15.

«Ондан хабарсыз боланлар Оны гөрөрлер,

Ол хакда эшитмедиклер инди дүшүнөрлер».

²²Энчеме гезек сынанышандыгы-ма гарамаздан, хут шу хызматым себәпли сизиң яныңыза көпден бәри барып-да билмедим.

Павлус Риме гиммәге ниетленйәр

²³Инди болса бу себитлердәки иши ми тамамладым. Мен көп йыллардан бәри сизе бармагы арзув эдендигим үчин, ²⁴Испания баряркама яныңыза совлуп гечерин. Аз салымлык болса-да, сизиң билен дидарлашанымдан соң, ёл шайымы тутуп, мени ёла саларсыңыз диен умыдым бар. ²⁵Хәзир болса Худайың халкына хызмат этмек үчин Иерусалиме барярын, ²⁶себәби Македониядакы ве Ахаядакы йыгнаклар Иерусалимдәки йыгнагың мэтәчлерине мадды көмегини ибермеги макул гөрдүләр. ²⁷Хава, олар муны гөвүнҗенлик билен этдиләр, аслында олар шейле-де этмелидиләр. Чүнки яхуды иманлылар башга халклар билен өз рухы паталарыны пайлашдылар. Шоңа гөрә-де, башга халклар хем өз гезегинде олар мадды мэтәчликлеринде көмек бермәге борчлудырлар. ²⁸Мен оларың мадды көмегини Иерусалиме етирип, бу иши битиренимден соң, сизиң үстүңиз билен Испания уграмакчы. ²⁹Сизиң яныңыза баранымда болса, билеликде гечирҗек вагтымызы Иса Месихиң болдан-бол ялкажақдыгына ынаярын.

³⁰Эй, доганлар, Реббимиз Иса Месихиң ве Мукадес Рухуң сөйгүсиниң хатырасына ялбарярын: мениң үчин Худая дога-дилег этмек билен, мениң

гөрешиме гошулын. ³¹Хава, Яхудыядакы имансызларың маңа зыян етирмезлиги үчин, Худайың шол ердәки халкы тарапындан Иерусалимдәки хызматымың кабул әдилмеги үчин Худая дога-дилег әдиң. ³²Онсоң, Худай ёл берсе, яныңыза шатлык билен барып, сизиң билен бираз дынч аларын. ³³Парахатлык Худайы, гой, сизиң барыңыза яр болсун! Омын!

16-нҗы бап

Соңкы саламлар

¹Кенхреядакы йыгнагың хызматчысы аял доганымыз Фибини сизе табшырырын. ²Оны Реббимизиң хақы үчин, иманлылар гелишйән тәрде мыхман алын, әхли мэтәчликлеринде көмек бериң. Чүнки ол көплере, шол санда маңа-да энчеме гезек көмек этди.

³Иса Месихе хызмат әдйән ишдешлерим Приска^а ве Акила салам айдың. ⁴Олар мениң үчин өз жанларыны ховп астына салдылар; олар дине мен дәл, башга миллетлерден болан йыгнаклар хем миннетдардырлар. ⁵Оларың өйүнде йыгнанян йыгнага-да салам айдың. Эзиз достум Эпенете хем салам айдың; ол Азия велятындакыларың арасында илкинҗи болуп Иса Месихе иман этди. ⁶Сизиң үчин арман-ядаман зәхмет чекен Мерьеме салам айдың. ⁷Мениң билен туссаглыкда болан тиредешлерим Андроник билен Юния салам айдың. Олар ресулларың арасында ат-абрай газанып, Месихе менден оң иман эдипдиләр. ⁸Реб аркалы эзиз достум болан Омплията салам айдың. ⁹Иса Месихе хызмат әдйән ишдешлерим Урбана, эзиз достум Ыстаха салам айдың.

^а 16:3 *Приска* – бу Прискилланың бейлеки ады.

¹⁰Месихиң садык шәгирди Апе-лә салам айдың. Аристубулың өй-ичерсине хем салам айдың.

¹¹Тиредешим Хиродиюна салам айдың. Наркусың ичерсинден Реббе иман эдйәнлере салам айдың. ¹²Реб үчин арман-ядаман зәхмет чекйән аял доганларымыз Труфайына ве Труфоса салам айдың. Реб үчин көп зәхмет чекйән эзиз аял доганымыз Персе хем салам айдың. ¹³Реб тарапындан сайланып-сечилен имандакы доганым Руфуса ве онуң энесине салам айдың. Руфусың энеси маңа-да хут өз оглы ялы гараяр. ¹⁴Асинкрите, Флегона, Хермесе, Патроба, Хермә ве оларың янындакы доганлара салам айдың. ¹⁵Филолога, Юлия, Олимпа, Нерее, онуң аял доганына ве оларың янындакы Худай халкының барына салам айдың. ¹⁶Бир-бириңизи мәхирли огшап саламлашың. Иса Месихе дегишли болан йыгнакларың бары сизе салам иберйәр.

¹⁷Эй, доганлар, сизе өвредилен таглымата гаршы чыкып, аранызда агзалалыклары дөрөдйәнлерден, иманыңыза бөвет болянлардан эгә болуң дийип ялбарярын. Шейле адамлардан гача дуруң. ¹⁸Чүнки олар Реббимиз Иса Месихе дәл-де, өз гара гарынларына хызмат эдйәндирлер. Олар сүйжә сөзлер ве яранжаңлык билен гепләп, сада адамлары алдава саяландырлар.

¹⁹Сизиң табынлығыңыз хеммелере мәлимдир. Мен сизиң шейледигиңизе бичак бегенйәрин, йөне сизиң ягшыны ямандан айдың сайгарар ялы пайхаслы болмагыңызы, яманлыга янашмазлыгыңызы ислейәрин. ²⁰Парахатлығың гөзбашы болан Худай болса тиз вагтда шейтаны аякларыңызың астында мынжырадар. Гой, Реббимиз Иса Месихиң мерхемети сизе яр болсун! ²¹Ишдешим Тимотеос, тиредешим Лукий, Ясон ве Сосипатер дагы сизе салам ёллаярлар. ²²Бу хаты кагыза язып отуран мен Тертий Реббе иман эдйән доганыңыз хөкмүнде сизе салам ёллаярын.

²³Мен Павлусы мыхман алып, йыгнаклары өз өйүнде гечирмәге мүмкинчилик дөрөден Гаюс сизе салам ёллаяр. Шәхериң газначысы Эраст ве доганымыз Куварт сизе салам ёллаяр. ^a ²⁵Мениң вагыз эдйән Хош Хабарыма, ягны Иса Месих барадакы таглымата ынанан сизи иманда беркитмеги башарян Худая шан-шөхрат болсун! Бу Хош Хабар энчеме асырларың довамында яшырын сакланып, инди аян эдилен бир сырдыр. ²⁶Хава, бу Хош Хабар аян болды. Ол әхли миллетлерин бакы Худайың әмрине гөрә Оңа табын болмагы үчин пыгамберлерин язгылары аркалы аян эдилди. ²⁷Дана ве еке-тәк Худая Иса Месих аркалы бакы шан-шөхрат болсун! Омын! ^b

^a **16:23** Кәбир голязмаларда 24-нжи аят душ гелйәр: *Реббимиз Иса Месихиң мерхемети сизиң әхлиңизе яр болсун! Омын!*

^b **16:27** 25 – 27-нжи аятлар кәбир голязмаларда ёк. Олар бейлеки голязмаларда 14-нжи бап 23-нжи аятдан соң гелйәр.

Павлусың коринтослылара биринжи хаты

Гириш

Павлусың язан бу хаты «Павлусың коринтослылара биринжи хаты» дийип атландырыляндыгына гарамаздан, ол Коринтосдакы йыгнага язылан илкинжи хат дәлдир. Себәби ол бу хатында өңки язан хатына салгыланып, шейле язар: «Мен сизе азгын адамлар билен гатнашмаң дийип өң языпдым» (5:9). Коринтосдакы йыгнагың иманлылары хем кәбир затлары айдыңлашдырмак үчин озал Павлуса хат языпдырлар (7:1). Шонуң үчин-де, 1-нжи Коринтослыларың кәбир парчаларында хут шол сораглара жогап берилйәр.

Коринтос Грецияның гүнортасында ерлешйән гадымы порт шәхеридир. Павлус өз вагызларыны шу шәхерде ерлешйән яхудыларың синагогасында башлаяр. Йөне сонра ол синагоганың гапдалында ерлешйән өе барып вагзыны довам этдирмели боляр. Бу өйде яхуды болмаса-да, Иса иман эдип, Онуң шәгирди болан адам яшарды (Ресулларың ишлери 18:1-17). Коринтосдакы иманлыларың арасында байлар (1 Коринтослылар 11:18-21), хатда шәхер газначысы болса-да (Римлилер 16:23), оларың көпүси гарып адамларды

(1 Коринтослылар 1:26-29). Павлус Коринтосда болан вагтында экленмек үчин чадыр тикмек билен мешгулланярды (Ресулларың ишлери 18:3; 1 Коринтослылар 4:12; 9:1-18).

Коринтослы иманлыларың арасында дөрөйән агзалалыклар (1:10-4:21), оларың бири-бирлерине болан нәдогры гарайышлары (5:1-6:20) Павлусы өрән аладаландырыр. Ол кәбир месихилериң херекетини язгарып, Иса Месихиң Хош Хабарының асыл манысыны оларадүшүндирийәр. Шейле-де ол ника (7:1-40), бутлара хөдүр эдилйән гурбанлыклары ийип-иймезлик (8:1-13) барасындакы сорагларына жогап берйәр. Павлус олара Худая догры тәрде сежде этмелидигини үндөйәр. Ол Иса Месихиң дирелендигине иман эдйәнлериң инди өлүмиң ыгтыярындан азатдыкларыны ныгтап: «Эй, өлүм, ханы сениң еңшиң? Эй, өлүм, ханы сениң зәхерли нешдериң?» дийип, Хошеяның пыгамберлик билен айданларыны мысал гетирийәр (15:55).

Павлус олара бири-бирлерини сөймеги үндәп, йыгнакдакы әхли кынчылыклары сөйги аркалы еңип боляндыгыны ныгтаяр. Ол

сөйгиниң хатда иман билен умыт-дан хем гүйчлүдигини айдяр:

Сөйги сабырлыдыр, мэхрибандыр. Сөйги бахыллык эдйән дәлдир, өзүни бейгелдйән дәлдир. Сөйги гопбамсырамаяр, биабрайлык этмейәр. Сөйги өз бэхбидини арамаяр, гахарланмаяр, өйке-кине сакламаяр. Сөйги яманлыга шатланмаяр, ол

хакыката шатланяндыр. Сөйги хемме зады багышлаяндыр, элмыдама ынанияндыр. Сөйги хич хачан умытдан дүшийән дәлдир, хемме зады чыдаяндыр. Пыгамберликлер тамамланар, диллер йитер, билим гутарар, сөйги болса асла түкенмез.

13:4-8

Мазмуны

Саламлар ве дога-дилеглер.....	1:1-9
Ылалашыклы болмага чагырыш.....	1:10–4:21
Йыгнакдакы гатнашыклар.....	5:1–7:40
Бутлара дәл-де, еке-тәк Худая хормат гоймак.....	8:1–11:1
Ыбадат этмек ве йыгнагың дурмушы барада табшырыклар...	11:2–14:40
Месихиң өлүмден үстүн чыкмагы.....	15:1-58
Мәтәчлер үчин садакалар.....	16:1-4
Павлусың сыяхат мейилнамасы.....	16:5-12
Шахсы өвүтлер ве саламлар.....	16:13-24

1-нҗи бап

¹Худайың ырадасы билен Иса Месихиң ресулы болан мен Павлусдан ве доганамыз Сосфенден ²Худайың Коринтосдакы йыгнагына догайы салам! Иса Месих аркалы Худайың мукаддес халкы болмага чагырыланларың барына догайы салам! Шейле-де хеммәмизиң Реббимиз болан Иса Месихе ыбадат эдйәнлериң барына догайы салам! ³Атамыз Худайың ве Реббимиз Иса Месихиң мерхемети, парахатлыгы, гой, сизе яр болсун! ⁴Худай Иса Месих аркалы сизе мерхемет эчилди. Мен мунуң үчин хемише Худайыма шүкүрлер эдйәрин. ⁵Чүнки сиз Иса Месих аркалы әхли зады: дилеварлыгы-да, билим хазынасына-да әе болдуңыз. ⁶Бу

болса мениң сизе Иса Месих бабатда айданларымың хакыкатдыгыны тас-сыкляар. ⁷Шоңа гөрә-де, инди сизиң, ягны Иса Месихиң гөкден инмегине сабырсызлык билен гарашянларың рухы пешгешлер бабатда хич бир ет-мези ёкдур. ⁸Реббимиз Иса Месихиң гелжек гүнүнде айыпсыз болмагыңыз үчин, Онуң Өзи сизи ахыра ченли беркидер. ⁹Сизи Өз Оглы Иса Месих билен якын гатнашыкда болмага чагыран Худай ынамдардыр.

Иманлылар йыгнагындакы бөлүнишиклер

¹⁰Әй, доганлар, мен сизе Реббимиз Иса Месихиң адындан ялбарярын: бири-бириңиз билен ылалашыклы болуң. Араңызда агзалалыклара ёл бермәң, пикирлериңиз ве гарайышларыңыз

бир болсун. ¹¹Эй, доганлар! Хлоянын өйүндөки адамлар сизиң араңызда дава-женжеллериң бардыгыны маңа хабар бердилер. ¹²Мен сизиң дийёнлериңизи назара алып шейле дийёерин, себэби бириңиз «мен Павлусың шәгирди», ене бириңиз «мен Аполлонын шәгирди», башга бириңиз болса «мен Петрусың ^a шәгирди», ене бириңиз «мен Месихиң шәгирди» дийёермишиңиз. ¹³Эйсем Месих бөлүнөйдимикэ? Сизиң үчин хача Павлус чүйлендими? Сиз Павлусың ызына эрижилер хөкмүндө сува чүмдүрилдиңизми? ¹⁴Худая мүн-де бир шүкүр, мен Криспус билен Гаусдан башгаңызы сува чүмдүрмедим. ¹⁵Шонуң үчин-де, хич ким мениң адым билен сува чүмдүрилендигини айдып билмез. ¹⁶(Хава, мен Степанасың өй-ичерисини хем сува чүмдүрипдим. Ене кимдир бириңи сува чүмдүрип-чүмдүрмөндигим ядыма дүшмейэр.) ¹⁷Месих мени сува чүмдүрмөгө дөл-де, Хош Хабары вагыз этмөгө иберди. Эмма Иса Месихиң хачдакы өлүми пужа чыкмаз ялы, мен бу хабары ынсан даналыгының сөзлери билен вагыз этмели дөл.

Иса Месих Худайың даналыгы ве гудратыдыр

¹⁸Хеләкчилик ёлундан барян адамлар үчин хач барадакы хабар акмаклыкдыр. Эмма биз, ягны гутулыш ёлундан барянлар үчин бу хабар Худайың гудратыдыр. ¹⁹Чүнки Мукадес Язгыларда:

«Мен даналары даналыкдан махрум эдерин,

акыллылары акылдан айрарын» дийип язылгыдыр.

²⁰Ханы дана киши? Төврады өвредйөн ханы? Бу дөврүң алымы ханы? Эйсем Худай дүйнө даналыгының акмаклыкдыгыны гөркезмедими? ²¹Худай дүйнө өз акылына даянып, Она акыл етирип билмез диен карар гелди. Шона гөрө-де, акмак сайылян хабарымыз аркалы Худай иман эдйөнлери халас этмеги йүрегине дүвди. ²²Яхудылар гудратлы алапатлары талап эдйөрлер. Греклер пайхасы агтарярлар. ²³Биз болса хача чүйленен Иса Месихи вагыз эдйөрис. Месих яхудылар үчин бүдреме дашыдыр, яхуды дөллер үчин болса акмаклыкдыр. ²⁴Эмма чагырыланлар үчин: яхуды я яхуды дөл, пархы ёк, Месих Худайың гудраты ве даналыгыдыр. ²⁵Чүнки Худайың «акмаклығы» ынсан даналыгыңдан данадыр. Худайың «эжизлиги» хем ынсан гүйжүндөн гүйчлүдир!

²⁶Эй, доганлар! Худай сизи чагырманка өзүңизиң ким боландыгыңызы яда салың. Араңызда ынсан нукдайназарыңдан дана, ыгтыярлы, асылзада сайылянларыңыз көп дөлди. ²⁷Эмма даналары утандырмак үчин, Худай бу дүйнөнүн акмак сайяңларыны сайлады. Гүйчлүлерини утандырмак үчин хем бу дүйнөнүн эжиз сайяңларыны сайлады. ²⁸Худай дүйнөнүн абрайлы сайяңларыны хич этмек үчин, асылсызлары ве эсгерилмейөнлери, ягны хич сайылянлары сайлады. ²⁹Шона гөрө-де, гой, хич ким Худайың

^a **1:12** *Петрус* – грекче *Кенас*, бу Петрусың бейлеки ады.

хузурында өвүнмесин! ³⁰Чүнки сиз Иса Месих билен диңе Худай аркалы биригенсиңиз. Иса Месих бизиң үчин Худайың даналыгыдыр. Биз Ол аркалы акланып пәклендик. Иса Месих бизи Өзүне мукаддес халк эдинип, гүнәлеримизиң жезасындан гутарды. ³¹Шунлукда, Мукаддес Язгыларда язылышы ялы: «Өвүнйән диңе Реб билен өвүнсин».

2-нжи бап

¹Эй, доганлар, мен сизе Худай барадакы шаятлыгы ыглан этмәге баранымда, дилеварлык я сөз даналыгы билен бармандым. ²Мен сизиң араңыздакам, Иса Месихден ве Онуң хача чүйленмегинден башга әхли зады унутмагы йүрегиме дүвүпдим. ³Мен яныңызга баранымда әжиздим, горкудан яна галпылдаярдым. ⁴Мен вагыз эденимде сизи ынандырмак үчин пайхаслы сөзлери уланмадым. Сизи ынандыран зат Худайың Рухуның аян болан гүйжүди. ⁵Бу сизиң иманыңызың ынсан пайхасына дөл-де, Худайың гүйжүне даянмагы үчинди.

Худайың даналыгы Мукаддес Рух аркалы аян боляр

⁶Хава, биз даналыгы кәмиллерин арасында вагыз әдйәрис. Бизиң вагыз әдйән даналыгымыз бу эйямың я-да дүнйәдәки вагтлайын, соңы пуч болан ыгтыярлыларың даналыгы дәлдир. ⁷Биз Худайың сырлы, яшырын сакланылан даналыгыны сөзлейәрис. Худай бу даналыгы бизиң хем Онуң

шөхратына шәрик болмагымыз үчин, оны дүнйә ярадылмаздан өң ниетләпди. ⁸Бу даналыга дүнйә ыгтыярлыларының хич бири дүшүнмедди. Чүнки дүшүнән болсадылар, шөхратлы Ребби хача чүйлемездилер. ⁹Эмма Мукаддес Язгыларда язылышы ялы:

«Худайы сөййәнлер үчин
Онуң тайынлан затларыны
не гөз гөрүпди, не-де гулак
әшидипди,

не-де ынсан акылы чаклапды».

¹⁰Бизе болса Худай бу даналыгы Өз Рухы аркалы аян этди. Чүнки Мукаддес Рух әхли зады, хатда Худайың чуң пикирлерине дүшүнйәндир. ¹¹Ынсаның пикирлерини онуң ичиндәки өз рухундан башга хич ким билмейәр. Худай бабатда хем шейле: Онуң Өз Рухундан башга хич ким Худайың пикирлерини билйән дәлдир. ¹²Биз бу дүнйәнин рухуны алан дәлдирис. Биз Худайың Өз мерхемети аркалы bize эчиленлерине дүшүнәримиз ялы, Худайың Рухуны аландырыс. ¹³Биз булары ынсан даналыгының өвреден сөзлери билен дөл-де, Мукаддес Рухуң өвреден сөзлери билен айдярыс. Биз рухы хакыкаты рухы сөзлер билен дүшүндирйәрис ^a. ¹⁴Мукаддес Руха эермейән ынсан Худайың Рухундан болан затлара дүшүнмейәр. Ол булары акмаклык сайяр. Чүнки Мукаддес Рухуң пикирлерине диңе Она эерйәнлер дүшүнйәндирлер. ¹⁵Мукаддес Руха эерйән адам хемме зада баха берип билйәр, эмма башгалар бу адама баха берерден әжиздир.

^a **2:13** *Биз рухы хакыкаты рухы сөзлер билен дүшүндирйәрис* – я-да *Биз рухы затлары Руха эерйән адамлара дүшүндирйәрис*.

¹⁶ «Реббе ким акыл етирди?
Ким Оңа маслахат берип
билди?»

Эмма бизде велин Иса Месиҳиң акылы бардыр.

3-нжи бап

¹Эй, доганлар, мен сизиң билен Мукаддес Рухдан долан ынсанлар хөкмүндө гүрлөшип билмедим. Мен сизе бу дүйөнниң ынсанларына, Месиҳе яңы-якында иман эден ынсанлара гүррүң берен ялы гүррүң бердим. ²Сизе гаты-гуты бермедим, сүйт бердим. Себэби сиз гаты-гутыны иймэге хениз тайын дэлдиңиз. Шинди хем тайын дэлсиңиз. ³Бу дүйө хениз-де сизе өз тэсирини етирйэр, себэби араңызда гөриплик, дава-женжел бар. Эйсем булар сизиң дүйө дегишлидигиңизи аңлатмаярмы? Сиз дүйөви адамлар ялы херекет этмейэрсинизми нэме? ⁴Бириниз «мен Павлусың шэгирди», башгаңыз «мен Аполлоның шэгирди» дийэйрсиңиз. Эйсем шейле диймек билен, дүйөви адамлар ялы херекет этмейэрсинизми? ⁵Аполло ким? Павлус ким? Булар сизиң Иса Месиҳе иман гетирмегинизе ярдам берен хызматчылар ахырын. Реббич беллейши ялы, бизиң херимиз өз ишимизи ерине етирдик. ⁶Мен тохум экдим, Аполло суварды. Эмма өсдүрөн Худайдыр. ⁷Шунлукда, экен-де, суваранда хичдир. Дине өсдүрйән Худай эхмитидир. ⁸Экйэнин-де, суваряның-да максады бирдир. Оларың херси өз чекен зэхметине гөрө сылагланар. ⁹Чүнки биз Худайың ишдешидирис; сиз Худайың экини, Онуң ымаратысыңыз.

¹⁰Мен Худайың өзүме берен мерхементи аркалы уссат бинагэр кимин ымаратың бинядыны тутдум. Башга бири болса бинаны гуряр. Йөне хер кес өз гуряны бабатда үнсли болмалыдыр. ¹¹Хич ким эйэм тутулан бинятдан, ягны Иса Месиҳден башга бир биняды тутуп билмез. ¹²Бу бинядың үстүндө болса кимиң алтындан, күмүшден, гымматбаха дашлардан, агачдан, чөп-чаламдан я-да самандан ¹³Гурандыгы соңра белли болар. Бу Реббич гүнүндө от-алав аркалы аян болар. От-алав хер кесиң эден ишиниң нэхилидигини сынар. ¹⁴Эгер онуң гуран бинасы ода чыдаса, ол өз сылагыны алар. ¹⁵Гуран бинасы отда көйсе, ол йитги чекер. Йөне алтын-күмшүң отда арассаланышы ялы сапланып, халас болар. ¹⁶Эйсем сиз өзүңизиң Худайың ыбадатханасыдыгыңызы, араңызда Худайың Рухуның яшаяндыгыны билмейэрсинизми? ¹⁷Худайың ыбадатханасыны вейран эдени Худай вейран эдер. Чүнки Худайың ыбадатханасы мукаддесдир, шол ыбадатхана – сизсиңиз. ¹⁸Гой, хич ким өз-өзүни алдамасын. Эгер кимдир бири өзүни дүйө өлчегине лайыктыкта дана сайян болса, гой, «акмак» болсун. Шонда ол догрудан-да дана болар. ¹⁹Чүнки бу дүйөнниң даналыгы Худайың назарында акмактыкдыр. Мукаддес Язгыларда: «Худай акыллысыраяны өз хилесинде тутяр» дийип язылгыдыр. ²⁰«Реб даналарың пикирлериниң паныдыгыны билйэр». ²¹Шунлукда, кимдир бирине дегишлидигиңиз бабатда өвүмөң! Чүнки хемме зат сизиңкидир: ²²Павлус-да, Аполло-да, Петрус-да ^a, дүйө-де, яшайыш-да,

^a **3:22 Петрус** – грекче *Кенас*, бу Петрусың бейлеки ады.

өлүм-де, шу вагт ве жележек-де – хем-ме зат сизиңкидир. ²³Сиз Месихиңки-сиңиз, Месих болса Худайыңкыдыр.

4-нжи бап

¹Адамлар бизе, гой, Месихиң хыз-матчылары, Худайың сырларыны аян эдйән хызматчылар хөкүмүндө гара-сынлар. ²Шейле хызматчылардан бол-са садыклык талап эдилйэндир. ³Си-зиң я-да ислендик ынсан казыетиниң маңа нәхили хөкүм чыкаряндыгы мени аз гызыкландыряр. Өз үстүм-ден хатда өзүм-де хөкүм чыкарамок. ⁴Ынсабым пәк болса болуберсин, йө-не бу барыбир мени акламаяр. Маңа Реб казылык эдйэндир. ⁵Шоңа гөрә-де, белленилен вагт етйәнчә, хич ки-миң үстүнден хөкүм чыкармаң. Реб гелйәнчә гарашың. Ол гараңкылык-дакы гизлин затлары ягтылыга чы-карап, адамларың йүрек ниетлери-ни аян эдер. Шонда хер кес Худай-дан өз эденине лайык өвгүсини алар. ⁶Эй, доганлар! Мен айданларымың барыны сизиң пейдаңыз болсун ди-йип, өзүм ве Аполло барада айтдым. Шонда сиз гөрелдәмиз аркалы «Язы-ланың чәгинден чыкмаң» дийленине дүшүнип, кимдир бирини бейлеки-ден ёкары тутмарсыңыз. ⁷Эйсем сиз бейлекилерден үйтгешикми? Сиз өзү-ңиздәкилериң барыны Худайдан ал-мадыңызмы нәме? Эгер Ондан алан болсаңыз, нәме үчин өзүңиз газанан ялы өвүйәрсиниз?! ⁸Сиз эййәм до-юп, аша дүшүпсиңиз! Сиз эййәм ба-япсыңыз! Бизсиз хөкүм сүрдүңиз. Вах, көшгә догрудан-да хөкүм сүр-седиңиз! Шонда биз-де сизиң билен биле хөкүм сүрердик. ⁹Худай бизи, ягны ресуллары, дабаралы йөришде иң соңкы хатарда гояйды өйдйән. Биз

мәрекәниң гөз алнында өлдүрилжек-лер кимин болдук. Хава, биз тутуш әлем-жахана: перишделере-де, ынсан-лара-да томаша болдук. ¹⁰Биз Месихе болан иманымызың хатырасына ак-макдырыс, сиз болса Месихиң сая-сында пайхаслысыңыз! Биз эжиз, сиз болса гүйчлүсиңиз! Сиз ат-абрайлы, биз болса биабрайдырыс! ¹¹Биз хениз хем ач-сувсуз, эшиклеримиз сал-сал-дыр. Биз енжилйәрис, өйсүз-өвзарсыз сергездандырыс. ¹²Биз гара дер дө-күп, зәхмет чекйәрис. Бизе гарган-ларында, оlara ягшылык дилейәрис. Бизи ызарланларында, муңа чыдая-рыс. ¹³Бизе мыжабат йөңкәнлеринде, мылайымлык билен жогап берйәрис. Биз шу пурсада ченли ер йүзүниң чөп-чөри, дүйәниң зир-зибили ки-мин боландырыс. ¹⁴Мен булары си-зи утандырмак үчин дәл-де, сизе не-сихат болсун дийип язарын, себәби сиз мениң эзиз балаларым ахырын! ¹⁵Месихиң ёлунда сизиң мүңлерче тербиечиңиз болса-да, аталарыңыз аздыр. Мен Хош Хабар аркалы си-зиң Иса Месихдәки атаңыз болдум. ¹⁶Шоңа гөрә-де, ялбарярын: мениң ялы болуң. ¹⁷Ине, Тимотеосы шу мак-сат билен яныңыз а ибердим. Ол ме-ниң сөйгүли оглум ве Ребниң садык гулудыр. Ол мениң Иса Месихиң йө-релгесине эерйәндигими сизе ятла-дар. Мен әхли ерде ве хер йыгнакда бу йөрелгә эермеги өвредйәнди-рин. ¹⁸Сизиң кәбирлериңиз мен яныңыз бармарын өйдүп, текепбирлиге йүз урдулар. ¹⁹Худай ёл берсе, мен тиза-ра сизе баржакдырын. Шонда ола-рың гепини дәл-де, гүйжүни гөрәе-рин. ²⁰Чүнки Худайың Шалыгы сөз-де дәл-де, гүйчдедир. ²¹Мен сизе нәме билен барайын? Гамчы биленми я-да

сөйги ве юмшаклык биленми? Сиз буларың хайсыны сайлаарсыңыз?

5-нжи бап

Азгынлыга ёл бермаң!

¹Сизиң араңыздакы азгынчылык барада гүррүң яйрады. Булар ялы азгынлыгы хатда бутпаразлар-да эдйән дәлдир! Сизиң бириңиз өз өвей энеси билен ятып-турярмышын. ²Сиз болса өз-өзүңизе буйсанярсыңыз! Эйсем сиз муңа дерек яс тутуп, шейле иш эдйәни араңыздан айырмалы дәлми? ³⁻⁴Мен яныңызда болмасам-да, рух-да сизиң билендирин. Мен эдил яныңызда болан ялы, шейле иш эдениң үстүнден Реббимиз Исаның адындан эййәм өз хөкүмими чыкардым. Сиз биле йыгнананыңызда мен хем рухда сизиң билен боларын. Шонда Иса Месихиң гүйжи аркалы ⁵шейле иш эден адамы шейтана табшырың. Шонда онуң гүнәли тебигаты вейран болуп, Реббиң гелжек гүнүнде рухы халас болуп билер. ⁶Сизиң буйсанмагыңыз ерликли дәлдир. Эйсем сиз ужыпсызжа хамырмаяның бүтин хамыры туршадяңдыгыны билмейәрсинизми? ⁷Петирлик хамыр болуп билериңиз ялы, көне хамырмаяны айрып ташлаң. Аслында шол петирлик хамыр сизсиңиз! Чүнки бизиң Песах жанлымыз – Иса Месих эййәм гурбан эдилендир. ⁸Шоңа гөрә, байрамы көне хамырмая: гахар-газап ве пислик билен беллемәлиң. Терсине, оны петир хамыры: пәк йүреклилик ве хакыкат билен белләлиң. ⁹Мен сизе азгын адамлар билен гатнашмаң дийип өң языпдым. ¹⁰Йөне

мен шейле язанымда бу дүнйәниң адамларыны: азгынлары я-да бетнебислери, кезаплаары я-да бутпаразлары гөз өңүне тутмандым. Бейле болса, сиз бу дүнйәни биреййәм терк этмели болардыңыз. ¹¹Мен сизе догансырап, хениз-де азгын я-да бетнебис, бутпараз я-да пайыш сөгүниән, арахор я-да кезап боланлар билен гатнашмаң дийип язарын. Шейле адамлар билен хатда бир сачак башында-да отурмаң. ¹²⁻¹³Эйсем биз йыгнага дегишли болмадыкларың үстүнден хөкүм чыкармалымы нәме? Оларың үстүнден Худай хөкүм чыкараар. Биз дине йыгнага дегишли боланларың үстүнден хөкүм чыкармалы. «Сиз өз араңыздан пислик эдйәни айрып ташлаң».

6-нжи бап

Иманлыларың арасындакы давалар

¹Сиз имандакы доганыңыз билен давалашаныңызда, нәме үчин онуң меселесине казыетде имансызларың өңүнде гараярсыңыз?! Эйсем сиз муны Худайың халкының өңүнде чөзмели дәлми? ²Сиз Худайың халкының бу дүнйә казылык этжекдигини билмейәрсинизми? Эгер сиз дүнйә казылык этжек болсаңыз, хей-де овнук-ушак давалары чөзүп билмерсиңизми? ³Эйсем сиз бизиң хатда перишделере-де казылык этжекдигимизи билмейәрсинизми? Гүнделик дурмушың ишлери барада гүррүң-де ёк! ⁴Шейле даваларыңыз бар болса, нәме үчин олары йыгнага дегишли болмадыкларың казылыгына табшырарсыңыз?

⁵Шейле этмәге утанмаярсыңызмы? Эйсем араңызда доганларың давасыны чөзүп билжек бир дана-да ёкмы? ⁶Терсине, доган доганы билен казыетде давалашяр. Муңуң үстесине-де, олар муны имансызларың өнүнде эдйәрлер! ⁷Аслында бири-бириңиз билен казыетде давалашмагың өзи сизиң эййәм еңлендигиңизи хабар берйәр. Эйсем хахсызлыга чыданыңыз говы дөлми? Талаңа чыданыңыз говы дөлми? ⁸Сиз болса адалатсызлык эдйәрсиниз, алдаярсыңыз. Өзем кими? Өз доганларыңыз! ⁹Эйсем сиз яманлык эдйәнлериң Худайың Шалыгыны мирас алмажакдыгыны билмейәрсинизми? Өз-өзүңизи алдамаң! Не азгынлар, не-де бутпаразлар, не зынахорлар, не-де эркекбазлар, не бечебазлар, ¹⁰не-де огры-жүмрүлер, не бетнебислер, не-де арахорлар, не пайыш сөгүңйәнлер, не-де кезапплар – шуларың бири-де Худайың Шалыгыны мирас алмаз. ¹¹Сизиң-де кәбирлериңиз шолар ялыдыңыз. Йөне сиз Реббимиз Иса Месихиң ады билен Худайымызың Рухы аркалы ювулдыңыз, Худайың мукаддес халкы болдуңыз, акландыңыз.

Иманлыларың арасындакы жыңсы азгынлык

¹²Сиз: «Мен хер зады этмәге хахым бар» диййәрсиниз. Хава, йөне хер зат сизиң үчин бәхбитли дөлдир. Мен хем ислән задымы этмәге хахым бар дийип билйәрин, йөне хич зат мениң үстүмден агалык сүрмели дөлдир.

¹³Сиз: «Нахар гарын үчин, гарын-да нахар үчиндир. Худай оларың икисини хем ёк эдер» дийип догры айдырсыңыз. Эмма беден азгынчылык үчин дөл-де, Реббе хызмат этмек үчин берлендир. Реб хем беденимиз барада алада эдйәндир. ¹⁴Худай Өз гүйжи аркалы Реб Исаны дирелтди. Ол би-зи хем дирелдер. ¹⁵Эйсем сиз өз бедениңизиң Иса Месихиң бедениңиз ағзасыдыгыны билмейәрсинизми? Инди Месихиң ағзасыны алып, оны бир лолы билен бирикдирейинми? Асла этмен! ¹⁶Эйсем сиз өзүни лолы билен бирикдирениң онуң билен бир тен боляндыгыны билмейәрсинизми? Чүнки Төвратда: «Икиси бир тен боляр» дийип язылгыдыр. ¹⁷Реб билен бириген хем рухда Онуң билен бир болар. ¹⁸Азгынлыктан гачың. Адам хер нәхили гүнә этсе-де, ол онуң тенине галташян дөлдир. Эмма азгынлык эдйән өз тенине гаршы гүнә эдйәндир. ¹⁹Эйсем сиз өз бедениңизиң Мукаддес Рухуң яшаян ыбадатханасыдыгыны билмейәрсинизми? Сиз бу Рухы Худайдан алдыңыз. Сиз ди-не өзүңизинки дөлсиниз. ²⁰Сиз баха, онда-да улы баха сатын алнансыңыз. Шоңа гөрә-де, өз бедениңиз билен ^aХудайы шөхратландырың.

7-нжи бап

Ника барада

¹Инди болса сизиң маңа: «Эркегин аяла янашмазлыгы ягшыдыр» дийип язанларыңыз барада айтмакчы.

^a **6:20 Өз бедениңиз билен** – бу жүмле кәбир голязмаларда Худайыңкы болан тениңиз ве рухуңиз билен дийип душ гелйәр.

²Азгынлыга ёл бермезлик үчин, гой, хер эркек өз аялы, хер аял-да өз эри билен яшасын. ³Эр өз аялы бабатда, аялы-да өз эри бабатда эр-аяллык борчларыны бержай этмелидирлер.

⁴Аялың бедени өзүниң дөл-де, эриниң ыгтыярындадыр. Эри бабатда хем шейледир: эриниң бедени өзүниң дөл-де, аялының ыгтыярындадыр.

⁵Дине Худая дога эдйән вагтыңыз ^a болаймаса, башга вагт бири-бириңизи эр-аяллык хукугундан махрум этмән. Бу хем өзара ылалашыга гөрө дине вагтлайын болсун. Соңра гайтадан биригиң. Ёгса өзүңизе эрк эдип билмейәнлигиңизден пейдаланып, шейтан сизи аздыраймасын.

⁶Мен булары буйрук дөл-де, маслахат хөкмүнде айдырын. ⁷Элбетде, хер кимиң мен ялы болмагыны ислейэрин. Йөне хер кимиң Худайдан алан өз пешгеши бардыр: бириниң пешгеши бейледир, башганың пешгеши эйледир. ⁸Эмма дул галан эркекере ве аяллара шейле диййэрин: олар мен ялы өйленмезлик ягшыдыр. ⁹Эмма өзлерине эрк эдип билмейән болсалар, онда өйленсинлер. Чүнки ышк хесерине янандан, өйленмек ягшыдыр. ¹⁰Никадакылар болса мен дөлде, Реб буюряндыр: аял өз эринден айрылмасын. ¹¹Эгер айрылан болса, башга эре бармасын я-да өз эри билен ярашсын. Эр-де өз аялындан айрылмасын. ¹²Бейлекилере болса Реб дөл-де, мен диййэрин: эгер хайсыдыр бир доганың иман этмедик аялы бар болса, ол аял хем онуң билен яшамага разы болса, онда бу доган өз аялы билен айрылышмасын. ¹³Эгер аялың

иман этмедик эри бар болса, эри-де онуң билен яшамага разы болса, бу аял эри билен айрылышмасын. ¹⁴Чүнки иман этмедик эр өз аялы аркалы Худая дегишли боляндыр. Иман этмедик аял-да өз иман эдйән эри аркалы Худая дегишлидир, ёгса сизин чагаларыңыз Худайың халкына дегишли болмаздылар. Инди велин олар дегишлидир. ¹⁵⁻¹⁶Худай бизи билеликде парахат яшамага чагырандыр. Эй, аял, белки, эриң сен аркалы халас эдилер. Эй, эр, белки, аялың сен аркалы халас эдилер. Эмма иман этмедик янёлдаш айрылышжак болса, гой, айрылышсын. Иманлы эр я-да аял шейле ягдайларда борчлы дэлдир.

¹⁷Йөне хер нэхили болса-да, хер кес Реббин оңа беллейши ялы, Худай оны хайсы халда чагыран болса, шоңа гөрө-де яшасын. Мен муны хемме йыгнаклар буюрярын. ¹⁸Эгер кимдир бири сүннетликэ чагырылан болса, гой, сүннетлилигини сүннетсизлиге өвүржек болуп азара галмасын. Эгер кимдир бири сүннетсизкэ чагырылан болса, сүннетленжек болмасын. ¹⁹Сүннетлилик-де, сүннетсизлик-де хичдир. Иң эсасы зат Худайың табшырыкларыны бержай этмекдир. ²⁰Ким хайсы халда чагырылан болса, шоңа-да галсын. ²¹Сен гул вагтын чагырылдыңмы? Гой, бу сени биынжалык этмесин. Йөне азат болуп билйән болсаң, пурсады элден гидерме. ²²Чүнки гул вагты Реб тарапындан чагырылан киши Онуң азат бендесидир. Шоңуң ялы, азат вагты Реб тарапындан чагырылан киши Месиҳиң гулудыр. ²³Сиз улы баха сатын

^a 7:5 Худая дога эдйән вагтыңыз – кэбир голязмаларда дога-дилег ве агыз бекле-ме вагтыңыз.

алындыңыз. Адамларын гулы болмаң! ²⁴Эй, доганлар, хер кес Худай тарапындан нәхили халда чагырылан болса, гой, шол халда-да галсын.

Адагланма, өйленме ве өйленмезлик барада

²⁵Өйленмедик яшлар бабатда Ребден алан буйругым ёк. Йёне Реббин мерхемети аркалы ынамдар киши хөкмүнде маслахат берйёрин. ²⁶Шу мушакгатлы дөвүрде хер кесин өңки халында галаны ягшыдыр. ²⁷Эгер эйём өйленен болсаң, никаңы бозма. Хениз өйленмедик болсаң, онда гелинлик гөзлеме. ²⁸Йёне өйленсеңде, бу гүнә дэлдир. Бой гыз хем дурмуша чыкса гүнә дэлдир. Эмма дурмуш гуранлар бу дурмушда көп кынчылыклар дучар боларлар. Мен сизи шолардан горамак ислейёрин. ²⁹Эй, доганлар, мен сизе шуны хем айтмакчы: белленилен вагт жуда голайландыр. Шоңа гөрә-де, машгаласы боланлар эдил машгаласы ёк адамлар ялы болсун. ³⁰Аглаянлар агламаянлар ялы, шатланянлар шатланмаянлар ялы, эмлэк эдинйёнлер эдил эмлэги болмадыклар ялы яшасын. ³¹Бу дүнйөннң ишлерине мешгул кишилер-де өз вагтыны олара совурмасын. Чүнки бу дүнйә соңланып баряндыр. ³²Мен сизиң хысырдылы аладалардан азат болмагыңызы ислейёрин. Өйленмедик киши Реббин гөвнүнден туржак болуп, Реббин ишлерини алада эдйэндир. ³³Эмма өйленен киши өз аялының гөвнүнден туржак болуп, бу дүнйөннң ишлерини алада эдйэндир. ³⁴Шейдип, онуң калбы икә бөлүнendir. Әрсиз аял я-да дурмуша чыкмадык гыз Реббин ишлериниң аладасыны эдип, өзүни жан-тенден

Реббе багыш эдендир. Эмма әрли аял өз әриниң гөвнүнден туржак болуп, бу дүнйөннң ишлерини алада эдйэндир. ³⁵Мен булары сизи чөклендирмек үчин айтмаярын. Терсине, тутуш калбыңызы Реббе багыш эдип, догры яшарыңыз ялы, сизиң пейдаңыза айдярын. ³⁶Эгер йигит хесер одуна чыдаман, өз адагланан гызына болмалысы ялы гарамаса ве өйленмек карарына гелсе, гой, өйлениберсин, бу гүнә дэлдир. ³⁷Эмма ол өйленмезлиги йүрегине дүвен болса, бу бабатда мәтәчлиги болман, өзүне эрк этмеги башарып, берк карара гелен болса, онда ол говы эдйәр. ³⁸Шунлукда, адаглысына өйленйән говы эдйэндир. Өйленмейән болса ондан-да говы эдйэндир. ³⁹Аял әри өлйәнчә, оңа баглыдыр. Әри өлсе, өз исләнине бармага ыгтыярлыдыр. Йёне онуң баржагы Реббе иман эдйән болмалыдыр. ⁴⁰Ол дул аял дуллугына галса, хас-да багтыярдыр. Бу мениң пикирим. Мен болса өзүмде Худайың Рухы бар дийип хасапаярын.

8-нжи бап

Бутлара берилйән гурбанлык

¹Инди болса бутлара гурбанлык берилйән эт барада шулары айтмакчы. Сизиң: «Әхлимизин билимимиз бар» дийип айдяныңыз догрудыр. Йёне билим ынсаны текепбир эдйәр, сөйги болса оңа өвүт берйэндир. ²Ким хайсыдыр бир зады эйём билйэндирин өйтсе, онда ол хениз билмелиси ялы билйән дэлдир. ³Эмма ынсан Худайы сөййән болса, ол эйём Худай тарапындан таналандыр. ⁴Шунлукда, бутлара гурбанлык берлен эти ийиймезлик барада шуны айтмакчы.

Сизиң: «Бут аслында хичдир. Еке-тэк бир Худай бардыр» дийэниңиз догрудыр. ⁵Хатда ерде я гөкде «худай» дийлип атландырылганлар бар болайса-да (аслында «худайлар» хем «хөкүмдар» сайылылар көпдүр), ⁶бизиң үчин еке-тэк Худай бардыр, Ол бизиң Атамыздыр, эхли задың гөзбашы-да Олдур. Биз Онуң үчин яшаяндырыс. Бизиң үчин еке-тэк Хөкүмдар бар, Ол Реббимиз Иса Месихдир, хемме зат Ол аркалы ярадыландыр. Биз Ол аркалы яшаяндырыс. ⁷Эмма бу билим хемме адамларда ёкдур. Кэбир адамлар бутпаразлык пикирлеринден сапланып билмэн, бу гурбанлык этини иенлеринде, хениз-де бута сежде эдйэндир өйдйэрлер. Бу хем оларың эжиз ынсабыны мурдар эдйэр. ⁸Йөне иймит бизи Худая якынашдырмаяр. Иймэнимиз билен зыян чекемзок, иенимиз билен-де пейда гөрөмзок. ⁹Өз азатлыгыңызга сересаплы чемелешиң. Сизиң азатлыгыңыз ынсабы эжиз болан доганларың бүдремегине себэп болмасын! ¹⁰Чүнки олардан бири сени, ягни билими боланы, бутханада сачак башында гөрмеги ахмал. Шонда онуң ынсабы эжизлэп, бута берлен гурбанлыгы иймэге ымтылмазмы? ¹¹Шунлукда, эй, доган, бу ынсабы эжиз доган сениң билимиң аркалы вейран эдилди. Иса Месих болса онуң угрунда өлди. ¹²Сиз өз доганларыңыз эжиз ынсабыны яраламак билен, олар гаршы гүнэ эдениңизде, Иса Месихе гаршы гүнэ эдйэнсиңиз. ¹³Шоңа гөрэ-де, ийён задым доганымың

бүдремегине себэп болжак болса, мен оны асла иймерин. Мен онуң бүдремегини ислэмок.

9-нжы бап

Ресулың хак-хукуклары

¹Эйсем мен азат дэлми нэме? Я мен ресул дэлми? Мен Реббимиз Иса Месихи өз гөзүм билен гөрмедимми нэме? Эйсем сиз мениң Реб үчин чекен зэхметимиң نتیжеси дэлми? ²Башгалар мени ресул хасаптамасалар-да, мен сизиң үчин ресулдырын! Чүнки сиз Реб ёлундакы ресуллыгымың мөхүрисиңиз. ³Ресуллыгымың хак-хукуклары бабатда мени танкыталаңлар, ине, шуны диймекчи. ⁴Эйсем бизиң ийип-ичмэге хакымыз ёкмы? ⁵Иманлы болса, аялымызы янымыз билен эжитмэге хакымыз ёкмы? Петрус ^a ве бейлеки ресуллар, Реббимиз Исаның инилери хем хут шейле эдйэр ахыры. ⁶Я-да мен билен Барнабың иманлылардан мадды көмегини алмага хакымыз ёкмы? ⁷Туллукдакы эсгерлер өз хасабына яшаярлармы? Эйсем мивесинден иймежек болса, үзүм агажыны отурдяң бармы? Сүри бакып-да, онуң сүйдүни ичмейён бармы? ⁸Мен муны дине ынсан нукдайназарыңдан айтмаярын. Канун хем бу бабатда шейле диймейэрми нэме? ⁹⁻¹⁰Чүнки Төвратда: «Харман дөвийён өкүзиң агзыны багламан» дийип язылгыдыр. Худай муны бүтинлей бизиң үчин айтмаярмы? Эйсем Ол өкүзлериң аладасыны эдйэрми? Хава, бу бизиң үчин языландыр.

^a 9:5 *Петрус* – грекче *Кенас*, бу Петрусың бейлеки ады.

Чүнки ер сүрйән-де, дөвек дөвйән-де хасылдан пай алмак умыды билен ишлейэндир. ¹¹Биз араңызда рухы затлары экип, сизден мадды хасылы орсак, муны жуда көп гөрерсинизми? ¹²Эгер башгалар сизден мадды көмеги алмага хаклы болса, онда биз олардан-да көп хаклыдырыс!

Йөне биз бу хакымыздан пейдаланмадык. Терсине, Месихиң Хош Хабарының яйрамагына пәсгел бермежек болуп, әхли зада чыдаярыс. ¹³Ыбадатханада хызмат эдйәнлер өз ийжегини ыбадатханадан алярлар. Гурбанлык сыпасында хызмат эдйәнлер-де гурбанлык садакаларындан пай алярлар. Булары өзүңизем билйәнсиниз. ¹⁴Реб Хош Хабары вагыз эдйәнлериң-де Хош Хабардан экленмегини буйрандыр.

¹⁵Йөне мен бу хак-хукукларымың биринден-де пейдаланан дәлдин. Мен муны язмак билен сизден хакхукугымы талап этмекчи боламок. Мениң бу магтанмамы, гой, хич ким пужа чыкармасын. Шейле боланындан, өленим говудыр! ¹⁶Мен Хош Хабары вагыз эдйәним билен магтанмага хаклыдырын өйдемок: муны этмек боржумдыр. Эгер мен Хош Хабары вагыз этмесем, вай, мениң халыма! ¹⁷Эгер мен муны өзүм сайлан болсадым, онда сылага тамакин болардым. Эмма муны маңа Худай буюрды. ¹⁸Онда сылагым нәмедир? Хош Хабары хич бир муздуз вагыз эдип, онуң маңа берйән хак-хукугыннан пейдаланмазлык мениң үчин сылагдыр.

Павлус хер кесиң гулудыр

¹⁹Мен азат болсам-да, хер кеси газанжак болуп, хеммелериң гулы болдум. ²⁰Яхудылары газанжак

болуп, олар үчин яхуды болдум. Мен Мукаддес Кануның гулы болмасам-да, Мукаддес Кануна гөрә яшаянлары газанжак болуп, Мукаддес Кануның гулы болдум. ²¹Мен Худайың Кануныны билмейәнлери газанжак болуп, оны билмедиксирән болдум. Хакыкатда велин, Худайың Канунына гөрә яшап, Месихиң буйрукларына табындырын. ²²Әжизлери газанжак болуп, әжизе өврүлдим. Гараз, кәбирлери халас этжек болуп, мен хеммелере хер зат болдум. ²³Мен буларың барыны Хош Хабарың ак паталарына шәрик болуп билерим ялы, Хош Хабарың хатырасына эдйәрин. ²⁴Ярыша гатнашян йүврүклериң хеммеси ылгаса-да, байрагы диңе бири аляндыр. Сиз-де байрак алар ялы шейле ылган. ²⁵Ярыша гатнашян хер кес өзерклиги түргенлешдирийэндир. Ол муны вагтлайын бир тәжи алмак үчин эдйәр. Биз болса муны бакы тәжи алмак үчин эдйәндирис. ²⁶Шоңа гөрә-де, мен максатсыз ылгаянлар ялы ылгамаярын, хованы юмрукляян киши ялы херекет этмейәрин. ²⁷Ёк, мен Хош Хабары башгалара вагыз эденимден соң, ярыша гатнашмакдан махрум эдилесим гелмейәр. Шонуң үчин-де, беденими түргенлешдирип, оны өзүме табын эдйәрин.

10-нжы бап

Бсрайыл тарыхындан дуйдурышлар

¹Әй, доганлар, мен сизиң шулардан хабарлы болмагыңызы ислейәрин: бизиң ата-бабаларымызың бары булудың пенасында гездилер, оларың бары деңизден гечдилер. ²Оларың бары булуда ве деңзе чүмдүрилип,

Мусаның шәгиртлери болдулар. ³Оларың бары гөкден инен шол бир иймити ийдилер. ⁴Оларың бары Худай тарапындан берлен шол бир сувдан ичдилер. Чүнки оларың бары бир рухы гөзбашдан, өзлерине хемралык эден Рухы Гаядан ичдилер. Бу Гая Месиҳиң хут Өзүди. ⁵Эмма шондада оларың көпүси Худайы нәразы этдилер. Шонун үчин-де оларың ләшлери чөлде серлип галды. ⁶Биз хем ата-бабаларымыз дей йүреклеримизи яманлыга йыктын этмез ялы, буларың бары bize дуйдурышдыр. ⁷Оларың кәбирлери ялы бутпараз болмаң. Олар барада Төвратда шейле язылгыдыр: «Адамлар ийип-ичмәге отурдылар, сонра туруп, ойнашамага башладылар». ⁸Оларың кәбирлери ялы азгынчылык этмәлиң: бир гүнде оларың йигрими үч мүнүси өлди. ⁹Оларың кәбирлери ялы Месиҳи сынамалың: олар йыланлардан хеләк болдулар. ¹⁰Оларың кәбирлери ялы хүңүрдәлиң: олар Өлүм перишдесиниң элинден өлди. ¹¹Буларың бары башгалара сапак болсун дийип, ата-бабаларымызың башындан инди. Бу заманың ахыркы гүндеринде яшайнлара, ягны bize дуйдурыш хөкмүнде язылды. ¹²Шундукда, сиз берк дурандырыс дийип пикир эдйән-де болсаңыз, гүнә этмез ялы, эгә болуң! ¹³Башыңыздан инен сынаглар башгаларың-да башындан инйәндир. Эмма Худай садькдыр! Ол сизиң гүйжүңизиң чатмажак сынагыны бермез. Сиз сынага дүшениңизде, Худай чыкалга-да ачар, сынагдан үстүн гелмек үчин гужур-гайрат-да берер.

Бутханалара бармаң!

¹⁴Шонуң үчин, әй, мениң эзизлерим, бутпаразлыктан гача дурун. ¹⁵Мен сизиң билен пайхаслы адамлар хөкмүнде гүрлешйәрин. Сизе айдянарларымдан өзүңиз нетиже чыкарың. ¹⁶Әйсем биз шүкүр эдип, шүкүр кәсесинден иченимизде, Месиҳиң ганына шәрик болмаярысмы? Чөреги бөлүп иенимизде, Месиҳиң беденине шәрик болмаярысмы? ¹⁷Чөрегиң бир болшы ялы, биз көп болсак-да, бир бедендирис. Чүнки шол бир чөреги пайлашандырыс.

¹⁸Ысрайыл халкына середин: гурбанлык сыпасында берлен гурбанлыктан иййән шол сыпа шәрик болмаярмы? ¹⁹Муны диймек билен, бута берлен гурбанлыгың я-да бутуң өзүниң хайсыдыр бир әхмети бар дийжек болярыным? ²⁰Әлбетде, әк! Мен бутпаразларың берйән гурбанлыгыны Худая дәл-де, арвах-жынлара берйәндигини айтжак болярын. Мен сизиң жынлара шәрик болмагыңызы ислемайәрин. ²¹Сиз хем Реббиң кәсесинден, хем-де жынларың кәсесинден ичип билмерсиңиз. Сиз хем Реббиң сачагына, хем-де арвах-жынларың сачагына шәрик болуп билмерсиңиз. ²²Я-да биз Реббиң габанжаңдыгыны оярмакчымы? Әйсем биз Ондан гүйчлүми нәме?

Иманлыларың азатлыгы

²³Сиз: «Ислендик зады этмәге хакым бар» диййәрсиниз, йөне хер зат сизиң үчин бәхбитли дәлдир. «Ислендик зады этмәге хакым бар» диййәрсиниз, йөне хемме зат

абатлаян дэлдир. ²⁴Хер кес өз бэхбидини дэл-де, башгаларың бэхбидини арасын. ²⁵Эт базарында сатылян хер эти ийип билерсиңиз. Аныгына етжек болуп, ынсабыңызы хорламаң. ²⁶Чүнки «Ер ве ондакы затлар Реббикидир». ²⁷Эгер иман этмедиклериң бири сизи нахара чагырса, сиз-де гитмек ислесеңиз, өңүңизде гойлан затлары аркайын ийиберин. Аныгына етжек болуп, ынсабыңызы хорламаң. ²⁸Эмма кимдир бири сизе: «Бу бутлара гурбанлык берлен этдир» дийсе, бу эт барада дуйдуран адамың ве ынсабың хатырасына оны иймәң. ^a ²⁹Мен сизиң ынсабыңыз дэл-де, шол адамың ынсабы барада айдырын.

Нәме үчин башганың ынсабы мениң эркинлигиме казылык эдйэр? ³⁰Эгер мен нахар иймезден өң Худая шүкүр эдип, нахара гошулян болсам, онда нәме үчин шүкүр эдйән нахарым үчин язгарыларкам? ³¹Шунлукда, ийсеңиз-де, ичсеңиз-де, хер нәме этсеңиз-де – буларың барыны Худайың шөхраты үчин эдиң. ³²Яхудыларың-да, грекклериң-де, Худайың йыгнагының-да, гараз, хич кимин бүдремегине себәп болмаң. ³³Чүнки мен өз бэхбидими араман, көплериң халас болмагы үчин оларың бэхбидини араярын, хер затда хер кеси разы этмәге дыржашярын.

11-нжи бап

¹Мениң Месихден гөрелде алшым ялы, сиз-де менден гөрелде алың.

Эдепли ыбадат

²Мени элмыдама ятлаяндыгыңыз, таглыматы сизе табшырышым ялы саклаяндыгыңыз үчин сизи өвйэрин. ³Эмма шуңа хем айдың дүшүнмегиңизи ислейэрин: хер эркегин башы Месихдир, аялың башы эркекдир, Месихиң башы болса Худайдыр. ⁴Башыны өртүп, дога-дилег я-да пыгамберлик эдйән эркек киши өз башыны биабрай эдйэндир. ⁵Башыны өртмән дога-дилег я-да пыгамберлик эдйән аял өз башыны биабрай эдйэндир. Ол башы сырылан аял билен дес-дендир. ⁶Хава, эгер аял башыны өртмейән болса, онда, гой, сачыны-да кесдирсин. Йөне аялың сачыны кесмеги я-да сырдырмагы биабрайчылыкдыр. Шоңа гөрә, гой, ол башыны өртсүн. ⁷Эркек башыны өртмели дэлдир. Чүнки ол Худайың кешбидир, Онуң шөхратыдыр. Аял болса эркегин шөхратыдыр. ⁸Чүнки илкибашдан эркек аялдан дэл-де, аял эркекден ярадыландыр; ⁹эркек аял үчин дэл-де, аял эркек үчин ярадыландыр. ¹⁰Эгер аял эркегин шөхраты болян болса, онда ол перишделериң хатырасына башыны өртүп-өртмезлиги, гой, өзи чөзсүн. ¹¹Йөне хер нәхили болса-да, Реббик халкының арасында аял эркеге, эркек-де аяла гарашлыдыр. ¹²Чүнки аял эркекден ярадылан болса-да, эркек аялдан догуляндыр. Хеммесини хем Худай ярадындыр. ¹³Өзүңиз пикир эдип гөрүн: аял башыны өртмән Худая дога этсе гелшиклимидир? ¹⁴Эркек сачыны өсдүрсе

^a **10:28** Кәбир голязмаларда Чүнки Ер ве ондакы затлар Реббикидир диен жүмле хем бар.

биабрайчылыкдыгыны тебигатын өзи сизе өвретмейэрми нэме? ¹⁵Аял үчин болса узын сач абрайдыр. Узын сач оңа башөртгүси хөкмүндө берлендир. ¹⁶Эгер бу меселе бабатда жедел этмекчи болян киши бар болса, шуны диййэрин: бизиң ве Худайың йыгнакларында аялларың баш өртмеги адатдыр.

Реббиң сачагыны харламаң!

(Матта 26:26-29; Марк 14:22-25;

Лука 22:14-20)

¹⁷Инди болса шу гөркезмелери бермек билен бирликде, өзүмиң макулламаян задым барада айтмакчы: сизиң йыгнанышыкларыңызың пейдасындан зыяны көпдүр. ¹⁸Биринжиден, Худайың йыгнагы хөкмүндө үйшениңизде, араңызда агзалалыкларың болжандыгы барадакы гүррүңлер мениң гулагыма дегйэр. Мен муңа аз-кемынанман-да дурамок. ¹⁹Себэби араңызда агзалалыклар болмалы затдыр. Олар сизиң Худайың сынагындан гечип-гечмейэндигиңизи эшгэр эдйэр. ²⁰Сиз бир ере үйшениңизде, Реббиң сачагына гатнашырсыңыз дийип хасап эдйэрсиниз. Аслында велин бу бейле дэл. ²¹Себэби нахар иениңизде, гетирен нахарыңызы башгалар билен пайлашман, өзүңиз иййэрсиниз. Шейдип, бири ач галяр, башга бири болса зийэм серхош. ²²Эйсем ийип-ичмек үчин өз өйүңиз ёкмы? Я-да сиз Худайың йыгнагыны эсгермэн, гарыпла-ры кемситмек ислеяёңизми? Мен муңа нэме диейин? Шейле эдйэниңиз үчин сизи тарыплайынмы? Элбетде, ёк! ²³Чүнки мен Ребден алан таглыматымы сизе табшырдым. Реб Иса Өзүне хайынлык эдилен гижеси элине чөрөк

алып, ²⁴шүкүр этди. Сонра чөреги бөлүп: «Бу сиз үчин берилйән беденимдир. ^aМуны Мени ятламак үчин бержай эдиң» дийди. ²⁵Шунуң ялы, нахардан соң шераплы кэсэни алып: «Бу шерап Мениң ганым аркалы багланышылян тэзе ахтдир. Ондан хер гезек ичениңизде, муны Мени ятламак үчин бержай эдиң» дийди. ²⁶Шоңа гөрэ-де, сиз хер гезек бу чөреги иениңизде, бу кэседен ичениңизде, Реб доланып гелйәнчэ, Онуң өлүмини ыглан эдйэрсиниз. ²⁷Шунлукда, кимде-ким мынасып болмадык тэрде бу чөрөкден ийсе я-да Реббиң кэсесинден ичсе, Онуң бедени ве ганы бабатда языклы болар. ²⁸Шонуң үчин-де, хер кес диңе өзүни сынап гөрөнсоң, бу чөрөкден иймели, бу кэседен ичмели. ²⁹Кимде-ким Реббиң беденини эсгермэн ийип-ичсе, өз-өзүни Худайың хөкүмине дучар эдйэндир. ³⁰Ине, шу себэпден араңызда эжизлер ве сыркавлар көп, өленлериңиз хем аз дэлдир. ³¹Биз илки өзүми-зи сынап гөрөн болсадык, онда хөкүме учрамаздык. ³²Реб бизи тербиелемек үчин хөкүм эдйэндир. Ол муны бизиң дүййө билен бирликде хөкүм эдилмезимиз үчин эдйэр. ³³Шунлукда, эй, доганлар, Реббиң сачагы үчин үйшениңизде, бири-бириңизе гарашың. ³⁴Эгер кимдир бири ач болса, гой, өз өйүңде нахарлансын. Шонда ол йыгнакда хөкүм эдилмез. Галан затлары болса баранымда чөзерин.

12-нжи бап

Рухы пешгешлер

¹Инди болса, эй, доганлар, мен сизиң Рухуң пешгешлери бабатда хабарлы

^a 11:24 Кэбир голязмаларда *Оны алың, ийиң* диен сөзлөр хем бар.

болмагыңызы ислейэрин. ²Ядыңыз-дамы, сиз бутпаразкаңыз, дилсиз-агызсыз бутларың тәсирине дүшүп, олара эерйәрдиңиз. ³Шоңа гөрә-де, шуңа айдың дүшүнмегиңизи ислейэрин: Худайың Рухундан ылхам алян ынсан: «Иса Месихе нәлет болсун!» диймез. Мукаддес Рух ынандырмаса, ынсан: «Иса Ребдир!» дийип билмез.

⁴Мукаддес Рухун берйән пешгешлери дүрлүдир, йөне оларың бары шол бир Рухдандыр. ⁵Хызматлар дүрли-дүрлүдир, йөне оларың бары шол бир Реб үчиндир. ⁶Амаллар дүрли-дүрлүдир, йөне хер кесде әхли зады эдйән шол бир Худайдыр.

⁷Хер кесде Мукаддес Рухуң аян болмагы хеммелериң бәхбиди үчиндир. ⁸Мукаддес Рух кимдир бирине даналык билен, ене бирине билим билен өвретмек пешгешини берйәр. ⁹Башга бирине Мукаддес Рух иман байлыгыны, ене бирине шыпа берме пешгешлерини берйәр. ¹⁰Ол бирине гудрат гөркезме, башгасына пыгамберлик, ене бирине рухлары сайгарма, башга бирине нәмәлим диллер, ене бирине бу диллери маныландыр-ма пешгешини берйәр. ¹¹Буларың барыны еке-тәк бир Мукаддес Рух эдйәндир. Ол хер кесе Өз ислейшине гөрә берйәндир.

¹²Беден бир болса-да, агзалары көпдүр. Агзалары көп болса-да, олар бүтеви бир тени эмеле гетирйәрлер. Месих бабатда хем шейледир. ¹³Чүнки биз ким болсак-да: яхудымы, грекми, гулмы, эркинми – тапавуды ёк, барымыз бир беден болмак үчин, бир Мукаддес Руха чүмдүрилдик. Бизиң барымыз бир Мукаддес Рухы кабул этдик.

¹⁴Беден бир агадан ыбарат дәлдир. Онуң агзасы көпдүр. ¹⁵Аяк: «Мен эл

дәл, мен бу бедене дегишли дәл» дие-ни билен беден агзасы болмагыны бес эдйәрми нәме? ¹⁶Гулак хем «Мен гөз дәл, мен бедене дегишли дәл» дийсе-де, беден агзалыгына галяндыр. ¹⁷Эгер бүтин беден гөз болан болса, онда ол нәдип эшидерди? Эгер бүтин беден гулак болан болса, онда ол нәдип ыс аларды? ¹⁸Эмма Худай хемме агзалары бир беденде ерлешдирип, оларың херсини Өз халайшына гөрә гойды. ¹⁹Эгер агзаларың бары хайсыдыр бир агза болан болса, онда беден ниреде боларды? ²⁰Аслында агзалар көп, беден болса бирдир.

²¹Гөз эле: «Сен маңа герек дәл!» дийип билмейәр. Келле хем аяклары: «Сиз маңа герек дәл!» дийип билмейәр. ²²Терсине, бедениң эжиз сайылян агзалары хас гереклидир. ²³Хорматсызрак сайылян агзалара велин айратын хормат гойярыс. Гелшиксиз сайылян агзаларымыз барада айратын алада эдйәрис. ²⁴Бедениң гелшикли агзалары болса шейле алада мэтәч дәлдир. Худай беден агзаларыны бирикдиренде, онуң әхмиетсиз сайылян агзаларына хас көп әхмиет берди. ²⁵Ол муны беденде хич бөлүнишик болман, агзалар бири-бири барада дең дережеде алада этсинлер дийип этди. ²⁶Эгер бир агза хорлук чексе, бейлеки агзалар хем хорлук чекерлер. Эгер бир агза хорматланылса, әхли агзалар муңа шатланар.

²⁷Сизиң әхлиңиз Иса Месихиң беденисиңиз, хер бириңиз бедениниң бир агзасысыңыз. ²⁸Худай йыгнага илки билен ресуллары, соңра пыгамберлери, үчүнжи эдип өвреджилери белледи. Соңра гудрат гөркезйәнлери ве шыпа берйәнлери, ярдам берйәнлери ве доландырянлары, соңра

нәмәлим диллерде гүрлейәнлери бел-
леди. ²⁹Эйсем хеммелер ресулмыдыр?
Хеммелер пыгамбермидир? Хемме-
лер таглым өвредижимидир? Хемме-
лер гудрат гөркезйәнмидир? ³⁰Шыпа
берме пешгеши хеммелерде бармы?
Хеммелер нәмәлим диллерде гүрле-
йәрми? Хеммелер бу диллерде ай-
дыланлары дүшүндирип билйәрми?
³¹Йөне сиз хас улурак пешгешлери
алмага ымтылың.

Инди болса сизе иң говы ёлы сал-
гы берейин.

13-нжи бап

Сөйги

¹Инсанларынң ве перишделерин
диллеринде гүрләп-де, сөйгим болма-
са, гүңлеч сесленйән мисдириң я-да
жыңнырдаян кимвалдырын. ²Эгер
пыгамберлик пешгешим болуп-да,
эхли сырлары ве ылымлары билип-
де, даглары сүйшүржек гүйчли има-
ным болуп-да, сөйгим болмаса, мен
хичдириң. ³Эгер мен тутуш эмләги-
ми гарып-гасарлара пайлап-да, маг-
танып билерим ялы теними гурбан
эдип-де ^a, сөйгим болмаса, буларынң
маңа хич пейдасы ёкдур. ⁴Сөйги са-
бырлыдыр, мәхирлидир. Сөйги ба-
хыллык эдйән дәлдир, өзүни бейгелд-
йән дәлдир. Сөйги гопбамсырамаяр,
⁵биабрайлык этмейәр. Сөйги өз бәх-
бидини арамаяр, гахарланмаяр, өйке-
кине сакламаяр. ⁶Сөйги яманлыга
шатланмаяр, ол хакыката шатлан-
яндир. ⁷Сөйги хемме зады багышла-
яндир, элмыдама ынаняндир. Сөйги
хич хачан умыгдан дүшйән дәлдир,

хемме зады чыдаяндир. ⁸Пыгамбер-
ликлер тамаманар, диллер йитер,
билим гутарар, сөйги болса асла тү-
кенмез. ⁹Чүнки биз хәзир бөлекле-
йин билйәрис, бөлеклейин пыгамбер-
лик эдйәрис. ¹⁰Кәмиллик геленде, бө-
леклейин затлар тамаманар. ¹¹Мен
чагакам, чага ялы гүрлейәрдим, ча-
га ялы ойланярдым, чага ялы пикир
йөрөдйәрдим. Эмма улалып кемала
геленимде, чагалык йөрелгелерини
ташладым. ¹²Шинди әхли зады өчүг-
си айнадан гөрөн ялы гөрйәрис. Эмма
соңра әхли зады йүзбе-йүз гөрерис.
Мен шинди бөлеклейин билйәрин,
йөне шонда Худайың мени билши
ялы долы билерин. ¹³Хәзир шу үчү-
си галяр: иман, умыг ве сөйги. Була-
рынң ин улусы болса сөйгүдир.

14-нжи бап

Пыгамберлик ве нәмәлим диллер барада

¹Сөйгиниң йөрөлгесине эерин. Ру-
хы пешгешлери алмага, айратын-да
пыгамберлик этмәге ымтылың. ²Нә-
мәлим дилде гүрлейән адам адамлар
билен дәл-де, Худай билен гүрлешйән-
дир. Чүнки онуң Мукаддес Рухдан
ылхамланып айдян сырларына хич
ким дүшүниән дәлдир. ³Пыгамбер-
лик эдйән болса адамлара йүзленип,
олара өвүт-несихат берйәр, голдаяр,
теселли берйәр. ⁴Нәмәлим дилде гүр-
лейән өз-өзүне өвүт берйәндир, пы-
гамберлик эдйән болса йыгнага өвүт
берйәндир. ⁵Сизиң әхлиңиз нәмәлим
диллерде гүрлесеңиз, элбетде, говы,
йөне пыгамберлик этмәге ымтылың.

^a 13:3 *Магтанып билерим ялы теними гурбан эдип-де* – бу жүмле кәбир голязма-
ларда *теними якмага берип-де* дийип душ гелйәр.

Нәмәлим дилде гүрлейән адам йыгнага өвүт-үндев бермек үчин өз ай-данларыны маныландырмаса, он-да пыгамберлик эдйән ондан хас го-вудыр. ⁶Эй, доганлар, мен яныңыз-а барып, нәмәлим диллерде гүрлесем, йөне аянлык, билим, пыгамберлик, я-да таглымат өвретмесем, мениң си-зе пейдам дегерми? ⁷Мысал хөкмүн-де жансыз саз гуралларыны: түйдү-ги я-да арфаны алып гөрелиң. Эгер олар тапавутлы әхенде чалынмаса, хайсы мукамың чалыннандыгыны нә-дип сайгаржак? ⁸Ене-де бир мысал: эгер сурнайың чагырыш сеси айдың болмаса, урша тайынланжак бармы? ⁹Сиз бабатда хем шейледир. Эгер-де сиз дил аркалы айдяңларыңыз айдың болмаса, сизе ким дүшүнәр? Бу диңе ховайы гүррүң эден ялыдыр. ¹⁰Дүн-йәде өрән көп диллер бар. Оларың хер бириниң манысының бардыгы гүррүңсиздир! ¹¹Эмма мен кимдир биринин айдяңларына дүшүнмесем, мен онуң үчин кесеки юртлудырын. Ол хем мениң үчин кесеки юртлу-дыр. ¹²Шонуң үчин-де, рухы затла-ра шейле ымтылян болсаңыз, йыг-нагы беркидйән пешгешлери алма-га дыржашың.

¹³Нәмәлим диллерде гүрлейән адам оны маныландырып билмеги үчин-де дога-дилег этмелидир. ¹⁴Чүнки мен нәмәлим дилде дога-дилег эдйән бол-сам, муны диңе рухум эдйәндир. Акы-лым муңа гатнашян дәлдир. ¹⁵Нәме этмели? Мен рухум билен дога-дилег этсем, муны аңымда-да этжек. Мен рухум билен нагма айтсам, муны аңымда-да айтжак. ¹⁶Эгер сен Худайы өз калбыңда шөхратландырсаң, сениң

айдяң затларыңа дүшүнмейән адам шүкүрлерине нәдип «омын» дийсин? Ол сениң айдяңларыңа дүшүнмейәр ахырын. ¹⁷Белки, сен оңат шүкүр эд-йәнсин, йөне башга бири бу аркалы өвүт алян дәлдир. ¹⁸Худая шүкүр, мен нәмәлим диллерде хеммәнизден көп гүрлейәрин. ¹⁹Йөне йыгнакта бейле-килере-де өвүт-үндев берер ялы, дүш-нүкли бәш сөз айданымы говы гөр-йәрин. Бу нәмәлим диллерде айды-лан мүңлерче сөзден говудыр. ²⁰Эй, доганлар, чагалар ялы пикир йөрөт-мегиңизи бес эдиң. Яманлык бабат-да чага ялы болуң, йөне акыл бабат-да кәмил яшлы болуң. ²¹Чүнки Му-каддес Язгыларда шейле язылгыдыр:

«Мен бу халка

ят диллерде гүрлейәнлер
аркалы,

кесеки халкларың дили аркалы
сөзләрин.

Эмма шонда-да олар Мени
диңлемезлер – диййәр Реб».

²²Шунлукда, нәмәлим диллер иман эденлер үчин дәл-де, иман этмедик-лер үчин алакатдыр. Пыгамберлик болса иман этмедиклер үчин дәл-де, иман эденлер үчин алакатдыр. ²³Эгер бүтин йыгнак бир ере йыгнанып, хе-риңиз нәмәлим дилде гүрлөп дурка-ңыз, оңа дүшүнмейән я-да иман эт-медик адамлар мунуң үстүне гелсе, нәме ойларлар? Олар: «Сиз акылы-ңыздан азашыпсыңыз» диймезми? ²⁴Эмма иман этмедик я-да дүшүн-мейәниң бири пыгамберлик айды-лып дурка гелсе, ол хеммелер тара-пындан паш эдилип, хөкүм эдилйән-дигини эшидер. ²⁵Шонда онуң йүрек сырлары аян болар-да, йүзин йыкылар.

«Худай, догрудан-да, сизиң араңызда экен!» дийип, Она сежде эдер.

Тертипти ыбадат

²⁶Эй, доганлар, мундан нэхили не-тиже чыкарса болар? Сиз бир ере үйшениңизде, хер бириңизде нагма, өвүт сөзи, аянлык, нәмәлим диллерде гүрлемек я-да оны маныландыр-мак бардыр. Гой, буларың бары йыг-нагы беркитмек үчин уланылсын. ²⁷Эгер араңызда нәмәлим диллерде гүрлейән бар болса, гой, икиси я-да үчүси гезек-гезегине гүрлесин; ене бири маныландырсын. ²⁸Эмма ма-ныландырып билйән болмаса, он-да нәмәлим дилде гүрлейән дым-сын. Гой, ол өзүне ве Худая гүррүң берсин. ²⁹Пыгамберлеринң болса ики-си я-да үчүси гүрлесин. Бейлекилер болса оларың айданларыны салдар-лап гөрсүнлер. ³⁰Эмма диңлөп оту-ранлардан бирине Худайдан аянлык гелсе, онда гүрлөп дуран дымсын. ³¹Чүнки хеммелер өвүт алар ялы, хем-мелер рухланар ялы, барыңыз гезек-гезегине пыгамберлик эдип билерси-ңиз. ³²Пыгамберлик сөзлерини алан адам олары хачан айтмалыдыгыны өзи кесгитлемелидир. ³³Чүнки Худай бидүзгүнчилигиң дэл-де, парахатлы-гың Худайыдыр.

Худайың халкының йыгнаклары-ның эхлисинде болшы ялы, ³⁴аяллар йыгнакда гүрлемесин. Олара гүрле-мәге ругсат берилийән дэлдир. Төврат-да айдылышы ялы, олар табын бол-малыдыр. ³⁵Эгер олар хайсыдыр бир зат барада билмекчи болсалар, гой, өйде эрлеринден сорасынлар. Аяла йыгнакда гүрлемек айып ахырын.

³⁶Худайың сөзи сизден чыкандыр өйдәрсинизми? Я-да ол диңе сизе барып етдими? ³⁷Эгер кимдир бири өзүни пыгамбер я-да Мукаддес Рух-дан долан дийип сайян болса, шу-на дүшүнмелидир: мениң язянла-рым Худайың буйругыдыр. ³⁸Эмма ол муны эсгермесе, гой, онуң өзи-де эсгерилмесин. ³⁹Шунлукда, эй, доган-лар, пыгамберлик этмәге жан-тенден ыхлас эдиң, йөне нәмәлим диллерде гүрлемеги-де гадаган этмәң. ⁴⁰Эмма хемме зат мынасып тәрде ве тертип билен болсун.

15-нжи бап

Дирелиш барадакы Хош Хабар

¹Инди болса, эй, доганлар, сизе ва-гыз эден Хош Хабарымы ятладып гечмекчи. Сиз оны кабул эдип, он-да берк дурсуңыз. ²Сизе вагыз эден Хош Хабарымы гайым тутсаңыз, ол аркалы халас боларсыңыз. Тутмаса-ңыз, бидерек ере иман этдигиңиз бо-лар. ³Чүнки мен кабул эденими өрән важып хабар хөкмүнде сизе-де гов-шурдым. Бу хабар, ине, шундан ыба-рат: Мукаддес Язгылара гөрә, Месих бизиң гүнәлеримиз үчин өлди. ⁴Ол жайланып, Мукаддес Язгылара гөрә хем үчүленжи гүн дийленде дирел-ди. ⁵Онсоң Иса Месих Петруса ^a, соң Онкилере гөрүнди. ⁶Мундан соң Ол шол бир вагтың өзүнде бәш йүзден-де говрак догана гөрүнди. Бу доган-ларың кәбири зийәм арадан чыкды, йөне аглаба бөлеги хәзир хем дири. ⁷Соңра Ол Якуба гөрүнди, соң ресул-ларың эхлисине гөрүнди. ⁸Иң сонунда болса маңа, ягны шейле дережә асла

^a 15:5 *Петрус* – грекче *Кенас*, бу Петрусың бейлеки ады.

мынасып болмадыга гөрүнди. ⁹Чүнки мен ресулларың арасында иң кичисидирин. Мен хатда ресул адыны алмага-да мынасып дәл, себәби Худайың йыгнагына азар берипдим. ¹⁰Эмма мен нәхили болсам-да, диңе Худайың мерхемети аркалы шейле болдум. Онуң маңа эден мерхемети пужа чыкмады: мен хеммелерден-де көп зәхмет чекдим. Аслында муны мен дәл-де, маңа яр болан Худайың мерхемети этди. ¹¹Шунлукда, исле мен болайын, исле-де бейлеки ресуллар болсун – тапавуды ёк: биз бу Хош Хабары вагыз эдйәрис, сиз-де оңа ынандыңыз.

Мерхумларың дирелмеги

¹²Биз Месих дирелди дийип вагыз эдйәрис. Онда сизиң араңыздан кәбирлери нәдип мерхумлар дирелмез дийип билйәр? ¹³Эгер мерхумлар дирелмейән болса, онда Месих хем дирелен дәлдир. ¹⁴Эгер Месих дирелмедик болса, онда бизиң вагзымыз-да, сизиң иманыңыз-да бидерекдир. ¹⁵Мунуң үстесине-де, бизиң Худай барада ялан шаятлык этдигимиз боляр. Себәби биз Худай Иса Месихи дирелтди дийип шаятлык эдйәрис ахырын. Эгер мерхумлар дирелмейән болса, онда Худай Иса Месихи-де дирелден дәлдир. ¹⁶Хава, мерхумлар дирелмейән болса, онда Иса Месих-де дирелен дәлдир. ¹⁷Эгер Иса Месих дирелмедик болса, онда сизиң иман гетирмегиңиз хем пучдур: сиз өңкиңиз ялы гүнәлериңизин ичиндесиниз. ¹⁸Диймек, Иса Месихде иманлы болуп арадан чыканлар хем хеләк боландыр. ¹⁹Эгер биз диңе бу дурмушда

Иса Месихе умыт баглаян болсак, әхли ынсанларың иң бетбагтыдырыс.

²⁰Йөне Иса Месих хакыкатдан-да илкинжи болуп өлүмден дирелди. Бу бейлеки мерхумларың хем дирелжекдигини кепиллендирйәр. ²¹Чүнки өлүмиң бу дүйә адам аркалы гелши ялы, өлүмден дирелиш-де адам аркалы гелйәндир. ²²Адам атаның несилериниң әхлиси өлйәр. Шунуң ялы, Иса Месихе дегишли боланларың-да әхлиси яшайша говшар. ²³Йөне хер кес өз гезегинде дирелер. Иса Месих илкинжи болуп дирелди. Месих геленде, Оңа дегишли боланлар-да дирелер. ²⁴Иса Месих әхли агалыклары, ыгтыярлыклары ве гүйчлери ёк эдип, Шалыгы Ата Худая табшыранда болса дүйәниң соңы болар. ²⁵Чүнки Худай Иса Месихиң әхли душманларыны Онуң аяк астына саянча, Месих шалык сүрмелидир. ²⁶Ёк эдилмели душманларың иң соңкусы хем өлүмдир. ²⁷Чүнки Худай «әхли зады Онуң аягының астында гойды». Хава, Худай әхли зады Месихиң аяк астында гойды. Йөне «әхли зады» дийленде, мунуң Худая дегишли дәлдиги месемәлимдир. ²⁸Худай әхли зады Оглуна табын эденден соң, Огул хем Өзүни әхли зады Онуң аяк астына гоян Худая табын эдер. Бу Худайың әхли затда долы хөкүм сүрмеги үчиндир. ²⁹Эгер дирелиш ёк болса, мерхумлара дерек сува чүмдүриленлер нәме эдеркә? Эгер мерхумлар хич хачан дирелмежек болса, адамлар нәме үчин олара дерек сува чүмдүрильйәркә? ³⁰Биз хем нәме үчин өзүмизи сагатсайын ховп астына саяркак? ³¹Реббимиз Иса Месихиң хузурында сизе болан

буйсанжымдан ант ичйэрин: мен хер гүн өлүм билен йүзбе-йүз болярын. ³²Эгер-де мениң делиллерим диңе ынсан делиллери болан болса, мен хейде Эфесдэки вагшы хайванлар билен гөрешермидим? Мундан нэме пейда газанардым? Эгер мерхумлар дирелмейэн болсалар, «гелиң, иелиң, ичелиң, эртир биз өлерис!» ³³Алданмаң! Ярамаз яранлар ягшы хэсиетлини хем аздырандыр. ³⁴Акылыңыза айланың, гүнэ этмеги бес эдиң. Сизиң араңыз-да Худайы танамаянлар хем бар. Мен муны сизи утандырмак үчин айдярын.

Дирелен тен

³⁵Йөне кимдир бириниң: «Мерхумлар нэдиң дирелер? Олар гайдып геленлеринде беденлери нэхили боларка?» дийип сорамагы мүмкин. ³⁶Нэхили наданлык! Сениң экен тохумың өлмесе, яшайша говушмаз. ³⁷Сен экениңде гөгержек өсүмлиги тутушлыгына экмейэрсин. Сен йөне тохум, мысал үчин бугдай я-да башга бир өсүмлигиң тохумыны экйэрсин. ³⁸Худай болса бу тохума Өз беллэн гөрнүшүни берйэр. Хер тохумың-да өз гөрнүши боляндыр. ³⁹Беденлериң хеммеси бирмензеш дэлдир. Ынсаның өз бедени, хайванларың өз бедени, гушларың өз бедени, балыкларың-да өз бедени боляр. ⁴⁰Шейле-де, гөклере я ере дегишли затлар-да бардыр. Гөклере дегишли затларың өз гөрки, ере дегишли затларың-да өз гөрки бардыр. ⁴¹Гүнүң өз гөрки, айың өз гөрки бардыр, йылдызларың-да өз гөрки бардыр. Бир

йылдызың гөрки бейлеки йылдызыңкыдан тапавутлыдыр. ⁴²Мерхумларың дирелиши-де шуңа меңзейэндир. Чүйрейэн беден жайланып, чүйремежек беден дирелйэр. ⁴³Абрайсызлыкда жайланып, шан-шөхратда дирелйэр. Эжизликде жайланып, гүйч-куватда дирелйэр. ⁴⁴Паны беденде жайланып, бакы беденде дирелйэр. Паны беден бар болса, бакы беден хем боляндыр. ⁴⁵Чүнки Мукаддес Язгыларда шейле язылгыдыр: «Илкинжи адам – Адам ата жанлы барлык болды». Соңкы Адам болса яшайыш берйэн Рух болды. ⁴⁶Бакы беден паны беденден өң болуп билмейэр. Терсине, илки паны беден боляр, соңра болса бакы беден боляр. ⁴⁷Илкинжи ынсан ериң топрагынданды, икинжи Ынсан болса ^a Гөклерденди. ⁴⁸Топракдан ярадылан илкинжи ынсан нэхили болса, ердэки ынсанлар хем шейледир. Гөклерден инен Ынсан нэхили болса, гөклере дегишли ынсанлар хем шейледир. ⁴⁹Биз топракдан ярадылан ынсана нэхили меңзэн болсак, гөклерден Бола-на хем шейле меңзэрис. ⁵⁰Шоңа гөрэ-де, эй, доганлар, мен сизе айтмакчы: эт билен гандан болан ердэки ынсан Худайың Шалыгыны мирас алып билиэн дэлдир. Чүйрейэн беден чүйремейэн бедене шэрик болуп билиэн дэлдир. ⁵¹Гулак гоюң, сизе бир сыры аян эдейин: биз өлмерис, йөне хеммемиз өзгердилерис. ⁵²Бу иң соңкы сурнай чалнанда гөз-ачып юмасы салымда, бир пурсатда амала ашар. Сурнай чалнар, мерхумлар чүйремезек

^a 15:47 *Икинжи Ынсан болса* – кэбир голязмаларда *икинжи Ынсан, Реббимиз Иса болса*.

халда дирелдилер, биз хем өзгердилерис. ⁵³Чүнки чүйрейән беден чүй-ремезлик донуна, өлйән тен өлмезлик донуна бесленмелидир. ⁵⁴Шунлукда, чүйрейән тен чүйремезлиге, өлйән тен өлмезлиге беслененде, «Еңиш өлүми ювутды» дийлен сөзлер бержай болар. ⁵⁵«Эй, өлүм, ханы сениң еңшиң ^a? Эй, өлүм, ханы сениң зәхерли нешдериң ^b?» ⁵⁶Гүнә – бу өлүмиң зәхерли нешдериңдир. Канун болса гүнәниң гүйч-куватыдыр. ⁵⁷Йөне Худая мүн-де бир шүкүр! Ол Реббимиз Иса Месих аркалы бизе еңиш берди. ⁵⁸Шоңа гөрә-де, эй, эзиз доганларым, берк дуруң. Гой, сизи асла хич зат сарсдырмасын. Реббиң ишине ыхласлы япышың. Чүнки Реб угрунда чекен зәхметиңизин бидерек дәлдингини өзүңиз-де билйәнсиңиз.

16-нчы бап

Иманлылар үчин пул көмегини йыгнамак барадакы өвүтлер

¹Инди болса Худайың йыгнакларына мадды пул көмегини бермек барада айтмакчы. Галатядакы йыгнаклар табшыранларымы сиз хем бержай эдиң. ²Мен яныңызга баранымда йыгнама зерурлыгы болмаз ялы, хериңиз хер хепдәниң биринжи гүни өз ягдайына гөрә белли мукдарда пул сүйшүрүп, янында сакласын. ³Баранымда болса, сизиң көмегиңизи Иерусалиме ашыржак адамлары өзүңиз сайларсыңыз. Мен олары иберенимде, танатма хатларыны хем янларына гошарын. ⁴Эгер

Иерусалиме мениң гитмегим макул билинсе, олар маңа ёлдаш боларлар.

Павлусың арзув-ислеглери

⁵Мен яныңызга Македонияда боланымдан соң барарын. Себәби мен Македонияның үсти билен гечмекчи. ⁶Белки, мен яныңызда бираз галарын, хатда гышы шол ерде гечирмегим-де ахмал. Соңра сиз мени гитжек ериме уградып билерсиңиз. ⁷Хәзир болса сизи йөне ёл угруна гөрүп гечесим геленок. Гайтам, Худай ёл берсе, яныңызда көпрәк болмагы умыт эдйәрин. ⁸Мен Эллинжи гүн байрамына ченли Эфес шәхеринде галарын, ⁹себәби маңа көп адамларың гаршы чыкяндыгына гарамаздан, бу ерде улы ве нетижели ишлер үчин улы мүмкинчиликлер дөреди. ¹⁰Эгер яныңызга Тимотеос барса, онуң араңызда хич затдан горкман гезип билери ялы алада эдиң. Ол хем мен ялы Реббиң ишини эдйәр. ¹¹Шоңа гөрә-де, хич ким Тимотеоса эсгермезчилик этмесин. Ол мениң яныма доланар ялы, оны сагаман ёла салың. Мен Тимотеосың доганлар билен гайдып гелмегине гарашярын. ¹²Инди болса доганымыз Аполло барада: мен оңа доганлар билен билеликде сизиң яныңызга гитмеги үчин көп ялбардым. Йөне онуң эдил шу пурсат гитмәге мейли ёк. Ол яныңызга аматлы вагт тапанда барар.

Соңкы өвүтлер ве саламлар

¹³Хүшгәр болуң, иманда берк дуруң, мерт болуң, гайратлы болуң. ¹⁴Әхли

^a 15:55 *Еңшиң* – кәбир голязмаларда *зәхерли нешдериң*.

^b 15:55 *Зәхерли нешдериң* – кәбир голязмаларда *еңшиң*.

зады сөйги билен эдиң. ¹⁵Эй, доганлар, сиз Степанасың өй-ичерсини таянарыңыз. Оларың Ахаяда илкинжилериң хатарында Иса Месихе иман эдендиклерини, Худайың халкына жан-тенден хызмат эдйэндиклерини хем билйэнсиңиз. Шоңа гөрә-де, сизден шуны хайыш этмекчи: ¹⁶сиз хем шейле адамлара, олар билен ишләп зәхмет чекйәнлериң хер бирине гулак асың. ¹⁷Мен Степанас, Фортунат ве Ахайык дагы геленде, өрән бегендим. Олар сизиң ёклогыңызы билдирмейәрлер. ¹⁸Олар сизиң көңлүңизе арам беришлери ялы, мениң көңлүме-де арам берйәрлер. Шейле

адамларың гадырыны билиң. ¹⁹Азия велятындакы йыгнаклар сизе догайы салам иберйәрлер. Акила, Прискилла ве оларың өйүндәки йыгнак хем сизе Ребде догайы салам иберйәрлер. ²⁰Доганларың әхлиси хем сизе догайы салам иберйәрлер. Бире-бириңизи мәхирли огшап саламлашың. ²¹Мен – Павлусдан сизе салам болсун. Мен муны өз элим билен яздым. ²²Кимде-ким Ребби сөймейән болса, гой, оңа нәлет болсун. Я Реббимиз, гелсене! ²³Гой, Реббимиз Исаның мерхемети сизе яр болсун! ²⁴Мен сизиң барыңызы Иса Месихиң сөйгүси билен сөййәрин! Омын.

Павлусың коринтослылара иккинжи хаты

Гириш

Павлусың коринтослылара икинжи хаты жошгунлы ве шахсы эхеңде язылан хатдыр. Коринтослылара биринжи хаты ялы, ол хем Грецияның Коринтос шәхериндеки иманлылар йыгнагына языландыр. Бу хатың кәбир парчала-ры дүрли вагтда ве дүрли ерлерде язылып, соңра бир ере жемленен болмагы мүмкин. Онуң мовзугының ве әхеңиниң бирденкә үйтге-меги хем хут шу ягдай билен дүшүндирилейәр.

Хатың аглаба бөлегиниң коринтослылара язылан биринжи хатдан соң языландыгы месе-мәлимдир. Онуң язылан дөврүнде

Коринтосдакы иманлылар йыгнагы билен Павлусың өзара гатнашыклары галп ресуллар зерарлы бозулыпды. Олар Павлусың ресул дийип атландырылмага хакы ёк дийип, биртопар шүбхеленмелери дөредйәрдилер. Ягдайың шейле дартгынлы боландыгына гарамаздан, коринтослылара язылан икинжи хатда Павлусың чуң таглыматы беян эдилейәр. Бу таглымат өзүни ынжаданлары багышламагы, әжизликде гүйчли болмагы, сахылык билен бермеги үндейәр, Иса Месихиң өлүми ве дирелиши аркалы хер бир ынсана эльетер болан тәзе яшайыш барада таглым берйәр.

Мазмуны

Саламлар ве шүкүр дилеглери.....	1:1-11
Павлус өз гаршыдашлары билен ярашмак ислейәр.....	1:12-7:16
Павлус коринтослылары сахылык билен бермәге хөвеслендирйәр.....	8:1-9:15
Павлус өзүниң Иса Месихиң хакыкы ресулыдыгыны субут эдйәр.....	10:1-12:21
Соңкы дуйдурышлар ве саламлар.....	13:1-13

1-нжи бап

¹Худайың ырадасы билен Иса Месихиң ресулы болан мен Павлусдан

ве доганымыз Тимотеосдан Худайың Коринтосдакы йыгнагына, шейледе тутуш Ахая веляатындакы Худайың халкының барына догайы салам!

²Атамыз Худайың ве Реббимиз Иса Месихиң мерхементи ве паракхатлыгы, гой, сизе яр болсун!

Теселли берйән Худай

³Әхли теселлилериң гөзбашы болан мерхементли Ата Худая, Реббимиз Иса Месихиң Худайына ве Атасына алкыш болсун! ⁴Худай әхли мушакгатларымызда бизе теселли берйәр. Биз хем өз гезегимизде хер хили мушакгатлара учран адамлара Худайдан алан теселлимиз аркалы теселли берйәрис. ⁵Чүнки Иса Месихиң гөргүлериниң дурмушымызда ардыгысайы, Ол аркалы Худайдан алян теселлимиз-де артяндыр. ⁶Әгер биз гөргүлер гөрийән болсак, бу сизиң теселли тапмагыңыз ве халас болмагыңыз үчиндир. Худай бизе теселли берйән болса, бу бизиң-де сизе теселли бермегимиз үчиндир. Сиз хем биз ялы гөргүлер гөрениңизде, шу теселлимизден теселли тапып, мушакгатларың барына дөз гелерсиңиз. ⁷Сизе баглаян умыдымыз беркдир, себәби сизиң диңе мушакгатларымызда дәл, әйсем теселлимизе-де шәрикдигиңизи билйәрис. ⁸Әй, доганлар! Бизиң Азия веляатында башымыза инен күлпетлерден сизиң-де хабарлы болмагыңызы ислейәрис. Бу күлпетлер чекип-чыдардан жуда агырды, биз дири галарыс-да өйтмедик. ⁹Хава, ажал бизиң якамыздан тутандыр өйтдүк. Бу ягдай бизиң өзүмизе

дәл-де, дине Худая, мерхумлары дирелдйән Худая бил багламагымыз үчин йүзе чыкыпды. ¹⁰⁻¹¹Худай бизи ажалың пенжесинден халас этди ве ене-де халас эдер. Бизиң үчин әдйән дога-дилеглериңиз аркалы Онуң бизи ене-де халас этжекдигине умыт баглаярыс. Шонда көплериң дога-дилегине жогап хөкмүнде бизе берлен мерхемент үчин көп адамлар Худая шүкүр эдерлер.

Павлус ниетини үйтгедйәр

¹²Ине, биз шуңа буйсанярыс: биз хер кес, ылайта-да сиз бабатда Худайың берен гөвначыклыгы ве пәк йүреклилиги билен херекет эдйәрис. Биз муны ынсан даналыгына дәл-де, Худайың мерхементине даянып эдйәрис. Муңа бизиң ынсабымыз-да шаятдыр. ¹³⁻¹⁴Бизиң сизе язанларымызда окап дүшүнмез ялы гүмүртгик зат ёк. Сиз бизе хәзир бөлөклейин дүшүнйәрсиниз, йөне соңра долы дүшүнәрсиниз диен умыдым бар. Онсоң Реббимиз Иса Месихиң гелжек гүнүнде бизиң сизе буйсанышымыз ялы, сиз-де бизе буйсанып билерсиңиз. ¹⁵Бу бабатда ынамым болансоң, яныңызга ики гезек барып, шатлыгыңызы артдырмакчыдым. ¹⁶Соңра Македония гидип, ондан соң ене сизе доланмакчыдым. Ол ерден Яхудая юрдуна мени ёла саларсыңыз диен ниетим барды. ¹⁷Әйсем мен өз ниетләнеримде дурнуксызлык этдимми? Я-да булары

^a **1:7** Кәбир голязмаларда 6-нжы ве 7-нжи аятлар шейле гөрнүшде гелйәр: *Әгер биз гөргүлер гөрийән болсак, бу сизиң теселли тапмагыңыз ве халас болмагыңыз үчиндир. Шейдип сиз бизиң ялы гөргүлер гөрениңизде, мушакгатларың барына дөз гелерсиңиз. Сизе баглаян умыдымыз беркдир. Теселли тапаян болсак, бу сизиң теселли тапмагыңыз ве халас болмагыңыз үчиндир, себәби сизиң диңе мушакгатларымызда дәл, әйсем теселлимизе-де шәрикдигиңизи билйәрис.*

ниетленимде бу дүйнөнүн адамлары ялы икигөвүнли болуп, илки «хава, хава», соңра-да «ёк, ёк» диййэринми?

¹⁸Худай ынамдардыр. Ол бизиң айдан-ларымызың шол бир вагтың өзүнде хем «хава», хем-де «ёк» дәлдигине шаятдыр. ¹⁹Мен, Силван ^а ве Тимо-теос дагы араңызда Худайың Оглы ^б Иса Месих барада вагыз этдик. Би-зиң вагыз эден Иса Месихимиз хем «хава», хем «ёк» диен дәлдир. Худай Иса Месих аркалы «хава» диййэн-дир. ²⁰Чүнки Худайың берен вада-ларының әхлиси Иса Месих аркалы «хавадыр». Худайы шөхратландырып айдян «омын» сөзүмиз-де Иса Месих аркалыдыр. ²¹Худай бизи сиз билен бирликде Иса Месихе баглап, иман-да берк дурмагымыза ярдам берйэр. Ол бизи сечип-сайлады-да, ²²мөхүр-лөп, буларың кепили хөкмүнде йү-регимизе Мукаддес Рухуны берди.

²³Мен сизи гынаандырмайын дийип, Коринтоса доланып бармадым. Му-нуң хакыкатдыгына Худай-да шаят-дыр. ²⁴Биз сизиң иманыңызың үстүнд-ен хөкүм сүрмекчи боламзок, терси-не, шатлыгыңызың хатырасына сиз билен хызматдашлык эдйэрис. Чүн-ки сиз иманда берк дурсуңыз.

2-нжи бап

¹Шунлукда, мен ене гамланмайын дийип, яныңызга бармазлыгы йүре-гиме дүвдүм. ²Эгер мен сизи гам-ландырян болсам, мени ким шатлан-дырсын? Мениң гамландыранларым-мы?! ³Шоңа гөрө-де, баранымда мени шатландырмалы адамлар гөвнүми

гамландырмасын дийип, шол хаты яздым. Мениң шатлыгыма сизиң-де шатланжакдыгыңызга берк ынанярын.

⁴Мен шол хаты параланан йүректен мушакгат ичинде языпдым. Йөне ме-ниң ниетим сизи гынаандырмак дәл-де, сизе болан чөксиз сөйгими гөр-кездемки.

Павлус коринтослылара гүнакарлери багышламагы үндөйэр

⁵Мени гамландыран адам диңе ме-ни дәл-де, улалтмайын велин, белли бир дережеде хеммәңизи гамланды-рандыр. ⁶Көпчүлигиң оны язгармагы онуң үчин етерлик жезадыр. ⁷Ол бү-тинлей гам лайына батмаз ялы, ин-ди оны багышламалысыңыз, тесел-ли бермелисиңиз. ⁸Хайыш эдйэрин: оны догрудан-да сөййәндигиңизи тас-сыкляң. ⁹Шоңа гөрө-де, мен шол ха-ты сизи сынамак ве хер бир затда та-бын болуп-болмаянлыгыңыз бил-мек үчин яздым. ¹⁰Сизиң багышлан кишиңизи мен хем багышлярын, се-бәби мен хем бирини бир затда ба-гышлан болсам, багышланымы си-зиң хатыраңыз үчин Месихиң ху-зурында багышладым. ¹¹Мен муны шейтан бизден үстүн чыкмасын ди-йип этдим. Онуң кеззаплыгы bize мәлим ахырын.

Павлус өз хызматыны гораяр

¹²Мен Месихиң Хош Хабарыны ва-гыз этмәге Троас шөхерине бараным-да, маңа Реб тарапындан бир гапы ачылды. ¹³Муңа гарамаздан, көңлүм

^а 1:19 Силван – бу Силасың бейлеки ады.

^б 1:19 Худайың Оглы – Көне Әхтде бу ат патышалар үчин уланыларды. Тәзе Әхтде болса бу ат Худай тарапындан сайланып-сечилен диймеги аңладяр. Сөзлүге серет.

рахат дәлди, себәби мен ол ерде доганым Титусы тапмадым. Шонуң үчинде, олар билен хошлашып, Македония уградым. ¹⁴Йөне Худая мүң-де бир шүкүр! Ол Месихиң дабаралы йөришине бизи элмыдама шәрик эдйәр. Худай Өзи барадакы билими биз аркалы әхли ере мүшк-анбар кимин яйяр. ¹⁵Чүнки биз гутулыш ёлундан барянларың-да, хеләкчилик ёлундан барянларың-да арасында Худай үчин Месихиң мүшки-анбарыдырыс. ¹⁶Биз хеләкчилик ёлундан барянлар үчин өлүм ысы болсак, гутулыш ёлундан барянлар үчин яшайыш мүшки-анбарыдырыс. Бейле ишиң хөтдесинден гелжек асла ёкдур! ¹⁷Биз гара небислерине чапян адамлар кимин Худайың Хош Хабарыны ёймаярыс. Терсине, Худай тарапындан иберилен ве Месихе хызмат эдйән кишилер ялы Худайың хузурында пәк йүректен вагыз эдйәрис.

3-нҗи бап

¹Эйсем биз сизи өзүмиз билен гайтадан таныш этмелими? Нәме, биз кәбирлери ялы сизе я-да сизден болан танатма хатларына мэтәчми? ²Ёк! Бизиң танатма хатымыз сизсиңиз! Бу хат бизиң йүреклеримизе языландыр. Ол хеммелере мәлимдир, оны хеммелер окап-да билйәр. ³Месихиң хаты сизсиңиз. Бу месе-мәлим зат. Бу хатымыз хызматымызың нетижесидир. Биз оны сыя билен дәл-де, дири Худайың Рухуның гүйжи аркалы яздык. Ол ясы даш бөлөклерине дәл-де, ынсан йүрегине языландыр. ⁴Бу батта Месих аркалы Худайың хузурында бизиң шейле ынамымыз бардыр. ⁵Бу иши өз-өзүмизден башарыс дийип айтмага хич эсасымыз

ёкдур. Бу башарныгы бизе Худай берйәр. ⁶Ол бизе тәзе әhtiң хызматчылары болмак укыбыны берди. Бу әхт язылан Канун аркалы дәл-де, Мукаддес Рух аркалы беркидилендир. Чүнки язылан Канун өлүме хөкүм эдйәр, Мукаддес Рух болса яшайыш берйәр.

Тәзе әhtiң шөхраты

⁷Хава, даш бөлөклерине оюлып язылан Канун өлүме хөкүм эдйәрди. Эмма муңа гарамаздан, Худайың шөхраты Мусаның йүзүне чайылыпды. Бу нур өчүгси болса-да, ысрайыл халкының гөзүни гамашдырыпды. Эгер өлүме хөкүм эдйән хызматың шөхраты шейле болса, ⁸онда Худая Мукаддес Рух аркалы хызмат этмеклигиң шөхраты ондан парлак дәлмидир?! ⁹Эгер адамлары хөкүм эдйән хызмат шөхратлы болан болса, онда адамлары Худайың назарында аkläян хызматың шөхраты ондан-да бейикдир. ¹⁰Чүнки хемме затдан бейик болан шөхрат орта чыкандан соң, озалкы шөхрат хич болуп галды. ¹¹Эгер вагтлайын хызмат шейле шөхратлы болса, онда мүдимилик хызмат ондан гөр-бак нәче шөхратлыдыр! ¹²Биз шейле умыдымыз боланы үчин батыргайлык билен херекет эдйәрис. ¹³Биз Муса ялы дәлдирис. Ол ысрайыл халкы өчүгсилениән шөхратың соңуны гөрмесин дийип йүзүни басырярды. ¹⁴Йөне оларың акылы күтелди, себәби көне әхт олара окалып берленде, бу перде хениз-де йүзлерини басыряндыр. Бу йүз пердеси диңе Иса Месихе иман эдиленде айрыляр. ¹⁵Мусаның китабы хатда бизиң гүнлеримизде окаланда-да, бу перде оларың йүрегини басыряр. ¹⁶Йөне Реббе тарап өврүленлеринде, бу перде

сырылар. ¹⁷Реб Рухдур. Реббин Рухы ниреде болса, азатлык хем шол ердедир. ¹⁸Биз хем йүзүмизи басырман, Реббин шөхратының ялкымыны гөрйәрис. Реббин Рухы әхлимизи гитдигисайы нурландырып, бизи Өз кешбине өзгердйәр.

4-нжи бап

Хош Хабары вагыз этмекде рухдан дүшмейәрис

¹Худай мерхемент эдип, бизе бу хызматы ынанды. Шонуң үчин-де, рухдан дүшмейәрис. ²Биз айыплы боланы үчин гизлинликде эдилйән ишлери рет этдик. Кеззаплык этмейәрис, Худайың Хош Хабарыны ёймаярыс. Терсине, хақыкаты ач-ачан ыглан эдип, Худайың хузурында хеммелериң өңүнде жогап бермәге тайындырыс. ³Эгер бизиң вагыз эдйән Хош Хабарымыз перделенен болса, ол хеләкчилик ёлундан барянлар үчин перделидир. ⁴Бу дүйәнниң хөкүмдары шейтан иман этмедиклериң аңыны баглады. Шонуң үчин-де олар Худайың кешби болан Иса Месихиң шөхратының Хош Хабарының нуруны гөрүп билмейәрлер. ⁵Биз өзүмиз барада дәл-де, Иса Месихиң Ребдиги барада вагыз эдйәрис. Өзүмизи болса Исаның хатырасына сизиң гулларыңыз дийип хасаплаярыс. ⁶Чүнки «Түмлүкде нур парласын» диен Худай бизиң-де йүреклеримизи ягтыландырып, Иса Месихиң йүзүнде парлаян Өз шөхратыны бизе танатды.

⁷Биз хазыналары өзүнде саклаян тоюң күйзелер киминдирис. Шонуң үчин-де, бу ажайып гудратың бизден

дәл-де, Худайдандыгы эшгәрдир. ⁸Биз хер тарапдан гысылярыс, йөне овраңмаярыс; биз чыкгыңсыз ягдая дүшйәрис, йөне рухдан дүшмейәрис; ⁹ызарланярыс, йөне терк эдилмейәрис; урулярыс, йөне өлдүрилмейәрис. ¹⁰Иса Месихиң яшайшы беденимизде аян болсун дийип, Онуң өлүмини элмыдама беденимизде гөтерйәрис. ¹¹Бизиң паны беденимизде Иса Месихиң яшайшы аян болсун дийип, бизи, ягны дирилери элмыдама Онуң хатырасына өлүме табышырлар. ¹²Сизиң яшайыш тапмагыңыз үчин, биз өлүм билен йүзбейүз болмага-да тайындырыс.

¹³Зебурда: «Иман этдим, шонуң үчин гүрледим» дийип язылгыдыр. Шол иманың рухы аркалы биз-де иман эдйәрис, шонуң үчин-де гүрлейәрис. ¹⁴Биз Реб Исаны өлүмден дирелден Худайың бизи хем Иса билен билеликде дирелдип, сиз билен бирликде Өз хузурында гойжакдыгыны билйәрис. ¹⁵Буларың бары сизиң үчин эдилйәр. Шейдип Худайың мерхементи көпден-көп адамлара етип, оларың шүкүрлерини артдырар ве Худайың шөхратыны хас-да бейгелдер. ¹⁶Шоңа гөрә-де, биз рухдан дүшмейәрис. Бизиң дашкы барлыгымыз көнелседе, ички барлыгымыз гүңсайын тәзеленйәндир. ¹⁷Чүнки еңил ве вагтлайын мушакгатларымыз бизе жуда ажайып, бейик ве бакы шөхрат газандырар. Шонда бу мушакгатлар эдил болмадык ялы болар. ¹⁸Биз назарымызы гөрүнйән затлара дәл-де, гөрүнмейән затлара дикйәрис. Себәби гөрүнйән затлар вагтлайын, гөрүнмейән затлар болса бакыдыр.

5-нжи бап

Гөкдәки месгенимиз

¹Бизиң шинди яшаян паны чадырымыз, ягны беденимиз хер хачан вейран болса-да, гөкде эл билен ясалмадык, Худайың тайынлан бакы месгенимизин бардыгыны билйәрис. ²Биз өлмән, шол гөкдәки месгенимизе шу вагт бесленмеги күйсәп, ах чекйәрис. ³Йөне гөкдәки месгенимизе бесленмәнкәк паны чадырымыздан дынмалы болайсак-да, асла ялаңач болмажакдыгымыза гөзүмиз етйәр. ^a ⁴Эмма хәзирликче бу паны чадырымызда болуп, хасрат чекйәрис, гөрги гөрийәрис, себәби бу паны чадырымыздан дынасымыз геленок. Терсине, Худайың тайынлан месгенине бесленип, бакы яшайша өлмәнкәк говушмагы күйсейәрис. ⁵Чүнки Худай бизи бакы яшайша говушмагымыз үчин ярадып, мунуң кепили хөкмүнде бизе Мукадес Рухуны берди. ⁶Шонуң үчин-де, беденимизде яшаян вагтымызда Реббинң янындакы месгенимизден узакдадыгымызы билсек-де, аркайындырыс. ⁷Чүнки биз гөрийән затларымыза гөрә дәл-де, имана гөрә яшаярыс. ⁸Хава, бүтинлей аркайындырыс. Биз Реббинң янында месген тутуп билеримиз ялы, беденден айрыланымызы говы гөрийәрис. ⁹Эмма паны беденде яшасак-да, бакы месгене бесленсек-де, Худайың гөвнүнден турмагы максат эдинйәрис. ¹⁰Чүнки ягшы болсун, яман болсун, пархы ёк, бедендекәк эден ишлеримизе лайык пайымызы алмак үчин, хеммәмиз Иса

Месихиң хөкүм күрсүсиниң өңүнде дурмалыдырыс.

Худай билен ярашың!

¹¹Биз Худайдан горкмагың нәмедигини биленимиз үчин, башгалаы хем тоба этмелидиги барасында ынандыржак болярыс. Бизиң нәхилидигимиз Худая әшгәрдир. Бу сизиң ынсабыңыза хем әшгәрдир диен умыдым бар. ¹²Биз ене-де өңүңизде өвүнмекчи боламзок. Йөне пәк йүреклери билен дәл-де, дашкы гөрнүши билен өвүнйәнлере жогап берип, биз бабатда өвнүп билмегиңиз үчин сизе тутарык берйәрис. ¹³Биз акылдан азашан кимин гөрнен болсак, бу Худайы шөхратландырмак үчиндир; эгер акыллы гөрнен болан болсак, бу сизиң үчиндир. ¹⁴Эгер бир Адам хеммелер үчин өлен болса, онда хеммәмиз өлендирис. Шейле пикире гелелимиз бәри Иса Месихиң сөйгүси бизи херекет этмәге хөвәслендирийәр. ¹⁵Хава, Иса Месих хеммелериң угрунда өлди. Ол муны яшаянлар инди өзлери үчин дәл-де, оларың угрунда өлен ве дирелен Месих үчин яшасынлар дийип этди. ¹⁶Шонуң үчин-де, биз инди хич киме ынсан нукдайназарындан гарамаярыс. Эгер Иса Месихе хем озал шу нукдайназардан гаран болсак, мундан бейләк гарамарыс. ¹⁷Шоңа гөрә-де, ким Иса Месихе дегишли болса, ол тәзе ярадылышдыр. Көнеси гечип гитди, инди тәсеси гелди! ¹⁸Буларың бары Худайдандыр. Ол Иса Месих аркалы бизи Өзи билен ярашдырып, бизе ярашдырма хызматыны табшырды.

a **5:3** Кәбир голязмаларда 3-нжи аят шейле гөрнүшде гелийәр: *Биз гөкдәки месгенимизе бесленсек, асла ялаңач болмажакдыгымыза гөзүмиз етйәр.*

¹⁹Хава, Худай ынсанларын гүнәлерини хасаба алман, Иса Месих аркалы дүйнәни Өзи билен ярашдырды. Ярашдырма барадакы хабарыны болса бизе табырды. ²⁰Шона гөрәде, биз Иса Месихин илчилеридирис. Худай биз аркалы йүзленйәр. Биз сизе Месихин хатырасына ялбарярыс: Худай билен ярашың! ²¹Биз Иса Месих аркалы Худайың догрулыгы боларымыз ялы, Ол бизиң гүнәлерими-зи асла гүнә этмедик Иса Месихин үстүне йүкледиди.

6-нжы бап

¹Биз Худайың ишдешлери хөкмүнде сизе ялбарярыс: Ондан алан мерхемиңизи харламаң. ²Чүнки Худай шейле диййәр:

«Мерхемент гөркезжек дөврүмде сени эшитдим,
гутулыш гүнүнде Мен көмек этдим».

Ине, инди мерхемент гүнүдир, инди гутулыш гүнүдир!

³Биз хызматымыз абрайдан дүшмесин дийип, хич кимиң бүдремегине себәп боламзок. ⁴Терсине, әхли затда өзүмизи Худайың хақыкы хызматчылары хөкмүнде эшгәр эдйәрис. Биз мушакгатлара, мэтәчликлере, чыкынсыз ягдайлара, ⁵урлуп-енжилмелере, туссаг эдилмелере, питнелере, агыр зәхмете, укусыз гижелере, ачсувсузлыга сабыр-такатлык билен чыдаярыс. ⁶Биз муны пәклик, билим, тутанъерлилик, рехим-шепагат, Мукаддес Рухуң барлыгы, чын сөйги, ⁷хақыкат хабары, Худайың гүйжи аркалы субут эдйәрис. Догрулык – бизиң ярагымыз. Биз оны хем саг, хем-де сол

элимизде гөтерйәрис. ⁸Адамлар бизи сыласалар-да, кемситселер-де, мыжабат япсалар-да, өвселер-де – биз барыбир Худая хызмат эдйәрис. Олар бизи яланчы сайярлар, йөне биз хақыкаты сөзлейәндирис. ⁹Биз таналсак-да, рет эдилйәрис; ажал якамыздан тутса-да, диридири; жезаландырылсак-да, өлдүрилен дәлдири; ¹⁰ынжатсалар-да, элмыдама шатдырыс; гарып болсак-да, көплери баяндырыс; хич задымыз болмаса-да, әхли зада эдири. ¹¹Эй, коринтослылар! Биз сизиң билен ачачан гүрлешдик, сизе йүрегимизи ачдык. ¹²Сизден сөйгимизи аямасак-да, сиз бизден өз сөйгиңизи аяарсыңыз. ¹³Мен сизе хут өз чагаларыма йүзленйән ялы йүзленйәрин: биз йүреклеримиңизи сизе ачышымыз ялы, сиз-де йүреклериниңизи бизе ачын.

Бутпаразлыктан гача дуруң

¹⁴Иман этмедиклер билен бир боюнтырыга гирмәң! Догрулыгың пислик билен нәме шәриклиги бар? Я-да нур билен түмлүгиң нәме умумылыгы бар? ¹⁵Иса Месих билен шейтаның арасында ылалашык, хей-де, болуп билжек затмы? Иманлы билен имансызың нәме шәриклиги бар? ¹⁶Худайың ыбадатханасы билен бутларың, хей-де, өзара ылалашыгы болармы? Чүнки биз дири Худайың ыбадатханасыдырыс. Худай: «Мен оларың арасында месген тутарын ве оларың арасында боларын. Мен оларың Худайы, олар хем Мениң халкым боларлар» дийипди ахырын.

¹⁷«Шона гөрә-де, оларың арасындан чыкың-да, олардан айрылың».

Муны Реб диййэр.

«Харам затлара эл дегирмэн,
шонда Мен сизи кабул
эдерин».

¹⁸ «Мен сизе Ата боларын
сиз хем Мениң огул-гызларым
боларсыңыз».

Муны Хөкмүрован Реб диййэр.

7-нжи бап

¹Эй, сөйгүли доганларым, Худай бизе, ине, шейле вадалары берип-дир! Шонун үчин-де, гелиң, беде-нимизи ве рухумызы мурдар эдйән эхли затдан тэмизлэлиң. Худайдан горкуп, бүтинлей мукадес болмага ымтылалың.

Павлусың бегенжи

²Бизе йүрегинизден ер бериң. Биз хич киме хаксызлык этмедик, хич кими аздырмадык, өз бэхбидимиз үчин хич кими ишлетмедик. ³Мен булары сизи язгармак үчин айдамок. Себәби озал хем айдышым ялы, йүреклери-мизиң төрүндө орнуңыз бардыр, биз яшасак-да, өлсек-де биле боларыс. ⁴Сизе бичак ынанярын, бичак гуванярын! Мен шейле улы теселли тапдым. Мушакгатларымыз хер нәхили агыр болса-да, бегенжимиз чәги ёк-дур. ⁵Биз Македония баранымызда-да, хич бир рахатлык тапмадык. Гайтам, даш-төверегимизде дава-женжеллер, йүрегимизде горкы болуп, хер яндан гысылдык. ⁶Эмма Худай гөвни чөкгүнлере теселли берйөндир. Ол Титусы янымыза иберип, бизе хем теселли берди. ⁷Биз диңе Титусың гелмегинден дәл, эйсем оңа берен теселлиңиз барада эшидип-де, теселли тапдык. Ол сизиң мени күйсейәндигиңиз, чуннур гынанжыңыз, маңа

болан улы ыхласыңыз барада гүррүн беренде, бегенжим өңкүден-де артды.

⁸Мен сизи өз хатым билен гынандыран-да болсам, оны язаны-ма асла өкүнемок. Хава, өң өкүнип-дим, йөне бу хатың сизи диңе аз вагтлык гынандыраныны билип, ⁹инди шатланярын. Мен сизиң гынананыңыза дәл-де, шол гынанмаңыз аркалы тоба гелениңизе шатланярын. Сизиң гынанмагыңыз Худайдандыр, бизден зыян гөрөн дәлсиңиз. ¹⁰Чүнки Худайдан болан гынанч адамы тоба гетирип, онуң халас болмагына ярдам эдйэр. Бу тоба өкүндирийән дәлдир. Эмма дүнйәден болан гынанч өлүме элтйөндир. ¹¹Худайдан болан гынанжың сизде эденлерини бир гөрүң! Ол себәпли сизде нәхили гайрат, өзүңизи пәклемәге нәхили ыхлас дөрөди! Ол сизде, гөр, нәхили улы гахар, горкы, мени гөрмәге күйсег, ыхлас ве адалата болан ислеги оярды. Сиз бу меселеде хемметараплайын мүйнсүздигиңизи субут этдиңиз. ¹²Шунлукда, мен шол хаты язан хем болсам, оны не ынжаданы язгармак үчин, не-де ынжадыланың тарапыны чалмак үчин языпдым. Мен оны бизе эдйән ыхласыңыз Худайың хузурында өзүңизе-де аян болсун дийип языпдым. ¹³Хакыкы, буларың бары бизе теселли берди. Сиз Титусы бегендирип, онуң көңлүне теселли берипсиңиз. Биз онуң бегенжини гөренимизде, муңа өз бегенжимизден-де көп бегендик. ¹⁴Мен онуң янында сиз бабатда өвнүпдим, сиз-де мениң йүзүми ере салмадыңыз. Сизе айданларымызың элмыдама хакыкат болшы ялы, Титусың өңүндәки магтанжымызың хем хакыкатдыгы субут болды. ¹⁵Ол хем-мәзиң маңа табындыгыңызы, оны

галпылды ве улы хормат билен кабул эдишинизи ятланда, сизе болан сөйгүсү хас хем артыр. ¹⁶Шунлукда, мен хер затда сизе бил баглап билйэндигиме өрэн бегенйэрин.

8-нжи бап

Сахылык нусгасы

¹Инди болса, эй, доганлар, Худайың Македонияның йыгнакларына берен мерхементи барада билмегиңизи ислейэрис. ²Олар агыр мушакгатларда сыналса-да, жошгунлы шатлыкдан долуп-дашярлар. Гарыплыгы ченден агыр болса-да, сахылыга байдырлар. ³Догрудан-да, олар элинден гелен, хатда ондан хем артык хемаят көмегини сахылык билен мейлетин бердилер. ⁴Олар Худайың Иерусалимдеки халкына эдилйэн хызмата өзлериниң хем шэрик эдилмегини сорап, бизе ялбардылар. ⁵Бу эден тамамыздан-да артык болды. Олар өзлерини илки Реббе, соңра-да Худайың ислегине гөрэ бизе багыш этдилер. ⁶Шонуң үчин биз Титусдан сизиң араңызда башлан бу хайырлы ишини шол тэрде-де соңуна ченли довам этмегини хайыш этдик. ⁷Сизиң иманыңыз гүйчли; сиз нэ-дип вагыз этмелидигини билйэрсиниз. Сизиң дүшүнжэңиз, ыхласыңыз ве бизден өвренен сөйгиңиз^а долуп-дашяр. Хакыкы, сиз эхли зады шейле оңат башарярысыңыз. Шонуң үчин-де, сахылыкда-да шейле болмагыңызы ислейэрис. ⁸Ёк, бу буйрук дәл. Бейлеки йыгнакларың ыхласы барада

айтмак билен, сизиң сөйгиңизиң нэ-дережеде хакыкыдыгыны барласым гелйэр. ⁹Чүнки сиз Реббимиз Иса Месихиң мерхементини билйэңиз: Ол бай болса-да, сизиң хатыраңыз үчин гарып болды. Иса Месих муны Өзүниң гарыплыгы аркалы сизиң бай болмагыңыз үчин эдипди. ¹⁰Сиз гечен йыл хемаят бермекде илкинжи болмак билен чэкленмэн, муны улы хөвес билен этдиңиз. Шунлукда, ине, мениң маслахатым: ¹¹бу иши өз мүмкинчилигиңизден угур алып битириң. Оны ыхласлы башлайшыңыз ялы, ыхлас билен-де тамамлаң. ¹²Чүнки хемаят бермек хөвеси бар болса, Худай ынсаның ёк задына гөрэ дәл-де, элинде бар боланына гөрэ кабул эдйэндир. ¹³Биз башгаларың йүкүни еңлетжек болуп, сизе аграм салмак ислэмзок. Биз хеммелере деңлик болсун диййэрис. ¹⁴Сизиң болелинлигиңиз шу гүн оларың мэтэчлигиңиң өвезини долдурса, эртирки гүн оларың болелинлиги сизиң мэтэчлигиңизиң өвезини долдуарар. Шейлеликде, хеммелере деңлик болар. ¹⁵Чүнки Төвратда язылышы ялы: «Көп йыгнаныңкыдан хич зат артмады, аз йыгнаның хич кем зады болмады».

Титус ве бейлеки доганлар Коринтоса иберилйэр

¹⁶Худая мүн-де бир шүкүр! Ол Титусың-да йүрегине сизе болан ыхласы салды. ¹⁷Титус дине бизиң хайыш эденимиз үчин дәл, эйсем сизе болан ыхласы себэпли яныңызга гөвүнжеңлик билен гитди. ¹⁸Титусың яны билен

^а **8:7** Бизден өвренен сөйгиңиз – кэбир голязмаларда бизе болан сөйгиңиз.

иманлы доганымызы хем иберйэрис. Онуң Хош Хабары яймакдакы хызматы үчин, оны эхли йыгнаклар сылаяндыр. ¹⁹Мундан башга-да, ол йыгнаклар тарапындан сайланып, хемаят көмегини Иерусалиме эжитмек үчин бизе ёлдаш белленди. Бизиң бу хайырлы ишимиз Ребби шөхратландырып, ярдам этмекдэки ыхласымызы гөркезийндир. ²⁰Биз шейле улы мукдардакы пулы пайламакда хич бир айыпланма сезевар болмаз ялы, этияжы элден бермейэрис. ²¹Биз диңе Реббиң назарында дәл, эйсем ынсанларың назарында хем халал ишлемэге дыржашяндырыс. ²²Шейле-де Титусың яны билен ене-де бир доганымызы иберйэрис. Ол өзүниң хер дүрли ишлерде ыхласлыдыгыны энчеме гезек субут этди. Сизе болан ынамы себэпли, ол мундан бейлэк хас-да көп ыхлас этмэге тайындыр. ²³Титус бабатда шуны айтмакчы: ол мениң ёлдашым ве сизиң араңыздакы хызматдашымдыр. Иберен доганларымыз болса йыгнакларың векиллери ве Иса Месиҳиң шөхратыдыр. ²⁴Шоңа гөрә-де, оларың барына өз сөйгиңизи гөркезип, сиз бабатдакы магтанжымызың ерликлидигини эхли йыгнаклар субут эдиң.

9-нжы бап

¹Худайың Иерусалимдэки йыгнакларына пул ярдамыны бермек барада сизе язмагың гереги ёк. ²Чүнки мен сизиң ярдам этмекдэки ыхласыңызы билйэрин. Мен: «Ахая веляты гечен йылдан бэри тайярдыр» дийип, македониялылар сиз бабатда магтанярын. Сизиң шейле ыхласыңыз

көплери хөвеслендирди. ³Мен доганлара сизиң тайярдыгыңыз ве пул көмегиниң эййэм йыгналандыгыны айдыпдым. Ине, шу затлара гөз етирмек үчин, олары сизиң яныңыза иберйэрин. Мен сиз барадакы магтанжымың ялан болуп чыкмагыны ислэмок. ⁴Ёгса македониялылар мениң билен барып-да, сизиң тайяр дәлдигиңизи гөрселер, сиз бабатда шейле ынамы гүрлэнимизе гаты утанарыс. Сиз барада гүррүң-де ёк! ⁵Шоңа гөрә-де, вада эдилен хемайтыңызың тайярдыгына гөз етирмек үчин, өзүм бармаздан өң доганларымызы яныңыза ибермели диен карара гелдим. Йөне мен хемайтыңызың межбуры дәлде, гөвүнжеңлик билен берлен пешгеш болмагыны ислейэрин. ⁶Шуны унутмаң: гысганып экйән аз орядыр, сахылык билен экйән, бол орядыр. ⁷Гөвүнсизлик я межбурылык билен дәл-де, хер кес гөвүнүден чыкараныны берсин. Чүнки Худай гөвүнжеңлик билен берйэни халаяндыр. ⁸Хемише хемме задыңыз етерлик болуп, ислендик ягшы ише бол мүмкинчилигиңиз болар ялы, Худай сизе мерхементини болдан-бол бермеги башаряндыр. ⁹Бу бабатда Мукаддес Язгыларда шейле языландыр:

«Ол сахылык билен пайлады,
мэтэже берди,
онуң догрулыгы довам эдер
эбеди».

¹⁰Худай дайханың экжек тохумыны, ийжек чөрегини етирийндир. Шоңа гөрә-де, Ол сизиң экениңизи болдан-бол артдырып, догрулыгыңызың бол хасылыны етишдирмеги хем башарар. ¹¹Сиз хер затда сахы болуп билериңиз

ялы, әхли зада бай боларсыңыз. Биз сизиң сахы пешгешиңизи элтип беренимизде, көп адамлар Худая шүкүр эдерлер. ¹²Чүнки сизиң бу хемаятыңыз Худайың халкының мэтэчликлериниң өвезини долдурмак билен чәкленмән, эйсем Худая эдилйән шүкүрлеринң долуп-дашамагына хем себәп болар. ¹³Сизиң бу хемаятыңыз Иса Месих барадакы Хош Хабара садыкдыгыңызы субут эдйәр. Сиз элде барыңызы олара ве бейлеки иманлылар сахылык билен эчилйәрсиниз. Ине, шуларың бары үчин Худайың халкы Оны шөхратландыар. ¹⁴Худайың сизе берен болдан-бол мерхеметини гөрүп, олар сизиң үчин дога-дилеглер эдерлер, сизиң билен дидарлашамагы күйсәрлер. ¹⁵Худайың шейле ажайып пешгеши үчин Она шүкүрлер болсун!

10-нжы бап

Павлус дүниәниң йөрелгелери боюнча сөвешмейәр

¹Мен, Павлус, хава, араныздакам юмшак, сизден узакдакам берк хасапаян шол Павлусыңыз, Иса Месихиң юмшаклыгы ве мәхрибанлыгы билен хайыш эдип, ²ялбарярын: сизе баранымда, мени сизиң билен айгытлы ве чүрт-кесик гүрлешмәге межбур этмән. Хава, мен өзүмизи бу дүниәниң йөрелгелерине гөрә гезйәндир өйдйәнлер билен шейле гүрлешип билйәрин. Йөне өзүңиз билен шейле гүрлешмәге межбур этмән. ³Биз бу дүниәде яшасак-да, онуң йөрелгелери боюнча сөвешмейәрис. ⁴Бизиң сөвеш яраглаарымыз ынсан яраглаары дәл-де, Худайың гүйчли яраглаарыдыр. Биз олар билен галаалары йыкып, хер ялан пикири пужа

чыкарярыс. ⁵Бу яраглаар билен Худай барадакы билиме гаршы чыкян хер белентлиги юмуриярыс, хер пикири есирлиге алып, оны Иса Месихе табын эдйәрис. ⁶Сизиң Иса Месихе бүтинлей табындыгыңызга гөз етиренимизде, хер битабынлыга жеза бермәге тайярдырыс. ⁷Месе-мәлим гөрнүп дурана середиң-ә! Эгер кимдир бириниң өзүниң Месихе дегишлидиги барада берк ынамы бар болса, гой, шуңа дүшүнсин: биз хем эдилшонуң ялы Месихе дегишлидирис. ⁸Реббиз бизе берен ыгытыяры бабатда хас көпрәк өвнәемде-де, утанмарын. Себәби бу ыгытыяры иманыңызы юумрмак үчин дәл-де, оны беркитмек үчин берлендир. ⁹Йөне сизи диче өз хатларым билен горкузжак болярмыкам өйтмән. ¹⁰Кәбир адамлар: «Павлусың хатлары әвүз ве гүйчли болса-да, онуң өзи арамыза геленде эжиз гөрүнйәр. Онуң гепи-де дерексиз!» дийип айдырлар. ¹¹Шейле диййән адамлар, гой, шуны билип гойсунлар: биз узакдакак өз хатларымызда нәхили болсак, сизиң араныздакак хем шолар ялы боларыс. ¹²Биз өзлерини махабатландырянларың кәбирлери билен өзүмизи бир хатарда гоймага я денемәге милт-де эдип билемзөк. Олар өзлерини өлчег нусгасыдырыс дийип, бири-бирлерини шоңа гөрә өлчейәрлер. Вах, нәхили наданлык! ¹³Биз ченденаша дәл-де, Худайың өзүмизе беллән чәклеринде магтанярыс. Бу чәклеринң ичине сиз хем гирийәнсиниз. ¹⁴Биз өзүмизе белленилен чәкден чыкмаярыс. Эгер сизе бармадык болсадык, онда белленен чәкден чыкып, ченденаша магтандыгымыз боларды. Йөне биз Иса Месихиң Хош Хабарыны сизе-де етирдик ахырын!

¹⁵Биз өз чэгимизден дашарда башгаларың эден иши билен-де магтан-маярыс. Терсине, сизиң иманыңыз гитдигисайы өсүп, сизиң араңыздакы ишимиз хас-да яйбаңланар дийип умыт эдйэрис. ¹⁶Шонда биз сизиң себитлериңизден хас узакларда-да Хош Хабары вагыз эдип билерис. Себэби биз башганың чэклериндэки тайяр ишлер билен өвүнмек ислемайэрис. ¹⁷Өвүнйән диңе Реб билен өвүнсин! ¹⁸Чүнки өзүни өзи бейгелдйән дәлде, Реббиң бейгелдйэни арзылыдыр.

11-нжи бап

Павлус ве галл ресуллар

¹Кэшгэ мениң акылсызлыгыма азкем гечиримлилик этседиңиз! Вах, гечиримлилик эдйэңиз-ле! ²Мен сизи Худайың габанжаңлыгы билен габаняңдырын. Себэби мен сизи еке-тэк бир Йигиде, ягны Месихе адаглап, сизи Оңа пэк гыз хөкмүнде ниетледим. ³Йөне йыланың Хов энэни кеззаплык билен алдайшы ялы, сизиң-де алданмагыңыздан горкярын. Мен пикирлериңизиң булашдырылып, Месихе болан пэк садыклыгыңыздан айрылармыкаңыз дийип горкярын. ⁴Чүнки кимдир бири гелип, бизиң вагыз эденимизден башга Исаны вагыз эденде, сиз оңа гечиримлилик эдйэңиз-э! Вах, сиз кабул эден Мукадес Рухуңыздан башга бир рухы я-да башга «хош хабары» кабул этмэге-де тайяр ахырын! ⁵Йөне мен сизиң шол «бейик ресулларыңыздан» асла кем дәлдириң! ⁶Мен гепе чепер болмасамда, билиме байдырын. Биз муны эхли затда сизе айдың гөркезендирис.

⁷Мен сизи бейгелтмек үчин, өзүми песелтдим, Худайың Хош Хабарыны мугт вагыз этдим. Эйсем шейле этмек билен гүнэ галайдыммыкам?

⁸Мен сизе хызмат этмек үчин, бейлеки йыгнаклардан хемаят пулуны алып, олары талан ялы болдум. ⁹Мен араңызда болуп, мэтэчлик чекенимдеде, сизиң хич бириңизе аграм салан дәлдириң. Себэби герек затларымың барыны Македониядан гелен доганыларым үпжүн этдилер. Мен хайсыдыр бир затда сизе аграм салмакдан сакландым, мундан бейлэк-де аграм салмарын. ¹⁰Месихиң мендэки хакыкатыңдан ант ичйэрин: Ахая себитлериңде яшаянларың бири-де мени бу магтанмадан махрум эдип билмез! ¹¹Эйсем мен нэме үчин сизе аграм салмадым? Сизи сөймейэндигим үчинми? Ёк, сизи сөййэндигиме Худай шаятдыр. ¹²Мен мундан бейлэк-де хэзирки эдйәнлерими довам эдерин. Себэби мен өзлериңи биз билен десдең ишлейэндир өйдүп, магтанмага пурсат агтарянлара тутарык бермерин. ¹³Шейле адамлар галп ресуллардыр. Олар Месихиң ресулларының кешбине гирйән кеззап ишгэрлердир. ¹⁴Гең галып отурасы зат ёк, себэби шейтаның өзи-де нур сачян перишдэниң кешбине гирип билиэндир! ¹⁵Шоңа гөрэ, онуң үлпетлериңиң-де догрулык хызматкэрлериңиң кешбине гирмеги гең зат дәлдири. Йөне оларың соңы эден ишлериңе гөрэ болар.

Павлус өз мушакатлары билен магтаняр

¹⁶Ене-де гайталаярын: мени акмак саймаң! Эгер сайян болсаңыз, мени

хем бир акмак хөкмүндө кабул эдиңде, бираз өвүнмөгө ругсат эдиң. ¹⁷Элбетде, шинди айтжакларым Ребден дэл, мен бир акмак кимин магтанжакдырын. ¹⁸Хава, менем магтанып гөрөйин-э, себэби бу дүнйөнүң адамлары өвүнмеги ерликли хасапаярлар-а! ¹⁹Чүнки сиз акмаклар чыдап, олар шейле гечиримлимишиңиз-э! ²⁰Хава, сиз гул эдилйэндигиңизе, хакыңызың ийилийэндигине, өзүңизе зулум эдилйэндигиңизе, текепбирлере, шапбатлара шейле чыдамлы ахырын! ²¹Утансам-да, шуны боюн аярын: биз сизден асгын гелип, сиз жы болуп билмәнмишик!

Шунлукда, сизиң үчин хениз-де акмак болмак билен, шуны диййэрин: бейлекилериң магтанмага милт эденлерине мен-де милт эдйэрин. ²²Олар еврейми? Мен-де еврейдин! Олар ысрайыллымы? Мен-де ысрайылдыдырын! Олар Ыбрайымың неслими? Мен-де Ыбрайымың неслидин! ²³Месихиң хызматкэрлерими? Акмаклыга салып шуны диййэрин: мен олардан-да артыкдырын! Мен олардан көп зэхмет чекдим, зынданлара-да олардан көп дүшдүм. Енжилмекде-де олардан көп урлуп-енжилдим. Олара гараныңда ажал билен хас көп гезек йүзбе-йүз болдум. ²⁴Яхудылардан бэш гезек отуз докуз гамчы ийдим. ²⁵Үч гезек таякландым, бир гезек дашландым, үч гезек гами хелэкчилигине учрадым, бир гижегүндизими ачык деңизде гечирдим. ²⁶Мен элмыдама ёлда болмак билен, дярларда ховп-хатарлара учрадым; гаракчылардан, өз илимден, башга миллетлерден яңа ховп астында гездим. Шэхерде, чөлде, деңизде, догансумакларың арасында ховп-хатарлара

учрадым. ²⁷Мен агыр зэхмет чекдим, гара иште ишледим, энчеме гижэни укусыз гечирдим; ач-сувсузлыгың нэмедигини билйэрин; ачлыкда гездим, совукда ярым-ялаңач галдым. ²⁸Булардан башга-да, эхли йыгнаклар барадакы гайгы-аладалар гүнде үстүми басмарлаяр. ²⁹Кимдир бири эжизлөндө, мен хем эжизлемейэринми? Кимдир бири гүнэ итеклененде, йүрек-багрым көймейэрни? ³⁰Эгер магтанмалы болайсам-да, өз эжизлигим билен магтанарын. ³¹Бакы шаншөхрата мынасып Худай ве Реббимиз Исаның Атасы мениң ялан сөзлемейэндигими билйэндир. ³²Дамаск шэхеринде Арета патышаның веляят хэкими мени туссаг этмек үчин, шэхери гөзөгчилик астында саклаярды. Эмма мени себеде салып, шэхериң диварындакы пенжиреден ашак салладылар. Шейдип, онуң элинден халас болдум.

12-нжи бап

Павлуса гелен гөрнүшлөр

¹Хич пейдасы болмаса-да, магтанмагымы довам этдирмели болярын. Инди Ребден гелен гөрнүшлере ве аянлыклар гечейин. ²Мен Месихиң бир шэгирдини танаярын. Ол он дөрт йыл мундан озал гөклериң гөгүне экидилди. Бу ахвал беденде я-да беденден дашарда болупмы – билемок, муны Худай билйэр. ³Хава, мен шейле адамы танаярын. Ол хушундамы я гөрөн гөрнүшиндеми – билемок, муны диңе Худай билйэр, ⁴гараз, женнеде экидилйэр. Ол ерде сөз билен беян эдип болмажак ажайып затлары, ынсана айтмага ругсат эдилмедик затлары эшидйэр.

⁵Ине, мен шейле адам билен магтанарын. Өзүм бабатда диңе эжизлигим болаймаса, башга магтанара задым ёк. ⁶Эгер магтанмалы болаямда-да, акмагың эдиши ялы этмерин, хакыкаты айдарын. Эмма мен магтанмакдан сакланярын. Ёгса кимдир бири мени өз гөренинден я эшиденинден артыкмыкам өйдөймесин.

⁷Өзүме шейле бейик ылхамларын берлендиги себэпли гопбамсырамаз ялы, маңа шейтаның бир илчиси, ягны бедениме эзъет бермек үчин бир тикен берилди. ⁸Оны менден айырсын дийип, Реббе үч гезек ялбардым. ⁹Эмма Реб шейле дийди: «Саңа берен мерхеметим бесдир, себэби Мениң гудратым эжизликде кэмиллешйән-дир». Шонун үчин-де, Иса Месихин гүйжи менде месген тутсун дийип, өз эжизликлерим барада хөвес билен магтанарын. ¹⁰Шу себэпден мен Месихин хатырасына эжизликлере, сөгүнчлере, мэтэчликлере, ызарланмалара, мушакгатлара разыдырын. Чүнки мен эжизкэм гүйчлүдирин!

Павлус коринтослылар барада алада эдйэр

¹¹Мен магтанып, бир акмак ялы болдум. Йөне мени муңа сиз межбур этдиңиз-э! Аслында мени сиз магтамалыдыңыз. Мен хич болаямда-да, өзлерини бейик саяян шол ресуллардан пес дэл ахырын. ¹²Хакыкы ресуллыгың нышанларыны араңыздакам алапатларда, мугжызаларда ве гудратларда улы чыдамлылык билен гөркезендирин. ¹³Мен сизе бейлеки йыгнаклардан кемтер гарадыммы? Хэ, хава, мен сизе аграм салмадымов! Бу «адалатсызлыгым» үчин мени багышлавериң!

¹⁴Ине, яныңызга гитмек үчин үчүнжи гезек ёл шайымы тутярын. Мен сизе аграм салмарын, себэби мен задыңызга дэл-де, дидарыңызга зардырын. Галыберсе-де, чагалар эне-аталары үчин дэл-де, эне-ата чагалары үчин эмлэк топламалыдыр. ¹⁵Мен сизе дине эхли задымы дэл, эйсем өзүми хем хөвес билен сарп эдерин. Мен сизи шейле сөййэрин! Онда нэме үчин сиз мени бейле аз сөййэрсиниз? ¹⁶Мениң сизе аграм салмандыгым билен ылалашярысыңыз. Эмма шонда-да мекирлик эдип, сизи хиле билен тутупдырын дийип, мени айыплайарсыңыз. ¹⁷Йөне нэди? Мен яныңызга иберен адамларым аркалы сизи хей-де өз бэхбидим үчин ишлетдимми? ¹⁸Мен Титусдан сизиң яныңызга гитмегини хайыш этдим. Онуң яны билен имандакы доганымызы хем ибердим. Хей-де Титус сизи өз бэхбиди үчин ишлетдимми? Эйсем биз шол бир Мукаддес Руха гөрэ яшамаярысмы? Шол бир йөрелгэ эермейэрсими? ¹⁹Хэ, сиз хениз-де өзүмизи сизиң өнүңизде аклаяндырыс өйдйөнизми? Ёк, биз Месихе дегишли болуп, Худайың хузурунда сизе шуны айдярыс: эй, сөйгүли доганлар, бизиң эхли эдйәнлеримиз иманыңызга гүйчлендирмек үчиндир. ²⁰Мен яныңызга баранымда, бири-биримиз бабатдакы тамамыз пуч чыкаярмыка дийип горкярын. Баранымда дава-женжел, гөриплик, гахар-газап, агзалалыклар, төхмет, гыбат, текепбирлик ве тертипсизлик гөрермикэм дийип горкярын. ²¹Мен яныңызга баранымда, Худайым мени өңүңизде песелдеринден горкярын. Озал гүнэ эдип, эден харамлыклары, зыналары ве азгынлыклары үчин тоба

этмедиклериң көпүси зерарлы яс тут-малы болармыкам дийип горкярын.

13-нжи бап

Соңкы дуйдурышлар

¹Хэзир сизиң яныңызга үчүнжи гезек баряндырын. Себэби Мукаддес Язгыларда «Әхли зат ики я-да үч шаядың гүвэси билен тассыклансын» дийип языландыр. ²Мен яныңызга икинжи гезек баранымда гүнә эдйәнлере ве бейлекилере эййәм дуйдурыш берипдим. Инди яныңызда болмасам-да, дуйдурышымы гайталаярын: баранымда олары-да, бейлекилери-де гайгырмарын. ³Себэби сиз Месихиң мен аркалы гүрлейэндигини субут эдйән делиллери талап эдйәрсиниз ахырын. Месих сиз билен иш салшанда эжиз дәлдир, Ол сизиң араңызда гүйчлүдир. ⁴Иса Месих эжизликде хача чүйленен болса-да, инди Худайың гудраты аркалы яшаяндыр. Биз хем Месихиң эжизлигине шәрик болмак билен, сизиң угруңызда Худайың гудраты аркалы Месихиң яшайшына хем шәрикдирис. ⁵Иманда мэкәм дурп-дурмаянлығыңызы билмек үчин, өзүңизи сынап гөрүң. Эйсем сиз Иса Месихиң араңыздадыгыны билмейән-ңизми? Я-да сиз сынагдан гечмейән-лерденми? ⁶Бизиң сынагдан гечендигимизи билерсиңиз диен умыдым бар.

⁷Биз сизиң яман ишлери этмезлигиңиз үчин Худая дога-дилеглер эдйәрис. Шейтмек билен, биз өзүмизи сынагдан гечен хөкмүнде гөркезмек исләмзөк. Терсине, биз сынагдан гечмедик болуп гөрнәнимизде-де, сиз ягшы ишлери этсеңиз, шол етерликдир. ⁸Чүнки хакыката гаршы чыкмага гайратымыз ёкдур, биз хакыкатың угрунда гайратлыдырыс. ⁹Биз өзүмиз эжиз, сиз-де гүйчли боланыңызда шатланярыс. Шонуң үчин-де, сизиң кәмиллешмегиңиз үчин дога-дилег эдйәрис. ¹⁰Мен булары араңызга барманкам язярын. Мен араңызга баранымдан соң, Реббиң маңа берен ыгтыярыны уланып сизе ёвуз болмайын дийип язярын. Чүнки Реб мана бу ыгтыяры вейран этмек үчин дәлде, беркитмек үчин берендир.

Соңкы саламлар

¹¹Шунлукда, эй, доганлар, шатланың! Догры ёла дүшмеги ниет эдиңиң, айдяңларыма гулак асың, бир пикирде болуң, парахат яшаң. Шонда сөйги ве парахатлык Худайы сизиң хемраңыз болар.

¹²Бири-бириңизи мәхирли огшап саламлашың. Худайың бәрдәки халкы сизе көп салам айдяң. ¹³Реббимиз Иса Месихиң мерхемети ве Худайың сөйгүси хеммәңизе яр болсун! Мукаддес Рух билен якын гатнашыкда яшаң!

Павлусың галатялылары хаты

Гириш

Галатя веляты Рим империясының дүзүмине гирийәрди. Бу велятың кәбир чәклери хәзирки Түркийәнің чәклеринде ерлешйәрди.

Павлус Иса Месих барадакы Хош Хабары Галатяда вагыз эдип, ол ерде энчеме йыгнакларың дүйбүни тутяр. Бу йыгнакларың агзаларының аглаба бөлеги яхуды халкындан дәлди. Павлус олар Иса Месихе эермек үчин Мусаның Кануны бержай этмек хөкман дәл дийип айдыр. Эмма Павлус Галатядан гиденден соң, кәбир адамлар йыгнага гелип, ондакы иманлылары Павлусы галп ресуллыкда айыплайрлар. Мунуң билен хем чәкленмән, олар яхудыларың дини канунларыны ве адатларыны, шол санда сүннетленмәни хем бержай этмелидигини өвредйәрлер. Шонуң үчин-де, галп мугаллымлар тарапындан алдава салнан адамлары хакыкы имана ве амаллара доландырмак үчин, Павлус бу хаты язар. Ол өз хатыны Иса Месихиң ресулы дийип атландырылмага долы хаклыдыгы барадакы сөзлер билен башлайр. Павлус өзүнің Худай тарапындан ресуллыга белленендигини, мунуң Иерусалимдәки ресуллар тарапындан хем голданыяндыгыны (1:18 – 2:10) айдыр.

Ол Иса Месих барадакы Хош Хабары вагыз этмәге, айратын хем башга миллетлере вагыз этмәге сайланыландыгыны мәлим эдйәр. Павлус иман эдйән адамың озал хайсы дине уяндыгына я-да хайсы миллете дегишлидигине гарамаздан, Худай билен диңе иман аркалы ярашяндыгыны айратын беллейәр. Ол муны тассыкламак үчин, Ыбрайымы мысал гетирип, шейле диййәр: «Гелиң, Ыбрайымы яда салалың: „Ыбрайым Худая иман этди ве Худай оны догры хасаплады“» (3:6). Шунлукда, Иса Месихе иман эдйәнлерин хеммеси Ыбрайымың несли хасапланып билер, себәби Худай олары иман эдйәндиклери үчин догручыл хасаплайр. Шейле-де оларың әхлиси Иса Месихе дегишли болуп, жыңсына, жемгыетдәки дережесине ве миллетине гарамаздан, бир адам ялыдыр. Шоңа гөрә-де, месихилер үчин яхудыларың дини канунларыны ве адатларыны бержай этмек зерурлыгы ёкдур. Павлус хатының жемлейжи бапларында месихиниң херекетлериниң сөйгүден дөрйәндигини, бу сөйгиниң хем Иса Месихе болан имандан ылхамланяндыгыны айдың ачып гөркезйәр.

Мазмуны

Саламлар ве дога-дилеглер..... 1:1-10
 Павлусың ресуллык ыгтыярлыгы..... 1:11–2:21
 Худайың мерхемети барадакы хош хабар..... 3:1–4:31
 Месихиниң азатлыгы ве жогапкәрчилиги 5:1–6:10
 Жемлеме..... 6:11-18

1-нжи бап

¹⁻²Мен, ресул Павлус ве янымдакы доганларымың әхлиси Галатядакы иманлылар йыгнагына шу хат билен догайы салам иберйәрис. Мени ресуллыга ынсанлар дәл-де, Иса Месих ве Оны өлүмден дирелден Ата Худай белледи. ³Атамыз Худайың ве Реббимиз Иса Месихиң мерхемети, парахатлыгы, гой, сизе яр болсун. ⁴Атамыз Худайың ырадасына гөрә, Реббимиз Иса бизи шу азгын дөвүрдән халас этмекчи болуп, гүнәлеримиз үчин Өзүни гурбан этди. ⁵Оңа әбедилик шан-шөхрат болсун! Омын!

Хош Хабар еке-тәкдир

⁶Мен Иса Месихиң мерхемети билен сизи чагыран Худайдан бейле тиз дәнип, башга бир «хош хабары» кабул эдишинизе өрән хайран галярын. ⁷Башга бир Хош Хабар ёкдур. Йөне кәбир адамлар сизи булашдырып, Месихиң Хош Хабарыны үйтгетжек болярлар. ⁸Эмма хатда биз я-да асмандан инен бир перишде сизе оң вагыз әден Хош Хабарымыздан башга бир «хош хабары» вагыз этсе, гой, нәлетли болсун! ⁹Бизиң сизе озал айданларымызы мен ене-де гайталаарын: кимдир бири сизе озал кабул әден Хош Хабарыңыздан башгасыны вагыз этсе, гой, лагнатлы болсун!

Павлусың вагыз әден Хош Хабары ынсандан дәлдир

¹⁰Шунлукда, мен кимиң гөвнүнден турмакчы болярин: адамларыңмы я-да Худайың? Эйсем мен адамлара яранжак боляринмы? Эгер мен адамлара яранмакчы болсадым, онда Месихиң хызматчысы болмаздым. ¹¹Эй, доганлар, сизиң шуны билмегинизи ислейәрин: мениң вагыз әден Хош Хабарым ынсандан дәлдир. ¹²Мен оны ынсандан кабул этмедим я-да өврнемедим. Маңа оны Иса Месихиң хут Өзи аян этди. ¹³Сиз мениң яху-дыларың дининдекәм яшан дурмушым барада эшиденсиниз: мен Худайың йыгнакларыны гүйчли ызарлап, олары ёк этмекчидим. ¹⁴Мен яхуды дең-душларымың көпүсинден яху-дыларың дининде дийсең илерләпдим. Ата-бабаларымызың дәп-дес-сурларыны сакламакда хем жуда ыхласлыдым. ¹⁵⁻¹⁶Эмма Худай мерхемет әдип, мени энеден догулманкам сайлап чагырды. Ол Хош Хабары кесеки миллетлере вагыз этмегим үчин, маңа Өз Оглуны аян этмеги макул билди. Шонда мен хич киме геңешмедим ¹⁷я-да менден оң ресул боланлары гөрмек үчин хатда Иерусалиме-де гитмедим. Мен Арабыстана гидип, сонра ене Дамаска доландым.

¹⁸Шондан үч йыл соң Петрус^а билен танышмак үчин Иерусалиме гидип, онуңкыда бирки хепде болдум. ¹⁹Шонда мен ол ерде Реббимиз Исаның иниси Якупдан башга ресулларың хич бирини гөрмедим. ²⁰Сизе язянларымың бары хакыкатдыгы бабатда мен Худайың өңүнде гүвә гечйәрин. ²¹Соңра мен Сирия ве Киликия себитлерине гитдим. ²²Иса Месихиң Яхудыя юрдундакы йыгнаклары мениң хут өзүм билен таныш дәлдилер. ²³Олар мен барада: «Бирвагт бизи ызарлап, ёк этмекчи болан иманыны инди өзи вагыз эдйәр» диен хабары эшидипдилер. ²⁴Олар Худайың мени өзгөрденини гөрүп, Оны шөхратландырдылар.

2-нжи бап

Павлусың Иерусалиме икинжи сапары

¹Мен он дөрт йылдан Барнап билен ене-де Иерусалиме гитдим. Бу гезек бизиң билен Титус-да гитди. ²Мени ол ере Реббиң ылхамы алып барды. Иерусалимдәки йыгнакларың ёлбашчылары билен айратын душушып, олара кесеки миллетлере вагыз эдйән Хош Хабарымы беян этдим. Мен муны өңки-соңкы эденлеримиң бары пужа чыкаймасын дийип этдим. ³Олар болса янымдакы Титусы, хатда онуң грекдигине-де гарамаздан, оны сүннетленмәге межбур этмедилер. ⁴Сүннетленме меселеси кәбир догансумаклар зерарлы йүзе чыккыпды. Олар бизи гул этмек үчин, арамыва огрынча сүмлүп, Иса Месих аркалы алан азатлыгымызы гизлинликде аңтадылар. ⁵Эмма Хош Хабарың

хакыкаты сизиң билен галсын дийип, биз бу догансумаклара бир пурсат-да эглишик этмедик.

⁶Йыгнагың ёлбашчылары мениң вагыз эдйән Хош Хабарыма хич зат гошмадылар. (Олар ким болсалар-да, маңа пархы ёк, себәби Худай адамың даш кешбине гарамаяр!) ⁷Йыгнагың ёлбашчылары Хош Хабары яхудылар вагыз этмеклигиң Петруса берлиши ялы, маңа-да яхуды дәллере вагыз этмеклигиң берлендигини гөрдүлөр. ⁸Олар яхудылар ресуллык этмәге Петрусы беллән Худайың мени-де яхуды дәллере ресуллык этмәге беллендигине, ⁹маңа мерхемент берлендигине гөз етирдилер. Онсоң йыгнагың диреклери хасаплаган Якуп, Петрус ве Ёханна дагы маңа ве Барнаба доганлыгың нышаны хөкмүнде эллерини узатдылар. Мен Барнап билен яхуды дәллериң арасына, олар хем яхудыларың арасына гитмели дийип, өзара ылалашдык. ¹⁰Йөне олар мэтәчлик чекйән доганлары ятдан чыкарман, олара көмек этмегимизи хайыш этдилер. Мен хем муны бержай этмек үчин элимде барыны гайгырмадым.

Павлус Антакияда Петрусың ялчышыны дүзедйәр

¹¹Петрус Антиёха геленде, онуң гойберен ялчышыны ач-ачан йүзүне айдып, оңа гаршы чыккым. ¹²Петрус Якубың иберен адамлары гелмеден озал, кесеки миллетлер билен бир сачак башында ийип-ичйәрди. Эмма шол адамлар геленде, Петрус сүннет эдилмеги үндейәнлерден горкуп, кесеки миллетлерден четлешип, олар билен гатнашыгы кесди. ¹³Онуң билен

^а **1:18 Петрус** – грекче *Кенас*, бу Петрусың бейлеки ады.

бирликде бейлеки яхудылар хем икйүзлүлиге йүз урдулар, хатда Барнап хем оларың икйүзлүлигинден яңа догры ёлдан азашды. ¹⁴Мен оларың эдйән херекетлериниң Хош Хабарың хакыкатына лайык дёлдигини гөрдүм. Шонда мен хеммелериң өнүнде Петрусың йүзүне гелип, шейле дийдим: «Сен яхуды болсаң-да, яхудылар ялы яшамаярсың. Сен башга миллетлер ялы яшаярсың. Онсоң сен нәме үчин башга миллетлери яхудылар ялы яшамага межбур эдйәрсин?» ¹⁵Биз аслымыз боюнча яхудыдырыс, гүнәли сайылян кесеки миллетлерден дёлдирис. ¹⁶Адам Мукаддес Кануны бержай этмек аркалы дөл-де, диңе Иса Месихе болан иманы аркалы акланяндыр. Муны хатда биз хем билйәрис. Шоңа гөрә-де, биз Мукаддес Кануны бержай этмек аркалы дөл-де, Иса Месихе болан иманымыз аркалы акланмак үчин, Оңа иман этдик. Чүнки Мукаддес Кануны бержай этмек аркалы хич ким акланян дёлдир. ¹⁷Мукаддес Канун бизи, ягны Месих аркалы акланмакчы болянлары хем гүнәли чыкарыр. Онда Месих гүнәниң гуллукчысы болярмы? Ёк, бу дүйбүнден бейле дөл! ¹⁸Мен канунчылык бинасыны йыкдым. Инди оны гайтадан дикелтсем, онда кануны бозяндыгымы өзүм тассыкляярын. ¹⁹Мукаддес Кануның өзи мени өлүме хөкүм этди. Шоңа гөрә-де, мен Мукаддес Канун үчин өли болуп, инди онуң гөзегчилигинде дёлдирин. Мен инди Худай үчин яшаяндырын. Мен Месих билен хача чүйлендим: ²⁰инди мен

дөл-де, мендәки Месих яшаяндыр. Бедендәки яшайшым болса Худайың Оглуна^а болан иманым аркалыдыр. Ол мени сөйүп, Өзүни мениң үчин гурбан этди. ²¹Мен Худайың мерхеметини инкәр этмейәрин. Чүнки Мукаддес Кануны бержай этмек аркалы акланып болян болсады, онда Месихиң өлүми бидерек боларды».

3-нжи бап

Канунчылыга доланмаң!

¹Эй, акмак галатялылар! Сизиң гөзүңизи ким баглады? Мен сизе Хош Хабары вагыз эденимде, хача чүйленен Иса Месихи хут өз гөзүңиз билен гөрйән ялыдыңыз ахырын! ²Мен сизден диңе бир зады сорамакчы: сиз Мукаддес Рухы Кануны бержай эдип алдыңызмы? Элбетде, ёк! Сиз Мукаддес Рухы эшиден Хош Хабарыңызга иман эдениңиз үчин алдыңыз. ³Сиз Мукаддес Рух билен башлап, инди де өз ынсан гүйжүңиз билен кәмил болжак боляңызмы? Эйсем сиз шейле акмакмы?! ⁴Эйсем башдан гечиренлериңизиң бары бидерек болядымыка? Вах, элбетде бидерек дөл! ⁵Худай сизе Өз Рухуны берип, араңызда көп гудратлары гөркезди. Ол булары Мукаддес Кануны бержай эдениңиз үчин дөл-де, Хош Хабары эшидип, оңа ынандыгыңыз үчин этди.

Худай иман эденлери ялкаяр

⁶Гелиң, Ыбрайымы яда салалың: «Ыбрайым Худая иман этди ве Худай

^а **2:20 Худайың Оглы** – Көне Әхтде бу ат патышалар үчин уланыларды. Тәзе Әхтде болса бу ат Худай тарапындан сайланып-сечилен диймеги аңладяр. Сөзлүге серет.

оны догры хасаплады). ⁷Шоңа гөрә-де, шуны билип гоюң: иман эденлер Ыбра-райымың хақыкы неслидир. ⁸Худай Ыбрайыма: «Әхли миллетлер сен аркалы ялканар» дийип, оңа илкибашда бушлапды. Мукаддес Язгыларың шу сөзлери Худайың миллетлери иманларына гөрә аклажакдыгыны овалдан хабар берипди. ⁹Шунлукда, иман эдйән хер кес иман гулы болан Ыбрайым билен биле ялканяндир. ¹⁰Эмма Мукаддес Кануны долы бержай этмелидир өйдүп, оңа даяннанлар нәлет астындадыр. Чүнки: «Бу Канун китабыны долы ерине етирмедик адама, гой, нәлет болсун!» дийип язылгыдыр. ¹¹Худайың хузурында хич ким Мукаддес Канун аркалы акланып билйән дәлдир. Бу месе-мәлим зат, себәби «догручыл иман аркалы яшар» дийип язылгыдыр. ¹²Мукаддес Кануны бержай этмек болса имана баглы дәлдир. Эмма «оны бержай эдйән адам аман галар». ¹³Месих Кануның ыглан эден нәлетини Өз үстүне алып, бизи шол нәлетден халас этди. Чүнки Төвратда: «агачдан асылан хер кес нәлетленендир» дийип язылгыдыр. ¹⁴Хава, Иса Месих буларың барыны Ыбрайыма берлен ялканышың Өзи аркалы башга миллетлере хем ййрамагы үчин, иман аркалы вада берлен Мукаддес Рухы алып билмегимиз үчин этди.

Рейбиң Ыбрайыма берен вадасы

¹⁵Эй, доганлар! Мен гүнделик дурмушдан бир мысал гетирейин: ынсанларың өзара ылалашып баглашан әхтини хич ким бозуп-да, оңа зат

гошуп-да билмейәр. ¹⁶Худай Ыбрайым билен әхт баглашды. Ол бу әхти бержай этжекдиги барада Ыбрайыма ве онуң неслине вада берди. Мукаддес Язгыларда «сениң несиллерине» дийип көпчүлик барада дәл-де, «сениң хут өз неслине» дийип, еке-тәк Бири барада вада берлендир. Бу хем Иса Месихдир. ¹⁷Шейлеликте, мен сизе шуны айтмакчы: дөрт йүз отуз йыл геченден соң берлен Мукаддес Канун бу әхти бозуп-да, Худайың вадасыны ятырып-да билйән дәлдир. ¹⁸Мирас канун боюнча дәл-де, вада боюнча берилйәндир. Худай бу мирасы Ыбрайыма пешгеш берди. Чүнки Худай оңа вада берипди.

Мукаддес Кануның мақсады

¹⁹Онда Мукаддес Канун нәмә герек болды? Ол гүнәниң нәмедигини гөркезмек үчин гошмача берлипди. Канун Худайың вадасы ве Ыбрайымың несли болан Месих гелйәнчә херекет этди. Бу Канун перишделер аркалы төвеллачы Мусаның гатнашмагында берлипди. ²⁰Еке-тәк бириниң болан еринде болса төвеллачы герек болмаяр. Худай хем еке-тәк боланы үчин, вадасыны төвеллачы аркалы дәл-де, гөнүден-гөни берипди. ²¹Диймек, Мукаддес Канун Худайың вадасына гаршы чыкяр-да?! Элбетде, әк! Йөне Канун бизе яшайыш берип билмейәр ахырын. Муңа гөрә, ол аркалы догрулыгы-да газанып билмейәрис. ²²Эмма Мукаддес Язгыларың ыглан этмегине гөрә, бизиң әхлимиз гүнәниң туссагларыдырыс. Худай болса бизе вада берен пешгешини Иса

3:8 Гчк 12:3; 18:18; 22:18. 3:10 Кан 27:26. 3:11 Хаб 2:4. 3:12 Лев 18:5.

3:13 Кан 21:23. 3:16 Гчк 12:7; 13:15; 24:7.

Месихе иман эдйәнимиз үчин бер-йәр. ²³Биз Иса Месихе иман этмезден өң Мукаддес Кануның гулудык, гележекки иман аян болянча, бу Кануның туссагыдык. ²⁴Шунлукда, биз иман аркалы акланып билер ялы, Мукаддес Канун Месих гелйәнчә, бизиң тербиечимиз болды. ²⁵Биз инди Иса Месихе иман эдйәрис. Шонуң үчинде, биз мундан бейләк Кануның гөзгчилигинде дәлдирис.

Сиз Худайың мирасдүшерисиңиз

²⁶Сизиң барыңыз Иса Месихе дегишли болуп, Оңа болан иманыңыз аркалы Худайың перзентлерисиңиз. ²⁷Чүнки сува чүмдүрилиш аркалы Иса Месих билен бириген сизиң барыңыз инди Оңа беслененсиңиз. ²⁸Инди яхуды дәл билен яхудының, гул билен эркин адамың, эркек билен аялың арасында хич бир парх ёкдур. Иса Месихе дегишли боланыңыз үчин, инди барыңыз бирсиңиз. ²⁹Эгер сиз Месихе дегишли болсаңыз, онда Ыбрайымың неслисиңиз ве берлен вада гөрә мирасдүшерисиңиз.

4-нжи бап

¹Мен сизе шуны хем айдайын: мирасдүшер тутуш мүлкүң хожайыны болса-да, чагалык дөврүнде гулдан хич тапавуды ёкдур. ²Ол атасының беллән вагтына ченли доландырыжының ве ынамдар адамларың гөзгчилигинде боляндыр. ³Биз хем чага ялы боланымызда, бу дүнийәнің эса-сы йөрелгелериниң гулудык. ⁴Эмма

белленилен вагт етип геленде, Худай Өз Оглуны иберди. Ол аялдан доглуп, Мукаддес Кануна лайыклыкда яшады. ⁵Буларың бары Мукаддес Кануның гулы болуп яшаянларың азат болмагы үчин, бизиң-де огуллыгың әхли хукукларыны алып билмегимиз үчин эдилди. ⁶Сиз огуллыга кабул эдилениңиз үчин, Худай Өзүни «Абба! ^a, Атам!» дийип чагырян Оглуның Рухуны бизиң йүреклеримизе ^b иберди. ⁷Шунлукда, сиз инди гул дәл-де, Худайың огулларысыңыз. Огул боланыңыз үчин, Худай сизи Өзүниң мирасдүшери эдйәндир ^c.

Павлус галатялылары гайгы-алада эдйәр

⁸Сиз өң Худайы танамаярдыңыз. Шол дөврүде сиз галп худайларың гулудыңыз. ⁹Инди болса сиз Худайы танаярсыңыз, догрусы, Худай тарапындан танальянсыңыз. Шундан соң сиз нәдип шол әжиз ве ярамаз йөрелгелере доланярсыңыз?! Я-да гайтадан оларың гулы болмак ислейәрсинизми? ¹⁰Сиз дини байрамлара: мукаддес гүнлере, Тәзе Ай байрамларына, пасыл байрамларына ве йыллара үнс берйәрсиниз ахырын! ¹¹Мен сиз бабатда улы алада галярын. Эйсем мениң зәхметим бидерек болаярмакка? ¹²Эй, доганларым, ялбарярын: мен ялы болун! Себәби мен хем сиз ялы боландырын. Сиз маңа хич нәхаклык этмединиз. ¹³Мен сизе илкибашда Хош Хабары сыркаккам вагыз эдендигим ядыңыз-дадыр. ¹⁴Шонда яравсызлыгым сизи

^a **4:6 Абба** – арамейче бу сөз *Атам* диймеги аңладяр.

^b **4:6 Бизиң йүреклеримизе** – кәбир голязмаларда *сизиң йүреклериңизе*.

^c **4:7 Худай... эдйәндир** – бу жүмле кәбир голязмаларда *сиз Иса Месих аркалы Худайың мирасдүшерисиңиз* дийип душ гелйәр.

кын ягдая салса-да, сиз маңа эсгер-мезчилик этмэндиңиз^а, мени рет эт-мэндиңиз. Терсине, мени Худайың перишдеси ялы, Иса Месихиң хут Өзи ялы кабул эдипдиңиз. ¹⁵Инди ол шатлыгыңыза нәме болды? Мениң өзүм дири шаят ахырын: сиз элиңизден гелсе, өз гөзүңизи хем оюп, маңа бержекдиңиз-ә! ¹⁶Эйсем, мен сизе хакыкаты айдянлыгым үчин, инди душманыңыза өврүлэйдимми?

¹⁷Кэбир догансумаклар бетпәллерине эерип, сизи бизден айрып, өз тарапларына чекмәге жан эдйәрлер. Олар диңе өзлери бабатда ыхласлы болмагыңызы ислейәрлер. ¹⁸Ягшылык үчин диңе мен яныңыздакам дәл, эйсем хемише ыхласлы болмак ягшыдыр. ¹⁹Эй, эзиз балаларым! Сиз тә Иса Месихиң хәсиетлерине долы эе бол-янчаңыз, мен ене-де сизиң үчин до-гурма бургуларыны чекйән ялы бол-ярын. ²⁰Вах, эдил шу вагт сизиң яны-ңызда болуп, әхеңими үйтгетседим! Себәби мен сизи шейле алада эдйәрин!

Хажар ве Сара

²¹Эй, Мукадес Кануна гөрә яша-макчы болянлар! Мен шуны сора-макчы: эйсем сиз Төвратда языланы билмейәнниси? ²²Төвратда Ыбрайы-мың ики оглуның боландыгы бара-да язылгыдыр. Оларың бири гыр-нак аялыңдан, бейлекиси болса азат аялыңданды. ²³Гырнақдан оглуның болмагы адаты бир затды. Эмма азат аялыңдан болан оглы берлен вада гөрә доглупды.

²⁴Бу ерде меңзетме бардыр. Ики аял ики әхтиң нышаныдыр. Бир әхт Синай дагында эдилип, Хажара меңзейәр. Себәби ол гул чагалары дүн-йә индирйәр. ²⁵Хажар Арабыстанда-кы Синай дагыны аңладып, хәзирки Иерусалиме хем меңзейәр. Себәби ол чагалары билен гулчулыкдадыр. ²⁶Эмма гөклердәки Иерусалим азат-дыр. Ол бизиң энемиздир. ²⁷Мукадес Язгыларда:

«Шатлан, эй, чага догмадык
өнелгесиз,

бургуда болмадык,
бегенчден айдым айт!

Чүнки өң терк эдилен аялың
огуллары

әрли аялың огулларыңдан көп
болар» – дийип язылгыдыр.

²⁸Эй, доганларым, инди сиз Ысхак ялы вада гөрә доглан огулларысыңыз. ²⁹Тен боюнча доглан огул Худайың Рухуның гүйжи аркалы доглан ог-лы ызарлап, оңа азар берипди. Хәзир хем шейледир. ³⁰Эмма Мукадес Яз-гылар нәме диййәр? «Гырнагы оглы билен биле чыкарып ков. Гырнагың оглы азат аялдан доглан огул билен мирасы пайлашмаз». ³¹Шунлукда, эй, доганларым, биз гырнагың чагалары дәл-де, азат аялың чагаларыдырыс.

5-нжи бап

Мукадес Канун аркалы акланжак болмаң!

¹Иса Месих бизи азат этмек үчин бошатды. Шонуң үчин-де берк

^а **4:14 Шонда яравсызлыгым... эсгермезчилик этмэндиңиз** – бу жүмле кэбир голязма-ларда *Шонда сиз бедендәки сынагымы эсгермезчилик этмэндиңиз* дийип душ гелйәр.

дурун^а, гулчулык боюнтырыгыны гайтадан салдырмаң. ²Гулак гоюң! Ине, мен, Павлус, сизе шуны диййэрин: эгер сиз өзүңизи сүннетлетмэге ёл берсеңиз, онда Месихиң эденлери сизин үчин көр көпүкдир. ³Өзүни сүннетлетмэге ёл берен хер бир адама мен ене-де бир гезек шуны мәлим эдйэрин: ол тутуш Мукаддес Кануны бержай этмэге борчлудыр. ⁴Эй, өзүни Мукаддес Канун аркалы акламакчы болянлар! Сиз Месихден айрылдыңыз, Худайың мерхеметинден махрум болдуңыз. ⁵Биз болса Мукаддес Руха даянып, умыт баглаян акланмамыза иман билен гарашандырыс. ⁶Чүнки Иса Месихе дегишли боланларың арасында не сүннетлигиң, не де сүннетсизлигиң эхмиети бардыр. Диңе сөйгө даянн иман эхмиетлидир.

⁷Сиз шейле онат гадам урардыңыз ахырын. Сизи хакыката ынандырмажак болуп, ким сизиң гадамыңызга бадак салды? ⁸Сизи бу ынандырма чагырян Худайдан дэлди! ⁹Ужыпсыз хамырмая тутуш хамыры туршадяндыр. ¹⁰Сизиң башгача пикир этмежекдигиңиз бабатда Реб мени ынандыряр. Сизиң пикириңизи булашдырян ким болса болуберсин, ол өз жезасыны чекер. ¹¹Эй, доганларым! Эгер мен хениз-де сүннетленилмэни вагыз эдйөн болсам, онда мен нэме үчин ызарланяркам?! Эгер догрудан-да шейле болян болса, онда Исаның хачы бабатдакы вагзым бүдреме дашы болмазды. ¹²Сизи

булашдырян адамлар, гой, өз-өзлери ни дүйбүнден агта эдйесин!

Мукаддес Руха лайыктыкта яшаң!

¹³Эй, доганларым! Сиз азат болмага чагырылансыңыз. Йөне бу азатлыгыңызы ынсан хөвеслериңизи канагатландырмак үчин уланмаң. Гайтам, бирек-биреге сөйги билен хызмат эдиң. ¹⁴Чүнки тутуш Мукаддес Канун: «Якыныңы өзүңи сөйшүң ялы сөй» диен бир буйрукда жемленендир. ¹⁵Эгэ болуң! Чүнки сиз бири-бириңизи «чейнемеги», «ювутмагы» бес этмесеңиз, бири-бириңизи ёк эдерсиңиз. ¹⁶Сизе шуны айдасым гелйэр: Мукаддес Рухуң йөрөлгесинден йөрэң. Шонда сиз ынсан хөвеслерине эермерсиңиз. ¹⁷Чүнки ынсан хөвеслери Мукаддес Руха гаршыдыр; Мукаддес Рух хем ынсан хөвеслери не гаршыдыр. Олар бири-бири билен хич оңушмаярлар. Шонуң үчин-де, сиз өз ислөн задыңызы эдип билмейэрсиниз. ¹⁸Эмма сиз Мукаддес Руха эерйөн болсаңыз, Кануна гөрэ яшамага борчлы дэлсиңиз.

¹⁹Ынсан хөвеслериниң нетижеси беллидир. Олар зынахорлык, харамлык ве азгынлыкдыр; ²⁰бутпаразлык ве дога-жадыгөйликдир; йигренч, агзалалык, гөриплик, гахар, бөсдешлик, жедел, бөлүнишик ²¹ве бахыллык; серхошлык^б, азгынлык мейлислери ве шуна меңзеш затлардыр. Мен сизе өң дуйдурышым ялы, ене-де бир гезек дуйдурыярын: кимде-ким шулар

^а **5:1** *Иса Месих... дуруң* – бу жүмле кэбир голязмаларда *Иса Месихиң бизе берен азатлыгында дуруң* дийип душ гелйэр.

^б **5:21** Кэбир голязмаларда *ганхорлык* диен сөз хем бар.

ялы яшаян болса, Худайың Шалыгыны мирас алмаз.

²²Мукаддес Рухуң мивелери болса шулардыр: сөйги, шатлык, парахатлык, сабырлылык, мэхрибанлык, ягшылык, садыклык, ²³юмшаклык, өзүңе эрк эдип билмеклик. Бу затлара гаршы чыкян канун ёкдур. ²⁴Иса Месихе дегишли боланлар өз ынсан хөвөслерини ве жошгунларыны хача чүйлөндирлер. ²⁵Мукаддес Рух бизе тэзе яшайыш берйэр. Шоңа гөрэ-де, гелиң Оңа эерелиң. ²⁶Шөхратпараз болмалың, бири-биримизи гахарландырмалың, бири-биримизе гөриплик этмәлиң.

6-нжы бап

Бири-бириңизе ярдам бериң

¹Шунлукда, эй, доганлар, эгер кимдир бири гүнәниң торуна дүшөн болса, сиз, ягны Руха гөрэ яшаянлар, оны юмшаклык билен догры ёла гетириң. Эмма сынага дүшмез ялы, өзүңизе-де гөзөгчилик эдиң. ²Бири-бириңизе хемайткэр болуң. Шейле этсеңиз, Месихиң кануныны бержай этдигиңиз болар. ³Эмма кимдир бири хич болуп-да, өзүңе нәмедириң өйтсе, ол өзүни алдаяндыр. ⁴⁻⁵Хер ким өз эдйән херекетлерини дерңесин. Хер кес өзүңе дүшөн йүки өзи гөтерсин. Шонда ол өзүни башгалар билен деңешдирмезден, өзүңе гуванып билер. ⁶Шунлукда, сөз аркалы өвүт алян адам оңа өвүт берйән билен эхли ягшы затларыны пайлашсын. ⁷Өз-өзүңизи алдаман: Худай Өзүни яңсыладян дөлдир. Адам нәме эксе, шоны хем оряндыр. ⁸Өз хөвөслерини канагатландырмак ислейән өзүни вейран эдер.

Эмма Мукаддес Рухы канагатландырмак ислейән бакы яшайшы алар. ⁹Ягшылык этмекде ядамалың. Эгер рухдан дүшмөсөк, өз вагтында орарыс. ¹⁰Шоңа гөрэ-де, хениз вагтымыз барка, хеммелере, айратын-да имандакы доганларымыза ягшылык эделиң.

Сүннетлилик дәл-де, тэзе ярадылыш важсындыр

¹¹Ине, сизе өз элимиң шейле улы харплар билен язаныны гөрүң!

¹²Тенде оңат гөрнеси гелиәнлер сизи сүннетленмәге межбур эдйэрлер. Олар Месихиң хачы себәпли ызарланмакдан горкуп шейле эдйэрлер. ¹³Эмма сүннетленмәниң тарапдарларының өзлери-де Мукаддес Кануны бержай эдйән дөлдир. Олар сизин сүннетлидигиңиз бабатда магтанмак үчин, сизи сүннетлетжек болярлар. ¹⁴Мен болса Реббимиз Иса Месихиң хачындан башга зат бабатда асла магтанасым гелмейэр. Шу хач аркалы мен бу дүңйә үчин, бу дүңйә-де мениң үчин өлүдир. ¹⁵Чүнки не сүннетлигиң ^a, не-де сүннетсизлигиң эхмиети бардыр. Диңе тэзе ярадылыш эхмиетлидир. ¹⁶Худайың Ысрайыл халкына, ягны шу дүзгүни бержай эдйәнлериң барына парахатлык билен мерхемет яр болсун!

¹⁷Мундан бейләк хич ким маңа шу затлар бабатда азар бермесин! Себәби мениң беденимде Иса Месихе дегишлидигими гөркөзйән яра ызлары бардыр.

¹⁸Эй, доганларым! Гой, Реббимиз Иса Месихиң мерхемети сизе яр болсун. Омын!

^a **6:15 Чүнки не сүннетлигиң** – кәбир голязмаларда *Чүнки Иса Месихе дегишли боланларың арасында не сүннетлигиң*.

Павлусың эфеслиlere хаты

Гириш

Эфес шәхери Азия велятынын (хәзирки Түркийәнин) гүнбатырын-да ерлешйән порт шәхериди. Хатың язылан дөврүнде бу шәхер өз улулығы боюнча Рим империясында дөрдүнжи орны эелейәрди. Мундан башга-да, Эфес шәхери тебигата сежде этмегиң гадымы дини меркези болуп, онда зенан худай Артемисе сежде эдилйәрди (Рес 19-нжы бап). Автор эфеслиlere йүзленип, оларың Иса Месихиң йөрелгесине эерйәнлер хөкмүнде Худайың эзиз чагаларыдыгыны ве оларың Худайың гөрелдесине эермелидигини айдыр (5:1). Олар бирвагтлар гаранкылыкда яшаярдылар, эмма инди нурда яшап, өз нурларыны парлатмалыдырлар (5:8,9).

Хатың эсасы мовзугы битевүлик барададыр. Хатың биринжи бабында Худайың өлүмден дирелден Иса Месихиң хөкүмдарлығы барада айдылар. Ол гөклерде Худайың сагында отурып, тутуш дүңйә хөкүмдарлык эдйәр. Худайың ахыркы ве иң ажайып ниети ердәки ве гөкдәки әхли затлары бир

Баша, ягны Иса Месихе бирикдирмекден ыбаратдыр (1:10).

Хатың биринжи бөлүминде битевүлик барадакы пикир яйбаңландырылар. Онда Атамыз Худайың Өз халкыны сайлайшы, онуң гүнәлерини багышлайшы, Иса Месих аркалы халкың өз гүнәлеринден азат эдилиши, Худайың бейик вадасының Мукаддес Рух аркалы кепиллендирилиши беян эдилйәр. Хатың икинжи бөлүминде Иса Месихе эерйән иманлылара бири-бирини сөймеклик үнделйәр.

Худайың халкының Иса Месихдәки битевүлигини гөркезмек үчин, хатда дүрли суратландырмалар уланылар. Онда йыгнак – беден, Иса Месих болса онуң башы хөкмүнде я-да йыгнак – бина, Иса Месих болса онуң бурч дашы хөкмүнде суратландырылар. Автор Худайың Иса Месих аркалы берйән мерхеметини беян эдип, Онуң багышламасына, мерхеметине ве пәклигине мынасып дурмушта яшамагы үндейәр.

Мазмуны

Саламлар ве дога-дилеглер.....	1:1-2
Иса Месих ве йыгнак	1:3–3:21
Иса Месихдәки тәзе яшайыш.....	4:1–6:20
Жемлеме.....	6:21-24

1-нжи бап

¹Худайың ырадасы билен Иса Месихиң ресулы болан мен Павлусдан Эфесдеки Худайың халкына, ягны Иса Месихе иман эдйәнлере догайы салам!

²Атамыз Худайың ве Реббимиз Иса Месихиң мерхемети, паряхатлыгы, гой, сизе яр болсун!

Месихден алян рухы ялканышларымыз

³Реббимиз Иса Месихиң Атасы Худая өвгүлер болсун! Ол Месих аркалы бизи гөкдәки рухы ялканышларың әхлиси билен ялкады. ⁴Өз хузурында мукаддес ве мүйнсүз болмагымыз үчин, бири-биримизи сөйүп, Иса Месихе дегишли болмагымыз үчин, Худай бизи дүнйә ярадылмаздан өң сайлап-сечди. ⁵Ол Иса Месих аркалы бизи огуллыга алмак барада овалдан карара гелипди. Бу Онуң гөвнүне ярап, ырадасы билен болды. ⁶Сөвер Оглы аркалы бизе болдан-бол эчилен шөхратлы мерхемети үчин Худая өвгүлер болсун! ⁷Худай чуңнур бай мерхемети билен Оглуның дөкөн ганы аркалы гүнәлеримизи багышлап, бизи азат этди. ⁸Шейле хем, бу мерхемети аркалы Ол бизи тутуш акылдарлыгы ве дүшүнжеси билен гуршап алды.

⁹Худай илкибашдан Месихде амала ашыран ягшы ниетлери аркалы Өз ислегиниң сырыны бизе аян этди ¹⁰Бу ниетиң амала ашырылмалы вагты геленде, Худай ердәки ве гөкдәки әхли затлары бир Баша, ягны Иса Месихе бирикдирер. ¹¹⁻¹²Хемме зады Өз ислегине лайыклыкта ерине етирийән Худай Өз ниетине гөрә бизи

өңден белләп, Месих аркалы сайлап-сечди. Ол муны бизиң, ягны Иса Месихе илкинжи болуп иман эденлериң Худайың шан-шөхратыны арша гөтермегимиз үчин амал этди. ¹³Инди сиз хем хакыкат сөзүни, ягны халас болмак барадакы Хош Хабары эшидип, Месихе иман этдиниз. Шоңа гөрә-де Худайың вада берен Мукаддес Рухы билен мөхүрлендиниз. ¹⁴Худая дегишли адамлар долы азат болянча, Мукаддес Рух бизиң мирасымызың кепилнамасыдыр. Буларың бары Худая шан-шөхрат гетирйәр.

¹⁵⁻¹⁶Шоңа гөрә Реб Иса болан иманыңызы ве Худайың әхли халкына болан сөйгиңизи эшиделим бәри, сизиң үчин Худая дынгысыз шүкүр эдип, дога-дилеглеримде сизи дилимден дүшүремөк. ¹⁷Мен Худай – Реббимиз Иса Месихиң бейик Атасына сизиң үчин дилег эдйәрин. Гой, Ол сизе Оны хас оңат танап билмегиңиз үчин, сизе Мукаддес Рухун акылдарлыгыны хем ылхамыны берсин. ¹⁸⁻²⁰Худайың Өз чагыранларына берен умыдына, халкына эчилен шөхратлы мирасының байлыгына ве биз иман эденлере гөркезен денсиз-тайсыз гудратына гөз етирмегиңиз үчин, гой, Ол йүрегиңизин гатыны нурландырсын дийип дилег эдйәрин. Бу гудрат Худайың Месихи дирелдип, гөкде Өз сагында отурдан гүйжүне меңзешдир. ²¹Худай Месихи әхли хөкүмдарлыкдан, ыгтыярлыкдан, гүйч-гудратдан ве агалыкдан, шейле хем дине бу дөвүрде дәл, эйсем гелжек дөвүрде-де тутулжак хер бир атдан хас ёкары гойды. ²²Худай хемме зады Онуң аякларының астына табын эдип, иманлылар йыгнагының бәхбиди үчин Оны әхли зада баш этди. ²³Иманлылар йыгнагы Месихиң

беденидир. Ол ахли зады Өзүндө жем-лейэн Месих билен долдурыландыр.

2-нжи бап

Өлүмдөн яшайша гечдик

¹Овал сиз языкларыңыз ве гүнәлериниз себәпли өлүдиниз. ²Эдил дүн-йәдәки бейлеки адамлар ялы сиз-де гүнәли яшайша эерип, Худая табын болмадыклар хениз-де тәсирини етирийән гөкдәки рухы гүйчлериң хөкүмдарына гуллуқ эдйәрдиниз. ³Бизиң хеммәмиз шолар ялы яшамагы адат эдиндик. Биз ынсан тебигатының хөвәслерине, ислеглерине ве пикирлерине эердик. Шейлеликте, биз-де бейлекилер ялы ынсан тебигатымыз зерарлы Худайың газабына дучар болан адамлардык. ⁴⁻⁵Эмма гүнәлеримиз себәпли өли хем болсак, мерхементе бай Худай Өзүниң чуңнур сөйгүсини гөркезип, бизи Месих билен билеликте дирелтди. Сиз Худайың мерхементи аркалы халас болдуңыз. ⁶Хава, Худай бизи Месих билен биле дирелтди ве Ол аркалы бизи гөкдәки әлемде отуртды. ⁷Ол муны Иса Месих аркалы бизе эден мерхементиниң ве мәхремлилигиниң уммасыз байлыгыны гелжек дөвүрдә гөркезмек үчин этди. ⁸Чүнки сиз иман аркалы Худайың мерхементи билен халас эдилдиниз. Бу сизиң өз тагаллаңыз билен болмады, муны сизе Худай пешгеш берди. ⁹Хич ким ынсан тагалласы билен халас болдум дийип өвүнмесин. ¹⁰Себәби Худай бизи Иса Месих аркалы яратды. Ол бизи овалдан тайярлап гоян ягшы ишлерини этмегимиз үчин яратды.

Месих билен бүтөвүлик

¹¹Шонуң үчин, эй, аслы яхуды дәллер! Өңки ягдайыңызы ядыңыз

салың. Бирвагтлар өзлерине «сүннетлилер» диййән яхудылар сизи «сүннетсизлер» дийип атландырылдылар. Эмма оларың агзаян сүннети беден билен баглы йөнекейже бир адатдыр. ¹²Шол вагтлар сиз Месихден айрыдыңыз, Ысрайыл раятлыгындан махрумдыңыз, Худайың вада берип, Өз халкы билен эден әхтлери сизе дегишли дәлди. Сиз бу дүнйәде Худайсыз ве умытсыздыңыз, ¹³инди болса Иса Месихе дегишлисиниз. Сиз бирвагтлар Худайдан узакдыңыз, инди болса Иса Месихиң дөкөн ганы аркалы Оңа якынсыңыз. ¹⁴Хакыкәт данам, Месихиң Өзи бизиң паряхатлыгымыздыр. Ол Өз жаныны гурбан эдип, бу ики топары бир этди, оларың арасындакы душманчылык диварыны йыкып ташлады. ¹⁵Ол Төврадың канунларыны ве дәп-дессурларыны ятырды-да, ики халкы бирлешдирип, тәзе бир халк яратды ве паряхатчылыгы беркарар этди. ¹⁶Ол хачдакы өлүми аркалы душманчылыгы ёк этди ве ики топары бир беден кимин эдип, олары Худай билен ярашдырды. ¹⁷Месих гелип, Худайдан узакда болан сизе ве голайда болан яхудылар бу паряхатлык Хош Хабарыны ыглан этди. ¹⁸Инди Месихиң үсти билен бизиң хеммәмиз бир Рух аркалы Атаның хузурына барып билйәрис. ¹⁹Шейлеликте, эй, яхуды дәллер, сиз мундан бейләк кесеки-де, гелмишек-де дәлсиниз. Сиз инди Худайың мукаддес халкының раятысыңыз ве Худайың машгаласының агзасысыңыз. ²⁰Сиз берк бинядың үстүндә бина эдиленсиңиз. Бу бинят ресуллар ве пыгамберлердир. Онуң бурч дашы болса Иса Месихиң Өзүдир. ²¹Бүтин ымарат Иса Месих

аркалы бирлешйэр ве өсүп, Реббе багышланан мукаддес ыбадатхана бол-яр. ²²Сиз хем яхудылар ялы Худайың Мукаддес Рухуның месгени болмак үчин, хеммәңиз бирликде Месихде бина эдилйэрсиниз.

3-нжи бап

Павлуса аян болан сыр

¹Шу себәпли Иса Месихиң угрунда туссаглыкда отуран мен-Павлус сиз яхуды дәллер үчин Худая дилег эдйэрин. ²Өз мерхеметини сиз яхуды дәллере етирмек үчин, Худайың ма-на айратын табшырык берендигини, элбетде, эшиденсиниз. ³Сизе өң гыс-гача язышым ялы, Худай маңа Өз сы-рыны аян этди. ⁴Хатымы оканыңыз-да, Месихиң бу сырына мениң нәде-режеде дүшүнйәндигими анарсыңыз. ⁵Худай бу сыры өңки несиллере аян этмән, әйсем хәзир Мукаддес Рух ар-калы Өз мукаддес ресулларына, пы-гамберлерине эшгәр этди. ⁶Ине, Худа-йың сыры шудур: Хош Хабары кабул эдйән яхуды дәллер хем яхудылар берлен ялканыш вадасына, бир бе-дене, бир мираса дең дережеде шә-рикдирлер. Себәби оларың хеммеси Иса Месихе дегишлидир.

⁷Мен Худайың бейик гудраты ве пешгеш берен мерхемети аркалы Хош Хабарың хызматчысы болдум. ⁸Мен Худайың халкының арасында иң әх-миетсизидим, эмма муңа гарамаздан Месихиң акыл етмез байлыгыны яху-ды дәллере вагыз этмек жогапкәрчи-лигини Худай мана берди. ⁹Әхли за-ды ярадан Худай гечмишден бәри бу сыры Өз хузурында гизлин саклады,

бу сырың маньсының нәмедигини инди хер бир ынсана эшгәр этмек-лик маңа берилди. ¹⁰Өзүниң чуңнур бай акылдарлыгы иманлылар йыг-нагы аркалы гөкдәки рухы хөкүм-дарлара ве эрк-ыгтыярлылара бил-дирилсин дийип, Худай шейле этди. ¹¹Бу Худайың овал-башдан бәри ме-йилнамасы болуп, оны Реббимиз Иса Месих аркалы амала ашырды. ¹²Иса Месих ве Оңа болан иманымыз арка-лы биз Худайың хузурына улы ынам ве батыргайлык билен якынлашып билйәрис. ¹³Шонуң үчин хем, угру-ңызда чекйән гайгы-хасратларым се-бәпли сизиң рухдан дүшмезлигиңи-зи хайыш эдйэрин. Гайтам, булар си-зе шөхрат гетирийәндир.

Павлусың эфеслилер үчин Худая дилеги

¹⁴⁻¹⁵Шейлеликде, ерде ве гөкде хер бир миллете ат берен Атамызың ^a ху-зурында мен дыза чөкйэрин. ¹⁶Гой, Ол чәксиз шан-шөхраты билен Өз Рухы аркалы сизиң ички барлыгы-ңызы гудрат билен гүйчлендирсин. ¹⁷⁻¹⁸Иса Месих иманыңыз аркалы йү-реклериңизде яшасын. Шейле-де, мен сөйгиниң сизде көк уруп орнашма-гыны, Месихиң сөйгүсиниң нәхили-гин, узын, белент ве чуңнурдыгына Худайың әхли халкы билен бирлик-де дүшүнмегиңизи Худайдан дилейә-рин. ¹⁹Хава, Худайың кәмиллигинден долуп билериңиз ялы, Месихиң аң-билим етерден үстүн болан бу сөйгү-сине акыл етирип билмегиңизи Ху-дайдан дилейәрин.

²⁰Бизде ишлейән гудратына гө-рә, Худай хер бир хайышымыздан,

^a **3:14-15 Атамызың** – кәбир голязмаларда *Реббимиз Иса Месихиң Атасының*.

ойланышымыздан хем хас ёкары затлары этмеги башаряндыр. ²¹Иманлылар йыгнагы ве Иса Месих аркалы, гой, Худая несиллербойы эбедилик шан-шөхрат болсун! Омын.

4-нжи бап

Месихиң беденинде бирикмек

¹Реббин угрунда туссаглыкда болан мен сизден Худайдан алан чагырылышыңызга мынасып яшамагыңызга хайыш эдйэрин. ²Иңнэн пес гөвүнли хем юмшак болуң. Сабыр-такатлы болуп, мәхир-мухаббет билен бирибириңизе чыдаң. ³Өзара паракатлыкда яшап, Мукаддес Рухуң биригиңи горамага дыржашың. ⁴Сиз бир Бедене, бир Руха шэрик болярсыңыз; Худай хеммәңизи бир умыда чагырандыр. ⁵Реббиниз-де, иманыңыз-да бирдир, сизиң хеммәңиз бир максат билен чүмдүриленсиңиз. ⁶Әхли затдан үстүн, әхли зат аркалы ве әхли затга болан Атамыз Худай-да бирдир.

⁷Месих бизиң хер биримизе сахылык билен пешгешлер эчилди. ⁸Мунуң үчин Мукаддес Язгыларда шейле дийилйэр:

«Ол ёкары белентлиге чыканда, есирлери Өзи билен эжитди; ынсанлара пешгешлер берди».

⁹Әйсем «чыканда» диен сөз нәмәни аңладяр? Бу Месихиң илки ашак – ер йүзүне инендигини аңлатмаярмы нәме? ¹⁰Ашак инен-де, тутуш әлем-жаханы долдурмак үчин, гөклериң гөгүне чыкан-да Олдуң. ¹¹Ине, Месихиң

Өзи кәбирлерини ресул, кәбирлерини пыгамбер, башга бирлерини Хош Хабарчы, өвреджи, бейлеки бирлерини йыгнагың чопанлары эдип белледи. ¹²Оларың везипеси Худайың халкыны Оңа хызмат этмәге тайярламакдан ве Месихиң бедени болан иманлылар йыгнагыны беркитмекден ыбаратдыр. ¹³Мунуң нетижесинде хеммәмиз иманда бир болуп, Худайың Оглы Месихи ^a танап-билип, Ол ялы долы кәмиллиге етерис.

¹⁴Шейдип, мундан бейләк ынсанларың яланчылыгының ве өкделик билен дүзйән хер хили таглыматының шемалына ковлуп, эйләк-бейләк итекленйән чагалар ялы болмамыс. ¹⁵Терсине, хақыкаты сөйги билен айдып, бедениң Башы болан Месих ялы хемметараплайын кәмиллешерис. ¹⁶Онуң ёлбашчылыгы астында тутуш беден хер богнуң көмеги билен багланып, Оңа бирикдирилйэр. Хер агзаның кадалы ишлемеги нетижесинде беден кемала гелип, сөйги аркалы сазлашыклы херекет эдйэр.

Нуруң чагалары болуп яшаң

¹⁷Шонуң үчин Реббин адындан сизе шуны буюярын: мундан бейләк кесеки миллетлер ялы бош дүшүнжелер билен яшамаң. ¹⁸Оларың аң-дүшүнжесини гараңкылык гаплады. Надан ве доңйүрек боландыклары үчин, олар Худайың берен дурмушындан махрум болдулар. ¹⁹Олар ар-намыс дуйгусыны бүтинлей йитирип, доймаз-долмаз болдулар, хер хили харамлык эдип,

^a **4:13 Худайың Оглы** – Көне Әхтде бу ат патышалар үчин уланыларды. Тәзе Әхтде болса бу ат Худай тарапындан сайланып-сечилен диймеги аңладяр. Сөзлүге серет.

азгынчылыга йүз урдулар. ²⁰Эмма сиз Месих барада өврениңизде, бейле затлары өврениң дәлсиңиз. ²¹Сиз Исаның сөзлерини эшиденсиңиз ве Онун хақыкатына эасланып, тәлим алансыңыз. ²²Өң өврелидиши ялы, өңки дурмушыңызы, яланчы хөвеслер билен ёлдан чыкаран көне ярадылышыңызы чыкарып ташлаң. ²³Муңа дерек ой-пикириңизде ве гарайшыңызда тәзелениң. ²⁴Хақыкы догрулык ве мукаддеслик билен Худайың кешбинде ярадылан тәзе ярадылыша беслениң. ²⁵Инди ялан сөзлемәң-де, хер бириңиз өз якыныңызга хақыкаты айдың. Чүнки бизиң хеммәмиз бир бедениң агзаларыдырыс. ²⁶Гахарланып гүнә этмәң. Гахарыңызың үстүне Гүн яшмасын. ²⁷Иблисе орун бермәң. ²⁸Огурлык эден инди огурлык этмесин! Гайтам, өз эллери билен зәхмет чекип, мәтәже пайламага зады болар ялы, пейдалы иш этсин. ²⁹Агзыңыздан хич хачан ярамаз сөз чыкмасын. Гайтам, диңлейәнлериң мәтәчликлерине гөрә, герекли сөзлери сөзләп, олары рухландырың, шонда сөзлериңиз олар пейда гетирер. ³⁰Худайың Мукаддес Рухуны гамгын этмәң. Чүнки Мукаддес Рух сизиң Худая дегишлидигиңизин хем-де гутулыш гүни азат эдилмегиңизин кепилнамасыдыр. ³¹Хер хили өйке-кине, гахар-газап, пайыш сөзлер айтмак ве төхмет атмак ялы йигренжи хәсиетлер сизден даш болсун. ³²Бири-бириңизе мәхирли ве рехимшепагатлы болуң. Худайың сизи Месих аркалы багышлайшы ялы, сиз хем бири-бириңизи багышлаң.

5-нжи бап

¹Шейле хем сиз сөйгүли чагалар кимин Худайдан гөрелде алың. ²Месих ялы сөйүп яшаң. Ол бизи сөйүп, Худая якымлы ыслы садака хем гурбанлык хөкмүнде бизиң үчин жаныны гурбан этди. ³Араңызда азгынлык, харамлык, ачгөзлүк эдйән болмасын. Бейле затлар Худайың халкына гелишмейәр. ⁴Шейле хем араңызда биздеплик, янралык, бидерек дегишме-де болмасын. Булар сизе ярашмаяр. Муңа дерек Худая шүкүр эдиң. ⁵Шуны билип гоюң: хич бир азгының, мурдарың я-да ачгөзүң Месихиң ве Худайың Шалыгында мирасы ёкдур. Чүнки шейле адамлар бутпаразлар билен дес-дендир ⁶Хич ким сизи бош сөзлер билен алдамасын. Шу затлар себәпли Худайың газабы Өзүне боюн эгмейәнлериң үстүнден инйәндир. ⁷Шонуң үчин олар ялылар билен гатнашмаң. ⁸Ядыңыздамы, бирвагтлар сиз гараңкылыкдыңыз, йөне инди Реб аркалы нурсуңыз. Шонуң үчин нуруң чагалары болуп яшаң. ⁹Догруданам, әхли ягышылык, догрулык ве хақыкат нуруң ^а мивесидир. ¹⁰Ребби хошнут этжек зады билмәге чалшың. ¹¹Гараңкылыгың яман ишлерине гатышмаң, терсине, олары паш эдиң. ¹²Оларың эдйән гизлин ишлери хақда хатда сөз ачмак-да айыпдыр. ¹³Эмма нур парланда, әхли зат паш эдиллип, айдың гөрнер. ¹⁴Чүнки нур әхли зады әшгәр эдйәндир. Шонуң үчин шейле дийилийәр: «Оян, эй, ука гиден! Өлүмден дирел! Месих саңа нур сачар». ¹⁵Шейлеликде,

^а 5:9 Нуруң – кәбир голязмаларда Рухуң.

нәхили яшаяндыгыңыза үнс берин. Наданлар ялы дөл-де, даналар ялы яшан. ¹⁶Хер бир пурсатдан дегерли нетиже чыкарың, себәби бу ярамаз дөвүрдир. ¹⁷Шонуң үчин-де самсык болман, гайтам, Реббиң ырадасының нәмедигине дүшүниң. ¹⁸Шерапдан серхош болман, бу сизи вежералыга элтер. Терсине, Мукаддес Рухдан долуп-дашың. ¹⁹Билеликте мезмурлар, өвгүли ве рухы айдымлар айдың; Реббе түйс йүрекден сазлар чалып, нагмалар айдың. ²⁰Әхли зат үчин Реббимиз Иса Месихиң адындан Ата Худая хемише шүкүр эдин.

Әр-аял гатнашыгы

²¹Иса Месихе хормат гоймак билен бири-бириңизе табын болуң. ²²Әй, аяллар, Реббе табын болшуңыз ялы, әриңизе хем табын болуң. ²³Месих иманлылар йыгнагының башы болшы ялы, әр хем аялың башыдыр. Месих Өз бедени болан йыгнагың Халасгәрдир. ²⁴Шонуң үчин иманлылар йыгнагының Месихе табын болшы ялы, аяллар-да әхли затда өз әрине табын болсунлар. ²⁵⁻²⁶Әй, әрлер, Иса Месихиң иманлылар йыгнагыны сөйши ялы, сиз хем өз аялыңызы сөйүң. Ол Өз йыгнагыны сув билен ювуп, Худайың сөзи билен тәмизледи, оны Өзүне мукаддес халк эдинмек үчин, жаныны гурбан этди. ²⁷Ол муны Өз хузурына тегмилтсиз, йыгыртсыз, биркемсиз, ягны шөхрагта мукаддес хем мүйнсүз бир ажайып йыгнагы гетирмек үчин этди. ²⁸Эдил

шу тәрде әрлер-де аялыны өз беденлерини сөйүшлери ялы сөймелидилер. Аялыны сөййән өзүни сөййәндир. ²⁹Әлбетде, хич ким хич хачан өз беденини йигренйән дәлдир. Гайтам, эдил Месихиң иманлылар йыгнагына середиши ялы, оны иймитлендирип, аладасыны эдйәндир. ³⁰Себәби биз Месихиң бедениниң агзаларыдырыс ^a. ³¹Төвратда шейле язылан: «Шол себәпден хем эркек ата-әнени ташлап, аялы билен биригйәр ве оларың икиси бир тен боляр». ³²Бу бейик сырдыр, йөне мен мунда Месих ве иманлылар йыгнагы барада гүрүң эдйәрин. ³³Шунлукда, хер бириңиз аялыңызы өзүңизи сөйшүңиз ялы сөйүң, аял хем әрине хормат гойсун.

6-нчы бап

Чагалар ве эне-аталар

¹Әй, чагалар, Реббиң хатырасы үчин эне-атаңызың сөзүне гулак асың, себәби бу догрудыр. ²⁻³«Эне-атаңа хормат гой, шонда ягшылык гөрүп, ер йүзүнде өмрүң узак болар» – бу Худайың вада билен берен илкинжи буйругыдыр. ⁴Әй, аталар, сиз хем чагаларыңызың гахарыны гетирмән. Гайтам, олары Реббиң тербиеси хем өвүди билен улалдың.

Гул-хожайын гатнашыгы

⁵Әй, гуллар, ердәки хожайынының сөзүне эдил Месихиң сөзүне гулак асян ялы, горкы ве титреме билен чын йүрекден гулак асың. ⁶Муны

^a **5:30 Месихиң бедениниң агзаларыдырыс** – кәбир голязмаларда *Онуң этинден, сүңкүнден болуп, Месихиң бедениниң агзаларыдырыс.*

диңе оларың өнүндө мерхемет газанмак үчин дэл-де, эйсем Месихиң гулы хөкмүндө Худайың ырадасыны ак йүрекден ерине етирмек үчин эдиң. ⁷Адамлара дэл-де, Реббе хызмат эдйән кимин түйс йүрекден хызмат эдиң. ⁸Чүнки исле гул болсун, исле азат, хер кимиң өз эден ягшылыгының өвезини Ребден алжакдыгыны сиз билйәнсиңиз. ⁹Эй, хожайыңлар, сиз хем гулларыңыза эдил шу тәрде середин, олары горка салмаң, себәби оларың хем, сизиң хем гөкде Хожайыныңызың бирдигини билйәнсиңиз. Ол хич киме тарапгөйлик этмейәр.

Худайың берен рухы яраглары

¹⁰Шунлукда, Реббиң бейик гүйжи билен кувватланың. ¹¹Иблисиң хилелерине гаршы дуруп билериңиз ялы, Худайың берен әхли рухы ярагларыны дакының. ¹²Себәби бизиң сөвешимиз ынсанлара гаршы дэлдир! Терсине, биз түмлүгиң рухы хөкүмдарларына ве эрк-ыгтыярлыларына, шейле-де гөкдәки ёвуз рухы гүйчлере гаршы сөвешйәрис. ¹³Шонуң үчин яман дөвүрдө гайтавул берип билмегиңиз үчин, Худайың әхли ярагларыны дакының. Шонда орнуңызда берк дурмагы башарарсыңыз. ¹⁴Шейлеликде, хақыкаты билиңизе гушак эдип дакының, догрулыгы эгниңизе совут эдип гейиң. ¹⁵Аягыңыза болса паракатлык гетирийән Хош Хабары вагыз этмек тайынлыгыны гейиң. ¹⁶Буларың

әхлисиниң үстесине-де, иманы галкан эдинип дакының! Онуң билен шейтаның бүтин отлы окларыны өчүрмеги башарарсыңыз. ¹⁷Шейле хем гутулыш тувулгасыны гейип, Худайың сөзүни, ягны Мукаддес Рухуң гылыжыны эле алың. ¹⁸Хер бир ягдайда ялбармак билен, Мукаддес Рухуң ылхамы аркалы Худая дога-дилег эдиң. Хүшгәр болуң, Худайың әхли халкы үчин хемише дилегде болуң. ¹⁹Хер гезек гепләнимде, герекли сөзлер берилсин дийип, мениң үчинем Худайдан диләң. Шонда мен Хош Хабар барадакы сыры батыргайлык билен ач-ачан вагыз эдерин. ²⁰Себәби мен Хош Хабарың зынжырлар билен багланан илчисидирин. Муны горкман, болмалысы ялы ыглан эдип билмегим үчин дилег эдиң.

Саламлар

²¹Мениң ягдайымы, нәме эдйәними сизиң-де билмегиңиз үчин, сөйгүли доганымыз, Реббиң садык хызматкәри Тихик сизе хемме зады гүррүң берер. ²²Ине, хут шу максат билен, бизиң ягдайымызы хабар бермек, шейле-де сизи рухландырмак үчин, мен оны сизиң яныңыза иберйәрин. ²³Атамыз Худайдан, Реббимиз Иса Месихден доганларымыза паракатлык, иман ве сөйги дилейәрин. ²⁴Реббимиз Иса Месихи өлмез-йитмез сөйги билен сөййәнлерин барына Худайың мерхемети яр болсун! ^a

Павлусың филипилиlere хаты

Гириш

Филипи шәхери Грецияның демиргазык-гүндогар бөлегинде ерлешип, онда греклер ве римлилер яшаярдылар. Латын дили дөвлет дили болса-да, шәхериң илаты эса сан грек дилинде гүрлешйәрди. Павлус Хош Хабары вагыз этмек үчин эден икинжи сыяхатының довамында бу шәхерде илкинжи йыгнагың дүйбүни тутупды (Ресулларың ишлери, 16-нжы бап). Бу йыгнак Европа себитлериндәки илкинжи йыгнакды.

Павлус бу хаты туссаглыкда отуран дөврүнде язяр (1:7). Ол өз хатында Филипидәки иманлылар дога-дилеглери ве ярдамлары үчин чәксиз миннетдардыгыны айдяр (1:5; 4:10-19). Павлус Хош Хабарың вагзыны довам этдирмек үчин туссаглыкдан бошадылмага умыт эдйәр (3:17-19). Эмма ол өзүниң өлүме хөкүм эдилмегиниң хем мүмкиндигини билйәр (1:21; 2:17; 3:10). Павлус озал Иса Месихиң, инди болса өзүниң жебиржепалара дучар болшы ялы, Филипи шәхериндәки иманлыларың хем жебир чекмеклериниң ахмалдыгы барада дуйдурия. Шейле ягдай йүзе чыкса, Иса Месихе болан

иманың хатырасына бу жебиржепалары ялканыш хөкүмүнде кабул этмелидигини айдяр (1:28-30).

Филипидәки йыгнакда кынчылыклар барды, себәби йыгнагың кәбир агзалары Худай тарапындан халас эдилмек үчин Мусаның Кануныны хөкман бержай этмели дийип айдярдылар. Эмма Павлус олар бүтинлей гаршы чыкып, шейле «иманлылардан» эгә болмалыдыгыны йыгнага дуйдурия (3:2-11).

Павлусың туссаглыгына гарамаздан, хат шатлыкдан долудыр. Ол хер ягдайың бәхбитли тарапына гарамалыдыгына дүшүниәр ве Филипидәки йыгнагың она эден әхли ягшылыкларыны ятляяр. Павлус олар Худайың халкының өзара ылашаклы болуп (2:2; 4:2-3), хемме зада Иса Месихиң гарайшы ялы гарамалыдыгыны ятляяр: *«Иса Месих Худайың тебигатына эе болса-да, оны Өзүне дөрежә саймады, ондан мәкәм япшымады. Гайтам, бир гул кимин болуп, ынсан кешбинде бу дүниә инди, Ол Өзүни асла хич этди. Ол ынсан сыпатына гирип, өлүме, хатда хачдакы өлүме-де табын болды, Өзүни неселтди»* (2:6-7).

Мазмуну

Саламлар ве дога-дилеглер.....1:1-11
 Павлус яшайшың асыл манысына нэхили дүшүнйэр?..... 1:12-30
 Иса Месихиң хақыкы табынлык гөрелдеси..... 2:1-18
 Павлусың достлары барадакы хабарлар.....2:19-30
 Худай тарапындан кабул эдилмек3:1-4:9
 Павлус филипилелере миннетдарлык билдирийэр.....4:10-20
 Соңкы саламлар..... 4:21-23

1-нжи бап

¹Иса Месихиң гуллары болан мен Павлусдан ве Тимотеосдан Иса Месих аркалы Худайың халкына дегишли болан филипилелериң барына, шол санда йыгнак ёлбашчыларына ве хызматчыларына догайы салам!

²Атамыз Худайың ве Реббимиз Иса Месихиң мерхементи, парахатлыгы, гой, сизе яр болсун!

Шүкүрлер ве дога-дилеглер

³Мен хер гезек сиз барада ойлананымда, Худайыма шүкүр эдйэрин.

⁴Сизиң эхлиңиз үчин шатланып, элмыдама Худая дога-дилеглер эдйэрин.

⁵Чүнки сиз илкинжи гүнден тэ шу вагта ченли Хош Хабары яйратмакда хызматдашлык эдйэрсиниз. ⁶Сизде ягшы иши башлан Худайың муны Иса Месихиң гелжек гүнүне ченли битиржекдигине ынанырын.

⁷Мен туссаглыкда болсам-да, Хош Хабары горап, оны ыкrap этсем-де, сиз маңа берлен мерхементли гулдукда элмыдама хызматдашлык эдйэрсиниз. Шонуң үчин-де мен сиз бабада шейле шатланмага хаклыдырын. Чүнки йүрегимиң төрүнде орнуңыз бар ахырын! ⁸Мен сизи гөрмөгө интизардыгыма ве Иса Месихиң сөйгүси

билен сөйөндигиме Худайың хут Өзи шаятдыр.

⁹Мен сөйгиңизиң билимде ве йити дүшбүликде болелин долуп-дашмагыны Худайдан дилейэрин.

¹⁰Чүнки мен сизиң мөхүм затлары сайгарып, Иса Месихиң гелжек гүнүнде пэк ве мүйнсүз болмагыңызы ислейэрин. ¹¹Шонда дурмушыңыз Иса Месих аркалы амала ашян догры ишлерден долуп-дашар, сиз Худая өвги ве шан-шөхрат гетирерсиниз.

Хош Хабары туссаг эдип болмаяр

¹²Инди болса, эй, доганлар, сизе шулары мәлим эдесим гелйэр: мениң башыма инен күлпетлер догруданда Хош Хабарың яйрамагына ярдам этди. ¹³Шунлукда, мениң Месих себэпли туссаг эдилендигим көшк горагчыларына ве бейлекилериң барына мәлим болды. ¹⁴Мениң бу туссаглыгым имандакы доганларымың көпүсини рухландырды. Олар горкман, батыргайлык билен Хош Хабары вагыз эдйэрлер. ¹⁵Хава, оларың кэбирлери мениң билен бэслешип, Иса Месих барадакы Хош Хабары бахыллыкдан вагыз эдйэрлер, кэбирлери болса ягшы ниетден вагыз эдйэрлер. ¹⁶Булар мениң Хош Хабары горамак үчин сайланандыгымы

билип, оны сөйги билен вагыз эдйэрлер. ¹⁷Эмма бейлекилер Месихи пэк йүрекден дэл-де, өз бэхбитлери ни арамак үчин вагыз эдип, туссаглыкдакы күлпетлерими артдырмакчы болярлар. ¹⁸Эденлеринде нэме?! Хер нэхили болса-да, исле бетпэлликден, исле-де ягшы ниетден, барыбир олар Иса Месихи вагыз эдйэрлер. Мен муңа бегенйэрин.

Хава, гайта-гайта бегенерин, ¹⁹себэби дога-дилеглериңиз ве Иса Месихин Рухуның көмеги аркалы бу күлпетлериң маңа азатлык гетиржекдигини билйэрин. ²⁰Чүнки мен асла утанжа галмажакдыгыма, хемишеким ялы шинди хем мерглик билен херекет этжекдигиме ынанарын. Мен яшасам-да, өлдүрилсем-де, мениң беденим аркалы Месих бейгелдилер. ²¹Чүнки мениң үчин яшайыш Месихдир, өлүм-де бэхбитлидир. ²²Эмма яшасам, хасыллы зэхмет чекерин. Шонуң үчин-де хайсысыны сайлажагымы билмейэрин. ²³Мен ики дагың арасында галдым: мен дүңйэден өтүп, Месихин янында болмак ислейэрин. Бу жуда ягшыдыр; ²⁴эмма мениң дири галмагым сизе хас-да гереклидир. ²⁵Мен шу бабатда ынамым боланы үчин, дири галжакдыгымы билйэрин. Хава, иманда ве онуң берйән шатлыгында өсүп билериңиз ялы, мен ене-де сизиң араңызда галарын. ²⁶Шоңа гөрө-де, мен туссаглыкдан бошап, яныңызга баранымда, сиз Иса Месихин мениң үчин эденлери бабатда хас-да көп магтанып билерсиңиз.

Дурмуш йөрелгәңиз Хош Хабара лайык болсун

²⁷Эй, доганлар, дурмуш йөрелгәңиз Иса Месихин Хош Хабарына лайык

болсун. Шонда яныңызга барып сизи гөрөсем-де, яныңызда болман, сиз барада эшитсем-де, Хош Хабара даянн иман угрунда бир адам ялы гөрөшип, еке-тэк бир Рухда берк дурандыгыңыз билерин. ²⁸Шейле-де, өзүңизе гаршы чыкянлардан асла горкмаяндыгыңыз билерин. Сизиң иманда шейле берк дурмагыңыз оларың хеләк болжакдыгыңдан, сизиң болса халас эдилжекдигиңизден нышандыр. Булар Худай тарапындыр. ²⁹Чүнки сизе дине Иса Месихе иман этмек дэл, эйсем Онуң хатырасына жебир-жепа чекмек хем берлендир. ³⁰Сиз мениң гөрөшими өзүңиз гөрдүңиз, ол барада шинди хем эшидйәнсиңиз. Бу гөрөшиме сиз хем шәриксиңиз.

2-нжи бап

¹Шунлукда, эгер Месих билен болмаклык сизи рухландырян болса, Онуң сөйгүсиден теселли тап-ян болсаңыз, Мукадес Рух билен якын гатнашык саклаян болсаңыз, рехим-шепагатыңыз ве дуйгудашлыгыңыз бар болса, ²мениң бегенжимең үстүни етириң: пикирдеш болуң, бири-бириңизи сөйүң, рухуңыз ве максадыңыз бир болсун. ³Өз шахсы ислегиңизден я-да шөхратпа-разлыкдан херекет этмән. Терсине, башгалары өзүңизден үстүн сайып, песпәл болуң. ⁴Хер кес диңе өз бэхбидини дэл, эйсем башгаларың бэхбидини хем арасын.

⁵Иса Месихин гарайышлары сизде хем болсун: ⁶Иса Месих Худайың тебигатына эе болса-да, оны Өзүне дереже саймады, ондан мәкәм япышмады. ⁷Гайтам, бир гул кимин болуп, ынсан кешбинде бу

дүниэ инди, Ол Өзүни асла хич этди. Ол ынсан сыпатына гирип, ⁸өлүмө, хатда хачдакы өлүмө-де табын болды, Өзүни песелтди. ⁹Шоңа гөрө Худай Оны жуда бейгелтди: Она эхли атдан үстүн бир ады берди. ¹⁰Гөк-лердэки, ердэки, ер астындакы хер кес Исаның ады агзаланда дыз эпер, ¹¹Ата Худайың шан-шөхраты үчин, хер дил Иса Месихиң Ребдигини ыкrap эдер.

Йылдызлар дей парламак

¹²Эй, эзилерим, мен яныңыздакам, сиз Худайың сөзүне гулак асырдыңыз. Эмма мениң ёклогымда гулак асмагыңыз хас-да мөхүмдир. Худайың хузурында горка ве галпылда гапланып, халас болмак үчин ягшы ишлери амал эдиң. ¹³Чүнки Худай Өз гөвнүнден турян ишлери этмек үчин сизе гужур-гайрат берип, сиздэки ишини амал эдйэр.

¹⁴Хер бир зады хүнүрдэмән, зейренмән бержай эдиң. ¹⁵Шонда сиз эгри ве азгын неслиң арасында эдил элемдэки йылдызлар дек парлаян, Худайың айыпсыз, пэк ве мүйнсүз чагалары боларсыңыз. ¹⁶Яшайыш берйән Хош Хабары гайым тутуң. Шонда мен бидерек ере ыхлас этмэндигим, азабымың пужа чыкмандыгы бабатда Месихиң гелжек гүнүнде магтанып билерин. ¹⁷Сизиң Реббе эдйән иманыңыз ве хызматыңыз Оңа багыш эдилен гурбанлык киминдир. Эгер-де мениң шинди чекйән жебирлерим бу гурбанлыга гошулса, мен шатдырын. Мен хеммэизиң шатлыгыңыз за шэриkdirин. ¹⁸Шоңа гөрө, сиз хем шатланып, мениң шатлыгыма шэрик болуң.

Тимотеос ве Эпафродит

¹⁹Реббимиз Иса ёл берсе, ягдайларыңызы билип ынжалмак үчин, тиз вагтда яныңызга Тимотеосы иберерин дийип умыт эдйэрин. ²⁰Тимотеос хем эдил мен ялы сиз бабатда шейле ыхласлы, шейле жаныпкеш. Ондан башга ибермэге шейле адам-ым-да ёк. ²¹Себэби көп адамлар Иса Месихиң дэл-де, өз бэхбидини араяр ахырын. ²²Эмма Тимотеосың садык-лыгы сизе мэлимдир. Ол маңа Хош Хабары вагыз этмекде эдил оглуң өз атасына хызмат эдиши ялы хызмат этди. ²³Шонуң үчин-де, мен ягдайымың нэхили болжагыны билен бадыма, оны сизиң яныңызга иберерин дийип умыт эдйэрин. ²⁴Мениң тиз вагтда яныңызга баржакдыгым бабатда Реб мени ынандыряр.

²⁵Сиз мэтэчлигимде мен барада алада этмек үчин илчиңиз Эпафродити яныма иберипдиңиз. Эмма мен оны, ягны өз ишдешими, сөвешдешими ве доганымы ызына, сизиң яныңызга ибермеги макул билдим. ²⁶Ол сизиң эхлиңизи өрән гөреси гелди. Онуң хассалыгы барада эшидендигиңизи биленде болса, гаты гайгыланды. ²⁷Догрудан-да, ол өлүм халында болуп, тас өлүпди. Эмма Худай оңа, диче оңа дэл, эйсем хасрат үстүне хасрат чекмезим ялы, маңа хем рехим этди. ²⁸Шоңа гөрө-де, сиз Эпафродити гөрүп, гайтадан бегенерсиңиз, мениңде гайгы-хасратым еңлэр дийип, оны яныңызга өрән ибересим гелди. ²⁹Оны Ребдэки доганыңыз хөкмүнде улы шатлык билен гаршылаң. Онуң ялы адамлары хорматлаң. ³⁰Чүнки ол сизиң маңа эдип билмедик хызматыңыз өвезини долмак үчин, жаныны

ховп астына салып, Месихиң ишиниң угрунда тас өлүпди.

3-нжи бап

Сүннетленмә дәл-де, имана даянн догрулык

¹Шунлукда, эй, доганларым, гой, шатлыгыңызың гөзбашы Реб болсун!

Сизе шинди язянымы гайта-гайта язмак маңа кын дәл. Бу сизи горамак үчиндир: ²шол «итлерден», шол беткэрлерден, шол пүрчүк «чапыжылардан» сересап болун. ³Биз Мукаддес Рух аркалы Худая ыбадат эдип, Иса Месих билен магтанярыс, ынсан гүйжүне даянмаярыс. Шоңа гөрә-де, хакыкы сүннетлилер биздирис! ⁴Эгер ынсан гүйжүне даянмалы болса, онда бу бабатда мениң долы тутарыгым бардыр.

Эгер ене кимдир бири тене даянмага тутарыгы бардыр өйтсе, мениңки ондан-да көпдүр. ⁵Мен дүнйә иненимден секизленжи гүнде сүннет эдилендирин. Мен ысрайыл халкының бенямин тиресинден болуп, еврейле-риниң еврейидирин. Яхудыларың Кануныны бержай этмек бабатда хем фарисейдирин. ⁶Дин угрундакы ыхлас дийсеңиз, иманлылар йыгнагына азар бердим. Мукаддес Кануна даянн догрулык дийсеңиз, айыпсыздым.

⁷Эмма өң бәхбитли саян затларымы инди Месихиң хатырасына бидерек сайярын. ⁸⁻⁹Хава, мен Реббим Иса Месихи танамагың ажайып белентлигиниң хатырасына әхли зады бидерек сайярын. Мен Онуң хатырасына әхли затдан гечип, буларың

барыны чөп-чөр сайярын. Мен Меси-хи газанасым ве Онуң билен мәкәм биригесим гелйәр. Мен Мукаддес Кануна даянн өз догрулыгыма дәл, эйсем Месихе болан имана даянн, иман аркалы Худайдан болан догрулыга эе боласым гелйәр. ¹⁰⁻¹¹Мен Иса Месихиң Өзүни, Онуң дирелишиниң гүйжүни билесим гелйәр. Иса Месихиң жебир-жепаларына шәрик болуп, Оңа Онуң өлүминде меңзәп, өлүмден дирелише етесим гелйәр.

Максада ымтылмак

¹²Шунлукда, мен буларың барына етендирин я-да кәмиллешендирин өйдемок. Эмма мен булары газанмак үчин жан эдйәрин. Себәби Иса Месих мени шу максат билен газанды. ¹³Эй, доганлар! Мен булары газанандырын өйдемок. Эмма еке-тәк шуны велин эдйәндириң: ызда галан затлары унудып, өндәкилере етмәге ымтыларың. ¹⁴Мен Худайың Иса Месих аркалы гөклердәки яшайша чагырян байрагыны алмак үчин, максадыма тарап ылгаярын.

¹⁵Шоңа гөрә-де, иманда кәмил боланларымызың бары, гой, шу нукдайназардан пикир этсин. Эгер хайсыдыр бир зат бабатда башга пикирде болсаңыз, онда Худай сизе муны хем айдыңлашдырар. ¹⁶Биз сайлан әлумыз билен өңе тарап гитмели ^а.

¹⁷Эй, доганлар! Мениң гөрелдәме эерйәнлере гошулың. Бизиң гөрелдәмизе гөрә яшаянлара үнс берип, олардан өврениң. ¹⁸Мен озал муны сизе гайта-гайта айдыпдым. Инди болса аглап, ене айдырын:

^а **3:16** Кәбир голязмаларда 16-нжы аят шейле гөрнүшде гелйәр: *Йөне нәмә етен болсак, шол дүзгүне гөрә яшалың, шоңа лайыктыкта пикир эделиң.*

Месихиң хачына душман болуп яшаянлар көпдүр. ¹⁹Оларың соңы вейранчылыкдыр, оларың гара гарынлары худайларыдыр, олар өз масгаралыгына буйсаняндырлар. Олар дине бу дүнйэниң затлары барада ойланындырлар. ²⁰Биз болса гөклериң раятлары болуп, Халасгэр Реббимиз Иса Месихиң шол ерден гелерине сабырсызлык билен гарашяндырыс. ²¹Себэби Иса Месих бизиң эжиң ве эхмиетсиз беденлеримизи өзгердип, Өз шөхратлы беденине меңзедер. Ол муны хер зады Өзүне табын этмеги башарян гүйжи аркалы амала ашырар.

4-нжи бап

Өвүтлөр

¹Шунлукда, эй, сөйгүли доганларым, Реббиң хатырасына берк дурун! Мен гара гөзүңизе зардырын. Эзизлерим, сиз мениң шатлыгым ве башымың тэжисиниз.

²Мен Эводия-да, Синтихэ-де ялбарярын: Реббиң хатырасына ылалашыклы болуң. ³Эй, мениң садык ёлдашым, сана-да ялбарярын: бу аяллара көмөк эт. Олар мен, Клемент ве яшайыш китабына атлары язылан бейлеки ишдешлерим билен бирликде Хош Хабары яйратмакда тутаньерли ишледилер.

⁴Ребде шатланың. Ене-де гайталаарын: шатланың! ⁵Гой, юмшаклыгыңыз хеммелере белли болсун. Реб якындыр. ⁶Хич зады гайгы этмэн. Гайтам, Худая шүкүр эдип, хер бир ягдайдакы эхли мэтэчликлериңизи Оңа дога-дилеглерде айдың. ⁷Шонда Худайың парахатлыгы йүреклериңизи ве пикирлериңизи Иса Месих

аркалы горар. Бу парахатлык ынсан дүшүнерден жуда белентдир.

⁸Умуман, эй, доганлар, хакыкы, хормата мынасып, догры, пэк, якымлы, ажайып нөмө бар болса, шол барада ойланың. Хава, ягшы ве өвгө мынасып затлар барада ойланың. ⁹Менден өврөнен, кабул эден, эшиден ве гөрөн затларыңызы амал эдиң. Шонда парахатлык берйән Худай сизиң билен болар.

Пешгешлер үчин миннетдарлык

¹⁰Ахырсоңы мен барада ене-де алада эдип башланыңыза Ребде өрөн шатландым. Сиз озал хем алада эдйэрдиңиз, йөне муны гөркезмөге мүмкинчилигиңиз ёкды. ¹¹Мен муны нөмедир бир зада мэтэч боланым үчин айтмаярын. Себэби хер ягдайда барыма кайыл болмагы өврөнендириңиз. ¹²Мен мэтэчлигиң-де, болелинлигиң-де нөмедигини билйэрин. Мен доклукда я ачлыкда, болелинликде я мэтэчликде яшасам-да, гараз, хер ягдайда ве хер халда канагатлы болмагың тэрини өврөндим. ¹³Маңа кувват берйән Иса Месих аркалы эхли зады башарярын.

¹⁴Хер нэхили болса-да, мениң мушакгатларыма шэрик болуп, говы этдиңиз. ¹⁵Эй, филипилер! Мен Македониядан чыкып гайдып, Хош Хабары илки-илкилер вагыз эдип башлан дөврүмде сизиң йыгнагыңыздан башга йыгнак маңа мадды көмегини берен дэлдир. Муны сизиң өзүңиз-де билйәнсиниз. ¹⁶Сиз хатда Салоники шөхеринде мэтэчлик чекен дөврүмде-де маңа гайта-гайта көмегиңизи етирипдиңиз. ¹⁷Мен муны пешгешлериңизе хантама боланым үчин айтмаярын. Мен сизиң бэхбидиңизиң артмагыны ислейэрин. ¹⁸Мениң

хемме задым бар, артыгы билен бар. Эпафродит сизиң иберен пешгешле-риңизи гетирели бэри, кем задым гал-мады. Булар хошбой ыслы гурбанлык кимин Худайың халаян гурбаныдыр. ¹⁹Шөхратлы Худайым Өз байлыгы билен сизиң, ягны Иса Месихе дегишли боланларың әхли мэтәчликлери-ниң өвезини долар ^a.

²⁰Атамыз Худая әбеди ве бакы шөх-рат болсун! Омын.

Саламлар

²¹Иса Месих аркалы Худайың хал-кына дегишли боланларың барына салам айдың. Мениң янымдакы до-ганлар сизе салам айдярлар. ²²Худа-йың халкының әхлиси, ылайта-да императора хызмат әдйәнлер сизе салам айдярлар. ²³Реббимиз Иса Ме-сихиң мерхемети, гой, сизе яр бол-сун! Омын.

^a 4:19 *Долар* – кәбир голязмаларда *долсун*.

Павлусың колосиялылары хаты

Гириш

Колосия шәхери Рим империясының Азия веляатының гүнбатар бөлегинде ерлешйәрди. Азия веляаты хәзирки Түркийәнің кәбир ерлерини өз ичине алярды.

Павлус Колосия шәхерине хич хачан барып гөрмесе-де, ол ердәки месихилериң гүйчли иманлары барада эшидип бегенйәрди (1:3-7; 2:6,7). Колосиялылар Хош Хабары шол шәхерде яшаян Эпафра атлы адамдан эшидипдилер (1:7; 4:12,13). Ол шу хатың язылан дөврүнде (1:14; 4:3,10,18) Павлус билен туссаглыкда болупды (Флм 23-нжи аят).

Колосиядакы йыгнагың көп агзалары греклер я-да шол дөврүнде Азия веляатының чәклеринде яшан этник топарларың векиллери (1:27). Бу агзаларың кәбирлерге таң дини урп-адатларына

эерйәрдилер. Олар Худая долы табын болмак үчин кәбир беден хөвеслеринден өзлерини бүтинлей махрум этмели, перишделере ве гөкдәки гүйчлере сежде этмели дийип пикир эдйәрдилер. Павлус олара Иса Месихиң Худай билен гөкдедигини, әлемиң әхли ыгтыярлыкларына Өз хөкүмини йөредйәндигини мәлим эдйәр (3:1). Шонуң үчин-де, ресул өз хатында олар динә Иса Месихе сежде этмеги үндәп, шейле диййәр: *«Месих гөрүнмейән Худайың кешибидир, бүтин ярадылышың илкинжи догланы Олдур... Чүнки Худай долы камиллигинин Исада орнашмагыны макул билди. Месихиң хачда дөкен ганы аркалы паракатчылыгы беркарар эдип, Худай ердәки ве гөкдәки әхли зады Өзи билен ярашдырмагы макул билди»* (1:15,19,20).

Мазмуны

Саламлар ве дога-дилеглер.....	1:1-2
Шүкүр дога-дилеглери.....	1:3-8
Иса Месихиң шахсыети ве иши.....	1:9–2:19
Иса Месихиң берйән тәзе дурмушында яшамак.....	2:20–4:6
Соңкы саламлар.....	4:7-18

1-нчи бап

¹⁻²Худайың ырадасы билен Иса Месихиң ресулы болан мен Павлусдан ве доганымыз Тимотеосдан Колосиядакы Худайың халкына, ягны Месихе дегишли болан садык доганларымыза догайы салам!

Атамыз Худайың ^a мерхемети, парахатлыгы, гой, сизе яр болсун!

Павлус Худая шүкүр эдйэр

³Биз сизиң үчин дога-дилег эдип, элмыдама Реббимиз Иса Месихиң Атасы Худая шүкүрлер эдйэрис, ⁴себэби биз сизиң Иса Месихе болан иманыңыз ве Худайың әхли халкына гөркезен сөйгиңиз хақында эшитдик. ⁵Бу иманыңыз ве сөйгиңиз умыдыңыздан, хава, гөкде сизе гарашян затлара багляян умыдыңыздан дөрөйэр. Сиз өзүңизе гелип говшан хақыкат сөзи болан Хош Хабарда бу умыт барада өң эшиденсиңиз. ⁶Худайың Хош Хабары бүтин дүйнә яйрап, миве берип гелйэр. Худайың мерхеметиниң хақыкы манысына гөз етирен гүнүңизден бәри, бу Хош Хабар сизиң араңызда хем шейле херекет эдйэр. ⁷Сиз бу Хош Хабары сөйгүли ишдешимиз Эпафродан өврениңиз. Ол сизиң угруңызда Месихиң садык хызматкәридир. ⁸Сизиң Мукаддес Рухдан алян сөйгиңиз барада хем бизе ол гүрүң берди.

⁹Муны эшиден гүнүмизден бәри, биз хем сизиң үчин дога-дилеглеримизиң ызыны үземзөк. Худайың ислегини долы билмегиңиз үчин, Онуң сизи әхли рухы акылдарлык ве дүшүнжө

билен долдурмагыны дилейэрис. ¹⁰Шейле хем Реббе мынасып дурмушда яшап, Оны хер бабатда хощал этмегиңиз үчин дилег эдйэрис. Гой, сизиң әхли оңат ишлериңиз миве берсин. Гой, Худай Оны танамакда сизи хас-да өсдүрсин. ¹¹Гой, Ол сизи бейик гудраты билен кувватландырсын; сизиң сабыр-такатлы болуп, әхли зада дөз гелмегиңиз үчин гүйчкувват берсин. ¹²Нурдакы Өз халкының мирасына шәрик болмага сизи долы мынасып эден Ата Худая шатланып шүкүр эдин. ¹³Ол бизи гараңкылыгың ыгтыярыңдан бошадып, Өз сөйгүли Оглуның Шалыгына гетирди; ¹⁴Оглы аркалы ^b гүнәлеримиңи багышлап, бизи азатлыга чыкарды.

Месихиң ыгтыярылыгы

¹⁵Месих гөрүнмейән Худайың кешбидир, бүтин ярадылышың илкинжи догланы Олдур. ¹⁶Чүнки әхли затлар Ол аркалы ярадыландыр. Гөкдәки ве ердәки, гөрүнйән хем гөрүнмейән затлары: тагтлардыр хәкимиятлери, хөкүмдарлары ве эрк-ыгтыярылылары – барыны Ол яратды. Хемме зат Ол аркалы ве Онуң үчин ярадылды. ¹⁷Әхли затдан өң бар болан Олдур, әхли затлар Ол аркалы мәкәм дурандыр. ¹⁸Бедениң, ягны иманлылар йыгнагының башы Олдур. Әхли затда илкинжи орны алсын дийип, башлангыч-да, илкинжи болуп өлүмден дирелен-де Олдур. ¹⁹Чүнки Худай долы кәмиллигиниң Исада орнашмагыны макул билди. ²⁰Месихиң хачда дөкөнганы аркалы парахатчылыгы беркарар эдип, Худай ердәки ве гөкдәки

^a **1:1-2** Кәбир голязмаларда *Атамыз Худайың ве Реббимиз Иса Месихиң.*

^b **1:14** *Оглы аркалы* – кәбир голязмаларда *Оглуң дөкөнганы аркалы.*

эхли зады Өзи билен ярашдырмагы макул билди. ²¹Сиз бирвагтлар эден пис ишлериңиз себәпли пикириңиз-де Худайдан үзнедиңиз, Оңа душмандыңыз. ²²Инди болса Худай сизи Өз хузурында мукаддес, мүйнсүз хем айыпсыз этмек үчин, Месихиң бедениниң өлүми аркалы Өзи билен ярашдырды. ²³Элбетде, сиз эшиден Хош Хабарыңызың берен умыдында сарсман, иманда көк уруп, берк дурмалысыңыз. Бу Хош Хабар ер йүзүндәки хер бир ынсана ыглан эдилди. Мен Павлус бу Хош Хабарың хызматчысы болдум.

Павлусың иманлылара хызматы

²⁴Мен сизиң угруңызда гөрйән гөрүлериме бегенйәрин. Шейле-де мен Иса Месихиң Өз бедени, ягны иманлылар йыгнагының хатырасына чекен эжирлериниң өз беденимде довам эйдәндигинден хошалдырын. ²⁵⁻²⁶Сизиң бәхбидиңиз үчин Худайың маңа берен табшырыгына гөрә, мен бу иманлылар йыгнагының хызматкәри болдум. Бу табшырык Худайың сөзүни, ягны гечен асырлардан ве несиллерден гизлин сакланан, эмма инди Онуң халкына аян эдилен сыры долы эшгәр этмекден ыбаратдыр. ²⁷Худай бу сырың шөхратлы байлыгыны миллетлериң арасында Өз халкына билдирмек иследи. Бу сыр сизе шөхрата говушмак умыдыны берип, араңызда болян Иса Месихдир. ²⁸Шейлеликде, биз хеммелере Месих хакда вагыз эдйәрис. Олары Месихиң бедениниң кәмил агзасы хөкмүнде хөдүрләр ялы, хер бир ынсана өвүтүндөв эдип, улы акылдарлык билен таглым берйәрис. ²⁹Шу максат билен жанымы аяман зәхмет чекйәрин,

Месихиң өзүме тәсир эдйән гудратлы гүйжүне даянярын.

2-нжи бап

¹Мен сизиң үчин ве Лаодикиядакы иманлыларың, шейле-де мени танаянларың эхлиси үчин нәхили гайдусыз зәхмет чекйәндигими билмегиңизи ислейәрин. ²Мен оларың калбының рухланып, сөйгүде бирлешмеклерини дилейәрин. Шейдип, олар долы ынама хем бай дүшүнжә эе болуп, Ата Худайың сырыны, ягны Месихи танасынлар. ³Чүнки акылдарлыгың хем билимиң эхли хазынасы Месихде гизленендир. ⁴Муны хич ким сизи сүйжи сөзлер билен алдамасын дийип айдярын. ⁵Себәби мен араңызда болмасам-да, йүрегимде сизиң билендирин. Сизиң тертипдүзгүнлидигиңизи, Месихе болан берк иманыңызы гөрүп шатланярын.

Месихиң берйән тәзе дурмушы

⁶Шейлеликде, Иса Месихи Реббидиңиз хөкмүнде кабул эдишиңиз ялы, Онуң гөркезен ёлы билен йөрәң. ⁷Алкышлар билен долуп-дашып, Месихде көк уруң ве бина эдилиң, өзүңизе өврелидиши ялы, иманда берк дуруң. ⁸Хүшгәр болуң! Хич ким сизи бош хем ялан пелсепелер билен есир эдйәмесин, себәби бейле геплер Месихе дәл-де, ынсан дәп-дессурларына ве паны дүйнәниң йөрелгелерине эсаланяндыр. ⁹Чүнки Худайың долы кәмиллиги бир беден кимин Месихде яшяар. ¹⁰Сиз хем хер бир гүйжүң ве ыгтыярлыгың башы болан Месих аркалы битевүлиге говушдыңыз. ¹¹Сиз Онуң билен бирлешмек аркалы сүннет хем эдилдиңиз. Бу беден сүннети дәл-де, Месих аркалы эдилен сүннет

болуп, гүнэли тебигатыңызын кесилип ташланмагыдыр. ¹²Сиз чүмдүрилиш аркалы Месих билен биле жайландыңыз ве Оны өлүмден дирелден Худайың гудратына иман эдип, Месих билен бирликде дирелдиниз. ¹³Овал сиз сүннетсиз болан өңки тебигатыңызда гүнэлириңиз зерарлы өлүдиниз. Инди болса Худай әхли гүнэлириңизи багышлап, сизи Месих билен биле дирелтди. ¹⁴Ол бие гаршы язылан бергидарлык язгысыны өчүрди, оны хача чүйлөп, арадан айырды. ¹⁵Худай рухы гүйчлерин ве ыгтыярлыкларың элинден ярагыны алды ве олары Иса Месих аркалы еңип, ачыкдан-ачык паш этди. ¹⁶Шонун үчин хем хич ким сизе азык-овкат, дини байрам, Тәзе Ай я-да Сабат гүни хакда хөкүм чыкармасын. ¹⁷Булар гелжекки затларың көлегесиди, эмма хакыкат Месихиң Өзүдир. ¹⁸Яландан песпәлсирейән ве перишделере сежде эдйән адам сизи Худайың сылагындан махрум этмесин. Шейле адам гөрөн гөрнүшлерине магтаняндыр, эмма бу бош ере паңкарян ынсан пикир йөрөтмесидир. ¹⁹Шейдип, ол адам бедениң Башы болан Месих билен багланышыгыны йитирендир. Бу беден болса Месихиң ёлбашчылыгы астында хер бир богнуң көмеги билен биригип, Башдан йимитленйәр ве Худайың ислегине гөрө өсйәр. ²⁰⁻²¹Сиз Месих билен өлүп, бу паны дүнйәниң йөрелгелеринден азат болдуңыз. Онда нәме үчин хенизем бу дүнйә дегилши ялы, «Муңа галташма», «Муны ийме», «Муңа эл дегирме» диең ынсан кадаларына эерйәрсиниз? ²²Бу дүзгүнлериң

хеммеси уланылдыгыча ёк болуп гидер, себәби олар ынсан буйрукларына ве таглыматларына эасланяндыр. ²³Әлбетде, бу урп-адатлар галп диндарлыкда, песпәлсирән болмакда, бедене эзъет чекдирмекде акылдарлык ялы гөрүнйәндир, эмма буларың ынсаның пис ниетиниң өңүни алмакда хич бир пайдасы ёкдур.

3-нжи бап

Мукаддес яшайыш

¹Шейлеликде, Месих билен дирелендигиңизе гөрә, гөкләрдеки затлары агтарың. Месих гөкде Худайың сагында отурандыр. ²Пикириңизи дүнъеви затлара дөл-де, гөкдеки затлара гөнүкдириң. ³Чүнки сиз өленсиниз, дурмушыңыз болса Месих билен биле Худайда гизленендир. ⁴Месих сизиң дурмушыңыздыр. Ол аян боланда, сиз хем Онуң билен биле шөхратда аян боларсыңыз.

⁵Шонун үчин хем дүнъеви тебигатыңызга махсус болан азгынлыгы, ахлаксызлыгы, харам кейпи, пис хөвеслери ве бутпаразлык билен дең хасап-ланян ачгөзлүги өлдүриң. ⁶Ине, хутшу затлар үчин Худайың гахар-газабы инйәндир ^а. ⁷Сиз хем бирвагтлар буларың арасында яшаныңызда шейле эдипдиңиз. ⁸Инди болса гахаргазабы, яманлыкларың хеммесини өзүниңден айрып ташлаң. Агзыңыздан хич бир төхмет ве пайыш сөзләр чыкмасын. ⁹Бири-бириңизе ялан сөзлемәң, себәби сиз көне ярадылышыңызы көне урп-адатлары билен бирликде чыкарып зыңдыңыз. ¹⁰Инди Яраданың кешбине меңземекде ве

^а **3:6 Инйәндир** – кәбир голязмаларда Онуң сөзүне гулак асмаянларың үстүне инйәндир.

Оны танамакда тәзе ярадылыша беслениң. ¹¹Бу ярадылышта яхуды дәл билен яхудының, сүннетли билен сүннетсизин, надан билен медениетсизин, гул билен азадың арасында хич бир парх ёкдур, эмма Месих хемме затдыр, хемме затдадыр. ¹²Шонуң үчин хем, эй, Худайың сайлан мукаддес хем эзиз халкы! Рехим-шепагата, мәхрибанлыга, песпәллиге, юшаклыга ве сабыр-такатлылыга беслениң. ¹³Бири-бириңизе сабырлылык билен чыдаң. Араңызда өйке-кине бар болса, бири-бириңизи багышлаң. Реббин сизи багышлайшы ялы, сиз хем багышлаң. ¹⁴Буларың хеммесиниң үтесине-де кәмил бирлиги багланышдырян сөйгә беслениң. ¹⁵Калбыңызда Месихиң парахатлыгы хөкүм сүрсүн. Чүнки сиз бир бедениң агзалары болуп, бу парахатчылыга чагырылансыңыз. Хемише шүкүрли болуң. ¹⁶Гой, Месихиң сөзи калбыңызың төрүнде орнашсын. Бүтин акылдарлык билен бири-бириңизе тәлим ве өвүт-несихат бериң. Мезмурлар, өвги айдымлар, рухы нагмалар айдып, Худая йүрекден миннетдарлык билдириң. ¹⁷Нәме этсеңиз хем, айтсаңыз хем, хеммесини Реббимиз Исаның ады билен ерине етириң, Ол аркалы Ата Худая шүкүр эдин.

Месихи машгалалар үчин дүзгүнлер

¹⁸Эй, аяллар, әриңизе табын болуң, чүнки шейле этмек Реббе дегишли адамлара ярашандыр. ¹⁹Эй, әрлер, аялыңызы сөйүң, олара ёвуз дарамаң. ²⁰Эй, чагалар, әхли ишде эне-атаңызың сөзүне гулак асын, себәби бу Ребби хошнүт эдйәр. ²¹Эй, аталар, чагаларыңызы ынжатмаң, ёгсам,

олар рухдан дүшерлер. ²²Эй, гуллар, әхли затда ердәки хожайыныңыза боюн эгиң. Муны ынсанлара говы гөрүнмек үчин, гөзе якымлы ишлер билен дәл-де, Ребден горкмак билен чын йүрекден ерине етириң. ²³Нәме этсеңиз, ынсанлар үчин дәл-де, Реб үчин эдйән ялы, чын йүрекден ерине етириң. ²⁴Мунун үчин Ребден мирас сылагыны алжагыңызы билиән-сиңиз. Сиз Реб Месихе гуллуқ эдйән-сиңиз. ²⁵Ким яманлык этсе, өз эден яманлыгының алмытыны алар, Реб хич киме тарапгөйлик эдйән дәлдир.

4-нжи бап

¹Эй, хожайыңлар, гулларыңыз бабатда адыллыгы, денлиги бержай эдиң, себәби өзүңизиң хем гөкде Хожайыныңызың бардыгыны билиән-сиңиз.

Дурли өвүтлер

²Йхлас билен хемише Худая дога окан, дога-дилегде шүкүр эдип, хүшгәр болуң. ³Бизиң үчин хем дилег эдин: Худайың сөзүни яйрадып, Месих барадакы сыры аян эдер ялы, Онуң Ози бизе гапы ачып берсин. Ине, шонуң үчинем мен туссаглыкдадырын. ⁴Бу сыры болмалысы ялы айдың беян этмегим үчин дилег эдиң. ⁵Месихи дәллер биленем вагтыңызы пейдалы гечирин, пурсады элден бермән. ⁶Хер киме нәхили жогап бермелидигиңизи билер ялы, сөзүңиз хемише якымлы ве мазмунлы болсун.

Павлусың соңкы табышырыклары ве саламлар

⁷Реббин садык хызматкәри болан сөйгүли ишдешимиз хем доганамыз Тихик мен хакда сизе әхли зады хабар

берер. ⁸Ягдайымыз барада хабар бермек ве сизи рухландырмак үчин мен оны сизин яныңызга ибердим. ⁹Онуң билен биле яныңызга өз шәхериңизден болан, садык ве сөйгүли доганымыз Онесим-де барар. Олар сизе бу ерде болуп гечйән әхли вакалары гүррүң берерлер. ¹⁰Мениң билен туссаглыкда болян ёлдашым Аристарх билен Барнабың егени Марк хем сизе салам ёллаяр. Марк барадакы буйруклары алансыңыз. Яныңызга барса, оны кабул эдиң. ¹¹Юстус лакамлы Ешува хем сизе салам айдяр. Худайың Шалыгы угрунда зәхмет чекйән яхуды ишдешлерим диңе шулардыр. Олар маңа теселли берип гелйәрлер. ¹²Өз шәхериңизден болан, Иса Месихиң гулы Эпафра хем сизе салам ёллаяр. Худайың хер бир ислегини долы билмегиниз ве иманда берк дуруп, кәмил

болмагыңыз үчин, Эпафра ыхлас билен хемише Реббе дилег эдйәр. ¹³Онуң сизин үчин, шейле-де Лаодикиядакы ве Иераполисдәки иманлылар үчин арман-ядаман зәхмет чекйәндигине мен шаятдырын. ¹⁴Сөйгүли достумыз лукман Лука билен Дема хем сизе салам ёллаяр. ¹⁵Лаодикиядакы доганлара, Нимфа уямыза ве онуң өйүндәки иманлылар йыгнагына салам айдың. ¹⁶Шу хат араңызда окаландан соң, оны Лаодикиядакы иманлылар йыгнагында хем окадың. Сиз хем Лаодикиядан гелен хаты окаң. ¹⁷Архипа: «Реббиң табшыран хызматыны ахырына ченли долы битиржекдигине ынамлы бол» дийип айдың. ¹⁸*Мен Павлус бу саламы өз элим билен язарын.* Мениң туссаглыкдадыгымы ятдан чыкарман. Худайың мерхемети сизе яр болсун! ^a

^a **4:18** Кәбир голязмаларда *Омын* диен сөз хем бар.

Павлусың салоникилилере биринжи хаты

Гириш

Грецияның демиргазыгында ер-лешйән Салоники шәхери Павлу-сың дөврүнде өрән улы ве важып шәхерлериң бириди. Ол эсасы сөв-да ёлуның угрунда ерлешйәрди. Шәхер илатының аглаба бөлеги греклер болса-да, онда дүрли этник топарларың векиллери хем яшаяр-ды. Олар шол дөврүде дүрли бут-лара сежде эдйәрдилер.

Павлус Салоникиде Иса Месих барадакы Хош Хабары вагыз эдип, йыгнагың дүйбүни тутяр, экленмек үчин агыр зәхмет чекйәр. Онуң шу хаты иманлылар йыгнагына язы-лан хатларың илкинжиси, хатда Тә-зе Әхтиң илкинжи хаты болмагы хем мүмкин дийип хасапланылар.

Салоникидәки кәбир адамлар Павлуса гаршы чыкансоңлар, ол Афины шәхерине гитмәге межбур боляр. Йөне ол Салоникиде галан месихилериң ягдайыны билмек үчин, өз досты Тимотеосы ола-рың янына иберйәр. Тимотеосың

салоникилилериң иманы ве сөйгү-си барадакы хабарлары Павлусы өрән бегендирийәр. Эмма ол йыг-накда кәбир кынчылыкларың бар-дыгы барада хем эшидийәр. Йыгна-гың кәбир агзалары Реб Иса тиз вагтда гелер диен пикире эерип, зәхмет чекмеклерини бүтинлей бес эден экенлер (4:11,12). Башга-лары болса өз кәбир достларының ве доган-гарындашларының Реб Иса гелмәнкә арадан чыкандык-лары үчин өрән гайгыланыпдыр-лар. Шонуң үчин-де, Павлус өз ха-тында Реб Иса геленде нәмелериң болжакдыгыны ве шол гүне чен-ли нәхили яшамалыдыгыны ола-ра айдың дүшүндирмәге чалыш-яр. Павлусың шу өвүтлерини ятда сакламак өрән важыпдыр: *«Хеми-ше шатланың. Дынгысыз дога-дилег эдиң. Хер ягдая шүкүр эдиң. Хава, Иса Месихе дегшили болан сиз бабатда Худайың ислеги шу-лардыр»* (5:16-18).

Мазмуны

Саламлар ве дога-дилеглер.....	1:1-3
Салоникилилериң иманы ве гөрелдеси	1:4-3:13
Худайы хошнут этмек	4:1-12
Исаның гайдып гелмеги	4:13-5:11
Соңкы өвүтлер ве саламлар.....	5:12-28

1-нчи бап

¹Атамыз Худайың ве Реббимиз Иса Месихиң Салоникидәки иманлылар йыгнагына Павлус, Силван ^a ве Тимотеосдан догайы салам! Гой, мерхемет билен парахатлык сизе яр болсун!

Павлус Салоникидәки иманлылар үчин Худая шүкүрлер эдйәр

²Биз сизи дога-дилеглеримизде ятлап, элмыдама әхлиңиз үчин Худая шүкүрлер эдйәрис, ³себәби иманыңыз ягшы ишлери, сөйгиңиз жанып-кешлиги, Реббимиз Иса Месихе болан умыдыңыз чыдамлылығы хасыл берйәр. Биз Атамыз Худайың хузурында буларың барыны дынгысыз ятларыс. ⁴⁻⁵Әй, доганлар! Бициң яйрадян Хош Хабарымыз сизе диңе сөз билен дәл, эйсем Мукаддес Рухуң гүйжи ве берк ынам билен говушды. Шонда биз Худайың сизи сөйүп, сайландыгына гөз етирдик. Биз сизиң араңызда боланымызда нәхили яшандыгымызы өзүңиз-де билйәнсиңиз. ⁶Сиз агыр мушакгатлар чексеңизде, Мукаддес Рухуң берен шатлығы билен Хош Хабары кабул эдип, бициң ве Реббиң гөрелдесине эердиңиз. ⁷Шейдип, Македония билен Ахаядакы иманлыларың әхлисине гөрелде болдуңыз. ⁸Реббиң Хош Хабары сизден әхли ере, хатда Македония билен Ахаядан узак ерлере хем яң салды. Сизиң Худая болан иманыңыз бардакы гүррүң әхли ере яйрады. Бизе ол барада айдарында зат галмады. ⁹⁻¹⁰Гайтам, оларың өзлери сизиң бици кабул эдишиниз барада гүррүң берйәрлер. Шейле-де сизиң бутлардан

йүз өврүп, Худая тарап өврүленди-гиңизи айдып берйәрлер. Сиз инди хакыкы, дири Худая гулук эдйәрсиниз ве Онун өлүмден дирелден Оглы Исаның гөклерден гелмегине гарашарсыңыз. Иса Месих бициң әхлимизи гележекдәки газыпдан халас эдйәндир.

2-нчи бап***Павлусың Салоникидәки хызматы***

¹Әй, доганлар! Сизе бармагымызың бидерек болмандыгыны өзүңиз билйәнсиңиз. ²Бициң озал Филипиде хорлук чекендигимизи, кемсидилендигимизи хем билйәнсиңиз. Инди болса бәрде-де гаршылыга дучар болдук. Эмма муңа гарамыздан, Худай Өз Хош Хабарыны сизе хем вагыз этмек үчин бизе гужур-гайрат берди. ³Бициң чагырышымызда не ялан, не яман ниет, не-де хиле бардыр. ⁴Худай бици мынасып сайып, Хош Хабары яйратмагы бизе ынанды. Шонуң үчин-де, биз адамларың дәл, эйсем йүректери сынаян Худайың гөвнүнден туржак болуп гүрлейәрис. ⁵Билшиниз ялы, биз сизе яранжаңлык этмедик, өз бәхбидимизи арамадык. Худай муңа шаятдыр. ⁶Биз ынсанлардан: сизден-де, башгалардан-да өвги хантама дәлдик. ⁷Биз Месихиң ресуллары хөкмүнде сизе аграм салып, гопбамсырап хем билердик. Эмма биз араңызда бир гара ер кимин гездик, сизи энәниң өз баласыны сөйши дек сөйдүк. ⁸Шона гөрә-де, биз диңе Худайың Хош Хабарыны дәл, эйсем йүрегимизиң төрүнден орун бермәге-де тайындык, себәби сиз бициң үчин шейле эзиз

^a **1:1 Силван** – бу Силасың бейлеки ады.

болдуңыз! ⁹Эзиз доганларым! Бизин чекен агыр зэхметимиз, гөрөн гөргүлерибиз ядыңыздадыр. Хош Хабары сизе вагыз эден дөврүмизде хич киме аграм салмажак болуп, гиже-гүндиз ишледик. ¹⁰Сиз иманлылар бабатда бизиң ахлак тайдан пәк, догручыл ве хич бир айыпсыз боландыгымыза өзүңиз шаятсыңыз. Муңа Худай-да шаятдыр. ¹¹⁻¹²Биз сизи Өз Шалыгына, шөхратына чагырян Худая мынасып яшамагыңызы табырдык. Биз сизиң хер бириңизе атаның өз перзендине гарайшы кимин гарап, сизи рухландырдык, гөвүнлик бердик. Буларың барыны өзүңиз-де билйәнсиңиз.

Павлус салоникилилер үчин шүкүрлер эдйәр

¹³Сиз Худайың Хош Хабарыны бизден эшидип кабул эдениңизде, муны ынсан хабары хөкмүндө дөл, эйсем, хакыкатдан-да, Худайыңкы дийип кабул этдиңиз. Сиз иманлылара тәсир эдйән-де бу Хабардыр. Шоңа гөрә-де, биз сизиң үчин Худая дынгысыз шүкүрлер эдйәрис. ¹⁴Эй, доганлар! Сиз Худайың Яхудья юрдундакы йыгнакларының, ягни Иса Месиҳиң жемагатының гөрелдесине эердиңиз. Шоңа гөрә-де, бу йыгнакларың яхудылардан чекен жебирлерини сиз хем өз илдешлериңизден чекмели болдуңыз. ¹⁵⁻¹⁶Яхудылар пыгамберлери ве Реб Исаны өлдүрдилер, бизи болсагысып чыкардылар. Олар башга миллетлериң-де халас болмагы үчин вагыз эдилйән Хош Хабары бөвет болмакчы болярлар. Яхудылар Худайы нәразы эдип, хемме адамлара гаршы чыкярлар. Шунлукда, оларың гүнәлери хетден ашып баряр. Худайың газавы эййәм оларың башындан инендир.

Павлус салоникили иманлыларың дидарыны күйсейәр

¹⁷Эй, доганлар, биз ой-пикирлеримизде сизиң билен болсак-да, дидарыңыздан аз вагтлык махрум эдилдик. Шонда бизиң сизи өрән гөресимиз гелди! Сизиң дидарыңызы гөрмек үчин элимизден геленини этдик. ¹⁸Хава, яныңыза барасымыз гелйәрди. Мен Павлус хем бу бабатда гайта-гайта сынанышдым, йөне шейтан bize пәсгел берди. ¹⁹Бизиң умыдымыз ве шатлыгымыз кимдир? Реббимиз Иса геленде Онуң өңүнде гуванжак тәжимиз кимдир? Сиз дәлмисиңиз? Элбетде сизсиңиз! ²⁰Хава, бизиң шатлыгымыз-да, гуванжымыз-да сизсиңиз.

3-нжи бап

¹Биз дидарыңыздан мундан артык махрум болмага чыдаман, Афиныда еке галмагы макул гөрдүк. ²Сизиң яныңыза болса Месиҳиң Хош Хабарыны яйратмак үчин Худайың хызматында эгиндешимиз болан Тимонос доганымызы ибердик. Биз муны сизи иманыңызда беркитмек, рухландырмак үчин, ³мушакгатлар зерарлы сизиң хич бириңиз имандан дәнмесин дийип этдик. Йөне өзүңиз билйәнсиңиз, бу мушакгатлар Месихе иман гетиренлериң башында бардыр. ⁴Биз мушакгат чекжекдигими-зи хениз яныңыздакы өңүнден айдыпдык. Билшиңиз ялы, шейле хем болды. ⁵Шоңа гөрә-де, мундан артык чыдап билмән, иманыңыздан хабар алмак үчин, мен Тимотеосы яныңызга ибердим. Чүнки аздырыжы шейтаның хайсыдыр бир ёл билен сизи аздырып, азабымызың бидерек боларындан горкдум.

Салоникиден гелен оңат хабарлар

⁶Эмма яныңыздан шу пурсат гелен Тимотеос сизиң иманыңыз ве сөйгиңиз барада оңат хабарлар гетирди. Ол бизи хемише ягшылыкда ятлаяндыгыңызы, сизи гөресимизиң гелши ялы, сизиң-де бизи гаты күйсейәндигиңизи гүррүң берди. ⁷Шоңа гөрә-де, эй, доганлар, әхли мушакгатларымыза ве ызарланмалара гарамаздан, сизиң иманыңыздан теселли тапдык. ⁸Сизиң Ребде берк дурмагыңиз инди жанымыза жан гошяр. ⁹Биз Худайымызың өңүнде сиз себәпли өрән шатландык. Сизиң үчин Худая нәче шүкүрлер айтсагам аздыр! ¹⁰Биз дидарыңызы гөрмек ве иманыңызың артмагы үчин, гиже-гүндиз эржеллик билен дога-дилег эдйәрис. ¹¹Инди болса сизе тарап ёлумызы, гой, Атамыз Худайың Өзи хем-де Реббимиз Иса ачсын. ¹²Бизиң сизи сөйшүмиз ялы, гой, Реб бири-бириңизе, әхли адамлара болан сөйгиңизи артдырып, пүрепүр этсин. ¹³Реббимиз Иса Өз әхли перишделери билен биле геленде, Атамыз Худайың өңүнде айыпсыз ве мукаддес болуп билериңиз ялы, гой, Ол йүреклериңизи кувватландырысын.

4-нжи бап

Худайы хошнут этмек

¹Эй, доганлар, биз Худайы разы этмек үчин нәхили яшамалыдыгыны сизе өвретдик. Сиз хакыкатдан хем шейле яшаярсыңыз. Инди болса шейле яшамакда хас-да илерлемегиңизи Реб Исаның адындан сизе үндәйәрис. ²Сизе Реб Исаның хайсы табшырыкларыны беренимизи билйәрсиңиз ахырын. ³Худайың ислеги

шулардыр: мукаддес болуң, зына этмәң; ⁴хер кес өз беденине пәклик ве абрай билен эелик этсин, ⁵Худайы танамаян миллетлер ялы өз бедениңизи харам кейпе бермәң; ⁶шу тәрде доганыңыза ахлаксызлык этмәң, оны алдамаң. Озал сизе айдып, берк дуйдурышымыз ялы, шейле гүнәлерин әхлиси үчин Реб ынсанлары жезаландырат. ⁷Чүнки Худай бизи харамлыга дәл-де, халал яшамага чагырды. ⁸Шоңа гөрә-де, бу табшырыклары рет эдйән адам ынсаны дәл, эйсем Өз Мукаддес Рухуны берйән Худайы рет эдйәндир.

⁹Доган сөйгүси барада язып-да отуржак дәл, себәби бирек-биреги сөймеги сизе Худайың Өзи өвретди ахырын. ¹⁰Хакыкатдан-да, сиз тутуш Македониядакы әхли доганларыңызы сөййәрсиңиз. Эмма шонда-да, эй, доганлар, бу сөйгиңизи мундан бейләк хас-да артдырың дийип ялбарырыс. ¹¹Сизе буйрушымыз ялы, гепгүррүңсиз яшамага, динә өз ишиңиз билен мешгул болмага, экленжиңизи өзүңиз газанмага ыхлас эдиң. ¹²Шонда Месихе иман этмейәнлер сизе хормат гоярлар. Сиз хич кимден хич зар болмарсыңыз.

Исаның гайдып гелмеги

¹³Эй, доганлар, сизиң-де умытсыз адамлар ялы хасрат чекмезиңиз үчин, мерхумлар бабагда билмегиңизи ислейәрис. ¹⁴Биз Исаның өлүп диреленине ынанарыс. Шоңа гөрә-де, Худайың Иса Месихе говшан мерхумлары Онуң билен ызына гетиржекдигине-де ынанмалыдырыс. ¹⁵Реббиң сөзүне даанып, сизе шуны айдярыс: биз – дирилер, Реб гайдып геленде, Онуң билен мерхумлардан

өң душумарыс. ¹⁶Реббин Өзи хөкүмүрөң гыгырыш билен, Өз сурнайы билен, баш перишдәнің сеси билен гөклерден инер. Шонда илки билен Месихе говшан мерхумлар дирелер. ¹⁷Соңра болса биз, ягны дирелер, олар билен биле Ребби ховада гаршыламак үчин, булутлар ичинде алнып гөтерилерис ве элмыдама Реб билен боларыс. ¹⁸Шоңа гөрә-де, шу сөзлер билен бирек-биреги рухландырын.

5-нжи бап

¹Эй, доганлар, бу вакаларың вагты ве сенелери хакда сизе язмагың гереги ёк. ²Реббин гүни бир огрының гелши ялы гелер, муны өзүңизде билйәнсиңиз ахырын. ³Адамлар хениз: «Хеммелер саг-саламат, ховпхатар хем ёк» дийип дуркалар, оларың үстүнден хеләкчилик инер. Бу эдил гөврели аялың бургусы кимин дуйдансыз башланар. Шонда олар гачып гутулмазлар. ⁴Эмма, эй, доганлар, Реббин гүни сизиң үстүңизи бир огры кимин дуйдансыз басмасын, себәби сиз гаранкылыкда дәл ахырын. ⁵Сизиң барыңыз нура ве гүндизе дегишлисиңиз. Биз түмлүге я гижә дегишли дәлдирис. ⁶Шунлукда, укудакы адамлар ялы болмалың. Терсине, оя ве хүшгәр болалың. ⁷Чүнки уклаянлар гиже уклаяндырлар, серхош болянлар-да гиже серхош боляндырлар. ⁸⁻⁹Биз болса гүндизе дегишлидирис. Худай бизи газаба дучар болмага дәл, эйсем Реббимиз Иса Месих аркалы халас болмага белледи. Шоңа гөрә-де, эгнимизе иман билен сөйгини совут хөкмүнде, башымыза халас болмак умыдыны тувулга хөкмүнде гейип, хүшгәр болалың. ¹⁰Иса Месих бизиң үчин өлди. Ол муны

биз яшасак-да, өлсек-де, Онун билен яшап билмегимиз үчин этди. ¹¹Шоңа гөрә-де, эдил шу вагт эдишиңиз ялы, бири-бириңизе өвүт-үндев берин, рухландырын.

Өвүт-несихатлар

¹²Инди болса, эй, доганлар, сизден шулары хайыш этмекчи: араңызда зәхмет чекйәнлериң, Реб ёлунда сизе өңбашчылык эдйәнлериң, тербие берйәнлериң гадырыны билиң; ¹³эдйән ишлери үчин олары сөйүң, олары улы хормат гоюң; өзара парахат яшаң. ¹⁴Эй, доганлар, сизе ялбарярыс: бикәр гезйәнлери язгарың, гөвнүчөкгүңлере гөвүнлик берин, эжизлери голдаң, хеммелер бабатда сабыр-такатлы болун. ¹⁵Хич кимиң яманлыга яманлык гайтармаяндыгына гөз етирин. Гайтам, бири-бириңизе ве хеммелере ягшылык этжек болун. ¹⁶Хемише шатланың. ¹⁷Дынгысыз дога-дилег эдиң. ¹⁸Хер ягдая шүкүр эдиң. Хава, Иса Месихе дегишли болан сиз бабатда Худайың ислеги шулардыр.

¹⁹Мукаддес Рухуң одуны сөндүрмән. ²⁰Пыгамберлик сөзлерине эсгермезчилик этмән. ²¹Хер зады сынап гөрүң. Говы зады гайым саклаң. ²²Хер хили эрбетликден гача дуруң. ²³Гой, парахатлыгың гөзбашы болан Худай сизи хемметараплайын пәклесин. Реббимиз Иса Месих геленде рухуңыз, жаныңыз ве бедениңиз айыпсыз болсун. ²⁴Худай муны башарар. Чүнки сизи чыгыран Худай ынамдардыр. ²⁵Доганлар, бизиң үчин дога-дилег эдиң. ²⁶Доганларың хеммесини мәхирли огшап саламлашың. ²⁷Бу хаты доганларың барына окап бермеги Реббин адындан сизе табшырырын. ²⁸Реббимиз Иса Месихиң мерхемети сизе яр болсун!

Павлусың салоникиликере иккинжи хаты

Гириш

Павлусың Салоникедәки иманлылар йыгнагына язан икинжи хаты шүкүр сөзлери билен башланяр. Ол салоникиликериң гитдигисайы өсйән иманлары ве сөйгүлери үчин Худая шүкүр эдйәр.

Салоникиликер көп кынчылыклар дучар болярдылар. Йөне Павлус бу кынчылыкларың жеза я темми дәл-де, иман сынагыдыгы барада айдяр. Салоникедәки йыгнакдан бир адам Реббиң эййәм гайдып гелендигини хабар берйән хаты Павлусдан аландыгыны айдяр. Эмма Павлус олар өзлерини

алдатмазлыгы табшыряр. Ол «ёк эдилмели биканун адам пейда болянча» Реббиң гелмежекдигини олар ачыкдан-ачык айдяр (2:3).

Павлус йыгнакдакы иманлылар бикәр гезмезлиги үндйәр. Шейле-де ол хатда айдылян өвүтлере гулак асмаян адамлардан әгә болмагы йыгнага табшыряр. Павлусың хаты шейле дилег сөзлери билен тамамланяр: «*Парахатлыгың гөзбашы болан Реббиң Өзи сизе хемеше, хер ягдайда парохатлык берсин! Реб барыңыз яр болсун!*» (3:16).

Мазмуны

Саламлар ве дога-дилеглер.....	1:1-2
Реб гайдып геленде адалаты беркарар эдер.....	1:3-12
Реб хениз гайдып геленок.....	2:1-12
Иманда берк дуруң.....	2:13-17
Дога-дилег эдин, бикәр гезмән.....	3:1-15
Соңкы дога-дилеглер.....	3:16-18

1-нжи бап

¹Атамыз Худайың ве Реббимиз Иса Месихиң Салоникедәки иманлылар

йыгнагына Павлус, Силван ^a ве Тимотеосдан догайы салам! ²Атамыз Худайың ве Реббимиз Иса Месихиң мерхемети, парохатлыгы сизе яр болсун!

^a 1:1 Силван – бу Силасың бейлеки ады.

Гелҗек хөкүм

³Эй, доганлар! Сизиң иманыңыз гитдигисайы өсйәр, бири-бириңизе болан сөйгиңиз долуп-дашяр. Шоңа гөрә-де, биз элмыдама Худая шүкүрлер этмелидирис. Бу өрән ерликлидир. ⁴Биз Худайың йыгнакларының арасында сиз бабатда магтанярыс. Себәби сиз ызарланып, гөрги барыны гөрсөңиз-де, иманда берк дуруп, оларың әхлисине чыдаярсыңыз. ⁵Худайың адалаты шу гөрийән гөргүлериңиз аркалы аян болар: сиз Худайың Шалыгына мынасып сайыларсыңыз, себәби сиз шонуң угрунда гөрги гөрийәңиз ахырын. ⁶Худай адалатлыдыр. Ол сизе жебир чекдирийәнлере жебир берер, ⁷⁻⁸эмма жебир чекен сизе биң билен биле рахатлык берер. Бу затлар Реб Иса Өз перишделери билен от-ялын ичинде гөкден пейда болан махалы болар. Реббимиз Иса Худайы танамаянлары ве Өзи барадакы Хош Хабара гулак асмадыклары же-заландырар. ⁹Олар Реббиг хузурындан ве Онуң гудратының шөхратындан махрум эдилеп, бакы хеләкчилик жезасыны чекерлер. ¹⁰Реббиг сайлап-сеченлери болса Онуң гелҗек шол гүнүнде Ребби шөхратландырарлар. Иман эденлериң әхлиси Ребби бейгелдерлер. Булара сиз хем дегишлисиңиз, себәби сиз өзүңизе эдилен шаятлыклара ынандыңыз. ¹¹Шоңа гөрә-де, биз элмыдама сизиң үчин дога-дилеглер эдйәрис: гой, Худай сизи Өз чагырышына мынасып сайсын; гой, әхли ягшы ниетлериңизе ве иманыңызың гөнүкдирен хер бир ишини Худай Өз гудраты билен амала ашырсын. ¹²Биз Худайымызың ве Реббимиз Иса Месихиң мерхеметине гөрә, сизиң Ребби

шөхратландырмагыңыз үчин, Онуң да сизи шөхратландырмагы үчин шу дога-дилеглери эдйәрис.

2-нҗи бап**Биканун адам**

¹Инди болса, эй, доганлар, Реббимиз Иса Месихиң гелмеги ве Онуң янына үйшмегимиз бабатда шулары айдыңлашдырмакчы: ²«Реббиг гүни голайлады» дийип айдян хайсыдыр бир хабар, пыгамберлик я-да хат бизден ялы болуп гөрүнсе-де, шолар себәпли хайдан-хай алжыраман, галпылда дүшмәң. ³Өзүңизи хич киме хич ёл билен алдатмаң. Чүнки көплер Худая гаршы баш галдырар ве ёк эдилмели биканун адам пейда болар. Йөне бу затлар амала ашянча, Реббиг гүни гелмез. ⁴Бу адам худай дийип атландырылян я сежде эдилйән затларың барына гаршы чыкып, өзүни олардан ёкары тутар. Ол хатда Худайың ыбадатханасында отурып, өзүни Худай дийип ыглан эдер. ⁵Мен хениз яныңыздакам булары айданым, элбетде, ядыңыздадыр. ⁶⁻⁷Бу биканун адам Худайың беллән вагтында пейда болар. Биканунлык эййәм асырынлык билен херекет этсе-де, биканун адамың пейда болмагы бөкделйәр. Мунуң себәбини өзүңиз билйәнсиңиз. Хава, биканун адамы бөкдейән бири бардыр. Ол арадан айрылансоң, ⁸биканун адам пейда болар. Реб Иса агзының деми билен, Өз гелшиниң шанлы шөвкети билен оны ёк эдер. ⁹Биканун адам геленде шейтаның гүйҗи аркалы хер хили ялан гудратлары, аламатлары ве мужҗызалары гөркезер. ¹⁰Ол хер хили яманлыклар билен хеләкчилик ёлуна дүшенлери

алдава салар. Чүнки олар хақыкаты сөймеги ве шол аркалы халас болмагы рет этдилер. ¹¹Шонуң үчин-де Худай олары алдаян бир гүйже табшырар. Олар-да бу алдава ынанярлар. ¹²Ол муны хақыката ынанман, яманлыктан кейп аланларың барыны хөкүм этмек үчин эдйэр.

Иманда берк дуруң!

¹³Эй, Реб тарапдан сөйүлйән доганлар! Сиз халас болуп билериңиз ялы, Худай сизи илкинжилер хөкмүнде ^a сайлады. Сиз Мукаддес Рух аркалы пәкленип, хақыката болан иманыңыз аркалы халас болдуңыз. Шоңа гөрә-де, биз элмыдама Худая шүкүрлер этмелидирис. ¹⁴Ол Реббимиз Иса Месихиң шөхратына шәрик болуп билериңиз ялы, вагыз эдйән Хош Хабарымыз аркалы сизи булара чагырды. ¹⁵Шоңа гөрә-де, эй, доганлар, инди иманда берк дуруң! Бизден сөз я хат аркалы өвренен таглыматыңызга берк япышың. ¹⁶⁻¹⁷Атамыз Худай бизи сөйүп, Өз мерхемети аркалы bize эбеди теселли билен ягшы умыт берди. Гой, Реббимиз Иса Месихиң Өзи ве Атамыз Худай сизе теселли берсин, хер бир ягшы иште ве сөзде сизе гүйч берсин.

3-нжи бап

Бизиң үчин дога-дилег эдиң

¹Эй, доганлар! Реббиң Хош Хабары сизиң араңызда чалт яйрап, шөхратланды. Ол бейлеки ерлерде-де шейле болар ялы, бизиң үчин дога-дилег эдиң. ²Залым, яман адамлардан гутулып билмегимиз үчин-де

дога-дилег эдин. Чүнки Реббе адамларың хеммеси ынанян дэлдир. ³Эмма Реб ынамдардыр. Ол сизе кувват берер ве шейтандан горар. ⁴Бизиң буйранларымызы эдйэндигиңиз, гелжекде-де этжекдигиңиз бабатда Реб бизи ынандырар. ⁵Гой, Реб йүреклериңизи Худайы сөймөге ве Месихе садык болмага гөнүкдирсин.

Чөрегиңизи өзүңиз газаның

⁶Эй, доганлар, бикәр гезип, бизиң таглыматымыза гөрә яшамаян хер бир догандан даш дурмагы Реббимиз Иса Месихиң адындан сизе буюрарыс. ⁷Бизиң гөрелдөмизе нәхили эермелидигини өзүңиз билйәнсиңиз. Биз сизиң араңыздакак, бикәр гезмедик, ⁸хич кимиң чөрегини мугт иймедик. Гайтам, сизиң хич бириңизе аграм салмажак болуп, гиже-гүндиз ишлөп, зәхмет чекдик. ⁹Бизиң сизден ярдам алмага хақымыз болса-да, оны талап этмедик. Себәби гөрелдөмизе эерип билериңиз ялы, муны сизе нусга болмак үчин этдик. ¹⁰Биз хатда сизиң яныңыздакак: «Ким ишлемек ислемейән болса, дамак-да иймесин» дийип буйрупдык. ¹¹Эмма биз араңызда кәбирлериңизиң бикәр гезйэндигини эшидйәрис. Олар өз ишлери билен болман, башгаларың ишине гошулярлар. ¹²Шейле адамлар геп-гүррүңсиз ишлемеги ве өз чөреклерини газанмагы Реббимиз Иса Месихиң адындан табшырып ялбарарыс. ¹³Сиз болса, эй, доганлар, ягшылык этмекде ядаман. ¹⁴Ким бу хатда айданларымыза гулак асса, оны гөз астына алың. Ол утанар ялы, онуң билен гатнашман. ¹⁵Йөне

^a 2:13 *Илкинжилер хөкмүнде* – кәбир голязмаларда *илкибаидан*.

оны душман саймаң, гайтам бир до-
ган хөкмүнде оңа өвүт бериң.

Саламлар

¹⁶Парахатлыгың гөзбашы болан
Реббиң Өзи сизе хемише, хер ягдайда

парахатлык берсин! Реб барыңыза яр
болсун! ¹⁷Мен Павлусдан сизе салам
болсун. Муну өз элим билен язып, хер
хатымы шейдип тамамларын. ¹⁸Реб-
бимиз Иса Месихиң мерхементи, гой,
сизиң барыңыза яр болсун!

Павлусың Тимотеоса биринжи хаты

Гириш

Тимотеос Павлус нирэ гитсе, онуң билен биле гидйәрди, әхли ишлеринде оңа көмөк берйәрди (Рим 16:21; 1 Кор 16:10; Фил 2:19). Иманлары бир боланы үчин, Павлус оны өз оглы кимин гөрйәрди (1:2). Тимотеос Павлусың иң сadyк эгиндешлериниң бири болансон, ол өз хатларында Тимотеосы көп ятлаяр.

Бу хатың Тимотеоса языландыгына гарамаздан, Павлус онда тутуш йыгнага дегишли

меселелере гарап гечйәр. Ол йыгнагың ёлбашчыларыны ве хызматчыларыны сайламакда нэмэ эсасланмалыдыгыны айдяр (3:1-13, 5:17-20). Павлус месихилериң әхлисине хеммелер үчин дога-дилег эдип, шуны ятда сакламагы табшыряр: *«Чүнки еке-тәк бир Худай бардыр. Худай билен адамларың арасында хем еке-тәк бир Төвөлчачы бардыр. Ол хем ынсан болан Иса Месихдир»* (2:5).

Мазмуны

Саламлар ве дога-дилеглер.....	1:1-2
Йыгнагың дурмушы үчин өвүт-үндевлер.....	1:3–3:13
Иманымызың сыры	3:14–4:5
Павлусың Тимотеоса берен өвүтлери.....	4:6–6:21

1-нжи бап

¹Халасгәримиз Худайың ве умыдымыз болан Иса Месихиң буйругына гәрә Онун ресулы мен Павлусдан
²Тимотеоса догайы салам! Эй, Тимотеос, сен өз иманың аркалы маңа хакыкы огул болансың. Гой, Атамыз Худайың ве Реббимиз Иса Месихиң мерхемети, рехим-шепагаты, паратлыгы саңа яр болсун!

Ялан таглыматлардан эгә болуң!

³Мен Македония угранымда, Эфес шәхеринде галмагыңы хайыш эдипдим. Сен ол ердәки адамларың кәбирине ялан таглыматлары яйратмазлыгы буюр. ⁴Гой, олар гадымы роваятлара, түкеникисиз несил шежерелерине йыккын этмесинлер. Булар дава-женжеллериң дөремегине себәп болуп, Худайың табшырыгының

иман аркалы амала ашырылмагына пәсгел берйәндир. ⁵Буйругымың эса-сы мақсады иманлылара бири-бири ни сап йүрекден, пәк выждандан, ха-кыкы имандан дөрөйән сөйги билен сөймегине ярдам бермекдир. ⁶Кә-бир адамлар мундан дәнип, ховайы гүррүңлере баш урдулар. ⁷Олар Му-каддес Кануны өвретмекчи боляр-лар, йөне не өз айдянларына, не-де вагыз эдйән затларына дүшүнйәр-лер. ⁸Биз Кануның оны догры улан-янар үчин ягшыдыгыны билйәрис. ⁹Мундан башга-да, бу Кануның дог-ры адамлар үчин дәл-де, оны боз-янар ве битабынлар, худайсызлар ве гүнәкәрлер, адамлары сыламаян-лар ве имансызлар, ата-энесини өл-дүрйәнлер, ганхорлар, ¹⁰зынахорлар, бири-бири билен ятян эркеклер, гул сөвдагәрлери, яланчылар, әхтиялан-лар, умуман, сагдын таглымата гар-шы чыкянларың әхлиси үчиндигини билйәрис. ¹¹Хава, бейик ве шөхратлы Худайың маңа ынанан Хош Хабары хут шейле өвредйәндир.

Павлус Худая шүкүр эдйәр

¹²Мен Реббимиз Иса Месихиң ма-ңа гужур-гайрат берендиги үчин шү-күр эдйәрин. Ол мени садык сайып, Өзүне хызмат этмәге белледи. ¹³Мен озаллар Иса Месихе дил етирип, азар берип, залымлык барыны эдипдим. Йөне мен буларың барыны билмез-ликден ве имансызлыктан эденим үчин, маңа рехим эдилди. ¹⁴Ребби-миз Иса Месихиң чәксиз мерхемети, сөйгүси ве Онуң берен иманы үстү-ме болдан-бол ягды. ¹⁵Шоңа гөрә-де: «Иса Месих гүнәкәрлери халас этмәге гелди» диен сөзлер догры ве хер жәхтден кабул эдерликдир. Шол

гүнәкәрлериң ин гүнәкәри-де менди-рин. ¹⁶Эмма Иса Месих маңа Өз чәк-сиз рехим-шепагатыны гөркезди. Ха-ва, Ол маңа рехим этди ве Өзүне иман эдип, бакы яшайша говушжакларың әхлиси үчин мени мысал хөкмүнде уланды. ¹⁷Әбедилигиң Шасы, өлмез ве гөзе гөрүнмез еке-тәк Худая ба-кы хормат ве шөхрат болсун! Омын.

Өкде сөвешижә кимин сөвешмек

¹⁸Эй, оглум Тимотеос, сен барада айдылан пыгамберликлери назара алып, саңа шуны берк табшырярың: бу пыгамберликлере даянып, өкде сө-вешижә кимин сөвеш, ¹⁹иманда берк дуруп, ынсабыңы пәк сакла. Кәбир адамлар ынсапларыны ювудандыгы үчин, иманлары гая урлан гәми ки-мин чым-пытрак болды. ²⁰Хименей билен Игендер-де шейле адамлара дегишлидир. Мен Худая дил етир-мезлиги өвренсинлер дийип, олары шейтана табшырдым.

2-нжи бап

¹Шоңа гөрә, эй, Тимотеос, илки билен шулары үндөйәрин: хемме-лер үчин дога-дилег эдиң, олар үчин Худая ялбарың, Оңа миннетдарлык билдириң. ²Парахат ве геп-гүррүң-сиз, хер затда Худайың йөрелгесине эерип, эдепли яшап билеримиз ялы, патышалар ве ыгтыярлыларың әх-лиси үчин дога-дилег эдиң. ³Бу ха-йырлыдыр, Халасгәримиз Худайың халаяныдыр. ⁴Ол хемме адамларың хакыкаты билип, халас болмагыны ислейәндир. ⁵Чүнки еке-тәк бир Ху-дай бардыр. Худай билен адамларың арасында хем еке-тәк бир Төвеллачы бардыр. Ол хем ынсан болан Иса Ме-сихдир. ⁶Иса Месих хеммелери азат

этмек үчин, Өзүни гурбан этди. Шейдип, Ол Худайың ниетини тассыкклады. Худайың ниети болса гележекде хер бир адамы Өз беллән вагтында халас этмекден ыбаратдыр. ⁷Хут шу максат үчин, мен жарчы ве ресул эдиллип беллендим. Догрымы айдярын, сөзлеримде асла ялан ёкдур: мен яхуды дэллере иман барадакы хақыкаты өвретмәге беллендим. ⁸Шоңа гөрә-де, эркеклерің гахарланман, жеделлешмән, әхли ерде эллерини галдырып, пәк йүрекден дога-дилег этмеклерини ислейәрин.

⁹Аяллар хем сачларыны герегинден артык оваданламасынлар, өзлерини тылла ве мержен шай-сеплери, гымматбаха эгинбашлары билен беземесинлер. Терсине, сада гейнип, асыллылык ве хая билен ¹⁰өз ягшы ишлерине бесленсинлер. Худайың йөрелгелерине эерйәндиклерини ықрар эдйән аяллара шейле этмек ярашяндыр. ¹¹Аял йыгнакда өвредилйән затлары үмсүм ве долы табынлыкда өвренсин. ¹²Аялың йыгнакда өвретмегине, эркегиң үстүнден агалык сүрмегине ыгтыяр бермейәрин. Ол сессиз-үйнсүз болсун. ¹³Чүнки илки Адам ата, онсоң Хов эне ярадылды. ¹⁴⁻¹⁵Алдананам Адам ата дәлди. Аял алданып, гүнә газанды ве нәлетленип, догрум бургуларына сезевар эдилди. Эмма аял иман эдип, сөйги ве халаллык йөрелгелерине эерсе, бу нәлете гарамаздан халас эдилер.

3-нжи бап

Йыгнагың ёлбашчылары ве хызматчылары

¹«Ким йыгнагың ёлбашчысы болмагы йүрегине дүвен болса, асыллы

ише ымтыляндыр» дийип айдылан сөз гаты догрудыр. ²Шоңа гөрә-де, йыгнагың ёлбашчысы мүйнсүз, өмрүнде диңе бир гезек өйленен, хер затда өзүне эрк эдип билйән, пәхимли, абрайлы, мыхмансөер, өвретмәге укыплы, ³шераба хөвесжен дәл, залым дәл-де, мылайым, дава-женжелден гача дурян, пула гызмаян адам болмалыдыр. ⁴Ол өз өйүни оңат доландырмалы, чагаларының хорматыны газанып, олара өз диенини этдирмелидир. ⁵Себәби өз өйүни доландырып билмейән адам, хей-де Худайың йыгнагының аладасыны эдип билерми?! ⁶Йыгнагың ёлбашчысы яңы-якында иман гетирениң бири болмалы дәлди. Ёгса ол текепбирлиге йүз уруп, иблисиң сезевар эдилен жезасына учрамагы ахмал. ⁷Биабрайлыга учрамаз ялы ве иблисиң дузагына дүшмез ялы, ол йыгнагың дашындакы адамларың арасында хем сыланылян болмалыдыр.

⁸Шонуң ялы, йыгнагың хызматчылары хем сыланян, икийүзли дәл, шераба йыкгың этмейән, гара небсине чапмаян адамлар болмалыдыр. ⁹Олар пәк выжданлы болуп, Худайың бизе Иса Месих барасында аян эден хақыкатына эермелидир. ¹⁰Йыгнагың хызматчылары белленилмезден өңүрти сыналсын. Эгер мүйнсүз болуп чықсалар, гой, хызмат эдиберсинлер. ¹¹Шонуң ялы, йыгнагың хызматчы аяллары хем хорматланыян, гыбат этмейән, терсине, өзлерине эрк эдйән ве хер затда ынамдар болмалыдыр. ¹²Йыгнагың хызматчылары өз аялларына бивепалык этмейән, чагаларыны ве өйлерини оңат доландырян адамлар болсунлар. ¹³Оңат хызмат эдйән хызматчылар адамларың

хорматына мынасып болуп, Иса Месихе болан иманлары барада ынамлы гүрлөп билиэндирлер.

¹⁴Эй, Тимотеос! Мен тиз вагтда сениң яныңа барарын умыды билен шу үндевлери язарын. ¹⁵Йөне барды-гелди эгленмели болайсам, сен Худайың машгаласының, ягны хақыкатың биняды ве диреги болан дири Худайың йыгнагындакы адамларың өзлерини нәхили алып бармалыдыгыны билмелисиң. ¹⁶Иман сырының чуңдугына асла шүбхе ёкдур: Иса Месих ^aынсан беденинде аян болуп, Мукадес Рух аркалы тассыкланылды. Перишделер Оны гөрдүлер, Ол миллетлер арасында вагыз эдилди. Оңа бу дүйёде иман эдилди, Ол шан-шөхрат ичинде гөге алынды.

4-нжи бап

Тимотеоса берилйән үндевлер

¹Мукадес Рух ахыркы гүнлерде кәбир адамларың имандан дәннип, аздырыжы рухлара ве жыңларың таглыматларына эержекдиклерини айдың айдя. ²Бу таглыматлар ынсапларыны ювудан икийүзли яланчылар тарапындан яйрадыляр. ³Олар өйленмеги, дурмуша чыкмагы гадаган эдйэрлер. Худайың ярадан нәз-ныгматларының кәбирини иймезлиги буюрярлар. Йөне Худай бу нәз-ныгматлары хақыкаты билйән иманлыларың шүкүр билен иймеклери үчин яратды ахырын. ⁴Худайың ярадан затларының әхлиси говудыр. Шүкүр билен кабул эдилен

хер зат асла рет эдилмели дәлдир. ⁵Себәби Худайың сөзи ве дога-дилег аркалы кабул эдилен иймит Худайың назарында халалдыр. ⁶Эй, оглум, сен булары доганлара өвретсен, өз эерен иманың барадакы хақыкат таглыматының сөзлери билен етишдирилери сиң. Шейдип, Иса Месихиң оңат хызматчысы боларсың. ⁷Худайың халама-ян геплерине ве кемпир эртекилерине улашма-да, говусы, Худайың ёлунда түргенлеш. ⁸Бедени түргенлешдирмегиң пейдалы тараплары бардыр. Йөне өзүни Худайың ёлунда түргенлешдирмек хемметараплайын пейдалыдыр. Себәби мунда хәзирки ве гелжекки яшайшың вадасы бардыр. ⁹Бу вада ыгтыбарлыдыр, хер жәхтден кабул эдерликдир. ¹⁰Чүнки биз хемме адамларың, ылайта-да иманлыларың Халасгәри болан дири Худая бил багламак билен, шол ваданың хатырасына зәхмет чекип, ыхлас эдйәрис ^б. ¹¹Буларың барыны буюр ве өврет. ¹²Яшдыгың үчин саңа хич ким әсгермезлик этмесин. Сен хем сөзде, яшайышда, сөйгүде, иманда ве пәкликде иман гетиренлере гөрелде бол. ¹³Мен барянчам, йыгнага Мукадес Язгылары окамак, өвүт-несихат этмек ве өвретмек билен мешгул бол. ¹⁴Пыгамберлик сөзи аркалы ве йыгнак ёлбашчыларының сениң үстүңе эл гоймагы билен ^в өзүне берлен пешгеши әсгермезлик этме. ¹⁵Бу ишлерде ыхласлы бол. Иманда өсүшиңи хеммелер гөрер ялы, жантенден ыхлас эт. ¹⁶Яшайыш йөрелгәне ве өвредйән таглыматыңа үнс бер. Бу

^a **3:16 Иса Месих** – кәбир голязмаларда *Худай*.

^б **4:10 Ыхлас эдйәрис** – кәбир голязмаларда *сөгүлмелере сезевар эдилйәрис*.

^в **4:14 Эл гоймагы билен** – ир дөвүрдәки йыгнакларда иманлылар йөрите бир максат билен адамың үстүңе эл гоюпдырлар. Рес 13:3 ве сөзлүге серет.

ишлери эржеллик билен амал эт. Шонда сен өзүңи-де, динлейжилериңи-де халас эдерсиң.

5-нжи бап

Дул аяллар барадакы үндөвлөр

¹Гарры адамлары гөдек язгармада, олара өз атаң кимин гарап, сypайылык билен өвүт-үндөв бер. Яш йигитлере өз доганларың ялы, ²гарры аяллара өз энең ялы, яш аяллара өз аял доганларың ялы гарап, олара пәк йүрекден өвүт-үндөв бер. ³Ялңыз галан дул аяллары сыла. ⁴Эмма дул аялың чагалары я агтыклары бар болса, гой, олар онуң аладасыны этсинлер. Гой, олар озал өзлери барада алада эден эне-аталарына хормат гойсунлар. Чүнки бу Худайың халаяныдыр. ⁵Ялңыз галан дул аял әхли умыдыны Худая баглаяндыр. Худайдан ярдам сорап, гиже-гүндиз дилег эдйәндир. ⁶Эмма айшы-әшрет чекйән дул аялың өзи дири болса-да, рухы өлүдир. ⁷Шонуң үчин-де, дул аялларың мүйнсүз болары ялы, олара бу язан табшырыкларымы буюр. ⁸Кимде-ким өз доган-гарындашларының, ылайта-да өз машгаласының аладасыны этмейән болса, имандан дән-дигидир. Шейле адам имансыздан хем бетердир. ⁹Дул аял алтмыш яшдан гечен болса, өмрүнде дине бир гезек дурмуша чыкан болса, йыгнак онуң адыны дуллар санавына язсын. ¹⁰Шейле дул аял ил арасында өз ягшы ишлери билен таналмалы: чагаларыны кемала гетирен, мыхмансөөр,

имандакы доганларына хызмат эден ве мушакгат ичиндәкилере ярдам берен, умуман, элмыдама ягшылык этмәге ымтылян болмалыдыр. ¹¹Яш дул аялларың адыны бу санава гошма. Себәби оларың тен хесери Месихе болан садыклығындан үстүн гелсе, дурмуша чыкмак исләрлер. ¹²Шонда озал Месихе эден вадаларыны унудандыклары зерарлы, олар жеза сезевар боларлар. ¹³Мундан башга-да, олар өйден-өе айланып, бикәр гезмәге эндик эдерлер. Бикәрликлери билен хем чәкленмән, гелшиксиз геплери агаза алып, башгаларың ишине гатышян гыбаткешлер боларлар. ¹⁴Шонуң үчин-де, мен яш дул аялларың дурмуша чыкып, чага догурмакларыны ве өй ишлерине гүмра болмакларыны үндөйәрин. Шонда душманларымызың олара мыжабат атмага тутарыгы болмаз. ¹⁵Себәби оларың кәбири шейтаның гепине гулак габардып, эййәм ёлдан чыкдылар. ¹⁶Эгер иманлы аялың^a гарындашларының арасында дул галан аяллар бар болса, гой, ол шоларың аладасыны этсин, йыгнага аграм салмасын. Йыгнак болса мады көмегини мэтәчлик чекйән ялңыз дул аяллара берсин.

Йыгнак ёлбашчылары барадакы үндөвлөр

¹⁷Йыгнагы оңат доландырян ёлбашчылар, ылайта-да вагыз эдип, таглыматы өвретмекде зәхмет чекйәнлер, ики эссе хормата лайык гөрүлсин. ¹⁸Чүнки Мукаддес Язгылар: «Харман дөвйән өкүзиң агзыны багламаң»,

^a **5:16** *Иманлы аялың* – кәбир голязмаларда *иманлы эркегиң я аялың*.

«Ишгәр өз хакына мынасыпдыр» дий-йәр. ¹⁹Ики я үч шаят болмаса, йыгнагың ёлбашчысы хакдакы айыпламаны кабул этме. ²⁰Гүнәли чыканлары болса көпчүлигин өнүнде паш эт. Гой, бу бейлекилере хем сапак болсун. ²¹Шу буйруклары бержай эдениңде, меселәниң аныгына етмән, хич кими язгарма, тарапгөйлик этме. Ине, шуларың барыны Худайың, Иса Месихиң ве сайланан перишделериң өнүнде саңа берк табшырырын. ²²Кимдир бириниң гүнәсине шәрик болмаз ялы, онуң башына эл гоюп, оны хызмата беллемәге ховлукма. Өзүңи пәк сакла. ²³Мундан бейләк диңе сув ичмән, аз-кем шерап хем ич. Бу ашгазаныңа ве йыгы-йыгыдан гайталанян нәхошлугыңдан сапланмага ярдам берер. ²⁴Кәбир адамларың гүнәлери гөз-гөртеле болуп, олар кыямат гүнүнден өн эшгәрди. Кәбирлериниң гүнәси болса вагтың гечмеги билен эшгәр боляр. ²⁵Шонуң ялы, оңат ишлериңем кәбирлери эшгәр, кәбирлери болса эшгәр дәлдир. Йөне эшгәр дәлери хем иру-гич мәлим боляндыр.

6-нжы бап

Гуллар барадакы үндевлер

¹Худайың адына ве өвредйән таглыматымыза дил етмез ялы, гулчулык боюнтырыгы астындакыларың бары өз хожайынларыны хормата мынасып сайсын. ²Хожайынлары иманлы болан гуллар: «Инди биз догандырыс» дийип, өз хожайынларына геленсизлик этмесинлер, терсине, өңкүден-де ыхласлы хызмат этсинлер. Себәби оларың хожайынлары имандакы эзиз

доганлары болуп, ягшылык эдйәндирлер. Буларың барыны өврет ве үнде.

Ялан мугаллымлар барада дуйдурышлар

³Эгер кимде-ким мениң өвреденлеримден өзгесини өвретсе, Реббимиз Иса Месихиң сагдын таглыматыны ялан сайып, Худайың йөрелгесине лайык болан таглыматы оңламаян болса, ⁴онда ол хич зада дүшүнмейән текепбирдир. Ол жеделлешмек ве сөзлериң маньсы барада давалашмак кеселине ёлугып, гөриплигин, агзалалыгың, төхметлериң хем-де эрбет шүбхелериң дөремегине себәп боляр. ⁵Булар зерарлы пикирлери заяланан адамларың арасында агзалалыклар йүзе чыкяр. Олар хакыкаты ёюп, Худайың йөрелгеси газанч ёлудыр өйдйәрлер. ⁶Хакыкатда болса, барыңа кайыл болуп, Худайың йөрелгесине эермек улы газанчдыр. ⁷Чүнки биз дүңйә хич зат гетирмедик. Ондан хич зат әкидип билмежегимиз хем месе-мәлимдир. ⁸Шонуң үчин-де, ийжегимизин, гейжегимизин бардыгына шүкүр этмелидирис. ⁹Баямакчы болянлар болса сынага дүшүп, акмак ве эрбет хөвеслериң торуна чолашяндырлар. Бу хөвеслер олары вейранчылыга ве хөләчилиге учрадяндыр, ¹⁰себәби пул хөвеси әхли бела-бетериң көрүгидир. Кәбир адамлар онуң ышкына дүшүп, имандан азашдылар, өзлерини көп гөргүлере сезевар этдилер.

Павлусың Тимотеоса соңкы үндевлери

¹¹Эмма сен, эй, Худайың адамы, бу затлардан гач. Догурулык, таквалык,

^a 6:5 Кәбир голязмаларда *Бейле адамлардан гача дуруң* диен жүмле хем бар.

иман, сөйги, сабыр-такатлык ве юмшаклык йөрелгелерине эер. ¹²Иман угрундакы гөрешде эдерменлик билен гөреш ве бакы яшайшы макәм тут. Худай сени муңа чагырды, сен хем иманыңы көп шаядын өнүнде долы ыкпар эденсиң. ¹³Әхли зада яшайыш берйән Худайың хузурында ве Понтий Пилатың өнүнде дине Худая бил баглаяндыгыны тассыклан Иса Месихиң хузурында саңа шулары табшырырын: ¹⁴Реббимиз Иса Месих гелйәнчә, өзүне буйруланлары долы ве биркемсиз бержай эт. ¹⁵⁻¹⁶Худай бейик ве еке-тәк Хөкүмдардыр, Ол шаларың Шасы, таңрыларың Таңрысы, өлмезлигиң еке-тәк Эсидир. Ол ынсаның гөзүни гамашдырян нурда яшаяр, Оны хич бир ынсан гөрмеди, гөрүп-де билмез. Ол Иса Месихи Өз

беллән вагтында иберер. Хормат ве гудрат бакы Онукы болсун! Омын.

¹⁷Бу дөврүң байларына текепбир болмазлыгы табшыр. Гой, олар ыгтыбарсыз, вагтлайын байлыга дәл-де, багтыяр яшамагымыз үчин хер зады болелин етирийән Худая ^a бил багласынлар. ¹⁸Олара ягшылык этмеги, ягшы ишлер, сахылык ве жомартлык хазынасыны топламагы буюр. ¹⁹Шейле хазына оларың гележегиниң берк биняды болуп, хақыкы яшайша ^b етирер. ²⁰Эй, Тимотеос, өзүне ынанылып берлени гора. Бош гүррүңлерден ве «билим» сайылян гапма-гаршы пикирлерден йүз өвүр. ²¹Себәби кәбир адамлар бу ялан билиме улашып, имандан азашандырлар.

Худайың мерхементи, гой, сизе яр болсун! ^c

^a 6:17 Худая – кәбир голязмаларда *дири Худая*.

^b 6:19 *Хақыкы яшайыш* – кәбир голязмаларда *бакы яшайыш*.

^c 6:21 Кәбир голязмаларда *Омын* диен сөз хем бар.

Павлусың Тимотеоса икинжи хаты

Гириш

Бу хат эсасан-да Павлусың хызматдашы ве көмөкчиси болан Тимотеоса берлен маслахатлардан ыбаратдыр. Хатың эсасы мовзугы кынчылыкларга ве ызарланмаларга чыдамлы болмак барададыр. Павлус Тимотеоса голдап, оңа Иса Месих барадакы шаятлыгыны довам этмеклиги, Тэзе ве Көне Өхтиң хақыкы таглыматына эермеги, мугаллым ве вагызчы хөкмүндө өз боржуны бержай этмеги маслахат берйэр.

Павлус Тимотеоса айратын хем «бош ве самсык жеделлерден гача дурмагы» үндөп, шейле жеделлерин адамларын иманыны

вейран эдип билиэндиги барада дуйдуряр.

Шулар аркалы Тимотеоса Павлусың дурмушы ве шахсы гөрөлдеси: иманы, сабырлылыгы, сөйгүсү, ызарланмалардакы жебирлери ве чыдамлылыгы барада ятладылар. Павлус өзүниң Иса Месихе болан иманы үчин тиз вагтда өлжектигини, эмма өз садыклыгы үчин байрак алжакдыгыны билиэр (4:6-8). Ол Тимотеоса шейле сөзлөр билен йүзлөйэр: *«Онуң билен биле биз өлен болсак, Онуң билен биле яшажакдырыс. Гөргүлөргө чыдаян болсак, Онуң билен биле шалык сүрөрис»* (2:11-12а).

Мазмуны

Саламлар ве дога-дилеглер.....	1:1-2
Шүкүрлер ве өвүтлөр.....	1:3–2:13
Маслахатлар ве дуйдурышлар.....	2:14–4:5
Павлусың ягдайы.....	4:6-18
Соңкы саламлар.....	4:19-22

1-нжи бап

^{1,2}Иса Месихиң ресулы мен Павлусдан сөйгүли оглум Тимотеоса догайы салам! Худай мени Иса Месих аркалы берен яшайыш вадасыны жар этмек үчин сайлады. Гой, Атамыз Худайың ве Реббимиз Иса Месихиң

мерхемети, рехим-шепагаты ве паратлыгы саңа яр болсун!

Павлус Тимотеос үчин Худая шүкүр эдйэр

³Мен хем ата-бабаларым ялы Худая пөк выждандан хызмат эдйэрин. Дога-дилеглеримде сени гиже-гүндиз

дынгысыз ятлап, Худайыма шүкүр эдйэрин. ⁴Мен хошлашык пурсадындакы гөзяшларыңы ятлаярын, шатлыктан долмак үчин сениң билен дидарлашмагы күйсейэрин. ⁵Сениң Иса Месихе болан хақыкы иманыңы ятлаярын. Озал мамаң Лойисиң, эжең Эвникиниң калбында месген тутан иманың инди сениң калбыңда хем яшаяндыгына ынанаярын.

Павлус Тимотеоса өвүт берйэр

⁶Шонуң үчин, ене-де бир гезек гайталаярын: башыңа эллерими гоймагым аркалы Худайдан алан рухы пешгешиңи парлат, ⁷себэби Худай бизи горкак этмейэр. Ол бизи гүйч, сөйги ве өзерклилик билен долдуяр. ⁸Шонуң үчин-де, Реббимиз барада шаятлык этмэге утанма. Онуң хатырасына туссаг эдиленлигимден-де утанма. Терсине, Худайың берйән гүйжи билен Хош Хабарың угрунда гөрйән гөргүлериме шэрик бол. ⁹Худай бизи эден ишлеримизе гөрэ дэл-де, Өз максадына ве мерхеметине гөрэ халас эдип, Онуң мукаддес халкы болмага чагырды. Бу мерхемет дүнийэ ярадылмаздан өң Иса Месих аркалы берлип, ¹⁰шинди Халасгэримиз Иса Месихиң гелмеги билен аян эдилди. Ол өлүми ёк эдип, Хош Хабар аркалы бакы яшайшы ве өлмезлиги аян этди. ¹¹Мен хем бу Хош Хабарың жарчысы, ресулы ве өвредижиси^а эдиллип беллендим. ¹²Хут шу себэбе гөрэ гөргү барыны гөрйән болсам-да, мундан асла утанмаярын, себэби Киме иман эденими билйэрин. Онуң маңа табшыран задыны кыямат гүнүне ченли сакламагы башаржакдыгына берк

ынанаярын. ¹³Саңа өвреден догры таглыматымы нусга хөкмүнде гайым тутуп, Иса Месихиң берйән иманына ве сөйгүсине эер. ¹⁴Өзүңе табшырылан оңат таглыматы бизде месген тутан Мукаддес Рух аркалы гора.

¹⁵Сен Азия веляятындакыларың хеммесиниң, шол санда Фигелиң ве Хермогениң менден йүз өврендиклерини билйэнсиң. ¹⁶Гой, Реббимиз Онисифорың өй-ичерсине рехимдарлык этсин. Себэби ол энчеме гезек маңа гөвүнлик берип, мениң туссаглыгымдан утанмады. ¹⁷Терсине, Риме гелип, тэ мени тапянча, эржеллик билен гөзледи. ¹⁸Гой, Ребкыямат гүни оңа Өз рехимдарлыгыны гөркезсин! Онуң Эфесде маңа нэхили ярдам берендигини өзүңде билйэнсиң.

2-нжи бап

Иса Месихе садыклык билен эериң

¹Эй, оглум, Иса Месихиң берйән мерхемети билен кувватлан. ²Көп шаятларың янында менден эшиден сөзлериңи бейлекилере-де өвредип билжек ыгтыбарлы адамлара табшыр. ³Иса Месихиң хақыкы эсгери болуп, бизиң иман угрунда гөрйән гөргүлеримизе шэрик бол. ⁴Харбы гуллукадыкы эсгер гүнделик дурмуша дегишли ишлере улашян дэлдир. Ол өз серкердесиниң гөвнүнден турмак ислейэндир. ⁵Шунуң ялы, ярыша гатнашян пэлван хем ярышың шертлерини бержай этмесе, байрак алмаз. ⁶Жаныпкеш дайхан хем өз хасыл пайыны илкинжи болуп алмалыдыр. ⁷Шу айдяңларым барада ойлан. Буларың

^а 1:11 *Өвредижиси* – кэбир голязмаларда *яхуды дэллере өвредижиси*.

барына дүшүнериң ялы, Реббиң Өзи саңа дүшүнже берер.

⁸Давудың неслинден болан ве өлүмден дирелен Иса Месихи унутма. Бу мениң вагыз эдйән Хош Хабарымдыр.

⁹Мен Хош Хабарың угрунда гөргү барыны гөрүп, женаятчы кимин туссаг эдилдим. Эмма Худайың Хош Хабарыны туссаг эдип болян дэлдир!

¹⁰Ине, хут шу себәпден, сайлананлар хем бакы шөхрат билен бирликде Иса Месих аркалы халас болар ялы, оларың хатырасына әкли зада дөз гелйәрин. ¹¹Ине, шу сөзлөр өрән догры айдылан сөзлөрдир: Онуң билен биле биз өлен болсак, Онуң билен биле яшажакдырыс. ¹²Гөргүлере чыдаян болсак, Онуң билен биле шалык сүрерис. Эгер Оны рет этсек, Ол хем бизи рет эдер. ¹³Эмма биз Оңа садык галмасак-да, Ол бизе садыкдыр, себәби Ол Өзүни рет эдип билмейәр.

Худайың халаян ишчиси

¹⁴Бу затлары хеммелере ятладып дур. Сөзлериң манысы барада давалашмазлыгы олара Худайың хузурунда берк табшыр. Себәби шейле давалар пейда гетирмән, динлейәнлери хеләкчилиге учрадындыр.

¹⁵Худайың хузурунда өз эдйәнинден утанмажак, хақыкы таглыматы догры өвредйән ишчи хөкмүнде дуруп билериң ялы, жан-тенден ыхлас эт. ¹⁶Худая ярамаян бош геплерден гача дур. Себәби шейле геплере улашян адамлар гитдигисайы Худайдан дашлашяндырлар. ¹⁷Оларың өвредйән таглыматы болса ёканч кесел кимин яйрар. Хименей билен Филит хем шолардан болуп, ¹⁸хақыкат

ёлундан азашандырлар. Олар дирелиш эййәм амала ашды дийип, кәбир адамларың иманыны вейран эдйәрлер. ¹⁹Эмма хер ничик болса-да, Худайың тутан биняды берк дурандыр. Бу бинят «Реб Өзүниңкилери тана яндыр», «Реббиң адыны ыкрат эдйән хер кес яманлыкдан узакда дурсун» диен сөзлөр билен мөхүрленендир.

²⁰Улы хожалыкдакы гапларың әхлиси алтындан ве күмүшден дэлдир. Оларың арасында агачдан, тоюндан ясаланлары хем бардыр. Оларың кәбири дабаралы, кәбири болса адаты максатлар үчин уланыляндыр.

²¹Иманлылар бабатда хем шейле: өзүни хер түйсли яманлыкдан сакляян иманлы йөрите сайланылып, Хожайыны үчин ярамлы гап кимин болар. Ол ислендик ягшы ишлер үчин тайярдыр.

²²Яшлык хөвеслеринден гач. Пәк йүрекден Реббе ыбадат эдйәнлер билен бирликде догрулык, иман, сөйги ве паряхатлык йөрелгелерине эр.

²³Бош ве самсык жеделлерден гача дур. Себәби даваларың шолардан дөрейәндигини өзүң билйәнсиң. ²⁴Реббиң хызматчысы давалашмалы дэлдир, терсине, хеммелере мылакатлы, өвретмәге укыплы, сабыр-такатлы болмалыдыр. ²⁵Ол өзүне гаршы чыкян адамлара хем юмшаклык билен өвүт-үндөв бермелидир. Белки, Худай бу адамларың хем тоба гелмегине бир ёл ачар. Олар-да хақыкаты билип, ²⁶акылына айланарлар, иблисиң дузагындан гутуларлар. Себәби иблис олары есирлиге алып, өз ниетини амала ашырмага межбур эдйәндир.

3-нжи бап***Ахыркы гүнлер барада***

¹Эй, оглум, ахыркы гүнлерде эл-хенч пурсатларың болжакдыгыны билип гой. ²Адамлар дине өзүни сөй-йән, пула гызан, өвүнжең, текепбир, Худая дил етирйән, ата-энесине бо-юн эгмейән, гадыр билмез, адамлары сыламаян, ³доңйүрек, гечиримлилик этмейән, мыжабатчы, өзүне эрк эдип билмейән, залым, ягшылыгы йиг-ренйән, ⁴хайын, гөчгүнли, гопбамсы болуп, кейпи-сапаны Худайдан көп сөөрлер. ⁵Олар худайхонсырасалар-да, Худайың гүйжүни инкэр эдйән-дирлер. Бейле адамлардан араны ач. ⁶Олар адамларың өйлерине сүмлүп гирйэрлер. Гүнэлери башындан аг-дык, хер түйсли хөвөслере мейилли, еңлес аяллары өз тарапына чекйэр-лер. ⁷Бу аяллар хемише өвренмэге сынанышсалар-да, хақыкат билими-не асла етип билмейэрлер. ⁸Яннис билен Ямбрисиң Муса гаршы чы-кышы ялы, бу адамлар хем хақыка-та гаршы чыкяндырлар. Оларың пи-кири бозук, иманлары болгусыздыр. ⁹Олар өз эдйәнлеринде илерлемез-лер. Яннис билен Ямбрисиңки ялы, оларың-да акылсызлыгы хеммелере белли болар.

Тимотеоса берилйән үндевлер

¹⁰Эмма сен мениң таглыматымы, дурмуш йөрөлгэми, максадымы, има-нымы, сабыр-такатымы, сөйгими, чы-дамлылыгымы билйәнсиң. ¹¹Антиёх, Икония ве Листра шэхерлериндэки ызарланмалар зерарлы гөрөн гөргү-лерими, олара нәдережеде чыдан-дыгымы хем билйәнсиң. Реб мени

бу гөргүлерин барындан халас этди. ¹²Умуман, Иса Месихе эерип, Худа-йың йөрөлгөсине лайыктыкта яшамак ислейәнлерин бары ызарланмалара сезевар болар. ¹³Пислер ве кезаплар болса алдап, алданып, өз писликле-ринде барха илерлэрлер. ¹⁴Эмма сен өз өвренен ве ынаның таглыматыңа садык гал. Чүнки оны кимлерден өв-ренендигиңи билйәнсиң. ¹⁵Сен Му-каддес Язгылары хем огланлыкдан бэри билйәнсиң. Бу Язгылар Иса Ме-сихе болан иман аркалы сени пайхас-лы эдип, халас болмагың ёлуны гөр-кезер. ¹⁶Мукаддес Язгыларың әхли-си Худайың ылхамы билен язылды. Олар өвретмек, гүнэ эдйәнлери паш этмек, ёла гетирмек, догрулыкда тер-биелемек үчин пейдалыдыр. ¹⁷Шей-дип, Худайың адамы хайыр ишле-риң әхлисине тайяр ве кәмил болар.

4-нжи бап***Хызматыңы довам эт!***

¹Худайың хузурында, шейле хем дирилере ве өлүлөре казылык эт-жек Иса Месихиң хузурында, Онуң гелмегиниң ве шалык сүрмегиниң хатырасына саңа шулары берк таб-шырың: ²пурсадың аматлы бо-луп-болмазлыгына гарама-да, Хош Хабары дынгысыз вагыз эт. Гүнэ эдйәнлери паш эдип, олары язгар, сабырлылык билен өвүт-үндев берип, таглыматы өврет. ³Чүнки адамларың сагдын таглыматы диңләси гелме-жек заманасы гелер. Шонда олар өз хөвөслерине ярашыкты, гулаклары-на-да якымлы сөзлери айгжак өвре-дижилери гөзлэрлер. ⁴Олар хақыка-та гулак асман, тосламаларың ызын-да селпэрлер. ⁵Сен болса хер ягдайда

хүшгэр бол, гөргүлере дөзүмли бол, Хош Хабары яйратмак угрунда зэхмет чек, өзүңе табшырылан хызматы долы битир. ⁶Чүнки мениң ганым Худая хөдүр эдилйән ичги садакасы кимин дөкүлжек болуп дур. Бу дүйнөдөн өтмели пурсадым етди. ⁷Мен өкдө сөвешижки кимин сөвешдим, пеллехана етдим, иманыма садык галдым. ⁸Догрулык Казысы болан Реб Иса Өз гелжек гүнүндө маңа догрулык тэжини байрак берер. Ол бу байрагы дине маңа дэл, эйсем Өзүңе интизарлык билен гарашяңларың хер бирине берер.

Соңкы табышырыклар

⁹Мениң яныма басымрак гелжек бол, ¹⁰себэби Дема бу дүйнэни сөенсоң, мени ташлап, Салоникэ гитди. Крискис Галатя, Титус хем Далматя гитди. ¹¹Янымда дине Лука галды. Гайданыңда Маркы хем алып гайт, себэби хызматымы битирмекде маңа көмеги дегер. ¹²Тихики болса Эфесе ёлладым. ¹³Гайданыңда, ёл угруна Троасда Карбың янында гоюп гайдан донумы, китапларымы, ылайта-да телетинден эдилен китаплары алып гайт. ¹⁴Демир

уссасы Игендер маңа яманлык барыны этди. Реб оңа эденлерине гөрө жезасыны берер. ¹⁵Сен хем ондан эгэ бол, себэби ол бизиң айдяңларымызың барына бүтинлей гаршы чыккыпды. ¹⁶Казыет межлисинде өзүми илкинжи гезек акламакчы боланымда, тарапымы тутан болмады. Гайтам, хеммелер мени терк этдилер. Гой, Худай оларың бу гүнэсини багышласын. ¹⁷Йөне Реб мени екегоймады. Хош Хабарың мен аркалы долы вагыз эдиллип, эхли миллетлериң хем оны эшитмеги үчин, Ол маңа гужур-гайрат берди. Реб мени өлүмиң пенжесинден халас этди. ¹⁸Ол мени хер дүрли яманлыклардан халас эдип, мени гөкдэки Шалыгына саг-аман етирер. Реббе бакы ве эбеди шан-шөхрат болсун! Омын. ¹⁹Прискилла, Акила ве Онисифорың өйүндөкилере салам айт. ²⁰Эраст Коринтосда галды. Трофымы болса яравсызлыгы себэпли Милитосда галдырмалы болдум. ²¹Гыш дүшмәнкэ гелжек болуп гайрат эт. Эвул, Пуденс, Линус, Клавдия ве имандакы доганларың бары саңа салам айдыр. ²²Реб саңа яр болсун! Онуң мерхемети сизиң барыңыза яр болсун!

Павлусың Титуса хаты

Гириш

Павлус Хош Хабары Азияда ве Грецияда вагыз эден дөврүнде, Титус онуң билен ишлөпди. Олар Крит адасында месихилер йыгнагының дүйбүни тутанларындан соң, Павлус йыгнага гөзегчилик этмек үчин Титусы шол ерде гоюп гайдяр. Соңра ол эсасы үч меле боюнча шу хаты язар.

Биринжиден, Титуса йыгнагың ёлбашчылыгына белленилжек адамың нэхили болмалыдыгы барада

ятладылар. Икинжиден, йыгнакдакы дүрли топарлара: гожалара, гарры аяллара (олар болса өз гезегинде яш гелинлере), йигитлере, гуллара нэдип өвретмелидиги барада Титуса маслахатлар берилйэр. Үчүнжиден, Павлус Титуса месихилик хэсиетлери барада язар. Ол парахат, махирли болмалыдыгы, йыгнакда бөлүнишиклериң дөрөмезлиги үчин йигренчден ве жеделлерден гача дурмагы айратын үндөйэр.

Мазмуны

Саламлар ве дога-дилеглер.....	1:1-4
Йыгнак ёлбашчысы.....	1:5-16
Йыгнакдакы дүрли топарларың везипелери.....	2:1-15
Өвүтлер ве дуйдурышлар.....	3:1-11
Жемлеме.....	3:12-15

1-нжи бап

¹Худайың гулы ве Иса Месихиң ресулы мен Павлусдан догайы салам! Худай Өз сайлан адамларының иман гетирмеги ве Онуң йөрөлгесине гөнүкдирйән хақыкаты билмеги үчин мени ресуллыга белледи. ²Худайың бу йөрөлгеси бакы яшайыш умыдыны берйэр. Сөзүнде асла ялан болмадык

Худай бу яшайшы дүниэ ярадылмаздан өң вада берип, ³оны Хош Хабар аркалы Өз беллән вагтында аян этди. Халасгәримиз Худай бу Хош Хабарыны вагыз этмеги маңа табшырды. ⁴Эй, Титус, иманымызың бир боландыгы үчин, мен сени хақыкы оглум сайарын. Гой, Атамыз Худайың ве Халасгәримиз Иса Месихиң мерхемети ^a ве парахатлыгы сана яр болсун!

^a 1:4 Кэбир голязмаларда *рехимдарлыгы* диен сөз хем бар.

**Титусуң Крит адасындакы
везипеси**

⁵Саңа буйрушым ялы, тамамланылмадык ишлери битир, хер шәхердәки иманлылар йыгнагына ёлбашчылары белле. Ине, хут шу максат билен мен сени Крит адасында гоюп гайдандырын. ⁶Йыгнага ёлбашчы белленилжек адам мүйнсүз ве аялына бивепалык этмейән болмалыдыр. Онуң чагалары хем иман эдйән, азгынлыкда, битабынлыкда айыпланмаян болмалыдыр. ⁷Йыгнагың ёлбашчысы Худая хызмат эдйәр. Шоңа гөрә-де, ол мүйнсүз болмалыдыр. Ол өздиеңли, гызма, ше-раба мейилли, урушган болмалы дөл, гара небсине чапман, ⁸эйсем мыхмансөер, ягшылык этмәге хөвесең, парасатлы, адалатлы, таква, небсине буйруп билйән болмалыдыр. ⁹Ол өзүне өврөдилең ыгтыбарлы таглымата садыклык билең эрмелидир. Башгалара хем бу таглымата лайыклыкда өвүт-үндев берип, оңа гаршы чыкяңларың ялңышяңдыкларыны субут этмели. ¹⁰Себәби питнечилер, яңралар ве кеззап-лар дийсең көпдүр. Шейле адамлар, эсасан-да, халас болмак үчин сүннет эдилмелидигини үндейәнлериң арасында бардыр. ¹¹Оларың агзыны багламак герек. Чүнки олар йыгнакларда өвретмесиз затлары өвредип, машгалалары бүтинлей даргадярлар. Иң эрбеди-де, олар булары пул газанмак үчин өвредйәрлер. ¹²Оларың бир акылдары шейле дийипдир: «Крит адасының халкы элмыдама ялан сөзлейәр; олар йыртыжы хайванлар, асла гарны доймаяр». ¹³Бу гаты жайдар айдылан

сөзлердир. Шонуң үчин-де, сагдын иманлы болмаклары үчин, олары паш эт. ¹⁴Гой, олар яхуды роваятларына ве хақыкаты рет эдйәнлериң буйрукларына гулак габартмасынлар. ¹⁵Калбы пәклер үчин хемме зат пәкдир, йөне азгынлар ве иман гетирмедиклер үчин екеже-де пәк зат ёкдур. Оларың аң-дүшүнжелери-де, ынсаплары-да мурдар боландыр. ¹⁶Олар Худайы танаярыс дийселер-де, эдйән ишлеринде Оны рет эдйәндирлер. Олар нежис, боюнегмезек болуп, ягшылык этмәниң нәмедигини-де билмейәрлер.

2-нжи бап

**Сагдын таглымат хақындакы
өвүт-үндевлер**

¹Сен болса сагдын таглымата лайык гелйән затлары өврет. ²Гожалара парасатлы, хормата мынасып, өзлерине эрк эдип билмеклери, иман, сөйги ве сабыр-такат бабатда сагдын болмакларыны үнде. ³Шонуң ялы, гарры аяллар хем гыбата, ше-раба йыкгың этмән, терсине, Худайың халкына гелишйән тәрде яшап, хеммелере ягшы затлары өвретмеклерини үнде. ⁴⁻⁵Худайың Хош Хабарына дил етирилмез ялы, гой, бу гарры аяллар гелинлере өз әрлерини, чагаларыны сөймеги, өзлерине эрк этмеги, пәк ахлаклы, өйлери бабатда ыхласлы, мылайым ве әрлерине табын болмагы өвретсинлер. ⁶Яш йигитлере хем өзлерине эрк этмеги үнде. ⁷Ягшы ишлериң билең оларәхли затда гөрелде бол. Таглыматы сап йүрекдең аграслык билең өврет, ⁸сөзлериң мүйнсүз ве шүбхесиз болсун. Шонда бизе гаршы

чыкянлар яманламага геп тапман, утанжа галарлар. ⁹Гуллара өз хожа-йынларына хер затда табын болмагы ве оларың гөвнүнден турмагы үнде. Олар хожайынлара дил гайтармасынлар, ¹⁰зат огурамасынлар, гайтам хер затда өрөн вепалы болсунлар. Шейдип, олар Халасгәримиз Худайың таглыматының хер жәхтден ажайыпдыгыны тассыкларлар. ¹¹Чүнки Худайың хеммелери халас эдйән мерхементи эшгәр болды. ¹²Бу мерхемент bize худайсызлыгы ве дүнъеви хөвслери рет этмеги өвредйәр, бу дөвүрде өзүмизе эрк этмеги, догры яшамагы, Худайың йөрелгесине эермеги үндөйәр. ¹³Биз бу йөрелгә эерип, ажайып умыдымыз болан бейик Худайымыз ве Халасгәримиз Иса Месихиң шан-шөхрат ичинде гөклерден инмегине гарашырыс. ¹⁴Иса Месих бизи әхли гүнәлерден халас этмек үчин, Өзүни гурбан этди. Ол муны Өзүне ягшылык этмекде эржел, пәк, эзиз бир халкы газанмак үчин этди. ¹⁵Хава, буларың барыны өврет. Долы ыгтыяр билен өвүт-үндев бер, гүнә эдйәнлери паш эт. Гой, хич ким сени эсгермезлик этмесин.

3-нжи бап

Иманлылара гелишийән йөрелге

¹Эй, оглум, иманлылара хәли-шинди шулары ятладып дур: гой, олар хөкүмдарлара ве ыгтыярлылара гулак асып, олара табын болсунлар, ислендик вагт ягшылык этмәге тайын болсунлар. ²Хич кими яманламасынлар, дава-женжелден гача дуруп, мылайым ве хеммелере юмшак болсунлар. ³Бирвагтлар биз хем

аң-дүшүнжесиз, бойнуёгын болуп, ёлдан азашыпдык, дүрли хөвслериң, кейпи-сапаның гулларына өврүлипдик, гахаржандык, гөрипдик ве бирек-биреги йигренйәрдик. ⁴Эмма Халасгәримиз Худайың мәхремлиги, ынсана болан сөйгүси эшгәр боланда, ⁵биз догрулыга даянып эден ишлеримиз аркалы дәл-де, Онуң рехим-шепагаты аркалы халас эдилдик. Худай бизи Мукаддес Рух аркалы өзгердип, гайтадан доглуш аркалы тәмизледиди. ⁶⁻⁷Биз Худайың мерхементи билен акланып, Онуң бакы яшайша умыт баглаян мирасдүшерлери болар ялы, Худай bize Халасгәримиз Иса Месих аркалы Мукаддес Рухы болдан-бол эчилди. ⁸Бу сөзлериң бакы хакыкатдыр. Худая иман эденлериң ягшылык этмекде илерлемеклери үчин, бу затлары ныгтамагыңы ислейәрин. Бу затлар ынсанлар үчин оңат ве пейдалыдыр. ⁹Бош чекелешиклерден, несил дарагтлары ве Мукаддес Канун хакдакы дава-женжеллерден гача дур. Себәби булар пейдасыз, бидерек затлардыр. ¹⁰Агзалалык дөрөдйән адама бирки гезек өвүт-несихат бер. Эмма шонда-да пәлинден гайтмаса, ондан гача дур. ¹¹Бейле адамың ёлдан азашып, гүнә эдйәндигини, хөкүм эдилмә тутарык берйәндигини өзүңде билйәнсин.

Ислеглер ве саламлар

¹²Мен Артамы я-да Тихики сениң яныңа ёлламакчы. Олардан бири барандан соң, гайрат эдип, Никополесе, мениң яныма гелжек бол. Себәби мен гышы шу ерде гечирмеги йүрегиме дүвдүм. ¹³Канунчы Зенасы ве Аполлоны ёла салмаздан өң,

оларың ёл шайларының гурат бол-
магы барада алада эт. ¹⁴Бизиңкилер
хем мивесиз өмүр сүрмез ялы, мә-
тэчлере ярдам бермек аркалы ягшы-
лык этмеги адат эдинсинлер. ¹⁵Мениң

янымдакыларың эхлиси саңа салам
айдяр. Сен хем бизи сөйён иманлы
доганларымызың барына салам айт.
Гой, Худайың мерхементи сизиң ба-
рыңызга яр болсун! ^a

^a 3:15 Кэбир голязмаларда *Омын* диен сөз хем бар.

Павлусың Филимуна хаты

Гириш

Филимун танымал месихиле-риң бири болуп, Колосиядакы йыгнагың агзасы болан болмагы ахмал. Онуң Онесим атлы гулы болупдыр. Онесим өз хожа йынындан гачяр ве гүнлериң биринде туссаглыкда отуран Павлус билен танышяр. Онесим Павлус

аркалы Иса Месихе иман эдйәр. Павлус Филимуна хат язып, Онесими ызына иберйэндигини айдяр. Ол ондан өз гулы билен ярашмагыны, Онесими диңе гүнәси гечилен гул хөкмүнде дәл, эйсем месихи доганы хөкмүнде кабул этмегини хайыш эдйәр.

Мазмуны

Филимуна йүзленме.....	1:1-3
Филимун үчин шүкүрлер.....	1:4-7
Онесим барадакы хайыш.....	1:8-22
Соңкы саламлар ве дога-дилеглер.....	1:23-25

1-нжи бап

¹⁻²Иса Месих угрунда туссаглыкда отуран мен Павлусдан эзиз достумыз ве ишдешимиз Филимуна, аял доганымыз Аффия, сөвешдеш ёлдашымыз Архипа ве сениң ойүнде болян иманлылар йыгнагына догайы салам! Доганымыз Тимотеос хем сизе салам айдяр. ³Атамыз Худайың ве Реббимиз Иса Месихиң мерхемети, паряхатлыгы, гой, сизе яр болсун!

Шүкүрлер ве дога-дилеглер

⁴⁻⁵Мен сениң Реббимиз Иса Месихе болан иманың ве тутуш Худайың халкына болан сөйгиң хакда эшидйәрин. Шоңа гөрә-де, сени хемише

дога-дилеглеримде ятлап, Худайыма шүкүр эдйәрин. ⁶Мен бизи бирикдирийән имана гөрә херекет этмегиңи Худайдан дилейәрин. Шонда сен Иса Месихе хызмат этмек үчин эдилмели ягшы ишлере дүшүнерсиң. ⁷Эй, доганым, сен Худайың халкыны сөйүп, онуң гөвнүни галкындырдың. Бу мени шатлыга бесләп, йүрегиме теселли берди.

Павлусың Онесим барадакы хайышы

⁸Мен Иса Месихиң маңа берйән ыгтыяры билен саңа этмели ишлериңи буйруп-да билердим, ⁹йөне сөйгиңиң хатырасына саңа ялбарярын. Хава, Иса Месихиң угрунда туссаглыкда

отуран мен гожа Павлус, ¹⁰туссаг-лык дөврүмде маңа огул болан Онесим үчин ялбарярын. ¹¹Бирвагтлар онуң саңа хич ярдамы ёкды, эмма инди онуң саңа-да, маңа-да ярдамы дегйәр. ¹²Йүрегим болан Онесими ызына, сениң яныңа ёлларың ^a. ¹³Хош Хабар угрунда туссаг эдилен дөврүмде сениң ерине маңа хызмат этсин дийип, илки оны өз янымда алып галмакчыдым. ¹⁴Йөне этжек ягшылыгың межбуры дөл-де, мейлетин болар ялы, сенден биругсат хич зат эдесим гелмеди. ¹⁵Ким билйәр, белки, Онесимиң хемишелик саңа долаңнып бармагы үчин, ол сенден вагтлайын айрыландыр. ¹⁶Ол инди диңе гулуң дөл, эйсем сөйгүли доганың болды. Ол мениң үчин өрән эзиздир. Йөне ол хем гулуң, хем-де Реб аркалы доганың болуп, сениң үчин хас-да эзиздир. ¹⁷Шоңа гөрә-де, мени достуң хөкмүнде гөрийән болсаң, оны мени кабул эдйән ялы кабул эт. ¹⁸Эгер Онесим зерарлы зыян чекен болсаң

я-да ондан алгың бар болса, олары мениң хасабыма яз. ¹⁹Мен, Павлус, муны өз элим билен язарын: мен Онесимиң бергисини берерин. Йөне сен хем халас болмагыңа мениң ярдам берендигими унутма! ²⁰Шоңа гөрә-де, эй, доган, Реббиң хақы үчин маңа ярдам эт. Месиҳиң хатырасы үчин гөвнүми галкындыр. ²¹Сөзүме гулак асжакдыгыңа, айданларымы аңры яны билен ерине етиржекдигине гөзүм етенсон, шулары саңа язарын. ²²Ене бир хайыш: мени мыхман алар ялы бир отагы тайынлап гой, себәби Худай дога-дилеглериңизи эшидип, мени ене яныңыза гайтарар диең умыдым бар.

Саламлар

²³⁻²⁴Иса Месиҳиң угрунда мениң билен туссаглыкда биле болян Эпафра, эгиндешлерим Марк, Аристарх, Дема ве Лука дагы саңа салам айдярлар. ²⁵Реббимиз Иса Месиҳиң мерхемети сизе яр болсун!

^a 1:12 Кэбир голязмаларда *Оны кабул эт* диен жүмле хем бар.

Еврейлере хат

Гириш

Еврейлере хат гитдигисайы мөвжейән гаршылыклар зерарлы имандан дәнме ховпуна учран месихилер үчин языландыр. Автор Худайың хакыкы ве иң соңкы аянлыгының догрудан-да Иса Месихдигини ныгтап, олары иманда берк дурмага чагыряр. Ол үч хакыкаты айратын белләп гечйәр: (1) Иса Месих Худайың эбеди Оглыдыр. Ол өз чекен жебир-жепалары аркалы Атасына бүтинлей табын болмагы өврэнди. Худайың Оглы хөкмүнде Иса Месих Көне Әхтиң пыгамберлеринден, перишделерден, хатда Муса пыгамберден-де бейикдир. (2) Иса Месих Худай тарапындан Бақы Руханы дийип ыглан эдилеп, Көне Әхтиң руханыларындан хем бейикдир. (3) Иман эдйән адам Иса Месих

аркалы гүнәден, горкулардан ве өлүмден халас эдилйәр. Яхудыларың дининде Худайың газабындан халас болмак үчин йөрите дәп-дессурлар бержай эдилеп, көп мал гурбанлык берилйәрди. Буларың бары бүтинлей ногансыз Баш Руханы Иса Месих аркалы халас эдилмеклигиң көлегесиди. Ысрайылың тарыхындакы танымал адамларың иманларыны мысал гетирмек аркалы (11-нжи бап) автор өз оқыжыларыны иманда садык галмага чагыряр. 12-нжи бапда болса оларә гөзлерини Иса Месихе дикип, жебир-жепалара ве ызарланмалара гарамаздан, иманларыны соңуна ченли сакламагы үндөйәр. Еврейлере хат өвүтүндөв ве дуйдурыш сөзлери билен тамамляяр.

Мазмуны

Месих Худайың жемлейжи аянлыгыдыр.....	1:1-3
Иса Месих перишделерден үстүндир	1:4-2:18
Иса Месих Муса ве Ешува пыгамберлерден бейикдир.....	3:1-4:13
Иса Месих бейик Баш Руханыдыр.....	4:14-7:28
Иса Месихиң әхти иң бейик әхтидир.....	8:1-9:22
Иса Месих иң соңкы гурбанлыкдыр.....	9:23-10:39
Иманың әхмиети	11:1-12:29
Худайы хошнуг эдйән ишлер.....	13:1-19
Жемлейжи дога-дилеглер	13:20-21
Жемлеме.....	13:22-25

1-нжи бап

Огул перишделерден үстүндир

¹Худай гадым дөвүрдө ата-бабаларымыза пыгамберлер аркалы көп гезек ве дүрли ёллар билен гепледи.

²Бу ахыркы гүнлерде болса Ол bize Өз Оглуның ^a үсти билен гепледи. Оглы аркалы Худай әлем-жаханы ярадып, Оны әхли задың мирасчысы эдип белледи. ³Огул Худайың шөхратының ялкымыдыр, Онуң барлыгының кешбидир. Ол бүтин әлем-жаханы гудратлы сөзи билен саклап, бизи гүнәлерден пәкләнден соң, гөкде бейик Худайың сагында отурды.

⁴Шейлеликте, Оглуның перишделерден үстүн болшы ялы, Оңа берлен ат хем перишделериңкиден үстүн болды.

⁵Әйсем Худай перишделериң хайсы бирине: «Сен Мениң Оглумсың, бу гүн Мен Саңа Ата болдум» я-да «Мен Оңа Ата, Ол болса Маңа Огул болар» дийипдир? ⁶Худай еке-тәк Оглуны дүңйә иберенде: «Гой, Худайың әхли перишделери Оңа сежде этсинлер!» дийди. ⁷Худай перишделер хакда: «Мен перишделерими ел эдйәрин, хызматкәрлерими от-алав эдйәрин» диййәр. ⁸Эмма Огла шейле диййәр:

«Әй, Худай, Сениң шалыгың довам эдер бакы эбеди,

Сениң шалык хасаң – адалатлылык хасасы.

⁹Сен догрулыгы сөйүп, йигренйәрсиң пислиги. Шонуң үчин Мен Худай, Сениң Худайың, Сени ёлдашларың ичинден сечип-сайладым, башыңа шатлык ягыны гуйдум ^b».

¹⁰Огла ене-де шейле диййәр: «Я Реб, Сен гадымыетде ерин бинядын тутдуң, гөклер хем Сениң эллириңиң ишидир.

¹¹Олар йитип гидер, Сен болса довам эдерсиң, олар көне эгинбаш кимин даргап гидерлер.

¹²Сен олары көйнек кимин дүйрләрсиң; олар тозуп гидйән эгинбаш кимин чалшырылар. Эмма Сен хич хачан үйтгемерсиң, соңы ёкдур Сениң йылларың».

¹³Худай хайсы перишдә: «Душманларыңы аяк астына саялнчам, Мениң сагымда отур» дийипдир?

¹⁴Шейлеликте, әхли перишделер диңе халас болжақлара хызмат этмек үчин иберилйәр.

^a **1:2 Өз Оглы** – Көне Әхтде патышалар «Худайың оглы» дийип атландырылыпды. Тәзе Әхтде болса бу ат Худай тарапындан сайланып-сечилен диймеги аңладяр. Сөзлүкде «Худайың Оглы» сөзүне серет.

^b **1:9 Яг гуйдум** – кимдир бириниң башына яг гуяп, патышалыга я-да руханылыга беллеме дессуры. Сөзлүге серет.

1:5 Зеб 2:7; 2Шам 7:14. **1:6** Кан 32:43. **1:7** Зеб 103:4. **1:8-9** Зеб 44:6-7.

1:10-12 Зеб 101:25-27. **1:13** Зеб 109:1.

2-нжи бап

Бинарх болман

¹Шонуң үчин имандан дәнмез ялы, эшиденлеримизе хас көп үнс бермелидирис. ²Худайың перишделер аркалы айдан хабары берк болуп, гүнә эденлер я-да битабын боланлар өз адалатлы алмытыны алярдылар. ³Инди биз шундан соң халас болмагың бу ажайып ёлуны инкәр этсек, онда хей-де жезадан халас болуп билерисми? Халас болмагың бу ёлуны овал-башда Реб ыглан этди ве муны Иса Месихиң хут Өзүнден эшиденлер тассыкладылар. ⁴Худайың Өзи хем алапатлар, мугжызалар, хер дүрли гудратлар гөркезлек билен бу хабары тассыклады ве Өз ислегине гөрә Мукаддес Рухуң пешгешлерини пайлады.

Иса ынсан болуп гелди

⁵Бизиң гүррүңини эдйән гелжекки дүйнәмизи Худай перишделере табын этмеди. ⁶Терсине, Мукаддес Язгыларың бир еринде шейле шаятлык эдилйәр:

«Адам нәме Сен оны ятларың ялы?

Ынсан оглы нәме аладасыны эдериң ялы?

⁷Оны перишделерден бираз вагтлык пес тутдуң.

Оңа шөхрат билен хормат жыгасыны гейдирдиң^a,

⁸әхли зады аягының астында гойдуң».

Худай әхли зады онуң аягының астында гойды, оңа табын дәл зат гоймады. Йөне әхли задың оңа табындыгы хәзирки вагтда бизе айдың гөрүнмейәр. ⁹Эмма биз шөхрат ве хормат тәжиниң Иса гейдириленигини гөрйәрис, себәби Ол бизиң үчин өлүмө дөз гелди. Хава, Ол перишделерден бираз вагтлык пес тутулып, Худайың мерхемети билен әхли ынсанлар үчин жебир чекип өлди.

¹⁰Исаны жебирли өлүми аркалы кәмил этмеклик хемме зады Өзи үчин ве Өзи аркалы ярадан Худая ярашды. Себәби Худай Онуң өлүми аркалы энчеме огуллары шөхрата беследи. ¹¹Ынсанлары мукаддес эдйән Иса ве Ол аркалы мукаддес эдиленлер инди бир машгала дегишлидир. Шонуң үчин хем Иса олар доган диймекден утанмаяр. ¹²Ол Худая шейле диййәр:

«Сениң адыңы доганларыма ыглан эдерин,

жемагатың ортасында Сана шөхрат айдарын».

¹³Ол ене-де шейле диййәр:

«Мен Оңа умыт багларын».

Соңра ене шейле диййәр:

«Ине, Мен ве Худайың Маңа берен чагалары».

¹⁴Бу чагалар ынсан боландыклары үчин, Иса хем олар ялы ынсан болды. Өлүмө дучар эдйән иблиси Ол Өз өлүми аркалы ёк этди ве ¹⁵өмүрбойы өлүм горкусының гулчулыгындакы ынсанларың хеммесини азат этди. ¹⁶Иса перишделере дәл-де, эйсем Ыбрайымың несиллерине ярам

^a 2:7 Кәбир голязмаларда Өз әллериңиң ишлериңиң үстүнден Оны Хөкүмдар гойдуң диен жүмле хем бар.

эдйэр. ¹⁷Шонун үчин Ол хер жэхт-ден биз доганларына меңземели болды. Шейдип, Ол халкың гүнэлери-ни пәклейэндир ве Худайың хызматында рехимдар хем садык Баш Руханыдыр. ¹⁸Исаның Өзи сынага салнып, гөрги барыны гөрендиги үчин, сынага дүшенлере көмек этмеги башаряндыр.

3-нжи бап

Иса Мусадан бейикдир

¹Шонун үчин хем, эй, мениң биле биле Худай тарапындан чагырылан мукаддес доганлар, әхли ойпикириңиз Исада болсун! Ол Худайың Ресулы ве бизиң ыкпар эдйән Баш Руханымыздыр. ²Мусаның Худайың өйүнде садык хызматкәр болшы ялы, Иса хем Өзүни руханылыга беллән Худая садык болды. ³Өй гуран адамың өе гаранда хас хорматлы болшы ялы, Иса-да Муса гаранда хас бейик шөхрата мынасып болды. ⁴Хер бир өй кимдир бири тарапындан бина эдилйэндир, эмма әхли задың бинагәри Худайдыр. ⁵Муса гелжекде аян эдилжек сөзлере шаятлык этмек үчин, хызматкәр кимин Худайың өйүне садык болды. ⁶Эмма Месих Худайың өйүне Огул хөкмүнде садыкдыр. Эгер гайратымызы ве магтанян умыдымызы сакламагы^а башарсак, биз Худайың өйүдирис.

Имандан дәнмәң

⁷Шонун үчин Мукаддес Рухуң айдышы ялы:

«Бу гүн сиз Мениң сесими эшитсеңиз,

⁸Маңа баш галдыран аталарыңыз дей йүрегиңизи гататмаң. Оларың Мени чөлде сынайшы ялы доңйүрек болмаң.

⁹⁻¹⁰Кырк йыллап әден ишлерими гөрселер-де, ол ерде аталарыңыз Мени сынап гөрдүлер.

Шонун үчин Мен бу несле газапланып дийдим:

„Оларың йүреги хемише Менден узакдыр, Мениң ёлларымдан йөрөйән дәлдирлер“.

¹¹Шоңа гөрә, олар дынчлык меканыма гирмезлер дийип, Өз газабымда Мен касам этдим».

¹²Эзиз доганлар, хабардар болуң! Сизиң хич бириңизде яман ниетли, имансыз йүрек болмасын, булар сизи дири Худайдан дашлашдырмасын.

¹³Терсине, хер гүни «Бу гүн» дийип хасаплап, бири-бириңизи рухландырың. Шейдип, сизиң хич бириңиз гүнәниң торуна дүшүп, доңйүрек болмаң. ¹⁴Биз овал-башдакы ынамымызы соңуна ченли берк сакласак, Месих билең шәрикдеш болырис. ¹⁵Озал айдылышы ялы:

«Бу гүн сиз Мениң сесими эшитсеңиз,

Маңа баш галдыран аталарыңыз дей йүрегиңизи гататмаң».

^а **3:6 Сакламагы** – кәбир голязмаларда ахырына ченли сакламагы.

¹⁶Онуң сесини эшидибем питне турзанлар кимлерди? Эйсем булар Мусаның Мүсүрден чыкаранлары дәлмиди? ¹⁷Худай кырк йыллап киме газапланды? Гүнә эденлере дәлми нәме? Оларың жесетлери чөлде серилди. ¹⁸Худай: «Олар дынчлык меканыма гирмезлер» дийип, кимлер хакда касам этди? Өзүне табын болмаян адамлар хакда дәлми нәме? ¹⁹Шейлеликте, биз оларың ынанмандыклары зерарлы вада берлен ере гирип билмәндиклерини гөрйәрис.

4-нжи бап

Худайың дынчлык меканы

¹Худайың дынчлык меканына гирмек хакындакы вадасы хенизем гүйжүни сакляндыр. Шонуң үчин-де, хүшгәр болуң, араңыздан хич ким дынчлык меканына гирмекден махрум болмасын. ²Эдил ысрайыл халкына вагыз эдиличи ялы, Хош Хабар бизе-де вагыз эдилди. Оларың эшиден хабарының олар хич бир пейдасы болмады, себәби олар муны иман билен кабул этмедилер. ³Биз болса иман эдендигимиз үчин, дынчлык меканына гирерис. Иман этмедиклер хакда болса Худай шейле дийди:

«Шоңа гөрә, олар дынчлык меканыма гирмезлер дийип,

Өз газабымда Мен касам этдим».

Ол бу ериң хатда дүниә ярадылалы бәри тайын эдилендигини айтды. ⁴Биз онуң тайындыгыны билйәрис, себәби Сабат гүни хакда Мукаддес Язгыларың бир еринде: «Худай единжи гүн әхли ишини тамамлап дынч

алды» дийип языландыр. ⁵Эмма ене ёкарда айдыланлар гайталаняр: «Олар дынчлык меканыма асла гирмезлер».

⁶Шонда-да кәбир адамлар үчин ол ере гирмәге хенизем мүмкинчилик бардыр, бу мекан хакда илкинжи эшиденлер Худая боюн эгмәндиклери себәпли, оңа гирмекден махрум болдулар ⁷Көп йыллардан соңра Худай «Бу гүн» диен ене бир гүни белләп, бу хакда Давут аркалы озал айдылышы ялы гепледи: «Бу гүн Онуң сесини эшитсеңиз, йүрегиңизи гататмаң». ⁸Эгер Ешува олары дынчлык меканына етирен болсады, онда Худай мундан соң башга гүн барада сөз ачмазды. ⁹Шунлукда, Худайың халкына Сабат гүни ялы йөрите бир дынчлык гарашяр. ¹⁰Худай Өз ишлеринден дынып, нәхили дынч алан болса, Онуң дынчлык меканына гирен адам хем өз ишлеринден дынып, шейле дынч аляндыр. ¹¹Шонуң үчин, гелиң, шол дынчлык меканына гирмек үчин жан эделиң. Хич ким ысрайыл халкы ялы Худая битабынлык эдип, дынчлыкдан махрум болмасын.

¹²Худайың сөзи жанлы хем тәсирлидир, хер бир ики йүзли гылычдан кесгирдир. Ол жан билен рухы, богунарлар билен йилиги икә бөлйәндир. Калбындакы әхли пикирлери ве ниетлери аян эдйәндир. ¹³Худайдан гизлин ярадылан хич зат ёкдур, Онуң назарында әхли зат ачык ве месе-мәлимдир. Биз Оңа хасабат бермелидирис.

Иса – Баш Руханымыз

¹⁴Шейлеликте, ыкrap эден иманымызы берк саклалың! Чүнки бизиң

гөгө чыкып, Худайың хузурына баран бейик Баш Руханымыз бар. Ол Худайың Оглы^а Исадыр. ¹⁵Баш Руханымыз асла гүнэ этмедик хем болса, эдил биз ялы эхли тарапдан сынаглара салныпды. Шонуң үчин хем Ол бизиң эжизликлеримизе дүшүнйэр. ¹⁶Гелиң, мерхеметли Худайың тагтына батыргайлык билен голайлашалың. Шонда Ол мерхемет эдип, зерур вагта bize ярдам берер.

5-нжи бап

¹Хер бир баш руханы ынсанлар арасындан сайланяр. Ол Худайың хузурында халка векилчилик этмек үчин белленилип, гүнэлер үчин Худая садалар ве гурбанлыклар хөдүрлейэр. ²Баш руханы надалара, елдан азашанлара юмшак даразмагы башаряр, себэби өзүнде хем ынсан кемчиликлери бар. ³Шу себэпден ол халкыңда, өзүниң-де гүнэлери үчин гурбанлык бермөге борчлудыр. ⁴Хич ким баш руханы болмак хорматыны өзи газанып билмез, ол Харун ялы, Худай тарапындан чагырылар. ⁵Шонуң үчин Месих хем Баш Руханы болмак үчин Өзүни Өзи шөхратландырмады. Терсине, Оны: «Сен Мениң Оглумсың, бу гүн Мен Саңа Ата болдум» дийип айдан Худай шөхратландырды. ⁶Башга бир ерде болса: «Сен Мәликсадык дережесиндәки мүдимилик руханысың» дийип айдыр. ⁷Месих бу дүнйәде яшан вагтында гөзияш дөкүп, Өзүни өлүмден халас этмеги башарян Худая дога-дилеглер хем

ялбарышлар билен перят этди. Ол Худайдан хедер эдендиги үчин, Онуң хайышы хасыл болды. ⁸Ол Огул хем болса, гөрги гөрүп, табын болмаклыгы өврениди. ⁹Шейлеликде, Худай аркалы Иса Месих кәмил болуп, Ол Өзүне табын болянларың хеммеси ни эбедилик халас этмеги башаряр. ¹⁰Шейле хем, Худай Оны Мәликсадык дережесиндәки Баш Руханы дийип ыглан этди.

Иманда беркәлиң

¹¹Бу барада айтжак гүррүңимиз көп, эмма эшитмәге ислегичиңиң ёкдугы себәпли, муны сизе дүшүндирмек кын. ¹²Хакыкатдан-да, сиз шу вагта ченли өзүңиз башгалара өвретмелидиңиз ахыры! Гайтам, сиз башгалара дәл-де, башгалар сизе Худайың таглыматының илкинжи эсасларыны өвретмеклерине мэтәч. Сизе гаты иймит дәл-де, хенизем сүйт герек! ¹³Сүйт билен иймитленйән агзындан сүйт ысы гитмедикдир. Ол ягшы-яманы хениз сайгарян дәлдир. ¹⁴Гаты иймит болса, кемала геленлер үчиндир. Олар өз гүнделик тежрибесинден өвренип, ягшы билен яманы сайгарып билйәндирлер.

6-нжы бап

¹Шонуң үчин, гелиң, Иса Месих барадакы башлангыч таглымда сакланман өңе херекет эдип, иманда беркәлиң, ыза гайтмалың. Өлүме элтйән ишлере тоба этмек, Худая иман этмек, ²сува чүмдүрилип пәкленмек, эл

^а **4:14 Худайың Оглы** – Көне Әхтде бу ат патышалар үчин уланыларды. Тәзе Әхтде болса бу ат Худай тарапындан сайланып-сечилен диймеги аңладяр. Сөзлүге серет.

гоюп дилег этмек барада, шейле-де өлүлериң дирелиши ве эбеди хөкүм барада гайта-гайта эсасы таглым алмагымызың гереги ёк. ³Худай ёл берсе, бизиң ишимиз илерлэр.

⁴⁻⁶Ким өң бир гезек Худайдан нурланып, гөгүң пешгешини аландан соңам, шейле хем Мукаддес Руха шэрик болуп, Худайың Хош Хабарының ягышылыгыны дадып, гелжекки дөврүң гудратыны гөрөндөн соңам, Худайдан йүз өврүп, ёлдан чыкса, оны тэзеден тоба гетирмек асла мүмкин дёл. Себэби ол адам Худайың Оглуны гайтадан хача чүйлэп, иле рысва эдйэндир.

⁷Ызыгидер яган ягышдан ганып, дайхана бол хасыл гетирйән топрага Худай берекет берйэндир. ⁸Эмма акбашдыр яндак битйән ер дерексиздир, ол нэлетленендир ве ховп астындадыр. Ахырсоңы оны ода якарлар.

⁹Эзиз достлар, биз шейле дийсек хем, сизиң бейле дэлдигиңизи билйэрис. Сизиң догры ёлдан йөрөп, халас болжакдыгыңыза ынанярыс. ¹⁰Худай адалатлыдыр. Ол сизиң битирен ишиңизи, Онуң халкына эден ве эдйән хызматыңыз билен Өзүне болан мәхир-мухаббетиңизи унутмаз. ¹¹Биз сизиң хер бириңизиң умыдыңызың амала ашмагының иң соңкы пурсадына ченли хызматда гайратлылык гөркезмегиңизи дилейэрис. ¹²Ялталыга йүз урмаң, гайтам, иман хем сабыр-такат аркалы Худайың вадаларына говшанларың гөрелдесине эериң.

Худайың вадасы ыгтыбарлыдыр

¹³Худай Ыбрайыма вада беренде, Өзүндөн бейик хич кимиң ёкдугы үчин, Өз адындан касам этди. ¹⁴Ол:

«Мен, хақыкатданам, сени ялкап, сениң неслиңи сан-сажаксыз көпелдерин» дийип ант ичди. ¹⁵Шейлеликде, Ыбрайым сабыр-такат билен гарашып, берлен вада этди.

¹⁶Адамлар өзүндөн бейик бириниң адындан касам эдйэрлер. Касам айдылан зады тассыклап, әхли жеделлери чөзйэр. ¹⁷Худай хем вадасыны кабул эдйәнлере Өз максадының үйтгевсиздигини субут этмек иследи. Шонуң үчин Ол муны касам билен тассыклады. ¹⁸Шейлеликде, Худай бизе ики зат: хем вада берди, хем касам этди. Мунуң икиси хем үйтгевсиздир, себэби Худай хич вагт ялан сөзлемейэр. Шонуң үчин хем, биз Худайда пена тапып, өзүмизе берлен умыда берк япышып рухланярыс. ¹⁹Бу умыт жанымызы берк хем ховпсуз сакляандыр, ол гөклердәки чадырың тутусының аңырысына гечйэндир. ²⁰Иса бизе ёл ачмак үчин, ол ере илкинжи болуп гирип, Мәликсадык дережесиндәки мүдимилик Баш Руханымыз болды.

7-нжи бап

Мәликсадык руханы

¹Мәликсадык Салим патышасыды ве Бейик Худайың руханысыды. Ыбрайым дөрт патышаны еңип, ызына доланып гелйэркә, Мәликсадык оны гаршы алып, оңа пата берди. ²Ыбрайым хем Мәликсадыга әхли алан олжасының ондан бирини берди.

Мәликсадыгың ады «адалат патышасы» диймеги аңладяр. Мундан башга-да, ол «парахатлык патышасыдыр», себэби «Салим» бу «парахатлык» диймеги аңладяр. ³Онуң

эне-атасының кимдиги белли дәл, не-сил дарагты-да ёк. Өмрүниң не башы, не-де ахыры бар. Ол Худайың Оглы ялы хемишелик руханы болуп галар. ⁴Середин, Мәликсадык нәхили бейик экен, хатда атамыз Ыбрайым хем олжасының ондан бирини оңа берипдир! ⁵Бүтин халк, хатда Ыбрайымың неслинден боланлар-да Мукаддес Кануна гөрә өз газанчларының ондан бирини дине леви тиресинден болан руханы доганлара бермелидилер. ⁶Эмма Мәликсадык леви неслинден болмаса-да, Худайың вадаларыны алан Ыбрайымдан ондан бир садаканы алып, оңа пата берди. ⁷Кичиниң өзүнден бейик адамдан пата аляндыгы шүбхесиздир. ⁸Халкдан ондан бир йыгнан руханылар арадан чыкдылар, эмма Ыбрайымдан ондан бир алан Мәликсадык хенизем яшаяр. ⁹Хатда шейле дийип билйәрис, халкдан ондан бир йыгнан Левиниң өзи хем Мәликсадыга Ыбрайым аркалы бу садаканы берипдир. ¹⁰Себәби Мәликсадык Ыбрайымы гаршылан махалы Леви энтек ата-бабасының билиндеди.

Тәзе руханылык дүзүни

¹¹Шейлеликте, эгер кәмиллиге леви руханылыгы аркалы етильән болса, онда башга бир руханының гелмеги нәмә герекди? Мукаддес Кануна гөрә, леви тиреси руханылык этмелиди, эмма бу руханылык аркалы хич ким кәмил болуп билмейәрди. Шонуң үчин хем Харун ялы дәл-де, Мәликсадык ялы руханының гелмеги герекди. ¹²Руханылык үйтгесе, Канун хем үйтгемелидир. ¹³Бизиң гүррүниңи эдйән кишимиз леви тиресинден

дәл. Онуң тиресинден хич ким гурбанлык сыпасында хызмат этмәндир. ¹⁴Реббимиз Исаның яхуда тиресиндендиги хеммелере мәлимдир ве Муса бу тиреден руханыларың боландыгы барада хич бир сөз айтмандыр.

Исаның руханылыгы соңсуздыр

¹⁵Инди Мәликсадык ялы башга бир руханының гелмеги бу айданларымызың әхлисини өңкүден хем хас айдың гөркезйәр. ¹⁶Онуң руханылыгы бу паны дүнйәниң талабына, ягны несилден-несле гечйән када-кануна дәл-де, эйсем Мәликсадык руханылыгы ялы соңсуз яшайыш гудратына эсасланандыр. ¹⁷Чүнки мезмурчы Ол хакда шейле язды: «Сен Мәликсадык держесиндәки мүдимилик руханысың».

¹⁸Хава, өңки када-канунлар говшакдыгы хем пайдасыздыгы зерарлы ятырылды. ¹⁹Чүнки канун хич бир зады кәмилләшдирмедди. Инди мунуң дергине бизи Худая якынлашдырян хас оңат бир умыт берилди. ²⁰Шейле хем Месихиң Баш Руханы болжакдыгына Худай ант ичди, эмма бейлеки руханылар барада ант ичмедди. ²¹Худайың Оңа: «Реб ант ичди, Ол ондан дәнмез. Сен мүдимилик руханысың» диен анты аркалы руханы болды. ²²Бу ант аркалы Иса хас оңат әhtiң кепили болды. ²³Шейле хем өлүм руханыларың ишини тогтатяндыгы үчин, оларың саны көпди. ²⁴Эмма Исаның бакы яшаяндыгы үчин, Онуң руханылыгы соңсуздыр. ²⁵Шейлеликте, Иса Өзи аркалы Худая гелиәнлери эбеделик халас этмеги башаряндыр. Чүнки Иса Месих олар үчин хемише Худая төвелла эдйәр.

²⁶Бизе хут шунуң ялы – мукаддес, языксыз ве пәк Баш Руханы герекди. Ол гүнәлилерден айрылып, гөклөрдөн хем ёкары гөтерилендир. ²⁷Өңки руханылар хер гүн илки өз гүнәлери, соңра халкың гүнәлери үчин гурбанлык хөдүрлемелидилер. Эмма Иса оларыңкы ялы этмегиң гереги ёк, себәби Ол әхли зат үчин Өзүни бир гезекде гурбан эдип, бу иши битирди. ²⁸Мукаддес Кануна гөрә баш руханылыга йөнекей ынсанлар беллениләрди, эмма Канундан соңра Худай ант ичип, муңа Оглуны белледи. Ол кәмил эдилен мүдимилик Баш Руханыдыр.

8-нжи бап

Иса – тәзе әхтиң Бинятчысы

¹Айдянларымызың дүйп манысы шундадыр: гөкде бейик Худайың сагында отуран Баш Руханымыз бардыр. ²Ол Мукаддес чадырда, ынсаның дәл-де, хут Реббиз гуран хақыкы чадырында хызмат эдйәр. ³Хер бир баш руханы садакалар хем гурбанлыклар хөдүрлемек үчин беллениләр. Шу себәпден бизиң Баш Руханымызың хем гурбанлык хөдүрлемеги герекди. ⁴Эгер Ол гөкде дәл-де, ерде болсады, аслында руханы хем болмазды. Себәби Мукаддес Канун боюнча садакалары хөдүрлейән руханылар эйям барды. ⁵Олар ердәки Мукаддес чадырда хызмат эдйәрлер. Бу чадыр бары-ёгы гөкдәки хақыкы Чадырың гөрнүши ве көлегесидир. Шонуң үчин хем Худай Мукаддес чадыры нәхили ясамалыдыгы барада Муса шейле гөркезме берипди: «Әхли

зады дагда өзүңе гөркезилен нусганың эсасында ясарсың». ⁶Эмма Иса берлен руханылык хызматы бейлеки руханыларыңкыдан бейикдир. Шейле хем Ол тәзе әхтиң Бинятчысыдыр, тәзе әхт өңки әхтден үстүндир ве ыгтыбарлы вадалара эсасланандыр. ⁷Эгер өңки әхт кемчиликсиз болан болсады, онда бу тәзе әхт герек болмазды. ⁸Эмма Худайың Өзи ол әхтден кемчилик тапып, халкына шейле дийди: «Ысрайыл ве яхуда халкы билен Мениң тәзе әхт баглашжак гүнлерим хөкман гелер. Муны Реб айдяндыр. ⁹Бу әхт Мениң оларың ата-бабаларының эллеринден тутуп, Мүсүрдән чыкаран гүнүм баглашан әхтим ялы дәлдир. Олар Мениң шол әхтима садык болмадылар, шонуң үчин Мен олардан йүз өвүрдим. Муны Реб айдяндыр. ¹⁰Ине, ол гүнлерден соң Мениң ысрайыл халкы билен баглашжак әхтим шудур: Мен канунымы оларың аңына салып, йүреклерине язарын. Мен оларың Худайы боларын, олар-да Мениң халкым болар. Муны Реб айдяндыр. ¹¹Мундан бейләк хич ким бири-бирине я-да доганына „Реббиз танаң!“ дийип өвретмез, себәби оларың улудан-кичә хеммеси Мени танар. ¹²Мен оларың этмишлерини багышларын, инди гүнәлерини ятларын». ¹³Худай бу әхте «Тәзе» диймек билен, өңки әхтиң көнелендигини гөркезди. Көнелип, сандан галан зат болса, тизара ёк болуп гидйәндир.

9-нжи бап

Сежде этмегиң көне дүзгүнлери

¹Биринжи әхт дөврүнде сежде этмегиң када-канунлары ве дүнәви

Мукаддес чадыр барды. ²Ики отагдан ыбарат болан бир чадыр гурлупды, онуң дашкы отагына Мукаддес отаг дийилйәрди. Ол ерде чырадан, хантагта барды ве хантагтаның үстүнде хөдүр чөреклер гойланды. ³Чадырың ички тутусының аңырсында Иң мукаддес отаг дийлип атландырылян ене бир отаг барды. ⁴Бу отагда якымлы ыслы түтетги сыпасы ве Эхт сандыгы барды. Оларың икиси хем сап алтындан ясаланды. Эхт сандыгында ичи маннадан ^a долы алтын голча, Харуның гүллән хасасы, табшырыклар язылан ики даш бөлеги барды. ⁵Сандыгың гапагының үстүнде шан-шөхрата бесленен керуплар ^b барды. Бу керуплар ганатлары билен гапага көлеге салярдылар. Эмма хәзир булар барада жикме-жик гүррүн этмегиң вагты дәл.

⁶Әхли зат шунуң ялы гурналандан соң, руханылар хер гүн чадырың дашкы отагына гирип, өз борчларыны ерине етирийәрдилер. ⁷Эмма чадырың ички отагына йылда бир гезек дине баш руханы гирийәрди. Ол өзи үчин ве халкың билмезликден эден гүнәлери үчин хөдүрлемәге яны билен хемише гурбанлык ганыны алмалыды. ⁸Бу дүзгүнлер аркалы Мукаддес Рух шуны гөркезйәр: ердәки Мукаддес чадырда ерине етирилйән парзлар бес эдилмесе, гөкдәки Иң мукаддес отага асла гирип болмаз. ⁹Мукаддес чадыр ве онуң парзлары хәзирки заман үчин бир нышандыр. Бу хөдүрленйән садакалар ве

гурбанлыклар сежде эдйән адамың выжданыны пәкләп билмейәндигини гөркезйәр. ¹⁰Муңа дине беден билен баглы болан ийип-ичмек ве дүрли пәклениш парзлары гирийәр. Буларың хеммеси тәзе дүзгүн орнашдырыляңча ерине етирилйәрди.

Сежде этмегиң тәзе дүзгүнлери

¹¹Месих инди амала ашан ⁶ әхли оңат затларың Баш Руханысы болуп гелди. Ол ынсан эли билен гурулмадык, бу дүниәниң ярадылышындан болмадык хас бейик ве кәмил чадыра гириди. ¹²Ол Иң мукаддес отага эркечлериң, гөлелериң ганы билен дәлде, Өз ганы билен гирип, бир гезекде бизиң бакы азатлыгымызы газанды. ¹³Өңлер эркечлериң ве өкүзлериң ганыны хем-де якылан гөләниң күлүни мурдар адамларың үстүне сепип, олары тәмизләрдилер. ¹⁴Эгер шейле эден болсалар, онда Месихиң ганы аркалы хас-да бейик ишлер эдип болар! Шейдип, Месих әбеди Рухуң гудраты аркалы Өзүни мүйнсүз гурбанлык хөкмүнде Худая хөдүрледи. Онуң дөкен ганы бизиң выжданымызы өлүме элтйән ишлерден пәклейәр, шонда биз дири Худая гуллук эдйәрис. ¹⁵Шу себәпли хем чагырыланлары Худайың вада эден әбеди мирасына говшурмак үчин, Иса Месих тәзе әhtiң Бинятчысы болды. Олары овалкы әht дөврүнде эден гүнәлериңиң жезасындан азат этмек үчин Ол гурбан болды. ¹⁶Вада боюнча хайсыдыр бир везьетнама бар болса, онда

^a **9:4 Манна** – чөлде Худай тарапындан ысрайыллара берлен үйтгешик иймит. Сөзлүге серет.

^b **9:5 Керуп** – перишделериң бир гөрнүши. Сөзлүге серет.

⁶ **9:11 Инди амала ашан** – кәбир голязмаларда *гелҗекки*.

весьетчиниң өлендигини субут этмек герек. ¹⁷Себәби весьетнама дине весьетчиниң өлүминден соңра гүйже гирйәндир. Весьетчи дирикә, весьетнаманың асла гүйжи ёкдур. ¹⁸Шоңа гөрә өнки әхт хем ган дөкүлйәнчә гүйже гирмеди. ¹⁹Муса Кануның әхли буйругыны тутуш халка ыглан этди. Соңра гырмызы йүң хем бир богдак кәкилик оты билен гөлелериң ^a ганыны ве сувы Канун язгыларының, әхли халкың үстүне сепип: ²⁰«Бу Худайың сизиң билен эден әхт ганыдыр» дийди. ²¹Шонун ялы хем, Муса чадырың ве сежде этмекде уланылян әхли затларың хем үстүне ган сеперди. ²²Хакыкатданам, әхли зат Мукаддес Канун боюнча ган билен пәкленйәр. Ган дөкүлмезден хич бир гүнә багышланмаяр. ²³Шейлеликде, гөкдәки затларың ердәки нусгаларының бу гурбанлыклар билен пәкленмеги герекди. Эмма гөкдәки затларың өзлери булардан хас оңат гурбанлыклары талап эдйәрди. ²⁴Месих ынсан эли билен ясалан ве асыл нусганың йөне бир гөрнүши болан иң мукаддес отага гирмеди. Ол бизиң үчин Худайың хузурында хәзир болуп, гөкдәки мукаддес отага гирди. ²⁵Баш руханы иң мукаддес отага хер йыл гирип, гурбанлык жанлысының ганыны хөдүр эдйәрди, эмма Месих гөге гирмек үчин Өзүни өвран-өвран гурбан этмедди. ²⁶Бейле болса, Месих дүңйә ярадылалы бәри өвран-өвран эжир чекмели боларды. Муңа дерек Ол адамларың гүнәлерини ювмак үчин Өзүни гурбан этмек билен ахыркы дөвүрде

бир гезек гелди. ²⁷Ынсаның такдырында бир гезек өлүм бардыр, ондан соң Худайың өңүнде хасап бермелидир. ²⁸Эдил шонун ялы, Месих хем көп адамларың гүнәлерини ювмак үчин, бир гезекде гурбан болды. Эмма Ол икинжи гезек геленде, гүнәлери ювмак үчин дәл-де, эйсем Өзүне интизарлык билен гарашянлары халас этмек үчин гелер.

10-нжы бап

Иң соңкы гурбанлык

¹Мусаның кануны гелжекки оңат затларың өзи дәл-де, шол затларың көлегесидир. Шу себәпли Канун хер йыл үзнүксиз хөдүрленен шол бир гурбанлыклар билен Худая сыгынялары хич хачан кәмил эдип билмейәр. ²Эгер кәмил эдип билйән болсады, онда гурбанлык хөдүрлемек бес эдилмезмиди? Чүнки сежде эдйәнлер гүнәден бир гезекде пәклененлеринден соң, оларың выжданы гүнәлериниң пәкленмегине гайдып мэтәч болмазды. ³Эмма ол гурбанлыклар хер йыл ынсанлара гүнәлерини ятладярдды. ⁴Себәби өкүзлерин, эркечлерин ганы билен гүнәлери ювмак мүмкин дәлдир. ⁵Шонун үчин Месих дүңйә геленде, Худая шейле дийди:

«Гурбанлык билен садаканы
Сен исле медиң;
эмма Маңа бир беден
тайынладың.

⁶Якма гурбанлыгы, гүнә
гурбанлыгы
Сениң гөвнүңден турмады.

^a 9:19 Кәбир голязмаларда гөлелериң ве эркечлериң.

⁷Шонда дийдим: „Ине, Мен!

Китапта Мен барада
язылгы.

Эй, Худайым, ислегини
бержай этмәге, ине, Мен
гелдим“».

⁸Месих илки билен Кануның талап эдйән гурбанлыклары барада сөз ачып, Худая: «Сен гурбанлык билен садаканы ислемедиң, якма хем гүнә гурбанлыгы-да гөвнүнден турмады» дийди. ⁹Соңра-да: «Ине, Мен, Сениң ислегини бержай этмәге гелдим“» дийди. Шейдип, Месих икинжи кануны беркарар этмек үчин, биринжини арадан айырыр. ¹⁰Биз бу ислег боюнча, Иса Месихиң бедениниң әхли зат үчин бир гезекде гурбан эдилмеги аркалы мукаддес эдилдик. ¹¹Хер бир руханы хер гүн аяк үстүнде дуруп, дини борчлары ерине етирйәрди ве шол бир гурбанлыклары өвран-өвран хөдүрлейәрди. Эмма бу гурбанлыклар хич вагт гүнәлери юлмагы башармаяр. ¹²Эмма Месих гүнәлери хемишелик ювян еке-тәк гурбанлыгы хөдүрлөндөн соң, Худайың сагында отурды. ¹³Шондан бәри хем Ол душманларының аяк астына салынмагына гарашяр. ¹⁴Себәби Ол мукаддес эдйәнлерини еке-тәк гурбанлык билен хемишелик кәмил этди. ¹⁵Мукаддес Рух хем бизе бу хакда шаятлык эдйәр. Илки билен Реб шейле дийәр: ¹⁶«Ол гүнлерден соң, Мениң олар билен баглашжак әхтим шудур: Мен канунларымы оларың аңына салып, йүреклерине язырын». ¹⁷Соңра Ол: «Мундан бейләк

оларың гүнәлерини, языкларыны ятламарын» дийәр. ¹⁸Диймек, Худай гүнәлери багышлан болса, мундан буяна гүнә гурбанлык хөдүрлемегиң гереги ёк.

Берк ынам билен Худая якынлашалың

¹⁹Шонуң үчин хем, эй, доганлар, Исаның ганы аркалы инди биз Иң мукаддес отага батыргайлык билен гирип билйәрис. ²⁰Иса Өз өлүми аркалы бизе чадырдакы ички тутудан гечйән ве Худая барян тәзе яшайыш ёлуны ачып берди. ²¹Инди бизиң Худайың халкына жогапкәр бейик Руханымыз бардыр. ²²Шоңа гөрә, чын йүрекден ве берк ынам билен Худая якынлашалың. Месих калбымызы Өз ганы билен пәкләп, бизи выждан языгындан азат этди ве беденимизи арасса сув билен ювды. ²³Инди ыкпар эден умыдымызы икиржиңленмән берк саклалың, чүнки вада берен Худай ынамдардыр. ²⁴Бирибиримизи сөймәге ве оңат ишлер этмәге хөвөслендирмек барада пикирленелиң. ²⁵Кәбир адамларың эндик эдиши ялы, йыгнанышмагымызы гоймалың. Гайтам, Исаның гелжек гүнүниң голайландыгыны билип, бири-биримизи хас-да рухландыралың. ²⁶Эгер биз хакыкат билимини кабул эденимизден соңам билгешлейин гүнә этсек, гүнәлери багышламак үчин инди гурбанлык ёкдур. ²⁷Диңе гарашылян ховплы хөкүм гүни ве Худайың душманларыны якып-яндырыжы от бардыр. ²⁸Мусаның кануныны

^a 10:9 Кәбир голязмаларда я Худай диен жүмле хем бар.

рет эден адам ики я-да үч шаядың гү-
вәси билен рехимсиз өлдүрилийәрди.

²⁹Шейле болса, Худайың Оглуны аяк
астына салана ондан-да агыр жезаның
гарашяндыгыны гөз өңүне гетирип
гөрүң! Месиҳиң әхт ганы билен пәк-
ленип, соңам муны мурдар хасаплай-
ның ве мерхемент Рухуны рысва эдйә-
ниң халы ничик болар? ³⁰Шейле хем
биз бу сөзлери айдан Худайы таная-
рыс: «Өч Мениңкидир, жезаландыр-
жак Мендириң», шейле хем: «Реб Өз
халкының үстүнден хөкүм чықарар».

³¹Хава, дири Худайың элине дүшмек
элхенчдир!

³²Өңки гүнлериңизи ядыңыза са-
лың. Шонда сиз Худайдан нурла-
нып, жебир-жепалара дөз гелипди-
ңиз. ³³Сиз бир тарапдан, хеммелериң
өңүнде кемсидилмелере ве мушак-
гатлара сезевар эдилдиңиз, бейле-
ки бир тарапдан, шейле ягдая уч-
ранларың дердини дең чекишдиңиз.

³⁴Туссагдакыларың-да дертлерини ^a
дең чекишдиңиз, өзүңизде хас онат
хем бакы байлыгың бардыгыны би-
лип, эмләгиңизиң алынмагыны шат-
лык билен кабул этдиңиз. ³⁵Шонуң
үчин хем, ынамыңызы йитирмәң, му-
нуң сылагы улудыр. ³⁶Сабыр-такатлы
болуп, Худайың ырадасыны бержай
эдиң, шонда Худайың вадасына гов-
шарсыңыз.

³⁷Мукаддес Язгыларда шейле языл-
гыдыр:

«Ене аз салымдан
шол Гелжөк хөкман гелер,
эгленмез.

³⁸Мениң догручыл халкым иман
билен яшар,
эгер имандан дәнсе, ондан
разы болмарын».

³⁹Биз имандан дәнип, хеләк болян
дәл-де, иманымыза садык болуп, ха-
лас болян адамлардандырыс.

11-нжи бап

Иман нәме?

¹Иман умыт эдйән затларымыза
бил багламак ве гөрмейән затларымы-
за ынанмакдыр. ²Ата-бабаларымыз
иман аркалы Худайы хошнут этди-
лер. ³Биз әлем-жаханың Худайың буй-
ругы билен ярадыландыгына, шейле
хем, гөрүнийән затларың гөрүнмейән
затлардан дөрәндигине иман арка-
лы дүшүнйәрис. ⁴Хабыл иман арка-
лы Худая Кабылдан хас говы садака
хөдүрледи. Худай Хабылың садака-
сындан хошал болуп, оны иманы ар-
калы догручыл адам сайды. Хабыл
өлен хем болса, иман аркалы хәзирем
геплейәр. ⁵Иман аркалы Ханок ёка-
ры алынды, ол өлүм гарасыны гөр-
меди. Хич ким оны тапып билмеди,
себәби Худай оны ёкары алды. Ха-
нок ёкары алынмазындан өңем Ху-
дайың гөвнүнден турупды. ⁶Иман
этмейән адам хич вагт Худайы хош-
нут эдип билмез. Худая якынлашан
адам Онуң барлыгына ве Өзүни аг-
таряңлары сылаглажакдыгына ынан-
малыдыр. ⁷Нух ичерсиндәкилериң
халас болмагы үчин иман аркалы
бир гәми ясады. Ол хениз болмадык

^a 10:34 *Туссагдакыларың-да дертлерини* – бу жүмле кәбир голязмаларда *туссаг-
лыкда чекен дертлерими* дийип душ гелйәр.

вакалар хакда Худайдан дуйдурыш аланда, Ондан горкуп, Оңа гулак асды. Шейлеликте, бүтин дүңйә жеза сезевар болды, Нух болса иманы аркалы акланды. ⁸Мүлк эдип берен юрдуна ибермек үчин Худай Ыбрайымы чагыранда, ол иман аркалы Оңа табын болды, нирә баряндыгыны билмезден ёла дүшди. ⁹Иман аркалы ол Худайың вада берен юрдунда гелмишек болуп орнашды. Ысхак билен Якуп хем Ыбрайым ялы бу ят юртда чадырда яшадылар, себәби оларам Худайың берен шу вадасының мирасдарларыды. ¹⁰Чүнки Ыбрайым Худай тарапындан бина эдилйән ве гурулян берк бинятлы шәхере гарашярды. ¹¹Өзүниң гаррандыгына ве аялы Сараның өнелгесиздигине гарамаздан, Ыбрайым иман аркалы перзент гөрди. Себәби ол вада берен Худайың садкдыгына ынанды. ¹²Шейлеликте, яшы бирчене баран бу бир адамдан гөкдәки йылдызлар дей ве деңиз кенарындакы чәгелер дей сан-сажаксыз несил дөреди. ¹³Бу адамларың хем меси иң соңкы демине ченли Худая иман эдип яшадылар. Олар вада эдилен юрда говушмасалар-да, ол ери узакдан гөрүп шатландылар. Өзлериң ер йүзүнде гелмишек хем ятдыкларыны боюн алдылар. ¹⁴Гелмишекдиклериңи боюн алян адамлар өзлериңиң бир ватан агтаряндыкларыны айдың гөркезийрлер. ¹⁵Эгер олар чыкып гайдан юртларыны күйсейән болсадылар, онда ызларына доланмагың

алажыны тапардылар. ¹⁶Эмма олар хас говусыны, ягны гөкдәки ватаны арзув эдйәрдилер. Шонун үчин Худай Өзүни оларың Худайы дийип атландырмакдан утанмаяр. Худай хатда олар үчин бир шәхер тайынлады.

¹⁷⁻¹⁸Худай Ыбрайымы сынанда, Ыбрайым иман аркалы Ысхагы гурбанлык хөкмүнде хөдүрледи. Худай оңа: «Сениң адың Ысхагың несли аркалы довам эдер» дийип вада берен хем болса, Ыбрайым шол ялңыз оглуны гурбанлык этмәге тайярды. ¹⁹Ыбрайым Худайың өлүлери дирелтмеги башаряндыгына ынанярды. Шоңа гөрә-де, ол Ысхагы дири гайдып алды. ²⁰Иман аркалы Ысхак хем болжак затлар хакда Якуп билен Ысава пата берди. ²¹Якуп бу дүңйәден өтмели пурсады геленде, хасасына сөенип, Юсубың ики оглуна иман аркалы пата берди ве Худая сежде этди. ²²Юсуп хем өлүм ясыгында ятырка, ысрайыл халкының Мүсүрден чыкжакдыгыны айдып, өз жеседи барада иман аркалы буйрук берди. ²³Муса догланда, ата-энеси оны иман аркалы үч ай гизләп саклады. Олар огланың үйтгешикдигини гөрүп, патышаның перманындан горкмадылар. ²⁴Улалып, кемала геленде, Муса иман аркалы фараоның гызының оглы дийлип таналмакдан боюн гачырды. ²⁵Ол гүнә газанып, вагтлайын леззетли дурмушда яшандан, Худайың халкы билен биле хорлук чекмеги өзүне рова гөрди. ²⁶Муса Месихиң угрунда

^a **11:11** Кәбир голязмаларда 11-нжи аят шейле гөрнүшде гелияр: *Сара өнелгесиз болуп, яшы бирчене етен болса-да, иман аркалы гөврели болды. Себәби ол вада берен Худайың садкдыгына ынанды.*

кемсидилмелерини Мүсүриң хазыналарындан хас улы байлык сайды, себэби ол өзүниң алжак бейик сылагына умыт багларды. ²⁷Ол патышаның газабындан горкман, иман аркалы Мүсүри терк этди. Гөзе Гөрүнмейэни гөрени үчин сайлан ёлунда берк дурды. ²⁸Муса иман аркалы Песах гурбанлык жанлысыны өлдүрмеги ве оларың ганыны гапының сөөлерине чалмагы буюрды. Ол муны ысрайыл халкының новбахар огулларына Өлүм перишдесиниң эл дегирмезлиги үчин этди. ²⁹Иман аркалы ысрайыллар Гызыл деңизден гуры ерден гечйөн дек гечдилер. Мүсүрлилер хем гечмэге сынанышып, гарк болдулар. ³⁰Ысрайыл халкы еди гүнлэп Ерихонның дашындан айланандан соң, иман аркалы диварлар йыкылды. ³¹Иманы аркалы лолы Рахап хелэк болмады. Ол ысрайыл ичалыларыны достлуклы гаршыландыгы үчин, Худая табын болмадыклар билен биле өлдүрилмеди. ³²Башга ене нэме айдайын? Гидегон, Барак, Шимшон, Ефтах хакда, Давут, Шамувел ве бейлеки пыгамберлер хакда гүрүң бермэге вагтым ёк. ³³Иман аркалы олар энчеме патышалыгы еңдилер, юрды адалатлы доландырдылар, вадalara етдилер, арсланларың агзыны багладылар, ³⁴ловлаян оды өчүрдилер, гылыжың тыгындан гачып гутулдылар, эжиз болсалар хем гүйчден долдулар, сөвешде куватланып, кесеки гошунлары дерби-дагын этдилер. ³⁵Аяллар өлен якынларыны дирелен халда ызына алдылар. Кэбирлери болса дирелишден соң хас онат яшайша говушмак үчин, азат болмакдан

йүз өврүп, жебир-сүтеме дөз гелдилер. ³⁶Башга бирилери кемсидилмелере сезевар эдилеп гамчыландылар, зынжырлар билен багланып, зындана ташландылар. ³⁷Оларың кэбирини дашладылар, беденлерини кесип, икэ бөлдүлөр^a, гылычдан гечирип өлдүрдилер. Кэбирилер гоюн ве гечи дерисини гейип, сергезданчылык этдилер, мэтэчликде яшадылар, зулум астында ызарланып, хорлук чекдилер. ³⁸Дүнйэ олара лайык дэлди. Олар чөллерде, дагларда энтедилер, говакларда, көвеклерде гизлендилер. ³⁹Оларың хем меси иман аркалы Худайың өвгүсини газанан хем болсалар, оларың хич бири Худайың вадасына говушмады. ⁴⁰Себэби Худай бизиң үчин хас онат бир зады тайынлапды. Ол Өзүне сандык болан бу адамларың бизиң билен бирликде кэмил болмагыны иследи.

12-нжи бап

Реб сөйяэнини тербиелейэндир

¹Бизи шейле көп шаятларың гуршандыгы үчин, пэсгелчилик дөредйөн хер хили йүки ве бойнумыздан япышан гүнэлери ташлалың-да, өнүмизде дуран ярышда сабырлылык билен ылгалың. ²Гелиң, гөзүмизи иманымызың гөзбашы ве кэмиллешдирижиси Иса дикелиң. Ол гелжекдэки шатлыга говушмак үчин, масгарачылыгы хич сайып, хачдакы өлүме дөз гелди ве Худайың тагтының сагында отурды. ³Сиз арып, рухдан дүшмез ялы, Иса хакда пикир эдиң. Ол гүнэлилер тарапындан көп эзъет чеккип, хеммесине чыдады. ⁴Гүнэ гаршы алып барян сөвешинизде, сиз энтек

^a 11:37 Кэбир голязмаларда сынага салдылар диен сөз хем бар.

ганыңыз дөкүлйәнчә гаршылык гөр-кезмединиз. ⁵Устесине-де, Худайың сизе Өз перзентлери хөкмүнде айдан бу өвүт-несихатыны-да унутдыңыз:

«Оглум, Реббин тербиесине бипервай болма,

Онуң кәйинжине рухдан дүшме.

⁶Чүнки Реб сөййәнини

тербиелейәндир,

кабул эден перзендине темми

берйәндир».

⁷Тербиеленмекде чыдамлы болун. Чүнки Худай сизи Өз перзентлери кимин тербиелейәр. Эйсем, хайсы огла атасы тербие бермейәр? ⁸Эгер Худай сизи хеммелери тербиелейши ялы тербиелемесе, онда сиз Худайың перзенди дөл-де, чөп дүйбүсиңиз. ⁹Мундан башга-да, бизе тербие берен дүнъеви аталарымыз барды, биз оlara хормат гойярыс. Эгер шейдйән болсак, рухы Атамыза хас-да берк табын болуп яшамалы дөлми? ¹⁰Аталарымыз бизе өз билишлерине гөрә, гысга вагтлык тербие берипдилер. Худай болса бизиң хем Онуң ялы пәк болуп билмегимиз үчин бизе тербие берилйәр. ¹¹Адам тербие аланда шатланмаяр, гайтам, агыры чекйәр. Эмма шейле тербие аландан соңра, ол догрулык-да ве паряхатлык-да яшаяндыр.

¹²Шонуң үчин эжиз голлара гужур бериң, эпилен дызлара кувват бериң!

¹³«Аякларыңыз үчин догры ёлы сайлап алың». Шейдип, гой, араңыздакы эжиз ве агсак адамлар йыкылма-сынлар, терсине, шыпа тапсынлар.

Худайы рет этмәң

¹⁴Хеммелер билен оңшуклы болуң. Халал яшамага дыржашың, ёгса

Ребби гөрүп билмерсиңиз. ¹⁵Хүшгәр болуң, хич ким Худайың мерхементинден махрум болмасын. Бир ажы көк гөгерип, сизе эзъет бермесин, көп адамлар мунуң билен зәхерленмесин. ¹⁶Хич ким зынахорлык этмесин, новбахарлык хакыны бир окара нахара сатан Ысав ялы Худая эсгермезлик этмесин. ¹⁷Билшиңиз ялы, бираз вагтдан соңра Ысав атасының патасыны алмак иследи, эмма рет эдилди. Мунуң үчин гөзаш дөкүп ялбарсада, эдилен карары үйтгедип билмеди.

¹⁸Сизиң якынлашан дагыңыз элләп гөрүп болян Синай дагы ялы дәлдир. Синай дагында алавлы от январды, дагың үстүни түмлүк, гара булут өртүп, гай-харасат турялды, ¹⁹сурнай сеси яңланып, Худайың овазы эшидилйәрди. Муны эшиден адамлар Худайың өзлерине икиленч геплемезлиги үчин ялбарыпдылар. ²⁰Себәби: «Дага хатда хайван хем галташса, дашлансын» диен Худайың буйругына олар чыдап билмәндилер. ²¹Гөрнүш шейле бир горкунчды велин, Мусаның өзи: «Горкудан яна титрейәрин» дийипди.

²²Сиз болса Сион дагына, дири Худайың шәхери болан гөге дегишли Иерусалиме, шагалаңлы үйшмелене йыгнанан мүнләрче перишделерин хузурына голайлашдыңыз. ²³Худайың перзентлериниң йыгнагына голайлашдыңыз, оларың атлары гөкде языландыр. Хеммәниң Казысы болан Худайың хузурына гелдиңиз. Худайың овал-башдан кәмиллиге етирен адамларының өңүне гелдиңиз. ²⁴Сиз тәзе әhtiң Бинятчысы Исаның хузурына гелдиңиз. Хабылың өч алмага гыгырян ганына дөл-де, эйсем

гүнәлеримизи ювмак үчин сепилен Исаның ганына якынлашдыңыз.

²⁵Үнс бериң, өзүнизе геплейән Худайдан йүз өвүрмәң! Өзлерине ерде Гепләни рет эденлеринде, гачып гутулып билмедик болсалар, онда биз гөкде Гепләнден йүз өврәйсек, жезадан асла гутулмажакдыгымыз месемәлим гөрнүп дур ахыры. ²⁶Шол вагт Худайың сеси ери сарсдырыпды, эмма инди Ол: «Мен ене бир гезек диңе ери дәл, гәги-де сарсдырарын» дийип сөз берди. ²⁷«Ене бир гезек» диен сөз титрәйжек затларың, ягны ярадылан затларың арадан айрылжакдыгыны, ыранмаз затларың эбе-ди галжакдыгыны аңладяр. ²⁸Шонуң үчин хем ыранмаз патышалыга говшандыгымыз үчин шүкүр эделиң. Худайы хошнут этмек үчин Оңа табынлык хем горкы билен сежде эделиң, ²⁹себәби Худайымыз якып-яндырыжы отдур.

13-нжи бап

Соңкы өвүт-несихатлар

¹Бири-бириңизи доганлык сөйгүси билен сөйүп яшаң! ²Мыхмансөер болуң. Чүнки мыхмансөер адамларың кәбири перишделериң кимдигини билмезден олары мыхман алдылар. ³Туссагдакы доганларыңызы унутман, өзүңиз хем шолар билен туссагда болян кимин, олары ятлап дуруң. Хорлук чекйәнлери унутман, өзүңизи оларың орнуна гоюп гөрүң. ⁴Гой, хеммелер ника хормат гойсун, әр-аял дүшеги гүнә билен хапаланмасын. Худай ахлаксызлары ве зынахорлары хөкүм эдер. ⁵Пулуң ышкына

дүшмәң. Элиңиздәки барына канагат эдиң. Себәби Худай: «Мен сизи хич вагт еке ташламарын, терк этмерин» дийди. ⁶Шоңа гөрә-де, биз ынам билен шейле дийәрис: «Реб – тарапдарым, мен горкмаярын, ынсан маңа нәме эдип билсин?».

⁷Худайың сөзүни сизе етирен ёлбашчыларыңызы яда салың. Оларың нәхили говы дурмушда яшап гечендиги барада пикир эдиң. Оларың садкылыгыңдан гөрелде алың. ⁸Иса Месих дүйн хем, бу гүн хем, эбедилик Шолдур, Ол үйтгемейәндир. ⁹Хер хили кесеки таглыматлара көңүл берип, ёлуңызы урдурмаң. Калбыңызың ийип-ичмек адатларыңдан дәлде, Худайың мерхементинден беркемеги оңатдыр. Себәби ийип-ичмек адатларына эерйәнлер мундан хич хили хайыр гөрөн дәлдир. ¹⁰Бизиң бир гурбанлык сыпамыз бардыр, йөне Мукаддес чадырда хызмат эдйән руханыларың ондан иймәге хакы ёкдур. ¹¹Гурбанлык малларының ганыны баш руханы Иң мукаддес отага гетирип, гүнә үчин хөдүрлейәр, эмма оларың маслыгы дүшелгеден дашарда якыляр. ¹²Шоңа гөрә, Иса хем шәхер дөвезесинден дашарда эжир чекип өлди. Ол халкыны Өз ганы билен пәкледи. ¹³Гелиң, бизем Онуң чыдан кемсидилмелерине чыдап, дүшелгеден дашары – Онуң янына гиделиң, ¹⁴чүнки бизиң бу ерде бакы шәхеримиз ёкдур, биз гелжекки бакы шәхере гарашярыс. ¹⁵Шонуң үчин хем Иса аркалы Худая гурбанлык хөкмүнде хемише өвги багыш эделиң. Онуң адына алкыш айдалың! ¹⁶Ягшылык этмеги ве элде барыңызы бейлекилере

эчилмеги унутман, себэби шунуң ялы садакалар Худая яраяндыр.

¹⁷ Ёлбашчыларыңызың сөзүне гулак асың, олар табын болуң. Олар сизиң жаныңыз үчин Худая хасабат берерлер. Оларың сөзүне гулак асың, себэби олар сизе гөзегчилик эдйэндирлер. Гой, олар борчларыны шатлык билен ерине етирсинлер, гайгы-хасрат чекмесинлер, ёгсам, муңуң сизе пейдасы дегмез. ¹⁸ Бизин үчин Худая дилег эдиң. Биз выждаанымызың арасадыгына ынанярыс ве хемме тарапдан хемише хормата мынасып болуп яшамак ислейэрис. ¹⁹ Яныңызга басым доланып бармагым үчин дилег этмегиңизи айратын хайыш эдйэрин.

²⁰⁻²¹ Ислегини амала ашырмагымыз үчин, гой, парахатлык берйэн Худай бизи ^a эхли герекли затлар билен

үпжүн этсин. Ол Реббимиз Исаны эбедилик эхт баглашян ганы аркалы өлүмден дирелтди ве Оны Өз халкының бейик Чопаны эдип белледи. Гой, Худай Өзүни хошнот эдйэн ишлери этмегимиз үчин, Иса Месих аркалы бизи ^b кэмиллешдирсин. Иса Месихе бакы шан-шөхрат болсун! Омын.

²² Эй, доганлар, сизе язан бу гысга хатымдакы өвүт-үндевлерими чын йүрекден кабул этмегиңизи хайыш эдйэрин. ²³ Доганымыз Тимотеосың туссаглыкдан бошандыгындан хабарлы болмагыңызы ислейэрин. Яныма гелен бадына, сизи гөрмэге өзүм билен биле оны хем алып барарын. ²⁴ Эхли ёлбашчыларыңызга ве Худайың тутуш халкына салам айдың. Италиялы доганлар сизе салам ёллаялар. ²⁵ Хеммэңизе Худайың мерхементи яр болсун! ^c

^a 13:20-21 *Ашырмагымыз үчин... бизи* – кэбир голязмаларда *ашырмагыңыз үчин... сизи*.

^b 13:20-21 *Этмегимиз үчин... бизи* – кэбир голязмаларда *этмегиңиз үчин... сизи*.

^c 13:25 Кэбир голязмаларда *Омын* диен сөз хем бар.

Ёханна гелен аянлык

Гириш

Ёханна гелен аянлык Иса Месихе Реб хөкмүнде иман эдип, Оңа эерен месихилериң ызарланан дөврүнде язылды. Авторың эсасы максады иман угрундакы шейле ызарланмалар ве жебир-жепалар дөврүнде иманлылары рухландырып, олара умыт бермекден ыбаратдыр. Ол оқыжыларыны шейле дөврүде өз иманларына садык галмага чагыряр.

Китап эсасан-да нышанлар аркалы беян эдилен аянлыктардан ве гөрнүшлерден ыбаратдыр. Оларың нышанлар аркалы берлен беяны шол дөврүде яшан месихилер үчин дүшнүкли болса-да, бизиң

дөврүмиз үчин гизлин сыр болуп дурияндыр. Айдымларың, сазларың, гоштуларың мовзуклары ялы, бу китабың хем мовзугы дүрли гөрнүшлер топары аркалы дүрли тәрлерде өвран-өвран гайталаняр. Китабың дүшүндиришлериниң дүрли-дүрлүдигине гарамаздан, онуң эсасы мовзугы айдыңдыр: Худай бизиң Реббимиз Иса Месих аркалы Өз душманларыны, шол санда иблиси гутарныклы ве долы еңжекдир. Бу еңиш долы амала ашандан соң Худай Өзүне садык галан халкыны тэзе гөгүң ве тэзе ериң ялканышлары билен сыглажажакдыр.

Мазмуны

Гириш.....	1:1-8
Ачык гөрнүш ве еди йыгнага хат.....	1:9-3:22
Гөкдәки тагт.....	4:1-4:11
Еди мөхүр билен мөхүрленен хат.....	5:1-8:1
Еди сурнай.....	8:2-11:19
Аждарха ве ики жандар.....	12:1-13:18
Дүрли гөрнүшлер.....	14:1-15:8
Худайың газабы ве еди көсе.....	16:1-21
Бабыл вейран эдилйөр, жандар, галп пыгамбер ве иблис еңилйөр.....	17:1-20:10
Иң соңкы хөкүм.....	20:11-15
Тэзе гөк, тэзе ер ве тэзе Иерусалим.....	21:1-22:5
Жемлеме.....	22:6-21

1-нжи бап

¹Бу китап Иса Месихиң берен аянлыгыдыр. Худай якын вагтда болмалы вакалары Өз бенделерине аян этмек үчин, бу аянлыгы Иса Месихе берди. Иса Месих хем оны Худайың перишдеси аркалы Өз гулы Ёханна аян этди. ²Ёханна хем Худайың Иса Месих барадакы хабарыны, ягны гөрен затларының барыны шаят хөкмүнде беян этди. ³Бу пыгамберлик сөзлерини йыгнага окап берйән багтлыдыр! Бу сөзлери эшидип, олары ерине стирйән багтлыдыр, чүнки бу пыгамберлигиң бержай болмалы вагты голайдыр.

Еди йыгнага салам

⁴Азия велятындакы еди йыгнага мен Ёханнадан догайы салам! Озал болан, хэзир хем бар, гележекде хем болжак Худайың, Онуң тагтының өнүндэки Худайың еди Рухуның мерхемети сизе яр болсун! ⁵⁻⁶Өлүмден илкинжи болуп дирелен, дүнийә шаларының Хөкүмдары болан садык шаят Иса Месихиң мерхемети ве пархатлыгы сизе яр болсун!

Шөхрат ве гудрат бакы Месихиңкидир! Чүнки Ол бизи сөөнсоң, ганыны дөкүп, гүнәлеримизден азат этди. Ол бизден Шалык ярадып, Атасы Худая хызмат этмек үчин бизи руханылар белледи. Омын! ⁷Ине, Ол булутларың арасы билен гелйэр! Оны хеммелер, хатда Оны дешим-дешим эденлер

хем гөрер. Дүнийәниң әхли халклары Ол себәпли агларлар. Бу догрудан-да шейле болар! Омын. ⁸Хөкмүрован Реб шейле диййэр: «Алфа ве Омега ^a Мендирин ^b. Мен озал болан, хэзир бар, гележекде хем болжак Хөкмүрован Ребдирин».

Ёханна Ынсан Оглуна меңзеш Бирини гөрйәр

⁹Иса Месихиң шәгирди хөкмүнде гөргүлере, Худайың Шалыгына ве чыдамлылыга шәрикдешиниң болан мен Ёханна доганыңыз Патмос дие адададым. Мен Хош Хабары вагыз эдип, Иса Месих хакда шаятлык эденим себәпли бу ада сүргүн эдилдим. ¹⁰Реббиң гүнүнде Оңа сежде эдйәркәм, мениң үстүме Мукаддес Рух инди. Онсоң мен еңсе тарапымда сурнайыңкы ялы гүйчли бир сес эшитдим. Ол сес: ¹¹«Гөрйәнлериңи яз-да, оны еди йыгнага: Эфесе, Измире, Пергамона, Тиятира, Сардисе, Филадельфия ве Лаодикия ёлла» дийди. ¹²Мен өзүм билен геплешйәни гөржек болуп, сес гелен тарапа өврүлдим. Өврүленимде, еди алтын чыраданы, ¹³оларың арасында болса ынсан оглуна меңзеш Бирини гөрдүм. Онуң эгиндәки лыбасы топугына дүшүп дурды, билинде болса алтындан гушагы барды. ¹⁴Онуң сачлары йүң ялы, гар ялы ап-акды, гөзлери алавлаян от ялыды, ¹⁵аяклары күреде гызардылан мис ялы ялпылдаялды, сеси әгирт умманың гүввүлдиси

^a **1:8 Алфа ве Омега** – Алфа грек элипбийиниң биринжи, Омега болса иң соңкы харпы.

^b **1:8 Алфа ве Омега Мендирин** – кәбир голязмаларда *Алфа ве Омега, Башлангыч ве Соң Мендирин*.

ялыды. ¹⁶Саг элинде еди йылдыз барды, агзындан ики йүзли кесгир гылыч чыкып дурды. Онуң йүзи сүйргүнортаның Гүни кимин парлаарды. ¹⁷Мен Оны гөрөн бадыма өли кимин аякларына йыкылдым. Эмма Ол элини эгнине гоюп, шейле дийди: «Горкма! Илкинжи ве Ахыркы Мендирин. ¹⁸Мен диридин. Өлүдим, йөне, ине, инди эбедилик диридин. Өлүмиң-де, өлүлөр дүнйәсиниң-де ачары Мендедир. ¹⁹Озалкы, шу вагт гөрйәнлериңи ве мундан бейләк гөржек затларыңың барыны яз. ²⁰Мениң саг элимде гөрйән еди йылдызың ве еди алтын чыраданың сыры шейле: еди йылдыз еди йыгнагың перишделерини, еди чырадан хем еди йыгнагы аңладяндыр».

2-нжи бап

Эфесдәки йыгнага

¹«Эфесдәки йыгнагың перишдесине шуны яз:

Еди йылдызы саг элинде Саклаян, еди алтын чыраданың арасында Гезйән шейле диййәр: ²„Мен сениң эхли эденлериңи, шол санда зэхмет чекендигиңи, гайратлыдыгыңи билйәрин. Сениң яман адамлары йигренйэндигиңи хем билйәрин. Сен өзлериңи ресул сайяңлары сынап, оларың ялан ресулдыкларыны эшгәр этдиң. ³Сен гайратлысың, Мениң угрумда көп мушакгатлара чыдадың, рухдан дүшмедидиң. ⁴Эмма сенде оңламаян бир задым бар: сен Мени илкибашда сөйшүң ялы сөймейәрсидиң. ⁵Шонуң үчин, хайсы белентликден йыкыланыңы ядыңа сал! Тоба эт-де,

илкибашда эден ишлериңи амал эт! Эгер тоба гелмесең, яныңа барып, чыраданыңы еринден айрарын. ⁶Йөне шу эдйәнлериңи велин оңлаярын: сен николачыларыңа^а эдйән ишлериңи йигренйәрсидиң. Мен хем олары йигренйәрин. ⁷Гулагы бар адам Мукаддес Рухуң йыгнаклара нәме диййәнини эшитсин! Яманлыкдан үстүн гелене Худайың женнетдәки яшайыш дарактының мивесинден иймәге ругсат эдерин“».

Измирдәки йыгнага

⁸«Измирдәки йыгнагың перишдесине шуны яз:

Өлен ве Дирелен, Илкинжи ве Ахыркы шейле диййәр: ⁹„Мен сениң мушакгатларыңы ве гарыплыгыңы билйәрин, аслында велин сен байсың! Мен өзлериңи яхуды сайяңларың сана дил етирийәндиклериңи хем билйәрин. Йөне олар яхудылар дәлде, шейтаның үйшмеленидир. ¹⁰Гөржек гөргүлериңден горкма! Ине, сынамак үчин, иблис сизиң кәбирлериңизи туссаг этдирер. Сиз он гүнләп мушакгат чекерсиңиз. Өлүм ховпы үстүне абананда-да, садык гал, Мен саңа яшайыш тәжини берерин. ¹¹Гулагы бар адам Мукаддес Рухуң йыгнаклара нәме диййәнини эшитсин! Яманлыкдан үстүн гелен икинжи өлүмиң жебирлерине дучар болмаз“».

Пергамондакы йыгнага

¹²«Пергамондакы йыгнагың перишдесине шуны яз:

Ики йүзли кесгир гылыжы Болан шейле диййәр: ¹³„Сениң ниреде яшаныңы билйәрин, шейтаның тагты хем

^а **2:6 Николачылар** – Никола атлы галп мугаллымың шәгиртлери.

шол ердеди. Эмма муна гарамаздан, сен Маңа садык болуп галансың. Сен хатда өз шәхеринде, хава, шейтаның яшайн шәхеринде садык гүвәм Антибиң өлдүрилен гүнлеринде-де Маңа болан иманыңдан дөнен дөлсин. ¹⁴Йөне сенде оңламаян кәбир затларым бар. Сизиң араңызда Билгамың таглыматына эерйәнлер бар. Билгам ысрайыл халкыны гүнәниң торуна салмагың ёлуны Баллага өвретди. Шейдип, ысрайыл халкы бута берлен гурбанлыгы ийип, зына этди. ¹⁵Шейле-де, араңызда николачыларың таглыматына эерйәнлер хем бар. ¹⁶Тоба эт! Ёгса тизара яныңа барып, агзымдакы гылыч билен олара гаршы уршарын. ¹⁷Гулагы бар адам Мукаддес Рухуң йыгнаклара нәме диййәнени эшитсин! Яманлыкдан үстүн чыкана яшырын сакланан маннадан ^a берерин. Мундан башга-да, оңа йүзүне тәзе ат язылгы бир ак даш берерин. Бу ады дашы алжак адамдан башга хич ким билмез“».

Тиятирадакы йыгнага

¹⁸«Тиятирадакы йыгнагың перишдесине шуны яз:

Гөзлери алавлаян от ялы, аяклары мис ялы ялпылдаян Худайың Оглы ^b шейле диййәр: ¹⁹„Мен сениң эхли эденлериңи, сөйгиңи, иманыңы, хызматыңы ве гайратыңы билйәрин. Сениң хәзирки эдйәнлериңиң

озалкылардан көпдүгини хем билйәрин. ²⁰Эмма сенде оңламаян бир задым бар: сен өзүни пыгамбер сайян Изебел атлы аялың эденлерине гечиримлилик эдйәрсин. Ол Мениң бенделерими өз таглыматы билен аздырып, олара зынахорлык этдиржек боляр, бута хөдүрленен гурбанлыклардан ийдиржек боляр. ²¹Мен оңа тоба этмәге вагт бердим, йөне ол азгынлыгыңдан йүз өвреси геленок. ²²Шонуң үчин-де, Мен оны хас салык дүшегинде ятырарын. Бу аял билен зына эденлере-де, онуң азгынлыгыңдан ^c йүз өвүрмеселер, жебиржепа чекдирерин. ²³Мен онуң чагаларыны хем өлдүрерин. Шонда хемме йыгнаклар Мениң йүреклери ве пикирлери дерңейәндигими билерлер. Мен сизиң хер биринизе эден ишлериңизе гөрә жеза берерин. ²⁴⁻²⁵Эмма сизе, ягны Тиятирадакы Изабеллиң бу таглыматына эермедиклериң ве ‘шейтаның сырлары’ дийилйәнлери билмейәнлериң барына шуны айдярын: эгер иманыңызы Мен гелйәнчәм сакласаңыз, сизиң үстүңизе башга зат йүклемерин. ²⁶⁻²⁸Атамың Маңа ыгтыяр берши ялы, Мен хем яманлыкдан үстүн чыкана, Мениң ырадамы ахыра ченли бержай эдене миллетлериң үстүңден ыгтыяр берерин. Ол миллетлери демир хасасы билен доландыар; олары күйзегәриң голчасы дей чым-пытрак

^a **2:17 Манна** – чөлде Худай тарапындан ысрайыллара берлен үйтгешик иймит. Сөзлүге серет.

^b **2:18 Худайың Оглы** – Көне Әхтде бу ат патышалар үчин уланыларды. Тәзе Әхтде болса бу ат Худай тарапындан сайланып-сечилен диймеги аңладяр. Сөзлүге серет.

^c **2:22 Онуң азгынлыгыңдан** – кәбир голязмаларда өз азгынлыкларындан.

эдер. Мен оңа даң йылдызыны хем берерин. ²⁹Гулагы бар адам Мукаддес Рухуң йыгнаклара нәме диййәннине эшитсин!“»

3-нжи бап

Сардисдәки йыгнага

¹«Сардисдәки йыгнагың перишдесине шуны яз:

Худая хызмат эдйән еди Рухы Доландырян, элинде еди йылдызы Саклаян шейле диййәр: „Мен сениң әхли эденлериңи билйәрин. Сен дири хасаплансаң-да, өлүсиң. ²Оян! Өзүңде галан ве өлжек болуп дуран затлары беркит. Себәби Худайың назарында ишлериңиң бири-де кәмил дәл экен. ³Эшиденлериңи ве өврөненлериңи яда сал, олары бержай эт-де тоба гел. Оянамасаң, бир огры ялы барарын. Мениң хайсы сагатда үстүңе баржагымы-да билмән галарсың. ⁴Йөне Сардисде өз лыбасыны хапаламадык бирнәче адам бар. Олар Мениң билен ак лыбаслара бесленип гезерлер, себәби муңа мынасыпдырлар. ⁵Яманлыкдан үстүн гелен хем ак лыбаса бесленер. Мен онуң адыны яшайыш китабындан өчүрмерин, Атамың ве Онуң перишделериниң хузурында адының бу китапда языландыгыны тассыкларын. ⁶Гулагы бар адам Мукаддес Рухуң йыгнаклара нәме диййәннине эшитсин!“»

Филаделфиядакы йыгнага

⁷«Филаделфиядакы йыгнагың перишдесине шуны яз:

Бу хабар мукаддес ве хакыкы Боландандыр. Ол Давут ачарының Эсидир. Онуң ачан гапысыны хич ким япып билмез. Онуң япан гапысыны

хич ким ачып билмез. Ине, Ол шейле диййәр: ⁸„Сениң әхли эденлериңи билйәрин. Ине, өңүнде бир гапыны ачып гойдум, оны хич ким япып билмез. Гүйжүңиң аздыгыны хем билйәрин. Йөне муңа гарамаздан, Мениң сөзүми бержай этдиң, адымдан дәнмедин. ⁹Мен шейтаның үйшмеленини гелип, аягыңа йыкылмага межбур эдерин, олар сени сөййәндигими билерлер. Олар өзлерини яхуды сайсалар-да, олар асла яхуды дәл, олар ялан алдаярлар. ¹⁰Сен буйрукларымы бержай эдип, иманда берк дурдуң. Шоңа гөрә-де, ер йүзүңиң яшайжыларыны сынамак үчин бүтин дүңйәниң үстүнден инжек сынаг пурсадында сени горарын. ¹¹Мен басым барарын. Тәжиңи хич ким алмаз ялы, иманда берк дур. ¹²Яманлыкдан үстүн гелени Худайымың ыбадатханасының диреги эдерин. Ол шол ерде бакы галар. Мен онуң маңлайына Худайымың адыны ве Худайымың шәхериниң адыны язарын. Бу шәхер гөкден, Худайымың хузурындан инйән тәзе Иерусалимдир. Мен онуң маңлайына Өз адымы хем язарын. ¹³Гулагы бар адам Мукаддес Рухуң йыгнаклара нәме диййәннине эшитсин!“»

Лаодикиядакы йыгнага

¹⁴«Лаодикиядакы йыгнагың перишдесине шуны яз:

Садык ве догручыл Шаят, Худайың яраданларының Башы, Омын дийип Атландырылян шейле диййәр: ¹⁵„Сениң әхли эденлериңи билйәрин, сениң не совук, не-де гызгындыгыңи билйәрин. Вах, кәшгә совук я гызгын болсадың! ¹⁶Сен не гызгын, не-де совук, йөне йылы боланың

үчин Мен сени гусарын. ¹⁷Сен: ‘Мен байдырын, баяп, зада зар дэлдин’ диййәрсиң. Аслында велин налаже-дейин, бетбагт, гедай, көр ве ялаңачдыгың билмейәрсиң! ¹⁸Гел, Мен саңа маслахат берейин: баяр ялы, Менден отда арассаланан алтыны сатын ал; ялаңачлыгың айбыны өртер ялы, Менден ак эгин-эшик сатын ал; гөрүп билер ялы, Менден гөзүңе мелхем сатын ал. ¹⁹Мен Өз сөййәнлери-ме кәйәп, олары тербиелейәнди-рин. Шонун үчин-де, ыхласлы бол, тоба эт! ²⁰Ине, мен ишикде дурын, гапыны какарын. Сесими эшидип, гапыны ачаның өйүне гирерин. Мен онуң билен, ол хем Мениң билен бир сачак башында тагам иер. ²¹Мен яманлык-дан үстүн гелип, Атам билен Онун тагтында отурышым ялы, еңижә-де Мениң билен Өз тагтымда отурмага ыгтыяр берерин. ²²Гулагы бар адам Мукаддес Рухуң йыгнаклара нәме диййәннини эшитсин!“»

4-нжи бап

Гөкдәки тагт

¹Шондан соң гөкде бир ачык гапыны гөрдүм. Илкибашда мениң билен геплешен, сурнайың сесине меңзейән сес маңа: «Ёкары чык, Мен саңа мундан соң болмалы затлары гөркезейин» дийди. ²Шол пурсадың өзүңде мениң үстүме Мукаддес Рух инди. Мен гөкде бир тагтың дураныны, онуң үстүңде-де Бириниң отурандыгыны гөрдүм. ³Тагтда Отураның кешби яшма, хакак дашлары кимин шөхле сачярды, тагтың төверегинде зүмеррет ялы әлемгошар барды. ⁴Тагтың төверегинде ене-де йигри-ми дөрт тагт барды, бу тагтларың

үстүңде яшулулар отырды. Оларың эгнинде ак лыбаслары, башларында алтын тәчлери барды. ⁵Тагтдан йылдырымлар чакярды, батлы сеслер ве гөк гүррүлдиси эшидилйәрди. Тагтың өңүңде еди чыра янып дурды, бу Худайың еди Рухуды. ⁶Тагтың гаршысында булгур кимин дуры, чүйшеден ясалан ялы бир деңиз барды. Тагтың ортасында ве төверегинде дөрт саны махлук барды. Оларың өңи-де, аркасы-да гөзлерден долуды. ⁷Биринжи махлук арслана, икинжи махлук өкүзе меңзейәрди. Үчүнжи махлугың йүзи адамың йүзи ялыды, дөрдүнжи махлук учуп барян бүргүде меңзейәрди. ⁸Бу дөрт махлугың херсиниң алты ганаты барды. Оларың хемме ери, хатда ганатларының ашагы-да гөзлерден дос-долуды. Олар гижегүндиз ызыны үзмән:

«Хөкмүрован Реб Худай
мукаддесдир,
мукаддесдир, мукаддесдир,
Ол гечмишде барды, хәзир хем бар,
гележекде хем болжакдыр» –
дийип гайталаардылар.

⁹Махлуклар хер гезек тагтда Отураны, бакы яшаян Худайы шөхратландырып, Оңа хормат билдирип, шүкүр эденлеринде, ¹⁰йигрими дөрт яшулы тагтда Отураның өңүңде йүзин дүшүп, бакы яшаян Худая сежде эдйәрдилер, тәчлерини тагтың өңүңде гоюп:

¹¹«Я Реб Худайымыз!

Сен шөхрата, хормата ве гудрата мынасыпсың.
Хемме зады Сен ярадансың.
Өхлиси ырадаңа гөрә дөрөдилди ве ярадылды»
диййәрдилер.

5-нжи бап

Дүйрленен кагыз ве Гузы

¹Мен тагтда Отураның саг элинде дүйрленен бир кагыз гөрдүм. Онун ики тарапында-да язгылар болуп, еди мөхүр билен мөхүрлененди. ²Сонра гүйчли бир перишдәни гөрдүм. Ол батлы сеси билен: «Дүйрленен кагыздың мөхүрлерини дөвмәге^а, оны ачмага ким мынасып?» дийип сораярды. ³Эмма дүйрленен кагызды ачып, оңа середип билжек адам не гөкде, не ерде, не-де ериң астында барды. ⁴Мен ажы гөзяш дөкүп агладым, себәби дүйрленен кагызды ачып, онун ичине серетмәге мынасып хич ким тапылмады. ⁵Шонда яшулуларың бири маңа шейле дийди: «Аглама! Ине, Яхуда тиресинден, Давудың көкүнден болан Арслан үстүн чыкды. Ол еди мөхүр билен мөхүрленен дүйрленен кагызды ачмагы башарар». ⁶Онсоң мен дамагы чалнан гуза меңзейән бир Гузыны гөрдүм. Гузы тагтың ортасында, дөрт махлук билен яшулуларың арасында дурды. Гузының еди шахы билен еди гөзи барды. Бу гөзлер Худайың бүтин дүниә иберилен еди Рухудыр. ⁷Гузы гелди-де, тагтда Отураның саг элинден дүйрленен кагызды алды. ⁸Ол дүйрленен кагызды элине аланда, дөрт махлук ве йигримидөрт яшулы Гузының өңүнде йүзүн дүшүп, Оңа сежде этдилер. Оларың хер бириниң элинде арфа ве якымлы ыслы түтетгиден долы

алтын кәсе барды. Бу якымлы ыслы түтетгилер Худайың халкының дога-дилеглеридир. ⁹Олар тәзе бир айдым айдярддылар:

Сен мынасыпсың бу кагызды алмага,
хем-де онуң мөхүрлерини дөвмәге.

Чүнки Сен дамагың чалнып, Өзганың билен,
хер тиреден, хер дилден,
хер халкдан хем-де миллетден
Худай үчин адамлары^б сатын алансың.

¹⁰Сен олардан шалык яратдың,
Худайымыза хызмат этмек үчин олары руханы белледин,
олар ер йүзүнде шалык сүрерлер^в!

¹¹Онсоң мен тагтың, жанлы махлукларың хем-де яшулуларың төверегиндәки перишделери гөрдүм ве оларың сеслерини эшитдим. Олар санардан көпди, мүнлерче мүнди, он мүнлерче он мүнди. ¹²Олар батлы сес билен: «Дамагы чалнан Гузы гүйжи хем-де байлыгы, пайхасы хем гудраты, хорматы хем шөхраты өвгүлери алмага мынасыпдыр!» диййәрдилер.

¹³Онсоң гөкдәки, ер йүзүндәки, ер астындакы ве деңиздәки хер бир махлугың, әлемдәки бар задың: «Тагтда Отурана ве Гуза бакы өвгүлер болсун!

^а 5:2 Мөхүрлерини дөвмәге – гадымы дөвүрлерде хаты сүргүч билен мөхүрлейәрдилер.

^б 5:9 Адамлары – кәбир голязмаларда бизи.

^в 5:10 Олары руханы белледин, олар ер йүзүнде шалык сүрерлер – бу жүмле кәбир голязмаларда бизи руханы белледин, биз ер йүзүнде шалык сүрерис дийип душ гелйәр.

Хормат, шөхрат ве гудрат

Олара бакы яр болсун!»

дийәнлерини эшитдим.

¹⁴Дөрт махлук «Омын!» дийәрдиди, яшулулар йүзин дүшүп, сежде эдйәрдилер ^a.

6-нжи бап

Еди мөхүр

¹Онсоң мен Гузының еди мөхүрин бирини дөвенени гөрдүм. Шонда махлукларың бириниң гөк гүррүлдиси ялы сес билен «Бәри чык ^b!» диенини эшитдим. ²Гөрсем, ине, бир ак ат дур. Онуң үстүндәки атлының элинде яй барды. Бу атлының башына бир тәч гейдирилди. Ол тәзе еңишлере тайын еңижи кимин чыкды. ³Гузы икинжи мөхүри дөвенде, икинжи махлугың хем: «Бәри чык!» диенини эшитдим. ⁴Шонда икинжи бир ат – гызыл ат чыкды. Адамлар бири-бирини өлдүрер ялы, шол атла ер йүзүни паряхатлыкдан махрум этмәге ыгтыяр берленди. Оңа улы бир гылыч хем берилди. ⁵Гузы үчүнжи мөхүри дөвенде, үчүнжи махлугың хем: «Бәри чык!» диенини эшитдим. Гөрсем, ине, бир гара ат дур. Онуң үстүндәки атлының элинде бир терези барды. ⁶Онсоң мен дөрт махлугың арасындан гөйә бир сесиң: «Узаклы гүн ишләп газанжак хақы диңе бир кәсе бугдай билен үч кәсе арпа етсин! Эмма зейтун ве үзүм агачларыны заялама!» диенини эшитдим. ⁷Гузы дөрдүнжи мөхүри дөвенде, дөрдүнжи махлугың хем: «Бәри чык!» диенини эшитдим. ⁸Гөрсем, ине, реңки

солгун бир ат дур. Онуң үстүндәки атлының ады Өлүмди, онуң ызындан өлүләр дүңйәси гелийәрди. Олара ериң дөртден бир бөлегине ыгтыяр берлип, шол ердәки адамлары гылыч, ачлык, мерги, вагшы хайванлар билен өлдүрмәге ругсат эдиллипти. ⁹Гузы бәшинжи мөхүри дөвенде, гурбанлык сыпасының ашагында Худайың Хош Хабары угрунда ве эден шаятлыклары үчин өлдүриленлериниң жанларыны гөрдүм. ¹⁰Олар батлы сес билен гыгырып: «Эй, мукаддес ве хақыкы Реб! Сен ер йүзүниң илатыны хачан хөкүм этжек? Бизиң ганымызы олардан хачан соражак?» дийип сорадылар. ¹¹Шонда олара ак лыбас берлип, ене аз салым сабыр этмелидигини айтдылар. Чүнки оларың хатарына өзлери ялы өлдүрилжек ёлдашларының ве доганларының долы саны гошулмалыды. ¹²Гузы алтынжи мөхүри дөвенде, ериң гаты чайкананыны гөрдүм. Гүн гара йүнден докалан жул кимин гаралды, Ай болса гана дөнди. ¹³Асмандакы йылдызлар ере пайырдап дөкүлдилер. Олар бишмедик инжирлериниң гүйчли елиң зарбына ере дөкүлиши ялы гачдылар. ¹⁴Гөк хем кагыз кимин дүйрленип, гөзден йитди. Дагларың, адаларың әхлиси өз еринден гозганды. ¹⁵Дүңйәниң шалары, шазадалары, мүнбашылары, байлары, ыгтыярлылары, хемме гуллар ве азат адамлар говакларда, дагың гаяларында гизлендилер. ¹⁶Олар даглар ве гаялара йүзленип, шейле дийдилер: «Бизиң үстүмизе йыкылың! Бизи тагтда Отураның йүзүнден, Гузының газабындан гизлән!» ¹⁷Чүнки

^a 5:14 *Сежде эдйәрдилер* – кәбир голязмаларда *бакы яшаян Худая сежде эдйәрдилер*.

^b 6:1 Кәбир голязмаларда *Бәри чык-да, гөр*, шейле хем 3, 5 ве 7-нжи аятларда.

Оларың^а газабының гүни етип гелди. Муңа дөз гелжек бармы?»

7-нжи бап

Мөхүрленен 144000 адам

¹Шундан соң ериң дөрт бурчунда дуран дөрт перишдәни гөрдүм. Олар ер йүзүнө, деңзе я-да агачлара өвүс-месин дийип, ериң дөрт тарапында-кы еллери саклап дурдулар. ²Олара ере, деңзе зыян етирмеклик ыгы-ры берлипти. Соңра гүндогардан ёка-ры чыкып барян перишдәни гөрдүм. Онда Дири Худайың мөхүри барды. Ол шол дөрт перишдә батлы гыгы-рып, шейле дийди: ³«Биз Худайы-мызың гулларының маңлайына мө-хүр басянчак, ере, деңзе ве агачлара зыян етирмән!» ⁴Мен мөхүрлененле-риң саныны эшитдим. Ысрайыл хал-кының әхли тирелеринден бир йүз кырк дөрт мүн адам мөхүрлененди:

- ⁵ Яхуда тиресинден он ики мүн адам,
рубен тиресинден он ики мүн адам,
гат тиресинден он ики мүн адам,
- ⁶ ашер тиресинден он ики мүн адам,
нафталы тиресинден он ики мүн адам,
манаша тиресинден он ики мүн адам,
- ⁷ шимгон тиресинден он ики мүн адам,
леви тиресинден он ики мүн адам,
ысакар тиресинден он ики мүн адам,

- ⁸ зебулун тиресинден он ики мүн адам,
юсуп тиресинден он ики мүн адам,
беньямин тиресинден он ики мүн адам.

Ак лыбаса бесленен махелле

⁹Мундан соң хер миллетден, хер халкдан, хер тиреден, хер дилден болан, хич кимиң санап билмежек эгирт махеллесиниң тагтың ве Гузының өңүнде дураныны гөрдүм. Олар ак лыбасадылар ве эллеринде палма агажының шахалары барды. ¹⁰Олар батлы сес билен гыгырып: «Тагтда отуран Худайымыз ве Гузы бизиң Халасгәримиздир» дийәрдилер. ¹¹Тагтың, яшулуларың ве дөрт махлугың төверегиндәки перишделериң әхлиси йүзин дүшүп, Худая сежде этдилер. ¹²Олар шейле дийәрдилер:

- «Омын!
Худайымыза өвги, шан-шөхрат болсун!
Оңа пайхас, шүкүрлер, хормат,
гудрат ве кувват
эбедилик яр болсун!
Омын!»

¹³Онсоң яшулулардан бири менден: «Бу ак лыбаса беслененлер ким, ниреден гелипдирлер?» дийип сорады. ¹⁴Мен: «Муны сен билйәнсиң, агам!» дийип жогап бердим. Яшулы: «Булар шол агыр мушакгатлары башдан гечиренлер. Олар өз лыбасларыны Гузының ганы билен ювуп, олары ап-ак этдилер. ¹⁵Шоңа гөрә, олар Худайың тагтының өңүнде болуп, гиже-гүндиз Онуң ыбадатханасында Оңа хызмат эдйәрлер. Тагтда Отуран олары

^а **6:17 Оларың** – кәбир голязмаларда *Онуң*.

Өз пенасында сакляар. ¹⁶Олар инди асла ажыкмазлар, асла сувсамазлар, олары гүн урмаз, жөвза-да якмаз. ¹⁷Чүнки тагтың ортасында дуран Гузы олары бакар, олары яшайыш сувуның гөзбашларына әкидер. Худай оларың гөзяшларының хер дамжасыны сүпүрер».

8-нжи бап

Единжи мөхүр

¹Гузы единжи мөхүри дөвенде, гөкден ярым сагада голай үмсүмлик болды. ²Мен Худайың өңүнде дуран еди перишдәни гөрдүм. Олара еди сурнай берилди. ³Башга бир перишде гелип, гурбанлык сыпасының өңүнде дурды. Онуң элинде алтындан гап барды. Бу перишдә көп мукдарда якымлы ыслы түтетги берилди. Ол бу түтетгини Худайың халкының дога-дилеглери-не гошуп, тагтың өңүндәки алтындан ясалан гурбанлык сыпасында хөдүр этмелиди. ⁴Худайың халкының дога-дилеглери билен бирликде якымлы ыслы түтетгиниң түссеси перишдәниң элинден Худайың хузурына тарап ёкары гөтерилди. ⁵Перишде габы алып, оны гурбанлык сыпасындакы отдан долдурды-да, оны гөкден ере зыңды. Шонда гөк гүрлөп, гүңлеч гүррүлди эшидилди, йылдырым чакып, ер титреди.

Еди сурнай

⁶Онсоң еди перишдәниң херси элиндәки сурнайы чалмага тайярландылар. ⁷Биринжи перишде сурнайыны чалды. Ган гатышыккы долы ве от дөрәп,

ер йүзүне дөкүлди. Ериң үчден бири^a, агачларың үчден бири, гөк отларың бары янып көйди. ⁸Икинжи перишде сурнайыны чалды. Шонда алавллап янян әпет даг ялы бир зат деңзе зыңылды. Деңзиң сувуның үчден бири гана өврүлип, ⁹онда яшаян жанлы-жандарларың үчден бири гырылды, гәмилериң үчден бири хеләк болды. ¹⁰Үчүнжи перишде сурнайыны чалды. Гөкден алавллап янян от ялы әпет бир йылдыз деряларың үчден бириниң үстүне, сув гөзбашларына гачды. ¹¹Ол йылдызың ады Ёвшандыр. Сувларың үчден бири ажады. Ажы сувдан ичен адамларың энчемеси өлди. ¹²Дөрдүнжи перишде сурнайыны чалды. Гүнүң үчден бир бөлегине, Айың үчден бир бөлегине, йылдызларың үчден бир бөлегине зарба урлуп, оларың үчден бир бөлеги гаралды. Нетижеде, гүндициң ве гижәниң үчден бир бөлеги ягтысыз галды. ¹³Соңра мен гөкде учуп йөрен бүргүди^b гөрдүм. Онуң батлы сес билен шейле диййәнени эшитдим: «Сурнай чалжак бейлеки үч перишдәниң сурнайының сесинден яна ер йүзүнде яшаянларың гүнүне вай-вай-вай!»

9-нжи бап

¹Бәшинжи перишде сурнайыны чалды. Мен гөкден ере гачан бир йылдыз гөрдүм. Йылдыза довах гуюсының ачары берилди. ²Ол довах гуюсыны ачанда, ондан әпет ожагың түссеси ялы түссе буругсалап чыкды. Бу түсседен яна Гүн ве Ай гаралды. ³Түсседен ер йүзүне чекиртгелер ягды. Олара ер йүзүндәки ичанларыңкы

^a 8:7 *Ериң үчден бири* – бу сөзлөр кәбир голязмаларда ёк.

^b 8:13 *Бүргүди* – кәбир голязмаларда *перишдәни*.

ялы гүйч берлипти. ⁴Олара ер йүзүниң отуна, өсүмлигине я-да агажына дәл-де, дине маңлайында Худайың мөхүри болмадык адамлара зыян етирмек буйрулды. ⁵Олара бу адамлары өлдүрмән, дине бәш айлап гынамага ыгтыяр берилди. Чекиртгелериң берйән эзъети ичянларың адамы чаканда берйән ызасына меңзейәрди. ⁶Адамлар шол гүнлерде өлүми агтарарлар, йөне оны тапмазлар. Өлүми күйсәрлер, йөне өлүм олардан гачар. ⁷Чекиртгелериң гөрнүши сөвеше гиржек бедевлериңкә меңзейәрди. Оларың башларында алтын тәже меңзеш зат барды, йүзлери адамыңка меңзейәрди. ⁸Сачлары аялың сачы, дишлери-де арсланыңкы ялыды. ⁹Оларың дөши демир совут ялыды. Ганатларының сеси көпсанлы сөвеш арабаларының шакырдысына меңзейәрди. ¹⁰Ичянларыңкы ялы гуйруклары ве нешдерлери барды. Адамлара бәш айлап эжир чекдирмек үчин берлен гүйчлери гуйрукларындады. ¹¹Олара дүйпсүз довахың перишдеси хөкүмдарлык эдйәрди. Бу перишдәнин ады еврейче Абаддон ^а, грекче болса Аполлиёндыр ^б. ¹²Биринжи бела гечди, онуң ызындан ене-де ики бела гелйәр.

¹³Алтынжы перишде сурнайыны чалды. Мен Худайың өңүндәки алтындан ясалан гурбанлык сыпасының дөрт шахындан чыкян сеси эшитдим. ¹⁴Бу сес эли сурнайлы перишдә: «Бейик Евфрат дерясының боюнда даңылгы дуран дөрт перишдәни бошат» дийди. ¹⁵Дөрт перишде бошадылды. Олар шол йыл, шол ай, шол

гүн, шол сагат үчин тайярланылып, адамларың үчден бирини өлдүрмәге ниетленипти. ¹⁶Атлы гошунларының саны мүнлерче мүнди, оларың саныны мениң өзүм эшитдим. ¹⁷Гөрнүшимде гөрән атларымың ве оларың үстүндәкилериң гөрнүши шейледи: атлыларың совутлары от ялы гызыл, гойы гөк ве күкүрт ялы сарыды; атларың келлеси арсланыңка меңзейәрди, агызларындан от, түссе ве күкүрт чыкярды. ¹⁸Адамларың үчден бири оларың агзындан чыкян отдан, түсседен ве күкүртден – шу үч беладан өлди. ¹⁹Атларың гүйжи хем агызларында, хем гуйрукларындады. Оларың гуйруклары йылана меңзейәрди, себәби оларың ужы йыланың келлеси ялыды. Олар шонуң билен адамлары хеләклейәрдилер. ²⁰Бу белалардан аман галан адамлар шонда-да эллериң пис ишлеринден дәнип, тоба гелмедилер. Олар жынлара, алтындан, күмүшден, бүрүнчден, дашдан ве агачдан ясалып, эшитмейән, гөрмейән, йөремейән бутлара сежде этмеклерини бес этмедилер. ²¹Олар ганхорлыкларындан, жадыгөйликлеринден, азгынлыкларындан ве огурлыкларындан дәнмедилер, тоба гелмедилер.

10-нжы бап

Перишде ве китапча

¹Онсоң мен гөкден ашак инип гелйән башга бир гүйчли перишдәни гөрдүм. Ол булуда бүренипти, онуң башының ёкарсында элемгошар шугла сачярды. Перишдәниң йүзи гүн ялы шөхла сачярды, аяклары болса

^а 9:11 *Абаддон* – еврейче бу сөз *хеләклейжси* диймеги аңладяр.

^б 9:11 *Аполлиён* – грекче бу сөз хем *хеләклейжси* диймеги аңладяр.

от сүтүнлери ялыды. ²Элинде ачык китапча барды. Ол саг аягыны деңзе, чеп аягыны болса ериң үстүндө гойды-да, ³арсланың аррылдысына меңзеш батлы сес билен гыгырды. Сонра еди гөк гүррүлдиси гүрледи. ⁴Бу еди гөк гүррүлдиси гүрлөндө, мен язмага тайярландым. Йөне гөкден: «Еди гөк гүррүлдисинин айданларыны язма, йөне мөхүрлө! Гой, олар гизлин галсын!» диен бир сес эшитдим. ⁵Деңзин ве ериң йүзүндө дураныны гөрөн перишдэм саг элини гөге галдырды. ⁶Ол гөги ве гөкдәкилери, ери ве ердәкилери, деңзи ве деңиздәкилери Яраданың, бакы яшаян Худайың адындан ант ичип, шейле дийди: «Инди гижикме болмаз! ⁷Единжи перишдәнің сурнайыны чалжак гүни Худай Өз пыгамбер гулларына ыглан эдиши ялы, Онуң сыры амала ашар». ⁸Сонра гөкден эшиден сесим ене-де мениң билен геплешип, маңа: «Бар, деңзин ве ериң йүзүндө дуран перишдәнің элиндәки ачык китапчаны ал!» дийди. ⁹Мен перишдәнің янына барып, китапчаны маңа бермегини хайыш этдим. Ол хем маңа: «Ал, ий! Ол ичиңи ажадар, йөне агзыңда бал ялы сүйжи болар» дийди. ¹⁰Мен китапчаны перишдәнің элинден алып ийдим. Ол агзымда бал ялы сүйжүди, эмма оны иенимден соң, ичим ажады. ¹¹Онсоң ол маңа: «Сен ене-де көп халклар, миллетлер, диллер ве патышалар хакда пыгамберлик этмелисиң» дийди.

11-нжи бап

Ики шаят

¹Маңа бир өлчөг таягы берлип, шейле дийилди: «Гит-де, Худайың ыбадатханасыны, гурбанлык сыпасыны

өлчө, ол ерде сежде эдйәнлери сана. ²Эмма ыбадатхананың дашкы ховлусыны хасаба алма, оны өлчөме, себәби ол башга миллетлере берлендир. Олар мукаддес шәхери кырк ики айлап депеләр. ³Мен ики шаядымы иберерин. Олар хем жул гейнип, бир мүң ики йүз алтмыш гүнләп пыгамберлик эдерлер. ⁴Дүнийәнің Реббиниң өңүндө дуран ики зейтун агажы, ики чырадан, ине, шулардыр. ⁵Кимдир бири олара зыян етиржек болса, оларың агзындан чыкан от душманларыны көйдүрер. Олар зыян етирмекчи болан шейле өлдүрилмелидир. ⁶Пыгамберлик эден гүнлери ягыш ягмаз ялы, оларың гөги багламага ыгтыяры бардыр. Оларың сувы гана өвүрмәге, ер йүзүни ислән вагтлары дүрли бела-күлпетлере ёлукдырмага ыгтыяры бардыр. ⁷Олар пыгамберликлерини тамаманларында, довахдан чыкан жандар олар билен уршар. Жандар олары енер ве өлдүрер. ⁸Оларың жесетлери бейик шәхериң баш көчесинде серлип ятар. Оларың Ребби хем бу шәхерде хача чүйленди. Адамлар янсылап, бу шәхери „Содом“ я-да „Мүсүр“ дийип атландырырдылар. ⁹Хер халкдан, тиреден, дилден ве миллетден болан адамлар үч ярым гүнләп оларың жесетлерине томаша эдерлер ве жайламага ругсат бермезлер. ¹⁰Ер йүзүнің илаты оларың бу ягдайына бегенишип, байрам эдер, бири-бирлерине совгатлар ёллар. Себәби бу ики пыгамбер ер йүзүндө яшаянлара көп сүтем эдипди». ¹¹Эмма үч ярым гүнден Худайың дирилики деми оларың беденине гирип, олар аяга галдылар. Муны гөрөнлери ховсала гаплап алды. ¹²Ики пыгамбер гөкден: «Бәри, ёкары чыкың!» диййән батлы сеси эшитди. Онсоң олар

душманларының гөзүнің алнында булутда гөге галдылар. ¹³Шол сагат бир гүйчли ертитреме болуп, шәхериң ондан бири юмрулды. Ертитремеде еди мұң адам хеләк болды. Аман галанлар горкуп, Гөгүң Худайыны шөхратландырдылар. ¹⁴Икинжи бела хем гечди. Ине, басым, үчүнжи бела етип гелйәр!

Единжи сурнай чалынар

¹⁵Единжи периште сурнайыны чалды. Гөкден:

«Дүнйә шалыгы инди
Реббимизиң ве Онуң
Сайланының шалыгыдыр.
Худай асырларбойы шалык
сүржекдир» – дийип
гыгырян батлы сеслер
эшидилди.

¹⁶Худайың өңүнде тагтларында отуран йигрими дөрт яшулы Онуң өңүнде йүзин дүшди-де, Оңа сежде эдип, ¹⁷шейле дийди:

«Я Реб Хөкмүрован Худай!
Сен хәзир бар, гечмиште-де
болдуң ^a.
Биз Саңа шүкүр эдйәрис.
Чүнки Сен бейик гудратыңа
бесленип,
шалык сүрүп башладың.

¹⁸Миллетлер Саңа
гахарландылар.
Инди Сен хем газаба мүндүң.
Инди өлүлере казылык
этмегиң вагты гелди.
Сениң гулларың болан
пыгамберлери,
Өз халкыңы ве Сенден горкян
улы-кичи барыны

сылагламагың вагты гелди.

Ери харабалыга өврэнлери
хеләк этмегиң вагты гелди».

¹⁹Онсон Худайың гөкдәки ыбадатханасы ачылып, онуң ичиндәки Әхт сандыгы гөрүнди. Шол пурсатда йылдырымлар чакды, батлы сеслер, гөк гүррүлдиси эшидилди, ер титрәп, гүйчли долы ягды.

12-нжи бап

Аял ве аждарха

¹Асманда тәсин бир алапат: Гүне бесленен бир аял пейда болды. Онуң аякларының астында яңы доган Ай, башында он ики йылдызлы тәжи барды. ²Аял гөврелиди. Догуржак болуп, бургусы тутуп гыгырды. ³Сонра асманда башга бир алапат пейда болды. Бу еди келлели, он шахлы, келлелеринде еди тәжи болан әпет гызыл аждархады. ⁴Ол гөкдәки йылдызларың үчден бирини гуйругы билен сырып, ер йүзүне зыңды. Аждарха догулжак чаганы бада-бат ювутмак үчин, бургусы тутян аялың өңүнде дурды. ⁵Аял бир огул – әхли миллетлери демир хасасы билен доландыржак бир оглан догурды. Онуң чагасы алнып, Худайың хузурына – Онуң тагына элтилди. ⁶Аял болса чөле гачып гитди. Ол чөлде мұң ики йүз алтмыш гүнләп иймитленер ялы, Худай шол ерде оңа бир ер тайярлапды. ⁷Онсон гөкде уруш башланды. Михайыл ве онуң перишделери аждарха билен урушдылар. Аждарха-да өз перишделери билен олара гаршы урушды.

^a **11:17** Кәбир голязмаларда *ве гелжәкде болжаксың* диен жүмле хем бар.

⁸Эмма аждарханың еңмәге гүйжи етмән, гөкдәки ерлерини элден гирдерди. ⁹Улы аждарха өз перишделери билен ере ташланды. Хава, бүтин дүйәни аздырып, иблис я-да шейтан дийип атландырылган бу гадымы йылан ере ташланды. ¹⁰Мундан соң гөкден бир батлы сес эшитдим. Ол шейле дийди: «Ине, Худайымызың халас этжек пурсады гелди! Онуң гудраты ве шалыгы амала ашды. Онуң Сайланының хөкмүрованлыгы беркарар болды. Худайымызың хузурында доганларымызы гиже-гүндиз айыплаян, олара төхмет атың шейтан ашак зыңылды. ¹¹Доганларымыз Гузының ганы аркалы, өз шаятлыклары аркалы оны еңдилер. Хатда өлүм ховпы үстлерине абананда-да, жанларыны аямадылар. ¹²Шоңа гөрә, эй, гөк ве онда яшаянлар, хешелле какың! Эй, ер ве деңиз, сизиң болса халыңыза вай! Чүнки иблис яныңыза инди, ол вагтының азаландыгыны биленсоң, газап атына мүнди».

¹³Аждарха өзүниң ере зыңландыгына дүшүненде, огул догран аялы коваламага башлады. ¹⁴Аяла йыланьың өнүнден чөле, бир вагта, ики вагта, ярым вагта ченли иймитленжек ерине учуп гачар ялы, улы бүргүдиң ики ганаты берилди. ¹⁵Йылан болса аялы силе гарк этмек үчин, агзыны ачып, онуң ызындан деря ялы сув акдырды. ¹⁶Эмма ер агзыны ачып, аждарханың агзындан акдыран дерясыны ювудып, аяла көмек этди. ¹⁷Оносоң аждарха аяла гаты газапланды. Ол аялың бейлеки чагалары, ягны

Худайың буйрукларыны бержай эдип, Иса барада шаятлык эдйәнлер билен урушмага гитди.

13-нжи бап

¹Аждарха деңзиң кенарында дурды^а.

Деңизден чыкан жандар

Шондан соң мен деңизден бир жандарың чыкып гелйәннини гөрдүм. Онуң он шахы ве еди келлеси барды. Шахларының херсине бир тәч гейдирилгиди, келлелеринде Худая дил етирийән атлар язылгыды. ²Гөрен жандарым гаплаңа меңзейәрди. Аяклары айының аяклары ялы, агзы болса арсланың агзы ялыды. Аждарха бу жандара өз гүйжүни, тагтыны ве улы ыгтыярыны берди. ³Жандарың келлелериниң бирине өлүм ярасы салнан экен. Йөне бу яра битди. Бүтин дүйә хайран галып, жандарың ызына дүшди. ⁴Адамлар аждарха сежде этдилер, себәби ол өз ыгтыярыны жандара берипди^б. Олар: «Жандара тай гелжек бармы? Оңа гаршы уршуп билжек бармы?» дийип, оңа хем сежде этдилер. ⁵Жандара текепбир ве Худая дил етирийән сөзлери совурян бир агыз берилди. Шейле хем оңа өз ыгтыярыны кырк ики айлап уланмаклык хукугы берилди. ⁶Ол Худая сөгмек, Онуң адына, месгенине, гөкде месген тутанлара сөгмек үчин агзыны ачды. ⁷Жандара Худайың халкы билен сөвешип, олары еңмеклик ыгтыяры берилди. Шейледе оңа хер тирәниң, хер халкың, хер дилден ве хер миллетиң үстүнден

^а 13:1 *Аждарха... дурды* – кәбир голязмаларда *Мен... дурдум*.

^б 13:4 *Адамлар... берипди* – бу жүмле кәбир голязмаларда *Адамлар өз ыгтыярыны жандара берен аждарха сежде этдилер* дийип душ гелйәр.

хөкүм сүрмеклик ыгтыяры берилди. ⁸Ер йүзүндө яшаян хер бир ынсан бу жандара сежде эдер. Бу жандара диңе дүнйә ярадылмаздан өң атлары Яшайыш китабына язылан адамлар сежде этмез. Яшайыш китабы дамагы чалнан Гузыныңкыдыр. ⁹Гулагы бар адам эшитсин!

¹⁰Туссаг эдилмели ^a – туссаг эдилер, гылычдан өлмели ^b – гылычдан өлер. Худайың халкының гайратлылыгы ве садыклыгы, ине, шу ерде герекдир.

Ерден чыкан жандар

¹¹Шондан соң мен ерден чыкып гел-йән башга бир жандары гөрдүм. Онуң гузыныңка меңзеш ики шахы болса-да, аждарха ялы геплейәрди. ¹²Ол биринжи жандара хызмат эдип, онуң бүтин ыгтыярыны амал эдйәрди, ту-туш ер йүзүни ве онуң илатыны өлүм ховплы ярасы битен жандара сежде этмәге межбур эдйәрди. ¹³Бу икинжи жандар улы алакатлары гөркезйәрди, хатда ынсанларың гөзлериниң алнын-да гөкден ере от хем ягдырярды. ¹⁴Бу жандар биринжи жандарың адындан алакатлар гөркезип, ер йүзүниң ила-тыны алдава салярды. Ол гылыч билен өлүм ховплы яра салнандыгына гарамаздан, дирелен жандарың хей-келини ясамагы илата буюрды. ¹⁵Оңа жандарың хейкелине жан берме гүй-жи берилди. Жандарың хейкели геп-ләп башлады-да, өзүне сежде этме-йәнлери өлдүртди. ¹⁶Икинжи жандар хемме ынсанлары: кичилери ве улула-ры, байлары ве гарыплары, азатлары

ве гуллары саг элине я-да маңлайы-на тагма басдырмага межбур этди. ¹⁷Ол жандарың тагмасы болмадыклар-ра зат сатын алмага я-да сатмага руг-сат бермейәрди. Бу тагма жандарың адыны я-да адының саныны аңлад-яндыр. ¹⁸Бу ерде даналык герекдир. Дүшби адам, гой, бу жандарың саны-ны хасаплап чыкарсын, чүнки бу сан белли бир адамы аңладяндыр. Онуң саны-да алты йүз алтмыш алтыдыр.

14-нжи бап

Гузы ве 144000 адам

¹Соңра мен Сион дагында Гузының дураныны гөрдүм. Онуң янында бир йүз кырк дөрт мүн адам дурды. Ола-рың маңлайында Гузының ве Онуң Атасының ады язылгыды. ²Мен гөк-ден эгирт улы умманың гүввүлдиси ялы, гүйчли гөк гүррүлдисиниң сеси ялы бир сес эшитдим. Бу сес арфачы-ларың чалян овазына мензейәрди. ³Яң-кы бир йүз кырк дөрт мүн адам тагтың өңүнде, дөрт махлугың ве яшулуларың өңүнде тәзе айдым айдярдылар. Тутуш адамзадың арасындан азат эдилен бу бир йүз кырк дөрт мүн адамдан башга хич ким бу айдымы өвренип билмейәр-ди. ⁴Булар өмүрлеринде аяла янашман, өз пәклигини сакланларды. Булар Гу-зы нирә гитсе, Онуң ызына эерйәнлер-ди. Булар ынсанларың арасындан азат эдилеп, илкинжи хасыл хөкмүнде Ху-дая ве Гуза багыш эдиленлерди. ⁵Була-рың агызларындан ялан сөз чыкан дәл-дир, олар мүйнсүздирлер ⁶.

^a 13:10 *Туссаг эдилмели* – кәбир голязмаларда *Бирини туссаг эден*.

^b 13:10 *Гылычдан өлмели* – кәбир голязмаларда *бирини гылыч билен өлдүрен*.

⁶ 14:5 *Олар мүйнсүздирлер* – кәбир голязмаларда *олар Худайың тагтының өңүн-де мүйнсүздирлер*.

Үч периште

⁶Соңра мен гөкде учуп йөрөн бир перишдэни гөрдүм. Ол ер йүзүнде яшаянлара: хер миллете ве тирэ, хер диле ве хер халка ыглан этжек болуп, эбеди Хош Хабары гетирйәрди. ⁷Ол батлы сес билен шейле диййәрди: «Худайдан горкуң! Оны бейгелдиң! Чүнки Онуң казылык этжек сагады гелди! Ери, гөги, дензи, сув гөзбашларыны Ярадана сежде эдиң!»

⁸Онуң ызындан учуп гелиән икинжи периште шейле диййәрди: «Йыкылды! Бейик Бабыл йыкылды! Өз азгын хыжувларының шерабыны әхли миллетлере ичирди». ⁹Оларың ызындан учуп гелен үчүнжи бир периште батлы сес билен шейле диййәрди: «Кимде-ким жандара ве онуң хейкелине сежде этсе, маңлайына я-да элине онуң тагмасыны басдырса, ¹⁰Худайың газап кәсесинден ичер. Бу кәсе Худайың газабының шерабындан, хич зат гарылмадык сап шерапдан долудыр. Шейле адам мукадес перишделериң ве Гузының өңүнде от, күкүрт билен гыналар. ¹¹Гыналмаларының түссеси болса эбеди түтәр. Жандара ве онуң хейкелине сежде эденлер я-да онуң адының тагмасыны басдыран адамлар не гиже, не-де гүндиз дынч аларлар». ¹²Шоңа гөрә-де, Худайың буйрукларыны бержай эдип, Иса Месихе садык болуп гаянлар гайратлы болмалыдыр. ¹³Онсоң гөкден бир сес эшитдим. Ол шейле дийди: «Муны яз: „Мундан бейләк Реббимизе иман эдип өленлер багтлыдыр!“» Рух хем шейле дийди: «Хава, олар

чекен зәхметлеринден дынч аларлар, чекен зәхметлериниң рәхнети-ни гөрерлер».

Ериң хасылы орулар

¹⁴Онсоң гөрсем, ине, бир ак булут бар. Булудың үстүнде ынсан оглуна мензеш Бири отырды. Онуң башында алтын тәжи, элинде хем өтгүр орагы барды. ¹⁵Ыбадатханадан чыкан башга бир периште булудың үстүнде Отурана батлы сес билен шейле дийди: «Орагыңы ишлет-де, ор! Орак вагты етип гелди, себәби ериң хасылы етишди». ¹⁶Булудың үстүнде Отуран орагыны ер йүзүнде ишлетди. Шейдип, ериң хем хасылы орулды. ¹⁷Гөкдәки ыбадатханадан башга бир периште чыкды. Онуң хем өтгүр орагы барды. ¹⁸Соңра гурбанлык сыпасындакы ода гөзгичилик эдйән башга бир периште сыпадан чыкып, өтгүр оракла батлы сес билен шейле дийди: «Сен-де өтгүр орагыңы ишлет. Ердәки үзүм агажындакы салкымлары йыг, чүнки үзүм бишипдир». ¹⁹Периште орагыны ериң йүзүнде ишлетди-де, ондакы үзүм салкымларыны йыгып, Худайың үзүм сыкян улы гахар-газап чукурына ташлады. ²⁰Салкымлар шәхериң дашындакы чукурда сыкылды. Ган чукурдан чогул чыкды-да, ат уянының дережесине галып, үч йүз чакрым ^a аралыга яйрады.

15-нжи бап**Еди периште ве еди бела**

¹Шондан соң мен гөкде ене бир улы ве тәсин аламан гөрдүм: гөкде

^a 14:20 **Үч йүз чакрым** – грекче 1600 *стадиос*. Бу такм. 300 километре дендир.

еди перишде, херсиниң элинде болса бир бела барды. Бу белалар соңкы белалар болуп, олар Худайың газабыны соңлаярдылар. ²Мен от билен гарышык, чүйшөден ясалан деңиз ялы бир зат гөрдүм. Онуң үстүндө жандары, онуң хейкелини ^a, адыны аңладян саны ененлер дурды. Оларың эллеринде Худайың берен арфалары барды. ³Олар Худайың гулы Мусаның ве Гузының айдымыны айдырдылар:

«Я Реб Хөкмүрован Худай!

Сениң ишлериң бейик,
тәсиндир.

Эй, миллетлериң Шасы ^b!

Сениң ёлларың догры ве
хакдыр.

⁴Я Реб, Сенден горкмажак бармы?

Адыңа шөхрат айтмажак
бармы?

Чүнки мукаддес еке-тәк Сенсиң!

Әхли миллетлер хузурыңа
гелерлер,

олар Саңа сежде эдерлер.

Чүнки адалатлы хөкүмлериң
аян болды».

⁵Мундан соң гөкдәки ыбадатханаңың, ягны әхт чадырының ачыланыны гөрдүм. ⁶Ыбадатханадан еди беланы гетирйән еди перишде чыкды. Оларың эгнинде тәмиз, ап-ак зыгыр лыбаслар, биллеринде болса алтындан гушаклары барды. ⁷Дөрт махлугың бири еди перишдә бакы яшаян Худайың газабындан долы еди алтын кәсе берди. ⁸Ыбадатхана Худайың шөхратының, гудратының түссесинден долды. Еди перишдәниң еди беласы тамамлянанча, хич ким ыбадатхана гирип билмеди.

16-нжы бап

Худайың газабы ве еди кәсе

¹Шондан соң мен ыбадатханадан еди перишдә: «Гидиң-де, Худайың газабындан долы еди кәсәни ериң йүзүне дөкүң!» диен батлы сеси эшитдим. ²Биринжи перишде гидип, кәсесини ере дөкди. Жандарың тагмасы болан ве онуң хейкелине сежде эден адамларда эрбет ве агырылы яралар пейда болды. ³Икинжи перишде кәсесини деңзе дөкди. Деңиз өлиниң ганына меңзеш гана өврүлди-де, ондакы жанлы-жандарың әхлиси гырылды. ⁴Үчүнжи перишде кәсесини дерялара, сув гөзбашларына дөкди. Олар-да гана өврүлди. ⁵Мен сувлара гөзөгчилик эдйән перишдәниң шейле диенини эшитдим: «Эй, хәзир бар ве гечмишде болан Мукаддес Худай! Сен шу хөкүми чыкармак билен адалатлыдыгыңы аян этдиң. ⁶Олар халкыңың ве пыгамберлериңиң ганыны дөкди, Сен хем олара ган ичирип, алмытыны бердиң!»

⁷Мен гурбанлык сыпасындан бир сесиң: «Хава, Реб Хөкмүрован Худай, Сениң хөкүмлериң хакдыр, адылдыр» дийип жогап беренини эшитдим.

⁸Дөрдүнжи перишде кәсесини Гүне дөкди. Гүне ынсанлары от билен якып-көйдүрмеклик гүйжи берилди. ⁹Гүйчли ховур ынсанлары якып-көйдүрди. Йөне олар тоба гелмедилер, Худайы шөхратландырмадылар. Терсине, бу белалара хөкүмини йөредйән Худая гаргадылар. ¹⁰Бәшинжи перишде кәсесини жандарың

^a 15:2 Кәбир голязмаларда онуң тагмасыны диен сөзлер хем бар.

^b 15:3 Миллетлериң Шасы – кәбир голязмаларда *Өз халкының Шасы*.

тагтына дөкди. Жандарың патышалыгы түмлүгө гапланды. Ынсанлар чекйән эжирлеринден яна диллерини дишледилер. ¹¹Олар этмишлеринден дәнмедилер, тоба гелмедилер, терсине, эжирлери ве яралары үчин Гөгүң Худайына гаргадылар. ¹²Алтынжы перишде кәсесини бейик Евфрат дерясына дөкди. Гүндогардан гелйән патышаларың ёлуның ачылмагы үчин, деряның сувы гурады. ¹³Онсоң аждарханың, жандарың ве галп пыгамбе-риң агызларындан гурбага меңзеш үч эрбет рухуң чыканыны гөрдүм. ¹⁴Булар аламатлар гөркезип билйән жыналарың рухларыдыр. Булар Хөкмүрөван Худайың бейик гүнүнде болжак сөвеш үчин бүтин дүнйәнің патышаларыны үйшүрмәге барярлар.

¹⁵«Ине, Мен бир огры кимин гелйәрин! Оя болан багтлыдыр! Яланач гезмән, уятларыны гөркезмән, эшиклерини эгнинде саклан багтлыдыр!»

¹⁶Онсоң эрбет рухлар патышалары еврейче «Армагеддон» дийилйән ере үйшүрдилер. ¹⁷Единжи перишде кәсесини хова серпип гойберди. Ыбадатханадакы^a тагтдан: «Амала ашды!» диен батлы бир сес эшидилди. ¹⁸Шондан соң йылдырымлар чакды, гүммүрдәп, гөк гүрледи, гүйчли ертитреме болды. Ынсанлар ер йүзүнде яшап башланы бәри шейле гүйчли ертитреме болманды. ¹⁹Бейик шәхер үч бөлек болды. Миллетлерин шәхерлери вейран болды. Худай Бабыл шәхерини яда салып, гахар-газабындан долы шераплы кәсесинден бу шәхере ичирди. ²⁰Адаларың әхлиси йитирим болды, даглар гөзден гайып болды. ²¹Ынсанларың үстүне

гөкден херсиниң аграмы бир батмана голай гүйчли долы ягды. Ынсанлар долы беласы үчин Худая гаргадылар, себәби бу бела дийсең айылганчды.

17-нжи бап

Аял ве жандар

¹Эли кәсели еди перишдәнің бири гелип, маңа шейле дийди:

«Гел, мен саңа көп сувларың үстүнден хөкмүрөванлык йөредйән улы лолының жезасыны гөркезейин. ²Дүнйәнің патышалары онуң билен зына этдилер, ериң илаты онуң зынахорлык шерабындан ичип-ичип серхош болды». ³Онсоң перишде мени Мукаддес Рух аркалы чөле әкитди. Мен ол ерде гып-гызыл жандарың үстүнде отуран бир аялы гөрдүм. Бу жандарың тутуш эндамы Худая дил етирйән атлардан долуды, онуң еди келлеси, он шахы барды. ⁴Аял болса гойы гырмызы ве ал-гызыл лыбас-лара бесленип, алтын, гымматбаха дашлар ве дүрлер билен безенипди. Онуң элинде йигренжи затлардан ве зынахорлыгының нежислигинден долы алтын шакәсе барды. ⁵Бу аялың маңлайында «Бейик Бабыл, дүнйә лолуларының ве нежисликлериниң энеси» диен сырлы ат язылгыды. ⁶Онсоң аялың Худайың халкының ве Исаның шаятларының ганыны ичип, серхош боланыны гөрдүм. Муны гөрүп, гаты гең галдым. ⁷Перишде маңа шейле дийди: «Нәме гең галярсың? Аялың, онуң атланып барян еди башлы ве он шахлы жандарының сырыны мен саңа айдайын. ⁸Сениң гөрән жандарың бирвагтлар

^a 16:17 *Ыбадатханадакы* – кәбир голязмаларда гөкдәки *ыбадатханадакы*.

барды, йөне инди ёк. Эмма сонра ол хелёк болмазындан оң өлүлөр дүн-йёсинден чыкар. Ер йүзүниң илаты, ягны дүнйё ярадыланы бёри атлары яшайыш китабына язылмадыклар бу жандары гөрөнлеринде хайран галарлар, себэби ол бирвагтлар барды, инди ёк, йөне ене гелер. ⁹Булара дүшүнмек үчин пайхас ве даналык герек. Еди келле – бу аялың отуран еди дагыны ве еди патышаны аңладяр. ¹⁰Оларың бёшиси хелёк болды, бири шалык сүрйёр, ене-де бири хениз геленок. Йөне ол геленде, узак шалык сүрмез. ¹¹Бирвагтлар бар болуп, инди ёк жандар болса секизинжидир. Шол бир вагтың өзүнде-де ол едилериң бири болуп, хелёк болмага баряндяр. ¹²Сениң гөрөн он шахың болса хениз патышалыга етмедик он патышадыр. Йөне олар жандар билен биле бир сагат патышалык этмёге ыгтыяр аларлар. ¹³Бу он патышаның максады бир болуп, олар өз гүйчлерини ве ыгтыярларыны жандара берерлер. ¹⁴Олар Гузы билен сөвешерлер, йөне Гузы олары енер. Чүнки Гузы шаларың Шасы, таңрыларың Таңрысыдыр. Онуң чагыранлары, сайланлары ве садыклары Онуң билен боларлар». ¹⁵Перишде маңа ене шейле дийди: «Лолының хөкмүрованлык сүрйён көп сувлары хер миллетден, хер халкдан, хер дилден болан эгирт мэхеллэни аңладяндяр. ¹⁶Сениң гөрөн он шахың ве жандар бу аялы йигренерлер. Олар оны тоздуруп, ялаңачларлар; онуң этини ийип, оны отларлар. ¹⁷Чүнки Худай Өз максадыны амала ашырмак ислегини оларың йүрегинегуйды. Шунлукда, олар Худайың сөзлери бержай болянча, өзлериниң

хөкмүрованлык ыгтыярыны жандара бермёге бирагыздан разы боларлар. ¹⁸Гөрөн аялың болса ер йүзүниң патышаларына хөкмүрованлык эдйён бейик шөхердир!»

18-нжи бап

Бабыл вейран эдилйёр

¹Мундан соң мен гөкден инип гелйён башга бир перишдэни гөрдүм. Онуң улы ыгтыяры болуп, шөхраты бүтин дүнйё нур сачды. ²Перишде батлы гыгырып, шейле дийди: «Йыкылды! Бейик Бабыл йыкылды! Ол жынларың месгенине өврүлди, эхли арвахларың сүренине өврүлди, дүрли харам ве нежис гушларың пенасына өврүлди. ³Чүнки эхли миллетлер онуң азгын хыжувларының шерабыны ичдилер. Дүнйёниң шалары онуң билен зына этдилер, тэжирлери онуң гөчгүнли айшы-эшретинден баядылар». ⁴Онсоң мен гөкден башга бир сес эшитдим. Ол шейле диййёрди: «Эй, халкым! Онуң гүнэлерине шөрик болмаз ялы, онуң белаларына учрамаз ялы, ол ерден чык. ⁵Чүнки онуң гүнэлери бейгелип гөге етди, Худай онуң жөнәятларыны ятлады. ⁶Ол сизе нәмә эден болса, сиз хем оңа шоны эдиң. Онуң эденлерини ики эссе эдип гайтарың! Оңа ики эссе гүйчли гарылан шерапдан ичириң! ⁷Ол нэче шөхратланып, айшы-эшрет чекен болса, шонча-да жебир, гам-гусса бериң оңа! Чүнки ол өз йүрегинде шейле диййёр: „Мен мелике кимин отырын, дул дэлдин, асла яс тутмарын“. ⁸Шоңа гөрә, бир гүнүң ичинде өлүм, яс, ачылык беласы башына инер, оны от якып көйдүрер. Чүнки оны хөкүм

эден Худай гүйчлүдир! ⁹Онун билен зына эден, айшы-эшретине шәрик болан дүнийәнің патышалары онуң янгынының түссесини гөрөнлеринде, яс тутуп, агларлар. ¹⁰Олар онуң чекйән жебирлеринден хопугып, узакда дуран ерлеринден шейле диерлер: „Эй, бейик шәхер, халыңа вай! Эй, кувватлылык шәхери Бабыл, халыңа вай! Сен бир сагадың ичинде жезаңы алдың!“

¹¹Дүнийә тәжирлери онуң үчин яс тутуп, агларлар, себәби инди оларың харытларыны сатын алжак ёк. ¹²Алтыны, күмши, гымматбаха дашлары, дүрлери, непис зыгыр маталары, гырмызы реңкли гыммат маталары, йүпеги ве ал-гызыл маталары, хошбой ыслы агажы, пил сүнкүнден, гымматбаха агачлардан, бүрүнчден, демирден ве мермерден ясалан дүрли харытлары, ¹³далчын, ве бейлеки тагамлыклары, якымлы ыслы түтетгилери, мүшк-анбарлары, шерабы, зейтун ягыны, кепексиз уны ве бугдайы, сыгырдыр гоюнлары, атлардыр арабалары, адамларың жаныны ве тенини сатын алжак инди ёк. ¹⁴Тәжирлер шейле диерлер: „Гөвнүң күйсән мивелери йитип гитди. Байлыгың ве göz гамашдырыжы ажайыплыгың гайып болды, олар инди асла доланмаз“. ¹⁵Бабылда өз харытларыны сатып баян тәжирлер шәхериң жебирлеринден хопугарлар. Узакда дуран ерлеринден яс тутуп, агларлар. ¹⁶Олар мөңнүришип, шейле диерлер: „Вай, бейик шәхериң халына вай! Ол непис зыгыр, гоый гырмызы ве ал-гызыл гейнерди, алтын, гымматбаха дашлар ве дүрлер билен безенерди. ¹⁷Шейле агирт улы байлык бир сагадың ичинде вейран болды!“

Хемме гәмичилер, деңиз ёлагчылары ве әхли деңизчилер – деңизден экленйәнлериң бары узакда дуруп, ¹⁸шәхериң янгынының түссесини гөрөнлеринде: „Бу шәхере тай гелжек шәхер бармыды?“ диерлер. ¹⁹Олар башларындан гум совруп, агларлар, яс тутуп, сес эдип мөңнүрерлер: „Вай, халыңа вай, бейик шәхер! Деңизде гәмилери боланларың бары бу шәхериң байлыгы аркалы баяпды. Инди болса ол бир сагатда вейран эдилди!“

²⁰Эй, гөклер, шатланың! Эй, Худайың халкы, ресулар ве пыгамберлер, шатланың! Бабылың сизе эденлери үчин Худай оны жезаландырды».

²¹Соңра бир гүйчли периште әпет дегирмен дашы ялы дашы галдырып, оны деңзе зыңып, шейле дийди: «Бейик Бабыл шәхери, ине, шейле гүйч билен зыңлар! Ол инди асла тапылмаз! ²²Арфачыларың ве айдымчыларың, түйдүкчилериң ве сурнайчыларың овазы инди сенде яңланмаз. Инди сенден сенетчилер-де, сенетде тапылмаз. Инди сенден дегирмениң сеси асла эшидилмез. ²³Чыраларының ышыгы инди ягты сачмаз, өйленйән йигитдир гелниң сеси инди сенден эшидилмез. Сениң тәжирлериң дүнийәнің бейик адамларыды, сениң жадыгөйлигиң әхли миллетлери ёлдан чыкарды. ²⁴Пыгамберлериң ве Худайың халкының – дүнийәде өлдүриленлериң әхлисиниң ганы сенде тапылды».

19-нжы бап

Худая шөхрат!

¹Соңра мен гөкде улы мәхелләнің сесине меңзеш батлы сеслер эшитдим.

Олар: «Худая шан-шөхрат болсун! Худай бизиң Халасгәримиздир, шөхрат ве гудрат Онуңкыдыр. ²Чүнки Онуң хөкүмлери догры, адылдыр: зынасы билен дүнийәни азыран улы лолыны Ол хөкүм этди, гулларыны өлдүрөн лолудан оларың арыны алды».

³Мәхелле ене-де шейле дийди: «Худая шан-шөхрат болсун! Хава, лолының түссеси эбеди түтәр!»

⁴Йигрими дөрт яшулы, дөрт мах-лук йүзин дүшүп: «Омын! Худая шан-шөхрат болсун!» дийип, тагтда отуран Худая сежде этдилер. ⁵Онсоң тагтдан чыкан бир сес шейле дийди: «Эй, Худайымызың әхли гуллары, Ондан горкянларың улы-кичи – әхлиси, Оңа алкыш айдың!»

⁶Соңра мен бир улы мәхелләнин сесине, әгирт улы умманың гүввүлдисине, гүйчли гөк гүррүлдисине меңзеш сеслер эшитдим. Олар шейле диййәрдилер:

«Худая шан-шөхрат болсун!

Чүнки Реббимиз Хөкмүрован
Худай
хөкмүрованлык сүрүп
башлады!

⁷Гелиң, бегенелиң хем шатланалың!

Оны шөхратландыралың!

Чүнки Гузының тойы башланяр,
Онуң гелинлиги хем тайяр
болуп дур:

⁸Оңа бесленмәге непис, парлак,
пәк зыгырдан лыбас берилди».

Бу лыбас Худайың халкының догры ишлеридир. ⁹Онсоң перишде маңа шейле дийди: «Шулары яз: Гузының ника тоюна чагырыланлар багтлыдыр!» Ол сөзүни довам эдип: «Ине, булар Худайың хакыкы сөзлеридир»

дийди. ¹⁰Мен перишдә сежде этмек үчин, онуң аякларына йыкылдым. Эмма ол маңа шейле дийди: «Ёк, маңа сежде этме! Мен хем сен ве Иса барада шаятлык эдйән доганларың ялы Худайың бир гулудырын. Диңе Худая сежде эт! Иса барада шаятлык эдйәнлер пыгамберлик рухуна эе боляндырлар».

Ак атлы

¹¹Соңра мен ачылан гөги ве ол ерде дуран бир ак аты гөрдүм. Аты мүнүп отуран Садык ве Хакыкат дийип атландырыларды. Ол адыл хөкүм чыкаряндыр ве адалатлы сөвешйәндир. ¹²Онуң гөзлери от ялы январды, башында хем биртопар тәжи барды. Онуң маңлайына Онуң ады язылгыды, йөне бу ады Өзүнден башга хич ким билйән дәлдир. ¹³Онуң эгниндәки доны гана бояланды. Бу ак атлы «Худайың Сөзи» дийлип атландырыларды. ¹⁴Непис, ап-ак ве тәмиз зыгыра бесленен гөкдәки гошун ак атлара атланып, Онуң ызындан гелийәрди. ¹⁵Миллетлери урмак үчин, Онуң агзындан кесгир бир гылыч чыкып дурды. Ол олары демир хасасы билен доландырар. Ол шерап сыкылян чукурда Хөкмүрован Худайың газаплы гахарының шерабыны сыкяр. ¹⁶Онуң донунда ве будунда «ШАЛАРЫҢ ШАСЫ, ТАҢРЫЛАРЫҢ ТАҢРЫСЫ» диен ат язылгыды. ¹⁷Онсоң мен Гүнүң үстүнде дуран бир перишдәни гөрдүм. Ол гөкде учуп йөрен гушларың әхлисине багтлы сеси билен гыгырып, шейле дийди: «Гелиң, Худайың улы мейлисине гелиң!» ¹⁸Патышаларың, мүнбашыларың, гүйчли сөвешижилериң

ләшини, атларың ве атлыларың ләшини, эркинлериң ве гулларың ләшини, кичилериң ве улуларың ләшини иймәге топланың!»¹⁹ Онсоң мен жандары, дүниә патышаларыны ве оларың гошунларыны гөрдүм. Олар ата атланып Отуран ве Онуң гошунлары билен сөвешмек үчин үйшүпдирлер.²⁰ Эмма жандар ве онуң билен биле галп пыгамбер есир алынды. Бу галп пыгамбер жандарың адындан алааматлар гөркезерди, жандарың тагмасыны өзүне басдырып, онуң хейкелине сежде эденлери алдарды. Жандар-да, галп пыгамбер-де дирилигине янып дуран күкүртли көле зыңылды.²¹ Галланлары болса ата атланып Отураның агзындан чыкан гылыч билен өлдүрилдилер. Гушларың хеммеси буларың ләшинден дойды.

20-нжи бап

Мүң йыл

¹ Соңра мен гөкден инип гелйән бир перишдәни гөрдүм. Онуң элинде довзахың ачары билен улы бир зынжыр барды.² Перишде аждарханы, ягны иблис я-да шейтан дийип атландырылян гадымы йыланы тутды-да, оны мүң йыл мөхлет билен зынжырлады.³ Перишде оны довзаха ташлады-да, гуллап, үстүнден мөхүрледи. Ол муны мүң йыл долянча, аждарха гайдып миллетлери алдамасын дийип этди. Мүң йылдан соң ол аз вагтлык бошадылмалыдыр.⁴ Онсоң мен тагтлары, оларың үстүнде отуранлары гөрдүм. Олара казылык этмеклик ыгтыяры берилди. Мундан башга-да, мен Иса ве Худайың Хош Хабары хакда шаятлык эденлери үчин башлары кесиленлериң жанларыны

гөрдүм. Олар жандара ве онуң бутуна сежде этмәндилер, маңлайына я-да эллерине онуң тагмасыны басыдырмандылар. Олар дирелип, Месих билен мүң йыл шалык сүрдүлер.⁵ Бу илкинжи дирелишдир. Бейлеки өлүлер болса мүң йыл гечйәнчә дирелмеди.⁶ Илкинжи дирелишде пайы болан багтлы ве мукаддесдир! Икинжи өлүм олара өз хөкүмини йөредип билмез. Олар Худайың ве Месихиң руханылары болуп, Онуң билен мүң йыл шалык сүрерлер.

Шейтан хөкүм эдилйәр

⁷ Мүң йыл доландан соң, шейтан туссагдан бошадылар.⁸ Ол чыкып, ериң дөрт күнжегиндәки халклары, ягны гог-магоглары алдап, олары сөвеше топлар. Топлананларың саны деңиз кенарындакы чәге киминдир.⁹ Олар ер йүзүни гуршап алдылар, Худайың халкының дүшелгесини, Онуң сөйгүли шәхерини габадылар. Эмма гөкден инен от олары якып күл этди.¹⁰ Олары алдан иблис болса янып дуран күкүртли көле зыңылды. Жандар билен галп пыгамбер хем шол ердедир. Олар гиже-гүндиз эбедлик эжир чекерлер.

Өлүлере казылык эдилйәр

¹¹ Соңра мен улы ак тагт ве онуң үстүнде Отураны гөрдүм. Ер, гөк Онуң хузурындан йитип гитди, олары соңра тапып-да болмады.¹² Мен тагтың өңүнде дуран улудыр кичи өлүлери гөрдүм. Китаплар ачылды. Яшайыш китабы атлы ене бир китап ачылды. Китапларда языланлара сәредилип, өлүлере эден ишлерине гөрә казылык эдилди.¹³ Деңиз өзүндәки өлүлери берди. Өлүм ве өлүләр

дүңйәси-де өзүндәки өлүлери берди. Оларың хер бирине эден ишлерине гөрә казылык эдилди. ¹⁴Онсоң өлүм ве өлүләр дүңйәси янып дуран көле зыңылды. Ине, бу отлы көл икинжи өлүмдир. ¹⁵Атлары яшайыш китабына язылмадыкларың әхлиси янып дуран көле зыңылды.

21-нжи бап

Тәзе Иерусалим

¹Онсоң мен бир тәзе гөк билен бир тәзе ер гөрдүм. Чүнки өңки гөк ве ер айрылыпды. Инди хич бир деңиз хем ёкды. ²Мен Мукаддес Шәхери – тәзе Иерусалими гөрдүм. Ол гөкден, Худайың хузурындан инип гелйәрди. Тәзе Иерусалим өйләниән йигит үчин бәзенип-бәсленип гелйән гелне мензәйәрди. ³Мен тагтдан ^a батлы бир сесиң шейле диенини эшитдим: «Худайың месгени инди ынсанларың арасындадыр! Ол инди ынсанларың арасында месген тутар. Олар Онуң халкы боларлар, Ол хем олар билен болуп, оларың Худайы болар. ⁴Ол Өз халкының гөзлериниң хер бир гөзәшыны сүпүрер. Инди не өлүм, не-де яс, не агы, не-де агыры болар. Чүнки өңки затлар гечип гитди». ⁵Тагтда Отуран: «Ине, әхли зады тәзеләйәрин» дийди. Соңра маңа: «Булары яз, себәби бу сөзләр ыгтыбарлы ве чындыр» дийди. ⁶Ол маңа ене-де шейле дийди: «Амала ашды. Алфа ве Омега ^b, Башлангыч ве Соң

Мендирин. Мен сувсана яшайыш сувуның гөзбашындан мугт ичирерин. ⁷Еңен, ине, буларың барыны мирас алар. Мен онуң Худайы боларын, ол хем Мениң перзендим болар. ⁸Эмма горкагың, имансызың, кеззабың, ганхорың, зынахорың, жадыгөйүң, бутпаразың ве хемме яланчыларың – әхлисиниң пайына янян күкүртли от көли дүшер. Икинжи өлүм, ине, будур».

⁹Соңра соңқы еди бела билен долдурылан еди кәсели еди перишдәниң бири мениң яныма гелип: «Гел, мен саңа гелни, Гуза аял болжагы гөркезейин» дийди. ¹⁰Перишде мени Мукаддес Рух аркалы бир улы, бейик дага чыкарды. Ол ерден маңа гөкден, Худайың хузурындан инип гелйән мукаддес шәхери – Иерусалими гөркезди ^c. ¹¹Ол Худайың шан-шөхратындан долуп, бир жуда gymmatбаха даш ялы, булдурап дуран яшма дашы ялы парлаарды. ¹²Шәхериң улы ве белент диварлары, он ики дәрвезеси барды. Хер дәрвезәниң агзында бир перишде барды. Дәрвезеләре ысрайыл халкының он ики тиресиниң ады язылгыды. ¹³Гүндогарда үч дәрвезе, демиргазыкда үч дәрвезе, гүнортада үч дәрвезе, гүнбатарда үч дәрвезе барды. ¹⁴Шәхериң дивары он ики бинядың үстүнде бина эдиллипди, олар Гузының он ики ресулының ады язылгыды. ¹⁵Мениң билен гепләшен перишдәниң элинде шәхери, онуң дәрвезелерини ве диварыны

^a 21:3 *Тагтдан* – кәбир голязмаларда *гөкден*.

^b 21:6 *Алфа ве Омега* – Алфа грек элипбийиниң биринжи, Омега болса иң соңқы харпы.

^c 21:10 *Мукаддес шәхери – Иерусалими гөркезди* – бу жүмле кәбир голязмаларда *бейик шәхери, мукаддес Иерусалими гөркезди* дийип душ гелйәр.

өлчөр ялы алтындан өлчөг таягы барды. ¹⁶Шәхер дөртбурчлук шекилинде болуп, онуң бойы билен ини деңди. Перишде шәхери өлчеди. Шәхериң бойы ики муң ики йүз чакрым ^a болуп чыкды. Онуң ини, бейиклиги хем бойы ялыды. ¹⁷Перишде шәхериң диварыны-да өлчеди. Диварың бейиклиги ^b йүз кырк дөрт тирсек чыкды. Перишде булары өлчөнде, ынсанларың уланян өлчегини уланды. ¹⁸Дивар яшма дашындан гурлупды. Шәхериң өзи болса тегмилтсиз айна ялы сап алтындан бина эдилепди. ¹⁹Шәхер диварының бинятылары хер дүрли гымматбаха дашлар билен безеленди. Биринжи биняды яшма дашы билен безеленди, икинжиси гоый реңкли пөвризе дашы, үчүнжиси хахык, дөрдүнжиси зүмеррет, ²⁰бәшинжиси сардоникс, алтынжысы гырмызы сардоникс, единжиси алтын-сары даш, секизинжиси гөк зүмеррет, докузынжысы гоый сары даш, онунжысы пөвризе, он биринжиси мәмиши реңкли даш, он икинжиси беневше реңкли гымматбаха дашлары билен безеленди. ²¹Он ики дервезе он ики дүрден, ягны хер дервезе бүтеви бир дүрден ясаланды. Шәхериң шаёлы сап алтындан болуп, айна ялы ялпылдаярды. ²²Мен бу шәхерде ыбадатхана гөрмедим. Чүнки Хөкмүрован Реб Худай ве Гузы шәхериң ыбадатханасыдыр. ²³Шәхери ягтыландырмак үчин Гүн я-да Ай герек дәл. Чүнки шәхери Худайың шөхраты ягтыландыряр, Гузы хем онуң чырасыдыр. ²⁴Халклар бу шәхериң

нурунда гезерлер. Дүниәнин шалары оңа өз шан-шөхратыны гетирерлер. ²⁵Шәхериң дервезелери узаклы гүн ачык болар, олар гулпланмаз, себәби ол ерде гиже болмаз. ²⁶Миллетлер бу шәхере өз шан-шөхратларыны гетирип, Худая ве Гуза хормат билдирерлер. ²⁷Бу шәхере хич бир мурдар зат, нежислик эдйәнлерин, ялан сөзлөйәнлерин хич бири гирмез. Оңа диңе Гузының яшайыш китабына атлары языланлар гирерлер.

22-нжи бап

Яшайыш сувы

¹Соңра перишде маңа айна ялы ялпылдаян деряны гөркезди. Бу деряда яшайыш сувы акярды. Ол Худайың ве Гузының тагтындан чыкып гайдярды. ²Шәхериң шаёлуның ортасында, деряның хер кенарында яшайыш дарагты өсүп отырды. Бу дарагтлар хер айда миве берип, йылда он ики гезек хасыл гетирйәрди. Дарагтларың япраклары миллетлере шыпа берйәрди. ³Бу шәхерде инди асла нәлет болмаз. Худайың ве Гузының тагты бу шәхерде болар. Худайың бенделери Оңа хызмат эдерлер. ⁴Олар Худайың йүзүни гөрерлер, маңдайларында Онуң ады болар. ⁵Шәхерде гиже асла болмаз. Не чыраның ышыгы, не-де гүнүң нуры герек болар, себәби Реб Худай олар нур сачар. Олар эбедилик шалык сүрерлер.

Иса Месих гелйәр

⁶Перишде маңа шейле дийди: «Бу сөзлер ыгытбарлы ве чындыр!»

^a 21:16 *Ики муң ики йүз чакрым* – грекче 12000 *стадиос*. Бу такм. 2200 километре деңдир.

^b 21:17 *Бейиклиги* – я-да *галыңдыгы*.

Пыгамберлерини ылхамландырян Реб Худай тиз вагтда болжак вакалары Өз бенделерине гөркезмек үчин перишдесини ёллады». ⁷«Ине, Мен тизара барарын! Бу китабың пыгамберлик сөзлерини йүрегинде саклаян багтлыдыр!» ⁸Мен Ёханна булары гөрдүм ве эшитдим. Булары эшиденимден ве гөренимден соң, бу вакалары маңа гөркезен перишдә сежде этмекчи болуп, онуң аякларына йыкылдым. ⁹Эмма перишде маңа шейле дийди: «Ёк, маңа сежде этме! Мен хем сен ялы, пыгамбер доганларың ве бу китабың пыгамберлик сөзлерини йүрегинде саклаянлар ялы Худайың бир гулудырын. Дине Худая сежде эт!» ¹⁰Онсоң ол маңа шейле дийди: «Бу китабың пыгамберлик сөзлерини гизлин саклама! Чүнки оларың бержай болмалы вагты голайдыр. ¹¹Гой, яманлык эдйән ене яманлык этсин, пислик эдйән ене пислик этсин. Догры иш эдйән ене догрулык этсин, мукаддес өз мукаддеслигини сакласын».

¹²«Ине, Мен тизара барарын! Хер кесе эден ишлерине гөрә бержек сылаглаарым янымдадыр! ¹³Алфа ве Омега, Илкинжи ве Ахыркы, Башлангыч ве Соң Мендин».

¹⁴Өз лыбасларыны ювянлар багтлыдыр! ^а Оларың яшайыш дарагтының

мивесинден иймәге, шәхер дервезесинден гирмәге хаклары бардыр. ¹⁵Эмма «итлер», ягны жадыгөйлер, зынахорлар, ганхорлар, бутпаразлар, яланы сөйүп, оны амал эдйәнлер – буларың бары шәхериң дашында галар. ¹⁶«Мен, Иса Месих, бу пыгамберлиги иманлылар йыгнагына етирмек үчин Өз перишдәми сизе ёлладым. Мен Давудың көкүнден, ягны онуң неслинден болан парлак даң йылдызыдырын!» ¹⁷Мукаддес Рух ве Гелинлик «Гел!» диййәрлер. Эшидйән хер кес хем «Гел!» дийсин. Сувсан гелсин. Ким өз тешнелигини гандырмак ислесе, гой, яшайыш сувундан мугт ичсин! ¹⁸Бу китабың пыгамберлик сөзлерини эшидйән хер кесе дуйдурярын: кимде-ким бу сөзлере бир зат гошса, Худай хем онуң жезасына бу китапта агзалан белалары гошар. ¹⁹Кимде-ким бу китабың пыгамберлик сөзлеринден бир зады айырса, Худай хем бу китапта агзалаң яшайыш дарагтының мивесинден иймек ве мукаддес шәхерде яшамак хукугындан оны махрум эдер. ²⁰Бу вакаларың Шаяды: «Хава, Мен тиз барарын!» диййәр. Омын! Я Реббимиз Иса, гел! ²¹Гой, Реббимиз Исаның мерхемети әхлицизе яр болсун! ^б

^а **22:14** *Өз лыбасларыны ювянлар багтлыдыр!* – бу жүмле кәбир голязмаларда *Онуң буйрукларыны бержай эдйәнлер багтлыдыр!* дийип душ гелйәр.

^б **22:21** Кәбир голязмаларда *Омын* диен сөз хем бар.

**ГОШМАЧА
МАТЕРИАЛЛАР**

Сөзлүк

А

Адалатлы – Худай хемише адалатлы. Ол элмыдама догры иш эдйэр ве хемише оңат карарлары чыкарыр. Мукаддес Китаба лайыктыкта, Худай хер бир адама, улы болсун, кичи болсун, бай я-да гарып, пархы ёк – хеммелере адалатлы гарамаклыгы үндейёр. Ол Ёз халкына шейле дийёр:

«Ягшылык этмеги өвренин,
адалаты агтарың,
эзёт чекйёни халас эдин,
етими гораң,
дул хатына арка дуруң»
(Иша 1:17).

Казыларың, юрт баштутанларының, дини ёлбашчыларың халкың үстүнден хөкүм сүрйёндиклери үчин, Худай олардан адалатлы карарлары чыкармагы талап эдйёр ве адалатсыз херекетлер эден ягдайында, олары ёвузлык билен хөкүм эдйёр.

Серет: Догры.

Адам ата – Худай тарапындан ярадылан илкинжи ынсан. Онуң аялы Хов эне болупдыр. Олар ахли ынсанларың ата-энеси болупдыр. Адам атаның ады еврейче «ынсан» диймеги аңладяр.

Гчк 2-3.

Агта – тарыхың кэбир дөвүрлеринде дүрли миллетлерде агталар хөкүмдарларың ёлбашчылыгы астында ёка-

ры везипёни эелөпдирлер. Худайың гадаган эдйёндиги үчин, олары бичмеклик еврейлериң дөп-дессурында болмандыр.

Эст 2:3; Рес 8:27.

Агыз беклемек – агыз беклемегин максады Худайың хузурында өзүңи песпөл тутмак я-да кэбир пажыгалы ягдайда яс тутмак, гам-гусса дөври Худайы чагырмак болупдыр. Догры дурмушта яшамаздан, гарыплара ве эжизлере адалатлы гарамаздан, агыз беклемеклигиң хич хили пейдасының ёкдугыны ве мунуң Худайың гөвнүнден турмаяндыгыны пыгамберлер халка ятладыпдырлар.

Сер 20:26; Иша 58:3-5; Ёвл 1:14; Юнс 3:5; Эст 4:16.

Аждарха – гадымы еврей дүшүнжесинде деңиз аждархасы башагайлыгы аңладып, өлем-жаханың ярадылышының ирки дөвүрлеринде пейда болупдыр. Кёте аждарха Рахап дийлип атландырылыпдыр (Эйп 9:3; 26:12; Иша 51:9), кёте болса Ливятан (Эйп 3:8; 41:1; Зеб 73:14; Иша 27:1). Шейле хем бу миллетлер үчин бир нышан, ягны Ысрайылың душманы болупдыр (Зеб 86:4). Икинжи пикир Тэзе Ёхтде Аялык китабында габат гелйёр, Иса Месихе ынанынлара гаршы урушда аждарха эрбет гүйчлериң нышаныдыр.

Азия – Тэзе Ёхт дөвүрүнде Рим империясының иң бай веляяты болупдыр.

Бу гүнки гүн бу веляят Түркийяниң арачәклеринде ерлешйәр.

Рес 19:10; Рим 16:5; 1Кор 16:19.

Карта серет.

Акмак – пайхас әдебиятында: Зебурың кәбир мезмурларында, Сүлейманың пәхимлеринде, Вагызда, Эйюпта «акмак» дине бир акылсыз адам дәл-де, эйсем, акыл-пайхасы рет әдйән адамдыр. Шонуң үчин хем ол өлүм ве вейранчылык ёлундан барян адамдыр. Бейле адам Худай барада ве Худайың ислеге барада пикир этмейән, алада этмейән, текепбир, гедем, бипарх адам. Ол хатда дине ве пайхаслы өвүт-үндеве гаршы чыкып, булар барада яман затлары гепләп билйәр. Пайхас әдебиятында беян әдилен хәсиетлерден башга-да акмак адам өзүниң нежис гылык-хәсиети билен таналыпдыр. Ишая пыгамбериң китабында акмак адам барада шейле дийилйәр: «Акмак биздеплик билен геплейәр, онуң ниети пислик этмекдир, иши яманлык этмек, Реббе дил етирмек, ачлары ач, сувсузлары сувсуз гоймакдыр» (Иша 32:6).

Зеб 52:1; Сүл 17:17-21

Серет: Надан.

Аламот – манысы белли дәл. Белки әхең, белки-де саз гуралы болмагы әхтимал.

1Йя 15:21.

Алоэ – Тәзе Әхт дөврүнде алоэ өлен адамың жеседини жайламага тайярламакда уланылыпдыр.

Еха 19:39.

Амалеклер – Ысрайыл халкы Кенган юрдуны әлемезден өң, онуң голайында яшан халк. Олар, әсасан, Дуз деңзиниң гүнорта-гүндогарында, ягны Негепде яшан чарва халк болупдыр.

Мср 17:8-16; Кан 25:17-19; 1Шам 15:2, 30:1-5; 1Йя 4:43.

Аммонлар – Лутуң оглы Бенамының несиллери. Аммонлар Иордан дерясының гүндогарында яшапдырлар. Олар Молек худайына сежде әдипдирлер.

Гчк 19:30-38; Кан 23:3.

Серет: Лут.

Аморлар – Ысрайыл халкы Кенган юрдуны әлемезден өң, ол ерде яшан халкларың бири. Олар өзлериңиң әпет узын бойлары билен таналыпдыр. Месопотамияның тутуш төверегинде өзүниң шәхерлери ве ханлары билен аморлар өрән гүйчли халк болупдыр. Ысрайыллар Кенгана чозан вагтында, олар, әсасан хем, Иордан дерясының гүндогарында ве Иорданың гүнбатар дагларында яшан Ог хем Сихон атлы ики ханың ханлыгындакы гүйже даяныпдырлар.

Гчк 10:16; 15:16; Чөл 13:29; 21:13-34; Амо 2:10.

Серет: Кенганлар.

Анаклар – Ысрайыл халкы әлемезден өң, Кенган юрдуның голайында яшан халкларың бири. Олар Хеброн галасында ве онуң даш-төверегинде яшапдырлар. Анаклар үч уругдан ыбарат болуп, олар Нефиллериң несиллери болупдырлар.

Кан 9:2; Ешу 11:21,22.

Серет: Нефиллер.

Араба дүзлүги – Иордан дерясының дүзлүгинден Дуз деңзиниң гүнорта-демиргазыгына ченли яйылып гидйән гуры ве текиз ер.

Чөл 22:1; 26:3.

Арамей дили – бу дил еврей дилине дегиллидир. Б. э. өң VI асырда бу әсасы дил хөкмүнде өсүп, гадымы якын Гүндогарда (хәзирки Орта

Гүндогарда) дипломатия ве тәжирчилик үчин уланылыпдыр. Ысрайыллар Бабыл сүргүнинден доланып геленлеринден соң, халк еврей дилине гаранда арамей дилинде хас көп геплемәге башлапдыр. Көне Әхтиң кәбир бөлөклери арамей дилинде язылыпдыр, ягны Эзр 4:8–6:18; 7:12–26; Дан 2:4–7:28. Исаның дөврүнде бу дил яхудылар ве Иса тарапындан гиңден уланылыпдыр, шонуң үчин Тәзе Әхтде бирнәче арамей сөзлери бар. 2Пат 18:26,28; Мат 5:22; Ёха 5:2; 19:13.

Серет: Еврей.

Арвах-жын – Шейтана гулдук эдйән эрбет рухдур. Ол адама зыян етирип я-да оны эеләп билйәр. Исада олары ковуп чыкарян гудрат болупдыр ве Ол арвах-жын эелән адама шыпа берипдир. Ресуллара хем Исаның ады билен арвах-жынлары ковуп чыкармак гудраты берлипдир. Мат 8:16; Лук 8:26; Рес 8:7; 16:18.

Арёпагус – Грецияның Афины шәхериндәки байырлык. Афины шәхериниң мөхүм адамлары бу байырлыкда душшып важып меселелер барада геңешипдирлер. Бу адамларың геңеши хем Арёпагус дийлип атландырылыпдыр. Рес 17:19,22,34.

Артемис – греклерин зенан хуდაйының ады, оңа айратын Азия велятында сежде эдипдирлер. Гадымы дүйәниң еди гудратының бири болан онуң бутханасы Эфес шәхериниң эдил дашында ерлешипдир. Рес 19:24–35.

Арфа – киришли саз гуралының бир гөрнүши. Зөб 32:2; 56:9.

1795-нжи сахыпадакы сурата серет.

Ахалот – Хиндистанда өсийн ве өзени хошбой ыслы агач. Онуң өзенини геймлере я-да отага хошбой ыс бермек үчин уланыпдырлар. Зөб 44:9; Сүл 7:17; Нгм 4:14.

Ашера – хасыл берйән иң мөхүм зенан хуდაйы хасапланып, оңа Кенганда ве Сирияда сежде эдипдирлер. Бу зенан хуდაйы көплөнч Багал хуდაйы билен гатнашыпдыр. Адамларың оңа сежде этмек үчин үйшен еринде, онуң агачдан я-да дашдан ёнулып ясалан хейкели дикилипдир. Мср 34:13; Кан 7:5; 12:3; 16:21.

Ашторет – Суруң ве Сидоның эсасы зенан хуდაйы болуп, оңа Мүсүрде ве Кенганда сежде эдипдирлер. Сер 2:13; 2Пат 23:13.

Ашур – б. э. өң IX ве VIII асырларда Ашур Ысрайылың гүндогарында гүйчли империя болупдыр. Онуң пайтагт шәхери болан Ниневе хәзирки демиргазык Ыракда ерлешипдир. Б. э. өң 722-нжи йылда ашурлар Ысрайыл патышалыгыны басып алыпдырлар ве көп адамлары есир эдип экидипдирлер. Соңра ашурлар өз империясының бейлеки бөлөклеринден адамлары Ысрайылың юрдунда орнашдырыпдырлар. Өз юрдунда галан ысрайыл халкы бу адамлар билен гыз алшып-бершипдир. Ашурлар Яхуда патышалыгының хем үстүне чозупдырлар, эмма еңип билмөндирлер. Соңрак Ниневе пайтагты Хуდაйың жезасы хөкмүнде душманың еңжи гошунлары тарапындан бүтинлей вейран эдилипдир. 2Пат 18:9–19:36; Нах 1–3.

Аянлык – кәвагт пыгамберлере Худай тарапындан аянлык берилйәр. Онда хәзирки ве гелжекки затлар барада гөрнүш боляр. Шейле аянлыкларда

Худай Өз мерхементини ве хөкүмини гөркезйэр.

Гчк 41:25; Мер 6:3; Иша 40:5; 45:21; 65:1; Хаб 1:1; Рим 1:17; 1Кор 14:26.

Серет: Гөрнүш.

Б

Бабыл – Бабыл шәхери Бабыл империясының пайтагты болупдыр ве ол хәзирки гүнорта Ыракда ерлешипдир. Б. э. өң 586-нжи йылда бабыллылар Яхуда патышалыгыны басып алыпдырлар ве көп адамлары Бабыла есир эдип әкидипдирлер.

2Пат 25:1-12.

Серет: Яхуда.

Багал – кенганлар тарапындан сежде эдилен харасат худайы. Багал сөзи аслында «хожайын», шейле хем «әр» диймеги аңладяр.

1Пат 18:1-45; Ерм 7:9; Хош 11:2.

Байрам йылы – хер элли йылдан ысрайыл халкы топрак, мирас, карз ве гуллар бабатда Худай тарапындан берлен йөрите дүзгүнлери бержай этмели болупдыр.

Лев 25:1-34.

Байрамчылыклар – Мукаддес Китапта ысрайыл халкы тарапындан белленен бирнөче мөхүм байрамчылыклар айдылып гечилйэр. Ашакдакы санавда бу байрамларың атлары берилйэр:

Чатма байрамы
Эллинжи гүн байрамы
Галла байрамы
Гүнәден сапланма гүни
Хасыл байрамы
Песах байрамы
Петир байрамы
Пурым байрамы
Сурнай байрамы
Тәзе Ай байрамы

Бу байрамлар барадакы маглуматлары сөзлүкден, оларың херсиниң адының ашагындан тапып билерсиңиз.

Баш руханы – Левиниң несли болан Харун пыгамбер ве онуң огуллары Худай тарапындан руханы болмаклыга сайланыпдырлар. Олар Мукаддес чадырда Худая хызмат эдипдирлер. Харун пыгамбер илкинжи Баш руханы хөкүмнде сайланыпдыр. Дине Баш рухана Иң мукаддес отага гирмәге ругсат эдилепдир. Ол ысрайыллары гүнәлеринден сапламак үчин ол ере йылда бир гезек «Гүнәден сапланма» гүни гирипдир. Еврейлер китабының авторы Исаны кәмил Баш руханы хөкүмнде беян эдйэр.

Мер 28; Лев 16.

1794-нжи сахыпадакы сурата серет.

Башан – бу гүнорта Сирияның текиз жүлгелери ве байырлыклары. Ол Желиле көлүниң ве Иордан дерясының гүндогар тарапында ерлешйэр. Башан Гилгат этрабының демиргазыгында болуп, өзүниң семиз сыгырлары ве бол хасылы билен мешхур болупдыр.

Ешу 12:5; 13:11; Кан 3:10.

Беелзебул – арвах-жынларың ёлбашчысының ады. Бу ат «Багалзебудан» гелип чыкандыр; Багалзебуп Көне Өхт дөврүнде ысрайыллара голай яшан халкларың сежде эден худайларының биридир (2Пат 1:2-16). Беелзебулуң бейлеки ады шейтандыр. Мат 10:25; 12:21,24,27; Мар 3:19,22,22; Лук 11:15,18,19.

Серет: Шейтан.

Берекет –

Серет: Ялкамак.

Бу дүниәниң хөкүмдары –

Серет: Шейтан.

Бут – дашдан, агачдан я-да башга бир затдан ясалан хейкел, адамлар олары худай хөкмүндө хасаплап, сежде этмек үчүн уланыпдырлар. Буларың кэбири сеждегэхде саклар ялы улы болупдыр, кэбири өйде саклар ялы кичи болупдыр.

Мср 20:4; Иша 40:19-20.

Серет: Өй бутлары.

Бүтинлей ёк этмек – Худайың Өз халкына сөз берен юрдунда урушдан соң олжа дүшөн эмлэги, ягны есирлери, хайванлары ве харытлары ысрайыл халкының бэхбиди үчин алынман, эйсем бүтинлей ёк этмек аркалы Худая багыш эдилепдир.

Ешу 6:17-21.

Г

Гала дервезелери – галаларың ве шэхерлерің төвереги гораг үчин диварлар билен өртүлүпдир. Дербезелерің өнүндэки ачык мейдан адамлара душумак үчин аматлы ер болупдыр, шейле хем бу ер хөкүм ыглан эдиліён, жемгыетчилик йыгнаклары гечиріліён ве сөвда-сатык эдиліён ер болупдыр.

Рут 4:1-11; 2Шам 19:8.

Галла байрамы – еврейлерің сененамасы боюнча үчүнжи айың, ягны Сиван айының алтысына белленипдир. Бу томусда, Песах байрамындан соңра еди хепде геченсоң белленипдир. Шол еди хепдэнің довамында хасыл йыгналыпдыр, арпадан башлап, бугдая ченли йыгналыпдыр. Шол гүн ысрайыл халкы Худайың хасыла берен берекеди үчин той эдип, хер дүрли садакалар гетирипдир. Исаның дөврүндө бу байрам Эллингжи гүн байрамы хөкмүндө мешхур болупдыр.

Лев 23:15-21; Кан 16:9-12.

Серет: Эллингжи гүн байрамы; Песах байрамы.

Галла садакасы – бу садака көпленч хасыл үчин миннетдарлык билдирилип, Худая ве руханылара совгат хөкмүндө берлипдир. Бу садака чиг я-да бишен галла болупдыр, я-да олар галланы үвөп, уны яг ве якымлы ыслы затлар билен гарып, ондан бир затлар биширип гетирипдирлер.

Мср 40:29; Лев 2:1-16; 6:14-17; 23:9.

Ган – Төвратда ган гаты мөхүм зат хасапланяр. Ган диңе Худая дегишли болан дурмуш габы хасапланылды, шонуң үчин кимдир бири өлдүрилсе, шол ган акан топрак харам сайылды. Хайван өлдүриленде, онуганыны ере акдырыпдырлар. Хич киме ол гандан ичмөге я-да нахар тайярламага ругсат эдилмэндир. Гурбанлыклар хөдүрлененде, малларың ганы адамлары ве гурбанлык сыпаларыны мукаддес этмек үчин уланылыпдыр.

Гчк 4:10; 9:4; 37:26; Мср 29:21; Лев 1:5; 16:18-19; 17:10-11.

Гиргашлар – Ысрайыл халкы Кенган юрдуны элемезден өң, ол ерде яшан халкларың бири.

Гчк 15:21.

Серет: Кенган.

Гитит – маньсы белли дәл. Саз гуралларының бир гөрнүши болмагы әхтимал.

Зеб 8:1; 80:1; 83:1.

Гомора – Өли деңзиң демиргазыгындакы Иордан жүлгесинде ерлешіён бир шэхер. Халкының эден писликлери себәпли Гомора Содом шэхери билен бирликде Худай тарапындан вейран эдилди.

Гчк 19; Иса 1:9; Ерм 23:14; Мат 10:15.

Гөгүң Шалыгы –

Серет: Худайың Шалыгы.

Гөк – бу асмандан-да ёкарда болуп, Худайың ве Онуң перишделериниң яшаян ерини аңлатмак үчин уланылыпдыр. Тәзе Әхтде Исаның гөкден гелендиги ве өлүмден диреленден соң, ене гөге гөтерилендиги, шейле хем Хөкүм гүни Онуң ене гелжекдиги айдылар. Ким Иса ынанян болса, Онуң билен биле гөге гөтерилер. Аянлык китабында тәзе гөгүң ве тәзе ериң шекили суратландырылар. Гчк 1:30; 21:17; Ешу 5:14; 1Пат 8:27,30; Зев 52:3; Мар 11:25; Ёха 6:41-51; 2Кор 5:1,2; Фил 3:14,20; 1Сал 4:16; 2Сал 1:7-8; Аян 21:1-4.

Гөргүр –

Серет: Пыгамбер.

Гөрнүш – кимдир бирине башгала-ра етирмек үчин берилйән хабар. Худайдан гелен гөрнүшлөр Көне Әхтде, эсасан хем Пыгамберлик китابلарында беян эдилйәр. «Гөрнүш» ве «аянлык» сөзлериниң манысы бири-бирине өрән якын. Чөл 12:6; Рес 10:9-16.

Серет: Аянлык; Пыгамбер.

Греклер – Исгендер Зүлкарнейниң ве онуң гошунунының басып алан чәклеринде яшаян халкларың хеммеси диен ялы грек медениетини ве дилини кабул эдипдирлер. Шонуң үчинде, Иса Месихиң дөврүнде яшан яху-дылар арамей дилинде дөл-де, грек дилинде гүрлешйәрдилер. Грек медениети оларың дүнейгарайшына ве пикирлерине гүйчли тәсирини етирйәрди. Шоңа гөрө-де, Тәзе Әхтиң китаплары грек дилинде языландыр.

Гурбанлык сыпасы –

Серет: Сыпа.

Гурбанлыктар – Көне Әхтде беян эдилен эсасы гурбанлыктар

шулардыр: Якма гурбанлыгы; Саламатлык гурбанлыгы; Гүнә гурбанлыгы; Язык гурбанлыгы. Гурбанлыктар барадакы маглуматлары бу сөзлүкде оларың херсиниң адының ашагындан окап билерсиңиз.

Гурсакча – бу баш руханы тарапындан гейлип, эфодың үстүнден багланыпдыр. Гурсакчаның йүзүне Ысрайылың он ики тиресиниң хер бири үчин он ики саны гымматбаха даш тикилипдир. Онуң ичинде кераматлы сайылан ики зат, Урым ве Туммым болупдыр. Мср 28:4-30

Серет: Эфот; Урым ве Туммым.

Гүнә гурбанлыгы – бир адам я-да тутуш халк Реббиң берен буйрукларыны төтәнден бозанда, шу гурбанлык аркалы руханы олары гүнәлеринден саплапдыр. Лев 4:2-35.

Гүнәден сапланма гүни – бу еврейлериң сененамасы боюнча единжи айың, ягны Тишри айының (муңа Этаным айы хем дийлипдир) онуна белленилипдир. Бу Сурнай байрамындан соң гүйзде болупдыр. Шол гүн адамлар ишлемән, дынч алыпдырлар ве агыз бекләпдирлер. Руханылар өзлери ни ве халкы эден гүнәлеринден сапламак үчин, шейле хем Мукаддес чадыры ве гурбанлык сыпасыны тәмизлемек үчин белленилен гурбанлыктары хөдүрләпдирлер. Бу йылың довамында иң мөхүм байрам болупдыр. Лев 16.

Гызыл деңиз – Көне Әхтде бу ат Гызыл деңиз дийлип тержиме эдилйәр, ол сөзме-сөз «Ям суф» болуп, «Гамыш деңзи» диймеги аңладяр. Кәбир алымлар «Ям суф» Мүсүр билен Ысрайылың арасында ерлешйән

бир айлагы аңладар дийип пикир эд-йэрлер.

Мср 10:19.

Гырнак аял – бу гырнак я-да есир алнан аял болупдыр. Онуң машгала-да дережеси хемишелик экен, белли бир хукугы болупдыр, эмма хожайынының аялы билен деңхукуклы болмандыр.

Гчк 22:24; 2Шам 5:13; 1Пат 11:3.

Д

Давут галасы – Сион дагында Иерусалимиң көне бөлеги, Давут пыгамбеиң ябуслыларың илатыны басып алан ери.

2Шам 5:6-9; 1Йя 11:5.

Серет: Ички гала.

Давут Оглы – Худай хезрети Давут патыша онуң несиллериниң бириниң мүдимилик шалык сүржекдигини сөз берипдир (2Шам 7:12-16; Иша 9:6-7). Исаның дөврүндө яхудылар бу Патыша гарашыпдырлар ве Оны Месих дийип атландырыпдырлар. Иса гарашылян Патыша хөкмүндө таналыпдыр ве Ол Давут Оглы дийлип атландырылыпдыр.

Мат 9:27; 15:22.

Серет: Худайың Оглы; Месих.

Давут пыгамбер – чөлде чопанчылык эдип йөркө, Худай Давуды ысрайыл халкына патыша эдип сайлар. Ол Иерусалими басып алып, оны пайтагт шәхери этмек билен душманларының үстүндө ысрайыл халкына еңиш гетирипдир. Давут пыгамбер догручыл хем адалатлы патыша болупдыр, йөне ол хем гүнә эдипдир. Шейле хем ол сазанда ве шахыр болупдыр, ол көп санлы мезмурлар языпдыр, булар соңра Зебур китабының бир бөлеги болупдыр. Давут

пыгамберден соң онуң оглы Сүлейман пыгамбер патыша болупдыр. Давут Худая өрән садык болупдыр, Худай диңе Давудуң неслинден бириниң хемишелик патыша болжакдыгына сөз берипдир. Маттаның Хош Хабары китабыны ачанымызда, ол ерде Худайың Давуда сөз берен неслинниң Исадыгы хакда гүррүң берилйэр. 1Шам 16:13-23; 17:12-58; 2Шам 7; 11; Зеб 88:4; Мат 1:1; Рим 4:6; 2Тим 2:8; Аян 5:5.

Дагон – бу пилиштлилериң худайы болуп, онуң гөвресиңиң ярысындан ёкарсы адам, ашакы ярысы балык хөкмүндө суратландырылыпдыр. 1Шам 5:2.

Декаполис – Самария билен Желиләниң гүндөгариңдакы он шәхер, олар Грек империясы дөврүндө гурлупдыр. Исаның дөврүндө олар Рим империясына дегишли болсалар-да, өзлери хөкүмдарлык эдипдирлер. Мат 4:25; Мар 7:31.

Дери кесели – Көне ве Тәзе Әхт дөврүндө дери кеселиниң көп дүрли гөрнүшлери болупдыр. Дери кеселиниң хайсам болса бирине ёлуган адам, бу кесел бейлекилере ёкушмаз ялы ве ол башга адамы элләп, оны-да харам этмез ялы, башгалардан айры сакланыпдыр.

Лев 13:45-46; 2Пат 5:1-27; Мат 8:1-4; Лук 7:22.

Дикме даш – бу узын даш болуп, дим-дик гойлупдыр. Бу дикме даш кимдир бириниң мазарыны беллемек үчин я-да мөхүм бир зады я-да адамы ятламак үчин гөркезме хөкмүндө уланылыпдыр. Олар кераматлы хасапланыпдыр.

Гчк 28:18-22; 35:20; Мср 24:4; 2Шам 18:18.

Дога-дилег этмек – Мукадес Китапта дога-дилег этмек – китапдан

окамак я-да ят тутуп айтмак дэл-де, адатча калбыңдакы затлары Худая йүрекден беян этмекдир. Шейле хем дога-дилег этмек, көп халатда Худая алкыш айтмагы я-да Ондан көмөк со-рап ялбармагы аңладыпдыр. Мукад-дес Китап бизе дурмушымызың эх-ли угурлары бабатда, шейле хем өз танаян ве бүтин дүнйәден эшидип, хатда танаян адамларымызың хем мэтәчликлери догрусунда Худай бил-лен геплешип билиәндигимизи өв-редйәр. Исаның бизе нәдип дога-ди-лег этмелидигини өвреден нусгасы Маттаның Хош Хабарының 6-нжи бабының 9-13 аятларында ве Лука-ның Хош Хабарының 11-нжи бабы-ның 2-4 аятларында гөркезлендир. 2Шам 7:27; Зеб 6:10; 141:2; Мат 6:9-13; Лук 11:2-4; Яку 5:12-18; 1Пет 4:7; Фил 4:6; Кол 4:2; 1Тим 2:1-4.

Серет: Сежде этмек.

Догры – Мукаддес Китап Худайың догрудыгыны өвредйәр, Онуң эхли ишлери догрудыр. Шонуң үчин хем Худайың халкы Онуң буйрукларына табын болмак билен, Онуң хузурында догры ишлери этмәге чагырылан-дыр. Ишая пыгамбер халка: «Адала-ты саклаң, догры ишлери эдиң» ди-йип, өвүт-үндев эдипдир (Иша 56:1). Тәзе Әхтде дашкы гөрнүши догры, эм-ма ичи эрбетликден долы адамларың хакыкатда кимдигини Худайың бил-йәндигини Иса бизе дуйдуряр. Шейле адамлар Худайың жезасындан гачып гутулмазлар. Павлус Худайың Ыбра-йым пыгамбери иманы себәпли догры хасапландыгыны өвредйәр, эдил шу-нуң ялы, биз хем Худай тарапындан догры адамлар хасапланмак ислейән болсак, онда Худайың сайлап-сечен Иса Месихине иман этмелидирис.

Гчк 6:9; 15:6; Кан 12:25; Зеб 33:16; 63:11; Мат 13:49; Рим 4:3.

Серет: Адалатлы.

Е

Еврей –

1. Аслы нәбелли көне сөз, бу ыс-райыл халкы үчин уланылыпдыр. Шейле хем бу Ыбрайым пыгамбе-риң асыл гелип чыкышыны гөркез-мек үчин уланылыпдыр.

2. Б. э. өң 586-нжи йылда Бабыл сүргүни дөврүне ченли, эсасан, ыс-райыл халкы тарапындан уланы-лан дил. Халк сүргүнден доланып геленден соң, оларың аглабасы бу диле дерек арамей дилинде гүрлән-дир. Көне Әхтиң көп ери еврей ди-линде язылыпдыр.

Гчк 14:13; 39:14,17; 40:15; 41:22; 43:32; Мср 1:15-19; 21:2; 1Шам 4:6

Серет: Арамей.

Едугун – ол 1Йя 16:41-де беян эдил-йән Давут пыгамбериң баш сазан-даларының бири болан болмагы әх-тимал; башга бир манысы «боюн эгдирмекдир».

1Йя 16:41.

Ехошанат жүлгеси – бу ер Иеруса-лимиң голайындакы жүлге үчин ула-нылян атдыр, ягны ол Иерусалиме гар-шы йыгнанан миллетлере Худайың ыглан эден жезасының беян эдилйән ери болупдыр. Ёвел китабының 3-нжи бабының 14-нжи аядында бу хөкүм жүлгеси дийлип атландырылыпдыр. Ёвл 3:2,12,14.

Ж

Жебрайыл периште – адамзада Худайың хабарыны гетирйән пе-риште. Көне Әхтде ол Даныел пы-гамбере гөрнүп, оңа Худайдан гелен

гөрнүшлери дүшүндирйэр. Тэзе Өхт-де ол Зекаря гөрнүп, Яхяның догул-жакдыгыны, шейле-де Меръеме гөр-нүп, Иса Месиҳиң догулжакдыгыны хабар берйэр.

Дан 8:14-19; 9:19-21; Лук 1:19,26.

Желиле – Ысрайыл юрдуның де-миргазык этрабы.

Мат 2:22; Иша 9:1.

Женнет – грекче бу сөз «овадан баг» диймеги аңладяр. Тэзе Өхтде бу сөз Иса ынанияларың өлүмден соң гид-йән ажайып ерини аңладяр.

Лук 23:43; Аян 2:7.

Жул гейинмек – гадымы Ысра-йылда адамлар эден гүнэсине тоба эдйэндиклерини гөркезенлеринде я-да кимдир бириниң ясыны тутан-ларында, жул гейнипдирлер ве күлүң үстүнде отурыпдырлар я-да депеле-ринден күл сепелөпдирлер. Умуман бу гам-гуссаны гөркезмек үчин ула-нылыпдыр.

2Шам 3:31; Нех 9:1; Мат 11:21.

З

Зебур – 150 мезмурдан ыбарат топ-лум, оларың көпүси Давут пыгамбер тарапындан языландыр. Зебур Көне Өхтиң бир бөлөгидир.

Серет: Давут пыгамбер; Көне эхт;

Мезмур.

Зекат –

Серет: Ондан бири.

Зыгыр – Орта Гүндогарда өсүмли-гиң бир гөрнүши. Зыгыр үйшмеги-ни йыгнап, сувда эзипдирлер, соңра гурадып, сүйүмини айратын алып, ондан йүплүк өрүпдирлер ве ондан непис мата докапдырлар. Ахырын-да, докалан зыгыр мата йүң мата га-ранда гыммат хасапаныпдыр, себэ-би оны ыссы ховада геймек якымлы

болупдыр ве оны өндүрмек кын бо-лупдыр. Руханы гейимлериниң кэ-бирлери зыгыр матадан докалыпдыр. Мср 9:31; 25:4; 26:1; Лев 6:10; 16:4; Сүл 31:13; Дан 10:5.

Зырат нагмасы – Еврейче «ёка-ры чыкян айдым» диймекдир. Бу ай-дым дагың ёкарсында ерлешйән ыба-датхана чыкыланда айдылыпдыр. Бу айдымлар дини байрамчылыклар үчин Иерусалиме баряркалар, ёлда зыратчылар тарапындан айдылып, ыбадатханада байрамчылыгың бир бөлеги хөкмүнде сежде эдипдирлер. Бу сөз кэбир мезмурың еврейче ады-ның бир бөлөгидир.

Зеб 119-133.

И

Иблис –

Серет: Шейтан.

Иерусалим – Иерусалим Давут пы-гамбер билен Сүлейман пыгамберин хөкүмдарлык эден дөврүнде Ысра-йылың пайтагты болупдыр. Сүлей-маның өлүминден соңра бу Яхуда патышалыгының пайтагты болуп-дыр. Бу шөхер Сион ады билен хем тутулыпдыр.

2Шам 5:6-15; 2Йя 9:25; 2Йя 11:5-17; Зеб 68:36.

Император – Рим империясының патышасы. Тэзе Өхтде үч импера-тор ятланяр:

1. Император Август, ол Окта-виан дийлип хем атландырыляр-ды (б. э. өң 27-нжи йылдан б. э. 14-нжи йылына ченли). Иса догланда, ол императорды (Лук 2:1).

2. Император Тибериус (б. э. 14-37 йй). Иса вагыз эден ве өлүп-ди-релен дөври ол императорды (Лук 3:1; Ёха 19:12).

3. Император Клавдий (б. э. 41-54 йй). Ол яхудылары Римден ковуп чыкарды (Рес 18:1-4).

Инжил – Тәзе Әхт.

Иң мукаддес отаг – Мукаддес чадырың иң ички отагы, соңрак бу ыбадатханада Әхт сандыгының сакланан ери болупдыр. («Мукаддес чадыр» ве «Ыбадатхана» сөзлериниң ашагында берлен суратлара середиң.) Сүлейманың гуран ыбадатханасында бу ички отаг дийлип атландырылды ве ол ерде керупларың шекили хем болупдыр. Ички отаг дашкы отагдан улы туты аркалы бөлүнипдир. Кануна гөрә, диңе баш рухана ички отага гирмәге ругсат берлипдир, ол хем диңе йылда бир гезек, Гүнәден сапланма гүни гирип билипдир.

Мср 26:33; Лев 16:1-2; 1Пат 6:16-30.

1799-нжы сахыпадакы сурата серет.

Серет: Гүнәден сапланма гүни; Керуп; Мукаддес отаг; Мукаддес өй; Туты; Ыбадатхана.

Иордан дерясы – Желиле көли билен Өли дензиң арасындан акаян деря. Гүндогарда Ысрайыл юрдуның арачәги хөкмүнде уланылыпдыр. Ысрайыллар Кенгана гирмезден өң бу дерядан гечипдирлер.

Ешу 2:1.

Карта серет

Серет: Желиле.

Иса – Исаның еврейче ады «Ешува» болуп, ол «Раб халас эдйәр» диймеги аңладяр. I асырда бу ат яхудылар үчин йөргүнли ат болупдыр.

Ичги садакасы – гурбанлык сыпасының үстүне шерап, кәте яг гуймак билен Худая хөдүр эдилипдир. Гчк 35:14; Лев 23:13.

Ички гала – диварлар билен өртүлен галаның ичиндәки беркитме. Бу шәхериң иң бейик ери болупдыр. 1Пат 16:18; 2Пат 15:25; Ерм 30:18.

Ишая пыгамбер – Ишая пыгамбер Яхуда патышалары Узыяның, Ётамың, Ахазың ве Хизкияның дөврүнде пыгамберлик эдипдир. Ол б. э. өң VIII асырда яшап гечди. Ишая билимли адам болупдыр, ол патышаның маслахатчысы хөкмүнде өмрүни Иерусалимде гечирипдир. Бу дөврүде Ысрайыл патышалыгы Асырия империясы тарапындан басылып алнып, Яхуда патышалыгы болса хемише ховп астында болупдыр. Ишаяның пыгамберликлериниң аглабасы Худайың Өз халкыны халас эдйәндиги барададыр, эмма шол бир вагтың өзүнде ол ысрайыллара пислик эдйәнлери, адалатсызлары ве бута чокунянлары Худайың хөкүм этжекдигини дуйдурыпдыр. Ишая даштөверегинде болуп гечйән вакалара дегишли гөрнүшлер гөрүпдир, шейле хем ол гелжекде болжак затлары гөрнүш аркалы өңден гөрүпдир, эсан хем эжир чекмек билен Худайың халкыны халас этжек Гул барадакы гөрнүши гөрүпдир. Тәзе Әхтде бу пыгамберликлер Иса Месихде амала ашмак билен айдың эшгәр боляр. 2Пат 19-20; Иша 1, 6; Мар 4:14; 8:17; 12:17; Ёха 12:38-41; Рес 8:28-35.

Й

Йыгнагың ёлбашчылары –

Серет: Яшулулар.

Йыгнагың хызматчысы – Иса гөгә гөтериленден соң ве Мукаддес Рух иненден соң, месихилер топарына окатмага ве хызмат этмәге белленен йөрите адамлар тарапындан

ёлбашчылык эдиллипдир. Мунда белли бир дүзгүн болмандыр, муңа гарамздан Павлус өз хатларында нәхили адамларың ёлбашчылык этмелидиги барада анык гөркезmelер берипдир. Иса башгалара хызмат этмеклиге өрән ёкары баха берипдир.

Рес 14:23; 1Пет 5:1-4; 1Тим 3:1-13; Рим 16:1; 1Тим 5:17-21; Тит 1:5-9; Евр 13:7,17.

Йыгнак – Тәзе Әхт дөврүнде Иса ынанянар сежде этмек үчин Иерусалимдәки ыбадатханада йыгнанышыпдырлар. Мундан соң тизара олар өз өйлеринде йыгнанышып башлапдырлар. Хош Хабар тутуш Рим империясында вагыз эдиленсоң, йыгнаклар көп ерлерде гурналды. Бу гүнки гүн йыгнаклар дүнйәниң әхли ерлеринде гечирилийәр. Бу йыгнакларың әхлиси бир бейик Йыгнагың бөлүми хасапланып, онуң дүзүми Исаның дөврүнден тә шу гүне ченли месихилерден ыбаратдыр.

Мат 16:18; Рес 8:1; 9:31; Рим 16:5; 1Кор 11:18; Әфе 5:23-32; Аян 1:11.

К

Канун – Төврадың бәш китабы: муңа сежде, мукаддес өй, байрамлар, гурбанлыклар ве садакалар дегишли болуп, иң эсасы хем Худайың халкы хөкмүнде ысрайылларың нәхили яшамалыдыкларына дегишли Худайың берен канунларындан ыбарат. Бу көпленч Мусаның кануны (Ешу 8:29) я-да Мукаддес канун (Мат 23:23) дийлип атландырылыпдыр. Кануның эсасы бөлеги Он табшырыкдыр (Мср 20:1-17; Кан 5:6-21).

Серет: Канун китабы; Төврат.

Канун китабы – муңа Реббин берен канунларындан ыбарат болан Канун таглыматы китабының бир

бөлеги я-да Төврадың бәш китабы дегишлидир.

Кан 30:9-10; Ешу 1:8; Гал 3:10.

Серет: Төврат.

Кейнлер – Ысрайыл халкы эелемезден өң, Кенган юрдунда яшан халкларың бири.

Гчк 15:19; 4:11; 1Шам 15:6; 27:10; 1Йя 2:55.

Серет: Кенган.

Кемош – Мовапларың худаы.

1Пат 11:7, 33; Ерм 48:13,46.

Серет: Моваплар.

Кенган – Нухуң агтыкларының бириниң ады. Онуң несиллери болан кенганлар Ортаер деңзи билен Иордан дерясының аралыгында орнашыпдырлар, шонуң үчин ол ере Кенган ады берлилдир. Соңра олар ысрайыллар тарапындан басылып алныпдыр.

Гчк 9:18; 12:5; Мср 6:4; Ешу 5:12.

Кенганлар – кенганың илаты гарышык болуп, финикиялылара якын болупдыр. Көвагт бу сөз ол ерде яшан әхли тирелери аңладып, умумы уланылыпдыр, кәте дине бир тирәни гөркезмек үчин уланылыпдыр. Соңра олар Кенганы басып алан ысрайыллар тарапындан өлдүрилилдир, дири галанлары-да ковлуп чыкарылыпдыр. Гчк 12:6; 15:18-21; Ешу 16:10.

Керуп – ганатлы перишделер. Олар Эрем багында яшайыш даратгыны горапдырлар. Ээкиел (ягны Кифл) пыгамберин гөрөн гөрнүшинде керуплар Худайың тагтының депесинде ерлешипдир. Әхт сандыгының үстүнде ганатларыны гапагың үстүне яйып отуран ики саны керубың алтындан ясалан кешби бар.

Гчк 3:24; Мср 25:18-22.

Серет: Әхт сандыгы; Перишде; Серафлар.

Кесетлер – илки Месопотамиядакы дүзлүкде, соңра Бабыл шәхеринде яшан тире. Кесетлер ол ердәки яшан тирелериниң арасында иң гүйчли тире болупдыр ве шонун үчин оларың ады көпленч тутуш бабыллылары аңлатмак үчин уланылыпдыр.

Эзр 5:12; Иша 47:1.

Серет: Бабыл.

Көне Әхт – ол Төвратдан, Зебурдан, Тарыхы, Даналык ве Пыгамберлик китапларындан ыбарат. Бу китаплар Иса Месих гелмезден өң язылыпдыр, оларың кәбиринде Онуң гелжекдиги барадакы пыгамберликлер бар.

Серет: Пыгамберлик этмек; Тәзе Әхт; Төврат; Зебур.

Күл үстүнде отурмак –

Серет: Жул гейинмек.

Кәкилик оты – якымлы ыслы өсүмлик. Руханы бир богдак кәкилик отуны сува я-да гана батырып, тәмизлемек үчин адамларың я-да бейлеки затларың үстүне сепипдыр.

Лев 14:4,6; Зеб 50:9.

Серет: Мурдар; Тәмиз.

Л

Ладан – гырымсы агажың гүр япрагындан чыкян шире. Шире гатаяр ве якымлы ыслы шепбик хөкмүнде сатылар, оны оврадып, ондан дерман ясярлар.

Гчк 37:25; 43:11.

Левилер – Левилер Якубың оглы Левиниң несиллеридир. Леви тиреси үч уруга бөлүнипдир: Гершоның, Кохадың ве Мерарының несиллери. Мусаның дөврүнде Худай леви тиресинден болан Харун пыгамбериниң несиллерини руханылыга сайлапдыр; бейлеки левилериниң әхлисини Мукаддес чадырда

хызмат эдип, руханылара көмеклешмәге белләпдир. Дине шу тирәниң өзбашдак мүлк ери болмандыр, себәби оларың везипеси Мукаддес чадырда, соңра ыбадатханада хызмат этмек болупдыр. Шонуң үчин булара мүлк ер бейлеки тирелерден бөлүнип берлипдир.

Мср 6:25; 38:21; Лев 25:32; Чөл 3:6.

Серет: Руханы.

Ливан – Ысрайылың демиргазык арачәгинде ерлешйән даглык юрт, ол кедр токайлыгы билен мешхур болупдыр. Сүлейман патыша Иерусалимде көшгүни ве ыбадатхананы Ливаның кедр хем бейлеки агачларындан гурупдыр.

1Пат 5:6-10; Эзр 3:7; Иша 60:13.

Ливятан –

Серет: Аждарха.

Лири – Ысрайылда ве онуң даштөвөрегиндәки үлкелерде уланылан киришли саз гуралы. Ол улы гөврүмли арфа меңзеш болупдыр.

Гчк 4:21; 1Шам 16:15-23; Зеб 70:22.

1795-нжи сахыпадакы сурата серет.

Лолы – газанч үчин тенини сатын аял.

Сүл 9:3; Хош 4:14; Яку 2:25; 1Кор 6:15,16.

Лут – Ыбрайым пыгамбериниң доганының оглы. Ол овнуклы-ирили маллары ве чадырлары билен Содом галасының төвөрегиндәки дереде месген тутупдыр. Соңра Реб Содом билен Гомора шәхерлериниң икисини вейран эдипдир, йөне перишделер Луты машгаласы билен биле халас эдипдирлер. Лут мовапларың ве аммонларың атасыды, соңра онуң несиллери Ысрайылың душманы болупдырлар.

Гчк 12:4–14:16; 19:1-36; 2Пет 2:7,8.

М

Мадай – хазирки гунбатар-демир-газык Эйранда ерлешйән гүйчли патышалык. Парс империясында мадайлар парслар билен биле бир патышалыкда гуллуқ эдипдирлер. Шонун үчин оларың канунларына «Медес ве парс канунлары» дийлилдир.

2Пат 17:6; Эст 1:19; Дан 6:8,12,15; Рес 2:9.

Серет: Парс империясы.

Манна – Ысрайыллар Синай чөлүндө азашып йөркәлер, Худай тарапындан асмандан яган иймит.

Мср 16:31-35; Чөл 11:6; Зеб 77:24; Ёха 6:31-58.

Маскил – Зебур китабында бир айдымың гөрнүши. Олар бирнәче максатлар үчин язылыпдыр: гудратлы ишлери үчин Худайы шөхратландырмак; халкың бетбагтчылыгына я-да шахсы гынанжына яс тутмак; шейле хем алкыш айтмак ве ялбармак үчин.

Зеб 31; 41; 52; 89; 142.

Серет: Мезмур; Зебур.

Межлис – Мукаддес Китапда бирнәче межлис агзалып гечилйәр. Оларың икиси иң мөхүмидир:

1. Худайың межлиси.

2. Яхудыларың межлиси. Худайың межлисине перишделер ве гөгүң башга ылахы барлыклары йыгнанялар. Яхудыларың межлисине иң мөхүм яхуды адамларындан етмиш бириси дегишли болупдыр. Оларың арасында фарисейлер ве саддукейлер болуп, Баш руханы межлисе баштутанлык эдипдир. Римлилериң хөкүмдарлыгы астында межлисиң раят ве женаят ишлерине гарамга ыгтыяры болупдыр, йөне хич кими хөкүм этмәге хукугы болмандыр.

Эйп 15:8; Зеб 81:1; 88:6; Мар 14:53-65; Рес 4:1-22.

Мезмур – Зебур китабында айдымың бир гөрнүши. Бирнәче максатлар үчин: Худайы шөхратландырмак үчин, халкың бетбагтчылыгына я-да шахсы эжир чекмелерине яс тутмак үчин, патышаны беллемек, Худая миннетдарлык билдирмек, ыбадатхана баряркаң шатланып айдым айтмак; Худая ялбарып дога-дилег этмек үчин язылан айдымлардыр. Бу айдымлар Зебур китабында топланандыр. Исаның ызына эерйәнлер бир ере үйшенлеринде, мезмур айдыпдырлар.

Зеб 5:1; 18:1; Эфе 5:19; Кол 3:16.

Серет: Зебур.

Мейлетин садака – бу дүрли себәплер үчин Худая гетирилен дүрли гөрнүшли садакалар болупдыр. Меселем, адамлар мейлетин яг, якымлы ыслы түтетги, гейим-гежим, агач, күмүш ве Мукаддес чадырың гурлушыгы үчин бейлеки затлары гетирипдирлер (Мср 35:20-29). Эмма шахсы себәплер үчин гурбанлык я-да садака ислендик гөрнүшде мейлетин берипдирлер.

Мср 35:29; 36:3; Лев 7:16.

Меръем – Тәзе Әхтде Меръем атлы бирнәче аял бар:

1. Исаның эжеси Меръем.

2. Магдалалы Меръем. Иса Магдалалы Меръемден еди саны эрбет рухы чыкарды ве Меръем Исаның ызына эерижилериң бири болды (Мат 27:55-56; Мар 16:9; Лук 8:2; Ёха 20:1-2; 11-18 ве бейлеки бөлөклөр).

3. Бейтаниядакы Меръем. Ол Марта билен Лазарың доганыды. Ол Исаның аягужунда отурып, Онуң өвүтлерини диңледди (Лук 10:38-42; Ёха 11:1-5; 12:1-7).

4. Якуп билен Юсубуң эжеси Меръем. Бу Меръем Клеопасың аялы Меръем болмагы ахмал, йөне бу анык дәл (Мат 27:56; Мар 15:40; 16:1; Лук 24:10).

5. Ёханнаның (оңа Марк хем дийипдирлер) эжеси Меръем. Бу Меръемиң Иерусалимде өйи болупдыр ве Иса шәгиртлери билен ол ерде душумышдыр (Рес 12:12).

Месих – бу ат «депесинден яг гуйлан адамы» аңладырдыр. Көне Әхтде кимдир бириниң депесинден яг гуймак онуң руханы я-да патыша хөкмүнде Худай тарапындан айратын сайланандыгының нышаны болупдыр. Месих диен ат яхудылар тарапындан уланылып башланырдыр ве олар муны Худайың олар ибермеги вада берен Патышасының ады үчин уланырдырлар. Бу Патыша хемешелик хөкүм сүрмелиди ве Ысрайылы душманларындан халас этмелиди. Иса ынанырлар ве Оңа эерйәнлер Исаның Месихдигине, Онуң әхли адамлары халас эдип, Худайың Шалыгыны беркарар этмек үчин Худай тарапындан сайланып иберилендигине ынанырлар. Грекче Месих сөзи «Христос» диймекдир.

Мат 1:1; Мар 8: 27-29; Лук 2:11; Ёха 20:31; Рес 18:28.

Серет: Худайың оғлы; Яг гуймак.

Месопотамия – гадымы дөвүрде Евфрат дерясының гүнбатырындан Тигрис дерясының гүндогарына ченли болан аралык Месопотамия дийлип атландырылыпдыр. Бабыллылар ве ассириялылар билен бирликде көп гадымы медениетлер бу ерде башланырдыр.

Гчк 24:10; 25:20; Рес 2:9; 7:2.

Месх ягы – кимдир бириниң Реббе багыш эдилендигиниң я-да мукаддес эдилендигиниң нышаны хөкмүнде онуң депесине яг гуйлупдыр я-да сепилипдир.

Мср 25:6.

Серет: Яггуймак, Месих. 1799-нжы сахыпадакы сурата серет.

Мидянлар – Ыбрайым пыгамбериниң оғлы Мидяның несиллери (Гчк 25:1,2). Муса өмрүни Мидян юрдунда гечирипдир, Мидян Синай ярым адасының бир бөлеги болмагы ахмал. Сердарлар дөвүрүнде мидянылар ысрайылларың эсасы душманы болупдыр. «Мидянлар» ве «Ысмайыллар» диен сөзлер кәте чалшырылып уланылыпдыр (Гчк 37:25-29).

Гчк 25:1,2; 37:25-29.

Серет: Ысмайыл пыгамбер.

Микайыл – хер миллетиниң өзүниң сердар перишдеси болупдыр диен пикир бар, оларың херекетлери өз миллети билен бағлы болупдыр. Бу барада илкинжи гезек Даныел пыгамбериниң китабында парс ве грек сердарларының перишдеси, шейле хем Ысрайылың сердары Микайыл перишде барада айдылар.

Дан 10:13,20; 12:1.

Миктам – Зебур китабында габат гелиән айдымың гөрнүши.

Зеб 15:1.

Миллетлер – Мукаддес Китапта бу адатча яхуды дәл миллетлери аңладырдыр. Ысрайыл халкы Худай тарапындан Онуң халкы болмак үчин сайланырдыр, эмма Худай әхли миллетлериң халкларының халас болмагыны ве оларың хем Өз халкы болмагыны исләпдир.

Лев 26:12; Өфе 2:11-13.

Милло – топрак билен долдурылан жайрык я-да бошлук ер. Кэте бу сөз галаның диварына чыкмак үчин гурлан япгыды аңладыпдыр.

2Шам 5:9.

Мирас – тутуш Кенган юрды Худай тарапындан ысрайыллара мүдимилик мирас хөкмүндө сөз берлиптир. Ешуваның дөврүндө ер биче боюнча Ысрайылың он ики тиресине пайланып берлиптир, шейлеликте, хер тирэниң өз ери болупдыр ве мирас хөкмүндө несилден несле гечиптир. Муңа гарамаздан, ысрайыл халкы Худайың Өз «мирасы» хөкмүндө суратландырылыпдыр. Ине, шонуң үчин Худай билен ысрайыл халкының арасындакы эхте гөрө, Ол диңе оларың Худайы болупдыр, олар болса Онуң халкы болупдыр. Ким Иса ынанян болса, онуң мирасы Худайың Шалыгыдыр ве бакы яшайышдыр. Мср 32:13; Ешу 13:6-8; Зеб 33:12; Яку 2:5.

Моваплар – Ыбрайым пыгамбериң егени Лутуң несиллери. Олар Өли деңзин гүндогарындакы Мовап юрдунда яшапдырлар. Моваплар өзлериниң эсасы худайы хөкмүндө Кемоша сежде эдиптирлер. Оларың геплешик дили еврей дилине дегишли болупдыр. Олар Ысрайылың душманы болупдырлар ве көпленч Ысрайылың пыгамберлери тарапындан паш эдиптирлер. Муңа гарамаздан, Рут ак йүрекли моваплы аял болупдыр. Бабыллылар моваплары дербидагын эдиптирлер.

Иша 15-16; Ерм 49; Зеп 2:8-11.

Молек – аммонларың эсасы худайы. Адамлар кэте өз чагаларыны Молек худайына гурбанлык бермек билен оңа сежде эдиптирлер. Худайың кануны бу адаты өрэн язгарса-да, бир

гезек хатда ысрайыл халкы-да Иерусалимиң голайындакы Хинном жүлгесинде огул-гызларыны Молек худайына хөдүр этди.

Лев 18:21; 20:2-5; 1Пат 11:7; Ерм 32:35.

Мукадес – Төвратда «мукадес» адаты максатлар үчин дөл-де, Худайың максатлары үчин айры гойлан диймеги аңладяр. Бу руханылара я-да ысрайыл халкына, я-да Мукадес чадыр ве гурбанлык сыпасы ялы затлара дегишлидир. Мукадес эдилен адамлар я-да затлар пэк сакланылмалыды. Мукадес Китапда мукадес адамларың пәклигине оларың ахлак хәсиетлери хем дегишли болупдыр: «Өзүңизи чагыран Худайың мукадес болшы ялы, сиз хем эхли эдйән ишлериңизде мукадес болуң» (1Пет 1:15).

Мср 3:5; 16:23; 19:6; 25:8; Иша 6:3.

Мукадес даг – Иерусалимдәки даг, ол ерде ыбадатхана гурлупдыр ве сежде эдилептир (адатча Сион дагы билен мешхур болупдыр).

Серет: Иерусалим; Сион.

Зеб 2:6; 14:1; 98:9; Иша 27:13; Ёвл 2:1-2.

Мукадес отаг – Мукадес чадырдакы отаг, ол ерде руханылар Худайың хузурында өз хызматларыны ерине етириптирлер. Мукадес отагыңичинде якымлы ыслы гурбанлык сыпасы, чырадан, үстүндө хөдүр чөрөклери болан хантагта барды. Бу отаг Иң мукадес отагдан туты аркалы бөлүниптир. Сүлейман чадыры ыбадатхана билен чалшанда, бу отаг дашкы отаг ады билен, Иң мукадес отаг болса, ички отаг ады билен белли болупдыр.

Мср 26:30-34; 1Пат 6:14-18

Серет: Иң мукадес отаг; Мукадес чадыр; Мукадес өй; Ыбадатхана.

Мукаддес өй – бу ат Мукаддес чадыра ве онуң хаядына, сонрак болса ыбадатхана дегишлидир. Ол ерде руханылар Худайың хузурында өз хызматларыны ерине етирипдирлер. Мср 25:8; 36:1; Лев 19:30; 1Йя 22:19; Зеб 23:3.

Мукаддес Рух – Худайың Рухы болуп, Ол дүнийәде гудрат аркалы херекет эдйәр. Көне Әхтде Худайың Рухы адамлара инип, олар пыгамберлик эдипдирлер. Тәзе Әхтде Иса ынанияларың хеммеси Мукаддес Рухы кабул эдйәрлер.

Әйп 33:4; 1Шам 19:20; Рим 8:15.

Серет: Рух.

Мукаддес чадыр – Мукаддес чадыр Әхт сыпасыны ве ыбадат үчин бейлеки энжамлары ерлешдирмек үчин гурлан чадырдыр. Тутуш гурлуша Мукаддес чадыр дийлипдир (1793-нжи ве 1799-нжы сахыпадакы суратлара серет). Мукаддес чадырың ичинде ики отаг болупдыр: мукаддес отаг ве ин мукаддес отаг. Чадыр гечинин йүнүнден эдиленди ве онуң диварының ич тарапы овадан тутулар билен өртүленди. Онуң төвереги хаят билен гуршалып, дашына хаят айланыпдыр. Мукаддес чадыр билен онуң ховлусына Худайың мукаддес өйи дийлипдир. Ысрайыллар чарва адамлар болупдырлар, шонуң үчин олар гөченлеринде, чадыры сөкүп алып, өз янлары билен әкидипдирлер. Мукаддес чадыр Реббе йүз тутуляң чадыр хөкмүнде хем белли болупдыр. Ховлуда Худая садакалар ве гурбанлыклар хөдүр этмек үчин гурбанлык сыпасы, шейле хем руханылар ювнар ялы сувдан долы бүрүнч леген дурупдыр. Өңки дөвүрдәки гөчме мукаддес чадыр Сүлейманың дөврүнде

дашдан ве агачдан салнан ыбадатхана билен чалшырылыпдыр.

Мср 26:1-35

Серет: Иң мукаддес отаг; Мукаддес чадыр; Мукаддес өй; Реббе йүз тутуляң чадыр; Ыбадатхана. 1793-нжи сахыпадакы сурата серет.

Мукаддес чөрек –

Серет: Хөдүр чөреги.

Мурдар – гадымы Ысрайылда эгер адам дини тайдан тәмиз болмаса, ол мурдар хасапланыпдыр. Левилер ве Чөлде китапларында нәхили адамың мурдар хасапланындыгы беян эдилендир. Ысрайыллар Мукаддес өйде борчларыны ерине етирмәге башланларында, Худай олар бу ери мурдар этмезлиги буюрды. Иса адамы хакыкатдан нәмәниң мурдар эдйәндигини, ягны йүрекден чыкяң эрбет пикирлерин ве херекетлерин мурдар эдйәндигини өвредйәр.

Лев 15:31; Әзк 5:11; Мат 15:11.

Серет: Тәмиз.

Муса пыгамбер – Ысрайыллар Мүсүрде гулчулыкда боланларында, Муса пыгамбер олар баш болмак үчин Худай тарапындан чагырылан адам. Ол Мүсүр патышасындан ысрайылларың гидип, чөлде Реббе ыбадат этмеклери үчин ругсат бермегини сораяр. Йөне фараон мунуң билен Реб дине Мүсүр топрагына биртопар бетбагтчылыклар индеренден соң ылалашяр. Муса халка энчеме йыллап чөлде әлбашчылык эдйәр, эмма сөз берлен Кенган юрдуну дине узакдан гөрүп билйәр. Мукаддес Китабың илкинжи бәш китабы Төврат хөкмүнде белли болуп, эсасан, Муса тарапындан языландыр.

Мут лабен – бу сөзүң манысы барада алымлар жеделлешйәрлер. Онуң «Лабениң өлүми» диен маныны

аңладян болмагы мүмкин ве ол мезмурың нәме үчин языландыгының себәбини гөркезйәр. Белки, ол мезмурың нәдип айдым эдип айдыландыгыны я-да нәхили саз гуралында чалнандыгыны гөркезендир.

Зеб 9:1.

Мүр – мүр өсүмлиги гүр тикенли ве шахалы гырымсы агачдыр. Якымлы ыслы түтөтги онуң шахаларындан алыняр ве ол гуранда гатаяр. Ол өрән гымматбаха түтөтги болуп, атыр ясамак үчин яг билен гарыляр ве жесе-ди жайламага тайярламак үчин улан-ыляр. Мүрүң тагамы ажы болупдыр. Бу агырыны еңилешдирийәр дийип хем ынаныпдырлар. Бу хәсиетлериң, белки, эсгерлериң оны шераба гарып, Иса берендиклери билен баглы болмагы хем ахмал (Мар 15:23).

Зеб 44:9; Сүл 7:17; Наг 5:5.

Мүрзе – мүрзәниң эсасы кәри ресминаларың гөчүрмесини тайярламакдыр. Шейле хем олар хатлары, каррлары ве бейлеки ресминалары языпдырлар, олар пайхаслы ве дүшүнжели хасапланыпдыр. Мүрзелер язып билйәндиклери үчин, кәте малие язгыларыны хем саклапдырлар. Мүрзелер көпленч патыша билен якындан ишләнсоңлар, оларың кәбири ресминаларың гөчүрмесини ерине етирмеклиги ве ёлбашчы болмак-лыгы газаныпдыр. Исаның дөврүнде олар Төврат мугаллымлары хөкмүнде белли бир топары аңладыпдырлар. 2Пат 12:10; 25:9; Эст 8:9; Эзр 7:6,10,11,21; Ерм 8:8.

Мәликсадык – Иерусалимиң гадымы патышасы ве руханысы. Онуң ады «догрулык патышасы» диймеги аңладяр. Көне Әхтде Мәликсадык Ыбрайым пыгамбере душяр ве оңа пата

берйәр (Гчк 14:17-20). 109-нжы мезмурда Мәликсадык «мүдимилик руханы» дийлип атландырыляр ве Еврейлере хат китабының 5-нжи бабының 6-нжы аядында Иса «Мәликсадык дережесиндәки» руханы хөкмүнде танышдырыляр. Иса Худайың сагында отурян мүдимилик Баш Руханыдыр ве Ол месихилер үчин төвөлла эдйәр.

Н

Надан – Сүлейманың пәхимлери китабында надан адам барада көп гүррүң эдилйәр. Надан самсык дәлде, эйсем Худайың халаян ёкары ахлак дурмушында яшамага пайхасы кемлик эдйән адамдыр.

Кан 32:6; Сүл 1:22; 7:7; 9:6.

Назыр – назыр мукаддеслик дережесини алан хем-де сач-сакгалыны сырман, сачыны өсдүрип, шерап хем гүйчли ичгилери ичмекден сакланып, өзүни Реббе багыш этмеги вада берен адам болупдыр. Бир гудрат аркалы өзүниң я-да Шимшон ялы эжесиниң вадасы аркалы адам назыр болупдыр. Соңы билен шейле адам өзүни Худая багыш этмек вадасы аркалы айратын дережә эе болупдыр. 13:5,7; 16:17 Амо 2:11.

Нард – нард өсүмлигиң сүммүли ве онуң көкүнден алынян ыслы ягы болупдыр. Нарддан ясалан хошбой ыслы яг өрән гыммат болупдыр, онуң бахасы бир йылың иш хақына барабар болупдыр.

Наг 1:11; Мар 14:3.

Неген чөли – Ысрайылың гүнор-та бөлөгиндәки чөл.

Гчк 12:9; 13:1,3; 20:1.

Нефиллер – Нефиллер өрән узын ве гүйчли адамлар болупдырлар, олар Гелип чыкыш китабының 6-нжы

бабында ылахы барлыкларың ве ын-сан гызларының несиллери хөкмүнде ятланып гечийэр. Соңрак, ысрайыллар Кенган юрдуны гөзден гечирмэге гиденлеринде, нефиллери (ягны нефиллерден гелип чыкан анаклары) гөрүпдирлер.

Гчк 6:4; Чөл 13:33.

Серет: Анаклар.

Новбахар огул – гадымы гүнорта жемгыетинде илкинжи доглан огул үйтгешик хасапланыпдыр. Ол огул какасы арадан чыкандан соң, машгаланың башы болупдыр, какасының патасыны алыпдыр, мирасдан ики эссе пай алыпдыр. Мүсүрде Песах вакасы болуп геченден соң, хер бир новбахар огул Худая дегишли болупдыр ве машгаласы оңа дерек садака берип, оны ызына сатын алып билипдир.

Гчк 49:3; 27; Мср 13:2; Кан 21:17.

Серет: Ызына сатын алмак.

Нух пыгамбер – Нух пыгамбер өз машгаласыны, шейле хем халал ве харам хайванлары халас этмек үчин Худай тарапындан гэми гурмаклыга чагырылан адам болупдыр. Ол Худайың назарында догры сайылыпдыр. Силиң сувлары чекиленден соңра, Худай онуң билен эхт эдишип, мундан бейлэк хич вагт ер йүзүни сил билен вейран этмежекдигине сөз берйэр.

Гчк 5:29; 6:8; Иша 54:9; Лук 17:27; 1Пет 3:20; 2Пет 2:5; Евр 11:7.

О

Омын – көпленч дога-дилеглер эдиленде, оны жемлемек үчин уланылар. «Омын» сөзи «Гой, шейле болсун!» диймеги аңладяр. Бу еврейче «Бу хөкман» диен сөзе эсасланяр.

Чөл 5:22 Кан 27:15-26; Рим 1:25.

Ондан бири – гадымы Ысрайылда хасылың ондан бири Реббе берлипдир. Муны аммарлара йыгнап, руханыларың ве левилериң иймити үчин харчлапдырлар. Исаның дөврүнде адамың өндүрөн өнүмиден я-да гирдежисинден ондан бири ыбадатхана руханыларына берлипдир. Чөл 18:21; Кан 14:22.

Ө

Өй бутлары – өй бутларына бутпа-разлар, кэ халатда ысрайыллар тарапындан сежде эдилипдир. Олар өйлерде сакланып, кераматлы сайылыпдыр.

Гчк 31:19; 2Пат 23:24.

Өлүлөр дүнийэси – гадымы Ысрайылың халкы Өлүлөр дүнийэси ериң ашагында дийип дүшүнипдир, эмма ол довах дэлдир. Хер кес өленден соң, ол ере инипдир. Ол ер үмсүм, гаранкы ер болупдыр. Гожалык яшына етип өлениңден соң, ата-бабаларына говушмак онатды, йөне яш өлмек говы дэлди. Якуп өз оглы Юсуп үчин яс тутса-да, өлүлөр дүнийэсине инмек исле меди. Бу ере Хелэкчилик ери хем дийлипдир.

Гчк 37:25; 42:38; 44:29,31.

П

Парз –

Серет: Канун.

Парс империясы – Бабыл империясындан соң эмеле гелен гүйчли ве хас улы империя болупдыр. Парс империясы Грециядан Мүсүре ченли ве Орта Азия ченли ерлери, шол санда Ысрайылы хем басып алыпдыр. Кэте бу империя «Мадай-Парс империясы» дийип атландырылыпдыр, себэби онуң дүзүмине гирен мадай

миллети империяны доландырмакда важып орны эеләпдир. Парс канунлары «Парсларың ве мадайларың канунлары» дийип атландырылыпдыр. Эст 1:19; Дан 6:8,12,15.

Серет: Мадай.

Пата –

Серет: Ялкамак.

Патрос – Мүсүриң гүнорта бөлеги. Иша 11:11; Ерм 44:1, 15; Эзк 29:14; 30:14.

Перизлер – Ысрайыл халкы Кенган юрдуны элемезден өң, ол ерде яшан халкларың бири.

Гчк 13:7; Ешу 3:10.

Периште – перишделер адамлар үчин Худайың хабарчылары ве векиллериديرлер. Олар Худайың хузурында яшап, хемише Оны алкышляларлар. Керуплар ве Серафлар перишделериң бир гөрнүшидирилер. Мукаддес Китапда ики саны мөхүм перишдөниң: Михайыл билен Жебрайылың ады агзалып гечилйәр.

Гчк 3:24; 16:7-11; Иша 6:2.

Серет: Жебрайыл; Михайыл.

Перман –

Серет: Канун.

Песах байрамы – еврейлериң сенамасы боюнча биринжи айың, ягны Абып (бейлеки ады Нисан) айының он дөрдүнжи гүни агшам белленилипдир. Бу бахар паслының ыз янында болупдыр. Шол агшам ысрайыл халкы Худайың өзлерини Мүсүр гулчулыгындан нәхили халас эдендигини ве Мүсүрден гайтмазының өң янында агшам гурбанлык жанлысының ганы аркалы өз новбахар огулларының нәхили азат боландыгыны ятлапдырлар. Адамлар гузы я-да гечи союп, хеммеси билеликте Песах нахарыны ийипдирлер, оны ажы гөк отлар ве петир билен ийипдирлер.

Мср 12:1-13,21-51; Лев 23:5; Чөл 9:1-14, Кан 6:1-7.

Петир байрамы – еврейлериң сенамасы боюнча биринжи айың, ягны Абып (бейлеки ады Нисан) айының он бәшинден йигрими бири аралыгында белленилипдир. Бу байрам Песах байрамының ыз яны башлапдыр. Көне Әхтиң кәбир парчаларында бу ики байрам бир байрам ялы гөркезиллипдир. Шол хепдөниң довамында ысрайыл халкы өзлерини Мүсүр гулчулыгындан Худайың нәхили алып чыкандыгыны ятлапдырлар. Адамлар өйлеринден әхли хамырмаялары чыкарып зыңыпдырлар, хамырмаялы чөрөк иймәндирлер. Олар байрамың биринжи ве единжи гүнлери мукаддес йыгнанышык эдип, Худая гурбанлыклар хөдүрләпдирлер.

Мср 12:14-20; 13:3-10; 23:15; 34:18; Лев 23:6-8; Чөл 28:17-25; Кан 16:3-4,8.

Пилат – Исаның өвреден ве вагыз эден гүнлеринде Понтий Пилат Яхуданың үстүнден хөкүм сүрен Рим императорыдыр.

Мат 27; Рес 3:13.

Пилиштлилер – б. э. өң XIII асырын ахырларында Ысрайылың гүнортагүнбатырындакы кенаряка золагыны эелән халк. Пилиштлилер бәш саны шәхери: Газаны, Ашкелоны, Ашдоды, Гаты ве Экроны эсасландырыпдырлар. Б. э. өң XII асырда олар ер чәклерини гүндогар тарапа гиңелдип башляларлар. Бу ягдай Кенган тарапдан өз чәклерини гүнбатара гиңелдйән ысрайыл халкы билен пилиштлилерин арасында душманчылык дөредипдир. Шейлеликте, хезрети Давут патыша тарапындан долы дерби-дагын эдилйәнчәлер, пилиштлилер Ысрайылың эсасы душманы болупдырлар.

2Шам 8:1; 1Йя 18:1.

Пурым байрамы – бу байрам еврей халкынын дурмушына Парс империясы дөврүндө гошулупдыр. Бу еврейлерин сененамасы боюнча он икинжи айың, ягны Адар айының он дөрдүне ве он бәшине, ирки бахарда белленилипдир. Бу ики гүнүң довамында ысрайыл халкы Эстерин дөврүндө өзлериниң долы ёк эдилмекден Худайың нәхили халас эдендигини ятлапдыр. Олар шатланыпдырлар, ийип-ичипдирлер ве бири-бирилерине совгат берипдирлер. Эст 9:20-32.

Пыгамбер – Худайың хабарыны халка етирмек үчин Худай тарапындан чагырылан адам. Ыляс ялы ирки пыгамберлер (Гөргүрлер) Худая сыгыян топар болуп, кәте оларда үйтгешик тежрибе болупдыр ве тәсин гудратлар гөркезипдирлер. Шамувел пыгамбер өзүни көплөнч сердар хөкмүндө алып барыпдыр. Соңрак Ермея ялы пыгамберлере Худайдан аянлык инипдир ве олар бу аянлыклары халка етирипдирлер.

1Шам 3:20; 9:9; 10:5-11; 1Пат 17 – 18; Ерм 1:5.

Пыгамберлик этмек – Худайың халка ниетлән хабарыны оңа етирмек. Бу хабарлар көплөнч аянлыкларың ве дүйшлерин үсти билен берлипдир. Гадымыетдәки пыгамберлерин дөврүндө бу сөз пыгамберин аша жошгунлык ягдайыны беян этмекде хем уланылыпдыр.

1Шам 10:5-13; Ерм 2:8.

Серет: Аянлык; Пыгамбер.

Р

Рабби – еврейлер акыллы ве важып адамлара йүзлененлеринде, «Рабби» сөзүни уланыпдырлар, бу мугаллым

диймеги аңладяр. Бу сылаг-хорматы аңладян сөздүр. «Раббуни» диен сөз хем шу маныны аңладяр.

Ёха 1:38; 3:2; 20:16.

Рапалар – Ысрайыл халкы басып алмаздан өң, Кенганда яшан халкларың бири. Анаклар ялы олар хем өрән узын ве даяв адамлар болупдырлар. Кан 2:11, 20; Ешу 12:4.

Серет: Анаклар; Кенган.

Рахап –

Серет: Аждарха.

Реб – гадымы вагтларда Худайың адыны айтмакдан сакланмак үчин яхудылар Оңа «Адонай» дийип салгыланыпдырлар, бу эе я-да хожайын диймеги аңладыпдыр. Көне Эхтиң түркменче тержимесинде Худайың ады Реб сөзи билен тержиме эдилди, себәби бу хем ага я-да эе диймеги аңладяр. Б. э. өң III асырда Көне Эхт грек дилине тержиме эдилипдир ве «куриос» диен грек сөзи Худайың ады үчин уланылыпдыр. Соңра Тәзе Эхт язылан вагтында шол бир «куриос» сөзи Иса Месих үчин уланылыпдыр ве көплөнч Реб дийлип тержиме эдилипдир.

Реббе йүз тутулян чадыр – шейле хем бу ере Мукаддес чадыр хем дийлипдир, бу ерде руханылар өз борчларыны ерине етирипдирлер. Муңа Реббе йүз тутулян чадыр дийилмегиниң себәби Худай руханылара ве адамлара чадырың гирелгесинде гепләпдир (Мср 29:42-43). Шейле хем Муса Худай билен бу ерде душышыпдыр (Мср 33:7-11).

Мср 29:42-43; 33:7-11.

Реббе хөдүр эдилен чөрек –

Серет: Хөдүр чөрек.

Ребниң гүни – адатча шол гүн кесеки миллетлер үчин жеза гүни, Ху-

дайың сайлан халкы үчин болса акланма я-да хасаплашык гүни дийлип пикир эдилипдир. Муңа гарамаздан, пыгамберлер шол гүн ысрайылларың хем гүнэлери үчин жезаландырылжакдыгыны олар дуйдурупдырлар. Тәзе Әхтде Реббиз гүни казылык этмәге ве Өз халкыны халас этмәге Исаның гелжек гүнүдир.

Ерм 46:10; Амо 5:17-27; 1Сал 5:1-9.

Реббиз өйи – бу сөз Ыбадатхананы аңлатмак үчин уланылыпдыр.

1Пат 3:1; Мик 4:1.

Серет: Ыбадатхана.

Реббиз сачагы – бу гурбанлык сыпасы үчин башга сөз болуп, диңе Малакы китабында уланылар. Тәзе Әхтде бу сачак йыгнак агзаларының бир ере үйшүп, нахар ийип, Исаның өлүмини ве тәзеден дирелмегини ятламакларыны аңладыпдыр.

1Кор 11:17-33.

Ресулар – Иса Өзүниң якын ёлдашларындан, таныш шәгиртлеринден он ики саны ресулы сайлар. Ол адамлар Онуң билен биледилер ве Иса олар ахли зады өвредипдир; олар Исаның өленени ве тәзеден диреленени өз гөзлери билен гөрүпдирлер. Иса олары гөрөн затларыны гүррүң бермеклери үчин ве Худайың Шалыгы барада вагыз этмеклери үчин адамларың арасына иберйәр. Олар Иса ынанын адамларың ёлбашчысы болярлар.

Мар 3:14; Лук 22:14; Рес 1:2; 1Кор 15:7.

Римлилер – Рим империясының илаты. Римлилер Исаның яшан дөврүнде Демиргазык Африканың кәбир бөлеклеринде ве Орта Гүндогарда, хәзирки тутуш Түркийәниң ве Европаның көп бөлеклеринде хөкүм сүрдүлер.

Рес 28:17.

Рух – еврейче «рух» диен сөз шемал диймеги, шейле-де адамзадын рухуны ве Худайың Рухуны аңладыпдыр. Тәзе Әхтде шейтан тарапындан ынсаның калбына орнашан эрбет рух барада хем гүррүң эдилйәр. Иса адамлардан бу эрбет рухлары ковуп чыкарды.

Серет: Мукаддес Рух.

Гчк 1:2; Мср 15:8; 1Шам 10:6,10; Ёвл 3:2; Мат 12:45; Мар 9:25; Лук 11:26; 13:11; Рес 16:16.

Руханы – ол дини дессурлары ве хызматлары ерине етирмәге айратын укыплы адам болупдыр. Ысрайыл халкының арасында Муса пыгамбер аркалы берлен кануна гөрә, Мусаның агасы Харун пыгамберинң несли руханы болупдыр, олар Мукаддес өйде, соңрак болса Иерусалимдәки ыбадатханада хызмат этмәге сайланыпдырлар. Олар сежде этмәге, садакалар бермәге, дини дессурлары ве байрамлары беллемәге ёлбашчылык эдипдирлер. Руханыларың ишлери левилер тарапындан пайланыпдыр. Мукаддес отага, соңрак ыбадатхана гирмәге дине руханылара ругсат эдилипдир.

Гчк 41:45; Мср 19:6; 30:30.

Серет: Баш руханы; Левилер; Мукаддес өй.

С

Сабат гүни – бу еврейлерде хепдәниң единжи гүни болуп, дынч алмак үчин айратын гүн хасапланыпдыр, бу анна гүни Гүн яшандан башлап, шенбе гүни Гүн яшанда тамамланыпдыр. Ол гүн мукаддес гүн сайылып, хич бир иш эдилмәндир. Исаның дөврүнде яхудыларың Сабат гүнүне дегишли көп дүзгүндер болупдыр.

Гчк 2:3; Мср 16:23; Лев 16:31.

Садака – Өзүңүз буйрушы ялы, Реббе садака хөкмүндө ысрайыллар руханылары галла, миве, яг, шерап, чөрек, мал-гаралар, пул, шай-сеп, эгин-эшик, алтын-күмүш гетирипдирлер. Эгер халк догры яшамаса, оларың садакасыны Реббиң кабул этмежекдигини пыгамберлер олар дуйдурупдырлар (Иша 1:10-17).

Серет: Галла садакасы; Гурбанлыклар; Ичги садакасы; Мейлетин садака.

Саддукейлер – Саддукейлер яхудыларың арасында ёкары дережели, бай адамлар болупдырлар ве еврей межлисинде отурупдырлар. Олар халкың Худай тарапындан Муса берлен кануна эрмелидигине ынаныпдырлар, йөне соңрак бу канунлар гошулан дүзгүнлере ве адатлар ынанмандырлар. Олар адамың өленден соң дирелйэндигине ынанмандырлар. Шонуң үчин хем олар фарисейлер билен көплөнч шу меселелер барада давалашыпдырлар. Мат 16:1; Мар 12:18; Пес 4:1.

Серет: Фарисейлер; Межлис.

Саламатлык гурбанлыгы – бу гурбанлык хайсам болса бир говы зат үчин Худая миннетдарлык билдирмек үчин берлипдир, шейле хем Худая айдылан садака я-да мейлетин садака хөкмүндө берлипдир. Мал өлдүриленден соң, онуң бир бөлеги гурбанлык сыпасының үстүндө жылыпдыр, бейлеки бөлеги гурбанлык берйөн адамың машгаласы ве руханы тарапындан ийлипдир. Лев 3:1-17; 1Пат 9:25.

Салгытчы – Исаның дөврүндө салгытчылар яхудылары басып алан ве зорлук билен оларың үстүндө хөкүм

сүрйөн Рим империясы үчин ишлөпдирлер. Шонуң үчин яхудылар салгытчылары йигренипдирлер. Мунуң үстесине-де салгытчылар көплөнч өзлерине алмак үчин, адамлардан алмалысындан көп пул талап эдипдирлер. Мат 9:10; 10:2-4; 21:31; Лук 18:8.

Салим – Иерусалимиң гысга ады. Гчк 14:18; Зеб 75:3.

Самария –

1. Б. э. өң IX асырда Омры патыша демиргазык ысрайыл тирелериниң пайтагт шәхери хөкмүндө Самарияны беркарар эдипдир.

2. Исаның дөврүндө хем шәхерин ерлешен ери болан рим этрабының ады болупдыр.

1Пат 13:32; 16:24; 2Пат 17:24.

Серет: Ысрайыл.

Карта серет.

Сара – Сара Ыбрайым пыгамбериң аялы болупдыр. Онуң ады асылында Сарай болупдыр, эмма Худай оңа Сара адыны берипдир. Ол өнелгесизди, эмма ахырсоңунда, гаррылык яшында Худайың гудраты билен бир огул догруппдыр.

Гчк 17:15.

Сежде эдилйән ериң азгын аяллары я эркектери – аяллар (кәте эркектер) Кенган худайларына сежде эдилйән ерлерде пул төлөн адам билен жыңс гатнашыгыны эдипдирлер. Олар бейле этмеклик топрагың бол хасыл гетирмегиниң кепили дийип пикир эдипдирлер. Кенгана яшамага гелен ысрайыллар хем олардан гөрелде алып, өзлериниң сеждегәхлеринде бу иши эдипдирлер. 1Пат 14:24; 15:12; 22:46; 2Пат 23:7; Хош 4:14.

Сежде этмек – гадымы дөврүдө ысрайыллар Реббе сежде этмек үчин

өзлөрүн тэмизлэпдирлер, дога-дилег эдипдирлер, мезмурлары айдым эдип айдыпдырлар, рухана садака гетирипдирлер. Буларың кэбири өзбашдак, я-да машгала билен, я болмаса улы топар болуп ерине етирилипдир. Кэбирилери муны өйде, башга бирилери болса сежде эдилйән ерде бержай эдипдирлер. Ысрайыллар Реббе ислендик ерде сежде эдипдирлер, руханының ёлбашчылыгында Худайың халкы хөкмүндө ысрайыллардан хеммесиниң билеликте сежде этмеклери талап эдиленде олар үчин йөрите гүнлер ве байрамлар белленилипдир. Ысрайылың тутуш тарыхы боюнча оларың сежде этмеклерине башга миллетлер терс тәсир эдипдирлер, меселем, олар бут ясамак билен Худайың гахарыны гетирипдирлер. Гчк 22:5; Мср 3:12; Зеб 5:8; Иша 44:15

Серет: Хызмат этмек.

Сеждегәх – Кенган динине уйянларың сежде эдйән ери я-да кераматлы ери: Ашера бутлары дикилипдир ве олар гурбанлыклар берлипдир, шейле хем топрагың хер йыл бол хасыл бермеги үчин лолучылык эдиллипдир. Олар адатча бейик депелерде, шейле хем улы агачларың ашагында, байырларда, башга ерлерде лолучылык эдипдирлер. Бу ишлер хемише Реб тарапындан пыгамберлер аркалы паш эдиллипдир.

Серет: Ашера.

Лев 26:30; 1Пат 3:2-4; 2Пат 23:1-28; Ерм 7:31.

Села – Зебурда уланылян сөз. Манысы белли дәл, белки, сазың довамындакы сәгинме болмагы ахмал. Зеб 3:1.

Серафлар – ганатлы перишделер. Ишая пыгамбер Худайың тәжиниң

дашындан пырлянян серафлары гөрүпдир ве шейле дийип жар эдипдир: «Хөкмүрован Реб мукаддесдир, мукаддесдир, мукаддесдир» (Иша 6:3). Еврейче бу сөз «янянлар» диймеги аңладяр.

Серет: Керуп; Перишде.

Иша 6:2,6.

Сердар – Худай тарапындан сайланан ёлбашчылар. Сердарлар патыша болмаздан өң, өз душманлары билен урушмакда ысрайыл халкына ёлбашчылык эдипдирлер. Шейле хем олар Худайың ислегини халка етирипдирлер ве казы хөкмүндө дава-женжеллери чөзүпдирлер.

Чөл 25:5; Сер 2:16; Рут 1:1; 1Шам 7:6.

Сидон – бу шәхер хәзирки Ливаның кенарында ерлешипдир. Мукаддес Китабың дөврүндө ол сөвданың ве агач уссачылыгының меркези болупдыр, бу шәхер көп асырларың довамында дүрли халклар, ягны бабыллылар, греклер, римлилер тарапындан басылып алныпдыр.

Серет: Финикия.

Синагога – синагога яхудыларың, адатча, Сабат гүни йыгнанышян ери болупдыр, олар дога-дилег этмек үчин, окалян Төврадың аятларыны ве Худайың канунының дүшүндирилишини диңлемек үчин үйшүпдирлер. Тәзе Әхт дөврүндө синагогалар яхуды жемагатының бар еринде, тутуш Рим империясында болупдыр. Мат 4:23; Мар 1:39; Лук 4:16; Ёха 9:22; Рес 9:2.

1800-нжи сахыпадакы сурата серет.

Синай – бу дагың бейлеки ады Хорепдир. Муса йүзүне Он Табшырык язылан ясы дашлары алмак үчин бу дага чыкыпдыр.

Мср 19:18; 24:16; 31:18; Зеб 67:18.

Серет: Хореп.

Сион – Иерусалимде ыбадатхана гурлан депе.

2Шам 5:7; 2Пат 19:31; Зеб 9:11; Иша 35:10

Серет: Сион гызы.

Сион гызы – бу сөз гошгы стилинде уланылып, Иерусалимдин илатыны аңлатмак үчин уланылыпдыр.

Зеб 9:14-15; Иша 1:8; Агы 1:6; Мик 4:8.

Серет: Сион.

Содом – Содом Лут билен онун машгаласының яшан шәхериниң ады. Содом билен Гомораның халкы көп нежис ишлери эдипдирлер, шонуң үчин Худай бу шәхерлери якып вейран эдипдир.

Гчк 13:12; 18:16; Мат 10:15; Яхд 1:7.

Сөвеш арабасы – бир ата я-да бирден көп ата дакылан ики тигирли араба болуп, ол сөвеш үчин уланылыпдыр, көпленч онун үстүнде ики саны сөвешчи адам болупдыр, оларың элинде ок-яйы я-да найзасы болупдыр.

Мср 14:6; Ешу 17:16; 1Шам 13:5; 2Йя 1:14.

1796-нжы сахыпадакы сурата серет.

Стоик таглыматчылар – Зино философың ызына эерижилер. Зино адамлара өз дурмушына өзлериниң хөкүмдарлык этмегини өвредипдир ве яшайшы хич хили леззетиң я-да агырының тәсири етмезден кабул этмеги ныгтапдыр.

Рес 17:18.

Сува чүмдүрмек – Яхя яхудылары гүнөлерине тоба эдендиклериниң нышаны хөкүмүнде Иордан дерясында сува чүмдүрип чыкарыпдыр. Ирки месихилер тәзе иман эден адамлары ислендик сув бар болан ерде олары сува чүмдүрипдирлер, бу оларың

инди Месихин шәгиртлеридигини гөркезмек үчин эдилепдир.

Мат 3:11; Рес 1:5; 8:12.

Сур – айлагда ерлешйән гадымы Финикияның бир шәхери болупдыр, ол хәзирки вагтда Ливаның бир бөлегидир. Сур бай шәхер болуп, ол тәжирчиликде ве маталары гөк реңке боямакда мешхур болупдыр.

Серет: Финикия.

Сурнай байрамы – Ол еврейлерин сененамасы боюнча Тишри айының бирине (муна Этаным айы хем дийипдирлер), ягны единжи айда белленилипдир. Бу гүйз паслының ирки дөврүнде болупдыр. Шол гүн ысрайыл халкы ишлемән дынч алыпдыр. Олар йыгнак үчин биле үйшүп, сурнайлар чалыпдырлар ве белленен гурбанлыклары хөдүрлөпдирлер.

Лев 16; 23:26-32; Чөл 29:7-11.

Сүлейман пыгамбер – Давут пыгамбериниң оглы, ол Давут өленден соң патыша боляр. Ол Иерусалимде илкинжи ыбадатхананы гурупдыр, ысрайыл халкының гүйжүни ве шөхратыны газаныпдыр, шейле хем көп санлы салгытлар, эсгерлер, сөвеш арабаларыны, аяллар эдинипдир. Ол аяллар бабатда говшакдыгына гарамздан, тутуш ер йүзүнде иң акылы адам сайылыпдыр.

2Шам 5:14; 12:24; 1Пат 1:39; 4:29-34; 10:1; 11:1-6.

Серет: Давут пыгамбер.

Сүннет – сүннет Худай билен Ыбрайым пыгамбериниң несиллериниң, ягны ысрайылларың арасындакы әhtiң нышаны болупдыр. Бу оларың инди Худайың халкы боландыкларының ве Худайың таглыматына табын болжакдыкларының нышаныны гөркезипдир. Сүннет кануна гөрә,

огланжыклар секиз гүлүккө ерине етирилипдир. Ресулларың дөврүндө месихилериң арасында аслы яхуды дәллери сүннет этмек барада улы жедел болупдыр. Павлус мунун билен разылашмандыр. Ол бу барада Галатя язан хатында, шейле хем бейлеки көп хатларында языпдыр. Ол Иса Месих аркалы Худай Өзи үчин тэзе адамлары ярадангыны айдыр ве онуң агзасы болмак үчин талап эдилйән екеже зат, ол хем Иса Месихе иман этмекдир диййэр. Сува чүмдүрилмек инди Худайың халкына дегишлидигиң нышаныдыр, Иса Месихе иман этмек аркалы Мукаддес Рухуң гүйжи ве мерхементи билен Худая табын болмак ислегидир. Гчк 17:10; Лев 12:3.

Сүннетсизлер – бу сөз Худайың Ыбрайым пыгамбер билен эден эхтине дегишли болмадык адамлары аңладыпдыр. Исаның дөврүндө бу сөз эсасан яхуды дәллере дегишли болупдыр.

Серет: Миллетлер.

Сүргүн – Мукаддес Китапта бу сөз яхуда халкының б. э. өң 586-нжы йылда (Ехаякым патышасы үчин б. э. өң 597-нжы йыл) топарлайын Бабыла сүргүн эдилендиги суратландырылыпдыр. Яхудалар ол ерде парс империясы Бабыл империясыны басып алянча яшапдырлар, сонра Куреш патышасы яхудалара Иерусалим топрагына доланмага ругсат эдипдир. 2Пат 19.

Сыпа – гадымы Ысрайылда ики дүрли сыпа болупдыр, биринжиси дүрли гөрнүшли садакалары хөдүрлемек үчин ве хайванлары союп, якма гурбанлыгы хөкмүндө бермек үчин уланылыпдыр. Икинжиси болса

якымлы ыслы түтетги үчин уланылыпдыр.

1. Иң ирки гурбанлык сыпасы палчыкдан я-да дашдан, сонрак болса агачдан ве бүрүнчден ясалыпдыр (Мср 13:19-20 20:24,25;). Гурбанлык сыпасы ховлуда мукаддес чадырың дашында гойлупдыр (Мср 27:1-12). Ыбадатхана гурланда, уллакан гурбанлык сыпасыны ыбадатхананың ховлусында гоюпдырлар (2Йя 4:1).

2. Түтетги сыпасы агачдан ясалып, сап алтына өртүлипдир (Мср 30:1-10). Хер гүн ирден ве агшам руханылар Худая садака хөкмүндө якымлы ыслы түтетги түтедипдирлер. Оларың икиси хем Мукаддес чадырда ве Ыбадатханада Иң мукаддес отагы мукаддес отагдан бөлүп дуран тутынын өнүндө ерлешдирилипдир (Мср 26:33).

Серет: Мукаддес чадыр; Ыбадатхана.

1791-нжи, 1792-нжи ве 1798-нжи сахыпадакы суратлара серет.

Т

Табшырык –

Серет: Канун.

Тегелек ховуз – бүрүнчден ясалан улы ховуз. Ол ыбадатхананың ховлусында гойлуп, ичи сувдан долдурылыпдыр ве руханылар ондан эллерини ве аякларыны ювупдырлар. 1Пат 7:23-26; 2Йя 4:2-6,10.

Төврат –

1. Худай тарапындан Муса пыгамбере берлен Мукаддес Канун.

2. Бу Канундан ыбарат болан Көне Эхтиң илкинжи бэш китабы (Гчк – Кан). Бир гезек, Ёшыя патышаның шалык сүрен дөврүндө ыбадатханада Төврат тапылар. Бу болса өңки

патышаларың кэбирилериниң му-
нуң бардыгындан бихабардыкла-
рыны аңладяр.

Серет: Канун.

2Пат 22:8-10; Мат 5:18.

Төврат мугаллымы – Исаның дөв-
рүнде Төврат мугаллымлары канун-
дан оңат баш чыкарыпдырлар ве сина-
гогаларда окадыпдырлар. Олар еврей-
лерин баш межлисинде векилчилик
этмек билен гүйчли топар болупдыр-
лар. Бизиң Эзра китабындан гөршү-
миз ялы, оларың топары мүрзелерден
гелип чыкыпдыр, мүрзелер язгыла-
ры ве ресминамалары языпдырлар,
эмма асырларың гечмеги билен олар
хем еврей канунындан өкде баш чы-
карыпдырлар, себэби олар оны дүйр-
ленен кагыза гөчүрипдирлер ве оны
долы жикме-жик билипдирлер.

Мат 2:4; 7:29; Лук 6:7; Ёха 8:3.

Серет: Мүрзе.

Туты – овадан безелен туты ча-
дырда, соңрак болса Иерусалимдө-
ки ыбадатханада Иң мукаддес отагы
мукаддес отагдан бөлүпдир. Бу ту-
тудан гечмэге йылда бир гезек, Гү-
нөден сапланма гүни диңе баш руха-
на ругсат эдилипдир.

Мср 26:31-33; 2Йя 3:14.

Серет: Мукаддес чадыр.

Түтетги – түтетги дүрли гөрнүш-
ли өсүмликлерден ве агачлардан али-
ныпдыр ве олар кесилеңде, якымлы
ыс берипдир. Олар чалт гатапдыр ве
бөлөклере бөлүнипдир я-да овранып-
дыр. Түтетги якылыпдыр я-да яг би-
лен гарылып, дүрли максатлар үчин
уланылыпдыр. Көне Әхт дөврүнде
руханы түтетгини гурбанлык сы-
пасында мукаддес чадырда, соңрак
ыбадатханада түтедипдир. Ысрайыл
халкына муны галла билен гарып,

садака хөкмүнде гетирмек хем буй-
рулыпдыр.

Мср 30:1-8; 34-38; Лев 1:1; 16:12; Мат 2:11;
Лук 24:1.

Серет: Ладан; Мүр.

Түтетги сыпасы –

Серет: Сыпа.

Тэзе Ай байрамы – еврейлер тэ-
зе Айың пейда болмагыны хер ай-
да улы байрам эдип беллөпдирлер.
Олар бу гүни сурнай чалмак билен
ве якма гурбанлыгыны хөдүр этмек
билен беллөпдирлер.

Чөл 29:6; Эзр 3:5; Зеб 81:3.

Тэзе Әхт – бу дөрт Хош Хабардан,
ресуллар тарапындан язылан дүр-
ли хатлардан ве Аянлык китабын-
дан ыбарат.

Тэмиз – Ысрайыллара тэмиз бол-
малыдыклары айдылыпдыр, себэ-
би олар Худайың халкыды ве Ху-
дай мукаддесдир (Лев 11:44). Тэмиз
болмак үчин олар харам хасаплан-
ян затлардан дашда болмалыдылар
ве йыгы-йыгыдан ювнуп дурмалы-
дылар; шейле хем олары руханы та-
рапындан тэмизлемек герекиди (Лев
14:1-7). Бир адамың гүнөси билен ту-
туш халк тэмиз болман билйәрди
(Ешу 22:17). Өйлери ве затлары хем
тэмизлемек герекиди (Лев 14:33-53).
Мукаддес Китап хич кимиң өз йүре-
гини тэмиз саклап билмежекдигини
өвредйэр, шонун үчин хем адамлара
Худайың мерхемети ве багышлама-
гы герек (Сүл 20:9).

Серет: Кэкилик оты; Мурдар.

У

Урым ве Туммы – Урым ве Тум-
мым Худайың ислегини аян этмек
үчин уланылыпдыр. Олар баш руха-
нының гурсакчасында сакланыпдыр.

Мср 28:30; Лев 8:8; Кан 33:8.

Серет: Эфот; Гурсакча.

Ф

Фараон – бу ат Мүсүр патышасы үчүн берлен атдыр.

Гчк 12:10-20; Мср 1-14.

Фарисейлер – Исаның дөврүндө фарисейлер яхудыларың доландырыян межлисинде гүйчли топар болупдыр. Олар саддукейлер билен ишлешипдирлер, эмма олардан тапавуды, фарисейлер адамларың дирелжекдигине ынаныпдырлар. Фарисейлер Худайың Муса берен эхли канунларыны билипдирлер ве олар адамлара бу канунлары эдил язылышы ялы ерине етирмеги өвредипдирлер. Шейле хем олар өзлериниң Кануна гошан дөп-дессурларыны ве дүзгүнлерини халка өвредипдирлер.

Мат 15:1; Лук 11:39; Лук 20:27; Ёха 11:46.

Серет: Межлис; Саддукейлер.

1797-нжи сахыпадакы сурата серет.

Финикия – Ортаер деңзиниң кенарындакы мейдана греклер Финикия дийип ат берипдирлер. Хэзирки вагтда бу ер Ливаның бир бөлегидир. Сур ве Сидон онуң иң важып шэхерлери болупдыр, оларың халкы мешхур деңизчилер ве сөвдагэрлер болупдыр. Рес 11:19; 15:3; 21:2.

Х

Халасгэр – Көне Эхтде Худай Халасгэрдир, себэби Ол Өз халкыны душманларыңдан халас этди. Пыгамберлери аркалы геплемек билен, Худай Өзүни Халасгэр дийип атландырыя. Еврейче «Ешува» диен ат «Реб – Халасгэр» диймеги аңладяр. Ешува ве Иса диен ики адың еврейче язылышы «Ехошува» диен сөздөн гелип

чыкяр. Юсуба гөрнен перишде Исаның Өз халкыны гүнэлеринден халас этжекдигини хабар берйэр. Исаның доглан гижеси Жебрайыл перишде «Сизиң үчин Халасгэр догулды» дийип жар эдйэр.

Иша 43:3; Мат 1:21; Лук 2:11.

Хантагта – Реббе хөдүр эдилен чөрөклери гоймак үчин йөрите ясалан тагта. Хантагта агачдан ясалып, сап алтына гапланыпдыр. Ол Мукадес чадырың ичинде, соңрак Иерусалимдэки ыбадатханада гойлупдыр. Мср 25:23-30, 26:35.

Серет: Хөдүр чөреги.

Хасыл байрамы – бу еврейлериң сененамасы боюнча единжи айда, ягны Тишри айында (муңа Этаным айы хем дийлипдир) эдил Гүнэден сапланма гүнүниң ыз яны белленипдир. Тишри айы гүйз паслында болупдыр. Бу Чатма байрамының бир бөлеги болуп, Көне Эхтде ики гезек габат гелйэр.

Мср 23:16; 34:22.

Серет: Чатма байрамы.

Хача чүйлемек – Рим империясында элхенч женаят эденлери хача чүйлөп, олара өлүм жезасыны бермеклик адат болупдыр. Ол ерде эсгерлер ол адамы хача чүйлөпдирлер я-да йүп билен хача баглапдырлар. Соңра хачы диклөпдирлер ве ол адам деми гутарып өлйәнчө, шол хачда дурупдыр. Хачда чүйленип өлдүрилмек улы масгарачылык хасапланыпдыр. Мат 27; Мар 15; Лук 23; Ёха 19.

Хеләкчилик ери –

Серет: Өлүлөр дүңйэси.

Эйп 26:6; 28:22; 31:12; Зеб 87:12.

Хөдэниң биринжи гүни – бу еврейлериң сененамасы боюнча екшенбе гүни.

Хермон дагы – Ысрайыл топрагын-да иң бейик даг болуп, юрдуң демир-газыгында ерлешипдир.

Хетлер – Ысрайыл халкы Кенган юрдуны эелемезден өң, ол ерде яшан халкларың бири. Б. э. өң 1200-нжи йылда оларың улы империясы болупдыр, хэзирки Түркийэниң бир бөлеги болупдыр.

Серет: Кенган.

Гчк 10:15.

Хивилер – Ысрайыл халкы эелемезден өң, Кенганда яшан халкларың бири. Олар юрдуң меркезинде яшапдырлар.

Гчк 10:17; Мср 3:17; 13:5.

Серет: Кенган.

Хигаён – бу саз гуралының бир гөрнүши.

Зеб 9:17.

Хирод – Тэзе Әхтде Хирод дийлип атландырылян дөрт адам бар:

1. Иса доглан вагты Яхуданың патышасы болан, Бейик Хирод дийлип атландырылян патыша. Иса бэбеккэ Оны өлдүрмэге сынанышан хем шолды (Мат 2:1-22; Лук 1:5).

2. Иса вагыз эден ве гудратлар гөркезен дөври Желиледе патыша болан Хирод Антип. Доганының аялы Хиродия өйленен ве Яхя чүмдүржиниң келлесини чапмагы буйран хем шолды. Яхудылар Исаны хача чүйлемезден өң, шу Хирод тарапындан тутуп гетирйэрлер. (Мар 6:14-29; Лук 23:6-12).

3. Патыша Хирод Агрип биринжи, ирки йыгнакда Исаның ызына эеренлери ызарлан адам. Ол Яхяның доганы Якубы өлдүрдйэр (Рес 12:1-23).

4. Патыша Хирод Агрип Икинжи, Павлус император тарапындан

хөкүм эдилмеги үчин Риме иберилимезден өң, оны өз ягдайы билен танышдыряр (Рес 25:13–26:2; 26:19, 27-32).

Хов эне – Хов әхли адамзадың энеси болупдыр, онуң ады еврейче «яшайыш» диймеги аңладыпдыр.

Гчк 3:20.

Хореп –

Серет: Синай.

Хорылар – Ысрайыл халкы эелемезден өң, Кенганда яшан халкларың бири.

Гчк 14:6; 36:20-30; Кан 2:21-22.

Серет: Кенган.

Хоссар – гадымы Ысрайылда хоссарың дүрли жогапкәрчилиги болупдыр. Онуң гарындашы өлдүриленде, гандардан хун алыпдыр. Машгалада мирас галар ялы, оңа сатылан эмлэги ызына сатын алмага ругсат эдиллипдир.

Чөл 35:12-27; Рут 4:1-8; Эйп 19:25;

Хош хабар – Тэзе Әхтде бу сөз Исаның өлүми ве Онуң өлүмден дирелмеги аркалы Худайың Шалыгының беркарар боландыгы, Оңа ынанияларың халас эдилендиги барадакы хабар. Мат 4:23; Мар 1:15; Рим 1:16; 1Кор 15:1-11; Гал 1:11.

Хошбой ыслы гамыш – атырлар ве яглар алмак үчин уланылан гамшың бир гөрнүши.

Мср 30:23; Наг 4:14; Иша 43:24; Ерм 6:20; Эзк 27:19.

Хошея пыгамбер –

Серет: Хош 1; Рим 9:25.

Хөдүр чөреги – чадырда, соңра ыбадатханада хантагтаның үстүнде гойлан он ики саны петир чөреги. Чөреклер хантагтада бир хепделәп галдырылыпдыр. Соңра тэзе он ики чөрек билен чалшырылыпдыр.

Хантагтадан айрылан бу чөрөклери дине руханылара иймэге ругсат эдилепдир.

Лев 24:5-9; 1Шам 21:4

Серет: Мукаддес отаг.

Худай – гөги ве ери, ягны тутуш элем-жаханы ярадан Худайдыр. Худай башга-да энчеме атлар билен атландырылыпдыр, эмма оларың хем-меси шол бир Худайы аңладыпдыр: Реб, Бейик Худай, Хөкмүрован Реб, Мукаддес.

Серет: Реб.

Худайың Гузусы – Яхя чүмдүри-жи Иса Месихи Худайың Гузусы дийип атландырыр. Яхудыларың урп-адатларына гөрө, Худай оларың гүнөлериңи багышламагы үчин, олар жанлы союп, Худая гурбанлык берипдирлер. Бу гурбанлык аркалы олар Худайың назарында пәк сайылыпдыр. Яхя, белки, бу гурбанлыгы гөз өңүндө тутуп, Исаны шейле атландырандыр. Белки-де, Оны Песах гузусы өйдүп пикир эдендир. Песах байрамында ысрайыллар жанлы союп, өзлериңиң новбахар огулларының шол жанлының ганы аркалы өлүм перишдесиниң элинден халас боландыкларыны ятлапдырлар. Аянлык китабының 5-нжи бабында беян эдилен гөрнүшде Месих Гузы хөкмүндө суратландырылар.

Еха 1:29, 36; Лев 4:32; Мср 12:21-27.

Серет: Гүнә гурбанлыгы; Песах байрамы.

Худайың Оглы – Көне Әхтде «Худайың Оглы» патышалар үчин, иң мөхүм патыша болан Давут пыгамбер үчин уланылыпдыр. Реб Давудың оглуның хемишелик шалык сүр-жекдигини ве Худай билен ата-огул гатнашыгының болжакдыгыны сөз

берйәр. Бу огул яхудылар тарапындан Месих дийлип атландырылыпдыр. Шейлеликте, Тәзе Әхтде бу атлар, ягны Худайың Оглы ве Месих, икиси хем дине Иса үчин уланылар. Буларың икиси хем Худайың Шалыгыны беркарар этмек үчин Худай тарапындан Сайланып-сечилен диймеги аңладяр, Худай билен Исаның дең-хукуклы гатнашыгы бар.

Серет: Месих.

Худайың Шалыгы – Матта тарапындан Худайың Шалыгына «Гөгүң Шалыгы» хем дийилйәр. Иса Месих бу дүнйә геленде, адамларың Худай билен тәзе арагатнашыкда яшамагына ёл ачмак аркалы Худайың Шалыгыны беркарар этди. Худайың Шалыгының адамлары Иса ынанын ве табын болян адамларды. Иса Месих доланып геленде, Худайың Шалыгы долы тамам болар ве бу әхли адам-лара айдың аян болар.

Мат 19:24; Лук 13:29; Еха 3:3-5; Рим 14:17.

Хызмат этмек – Мукаддес Китапда бу сөз дине бир хожайынларына хызмат эдйән адамлары дөл-де, әйсем Худая хызмат эдйән Онун адамларыны хем аңладыпдыр. Иса ынанынлар Хош Хабары вагыз эдип ве бейлеки месихилере ягшылык эдип, оларың мэтәчликлерине көмек этмек билен Оңа хызмат эдйәрлер.

Чөл 16:8-9; Кан 6:13; Ешу 23:7,16; 24:24.

Серет: Сежде этмек.

Ч

Чатма байрамы – еврейлериң сенамасы боюнча единжи айың, ягны Тишри айының (муңа Этаным айы хем дийлипдир) он бәши билен йигрими бири аралыгында, Гүнәден сапланма гүнүниң ыз яны

белленилипдир. Бу хепдәнің довамында ысрайыл халкы Мүсүрден Кенгана барянча, чөлде азашып гезен дөврүни ятлапдыр. Халк Худая белленен гурбанлыклары хөдүрлөпдир ве чатмаларда яшапдыр. Бу байрамчылык иң соңкы галланың ве мивелериң йыгналяң дөври болупдыр, шонуң үчин бу дөвүрде хасыл тойы тутулыпдыр.

Мүс 23:16, 34:22, Лев 23:33-36, 39-43, Чөл 29:12-34, Кан 16:13-15, Зек 14:16-19.

Ш

Шейтан – Ол Худайың ве Она уйяң вепалы адамларың душманы болупдыр. Онун ады «гүнәлейжи» диймеги аңладыпдыр. Шейле хем оны иблис, жынларың хөкүмдары ве бу дүнйәнің хөкүмдары дийип атландырыпдырлар. Онун пис ишини Эйюп китабында гөрмөк боляр; Иса Өз сөзлери ве бейик гудратлары билен шейтан дан үстүндигини гөркезйәр.

Эйп 1; Мат 4:3; Мар 3:23; Лук 13:16; Аяң 2:20.

Шеминит – сазың ады болмагы әхтимал.

1Йя 15:21.

Шигаён – сазың ады болмагы әхтимал.

Зөб 7:1.

Шөхрат – Худайың шөхраты Мукаддес Китапта кәте ягты шөхле я-да от хөкмүнде, я болмаса булут хөкмүнде суратландырылар. Адамлар Онун шөхратыны чөлде сежде эдилйөн ерлерде, перишделер пейда боланда гөрүпдирлер. Дүнйәнің ахырында Иса доланып геленде, Худайың шөхратына бесленип гелер.

Гчк 45:13; Мср 16:7, 10; 1Шам 4:21; Иша 6:3; Хош 4:7; Хаб 2:14.

Ы

Ыбадатхана – Сүлейман патыша Иерусалимде илкинжи ыбадатхананы гурупдыр (1Пат 6-7; 2Йя 2-4). Бабыллылар бу ыбадатхананы вейран эдипдирлер ве онун әхли гимматбаха затларыны Бабыла әкидипдирлер. Кәбир яхудылар Бабыл сүргүнлигинден доланып баранларыңдан соң, бу ыбадатхана б. э. өң 520 – 515-нжи йылларда тәзеден гурлупдыр. Хирод патышаның хөкүмдарлык эден дөврүнде (б. э. өң 37-нжи йылыңдан б. э. 4-нжи йылына ченли) бу ыбадатхана улалдылып, хас-да оваданлашдырылыпдыр. Бициң әйямымызың 70-нжи йылында ыбадатхана римлилер тарапыңдан вейран эдилипдир ве хич хачан тәзеден дикелдилмәндир.

1Пат 5:5; 6:2 2Пат 25:8-17; Эзк 40-46; Нех 8.

Серет: Мукаддес өй.

1793-нжи сахыпадакы сурата серет.

Ыбрайым пыгамбер – Ысрайыл халкының илкинжи атасы. Ыбрайым пыгамбер дийип атландырылмаздан өң, онун ады Ыбрам болупдыр. Ол чарва дурмушда яшапдыр, онун аялы Сара, огуллары хезрети Ысхак ве хезрети Ысмайыл болупдыр. Хезрети Ысхагың оглы Якуп Ысрайылың он ики тиресиниң атасы болупдыр. Гчк 11:27–12:8; 15:1-21; 17:5.

Серет: Ысхак пыгамбер; Ысмайыл пыгамбер; Якуп.

Ызына сатын алмак – илкинжи доглан хайванлар, шейле хем, адамлар Реббе дегилли болупдыр. Улы мерхемет эдип, Реб еврейлере новбахар огулларыны ве илкинжи болан эшеклерини ызына сатын алмагара ругсат эдипдир. Олар муны Худая

бермек үчин рухана садака я-да гурбанлык гетирмек аркалы ерине етирипдирлер. Реб новбахар огулларыны Мүсүрде өлүмден нәхили халас эдендигини хемише ятламаклары үчин ысрайыллара када-канунлар берипдир.

Мср 13:13-15; 34:19-20.

Ыляс пыгамбер –

Серет: пыгамбер.

Ынсан оглы – бу ат Зебурда ве Эзекиел (ягны Кифл) пыгамберинь китабында ынсаны аңладыпдыр. Эмма ол Даныел пыгамберинь китабының 7-нжи бабында Худай тарапындан шөхрат ве соңсуз патышалык берлен киши үчин уланылыпдыр. Бу киши Месих болмалы дийлип дүшүнилипдир. Иса Худайдан ыгтыярлык алан хөкмүнде бу ады Ози үчин уланыпдыр. Ол эжир чекип өлди ве дирелип гөгө гөтерилди, эмма Ол ене ере казылык этмәге ве Өз халкыны халас этмәге гелер.

Зеб 8:5; 145:3; Мар 8:38; Ёха 3:13-14.

Ысмайыл пыгамбер – Ыбрайым пыгамберинь Хажар атлы гырнагындан доглан новбахар оглы.

Гчк 16:11,15,16; 17:18-26; 25:9-17; 28:9; 36:3

Серет: Гырнак аял.

Ысрайыл – Якуп Пениелде Худай билен тутлушанда, Худай онуң адыны Ысрайыл дийип үйтгедйэр. Көне Өхтде Якубың несиллери он ики тирәни эмеле гетирип, ысрайыл халкы дийлип атландырылар. Көне Өхтиң пыгамберлик ве гошгы язгыларында «Якубың» ады көпленч ысрайыл халкыны аңлатмак үчин уланылыпдыр. Сүлейман патышаның өлүминден соң, Демиргазыкдакы он тире Гүнортадакы яхуда хем бенямин тирелеринден айрылар ве Ысрайыл

адыны саклаяр. Ысрайыл патышалыгының Самарияда өз пайтагты болупдыр. Гүнортада ики тире Яхуда патышалыгыны эмеле гетирипдир. Шонуң үчин хем Көне Өхтиң кабир ерлеринде «Ысрайыл» сөзи дине Демиргазыкдакы он тирәни я-да Демиргазык патышалыгыны аңладыпдыр, көпленч болса Ыбрайым пыгамберинь агтыгы Якубың әхли несиллерини аңладыпдыр. Мукаддес Китап бу халкың Худайың сайлан ве сөөн халкы боландыгыны өвредйэр, оларың үсти билен Худай дүнйәниң әхли халкларыны ялкамагы карар этди. Ысрайыл Худай тарапындан горалды ве ялканды, Худай олар билен әхт баглашды ве олара үйтгешик вадалар берди. Шейле хем, Ысрайыл Худайың кануныны кабул этди ве Худай олара пыгамберлер аркалы гепледи. Гчк 32:28; 46:8; 49:28 Мср 1:1; 2Йя 10:16; 2Йя 11:1; Иша 9:7.

Серет: Якуп; Яхуда.

Ысрайылың он ики тиреси – Ысрайыл (өңки ады Якупды) огулларының әхли несиллери, оларың атлары Рубен, Шимгон, Леви, Яхуда, Зебулун, Ысакар, Дан, Гат, Ашер, Нафтали, Бенямин ве ики саны ярым тире, Эфрайым ве Манаша. Эфрайым ве Манаша Юсубың огуллары болуп, олар Юсубың какасы Ысрайыл тарапындан айратын сөйлүпдирлер. Гчк 35:23-26; 41:51-52; 48:5; 49:28; Мср 1:1-5; Ешу 17:1-18; 1Йя 2:1-2; 6:63.

Серет: Ысрайыл; Яхуда; Якуп; Юсуп.

Ысхак пыгамбер – Худайың берен вадасына гөрә, Ыбрайымың Са-радан болан оглы. Ысхак Худайың ялкан адамы болуп, Якуп билен Ыс-а-вың какасыдыр.

Гчк 17:19-21; 21:3-12; 22:1-9; 27:1-46; 35:29.

Серет: Ыбрайым пыгамбер; Якуп.

Э

Эл гоймак – Мукаддес Китапта адамлар башга бир адама пата бермек ве тэзе везипэ белленендигини ыглан этмек үчин онуң үстүне элини гоюпдырлар. Иса адамлара пата беренде, шейле хем шыпа беренде, элини оларың үстүне гоюпдыр. Эдил шунуң ялы, ресулар адамларың үстүне эллерини гоянларында, олар Мукаддес Рухы кабул эдипдирлер я-да шыпа алыпдырлар.

Гчк 48:14; Чөл 8:10; Мар 10:16; Лук 4:40; Рес 6:7; 13:3; 19:6.

Эллинжи гүн байрамы – Исаның дөврүндө ысрайылларың Галла байрамы грекче «Пентикост» дийлип атландырылыпдыр, бу Эллинжи гүн диймеги аңладыпдыр. Себэби Галла байрамы Песах байрамындан элли гүн соң белленилипдир.

Рес 2:1

Серет: Галла байрамы; Песах байрамы.

Эляша пыгамбер – Ыляс пыгамберден соң, онуң хызматыны довам этдирен пыгамбердир. Ол хем Ыляс пыгамбер ялы көп гудратлар гөркезипдир.

1Пат 19:16-21; 2Пат 2-13.

Эпикурчы философлар – эпикурчылар Эпикур атлы философың таглыматларына эерипдирлер. Ол адамларың дурмушта багтлы болмалыдыкларыны ве агыры билен горкыны айрып ташламалыдыкларыны өвредипдир.

Рес 17:18.

Эфиопия – Мукаддес Китапта Эфиопия дийлип тержиме эдилен ере

хэзирки Суданың бир бөлеги ве гүн-орта Мүсүр, шейле хем Эфиопияның демиргазык бөлеги гирйэр.

2Шам 18:21; Иша 11:11; 18:1; 20:3; Рес 8:25.

Эфот –

1. дини дабаралар гечирилийн вагты Баш руханының геййән еңсиз үстки эшиги. Гурсакчада сакланын Урым ве Туммым эфодың өң тарапына багланыпдыр (Мср 28:6-14).

2. Зыгыр матадан эдилен эшиклерини руханылар ве хезрети Давут патыша гейипдир (1Шам 22:18; 2Шам 6:14).

3. Сежде эдилйән бир зат (Сер 8:26-27; 17:5).

Серет: Гурсакча; Урым ве Туммым. 1792-нжи сахыпадакы суурта серет.

Ә

Әхт – Мукаддес Китапта Худай билен ынсанларың арасында баглашылан эсасы бәш әхт бар:

1. Нух билен баглашылан әхт (Гчк 6:18; 9:8-17).

2. Ыбрайым билен баглашылан әхт (Гчк 15; 17).

3. Канун бабатда ысрайыл халкы билен баглашылан әхт (Мср 19:5; 24; Кан 4:13).

4. Давут билен баглашылан әхт (2Шам 7:8-16).

5. Иса Месиҳиң үсти билен баглашылан тэзе әхт (Ерм 31:31-34; Лук 22:20; Евр 8:6-13).

Гчк 9:9-17; 15:18; Мср 6:3-6; 19:5-6; 2Шам 5:3; Зеб 88:4-5.

Әхт сандыгы – агачдан ясалып, алтына гапланан сандык болупдыр. Йүзүне Он табшырык язылан ики ясы даш бөлеги хем онуң ичинде сакланыпдыр. Сандыгың гапагының

үстүндө ганатларыны жыйып отуран ики саны керубуң шекили болупдыр. Бу сандык мукаддес болупдыр ве Худайың хузуры онуң төверегини гуршапдыр, оңа эл дегирмек гадаган экен. Сандык чадырың Иң мукаддес отагында адамлардан гизлен сакланыпдыр, соңрак болса ыбадатхана гөчүрилипдир. Дине Гүнәден сапланма гүни баш руханы оңа якын барып биллипдир, ол яны билен түтетги алыпдыр, мунуң түссеси болса сандыгың гапагыны гөрүнмез ялы руханыдан гизлөпдир.

Мср 25:10-22; 26:33; Лев 16:13-15; Чөл 10:33-36; Ешу 3; 1Шам 5; 2Йя 5:2-10.

Серет: Баш руханы.

Ю

Юнус пыгамбер – Ниневе халкының пис ишлери үчин олары Худайың вейран этжекдиги барада дуйдурыш берен пыгамбер. Онуң дуйдурышы себәпли халк тоба этди ве Худай олары багышлады.

Юнус китабы.

Юсуп пыгамбер – Ысрайылың иң сөйгүли оглы, Эфрайым билен Манашаның какасы. Доганлары оны гул эдип сатдылар, эмма Худай оны халас этди ве Мүсүр патышасының «саг эли» этди. Ол ерде Юсуп доганларыны ве тутуш машгаласыны, шейле хем көп мүсүрлилери узак вагтлап болан гуракчылык дөврүндө ачлыкдан халас этмекде эсасы хызматы битирди. Гчк 30:24-25; 37:1–50:26.

Серет: Фараон.

Я

Ябуслар – Ысрайыл халкы эелемезден өң, Кенганда яшан халкларың бири. Олар хезрети Давут па-

тыша тарапындан эеленйәнчәлер, Иерусалимде ве онуң төверегинде яшапдырлар.

Гчк 10:15; Ешу 3:10; 2Шам 5:6; 1Пат 9:20.

Серет: Кенган.

Яг – адатча Көне Әхтде зейтун ягы. Зейтун ягы гадымы Ысрайылда бир-нөчө максатлар үчин уланылыпдыр. Ол чыраларың ягы үчин, яралары бежермек үчин ве деридәки ёкушян яралары бежермек үчин уланылыпдыр. Кәте ягы атыр билен гарып, якымлы ыс бермек үчин дерә ве сача чалыпдырлар. Гымматбаха яг кимдир бири патышалыга, руханылыга, пыгамберлиге сайлананда, онуң депесинден гуйлупдыр, шейле хем мукаддес затлары пәклемек үчин оларың үстүне серпилипдир. Шейлеликте, яг бүтөвүлигиң, саг-саламатлыгың, Худайың Рухуның гудратының ве тәмизленмегиң нышаны болупдыр.

Мср 25:6; 29:7; Лев 7:10; 14:26; 1Шам 10:1.

Яг гуймак – сайланан адамың я-да бир задың үстүне зейтун ягыны гуймак билен йөрите хызмат үчин айрыгойландыгыны аңлатмак. Кимдир бириниң депесине яг гуйлуп, ол патышалыга я-да руханылыга белленилипдир. Гурбанлык сыпасы, тутуш мукаддес чадыр мукаддес эдилмек үчин, оларың үстүне яг серпилипдир. Тәзе Әхтде месихилер шыпа алмак үчин дилег эдйән адамларының үстүне яг гуопдырлар. Иса «Месих» дийлип атландырылар, бу «яг гуйлан» диймеги аңладяр, ягны Худай тарапындан сайланып белленен диймекдир. Мср 40:9,15; Лев 4:3; 1Шам. 16:13.

Серет: Месх ягы; Месих. 1799-нжы сахыпадакы сурата серет.

Язык гурбанлыгы – эгер кимдир бири төгәнден гүнә эден болса я-да

харам затлары элэн болса, онда бу гурбанлык аркалы руханы олары гү-нәсинден саплапдыр.

Лев 5:2-19.

Якма гурбанлыгы – бу айратын гурбанлык болуп, мал сойландан соң, онуң әхли бөлеклери гурбанлык сы-пасында бүтинлей якыляр. От якы-ландан соңра, гурбанлык отда янып түссә өврүлипдир. Асмана етйән бу гурбанлыгың түссесиниң ысы Ху-дая ярапдыр.

Гчк 8:20; 22:2; Лев 1:2-17.

Якуп пыгамбер – хезрети Ысхагың оглы, Ыбрайым пыгамбериң агтыгы, ол Худай тарапындан вада берлен ял-каныша эе болупдыр. Якуп Пениел-де Худай билен гөреш тутанда, Ху-дай Якубың адыны Ысрайыл дийип үйтгетди. Якубың он ики оглы бо-лупдыр ве бу огуллар ысрайыл хал-кының он ики тиресиниң ата-бабасы болупдыр.

Гчк 25:19; 27:6; 32:22-30; 35:22-26.

Серет: Ыбрайым пыгамбер; Ыс-хак пыгамбер; Ысрайыл; Яхуда.

Ялкамак – Худайың ниети ве ис-леги адамзады ялкамаклык болуп, бу Онуң ықрар эден әхтиниң мерке-зинде ерлешйәр. Ыбрайым пыгамбе-риң үсти билен Худай ер йүзүндәки әхли адамлары ялкамаклыгы вада берди (Гчк 12:3). Бу вада Ыбрайым пыгамбериң несли болан Иса Ме-сихиң үсти билен амала ашды (Гал 3:14). Мукаддес Китап Худайың ди-ңе догры адамлары ялкаяндыгыны өвредйәр, себәби олар Худайы сөй-йәрлер ве Оңа табын болярлар. Тә-зе Әхтде ялканмак дүшүнжеси хас гиң, ягны муңа диңе бир байлык гир-мән, эйсем бу ве индики дурмушда рухы тайдан ялканмак хем гирйәр.

Иса эерйәнлер дирелиш гүнүнде Ху-дайың өзлерини ялкажакдыгыны билйәрлер (Мат 25:34). Онуң маны-сы «нәлетлемек» сөзи билен гапма-гаршыдыр.

Гчк 1:22,28; 12:3; Кан 28:1-12; Мат 25:34; Лук 14:14; Эфе 1:3.

Яхуда – Якубың он ики оглуның бириниң ады ве яхуда тиресиниң ата-бабасы. Яхуда тиреси бейик болуп-дыр, оңа мүлк пай дийлип берлен ер хем улы болупдыр ве «Яхуда» дийип атландырылыпдыр. Сүлейман паты-ша өленден соң, Демиргазык тирелер Гүнорта тирелеринден, ягны яхуда ве бенямин тиресинден айры чыканла-рында, бу ики тире Яхуда патыша-лыгыны эмеле гетирипдир. Гүнорта патышалыгының Давут пыгамбериң несиллери болан өз патышалары бо-лупдыр ве онуң пайтагты Иерусалим болупдыр.

Гчк 29:35; 35:22-23; 38:1-26; 49:8; Мср 31:2; Ешу 15:1-12; 1Шам 17:12.

Серет: Ысрайыл.

Яхудаларың дили – 2Пат 18:26.

Серет: Еврей.

Яхуды – аслы еврей болан адам. «Яхуды» ады «Яхуда» сөзүнден ге-лип чыкандыр. Б. э. өң 586-нжы йыл-да Яхуда патышалыгы бабыллылар тарапындан басылып алыңяр ве халк Бабыла сүргүн эдилйәр. Сүргүн дөв-рүнде ве ондан соң хем «яхуды» сөзи халкы ве ысрайыл тирелеринден бо-лан ислендик адамы аңлатмак үчин гиңден уланылыпдыр. Адамзады хал-лас этмек үчин ве Худайың Шалы-гыны беркарар этмек үчин Исаның Худай тарапындан иберилендигине ынанан илкинжи адамлар яхудылар болупдыр.

Нех 1:2; Эст 3:4; 9:1-6.

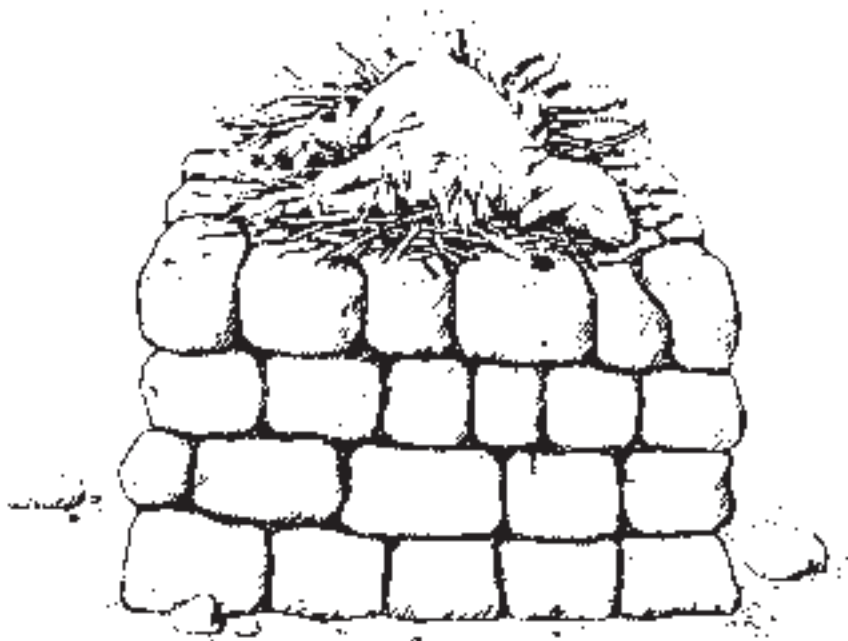
Серет: Бабыл, Яхуда.

Яшуулар – Ысрайыл халкының бүтин тарыхының довамында, хатда Исаның дөврүндө яшуулар ёлбашчылык этмәге, өвретмәге ве адамларың үстүнден ыгтыярлыгы йөрөтмәге жогапкәр болупдырлар. Олар кәте өз борчларыны догры ве адатлы бержай этмәндирлер, шонун

үчин Худай олары пыгамберлериниң үсти билен язгарыпдыр. Йыгнакларда Исаның ызына әерйәнлериң арасында бу хызматы йыгнагың ёлбашчылары ерине етирипдирлер. Аянлык китабында яшуулар Иса Месихе иман этмек аркалы әхли халас боланлары аңладыпдыр.

Мср 3:18; 4:29; Лев 4:15; Кан 19:12; Рут 4:2,9; Иша 3:14; Аян 4:4.

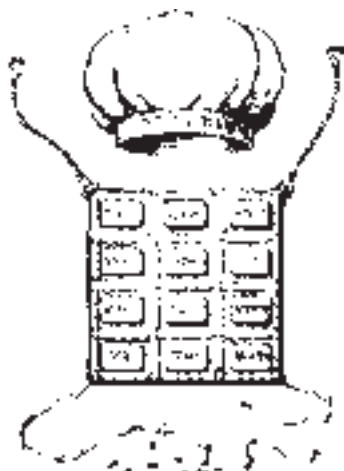
Суратлар

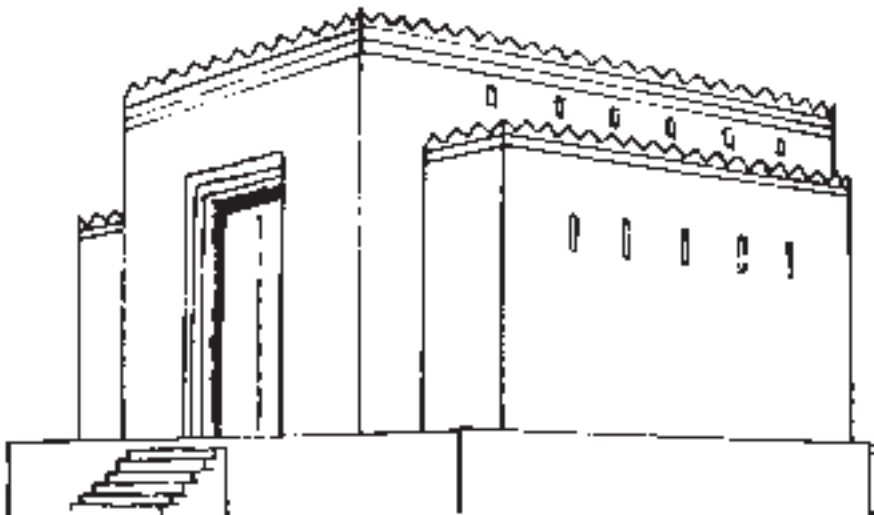
Гурбанлык сыпасы
Гчк 12:7

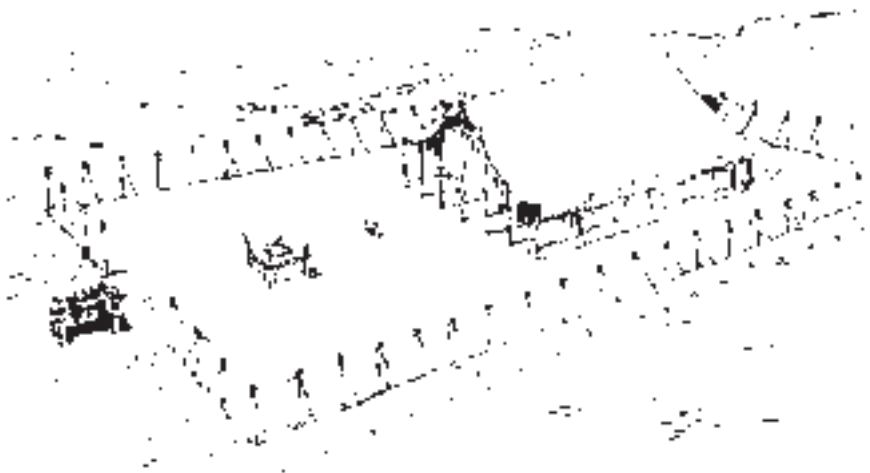
Гурбанлык сыпасы
Msr 20:24

Efot bilen selle
Msr 28:4

Сүлейманың гуран ыбадатханасы
1 Пат 6

Мукадес чадыр билен хаят
Мср 27:9

Палма ағажы
Мср 15:27

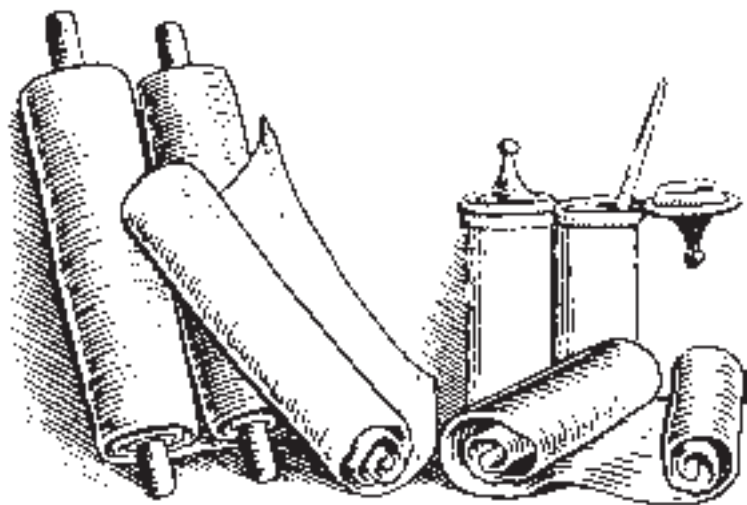

Баш руханы
Мср 28:3

Саз гураллары

А – арфа; Б – лира; В – түйдүк; Г – дилли түйдүк; Д – шахдан эдилен сурнай; Е – сурнай; Ё – шакшак саз гуралы; Ж – кимвал; Ж – депрек

Дүйрленен кагыз

Ерм 36:2

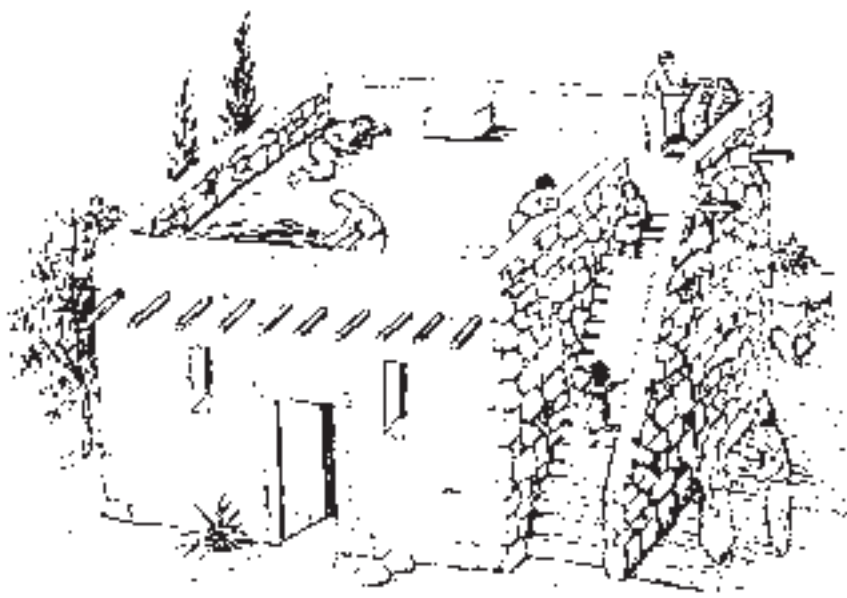
Сөвеш арабасы
Мср 14:6

Римли йүзбашы
Мат 8:5

Фарисей
Мат 23:1-5

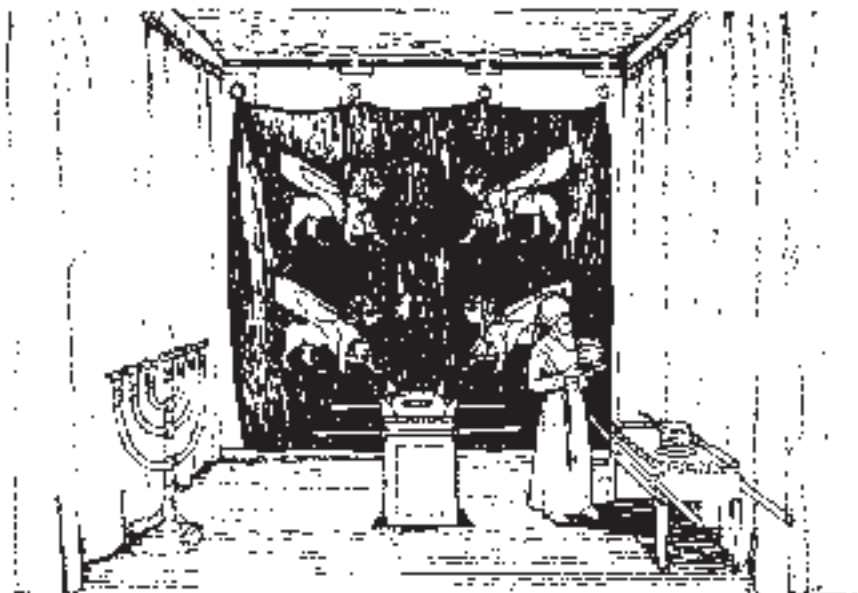
Исаның дөврүндәки жай
Мар 2:1

Сап алтындан чырадан
Мср 25:31

Якымлы ыслы түтөтгү үчүн сыпа
Мср 30:7

Мукадес чадырың ичи
Мср 26

Кимдир бириниң башына месх ягыны гуюп, патышалыга я-да руханылыга
беллемек
Мср 29:7

Бута сежде эдйәнлер
Мср 32:8

Синагога
Мат 4:23

Айлар

Айлар	Еврейче	Түркменче
1-нжи ай	Абып, Нисан	Март-Апрель
2-нжи ай	Зив, Ияр	Апрель-Май
3-нжи ай	Сиван	Май-Июнь
4-нжи ай	Таммуз	Июнь-Июль
5-нжи ай	Аб	Июль-Август
6-нжы ай	Элул	Август-Сентябрь
7-нжи ай	Этаным, Тишри	Сентябрь-Октябрь
8-нжи ай	Бул, Маркесян	Октябрь-Ноябрь
9-нжы ай	Кислев	Ноябрь-Декабрь
10-нжы ай	Тебет	Декабрь-Январь
11-нжи ай	Шеват	Январь-Февраль
12-нжи ай	Адар	Февраль-Март

Байрамчылыктар

Мукаддес Китапдакы байрамчылыктарың санавы:

Байрамчылыгың ады	Чыкгытлар	Сенеси
Песах байрамы	Мср 12:1-14; Лев 23:5	14-нжи Абып/Нисан (Март-Апрель)
Петир байрамы	Мср 12:18-20	15-21-нжи Абып/Нисан (Март-Апрель)
Илкинжи мивелерден берилмели садака	Лев 23:9-14	16-нжи Абып/Нисан (Март-Апрель)
Галла байрамы	Мср 23:14-19; Лев 23:15-22	6-нжи Сиван (Май-Июнь)
Эллинжи гүн байрамы	Лев 23:15-22	Сиван (Май-Июнь)
Сурнай байрамы	Лев 23:23-25; Чөл 29:1-6	1-нжи Тишри (Сентябрь-Октябрь)
Гүнәден сапланма гүни	Лев 16	10-нжи Тишри (Сентябрь-Октябрь)
Чатма байрамы / Хасыл байрамы	Лев 23:33-43	15-21-нжи Тишри (Сентябрь-Октябрь)
Нур байрамы	Ёха 10:22	25-нжи Кислев (Ноябрь-Декабрь)
Пурым байрамы	Эст 9:18-32	14-15-нжи Адар (Февраль-Март)

Көне Әхтде уланылан өлчег бирликлери

	Еврейче	Хәзирки заман өлчег бирликлери
Агырлык (Пул бирлиги) (Пул бирлиги)	киккар мина гера шекел бека дарик пим	34 кг 600 гр 12 гр 12 гр 6 гр 8гр алтын 8гр күмүш
Гөврүм: гуры затлар үчин	хомер кор летек эфа сеах омер каб	100-200 литр 100-200 литр 50-100 литр 10-20 литр 5-7 литр 2 литр 300-600 мл
Гөврүм: сувук затлар үчин	бат хин лог	20 литр 4 литр 300 мл
Узынлык	этсбах тофах зерет аммах	19 мм 75 мм 225 мм 450-500 мм

Тәзе Әхтде уланылан өлчег бирликлери

	Грекче	Хәзирки заман өлчег бирликлери
Агырлык	лытра	300-400 гр
Гөврүм: гуры затлар үчин	кор сатон	400 литр 15 литр
Гөврүм: сувук затлар үчин	бат метретес	30-40 литр 30-40 литр
Пул бирлиги	талантон мина денарион драхма ассарион	20 йыллык иш хакы (6000 драхма) 3 айлык иш хакы (100 драхма) 1 гүнлүк иш хакы 1 гүнлүк иш хакы (1/16 динар) (1/64 динар) (1/128 динар)
Узынлык	милион стадиос оргуяс	1,5 км 200 м 1,8 м

Гадымы дүниә

Ысрайылдарың Мүсүрден Кенгана сыяхаты

**Ысрайыл
тирелерине
пайланан ерлер**

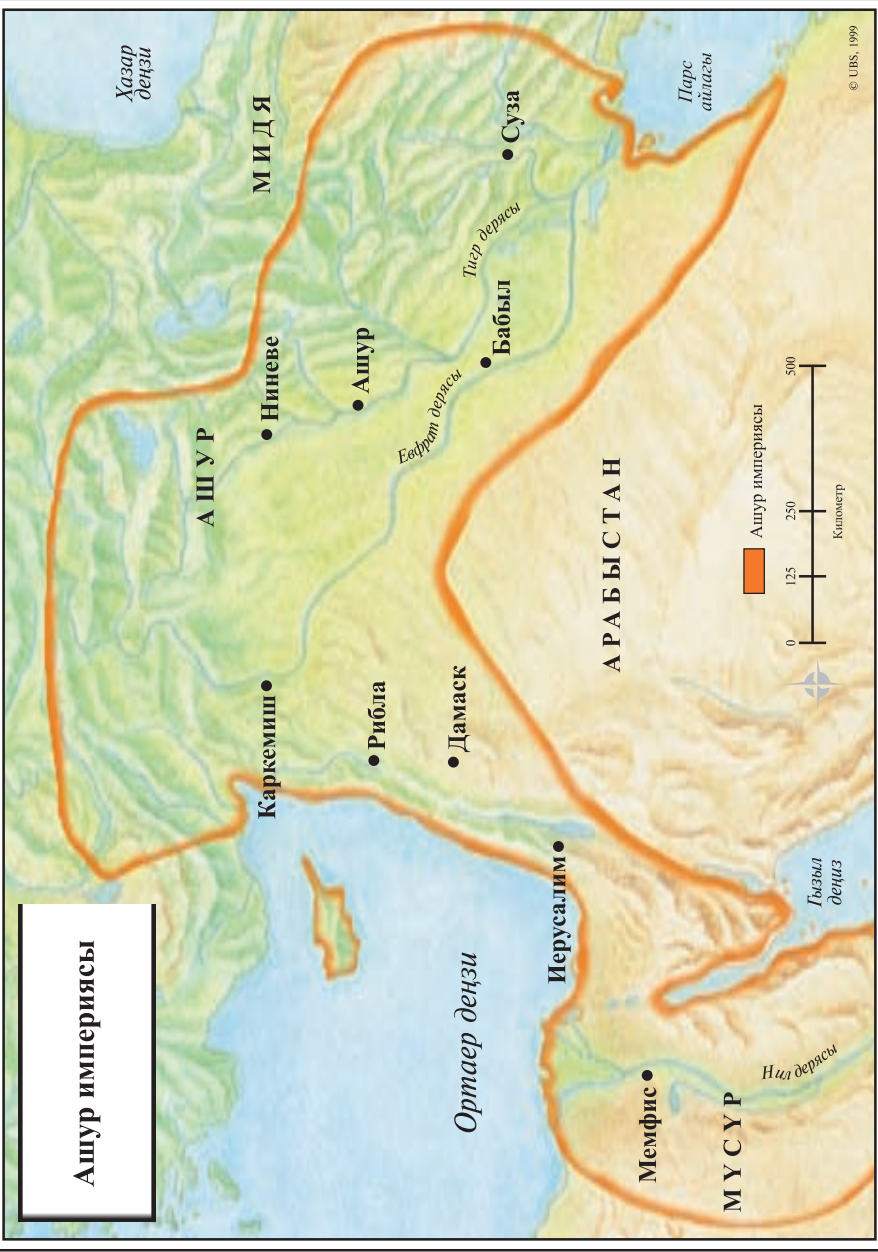

**Ысрайыл
ве Яхуда
патышалыгы**

- Ысрайыл патышалыгы
- Яхуда патышалыгы

Ашур империясы

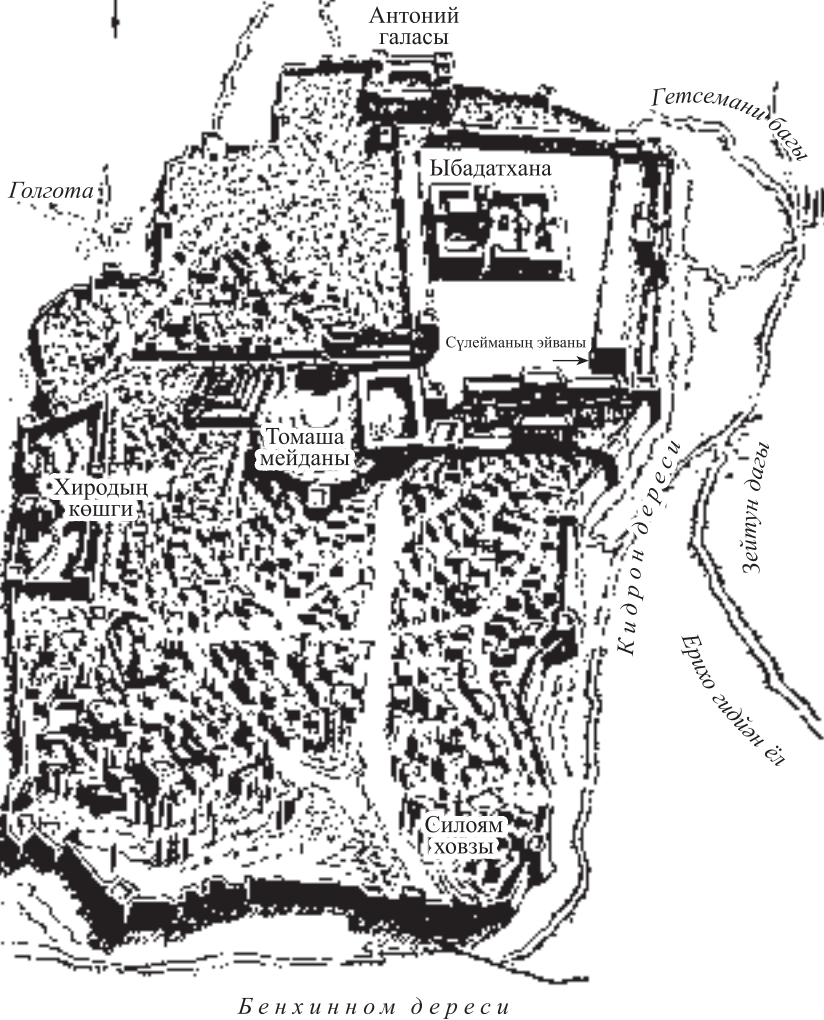

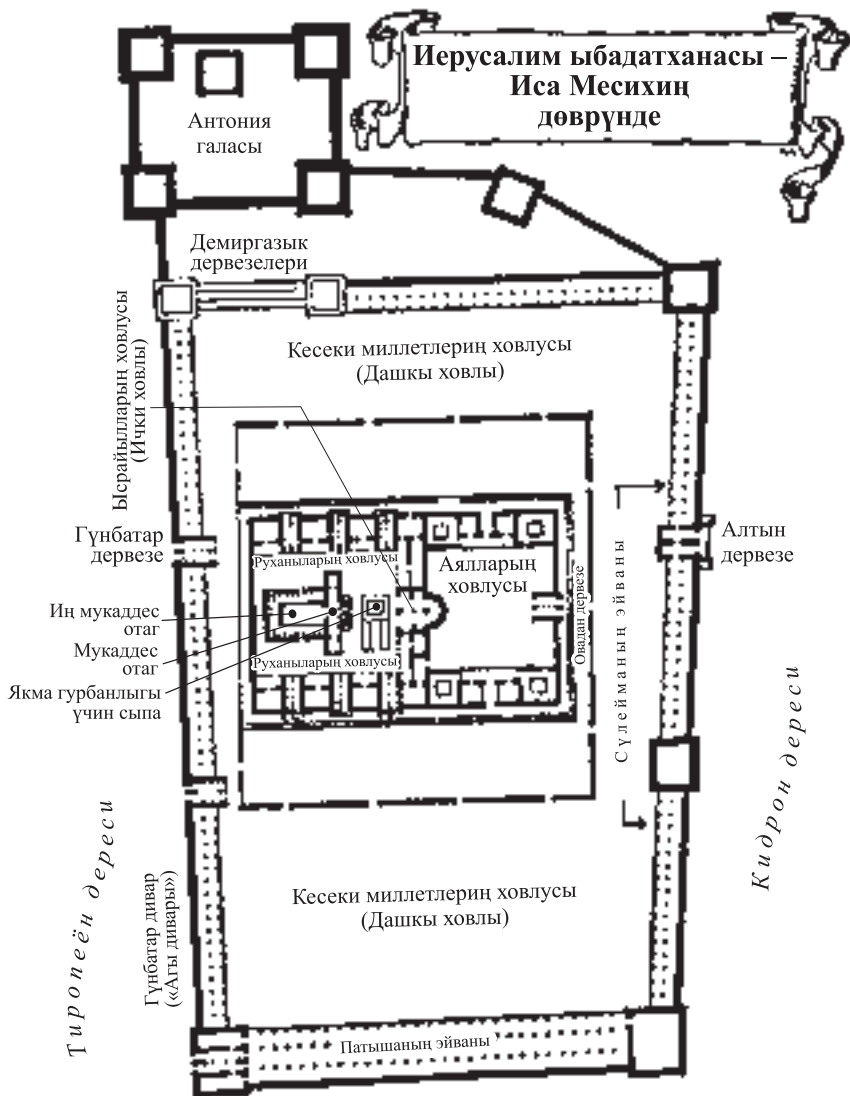
**Рим империясы –
Иса Месихин
дөвүндө**

Иерусалим – Иса Месихин дөврүндө

Демиргазык

Ресул Павлусың биринжи сыяхаты

© UBS, 1994

Ресул Павлусың икинжи сыяхаты

Ресул Павлусың үчүнжи сыяхаты

© UBS, 1994

Ресул Павлусың Риме сыяхаты

Мукаддес Китабың гадымы голязмаларының кәбир нусгалары

Көне Әхтиң Масоретик текстиниң иң гадымы долы голязмасындан бир парча
Юнус пыгамберин китабындан алнан бу еврей голязмасы бизиң зйямымызын
такмынан 1000-нжи йылларында гөчүрилен

Көне Әхтиң гадымы грек дилине тержиме эдилен голязмасындан бир парча

Ешува пьгамериц китабындан алнан бу грек голязмасы бизиц эйямымызыц

такмынан 200-нжи йылларында гөчүрилен

Тәзе Әхтиң «Папирус 52» дийип атландырылян голязмасындан бир парча

Еханнаның хош хабарындан алнан бу грек голязмасы бизиц эйямымызыц

такмынан 125-нжи йылларында гөчүрилен

